

SURIUS

DE VITIS SANCTORUM

2

MARTH ET APRILIS

Estante 92
Pluteo 6

DE PROBATIS
SANCTORVM
HISTORIIS, PARTIM
EX TOMIS ALOYSII LIPOMA-
NI, DOCTISSIMI EPISCOPI, PARTIM ETIAM

EX EGREGIIS MANUSCRIPTIS CODICIBVS, QVARVM
permultæ antehac nunquam in lucem prodire, optima fide col-
lectis, & nunc recens recognitis, atque aliquot Vita-
rum accessione auctis per F. LAURENTIUM
SVRIUM CARTHVSIANVM,

TOMVS SECVNDVS,
COMPLECTENS SANCTOS MENSIVM
MARTII ET APRILIS.

FACULTAD
DE
TEOLOGIA
Univ. de Deusto
BIBLIOT.

COLONIAE AGRIPPINAE,

Apud Gerarium Calenium & haeredes Quentelios, Anno M.D.LXXVIII.

Cum privilegio PII V. Pontificis Maximi, & CAESAREAE
Majestatis in decennium.

de su libreria
de la comp^a de Jesus de Pala. diole el r^o don fran^{co} de
Reynoso abbat de vullot. ora p^{ro} eo.

PIVS PAPA V.
DILECTO FILIO F. LAVRENTIO
TIO CARTHVSIANO.

DILECTE fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Librum, sanctorum Patrum viras continentem, à te nupèr editum, atq; ad nos missum, libentissimè accepimus: qui quidè eo etiam gravior nobis fuit, quòd opus in se còtinet à nobis semper desideratum, & ad refellenda hereticorum in easdem sanctorum Patrum historias maledicta, aptissimum. Laudamus vehementer pium hunc laborem tuum, teque, quòd coram Domino va-
euus apparere nolueris, sed in eius Domum, pro facultate tibi ab eo concessa, quicquid potueris, vltro obtuleris, debitis in Domino laudibus commendamus: cuius tamen laudabilis laboris tui gloriam inprimis ei tribuendam esse memento, à quo accepisti & velle & perficere: quod & à nobis, & ab omnibus pijs & Catholicæ religionis studiosis meritò laudaretur. Hortamur autem te, vt huiusmodi opere prosequendo, & de Ecclesia Dei benè mereri, & tibi apud omnipotentem Deum merita augere nè desistas, securus, te à Redemptore nostro laborum tuorum centuplum esse fructum percepturum. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die 2. Iunij, M.D.LXX. Pontificatus nostri Anno Quinto.

T. Aldobrandinus.

PIVS

PIVS PAPA V. DI-
LECTO FILIO GERVINO
CALENIO, TYPOGRAPHO
COLONIEN.

DILECTE Fili Salutem & Apostolicam benedictionem. Cum tu, sicut accepimus, nonnullos de probatis Sanctorum historijs à dilecto filio Laurentio Surio optima fide collectis, necnò alios Tomos seu libros dilecti filij Petri Canisij presbyteri seu religiosi Societatis IESV, de doctrina suæ Institutione Christiana inscriptos, vna cum certis Annotationibus, nòdum impressos, tua impensa imprimi facere desideres: Nos tibi, quem in excudendis huiusmodi Tomis seu libris graues impensas subire necesse est, nè ex beneficio omnibus Christi fidelibus collato detrimento aliquod sentias, opportunè providere, ac te in tuo laudabili & Reipub. Christianæ perutili proposito consonere volentes, & à quibusvis Excommunicationis, suspensionis & interdicti, alijsq; Ecclesiasticis sententijs, censuris & pœnis à tua vel ab homine quauis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum præsentium datæ concessendum, harum serie absoluentes & absolutum fore censentes: Motu proprio nò ad tuam vel alicuius pro te nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia & mera deliberatione nostris tibi Tomos seu libros præfatos per te vel alium seu alios imprimendi, & impressos vendendi licentiam & facultatem plenam & liberam Apostolica auctoritate per præfatos concedimus: Necnon omnibus & singulis impressoribus, librarijs, & mercatoribus tam in Italia quàm extra Italiã constitutis, in virtute sanctæ & obediencie & sub Excommunicationis sententie, necnon in terris sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediato vel immediatè subiectis, sub amissionis Tomorum seu librorum huiusmodi, ac mille ducatorum auri de Camera, pro vna Camere Apostolicæ, & altera medietatibus tibi, tuisq; heredibus & successoribus irremissibiliter loco damnorum applicandorum pœnis, per alios absq; tui & hereditum vel successorum tuorum expresso mandato aut licentia habita excudentes, seu imprimentes, aut vendentes, toties quoties id fecerint, eo ipso incurrendis, nè eosdem Tomos seu libros infra decennium proximè futurum ab illorum impressione computandum, in quibusvis literarum characteribus, aut parua, mediocri, seu magna, vel alia quacumq; forma alicubi imprimere, neq; per alios impressos vendere absq; expressa tua vel hereditum & successorum præfatorum licentia vel consensu audeant vel præsumant, & ita per quoscumq; iudices & commissarios quauis auctoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, interpretandi facultate & auctoritate, iudicari & diffiniri debere: Ac quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus: Mandantes nihilominus Motu simili sub interdicti Ecclesiastici & ingressus ecclesiarum Venerabilibus Fratribus nostris Colonienf. & quorūvis aliorum ciuitatum & locorum Archiepiscopis, Episcopis, ac dilectis filiis illorum vicarijs seu officialibus, legatis, vel Vicelegatis, ac sub primò dictis pœnis, Gubernatoribus, Potestatibus, & alijs quibusvis Iudicibus quibuscūque auctoritate & officio fungentibus, quatenus quoties pro parte tua, & successorum tuorum, vel alicuius eorum huiusmodi fuerint requisiti in præmissis, efficacia defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra inhibitionem præfatam inuiolabiliter obseruari: ac te, tuosq; heredes & successores præfatos huiusmodi, illorumq; singulos concessione pacificè frui & gaudere: Ac impressores

PRIVILEGIUM APOSTOLICUM.

res, librarios, mercatores, fautores, scientes & non reuelantes, quos inhibitioni præfatæ contravenisse eis constiterit, excommunicationis & alias sententias, censuras & penas huiusmodi incurrisse declarent, ac pro talibus publicè nunciari mandent, & faciant contradictores quoslibet & rebelles per easdem censuras & penas, appellatione postposita, compescendo: innocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis: Non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, Privilegijs quoque, Indultis, & literis Apostolicis super imprimendorum Tomorum facultate quibusvis personis cuiuscunque dignitatis & præeminentiæ existentibus etiam motu & scientia similibus, ac sub quibusvis tenoribus & formis, necnon clausulis & decretis concessis: Quibus omnibus etiam si de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua: non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum infererentur, præsentibus pro expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus: Aut si impressoribus, librarijs, & mercatoribus præfatis vel quibusvis alijs, communiter vel diuisiim ab Apostolica sit Sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem & eadem auctoritate decernimus præsentium literarum transcripta in ipsis Tomis impressa in iudicio & extra sufficere, & plenam fidem facere, regula contraria non obstante. Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die XXIII. Septembris, M. D. LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

Cæ. Glorierius.

REVE:

REVERENDISSIMO IN
CHRISTO PATRI, ET ILLVSTRISSIMO PRIN-
CIPACI AC DOMINO, D. IACOBO ARCHIEPISCOPO
TREVIRENSI, S. ROMANI IMPERII PER GAL-
liam Archicancellario, Principi Electori, Do-
mino suo clementissimo,
S. P. D.

AVCI iam lapsi sunt anni, Reuerendissime & Illustrissime Princeps, quòd Sanctorum Vitas in aliquot digestas Tomos, cœpi in lucem emittere: atque re ipsa comperi laborem illum meum, pro Christi gloria & Sanctorum eius honore, publica que Ecclesiæ utilitate susceptum, multis pijs, immo verò etiam non paucis magna dignitate, multa que doctrina & pietate præditis viris non ingratum fuisse: quandoquidem harum Vitarum lectione etiam Principes haud vulgares delectari comperi, & intra breue tempus plurima exemplaria ita distracta sunt, ut denuò recudi Tomos oportuerit. Dedi autem operam in his colligendis Sanctorum historijs, ut nihil ijs admisceretur, quòd posset in falsi suspicionem vocari. Noueram enim ab Ecclesiæ hostibus petulanter exagitari quasdam hæcenus euulgatas historias: quibus omnis præcidenda erat occasio iuste eas calumniandi, quas nos edituri essemus. Accidit sanè, ut permultæ Sanctorum Vitæ nescio à quibus admodum frigide & dubia fide contextæ, etiam in manuscriptis codicibus legantur: quas si velimus sine vllò delectu ita ut conscriptæ sunt, omnibus legendas obtrudere, iure sanè ac meritò reprehendi possimus. Sed ibi multa mihi fuit adhibenda diligentia & solertia, ut preciosum à vili secernerem, easque solas Vitas in Tomos meos referrem, quæ aut certas eosque graues haberent authores, aut ita solide conscriptæ sint, ut de fide earum ambigi vix possit, nisi fortè ab hominibus nimium morosis & nasutis, quibus satisfieri nunquam potest. Quanto autem labore id mihi constiterit, ut ex vasta sacrarum historiæ sylua non nisi probatas aut certè probabiliter scriptas seligerem, nihil hîc commemorare attinet: quando apud se quisque facile potest æstimare, multum mihi & operæ & temporis ponendum fuisse in examinandis historijs tam multis, quæ partim excusæ typis sunt, partim in MS. codicibus habentur: ex quibus plurimas sanè non ausus fui cum alijs coniungere, nè propter illas omnium vacillaret fides, & haberent aduersarij nostri, quod suo more criminarentur, aut certe irridere. Quòd si verò nec sic satisfactum est hominibus ad rixas & contentiones natis, atque ad alienos carpandos labores promptulis, non valde id me commouere debet: Nam id genus hominum morsus omnes euitare velle, nihil aliud est quàm niti ad impossibile. Habent hic pij, quibus potissimum gratificari volumus, vnde multiplices carpant veræ salutis fructus: habent spiritu feruentes, vnde magis etiam inflammentur, ut cum Apostolo ea quæ retrò sunt obliti, in anteriora se extendant, & ad perfectionem ferantur: habent tepidi, vnde incalificent: habent etiam prorsus duri & frigidi, vnde salubriter compungantur. Videmus dum in his versamur Sanctorum historijs euoluendis, quàm ineffabili

sapientia & benignitate humano generi consuluerit Deus, quando tot illustrissimis stellis ab initio nascentis Ecclesiae usque ad nostram aetatem ornauit eiusdem Ecclesiae firmamentum, quae suo splendore eam admirabiliter & ornant & illustrent: quae etsi claritate inter se differunt, at vni tamen corpori omnes inhæret, ab vno omnes iustitiae Sole suū accipiunt lumen, vno omnes spiritu mouentur. Inde tam stupenda inter Sanctos omnes fidei & doctrinae consonantia, inde idem perpetuus in religione consensus, inde suauissima animorum conspiratio, mutua charitas, propensa beneuolentia, pax inuiolabilis. Quorum accurata consideratio mirabiliter instituit & admonet nos, ut nullaratione patiamur nos varijs & peregrinis doctrinis abduci ab illo corpore & capite, cuius ipsi viua membra sunt: sed ut constanter semper in ipsorum vestigijs, quantum quidem fert nostra imbecillitas, & gratia secundum mensuram donationis Christi nobis collata reposcit, insistamus, & odio habeamus atque fugiamus quicquid hinc nos auellere potest. Quod si fecissent innumeri mortales tum superiorum temporum, tum quoque aetatis nostrae, non tam immanem fecissent salutis suae iacturam, dum puerili quadam leuitate versuti hominibus, sub praetextu verbi Dei perniciose & impia dogmata proferentibus, fidem commodant. Vnde id semper adhuc consecutum est, ut postquam ab Ecclesia Sanctorum semel excefferunt, mox in varias distracti sint sectas, spiritibus tenebrarum densissimam illis caliginem offundentibus, ut veram veri & vnicuique Euangelij lucem iam intueri non possint: sed tetricis implicati erroribus, semper ruant in deteriora, nec tamen sentiant se versari in errore, quod est sane periculosissimum. Quam multi hoc æuo, incredibili quadam animorum cæcitate ob sua peccata diuinitus percussī, Missae sacrificium, quo nihil est in Ecclesia sanctius, summe execrantur, Sacramenta Dei prorsus reiiciunt & proculcant, optima quæque Ecclesiae decreta & instituta contemnunt & conspuunt: templorum & monasteriorum euerfiones, rerum Deo sacratarum direptiones & profanationes, multaque id genus alia sacrilegia & immania flagitia in Euangelicis & præclaris facinoribus numerant: monachos contra fidem Deo datam incestis nuptijs se polluentes non alio quam piorum & sanctorum virorum loco habent: eos verò, qui castè, religiosè & ex monastice vitæ præscripto viuere nituntur, miserè irrident & infectantur, atque ubi datur opportunitas, etiam crudeliter interficiunt? Et cum hæc sint eiusmodi, ut sine horrore animus verè pius ea ne cogitare quidem possit, isti tanto se Deo gratiores autumant, quanto horum sunt studiosiores. Ecquid verò eius generis in vllis Sanctorum gestis inuenitur? Et tamen horum vita adeo fuit Deo grata, ut multis quoque, ijsque planè diuinis miraculis eam comprobaret, tantaque per eos effecerit, ut propè incredibilia videri possint, nisi illud ex Euangelio succurrat, Omnia possibilia credenti. Sed hæc ab impijs tenebrionibus pro nugis & figmentis habentur. Et quid tum postea? Num Christum ipsum nos propterea Dei filium esse negabimus, quod à sceleratis hominibus in Beelzebub dictus est eiicere demonia? quod seductorturbarum, homo vorax, demoniacus appellatus est? Loquebatur tum talia de Capite per suos administratos satan, loquitur idem cõsimilia de clarissimis Christi membris per impuros hæreticos. Nos verò illorum blasphemijs magis etiam accendimur ad colendos & magno in precio habendos Sanctos, quod euidentissimè comperiamus eiusmodi cultu & veneratione

Sanctorum cruciari malignos demones, & ea causa incitare satellites & commilitones suos, ut omnibus modis miraculorum & sanctissimis exercitijs atque rectè factis & virtutibus derogent. Sic quidam incunctanter reiiciunt etiam à grauissimis authoribus scriptas illorum Vitas, ut iam dubitari non possit, dum alias minoris ponderis exhibant, non idcirco id eos facere, quod fidem in scriptoribus illarum desiderant, sed quod videant illorum Vitæ tot insignium virtutum ornamentis, tot illustrium miraculorum signis conspicuis, impia sua commenta prorsus opprimi & profligari: cum non nesciant longè aliter illos & sensisse & docuisse, quam ipsi sentiant & doceant, nec se tamen vel illam eximiam vitæ sanctitatem, vel illum miraculorum splendorem exhibere posse, quam tota Christi Ecclesia in illis ita ut par est suspicit ac veneratur. Quod quidem præclare facit etiam Celsitudo tua, Reuerendissime & illustrissime Princeps, quam iam pridem cognoui libenter versari in Sanctorum legendis Historijs: atque adeo studiosè id illa egit, ut ex sua diocesi ad me mitterentur Treuirensium Episcoporum Vitæ, tametsi id nescio quo casu præstitum non est. Quæres argumento magno est, cupere illam extare Sanctorum Vitæ, ut quarum cognitio plurimas secum utilitates afferat. Qua re etiam partim ego permotus, volui hunc secundum alterius editionis Tomum Celsitudinis tuæ clarissimo nomini inscriptum, ut perpetuè erga ipsam obseruantia mea locuples testimonium sit. Poterit enim C. T. autoritate sua tueri hos qualescunque labores meos aduersus obrectatores, qui libenter & linguas & stylos suos acuunt ad carpenda scripta aliorum, quod longè abesse debet ab hominibus Christianæ religionis initiatis: nisi habeant errores eiusmodi, qui absque fidei detrimento tolerari non possint. Audimus multa præclara de virtutibus C. T. & bonus odor vitæ eius iam omnem Ecclesiam suauiter afficit. Nec dubium, quin ingens apud subditos eius hinc fructus consequatur, cum ferè soleant inferiores ad maiorum se accommodare exempla: persuasumque omnibus esse debeat, turpe & probrosum esse, si oues ad pastorem sui exempla se cõponere noliunt. Quantum Ecclesiae Dei conferat, si Ecclesiarum Dei gubernatores & antistites suum præstent officium, innumeris posset doceri exemplis, vel ex solis Tomis nostris è Vita sanctorum Episcoporum petitis: quantamque è diuerso omnium malorum segetem pariat Præsulum incuria & negligentia, nihil opus est docere velle, cum id ita perspicuum sit, ut vel manibus palpari queat. Atque ea causa Timotheum suum tam grauiter admonet beatissimus Apostolus, ut Episcopi munere strenuè fungatur. O quam multi insignes & illustres Ecclesiarum Dei pastores nulla pericula, nullos labores sibi subterfugiendo censuerunt, uti nè decissent saluti ouium, à summo Pastore Christo ipsorum curæ commissarum? Quam multi ea causa etiam sanguinem suum fuderunt libentissimis animis, quos hodie admiramur & summis præconijs efferimus? Quorum zelum & constantiam imitatur C. T. Reuerendissime Pater, cuius ego possem saltem qualemcunque nunc encomiasten, præsertim tanta oblata occasione agere, nisi quod vereor C. T. huiusmodi potius molestè laturam. Et certè vera virtus nulla re alia potest illustrior, quam suo ipsius splendore, effici: & viri graues, laudes non appetunt, sed contemnunt, cum longè honorificentius sit, virtute præditum esse, quam ob virtutem prædicari. Sed nè prolixior sim, omni quo possum studio illust.

P R A E F A T I O.

Cel. T. Amplissime Praeful rogatam velim, vt qua solet beneuolentia accipi-
at hunc sibi dedicatum Tomum alterum de Historijs Sanctorum: cui pro-
pterea nouus ascribendus erat Patronus, quod iam aliquot Vitis non parum
auctus sit, quarum lectionem spero I. C. T. & gratam & iucundam fore. Chri-
stus IESVS praepotens Deus ac Dominus noster diu nobis superesse velit
I. C. T. cui me obnixè cupio commendatum. Ex Carthusia Colonienfi 28.
Februarij, Anno M. D. LXXVIII.

Illust. Cel. T. addictissimus cliens,

F. Laurentius Surius
Carthusianus.

PIO ET CANDIDO
LECTORI S.

Lib. 8. cap. 6

1. Mach. 2.

Heb. 11.

Quod plus moueant, fortiusq; ad Christianam pietatē extiment exempla quam
verba, pleniusq; sit opere docere, vt inquit Magnus ille Leo Pontifex, quam
verbo, ceptantur tam multi sancti & eruditissimi Patres, qui Sanctorum virtutū
que sexus hominum Vitas describendas sibi sumpserunt, & cum ineffabili fructu
ad posteritatis notitiam transmiserunt. Nouimus ex D. Augustini Confessio-
nibus, quantum illi adhuc vacillanti contulerit audita vita beatissimi Antonij
Eremitae: nec dubium, quin innumeri alij idem euenirent. Nostri instituti pri-
mus auctor & patriarcha Dominicus, Patrum exemplis summo opere delectatus, ad supremam vitae
spiritualis & religiosae perfectionem peruenit. D. Thomas Aquinas, sui patris Dominici vestigijs insi-
stens, eiusmodi lectione haud vulgariter afficiebatur: nec id sane absque ingenti fructu. Quod si verò
his solidiora petimus, non desunt nobis ne ipsius quidem scripturae diuinae testimonia. Iesus Syrach 4.
cap. 4. usque ad quinquagesimum primum in suo Ecclesiastico quid aliud, quam Sanctorū, qui in hac
vita Deo placuerunt, exempla commemorat, eaque nobis ob oculos spectanda & imitanda proponit.
Matthias ille legis eximius zelator cum ab hac vita esset abiturus, filios suos nulla re alia magis,
quam recitandis Patrum gestis, ad agendum fortiter pro Deo eiusq; sanctissimis legibus exhortatur
& confirmat. Sed & in nouo Testamento D. Paulus prolixus est in praecedentium sanctorum Patrum
celebranda fide. Possent huius generis permulta alia adduci, sed res per se adeo illustris & perspicua
est, vt superuacaneum videri possit illi docendae rationes & argumenta adhibere. Itaque non possum
non approbare, atque etiam commendare tam pium studium R. Patris D. Laurentij Suri Carthusia-
ni, qui non paruo labore has Sanctorum Vitas ex diuersis authoribus & egregijs manuscriptis exem-
plaribus collegit, & tanquam rarum quendam thesaurū Catholicæ Ecclesiae hominibus contulit: quam
spectabilis viri D. Gerumi Licentiat viri usque Iuris diligentiam & sedulitatem, cum in ponenda
sua in MS. exemplaribus conquirendis opera, cum in excudendo opere tam pio & Ec-
clesiae salutari. Tu itaque his fructu, Lector amice, nihil ambigens, quin eo-
rum lectio non solum detrimentum nullum aut perniciem, sed
ingentes potius & vberrimos tibi sit fru-
ctus allatura. Vale.

F. Theodoricus Buscoduensis, fratrum
Dominicanorum intra Coloniā Prior
& Apostolicus Inquisitor.

INDEX

INDEX GENERALIS VI-
TARVM SS. HOC TOMO II. COM-
PRAEHENSARVM.

MARTII DIE

I.	De S. Albino Andegauensi episcopo & confessore. 1. & 2.	
	De S. Suiuiberto episcopo & confessore.	5. & 7
	De S. Herculano episcopo & martyre.	40
	De S. Siniardo abbate Anisolensi.	41
II.	De S. Ceadda vel Cedda episcopo.	43
III.	De SS. martyribus Marino & Asterio.	46
	De SS. martyribus Hemiterio & Chelidonio.	47
	De S. Vuinualoco abbate.	49
	De S. Caluppano recluso.	55
	De S. Chunegunde Imperatrice & virgine.	56
III.	De Petro abbate Cauensi.	61
V.	De S. Phoca martyre.	69
VI.	De Colera virgine religiosa.	69
VII.	De S. Equitio abbate.	107
	De S. Thoma Aquinate ordinis Prædicatorij.	110
	De SS. martyribus Adriano & Eubulo.	120
IX.	De SS. Quadraginta martyribus Cappadocibus.	120
	De Paciano episcopo.	129
X.	De SS. Codrato, Cypriano, Dionysio, Anecto, Paulo, Crescenteque, martyribus.	129
	De S. Attala abbate.	134
XII.	De S. Gregorio Papa.	137. & 139
	De S. martyre Petro Cubiculario.	241
	De S. Theophane, alijs Isaacio, patre.	242
XIII.	De S. Sabino martyre.	249
	De S. Euphrasia virgine, eiusque matre vidua etiam Eu- phrasia dicta.	252
	De S. Nicephoro patriarcha Constantinopolitano.	262
	De S. martyre Longino Centurione.	266
XVI.	De S. Abramio confessore, eiusque nepte Maria.	270
	De S. Hereberto archiepiscopo Colonienfi.	279
XVII.	De S. Gertrude virgine.	302
XVIII.	De S. Alexandro episcopo Hierosolymitano & martyre.	306.
	De S. Cyrillo episcopo Hierosolymitano.	307
	De S. Eduardo rege & martyre.	309
XIX.	De S. Ioseph, putatio Christi patre.	312
	De S. Ioanne Syro confessore.	313
	De S. Landoaldo archiepiscopo.	314
XX.	De S. Vulfranno Senonensi archiepiscopo.	325
	De S. Cuthberto episcopo Lindisfarnensi.	331
XXI.	De S. Benedicto abbate.	359
XXII.	De S. Lea femina religiosissima.	375
	De S. Catharina Sueda, virgine simul & vidua.	377
XXIII.	De SS. Timolao, Dionysio, alijsque martyribus.	376
	De Agapeto episcopo.	377
	De S. Simone martyre Tridentino.	387
XXV.	De Annuntiatione genitricis Dei Mariæ.	390
	De S. Ioseph Christi nutrice, Sermo.	396
	De annuntiatione sanctissimæ Mariæ, Sermo.	400
	De S. Hermelando abbate primo Antrensi.	402
	De	

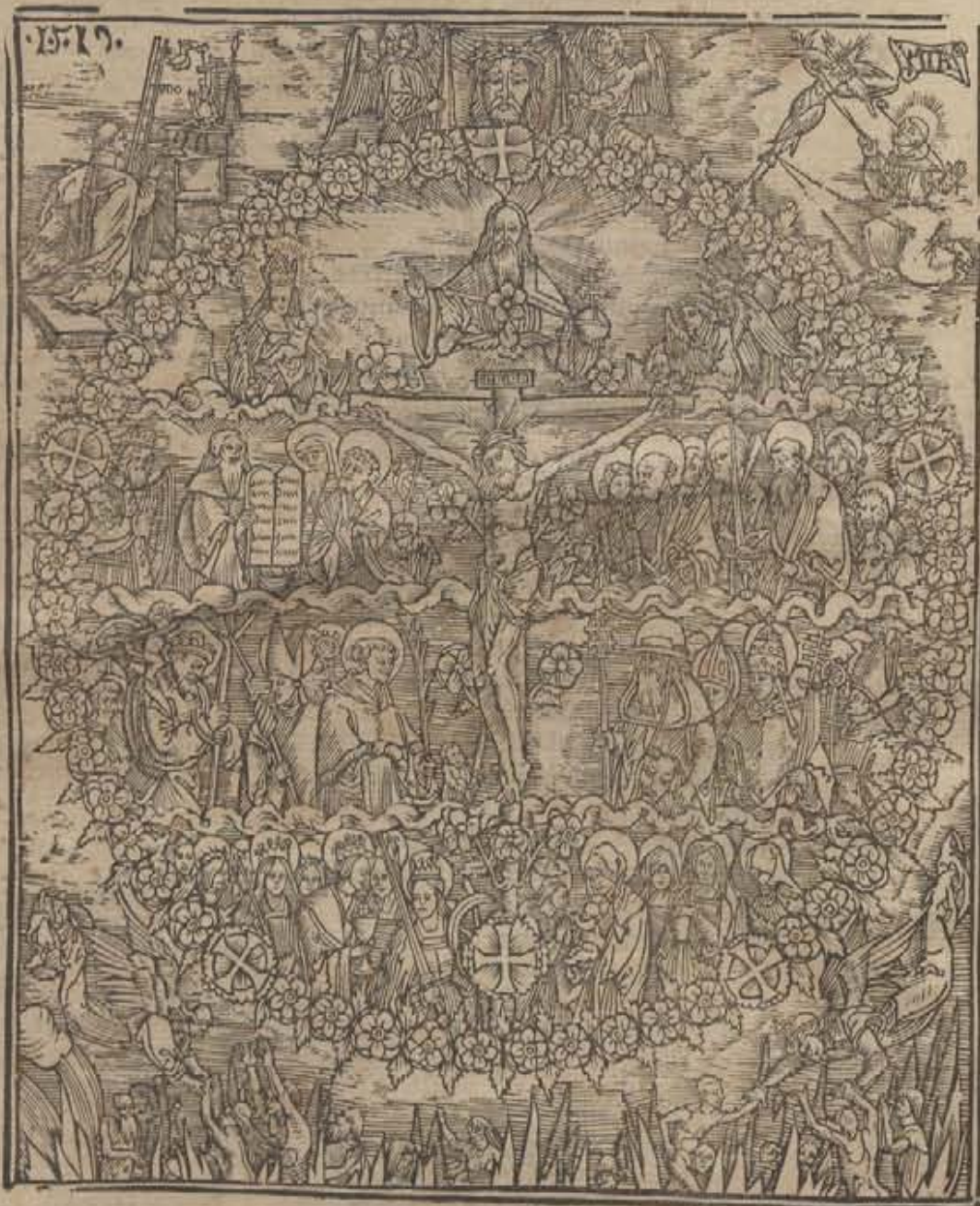
XXVI.	De S. Lndgero I. episcopo Monasterienfi.	412
XXVII.	De S. patre Iſaacio confefſore.	436
	De S. Ruperto Vangionum & Salifburgenſi epifcopo.	438.
XXVIII.	De SS. martyribus, Priſco, Malcho & Alexandro.	441
	De Guntramno ſancto rege.	441
XXIX.	De S. Marco Arethuſio epifcopo & martyre.	441
	De Cyrillo Diacono & martyre.	443
	De SS. Armogaſte, Archimino, & Saturo, confefſoribus.	444.
	De SS. martyribus, Iona & Barachiſio.	445
	De S. Euſtachio abbate Luxouienſi.	449
XXXI.	De S. Iohanne Climaco confefſore.	456
	De S. Guidone confefſore.	458

APRILIS DIE

I.	De SS. ſceminabus tribus, Agape, Chionia, & Irene, martyribus.	462
	De S. Hugone epifcopo Gratianopolitano.	465
	De S. Vualerico abbate.	477
	De SS. martyribus, Amphiano (ſcu Appiano) & Aedeſio.	484
II.	De S. Nicetio Lugdunenſi epifcopo.	486
	De S. Theodolia virgine & martyre.	492
	De S. Francisco Paulenſi ſcu Paulano.	492
III.	De S. Niceta confefſore.	500
	De S. Richardo epifcopo Ciceſtrenſi.	516
IIII.	De SS. martyribus, Theodulo & Agathopode.	521
	De S. Ambroſio epifcopo Mediolanenſi.	526
	De S. Iſidoro epifcopo Hiſpalenſi.	541
V.	De S. virgine Theodora, & Didymo martyre.	542
	De SS. martyribus, Theodora & Pherbuta, &c.	545
	De S. Vincentio ordinis Prædicatorij Valentino.	546
VI.	De S. Eutychio patriarcha Conſtantinopolitano.	578
	De S. Vuilhelmo abbate Roſchildenſi.	606
VII.	De S. Calliopio martyre.	616
	De S. Aiberto præſbytero Criſpinienſi.	618
	De Hermannſi Canonico Steinueldenſi.	627
VIII.	De S. Bademo archimandrita martyre.	631
	De S. Dionyſio epifcopo Alexandrino.	653
	De S. Maria Aegyptiaca.	661
X.	De SS. martyribus, Terentio, Africano, &c.	672
	De S. Macario patriarcha Antiocheno.	674
XI.	De S. Antipa epifcopo Pergamenſi martyre.	683
	De S. Iſaac Syro, peregrino ſeruo Dei.	685
	De S. Guthlaco anachoreta.	687
	De S. Godeberta virgine.	692
XII.	De S. Saba martyre Gottho.	695
	De Alferio abbate Cauenſi.	697
XIII.	De S. Iuſtino philoſopho & martyre.	703
	De SS. martyribus, Carpo, Papylo, &c.	705
	De S. Martio abbate Aruernenſi.	712
	De S. Ermigildo rege ac martyre.	714
XIIII.	De Lyduuina virgine.	715
XVI.	De SS. XVIII. martyribus Caſaranguſtanis.	754
	De S. Paterno epifcopo Abrincenſi.	758
XVIII.	De SS. Eleutherio epifcopo, cuiusque matre Euanthia, martyribus.	761
	De S. Apol-	

	De S. Apollonio ſenatore martyre.	766
	De S. Vrſinaro epifcopo.	766
XIX.	De S. Elphego archiepifcopo Cantuarienſi & martyre.	770.
	De Vuernhero puero à Iudeis crudeliter necati.	775
XXI.	De SS. martyribus, Simeone epifcopo, Vſthazane Eſmuno, multisque alijs.	777
	De S. Anſelmo archiepifcopo Cantuarienſi.	780
	De S. Epipodio martyre Lugdunenſi.	818
XXII.	De SS. martyribus, Acepſima, Ioseph, & Acithala.	820
	De S. Theodoro archimandrita.	829
	De S. Opportuna virgine & abbatiffa.	870
	De S. Vuolphelmo abbate Bruuilerenſi.	880
XXIII.	De S. Georgio martyre magno.	897. & 905. & 911
	De SS. martyribus, Felice præſbytero, Fortunato & Achileo Diaconis.	920
	De S. Adelberto epifcopo & martyre.	924
XXIIII.	De S. Alexandro martyre Lugdunenſi.	958
	De S. Mellito abbate & epifcopo.	960
	De S. Roberto, primo Caſa Dei abbate.	962
XXV.	De S. Marco Apoftolo & Euangelifta.	995. & 996. & 968. & 972.
XXVI.	De S. Bafileo epifcopo & martyre.	974
	De S. Richario præſbytero.	981
XXVII.	De S. Anthimo epifcopo & martyre.	987
XXVIII.	De SS. martyribus Vitale & Valeria.	991
	De S. Theodora virgine & martyre.	995
	De S. Paphnutio martyre, Quingentisque & quadragintaſex martyribus cum ipſo paſſis.	998
	De SS. martyribus, Maximo, Dada, & Quintiliano.	1001
XXIX.	De S. Hugone abbate Cluniacenſi.	1007
	De S. Roberto I. abbate Molifmenſi & Ciftertiienſi.	1012
	De S. Petro Mediolanenſi, Ordinis Prædicatorij, martyre.	1019
	De S. virgine Catharina Senenſi.	1028
XXX.	De SS. martyribus, Mariano lectore, & Iacobo Diacono.	1062.
	De S. Maximo martyre.	1066

INDEX CO-

INDEX COPIOSVS IN

SECVNDVM HVNC DE SANCTORVM VITIS,

REBVS GESTIS AC MARTYRIIS TOMVM, QVI RE-
cens ex diuersis auctoribus ac bibliothecis collectus, duos menses
Martium ac Aprilem complectitur: in quo A priorem,
B alteram paginam partem designat.

Restituantur suis locis in sequenti hoc Tomo secundo, numeri sequentes hi:
65. 66. 67. 68. 119. 378. 566. 625. 636. 637. 648. 667. 800. 970. 1021.

- A**bbas fratrum suffragijs & consensu electus 792.a
abbas consecratus S. Anselmus 792.b
abbas etiam Canonicorum praefectus appellatus 469.a
abbas Vuilhelmus omnibus fratribus die eong Dominicae Eucharistiam porrigit 614.a
abbatis boni exemplum insigne 612.b
abbatis nomē fuit cum largitionibus ambiri, seditionibus & bellis acquiri solet 508.a
abbatis vel pfecti nomē agere accipit S. Niceta 508.a
abbatis se functione abdicat S. Hermelandus 409.b
in abbate relictis pietatis studiis externa tantū sectatem & fratres dire tractantem diuina vitio 410.b
abbates clericatus officium adepti, monasteria gubernare non permittuntur 166.b
abbates operam nauant Anglis in fide suscepta confirmandis 7.a
abbatissa se ministerio abdicat S. Gertrudis 304.a
abedechalaa presbyter martyr 779.a
abramij confessoris vita 270.
abulouis Roschildensis episcopi laus 610.b
absens abbas calligat negligentē fratres in spiritu 65.a
absentis peregrē fratris mortem diuinitus noit Coleta virgo 95.a
de absente se quid dicatur, Lyduuina noit 138.a
abstinentia admirabilis 255.a 622.a 632.b 706.a 768.a 838.a
abstinentia assidua 140.b
abstinentia carniū 1030.a
abstinentia etiam a piscibus 254.b crudis victitat leguminibus Gregorius Papa 140.b
abstinentie insignis exempla 53. 55.a 850.a 872.b 1045.b
abstinentiae effectus 378.a
abundat fatis, qui eo, quod habet, cōtentus est 725.b
Acacius Arrianus 308.b
academia Barcinonensis 552.b Bononiensis 517.a
Herdenis 552.b Oxoniensis 517.a Parisiensis 516.b
Beryti in lteris institutus S. Apphianus 485.a
Vide schola.
acca ex Anglia ad Frisones & Saxones conuertendos cum alijs vndecim missus 10.a redit in Angliam 13.a sit episcopus Lindisfarnensis, ibid.
accusationis iudicio quae sint attendenda 212.a
accusatus cum accusatore in gratiam quauis redisset, obiecta tamen crimina indiscussa non fuit Greg. Papa 214.a
acedia iugis animae mors quomodo superari queat 456.b
acephalorum haresin strenuē oppugnavit Isidorus 541.b
S. acephinae martyrium 820.
S. achillei & Fortunati & Felicis martyrium 920.
S. aciscus Cordubae 754.b
acolytus 623.a
S. Adelberti vita 924.
adelberti vite scriptor ei contemporaneus ac familiaris 829.a 930.b
S. adelbertus filius regis Deirorum socium se adiungit ijs qui Frisonibus Christum annuntiaturi ex Anglia mittebantur 10.a
S. adelbertus primus archidiaconus Traiectensis in Egmonda miraculis clarus 17.b
S. adelheidis vitam scripsit Berta 891.a
S. adeltrudis 315.b 317.a
adolecentibus formādis singularem curam cur impenderit S. Anselmus 785.b
adorationum duplex differentia 509.a
adrianus & Eubulus martyres intrepide se declarant 120.a
S. adriani martyris corpus eleuatum 317.b
aduersa nulla nocent bene animo constitutis 951.a
aduersus patienter ferendae, Deusq nihilominus laudandus 168.b
adulatio facile imponit multis occupato 108.b
adulatorum lingua exitialis 108.b
adulatorum & susurrorum lingua etiam sanctos principes fallunt 295.a
S. adelfij martyrium 486.a
F. agidij Minoritae, qui fuit de primis socijs beatiss. Francisci, vita 938.
agrotorum magnam curam gerit S. Anselmus 786.a
vide infirmus.
in aegyptū Iesu deducto simulacra corruerunt 590.b
amulianus martyr 1064.b
xlij adriani persecutio 761.a
Aethalae diaconi martyrium 822.a passus mēse Iunio 828.b
Affectus carnales, hostes animae 2.a
afflictionum utilitas 90.b
afflictis valde quid agendum 729.b
S. Agapes, Chionix & Irenes martyrium 462.b
S. agapetus Synadorum episcopus 377.a
agapius & Secundinus episcopi 1062.b
S. agathodori martyrium 708.a
S. agathonica martyr 711.b
S. agathopodis diaconi martyrium 521.b
agilolphus vrbis Romae obidionem parat 217.b
agneus sanctimonialis de monte Politiano, historiola 1059.b
agnouitarum haresis apud Alexandriam a Gregorio suppressa 172.a
agrestius regulam S. Columbani calumniatur 453.a
eius interitus 454.b
S. agricola Bononiensis 964.a
S. Aiberti vita 618.
Alberto Magno praepatore Colonia vsus Thomas Aquinas 113.a necromantiae is falso insinulatur, ibid. eius de Thoma Aquinate sententia 113.b
albinus Childeberti regis tempore 3.b
S. albini translatio 4.b
S. albinus confessor 411.b
albrici episcopi Traiectensis vitam S. Ludgerus descripsit 418.b
alcuini laus 415.b scholam in Anglia Eboraci moderatur, ibid. in eius se disciplinam S. Ludgerus tradit, ibid. venit in Gallias 419.a Aquigrani Carolum Magnum Astrologiam docet 431.a
B
S. aldegundis

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

S. aldegundis Malbodij requiescit 679. b 769. b
aldehyofus rex captus quo miraculo ereptus 1010. ab
S. alexander Hierosolyma episcopus 306. b
S. alexander martyr 441. a
S. alexandri ad Antinoitas Epistolae 306. b
alexandra Diocletiani coniunx fidem Christianam
palam professā 903. b 908. a 911. a
S. alexandri martyrium 958. eius festum, ibid. a
alexandrina sedes cur Apostolica 972. b
alexandrini persequuntur Christianos 654. a
alexia cuidam viduae quid miri per Catharinam
Senensem obtigerit 1057. b
alferius abbas Cauensis 61. a apparet fratri afflicto
701. b
alferij, primi abbatis Cauensis, vita 697.
alleluia 922. a
alleluia vt ad Missam dicatur, vnde & quando intro-
ductum 156. b
Aloysius Lipomanus Ioseph virginem fuisse contra
veteres propugnat 396. eiusdem de D. Georgij vi-
ta & martyrio censura 904. b
altare à S. Petro Romae consecratum 815. b
altare portatile 327. b 1058. b
altare sancta & sacra mensa appellatum 504. b
altare consecrat S. Anselmus 806. b
altare sine reliquijs esse, nō fert S. Vuolphelmus 893. b
ad altare confugientem S. Ambrosius cum clericis
defendendum circumdat 532. b
altaria in honorem martyrum consecrata & illorum
reliquijs exornata, martyria nominata 962. b
altaria multa per Germaniam consecrat Leo III. 36. b
S. Amandi historia 315. a fit episcopus 315. a
S. amandus fit Tractati episcopus 315. b
amantium Deum Ordo, & quatuor eorum oculi 957. b
S. amantius in eadem cum S. Landoaldo theca se pul-
tus 316. a
amasea Ponticae prouinciae metropolis 975. b
amasea templum construitur sumptibus Glaphyriae
975. b
ambianens, comes Sigobardus praest 479. b
ambitus ecclesiasticarum dignitatum notatur 508. a
S. ambrosij vita, Augustino hortante, à Paulino scri-
pta 526.
S. ambrosij foror Marcellina, Ambrosius pater Gal-
liarum praefectus 526. b
S. ambrosius it legatus ad Maximum 529. b non ter-
retur vllis periculis 540. b non vult Arrianis per-
mittere basilicam 540. b non vult deferere eccle-
siam, licet iussus ab Imperatore 540. a Theodosi-
um Imp. priuat communione siue excommuni-
cat 537. b item Maximum 529. b
S. ambrosij egregia libertas 538. a constantia 539. b
S. ambrosij scripta 530. a 531. a
S. ambrosij librum de incarnatione qua occasione
scripserit 529. b
amicorum par Damon & Pythias 997. b
amor per delectationem perficit, timor per sollicitu-
dinem custodit 789. a
amor turpis quō vadat 554. b
amoris quanta vis 1037. a
S. amphiani & Aedefij fratru inigne martyriū 484. b
Anachoreta quidam Senensis vnde qui à peste libe-
ratus 1052. b
anachoretæ post monachicam conuersationem fa-
cti 358. b S. Cuthbertus 342. b Iohannes Clima-
cus 456. b
anania presbyter martyr 779. a
anastasiū episcopum Antiochenū Iustinianus per-
sequitur 590. a
andreas quidam Senensis desperatus, quomodo ve-
niam affectus 1050. a
andrea corpus Constantinopoli 605. a

angeli ad obsequia hominū piorum à Deo mittun-
tur 436. b
angeli hominum valde sunt amantes & studiosi 391. a
diligentem eorum curam gerunt 841. b
angeli visitant Coletam 91. b sepe apparent Lyduui-
nae 723. a 724. a
angelos vidit crebro S. Cuthbertus, ab ijsq; pascitur
336. b
angelus S. Paphnutio apparet 998. a
angelus se ostendit S. Gregorio, idemq; ei custos à
Deo designatus 158. a
angelus S. Ambrosij custos torquet maleficum 529. a
angelus quotidiē S. Guthlaco locutus, ipsumq; in
tentationibus est consolatus 691. b
angelus Cuthbertum ex pede laborantem sanat 333. b
alijq; in angustijs eorum auxilium ipse experi-
tur, ibid.
angeli confirmant martyres 674. a 677. a 618. a 708. a
923. a à tormentis solunt S. Eleutherium 764. b
angelus ad aures S. Ambrosij apparet 529. a
angeli super concionantem S. Vincentium descende-
re cernuntur 564. a
angelica saluatio frequentissimē dicta 623. a
angelica salutationis explicatio 392. b 393.
angina morbo medetur imploratus S. Suiuibertus
28. a 31. b
angina qui Catharina Senensis mederi soleat 1054. a
anglia sic appellata ab Eugenio 7. a
angli forma elegantes 143. b
anglorum apostolus D. Gregorius 138. a qua occasi-
one eorum ad fidem conuersionē suscepit 143. b
quos ipsi praedicatores miserit 155. b 159. b 960. a
angli humaniter excipiunt Augustinum eiusq; soci-
os, atque se dociles exhibent 159. b
in angliam Theodorus episcopus à Vitaliano mis-
sus 155. a
anglis miracula etiam exhibentur Christo primū
illic praedicato 161. a
angli verbum Dei audire audiunt 337. b
angli decem millia ab Augustino baptizantur Natali
Christi die 161. a
anglorum à suscepta fide singularis pietas 9. a
anglicanus populus ad fidem conuersus, episcopos
habet ex nobilibus prognatos 7. a
anglia primas S. Anselmus 802. a
angli in precio habent Anselmum 795. b
anglia inter regem & Anselmum dissentio 803. b
in Anglia, Cestrensis comes Hugo Anselmum accer-
sit in Angliam 798. a
ad anglia ecclesias recte constituendas consilium à
Romano Pontifice Mellitus exquirat, & ab eo man-
data desunt in Angliam 960. b
anglia rex à Rom. Pontificis obedientia se separat
803. b
in anglia libertas ecclesiae restituitur 816. b
angli à Frisonibus & Saxonibus propagati, eisdem
ad fidem conuertendis nauant operam 10. a
anglicis de rebus scriptis Edinerus 780. b
in anglia variae & multiplices mutationes 780. a
angliam vastat rex Danus Turkillus 772. a
anglis Danos reconciliare studet Rō. Pontifex 772. b
anglorum aliquot principes 7. a
anglia Reges. Adulphus 691. a Alchfridus 336. a
Alchfrid 42. a Osui regis filius, ibid. Alfridus
rex Nordhumbrore 10. a
anglia regno potius Canutus Danorum rex 775. a
ang. rex Cotonius 49. b
ang. reges Coaduuals, Ossa rex Cantuariorum, fuit
monachi 9. a Eadbalus Christianismi progres-
sum remorat 960. b Christianismum suscipit
961. a Edelbertus 960. a Edgarus obiit anno Chri-
sti 977. regni 16. 309. b ei succedit filius Eduardus;
ibid.

I N D E X.

ibid. cuius caedes incidit in annum 981. pag. 310. b
in ang. Deiorū rex Edilbaldus filius Osualdi 17. a
Eduardi vita 309. a huius pater Edgarus rex, ibid.
Ethelredus Edgari filius 309. b ex Elfrida 310. a
Egfridus 43. a 340. b Egfridus in praelio aduer-
sus Pictos cadit 347. b 348. b Egfridi regis foror
Elfeld abbatissa 346. a Aldfridus eius frater no-
tus 346. b 347. a
in anglia Merciorum rex Ethelbaldus à Conredo
rege regno exutus 690. a Ethelredus rex 311. b
in ang. Ethelbertus rex Cantuariorum 159. b
in anglia Merciorum rex Ethelredus 687. a Ethel-
redus imbellis 772. a
anglia rex Henricus 561. a
anglia rex Henricus Normanniam obtinet 816. b
Henricus III. 517. b Henrici III. cum Edmundo
Cantuariensi episcopo controuersia 518. a
anglia rex Henricus inuestituram ecclesiarum con-
terre etiam contra Rom. concilij decretum cona-
tus 814. a & in ea causa quae acta ibid. archiepisco-
patu Cantuariensem inuadit 815. a Ossa rex Can-
tuariorū 9. a Osualdus rex & martyr Osuini
eius frater 7. a Saberethus nepos Edelberti 960. a
ang. rex Vuilhelmus Anselmo affabilis 796. a armis
Anglia potitus, ibid. S. Anselmo cur infestus esse
coeperit 798. b
ang. regis Vuilhelmi obitus 813. b
ang. rex Vuilhelmus Vuilhelmi filius, ecclesiarum
& monasteriorum oppressor 797. b
in anglia prouincia Merciorum rex Vulfhere 43. b
anima Coletae ab angelis in caelum deduci visa 104. a
anima è poenis horrendis oratione Lyduuinae libera-
ta 740. a
anima multa, è purgatorijs poenis Coletae meritis &
precibus liberata, cū ea in caelum auolare visa 104. a
animarum periculis mirè cruciata Lyduuina 730. b
erga animas defunctorum singularis Coletae chari-
tas 100. b item Lyduuina 739. b
animarum curam abijcere periculosum est 785. b
animā morituri daemones rapere contendunt 804. b
animas sanctorum excedentes è corpore, in caelum
angelorum ministerio suscipi ac beatitudine frui
355. a 488. b 545. b 959. a de S. Lea hoc affirmat
Hieronymus 376. a idem affirmatur de S. Nicetio
488. b de S. Ruperto 441. a de S. Ambrosio 535. a
de S. Aidano 334. b Haduualdi animā in caelum mi-
grare cernit Cuthbertus 351. b Maurenti abbatis S.
Hermelandus 407. a alterius itē 409. b Scholasti-
ca in columbae specie caelum penetrare conspicit S.
Benedictus 373. b animam item S. Germani 374. a
animam S. Vuilhelmi angelorum ministerio dela-
tam in caelum, per visum reuelatur 615. b
anima S. Suiuiberti S. Vuillebrordo apparet 25. b
anima Gidliae S. Catharinae apparet, preces eius pro
se exposcens 382. b
anima Traiani quemadmodum Gregorij precibus
ex inferno esse liberata intelligatur 162. b
anima videns Deum, quā facile videat quicquid
est infra Deum 374. a
animus vigilans vitia superat 537. a
S. amani oratorium 408. a
S. amia apparet Coletae 80. a
annis 38. omnis generis morbis grauiter afflicta Ly-
duuina 718. a b
anniuersarius S. Godebertae dies 695. a
anniuersarium obitus parentum suorum diem S. Hu-
go elemosynis & sacrificijs celebrē duxit 466. b
S. anno archiepiscopus Coloniensis Sigebertus ece-
nobiū construxit 884. a ecclesiam B. Mariae Co-
loniae 886. a
annonae in caritate publicae preces & processiones ha-
bitae 569. a

ansbertus Rothomagensis episcopus & abbas Foh-
tanellensis 326. a
S. ansbertus translatus 331. a
S. anselmi vita 780.
anselmi vitae scriptor quando ei familiaris factus
794. a
anselmi scripta 787. b 809. a 813. a
S. anselmus à Pontifice laudibus extollitur 808. b
anselmus gratia curationum praeditus 796. a b obiit
anno 1109. pag. 817. a
S. anthimi episcopi martyrium 871.
antichristus sabbatum cum Dominico die obserua-
ri mandabit 221. b
antiachus sanctus Eremita ad Mauritium legatus
850. a
S. antipa Pergami Asiae episcopi martyrium 683. a
antiphona, hymni, vigiliae in Ecclesia Mediolanensi
quando primū cantari coepta 528. b
antiphonarium collegit D. Gregorius 154. b
antiquarij in monasterijs 108. b
antoninus Pius ad Asianos epistolam scripsit pro
Christianis 704. b
antoninus Montanus summus Theologus 566. a
S. antonij vitam SS. Athanasius & Hieronymus scri-
pserunt 526. a
apeles S. Nicetiae quidam fuit 507. b
apes infantis Ambrosij os ingressa egressaq; 526. b
aphelardocitarum in haerem lapsum Iustinianus
Imp. 587. b eam scriptis cofutauit S. Eutychius a
apocryphus 202. a
apocryphus D. Gregorius Constantinopoli 144. b
146. a
S. apodemus martyr Caesaraugustanus 757. a
apophthegma, Carē satis emittit quod precibus ob-
tinetur 519. a Pontificis in freno quid facit aurum
519. b
apophthegma D. Ambrosij insigne 534. b
apophthegma pium puellae decennis 1030. b
S. apollinaris corpus Rauennae 102. a 994. a
S. Apollinaris solennitas 459. a
S. apollonius apologeticum pro Christianis senatui
obtulit 766. a securi percutitur, ibid.
apollinis à Diocletiano consulti responsum 897. a
apollinis aram in Cassino monte euerit D. Bene-
dictus 364. b
apostata monachus respiciens vt tractatus 69. a
apostoli apparent Coletae sermonem habenti 99. b
S. apphiani martyrium 484.
Aqua benedicta mirabilis effectus, & quantum huic
olim pij viri tribuerint 66. b 239. b 349. b 769. a
843. a 857. b 859. a 868. b 965. a 1008. a
aqua benedicta contra daemones infestationes 257. b
aqua benedicta cum litanis daemones infestatio
profigatur 238. b
aqua benedicta daemones adspersi 878. b ea pulsi
daemones 865. b
aqua benedicta ager sanatus 796. b
aqua benedicta mortua adspersa reuiuiscit 53. b
aqua benedicta sanat morbo penē extinctum Cuth-
bertus 347. a
aqua benedicta & crucis signo exutum sanat S. Ansel-
mus 815. a leprosum mundat S. Theodorus 839. a
aqua benedicta caeco visum restituit S. Theodorus
853. b
aqua sacra & crucis signo sedat tempestatē sanctus
Vincentius 573. b locustas & bruchos fugat 574. a
aqua sanctificata idolorum sana in ecclesias dedicati
mandat Gregorius 160. a
aqua precibus impetrata 84. b
aquileia se à Romana sede schismate separat 452. b
aquileiensis ecclesia obscurissima duos metropolita-
nos accipit 218. a

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

agilex principatus renascens 973.b
aquisgran S. Marix templū dedicat Leo III. pag. 36.b
in aquis palatio Carolus Magnus moratus 431.a
Aragonix rex Alphonsus 578.a Iohannes 566.a
Martinus 558.b
aragonix reges Martinus & Ferdinandus singulari
honore S. Vincentium profecti 565.a
aragonix rege Martino, nullis relictis legitimis fi-
liis, mortuo, de successione variè disputatū 566.a
arbitrij de libertate Anselmus tractatū scripsit 787.a
archidiaconus 17.b
archiepiscopus palliū Rom. pontifice accepit 772.a
archiepiscopus stola pro obtinēda Romam ire cu-
pit S. Anselmus 563.b
archiepiscopus Cantuariensis ab omnibus episcopis
Angliæ consecratus 798.b
archipresbyter episcopi 470.b
S. Arnolphus regis consiliarius 315.a
cum Arnolpho pacē facere cupit Gregor. Papa 127.b
S. archimimus confessor 444.b
S. armoastes confessor 444.a
arrianus Liugildus Vuisigothorum in Hispania rex
filiū Catholicum regno exuit 714.a necari de-
indē mandat b
arriani 532.b
arriani clericos & monachos crudeliter persequun-
tur 372.a
arriani lulinæ reginæ patrociniū sustinenti 527.b
arriani sanctis & per eorum corpora exhibitis mira-
culis detrahunt 528.b
arriani tumultuantur Mediolani 527. 528.
arrianorum basilicam Romæ Gregorius Catholicē
dedicat 158.b
arrianorum defensor Valens Imp. 436.a
arrianorum hæresis in Hispania a Gregorio suppres-
sa 172.a
arrianus fauens Beringerus comes Catholicū episco-
pum virgis casum ignominia afficit 439.a
arrianus sanctus monachus 844.a
arteria alicuius ex eiulatu rupta, quomodo miracu-
lose curata 1049.a
Asperitas vitæ 63.a 72.b
S. asterius senator Romanus, martyr 47.a
de S. Athanasio Gregorij elogium 601.a
athanasius S. Nicetæ certaminum focus moritur
xxvj. Octob. 507.b
athanasius insignis monachus 503.b a patre dirē fla-
gellatus, manet nihilominus in proposito ibid.
S. attale abbas vita 134.
B. attala abbas Bobienis moritur 484.a
S. attalæ apostata Agrestius scribit 452.b
Avaritia animorum corruptela 913.b
avaritia latē dominatur 937.a
avaritia maximorum malorum causa 107.b
avaritia Italiæ omne malum inuexit 533.b
avaritia maximè deploranda cum in omnibus tum
maximè in sacerdotibus 533.b
avarum talpæ comparandum 952.b
aurea dicta F. Aegidij Minoritæ 948.
aurei nummi diuinitus suppeditati 76.b
S. audoenus consiliarius regis 315.a
S. audoenus episcopus 404.a
augustinus laudatus 232.b
augustinus & Mellitus Anglis fidē annunciārūt 155.b
augustinus a Galliarum episcopis ordinatus Anglis
episcopus 176.a
augustinus cum socijs ab Anglis humaniter excipi-
tur 159.b ab Arelateni episcopo episcopus con-
secratus 160.a
augustino Britanniam aduente cantus Romanus pas-
sim introductus 155.a
auinionensis synodus 467.a

auitus episcopus 56.a
aulici hæresi addicti 529.a miserè pereunt, ibid.
aulicorum improbitas in paranda bonis apud reg-
inuidia 429.b
aurea virgo 455.a
austrasiarum dux 302.b
austrasiarum rex Theobertus 479.a
austrasiarum siue Lotharingæ princeps Plestrudis
25.a 26.a
austria dux Pipinus 30.b
S. austrigifilius Bituricensis episcopus 315.a
auxentius Arrianus episcopus Mediolanensis 527.a
Azades Eunuchus martyr 779.b
B
Acchanalia ab ethnicis celebrata 616.b
S. Bademi archimandrite martyrium 651.
balduinus comes Tornaci ortam sedition-
nem compescere conatus 680.a
balneas abominatæ sanctimoniales 253.b
baptizandi legitimū tempus pascha dispensatione
præuenitur 164.b
baptizandi, per multos dies ante penitentia & absti-
nentia præparabantur 164.b
baptizandi catechumeni prius de fide instruuntur 164.b
baptizandi vestes largiuntur Gregorius 164.b
baptismus à quocunque datus est semper idē 475.b
rebaptizandos Arrianorum pueros esse referunt
Gregorius Papa 164.b
baptizari se à Catholico episcopo postulat S. Ambro-
sius 527.b
ad baptizandum infantes laicus pia astutia missus
423.b quod sacerdotem mittere non posset 424.a
baptizati mille in Tania 274.a
baptismus suscipiunt quemadmodum S. Euty-
chium præcari docuerit eius auus 580.b
in baptismo compater adhibitus 293.a
baptizandi infantis de nomine contenditibus pa-
trinis, sacerdos nomen imponit 550.a
sine baptismo qui mori Christianam sobolem sine-
bant, sacerdotes perstringuntur 424.a
baptismus suscipit mulier, cui quod baptizata non
esset, diuinitus reuelatur 424.b
baptismus sanguinis 910.a
baptismus in proprio sanguine martyres aliquot
consecrati 123.b
baptizati pueri, qui & in albis mortui 423.b
baptizatus infans S. Suiuibertus 8.a S. Theodosius
834.b S. Nicetius 487.a S. Guthlacus 687.a pro ba-
ptismo infantis testimonia 15.b 293.a 454.b 984.b
baptizati infantes paschali vigilia 535.a
baptizatus paruulus Const. Copronymus baptismi
fontem lēdat 510.b
S. barachisij martyrium 445.
barbari rasilisse ecclesiasticos antiquitatis 934.b
bartholomæi Prioris Carthusianorum apud Pisas, in-
signe de S. Catharina Senensi testimonium 1057.a
basilei Amasei episcopi martyrium 974.
basilei martyrium qui scripsit, in carcere ipsum in-
uisit, & à quo ea cognouit 980.b
S. basilij epistola ad S. Ambrosium 536.
de S. basilio Gregorij elogium 601.a
bavarie dux Theobertus 440.a Theodo 439.a
bavaris ad fidem conuertendis operam ponit S. Ru-
pertus inuitatus à Theodone duce 439.a 440.a
baioarijs prædicat S. Eustachius 451.b
baioarijs prædicat Agrestius, sed sine fructu, vtpote
non legitimè missus 452.b
bavarie dux erga monast. largus 440.a
S. bauonis monasterium 680.b
Beatus nemo sit sine perseverantia 955.b
bedæ de vita S. Cuthberti liber 331.b eandem carmi-
ne descripsit 332.a
bese martyrium 655.a

begga

IN D E X.

begga soror sanctæ Gertrudis extruit monasterium
306.a
in bello qui supplices Deo facti conseruati milites
reliquis fugatis 125.b
S. benedicti vita eius discipulorum ex relatione per
Gregorium Papam scripta 359.a
S. benedicti soror Scholastica 373.a
S. benedictus præfatur monasterio 361.a idē ob im-
probitatem fratrum deserit 362.a duodecim mo-
nasteria extruit 362.a claret miraculis 363. 344.a
S. benedictus regulam monachorum scripsit 374.b
eam laudauit, & seruauit D. Gregor. Papa 234.a
D. benedictus coquina simulatum incendiū ab ocu-
lis discipulorum orando depulit 340.b
S. benedictus in Floriacensi monasterio requiescit
932.a
S. benedicti de vrbe Roma prædictio 127.a
D. benedicto Florentius presbyter necem machina-
tur 363.b
benedictus XIII. pontificatu vt se secundum Con-
stantiensis concilij decretum abdicaret, S. Vincen-
tius suadet 560.b
benedictiones postulare monachos tribueret sibi
inuicem, malum non esse 453.b
benedictiones capistrorum, tininnabulorū 869.a
beneficia in consanguineos etiam idoneos nō trans-
fert S. Richardus episcopus 520.a
benignitas in pauperes 62.b 72.a
berengarij hæresis spargitur in Gallijs 884.a
berengarius adstruere nissus Christum clausis ianuis
ad discipulos post resurrectionē nō intrasse 884.b
berengarij insulsum argumentum 885.a
S. bernardini sanctitatis prædicit B. Vincentius 570.a
in sanctos relatus, ibid.
bernardus quoto sub abbate Cisterciensi monachi-
smum professus 1016.a
belisarij ducis iniuncta dextera 580.b
beryti in literis institutus S. Apphianus 485.a
Bibliothecarius apostolicæ sedis 235.a
Blancha Comitissa Gebennensis 75.b
blandinium canobium 680.b
blasphemæ tentationem immittit S. Hugoni diabo-
lus 467.b
Boemorum effrenis libido, polygamia, & pernici-
mores 927.b
boemi respuunt suum episcopum S. Adelbertū 933.a
emendationem polliciti, ad ingenium reuertun-
tur 929.b
boisilus 345.b migrat ad Dominum 337.a prophe-
tiae dono illustris, ibid.
S. bonauentura testimonium de F. Aegidio Minorita
946.a
bonis admisceri etiam malos 1015.a
bona fortuna & corporis quā sunt fluxa 243.a
bonorum siue reddituum ecclesiæ pars quarta clericis
tribuenda 215.a
bonorum ecclesiasticorum administratio non com-
mittenda laicis 165.b
bonorum ecclesiasticorū raptor diu cruciatus mori
non potest antē, quā id esset confessus 236.a
bona ecclesiastica viurpans, diuinitus punitus 411.b
S. bonifacius Traiectensis episcopus martyr 5.b
bonifacius archiepiscopus Moguntinensis, deinde
H. archiepiscopus Traiectensis 17.a Frisij euāge-
lizat, vbi martyrio coronatur ibid. 28.b cum L.L.
fratribus in vico Deckem 28.b
S. bonifacij vitæ & quidam primordia vitæ, aduentū
atq; ordinationem descripsit S. Ludgerus 428.b
S. bonifacius in pago Ostrache martyrio coronatus
477.a
bonifacius Pipinum regem Francorum consecrat ac
coronat 31.b

bonifacij discipulus Gregorius, abbas & presbyter
administrat Traiectinam sedem 415.a
boruatuarijs euangelizat S. Suiuibertus 419.b
Brachbantium à S. Huberto ab idolorum cultu pur-
gatum 315.a
brabantia pagana adhuc Pipino & Fracix regi Chri-
stianis pareat 15.b
brandeum quid 195.b
brigitte vitæ & miracula descripta à Catharina filia
386.a ei Canonizationē Romæ sollicitat ibi. 384.b
S. brigitte frater Israel 379.a maritus Viphio, filia
Catharina 377.a filius Carolus 378.a abit Romā
diuinitus admonita 378.b
S. brigitte Christus quam promiserat fidelē sociam
& adiutricem adiungit 378.b 379.b
S. brigitte Bononiæ versatur 379.a eius pater spirita-
lis Dominus Petrus Olanus 379.a 380.a 383.a
S. brigitte pietas erga morbis afflictos 382.b
S. brigitte obitus 383.b eius reliquiæ in Suediā per
filiam delatæ, ibid.
S. brigitte miracula colligit eius filia Catharina 385.
S. brigitte ad reliquias miracula exhibita 384.b
britannia Angliā appellata ab Eugisto 7.a
britannis concionatur S. Richarius 983.b
britannæ dux Iohannes 575.b Petrus 576.a
britones Britonizantes linguā à cæteris Gallis dif-
ferentem habent 564.a
britonibus Britonizantibus biennium concionatus
S. Vincentius 576.a
brunichildis reginā a Gregorio contra Neophyto-
rum hæresim sollicitatur 172.a
S. bruno cum socijs venit ad S. Hugonem 469.a
brunsvicensibus prædicat sanctus Suiuibertus 19.b
burgundie dux Pipinus 32.b
burgundionum rex Theodoricus 479.a
S. burgundofora Deo per sanctū Columbanū conse-
crata, religiosi vestibus p. Eustachij induta 451.a
burgundofora egregiè confutat Agrestium regulam
Columbani calumniantem 454.b
C
æcilianus martyr Cæsaraugustanus 757.a
cæcitas hominum 949.a
cædes multa Christianorum 1065.b
calicē respuit sanctus Theodorus ex me-
retritis argento factum 842.a
calixto III. prædicit S. Vincentius ipsum Pontificem
futurum 569.a
S. calliopij vita & martyrium 616.
caluniator boni operis à damone corripitur 685.a
calumnie patientia vincendæ specimen 1044.a b
campaniæ dux 188.b
canonū diuinorū præscriptū sequuntur sancti 582.b
canonū sacrorū cōtemptores indigni qui sacris alta-
ribus administrant & cōmunionē fruuntur 210.b
canonibus quod aduersum esset, nullo modo sibi ef-
se approbandum purauit Greg. Papa 218.b
canonici 466.b
canonici in Traiectensi ecclesia 6.a
canonicus primus Traiectensis S. Vuilleicus 24.a
canonicorum monasterio præfectus S. Ludgerus à
Carolo Magno 419.a
canonicus Eboracensis ex monacho factus S. Suiuber-
tus 9.a ex Canonico abbas, ibid.
canonicorum præfectus abbas vocatus 469.a
canonici canobites 16.a
canonicos noctū officiū nocturnale decantasse 607.b
canonico habitu vssus S. Ludgerus 429.a
canonicorum apud collegia scholæ antiquitatis 862.a
canonicorum deprauati mores 607.a
canonicorum inuidij expositus S. Vuilhelmus ad pi-
etatem vitam componens 607.b
canonici regulares 474.a 609.a
canonici Roschildenses in Dania reformati 611.a

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

canonizatio sanctorum non leuiter, sed diligenti examine prauio peragitur 499.a
canonizationis forma 499.b
canonizationis S. Francisci bulla 492.b
canonizatio S. Suiuerbi 32.b per Leonem III. 37.a
canonizatus Hugo 465.a
canonizationem S. Brigittae sollicitat Catharina filia 384.b 385.b
canonizationem S. Vincentij multi principes sollicitant 578.a inter hos Britanniae dux Petrus 576.a
canonizauit S. Vincentium Calixtus III. 547.b
cantus in ecclesia apud praesicos Christianos 2.b 921.a 922.a 976.a
cantus psalmorum antiquissimus in Alexandrina ecclesia 968.a
cantus à Gallis deprauatus 154.b quorum sit opera emendatus 155.b
cantores à Romanis instituti, Romanum cantum in Germaniam Galliamque inuexerunt 155.a
cantorum schola à D. Gregorio instituta 154.b
B. canuti Dani regis & martyris meritis Ringstadii illustrari 611.a
capri aliqui à praedonibus, quomodo diuinitus erepti 1056.b
capuà oblidet Roger* dux 809.b deditio caput 810.a
cardinales 29.a 32.a
cardinalis presbyter Syracusanæ ecclesiae 177.a
cardinalis ecclesiae Neapolitanæ 180.b
ex cardinalibus Romanæ ecclesiae episcopos ordinat Gregorius Papa 176.a
cardinales episcopi, qui ecclesijs suis vastatis vacantibus ciuitatibus praeficiebantur 179.b
S. carilephus 878.a
caro in sacris literis dupliciter dicitur 145.a
carnium ab eis abstinent S. Vincentius 561.b
carne vescens, cum hoc facere esset prohibitus, febri corripitur 849.a
carnis domandæ causa flagellis è funibus factis corpus caedit ipse vel cadendum alijs exhibuit S. Vincentius 561.b
carnem quomodo domarint sancti 429.a
carolus Magnus 33.a Saxones & Vuestphalos subiugauit, ibid. Hispanis bellum infert, ibid. eius opera Saxones ad fidem conuersi 421.b
carolus Magnus fit Imperator Romanorum 36.b
carolum Magnum Astrologiam Alcuinus docet 431.a
carolus Magnus ad se euocat S. Ludgerum 419.a in multo honore habet S. Suiuerbum & eius ecclesiam cumulat donis 35.a cui donat calices aureos & ampullas 37.b canonizationi S. Suiuerbi adest 29.a
carolus Magnus quid ab episcopis exigeret, quibus pastorem curam commendabat 429.b
caroli Magni egregia vox 429.b
carolus Magnus reformari curat cantum in Gallijs 155.a
caroli Magni filius Carolus, Vuestphalos vincit in praelio 35.a
carolus Marcellus 330.a
caroli Francorum regis filia Iohanni Britanniae duci nupta 375.b
SS. carpi, Papyli & sociorum martyrium 705.
carthusiae initia 469.a
carthusiae eremus S. Hugonis opera extructa 474.a
carthusiam ingressus episcopus, nihilominus oues suas respicit 469.b
in carthusia bini primò in vna cella comorati 469.b
carthusianorum dura vita 466.a
carthusiani episcopi 477.a
carthusianus & eorum generalis rector factus Bonifacius defuncta vxore 549.a
carthusiensium monasterium prope Valentiam porta celi nuncupatum 549.a

S. cassianus Tingis 755.a
cassinense castrum ab idolis expurgat D. Benedic. 364.b
castitate Christi delectari, gemitum deos lasciuia 819.b
castitas corporis precibus à Deo impetrata 107.b
castitatis donum precibus à Deo impetrat Thomas Aquinas 112.b
castitati S. Vincetij variè demò insidiatur 555.a 556.a
in catalonia magistratus patres iurati 557.a
catechismi in morem ad reginam Marcomannorum epistolam scribit D. Ambrosius 532.b
catechistam puerorum agit S. Vincentius 575.b
S. catharinae filia S. Brigittae vita 377.
de S. catharina Urbani VI. iudicium 379.b
catharinae Senensis vita, res gestae, miranda opera & virtutes 1028. 1029. 1030. 1031. 1032. ac deus.
catharinae Senensis durities, victus, lectus, vigiliae, catena &c. 1033.b
catharinae Senensis pater qui mortuus, ac beatitudinem aeternam adeptus 1049.b
catholica fides miraculis illustrata 528.b
catholici à Leone affliguntur 263.a
Ceadda episcopus Merciorum & Lindisfarorum, eiusque vita 43.
cellula sua quam grata bono monacho 954.b
S. celsus martyr Mediolani 532.a
cerei ad sanctorum sepulcra oblatis à praesicis 895.b
ceremonie pia, genuflexio, pectoris tunica 382.a
Charemon episcopus 656.a
chalcedonenis synodus Romano pontifici quantum tribuat 197.b
chalcedonenis synodus Rom. pontifici vniuersalis titulum tribuit 193.a
chalcedonenis synodum venerari compellit schismaticos Gregorius Papa 172.a
charitate aliquem prosequens beatorum, quam cui charitas exhibetur 793.b
charitatis mira mirum exemplum 1041.b 1042.b
chartularius 168.a b 202.a
childebertus 487.b
childebertus rex Francorum 330.a 438.b priuilegia Antrensi monasterio largitur 406.b
childebertus rex sancti Paternum accersit 760.a
childericus rex apud Traiectum sedem habet 316.a
S. chioniam martyrium 462.
chofroes Persarum rex Christianorum fines populatur 595.b
chrismatis sacramentum 493.b
chrismatis in confirmandis baptizatis usus 423.b
christus apparet Alferio 701.a F. Aegidio 944.b Bassilio 976.b Coleta 85.b 103.a Hermannus 647.b S. Vincentio 559.a
christus sub hostiae forma adest Lyduinae 734.b
christus cur homo factus ad nos venerit 391.b 396.a
christus ex Maria corpus humanum à propria gloria non recedens assumpsit 392.b
christus non simulatam, sed veram humanitatem suscepit 391.b
christi corpus & sanguis ab Arrianis sparsa paupere & polluti pedibus calcata 444.a
christum & sanctos sapientissime videt Lyduina 742.b
christi corpus ex ipsa diuinitatis coniunctione esse incorruptum heresis in qua lapsus Iustinianus Imp. 587.b
de christo Catholica confessio contra Arrianos Basilei martyris 980.b
de christo fides exponitur 130.b 131.b
christianae religionis summa 707.b
christo in Aegyptum descendente, simulacra corruerunt 590.b
christi sepulcri custos inter ceteros constitutus Longinus 266.b
christi ad fidem exactionibus grauibis impositis compellendos rusticos infideles 163.b

ad christianam vinedi ratione egregia exhortatio 504.
pro christianis epistolam scripsit Antoninus ad Africanos 704.b
christianorum alacritas, & in rebus duris pax & tranquillitas 659.b
christianorum constantia, germana & inuicta virtus 485.b 655.a
Cibum potumque corporeum nullum admittit Lyduina 733.b 734.a 749.a
cineres à sacerdote percipiendos, ab Angelo edocta Lyduina 723.a
cistertium à quibus primò habitatum 1015.b
S. Clarae institutum 75.a b 76.b
clementis Papae vitam scribere se velle Ioannes Diaconus affirmat 241.a
clero adscribendos probari primò in habitu laico, tum in monasterijs exerceri vult D. Gregorius 156.a b
clericorum quis ordo in conuentibus stationibusque esse debeat 181.a
clerici Rom. mappulis vsi tantummodo, alijs hoc non permittitur 200.b
clericos sibi consiliarios & familiares delegit Gregorius Magnus 155.b
clero adscripti stipendia quae sani accipiebant, etiam aegrotis non deneganda 214.b
clericis etiam infirmis quararum subsidia non imminuta 218.a
clerici ecclesiarum non debent fieri abbates 166.b
cleri deprauati mores 467.a 468.b
clerici insolentes pulsi substitutis monachis 771.a
clerici vxores apud Boemos ducentes, ab episcopo reprehensi 927.b
clotarius rex 479.b plurima largitur S. Godeberti 693.b
clotarius rex Francorum 403.a
clotarius rex accersit S. Columbanum, ab eoque acceptas literas in praecio habet 450.b dicit Luxouienfem monast. 450.b
clotario regi gratus Eustachius Columbanus discipulus 452.a
clotarius rex locum monasterio extruendo S. Valerico tribuit, & elemosynis suis monachos sustentat 480.a
cluniacensis cenobij celebris religio 61.b
cluniacensis ordo 468.b
cluniacensis ordo districtus valde 782.b
SS. Codrati, Cypriani ac sociorum martyrium 129.
in cena Domini pedum lotio 343.b
in cena Dñi laus dei pedes fratrum mos antiquus 614.b
calices sacerdotes auaritia deditos intolerabile est 533.b
cogitationes hominum nouit Coleta 94.a
cogitationes illicitae difficilime vitantur, nisi quis sensus vigilanter comprimat 470.b
cogitationes praeteritorum scelerum ad poenitentiam conuersos infestant 669.a
cogitationibus qualibus quos diabolus infestet 1037.b 1038.a
cogitationes quas pariant, aut quid mereantur 1037.a
cognitio prophetica virginis cuiusdam quanta 1053.b
coleta virginis, Ordinis S. Clarae reformatricis, vita 69.a
colonia Cirthenfis 1062.a
colonia Agrippinae Dux Pipinus 30.b
colonia palatum ducum Agrippinensium & Lotharingorum in claustrum sanctimonialium conuersum à Plectrude 21.b
coloniensis ciuitatis Aduocatus 298.a
coloniensis ecclesia maxime floret facultatibus & honoribus seculi 250.b
coloniensis episcopus pallium à Romano Pontifice

I N D E X.

accipit Herebertus 284.a
coloniensis episcopus, futurus praedictus Pillegrius 298.b
coloniensis archiepiscopus Hildebaldus eleuat reliquias S. Suiuerbi 37.a
coloniensis archiepiscopus Missarum solennia celebrat in exequijs S. Vvolphelmi 895.a
coloniensis episcopus per se, non per suffraganeum confirmat 882.a
coloniensium stationi ad S. Seuerinum adest S. Herebertus equo vectus 293.a
coloniae processio & Litanie ob siccitatem & pestilentiam ab Hereberto indicta & seruata 286.a
Dei iram fleuit 287.a
coloniensis episcopus ad consecrandum altare vicem committit Scarnensis sedis antistiti 893.b
coloniae sanctorum cultura nobilem venit S. Marci Antiochenus patriarcha 679.b
coloniae non æquo erga Herebertum animo venit Henricus Imp. 295.a
coloniae ad S. Martinum & in Capitolio altaria consecrat Leo III. Papa 36.b
coloniae celebris Albertus Magnus 113.a
columba gemitum pro cantu edit 286.b
concilio Barenfi adest S. Anselmus, & Græcorum errorem confutat 810.b
columba in virginis capite apparitio 1033.a
S. columbani vitam Ionas abbas scripsit 478.b
S. columbanus Abbas cum duodecim clericis Galliam docendo perlustrat 9.a
S. colubanus ex Hybernia insula ortus ducentorum monachorum in Luxouienfem monast. pater 478.b
colubanus Luxouia à Theodorico male à Brunichilde aui sua persuaso cum fratribus pulsus 479.a
S. colubanus Burgundorū Domino consecrat 451.a
S. columbani regulam calumniatur schismaticus Agrestius 453.a
S. columbani discipuli Attala & Eustachius 449.b
S. columbani successor Attala 134.b
comes 479.b
comes à Diocletiano constitutus S. Georgius 897.b
communio 864. b summè expetenti Lyduinae à parochia negata 733.a
cometes ante visus, mortuo Thoma Aquinate defecit 118.b
concilium Auinionense celebre 467.a
concilium Barense contra Græcos de processione spiritus sancti à patre & filio 800.a
conciliabulum iconoclastarum Constantinopoli sub Leone Armenio 513.a
concilium V. œcumenicum Constantinopoli coactum 583.b
concilium œcumenicum V. Constantinopoli celebratum trium capitulorum gratia 586.a ei Patriarchae quatuor adfuerunt b
in concilio V. generali sacrificiū diuinum incruentumque à patriarchis celebratum 586.b
concilium Imp. Iustiniani tempore de tribus capitulis 216.b
concilium Iustiniani temporibus habitum, nihil de Synodo Chalcedonenfem imminuit 224.b fidem in eadem Synodo prolatam non recipiens, anathema pronunciat, ibid.
concilium Constantiensis 560.a
concilium Constantiensis cur indictum 558.b
concil. Mariconense cur coactum 453.a
concil. secundum Nicenum sub Irene & Constantino pro imaginibus 512.a
concilium Nicenum secundum 245.b
concilium Nicenum II. diuinitus electum, sanctum, œcumenicum, multi episcopi comprobant 264.b
concilio generali octauo legati Romani Pontificis praesuerunt 209.b

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

concilia III. generalia sicut quatuor Euangelia suscipienda 224.b
concilia III. generalia vt quatuor Euangelia suscipit Gregorius Papa 154.a
concilium item ecumenicum quintum, ibid.
concilia quatuor vniuersalia haresim damnantes profiteri debuerunt se recipere 216.b
concilia generalia se recipere missis Synodicis epistolis testari patriarchis soliti 209.b
concilium Romae ab Urbano Papa celebratum 810.b 811.a
concilium apud Seleuciam 308.a
concionari quibus interdictum 108.a
concionator egregius D. Thomas Aquinas 116.b
concionator quid debeat esse plebs 955.b
concionatores debent non solis verbis, sed etiam factis docere 941.a
concionatores vite munditia debent esse praediti 108.b
conciones quae ad suadendum efficaces 473.a
concupiscunt habens episcopus, sacerdoti iubetur honorem deponere 187.b
concupiscunt beneficiis priuat S. Richardus episcopus 519.b
concupiscunt ignota per sanctam quandam virginem ex foetore agnita 1043.b
confessores in ecclesia 493.a
confessio 624.a
confessionis praecordia 386.b
confessionis vis quanta 1053.b 1056.a 21.b
confessionem & poenitentiam sedulo hortatus S. Hugo 473.b
confessio sacramentalis 450.a 569.b
confessio secreta 623.a
confessio peccatorum pura 384.b
confessionem ad puram exhortatur demonum illusionem passam S. Catharina 385.b
confitetur quotidie S. Catharina 386.b
confitendo Angli cordis sui latebras Cuthberto aperit 337.b
confessuri errata sua ex ultimis Britanniae finibus ad Cuthbertum confluunt 345.a
a confessione peccatorum conuersionis initium S. Richarius auspicatur 982.b
per confessionem veram & poenitentiam peccata delentur 785.a
confessionem sacerdoti facit S. Vincentius, ab eo impendi sibi plenam ecclesiae Romanae subiecta 157.a
confessio, nisi subsequatur emendatio facti, sola non sufficit 533.b
confiteri peccata sua caecum vult S. Ludgerus cui erat lumen miraculo redditurus 423.a
confiteri iussa ex qua demon erat eiecius 573.a
confiteri peccata sua nolentis monachi poena 65.b
confiteri peccata sua timens foror, a Coleta confirmata 99.a
confessorius Papae factus S. Vincentius 558.a
confessionis audiendae potestas a Romano Pont. S. Alberto mandata 924.b
confessos peccata ob poenitentiam recipiendam S. Eustachius steru suo flere compellit 450.a
confidentes ad lachrymas suis flitibus excitare S. Hugo solitus 470.a
confidentes sibi S. Alberto ad episcopum relegat, vt ei eadem etiam confiterentur 624.b
erga confidentes lapsus suos ob poenitentiam percipiendam quemadmodum S. Ambrosius se gesserit 533.a
confessiones mulieru vbi a pluribus conspici possent, oculos ab eis auertens, S. Hugo audire solitus 470.b
confessionis medio ad libidinem sollicitat S. Vincen-

tium mulieris amore capta 555.a
confessorio obedientiam promittit S. Catharina 380.b
confessio per vim extorta, infirma censenda 216.b
confirmatio 16.a
confirmationis sacramentum nuper baptizatis per pagos & vicos circumiens episcopus tribuit 349.a 530.b
confirmationis sacramentum episcopus tribuit 782.b
confirmationis sacramentum episcopos administrasse vide 924.b
confirmationis sacramentum tribuit infantibus S. Anselmus 807.b 811.
confirmat episcopus Ludgerus sancti chrismatis inunctione & manu impositione baptizatos 423.b
coniugium respuit S. Gertrudis 302.b
in coniugio virgines permanent Henricus II. Imp. & vxor Chunegundis 56.b
coniugia celebrasse sacerdotes pessimo more Grego. VII. aetate 468.b
conlanguinis ecclesiastica beneficia minimè largitur S. Richardus episcopus 520.a
conscientia ab improbis factis absterret 265.a
consecrationes gratis celebrat 472.b
constans quis sit 123.b
constantia admirabilis 709.a
constantiae excelsae exemplum 898.a
constantia Imperatrix 192.a
constantia Augusta 190.b
constantia a Gregorio caput S. Pauli petens, repulsa passa 195.
constantinus Heraclij filius creatus Caesar 870.a
constantinus cum Crispo filio bellum Licinio mouet, ipsum captum in Galliam transmittit 980.a
a constantino Licinius missus ad expugnandum Maximinum 974.a
constantinus Byzantium urbem suo nomine appellandam construxit 980.a
constantini praecordia facinora 980.a
constantinus Copronymus habitu Christianus, mente Iudeus 509.b imaginibus, sanctis, eorumque reliquijs honorem debitum adimit, ibid. ab eo in recte sentientes persecutio 510.a
de constantino Copronymo baptismi fontem cedante praedictio episcopi 510.b
constantinus Imperator 441.b
constantinopolis noua Roma 581.a
constantinopolitana ecclesia Romanae subiecta 157.a
constantinopolitanus episcopus vniuersalis sibi titulum usurpat 153.a
constantinop. episcopus vniuersalem se vocat 192.a
cui a Pelagio & Gregorio reclamatur, ibid.
constantinopoli patriarchae aliquot iconomachi 263.b 264.b
constantinopol. episcopi multi in harescos voraginem prolapsi 193.a
constantienis in concilio Martinus Pontifex creatus 566.a
constantienis concilio tres pontificatu abire iussi, & creatus Martinus V. 560.b
constantienis concilij patres S. Vincentium per legatos in rebus dubijs consulunt 565.b
consuetudo bona & mala quod ducant 956.b
consuetudines contrarias traditioni Apostolicae abrogat D. Gregorius 154.b
consulitori malo moriens periculum imprecatus, id non effugit 236.a
contactu manus suae quae virgo quas lachrymas curauerit 1052.b
contemplationis progressus 955.a
contemplator bonus quis sit 957.a
continentiae post propositum ad nuptias sollicitari indignè fert Theodosius 253.a

I N D E X.

contritio mira unde quae obtingat 1036.a
conuiuia quae aam ex charitate proficiscantur 185.a
conuiuia S. Ludgeri qualia fuerint 429.a
Corpus morbidum suauissimè oler 750.b
corporis exanimis pulchritudo 103.b
corporis curam multi gerunt, animam vero negligunt 952.
corporis vitia vt possint vitari 953.a
cor qui suum virgini alicui ablatus, aliudque ei pro illo restitutum 1046.b
cor qui virginis alicuius ex amore diuino ruptum 1049.a
in cortica grauisimae exactiones ad Longobardos deherere inulares compellunt 190.b
coruus de manu D. Benedicti panem accipere & nutrire solitus 364.a
creatio omnium rerum quemadmodum producta 131.a
creditoris debitorum filios detinuisse 167.b
creditoris liberum hominem per legem tenere non possunt 168.a
S. crementius Caesaraugustanus 757.b
crecentius capitalem sententiam subit Ottone III. mandans 285.b
crimina obiecta indidicula non relinquit Gregorius Papa, quauis paribus inter se reconciliatis 214.a
crucis veneranda, immaculata ac preciosa inuentio 436.a
S. crucis sanctum lignum 447.b
crucis lignum viuicum 667.b
crucis sanctae particulam Confugienti ecclesiae obtulit Chunegundis Imperatrix 58.a
crucem Dominicam templo a se fundato inferendam formari mandat Herebertus 289.a
crucis lignum apparet in caelo super Caluariae montem 307.b
crucis lignum cur veneretur Christiani 289.b
crucis ad imaginem pia redemptionis in cruce facta recordario 136.b
crux ligna a S. Ruperto benedicta 440.a
crucem contra demones collocat S. Theodorus 862.a
crux lapidea in monumentum miraculi apud Heflos erecta 425.b
crux collocata a nubis infestatione locum quandam praefert 868.a
crucis quatuor ad regionis cuiusdam fines constitutae, ipsum a noxia nube liberat S. Theodorus 845.a
crucis ligna ad amnis alueum delixa, eius impetum repressit S. Theodorus 843.b 845.a
crucem gestat in manibus S. Ludgerus 419.b in scipione item S. Macarius 678.a
crucem in manibus gestans ex Fofetesland insula diabolum pellit S. Ludgerus 420.a
crucis ex sancta oleum scaturiens 591.a
crucifixi imaginem de osculatur morti vicinus S. Richardus episcopus 520.b
crucis in supplicationibus gestata 865.a
crucem auream ad supplicationis usum Domitius Patritius fieri curat 865.a
crucis in processionibus concussae & agitatae quid portenderint 866.a
crucem praefert Augustinus & eius focij Angliam primum ingressi 159.b
crucis perpetuo per iter usum sanctus Macarius 678.a
crucis signo signare obuios & hoc desiderantes archiepiscopus sanctus Anselmus solitus 812.a
crucis signo munit vicum discedens inde episcopus 274.b
crucis vt se signarent, pueros instituit sanctus Vincentius 573.b
crucis signo frontem consignare familiare S. Herebertus 259.b
crucis signat Maria Aegyptiaca oculos, frontem, labia, pectus 666.a
crux familiare perfrugium S. Macario in cunctis acti-

onibus 679.a
cruce quae se non consignarat, puellam demon inuast 572.b
crucis signum ad potius benedictione adhibitu 626.b
crucis signo incendium profligatum 694.a
crucis signo pocula ac quatuor vasa signare, religioni non esse contrarium, vt calumniabatur Agrestius schismaticus 453.b
crucis signo non benedictam a se lactucam comedens, a demone corripitur 108.a
crucis signo curationes factae 786.b 860.a
crucis signum in frontibus faciunt martyres iudici sistendi 525.a
crucis signo totum corpus munit sanctus Georgius ad supplicij locum ducendus 899.b
crucis Christi signaculo atmati se rogat ab Eleutherio Corebo ex persecutore Christianus 763.b
crucis signo se muniunt sancti martyres 707.a 758.b
crucis se signo munit S. Antipas martyrium subiturus 684.b S. Eutychius 604.a
crux in pariete cum hoc elogio, Christus vobiscum est, state: reperta, consolatur in exilium pulsum S. Eutychium 589.b
S. crucis signi efficacia 82.a 87.a 481.a 712.b 860.b 910.b 916.a
crucis sanctae signum demones non ferunt 593.b
crucis signum apparet in caelo 307.b
crucis signum contra diabolicas tentationes tutum praesidium 55.b
crucis signum contra demonum illusiones praesidium adhibetur 257.b 258.a
crucis signum contra demonum terrores praesidium pij vsurpant 572.b
cruce se munit S. Zosimas contra demonis praesidias 664.b
cruce contra demonis terrores praesidium signatur a S. Niceta quidam 507.a
crucis signo pellit demonem alicuius nigræ speciei ob oculos volante D. Benedictus 360.b eodem vas in quo venenū sibi ministrabatur, perfrigit 361.b
crucis se signo munire iubet populum contra demonum praestigias sanctus Vincentius 573.a
crucis ad signum demonum praestigiae euanescent 108.a 330.a 365.a 689.b
crucis signum contra magorum praestigias praesidium 162.a
crucis signo Apollinis statua impresso, hanc se non Deum, sed demonem confiteatur 903.a 916.a
crucis signum in miraculis edendis a sanctis vsurpatum 2.b 4.a 18.a 19.b 19.a 20.b 50.b 51.b 258.b 407.b 408.a 409.a 423.a 496.a 576.a 613.b 678.a 680.a 760.a 856.b 857.a
cruce frontem signantibus martyribus, idola in quae insufflabant, corruunt 673.b
crucis signo reijciunt rapidus fluminis in litus aduersum 135.a
crucis signo facto, super aquas ambulat S. Maria Aegyptiaca 670.b 671.a
crucis signo sedat tempestates S. Vincentius 573.b
crucis signo portas aperit S. Isaacus 437.b
crucis signo restituit vitam infantem in trulla sectum B. Vincentius 572.a
crucis signo multos agros curat S. Georgius 803.b S. Valericus 481.a S. Vincentius 561.a S. Caluppanus 56.a
crucis signo edito abigit paralyfum S. Herebertus 291.b
crucis signo febris profligata 769.b
crucis signo atque precibus sanat mutū S. Niceta 507.b
crucis signo curatus caecus 12.a
crucis signo ceco visum reddit S. Pappylus martyr 710.a S. Eustachius 451.a S. Anselmus 815.a
crucis

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

crucis signo & aqua benedicta cecum sanat S. Anselmus 815.a
crucis signo demones pulsi 108.a 853.b 864.a
crucis signo & oratione demonem pellit S. Niceta 507.a S. Vincentius 554.a
crucis signo demoniaci curati 835.a 842.b
crucis signa in heretibus iudiciorum 307.b
crucifixus S. Calliopius deorsum verso capite 618.a
crux quibus pro refrigerio amplectenda 1037.b
crucem in subsidium terrae sanctae predicat auctore Pontifice S. Richardus episcopus in Anglia 520.a
crucis perpetua Coleta 90.b
crucigeri Prussiae S. Catharina acriter reprehendi 383.b
crumena Iesu quae appellata 727.a
Cubiculardere visum, licet ibi non esset ignis 734.a
S. cucufates 755.a
cuculla monachorum 429.a
cuculli salubris contactus 1023.b
cupiditas quomodo superetur 456.b
cursus horae Tertiae 5.a
S. cuthberti vita 331.
Cyrillus diaconus & martyr 443.b
cyrilli diaconi horrenda caedes 443.b
cyrilli Hierosolymitani episcopi vita 307.
cyrillus sede sua pulvis 308.a eadem recuperavit b
DAEMON siue diabolus.
demon impurus ferre non potest, ut Comitis illa quaedam se det vitae monasticae 85.a
demones in muscarum forma infestant Coletam 97.a
demones nolunt nos scire peccata nostra 66.a
demones valde infestos sub vitae finem sentit F. Aegidius 945.b
demonum conatus inanes contempti 96.b precibus elisi 84.a
demonum formae quam sint horridae 944.b
demonum horridae species, praesente Coleta, nihil terrentialios 97.b
demonum iacula Deus suis vertit in triumphum 649.b
demonum furor 739.b laquei multi 952.a malignitas 715.a 722.b 749.b
demones eicere quae virgo qui solita 1055.a b
Diabolus a Christo illusor 768.b
diabolus an futura praenoscit 917.a
diaboli callida nequitia 788.b
diaboli in hominibus decipiendis studium 804.b
diabolus quos euertat, quos non 521.b 1037.b
demones variis cogitationibus immisissis a pietatis proposito sanctos abducere conantur 380.a
diaboli erga morientes quales se gerant 804.b
diabolus pietati impedimenta obicit 360.a 506.b 340.a a monachismo quendam nectitur absterre 506.b orantem interturbare variis conatus 791.b eius contra pudicitiae propositum machinationes 786.a apparet Radbodo baptismum suscipere cunctanti, eumque fallit 329.b vitam Gregorij describens lucernam extinguit 241.a
demones terrent S. Theodorum adhuc puerum euntem ad ecclesiam 831.b
demones infestant sanctimoniales 255.b 257.b
diabolus virtutis specie fallit 173.b
demones pios viros & sanctos infestant, ut vana gloria 274.b & seq. blasphemiae tentatione S. Hugonem 467.b
demones cruciant & torquent S. Guthlacum, ad fauces usque inferorum eum pertrahentes 688.b
demon corporaliter affligit & faciat sanctimoniale 257.b 258.a
demon euertens murum, opprimit puerum 365.b
innocentem hominem suis artibus amentem redit 506.b

demones noctu Theophani molesti 245.b
demonum tentationes quibus infestatus D. Cuthbertus 345.a
demon spectris terret pium virum 52.b
diabolus visibiliter apparet D. Benedicto 365.a in angelum transformatus S. Elphego imponit 773.b
apparet S. Vincentio in venerandi senis specie 553.a
in specie ite Aethiopis b eremite sub specie plebe a sancto Vincentio institutam seducere conatus 573.b in bestiarum se varias formas transfigit 689.b
in mulo medici specie S. Benedicto apparet 371.b
in alapa is pellit, ibi, bouis specie e lecto S. Catharinam excutit 377.b eandem in puparum specie apparentes cadunt, ibid. in serpente verius a sancto instituto reuocare nititur 506.b merula in specie D. Benedicto vehementes carnis tentationes ingerens illudit 360.b nigelli pueri sub specie monachum ab oratione abstrahit 362.b idem monacho virga percussio fugit, ibid. phantastico igne excitato illudit fratribus D. Benedicti 365.a
item turbam a concione auocat 340.a
demonum contra fraudes semper vigilandum 348.b
demonum praestigia orationibus pijs detestatur 340.a
demonis infestatio oratione profligata 237.a licet niji & aqua benedicta 238.b
demones variis infestantes aedes cuiusdam, aqua benedicta pelluntur 865.b
demonum contra praestigias cruce se munire plebem hortatur S. Vincentius 573.a
demonum praestigia ad crucis signum euanescent 330.a 553.b 689.
demonum tentationes quibus molestabatur filia, virgis S. Brigitta profligit 379.b
demonem muliere abutentem, saluberrimis datis consilijs profligat S. Catharina 385.b
aduersus demones sanctorum potestas 855.b
demones hominibus infestos compescit S. Theodorus 861.862.a
diabolica infestationes ubi minus valeant 1038.a
demon in varias figuras transformans, tentat pios & variis affligit 612.a 832.b
demoniaci curati 28.b 260.a 480.b 488.b 842.b 855.856.
a demonem etiam innocentes occulto Dei iudicio corripuntur 341.a
demonium occultum se prodere cogit S. Theodorus 867.b
demon ex puella, quam obsidebat, corpore ad interrogata respondet 572.b
demoniaci per loca sanctorum duci soliti, ut sanctorum meritis liberarentur 290.b
a demoniaco per flagella demon eiecit per Theodorum puerum 834.b
demoniaca virga percussa 964.a Solennia in eis curandis verba 964.a adiurati demones, ibid.
demoniacos aqua benedicta adspersi, cruce signati, preces peculiare legi apud ipsos consuevit 878.b
demon visibiliter abire coactus 1007.b
dagobertus Francorum Rex 302.b
dagobertus Lotharii filius Austrasiorum princeps 315.a
dagobertus Rex patri succedit 315.b
dagoberti laus 982.a
dagobertum S. Richarius corripit 985.a
dalmaticam Paschasij diaconi feretro eius impositam tangens demoniacus sanatur 196.b
demoni cur luan pernas sempiternas 944.a
demonio cuiusdam foeminae, virgine se mittentis, ab angelo reuelata, & ne pro ea oretur, interdictum 730.a
danis euangelium praedicatum 16.b
dani ad fidem conuersi 775.a
dani vastant Angliam 772.a occupant Cantuariam 772.b
danorum rex Canutus Anglorum regno potitus 775.b
daniz

I N D E X.

daniz rex Canutus martyr 611.a Vualdemarus Canuti filius Vandalos a regni finibus propulsat 610.b eosdem Christianos fieri cogit, ibid.
dauentria Christum praedicauit Liutuuinus 416.a item S. Ludgerus b
dauidis regis insigne responsum 222.b
Deciana persecutio 706.a
decij edictum contra Christianos 654.b 672.a
decimas sacrilege detinentibus laicis se opponit Hugo legatus Grego. VII. 467.a
dedicat ecclesiam a Lanfranco extructam S. Anselmus 798.b
dedicatio Confugientis ecclesiae 58.a
defensores ecclesiae 155.b 156.b 168.a
defunctus apparet 68.a b 728.b
defunctus quidam reuiuiscit, & post triduum rursus decedit 460.b
defunctos viorum precibus iuuari 162.b
defunctorum pro animabus orandi antiquissima consuetudo 253.b
defunctae anima S. Catharinae apparens, eius pro se preces exposcit 382.a
pro defuncto orari sanctus Vincetius hortatur 569.b
orare pro se & patre filiam vult Euphrasia 255.a
defunctorum vigilie quo pacto a S. Alberto dictae 623.a
defuncti pro anima psalmi decantati 784.b
defuncti pro Henrici Imp. anima superstes coniunx vult orari 57.b orat pro matre defuncta S. Theodorus 839.b
defuncti Missae sacrificio, p se oblato adiunantur 142.b
defuncto pro se Beda Missas & preces fieri petit 331.a
defuncti pro anima omni die Missam celebrat vel celebrari curat S. Anselmus 785.a orationes ut fiant sollicitat b
defuncti fratris animam commendat Deo S. Opporuna 875.a Missarum officijs prosequitur, ibid.
defunctos parentes elemosynis & sacrificijs annuarius obitus die prosequitur S. Hugo 466.b
pro defunctis Missa 623.a
defunctorum in Missa memoria habetur 351.a
pro defunctis in Missa oblata oblationes 370.a
defunctorum commendatio 407.a
defunctum Orthonem coniunx elemosynis & orationibus celo commendat 927.b 928.b
defunctorum animas corporibus exutas absolui posse 370.a
degradationes a S. Hugone peractae 472.b
in delatores falsos acriter animaduertit 213.b
deidia hominum 952.a
desperandum nulli de peccatorum immanitate 148.a 947.a
desperans homo liberatus a diaboli machinis, modo admirando potius quam imitando 731.a
desperatio maligni hamus inuitabilis 278.b
desperatio post graui delicta 276.b
desperato alicui quomodo & per quam virginem obtigerit venia 1050.a
desperati homines precibus ad saniolem mentem reuocati 84.a
deuotio Coleta erga Eucharistiam 37.b
deus incomprehensibilis 949.a
deus quantum nos amet 949.a
deus cur homo factus 131.b
dei immensa submissio in mulieris vtero quod gestari voluerit 391.a
deus tempora mutat & transfert regna 208.a
deo inspectori cordis actiones nostrae pbandae 223.b
dei auxilium quibus praesens adit 919.b
dei misericordia, sola cupiditate & vanitate, si diuina non alit clemencia, perditio humani sufficere 476.a
in deos falsos 707.a 922.a
deos suos gentiles thuris accensione veneratos 958.b

Dij LXX. Diocletiani 1002.a Perse ignem & solem coluerunt 820.b
diaconus ex officio Euangelium legit 415.b
diaconus adhuc Ludgerus ad praedicandum Dauentriam missus ab Albrico 416.b
diaconi circa episcopum existentis munus, pauperum curam agere 425.a
diaconos calceatos compagis procedere Messanensibus permissum 203.a Catanensibus non item, ibid.
diaconis pauperum praefectis priuilegium conceditur 164.b 165.a
de dialecticis suppositionibus liber a S. Vincentio editus 552.b
didymi martyris & Theodora virginis vita 542.
diocletianus Imperator 897.a
diocletiana persecutio 249.a
diocletianus quomodo Paphnutium martyrem occiderit 1004.b
diocletiani vxor Alexandra Christiana 899.a
dionysius Alexadrius episcopus 653.a iubetur diuinitus aliud se conferre, ibid. iubetur negare Christum 656.b constanter recusat 657.a mittitur in exilium, ibid. redit Alexandriam 658.b
dionysij Alexandrini episcopi scripta 660.661.a
dionysium Alexandrinum falso apud Dionysium Rom. Pont. delatum testatur Athanasius 461.a
S. dionysius martyr 376.b
dionysius Areopagita Galliae apostolus 931.b
S. dionysij Areopagite templum 13.b
dionysius & Callimachus martyres 999.a
diptychis non adscribunt episcopi nomen, nisi ab eo suscepta Synodica, Orientales 209.b
disciplinam strictam D. Benedicti non ferunt dissoluti fratres 361.a
disciplinam laxatam reuocat in suo episcopatu S. Hugo 468.b
disciplina laxata 473.a Penitentiam deargentatam S. Hugo conuictis vel contentibus crimen nunquam imposuit 472.b
discretio tenenda semper 224.a
disputationes quae cum quibus, quam sint periculose ac vitandae 1038.a
diuini officijs ex varijs obseruationibus ut quae optima sint seligat pro ecclesia Anglicana, Augustino rescribit Gregorius 160.b Antiphonarium collegit D. Gregorius, Schola cantorum instituit 154.a Antiphonarius authenticus Romae ubi asseruatus 155.a Cantum Gregorianum Germani Gallij saepe deprauarunt 154.b restitutus saepe & Caroli demum studio 155.a
ad diuina officia signa data 435.a
diuinis officijs occupati & intenti, omnes alias cogitationes amouere debent 428.b 429.b
diuina officia persoluit ac canit cum clericis in itinere S. Ludgerus 426.b 429.a Antiphona 488.a Responsorius psalmus 488.a Antiphona, Hymni, Vigilie in ecclesia Mediolanensi quod cantari coepit 528.a inde per oes Occidentis provincias ea coluctudo propagata 528.b preces tertiae, sextae, nonae, Vesperarum, Nocturnae 256.b Vespertinum officium 604.a Nocturnae laudes 685.b Matutinae laudes 408.a 689.a 469.b Nocturnus psalmus recitatus, mystici sacrificij 265.b Nocturnae vigilie noctu decantate 39.b a Canonicis 607.b ad vigilias commentarij in Iob D. Gregorij ipso vino a quibuslibet lecti 233.a ad Gregorij vigilias ex Paulino recitatae 138.a postea ex vita per Iohannem Diaconum scripta b historiis de S. Elphego suo iussu conscriptae legi cantariq. instituit Lanfrancus 795.a lectio ad horas minores, capitulum vocatur 301.b Gelasianum Codicem in vnum volumen D. Gregorius redegit 156.b Canonis quid adiecerit, ibid. offerre

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

offerre post Euangelium aliquid, solenne Christi-
anis 59.b. Alleluia ad Missas dici extra tempus
Pentecostes statuit D. Grego. Kyrieieison can-
ti, Subdiaconos expoliatos procedere, Oratione
Dominicam post Canonem super hostiam recita-
ri 156.b. orationem seu collectam de sancto quem
in duos retulit Pontifex, decantat 499.b. Missa-
rum solennia multiplicatione orationum & col-
lectarum Columbanum celebrasse contra alio-
rum morem 453.b. Dæmoniacus diuina officia
cātare vetatur 488.b. in Græca ecclesia sub Pascha
festum lustratis ecclesiis, sacra lauacra constituta
etiam apparet 603.b. in Missæ officio Græcorum
aliæ, aliæ Romanæ ecclesiæ consuetudines 157.a
diuitem non opes, sed cupiditas facit 170.b
diuitiæ, nisi recte vtamur, vitiis magis quàm
virtutum ministræ 243.a
diuitiarum contemptus 27.a
diuitiarum fallacia & vanitas 822.a
diuitense castrum monasterium factum 288.a tem-
plum corruit b
Dominico die quid agendum 222.a sacrificium tum
offerri solitum 599.a
dominico die curru ire minime licere 348.a eodem
mercaturam celebrari non fert Adalbertus episco-
pus 929.b
S. Dominicus collationibus Patrum legendis est de-
lectatus 115.a
S. dominico in multis similis B. Vincentius 567.b
dominici Dominicanorum patriarchæ encomia que
quanta 1049.b
S. dominici institutum Thomas Aquinas amplecti-
tur 111.b
dominicus Petri Mediolanensis socius, quomodo
post magistrum letaliter cæsum, à carnifice eodem
tractatus 1025.b
S. domitianus 620.a
domitiani persecutio 683.a
donatistas Aphricanos Gregorius Papa suppressit
172.a
Drogo dux Campaniæ, Pipini legitimus ex Plestru-
de filius 23.b
S. Dunstanus Elphegum episcopum consecrat diui-
nitus 771.b
S. dunstanus apparet S. Elphego in carcere 774.a
Eadberti episcopi obitus 357.a
ecclesia mater & filia Christi 60.a
ecclesia militans viuis & preciosis lapidi-
bus decorata à Deo 492.b
ecclesia vna apostolica & vniuersalis, in qua
sola possunt laxari peccata 153.b
ecclesiæ principatū Petrus auctore Deo habuit 213.a
ecclesiæ cum vnus sensus est, tunc Respub. item floret
262.b
ecclesiæ Manichæi infamant, scq. ecclesiæ nomine
venditant 1020.a
ecclesiæ suam deserere non vult S. Ambrosius, licet
ab Imp. iussus 540.a
ecclesijs imperitos & nullius precij homines hereti-
ci præficiunt 263.b
ecclesia vna in duos metropolitanos ob schisma di-
uisa 218.a
ecclesiarum pij conditores 891.b
in ecclesijs Imperatorum liberalitas 57.a
ecclesiâ Mauritio extruit Ocho I. Magdeburgi 924.b
ecclesiæ ad luminaria de censu suo tribuit Dagober-
tus rex 985.a
ecclesiæ prædia donat S. Ambrosius, vsu fructu ger-
manæ suæ referuato 533.a
ecclesiæ possessiones suas largitur mater S. Calliopij
617.b
ecclesiasticæ quæstiones in ecclesia, non in palatio,

inquirenda 511.b 512.b earum decisionem sibi ar-
roganter tribuit Leo Armenus Imperator 511.b
ecclesiasticas res bonas per Laicos non vult D. Gre-
gorius administrari 156.a
de ecclesiasticis redditibus tam veteribus quàm no-
uiter acquisitis Canonica dispositio quaranturum
obseruanda 215.a abusus circa eorum distributi-
onem reprehensus b
ecclesiæ prouetus vt S. Adalbertus distribuerit 926.b
ecclesiæ thesauros in pauperes distribuit necessitate
tempore S. Elphegus 771.b
ecclesiast. bona pauperum patrimonia, in malorum
vsus non expendenda 472.b
ecclesiast. bona per sacerdotes coniugatos dissipata
& distracta variè 468.b
ecclesiastica bona sacrilegè detenta à laicis 467.a
ecclesiæ bona vsurpantium temerè heredes infortu-
natos fore Anselmus prædicit 803.a
ecclesijs censum subtrahens cecitate percussa 318.b
ecclesiarum immunitas 933.a
ecclesiasticæ immunitatis protectio 519.b
ecclesiarum immunitas accire à D. Ambrosio defen-
sa 532.b
ecclesiasticæ de libertatis violatione penitentiam
agit Stilico, & satis facit D. Ambrosio 532.b
ecclesiæ libertas restituta in Anglia 816.b
ecclesiarum inuestituras qui dant laici, & qui ab eis
accipiunt, excommunicati 811.a
ecclesiæ extrahi à populo non permittitur Germa-
nus 207.b
ad ecclesiæ qui confugit, sacramento accepto ab
eis quorum interest de seruanda lege & iustitia,
exire commonendi 224.a
ecclesiastica immunitas violata 930.a
ecclesiæ libertatem qui violant, puniti miraculo-
se 532.b
ecclastes frequētes D. Thomæ Aquinatis 114.b 116.a b
ecclasiarum mirabilium species 1047.b
Edilyualdus anachoreta vir pius 358.a
B. edmundus Cantuariensis episcopus 517.a b
S. edmundi in honorem basilica consecrata 52.a b
S. eduardi Regis cædes 310.b
S. Egbertus archiepiscopus Eboracensis S. S. vniuer-
tum episcopum consecrat Frisonum 13.a
Electio per clerum & populum facta non sine schi-
smate 282.b
electio episcopi, vide episcopus,
elemosyna ex illicitis rebus Deo non est grata 173.b
elemosyna pro satisfactione penitentibus à S. Hu-
gone imperata 472.b
elemosynæ præclarus fructus 917.b
elemosynæ & preces legati nostri ad Deum 925.b
elemosynæ ex iniustis lucris repudiata 73.a
elemosynarum largus largitor S. Hugo 472.a item
D. Gregorius 165.166.b 167.168.169.a
elemosynas alterius dispensandas ægrè suscipiebat,
& cautè dispensabat D. Gregorius 182.b
elemosynas Angelo largitur naufragi habitu hanc
petenti D. Gregorius 140.b
elemosynis expiatur delictum 300.a
elemosynis & multa fide peccata expurgari 913.b
S. elphegi vita 770.
S. elphegi historiam descripsit Osbernus iussu Lan-
franci 795.a
S. elphegus episcopus an sanctus & martyr censet-
dus 794.
SS. eleutherij episcopi & Euanthiæ eius matris mar-
tyrium 761.
elix duplex spiritus quid 290.a
S. eligius consiliarius regius 315.a
S. eligij encomion 693.a
S. Encrate virgo Casaraugustæ 756.a

I N D E X.

engelberti Colonienfis episcopi cædes ab Herman-
no Steinfeldensi præuisa 640.a
Ephrem familiarissimus Abramio 278.a b
epimachi & Alexandri martyrium 655.a
S. epipodij martyrium 818.
episcopatus regu munificentia erecti ac dotati 960.b
episcopatus non diuidendi 179.b
episcopatu sedes transmutata, & quam ob causam
180.a
episcopatus vnit S. Gregorius Papa 178.b. Mintur-
nensem Formienti 181.a Cumanum atque Mife-
natium 179.a
episcopatu presbyter. præsidet ad gradum episco-
palem nondum ordinatus 415.b
episcopalis muneris excellentia 272.b
episcopi astra celi & nubes 194.a
episcopus & populi rector qualis esse debeat 154.a
episcopum esse, magnum donum atq. gratia 283.b
episcopatu siue summo sacerdotio qui sit dignus,
difficile est inuenire 533.b
episcopatu Cuthberto puero puer trimus vaticina-
tur 333.a
episcopi serui per episcopatus onera 224.b
episcopatus pondera fugit D. Gregorius 148. b 149.a
episcopatum ægrè suscipit S. Cuthbertus 347.a S.
Ambrosius 557.a S. Anselmus 798.a S. Hereber-
tus 282.a S. Hugo 467.a S. Ludgerus, quamuis
opus non detrectet 422.a
ad episcopatum inuicti rapti 846.b
episcopatum oblatum recusat Thomas Aquinas
117.b S. Vincentius 559.b
episcopi ordinari soliti qui pagani prædicarent
315.a
episcopi Neophyti non ordinandi 172.a & quàm
hoc turpe sit 173.a
episcopi ex laicis repente non ordinandi 174.a 181.b
episcopus miraculose electus D. Ambrosius 522.a
adhuc catechumenus, ibid. b
episcopus expetit conjugatus Florentinus 487.a
episcopus ex abbate 793.b
episcopi ex Cardinalibus atq. monachis sumpti 176.a
episcopi Lindisfarnenses cum toto clero suo sunt
monachi 341.b
episcopi ex monachis 326.a b 452.a 798.a
episcopus ex Carthusiano 477.a
episcopus ex monacho, habitum monasticum non
abijcit S. Ansbertus 326.a
episcopi ex nobilibus in Anglia recens ad fidem con-
uersi 7.a
episcopi secundarij pastores non humana præsum-
ptione intrudendi, sed electione Dei vocandi
289.b
episcoporum electio 176.a 177.b
episcopus qualis eligendus 181.
episcoporum electio pura sit 173.a
episcopi electio clero plebiq. permessa 218.b
episcopus ab ecclesiæ alumni electus 987.b
episcopi in electione clerici & monachi discordes
771.a
episcopus in Synodo electus S. Cuthbertus 346.b
episcoporum electioni episcopum aduult, & quæ
illis in hac partes 181.b
episcopi eligendi de criminibus quæ electionem im-
pedirent inquisiti 178.a
episcopus decretum electionis omnium subscripti-
onibus roboratum ferre & consecrandu se Pon-
tifici iubetur filere 181.b
episcopi electionis decretum siue relatio subscripti-
one omnium manum sit oportet 209.b
episcopi electio per archiepiscopum & eius suffra-
ganeos irrita pronunciata 517.b
episcopi Suediæ electionis suæ confirmationem à

Romano Pontifice obtinere soliti 387.a
episcopi eligendi potestatem à Rege impetrant ex
more 517.b
episcopi idonei vt constituerentur, quanta cura pro-
viderit D. Gregorius 175.b 176.a 177.a 178.a
ab episcopis, pastorem eis sollicitudinem commit-
tens, quid exigeret Carolus Magnus 429.a
episcopatum regio auspicio consecutus Anselmus,
indignationem regis incurrit, quod mille libras
denariorum ipsi gratitudinis ergo dare recusa-
ret 798.b
episcopatum Constantinopol. ab Imperatore ambi-
unt multi 584.b
episcopatum largitione obtinere contendens 283.a
episcopatum per vim inuadit contra Canones Ma-
ximus 203.b idem excommunicatus,
ad episcopatus inuitati aliunde digni hoc munere
178.b
episcopi ex alia ciuitate vt eligi possent, celsionem
facere eius ciuitatis episcopum prius oportebat
177.b 178.a 180.b
episcopus virgam & annulum accipit 929.b
episcopum Adalbertu pastorali virga inuestit Otho
Imperator 925.a
episcopos annulum in consecratione accipere soli-
tos collige 791.b
episcoporum baculus pastoralis 468.a
episcopum sine virga pastorali iter agere non con-
suevit 930.b
episcopo, quas fecit cum clero suo, sponsones ser-
uanda 215.a
episcopi insignes, superhumerales 599.b
episcopus S. Hugo à suo archiepiscopo, quod Simo-
nia infamia laboraret, non vult consecrari, 467.b
episcopus sacrarum manuum impositione & initiati-
one consecratur, sancto spiritu inungitur 585.a
in sedem sublimem conscendit, sedet in folio, ad
populum dicit, Pax omnibus b
episcopus consecratus & oleo unctus 925.b
episcopi consecratio à tribus facta episcopis 13.a
episcopi consecrati inter Missarum solennia 281.a
episcopus consecratus inter Missarum solennia no-
tè natalis Dominicæ 284.b
episcopi in consecratione duo episcopi euangelio-
rum codicem super caput eius tenent 284.b
episcopis crux præferri solita 309.b
episcoporum in regimine solatia presbyteri 180.b
episcopi pro plebe recens acquisita plena charitatis
oratio 274.a
episcopi præclaræ actiones atque officia 2.b
ad episcoporum curam quæ pertineant 186.b 182.a
episcoporum munia 472.b
ad episcopatum vocatis quid agendum 283.b
episcopi boni exemplar 347.b
ecclesia per bonos episcopos felix & contrā 178.b
episcopus ad Dominum pro populi delictis inter-
cessor 153.b
episcopos eorum qui sibi commissi sunt, peccata
portare 225.a
episcopus & orationibus plebem protegit, & admo-
nitionibus ad celestia inuitat 347.b
episcopus Albricus vt suam Traiectensem curaret
ecclesiam 417.b
episcoporum officium, diocesim circumire, S. Lud-
gerus hoc pacto diocesim suam circumeundo lu-
strat 424.a 425.a 430.a
episcopus diocesim visitando plebi suæ prædicat
469.b id pedes facere cogitans, prohibetur à
Carthusiæ magistro, ibid.
episcopi munus, concionari 473.a exempla eius
675.b
concionatur pro more Herebertus archiepiscopus
C. Colo-

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

Colonien. ad populum 290. a
episcopus S. Ludgerus populis incessanter scriptu-
rarum sacramenta elucida 428. b 430. b
episcopi S. Ambrosij concionantis ad aures angelus
apparet 529. a
episcopus S. Richardus concionatur, confitentes au-
dit & c. 520. a
episcopus confessiones audit, & quemadmodum in
eis audiendis se gesserit 470. b
episcopus S. Ludgerus confirmat baptizatos 423. b
episcopus confirmationis Sacramentum admini-
strat 882. a 520. a 807. b 924. b per viculos cir-
cumiens recens baptizatis ad accipiendam Spiri-
tus sancti gratiam manus imponit Cuthbertus
349. a 350. a
episcopi ordinatio, episcoporum munus 527. b
episcopi ordines tribuunt 759. b sacerdotes conse-
crant 348. b 534. b ecclesias dedicant 348. a 351. a
406. b 490. a 491. a 520. b 816. b 840. b altaria
consecrant 807. b 893. b
episcopi virginum velum consecrant 872. a
episcopus Eucharistiam populo distribuit 604. a
episcopus S. Eutychius sacrificio peracto sanctam
Communionem distribuit 589. a
episcopus Communionem distribuit ab hora tertia
ad nonam vsque 600. a
episcoporum ad officium pertinet, quibus festis fe-
riandum, per suas dioeceses iubere 435. b
episcopis sua in suos clericos iurisdicção permitten-
da 213. b
episcopi aut ab his deputati iudices, suorum cleri-
corum causas cognoscant 213. b
episcoporum iurisdicção exemptum monasteri-
um S. Theodori 853. b
episcopi in redarguendo Imperatore constantia
530. b Ambrosius excommunicat Theodosi-
um, & cogit publicam agere penitentiam,
ibid.
episcopus D. Ambrosius Maximum Imper. excom-
municat 529. b
episcoporum autoritas, anathematizat Ottonem
comitem ob illicitum connubium episcopus
Moguntinus 295. a
episcoporum auctoritatem agnoscit Imp. Henri-
cus 296. b
episcopus S. Ludgerus illicitum nobilis femine
matrimonium ex pastoralis officio dissolvere stu-
det 423. b
episcopus curis ecclesiasticis diligenter intentus
406. a
episcopus habitum regularem sumit 476. a
episcopatu se abdicat S. Vulfrannus 330. b
episcopus S. Anselmus xgre secularia tractare soli-
tus 802. a
episcopus dioecesi visitans, pauperum etiam singu-
larem curam gerit 518. b
episcopus Elphegus quantam pauperum curam gef-
serit 771. a
episcopum ope quotidiana certos pauperes susten-
tasse 293. a
episcopi Hereberti erga pauperes benignitas 293. b
episcopus secularibus causis occupari non sinitur
185. a pauperum habet provisionem 293. b
episcopus annulis aureis & gemmatis calic. distra-
ctis, pauperibus subuenit 472. a
episcopum pauperi literas, quibus sibi per deuoto-
rum domus elemosynam flagitaret, dedisse 490. b
episcopus inhospitalis reprehensus 183. a
episcopus a sua parocia abesse non permittitur
185. a
episcopus a sua parocia se absentans, monasterio
addici iubetur 185. a

ad episcopatum redire a quo se absentauerat S. The-
odorus S. Georgius cogit 847. b
episcopum ad episcopatum redire Metropolitanus
coaeta Synodo imperat 931. b 933. b
episcopatu se abdicat S. Macarius 676. a
episcopatu se abdicare, Pontifice auctore, S. Hugo
contendit 474. a S. Anselmus 810. b
episcopatu cur se S. Theodorus abdicarit 851. a
episcopatus onere S. Theodorus metropolita libe-
rat, insignibus ipsi relictis 852. a
episcopum viuenti superordinari, contra canonum
& patrum est decreta 873. b
episcopus S. Rupertus successorem sibi Vitalem fieri
petit 440. b
episcopis sponte cedentibus, successore dato, de red-
ditibus relictis ecclesie sufficienter esse providen-
dum Grego. Papa cen fuit 418. a
episcopus ob corporis imbecillitatem non depo-
nendus 218. a nisi ipse hoc sic velit fieri alioqui
dispensator illi adiungendus 219. a qui eo de-
functo consecratur, ibid.
episcopum infirmum, constituto qui episcopij cu-
ram gerat, pro recuperanda sanitate Romam ve-
niat, Grego. inuitat 223. a
episcoporum, vt nunc appellamus, coadiutores qui
eis in episcopatu succedant, cur olim dati 218. b
episcopo S. Hugoni successor eo viuente & sic vo-
lente substitutus 475. b 477. a
episcopi accusatio nisi restituto ipso in sedem & in
integrum, non recipienda secundum Canones, ex-
emplum huius 589. b
episcoporum causas, vbi de eis deponendis ageba-
tur, diligentissime prius expendendas agendasq;
212. a
episcoporum in accusatione quae sunt iudici confide-
randa 212. a
episcopus iniuste depositus, restituitur in sedem, &
iurisdicção eius episcopi a quo erat depositus
eximitur 210. b
episcopos sedibus pulsos alij episcopis sustentan-
dos commendat Gregorius 179. b
episcopus ob criminam manifestam depositus 180. a
episcopus Carthusius incultor nihilominus oues
suas respicit 469. b
episcopum reducem quanta cum laetitia exceperint
Constantinopolitani 599. a
episcopo iniuriam illatam Deus ultus 528. a
episcopi ecclesijs alij inordinati 179. b 180. a
episcopi librorum hominum ethnicorum lectio
prohibetur 184. a
episcopi Anastasiopolis mensis adscripti 365. aurei
nummi 851. b
episcopum Angustinum cum suis clericis commu-
niter viuere vult Gregorius 341. b
episcopi ad mensam sacri codices lecti 470. a 518. b
episcopi a domo exulant histriones, milites, equi-
tes 472. a
episcopi insignis humilitas 284. a
episcopus ambrosius 200. b 201. a b
episcopus concubinam habens, sacerdotij iubetur
honorem deponere 187. b
episcopus quidam sapienter admonitus a Coleta
92. b
episcopi officij suum negligentis reprehensio 186. b
episcopi testamentum lectum publice in foro secun-
dum Romanam legem 488. b
episcopi sumus peculiari modo adornari solere 521. a
episcopus vestibus sacris indutus sepultura tradi-
tur 818. a
episcopus cum baculo Pontificali sepultus S. Here-
bertus 300. b
episcopo defuncto, visitatio ecclesie, dum alius eli-
gatur,

I N D E X.

gatur, vicino episcopo commissi 181. a 201. b
S. Equitij vita 107.
equus albus quid in Apocalypsi 548. a
S. Erasmi corpus vbi requiescat 179. a
eremite cuidam peste correpto vnde qui subuen-
tum 1052. b
S. erenbertus Tolosanus episcopus 326. b
S. erentruda S. Ruperti neptis 440. b
Ethelredus rex Merciorum 687. a
Euangelium Marcus Romae scripsit 972. b a S. Petro
est approbatum 965. b
euangelistarum corpora vbi quiescant 973. b
euangelizat sine fructu Agrestius, quippe non legiti-
me missus 452. b
eucharistia quid praestet 733. b
eucharistia adoranda mysteria 466. b
eucharistia sacrosanctum & saluterum Domini
nostri Iesu Christi corpus 604. a
eucharistia corpus Christi ex virgine natum & cru-
ci affixum 380. b
in eucharistia verum corpus Christi 88. a
in eucharistia corporis Christi veritas miraculo
comprobata 161. b
eucharistiam non esse reuerā corpus & sanguinem
Christi, Berengarij haeresis 884. a
de eucharistia Thomae Aquinatis confessio 118. a
eucharistiae vis qualis 1045. b
eucharistiae effectus mirabiles 88. b 1046. b 1047. b
eucharistiae in Missa eleuata mirabilis effectus 1047. b
eucharistiae Christi corporis supra demortui cor-
pus positus effectus 370. b
eucharistiae ab agnello exhibitae reuerentia 79. a
eucharistiam impertiens vincto Georgio S. Theo-
dorus, eius vincula soluta sunt 865. a
eucharistiam ex pane nitido confectam distribuit
episcopus populo 960. b
eucharistiae in sumptione S. Catharinae precatio
380. b
eucharistiam saepe accipit S. Theodorus adhuc puer
831. a
eucharistiam sumptura vt se gesserit Coleta 88. b
eucharistiae percipiendae ingens desiderium & erga
hanc puer virginis affectus 1045. a 1047. b
eucharistiae ad communionem Amen respondisse
communicantes 847. a
eucharistia vomitu eiecta, in ignem projicitur 592. b
eucharistia die Dominica in Monasterijs sanctimo-
nialibus distribui solita 592. a
eucharistia, initio quadragesimae diuinis sacramen-
tis peractis viuificum & intemeratum corpus &
sanguinem Christi monachos sumpsisse 664. a
eucharistiam omnibus fratribus cenae Dominicae
die porrigit abbas Vuilhelmus 614. a
eucharistia pasche festo a populo percipi solita 681. b
eucharistia resurrectionis festo ab episcopo distri-
buitur populo 604. a
eucharistiam peracto sacrificio distribuit episcopus
Eutychius 589. a
eucharistiae distributio per episcopum facta ab hora
tertia ad nonam 589. a
eucharistia morituris data 466. a
eucharistia naufragium metuentes se muniunt 146. b
eucharistia morientium viaticum 535. a 986. a
eucharistiae viaticum petit sibi exhiberi morti vici-
nus Thomas Aquinas 118. a
eucharistiam sub obitum desiderat & sumit Maria
Aegyptiaca 670. a
eucharistiam sub mortem accipit S. Aibertus 626. a
D. Ambrosius ab Honorato 535. a
eucharistia se munit sub mortem Ceadda episcopus
44. b S. Suibertus 25. b S. Herebertus 297. a S.
Gertrudis 305. a S. Benedictus 374. b S. Hermen-

landus 411. a S. Eustachius 455. b S. Franciscus
de Paula 497. b S. Opportuna 877. a S. Richari-
rius 986. a
eucharistia sumpta mire compungitur Lyduuina
719. b
eucharistiae viaticum eis, quos excommunicarat,
dari vult morituris Gregorius 188. a
S. euenici ecclesia 840. a
S. euentus martyr Caesarangustanus 757. a
eugenio III. auctore, Canonici ad S. Genouesam, ad
S. Augustini regulam reformati 608. b
eugenius Imp. aram Victoriae & sumptus caremo-
niarum Romanis concedit, ob quod factum a D.
Ambrosio obiurgatus 530. b eius carnes 332. a
S. eulalia 755. a
eulogiae ab episcopis benedictae 4. b 42. b
euphrasiae virginis vita 252.
S. eurentus 833. a
eusebius librum de veteribus martyribus compo-
suit 766. b
eusebius cum 400. militibus credit 1003. b
eusebij diaconi erga martyres studium 658. b
eustachij Luxouientis abbatis vita 449.
S. eustachius a laicorum manibus recuperat coeno-
bium Luxouientense 479. a
eutychie patriarche Constantinopolitani vita 578.
S. eutychie quorum factione sit sede sua pulsus
599. b
eutychie error 144. b respiscit moriturus 145. b
euualdi 17. a ex Anglia missi Frisonibus & Saxoni-
bus praedicaturi 10. a in Angliam cum S. uiberto
redeunt 13. a versus Hyberniam tendunt, ibid.
martyrio coronati 17. a
Exactiones grauissimae ad Longobardos fugere co-
pulerunt Corsicae incolae 190. b
exactiones iniustas subditis imponens, animae suae
perpetua tormenta lucrariafferitur 475. b
exarchus Italiae Romanus 189. a
exarchi Romani malitia 191. a
exarchus Italiae Gallinicus 188. a 204. b 205. a
exarchus Romanos contra Longobardos deferit
146. a
excessus mentis crebri 83. a 100. a 940. b 944. b mi-
rabiles sub Missa 640. b
excessus seu ecstasis mentis in virgine aliqua quot
dies ac noctes continue durarit 1048. a
excommunicatio 519. b
excommunicatio pro iniuria propria vindicta non
irroganda 183. b
excommunicatio infontibus non irroganda 215. b
excommunicatio ob inobedientiam 176. b ob ince-
stas nuptias irrogata 4. a
excommunicantur, malae rei consultores qui fue-
rant 188. a
excommunicatur coniugem relinquens 162. a
excommunicatur schismaticus Petrus Leo 474. a
Henricus Imperator, ibid.
excommunicat D. Ambrosius Maximum 529. b &
Theodosium 530. b
excommunicatus a S. Hugone Guigo comes 471. a
excommunicationis contra Henricum Imp. decretae
quanta vis 474. b
excommunicatio ad triginta dies 210. b
excommunicatus a Missarum solemnij primū,
tum a communionem corporis & sanguinis Domi-
ni 203. b
excommunicatis ad duos menses, viaticum nihilo-
minus dandum permittit Gregorius, si quid hu-
manitus acciderit 188. a
excommunicatio apud Monachos 163. a
excommunicationem Sanctimonialibus per D. Be-
nedictum comminatum, ea post earum obitum

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

vim habet 370.a
excommunicationis vinculo soluta animæ corpo-
ribus exuta 370.a
excommunicationis vinculo soluitur mortuus per
orationem 163.a
excommunicatus Missas canit & Sacramenta perci-
pit episcopus 203.b
excommunicationis anno septimo penitentia duci-
tur Maximus episcopus 204.a
exempla pia ad pietatem accendunt 831.a
exemplum memorabile virginis infirmæ 1041.a
exemplis qualibus satanas ad decipiendum vtatur
1037.b
exemptio monasterij S. Theodori 853.a
exequiæ 283.a 507.b 516.a 521.a 570.b 760.b
exequiæ defunctis paratæ à priscis Christianis 23.a
exequiæ celebres 626.a
exequiæ celeberrimæ D. Ambrosij 535.a S. Vincentij
577.b S. Ludgeri 431.b
exequias sumptuosas respuit ex Imperatrice sancti-
monialis Chunegundis 59.b
exequiæ triduæ Chunegundi Imperatrici celebra-
tæ 60.a
exequiæ S. Suiuiberti postmodum quàm mortuus cele-
bratæ 25.b postea sepultus b
exercitium vtilissimum 949.b
exercitia veterum Christianorum & Sanctorum pi-
etatis plenissima 2.136.a 249.a 342.a 343.b 469.b
921.a 984.a
exercitia assidue D. Gregorij 140.b
exercitia puella cuiusdam vixit sexennis, quæ
qualia 1029.b in mare vsque ad collum ingressus
Cuthbertus Deo noctibus laudes persoluit 338.a
pernox in precibus persistit 342.a
exercitia pia & assidue monastica 450.a
exorcismi aduersus dæmoniacos vsurpati 878.b
879.a
exorcismus ex libro lectus super dæmoniacam
769.a
exorcismus dæmones adiurant pelluntq; 555.b
exorcismus cum spiritibus collocuti 530.a
exorcizata aqua contra dæmonum infestationes sparsa
338.b
extra nos esse duobus modis dicimur 361.b
Famam alterius ledentem pœna afficit ma-
gistratus 557.a
famam immineri occurrit D. Gregorius fru-
mento ex Sicilia procurato 170.a
familie institutio optima quæ 1028.b
Fulgildus anachoreta 358.a
S. Felix 754.b
S. Felix martyr Cæsaraugustanus 757.a
Felix ex persecutore Christianus factus prædicatio-
ne S. Eleutherij 761.b
felices presbyteri & sociorum eius martyrium 920.
SS. ferreoli & Ferrutionis ad SS. Felicem, Fortuna-
tum & Achilleum litere 921.b
feruor mirabilis in diuinis persoluentis officiis 81.a
festa ab ethnicis quemadmodum culta 912.a
festi Christianorum dies, Dominico die quid agen-
dum 222.a lauari tunc an liceat, ibi, Dominico die ad
Missas audiendas adhortatus S. Ludgerus 426.a
festi dies quàm exactè culti 73.a
fest. Dominico die supplicium de reo sumi vetat S.
Ludgerus 426.a Sabbatum diem festum agen-
dum, Gregorij gratè à quibusdam doctum 222.a
Christi natalis 834.a Epiphania 832.b Domini-
ca Palmarum 664.a seu in ramis Palmarum 834.a
838.a magna hebdomada passionis Dominice
837.b pasceus 778.b paschalis solennitas
360.a seu resurrectionis Christi 492.a 696.a
festi resurrectionis præclara elogia 603.a Resurre-

ctionis Dominice dies, dies indulgentiæ & re-
missionis, dies exultationis & liberationis, diei
dierum 681.b
festo paschalis laborare volens, diuinitus punitus
411.b B. Mariæ festiuitas 849.a
fest. Natiuitatis B. Mariæ 797.b
fest. Annunciationis B. virginis 965.b in hanc or-
tione 390.
fest. D. Andree natalis dies 141.a Natalitius dies S.
Petri 188.a B. Petri Apostoli 201.a
festum S. Petri ad Cathedram 25.a
festum S. Petri Calend. Augusti 813.a
festa B. Iohannis Baptiste 201.a
festum S. Bartholomei 13.a
festum S. Timothei 589.a 599.a XXII. Ianuarij b
festum S. Marci 969.a 972.a Natales martyrum dies
celebres 697.a
festa SS. martyrum singulis annis conuentu celebra-
ta 525.b
in festis martyrum instituentis & celebrandis quid
Christianis propositum fuerit 911.b
festa quarundam ciuitatum peculiaria ad quæ vic-
ni conuenire soliti 849.a
fest. Exaltationis sanctæ crucis celebras Hierosoly-
mis 667.a b
festum exaltationis S. Crucis XIII. die Septemb. à
Constantinop. patriarcha celebratum 598.a
festi alicuius feræ sine episcopi diocesis iussu non
introducendæ 435.b
solennem esse S. Hugonis diem Innocentius statuit
465.a
fest. Canonizationis S. Suiuiberti pridie Non. Se-
ptemb. diem Vuerdensibus celebrandum sta-
tuit Leo III. Papa 37.b S. Ludgeri annua solen-
nitas 435.a qua feriandum miraculo admonen-
tur b
festum S. Alexandri 958.b S. Antiochi dies solen-
nis XVI. Kalend. Augusti 865.a B. Apollinaris
201.a
festum S. Epipodij 958.b S. Eusebii martyris perui-
gium Iopoli 833.a
festum S. Francisci de Paula 499.b S. Georgij 911.a
S. Gregorij anniuersaria solennitas 223.b
festi dies sanctorum Hemiterij & Chelidonij 49.a
festum S. Kiliani VIII. Idus Iulij 283.b
festum eleuationis reliquiarum Landoaldi Ganda-
ui 224.b Laurentij vigilia 13.a
fest. S. Martini 481.a
fest. S. Maurij celebre Vienna Galliarum 811.b
festiuitas S. Opportunæ 870.a b
fest. dies eleuationis S. Suiuiberti III. Idus Iunij
Vuerdensibus celebras 32.b
festum S. Venceslai 932.b
festa dedicationis & conuinijs religiosi celebrandi
mos vnde 160.a
Fidei quanta vis 135.a 136.a 371.b 372.b 374.b 427.b
494.
fides in miraculosis curationibus necessaria 590.b
fidei in causa iudices qui sint 539.b
fidei Symbolum expositum 531.a
fiducia quæ quanti habenda 1035.a
Flagellum Dei pestilentia 148.a
flagella Dei non cessant, dum non cessatur à sceleri-
bus 226.b
flandriæ Marchiæ comes Balduinus 680.b
flandria Franci regi parat 16.a
florentiam obsedit Radagaisus 535.b
Faminiæ flagitiose supplicium 730.b
foeminarum colloquia non secus ac serpentes fugit
S. Thomas Aquinas 112.b
Formicæ cur S. Francisco & Coletæ parum graue
96.b 953.a

for-

I N D E X.

fortitudo eximia in tormentis 673.b
fortunatus presbyter vitam S. Albini scripsit 1.
SS. fortunati & Achillei diaconorum martyrium
920.
folete Frisonum idolum 419.b
S. Franciscus de Alsio 493.b
de S. francisco quid F. Aegidius senserit 958.a
S. francisci de Paula vita 492.
S. francisci in sanctos relatio 492.a
S. franciscus de Paula obiit 1507. anno 497.b
francisci Maleuolij mira mutatio vnde ei prædicta
1056.b
franciscæ curiosæ puellæ mira conuersio qui facta
1050.b
francorum regnum fide suscepta floruit maxime
314.b
cum francis bellum gerit Arbogastes 531.b
francis Frisij aliquot sededunt 419.b
franciæ regi parent Brabantia, Flandria, & pars Hol-
landiæ 16.a
franci Orientales Traiectum in potestate habent 11.a
francorum imperio Frisia quando accesserit 414.b
franci Carolini 926.a
francorum Reges, Carolus Magnus 33.a 35.a Caro-
lus 553.a 558.b 575.b Carolus Lud. frater
879.b Childbertus rex 32.b 406.b 438.b
487.b 760.a Childericus 316.a Clodoueus Da-
goberti filius 326.a Clotarius 403.b 479.b Clo-
tarius Chilperici filius 449.b Dagobertus 302.b
315.a 326.a 982.a
fran. Dagobertus sanctus rex ecclesiam in honore S.
Thomæ extruxit Traiecti 11.a
franciscus I. rex Francorum, eius vxor Claudia, ma-
ter Aloyia 498.a
fran. princeps Guntrannus 491.a Henricus 964.b
eius liberalitas erga monasteria, ibid. Lotharius
314.b Lotharius iunior 326.a Ludouicus 879.b
D. Ludouicus 116.a Ludouicus largus & benefi-
cus in ecclesiasticos 879.b 880.a Ludouicus XI.
497.a Philippus 683.a Pipinus Caroli Martel-
li filius 28.a ex maiore domus 32.b Robertus
680.b 682.a Austrasiorum Theobertus 479.a
Theodebertus 454.a Theodoricus 452.b Theo-
doricus Burgundionum rex 479.a Theodori-
cus rex Francorum 42.b 326.a Theodoricus &
Theodebertus contra Neophytorum hæresim so-
licitantur à Gregorio Papa 172.a
fraternitates 321.b
frisorum rex Radbodus 9.b 413.b Traiecto per Pi-
pinum pellitur 10.b
frisiā citeriorem Pipinus, pulso inde Radbodo,
occupat 10.b
frisia Francorum accessit imperio 413.a
frisonum quinque pagi Francis se sponte dedunt
419.b
frisiones in sacrificijs homines offerebant 327.b
frisonum duci Radbodo euangelium annunciat
Vulfrannus 326.b eius filius baptizatus in albis
mortuus 327.b
frisonibus liberè euangelizatum, Radbodo mor-
tuo 16.a
frisorum rex Aldgillo 9.b eis Christum S. Vuilfri-
dus primus annunciat, ibid. SS. Vuillebrordus &
Suiuibertus, ibid. Vuigbertus, ibid.
frisia magnam partem conuertit ad fidem Mar-
cellinus 29.b & deficientes rursus reuocat
30.a
frisonum episcopus Vuillebrordus 329.a eisdem
conuertendis Vulfrannus diligenter ponit ope-
ram, ibid. 326.a 328.a item S. Ludgerus demoli-
tis fanis & dæmonum simulacris 416.b 419.b
424.b

frisonum Apostolus Suiuibertus 5.a qui Frisonum
episcopus consecratur 13.a
frisiones difficilimè fidem suscipiunt 10.b
in frisiz vico Dockem martyrio coronatus S. Boni-
facius 28.b
frisij à fide deficiunt 418.a
frisia secundo à fide defecit 423.b
frigitildis Regina Marcomannorum credit in Chri-
stum 532.b
S. fronto martyr Cæsaraugustanus 753.a
fructus & lucra animarum qua in virgine quantus
1051.b
fructus trigecuplus, sexagecuplus, centuplus 502.a
S. fructuosus 754.b
Fusus patris digna veneratione procuratum ab Hu-
gone filio 466.b
furti diuina ultio 409.a 713.a
furs pœna 141.a
fures quo supplicio affecti apud Saxones 425.b
furtum negantis pœna 141.a
Gabriel in Dei mysterijs minister solet
adhiberi 391.b
S. gais Cæsaraugustanus 757.b
galliam Nortmanni vastant 316.b
gaudia mentium piarum intrinseca quan-
ta aut qualia 1047.a
gaufredo comiti Andegauenfi calamitas prænuncia-
ta 1008.b
S. Gemelli martyris templum 832.a 837.a eiusdem
oratorium 868.a
gemini cum matre passii 1065.a
S. genesius Arelati 755.a
S. genouefa Galliarum decus & ornamentum 610.a
erga eius reliquias Gallorum ingens zelus, ibid.
genouefa templum miraculo insignitum 1009.a
genus flexionibus frequentibus vsi sancti & pii viri
623.a
genibus ante somnum per quatuor horas incum-
bere solita D. Catharina 382.a
ex geniculatione frequenti cutis Tharsillæ camelo-
rum more induruit 186.a
georgij vita hæc apocrypha non est, neque ea quam
D. Gregorius reprobat 904.b
S. georgij martyris vita 897.
de S. georgij martyrio historia citata 916.a
S. georgij martyris templum 831.b oratorium 836.b
Gerardus Colonienfis, eremita in Aegypti solitudi-
ne pascitur cibo celesti 748.b eius mira pingue-
do 749.b
S. germani Capuani episcopi, animam in celum ferri
S. Benedictus cernit 374.a
germanicæ ad fidem conuertendæ Angli dant ope-
ram 10.a
germania conuersa episcopis & ecclesijs illustrata
316.b
germani vino dediti, infelicitè contra Francos pu-
gnant 926.a
S. gertrudis vita 302. eius pater Pipinus b obiit XVI.
Kalend. Aprilis anno ætatis XXXIII. 305.a
de SS. gernafo & Protasio 993.a qui Vitalis & Va-
leria martyrum filij, ibid.
Gildo à Mascezele superatus 535.b
S. gisleri monasterium 624.b
Gloria humana inanis admodum 243.a
gloriæ mundanæ contemptus 63.a
gloriæ vanæ perniciēs 664.b
gloriæ vanæ tentationibus multi succumbunt
625.a
gloriæ inani quale remedium opposuerit S. Ioannes
Climacus 456.b
glycorius martyr 910.a 988.a
S. Goar despectus à Rustico Treuerensi episcopo 59.b
C 3 S. Gode-

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

S. godeberta virginis vita 692.
S. godegrandus episcopus Sagienfis frater S. Oppor-
tuna 873. a iugulatur 874. b claret miraculis
875. b
godefridi Ambianensis episcopi de Hugone abbate
Cluniacensi visio 1012. a
gordiani patris D. Gregorij figura 234. b
gothorum de origine S. Isidorus scripsit 541. b
gothi obfidet Perusium & capiunt 40. b
gothi Arriani catholicos crudeliter persecuti 372. a
gothi rex Atharidus Rho testi filius persequitur
Christianos 696. b
Graeci spiritum sanctum à filio procedere negant,
qui eorum error in concilio Barenfi confutatus
800. a 810. b
graciam in lingua Gregorij pastoralis liber & Dia-
logus conuersus 232. a
à gracie corruptus Dialogus Gregorij, ubi in eo de
processione spiritus sancti à patre & filio mentio
est 232. a
gratianus Imp. 529. a
gratianus Imp. constituit Theodosium 437. a
granate rex Machoma Saracenus accersit S. Vincenti-
um 565. a
gratia celanda 634. b
gratia Dei recte vrentium, seu recte vti scientium,
emolumenta quanta 1046. b
gracie sensibili suauitate destitutorum solatium &
exemplum in signe 1038. a
gratia quam multiplex precibus obtineatur 957. b
S. Gregorij Papae vita 137. auctoritate Rom. praefulis
descripta 138. a
Gregorij vitam Paulus Diaconus descripsit 140. b
Gregorius, latine Vigilantius sonat 140. a
Gregorij tres amicae 185. b eius atque us Felix Rom-
Pontif. 186. a
Gregorij insignis humilitas 206. b
D. Gregorij singularis modestia 149. 150. 151. 192. b
197. a
D. Gregorius Pontificatum fugit 148. b
Gregorij super caput in similitudine columbae spiri-
tus sanctus à Petro diacono visus 230. b
Gregorij Papae scripta pleraque cur intercederint
230. b quo quaque tempore scripsit 231. a
Gregorij Pastoralis liber in Graeca lingua versus 231. b
graciam linguam Gregorius ignorauit 234. a
Gregorij commentarij in Iob, ipso viuo, ad Vigilijs
lecti 233. a
Gregorius Magnus Leandro familiariter vsus 714. a
moritur 229. b eius Epitaphium 230. a
Gregorius senex admirandus, prophetiae gratia do-
natus 244. a
Gregorius Papa XI. cur quid priuilegij Catharinae
Senensi concesserit 1058. b
Gregorij Traiectensis episcopi encomium 5. b
Gregorij Traiectensis presbyteri vitam S. Ludgerus
descripsit 428. b
Gregorij Turonensis episcopi pater Florentius, auus
Gregorius 713. b
Gregorius Turonensis oculatus testis miraculorum
Caluppani 56. a
grimoaldus Maior domus, Pipini legitimus ex Ple-
trude filius 23. b
S. Guidonis confessoris vita 458. a
guigo comes S. Hugoni infestus 471. a
guix contra vitium remedium efficax 456. b
guntrannus rex sanctus 441. b
S. Guthlaci vita 687.
Habitus regularis 476. a
haereticus cuiusmodi patronos habeat 511. a
& episcopos 513. a
haereticus Acephalorum 541. b Agnoitarum

172. a Aphthardocitarum 587. b 588. b Arriana
172. a 527. a Berengarij 884. a Donatistarum 172. a
Eutyriana 144. b
haereticus potestate principum fulta, veritati viden-
tur prauallere 511. b
haeretici, ferre 979. b
haeretici inimicissimi Catholicis 981. b
haeticorum ecclesiae, adulterae 540. b
haeticis Arrianis non permittitur basilica ab Am-
brofio 540. b
haeticorum fraudes 513. b
haeticis imperitis & nullius precij homines eccle-
sias praeficiunt 263. b
haeticorum mulierum impudentia 527. b
ab haetico Arriano episcopo baptizari non vult
S. Ambrosius 527. b
haeticis libri lectio prohibita 216. b
haeticis libri ob lectionem in suspitionem ac cri-
men haereseos vocatus 216. b
haeticis librum flammis exurendum censet Tiberi-
us Imp. 145. b
haeticorum Arrianorum perfidia miraculis, qui-
bus Catholica fides creuit, diminuta 528. b
haeticorum dogmata tenebrosa execrantur, vt
Moses Aegyptum, ita à veris Israelitis damna-
ta sub fabulo conduntur 586. a
haeticorum prauitas zelo rectae fidei comprimen-
da 215. b
haeticos, eorumque rationes improbare atque euerte-
re studuit Iustinianus Imp. 587. b
haeticis, exortis Synodi & Patres sancti resiste-
runt 508. b
haetic. Eutyriana haereseos profligat D. Grego-
rius 144. b

Donatistarum per Aphri-
cam,
Manichaeorum per Sici-
liam,
Arrianorum in Hispa-
nia,
Agnoitarum apud Ale-
xandriam,
Neophytorum in Gal-
lijs.

haeticorum prauitatis inquisitores 567. a
inquisitio haeretica vnde aut cur Petro Mediolanen-
si iniuncta 1024. b
haeticis loquacissimi mira & subita obmutescen-
tia 1023. b
haeticis post mortem etiam anathemate feriendi
584. b
haeticus Manichaeus tortus defecit ad ethnicismum
827. b
haeticis rectam fidem oblati libellis proficentes,
fufcipiendi 216. a b
hamerstein castrum obsidet Henricus Imp. 295. a
hannoniensis comitatus 626. a
hannoniae comes Balduinus 683. a
Hecata sacrificare gentiles soliti 484. b
heliopolis, vrbs Libani finitima 443. b
SS. hemiterius & Chelidonius milites 47. b
S. Henricus Rom. Imp. 652. b
henrici Imperatoris vitam Adelbodus Traiectensis
episcopus scripsit 57. b
henricus Imp. locupletissimus & eruditus 296. a cur
Hereberto infensus 295. a castrum Hamerstein
obsidet b
henrici sancti Imperatoris encomium 295. b erro-
rem in Hereberto persequendo confessus, ter
ipsum osculatur 296. a
S. henricus in Bamberg sepultus, eiusque vxor Chune-
gundis 60. a

hen-

I N D E X.

henricus Imp. Paschalem Pont. capit 474. a excom-
municatur, ibid.
henrici posteritas imperiali dignitate priuata 474. b
henrici de Balma, adiutoris Coletae virginis, insigne
encomion 74. a
heraclas Alexandrinus ecclesiae episcopus 653. a
heraclius Imp. 870. a
heraclius Augustus sanctae crucis relator 314. b
S. herculani martyrium 40.
S. herbertus toti orbi sanctitatis fama notissimus
882. a eius vita 279. episcopus consecratus nocte
natiuitatis Domini 281. a 284. b
herbertus praepositus Vuormatiensis 281. b Ottonis
III. primus Cancellarius 282. a presbyter ante
quam episcopus factus 282. a frater eius Henri-
cus episcopus Herbipolensis 282. a
S. herberti frater comes Gezemannus 297. b
herberto cur infensus Henricus Imp. 286. a
S. herbertus miracula edendi dono praeditus 289. b
herbertus obiit xvij. Calend. Aprilis 298. b
herbertus Rauennas archiepiscopus 461. b
hermanni Canonici Steiueldensis vita 627.
S. hermelandi vita 402.
herminigildi martyrium 714.
helli prouinciales vocantur 425. b
Hierocles Aegypti administrator fuit in Christia-
nos 486. b
hildelbalus Vuormatiensis episcopus 281. b
hildebrandi legati pontificis, nondum pontificis,
apud Cluniacum visio 1008. a
hispanis infidelibus bellum infert Carolus Magnus
33. a
hispaniae rex Recaredus 541. a Sisebutus ibid. Scin-
tillanus rex b
hispaniae rex Iohannes magno honore S. Vincentium
prosecutus 565. a
in hispania Vuisigothorum gens Arriana ad Catho-
licam fidem conuersa predicatione Leandri 714. b
historiarum sacrarum utilitas 402. b
histo. de rebus Anglicis scripsit Edinerus 780. a anti-
quorum actus regumque certamina cantare, Friso-
num mos praefus 422. b
histriones vasa perditionis & organa falsitatis exu-
lant ab aula Hugonis episcopi 472. a
Hollandiae principatus 11. b
hollandia pagana Francie regi Christiano paret 16. a
hollandis euangelium praedicatum 16. a
homilia D. Gregorij 231. b
homo cur à Deo conditus 131. a
hominis praestantia 390. a
homini quid maxime formidandum 250. b
hominum consortia vitata studio virginis 692. b
hore canonice. Constituta orandi tempora praefus 664. b
off. diuina. horis competentibus canonici hymni
perfoliuntur 338. b
horariae preces Cursum appellatae 429. b praefinitum
psalmorum numerum persoluit S. Theodorus
863. b
horariae preces siue Cursum tam monasteriale quam
Gallicanum, in magno studio indefinenterque cele-
brat S. Vualericus 482. b
horis dicendis occupatus non ante vocatus venit ad
Carolus Imp. quam has absoluisse S. Ludgerus
429. b
hora Cano. vigiliae nocturnae 435. a preces nocturnae
855. b nocturna psalmodia 976. a nocturnales vi-
gilae noctu decantatae b 427. a 855. b matutinales
laudes 426. b hora tertiae preces 834. a sexta 664. b
preces vespertinae 850. a vespertinae laudes 434. a
horariae preces diuinae virginis quotidie persoluit D.
Catharina 382. a officium in laudem B. Mariae & S.
crucis quotidie B. Vincentius legit 550. b officium

diuinum Natalis Domini noctis quid repraesentet 284. b
hospitalitate sua largitate recompensat Deus 759. a
hospitem excipere ratus, angelum suscipit Cuthber-
tus 336. a
hospitalitas D. Gregorij mirifica 157. b peregrini in
specie Christo aquam ministrant, ibid. Angelum
conuiuium habuit, ibid.
hospitalitatis mos, manus & pedes hospitem lauare
349. a
hospitalitatis exemplum 976. a 983. a
hospitalis S. Anselmus 793. a
in hospitem iniuria diuinitus vindicata 771. b
hospitales domos visitat D. Brigitta 382. b
hostia sanguineis guttis aspersa videtur 735. a
hostiae sacrae particula cuius diuinitus, infusio sacri-
ficante, obtigerit 1059. a
hostiam non consecratam à consecrata facile interno-
scit Lyduuina, & vnde 734. a
Hugboldus comes 880. b
S. hugonis vita 465. eum Innocentius sanctorum ca-
talogo adscribit, ibid.
hugo Gregorij vij. legatus in Galliam 466. b
S. hugo moritur 1132. anno 477. a
hugo abbas S. Germani de Pratis Lutetiae 606. b
hugonis abbas V. Cluniacensis historia 1007. & deus
hugonis abbas Cluniacensis feruor, zelus & pote-
tas qualis 1007. b
hugonis abbas Cluniacensis vaticinia 1008. b mi-
racula 1009. 1010.
hugo Cluniacensis abbas quam periculo ex lapsu
quomodo illesus euaserit 1010. a
humana natura in Christo quam exaltata 391. a
396. a
humani terrores & gratiae fumo similes 223. b
humiles in Dei sunt custodia 109. a
humilitas odit vitia 950. a
humilitatem veram iniuriae patienter perlatam pro-
bant 383. b
humilitatis in superandis tentationibus quanta vis
& commoditas 1038. a
humilitatis illustra exempla 224. 225. 284. a 293. b
hungaros ad fidem conuertere S. Adalbertus conatus
930. a
hungarorum incursio 316. b
hunnii Alemannos infestant 281. a
S. hubertus Brachbantius conuertendis operam de-
dit 315. a
ex Hybernica sacerdotes in Galliam venire, ad picta-
tem Gallos informaturi 982. b
Iacobi minoris, qui iustus & frater Domini
dictus, quis fuerit pater, quae mater 396. b
397. b
S. iacobum inuifit F. Aegidius, mulam famem
perferens 938. b
Iconoclastarum haereticorum exorta, eius ve impietas
508. b
iconoclastarum haereticorum ab Imperatoribus ortum ha-
buit 508. b
iconomachos trene profligat 510. b
Idola confutata 522. b 683. b
idolis immolata Christianos sumere fas non est
616. b
idolo immolatum edere respuens Valeria creditur
292. b
ieiunijs Christum delectari, gentiliu deos comef-
satione 819. b
ieiunia sectanda culpas suas emendare cupientibus
472. b
ieiunium imperat fratribus S. Niceta, pro amentis
curatione Deum rogaturus 506. b
ieiunijs se Christum celebrare respondet Calliopius
ad bac-

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

ad bacchanalia ludica inuitatus 616.b
ieiunij se contra persecutionem munit S. Calliopius 616.b
ieiunium triduanum ob siccitatem & pestilentia indictum 286.b 682.a
ieiunium sexte ferie perantiquum, & cur id a quibusdam obseruatum 335.a
ieiunium sexte ferie religiosè obseruanti diuinitus sub vesperum esca præbatur 335.a
ieiunat quadraginta dies perperuos Coleta 89.a 98.a
ieiunat quarta & sexta ferijs etiã adolefcens B. Vincentius 550.b
ieiunant sabbato sancto etiam pueri 140.b
ieiunium à vespera in vesperam 254.b dierum aliquot septimanæ 256.b non prander D. Ambrosius nisi Dominico & sabbato & natalijs celebrium martyrum 533.a
ieiunium XL dierum ad superandas demonum tentationes susceptum 255.b 257.b
ieiunium Quadragesimæ, vide Quadragesima.
ieiunat etiam in puerili ætate Aibertus 619.b item S. Theodorus 831.a
ieiunio quotidiano D. Ambrosius corpus maceravit 533.a tota septimana S. Vualericus nihil cibi non raro capere solitus 483.a
ieiunia assidua S. Richarij 985.b
ieiunij & vigilijs S. Niceta planè exhaustus 506.a
ieiunia immoderata improbata, eorumque effectus 688.a
ieiunia ob immoderata repræhensu à S. Catharina Lincopienfis episcopus 384.a
Igne purgatorio cruciato sacrificij oblatione subueniendum censet D. Gregorius 142.b
igni se aduri, præ mētis excessu non sentit Lyduuina, ignoscere in se peccantibus, quàm vtile 712.a
Imaginatione quali quæ diaboli machinæ viuicantur 1032.b
imaginum vfus ex Apostolorum per manus tradita institutione 246.b eas Leo Imp. impugnat, ibid.
imaginum vfus antiquissimus 183.a 254.a 262.b 512.a concilio habito approbatus 262.b
imagines quid conferant 121.a ænea statua Saluatoris Constantinopoli 207.a
imag. angelorum 263.b historiæ pie simulacris delectis in parietibus depictæ 593.a Saturninus monachus Apostolorum Petri & Pauli effigies depinxit, ad quas candela diuinitus nonnunquam accensa 235.a
ex imagine picta D. Andreas cognitus 239.b
imagines parentum & suam Gregorius depingi curauit 234.b Gregorij scribentis super caput imago spiritus sancti in columbæ specie cur pingi solita 230.a
imago, D. Georgius quemadmodum pingi solitus 839.a
imago S. Eutyrii à pictore, quem ipse curarat, depicta 593.a
imag. S. Theodori imago efficta 867.b tabella picta in qua D. Theodori imago & ab eo miraculum exhibitum 858.a Cosmas & Damianus apparent infirmo ea forma qua pingi solent 841.a
imaginem Christi atque crucem præferunt Angliam ingressi Augustinus eiusq. loci 159.b
imaginis honor ad exemplar ipsum pertransit 508.b ante imaginem Christi, sublati in celum manibus, orat Euphrasia 254.a
imaginem crucifixi pie osculatur morti vicinus Richardus episcopus 520.b
imago crucis, vide crux, coram imagine S. Mariæ orat S. Catharina 738.a S. Vincentius 553.a
imago S. Mariæ in atrio templi Hierosolymitani, coram qua B. virginis implorauit suffragia Maria

Aegyptiaca 668.a
imago S. Mariæ pomum à puero Hermanno porrectum extensa manu accipit 629.a
ex imagine Christi duæ roris, stillæ decedentes, S. Theodorus à morbo curant 831.b
de imagine quadam S. Mariæ miri quid 715.b
ex imagine B. Mariæ oleum scarurire solitum Sozopolis 591.a
imago S. Mariæ respondet interrogata 378.b
ex imagine oleum diuino munere manans 859.b
imagines sanctorum demones oppugnant 247.b
contra imagines venerandas impia & Deo inuisa dogmata Byzantij spargi cœpta 508.b
imaginibus templorum ornamentis spoliant templum iconomachi 263.b
imagines à quibus adductus & persuasus Leo impugandas suscepit 262.b
imaginum hostes, Leo Isauricus, Constantinus, Copronymus 509.b
imaginum hostes, de sede deiecto, Nicephoro Constantinopoli concilium habent Iudaicum 513.a
aduersus imagines bellum triginta annis durauit 263.b
imaginum in causa secunda Nicæna synodus habita 512.a
imagines restituntur Niceni II. concilij decretis approbatis 264.b
imaginum euertores anathemati subiecti 264.b
contra imagines argumenta diluuntur 509.a
immunitas monasterio S. Theodori à Mauritio tributa 853.a
imperatores Romanorum à gentium regibus quid differant 189.a 208.b
imp. electio, Henricum principes regni regem sibi elegerunt 286.a
imperatores à Pontifice vnctos coronam accipere, à Carolo Magno initium sumpsit 931.b
imperator legatum Romanæ sedis adesse, priscus mor 208.b
imperatorem in palatio episcopum habuisse qui palatij episcopus nominatur 932.a
imperator Otho I. pastoralis virga inuestiuit Adalbertum Pragensem episcopum 925.b
imperatores Pontificibus debent reuerentiam 206.a
imp. excommunicat D. Ambrosius, & cogit publicam penitentiam agere 530.b
imp. Mauritio impiam legem ferenti opponit se Gregorius Papa 191.b
imp. Maximum excommuniat D. Ambrosius 529.b
imperator Iustinianus religionis negocijs quàm se infelicitè miscuerit 587.b
imperatores, Aelius Adrianus 761.a Antoninus Verus 818.b Antoninus Pius, eius liberi Verus atque Lucius 704.b Carolus Magnus 29.a 33.a 35.a 36.b Conradus 58.a 895.a Constantinus 436.a Constantius Copronymus 509.b Leo huius filius 510.b Constantius 441.b 307.a 973.b Constantius siue Constans, 7.a Constans 307.a Diocletianus 897.a Eugenius 531.a Fridericus II. 113.a
imp. Gratianus 437.a 529.a 533.a Henricus 286.a 474. 582.b Henricus rex Christianissimus 928.a
imp. Henricus II. 56.b 882.a 895.a Henricus III. 895.a Henricus III. 895.a Heraclius II. Honorius 532.b Irene cum filio 240.b Iulianus 307.a Iuliani impia lex 191.b Iustinianus 10.a 588. 838.b Iustinianus II. 13.a Iustinus 210.a
imp. Iustinus & Tiberius 596.b Leo 13.a Leo 244.a 262.b Leo Iconomachus 246.b Leo Isauricus 509.b Licinius 874.a Mauritius de notario comes excubitorum, deinde Cæsar, demùm Impe. 191.b Christi sacerdotum contemptor 197.a scelerum defensor auariss. princeps 205.a
imp. Mauritius & Phocas 449.b Mauritius iñ 139.b 147.b

INDEX.

147.b 205.b 207.a 208.a 541.a 597.b 845.b Maxentius 974.a Maximinus 974.b Maximianus 988.a Michael 262.b 264.b Claudius Nero 968.b Nicephorus 262.b Otho I. 924.b 925.b Otho II. 927.b Otho III. 280.a 283.a 282.a 286.a 995.a 931.a Otho junior 882.b Phocas 139.b 208.a 449.b Sigisindus 574.b Theodosius 252.a 253.a 437.a 530.b Theodosius junior 509.b
imp. Constantinop. Theophilus, Michael eius filius 264.a Tiberius 137.b 145.b 845.b Valens 436.a
imp. Valens & Valentinianus 697.a
imp. Valentinianus 527.a 531.a
Indulgentia plenaria 500.a
indulgentias Leo III. Aquilgrani, Colonia, & alijs locis largitur 36.b
indulgentias ecclesiæ Vuerdensi confert Leo III. Papa 37.b
indulgentia loci sepulture S. Francisci Paulani depositionis eius die visitantibus concessa 500.a
indulgentias ad promerendas ad stationes Romanas accessi solitum 379.b
indulgentias ad promerendas sanctorum ad templum solitum 381.a
infantuli in cunis combustis miraculosa conseruatio 1017.b
infamiam non meritam virgo piæ & quo merito sustinuerit 1044.a
infamia eandem descriptio 1029.a
infestationes quæ vbiuam minus validæ 1038.a
inferorum cruciatus vidit S. Guthlacus à demonibus eo perductus 688.b
infirmitas corporis cur pijs accidat 638.a
infirmitate decensus passionē Christi, psalmos penitentiales, Litania legi sibi petijt S. Vincētius 577.a
infirmitas corporis Domini perceptione munit S. Sybthertus 25.b Cæcilia episcopus 45.a
ingratiuitatis exemplum 157.a
inimicitiarum temulio præclara virtus 712.a
pro mimico orat S. Hago 471.b
inimicis beneficit S. Elphegus 773.b Orat pro eis 774.b
iniuriam placidè ferre, quàm Deo gratum 951.a
innocentio quarto Pontifici quid debeant Insulæ sue Longobardi 1024.b
inobedientiæ poena 370.a
inopia pueri miro modo subleuata 630.a
insolentia vnde etiam pijs obueniat 1015.a
institutiones optimæ F. Aegidij 955.a
intercessio sanctorum 266.a
inuidia rectè factorum inimica 132.b
inuidia rectè facta similiter interpretatur 257.a
inuidie patent sancti viri 285.b
inuestitura ecclesiæ Angliæ rex ægrè à se auferri passus 814.a
inuestitura dantes laici, & ab his accipientes, vtrique excommunicati ab Urbano Papa 811.a
inuocat S. Nicephorum Theophanes 266.a
inuocanti se S. Andreas auxilio adest 239.b
inuationis sanctorum effectus 82.b
Iohannes Apostolus in Patmon relegatus 683.a Apoclyptum scripsit, ibid.
Iohannes Bauaria Dux inuicte Lyduuinam 724.b
Iohannes diaconus vitam S. Gregorij quo auctore perscripsit 138.a
Iohannes diaconus vitam Clementis Papæ scribere se velle asseruat 241.a
Iohannis Climaci vita 456.
Iohannis eremita insignis 620.a
Iohannis Syri vita 313.b
Iohannes Cardinalis S. Angeli ad S. Vincentium legatus 506.b
Iohannes Pot venerandus Christi sacerdos 719.a
SS. ionæ & Barachisij martyrium 448.
ionas Scotus S. Aitalæ vitam scripsit 134.a
ionas abbas vitam S. Columbanij scripsit 478.b
Iordanis vnde proficiat 46.b
Ioseph patris Christi putatij, cum patriarcha collatio 315.a
Ioseph cur Maria desponsata 312.a cur eam dimittere cogitaret 312.b
Ioseph num ex alia vxore filios suscepit 396.a
Ioseph presbyteri martyrium 821.b
Ira quod commotionis tempore facit, omne id iustum putat 158.b
Ite furor restringendus ratione est 188.b
Iracundiam obedientie gladio occidit Iohannes Clifmacus 456.b
S. ireneus Valentinis prædicatores mittit 920.a
S. ireneus Ferreolum & Ferrutionem Vefunctionensibus prædicatores misit 921.b
irene cū filio Imperij gubernacula administrat 244.b
irene imperatrix iconomachos profligat 510.b
S. irenes martyrium 463.
S. Isaac serui Dei vita 685.
S. Isaacij vita 436.
Ishyrion crudeliter necatur 656.a
Isidorus Hispanensis episcopus 23.b
Isidori Hispanensis episcopi vita 541. temporibus Heraclij Imp. b
Isidori scripta 541.
itali ad fidē Petri & Marci predicatione conuersi 969.b
italiæ vastationem quæ signa præcesserint 326.a
Iudæi Iuliani iussu Hierosolymitanum templum instaurare aggressi, celus prohibiti 307.b
Iudæi quàm Christianis permiciofi 387.a
Iudæi S. Eucharistia & Duæ virginum quotidie, idq. perpetuo decreto maledicunt 389.b
Iudæi per inuidiam naturaliter Christianis insensibiles 777.b
Iudæi quotidie Christianos deuouent & execrantur 389.b eorundem de Christo blasphemias, ibid.
Iudæi in parascenemastant Christianos pueros, eorumq. sanguine contra foetorem se præseruant 387.b Tridenti atrocissimè puerum excarnificat 388.b 389.a
Iudæi Deum in Thalmud studere aiunt 389.b
Iudæos quàm olim auersati Pontifices Romani 221.b
Iudæi muneribus Recharedum regem corrumpere incassum tentant 221.a
Iudæi non vi, sed predicatione ad fidem perducendi 219.b
Iudæi duo primarij à Thoma Aquinate & disputando & precibus pro eis suis conuersi 114.b
Iudæos vt Christo lucretur, de personibus eis remittendum censet Greg. Papa 164.a
Iudæos Ferdinandus S. Vincentium concionantem audire mandat 574.b
Iudæi multi predicatione S. Vincentij conuersi 563.b 565.a 571.b
Iudæi Vincentium scripturas in alium sensum trahere calumniati, ab eodem egregie confutantur 574.b
Iudæi nisi quantum illis per legem licet in synagogis præsumant 219.b
Iudæi Iudæum Christianum fieri volentem vendendipotestas non permittitur 220.b
Iudæis paganum circumcidere fas non est 221.a
Iudæi Christiana mancipia habere non permittendi 219.b
Iudæi inhumanissimis cruciamētis puerum Vuernherum afficiunt 776.a
Iudæorum conatus diuinitus retardati 776.b
Iudæis ad ecclesiam fidei causa confugientes serui ancillæq. non reddendi 220.b

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

index pecunia corruptus, negat opem pio puero aduersus Iudæos 776.b
iudici, quod imitetur, exemplum propositum 162.b
iudicium viria fœuerè redarguit D. Gregorius 189.a
iudicium extremum instare diuinitus iussus S. Vincentius docet, & probabiliter edito libello confirmat 559.a 560.a
in iudicio Dei pro maleficijs alij pœnas luent, alij pro rectè factis præmia percipient 779.a
iudicium in rebus ambiguis non debet absolutum esse 186.a sententia certa in re dubia non est ferenda 211.b
iudicium accusationis quemadmodum peragendum 212.a
iudicium iniquum, in quo iidem iudices qui accusatores 589.b
in iudicijs S. Hugonis quanta integritas 472.b
S. iudocus regis Anglici filius Anachoreta 9.a
S. iulia martyr Casaraugustana 757.a
S. iulianus martyr 655.a 963.a
S. iuliani martyr corpus eleuatum 317.b
S. iulianus Briuatenfis 964.a
iulianus frustra templum Hierosolymitanum restaurare conatus 307.b
iuliani in Christianos fœuitia 442.b
iuliani in periculis seruatur S. Marcus, ab eo postea crudeliter excarnificatus 443.a
iurisdicção sua vnicuique episcopo in suos relinquenda 213.b
iustitiam tempore concilium de tribus capitulis habitum 216.b
iustitiano Imp. concilium V. œcumenicum habitum 583.b
iustinianus exilio mulctat & ærumnis afficit Eutyrium Constantinop. & Anastasium Antiocheni patriarchas 589.b 590.a
iustitiani Imp. pium studium 587.b in hæresim ille lapsus Aphthardocitarum, ibid.
S. iustini philosophi & martyris vita 703.
iustini philosophi scripta 704.b
iustinus Imp. 599.a
iustinum Imperatorem fore prædixit S. Eutyrius 597.a
iustini Imp. auuuculus Iustinianus 597.a
iustini Imp. iussu in exilium pulsus Antiochenus patriarcha Anastasius 210.a
iustina Imp. Ambrosio infestissima 528.a 529.b
S. iustus Compluti 755.a
iusiurandum ante corpora sanctorum præstari solitum vt S. Apollinaris 202.a iuramenti formula, ibid.
iusiurandum apud corpus B. Petri patrimonij eius rectores exhibebant 169.b
iuramentum ad corpus S. Apollinaris 205.a
iusiurandum per res creatas veretur nõ non seruetur à tyranno martyr 824.b
iustitiæ exercitium, magni beneficij loco habendum 1046.a
iuuauim instaurat S. Rupertus, & sedem episcopalem constituit 439.b
iuuentutis cœre comparata 681.b
iuuentutis formandæ ratio 790.
iuxta dignitas apud Romanos 46.a
Kyrie eleison ad Missam à Græcis Latinisq. non eodem modo dicitur 157.a
Lachrymari humanæ naturæ proprium 426.a
lachrymæ etiam post ingès gaudium suboriri solent 598.a
lachrymarum gratia 342.a 622.b
lachrymarum gratia B. Vincentius prædixit 563.a
lachrymarum gratia in S. Hugone 470.a

lachrymarum gratia prædixit S. Macarius 675.b
lachrymarum gratia singularis in Iohanne Climaco 457.a
lactis materni vis & utilitas 1028.b
laicis res ecclesiasticæ non committendæ 191.b
laicos excludit D. Gregorius ecclesiasticis rebus ad ministrandis 156.a
laici ecclesiarum inuestituras dantes, ab Urbano Papa excommunicati 811.a
S. lambertus à S. Landoaldo nutritus 315.b eius pater Aper vir illustris, ibid. puer ignem illæsus fect in gremio 316.a
S. lambertus Taxandriam ad fidem prædicatione conuertit 315.a
lambertus de illicito cõnubio Pipinum quod increpasset, martyrium subiit 24.a
S. lamberti innocentem mortem dolet Pipinus 23.b
lampas fracta, diuinitus redintegratur 461.a
lampades accendi diuinorum officiorum tempora solitæ 604.a
lampades calitùs accensæ 196.b oleum in eis diuinitus ampliatum, ibid.
S. landranda 317.b 322.a
S. landoaldus 681.b
S. landoaldi vita 314.
lanfranci præclarum encomium 782.a eius discipulus factus S. Anselmus a
lanfrancus & Anselmus inter se comparati 794.a
lanfrancus Bacci monachus 782.b prior 783.a
lanfrancus ex Codomenfi abbate archiepiscopus Cantuariensis 793.b
lanfrancus curat describi historiam S. Elphegi 795.a
lanfranco extincto, ecclesiæ & monasteria oppressit rex Vuillhelmus 797.b
S. lantildis 874.b amita S. Opportunæ 875.a
lasciuia hominis pœna 101.a
lapæ & mariti sui, parentum Catharinæ Senensis, descriptio 1028.a
latrones mirabiliter mutati 82.a
latronum duorum impœnitentum & blasphemorum mira conuersio 1050.a
S. Lex abbatissæ vita 375.
leander Hispanensis episcopus legatus Constantinopolim 144.b Vuifgothorum pro causâ 231.a
leander conuertit ab Arrianismo Hermingildum regium filium 714.a Reccharedum item b
leuinus aliàs Liufuinus Dauentriæ Christum prædicauit 416.b apparet S. Ludgero, ibid.
leuinus Frisonibus ac Saxonibus prædicaturus ex Anglia missus 10.a
leuinus episcopus martyr apud Gandauum 17.a
leuinus Transilælanis Christum annunciat 6.a
lectores in Ecclesia Apostolorum prophetarumq. lectionibus audientium fidem confirmabant 522.a
lectoris spiritalis gratia à Christo sanctificata 582.a
legendi peritia miranda 1039.a
leo siue Leontius Imperium per vim inuadit 262.b
imagines impugnat, ibid.
leo Isauricus Imperium inuasit, tyrannide in Theodosium iuniorem vsus 509.b
leo Isauricus primus contra imagines bellum suscipit 509.b
leo Armenus Imperium inuadit exturbato Michaelo 511.a Leonè Isauricu in impietate imitatur, ibid.
leo Armenus se orthodoxum simulat 511.b
leo Armenus Imp. interficitur 515.a
leo Imperator sordidi patris filius atque successor 244.a
leo V. Imperator iconomachus 246.b
leo V. iconomachus sacris in locis, in quæ fuerat debacchatus, vitam amisit 248.a
leo Imp. impietatis & furoris pœnas dedit 265.a

I N D E X.

leo Copronymi filius impietatem patris non est secutus 510.b quinquennio imperium tenuit, ibid.
leo III. Pontif. à Romanis oculis & lingua priuatur 36.b in Germaniâ venit, & quæ illic gesserit, ibid.
leo in martyre immisus, plantas eius lambit 765.a
S. leodegarij martyris oratorium 407.b 409.b
leontius exconful 189.a
leprosa luridissima & ingrata, vnde quàm piè inferuitum 1042.a b
leprosi mira per Hugonem Cluniacensem abbatem curatio 1009.b
lepra ex leprosa contracta mira per leprosa contractum curatio 1042.b
lex impia Mauritiij Imp. 191.b Iuliani, ibid.
liberalitas in pauperes 82.a
liberalitas pauperis in pauperes 726.b
liberum arbitrium homini attributum 943.b
libros probandi vel reprobandi potestas penes Pontificem Rom. 138.a
libros Gregorij nomine inscribit Andreas monachus à scriptis 234.a & epistolas ad se scriptas corrumpit, ibid.
libri Christianis ablati Maximiani psecutione 463.b
librorum ethnicorum lectione episcopos arceat Gregorius Papa 184.a
licij simulata religio 974.b effrenis libido 975.a
impies aperta 974.b
licinus quædam modum ex hac vita sit sublatu 980.a
lignum mirè odoratum ab angelo Lyduuinx allatum 724.b demonibus valde formidolosum, ibid.
lindisfarneus ecclesia multos habet sanctos viros 335.b
linguam dono prædixit S. Vincentius 564.a
litaniæ 82.a 83.a 474.a
litaniæ solennes 201.a
in litania maiore processio Romæ ex Laterano ad S. Laurentium 36.b
litaniæ his hebdomadarum ad Dei iram & hostilem incursionem auertendam, indicendæ 223.b
litania cum ieiunio triduo ob siccitatem & pestilentiam 286.b
litania leproformis pestilentia seuiente ad Dei iram placandam 148.b
litanijs & aqua exorcizata demoni infestatio profligata 238.b
litaniæ apud infirmos dictæ 59.b
litania in translatione reliquiarum 317.a
literarum siue epistolarum opportunitas 536.b
locorum sanctorum visitatio religionis & promerendarum indulgentiarum gratia 381.a
loca religiosa vinitasse pios Christianos 493.b 847.b
loca sancta miffendi mirum desiderium 86.a
loca sancta orationis causa inuifit S. Adalbertus 932.a
Hierosolymis S. Theodorus 844.b S. Catharina Romæ 379.a Reliqua vide, peregrinatio religionis causa.
locustæ agros depascentes, precibus pijs occisæ ac pulsæ 840.a
longini centurionis martyrium 266.
longobardi Italiam infestant 146.a 157.b
longobardorum infestationibus Romanos per 35. annos premi queritur Gregorius 208.b idem.
longobardorum inter gladios xxvij. annis se vixisse scribit 192.b idem
cum Longobardis pacem quam fecerat, sibi subductam queritur 206.b
longobardi Castinense monasteriũ destruxere, idq. eos facturos à D. Benedicto præuifum 368.a
longobardorum rex Agilulphus 209.b
longobardi reges Totilas, Arnulphus, Agilulphus Romæ infest 227.b
longobardorum rex Adalualdus 452.b

longobardorum regina Theudelinda 224.b
longobardi Arriani 164.b
lotharingæ dux Pipinus 30.b
lotharingorum ducum palatium Colonia 41.b
lotharingis Euangelium prædicatum 16.b
lothario rege ecclesia maximum adepta incrementum 314.b
S. Lucæ corpus Constantinopoli 605.a
S. lucas in Bithynia passus, Constantinopolim est translatus 973.b
in luctu nigram vestem sumptam 778.a
S. ludgeri frater Hildigrimus 418.b soror Heriburga 420.b consanguineus nobilis Lambertus de Lemegauuen 30.b Alcuini discipulis in sacris literis 415.b
S. ludgerum episcopum futurum prædixit Marcelinus 30.a episcopus Monasteriensis ab Albrico Traiectensi directus 29.b
S. ludgerus in occidentali Saxonia epif. factus 421.b
S. ludgerus Romam ad Leonem Pontificem profectus 418.b
S. ludgeri scripta 428.b
S. ludgerus obiit anno 809. vij. Kalend. April. 432.a
sepultus Vuerdenæ 431.b
S. ludgeri annua solennitas 435.a
ludouicus xj. S. Franciscum de Paula ad se accersit 497.a ecclesiam & cœnobium extruit, ibid.
ludus puerilis 581.a
ludunense ad concilium inuitatus Thomas Aquinas à Gregorio x. 107.b
iustici deficiunt à Christianismo 926.a
S. lupercus martyr Casaraugustanus 757.a
lupus infantem abreptum, quàm miraculosè matri reportauit 1017.b
lupi Arabici, demones 979.b
lux mira splendet, & martyres admiranda vident 1065.b
luxuriense cœnobium, ex quo pulsus S. Columbanus, à laicorum manibus recuperat S. Eustachius 479.a
luxuria ex gula fornace velut flama erumpens quomodo restingui queat 455.b
Lyduuina virginis vita admiranda 715.
Macarij Antiocheni patriarchæ vita 674.a
S. macarij corpus eleuatum 683.a
macarij martyrium 655.a
macedonius & eius hæresis 193.a
magdalena & Catharinæ Senensis collatio 1047.a
magdeburgensis archiepiscopatus à quo sit institutus 924.b
magistratus 207.b
magistratus pol. Bunoſſus proconsul acriter à S. Theodoro castigatus & officij admonitus 868.a
magi appellati Christiani, miracula Dei virtute efficientes 250.b
magi apud Persas religionis administri 777.a
magus Basilus monachum simulat 107.b statim in Romæ exultus 108.a
magorum præstigia Crucis signo detecta 162.a
malefici tormentis tentati confesso 529.b
maior domus 166.a 188.a
S. malchus martyr 441.a
malos qui non plectit, scelera nutrit 188.a
mamilla virginis Lyduuine miro modo lacte abundat 744.b
mandra 273.a
manus Lyduuina suauissimè olet 746.b stupendus eius effectus 747.a
manichæos in Sicilia Grego. Papa suppressit 172.a
manichæorum oppugnationi magno studio Thomas Aquinas incubuit 116.a

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

manichæorum error ubi non ita pridem inualuerit
1020.a
mansum 398.b
in mappulis procedere Romanis clericis solum li-
cuit 200.b
marcellinus & Leninus Christum annūciant transi-
selanis 6.a
marcellinus socius & cōterraneus S. Suiuberti 37.a b
arque comes 11.a 13.a 14.b
marcellinus scriptor vitarum SS. Suiuberti & Vuil-
lebrordi cum eisdem ad euangelizandum Saxo-
nibus ex Angliamissus 10.a à se visa retulit 17.b
marcellinus presbyter exequijs S. Suiuberti adest, &
miracula à se conspecta describit 26.a
marcellini eximia laus 29.b miraculis claret, mori-
tur in Aldenseel 30.a
marcellina soror S. Ambrosij 526.a virginitatē pro-
fessa b
mareballus Suediæ 379.a
S. marcellus Dientis 964.a
marcomannorum regina credit in Christum 532.a
mardonius martyr 988.a
marcionistarum hæresis 216.a
marcionista hæreticus à populo Mauritij Imp. vo-
catus 208.a
S. marci Euangelista martyrium 966.
S. marci Ecclesia apud Alexandriam 966.a
S. marci Euangelium à S. Petro approbatum 965.b
S. marci reliquie in Italiam relata 973.b
S. Maria apparet imploranti se Alberto 592.a ite Co-
lete virgini 92.a Hermanno Steimeldensi 635.b
& cur aliquandō in forma vetulæ 613.a cum mul-
tis virginibus Lyduninæ 613.a
maria capellanum suum nominat Hermannū 635.b
maria Ioseph custodem non agnoscens, quomodo
mater esse possit, admiratur 394.b
maria cur desponsata Ioseph 312.a cur eam Ioseph
dimittere cogitaret, ibid.
maria cur viro desponsata 400.b
maria fecunditatē præsignificanti oracula 395.a
B. marie intercessionē per quas mundus ipse con-
sistit, inficiatur Copronymus 518.a eiusdem in B.
Mariam blasphemata, ibid.
S. marie memoria Anrij 963.a
B. marie patrocinium amicit miles quidam emenda-
tionem vitæ moliens 963.a
S. marie patrocinium implorat moriturus S. Richar-
dus episcopus hac antiphona, Maria mater gratiæ
&c. 521.a
marie prudentia singularis 393.b 394.b 395.b
marie præclara epitheta 392.b 401.a 402.a 509.b
S. marie suffragia implorat Maria Aegyptiaca 668.a
ad S. mariam quæ in Blachernis colitur, supplicando
processum 501.b
de maria prophetica prædictiones 393.a
marie Aegyptiaca vita 661.
SS. mariani lectors & Iacobi diaconi martyrium
1067.
S. mariani matris virilis animus 1065.b
S. marini martyrium 46.
S. marialis martyr Cæsaraugustanus 757.a
S. martini vitam Seuerus scripsit 526.a
B. martini in transitu angelos pfallentes audiuit S. Se-
uerinus 286.b
B. martini oratorium ex Apollinis templo in castro
Castino extruit D. Benedictus 364.b
martinus eremita 459.b
martinus Papa Amandi socios adiungit 315.b
S. marciabbatis vita 712.
martyres an ipsi qui pro nominis Christi constan-
ti confessione mortem tolerant 794.b
martyres bestijs obiecti 441.a

martyres 100. à Sapore necari iussi 779.a
martyres 20000. in Nicomedia 988.a
martyres frigore & gelu enecti 122.b
martyres innumeri à Sapore trucidati 779.b
martyres XVIII. Cæsaraugustæ, & eorum nomina
756.b
martyres omnis generis & ætatis Alexandriæ 658.a
martyres XL. 1000.a
martyres quo loco capite cæsi, fons erumpit 133.b
martyres virtutis & honestatis studiosi 129.b
martyrum an aliquæ etiam sint partes, cum ipsi tor-
menta per inhabitantis Dei gratiam superet 919.b
martyrum insignis constantia, fortitudo & præcla-
ra voces 121.b 122.b 524.b 523.a b 524.a
martyrum laus vera quæ sit 121.a
martyrum IX. nomina in persecutione Saporij Per-
se regis 445.b
martyrum XL. martyrum in Cæsarea Cappado-
ciæ 120.
martyris S. Bademi cæde sui temporis imbecillita-
tem firmatam Metaphrastes scribit 652.a
martyrij duo genera 571.b
martyrio peccata extinguuntur 936.a
mascezel in Childonem ducens confirmatur visione
per S. Ambrosium 535.b
mathildis comitissæ laus 468.a
matificonesis synodus cur coacta 453.a
matrem qui suā quæ filia ad vitā reuocauerit 1052.a
matrimonium Iacob cum duabus fororibus, figurā
ecclesiæ præ se ferebat ex Iudeis & gentibus con-
gregata 587.a
matrimonium nisi sciente & approbante matre non
se contrahitur respondet S. Calliopius sponsa
sibi oblata 616.b quinquennis Euphrasia despon-
detur 253.a
matrimonia Anglis intertia vel quarta generatione
iungere permittit D. Gregorius 160.b vxorem il-
lam habere quam stupro decepsisset, Grego. referti-
pit 219.a
matrimonium nisi fornicationis causa non dissol-
uendum 219.a
matrimonium dissolui per conuersionem vtriusque
potest, alterius tantummodo non item 219.b qui
inuita vxore ingressus fuerat monasterium, vxor-
i mandatur reddi, ibid. coniugum in perpetuam
continentiam consentientium exemplum 243.b
monasterium vterque ingressus 244.b coniuges
viuunt continenter Antigonus & Euphrasia 252.b
coniuges S. Catharina & Eghardus castitatem vo-
uent 377.b
matrimonium ob illicitum Otto comes ab episco-
po Moguntino iudicio generalis concilij anathe-
matizatus 295.a
matrimonium illicitum dissoluere ex pastoralis offi-
cio conatus S. Ludgerus 424.a
S. mattheus in Aethiopia peremptus, requiescit in
Salernitana vrbe 587.a
mattheus quidam Senensis quā miraculosè à peste
liberatus 1052.a
S. maurillonis basilica Andegauis 4.a
mauritus aduersus Persas à Tiberio missus, ipsos
vicit 845.b
mauritium Tiberio esse successurum à S. Eutychio
prædictum 597.a eidem hoc prædicit S. Theodo-
rus 845.b
mauritus Imp. 449.b 541.a 552.a
mauritus auarissimus princeps 191.b 205.a carpit
Gregorij liberalitatem b
mauriti Imp. lex 156.a
mauriti filius Theodosius, focer Germanus 207.b
mauriti filium à lepra S. Theodorus mundat 856.b
mauriti Imp. filium D. Gregorius suscepit 147.b
man-

I N D E X.

mauritus generum Philippicum de imperio inua-
dendo suspectum habet 207.b accersit S. Theodo-
rum 853.a
ad mauritiū Antiochi sancti eremite legatio 850.a
mauricio Gregorij oppressionem meditantem mors
prædicitur 207.a idem precibus Gregorij studet
sibi Deum placare, ibid.
mauriti interitus 208.a 862.b
maurontus pro Christi amore nuptias contempsit
481.b
S. maurus D. Benedicti discipulus 932.a
maurus adiutor D. Benedicti 362.b 363.a et ab Eu-
tychio parente oblatus 362.b
mauro penitentiam indicit D. Benedictus quod de
inimici & persecutoris sui morte exultaret 364.b
maurus currit super aquas 363.b
maximiani persecutio 521.b
maximiani de tradendis sacris libris edictum 464.a
S. maximiliani in honorem ecclesia dedicata 440.a
maximianus imperij inuasorem excommunicat D.
Ambrosius 529.b
maximianus diuinitus punitur 974.b
maximi, Dada, & Quintiliani certamen 1005. & dein
maximi martyris quanta facundia & dicendi liber-
tas 1005.b 1006.a
Medicorum ars quandō efficax 709.b
medicina studet Codratus martyr 130.a
medicus euestigii morienti vitam pollicetur 236.a
medici Romæ 223.a
mediolanensis clerus Longobardorum ob infestati-
onem Genuam profugit 209.b
S. melitius episcopus primus Londoniensis apud
Anglos 960.a
melitius pellitur è sede sua 961.a
memoria tenacissima 117.a
mens inter omnia immobilis, quantum Dei sit mu-
nus 1047.b
ad mensam episcopi sacri codices lecti 470.a
meretricis à lacte abhorret infans Robertus 962.a
meritum obedientiæ 946.b
merulus insignis discipulus S. Gregorij 145.a
mendacium S. Anthimus non fert vllō modo 988.b
methodius episcopus. Constantinopolitanus 264.b
metropolitanus per suos suffraganeos de sedis Apo-
stolice consensu consecratus antiquis 209.b
Michael Theophili filius Imp. Constantinopol. 262.b
264.a
michael Imp. Leoni Armeno substituitur 515.b
michael Imp. à Leone exturbatus monastica dignita-
te excellit 511.a
militis egregij exemplum 996.b
milites tumultuantur aduersus Mauritiū Imp. 207.b
milites à psalmo prælium auspici 125.b
militia zona 830.b
militia cingulo deposito multi milites se S. Roberto
adiungunt 964.a
milites ad Dei auxilium confugientes conseruantur
125.b
militum duorum mutua de cæde sua clam agentium
mira conuersio 1013.a b
militum quorundam improbum facinus 747.b
militum quorundam insignis virtus 655.b
S. Mille siue Melisus 829.a
ministerium susceptum num liceat deferere 362.a
minoritarum Ordo diuinitus institutus in mundo
in cunctarum hominū salutem atque vtilitatem
956.a
miraculum insigne 84.b 85.a 86.b 87.a 89.b 98.b
miracula 63.b 64.a b 65.a 78.a b 81.b 82.b 84.b
89.b 90.a b 104.b 105. 106. 107.a 460. 461.b 650.b
651. 693.b 699.b 726.b 727.a 732.a 737.a
Miracula ad sepulcrum 694.b 695.a 702. 777.a

miracula & electi & reprobi edere possunt 471.a
miracula sancti nunc orationis vi aliquandō ex po-
testate exhibent 371.b
miraculis Anglorum Apostolus Augustinus claret
fidem illic plantans 161.b
miracula à B. Vincentio edita 572. & seq.
miraculis multi clarent Gregorij Papæ ætate 191.a
miraculis, qui ea facit, extolli non debet 161.b
miracula patrum Itolorum Gregorius scripsit roga-
tus 232.a
miracula tanquā magica arte peracta calumniatur
Diocletianus 900.b
miracula diaconus quidā impunè non carpit 447.a
miracula edunt sancti post obitum, si potentium fi-
des exigat 375.a & maiora interdū ubi minimè
per seiplos iacent, ibid.
miracula vt edantur, fides requiritur eorum in qui-
bus illa exhibenda 590.b
miracula post Sanctorum obitum 138.b
miracula ad S. Suiuberti sepulcrum ex oculati testis
narratione 26.b & seq. 38.b ad S. Ludgeri sepul-
crum 432.b & seq. S. Cuthberti zona pellit mor-
burg abbas & Elfred 345.b
missa seu sacrificium incruentū 504.a 579. b 892.b
missa quemadmodū ab Apostolis celebrata 157.a
missas celebravit Iohannes Euangelista 197.a
missarum de solennijs codex Gelasiantis à D. Grego-
rio in vnum volumen redactus 156.a
missarum in solennijs orationes & collectas multi-
plicare solitus S. Columbanus 453.b
missarum in celebratione Gallicana ecclesia diuer-
sas obseruationes à Romana habuit 160.a
missas celebrat D. Gregorius super corpora Aposto-
lorum 156.b
missas per stationes publicas Gregorius Papa cele-
brat 161.b
missa in mari celebrata 327.a
missæ priuata & in domibus antiquitū celebrata
527.b
missam manè canit presbyter S. Ludgeri, ipse hora
tertia 430.b
missarum solennia in templorum dedicatione cele-
brata 155.b 490.a
missam Hildebaldu Colonienis archiepiscopus ce-
lebrat in canonizatione S. Suiuberti 37.a
missarum in solennijs diaconus ex more clamat : Si
quis non communicat, det locum 370.a
ad missam oblationes 190.a
ad missa oblationes à populo cuiusmodi factæ 161.b
370.a
in missa Eucharistiam in altum leuari 771.a
missarum inter solennia episcoporum nomina me-
morata 204.a
missas duas quotidie celebrat S. Aibertus, pro viuus
alteram, alteram pro defunctis 623.a
missarum xxx. quæ à vulgo B. Gregorij dicuntur, ori-
go 142.b
missæ sacrificium quanto animi ardore peregerit S.
Vuilhelmus 614.a
missas contrito corde profusisq. lachrymis peragit
S. Cuthbertus 342.a
missæ operationi intentus, maiestatem in vultu præ
se ferebat S. Herbertus 294.b
missæ in sacrificio Argentinenis episcopi leuitas, &
eam secuta diuina visio 284.a
missa, inter sacrificandum visionem videre sæpè so-
litus S. Theodorus 852.b
missarum solennia primos in Anglia episcopos cele-
brasse 960.b
missarum solennia celebravit primus Noricorum
doctor S. Rupertus 440.b
missam celebrat S. Ludgerus primus Monasteriensis
D episco-

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

episcopus 424.b
missam S. Ludgerus quotidiè etiam infirmitate correptus celebrat 430.b
missas celebrat frequenter S. Herebertus 291.a etiam in itinere constitutus 292.a
missarum solennia celebrat Hildegardus archiepiscopus Colonien 32.b 37.a
missas celebrare graui infirmitate detentus non cessat Gregorius Papa 229.a
missæ sacrificium quotidiè offert D. Thomas Aquinas 114.b
missæ sacrificia à S. Macario crebro celebrata 681.a
missam celebrat S. Adalbertus iter ad euangelizandum gentibus ingressus 933.b 935.b
missæ sacrificium pro morituro oblatum 235.b
missæ sacrificia pro defunctis oblata 466.b
missarum in solennijs pro defunctis oblationes offerri solitæ 370.a
missæ sacrificium pro defunctis pœnis purgatorii cruciatis 142.b
in missa defuncti memoria haberi postulat 351.b
missam omni die pro charo suo Osberno vel ipse celebrat, vel per alium celebrari curat S. Anselmus 785.a
missarum solennia pro defuncto Hereberto celebrari curat Henricus Imp. 300.a
missas & preces pro se defuncto Beda fieri petit 332.a
missarum officijs animam defuncti fratris prosequi curat S. Opportuna 874.b idem pro se fieri mandat 877.a
missam in exequijs abbatis Bruuilerensis S. Vuolphelmi celebrat episcopus Colonien 895.a
missarum solennijs pro defuncto oblatis, is eximitur è purgatorio pœnis 570.b
missas Dominico die audiendas 426.a
ante missam qui biberant, à S. Vualerico reprehensi 481.a
missarum ad solennia hora tertia conuenit populus 491.b
missam S. Anselmi audiens, conualecit à morbo 812.a
missam quotidiè audit, licet imbecillis, S. Anselmus 817.a
missarum solennia sibi celebrari morti vicinus curat S. Svuibertus 25.b
missarum à solennitate suspensio pro delictis irrogata 211.a Reliqua vide, sacrificium incruentum.
Moguntinus archiepiscopus Pragensis episcopum consecrat 925.b
moguntinum episcopatû vastat Otto comes 295.a
molissimus quid 1014.b
molissimum petulantia & inconstantia 1015.a
monachus inquietus diuinitus correctus 68.b
monachus abbatis sepulcrum conspuens, punitus 67.b
monachus negligens per absentem Abbatem in spiritu castigatus 65.a
monachi nolentis confiteri peccata sua pœna 65.b
monacho bono quàm sua grata debeat esse cellula 954.b
monachi quorum sectatores 966.a
monachus exercitationis viam Elias Thesbites & Iohannes baptista, solitudinem primi incolentes, demonstrarunt 583.a
monachorum angelicus chorus 581.b
monachorum status cæteris vitæ generibus perfectior 404.a
monasticam professionem delere peccata 785.a
monachus verus quid sit, S. Anselmo in visione demonstratur 789.b
monachorum consortium D. Gregorio quem fructum contulerit 144.a

monachorum regula à B. Benedicto scripta 374.b
à S. Isidoro 541.b vide Regula.
monasticæ gubernationis prudenter instituta forma 504.a
monasticum anachoreti Cuthbertus modestiæ causa præfert 345.a
monachus & ecclesiasticus ordo distincti omnino ordines 166.b
monachorum viuendi constitutiones plura tormenta quàm tyranni martyribus intulerint, in se continere 999.a
monachi professionem amplexi, tentationibus demonum obnoxij 797.a
monachorum Generalis per metropolim constitutus S. Eutychius 583.b
monachis in formandis Anselmi prudentia & discretio 784.a
monachismu professus incunte adolescentia Cuthbertus 332.b
monasterio traditus xij. ætatis anno S. Franciscus de Paula 493.b
monachus factus anno ætatis xvj. Iohannes Climacus 456.a
monasterio traditus Zosimas propè infans 662.b
in monasterijs pueri quomodo tractandi, educandive 790.
monasticum institutum xv. ætatis anno suscipit S. Svuibertus 8.a
monachum facere Anselmum inscio, patre recusat abbas 781.b
monasterium ingressus inuitis parentibus S. Vualericus 478.a
monachi tonsi, Cuthbertus tondetur 335.b
monachorum vestitus atq; habitus peculiaris 140.a
451.b 583.ab 770.b 833.b 835.b 836.b 929.a
monachorum cuculla 429.a
monachorum sanctæ conuersationis habitus vocatur 360.a monastici habitus ratio explicata 883.a
monachi habitum sumentes, vita non mutata, à S. Elphego reprehensi 770.b
monachi probati alij, & alij pulsantes 479.a
monachorum regularis promissio 429.a
monachi probationis tempore expleto tum sacram promissionem profitentur 404.a
monachi paupertatē voluntariam profitentur 287.b
monachi nil proprium possident 478.b
monachus S. Anselmus proprium habere nulla vult ratione 791.a
monachus in terra possessiones quærens, monachus non est 685.b
in monachum peculium habentem S. Gregorius seueritas 142.a pœnis purgatorii punitur b
monachus à sanctimoniali mappulas accipiens, à D. Benedicto corripitur 368.b
monachus proprietarius priuatur communione 163.a
monastica religio obedientiæ studio perficitur 117.a
de monachis ex obedientia externa negocia curantibus, de quibz alijs ad ea spontè aspirantibus 801.a
monachorum egregium decus, cura silentij 301.a
monastica professio multam exigit quietem 405.a
monachi vt se gerere debeant 805.b
ad monachos exhortatio 287.b 450.a
monachorum opus præcipuū, vt orationem puram offerant Deo 450.b
monachi, qui præter consuetos psalmos integrum psalterium quotidiè pronuntiarunt 504.b
monastica exercitia 450.a 478.b
monachorum priscorum exercitium, libros scribere 450.a
monachi prisci apud Anglos populo verbum Dei prædicabant 337.b 339.b

mona-

I N D E X.

ladertinus episcopus 204.b
monasterio deputatus presbyter ob transgressionem 189.b
monasteriorum aditu scemina per Canonem monasticum prohibentur 118.b
monasterium Gregorianum à Latinitate in Gracitatem conuersum 234.b
monasterio Canonicorum præfectus S. Ludgerus à Carolo Magno 419.a
in monasterio Vuerdensi Prior 39.b
in monasterio Vuerdensi communis mensa in vsu 39.b
in monast. domus infirmorum 434.a
in monasterijs quibusdam vnum omnium mortuorum monumentum 507.a in Nicetæ, singuli singula habuerunt, ibid.
monasteria ad extruenda prisci Christiani alacres & largi 964.b
monast. ad extruendam piam operam prisci Christiani conferebant 406.b
monasteria ad extruenda priscorum Christianorum feruor 685.b
monasteria Angliæ restaurat Edgarus Rex 309.a & prædij dicit, ibid.
monasterium extruere meditatur pro animæ suæ salute Henricus Imp. 287.b prædia in hunc vsu largitur, ibid.
monasterium Alchfridus rex construi vult pro animæ suæ redemptione 336.a
monasterio extruendo Clotarius rex locum S. Vualerico tribuit, & elemosynis suis monachos sustentat 480.a
monasterium in Bamberg ab Henrico II. Imp. eiusq; coniuge extructum 56.b
monasterium construit rex Ethelbaldus in Anglia 692.b
monasterium in fundo paterno extruere cogitat S. Ludgerus 418.b ad eam rem reliquias ipsi largitur Leo Papa 418.b
monast. Becci de suo patrimonio Herluinus extruxit 783.a
monasteria multa fundata à S. Paterno 759.b
monast. S. Vualerici restaurat Blimundus 484.a
monasteriū Meditij à Nicephoro constitutū 502.a
monasterium in eremo à S. Ruperto extructū 440.a
monasteria duodecim à D. Benedicto extructa 362.a
monasteria septem Gregorius extruxit 140.a
monasteria S. Hugonis opera extructa 474.a
monast. in Amalcorum vrbe ab episcopis Meletio, Vranio, Seleno extructum 583.a
monast. S. Columbani multa construuntur 455.a
monasticus ordo mirificè sub Irene auctus 510.b
Calestis abbatia S. Hugonis opera extructa 474.a
item Excubiarum eremus, ibid.
monasterij protectionem rex Childebertus suscipit 406.b
monasteria quomodo bonis ditata 791.a
monast. Vuerdense prædij ditatum 38.b
in monasteria liberalitas Imperatorum 57.a
in monasteria largus Clotarius rex 450.b
in monasteria liberalis Euphrasia 253.b 254.b
monasteria ditat Theodebertus Bauariæ princeps 440.a
monasteriorum necessitatibus subuenit Gregorius Papa 167.
monasteriorum curam negligentes episcopi reprehensi 157.a
monasteria non debent à clericis occupari 166.a
monasterium episcopus tenens, de mortis die admonitus, sic monachus & lætus obit 237.b
monasterijs tanquàm diuersorij vtentes, diuinitus teriti 238.b 239.

D 2 inmo-

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

in monasterio hospitii auctore pontifice nactus, in-
de se diuinitus Fundatore apparere, iubetur pro-
ripere 238.b
monasterij res aliud transferens, dat poenas 240.a
monasterij S. Theodori exemptio 853.a
monasteria quorum in hoc tomo mentio incidit: Al-
uastia 378.b Anisolenfe 41.b 42.a Antislodoren-
se à B. Macario extructum 478.a Antrense con-
struatum 406.b Aliacum 3.a Dominicanorū Au-
relia 517.b
monast. Balneum Ciceronis vocatum 107.a
monast. S. Bauonis Gandense 323.b 680.b
monast. S. Bauonis apud Gandanum abbas Vuoma-
rus 314.a 316.b
monast. S. Bauonis 364.b in Anglia Beardenense, in
provincia Lindisfarne 8.a Beccense 808.a S. Benedi-
cti Beneuenti 418.b Bisontinū 75.b S. Petri Gan-
daui, Blandinium vocatū 680.b Bobiense 449.b
484.a
monast. Bruuilerense 880.b 884.a à quibus extru-
ctum & opibus auctum 885.b
monast. Casa Dei ordinis Cluniacensis 468.b 813.b
964.a
monast. Cadomense 783.a Cassinense 110.b
monast. in Catantensi vrbe 169.a Centula 986.b
monast. Choracudim appellatum 589.a Cincillacen-
se 2.a Cluniacense 962.b
monast. S. Gislei 624.b
monast. S. Michaelis in monte situm & Clusa voca-
tū 808.b Colonenfe 35.b Crene 409.b in Aquitania
Crispinienfe 610.a Dacore in Anglia 9.a
monast. in Anglia Derhurst 770.b S. Erasmus in latere
montis Soractis 167.a Elfrom Cisterciensis ordinis
in Dania 613.b Fontanella 325.b 404.a vbi ab-
bas Vuando 327.a Floriacense 935.a Giffertien-
sum fossie noue 118.a in Anglia Giruense 335.a Gla-
debacense 883.b
monast. S. Florentij quod Glanna vocatum, triginta
ab Antrensi miliaribus distans 407.a
monast. Lateranense 359.b
monast. Laura S. Sabae abbatis Hierosoly. 844.a
monast. Lestingham in Anglia 43.a
monast. Lestingen in Anglia 44.a
monast. in Lindisfarne in insula 341.a Lobienfe in
diocesi Cameracensi 766.b
monast. Lotusa dictum in Brabantia 419.b Luxoui-
ense 449.b
monasterium Mailrosense in Anglia 335.b 341.a 347.a
349.b S. Mariae de Podio Valentis 570.a S. Maxi-
mini Treueris 883.a S. Melae 216.a in Lycaonia
Meletense termini Aruerni 55.a
molifmensis abbatis origo 1014.b
monasterium Osiæ, id est, Sanctæ, prope Chalcedo-
nem 589.a
monast. Neas in Isauria, vt apparet 225.a
monast. S. Pantaleonis Colonia 880.b 883.a 895.a
monasterij S. Pantaleonis & S. Viri cura commissa
primo Tuitienfi abbati 300.a
monast. Pompofianum 459.b
monast. Respacense 452.a
monasterium S. Sabae Romæ 140.b
monast. S. Seueri 459.b
monast. Sigeborgenfe 884.a
monast. Solenniacum, super flu. Vicennam ab Eligio
extructum 455.a
monast. S. Trinitatis à Cana, siue Cauense, prope Ne-
apolim 61.a
monast. archangeli in Tropeis 167.a S. Trudonis
317.a 323.a
monast. Tuitienfe 888.a Tungrenfe 317.a
monast. apud Turonos ordinis Minimorum 497.a
monasterium Vallis Ymbrosæ 620.b eius laus 621.a

monast. Vuatlena in Suedia 381.a 384.a
monast. S. Thomæ in Dania instituti S. Augustini 613.a
monast. Vuerdenfe in insula siue littore Rheni 23.a
monast. S. Vviberi Vuerdæ 39.a 40.a
monast. Vuerthinense vel Vuerdenense 412.b à S.
Ludgero extructum 427.a
monast. Vuerdinenfe extruitur 427.a
monast. ad ostium Vviri fluminis in Anglia 351.b
monast. Vossuense vel Fossuense 304.b
monasterij Cauensis religio 698.a
monasterio multa dantur 62.b
in monasterio pro suo arbitratu & voluntate volens
vivere, recta pergit ad inferos 956.b
monasteria perentes, nec prestantes ea, quæ mona-
sticum institutum reposcit, cui comparandi 956.a
in monasteria Coletæ non nisi virgines admittit 80.a
monastica vita quam tutior sit seculari 948.a
monastica vitæ encomion 956.a
monastica vitæ vt se det Comitissa, impurus demon-
ferre non potest 85.a
monasticam vitam ex animo diligere in seculo ma-
nentem, melius est, quam in monasterio irreligi-
osè vel non monasticè viuere 956.a
monasterium, Minimigardum antè vocatum, præ-
dicatione S. Vviberi Christum agnosce 18.b
monasteriensem ecclesiam sine ordine Pontificali
S. Ludgerus annis ferè xij. administrat 422.a
morbis diuina dispensatione ad meriti maius com-
parandum aliquos decoqui 349.a
morbo corporis remedium adferre rogatus S. The-
odorus, ad interiores morbos prius curandos
adhortatur 868.b
morbidus homo fraudulentè obtruditur Vuerden-
si cenobio 39.b 40.a
mori libenter nolle, cui quod cesserit 1052.a
mors inopinata mercatori cuidam à Coleta prædicta
93.a item moniali 94.b
ad mortis contemptum exhortatio 131.a
ad mortis contemptum ad martyrio coronandos ex-
hortatio 779.a
morre pro sua vt Deum oret S. Theodorum rogat
Thomas patriarcha 866.b
mortis meditatio S. Nicetæ assidua fuit cogitatio
503.a
morre nè repentina interiret, sed longa ægritudine
vt decoqueretur, Eadbertus Deum rogauit 357.a
morti quo quis vicinior, eo magis sollicitū esse con-
uenit 184.a
mortis diem sancti viri vigilijs, orationibus & bo-
nis operibus praeueniunt 44.b
mortem peregrè absentis fratris Coleta diuinitus
nouit 95.a
moriturus omnia sua largitur pauperibus S. Hero-
bertus 298.a
moriturus eucharistiam & extremam vnctionem ac-
cipit S. Herbertus 297.a
mori Christianum in cilicio & cinere repositum de-
bere B. Martini sententia 615.a
morientibus daemones infesti 877.a
pro morientibus feruenter orat Coleta 100.b
moriturus coram Christo iudice, accusante diabo-
lo, adiuantibus SS. Andrea & Gregorio, causam
suam egit 236.a
morientium exitus cum psalmodijs commendari so-
litus 236.b pro iisdem solennes hostiæ immolant
Deo, ibid.
mortuum Missarū solennijs, psalmis & orationibus
prosequendum curat Imp. S. Hæbertus 300.a
morientibus non est obrectandum, sed Deo præci-
bus commendandi 236.a 361.a
mortuorum corpora lauare solita 186.a 577.b 784.b
817.b

mortui

I N D E X.

mortui excitati à sanctis 15.a 23.a
mortuum excitat S. Georgius 902.a 909.a 916.b
S. Vualericus 479.b
mortuum infantulum suscitatur D. Ambrosius 531.b
mortuos viuis apparuisse 513.a
mortui viuis ap. Felix Papa Tharfilla amittit D. Gre-
gorij 186.a
mos barbarus ducis Frisiorum 328.a
Muliebris fortitudinis egregium exemplum 127.a
mulier desperata in vitroque homine sanata 1024.b
mulieres natura ad credendum faciliores 423.b
mulierum ad colloquium admissarum faciem intu-
eri S. Hugo formidat 470.b
mundus rapido & immundo fluuiio comparatus
789.b
mundus quomodo amet suos 660.a
mundi malicia 948.a
mundi negotijs occupari, quam fuerit S. Anselmo
molestem 802.a
munera respicit S. Hugo 472.b
murmuratoris grauis poena 134.b
murmuratores quibus proficit 1046.a
in muscarum forma daemones infesti Coletæ 97.a
Mygdonius martyr 988.a
Natales sanctorum cur dicantur ipsorum
migrationis dies 991.a
S. nazarij corpus leuatum à S. Ambrosio
532.a
Nemelij martyrium 655.b
neophytorum hæresis, synodo collecta, per Grego-
rium anathemate percussa 172.a
nepos Chiliastra, à Dionysio confutatus 660.a b
nequitia singularis specimen quod quam nequitio-
sum ac singulare 1059.a
nerfan deficit à fide meta suppliciorum 652.a
nestorius & eius hæresis 193.a
Nicena secunda synodus 512.a
necenum 11. diuinitus electum, sanctum ecumeni-
cum concilium, approbatum 264.b
necenam secundam ad synodum vocatus Theopha-
nes monachus 245.b
nicephorus Imp. 262.a b
nicephorus Imperator orthodoxus, pauperum ac
monachorum studiosiss. 511.a
nicephorus 1111. die Maij moritur 508.a
nicephori Constantinop. episcopi præsidentia 511.b
pellitur in exilium 512.b
S. nicephori Constantinop. patriarchæ in exilium
oratio 262.
in S. nicetam oratio funebris 500.
S. nicetij episcopi Lugdun. vita 486.
Nobilitas vera quæ censenda 882.a
nobilitas generis nonnullis generare ignobilitatem
mentis solet 369.b
nodergerus episcopus Leodiensis vitam S. Landoaldi
scripsit 314.a
nolle mori quod quibus cedat 1052.a
northumbroorum in Anglia regnum 7.a
noricorum dux Theodebertus 440.a
noricis euangelizatur S. Rupertus 439.b
noricae foeminae nobiliores coronam auream in ca-
pite gestabant 352.b
northmanni vastant Galliam 316.b
northmanni populantur Sagientem populum 879.a
northmannorum excursionem in Frisiam ex visione si-
bi oblata prædicit S. Ludgerus 420.b
northmanniam obtinet Angliæ rex 816.b
northmannorum rex non admittit Ludgerum euan-
gelizare illic volentem 420.a
northmanni Adelelinum variè affligunt 878.a
nosocomia pie visitat D. Beigitta 382.b
nouerca improbitas 310.a

nouicia abitur meditans vt correctæ 94.a
Numerus quadragenarius mysticus 585.b
nuptias pro Christi amore contempsit Maurontus
vir nobiliss. 481.b
nuptias Christi causa recusauit Theodora virgo
542.a

Obedientia vis 801.a
obedientia virtus nihil non à Deo pro-
mereri valere 380.b
obedientia meritum 946.b
obedientia præclara laus 956.b
obedientia præclara Ecclesiæ & confessorio 725.b
obedientia B. Mariæ 395.b
obedientia monachi 405.a
obedientia insigne exemplum 72.a 502.b
ab obedientia laudatus Ioannes Climacus 456.b
inobedientia punita diuinitus 849.a
obedire alteri, quam salutare & eximium 950.a
956.b
oblata imago cerea post superatum periculum 496.b
obrectatio punita 816.a
obrectatori monacho abbas defunctus apparet,
cumq; virgis caedit 68.a
obrectatores diuinitus vindicari 574.b
Occultarum rerum cognitio Coletæ diuinitus col-
lata 93.b 95.b
occulta hominum peccata & tentationes nouit Lyd-
uina 732.b 739.a 745.b
occulta qui nouerit Hugo abbas Cluniacensis
1008.a
ocium malitiam docet 293.b
ocium summo perè vitandum 728.b 939.a
oculi animæ speculum 710.b
oculorum mirabilis continentia in S. Hugone 470.b
oculis cereis ad Engelberti sepulcrum oblatis, oculi
infirmi curati 640.b
Odilo abbas Cluniacensis, vir vitæ valde venerabi-
lis 699.a
odor suauissimus à corpore Coletæ fusus 79.b
odor suauissimus ex corpore defuncti 753.b
Offerre aliquid post Euangelium, Christianis so-
lenne 59.b
officia ecclesiastica duo vni non committenda 165.b
Oleum diuino munere manat Sozopoli 859.b
oleum ex cruce pretiosa & imagine B. Mariæ scaturi-
resolutum 591.a
olei benedicti efficacia 712.b
olei benedicti vsus & efficacia 769.a
oleo sancto daemones curat S. Eutychius 593.a &
manum à daemone inflammata b aliosq; infir-
mos 594.b 595.a amentem sanat S. Niceta 506.b
paralyticum S. Theodorus 859.a
oleo benedicto sanatur ægra 349.b curatur muta
760.b virus profligatur b
oleo pretioso inunctus puer debilis robur accipit
592.a item alius b surdus ac mutus curatus 591.b
Opera bona & mala quod perducant 952.b
operum merita ac remunerationes 132.a 273.b 298.b
456.a 602.a 876.b pro qualitate meritorum erit
beatorum gloria 623.b præmia pro rectè factis bo-
ni accipiunt, mali poenas pro maleficijs luunt 779.a
mercedem Deus nostris rectè factis præbet, & id
quod retribuit, non vt gratiam, sed vt debitum
exoluit 918.b 921.a
operum bonorum remuneratio & merces martyri-
um est 919.b
operum præclarorum meritum præmium martyres
obtinuerunt 129.b
opera quantacunque sint, sine auxilio tamen diuinæ
gratiæ & pietatis saluus per ea fit nemo 620.b
S. opportuna vita 870.
S. opportuna miracula 878.

D 3 oppressis

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

oppressis intercessione apud Augustam subuenit
S. Gregorius 190.b
S. optatus martyr Casaraugustanus 756.b
optimus quisque acerrime impugnat 953.b
Oraria 535.a
oratio martyrum asylum 126.127.
per orationem auspicatur omnes suas actiones D.
Thomas Aquinas 115.a
oratio singularis & efficax contra tentationes praesidi-
um 457.b
ab oratione abstrahit monachum diabolus 362.b
orantem demon interurbare per spectra frustra co-
natus 791.b
orationes frequentandae culpas suas emendare cupi-
entibus 472.b
orationis summus feruor in sanctis viris 114.b
orat tribus continuis diebus Isaac seruus Dei 685.a
noctes infomes in precibus duxit S. Vualericus
482.b 483.a
orationis ob assiduitatem cubiti & genua Tharfillae
camelorum more induruerunt 186.a
orationes Dominicas 300. vna nocte recitat & mor-
bo quidem molestus S. Hugo 475.a
orat salutacionem angelicam de rebus spiritualibus
consulta S. Catharina dicere solita 385.b 386.a
orationem Dominicam Romae solus sacerdos apud
Gracos, reliquos populus ad Missam dicit 157.a
oratio cum genuflexione 11.b 12.a 15.a 125.a
a oratione non cessandum, etiam cum non sentitur
deuotio 947.a
orat genibus flexis & cum lachrymis S. Georgius
901.b
orationis lachrymis rigata vis 359.b
orandum vult Coleta, grauissimum a demonibus as-
fligitur 97.a
orans S. Vincentius mirabili claritate circumfusus
per rimas cernitur 506.b
oranti, cum non sentit deuotionem, quid faciendum
954.a
orantem S. Herbertus lux crebro circumfulsit 292.b
orante Maria Aegyptiaca, corpus ferebatur tolli praesentore spiritus cernit Zolimas 666.a
orantes cur plus vexet demon 954.a
orationis fidelis vis 371.b 427.b
orationis pigra & ardens magna vis 15.a 37.a 49.b
50.b 54.b 140.b 141.b 147.b 287.a 334.a 337.a
340.a 350.b 363.a 365.a 373.a 384.b 427.a b 506.
583.a 591.b 769.b 809.b 833.b 840.a 845.a 1048.a
orationes pro se aliorum efflagitat Gregorius 233.b
orationis alienae vis in alio quanta 1048.a
orat pro infestissimo persecutore S. Hugo 471.b
precationum libellum scripsit Anselmus 783.b
precatio Sabini extrema 251.b
precatio S. Basilei 977.b
oratio martyrum extrema 133.a
oratio martyrum praecleara 523.a
oratio de S. Francisco de Paula 499.b
orbis terrarum Martyrum trophaea & reliquias ho-
norat 912.a
ordinarius Apostolicus 500.a
ordinum celebratio episcoporum munus 12.b 534.b
ordinandos inuitos non esse 176.a
ad ordines ordinat perueniendum 174.a
ordines per intervalla a canonibus statuta accipit S.
Eutychius 582.b ad sacerdotium per gradus con-
scendit S. Anthimus 987.b
ordines sacri. subdiaconus, diaconus, presbyter S.
Theodorus, ut apparet, eodem tempore consecra-
tus 835.b natus annos xvij. ex privilegio, ibid.
ordines nec pro humana gratia largiendi 175.a
ordinibus sacris priuatur, qui ut ab accusatione epi-
scopi desisterent, ordinari meruerant 214.b

ordinari ex laicis sacerdotes subito reprehensum
172.a 173.a
ordinaretur ut alterius parochiae clericus, sui pon-
tificis cessionem interuenire oportebat 181.a
ordinibus pro sacris nihil accipiendum 175.a
ordines sacri 274.b
ordinum sacrorum gradus, Acolytus, Subdiaconus,
Diaconus, presbyter 623.a 759.b Diaconus, pro-
sbyter, episcopus ordinatus S. Eleutherius 761.a
presbyter consecratus Hermelandus ab Audeno
episcopo 404.a
ordinationis lux die solenne egisse episcopos 201.a
ordo S. Augustini 608.a
ordo Cluniacensis 468.b
ord. Dominici viri egregij Iohannes Teutonicus Ma-
gister ordinis 113.a F. Iohannes de S. Iuliano, Regi-
naldus focus D. Thomae 112.b Albertus Magnus
113.a F. Romanus 115.b
ordo minorum 497.a
ordinis minorum institutor S. Franciscus de Pau-
la 492.b 494.a
Oculo Coleta leprosa sanata 106.a
Otto I. Magdeburgum in archiepiscopatu crexit 924.b
ecclesiam S. Mauritio extruxit, ibid. schola apud
collegiatas ecclesias 824.b
ortho II. Imperator infans 925.b
othonis II. infans praeterea contra Sclanos, Franco-
Saracenos 926.a
othonis II. temeritas 927.b
ortho III. Imp. vngitur a Gregorio V. 931.a
otto III. Imp. 280.a 282.a 283.a veneno perijt 286.a
otto III. Aquilgrani sepultus 286.a
otto junior 882.a
S. Osvualdus rex martyr 17.b
osvualdi regis soror Ebba abbatissa 338.a
Ovinius egregius monachus ex praefecto aulae 44.a
Alatum ducem Agrippinensem & Lotha-
ringorum Coloniam, muratum in tem-
plum & conobium virginum 21.b
pallium 283.a
pallium Augustino in Angliam mittit Gre-
gorius Papa 160.a
pallium a Rom. pontifice S. Anselmus obtinere fati-
git 803.b archiepiscopus item Camuariensis perijt
impetratq. 772.a S. Herbertus 284.a
pallium Siagrii regibus etiam intercedentibus non
ante dat Gregorius, quam Simoniacos ipsi expul-
sissent 172.a
pallij oblationem nihil accipiendum 175.a
pallio missionis praemissio, Herbertus linea indutus
disfalcatusq. Coloniam ingreditur 284.a
pallium in Saluatorio reponendum 202.a
pallio vti episcopidum reliquiae conderentur 201.b
pallium in plateis gestans episcopus reprehensus, &
eiusdem vsu ipsi etiam ad Missas propterea inter-
dictum 200.b
pallio ve in litanijs vtantur, contra priscum est mo-
rem 201.a
pallij vsus in litanijs solennibus Rauennati episco-
po permissus 201.b
pallio archiepiscopus nisi in sua ciuitate non vtatur,
& in Missarum solennijs tantummodo 202.a
pallij vsu interdictum episcopo ob inobedientiam
176.b
pamphili martyris discipuli Apphianus & Aedestius
fratres martyres 485.a
panis miraculose auctio 1058.a
panibus non nisi labore suo acquisitis vesci vult E-
legidius 751.b
pannoniae fides lumen infert S. Rupertus 439.b
S. paphnutij martyr 998.
paphnutius martyr quot milites vna vice martiri

I N D E X.

copotes effecere 1004.a quam mire in mare deie-
ctus, eussit 1004.a qui tandem, quae in arbore
crucifixus obijt 1004.b
in paradisum rapta Lydiuina, & quid ibi viderit
711.b
in parentibus virtus liberorum maiorem naturalis cha-
ritatis & affectionis flammam incitat 270.a mer-
trix natus S. Theodorus archimandrita 853.b
parthenopolis metropolis 924.b
parisijs ecclesia SS. Apostolorum Petri & Pauli & S.
Genouese Canonicos aliquando habuit 607.a
ipsi successerunt Canonici secundum D. Augustini
institutum 608.b 609.a
parisiensis urbs quali Hugonis Cluniacensis miracu-
lo illustrata 1009.b
parisiensium qualis aliquando quod ob miraculum
concertatio 1009.b
pascha contra Canones a xiiij. ad xxi. lunam Brito-
nes celebrant 43.a
paschali nocte vigiliae agi solite 535.a
pasche Sabbato baptizati infantes 535.a
passionem Christi prelegi sibi morti vicinus voluit
S. Vincentius 577.b
erga passionem Christi ut Coleta affecta fuerit 85.b
S. Pater Compluti 775.a
pastores ut se suis subditis accommodare debeant
228.a
S. paternum Childbertus accersit 760.a
patientia magna vis 950.b
patientiae specimen 1028.a
patientiae merita quanta 1049.b
patientia in aduersis Deum nobis placamus 168.b
patriarchae, viui & preciosi militantis ecclesiae lapi-
des 492.b
patriarchae synodicas sibi epistolas electi vicissim
mittunt 209.b
S. patritius Hybernicae splendidum sidus 52.a
paulinus D. Ambrosij amantissimus 534.a
a B. Paulo instituta Euanthia Eleutherij mater 761.a
S. pauli eremita vlti SS. Athanasius & Hieronymus
scripserunt 526.a
paulus diaconus Rom. pontificum constituta & ge-
ra compendio explicuit 661.b a graeco vita Ma-
riae Aegyptiacae transtulit 661.b
paupertas Christianorum voluntaria 777.b
paupertas voluntaria monachorum 478.b
paupertas voluntaria distributis in pauperes facul-
tibus 243.b
paupertas voluntaria ob Christum suscepta, etiam
in hac vita ab eo illustrata 383.a
paupertas evangelica a multis diuitibus S. Vincen-
tij hortatu suscepta 505.a
paupertatis summus amor 76.b
paupertatis summum studium 685.b 940.b
pauperes benigne adiuvans, nihil ex ea re sit paupe-
rior 446.a
pauperes negligens, Christi corporis membrum
non est 771.b
pauperibus subrahens ordinatam refectorem, di-
uinitus puniatur 336.b
circa pauperes oeconomia ecclesiastica 165. 167. 168.
170.a
pauperum curam gerere patrimonij ecclesiastici re-
dotes vult D. Grego. 166.b
pauperum curam agere, diaconi officium appella-
tur 425.a
pauperum mensis diaconi praepositi, priuilegium
accipiunt 165.a
pauperum curam episcopi gerant 157.a
pauperi episcopus licet dedit, quibus per deuoto-
rum domus elemosynam flagitabat 490.b
pauperes S. Herbertus fratres suos, dominos ac pa-

tronos vocat 298.a eos multa benignitate profes-
sus non modo domesticos, verum etiam peregrin-
os 293.b eis morituri omnia sua largitur 297.b
pauperum prouisorum habet S. Herbertus 294.a
298.a eos moriens primarijs viris commendat b
pauperum debilius quam curam D. Gregori-
us gesserit 158.b
pauperis obitu quam fuerit afflictus 158.b
pauperes etiam longe positos iuuat elemosynis
Gregor. Papa 165.a
pauperum in sustentationem episcopus annulos, ca-
lices &c. conuertit 472.a
erga pauperes illustris episcopi benignitas 519.a
in pauperes immensa S. Isaacij benignitas 447.b
pauperum quam curam gesserit Elphegus epi-
scopus 771.b
in pauperes benignitatis memorabile exemplum
1041.a
Peccato de originali liber a S. Anselmo scriptus 813.a
peccatorum suorum catenis quisque obstringitur,
quorum soluendi potestas sacerdotibus a Deo
data 594.b
peccata per confessionem veram & penitentiam
deletur 785.a
peccatum nullum est quod non penitentia expie-
tur 278.b
peccata qui penitentia non delent, eos multa poenae
manent 505.a
peccata elemosyna & fide expurgari 913.b
peccati fides martyrio ablui 822.b
peccandi consuetudine nos irretitos tanquam filo
detinet diabolus, quod magno conatu rumpen-
dum nobis est 804.b
peccatum quanto per S. Anselmus horruerit 803.b
de peccatis securos nos esse non debere, nisi cum in
die vitae vltimo ea plangere non valemus 225.a
peccata calamitatum, quas perpetuatur, saepe cause
sunt 423.a
peccata hominum occulta nouit Coleta 92.b Hugo
Cluniacensis 1008.a
peccata immixtis calamitatibus Deus vindicat 223.b
sic Sicilia Simoniacae haeresi fordescente, ab hosti-
bus euertenda praedicatur 223.b Italia a Sclauis
infestatur b
peccata sua considerans, summe seipsum vir sanctus
derideat 940.a
peccata viri sunt, virtutes & bona opera theriaca
948.b
peccatis nostris exigentibus Deus immixtis calami-
tates, ut Normannorum incursionem in Frisia 420.a
a peccatis dum non cessatur, flagella item Dei non
cessant 226.b
peccator licet afflicto non habet unde conqueratur 948.
peccator quid debeat rogare Deum 954.a
erga peccatores singulare studium 71.b 73.b
pecuniam accipere, immo contingere, horret S.
Albertus 623.a
pecunia oblata non vult accipere S. Vincentius 562.b
pecu. Militarum Daniel 449.a
pedibus nudis ambulat S. Franciscus de Paula 494.a
pelagus Gregorium apocritarum Constantino-
polim mittit 192.a
pelagij Papa ad Gregorium epistola 146.a
pelagus Papa pelle inguinaria occumbit 147.b
penho. Episcopum ob infirmitatem cedentem, ex
relicta ecclesiae redditibus sufficienter alendum cen-
suit Grego. Papa 218.a b
perditionis omnis causa superbia 249.b
peregrinatio religionis ergo 927.b 928.b
peregrinationes religionis ergo etiam reges & regij
liberi suscipiunt primi apud Anglos Christiani
9.a

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

pereg. rel. ergo. Hierosolymam magnus populi fuit
concurfus ob exaltationem S. Crucis 667.a
peregrinatio Hieroso. religiois ergo suscepit 844.b
à S. Macario 676.b à S. Theodoro 836.b à S. Bri-
gitta atque filia 383.b
peregrinatio ad limina Apostolorum aliaq. sancta
loca pietatis causa 47.a 225.a 378.b 379.a 489.a
873.a 883.b 891.b
peregrinationes religionis ergo ad martyrum se-
pultura 134.a
peregrinationes ad sanctorum loca 891.b S. Theo-
dorus diuinitus incitatus ad D. Mariæ templum
quod est Sozopoli profectus 858.b
peregrinantes peram & baculum coram altari acci-
pere solitos 806.b
peregrinatio perpetua, nudis pedibus peracta, per
Frumoldum 891.b
peregrinos hospitio accõiuio excipit D. Greg. 157.b
perfectionis summa specimen & exemplum infigne
1040.b 1044.b
pericula impenduntia sacerdoti cuidam à Coleta
prædicta 93.a
perituri pœnadiuinitus irrogata 490.b
perituri à Deo excæcatus 594.b
perituri religio à Magis administrata 777.b
perituri colunt ignem & solem 620.b
perituri regi Armeniorum regis filia data, vt pacis
obses esset 826.b
perituri regis Chofroæ irruptio in Rom. Imperij
fines 595.b
perituri rex Sapore contra Christianos per ma-
gos ludæosq. incitatus 777.b
perituri rex Saboris persequitur Christianos 445.b
perituri ad fidem conuersi 777.b
persecutionis tempore fugere licere, & cur id qui-
dem 155.b
persecutio in Christianos mota 696.
persecutio Aelij Adriani 761.a eius administer Fe-
lix b Corebo 763.a Antonini Veri 818.b Viennæ
& Lugduni ea crudelissimè sanxit, ibid. Aurelij
221.b administer eius Dux Cornelius, ibid.
persecutio atrox à Constantino Copronimo in Ca-
tholicos mota 510.a
persecutio sub Commodio intermissa 766.a
persecutio Deciana 672.a 706.a
persecutione Decij in Aphrica præfectus Fortunati-
anus 672.b
persecutione Decij & Valeriani præfectus Græciæ
Iason 130.a
Diocletiani 249.a 542.a 897.a 998.a eius occasio
vnde sumpta 897.a in ea præses per Aegyptum
Arianus 998.a Eustrachius præses Alexandriæ,
ibid. Lucius Quæstor, ibid. præfectus Hermopo-
li Arianus nomine 250.a
persecutio Leonis Iconomachi 246.b
persecutio Leonis Armenij aduersum Orthodoxos
suscepit 512.b ea sedatur Michael Imp. 515.b
persecutio Licinij 124.b 975.976. Agricolaus præfe-
ctus persecutionis Licinij tempore 125.a
persecutio Maximini 484.b 492.b
persecutio Maximiani 462.b 484.b 492.a 521.b 988.a
persecutio Maximiani Thessalonice præfectus Pau-
stinus 522.a Vrbani Quæstor 523.b Præses Dul-
cetius, Artemesius scriba 463.a
persecutione Maximiani libri Christiani ablati
463.b eius de tradendis libris edictum 464.a
persecutio Saporis regis Persarum 445.b 651.b 777.b
779.829.a
persecutione Saporis in clerum edicto proposito
quàm maximè sequitur 780.a
persecutio Severi 922.a Valentis 436.a
persecutio Valeriano regnante 441.a 656.b

persecutionis immanitas 1062.b
perseuerantia vbi quanta necessitas & utilitas 1038.a
à perturbantibus animi liber S. Niceta 507.b
perituri obdient & capiunt Gothi 40.b
pestis inguinaria Romæ 147.a
pestis Alexandriæ squisima, in qua quàm diuersi-
modè se & gentiles & Christiani gesserint 659.
a b 660.a
pestis squisima quomodo sopita 601.b 694.a
pestifero morbo quæ virgo qui mederi solita 1053.
pestilentia tempore supplicationes à S. Eutychio
peractæ 601.b
pestilentia tempore triduanum ieiunium indictum,
corpora Sanctorum exportata & c. 682.a
petrus authore Deo sanctæ Dei ecclesiæ principatum
habuit 213.a cum Marco Christi iugo subiicit Ita-
lorum gentem 969.b Aegypto Marcum præficit
971.a septennio Marco superuixit 973.b
petrus martyr 988.a
petri abbatis Cauensis, vita 61.
S. petri cubicularij Diocletiani martyrium 241.
petri diaconi S. Gregorij mors mirabilis 230.b
petri Mediolan. martyris historia seu res gestæ 1019.
1020. & deinde, Et quale vnde testimonium da-
tum 1019.a
petrum Mediolan. ex parentibus heresi Manichæica
infectis ortum 1019.b
petri Mediolanens. martyris concionantis fructus
qui aut quales, qualiaq. miracula 1022.b 1023. 1024
petrus Mediolanens. martyr, vnde, quomodo, aut
cur cecidit 1025.a b
petri Mediolanens. martyris adhuc adolescentis pe-
ricula quanta 1020.a eius religio, exercitia, inte-
gritas, humilitas 1020.b 1021.a
petri Mediolanens. martyris inquisitorij studium,
varicinium, mors 1024.b 1025.a b
petrus de Aluastro ordinis Cisterciensis Prior cum
S. Catharina in Suediam profectus 384.a
petrus de Luna Cardinalis, legatus ad Carolū Fran-
corum regem 553.a fit Rom. Pontifex & dicitur
Benedictus XIII. 557.b
petri Damiani sermo de S. Marco 968.
Philippus Burgundix dux apud Hollandos inau-
guratur 747.b
philosophia veri notitia alieni 703.b
philosophi pallio vestiti 486.a
phocas 207.b Imperator efficitur 208.a 863.a
phocæ vxor Leontia 208.a 209.a
phocam Imp. curat S. Theodorus 866.a
ad phocam ductus Georgius Cappadox reus maie-
statis 864.b
phocas martyr 69.a
Pictos inuadens Egbertus Anglus rex in prælio cadit
347.b 348.b
picturæ quid conferant 121.a
pingi suam & parentum effigiem Gregorius curauit
234.b
ex pictura D. Andreas cognitus 239.b
piarum mentium est, ibi etiam culpam timere, vbi
culpa non est 641.a
pietas rara cuiusdam adhuc pueri 629.a
pietatis erga feminam cancro laborantem inaudita
exemplum 1044.a
pilatus Longino infensus, ipsum apud Casarem ac-
cusat 266.b eiusdem in caput Longini crudelitas
268.b
pilgrinum successurum sibi S. Herebertus prædicit
298.b
pipinus Maior domus Franciæ, Radbodum fugat
10.b citiorem Frisiam occupat, ibid.
pipini coniunx Plectrudis 21.b Alpais pellex, ibid.
pipini legitimi filij Drogo & Grimoaldus, ex pelli-
ce Al-

I N D E X.

ee Alpaide Carolus Martellus 23.b
pipinus dolet innocentis S. Lamberti mortem 23.b
accescit S. Suiuerum, ibid.
pipinus princeps Vuillebrordum ad Sergium Pa-
mam mittit, ab eo vt episcopus consecratur 13.a
pipini sub patrocinio Frisonibus liberè euangelizant
Vuillebrordus & socij 11.a
pipini de Herstallo filius Carolus Martellus 16.b
pipinus Caroli Martelli frater 330.a
pipinus pater S. Gertrudis 302.b
pipinus Francorum Rex Zachariæ mandato conse-
cratus 31.b
pipinus rex Francorum cum Saxonibus bellum ge-
rit 28.a 31.a
Placentium Deo Ordo 957.b
planeta inter sacras Missæ vestes, quid aut qualis
1009.a
planerati & mappulati Pontificem antecedunt 162.a
S. platonis oratorium 847.a 858.a
platonice disciplina scopus 703.b
plectrudis palatium Ducu Agrippinensium & Lo-
tharingorum Colonix, in claustrum sanctimo-
nialium mutatum 21.b
plectrudis adeit exequijs S. Suiueri 26.a
Pœna in delatores Christianorum 766.a
pœnam temporariam ad peccatorum purgationem
à Deo imitari 455.b
pœnitentia sacramentum 497.b
ad pœnitentiam D. Gregorij exhortatio, pestilentia
laeuente 148.a
pœnitentem David sequantur, peccantem qui sunt
imitari 530.b
pœnitentia peccata abolet 785.a
pœnitentia digna Deum placans, securus tribunal
iudicij æterni adspiciet 187.b
pœnitentia satisfacientes, communioni restituuntur
205.a
pœnitentia indicta à peccatorum confessione 423.a
pœnitentia tempus ad animi morbos vel ieiunijs,
vel elemosynis, vel precationibus expiandos S.
Theodorus præfigit 869.b
pœnitentia grauis à S. Alberto imponi solita 624.b
pœnitentibus S. Hugo satisfactionis loco, ieiuni-
um, orationem & elemosynam imperare solitus
472.b
pœnitentis illustre exemplum 668. 669.
ad pœnitentiam multa millia prædicatione S. Vin-
centij conuersi 563.b
pœnitentiam publicam Theodosio D. Ambrosius
indicit 530.b
pœnitentia publica episcopi Salonitani 205.a
pœnitentiam publicam agentes circunducit S. Vin-
centius, qui seipso humeris nudatis flagellabant
ex eius præscripto 562.a 567.a
pœnitentiales VII. psalmos quotidie legit S. Catha-
rina 382.a
pœnitentiales psalmos sibi legi vult morti vicinus
S. Vincentius 577.b
Polonorum dux Boleslaus 932.b
pontifex cum Cardinalibus inuist F. Aegidiu 940.b
pontificum decretis & Romanæ ecclesiæ quantum
tribuendum 945.b
pontificum exemplum quod imitentur, Gregorius
137.b
pontificalibus ornamentis mediocribus vsus Gre-
gorius Papa 153.a
Præfectura prætorij 526.b
præpositos subditi cur timere debeant 212.b
præpositus in monasterijs 713.b
pragensis episcopi horrenda mors 925.a
præcium piarum & ardentium magna vis 164.b 83.a
100.a 339.b 461.b 647.b 699.b 727.b 737.b

738.b 739.b vide Oratio.
presbyter trigesimo anno factus Eutyechius 582.b
presbyteri honorem habentes oportet pro omnibus
orare 605.b
presbyterorum sancto altari assistere 665.b
presbyter qui deliquerat, monasterio ad tempus
addicitur 189.b
primicerius 14.a 21.a
primicerius Augustus 601.b
S. primitius martyr Casaraugustanus 757.a
princeps quidam sermionibus Lyduuina correctus
730.a
principibus zelus & mansuetudo sectanda 209.a
S. priscus martyr 441.a
S. priuatus Mimatenfis 964.a
probitas factis atque rebus ipsis, non specie tantum,
ostendenda 130.b
S. procopij templum 248.b
S. procopij laudatio in S. Marcum 968.
professio monastica delet peccata 785.a
propheta viui & preciosi militantis ecclesiæ lapi-
des 492.b
prophetia spiritus sanctis an semper, an verò adfit
per interualla 369.a
prophetia spiritu præditi sancti viri 685.b
D. Benedictus 365.b & seq. S. Cuthbertus 341.a
346.b 348.a S. Vincetius 569. S. Valericus 480.b
prædicit obitum suum Cuthbertus 349.a
prophetia Colege de morte nobilis matronæ 95.b
prophetia dono egregie prædica Lyduuina 745. 746
propheta 556.
providentia diuinæ quanta habenda fiducia 1037.a
præfatus euangelium prædicaturus S. Adalbertus,
quemadmodum ab eis acceptus 934.a
præfatus Crucigeris euentura, diuinitus S. Brigittæ
reuelata 283.b
Psalmodia nocturna 976.a
psalmi familiares sanctis martyribus in supplicijs
126.b
psalterium semper à S. Alberto ante nocturnas præ-
ces absolutum 621.b
psalmos VII. pœnitentiales quotidie legit S. Catha-
rina 382.a
S. Publius martyr Casaraugustanus 757.a
puella cuiusdam vixdum sexennis, visio quæ qualis
1029.a
pudicitia admiranda S. Vincentij 561.b
pudicitie præclarum exemplum 975.a
pudicitia mulieris infigne exemplum 957.a
Impudicæ mulierum vbera sugere renuit in-
fans S. Catharina 377.a
pueri à Iudeis occisi corpus miraculis ostenditur
776.b
pueros vt instituerit S. Vincentius 575.b
purgatorij immanes cruciatus à Lyduuina visi 740.
purgatorij in pœnis constituta Thomæ Aquinati so-
ror apparet, eius pro se preces exposcens 116.a
purgatorij pœnas luit F. Romanus dies xv. & ob
quæ causam 115.b Defuncti apparent viuus 116.a
purgatorij pœnas triduo perfoluntum quendam
suum socium diuina reuelatione cognoscit S.
Vincentius 570.b Missarum & precum suffragijs
animam eius à pœnis ereptam, ad celos euolâ-
se, ibid.
ad purgatorij loca ducta Lyduuina, & quid ibi vi-
derit 739.a
purpura Imperatores facit, non sacerdotes 539.a
pusces martyr 779.a
Pythagoras Italis persuadere sua dogmata nequiu-
it 969.b
pythagorice literæ biuuium 140.a
in pyxidibus argenteis condita reliquæ 129.a

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

Quadragesimus numerus mysticus 385.b
quadragesima abstinencia & ieiunium
407.b 513.b 892.b
quadragesima tempus à cunctis fide-
bus sancta deuotione obseruandum
614.a
quadragesima ieiunium in magna abstinencia, ora-
tionis & lachrymarum deuotione à sanctis viris
transactum 356. b in eo piorum exercitia 480.a
892.b
quadragesima ieiunio præter pauca panis frustula
& aquam, eaq; ad vesperam, nihil gustat quidam
Stephanus 831.a
quadragesima silentio & abstinencia traducta 832.b
quadragesima vt obseruauerint præfci quidam mo-
nachi 663.b
quadragesima ieiunio carnè macerasse S. Eduar-
dum regem 310.b
quadragesima sacram celebrat Imper. Henricus
299.a b
quadragesimale ieiunium à primis apud Noricos
Christianis obseruatum 440.b
quadragesima martyres 509.b
quadragesima martyres 651.b
quadragesima martyrum templum 579.b
quadragesima milites cum duce Eusebio martyricè
combusti 1004.a
Quintæ martyrium 654.a
S. quintilianus martyr Cæsaraugustanus 757.a
quintiliani & sociorum eius martyrium 1005.
1006.
Radbodus rex Frisiae 413.b
radbodus retrahit à fonte pedem 329.a
eiusdem vox barbara, ibid. accersit S.
Vuillebrordū, ibid. obit miserè, ibid.
anno 719. pag. 330.a
raptus Lyduinæ mirabilis 743.b 744.b
rauenatum episcopus, pallium superbè frequentat
etiam in Litanij 201.a b 202.a
Recharedus rex catholicus 714.b
recharedi lex contra Iudæorum perfidiam 222.b
recti animi est, in omnibus laudare Deum 168.b
rector qualis esse debeat 154.a
regimbodus Alemannorum comes 281.a
regionarius 234.a
regionarius honor 156.b
regula S. Augustini 608.a
regula S. Benedicti 621.a
regulam monachorum, discretionem præcipuam S.
Benedictus scripsit 374.b 621.a
regula D. Benedicti laudata à Gregorio & obserua-
ta etiam 234.a
in regula S. Columbani calumniatores diuina vltio
454.b
regulam S. Columbani calumniatur schismaticus
Agrestius 453.a
regulam monasticam scripsit S. Isidorus 541.b
regula S. Saluatoris approbationem ab Urbano VI.
impetrat S. Catharina 384.a
regula S. Brigittæ 384.a
regula tres fratrum ac sororum à S. Francisco de
Paula instituta 497.a eadem à summis Pont. ap-
probata 497.b
regula tertia D. Francisci 496.a
regum pietas in templis extruendis 961.b
reges ab episcopis consecrari soliti S. Eduardus
309.b
reges sacerdotibus in religionis negotio subiecti
430.a
aduersus regem rebellionem si mouissent, iuste se
bello tum peti martyres affirmant 826.b
religionis cura ad episcopos & doctores, non ad Re-

ges, pertinet 512.b
religionis in causa sacerdotibus reges subiecti
430.a
religionis in dogmatibus constituendis aliquid sibi
tribuens Imper. in hæresim lapsus, & eam tue-
ri conatus, Orthodoxos persecutus est 587.
588.
religionis in negotio non esse tempori siue gratia
quicquam dandum, illustre exemplum 514.
reliquæ opes Christianis inuolabiles, malignis
spiritibus flagellum terribile, ægrotantibus ros
& certa medela 711.b 765.b
reliq. Corpora Sanctorum parem cum animis ipso-
rum vim habent 605.a
Spiritus sancti templa sanctorum corpora 862.b
à S. corporibus abstinere feræ, atque volucres
697.a
reliquias suas in terra non perituras, S. Marco celi-
tus patefactum 968.a
Sanctorum corpora incorrupta diu conseruan-
tur 110.b vt S. Eduardi 311.a S. Guthlaci 692.a Ni-
cephori corpus post XIX. annos integrum reper-
tum 265.b
S. Cuthberti corpus post XL. annos integrum re-
pertum 356.b item post cccc. vii. annos 359.a S.
Elphegi post decem annos 775.b in S. Nazarij le-
uacione sanguis recens, caput integrum & incor-
ruptum cum capillis atque barba cum fragran-
tissimo odore reperta 532.a
reliq. in S. Herculano nulla vestigia abscissi capitis
apparent, licet id ei abscissum in martyrio esset
411.a
reliquiæ in flumen per tyrannos proiectæ, diuini-
tus conseruata & offensa 127.b aliæ diuinitus
manifestata 317. Sancti Eduardi corpus celo-
sti indicio reperitur 311.a sic SS. Vitalis & Agri-
cola D. Ambrosio se reuelarunt 531.b
Longinus viduæ caput suum reuelat, quod ipsa
repurgatum à fimo, vnguentis vngit honorificè
269.b
reliquiæ XL. militum diu latent 128.a inueniuntur
129.a
reliquiæ S. Basilei in mare coniectæ: corpus atque
caput quod appulerint, diuinitus reuelatum 978.a
corpus capiti iunctum quod ante fuerat disjunc-
tum, à mari extractum 878.b illæsum & suauè
olens 879.a
S. Georgius apparens Aemiliano, quam is habe-
bat capitis sui particulam, digitum & dentem, S.
Theodoro dare iubet 857.a
reliquiæ quod eiusmodi essent miraculo compro-
bata 162.a
reliquiarum quibus contradicebatur, veritas con-
cilio approbata 324.a martyrum corpora the-
saurus preciosus 824.b 828.b martyrum corpora
Mediolani requiescentia magnum thesaurum
nominat Paulinus 532.a
corporis sui gleba nihil se preciosius potuisse relin-
quere respondet apparens S. Nicetius calumnia-
ti, quod nihil ecclesiæ, in qua erat sepultus, testa-
mento reliquisset 488.b
in reliquijs sanctorum quantum vrbibus sit præsidij
714.b
reliquiis S. Marci Alexandriam preciosius nihil ha-
buisset 968.a
reliq. Apostolorum Andreæ, Lucae, Timothei cor-
pora Constantinopoli 605.a
reliquiæ S. Andreæ Constantinopolim quandò per-
lata 973.b
reliquiæ Euangelistarum ubi conseruentur 973.b
S. Apollinaris corpus Rauennæ 202.b
reliquiæ S. Antipæ magno studio collectæ à fide-
bus

I N D E X.

bus 684.b
reliq. S. Erasmi corpus Formij 179.a
reliquias tangere Romanis atque Occidentalibus
intolerabile, neque inultum abire 195.b
reliq. Pauli apostoli caput Constantinæ Aug. mittere
neque se posse, neque audere rescribit Gregorius
Papa 195.a
reliq. Petri & Pauli corpora in Orientem deferre co-
nati, vi fulguris & prohibiti 195.b
transferre ossa S. Pauli corpori coniuncta cona-
tus, subita morte extinguitur 195.a
reliquias quemadmodum Gregorius alijs eas pe-
tentibus mittere solitus 161.b
romani non ipsa corpora seu ossa, sed brandeum ad
reliquias prius positum transmittere soliti 195.b
post etiam vestium particulas 196.a
ad reliquias adferendas Romam missus presbyter à
Gregorio Turonensi 489.a
reliquias Romam tulit in Daniam Vuilhelmus abbas
613.b
reliquias Augustino mittit D. Gregorius in Angli-
am 160.a
Sudarium corpori S. Pauli coniunctum 196.a ca-
tenæ S. Pauli, ibid. ex quarum limatura ad exte-
ros transmissum, ibid. vestes sub altari S. Iohan-
nis euangelistæ, ibid.
reliq. ligni S. Crucis, sepulcri Domini, veli B. Ma-
riæ particula in crucis aureæ ad supplicationum
vsum donata, vmbilicum constata 865.a
crucem auream cui particula S. Crucis inclusa, do-
nat Vuerdensibus Leo III. 37.b
reliquiarum de impetratione magnopere sibi gra-
tulatus Lantso vir illustris 318.a
reliquiarum S. Petri particulam, maximi facien-
dam censuit S. Anselmus 815.b
Pascasij Diaconi dalmatica 196.b
facietergium S. Nicetij, quod obitus sui die capiti
fuerat impositum 400.a id tanquam munus celeste
suscepit Gregor. Turonens. ibid.
reliquiæ S. Marci reuerenter locatæ & habitæ
968.a
reliquiæ SS. Apostolorum summa deuotione in ipso-
rum basilica Mediolani positæ 532.a
reliquiæ SS. martyrum cum lampadibus & hymnis
præclarè depositæ 711.b
reliquiæ S. Nicephori complectitur, & religiosissi-
mè transfert Methodius 265.a
reliquiarum elenatio 324.b
Eduardi corpus eleuatur 311.b
Vitalis & Agrolæ corpora Bononiæ leuata à
D. Ambrosio, & Florentiæ sub altari deposita
531.b
Nazarij martyris corpus leuatum ad basilicam
Apostolorum transtulit D. Ambrosius 531.a
reliquiæ S. Suiueri eleuata & venerationi exposi-
ta 29.a 32.b 37.a
reliquiæ cum psallentio (sic loquitur Gregorius Tu-
ronensis) deductæ ac deportatæ 490.a
reliquiæ cum cõdebantur, pallio episcopi vfi 201.b
reliquiæ S. Suiueri in capsula magni precij 39.a
reliquiæ templis, dum consecrantur, inferri solitæ
490.a 464.a
reliquiæ Leo Papa S. Ludgero largitur monasteri-
um extruere cogitanti 418.b
reliquiæ martyrum à Mediolanensibus summa cum
deuotione susceptæ 535.b
reliquiæ S. Brigittæ clerici & monachi plebs obui-
am procedunt, solenniterq; suscipiunt 384.a
reliquiæ Sanctorum quo in precio olim habitæ
127.b
reliquias præfci Romani quanta sint reuerentia pro-
secuti 195.b

sanctorum martyrum corpora At diffotas emittat
admodum 442.a
reliquias S. Brigittæ aliorumq; sanctorum Suedi re-
uerenter amplexi 384.a
reliquiarum veneratio & ad eas adorandas peregrina-
tiones susceptæ 225.a celeberrimè frequentata
à præfci Christianis corpora SS. Naboris & Feli-
cis 528.b orat ad sanctorum tumulos Prudenti-
us 757.b
Sanctorum sepulcra cancellis ab iniuria defensa
528.b
erga reliquias S. Genouefæ ingens zelus 610.a
erga reliquias populi Christiani singularis affectus
& religiosa reuerentia 45.b 162.a 265.b 322.a 489.b
521.a 682.a 757.b 889.b
ad reliquias sanctorum candelas deferre & præfci mos
318.b 319.b 321.a 323.b 324.a
reliquiis sanctis annulos, nummos, resq; alias appli-
candi præfci populi mos 477.a
D. Gregorij pallium, phylacteria, balteus in eius
festo ad osculandum exponi solita 233.b
ad reliquias oblationes à pijs collatæ 322.b 325.a
herbas in tumulum conijcere soliti, ex his secum
alij domum referebant, alij particulas ceræ, alij
parumpet pulueris &c. 489.a
reliquias S. Agnetis ad collum suspensas ferre soli-
tus Thomas Aquinas 115.b curat his morbum so-
cij, ibid.
per reliquias cur aliquandò maiora signa sancti fa-
ciant quam per sua corpora 375.a
reliquiæ Christianis diuinitus, morbis & malis spi-
ritibus propullandis præfens remedium 765.b
711.b
reliquiæ deportatæ miraculis coruscant 489.b
ad SS. Gervasij & Protasij corpora miracula
528.b
ad reliquias sanctorum atque corpora miracula ex-
hibita 193.a 248.a 300.a 305.b 323.b 324.b 384.b
411.b seq. 489.b 515.b 516.a 578.a 713.b 775.a 936.a
986.b ex brædo reliquijs appposito sanguis ema-
nat 195.b
reliq. vestes S. Iohannis euangelistæ miraculis coru-
sant 196.a
reliquias ad S. Cuthberti non solum corpus, sed ve-
stimenta etiam, petentium fide exigente, miracu-
la exhibita 357.a
pulsus è S. Nicetij tumulo desumptus & haustus
sanitates confert 491.a
reliq. S. Nicetij lectulus cultus, & ad eum miracula
exhibita 490.a
reliq. vitæ S. Nicetij liber cæcum illuminat 492.a
reliq. ex sepulcro S. Athanasij euptellus nata, ad sani-
tatem adhiberi solita 508.a
reliq. ad lectulum S. Gertrudis miracula 306.a
reliquiarum Sifinni & Alexandri loculum contin-
gens, visum recipit cæcus 535.b
reliq. Febri correpti quamplurimi curati in culci-
tra S. Vincentij postquam decubuerunt 578.a
reliq. per martyrum loca transmissus demoniacus
pro sanitate recuperanda 367.a
reliquiæ, & quæ per ea edebantur miraculis, detra-
xisse Arrianos 528.b
reliquias patre scelestior Constantinus Coprony-
mus contempsit 509.b
reliquias irridens non fert hoc impune 879.b 880.b
reliquias S. Thomæ Aquinatis contemnentis, poena
120.a
Sanctorum veste sacra abutentem Deus vltus
489.a
reliquiarum loco effossa iuxta ecclesiā S. Pauli cor-
pora Græci deferre in Græciam conati 196.b
remedia aduersus tentationes carnis 941.b

respon-

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

responsalis 203.b
respub. tunc floret, cum vnus in Ecclesia sensus viget
262.b
reipub. salus concordia & fidei sinceritas 264.a
in resurrectione qualia nostra corpora sint futura
145. de hoc Eutychij error 164.b
de resurrectione corporum quod non recte sentiret,
in suspicionem venit S. Eutychius 603.a
reuelationum diuinarum consolationes 1046.b
reuerentia erga nomen sanctissimæ matris Dei 634.a
S. Richardi Cicerstrensis episcopi vita 516. & seq.
S. richarij presbyteri vita 981.
richera possessionum suarum ecclesias Dei heredes
fecit 885.b
S. Roberti abbatis vita 962.
roberti abbatis Molisimensis & Cisterciensis primi
historia 1012. & deinde eius mortem quæ mira se-
cuta 1016. 1017. 1018.
robertus Francorum rex 680.b
rogerus dux Capuam obsidet 800.b. deditioe ca-
pit 810.a
romam Babylonis nomine appellat D. Petrus 972.b
973.a
roma, Regio vrbs Suburra dicta, in qua templum
Arrianorum 158. b Traiani forum 162. b porta
B. Pauli Apostoli 140. b locus cella noua dictus,
ibid. monast. S. Sabæ, ibid.
rom. locus ad Catacumbas dictus 195. b Suburra
196. a
Cosmæ & Damiani basilica per quem & quo lo-
co extructa 139. b S. Andreæ monasterium 140. a
Basilica SS. Iohannis & Pauli ad Cluuium Scauri,
ibid.
romani Totilas & Arnulphus vastarunt 227. b
romani Agilulphus ingressus, Romanos in Franci-
am venales traxit 206. b
romana ecclesia ab Aistulpho oppressa, Pipinum
ad eius defensionem Stephanus Papa sollicitat
32. a
de roma S. Benedicti prophetia 227. a 366. b
romæ pestis inguinaria 147. a
romæ miserabilis facies Gregorio Papa 226. b
rom. Pontif. Cardinales eligunt 36. b Ostiensis ar-
chiepiscopus consecrat, ibid.
romani Pontifex eligitur inuitus D. Gregorius
147. b apud Imperat. ne consentiret, intercedit
148. a
romani Pontificis electionem Imp. approbat 148. a b
150. a
romani Pontif. Gregorius seruum seruorum Dei
primus se scripsit 153. a dominum se appellari
non fert 224. b
romanorum Pontificum consuetudo, Synodicas su-
asmittere patriarchis 153. b
romani Pontifex Auinione residet 379. b
romana ecclesiæ patrimonium in Gallijs 163. b
rom. ecclesiæ patrimonio per diuersas regiones re-
ctores præficiuntur 165. a 166. b quemadmodum
dispensatum, ibid. & seq.
rom. Pontifex pecuniam ex Gallijs partam, Romæ
non vult expendi 163. b
de romana sede Christi pronuntiatum 452. b
romana ecclesia fons perennis 155. a
romana sedes Imperatoribus semper venerabilis
fuit 192. b
rom. Pontifex à Synodo Chalcedonenſi dictus est
Vniuersalis 193. a 197. b ipsi
romani Pontif. hoc nomen respuerunt 197. b
rom. Pontifex Vigilus concilio V. generali inter-
fuit 586. b
rom. Pontificis legati octauo generali concilio præ-
fuerunt 209. b

romani Pont. Pelagius Synodi Constantinopoli-
tane cuiusdam acta rescindit 192. a
rom. sedes cunctis Deo auctore prælata ecclesijs
209. b
rom. Pontifici totus commissus mundus 465. b
rom. Pontifici Ecclesiarum omnium cura iniuncta
218. b
romana Ecclesiæ Constantinopolitana subiecta 157. a
romano cum Pontifice de necessarijs Anglorum cau-
sis tractaturus Romam ascendit Mellitus episco-
pus 960. b
romana ecclesia in rebus grauib. cunctanter & ma-
ture procedit 498. b
romanorum Pontificum constitutionibus Ecclesi-
am reuerenter vti 661. b
rom. Pontifex qua in sententijs vsus formula 216. a
217. a
rom. Pontif. vnicuique episcopo suam in suos ele-
ricos relinquendam iurisdictionem rescribit
213. b
romano Pontifici probandorum siue reprobando-
rum scriptorum potestas à Deo data 138. a
rom. Pontifici subiecti episcopi 212. a
rom. Pont. Gregorius à suis suffraganeis xenia reco-
sar accipere 182. a
romanum ad Pontificem decretum electionis ar-
chiepiscopi pro eius consensu mitti antiquitus
solitum 209. b
à rom. Pontifice pallium archiepiscopi Cantuarien-
sis archiepiscopus accipit 722. a
romanum ad Pontificem pro consecratione profes-
sus S. Hugo, archiepiscopo suo Simonie infam-
ia laborante 467. b
romano à Pontifice confirmati Episcopi Suecia
387. a
romano Pontifice auctore, Aquileiensis ecclesia in
duos metropolitano ob schisma exortum diuisa
218. a
rom. Pontifex potestatem facit S. Adalberto infide-
libus euangelizandi, si à suis non admittantur
931. b 934. a
romani curiam adit pro sui monasterij libertate
confirmanda Abbas Crispiniensis 620. b 621. a
romanum Pontificem sollicitat S. Hugo, dimittendi
episcopatus sibi potestas ut fiat 474. a
rom. ad Pontificis seu eius Legati cognitionem epi-
scoporum cause pertinent 213. b
rom. Pontifex saluum conductum, quos ad se voca-
bat, schismaticis episcopis pollicetur 217. a
romani venit Maximus episcopus satisfactorius pro
Simoniaca heresi alijq. criminibus 203. b
rom. Pontifex Tetgaudum Treuerensem & Guo-
tharium Colonienſem episcopos sacerdotali ob-
ficio priuauit 238. b
rom. Pontifex episcopum sedem inuadentem & Si-
moniace ordinatum excommunicat 203. b
romani ad sedem appellationes 212. b
rom. sedes afflictorum post Deum in terris refugiu-
m 518. a
rom. sedi aliorum iniustas retractare sententias com-
petit 211. b
romani sedem episcopus depositus appellat, ad
eamq. confugit 210. b
rom. Pontifex iniuste depositum episcopum sedi sue
restituit, & eius iurisdictioni, à quo depositus fu-
erat, eximit 210. b
rom. Pontifex episcoporum causas per legatos
cognoscit, etiam partibus inter se reconciliatis
214. b
romani à sede episcopi causam, si ardua: sin au-
tem, ab eius responsali decidendam rescribit
210. b

I N D E X.

rom. Pontifex communioni restituit ab alijs episco-
pis iniuste excommunicatos 215. b
rom. Pontifex absoluit de heresi per delegatos à
Constantinopolitano iudice condemnatum 215. b
rom. Pontif. agnoscere non vult Angliæ rex 803. b
romani sedem nunquam se appellaturum, iurare
vult Anselmum Angliæ rex 805. a
romani Pontifex Danos Anglijs reconciliare nifus
772. b
rom. Pontifices, quàm olim auctori iudex 221. b
romani Pontifex equo vinctus in stationibus 162. a
romani Pontificis pedes oblatione honorandi mos
811. a
rom. Pontifici legatū Imp. adesse priscus mos 208. b
romani ciues Pontifici infesti 811. a
in rom. ecclesia schisma Petri Leonis contra Inno-
centium 474. a
romani in ecclesia schisma 385. b 553. a 558. a
romana ecclesia in schismate tres eodem tempore
Pontifices habuit 558. a
à romana sede schismate se iungit Aquileia 452. b
romani in ecclesia qui sacrum ordinem accepit, egre-
diendi inde licentiam non habet 180. a
roma sacros codices adferri curat S. Gertrudis 303. a
B. remacius Traiecti episcopus 315. b
Romarius primæ nobilitatis vir, monachus factus
454. a
Rufinus Theodosij Imp. aulæ magister 538. a
à ruina quæ seruent 949. a
S. rumoldi martyris ecclesia Machliniæ 679. b
S. ruperti Vangionum & episcopi vita 438.
rupertus abbas Tuicenis scripsit vitam S. Hereber-
ti 279. b
S. Abæ laus in sexta & septima Synodo cele-
brata 140. b
S. fabæ Gotthi vita 692.
sabbatum nostrum Christus est 221. a
sabbato ab opere vacandum fuerunt Gre-
gorij etate qui docerent 221. b
sabbati sancti ieiunium 140. b
S. fabini martyrium 249.
sacellarius 157. b 192. b
sacerdotum dignitas 206. a 987. b
sacerdotum dignitas quid regia præstet, & in quo
illa ab hac superetur 430. a
sacerdotium refugit Bruno modestiæ causa 282. a
S. Abramius 272. b
in sacerdotem iniuriam Deus vltus 528. a
sacerdotes celibes 533. b
sacerdotes pessimo more nuptias publice celebrant
468. b hunc abusum in sua ecclesia tollit S. Hugo,
ibid.
sacerdotibus coniugatis se Hugo Gregorij VII. in
Gallia legatus acriter opponit 467. a
sacramentis in dispensandis personæ non spectandæ
292. b
sacramenta quæstus causa non administranda, & in
hoc abusus notatus 293. a
ad sacramenta negligenter accedentes, repræhen-
si 641. a
sacramentis ecclesiasticis sub mortem munitus S.
Vincentius 576. b
sacrarium 589. a
sacrilegij poena 33. b 34. a b 39. a
sacrilegium suspensio lex punit 294. a
sacrilegi horrenda mors 319. a
sacrificium Christianorum 840. a 860. a 861. a 862. a
865. a
sacrificium incruentum oblatum 273. a
sacrificium mysticum 265. b
sacrificium Dominica die offerri solitum 599. a
satisfactorius S. Paphnutius pallio se & linteo indu-

it 998. a
in sacrificijs calice anre marmoreo vsus S. Theodo-
rus, post argenteum sibi parauit 842. a
inter sacrificandum discus in sublime sublatus ad
sanctum panem ostendendum 865. a
sacrificium peragit S. Eutychius & sanctam commu-
nionem distribuit 589. a
sacrificium ad offerendum ad clarissimam matro-
nam inuitatus S. Ambrosius 527. b
sacrificium diuinum incruentumq. Christum imi-
tatos patriarchas in V. concilio celebrasse 586. b
sacrificium offerens Marcus ipse hostia mactandus
comprehenditur 967. b 971. b
sacrificium seu oblatione ecclesiam offerre Paphnu-
tius ab Angelo iussus 998. a
sacrificium vnicam salutis nostræ hostiam singulis
diebus immolat S. Vuolphelmus 883. b
sacrificium quotidianum Deo offert S. Hermelan-
dus presbyter factus 404. a
sacrificium incruentum & diuinum à S. Eutychio
oblatum 579. b 598. a 599. a 600. a 604. a
sacrificium obtulit Sozopoli S. Theodorus rogatus
ab episcopo 559. a offert frequenter hostias S. Ro-
bertus 962. b
sacrificium ab episcopo peractum 849. b
sacrificijs celebrat obitus diem anniuersarium pa-
rentum suorum S. Hugo 466. b
sacrificia S. Theodorus à Deo pluriâ impetrat 587. b
sacrificia in ecclesijs ne fierent, Valens edixit 436. a
seueria gentiliū in Christianos sub Iuliano apostata
443. b
S. saluatoris oratorium 417. b reliquie 418. b
salus sua quàm cuique debeat esse cura 954. b
saluatorium ex quo ad Missam proceditur 202. a
Secretarium idem appellatum 200. b
saluus conductus 217. a
sanctorum Veteris testamenti catalogus 829. b
sancti cur à Deo mundo collati 830. a
sanctorum austeri vita 53. a
in sanctis viris interdum parua quædam vitia cur
hæreant 686. b
sancti iudicia Dei vt sciant, itemq. nesciant, dū sunt
in terra 367. b
sancti an omnia quæ velint possint, impetrent ve
omnia quæ desiderant obtinere 373. a
sancti latere cupiunt 700. a
sanctarum virginum reperiuntur reliquie 639. a
sanctorum exempla, frumenta 698. a
sanctorum omnium virtutes vt in Coleta reluxerint
98. a
sanctorum XL. militū reliquie vbi asseruata 128. a
sanctorū quædam miranda, nō temere imitanda 633. a
sanctorum potestas quanta sit 372. a
sanctorum aduersus dyabones potestas 555. b
sanctis & animalia & elementa seruiunt 344. b
sanctos & pios viros contemuentes offendentesq.
diuinam vltionem non effugiunt 482. a
sanctorum & piorum hominum persecutores diui-
nam vltionem non effugiunt 874. b
sanctorum cõdem Deus vltus 775. a
sanctorū martyria legere, quā habeat vtilitatem 705. b
sanctorum mors vitæ initium 991. a
sanctorum natalis cur dicatur migrationis eorum
dies 991. a
sancti nec mortui sunt nec absentes 432. a
sanctos apud Deum esse 492. b
sancti martyres venerandi & cur sint 120. b
sancti à Christianis hymnis congruentibus culti, vt
ab Alexandrinis Marcus 972. a
sanctorum memoria à priscis Christianis celebrata
833. a
sanctos sua corpora vbi requiescerent reuelasse, vt

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

Protasius & Gervasius D. Ambrosio 528.b
sanctorum sepulcra inuise orationis causa S. Adalbertus 931.a
sanctorum loca & sepulcra prisci quadragesimæ tempore inuise soliti 892.b
sancti Nabor & Felix celeberrimè frequentati 528.b
sancti apud suas reliquias curationes implorati exhibent 986.b
sanctos beneficia viuentibus apud sua sepulcra præstare 931.b
sanctorum etiam post mortem magna potestas 239.a
sanctos nobis opulari 861.a
sancti quasi quadam turres contra aduersariorum incursum refugium exhibent 124.a
sancti Zenonis merito templum eius inundatione Atheis liberum permanet, quantum ad tectum aqua pertingeret 147.a
sanctos vrbium regimè iure sepulcri obtinere 757.a
sancti ciuitatibus patrocinij sui protectionem præstant 994.b D. Ambrosius Florèntis obsessis apparens, liberationem prædicat 535.b
ad sanctum Marcum, tanquam ad firmissimum præsidium Alexandrini necessario tempore confugiunt 972.a patronus Iuauensium S. Rupertus 441.a
sanctus Vincetius Britonibus se ipsorum patronum fore pollicetur 577.a
sanctum peculiarem, patronus sibi qui esset, assumit S. Catharina 380.b
sancti patroni nostri Deum pro nobis orant 432.a
680.b Sanctorum pro intercessione exempla ac testimonia 29.b 30.b 115.b 138.b 262.a 305.a 410.b 411.b 438.a 441.a 468.a 492.b 507.b 547.b 568.a 573.b 615.a 618.b 672.a 682.a 767.a 841.a 870.b 876.a 904.a 923.b 963.a 987.a
sancti in celo quam facili res nostras sciant, nobis opulentur 1056.b
sancti in Dei lumine videre quod infra Deum est, facile possunt 374.b
sancti inuocantes se exaudire possunt 375.a
sanctorum inuocatio 39.b 110.a 124.a 238.a 489.a 626.a 923.b 937.b 987.a
sanctis præclara epitheta tribuit Basilius, inuocationem eorumque suffragia pro nobis confirmantia 124.b
sanctus Marcus oratione pia inuocatus 972.a
sanctos interpellauit & docuit interpellandos B. Anselmus 783.b Nicetij pro sanitate mater S. Martinum inuocat 487.a Inuocat S. Theophanem Metaphrastes 248.b
sanctum Eutychium eius vitæ scriptor Eustathius 606.b
sanctum Adalbertum vitæ eius scriptor 936.b
S. Svibertus inuocatur 27.b
sancti non frustra interpellantur 47.b 972.a S. Svibertus se inuocanti adest 35.b
sanctum Svibertum necessario tempore neque frustra inuocat Pipinus 31.a patronum sibi cum deligit b ei quotidie certas preces offert 32.a
sanctos imploratos sanitatem tribuisse 412.a
sancta Genouefa inuocantem se Vuilhelmum abbatem graui morbo liberat 613.b
sanctos implorantes se ad alios remisisse, & cur id quidem 412.a
sanctos viuere apparuisse post mortem 40.a 42.b 288.a 411.a 412.a 489.a 681.b D. Ambrosius multis apparet 535.a
sanctus Gregorius cuidam monacho 235.b 236.b Andreas 238.a B. Andreas monacho cuidam 143.b
sanctus Bartholomæus S. Guthlaco 688.a D. Thomas Aquinati frater Romanus 115.b

sanctus Svibertus Brunoni 35.b
sanctus Dunstanus S. Elphego 774.a
sanctus Guthlaco Ethelbaldo 692.a S. Gertrudis abbatissa Modesta 305.b B. Maria S. Vincentio 554.b
sanctus Georgius martyr Mariæ S. Theodori matris 830.b 832.a vt SS. Dominicus & Franciscus S. Vincentio 559.a 567.b
sanctus Herebertus loquitur post obitum cum Volperto Abbate 300.b
sancta Cecilia & Lucia visitant & consolantur infirmam S. Opportunam 877.a
sanctorum in catalogum relatus S. Hugo 465.a
sanctus Svibertus 37.
sanctorum catalogo Vincentium adscripsit Calixtus III. 547.b vide Canonizatio.
sancto detrahens punitur 488.b
sanctis obsecrantes diuinitus puniri 483.b 536.a
sanctorum honori & per eorum corpora editis miraculis etiam Arrianos detraxisse 528.b
sancti nomen sanctis adimit Constantinus Copron. Apostolos tantummodò & martyres, non S. Apost. S. marty. appellandos censens 502.b ne Maria quidem hoc tribuit 510.a
sanctimonialibus præesse, non cuius datum 107.b
sanctimonialium monasterio præfici cur recusant S. Ludgerus 419.a
sanctimonialis Scholastica omnipotenti Deo ab infantia tempore dedicata 373.a
monasterio septennis puella non potest abduci 254.a
sanctimonialis duodecimo ætatis anno in monasterio collocata S. Theodori foror Blatta 837.a
virginum velandam ritus, mutant vestes, præcedunt capilli, velum imponitur ab episcopo, annulo subarrantur &c. 58.a
sanctimo. velamen episcopali benedictione consecratum capiti imponitur 872.a
sanctimo. à S. Columbano Deo virgo consecrata S. Burgundofora 451.a
capilli vt coronæ similitudinem refert, S. Gertrudi per matrem attonsi 303.a velamen sacrum ab episcopo traditum, ibid.
desponsatio Christi & virginis sanctæ, qualis aut cuiusmodi 1039.b
sanctimoniales Christi sponsi imaginem habere, antiquissima consuetudo 254.a
virginum sacrarum religiosæ vestes & monachicæ habitus 186.b 189.b 190.a 254.b
sanctimo. religiosi vestibus per episcopum induta 451.b
habitum sanctæ conuersationis suscipit, Egbertus roge mortuo, eius vxor 348.b
in monasterio faminarum austera viuendi ratio 253.b
sanctimoniales literas discabant, psalterium mandabant memoriæ, in vesperum vsque ieiunabant quotidie antiquius 254.a
sanctimo. Cantica diuina sibi & suis meditanda quæ interpretarentur, gnaros homines adhibet S. Gertrudis 303.b
sanctimonialis exercet ad obedientiam abbatissa 256.a
sanctimonialibus Communio dari Dominicus dicitur solita 592.b
sanctimoniales nocturnas demonum infestationes patiuntur, & eas quemadmodum superent 255.b 256.257.
sanctimonialium pia exercitia 375.b 376.a
sanctimonialis vt esset, in ecclesiam fugit Gregoria nuptias aspernata 685.a
sanctimonialis Eduardi regis foror 311.a Ailena filia Elfredi regis 311.b

mona-

IN D E X.

monasticum habitum induit Chunegundis Imperatrix 58.a
sanctimoniales nobiles in loco proprio conuersate 369.b
sanctimonialis in stupratorem seueritas S. Richardi episcopi 519.b
monasterio pecunias & possessiones acquiri non vult Abbatissa 161.b abbatissa non vult oblatas pecunias accipere 253.b
moniales 3000. alit D. Gregorius 158.b
sanct. mo. monast.
sanct. monasterium virginum in proprio fundo extruit Romaricus 454.a
monast. virginum extruxit Begga foror S. Gertrudis 306.a
sanctimonialium monast. à S. Ruperto extructum, cui sororem præfecit 440.b
belisæ 317.a virginum 318.a
monasterium sanctimonialium Romæ Cilius Scauri vocatum 239.b
monast. sanctimonialium in Coludi vrbe in Anglia 338.a
monast. in loco Confugia, ab Henrico II. extructum 57.a virginum.
sanct. monasterium in Algiæ salu 872.a
sanctimo. monast. Malbodium 679.b 768.b
niuellense virginum 303.b virginum monasterium cui Aurea præfecta Parisijs 455.a aliud in Bituricensi vrbe, ibid.
monast. virginum Sceptonia in Anglia, ad quod S. Eduardi corpus translatus 311.b ab Elfredohuius aucto extructum, ibid.
monast. Treuerense virginum 305.b
monast. virg. Vuiltoniense in Anglia 311.a
sapiens Clero vel maxime infestus 780.a
saporius rex Christianos persecutus 651.b 777.b
saporius rex Persa persequitur Christianos Magis administris 820.b
saraceni Christianos cadunt 926.a
saraceni in Hispania multi 563.b
saraceni multi per S. Vincentium conuersi 563.b 565.b
sarcophagus marmoreus mirè repertus, in quo Armogates conditur 444.b
sardicense concilium, Constantij & Constantis voluntate institutum 307.a
in Sardinia gentiles misso Episcopo Gregorius ad fidem instrui curat 190.b
satanæ infestationibus qua potissimum ratione resistendum 1037.b
pro satisfactione penitentibus S. Hugo imperat ieiunium, orationem, elemosynam 472.b
saturini quatuor martyres Cæsaraugustani 757.a
S. saturus egregius Christi confessor 444.b
S. saturi præclara vox ad vxorem, eum à confessione Catholicæ fidei auertere molientem 445.a
saxonum saxæ corda 21.b
saxones in sacrificio multos boues occidere soliti 160.a
saxonum satrapa Bruno 21.a
saxonum dux Vuindekindus 425.b
saxonicum bellum apud Vueseram 32.b
saxones Boruæuariorum fines depopulantur 21.b
saxones populantur Christianorum fines 32.b 33.a
Vuerdam euerunt, ibid.
saxones Christianos persecuti, duce Vuindekindo 418.a
saxones debellat Pipinus dux 30.b
saxones ad fidem vt conuerti facilius posset, Vuerdam à Pipino impetrat sanctus Svibertus 22.b
saxones dant Christo nomen 421.b

saxonum occidentalium episcopus S. Ludgerus 421.b 422.a
saxones reliqui per Augustini discipulos ad fidem conuersi 160.b
saxo præpositus Roschildensis Danorum historiographus in Gallias missus 610.b
Scabies capitis mirabiliter sanata 631.b
scandalizatos sua simulatione qua solem adorauerat Vithazanes, erigendos illustri confessione & martyrio exstimauit 778.b
scelera nutrit, qui ea non plectit 188.a
scientiam precibus magis quam ingenio & studio consecutus D. Thomas Aquinas 115.a
schismatis tollendi negocium S. Vincentio commissum 558.b
schisma duorum pontificum, & aliquandiu trium, vnde qui ante prædictum 1056.b
schismaticis quos ad se vocabat Gregorius Papa, saluum conductum pollicetur 217.a
schismatici cum cautione iuratoria recepti 217.b
schylorum gens Italiam ingressa 223.b
scholæ apud ecclesias & collegia 962.a Herebertus in ecclesia Vuormatiensi studijs traditus 281.b
schola apud Parthenopolim 931.a
scholas administrasse presbyteros 924.b
schola Cantorum à D. Gregorio instituta 154.b
scholastica foror S. Benedicti sanctimonialis 373.a
scriptura sacra arcus est 548.b
scriptura sacra, epulæ diuinæ 184.b
scripturæ phrasæ 396.b
scripturæ sacre libros tradere martyrem vult index sub Maximiani persecutione 524.a
scripturarum sententia diuinitus D. Thomæ Aquin. oranti per Petrum & Paulum explicata 115.b
in scripturis sacris à Pamphilo institutus S. Apphianus 485.a
scriptores & eorum scripta. Anselmi scripta 787.b
Eutychii librum de resurrectione mortuorum scripsit 144.b 145.b
script. Expositiones in Iob scribit Gregorius 144.b
gregorij dialogorum libri, Homiliæ XL. 155.b
paterius ex libris Gregorij utilissima deflorauit 155.b
scripta S. Ludgeri 428.b
script. Gregorij libros inuidi post eius obitum exurere moliti 230.a inde est quod plerique interierint b eius scripta recensentur 231. Pratum spirituale 163.a
scrip. Cantica Cantorum exponit fratribus Fossæ Nouæ morti vicinus Thomas Aquinas 118.a
Secundicerius 155.b
secretarium 201.a
secretarium ex quo ad Missam proceditur 201.a
idem Salutatorium appellatum 202.a
seculares homines vt Dei gratiam obtineant 953.b
sedes Apostolica afflictorum periculum 518.a
seditio Alexandria 659.a
seleuci episcopi miraculum insigne 583.a
senæ vrbs Italica, cuius potissimum virginis ortu illustrata 1028.a
senior quando increpari possit 183.b
sensus nisi quis vigilanter comprimatur, cogitationes illicitas exgrè vitabit 470.b
sensuum arcta custodia 69.b
septiformis Litanía 148.b
sepeliri in sepulcro maiorum cur desiderauerit Iacob 995.a
sepultura locum viuens delegit S. Eutychius 605.a
sepeliri se in Vuerdam exoptat S. Ludgerus 430.b
sepultura vt mandaretur supplicio affectus, episcopus curat S. Ludgerus 425.b
sepulcrum vnguibus leo parat Mariæ Aegyptiacæ 672.a

E 2 sepe-

IN TOMVM SECYNDVM SEQVENTEM

sepeliri se panno veteri inuolutam vult S. Gertrudis 304.b
sepeliendi mortuos cum cereis & c. antiquis ecclesijs mos 237.b
sepultura S. Eutychij magnifica 605.a
ex sepulchris apud ecclesiam commodum sperare verat D. Gregorius 156.b
ad sepulchra Sanctorum orat Prudentius 757.b
ad sepulchra Sanctorum cerei offerri soliti 895.b
ad sepulchra Sanctorum sanitates & miracula exhibentur 45.b 48.b 60.b 110.a
ad sepul. San. mira. exh. 60.b 628.b
erga sepulchrum S. Eutychij irreuerentia punita 109.b
SS. Ierij & Bacchi oratorium 845.b
serpens venenatus chlorofaura 864.a
a serpente percussus, ad Phocæ sepulchrum sanatur 69.a
serpentes extincti corrumpunt aërem 147.a
seruus precio domino perfoluto in libertatem se affert 435.a
serui ludæorum Christiani fieri desiderantes, in libertatem vindicandi 220.b
S. feuerinus in transitu B. Martini voces angelorum psallentium audire meruit 286.b
S. feuerini oratorium in Gregorij monasterio 236.b
Siceon oppidum 830.a
figismundus Imp. & alij Principes ecclesiæ ad concordiam redigendæ studio Perpiniani conuictum habuere 574.b
figismundus Imp. in Cataloniæ profectus 558.b
figobardus comes Ambianens. præf. 479.b
fimeonis Ctesiphontis archiepiscopi martyrium 777.b
fimonis pueri iudeis necati martyrium 387.
similitudo elegans 174.b 242.a 448.a
fimoniaca hæresis prima orta & damnata prima 172.b 173.a
fimoniaca viget 473.a
fimoniaci per Gallias synodo collecta à Gregorio anathematizantur 172.a b 173.a
fimoniaca hæresis fordescens Sicilia, per hostilem incursionem visitatur 223.b
fimoniaci Gregor. VII. se opponit 467.a
à simoniaco consecrari episcopus non vult S. Hugo 467.b
fimoniacam per heresim Maximus episcopus inuasor sacerdotium adeptus 203.b
fimoniaca ab hæresi iuramento se purgare iubetur 205.a
simulatione nonnunquam vti sancti viri 277.a 294.a
fissini & Alexandri martyrum reliquie Mediolanum perlata 535.b
S. fuidardi abbatis vita 41.
Socij primi S. Francisci Assisiani 938.a
solennibus diebus acrioribus pœnia Coleta torquetur quàm alijs 91.a item Hermannus 638.a
solicitude qui pellenda 1037.a
solitudinis desiderium & accessus qui Catharinæ Senensi successerit 1029.b
somi paritas in S. Iohanne Climaco laudata 457.a
somi mira paritas 83.a
somnia 276.b 280.b
somnia matris S. Theodori, eiusq. interpretatio 830.b
somnia & nocturna visio 107.a 549.a
in somnis D. Benedictus adhuc viuens alijs sistitur & apparet 369.a
in somnis quid mercator quidam sit admonitus 736.b
in somnis visiones sanctis diuinitus ostentatæ 525.a

somnia S. Ludgeri eiusq. interpretatio 418.a
somnia verus euentus 260.a b 466.b
S. sophie ecclesia 847.a
Spiritus sanctum Deum non esse, Basilii imperatoris visus est docere 602.b
spiritum sanctum à filio non procedere, Græcorum error in concilio Barenfi confutatus 800.a à B. Anselmo 810.b
spiritum sanctum à patre filioq. procedere in dialogo cum Gregorius scripserit, Græci nomen filij eraserunt 232.a
sponsa Theophanis petit monasterium 244.b
Squinantia quid, & unde qui solat curari 1054.a
Squinantia pestis patronus S. Suiibertus 32.b
Stationes vt instituerit D. Gregorius Papa 156.b
stationes publicæ Romæ 161.b
statuta patrum obseruanda 355.a
S. Stephanus martyr sub Const. Copronymo 510.a
Stephanus Papa venit ad Pipinum regem 32.a à S. Dionysio agrotat b
stigmata quomodo sua Christus virgini cuidam impresserit 1048.a
stilico de hoste victoria potius 535.a
stiliconis de S. Ambrosio dictum 534.a
stilico comes penitentiam agit & satisfactio D. Ambrosio ob violatam ecclesiasticam libertatem 532.b
stratum durum 633.b
structuræ sumptuosæ à Coleta odio habitæ 77.a
Subdiaconi vestiti apud Græcos, Romæ & in Sicilia expoliati in lineis tunicis procedunt 157.a
Subditi præpositos timere oportet 212.b
S. successus martyr Casar Augustinus 757.a
sudario Coletæ infirma curata 106.b
suedia regis filius Ericus sacrum S. Catharinæ corpus cum alijs regni principibus deportat 386.b
suedia Marcellus D. Gortianus 379.b
suedorum erga sacras reliquias reuerentia 384.a
suenorum & Vandalarum historiam scripsit Iliodorus 541.b
S. sulphitius archidiaconus Bituricensis 315.a
superbia, causa omnis perditionis 949.b
superbia & elationis venenum recte factis aspergere demon solius 605.a
superbiam obedientiam mansuetudine domat Iohannes Climacus 456.b
superhumeralis episcopi insigne 599.b
supplicatio sabbati post Domini resurrectionem 860.a
supplicationes in afflictis rebus indicatæ 860.b contra demonum infestationem 862.a
supplicationes aduersus siccitatem 857.b
supplicationibus ab ecclesia ad ecclesiam factis S. Eutychius pestilentiam abegit 601.b
in supplicationibus cruce gestata 865.a
supplicia immania martyribus inflata 485.b
sustinentes fidem quod ac quomodo cognouerint 282.a
Suiibertus Anglus 6.a
S. Suiibertus natus anno 648. obiit anno 717. 725.b
Suiiberti mirabilis natiuitas 7.
Suiibertus cum alijs XI. ex Anglia ad Germanos conuertendos missus 10.a
S. Suiibertus canonizatus 32.a Squinantia patronus 32.b
S. Suiiberti vita per Macellinum in eius Canonizatione lecta 31.a
Symmachi relationi Valentiniano directæ responsio D. Ambrosii 530.b
Symbolum S. Gregorij Papæ 153.b
S. symphorianus Heduenis 264.a
synodi hæreses exortas opprimendas sibi sumptu 508.b

synodus

I N D E X.

Synodus Anglicana sub Egberto, cui præsedet Theodorus archiepiscopus 346.b
Synodus Aunienensis 467.a
Synodus Chalcedonenfis Romanum Pontificem vocauit vniuersalem 197.b
Synodus Constantinopolitana Nestario præfide 308.b
Synodi Constantinopolitane cuiusdam acta rescindit Pelagius 192.a
Synodus Mariconensis 453.a
Synodus Romana VIII. anno Phocæ Imp. 960.b
Synodus contra Neophytos à Gregorio coacta 172.a
Synodus Traiectensis 16.b
Synodales epistolæ mittendi consuetudo 209.a
Synodica epistola Gregorij Papæ ad patriarchas 153.b
T. starbulæ & duarum sororum martyrium 779.b
tarquinius consul quos martyres qui tractant 1005. 1006. 1007.
Starfilla virgo moritura Christum vidit 139.b
tatiani discipuli Iustini liber contra Gentes 705.b
taxaudria ad fidem per S. Lambertum conuersa 315.a
taxarchi 207.b
S. Tecla ab igne, theatro, feris ac marinis bestiis Dei virtute defensa 673.a
tempellatæ aliqua exorta, quid agendum, & cuius nos illa admonere debeat 45.a
tempellatæ pellendæ seu euadendæ modus optimus quis 1037.a
templa, pace per Constantinum Christianis parta, per vires extructa passim 975.b
templa ex idolorum phanis Christiani consecrant 16.b
21.a consecratum à S. Suiiberto phanum gentilium in honorem B. Mariæ 12.b
templa regum munificentia condita 960.b
templo extruendo Constantini soror sumptus suppeditat 875.b
templum in Bamberch extruxit Henricus II. Imper. & vxor Chunegundis 56.b
templum à Dagoberto extructum Traiecti in honorem D. Thomæ 11.a eo per Frisones demolito, oratorium S. Crucis, ibid.
templum XI. martyrum extructum per Eutychium 579.b
templa Sanctorum ex fidelium collationibus & oblationibus extructa 879.b
tēplis in ædificandis feruor Christianæ plebis 494.a
templorum in constructiones largus S. Ludgerus 430.a
templa in honorem Sanctorum à pijs extructa 18.a
templa in honorem Sanctorum ab episcopis consecrata & dedicata 12.b 13.b 16.a 17.b 289.a 348.a 351.a 406.b 439.b 510.b 546.b 661.b
temp. ded. Leo III. per Germaniam templa & altaria consecrat 36.b
templorum dedicatio per aquas sanctificatas 160.a
templa sacra ac benedicta ab episcopis. Reliquiæ in consecratione illarum 490.a 491.a
templa dedicare cum sanctorum reliquijs, antiquus mos 158.b
templis in ipis quæ infestationes minis infestæ 1038.a
templorum immunitas ad templa confugientes seruandæ Christiani libertati asserendi 220.b
templa spoliant iconomachi 263.b
templa alia diruit, alia in stabula redigit Valens 436.a
templa demoluntur apud Persas Iudæi 777.b
templa incendunt Saxones infideles 33.a 34.a
templum incendium vindicat Deus 34.a
tenacitas Mauritiij Imperatoris 205.b
tentatio demonis 832.b

tentatio pijs infesta 663.a
tentat diabolus ad meliorem vitam conuersum 797.a
tentationibus grauissimis infestata, quæ à vita turpi conuersa, penitentia se dederat 669.a
tentatione blasphemie grauiter impugnat S. Hugonem diabolus 467.b
tentationes insolite sub morte illatæ 649.b
tentationes quæ nouitijs monachis à diabolo suggeruntur 788.b 789.
tentationes demonum passi, eas detegunt Cuthberto 345.a
in tentationibus confirmatus à S. Bartholomæo S. Guthlacus 688.a
tentationes quibus molestabatur filia, virgis profligat S. Brigitta 379.b
tentationem carnis vehementem in vrticam & vaprium frutetis volutatus restinguit D. Benedictus 360.b
tentationes multas superat S. Eutychius 596.
tentationes grauissimæ quomodo aut pellendæ, aut sustinendæ 1038.a
tentationibus diabolicis resistendi modus optimus quis 1038.a
SS. terentij, Africani & sociorum martyrium 672.
ad terræ sanctæ loca sæpe per Angelum ducta Lyduina, & qualis inde ad se redierit 741.b
testamentum episcopi secundum Romanas leges in foro publice lectum 488.b
testam. S. Theodoli post martyrium apparet cum sola & decore habitu, præcipiens vt facultates suæ viduis & orphanis ex aquo distribuere 525.b
testamentorum insidia 208.b
tetgaudum Treuerensem Nicolaus sacerdotali officio priuat, ab Adriano idem in D. Gregorij monasterio hospitatus 238.b
S. thalæi martyris templum 584.a
theca preciosissima reliquiarum composita 129.a
S. theobaldus 620.a
theobertus Austrasiorum rex 479.a
theodardus episcopus Traiectensis 29.a
FR. Theodebertus 454.a
theodo Banariæ dux inuitat S. Rupertum ad euangelizandum Bauariæ 439.a ab eodem baptizatur, ibid.
S. theodora virginis & Didymi martyris vita 542.
S. theodora martyrium 995.b
theodoricus rex 452.
theodoricus Burgundiorum rex pellit S. Columbanum cum suis fratribus 479.a
S. theodori, Siceorum archimandrita, vita 829.
S. theodori egregia laus 830.a
S. theodori vitæ scriptor 869.b
S. theodori vitam qui scripsit Georgius, ipius fuit discipulus 836.a
S. theodorus Mauritio prædicit, Imperatorem ipsum fore 845.b
S. theodori discipuli præclari 844.a
S. theodori martyris templum 263.b
theodorus episcopus à Vitaliano Papa in Angliam missus 43.a episcopus illic ordinat ibid. 45.b
theodorus archiepiscopus Anglicanæ synodo præf. sub Egberto 346.b
theodorus maleficus necem per demones machinatur Theodoro Archimandrita 840.b respiscit 841.a
theodorus monocherarius appellatus 244.b
S. theoduli lectoris martyrium 521.
S. theodoli martyrium 492.
theodosius 530.b
theodosius vir fidelis, gloriosus, & orthodoxus, à Gratiano constitutus Imp. 437.a

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

theodosius Maximum tyrannum denuciat 308.b
theodosius Imp. ab Ambrosio reprehensus 530.a ex-
communicatus item b
theodosij Imp. insignis humilitas 538.a publica pœ-
nitentia, & eximia virtus 538.b
theodosio Imp. Constantinop. synodus habita 308.b
S. theofredi abbatia 469.b
theologus summus Iohannes Solerius 571.b
S. theophanis vita 242.
theophanis oratio in exilium S. Nicephori patriar-
che Constantinop. 262.
theophilus martyr 988.a
theophilus Imp. Constantinop. 264.a
theotecnus Cæsarensis episcopus 46.a
theffalonice vrbs præstantia 537.b
theffalonicensis iussu Theodosij multi cæsi 537.b
S. thermes & Pherebutæ martyrium 545.
thomas Aquinas 547.a
S. thomæ Aquinatis vita 110.
S. thomas Aquinas vitæ suæ anno 50. Domini 1274.
obiit 118.b
S. thomas Agnas in diuos relatus à Iohanne xxij. 120.a
thuidisca lingua 428.b
thuringia dux Pipinus 30.b
S. thyrius ter apparet Pulcheriæ Augustæ 128.a
Tiberis mira inundatio 146.b
tiberius Imp. 599.a
tiberius Imp. Iustini antea notarius 597.a
tiberium Imp. futurum prædixit S. Euty chius 597.a
tiberium Imp. S. Euty chius infirmum inuifit 604.a
obiit quatuor mensibus post huius mortem, ibid.
timentibus Deum non est inopia 78.a
S. timolaus martyr 376.b
timor per solitudinem custodit, amor per delecta-
tionem perficit 789.a
timoris Dei magna præconia 950.a
S. timothei corpus Constantinopoli 605.a
S. timothei festum 599.a
tintinnabulorum & capistrorum benedictio 869.a
Tolerantia martyrum summa 708.a
tolerantia eximia Lyduuina 719.b
tonitruis terram terrentibus, quid agendum 45.a
tonitruis aerem concutientibus, quid facere D. Tho-
mas Aquinas sit solitus 117.b
tonfura ecclesiastica 8.b 687.b 934.b Capillos de-
ponit lector factus S. Euty chius 582.a
tonfuram accipit S. Ludgerus 415.a
tonfura monachorum 244.b
totila perfidus rex 40.b
totilas Romam vastat 227.b
totilæ regis versutia à S. Benedicto retegatur 366.b
eiusdem erga sanctum virum reuerentia b quot
sit annos regnatus, ipsi prædicit b
Traditiones Apostolicæ studiosè à D. Gregorio ob-
seruata 181.b
traditionibus Apostolicis contrarias consuetudines
tollit Gregorius Papa 154.b
traditione antiquissima imagines habent & colunt
Christiani 512.a
tradi sibi sacras scripturas à S. Theodulo vult Fausti-
nus iudex 524.a
tradere sacros libros quasi Christum prodere existi-
mauit S. Irene, & mauult viua comburi quam eos
prodere 464.a
traiani pro anima vbertim flens D. Gregorius exau-
ditur 162.b
traiectum siue in Vuiltenburg aduecti S. Vuillebror-
dus cum socijs 10.a
traiectum Vuillebrordo episcopo donant Pipinus
& filius Carolus Martellus 16.b
traiecti archiepiscopalis sedes à S. Vuillebrordo con-
stituta 16.a

traiecti templum extructum à Dagoberto 11.a
transfelandis Euangelium annunciat 6.a
transfelandana regio Euangelium recipit Marcellini præ-
dicatione 17.b
translatio sanctorum exemplo patriarchæ Iosephi
titur 265.a
translatio S. Albini 4.b cum psallentium concentu b
translatio S. Elphegi Londonias 775.a post Cantua-
riam b D. Gregorij 233.b S. Hermelandi 411.a
S. Landoaldi 316. & seq.
translatio S. Landoaldi Gandauu 319.b S. Sabæ 697.b
S. Theophanis 248.b
translatio corporis Thomæ Aquinatis 119.a
translationis S. Nicephori celebritas 265.b
translationi sancti se subducere volens, punitus di-
uinitus 320.a
trecentis episcopi qualis in quos religiosos liberali-
tas 1014.b
tridentis situs 387.b
triduanum ieiunium hominum & brutorum ani-
mantium 682.a
triduo toto patitur ecstasim Coleta 86.a
trinitatis confessio 133.b 262.a 393.b 523. 820.a 970.b
trinitatis sanctæ vna essentia 606.b
trinitatis in confessione & adoratione, hominum
salus consistit 438.a
trinitatis subsistentias vnus esse substantiæ, figura
veteris testamenti arguit 184.b
trinitatis mysterium ex angeli ad Mariam respon-
sione cognoscitur 395.a
trinitatis buccinator S. Euty chius 596.b
trinitatis vnitas à S. Ambrosio contra Arrianos asser-
ta 529.a
triticum ex corrupto vnde qui panes optimi miracu-
losè facti 1057.b
Valens Imperator Arrianus orthodoxos
persequitur 436.a
valens vnus ignibus cōcrematur 437.a
secundum S. Isaaci prædictione, ibid.
valentia Galliarum quorum opera ad fidem
conuersa 921.a b
valentiam Felix cum socijs missus à S. Irenæo 920.b
valentiniano relatio à Symmacho sub nomine sena-
tus directæ, cui respondet D. Ambrosius 530.b
valentinianus Ambrosium ad episcopatum postulari
gaudet 527.a
ad valentinianum iuniorum S. Ambrosij epistola 529.b
valentinianus Viennæ obiit 531.a
valentiniani 30. deos coluerunt 530.a
S. valerius episcopus 755.b
vadalos Danie finibus pellit Vualdemarus rex 610.b
eosdem ad Christianismum adduxit, ibid.
vangiones Arrianismo addicti 439.a
vasa sacra Augustino in Angliam mittit Gregori 160.a
vasis marmoreis in sacrificio vsus S. Theodorus
post argenteum comparauit 842.a
vase ex vacuo quantum vini quomodo aut quando
haustum 1058.a
S. Venceslaus à fratre occisus 932. b eius festum b
velamen sacrū accipit Ita mater S. Gertrudis 3013.a
veneriam S. Marcus transfuectus 973.b
verbum Dei quale sit 981.a
in verba obscena locutos diuina vltio 482.a
verecundia mira 69.b
vestes sacerdotales 434.a
vestes sacerdotales apostolorum tempore 197.a
vestimenta clericalia mittit in Angliam Augustino
Gregorius 160.a
vestes sacre, casula, capsa, cucullus 489.a
vestes sacre episcoporum 301.a
vestis episcopi superhumeralis 599.b
vestes religiosæ sacrarum virginum 186.b

vestium

INDEX

vestium luxum sancti aspernati 378.a
vestitus priorū vilis, eadē specie quam naturalis oui-
um lana ministrat 342.b
vestitus aspero vsus puer adhuc S. Theodorus 835.a
Via mundi & celi 957.a
vicedominus 166.a
victoria Papæ liber de Sanctorum miraculis 698.a
victum tenuem multo labore sibi parat F. Aegidius
Minorita 439.a
vigilia natalis Domini 491.b
vigiliae sacras negligenter vindicat seuerè Deus 491.b
vigiliae priscorum Christianorum 921.a
vigiliae frequentes S. Richarij 985.b
vigilij & ieiunij S. Niceta exhaustus 506.a
vigilij doctissimi Papæ basilica 158.a
vincentius Dominicanus 83.b
B. vincentij Dominici vita 546. à Calixto III. san-
ctorum catalogo adscriptus 547.b
S. vincentius obiit 577.b
S. vincentium Calixtus III. sanctorum catalogo ad-
scribit 568.b 569.a
S. vincentius martyr 755.b 756.a
S. vincentij martyris templum 13.b
S. vinciana 315.b 317.a
S. vinciana soror S. Landoaldi 320.b
vinctorum vincula dissoluit imploratus S. Nicetius
489.b 491.a
vinum haustum ex laguncula vacua 624.b
vini quotidie exhausti nec minuti memorabile ex-
emplum 1042.a
violentia ad persuadendum inefficax 132.a
virgarum disciplina 475.a
virgo aliqua qui ruptione cordis ad horas aliquot
mortua, reuixerit 1048.b 1049.a
virginem se mentiens quomodo pñdefacta 729.b
virginem sine viri congressu parere superat naturæ
leges 401.b
virginitas angelicum decus & virtutum insigne præ-
cipuum 622.a
virginitas eximia Hermanni Steinneldensis 642.b
virginitas præcellens in Coleta 100.b
virginitatis perpetuæ commendatio 243.b
virginitatis professio antiquissima 995.b
virginitatis votū vnde primò omnium factū 1030.a
virgo Theodora se Christi causa nubere nolle roga-
ta respondet 542.a virginitatem item se suā Deo
dicauisse 543.b
virgines quæ sua sponte se Dei cultui consecrauerāt,
lenonibus à tyrannis traditæ 486.b
virgo Theodora in lupanar ducta, Christi quem im-
plorabat, adiutorio liberatur 543.b 544.a
virgo Theodora ad lupanar duci iussa, vnde Dei fa-
uore & militis opera elapsa 996. 997.
virgo Deo dicata nuptias maxime abominatur 545.b
vt nec eius mentionem audire sustineat 546.a
virginitatē professas in proprijs domibus habitasse
antiquius, vt soror Ambrosij 526.b 527.b
virgines sacre tres Gregorij Papæ amita in domo
propria socialem vitam ducunt 184.b
virginitatem vouit S. Opportuna 871.a
virginis septennem virginitatis fecisse votum 1030.a
virginitatem consecrat Deo Chuneundis coniugio
iuncta Henrico II. Imp. 56.b
virginitatis professionem diuini timoris, consecra-
tionis, & obliuie deferit Gordiana 186.a
virgines sacras ad nuptias reuerti grauissimè fert
Gregorius Papa 189.b neque inulcam iniquita-
tem tantam passuras videtur, ibid.
virgines religiosæ vestibus proiectis secularē ad ha-
bitum quæ reuerti volunt, ab episcopo coercende
186.b Plura vide sanctimonial.
virtus latere non potest 706.a

virtus in periculis exploratur 132.a
virtus sine cura non obtemperat 951.b
virtutis specie fallit diabolus 173.b
virtutes aliorum vt fiant nostræ 949.b
virtutes fratrum sub Abbate Hugone degeniti 461.a
virtutes sine humilitate nomē suū tueri nō possunt 70.
visio Coletæ terribilis de cuiuscunque generis ho-
minum peccatis, & pœnis propter ea sustinendis,
& quātus eā inde horror & tremor inualerit 73.b
visio morientis monachi 66.b
per visiones Deus apparet sanctis, & de sua eos vo-
luntate commonescit 360.a
visiones quibus de futuris admonentur pij 839.a
visione de morte admonitus S. Vuolphelmus 894.a
visiones nocturnæ in quibus defuncti viuis appa-
ruisse leguntur 186.a
visio effectum fortita 284.a
visiones nocturnæ & quid portenderint 143.a b
visiones sanctis & pijs siue per somnum, siue aliter
ostensæ, quibus diuinitus de varijs admonentur,
ac certiores efficiuntur 7.b 67.b 83.b 260.a 288.a
291.a 295.b 297.a 299.a 334.b 351.a 380.a 407.a
420.b 457.b 461.b 469.a 525.a 580.a 584.a 585.a
597.a 609.a 614.a b 612.b 630.b 635.b 645.b 681.b
731.b 732.b 734.a 743.a 749.b 753.a 760.a 892.a
932.a 935.a 1063.b 1064.a b
vita hæc quibus comparanda 602.b
vita hominum molendino comparata 800.b
vitam actiuam quis bene agat 956.a
vitā contemplatiuā Rachel, actiuā Lia representat 149.b
vitis multorum sanctorum atque martyris vnde sit
quod careamus 48.b
vita Sanctorum legentibus quid conferant fructus
1.a 242.a 270.a 302.a 401.b 882.a
S. vitalis Rauennæ requiescit 993.b
S. vitalis & Agricole corpora lenata & sub altari po-
sita per D. Ambrosium 531.b
de SS. vitale & Valeria 991.
vita contrarijs virtutibus extinguit Iohannes Cli-
macus 456.b
vitijs varijs homines varijs oppugnantur 537.a
Vlpianus martyr 486.a
vltimus monachus prædicit obitū S. Gertrudis 304.b
vltio celestis 443.b
vltio diuina in aduersariū viri Dei 64.a in blasphem-
os 765.b in calumniatores Regulæ S. Colum-
bani 454.b in contumeliosum hominem 426.b
880.b in obreptatorem sancti viri 526.a 816.a in
reliquiarū sacrarū contemptorē 639.b in persecuto-
res Coletæ 102.a in tagetes Sanctorū corpora 195.b
Vnctio extrema 466.b
vnctio infirmorum 591.a
vnctio extrema data infirmo 815.a sensus omnes in-
uncti 593.a
vnctionem extremā S. Herebertus moriturus accipit
297.a S. Aibertus 626.a S. Vuolphelmus 895.a
vniuersalis nomen Romani pontificis sibi à Chalce-
donensi synodo tributum respicit 197.b
vniuersalis vocabulum sibi vsurpans episcopus, Con-
stantinop. reprehenditur à Gregorio Papa 153.a
vniuersalis Constantinop. episcopus appellationem
sibi superbe in synodo tribuit 192.a redarguitur à
Pelagio & Gregorio 193.a b
voluntas bona in opus conferenda 952.b
voluntatis propria perniciēs 72.b
volperti primi Turtiensis abbatis egregia laus 300.b
vota Deo persoluenda 39.b
votum monasticum 456.a
vota monastica Deo omnipotenti reddenda, aut De-
us vindex erit 189.b
post votum castitatis quam pater nuptijs traderet
volebat, cecitate percutitur 451.a b

votum

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM INDEX.

votum continentiae perpetuae 381.a 555.a
voutit virginitatem S. Opportuna 771.a
votum terciae regulae D. Francisci 496.a
voutent castitatem coniuges S. Catharina & Eghardus 377.b
votum parentum de filio 493.b
votum Claudia reginae Franciae de nomine, filio, si quis ei nascatur, imponendo 498.a
ad votum parentum S. Adalbertus subito conualefcit vicinus morti 924.a
votum vouet paralyticus & curatur 434.b confessorio obedientia promissa 380.b
votum sanctorum reliquias cum munere, cum cereis visitandi 320.b
votum peregrinationis ad S. Svibertum 34.b 35.b
vota peregrinationis ad S. Svibertum per Pipinum 31.a per Hunaldum comitem de Angiers b per Gregorium Traiectensem episcopum 5.b
vota oblationes sanctis 491.a
votum de templo S. Sviberti restaurando 34.b 35.a
votum differens exequi, a Deo punitus 878.a
votum oblationem reddere differentem sanctus, cui erat vota, apparens redarguit 491.b
votum quo se nunquam caput abluturum vouerat, feruat ad vitam usque finem S. Eutychius 582.a
vox praecleara Saturi ad uxorem, eum a confessione Catholicae fidei auertere nitentem 445.a
S. Urbanus martyr Caesaraugustanus 757.a
urbanus Papa sextus quo euectum Catharinam Senensem Romam venire iussit 1057.b
urbanus praefectus provinciae 376.b
erga S. Ursulam & socias mirus amor Hermanni Steinfeldensis 638.b
S. vrsuari vitam Anso scripsit, expoliuit Ratherius 767.a
S. vsthanis Eunuchi Saporis martyrium 777.
Vualburgis virgo, soror Vuinnibaldi & Vuillibaldi 17.a
vualdeberti insignes virtutes 451.b
S. vualerici abbatis vita 477.
S. vualerici miracula Ragnebertus abbas conscripsit 483.b
in S. vualerici honorem basilica extructa 481.b
vualdorum historiam Isidorus scripsit 541.b
S. vualdregisilus translatus 331.a
S. vualdregisili oratorium 411.a
vualascis praedicat S. Eustachius Luxouienensis abbas 451.b
Vuerboldus vir piissimus 712.a
in vuerda munitio per Pipinum extructa 30.b
vuerda a Saxonibus destruitur 33.a
vuerda monasterium extruit S. Svibertus Pipini & Plestrudis largitione 22.b
in vuerdensi conuentu Prior 30.b
vuerenfridus comes S. Sviberti 11.b
S. vuerenfridus Batavis euangelizat 17.a
vuertheri pueri, ab impijs ludis crudelissime necati, & multis miraculis clari, historia 776.
vuestphali infestis animis incurrunt in Carolu 35.a
vuestphali munitionem suam Dromi dictam recuperare contendunt 35.a
vuestphalis Christum annunciat S. Svibertus 17.b
vuestphalos debellat Pipinus 30.b
Vuigbertus ex Anglia missus ad Frisones conuertendos 9.b
S. vuigbertus in Fostelant martyrio ab Radbodo coronatus 10.b 17.a
vuilfridus abbatissa Niellenensis 304.a
S. vuilfridus Merciorum episcopus 13.a
S. vuilfridus Frisus praedicare Christum incipit 9.b
S. vuilhelmi abbatis Roschildensis vita 606.

S. vuilhelmus obiit anno 1202. pag. 615.a
vuillibaldus Frisonibus praedicaturus ex Anglia missus 10.a item Vuinnibaldus, ibid.
vuillibaldus primus Eistatensis episcopus 17.a
S. vuillebrordus 5.b
vuillebrordus ex Anglia ad Germanos conuertendos missus 10.a eius vitam scripsit Marcellinus eius collega, ibid.
vuillebrordus episcopus Frisonum consecratur a Sergio pontifice 13.a
vuillebrordus cognomento Clemens, Frisonum episcopus, accersitus abs Radbodo, interitum eius praedicat 329.a
S. vuillebrordus archiepiscopalem sedem Traiecti constituit 16.a
vuillebrordus I. archiepiscopus Traiectensis 16.b
Traiectensem ciuitatem a Pipino & Carolo Martello imperat, ibid.
vuillebrordus S. Sviberti exequijs adest 26.a
S. vuillebrordus oratorium in honore S. Saluatoris extruxit 417.b
S. vuillebrordi discipulus Marchelmus 418.a
vuilleicus presbyter S. Sviberti 6.a 22.a b
vuilleicus presbyter S. Sviberti apud Plestrudem remanet, ipso ad Pipinum profecto 23.b 24.b
S. vuilleicus primus Canonicus Traiectensis, item praepositus Vuerdensis 24.a eius laudes, ibid. eius obitus 24.b
S. vuinebaldus Heyndelamenfis abbas 17.a
vuinfridus archiepiscopus Moguntinensis consecratur, idem 11. archiepiscopus Traiectensis. Idem Bonifacius episcopatum nactus appellatur 17.a
S. vuinocus regis Anglorum filius Anachoreta 9.a
vuinualoci abbatis vita 49.
vuifgothorum rex Recharedus 221.a
vuifgothorum regis Liugildi filius Ermigildus ex Arriano Catholicus factus 714.a Reccharedus item cum tota gente b
vuifgothorum pro causa Constantinopolim Leander venit 144.b ab ipsis eo missus 231.a
S. Vuolphelmi abbatis vita 880. nominis eius interpretatio 881.b
vuomarus abbas S. Bauonis apud Gandauum 314.a
vuindekindus Saxonum dux 418.a 425.b
Vulnerum suorum notas Christus Lyduuinae imprimat 734.b item S. Catharinae Senensi 1048.a
S. vulfrannus, Frisonum genti euangelizat 325.b
vulfrannus anno 720. excedit e vita 331.a eius translatio, ibid.
S. vulfranni Senonum archiepiscopi vita 325.
Vxor conatur Saturum euertere 445.a
Anthicus mensis, i. Aprilis. 486.a 492.a

Xenia ab episcopis missa non accipit Gregorius Papa 182.a
ad xenodochium construendum Hierosolymam Probum abbatem D. Gregorius mittit 155.b
xenodochijs praefecti priuilegium consequuntur 164.b 165.a
xenodochium Hierosolymis extruxit Gregorius Papa 165.a

Zachariae Papae mandato rex consecratur Pipinus 31.b
Zelus erga cultum Dei 80.b
zeno fortissimus martyr 988.a
ad S. zenonis templum insigne miraculum 147.a
S. Zoellus Cordubae 754.b
zosimas perfectissimus in monachica disciplina 662.b
zosimas centum natus annos moritur 672.a
zosimas alter haereticus 662.b

VITA S. ALBINI, AN-

DEGAUENSIS EPISCOPI ET CONFESSORIS.

EDITA A FORTVNATO PRE-

sbytero: Meminit huius vitae S. Gregorius Turonensis

Cap. 96. De Gloria Confessorum.

PROLOGVS.

MENINI, vir Apostolice, cum ad urbem, quam Christo praefule regitis, vestris me presentaturus obrutibus occurrissem, inter reliqua maturitatis consulta, quae sensu diuite torrentis more mihi visus es inundare, etiam de sacratissimo viro Domino Albino antistite vos fecisse tenuiter mentionem. Sicut enim eius vita immarcescibilibus meritis florere probatur, caelestibus impressa libellis, ad aedificationem etiam plebis, humanis etiam fixa mandatis ut conderetur in chartis: duplici beneficio populis consultum, dum & in illo tenerent admiranda, quae colerent, & in se respicerent, quod vnusquisque sagaciter emendaret: id est, dum apud vnum tot praedicanda cognoscerent, apud se rescare sua singuli non different: quatenus tam vnica beati viri relatio, medela publica fieret audientium. Intelligens vero velociter fugientes a seculo memoriae subripi, timeo de vira sanctissimi negligenter aliqua cito lapsura literis alligare: nec facile rursus in animum recipi, si semel inciperet, obliuione temporis inuadente, subduci: cuius rei impulsor quidam, mandata vestre beatitudinis exequens, a me, quod annuerem, flagitauit, illud adiciens, ut quae ipse de gestis sancti viri iuxta fidem compererat, ego, ipso insinuante, indubitabiliter propalarem: in hoc magis querimoniarum molem conficiens, eo quod quae praedictus vir occulte quidem, sed digna relatu gesserat pro veritatis indagine, sed nec ad eius singula meruit peruenire, & aliqua se de cognitis memorauerit oblitum esse. In his autem, quae meminit, sine ambiguitate suo testimonio populum nobis attulit assentantem, cum certe de eius praeteritis dubitare non liceat, qui operatur in singulis quotidie clariora. Congratulatus vero relatu, eo quod de vestris nutrimentis talis vir adoleuerit, qui iniunctam sibi rem tam strenue peroraret, & de proprio aliquid causa venustatis nec incompetenter offerret: immo, si vellet ipse, per se quod aliunde poposcerat, explicaret. Siquidem quicquid de illo diceretur, vestris hoc praemoniis reputatur: quoniam est meritum magistri, laus discipuli, & in ministri solertia sunt pontificis ornamenta. Quod cum ego, meae exiguitatis conscius, attingere trepidarem, reuera qui nouerim hoc debere committi exertis ingenio, facundis eloquio, deuotis officio, probatis stylo: qui sunt sensu diuites, linguae rota torrentes, famulatu celeres, carmine comscantes, cum ante peritiam vestram ipsa Ciceronis, ut suspinico iudice in Gallia forsitan formidaret. Quid ergo a me, infra doctorum vestigia latitante, res alta requiritur, quem ad scribendi seriem nec natura profluuium, nec literatura facundum, nec ipse vsquequaue vsus reddit expeditum: cum etsi voto traherem, rei magnitudine deterrerem: quia radiantem vitam si pigri relatoris impar lingua praedictius, si quae ab alijs poscitis, ederetis. Vnde certus intelligo, non vos huiusmodi quopiam indigere, sed ut de peregrinis nostra vobis aliquid satartia non negaret, & velut inter fruges triticeas, sterilitatis meae hordeacea se conferrent. Nunc itaque causas ambiguitatis in arbitrij statere suspendens, eligo rusticus agnosci per obedientiam magis, quam indeuotus effici per doctrinam: ut cuius fastidire poteritis eloquium, saltem probetis affectum. Hoc autem mihi videlicet in hoc opere praecauendum est, ne ad contentus, etsi relator ineptus, tam beatae vitae cupio gesta breuiter intimare: superest qui nouit mederi magis, ipse fluctuanti paginae portum suae dexterae subministret.

S. Albini vita immarcescibilibus florere meritis.

S. Albini gesta fideliter conscripita.

Modestia Auctoris.

for. cistaria, auct. stachia

MARTIVS.
VITA S. ALBINI.

S. MARTINUS

Patria S. Albinus.

Petit monasterium, reli-
ctis paren-
tibus.

Catalogus
virtutum
eius.

Imber im-
portunus,
omnibus ma-
defactis, Al-
bini domi-
cilium non
attingit.

Fir abbas.

Creatur An-
degauensis
episcopus.

Nota vim
S. Crucis.

Religiosorum vita virorum quantum est meritis clarior, tan-
tum voce celebrior populorum: quia dum illi vniuersis be-
neficia tribuunt, in suam laudem linguas excitant singulo-
rum. Igitur beatissimus Albinus Venericæ regionis, Oceanus
Britannici quæ est confinis, indigena, non exiguis parenti-
bus oriundus, immo digni germinis dignissima proles emer-
gens, decus, quod sumpsit ex genere, felicitatis meritis am-
pliauit: dum in illo & quod glorificaret, Christus elegit: &
quod vniuersus veneretur mundus, effulsit. Qui inter ipsa
nouellæ iuuentutis exordia tanto fidei fervore flagrauit, ut
parentes, ad quorum desideria solet infantia recurrere festi-
nanter, pro charitate Christi magis iste voluntariè reliquisset, & velut hostes animæ
carnales affectus effugeret, credens sibi sufficere, si omnem delectationem in solo ca-
lesti patre plantaret. Mox autem in Cincillacensi monasterio tanta animi humilitate
Domino placiturus se subdidit, ut salua morum honestate, nihil sibi de ingenuitate
privilegio vendicaret: ubi quem origo liberum genuit, famulum voluntas addixit: in-
telligens magis esse laudabile, ut amore Christi nobilitas inclinaret, quod erat, quam
fastidiret, quod non erat. Proficiebat denique in eo exercitationis quotidianæ proce-
sus, ita ultra se semper ascendens, ut meritis non solum reliquos vinceret, sed edomito
corpore, de seipso potius triumpharet. Quis enim expediet, quam fuerit in ieiuniorum
paritate præcipuus, in vigiliarum delectatione propensus, in orationis assiduitate la-
dabilis, in miserationis opere singularis: ut & hostem, qui sibi repugnabat, exstingueret,
& vnde se solus affligeret, cunctis spe maxima subueniret? Erat enim ad obediendum
paruulus, ad vitia calcanda maturus: ita ut in ipso iuuentutis tyrocinio iam senectutis
esset exemplum, hoc solum habens cum homine commune, quod natus est: ceterum
totum voluit esse Christi, quod vixit: non oculum voluptati, non autem ludibrio, non
animum accommodans leuitati, semper se regens ancora grauitatis. Talem itaque se
intra monasterij septa tractauit, ut si quâdo processit in publicum, esset infra carcerem
sui cordis semper inclusus: nec aliud extra se adspiciendum prætulit, quam Christum
quem in pectore fidelis portator baiulauit.

His igitur studiis occupatus, in tantam vitæ claritatem peruénit, ut eius deuotum
seruitium mundo Dominus per miracula testaretur. Denique cum adhuc puerulus
per pagum in Abbatis sui proficisceretur obsequium, applicante eo apud quem daretur
locum, tanta eum detinuit violentia tempestatis, tantumque se pluuiæ imber effu-
dit, ut ipsam domum nec sua tecta defenderent. Cum ergo pro magnitudine pluuiæ
casa pro campo constaret, madefactis omnibus, qui eodem tenebantur hospitio, so-
lum beatum Albinum tunc imber tangere expauit: quia ubi flammam fidei sensit, in-
iuriâ faceret, se gutta detorsit. Quo comperto, conscientia sanctitatis, quæ celebra-
tur annis, innotuit meritis, eo quod in flore adolescentiæ virtutis odor fragraret. De-
hinc celestibus donis cum ætate crescentibus, annorum circiter triginta & quinque
monasterij rector & pius pastor eligitur: quippe qui suo splendore ad se traxerat digni-
tatem. Interea sub magistri censura, congregationis disciplina vernabat, ubi seueritate
districta, licentia peccandi perierat. Feruebat autem pietatis intuitus, exultabat pla-
lendi concentus, coruscabat inter fratres obedientiæ radius, præcelleratque sanctæ
charitatis ornatu: quia sicut erat ad vitia eradicanda sollicitus, ita ad inferenda dona
cælestia circumspectus. In quo Abbatis officio per viginti & quinque annos congrega-
tionem sibi commissam feliciter gubernauit. Et quia tanti meriti fama sepulta non la-
tuit, sed felicibus pennis cuncta peruolans occupauit, contigit Andegauum ciuium re-
pastoris gubernatione nudari. Tunc ab vniuersitate populi, sed humilitatis studio ipse
resistente, ad pontificalem gradum, duce Christo, concorditer eligitur. Qui honorem
sacerdotij debitum consecutus, ita se in alimonijs pauperum, in defensione ciuium,
visitatione languentium, in redemptione captiuorum, ut beata vniuersa actio
generale fieret saluamentum: quibus ex studiis cælestes in eo fructificauere virtutes.
Igitur in ciuitate Andegaua cum ei quædam mulier, Grata nomine, sed debilitate con-
tractæ manûs ingrata, nervis stupefactis occurrisset, signum crucis super infirmam
dexteram fecit. Hinc præmortuæ palmarum prius se viuax repot infudit. Item sequenti die
in ipso

in ipso loco, ut ab eo signaretur, se obtulit. Quo facto, coeperunt venæ suos excursus
agnoscere. Tertia verò die, ubi super illam sigillum crucis impressit, statim se arentium
digitorum fila laxarunt: & recepto ministerio, mulier in Christi nomine rediuiua de-
xtera se signauit.

Quadam vice cum ad vicum Geginam præteriens accessisset, adolescentem Ma-
labandum nomine, amisso vitæ reperit iam munere. Audiens autem à parentibus ex-
tremam filij mortem deplorari, occurrit, & ut mortuum viuum erigeret, se in oratione
prostermit. Quo incumbens, diutius orauit: & dum pallefecerit iacens sacerdos in pul-
uere, animæ viuacitas rubescebat in corpore, donè pulsato celo, patefacto que tarta-
ro, iuuenis reuocaretur à funere, sacerdos à prece. Deinde cum Asiaticum monasteri-
um paterna sollicitudine visitasset, quidam ut ei succurreret, iam fide illuminatus, ex-
clamabat. Cui ut sanctæ crucis medicamentum imposuit, tam fuit illi lumen cito
recipere, quam quassisse. Item Andegauis cum quidam Maurilio clausis oculis lumen
sibi restitui postularer, tunc pontifex se ad nota arma conuertens, mox ut signum vene-
rabile super palpebras eius extendit, velut balista fortissima penetratis tenebris crux
post se cæco lumen inuexit. Item cum Marcellinus, circiter decem annos transigens
in nubilo cæcitat, tractus ad beatum pontificem peruénisset, ubi signum adorandæ
crucis super oculos eius ipse extendit, statim erumpente sanguine, effugatisque tene-
bris, lux intrauit.

Illud etiam nobis est factum memorabile recensendum. Cum illustris Aetherea,
iussione regia persequente, in Dullacensi villa militum custodia teneretur obsessa,
tunc oui periclitanti succurrente sancto pastore, solus, ut à nullo cognosceretur, ad
ipsam ingreditur. Quo viso, amplectens eius vestigia, lugens mulier inhærebat. Tunc
infelicitis custodis infana procacitas, dum vult eam quasi lupus à veste pastoris euellere,
iniuriam vir sanctus excepit. Tunc insufflauit in eius faciem, & temerator sacerdotis,
celeri morte mulctatus est. Hinc terrore urgente, reliqui reuerentiam habuere pontifi-
ci, & vniuersa poena fecit alios immunes à culpa. Nec prius à muliere discessit, quam da-
to regi precio ipse eam liberaret: sicque vno momento, & salus fuit supplici, & mors
extitit præsumptori. Nec id quidem omittendum est, quod tradi memoriæ sit vorium.
In vicum, cuius vocabulum est Albinia, pia deuotionis studio sanctus pater accessit.
Vbi dum quidam cæcus ab eo opem misericordiæ postularer, coepit idem, qua dudum
captus fuerat, infestatione demonij, corporis vexatione torqueri. Tunc in orationem,
cui semper animi sancta intentione vacabat, corpus etiam prostravit, caprumque lu-
men pristinum reddidit oculis, & pestem immundi spiritus effugauit. O ineffabilis gra-
tia pietatis: à qua dum substantia sola quaritur, triplex remedium obtinetur: Victu
pauit egenum, muneravit visu cæcatum, reddidit libertati captiuum.

Itaque occurrente eo regi Childeberto Parisijs, nunciatur pontifici, regem vena-
tionis causa de ciuitate in crastino esse discessurum, mandatque, se dignum duceret ex-
pectandum. Sed quia beatum Albinum corporalis infirmitas præpediuit, ad eius præ-
sentiam prædictus rex occurrere maturauit: qui donè per illam viam, quæ ad sacerdo-
tem ducebat, incescit, feliciter properauit. Cum verò in quoddam truium peruénis-
set, velletque alibi deuiare, equus eius acli metallum fusile, gressum mouere non valuit.
Suspiciens igitur rex, culpam equi magis esse quam causam, alterum sibi fecit sterni. Quem
dum per ipsum iter gradi compelleret, acli muro impediens, cæsus ire non valuit. In-
telligens igitur nihil profecisse, mutasse vehiculum, nisi mutaret & cursum, coepit ab
equo discere, quod homo peccaret, & humanus intellectus haberet, quod pecus cor-
rigeret: deslensque eum in viam, quæ ad sacerdotem ducebat, ea coepit alacritate
discurrere, acli creptus de fouea, campi mollis planitiem recepit.

Est operæ precium, de quodam cadanere rem viuam proferre. Cum ad ciuitatem
Venerensem ipse vir apostolicus accessisset, vno de obsequentijs iam conuerso ado-
lescuntulo, quem pro morum qualitate peculiariter diligebat, in loco defuncto atque
sepulto, post annum eius corpusculum psallendo ad propria reuocabat. Tunc remo-
rante eo pro causa, voluerunt seruientes prius corpus mouere, quam sacerdos occur-
reret: sed tanto pondere sit grauat, ut antea potuissent gigantæa membra presen-
sare, quam puerile corpus sufferre, dum adhuc cadaver insensibile, crederetur iam
marmore premi, nec equi gressum poterant promouere, acli pulvis eius de se vincula
eis generasset, donè antistes rediens oratione solueret, quos tacente voce confixit.
Hoc iterum non minus est prædicandum miraculum, cum in Cincillacensi monaste-
rio

Adolescen-
tem mortu-
um excitat.

Cæcot tres
illuminat S.
crucis signo

Liberat il-
lustrem for-
minam.

Cæcus dæ-
moniacus
curatur.

Vide mira-
culum.

Corpus ex-
tinctum, lo-
comoueri
non potest

Precibus ad
Deum suis
aperit car-
cerem.

Signo Cru-
cis pellit da-
monem.

De transla-
tione sacri
corporis ei.

Tres paraly-
tici sanantur
ad eius se-
pulcrum.

Item 2. cæci

Psalm. 89.

rio Gennomerus monachus esset oculorum luce priuatus, & annosa tempora vna
sent nocte cecitatis transeursus, petijt sibi à viro sanctissimo fieri crucis signaculum. Quo
facto, luminis vitalis splendor intrauit, & fugatis tenebris, sol peregrinus illuxit. Est
hoc inter reliqua venerabile documentum: Cum in ciuitate Andegaua turris porta
coherens, damnatis carcer esset effecta, praterente beato Albino, fiebat insolentia
de vocibus inclusorum. Tunc ad iudicem precator accedit, vt eos pietatis causa de
custodia relaxaret. Quod cum ille aure surda differret, mox pontifex ad Deum se fide
petitione conuertens, tam familiari voce suggessit, vt in loco, quo orationem sanctam
effudit, miræ magnitudinis saxeus quadrus exiliens, portæ aditus fieret carceratis: qua
ante eius precem, soliditatem suam lapis seruare non potuit. Hinc egressi quasi de se-
pulcro viuentes, in basilica sancti Maurilionis domino Albino gratias referentes, se ad
vestigia eius prostrauerunt, eò quod suspectos de funere, redire fecerat ad salutem.

Item dum quadam mulier, arrepta à maligno spiritu, se beatissimo viro Albino vo-
ciferans & ciulans presentasset, mox aduersarius ipse supra eius oculum in similitudi-
nem vesicæ sanguineæ se collegit. Tunc pontifex faciens signum sanctæ crucis, incre-
pauit, dicens: Inimice, oculum quem non dedisti, nec possis auferre. Mox de collecta
one ipsa, in phlebotomia similitudinem, subtiliter sanguis erupit. Quo fluente, sine le-
sione oculi, immundus hostis euauit, & puella incolumis, imperante signo crucis, eua-
sit. Sed & hoc magnanimitatis exemplum opportunè ducitur explicandum, quod pro
Dei negotio apud eum non fuerit villa regum potentumque personalis acceptio. De-
nique ad cumulum celestis gratiæ conquirendum, incessarum nuptiarum execrabilis
copulationis iura condemnans, beati Iohannis irreprehensibilis imitator, quanta sus-
tineret, nullus dignè poterit explicare. Siquidem martyr effici concupiuit, si non de-
fuisse dextera percussoris. Sed proculdubio palmam martyrij meruit, qui voti desi-
deria non abscondit. Vnde præter labores reliquos, etiam per synodos, pro ipsa causa
sepius excitatus, excurrens, ad postremum quamplurimum episcoporum iniunctione,
vt excommunicatas à se personas absolueret, vistratum coactus est. Et cum rogaretur,
vt eulogias, quas reliqui antistites, ad personam communionis suspensam dirigentes,
benedixerant, vt & ipse signaret, ait ad sacerdotale concilium: Etsi ad imperium vo-
strum ego signare compellor, dum vos causam Dei recusatis defendere, ipse potens ei
vindicare. Quo facto, antequam eulogias excommunicata persona susceperet, expira-
uit: & priusquam portitor perueniret, sermo sacerdotis obtinuit. Qui etià ad beatum
Cæsarium Arelatensem præfulem, pro eadem causa consulturus occurrit.

Sed quia eius singula non valemus retexere facta, sufficiat de plurimis vel pauca de-
xisse. Illud quoque beatissimi testimonium, viuētis post obitum, necessarium credimus
præ cæteris explicandum. Quia licet teneretur clausum corpus eius in tumulo, attamen
inisti anime merces exuberavit in fructu. Igitur cum sanctus Germanus episcopus
Parisiorum, vel comprouinciales ac pontifex successior eius & populus, vellent
membra sancti Albini in nouam basilicam deuotè transponere, & propter cellulae an-
gustiam, in qua conditus fuerat, nō daretur sacri corporis extrahendi licentia, cunctis
hæsitantibus & incertis quid agerent, curis popularibus se virtus beatissimi viri media-
trix interfecit. Nam expectantibus omnibus & nihil deliberantibus, repente nutu diu-
no discisso pariete cellula, qui erat ad pedes eius, à parte orientali tres lapides deci-
dunt, scilicet dato signo, per quem locum se iuberet educi posse. Interea facto aditu
dum concentus psallentium ad sanctum sepulcrum progreditur, in loco, per quem ei
eductus, palam tres paralytici, iamdiu desperati, redditi sunt sanitati, ac nerui premor-
tui, viuificari didicerunt meritis Dei viri sepulti. Statimque duo cæci sunt pariter illu-
minati, tandem aliquando sumentes lumina diei ab umbra defuncti: nimirum agno-
scientes eius adminiculo se posse lumen consequi, cuius virtute paries potuisset fene-
strari. His & consequentibus infinitis miraculis, etsi summi pontificis membra recu-
bant in sepulcris, attamen per creatoris gratiam in æterna secula viuunt merita conse-
cratoris. Hic itaque celesti dono venerandis floribus adornatus, viginti annis & sex men-
bus pontificalem apicem Ecclesiastica regulariter censura gubernans, vitæ autem octo-
gesimo anno illud prophetici in potentatibus beatitudinis culmine feliciter explens,
animam Deo charissimam, ereptam de seculo, mansuram cum Christo, angelis plau-
dentibus Calendis Martij emisit ad celos, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui
est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Libet his adiungere caput 96. eius libri, quem Gregorius Turonensis scripsit De
Gloria

Gloria Confessorum: Albinus confessor, cuius nuper vitæ liber à Fortunato est con-
scriptus presbytero, obtrinet & ipse, impertiente merito, sumum ostendi miracula ad se-
pulcrum. Aderat igitur dies solennitatis, in quo paralyticus, membris omnibus debi-
lis, euectus plaustro ante vitream absidæ, qua sancta concluduntur membra, sedebat:
datusque sopori, vidit virum ad se venientem, & dicentem sibi: Quousque dormitas,
& sanus fieri non desideras? qui ait: Vtinam merear sanus fieri. Dixitque ei vir: Cum
signum ad cursum horæ Tertiæ audieris insonare, surge continuo, & ingredere basili-
cam, ad quam venisti. Futurum est enim, vt ipsa hora beatus Martinus cum Albino con-
tribule ingreditur basilicam: & oratione facta, ad eius solennitatem Turonensem
accedere debeat. Si enim eo momento præsens fueris, sanus efficiaris. Nec moratus
ille, commoto signo accedit ad tumulum sancti: cumque Davidici carminis lauda-
tionem Clerici canere cœpissent, odor suauitatis in basilicam sancti aduenit, & hic di-
rectis pedibus incolumis est erectus, quod non à paucis, sed à plerisque visum, regio
testatur alumna. Sic & apud Cremensem vicum mulier à natiuitate cæca, inuocans
nomen Sancti, ipsa die illuminata est.

Cursum horæ
Tertiæ.

Solennitas
S. Martini.

VITA S. *SVVIBERTI, VERDENSIS ECCLESIAE *SVVIT-
PRIMI EPISCOPI ET CONFESSORIS, SAXONVM BERTI,
Frisiorumque Apostoli: scripta à B. Marcellino presbytero.

PROLOGVS MARCELLINI AD D. GREGORIVM
Traiectensem Episcopum.

VENERABILI & dilecto in Christo domino & patri D. Gregorio,
sanctæ Traiectensis Ecclesiæ episcopo, & Frisonicæ gentis prædi-
catori eximio, Marcellinus presbyter, gentilium prædicator inu-
tilis: bonum, quod præstat omni bono. Multoties dudum exhor-
tando piè monuisti me verbis & scriptis, nouissimè verò præce-
pisti mihi tua paterna autoritate, beatissime pater, quatenus
conferberem & in lucem protraherem sanctissima exordia nati-
uitatis, ac magnifica gesta siue virtutes & meritorum præconia sanctissimi Suuiber-
ti pontificis, & egregij paganorum prædicatoris: nè tam magnifica & virtuosa ope-
ra tam gloriosi patris obliuiscantur, sed scriptis ea commendarem, vt ea agnoscat
generatio altera, patribus succedens, & in perpetua permaneant memoria: eò
quod æterna sapientia, dum viueret, excellentiam suæ singularis vitæ signis & pro-
digijs probauit, ac nunc secum regnare crebris miraculis quotidie in Vuerda ad
decus suæ Ecclesiæ & salutem suorum fidelium manifestat: vt tuipse bene exper-
tus es, vt mihi literatoriè insinuasti, dum à Colonia Agrippina Traiectum celeriter
nauigans, ferè cum tuis apud Vuerdam naufragium passus fuisses, eò quod sine salu-
tatione sancti Suuiberi festinanter præterire proposuisti, quia arduum negotium
ecclesiæ Traiectensis valde te urgebat. Moxque memor sancti Suuiberi, emissio vo-
to Deo, vt ipsum visitares, periculum & naufragium protinus euasisti. Sed mirari
non sufficio, gloriose antistes, quod mihi tantum onus imponis, cum tui nominis
tuæque nobilitatis fama multis in locis magna dignaque memoratu habetur: Quip-
pe qui literarum scientia viges, & præpollenti stylo, rhetoricoque ornatu dicitare, flo-
resque sanctorum contexere & compilare consueuisti. Præterea in conuentu tuo
Traiectensi tecum aliquot oratores & rhetores ac diuersis scientijs præditos, me
vtique literatiores, magnificos habetis & regitis magistros & doctores: qui ele-
gantiori sermone melius & ornatius componerent gesta ipsius, quam ego: qui in-
ueteratus dierum, cuius sensus iam heberati & debilitati, ac vires corporis atte-
nuata & ferè consumptæ sunt, vt potè qui sexagintaquinque annis pro modulo meo
indelinenter prædicationibus & conuersionibus paganorum insudauit: quinque an-
te pontificatum sanctorum Vuillebrordi & Suuiberi, & quadraginta tam sub san-
cto Vuillebrordo, quam sub sancto Suuiberto: & decem & sex sub egregio ponti-
fice & martyre sancto Bonifacio, prædecessore tuo, & quatuor iam sub te, qui me
A 3 Dau-

Obserua mi-
raculum, &
causæ San-
ctos con-
temnere.

Marcellin
& Leninus
Christi an-
nunciant
Transfela-
nis.

6

MARTIVS.

Dauentriam & ad paganam gentem Transfelanam cum dilecto confratre & patriota meo Leuino presbytero misisti, predicaturum ipsis sanctum & terribile nomen Domini. Et quia pridem, ut prelibavi, creberrima tua exhortatione & solerti monitione tuorum aliquorum confratrum persape requisitus, ut conscriberem, proculdubio non temerarie recusaui vel dimisi, sed pie distuli propter pusillanimitatem & imbecillitatem meam, ineptum me iudicans ea conscribere: tamen quia nuper tua pontificali autoritate & diffinitione siue conclusione concanonicorum dominorum meorum conuentus Traiectensis, a me specialiter eadem sanctissima gesta ipsius conscribi decreuisti, & mihi strictè precepisti, eo quod a inuentute mea in Anglia cum illo conuersatus fui, & cum ipso & sancto Vuillebrordo & ceteris confratribus meis ex Anglia in Germaniam nauali euectione deueni, & sancto Suuiberto ministraui, donec optimus confrater noster Vuilleicus, dignus sacerdos Dei, ipsi deuotè seruiuit, & cum illo ad Boruētarios proficiscens, fideliter cum eo verbum vite ipsis predicando euangelizauit, me manente & annunciente verbum salutis & vite gentibus & neophytis tue diocesis. Ideoque ne inobediens & temerarius censear, tuis volens parere mandatis & petitionibus, tuisque & confratrum tuorum, canonicorum conuentus Traiectensis precibus, & præcipue meritis sanctissimi confessoris & pontificis Suuiberti confusus, reiecto pudoris velamine, licet imperitia mea dehortabatur, suadebat tamen charitatis virtus imperiosa, dicente Paulo: Charitas vincit omnia. Spem ergo ad illum dirigens, qui dixit: Aperi os tuum, & ego adimplebo illud: os meum aperui, & attraxi spiritum, quo non solum, quæ de eodem sancto Suuiberto à veridicis audiui, sed & quibus interfui, & quæ oculis meis vidi, licet rudi & incultiori ac plebeio sermone compilando, pauca de multis, tamen vera, digna relatu, aptaque memoratu digessi de eo, ut plerique in conuentu Traiectensium inpresentiarum feliciter militantes, viderunt & audierunt. Quapropter peto, ut grammaticæ me excusatum cum tuis habeas, orans ne verborum nodositas, aut argumentosa loquacitas in presenti Legenda à disertio lectione requirantur: quia & nemo in templo Domini plantari prohibetur, & iniuste me sentio, descriptorum gesta tam magnifici Christi pontificis, regulis Donati subiaceret, aut Aristotelicis parere argumentis: quoniam & argumentum seculare perijt, ubi virgo Deum peperit, & sapientia huius mundi stultitia est apud Deum: qui utique errarent, si verba potius quam res perpenderent, & non magis virtutem rerum, & gratiam sancti spiritus spectare gauderent, quam verborum phaleras pompasque sermonum. Quoniam quidem regnum celorum non in eloquentia, sed in fide constare, & salutem seculo non ab oratoribus, sed à piscatoribus nunciatam fuisse, fidelium neminem ambigere aut ignorare credimus. Hæc igitur sunt, quæ de eo conscripsi, dulcissime pater & optime pontifex, & sanctitati tue transmissi, ut tua autoritate, si quidem iudicas dignum, rata & firma permaneant, atque ad quoscunque venerint, pontificali tuo decreto roborata valeant: Petens sincero corde & humiliter efflagitans, ut ea, quæ rudi stylo de eo digessi & conscripsi more euangelistarum, qui plano stylo euangelia Christi conscripserunt, sanctitas tua corrigere & urbaniori stylo cum tuis canonicis, dominis & magistris meis, perlucidare dignetur, si placet & utile sit, ne efficiar blasphemantium & detrahentium magnorum magistrorum derisio: sed ut Christus, qui est gemma pontificum & gloria sacerdotum, meritis sancti Suuiberti magnificetur & glorificetur, qui est benedictus in secula seculorum.

Psal. 80.

Deut. 16.

1. Cor. 1.

VITA

DE S. SVVIBERTO EPISCOPO.

VITA.

De nobilitate Parentum S. Suuiberti, ac præfatio sue natiuitatis.

Caput I.

TEMPORE, quo sanctissimus Martinus papa & martyr in Apostolica Romanorum sede præsidebat, & vniuersalem orthodoxæ fidei Ecclesiam feliciter gubernabat, ac Constantinus siue Constans, qui auo suo felici Heraclio Imperatori in Romanorum imperium successerat, imperaret, atque gloriosus & inclytus Osuinus rex, frater sancti Osualdi regis & martyris, sceptrum regni Angliæ diuina prouidentia auspiciabiliter gubernaret, scilicet Anno à natiuitate Domini sexcentesimo quadagesimo septimo, in Anglia in regno Nord Humborum, quod est ad Aquilonarem Humbri fluminis plagam, ubi gens habitabat cum rege suo, erat quidam princeps, Comes de Nortingham, Sigbertus nomine, ex spectabili stemmate natiuitate excellentissimus, miles strenuus armis & industrius, habens coniugem quandam deuotam & ingenuam sceminam, nomine Bertam, ex nobilissimis & splendidissimis Anglorum principibus propagatam: cuius mater Ostrida, cuius pater Edilredus, cuius pater Ostus, cuius pater Eugistus, à quo Britannia Anglia appellata est. Qui calibes coniuges, diuinis præcincti legibus, miræ virtutis fulsere insignijs, Deum timebant, & præcepta eius obseruabant, religiosis actibus, crebris precibus, eleemosynarum actibus, siue charitatis & misericordiæ operibus quotidie intenti insistebant. Berta verò, pia & nobilis Comitissa, videns multorum principum & militum filios in episcopos & abbates exaltatos, qui Anglicanum populum Domini noniter conuersum in fide confirmabant, sine cessatione dies assiduebat orationibus & eleemosynis, petens à Deo talem sibi filium dari, qui iugiter in templo sibi seruiret. Dominus autem, qui velox est exauditor humilium, tali eam dignatus est gratia consolari. Nocte enim quadam, dum in strato suo cum Comite marito suo repausaret & dormiret, vidit in somnis in firmamento celi vnam stellam miræ magnitudinis, inter ceteras stellas inestimabili claritate celestis gloriæ fulgurantem. Cuius radius clarior & fulgentior erat sole, ex cuius orientali parte duo lucidissimi longi radij fulgurantes procedebant. Quorum vnus versus Germaniam, alter versus Galliam se extendebant. Cumque diu super his miraretur, tandem splendor nimius eiusdem stellæ & odorificæ suauitatis fragrantia totam suam perlustrauit cameram: ac stella illa splendidissima ex firmamento cadens, cecidit super stratum eius, in quo quiescendo recubabar, circumdans eam. Attonita verò ipsa & nimium turbata ac territa, subito præ timore casus illius stellæ excitata, impetuosè clamare cepit. Sigbertus autem de tam insolita excitatione & grandi turbatione eius expergefactus, deprehendit eam valde pauidam & trementem, & admirans aromatis raritatem & splendoris claritatem, turbatus fuit. Ipsique Comiti suo pia matrona post diuinam consolationem causam suæ turbationis sciscitanti, visionem præfatam cum magnis singultibus retulit & enucleauit. Ipse verò in se reuersus, rem tacitus considerans, ipsam benignè consolans in Domino, precibus vigiles permanserunt vsque mane. Statimque aurora radiante, venire ad se petierunt sanctum Aidanum Lindisfarnensem siue Augustaldensem episcopum, si bique tanti negocij visionem diligenter exponunt. Qui sancti spiritus gratia inspiratus, respondit: Hæc visio diuinitus manifestata, non solum exultationis regni nostri materia est, verum etiam multarum nationum gentibus gaudium erit: quoniam puer, Deo donante, nascetur vobis, qui lucerna patriæ & summus pontifex ac constantissimus propagator fidei Christi, populis Dei est futurus in viam salutis æternæ. Quod illi audientes, diutissime Christo retulerunt laudes: & deinceps castè viuentes, precibus & ieiunijs ac operibus misericordiæ præstantius institerunt. Adueniente autem veneranda hora, qua benedictus puer à clarissima genitrice nasceretur, subito totam illam regalem cameram, in qua felix Berta pareret, fulgor nimius repleuit, stupentibus & mirantibus cunctis: mansitque irreuerberatis radijs protensus, donec peperit filium suum. Quo nato, paulatim claritas recessit. Matronæ verò illic cum obstericibus congregata, glorificantes Deum, ubique promulgauerunt magnalia claritatis & visionis Bertæ

1. Martij.
Hic Pontifex in exilio mortuus est.

Sigberti
Comitis &
Bertæ pietas.

Visio Bertæ.

Interpretatio visionis.

Nascente
Suuiberto,
cernitur
lumen
mirabile.

MARTIVS:

piæ Comitissæ. nato verò puero, Suuibertus à parentibus appellatur, nomine autem sui
Comitis de Noirtingram.

Vt scholas visitauerit. Cap.2.

ITaque sanctus Suuibertus puer, aqua & spiritu sancto purificatus, ab incunabulis
Deo mancipatus, sanctisq; pollens exordijs, sanctioribus verò postmodum insi-
stens studijs, sanctissimo sine cursu vitæ consummauit. Namque per momenta
ætatum & incrementa temporum, Dei, quam suscepit, gratiam pijs augmentauit
actibus, atque animum suum perfecte à iuuenilibus cohibens illecebris, omnia, quæ
virtutis habentur, peregit: vitiorum seu voluptatis deceptum cavit, ec-
clesiam & diuina mysteria haud segniter frequentabat, & quæcunque ex prædicationi-
bus audierat, memoria firmiter commendabat: pauperes insuper in castro de Noir-
tingram, audissimè ducens, excipiebat & pauit: frequentans scholas, ex quo erat sa-
gax ingenio, omnia, quæ à magistris audierat, animo retinuit. Proceres verò & milites
sui castri, ut cuncta illius verba & opera virtutem fidei redolere viderunt, admirantes,
quasi spiritu prophetico adinuicem persæpe dicebant: Si puero isti Dominus conce-
deret vitam, sanctus erit. Erat enim puer summæ mansuetudinis & pietatis, vitiorum sa-
gax & contemptor.

Vt monasterium petierit. Cap.3.

ET quia quotidie de virtute in virtutem proficiebat, diuini amoris igne succen-
sus, ac sancti spiritus gratia à iuuentute illustratus, cum attigisset decimumquinti-
um ætatis suæ annum, monasticam seculari vitam prætulit, in qua liberius cæ-
lestibus vacaret studijs, & in bonis religionis se operibus abundantius exerce-
ret. Audierat enim, quod in prouincia Lindissæ esset monasterium Beardenense, cui
præfuit Abbas Higbaldus, vir mansuetissimus & sanctissimus: in quo multi sancti patres
ex Hybernia, Scotia & Anglia, regulari institutione insignes, pietatis & charitatis ope-
ra diligenter obseruantes, die noctuque indefinenter in magna poenitentia Deo serui-
rent. Proposuit itaque animo, spretis paternis diuitijs & delicijs, illuc, Deo opitulante,
etiam intrare, & habitum religionis assumere. Quod ubi parentibus suis flexis genibus
humiliter enarrauit, habita aliqua deliberatione, memores antedictæ visionis, libenter
eius votis ac desiderijs cælestibus annuerunt, cumque insistere cœptis salutaribus cum
multis lachrymis iubent. Igitur vale dicto & osculatis parentibus, sanctus Suuibertus
perspicax iuuenis perrexit, vno tantummodo puero comite, ad præfatum monasteri-
um cum literis commendaticijs, sibi ab illustri Comite patre suo traditis: ibique gra-
tiosè receptus, monachorum famulatu se tradens, diligenter ea, quæ monastica castita-
tis ac pietatis erant, & discere curabat & agere: in quo scientiam sacrarum scripture
rum & bonorum operum sumens exempla, tonsuræ Ecclesiasticæ coronam deuotè
suscepit. Qua suscepta, ætatem moribus & virtutibus transiens, ita se modestè & circumspectè
in omnibus gessit, ut à maioribus quasi vnus ex ipsis amaretur & veneretur.
Nam cum ipse cunctos charitate perfecta diligeret, diligebatur à cunctis: quia totum
se in Dei seruitutem transfudit: cumque in eodem monasterio per nouem annos in
magna continentia & abstinentia castigatione vixisset, gratia compunctionis semper
ad cælestia suspensus, non modicam curam sacris lectionibus simul & monasticis disci-
plinis sedulus impendens, insistens ieiunijs, orationibus & indefessis vigilijs, presbyteri-
lis ordinis dignitatem adeptus, eundem gradum condignis consecrans actibus, acce-
prabile sacrificium obtulit Deo. Et licet esset carne nobilis, multo tamen animo & vir-
tutibus nobiliorem se exhibuit. Erat enim eximia pietatis & religionis, ornatus decor
omnium virtutum, orationum deuotioni solertissimè intentus. Ipse tempore matu-
ræ laudis sæpius ad diem usque in orationibus deuotissimè persistebat, dirigens animum
ad cælestia semper amanda & petenda: & hoc alios docendo, magnam de se ceteris
fratribus ædificationem dabat, ita quod vbiq; fama & gloria virtutis eius in laudem
Dei prædicabatur.

Vt renouatus à monasterio per sanctum Egbertum archiepiscopum, factus
sit canonicus Eboracensis. Cap.4.

IGitur postquam in eodem monasterio decem & sex annis strenuè Christo mili-
tasset, ac inter fratres quasi resurgens Lucifer inter astra, ut dictum est, processisset,
facta est fama nominis eius, diuina prouidente pietate, per vniuersum regnum
Nord

DE S. SVVIBERTO EPISCOPO.

9

Nord Humbrorum intantum celebris, ut non solum regis & suorum primarum super
& mirari faceret aures, verum etiam cunctorum prælatorum, ita ut veluti vir apostoli-
cus prædicaretur à cunctis. Gaudebat rex de tam nobilis viri virtutibus. Gaudebat & in-
clutus Sigebertus Comes pater eius cum felice Berta matre eius, Deo immensas refe-
rentes gratias de tam celebri filio, perpendentes præfatum visionis & interpretationis
eius sensum adimpleri. Sed præcipue sanctus Egbertus, Archiepiscopus Eboracensis ec-
clesiæ, audiens digna præconia ipsius, & ipsum multis fulgere virtutibus, nimio repletus
gaudio, ipsum accersitum cum honore sibi præsentari iussit, & in ecclesiâ metropolita-
na sanctissimi principis Apostolorum Petri in Eboraco ipsum canonicum ordinans, il-
lic secum manere & Christo seruire præcepit. In quo conuentu tam stricte per bienni-
um ieiunijs, orationibus, vigilijs & monasticis disciplinis se mancipauit, ut magis angeli-
cam, quam terrenam videretur ducere vitam. Et cum esset sic forma & exemplar omni-
bus fratribus, perfecte & regulariter viuentibus, electus fuit in Abbatem monasterij, di-
cti Dacore: quod monasterium cognomen accepit ab amne Dacore, super cuius ri-
pam constructum hætenus patet. Eodem tempore tanta erat deuotio hominum An-
gligenarum, postquam tota insula fidei sacramentis erat imbuta, ut non solum nobiles,
ignobiles, clerici, laici, verum etiam reges & filij regum de gente Anglorum, spretis re-
gnis & delicijs mundi, eligerent ex maxima deuotione ad tēpus peregrinari pro Chri-
sto in terris: Quidam ad docendum indoctos, ut Columbanus sanctus Abbas, qui cum
duodecim clericis Galliam perlustrauit, & in fide confirmauit: Quidam ad visitandum
loca sanctorum, ut potè Coaduuala, præpotens rex Angliæ, & Offa rex Cantuariorum:
qui anno ab incarnatione Domini sexcentesimo octuagesimonono Romam profici-
scētes, relictis regnis temporalibus, ut cælestis regni introitum & æterna gaudia adipi-
sci possent, à sancto Papa Sergio in monachos atroniti, regi regum deuotè militauerunt:
Quidam ad conuertendum incredulos, vel in solitudine anachoreticam vitam ducen-
tes, ut sanctus Iudocus, sanctus Vinocus, filij regis Angliæ, & plures alij. Et hi omnes, ut
familiaris à Deo & sanctis eius recipi mererentur in cælis. Sed sanctus Suuibertus, ele-
ctus in Abbatem, occultiori consilio spiritus sancti edoctus, non propria salute conten-
tus, honori renunciens, magis elegit in exteris partibus amore Christi peregrinari, &
populos incredulos, sedētes in tenebris, dispensante diuina gratia, ad lumen fidei con-
uertere, quam paucis præesse Christicolis. Rexit tamen idem monasterium vice Abba-
tis ex mandato sancti Egberti Archiepiscopi vnum circiter annum.

Vt SS. Vuilfridus episcopus & Vuigbertus presbyter, primi per Frisiam & inferiorem
Saxoniam Christum prædicauerint. Cap.5.

ITaque anno ab incarnatione Dominica sexcentesimo octogesimo septimo, cum
sanctus Vuilfridus episcopus Lindisarnensis sine Augustaldensis, deinde Mercio-
rum, nouissimè Eboracensis archiepiscopus, Romam iturus, nauem ascendisset,
stante Fauonio, pulsus est ad Frisiam: & honorificè susceptus à barbaris, simul à re-
ge Aldgillo, prædicare eis per hyemem Christum: & aliquos verbo veritatis instru-
ens, à peccatorum suorum sordibus fonte salutari abluit. Et sic ipse sanctus Vuilfridus
primus opus Euangelicum cœpit illic exercere, quod egregij viri & pontifices sancti
Vuillebrordus & Suuibertus postmodum cum suis socijs cum deuotione magna com-
pleuerunt. Cumque rumore probato Frisiam & Saxoniam idolorum cultibus sordè-
scere & longa infidelitatis cecitate irretitos teneri, ad aures sancti Egberti peruenisset,
valde doluit, statuensque salubri deliberatione cum plerisque sacerdotibus illuc ten-
dere, ut eos ad agnitionem fidei prædicando perduceret, diuino oraculo retentus, mi-
serit ad eos vnum de canonicis suis Vuigbertum nomine, cum duobus pueris & clericis,
eo quod ipse esset contemptu mundi, & doctrinæ scientia insignis. Qui ascendens na-
uim, & in Frisiam perueniens, duobus continujs annis genti illic ac regi Radbodo ver-
bum salutis prædicabat. Sed obstante diabolica fraudis astutia, cum barbarici moris ri-
gido populo plerumque disputans & prædicans, parum profecit: infectoque negotio,
Angliam versus tristis transfretauit. de cuius infructuoso reditu sanctus Egbertus, mul-
tarum lachrymarum imbre perfusus, multum ingemuit.

Vt SS. Vuillebrordus & Suuibertus, cum alijs decem presbyteris ad Germaniam
missi, prædicauerint fidem Christi. Cap.6.

ATta-

Duodecim
monachi
mixturi ex
Anglia ad
conuer-
tendos Germa-
nos.

Aldeuinus
10. Coloni-
ens. Episco-
pus.
Act. 4.

ATamen magnificus præsul sanctus Egbertus, sitiens & affectans salutē omni-um hominum, & præcipuē paganorum Frisonum & Saxonum, eō quod Angli ab eis & ex eis propagati sunt, non desistens à bonæ voluntatis inchoato proposito, tentauit adhuc in opus verbi Dei mittere illuc sanctos & industrios & ad prædicandum verbum vitæ strenuos & idoneos viros, ut potè actione & eruditione præclaros. Elegit ergo & congregauit instar duodecim Apostolorum, duodecim Apostolicos viros, in fide constantes ex diuersis monasterijs ad prædicandum Germanis catholicam fidem. Fuerunt autem hi missi, Vuillebrordus, Suuibertus, Acca, Vuigbertus, Vuilibaldus, Vuinibaldus, Leuinus, duo Euualdi, Vuerenfridus, & ego minimus omnium Marcellinus, qui hanc historiā, sicut & sancti Vuillebrordi conscripsi. Omnes præfati, presbyteri & sacerdotes fuerunt, ac sanctissimus Adelbertus Leuita, filius regis Deirorum, qui pro Christo dimittens regale patrimonium, cum prædictis sanctis presbyteris electus à sancto Egberto, amore Christi peregrinum nō recusauit exilium. Et quoniam hi sancti doctores, ppagati fuerunt in Anglia de stirpe Frisonica & Saxonica, idē conuenienter prædicare potuerunt Euangelium Christi in lingua Germanica. Quorum aliqui postmodum palma martyrij coronati fuerunt. Alij prædicationibus continuīs inter barbaros vsque ad obitum institerunt: Alij vacantibus episcopis subrogati fuerunt, ut infra patebit. Igitur præparatis omnibus, quæ tantis viris necessaria videbantur, mox præfati duodecim egregij Domini gregis arietes, salutatis amicis & parentibus, accepta benedictione tam exinij archiepiscopi, superna comitante clementia, prospero vento celeriter in Vuiltenburg siue Traiectum aduehuntur, anno scilicet ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimo, pontificante Romæ Apostolico viro sancto Sergio Papa, anno suo tertio, imperante pijsimo Imperatore Iustiniano, ac regnante in Anglia glorioso Alfrido, rege Nord Humbrorum, qui catholicas Ecclesiæ regulas sequi semper & amare desiderabat: Episcopante in ecclesia Colonienſi Aldeuino decimo episcopo eiusdem ecclesiæ. Qui postquam illō aduenissent, ordinauerunt & instituerunt inter se eandem cōuersionem, quæ in initio nascentis Ecclesiæ fuit Apostolis & discipulis Christi: in quibus nullus eorum ex his, quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia. Intrantes ergo Traiectum & ceteriorum Frisiam, ubique constanter Christum euangelizabant. Sed parū primò profecerunt, eō quod Frisones essent homines indomabiles, duræ cernicis & barbaræ mentis, magis idolis quàm Christo seruire gaudentes. Et non solum arroganter aspernabantur eos & legem Christi, sed atroci morte ipsos opprimere, nisi desisterent, minabantur. Quod attendentes sancti sacerdotes, ipsis charitatiuè condolentes, deuoto corde præcabantur Deum, quatenus gentibus illis, ad quas missi erant, tantam gratiam conferre dignaretur, illuminando corda eorum, ut abominatis idolis eorumque cultu, sprete phanorum fatuitatibus & auguriorum fallaciosis blandimentis, crederent in eum: nē tam formosas personas insatiabilis Tartarus voraci fauce absorberet, & in perditionem secum traheret.

De martyrio sancti Vuigberti & constructione sanctæ Traiectensis ecclesiæ. Cap. 7.

Difficiliter
Frisij pos-
sunt duci ad
Christum.

S. Vuigberti
cædes.

MOrabatur autem perfidus Radbodus rex Frisii illo tempore expulsus à Traiecto per illustrem & Christianissimum principem Pipinum de Herstallo, Maiorem domus Franciæ, apud insulam Fostelandiæ, quæ à quodam deo suo, dicto Foste, tunc Fostelandia appellabatur, quæ valde solennis erat, propter supersticiosam sectam idolatriæ. In qua insula sacerdotes Dei, suggestione sancti Vuigberti conuenientes, prophana statim delubra Iouis & Fostæ destruxerunt, & constanter prædicando, tres solummodò homines, satanæ pompis abrenunciantes, orthodoxæ iunxerunt fidei. Radbodus verò rex, strenuissimus idolatra, odio habens Christianos, audiens idola sua destructa à Christianis, iratus valde, atque iniuriam deorum suorum vlcisci disponens, S. Vuigbertum, quem dudum nouerat Christianum, vnum ex confocijs sanctorum, diro tormento ingulari iussit: qui continua prece Deum exorare solebat pro consequenda palma martyrij: ceterosque eliminauit ab insula prædicta. Sacerdotes verò perpendentes, quoniā Radbodus rex nequaquā ab idolorum cultura desisteret, & quod in lucrandis animabus parū proficerent propter tyrānidem regis, diuerterunt ad præfatum principem Pipinum: à quo gratanter sunt suscepti. Et quia nuper ceteriorem Frisiam, expulso Radbodo rege, ceperat, illō eos denuò ad prædicandum missi præ-

præcipiens pagani sibi subditiſ authoritate regia, nē quis prædicantibus quicquam molestiæ inferret. Vnde factum est, opitulante diuina gratia, ut multos quotidie in breui, prædicatione sua ab idolatria ad fidem conuerterent Christi. Atque conuenientes ad castrum Traiectense, quod pridem Vuiltenburg dicebatur, quod in potestate Orientalium Francorum eō tempore fuit & permansit, ubi dudum imperante Heraclio Cæsare, inclytus Dagobertus, sanctus rex Franciæ, construxerat ecclesiam in honore sancti Thomæ Apostoli: quam non multò post præduræ cervicis Frisones solorens destruxerunt: In quo loco prope ruinam illius prioris & ecclesiæ sancti Thomæ, anno à natiuitate Domini sexcentesimo nonagesimo quinto, superædificauerunt in honore sanctæ Crucis oratorium: In quo renatiui fontis consecrârunt baptisterium: ut Christi fideles, ob defensionem castellani Traiectensis, securum illic haberent accessum ad suscipiendum sacri baptismatis sacramentum.

Ut S. Suuibertus missus in carcerem, ab angelo fuerit liberatus. Cap. 8.

DEinde præfati sacerdotes, attendentes messē quidem multā, operarios verò paucos, ierunt more Apostolorum & discipulorum Christi, bini & bini, trini & trini: adiunctis sibi aliquot neophytis, in diuersis Germaniæ prouincijs fidem Christi gentibus denunciaturi. Inter quos S. Suuibertus, gloriosus sacerdos Christi, diuini amoris igne feruidus, venit eodem tempore cum Vuerenfrido & mecum, in grandem vicum, dictum Duerstat: qui vicus refertus fuit caremonijs, ornatusque diuersis idolorum templis, duobus distans miliaribus à Traiecto ad Orientem. Vbi dum prædicaret Christum verum Deum, qui vitam æternam in se credentibus daret, admonens, ut simulacrorum vanos & inanes contemnerent cultus, eō quod idola, quæ pro dijs colebant, repleta essent demonijs, & nihil salutis habere, nec suis cultoribus auxilium conferre posse affirmaret: statim à paganis & idolorum sacerdotibus capitur, & grauius verberatur, clamantibus & dicentibus: Blasphemator iste nostram crucifixum solum Deum verum audacter prædicat, & nisi occidatur aut effugetur, cultus deorum nostrorum euacuabitur, & paternæ traditiones exterminabuntur. His dictis, clamore omnium teneretur, & in carcerem mittitur, ut altera die occultè trucidaretur. Non enim palam audebant ipsum occidere, quoniam vicus erat sub ditione Christianorum Francorum. Nos verò, Vuerenfridus & ego Marcellinus, dolentes & flentes sequebamur eum vsque ad carcerem. Quod cernens sanctus Suuibertus, lato ore consolando, hortabatur nos constanter stare pro fide Christi, nec mortem timere pati pro Christo. Eadem verò nocte circa gallicantum S. Suuiberto orante, nobis aurem dolentibus, ecce venit angelus Domini cum magna claritate in carcerem, dicens ei: Noli timere serue Dei: quia Dominus tecum est. & videntibus & stupentibus custodibus carceris, liberauit ipsum, præcipiens, ut constanter Christum paganiſ ubique euangelizaret. Quo facto, angelus Domini athera petijt. Ipse verò ad nos veniens, gaudenter flectens genua, & nos secum, gratias deuotissimè Deo retulit de angelica visitatione & consolatione. Pagani verò, & præcipuē sacerdotes idolorum, altera die audientes liberationem illius, vacillare ceperunt de impotentia idolorum, laudantes virtutem Christi. Ipse verò altera die constantissimè prædicans, multos in stuporem vertit, & ad Christum cōuertit, & nemo iniecit manus in eum. Quo ministerio peracto, cum Traiectum nobiscum peruenisset, omnia per angelum patrata secum in Duerstat, confratribus enarrant. Qui vnanimi voce, flentes præ gaudio, benedixerunt Deum.

Ut vicum Hagenstein ad Christum conuerterit S. Suuibertus. Cap. 9.

SEcessit deinde in diuersos vicos & villas per Frisiam & Hollandiam ac Teisterbandiam, cunctis palam constanter Christum euangelizans. Et quantum multa contraria inter ipsos gentiles in diuersis locis perpeſsus fuisset, & æquanimiter tolerasset, tamen diuino semper sanctus auxilio, salutifera sua exhortatione populum multum ad agnitionem fidei Christi perduxit. Eodem anno demum peruenit nobiscum, scilicet cum Vuerenfrido & me Marcellino, in Orientalem partem principatus Hollandiæ, in qua erat villa, distans à Traiecto ad Austrū per vnum milliare, dicta Hagenstein. Vbi cum insigni die quodam solennitatis gentilium venisset, in quo multitudo copiosa gentilium deorum suorum caremonias colens, funesta sacrificia thurificando idolis immolarent, accessit in medio illorum, clamans & dicens: O viri sapientissimi, accedite & audite. nuncius enim sum Dei excelsi. dii enim isti, quos colitis, idola sunt,

Traiectum
olim Vuil-
tenburg.

* ecclesiæ

Luc. 10.

S. Suuibertus
verberatur.

Per angelū
educitur ē
custodia.

Multos con-
uerſit ad
Christum.

* fultus, le-
gendum pu-
to.

Concionan-
tur in Ha-
genstein.

la sunt, demonibus immundis repleta, qui vos decipiunt. non sunt dii, sed opera manibus hominum compacta, & diabolica arte inuenta. Recedite ergo, charissimi, à cultura eorum, credentes in Iesum Christum, qui verus est Deus, natus propter nos & nostram salutem ex purissima virgine Maria, ut humanum genus lapsum restauraret: qui licet corpore, propter peccata protoplasti Adæ, incarnatus & crucifixus fuit, tamen tertia die in eodem corpore resurrexit, & discipulis suis cernentibus, ascendens in cælum, sedet ad dexteram patris omnipotentis, Inde venturus iudicare viuos & mortuos. Et qui hic credant in eum, renunciantes nefarijs idolis, æternaliter gaudebunt in regno cælorum: qui verò idolis seruiunt, perpetuo cruciabuntur cum diabolis. Credite ergo in eum, agentes poenitentiam de ignorantia vestra, & baptizemini in nomine eius, ut saluemini. Misericors enim est: ne simul cum dijs pereatis, incidentes in ignem æternum. Cumque sic Christum constanter predicaret, affirmans & concludens, quanta signa miraculorum sequerentur credentes in eum, festinanter volentes hoc experiri gentiles, illuc cum magno coetu conglomeratione, obtulerunt & adduxerunt ei quendam adolescentem, Giselbertum nomine, ab utero materno cæcum natum, clamantes & dicentes, ut fidem illius Dei crucifixi, ab ipso tam constanter prolatam, veridicis confirmaret adibus, illuminando illum cæcum in nomine eius, ut crederent in ipsum: sin autem, ipsum tanquam inimicum deorum & destructorem paternarum traditionum, repente cum suis trucidarent. Mox sanctus Suuibertus, iusta necessitate cõpulsus, flectit genua sua ad Dominum, exhortans nos ut similiter faceremus, deprecans & dicens: Exaudi preces nostras, Domine Iesu Christe, & da isti cæco visum ad gloriam benedicti nominis tui, ut sic per istius corporalem illuminationem in istorum cordibus gentilium spiritualis lucis gratia accendatur: Et confundantur omnes, qui adorant sculprilia, & gloriantur in simulacris suis: scientes quia tu es solus Deus, & non est alius præter te. Neque verò fides sua sefellit eum. Nam surgens ab oratione, fiduciam magnam habens in Christum, signum sanctæ Crucis faciens super oculos cæci, constanter sonora voce dixit: In nomine Domini nostri Iesu Christi veri Dei, quem prædico, præcipio tibi, ut videas & constiteris creatorem tuum: quo dicto, protinus, cooperante diuina clementia, adulescens aperiens oculos suos, clarè vidit, & optato gaudent lumine, Deo gratias agens, laetos cunctos effecit & stupidos: pronolutusque pedibus sancti Suuiberti, clamauit, dicens: Non est alius verus Deus, quam Iesus Christus, creator cæli & terræ, quem iste seruus eius ob salutem nostram prædicat. Perculsi admiratione & obstupescati gentiles, hæc noua videntes & audientes, tumultuare contra sanctum Suuibertum desierunt, & compuncti cum flamine idolorum eiusdem villæ, veniam protinus ignorantie sue precabantur. Quos sanctus Suuibertus, coram Deo & hominibus magnificus sacerdos, persuasionibus scripturarum in fide cõfirmavit. Et factum est gaudium magnum in eadem villa & eadem die, & magnificatum est nomen Domini nostri Iesu Christi ab universis. Multos insuper ex eis credentes in Christum, purgavit à perniciosissima superstitione idolatriæ fonte baptismatis. Altera verò die, conuocato omni populo cum ceco illuminato in phano idolorum, prædicauit eis piè Christum & fidem catholicam. Igitur tantum verò Christus aperuit corda eorum, ut omnes ferè credentes in Deum voluntariè, eliminata spurcicia idolorum, redegerint phanum deorum in ecclesiã Dei, quam postea idem sanctus Suuibertus, me præsentem, ordinatus Episcopus consecravit in honorem Dei & gloriose virginis Mariæ. Cuius miraculi fama cum percrebuisset veridica per vicinatem, multi pagani cæcum illuminatum cognoscentes, sequebantur ipsum prædicantem: & audientes verbum Dei ex ore eius, crediderunt nonnulli, & baptizabantur ab eo.

SS. Suuibertus & Vuillebrordus Episcopi consecrantur. Cap. 10.

DEnique crescente quotidie numero fidelium, prædicantibus cum magna deuotione præfatis prædicatoribus, cum credentibus gratiam baptismi, qui cumque ex eis erant sacerdotali gradu prædici, ministrarent, nec ecclesias consecratas haberent, ad quas populum conuersum conuocare & diuina celebrare & complere possent: communi decreto omnium confratrum & neophytorum, duos ex eis in episcopos consecrandos elegerunt, qui populo Frisonico præfessent verbo prædicationis, & ecclesias dedicarent, & ordines sacros celebrarent, utpotè sanctum Vuillebrordum, inter omnes meritò præfulgentem, virum humilem, & totius honestatis exemplis refertum: & sanctum Suuibertum, virum corde mansuetum, scripturis sacris & Ecclesiasticis disciplinis apprime instructum. Sanctus verò Suuibertus ad Britanniam Angliam

Psal. 96.

Signo Crucis curat cæcū natum.

Multi accedunt ad fidem.

SS. Vuillebrordi & Suuiberti præstantia.

Angliam petrexit cum Acca & duobus Euualdis, cæterisque nonnullis neophytis, & ego Marcellinus cum eis. Venimus autem in conuentum Eboracensem in vigilia sancti Laurentij preciosi martyris: à quo, & præcipue à parentibus & amicis, gratiosè recepti fuimus. Tandem tendentibus duobus Euualdis confratribus nostris de licentia sancti Suuiberti versus Hyberniam, promissione facta, ut nos sequerentur ad Germaniam, quanto citius possent, migravit sanctus Suuibertus nobiscum ad sanctum Vuilfridum, tunc Episcopum Merciorum, sancto Egberto Archiepiscopo Eboracensi depresso graui infirmitatis incommodo: exposuitque ei causam, quatenus ex petitione fratrum in Frisia ab eo episcopus consecraretur. Sanctus verò Vuilfridus gloriosus episcopus, ubi prosperatum ei opus euangelij inter Frisones comperit, magno gaudio exultauit in Domino, eò quod scintillam orthodoxæ fidei succenderat in mentibus multorum: & numerus credentium quotidie, sprete abominandis idolis, augmentaretur: atque ipsum cum magna lætitia & solennitate consecrauit episcopum in festo sancti Bartholomæi Apostoli, anno scilicet ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimo quinto, vocatis ad se in ministerium ordinationis alijs duobus episcopis. Quo consecrato, dum remitteret ipsum, confortans & exhortans dixit sanctus Vuilfridus: Dilecte frater, nullus te labor aut maledicorum hominum linguæ & manus barbarorum deterreant, & noli timere eos, qui corpus occidunt, animam autem occidere non possunt: sed omni instantia omni que feruore quæ inchoasti, Deo auctore, constanter perage. scis enim, quod magnum laborem maior æternæ retributionis gloria sequetur. Et osculans, remisit ipsum cum socijs in ministerium Dei, retento secum Acca, dilecto presbytero & consocio nostro, quem in episcopum Augustaldensis siue Lindisfarne ecclesiæ consecrauit. Sanctus verò Vuillebrordus eodem anno Pipinum principem adiit, & cum illo longo tempore permanens, detentus ab eo, tandem anno sequenti ab illo Romam mittitur ad sanctum Sergium Papam, ut ibidem ab ipso episcopus consecraretur genti Frisonum. Quod ita, ut petierat, est completum, ab incarnatione Domini anno sexcentesimo nonagesimo sexto, anno primo Leonis Imperatoris Romanorum. Sed sanctus Suuibertus ordinatus fuit anno quarto Iustiniani pijsissimi Imperatoris. Ordinatus autem fuit sanctus Vuillebrordus in ecclesia sanctæ Cæcilie virginis & martyris archiepiscopus Frisonum, in die natalis eiusdem virginis, scilicet Cæcilie.

Ut sanctus Suuibertus Episcopus comitatum Teisterbandie conuerterit. Cap. 11.

Igitur sanctissimus Suuibertus, euangelicus præsul, pontificali fultus autoritate & honore, ac corroboratus confirmatione sancti Vuilfridi, salutatis parentibus & amicis, cum Christi famulis qui cum eo erant, redijt in opus euangelij & verbi Dei, peruenitque Vultenburg siue Traiectum, per annum & multo amplius, antequam sanctus Vuillebrordus Roma rediret Traiectum: ibique à fratribus & neophytis honorificè multo cum gaudio susceptus, gradum episcopatus condignis ornas virtutibus, vixit deinceps in maiori humilitatis, mansuetudinis, simplicitatis & iustitiæ perfectione, cœptumque euangelicum opus constanter explens, oppida, rura, casus, vicus, castella, propter euangelizandum, non equitando, sed Apostolorum more, pedibus incedendo peragrans, etiam longè lateque Frisiam, Hollandiam, & præcipue comitatum Teisterbandie peruagatus, multum populum ad Christum doctrinis & prædicationibus reduxit, ubique solerter idolatriam extirpauit, ita quod multitudo paganorum, maximè iam prophanam sectam refutantes, catholicæ fidei documentis salutaribus adhaerunt. Conuertebat verò sua dulcissima prædicatione ferè totum comitatum Teisterbandie, in quo construebantur ecclesiæ multis in locis, aut templa idolorum consecrabantur in ecclesias Dei & sanctorum, utpotè ecclesiam sancti Vincentij martyris in Zandunick prope Tielam: in Arkel, in honorem sancte Dei genitricis virginis Mariæ: in Hoernaer, in honorem sancti Dionysij Arcopagite, in Schoenreunord, in Aethueden, in Aelborch, in Vuoudrighen, in Giesen, in Rijsuwich, in Almkerk, in Massen, in Erkum, in Aueset, & in pluribus alijs locis, quas cum magna deuotione ipse consecrauit. Erat enim affabilis & benignus omnibus, qui ad ipsum consolationis & ædificationis gratia conueniebant: Atque conuersam plebem per ipsum, orationibus protegebat assiduus, & admonitionibus saluberrimis ad cælestia vocabat.

Ut sanctus Suuibertus quendam submersum à morte excitauerit, & ferè vicum Duerstat ad fidem conuerterit. Cap. 12.

S. Suuibertus consecratur Episcopus.

Acca fit episcopus Lindisfarne.

Hunc alij Leonium vocant.

Per multos Christo lucratur S. Suuibertus.

B

Cum

Celebris se
S. Suuiberti
fama dif-
fundit.

Submergi-
tur Splinter
us adole-
scens.

Mars fru-
stra inuoca-
tur.

Detrectat
S. Suuibert-
us excita-
tionem de-
functi.

CVM verò mirificauit Dominus sanctum Suuibertum prodigijs & prædicationibus, & fauor virtutum ipsius celebri rumore Frisiam, Hollandiam & vicinas regiones illustrauit, vt non solum idolatra & pagani, sed & sacerdotes idolorum mirarentur & stuperent in virtutibus & actibus eius, voluit omnipotens Deus deorum amplius in mirabilibus suis ipsum ante conspectum gentium glorificare. Diuina nanque providente clementia, dum sanctus Suuibertus anno ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimo sexto, octauo Kalendas Octobris dedicaret ecclesiam in Malsen, in comitatu Teisterbandiæ super amnem, Linghen dictum, contigit vt eodem die quidam generosus adolescens, dictus Splinterus de Andengyn, filius primicerij de grandi vico Duerstat, volens curiosè experiri mysterium fidei Christi, & præcipue actus sancti Suuiberti, de quo mira audierat, licet ipse incredulus & fidei ignarus esset, scapham cum tribus clientibus manè hora ferè septima intraret, volens videre dedicationem ecclesiæ in Malsen, eò quod villa Malsen distet à Duerstat ad Austrum paulo milliari. Cumque in medio fluminis Rheni siue Leccæ esset, & lasciuè ioculando & nauigando sederet super litus nauiculæ, incumbens super mucronem suum, lapsu pedum suorum ex lubricitate nauiculæ retrorsum cadens, cecidit in aquam: quem ita-
rim vorax vnda absorbit, & in profundum quasi lapis descendit, & submersus fuit. Quod cernentes socij & serui, in eadem nauicula positi, ipsum iuuare & ei subuenire non valentes, dolore maximo consternati, vtraque litora clamoribus & fletibus repleuerunt. De cuius casu & submersione non solum parentes & cognati dolebant, sed & luctus erat omnibus, & mœrore incredibili confundeantur vniuersi. Serui verò cito cursu fugerunt præ timore parentum & amicorum. Tandem eadē die, hora ferè duodecima, à piscatoribus in sagena cum multo dolore inuentus, lamentabiliter portatus fuit in domum parentum, & licet inflexibilis esset artubus & membris, tamen consilio flaminum idolorum, calido impositus lecto, defertur ad phanum siue templum Martis. Audierant enim, quod Christiani aliquot submersos siue subito defunctos in ecclesias ipsorum portantes, vitæ pristinae sacrificijs & precibus episcoporum rebus-
tissent. Guntherus verò egregius miles & dominus de Andengyn, pater Splinteri submersi, properans cum familia & amicis ad templum Martis, libauit funestum sacrificium, mactando diuersa animalia magno deo Marti, vt pietate diuinæ potentia suus vnicus filius suus reuiuiscens suscitaretur. Cumque lugubriter mœsto & tribulato corde vsque in horam ferè secundam precibus & sacrificijs incubuissent, & nihil saluti inuenissent, desperauit de vita ipsius, eò quod nunquam audisset præcis temporibus deos ipsorum talia peregrisse. Erant autem eodem die multi Christiani in ea ciuitate qui vt viderent finem, sequebantur funus vsque in atrium phani Martis. Qui videntes inenarrabilem dolorem Guntheri & aliorum amicorum, gaudentes de impotentia deorum, vocauerunt Guntherum seorsum, vt Christus ibi magnificaretur, suadentes & consulentes ei, vt celeriter pro sancto Suuiberto Christianorum episcopo, exstente in Malsen, ad quem filius suus equitare proposuerat, mitteret: ipse proculdubio precibus suis resuscitaret cum virtute Domini Iesu Christi, dummodo abrenunciaret idolis, toto corde crederet in ipsum. Guntherus verò his auditis, memor qualiter idem sanctus Suuibertus in eadem ciuitate captus, liberatus per angelum fuit, & qualiter in Hagenstein cæco natus in nomine Iesu præstitisset visum: statim animatus & electus verbis Christianorum, adiunctis sibi aliquot honestis amicis, sine dilatione Malsen vsque celerrimè properauit: vidensque sanctum Suuibertum, mox de equo descendens, prouolutus pedibus sancti, osculando manus eius, per agra lachrymarum suspiria aperuit ei tristissimam mortem & submersionem vnigeniti sui, deprecans vt se cum dignaretur proficisci Duerstat, & in virtute salutiferi nominis Iesu, veri Dei omnipotentis, resuscitare filium suum, pollicens se cum omni familia sua & cognatis crediturum, & sacrum baptismum percipiturum. Sanctus verò Suuibertus ipsum humaniter eleuans & honorificè suscipiens, benignè consolabatur: & licet condoluit lamentabilibus vocibus & gemitibus ipsius, tamen Deum tentare super huiusmodi facta grandi formidans, se piè excusauit. Miles verò denuò amplectens pedes eius, importunè precabatur, vt secum pergere dignaretur amore Iesu Christi Dei viui. Sicque victu-
ciulatu eius, & præcipue precibus Vuerenfridi & meis aliorumque neophytorum, ibidem presentium, celeriter veclus curru, & nos cum eo, venit circa sextam horam post completorium in vicum Duerstat. Erat autem turba magna congregata ad litus Rheni siue Leccæ, præstolantes aduentum sancti Suuiberti, dolentibus prophanis sacerdotibus phano-

phanorum. Igitur transmissis amne Lecca, cum iret ad defunctum cum discipulis suis, sequenti ipsum grandi turba paganorum, occurrit ei domina Mechthildis, mater Splinteri submersi, vt infana mulier: prouolutaque pedibus eius in publica platea, clamauit, dicens: Serue Dei viui, succurre mihi, & resuscita filium meum in nomine Dei tui, credamque cum tota familia mea in eum: quia dii nostri impotentes sunt ad resuscitandum eum. Quam sanctus Suuibertus eleuans & consolans, parum ingemuit. Erat autem Splinterus submersus, denuò ex templo Martis portatus in domum patris sui, veniensque ad presentiam defuncti, petijt vt flamines siue sacerdotes idolorum dignarentur sibi adesse, vt viderent virtutem Domini nostri Iesu Christi Dei omnipotentis. Interim præcepit nobis, deuotè orationibus vacare, Deique misericordiam implorare, vt defunctus resuscitaretur, & ipse orauit. Vniuersa igitur multitudo flente, cum aliqui phanatici sacerdotes pauidi, vocati per dominum Guntherum, aduenissent, sanctus Suuibertus sonora voce, flexis genibus, lachrymarum imbri perfusus, clamauit ad Dominum, dicens: Domine Iesu Christe, qui refugium factus es nobis: inclina aurem tuam ad preces nostras, vt reueletur hominibus istis gloria tua, & prædicetur & glorificetur ab incredulis nomen sanctum tuum: vt sciant, quia non est vana fides nostra, nec alius deus præter te, cuius pietas non habet finem, nec dona mensuram: & resuscita ad gloriam & honorem nominis tui hunc seruum tuum, diabolica fraude delusum, vt sciant, quod omnia idola, quæ pro dijs colunt, statua sunt demonibus plena, videntes virtutem pietatis tuæ, credentes in te, saluentur. His dictis, surgens ab oratione, fidutiā magnam habens in Christum, dixit: Domine Iesu Christe, mœstorum consolator, qui dixisti: Omnis qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet: Domine piissime Deus, qui resuscitasti ad iterum sanctarum sororum Mariæ Magdalene & Marthæ Lazarum quatuordecim mortuum, resuscita & hunc in nomine tuo, ostendendo potentiam diuinitatis tuæ. Et accipiens dexteram submersi, dixit: In nomine Domini Iesu Christi crucifixi, Dei omnipotentis, dico tibi, vt surgas & viuas, & constiteris creatorem tuum. Statim verò defunctus aperiens oculos suos, & quasi de graui somno suspirans, surrexit. Amplectensque pedes sancti, cum magnis suspirijs clamauit: Non est alius Deus in celo & in terra, quam Dominus Iesus Christus crucifixus, quem prædicat sanctus seruus eius Suuibertus: qui me sua benigna misericordia ad preces eius ab inferis & à morte resuscitauit. O vita laudabilis, quæ alterius corporis mortem precibus effugauit, tartarum spoliavit, spem magnam habens in Christo: proculdubio mors ibi iura non tenuit, vbi sanctus Suuibertus vim orationis ingessit. Statimque omnes mirati & stupefacti, qui viderant & audierant nouitatem tanti miraculi, diuinam pietatem per Dominum nostrum Iesum Christum dignis extulere præconijs, qui sanctum Suuibertum seruum suum tam insigni clarificare miraculo dignabatur. Prouolutique pedibus sancti episcopi cum sacerdotibus idolorum, credentes in Christum, baptizari petierunt, spretis vanis cultibus idolorum. Denique lætissimè accurrentes parentes & cognati, insinuas retulerunt Deo & sancto eius gratias, deuotè ipsum amplectentes & osculantes cum discipulis suis. sed & ipse sanctus Suuibertus cum ceteris Christianis humiliter in terram prostratus, benedixit Deum, qui magna fecit in populo suo. Tantis verò in platea erat clamor paganorum, resuscitatum videre cupientium, vt sanctus Suuibertus necessitate compulsus, resuscitatum vestibus indutum per manus duceret eum magna deuotione ad honorem Dei, vt à cunctis videretur. Quem viuum & ambulanti cernentes, clamauerunt: Verè magnus est Deus Christianorum, qui talia per seruum suum operatus est. Factum est ergo gaudium magnum coram omnibus hæc videntibus, & magnificatum est nomen Domini nostri Iesu Christi. Eodem tempore baptizatus est Splinterus resuscitatus, cum parentibus & cognatis & alijs, numero centum vigintisex, demptis pueris & virginibus. Altera denique die congregata infinita turba hominum paganorum, sanctus Suuibertus, præmissa oratione ad spiritum sanctum cum discipulis suis, vt Deus aperiret corda illorum ad spernendum idola, & ad fidem complectendam, prædicando deduxit & declarauit eis transgressionem protoparentis nostri Adæ, incarnationem verbi Dei, diabolicam idolorum inuentionem, atque infinitam misericordiam Dei. Insuper quod æternaliter damnabuntur, qui spretis vero Deo, adorant idola & sculptilia, & gloriantur in simulacris suis: ita quod ferè pars magna ciuitatis credidit in Christum. Erat autem ciuitas, licet pagana, sub potestate Christianorum principum, scilicet regis Franciæ & Pipini ducis, & tota ferè vicinitas & prouincia Christianæ fidei sub dita,

Precatio ad
Dominum
Iesum S.
Suuiberti.

Ioan. 4.

Ioan. 11.

Excitat vi-
ta functum.

Ex miracu-
lo multis re-
uiuiscunt in
anima.

126. bapti-
cantur.

utpote Brabantia, Flandria, & pars Hollandia: sic quod pagani de Duerstat sapè cum Christianis conuersati, pridem multoties multa de Christo audierant. Mansit autem multis diebus in eadem ciuitate, vigilanti instantia predicando fiducialiter Christum paganis, confirmando neophytos, ita ut non solum pagani, verum etiam multi idolorum sacerdotes, videntes celestem gratiam & miraculi magnitudinem in sancto Suuiberto, abiecto perfidia velamine, baptismi gratiam ab ipso deuote susceperent.

Vt S. Vuillebrordus Romarediens, cum S. Suuiberto per Frisiam predicauerit. Cap. 13.

S. Vuillebrordus à Papa Sergio consecratus redit Archiepiscopus.

Canonici cenobitæ.

SS. Vuillebrordus & Suuibertus Baranis & Frisij prædicant.

Item Lotharingis & Danis.

S. Vuillebrordus primus Episcopus Traiectensis.

ITaque anno à natiuitate Domini sexcentesimo nonagesimo septimo sanctus Vuillebrordus, adeptam Apostolicam benedictionis autoritate, consecratusque Archiepiscopus à sancto Sergio Papa, redijt ad Germaniam. Cui occurrens sanctus Suuibertus cum clericis & discipulis & multis Christianis vsque Embricam, recepit eum cum magna honorificentia, & gauisi sunt in Domino. Audiensque sanctus Suuibertus Episcopum consecratum, & Comitatum Teisterbandia cum tota ferè Brabantia, ac magnam partem inferioris Frisie predicatione ipsius conuersam, & ecclesiam Traiectensem numero fidelium valde multiplicatam, immensas deuote Deo reuerentia laudes. Deinde pariter Traiectum pergentes, statim in fundo basilicæ sancti Thomæ Apostoli prope castrum Traiectense, canonicorum cenobitarum construxerunt ecclesiam in honorem sancti Martini episcopi Turonensis: in qua sanctus Vuillebrordus Archiepiscopus Frisonum cathedralem ecclesiam sibi stabiliri iussit: quam per primitiuam benedictionem SS. Vuillebrordus & Suuibertus episcopi, cum ceteris confatribus, proprijs manibus benedicendo consecrauerunt. Deinde mortuo Radbodo rege Frisonum, Christiani liberè permisi sunt vbique per Frisiam publicè euangelium Christi prædicare. Quapropter præfati sancti episcopi cum sacerdotibus & clericis Hollandiam & Frisiam vbique peruagantes, rudem populum documentis euangelicis informauerunt, docentes prophanum idolatriæ cultum abolendo relinquere: catechismenos baptizauerunt, neophytos confirmauerunt, sacros ordines celebrauerunt, in pagis singulis euangelium pacis constanter & deuote predicauerunt, & per loca singula presbyteros & diaconos ordinauerunt, qui eos in verbo fidei & ministerio baptismi adiunarent, maxime in magno vico Duerstat. In quo per biennium prædicant totum populum ad fidem perduxerunt Christi, ac phana idolorum commutantes ecclesias Christi, quinquagintaduas dedicauerunt ecclesias parochiales in eo, adiunxit Guntheri militis & aliorum amicorum. Et non solum per Frisiam prædicauerunt Lotharingiam, sed & vsque in Daciam prædicando, populum multum, purgatū à barbarica gentilitatis idolatria, orthodoxæ iunxerunt fidei. Cumque sic per aliquos dies suis prouincijs Christum annuntiassent, redierunt & venerunt cum exultatione Traiectum ad confratres & cooperatores verbi Dei, enarrantes illis, quanta Dominus per illos fecisset. Et licet sanctus Suuibertus, egregius pontifex, præcesserit sanctum Vuillebrordum tempore, tamen sanctus Vuillebrordus præcedit sanctū Suuibertum dignitate, & primus Archiepiscopus Traiectensis reputatur, eo quod à sancto Sergio Papa Archiepiscopus Frisonum specialiter consecratus, & à sede Apostolica ad eundem populum missus fuerit: atque quod ab illustri principe Pipino de Herstallo, & à glorioso filio eius Carolo Martello ex regali donatione ciuitatem Traiectensem cum suis appendicibus pro se & suis successoribus episcopis Traiectensis Ecclesiæ impetrauerit. Ideo sanctus Suuibertus non episcopus Traiectensis appellatur, sed coepiscopus sancti Vuillebrordi.

Vt sancti socij & presbyteri SS. Vuillebrordi & Suuiberti in diuersas prouincias missi, Christum predicauerint. Cap. 14.

Synodus Traiectensis.

DEinde animaduertentes præfati sancti pontifices, & egregij prædicatores, cum eis ex Anglia venerunt Traiectum, quod multus populus, Deo propitiante, ab infidelitatis errore ad Christum conuersus esset, conuocata synodo in nouella Ecclesia Traiectensi, decreuerunt more Apostolorum & discipulorum Christi, in diuersas circuniacentes barbaricas nationes præfatos prædicatores dimittere, ad prædicandum ipsis fidem Christi. Erant autem eo tempore in eadem primitiua ecclesia Traiectensi apostolici pontifices, & canonici egregij prædicatores.

Catalogus egregiorum virorum, qui fide Christi Germanis prædicarunt.

Hist. Eccles. lib. 5. c. 24.

Leuinus

S. Adelbertus, regis Deirorum filius, primus Archidiaconus Traiectensis.

S. Suuibertus Vuicphalia Christum annunciat.

Hodie dicunt Monasteriensi episcopo.

sanctum Suuibertum episcopum cum sanctis Euualdis sequentes, constanter Christum gentibus predicauerunt: utpote sanctus Vuinfridus sacerdos, qui postquam tredecim annos in ecclesia Traiectensi ut canonicus degisset, Archiepiscopus Moguntinens. consecratur, & Bonifacius appellatur, qui post obitum sancti Vuillebrordi episcopi Traiectensis rediens, secundo Archiepiscopus Traiectensis ordinatur: qui postquam decem & sex annis per Frisiam prædicasset, martyrio in Frisia coronatur cum suis. Similiter sanctus Viuro episcopus Deirorum: sanctus Plechelmus, episcopus de Massa candida, vel, secundum Bedam, candida Casa: sanctus Othgerus Leuita, cum plerisque alijs gloriosis sacerdotibus & prædicatoribus. cui sancta Synodo præfuerunt sancti Vuillebrordus & Suuibertus antistites constantiores: in qua conclusum & diffinitum fuit, ut omnes primi prædicatores in exteris prouincijs prædicarent verbum Dei. Igitur sanctus Acca, ut est ante dictum, cum sancto Suuiberto in Angliam rediens, à sancto Vuilfrido episcopo Augustaldensis Ecclesiæ episcopus consecratus, post sanctissimam vitam ibidem in Domino quieuit. Sanctus Vuigbertus in Fostelant martyrio coronatus fuit, ut prædictum est. Sanctus Vuillibaldus, Orientalem Franciam adiens, Aureatensis siue Eistatensis episcopus effectus est. Sanctus Vuinebaldus, frater eius, Heyndelamensis Abbas est ordinatus: Quorum germana fuit Vualburgis virgo. * Leuinus pontificatum adeptus, martyrio prope Gandauum coronatur. Duo quidem sancti Euualdi Nabiam introeuntes, Christum predicando confesi sunt, qui ab inde ascendentes in Saxoniam, glorioso martyrio coronati sunt. Sanctus Vuerefridus presbyter & egregius prædicator, versus Barum missus, nouellum Christi populum in Elst & Vuesteruoir & in finibus illis feliciter rexit, & infinitis clarificatus miraculis, tam in vita quam in morte, idibus Septembris apud Vuesteruoir spiritum creatori reddens, miraculosè in Elst tumulatur. Sanctus Adelbertus Leuita, filius Edilbaldi regis Deirorum, filij sancti Osualdi regis & martyris, in Egmonda in Hollandia oratorium construens, post multorum paganorum conuersionem & laudabilem sanctæ vitæ suæ consummationem, multis miraculis clarus, septimo Kalend. Iulij felici fine requieuit in Christo, sepultus in Egmonda: ubi vsque in hodiernum diem clarer infinitis miraculis. Is eximius confessor, primus archidiaconus Ecclesiæ Traiectensis fuit. Et ego Marcellinus presbyter inutilis, à præfatis pontificibus missus ad partes Transiselas, locum Aldentia, Trentam, & Tuuentam, & Couordiam, ac Danentiam rego, & Dei prouidentia totum ferme populum Christi prædicando lucratus sum, & purgavi à cultu idolatriæ: permansitque sanctus Vuillebrordus in diocesi sua Traiectensi, feruenter prædicando euangelium Christi cunctis gentibus. Ceteri verò hæc illacque dispersi propter verbum Dei, post conuersionem multorum paganorum, salubri fine in Christo quieuerunt.

Vt S. Suuibertus in Vuicphalia mulierem paralyticam sanauerit, & populum conuerterit. Cap. 15.

ITaque sacerrimus pontifex Suuibertus in osculo pacis cum multis lachrymis valde dicto sancto Vuillebrordo, ceterisque præfatis sanctis prædicatoribus ac alijs canonicis Traiectensis Ecclesiæ, adiunctis sibi Vuilleico, Gerardo, Theodorico & Bonifone gloriosis presbyteris & prædicatoribus, alijsque duobus pueris laicis Vualtero & Ioanne, peruolauit ut nubes paganisimum, tanquam fidei vexillifer de loco ad locum per Vuicphaliam & inferiorem Saxoniam quotidie fideliter in vinea Domini tanquam miles strenuus laborans, magnam quoque gentem plerisque in locis ab idolorum vesania ad Christi perduxit fidem, & quocumque diuerterat, ad execrandam diabolicæ versutiae supplantationem & idola confringenda summopere laborare cum suis studuit & curauit. Et vbique confluebant pagani ad ipsum, ad audiendum verbum vitæ ab ipso. Erat enim dulcis in exhortationibus, & cunctis affabilis & eloquio mitis. Construebantur etiam aliquot ecclesiæ in confinibus Vuicphaliæ: admonitione ipsius, quas etiā consecrauerat. Hucusque ego Marcellinus, præfatus discipulus ipsius & sancti Vuillebrordi, cum sancto Suuiberto conuersatus, quæ conscripsi vigardum, i. Monasterium, ego redij habita benedictione ipsius Frisiam versus: & sic, quæ sequuntur, ex relatione veridicorum fratrum conferibo. Perueniens ergo hyeme Minimagardum, indefinenter palam omnibus prædicauit Christum, clamans & dicens: Auscultate & audite me, fratres dilectissimi, qui ad imaginem & similitudinē Dei creati estis, à quo

B 3 per

per maledictas paternas traditiones damnabiliter alienati, diuersa idola vana, dam-
nibus plena, pro dijs ignoranter colitis, quæ nec proculdubio dii sunt, sed idola, neque-
tia diabolicæ fraudis & versutie inuenta, ex præcepto potentum regum & tyrannorum,
pro dijs colenda & adoranda simplicibus hominibus tradita: sed vnus est Deus omni-
potens, qui secundum suam diuinitatem solo verbo creauit cælum & terram, mare &
omnia, quæ in eis sunt. Sed propter transgressionem & prauaricationem prociplam
nostri Adæ, nè humanum genus periret, compariens miseria humanæ naturæ, quæ
omnes homines saluos vult fieri, ex nimia charitate idem Deus, creator omnium, in
ne seculorum homo factus, sua benedicta passione reformauit humanam naturam, in
plam, regnans vt Deus omnipotens iam in cælis. Resipiscite, resipiscite ergo, dilecti
mi fratres, & redite ad verum creatorem & saluatorem vestrum Dominum nostrum Je-
sum Christum, verum Deum, credentes in eum, quia misericors est, saluans omnes spe-
nentes idola vana, sibi que seruientes. Nõne absurdum & miserum culturæ genus est
lapidem Deum credere, & lignum, arte hominum compactum, ad auxilium inuocare?
derelicto creatore, adorare miseras damnatasq; creaturas pro dijs? Cum hæc & his
milia euangelizasset, multi compuncti, ipsum cum suis hospicio recipientes, confirma-
ri in fide catholica postulabant. Erat autem in eadem ciuitate quædam mulier enor-
miter contracta, ita vt ferè esset & appareret monstrum in natura: quæ cum multa
medicos expendisset, & nihil salutis & remedij impetrasset, audiens quendam peregre
num illuc aduentasse, & quendam nouum Deum prædicare, petijt à suis, vt ad vicum
Dei ueheretur. Altera verò die, cum sanctus Suuibertus coram magna multitudine præ-
dicaret, aduecta fuit ad eum mulier iam dicta. Quam cum in nomine Domini nostri Je-
su Christi signo crucis benedixisset, statim cunctis videntibus & mirantibus sanata fuit.
Quæ post gratiarum actiones gaudens & hilaris, læta facie & alacri animo ad domum
cum suis repedauit: ac deinde cum multis rediens, credens in Christum, baptizata est.
Nec immemor optatæ sospitatis, hortatu sancti Suuiberti episcopi construxit in hono-
rem Dei & sancti Pauli apostoli oratorium siue ecclesiam circa domum suam, eo quod
in festo sancti Pauli apostoli sanata fuit.

Monasteri-
enles quidā
credunt in
Dominum.

Miraculū.

*Vt S. Suuibertus episcopus in Bilueldia quendam sacerdotem à peste squinantie
vel angina liberarit. Cap. 16.*

ERat autem in Bilueldia diues quidam, nomine Adelbertus, repente tortus de
lore squinantia, ita vt penitus nihil deglutire posset, & omnes de vita eius despe-
rarent: qui audiens famam sancti Suuiberti & virtutis patræ per ipsum in no-
mine Iesu veri Dei in quadam contracta, misit celeriter duos honestos pueros
ad Minimigardum, petens vt amore eiusdē Iesu Dei sui ipsum visitare dignaretur, spe-
dens, si liberaret & sanaret ipsum, crediturum se proculdubio in ipsum verum Deum.
Sanctus verò Suuibertus episcopus hoc audiens, ad honorem Dei & salutem gentium
cum suis presbyteris & clericis profectus Bilueldiam, inuenit eum in extremis agoni-
zantem. Statimque post diuinam orationem & diginorum celebrationem, porrexit
ei coram multis gentilibus abluionem: cumque bibisset parum, mox sanatus fuit, &
sancto in fide confirmatus baptizatusque cum multis, benedixit Dominum. Voluit
ma miraculi illius per prouinciam, concurrunt vicini & amici, congratulantes ei de li-
beratione imminenti periculo & mortis. Omnesque laudant potentiam Domini Je-
su Christi. Multi insuper eorum, spretis abominandis cultibus idolorum, crediderunt
in Christum, & baptizati, sequebantur & comitabantur multi ex eis sanctum Dominum.
Manfitque per aliquot dies ibidem, prædicando cunctis Christum.

Sanat ho-
minem S.
Suuibertus
angina la-
borantem.

Vt quendam cæcum illuminauit. Cap. 17.

REdiens verò Minimigardum, ad petitionem quorundam infirmorum genti-
um, stipatus multis Christianis & paganis, obuium habuit quendam cæcum
in alia parte strata viæ: qui intelligens sanctum Suuibertum Christianorum
episcopum adesse, petijt à suo ductore, vt ad eius præsentiam duceretur. Se-
ductor, dimisso cæco, currens ad sanctum Suuibertum, elemosynā piè precabatur ac-
cipere. Porro clamanti cæco nemo intendebat. Cumque magis ac magis clamaret, audi-
uit eum sanctus Suuibertus: qui Vuilleicum presbyterum suum vocans, dixit: Audi-
quis est, qui clamat ad nos? Qui respondit: Audio, sed quid sit, ignoro. Dixitque: Accipe
baculū istū, & perge ad clamantē: & da illi, præcipiens vt cum sustentaculo isto veniat
me in nomine Domini nostri Iesu Christi. Iuit ergo sanctus Vuilleicus presbyter, dicens
cæco:

cæco: Dominus Suuibertus episcopus transmisit tibi istud sustentaculum, vt venias ad
eum. Stetit verò sanctus Suuibertus, præstolans aduentum eius. Statim ergo vt cæcus
accepit baculū, videre parū cepit: veniensque ad sanctum Suuibertum, prostratus
eum, gratiarum actione pedibus eius, baptizari in nomine Iesu ab eo precabatur, affir-
mans se aliquid videre. Mox sanctus Suuibertus, munijt signo crucis sanctæ oculos eius,
& ille clare vidit. Pagani verò hæc videntes, prouoluit pedibus eius, credentes in Chri-
stum, abrenunciatis spurcijs idolorum, baptismum susceperunt. Cum ergo Minimigardum
venisset, & pauco tempore non paucam Christo plebem prædicando acqui-
sisset, eamque in fide & amore Christi confirmasset, migravit cum suis ad Saxoniam, per-
uenitque in grandem vicum, dictū Brunsvic, ibique diebus aliquot prædicauit Chri-
stum, & conuertit multos.

Cæco crucis
impressionē
reddidit vi-
sū.

Brunsvicē-
sibus prædi-
cat S. Suui-
bertus.

*Vt sanctus Suuibertus in Brunsvic k quendam paralyticum signo sanctæ Crucis
sanauerit. Cap. 18.*

Postquam igitur cum suis presbyteris & clericis in Brunsvic secessisset, nil ve-
nitus est paganorum sequitiam, corpus, non animam, occidentium: statimque soli-
tum sibi opus euangelizandi exequens, multos & exemplo virtutis, & incita-
mento sermonis, semotis idolatriæ tenebris, duxit ad verum lumen fidei. Nun-
quam enim vel raro à virtutibus quieuit. Nam quoties à prædicatione & ministerio ver-
bi Dei vacaret, orare, studere vel legere solebat. Erat autem in eodem vico quidā adeo
à sinistro latere prædicitus, vt nec illius lateris manum aut pedem posset quoquo mo-
do mouere, aut quicquam sinistro oculo videre. Post plurimorum medicorum antidota
atque collyria inuaniū experta, audiens à quibusdam ipsum visitantibus, de salutari-
bus monitis & insignibus miraculis in diuersis Vuestphaliæ pagis & locis per sanctum
Suuibertum in nomine Domini Iesu veri Dei patratis, misit ad eum, efflagitans vt ipsum
visitare dignaretur. Itaque sanctus Suuibertus cum suis presbyteris & magna frequen-
tia incredulorum ipsum visitando accedens, post deuotam orationem latus eius signo
crucis tetigit, viroque benedixit, dicens: In nomine Domini nostri Iesu Christi omni-
potentis Dei surge. Qui statim de grabato surgens, visum recepit, & est integrè restitutus.
& multi hæc videntes, & credentes in Christum, baptizati sunt. Cum ergo quotidie præ-
dicando multos conuerteret, & fama miraculorum & virtutū eius per totum vicum ad
laudem Dei à plerisque promulgaretur, & ad aures sacerdotum paganorum peruenis-
set: irati valde, statim collegerunt populum incredulum, cum quibus venerūt ad satra-
pam vici, clamantes & dicentes: Ciuitas tota peribit, nisi temerarius & publicus inimi-
cus deorum nostrorum occidatur aut effugetur, qui per nouas magicas artes populum
seducit & alienat, mentesque eorum euerit, prædicando quendam ignotum crucifixum
verum Deum, eosque separando à venerabilibus dijs. Quibus satrapa ait: Quomodo
magica arte seducit homines, cum solummodo prædicet de quodā Deo crucifixo no-
bis ignoro, cuius virtute & potentia, non medicaminibus & ferro, curat infirmos, sed
verbo & signo illius Dei? Et quia deos multos habemus, quos omnes non cognos-
cimus, licet in alijs remotis nationibus cognoscuntur, forsitan hic etiam est vnus deorum.
Qui si non esset Deus potens in cælo & in terra, tam mirā per ministros suos nullatenus
saceret. Et licet dii nostri potentes sint, nunquā tamen aliqua signa sanitatis inter nos
nec alibi fecerunt, sicut iste in nomine Dei crucifixi facit. Erat autē satrapa consanguini-
us apoplectici, sanati per sanctum Suuibertum. Hæc audientes sacerdotes idolorum
cum suis ceteris paganis, congregata magna multitudine gentiliū, nõ solum sanctum
Suuibertum cum suis, sed etiam satrapam occidere decreuerūt. Petitione igitur satra-
pæ sanctus Suuibertus, vale dicto satrapæ, confirmatisque nouellis Christianis, & relicto
felice Bosone, glorioso presbytero & prædicatore neophytis, nè reciduaerent, secessit
per diuersas prouincias, Christum vbique prædicans, donec veniret ad Boruētarios.
Impossibile est tanti viri gesta per quotidianos virtutum profectus & gentiliū conuer-
sionem euoluere, dignisque fastorum laudibus magna eius merita congruenter attol-
lere, quæ in diuersis Germaniæ locis, pagis & prouincijs peregit.

Exercitia S.
Suuiberti.

Nota vim
S. Crucis.

Satrapa
Brunsvicē-
sis electo S.
Suuiberto.

Vt Boruētariarum magnam partem ad fidem perduxerit Christi. Cap. 19.

Cumque ad Boruētarios venisset, scilicet anno ab incarnatione Domini se-
ptingentesimo quinto, statim salutifera verbi diuini præcepta stolidis ipsorum
cordibus euangelizando tradidit, ferasque eorum mentes, tectis ignorantia

Multos
Christo lu-
cificat.

Sacerdotes
demonum
valde eum
affligunt.

caliginibus cæcaras, euangelicæ prædicationis lumine perlustrauit, gloriosus apparet in verbis, & sanctus in operibus suis: ita ut à prophanis idolorum superstitionibus ad fidem Christi multos conuertendo, in radice veræ fidei miraculorum prodigijs solidando confirmaret. Sed cum ubique prædicatione sanctissimi Suuiberti multi conuersi baptizatiq; Christo seruirent, & quotidie plures ad orthodoxam fidem conuolarent, nefandissimus hortator scelerum, animarum prædo, gaudens in peius abire omne genus hominum, non posse cælos adire, sategit per suæ malignitatis fautores ipsum aut interire, aut expellere. Cum ergo quadam die prædicaret coram multis gentilibus, sacrilegi sacerdotes paganorum, calice Babylonis inebriati, insurrexerunt aduersum eum, qui ipsum verberatum pugnis, retortis baculis & lapidibus à finibus ipsorum eliminare & expellere conabantur: sed ereptus industria quorundam fortium Christianorum, aliquot diebus secrete latuit, (non enim palam ipsum trucidare audebant timore satrapæ ipsorum) non tamen cessauit à prædicatione: quin sparsit semina vitæ per agros multorum cordium, ita ut indies multos, despectis idolis, publice Christum confitentes baptizaret.

Ut quendam demoniacum liberauerit, & cum multis baptizaret. Cap. 20.

ERAT autem eodem tempore in quadam Boructuariorum villa, Velsenberch nomine, vir quidam diues & potens, Ethelhere dictus, obsessus à demonio, ferro & catenis adstrictus, eo quod omnes morsu arriperet, & vestes proprias laceraret. Erat autem idem Ethelhere incitator aliorum, & primus, qui sanctum Suuibertum baculo imperere non formidabat. Qui cum quotidie dire vexaretur, & à multis visitaretur, tandem quadam die, presentibus nonnullis idolorum sacerdotibus, & alijs paganis ipsi condolentibus, demon clamare cepit: Nisi huc veniat seruus Dei, tuum Suuibertus Christianorum episcopus, hinc non egrediar. Cumque magis ac magis hæc iterando clamaret, confusi abeesserunt idolatre & amici demoniaci, perplexi & dubij quidnam facerent. Denum communi omnium deliberatione ab ipsis sanctus Suuibertus queritur, & inuentus obnixè rogatur & inuitatur ad visitandum demoniacum præfarum. Igitur sanctus Suuibertus, fraterno tactus dolore, demoniacum compatiens, cum iret cum suis presbyteris & clericis, essetque in via ad visitandum eum, mox cepit demoniacus spumare, dentibusque dire stridere, & horribiliter vociferando clamare plis solito: de quo præsentis valde gementes mirabantur. Sed sancto Suuiberto appropinquante domui, cessauit demoniacus iacens in lecto, ac si somno dulciter pressus esset. Quem sanctus cernens, præcepit suis, ut omnes orationibus deuotè vacarent, & ipse orationi incumbens, Deum deuotissime precabatur, ut ad laudem & gloriam sanctissimi nominis sui & ad conuersionem incredulorum, demoniacum expulso demone liberaret. In nomine Domini nostri Iesu Christi præcipio tibi immunde spiritus, ut ex eas ab hac

Eccē quā
solenne fuit
sanctis viris
ad edenda
miracula,
crucis adhi-
bere signū.

Multis sacri
baptisma
peteciunt.

Dei creatura, ut agnoscat suum verum creatorem & Saluatorem. Statim cum sectoris spiritus malignus exiens, clamare cepit: Non diu in ista permanebis provincia serue magni Dei. Nam sicut me ab hac mea habitatione expulisti, ita expelli te faciam ex ista terra & provincia. Ethelhere verò à demonio liberatus, surgens palam, inherens pedibus sancti Suuiberti, veniam perens de commissis in eum, baptizari in nomine Iesu Christi instantissime poposcit, in cuius nomine liberatus fuit. Similiter multi pagani cum duobus idolorum sacerdotibus, qui præsentis fuerunt, pedibus sancti episcopi prouoluti, mysterium fidei Christianæ discere & scire experierunt. Quos sanctus eleuans, docebat diuinam sapientiā descendisse de cælo ad terram, ut hominē, qui mortuus fuerat peccato, suo sanguine & benedicta morte in ara crucis viuificaret. Itaq; per tres continuas hebdomadas eos docens & in fide confirmans, baptizauit ex eis solummodo quadragintaduos, exceptis paruulis vtriusque sexus & mulieribus.

De virtutibus & conuersatione sancti Suuiberti. Cap. 21.

ET licet Boructuarij essent gens barbara, seua & inculta, & plures deos adorarent, prophanis & sacrilegis sacrificijs responsa à demonibus exquirentes, augurijs & divinationibus seruientes: tamen sanctus Suuibertus, condolens ipsorum miseria, sedula prædicatione, crebris deuotionibus & mirabili sanctitate, Deo auxiliante, eos ad agnitionem veri perduxit luminis: ita ut relictis idolorum sordibus, in Christum credentes, phana, in quibus idola antea adorare consueuerāt, proprijs manibus destruentes, ecclesias construerent, in quibus presbyteros & diaconos libi in adiutorij per

Destruunt
prophana
idolorum
templa, &
Christi ec-
clesias con-
struunt.

per diuersa ecclesiarum loca ordinauit. Qui postquam præfati errorem in magna parte, diuina præcedente gratia, miraculis & sermonibus extirpasset, frequentabatur à populis circunquaque positis, cateruatim ad eum confluentibus: qui eximia conuersationis & miraculi præfati fama excitati, videre & audire eum sitiebant. Quibus libera voce documenta insinuans euangelica, multos ex eis conuertit, quos sacro baptismatis fonte abluit & purgauit: sicque per biennium inter eos moratus, vitæ meritis & virtutum clarens exemplis, omnibus amabilis & venerabilis factus est. Fraterno denique amore plenus, cunctis ad salutem prodesse satagebat. ipse verò, ut omnibus omnia fieret, cunctos egenos in necessitatibus & infirmitatibus ipsorum visitauit, non solum Christianos, quos in fide visitando & exhortando confirmauit, sed & feroces paganos, errore idolatriæ irretitos, ut eos à vano cultu demonum ereptos, ad fidem perduceret Christi. Itaque intra biennium cunctis barbaris sanctis moribus præluens, duos præcipuos paganos, valida febre quartana laborantes, & vnum hydropicum gentile cum suis clericis visitans, prece sua sanatos & conuersos, ac in fide Christi confirmatos, baptizauit. Multas insuper alias variasque virtutes inter gentes in nomine Domini nostri Iesu Christi peregit, ac populum multum nimis melliflua sua prædicatione & benigna exhortatione solerter orthodoxæ iunxit fidei multis in locis.

Destruunt
prophana
idolorum
templa, &
Christi ec-
clesias con-
struunt.

Miracula,

Ut S. Suuibertus Coloniam veniens, à præclara principe Plectrude honorifice susceptus, duobus miraculis coram ea claruerit. Cap. 22.

QUANIUS autem diabolus sit mendax & pater mendacij, verum tamen sancto prædixit Suuiberto, cum per eum expulsus esset ab obseffo. nam post biennium veniens illustris Brumo, magnus satrapa Saxonum cum nobili comitatu in provinciam Boructuariorum, pernoctansque in vico Ratingen, ex nimia ebrietate orta dissensione magna inter ipsum & primicerium eiusdē vici de Ratingen, ex instigatione & suggestione diabolica ipsum occidit cum duobus famulis: quibus per vicum dolenter patefactis, amici & affines occisorum ad arma conuolantes, eundem nobilem satrapam ferè cum omnibus suis in vindictam trucidauerunt. Fama verò per Saxoniam increbrescente veridica, Saxones irati nimis, intrantes potenter Boructuariorum fines, multos in ore gladij occidentes, maxima damna ipsis intulerunt, vicumq; Ratingen fundinis liuore pertinaci destruxerunt. E contra Boructuarij, & præcipue amici occisorum, aggregata magna potentia armigerorum, multas villas & munitiones Saxonum igne & ferro demoliti sunt. Sicque vicissim dum diu committerent magnæ depopulationis excidium, Boructuarij & præcipue Christiani, qui à sancto Suuiberto verbum Dei receperunt, perpendentes quod Saxonum potentia & insolentia resistere non possent, vale dicto sancto Suuiberto, & accepta ab eo benedictione, coacti migrauerunt in exteras provincias, ut liberiùs ibidem Christo seruirent. Interea attendens sanctus Suuibertus gloriosus pontifex, gregem suū hac illacque dispersum, & quod nullum fructum nullasque inducias inter vtrasque partes cum suis propter faxea Saxonum corda facere posset, exorauit assidue Dominum, ut ei iam seni locum ostenderet, ubi habitare deberet. Tandem angelica reuelatione admonitus, præcipitur ire Coloniam Agrippinam ad Pipinum ducem & Plectrudem eius cōiugem, qui ei aptum locum permanendi cum suis condonarent. Igitur sanctus Suuibertus valescens Boructuarijs, cum suis presbyteris & clericis ac nonnullis Christianis, per squalida & deuia loca in magno discrimine ferocium Saxonum Coloniam vsque, Deo comitante & dirigente vias suas, peruenit. Erat autem eo tempore serenissimus Pipinus dux habitans in Ioppilia cum Alpaide pellice sua: Plectrudis verò dux eximia & deuota princeps, moram traxit Coloniam Agrippinam in palatio ducum Agrippinensium & Lotharingorum, quod per eam mutatum & consecratum est in claustrum sanctimonialium, intitulaturque ecclesia gloriosæ virginis Mariæ ad Capitolium. Cumque ea audiisset aduentum sancti Suuiberti, magnifici presulis, gausa est gaudio magno. Audierat enim multoties à pluribus celeberrimam ipsius opinionem: depositoq; fastu regalis excellentiæ, ipsum cum venerabili patre Annone Archiepiscopo Colonienfi, honorifice & deuotè recepit, secumque aliquot diebus detinuit, ac miro semper cum humilitatis affectu coluit, ut ab eo secretioribus colloquijs salutis verba mereretur audire. Eodem tempore quidam illustris palatinus, Geraldus nomine, veniens Coloniam, missus per Pipinum ab Heristallo siue Ioppilia ad Plectrudem cum decenti militia, statim propter borealem rigidum ventum incidit in graue morbum inflationis gurguris, idq; adeo, ut à nullo medicorum posset

Ebrietas
macer eam
diuina.

S. Suuibertus
ab anglo
lo iubetur
ire Coloniam.

Palatium mu-
ratum in tem-
plum & eccle-
siam nobis vir-
ginum.

Sanat Palatium periculose laborantem.

Item de monasterio.

posset ei subueniri: quia nullam potionem recipere vel deglutire valuit. Cumque omnes lamentarentur illum, desperantes de vita ipsius, Plestrudis memor virtutum sancti Suuiberti episcopi, deuotissime petijt ab eo, vt amore Iesu Christi dignaretur visitare nobilem palatinum iam agonizantem, & ipsum pontificali sua benedictione sanctificare, ac pro eo coram omnipotenti Deo intercedere. Sanctus vero Suuibertus, vt erat columbinæ simplicitatis & pudicæ naturæ, humiliter cum beato Vuilleico suo presbytero & ducissa ipsum accedens, præmissa deuota oratione, signauit guttur eius, & mox apostema illud diruptum, omnibus cernentibus crepuit, & horribiliter per nares & per os effluxit tabes, venenosa putredo. Et sic expulsis illis noxijs humoribus, statim sanatus fuit. De quo omnes magnifice Deum laudabant, qui meritis sui dilecti antistitis talia operari dignatus est. Erat autem in eodem palatio cocus quidam, qui obsessus à demonio, multum vexabatur quotidie ab eo: qui ad instantiam aulicorum visitatus à sancto Suuiberto, mox à graui iugo diaboli liberatus fuit. Et deinceps omnes venerabantur sanctum Suuibertum, vt virum & episcopum sanctum, videntes gratiam Dei in ipso.

Vt sanctus Suuibertus à Pipino Vuerdam impetrans, ibidem monasterium construxerit. Cap. 23.

Pipinus dicitur S. Suuiberto Vuerdam.

Igitur felix Plestrudis, religiosa ducissa, videns sanctum Suuibertum internæ mentis feruore ad celestia suspirare, licet sublimata culmine terreni principatus esset, & secum multos egregios prædicatores haberet, tamen specialiter de celesti institutione à sancto Suuiberto viro Dei ædificari cupiebat. Qui cum eam de futuri regni beatitudine, de iudicii metu & spe æternitatis familiari colloquio præmoneret, illa ei libenter audiebat. verum æstimari non potest, quanto principis illius animus exultaret gaudio, quod tanti viri præsentia gaudere, benedictione foueri, colloquutione meruisset ædificari. Et ne ingrata illis beneficijs videretur, consensu & admissione venerabilis patris Annonis Archiepiscopi Colonienfis, direxit sanctum Suuibertum episcopum cum prefato Geraldo nobili Palatino de Ardenna, sanato à peste angina per eundem sanctum Suuibertum, cum literis cõmendatitijs ad illustrem Pipinum principem, petens & postulans obnixè, vt viro Dei Suuiberto donaret vicum Vuerdam in insula siue litore Rheni, vt gentili Saxonico populo illic cum suis prodesse & præesse posset. Pipinus vero senex prouectæque ætatis, honorifice sanctum suscipiens Suuibertum cum suis, aliquando tempore secum detinuit, vt verba vitæ ab eo audiret, eo quod pridem à plerisque multa laude digna audierat. Tandem vt hilaris dator, sitiens æstuanter conuersionem gentium, volensque cultum diuinum augmentare, ex regali munificentia benignè eundem vicum ei propter profectum & firmamentum suorum principatum donauit, ad demum & offerens ex copioso thesauro suo aurum & argentum multum nimis, quibus ecclesiam siue monasterium ibidem ad honorem Dei ædificaret, & populum Barbaricum fidei Christianæ prorsus ignarum, verbo vitæ reficeret. Itaque vale dicto cum nimia deuotione & gratiarum actione Pipino principi, sanctus & benedictus Suuibertus rediit Coloniam ad sanctam Plestrudem, cuius potentia & industria cum multis laboratoribus & camentarijs Vuerdam veniens, cepit statim prope Rhenum fundare monasterium in honore gloriose virginis Mariæ: ibique cum quanta humilitate, deuotione & reuerentia rudi gentili populo euangelizauerit fidem Christi, & præcipue cum quanta puritate mentis & corporis & timore Missas celebrauerit ac diuina per egerit, difficile possit explicari.

Vt quendam in Vuerda à morte suscitauerit. Cap. 24.

Anno vero Dominicæ incarnationis septingentesimo vndecimo, cum sanctus Suuibertus feruenter prædicans, non solum in Vuerda, sed & in pagis & villis vicinis enunciaret prophanis Saxonibus Euangelium Christi: contigit quadam die Martis, vt ipse extra Vuerdam diuina celebraturus, iret cum venerabili presbytero suo Vuilleico in villam vicinam, & quidam diues gentilis, Hungerus nomine, postea cõuersus & baptizatus in festo Apostolorum Petri & Pauli, & à sancto Suuiberto appellatus Petrus, ex feruore fidei & nimia humilitate & deuotione curru adueniret arenam & lapides, reliquaque tali ædificio congrua & opportuna ad monasterium sancti Suuiberti. Procurante autem omnium bonorum emulo diabolo, idem Petrus corruens sub carruca onusta lapidibus, efferebatur mortuus, quia penè suffocatus & per diuersa vulnera capitis extinctus fuit. De quo cum omnes non immerito dolerent, magnusque cõcursus populorum ad illud miserandum spectaculum fieret gentium

tium & dolentium propter inopinatam illius mortem: cumque exequiæ prepararentur, vt corpus ecclesiasticæ commendaretur sepulturæ, superuenit pius pater sanctus Suuibertus cum deuoto Vuilleico suo capellano: qui cum didicisset ex gemitu, audissetque à circumstantibus mortem illius Petri, ipse habens fiduciā magnā in Christum, præcepit vt mortuum corpus, antequam sepeliretur, ad cellam suam deportaretur. Quod cum factum fuisset, ipse, adstante magna turba populorum, rei exitum præstolante, largiter cum multis suspirijs lachrymas fundens, flexis genibus deuotissime orauit ad Dominum pro resurrectione Petri famuli monasterij. Cumque diu preces precibus continuasset, surgens tangendo cum oscularetur funus, statim mortuus non solum reuixit & surrexit, verum etiam nullæ cicatrices vulnerum, nulla cõglomeratio sanguinis per totum corpus apparuerunt: de quo omnes laudabant benignitatem Christi Saluatoris. Fama huius miraculi per totam prouinciā promulgata, neophyti in fide solidati confirmantur. Multi vero infideles ad Christum conuersi, fonte baptismatis Christo regenerati sunt. Vixit autem postea idem Petrus sanus & incolumis vsque ad consummationem ecclesiæ Vuerdensis, etiam post migrationem sanctissimi patris Suuiberti.

Vt S. Suuibertus multos gentiliū conuerterit, & monasterium instituerit in Vuerda. Cap. 25.

Sanctus vero Suuibertus, cuius fama & actus non solum per Christianismum, verum etiam & per paganismum in laudem Dei prædicabantur, adiutorio primatū & præcipue gloriosæ ducissæ Plestrudis, aliorumque Christi fidelium, velocissime cepit monasterium suum in Vuerda construere & perficere. in quo collecto agmine famulorū Christi, cepit euangelicis illos instruere disciplinis non rigorosis: sed docuit & instituit disciplinam vitæ regularis, quam rudes & neophyti capere & custodire possent, iuxta vocem Domini, dicentis: Iugum enim meum suauē est, & onus meum leue. sed & ipse cum beato Vuilleico caterisque deuotis discipulis, sub arctiori sanctæ regulæ iugo, sanctissimam & continentissimam vitam ducebat. Qui licet gentibus, in vicino habitantibus, prædicando primò parum vel nihil profecit in conuersione earum, eo quod essent homines duræ cervicis & barbaræ mentis, non tamen propter hoc desisteret ex eis: qui repudiatis sordibus idolorum, fidei sunt fonte abluti. Quibus, vt bonus pastor in populo, dispensauit, tanquam fidelis & prudens negociator, mensuram Dominici tritici. Ipse enim spreuit mundi pompas & vanitates spe supernorum pramiorum. Et ideo maximis virtutum donis caritatis ditatus, Deo in omnibus gratus, vt gemma fulsit in clero. Nam positus inter gentes, illic præclarum opus inter gentes operatus est, Domino cooperante & sermone eius confirmante sequentibus diuersorum miraculorum signis. Cumque in monasterio Vuerdensi vitæ celestis institutio quotidiana sumeret incrementū, contigit anno ab incarnatione Domini septingentesimo decimo quarto Pipinum de Herstallo, strenuum principem & Maiorem domūs Francorū, dolentem super innocente morte sanctissimi Lamberti Tungrensis episcopi, ad mortē egrotare. Accersitisque sanctus Suuibertus egregius pontifex ad visitandum eum per nobiles viros, petrexit prius cum Vuilleico & Theodorico discipulis suis Coloniam ad Plestrudem illustrem ducissam Lotharingie siue Austrasiorum, consilium ab ea expectans, quidnam facere deberet. Quæ eum religiosè suscipiens & tractans, tandem retēto Colonia pio Vuilleico presbytero sancti Suuiberti apud se causa deuotionis & consolationis, (erat enim felix Vuilleicus, euangelicus sacerdos) misit sanctum Suuibertum & Agilolphum Colonensem archiepiscopum cum plerisque alijs prelatis ad Pipinum principem, coniungem eius, ad informandum eum, si obiret, ne illustres legitimos suos filios Drogonem, Ducem Campaniæ, Grimoaldum Maiorem domūs Childeberti regis Franciæ, exheredaret, heredem scribendo Carolum Martellum illegitimum, ex Alpaide pellice genitum, in detrimentum & damnationem animæ suæ, & in confusionem sui & totius Ecclesiæ, atque in scandalum suorum primatum & subditorum. Et quia sanctus Lambertus Episcopus eundem Pipinum de illicito connubio Alpaide increpauerat, martyrium subiit. Venientes igitur præfati pontifices loppiliā ad egrotantem principem Pipinum, benignè ab eo suscepti sunt. Qui ipsum consolantes, & ad tolerantiam aduersitatum temporalium & infirmitatum corporalium confortantes, aiebant quod Deus electis suis iter asperum facit, ne, dum delectarentur in via, obliuiscerentur eorum quæ sunt in patria. Tandem nato opportuno tempore & congruo,

Ad Vuerdense monasterium multi confluunt. Matth. II.

Mar. 16.

S. Suuibertus cum alijs mittitur ad Pipinum.

5. Pontifices dum arguunt illicitas Pipini nuptias, repelluntur.

congruo, inter cetera pro salute & remedio animæ suæ, causam, pro qua venerant, deuotè & salubriter pontifices exponentes, & de illicito matrimonio increpantes, statim cum indignatione repulsam patiebantur. Alpais verò legationem sanctorum pontificum sciscitans & comperiens, irata valde, pontifices abire celeriter præcepit: & ipsa interpellas importunè pro Carolo Martello filio suo apud Pipinum, impetrauit cum illa pro eodem filio suo qua petierat. Pipinus verò eodem anno moriens, eundem Carolum Martellum suorum principatum reliquit heredem. Quod cernentes præfati pontifices, inglorij & tristes Coloniam redierunt, enarrantes præclaræ Pletrudi omnia, quæ gesta erant in Ioppilia à Pipino, consolantes eam, & ad tolerantiam patientiæ animantes.

De vita sancti Vuilleici Confessoris, presbyteri sancti Suuiberti Episcopi, & de miraculis per ipsum perpetratis Coloniae. Cap. 26.

S. Vuilleicus, primus Canonicus Traiectensis.

Itē Præpositus Vuerdenis.

Mar. 16.

Resurrexit sanctorum hominum prope mortuorum.

Sanctus Vuilleicus presbyter, primus Canonicus conuentus nouella Traiectensis ecclesiæ, vas virtutum, pura intentione, spe supernæ retributionis derelinquens mundum, Christo sincero corde seruire studuit. Ipse enim ab adolescentia sua cum sancto Suuiberto in orationibus & continentia ac meditatione diuinarum scripturarum vitam felicem sedulus agebat. Ipse nihil huius mundi querere, nihil amare curabat. In diuinis scripturis sufficienter à sancto Suuiberto instructus, Latina lingua & Germana eruditus fuit. Erat enim eloquentissimus & mansuetissimus, iræ & avaritiæ victor, superbiæ simul & vanæ gloriæ contemptor, pauperum & infirmorum consolator. Ipse erga inopum prouisionem non solum pietate mentis, sed etiā studij labore sollicitus fuit. Multos etiam gentiles in diuersis prouincijs sua saluberrima prædicatione à veneno idolatriæ ad dulcorem fidei Christi perduxit. In monasterio verò Vuerdeni sanctus Præpositus sub sancto Suuiberto, abstinentiæ & continentiæ ceterarumque virtutum omnibus fratribus exemplum dabat. Plures etiā & auctoritate magisterij, & exemplo suæ actionis regularem instituebat ad vitam. Nec solum ipsi monasterio regularis vitæ monita simul & exempla præbebat, sed & vulgus circumpositum, longè lateque, à stulta idolatriæ vitæ consuetudine, ad Christi & celestium gaudiorum curabat conuertere amorem. Et quidem cuius meriti fuerit, etiam miraculi signo internus arbiter edocuit. Eodem enim tempore, quo præfati pontifices sacri ad Pipinum agrotantem legatione fungebantur, & ipse venerabilis pater Vuilleicus, ad instantiam gloriosæ & deuotæ Pletrudis, Colonia manebat: agrotabat quidam primarius Colonienfis, Gotebaldus nomine, acerrima agitudine pressus, ita vt deficiente penitus omnium membrorum officio iam mortuus esse videretur: cui iam funebria iusta præparata erant, & locus, in quo defunctus condi deberet. Maria verò coniunx eius, precibus & lachrymis interpellas gloriosam principem Pletrudem, impetrauit vt infirmus à beato Vuilleico presbytero sancti Suuiberti, visitari deberet. Credidit verò, quod bonus discipulus à bono magistro edocatus, si intraret domum eius oraturus pro eo, manumque imponeret illi atque benediceret, statim melius haberet. Intrauit ergo sanctus Vuilleicus cum deuota familia sancti Pletrudis domum agroti, post diuinorum celebrationem: vidensque eum, mortuum omnibus iam morti proximum, ac loculum ante cubiculum, in quo sepeliendus ponenda deberet, prosternens se in oratione, cum orasset diu cum lachrymis, surgens dixit: Domine Iesu Christe, clementissime Deus, qui dixisti discipulis tuis: Super agros manus imponent, & benè habebunt: ostende hinc pietatem tuam, & cura infirmum hunc potestati tuæ virtute, vt nomen sanctum tuum benedictum in secula, magnificetur ab omnibus. Cumque hæc dixisset, imposuit manum suam super caput, benedixitque eum ter, continuoque surrexit, & veterino infirmitatis discusso, induit se ipse vestimentis suis. Egressusque cubiculum cum sancto Vuilleico, iussit mensam præparari, cibos apponi, & conuiuium instrui, quia delectaretur cum sancto Vuilleico manducare & bibere. Cum vero omnes multum gauderent de hospitio illius, sanctus Vuilleicus cum gratiarum actione deuotè orationibus incubuit, donec potius raptus quam vocatus, inter eos resedisset. Gotebaldus verò prope sanctum Vuilleicum affidens, vescabatur, bibebat, latabaturque quasi vnus e conuiuijs, ac gratias agebat, & multis post vixit annis. Pletrudis verò religiosa Domina hæc audiens, maximo deinceps sanctum Vuilleicum habuit in honore. De monasterio Vuerdeni annis decem post decessum sanctissimi præfati Suuiberti, & mortuus est anno Dominicæ incarnationis septingentesimo vicesimo septimo, sexto Nonas Martij.

Martij. Ad cuius sepulcrum, ad indicium virtutis illius, solent crebra sanitarum miracula fieri.

De obitu sancti Suuiberti Episcopi. Cap. 27.

Reduntibus à Ioppilia & à Pipino gloriosis pontificibus Agilolpho Colonienfi & Suuiberto Vuerdeni, sanctus Suuibertus, delectatus in Domino super salutari gratia, à Deo per Vuilleicum presbyterum suum Colonie patrata, salutata & licentia impetrata à pia matrona Pletrude, redijt Vuerdam cum suis discipulis: ibique per triennium sanctissime viuens, perfecit opera, quæ Deus posuit prodigia super terram, miraculis coruscando, atque vt vox tonitru in rora, prophanis Christum euangelizando, idolatriam libera voce damnando, multas gentes paganas sacro fonte baptismatis Christo regenerauit. Tandem Deus, qui est suorum fidelium merces magna nimis, qui & per carnis mortem viuos Ecclesiæ lapides de terrenis sedibus ad celeste transfert edificium, sanctum Suuibertum, strenuum fidei pugilem, coronandum in caelis de terrenis euocare dignatus est. Igitur anno à natiuitate Domini septingentesimo decimo septimo sanctus Suuibertus, omnium virtutum charismatis plenus, ex omnibus animi medulis videndi Deum desiderio flagrans, cum in festo principis Apostolorum sancti Petri ad Cathedram, in suo monasterio diuina celebrasset, mox languore eum inuadente lecto decubuit. Languore itaque, per momenta temporum ingrauescente, conuocans fratrum suorum collegium ferè viginti, primò admonuit eos, vt vestigia Christi sequerentur, & vt virtutè dilectionis & pacis adinuicem & in omnes domesticos Dei seruant. Instituta quoque disciplinæ regularis, quæ ab eo didicissent & in ipso vidissent, in defunctæ fide custodirent. Deinde subiunxit, diem sui obitus in proximo instare. Quod audientes fratres circumstantes, moerore percussi, flere cœperunt. Quibus sanctus pontifex dixit: Nolite dilectissimi flere, magis autem gaudere. iam enim sanctorum laborum meorum gloriosissimum recipiam fructum & præmium. Recessui fragilitatis meæ debitum charitatis impendite, & orationibus protegere. Quo dicto, ipse in Domino gaudens, informabat eos de contemptu mundi & appetitu regni celestis, & vt exitum suum, cuius hora incerta est, vigilijs, orationibus, bonisque operibus præuenire meminerint. Cumque hæc & his similia plura loqueretur, illi accepta benedictione inssu ipsius tristes ad ecclesiam exierunt. Retinuit autem secum sanctum Vuilleicum, cum quo diuina meditando, Deum corde deuotissimo inuocabat. Appropinquante denique die obitus siue dormitionis suæ, quam præcinit angelico ministerio, conuocans fratrum suorum præfatorum felicem eternam, celebrari sibi sacra fecit Missarum solènia. Deinde perceptione corporis Domini se muniens, ac sanctæ Crucis vexillo se cunctosque circumstantes signans, in mortis quiete dormiens, transijt feliciter de mundo, & ab angelicis choris anima eius sancta in consortio sanctorum & felicitatis perpetuæ in perpetuum collocanda suscepta est. Statimque facies eius, vt glorificata, lucens splenduit. Cella verò eius vt apotheca redoluit, omniumque ora & pectora fragrantia suauitatis repleuit. Defunctus est autem sanctissimus Suuibertus Vuerdenis episcopus anno ætatis suæ sexagesimonono, Calend. Martij, feria sexta, hora 12. qua hora Saluator mundi morte sua nos viuificans, ianuam regni celestis reuerauit, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

De sepultura sancti Suuiberti, ac miraculis quibusdam à Deo per ipsum factis. Cap. 28.

Tandem sanctissimum corpus, gementibus cunctis fratribus, deuotè per Vuilleicum, Theodoricum, Gerardum, aliosque principales suos discipulos portatum fuit, positumque in medio ecclesiæ, in honorato feretro, vt exequia ipsius sabbato celebrarentur. Confluebant autem multi homines ex diuersis pagis & villis, ipso pie pro amore Christi receperant. Inter quos adductus fuit quidam vir damoniacus, grauiter obsessus: qui postquam tetigisset feretrum, super quod sanctum corpus iacebat, cunctis cernentibus statim à demone liberatus fuit, laudabatque Dominum & dilectum famulum eius sanctum Suuibertum. Reliquis verò populus vocem eleuans, clamore magno benedicebat Dominum, qui tam magna fecit ad declarandum merita famuli sui dilecti Suuiberti, præfati sancti. Anima verò eius in hora exitus sui apparuit cum magna luce & gaudio sancto Vuillebrordo Episcopo Traiectensi, dilecto cõsocio suo, tunc redeunti de Epernacō Veronam, petens & admonens, vt suis exequijs in

Coruscant miracula S. Suuiberti, & multos conuertit.

Adhortatio eius extrema ad suos.

Monitum se Eucharistia, signoque Crucis, & migrat e corpore.

Dæmoniacus tactu feretri curatur.

Item cecus
visum recu-
perat, & fu-
riolus redit
ad sanitatē.

Vuerda cum suis interesset, & eum sepultura commendaret. Quod cum nobis, scilicet
suis discipulis & ministris, dolens intimasset, statim celeri nauigio Vuerdam vsque per-
rexit. Astuit & illustris spiritalis filia sua, felix Plestrudis cum aliquot Prælati ecclesi-
arum, benedicens Deum in meritis sui sancti confessoris & pontificis Suuiberti. Cum
sanctus Vuillebrordus & felix principissa cum fratribus sabbato vigilias defunctorum
(vt moris est) decantarent, ecce adducunt quendam adulescentem, cæcum ex tonitruo
& fulgore coruscationum effectum, vt multis illic presentibus constabat. Qui intro-
rumpens immodeste canticum mœoris vigiliarum, clamando obnixè, & deuotè
sui illuminatione sanctum inuocando, cum tetigisset feretrum, statim omnibus viden-
tibus & stupentibus visum recepit. Præterea furiosus quidam similiter adductus, cum
deuotè oscularetur tegmen feretri, protinus sanatus fuit. Mox clamor omnium ar-
ditur in laudem Dei, vigiliæ dimittuntur, & omnes glorificabant Deum, qui tanta mi-
rabilia meritis sui sanctissimi confessoris & Episcopi dignatus est operari. Igitur Domini-
ca die, expletis deuotè & solenniter exequiis, in eodem monasterio Vuerdensi, in quo
degens, Christo feruenter & feliciter seruierat, honore condigno cum hymnis & lau-
dibus deuotè & reuerenter sepeliebatur per sanctum Vuillebrordum Archiepiscopum
Traiectensem, & sanctum Vuilleicum presbyterum, & gloriosam Plestrudem Austr-
orum principissam, ceterosque fratres & discipulos suos.

*De miraculis sanctissimi Suuiberti Episcopi Vuerdensis
& confessoris. Cap. 29.*

Multa mi-
racula sunt
ad S. Suui-
berti monu-
mentum.

Verum quia ego Marcellinus presbyter, qui hanc historiam conscripsi, dudum
discipulus & consocius sancti Suuiberti Episcopi, exequiis eius vnâ cum
Vuillebrordo interfui, & ad instantiâ dilectorum, Vuilleici, Gerardi & Theo-
dorici, ceterorumque fratrum, causâ consolationis per quindenâ in monas-
terio Vuerdensi mansimus, pauca de multis, quæ oculis meis vidi, proferam miraculorum
testimonia, quæ etiâ multorum aliorum sunt oculis conspecta, vt merito possit, imitari
& debeat veraciter credi, quod magnus sit coram Deo, atque mirabilis sit eius gloria
caelis, quæ tot fulgoris radijs elucere facit in terris. Nam post migrationem in loco
sepulturae sue infirmos curare non desinit, qui semper, dum viueret, infirmis & pauperibus
subuenire & consulere consueuerat, & egenis opè ferre non cessabat. Nam post dor-
mitione eius contigit feria sexta sequenti, vt quidam gentilis paterfamilias, dictus Hath-
agerus de Coesveldia, fidei prorsus ignarus, lûgo paralysis & calculi morbo grauatus,
acerrimo dolore detentus, quotidie valde torqueretur. Cumque familiares & domesti-
ci domus acerba & intolerabili ipsius infirmitate doleret, superuenit quidam Christi-
anus, natus prope Vuerdâ, nomine Henricus. Qui cum huiusmodi infirmitatis rabi-
em ineffabili ipsum torqueri cerneret, condoluit ei. Erat enim consanguineus eius per-
cipiens denique idem Christianus, nullum releuamen Hathagerum sentire ex medica
cura peritorum, quauis medici eum appositis pigmentorum fomentis & liquaminibus
emollire niteretur, inspiratione diuina dixit Christianus: Hathagere dilecte cogi-
te, audi salubre consilium meum. Non enim diffido, si constanti animo reiectis dam-
nis dijs, qui nec se, nec aliquem iuuare queunt, crederes in Deum verum, Saluatorem ve-
rum, Dominum nostrum Iesum Christum crucifixum, permitteresque te vehi in Vuerdam
& visitares ibidem cum fide & deuotione locum habitationis sepulturae sancti Suuiberti
Episcopi Christianorum, Dominica proxima elapsa illic sepulti, qui ex benignitate &
bonitate Dei facit quotidie varia & valida miracula, quæ nunquam sunt audita, super-
egenos & infirmos, proculdubio semota omni infirmitate tua cõualesces. Quo audito
quidam pagani ipsum delirare arbitantes, spreuerunt cõsiliū eius: alij asseruerunt, im-
possibile esse, mortuum videnti posse sanitatem præstare. Et sic verbis illius Christiani
nullatenus fidem accommodauerunt. Sed ingrauescente indies egritudine, Hathagerus
saniori vñs consilio, intrinsecus compunctus ad informationem Henrici cognati sui
spopondit Deo, fore se Christianum spretis idolis, modò in Vuerda consequi posse sa-
lutē. Igitur ipsum carro imponētes, sequente vxore cum familia, & aliquibus cognatis
ipsum Vuerdam cū oblationibus condignis duxerunt, comitāte Henrico Christiano
& in fide ipsum confirmante in via. Vuerdâ itaque intrantes in die Martis, Hathagerus
mox anhelans ad sanitatem, se ad sepulcrum sanctissimi pontificis Suuiberti duci petiit.
Ibiq; ante corpus sancti se prosternēs, pura fide & intentione supplex diuinā pietatem
rogauit.

rogauit, vt meritis sancti sui, dilecti confessoris Suuiberti, pristina recuperaret sanitatem.
Itaque cum deuotè sanctum inuocasset Suuibertum, cunctis adstantibus, inter preces
velut in soporem solutus dormiens, vidit, vt postea referre solitus erat, quod quidam in
habitu pontificali, gerens figuram crucis in manu dextra, ipsum accessit: eaq; ter ipsum
benedicens, omnino sanauit. Mox euigilans, sanctissimus surrexit, atque pro adepra
sanitate repēdit humilimè Deo & sancto eius Suuiberto gratias, & quid erga se sanctus
Suuibertus Episcopus egerit, omnibus gaudens & deuotè explicando patefecit. Cun-
ctisque gaudentibus, & Deum & sanctum Suuibertum laudantibus, ex suggestione Hen-
rici supradicti, & præcipue ex informatione sancti Vuillebrordi, vt spopondit, sacramen-
ta fidei & baptismatis cum omnibus ipsum comitantibus per sanctum suscepit Vuillei-
cum. Vocatusque fuit, ob memoriam miraculi, Hathagerus in baptismo Suuibertus.
Quo patefacto & diffamato longè lateque miraculo, multi per dies locum sepulturae
eius frequentare, & sanitarum ibi gratiam capere tum sibi, tum suis cœperunt. Optatam
nanque ibi, nobis presentibus, recepit sospitatem multitudo languentium.

Paralyticus
sanatus.

Multi visũ
sepulcrum
S. Suuiberti.

De curatione cecorum Susati. Cap. 30.

Adulescens quidam natus Vuerdæ, Suuederus nomine, veniens anno Domini
septingentesimo decimooctauo in ciuitatem gentiliū, Susatum nomine, ho-
spitabatur in domo cuiusdam pessimi pagani, in qua prandebant Vuestphali
multi malitiosi, inter quos & residebat prandens idem Suuederus. Inter cos
tandem orta fabulatione de generositate & potentia deorum, & impotentia Christi,
Dei Christianorum, idē Suuederus placidè enarrauit paganis virtutes & miracula, quæ
dominus meritis sancti Suuiberti declarauit, & quotidie declarat in Vuerda. Gentiles
verò ebrii, comperientes Suuederū Christianum, irati valdè & surgentes cum furore,
ipsum capiunt, & inter multa verbera & ludibria linguam eius præcindunt, arbitrates
per hoc obsequium magnum se præstare dijs suis. Quo facto, redeūtes hilariter ad pran-
dium, cum multa probrosa conuicia in Christum & sanctū eius iactassent, statim omnes
cæci effecti sunt: panes etiam & frusta panum in lapides conuersi & mutati sunt. Suue-
derus verò, vt inimicus deorum, extra hospitium tractus, & in publica platea tanquam
feridum animal proiectus, volutatusque in proprio sanguine, orauit corde beatū Suui-
bertum, dicens: O sanctissime confessor Suuiberte, si tantæ virtutis es & potestatis co-
ram Deo, vt nobis dicatur, ede tale signum ex tua benigna misericordia & gratia in cor-
da istorum pessimorum paganorum, Deo & tibi detrahentium, vt à sua duritia & mali-
tia conuertantur. Statimque pagani commoti, ad cor redeunt, & agnoscentes, quia
vindex manus Christianorum Dei tetigit eos, cœperunt dolere & sanctum inuocare
Suuibertum pro auxilio habendo, terribilibus vocibus clamantes & perentes præfatum
Christianum, ignominiosè ab eis tractatum introduci, vt ab eo veniam de commissis
peteret, & eum satisfactione condigna ad honorem Dei & sancti Suuiberti placarent.
Sed nemo eis intendebat, discurrentibus familiaribus seruis & ancillis præ nimio terro-
re extra domum. Hospes verò, capitaneus blasphemator Dei, non solum corpore, sed
& mente cæcatus, ex nimia vesania & grandi dolore infaniens, cœpit deos blasphema-
re & omnibus maledicere. Quo miraculo ex clamoribus cecorum patefacto, concur-
runt non solum vicini, stupentes & mirantes de tam insolito signo, sed & fere tota ciui-
tas. Qui videntes illud grande spectaculum, tam mirabile, quam miserabile: pro diuer-
sitate hominum, diuersis quoque modis musitabant, tandem circa crepusculum, ani-
ci prophani hospitis Suuederum Christianum piè ex luto tollentes, ad viros diuinitus
cæcos deportarunt. Quem cæci lupi, iam agni effecti, præsentem agnoscentes, proti-
nus in terram prostrati, lachrymis vberimis & mœstis vocibus de commissis in eum ve-
nitiam precabantur. Ipse verò eleuans eos pro viribus suis, dolēs de temeritate ipsorum,
virtutem Dei, indulst piè eis, declarando eis signis, nutibus & scriptis, vt relictis idolis,
secum omnes in Vuerdam ad sanctum Suuibertum peregrè properarent, vbi omnes
proculdubio meritis eius pristinum visum reciperent. Erant autem numero septem,
qui cæcati fuerāt. Altera verò die omnes duobus curribus impositi, comitantibus vxo-
re & consanguineis hospitis, Vuerdam vsque properant, afferentes secum panes in la-
pides mutatos. Cumque omnes ad sepulcrum sancti Suuiberti starent, adulescēs Suue-
derus, licet verbis non posset, corde tamen toto beatissimum Suuibertum Episcopum S. Suuib-
erti inuocauit, dicendo intra se: O beatissime Suuiberte, tu multos in tribulationibus &
neces-

Suuederus
malè mul-
tatur ab
ethniciis.

Ethnici eg-
ci sunt.

Relapsunt
& S. Suui-
berti opem
implorant.

Innocent
S. Suuib-
erti.

Mar. 7.

Murus lo-
quitur.

Ceci videt.

necessitatibus adiunxisti: tu scis, quia amore Domini nostri Iesu Christi ista pertuli. Te ergo gloriose præsul Suuiberte inuoco, & totis visceribus cordis mei tuum auxilium humiliter lachrymando imploro, ut si merita tua accepta fuerint coram Deo, mihi subuenire ad gloriam Dei ne differas. Qui vix talem meditationem compleuerat, & ecce sanctus Suuibertus statim pyxidem plenam vnguento in manibus portans, affuit, dicens: Amice, vocasti me. ecce adsum. Deinde os illius vngens, dixit: Dominus Iesus, qui regit linguam muti, dicens: Ephera, quod est, Adaperire: det tibi loquelam tuam, in cuius nomine dico tibi, loquere & da laudem Deo creatori tuo. Qui statim deuotissime sonora voce benedixit Deum & sanctum Suuibertum, egregium p̄ficem. Cæci vero audientes adolescentem, loquentem, & sanctum Suuibertum pro recuperatione amentis loquelæ laudantem, maiorem amplectentes fiduciam in Christum & sanctum eius, corde toto implorant eius auxilium, atque visum omnibus amicis adstantibus recipiunt: paucos vero in signum miraculi ante eius sepulcrum obtulerunt, & ipsi ibidem per triduum perseverantes, in fide imbuti, baptismum susceperunt. Redeuntes itaque, multos paganos susati exemplo illius signi ad Christi fidem traxerunt.

De quatuor viris, morbo angina laborantibus. Cap. 31.

Eodem anno quatuor viri diuersis temporibus vsque ad mortem morbo angina laborantes, ad sepulcrum eius dolorosè adducti cum oblationibus, sani & gaudentes ad propria cum gratiarum actionibus in laudem Dei redierunt.

De curatione Episcopi Colonienfis. Cap. 32.

S. Agilolphus inuocat S. Suuibertum.

Postea verò tempore Pipini regis Francorum, filij Caroli Martelli principis, Hadergerus Archiepiscopus Colonienfis, qui mediante Rangefredo, sancto successerat Agilolpho, cum quadam die cum eodem Pipino in expeditione contra perfidos Saxones profectus fuisset, corruens armatus de caballo suo super quandam rupem, fractis scapulis & vno brachio cum tempore capitis, semimortuus portabatur ad tentorium. nocte verò sequenti apparens ei sanctus Suuibertus in visum præcepit ut sepulcrum eius in Vuerda visitaret, & integram sanitatem recuperaret. Episcopus protinus expergefactus, præcepit sine dilatione ipsum vehi ad sanctum Suuibertum in Vuerda. Illucque veniens, cum deuotione sanctum inuocans, statim potèti medicamine sanatus est: Ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, qui cum patre & sancto spiritu viuit & regnat Deus per infinita seculorum secula, Amen.

Hucusque vita S. Suuiberti per Marcellinum presbyterum: sequuntur nunc quedam illius in diuos relatione & miraculis post obitum, & alijs nonnullis, auctore S.

Ludgero primo Monasterienfi Episcopo: cuius vita habetur infra 26. Marty. Clauit autem sub Carolo Magno.

S. Rixfridus fuit 7. Episcopus Traiectensis.

S. Bonifacius 2. Episcopus Traiectensis.

Albertus 4. Episcopus Traiectensis.

EPISTOLA RIXFRIDI TRAIECTENSIS EPISCOPI, AD S. LVDGERVM MONASTERIENSEM Episcopum.

Dilecto patri & confratri Ludgero, sanctæ Monasterienfis ecclesiæ Episcopo, Rixfridus sanctæ Traiectensis ecclesiæ magnus sacerdos & Episcopus. Gratia Dei cum incrementum & profectus salutis. Cum apud nos in nostro conuentu Frisiam in vico Dockem, in quo beatus Bonifacius, secundus Traiectensis ecclesiæ Archiepiscopus, ut tibi per optime constat, cum quinquaginta vno fratribus martyrium pertulisset, habeamus & reuerenter possideamus libellum, continens gesta & Legendam sanctissimi Suuiberti Episcopi, confessoris & coepiscopi sancti Vuillebrordi, editam mædato & auctoritate Apostolica sancti Patris Gregorij, Episcopi Traiectensis ecclesiæ, à sancto Marcellino presbytero, consodali & confratre sanctorum Vuillebrordi & Suuiberti ceterorumque confratrum: quem librum gloriosus Albricus, quartus Traiectensis Pontifex, natione Anglicus Eboracenſis diceceſis, consanguineus sancti Suuiberti episcopi, in eodem conuentu honore debito cultum & seruatum.

Theodardus 5.

Harmacarus 6.

Quando S. Suuibertus sit catalogo sanctorum adscriptus.

Adoranda, id est, veneranda.

Intercessio Sanctorum.

& seruari decreuit, voluit & præcepit, diligenter postulans à suo successore Theodardo Episcopo Traiectensi, ut ubi catalogo sanctorum confessorum ascriberetur, impetrando procuraret ab authentica & probata persona in scripta redigi modum & ordinem elevationis & canonizationis eius, ut infereretur & adderetur prædicto libro sanctissimæ vitæ suæ editæ & exarata à præfato Marcellino presbytero. Qui Theodardus, quintus Traiectensis Episcopus, ipsum ab Harmacaro successore suo, desiderio magno exoptauit. Harmacarus verò, similiter natione Anglicus ex regno Humbrano, & Eboracenſis diceceſis, à me, ut porè à suo successore, & à ceteris confratribus conuentus Traiectensis requisivit & postulauit hoc ipsum. Ego verò promissionis meæ & desideriorum meorum prædecessorum pontificum Traiectensis ecclesiæ memor, audiens ipsum sanctum Suuibertum iam nuper, scilicet secundo Nonas Septembris sollemniter à sanctissimo Papa Leone in præsentia serenissimi Caroli Magni, Romanorum Imperatoris, ceterorumque multorum Cardinalium, Archiepiscoporum, Episcoporum, procerum & principum, canonizatum, ossaque eius sacrosancta propter crebra miracula sua eleuata, & in arcam siue capsulam, auro & argento compositè ornatam, decenter collata, cunctisque Christianis adoranda & veneranda exposita, ut intercessione & suffragio ipsius à malis omnibus erui & liberari mererentur. Et meritò, quia omnipotens singularis vitæ eius excellentiâ, non solum dum viueret, multis magnisque miraculis approbavit: verum etiam post felicem transitum ipsius ipsum secum regnare in celis, certis conuiscatibus crebrisque signis & prodigijs quoridie manifestat & declarat: quorum quædam à dignissimis probatisque testibus, fratribus nostri conuentus, qui interfuerunt & viderunt, audiimus: de quibus omnes laudantes bonitatem Saluatoris nostri, congratulamur in nostro conuentu. Propterea sollicitus sum, ut veraci stylo ab authentica persona conscribatur prædicta, ne aliqua immisceantur ficta, vel apocrypha ex pietate, sed planè & debite, ut res ipsa in veritate se habuerit. Ego verò sciens, quod in confinio tuæ parochiæ requiescit, & zelum legis Dei habes, & excellentia diuinarum scripturarum in tua anima viget & floret: idcirco egregie pontifex Ludgero, mi dilectissime confrater, admonitione & exhortatione fratrum conuentus Traiectensis, & præcipue fratrum in Dockem, ad tuam fraternam dilectionem fidiſsimam habeo accessum, piè efflagitans, ut ordinem modumque elevationis & canonizationis ipsius, & qui interfuerunt, amore Albrici Episcopi Traiectensis ecclesiæ consanguinei supradicti sanctissimi Suuiberti Episcopi, qui te ad Minimigardum prius, nunc verò Monasterium dictum direxit Episcopum, ad confirmandum neophytos, in scripta probato stylo redigere digneris, ut illa addatur libro, de vita ipsius exarato & conscripto. Et non solum ordinem siue modum suæ elevationis & canonizationis, sed & quædam miracula, quæ post felicem eius transitum Dominus noster Iesus Christus dignatus est ostendere & patrare, meritis & intercessionibus ipsius in Vuerda vel propè, & adhuc quoridie declarat, ne ea, quæ gratia Dei fiunt in tempore, simul cum tempore labantur, sed perpetuentur scriptis ad decus ecclesiæ, ut pia eius intercessione pontificale tuum ministerium & cuncta opera tua in præsentia salubriter prosperentur, & in futuro sempiterna gaudia consequi valeas.

EPISTOLA S. LVDGERI AD RIXFRIDVM TRAIECTENSEM EPISCOPVM.

Venerabili confratri & gentium prædicatori eximio, Rixfrido Traiectensis ecclesiæ Episcopo, Ludgerus seruus Iesu Christi, Salutem & omne bonum. Postulas à me, dilecte pater, rem quidem opere non difficile, sed opere veritatis presumptuosam: dum expanſco & tremisco aliquid addere ad cõplementum illius libri, editi & conscripti à tam excellenti gentiliu prædicatoro, egregio presbytero sancto Marcellino: qui utique ultra septuaginta annos euangelizando seruenter Christum, præfuit paganis & gentilibus, magnam partem Frisiam conuertendo. Qui proculdubio sacerdos erat magnarum virtutum, prophetique spiritus plenus, ut tu nosti, qui & Frisonibus verba vitæ, monita virtutum simul & exempla præbebat, & ad celestium gaudiorum cultum ex Frisia ad conuentum Traiectensem per præfatum sanctum Gregorium Episcopum

Eximia laus Marcellini presbyteri.

Viñcos apo-
stas ad fi-
dem reuo-
cat Marcel-
linus.
* Chlarbur-
go,

Duos lepro-
sos sanat.

Multis cla-
ret miracu-
lis & mori-
tur in Al-
denfeel.

renocato, multi prope Aldenfeel in Frisia, & in confinibus eius, neglectis sacramentis fidei, quibus erant feliciter ab ipso imbuti, ad erratica idolorum phana & phylacteria demoniacæ artis se contulerunt. Ad quorum errorem corrigendum, ipse à quibusdam incolis Christianis eiusdem provincie, ut celeriter rediret ad illos perfidos, humiliter requisitus, & ab eodem sancto Gregorio Episcopo ad illos missus & directus, eos sua fructifera prædicatione ad viam veritatis denuò reuocauit cum Gerardo, Onone & Adalgero, aliisque: qui in vico Dockem publicè coram Haddone * Thrauburgo, Henrico Gerardo, Onone & Adalgero aliisque fratribus, prædixit & prænuñciauit Episcopatus honorem sublimandum, & populis rudibus verba vitæ ministraturum. Quæ omnia sortita sunt effectum, ut in præsentiarum cernis. Præterea cum currum ascenderet ad eundem in Aldenfeel, omnibus ferme fratribus conuentus Traiectensis mecum ipsam ad currum comitantibus, & propter suum recessum piè mœrentibus, ecce obuiam habuit ante portas monasterij Traiectensis duos viros, squalida lepra infectos, ligno crepiraculo elemosynas petentes: quos ut vidit, confusus in Domino, fusa tacitus prece ad Dominum, calicem sibi ad potandum porrectum benedicens, & illis leproso mittens, propter confirmationem neophytorum adstantium præcepit ex eodem calice eos bibere. Qui bibentes, statim mundati sunt, nobis omnibus adstantibus & spectantibus de tam insolito miraculo. Ipse verò Deo gratias referens, salutatisque singulatim piè fratribus mœrentibus recedens, apud Aldenfeel aliquot annos degens, Christianumque deuotè annuncians, ac multis alijs miraculorum signis effulgens, ibidem in Aldenfeel feliciter in Domino requieuit. Attamen quia opera Dei, quæ in hominibus per sanctos Dei fiunt, non silentio tegere, sed prædicare decet: quia gloria & honor Dei est, merita & virtutes sanctorum enarrare, easque scriptis commendare: quæ quo latius propagantur, eo boni in Domino magis gloriantur & mali erubescunt: quia omnipotens Deus, qui facit mirabilia magna solus, per intercessionem & merita sanctorum, quos in terris celebritate congrua veneramus, mirabili dignatione imperfectum nostrum suppleri prouidit: ut quod nostris meritis implere non valemus, eorum suffragijs assequamur. Insuper licet nihil nouæ perfectionis vel gloriæ sanctis accrescat, si honorantur & inuocantur à Christi fidelibus, ac felicia ipsorum gesta conscribantur, eo quod humana lætæ frequenter incumbo, sepeditam optatam eleuationem corporis sancti Suuiberti & celeberrimam canonizationem, ut sub testimonio spiritus sancti à deuoto patre Theodoro co Syburch, Priore conuentus sanctissimi Suuiberti Episcopi in Vuerda, & ab illis, qui viderunt eleuationem sancti corporis eius, atque canonizationem eius corporaliter intue fuerunt, qui hodieque viuunt, in veritate didici, & quam relatu veracissimo mihi deuotè retulerunt, & cetera, quæ de eodem sancto Episcopo patrata constant ad gloriam Dei & decus Ecclesiæ, & ad laudem & honorem sanctissimi Suuiberti Apostolici Episcopi & ad profectum fidelium contexere scripris exordiar, confusus patrocinij & meriti ipsius sancti Suuiberti, victus instatia tua fratrumque tuorum. Non enim fucis verborum veritatem obducam, sed breuiter strictimque incedam: ut si sermo rudis offendat breuitas ad legendum prouocet. Precor igitur orationibus tuis fratrumque tuorum mihi subuenire studeas, ut ad honorem Dei ea, quæ dixi, ita conscribere valeam, ut saluti & deuotio credentium inde augeatur. Saluta mihi in vinculo charitatis omnes fratres conuentus tui, & præcipue dilectum consanguinem meum nobilem Lambertum de Lemegauuen.

Ut Pipinus dux castrum in Vuerda construxerit, & meritis sancti Suuiberti victoriam contra paganos obtinuerit. Cap. 1.

Pipinus op-
pugnat Sa-
xones.

Igitur anno tricesimo tertio post celebrem transitum sanctissimi Suuiberti, gloriosi Episcopi & confessoris, anno scilicet à natiuitate Domini septingentesimo quadragesimo octauo, illustrissimus & Christianissimus princeps Pipinus, filius Caroli Martelli, Maior domus Franciæ, qui fuit dux Agrippinensis, Austriæ, Thuringiæ & Burgundiæ provinciarum, & totius Lotharingiæ, antequam fuit coronatus Francorum Rex, debellans potenter perfidos Saxones & Vuestphalos, simul & Angarios: Inter cetera pietatis suæ salubria opera, allectus fama sanctitatis & miraculorum gloria sancti Suuiberti Episcopi, eo quod ad sepulcrum ipsius infirmi sanabantur, cæci visum elaudi gressum, febricitantes incolumitatem impetrabant, munitionem extrui in eadem villa Vuerda, in qua sanctum eius corpus requiescit, celeri opere propius ecclesiam

ecclesiam eiusdem sancti Suuiberti fecit propter defensionem ecclesiæ eiusdem sancti, & deuorum fratrum ibidem Deo militantium munitionem. Qua nobiliter constructa & firmata, contigit ut idem egregius princeps Pipinus anno sequenti, anno scilicet Domini septingentesimo quadragesimo nono, Saxones & Vuestphalos debellans, potiusque victoria cum triumpho, cum suo exercitu multum lassum ad Coloniam Agrippinam reditum maturaret. Vuestphali verò, dolentes, Christianos eis dominari, licet, Deo auxiliante, triumphali gladio ipsius Pipini victi, profligati & prostrati succubissent: indignati valde, exercitum fortem nimis festinanter denuò congregantes, per compendia itinerum & deuia exercitum Christianorum praueniens, positus insidijs, multum hostiliter & callide prope Vuerdam Pipinum cum suis Christianis animosè inuadere, & bellum rursus instaurare & committere decreuerunt. Quod inclytus princeps, per suos exploratores percipiens, primò parum doluit, tum propter lassitudinem exercitus sui, tum propter defunctos & sauciatores, fidutiam tamen firmam habens in Deum, recordatusque miraculorum sanctissimi Suuiberti, descendens de caballo suo, prostratus in terram, flexis genibus sanctum Suuibertum deuota mente inuocans, & auxilium & patrocinium implorans, vouit Deo & ipsi S. Suuiberto, quod si is pro honore nominis Christiani à Christo sibi & exercitui suo suis meritis & precibus victoriam contra paganos impetraret, & Christianum populum protegeret, ut sanum inde reduceret, ipsum in Vuerda cum suis primatibus suppliciter peregrè visitaret. Quo emissso voto, statim lux immensa super exercitum Christianorum splendens, non solum paganos exterruit, sed & ferè excæcavit, pauorque ingens eos inuasisit. Quod cernentes pagani, timore valido perculsi, formidantes manum potentis Dei Christianorum super eos ferire, calumque super eos ruere, consilio celeriter inito, miserunt duos satrapas ad Pipinum, perentes quæ sunt pacis, eique se subdentes, ac referentes constanti animo quæ viderant & eis contigerant. Pipinus verò cum hoc audisset, intelligens hoc meritis sancti Suuiberti accidisse, lætus in terram cum suis proceribus prostratus, Deum adorans & gratias deuotè referens, receptis à paganis pacis obsidibus, Vuerdam cum suo exercitu humiliter intrauit, discalearumque cum suis inclytis primoribus & præcipuis ministris, sepulcrum S. Suuiberti regalibus muneribus & oblationibus visitans, benedixit Deum & sanctum Suuibertum, qui absque effusione sanguinis humani victoriam sibi contra perfidos præstitisset: & deinceps sanctum Suuibertum in suum protectorem & patronum ac specialem elegit aduocatum.

Ut S. Suuibertus illustrem principem Hunaldum à peste angina & periculo mortis cum multis alijs liberauerit. Cap. 2.

Deinde anno à natiuitate Domini septingentesimo quinquagesimo quinto, serenissimus Pipinus præfatus, iam per sanctum Bonifacium, Moguntinensis & Traiectensis ecclesiarum Archiepiscopum, Rex Francorum autoritate & mandato Zachariæ Papæ consecratus & coronatus, ordinauit nobilem principem, armis strenuum, Hunaldum nomine, principem & comitem de Angiers, capitaneum Christianorum in munitione Vuerdensi siue propugnaculo, ad tuendum fines Christianorum contra imperus paganorum. Accidit autem eodem anno, ut ipse Hunaldus cum plerisque sui exercitus militibus squalido squinantia morbo infectus, ad mortem vique agrotaret. Cumque de vita quorundam & præsertim principis Hunaldi desperaretur, & mœror esset validus propter eam inter Christianos, ipse Hunaldus egregius princeps, medicis de vita ipsius desperantibus, fidutiam magnam in sanctum concipiens Suuibertum, eo quod multa miracula dudum ab ipso patrata didicerat, publicè multis coram adstantibus vouit ipsum deuotè visitare, & sibi deinceps fideliter seruire, modò ipsum ab imminente periculo & peste suis meritis & precibus liberarer. Voto peracto, statim absque humano medicamine conualuit, votumque cum suis lætus humiliter adimpleuit, & ut vouit, quandiu vixit, seruitio eius se mancipauit. Quo miraculo inter aulicos, eadem squinantia peste infectos, diuulgato, etiam ferè in extremis laborantes votum similiter de visitando sepulcro eius, ut sanarentur à languoribus suis, vouerunt: & plerique sanati, votum nudis pedibus deuotè implentes, laudauerunt Deum in sancto Suuiberto, quia mirificauit ipsum tantis miraculis. Post hoc autem habitus fuit in maximo honore ab omnibus fidelibus, frequentantibus & honorantibus sepulcrum ipsius cum diuersis oblationibus & muneribus. Eodem anno idem illustris Hunaldus comes de Angiers, dispositis rebus bellicis in eodem castro

Vide pri-
corum Chri-
stianorum erga sanctos
piam fidu-
am & vene-
rationem.

Vide esse-
ctum.

En tantus
princeps vo-
tum nuncu-
pat S. Suui-
berto, &
innox ab ipso
ferè mortis
aditu redit
ad sanitatē
corporis.

Pipinus rex
quotidie
certas S.
Suuiberto
preces of-
fert.

de Vuerda, abiit ad Pipinum regem Parisios, & eidem omnia perpetrata per sanctum Suuibertum, potentem Dei medicum, deuoto corde patefecit. Vnde his auditis, rex letus effectus, benedixit Deum de tanta gratia, Hunaldo suo duci, ceterisque clientibus exhibita per merita & intercessionem sancti Suuiberti. Deinceps vero idem rex, in sanctum Suuibertum maiorem fiduciam concipiens, seruiuit ei quotidie certis orationibus, deprecans ut ipsum & regnum populumque sibi subiectum suis meritis protegat. Hæc autem ego Ludgerus, minimus seruatorum Dei, ab eodem rege Pipino Coloniae audiui, orto sermone de miraculis sancti Suuiberti in mensa regis.

De prima eleuatione corporis sancti Suuiberti Episcopi. Cap. 3.

Stephanus
Papa venit
ad Pipinum
regem.

Eodem anno sanctus Stephanus Papa, eius nominis secundus, ob infestationem & oppressionem sanctæ Romanæ Ecclesiæ ab Aistulpho, atroce rege Longobardorum, factam & perpeßam, in Franciam ad Christianissimum regem Pipinum, defensorem Ecclesiæ & propugnatorem Catholicæ fidei, veniens cum suis Cardinalibus, regaliter ab eodem rege receptus & ad eius est perductus palatium. Itaque collatione habita de oppressione Romanæ Ecclesiæ cum eodem felici rege, idem rex inter cetera exposuit sanctissimo pontifici felicissimam vitam & miracula sancti Suuiberti, petens benignè ab eo, ut catalogo sanctorum Confessorum per ipsum ascriberetur. Sanctus vero Stephanus Papa aliquantulum apud sanctum Dionysium agrotans, tum propter fatigationem longi itineris, tum propter senium, tum propter oppressionem Romanæ Ecclesiæ, volens satisfacere felici & iustæ petitioni Christianissimi regis, commisit vires suas ad experiendum actus, virtutes & gesta ac miracula ipsius sancti Suuiberti ad canonizandum ipsum sanctum vice ipsius, venerabilibus Patribus & Pontificibus, sancto scilicet Hildolpho Treuironum, Bonifacio Moguntinorum Archiepiscopo, Fulcario Leodiensi episcopo, & præcipue Hildegero Colonienfi Archiepiscopo, in cuius parochia sanctissimus Suuibertus Episcopus migravit ad Christum. Qui venerabiles Patres, propter incursionem Saxonum & expeditionem exercitus inelyti regis Pipini contra præfatum Aistulphum, persecutorem Ecclesiæ Romanæ, in Vuerda non conuenientes, distulerunt canonizationem sancti Suuiberti Episcopi usque ad reditum ipsorum ab Italia: quia necessitate imminentis belli urgente, hoc facere commode nequibant. Sicque canonizatio ipsius aliquanto tempore protracta fuit. At tamen venerabilis & diuus pater Hildegus Colonienfis Archiepiscopus, antequam in bello Saxonico apud Vueseram occisus, immo martyr pro fide Christi effectus fuit, Vuerdam cum suis clericis properauit, ut altera die ipsum solenniter autoritate Apostolica exaltaret. Igitur altera die, quæ fuit quarto Idus Iunij, Missarum solennij per eundem Archiepiscopum expletis, accessit deuotè in pontificalibus cum suis presbyteris clericis & fratribus conuentus in Vuerda, ad tumulum sancti Suuiberti. Cumque deposita terra, arca, in qua sacrosanctum corpus sancti Suuiberti iacuit, aperta esset, odor mirificus omnium ora & nares perfudit. Archiepiscopus vero reuerenter & deuotè sanctum corpus ex tumulo eleuans, in aliam pulchram capsulam ad hoc præparatam, idem corpus sanctum, inuolutum mundissimis pontificalibus indumentis ac ornamentis, intè collocauit. In cuius sancti corporis eleuatione quidam eius Colonienfis, Robertus nomine, dictus de veteri monte, mutus & surdus, auditum & lo-

Hildegus
Episcopus
Colonienfis
pro fide
Christi oc-
tus.

Mutus &
surdus cura-
tur, osculans
manum S.
Suuiberti.

quelam meritis & intercessionibus sancti Suuiberti, osculando manum eius in præsentia Archiepiscopi & fratrum conuentus Vuerdensis & omnium aliorum adstantium recuperauit. Factumque est in illo die gaudium magnum in Vuerda ab omnibus. Contidit nihilominus idem venerabilis Archiepiscopus idem sanctum corpus in crypta subterranea propter incursionem vicinorum gentium. Statuit insuper idem Archiepiscopus eundem diem eleuationis corporis sancti Suuiberti, scilicet quartum Idus Iunij, per totum vicum de Vuerda celebrari perpetuis temporibus, ut diem Dominicam ab omnibus incolis ipsius vici in honorem sancti Suuiberti. Er deinceps frequentabatur sanctus Suuibertus ab omnibus vicinis Christianis deuotè & solenniter peregrè cum diuersis oblationibus: appellabaturque ubique terrarum patronus pestis squinantia, irà ut multi infecti tali & tam periculosa peste, vouentes deuotè ipsum peregrè visitare & ipsi seruire, liberati sint ab eadem peste, adducti ad sacrosanctum & venerandum corpus illius.

De crudelitate Saxonum & concrematione ecclesiæ sancti Suuiberti & destructione oppidi Vuerdensis. Cap. 4.

Postre-

Postremo imperante Carolo Magno, rege Francorum, inelyto filio præfati regis Pipini, cum is, subiugatis potenter Saxonibus & Vuestphalis, decreuisset cum grandi exercitu Christianorum contra gentiles Hispanos ire in Hispaniam, & eos mittere sub iugum fidei Domini Dei nostri Iesu Christi, anno scilicet à natiuitate eiusdem Domini nostri septingentesimo septuagesimo octauo, Indictione prima: ferocissimi & perfidi Saxonum & Vuestphali, excitati spiritu satanæ, ac inebriati calice Babylonis, cum præfatus Carolus rex esset cum toto suo exercitu in Hispania, putantes & videntes se habere aptum tempus vlciscendi damna, à Carolo & à Christianis ipsis sæpe illata, conglomerati in inuicem præceptis satraparum ipsorum, venerunt cum validissimis & grandibus agminibus strenuorum & ferocium armigerorum, depopulantes longè lateque crudeli ferro & edaci flamma cuncta, quæ erant Christianorum. Veneruntque usque ad litora Rheni, & intantum sauit ira & crudelitas ipsorum, ut nullatenus parcerent nec ecclesijs Dei, nec sexui, nec ætati hominum, quin omnia consumerent ac demolirentur usque ad internecionem: sed anno sequenti maxima vindicta subsequuta fuit, & denuò ad fidem reuocati triumphali gladio serenissimi Francorum regis Caroli, propugnatoris fidei Christianæ, fuere. Qua horrida clade seciente, prædictæ ferocissimæ gentes Saxonum & Vuestphalorum ad ecclesiam sancti Suuiberti & ad oppidum Vuerdam ferocitatis suæ direxerunt gressum. Quod oppidum liuore magno, feroci igne & ferro solotenus destruxerunt. Eadem tempestate ecclesia cum conuentu sancti Suuiberti concremata fuit: sacerdotes vero aut trucidati, aut effugati: incolæ vtriusque sexus ferè occisi, libri sacri exusti, vicusque ferè in solitudinem reductus est: dempro sacro corpore sancti Suuiberti, sagaciter subitus terram depolito & depresso: quod licet industriè per totum conuentum quaesierint, minime tamen inuenire potuerunt. Er licet essent Christiani vi adacti, & hæc crudelia peragerent, oderant tamen sanctum Suuibertum eo, quod pridem Christianis Francigenis præstitisset victoriam contra eos, & ut arbitrabantur, inimicus ipsorum esset, & defensor exercitus Christianorum.

Saxones po-
pulantur di-
tiones Chri-
stianorum

Vuerda à
Saxonibus
destruitur.

FACULTAD
DE
TEOLOGIA
Univ. de Deusto
BIBL. O

Ut malè perierit, qui ecclesiam sancti Suuiberti primus incenderat. Cap. 5.

ERat autem in eodem flagitioso exercitu quidam satelles diaboli, nomine Ogellus Oesterbach de Paderborne, qui in eadem sæua depopulatione oppidi de Vuerda, infinita flagitia commiserat, gaudens in rebus pessimis. Is tota vi conatus inflammare S. Suuiberti ecclesiam, ignem primus copiosum ad fastigium iactauit ecclesiæ. Sed protinus ignis sæpe repulsus & emortuus, extinctus & diminutus fuit. vim enim virtutis suæ meritis S. Suuiberti primò oblitus est ignis. At ille obstinatus in malitia, licet hæc cerneret, & nullo modo desistere dignaretur, tandem permissione diuina eam incendit, & letus abiit. Igitur cum hæc effera & bellicosissima gens Saxonum, infinita abominabilia ubique in Christianos grassando ad libitum peregrisset, diuisisque inter eos lætarentur rapinis ac spolijs, sedissentque in suburbanis & vicinis pratis virentibus oppidi Vuerdensis, onantes & gratulantes de cædibus & oppressionibus Christianorum: ecce venit ille sceleratissimus & sacrilegus Ogellus ad comitones & contreraneos suos, in eodem prato prandentes, cachinnando recitans, ut ipse ecclesiam sancti Suuiberti, protectoris Francorum incenderit, quanuis commodè eam aliquandiu incendere nullatenus potuisset. Statimque Dominus noster Iesus Christus, qui est splendor sanctorum suorum, volens sacrilegis Saxonibus palam ostendere, cuius meriti sanctus Suuibertus nobilis pontifex apud ipsum esset in regno celorum, illum nefandum Ogellum miserabiliter puniuit, ut alij terrerentur, & à talibus desisterent. Nam cum perniciosus Ogellus hæc prædicta mala, per ipsum perpetrata, coram prandentibus socijs & complicibus suis cachinnando, immò Deum blasphemando recitaret, statim ira Dei ascendit super ipsum, cadensque retrorsum coram omnibus super planam terram, fracto collo, dignas temeritatis ac sacrilegij poenas debira & horribili morte luit. Quod alij sacrilegi videntes & audientes, exterriti valde, compuncti poenitentia salutari, quidam ipsorum iram Dei mitigauerunt.

Vide poenas
hominis sa-
crilegi.

Ut satrapæ Saxonum duo diuinitus flagellati, meritis sancti Suuiberti pristinae restituti sanati fuerint. Cap. 6.

NEC

NEC hoc sufficiebat Deo ad laudem sancti Suuiberti: quinetiam illustris honorare voluit sanctum suum coram omni exercitu Saxonum & Vuestphalorum. Nam cum sacrilegus Ogellus mortuus, coopertus velamine, sic per tres ferè horas iacuisset, & signo dato iuberentur ubique per totum exercitum castra metari in alio loco, statim conuenerunt consanguinei & socij malitiæ nefandæ Ogelli, cumque sepelire in cœmeterio ecclesiæ sancti Suuiberti decreuerunt: sed nullo modo valebant. Nanque cum indigestam terram effoderent, conantes facere sepulcrum in præfato sancto cœmeterio, in quo ipsum condendo sepelirent, statim digesta terra per se defluxit in eandem foueam, ac si non fuisset sulcata: de quo omnes valde mirabantur. Cumque iterum atque iterum fodiendo tentassent, & multum laboris insumpsissent, ut facerent sepulcrum, licet in alijs locis eiusdem cœmeterij, & semper terra per se omnibus stupentibus subito decidisset in eandem foueam, permanens & apprensens plana terra ut antè, desistebant à fodiendo sepulcro in eodem sacro cœmeterio: & exterriti, dicebant alterutrum, ipsum indignum ecclesiastica sepultura, & præsertim sepultura illius cœmeterij, eo quod ecclesiam illam & cœmeterium cremando præphanasset. Et sic multum attoniti recedentes, cum venissent ad cadaver mortuum, & abiecto velamine, denudassent faciem eius, ecce tam horribilis & miserabilis apparuit facies eius, quod omnes in terrorem & formidinem vertit, ita ut omnes tremantes, stupidi & pauidi, citò recederent ab eo, ignorantes quidnam cum corpore facerent. Sed instante recessus tempore, quidam alij satellites ex alia prouincia Saxonica, prædicta audientes, & ipsum mortuum inuenientes, proiecerunt indignanter cadaver in Rhenum, ut esset pabulum piscium: & sic malus malè perijt. Itaque cum ex præcepto satraparum per totum facinorosum exercitum signo dato iuberentur castra mouere, domumque discedere: ecce dolenter nunciatum fuit à cōtribulibus & complicitibus malitiæ & commissi sacrilegij, duobus præcipuis satrapis Northelino & Occoni, strenuum Ogellum de Paderborne, qui primus ecclesiam sancti Suuiberti incenderat, ex vindicta Dei & sancti Suuiberti, patroni illius loci, plagatum & punitum esse, fregisseque collum suum super planam terram, cum iocando iactaret, quod illud facinus sacrilegum commisisset. Quod illi audientes, indignati dicebant, hoc casu accidisse, & non ex vindicta alicuius sancti, & præcipue sancti Suuiberti, quod sanctus Suuibertus esset impotens & nullius virtutis ac potestatis, qui nequiuisset suum oppidum suamque ecclesiam tueri. Cumque hæc & huiusmodi multa alia verba blasphemiarum, superbe & indignè protulissent, non dantes gloriam Deo & sancto eius, simulatque recessissent illi duo satrapæ ab inuicem, Northelinus in via glorians de victoria habita contra Christianos, priuatus coram omnibus lumine oculorum, factus totus cæcus, atque in cunctis membris sua grauiorem morte pœnam tandiù sustinuit, donec rubore coopertus, & in se reuersus ac se colligens, quanta in Deum & in sanctum Suuibertum superbè commiserat, mendaciter suspirando agnouit & doluit. Itaque crescente per momenta temporum dolore corporis, consilio proborum flexis genibus humiliter Deo vouit, deuotè visitare sepulcrum sancti Suuiberti, & ecclesiam eius in fauillas redactam, iuxta facultatem suam restaurare, modò intercessionibus ipsius à Deo recuperaret pristinum visum & sanitatem corporis. Quo voto coram multis dolenter & deuotè facto, protinus dolores viscerum cessauit, visus redijt: & ipse surgens, lachrymabili voce Deum deuotissimè laudans, cunctis aperuit, ut meritis sancti Suuiberti liberatus sit, & Vuerdam vsque properans, votum cum multa familia deuotè adimpleuit.

De altero satrapa Occone. Cap. 7.

Alter verò satrapa, Occon nomine, opimis ditatus spolijs, cum equester cum suis vernaculis rediret à Vuerda, ignorans ut Northelinus à Deo punitus esset, recitaretque in via, quàm benè vindicassent Saxones contra Christianos contumelias & oppressiones, ipsis à Carolo pridem illatas, & ut humana pariter & diuina in sinibus Christianorum perturbassent: & præsertim ut ecclesiâ pontificis Suuiberti, in quo Christiani multum cōfidebant, incendissent: mox coram omnibus multatus à Deo, auditu caruit & loquela: rediensque domum mœstus & dolens, manifesto longo tempore surdus & mutus. Qui similiter in se reuersus, erubescens ingemuit valde, perpendens quod Deus vindicat blasphemias sanctis suis illatas. Salutari igitur pœnitentia ductus, dolens toto corde de commissis in Deum & in seruū eius Suuibertū, elemosynis & precibus sperabat à Deo recuperare priorē sanitatem: sed nihil proficiebat, &

Nō possunt sacrilego fodere sepulcrum.

En cœlestē visionem.

Northelinus percutitur cæcitate & dirissime torquetur.

Votum facit Deo, & mox reualescit.

Occo sacrilegus punitur diuinitus.

nihil obtinuit. Cum verò didicisset, qualiter Northelinus satrapa cæcitate percussus, meritis sancti Suuiberti liberatus fuit, spem magnam concipiens in sanctum Suuibertum, similiter vouit peregrè visitare ipsum sanctum Suuibertum in Vuerda, & seruituti eius se mancipare, modò pristina meritis ipsius sancti restitui posset sospitati. Eadem hora sanatus à cœlesti medico, disposita domo sua, publicè accedens cum solenni familia ad ecclesiam sancti Suuiberti in Vuerda, votum impleuit reuerenter & deuotè: redire quoque domum spernens, sumptibus suis & præfati satrapæ Northelini, aliorumque multorum deuotorum hominum, eandem exustam ecclesiam anno sequenti eleganter restaurauit, & dignitati sui satrapatis renunciens, in Vuerda apud sanctum Suuibertum consenuit, seruens feruenter Deo & sancto Suuiberto omnibus diebus vitæ suæ.

De quodam Saxone letaliter sanciato in bello, & meritis sancti Suuiberti sanato. Cap. 8.

Anno Dominicæ incarnationis septingentesimo octogesimo tertio, Indictione sexta, cum victoriosissimus Carolus Francorum rex præsidia & propugnacula rebellium Saxonum & Vuestphalorum vastaret, venissetque in Vuestphaliā ad firmam munitionem, Dromi dictam, & illam expugnans destruxisset, commisissetque eandem munitionem inelyto filio suo Carolo, eo quod rex Carolus ad interiora loca Saxonū diuertisset: ecce illo absente occurrerunt præfati principis Caroli infestissimis animis Vuestphali, cum grandi turba armatorum, ad expellendum ipsum potenter cum suis Francigenis extra regionem ipsorum & patriam, aut formidolosum cum illo prælium committendum. Quos conferto prælio, congressuque inter eos facto iuxta munitionem Dromi, serenissimus princeps Carolus, filius Caroli Magni regis, statim vincit equitatu suo, trucidans multos: inter quos erat quidam bonissimo dictus Eldack, sed Christiano nomine Bruno, vir diues & potens, fortis viribus, audax animo, & armis strenuus. Hic Bruno postquam viderat & perpenderat, mente sepe reuoluens, nefandum Ogellum de Paderborne, conterraneum suum malè perijisse præse, qui sancti Suuiberti ecclesiam incenderat, & Occonem & Northelinum satrapas ipsorum à Deo percussos, iterum meritis S. Suuiberti sanitati pristina restitutos: etiam Saxonū expeditio, omni die deuotè legit ad honorem ipsius sancti vnam orationem Dominicam & angelicam salutationem: efflagrans detoro corde, ut imminente extrema sua necessitatis articulo dignaretur ipsi auxiliari & adesse, & Deo suis patrocinij ipsum reconciliare: elegitque ipsum in specialem patronum. Igitur hic Bruno, cum staret in prima terribili acie strenuè bellans, tandem oppressus gradi equitatu partis aduersæ, & inter cetera vulnera grandi lancea impetitus, & in pectore hasta confixus & prostratus, corruens in terram, pedibus equorum cum multis alijs miserabiliter conculcatur, ita ut de sua desperaret vita. Cumque sic volutatus in proprio sanguine penes deficeret, & in extremis ferè laboraret, deuotione qua valuit inuocauit moito & contrito corde sanctum Suuibertum, petens ut sibi, utpotè famulo suo, iam in necessitate uens, quod si ex insidijs vulneribus cōualesceret & sanaretur, deuotè visitaret ipsum in Vuerda: spretisque seculi curis, seipsum seruitio suo, quandiu superstes esset, manciparet. Quo expleto promisso, facto illo in ecclasi, apparuit cum magna claritate sanctus Suuibertus, ornamentis pontificalibus indutus, tangensque ipsum baculo pastoralis, dixit: Ecce Bruno confortare & gande: hac vice hic non morieris, quia precibus meis impetraui ab omnipotenti Deo vitam tibi, eo quod deuotè in hac præfata anxietate auxilij implorasti à me, ut tibi adesset. sed postquam per gratiā Dei conualueris ab his plagis, non negligas visitare sepulcrū meum in Vuerda, ut spondesti cum condignis oblationibus, ne aeterna morte inuoluaris. His dictis, signans eum signo sanctæ crucis disparuit, & claritas euauit. Hæc aut facta fuerunt finito bello. Victores verò cum viderent illam claritatem supra corpora occisorum, quidam ex ijs Deum timentes, accurrerunt ad eundem locū, in quo illam perspexerāt claritatem, suspicantes ibidem quenquam sanctum virum occisum vel agonizantem, cuius merita Deus per illam claritatem ipsis declararet. Bruno autem inter occisorum cadauera similis mortuo ferè exanguis aliquo tempore iacens, meritis S. Suuiberti parum se erigens, cum vidisset viros hostilis exercitus, arbitrās eos amicos, qui ipsum liberaret & curā suā agerent, coepit flebili voce, prout

Vouet votum.

Sanatur, & post quod vouerat.

Vuestphali infestissimis incurrit in Carolum.

S. Suuibertus apparet Bruno, noni, grauitervulnerato, & ipsum pie inuocanti.

Carol^{us} Magnus in honore habet S. Suuibertum, & eius ecclesiam egregijs cumulat donis.

Leo 3. a Romanis oculis & lingua priuatur.

Carol^{us} Magnus Imperator Romanorum.

Leo Papa 3. venit in Germaniam, & quæ illic gesserit.

prout potuit, implorare auxilium ab eis, vt suū misereretur. Milites verò videntes ipsū tam horribilibus vulneribus grauatū, & præcipuè grandi hasta confossum, viuere adhuc potuisse, mirabantur valde. Qui postquā eis inter multa enarrasset, qualiter ibidem in tam horrido instantis mortis periculo sanctum inuocasset Suuibertum, gloriosum episcopum, quem omni die speciali oratione deuotè honorare consueuisset, & ab eo ipsi apparente seruatus esset, addidit quòd coactus per suum satrapam eidem bello interfuerit, quia urgente & stimulante conscientia, contra Christianos bellare sibi valde graue fuisset. Victores verò hoc audientes, memores claritatis ab eis visæ, pietatis moti, liberauerunt ipsum: armis sanguine madidis exuunt, adhibentes ei diligentem curam, vt conualesceret. Ponebant ipsum insuper in quodam excelso loco, postquam ligauerunt vulnera eius, ita vulneratum, ad honorem sancti Suuiberti episcopi, quem multi in exercitu Francorum honorabant, vt omnes animaduertent cum temporariam mortem non euasurum, nisi meritis sancti Suuiberti id fieret. Serenissimus vero rex Carolus Magnus tunc in Saxonia apud locum, dictum Stomingi, positus, hæc audiens, & vt Pipinus rex, genitor suus, in maximo honore sanctum Suuibertum habuerit, propter victoriam meritis ipsius contra Saxones prope Vuerdam habitam, admirans præcepit præfatum Brunonem, quā cito posset commodè migrare de loco ad locum sibi adduci & præsentari. Qui cum ei præsentatus esset, & cuncta vulnera vidisset, audissetq; ab eo, qualiter sanctus Suuibertus, patronus suus sibi apprensus, consolatus esset, laxauit ipsum à captiuitate, restituens ipsum pristinae libertati ad honorem sancti Suuiberti. Et deinceps idem rex Carolus Magnus semper in honore habuit sanctū Suuibertum omnibus diebus vitæ suæ. Et subiugatis Saxonibus & Angarijs cum Vuestphalis, in gratiarum actionem statim fratres conuentūs sancti Suuiberti, in diuersis turis suis dispersos, reuocauit, ecclesiam sancti Suuiberti diuersis preciosis ornamentis decorauit, ablata restituens & recuperans, multa dona & prædia ex regali fisco hilariter addidit deuotis fratribus conuentūs sancti Suuiberti. Bruno tandem conualuit, & vt vult, ipsum peregrè deuotè in Vuerda cum condignis oblationibus visitauit, & ibidem Deo & sancto Suuiberto, quādiū vixit, seruiuit. Quo miraculo cognito, multi Saxones & Vuestphali deuotè ipsum in specialem patronum eligentes, humiliter coluerunt, honorauerunt.

Vt S. Suuibertus solenniter à S. Leone Papa sanctorum Confessorum catalogo sit adscriptus. Cap. 9.

ANNO Dominicæ incarnationis septingentesimo nonagesimo sexto, Indictione quarta, defuncto Adriano Papa, sanctus Leo, illius nominis tertius, conuocatus à Cardinalibus in Papam electus, consecratur in ecclesia sancti Petri à venerabili patre Bernardo Ostiensi archiepiscopo, & à cæteris episcopis. Postea, scilicet anno Domini septingentesimo nonagesimonono, Indictione septima, in Litania maiori, in festo sancti Marci euangelistæ, ab ecclesia Lateranensi ad ecclesiam sancti Laurentij egregij martyris stipatus, vt decuit, multo clero processionem haberet, ecce per insidias veniunt prauī Romani, qui in processione cum vi captum oculis priuauerunt & lingua. Qui cum sic miserabiliter volutatus proprio in sanguine iaceret, à Deo angelico ministerio sanitati restitutus, ad Carolum regē properat. Qui ipsius sua industria in Romanam sedem restituens & ante se præmittens, subsequēbatur, anno scilicet octingentesimo, ad urbem Romanam cum magno exercitu: ibique cum suis principibus existens in festo Natalis Domini, ab eodem sancto Papa in Imperatorem Romanorum inuitus coronatur, acclamantibus Romanis Imperatorias laudes. Post cuius decessum à Roma ad Germaniam & Galliam, idem sanctus Leo Papa anno Dominicæ incarnationis octingentesimo tertio cum magna solennitate sanctorum Cardinalium, Archiepiscoporum, Episcoporum & prælatorum ac primatum, ad Imperatorem Carolum in Germaniam veniens, & ab eodem Imperatore imperiali cum suis susceptus, inter multa pietatis suæ opera, instantia eiusdem serenissimi Imperatoris & regis, Aquisgrani in palatio dedicauit ecclesiam perpetuæ virginis Mariæ, nans eandem ecclesiam multis indulgentijs. Deinde humili petitione & instantia venerabilis patris Geribaldi episcopi Leodiensis cōsecrauit ecclesiam gloriosæ virginis Mariæ tam in Tungris, quā in Viseto: Et Colonie Agrippinæ tam ad sanctum Martinum quā in Capitolio altaria consecrauit. Et multa alia monasteria & altaria ac capella per Alemāniā & Galliam cōsecrauit, vbiq; multas indulgentias cōferendo. Tandem

deuota instantia gloriosissimi Imperatoris Caroli, & venerabilis patris Hildebaldi Archiepiscopi Colonienensis, venit à Colonia idem sanctus Papa Leo nauigio in Vuerdam, stipatus imperatoria maiestate, ac sacro choro sanctorum Cardinalium & Archiepiscoporum, ac multorum procerum comitatu. Cui occurrunt vsq; ad Rhenum deuoti fratres conuentus sancti Suuiberti processionaliter, cum incolis eiusdem oppidi de Vuerda, introducentes cum cum Imperatore & cæteris in ecclesiam sancti Suuiberti multum deuotè ac honestè. Et illo die, quo intrauit, ieiunauerunt incolæ de Vuerda cum toto conuentu authoritate Apostolica. Altera verò die, quæ fuit pridie Nonas Septembris, omnes tam Papa sanctus Leo, quā Carolus Imperator, & alij conuenientes in ecclesia & conuentu sancti Suuiberti, ibi oratione finita omnium conuenientium in ecclesia, statim celebrante solenniter summam Missam felice Hildebaldō Colonienſi Archiepiscopo, & sanctissima vita ipsius cum innumeris miraculis, conscripta per venerabilem presbyterum Marcellinum, socium & conterraneum ipsius sancti, ibidem lecta, Papa sanctus Leo, de assensu pariter & cōsensu suorum Cardinaliū, cæterorumque prælatorum, illic coram adstantium, solenniter catalogo sanctorum confessorum ipsum ascripsit. Quo facto, pulsata campana conuentus per aliquot horas, ad honorem Dei & gloriam ipsius sancti, cum per dulcia modulamina laudum fratres deuotissime Deo rependissent gratias, cantando humiliter hymnum, Te Deum laudamus: & reliquæ siue ossa ipsius ex monumento, in præsentia sanctissimi apostolici Leonis & Caroli Imperatoris cæterorumq; per præfatum Archiepiscopum Colonienſem tollerentur deuotè, maxima dulcissimi odoris in eodem loco calitis effusa est fragrantia, cuius situitas omnium ora & corda adstantium reficiebat, ita vt nullus ambigeret, ibidem adesse angelorum choros. Facta sunt hæc pridie Nonas Septembris præsentibus ibidem victoriosissimo Carolo, semper Augusto Romanorum Imperatore & Francorum rege, venerabilibusque patribus Cardinalibus & Archiepiscopis, Bernardo Ostiensi, & Fortunato Treuironum, Theodoro Sabinensium, Nicolao tituli sanctæ Crucis in Hierusalem, Eustochio sanctæ Præxedis, Bonifacio tituli sancti Marcelli & Perri presbyteris Cardinalibus, Gerbaldo Leodiensi, Volquino Normensium episcopis: & præsertim felice Hildebaldō Colonienſi Archiepiscopo, cuius industria & pia instantia sanctus Leo Vuerdam nauigauit, & sanctum Suuibertum in diuos retulit, cum multis alijs prælatis & proceribus. Statuit insuper sanctissimus Papa Leo, illum diem canonizationis & exaltationis sancti Suuiberti egregij episcopi, perpetuis temporibus per totum oppidum à cunctis incolis Vuerdæ celebrandum, ob honorem sancti Suuiberti apostolici episcopi. Obtulit autem idem sanctus Papa eidem ecclesiæ speciales indulgentias cunctis fidelibus, celebrantibus festum sancti Suuiberti episcopi, & ad diuina confluentibus. Item idem Papa contulit paruum auream crucem, refertam particula sanctæ Crucis Domini nostri Iesu Christi. Imperator verò Carolus obtulit duos aureos calices ex auro puro, & totidem ampullas eiusdem auri, cum multis alijs ecclesiarum clenodijs preciosis: vt dum diuinū mysterium in Vuerdensi conuentu perageretur cum eisdem, ipsius Imperatoris iugis fieret memoria. Obtulerunt præterea omnes à maiori vsque ad minorem iuxta deuotionem & inspirationem spiritus, & pro facultate, vt fieret solennis capsula & preciosum fere trum, in quo collocarentur sacrosancta ossa sancti Suuiberti episcopi, Ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, qui viuit & regnat cum Deo patre in vnitæ spiritus sancti per infinita seculorum secula, Amen.

De miraculis sancti Suuiberti, vt puerum submersum excitauerit. Cap. 10.

IGitur cum rumor aduentus sancti Leonis Papæ & Caroli serenissimi Imperatoris, cæterorumque prælatorum & principum in Vuerdam ad canonizandum sanctum Suuibertum vbiq; per vicinam prouinciā peruolasset, confluebant multum populi vtriusque sexus cum filijs & filiabus suis Vuerdam, ad percipiendam à sancto Papa remissionem suorum peccatorum, & apostolicam benedictionem, & ad intuendum tantæ celebritatis actum. Inter quos erat quædam nobilis domina, nominis Irmgardis, mulier honesta & proba, germana venerabilis patris Hildebaldi Colonienſis Archiepiscopi, vxor strenui Bartoldi, domicelli de Grinbergen, habitans & residentens illo tempore in Troia siue Xantis. Quæ domicella cum duabus solummodò pædissequis & primogenito suo Gocellino, semiocto annorum puero, & cum multis alijs honestis personis ex Xantis Vuerdam nauigans, eidem celebritati consensu mariti per-

S. Suuibertus referatur in numerum dierum.

Pontifex quid contulerit Vuerdensi ecclesiæ. Quid item Carolus Magnus.

Irmgardis soror Hildebaldi Colonienſis Episcopi.

D sui

sui interesse voluit & decreuit. Et appropinquantes Vuerdæ, cum nauta propter multas alias naues ibidem congregatas subito amplius mutaret, ut conuenientius litonauim applicaret, Gocellinus stans propè matrem in prora nauis, ex collisione nauum cespitans pedibus, corruit extra nauem in Rhenum, & submersus est. Quod mater eius videns, quæ etiam cecidit ex collisione nauum in nauim, & puerum suum iuuare non valens, seipsam in Rhenum precipitare conabatur: sed tenta & impedita per pedissequas & alios probos homines, scisso velamine capitis sui, præ nimio dolore inconsolabiliter flens, magno ciulatu & lamento repleuit litora Rheni. Erat autem hora ferè quinta vespertina. Archiepiscopus verò frater eius illa audiens, ingemuit & multum tristabatur. Pedissequa quoque concita denunciavit domicello Bartoldo discernimen submersi pueri sui. Domicella itaque complois manibus, tanquam mulier vesana, intrans ecclesiam sancti Suuiberti, cum magno ululatu & gemitu Dei exorauit pietatem, ut meritis sancti Suuiberti filium suum sibi restituere dignaretur. Consolata denique à multis honestis matronis, & præcipue ab Archiepiscopo fratre suo, ducente eam in hospitium suum, ut eam refocillando consolaretur: sed ipsa quiescere nullatenus valens, noctem illam rotam insomnem ducens, implorauit assidue deuoto & contritulato corde sanctum Suuibertum, petens, ut qui dudum multis in tribulationibus subueniebat, sibi iam desolatæ solita pietate subuenire non dedignaretur: Vouens quæ si ipsum suis suffragiis meritis viuum recipere posset, perpetuis temporibus ipsum suo ministerio assignaret. Altera verò die, cum aurora eminentibus radijs illucesceret, quidam honesti viri, amore Dei & petitione Archiepiscopi, amotis nauibus cœperunt submersum domicellum Gocellinum querere sagenis & vncis & alijs opportunis instrumentis. Tandem hora ferè octaua ante Missarum solennia, quidam dictus Lambertus Dofel de Embrica, vnco sentiens & tangens ipsum veste, vocatis alijs socijs, sagaciter ex profundo Rheni per vestem sursum trahens & eleuans, defunctum matris præsentauit. Quæ ipsam defunctum videns, exanguis effecta & in ecclasi posita stitit. Sed ad se reuersa, puerum vlnis amplectens, sequentibus eam multis honestis viri & quæque sexus personis, flentibus & ei condolentibus, deposuit illum ante sepulcrum sancti Suuiberti: factaque ab omnibus deuotè oratione, spiritus in illum redijt, oculos aperuit & reuixit: surgensque stetit supra pedes suos, admirans multitudinem & frequentiam populorum ipsum intuentium, loquebatur matri suæ dulciter. Statimque exuentes cum madidis vestibus propter compressionem hominum, de consilio quorundam posuerunt in eminentiori loco, ut ab omnibus posset videri. Quo viso, factus est clamor omnium, Deum in sancto Suuiberto collaudantium de tanta tamque manifesta gratia, ibidem meritis sancti Suuiberti palam omnibus ostensa. Eadem verò hora venit festinanter equester pater eius Bartoldus cum decem tantum vernaculis, multum nimirum tristis & gemens de perditione dilecti filij sui. Erat enim prædictus Imperator Carolus in illis oris. Intrans verò ecclesiam, cum audisset & vidisset eum à morte resuscitatum, glorificauit Deum in sancto suo Suuiberto. Igitur sanctissimus Apostolicus & Imperator Carolus ista percipientes ab Archiepiscopo Colonien. amunculo Gocellini resuscitati, eundem puerum ad se accersiri & adduci præceperunt. Quem viuum videntes, qui per quindecim ferè horas sub aquis in profundo Rheni iaceuerat, laudauerunt pietatem Dei, qui semper diuersis signis dilectos suos magnificat & honorat. Archiepiscopus verò, consensu parentum, deposita argentea torque, quæ circa collum gessit idem Gocellinus resuscitatus, ipsum clericum ordinauit, mutansque nomen eius, ipsum Suuibertum nominauit: qui intra annum monasterium sancti Suuiberti intrans, eidem sancto semper humiliter seruauit. Assignauitque domicellum Bartoldus eidem monasterio, amore sancti Suuiberti & filij sui, certa prædia, perpetuis temporibus possidenda.

NOTA, quod inter crebra miracula, quæ Dominus meritis sanctissimi Suuiberti episcopi & confessoris dignatur ostendere fidelibus, ut ab eis deuotius & ardentius honoretur, duo insignia miracula, frequenti memoria digna, recitabo, quæ, ut infra patebit, Dominus operatus est & fecit ad augmentum laudis, gloriæ & honoris sancti Suuiberti, dilecti sui famuli.

Gocellinus puer in Rhenum submersus.

Gocellinus puer reuiuiscit ad sepulcrum S. Suuiberti.

De tribus fratribus, capsam S. Suuiberti spoliare volentibus. Cap. II.

IGitur anno Dominice incarnationis septingentesimo septuagesimo septimo, Indictione vndecima, nocte quadam tres petulantes adolescentes, de nobilioribus eiusdem patriæ orti, venerunt in ecclesiam sancti Suuiberti, in qua asseruabantur ossa ipsius in capsula, splendore gemmarum aurique fulgore decorata: quæ quatuor pedes habebat ex arcu fusiles, pedibus leonis similes, in quantum periti artificis industria formare poterat. Cum autem fures ad capsulam accessissent, ut metallum de illa tollerent, mirum dictu, arca tota super duos pedes in sublime se extollens erexit, & quasi vita in illa esset, duobus pedibus ungulis contra fures se defendit. Videntes igitur se nihil proficere, vnus eorum saltum dedit, ascendensque super arcam, ut in equo superestem sedet, & duas laminas, in quibus duo sculpti erant Apostoli, vi abstulit. Quo facto, omnes iniere fugam. Et cum extra vicum Vuerdæ putarent se esse, iterum in atrio se inuenere. Rursusque dum conarentur exire, hoc idem eis accidit. Sic errantes per triduum, non sumpserunt cibum neque potum, neque quicquam, quod ad humanam naturam pertinet, facere potuerunt. Tandem cuidam argentario metallum monstrauerunt, & ut illud emeret, rogauerunt. Quod ut ille vidit, ait: Argentum hoc de capsula sancti Suuiberti est furtiuè ablatum, quia propriis meis manibus illud fudi & apposui. Dum sic adinnicem loquuntur, audit populus & accurrit, ipsique fures peccatum & quid eis acciderit, manifestè confitentur. Sed quia de nobili progenie duxerant originem, ad horam mortis euaserunt dispendium: quia parentes eorum strenuè militabant Imperatori Carolo ubique: terram tamen & regionem illam abiurare & vitare coacti sunt: sed restituta prius fuerunt omnia ablata sancto Suuiberto.

In capsula magni precij olim conditæ S. Suuiberti.

Nora miraculum.

De clerico morbo, curato à S. Suuiberto episcopo. Cap. 12.

Paterfamilias quidam Seuerinus de Vuesalia inferiori, vir potens & diues, filium habuit speciosum valde, apprimè literatum, & optimum musicum, Conradum nomine, vigintitrium semis annorum, sed lunaticum. Cum autè huiusmodi infirmitatis tadio pater filium laborare cerneret, & propterea à Bononiensi studio domum reuersus esset, in abditissimis pectoris sui latebris dolore posset, penitus ignorabat. Post multas verò cogitationum peruagationes tale reperit consilium: Vadam, inquit, ad monasterium deuotorum fratrum in Vuerda comorantium, & illic filium meum illorum associare cœtui curabo: sicque, salua honoris mei gratia, ab illo ero liber. Veniens itaque cum Conrado filio suo ad monasterium sancti Suuiberti in insula, venerabilem patrem dominum Theodoricum Priorem, ceterosque fratres talibus verbis allocutus est: Domini mei dilecti in Christo, competitis pecuniæ pondere, in consortium vestrum suscipiatis, ut vobiscum de gere queat, & Deo ac beato Suuiberto, quandiu præsentem lucem carpsierit, sedulum prestare obsequium: quia clericus & musicus probatus est, & plurimum affectat vobiscum seruire Deo & sancto Suuiberto. Tali quidem viri versuti circunuectione deuorum fratrum delusa est innocentia, & clericus in eorum contubernium est receptus. Interiecto deinde admodum paucorum dierum curriculo, nocte quadam, cum fratres ad nocturnas vigilias surgerent, Conradus in medio ipsorum est collapsus. Fratres huiusmodi visione obstupefacti & perterriti, huc illucque diffugerunt: vnus solus cum eo remansit, & quantum potuit, eum adiunxit. Igitur cum morbus quotidiano incremento clericum grauiter affligeret, tadium maximum parturivit. Denique à collegio honorabilem fratrum est segregatus, & ab ecclesia & communione remotus. Conradus verò clericus, videns se despectum & ab alijs separatum, grauiter tulit, & ut ad seculum fugeret, aut in aquis se suffocaret, in conscientie suæ secretis tractauit. Cum autem ferè per vnus anni spatium huiusmodi tentationibus vreretur, nocte quadam, dum in stratum suum dormitum isset, & sanctum Suuibertum, sicut solitus erat semper, deuotè pro remedio suæ horribilis infirmitatis inuocasset, vidit in somnis sanctum Suuibertum, pontificalibus indutum, adstantem sibi, & dicentem: Quare cor tuum multis illicitis cogitationibus dilaniare non foras? Quare votum tuum frangere desideras? Quare ad seculum fugere disponis?

Fraudulenter homo morbidus fratribus Vuerdensis cœnobij obtruditur.

Vota Deo persolunda.

Morbidus
curatur
per visum
a S. Sui-
berto.

Quod Deo non coactus promissisti, indefesso cursu adimplere festina. non enim bona incipientibus, sed in bonis perseverantibus meritorum premia conferuntur. Et scias, quia ab hac hora infirmitas tua a te recedet, ita ut amplius ad te redeundi nullum omnino accessum habeat. Vade ergo & dic fratribus meis, ut de cetero te permittant in interesse diuinis & generali refectio. His dictis, benedicens ipsum, recessit ab eo. Pandit visionem, creditum est sibi ita factum esse, & receptus est honorifice denuo in consortium fratrum, laudantium Deum in pietatem sancti Suiiberti, dilecti patris ipsorum. Sanatus igitur in anima & corpore, cum omni mentis viuacitate & virium facultate, se Deo & eius seruitio totum dedit, & in virtutibus acquirendis tantam ab illa die deinceps obtinuit gratiam, ut inter ceteros fratres, vitæ sanctissimæ itinera se-
tantes, haberetur probatissimus & diligentissimus, ut a sepedito patre Theodori-
co, Priore monasterij sancti Suiiberti in Vuerda, sub testimonio virtutum celorum au-
diui. Deus proculdubio est laudandus, qui facit mirabilia magna solus, qui sibi seruien-
tes hic honorat, & post vitæ cursum in celo coronat: qui est benedictus in secula se-
culorum, Amen.

HAEC sunt specialia, venerabilis pater & dilecte confrater, quæ iuxta tua tuorumque fratrum petita, de exaltatione, canonizatione & miraculis sancti Suiiberti in scripta dignum duxi redigere, & tuæ sanctitati transmittere: quæ sanè, ut antè dixi, a veridicis didici & audiui, & probatissima ac verissima sunt, ut testor Deum & omnes sanctos eius. Fiunt verò plura alia communia miracula quotidie in cæcis, claudis & varijs oppressis languoribus coram sacrosanctis reliquijs eius, quæ causa breuitatis præmitto. Peto igitur attento corde, ut ea libro sanctissimæ vitæ eius adiungere & communicare fratribus tuis, tam in Traiecto, quam in Dockem & in Egmonda, & in ceteris tuæ diocesis ecclesijs digneris, ut Deus, qui est super omnia benedictus, & in sanctis suis laudandus, glorificetur per omnia secula seculorum, Amen.

MARTYRIUM S. HERCVLANI EPISCOPI PERVSINI, SCRIPTVM A B. GREGORIO

Papa, Dialog. lib. 3. cap. 13.

1. Martij.

Perusum
obfideretur
a Gothis,
& capitur.

S. Heracu-
lanus ex-
ditur.

Nota infi-
gne in ex-
tincto cor-
pore mira-
culum.

Nuper Floridus, venerabilis vir vitæ, Episcopus narrauit quoddam memorabile valde miraculum, dicens: Vir sanctissimus Herculanus, nutritor meus, Perusina ciuitatis Episcopus fuit, ex conuersatione monasterij ad sacerdotalis ordinis gratiam deductus. Totila autem perfidi regis temporibus, eandem urbem septem continuis Gotthorum exercitus obsedit, ex qua multi ciuium fugerunt, famis periculum ferre non poterant. Anno verò septimo nondum finito, obsellam urbem Gotthorum exercitus intrauit. Tunc Comes, qui eidem exercitui præerat, ad regem Totilam nuncios misit, exquirens quid de Episcopo vel populo fieri iuberet. Cui ille præcepit, dicens: Episcopo prius à vertice capitis vsq; ad calcaneum corrigiam tolle, & tunc caput eius amputa: omnem verò populū, qui illic innotatus est, gladio extingue. Tunc idem Comes venerabilem virum Herculanum Episcopum, super urbis murum deductum, capite truncavit, eiusq; cutem iam mortui à vertice vsque ad calcaneum incidit, ut ex eius corpore corrigia sublata videretur. Corpus illius extra murum proiecit. Tunc quidam humanitatis pietate compulsi, sanctissimum caput eceruici apponentes, cum vno paruulo infante, qui illic extinctus inuenerat, eandem die quadragesimo rex Totila iussisset, ut ciues urbis illius, qui quolibet dispersi essent, ad eam sine aliqua trepidatione remearent, hi, qui prius famem fugerant, viuacitate accepta, reuersi sunt. Sed cuius vitæ eorum Episcopus fuerat, memores, vbi sepultū esset corpus illius, quæsiērunt, ut hoc iuxta honorem debitū in Ecclesia beati Petri Apostoli humarent. Cumq; itum esset ad sepulcrum, effossa terra, inuenerunt corpus pueri pariter humati, utpote iā die quadragesimo, tabe corruptū et vermibus putrū: corpus verò Episcopi, ac si die eodē esset sepultū. Et quod est adhuc magna admi-

ratione venerandum, quia ita caput eius vnitū fuerat corpori, ac si nequaquam fuisset abscissum: sic videlicet, ut nulla vestigia sectionis apparerent, Cūque hoc & in terga verterent, exquirentes si quod signum vel de alia monstrari incisione potuisset, ita sanum atque intemeratum omne corpus inuentum est, ac si nulla hoc incisio ferri tetigisset.

VITA S. SIVIARDI ABBATIS ANISOLEN- SIS, PER QVENDAM EIVS CONTEMPO- raneum scripta.

Ratres dilectissimi, Dominum omnipotentem, qui & in suis est admirabilis semper electis, quos & præsciuit atque prædestinavit ante mundanam constitutionem, oportet nos tota mentis fortitudine collaudare. Et licet vnusquisque iuxta sensus sui capacitatem id conetur agere, tamen oportet, ut creatura rationalis suū assidue glorificet atque collaudet factorem. Quid enim aliud retribuimus Domino pro omnibus, quæ gratis nobis & largiter ipse tribuit, nisi ut mente sagaci vniuersa considerantes eius beneficia, reddamus lis hostia, si processerit omnino à mente deuota? Vnde & præfati opusculo, plano videlicet & simplici, hæc historiola, quam contexere dignum profecto putauimus ad Dei laudem, exordium sumat, à cuius pio munere tribuitur singulis, quicquid in seruis suis vtiliter eruditionis inuenitur.

Igitur de quodam Dei famulo, patre nostro Suiardo, egregio sacerdote, & de eius admirabili vita vel conuersatione sancta, quibusdam amicis flagitantibus, scribere decreuimus, vnde & fraterna concordia optimo eius ædificetur pietatis ex. plo, & Christi laus semper accrescat per suum fidelem famulum supradictum. Nostro etenim tēpore extitit hæc nobis sancta propago, per cuius os Deus larga prædicationis pocula sua propinauit Ecclesiæ. Et quidem ipsius sancta origo non de genere rustico, sed magis de nobili prosapia processit. Natus enim est in pago Cenomannico, & in parochia Deableurica, Christianis ac Deum timentibus parentibus, à genitore scilicet Dei famulo Sigiranno, necnon venerabili ac Deum timente foemina genitrice ipsius, quæ vocabatur Adda. Ab his namq; nobilibus atq; felicibus genitoribus procreatus, processit in mundum hic optimus Christi miles Suiardus. Cuius nos conuersationem sanctam atq; honestissimam ab adolescentia sua optimè nouimus. Et quidem in ipsa sua adolescentia inter reliquos coetaneos suos valde dissimilis erat in conuersatione: terate scilicet iuuenis, sed moribus grandæuus erat. Non enim pueriliter leuis fuit, sed magis grauitate fundatus. Et illud, quod solet iuuenilis ætas literaturæ disciplinam fugere ac laborem, hic summo expetijt deuotionis cultu. Ex quo sacro vsu, comitante Christi gratia, ita velut esuriens fauce auida cibum diuinæ sapientiæ hauriebat, ut etiam saturatus, semper ipse plus esuriret, ut & ipsa de se loquitur Dei sapientia. Qui me inquit, edit, adhuc esuriet: & qui bibit, adhuc sitiet. Ex quo sacro cibo, hic magnus puer Dei sufficienter in breui tempore cellulam suæ memoriæ de thesauro Dei copiosè repleuit.

Et licet iam in eius mente spiritus sapientiæ & intellectus ex Dei munere resplenderet, tamen ut omnia per ordinem ageret, ad magistros, viros doctissimos, sæpius recurrebat, & assidue prudenter interrogabat. Prudens etenim lector magis docet, si prudenter interrogauerit: ita & hic famulus Dei & semetipsum ex hoc plenius id confestim erudit, & alios postea plures ad salutem instruxit, ut verus magister docuit. Non enim solummodò verbis, sed potius mirificū humilitatis ostendebat exemplū. Festinauit namq; ad perficiendam atq; complendam perfectionem euangelicam, ut optimus negociator venditis omnibus compararet preciosissimam celestem margaritā. Considerabat enim clericatus religiosum officium, ut verus & obediens monachus fieret, & ut Christi vestigia, relictis omnibus, per viam humilitatis & obedientiæ sequeretur. Quod & consolante Domino, rectè perfecit, dum palam mitis & humilis cunctis in conuersatione apparuit.

Erat sanè vir Dei ad spectu gratus, vultu placidus, moribus temperatus, animo deuotiss.

1. Martij.
Psal. 67.
Eph. 1.

Hinc ha-
bes atq; a-
uthoris
historia
huius.
Genus S.
Suiardi
& patriæ.

Mores eius
in adole-
scentia.

Est discen-
di studio-
sus.
Eccle. 24.

Cōplecti-
tur vitam
monasti-
cam.

notissimus: verbum semper diuino sale conditum habuit, & ad ædificationem fratrum paratum, factus verò est non solum monachus, sed & per electionem fratrum, sacerdos & pater magnus ac doctissimus in cunctis salutaribus disciplinis. Er valde ex gratia superna proficiebat, magis conualecens, ut lumen fieret præclarum huic mudo, & positus super Ecclesiæ sanctæ candelabrum, fulgeret eorum hominibus ex bonis ac sanctis operibus, velut lucerna optima. Et resplendebat in eo liquidè fulgor celestis gratiæ. Erat igitur ornatus vniuersis virtutibus, quasi præclarissimis gemmis. Fidei etenim virtute robustus, & super petram solidam, id est, Christum firmatus, prudentia mira solers, iustitia rectus, humilitate præcipuus, & eloquentia clarus. In misericordia promptus, atque in fraterna dilectione semper paratus: Honorem condignum senioribus exhibebat, & cœqualibus pietatis affectum: iunioribus verò rigorem discipline cum temperantia moderamine. Præcipue quoque castitatis & pudicitie gratia ab infamia fuit semper mundissimus, & in locutione cautus. Assiduus insuper in oratione cum lachrymis, & in vigiliis sanctis pernoctans. In abstinentia verò corpus suum castigabat sæpius: & ne quid nimis fieret, in omni actione erat omnino discretus & sobrius. Miseris ac dolentibus per pietatem compatiens, & consolans destitutos. Diligebat præterea peregrinos velut proprios, eratque largus hospitibus, & dispensator hilaris pauperibus cibum tribuens, & nudos indumento contegens, ac infirmos visitatione consolans atque confortans. Hic certe vir Dei forma optima & exemplum fuit ante oculos fidelium.

Creatus
Abbas Anisolen-
sis.

Decedit, &
vltimo offer-
tus fuit
eius gloria.

Matth. 23.

Ad perse-
uerantiam
suscepti
propositi
semper
hortaba-
tur mona-
chos.

Post genitoris sui sancti Sigiranni decessum, fratres ex Anisoleni monasterio elegerunt sibi præesse optimum pastorem. Qui non solum terreno, sed multo magis celesti & spiritali cibo eos sapius reficiebat, & ipsam Dei domum, ut vir prudens, tam in structura, quam & in spiritali rigore pulcherrimè ædificauit, & inibi felicem curam vite suæ miro modo consummauit. Similem penè, ut Apostolus Ioannes, ipse habuit vocationis suæ finem. Neque etenim audiuit aliquis plangere eum, aut contristari ante obitum suum. Et in eius sanctæ animæ egressu, vni tunc ex fratribus ostensa est visio ita ut ostenderetur cunctis palam, quanto ipse vir Dei esset culmine sanctitatis præcipuus. Nam visum est illi, ut dixit, lumen summæ claritatis, idque sibi vicinè appropinquare. Et dum hanc admirabilem ipse visionem consideraret, adstiterunt ei beati illi Apostoli Petrus & Paulus, & in medio eorum anima illa sancta domini Sigirardi in medio fulgore candeabat. Qui utrique Apostoli utranque eius manum tenere videbantur. Erfertur ad eum ille dixisse: Frater, ego Christo ago gratias, qui me dignatus est nunc in requie sua suscipere. Vado ecce cum dominis meis presentibus: vos verò cum gratias, quas ego parauit, ferte germanæ meæ & eius sororibus. O sacerdotem verum, qui nec post transitum oblitus est fraternæ dilectionis: sed magis ac magis semper in eo flammavit feruor charitatis plenissimæ. Nam fides & spes cessant aliquando in sanctis, & sola in eis post obitum excreuit flamma charitatis. Ita & in huius sancti clarè apparuit reuelatione. Ecce inter Apostolos visus est ille sanctus, qui per munditiæ claritatis, & opera plenissimæ charitatis, ac mortificationis continentiam, & patientiæ perfectionem ad merita rectè creditur peruenisse apostolica, eorumque, inter quos clarus apparuit in fine, & a quibus perductus est in caelestem patriam ad maximam gloriæ coronam. Ecce quo præmio honoratur, & supra multa constituitur bonus ille iustus, qui super pauca inuentus est fidelis. Reuerà enim pater iste venerabilis perseverauit semper cum fratribus, & non cessabat usque in finem exhortari eos & consolari, do admonere, ut iugiter in sancto ordine perseverarent, atque in Dei laudibus permanerent. Et cum cognouit proximum finem suum, non contristatus est valde, sed oratione sobrie: & positus in lectulo sanctis membris, obdormiuit quietus in pace. Et quidem octauo anno regni domini Theodorici regis Calendis Martij sarcinam suam deposuit carnis, & receptus est cum sanctis angelis in sedem caelestem, & apud Dominum nostrum Iesum Christum requiescit, quem verè dilexit, cui est gloria, honor & imperium in secula seculorum, Amen.

DE S. CEADDA VEL CEDDA EPISCOPO, EX
BEDAE VENERABILIS ECCLESIASTICA HISTO-
ria gentis Anglorum.

Interea rex Alchfrid misit Vuilfridum presbyterum ad regem Gal-
liarum, qui eum sibi suisque consecrari faceret episcopum. At ille
misit illum ordinandum ad Agilbertum, de quo supra diximus, qui
relictæ Britannia, Parisiacæ ciuitatis factus erat episcopus, & conse-
cratus est magno cum honore ab ipso, conuenientibus plurimis e-
piscopis in vico regio, qui vocatur, In Compendio. Quo adhuc in
transmarinis partibus post ordinationem demorante, imitatus in-
dustriam filij regis Osui, misit Cantiam virum sanctum, modestum
moribus, scripturarum lectione sufficienter instructum, & ea quæ agenda in scripturis
didicerat, operibus solerter exequentem: qui Eboracensis ecclesiæ ordinaretur epi-
scopus. Erat autem presbyter, vocabulo Ceadda, frater reuerendissimi antistitis Ced-
di, cuius sæpius meminimus, & Abbas monasterij illius, quod vocatur Lestingahen. Mi-
sitque rex cum eo presbyterum suum, vocabulo Eadhedum, qui postea regnante Egfri-
do, Ryensis ecclesiæ præful factus est. Verum illi Cantiam peruenientes, innenerunt
Archiepiscopum Deusdedit iam migrasse de seculo, & needum alium pro eo consti-
tutum fuisse pontificem. Vnde diuerterunt ad provinciam occidentalium Saxonum,
vbi erat Vuini episcopus: & ab illo est vir præfatus consecratus antistes, assumptis in
societatem ordinationis duobus de Britonum gente episcopis, qui Dominicū Paschæ
diem, ut sæpius dictum est, secus morem canonicum à quattadecima usque ad vicefi-
mam primam Lunam celebrant. Non enim erat tunc ullus, excepto illo Vuini, in to-
ta Britannia canonicè ordinatus episcopus. Consecratus ergo in episcopatum Ceadda
da, maximam mox coepit Ecclesiasticæ veritati & castitati curam impendere, humili-
tati, continentie, lectioni operam dare: oppida, rura, casas, vicos, castella, propter euan-
gelizandum non equitando, sed Apostolorum more pedibus incedendo peragere.
Erat enim discipulus Aidani, ipsedemque actibus ac moribus, iuxta exemplum eius ac fra-
tris sui Ceddi, suos instituere curauit auditores.

Martij 2.
Lib. 3. c. 26.

Virtutes S.
Ceaddæ.

Ceadda cō-
secratur
episcopus.

Lib. 4.
cap. 2.

Lib. 4.
cap. 3.

Nordan.
humbro.

Itaque Theodorus perlustrans vniuersa (fuerat is Theodorus Romæ à Vitaliano
Pontifice ordinatus episcopus, & missus in Britanniam) ordinabat locis opportunis
episcopos, & ea, quæ minus perfecta reperit, his quoque iuuantibus corripiebat. In qui-
bus & Ceaddam episcopum cum argueret non fuisse ritè consecratum, respondens ipse
voce humilima, dixit: Si me, inquit, nosti episcopatum non ritè suscepisse, libenter ab
officio discedo: quippe qui neque me vnquam hoc esse dignum arbitrabar: sed obedi-
entia causa iussus subire hoc quamvis indignus consensu. At ille audiens humilitatem re-
sponsionis eius, dixit non eum episcopatum dimittere debere: sed ipse ordinationem
eius denuo catholica ratione consummauit.

Eo tempore provincie Merciorum rex Vulfhere præfuit: qui cum mortuo Iaru-
mano, sibi suisque à Theodoro episcopum dari peteret, non eis nouum voluit ordina-
re episcopum, sed postulauit à rege Osui, ut illis episcopus Ceadda daretur: qui tunc
in monasterio suo, quod est in Lestingahen, quietam vitam agebat, Vuilfrido admini-
strante episcopatum Eboracensis ecclesiæ, necnon & omnium * Nordan Humbro-
rum, sed & Pictorum, quousque rex Osui imperium protendere poterat. Et quia mo-
ris erat eidem reuerendissimo antistiti opus Euangelij magis ambulando per loca, quam
equitando perficere: insit enim Theodorus, ubicunque longius iter instaret, equitare,
multumque retinentem studio & amore pili laboris, ipse eum manu sua leuauit in e-
quum: quia nimium sanctum virum esse comperit, atque equo vehi, quò esset neces-
sè, compulit.

Pro mona-
sterio con-
struendo
quantū illi
rex contu-
lerit.

bi mansionem non longè ab ecclesia remotiorem, in qua secretis cum paucis, id est, septem siue octo fratribus, quoties a labore & ministerio verbi vacabat, orare, ac legere solebat.

Qui cum in illa prouincia duobus annis ac dimidio ecclesiam gloriosissimè rexisset, affuit superno dispensante iudicio tempus, de quo loquitur Ecclesiastes, Quia tempus mittendi lapides, & tempus colligendi. Superuenit namq; clades diuinitus missa, quæ per mortem carnis viuos Ecclesiæ lapides de terrenis sedibus ad ædificium cælestē transferret. Cumque plurimis de ecclesia eiusdem reuerendissimi Antistitis de carne subtractis, veniret hora ipsius, vt transiret de hoc mundo ad Dominum, contigit die quadam, vt in præfata mansionē fortè ipse cum vno tantum fratre, cui vocabulum erat Ouinus, commoraretur, cæteris eius socijs pro causa opportuna ad ecclesiam reuerfis. Erat autem idem Ouinus magni meriti monachus, & pura intentione supernæ retributionis mundum derelinquens, dignusq; per omnia, cui Dominus specialiter sua reuelaret arcana, dignus, cui fidem narranti audientes accommodarent. Venerat enim cum Regina Edildride de prouincia Orientalium Anglorum, eratq; primus ministri, & princeps domus eius. Qui cum crescente fidei seruire, seculo abrenunciare disponderet, non hoc segniter fecit: sed adeo se mundi rebus exiit, vt relictis omnibus, quæ habebat, simplici tantum habitu indutus, & securim & asciam in manu ferens, veniret ad monasteriū eiusdē reuerendissimi patris, quod vocatur Lestingen. Nō enim ad ocium, vt quidam, sed ad laborem se monasterium intrare signabat, quod ipsum etiam factō monstrauit. Nam quo minùs sufficiebat meditationi scripturarum, eo amplius operi manuum studium impendebat. Deniq; cum episcopo in præfata mansionē pro suæ reuerentia deuotionis inter fratres habitus, cum illi intus lectioni vacabant, ipse foris, quæ opus esse videbat, operabatur.

Qui cum die quadam tale aliquid foris ageret, digressis ad ecclesiam socijs, vt dicere cœperam, & episcopus solus in oratorio loci lectioni vel orationi operam daret, audiuit repente, vt postea referebat, vocem suauissimam cantantium atq; letantium, de cælo ad terras vsque descendere. Quam videlicet vocem ab Euroaustro, id est, ab alto brumalis exortus primò se audisse dicebat, ac deinde paulatim eam sibi appropinquare, donec ad tectum vsq; oratorii, in quo erat episcopus, perueniret: quod ingressa, totum impleuit, atq; in gyro circumdedit. At ille dum sollicitus in ea, quæ audiebat, animi intenderet, audiuit denuò, transacto quasi dimidio horæ spatio, ascendere de tecto eiusdem oratorii idem lætitiæ canticum, & ipsa, qua venerat, via ad cælos cum ineffabili dulcedine reuerti. Qui cum aliquantulum horæ quasi attonitus maneret, & quid hæc essent, solerti animo scrutaretur, aperuit episcopus fenestram oratorii, & sonitum manu faciens, vt sapius consuevit, si quis foris esset, ad se intrare præcepit. Introiit ille concitus. Cui dixit Antistes: Vade citò ad ecclesiam, & hos septem fratres huc venire facito, tu quoque simul adesto. Qui cum venissent, primò admonuit eos, vt virtutem dilectionis & pacis adinuicem & ad omnes fideles seruarent: Instituta quoque disciplinæ regularis, quæ vel ab ipso didicissent, & in ipso vidissent, vel in patris præcedentiū factis siue dictis inuenissent, in defessa instantia sequerentur. Deinde subiūxit die sui obitus iā proximè instare. Nanque hospes, inquit, ille amabilis, qui fratres nostros visitare solebat, ad me quoque hodiè venire, hocq; de seculo euocare dignatus est. propter quod reuertentes ad ecclesiam, dicite fratribus, vt meum exitum Domino precibus commendent, & suum quoque exitum, cuius hora incerta est, vigilijs, orationibus, bonis operibus præuenire meminerint.

Cumque hæc & huiusmodi plura loqueretur, atq; illi, percepta eius benedictione, iā multum tristes existerent, rediit ipse solus, qui carnem cælestē audierat, & prosternens se in terram, ait: Obsecro pater, licetne aliquid interrogare? Interroga, inquit, quæ vis. At ille: Obsecro, inquit, dicas, quod erat canticum illud letantium, quod audiui, ventientium de cælis super oratorium hoc, & post tempus redeuntium ad cælos. Respondit ille: Si voces carminis audisti, & cælestes superuenire cœtus cognouisti, præcipio tibi in nomine Domini, nē hoc cuiquam ante meum obitum dicas. Reuerā autem angelorum spiritus, qui me ad cælestia, quæ semper amabā ac desiderabam, præmia vocare venerūt, & post dies septem se redituros, ac me secum adducturos esse promiserunt. Quod quidem ita, vt ei prædictum erat, opere completum est. Nam cōfessum languore corporis tactus est, & hoc per dies ingrauescente, septimo, vt promissum ei fuerat, die, postquam obitum suum Dominici corporis & sanguinis perceptione munivit, soluta ab ergastulo

Ouinus,
egregius
monachus
ex præf.
cto aulæ
regiæ.

Sancti viri
exitum suum
vigilijs,
orationibus
& bonis operibus
præueniunt.

Eucharistia
se manet
sub
mortem.

stulo corporis anima sancta, ducentibus, vt credi fas est, angelis comitibus, æterna gloria petiuit. Non autem mirum, si idē mortis, vel potius diem Domini latus adspexit, quem semper, vsq; dum viueret, sollicitus expectare curauit.

Namq; inter plura continentia, humilitatis, doctrinæ, orationis, voluntariæ paupertatis, & cæterarum virtutum merita, intantum erat timori Domini subditus, intantum nouissimorum suorum in omnibus operibus suis memor, vt sicut mihi quidam frater de his, qui me in scripturis erudiebant, & erat in monasterio ac magisterio illius educatus, vocabulo * Trumbrecht, referre solebat, si fortè legente eo, vel aliud quid a gente, repente status venti maior assurgeret, continuo misericordiam Domini inuocaret, & eam generi humano propiciari rogaret. Si autē violentior aura insisteret, iam clauso codice, procideret in faciem, atq; obnixius orationi incumberet. At si procella fortior aut nimbus perurgeret, vel esset coruscatio, ac tonitrua terras & aera terrerēt, tunc veniens ad ecclesiam, sollicitus orationibus ac psalmis, donē serenitas aeris rediret, fixa mente vacaret.

Cumq; interrogaretur a suis, quare hoc faceret, respondebat: Non legistis, quia intonuit de cælo Dominus, & altissimus dedit vocem suam: Misit sagittas suas, & dissipauit eos, fulgura multiplicauit, & conturbauit eos? Mouet enim aera Dominus, ventos excitat, iaculatur fulgura, de cælo intonat, vt terrigenas ad timendum se suscitaret, vt corda eorum in memoriam futuri iudicii reuocet, vt superbiam eorum dissipet, & cōturbet audaciam, reducto ad mentem tremendo illo tempore, quando ipse, cælis ac terris ardentibus, vteretur est in nubibus cum potestate magna ac maiestate ad iudicandos viuos ac mortuos. Propter quod, inquit, oportet nos admonitioni eius cælesti debiro cum timore & amore respondere: vt quoties aere commoto, manum quasi ad feriendum minitans erexit, nec adhuc tamen percussit, mox eius imploremus misericordiam, & discussis penetrabilibus cordis nostri, atq; expurgatis vitiorum rudibus, solliciti, nē vnquam percuti mereamur, agamus.

Conuenit autem reuelationi & relationi præfati fratris de obitu huius antistitis, etiam sermo reuerendissimi patris Egberti, de quo supra diximus, qui dudum cum eodem Ceadda adolescente, & ipse adolescens in Hyberniam monachicam in orationibus & continentia ac meditatione diuinarum scripturarum vitam sedulus agebat. Sed illo postmodum in patriam reuerso, ipse peregrinus pro Domino vsq; ad finem vitæ permansit. Cum ergo veniret ad eum longo post tempore gratia visitationis de Britannia vir sanctissimus & continentissimus, vocabulo Higbald, qui erat Abbas in prouincia Lindissi, & vt sanctos decebat, de vita patrum priorum sermonem facerent, atque hanc amulari gauderent, interuenit mentio reuerendissimi antistitis Ceadda, dixitq; Egbert: Scio hominem in hac insula adhuc in carne manentem, qui, cum vir ille de mundo transiret, vidit animam Ceaddi, fratris ipsius, cum agmine angelorum descendere de cælo, & assumpta secum anima eius, ad cælestia regna redire. Quod verum de se, an de alio aliquo diceret, nobis remanet incertum.

Obijt autem Ceadda sexto die Nonarum Martiarum, & sepultus est quidem primò iuxta ecclesiam sanctæ Mariæ: sed postmodum ibidem constructa ecclesia beatissimi principis Apostolorum Petri, in eandem sunt eius ossa translata: in quo utroq; loco, ad indicium virtutis illius, solent crebra sanitarum miracula operari. Denique nup̄ phreneticus quidam, dum per cuncta errando discurreret, deuenit ibi vespere, nesciens, siue non curantibus loci custodibus: & ibi tota nocte requiescens, manē sanato sensu egressus, mirantibus & gaudentibus cunctis, quod ibi sanitatem, Domino largiente, consecutus esset, ostendit. Est autem locus sepulcri tumba lignea, in modum domuncula facta, coopertus, habens foramen in pariete, per quod solent hi, qui causa deuotionis illò adueniunt, manum suam immittere, ac parrem pulueris inde assumere: quam cum in aquas miserint, atq; has infirmantibus iumentis siue hominibus gustandas dederint, mox infirmitatis ablata molestia, ad cupitæ sospitatis gaudia redeunt. In cuius locum ordinauit Theodorus Vuinfridum, virum bonum & modestum, qui, sicut prædecessores eius, prouincijs Merciorum & mediterraneorum Anglorum & Lindisfarorum episcopatus officio præfesset: in quibus cunctis Vulfhere, qui adhuc suopererat, sceptrum regni tenebat. Erat autem Vuinfridus de clero eius, cui ipse successerat, antistitis, & diaconatus officio sub eo non paucotemporeungebatur.

Nota pri-
scorum
Christia-
norum et-
ga reliqui-
as deuotio-
nem.

DE S. VVILLEICO CONFESSORE HABETVR SVpra IN
vita S. Suniberti Episcopi, cap. 26.

MARTYRIVM SS. MARINI ET ASTERII,
EX HISTORIAE ECCLESIASTICAE EVSEBII

lib. 7. cap. 14. interprete Ioanne Christophorono, Angli-
glie episcopo.

Martij 3.

κλῆμα
dignitas
apud Ro-
manos.

Theotec-
nus Cæsa-
reus epi-
scopus.

Marinus
creditur.

Asterius
Senator
Marini cor-
pus extin-
ctum man-
dat sepul-
turæ.

Iordanis
vnde pro-
fluat.

Idem temporibus, cum pax in ecclesijs ubique vigeret, Marinus, v-
nus ex his, qui in exercitu Romano magnum decus & honorem
fuisse consecuti, vir & genere illustris, & diuitijs locuples, propter
testimonium Christi Cæsareæ Palæstinæ tali de causa capite damna-
tus fuit. Est quidam honos apud Romanos, qui κλῆμα appellatur,
quem qui adipiscuntur, eos Centuriones fieri aiunt. Cum locus va-
caret, ordo postulabat, ut Marinus eo dignitatis gradu potiretur.
Marinum igitur ad hunc honorem elatum, alius pro tribunali com-
parens, in crimen vocat, tum quod erat Christianus, tum quod Imperatoribus non
immolasset: Ac propterea, inquit, ex veterum legum institutis illi non licet cum di-
gnitatis gradum apud Romanos adipisci: sed illud quicquid est muneris, mihi iure
impertiri debet. Vnde iudex commotus (Achiurus hic erat genere) primo sciscitan-
tus est, cuiusnam sententiæ & religionis esset Marinus. Quem ut animaduertit con-
stanter se Christianum esse confitentem, trium horarum spatium ei ad deliberan-
dum dat. Hunc è iudicio egressum Theotecnus, qui illic erat episcopus, ad se col-
loquendi causa inuitat: & præhensa manu, rectâ deducit in ecclesiam. Quem cum
interius ad ipsum sanctuarium collocauisset, læua paululum in alteram partem dimo-
ta, gladium, quo cingebatur, ostendit: simulque diuinorum Euangeliorum librum
adferens, ex aduerso proponit, præcipitque, ut ex illis duobus, quod magis esset ex
animi sententia, deligeret. Vbi verò absque cunctatione porrecta manu dextra sa-
crum librum accepit, Theotecnus sic illum affatur: Tene & adhaere Deo. sicut enim
ab eo roboratus, quod in optatis est, pro certo assequere. Abi in pace. Illum statim in-
de redeuntem præco pro tribunali aduocat. iam enim tempus illi præstitutum ad de-
liberandum, erat completum. Siste se pro tribunali: qui cum maiorem iam, quam
antea, fidei ardorem ac studium declarasset, acutum inde, ut erat, ad mortem re-
tâ abductus, martyrio excessit è vita. Asterius etiam, vir è senatorum Romanorum
numero, cum Imperatoribus in primis charus, tum omnibus & nobilitatis & facul-
tatum gratia conspicuus, in eadem ciuitate, propter diuinam animi propensionem,
quam tam liberè erga veram pietatem declarasset, omnium sermone celebratur.
Qui cum martyri ipso mortis articulo præsto adesset, simulatque è vita migrarat, ca-
daver tollit, splendida & preciosa obtegit veste, atque humeris impositum, inde de-
portat, quod cum magnifico & sumptuoso linteo inuoluisset, decenti sepulcro condi-
dit. Huius viri familiares, qui hucusque vitam prodixerunt, cum alia infinita præclara
eius facta memorant, tum istud in primis, quod sequitur, quodque plenum est admira-
tionis, Cæsareæ Philippi, quam Phœnices Pancada vocant, fertur victimam quandam
in fontes, qui illic ex radicibus montis Panci prorumpunt, ex quibus Iordanem pro-
fluere dicitur, in quadam diei festi gentilium celebritate mactatam, conijci: atque cum
demonis vi ac potestate mirandum in modum ab eorum adspectu euanescente, miracu-
lumque videri præsentibus valde memorabile. Quibus, dum gerebantur, Asterium quo-
dâ tempore fortè interfuisse: ac cum videret tam multos illius rei admiratione obstu-
pefactos, eorum erroris admodum miserrum esse. Deinde sublati in cælum oculis, De-
um omnium rerum moderatorem per Christum supplicem precatum, ut damnum
illud, quod populum tanto errore carcauisset, comprimeret, ipsum à fraude ac fal-
lacijs, quas hominibus solet intendere, coecreret. Hoc modo cum Deum orauisset,
repentinò victimam fontibus supernatasse: atque ita rem illam, quam tantopere mi-
rari consueuerant, in nihilum interiisse, usque adeò ut nullum in posterum in eo lo-
co

DE S. HEMITERIO ET CHELIDONIO MARTYR. 47

co ex ea omninò ederetur miraculum. Hactenus ex versione doctissimi viri Iohannis
Christophoroni, Angliæ Episcopi, ex qua quidem animaduerti non potest Asterium
pro fide Christi martyriū obijisse: sed id ex Ruffini versione habent vetustissima Mar-
tyrologia Bedæ, Vfuardi, Adonis &c. Ibi enim sic legitur: Inter ceteros cunctis clarior,
& meritis fidei supra ceteros insignis memoratur Asterius, vir Romanæ vrbs Sena-
tor, patritius, nobilitate, facultatibus, propinquitate etiam regia & omni bonorum
fama satis clarus. Qui cum supradicti martyris extremis interesset exequijs, & capite
cæsum cadaver subiectis humeris suis, & substrata veste, qua induebatur, exciperet,
honorem, quem martyri detulit, continuò ipse martyr assequitur.

Lib. 7.
cap. 13.

Habetur
in Periste-
phanon.
Hymno 1.

3. Martij.

Peregrina-
tiones &
conuentus
& sepulchra
sanctorum.

Præstant
beneficia
poscenti-
bus.

largior.

Hemeteri,
& Cheli-
donius mi-
litæ.

VITA SANCTORVM MARTYRV M HEMITE-
RII ET CHELIDONII CALAGVRITANORVM, PER
Aurelium Prudentium scripta.

Scripta sunt exlo duorum Martyrum vocabula:
Aureis, quæ Christus illic annotauit literis,
Sanguinis notis & idem scripta terris tradidit.
Pollet hoc felix per orbem terra libera stemmate.
Hic locus dignus tenendis ossibus visus Deo:
Qui beatorum pudicus esset hospes corporum.
Hic calentes haurit vndas cæde tinctus duplici.
Illitas emore sancto nunc arenas incolæ
Confrequentant, obsecrantes voce, votis, munere.
Exteri nec non & orbis huc colonus aduenit:
Fama nam terras in omnes præcucurrit proditrix,
Hic patronos esse mundi, quos precantes ambiant.
Nemo paras hic rogando frustra congestit preces.
Latus hinc teris reuertit supplicator fletibus,
Omne quod iustum poposcit, impetratum sentiens.
Tanta pro nostris periculis cura suffragantium est:
Non sinant, inane ut vllus voce murmur fuderit.
Audiant, statimque ad aurem regis æterni ferunt.
Inde larga fonte ab ipso dona terris influunt:
Supplicum causas petitis quæ medelis irrigant.
Nil suis bonus negauit Christus vnquam rebus,
Testibus, quos nec catenæ, dira nec mors terruit
Vnicum Deum fateri sanguinis dispendio:
Sanguinis sed tale damnum lux rependit * longior.
Hoc genus mortis decorum est: hoc probis dignum viris,
Membra morbis exedenda texta venis languidis,
Hostico donare ferro, morte & hostem vincere.
Pulehra res, ichum sub ense persecutoris pati.
Nobilis per vulnus amplum porta iustis panditur.
Lota mens in fonte rubro sede cordis exilit.
Nec rudem crudi laboris ante vitam duxerant
Milites: quos ad perenne cingulum Christus vocat.
Sua virtus bello & armis, militat sacrarijs.
Cæsaris vexilla linquunt, eligunt signum crucis.
Proque ventosis draconum, quos gerebant, pallijs,
Præferunt insigne lignum, quod draconem subdidit.
Vile censent, expeditis ferre dextris spicula,
Machinis murum ferre, castra fossis cingere,
Impias manus cruentis inquinare stragibus.
Fortè tunc atrox secundos Israelis posteros
Ductor aulae mundialis ire ad aram iusserat,
Idolis litare nigris, esse Christi defugas.
Liberam succincta ferro pestis vrgebat fidem.

Illa virgas & secures, & bifidas ungulas
Vltro fortis expetebat, Christi amore interrita.
Carcer illigata duris colla boiis impedit.
Barbaras forum per omne tortor exercet manus.
Veritas crimen putatur, vox fidelis plectitur.
Tunc & ense cæsa virtus triste * percussit solum,
Et rogis ingesta mæstis ore flammis forbuit.
Dulce tunc iustis cremari, dulce ferrum perpeti.

Hic duorum chara fratrum conualescunt pectora,
Fida quos per omne tempus iunxerat sodalitas.
Stant parati ferre, quicquid fors tulisset vltima:
Seu foret præbenda ceruix ad bipennem publicani,
Verberum post vim crepantum, post catastas igneas:
Sive parvis offerendum pectus, aut leonibus.
Nos ne Christo procreari, Mammonæ dicamur:
Et Dei formam gerentes, seruiemus seculo?
Absit, ut cælestis ignis se tenebris misceat.
Sit satis, quod capta primo vita sub chirographo
Debitum persoluit omne, functa rebus Cæsaris.

Renunciat
militie.

Tempus est Deo rependi, quicquid est proprium Dei.
Ite signorum magistri, vos tribuni assistite:
Aureos auferte torques, fauciorum præmia.
Clara nos hinc angelorum iam vocant stipendia.
Christus illic candidatis præfidet cohortibus,
Et throno regnans ab alto, damnat infames deos,
Vosque, qui ridenda vobis monstra diuos fingitis.

Atrociter
puniuntur.

Hæc loquentes, obruuntur mille pœnis martyres.
Nexibus manus utraque flexus inuoluit rigor,
Et chalybs attrita colla granibus ambit circulis.
O vetustatis silentis obsoleta obliuio.
Inuidentur ista nobis: fama & ipsa exstinguitur.
Chartulas blasphemus olim nam satelles abstulit:

Nota hic
caulam,
quære mul-
tæ sancto-
rū vitæ per-
icant.

Nè tenacibus libellis erudita secula,
Ordinem, tempus, modumque passionis proditum
Dulcibus linguis per aures posterorum spargerent.
Hoc tamen solum vetusta subtrahunt silentia,
Ingibus longum catenis an capillum pauperint,
Quo viros dolore tortor, quæve pœna ornauerit.
Illa laus occulta non est, nec senescit tempore,
Missa quod sursum per auras euolant munera,
Quæ viam patere cæli præmicando ostenderent.
Illius fidem figurans, nube fertur annulus:
Hic sui dat pignus oris (ut ferunt) orarium.
Quæ superno rapta flatu lucis intrant intimum:
Aer poli liquentis axem fulgor auri absconditur.
Ac diu visum sequacem textilis candor fugit.
Subuehantur usque in astra, nec videntur amplius.
Vidit hoc conuentus adstans, ipse vidit carnifex,
Et manum repressit hærens, ac stupore obpalluit:
Sed ramen peregit ictum, nè periret gloria.

Ecce quæ
virtutes
fiat ad se-
pultura
Martyrū.

Iam ne credis bruta quondam Vasconum gentilitas,
Quam sacrum crudelis error immolatit sanguinem?
Credis in Deum relatos hostiarum spiritus?
Cerue, quam palam feroces hic domantur demones,
Qui lupino capta ricu deuorant præcordia,
Strangulant mentes & ipsas, seque miscant sensibus.
Tunc suo iam plenus hoste sistitur furens homo,
Spumeas efflans saliuas, ctuda torquens lumina,

Expiandus quæstione non suorum criminum.
Audias, nec terror adstat, eiulatus flebiles.
Scinditur per flagra corpus, nec flagellum cernitur.
Crescit & suspensus ipse vinculis latentibus.
His modis spurcum latronem martyrum virtus quatit:
Hæc coeret, torquet, vrit, hæc catenas incutit.
Prædo vexatus, relictis se medullis exuit.
Liquit illæsam rapinam, faucibus siccis fugit:
Vngue ab imo usque ad capillum salua reddit omnia,
Confitens ardere sese, nam gehennæ est incolæ.
Quid loquar purgata longis alba morbis corpora,
Algidus cum decolores horror artus concutit?
Hic tumor vultum relinquit, hic color verus redit.
Hoc bonum Saluator ipse quo fruamur præstitit,
Martyrum cum membra nostro consecrauit oppido,
Sospitant quæ nunc colonos, quos Iberus alluit.
State nunc hymnistæ matres pro receptis paruulis,
Coniugum salute læta vox maritarum strepat:
Sit dies hæc festa nobis, sit sacratum gaudium.

Festa dies
horū Mar-
tyrum.

VITA S. VVINVALOCI ABBATIS, EX VETV-
STIS MS. CODICIBVS, MUTATO STYLO
per F. Laurent. Surium descripta: & quidem aliquot locis
paraphrasticis.

Vir in Britannijs vir illustris Fracanus nomine, confobrinus Coto-
nij regis Britannici, idemque vir bonus & integer, Christianaque
religione initiatus. Hic ex coniuge sua, cuius nomen non exprimi-
tur, filium suscepit Vuinualocum, qui in ipsis primæ ætatis initijs
cepit ardere desiderio rerum cælestium, mundi respicere illece-
bras, & soli Deo velle viuere. Orabat itaque opportunè, importunè
parentes suos, ut literarum studijs imbuendus cuidam viro Dei tra-
deretur. Pater id renuebat, cupiens eum ad ea, quæ mundi huius
sunt, promouere. At pius puer dolens se suo frustrari voto, ad Deum se conuertit, eius
opem attentissimis precibus implorans. Non defuit Dominus eius religiosi deside-
rijs. Cum enim die quodam pater eius proficisceretur ad visendos greges suos, qui a-
mænis in locis pascebantur, ubi eo peruenit, subito extitere super eum horrenda cæli
tonitrua, & sic eum tuentia calidus fulgura complexa sunt, ut nimio terrore & horro-
re prostratus, penè exanimis in terram decideret. In hac igitur de improviso redactus
angustias, animaduertit diuinitus isthuc fieri, Deumque ab ipso repositum filium, quem
ille mundi nexibus veller implicari. Itaque mox in has prorupit preces: Domine Deus,
rex omnipotens, cuius sanctissimæ voluntati par est neminem oblectari: scio quod
causa filij mei, quem tibi deuotum, ego ijs quæ mundi sunt, volui applicare, isthac pa-
tior. Sed ecce eum tibi deuotum, num ego tibi restituo: quinetiam ambos eius germa-
nos fratres, nam maiores, tuæ militiæ libens transcribo.

3. Martij
S. Vuin-
ualoci pa-
tria & pa-
rentes.

Pater eius
cui Christo
consecrat.

Euoluto inde septem dierum spatio, cum filio suo Vuinualoco ad quendam vi-
rum Dei, qui tunc columna Ecclesiæ videbatur, profectus est. In ipso autem itinere
ingens orta tempestas, diem serenum in obscuram noctem repente mutare visa est.
Stupebat & pauebat pater, at Vuinualocus religiosus puer securo & hilari animo di-
xit ei: Noli timere pater. Num censes difficile ei, qui ex nihilo omnia creauit, hanc aë-
ris tempestatem in placidissimam tranquillitatem conuerrere? Cum sint vero omnia
possibilia credenti, fideles ei preces offeramus, & restituet nobis serenam lucem. Si-
mula quæ ab illis oratum est, adeo per Dei gratiam illa repentina tempestas & horri-
da nox in lucundam est mutata tranquillitatem & serenitatem, ut nec tenuis nubecu-
la cæli faciem obscuraret. Ea res itineris comites ad agendas Deo gratias laudesque, per-
mouit. Tandem ventum est ad vinum sanctum, ad quem habebant iter: eique Vuin-
ualoci:

Marc. 9.
Vuinua-
locus puer
precibus
pellit tem-
pestatem.

Vaticinia
de S. Vvinnu-
ualoco.

Profectus
eius in lite-
ria.

Precibus
& crucis si-
gno san-
ctum
crus.

Eius comi-
seratio in
inopes.

Acto. 1.

Cæcus vi-
sum reci-
pit.

uualoci pater, quid in itinere euenisset, exposuit. Admiratur ille vir Dei, iubetque puerum suis fisti conspectibus. Adueniens autem Vvinnuualocus puer, totum se humi prosternit, & Deum in sancti viri pectore habitantē adorat. At ille vir venerabilis, gratiam Dei in puero tacitus contemplans, patri eius dixit: Hic filius tuus ætatem mortibus transcendens, permultis erit causa salutis æternæ. Et tu quidem ætate cum pueri conspicis, ego verò auiro eum iam cerno virum perfectum. Cum hæc & id genus alia in laudem pueri vir sanctus dixisset, patrem eius mirificè exhilarauit: qui accepta ab eodem benedictione, relicto sub suauis Christi iugo & sancti spiritus magisterio filio suo, lætus ad sua reuersus est. Porro sanctus puer Vvinnuualocus, pro carnali pariete amplectens spiritalem, sub illo non modo literarum, sed etiam virtutum scholam ingressus est, breuique tempore pro ingenij felicitate & viuacitate magnos in literis progressus habuit, ita ut in ipsis adolescentiæ annis etiam in diuinarum intelligentia scripturarum non mediocriter excellere videretur. Aderat enim illi gratia spiritus sancti, quæ eius mentem suis radijs illustraret.

Per id tempus eius pater spiritalis orandi causa locum quendam inuisurus, puerum Domini Vvinnuualocum cum discipulis in monasterio reliquit, sancta exhortatione prius eorum confirmatis animis, ne quid ætas lubrica ipso absente peccaret. Verum illo custode remoto, Vvinnuualoci discipuli gaudent apriici gramine capi, parumque memores paternarum admonitionum, ut solet indomita puerorum ætas, quodam die vacant lusibus, & per agros cursitantes, oblectant sese: sed ecce interim vnus ex illis crus frangit, & extrema gaudij luctus ingens & mæror occupat, cunctis eo casu valde dolentibus. At verò pius puer Vvinnuualocus hortatus est eos, ne turbarentur, sed toto pectore in preces incumberent, salutemque læso à Domino impetrarent. Non enim difficile est, inquit, illi crus fractum reformare, qui intra matris viscera totum hominem formauit. His verbis compuncti sunt corde, & coeperunt orare clementiam Saluatoris. Porro Vvinnuualocus erectis in cælum manibus & oculis, ita precatus est: Domine Iesu Christe, qui ligni vetiti concupiscentia prostratum mudum vitalis ligni re medio instaurasti, & in eodem æternæ salutis gustum te esurientibus obtulisti: Domine omnipotens, qui cæcis visum, claudis gressum, mancis manuum officia, leprosis mundiciam, mortuis vitam reddidisti: audi preces, quas tibi supplices deferimus, & tui inuisibili medicina huic fratri nostro pristinam restitue incolumitatem. Sic orauit, & salutari crucis signo plagæ locum vndique consignans, dexteram eius apprehendit, & dixit clara voce: In nomine Domini nostri Iesu Christi surge, & Deo gratias age. Ad hanc verò vocem tam ille mox surrexit sanus & incolumis, ut nec vestigium quidem vllum fracti cruris appareret. Et Vvinnuualocus quidem rogauit eos, qui aderant, ut hanc rem apud se tacitam haberent: sed Deo volente producta est in publicum, & ad omnium notitiam peruenit.

Obtinebat sancti huius pueri animum ingens commiseratio erga mendicos & inopes, & cum videret stipem publicè emendicantes, non raro, ab imo pectore diuersis suspirijs, lachrymas fundebat: cumque non suppeteret, quo eorum posset leuare inopiam, solebat eos celestibus fouere consolationibus: & qui corporibus non posset, saltem animis aliquod adhibere leuamen. Quo quidem in studio cum ille esset assiduus, non defuit, qui vnde proficere debuit, inde sibi inuidia & liuoris materiam hauriret, & sanctum Dei hominem conuijs proscindere non vereretur. Ille verò arrepto patientiæ scuto, pro maledictis benedictionem reddidit, eique gratias egit. Interim ex Actibus Apostolorum eius animo succurrebat, quemadmodum beatissimus Petrus Apostolus mendicantem claudum non auro vel argento, sed Dei virtute curasset: moxque de Dei benignitate & ope securus, cæcum quendam à medio hominum languidorum seorsum abduxit, & sic Dominum rogauit. Iesu fili David, aperi quaeso oculos cæci huius, ut tuam ille sentiens eximiam virtutem, te in creaturis tuis admirabilem & gloriosum prædicet, teque laudet & benedicat. Deinde pijs manibus vtrunque contrectans oculum, & salua oris sui perungens, clara voce dixit: Apostolicis ego te verbis compello: Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Domini nostri respice. Confestim ille vidit, cunctis admirantibus, & Deo sanctum suum mirificanti, gratias agentibus.

Erat verò sancto Vvinnuualoco soror vnica, quæ in parentum manebat domo virgo & puella tenerima. Hæc die quodam cum puellis coætaneis pueri se inuoluit.

oblectans, in magnam repente incidit calamitatem. Nam anser vnus ex domesticis, eius excussit oculum & deglutit. Mox autem dolor ingens puellam obtinuit, ita ut ad mortem vrgeri videretur. Ea res supra modum parentes eius afflixit, ita ut nullam prorsus consolationem admitterent, sed eam perinde atque iam extinctam plorarent. Quorum misertus Deus, per angelum suum rem gestam Vvinnuualoco indicauit, iussitque cum ire ad paternas aedes, & forori oculum, parentibus verò animi iucunditatem restituere. Eadem nocte surgit Vvinnuualocus, venit ad parentes valde perturbatos, iubetque, ut ab angelo edoctus erat, anseres coram se adduci, ex ijsque vnum apprehendit, cuiusque ventrem ferro secans, oculum sororis integrum inde extraxit, restituitque in locum pristinum, non sine multa eorum, qui huic spectaculo intererant, admiratione. Porro etiam anserem sanum iussit abscedere ad gregem suum. Postea valedicens parentibus, ad amicæ habitationis locum reuersus est.

Coeperunt interea quidam se in eius tradere disciplinam, quibus ille sanctarum scripturarum arcanos & mysticos sensus aperiebat. Accidit autem, cum aliquando quasdam illis quaestiones pro more enodasset, ut vnus ex discipulis eius secedens, quæ ex magistri ore audierat, accuratè secum ipse repeteret & ruminaret. Sed huic studio tis pedem morsu virulento appetit, rursusque in suas se larebras abdit. Mox se per omnes artus letiferum diffundit virus, & intumescere corpore, iam mors subitanea aditura videbatur. Euigilans ille, & in tam præsentem se periculo constitutum admirans, cum facile sentiret, nisi diuinitus ipsi subueniretur, actum fore de vita sua: cum bona fiducia adiit Vvinnuualocum magistrum suum, & cum multis lachrymis ab illo petijt, ut suis precibus à Domino salutem ipsi impetraret. Eum verò sanctus Vvinnuualocus humi iacentem erexit, & cum illo pariter abiit ad locum, vbi à serpente percussus erat: ibique fusa ad Deum prece, voce magna iussit serpentem è suo specu prodire in publicum. Mox ille è sua cauerna egreditur, squamis horridus, linguamque vibrans trifurcam, ictus mortiferos intreat. Porro sanctus Vvinnuualocus contra illum extensa manu, crucis figuram exprimit, & signo vitali tanquam hastæ cuspidè ita eum transfixit, ut creparet medius, finemque faceret deinceps alios lædendi. Deinde aquam oleo, ipsius benedictione sacro, permixtam agro bibendam dedit, quæque virus omne profligauit. Redibant detumescencia membra ad decorem pristinum, & homini est aucta salus & incolumitas corporis. Fertur postea vir sanctus à patre suo & alijs fidelibus rogatus, à Deo id precibus obtinuisse, ut in illa regione serpentes viuere non possint. Nā si qui capiendi experimenti causa eo adducantur, eos tanquam telo ictos, mox expirare aiunt.

Opilione quodam suos pascente greges, fulgura & tonitrua subito extiterē, & cum ijs pariter ingens æris tempestas, adeo ut ille propemodum exanimis redderetur. Itaque hinc illucque diffugiunt oues, & cum instar coronæ vndique lupi circundant. Diuina verò tempestate, cum se collegisset, luposque circumstantes esset intuitus, multum exhorruit, magnaque voce exclamans, Vvinnuualoce, inquit, serue Dei, in tanto periculo ne desis mihi. Vix ille verba compleuerat, & ecce visus est adesse sanctus Vvinnuualocus, & vsque ad diluculum immanes bestias, hominis sanguinem sitientes, leui virga abigere. Quibus profligatis, Opilio integras suas collegit oues, ac deinde sancti Vvinnuualoci monasterium adiit, in quo vir sanctus illa nocte in Dei laudibus pernoctauerat, eique rem omnem explicauit. At vir Dei, humanos volens declinare fauores, præcepit ei, ne cuiquam alij diceret, seque in cellulam abdidit. Opilio verò indignum attributus diuina reticere beneficia, quid per sanctum suum Dominus ipsi præstitisset, omnibus enarrauit.

Pater viri Dei Fracanus cum duce quodam eiusdem regni equestris certaminis spectaculum editurus, diem opportunum præfixit, quo equi illorum inter se cursu certarent. Aderat iam ille dies, & ad spectaculum multi confluxerē mortales. Procedunt in medium campum egregiè instructi & equi & equites, & signo dato, laxatisque hastis, volant equi, & fit ingens spectantium applausus. Interim dubia adhuc victoria pendente animi omnium: & equus quidem patris Vvinnuualoci iam omnes facile anteuererat, sed fessorem suum, iuuenem florenti ætate & multa nobilitate spectatissimum, eius rapidissimum cursum ferre non valentem, inter saxa aspera à se ita excussit, ut is animam exhalaret. Tum verò in luctum mutatum est gaudium: maximè verò flebant iuuenis parentes, eiusque corpus miserè quassatum colligentes, exequias

Sororis suæ
S. Vvinnu-
ualocus
oculum re-
stituit.

Crucis si-
gno serpē-
tem peri-
mit, & o-
leo sacro
pellit vi-
rus.

Nota viri
sancti mo-
destiam.

apparabant. Inter hæc, tanquam à Deo missus, de improviso adest sanctus Vuinualocus, audit quid acciderit, alienum dolorem suum facit, & præsentia sua illos iam ad spem meliorem reuocat. Accedit ad corpus extinctum, illudque manu contingens, Adolefcens, inquit, excitat te Dominus Iesus Christus, qui te & cum non cesses, creauit, & suo sanguine redemit. Ad hanc vocem ille, tanquam à graui excitatus somno, non modò rediuit, sed adeò surrexit incolumis & robustus, vt membra eius illo atroci casu dissipata & dissoluta, nullum prorsus sentirent dolorem. Ceperunt omnes, qui aderant, in Dei laudes & gratiarum actiones erumpere, quòd per seruum suum Vuinualocum tam stupendo miraculo, gaudio incredibili accessisset populum suum.

Nota etiam
re S. Vuinualoci.

Per idem tempus claruit S. Patritius, Ecclesiæ Christi eximium decus, & totius Hybernæ splendidum sidus. Cuius eximie virtutis opinio adeò S. Vuinualoco cum affecerat, vt modis omnibus ad eum proficisci peroptaret, vt viuendi normam ex eius sanctissima institutione capefferet. Sed cum in ea versaretur cogitatione per visum ei S. Patritius sese exhibuit, vultu angelico, & caput aureo diademate coronatus: aitque ad eum: En ego sum Patritius, quem tantoperè cupis adire. Sed nè mea causa tam longum iter terra marique susciperes, misit me Dominus, vt voti tui compos, & ad specum & colloquio meo perfruaris. Deinde blando eum sermone consolans, admonebat, vt non se, sed Christum suis vbique præsentem accederet, & eum sibi vitæ præceptorem deligeret. Prædixit etiam illi, futurum eum aliam militiæ spiritualis ducem, salubrique eum consilio instruxit. Porro etiam hortabatur eum, vt à magistro suo socios expeteret, & cum eis ad alium sese locum transferret. Vbi ea visio disparuit. Vuinualocus quàm primùm cellam petiit, in qua monasterij pater diuinæ meditationi & contemplationi vacabat. Cumque ei visionem exposuisset, ille hilaritate persusus, Diuina, inquit, visitatione & reuelatione clarificatus es fili. nec quicquam moratus, ac si cælitus mandatum accepisset, vnde etiam ei attribuit discipulos, in Diuini operis exercitio promptissimos: quos cum osculatus, eisque benè precatus esset, inter lachrymas valedicens, ait: Valere filij charissimi, & sit Deus dux itineris vestri: cumque ad Christum perueniretis, sitis quæso memores mei. Iam cum illis capefferet iter Vuinualocus, & tamen quòd iret ignorabat, sed multa in Deum erectus fiducia, tandem Christo duce ad insulam quandam appulit, in eaque cum socijs suis triennio mansit, vitam ducens eremiticam. Sed cum nimis cum locum infestarent tempestates, essetque ob suam sterilitatem hominum habitationi valde incommodus, Deum rogauit, vt aptiorem illi locum ostendere dignaretur. Audiuit Dominus preces fidelis serui sui, & vltra mare locum ei indicauit: sed cum nanis deesset qua veherentur, magna cum fiducia orauit Dominum, ac deinde ait ad fratres: Confortamini charissimi, & in fidei firmitate fundati, sicut me videritis sequentis me fratris tenere manum, ita vos quoque singuli præcedentis fratris apprehendite manum, & eius vestigijs insistite. Tum vero inuocans nomen Domini, passim peruium præbuit ingredientibus: sicque confertis, vt vir Dei iusserat, manibus, ipsi fronte gradiēte, per sicum transiēte mare, aquis hinc inde velut in murum coalescentibus, cantabantque Domino hymnum trium puerorum. Vbi autem ad locum cælestis monstratum peruenire, multum vir Dei eius grata amœnitate & fructuum vberitate gauisus est. Voluit autem eum Christo Domino illic famulantibus adeò esse attributum, vt nulli vnquam foemina ad eum pateret accessus. At verò locus ille aquarum penuria laborabat: itaque vir sanctus sublati in cælum oculis & manibus, Domino precem obtulit. Deinde virga, qua mare diuiserat, terræ puluerem designans, fontem vberissimum produxit.

Dæmon
spectris eum
terrore co-
natur.

Eodem tempore nocte quadam oratorium ingressus, more suo in sanctis precibus peruigil mansit. Ibi draco antiquus, eius in Deum deuotionem & pietatem acerbè tentans, multas ei molestias excitauit. Nam immanis cuiusdam monstri speciem induens, minas intentare & horrorem viro Dei incutere cepit. Transformabatur identidem in varias formas miser ille fuligine nigrior, nunc volucrum, modò serpentum, modò beluarum, tum terrestrium, tum marinarum. Interdum ad nubes usque superbum rebebat verticem, nonnunquam in puluerem sese submittebat. Sed cum cerneret Christum militem eiusmodi phantasmatum nihil commoueri, sed magis etiam animis in suo proposito confirmari, conuicijs eum aggressus est. At beato viro psallente, in eumque

Æ Crucis triumphale signum cum scripturæ diuinæ sententijs vibrante, instar vmbre mollis euauit, terribimò post se foetore relicto, indice foeditatis suæ.

Hactenus quidem sancti viri non ferè nisi miracula commemorauimus: sed libet nunc etiam quædam de vitæ eius ratione & austeritate interficere, vt ex ijs lector & auditor edificationem accipiant. Erat nimirum pater hic venerabilis, ad specum angelicus, sermone compositus, in Dei opere strenuus & indefessus, mente & corpore integer, ingenio perspicax, consilio magnus, fide catholicus, spe patientissimus, in Dei & proximi charitate perfectus, orationi diu noctuque intentus. A vicefimo ætatis suæ anno ad supremum vsque vitæ diem nunquam visus est in templo sedere: nunquam aut inepta læritia solutus, aut inani dolore contractus est. Omnibus semper se affabilem & beneuolum præbuit. In terra debebat corpore, sed animo in cælestibus versabatur. Cum psalmodicè esset intentus, aut extensis in cælum manibus, aut flexis in terram genibus, aut vno aliquo in loco fixus & immotus psallebat. Quotidiè psalterium dicebat: centies interdum, & centies noctu flebat genua. Vestis ei non lanca aut lineæ, sed ex caprinis erat pellibus. Lectus ei non ex plumis aut pannis mollibus, seu etiam ex paleis, sed ex durissimis arborum corticibus sternebatur. Sedes eius, mollis erat arena, lapillis permixta. Panis, quem quotidie eodem fumebar pondere, hordeaceus erat, cineribus permixtus. Pulmentum ei fiebat ex farinula hordeacea & modico oleo. Sabbatis & Dominicis diebus pisce & caseo vescabatur. Quadragesimæ temporibus, bis in hebdomadâ favebat cibum. Vinum & potionem omnem, quæ ebrietatem adferre posset, haud aliter atque venenum repudiabat. Sed hæc de eius vitæ institutis pauca & pluribus commemorasse sufficiat.

Catalogus
virtutum
S. Vuinualoci.

Consuebant sanè ad eum vndique cæci, surdi, claudi, leprosi, paralytici, diuersis que affecti morbis, & omnes ab illo se incolumes redire lætabantur. Iam nomen eius in tota Britannia celebrabatur, & velut angelus Dei cœpit ab omnibus in honore haberi. Rex quoque quidam eius provincie, auditis eius miraculis & eximijs virtutibus, posito diademate & purpura, humili se tegens habitu, ad illum accessit, eiusque se pedibus toto corpore prosternens, precibus eius apud Dominum se petijt adiuuari. Eum autem vir sanctus è terra erigens, ad mundi contemptum & cælestis regni desiderium tali benedictione adhortatus est. Eius oratione exhilaratus rex, atque etiam sacerdotum benedictione corroboratus, quasi totus in virum alterum mutatus, ad suum se palatium recepit.

Morbis va-
rijs affecti,
ab eo cu-
rantur.

Mater familiæ quædam haud procul ab eius monasterio graui languore ad mortem usque vexabatur. Eius filius à viro Dei in monasterio instituebatur: qui multum suæ matri condolens, suam visitationem eam lenare voluit. Abiturus autem, a S. Vuinualoco aquam benedictam accepit. Vbi autem ad eum venit ades, illa iam obierat, & ad poenarum loca, vt S. Vuinualoco oranti diuinitus erat reuelatum, perducta fuit. Circumstantibus exanime corpus amici lachrymantes, & funeri opportuna preparantes: at filius eius sperans adhuc vitali eam frui halitu, aquam sanctificatam illi adpersit, dixitque clara voce: Sancte te, mater, Dominus Iesus Christus, in cuius nomine magister meus tam multos curat varijs morbis affectos. Ad hæc verba surrexit illa, tanquam à somno excitata: sedebatque in lectulo, multum sudans, quasi multo fuisset fatigata laboribus. Et primò quidem omnes, qui aderant, proni in faciem corruerunt, & Deum, in sancto Vuinualoco virtutem suam mirificè declarantem, vnanimiter collaudarunt: deinde verò ex illa percontabantur, quo pacto esset suo restituta corpori. Tum illa: Dæmonium, inquit, turba me circumdedit, vinctisq; manibus ac pedibus, ad loca tormentorum perduxit. Interim verò sanctus Vuinualocus nobis venit obuiam, dæmonemque his vocibus increpauit: Quanam hæc vestra est temeritas & audacia, vt hanc mei iuris famulam vobis vendicetis? Mox illi consternati & territi, viro Dei permiserunt, cuius precibus sum ad vitam reuocata.

Mulier de-
functa re-
dit ad vi-
tam.

Erant in illa provincia tres latrones, qui nocturnis horis furta & prædas passim agebant, & hominibus eius regionis valde se infestos præberent: quorum audacia eò tantum progressa est, vt etiam locum, quem sancto Vuinualoco & socijs eius diuina prouidentia assignarat, malignis animis peterent: cumq; intempesta nocte eò ingressi essent, horreum monasterij apertum, & multa luce persusum offendunt. Qua re cum illi terreri, seque colligere & ad meliorem frugem recipere debuissent, magis etiam ad scelus inflammati sunt, seque mutuo hortantes, dicebant: Videtur Deus probare facinus nostrum. Vnde enim alioqui hæc nobis lux radiaret? quoniam pacto ostium isthuc

MARTIVS.

alias clausum & munitum, nobis vltro patefceret: Itaque saccos illi sub ad summum usque implerunt: sed interim, quid illi agerent, non latebat sanctum Vuinnualo- cum, qui cum diuinitus id didicisset, fratribus indicauit. Illis vero in preces incumben- tibus, mox diuina vltio fures illos persecuta est. Nam vnus ex ijs, coxendice disso- luta, sub onere corruit: alter instar saxi immotus hæsit, nec se loco mouere po- tuit: tertius cæcitare percussus, nesciuit quò pergeret. Postquam autem se sol terris red- didit, exierunt fratres cum venerando patre, hostes suos haud aliter atque agros vel carceribus inclusos visitaturi. Ad quos cum peruenissent, sanctus Vuinnualocus eorum facinus primò reprehendit, deinde & animis & corporibus salutarem adhi- buit curationem. Inter alia admonebat eos, vt cum rebus necessarijs indigerent, abi- plis peterent potius, quam ob eiusmodi vilia & caduca animas suas perderent. Sunt, qui scribant adeò illos viri Dei sermonibus fuisse emendatos, vt ad decrepitam usque ætatem bonis operibus intenti, cum illo permanerent.

Vitio S.
Vuinnua-
loco obla-
ta.

Vidit quandoque vir Dei cælum apertum, & angelos Dei descendentes & ascen- dentes supra se. Vidit inter eos angelum quendam cum eximio splendore & immen- sa odoris suauitate ad se venientem, & ore incundissimo, amicissimaque familiaritate indicantem ipsi quorundam fratrum felicissimum ex hac vita decessum, & in cælos as- sumptionem. Per idem tempus quædam in primis nobilis materfamilias, repente ocu- lorum lumine orbata est: sed cum esset prudentissima, non voluit ea calamitate fran- gi, potius verò ad agendas Deo gratias se contulit, biduanisque ac triduanis se afficiens ieiunijs, psalmis & orationibus, itemque elemosynis & alijs pijs operibus vacauit. Nec fraudata est tanta eius animi deuotio spe & expectatione sua. Apparuit enim ei in so- mnis angelus Domini cum multa luce, & ait: Eleemosynæ & preces tuæ sunt coram Deo, tibi que eius opem conciliant. Primo igitur diluculo abi ad patrem Vuinnualo- cum, & per illum recipies amissum oculorum lumen. Ijs auditis, sine mora illustris ma- trona oriente sole, filijs & ampla familia comitantibus, ad virum Dei profecta est, ei- que quid vidisset & audisset exponens, petijt lumen sibi reformari. Ait autem ad illam vir Dei: Fides, quæ in te radiat, hanc à te excludat cæcitatem: simulque tangens vtrosque oculorum orbis, sic Dominum precatus est: Iesu benignissime, qui cælum ornasti lu- mine, hos oculos tua virtute reforma. His dictis, matronæ lux reddita est. Ità nimirum multis à sancto viro, sed in digito Dei, præclare parratis miraculis, & Deus in Vuinnua- loco suo, & Vuinnualocus est clarificatus in Deo.

Precibus
sanat ex-
matrona.

At nunc quandoque ad viri Dei felicem exitum veniendum est. Nocte itaque il- la, quæ eius sanctissimi obitus diem antecessit, angelus Domini per visum illi dixit: Eu- gè Vuinnualoce serue Dei, excolæ omnes te ciuem cupiunt habere suum. Hodie mi- grabis ad Dominum, & iam emeritis miles nobis in regno sociaberis. Euigilans autem vir sanctus, accitis ad se fratribus angelicam retulit visionem, exitumque suum illorum Deo dignis precibus commendauit. Cum autem illi tristes & lachrymabundi ab eo quærerent, quis ei esset futurus in sancto regimine successor, ex ipsis pastorem eis con- stituit, eumque cum grege ipsi concredito pastorem principi commendauit. Deinde ad horam tertiam celestis sacrificij viuam immolauit hostiam, communicatoque cum discipulis Dominicæ pacis osculo, & agni Dei viuifico refectus conuiuio, ità vt sacre assistebat aræ, animam citra dolorem in manus creatoris efflauit. Et corpus quidem discipulorum ministerio honorificè terræ mandatum est. anima verò, angelis subue- hentibus, aulam illam celestis regni penetravit: vbi corona à Christo accepta perfuitur, & in conspectu Dei sine fine letatur. Obijt vir Dei 5. Nonas Martij, hebdomada prima Quadragesimalis ieiunij, quarta sabbati, hora illa, qua Christus pro mundi re- demptione cruci affixus est: Cui cum patre & spiritu sancto laus, honor, virtus, gloria, potestas & imperium per infinita seculorum secula, Amen. Flo- ruat autem, vt habet quidam codex typis excusus, cir- ca annum Domini 459.

Ad altare
reddidit Do-
mino spiri-
tum.

VITA

DE S. CALVPPANO RECLVSO.

55

VITA SANCTI CALVPPANI RECLVSI AV-
THORE D. GREGORIO TVRONEN. EPISCOPO.

Emper paupertas seculi regna reſerat cæli, atque vtentes ſe non mo- do præparat polo, verum etiam glorificatos miraculis, illuſtres eſſe declarat in mundo. Quo ſit, vt dum illa ergaſtularis contritionis re- uinctio para-diſi ianuam patefacit, anima angelicis choris inſerta, in requie ſempiterna perſultet: ſicut nunc de beato Caluppano reclu- ſo, quod verum cognouimus, prorsus ſilere nequimus.

Hic autem ab incunte ætate ſemper religionis Eccleſiaſticæ boni quaſiuit & reperit, & apud monaſterium Meletenſe termini Aruerni conuerſatus, in magna humilitate ſe fratribus præbuit. Erat etenim ſummæ abſtinentiæ, ità vt ab inedia nimium attritus, quotidianam cum reliquis fratribus operam explere ne- quirit. Vnde, vt mos eſt monachorum, magnum improprium inferebant, dicente ſi bi præſertim Præpoſito: Qui non deliberat laborare, indignè poſtulat manducare. Dum autem ille aliud ueretur his exprobrationum verbis, vallem haud pro- cili à monaſterio conſpicatur, de cuius medio lapis, natura præbente, conſurgens, pro- uelitur in excellum, quaſi quingentis, aut eo amplius pedibus, nullam penitus habens cum reliquis montibus circumpoſitis coniunctionem. Cuius vallis medium fluminiſ alluit, qui hunc montem placide contingens dilabitur. In huius ergo lapidis ſciſſu- ram, quod præſcis quondam propter tranſitum hoſtium receptaculum fuit, eremita ſanctus ingreditur, & exciſo lapide, habitacula ſtatuit, in qua nunc per ſcalam valde dif- ficilem ſcanditur. Locus etenim ille tam difficilis eſt ad incedendum, vt etiam feris be- ſtis illuc accedere ſit labor. In hoc loco oratorium paruum fecit: cui oranti, vt ipſe nobis cum lachrymis referre erat ſolitus, ſerpentes ſuper caput eius ſæpius decide- bant, & inuoluentes ſe circa collum eius, non minimum ei inferebant horrorem. Sed quia diabolus ad ſpeciem callidi ſerpentis habetur, non ambigitur eius has fuiſſe im- miſſionis inſidias.

Vide ſan-
cti humil-
tatem &
abſtinen-
tiam.

Nota loci
ſitū & ſer-
pentum in-
teſtationē.

Nam cum ille ad hæc perſtaret immobilis, nec moueretur minorum anguium ic- ti- bus, quodam die duo dracones immenſæ magnitudinis ad eum ingreſſi, adſiterunt prope: quorum vnus (vt arbitror) ipſe dux tentationis validior altero erat, qui erecto pectore eos ſuum cōtra os beati quaſi aliquid muſſitaturus erexit. At ille timore per- territus, tanquam æneus valde diriguit, nullumque penitus membrum mouere po- terat, neque manum eleuare, vt ſignum beate Crucis opponeret. Cumque ambo di- tiſſimè in ſilentio conſtiſſent, venit in mentem ſancto per ſpiritum, vt orationē Do- minicam, etſi labia mouere non poterat, vel corde clamaret. Quam dum tacitus pro- nunciat, corperunt paulatim membra eius, quæ inimici fuerant arte reuincta, diſſolui: & ſentiens ſe manum dexteram habere iam liberam, ori ſignum beate Crucis impo- nit, ruſumque conuerſus ad hydram, pingit iterum Crucem Chriſti aduerſus eam, dicens: Tu ne ille es, qui protoplaſtum de para-diſi habitaculo proieciſti, qui germani dexteram parricidio cruentatiſti, qui Pharaonem, vt populum Dei perſequeretur, at- traxiſti, qui ad extremum ipſum Hebræum populum, vt inuidia ſuccendente perſeque- reris Dominum, excitatiſti? Diſcede à ſeruis Dei, à quibus ſæpius ſuperatus, diſceſſiſti conſuſus. Tu es enim in Cain proiectus, in Eſau ſupplantatus, in Golia proſtratus, in lu- da traditore ſuſpenſus, & in ipſa illa Dominicæ virtutis Cruce cum poteſtatibus & do- minationibus tuis triumphatus atque contritus es. Abde nunc, inimice, caput, & hu- eſt hæreditas regnum Chriſti. Hæc & huiusmodi ſancto dicente, Crucemque per ſingu- la faciente, Draco huius vexilli virtute conſuſus, viciffim ſe humilias terræ ſubditur. Sed dum hæc agerentur, ille alius circa pedes & tibiaſ ſancti in inſidijs voluebat. Cū- bire iuſſit, dicēs: Vade retrò, ſatana: nihil mihi in nomine Chriſti mei poteris vltà no- cere. At ille uſque ad limen cellule egreſſus, fonū validum per inferiorem partem emi- ſit, & tanto cellulam fœtore repleuit, vt nihil aliud, quam diabolus credi poſſet: nec vltà coram ſancto aut ſerpens, aut draco comparuit.

Signum B.
Crucis, po-
tentiffima
arma cōtra
oēs diabo-
li tentatio-
nes.

Erat autem aſſiduus in opere Dei, nec vacabat ad aliud, niſi aut legeret, aut aliquid oraret. Etiam cum parum per cibi caperet, ſemper orabat. Sumebat interdum piſcem

de flumine, rarò quidem: sed cum voluisset, opitulante Domino, confestim aderat. Cibum panis non aliunde sumebat, nisi qui de monasterio mittebatur. Si quis verò deuorum panes detulisset, aut vinum, id in cibos deputabatur egentium: illorum ramen, qui ab eo aut signum salutare susceperant, aut refectione foueri soliti essent, illud Domini recolens, quod in Euangelio de turbis, quas à diuersorum morborum contagio sanauerat, dixit: Dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.

Sed nec illud beneficium oculi debere arbitror, quod ei in loco illo diuina pietas est largita. Nam cum à profundo vallis illius, quasi stadia decem aqua deferretur, orauit Dominum, ut ei in ipso cellula suae habitaculo fontis venam ostenderet. Et non defuit virtus illa caelestis, quae quondam sitientibus populis aquas produxit è silice. Statim igitur ad huius orationem gutta laticis à caute prorumpens, coepit solum stillis frequentibus irrigare. At ille munere caelesti congaudens, concauum in lapide paruum in modum cisternae faciens, quod tenebat quasi condia duo, lymphas diuinitus sibi indulas suscipiebat: de quibus tantum ei ministrabatur per dies singulos, quantum ipsi pueroque sufficeret, qui ei minister fuerat datus. Accessimus autem & nos ad locum cui beato Auito Episcopo, & ex omnibus, quae narrauimus, quaedam ab ipso relata cognouimus, quaedam oculis propriis inspeximus. A memorato autem Pontifice diaconatus ac presbyterij sortitus est gradum, & multa populo, diuersis vexato morbis, remedia contulit. Nulli tamen cellulam egressus se praebuit contemplandum, sed tantum per fenestellam extendens manum, salutare signaculum imponebat. Et si à quoquam visitatus fuisset, ad hanc accedens speculam, orationem colloquiumque praebat. Denique in hac religione cursum vitae consummans, quinquagesimo, ut opinor, aui ante migravit ad Dominum.

VITA S. CHVNEGVNDIS IMPERATRICIS ET VIRGINIS, GRAVITER ET FIDELITER CON-

scripta, tametsi auctor nomen suppressit suum, aut fortassis librariorum incuria illud intercidit.

3. Martij.

Henricus Imperator dictus Claudus.

Imperator in coniugio virgines.

Ecclesiae extructae.

Benedictus Pontifex.

Psal. 25.

H nobilissimo parentum Augustorum, magnorum quoque sanguine duo immarcescibilis gloriae flores emicuerant: Secundus videlicet Henricus Romani Imperij gloriosissimum decus, cuiusque dignissima coniunx, pia memoriae Chunegundis Imperatrix. Eadem verò beata & Deo dilecta Chunegundis terreno Imperatori corporaliter, non carnaliter, coniuncta, caelesti regi virginitatem suam consecrauit, quam usque in finem casti coniugis consensu, Deo teste, conseruauit. Quod postmodum diuinitatis testimonium, ne lumen in tenebris lateret, ostendit, dum eam ad confundendum virginitatis hostem, & obstruendum os mendacium, contra virginem Christi loquentium, super ignitos vomeres incedere, & illasam procedere dedit. In fascibus itaque Imperij constituta, continentiae suae gloriam sub terreni chlamyde imperij satagebat abscondere, ut tanto propensius, quanto efficacius poterat, promoueret, quae Deo instigante, illo quoque adiuuante, ad laudem ipsius cogitabat perficere. Denique post nouellam fecundissimae plantationis suae ecclesiam, quam cum illo suo studiosissimo cooperatore Henrico in loco Bambergensi venustissime, sicut haecenus cernitur, fabricauit sub patrocinio principis Apostolorum beati Petri & sancti Georgij martyris monasterium sub regula beati Benedicti ad Aquilonarem plagam in honore sancti Michaelis archangeli extraxit, non minori studio, praediorum quoque ac diuersorum donarij ornamentorum. Tertiam demum versus meridiem sub ordine canonice sub titulo beati prorumartyris Stephani, paruo quidem schemate, sed maiori opera de suo matrimonio ecclesiam dedicauit, ad quam dedicandam Benedictum Papam, quem praefatus Deo dignus Imperator Henricus ad confirmandum Bambergensem pontificatum aduocauerat, venire rogauit. Ipsa quoque illud Psalmographi secum decantans: Domine, dilexi decorem domus tuae, diuersa eidem ecclesiae iuxta imperialis magnificentiam munera contulit, in diuersis ecclesiae ornamentis: quae omnia idem Romanus Pontifex, ut semper memoria fundatricis ipsius illic floreat, ne quando per-

fraudem aut violentiam vel furto subtraherentur inde, dira anathematis sui innodatione, septuaginta quoque duorum episcoporum, qui illic aderant, autoritate ipso die confirmauit.

Item monasterium ad honorem sancti Saluatoris nostri Iesu Christi & eius victoriosissimae Crucis, in loco, qui Confugia dicitur, magnifice construxit, & ancillarum Dei, ibidem Deo secundum regulam beati Benedicti seruientium, congregationem decentissime * declinauit. Porro, cooperante ei in omnibus imperiali maiestate, idem monasterium omni ornatu decorauit: ante principale altare imaginem ex auro & lapidibus preciosissimis statuit, calices aureos & argenteos, catinos aureos, aureos vrees, os, pallas & casulas, vela & cortinas, cappas auro & gemmis preciosis intextas, & cetera vtenilia siue vasa ad ministeria tanto studio & tam sumptuosas expensis eidem ecclesiae contulit, ut quicunque ea intuentur, regiam munificentiam & miram vtriusque Imperatoris videlicet & Imperatricis, deuotionem in Deum, magnopere admirari non cessent. Praeter has principales suae operationis primarias ecclesias, quae conuentualis ecclesia, quae monasteria illorum donatio non gloriantur, se aut in praedijs dilatata, aut decorata ornamentis: Alias enim antiquitate collapsas reaedificauerunt: quasdam etiam destructas & ad nihilum redactas, in pristinum vel etiam in meliorem statum instaurauerunt, & sicuti prudentes virgines, oleum suae misericordiae in diuersos effuderunt, ut merito dicere possint: Christi bonus odor sumus in omni loco.

O coniugium, non voluptate, sed bona voluntate copulatum. O sanctum matrimonium, ubi una fides inuolatur castitatis, ubi vnus spiritus misericordiae & veritatis, ubi idem velle in virtutibus, & idem nolle in vitijs: ubi nec primus, nec alter discerni potuit, dum alter, quod primus, voluit: ubi par animus, in multifarijs operum effectibus, pares in duobus ostendit affectus. Quales has nuptias dixerim, nescio. Vnum scio, quia nostra nescit modò regio tales, dum propter regnum caelorum se castrantes, nec prolem terrenae fecunditatis expectantes, ex libere à Deo generationem reciperent, à quorum ore laus Dei nunquam deficiet. Haec est generatio quarentium Dominum, qui viuentes in Christo, & membra sua mortificantes propter Christum super terram morientium, modo regnantes cum Christo, bona Domini sui vident in regione viuentium. Quoniam de vita & miraculis pij Henrici, Imperatoris Christianissimi, & de miserationibus eius per eum fecit Deus, satis ac digne scripta, sancta recepit Ecclesia: nunc animam pupugit ac in mentem venit vitam memorandae virginis nostrae breuiter explicare, & memoriae scripto commendare, ut ad exemplum huius se intuentes quaecunque virgines, quaecunque verae viduae, perfectae vitae normam arbitrentur conuersationem illust. Indignum enim nobis, & magis opere precium digne duximus, ne illi officium subtrahamus oris, cuius prouidentia quotidie alimenta percipimus corporis.

Henrico itaque suo, suae castitatis patientissimo semper custode, ubi eam suis virginem, ut transduxerat, in Christo resignauit, ad ecclesia, quae iugiter suspirabat, gaudia translato, illa se ad Deum, ut semper, totam contulit, ipsum suae castitati, necessitati ac salutis illius ecclesiae, illum filijs, quos ei in Christo aggregauerat, praesentem aduocare, vigilijs orationibusque instare, die practicum cum Martha, nocte contemplatiuum cum Maria vitam agere non cessabat. Quanta verò elemosynarum largitate, quantae orationis instantia pro beati coniugis anima defudauerit, in subscripta pagina, quae ipsa per se (nam literarum & artium aliarum * distinguere auro gemmisque sacras velles paratissima fuit) composuit & scripsit, quicunque voluerit, agnoscere poterit. Chunegundis, diuina dispensatione solo nomine Imperatrix, specialiter dilectae congregationis in Confugia, quicquid iuste conuenit dilectioni: Propriae aduersitatis sarcinam (veluti aestimo) facilius tolerarem, si vestras res saluas incolumesque existerem. Quauis enim mens procellosis curarum fluctibus undique quatitur, vestrae tamen recordationis ancora à cordis profunditate non auellimur. Et licet longè remota ab oculis sitis, ab animo tamen nusquam recederis. Quis nos separabit à charitate Christi? Casus doloris, an longinquitas remotionis? Quinetiam si amissae facultatis usus concederetur, voluntas hanc operis exhibitione comprobaretur. Ipsum tamen mouere nolumus, ut participatione paruitatis reueletur magnitudo deuotionis. Mater namque, si parum habuerit, parum filijs tribuit. Ecce haec modici sumptus munuscula ad refectionem vobis mittuntur carnis, ut animam senioris patris vestri continu-

Declinauit, pro, aduocauit.

Liberalitas Imperatorum in monasteria & ecclesias.

2. Cor. 2.

Adelbo. dus episcopus Viterbiensis scripsit huius S. Imperatrix vitam, teste Sigeberto.

Exercitia S. Chunegundis.

quod est, per vitam, aut a liquid tale.

Epistola S. Chunegundis.

Vult orare pro anima Henrici Imperatoris.

tinua orationis alimonia reficiatis: quoniam tot iustorum preces vnanimitè con-
nuata, apud Deum multum possunt proficere, Iacobo attestante: Multum valet de-
precatio iusti assidua. Ille etiam atque etiam iustus Dominus, qui iustitias dilexit, equi-
tatem supplicationis exaudire non respuit: sed vobis indefessis intercessoribus, supra-
dicti chari memoriam facientibus, salutis dabit primum, quod ipse promittit, dicens:
Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Atque bonum opus in conspectu et-
iam Dei placitum esse cernitis, si non solum pro illis, qui in hac vita positi, multa vo-
bis bona: sed pro illis etiam, qui nulla fecerunt, oraueritis. Obsecro ergo, vt cum à cor-
dibus vestris nunquam abiciatis, qui vos tanquam proprias amauit, atq; hunc locum
vestra seruitute florere voluit. Estote quoque meæ necessitatis memores, semper in hi-
laritate cordis misericordes, secundum illud Apostoli: Dilectio sine simulatione. Nec
non vestre mentes in quandam mutæ charitatis soliditatem magis ac magis concre-
scant, quatenus in die tribulationis clamorem vestrum ipsius aures exaudiant, qui di-
cit: Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum. Quod
vos omni modo promereri hortor, eodem præstante, qui cum patre & spiritu sancto
viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Denique Conrado sibi succedente in regno, ipsa curis secularibus, sicut iamdiu de-
siderauerat, exonerata, iam in ipso anniuersario die transitus S. Hentici, archiepisco-
pos ad dedicationem Confugiensis ecclesiæ conuocauit: vbi inter Missarum solennia
imperiali decentissimè omni ornatu culta, ante principale altare virgo Deo deuota
processit, ibiq; thesaurum incomparabilem, ligni videlicet Dominici crucem, paruum
quidem in materia, sed maximam in virtute Domini obtulit. At vbi lectio euangelij,
in qua super arborem crucis ascendens, conspicientem se Iesum suscipere, & ab eo be-
nedictionem pusillus meruit accipere, lecta fuit: regalem purpuram exuens, tunicam
fufciorem, quam ipsa sibi manibus suis operata fuerat, sacerdotali benedictione data,
vestem religionis induit, & multis quidem pro se flentibus, pro illa autem gaudenti-
bus, quæ iam seculum damnasset in vestibus, capillis, qui hucusque in eodem monaste-
rio pro veneratione seruantur, præcis, imposto sibi ab episcopo velo, annulo fidei
subarrhata, gratulabunda concinuit: Posuit signum in faciem meam, & annulo suo
subarrhauit me Dominus meus Iesus Christus. Ità sponso Christo consecrata, dum fi-
liarum suarum se sanctissimo contubernio applicuisset, non vt mater filiabus se præ-
ferebat, sed omnibus in seruiens, seruilem personam se ostendebat: ita tamen, vt cum
omnia faceret, ostentationem fugeret singulorum, nè reciperet in præfenti seculo mer-
cedem suam. Operabatur manibus suis, sciens scriptum esse: Qui non operatur, non
manducet. Sponso suo aut orans loquebatur, aut psallens. Ad ecclesiæ limina penè in-
uisa properabat. Nihil seueritate illius iucundius, nihil iucunditate seuerius: tristis in-
risu, in tristitia suavis: breue vitæ spatium æterna memoria compensabat. Idem illi o-
rationis locus fuit & quietis, idem semper habitus, incultum corpus, dum sciret rejicere
das delicias corporis, quod paulò post vermibus exarandum fuit. Semper eam legere
aut legentem audire vidisses. Multa illi circa contubernales deuotio, frequens decuba-
tium visitatio, sollicita pauperum consolatio.

Præterea eam fecisse plura miracula credimus, sed quod gloriam humanam & o-
leum adulationis semper fugeret, illa voluit esse suppressa: aut certè incuria hominū
seu reuolutioni temporum, non virtutum defectui, deputandum. Vnde etiam tanta
maiestate indigna, scribendi minor materia fuit: pauca tamen, quæ in scriptis reper-
imus, vel veridica sanctimonialium, vbi illa pro Christo militabat, relatione cognoui-
mus, hic inferere dignum duximus. Cum post orationis frequentiam, inter lectionis
lassitudinem, ancilla Christi in lecto, non plumis extructo, sed cilicio strato, membra
sopore grauata remisisset, puella sacra, quæ de more illi assidebat, sacros codices leges,
cum ferè ad medium noctis lectionem extenderet, caligantes oculos clausit, lumen
que è manibus elapsum, paleas corripens, suo fragore circumiacentes sorores excita-
uit. Clamore ex concussu facto, virgo Christi de somno excussa, dum colluctantes in-
ter se flammæ circa se adspexit, ad orationis arma se conuertit, & signo crucis adustio-
nem illam absque omni suarum læsione vestium auertit. Tua hæc Christe opera, quæ
Babylonæ regem in suo furore confudisti, & Babylonios temperasti ignes, vt pueri li-
berarentur illasi.

Aliud miraculum, tam timendum quam mirandum, huic placuit subiungere, ex quo
animi illius constantiam & rigoris seueritatem discere poteris. Habuit secum sororem
suam

sux filiam, Iuttam nomine, quam à primis annis educatam, omni disciplina, seculariū
quoq; literarum scientia instruxerat. Hæc materterā, non minus religionis quam dile-
ctionis amore, in monasterio secuta & consecrata fuit. Hanc in omnibus plenè instrua-
ta, vt eius in orationibus, vigilijs ac ieiunijs perseuerantiam, & ad omnia patientiam
perspexit, omnium assensu & rogatu primam in ipso cœnobio eam abbatissam præfe-
cit. Tum virgo mater filiam suscipiens, iuxta commonitionem sanctam, iam dudum
habitam, præcedentium patrū repetēs alloquia, monet ob salutis affectū vtilia ac Deo
placita sepe dicere, frequenter audire, solitas religiosi itineris vias non deferere, magis
magisq; errorum deuia ac diaboli calcare figmenta, nullam luci ac tenebris, veritati
atq; mendacio, turpitudini atq; honestati apud Dei seruos docet esse communionem:
solicite cauere, nè vana sectando, desineret esse templum Dei, nè fieret habitatio tene-
brarum, nè fieret dæmonis monumentū, lumina sua figere in Dei adspæctum: Primū
quoq; docet tacere, vt fructum doctrinæ suæ ipsa in illis, Deo adiuvante, possit inueni-
re. Hæc & huiusmodi iterum atq; iterum materno studio ei inculcans, quasi in omni-
bus iam perfectam, & ipsa magistratū venerari coepit. Illa vbi in imatura libertate
posita est, paulatim à rigore suo deficere, meliorem cultū, lautiorē cibum, vitiorum
alimenta desiderare: vltima in choro, prima in conuiuio, puellarū fabulis interesse &
in omnibus laxius se gerere coepit. Pro huiusmodi leuitatibus dum eam sancta Dei pri-
uatum inter se, publice coram omnibus argueret, sepius obsecraret, increparet, nec illa,
velut materteræ patrociniū aut familiaritatem vanè confisa, emendaret quadam die,
cum ipsa cum conuentu crucem (nam dies Dominicus erat) sequitur, Abbatissa de-
fuit. Quam illa inquirens, & epulantem cum coarctis in conclauis reperiens, zelo pietatis
armata, cum verbo correptionis dextram maxillam eius percussit: quæ quasi sigillum
quoddam formam digitorum accepit, quæ omni tempore vitæ suæ non caruit. De quo
nimirum facto constat, quod nō tantum pro se, sed pro aliorum quoq; emendatione
hoc pertulit, vt huius rei visio alijs proficeret, & ad melioris vitæ studium à vitijs suis
reuocaret.

Fortè & illud detractoribus fabulosum, & infidelibus ridiculū videbitur, quod san-
ctitatem illius, quam gratia humilitatis ipsa homines latere voluit, elementa loquun-
tur. Denique cum post lectionem euangelij suo solenni more ad altare quippiam obla-
tura accederet, dextræ manūs suæ chirotecā detrahens, cum nullus, qui reciperet,
adesset, à se reiecit: quam radius solis per fenestræ rimulas intrans suscepit, & tam diu
quasi famulando sustinuit, donec illa facta oblatione rediens, eam reciperet. Tale e-
tiam quiddam in veste beati Goaris aliquandò diuina virtute ostensum fuisse legitur:
qui dum a sede Rustici Treuerensis pontificis despicitur, à summa maiestate per ma-
ioris luminis famulatum honoratur. Omnium itaq; capax erat meritum, quæ iu-
dicem cunctarum meruit habere virtutū. Quindecim in sancto proposito superuixit
annos, tam humilitatis gratia quam pro religionis reuerentia, omnibus admiranda.
Tandem pro nimia ciborum abstinentia, orationis & vigiliarum incredibili perse-
uerantia coepit corpore languescere, & ingrauescente morbo paulatim deficere: sed
ore eius confortabatur interius. Vocabat sanctos angelos, quorū hic vita, illic nūc cō-
sortio fruatur. Apostolos & confessores, quorum fidem semper & confessionē tenuit,
interpellabat. Virginum Christi in suo exitu inuitabat chorū, quarum æmulatione in
carne dū præter carnem viueret, immaculatum Christo cōsecrauerat torum: omnium
Deo famulantium sibi adesse, sibi occurrere orabat auxilium. Verè, quod scriptū est,
Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum: in obitu tantæ virginis vidimus
comprobatum. Necdum spiritum exhalauerat, necdum Christo debitam reddiderat
vitam, & iam fama volans tanti prænuncia luctus, non tantum sacratas virgines aut
diuersi ordinis viros, sed & totius vrbs populos ad exequias congregabat. Sonabant
psalmi, & totam domum, vbi sacrum corpusculum in medio super illo nobili suo ci-
licio compositum iacebat, in sublimē resonans litania pro exeunte anima quatiebat.
Interim ex more regales tanquam Imperatrici, non vt pauperulæ debentur sorori,
parantur exequiæ: aurea feretro obtendenda proferuntur velamina: cum illa psal-
lentes vultus, quos antè, vt sponso veniente, lætos videres, ad os retorquere, manu
terreno sponso, & his celesti sum copulata, nuda de vtero matris meæ egressa sum,
nuda reuertat illuc. his miseræ carnis vilem materiam inuoluit, & corpus meum
iuxta

Optimè
instituit
Abbatissam
neptem
suam,

Honores
mutat mo-
res.

S. Chune-
gundis ex
dit dissolu-
tam abba-
tissam.

15. annis vi-
xit in mo-
nasterio.

Rom. 8.

Non vult
ut impera-
trix, sed ve-
sanctimo-
nialis sepe
iuxta

MARTIVS.

iuxta tumulum fratris mei ac domini Henrici Imperatoris, quem me vocantem vi-
deo, in proprio locello reponere. His iam dictis, in manum Domini spiritum commē-
dans, carnis sarcina abiecta, ad suum anima reuolauit authorem, & in antiquam pos-
sessionem diu peregrinata conscendit, terris matrem communem se amisisse fletu-
tibus, calis autem concium in suum consortium se suscepisse gaudentibus.

Ita demum sacro illo corpore, feretro supposito, nobilium ordine præeunte, mul-
tis hinc inde confluentibus turmis, cum illo sibi semper familiarissimo pauperum co-
tubernio ad locum prædestinatum sepulturæ felices reliquias usque delatae sunt. Tum
vero relictas vrbes, vacua rura, desolatas ciuitates, vndiq; cōcurrere populos videret,
matres paruulos suos in brachijs gestantes, infirmos in grabatis iacentes, sanitatis gra-
tiam sperare, felicem se credere, si cui aut feretro iungi, aut ab ipso contigisset obum-
brari. Tandem in ecclesiam B. Petri corpus non sine labore deportatum, triduanæ
meritis suis ac beneficijs condignas, habuit exequias: filij, quos ipsa illuc in Christo ag-
gregauerat, de matris pace iam securi, pro se autem solliciti, incessanter psallebant, illi
eam sibi ad horam subtractam, sine timore amissionis in spe perpetuæ orationis rece-
pisse plaudebant, mater de cælo filiorum prospectans affectum gaudebat. Ita velatum
corpus sacrum sacris vestibus, diademate Christi supposito, suo loculo in dextro late-
re, sicut hætenus veneratur, repositum est.

O felix Bambergensis ecclesia, recepisti thesaurum, quem amiseras: prociæ & ma-
ledica lingua detractorum, occultorum testimonio confutata est: virginitas eius, rebus
approbata: sanctitas clarescentibus signis testata videtur per Christum Dominum
nostrum, Christianæ religioni proficiens Ecclesia fidelis, quæ in Euangelio, voce Do-
mini testante, Dei mater & filia per gratiam nominatur: mater, quia sanctæ operatio-
nis exemplo filios Domino generat: filia, quia virginis filio, pro salute mundi incar-
nato, eruditione sanctorum patrum quotidie generatur: salutem missam à Domina
caelestis archiatri effectibus medicinæ plenam, iam corporis auribus animaduertat.
Mundanae machinæ conditor humano generi, per inobedientiam lapsus, condoleat
vraternæ vitæ fructus facientem nouā plantationem, scilicet primitiuam Ecclesiam,
infereret, patriarchas & prophetas in mundum mittere dignatus est. Qui creditu
officium, quinque corporis sensibus, sextoq; qui est spiritus prophetiæ, mysterium in-
carnationis Christi, & omnia, quæ de ipso annuncianda erant, prædicantes, alij aperi-
tate vitæ, alij diuersis poenarum mortibus, ipsi quem prophetabant, famulatum suum
fideliter impleuerunt. Horum limes Christus, æterni patris consilio pro liberandis ho-
minibus de intemperata virginis vtero processit: vt iam inchoatæ plantationi, munda
per orbem Apostolis, atq; de suo corpore fuso cruore fabricatam, nouellam superedi-
ficaret Ecclesiam, quæ sanctæ Trinitatis fide imbuta, & mundata baptismi gratia, ma-
tyres, confessores & infirmi sexus virgines, animo tamen constantes, primitias obe-
dit. Inter quas B. Chunegundis, filios Bambergensis ecclesiæ, cum S. Henrico, qui Romæ
norum imperium tenuit, sub coniugij specie immortalis sponso castæ virginitatis ho-
nore deseruiuit. Vndè iam eius sanctitatis merita per orbem manifesta declaratione
apparent: quia in loco, vbi sanctum eius corpus quiescit, infirmi, quacumq; laborante
ægritudine, sanitatem recipiunt.

Miracula
ad sepul-
crum S.
Chunegun-
dis.

Item con-
tractus.

Vt autem ad omnia testes cautissimi simus, veritatis amatoribus, ætati nostræ suc-
cedentibus, de his, quæ scribimus, curiosè indagentibus, scilicet quo tempore opera-
tionum præfatæ Imperatricis initium habuerint, largiente Domino, prout possu-
mus, volumus explicare: Anno incarnationis Domini 1189. Indictione secunda, Tre-
mone tertio decimo Bambergensis ecclesiæ episcopo, quarto sui pontificatus anno,
ad vincula S. Petri, ne de sanctitate prædictæ virginis ambigeremus, signorum expe-
ctantia certificati sumus. Nam dum solito more populus ad prædictum locum orationis
& vigiliarum causa conuenisset, affuit etiam quidam dæmoniæ: qui nec pietatē ag-
scens, nec scelus abhorrens, filium suum igne cremauerat. Hic duris funibus adstridit
ad sepulcrum S. Chunegundis ita mansuete cœpit, vt furiali morbo absolutus, Deum
omnipotentem laudaret: eiq; cuius patrocinantis meritis hoc accidisse cognouit, cœpit
caterua, quæ præsens extiterat, debitas laudes declamaret. Igitur dū hæc eū solenniter
chori & populi deuotione agerentur, quidam contractus in suburbio, de hospitali
æti Aegidij adductus, sanitatē postulabat: & misericorditer exauditus, quod precabatur
obtinuit. Dum signorum fama totum Bambergensem locum resperisset, contractus
de domo Conradi Præpositi maioris ecclesiæ, sanitatem affectans, & quauis natum
in arce

DE PETRO ABBATE CAVENSIS.

61

in membris eius oberrasset, tamen prout velocius potuit reptans, sepulcro venerabili
se ingessit, vbi à Domino salutem optatam inuenit. Audiens hæc etiam contractus de
domo Othonis, in eadem ecclesia canonici, venit quanto citius ad locum sepulcri, spe-
rans sibi ex beneficio gratiæ, sicut cæteris, subueniri: cui sine mora subuentum esse, in
Christo testatur.

VITA PETRI ABBATIS CAVENSIS, EDITA A
QVODAM EIVS AEQUALI, QVI SE TESTATUR SCRIPSIS-
se ea, quæ ab antiquis eius monasterij senibus perceperit. Obijt hic Abbas anno Christi
1137. Nondum comperi, vtrum in Sanctos relatus sit. Numerum
capitulum nos ad marginem annotauimus.

Monasteri-
um S. Trini-
tatis à Caua
sive Cauen-
se, est prope
Neapolim.

Auense cœnobium vt apertè claresceret quia profectus Martij 4.
sui incrementa ex diuina dispositione meruisset, hoc omni-
potens Deus per viros venerabiles semper rexit, atque ad
eiusdem administrationem accedere pastores reprobos
non permisit. Nam reuerendissimo valde viro Alferio vi-
rum æquè venerabilem Leonem substituit: huic autem
Petrum subrogauit, qui patres eximios sanctitate redde-
ret, luctu superaret. Sed quia illorum quædam de virtuti-
bus atque vita descripsimus, ordo exigit, vt ea etiam, quæ
de hoc venerabili patre sunt nobis dicta, narremus. Illi qui-
dem, beati Eliæ typo, desideriorum igneo curru calum pe-
netrare meruerunt: iste dum ascendentes obseruare ardentem studuit, habere illorum
spiritum duplicem meruit: videlicet † caelestia fortiter amans, mirabiliter terrena dis-
ponens, calum diues intraret. Illi quidem rebus pauperes, virtutibus diuites, ad æterna
gaudia peruenerunt: hic & laborum suorum meritis diues fuit, & velut alter Ioseph,
mundi huius diuitias ad Domini sui seruitium sapienter traxit.

Hæc Lecto-
r suis locis
offendet.

for. deest,
† vt

Fuit autem Salernitanus genere, viri venerabilis Alferij nepos carne, hæres con-
suetudine: ex qua nimirum sibi consuetudine accidit, vt adolescens illius conuersatio-
nem memoraret, atque hanc totis affectibus imitari satageret. Ad virum itaque venera-
bilem Abbatem Leonem veniens, sanctæ conuersationis habitum suscepit: mox autem
religiosæ vitæ studium tam feruenter arripuit, vt rigoris proposito antiquis etiam patri-
bus æquari videretur. Nam tanta abstinentiæ fuisse dicitur, vt quinque aut sex panum
refectione, toto sanctæ Quadragesimæ tempore contentus esse videretur. Sed & re-
morioris vitæ studium gerens, eiusdem sanctæ Quadragesimæ dies in monte sancti Eliæ,
qui Cauensi monasterio altius præminet, obseruare consueuerat: vt tanto se arctius
diuinæ contemplationi infereret, quanto eum ab hominum consortio vastior solitudo
separaret. Vbi etiam oratorium sancti Eliæ, & cellulam sibi postea ædificari fecit, & ma-
gna æterna vitæ gaudia magnis illis laboribus sæpè comparauit.

Capa.

Petrus se
dat vitæ
monasticæ.

Per idem tempus, cum cœnobij Cluniacensis religionem celebrem comperisset, Cap. 3.
odore tantæ famæ illectus, quanquam longè positus, illius congregationis ordinem
æmulari ardentem cœpit. Assumptis ergo secum quibusdam de monasterio fratribus,
cum iam nauigio Genuam venisset, census ferè omnis Dei pauperibus defecit. Cumq;
in eodem defectu sumptuum, spes etiam itineris deficere cœpisset, pius adolescens in
orationem se prostrauit, vt sibi omnipotens Deus dignaretur tribuere, vndè id, quod
eiusdem amore cœperat, consummare potuisset. Cumque ab oratione surgeret, & per
oram maris deambulare, aureum anulum inuenit, cuius precium ad totius vitæ sum-
ptus sufficiens habuit. Cluniacum ergo perueniens, à viro venerabili Hugone Abbate
quia charitate susceptus est, vel quia adolescens magnæ religionis ardore flagrabat, vel
autem emulandæ perfectionis causâ de tam longinquis Italiæ partibus venerat. Seniores
debuisset: quibus pater monasterij magnæ discretionis verba respondit, dicens: Hic
nisi magna deuotione ferueret, tam longè trahi opinione religionis nequaquam posset.
Virile ergo opus deuotionis à debilitate eū assumpsit ætatis. Ex illo autem iam die re-
dicunt: vt alij verò asserunt, plura diuersarum officinarum ministeria strenuè & hone-
stè perficeret.

Halus Hu-
gonis vita
est hoc To-
mo 2. die 29
Aprilis.

F

Erquia

Et quia longum est cuncta stylo percurrere, cum in claustrum Cluniacensi quinquen-
nium, atque in capella Abbatis triennium compleuisset, atque intus obedire & iussa exequi
foris verò disponere & ordinare didicisset, liberalitate sancti Hugonis suo, id est, Cauca-
si monasterio restitutus est: ubi iam cum doctus scriba in regno calorum, magna opi-
nionis haberetur, petentibus Clero & populo una cum Gilsulfo Salerni principe, in ec-
clesia Policastrensi in Episcopum electus est. Qui cum parum illic temporis expendis-
set, exterioris vite strepitum non ferens, ad monasterium rediit, ac se in interioris vite
studium more solito torum dedit. Tunc pater venerabilis Leo vehementer timens, ne
monasterium tanto viro priuaretur, simul onus regiminis se iam præ senectute ferre
non posse considerans, conuocatis fratribus, eum sibi successorem constituit, & ipse
Deo per quietem vacaret, ad ecclesiam sancti Leonis de veteri, quam ipse construxe-
rat, recessit.

Cap. 5.
Petrus præ-
ficitur Ca-
uenli mona-
sterio.

Petrus autem venerabilis Abbas, monasterij curam suscipiens, tanta malignorum
spirituum tentamenta inuenit, ut tum primum diabolus insurgere contra eiusdem acta
videretur. Nam fratres, quos in Cella reperit, cum Cluniacensis ordinis norma perstrin-
geret, tam duros & obstinatos inuenit, ut murmurationis suæ susurria ad virum venera-
bilem Leonem deferrent, atque eiusdem mentem simplicem ad iram traherent. Quod
cum Petrus Abbas comperit, ea quæ sunt concordie & pacis prouidens, ad monasteri-
um sancti Archangeli, quod in territorio Cilenti situm est, decessit: ibique collectis fra-
tribus, primum normam eiusdem, quem didicerat, ordinis posuit. Qui etiam non mu-
to post tempore, à patre Leone & fratribus rogatus, rediit, atque institutionem, quam
prius velut grauem contempserant, cum magna deuotione susceperunt.

Cap. 6.

Cumque fama sanctitatis eiusdem se vehementer extenderet, coeperunt multi vi-
nobiles, multi seculi diuites ac potentes seculum deferere, atque ei se in supernæ con-
uersationis magisterio subiugare. Sed sapientium atque simplicium tanta ad eum mu-
tudo conuenit, ut ei promissio illa diuina facta videretur, qua dicitur, Faciā te in gen-
tem magnam. Nam ut quidam religiosus paterfamilias ab eiusdem ore se audisse testa-
tur, quadam die cum venerabilis pater esset hilarior, quadam dilectionis necessitate
coactus, plusquam tribus millibus virorum habitum sanctæ conuersationis se inpos-
uisse testatus est, licet postea superuixerit, & plures in monasterio receperit. Tunc
huius viri monasterio etiam pij patris Alserij prophetia clauit, qua dixerat, quia de ex-
dem Cella maxima ad æternam vitam conuersorū lucra essent colligenda. Viri quos
seculi potentes coeperunt magna liberalitate, ad sustentandos Dei famulos, prædica-
tiones abundanter offerre. Omnipotens enim Deus ita eorum corda ad opus
pietatis aperuit, ut tanta monasterio ferrent, ut non solum collecta illuc fratrum mu-
tudo viueret, sed etiam ex eorum plenitudine effundi pauperibus multa potuissent.

Gen. 22.
Per multi-
sub eo sunt
monachi.

Multa dan-
tur mona-
sterio eius.

Benignitas
eius in in-
fimos.

Quod & pater venerabilis nobiliter exhibuit: quia ex datis sibi copiis non solum fra-
tres monasterij regulariter procurauit, sed etiam innumerabile censum inopibus ere-
gauit. Sed quid eum erogasse tantum dicimus, cum etiam statuerit, vnde semper eroge-
tur? Nam nostris temporibus inuenire difficile est, qui in cura egenorum ei similis aut
æqualis habeatur: quos nimirum catenatim pascere ac vestire consueuerat, ac vesti-
endos & alendos tanto studio quærere, ut etiam pro inueniendis eis ciuitates explore-
ret. Reuerā, ut scripturæ eum laudibus prosequamur, pater orphanorum, & viduarum
non iudex, sed procurator fuit: quorum curam ita sapienter disposuit, ut clam eis vi-
dē sustentarentur transmitteret: quatenus & illi sine rubore perciperent, & quod pro
æterna vita impendebat, occultaret. Quare & diuinæ misericordiæ largitatem ita pro-
meruit, ut cum in sustentatione pauperum tanta effunderet, semper sibi suppetere
vnde semper dare abundanter potuisset. Propositum namque sancti viri, licet omnino
nireretur, occultari non potuit: atque ut tantæ gratiæ mererentur esse participes, non
solum viri, sed etiam mulieres, ut valebant manus, auxilium ministrabant.

Cap. 7.

Tunc vir Domini, ut se necessarijs sumptibus ad perficiendum paratum vidit, dili-
tare monasterium, atque tantæ multitudini aptum habitaculū parare disposuit: quod
nimirum, diuina gratia cooperante, inquantum loci angustia passa est, tam decem
expleuit, ut mirari eiusdem operis dispositio possit, verè extimari non possit. Nam cum
ex vno latere scrupula rupe, ex alio pendula fluminis ripa claudatur, intercluso illo me-
dio paruo spatio ædificia tanta fundata sunt, ut cum foris locus cernitur, mirabile
omnino sit perferantibus, quod tanta intus spatia continentur. In quo etiam opere
si illud, quod ad Moysen dictum est, librare volumus, quodam modo inuenimus. Nam
cum

Audius red-
dit mona-
sterium.

cum tabernaculum Deo construere vellet, audiuit: Omnia fac, sicut ostensum est tibi
in monte. Volebat quidem omnipotens Dominus, ut terrena domus fieret, sed quam
forma celestium illustraret. Pater igitur venerandus omnem illum tabernaculi deco-
rem, ad mentium discipulorum ornatum traxit. Perfecta enim forma celestium illa est,
de qua dicitur: Non nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli Dei in celo. Illa
etiam forma celestium est, quam nobis imprimit, ubi dicit: Beati pauperes spiritu, quo-
niam ipsorum est regnum celorum. Tanta quippe pudoris specie, tanto virtutum de-
core ibi illam diuinitus collectam multitudinem omnipotenti Deo seruire fecit, ut du-
bitare nemo posset, quin celesti conuersatione fulgerent. Sed quia nunc de ædificij or-
dine agimus, illud ei, quod de æterna ciuitate legitur, conuenire videmus, Per omnes
vicos eiusdem Alleluia cantabitur. Nam Cella illius cuncta vestibula ita disposita sunt,
ut singula ferè orationis, lectionis, psalmodiæ proprijs officijs deputentur, & quocun-
que pergitur, orantes, psallentes, canentes aut legentes occurrunt.

Exod. 25.

Matth. 22.

Matth. 5.

Tob. 13.

Cap. 8.

Asperitas
vite Petri.

Perfecto igitur opere monasterij, illic collecti fratres coeperunt tanto liberius diui-
na ministeria exhibere, quanto ad hæc eos non solum feruor charitatis accenderat, sed
etiam locus inuitabat. Pater etiam venerabilis Petrus in tanta se conuersationis distri-
ctione cohibuit, ut in tanta subditorum multitudine, cum multi magna conuersatione
fulgerent, illius rigorem vitæ nullus ferre potuisset. Nam nec orationis eiusdem instan-
tiam, nec vigiliarum prolixitatem, nec genus flexionum numerum, nec frigoris toleran-
tiam aliquis ferre potuit. Iuxta dormitorij quidem sui cellam aquæ piscinulam conde-
lerantia gloriari cum Paulo potuisset. Vinum ita omnino spreuit, ut etiam debilitato
stomacho, & voce iam ferè amissa, vix à bonæ memoriæ Papa Urbano ad eius quauis
modicum vsum reduci potuisset. Loricam subtritis ad carnem occultam induit, quo-
usque putresceret, & ab eius corpore rupta cecidisset.

Cap. 9.

Contemnit
mundi glo-
riam.

Sed quia longum est, si singulis immoremur, hoc solum adhuc de eiusdem fama
subiungamus, quia in omni ferè orbe venerabilis habebatur. Sed ut secularis authoris
verbis utar, rigidi, honesti tantus obseruator fuit, ut cum videri ab ipsis etiam Impera-
toribus, & huius seculi potentibus longè positis optaretur, multa ex hoc monaste-
rio bona promitterent, vir sanctus renuit, nec pro temporalibus rebus à Deo proce-
dendum esse indicauit. Et quia à nonnullis, qualis coram Deo sit, non creditur, qualis
sit ab eo ostensus, ad detractorum eiusdem confusionem proferamus. Nam ut Euan-
gelistæ Ioannis verbis utar, Si non esset ex Deo, non posset facere quicquam. Et quia, ut
dixi, emulos sancti viri confundere cupimus, ferè omnium miraculorum eius testes
optimos, viros scilicet sanctos ac venerabiles producamus: quanquam necesse non
esset eiusdem sanctitatem probare miraculis, cum tantam operum eiusdem magnitu-
dinem teneamus. Opera namque mira atque ingentia sunt, quæ testimonium perhi-
sent de eo, tanti constructio monasterij, tanta elegantia ab eo fundata religionis. Nam
licet aquæ frigida sitienti dederit, mercedem in calis habet: quanta lucra huius, quan-
tos meritorum cumulos esse dicimus, qui tam largus in pauperes, tam diues in miseri-
cordia, tam studiosus & feruens ad lucrandas animas declaratur, ut quando vixerit, ni-
hil aliud egerit: & quando mundus voluitur, quia in eo conueriti peccatores non
desinit, eiusdem meritum semper augeatur?

Cap. 10.

Sed eiusdem studia quanto vigore feruerint, quam etiam fuerit prauis rigidus,
quam miribus humilitate subiectus, quia explicare longum est, omittentes, quam mira-
bilis ab omnipotente Deo potius ostensus sit, videamus. Senex namque venerabilis Pe-
trus Spolestinus, & Petrus Troianus, cuius religionis atque veritatis fuerint, nullus qui
eorum tempore in monasterio mansit, ignorauit. Ij mihi narrare consueuerant, quia
quadam die, dum monasteria circuiret, Teresinum cum eo venerunt. Ibi verò cum in-
beret, lampadem impulit, & oleum super altare sudit: cumque brandeum sparsus li-
gentiæ ministri adscribere, sed suis meritis impurare. Post aliquantos verò dies, cum ad
sancti Archangeli ecclesiā venissent, prædicti fratres & ceteri, qui sancto viro ministra-
bant, brandeum illud curauerunt producere, ut inde oleum educere lauando debuif-
sent: sed, quod valde stupendum est, ita candidum & mundum inuentum est, ac si ole-
um in eo nunq̄ cecidisset. Quod fratres cognoscentes, omnipotenti Deo gratias retule-
runt,

Miraculum

Cap. 11.
*Authic, aut
superius,
mendum
alle videtur

Vide rem
miram.

Cap. 12.

Vltio diu-
na in aduer-
sarium viti
Dei.

Cap. 13.

Precibus &
humilitate
vincit feru-
orem.

Cap. 14.

Res admi-
ratione di-
gna.

runt: qui quosdam electos suos tam tenerè diligit, vt nec ad modicum patiatur con-
tristari.

In eodem quoque monasterio res æquè mirabilis accidit, sicut eodem viro bonæ
memoriæ Petro * Arelano narrante cognoui. Nam cum froccum domini Abbatis
capellanis negligenter fuisset repositum, mustela hoc iuxta cauernulæ suæ foramen re-
perit, corrosit ac scidit. Cumque venerabili viro fuisset oblatum, vt corrosum vidit, in-
dignans repulit, atque ait: Ite, & ei quæ scindere præsumpsit, projicite. Quod fratres ita
vt iusserat, vnde tulerant, posuerunt. Alia verò die, cum per locum transiret, mustela
quæ illud vestimentum corrodierat, super illud iacentem mortuam inuenerunt. Tunc
nimis admirantes, quantæ virtutis pater eorum esset, colligere cœperunt, contra cuius
voluntatem viuere animalia bruta nequiuissent.

Sed diuinum effectum erga venerabilem patrem cur in animalium brutorum in-
terfectione adstruimus, cum eum sapè nec rationabilibus pepercisse sentiamus? Roge-
rius nanque, castri S. Seuerini dominus, cum rusticos monasterij frequenter affligeret,
& venerabilis viri mentem ad iracundiam prouocaret, quadam die prauitatis suæ vitium
excessit, & hunc vltra, quàm consueuerat, contristauit. Tunc quasi in præsentia summi
illius nunciij assisteret, dixit: Eia sancte Michaël Archangele sic nos protegis? & baculo
terram percussit, commotus ait: Recedimus, quia hic tanta ferre non possumus.
Erat tunc Cilenti in præfato monasterio sancti Michaëlis Archangeli. Cuius nimium
afflictionem mira & terribilis vltio diuina secuta est: quia cum longè ab eodem mona-
sterio præfatus Rogerius maneret, solarium domus eiusdem cecidit, atque eiusdem mo-
nasterij paruulum extinxit. Et fortassis talis vltio pro seruorum Dei iniuria ab interno in-
dice infligi debuit, vt ille moreretur, qui patrem dolore puniret, atque ad reprobum
eiusdem imitationem non cresceret. Extinctus quidem puer innocens, paradiso rece-
ptus est, sed peremptus compunxit patrem. Nam idem Rogerius his & huiusmodi ple-
gis sapè percussus, tandem resipuit, & in fine conuersus, in monasterio habitum reli-
gionis accepit. Cui tamen adhuc seruienti nō vno semper modo restitit, nam eum quan-
doque terroribus impetijt, quandoque humilitate superauit.

Agrum nanque monasterij quendam vberem concupierat, atque suis vrbibus ven-
care disponebat. Cumque ab eiusdem agri opere seminantes rusticos violenter expe-
lere minaretur, venerando patri innotuit. Sequenti verò die ad agrum operarios secun-
tus, aliquantos fratres secum duxit, cum quibus psallere instanter cœpit. Ille etiam na-
nas suas prauitate vincere gestiens, cum armatorum manu in locum venit, cogitauit
quia is, qui minas suas seminando contemneret, ad eundem agrum sine armatorum
præsidio non venisset. Sed cum propius accederet, contra se non mucrones ensium, sed
missile orationum vidit. Tunc illud saxum pectus à feritatis suæ duritia emollitum, &
sola enim religionis contemplatione superatus, arma proiecit, de caballo descendit,
atque ad sancti viri vestigia proiectus, suæ temeritatis veniam postulauit. Quod vique
non minùs mirabile fuit, quàm si ab eiusdem corpore magni languoris molestia or-
do depulisset: quia cordis vulnera ad curandum valde sunt difficiliora, quàm carnis.
quo nimirum opere, psalmodiæ dignitas exhibetur, quæ malignorum spirituum feru-
tem potenter effugare cognoscitur.

Et quia hæc Cilenti facta fuisset comperimus, debemus alia, quæ similiter illi
ostensa, narrare. Vir nanque idem venerabilis cum Calabres fratres vellent inuicere,
ecclesiam beati Apostoli & Euangelistæ Matthæi, quæ in Lucano litore circa vetus eius-
dem sepulcrum sita est, declinare, & Missarum solennia celebrare proposuit: cumque
prope id nauigando venisset, videns optimum ad nauigandum tempus, nautas proce-
dere iussit, & deuotionis suæ munus in reditu suo eidem Apostolo exhibere delibera-
uit, quod quidem ita factum est, non tam veritatis deuotione, quàm virtute Apostoli.
Nam cum in reditu de fide maris dubitaret, & transire velut insalutato Apostolo volu-
isset, ubi ante eiusdem ecclesiam venit, subuersa nauicula, in mare cecidit, & quod pro-
miserat, reddere compulsus est. Sed & mirabile spectaculum in hac Apostoli coactio-
ne subsecutum est: quia pater sanctus in mare deiectus, ad terram per aquas venit: &
vestimenta eiusdem ita sicca reperta sunt, ac si hæc aqua nulla tetigisset. Quod mira-
lum fratres plures nouerunt, atque addere soliti sunt, quia capellæ mantica, libri & pa-
ni, atque omnia vasa altaris ita inuenta sunt omni aquæ humore libera, ac si non in ma-
ri natassent, sed delata per terram forent. Quo nimirum facto quàm familiaris Aposto-
lo esset innotuit, quem ad sui ministerij vltum tenens, & in mare labi pertulit, & illæ
quæ

quasi per terram traxit. Sicque factum est, vt vir sanctus, qui manere spontè in loco nol-
let, maneret inuitus, & vorum suum in memoria Apostoli tanto deuotius redderet,
quanto in se eius voluntatem apertius didicisset.

Sed aquis præualuisse quietis cum cur miremur, cum inuocatione meritorum eius? Cap. 15.
dem, maris tumentes ac saeuientes cumulos quieuisse coram secularibus hominibus
teneamus? Nam quidam nobiles viri Neapolis, cum per mare Caietam pergerent, vt
nobilis cuiusdam iuuenis delatam illuc à parentibus sponsam deferrent, vehementi-
bus ventis turbato mari, nimium pauere cœperunt. Cumque fluctus vehementer in-
surgerent, & euadendi spes iam defectis deficere cœpisset, quidam illorum nobilium,
Abbatis familiaris, orationem ad Dominum fudit, atque se cum socijs, illius & fratrum
eiusdem meritis de tanto periculo liberari postulauit. Post cuius nimirum vocem, mi-
rabiles elationes maris mirabiliter quieuerunt, & quanta essent sancti viri merita, osten-
dere visæ sunt, cui exemplo Saluatoris se obediendo submiserunt.

Et quia non solum extraneis & indoctis, verum etiam quibusdam negligentioribus
monachis pro feruore Ordinis homo austerus visus est, illud narrando subsequar, vnde
quàm acceptus Deo fuerit de omni illa sua distractione, apertius videatur: quos etsi san-
ctæ scripturæ autoritatibus facile refellere possumus, tamen splendore miraculorum
ostenso melius consutamus. Quidam namque, frater erat in obediencia sancti Fabiani mar-
tyris: qui cum se negligenter ageret, in somnis dominum Abbatem vidit: à quo regu-
lariter verberatus, deceterò studiosus fuit. Huic autem omnino simile aliquid in alio
loco gestum, fratres venerabiles retulerunt. Quodam namque tempore cum frater qui-
dam de Cella quadam Calabria ad monasterium veniret, cuiusdam secularis hominis
hospitio susceptus est. In eadem verò domo pro quadam solennitate conuiuium para-
batur, & cum plures ad eiusdem conuiuij epulas vocarentur, fratrem etiam illum ro-
gare cœperunt, vt respectu charitatis eo die cibis communibus vteretur. Quod vti-
que frater ille primum renuit, dicens, Non possum, fratres, quod dicitis, facere: quia regula
monasterij talis est, vt cibos carniū nullus edere præsumat. Cumque secundò & ter-
tiò rogarent, & suis precibus vehementer insisterent, flexus est homo, & eorum cibos
se sumere promissit. Sed dum prandium pararetur, monachus de labore itineris parum
pausare volens, obdormiuit: cui venerabilis Abbas Petrus in somnis apparuit, dicens:
Quid est, frater, quod seductori tuo tam citò assensum præbui? Talis ne est ordo Ca-
niam precaretur, corporali indusio spoliari iussus est, atque flagellatus cuiusque. Item alium
instantibus inuitatoribus suis, respondit dicens: Ego, fratres, cibos vestros nondum sum-
psi, & flagella promerui: iam si comedero, quid mihi erit? Cumque rei gestæ ordinem
audiret, vltra ei molesti pro prandio nō fuerunt. Quibus nimirum indicijs claret, quia
affectum dilectionis, quem impendere præsentibus consueuerat, absentibus spiritu im-
pendere videbatur: vt apertè claresceret, quia omnis ille rigor disciplinæ ex magnæ di-
lectionis fonte deflueret: & quod sapè videbatur à negligentium pace discedere, cum
summæ pacis bono conueniret: quod melius ostendimus, si non solum correpta cor-
pora, sed etiam purgatarum animarum indicia disciplinæ illius vigore videamus.

Cioffius nanque monachus nobilis referre solitus est, quia Fredericus quidam mo-
nachus fuit, Amalphitanus genere: qui extra monasterium in Cella quadam manere
iussus, negligenter vixit, atque religionis splendorem, quem susceperat, infelicibus acti-
bus deturpauit. Post aliquanta verò temporū spatia hic in monasterio languore graui-
corruptus est, atque ad extrema perductus. Cumque & mori se videret, & culpas suas confi-
teri erubesceret, mirabili pietate actū cum eo est, vt magnis cruciatibus hunc languor-
in mortē traheret, & tamen mori nō posset: quatenus & pœnæ constringerent, & mors
terrere, vt peccata sua viuendo exponere potuisset. Corpus etiā Dominicū, quo se in-
dignum negligenter viuendo, atque indigniorē valde culpas occultando fecerat, sapè si-
bi oblatum sumere non valebat. Cumque eum fratres sæpius admonerent, & ille se ex-
aperuit, atque ex more monasterij, domino Abbati, qualem se vidit, ostendit. Cui vir Dei
nullum ad agendam poenitentiam vitæ spatiū superesse cōsiderans, nē impurgatus ab-
dictæ subdi constituit, vt carnis compunctione purgaret, quem delectatione sordidum
cognouisset. Sed & paternæ illius dilectionis verbera, mira diuinæ clementiæ signa sub-
secuta sunt. Statim enim vt meritorum suorum iudicium patienter excepit, oblatum
F 3 libi

Cap. 15.

Miraculum

Math. 14.

Cap. 16.

Abfens ca-
stigit negli-
gentem fra-
trem in spi-
ritu.

Item alium

Cap. 17.

Pœna mo-
nachi nolē-
tis confite-
ri peccata
sua.

sibi corpus Dominicum sumpsit, & tanta pace statim obiit, vt in eo non solum patris sui affectus, sed etiam Domini promissio firmaretur, Quia hora, qua peccator conuertitur, vita viuet, & non morietur.

Frater quoque alius erat in monasterio, qui Petrus, cognomento Pitantius dicebatur: vir sane alias bonus, sed quodam nauulo avaritiæ infectus: qui cum iam ad exitum languore tentus appropinquaret, eiusdem viri demonem sibi vidit assistere: quem cum quid illic expeteret exprobrando inquireret, malignus spiritus respondit: Pro taren illo, quem habes, mihi hodie tradendus es. Tunc monachus aliorum bonorum operum suorum labore confusus, cum demoni exprobraret, ac pro simplicitate eum percutere baculo minaretur, demon abcessit, & non modico terrore monachum tutum reliquit. Fortè tunc senior quidam ex more monasterij cum circa faceret, monachum illum alongè quasi cum alio loquentem audiuit, & solum inueniens, cum quæ fuisset locutus, ab eo inquirere studuit. Cui signo æger monachus dixit: Manè dicam tibi. Diluculo igitur circa redeunti ille omnia per ordinem enarrauit, veniamque sibi delicti postulans, vt domino Abbati suggereret, rogauit. Quod vt pater venerabilis agnouit, eum, sicut alium, corporali vindicta expiatum soluit, atque eo die mori iam librum dimisit. De quo nimirum constat, quia vir bonus merito virtutis obtinuit, vt pater ui, quod putabat, peccati meritum viuendo prænosceret, vt eius poenam post mortem sentire minimè debuisset. Sed & cum luce clarius sit, quia maligni spiritus merita peccatorum nobis in hoc seculo semper occulta esse velint, nè ea euadere poenitendo remus, demon, qui peccati meritum morienti exposuit, patet nimirum, quia hoc non spontè, sed coactus dixit. Quod etiam patris monasterij studijs adscribi debet: quia est ad purgandum expositus, cuius erga filios pia correctio probabatur. Vidit ergo malignum spiritum, nè videret, & illius fauoriam studio reuerendi patris euaderet.

Sed fugare demonia in discipulorum transitu, ei nouum non erat. Hugo etenim monachus, boni viri Raineri fabri filius, cum patre & fratre suo alio, Mauro nomine monasterio conuersus est: quorum alter frater, velut eruditus & prudens, Prior monasterij fuit: hic autem in communi ordine simpliciter viuendo, usque ad mortem mansit. Cumque iam recipienda mercedis suæ tempus venisset, ægritudinem corporeæ mortis incurrit. Ad quem pater venerabilis iam transeuntem venit, eiusque animam omnipotenti Deo commendare studuit: cui & moriens frater dixit: In fenestra illa, pater, diuinae sunt, vna valde pulcherrima, alia horribilis valde & nigra. Rogo igitur, vt horribilem illam eiicias. Tunc admirari fratres, qui aderant, coeperunt, quod attente monstrabat, & quod monstrabat, ipsi videre non poterant. Pius autem pater intelligens, quod moriens frater videre aliud, quam viuentes, posset, aquam exorcizatam sibi asserri iussit, qua profecto dum orando aspergens fenestram tangeret, nigram illam auem protinus discedere idem moriens vidit: cumque Deo gratias ageret, sancta eius anima carne luta est. Tunc fratres colligere coeperunt, quia ministerio venerandi patris in horribilem aue malus angelus recessit, bonus in pulchra ad ducatum præbendum electa anima remansit: qui, alio recedente, eam statim vt de corpore est egressa, ad æterna gaudia deducendam suscepit. Nam idem frater post aliquantos dies in veste fulgenti cunctis dormienti apparuit, & iam dubium non fuit, quod a bono duce susceptus, ad æterna gaudia ab hoc exilio assumptus ascendit.

Sed neque illud silendum puto, quod quidam secularis, in cœmeterio veteri iuxta cameram venerabilis viri huius sepultus, per noctes plurimas clamores atque eiularum emisit: cumque sapius fieret, & venerando patri non parum molestus esset, quodam, cum idem clamor & eiularum circa miseri hominis illius sepulcrum fieret, pater ab oratione surrexit, foras exiit, non sine magna indignatione clamanti comminans: & ita ille obmutuit, vt penitus clamare desineret, & virum Dei molestare viris non auderet. Sicque aperte claruit, quia vir venerabilis cum voluit, etiam mortuis imperauit. Quod si clamor ille non mortui hominis, sed maligni spiritus exitus sancti viri autoritas in hoc etiam magna fuit, quo iubente, malignus spiritus siluit.

Sed quia mira facta eiusdem ostendimus, quædam etiam vitæ eiusdem exemplum producere debemus: quanquam de forma ministerij sui dictum sufficere credimus, quod leo superbis & irreligijs, religijs & miribus agnus fuit. Nemo enim vnquam immittens contumaces subditos fortius domuit, nemo humiles & subiectos benignius honorauit. In istis namque magisterij sui vigorem nesciebat, quos sæpè quasi minor patronos habebat, pro se vt Dominum rogarent, rogare consueuerat: illos verò & verbis & regibus

ribus correctionibus comprimebat, vt negligentiarum suarum corpore desereret, atque in celesti cōuersatione feruentes deinceps esse debuissent. Obstinatis & improbis, post disciplinæ regularis morsus, mitigatoria illa suæ consuetudinis ingerere solebat, quibus & operis & intentionis suæ bonum luce clarius ostendebat. Cum catena, inquit, nolentem te ducam ad caelum. Quo verbo sapientibus satis indicabat, distractionis suæ seueritatem qua intentione sua, quo corrigendorum fructu, qua internæ pietatis dulcedine exhibebat. Verè medicus animarum fuit, quarum lucris nulla prapofuit. Sed hoc melius ostendimus, si velut in luce positum, quoddam eius factum memorabile prædicetur.

Miles enim quidam, Gallus genere, in monasterio conuersus est: qui cum plurimum temporis communi ordine religiosè vixisset, tandem post tergum respiciens, mundi delicias, quas contemnendo fugerat, velut Aegyptij ollas carniū desiderauit. Relicto igitur monasterio, se à culmine religionis in præcipitium dedit, arma resumpsit, & viuere seculariter coepit. Qui cum tam dementer erraret, & se dignum morte faceret, quandoque diuina gratia, patris sui meritis, respectus, ad monasterium rediit, & multa quæ conquiserat, quasi gratissima munera secum portauit. Pater autem venerabilis cum hunc redisse cognosceret, cum magno gaudio recepit: ea verò omnia, quæ attulit, contempsit, ingentem foueam fieri iussit, in qua delata omnia igne concremavit. Quod nimirum vir sanctus faciens, exemplum posteris dedit, vt fratrum personas diligant, & animarum damna fieri nullius lucri dispensatione permittant.

In Synodo ei more suo nudo capite residenti, sanctæ memoriæ Papa Urbanus pontificalem insulam misit: quam utique vir Domini & pro summi Pontificis reuerentia venerabiliter recepit, & officiosissime salutauit, & tamen eiusdem sacerdotalis mitræ usum etiam rogante Papa contempsit. Quod non ob aliud fecisse creditur, nisi vt quorundam arrogantiam humilitatis exemplo damnaret, qui dum se inaniter extollunt, indebitos sibi sanctæ Ecclesiæ honores non metuunt viurpare. Multa sunt præterea, quæ de hoc venerabili patre monasterij senes narrare consueuerant, sed mihi de his, quæ relata sunt, hæc retulisse sufficiat. Vt autem ad eiusdem felicem exitum veniamus, eodem anno, quo de hoc mundo erat profecturus ad Dominum, Ioannes de Diano eiusdem Capellanus, huiusmodi visionem vidit. Videbat siquidem, quia de loco suo montes tres maximi mouebantur, qui motu suo non paruam mundo collisionem minabantur: à quorum motu clamor tantus fiebat, ac si mundus destrui videretur. Cumque & ipse eodem terrore compulsus, ad ecclesiam veller fugere, & quid esset quod videret inquirere, audiuit quia illi tres montes, tres Cluniacenses Abbates essent, videlicet S. Odo, S. Maiolus, & S. Odilo, qui dominum Petrum Abbatem vt secum tollerent venissent. Sed cum tempus, quo tollendus erat, inquireret, item audiuit, quia iuxta principis Apostolorum festum venirent, & eum de monasterio tollerent. Enigilans autem frater ille, de Abbatis sui vicino obitu nimis contristari coepit: quod tamen non eo festo accidit, quo putabat. Nam pater sanctus vicinum Apostolorum festum viuendo tranlsit, sed circa festum, quod Cathedra beati Petri Apostoli dicitur, ad gaudia æterna migravit. Obijt ergo senex venerabilis, maturus auro, sed probitate maturior, sepultusque est in spelunca, quæ de Cella venerandi patris Alserij in oratorium beati Michaelis Archangeli mutata est.

In quo loco quæ meritis eiusdem reuerentia debeat, sapius demonstrauit. Serpius namque monachus, & monasterij armarius, pro negligentijs suis sæpè a viro Dei argutus fuerat. Quadam verò die, maligno spiritu instigante, cum non sua merita, sed correctionis suæ amaritudinem memoraret, contra viri Dei sepulcrum expuit, & quem fratres monasterij quasi viuentem pronis cernicibus in eodem loco salutare consueuerant, Indorum more conspuere non expauit. Mos autem, cum adhuc viueret, viri venerabilis fuit, vt subditorum culpas puniret, nè futura vindicta eos negligendo seruaret. Consuetudinis ergo suæ dignitatem post mortem etiam seruans, eundem monachum grauitè percussit. Nam ubi contra sepulcrum expuit, facies eiusdem intumuit, & os ita torlit, vt in maxilla depositum ex latere videretur. Percussus itaque, tunc primum cognoscere Abbatis sui magnitudinē coepit, cum eum, cui quasi mortuo exprobrauit, viuere melius post mortē, & dignitatis suæ vigore tenere altius didicit. Sed cum magnis doloribus ingratus paternis beneficijs torqueretur, liuenti facie, tumētibz labijs, cinctus doloribus, ad venerabile virū Abbatē meum Simeonē venit, reatum suum confitendo aperuit, & meriti sui dari sibi poenam tanta audaciæ dignam postulauit. Cui venerabilis Abbas respondit: Si ab illo percussus es, curare te nullus alius potest.

MARTIVS.

test. Iussus ergo monachus redijt, & ante sepulcrum venerabilis viri in oratione prostratus, faciei & oris incolumitatem promeruit. Os nanque, quod ad derogationem sancti sputum eleixit, percussum doluit, atque eo verba proferente poenitentia, salutem recepit, ut patris sui iustitiam & pietatem contra detractorum fallaciam probaret. Quia nimirum ut magister bonus errantem percussit, & ut pius pater, quem percussit, sanauit. Felix utique, qui vtrunque potuit, videlicet & percutiendo corrigere, & sanando mulcere. Hoc autem idem Sergius monachus senex retulit, sed me petentem relationis suae miraculum, domini Abbatis Simeonis testimonio confirmavit.

Cap. 15.

Apparet ob-
trechatori
suo vir Dei,
eumque vir-
gis exedit.

Vrsinus etiam monachus non valde huic dissimile solet narrare miraculum. Ait enim, quod quadam die Tusciam apud ecclesiam S. Michaelis Archangeli plures monasterij fratres conuenerant: inter quos erat Leo Barisanus, & Vrsus Ramarius. Tunc, ut fieri solet, confabulantibus sermo incidit, ut Abbatum monasterij opera & religio conferreretur. Sed cum ad Abbatem Petrum omnem monasterij tam religionem, quam exteriorum rerum collationem referrent, idem Vrsinus monachus laudatoribus patris sui resistere vehementer coepit: cumque iam nec detractionibus parceret, fratres eum monere coeperunt, ut a talibus verbis silere debuisset. Ille autem silere noluit, sed quantum sibi placuit, nequiter loquendo processit. Eadem vero nocte ille, quem spreuerat, ei in somnis apparuit, atque ab eo inquirere instanter coepit, dicens: Sic, Vrsine, sic debet monachus loqui de Abbate suo? Qui cum ea, quae vigilans dixerat, memoraret, & illum, cui quasi absenti detraxerat, non solum praesentem, sed etiam pristina auctoritate praesentem cernebat, cum magno timore sui reatus sibi dari veniam precabatur. Vir autem sanctus ei indulgere noluit, sed ante altare oratorij eum ducens, regulari discipline subdidit, atque tam acriter verberare coepit, ut inter dolores exclamaret, & quid dormiens pateretur, patenter vocibus indicaret. Cumque fratres accederent, & clamantem excitarent, ordinem flagellorum exposuit, atque ad eorum veritatem & ultoris praesentiam confirmandam, scapularum liuores testes produxit. Quod profecto miraculum mihi Vrsinus idem dixit: sed certius rem scire volens, cum ab Vrsio Ramario quarerem, se clamantem inter verbera Vrsinum audisse dixit, & in euigilante verberum signa vidisse. Quibus nimirum signis ostenditur, quo vir sanctus aeternae dignitatis honore potiatur, qui eos, quos in hoc seculo nutrierat, & corrigere docendo possit & castigationibus emendare.

Cap. 16.

Corrigitur
diuinitus
monachus
inquietus.

Nam vir vitae venerabilis Odo Vestarius, quia magnae veritatis & sanctitatis fuerit, nemo qui eum bene nouit, ignorat. Hic saepius narrare consueuerat, quia frequenter sibi appareret, & eiusdem, si in aliquo erraret, facta reprehenderet. Praeterea memorato Sergio monacho cuiusdam male consuetudinis usus inoleuerat, ut in vno loco diu sitis permanere non posset. Quadam vero nocte venerabilis pater ei apparuit, & de mobilitate sua terribiliter obiurgans, se eum in proximo correcturum minatus est. Post non multos vero dies idem Sergius de solario cecidit, & costam fregit: atque ex illa iam die monasterium circuncursare non potuit. Haec autem & huiusmodi, ut iam dixi, pater venerabilis in discipulorum correctione fecisse cognoscitur, ut ad horam suae vocationis eorum nullus imparatus inueniretur. Quorum profecto nonnullos saepe praeuocauit, & ut se ad vicinum exitum prepararent, imperauit.

Cap. 17.

Apparet vir
Dei Leoni
Barenfi.

Ioanes quidam Romanus, monachus eiusdem nostri monasterij, qui etiam ad hoc Venustum monasterium mecum venit, quantae simplicitatis & religionis vir fuerit, multis cognoscitur. Hic autem in castro S. Adiutoris cum ceteris fratribus manere iussus fuerat. Quadam vero die ad monasterium veniens, id quod apud memoratum castrum nouiter gestum nouerat, retulit dicens: Domino Leoni Barenfi, magistro eiusdem castrum, hesternae nocte dominus Abbas Petrus in somnis apparuit, eique dixit: Frater Leo, quare tam negligenter agis, & debitam psalmodiam defunctis fratribus nequaquam reddis? Festina & prepara te, quia sub magna eris celeritate moriturus. Euigilas autem timore praenuntiati tibi obitus pauere mirabiliter coepit. Cui etiam sequenti nocte venerabilis Abbas Constabilis apparuit, & eadem dixit. Ex qua nimirum geminata visione ita territus est, ut in ecclesia psallens, bis quotidie ex ordine Psalterium repeteret, & ab omni illa ociositate sua quiesceret. Post aliquantos vero dies idem Leo monachus languore correptus obiit, atque quod veritatem viuendo dixerit, moriendo firmavit. Haec autem mihi Ioannes venerabilis monachus, adhuc viuente eo, qui visionem suae mortis viderat, narrauit. Quae cum in eiusdem obitu impleta didici, credere ea etiam coepi, quae per memetipsum non vidi.

DE

DE COLETA VIRGINE RELIGIOSA.
DE S. PHOCA MARTYRE, EX S. GREGORIO Turonen. De Gloria Martyrum cap. 99.

69

Rhocas quoque martyr, & ipse his martyribus regione coniunctus, apud Syriam requiescit: qui post multas, quas pro nomine redemptoris est passus iniurias, qualiter de antiquo illo serpente triumphauerit, hodieque populis declaratur. Denique si in quempiam in his locis coluber morsum stringens venena diffuderit, extemplo qui percussus est, vtriusque artus, quo martyr quiescit, attigerit, compresso tumore, euacuata virtute veneni, saluatur. Ex quibus nonnulli, ut celebre vulgatum est, iam tumidi mala bestiae ictu, iam toto corpore incrassante veneno, in hoc perflati ut spiritum exhalarent, inter manus delati, & in artus positi, sunt sanati: nec unquam ob hoc virus obire hominem fas est, si sacrum limen fide plenus attigerit.

VITA SANCTAE MEMORIAE COLETAE VIRGINIS, PER QVAM REFORMATVS EST ORDO S. CLARAE: AVTHORE Stephano Iuliano, eius contemporaneo. Eam vero ob nimiam prolixitatem F. Laur. Surius mutato stylo in compendium redegit, sed absque historiae detrimento.

Mirabilem diuinæ cognitionis gratiam contulit spiritus sanctus, largitor liberalissimus, fidei ancilla sua: Coleta, apud Corbeiam in Picardia patre Roberto & matre Margareta, femina valde religiosa, edita: idque etiam in aetate tenerissima. Cum enim quadrima esset, praeter communem naturae usum, coepit ita mentem habere ad cognoscendum Deum perpetim eleuata, ut nullus vir prudens aliqua ratione posset ambigere, diuinitus id illi esse inspiratum. Sicut autem de beatissimo Ioanne Domini praecursore legimus, eum teneris sub annis, ciuium fugisse turmas, & antra petijisse desertitatem etiam haec ancilla Christi diuinæ cognitionis multiplici percepta gratia in annis puerilibus, fugere coepit ludos omnes & leuitates atque curiositates puellarum, continere mundi vanitates & applausus. Etsi autem, sexus infirmitate prohibente, non sese abdidit in eremum, at tamen in paternis aedibus, quoad eius fieri potuit, plane se gessit solitariam: quendam sibi paruum diligens locum, ab alijs separatam, ubi tanquam in oratorio accurate sese exercebat in pijs meditationibus, in timore & amore Dei, eiusque cultu ac famularum, crebris quoque orationibus deuotis: nec unquam ab illo nisi raro, idque compulsa & inuita egrediebatur. Porro coram seculi hominibus mirum in modum verecunda fuit, eisque plane extranea toto vitae suae tempore. Unde quoties aliqua religionis necessitas, vel alia quauis causa extra monasterium, vel sua priuata oratoria eam coegit exire, coram quibuscumque personis adeo erubescere, adeo sibi contemptibilis & reprehensione digna videbatur, ut suoipsius iudicio nunquam vel dicendo vel faciendo publice quippiam boni, tantum se profectum fecisse existimaret, quantum fecisset, si secum per eam inuiscere, & in eam curam diligentissime incumbere, ut secum eam educerent: sed nihil sine se occultabat vel sub lecto, vel alibi, donec cognouisset eas abiisse.

Erat quidem corpore parua, etate iuuenis, sed grandaeva ingenti desiderio perfecte diligendi Deum creatoris sui, illumque timendi, illi seruicendi fideliter, & sedulo obsequendi, efficiendi ut ab omnibus similiter & cognosceretur, & timeretur, & super omnia amatrix, ita ut sensus plane clausos haberet ad omnia, quae conscientiae purissimae aliqua potius quam humana, optime morata & religiosè composita, nec ulla poterat in ea vel vanitas, vel leuitas deprehendi. Omnes eius cogitationes, dicta & facta omnia, pura & fideliter conscientia eo plane intentra erant, ut pro viribus exequeretur id, quod gratum esset Deo, & proximos edificaret & ad pietatem inuicaret. Ita fiebat, ut plerique, admodum religiosi homines non temere colligerent, preciosum virtutis & gratiae thesaurum in ea latere, quem Deus mitteret in mundum, ob exhortandos & excitandos miseros peccatores, ut vite in melius

Martij 6.

Cap. 1.

Luc. 1.

Sancta pueritia.

Mira verecundia.

Cap. 2.

Acta sensuum casto-

MARTIVS.

melius cōmutande sedulam nauarent operam. In eo enim, quē diximus, loco solitario continuē macerabat & mortificabat tenerrimū corpusculū suū, sobriē & parcē ac duriter illud habendo, in duris cubando asseribus: vnicō contenta eoquē vili operimēto, & carnem nudam nodosis stringens chordulis. Fuit verō eleganti corporis forma, venusta facie, & imprimis grata atq; amabilis, tamen illa semper, dum fuit in corpore, intus & foris turpissimam & vilissimā se existimauit. Apparebat in eius facie albedo rubore permixta, sed multo tempore id illa ignorauit. Vbi autem id ei indicatum est, valde doluit, orauitque Deum, vt eam pulchritudinem tolleretur. Exaudita est à Domino, & rubedo abscellit: at tamen cunctorum oculis grata fuit, & quam omnes videre & audire cuperent. Mirabantur autem multi insignes homines tantum corporis decorem cum tam excellenti virtute in tantilla puella apparere.

Cap. 3.
Pietas parentū eius.

Parentes quidem eius, valde studiosi pietatis & operum misericordiarū, cum filiam suam vnicam didicere tam sanctam ducere vitam, atq; in ea perseuerare, nō mediocriter obstupuerunt, nec tamen ingrati fuere Deo, sed pro tanto eius beneficio laudes eius gratias medullitus egerunt: atq; illius crebris exhortationibus incitati, vno animo constituerunt diligenter vitare quicquid offenderet Deum, animaque conseruare puritatem, ac de virtute in virtutem progredi. Singularibus autem quibusdam charismatibus suis donauit illos Deus. Patri enim eius, qui erat natura comis, humanus atque amabilis, id praeiit, vt posset redigere in gratiam eos, qui inter se dissiderent. Quod ita diuiose ille conatus est, vt vbiuque audiret quosdam inter se discordare, alijs omnis, ad se conferret, nec laborem remitteret, donec eos in certam cōcordiam redegeret. Valde etiā afficiebatur ille misericordia erga pauperes, & foeminas à vitā honestate in turpitudinem prolapsas. Ex ijs cum quadam conuersa essent meritis & exhortationibus filiae eius Coletae, vnam ē suis domibus vltro eis, itemque pauperibus alendis & fouendis attribuit. Porro mater eius insigni fuit deuotione in Deum, illum perfectissimē & timens & amans, magnā dedita vitā parsimonia, multisq; modis sese affligēs & exortans: atq; vt minimum semel hebdomadarum aut saepius confessa peccata sua, accedebat deuotissimē ad sumendum corpus Christi. Ambo autē isti comiter permittebant matrem filiae Coletae, vt faceret, quicquid celitus ipsi esset inspiratū. Sed cū multi, satanae instigante, carperent hoc nomine parentes virginis, dicerentq; tantillae puellae id permittendū non esse, pater eius non semel constanter respondit: Planē mihi persuasum est, filiam meam nihil facturam, nisi quod bonum sit. Coleta verō dolebat tam multam patri suo ob statū suae paruitatē exhiberi molestiam. Itaq; in peregrinatione quadam orans in templo, inter alia sic dixit. Vis ne Domine Deus, semper me tam manere corpore pusillā? Finitis precibus, confestim sensit aliquid sibi ad corporis magnitudinem accessisse, maioremq; rediisse domum, quā fuisset ante susceptam peregrinationem. Facta verō est inde etiā animo robustior, ita vt planē statueret gratiam diuinitus collatam etiam ad aliorum vtilitatem cōferre. Permisit igitur liberum ad se accessum permultis bonae indolis puellis & virginibus atq; etiam spectatis mulieribus, cum quibus loquebatur de rebus salutaribus, de perfectissimo erga nos Dei amore, de profundissima benignissimi Saluatoris humilitate, de ineffabili passionis & mortis eius acerbitate: hortabaturque eas accuratē & efficaciter, seruire Deo animis promptis atque deuotis, eius praecepta seruare, mortiferas culpas omnes prorsus vitare, fugere mundi gaudia, à carnalibus oblectamentis abhorre, eaque execrari & abominari. Quantus autem ex eiusmodi sermonibus consecutus sit fructus, vel inde satis liquet. quod multae virgines & viduae, contemptis facultatibus, monasticam vitam complectuntur. Pleraque etiam iunctae matrimonio, ad meliorem sese frugem receperunt, in statu fideliter & salubriter sese deinceps gerentes.

Cap. 4.
Humilitas eius egregia

Virtutes absque humilitate nomen suum tueri non possunt, nec aliquam animi coram Deo asserunt dignitatem, si sint humilitate destituta. Hanc igitur virtutem altissimē habuit in suo corde defixam Coleta virgo, & in eius dictis atque factis omnem vitam ea refulxit. Nam tamen ab infantia mirabili fuit conscientiae puritate, at tamen semper, dum vixit, se coram Deo & hominibus vilem, sordidam & abominabilem, etiam quibusvis peccatoribus deteriore & sentit & affirmavit. Cumque interdum fieret apud eam mentio quorundam immanium flagitiorum, quae tum per petrata fuerant, illa aiebat nihil ea esse, si cum suis culpis & peccatis conferrentur, quibus dignē puniendis nec ipsi possent inferorum cruciatus sufficere. Sentiebatque propter eiusmodi culpas & defectus suos indignam se esse vitā monasticā professionem.

DE COLETA VIRGINE RELIGIOSA.

71

Interim verō p Christi amore, qui ineffabili humilitate voluit esse minister noster, valde cupiebat inseruire quibusdā religiosis foeminis, Deo purē & fideliter famulantibus. Atque ea causa, cum adhuc seculari vteretur habitu, ad quoddam abiit monasterium eiusmodi foeminarū, eisque suam obtulit operam & officia. Sed Dominus, qui ad sublimius vitā genus eam elegerat, non permisit eam in ea seruitute diu permanere. Nec tamen illud seruiendi desiderium hac ratione in ea extinctum est, sed auctum potius: adeo vt cum non ignoraret diuinitus se destinatum esse, beatissimo patre Francisco id impetrante, reformandis monasterijs illius, planē confirmaret ob suam, vt putabat, indignitatem & inhabilitatem, ipsum adire summū Pontificem, eumque rogare, vt monasteriorum S. Francisci reformationem curam susceperet, sibi que suo diplomate potestatem faceret inseruiendi religiosis atq; reformatis virginibus Clarissis. Et impetrauit illa quidem diploma Pontificis, sed longē diuersum, quā putarat. In eo namq; appellata & instituta fuit domina mater & Abbatisa totius huius reformationis, tamen id ipsa ignoraret. At nihilo minus illa toto vitae suae spatio se subditam & ancillam totius Ordinis illius nominauit.

In literis quidem suis ita subscribere solebat: Inutilis seruitrix, & indigna oratrix. In constitutionibus verō ab ipsa, pro accuratiori obseruatione monastici canonis, collectis, semper se dicit sororem Coletam parnam, & ancillam, & indignam seruitricem appellare. Domini nostri, pauperem & inutilem religiosam Ordinis S. Clarae: nec vnquam permittit quicquam vel dici vel scribi, quod in ipsius laudem vel cōmendationem cederet. In principio enim reformationis monasteriorum siue Ordinum beatissimi Francisci, in quibusdam precibus, quas pro illa fundebant ad Dominum, tum fratres, tum sorores eam, vt par erat, matrem appellabant. Quod vbi illa percepit, nullo pacto tolerare voluit, sed vt simpliciter sororis nomine appellaretur edixit. Inter alios adiutores, virtute conspicuos, quos Dominus in reformationis huius initio ei adiunxit, fuit etiam pater venerabilis Henricus de Balma, vir magnae religionis & integerrimae vitae. Is cum multa redegit, ne obliuione perirent. Sed id ea spiritu Dei reuelante non ignorans, nec se laudari sustinens, acutum illum acriter reprehendit, asserens se planē & esse & existimari debere magnam peccatricem, quouis etiam opprobrio & ignominia dignam. Itaque libellū sibi exhiberi iubet, totumque flammis exurit. Immo verō etiā ipsi Deo, multa ei secreta reuelare volenti, sic ipsa respondit: Domine Deus, sufficit mihi te solū cognoscere, & peccata mea, eorumque abs te veniam obtinere. Porro totius instituti Franciscani reuerendissimus pater generalis, ab ea admonitus, quasdam pro toto illo Ordine constitutiones praclaras & viles composuit, vique accuratius seruaretur, quasdam Coleta laudes admiscuit. Quae licet non modō vtiliter, sed etiam necessario adiuncta essent pro totius Ordinis salute, at illa tamen, quoties eas ipsa praesente recipere oportebat pro communi omnium fratrum & sororum salute, non potuit sine animi multo dolore eas audire, Christum Saluatorem perfectissimē imitari volens: qui cum sanasset leprosum, ait illi: Vide, nemini dixeris: & alibi non sinebat daemones loqui, quia sciebāt ipsum esse Christum. Sicut autem ille humanum & familiarem se praebuit miseris peccatoribus: ita & Coleta, quāuis summē abominaretur peccata omnia, & in Deum admissa, nunquā tamen abominata est peccatores, cuiuscunque illi vel seculi de caelis, seque in eorum numero reponens. Itaque semper illos in Domino confortabat, humanissimē adiuuabat, ingenti beneuolentia prosequabatur. Quo fiebat, vt multi peccatis implicati ad eam fidenter accederent, ei que permulta sua immania flagitia referrent, quae nulli vnquā exposuerāt. Illa verō tam comiter eos audiebat, tam efficaciter admoebat, vt & Deum & peccata sua agnoscerent, & ex animo vellent agere poenitentiam, à diaboli nexibus expediti.

Vbi verō comperit summum Pontificem velle, vt Abbatisse obiret munus, tamen in initio non habuit cōnobium, & postquā ea habuit, nō tamen ita vt par erat, clausa fuere, & multa in eis visabantur offendicula, quae labendi occasionē preberent: his tamen non absterita, ea sedulitate & industria illud coluit Abbatisse munus, vt ad Dei gloriam, & Ordinis sui profectū omnia prosperē succederēt absq; cōfusione & perturbatione. Interim semper illa aiebat se nihil vnq; fecisse boni, sed potius religionis dissipasse bona. Porro vbiuque: ea psidere oportuit, siue in Capitulo, vt vocāt, siue in refectorio, vel alibi, tāto corripiebatur timore ac tremore, ac si summus ille corā adesset index, cuius & pra-

Matris eximia sanctitas.

Studet Coleta alijs lucrandis.

Effectus sermonū eius.

Seruit in quodā monasterio.

Cap. 5.

Henricus de Balma eius adiutor.

Comburit libellum vitae suae.

Marth. 8. Luc. 4.

Stadium erga peccatores.

Cap. 6.

Abbatisse munus strenue exequitur.

Benignitas
eius in pau-
peres.

Cap. 7.

Insignis
obedientia.

Degit inclu-
sa.

Asperitas
vitae eius.

Hic nihil
mutatū est
in stylo.

Pemicies
proprie vo-
luntatis.

& praesentia se iudicabat indignam, & absente illo prorsus non dignam, quae quouia modo alijs praesideret. Semper igitur tam publice quam priuatim vltimum sibi dele- git locum, & cum sola esset, non ferè nisi aut flexis genibus, aut humi residere visa es- tanto persusa lachrymarum imbre, vt & cibus & ipsa lachrymis madere viderentur. Aliquoties ob incidentem morbum solebat vti cuiusdam sanctimonialis opera ad di- cendas preces horarias, & alia quadam pietatis exercitia absolunda: sed tum omnibus se inferiorem censens, potius nouitiam quandam sibi adhibebat & simplicem, quam professam & doctam: eamque voluit & inchoare diuina officia, & etiam concludere, se indignam arbitrans, quae id faceret. Prius autem, quam monasti- cum indueret habitum, cum multa humilitate conferebat subsidia in pauperes, vari- asque suis manibus praestabat egenis elemosynas. Sedens in paterna domo ad mien- sam, si audiisset mendicos, surgebat à mensa, porrigebat eis ex optimis cibis perquam familiariter & benignè, edebatque libenter & bibebat cum eis, omni horrore cōtem- pto & proculcato. Si adesset opportunitas, alacriter etiam pedes illis abluebat, terge- bat & purgabat huiusmodi, maxime si esset sola cum eis, non dubitans se Christo facere quicquid illis fecisset.

Fuit verò etiam obedientiae virtus eximia in ea. Nam quemadmodum Aposto- li Christum vocantem promptè securi fuere, ita & illa ad primum sancti spiritus in- stinctum libenti animo se obtulit ad complectendam vitam monasticam. Et primò quidem assumpsit tertium beati Francisci ordinem, includens seipsam vitro in quo- dam angusto habitaculo, quod inclusorium vocant, coniuncto cuidam adi sacra- ita vt posset audire Missas, & percipere sacratissimum Eucharistiae sacramentum. Vtque commodius his potiri posset, quidam Franciscanus ad eam à Deo missus est, sanè bonus & praeclarè eruditus, regulae monasticae strenuus cultor, quales tunc aut nulli aut rari erant illis in locis, quod tunc non haberentur illic monasteria Minorum benè reformatà, quemadmodum postea fuisse constat. Ille ergò introduxit eam in solenni ritu in illud inclusorium, cum prius benè & diligenter instruxisset eam de omni- bus agendis, multasque ei adhibuisset consolationes & consilia saluberrima, optimasque institutiones, quae nunquam deinceps ab eius memoria exciderunt. Huic venerabili viro Dominus reuelauit immanes dolores & labores, quos Coleta pro eius amore & animarum salute ferebat, maxime pro reformando statu monastico, cui tota vita sua continuè exercitijs valde intenta fuit. Illa verò praedixit in inclusorio obitum huius- modi, qui postea ei quotannis semel apparere solebat specie elegantissima, & in multa gloria. In illo inclusorio mansit ea annis quatuor, vixitque in eo sobriè, valde durè & asperè se habens, horrido vtens cilicio, tribus catenis ferreis stringens corpus tene- rum, quae mirè cruciabant carnem eius, humi cubans, capiti supponens pro puluina- trum lignum. Id genus exercitijs adeò edomuit corpus suum, vt ad omnia prom- ptissime spiritui obedire videretur, prauis cupiditatibus planè extinctis & mortificatis. Praeter haec autem certis horis in preces & meditationes incubebat, officiaque cha- ritatis, miseros peccatores exhortando, & è terribili vitiis carcere satanaeque le- queis educendo, atque ad Deum reducendo. In omnibus autem exhortationibus su- primò agebat de Dei & sanctae Ecclesiae praeceptis accuratè obseruandis. Porro etiam ante susceptum monasticum habitum superiorum iussa & dictis & factis exequenda declarauit. Quid verò post monasticae vitae professionem senserit, ex his, quas subi- mus, eius constitutionibus facillè poterit animaduerti: Sorores meae, inquit, multum diligenter aduertere debetis, quatenus quandoquē per superiores aliquid manda- tum siue prohibitum fuerit, nullatenus vtamini vestro proprio sensu, seu propria vo- luntate, nec proprijs consilijs: sed magis promptè & voluntariè pro amore Domini nostri Iesu Christi, (qui permanens inter nos inferius in terra, cuncta fecit conformare ad voluntatem patris caelestis) debetis obedire, vosque submittere voluntati & de- minationi vestrae praesidentis. Nam melius est, proprios sensus, & propriam voluntatem ac propria consilia pro Dei amore relinquere, quam omnes mundi dinitias acquirere sensu proprio cum sua voluntate retentis. Nec credo aliquam viam fore latiorē, quam facillè ducat in aeternam damnationem, quam sit propria voluntas: nec aliquam ex opposito breuiorem ad vitam sempiternam, quam spontè renunciare illi. Quapropter exhortor & moneo vos ob reuerentiam Domini nostri Iesu Christi, qui in hac vi- le miseria à principio vitae suae, usque ad finem suae amarissimae, dolorosae seu acerbi- ma passionis obedire voluit indefinēter patri suo, quatenus vestris superioribus prom- ptè

ptè & libere velitis obedire, praetermissa qualibet ostensione rebellionis, contradic- tionis seu excusationis cuiuscunque. Haec illa.

Maximè autem inculcare solebat monasticam vitam complecti volentibus, vt prae- cepta Dei, tanquam in primis necessaria, praecipue cognita haberent: summopereque studebat, vt dies Dominici & festi nedum à sororibus eius, sed etiam à cunctis Catholi- cis exactè colerentur. Itaque nunquam permittere voluit, vt pro sustentatione fratrum vel sororum instituti Franciscani Dominicis & festis diebus etiam necessaria alimenta emerentur: & quanvis liberè consentiret, vt ijs diebus elemosynae peterentur, vel ob- lata reciperentur, ferre tamen non potuit, vt tales elemosynae de loco in loca quo- vel modo transferrentur: vt etiam admittere non voluit, vt ad necessaria reparanda tur. Accidit tamen quandoquē, vt ob instaurandum quoddam templum Ordinis sui die festo, sed non solenni, incogitantia vel imprudentia eorum, quibus eius rei cura man- data erat, quaedam necessaria studio humanitatis procurarentur. At vbi id illa rescivit, adeo fuit animi dolore non mediocri correpta, vt metus esset, nē locus destrueretur, vel fulminis ictu euerteretur propter eximium zelum illius. Vt autē dies solennes sum- mo studio celebrarentur, voluit vt diebus illis, qui festos proximè antecederent, res ne- cessariae compararentur. Obtinuerat tum vsus, vel potius abusus in multis viribus & pagis, vt Dominicis & solennibus diebus nundinae fierent. Quod cum illi summopere doleat, egit multa instantia tum per concionatores, tum per preces supplices, quas ipsa magistratibus eiusmodi locorum offerebat, vt ad dies nō festos illa nundinae trans- ferrentur. Ipsa quoque cum esset in itinere, libenter solebat Dominicis & festis diebus harere in illis locis, ad quae tum fortè peruenisset, atque illic deuotissime vacare rebus diuinis. Accidit quandoquē venire illam, à quadam visitatione redeuntem, in pagum quandam sanè exiguum. Imminebat verò dies Dominicus, & post eum alia solēnitas. Etsi autem multus tum ibi esset militum discursus, tamen manente illic Colera, & feri- as agēte, nullus ei pago molestus fuit, nec quisquam accessit propius, Deo locum pro- regente propter ancillam suam. Magni quidam mercatores planè constituerant, vt men quamuis multa eiusmodi, & sibi & suis valde necessaria, Colera offerrentur, addu- ci non potuit, vt ea pro elemosyna acciperet. Aiebat enim, talia sibi non benè par- tiri.

Cap. 8.

Dies festos
quā volu-
erit exactè
coli.

Respuit ele-
mosynas
ex lucris in-
iustis.

Cap. 9.

Visio eius.

Orat effica-
citer pro
peccatori-
bus.

Oblata ei quandoquē fuit visio terribilis, in qua omnium cuiuscunque generis ho- minum peccata, & quas propter ea & lucent, & luituri essent, poenae, itemque multa alia ei perspicuè reuelata fuere. Ex earum autem sanè horribilium poenarum contem- platione tantus eam inuasit tremor & horror, vt continuis octo diebus semper sibi vi- lionem illam sibi restituta, in media fenestella habitationis suae cōspexit ferrum trans- uerium, idque tanta vi manu comprehendit, vt agrè post longum spatium inde eam amouere potuerit. usque adeò eam peruaserau ille cadendi timor. Mansit autem hac visio animo eius penitus impressa usque ad supremum vitae diem. Quod autem viderat tam multa in diuina maiestatis iniuriam admitti peccata, inde longo tempore dolo- res feruentes atque speciales omnipotenti Deo, vt miseros peccatores ad se conuer- teret: nec est fraudata desiderio suo, Domino ei reuelante, quod tādē fieret id quod petebat. Vidit enim in visu beatissimum Franciscum ipsam exhibere Christo coram eius sanctissima matre & beatissimis Angelicis spiritibus, rogareque vt ipsam donaret sibi reformatricem Ordinis sui, & cuius opera potissimum conuerterentur miseri pec- catores, quos iam antè in visione conspexerat. Porro Christum libentissime annuere at tamen valde doluit, se primariam à Deo & beata Virgine ad id negocij designatam, Putabat enim se prorsus indignam & inidoneam, nec facillè potuit suū ad hoc accom- modare assensum. Domino autem suam ei voluntatem indicanti obijciebat suam ru- etiam quod vereretur demonis illusionem eiusmodi visionibus sese admiscere. Cum- que perplexa foret hac in parte, statuit ad preces se conferre & consilia sanctorum ho- minum, quos nouerat & vitae sanctimonia & multa doctrina pollentes. Quod cum fe- cisset, ij omnes vno ore hortati sunt eam, vt intrepidè consentiret. Vt autē certior esset

MARTIVS.

Deum prorsus velle ipsa tanquam instrumento in hac reformatione Ordinis & peccatorum conuersione vti, primum omniloquendi facultate triduo priuata est, & rursum triduo oculorum lumine orata, donec diuinæ consentiret voluntati. Quod ubi fecit, & loqui & videre potuit. Additum est etiam aliud signum. In eius inclusorio sanè angustissimo derepente creuit arbor quædam valde speciosa, folijs optimè compositis, & floribus instar auri rutilantibus, è quibus odor fundebatur gratissimus mireque confortans. Sub hac autem arbore complures aliæ admodum formosæ sed parvæ, nec primum illi comparandæ arbores excresecbant. Hæc ubi illa vidit, suspicata fuit dæmonē sibi illudere, qui multis modis ipsam impedire & infestare nitebatur. Itaque arbore illam cum aliis minoribus funditus extirpatam, foras eiecit. Sed post dies paucos, Deo volente, rursum similes illic enatæ sunt arbores, & quædam etiam in alia loca transferri videbantur. Intellexit ergo ex tot signis, quid ijs significaret Deus: puta arbore magnam, ipsam esse minores arbores, homines vtriusque sexus, qui per eam venturi essent ad vitam perfectam: translatas vero id innuere, etiam in exterarum regiones eam, quam molitura esset reformationem propagaturum iri. Cœpit igitur vereri, ne Deum offenderet, si pergeret esse difficilis ad consensum. Quamobrem totam se in suis precibus diuinæ permisit voluntati, at tamen id orans, ne primæ partes ipsi attribuerentur. Simul autem atque assensit, cælitus ei infusa est perfecta cognitio eorum omnium, quæ illi reformationi essent necessaria, quæ illa breuiter in chartula quadam annorauit. Adiunxerunt autem se paulo post non pauci strenui adiutores, in quibus fuit etiam is, quem supra diximus. Henricus de Balma, professione Franciscanus, qui eius fuit confessorius, vir magnæ perfectionis, à teneris annis timens & amans Deum, rudis quidē & imperitus rerum temporalium, sed in diuinis & spiritualibus bene versatus, erga peccatores humanus & misericors. Sæpe de illo testari solebat Coleta, nunquam ad eum accessisse quantunvis impium peccatorem, qui non esset consolatione affectus. Quam multos autem vtriusque sexus peccatores ille ad Deum & monasticæ religionis professionē adduxerit, soli Deus notū putamus. Os illius penè semper diuinis affluebat sermonibus. Per multos agros varijs affectos morbis, solo crucis signo curauit. Et ut paucis multa cōplectar, vita eius cælestis potius, quam terrena videbatur, ita ut posset dicere & ipse cum Apostolo: Nonstra conuersatio in cælis est.

Henricus de Balma infigne præconium.

Philip. 3. Cap. 10.

Coleta sermones & gestus sanctissimi.

Miri quidam.

Cum hoc autem venerabili viro decreuit Coleta conferre se ad Benedictū, qui tunc in Gallijs pro summo Pontifice se gerebat. Ut verò id fieret expeditius, quædam illi matrona diuinitus permota venit ad Coletam, Corbeia in suo inclusorio degentem, eiusque sermonibus adeo incensa & animata est, ut promptissimam offerret operam suam ad impetranda ea, quæ Coleta pererebat. Itaque breui id effecit, ut liceret ei ex inclusorio egredi, quod tam multis modis diabolus conatus erat impedire. Deinde obsequio se ad deducendam eam ad Benedictum Pontificem, atque inde reducendam. Quamobrem eius insignē liberalitatem & beneuolentiam Coleta gratissimam habuit, mirificam tante illa nobili matrona, quod speraret se singularem à Domino gratiam consecuturam. Duxit ergo eam ad Pontificem non sine multis eximiarum humanitaris officijs. Quamobrem autem ex familia illius comites se itineri adiunxerant, multum delectabatur præfata Coleta virginis, sentiebantque se diuinitus & vires & cōsolationes accipere. Erat enim inter illos Coleta tanquam totius sanctitatis exemplar, sacrisque institutionibus suis inflammabat animos eorum, incitabatque ad feruenter amandum & piè timendū Deum, ad illi humiliter seruiendum, ad vitanda peccata, ad obseruanda præcepta Dei. Quibus verbis magnam vim addebant gestus eius honestissimi & conuersatio cælestis: quæ habebat, ut non tam hominis, quam angeli speciem referre videretur. Cogebant autem illam interdum, miserari eius teneram iuuetutem, equo insidere. Sed illa simulatque infestamento, adeo se dabat sanctis meditationibus, ut mentis ecstasim pateretur, nec quicquam aduerteret ex his, quæ vel dicerent vel fierent ab alijs. Nec tamen corpore vacillabat, sed ita sedebat erecta & immota, ac si ab angelis, quod nos non ambigimus, sustentaretur. Porro nonnunquam pedibus iter agens, si via esset aspera, videbatur alijs incedere terram, sed tanquam in aëre volitans, breui magna transmittere spatia, ut cile alijs etiam fortiter gradientes, eam non fuerint assecuturi. Voluit autem egressa quandam foeminam sese antecedere diebus aliquot, & Pontifici indicare aduentum suum. Ibi tum videre licuit crudelissimorum dæmonum insanum furorem atque iram. Illi enim adeo eam infestauerunt foeminam, ut mente capta, prorsus nuda incederet, tamque inhonestè & ferociter se gereret, ut nemo ausus esset ad eam propius accedere.

DE COLETA VIRGINE RELIGIOSA.

75

cedere. Postquam autem Niceam venit, ubi tum Pontifex morabatur, celeriter eius aduentus Pontifici innotuit. Ille verò iussit eam bene vestitam ad se introduci. Venit igitur ad Pontificem, & ecce repente sibi restituitur, datumque sibi negocium tam prouidenter & discretè exequitur, ut Pontifex ad omnia annueret, aduerteretque Coleta institutum diuinitus agi, quando ea foemina à tanta insaniam tam citò ad sanam reuertisset mentem. Ità tum elusa est maligni dæmonis machinatio. Non multo post venit eò etiam Coleta: quam ut vidit Pontifex, clementer eam intuitus, accessit propius, & crumenulam ab eius zona pendente sua manu abstulit, in qua erat chartula, cui inscripta erat Pontifici proponenda. Eam ille legit, cognouitque totum eius negocium. At nihilo minus illa quoque ore suo exposuit ei causam itineris sui, & quid expeteret. Duo autem potissimum ab illo petebat, ut liceret ei S. Clare amplecti institutum, & ut reformaretur Ordo S. Francisci. Visa sunt ea Pontifici rationi cōsentanea, sed quòd non deessent, qui contradicerent, distulit assensum in aliud tempus. Et ecce pestis leuissima inuadit eam urbem, moriunturque subito inter alios quidam ex ijs, qui vel maxime negocium illud differendum censuerant. Quæ res apud homines non stupidos id effecit, ut existimarent id accidisse propter iniectas ancillæ Dei moras, eiusque preces in longum tempus reiectas. Et Pontifex sanè ijs, quæ quotidie fiebant, permotus, noluit eam protrahere diutius: sed ad se accitam, coram multis & ecclesiasticis & laicis, cum prius prolixè commendasset vitam Euangelicam, quam illa profiteri volebat, eam recepit ad professionem instituti S. Clare, eiusque capiti suis manibus velum imposuit, & eam sanctimonialium, quas ipsa reformatura esset, vel quæ sub ea se darent vitæ monasticæ, quam Clarissarum vocant. Ad extremum hortatus est eam, ut prudenter ageret, vota Deo nuncupata fideliter præstaret, atque semper seipsa melior fieri conaretur. Obrulit quoque ei liberaliter ad omnia opem suam, & confessorius eius eam commendans, iussit ne vnuquam illam desereret: denique suam ei & omnibus itineris socijs benedictionem impertijt. Maior deinceps à plerisque ei reuerentia præstita est, maxime quòd à multis mater appellaretur. Illa verò scire volens, quid hoc sibi veller, ut audiuit Pontificem eam Abbatissam creasse, mirè doluit, nec aliud sibi persuadere potuit, quam se nihil differre à cæteris monialibus, nec Abbatissæ munus habere. Sed tamen tandem ea de re certior facta, humiliter & instanter petijt à Pontifice, ut ab eo officio ipsam abfolueret. Ille verò respondit: Quod factum est, factum sit, & factum erit, & factum remanebit.

Venit ad Benedictum, pro Pontifice se gerentē in Gallijs.

Coram illo proficitur institutū S. Clare.

Cap. 11.

Terrorum dæmon acer bisimè eam persequitur.

Blancha Comitissa eam fouet.

Venit Bisontium, siue Vi-

Cap. 12.

Postquam autem à Pontifice recessit, cœpit diligenter in eam curam & cogitationem incumbere, ut quod ab eo iussa erat, executioni mandaret. Sed terribilissimus demon tam præclaros conatus ferre non sustinens, unde colligebat copiosissimos animarum prodigiosos fructus, molestissimas & propè intolerabiles tum per se, tum per administratos suos ei persecutiones intulit, ita ut omnis generis mortales, etiam illi, qui prius ei fauerant, eam totis viribus oppugnant, vocarentque eam veneficam, & dæmonum cultricem: coque rem perducerent terribilissimis obreptionibus suis, ut nemo eam auderet hospitio recipere: atque ita cogeretur illa, relicto natali solo, aliò commigrare. Sed non deerat ancillæ suæ Christus. Humanissimè enim excepta est à Blancha Comitissa Gebennensi, quæ ut eius aduentu impensè letabatur, ita exhortationibus illius multum profecit in cognitione Dei, & propriæ conscientie expurgatione: nec facile deinceps cum suis ab ea voluit separari. Vtique eam posset sibi coniunctiorem habere, permisit ei & comitibus eius dimidiam castri sui Balmenis partem, in quo ipsa moraretur obseruans & ab alijs curans obseruandum S. Clare institutum. Mansit autem ibi, donec monasterium Bisontinum collatum est ei à Pontifice. Ad quod quidem monasterium honorificè deduxit eam Blancha Comitissa cum nepte sua, quæ postea nupsit Comiti Palatino & Bauariæ duci. Erat tum ibi vir quidam nobilis, timens & amans Deum, qui constanter affirmabat, se circa Coletam vidisse mirificum quendam splendorem, quoniam eam intuitus esset. Porro Comitissa Blancha etsi corpore tum recessit à Coleta, ut tamen ostenderet suum erga eam studium & amorem, voluit ut postquam è viuis excessisset, in aliquo Coletano monasterio corpus suum humaretur. quod etiam factum est. condita est enim in sacello, à fundamētis extructo ab eius supra dicta nepte, Bauariæ ducissa, in monasterio S. Clare Poliniacensi.

Coleta vero post illius abitum strenuè perrexit in Euangelicam obseruanda regula, uti

Multa ad eam confluerunt.

Multa condit & reformat monasteria.

Permulti ei apparent post obitu.

Diuinitus ei suppeditantur sumptus.

Cap. 14. Summe amat pauperem.

Eius habitus.

76
viam in eius castro inchoauerat. Erant tum adhuc paucae sorores cum ea, sed agente spiritu Dei, breui permulta nobiles, perfectae & Deo deuota foeminae undique ad eam confluxerunt, sanctae religionis habitum ab ea petentes. Quas illa examinans, admittit eas, quas putauit idoneas. Ita paruo spatio multae se illi adiunxerunt, coactaque est propter ingentem multitudinem tam virorum, quam foeminarum, S. Francisci canonem sectari cupientium, augere coenobia tum fratrum, tum sororum. Vt enim in supra memorata visione terribili ostensum ei erat, ex omni fere hominum genere, a quibus grauissimè offensus erat Deus, ad S. Francisci ordines tres seu tria instituta se multi contulerunt, acturi poenitentiam, & Deum sibi conciliaturi. Quod utique fiebat opera Coletae virginis, quemadmodum satis testantur monasteria in diuersis regionibus, Germania, Francia, Burgundia, Sabaudia & alijs ea agente extructa, vel reformata, non modo foeminarum, sed etiam virorum. Si qui verò essent, qui iustis rationibus impediti, tale viuendi genus suscipere non possent, animo tamen valde coniuncti fuere Coletae, atque eius reformationi non solum egregium fauorem, sed etiam non mediocre studium & opem attulerunt, hodieque afferunt: quales sunt non pauci reges, reginae, duces, comites, barones, nobiles, ciues, mercatores, alijque plurimi sexus utriusque: è quibus nonnulli è fundamentis excitauerunt monasteria, sine ex parte, siue ex toto, in quibus quaedam insignia fuere: alij multis modis Coletam ad huiusmodi perficienda adiutarunt, vt facilius sibi propitium efficerent Dominum. Complures sanè spectata nobilitate foeminae, diuitijs, honoribus & stemmatibus contemptis, S. Clarae institutum vltro amplecti sunt. Et quod his maius est, multi sexus utriusque ex omnibus monasticis ordinibus, puta, Benedictini, Bernardini, Carthusienses, Celestini, Canonici regulares, permissu superiorum suorum, ad Coletam monasteria sub perfectioris vitae praetextu se transtulerunt.

Cap. 13. Quam autem grata fuerit Deo Coletana reformatio, quantaeque eius sectatoribus salutaris, quodam ille signo euidenti ostendit Coletae ancillae suae. Cum enim aliquando conferret cum quodam è confessorijs suis de ijs rebus, quae huic reformationi accommodatae, opportunae & necessariae videbantur, cernente patre illo, calitis in eius brachia delapsus est funiculus quidam, miro confectus artificio, instar niuis candidus. Quem illa reuerenter accipiens, explicauit, nihil tamen neque verbo, neque signo cuiquam indicans. Potest autem per eum funiculum accipi status ille reformationis, funiculus se cingentium: per candorem, munditia corporis & animae atque conscientiae, qua debent esse praediti: per id, quod calitis lapsus est, gratum esse Deo hunc statum, eiusque professores, inprimis verò ipsius reformatricem. Estque sane notatu dignum, eos omnes, qui in illo statu ex hac vita migrarunt, quoad vixit Coleta, siue in propinquis, siue in longinquis degerent regionibus, illi in obitu suo apparuisse, non pauca, nec mediocria ab ea, si indigerent, salutis subsidia accipientes. Neque minus memorabile est, si in construendis monasterijs necessarij sumptus deessent, qui ab hominibus sperari vix possent, diuinitus mirabiliter eam fuisse non semel adiutam, ita vt crebro ad quingentos aureos, ex auro purissimo, singulari pondere, magnitudine & elegantia, emitteret sponsum suum Christus Iesus, quibus plus etiam efficere potuit, quam si duplo plures ab hominibus aurei ei oblatis fuissent. Et ij quidem aurei, quandiu mansere ab alijs separati, seruabant elegantiam & praestantiam suam, autem essent admixti alijs, illis planè similes viscebantur.

Cap. 14. Sanctae paupertatis virtus quam chara fuerit filio Dei, propter nos incarnato, et Evangelio potest animaduerti. Eam etiam sui instituti fundamentum esse voluit beatissimus pater Franciscus, Christi & Apostolorum eius sectator ardentissimus. Coleta quoque virgo prudentissima ab initio vsque ad finem impensè eam amauit, eius studio facultates omnes pauperibus elargita est, tantoque zelo eam semper coluit, vt ab eo tempore, quo ad Evangelica consilia sectanda vocata fuit, nunquam deinceps, quantum magnum vrgeret gelu, alias habere vestes voluerit, praeter habitum vilem, eumque refectum, tunicam vnam non suffultam, sed simplicem, palliumque simplex. Atque hoc habitu vii voluit non prorsus nouo, sed vel partim, vel ex toto è panno veteri confuto, & crebro ab alijs viutparo, partim consumpto vel lacero. Accidit quandoque, vt propter frigoris nimiam acerbiterem, sorores praeter commiserationem tunicae eius manicas ipsa ignorante duplicarent. Id ea sentiens, abhorruit, nec ea tunica potèro vii voluit, donèc esset ablarum id, quo suffulta erat. Calceis neque sana, neque agra, neque vel domi vel foris vnquam vsa est, semper & vbique nudis ingreditur pedibus.

pedibus: immò nec igni eos admouit vnquam, quantumvis frueret hyemis asperitas, nec ignem, praeterquam candelam, ferre potuit, vel aspicere. Vela & capitis regumetas ei erant humilia, simplicia & abiecta: plusque delectabatur ijs, quae essent pluribus locis resarcita. Modico stramine pro lecto vtebatur, simplici quodam lecto operimento, ad caput posito sacculo paleis pleno. Et tamen in hispisis aut parum, aut nihil quiescere videbatur. Quantumvis autem vel necessitas, vel aduersa valetudo vrgeret, nunquam in lecto cubare voluit, nec vi puluinari: immò verò cum in extrema decumbenti aegritudine, qua Domino spiritum reddidit, pro aliquo laboris intolerabilis leuamento appositum fuisset ad caput puluinar exiguum, & illa id sensisset in spiritu, (oculos enim penitus clausos habebat) innuit euidenter, vt id amouerent. Oratoria, quibus vii solebat Missas audire, & Eucharistiam sumptura, volebat esse angusta, vilia & exigua. In plerisque autem monasterijs eiusmodi erant extructa oratoria, vt in ijs vix se posset erigere, ita vt anserum potius cauea quam hominū habitacula videretur: atque in ijs illa libentius morabatur, & maioribus fruebatur consolationibus. Structurae grandes & amplae multum ei displicebant: paruae & exiles vsque adeo non fuere molestae, vt potius existimaret nimium esse insignes. Hortabatur autem sorores, vt instar Domini Iesu, qui non habuit vbi caput reclinaret suum, simplicibus essent contentae habitationibus, quae necessitati sufficerent, curiositatem nullam praeseferrent. Et ipsa quoque libentius manebat in paruis monasterijs & in pagis, quam in amplis coenobijs & vrbibus. Si esset in itinere, molestum ei erat recipi in cubiculo sublimi & lato: immò praeter terrore vix ausa erat sustollere oculos. Ad nouum veniens monasterium si quid vidisset paupertati contrarium, ferre non potuit, donèc destrueretur.

Ab ipsa infantia misericors & benigna fuit erga pauperes, & ea creuit cum illa, donèc abiret è vita. In pueritia scholas visitans, ientaculum à parentibus ipsi datum, ceteris paruulis distribuebat. In paterna domo si qua esculenta clam reperisset, quoad licuit, pauperibus erogabat. Postquam patrimonium & matrimonium suum satis lautum & copiosum distribuit, nihil vnquam inde sibi vsurpare voluit, nisi quantum planè necessarium esset vel regendo simpliciter corpori, vel diuino officio deuote persoluendo. Si vidisset fratres aut sorores re necessaria indigere, ex ijs, quae ei donata erant, libentissimè eis impertiebat, purā, vestes, libros & id genus alia: ita vt crebro etiam manicas à suis vestibus refectas, alijs daret: reponens ille loco alias alterius coloris. Adeo autem solis necessarijs volebat contentos esse & fratres & sorores, vt quoad fieri posset, ipsa interesse veller, cum scinderetur panni, è quibus vestes illorum conficiendae erant, nè vel longitudine vel latitudine à paupertate discrepant. Et exiguas etiam panni particulas, quae supererant, diligenter colligebat, & ab alijs colligi volebat, vt vbi necessitas posceret, adhiberi possent. Videre sanè licuit in eius vestibus interdum vel centum eiusmodi particulas insutas. Etsi autem vel maxime cuperet habere libros, cultui diuino necessarijs, eosque etiam ex diuersis regionibus conquireret, vt diuina officia perfectius persolueretur: at tamen cum ei crebro à potentibus & opulentis hominibus pro ipsius vsu dati essent, quantumvis necessarij ei essent, libenter eos & liberaliter alijs impertiebat, atque etiam donabat, ita vt ipsa cogeretur ab alijs libros accommodato accipere, vnde preces Canonicas persolueret. Compertum est id in extremo vitae eius tempore.

Cap. 16. Permulti spectabiles homines diuersorum ordinum vel statuum, cum viderent quam ardua illa moliretur, pro Dei honore, & suarum salute animarum, ad extruenda monasteria permulta ei largiebantur, quisque pro facultatibus suis: è quibus illa in suos vsus nihil penitus retinebat: & certè mortem oppetijisset potius, quam elemosynas vltro oblatis aliò conuerteret, quam quò collatae erant. Si quae verò propter eam speciatim praestatae essent elemosynae, eas vt perfecta sanctissimae pauperum ecclesiae Dei, nihil sibi retinens. Huius enim preciosissimae margaritae, nempe sanctae paupertatis, longè illa fuit appetentior, quam quicuis auarus opum terrenarum: quod etiam de beatissimo Francisco legitur. Cum autem expendisset omnia, praepotens Deus eius misertus, mittebat ei subsidia, interdum quingentos, vt diximus, ducatos, quos iuxta se reperire solebat reuertens ab oratione, eosque diligentissimè ser-

Odor stru-cturas sumptuosas, Matth. 8.

Semper fuit liberalis in pauperes.

Vestiu eius vilitas.

Cap. 16.

mē seruabat, vt non nisi sanctē & iustē expenderentur. Nihil autem prorsus ex ijs vel alijs sibi vendicabat, nec quicquam indē in suos vsus conuertebat, sed tanquā nihil habens, hoc ipsum nihil habere pro magno putabat dominio, nihil sibi tribuēs, praece- fationem, dispensationem, sollicitudinem, poenam conseruandi vel administrandi pro sancti spiritus instinctu ac voluntate. Nec verō vnquā vel extrema paupertate eō potuit adigi, vt vel tantillum diuinā benignitati diffideret. Nihil enim haesitabat il- lam abundē tum sibi tum suis res necessarias suppeditaturam, si fideliter starent pro- missis monasticis, id quod etiam mira saepe experientia probatum est. Accidit quando- quē, vt quibusdam locis ingens hominum armatorum copia sic omnia terrore com- pleret, intolerabili illata vi, vt nullus vel ē castris, vel ex urbibus, vel ē pagis aut posset aut auderet egredi. Itaque fratres, qui curam gerebant pauperum Clarissarum, vt vo- cant, in ijs locis degentium, tametsi summē indigebant rebus necessarijs, non tamen propter illos milites ausi erant egredi ad petendas eleemosynas. At nihilo min- us confidebant tum fratres tum sorores, quemadmodum Coleta docebat, non desu- rura necessaria ijs, qui pro viribus soluerent vota sua. Et ecce adest confestim vir al- bis indutus, ignotus omnibus, afferens saccum panibus candidissimis & elegantissi- mis refectum, quorum erat sapor gratissimus, quique toti sufficerent monasterio, do- nec aliter Dominus eis prouidit. Vir autem, qui eos attulit, mox ab eorum oculis eua- nit.

Cap. 17.

Miraculum

Aliud.

Aliud in-
igne.

Cap. 18.

Excellent
Coletae ca-
stitas.

Fuit aliquando Coleta in territorio Murnensi, vbi tum magna erat annonae car- tas. Habebat autem secum moniales, quae duobus monasterijs incolendis sufficerent. Itaque propter nimiam, intrus & extra monasterium illud manentium multitudinem, ad tantam inopiam redactae sunt, vt ē fursu sibi panes conficere cogerentur. Eius- dem autem eiusmodi cibum prorsus respiciat humana natura, at fuit illis tamen dulcis & gratus, senseruntque se melius illo, quam pane triticeo refectas. Porro quae- dam ex eis colligebant sub arcis grana frumenti, sparsa illic iam pridem, cum mundarentur legumina, aut alia quauis occasione. Ex ijs verō aqua mixtis & oleo exiguo coquebant sibi panes, quorum tanta erat suauitas, vt se putarent non- quam tam delicatē comedis- se, etiam lautissimis appositis epulis. Immo quaedam ex eis in saeculo valde delicatē nutritae, pro certo affirmabant, se nunquā tam lau- tos sumpsisse cibos. Contigit quandoque dispensatricem monasterij, sororem Jo- annam Rebardellam, quibusdam indigentibus vinum haurire. Interim vocatur signu- tintinnabuli a Coleta matre. Currit igitur celeriter, non clauso epistomio. Interim nu- num omne ē vase effluit. Illa sentiens se non clausisse os epistomij, postquam locum est Coletae, redit properē ad dolium, illudque planē vacuum comperit. Magno igitur moerore affecta, cum nihil iam superesset vini, adit Coletam, edicitque culpam suam. Coleta cernens eam summē afflictam, Vade, inquit, filia, & nihil haesitans hauri mu- vinum. Illa dicente, nihil relictum vini in vase, rursus ait: Abi in nomine Iesu Christi abis fidenter. Paret illa, & ecce vas reperit vno praestantissimi saporis redundans. Iube- re aliquando Coleta voluit pro fratre quodam satis indigo scindi pannum, vnde ve- stis pararetur. Sed cum ea causa accersisset fratrem Andreā, bonum sartorem ostendissetque illi pannum, respondit ille, pannum non posse sufficere vesti conficien- dae, etiamsi ei integra vlna addatur. At illa subridens, fidenter ait: Abi frater, & Deum. Indē redibis ad me, & vtrinque extrahemus pannum, si fortē possit fieri longior. Orat frater, redit ad Coletam, ea praesente scinditur pannus, & nedum satis multus est, sed & intantum excedit, vt oportuerit de veste indē confecta aliquid auferre, quod & longior & latior esset, quam ferret sancta paupertas.

Castitas virtus gratissima est, mirē animum exhilarans, eumque Deo proximius efficiens. Ea non mediocriter ornata fuit Christi ancilla Coleta toto vitae suae tem- pore. Nam etli valde oderat omne vitiorum genus, speciatim tamen abominabatur peccata carnalia: vtque ea facilius vitaret, arctissime seruabat sensus corporis, tan- quam ianuas vel fenestras, per quas facile irrepit mors: nec vnquā rota vita sua va- nae delectationi, vel carnali concupiscentiae assensum praebuit, sed ab ipsa infame cor suum omnino castitatis studio addixit & dedicauit, adeo vt nunquā quicquam in ea percipere potuerit signum aliquod impurae cogitationis: nec vnquā verbum aliquod leue aut inhonestum protulit ore suo, sed semper verba planē honesta & lae- ta, quae caelestem eius declararent conuersationem, & proximis salubre afferrent ex-

ficationem. Potest sanē illa numerari inter purissimas virgines. Nam & corpus eius tam erat formosum & omnis maculae expers, quoad superuixit, vt integer- rima virginitas cum puerili innocentia & simplicitate ex illo mirifice reluceret. Et- si enim in ijs, quae ad Dei honorem & animarum salutem pertinebant, esset pru- dentissima, at tamen in carnalibus & mundanis rebus instar paruuli simplex & innocens fuit. Quo fiebat, vt libenter adesset paruulis, eisque se blandam & affabi- lem exhiberet: contra abhorrebat plurimum ab aspectu immundorum animan- tium, vt sunt muscae, limaces, formicae &c. quae sine terrore & multa abominatione videre vix potuit. Delectabatur autem mirum in modum agnellis, turturibus, & id genus alijs castis animalibus. Solebant etiam crebro ad eam aduolare castae auiculae, suauiter cantillare coram illa, comedere & bibere absque vlla formidine apud eam. Mustebantur illae auiculae a Domino pro illius consolatione. erant enim ei gratif- simae propter puritatem & castitatem, qua ipsa praclare pollebat. Oblatus ei quan- doque ex deuotione fuit agnellus quidam, quem illa tam ob munditiam, quam ob agnum illum sine macula, libenter accepit. Erat verō is illi multis modis non paruo so- latio, maximē quod diceret, a nullo prorsus vel edoctus vel compulsus, cum Christi corpus in Missa eleuabatur, se submittere in genua, nec surgere, donec eleuatio illa per- acta esset.

Alio tempore venit ad eam bestiola quaedam, miri candoris & elegantiae. In- certum erat, vnde venisset. Nec erat alijs similis, nec vnquā ab aliquo conspecta fuit: nec semper ei aderat, vt agnellus: sed per vices modō apparebat ei con- spicua, modō euanescebat. Erat aspectu gratissima & valde delectabilis. Itaque multae sorores eam summopere cupiebant apprehensam manu contrectare, sed frustra ni- tebantur, illa vel disparente, vel alicubi latitante. Coleta ipsa quandoque cum filia- rum oculis euanuit, nescientibus illis, quod translata essent. Nulli verō dubi- um esse debet, bestiolum illam significasse arcani quiddam, eiusque & internam & externam representasse puritatem eximiam. Quam sanē etiam illud egregie de- clarabat, quod ab eius corpore fundebatur odor longē suauissimus, cibisque ab ea sumptus non rarō absque malo odore egerebatur: & (quod summam habet admirationem) ab illa naturali infirmitate foeminae omnibus communi, semper omnino libera fuit, atque a multis immunditijs prorsus aliena. Quauis autem ali- orum foetores & immunditiae ei essent molestissimae, at tamen comiter ferebat eas propter illum, qui libenter tulit foetores scelerum nostrorum. Duo verō specialia Dei dona, quibus eius puritas astruebatur, in ea extirere: Primum est, quod nun- quam vllus foetor ab eius corpore sentiri potuit: sed nec ex loco, in quo erat: sentiebatur verō iugiter & ex corpore, & ex loco, vbi erat, odor gratissimus, confortans eos omnes, qui se illi adiunxissent. Lauit aliquando manus suas, mi- nistrante illi sorore Margareta Bolhonensi. Eam aquam, qua se lauerat, seruauit il- la soror annis septem in vaseculo quodam, mansitque purissima: atque etiam cre- bro illam bibens eadem soror, multa indē remedia accepit aduersus corporis & animae infirmitates. Quaedam nouitia monialis, miserē ē stomacho laborans, cum timeret ea causa se a professione optata impeditum iri, bibit clam ex aqua, qua suas manus, ipsa ministrante, Coleta abluerat, perfecteque curata est. Alterum do- num est, quod, vt fertur, licet a permultis visitaretur, bonis & malis, essetque for- mosa valde, sicut ipsa nullum inhonestē concupiuit, ita nec sciri potuit quenquam illam inhonestē concupiuisse: immo verō si qui libidine inflammati ad eam acces- sissent, eos, illa conspecta, castos abiisse.

Sentiebatur autem illa, virginitatem, & ea tempora, quibus illa culta esset, spe- ciali reuerentia prosequenda: eosque, qui virginitatem vouerent & conseruarent, non vulgari amore complectendos, honoreque afficiendos. Itaque tempora noui te- stamenti hoc nomine praetulit illis, quae sub veteri fuere, quod in ijs vixisset castitatis studium, eamque Christus ipse, & eius sanctissima mater, permulti- que praecipui amici eius complexi essent & extulissent: in quibus beatissimum Ioannem Euangelistam apud Deum, vt posset tutius preciosum virginitatis conseruare thesaurum. Cuius etiam seruandi causa, cum adhuc iuuenula esset, statuit vitam degere apud virgines puras &

Cap. 19.

A corpore
Coletae fun-
ditur odor
suauissimus

Notale

Præclarum
Dei munus.

Cap. 20.

MARTIVS.

& innocentes, ut solatia omnia, nedum turpia & inhonesta, sed etiam quæ à matrimonio offeruntur, euitaret. Obtinuit verò etiam à Pontifice diploma plumbeum, quo prohibitum fuit, ne qua femina, quæ virgo non esset, admitteretur in cœnobium, ab ipsa Coleta reformanda. Et id sanè etiam executioni mandatum est, relictis omnibus viduis, aut sinistra fama laborantibus. Et si verò dispensatum fuit cum quibusdam nobilibus & virtutum studiosis viduis, ut possent admitti, nunquam tamen illas Coleta tam familiares habere voluit, atque virgines: nec tam propenso eas ad monasticam professionem recipere animo, ut virgines. Et ut Deus purissimæ virginis eius singulare perhiberet testimonium, misit beatum Ioannem Euangelistam, qui ei annulū aureum attulit nomine summi regis, quo digito illius infixio, eam sibi desponsam sponsam charissimā. Quem annulū cū multo timore & humilitate illa accepit, accurateque custodiuit & venerata est: utque eum melius conservaret, voluit eum auro alio vel argento vestiri, sed nullus aurifex id efficere potuit. Multi sanè patres & fratres confessarii, alijque plurimi hunc annulum viderunt, manibusque suis contrectauerunt, non mediocriter inde consolatione affecti. Cū autem fratres illos ad expedienda cœlestia negotia procul ablegare voluit, ut itinerum vitarent pericula, fidenter, clam tamen, dabat illis secum ferendum hunc annulum, sicque citra periculum totum illud conficiebant iter. Porro noui testamenti sanctos illos chariores habebat, qui virgines permanissent: in matrimonio iunctis illi magis placebant, qui vnico coniugio contenti fuissent. Ipsi quoque matri suæ, quæ ad secundas nuptias accesserat, quandoque sic fertur dixisse: Mallem te semel tantum, mea mater, nupsisse. Illa blanditer respondente, Si ego ad alteras me nuptias non transulisssem, tu hodie in mundo non esses: isthæc subiunxisse: Tum verò Deus ex aliquo è proquinis nostris me fecisset nasci.

Cap. 21.

S. Anna ei apparuit.

In reformationis supra dictæ exordio, sæpe inuocabat sanctos, cū ardua negotia inciderent. Eos autem præcipue implorabat, qui virgines fuissent. Ad sanctissimam matrem Annam eo nomine vix vnquam confugebat, quod tres subinde habuisse maritos legatur. Sed ea sanctissima matrona ei quandoque feruenter oranti apparuit, insigni ornatu prædita, ducens secum honorifice totam sobolem suam, puta tres eximias filias suas, & eorum filios cum primis generosos. E quibus prima fuit beatissima Christi parens, regina cœlorum, & domina angelorum, creaturarumque omnium manu tenens dulcissimum filium suum, mundi redemptorem Christum Iesum. Altera fuit Maria Iacobi, secum ducens quatuor illustres filios, Iacobum minorem, Simonem, Iudam & Ioseph iustum. Tertia Maria Salome, habens apud se duos clarissimos filios, Iacobum maiorem & Ioannem Euangelistam. Ait autem ad Coletam beatissimam Anna: Etsi ego tribus nupsi viris, at tamen & triumphans & militans Ecclesia ex mea progenie maximis est aucta ornamentis. Post hanc apparitionem Coleta singulari rem concepit animi deuotionem erga sanctam Annam, rogabatque eam, ut pro excolementi gratia sua pro ipsa intercederet cum sanctis omnibus, adessetque ipsi in inchoata reformatione, quò ad optatum posset eam exitum perducere. Atque ut huic eius apparitioni gratam se declararet, in quibusdam monasterijs suis exingenti deuotione templum in eius honorem extruxit: maximè verò in cœnobio Bisuntiensis, quod ei Pontifex contulerat, præclarum sacellum ei condidit: in quo multi tumulati sunt speciales amici eius.

Cap. 22.

Præcipua Coletæ studia & exercitia.

Zelus erga cultum Dei.

Præcipua quidem occupatio beatae Coletæ per omnem eius vitam maximè vertebatur in feruenter laudando, honorando & obsecrando Deo. Semper enim ubique esset, aut mente, aut ore precabatur Dominum, animum suum ad illud erigens: aut certè quippiam boni operis efficiebat. Inter alia Dei charissimam etiam illud animo eius penitus impressum erat, ut feruenti desiderio cuperet accurate persolvere ea, quæ ad Dei cultum pertinent, diuinæque officia puro corde, & cum tremore & reuerentia peragi. Nec sinebat vllam sanctimoniam à diuinis officijs, immò etiam prius quam illa inchoarentur, adesse volebat omnes, quas suas prepararent animas, quò possent Deo gratum exhibere ministerium. Quòd si aliqua ex illis animo in aliam infensio aut commoto esset, volebat eam prius illi reconciliari, humiliter ab ea petendo veniam. Quauis autem ipsa supra modum grauata esset doloribus perpetuis, qui eam facillè excusarent, si nollet diuinis interesse laudibus, at nihilo minus voluit die ac nocte semper & prima adesse, & postrema recedere, donec

DE COLETA VIRGINE RELIGIOSA.

87

re, donec coacta est diuinitus aliter se comparare, propter dolores penè intolerabiles: qui tamen si remissiores fierent, rursus hilariter & alacriter properabat ad munus Dei cultum, ac si nunquam eos sensisset cruciatus. Visus est crebrò à sororibus agnellus quidam elegans expectare eam ad nocturnas preces iuram in sede illa, in qua ipsa residere solebat. In ipsis autem diuinis officijs studebat corde, corpore totisque viribus gratum Deo offerre seruitium, vocem cum cordis iubilo exaltans, ita ut præ alijs suauiter & mirabiliter concinens audiretur.

In reformationis initio non parum perplexa fuit, quemadmodum diuinum persoluum esset officium. Continebat enim Regula, à sororibus non cantando, sed legendo id persolvere debere. Consuluit igitur ea de re confessarium suum Henricum de Balma, & cū multum inter se contulissent, ambo statuerunt ad preces recurrendum. Illis igitur orantibus, subito audita est in medio illorum vox quædam valde grata, modulata & musica, & quasi prorsus angelica. Ex ea igitur modulatione, quæ suauiter & tractim fiebat, constituerunt modum, quo sorores Dei cultum peragerent. Accidit quandoque manente illa in quodam monasterio, grassari illic pestem, & multas auferre sorores, plerasque diu manere malè affecta valetudine. Cū autem ipsa non mediocriter laboraret ex morbo, non tamen à diuinis officijs minui: sed cum duabus aut tribus sororibus preces omnes Canonicas ipsa persolvebat integrè, solenniter & deuotè. Vbi sanè verisimilis non deerat coniectura, angelicos spiritus ei venisse subsidio, ut audientium deuotio & admiratio augeretur. Nunquam illa, quod sanè admirabile est, in diuinis persoluentis officijs vllum vel tedium, vel laborem sensit: immò quanto ea prolixiora essent, tanto choato officio confortabatur & tranquillabatur, psallens suauiter in seruire spiritus, perinde ac si faciem summi regis coram intueretur. Visa est tum plerumque facies eius luculenta & splendida, ita ut non raro sororum oculi sic perstringerentur eo splendore, ut in eam intendere non possent. Cū autem immodicis doloribus adeò occuparetur, ut diuinis non posset adesse ministerijs, suspirans suauiter exclamabat: O beatas illas, quæ possunt iugiter diuinis interesse laudibus, plusque dolebat, quòd ab illis cogeretur abesse, quam quòd grauissimos sentiret dolores.

Cap. 23.

Mirabilis feruor eius in diuinis persoluentis officijs.

Nota lector

Cū aliquandò visitaret monasterium quoddam, offendit illic sanctimoniam, quæ propter grauem morbum annis octo à diuinis officijs abfuerat non absque multo animi dolore. Ei ad se accitæ, comiter ait: Quid est, dulcissima filia, quòd tam longo tempore abes à laudibus Dei? Respondit illa: Nihil, mea mater, illic vel dicere vel facere possum, morbo impedita. Tum Coleta, Abi, inquit, hac nocte in Christi nomine ad preces nocturnas, & fac ibi pro viribus. Fecit ea sic, & eccinitque non minus benè, vel etiam melius, quam vnquam habuisset antea, preces Canonicas, quotidie legebat omnes orationes Dominicas, quibus laicae sorores diuinum persoluant officium: tum quoque preces horarias S. Crucis, & duplici. Signa illa Dominica orationis habebat charissima, eaque nocte ac die circumferente funduntur, singulariter eam afficiebant Psalterium & septem Psalmi cum Litanis, quæ à iuuentute usque in senectam nunquam, ob quascunque etiam occupatio- ter minus illud exiguum Deo offerebat, orans instanter, ut gratum illud haberet. Valde autem infestus ei erat dæmon, dicenti Psalterium. Nam sæpe noctibus extinguebat candelam, effunde- bat oleum. Accidit quodam tempore, ut & identidem dæmon extingueret lampadem, & illa rursus eam accenderet. Tandem igitur, ut eam perturbaret, importunissimus satan effudit oleum totum in codicem, vnde legebat Psalterium. quæ res non parum eam afflixit, tū quod codex esset perditus, tū quòd needum complisset preces. Altera luce tradidit codicem confessario suo, conquesta ei quid accidisset, seiscimare, num qua posset ratione reparari. At confessarius acceptum librum comperit ex Dei munere penitus illasum: quæ res maximam Coletæ consolationem attulit. Alio tempore cum absolutum Psalterium vellet suo more offerre Deo, duo teterrimi & immanissimi

Cap. 24.

Miraculum Quotidianæ preces eius.

Miraculum

nissimi demones horrenda specie apparuerunt ei, suis terriculamentis impedire eam volentes, ne offerret munus suum Domino. Illa vero fidenter se communiens Crucis signo, obtulit Deo Psalterium: & vilissimi demones confestim euantuerunt.

In omnibus rebus duris & aduersis, in negocijs arduis semper confugiendum ce- sebat ad preces humiles, dicebatque tum per seipsam, tum per sorores litanias, quibus si- debat plurimum, & singulari deuotione afficiebatur. Ea enim tempestate, qua in Fran- cia regno tot sauebant bellorum tumultus, ut vix quisquam auderet extra loca mu- nita progredi, tametsi illa pro conditione sexus multum meticulosa fuit, at ta- men constituit, pro Dei amore & animarum salute per longinquas proficisci re- giones: utque id tutius posset, quotidie audire Missam de Epiphania Domini. Ita- que simul atque ingressa est iter, litanias dicere coepit, & Dei benignitate, sancto- rumque, qui illic inuocantur, meritis euasit pericula omnia, in quibus multa sub- re sane horrenda. Proficiscens enim aliquando cum multis sororibus per regio- nem, cuius idioma ignorabat, ubi peruenit ad nemus quoddam latrocinijs infe- stissimum, obuiam ei venerunt homines truculenti, arcibus & sagittis instructi, qui ei & comitibus eius insidias comparabant, eosque spoliare volebant. Cur- bus enim propter itineris prolixitatem, & viarum asperitatem vehabantur, qui- res quaedam non vulgarem apparatus pra se ferre videbatur. Illi ergo crudeles ho- mines in verba prorsus barbara & inhonesta coepere prorumpere, ad mala omnia pe- rati. Coleta tum compleuerat litanias, & ex Dei gratia intellexit quid dicerent, (Post- rat enim cum Apostolis quauis capere idiomatica) locutaque est ad illos blandè, pla- de atque prudenter. Illi mox eius audita voce mutati mirabiliter, non solum ei & co- mitibus pepercerunt, sed etiam promptos se obtulerunt ad securè deducendas ea- quocunque vellent iter intendere. Coleta vero gratias eis egit, & illi sine vilo maleficio recesserunt.

Alio tempore cum duceret moniales aliquot ad nouum monasterium, & al- locum quendam periculosum venisset, sentiens in spiritu se in discrimine verti, monuit sorores, ut litanias promerent. Quidam vero nobilis, saeuus & immans- sancta Coletae opera & conatus magnis viribus impedire cupiens, per ministros suos iter eius diu explorari iussit. Illi vero Coletam & comites eius curauerunt, ut- lic detinendas, donec nobilis ille cum suis eo adueniret. Is ubi venit, euomuit con- stitum e coenoso pectore lutulenta & turpia verba. Ei autem humiliter & religiose Co- leta respondit: & ecce equi malignorum hominum manserunt immoti, nec ad co- rum propius accedere potuerunt, quanuis possent facile retrocedere. Alias reu- tens illa a quibusdam monasterijs nouis, in qua moniales introduxerat, cum se pro- ret tutiori itinere ingredi, in longè crudeliores & deteriores incidit, qui iam ita pro- aderant, ut currum eius facile possent inspicere. Ex ijs sceleratioribus quidam alios pe- cesserunt, ut eam rebus omnibus spoliarent. Illa spiritu id cognoscens, illico ad lita- nias se confert. Mox scelesti illi incredibili acti timore, properè ad suos se recipiunt, ha- quaquam ad eam redituri. Visitata quandoque monasteria sua, per eas regiones proficisci cogebatur, in quibus tum ingens erat armatorum militum strepitus. Sen- ens se non sine multo discrimine id facturam, iubet dici litanias. Paulopost venit ob- am procacissimis militibus, qui petulantissime minabantur se quosdam ex comiti- bus eius iugulatuuros, alijs aures praecifuros, ab alijs equos & ceteras res ablaturus. Ar- leta plane confidens Deo & sanctis, quos inuocabat, insit comites suos praecedens, mansit autem sola cum sororibus, libenter oppetitura mortem, ut alij euaderent. ecce tantam ei Dominus contulit animi fortitudinem & constantiam, tantamque fa- cundiam, ut non solum nihil mali ei vel sororibus illi nequam homines inferrent, etiam veniam ab ea peterent, ablatosque equos & alia integrè restituerent. At tam- Deus iustus iudex, qui non sinit impune abire, si quis vexet fideles amicos eius, ita in- animaduertit, ut intra octo dies ob quendam perpetrata maleficia in patibulo penderentur, palam confitentes, se vel maximè angere animis, praecipueque do- quod molestiam illam ancilla Christi attulissent: seque exultare illa causa se sic ni- nitus puniri.

Mansit quandoque in quodam monasterio suo, quod erat situm in pago quodam regni Franciae. Illum pagum crebro viri militares multa vi & forti manu clau- pere moliebantur. Coleta spiritu id cognoscens, ad litanias se conferebat.

Cap. 27.

DE COLETA VIRGINE RELIGIOSA.

83

inchoatis, videbatur illis militibus alios ipsis fortissimè occurrere pro tuendo pa- go. Itaque fuga sibi consulentes, meritis Coletae repulsi, nihil pago nocere potuerunt. Et est sane hodieque illo in loco fama celebris, incolumitatem & conseruationem pa- guillus à Coletae meritis proficisci. Solebat autem illa post oris preces etiam ad eas, quae mente sunt, se conferre: atque ita ex precibus magnam capiebat consolatio- nem: aiebatque sine precibus neminem posse proficere: atque ea causa hortaba- tur sorores ad perpetuae orationis studium. Porro in mentalibus orationibus, quibus crebro utebatur, curas omnes superuacaneas abigebat, omnesque sensus & vires cor- poris ac naturae colligebat, ut perfectè cogitaret de Deo, & affectu ardentissimo preces illi offerret, ita ut tota raperetur in illum, nihil corpore sentiens, perinde ut mortua, nec percipiens quicquam eorum, quae tum extrinsecus circa illam gerebantur. Et sic non- nunquam permansit sex horis, interdum decem vel duodecim. Tandem ad se reuersa, breui spatio se sic fuisse putabat, tametsi interdum tota die sic perduraret, sapissimè et- iam maiori noctis parte. Somnus autem eius incredibilis parcitatis fuit, sic ut aliquoties Mira somni- octo diebus vix vna dormierit hora. Postquam enim Psalterium & preces Canonicas absoluerat, reliquum tempus in preces mentales conferebat. In itinere ad hospitia ve- niens, ceteris corpora quiescere dantibus, vigilabat plorans & gemens, Deumque seruen- ter orans, somno contempto.

Quanta autem efficacia fuerint preces eius, Deus quibusdam sororibus euidenti- bus signis declarauit. Videre enim illas sibi videbantur facem igneam ex eius proce- dentem ore, planè luculentam, adeoque fursum tendentem, ut calos contingere vi- deretur. Nonnunquam illa feruentissimè orante, videbatur eis oratorij illius ceu flam- mis incensum ardere. Si quis autem propius accessisset ignem illum extincturus, repen- tē disparebat: quanquam semel repertum est velum eius exustum, licet nullus ibi fuis- set ignis. Quaedam ex illis soror aliquando imprudens intravit in eius oratorium, illa velut exanimis statim humi collaberetur. Eam videns Coleta in eo versari discrimine, accessit ad illam, & cum obiurgasset quod ausa fuisset eo ingredi, mox consolatione refo- uir & recreauit eam, ita ut vires recuperaret suas. Soror Coleta de plano cubito (sic Visio cuius- enim vocabatur) vidit quandoque, illa feruenter orante, quendam magnum solem, ro- tum illustrantem oratorium, ab eius ore prodeuntem. Sape etiam in precibus feruen- tissimis, spiritu in Deum subleuato, visa est a sororibus etiam corpore tam sublimiter euecta in aera, ut penitus videre eam non possent. Sed & ipsa, certas ob causas compul- sa a Deo, fatebatur se non raro sub precibus intantum fuisse corpore sublatam, ut sibi videretur caelum posse tangere, si manus extendere voluisset.

Praecipue vero Deum deprecari solebat pro miseris peccatoribus, ut illos ad se conuerteret. Porro inter multas reuelationes, quas diuinitus habuit pater celeberrimus, professione Dominicanus, magister Vincentius, etiam illa fuit, qua Coletam vidit in spiritu, genua flectentem humiliter, & feruenter rogantem Deum pro peccatis miserrimae plebis suae. Cui ille sic respondere videbatur: Quid me vis facere, filia? Ego quotidianis illorum iniurijs & contumelijs afficio. Quotidie il- li me lacerant & discerpunt, contemnentes praecipua mea, meque blasphemant & abnegantes. Propter hanc visionem idem egregius Doctor, ex Hispanijs ve- nit in Gallias, ut ipsam Coletam inuideret. Cumque inter se colloquerentur, multis sunt affecti diuinis consolationibus. Alio tempore orante feruenter Coleta bea- tercederet: oblatus ei fuit discus quidam, plenus particulis carnis, tanquam in- fantis in frusta concisi: dictumque est illi: Quo pacto ego deprecabor filium in eis est, qui quotidie peccatis & horrendis sceleribus suis, quantum quidem quas eernis?

Quantum vero preces eius permultis profuerint, ex ijs quae dicturi sumus, licebit in- telligi. In pago quodam Auernensi vir cum vxore fuit vir execrabilis. Vterque igitur ob fla- giria sua suspensi iussus est. Etsi verò plerique omnes dicerent dignos esse, qui sic perirent, at- nihilominus multi illorum dolebat vicè, maximè quod viderentur rectè proficisci in tartarum, quod satis ostenderent, se neque Deum, neque peccata sua agnoscere, nec ullis adhortationibus eo posse adduci, ut agnoscerent. Vomebant enim ex impijs pectori- bus verba detestanda, prorsusque satanica, quae nihil aliud, quam aeternas gehennae flammam

Mira vis
Litanias.Coletae me-
tis excessus.Mira somni-
paritas.Cap. 28.
Efficacia
precum eius.Visio cuius-
dam sororis
Res stupen-
da.

Cap. 29.

Huius Vin-
centij Vita
est infra 5.
Aprilis.

Cap. 30.

flammas mererentur. Vidit hoc horrendum spectaculum quidam sanctus eremita, ex deuotione Coletam inuiderat, hominumque miserrimorum ex animo misertus, in xis genibus rogabat carnifices, ut differrent suspendium, donec ipse rediret. Annuerunt illi, abiit ille ad Coletam, commendauit ei deploratos illos & perditos homines, mox ea sublati in celum manibus, cum lachrymis dicere coepit Psalmum, Miserere mei Deus. Necdum vero finierat Psalmum, & ecce concipiunt illi cæci mirabilem deuotionem, agnoscunt immania maleficia sua, valde se peccasse dolent, fatentur illi supplicio dignos, patientissimeque morte se affici sustinent, ita ut illi, qui aderant, plurimum inde ædificationis, magnamque salutis suæ spem conciperent.

Cap. 31.

Fœmina quædam religiosa, bonæ vitæ & sanctæ conuersationis, enormia quædam peccata commiserat, quæ summopere quidem cupiebat dicere in confessione, sed cum ventum esset ad sacerdotem, impurissimus satan tantam ei ingerebat verecundiam, ut dicere ea non auderet. Durauit hoc annos sex, & interim illa vivebat in summo animi dolore & afflictione. Tandem seruentem petijt commendari se precibus Coletæ virginis. Quod cum fecisset, mox abiit ad confessarium, calcatoque rubore, integre confessæ est peccata sua, multumque inde percepit conscientie suæ leuamen & consolationem. Cum in reformationis exordio Coleta in castro Balmensi maneret, in pægo illo domus cuiusdam nobilis erat, cuius habitatores liberaliter & se & res suas impertiebant Coletæ & eius professionis hominibus: ita ut non immerito illa quoque suis precibus eos sibi haberet specialiter commendatos. Sed maligni & teterrimi demones mutuum illam charitatem molestissimè ferentes, multas illi domui persecutiones excitauerunt, damnaque grauissima intulerunt. Sed meritis & precibus Coletæ seruati sunt amici illi, & eorum ædes atque facultates, nè quid incommodi eis accideret. Visti enim sunt Angeli à celis descendere, ut eos à periculis tuerentur, & hostibus stererent, eis fauissima malignitate nocere nitentibus. Vidit Coleta circa noctis medietatem domum illam cingi luce clarissima, & in ea luce permultos Angelos, habitatores quoque aduersum omnes satanicas infestationes seruantes atque defendentes. Vidit porro etiam scalam auream ab illa domo usque in celum se porrigentem, Angelos per eam ascendentes & descendentes, Deoque preces Coletæ offerentes, tum quoque egregias elemosynas, aliaque charitatis officia & beneficia hominum illorum, pro quibus ipsa orabat, quæ ab illis quotidie in Coletam & sorores conferebantur. Vocauit autem Coleta vnam è sororibus, eique indicauit visionem & claritatem illam: sed ea visio eam non potuit, donec pro illa Coleta rogarer.

Cap. 32.

In monasterio eius Poliniacensi initio quidem sanctimonialia magna premebantur aquæ penuria, cogeanturque eam aliunde inferre, quod nullus esset in monasterio locus, fodiendo puteo opportunus. Itaque sexta feria post Dominicam Lætare, qua recitatur Euangelium de muliere Samaritana, à qua Christus apud puteum sedens aqua petijt, Coleta post suas ad Dominum preces, iussit humum certo quodam loco fodi. Id cum factum esset, prodijt mox aqua pulcherrima, & qua non esset alia mensura in tota regione illa. In quodam Albigeni pago iuuenula iuncta viro, vita erat satis honesta & integra, pepereratque marito filium: at permittente Deo, adeo in mente capta, ut neque Deum, nec creaturas ullas, nec proprium filiolum suum agnosceret: citraque ullam verecundiam nuda incederet, & non nisi satanica verba è ore proferret. Eam sacerdos quidam venerabilis, commiseratione permotus, commendauit precibus Coletæ, ac deinde reuersus ab ea, denuò hanc miseram studiose admonuit, manitatis inuisit, eiusque caput quodam Coletæ velo terigit. Tum illa loqui coepit verba rationi consentanea, ante omnia petens sibi copiam fieri confitendi peccata sua, celerrimeque plenè restituta est. Mercator quidam celebris iter suscepturus, perinde periculosum, obnixè commendauit se Coletæ precibus. Deinde dans se itinere, per densissimas niues, aquasque agros operientes ingrediebatur, penitus ignorans, vbi nam esset. Nocte autem incidit in locum, ubi si paululum processisset, hand dubie præsentissimum mortis discrimen se coniecisset. Ibi recordatus piissimæ matris Coletæ, iterum se commendauit precibus eius. Erat enim illic abyssus profundissima. Et ecce statim videt Coletam adesse, manuque indicare, ut retrocedat. Quod cum fecisset, cognouit se Coletæ meritis & precibus mortem euasisse.

Cap. 33.

Vir quidam magni nominis, Coletæ familiariter notus, filiam habuit vnicæ dñæ ram, quam volebat monasticæ vitæ tradere, Deo illic seruituram. Obtulit ergo eam Coletæ, quæ libenter eam accepit, utpotè benè constitutam & aptam ad eam vitam

consecrandam. Sed paulò post dolens vir ille se filiam suam Coletæ tradidisse, eamque perditam existimans, acriter & seuerè eam reperijt. Doluit ea res non mediocriter Coletæ, quod sic ablata sibi videret puellam: sed ad preces confugiens, Deo gemitus & lachrymas obtulit, iam verò pater puellæ, ut ab eius animo omnem monasticæ vitæ memoriam aboleret, in longinquam eam regionem ducebat: sed cum iam fortè medium absoluisset iter, ter equus corruit, cui puella insidebat: & in ipso tertio casu vtroque oratus est oculo. Id cernens puellæ pater, ad se redijt, agnoscensque culpam suam, venit ad Coletam matrem, veniam petijt, puellam ut ad se reciperet obsecrauit. Id verò Coleta libenter prestijt. Comitissa Valentinensis, præpotens domina, diu multumque desiderauit monasticam S. Claræ vitam siue regulam profiteri. Ut autem vires exploraret suas, possent ne illi institutio pares esse, non breui tempore, duriter & asperè viuit. Tandem humiliter petijt à Coleta, ut ipsam admitteret inter suas. Assentit Coleta, præfigit certum diem, ad quem eius desiderio vellet satisfacere. Sentiens interim draco pestifer, omnis boni hostis diabolus, cum appropinquare diem, euidens quodam ei rei obiecit impedimentum. Adeo enim equi omnes subito debilitati sunt, ut nullo pacto à terra surgere posse viderentur. Id verò dolorem non mediocrem attulit Comitissæ illi, quippe cui non occurreret remedium ullum, quod posset huic malo adhiberi. Statuit autè & se & rem totam commendare precibus Coletæ. Quod ubi fecit, illa mirificè exhilarata, profecta est, & propositum suum perduxit ad effectum. Coleta autem recepit eam in suam sodalitatem propensissima animi deuotione, & illa sanè perseverauit in suscepto illo vitæ instituto, ad mortem usque Deo cum multa perfectione seruans.

Item aliud.

Impurus de mon ferro non potest, ut Comitissa se det vitæ monasticæ.

Cap. 34.

Dicitur iam sumus, quàm seruenti deuotione & amore, Christi passionem Coleta persecuta sit. Coepit id ætate adhuc tenera, à matre sua sic instituta, quæ profecto & timebat & amabat Deum: quotidieque cum lachrymis & gemitibus dicebat precem de Saluatoris passione, multum condolens iniurijs & pœnis, quæ ille pro humani generis redemptione libentissimè tolerauit. Eam autem precem Coleta puella diligenter attendens, adeo totam memoriâ commendauit, ut deinceps nunquam eius potuerit obliuisci. Itaque quotidie hora meridiana, qua Christus cruci affixus est, angores crucis & deuotius perferret, libenter ea hora ab alijs se subducebat hominibus, atque ita sola manens, omnes animi vires intendebat ad cogitandas iniurias, persecutiones, conuicia, opprobria, horrendam & ignominiosam mortem, quæ Christus desiderio salutis nostræ patienter & cupide perpassus est. Porro in eiusmodi meditationibus sæpius extra se rapiebat, & in Deum transformabatur ardentissimo desiderio & amore: at præcipue tamen sextis ferijs ab hora sexta matutina, usque ad horam sextam vespertinam, manè audita Missa, nihil interim manducans aut bibens, tam erat feruenter & efficaciter Dominicæ commemorandæ passioni intenta, ut sæpenuerò præ doloris vehementia in manibus, pedibus & latere suo sibi reuera videretur clauis & lancea confixa. Equis verò pro dignitate possit explicare imbres lachrymarum, anxios gemitus, quibus occupabatur illa tota hebdomada, quam sanctam vocamus? quis satis commemoret dolores acerbissimos atque vehementissimos, quos tunc illa perferrebat? In ipsa enim eius virtutum studiose iuuentute specialis quædam ei collata erat gratia circa Domini passionem. Cum enim aliquando feruenter & profundè sus esset, & ut in singulis membris suis singulares pertulerit cruciatus humana salutis amore. Inde verò Coleta vehementissimum quendam concepit cordis dolorem & angustiam: ac nihilo minus ardore quodam amoris & deuotionis erga Christi passionem tantum incensa fuit, ut sæpius reminiscens huius visionis & crudelium pœnarum, quibus affectum viderat corpus innocentissimum Saluatoris, planè destitueretur viribus, nihilque prorsus exterius sentiret, in statum alium transformata. Atque ita in sancta hebdomada multa ei diuinitus præstabantur sanè memorabilia. Cum enim recitabatur in corpore suo, adeo renouabantur in corde & corpore illius, ut nunquam sic visâ fuerit mulier laborare parturiendo, quantum ipsa videbatur condolendo. Cuius rei id euidens documentum fuit, quod horis illis incredibili animi angore lamentabatur, fundebatque lachrymas & gemitus ineffabiles, ut nemo quanuis ferreo pectore, si id

Erga passio nem Christi ut Coleta affecta fuerit.

Christus ei adhuc iuueni apparet.

Christi dolores summe ei dolent.

vidisset, pietate & commiseratione potuerit non permoueri & emolliri. Fuit autem non breui tempore iugiter sic charitatis inflammata ardore, & intimo confecta animi dolore erga passionem Christi, siue legendo, siue quouis alio modo ea illi esset redacta in memoriam, ut toto intellectu & cunctis viribus illa contemplanda occupatis, interdum sex aut eo amplius horis nihil neque cogitaret aliud, neque exterius sentiret.

Manens aliquando in monasterio Bisuntensi, in sancta hebdomada tam se totam applicuit ad commemorandam Christi passionem, ut toto triduo nocte ac die in ecclasi permaneret, nihil interim neque loquens, neque comedens, neque bibens. Alio tempore in sacra parasceue ab hora illa noctis, qua cantantur Matutinae, ut vocant, ad eam usque, qua sorores e domo capitulari reuertebantur, tam attentè versata est in meditandis Christi cruciamentis, ut grauissimis affecta poenis etiam in corpore, sororibus ei obuiam venientibus stuporem asserret. Adeo enim facies eius videbatur fustibus caesa, ut nihil in ea nisi pelvis & ossa fracta & comminuta, natusque complicatus cerneretur. At tamen ipsius inspectantibus, paulatim pristina ei forma restituebatur. Verita autem illa, ne quid fortassis in ipsa sorores animaduertissent, oculi ad oratorium redijt, moxque rapta in spiritu, sic ad noctem usque permansit. Dominica Palmarum aliquando cum multa humilitate & deuotione in processione, quæ tum sit cum ramis, incedens, ac studiosissimè cogitans Christi illum in Hierusalem aduentum, quem illa processio repræsentat, adeo sibi videbatur Christo etiam corpore propinqua, ut tangeret illum, itemque asinum, cui insidebat: qui sanè asinum illum ex eius manibus morsu abstulit, nec vnquam postea ramus ille visus repetitus est.

Loca sancta, quæ Christus sua præsentia, olim in terris degens, mirificè sacravit & ornauit, cum multa reuerentia & deuotione habebat impressa cordi suo: speciatim verò locum & urbem, in qua passus est. Et quauis corpore debilis & tenera esset, multaque in mari occurrerent pericula, at tamen summo ardebat desiderio arripere diuiter illud, locaque illa deuorè visitandi, atque illic moriendi propter Deum: & certè eò profecta fuisset, si id ei permissum esset. Inter alias autem reliquias, quæ sancta Ecclesia ita ut par est veneratur, singulari reuerentia prosequatur lignum sanctæ Crucis, ad quam Christus affigi voluit: cupiebatque vehementissimè partem aliquam eius crucis sibi præberi. Itaque ne suo fraudaretur desiderio, celsitis ei mandata fuit crux aurea, sed parua, cui inclusa fuit portio quædam veræ Crucis Christi: quam illa deuorè & reuerenter seruauit, multique eam viderunt & manibus tenuerunt. Aderat autem Coleta pro certo, crucem illam auream humano opere minimè confectam. Sicut autem veram Christi Crucem piissimè venerabatur & colebat, ita etiam erga eius signum peculiari animi deuotione afficiebatur. Cuius etiam virtute signis meritis eius, plurima Dominus patravit miracula, e quibus nonnulla hic subiiciemus. In exordio enim eius, quam sæpè diximus, reformationis permulti paruuli ei obsequi fuere, diuersis afflicti morbis: conabanturque parentes vel amici eorum obscuris quibusdam & Coleta ignotis modis eam permouere, ut manibus illos tangeret, & signum crucis in eos exprimeret, quod cum illa fecisset, curabantur.

In monasterio quodam Coletano quædam soror tanto vexabatur capitis dolore, ut se putaret morituram. Adjijt ergo Coletam matrem, explicauit ei molestiam suam, petijt suo capiti imprimi signum Crucis. Illa valde dolens vicem eius, fecit ut petijt soror: & ecce fugit morbus, soror fit omnino sana & incolumis. Abijt quandoque Coleta ad expedienda quædam negocia religionis suæ. Venit cum paucis comitibus in ripam cuiusdam profundi fluminis: vbi cum nulla esset naus, nautæ nulli, confidens illa diuinæ bonitati, signum Crucis edidit, confessarium suum rogans, ut idem faceret. Deinde securè tentauit periculosum iter ingredi, idque cum omnibus suis partim pedibus, partim equitibus sine periculo confecit. Paulò post multi equites, robusti freti equis, eodem loco flumen transmittere volentes, petulanter dicebant: Si Begardus & hypocritæ illi transire securi, quid nos transire dubitamus? Ingressi igitur flumen confidenter, misere submersi perierunt. Aliquando proficiscente Coleta à quodam monasterio ad aliud, curus eius prolapsus est in profundam foueam, aquis plenam. Habuit tunc soror quædam ex comitibus eius partem quandam vnicornis, Coletam charam. Ea quoque lapsa fuit in foueam illam. Non parum autem ea re perturbata soror, commisit se animo precibus Coletæ, editoque fidenter signo Crucis in foueam illam

Cap. 35.
Toto triduo
pateat
statum.

Res mira.

Cap. 36.

Singularis
eius reueren-
tia erga si-
gnum Si-
crucis.

Multa mira-
cula efficit
signo Cru-
cis.

Cap. 37.

Præclarum
miraculum.

illam, absque villo adminiculo, dempto ramusculo quodam, qui instar palmitis tener erat, submisit se in foueam, quæsiuit particulam vnicornis, reperit natantem in medijs aquis, extraxit & reportauit, nihil penitus madefacta, nisi modicè admodum in ipsa planta pedis.

Erat in quodam monasterio soror quædam vita honesta, fama laudabili. Ea, Deo permittente, quinquennio laborauit morbo comitiali, quotidie ut minimum semel humi corruens, multamque ab ore spumam instar apri venatione exagitati egerens: deinde instar demoniacæ rabie quadam insaniens. Ligabant illam quidem & fortiter detinebant homines fortes, at illa inuitis ijs exiliebat turpiter usque ad trabes, ab ore vomens calorem teterrimum, fornacis instar: itemque ventum validum, tanquam fulgoris. Sicque diu permanebat, non sine multa aliarum sororum molestia, ignorantibus obnixè illam commendârunt. Illa misit ad eam quendam confessarium suum, qui fideus Coletæ meritis, signo crucis muniuit eam, illaque repente omnino conualuit. Soror Ioanna de Lasarre diras patiebatur in manu dolores. Nesciens verò quid ageret, tandem constituit se ad Coletam matrem conferre, eamque rogare, ut tam malè affectæ manui signum Crucis imprimeret. Venit igitur ad eam, Coleta id fert indignè, dolens & moerens tale quippiam à se exigere, repellit manum ægrotam, eam extrinsecus tantam sua tangens manu. Et tamen tali contactu, quasi ab indignante exhibitio, ægra illa incolumis subito euasit. Alia quædam soror triduo nihil ferè neque cibi neque potus sumpsit, grauiter laborans morbo quodam. Eius recordata Coleta, quærebat quinam valeret. Respondentibus illis, miserè eam vexari, & existimari propediem morituram, Coleta sumpto pane rudi, signo Crucis cum communijs, mittensque ægrotæ, iussit ut eum quamprimum ederet. Fecit illa sic, & postridie sana exijt è valetu-

dinario. Morabatur quandoque Coleta in monasterio quodam, quod erat in regione, vini & frumenti inopia laborante. Cumque non nisi parum in monasterio esset vini, eiusque valde mali, ita ut nauseam asseret gustantibus, iussit Coleta parum aliquid eius vini in vasculo sibi apportari: & cum signum Crucis pinxisset manu, factor omnis & corruptio abiit non solum e vase ipsi oblato, sed etiam ex dolio, vnde illud impletum fuerat: ita ut quotiescunque vinum inde promeretur ad sorores reficiendas, ante mensæ benedictionem malè oleret & insipidum esset, post eam verò vi signi sanctæ Crucis & gratum odorem, & suauem bibentibus gustum exhiberet. Data aliquando fuit Coletæ elegans quædam, sed parua tabula eburnea, quam illa valde diligebat propter pijs imagines passi Saluatoris, in illa expressas. Accidit autem, ut maligni demonis opera frangeretur. Id illa conquesta fuit suo confessario, qui eam consolabatur, eam quendam, eius rei peritum. In ipsa autem via curiosè eam volens intueri, cum prius signum Crucis fecisset, aperuit eam, & vidit prorsus integram & illasam.

Mira sanè deuotione & ingenti reuerentia afficiebatur Coleta virgo erga præstantissimum Eucharistiæ sacramentum. neque id mirum. Inde enim hauritur omnis contemplatio, in illo reperitur spiritalis consolatio, ibi suauiter sapit feruens meditatio, per illud donatur æterna beatitudo. Itaque vbicunque esset, quotidie Missam sanctissimam, in qua Christi corpus consecratur, cum multis lachrymis deuotissimè audiebat: & ut eam maiori animi deuotione audiret, sæpenumerò conscientiam suam humiliter confessione expurgabat. Cum autem ob res necessarias conficiendas extra monasterium degeret, cum cæteris quidem publicè eam audiebat: aliàs priuatim & secretè, neminem tum admittens præter sacrificantem & ministrum eius, qui sacrificio interesse, ne diuinitus ei collata dona specialia, alijs fortè innotescerent. Et si autem publicè cum multa pietate interesset sacrificio, maiori tamen affecta videbatur, cum priuatim ei adesset. Cum autem ventum fuit ad sacræ hostiæ eleuationem, profundissima humilitate, ingenti que tremore adorabat eam, seipsam deprimens & vilipendens, plorans & gemens adeo, ut prorsus in lachrymas resoluta videretur: in eiusmodi quoque clamores erumpens, ab intimis cordis angoribus expressos, ut omnes mirabili compunctione, sublimitate & admiratione afficeret. De ipsius autem sacramenti excellentia, perpicuam habuit notionem, ut qui aderant, certò existimarent Christum eire vera apparere forma aliqua ipsi soli nota. Post hanc autem adorationem Eucharistiæ, sapissimè

Item aliud.

Cap. 38.

Eximia vis
signi Crucis.

Egregium
miraculum.

Cap. 39.

Observa
hæc.

Cap. 40.

Deuotio &
reuerentia
eius erga Eu-
charistiæ.

Nota hæc
Lector.

simè permanfit diuini amoris accensa flammis, sublata sublimius in spiritu, Deoque perfectè coniuncta, ita vt sibi videretur tota transformata in Deum, & supra naturam rapta, sensibus corporeis planè cessantibus ab officijs suis.

Non rarò autem sub hac Eucharistiae eleuatione perspicuè cernebat eius, qui faciebat sacrificium, conscientiam, & quo in statu ille esset. At tamen nè proderentur ei dona Dei, ipsi specialiter collata, clam & prudenter indicabat sacrificanti vitia eius, vt ea corrigeret, prorsus reticens modum, quo ea ipsi innotuerant. Habuit autem hoc ex speciali Dei gratia, vt quantumvis breui spatio Eucharistia ei ostenderetur, nunquam hasitare potuerit, quin illic verum esset corpus Christi, planeque cognosceret eius magnitudinem, praesentiam & veram praesentiam: statimque illud cum multis lachrymis & gemitibus adoraret. Fuit aliquandò in monasterio, sitò in ea regione, qua solent vsitatus album quàm rubrum vinum sacrificio adhibere. Ibi tum sacra-
canti sacerdoti obtulit minister aquam, putans esse vinum. Quando autem ventum ad eleuationem, corpus quidem Christi adorauit Coleta ea, qua solebat, humilitate reuerentia, lachrymarum & suspiriorum copia. Cum autem calix eleuaretur, noluit adorare, sentiens in spiritu, non esse ibi verum Christi sanguinem. Porro complures tum religiosi, tum seculares summopere conati sunt, aut saltem experierunt esse iuxta intra oratorium, vbi Missam illa audiebat, vt reipsa comperirent feruentem eius & humilissimam Eucharistiae adorationem, audirentque suspiria & clamores, quos Christus illic praesente edebat. Sed illa id permittere haudquaquam voluit, nisi vel admodum religiosi essent, vel ipsi valde familiares. Quòd si aliqui clam latitassent in locis occultis oratorio propinquis, non latebat spiritum eius, Christo id ei reuelante. Itaque de rebus merenti animo conquerebatur patribus & fratribus suis, quòd non permittitur pro sui consolatione adorare Dominum Deum suum, propter homines, in quos os eius arcaea scrutari volentes. Interrogata verò, cur tam alta ederet suspitione eiulatus sub eleuatione, blanditer respondebat, se plerumque aliter facere non potuisse, etiamsi totus adesset mundus. Sentiebat enim immensam maiestatem & potentiam regis regum, cuius comparatione nihil est mundus vnuerfus. At tamen si interesset sacrificio publico domi vel foris, licet eodem modo affecta esset, Deo mirabiliter in hoc dispensante, non eam foris ostendebat deuotionem, quam solebat in privata sacrificijs.

Qua autem animi deuotione Eucharistiam sumpserit, neminem arbitror vel se admirari posse: sed & illi, qui ministrare ei solebant, pro dignitate id explicare vix possent. Nam tametsi multa ei inerat conscientiae puritas, gratiae exuberans copia & virtutes plurimae, at nihilo minus coram hoc sanctissimo sacramento, alta voce clamantes se ipsam supra quàm dici queat deieciat, vilem, immundam, abominabilem, & ignam quae cum alijs quantumvis etiam impijs versaretur dictitans, idque propter passus innumeras, quas se in Dei bonitatem & maiestatem perperrasse fatebatur. Vnde tanto cruciatur dolore, adeoque sibi displicebat, & lugebat, vt cor eius scindi videretur, oculique instar fontium essent, non guttas, sed riuulos lachrymarum iugiter emittentes, quibus tota ipsa madefacta cernebat, gemens & dolens & anxia valde, inde vt mulier dum parit, aut aliquis mori adiudicatus. Quae res magnum saepe stuporem & terrorem ingerebat ijs, qui aderant. Postquam autem Eucharistiam sumptum, mox rapiebatur in Deum, manebatque immota & mortuae non ablimilis ad horum duodecim, nonnunquam decem, vt minimum sex, nihil interea sentiens extrinsecus. Ad se autem reuersa, vultu erat prorsus angelico, luculento, pulchro, amabili, celestissimo Dei commendantes amorem, auditores ad Dei perfectam cognitionem excitantes, ad seruens bonorum spiritualium & aeternorum desiderium, ad mundi & constantis ac labilis vitae huius, omniumque vanitatum & noxiarum cupiditatum & temptum incitantes. Porro quoties ardua, difficilia & obscura negocia (id quod accidit) occurrerent, ad hoc sanctissimum sacramentum tota confugiebat, interea quadraginta, nonnunquam triginta diebus continuis illud eo, quo diximus, modo percipiens, nec tamen omittens ea, quae sunt supra memorata.

Si quid arduum & insigne Dominus per eam conficere vellet, & ipsa praeter multam humilitate non auderet assentiri, timens nè praclare propterea de ea homines contemnerent, putarentque in ea aliquid latere virtutis & gratiae, Dominus per hoc praesentissimum sacramentum compellebat eam facere vel inuitam. Neque enim prius dege-

Cap. 41.

Vt se gesserit sacrosanctam Eucharistiam sumptum.

Obserua.

Cap. 42.

Vt se gesserit sacrosanctam Eucharistiam sumptum.

Miri in ea Eucharistiae effectus.

Cap. 43.

Res admirabilem digne

re potuit sacram hostiam, quàm diuinæ inspirationi pareret. Eares nonnunquam eò adiecit illam, vt eum assentire formidaret, nec tamen sacram hostiam deglutire posset, consilij capiendi causa suum adiret confessarium. Illo verò consulente, vt Domino suam permitteret voluntatem, & illa id faciente, confestim hostia se deglutendam permisit. Voluit quandoque solenni quodam die sacrosanctam Eucharistiam cum magna deuotione percipere. Itaque dixit confessario, vt pro ipsa hostiam consecraret. At ille vel non intelligens, vel non satis aduertens, quid diceret, non fecit sic. Ersi autem dubitaret de eius voluntate, non tamen fuit ausus accedere eam, ne fortè eius sanctas praesentia inturbaret. Cum igitur ventum est ad horam sumendae Eucharistiae, sensit confessarius eam more suo in fletus & gemitus erumpere, vt solebat communicatura. Quamobrem non parum admirans, cum se sciret non consecrassè pro ea hostiam, sentiebat magno id mysterio non vacare. Postea absolutis precibus percunctatus est ex ea, quid sibi vellent lachrymae & suspiria, quae ipse audisset. Respondit illa humiliter, Dominum Iesum suis manibus ipsi preciosissimum corpus suum ostulisse.

Quandoquidem vitae asperitas & carnis mortificatio, corpus purum & castum conseruat, Coleta ab ipsa prima iuuentute usque ad supremum vitae tempus corpus suum cum Apostolo studuit in seruitutem spiritus redigere: illudque valde duriter & asperè habuit, continuè illud ieiunij macerans, à pueritia ipsa semper abstinens à carnibus, nec ob quantilibet aduersam valetudinem ieiunium soluens, aut largius alimentum sibi impertiens. In tenera aetate scholas adiens, aut nunquam aut rarò ante vespèram dormium rediit, nè cogeretur suum frangere ieiunium. Si quis in oppido, quo orta est, de eius parco victu perquirere velit, angelicam planè vitam eam duxisse comperiet. Stupet ego ipse ad id, quod dicturus sum. Constat eam exemplo Saluatoris quadraginta diebus & noctibus continuè ieiunam permanisse. Crebrò sanctam Quadragesimam solo pane & aqua exegit, licet id corpus eius valde debilitaret. Si interdum aliquid parum vini aquae admisceret, id tam exiguum fuit, vt potius in aqua verteretur. Quando Deo disponente grauis aliquis cruciatus perferendus ei erat, id quod frequens fuit, eo durante, nihil prorsus esculentum vel poculentum sumebat, nulla enim res creata eius tum palatum afficiebat. Quòd si pro natura sustentanda aliquid sumere cogeretur, aucule potius quàm hominis alimoniam dixisset. Aliquoties nihil ipsa edens & bibens, ea re sustentabatur, quòd alios coram se edere cerneret. Liberata autem ab eiusmodi cruciatus, non nisi frustum panis petebat, qui esset colore medio inter album & atrum, quo tam suauiter vellebatur prandens, vt delectationem afferret intuentibus: perspicuumque fiebat nunquam tam bene sapuisse filijs Israèl manna, vt illi panem hunc, quem diximus, solebatque tunc comiter & facete dicere, respuendas esse carnes & pisces grandes, aliaque id genus esculenta, quippe qui panis puritate comparari non possent. At tamen pisciculorum aspectu delectabatur.

Cum aliquandò à Palmis die usque ad Coenam Domini ab omni cibo abstinuisset, itemque à Coena illa usque ad Pascha, ipso die Paschae venit ad eam gallina, diuinitus, vt pie creditur, missa, posuitque iuxta eam ouum exiguum, vnde ea tam opipare & abundè refecta fuit, vt triduo toto postea nihil comederit. Quantumvis autem in seipsam tam esset rigida & parca, at tamen erga alios fuit perhumana & liberalis, ex animo cupiens & benigna, vt sorores, & fratres illis inferuientes haberent victum qui sufficeret, exclusa ratione superfluitate, nè sanctae paupertati iniuria fieret, nec vnquam de diuina benignitate diffidendum sibi putauit, quin ea res necessarias illis suppeditaret, modò fideliter soluerent vota sua. In multis urbibus & insignioribus pagis, vbi erant monasteria eius, quidam propter Deum & contemplatione reuerendae praesentiae eius mittebant illi speciatim panem & vinum, vel alias delicatiores escas: sed ex ijs nihil vnquam gustare voluit, mittens ea statim agrotis, aut indigis, aut certè in commune omnibus distribuens. Quòd si nimirum mala valetudo cogeret aliquid eam inde sumere, essetque id tam exiguum, vt alijs impertire non posset, id merens & lachrymabunda planeque inuita sumebat. Vt plurimum enim esculenta omnia ipsi oblata tam largiter & copiose fratribus & sororibus distribuebat, vt euidenter in eius manibus augeri viderentur, paucaque ab alijs ei data, & ab ipsa rursus distributa, multis abundè sufficerent. Fratribus monasterijs inferuientibus, si vel ex deuotione ipsam inuiderent, vel à petendis elemosynis aut aliunde redirent, atque etiam alijs ad ipsam diuertentibus, qui vel alimentis, vel consolatione indigere viderentur, humanissimè cibum & porum afferebat. Si vero comperisset quempiam indigum & egenum, nec haberet, vnde ei opularetur,

Christus praebet ei corpus suum.

Cap. 44.

1. Cor. 9.

Eius ieiunia.

Ieiunat 40. dies perpe-tuos.

Cap. 45.

Sibi parca, alijs benigna.

Miracula non vulgaria.

dolebat sanè, optabatque sibi præberi facultatem illum iuandi. Id cernens præpotens Deus, non raro permouebat alicuius pij hominis animum, vt Coleta eleemosynam præstaret. Inde verò ipsa dabat indigenti. Erat quandoque in monasterio, ea regione sito, vbi annonæ magna fuit charitas, vixque ea obtineri poterat. Attingebatur ea re populus miserandum in modum: & Coleta quoque tam pro suis, quam pro alijs non mediocriter agebatur. Et ecce ab inexpectato oblatum est ei faccus elegans, purissimo frumento plenus. Id ergo secretò in pauperes erogandum curauit, ita vt multorum inopiam eo releuaret. Durauit autem frumentum diutius, quam quisquam sperasset.

Cap. 46.

Illustre miraculum.

Item aliud.

Inuidia non effundit aquam eam.

Magnum miraculum.

Cap. 47.

Aliud miraculum.

Item aliud.

Cap. 48.

Afflictionis veilitas.

Coleta perpetua cruci.

Ex illis autem rebus, quæ sic diuinitus ei transmittantur, nihil penitus sibi tenuit: sed pauperibus & egenis eas largiens, si quid superesset, in usus inopum seruabat: sæpiusque re ipsa compertum est, etiam si in pauperes collatæ essent, tamen sine diminutione diu eas perdurasse. Data ei aliquando fuit propter Deum eorum certa portio, idque ea in regione, vbi eorum rara erat copia. Ea libenter accipiens, in arca condidit, impertijtque libens omnibus petentibus, tum sanis, tum aegrotis, nec tamen numerus eorum imminuebatur. Et illa quidem id persensit, sed apud se retinuit: sed etiam longo tempore distributum, nihil neque de quantitate, neque de gestu & bonitate amisisse videbatur. Duobus fratribus, ob negocia religionis contraenda proficiscentibus tempore incommodo & periculoso itinere, aliquid vini dedit, quo in via vterentur. Ibant illi & redibant, & cum esset opportunum, bibebant in itinere ex illo vino sanè bono, nec quicquam tamen diminutum fuit. Ipsa quidem si in locis esset vini copia abundantibus, nihil plus inde sumebat in usus suos, & id, quod sumebat, vsque adeo diluebat aqua, vt in eam mutatum videri posset: Si autem ibi versaretur, vbi vini esset penuria, nihil prorsus vini bibere voluit, nisi eo geret morbus: maximè autem aquæ potu refrigerabatur, & quemadmodum potatores dant operam inter noscenda vinis, ita ipsa aquarum discernendarum erat bene perita: quanquam & ab illis pro desiderio gustandis sæpè sese refrenabat. Si esset in locis, vbi crassiores erant aquæ, minusque puræ, in vitreis vasculis eas sanitatis causa ad ignem apponebat, vt bullirent. At impurus cacodæmon vitæ eius asperitatem, & fructum quem afferebat, tunc non sustinens, cum illa quandoque acerrima cruciaretur siti, & aqua eius ad ignem bulliret in vitro, arrepto baculo, percussit vitrum, & in centum atque eo amplius frustra comminuit. Id verò illa tulit patientissimè, laudans Deum. euenit autem inde res admiratione digna. Collegit enim illa fragmenta vitri, & sublati in calum oculis, Deum orans, mox vidit illud sanum & integrum, vt antè fuerat. Bis quidem ita fractum fuit à satana vitrum, & bis Coleta precibus redintegratum.

Quædam ex eius sanctimonialibus, cum aliquando iussisset allatum in eius usum aquam, secum tulit codicem, quo Coleta uti solebat. Is verò imprudente lapsus in aquam, vsque adeo corruptus & madefactus est, vt prorsus inutilis putaretur. Doluit igitur non mediocriter soror illa, & quid ageret, procul animi dubia erat. Tandem abiicit se ad pedes maris Coleta, dicit quid acciderit, ostendit codicem madefactum. At illa videns eam tam misere dolentem, per affectu consolatur eam, Noli, inquit, timere filia. non enim perditus est eodem moxque eum accepit in manus suas prorsus inutilem: sed simulatque tetigit eam, totus siccus, pulcher, & illæsus apparuit, à latere duntaxat quodam remanente vestigio, in tanti miraculi memoriam. Quidam etiam frater necessariam Coleta aliquando aquam attulit, sed fenestra, per quam vas aquarium fessile intronatum oportuit, breuior erat, quam vt posset illud recipere. Mira res. postquam admonitum fuit vas fenestræ, ad eam quantitatem subito redactum est, vt haud difficulter per fenestram inferretur.

Nihil quidem in hac vita Deo gratius esse potest, & homini conducibilis, quam pro eius amore libenter pati dolores & cruciatus. Ea enim re, verè eius amica vel maximè fit conformis & consimilis. Certè ipse Dominus Iesus Christus tota vita sua graues & labores & dolores nostri amore perpeti voluit. Itaque & Coleta virgo ad eius similitudinem pro suo modulo hac in parte accedere diligenter studuit. Nam quoad vixit, perpennis affecta fuit doloribus & cruciamentis alijs post alia incedentibus, & sæpenumerò duplicatis, quæ tamen omnia tulit patientissimè. Inter alia magnam ei molestiam afferebat inflatio quædam con-

tinua, sine intermissione modò crescens, modò se remittens, quam tamen suauiter tollerabat. Præter hanc multis alijs affligebatur modis, interdum in solo corpore, nonnunquam in anima: plerumque in vtroque, idque sanè grauissimè. Morbos, ex naturali aliqua causa existentes, placidè ferebat: qui verò præter naturæ ordinem diuinitus ei infligebantur, eos necessariò perpeti oportebat, nec potuit illis pro suo arbitrio absolvere. Ad inflationem illam, quam diximus, alia pene continuæ vexationes & infirmitates se adiungebant, quibus interdum tam misere discruciabatur, vt octo dierum spatio vix vna hora integra respirare posset: quodque miserabile & commiseratione dignum est, cum soleant alij tum sani, tum aegroti in lectulis suis captare requiem & leuamentum, illa potius & deterius vexabatur. Nam etsi ob labores diurnos cuperet nonnunquam dare se nocturnæ quieti, & corpusculum in lecto reponere, at nunquam tamen requie illi potiri potuit: immò verò mox vt eo se recepit, nouis & laboribus & angustijs premebatur semel atque iterum per hebdomadam, sed cunctis noctibus. Porro diebus Dominicis & festis & in magnis solennitatibus, quibus alij omnes cessant à laboribus, longè acrioribus illa torquebatur pœnis, quam diebus alijs: quantoque erat celebriores dies, tanto cruciatus erant acerbiores. inchoabantur autem vt plurimum à primis vespers vsque post Completorium, vt vocant, sequentis diei: In præcipuis autem solennitatibus à meridie diei præcedentis sumebant initium, & durabant vsque ad illarum finem. Cum autem visum fuit Domino his etiam alias addere molestias, longè infestiores ijs, quæ necessariò ferendæ illi erant, si quis superueniret, cui non posset suam negare præsentiam, mox vt statuit ei loqui, cessabant dolores illi, nec sentiebat quicquam, quantisper illic hærebat: sed simulatque ille recessit, mirabiliter dolores eius intendebantur & augebantur pro ratione temporis, quo cessarant illo presentem euidens est, pœnas has & molestias non naturales fuisse, sed diuinitus ei irrogatas, quod & subito acciderent, & repente desinerent, nullo prorsus earum vestigio remanente, ac si nihil omnino passa esset. Itaque aliquando dicebat: Nescio me quicquam sensisse mali: cum paulò antè præ doloris vehementia omnino incuruata fuisset, & lingua penitus perforata.

Capitulum quidem eius, durantibus his pœnis, simile ollæ feruenti videbatur: illis abeuntibus, confestim redibat in pristinum statum cum lingua & membris exterris. Fuitque id admirabile: si calore cruciaretur, nulla re frigida eum potuisse extingui: si frigore, nullis mundi huius caloribus potuisse depelli. Et vt multa paucis complectar, potest id de illa affirmari, salua tamen omnium pace, si quis in hac vita tolerandis pœnis horribilibus, immanibusque cruciamentis verus Christi imitator fuit, eique conformis, eam talem fuisse. Vt enim cognoui è viris fide dignis, & eiusmodi rerum peritis, cuncta sanctorum martyrum tormenta, sanè horrenda, ipsa in se experta est vel simul, vel successimè: quorum acerbiorè augebat remdraginta dies cruciati fuere: Coleta verò annis amplius quinquaginta tam diu perpessa est. Nec vlla labeatur hebdomada, qua non vnum vel duo martyrum supplicia ibi vlla adesset ignis substantia, sed Deo id mirabiliter agente, ignis vis & efficacia, atque id genus cruciamenti plerumque tota nocte durabat. Interdum torquebatur instar sancti Vincentij, nonnunquam cruci affigebatur & exoriabatur: aliquoties minutatim conterebatur, aliquando in bullienti aqua cruciabatur. Plerumque videbatur ei cor eius aperiri, & sale conspersum occludi. Interdum re ipsa sentiebat sub corpore suo citationem ardentem, totum corpus inflammantem: alias oculorum radi- cibz admodum carbonem ignitum, illos penitus consumentem: alias per membra omnia ferra acutissima adigi, eisque totam se configi. Hæc autem & id genus alia dira & immania non ei extrinsecus à persecutore inferebantur, sed Deo intus dispensante: quibus nonnunquam atrocius affligebatur, quam sancti martyres, quod nullum sentimen dempro, quod cum sorores, quæ ei familiariter adesse solebant, noctu eam inuisebāt, officiosissime illi inferrentes, tanquam summi regis ancilla vel sponsa. Præter hæc verò etiam in singulis membris peculiare sentiebat afflictiones, maximè

In lectulo suo vel maxime cruciata fuit.

Item diebus solennibus.

Mira sunt hæc.

Cap. 49. Admiranda etiam hæc.

Deus eam egregie exercebat varijs pœnis.

Angeli eam visitant.

in oculis, quibus præcipue solebat remedia opportuna adhibere, ut posset videre preciosissimum Christi corpus in Eucharistia, & ex libris divina officia deuotius perfolueret. Nec tamen deerant oculis suæ molestiæ & vexationes perpetuæ. Aliquando visitante ea quoddam monasterium suum, adeo lingua in guttur medium depressa fuit, ut nec loqui, nec orare vocaliter, immo vix respirare posset. Occurrit tum ei quædam iuuenula speciosissima & humanissima, hilariter eam salutans, & tandem etiam amplexibus stringens & deosculans. Inde lingua rediit in locum suum, & mox virgo illa euauit. Testabatur autem Coletæ confessarius Henricus de Balma, fuisse illam beatissimam Christi matrem Mariam.

Cap. 50.

Fuit quidem Coletæ rerum mundanarum parum perita, sed sagax valde & admodum prudens & gnara celestium ac diuinorum. Propè nulla ei inerat doctrina humanitatis acquisita, sed abundabat scientia diuinitus infusa, quæ est præcellens Dei gratia, qua freta clarissime cognoscebat & præserita, & præsentia, licet occulta, itemque futura. Quod ut certius eluceat, exemplis declarabimus. Fuit quidam insignis sacre Theologie Doctor Parisiensis, professione Franciscanus. Is ab exordio reformationis, cuius sæpè meminimus, multum Coletæ deditus fuit. Accidit autem, ut in letalem incideret morbum. Visitabat tum quædam monasteria sua Coleta, & cum in spiritu discessisset Doctorem hunc non solum corpore, sed etiam animo periculosissime laborare, ut in tanto discrimine ei succurreret, accessit monasterium, in quo ille decubuit, inuenitque illum iam animam agentem, & ut ipse postea retulit, recta euntem in rarrarum. Iraque proprio eum compellans nomine, signo Crucis humiliter & reuerenter edixit: Ego bono animo, & firmiter spera in Dei infinita bonitate. adiunctisque breuib; quibusdam exhortationibus, statim recessit. Aeger autem ille attentè percepit quid diceret, eamque probè cognouit, & multum confirmatus, breui surrexit sanus & incolumis corpore. Deinde contulit se ad Coletam, obtulitque se seruiturum ei totæ vitæ suæ spatio, quam per illam se fatebatur retinere. Libenter illa annuit, non quod ullum eius ex peteret seruitium, sed ut eius anima consuleret, cuius salutem ardentè desiderabat, quæque ille non mediocriter indigebat. Comiter igitur hortabatur eum, ut omnia peccata sua integrè cōfiteretur, nec celaret quicquam: idoneumque ei confessarium designauit. Cui ille utique confitens, vel obliuione, vel verecundia peccata quædam grauiora reticuit. Tandem reuertens ad Coletam, ait se plenè confessum. Illa verò id pernegans, multa ei grandia commemorauit peccata, ab illo perpetrata quidem, sed non dicta in confessione. Stripebat ille, sentiens non nisi vera ab illa dicta, quæ tamen mortalium nullus sciret. Redit ad confessarium, denuò confitetur: facta confessione, rursus se ad Coletam confert, asserens se iam omnia edixisse. Illa negat iterumque quædam enormia facinora ei enumerat, quæ necdum esset confessus. Atque sic tertio ab illa remissus est ad confessarium, donèc integrè omnia explicaret. Quamobrem palam ille deinceps testabatur, se per eam & corporis & animæ vitæ potiri: multumque eius erga illam amor auctus est, adeoque eam verebatur, ut nihil neque cogitaret, neque diceret, neque faceret, quin illam semper omnia coram intueretur.

Cap. 51.

Venerunt quandoque ad Coletam duo præpotentes principes, pia erga illam animi affectione ducti. Quibus illa post multas salutare institutiones, à Confessario suo quasdam scripturas memorabiles curauit prælegendas. Sed alter eorum eas non attendens, voluebat animo turpes cogitationes, nihil interim foris quomodo indicans, vnde id posset animaduerti. Cumque iam etiam ijs perniciosissimè delectari inciperet, Coleta id sentiens spiritu, vertit se ad illum, clamorem edens vehementissimum & vocem admirandam contra illum. Isque clamor adeo penetrans cor illius, ut & tum videretur & etiamnum videatur ei, perspicue nosse & intueri Coletam eordis sui cogitationes turpes: quas etiam illico à se reiecit, & animum aduersum ad sacra verba, quæ illic recitabantur.

Cap. 52.

Episcopum quendam sapienter admonet.

Quidam etiam Episcopus, vir prudens & spectabilis, in vrbe sua inuisit Coletam, tum manentem, cum illa conferens de multis rebus bonis, ad Dei honorem & animarum salutem pertinentibus. At illa de duobus eum admonuit: Primò caueret sibi, ne propter dignitates terrenas æterna se dignitate & honore priuaret. Cognouerat enim, Domino eam docente, Episcopum illum non contentum honore suo, sed ad maiorem aspirare. Secundo, ut cogitaret vitæ huius breuitatē, studeretque semper esse paratus, quando cunque Domino visum esset eum ex hac vita euocare. His Episcopus audiens

valde mirabatur. Clam enim dabat operam, ut posset effici Cardinalis, nemine id sciente. At tamen paulo post Romam profectus est, ut posset voto potiri suo: breui autem, ut Coleta prauiderat, è vita decessit.

Marchio princeps nobilissimus, singulari studio & amore prosequens Coletam, misit quandoque ad inuiscendum eam sacerdotem suum Ioannem de Molis. Is tandem recessurus, præmonitus est ab ea, ut purè & fideliter confiteretur peccata sua, propter pericula paulo post ipsi euentura. Fecit ille sic, & cum post dies paucos ad urbem Antiodorensem ferè peruenisset, obuios habuit scelestos quosdam & crudeles viros, qui eius latus lancea confoderunt, caput sauciârunt, multasque ei plagas imposuerunt. Perductus inde est in eam urbem, sed nullus ex chirurgis ausus fuit manum ad mouere curandis eius vulneribus, quod omnes putarent fieri non posse ut vnquam sanaretur. Tum ille adeo se destitutum videns, precibus Coletæ virginis humiliter se commendauit. Deinde constanter & securè dixit chirurgis, ut absque vlla hæsitacione apponerent manus suas. Quod cum illi fecissent, intra quadraginta dies meritis Coletæ integrè curatus est.

Visontij ciuis nobilis fuit, Ioannes à Colonia, mercator celebris, Deum feruenter amans. Putabat is se valentem viribus, & in magna victurum prosperitate. Accersitus autem à Coleta, audiuit vitæ finem sibi propediem impendē: itaque debere se componere res suas, & Domino venienti conscientiam mundam exhibere. Assensit ille prompto animo, nec quicquam omnino procrastinans, fecit ut erat admonitus. moxque correptis morbo, morte sua docuit vera prædixisse Coletam. Alius quidam in Burgundia fuit vir nobilis, potens & eruditus, iustitia quoque conspicuus. Ei & cognatis eius notæ erant res gestæ Coletæ, eamque non mediocriter amabat cum suis, & permantem fidebat ei in rebus & negocijs suis, multisque eam beneficijs afficiebat. Existimante autem illo quoque se firma esse valetudine, & simul tamen de animæ suæ salute cogitante, Coleta tum in longinquis agens regionibus, Domino reuelare didicit eum non diu superuicturum, & in eius conscientia latere quædam, animæ illius periculosa impedimenta allatura. Misit igitur ad illum quosdam sui instituti fratres, qui ei secretò hæc impedimenta indicarent. Quibus ille fidem adhibens, ea diligenter amouit, sanòque munitus Coletæ consilio, diem clausit extremum. Ciuis quædam Cabilonenfis in monasterio Poliniacensi. Illa verò sciens propinquum esse vitæ eius terminum, admonuit eam, ut sua peccata integrè confiteretur. Fecit sic, & inde ab ea recedēs, commendauit se obnoxie precibus eius tam viuam, quam vita functam. Reuerfa Cabilonem, incidit in morbum, & Christo spiritum reddidit.

Facile autem nouit Coleta ea, quæ absente ipsa fiebant, perinde ut quæ ipsa presentem, maxime si ea scire cuperet. Quidam ex fratribus eius Franciscanis ob quædam expectanda negocia Romam profectus fuit, ubi clam egit nonnulla, quæ non nisi Deo & sibi nota existimabat: interim tamen putans se benè facere. At ubi rediit in conspectum Coletæ, ait ad eam: Quamobrem isthuc ea ratione fecisti? Ille rubore suffusus, certissime didicit, nihil eam posse celari. Si quid autem de administratione monasteriorum suorum voluisset habere comperti, tam facile nouerat quæ agerentur in ijs, quæ essent procul sita, quam in quibus ipsa coram aderat. Significabat autem illis secretò admissas culpas, ut remedium adhiberetur. Itaque, quod admirabile est, nihil vnquam in ijs monasterijs indecens accidere potuisset, quin ipsa aliquid præsciret, tamen non bat dolor: postquam autem iam factum erat, dolor ille leniebatur. Multi ad eam crebro aduentârunt tam sublimis quam abiectionis conditionis & statûs, tum pro deuotione, tum ob reportanda salutaria consilia, vel ob adhortationes egregias accipiendas, de quibus omnibus, maxime qui profectus sui causâ veniebant, ut plurimum ea præscidandum illis foret. Quamobrem confessarij eius & fratres, planè compertum habebant, quanta esset diuinitus ei collata rerum occultarum cognitio, usque adeo eam vere enim admitterent reprehensione dignum, postquam ad eam reuertissent, comiter & placidè id eis obijciebat.

Sorores occulto quodam animi mœrore vel afflictione laborantes, crebro ad se vocabat, blanditer exponebat causam mœoris vel afflictionis, earumque animos erigebat.

Cap. 56.

gebat. Non potuit igitur ambiguum esse apud illas, Coletam matrem certo nosse arcanas ipsarum cogitationes. Nouitia quædam aliquandò tentata fuit à teterimo latana, ut exiret è monasterio, nec id tamen cuiquam aperire ausa erat. Eam Coleta acciuit ad se, dixit ei quid cogitasset: illa verò mox agnouit culpam suam, magnaque animi concepta deuotione, statuit planè professionem facere. Alia quædam soror, cum Coleta in eodem degens monasterio, adeò premebatur quodam conscientia pondere, ut in desperationem ruitura videretur. Sensit id Coleta in spiritu, vocatamque ad se tam suauiter & amanter allocuta est, tamque apertè & perspicue ei demonstrauit periculum tentationis suæ, adeoque eius animum aduersus eam tentationem confirmauit, ut nunquam deinceps eam perpeffa sit. Excitauit quandoque malus demon inter duas sanctimoniales discordiam quandam, quam tamen neutra prodebat foris. Eas singulatim Coleta ad se venire iussit, & tam egregiè exhortata est, ut omni posita simultate, integrè sibi conciliarentur, & reipsa perciperent, Coletam non ignorasse, quid animo versassent. Inde verò non parùm perterritæ, eam deinceps valde timuerunt. Soror quædam, Coleta in templo cum alijs diuinum officium peragente, vagis occupabatur cogitationibus. Aduertit hoc in spiritu Coleta, mandauit ei per aliam quandam, ut cessaret, donèc essent preces absolute. Illa ad se rediens, statuit nullo pacto eiusmodi cogitationibus assentiri. Alia quædam soror itidem sub diuino officio, manu librum tenens, res vanas & perniciosas animo voluebat. Id clarè intelligens Coleta, sæpè innuebat ei, ut eas à se repelleret. Sed cum non aduerteret, abstulit ei librum non sine asperitate quadam. Sentiens illa Coletam patere cogitationes suas, transiit se ad cogitanda diuina. Mox Coleta humaniter ad eam se conuertens, subridensque librum ei restituit.

In concordiam rediguntur duas sorores.

Nouit cogitationes hominum.

Cap. 57.

Sopit erutum prælium.

Cap. 58.

Prædicat moniali mortem.

Interdum quidam è Clero, doctoresque Theologi, & alij mudi huius sapientes difficles ei de rebus subtilibus proponebant quæstiones. Etsi autem studio humilitatis inuita admodum responderet, quando tamen in spiritu sentiebat absque curiositate vitio id fieri, tam profundè respondebat, tamque dilucidè explanabat, ut omnes admirarentur, multumque inde edificati, dicerent secreta diuina diuinitus ei reuelata. Ea tempestate, qua in Gallijs cruentissimum inter duas partes imminerebat prælium, Coleta præuidit non solum humanum sanguinem crudeliter fufum iri, sed etiam multas animas miserè perituras. Multo igitur animi cõcepto dolore, cum profusis lachrymis contulit se ad deprecandam Dominum, scripsitque literas ad vtriusque factionis capita, hortabaturque nè prælium committerent: misit etiam ad eos quosdam è fratribus suis, per eos significans corporum & animorum certam perniciem, ex eo conflictu secuturam, effecitque ut vtrinque discederetur ab armis. Cognouit etiam quandoque futurum quoddam perniciosum incendium in pago quodam, in quo erat Clarissarum monasterium. Itaque mandauit illis, ut diligentem adhiberent operam rebus suis ab igni seruandis. Mox erupit exitiosum illud incendium, adeoque propè ad monasterium illud accessit, ut sorores valde sibi metuerent: quæ tamen Coletæ meritis seruata sunt.

Præpotens quidam dominus piè afficiebatur erga Coletam, cupiebatque ei concedere monasterium in ditione sua. Ea causa misit ad eam quandam è Clero, qui indicaret ei votum ipsius, & eius assensum ex peteret. Assensit illa, sed postridiè præuidit magnam illi pago, in qua construendum erat monasterium, cladem imminere. Rogauit ergò dominum illum per nuncios, ut aliquandiu eam monasterij structuram differret. Non diu post tota illa regio hominibus armatis plena fuit, à quibus innumera fuisse mala perpetrata, atque etià pagus, in quo monasterium dominus ille extruere voluit, penitus destructus. Cum primum conditum fuit monasterium Poliniacense, nouitia quædam illic letaliter decumbebat. Iussit autem Coleta, ut quædam ex sororibus scelerata ei adesset, nè sola moreretur, ipsamque accersiret, cum cerneret morituram. Voluit enim omninò adesse migranti è vita. Accidit autem, ut soror illa vel fessà laboro vel ex quadam negligentia somno opprimeretur, atque interim nouitia efflaret animam. Quæ res vehementer afflixit Coletam, quod non adfuisset decedenti. Obiurgauit igitur sororem illam, quod id ei non indicasset, aitque illi: Quandoquidem ausa es negligere præceptum meum, noueris te breuè nulla præsentem morituram. Vix parum intercessit tēporis, cum illa in grauissimū morbum incidens, sex horis loqui non potuit, nec spes erat deinceps locutura, cum tamen non esset ecclesiasticis munita sacramentis. Eam autē more suo inuisit Coleta, vicemque eius dolens, obnixè rogabat Dominum, ut restitueret ei loquendi facultatem, quò posset sacramenta percipere. Postquam illa suas absoluit preces, soror muta illic loqui cœpit, & diligenter confessà peccata sua, omnibus est munita sacramentis, sed tamen obiit sola, nulla præsentem sorore.

ut restitueret ei loquendi facultatem, quò posset sacramenta percipere. Postquam illa suas absoluit preces, soror muta illic loqui cœpit, & diligenter confessà peccata sua, omnibus est munita sacramentis, sed tamen obiit sola, nulla præsentem sorore.

Cum esset aliquandò in monasterio Viuiacensi, reuelatus ei fuit obitus prope diem adfuturus cuiusdam nobilis & piæ matronæ, in pago Poliniacensi commorantis: Dicebatur ea Ioanna de Vannato, eratque benè sospes, & multa fruens prosperitate. Nunciauit ergò ei Coleta, se quidem eius visendæ teneri desiderio, sed tamen non visuram se ipsam, nec ei locuturam in hac vita. Post paululum illa cœpit vexari mala valetudine, & vita funèta est. Quidam religiosus presbyter Franciscanus ob monastica curanda negocia peregrè profectus fuit, cogeaturque ire per loca peste non mediocriter infecta. Corruptus igitur peste, prius obrutus fuit morte, quam posset congruè sacrosantam Eucharistiam sumere. Id Coletam, licet procul agentem, non latuit, statuitque in tanta necessitate fratri illi succurrere. Antè igitur quam ille exhalaret spiritum, ipsa accito confessario, peccata sua confessà est, & pro illo decedente percepit sanctissimum altaris sacramentum, nè absque eius munimine tam arctum ingrederetur iter, in quo illi periculosas insidias tetri demones tendebant: quod gratia Dei & meritis ancillæ eius morienti non parùm contulisse videtur. Quidam alius sacerdos Franciscanus, qui cum primum professus esset vitam monasticam, vtilem sanè operam Coletæ monasterijs peramanter impenderat, tandem hortante dracone tartareo, non impetrata copia discessit, & in longinquam abienam regionem, alijs religiosis se adiunxit. Sed parùm illic proficiens, mortifera agitudine laborare cœpit. Diuinitus id cognoscens Coleta, licet ab eo longè semota, totis viribus orauit Dominum, ut illius miserimæ animæ ferret opem. Mox ille tantam concepit cordis contritionem & dolorem ob admissa peccata sua, maximè quòd à monasteriorum Coletæ seruitio se temerè subduxisset, ut spes sit illum reductum in vitam salutis æternæ. Apparuit enim defunctus Coletæ matri, sicut solebant, qui ex eius erant familia.

Cap. 59. Reuelatur ei obitus cuiusdam matronæ.

Absentis peregrè fratris mortem diuinitus nouit.

Cap. 60.

Prophetia de morte nobilis matronæ.

Alia eius prophetia.

Nobilis quædam & potens domina, multum in ea erat cura & cogitatione, ut ne præni suam homini locupleti & honorato collocaret: videbatur autem ei, quòd nimiam animæ suæ salutem negligeret. Itaque dixit ei Coleta: Multa quidem sollicitudine in id incumbis domina, ut generosa neptis tua iungatur viro: sed præstaret hanc sollicitudinem adhibere te salutem tuam: non enim videbis vnquam eam marito copulatam. & id res ipsa comprobauit. mortua est enim ante nuptias neptis suæ. Sæpius quoque perspectum habuit Coleta, quo in statu è vita plerique tum religiosi, tum seculares abituri essent. Aderat quandoque euidam religiosa morienti, sed mortis cruciatus valde extimescenti. dixit autem ad eam: Abi fidenter ad Dominum, nec quicquam timeas. Dixit illa, & anima confestim exijt è corpore. Ait autem ad adstantes Coleta: Multa quidem patietur, sed tandem non priuabitur vita sempiterna. Puel-la quædam cum primis formosa, & optimè morata extrinsecus, petijt à Coleta recipi in monasterium. Sed quòd secretò nosset quædam in illa, noluit assentire. Rogante autem pro illa instantissime patre puellæ, itemque Coletæ confessario & alijs, illa respondit: Vos quidem cogitis me admittere illam: sed tamen noueritis nunquam eam ad professionem peruenturam. Fuit hoc verissimum. Primo enim exacto anno, ob diuini ignorantem officij, nec potuit nec debuit admitti. Altero anno tot ei occurrerunt infestissimæ tentationes, præsertim de deferendo monastico instituto, ut quadam sterio, ad professionem admissa non est. Alia quædam nouitia, sub Missæ sacrificio dicebat preces suas prope Coletam, ut illa cogitaret piam & religiosam ipsam esse. Sacrificio peracto, Coleta acciuit nouitiæ illius magistram, aitque ei: Equidem putauit nouitiam hanc piam & Deo deuotam esse, sed nihil in ea deuotionis compe-fuas. Alia soror magno tenebatur desiderio petendi imaginem quandam à Coleta. Itaque accessit eam, sed non fuit tamen ausa indicare ei votum suum. At Coleta non ignorans quid veller, subridens ait illi: Vade, vade. Illa abeunte, statim misit ei Coleta pulcherrimam imaginem, mandans ut eam mitteret matri suæ, quòd illa summopere desiderabat. Eadem soror aliquandò magna animi desolatione afflicta, ita ut se putaret Deo prorsus inuisam, nec vilo pacto posse saluam fieri: statuit adire

Nouit sororis cuiusdam occultum desiderium.

adire Coletam, & si illa placidum ipsi exhiberet vultum, existimare se non esse alienam à gratia Dei. Cumq; hæc animo ageret, Coleta mater vocauit eam ad se, eamq; blandè & peramanter appellans, ait se nō minis eam amare, quā vllam ceterarum quæ sint eius instituti. Denique commendauit eam monasterij Abbatisæ, præfente illa asserens eam esse filiam suam inprimis charam. Vnde illa magnam accepit consolationem, certoque sibi persuasit, Coletam perspicue nōsse arcanas pectorum cogitationes.

Cap. 61.

Torquetur inuidia fatan, semperque infestus est Coleta.

Impurissimorum demonum ea est malignitas, vt quanto magis sentiunt quempiam appropinquare Deo, tanto eum acius infestent, & multis affligant modis, quoniam eis obsecundant, illis non magnam molestiam exhibent. Cernens igitur inuidiam demon Coletam perfectissima charitate Deo coniunctissimam, modis omnibus conabatur impedire illam, & diuexare atque persequi toto vitæ eius spatio. Cum enim ipsa iuuentute statisset Deum medullitis amare, ei que studiosè seruire, multis annis singulis noctibus, cum inchoaret preces suas, quidam malignus satan ei se adiungebat, & miras quasdam voces & quasi pias querimonias edens, conabatur eius interturbare preces. At licet illa annis esset iuuenis, animo tamen iam perfecta erat, & fide puerecta. Adeo enim confidebat Domino, vt nihil externum reformidaret. Itaque dum moni illi nec signo, nec verbo quicquam respondit. Vnde miser victus tadio, se induxit. Porro vbi ad mediocrem peruenit ætatem, & iam monasticam se stabat vitam, sæpè in eam incurrerunt demones, fustibus eam diu & atrociter cedentes, membra eius tenerrima & imbecilla prorsus fracta viderentur, & attrituores in corpore remanerent non breui tempore. Verberantur eam aliquando tam inuenerit, vt tibiæ eius inflata, medio corpori crassitudine æquarentur.

Sæpè à demonibus cedebatur.

Cap. 62.

Contemnit inanes demonum conatus.

Voluit quandoque Domino speciales quasdam preces feruenti spiritu offerre. ecce adsunt frequentes demones, vulpina specie, eam impedire & crudeliter verberare conantes. Sed Dominus illi contulit vires, ita vt certaret & confingeret cum eis victosque cum dedecore in fugam compelleret. Post eam pugnam sorores eam inuenerunt valde lassatam. Cum enim experirentur demones eius orationes multas prodesse hominibus, Deoque gratissimas esse, inter se permulti conspirasse videbantur, vt multis modis, fraudulentisque machinis quoque possent eius sanctos & pios conatus retardarent ac impedirent. Nitebantur etiam ea causa metum & terrorem ei incutere, tametsi inanes eorum fuere machinationes, quandoquidem vnicuique illa siue sola, siue cum alijs esset, semper forti & magno animo fuit, illos perne floccipendens. Induebant illi varias formas, easque terribiles, interdum hominum prorsus rubentium, nonnunquam statuae immanis & turpissimæ, celum propè attingentis. Apparuit ei quandoque satan in specie draconis horrendi, qui deinde recedens, in cœnobij muro gradiebat. Molestus admodum Coletæ erat aspidus serpentum, bufonum, araneorum & id genus venenatorum animantium: quos non ignorantes demones, eorum sibi figuras sumebant, ei que apparebant. In reformationis, cuius sæpè mentio habita est, quæ in Visontienfi monasterio scripta fuit, non raro illa orante, locus in quo erat, plenus videbatur turpissimis bufonibus. Sed illa facile deprehendens figmentum satanæ, ad Dominum confugebat, & repente cuncta illa ludibria euanescebant. Sæpè impuri demones in eius oratorium inferebant cadauera hominum in paribulis suspensorum: sed cogeantur licet inuiri, iubente illa, reportare ea ad locum vnde abstulerant. Loquebatur aliquando Coleta cuidam e sororibus, vltra quàm dici queat eiusmodi demonum ludibria reformidanti, aitque ad eam: Si videres demones, valde ne metueres tibi? Illa respondente, se non posse aspicere eos, quin animam efflaret: Coleta subiunxit: Et ego vel vniuersos tartari demones conspicerem, prorsus nihil timerem, certa nihil posse in vllam creaturam, nisi permittat Deus. Quibus verbis soror illa mirabiliter confirmata fuit.

Cap. 63.

Formicæ cur S. Franciscus & Coleta parum gratæ.

In eodem Visontienfi monasterio multifari eam in extrema ætate persecuti sunt dammati illi spiritus. De beato patre nostro Francisco legimus, non libenter eum vidisse formicæ, quod contra paupertatem Evangelicam viuunt de congesta sibi annona. Eandem ob causam earum aspectus etiam Coletæ parum gratus erat. Itaque immundi demones in eas se transformantes, sæpè eam infestabant, ita vt crebris vel in libros, vel in oratorium eius, res videlicet ei inprimis charas, tanta copia confluerent, vt amplius centum millia adesse viderentur: quibus visis, illa mirum in modum

modum affligebatur, sed statim disperebat. Vt autem eiusmodi exercitationes eius alios laterent, causam in loca, in quibus tum degebat, conferens, iussit ea mundari, auferriq; omnia, quæ possent eiusmodi animantia inuitare. Sed nihil proficiebat. mox enim vna apparente, plus quàm centum millia adesse videbantur, simulque omnes euanescebant. In quibusdam locis persequebantur eam demones in muscarum forma, quæ innumera inuolabant in oratorium eius, & incredibili eam afficiebant molestia tum pungendo eam, tum volitando celerrimè in libros & manus eius, & miris eam impediendo modis. Erat autem hoc ei permolestum, quod cum curasset eas foras expellendas, illico reuerterentur. Fuit quandoque vna inter eas ceteris crassior & infestior, ingens ei tadium asserens oranti, adeoque eam perturbans, vt per se non auderet precipere ei, vt abscederet: sed tamen virtute sanctæ obedientiæ iussit eam auolare. Et illa quidem fecit sic, sed contulit se ad vexandum confessorium eius. Is verò quamprimum venit ad eam, quæ iam nouerat, quid ipsi accidisset. In Picardia apparebant ei demones vt limaces, ad eius oratorium & super cubiculum irreperentes: quantoque illa plus eos repellebat, tanto augebantur magis. Cum autem vellet flectere genua, quinque vel sex, vel plures etiam illic visabantur: tantoque crebrius illi se visendos ingerebant, quanto ei molestior erat illorum aspectus.

Dæmones in muscarum forma eam infestant.

Vix quisquam e sanctis reperiri possit, quantum quidem illorum historiæ produnt, qui tam molestas demonum infestationes pertulerit, atque ancilla Christi Coleta. Vnde colligi potest excellentissima vitæ eius sanctitas, & summa perfectio, maximè si artendas persecutiones omnes, à tetrissimis spiritibus illatas veris amicis Dei, Deo permittente fieri: qui electos suos, quo sunt perfectiores, eo plerumque finit & crebrius & acius tentari atque probari. In ijs autem, quas diximus, Coletæ persecutionibus illa fuit immanissima, quam septennio ante obitum suum pertulit. Cum enim vellet siue ore, siue mente Deo preces fundere, mox aderat frequens demonum turba, varias præ se formas ferentium, puta, luporum, leopardorum, leonum, colubrorum, serpentium, bufonum: volitabantque instar muscarum in aëre: nec decrant etiam varias præ se formas ferentium, puta, ceteris turpius & atrocius se gerebant. Erant inter eas parue quedam effigies vtriusque sexus, sic satis formosæ, capillo prolixo beneque composito. Porro ex tam diuersæ animantium formæ pariter se illi visendas ingeriebant, nec vel parum potuit attollere oculos, quin eas cerneret. Ex earum autem aspectu tantus eius animum inuasit dolor & angor, vt maiorem ferre non posset: adeoque ijs visis cruciatur & desolatur, vt intra decem aut duodecim horas ad se redire nequiret. Atque id sanè admiratione dignum est, quod si, Deo dispensante, ab alijs eodem formæ visæ essent, nullum cuiquam afferebant dolorem vel terrorem, præterquam Coletæ soli: nec videbantur tamen ab omnibus, quando eas videbat Coleta, nisi quibus id à Domino præstatur. Interim tamen certo id sibi persuadebant, si absente Coleta eas viderent, se præ terrore & horrore, mentis inopes planeque rabiosos fore. Et complures quidem sui instituti homines illas viderunt, sed speciatim soror quedam, Coleta familiaris & à secretis, cui res eius notissima erant, non raro eas conspexit, certissimeque cognouit intolerabilem animi dolorem, quo illis visis torquebatur Coleta. Itaque solebat se inter Coletam & illas interponere, interdum etiam ramum fulser, nisi adfuisset Coleta. Solebat interdum Coleta eas horridas species quiciebantur, efficiente id proculdubio Coletæ præsentia. Nam alioqui si illa absente eas vidissent, existimabant se in infanæ periculum venturos fuisse. Ex autem terribiles forme in solis parietibus oratorii vel cubiculi Coletæ apparebant. Deinde ad ima corporis eius partes accedebant, ita vt etiam oculum, qui ei charissimus erat propter se eo orbatum iri. Multas alias oranti illi molestias & vexationes attulerunt nequissimi demones, quas enarrare nimis longum sit. Excitabant in eius oratorijs, ipsa artentissimè Dominum deprecante, magnos strepitus & tempestates, & crassis fustibus cadebant eam: nonnunquam etiam in aëra eam sustollebant. Sed illa nequaquam se patiebatur eiusmodi terroribus auocari à precibus suis: tametsi pauca sorores ausæ erant manere tum apud illam, præter eam, cuius paulò antè meminimus, quæ eius mentis & precibus fidens, crebro solebat eo accedere, visura quid illic gereretur: sed

Gravissimè, dum orare, vultu affligit eam demones.

Præfente Coleta, nihil demonum species terrent alios.

Colligit se potest, quantum eius preces cruciant demones.

nihil tamen reperiebat præter fustes, demonibus se subducentibus, & eos ibi relictos quentibus.

Omni quidem tempore misit omnipotens Deus quosdam, qui miseros peccatores ad ipsum reducerent. Sed hæc nostris diebus foeminam misit, sibi præcipue claram, Coletam virginem, quæ illuminaret & perfecte dirigeret ambulantes in vitiorum tenebris & umbra mortis, reuocaretque illos in viam mandatorum suorum, atque omnibus, cuiuscunque illi vel status vel conditionis sint, lumen & exemplum de præberet totius perfectionis, sanctitatis, deuotionis, mortificationis & virtutum omnium. Et ut id præstaret efficacius, ornavit eam eximij gratiæ suæ donis & vitæ excellenti sanctimonia, quibus olim speciales amicos & sanctos suos illustrarat. Vix enim solitaria & in multa abstinencia cum priscis illis Eremitis, claram autem cognitionem cum Prophetis, paupertatem voluntariam aliasque eximias virtutes sectum est cum Apostolis, non ei defuit Martyrum tolerantia, non feruens Confessorum claritas, non Virginum nitida puritas. Quod ad solitariam vitam attinet, in ea colenda vix pauci antiqui patres ei possint comparari. Totis enim quinquaginta annis per semper vixit inclusa. In singulis enim monasterijs suis singulas habuit cellulas valde arctas, quæ carceres verius vel sepulcra dicerentur, cum se vix posset intra illas egere, aut aliò vertere: quemadmodum in multis licet videre cœnobijs illius, maxime Viuiacensi, ubi Cellam habuit sex pedes longam, quatuor latam. Et illi quidem veteres eremite poterant expariari per solitudines & relaxare animum post præcarios labores & dolores, idque eos fecisse constat: at Coleta nunquam de suo prodijt oratorio animi remittendi causa, quantuncunque horrendis esset affecta poenis & doloribus: idque adeo, ut etiam si non nisi passus vnus interesset inter oratorium & propinquum hortum, vel syluam, eò se conferre recusaret. Quando autem cogebatur ire ad visitanda monasteria, aut alias ob causas, postquam ad hospitia peruenit, angustum se recipiebat angulum, pannis appensis conclusum, nec inde prodibat, donec esset recedendum. Magna quoque legimus sanctorum patrum ieiunia, prolixi vigilas, diuturnas preces. Sed Coleta cum Christo ieiunauit perpetuis quadraginta diebus & noctibus, nihil prorsus cibi aut potus accipiens: quod tamen humanæ firmitati esset impossibile, nisi quod apud Deum nihil est impossibile. De vigilijs etiam constat, eam toto anno ex singulari Dei gratia omni prorsus somno abstinuisse. De Iosue legimus, ad eius iussu sterili sole in spatio vnus diei: sed fortassis non minus admirandum est, ad preces Coletæ solem quandoque præcipitasse cursum suum & ante tempus ortum esse. Sæpe illa vitam suam in mortis discrimen coniecit, & estimationem ignominie obiecit pro honore Dei & animarum salute. Cum enim in uisissima in Gallijs bella feruerent, de quibus supra dictum est, ita ut nemo ex oppido aut castris egredi auderet, illa intrepida per vtriusque partis regiones proficiscitur visitatum monasteria sua, cum interim, malo instigante demone, ab vtraque parte suspicarentur eam stare ab hostibus suis: tamen illa pro vtriusque multas lacrymas & innumeras Deo preces offerret, & in suis monasterijs offerendas curaret. Accidit autem, ut tum in pagum quendam veniret, ab alterius partis exercitu occupatum & bene munitum, in quo erat monasterium virginum suarum. Illic ortum ibi mur fuit, eam fauere aduersarijs. Eam suspicionem periculosissime auxit casus prouisus. Custos enim monasterij per errorem pulsauit campanam nocte inter mediam & decimam, cum deberet media nocte pulsare. Id audientes excubitores, mabant eo intempestiuo signo hostibus prodipagum. Itaque inter se conspirantes trucidandis sororibus monasterij illius: iamque armati eò properant: sed ecce ob Coletæ matris merita res euenit sanè stupenda. Non solum enim horologium ipsius monasterij primam horam clarissime & gnomone & sono indicauit & expressit, tamen deberet decimam, sed etiam noctis spatia contracta sunt, & sol ante tempus oriri visus est. Audientes autem milites primæ horæ signum, accurrunt ad monasterium, fatentur facinus animo conceptum, reprehendunt sese, aiunt se temere male suspicatas de sororibus Deo humiliter seruientibus, earumque precibus se munitum esse, quam suis vigilijs & armis.

Sanctorum omnium virtutes ut in ea reluxerint.

Nota de cellulis.

Eius ieiunia.

Vigilias.

Ios. 10.

Casus sanè periculosus.

Illustre miraculum.

Cap. 66.

Quam autem multa prophetice cognouerit Coleta, iam superius copiose dictum est. Obiit Martini, eius nominis V. Pontificis Maximi, exacte prædixit, etiam mortis horam exprimens: schisma quoque in Ecclesia futurum, finemque Concilij fuisse censens longè antè pronunciauit. Suprà diximus eam multum amasse paruulos propter puritatem & innocentiam, qua ipsa nitebat. Oblatus ei quandoque fuit paruulus, ex nobilibus parentibus ortus. Illa autem præsentens, si diu viueret, eum condegnatum iri, rogauit Dominum, ut breuè eum tolleretur à medio. Reportatus puer dolore affectus parentes eius, qui etiam ad monasterium venere, perquirentes quid puero accidisset. Ut autem cognouerunt quid dixisset Coleta, suam voluntatem libenter diuina conformarunt. Vidua quædam nobilis & potens, paruulos habens filios, aliquot Coletæ monasteria fundarat. Eius verò totum patrimonium vastabant prædones & raptotes: neque illam formidantes, quod esset mulier: neque filios, quod essent paruuli. Petita autem à quodam in coniugem, statuit consentire: sed tamen voluit prius consulere Coletam. Ea verò sic fertur ei respondisse: Fac quod tibi visum est, sed noueris tamen te ex nouo marito nullam habituram prolem. Nupsit illa, sed mors breui consecuta, veniit ne prolem relinqueret. Quædam ex sororibus eius angebatur ob confessionem peccatorum integrè faciendam. Eam Coleta iussit venire ad se, dixitque ei peramanter: Debes, filia, securè confiteri, nec dubitare quicquam: Deus enim misericors & benignus est. Dices autem hunc in modum peccata tua. Illa hoc audiens, erubuit, sentiens Coletam matrem nosse cogitationes eius & peccata. Sedit aliquandam meditatione sursum rapiebatur, ut egeretur à mensa surgere. Abijt autem ad oratorium suum, eam illic meditationem prosecutura. Interim dixit sorori, cum ipsa eunt: Quid tu diceres, si videres ad vnā mensam assidentes nouem Abbatissas? Renelatum enim ei erat, nouem ex illis, quæ cum ipsa fuerant in mensa, Abbatissas postea creatum iri: quod etiam factum est.

Cap. 66.

per puritatem & innocentiam, qua ipsa nitebat. Oblatus ei quandoque fuit paruulus, ex nobilibus parentibus ortus. Illa autem præsentens, si diu viueret, eum condegnatum iri, rogauit Dominum, ut breuè eum tolleretur à medio. Reportatus puer dolore affectus parentes eius, qui etiam ad monasterium venere, perquirentes quid puero accidisset. Ut autem cognouerunt quid dixisset Coleta, suam voluntatem libenter diuina conformarunt. Vidua quædam nobilis & potens, paruulos habens filios, aliquot Coletæ monasteria fundarat. Eius verò totum patrimonium vastabant prædones & raptotes: neque illam formidantes, quod esset mulier: neque filios, quod essent paruuli. Petita autem à quodam in coniugem, statuit consentire: sed tamen voluit prius consulere Coletam. Ea verò sic fertur ei respondisse: Fac quod tibi visum est, sed noueris tamen te ex nouo marito nullam habituram prolem. Nupsit illa, sed mors breui consecuta, veniit ne prolem relinqueret. Quædam ex sororibus eius angebatur ob confessionem peccatorum integrè faciendam. Eam Coleta iussit venire ad se, dixitque ei peramanter: Debes, filia, securè confiteri, nec dubitare quicquam: Deus enim misericors & benignus est. Dices autem hunc in modum peccata tua. Illa hoc audiens, erubuit, sentiens Coletam matrem nosse cogitationes eius & peccata. Sedit aliquandam meditatione sursum rapiebatur, ut egeretur à mensa surgere. Abijt autem ad oratorium suum, eam illic meditationem prosecutura. Interim dixit sorori, cum ipsa eunt: Quid tu diceres, si videres ad vnā mensam assidentes nouem Abbatissas? Renelatum enim ei erat, nouem ex illis, quæ cum ipsa fuerant in mensa, Abbatissas postea creatum iri: quod etiam factum est.

Apostolus quoque ut in multis similis fuerit, satis perspicuum est. Fuerunt illi à Deo electi & missi, ut mundum conuerterent: fuit & ipsa electa & missa, ut miseros peccatores reduceret ad Deum. Eius missionis potest hoc non obscurum videri argumentum, quod concepta fuit à matre, quæ iam excesserat tempus ut plurimum aptum proli concipiendæ. Apostoli quoque in diuersas dispersi regiones, Christi fidem propagarunt: & Coleta annis quadraginta longè lateq; non sine magnis periculis discurrendo, construlenda curauit monasteria Ordinis sui, ut Dei nomē celebraretur, animarū augetur salus, peccatores à demonum potestate eriperentur, & Saluatori suo restituerentur. In paupertate Apostolos quàm sit imitata, potest ex eo liquere sermone, quæ ipsa quandoque habuit ad sorores suas in multo seruiore spiritus, loquens de summa humilitate & paupertate Domini IESV & sanctissime matris eius MARIAE & Apostolorum: ubi tum manifestè apparere duodecim Apostoli, humiliter residentes prope Coletam, multa in eis reuerente humilitate, simplicitate, paupertate: omnes induri vestibus albis, & illic permanentes, donec illa cessaret loqui. Sermonem finito, multis visi sunt ascendere in calum, & vnā cum illis Coleta in tantā altitudinē subleuari visa est, ut amplius conspici nō posset. Habuit & alia Apostolorum charismata. Sanabant illi demoniacos: curabat & Coleta, atque etiam rabiosos sanabat, virtute nominis Christi. Monialis quædam furiosa, dæmoniacæ, & morbo cadueo laborans, intolerabili molestia afficiebat sorores alias nocte dieque, licet multa essent. Sæpe enim oportebat eam à sex & eo amplius sororibus, interdum ab omnibus teneri, alioqui & sibi & alijs grauissimè nocituram. Eum autem quod fuit alijs molestissimum. Si enim fortassis à Completorio vsque ad nocturnas preces quiescisset, adeo tum se discerpebat, ut multa eius comprimenda gratia cogerentur sacrificij finem, & ad omnes preces Canonicas. Aliquoties verò biduo triduoque permansit tacita, iacens in lecto planè rigida membris omnibus, ore horrendū in modum nihil neque manducans, neque bibens, neque vllum edens signum, præter planctū lugubrem & funestum, in quo gemina videbatur vri voce. Interdum autē adeo illa vexabatur in putra, oua integra, magna lignorum & lapidum fragmenta, cortices cum nucleis prunarum, cerasorum & id genus aliorum grandi numero: Ferrum complicaret perinde posset vel signi crucis impressione, vel aquæ sacratæ aspersione, nec ullis precibus compelli ut taceret. Nonnunquam ita exercebat furor, ut præter hæc tanquam bestia rationis

Confirmat soror, sua peccata cōfiteri timētem.

Cap. 67.

Sermonem ea habente, apparent Apostoli.

Sanat precibus suis de montacum miferiam.

Cap. 68.

Quos sit perpeffa cruciatus.

Cap. 69.

Cerebri eius mentis excessus.

Charitas erga animas defunctorum.

Cap. 70.

Ferventer orat pro morientibus.

Cap. 71.

Eius precibus lena virginis.

tionis expers ex oculis, ex genis, ex auribus, ex capitis cranio, & ex membris omnibus sanguinem emitteret, quod sine horrore aspicere non potuit. Tandem moniales illarum cordatae procū tunc absentis Coletae, scripto indicāunt ei calamitatem sororis suae orantes, ut suis precibus ei opitulareretur. Et ecce simul atque litera missa fuit, coepit misera habere aliquantū mitius: magisque diminuta est tam dira vexatio, cum litera venere in manus Coletae: postquam autem illa Dominum rogare coepit, non diū dila- ta est integra eius curatio. Loquebatur Apostoli varijs linguis, & idiomata omnia ce- lebant: nec haec gratia Coletae defuit. Apostolis non nocebant hausta venena: & Co- leta bis sumpsit potionem mortiferam, diro infectam toxico, nec quicquam laesa fuit: immo etiam libenter ignovit illis, qui ei illam obtulerant.

At verò si de Martyrum velimus agere tolerantia, ea quoque Coletam non car- isse videbimus. Nam si vel centies illa immissa fuisset in dolum ferventis aquae, vel olei, aut roties ignibus inflammata esset, aut tosta, aut exoriata, vel capere pun- non possent ea poena comparari cum illis, quas illa annis quinquaginta toleravit: certe libenter illa corpusculum suum pro amore Domini Iesu morti obtulisset: atque fuit re ipsa martyr, quando pro honore Dei promouendo non parum fudit sangui- nis, fracto brachio non sine magno dolore, ita ut illo tota vita sua uti non possit: capite etiam adeo contrito & quassato, ut cum se verteret, sentiret ossium con- sionem.

Solebant Christi Confessores fide sincera, perspicua cognitione & ferventi cla- tate ferri in Deum, prorsus subducentes sese ab hoc mundo, atque a rebus mundanis, torosque se occupantes ijs, quae ad Dei perfectissimum amorem pertinent. Et Coleta quoque ardentissima Dei charitate usque adeo accēsa fuit, ut per aliquod tempus, quo- ties eius diuinum mellissimumque audiisset nomen, mox tota a se deficeret, & cap- cerent ex ijs, quae ad Dei summam dilectionem pertinerent. mox enim sic, audita in- extra se discedebat, ut longo temporis intervallo nemo posset ei loqui. Interim tam- etiam mirè diligebat proximos, adeoque promovere cupiebat cuiuslibet bona ci- ritalia, ut quiete potiri non posset in spiritu, nisi ei pro sua vocatione & facili- subueniret. Et libenter illa etiam seipsam obligasset, ut posset opitulari proximis, ut & re ipsa fecit. Cum enim nobilis quidam in eam ignominiam incidisset, ut ne magno discrimine non posset satisfacere creditoribus suis, illa charitate fer- ti effecit per bona quaedam ipsi commendata, ut absque detrimento euaderet: si verò ingens eius erat charitas erga viuentes, at tamen sine vlla comparatione magis cupiebat pia benignitate succurrere vita functis. Mirò quippe tenebatur si- derio alleuandi cruciatus grauissimos animarum, in locis purgatorijs degentibus, quibus adeo condolebat, ut diceret se libenter illarum loco poenas illas perpe- fse. Itaque volebat, ut demptis tribus ante Pascha diebus, sorores quotidie dicerent facium defunctorum.

Fuit religiosus quidam siue monachus, genere nobilis, dignitate haud vulgari, conscientia sic satis dissoluta, & exigua animi deuotione. Is tantum fidebat Co- letae precibus, ut nullius magis fideret, spemque salutis suae in ijs plurimum colloca- tum. Cum autem Coleta in longinqua versaretur regione, spiritu praesens illi mona- chum non diū superuiuum: cognouit etiam horrendas poenas & dira tormen- tum igitur diuque rogauit Dominum pro illo, ut poenas illas minueret, nec re- destitit, donec certò didicit eius futuram beatitudinem. Si quis frater aut in- in monasterijs, in quibus ipsa degebat, morti propinquaret, sororem quidem se- sebat in valetudinario: fratrem autem iubebat ad certum templi locum perferri, posset ipsa praesens esse morienti: totisque viribus pro eiusmodi Dominum depre- batur, ipsosque hortabatur ad fidei constantiam & spem veram concipiendam, ad- sus illusiones omnes & fraudes demonum, quae illis posset occurrere: atque cum malignos daemones abigebat ab illis.

De puritate Virginum in Coleta preclare relucens, hoc dicere possumus, eam ex- excellentem fuisse in Coleta, ut nunquam verbum vllum leue aut inhonestum vel- re vel audire potuerit quouis modo absque animi dolore & afflictione. Quamobrem etiam Christus Dei filius eam sibi sponsam & amicam charissimā elegit. Accidit autem aliquando, cum adhuc secularis esset Coleta, ut vir quidam lasciuus & impudicus

quodam monasterio cerneret precibus vacantem, foedisque & spurcis sermonibus eam appellaret. Cui illa dolenter respondit: Vtinam praestet tibi Deus notitiam eo- rum, quae dicis. Mox ille coepit videre scelus suum: cumque vellet e monasterio egredi per portam, quae omnibus patebat, nullo modo potuit: sed quoties conaba- tur exire, toties se retrò repelli sentiebat. Non immerito igitur terrefactus, nescie- bar quid ageret, multumque formidabat se mente caprum iri. Tandem recolens quid dixisset Coleta purissimae virgini, & existimans ea causa se tam misere affligi, ocyus ad eam accessit, culpam coram illa edixit suam, veniam petijt humiliter & deuotè. Tum Coleta, Deus, inquit, per sanctam misericordiam suam ignoscat tibi, & quam- primum ille sine difficultate foras egressus est. Tanta erat Coletae puritas, ut multi eam inuisentes, antea leues & ad turpia valde propensi, ex eius praesentia prorsus libe- rarentur, animisque corroborarentur ad constanter sectandam corporis castitatem. In ijs quidam religiosi familiariter ei indicāunt quasdam tentationes suas valde pe- riculosas, moxque se senserunt planè impotentes ad eas exequendas: atque ita & fa- cultate & voluntate peccandi liberabantur. In Francia princeps quidam prapotens, priusquam vidisset Coletam, mundo huic deditus, fastuosus, delicatus & lubricus fuit. At postea, Coleta intercedente, ex mundano factus est religiosus, ex fastuoso humilis, ex lubrico spiritalis, ex delicato erga se rigidus & seuerus. Testabatur ille cre- bro coram multis non vulgaribus hominibus, idque sumpta sacrosancta Euehari- stia, se posteaquam vidisset Coletae faciem, nunquam carnis tentationem sensisse. In eodem regno fuit quaedam nobilissima matrona, vita laudabili, fama celebri, mul- ta pietate & misericordia, vtriusque sexus liberis abundans. Vnus autem ex filiis eius, qui ferè semper haerebat domi, spurcissimo incitante demone, misere coepit ama- re feminam quandam, & tandem post multos lasciuos sermones, aspectus & ta- ctus, ventum est ad mutuum consensum operis nefarii perpetrandi: sola deerat tem- poris & loci opportunitas. Illis verò in hoc detestando proposito permanentibus, quidam religiosus, quem illa matrona miserat ad inuisendam Coletam, erga quam singulari erat animi deuotione & amore, attulit ad eam ipsam matronam a Coleta missam zonam vel funem, quo solebat illa stringere habitum suum, eumque obtu- lit matronae praesente filio eius, tam turpi tentatione vexato. Qui cum illum funem vidisset, repente totus mutatus est, adeo ut semper fugeret loca, in quibus erat illa puella, quam tam perditè amauerat: quod si non posset subterfugere, quin vide- ret illam, propterea quod esset cum matre sua, non sine dolore & abominatione ita faciebat. Tandem meritis Coletae utroque ab ea tentatione liberato, puella iun- cta matrimonio est, corpore integra, & familia nobilis foedam ignominiae notam euasit.

De patientia Coletae multa iam antè dicta sunt. Quas illa & quantas aggritudines corporis, quos cruciatus & angores internos & externos non solum patienter, sed & hilariter pro Dei nomine perpeffa sit, commemorari vix queat. A principio de- uotionis suae afflictiones, si deessent, appetijt: si adessent, amanter sustinuit. Qua- res eam Christo sponso effecit similem, qui in hae valle miseriae nunquam poena- & afflictionum expers fuit. Si quis interdum miseratus eius dolores internos & externos, diceret ei, Heu mater, quam dire passa es: illa respondebat: Ego faci- nem inferentibus, pro malis libenter voluit bona reddere, ita ut nonnunquam di- ceret se prouisuram illis de rebus necessarijs, quoad essent in vita. Ab ipsis quoque familiaribus amicis non parum vexata fuit: quos ut ab ingratitude reuocaret, eos ad se accitos, in suis collocauit monasterijs, & tum corporalia, tum spiritalia eis attulit solatia, tantamque salutis eorum curam gessit, ut multi eius precibus ab- ditio animarum ipsam persequentium, quam mala omnia, quae ei vndeunque ac- cidere possent. Ad extremum tamen tales redibant ad sanitatem, & dolebant se tam malos in eam fuisse. Inter alios quidam ei familiaris fuit, qui diabolo insti- gante, aliquandiu grauissimè eam persecutus est, ab amico in tam crudelem mutatus hostem, ut nec audire quicquam de illa boni, nec propè ad eam accedere vellet: si debere, quam putabat magni esse meriti apud Deum, cum tamen planè rudis & im- perita foret: Tum praeterea etiam inhumaniter eam virgis caedi iubebat, interdum

Pena ho- minis laici- ui.

Hoc san- eximū est.

Praclari ef- fectus pre- cum eius.

Res profe- cto memo- rabilis.

Cap. 71.

Multiplices Coletae cru- ces.

Quidā ami- cū in sum- mū muta- tur hostem.

vsque ad effusionem sanguinis, & crudeles ei persecutiones inferri. Quod est de eam exercebat propter eos, qui talium authores erant, at tamen ferebat uiter & patientissime, ita ut ne minima quidem impatientiae vox ab ea exprimeretur. Sicut autem Saluator orans pro hostibus suis, exauditus est pro sua reuerentia: ita & ipsa humiliter & efficaciter deprecans pro suis persecutoribus Dominum, non est voto fraudata suo. Agnouerunt enim illi tentatione diabolica instigatos fecisse quae fecerunt, totoque vitae suae tempore multum ea causa doluerunt.

Cap. 73.
Vir quidam
celebris ei
est infestis-
simus.

Item duo
Clero.

Vitio diu-
na in eius
persecuto-
res.

Multa etiam tulit ab extraneis non paucis, praesertim à quodam magni nominis viro, cuius facta cum nomine non consentiebant, qui & clam & palam obtredebat ei, mirabiliter eam impediens, multisque vexans modis, & planè affirmans & illam & omnes conatus & opera eius prorsus euerfurum. Illa verò sic ei respondit: Spero fidenter in bonitate Dei conseruaturum eum, quae per eum facta sunt. Duo è Clero praecipui eius persecutores fuere in ea vrbe, in qua permulti non modo diocriter eam infestauerunt & impediuerunt. Multos confinxere articulos inenarrabili malitia, asserentes eam Hussitarum haeresi laborare, & multa alia sanè abominanda, ab illis sceleratè conficta, quae tamen non dubitabant palam omnibus proponere & euulgare, ut efficacius sancta eius opera retardarent. Sed illa his omnibus & quibuscunque alijs iniurijs opponebat silentium, ferens omnia sedato tranquillo animo. Quauis autem sancti homines fideant, dum ferunt persecutiones, non minùs tamen formidanda sunt iudicia Dei. Ecce enim alter horum, qui vidit frustratum conatu suo, elato animo aliò commigravit, sed paulò post eundem est: alter mansit quidem, sed graui correptus morbo, valde cruciabatur, quibros appellans Coletam, tanquam indicaturus ea causa se sic torqueri, quòd infestè eam esset persecutus: atque in ijs doloribus clausit diem extremum. Quibus etiam laici opulenti, sanctitatem eius & vim sanctae paupertatis ignorantes, non minus eius detraxere existimationi & famae, dicentes eam esse foeminam cumprimis opulentam, quae mutuas daret pecunias propter vsuras, & quae cambia vel colligebat Parisijs, Brugis & Gandau manuteneret. Sed hac illi ineptissime, quando cor eius ad eò feruebat sanctae paupertatis amore, ut multo libentius passura fuerit se vitiis exorari, quam quicquam eiusmodi admitteret. Multi etiam nobiles & potentiores intolerabili quadam vexatione illam appetere conati sunt propter ades quas ipsi volebant ad alios, quam oporteret, vsus applicari: sed Dominus Iesus propter pueros eius vexationis authores breui abstulit à vita. Illa verò & has & alias prope innumeras persecutiones instar agni suauiter & patienter tulit amore illius agni innocens, qui vno die plus nostra causa perpassus est, quam nos pro illo ferre possemus quibus diebus vitae nostrae.

Cap. 74.

Egregius
feruor il-
lius.

Nihil sibi
parcit.

Mitè diu-
nitur con-
fortatur.

Cap. 75.
Praedicat
obitum suum.

Cum iam sexagesimum sextum aetatis complisset annum, ut perfectissimae perfectionis coronam posset adipisci, tamen corpore valde esset debilis & exhaustum propter senium & incommodam valetudinem, tum propter graues dolores quos tulerat, & quotidie patiebatur pro voluntate Dei: at tamen ita se componebat, tanquam iam ab integro vellet inchoare benè agendi studium, perinde ac si busto esset corpore, nec quicquam vnquam rectè & praeclare gessisset. Itaque nunquam recusauit laborem, nec desijt se promptam offerre ad colligendas vires, quauis esset & laboribus & varijs defessa poenis, & ad totam se impendendam, ubi Dei amor & salus animarum poscere videretur. Saepenumero ab aliquo profecto monasterio ad exequenda opera pietatis, tam cernebatur imbecillis, ut vix sustinere se posset, nec breue spatium viua confectura putaretur: at nihilo minùs suscipiebat illa labores & dolores propter amorem Dei, aiebatque se paratam esse mori, ut Domino visum esset, siue in agris, siue in pagis. Cumque eius comites plerumque adeò delassarentur ob nimios labores, ut agere respirare possent, illa sola permansit alacris, viuat, constans & infatigabilis, non aliter laborans Christi causa, quam si eam planè recens & firma valetudine, nec quoad vixit, vineam Domini colere cessauit, uiterque & perseueranter multos exantlauit labores, donec ad optatum eumque gloriosissimum peruenit finem.

Eum autem vitae suae finem illa praedixit, dicens se biennio non superuiurum, quod etiam sic accidit. Tandem tribus ferè ante obitum suum septimanis expressè au-

migraturam ad Dominum, & cum ad se accersiuisset sorores, hortabatur eas singulari animi affectione & studio, ut essent verae & perfectae monastici instituti cultrices, DEVM timerent & amarent pra omnibus, Canonem siue regulam obseruarent, itemque declarationes illius, redderentque fideliter Domino, quicquid ei uouissent. Cumque haec & multa alia salutaria dixisset, subiunxit: Non est, quòd putetis me in decessu meo quicquam dicturam vobis: nihil enim tum ex me audietis. Deinde ait confessario suo: Pater, quicquid ego in reformando S. Francisci instituto feci, Dei nomine id feci: & licet magna ego sim peccatrix, & tota vitij obnoxia, attamen si denuò mihi facienda essent ea quae feci, non video, quemadmodum ea aliter facerem, atque feci. Inde mensis Februarij die vicesimosexto, qui fuit Dominicus, manè confessione facta, sub sacrificio corpus Christi summa deuotione percipit. Sequenti nocte venit ad eam singulari quadam beneuolentia Dominus Iesus: postquam apparitionem illa instar infantis nihil iam vllas curabat res mundanas, soli Deo vacans, ore vel mente illum deprecans. Post accidit ei insolita quadam debilitas, quae confessarium eius, timentem ne moreretur, eò permouit, ut extremam unctionem ei adhiberet. Deinde legit apud illam Christi passionem, quibus absolutis aduertit nondum adesse supremum vitae tempus. itaque recessit ab ea. Altera die ad eam venit oratorium, sacrificium pro more coram illa facturus, reperitque illam optimè constitutam, perinde ac si esset incolumis. Mirabatur autem, unde tam citò esset restituta, sciens absque speciali gratia Dei id fieri non potuisse. Tum verò sacrificium illa cum primis reuerenter audiuit, & Christi corpus cum multis lachrymis adorauit: idem faciens etiam reliquis eius hebdomadae diebus. Est autem notatu dignum, post eam, quam diximus, apparitionem quatuor in ea vita ad supremum spiritum perdurauit. Primum est, poena quadam grauis & insolens, quae vsque deuotione & reuerentia auscultauit. Quartum, quòd licet ex oratorio non exiret, tamen perspicue nouit omnia, quae in monasterio gererentur. Confessarius cum soleo, nolens eam se absente reddere spiritum, venit ad monasterium, quod illa nemine indicante ilico cognouit. Ad vesperam sextae serae comiter & consolatorie loquebatur ad fratres. Sabbato post sacrificium, petita ab eis copia, & peractis precibus, celeriter abiit ad cubile, Crucis signo se consignans, atque: En extremum cubile. deinde in illo se reposuit, vestita more suo, sibi ipsi imponens nigrum velamen, quod à Pontifice acceperat, cum primum professionem fecit. Mox clausit os & oculos, deinceps non aperiendos, licet interim omnia nosset, quae foris agerentur. Pro quodam enim leuamento attulerunt ei puluinar, quod illa reiecit. Quadragesimo octo horis sic mansit in lectulo, nihil neque loquens neque videns, neque vllum vel gestum vel signum vlla corporis parte edens, sed summam pra se ferens honestatem & sanctitatem, nihil mutato colore in illo dolore, quo tunc cruciabatur. Inde sexta Martij die, hora octaua ante meridiem, cunctis Gandauensis monasterij sororibus praesentibus, itemque eius confessario & socio fratre, clausit extremum vitae tempus, anima sanctissima à corpore suauiter recedente, & rectà ad Deum creatorem suum proficiscente. Color autem, qui fuit in ea decedente, perdurauit horis duodecim: inde subire corpus eius mutatum est in pulchritudinem admirandam. Erat enim instar niui candidissimum, venis colore ceruleo elegantissimo passim apparentibus: membra omnia formosissima visibantur, & quae possent facile inflecti, odorem mirificum ex se diffundentia, ita ut plures in eis innocentiae status & omnimoda puritas reluceret. Ijs adeò permoti fuerunt plurimi, ut supra triginta hominum millia ad eam visendam confluerint. Tertio ab obitu suo die humatum est virgineum illud corpusculum, sed, ut ipsa iusserat, in summa paupertate, & absque villo operimento, sicuti Christus nudus in cruce pendit.

Ea hora, qua migravit, in quibusdam monasterijs, quae ea speciali erat amore prosecuta propter maius sanctae paupertatis studium, audire sunt voces longè suauissimae cantantium Angelorum, e quibus vna sic à nonnullis dicere audita est: Venit rigerint.

Christus ei
apparet.

Post eam ap-
paritionem
quatuor in
ea vita me-
moratu di-
gna.

Sub morte
ut se gessit.

Felicissimè
abit à vita.

Corporis
exantmis
pulchritu-
do.

Cap. 76.
Post obitum
eius quae co-
rigerint.

Foror quædam præ cæteris amabat Coletam. Ei illa moriens ante mediam noctem apparuit in regione longinqua moranti in forma pulcherrima & splendidissima, sed ob nimiam claritatem faciem eius videre non potuit. In alio monasterio procul remoto foror quædam summopere cupiebat videre eam, multasque fundebat ad beatissimam Mariam preces, ut per eam posset compos fieri voti sui. Putabat enim, si vel vna hora vidisset eam, id sibi semper profuturum. Ea igitur nocte, post quam obiit Coleta, vidit speciosissimam quandam & venerabilem dominam, cuius pulchritudo nullis posset verbis explicari. Eius facies prorsus luculenta fuit, instar crystalli soli opposita. Porro ter per oratorium deambulabat, sequebaturque eam puer elegantissimus, facie æquæ lucida, semel atque iterum sic dicens: Ecce foror Coleta, ecce foror Coleta. Tum verò foror hæc videns & audiens, miro fuit perfusa gaudio, quod cerneret eam, cuius visendæ summo flagrasset desiderio: cumque vellet cæteras inclamare sorores, non potuit vocem exprimere. Putabat autem velle eam visitare monasterium. dictum enim erat ei adhuc nouitiæ, quod etiam in spiritu visitaret monasterium. Postquam verò ad dormitorij fores venit, illa euauit. Eodem die, coipso tempore, quo Coleta decessit, foror hæc sola ingressa est in oratorium, Domino preces oblatura: cumque se submisisset in genua, mox audiuit voces altas & claras grandis multitudinis, quibus suauiores in hoc mundo percipi non possent: sublatisque in cælum oculis, vidit faciem luculentam, quam nocte viderat, in medio tam dulciter canentium. Etsi autem nihil horum tum intelligeret, piè tamen credidit esse eam Coletæ lucidissimam animam, quam Angeli in cælum deducerent. Alijs quoque duabus per visum ostensa est anima Coletæ cum multa gloria & reuerentia à sanctis & Angelis frequentissimis duci in cælum, multis eam sequentibus animabus, quas, ut altera ex ijs vidit, illa suis meritis & precibus e purgatorijs pœnis liberarat, hæc tamen ibi detentas.

MIRACVLA QVÆDAM EX IIS, QVÆ COLETA fecit adhuc viuens.

Cap. 77.

Multas Coleta animas suis precibus excitauit à morte peccati, multos corpore mortuos reuocauit ad vitam. Vtrunq; diuine virtutis opus est, sed præstantius illud, quo renouiscunt animæ. Possent commemorari plurimi, etiam non vulgares, quos Coleta reduxit suis intercessionibus à morte culpæ ad vitam gratiæ: sed nos iam de illis agemus, quos corpore mortuos excitauit. Filia cuiusdam Visontiensis mortua ante baptismum, allata fuit in templum à parentibus, quod sperarent eam vitæ restitutum. Sed cum cernerent verè mortuam, illic reportarunt eam absque baptismo, & Coletæ precibus obnixè commendatam, quandoque eius velo fidenter inuoluerunt, & in templum attulerunt. Et ecce reuixit infantula, & saluari expiata lauacro, Coleta appellata est, & postea Coletæ matri oblata, vitam monasticam professæ est, in qua vique in præsens laudabiliter perseuerat, diciturque foror Coleta de Prucero. Iuuenis quidam, Ioannes Bursen, qui nunc est Visontij cuius insignis, affirmat se meritis & precibus Coletæ vitæ redditum. Idem affirmant propinqui eius, & qui cum nouerunt. Neque id ignotum est fratribus & sororibus nostris, sed cum mihi de modo, quo id factum est, non constet, non audeo eum certò exprimere. Item infante quodam sine baptismo defuncto, cum primis doluit Coleta, iussitque eum in prophano loco sepultum, è monumento extrahi, & ad se apportari. Factum est, ut voluit, & illa pro infante Io orante, anima rediit in corpus, & baptizatus, dimidio anno superuixit. Franciscanus quidam frater Franciscus Claret, annos amplius triginta fuit cum Coleta, multis ei & monasterijs eius humanitatis, beneuolentiæ & charitatis officia ex animo præstans. Is in morbum incidit, & iam planè mortuus putabatur, & ille postea se mortuum fuisse affirmabat. Cum autem sic esset vita functus, visus sibi fuit duci ad tribunal Christi pro captanda gratia & misericordia: inde verò etiam duci ad beatissimam Dei matrem Mariam, tum ad Apostolos, ad martyres, ad confessores & virginem. Omnium autem horum vna sententia fuit, restituendum illum Coletæ: cuius precibus corpus eius reuixit & surrexit. Ex his quatuor tres hodieque viuunt, & testantur vera nos dicere.

Cap. 78.

Per multi verò Coletæ precibus à mortis piculo sunt liberati. Aegrotabat periculosa quædam reuerendus pater, nec id ignorabat Coleta, in alio monasterio pcul ab illo seuerè

Ut autem ei in extremo illo periculo subuenire facilius posset, ad monasterium se contulit, ubi ille decumbebat: cumque eò peruenisset, reperit eum iam animam agentem. Mox ad supremum medicum ardentissimis precibus confugiens, ab illo obtinuit, ut primo diciani meliusculus esse in ciperet, & paulò post adeò firmaretur viribus, ut cum Coleta ad monasterium, vnde illa venerat, incolumis profectus sit, ab ipsis mortis faucibus eius precibus ereptus. Monachus quidam, cuius opera Coleta utebatur, ex pestis laborauit, ita ut vita eius planè desperaretur etiam à duobus peritissimis medicis, qui certum etiam indicarunt tempus, intra quod necessariò esset animam redditurus. Coleta autem dicente, Deum esse naturam superiorem, responderunt illi, verum id esse: sed nisi ille secus velit, fieri non posse, ut ultra tempus ab ipsis expressum huius lucis vsura fruatur. Orante verò Coleta, ille breui euasit incolumis, altero ex illis medicis moriente, altero diu aegrotante.

Comitissa Gebennensis aliquandò iter habuit, propter aquarum inundationem sape periculosum. Et ipsa tum equo insidens, in profundam ingressa aquam, cum equo adeò ab oculis aliorum abrepta fuit, ut cum illo pariter submersa putaretur: sed Coleta Dominum pro illa deprecante, ad terram absque detrimento peruenit. Alios quoque duos, virum honestum, & feminam religiosam à tergo eius equo insidentem, in quodam flumine miserè iactatos & iam pro submersis habitos, itidem suis precibus ad litus incolumes eduxit. Quidam doctor Theologus ingressus aquam cum equo, venit ad foueam altissimam, vnde quanto plus nitabatur se expedire, tanto mergebatur profundius. Videns ergo in summum vitæ discrimen se coniectum, nec vllum apparere modum evadendi, in Coletæ memoriam rediit, eiusque suffragia fidèter implorauit. & ecce repente se cum equo sentit litus attigisse. Nobilis quidam Burgundus, Coletæ ex animo ad dictus, ab improviso lapsus est cum equo in profundam foueam, omni spe salutis erepta. Deo igitur se commendans & precibus ac meritis Coletæ, itidem confestim se vidit ex aqua in terram translatus. His aliud adjicimus, quod ea defuncta contigit. Marchio, princeps cum primis generosus & potens, misit Gandauum sacerdotem quendam Ioannem Moulines, qui crebrò eius nomine inuiscerat Coletam viuentem. Venit autem is sacerdos ad aquam valde profundam, quam nemo sine presentis periculi metu transire auderet. Id verò nesciens ille, ingressus est aquam, sperans se facile ad pontem perueniturum. Sed raptus impetu inundantis aquæ, laxauit equo habenas, moxque vna cum equo se sensit in ima demersum. Ocyus igitur his ferè verbis inuocauit Coletam: Cum ego nunc veniam ad te visendam post decessum tuum, mater gloriosa, irane hic moriendum est mihi? Dixit, & res stupenda consecuta est. Mox enim sub pedibus suis sensit colliculum extrare, nunquam illic antea repertum, qui sufficeret ipsum & res eius omnes seruare à submersione. In illo ergo persistit, donec nauta quidam cum naui ad illum peruenit, qui constantè asseuerabat, nunquam eo loco colliculum fuisse.

Multas etiam liberauit parturientes, multos mente capros sanauit precibus suis, in quibus fuit Stephana quædam amens & furiosa: quæ cum à marito ad Coletam perducta esset, Coleta eam obiurgauit, atque ea causa tam diro correpta morbo, quod peccata sua confessæ non esset: accitoque confessario suo Henrico à Balma, voluit, ut ei confiteretur, ipsa interim feruenter orante pro illa: sicque plenè conualuit. Quidam puer nobilis ex lenitate percussus est in oculo, & adeò vulneratus, ut illo deinceps nihil visurus putaretur. Adductus verò ad Coletam, cum ea crucis signum oculo eius impressisset, sanus abiit. Coleta ipsa dolores oculorum innumeros perpessa est, & sæpè in eis grauiter læsa. Accidit aliquandò, ut quodam vespere tam malè affectus esset alter eius oculus, ut impossibile videretur posse eam quandoque illo vi. Doluta ea res non mediocriter fratribus & sororibus. & ecce manè alterius diei oculus adducta Coleta & monasterijs eius, filium habuit morbo comitiali horrendum in modum laborantem. Fuit id matri eius molestissimum, nescienti quid remedij adhiberet. Fortè tum illac transibant Franciscani quidam, ituri ad Coletam. Per eos igitur commendauit filium suum sanctissimis Coletæ matris precibus, & confestim sensit miram animi consolationem, spemque sanandi propediem filij sui: nec diu pueri salus dilata est. Vir quidam nobilissimus, & vita integer & honestus, eodem morbo miserè vexabatur annis decem, nec vllum poterat inueniri

Quidam iam moriens reualecit.

Item alius a medicis desperatus.

Cap. 79.

Miraculū.

Aliud.

Item aliud.

Rursus aliud.

Vide rem stupendam.

Cap. 80.

Miraculū.

Aliud miraculum.

hiri remedium. Commendatus est tandem precibus Coletæ, & ea pro illo orante, nunquam deinceps ullā sensit eius morbi infestationem. Soror quædam vel monialis incidit in tantam amentiam, ut vinculis colligata diligenter oportuerit custodire. Quod cum non mediocriter affligeret reliquas sorores, rogauerunt Coletam, ut pro illa Dominum deprecaretur. Proxima nocte apparuit Coleta illi sorori, obrulitque ei pomum exiguum, sed valde elegans, persuasitque ut illud comederet. Comedit illa, & gustu mirabili refecta, quamprimum sanata est. Altera die quasiuit ex illis, quæ eam constodiebant, num Coleta ad monasterium illud venisset. Illis respondentibus eam Visontij morari, ait sibi ab ea exhibitum pomum pulcherrimum, cuius gustu mox curata esset.

Cap. 81.

Duxit aliquando Coleta sorores quasdam ad monasterium recens edificatum: venerunt autem ei ex deuotione obuiam moniales quædam alterius instituti. In ijs una fuit excellens, sed leprosa: quæ propter faciem morbo foeditissimo exesam, non audebat propius ad Coletam accedere, & eam cum cæteris osculari. Sentiens id Coleta, humanissime pertraxit eam ad se, ei que osculum impressit: & illa confestim sanitati restituta est. Soror quædam monasterij Coletani, in quo tum Coleta degebat, a planta pedis usque ad verticem capitis inflata erat, & olebat pessime, nec quicquam videre poterat. Eius vicem dolens Coleta, cepit eam crebro visitare. Et si autem nihil illa videret, sensit tamen Coletam ingredi propter odorem suauissimum, quo totum valebat.

Osculo sanatur leprosa.

Alia morbo da sanatur.

Item quidam morbus cum plerisque alijs.

Sudario eius curatur quædam.

Nota hæc.

Cap. 82.

narium ea veniente complebatur, alioqui agrote illius scortibus abundans. Ea autem odoris suauitate incredibilis percepit consolationem misera illa, & breui integritate curata est. Frater Petrus Golerij in monasterio Visontienſi tam grauitate ex opprobrio guttur opprimente decumbebat, ut postridie manẽ omnino mortuus putaretur. Superuenit autem frater Petrus de Oſiaco Visitator, qui apud se habebat capillos Coletæ, quos una cum Regula sanctissimi patris Francisci imposuit illi sic: cum morte colluctanti, signum sanctæ Crucis cum eis exprimens, & statim apostema erupuit, & ille sanus euasit. Soror quædam Coletana laborabat non mediocriter aduersa valetudine. Eam Coleta, alijs sororibus inde euocatis, in valetudinario clamauit, aitque illi: Nihil hæsites, sed spera in Domino. ego enim nolo, ut iam moriarusque clam recessit, & illa repente se sensit morbo liberatam. Alia duæ sorores ita ægrotabant, ut nullum eis posset reperiri remedium. Nihil prorsus edebant, & pro debilitate se sustinere non poterant. Aduenit eò Coleta, accepit panis fragmentum, mandebat illud dentibus suis, & inde ingerebat ori vtriusque. Quod cum ille deglutisset, illico sanatae sunt. Alia soror morbo contagioso vexabatur in gena, nec quicquam videre poterat alimentum, nec villo modo subueniri ei posse videbatur. Visitabat tum illud monasterium Coleta, & cum ex poculo quodam biberet, illud hæc soror admouit genæ suæ, & euestigio morbus abscellit. Alia quædam e familia Coletæ soror tædis cruciabat capitis & cuiusdam morbi doloribus, ut quasi furibunda videretur: cumque nulla ratione mederi sibi posset, fidenti deuotione imposuit capiti suo sudarium Coletæ, lachrymis eius madidum, & actum dolor euasit. Item alia ex eius sororibus quæ quid percipiebat alimentum, rursus sanguinis specie per os reiciebat, ac si alij meatus corporis obstructi essent. Id Coleta ubi rescivit, eius misera, ait ad illam: Quid est hoc quod tu facis? Ego verò nolo, ut deinceps sic facias. Eadẽ hora sic illa restituta est, ut nullum egritudinis illius vestigium remaneret. Quidam vir nobilis quartana febre torum annum laborauit. Cum autem Coleta veniret ad pagum, ubi ille degebat, sui instituti ille monasterium fundatura, ille honoris & deuotionis causa ei processit obviam, moxque sensit febre se omnino absolutum. Cum aliquando Coleta, grauissimo compellente morbo, se lauare permisisset, aqua eius loturæ clam seruata fuit: quæ postea a multis diuersis morbis laborantibus hausta, integræ eis attulit sospitatem. In quodam monasterio Coleta fuit femina quædam, eius monasterij administra & familiaris, extrinsecus honesta morum specie: quæ tanta vi morbi correpta fuit, ut exanimis putaretur: interim peior erat anima, quam corporis conditio. Latebant enim in conscientia eius enormia quædam peccata, quæ nunquam voluit confiteri. At ea perspicue nōrat Coleta, & dolebat propterea vehementissimè, Dominumque sine intermissione deprecabatur, donec & anima & corpore reuiuisceret. Postea vero omnem vitam suam religiosè & piè transiit, fugiens omne malum, & bonâ quæque studiosè conſectans.

Inter fratres, Coletæ familiares, insignis quidam pater fuit, Petrus de Oſiaco, Visitator monasteriorum Coletanorum. Is ad sedecim menses magno dolore capitis

adeo afflictus fuit, ut cibum capere non posset absque cruciatu horrendo & ineffabili, lapsusque a mensa surgens, ambularet in horro, misere clamitans & ciulans: nec posset respondere, si quis ei loqui vellet. Cruciatu autem ille noctibus duplo maior erat, quam alias, cogebaturque surgere e lecto, & per domum, per virgulta, per alia cursitare loca, licet id nihil ei conferret. Interim tamen ferebat omnia patienter, & ardenti animo implorabat Dei opem, & beatissimam Christi matrem rogabat, ut per Coletam merita aliquod leuamētum obtineret. Cum autem nocte quadam esset in monasterio Visontienſi, vidit in visione, se esse in sacello oratorij Gandauensis, ibique vocari se blandedi à Coleta ea voce, forma & habitu, qua solebat esse cum viueret, sed ita tamen, ut iam luculenta & cum primis speciosa & iucunda videretur, ipsumque cōsolaretur per amantem & humaniter. Unde ipse expergefactus, comperit se plane sospitem, sanum & iucundum: nec illum dolorem postea expertus est. Multa alia præclara miracula edidit Dominus Iesus Christus, per humilem ancillam & fidelem spōsam suam Coletam, quæ ne nimij simus, omittimus.

Quidam eximius vir repente horrendo liberatur dolore capitis.

VITA S. EQVITH ABBATIS, PER D. GREGORIVM PAPAM SCRIPTA, LIB. I. DIALOG. CAP. III.

Gregorius. Fortunati viri venerabilis, Abbatis monasterij, quod appellatur Balneum Ciceronis, aliorumque etiam virorum venerabilium didici relatione, quod narro. Vir sanctissimus, Equitius nomine, in Valeriæ prouinciæ partibus, pro vitæ merito apud omnes illic magnæ admirationis habebatur: cui Fortunatus idem familiariter notus fuit. Qui nimirum Equitius, pro suæ magnitudine sanctitatis, multorum in eadem prouincia monasteriorum pater extitit. Hunc cum iuuentutis suæ tempore acri certamine carnis incentiua fatigarent, ipsæ suæ tentationis angustia eum ad orationis studium solertiores fecerunt. Cumque hac in re ab omnipotenti Deo remedium cōtinuis precibus quæreretur, nocte quadam, assistente angelo, eunuchizari se vidit: eiusque visioni apparuit, quod omnem motum ex genitalibus eius abscinderet: atque ex eo tempore ita alienus extitit à tentatione, ac si antea præerat, ita cepit postmodum etiam sceminis præesse: nec tamen discipulos suos admonere cessabat, ne se eius exemplo in hac re facile crederent: & casuri nō tentarent donum, quod non acceperant.

7. Martij.

Continuis precibus mirandam obtinet corporis castitatem.

Eo autem tempore, quo malefici in hac sunt Romana vrbe deprehensi, Basilus, qui in magicis operibus primus fuit, in monachi eo habitu Valeriā fugiens petijt. Qui ad vi- rum reuerendissimū Castosium, Amiterninæ ciuitatis episcopum, pergens, petijt ab eo, ut eum Equitio abbati committeret, ac sanandum monasterio illius cōmenderet. Tunc ad monasteriū venit episcopus, secumque Basilium monachū deduxit, & Equitium Dei famulum rogauit, ut eundem monachum in cōgregationem suscipere. Quem statim vir sanctus intuens, ait: Hunc quem mihi cōmendas pater, ego non video monachū esse, sed diabolum. Cui ille respondit: Occasionem quæris, ne debeas præstare, quod peto. Ad quem mox Dei famulus dixit: Ego quidẽ hoc eum esse denuncio, quod video: ne tamen nolle me obedire existimes, facio quod iubes. susceptus itaque in monasterio est. Post paulo longius à cella digressus est. Quo discedere, contigit ut in monasterio virginū, in quo eiusdẽ patris cura vigilabat, una earum, quæ iuxta carnis huius putredinẽ speciosa videbatur, febricitare inciperet: & vehementer anxari, magnisque vocibus cū stridore clamar: Modò moritura sum, nisi Basilus monachus veniat, & ipse mihi per suæ curationis studium salutem reddat. Sed in tanti patris absentia accedere quispiam monachorum in adhuc vitam congregationis fratrum nesciebat? Missum repente est, & Basilij monachi visitatione anxie quæreretur. Quo audito, vir sanctus dedignando subrilis, atque ait: Nunquidnam dixi, quod diabolum est iste, nō monachus? Ite, & eū de cella expellite. De ancilla autem Dei, quæ

Basilus magus monachum se simulat.

Monasterium virginū.

Iohan. 4.

Basilus ma-
gus flāmis
exultus.

quæ anxietate febrium vrgetur, nolite esse solliciti: quia ex hac hora neque febribus laboratura est, neque Basilium quaesitura. Regressus est monachus: & ea hora salutari salutem Dei virginem agnouit, qua eandem salutem illius, Dei famulus Equitius longè positus nunciavit, in virtute scilicet miraculi, exemplum tenens magistri: qui inuitatus ad filium Reguli, eum solo verbo restituit salutem, ut reuertens pater ea hora filium restitutum vitæ cognosceret, qua vitam illius ex ore veritatis audisset. Omnes autem monachi, iussionem patris sui implentes, eundem Basilium ex monasterij habitatione repulerunt. Qui repulsus, dixit frequenter se cellam Equitij magicis artibus in aëra suspenderit, nec tamen eius quempiam laedere potuisse. Qui non post longum tempus in hac Romana vrbe, ex ardente zelo Christiani populi, igne crematus est.

Quadam verò die vna Dei famula, ex eodem monasterio virginum, hortum ingressa est: quæ lactucam conspiciens concupiuit, eamque signo crucis benedicere oblita, eam de momordit: sed arrepta à diabolo, protinus cecidit. Cumque vexaretur, eidem pater Equitio sub celeritate nunciatum est, ut veniret concitus, & orando succurreret. Moxque hortum idem pater ut ingressus est, coepit ex eius ore quasi satisfaciens ipse, qui hanc arripuerat, diabolus clamare, dicens: Ego quid feci? ego quid feci? Sedebam ibi super lactucam: venit illa, & momordit me. Cui cum indignatione vir Dei præcepit, ut discederet, & locum in omnipotentis Dei famula non haberet. Qui protinus abscessit, eamque ultra contingere præualuit.

Concionari
quibus in-
terdictum.

Quidam verò Felix nomine, Nursia: provinciae nobilis, pater huius Castorij, qui nunc nobiliscum in Romana vrbe demoratur: cum eundem venerabilem virum Equitium sacrum ordinem non habere conspiceret, & per singula discurre, atque studiosè prædicare, eamque quadam die familiaritatis ausu adiit, dicens: Qui sacrum ordinem non habes, atque à Deo modo præsumis? cui, eius inquisitione compulsum, vir sanctus indicavit, prædicationis centiam qualiter accepit, dicens: Ea, quæ mihi loqueris, ego quoque tecum ipse pertraham. Sed quadam nocte speciosus mihi per visionem iuuenis adstitit, atque in lingua mea meum nale ferramentum, id est, phlebotomum posuit, dicens: Ecce posui verba mea in ore tuo, egredere ad prædicandum. Atque ex illo die, etiam cum voluero, de Deo tacere non possum.

Petrus: Vellem etiam patris huius opus agnoscere, qui fertur talia dona à Deo percipisse.

Vitæ mūdi-
tia debent
esse prædici
concionato-
res.

Gregorius: Opus, Petre, ex dono est, non donum ex opere: alioquin gratia iam non est gratia. Omne quippe opus dona præueniunt, quantum ex subsequenti opere ipsa etiam dona succrescunt. Ne tamen vitæ eius cognitione frauderis, bene hanc reuerentiam vir Albinus, Reatinae antistes ecclesiae, cognouit, & adhuc supersunt multi, qui scire pertrahunt. Sed quid plus quæris operis, quando concordabat vitæ munditia cum studio prædicationis? Tantus quippe illum feror ad colligendas Deo animas accederat, ut monasterijs præficeret, quatenus per ecclesias, per castra, per vicus, per singulorum quæque fidelium domos circumquaque discurret, & corda auditum ad amorem patris celestis excitaret. Erat verò valde vilis in vestibus, atque ita despectus, ut si quis illum tantum nesciret, salutatus etiam resalutare despicere: & quoties alia tendebat ad locum, mento sedere consueverat, quod esse despicabilis omnibus iumentis in cella portum in quo etiam capistro pro freno, & veruecum pellibus pro sella utebatur. Per semper ipsum sacros codices, in pelliceis sacculis missos, dextro læuoque portabat latere: quocumque peruenisset, scripturarum aperiebat fontem, & rigabat prata mentium.

Adulatorū
lingua exi-
tialis.

Multis oc-
cupato faci-
le imponit
adulatio.

Huius quoque opinio prædicationis ad Romanæ urbis notitiam peruenit, atque in lingua adulantium, auditoris sui animum amplectendo necans: eo tempore clericus eius Apostolicæ sedis antistiti adulando questi sunt, dicentes: Quis est iste vir rusticus, qui auctoritatem sibi prædicationis arripuit, & officium Apostolici nostri domini sibi indoctus usurpare præsumit? Mittatur ergo, si placet, qui huc eum exhibeat, ut quid Ecclesiasticus rigor, agnoscat. Sicut autem moris est, ut occupato in multis animo, ratio valde subrepat, si ab ipso cordis ostio nequaquam fuerit citius repulsa, suadentibusque ricis consensum Pontifex præbuit, ut ad Romanam urbem duci debuisset: & quænam esset mensura, cognosceret. Iulianum tamen tunc defensorem mittens, qui Sabinensem ecclesiam postmodum in episcopatu præfuit, hoc præcepit, ut cum magno eum honore deduceret, ne quam Dei famulus ex conuentione eadem iniuriam sentiret. Qui parere de eo edictorum votis concitus volens, festinè ad eius monasterium cucurrit, ibique absente lo antiquarios scribentes reperit: ubi Abbas esset, requisivit. Qui dixerunt: In valle huius

quæ monasterio subiaceret, fœnum secat. Idem verò Iulianus superbum valde atque contumacem puerum habuit, cui vix poterat vel ipse dominari. Hunc ergo misit, ut ipsum ad se sub celeritate perduceret. Perrexit puer, & proteruo spiritu pratum velociter ingressus, hominesque illic intuens fœnum secantes, requisivit quisnam esset Equitius. Moxque ut audiuit, quis esset, eum adhuc longè positus adspexit, & immenso timore correptus coepit timore lassescere, sedque ipsum nutanti gressu vix portare posse. Qui tremens ad Dei hominem peruenit, atque vlnis humiliter submissis, eius genua deosculans strinxit, suumque dominum ei occurrisse nunciavit. Cui resalutato Dei famulus præcepit, dicens: Leua fœnum viride, porta pabulum iumentis, in quibus venistis: ecce ego (quia parum superest) opere expleto te subsequor. Is autem, qui missus fuerat, Iulianus defensor mirabatur valde, quidnam esset, quod redire moraretur puer. Cumque reuertentem puerum conspiceret, atque in collo fœnum ex prato deferentem, vehementer iratus, coepit clamare, dicens: Quid est hoc? Ego te mihi hominem deducere, non fœnum portare. Cui puer respondit: Quem quæris, ecce subsequitur. Et ecce vir Dei clauatis calceatus caligis, falcem fœnariam in collo deferens veniebat. Quem adhuc longè positum puer suo domino, quia ipse esset, quæqueret, indicavit. Idem verò Iulianus repente ut vidit Dei famulum, ex ipso habitu despectus, eumque, qualiter deberet alloqui, proterua mente preparabat. Mox verò ut seruus Dei cominus affuit, eiusdem Iuliani animam intolerabilis pauor inuasit, ita ut tremere, atque ad insinuandum hoc ipsum, pro quo venerat, vix sufficere lingua potuisset. Qui humiliato mox spiritu, ad eius genua cucurrit, orationem pro se fieri petijt: & quia pater eius, Apostolicus pontifex, cum videre vellet, indicavit. Vir autem venerandus Equitius coepit immensas gratias omnipotenti Deo agere, asserens, quod se per summum pontificem gratia superna visitasset. Illico vocauit fratres, præcepit hora eadem iumenta preparari, atque executorem suum coepit vehementer vigere, ut citò abire debuisset. Cui Iulianus ait: Hoc fieri nullatenus potest, quia lassatus ex itinere, hodie non valeo abire. Tunc ille respondit: Contristas me fili: quia si hodierna die non egredimur, iam crastina non exiemus. Dei itaque famulus executoris sui lassitudine coactus, in monasterio suo eadem nocte demoratus est. Sequenti verò die sub ipso lucis crepusculo, vehementer equo in cursu fatigato, ad Iulianum puer cum epistola peruenit: in qua præceptum est ei, ne seruum Dei contingere vel mouere de monasterio auderet. Quæ cum ille requireret, cur sententia esset mutata: cognouit, quia nocte eadem, in qua ipse executor illuc missus est, per visum pontifex fuerat vehementer exterritus, cur ad exhibendum Dei hominem mittere præsumpisset. Qui protinus surrexit, sedque venerandi viri commendans orationibus, ait: Rogat pater noster, ne fatigari debeatis. Cumque hoc Dei famulus audiret, contristatus ait: Nunquid non die hesterno dixi tibi, quia si statim non pergeremus, iam pergere minimè liceret? Tunc pro charitatis exhibitione aliquantulum executorem suum in cella detinuit, eique laboris sui commodum coacto renitenti que dedit. Cognosce igitur, Petre, in quanta custodia sunt, qui in hac vita seipsum despiciere nouerunt: cum quibus intus ciuibus in honore numerantur, qui despecti foris hominibus esse non erubescunt: quia & contra in Dei oculis iacent, qui apud suos & proximorum oculis per inanis gloriæ appetitum tument. Unde & quibusdam veritas dicit: Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus: Deus autem nouit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominabile est ante Deum.

Vide sancti
viri humi-
litem.

Eius pro-
phetia.

Luc. 16.

2. Reg. 16.
& 19.

Petrus: Miror valde, quod de tali viro surripit pontifici tanto potuerit. Gregorius: Quid miraris Petre, quia fallimur, qui homines sumus? An menti excidit, quod David, qui prophetie spiritum habere consueverat, contra innocentem Ionatham filium sententiam dedit, cum verba pueri mentientis audiuit? quod tamen quia per David factum est, & occulto Dei iudicio iustum credimus, & tamen humana ratione qualiter iustum fuerit, non videmus. Quid ergo mirum, si ore mentientium aliquantulum præsulis mentem curarum densitas vastat. Cumque animus diuiditur ad multa, fit minor ad singula: tantoque ei in vnaqualibet re surripitur, quanto latius multis occupatur.

Petrus: Vera sunt valde, quæ dicis. Gregorius: Silere non debeo, quod de hoc viro, Abbate quodam meo reuerendissimo Valentino narrante, agnouit. Aiebat nanque, quia corpus eius dum in beati Laurentij martyris oratorio esset humarum, super sepulcrum illius rusticus quidam arcam cum frumento posuit, nec quantus qualisque vir illic iaceret, perpendere ac vereri curauit. Tunc repente turbo cælitus factus, rebus illic omnibus in sua stabilitate manentibus,

Ponitur in-
reuerentia
erga monu-
mentum S.
Equitij.

MARTIVS.

arcam, quæ superposita sepulcro eius fuerat, extulit, longeque proiecit, ita ut palam cuncti cognoscerent, quanti esset meritis, cuius illic corpus iaceret.

Etiam ea, quæ subiungo, prædicti venerabilis viri Fortunari, qui valde mihi ætate, opere & simplicitate placet, relatione cognoui. Eandem Valeriæ provinciam Longobardis intransitibus, ex monasterio reuerendissimi viri Equitij in prædicto oratorio ad sepulcrum eius monachi fugerunt. Cumque Longobardi seuiētes monasterium intrassent, coeperunt eosdem monachos foras trahere, ut eos aut per tormenta discuterēt, aut gladijs necarent: quorum vnus ingemuit, atque acri dolore commotus, clamauit: Heu heu sancte Equiti, placet tibi quod trahimur, & nō nos defendis? Ad cuius vocem protinus seuiētes Longobardos immundus spiritus inualit: qui corruentes in terram, tam diu vexati sunt, quousque hoc cuncti, etiam qui foris erant, Longobardi cognoscerēt, quatenus locum sacrum temerare ulterius non auderent. Sicque vir sanctus, dum discipulos defendit, etiam multis post remedium illuc fugientibus præstitit.

Nota miraculum ad sepulcrum sancti viri.

VITA S. THOMAE AQVINATIS, SANCTITATE ET DOCTRINA CLARISSIMI, PER F. LAVRSURIUM ex scriptis fide dignis collecta & confecta.

7. Martij.

Ræstantissimus vir D. Thomas Aquinas, tot fuit diuinitus auctus & naturæ & gratiæ donis, ut inter præcipuas Ecclesiæ Dei columnas non immerito numeretur. Vita eius à diuinitus conscripta habetur, sed à plerisque nimis breuiter, & nonnullis verò prolixè satis, sed stylo, quod ad quosdam attinet, rudi & impolito, ut lectorem emunctioris naris facile possit offendere. Itaque quæ ad tanti viri laudem & gloriam facere videbantur, aliquanto fusiùs, seruata tamen mediocritate, colligere studui, idque paulo latiniùs, quam ij, ex quibus ea descripti, ut laudetur præpotens Deus in sancto suo, & beatissimus eo, quo par est, ab omnibus honore afficiatur.

Genus & patria S. Thomæ.

Eremita Bonus.

Chartulam angelicæ salutationis inscriptam deglutit.

Traditur in Casinenſe monasterium.

Quod igitur ad genus eius & patriam attinet, patrem habuit ex illustri familia Comiti Aquinatum, eumque Landolphum nomine: matrem verò Theodoram, & generis morum nobilitate insignem, patria Neapolitanam. Porro cum adhuc mater eius Theodora eum vtero gestaret, vir quidam sanctus, in Campaniæ monte quodam cum puerisq; alijs vitam ducens eremiticam, re & nomine Bonus, ob vitæ sanctitatem iam famæ celebris, ad eam in castro suo Rocha Sicca morantem accessit, eique dixit spiritu prophetico: Letare domina Theodora, paries enim filium Thomam, qui toto orbe ob pietatē & eruditionis præstantiam celebrabitur, porro S. Dominici institutū idem se complacebitur. Cui illa respondit: Fiat Domini voluntas. Natus deinde puer est, & Thomas vocatus, nutricique traditus: quæ cum eum aliquandō in balneo aquis vellet ablueret, manum extendens infantulus, chartulam e terra sustulit nullo inuente, eamque compressa cœpit retinere manu. Nutrix autem eum lauare cupiens, conata est chartulam manu eius extrahere: at ille id non ferens, acriter flere cœpit. Itaque nutrix pietate commota, noluit ei molesta esse illa, cessante, ille quoque lachrymari desijt. Relicta igitur in manu eius chartula, nutrix eum abluit, ablutumque extersit & induit. Rem autem totam matri eius indicauit, quæ egrè tandem infantis manum aperuit, ex eaque chartulam euellit, in qua scripta viscebatur angelica salutarior. Infans verò chartulam stantè reperijt, atque demum ploranti redditam, ille mox deglutit. Visa est ea plerisque non vacare & miraculo & mysterio, quod eximius olim Ecclesiæ doctor futurus, in eam chartulam ante omnes incidisset, quæ nostræ salutis iucundissima inueneretur. Solebant postea illi lachrymantem libellum aliquem offerre, eoque appropinquato, lachrymas remittebat, non sine multorum admiratione, qui inde colligebant magnos illum in literis progressus habiturum. Quoties etiam librum aliquem contingeret xisset in tenera ætate, ad illum accurrebat, & voluendo chartas, eiusmodi se ludo inuoluptuorum oblectabat.

Iam verò ubi ad quintum peruenit ætatis annum, à parentibus ad amplissimum illud Casinenſe monasterium missus est, & pietate & literis imbuendus. Eius monasterij tres militantes Christo sub regula S. Benedicti. Factū hoc est magno diuinæ providentiæ

DE S. THOMA AQVINAT. CONFES.

III

consilio, nē tantilla ætas, si in prauos & mundo huic deditos magistros incidisset, aliquā ab ijs labem cōtraheret. Adhibitus autem illi est in eo monasterio præceptor, qui eum & optimis moribus, & egregijs instrueret disciplinis. Ab hoc verò sanctus puer sepe importunis precibus extorquere solebat, ut ipsi diceret, quid sit Deus. Quæ autem ab illo magistro dicebatur, manebant apud puerū alta mente reposita. Erāt in illo monasterio etiam aliorum nobilium virorum pueri: in quibus si quos vidisset aut arrogantes, aut dissolutis & incompōitis moribus, eorum consortia deuītabat. Gestare solebat manu chartulam, prima puerorum rudimenta continentem. Multa in illo viscebatur morum maturitas, nulla puerilibus annis familiaris leuitas, nulla loquendi futilitas aut garrulitas. incipiebat enim iam tum in silentio secum ipse vilia meditari, & certè in illa tam tenera ætate duabus amplius horis in precibus & Dei laudibus versabatur. Mouebant hæc eius cōnobij Abbates, quippe cui haud obscure indicarent, nihil vulgare aut mediocre ab illo ingenio quandoque expectandum: tandemque cōpermouerunt, ut puerum tam præclaræ indolis parentibus remitteret, simul hortans, ut Neapolim cum disciplinis liberalibus accuratius instituendum ablegarent. Et ita factum est. Venit Thomas annos natus plus minùs decem Neapolim, & pro admirabili ingenij viuacitate ita profecit in literis, ut cōmilitones suos omnes antecelleret. In Grammatica, Dialectica & Rhetorica fertur quodam Martino peritissimo præceptore vñs, in Phisicis verò Petri Hybernici fontes esse sectatus. Iam fama increbrescebat, Neapoli esse adoleſcētē, qui eximijjs virtutibus ætatem vinceret. Verum ille, licet valde adhuc puer, iam alia animo volebat, nec quid de ipso prædicarent homines, sed quomodo posset ipse gratiam præpotenti Deo offerre seruitutem, sibi cogitandum existimabat. Per id tempus frater quidam Dominicanus instituti, ingenium eius vehementer admirans, videre sibi visus est radios quosdam luculentos de eius vultu vibrari, qui longè lateque diffusi, cernentium oculos illustrarent.

Mores pueri.

Miratur Neapolim.

Amplectitur S. Dominici institutum.

2. Cor. 8. Matth. 9.

Contigit autem F. Iohannem de S. Iuliano, cuius erat admodum celebris opinio, in colloquium sancti Thomæ tunc fortassis incidere, Dei vtiq; spiritu id agente. Is eum hortari cœpit, ut contempta mundi vanitate, ad Dominicani instituti, cuius ipse quoque ex professō erat monachus, complexum se conferret. Erat hoc nihil aliud, nisi iam currenti calcar addere. Iam enim ille venerabilis puer secum statuerat ad illud se vitæ genus transferre. Itaque quod mente deliberarat, confert in opus, & annos natus tredecim, contempta tam illustri generis dignitate, posthabitis amplissimis opibus, omni que fastu & pompa mundi huius proculcata, induit habitum S. Dominici, magis eligens abiectus videri in domo Dei, quam habitare in tabernaculis peccatorum, & omnibus mundi huius falsis & commentitijs bonis circumsuere. Eius verò sacri ordinis habitum ei contulit vir eximius & Deo deuotus F. Thomas Agni de Lentino, tunc quidem Priester Neapolitanus, sed postea ex Messanenſi Archiepiscopo Hierosolymitanus Patriarcha. Perinquit autem animos omnium, quod nobilissimus puer rem tantam esset agere. Solent enim in hominibus pijs & Deo deuotis id summopere admirari, nonnūquam etiam irridere & contemnere illi, qui in magna felicitate ponunt, honoribus & diuitijs, atque alijs id genus vitæ huius vanitatibus affluere. Et tamen de ipso filio Dei dicit Apostolus, Qui cum esset diues, propter vos egenus factus est. Immo verò ipse dicit de seipso: Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinet.

Exemplum igitur dedit nobis, ut si velimus ad perfectionem adspirare, rebus omnibus nuncium remittamus. Fecerunt hoc innumeri sexus vtriusque sanctissimi homines, atque in ijs etiam Imperatores, reges & principes: fecit etiam S. Thomas: sed mater eius, ut est matronarum in filios vehemens affectus, valde id acerbè tulit, nolens priuari filio suo. Itaque multis stipata matronis, venit Neapolim. Et in hac quidem re commemoranda nonnihil variant scriptores. Alij enim dicunt gauisam fuisse matrem, cum regnum esset olim id prædictum fuisse, fore ut Thomas se conferret ad monasticū vitæ genus: atque ea causa inisse Neapolim, ut filium in eo proposito confirmaret: at tādē tamen animo fuisse commotam, cum non daretur ei facultas filium alloquendi. Veronocaret: dederuntque operam, ut primū Romā, inde in Tusciā, mox Parisios Thoma non inueniens, perturbari cœpit, maxime quod nō crederetur ipsi affirmanti, se nō nisi

Frates S. Thomae.

Thomas comprehenditur.

Prouer. 1.

Traditur custodiae.

Mittuntur in carcerem, qui Thomam comprehendunt.

Mich. 7. Matth. 10.

Tentatur eius pudicitia.

Angeli ei apparent.

confirmandi filij causa eius colloquium expetere. Eo tempore fratres sancti Thomae Landulphus & Arnoldus, viri strenui & prudentes, in castris Friderici II. Imperatoris militabant. Ad illos scribit mater, dent operam, ne Thomas possit ex Italia transire in Gallias. Illi lectis literis, non mediocriter commoti, assentiente Imperatore, locis opportunis fortissimos collocant viros, qui eum intercipient. Nec defuit illorum conatus prosper successus. Cum enim Thomas sanctus puer cum quatuor socijs eiusdem professionis iter capefferet, & labore fessius, ad puteum sederet, à militibus comprehensus est: qui eum habitu monastico vi spoliare volentes, cum eum cernerent modis omnibus obniti, ne quid incommodi acciperet, eum ad fratres illius adduxerunt. Ij post ad matrem eum ducendum curarunt. Dolebant interea fratres Dominicani, quod eum vi conspicerent abduci tanta spei puerum. Porro mater viso Thoma, ingenti gaudio affecta est, sed vincente muliebri affectu, persuadere illi conatur, ut religionis habitum deponat. Sed frustra iacitur rere ante oculos pēnatorum. Erat eius optimi pueri mentis longè firmior & robustior in Christo, quam quae maternis posset blandimentis euenire. Cumque nihil proficeret, custodiendum illum tradit militibus in castris quodam, domus eius propinqui & cognati aduentarent. Nec sibi tamen ferendam putabāt Patres Dominicani illam vim allatam suae professionis fratri, querelasque deferabant ad Innocentium III. Romanæ sedis Pontificem. Pontifex non immerito rei indignitate perterritus, ad Fridericum Imperatorem nuncios cum literis misit, adhortans eum, ut eius iniuriæ administros inquiri iuberet. Fridericus Imperator non id negligendum ratus, quod Pontifex admonuisset, milites comprehendi iussit & duci in custodiam: necdum bonam venissent recuperandi Thomae, per vim & iniuriam ablatis, nolebant querelam apud Imperatorem deponere, ne si quid ille in milites grauius statuisset, scandalum inde nasceretur, & scrupulus quidam conscientijs iniiceretur.

Iam fratres S. Thomae Landulphus & Arnoldus ad matrem proficiscebantur: sed omittendum hoc loco non est, quod cum illi ad Thomam venissent, eiusque insuperabilem constantiam cognouissent, sorores suas hortati sunt, ut ad eum se conferret, eumque à sententia deducerent. Non recusarunt illae, quod iussae erant: sed ubi in eius congressum colloquiumque venerunt, ita ab illo, iam diuinitus valde illustrato, puero instructae sunt, ut altera earum, posthabitis mundi pompis, sacris virginibus in monasterio se coniungeret, ac demum ijs praefecta, in sancta professione sancte obierit. Ea res magis etiam fratrum iracundiam concitauit, ita ut ad carcerem, quo Thomas continebatur, accederent, & iniurijs atque conuicijs eum exagitarent, denique habitum monasticum discerperent, ut ille pudore affectus, ipsis assentiret. Sed sanctus puer cedens furoris fragmenta vestium colligens, ijs se, ut potuit, rursus induit, ex iniurijs, conuicijs & contumelijs pulchras sibi contextens patientiae coronas. Non potuit autem iratus furor quiescere: ad atrociora se eius fratres arma conuertunt. Reuerà inimici hominis, domusfici eius. Erat mulier venusta specie, quae non ita pridem nupta, iam corpus suum omnibus prostituerebat. Hanc inuitant, ut quibus possit blanditijs & lenocinijs pudicissimam adolescentem ad turpitudinem impellat. Ingreditur illa cultu & animo meretricio ad Thomam in carcerem, verbisque lascinijs & tactibus corripit eius animum sollicitare re nefaria. Ut autem sensit castissimus adolescens se illius impuris illecebris & pestiferis suggestionibus nonnihil moueri, Ne quæso sinas, inquit, Domine Iesu & tu sanctillimam Christi mater & virgo Maria, ut tam immani me scelere obstringam: moxque à focis reptatione, illam procacem & impudentem foeminam procul à se abegit. Deinde clauso ostio, in quo dam custodiarum angulo crucis figuram illo titione pinxit in partem seque prosternens in orationem, cum lachrymis Dominum rogauit, ut ipsi largiretur perpetuae continentiae & integritatis donum. Inter orandum autem cum esset somnolentus, duo ei dormienti apparuerunt angeli, qui ei dixerunt, preces ipsius à Domino exauditas: simulque cingulo eius strinxerunt renes, ita dicentes: Nos à Domino iussu zona castitatis te cingimus, nulla posthac ratione dissoluenda. Interim verò ille ex coactione doloris sentiens, exclamauit. Accurebant autem custodes, volentes scire, qua ex causa eos clamores edidisset. At ille prorsus indicare noluit, quoad superius ubi autem se sensit moriturum, indicauit fratri Reginaldo socio suo, quæ etiam aliorum secretorum suorum conscium esse voluit. Fertur vir sanctus ab eo tempore, quo hæc illi accidit tentatio, usque adeo vitasse foeminarum colloquia, præterquam ubi vel utilitas vel necessitas aliud postularer, ut solent homines sibi à serpentibus & scorpionibus cauere.

Tandem verò mater eius Theodora, cum iam biennio ferè in custodia illum detinisset, verita ne Dei in se iram conciraret, fratribus Dominicanis copiam fecit eum ad se reuocandi. Eo autem tempore, quo sic asseruabatur velutin carcere quodam, crebro illum inuisebat F. Iohannes de S. Iuliano, cuius supra meminimus, quippe qui eum non mediocriter in Domino amaret: afferebatque illi vestes necessarias, idque tam occultè, ut ijs sese quidem indueret, sed rursus apud eum exuens, illi eas relinqueret. Et multa sanè admiratione dignum est, quod quidam annotarunt, S. Thomam in eo carcere multam in literis tam egregie calluisse, ac si ea ab eximijs præceptoribus didicisset. Porro autem matre conuiente, subtractisque custodibus, per fenestram à castro Thomas deponitur, & à fratribus Dominicanis, qui iam eò aduenerant, excipitur, & cum multo gaudio Neapolim reducit. Inde verò Romam missus est. Id temporis Iohannes Teutonicus, Ordinis S. Dominici Magister, ut vocant, doctrina & pietate clarus habebatur. Is Thomam secum Parisios abduxit: ibi eum aliquot menses fecisset, missus est Coloniæ Agrippinam, ut Alberti Magni, multiplici doctrina & vitæ sanctitate celeberrimi prælectionibus interesset. Quem sanè ut audiuit, mirifice letatus est, tantum se inuenisse præceptorem. Iam antè enim crebro Dominum precatus erat, ut quandoque liceret ipsi ad tantum virum peruenire. Vbi sanè obiter illorum reprehendenda est temeritas, inficitia & impudentia, qui sanctum virum necromantie insimulant, & cinecio quæ alia imperitè, ne dicam sceleratè, attribuunt. sed hæc fortassis alibi fusiùs dicentur. Fuit ille sanè incomparabili rerum plurimarum cognitione, & egregia quoque vitæ sanctitonia præditus, ut non immerito S. Thomas illo præceptore gloriaretur. Multam sibi eruditionis materiam sub illo collegit Thomas, qui iam quasi Pythagoricum quoddam sibi silentium indixisse videbatur, ut posset ad studia literarum maiorem animi attentionem adferre. Adeo verò perpetuo ferè ea taciturnitate utebatur, ut condiscipulis eo nomine propemodum in contemptum veniret, qui eum bouem mutum appellabant. Fortè per id tempus Albertus Dionysij de diuinis Nominibus librum prælegit, & Thomas non segniter auscultabat. Aderat ibi inter alios quidam benè literatus, qui cum Thomam adeo silentij studiosum cerneret, eum obruto ingenio & hebeti existimans, Percurramus, inquit, siue reperamus, quæ ab Alberto prælecta sunt. Thomas propria modestia libenter annuit. Inter repetendum autè cum ille nonnihil erraret, à Thoma admonitus est, aliter Albertum sentire, quam ab ipso putaretur. Cumque ille robertum etiam vincere videretur, Perlatum hoc fuit ad illum, quem studiosorum magister repetebat, diligenterque auscultans, eius ingenium & doctrinam valde admirabatur, moxque rem totam Alberto aperuit.

Non diu post Albertus in publica disputatione quæstionem difficilem tractandam suscepit. Aderat Thomas, & dicta Alberti tenaci memoria asseruans, deinde scripto comprehendit: sed cum è cubiculo festinus exiret, chartula, in qua ea descripserat, ei excidit nescienti, inuentaque ab alio quodam, ad Albertum allata est. Qui cum legisset, diuinam in eo gratiam, eamque singularem, animaduertit. Itaque iussit, ut in proxima disputatione ad quæstionem non cuius obtiniam Thomas responderet. Ille principio recusauit præ verecundia & humilitate. sed cum Albertus instaret, cessit humiliter. Cum autem non tam suo ingenio, quam diuina gratia niteretur, ad obsecrandum Dominum Iesum se contulit. Vbi ad disputationem ventum est, tanta in respondendo dexteritate floris locum obrinere videris: conuersusque ad alios, Vos, inquit, hunc bouem mutum vocatis: sed ille certè tales quandoque docendo mugitus dabit, ut totus possit orbis assynceritate continens, licet alios ingenio & eruditione superaret, neminem tamen vel leuiter præ se contempsit, neque sibi aliquid arroganter attribuit. Ita factum est, ut & Albertus magistro & condiscipulis admirabilis haberetur, quippe qui non obscure inter & sub Alberto non mediocriter in literis & moribus profecisset, idem Albertus præclarum eius doctrinae & sanctitatis testimonium reddens, persuasit Magistro Ordinis, ut eum Lutetiam reuocaret, in S. Theologiae Baccalaureum illic promouendum. Datis igitur ad eum literis, iussit Ordinis Magister, ut Parisios rediret, & se ad Sententiarum libros prælegendos compararet. Itaque Lutetiam profectus, Baccalaurei titulo, licet inuitus, quod

E custodia dimittitur.

Mittitur Coloniæ & audit Alberti Magni.

Taciturnus Thomas.

Alberti de Thomae sententia.

MARTIVS.

quod se ex multa humilitate indignum putaret, ornatus est. Inde se contulit ad Sententias Petri Lombardi prælegendas. In qua prælectione cum tanta gratia & dexteritate versatus est, ut omnibus longè antecellere putaretur, omnesque eius doctrinam & sapientiam suspicerent ac superent. Vtebatur enim peculiari quadam methodo, & singulares quasdam suis dictis rationes adhibebat, ut auditores eius minimè ambigerent à patre luminum caelesti illum lumine perfusum & egregiè illustratum.

Postquam autem Sententias cum omnium admiratione absoluit, & iam tempus adueniebat, ut Doctoris quoque nomine & titulo insigniretur, Parisiensis Academia Cancellarius, ut vocant, eius rei admonuit Priorem fratrum Dominicanorum, qui Letetia morabantur. Prior itaque mandat Thomam, ut ad eam capeffendam dignitatem præpararet. Sed hic vir sanctus & humilis, ad solita modestia præfidia cõfugiens, ex multa prætexere, se nec scientia nec ætate tanto honori parem asserere. Neque enim id temporis annum ætatis trigessimum compleuerat. At vicit tandem obedientia, cum maiorum suorum non posset declinare imperium, cum magna humilitate illorum sese voluntati accommodauit: rursusque ad orationis studium se conferens, perijt ad omnipotentem Deo opem & auxilium. Postea illi dormienti quidam venerandus senex apparuit, ei que dixit: Quid habes, frater Thoma, quod sic Deum lachrymabundus oras? Cui ille respondit: Cogor magisterij & nomen & munus in me recipere, cui me lachrymæ imparem esse: nec video, quid temeris loco sumere debeam, quemadmodum in scholis more receptum est. Tum ille senex: Noli, inquit, pusillo esse animo: vult Deus, ut in superioribus tuis hac in re obtineres. Thematis autem loco habebis illud ex Psalmo: Reges montes de superioribus suis &c. His dictis, visio ablata est, & Thomas expergetur Deo gratias egit, quod tam clementer ipsius preces admisset. Promotus inde in Theologiae Doctorem, nihil de studio remisit, sed multas reliquit Ecclesiæ doctissimas & utilissimas lucubrationes, quas norunt studiosi. In ijs sunt illi eruditissimi libri, quos scripsit, Summā contra Gentiles: in quibus, sicut & in cæteris sancti viri scriptis, non habemus dictionē spectare, quæ pro illius seculi more simplex est & scholastica: sed rebus sententiis, quæ doctissimorum virorum iudicio sunt in illis admirabiles. Fuit verò etiam in sermone familiari ad persuadendum valde efficax, quemadmodum res subiecta docebit. Venit quandoque ad Christi natalem diem Mollariam, quod est oppidum longe ab vrbe Roma, ubi tum morabatur Cardinalis Richardus: venerunt autem etiam duo prædiuites Iudæi, in rebus Iudaicis egregiè instructi. Voluit igitur Cardialis, ut cum illis Thomas sermonem conferret, & ad Christi religionem eos traderet. Suscepta est cum illis disputatio, multisque vtrò citroque allatis rationibus tandem scripturæ diuinæ testimonijs Thomas euicit, iam Christum & Messiam agnoscere, quem infelices Iudæi adhuc venturum somniant. Et illi quidem tunc à Thomæ conditione dimissi sunt, ut in crastinum secum deliberarent, & si quas haberent, rationes contrarias adferrent: interim verò ille feruenti spiritu rogabat pro illis Dominum, ut eos ad se conuertere dignaretur, qui pro peccatoribus nasci voluerit. Altero illius sciente die, verus Lucifer in eorum cordibus ortus est, reuersique ad S. Thomam, per Iudaicæ perfidiæ obstinatione, Christo nomen dedere, & sacro abluti baptismate Christum induerunt.

Psalm. 103.

Promouetur in Doctorem.

Duo primarij Iudæi ab illo conueruntur.

Ecstasies eius.

Animi eius puritas.

Admiranda fuit sancti viri inter orandum animi pietas & deuotio, & cum se ad rerum diuinarum contemplationem, adeo persèpe visus est mente in Deum subleuari, ut corpus pariter in aère suspensum videretur. Præcipua autem deuotione afficiebatur erga illud præstantissimum Eucharistiæ Sacramentum, solebatque quotidie Missæ offerre sacrificium, nisi aduersa valetudine esset impeditus: nec hoc contentus, etiam alterius fratris Missam auscultabat, cui etiam vltimum ipse inferebat. Sub ipso autem sacrificio, tanti sacramenti amore ebrius, non raro in Deum raptus, totus lachrymis infusus. Horis nocturnis, post breuem somnum, multum raptus precibus, ut à Domino posset obtinere gratiam scribendi & docendi, quæ expectaret. Quicquid illi à necessaria corporis in somno ciboque ac potu parcè capiendū erat, ut nullum temporis spatium absque fructu transmitteret. Cum hominum colloquijs interesse cogebatur, ne illud quidem, licet exiguum, tempus absque animi profectu transigebat, semper aliquid eiusmodi proponens, quod audientium saluti proficeret. Vbi autem licebat ad amica Cellulæ silentia redire, omisiss omnibus, cum quibus locutus, qualescunque etiam illi fuissent, mox ad rerum diuinarum meditationem

DE S. THOMA AQVINAT. CONFES.

115

se recipiebat, idque animo tam libero & ad rogandum Dominum expedito, ac si interea secum versatus fuisset. Quod vtrique argumento erat, cæteris quidem rebus interesse & occupari eum potuisse, sed non nisi Deo & rerum diuinarum studio & contemplatione fuisse delectatum. Et est sanè hoc in sancto viro accuratè obseruandum, quod quoties vel ad disputationem, vel ad lectionem suæ studium, vel scriptionem se conferre vellet, prius ad feruenter rogandum Dominum se contulit, idque cum profusis lachrymis, sciens scriptum, omnem sapientiam esse à Domino Deo. Inde factum est, ut illa etiam, de quibus antea dubitaret, post eiusmodi preces tam dilucidè perspecta haberet, ac si ea lectione didicisset. Et huc facit, quod ipse socio suo fratri Reginaldo secretionem aperuit, & usque ad obitum suum tacitum haberi voluit, ipsum scientiam & eruditionem suam, non tam ingenio & studio, tametsi illa quoque ei non defuere, quam fuis ad Dominum precibus acquisiuisse. Quod quidem ille Reginaldus post eius decessum crebro in scholis & alibi referre solebat, dignum profecto, quod studiosi imitentur. Nam qui posthabito Dei timore, sui ingenij viribus suæque industria nituntur, illi cum in literis nonnihil proficiunt, animis intumescunt, & quemadmodum à Leone Pontifice dictum est, causa illuminationis fit eis materia cecitatis, & tum seipsos, tum alios sæpè in absurdos præcipitant errores. Sed de hoc satis. Est autem hoc quoque in sancto viro memorabile, quod cum ei esset integrum, libenter solitus fuerit aliquid in Patrum Collationibus lectitare, ne ex rerum subtilium speculatione affectus eius nonnihil tepesceret, possetque se rursus facilius ad diuina contemplanda colligere & erigere. Et in hoc quidem S. Dominicum sectatus est, quem eius libri lectione constat magis prope fuisse delectatum, & ad magnam vitæ perfectionem incitatum atque promotum. Occurrit quandoque S. Thomæ locus difficilis in Esaia propheta, quem tum interpretabatur: cumque ad eius sensum & mentem penetrare non posset, multis diebus in ieiunia & orationes incubuit, donec à Domino aperiretur, quod clausum & abditum videbatur. Ità nocte quadam, cum precibus vacaret, socius eius Reginaldus audiuit quosdam cum illo miscere sermones, licet percipere non posset, quinam illi essent, vel quibus de rebus colloqueretur. Illis autem abeuntibus, Thomas ad se Reginaldum vocat, cumque iubet scribere commentaria quædam in Esaia, perinde illi ea dictans, ac si ex libro recitaret. Deinde iussus Reginaldus quieti membra reddere, ad Thomæ pedes corruit, cum obnixè rogans, & per Christi nomen obtestans, ut diceret, cum quibus tam prolixè fuisset locutus. Recusante diu Thomæ, & rem secretam pandere nolente, Reginaldus in prece persistit. Tandem igitur, ne Christi nomen, per quod adiuratus erat, negligere videretur, cum lachrymis ei dixit: Scis fili Reginalde, quam me hisce diebus affligerim, ob loci huius obscuritatem, cuius iam expositionem ex ore meo scripsisti. Misit autem pius Dominus ad me Apostolos Petrum & Paulum, quos mihi apud me mihi locum valde luculenter explicarunt. Sed ego omnipotentis Dei verbis tibi præcipio, ne hoc, quod ex me adiurato cognouisti, donec ero in hac vita, cuiquam omnino reueles.

Diuinitas edocetur.

Petrus & Paulus ei apparent.

Idem Reginaldus incidit quandoque in febrem valde molestantem & continuam. Tum Thomas accessit, & optimis sermonibus hortabatur ad patientiam. Ferebat autem vir sanctus ad collum suum suspensas reliquias quasdam S. Agnetis virginis & martyris, quam singulari amore & deuotione prosequabatur: monebaturque Reginaldus, ut ipse quoque in illam sanctissimam virginem animi deuotionem conciperet: simulque eius pectori sacras reliquias imponens, Dominum pro fratris salute precabatur, & ille mox è lecto surrexit incolumis. Oranti quodam tempore S. Thomæ Neapoli in templo Dominicanorum apparuit frater Romanus S. Theologiae Doctor, Ordinis S. Dominici, quem ille sibi Parisijs in prælectionibus reliquerat successorē: qui non ita pridem obierat, Thoma ignorante. Ut ergo illum vidit iuxta se le: Ego iam excessi è corpore: permissum autem mihi est pro tuo merito tibi apparere. Territus eo responso nonnihil sanctus vir, cum se collegisset, ait: Adiuro te per Dominum, ut indices mihi, num placeant Deo opera mea. Respondit Romanus: Perseuera in hoc statu, nec dubites grata esse Deo quæ facis. Et Thomas, Tecum verò, inquit, ut agitur? Respondit: Ego vita fruor sempiterna. Attamen ob negligētius curatū testamentum, à Parisiensi Episcopo mihi traditū, pœnas lui in locis Purgatorijs ad dies quin-

Reliquijs S. Agnetis curat morbum.

decim. Et Thomas: Scis, inquit, crebro nos in disputationem illam adduxisse questionem, an permaneant in animo scientia, in hac vita acquisita: quæso, ut eam mihi expedias. Respondit Romanus: Ego Deum intueor: noli hac de re ex me sciscitari. Et Thomas: Vides ne, inquit, Deum sine medio, aut aliqua re interposita? Tum ille: Sicut audimus, ait, sic videmus in ciuitate Domini virtutum: moxque disparuit, & S. Thomam multa reliquit consolatione perfusum. Alio tempore eidem sancto viro in preces incumbenti Parisiis soror eius apparuit, seque in Purgatorijs locis cruciari dixit, orans, ut sacrificia & preces pro ipsa Domino offerret. Curauit vir sanctus, ut fratres pro ea facerent ut petierat. Interiecto inde aliquanto temporis spatio, Roma illi rursus se visendam obtulit, indicans se à poenis liberatam, viuere in beata vita. Interroganti autem S. Thomæ de duobus fratribus suis, respondit illa, Landulphum quidem teneri adhuc in locis Purgatorijs, Arnoldum verò habitare in cælis: addiditque: Tu quoque frater breui nobis iungeris, sed maior te gloria expectat, quam nos, ob suscepros pro Ecclesia labores.

Inuitauit quandoque S. Thomam ad sumendum cum ipso cibum Diuus Ludouicus Gallia rex. Excusabat se Thomas, quod propter studiorum occupationes non esset sibi integrum venire ad mensam regis. At compulsus tamē est insu Prioris Parisiensis. Acciter id temporis animo incumbere in Manichæorum oppugnationem: cumque sederet ad regis mensam ijs cogitationibus intentus, manu percutiens mensam, Definitum est, inquit, contra hæresin Manichæorum: vocansque ex nomine socium suum, perinde ac si esset in suo cubiculo, Surge, ait, & scribe. Prior verò illi assidens, cumque manum tangens, Domine Doctor, inquit, ad mensam regis hic sedes, non ad mensam Cellulae tuae. Tum ille ad se reuersus, verecundè ait ad regem: Ignosce mihi Domine mi Rex, quia putabam me domi versari in cubiculo meo. At sanctus Rex valde admirans, cum inter epulas vsque adeo extra se posuit, prudenter acciuit librum, iussitque ut quamprimum annotaret, quæ sancto viro erant diuinitus inspirata. Similiter contigisse fertur, cum sanctus vir ad Cardinalis Legati Tusciae mensam sederet, qui eius visendi cum primis erat cupidus: quo tempore scribebat illud opus insigne aduersus gentiles. Crebros patiebatur eiusmodi mentis excessus: sed tum præcipue diuturnum, cum esset in castro sororis suæ Theodoræ, non longè ante obitum suum, ubi sanè per triduum ferè permansit à corporeis sensibus abstractus, adeo ut soror eius, talium rerum imperita, non minimum turbaretur, quæreretque ex socio sancti viri, quidnam ita subito fratri suo accidisset. Cui ille respondit, Sæpe quidem illum extra se rapi, cum se daret arcanorum contemplationi: at nunquam tamen ante tam prolixè eum se vidisse in eo mentis excessu. Tandem verò idem frater sanctum virum fortiter traxit, eius apprehenso cucullo, sicque ad se redijt, & suspirans ait: Tibi fili Reginalde secretum aperio, prohibeoque nè id me viuente cuiquam reueles. Ego iam scribendi finem facio. sunt enim mihi talia diuinitus ostensa, ut illorum comparatione ea, quæ hætenus scripsi & docui, mihi exigua sanè videantur. Spero autem in Deo meo, quod sicut scribendi, ita & viuendi mihi propediem finis aderit. Solebat verò sancti viri mens in eiusmodi raptibus nonnunquam vsque adeo ab alienari à corpore, ut etiam magnos ei illatos dolores minimè sentiret. Erat illi ex medicorum consilio in tibia adhibendum cauterium. Ait itaque ad socium fratrem: Vbi veneris, is, qui tibiam vsurus est, me fac quæso certiore. Factum est ita, cumque vrendus esset, extendit quidem tibiam, sed adeo fuit mente abstractus, & in Deum subleuatus, ut visionem illam nequaquam perciperet. Itidem alio quodam tempore in cubiculo scriptitans, & manu ardentem candelam tenens, extra se raptus est, ita ut candelam, cui manu diu adurentem, prorsus non aduerteret: Id genus alia sæpius illi Parisiis accidisse compertum est.

Fuit verò etiam multa illi gratia in habendis ad populum sacris concionibus: in quibus tamen vitare solebat ea, quæ ad curiositatem potius, quam ad auditorum utilitatem pertinere videbantur, ad hominum illorum, quibus loquebatur, captum se accommodans, & acutas subtilesque, quæstiones ad scholas amandans. Tanta autem eum reuerentia auscultabat eum populus, ac si è cælo eius verba manarent. Er erat sermo eius ad persuadendum efficax, cum nihil verbis doceret, quod factis ipse non præstaret. Ardebant verba eius insar facularum, & auditorum animos ad Dei amorem & animi compunctionem inflammabant, Domino cooperante & sermonem eius continuante sequentibus signis. Concionabatur quandoque Romæ sacratissimo Patheatis die, & ab

& absoluta concione cum è suggestu descendisset, mulier quædam, quæ multo tempore sanguinis fluxum patiebatur, nec vilius medici opera curari poterat, simbriam cuculli eius attigit, credens se sancti viri meritis posse sanari. nec est spe frustrata sua, illico à tactu restituta sanitati. Sequebatur autem eum vsque ad monasterium S. Sabinae, fratricque Reginaldo, quid ipsi contigisset, indicauit.

Præter alias animi virtutes, ingens quoque in sancto viro humilitas relucebat, quæ est custos virtutum cæterarum, de qua dicit Dominus Iesus: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Cum enim Bononia in cœnobio ambularet contemplationi intentus, frater quidam alterius cœnobij, qui sanctum virum non nouerat, à Priorere petijt, ut liceret ipsi cum fratre, qui primus ei venisset obuiam, ad quædam expedienda negocia egredi in urbem. Priore annuente, ante omnes incidit in S. Thomam, dixitque ei: Dilecte frater, Prior te iussit mecum ire. Mox præeuntem fratrem vir sanctus sequitur. sed cum ille iret festinantijs, non potuit cum assequi. Itaque non raro ab illo arguebatur, sed vir sanctus humiliter se excusabat. Ut autem ciues viderunt tantum virum parui momenti fratrem sequi, existimabant id errore fieri. Accedunt igitur ad illum fratrem, indicant quem virum post se ducat. Tum ille ad S. Thomam contentia virum Dei compellantes, sciscitabantur, cur adeo se abijcere voluisset. Quibus ille respondit: Monastica omnis religio sanctæ obedientie studio perficitur, quæ homo homini se subijcit propter Deum, quemadmodum Deus ipse se hominibus causa salutis humane submisit.

Præclaro imprimis ingenio eum fuisse, præter erudita, quæ extrant, eius scripta, etiam illud confirmat, quod aliquandò in colloquio familiari ipse dixisse fertur, se nunquam legisse librum, quem non etiam intellexisset: quod certè paucissimum est. Memoria verò vsque adeo tenaci fuit, ut quod semel legisset, facile animo retineret. Referre de illis solebat frater Reginaldus, itemque alij, quod de diuersis rebus dictarit quandoque tribus, interdum verò etiam quatuor amanuensibus siue librarijs scribenda. Erga pauperes & in peccata lapsos ex infirmitate, multa commiseratione mouebatur. Diuitias, licet vir admodum nobilis genere, planè fastidiuit. Iuerat aliquandò ad sanctum Dionysium, cum Parisiis degeret, ad visendas sacras reliquias: iamque reuertenti ostendebant socij ciuitatem Parisiensem, eamque laudibus efferebant. Tum verò ille ait: At ego mállem mihi dono dari Chrysostomi Homilias in Matthæum, quam Luceiam Patris 4. Romanus Pontifex, qui sanctum virum amabat, Archiepiscopatui Neapolitano ei tradidit: sed ille non modò recusauit, verumetiam cum multa humilitate petijt, nè deinceps id genus dignitates in ipsum conferret.

Quantum quidem ad corporis eius habitudinem attinet, fuit statura procerus & rectus, colore ruficeo, magno capite, eoque quadam adperso caluitie, viribus robustus. Cum tempestates & tonitrua aërem concuterent, signo crucis se muniebat, ita dicens: Deus carnem suscipere dignatus est. Deus nostra causa mortuus est & resurrexit. Eo autem anno, quo vita functus est, cum decumberet Neapoli, Iohannes Copaneapolitanus & eius germanus frater Conus, professione Dominicanus, eum inuestigant, amboque viderunt per fenestram sese inferentem stellam lucidissimam, quæ cum aliquandò haesisset super caput sancti viri, deinde rursus abscellit. Iam verò tempus erat, quo Concilium generale Lugduni habebatur, ad quod eum proficisci voluit Gregorius 1274. Igitur Pontifex, eius nominis decimus. Annus tum agebatur à Christo nato ceter neptis suæ peruenit, ubi eum morbus corripuit, qui eius appetitum omnem ferè peteret, ille respondit: Si halecees possent obtineri, quales habentur Parisiis, fortassis li dam pisces ferens, quos sardas vocant. Illos medicus emit, & ubi attulit domum, in ijs in locis feruntur haberi, allata sunt, ille diuinam admiratus benignitatem, noluit eas in cibum sumere, imitatus S. Dauidem regem, qui cupitam aquam, ex cisterna Bethleemica hausit, noluit bibere, sed libauit eam Domino. Porro miraculum illud passim divulgatum est, & multi ex ijs halecibus comederunt. Tandem tamen alio se cibo & potu non nihil resocillauit vir Dei, diuinæ se prouidentie committens. Cæpto autem

Miraculū.

Humilitas & obedientia sancti viri. Matth. 23.

Perfectio vite monasticæ.

Fius ingenium.

Memoria tenacissima.

Recusat Archiepiscopatum Neapolitanum.

Forma corporis.

2. Reg. 23.

MARTIVS.

autem pergens itinere, cum præteriret cœnobium Fossæ nouæ Cisterciensis Ordinis, ab Abbate & fratribus humanissime inuitatus est, ut ad ipsos diuerteret, donec esset reditus sanitati. Quorum ille preces contemnere noluit, sed fusa prius ante aram oratione, ad illos ingressus est. Sentiens autem ex diuina reuelatione non longè abesse sibi premium vitæ suæ diem, clara voce multis audientibus dixit ad socium suum: Fili Reginalde, hæc requies mea in seculum seculi: Hic habitabo, quoniam elegi eam. Abbas autem iussit eum honesto loco recipi, ubi se quieti daret. Interea verò morbo ingravescente, vir sanctus lecto decubuit dies non paucos: at fratres eius monasterij cum tanta reuerentia & humilitate ei ministrabant, ut etiam humeris suis è sylua ligna componerent. erat enim hyems. Quorum officijs vir pius & humilis non sine commiseratione vtens, ita dixit: Quis ego sum, ut serui Christi mea causa tantos suscipiant labores? Sed morbus in dies capiebat augmenta, nec ramen vir sanctus à saluari doctrina se potuit continere. Rogatus enim à quibusdam eius loci capacioribus fratribus, ut doctrinæ suæ aliquod apud ipsos monumentum deponeret, breuiter eis exposuit Cantica Canticorum Salomonis, tanquam migraturus ad sempiterna cantica spirituum beatorum.

Exponit
Cantica
Canticorum.

Eius de Eu-
charistia
confessio.

Excedit è
vitiis.

Præclarum
F. Reginal-
di de sancto
viro testi-
monium.

Cometes.

Cum autem sentiret paulatim se viribus destitui, cum multa deuotione petijt sacrosanctam Eucharistiam exhiberi. Id verò ab Abbate & fratribus admodum reuerenter præstitum est. Ut autem allata fuit Eucharistia, tametsi fractis esset viribus, se prostravit, cum lachrymis & admirabili pietate orans Dominum. Interrogatus autem, ut habet consuetudo Ecclesiastica, num crederet in sacra illa hostia verum esse Dei filium, qui nostræ causæ salutis ex virgine natus, & in cruce mortuus est & resurrexerat: libera voce & cum multa deuotione lachrymans dixit: Ego planè credo, immo pro certo noui hunc esse verum Deum & hominem Iesum Christum, æterni patris & virginis matris filium: & quod puro corde credo, etiam labijs sincere confiteor. Inde illud viuificum accepit sacramentum. Postero autem die etiam extremam voluit Vnctionem adhiberi: ubi cum ad singulas verborum formas sana mente respondisset, iunctis & sursum ad Deum erectis manibus, spiritum suum pijsimo commendans creatori, felicissime obdormiuit in Domino, hora quidem matutina, Nonis Martij, Anno à Christo nato 1274. vitæ autem suæ 50. Illo decedente, & vniuersis monasterijs Dominicanorum multi aderant fratres, qui ad eum visendum confluxerant: aderant etiam non pauci Franciscani. Porro Abbas cum suis fratribus alijsque permultis religiosis & nobilibus viris sancto Doctore honorificas celebrare exequias, Aderat inter alios etiam Episcopus Taracinensis. Neptis etiam sarraceni, domina Francisca eò aduolauit: sed cum Canon monasticus non admittat, vultu minis pateat aditus in monasterium, ipsa multum deprecante, sacrum corpus ad res monasterij exportatum est, ut posset ab illa videri. Ibi verò luctus ingens obortus est, dolentium tanti viri obitu. Fertur eodem tempore mulus, quo sanctus vir sequebatur, ruptis loris è stabulo accurrisse ad sinus, visoque feretro, repente corruisse animis, ut etiam brutum animal extinctum illud Ecclesiæ lumen plorare videretur. extremum illatum est sacrum corpus in templum, & ante altare cum multa veneracione tumulatum.

Porro frater Reginaldus, cuius iam crebrò mentio habita est, ad eorum, qui ad eum confluxerant, edificationem, sancti viri innocentie & puritati insigne tum reddidit testimonium, ita dicens: Ego sancti Doctoris huius & vitam & conscientiam optime cognoscebam, quippe qui & sæpè antehac, & iam etiam sub vitæ finem eius confessionem genitalem recepi: testorque Dominum Iesum, me eam semper in illo puritatem conservasse, qua solent esse quinque annorum pueri. nec enim vnquam sensit carnis suæ corruptionem, nec vilius mortiferi peccati habuit in voluntate consensum. Is Reginaldus fuit indiuiduus S. Thomæ socius, eique officiosè & sedulè in omnibus, hancque cù ac patri filius, inferuiuit. Cum enim ad celestia vir angelicus sæpè raperetur, precio fideli opus habebat, qui eius curam gereret, nè quid ei accideret aduersi. Paucis diebus antè, quàm è corpore vir beatus emigraret, visus est Cometes, qui quidam portendit, re ipsa satis indicauit, quando spiritum reddente viro Dei, ipse pariter decesseret. Ea ipsa autem hora, qua mortuus est vir sanctus, Frater Paulus Aquilinus, insigni pietate & existimatione, in cœnobio Neapolitano in visione imaginaria vidit illum in poli in frequenti auditorio prælegenrem, & Apostolum Paulum cum multa sancti frequentia ingredientem in scholas. Cum autem sanctus Thomas è cathedra decesseret, honoris causa in eius occursum processurus, Apostolus iussit eum pergere in prelectione suscepta. Seiscrabatur verò ex illo Thomas, num probè assecutus esset mentem Epistolarum eius. Cui Apostolus respondit: Quantum quidem assequi potest quisquam in mortali corpore. & subdidit: At nunc tamen eò te perducturus sum, ubi longè maiori instrueris cognitione & intelligentia. Atque hæc dicens, videbatur illum, apprehensa eius veste, secum è scholis educere. Tum verò Frater Paulus Aquilinus, cepit clamare fortiter: Succurrite, fratres, succurrite: en frater Thomas aufertur à nobis. Ad quos clamores excitati fratres, quærebant ex eo, ecquidnam vidisset ita clamitans. Illo autem visionem omnem ordine referente, hora annotatur: & facta diligenti inquisitione, animaduersum est, ea ipsa Doctorem sanctum excessisse è viuis.

DE S. THOMA AQVINAT. CONFES.

120

In cœnobio Fossæ nouæ monachus erat Iohannes Ferentinus, utroque penè orbatus lumine. Is priusquam sancti viri corpus humaretur, ad illud se duci curauit: cumque eius faciem esset deosculatus, orauit Dominum, ut tanti viri meritis amissum sibi lumen restitueretur. eoque recuperato, in has voces erupit in præsentia fratrum cætorum: Benedictus Deus. Ecce S. Thomæ meritis clarissime video.

Cæcus recipit lumen ad sancti corpus.

Postquam autem sepultura mandatum fuit sacrum corpus, Abbas & fratres eius cœnobij non immeritò veteri coeperunt, nè tantus thesaurus ipsis quandoquæ eriperetur. Erat enim eis instar depositi illud corpus commendatum, & Frater Reginaldus eius socius ad eam rem notarium & testes adhibuit, iussitque vir sanctus corpus suum opportuno tempore Neapolim deferri. Itaque intempesta nocte Abbas cum fratribus suis id ad sancti Stephani sacellum transtulit: verum sanctus Doctor Iacobo Florentino, qui eius monasterij Prior erat, apparens in somnis, dirè eum obiurgauit, minasque intenuit, nè ad pristinum locum corpus reduceretur. Veritus autem illa diuina ultionis censuram, cum aliquot monachis & fratribus illis Laicis, quos Donatos vocant, ad sacellum sancti Stephani accedens, sepulcrum aperuit: unde tanta erupit odoris suauitas, ut per monasterium diffusa, mox fratres omnes ad se inuiteret: quibus præsentibus detectum sacrum corpus, omnibus membris repertum est integerribus, quod vir sanctus magno & amplo ex naturali habitudine, fuisset corpore, & lotur frater illi tam insigne miraculum viderunt, maiori erga sanctum virum deuotione concepta, corpus sacrum reuerenter & honorificè ad pristinum locum reportarunt. Altera verò die, indignum arbitrati Missam defunctorum pro illo cantare, in quo fore non pontifice dici. Hæc autem prima sancti viri translatio septimo plus minus mense ab eius obitu facta est.

Transfertur sacrum corpus.

Odor suauissimus è corpore.

Cum autem iam anni septem euoluti essent à prima hac translatione, Petrus Abbas monasterij Fossæ nouæ, sancti viri corpus denuò exhumatum, iussit in sepulcro marmoreo supra terram reponi: & tunc itidem odor suauissimus inde manauit, corpusque & vestes illæsa fuere, nisi quod parum deerat extremi pollicis dextræ manus: atque huius sanè rei idem Abbas testis iuratus fuit. Rursus autem, ut ad omnes celebrior & certior de sancti viri gloria & meritis fama perferretur, eiusdem monasterij Abbas anno quartodecimo ab obitu illius, rogatus à sorore eius Theodora, ut manum eius dextram inter sacras reliquias asseruandam ipsi daret, monumentum aperuit, & tanta inde est odoris fragrantia effusa, ut monachi omnes accurrerent, rei nonitate obstupescerent: & tunc quoque nihil neque in sacro corpore, neque in vestibus corruptionis inuentum est, præterquam quod extrema sui parte natus non nihil imminutus cernebatur. Existimans autem Abbas leui tractu se posse manum à quidem sancti Doctoris pijsima soror Theodora cum lachrymis admodum reuerenter ad sacellum castri sui detulit, & inter alias reliquias collocauit. Porro anno à morte S. Thomæ 42. Canonicus quidam Salernitanus, sacras reliquias inquirens, quas reponeret in sacello S. Crucis ab ipso constructo, ad castrum ubi manus S. Doctoris seruabatur, aduenit, multasque ipsi ostensas sanctorum reliquias reuerenter, ut par reliquias, nempe manū integram fratris Thomæ Aquinatis, ille spreuit & irrisit, dicens, illum sanctum non esse, sed vnum è familia sancti Dominici. Mox verò contemptum secuta

Secundò transfertur & cernitur corpus in regnum.

Tertiò aperitur sepulcrum, & corpus incorruptum conspicitur.

MARTIVS.

secuta est vindicta caelestis. Nam tremor illum ingens apprehendit totius corporis, & caput eius mirè intumuit. Tum ille ad se rediens, seseque temeritatis arguens, veniam humiliter petijt à sacerdote, manumque sancti Thomae reuerenter exosculans, & amore & timore se sensit liberatum. Percepit autem odorem mirificum ex sacra mensa tactu, qui etiam illius vesti diu postea inhæsit, adeo ut valde admirati illi, inter quos versabatur, sciscitarentur ex eo, unde esset odor tam eximius. Quibus ille crebro exprobat totius gesta rei seriem. Multa alia sancti Doctoris meritis sunt diuinitus edita miracula, quorum etiam quædam recitat summus Pontifex Iohannes 22. in Bulla, qua sancti viri in Diuos relationem explicat: quæ euidentissimè declarant, quantum possint apud præpotentem Deum. Nos breuitati studentes, ea omisimus, quoniam multi sunt, & habentur apud alios diuersos. Est autem vir beatissimus sanctorum catalogo adscriptus ab eo, quem iam diximus, Romano Pontifice Iohanne 22. Anno Christi 1203. die 18. Iulij.

DE SS. MARTYRIBVS ALEXANDRO ET EUBULO, EX LIB. VIII. HISTOR. ECCLESIAST. EVSEBII, cap. 21. interprete Ioanne Christophorono.

Martij 7.

Adrianus & Eubulus intrepidè se declarant.

Orrò dum sequitua aduersum istos usurpata, in omnium & sermone versabatur, Adrianus & Eubulus ex regia Mangana dicitur, ad reliquos cōfessores Cæsaream venientes, ad portas vrbs causam sui itineris cōsulogantur. Deinde rei veritatem ingenuè cōfessi, deducuntur ad Firmilianum. Iste, nulla dilatione aut mora interposita, post multa tormenta, quæ in eorum latera impetebant, bestijs dilaniandos condemnat. Biduo autem interfecti. Adrianus quinto die mensis Dystry, hoc est, ad tertium Nonas Martij, die festo quo natalitia Fortunæ Cæsarentium (sic enim putabatur) celebrari solent, leoni primùm discerpendum proiectus fuit: deinde gladio iugularis, obiit mortem. Eubulus autem perendino die ad meridiem ipsis Nonis Martij, qui est septimus dies Dystry, cum illum admodum rogaret, ut hostias immolaret idolis, quò libertate eorum legibus creta potiretur, gloriosam mortem pro pietate susceptam, huic vitæ breui & caducæ præposuit: & post bestiarum laniatus, gladio ut socius ante illum, trucidatus fuit, omniaque martyrum certamina Cæsareæ confecta, suo sanguine postremus obsignauit.

Octauo die Martij habent Martyrologia Philemonis & Apollonij martyrium: de illis copiosè agitur in Passione Thyrsi, Lucij &c. die 14. Decembris, quò Lectorem remittimus.

HOMILIA BASILII MAGNI IN QUADRAGINTA MARTYRES, QUI APVD CAESAREAM Cappadociæ passi sunt. Extat in primo Tomo Operum eius.

9. Martij.

VIS modus aut quæ satietas martyrum memoriam prosequendi erit, illi præsertim, qui eorū amore ac charitate cognoperè tenetur? Nam honor in bonos à consensu collatus, benevolentia significationem apud communem hominum habet. Palam est enim, quemadmodum is, qui gentiosos homines ac fortes cum honore exceperit, in similibus fortè contingat, occasione imitari non dedignabitur. Venerare igitur legitimè martyres, ut egregia tuæ voluntatis teste adducas, ac demum sine persequutione, sine ignominia, sine verberibus ac plagis, eodem cum illis premio digni habearis. Nobis hodierna die non vnum propositum celebrare, neque duos, neque decem: sed viros quadraginta, qui vnā in diuersis corporibus animam retinentes, in vna conspiratione & concordia fidei, eandem erga arduam

DE QUADRAGINTA MARTYRIBVS.

arduas constantiam, & pro veritate stabile propositum ostenderunt. Omnes inter se similes, pares sententia, pares certamine. Quamobrem & parem coronæ gloriæ sunt promeriti.

Quæ digna laus, quæ sermonis copia his poterit adhiberi? Non enim linguæ quadraginta ad prosequendam talium virorum virtutem sat fuerint. Nec solum multitudo tanta, phalanx militaris, cuneus insuperabilis, æquè & in bellis inexpugnabilis, ac in laudibus inenarrabilis: sed horum vnus tantum, si legitimè fuerit oratione commendandus, nostram faciliè vim ingenij sermonisque facundiam superabit. Igitur in mediū eos per commemorationem adducentes, ad communem omnium hinc adstantium vtilitatem constituere, palamque omnibus, quemadmodum in pictura, fortia illorum facta reddere conabimur. Nam magnifica in bellis gesta, & oratores sæpenumerò, & pictores pulcherrimè demonstrant: Hi oratione, illi tabulis describentes atque ornantes, amboque plures ad fortitudinem imitandam inducentes. Quæ enim sermo historie per inductionem præbet, eadem & pictura tacè per imitationem ostendit. Sic & nos martyrum virtutem commemorantes, vos adstantes excitabimus, ac vobis sub adspèctum ipsorū facta reducentes, eos, qui sunt animo aliquantulum generoso, ac ipsis voluntate propinquiores, faciliè ad imitandum accendemus. Hæc est enim martyrum vera laus, alios ad eorum virtutē amulandam inuitare. Non enim encomiorum legibus, aut eorum, quæ in genere demonstratio reperitur, sermones de sanctis vllō modo seruiunt. Quoniam qui laudant ceteros, ex mundi huius rebus materiam usurpare solent: quibus autem mundus crucifixus est, quomodo ex eo quicquam quod ad laudem faciat, mutuari poterit? Non erat his sanctis vna patria: alius aliundè venerat. Quid igitur? sine patria dicemus eos, aut orbis ciues? Sicut enim in symbolorum collationibus, quæ oblata sunt, communia existunt omnium conferentium: sic & in his beatis, cuiuslibet patria communis omnium erat: & omnes è diuersis terrarum locis, tanquam ex vno, duxerant omnia communia. Sed quid opus terrestres memorare patrias, cum liceat, quæ iam illis vera patria sit, nosse? Patria igitur horum martyrum, Dei ciuitas est, cuius author atque conditor ipse Deus. Hæc est superna Hierusalem, quæ libera est, quæ est mater Pauli, & omnium ei similium. Genus autem humanum, aliud alij: genus verò spirituale, vnum omnibus omnino. Cōmunis nanque eis pater Deus, & fratres omnes, non ab vno & vna descendentes, sed ex adoptione spiritus in vnā concordiam inter se per charitatem conuenientes: Chorus paratus: conuentus maximus eorum, qui ab initio Deum laudant: non singulatim congregati, sed cumulatim dispositi.

Quis autem dispositionis modus? Hi magnitudine corporis, & ætatis flore, ac virtute, ceteris omnibus præcellentes, ad militares ordines regendos promouunt. In tantam quoque Imperatoris dignationem venerunt, ut ob bellorum experientiam & animi fortitudinem primas apud eum obtinerent. Vbi verò iniquū præconium edictumque omnibus denunciavit, ne quis Christum profiteretur, propositaque omnia poenarum genera confitentibus: multa quoque à indicibus iniustis ira & feritas prodit, multæ tentantur ubique insidie, doli, delationes: ignis insuper paratus, ensis in promptu, crux affixa, botrus, rota, flagella. In tanta igitur fidelium turbatione, nonnulli fugiebant, alij succumbebant, alij fluctuabant, quidam ante certamen solis minis abstergebantur: alij vbi coram videbant intēratos cruciatus, consternabantur: alij certamen ineuntes, deinde vsque ad finem laborum durare nequeuntes, pugnam ac periculum detrectabant, & velut in pelago naufragates, quæ virtute patientiæ parata multorum annorum secum in navi vehabant, per impatientiam amiserunt. Tunc igitur hi quadraginta iniecti & generosi Christi milites, cum præfectus Imperatoris literas ostendisset, & obedientiam requireret, libera voce, audacter ac fortiter, nihil ex ijs, quæ viderant, exemplis expauescendo, sed minas omnes contemnendo, in medium procedentes, sese Christi quidem excipiens, sacer est factus, angeli audiētes plauserunt: diabolus verò cum damnis magnam accepit plagam, Dominus postremò in celo descripsit.

Igitur horum quilibet in medium procedens: En, ait, Christianus sum. Et velut in stadijs, qui ad certamen prodeunt, dicunt sua nomina, & in locum pugnae describuntur: sic & hi tunc nobilitatis generisque ac dignitatis propriæ obliti, tantum seruatoris sui professi sunt nomen: quod omnes ordine fecerunt. Ex quo facta est omniū vna appellatio. Non enim talē ac talem, sed Christianos omnes se clamantes. Hoc itaque, cernens præfectus, anxius ac dubius erat, an blādis verbis vel potius minis eos ad obtemperandum

Orationes & picturæ quid conferant.

Martyrum vera laus.

Martyrum patria. Galat. 4.

Martyrum 40. præstantia & dignitas.

Constantia martyrum.

Blandit
primum vt
afficiat.

Terror vt
cuerat.

Martyrum
egregia vox

dum deduceret. Primum quidem ipsos, si quo modo à pietate obstinata posset auertere, dulci aggreditur sermone: Nolite, inquit, iuvenes etatem perdere vestram, neque in tempestivam mortem cum dulci hac & amena vita commutare. Absurdum namque eos, qui in bellis sunt afflicti fortia gerere facta, morte prauorum hominum perire. Post hæc pecuniam pollicebatur, honores ex Imperatore, dignitatesque ac ordines militie primos offerebat. Cum his rebus nihil proficeret, aliud genus aliumque modum tentauit plagas, mortes, poenas intolerabiles ostendit. Et hic quidem talia: Martyres vero qualia? Quid, inquit, muneribus tuis nos demulcere studes Dei hostis, vt discedamus à Deo viuentem, ac demonibus perniciosi seruamus? Putasne tantum te daturum, quantum eripere contendis? Tua respuo dona, quæ nocuum mihi conciliant: non accipio honorem, vnde mihi nascetur ignominia. Pecuniam da, quæ permaneat ac continuo duret: gloriam, quæ semper floreat. Me Imperatori vis facere familiarem, sed me à vero rege alienare quæris? Quid enim hæc minima, quæ tu vocas magna, ex mudo polliceris, cum mundus vniuersus à nobis despiciatur? Non sunt omnia, quæ videri possunt spei paria, quam continuo retinemus. Vides hoc caelum, vt ad speculum pulchrum, vt magnum, & terram, quanta est, quor' ve in ipsa mirabilia? Nihil horum iustorum felicitatem beatitudini æquiparari poterit. Illa namque velociter transeunt, hæc continuo durant. Vnam tantum iustitiæ palmam expecto, circa vnam gloriam, quæ in regno est æternæ sollicitudo. Honoris superni cupidus sum, poenas varias gehennæ metuo. Illius ignis nulli formidolosus. Nam ignem cum, quem vos nobis intentatis, cõseruus est. Nouit & ipse vereri eos, qui idola contemnunt. Sagittas infantium, vestras plagas existimamus. Corpus enim carnis, quod eo clariorem assequetur coronam, quo magis tibi resistit. Si vero defecerit, eo citius à iudicibus violenter solum abscider: qui quoniam corporum dominum accepistis, etiam animabus dominari contenditis: & nisi Deo nostro præfermini, non secus indignamini, quam si ad extremum vsque à nobis vituperemini: & hac ratione horrenda hæc supplicia intenditis, vt pietatem nostram culpabilem reddatis. At nati estis non merulosos, neque huius vitæ cupidos, nec qui facile cõsternentur. Pro charitate, proque fide in Deum, & in rota poni, & cruci affigi, & flammis vri, ac omnibus demum modis torqueri parati sumus.

Crudele
supplicium
ab inhumanis
iudicibus con
stitutum.

Vbi vero hæc audijt barbarus ille ac superbia tumidus, audaciam ac loquendi libertatem minime ferens, furore percitus, modum considerare cepit, quo morte eis accubillimam prolixamque pararet: inuenit tandem. Audite itaque, rem quam duram sit commentus. Animaduerso ille regionis naturam salebrosam & collibus præruptam esse, ac brumæ tempus instare: obseruauit, in qua maxime parte frigus vehemens, ac boreæ status horridior esset. Iussit omnes nudos sub dio in media ciuitate cõgelando mori. Nolitis autem fratres dilectissimi omnes, qui hyemis horrores estis experti, quod sit genus hoc poenæ. Non enim nosse licet, nisi ijs, qui exemplis similibus periculum fecerunt. Corpus in primis frigore prostratum, primum in pallorem concreto sanguine vertitur: deinde turbatur & fremit, dentes frendunt, venæ contrahuntur, adeoque & totum corpus confringitur. Dolor insuper quidam acutus, & labor inenarrabilis per medullas penetrans, intolerabilem facit sic frigore concretis dolorem. Deinde acutum tendit, vt ab igne cum summa cremantur. Ab extremis namque corporis partibus consequens vapor, & ad interiora ac penitiora confugiens, quadam vnde ab illis mortua relinquit: nonnulla vero ad quæ tendit, doloribus afficit morte paulatim procedente. Igitur sancti Dei sub dio pernoctare in stagno quodam iussi sunt, quod pro moenibus ciuitatis erat: ac per brumam ita glacie concretum apparebat, vt equis peruenire & accolarum pedibus tritum esset: aquæ vero solitum non retinerent cursum, earumque natura mollior in lapidis duritiem concreveret. Boreæ namque mordetis spiritus, amantia omnia iuxta verstantia interimebat.

Martyrum
admiranda
fortitudo.

Hic itaque, audito damnationis iussu, martyres considerare quanta fuere constantia: qui loco cum summa letitia conspecto, vltimum nuditatis amictum alacriter recipientes, per frigus ad mortem properarunt: non tanquam ad supplicium, sed ad gloriosissima spolia rapienda, se invicem hortando descendentes. Non enim, inquit, amictum exuimus, sed vererem hominem, concupiscentiæ deceptione corruptum, deponimus. Gratiarum agimus tibi Domine, quod cum isto amictu simul & peccati exuere licet: quoniam ob serpentem, cum induimus: ob Christum vero, exuimus. Relinquamus hunc amictum propter paradisum quem perdidimus. Quas Domine, qui pro nobis est spoliatus, dignas gratias reddemus? Quid magnum seruo, si ea, quæ pascuntur

Dominus, subeat? Nos causam sumus, vt illi vestis detraheretur: longè magis quam militum audacia, qui eam diripere ac fortiti sunt. Durum profecto frigus, sed dulcis paradisi. Affligens glacies, sed delectabilis requies. Breui tempore durantes, sinus Abraham nos perpetuo fouebit. Vnam noctem cum auro sempiterno commutabimus. Incendatur frigore pes, vt cum angelis continuo saltet. Torpescat frigore manus, vt facultatem habeat in Deum attollendi. Quot enim nostri commilitones ceciderunt, fidem mortali regi seruantes? Nos pro fide in verum Deum seruanda hanc vitam non proiciemus? Quot item malefici homines mortem tulerunt in scelere deprehensi? Nos vero pro iustitia mortem non subeamus? Nec obsecro cõmilites emolliamur, ne uirga diabolorum te Domine: & velut hostia viuens tibi placentes, nosmet hoc sauo gelu immolantes abs te recipiamur. Pulchrum quidem sacrificium, pulchra oblatio, pulchrum locustum: non quidem per ignem, sed per frigus absumptum. Hæc igitur & his similia credibile est inter se dixisse, ac communem laborem in Domino solatos esse. Veluti quandam in bello custodiam instruunt, eam noctem sauos cruciatus sustinendo atque algendo præterierunt, tantum spe certa gaudentes, & hostem continuo derident. Vnum erat omnium votum: Quadraginta in stadium intrauimus, totidem Domine coronas tribue. Non desit numero nec vnus quidem. Preciosum est tempus, quod quadraginta dierum ieiunio ornasti, per quod diuina lex in orbem transiit. Quadraginta item dierum ieiunio Elias Dominum exquirens, videre meruit. Et oratio quidem eorum talis.

Exod. 34.
3. Reg. 19.

Vnus ex eorum numero, inde per animi inconstantiam subterfugiens, mororem sociis maximum reliquit: nec propterea Dominus eorum vota inania permisit esse. Nam propè aderat quidam, cui eorum custodia credita est, in gymnasio quodam è vicino à frigore seruatus, & exitum rei expectans, paratusque martyres, si qui fugerent, vt eis clare pollicitus fuerat, in lauacro quodam aquæ calidæ, quod iuxta forum erat, excipere ac seruare. Res à Præfecto astute excogitata, talem videlicet inuenire certaminis locum, in quo paratum damnati haberent refugium, vt omnem cõcepti propositi constantiam amitterent. Sed hoc martyrum patientiam clariorem reddidit. Non enim qui cogitur, ac patiens est. Custos itaque dum hos obseruaret, quosdam è caelo descendentes angelos, ac coronas singulis martyribus, vno excepto, distribuentes aspexit. Is autem, quem in donatum illi reliquerunt, ac honoribus celestibus indignum iudicauerunt, ea repperit. Hostes transfugeret, miserabile prorsus spectaculum, miles transfuga, vir fortissimus cadens, neque hac postremo diu gaudens. Nam vbi calidam attigit aquam, corpore, quod illum fugientem conspexit, relictis omnibus, sese in eius demisit locum, ac vnam cum sanctis illis vocem emisit: Christianus & ego sum. Itaque cum eius subita mutatione stuporem illis incurreret, & numerum impleuit, & mactos ob socium amissum sanctos congegit. Vidit miracula celestia, agnouit veritatem, ad Dominum confugit, cum martyribus annumeratus est. Exemplum est apostolorum imitatus. Abijt Iudas, Matthias est surrogatus. Imitatus & Paulum, qui heri persecutor, hodie factus est euangelizator. Summi Iesu Christi. Baptismum suscepit, non ab vno, sed à propria fide: non in aqua, sed in proprio sanguine. Cum vero primum illuxit, adhuc spirantes, igni traditi sunt, ac citra primum exerciti, deinde in aere sub dio durare: postremo igne crematos aqua in refrigerium.

Vnus deficiit in tormentis.

Constantis quis sit.

In apostatis locum custodit martyrum succedit.

Act. 1.
Act. 9.

Psal. 67.

Hi sunt, qui nostram obtinentes regionem, quasi quadam turres contra aduersarios in cursum refugium exhibent. Nec vno in loco sese clauferunt, sed in multis locis hospitio recepti, multorum patrias ornaverunt: nec tamen separati, sed inter se commixti: si in singulos ipsos diuideris, proprium numerum non excedunt: si vero in vnum congregaueris, quadraginta nihilominus erunt, ac ita vt ignis natura permanent. Nam

In sanctis
paratū no-
bis est auxi-
lium.
Matth. 28.

Sancti in-
nocendi.

Materis egre-
gium faci-
nus.

Nota quæ
hic dicitur
de Sanctis.

MARTIVS.

ille & ad progredientem transit, & totus est apud habentem: sic hi quadraginta sunt vnum, & omnes apud singulos. Beneficium igitur hoc, fratres dilectissimi, gratia hanc minimè deficientem, ex Deo obtinemus. Paratum est hic Christianis auxilium, Ecclesia videlicet martyrum, exercitus triumphantium, chorus laudantium Deum. Sæpè operam dedistis, sæpè laborastis, ut vnum pro vobis orantem inueniretis: quadraginta sunt hi, vnam orationis emittentes vocem. Vbi enim sunt duo vel tres in nomine Domini congregati, ibi Deus est. Vbi verò quadraginta fuerint, quis dubitet Deum esse presentem? Qui aliqua premitur angustia, ad hos confugiat: qui rursus lætatur, hos oret. Hi ut à malis liberetur, ille ut duret in rebus lætis. Hic mulier orans pro filiis auditur: peregrinanti viro reditum incolumè, agrotanti verò salutem implorat. Cum his ergo martyribus nostras effundamus preces. Adolescentes, suos coarctos imitentur: patres, tantum esse filiorum parentes exoptent: matres, exemplum matris optimè spectent. Nam vnus illorum mater alios iam penè frigore consumptos adspiciens, suum verò filium ob vires aliquantulum validiores, & aduersus dura constantiam, adhuc viuum & per mittentibus lictoribus, vitæ consulere valentem: ipsum proprijs accepit manibus. Nunc curru, in quo reliqui iacentes ad pyram ferebatur, apposuit martyris vera mater. Non enim lachrymam indecoram effundere, aut aliquid humile loqui, vel indignum agere visa est. Sed o nate, inquit, perforce cum tuis contubernalibus iter beatum, nè à chore deferaris, nè inferior alijs Domino appareas. O matrem felicem, o bonæ radicis huminum germen. Ostendit generosa parens, quemadmodum pietatis institutis cum nobis quam lacte educauerat. Et hic quidem sic nutritus, sic elatus est à pia genitrice. Nobis verò his visis, præ verecundia discessit. Frustrà nanque omnem propè creaturam mouerat, & tamen omnia à virtute martyrum superata vidit. Nox horrida & ventosum tempus anni frigidissimum, corporea nuditas, patria borealis.

O sanctum chorum, o sacrum ordinem, o cuneum inexpugnabilem, o communis generis humani custodes, optimi curarum socij, precum ac votorum inuicem suffragatores, legati apud Deum potentissimi, astra mundi, flores ecclesiarum: vos non tantum contextit, sed cælum excepit. Apertæ sunt vobis paradisi portæ, dignum profectò exercitibus angelorū, patriarchis, prophetis, & iustis omnibus spectaculum. Viri ætate æquales ac pares, vitam alacriter despicientes, supra parentes ac filios Deum amantes, ipso vitæ flore existentes, temporariam hanc vitam contempserunt, ut in membris Deum reciperent, mūdo simul & angelis & hominibus spectaculum facti, mortuos exuerunt, dubios in fide confirmauerunt, pijs desiderium auxere: vnum omnino populum nostro: Cui gloria & imperium nunc & in æterna secula, Amen.

MARTYRIVM EORVNDEN SANCTORV QUADRAGINTA MILITVM, EX SIMEONE Metaphrasie.

9. Martij.

Nomina
40. militū.

Tempore Licinij Imperatoris magna fuit in Christianos omnes persecutio, & omnes, qui pie de Christo sentiebant, dijs immolare cogebantur. Ad hoc autē diaboli ministerium propensissimus erat Agricolaus, præfectus perniciosus atq; scruissimus. Christianis igitur, qui in exercitu militabant, imperabatur, ut dijs sacrificarent. Erant porro ex Cappadocia regione, qui vno in contubernio pie Deū colebantur, milites quadraginta, viri in bello fortissimi, atq; inuicti, quorum nomina hæc sunt: Domitianus, Eunoicus, Silinnius, Valens, Alexander, Iohannes, Claudius, Athanasius, Valerianus, Meliton, Ecclitius, Acacius, Viuianus, Heluius, Priscus, Cyrellus, Flauius, Seuerianus, Cyron, Valerius, Chudion, Sacerdon, Priscus, thycus, Smaragdus, Philoctimon, Aërius, Michallius, Lysimachus, Domnus, Theophilus, Eurhycius, Xantius, Angias, Leontius, Ilychius, Caius, Gorgonius, Cādidus. Hi præhensis, Præfectus imperat, ut demonibus immolent: eosque alloquitur ad hunc modum: Mutuam inter vos concordiam in bellis declarastis: qua quidem concepit victoriam exercitui peperistis. Eundem nunc etiam consensum, pari voluntate legatoris legibus obtemperantes, ostendite, dijsque priusquam suppliciorum victimi, sacrificate.

DE QUADRAGINTA MARTYRIBVS.

125

Ad hæc sancti milites tyranno respondentes: Si pro mortali Imperatore pugnant, inquit, vicinus, ut ipse testaris infelix, quanto magis pro immortalī certamē subeunt, malitiam dolosque tuos superabimus? Tunc Agricolaus Præfectus: E duobus, inquit, vtrum magis libet, eligite, ut vel dijs immolantes, ad maiores dignitatis gradus ascendatis: vel id recusantes, ignominia notati, honore militari spoliemini. Considerate igitur & eligite, quod vobis vtilius videretur. Sancti verò milites: Vtilitas, inquit, nostra Deo erit cura. Præfectus autem: Omissis, inquit, nugis, crastina die ad immolandum dijs accedite. Et eos in carcerem conijci iussit. Quò illi ingressi, flexis genibus Dominum his verbis precabantur: Eripe nos, Domine, à tentationibus, & à scdalis opere, atq; dixerunt: Qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei commorabitur: & quæ sequuntur. Cumque psalmum hunc percurrissent, dimidium noctis insomnes transierunt. Præcinebat autē illis sanctus Cyron. Sancti verò Candidus & Domnus respondebant. Sed Dominus ipsis se perspicuum præbens: Initia, inquit, vobis præclare se habent: sed qui perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit. Hanc vocem omnes audiuerunt, & perterrefacti, ad auroram vsque insomnes permanserunt.

Præfectus autem, amicis omnibus cōuocatis, sanctos adduci iubet, atque ita loquitur: Quæ in præsentia dicam, non loquar ad gratiā, sed ut sese veritas habet. Quotquot Imperator milites habet, nec sapientia sunt vobiscum, nec fortitudine, nec pulchritudine comparandi, neque ita diliguntur à me, quemadmodum vos. Itaque nolite benevolentiam in odium conuertere. In vestra enim est manu, ut vel odium à me, vel gratiam incatis. Cui sanctus Candidus respondit: Cum moribus, inquit, congruit nomen tibi Agricola: Es enim agrestis adulator. At ille: Nonne, inquit, dixi, in vestra esse potestatem, ut vel odium, vel gratiam incatis? At sanctus Candidus: Quoniam, inquit, hoc in nobis est, idèò te odio prosequimur: Dei autem nostri gratiam atque benevolentiam querimus. Tu verò, agrestis & immanis homo, atque inimice Deo nostro, noli nos diligere, cum sis impius atque inuidus, & ignorantia tenebris coopertus, ferisque modis ut leo, iussit eos in vincula atque custodiam trudi. Sed sanctus Cyron: Non habes, inquit, potestatem puniendi nos, sed tantum interrogandi. Quæ territus oratione Præfectus, iussit illos solutos in carcerem duci, Aglaioque custodi, ut eos diligenter seruaret, imperauit. Ducis enim aduentum expectabat. At illi per totam diem & noctem à sancto Cyron erudiebantur, qui sic eos alloquebatur: Dei consilio factum est, amici, ut in hac eadema militia cōiungeremur. Quamobrem operam demus, nè seiungamur. Sed quemadmodum vno animo, eademque sententia viximus, sic etiam martyrium perferamus. Et quemadmodum hic grati fuimus mortali Imperatori, ita immortalī Imperatori Deo chari esse studeamus.

Diebus igitur septem elapsis, cum adhuc in carcere sancti detinerentur, Dux redijt Cesaream. Cumq; Sebasten ingressus esset, atque in tribunali vnà cum Præfecto conuocasset, octauo die sanctos in iudicium adduci imperauit. Eos autem in via sanctus Cyron sic adhortabatur: Fratres, nè timeamus. Nonne cum essemus in prælio, Deum invocauimus, & opitulatus est nobis, & vicinus? Memoria repetite, cum manus confestim in magno prælio, & reliqui omnes se fugæ dedissent, & nos in hostium medio ipsorum occidisse, partem ita profligasse, ut nemo ex nobis in tanta turba vulneraretur. Nunc autem tres sunt, qui nos oppugnant, Satanas, Dux, & Præfectus. Immo verò nos vnus tantum hostis persequitur, qui nō perspicitur. Vnus ergo quadraginta superabit? Absit. Id, quod semper fecimus, nūc etiam nobis faciendū existimo, ut ad Deum confugiamus. Hoc nobis opitulante, nec carcer nos lædet, nec tormenta, nec vincula. Nonne semper institutum hoc obseruauimus, ut prælium incuentes, psalmum hunc di di orationem meam, auribus percipe verba oris mei? Nunc item psalmum hunc ducimus, & exaudiet nos Deus atque adiuuabit. Hunc igitur psalmum, dum ad tyrannos ducerentur, pronuntiabant. Omnes autem ad spectaculum concurrebant.

Verum cum ad Ducis & Præfecti præsentiam essent constituti, Dux, oculis in eos defixis: Isti cogentur, inquit, ut ad maiores honoris gradus velint conscendere? Et ad illos cōuersus: Maximas, inquit, à me dignitates & plura, quam alij munera percipietis. Vobis iam datur optio, ut vel deis sacrificantes, maxima dona & maiorem dignitatem consequamini, sacrificate.

consequamini: vel si id facere recusabitis, honore militari priuamini, & suppliciis statim afficiamini. Candidus: Aufer, inquit, nobis non solum militiæ honorem, sed etiam ipsa corpora. Nihil enim Christo præstatius, aut magis præclarum existimamus. Tunc Dux imperauit, ut ora sanctorum lapidibus percuterentur. Candidus autem, O dux, inquit, tenebrarum, & totius magister iniquitatis, aggredere id facere, & videbis supplicium tuum. Tunc Dux dentibus frendens, ad ministros ait: O serui pessimi, cur celeriter non facitis imperata? At illi, sublati lapidibus, mutuis sese ictibus percutiebant. Sancti vero milites, re perspecta, confirmabantur. At Dux indignatione atque ira percitus, arreptum lapide, ut vnum e sanctis militibus percuteret, eum in faciem Præfecti cecidit, & totum illi os contriuit. Tunc sanctus Cyron ait: Qui oppugnabant nos, afflicti sunt ipsi, & ceciderunt. Verè gladius eorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum confringantur. Per deos, inquit Præfectus, præstigia aliqua præcesserunt. At sanctus Dominus: Per Christum, inquit, Deus præcessit. Ora enim vestra impudentia, quæ aduersus filium suum loquuntur iniquitatem, impleuit confusione. Nonne erubescis, ebrie tenebricosæ diabole, & ab omni veritate aliene, qui scandala seminas? Tu caput es diaboli, Agricola, & Dux, qui tecum est, furoris caudâ obtinet. Ambo estis satanæ ministri. Nihil mouet primum experimentum tormentorum, alterum aggredimini. Ministri vero dementes, inquit, & ab omni deorum beneuolentia remotissimi, cur dijs non immolatis? Nos, inquit sanctus Cyron, per Iesum Christum, in spiritu sancto, Deum volumus, & certaminis nostri curriculum alacri animo conficere festinamus, ut vestra deuicta, coronas accipiamus immortalitatis. Tunc eos Dux in carcerem abduci, ut quid de illis agendum esset, consideraret.

Psal. 36.

Reducitur in carcerem.

Psal. 121.

Iohan. 11.

Mittuntur in stagnum.

Vide supplicij acerbiora.

Habac. 3.

Psal. 74.

At illi, cum in carcerem essent conclusi, psalmum illum canere cœperunt: Ad reuocauit oculos meos, qui habitas in celis. Ecce sicut oculi seruorum in manus domini suorum, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nobis. Et quæ sequuntur. Quia quidem precatione persoluta, Saluatoris vocem, qui se in perspicuum præbuit, exaudierunt ita dicentis: Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet. Confidite, tormenta ipsorum nolite timere. Celeriter enim præterit paululum sustinete, legitime certate, ut coronemini. Hac illi consolatione Christi confirmati, noctem transegerunt. Sed cum dies illuxisset, tyrannorum iussu e carceribus in publicum conspectum adducti. Facite, inquit, quod vobis lubet. Nos enim Christiani sumus, nec idola volumus adorare. Diabolus autem dextera manu gladium, sinistra vero draconem tenens apparuit, & in aurē Agricola dixit: Meus es, pugna. Tum Præfectus imperauit, ut funibus omnes uincti in lacum traherentur. Est enim apud Sebastianum lacus, in quo magna est aquæ copia. Et quo tempore sancti Martyres cruciabantur, hemens erat frigoris vis. Nudi igitur in medio lacu sunt constituti, cum hyems esset, dici hora acerbissima. Iam enim vespere appetebat. Porro custodes una cum catenis relictis sunt, qui illos obseruarent. Erat autem in propinquo balneum, cui ignem accenderunt, ut si quis vellet deficere, posset ad illud transfugere.

Hora noctis prima sancti frigore cruciabantur, & corpora illorum disrumpere coeperunt. Verum cum vnus eorum, frigoris impatiens, ad balneum transfugisset, simulac calor attigit, dissolutus est & animam egit. At reliqui sancti transfugam conspicati, omnes ore, atque vna voce dixerunt: Ne in fluminibus irascaris Domine, neque in fluminibus furor tuus, aut in mari indignatio tua. Qui enim a nobis defecit, tanquam aqua effusus est, & discepta sunt omnia ossa eius. Nos autem a te non deficiemus. uiuificabis nos, & nomen tuum inuocabimus, quem laudant omnes res procreatae, montes & omnes abyssi, ignis, grando, nix, glacies & spiritus procellarum: qui ambulat super mare, tanquam super terram, & astantis impetus nutu manus tuæ mitigas demulces. Et nunc idem es, Domine, qui precantem Iacob, & fratris Esau minas tuas exaudisti, qui Ioseph adiuuisti & conseruasti, qui Moysen edentem signa tuorum prodigia in Aegypto aduersus Pharaonem & populum ipsius, diuidentemque mare populum tuum in deserto ducentem exaudisti. Qui sanctos Apostolos tuos audis, nos item audi, Domine, Ne demergat nos aqua procella, neue absorbeat nos profundum, quoniam pauperes facti sumus valde. Adiuna nos, Deus Saluator noster, qui posuimus in profundo maris, & tincti sunt pedes nostri in sanguine nostro. Onere nos non, & aeris acerbiter mitigas, Domine Deus noster. In te sperauimus, & non confundemur. Intelligant omnes, nos ad te clamasse, & fuisse seruatos.

Circiter tertiam noctis horam, Sol eos circumfulsit ita calidus, ut est in aestate.

gusque dissoluit, & aquam calidam reddidit. Custodes autem somno detinebantur, & solus clauicularius vigilabat: qui cum illos precantes audiuisset, cogitaretque, quomodo is, qui ad balneum profugerat, statim propter calorem interisset, illi vero tanto in rigore frigoris adhuc viuerent: cumque lucem circum illos cerneret, sublati in celum oculis, ut videret, vnde illa lux proueniret, conspexit coronas numero nouem & triginta super Sanctorum capita descendentes. Considerabat autem, qui fieri posset, ut cum essent quadraginta, vna corona deficeret, & intellexit, eum, qui ad balneum transfugerat, ab eorum numero excludi. Itaque custodibus excitatis, & proiectis vestimentis suis, in conspectu ipsorum insilijt in lacum, magna voce clamans, ac dicens: Ego quoque Christianus sum. & in medio sanctorum militum consistens: Domine Deus, inquit, in te credo, in quem & hi crediderunt, me ad numerum ipsorum ascribe, & dignum effice, ut pro te cruciatus tormentaue sustineam, atque ita probatus inueniar.

Corona 39. ex litus la. p. 127.

At diabolus victus, & in hominis speciem mutatus, genua sua manibus completens, coram omnibus vociferabatur: Vae mihi, inquit, a sanctis viris superatus sum, & factus sum omnibus derisui. Non habui socios ac ministros vnanimes: neque enim victus fuissim. Quid reliquum est, nisi ut meorum principum animos conuertam, & Sanctorum corpora comburam, in fluiumque proieciam, ne reliquæ ipsorum reperiantur? Sanctus autem Cyron: Quis, inquit, deus magnus, sicut Deus noster? Tu es Deus, qui facis mirabilia. Eos enim, qui contra nos erant, pro nobis stare fecisti, & imminutum quartæ decadis numerum explesti, & satanam confudisti. Et canere cœperunt: Salua nos, Domine, quia defecit Sanctus.

Querelæ demonis.

Psal. 76.

Mane autem cum impij Tyranni venissent, & clauicularium cum sanctis reperissent, a militibus quasi erant, quam re perspecta adductus id effecisset. Milites autem responderunt: Nos graui somno oppressi detinebamur, cum ille, qui tota nocte vigilauit, repente nos excitauit. Et circum milites ingens lumen adspeximus. Ille vero statim, vestimentis suis abiectis, ad eos desilijt, clamans & dicens: Ego quoque sum Christianus. Tunc Tyranni furore permoti, iusserunt eos uinctos ad ripam trahi, baculisque crura eorum confringi. Vnius autem eorum mater Sanctorum animos confirmabat, filius enim ipsius erat omnium natu minimus. Quamobrem metuebat, ne vi tormentorum in certamine se minus fortiter gereret. Itaque defixos in eum oculos perpetuo tenebat, manibusque protentis, dicebat: Fili dulcissime, paululum adhuc perfer, ut perfectus sis. Ne timeas, fili: Ecce enim Christus adest adiutor tibi. At Sancti, dum disrumpentur, atque animas agerent, dicebant: Anima nostra, sicut passer, erepta est de laqueo venantium. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit celum & terram. Et omnes dicentes, Amen, animas Deo reddiderunt. Sed filius ille, quem mater cohortabatur, nomine Meliton, adhuc spirabat. Iusserunt autem Tyranni, ut sanctorum corpora palustris imposita ad flumen ripam veherentur, relicto iuvene, quem adhuc viuere existimabant. Sed mater, quæ filium solum relictum cernebat, reiecta imbecillitate muliebri, virilemque animum ac robur assumens, humeris suis filium imposuit, & strenue plaustra sequebatur. Iuuenis autem, dum gestaretur a matre, latus animam efflauit. Mater vero plaustra iam consecuta, super illa filium proiecit. Constructa autem incensaue pyra, Sanctorum corpora combusta sunt.

Egregium mulieris exemplum.

Psal. 123.

At Tyranni sese mutuo conspicientes, dixerunt: Si reliquias istas ita reliquerimus, eas tollent Christiani, & mundum vniuersum complebunt. Agē igitur ipsas in flumen proieciamus. Quo facto, reliquæ nihil a flumine sunt imminutæ. Sed tertio post die cecidit Episcopo Petro per visum Martyres aperuerunt, quo in loco reliquæ seruarentur. De nocte, dicentes, veniens e flumine nos educito. Adhibitis igitur Episcopus clericis viris religiosi, ad fluminis ripam accessit. Et ecce reliquæ sanctorum in aqua, tanquam stellæ, fulgebant. Et locus, ubi residebant, ab ipso lumine indicabatur. Assumptis igitur inde sanctorum Martyrum reliquias, in loculis asseruauerunt. Sic illi, qui decerunt, & coronati sunt in Christo, stellarum instar, in orbe lucent. Deo crediderunt, Christum confessi sunt, spiritum sanctum non abnegarunt, in Christo gloriam acceperunt, vite monumentum relinquentes ad salutem omnium, qui credunt in patrem, filium, & spiritum sanctum. Passi sunt autem sancti Martyres quadraginta, VII. Idus Martij, Licinio Imperatore, immo vero Domino nostro Iesu Christo regnante: Cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Nota, quo in precio olim habitæ reliquæ.

DE INVENTIONE SACRARVM RELIQUIA-
RVM HORVM BEATORVM XL MARTYRV M,
ex *Sozomeni Hist. Ecclesiast. lib. 9. cap. 2.*

Mulier quædã Eusebia nomine, hæreseos Macedoniana ministra, de-
mũ & hortum habebat extra mœnia ciuitatis Constantinopolita-
næ, & sanctas reliquias hic asseruabat quadraginta militũ, qui apud
Sebastiam Armeniæ tempore Licinij martirium fecerant. Ea cum
esset moritura, locum hunc reliquit monachis, sibi in religione con-
formibus, & eos iureiurando adstrinxit, vt se ibidem sepelirent, at-
que vt supra caput in sublimi loculum suum priuatim expolirent,
& secum vnã martyrum reliquias recondere, ac nemini rem indicarent. Ac mona-
chi quidem fecerunt, sicuti mandatum fuerat. Vt autem debitum cultum martyri
consequerentur, & externi tamen rem nescirent, secũdũ darũ Eusebiæ iusiurandum
oratoriũ sub terra cõstruxerunt ad illius loculum: in ædificio autem conspicuo super
nẽ coctis lateribus vestitũ pauimentum, & ex eo descensum clanculariũ ad martyre-
m loci emendi data occasio fuit, vt & ipse prope vxorem sepeliretur. Predicti ergo isti ma-
nachi aliõ emigrãrunt, neque tamen de martyribus quicquam indicãrunt. Domo post
ea collapsa, terraq; ac ruderibus ingestis, vniuersus ille locus exæquatus fuit, quia totũ
plum inibi magnificum Deo Casarius ipse in honorem Thyrsi martyris ædificãt. De-
us autem, vt apparet, hunc locum itã obscurare, & tantum temporis elabi de indutũ
voluit, vt & martyrum inuentionem, & inuentricis pietatem admirabiliorem illustret.
oremq; redderet. ea erat Imperatrix Pulcheria, soror Imperatoris. Huic enim cum
tertiõ apparuisset admirandus ille Thyrsus, eos qui sub terra absconditi latebant inu-
cauit, & ad se transferri iussit, vt & eiusdem loci, & eiusdem quoque honoris secum par-
ticipes essent: simul & ipsi quoque quadraginta martyres, militaribus vestimentis con-
didis induti, semetipsos illi conspicuos fecerunt.

Diũ latent
eorum facies
reliquiar.

S. Thyrsus
ter apparet
Pulcheriæ.

Item mar-
tyres 40.

Hæc verò res & supra fidem, & prorsus inextricabilis esse videbatur: neq; enim
Clerici, qui hoc in loco seniores erant, quamvis sæpè rogati, aut alius quisquam indicare
martyres poterat. Ad extremũ cunctis iam desperantibus, Polychronio cuidam pro-
phyeto, qui olim ex familiaribus Casarij fuerat, in mentem Deus redegit istos mona-
chos, qui hunc locum quondã incoluerant: qui quidem ad Macedonianorum clero-
cos veniens, sciscitatur de ipsis. Omnibus autem illis iam defunctis, cum vnũ duntaxat
superstitem reperisset, qui in hoc ipsum videbatur in vita conseruatus, vt quædam
martyres indicaret: orabat vt diceret, cognouisset ne sanctas reliquias sub indicato
loco reconditas. Sed cum eum propter datum Eusebiæ iusiurandum sub detrectandis
videret Polychronius, diuinam illi apparitionem, & perturbationes Imperatricis, &
ipsorum desperationem commemorat. Tum ille vera confitetur esse ea, quæ Deus Im-
peratrici reuelarat. nam se, quia adolescentulus tum ibi sub senibus præceptoribus
monasticam institutus esset, certò scire martyres iacere circa loculum Eusebiæ: igno-
rare tamen, vtrumne sub delubro, an verò alibi defossi sint, propterea quòd multum
temporis effluerit, & prior loci facies in eam sit mutata, quæ nunc est. Atqui, inquit,
Polychronius, mihi non idem accidit. Recordor enim me fortè adfuisse sepeliendũ
coniugi Casarij, & ex vicina via publica rationem ducens, conijcio eam iacere circa
ambonem, quod est suggestum lectorum. Proinde, respondens monachus, etiam
Eusebiæ loculus, inquit, prope vxorem Casarij quærendus est: quandoquidem &
viuæ plerumque vnã erant, & post mortem se coniunctum sepulcrum habituras pã-
sunt.

Cum itaque secundũ hæc, quæ dicta sunt, fodere, & sanctas istas reliquias inue-
niri oporteret, Imperatrix facta certior opus vrgeri iussit. Effosso igitur illo circa am-
bonẽ loco, repertus fuit loculus vxoris Casarij, sicuti coniectarat Polychronius. Paulu-
lũ aut hinc distans ex transuerso stratũ coctis lateribus pauimentũ erat, & ad huius am-
bitum æquali mensura respondens tabula marmorea, sub qua ipsius Eusebiæ loculus
ostendebatur, & huic imminens delubrum perquam scitè marmoribus leucoporphyræ
rebat.

is in crustatum. Ipsum porro loculi tegmen, velut in mensam sacram fabricatum erat.
In summo autem, vbi martyres iacebant, exiguum foramen apparebat. Adstans igitur
quidam de familia Imperatoris, tenuem virgulam, quam fortè habebat, per foramen
immisit, & extractam naribus admouit, & vnguentum fragrantissimum olfecit: ex quo
statim tum laborantibus, tum adstantibus bona spes suborata fuit.

Inueniun-
tur reliquie
sanctorum
40. marty-
rum.

Itaque cum loculum auidè aperuissent, Eusebiam inueniunt. Illud verò quod ad ca-
put eius eminebat, in arca formã celatum, proprio intus tegebatur operculo: & vtrin-
que ei ad labra circumdatum, plumbo conglutinatum ferrum, ipsum cõrinebat. In eius
medio rursus foramen istud apparens, etiamnum manifestius declarabat intus haberi
martyres. Hæc vbi annunciata essent, euestigio accurrunt Imperatrix & Episcopus ad
martyrium. Tum solutis per artifices ferreis istis vinculis, confestim sine negotio oper-
culum extractum fuit. sub hoc autem multa vnguenta, & in his pyxides argenteæ dux
reperite sunt, in quibus sanctæ reliquie iacebant. Tunc igitur Imperatrix Deo preces
gratulatorias fundebat, tum quòd se tanta reuelatione dignatus esset, tum quòd san-
ctarum reliquiarum inuentionem assecuta esset. Post hæc preciosissima theca martyres
honoratos, iuxta venerabilem Thyrsus composuit, publica festiuitate, vt æquum erat,
cum debito honore ac pompa ac psalmodijs celebrata: cui & ipse ego interfui. Atque
hec quidem sic esse gesta, testantur illi, qui huic festiuitati interfuerunt. omnes enim
sermẽ adhuc supersunt, cum multò postea gesta fuerint, Proclo scilicet ecclesiam Con-
stantinopolitanam gubernante.

In argente-
is pyxidibus
conditæ eo-
rũ reliquie.
Nota de
theca preci-
osissima.

DE S. PACIANO EPISCOPO, EX CATALO-
GO SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM
S. Hieronymi presbyteri.

Pacianus in Pyrenæi iugis, Barcilonæ Episcopus, castitate & eloquentia, &
tam vita quàm sermone clarus, scripsit varia opuscula: de quibus est *xylos*,
& contra Nouatianos. Sub Theodosio principe iam vltima senectute mor-
tuus est.

9. Martij.

SANCTORVM CODRATI, CYPRIANI, DIO-
NYSII, ANECTI, PAVLI, CRESCENTISQUE MAR-
tyrium, quo affecti sunt Corinthi, Ex Simeone Metaphraste.

MNES quidem Sanctorum celebritates, si verum fate-
dum est, laudibus prosequi debemus, vt à nobis pro viribus
exornentur: sed hanc tamen potissimum, quæ sanctorum
Martyrum concursu peragitur. Deo enim ab initio con-
secrati, ad id, quod omnium pulcherrimũ est, perueniunt.
Nam cum & temporis longitudine granitatem essent asse-
cuti, & exquisita viuendi ratione ad pietatis fastigium per-
uenissent, nihil tamen à se præclare gestum, nihil laude di-
gnum existimãrunt, nisi prius sacra certamina subiissent.
Itaque cum magnam magnis in rebus virtutem præstitis-
sent, hac tamen victoria ceteras obscurãrunt: immò verò
apud eum, qui premia certaminibus proponit, hac reliquas etiam illustrãrunt. Decla-
rati sunt enim martyres generosi, & Dei maximi imitatores. Ad summum igitur virtu-
tis culmen prouecti, meritum à Deo præmium, melioremq; finem, & quæ potest in ho-
minem cadere immortalitatem obtinuerunt. Qui enim apud Deum virtutis obtinet
testimonium, is assequitur immortalitatem. Quamobrem Martyres ex operibus admi-
ramur, qui virtutes amplexi, voluptatibus renunciãrunt, & animos suos fortitudine ar-
mantes, omnem ignamiam repulerunt, toti q; in spem victoriæ erecti, atq; alacriter ad
lege immobiles perstiterunt, in ea, quam sibi ab initio proposuerant, pietatis ac religionis
cem præbet? Vbi satiũs est dare virtutis specimen, quàm vnã cum Iesu Salvatore? Quæ
porro dulciõs corona, quàm illa, quæ nos cum præstantioribus coniungit? Ad hoc igi-
tursignum Martyres respicientes, & ardentiori quodã sanctæ gloriæ desiderio inflam-
mantes, pulcherrimum posteris exemplum ad imitandum reliquerunt. Quæ enim
tempore atq; vñ sunt antiquiora, nos magis ad rerum honestarum studiũ incendunt.

10. Martij.

Sanctorum
martyrum
horum ex-
cellens vir-
tus.

Meritum
obtinuerũt
præmium.

Virtutis &
honestatis
studiosi
martyres.

Virtutum

Virtutum igitur inimicus, qui in multis sæpe petulanter agens, & ciuitates enerit, falsos rumores diffeminauit, & mentes hominum immutauit, & grauitatis pulchritudinem infecit, & omnia in deterius traxit, admirandis Christi pugnatoribus inuentus imbecillior, cum nec ab honesto illos proposito posset abducere, nec rationem ipsorum subuertere, quos Christus armabat. Itaque impetus eius aduersus Sanctos naturam illorum læsit. Quinetiam quemadmodum inuidia, pulchritudinem corporis obtutu, tanquam morbo, frustra conatur inficere atque corrumpere, cum decor ipse pristino in statu conseruetur: sic etiam Martyribus accidit, quorum animi pulchritudini nec impetus inimici, nec res istæ caducæ quicquam obfuerunt. Nihil igitur metuens sanctorum Martyrum cœtus, pari consensu ad fortiter agendum se comparauit, & strenuè ad sanctam gloriam, honoremque contendens, præmium est consecutus. Vbi primum enim ad virtutis specimen exhibendum vocati sunt, (quod quidem cum militiæ Christi fuerunt adscripti) videre licuit, Christi chorum antecedentem militem Codratum, qui seipsum Deo primum dicare festinabat, illic velle educationem gratum animum ostendere, ubi Deo placuisset. Neque enim æquum est, ut rem ad imitationem dignam silentio prætereamus. Nam cum educationem præter naturam habuisse quantoperè Deo esset charus, manifestum fuit.

Codrati mirabilis educatio.

Studet medicinæ,

Hic enim iam inde ab ipsis incunabulis nutrimentum incertum habuit, quippe materem adhuc infans amisit, & maternis vberibus caruit. Christus autem illi signis nimè obscuris alimenta subministravit, cum eius iussu nubium globus è cælo infans amplecteretur, alimentumque suppeditaret, vnde ipse quantum satis esset in futurum percipiebat. Verum cum adoleuisset, ætati congruentem disciplinam percepit, & in primis rudimentis didicit medendi facultatem. Vir autem effectus, pariter cum discipulorum naturam diuiniorum & perfectiorum assumpsit, continuoque declarauit, quoniam esset futurus. Omnes enim labores fortitudinemque complexus, factis gloriam commouit, cum à Christo, quod ipsi placebat, duceretur.

Iason igitur Græciæ Præfectus, post immane Decij & Valeriani Imperatorum mandatum, ad crudelitatem se instruens, insurrexit aduersus Christianos, timoremque singulis iniiciens, tormenta atque cruciatus minabatur, nisi eos dicto audientes repenset. At primum quidem pulcherrimi cœtus principem sic est aggressus: Codrate, quæ res vana ducit, ut tantam cruciatuum acerbiter velis experiri? Aut quæ res spes metuer, ut intrepidè carcerem ac vincula negligas, sponteque patriam amittas, & ab amicorum consuetudine diuellaris? Cur non potius Imperatorum decretis obtemperas, & dijs immolans, nobiscum eligis beatus esse, & amabili vitæ presentis iucunditate frui?

Codrati præclaræ vox.

His ille conabatur sanctum virum à recta ratione deducere. Codratus verò blanda perfecti oratione, qua nefarius animus regebatur, neglecta, respondit: Nemo, inquit, naturæ ratio cognita sit, iucundam esse vitæ gratiam negabit. Sed tamen hanc Deo largitus est. Quamobrè necessarium est, ut tanti muneris largitorem virtutis studiis commendemus, & eius gloriam testimonio nostro propagemus. Neque verò tantum laudandum est huius vitæ tam breue curriculum, ut illius amittendæ metu, adorationem quæ Deo soli conuenit, idolis tribuamus. Quem porro deum meliorem possumus appellare illo, qui summis nos ab initio, perpetuisque beneficijs cumulauit? Ex tot autem ac tantis beneficijs, quem nisi Christum possumus Saluatorem cognoscere? Aut quæ Saluatorem prædicare fas est, nisi Iesum, qui pro nobis cruciatus & mortem perit? Illud imprimis ad virtutem nobis propositum est, ut pro vera pietate ac religione tormenta superemus, nec ullis vnquam difficultatibus ab ea deficiamus. Qui autem diuinorum mysteriorum studiosos amantesque, conantur corrumpere, corum & animus diuinius est, & oratio derestanda. Præstat autem, quæ meliora sunt, imitari. Illud item cogitandum est, non eos protinus sequendos esse, qui probitatis speciem præ se ferunt, sed res & facta esse perpendenda: quæ si praua sint, maior periculi timor est. Scito igitur nos Maiorum instituta complectentes ad ea, quæ meliora sunt, tendere. Quare ne deas nobis inimicissimis persuadere, ut ad partes tuas transfugiamus, neque ut Christum relinquentes, aliò nos cõferamus. Veritas enim nobis adest cõsiliaria, pietatisque legem ad persuadendū vim habent maximā. Hæ nos genere moribusque similes Deo coniungunt. Illud præterea consideremus, cõmuni naturæ lege omnibus esse moriendū, & ea quidē necessitate liberum esse neminem: Quæ autem fortiter & ex virtute geruntur, ea viris bonis gloriam parere sempiternā. In hoc animi proposito permanentes, in hac sententia cõfirmati, præclarum imitari volentibus exemplū relinquentes.

Nō species, sed facta expendenda.

qui rectè sentiunt, nihil aliud student, nisi ut ad ea, quæ præstantiora sunt, habeant occasionem.

Ad hæc Præfectus: Codrate, inquit, si iam inde ab ipsa pueritia Dei beneficijs adductus, cum tibi meritò colendum putas, rectè facis, teque gratum hominem præbes. Verum vide, ne dum alterum Christum prædicas, inaniorem Dei naturam asseras. Tunc Codratus: Si vis, inquit, Præfecte, indignatione deposita, veritatem adspicere, & anicile sit, & ego tanto oneri sustinendo impar sim, tamen aliquid dicam. Admirabilem ait Præfectus, naturæ Christi rationem perspicue declarato. Tum Codratus: Principium, inquit, mundi procreationis Deo quidem cognitum erat, Verbo autem perfectum rationem opere confirmatam. Cum igitur præfinitum à Deo tempus affuit, cetera quidem res omnes præclare factæ sunt, quas quidem opifici Verbo placuit in mundum inducere, initio atque sine singulis constituto. Sed cum rerum vniuersitatem mente ac scientia immensa perfecisset, eaque ratione diuina regeret ac gubernaret: vellet autem aliquos esse, qui bonis fruerentur, & in ijs, quæ fabricauerat, habitarent, opifex ipse condidit hominum genus, ut ei totam hereditatem assignaret: & cum ratione quadam sensus dimensus esset, & genus ipsorum corporibus varium effecisset, animas immisit, eosque in loco deliciarum collocauit. At illi, rerum vniuersitatis perspecta varietate, illam gaudiū sunt, & plantis fruendi potestatem acceperunt.

Homo cui à Deo conditus, Paradisus,

Cogitantes autem, quam præclara conditione atque ordine cõstituti essent à Deo, æquum esse iudicauerunt, ut sese illi gratos præstarent, atque ita virtutis viam ingressi sunt. Verum impositus ille callidissimus rabie furens, & oris veneno dolos illinens, dolores, quos intus gerebat, in eos euomit, & pro viribus cupiditates illis iniecit, ut à diuina vite conditione miseros exturbaret. Dignitatem igitur ipsorum polluens, volentibus errorem immisit. Ex quo factum est, ut qui cum Deo versabantur, in exilium eijcerentur: & qui bona mente gloriæ diuinæ participes extitissent, cupiditatibus inuoluerentur. At Deus misericordia motus, & imbecillitatis humanæ rationem habens, non diuinitate nuda, sed carne contexta, voluit nobiscum versari, ut ad nos miseros ac perditos accedens, à seruitutis vinculis liberaret, & mortis imperio subditos in libertatem restitueret. Itaque sanctum Verbum suum extremis temporibus in casto Virginis Dei genitricis utero sic voluit inhabitare, ut totum hominem induceret. Quæ quidem Virgo concipiens è Spiritu sancto, Deum humana forma indurum edidit. Atque ita oculis verè perspectus est, quem Christum esse dicimus. Hic ita se hominum cognitioni patefecit, ut eum Deus sit, corpoream è Virgine nascens formam assumpsit. Et aduersus instabilis potestatem pugnans, amplissimos sibi benemerendi terminos statuit, eos nimirum, quos illi pater præfinituerat, mortis decreta abrogans, eiusque fila rescindens, diuinitatis potestate. A qua quidem benignitatis communionem neminem repulit. Et Saluator vocatus est primus, qui populos vniuersos, & integras regiones ab interitu atque periculis liberauit, & humanitatis thesauris patefactis, munera sua voluit omnibus esse cõmunia. Cum igitur omnes à tyrannica confusione liberauerit, omnem hereditatem suam ab exitio liberam incolumemque conseruat. Nihil enim Christi præsentiam cognitionemque fugit, non ortus initium, non vitæ spatium, non mortis exitus, non aliud quippiam, quod in cognitionem cadat. Sed quæ Patris decreto facta sunt, hæc filio sunt ad opus perspicua. Hic est ille Christus, quem prædicamus. Hic est ille, cui generis humani merendum cura fuit. Hic est ille, qui gratiæ nobis magnitudinem elargitur, qui ad benemerendum semper & ubique præsto est, ne rectam viuendi rationem negligamus.

Invidia diabolus,

Cur Deus homo factus.

Christum nihil laet,

Præfectus, & si Codrati responsum admirabatur, tamen cum ad veritatis fidem venire non posset, de rebus, inquit, sublimibus Codrate mihi videris nugæ confingere, quæ perturbationibus humanis Deum subicias, eumque dicas mulierculæ gremio potius esse, corporis formam gestare, alibi autem esse verum Deum. Pieratis arcana comparatur: neque nos permittimus, ut homines impuri sacris perspicendis admittantur. His se filius Dei spontè subiecit, ut Deus idem atque homo esset, & ut nos è damonibus eriperet seruitute. Tu autem ista tua perueria audacia impietatis indicium in te moues. Neque enim improbitate tua studium nostrum corrumpis. Natura enim ubique dominatur, & actiones seruiunt voluntati. Præfectus autem, ut à virtute alienus, & veri-

& veritatis rationem non intelligens, egregium Christi seruum virgis cædunt. **U**tri verò homines ignauissimi, virgis admotis, cruciatuum immanitate seuebant. **C**odratus tormentorum victor, Ignoras, inquit, Præfecte, quicquid à violentia proficiscitur, esse contrarium libertati, nec ullam ad persuadendum vim obtinere? **Q**ui enim cogit, se iniustum atq; improbum esse significat: qui verò suadet & hortatur, is leuius in suum factum humanumque declarat. **Q**uamobrem cum te virtutis expertem indices, iniquum ostendis cui fides habeatur. **N**e pures nos metu virtutem atq; honestatem deterrueris, aut morum abiectiores grauitatem. **C**um enim Christi studiosi amantesque sumus, eum solum confessionis habebimus adiutorem. **I**s nobis ærumnas omnes præstet, orum spe leniet ac mitigabit, docebitq; nos, non esse cedendum aduersarijs. **T**antum in periculis virtus valet, & viris constantibus præclara propofita sunt præmia.

Tum Praefectus primi fortitudine territus, ad alterum sese conuertit, & dulciq; oratione in sententiam suam adducere conabatur. Cyprianus autem adfescens, quantum primo pubesceret ætatis flore, tamen libertatis dignitatem considerasse ad perferendos cruciatus parabat. Et Codratus hic item animo ad Christum sperans, socijs generosis, recteq; secum ac pie sentientibus consilia tempori conuentia suggererat: Moneo, inquit, vos, o rerum pulcherrimarum socij, ut meministis, quàm multa vobis bona proposita sint, tum gloriæ propter religionem, tum honoris, quem à Deo consequemini, tum auxilij, quod vobis à Christo de calis præfens adiutor primisque, quod Iesu misericordia digni existimemini. Nunc igitur virtus exploranda est: nunc tēpus postulat, ut vos maiore dignos admiratione præbeatis, ut alacriorem legem adimpleatis, ut morum vestrorū specimen detis, ut et ipsa atque factis professionem vestram comprobetis: nunc boni à malis discernentur: nunc in conservanda etate custodia maior adhibenda. Cauete, nè dispari morum ratione discrepetis: eandem pietatis normam sequimini, ut qui à tali Deo indicandi sitis. Virtutis viam deferatis, qui iamiam cum Christo perfecti estis futuri. Deum bonū bona mente probate. Nolite propter adolescentiam ignauia succumbere. Cogitate in foribus certamen, & iuuentuti pro pietate, quæ nos Deo coniungit, pericula iucunda habere, cui vires suppetunt, & nervi vigent. Vos igitur mutuo cohortamini, certamine hoc pietatis studium incumbite, idem sentite, tormentorum formidine nolite decedere: sed cruciatibus corpora tradentes, dolores æquo animo tolerate, ut victoriam adepti, gloriam consequamini, in martyrum ordine ac numero collocati. Hac Cohortatione iuuenes alacriores & fortiores reddebantur.

Præfectus autem hortatorem & consiliarium audiens, cruciatur, quod se
quod sperabat, depulsum intelligebat. Itacundia aurem fruebat, quod adole-
scere decipere non posset. Quauis enim singuli aetate essent iuuenes, virtutis tamen
fuit se viros præbebant. Itaque cum & Cyprianum multis verberibus tentasset,
victus erubescerebat. Primus igitur pugil ante alios confessionis coronam adeptus
Alter autem emulationis pulchritudine primum imitatus, magno tempestatum
superato, cum illo in Christo sese coniunxit. Nec tertius, nomine Dionysius, in
fuit: sed illos spectans, socius eorum fieri festinauit, quauis tortores cum à
studerent abalienare. Quartus verò, qui Aneclus appellabatur, ductus est: qui
torquentium crudelitate victoriam amissurus existimaretur, neglexit vim tormen-
tum, nec ullam cruciatuum acerbiteratem recusauit. Qua re perspecta, Princeps for-
dinem hominis admiratus, atque impietate furens, quantum ad questionem addu-
bet, cuius præstantiam vel nomen ipsum declarabit: Paulus enim vocabatur. In
item crudelitatem suam tortores vt exercerent, Præfectus imperauit. At Martyr
contemplans, propositi sui excellentiam ostendit. Neque enim Tyranni contum-
fractus, grauitatem abiicit: sed præcedentes socios assequendi studio incensus,
animo certamen subiit. Inuidia verò recte factorum inimica, hunc frustra propo-
cruciatuum doloribus territans sequebatur. At Crescens cum consideraret, non
esse difficile Principibus aliquid persuadere, in medio stans, virtutis specimen dedit.
enim ad maiora tenderet, egregium se pugilem, & sacro sociorum coetu dignum
stetit & firmam futuri præmij spem habens, victoriam reportauit.

Cæterum dum carcere, tormentisq; constantiam Martyrum exploraret infans, & singulis periculorum terrorem incuteret, eos salutis cursum persequi non putabat. Verùm ubi animos ipsorum intrepidos vidit, cruciatuumq; vim non dubitavit amplius, quin victoriæ præmia apud Deum essent habituri. Itaque

DE SS. CODRATO, CYPRIANO, DIONYSIO &c.

quàm decet, ira permotus, talem in viros innocentes sententiam tulit, vt capite plecterentur, & singuli singulos sequerentur carnifices. Sanctos igitur Martyres totidem numero fraudis ministri, vt facerent imperata, traxerunt ad locum, vbi in homines seeleratos soler animaduerri, vbi damnati bestijs obijciuntur, & vbi gladiatores muris ictibus, quos pedum celeritate & saltu declinare non possunt, sese trucidant, vt spectantium oculi inhumanam voluptate delectentur. At martyres, hoc etiam in loco difficultati superatis, hymnum victoriae signum Christo canere studuerunt, vt ei precibus iniunctarentur: & ministros, vt studio suo obsequi vellent, obsecrabant. Qui licet acerbi supplicii essent, tamen eorum optatis acquieuerunt.

Sancto igitur spiritu afflato, sic vna omnes voce preceabantur: Deus, qui diuinam harmoniam concordem indissolubilemque fecisti, & labentem ordinem nutu confirmas tuo: qui varios cæli cursus ita moderaris, vt mutuo inter se coniuncti, diuersis necessitatibus seruiant, & perpetuas eximis naturæ inimicitias: qui Solis ortus & occasus lunæ, & cursum eius instabilem dirigis: qui cæli stellæ, & sidera, & pulchritudinem atque exornasti: Pater cælestis, qui rerum terram ambientium motus perpetua celeritate confirmas, qui temporis spatia quaternis tempestatum varietatibus temperas, cuius mandato ex arboribus flores fructusque proueniunt: qui grauissimi hostis diaboli impietatem à nobis repulisti, qui peccati maculas nobis absterxisti, vt arcanis nos signis renouares: Christe Iesu, qui ex antiquo peccati genere nos eruisti, & meliorem spem in futurum adiecisti: qui ea, quæ Patre sunt digna tuo, perficiens, in immensum potestatem tuam propagasti: qui raram & facilem viam proponis, & per illam iter facientes ad teipsum trahis: qui tuo egentibus auxilio promptus ades, maioremque gratiam tribuens, nobis, tanquam amicis, quæ commoda opportunaque sunt, subministras: Tu nobis vitam educatione dignam dedisti, & facta professioni congruentia largiris es: Tu nobis sacrorum sermonum, & exercendæ pietatis es author: Tu nunc ordinem nobis ostendisti, & ad præbendum virtutis specimen euocasti, vt quod honestum atque utile est, eligamus. Tu non permisisti, vt aduersarij crudelitati atque minis succumbereamus. Tu perfecisti, vt omnes tormentorum acerbitates victoriæ præmijs inferiores iuterent, effecisti, vt quæ futura sunt, omnem spem superantia cerneremus: qui teipsum dignis fruendum, & sanctam personarum Trinitatem in vna essentia cognoscendam studiosè contemplantibus præbes, & bis trinam profectò societatem nostram vna mente coniunctam tibi conciliasti, vt libero pietatis cursu confectò, & decursò veræ victoriæ stadio, regnis cælestibus admitteremur, largire per sanctum filium tuum, vt in hoc pio proposito constantes simus, quò puris lucis radijs in cælum sublatis, apud te victoriæ præconium concinamus.

Hac precatione absoluit, malorum operarij cernices obtulerūt. Qui gladijs dexterarum manus armantes, singulis ictibus, magna spectantium commiseratione, capitula sanctorum obruncarunt. Madebat subiecta terra sanguine passim irrigata, & locum illum ingens occupabat micror, & tristes quædam tenebræ civitatis oculis, civium suorum eadem indigne ferebant, offundebantur.

Rem nobis memoratu dignam diuinorum Martyrum celebritas suggerit, quæ re-
rum gestarum certissimum posteris testimonium afferet. Nam simulac à sacris pugna-
tionibus certamen peractum est, & corpora sunt exuta, Christus maximum illis remun-
derantur. Quæ admodum enim Deus incolis concessit, ut sancti Martyres apud eos cer-
tamen absoluerent: sic etiam dignis magnam gloriam confirmavit. Duplici igitur spe-
culaculo, qui præsentibus erant, variè sunt affecti, tum misericordia, tum admiratione:
incredibile ac nouum effecerat, obdormientes. Prædicabant omnes diuinum opus,
quod spontè Deum cognoscentibus apparuerat. Nam ubi Martyres mirabile lucrum
perceperunt, ibi Dei iussu clari fontis latices emanarunt. Ibi decius fluendo aditus pa-
uando sanctarum reliquiarum pignore digna fuit.

sanctarum reliquiarum pignore digna fuit.
Ira Christus iustum se iudicem prebens, eos, qui mutua & pia benivolentia con-
iuncti sunt, qui sacra nunc certamina subeunt, latantes accipit: sacrisque coronis redi-
mitos, Martyrum laudibus exornat: viatores autem ac vindices inimicis suis in futurum
M parat.

parat. Sic illi, qui virtutem complexi, se viros fortes ac strenuos in rebus arduis præstiterunt, & cum Christo coniuncti sunt, non solum à præsentibus laudantur, sed ex vltimis terrarum finibus visuntur: & tanquam mundi stellæ, cœtu suo coronam conficiunt. Certatim igitur homines pii & omnes, qui rectè factis dignam mercedem propositum esse conspiciant, congregantes, corpora sanctorum sacris in loculis collocarunt, sanctorum martyrum cœtus celebratur.

Aequum est igitur, fratres, ut considerantes præsentia sic à Christo disponi & gubernari, ut perpetuo nobis asserant vtilitatem, eos, qui lege diuina ipsi consecrati sunt, quique se ceteris hominibus præstantiores exhibuerunt, & Christi ærumnas delatulerunt, meritis laudibus celebremus, eosque ad maiora contententes, studemus imitari: Quoniam est gloria, honor & imperium Deo patri, & filio, & spiritui sancto nunc & semper, & in sæcula seculorum, Amen.

VITA S. ATTALÆ ABBATIS, EDITA AB IO
NA SCOTO ABBATE, EIVSQUE DISCIPULO.

10. Martij.

Genus S.
Attalæ.

Literis in
struitur.

Perit Liri-
nen. cœno-
bium.

It Luxouii.

Succedit S.
Columbanus.

Via ad ex-
lum.

Pœnagra-
uis murtu-
ratoris.

VM venerabilis pater Columbanus de hac luce migrasset, omni religione laudabilis Attala in locum eius successit, cuius post magistrum virtutes clarè fulserunt. Qui in gundiorum ortus genere, nobilis natione, sed nobilior laetate, perfectè magistri vestigia secutus est. Huius autem beati viri rudimenta, qualiter inter ipsa primordia vberibus à Domino profectum inuenerint, prætermittendum non est. Igitur dum à patre nobili liberalibus literis imbuitus esset, Arigio quondam pontifici ab ipso genitore committitur, sed bonæ indolis puer, nihil ibi vtilitatis agens, cœpit mentem ac spiritum ad potiora tendere, & ad ora anhelare. Dedit ergo operam, ut postpositis mundi phaleramentis, monachorum iungeretur cohorti. Clam itaque à sodalibus progressus, duobus pueris contentus, Lirinense cœnobium venit. Quo in loco diu degens, cum cerneret monachos cœnobij nequaquam regularis disciplinæ habentis colla submittere, cœpit anxio modo trutinare, quâ potioris consilij aditus viam panderet. Progressus ergo inde ad bellum Columbanum Luxouium venit. Quem vir sanctus cum ingenij sagacis solentia esse cerneret, suo monasterio iunxit, atque omnibus diuinis monitis erudire tentauit. Cupique beatus Attala egregie ac strenue post magistrum patremque suum Columbanum supradictum cœnobium regeret, & in omni disciplina regularis temperatæ fratres erudiret, cœpit contra eum antiqui hostis versutia letiferum discordiæ virus in xis istibus laxare, excitans & instigans aduersus eum aliquorum corda subdito fratrium, qui multando ac sacre religioni derogando, dicebant se nimij feruoris auctoritatem ferre non posse, & arduæ disciplinæ pondera portare non valere. At illi gaci ut erat animo, pia sumenta præbere, & salutaris antidoti, quo sanies putrefacta putaretur, potum dare studens, iumentia corda mollire nitentur. Sed cum diuulgatos secum retinere non posset, mœrore animi turbatus, multis precibus eum pietatis officio prosequeretur eos, orans ut se non relinquerent, sed ardui itineris callem fortiter tenerent, reminiscens, quia sancti patres per mortificationem carnis & contemptum præsentis vite, regna cælorum possiderent. Tandem cum nihil se proficere cerneret, nec alio nitentes animos suæ societatis habentis continere posset, sinxit eos perire abire. Postquam ergo segregati sunt ab eo, alij eorum marinis sinibus recepti sunt, alij locum eremi ob libertatem habendam petierunt: sed temeritatis & arrogantie inibi positi mox damna senserunt. Nam cum in eisdem locis morarentur, & virum suis detractationibus laniarent, vnus eorum, qui Roceolenus dicebatur, qui & iurum, ut credebatur, incrementa ministrauerat, subito ictu febrium igneo accensus, ter pœnarum incendia clamare cœpit, se, si valuisset, ad beatum Attalam venire, & admissa criminis damna pœnitentiæ medicamento lenire. Nec mora, vix hæc dilexit, statimque obmutuit, ac extremum halitum dimisit. At hi, qui aderant, videntes viri Dei iniurias diuina vltione vindicari, plurimi eorum ad virum Dei remeant, pluresque noxas confitentur, se in omnibus, si recipiantur, emendaturos pollicentur. Quos sanctus viro gaudio, ac si e luporum ore liberatas oues recepit, & suis in locis singulorum eorum restituit. At vero alij, qui verecundia præueniente, vel temeritate ac arroganti-

vicio maculati, redire noluerunt, & datū pœnitentiæ locū contempserunt, diuersis mortibus sunt direpti: ut manifestè daretur intelligi, socios eos fuisse eius ad excitanda conumaciæ incrementa, quem vltio diuina percussit, ac propterea cum ceteris veniam non meruisse. Nam vnus eorum, Theodomundus nomine, securi percussus interiit: alius dum parui fluminis alueum transmearet, irretitis poplitibus, per paruula fluij vnda necatus est. Tertius verò, qui Theodarius dicebatur, cum se carinæ credidisset, in mari demersus est. Videntes hæc qui adhuc supererant, verecundia submota, ad beatum patrem Attalam repedant, à quo, ut alij supra memorati, benigne suscepti ac saluati sunt.

Plura post hæc ab eo patrata miracula, omnium in supradicto monasterio fratrum testimonio approbantur. Inter quos ego positus, & beati viri ministerio deputatus tenebar. De quibus etiam nunc aliqua differere tentabo. Quodam tempore fluiolus, Bobius nomine, turbidis aquarum molibus ac rapaci cursu violenter defluens, ut solent torrentes ex alpium cacuminibus dilapsi, & imbrium effusionibus aucti, saxorum rupes & arborum congeries, nimia vi tumescens, coaceruabat, molendinumque monasterij imperu valido suffodere, & totam iam officinam quatiens, demergere nitentur. Quo fragore audito, custos molendini, nomine Agibodus, ad molendinum velociter cucurrit, ut videret, si tanti fragoris moles inibi dispendij damna generaret. Quò cum venisset, vidit, nisi celeri auxilio subueniret, cuncta direptum iri. Festinus igitur patri Attalæ nunciandum credidit, ut adiutores præbeat, qui opportuna necessitati ex aquarum fluctibus liberarent. Ad quem vir Dei ait: Vade, voca mihi Sinoaldum diaconum: tu verò stratu tuo receptus, somnum cape, nec meru aliquo detentus sis, aut mœrorem mentem subijcias. Erat enim manè, priusquam aurora funderet grata lumina terris. Vocatus ergo Sinoaldus, venit ad virum Dei. Cui beatus pater Attala ait: Apprehenso baculo, quo sustentor, vade ad Bobium, imperantisque voce dicito ei, signo Dominice crucis prælato, ut istas desinat perfodere ripas, nec præsumpta audaciæ modum suppleat: sed ad alia cedens litora, ista sinat illasa, imperijsque Domini se agnoscat cessurum. Tunc Sinoaldus diaconus, imperio patris obediens, cum fidei adminiculo pergit: impositoque ripæ baculo, imperat fluuij ex viri Dei præceptis, annuente diuina potentia, ab illo loco citius promoueri, aliaque collis latera violèto conatu petere. Mox obediens fluius relicto alueo, collis ad latera cedens, fluendo per ardua velut stricis laticeas sustinebat, quousque concaua aluei paterent, quo sustentente, liquidò fluere. Iamque prorumpens sol, mundo ut lumen panderet, surgebat, cœpitque Sinoaldus intra semetipsum cogitare dicere: Vadam & videbo, si viro Dei violenti fluctus obediant. Venique ad ripam aluei, vbi steterat prius pleno tunc fluctu, & cernens iam subito vacuum, quo fluere posset, aperiret. Festinusque ad virum Dei venit, paratæ victoriæ trophæum nunciauit. Cui vir Dei, Nullatenus, inquit, me in hoc seculo viuentem vlli dicere præsumas: proculdubio ne fauor adulatorum corda plena virtutibus macularet. Quod dum atque fugiendum. Nā hoc callidus hostis malitiosè studet, ut diu in maioribus ac certis culpis sanctos Dei maculare non valeat, saltè vel in occultis, quæ minora videtur, polluat. Deinde cum in aliquo tempore vnus monachorum, Fraimerus nomine, ad frumentum suscipienda vomere tellurem excoleret, subito stitit firmitatem dura glebæ asperitatis confregit. Quam cum prædictus frater componere conaretur, inopinato ictu ferræ sepulture tradidit. Relicto que vomere, ad monasterium pergit, patrique per confessionem humi prostratus prodit. Quod videns vir Dei, Vbi est, inquit, pars abscissi pollicis? At ille fateretur eam esse terra conditam, sulcoque sepultam. Malè, ille ait, fecisti. Cur eam ad me non detulisti? Concito ergo gradu, nulli causam indicans, perge, sumptamque onem pollicis parrem huc deporta. Egressus ille, pergit ad locum, effossamque portiar diu montis, tum interfluentis fluminis flexuosos circuitus. Porro vir Dei suscipiens frustra pollicis, suisque saluissimis liniens, simul coniunxit: statimque pollex carnis glutinolentio, ne alicui hoc proderet, ut abiret, opusque inceptum perficeret, iussit. O mira virtus omnipotentis Dei, quæ sic suos in terris glorificat, ut frigida abscissaque membra eorum interuentu pristinae sanitati atque decori reddat.

Idem etiam sanctissimus vir cum quodam tempore Mediolanum venisset, quidam

Pœna item aliorum rebellium monachorum.

Signo crucis reijciunt rapidus fluius in litus aduersum.

Humane laudes sanctis vitæ.

Pollex præcisum restituit in locum.

Vide quam
vir sanctus
declinauerit
omne osten-
tationem.

Virtutes S.
Attalæ.

Obitus suus
viro Dei re-
uelatur.

Non finitur
Ionas apud
matrem hære
re contra ius-
sum S. Attalæ.

Nota hæc
de crucis
immagine.

ibi puerulus in extremis febrium anxietatibus positus, vitæ tantum expectabat exitum. Cuius parentes, audito beati Attalæ aduentu, festino ad eum properant cursu, cum quo precantur, ut illi subueniat. Quod vir Domini cum dissimulare voluisset, illi cum fletibus & terribilibus sacramentis compellebant, ut ante accedat ad puerum, quam cum noxiis ardor vitalibus priuet auris. Anxius ergo & popularis fauoris rumores fugiens, Ite, inquit, ego ut potuero, vos prosequar. Pergens ergo, basilicas ac sanctorum loca circumit, & pro infirmo puero precatur, ut protinus sospitati reddatur. Deinde ut permissa fidei impleret effectum, ad infirmum festinus venit: sed ne quis largitori salutis præco existeret laudis, latenter domum ingressus, infirmum attigit, moxque virtus divina, sanctis fauens precibus, sanitati pristina agrum reddidit. Grates simul conditor parentes referunt, qui sic ad suorum petitiones famulorum pietatis suæ aures accomodat. Erat nimirum beatus pater Attala vir gratus omnibus, singularis cuiusdam feruoris singularis alacritatis, singularis charitatis erga pauperes & peregrinos. Nouerat & perbis resistere, & humilibus subditus esse, sapientibus cōdigna respondere, simplici mystica aperire: in soluendis ac componendis questionibus sagax, aduersus hæreticorum procellas vicens ac solidus, fortis in aduersis, sobrius in prosperis, temperatus omnibus, discretus in cunctis, redundans amore & timore in subditos. Redolebat doctrina in discipulis, nullus iuxta eum vel mœrore deiciebatur, vel nimia lætitia tollebatur.

Cumque iam seruum suum ab grumnis seculi rerum conditor liberare vellet, mori strare ei per visionem voluit, ut de mundo egressurus, paratum in omnibus iter haberet, quinquaginta dierum spatio suspensio, quo pararet iter venturum. Verum ante viri Dei non cognouit aperte, an istud esset exitus vitæ eius, an ad aliū locum esset progressurus. Preparat autem sese ad utrumque: densat septa monasterij, tegmenta reuocat, omnia roborat, ut si abeundum sit, nihil imbecille dimittat. Vehicula ad iter agendum componit, libros ligaminibus firmat, supellectilia ablui, disluta consui, corrupta renouari, calceamenta præparari iubet, ut ad manus præsto sint omnia. Ipse vero corpus suum ieiunijs, vigilijs & precibus afficit, ita ut nunquam intentius antea in orationem visus sit incubuisse. Et ne cuiquam incredibile videatur, quod refero, aperte narrant quid in se idem sanctissimus pater peregerit. Cum iam nouem annorum per circuitum in monasterio conuersatus fuisset, & sæpe parentes mei postulassent, ut ipsos eius permissu visitarem, nec impetrare valuissent: quadam postea die, nullo inde mentionem faciente, ait: Vade fili festinus, & matrem fratremque visita, & nulla mora præputante, quanto citius reuertere. Cum autem ego differrem, & temporis opportunitatem conuenire in proximo dicerem, (erat enim tempus nimij frigoris, tempus videlicet Februarii mensis) ille respondit: Accelera iter, quod dixi. Nam ignoras, virum in posterum illud agere tibi. Datis ergo comitibus, Blidulpho presbytero & Hermenoaldo diacono, viris religiosi, ad destinatum peruenimus locum, à monasterio distantem centum & quadraginta millibus. Quò cum venimus, gratuita pietate à genitrice post tantum interuallum annorum susceptus sum: sed non diu genitrix oprato fruitur dono. Eadem nocte febre correptus, inter incendia clamare coepi, me viri Dei precibus queri, ne inibi contra interdictum aliquantisper moram facerem: & si non me cito mouens, quocumque possem conamine ad monasterium repedarem, me cito mori præueniendum. Mater ad hæc: Præstat me ibi sanum te scire, inquit, quam hic mori um plangere. Fateor, longum fuit diei expectare aduentum. Vix erumpente aurore monasterium repedare studuimus. Nequaquam ego cibi per triduum quicquam edidit, donec ad medij penè itineris loca pertingeremus. Festinantibus ergo & iter vigenis nobis, sospitatem rursus recepi: venientesque ad monasterium, patrem nostrum in talam iam febribus detentum reperimus ac morti proximum. Ipse verò visis nobis pularus est. Sicque aperte cognouimus, viri Dei in hoc præualuisse preces, ut me vigenis bium vrgeret cito ad monasterium ante eius exitum redire.

Qui cum supremas vitæ præsentis horas duceret, & adhuc vicens halitus supereminens iussit se extra cellam perducere. Surgensque è strato quo valebat conamine, sustentibus undique fratribus, extra cellulam est progressus: ibique adspiciens crucem, quam ipse in eodem loco poni præceperat, ut ingrediens egrediensque cellulam, eius celsam frontem suam muniret, coepit mœstus lachrymas fundere, ac trophæum crucis memorare: Ave, inquit, alma crux, quæ mundi precium portasti, quæ vexilla fers memora: tu nostrorum vulnerum medicinam attulisti: tu cruore eius illita es, qui ut hunc

num genus saluaret, de cælo in hanc lachrymarum vallem descendit: qui in te primi Adæ rugam extendit dudum, iam iamque secundus Adam, lauacro maculam abluens. Cum hæc oraret sanctus Attala, precatur omnes, ut abeant, seseque cellulæ reddant, sibi que paulisper locum quietum præbeant. Abeuntibus ergo omnibus, vnus tantum frater, nomine Blidemundus, post tergum viri Dei tacito anhelitu stetit, cogitans, si viri Dei poplites labefactari vidisset, se ad suscipiendum eum paratum fore. Cum ergo nullum superesse sanctus pater putaret, coepit conditoris clementiam cum lachrymarum vberitate flagitare, ut largitatis suæ sibi, etsi indigno, dona largiretur, & veteres maculas delens, omnia salutis redintegraret, ac antiquam misericordiam exercens, se à cælesti munere non abdicaret.

Inter hæc mœsta suspiria & fluentes lachrymas cælos intuens, vidit sibi eos apertos: quos multarum horarum spatio affectuosè inspiciens, vberes cordis rugitus promebat. Gratas deinde referens omnipotenti Deo, qui sibi ianuas celi apertas demonstraret, quas post paululum corporis membris exuta anima penetratura esset, factio signo, ut fratres aduenirent, præcepit, ut eum cellulæ redderent. Hæc nobis supradictus frater eadem die retulit. Hanc quippe consolationem famulo suo Christus ostendit, ut extremum halitum, securus de futura venia, immò gloria, ouans dimitteret. Quod vir Dei libenter occultare voluisset, si supradictus Blidemundus abditè post eius dorsum non remansisset. Altera die valescens omnibus fratribus vir Domini sanctus Attala, exhortabatur eos, ut coeptum iter non relinquerent, sed ut melioribus actibus roborati, quotidie perseverando firmarent. Cōsolatis ergo cunctis, vitæ præsentis nexibus absolutus, animam cælo feliciter reddidit. Merito itaque rerum conditor & humani generis reparator sanctos suos virtutum copia adornat, sicut scriptum est: Spiritus eius ornauit cælos: quia illi ad cælestem vitam anhelantes, eius præceptis parere student, ut de labore obedientia fructus recipiant vitæ æternæ, Amen.

DE S. GVMBERTO Confessore quædam habentur Tomo 5. in Vita S. Burchari Episcopi Herbipolensis, die 14. Octobris.

VITA S. GREGORII SVMMI ET INCOMPARRABILIS VIRI, VRBIS ROMÆ PONTIFICIS.

Suscipe Romuleos pastor venerande triumphos:
Gregorij sancti suscipe gesta tui.
Qui nituit factis, verbis, scriptisque beatis.
Ut iubar auricomi solis in orbe cluit.
Norma, decus, speculum tibi sit, via, vita per æuum,
Si cupis æternum ferre sacerdotium.
Nam qui non huius sequitur vestigia præsul,
Ante Deum præsul non erit, immò pecus.
Hinc Psalmista canit hominem simile caballis
Ignavum stultis, qui sub honore perit.
Nocturnum dedimus sancto, cantumque diurnum,
Carminibus clarum concinimusque virum.
Redde vicem scriptor, seruans cola, commota, puncta,
Nè tua mendosum pagina seruet opus.
Dissimilis cunctis vox, vultus, vita, voluntas,
Mens sociata bonis, dissociata malis.
Ludere me libuit variabilis ordine campi,
Postquam prosa fugit, Musa iocosa redit.
Hæc mihi tu tribuis doctor preciose Gregori,
Qui bona das famulis, sed mala nulla tuis.
Vestitus coepi, nudus tua munia dixi,
Indue me factis, velleribusque tuis.
Ut quia mortalis defunt commercia carnis,
Da mihi sub pedibus posse iacere tuis.

Oratio sancti viri ad Dominum.

Videt apertos cælos.

Hortatur fratres, ut perseverent.

Decedit e vita. Iob 26.

Psalm. 40.

PROLOGVS IN VITAM S. GREGORII EDI-
TAM A IOHANNE DIACONO ROMANO.
Claruit is Iohannes Diaconus anno Domini 872.

BEatissimo ac felicissimo domino Iohanni, sanctæ Catholicæ Aposto-
licæ Romanæ Ecclesiæ præfule, Iohannes vltimus Leuitarum. Nup-
ad vigilias beati Gregorij Romani Pontificis, Anglorum scilicet gen-
tis Apostoli, Lectione de Paulino ciuitatis Nolanæ præfule conue-
rudinaliter personante, visus es à venerabilibus Episcopis diuini
quodam instinctu commotus requirere, cur tantus Pontifex, qui
multorum sanctorum vitas texuerat, gestis proprijs in propria diu-
taxat ecclesia caruisset: præferrim cum & apud Saxones, & apud Longobardorum
prorsus insensibilissimam gentem, gestis proprijs ubique polleret. Cumque venerabili
Episcopi has ab vtriusque gentibus haberi quidem, sed cõpendi osissimè, responderem
meam quoque paruitatem consciscens, præceperas vt vitam ipsius de scrinio sancti-
dis Apostolicæ tanto plenius, quanto & certius carpere studuissem. Sed dum ego pro-
pria inertia conscius, me meis prioribus, ac per hoc sapientioribus, qui vitam eius, leu-
breuter, tamen pio conatu, pulcherrimoque stylo descriperant, conferre penitus in-
bitarem, identidem iubendo vehementer hortatus es, vt Romanæ sedis Pontificem
eiusdem sedis præfulis autoritate describerem: cui Deus omnipotens probandum
seu repellendorum scriptorum omnium specialem dederit proculdubio potestatem.
Itaque tam imperiosis autoritatibus tandem compulsus, vix primum librum Grego-
riæ vitæ compleueram, quando hunc in eiusdem vigilijs, annua vertigine reuolaris,
probauit pariter ac publicauit autoritas. Ergo sollicitior factus ad cetera, pauca
multis, te in centore, te præceptore, te fautore, reque iudice colligens, in libris quatuor
auxiliante Domino, coarctavi: & secundum distributionem eiusdem doctoris, quatuor
brum regulæ pastoralis quadripartita ratione distinxerat, ego quoque illum, qualiter
culmen regiminis venerit, in primo huius operis libro perhibui. Et ad hoc ritè per-
niens, qualiter vixerit, in secundo disserui. Et benè viuens, qualiter docuerit, in tertio
designavi. Et rectè docens, infirmitatem suam quotidie quanta consideratione cogno-
uerit, in quarto conclusi. Neque magnoperè tempora temporibus contuli, sed re-
similibus similia coaptavi. Quoniam reuerà non tantum quando fecisset, sed quantum
fecisset, sollicitus deslorare curavi. In quibus quamquam multa & varia memoratu
gna studio breuitatis omiserim, nihil posuisse me meminì, quæ scriptorum veritas
nequeant autoritate defendi. Exceptis illis miraculis, quæ nostris temporibus
cta, multorum adhuc superstium viuis vocibus celebrantur. Si cui tamen aliter
sum fuerit, vt assolet, ad plenitudinem scrinii vestri recurrens, tot & cartactos libros
stolarum eiusdem patris, quot annos probatur vixisse, reuoluit. Et quia quadam
rum vario tempore destinata, varietatem sensuum retinent: eademque nonnullis
tegra, quibusdam verò parte aliqua diminutæ pro personarum, locorum siue tem-
porum dispensatione videntur, finetenus relegendo conspiciat: sicque demum lucida
veritatem cognoscens, me aut cum amalijs defendat, aut cum osoribus arguat. Quo-
quam in eo, quod tuo iudicio placeo, cunctis veritatem tuentibus me perpetuo pla-
turum fore præsumam. Peto igitur, vt sicut tuis iussionibus humiliter parui, sic beati
Gregorij precibus, & in hoc seculo ab amulorū insidijs, & in futuro à peccatorū ne-
bus merear misericorditer liberari, per Dominum nostrum Iesum Christum, Amen.

CAPITA LIBRI PRIMI.

DE genere beati Gregorij.
Quod præfule fuerit.
De institutione eius.
Vbi prætor urbanus exprimitur.
Vbi sex monasteria in Sicilia facit.
Vbi sub Abbatibus in suæ domus monasterio militans, postmodum Abbas efficitur.
Vbi paschali sabbato ieiunare non valet.
Vbi à Domino ieiunandi fortitudinem impetrat.
Vbi mater Syluia ei consuetudinaliter legumina mandat.
Vbi duabus vicibus ab angelo Dei tentatur, tertia verò liberalissimus comprobatur.
Vbi frater furtum faciens, à demone vexatur, & à Gregorio liberatur.

Vide autho-
ritatem Ro-
mani pon-
tificis.

Distributio
huius ope-
ris.

for. * char-
taceos

Vbi fugitiuus frater cæcatur, & à nigri canis moribus liberatur. 12
Vbi frater fugam molitus, à demone corripitur, à Gregorio liberatur. 13
Vbi fratrum latebræ caballorum immobilitate cognoscuntur. 14
Vbi frater iustus pro re peculiari seueriter in morte punitur. 15
Vbi eius anima de inferni cruciatibus liberatur. 16
Vbi dimissis peccatis Antonius mori iubetur. 17
Vbi Gerontius secum quosdam fratres asserit morituros. 18
Vbi frater Merulus ex albis floribus se somniat coronatum. 19
Vbi Iohannes ab Apostolo sanatus, à defuncto vocatur. 20
Vbi de venalibus Anglorum pueris percontatur. 21
Vbi pro conuertendis Anglis Britanniam petiturus absolvitur. 22
Vbi à præfule, tribus sententijs consternato, redire iubetur. 23
Vbi per locustam se cognoscit continuò reuersurum. 24
Vbi à monasterio tractus, diaconus consecratur. 25
Vbi Constantinopolim apocrisarius destinatur. 26
Vbi pro exponendo libro beati Iob enixè rogatur. 27
Vbi cum Eurychio disputans, victor agnoscitur. 28
Vbi liber Eurychij ab Augusto ignibus deputatur. 29
Vbi Eurychius moriens, pellè manu sua tenebat, dicēs se in ea veraciter resurrecturū. 30
Vbi apocrisarius Gregorij qualitas declaratur. 31
Epistola Pelagij Papæ Gregorio mittitur. 32
Vbi Maximianus cum fratribus à naufragio liberatur. 33
Vbi Romana vrbs dilunio Tiberis inundatur. 34
Vbi Athesis fluminis mirabiliter solidatur. 35
Vbi dracone cum bestiis in mari necato, aer corrumpitur. 36
Vbi sagittis caelestibus cladem ferentibus, Pelagius præful extinguitur. 37
Vbi Theodorus, à dracone liberatus, conuertitur. 38
Vbi Gregorius nolens ad Pontificatum eligitur. 39
Vbi pontificium subterfugere gestiens, Imperatori literas latenter mittit. 40
Vbi pro concione pœnitentiam prædicat. 41
Vbi septiformem litaniam localiter ordinat. 42
Vbi octoginta homines pestilentia prosternuntur. 43
Vbi ab vrbe diffugiens, indicio caelesti monstratur, & reductus, primæ sedis pontifex
consecratur. 44
Vbi noluisse summum sacerdotium veraciter demonstratur. 45
Vbi discretionis eius perfecta qualitas indicatur. 46
Vbi conabatur extra mundum & extra carnem fieri, & ad speciem anhelare. 47
Vbi condoluit ruinam suæ gemitur renouari. 48
Vbi ex scriptis Anastasij Patriarchæ quasi beatitudinis requiem, salutem accipiens, fon-
tem sitiens, vmbra æstians inuenit. 49
Vbi ab Andrea illustris charitate & animo non recessit. 50
Vbi Iohannis ex consulis bona excellentia sit expertus. 51
Vbi Leandro Hispalensi Episcopo respondere noluit Epistolis ad se transmissis. 52
Vbi cum magno angore animi summum sacerdotium suscepit. 53
Vbi inuestigare superna iudicia nullus homo sufficere queat. 54

LIBER PRIMVS. CAP. I.

Gregorius genere Romanus, arte philosophus, Gordiani 12. Martij.
viri clarissimi, & beatæ Syluiæ filius, præfuit Romanæ sedi Parentes &
annis tredecim, mensibus sex, diebus decē, temporibus Ti-
berij, Maurij & Phocæ Augustorū. Iste senatoria stirpe p-
genitus, tam nobilissimā quam etiam religiosissimā genea-
logiam duxit, ita vt quartus Felix Apostolicæ sedis pōtifex,
vir magne in Christi Ecclesia reuerentiæ, qui Basilicam san-
ctorum Cosmæ & Damiani martyrum, via sacra iuxta tem-
plum Romuli, sicut hætenus cernitur, venustissimè fabri-
cauit, eius arauus fuerit, & beata Tarilla virgo, quæ mori-
tura, promissionis caelestis audiuit harmoniam, & Iesum
Christum ad se recipiendam videre meruit, amita nihilominus eius extiterit.

Vide Grego-
riū Homil.
18. in Euan-
gelia, & Di-
alog. lib. 4.
cap. 16.

2 Quam Gregorius geminæ nobilitatis lineâ pijs moribus extulit, probis actibus exornauit: adeo ut præfatio quodam Græcè γρηγοριος, quod Latine Vigilantius resonat, vocaretur. Nam recta, quæ docturus erat, dum viuus operibus adimpleuit, sibi metipſi vitæ se vigilasse perdocuit. Dum verò recta, quæ faciebat, docendo quoque disseruit, vigilasse quoque dignoscitur, non solum sibi, sed & futuri temporis Christianis.

3 Siquidem inerat ei in tenera ætate matura iam studia, & auditurus incognita, religiosus senibus indagator solertissimus adhærebat: sumptaque doctrinæ semina, tenaci memoria ruminanda, quæ post in populos mellito declamaret gutture, congeriebat. Denique docilis adoleſcens, cum transmissio communiter stylo surgentis infantia, ad biuium Pythagoricæ literæ peruenisset, incunctanter sinistram tramitē cum seculi voluptate relinquere, & ad dextrum cœpit cum celesti desiderio totis viribus anhelare.

4 Sed dum conuersionis suæ gratiam longius protrahens, tutius se Christo famulaturum putaret, si sub prætoris vrbani habitu mundo specietenus deseruiret, cœperunt multa contra eum ex eiusdē seculi cura succrescere: ita ut non iam, sicut proposuerat specie, sed in eo retineretur & mente.

5 Tandem patre orbatus, ubi liberam disponendarum rerum suarū nactus est facultatē, sex monasteria in Sicilia fabricans, sufficientibus fratribus cumulauit. Quibus tantum prædiorum contulit, quantum posset ad victum quotidianum Deo illic militanteum sine indigentia suffragari.

6 Septimum intra Romanæ vrbis mœnia, sub honore sancti Andreæ Apostoli iuxta Basilicam sanctorum Iohannis & Pauli ad cliuum Scauri monasterium in proprio domare fabricauit. In quo, relictis sericis, auro gemisque radiantibus togis, simulq; lapellæ relicis reliquis in vsum pauperum erogatis, ex huius mundi naufragio nudus exiit: diuque desideratum monachicum capiens indumentum, primò sub Hylarionis, deinde sub Maximiani venerabilium patrum regimine, multis sibi sociatis fratribus, regulari tramite militauit. Post verò, cum subesse mallet, fratrum votiua concordia immuante, præesse non renuit, sicut in consequentibus apparebit.

7 Erat ei abſtinentia tanta ciborum, sedulitas orationum & ieiuniorum, studiositas desiderata sacrorum librorū, ut infirmato stomacho lassescens, vix subsistere proculdubio videretur. Nam cum quodam tempore incisionem vitalium, quam Gregorius ἀσχυροσμία, pateretur, crebrisque angustijs per horarum momenta deficeret, & ad exitum appropinquaret, ac nisi eum fratres frequenter cibo reficerēt, vitalis ei spiritus funditus intercipi videretur, paschalis superuenit dies: Et dum sacratissimo sabbato, in quo omnes etiam paruuli pueri ieiunant, ipse ieiunare non posset, cœpit plus merore quam infirmitate deficere.

8 Mox accersito viro sanctissimo Eleutherio, dudum penes Spoletum multis præposito, tunc verò eiusdem sui monasterij monacho, à quo videlicet audierat fuisse mortuum suscitatum, oratorium petijt, seseq; cum lachrymis, ut saltem die illo ad ieiunandum sibi virtus daretur, in orationem dedit. Et post paululum complera oratione digressus, tantam virtutem suum stomachum percepisse cognouit, ut ei cibus & morbus funditus de memoria tolleretur. Cœpit secum mirari, quis esset, quis fuerit: & cum ad amicum redibat infirmitas, nihil in se ex his, quæ meminerat, recognoscere præualerebat. Cumq; in dispositione monasterij occupata mens esset, obliuiscatur funditus agnitudo suæ. Si verò rediret ægritudo ad memoriam, cum tam fortem se esse sentiret, mirabatur si non comedisset. Qui ad vespertinum veniens, cognouit sibi tantam fortitudinem permanere, ut ad diem alterum trāsferre potuisset ieiunium, si voluisset. Verum quamquam penè quotidiano languore tabesceret, nullam tamen corpori suo cupiebat quietem, quo minus aut oraret, aut legeret, aut scriberet, aut diceret.

9 In huius sacri monasterij penetralibus idem vir omnipotentis Dei Gregorius à matre Syluia, tunc temporis iuxta portā beati Pauli apostoli loco, qui dicitur Gella nomen, quo hætenus oratorium nomini eius dedicatum, & famosum sancti Sabæ confessoris Christi monasterium, cuius laus est in sexta & septima synodo, constitutum videtur, de gente, crudis leguminibus pascebat.

10 Vbi hunc de more quædam scribentem Angelus Dei reperiens, misereri sibi flebiliter sub habitu naufragi postulabat. Cui Gregorius ex intimo corde cōpatiē, bis tenuis nummis datis, abire præcepit. Nec multò post eadē die idem naufragus redijt, seq; multa perdidisse, pauca verò recepisse perhibuit. A quo senis pari modo nummis sumptis, letabundus abcessit. Sed die tertia rediēs, idētidē adiutorij naufragus importunus vocibus requirebat. Cui liberalissimus pater, accersito vestiario, alia sex nummis data dari præcipiens, cognouit in vestiario nil nummis mariti, unde posset consolari naufragum, remansisse. Quid faceret, nesciebat. Aestuabat Deo deuoti pectoris pietas, non sufferens vacuum proximi reliquisse miseriam. Rursus vestiariū suum, si forte vas quodlibet aut vestimentum haberet interrogans, audiuit nil penitus remansisse, præter matris argenteam, quæ cum infusis leguminibus mitti solita erat, scutellā. Mox alacrior factus: Ergo, inquit, frater hanc defer, nè tristis abeat, qui cōsolari querit, pauper. Itaq; delatam scutellā Gregorio satis hilariter largiente, pauper qui putabatur, lætus amplectitur, non iam ad expetenda, sed ad conferenda suffragia rediturus. A quo videlicet Angelicæ visitationis tēpore, tantis miraculis, tantis est virtutibus publicatus, ut omnibus secū viuētibz & exēplo fuerit & terrori. Quippe qui nō solus, sed socialiter cum beato Andrea apostolo, suo monasterio signis euidentibus sit præfuisse putatus.

11 Nam ut pauca de multis loquar, quadam die duos exinde fratres transmisit, qui aliquid emere pro eiusdem monasterij vtilitate debuissent. Vnus iunior, qui prudentior videbatur: alter senior, qui custos iunioris esset. Perrexerunt vtrique, & de precio, quod acceperunt, ipse, qui custos iunioris missus fuerat, nesciente altero, furtum fecit. Qui mox in monasterium sunt reuerſi, atque ante oratorij limen venerunt, arreptus a demonio is, qui furtum fecerat, cecidit. Dimissus autem à demonio, concurrentibus monachis, Abbatis iussu requisitus est, an forte de eo, quod acceperat, furtum fecisset. Negauit, & iterum vexatus est: dimissus, atque iterum requisitus negauit, atque iterum vexatus est. Octo itaque vicibus negauit, octo vicibus vexatus est. Post octauam verò negationem, Gregorio interrogante, confessus est, quod nummos furto abstulerat: eique prostratus, se peccasse testatus est: perceptaque poenitentia, ulterius ad eum demonium non accessit.

12 Alio quoq; tempore, dum in die natalitio eiusdem Apostoli, iam meridianis horis fratres requiescerent, subito quidā frater apertis oculis cæcatus cœpit tremere, voces ingentes emittere: quibus vocibus testabatur ferre se non posse, quod patiebatur. Currerunt fratres, viderunt cæcum oculis apertis, tremētem & clamantem, & à præsentibus alienum, nihilque, quod foris agi poterat, sentientem. Hunc in manibus leuauerunt, ante altare sancti Andreæ apostoli iussu Gregorij proiecerunt, ipsique pro eo in orationem prostrati sunt. Qui statim ad se reuerſus, confessus est, quia senex quidam iussu de monasterio isto? Cumque enadere de canis moribus nullo modo potuisset, venerunt quidam monachi, & eundem senem pro me rogauerunt. Qui statim iussu eorum abscedere, & ipse ad me reuerſus sum. Hic etiam sapē confessus est posse, dicens, quod eo die, quo ista pertulerat, consilium habuerit de monasterio fugiendi.

13 Alius quoq; monachus discedere ex eodem monasterio latēter disponens, oratorij ingredi voluit, sed demone corripiente nequiuit. Relinquebatur à demonio, quando extra oratoriū stabat. Si ingredi conabatur, statim maligno spiritui traditus, vexabatur. Hoc dum sæpius fieret, tandem Gregorio inquirente, se de monasterio fugere voluisse confessus est: cuiusque per triduum simul cum fratribz precibus ita pietate diuina curatus est, ut ad eum postmodum malignus spiritus nunq; accedere tentaret.

14 Alij quoque duo fratres de eiusdem patris monasterio fugerunt: qui aliqua prius colloquendo fratribz signa dederant, quod per Appiam viam descendētes, Hierosolymam tenderent. Hi exeuntes, diuerterunt de itinere, & ut à sequentibus inueniri minime possent, tetras cryptas iuxta Flamineam portā inuenientes, in eis se occultauerunt. Cum verò vespertinis horis iussu Gregorij requisiti, minime in congregatione inuenirentur, ascensis caballis eos quidā fratres secuti sunt. Per Metronij portā exeuntes, ut eos in Latinā vel Appiam viam sequerentur: subito eis consiliū ortum est, ut eos Salaria via extra ciuitatē requirere debuissent. Igitur pergentes deflexerunt iter, & in reuenterentur, non inuenientes, per portam Flamineā decreuerunt redire. Cumq; rursus equis rem ralem sine mysterio esse non posse. Attendentes ergo ad cryptas, viderunt earum aditus missa maceria prædamnatos: sed caballis suis nusquam ire volentibus descenderunt, & lapides, qui ad ora cryptarum compositi fuerant, deponentes, ingressi sunt, eosque in eisdem tenebrosis latibulis conſternatos terræ inuenerunt. Qui ad monasterium reducti, tam stupore miraculi, quam exhortatione venerabilis patris Grego-

Importunus vocibus requirebat. Cui liberalissimus pater, accersito vestiario, alia sex nummis data dari præcipiens, cognouit in vestiario nil nummis mariti, unde posset consolari naufragum, remansisse. Quid faceret, nesciebat. Aestuabat Deo deuoti pectoris pietas, non sufferens vacuum proximi reliquisse miseriam. Rursus vestiariū suum, si forte vas quodlibet aut vestimentum haberet interrogans, audiuit nil penitus remansisse, præter matris argenteam, quæ cum infusis leguminibus mitti solita erat, scutellā. Mox alacrior factus: Ergo, inquit, frater hanc defer, nè tristis abeat, qui cōsolari querit, pauper. Itaq; delatam scutellā Gregorio satis hilariter largiente, pauper qui putabatur, lætus amplectitur, non iam ad expetenda, sed ad conferenda suffragia rediturus. A quo videlicet Angelicæ visitationis tēpore, tantis miraculis, tantis est virtutibus publicatus, ut omnibus secū viuētibz & exēplo fuerit & terrori. Quippe qui nō solus, sed socialiter cum beato Andrea apostolo, suo monasterio signis euidentibus sit præfuisse putatus.

11 Nam ut pauca de multis loquar, quadam die duos exinde fratres transmisit, qui aliquid emere pro eiusdem monasterij vtilitate debuissent. Vnus iunior, qui prudentior videbatur: alter senior, qui custos iunioris esset. Perrexerunt vtrique, & de precio, quod acceperunt, ipse, qui custos iunioris missus fuerat, nesciente altero, furtum fecit. Qui mox in monasterium sunt reuerſi, atque ante oratorij limen venerunt, arreptus a demonio is, qui furtum fecerat, cecidit. Dimissus autem à demonio, concurrentibus monachis, Abbatis iussu requisitus est, an forte de eo, quod acceperat, furtum fecisset. Negauit, & iterum vexatus est: dimissus, atque iterum requisitus negauit, atque iterum vexatus est. Octo itaque vicibus negauit, octo vicibus vexatus est. Post octauam verò negationem, Gregorio interrogante, confessus est, quod nummos furto abstulerat: eique prostratus, se peccasse testatus est: perceptaque poenitentia, ulterius ad eum demonium non accessit.

12 Alio quoq; tempore, dum in die natalitio eiusdem Apostoli, iam meridianis horis fratres requiescerent, subito quidā frater apertis oculis cæcatus cœpit tremere, voces ingentes emittere: quibus vocibus testabatur ferre se non posse, quod patiebatur. Currerunt fratres, viderunt cæcum oculis apertis, tremētem & clamantem, & à præsentibus alienum, nihilque, quod foris agi poterat, sentientem. Hunc in manibus leuauerunt, ante altare sancti Andreæ apostoli iussu Gregorij proiecerunt, ipsique pro eo in orationem prostrati sunt. Qui statim ad se reuerſus, confessus est, quia senex quidam iussu de monasterio isto? Cumque enadere de canis moribus nullo modo potuisset, venerunt quidam monachi, & eundem senem pro me rogauerunt. Qui statim iussu eorum abscedere, & ipse ad me reuerſus sum. Hic etiam sapē confessus est posse, dicens, quod eo die, quo ista pertulerat, consilium habuerit de monasterio fugiendi.

13 Alius quoq; monachus discedere ex eodem monasterio latēter disponens, oratorij ingredi voluit, sed demone corripiente nequiuit. Relinquebatur à demonio, quando extra oratoriū stabat. Si ingredi conabatur, statim maligno spiritui traditus, vexabatur. Hoc dum sæpius fieret, tandem Gregorio inquirente, se de monasterio fugere voluisse confessus est: cuiusque per triduum simul cum fratribz precibus ita pietate diuina curatus est, ut ad eum postmodum malignus spiritus nunq; accedere tentaret.

14 Alij quoque duo fratres de eiusdem patris monasterio fugerunt: qui aliqua prius colloquendo fratribz signa dederant, quod per Appiam viam descendētes, Hierosolymam tenderent. Hi exeuntes, diuerterunt de itinere, & ut à sequentibus inueniri minime possent, tetras cryptas iuxta Flamineam portā inuenientes, in eis se occultauerunt. Cum verò vespertinis horis iussu Gregorij requisiti, minime in congregatione inuenirentur, ascensis caballis eos quidā fratres secuti sunt. Per Metronij portā exeuntes, ut eos in Latinā vel Appiam viam sequerentur: subito eis consiliū ortum est, ut eos Salaria via extra ciuitatē requirere debuissent. Igitur pergentes deflexerunt iter, & in reuenterentur, non inuenientes, per portam Flamineā decreuerunt redire. Cumq; rursus equis rem ralem sine mysterio esse non posse. Attendentes ergo ad cryptas, viderunt earum aditus missa maceria prædamnatos: sed caballis suis nusquam ire volentibus descenderunt, & lapides, qui ad ora cryptarum compositi fuerant, deponentes, ingressi sunt, eosque in eisdem tenebrosis latibulis conſternatos terræ inuenerunt. Qui ad monasterium reducti, tam stupore miraculi, quam exhortatione venerabilis patris Grego-

Egregia est liberalitas.

Pœna furis.

Pœna furti negantis.

Ob apostasie meditationē quid monachus passus.

Si hæc considerassent nostri temporis apostata, non tot à monasterijs defecissent.

Monachos apostatas produunt equi.

Monachus
proprietarius,

Vide severi-
tatem san-
cti viri in
monachum
peculium
habentem.

Iubet pro
eo offerri
sacrificium.

Liberatur a
penis Purgatorij.
Habet hic
originē 30.
Miliarum,
quæ vulgò
beati Gre-
gorij dicū-
tur.

Antonius
egregi⁹ mo-
nachus &
discipulus
S. Gregorij.

17 Sed quia idem venerabilis pater quemadmodum fratribus terrori fuerit, ex
iam retigi, qualiter eius exemplis iidem profecerint, breuiter indicandū putari. Frater
quidā in eodē monasterio, Antonius nomine, beato Gregorio sedulus adhærebat: qui
tāti patris verbis exemplisq; cōmonitus, multis quotidianisq; lachrymis ad gaudia pa-
triæ cœlestis anhelabat. Cumq; studiosissimē & cū magno seruire desiderij sacra eloquiū
dūc

143

Visio Gerō-
nio offensa
de fratribus
morituris.

Merulus, in-
signis disci-
pulus S. Gre-
gorij.

Visio E. Io-
hannis, ado-
lescentis
eximij.

Pueri à Bri-
tannia Ro-
mæ venales.

Quadam die cum aduenientibus nuper negociatoribus multa venalia in foro Romano & Gregorium virum Deo dignissimum praterire. Qui cernes inter alia pueros corpore candidos, forma pulcherrimos, vultu venustos, capillorum quoque nitore perspicuos esse venales, interrogauit mercatorem, de qua patria illos attulisset. Ille respondit: De Britannia insula, cuius incolarum omnium facies simili candore fulgescit. Gregorius dixit: Christiani sunt iidem insulani, an adhuc pagani tenentur erroribus implicati? Mercator respondit: Non sunt Christiani, sed pagani tenentur laqueis ireriti. Tunc Gregorius grauiter ingemiscens: Hen pro dolor, inquit, q̄ splendidas facies princeps tenebrarum nunc possidet, tantaq; frontis species vacuam ab interna Dei gratia mentem gelat. Rursus interrogauit, quod esset vocabulum generis illius. Mercator respondit: Angli vocantur. At ille: Bene, inquit Angli quasi angeli, quia angelicos vultus habent, & tales in celis angelorum decet esse concines. Iterum ergo interrogat, quod nomen haberet ipsa

ipsa provincia. Mercator respondit: Prouinciales illi, Deiri vocantur. Et Gregorius: Bene, inquit, Deiri, quia de ira sunt eruendi, & ad gratiam Christi conuocandi. Rex (ait) illius prouinciae quomodo nuncupatur? Mercator respondit: Aelle vocatur. Et Gregorius alludens ad nomen, dixit: Bene, quia rex dicitur Aelle. Alleluia enim in laude creatoris oportet illis in partibus decantari.

22 Mox itaque accedens ad Benedictum, Apostolica sedis pontificem, cepit vehementer expetere, ut in Britanniam aliquos verbi ministros emitteret. Quod cum neminem ire velle cognosceret, semetipsum quoque non dubitauit ingerere, dummodo Pontifex sibi licentiam commodaret. Qui, licet cum magna cunctatione totius cleri ac populi, Gregorium sponte proficisci cupientem abire permisit, imprecatus ei diuinitus prospera ministrari.

23 De cuius absentia Romani plurimum perturbati, deliberato consilio, trifarie per loca viae contigua, vnde Pontifex ad beati Petri profecturus erat basilicam, partiumque eumque ruminatim saliter alloquuntur: Petrum offendisti, Romam destruxisti, quia Gregorium dimisisti. Quibus sententijs omnino Papa perterritus, misit continuo nuncios, qui virum Domini renocarent Gregorium, quod ipse sibi comitantibus iam praedixerat fore futurum.

24 Iamque trium dierum itinere profligato, ad quendam locum requieturi forte diuerterant. Quo singulis quiescentibus, Gregorius lectitabat. Quem locusta superueniens, coegit paululum a legendo quiescere, & ex consideratione sui nominis docuit eum in eodem loco restare debere. Tunc fertur dixisse: Locusta, inquit, dici potest, quasi locusta. Statimque comites adhortatus, festinatius ire certabat: sed praenuntiis Apostolicis nuncijs, licet magnopere tristaretur, redire ad proprii compulsi sunt monasterij curam.

25 Denique cernens Benedictus venerabilis Pontifex virtutum gradibus Gregorium ad alta conscendere, violenter eum a quiete sui monasterij abstrahens, Ecclesiasticis ordinis officio sublimauit, Leuitamque septimum ad suum adiutorium consecrauit. In quo venerabilis pater Gregorius tanta humilitate vixit, tanta solertia ministravit, in Ecclesiastica hierarchia ministerio videretur diuinis angelis non solum nitore habitus, verum etiam claritate morum probabilium veraciter coarquare.

26 Nec multo post pro responsis Ecclesiasticis ad urbem Constantinopolim a Pelagio praefule destinatur. Vbi quauis in terreno conuersaretur palatio, vitae celestis non intermisit propositum. Secuti namque sunt eum multi ex suo monasterio fratres, germana deuincti charitate: quod diuina factum dispensatione conspiciatur, ut eorum videlicet exemplo ad orationis placidum litus, quasi ancorae fune stringeretur: & dum causarum secularium continuatis vertiginibus fluctuaret, ad illorum consilium, velut ad tutissimi portus sinum, refugeret. Et licet illud eum ministerium a monasterio abstractum, a pristina quoque quietis vita, mucrone suae occupationis extingueret, inter eos tamen per studiosa lectionis alloquium, quotidianae adspiratio compunctionis animabat.

27 Horum ergo consortio non solum a terrenis est munitus incurfibus, verum etiam ad vitae celestis exercitia magis magisque succensus. Nam ab eisdem fratribus enixus rogatus, maximeque a Leandro Hispalensi episcopo, qui pro causis Vuisigorthorum legatus eodem tempore Constantinopolim venerat, compulsi sunt, ut librum beati Iohannis multis inuoluntum mysterijs enodaret. Neque ille negare potuit opus, quod sibi amicus fraternus multis vtile imponebat futurum. Sed eundem librum quomodo iuxta litteram intelligendus, qualiter ad Christi & Ecclesiae sacramenta referendus, quo sensu vnicuique fidelium sit aptandus, per trifarias intelligendi species, miranda ratione perdiscuit. In quibus tamen ita de virtutibus vitiisque disseruit, ut non solum videatur eadem verbis exponere, sed formis quodammodo visibilibus seu palpabilibus demonstrare. Vnde non est dubium, perfectionem ipsarum eum consecutum fuisse virtutum, quarum tam efficaciter valuit indicare profectus.

28 Praeterea venerabilis Leuita Gregorius in eadem Vrbe regia constitutus, nascens tem nouam haeresim de statu nostrae resurrectionis, cum ipso, quo orta est initio, iutam re gratia nostri redemptoris attriuit. Siquidem Eutychius, eiusdem ciuitatis episcopus, libro de resurrectione mortuorum confecto, dogmatizabat corpus nostrum in illa resurrectionis gloria impalpabile, ventis aereque subtilius esse futurum. Quod Gregorius audiens, & ratione veritatis, & exemplo Dominicae resurrectionis, probauit hoc dogma orthodoxae fidei omnimodis esse contrarium. Catholica etenim, inquit, fides ha-

bet, quod corpus nostrum in illa immortalitatis gloria sublimatum, subtile quidem erit per effectum spiritualis potentiae, sed palpabile per veritatem naturae: Iuxta exemplum Dominici corporis, de quo a mortuis resuscitato, dicit ipse discipulis suis: Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Cumque hoc euangelicae veritatis testimonium Gregorius protulisset, Eutychius ait: Idcirco hoc Dominus fecit, ut dubitationem resurrectionis suae de discipulorum cordibus amoueret. Cui Gregorius dixit: Mira est res valde, quam adstruis: ut inde nobis dubietas surgat, vnde discipulorum corda fuerunt a dubitatione sanata. Quid enim deterius dici potest, quam ut hoc nobis de eius vera carne dubium fiat, per quod discipuli eius ad fidem ab omni sunt dubietate reparati? Si enim hoc non habuisse adstruitur, quod ostendit, vnde fides discipulorum eius confirmata est, inde nostra destruitur. Eutychius ait: Corpus palpabile habuit, quod ostendit: sed post confirmata corda palpantium, omne illud in Domino, quod palpari potuit, in subtilitatem aliquam est redactum. Ad haec Gregorius respondit: Scriptum est: Christus resurgens a mortuis, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Si quid ergo in eius corpore post resurrectionem potuit immutari, contra veridicam Pauli sententiam, Dominus redijt in mortem post resurrectionem. Quod quis dicere vel stultus praesumat, nisi qui veram carnis eius resurrectionem negat? Tunc Eutychius obiecit, dicens: Cum scriptum sit, Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt, qua ratione credendum est resurgere veraciter carnem? Cui Gregorius respondit: In sacro eloquio aliter caro dicitur iuxta naturam, atque aliter iuxta culpam vel corruptionem. Caro quippe dicitur iuxta naturam, sicut scriptum est: Hoc nunc os ossibus meis, & caro de carne mea. Et: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Caro vero iuxta culpam, sicut scriptum est: Non permanebit in hominibus istis spiritus meus, eo quod sunt caro. Et sicut Psalmista ait: Memoratus est, quia caro non estis, sed in spiritu. Neque enim in carne non erant, quibus epistolas transmittit: Sed quia passiones carnalium desideriorum vicerant, iam liberi per virtutem spiritus, in carne non erant. Quod ergo Paulus Apostolus dicit, Quia caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt: carnem secundum culpam intelligi voluit, non carnem secundum naturam. Vnde & mox, quia carnem secundum culpam diceret, ostendit subdens: Neque corruptio incorruptelam possidebit. In illa ergo celestis regni gloria non erit: Quia deuictio mortis aculeo, in aeterna incorruptione regnabit. Quibus autem Eutychius consentire se protinus respondit, sed tamen adhuc corpus palpabile regnum indiderat, dicens: Tu quod seminas, non vinificatur, nisi prius moriatur. Et quia non corpus, quod futurum est, seminas, sed nudum granum. Hoc nimirum ostendere festinans, quia caro vel palpabilis, vel ipsa non erit. Dum sanctus Apostolus de resurrectione agens gloria, non corpus quod futurum est, seminari dixerit, sed nudum granum. Sed ad haec citius Gregorius respondit: Paulus apostolus dicens, Non corpus, quod futurum est, seminas, sed nudum granum, hoc insinuat, quod videmus: quia videlicet granum cum culmo & folijs nascitur, quod sine culmo & folijs seminatur. Ille itaque in augmento gloriae resurrectionis non dixit grano seminis deesse, quod erat, sed adesse, quod non erat. Tu autem dum verum corpus resurgere denegas, nequaquam dicis adesse, quod deerat, sed deesse quod erat.

29 Tunc itaque Gregorius Romanus diaconus & Eutychius Constantinopolitanus episcopus, hac de re in longa contentione perducti, grauissima ceperunt ab inuicem simultate resilire. Tum pia memoriae Tiberius Constantinopolitanus Imperator, festis allegationem suscipiens, quid inter eos discordiae versaretur, agnouit. Et vtriusque pariter conscripserat, suis quoque allegationibus destruens, deliberauit ut flammis cremari de rationis conflictum pariter agrotantes, in lectulum deciderunt.

30 Dum ergo Gregorius validissimis febribus aestuaret, Eutychius cum morte conficiens, pellem manus suae tenebat, coram omnibus dicens: Confiteor, quia omnes in hac carne resurgemus. Postquam catholicae fidei confessionem defunctus est. Quo morituro, quia penitus nullus erat, qui eius dicta sequeretur, Gregorius dissimulauit cepta persequi, ne in fauillas videretur verba iaculari.

Eutychianam
haeresim pro-
fligat.

Eutychij
error.

Eutychius
resipiscens
moritur.

31 Quanta autem autoritate ministerium sui apocrifariatús impleuerit, quantereuerentia apud Augustos extiterit, quantaque sollicitudine afflictæ Italia succurrere se fecerit, si quis plenius nôsse desiderat, epistolas antecessoris sui Papæ Pelagij, ad eum super multimodis Ecclesiæ Dei necessitatibus destinatas, quæ hætenus in scrinio sanctæ sedis Apostolicæ studiosissimè conseruantur, percurrat. Ex quarum multitudinem hinc vnam interfero, quatenus & illius ministerij qualitas, & reliquarum quoque conuenientia cognoscatur.

Pelagij Papæ ad Gregorium Epistolæ.

Infestationes Longobardorum.

32 Quæ ita se habet: Pelagius episcopus, dilecto filio Gregorio venerabili diacono. Omnia quidem, quæ necessaria fuerunt, per Honoratum notarium tibi curauimus indicare. Quem cum fratre & coepiscopo Sebastiano, ad dilectionem tuam direximus, ut quia in illis partibus ad Rauennam usque nunc cum viro glorioso domino Decio partitio fuit, ipse sua relatione studeat te ex omnibus informare, vel si qua necessaria iudicaueris, possit domino Imperatori suggerere: Quia tantæ calamitates ac tribulationes nobis à perfidia Longobardorum illatæ sunt, contra suum proprium iusiurandum, nullus possit ad referendum sufficere. Prædictum autem fratrem Sebastianum quomodo susceperimus, vel in quali apud nos te suggerente fuerit charitate, ipsius poterit relatione cognoscere. Qui etiam iam promisit nobis necessitates vel pericula totius Italiae pijsimo domino Imperatori suggerere. Loquimini ergo & tractate pariter, quomodo nostris celeriter possitis subuenire periculis. Quia ita hic coangustata est res publica, ut nisi Deus pijsimi in corde principis inspirauerit, ut insitam sibi misericordiam suis amulis largiatur, & super illam diacoposim vel vnum magistrum militum & vnum eum dignetur concedere, in omni simus angustia destituti. Quia maximæ partes Romanæ omni presidio vacuatae videntur, & Exarchus scribit nullum nobis posse remedium facere, quippe qui nec ad illas partes custodiendas se testatur posse sufficere. Imperet ergo illi Deus nostris velociter periculis subuenire, antequam nefandissime gentis exercitus loca, quæ adhuc à republica detinentur, Deo sibi contrario (quod ab ipso praualeant occupare. Presbyterum autem ad nos transmittere Deo iuvante festinus quia & in monasterio tuo, & in opere, cui cum praposuius, necessarius esse omnino cognoscitur. Data quarto Nonarum Octob. Indict. 3.

33 Huic siquidem monasterio, cuius hic Papa Pelagius meminit, Siculus Maximianus, qui post Syracusanus episcopus extitit, eodem tempore præfuit. Qui ad venerabilem Leuitam Gregorium in eiusdem regie urbis palatio, pro responsis Ecclesiasticis dandem, visitationis gratia cum fratribus venit, & dum ad monasterium eius, sibi quoque commissum, Romam rediret, in mari Adriatico nimia tempestate deprehensus, æstimabili ordine atque inusitato miraculo erga se cunctosque, qui secum aderant, omnipotentis Dei & iram cognouit, & gratiam. Nam cum in eorum morte ventorum impetibus fluctus eleuati saeuirent, ex naui clauis perditis, arbor ab eis est, vela in vndis proiecta, totumque vas navis nimis quassatum fluctibus, ab omni fuerat sua compage solutum. Rimis itaque patentibus intrauit mare, atque usque ad superiores tabulas impleuit, ita ut non magis navis inter vndas, quam vnda iam intra nauim esse videretur. Tunc in eadem naui residentes, non iam ex mortis vicinia, sed ex ipsa eius presentione turbati, omnes sibimetipsis pacem dederunt, corpus & sanguinem redemptoris acceperunt, Deo se singuli commendantes, ut eorum animas benignus susceperet, quorum corpora ita pauenda morti tradidisset. Sed omnipotens Deus, qui eorum mortem mirabiliter teruit, eorum quoque vitam per meritum famuli sui Gregorij, pro cuius speciali amore venerant, mirabiliter reseruauit. Nam diebus octo navis eadem, vique Cortonensis castri portum deducta est. Ex qua exierunt omnes incolumes, qui cum prædicto Maximiano viro venerabili nauigabant. Cumque post eos ipse quoque fuisset egressus, mox in eiusdem portus profundum navis demersa est, ac si illis egredientibus pro pōdere subleuatione carnisset, & quæ plena hominibus in pelago aquas portauerat, atque nauauerat, Maximiano cum fratribus recedente, aquas sine hominibus in portum nec portare valuerit, nec natæ: Ut hinc omnipotens Deus ostenderet, quia per meritum Gregorij, quem fratres visitauerant, hanc onustam sua manu tenuerat, quæ ab hominibus vacua, permanere non potuit super aquas.

Inundatio Tiberis.

34 Igitur postquam Romam Gregorius venerabilis Leuita reuersus est, aliquantotempore postea, tanta inundatione Tiberis fluuius aluicem suam egressus est, tantummodum excreuit, ut eius vnda super muros urbis influeretur, atque in ea regiones maximas occu-

parent, & antiquarum ædium plurima monimenta deiiceret, ecclesiastica quoque horrea violenter subuerterent, in quibus nonnulla modiorum tritici millia periēre.

35 Tunc siquidem apud Veronensem urbem fluuius Athelis, ut idem Gregorius refert, excrefcens, ad beati Zenonis martyris atque Pontificis ecclesiam venit. Cuius ecclesiæ dum essent ianua aperta, aqua in eam minimè intrauit. Quæ paulisper crescens, usque ad fenestras ecclesiæ, quæ erant tecto proximæ, peruenit. Sicque stans aqua, ecclesiæ ianuam clausit, ac si illud elementum liquidum, in soliditatem parietis fuisset immutatum. Cumque essent multi interius inuenti, sed aquarum magnitudine circumdata omni ecclesia, quæ possent egredi non haberent, ibique se siti ac fame deficere formidarent, ad ecclesiæ ianuam veniebant, & ad bibendum hauriebant aquam: quæ usque ad fenestras excreuerat, & tamen intra ecclesiam, ut aqua, defluere nullo modo præualebat. Stans autem ante ianuam, ad ostendendum cunctis meritum martyris, & aqua erat ad adiutorium, & aqua non erat ad inuadendum locum. Quod nimirum miraculum, Babylonicus illius ignis miraculo non dissimile poterit æstimari, qui trium puero-

Nota miraculum stupendum.

Dan. 3.

rum & vestimenta non tetigit, & vincula incendit.

36 Tunc etiam innumerabilis multitudo serpētium cum magno dracone in modum trabis validæ, per Tiberini fluminis aluicem in mare descendit. Sed suffocata bestie inter falsos maris turbidissimi fluctus, sine mora in litore defecerunt, suæque putredine totum aërem corruerunt.

Serpentes extincti corruerunt aërem.

37 Sequuta est & vestigio clades inguinaria, quæ Romanam urbem adeo vehementi pestilentia lanauit, ut etiam corporali visu sagittæ cælitus venire, & singulos quosque percutere viderentur. Quæ in mense vndecimo veniens, primum omnium, iuxta illud, quod in Ezechiel propheta legitur, A sanctuario meo incipite: Pelagium Papam percussit, & sine mora extinxit. Quo defuncto, ira in reliquum vulgus defecit, ut subtractis habitatoribus, domos in urbe plurimas vacuas omnino reliquerit.

Pestis inguinaria.

Pelagius Papa percussus.

38 Eodem tempore in monasterio venerabilis Leuitæ Gregorij, puer inquietus valde, Theodorus nomine, cum fratre religioso magis necessitate quam voluntate degens, cui nimium grauis erat, si quis ei pro sua quicquam salute dicebat. Bona autem non solum facere, sed etiam audire non poterat. Nunquam se ad sanctæ conuersationis habitum venire, iurando, irascendo ac deridendo testabatur. Qui tamen eiusdem pestilentie clade percussus in inguine est, & perductus ad mortem. Cumque extremum spiritum corpus eius ab extrema fuerat parte præmortuum: in solo tantummodo pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem, qui aderant, tantum pro eo cœperunt enixius orare, quantum eum iam videbant sub celeritate discedere. Cum repente cœpit eisdem fratribus assistentibus clamare, atque cum magnis vocibus orationes eorum interrumpere, dicens: Recedite, ecce draconi ad deuorandum datus sum, qui propter vestram presentiam me deuorare non potest. Caput meum in suo ore iam absorbit. Dare locum, ut me amplius non cruciet, sed faciat quod facturus est. Si ei ad deuorandum datus sum, quare propter vos moras parior? Tunc fratres cum Gregorio cœperunt ei dicere: Quid est quod loqueris frater? signum tibi sanctæ Crucis imprime. Respondit illi cum magnis clamoribus, dicens: Volo me signare, sed nō possum, quia squamis huius draconis premor. Cumque hoc fratres audirent, vna cum Leuita Dei Gregorio in terram prostrati, cum lachrymis cœperunt pro ereptione illius vehementius Gratias Deo: ecce Draco, qui me ad deuorandum susceperat, fugit. Orationibus vestris expulsus est, stare non potuit. Pro peccatis meis modò intercedite, quia conuerti ab extrema fuerat parte præmortuus, Gregorij precibus, & morte corporis caruit, & salutem animæ acquisiuit.

Exemplum terribile.

39 Sed pestilentia supra modum saeuiente, quia Ecclesia Dei sine rectore esse non potest, Gregorium, licet totis viribus renitentem, Clerus, Senatus, populusque Romanus sibi concorditer pontificem delegerunt. Quem ille apicem totis viribus euitare decernens, sese indignum omnino tali honore clamitabat: videlicet metuens, nē mundi gloria, quam prius abiecerat, ei sub Ecclesiastici colore regiminis aliquo modo subre-

S. Gregorius plane nolens creatur Romanus Pontifex.

40 At ubi decretum generalitatis euadere nequiuisset, cōsensum se tandem aliquando simulauit, & Imperatori Mauritio, cuius filium ex lauacro sancto susceperat, latenter

litteras destinavit, adiurans & multa prece deposcens, ne unquam assensum populis preberet, ut se huius honoris gloria sublimaret: sed prefectus urbis, Germanus nomine, eius nuncium anticipavit, comprehensumque ac disruptis epistolis, consensum, quem populus fecerat, Imperatori direxit. At ille gratias agens Deo pro amicitia diaconi, quod locum deferendi ei honoris, ut cupierat, reperisset, data præceptione, ipsum oratori præcepit. Interim dum ab urbe regia Imperatoris præstolaretur assensus, & lues ipsi populum vehementius devastaret, venerabilis Leuita Gregorius verbum ad plebem exorsus est, dicens:

Oratio eius ad populum.

Ierem. 4.

Thren. 3.

Leuare corda cum manibus. Ezech. 18.

Iona 3. Luc. 23.

Psal. 49.

Litaniarum usus antiquissimus in ecclesia.

Litania sepius.

41 Oportet, fratres dilectissimi, ut flagella Dei, que metuere ventura debuimus, saltem præsentia & experta timeamus. Conuersionis nobis aditum dolor aperiat, & cordis nostri duritiam ipsa, quam patimur, poena dissoluat. Ut enim Propheta teste prædictum est, Peruenit gladius usque ad animas nostras. Ecce etenim cuncta plebs celestis ire tuæ ne percussit, & repentina singuli eade vastantur. Nec languor mortem præuenit, sed languoris moras, ut cernitis, mors ipsa præcurrit. Percussus quisque ante rapitur, quam ad lamenta poenitentiae conuertatur. Pensate ergo, qualis ante conspectum districti iudicis peruenit, cui non licet flere, quod fecit. Et habitatores quidem non ex parte subtrahuntur, sed pariter corruunt. Domus vacuæ relinquuntur, filiorum funera parentum adspiciunt, & sui eos ad interitum heredes præcedunt. Unusquisque ergo nostrum ad poenitentiae lamenta confugiat, dum flere ante percussione vacat. Reuocemus autem oculos mentis, quicquid errando commisimus: & quod nequiter egimus, flendo poeniamus. Præueniamus faciem eius in confessione, & sicut propheta admonet, Leuare corda nostra cum manibus ad Dominum. Ad Dominum quippe corda cum manibus leuare, est, orationis nostræ studium cum merito bonæ operationis erigere. Dat proinde, dat tremori nostro fiduciam, qui per prophetam clamat: Nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & viuat. Nullus autem de iniquitatum suarum immanitate desperet. Veterinosas namque Niniuitarum culpas, triduana poenitentia absterfit, & conuersus latro, vitæ præmia etiam in ipsa sententia suæ mortis emeruit. Mutemus igitur corda, & præsumamus nos iam percepisse quod petimus: citius ad precem iudex fleximus, si a prauitate sua petitor corrigatur. Imminente ergo tantæ animaduersionis gladio, importunis precibus insistamus. Ea namque, quæ ingrata esse hominibus importuna solet, iudicio veritatis placet. Quia pius ac misericors Deus vult à se precibus veniendi, qui quantum meremur, non vult irasci. Hinc etenim per Psalmistam dicit: Inuocantibus misereri desiderat, qui admonet ut inuocetur. Proinde fratres reuerentissimi, cum contrito corde & correctis operibus, crastina die primo diluculo ad sepius formem Litaniam, iuxta distributionem inferius designatam, deuota cum laetitia mente veniamus. Nullus vestrum ad terrena opera in agros exeat, nullus quodlibet gocium agere præsumat: quatenus ad sanctæ genitricis Domini ecclesiam conuenientes, qui simul omnes peccauimus, simul omnes mala, quæ fecimus, deploremus: ut districtus iudex dum culpas nostras nos punisse considerat, ipse à sententia propostæ damnationis parcat.

Litania clericorum exeat ab ecclesia sancti Iohannis Baptistæ. Litania virorum ab ecclesia sancti martyris Marcelli. Litania monachorum, ab ecclesia sanctorum Iohannis & Pauli. Litania ancillarum Dei, ab ecclesia beatorum martyrum Cosmæ & Damiani. Litania foeminarum conjugatarum, ab ecclesia beati primi martyris Stephani. Litania viduarum, ab ecclesia beati martyris Vitalis. Litania pauperum & infirmorum ab ecclesia beatæ martyris Cæcilie.

43 Igitur dum magna multitudo diuersæ ætatis, sexus atque professionis, iuxta præceptionem Leuitæ Gregorij, die constituta Dominum rogatura venisset, intantum ipsa iudicio diuino defecit, ut intra vnius horæ spatium, dum voces plebs ad Domini supplicationis emitteret, octoginta homines ad terram corruentes, spiritum exhalarent. Sed nequaquam destitit facundissimus rhetor populo prædicare, ne ab oratione conuerterent, donec miseratione diuina pestis ipsa quiesceret.

44 Enimvero cum adhuc futurus antistes putaret se principem à consensu confessionis suæ penitus auertisse, cognouit tandem suas litteras à Germano prefecto urbis interceptas fuisse. Cuius rei gratia Imperiale responsum, quod videlicet voluerat suæ confessionis reuerentiam, præueniens, quia palam egredi portas ciuitatis non poterat, à negotiorum rebus exponendum se dissimulato, ut fertur, habitu callidus impetrauit, sylvarum

Fugit murator habitu & latitavit.

expetiit, cauernarum latibula requisivit. In quibus dum ab omnibus summa solitudine quareretur, indicio columnæ fulgidæ, super se iugiter à celo dependentis, agnoscitur, capitur, trahitur, & apud beati Petri apostolorum principis templum summus Pontifex consecratur.

45 Verum quia sunt nonnulli Longobardorum perfidi, qui Gregorium apperisse magis pontificium autumant quam fugisse, operæ precium reor pauca de multis inferere, quibus cum, in quantum sine pertinaciæ vitio poruit, noluisse pontificium, immo quasi pondus importabile penitus cauere voluisse, luce clarius manifestem. Ait enim, penè in ipso consecrationis suæ principio, in epistola Paulo Scholastico: Quicquid mihi ex hac ex re aridentibus non minimum doleo, qui desiderium meum plenissime scitis, & tamen profecisse me creditis. Summus enim mihi profectus fuerat, si potuissem implere quod volui, si voluntatem meam, quam dudum cognitam habetis, perficere optata quietis perceptione valuissim. At nunc quia honoris huius vinculis in ciuitate tenor Romana religatus, habeo aliquid, quod etiam vestræ gloriæ exultem. Quia viro eminentissimo domino Leone ex consule veniente, vos in Sicilia remanere non suspicor, & cum ipse quoque tuo honore religatus, Romæ retineri cœperis, quid meroris, quid amaritudinis ego patiar, agnosces. Veniente autem viro magnifico domino Maurentio chartulario, ei quæso in Romanæ urbis necessitate concurrere, quia hostilibus gladiis foris sine cessatione confodimur, sed & seditione militum interno periculo grauius virgemur.

Lib. 1. epist. 1.

Item: Gregorius Iohanni Patriarchæ Constantinopolitano: Si charitatis virtus in proximi dilectione consistit, si sic diligere proximos sicut nos iubemur, quid est, quod me beatitudo vestra non ita ut se diligit? Quo enim ardore, quo studio episcopatus pondus fugere voluerim, scitis. Et tamen hæc eadem episcopatus pondera ne mihi deberent imponi, non restitistis. Constat ergo, quia non me sicut vos diligitis: quia illa me voluistis onera suscipere, quæ vobis imponi nolulistis. Sed quia vetustam nauim vehementerque contractam indignus ego infirmusque suscepi: (Vndique enim fluctus intrant, & quotidiana ac valida tempestate quasiata, putridæ naufragij tabulæ sonant) per omnipotentem Dominum rogo, ut in hoc mihi periculo orationis tuæ manum porrigas: quia tanto enixius potestis exorare, quanto & à confusione tribulationum, quas in hac terra patimur, longius statis.

Lib. 1. epist. 4. Matth. 22.

Item: Gregorius Theoctista sorori Imperatoris: Mens mea vestræ venerationi quanta deuotione subternitur, explere verbis nequeo. Nec tamen me prodere laboro, quia & me tacente in vestro corde legitis, quid de mea deuotione sentiat. Miror autem, quod in me collatas dudum continetias vestras, ex hac moderna pastoralis officij continetia distaxistis: in qua sub colore episcopatus ad seculum sum reductus, in qua tantis terrenis curis inferuio, quantis me in vita laica nequaquam deseruisse reminiscor. Alia enim quietis mea gaudia perdidit, & intus corruens, ascendisse exterius videor. Vnde me à conditoris mei facie longè expulsum deploro. Conabar namque quotidie extramundum, extra carnem fieri, cuncta phantasmata corporis ab oculis mentis abigere, & superna gaudia incorporaliter videre: Et non solis vocibus, sed totis medullis cordis ad Dei speciem anhelans, dicebam: Tibi dixit cor meum, quasiui vultum tuum, vultum tuum Domine requiram. Nihil autem in hoc mundo appetens, nihil pertimescens, videbar mihi in quodam rerum vertice stare, ita ut in me penè impletum credere, quod pollicente Domino ex propheta didicissem: Sustollam te super altitudines terræ. Super altitudines etenim terræ sustollitur, qui & ipsa, quæ alta ac gloriosa præsentis vite huius turbine impulsus, ad timores pauoresque corruunt: Quia & si mihi nihil timeo, eis tamen, qui mihi commisi sunt, multum formido. Vndique causarum fluctibus quæstas demersit me. Redire post causas ad cor desidero, sed vanis ab eo cogitationibus est, ita ut obedire nequeam prophetice voci, qua dicitur, Redire præuaricatores ad cor. Sed stultis pressus cogitationibus, solimodo exclamare compellor, Et cor meum derelictum ac pulchram. Quæ etsi per quietem suam minis generat, lucem tamen subtilius videt. Sed quo iudicio nescio, Lia mihi in nocte coniuncta est, actina videlicet vita, foecunda,

Lib. 1. epist. 5.

Hæc vir sanctus ex summa animi modestia dicit.

Psal. 26.

Esa. 58.

nota animi securitatem & fortitudinem.

Psal. 68.

Esa. 46.

Psal. 39.

cunda, sed lippa, minus videns, quamvis amplius pariens. Sedere ad pedes Domini, cum Maria festinavi, verba oris eius percipere: & ecce cum Martha compellor in exterioribus ministrare, atque erga multa satagere. Expulsa à me, ut credidi, legione demonum, volui obliuisci quos novi, & ad Saluatoris pedes quiescere: & ecce mihi nolenti atque compulso dicitur: Revertere in domum tuam, & annuncia quanta tibi fecerit Dominus. Sed quis inter tot terrenas curas valeat Dei miracula prædicare, cum iam mihi difficile sit saltem recolere? Pressum nanque in hoc honore, tumultu secularium negotiorum, ex eis me esse video, de quibus scriptum est: Deiecisti eos dum alleuarentur. Neque enim dixit, Deiecisti eos, postquam alleuari sunt: sed, dum alleuarentur. Quia pravi quique dum seculari honore suffulti, foras videntur surgere, intus cadunt. Alleuatio ergo ipsa, ruina est: quia dum gloria falsa subnixi sunt, à vera gloria vacuantur. Hinc iterum dicitur: Deficientes ut sumus deficiant. Fumus quippe ascendendo deficit, & se dilatando euanesceat. Sic videlicet fit, cum peccatoris vitam præsens felicitas committitur. Quia vnde ostenditur, ut altus sit: indè agitur, ut non sit. Hinc rursus scriptum est: Deus meus, pone illos ut rotam. Rota quippe ex posteriori parte attollitur, in anterioribus cadit. Posteriora autem nobis sunt bona præsentis mundi, quæ reliquimus: anteriores verò sunt æterna & permanentia, ad quæ vocamur, Paulo attestante, qui ait: Qui retrò oblitus, in ea quæ sunt priora, extendens me. Peccator ergo cum in præsentis vite profecerit, ut rota ponitur: quia in anterioribus corruens, ex posterioribus eleuatur. Nam cum in hac vita gloriam percipit, quam reliquit: ab illa cadit, quæ post hanc veniit. Et quidem multi sunt, qui sic exteriores profectus regere sciunt, ut per eos neque quam interius corruant. Vnde scriptum est: Deus potentes non abiicit, cum & ipse ille potens. Et per Salomonem dicitur: Et intelligens gubernacula possidebit. Sed multæ hæc difficultates sunt, quia & valde onerosa. Et quod mens voluntarie non recipit, congruè non disponit. Ecce serenissimus Dominus Imperator fieri simiam leonem iussit. Et quidem pro iussione illius vocari leo potest, fieri autem leo non potest. Vnde necesse est, ut omnes culpas ac negligentias meas non mihi, sed suæ pietati deputet, qui virtutum ministerium infirmo commisit. Item.

48 Gregorius Naris patricio: Dum contemplationis dulcedinem altè describitis, meæ meæ mihi gemitum renouatis. Quia audiui quod intus perdidisti, dum foras ad culmine regiminis immeritus ascendisti. Tanto autem me percussit morore cognoscere, ut loqui sufficiam. Oculos enim mentis meæ doloris tenebræ obsident. Triste est, quicquid adspicitur: quicquid delectabile creditur, cordi meo lamentabile apparet. Penitus enim, ab alto quietis meæ culmine corruens, ad quam deiectionem exterioris prouectus culmen ascendisti. Et pro culpis meis in occupationis exilium à facie dominantis multas, quasi destructæ Iudææ vocibus cum propheta dico: Qui consolabatur me, longè recessit à me. Quod verò causæ & nominis similitudinem faciendo per scripturam, elationis las declamationesque formatis, cerè frater reuerendissime simiam leonem vocas. Quod eo modo vos agere cōspicimus, quo scabiosos sepè catulos, pardos vel tigres vocamus. Ego enim bone vir quasi filios perdidisti, quia per terrenas curas recta opera amisi. Nos te ergo me vocare Noëmi, id est, pulchram, sed vocate me Mara, quia amaritudine perditus sum. Item.

49 Gregorius Anastasio Patriarchæ Antiocheno: Scripta vestra beatitudinis ut vestris requiem, salutem æger, fontem sitiens, umbram estuans inueni. Neque enim illa verba per linguam carnis videbantur expressa: quia sic spiritualem erga me amorem, quem gestabar, aperuit, ac si mens per semetipsum loqueretur. Sed durum valde fuit, quod secutum est: quia amor vester terrena me portare onera præcepit: & quem per spiritualiter diligebatis, post, ut æstimo, temporaliter amantes, usque ad terram me per proposito onere depressistis: ita ut omnem mentis rectitudinem funditus perdēs, contemplationisque aciem amittens, non per prophetiæ spiritum, sed per experientiam dicam: Incuruatus sum, & humiliatus sum usquequaque. Tanta quippe me occupationum onera deprimunt, ut ad superna animus nullatenus erigatur. Multis causarum fluctibus quatuor, & post illa quietis oia, tumultuosa vite tempestatibus affligor, ita ut nunc dicam: Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Periclitanti igitur mihi orationis vestra manum tendite vos, qui in virtutum litore statis. Quod verò me Dominus, quod lucernam dicitis, quod loquendo multis prodesse, multisque perducere perhibetis, æstimationem meam mihi fateor in dubietatem maximam perdidisti. Considero nanque quis sum, & nihil in me ex huius boni signo deprehendo.

Nota mirabile animi candorem & puritatem.

Considero autem qui estis, & vos mentiri posse non arbitror. Cum ergo credere volo quod dicitis, contradicit mihi infirmitas mea. Cum discutere volo quod in laude mea dicitur, contradicit mihi sanctitas vestra. Sed quæso vir sancte, nobis aliquid de hoc certamine nostro conueniat: ut si non quod dicitis, ita est: sit ita, quia dicitis. Item.

50 Gregorius Andrea illustri: Omnipotens Deus dulcissimo cordi vestro indicet, quia & absens corpore, à charitate vestra animo non recessi. Bona enim vestra, etiam si volo, obliuisci non valeo. Hoc autem quod me ad episcopatus ordinem cognoscitis peruenisse, si me diligitis, plangite: Quia tanta hic huius mundi occupationes sunt, ut hic per episcopatus ordinem penè ab amore Dei videam me esse separatam. Quod incensanter desco, atque ut pro me Dominum exoretis, rogo. Item.

51 Gregorius Iohanni ex consuli & patricio atque Quæstori: Bona vestra excellentia expertus, tanto erga vos amore constringor, ut vestra memoria de meo pectore aboleri nullatenus possit. Sed contra amorem non modicè contristor, quia quiete me quaerere cognouistis, & ad inquietudinem perduxistis. Vobis quidem omnipotens Deus, quia hoc bono animo fecistis, bona æterna retribuatur: sed me à tanto loci huius periculo qualiter voluerit, absoluat: Quia sicut peccata mea merebantur, non Romanorum, sed Logobardorum Episcopus factus sum. Quorum syntychiæ spatha sunt, & gratia perisus, & respirare non valeo. Sed vos qui adhuc valetis, mundi huius occupationes fugite: quia quantum in eo quisque profecerit, tantum, ut video, ab amore Dei amplius decrescit. Item.

52 Gregorius Leandro Hispalensi Episcopo: Respondere epistolis vestris tota intentione voluissim, nisi pastoralis curæ ita me labor attereret, ut mihi magis flere libeat, quam aliquid dicere. Quod vestra quoque reuerentia in ipso literarum mearum textu vigilanter intelligit, quando ei negligenter loquor, quæ vehementer diligo. Tantis quippe in hoc loco huius mundi fluctibus quatuor, ut vetustam ac putrescentem nauim, quam nunc ex aduerso fluctus irruunt, nunc ex latere cumuli spumosi maris intumescunt: nunc aduersitatem dirigit, modò curuato naui latere minas fluctuum ex obliquo declinare. Ingenisco, quia sentio quod, negligente me, crescit sentina vitiorum, & tempestate fortiter obuiante, iam iamque putride naufragium tabulæ sonant. Flens reminiscor, quod perdidisti me placidum litus quietis, & suspirando terram conspicio: quam tamen, rerum ventis aduersantibus, tenere non possum. Si ergo me frater reuerendissime diligis, tuæ mihi orationis in his fluctibus manum tende: ut quo laborantem me adiuuas, ex ipsa vice mercedis in tuis quoque laboribus valentior existas.

53 Sed quia Gregorium non solum declinare voluisse, quin etiam cum magno angore animi summum sacerdotium suscepisse, satis (ut opinor) probatum est: qua discretione id fecerit, videtur breuiter indicandum, ne scilicet tantus vir aut pertinacis, aut pusillanimis vitio saltem leuiter succubuisse putetur. Ait enim in epistola ad Anastasium Corinthiorum Archiepiscopum: Iudicia Domini quanto sunt inuestigabilia, tanto debeat humanis mentibus esse metuenda. Et quia ea ratio mortalis comprehendere non valet, his se necesse est humili cordis ceruice subternat: quatenus quod eam regētis voluntas duxerit, illuc obedientibus mentis gressibus prosequatur. Ego autem considerans infirmitatem meam ad Apostolicæ sedis culmen non posse pertingere, onus hoc maius declinare, ne in pastoralis regimine impari administrationis actione succumberem. Sed quia contraire non est Domini disponentis arbitrio, obediens secutus sum, quod non eueniret occasio, necessario fuerat indicandum, quod licet indignum, me Apostolicæ sedi Dominus præfuisse dignatus est.

54 Item idem de eadē re, Philippico comiti excubitorum: In quantum homo discutere & inuestigare iudicia superna non sufficit, intantum sub eis debet ceruicē cordis inflectere. Et quia id, quod sibi tribuitur, quo iudicio disponatur ignorat, nec ad appetendum locū prociac insistere, nec ad repellendum contumax debet inueniri. Vnde indignus ego, ad suscipiendā episcopatus onera iussioni omnipotentis Dei vestraque voluntati me subdici, cui me præfuisse largitate magis gratia, quam iudicii æstimatione voluistis. Potens est enim Deus, propter quæ me indignū diligitis, hæc vobis in perpetuū repensare mercedē, ut gratia quam indignis famulis eius impenditis, apud eū multiplicius inuenire valeatis.

MARTIVS.

At ego hinc à deflorationis opere paululum respirabo, vt quæ specialiter de pontificio eius dicenda sunt, in libello alio, suffragante Domino, referantur.
FINIS LIBRI I.

CAPITVLA LIBRI II.

Vbi Gregorius seruum seruorum Dei se scribens, mediocribus vestimentis amittitur.
Vbi fidei suæ inreprehensibile symbolum dicitur.
Vbi patriarchalibus thronis suam synodicam dirigit.
Vbi quinque Concilia se venerari fatetur.
Vbi collecta synodo, prauas consuetudines damnat.
Vbi Antiphonarum centonizans, cantorum constituit scholam.
Cur occidentales dulcedinem cantilenæ corrumpant.
Quod per Iohannem Romanum cantorem correcti sunt.
Qualiter Carolus Rex, dissonantia cantus offensus, duos clericorum suorum eruditores Romæ dimiserit.
Quemadmodum idem Carolus, dissonantia cantus offensus, duos Romanos cantores ab Adriano Papa perceperit.
Vbi Gregorius, pulis laicis, familiares sibi clericos elegit.
Vbi talem Ecclesiam Romanam exhibuit, qualis prima sub Apostolis fuit.
Quanta & qualia tunc Romæ studia reflorebant.
Quod non diuites, sed sapientes ad consilium conuocabat.
Quamobrem laici primo cœperint consurari.
Vbi Laicos non ad Ecclesiasticum officium, sed tantum ad monasticum habitum mittit.
Vbi codicem Gelasianum coarctat.
Vbi stationes constituens, tractatus euangeliorum declamat.
Vbi cum verbi pabulo, pauperibus alimenta ministrat.
Vbi consuetudines nouas inducit.
Vbi murmurantibus pro eisdem, humiliter satisfacit.
Vbi pro hospite Dominum recipit.
Vbi duodecim inuitatis, tertiumdecimum Angelum sibi deputatum diuinitus recognoscit.
Vbi quater in anno distribuendum per polyptychum censet.
Vbi aureos & peregrina vestimenta largitur.
Vbi Kalendatum diuersas species erogat.
Vbi tribus millibus ancillis Dei octoginta libras annualiter præstat.
Vbi dietam per veredarios coacta stipenda destinat.
Vbi pro paupere mortuo vehementissime lamentatur.
Quot & qualium remunerandorum nomina in serinio teneantur.
Vbi Arrianorum Basilicam in Suburra Domino dedicat.
Quot & qualia miracula ibi diuinitus sint offensa.
Vbi pro conuertendis Anglis Saxonibus Augustinum cum alijs mittit.
Vbi sine profectu redire volentes, ad proficiscendum hortatur.
Vbi Augustinus proficiscens, iussa compleuit.
Vbi Augustinus episcopus consecratus, postulat adiutores.
Vbi ei Gregorius pallium & diuersa necessaria, simulque nonnulla responsa transmittit.
Vbi de consanguinitatibus percontatus, ponit pontifici Felicitationem.
Quanta & qualia de conuersione Saxonum, signisque discipulorum suorum Gregorius præconetur.
Vbi Augustinum monet, ne pro miraculis tumeat.
Vbi panis frustum in carnem, carnis rursum in panis primordia reformauit.
Vbi pannum pupugit, & sanguis effluxit.
Vbi maleficos cecitate mulctauit.
Qualiter intelligi debet, Gregorium Traiani animam de inferni cruciatibus liberasse.
Vbi monachum, sub excommunicatione defunctum, mirabiliter soluit.

DE S. GREGORIO PAPA.

153

Vbi paganos pueros comparat, vt Christianos efficiat. 46
Vbi pro paganis rusticis Episcopis comminatur. 47
Vbi ludæos conuersos à pensionibus leuigat. 48
Vbi baptizandis vestimenta largitur. 49
Vbi pueris Arrianorum subueniri prædicat. 50
Vbi singulis diaconijs vel xenodochijs singulos rectores constituit. 51
Vbi Hierosolymis Xenodochium constituens, & ibi & in monte Sina monachis annua stipenda assignauit. 52
Vbi singulis patrimonijs rectores constituit. 53
Vbi vni personæ duo ministeria nullo modo committenda definit. 54
Vbi eleemosynas localiter ac personaliter ordinat. 55
Quod omni petenti se voluntariè tribuit. 56
Quod etiam non petenti necessaria ministrat. 57
Vbi liberalitatis eius innocentia comprobatur. 58
Vbi pro eleemosynis faciendis frumenta comparat quinquaginta libris auri. 59
Quale de eo somnium Eremita cognouerit. 60

LIBER SECVNDVS. CAP. I.

Agè iam nunc, quoniam athletæ Christi Gregorij, viriliter in gymnasio sanctæ ipsius Ecclesiæ defudantis, prælato libello torosa membra descripta sunt: qualiter in palæstra quoque conflixerit, adspirante Domino proferatur. Siquidem mox vt summum pontificium felicissimæ Romanæ vrbs, Christo mortalibus consulente, sortitus est, supersticiosum Vniuersalis vocabulum, quod Iohannes Constantinopolitanus Episcopus insolenter sibi tunc temporis vsurpabat, more antecessorum suorum pontificum, sub districtissimæ interminationis sententia refutauit, & primus omnium se in principio suarum epistolarum seruum seruorum Dei scribi satis humiliter diffiniuit, cunctisque suis successoribus documentum suæ humilitatis, tam in hoc, quam in mediocribus pontificalibus indumentis, quod videlicet hætenus in sancta Romana Ecclesia conseruatur, hæreditarium reliquit.

2 Denique in specula sanctæ vniuersalis Ecclesiæ vir totius humanitatis & authoritatis ac orthodoxæ fidei, vnde videri & audiri clarius Euangelicus præco valeret, conspectus: oris sui diuinissimo gladio & rectam fidem munijt, & cunctas hæreses vno symbolo dissipauit. Quod videlicet sacre confessionis symbolum ita se habet:

Credo in vnum Deum omnipotentem, patrem & filium & spiritum sanctum, tres personas, vnā substantiam: Patrem ingentum, filium genitum: spiritum verò sanctum nec genitum, nec ingenitum: sed coæternum, de patre & filio procedentem. Confiteor vni genitum filium consubstantialē, & sine tempore natum de patre, omnium visibilium & invisibilium conditorem, lumen ex lumine, Deum verum de Deo vero, splendorem gloriæ, figuram substantiæ: qui manens verbum ante secula, perfectus homo creatus est iuxta finem seculorum, conceptus & natus ex spiritu sancto & Maria virgine: qui naturam nostram suscepit absque peccato, & sub Pontio Pilato crucifixus est, & sepultus, tertia die resurrexit à mortuis: die autem quadragesimo ascendit in cælum, sedes ad dexteram patris: inde venturus est iudicare viuos & mortuos, positurus ante oculis omnium omnia occulta singulorum, daturus iustis perpetua præmia regni celestis, iniquis autem supplicia ignis æterni: Innouaturus seculum per ignem, & carnis resurrectionem. Confiteor vnā fidem, vnum baptismum, vnā Apostolicā & vniuersalem Ecclesiam, in qua sola possunt laxari peccata in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Synodicam quoque suam Gregorius, secundum præscam prædecessorum suorum consuetudinem Iohanni Constantinopolitano, Eulogio Alexandrino, Gregorio Antiocheno, Iohanni Hierosolymitano, & Anastasio Patriarchæ Antiochiæ destinauit. Quæ ita se habet:

Consideranti mihi, quod impar meritis, ac toto animo renitens, pastoralis curæ pondera portare compulsus sum, caligo mœroris occurrit, & triste cor nihil aliud nisi eas, quæ videre nil sinūt, tenebras videt. Nam quid Antistes ad Dominum, nisi pro delictis populi intercessor eligitur? Quæ itaque fiducia ad eum pro peccatis alienis intercessor venio, apud quem de proprijs securus non sum? Si fortasse quispiam apud potentem virum, qui & sibi iratus, & mihi esset incognitus, intercessorem suum me fieri quæreret, protinus responderem: Ad intercedendum venire nequeo, quia eius notitiam ex sedula fami-

Seruum seruorum Dei se scribit.

Nota, de specula vniuersalis Ecclesiæ.

Symbolum S. Gregorij.

Li. l. ep. 24. Epistola Synodica ad Patriarchas.

Rektor qua-
lis esse de-
beat.

Rom. 10.
Cecilia V.
ecumenica
quanti se-
cerit.

*dementis

Ierem. 1.
Traditioni
Apostolicæ
contrarias
tolle con-
suetudines.
*pastillaco

Schola can-
torum &
Antipho-
narius.

Cantus à
Gallis de-
prauatus.

familiaritate non habeo. Si igitur rectè homo apud hominem, de quo minimè præsumpsissem, fieri intercessor erubescerem: quanta hoc audacia est, quòd apud Deum pro populo locum intercessoris obtineo, cui familiarem me per vitæ meritum non agnosco? Quia in re est mihi adhuc aliud grauius formidandum, quia sicut cuncti liquido nouimus, cum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora pronocatur. Et valde pertimesco, nè commissâ mihi plebs fidelium, reatus mei additamento depercat, cuius usque nunc Dominus æquanimiter delicta tolerabat. Cum vero utique hunc timorem supprimo, & consolatam mentem ad pontificalis operis studia accingo, considerata ipsa rei immensitate deterreor. Perpendo quippe, quòd omni cura vigilandum est, ut rector cogitatione sit mundus, operatione præcipuus, discretus in silètio, utilis in verbo, singulis compassione proximus, præ cunctis in contemplatione suspensus, benè agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum rectitudinis erectus, & cetera, quæ latius possint in libro Pastoralis prosequuntur.

4 Præterea quia corde, inquit, creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad liberationem: sicut sancti Euangelij quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere & venerari fateor: Nicenum scilicet, in quo Arii peruersum dogma destruitur: Constantinopolitanum quoque, in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur: Ephesinum etiam primum, in quo Nestorij impietas iudicatur: Chalcedonense verò, in quo Eutychis Deoscorique prauitas reprobatur, tota deuotione complector, integerrima approbatione custodio. Quia in his, velut in quadrato lapide, sanctæ fidei structura confurgit: & cuiuslibet vitæ atque actionis existat, quisquis eorum soliditatem non tener, etiam si lapsus esse cernitur, tamen extra ædificium iacet. Quintum quoque Concilium pariter veneror, in quo epistola, quæ Ibas dicitur, erroris plena reprobatur, & Theodorus, peritiam mediatoris Dei & hominum in duabus substantijs separans, ad impietatis periculum cecidisse conuincitur. Scripta quoque Theodoriti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, ausu & inuidentiæ prolata refutatur. Cunctas verò, quas præfata veneranda Concilia personas respuunt, respuo: quas veneratur, complector. Quia dum vniuersali consensu constituta, se, non illa, destruit, quisquis præsumit aut soluere quos religant, aut ligare quos soluunt. Quisquis ergò aliud sapit, anathema sit.

5 Hoc modo postquam Gregorius fundamentum fidei suæ, secundum pristinum prædecessorum suorum pontificum morem, luculenter Apostolicis thronis exposuit, amaduertens idè se à Domino super gentes & regna summum pontificem constitutum, ut iuxta illud propheticum, vitorum radices euelleret, destrueret atque disperderet, sicque demum ædificaret plantaretque virtutes: omnes consuetudines, quas contra priscam traditionem Apostolicam nouiter pullulasse cognouerat, videlicet de ministris de cantoribus, de laicis pontifici familiariter adherentibus, de titulandis præuicaciter quibuslibet rebus: de contegendo dalmaticis Apostolico feretro, de *passillaco pro pallio vel consecratione pontificum, & de non admittendis passim laicis ad ecclesiasticum iuris officium: primò quidem à Romanæ Ecclesiæ, postmodum verò, collectis cunctis, positarum prouinciarum episcopis, à totius sanctæ vniuersalis Ecclesiæ corpore segregauit, eaque sub interpositione terribilis anathematis, tam generaliter quam perpetualiter condemnauit.

6 Deinde in domum Domini, more sapientissimi Salomonis, propter musice compositionem dulcedinis, antiphonarium centonem cantorum studiosissimus nimis vtiliter compilauit, scholamque cantorum, quæ hætenus eisdem institutionibus in sancta Romana Ecclesia modulatur, constituit, eique cum nonnullis prædijs duo habitacula, scilicet alterum sub gradibus ecclesiæ sancti Petri Apostoli, alterum verò sub Lateranensis patriarchij domibus fabricauit. Vbi usque hodiè lectus eius, quo recubans modulabatur, & flagellum ipsius, quo pueris minabatur, veneratione congrua, cum authentico antiphonario reseruantur. Quæ videlicet loca per præcepti seriem, sub interpositione anathematis, ob ministerij quotidiani vtriusque gratiam subdivisit.

7 Huius modulationis dulcedinem, inter alias Europæ gentes Germani seu Galli discere, crebroque rediscere insigniter potuerunt: in corruptam verò tam leuitate animi, quia nonnulla de proprio Gregorianis cantibus miscuerunt, quam feritate quoque naturalis, seruare minimè potuerunt. Alpina siquidè corpora, vocum suarum tonitruis altisonè perstreptentia, susceptæ modulationis dulcedinè propriè non resultant: quia bibulogutturis barbara feritas, dum inflexionibus & repercussionibus mitem nititur edere cantilenam, naturali quodam fragore quasi plaustro per gradus confusè sonantia, rigida

voce iactat, sicque audientium animos, quos mulcere debuerat, exasperando magis ac obstrependo conturbat.

8 Hinc est, quòd huius Gregorij tempore cum Augustino, tunc Britannias aduente, per occidentem quoque Romanæ institutionis cantores dispersi, Barbaros insigniter docuerunt. Quibus defunctis, occidentales ecclesiæ ita susceptum modulationis organum vitiarunt, ut Iohannes quidam Romanus cantor cum Theodoro, æquè ciue Romano, sed Eboraci Archiepiscopo, per Gallias in Britannias à Vitaliano sit præfule destinatus: Qui circumspectè positarum ecclesiarum filios ad pristinam cantilenæ dulcedinem reuocans, tam per se, quam per suos discipulos, multis annis Romanæ doctrinæ regulam conseruauit.

9 Sed & Carolus noster patritius, rex autem Francorum, dissonantia Romani & Gallicani cantus Romæ offensus, cum Gallorum procacitas eorum à nostratibus quibusdam nanijs argueretur esse corruptum, nostrique è diuerso authenticum antiphonarium probabiliter ostendit: interrogasse fertur, quis inter riuum & fontem limpidiorem aquam conseruare soleret: Respondentibus, fontem, prudenter adiecit: Ergò & nos, qui de riuo corruptam lympham usque hætenus bibimus, ad perennis fontis necessè est fluente principalia recurramus. Mox itaque duos suorum industrios clericos Adriatropolim ad suauitatem modulationis pristinæ reuocauit, per quam illam rorant Galliam suam correxit.

10 Sed cum multa post tempora defunctis his, qui Romæ fuerant educati, cantum Gallicanarum ecclesiarum à Metensi discrepare prudentissimus regum vidisset, ac vnum ad fontem. Tunc Regis precibus, sicut hodiè quidam veridicè adstipulantur, Adrianus Papa permotus, duos in Galliam cantores emisit: quorum iudicio Rex omnes quidem corruptissimè dulcedinem Romani cantus leuitate quadam cognouit: Metenses verò sola naturali feritate, paululum quid dissonare peruidit. Denique usque hodiè quantum Romano cantui Metensis cedit, tantum Metensi cedere Gallicanarum ecclesiarum Germaniarumque cantus, ab his, qui meram veritatem diligunt, comprobatur. Hæc ergò per anticipationem remiserim, nè indiscussam Gallorum leuitatem videar præterisse.

11 Ceterum prudentissimus rector Gregorius, remoris à suo cubiculo secularibus, clericis sibi prudentissimos consiliarios familiaresque delegit. Inter quos Petrum diaconum coætaneum suum, cum quo postea disputans, quatuor Dialogorum libros composuit: Aemilianum quoque notarium, qui quadraginta Homilias euangelij cum socijs suis excepit: Paternum æquè notarium, qui ab eo secundicerius factus, ex libris ipsius alia quæ vtilissima desorauit: Et Iohannem defensorem, qui eius iussu in Hispanias cognitoris depositum, sed propria restaurauit, & depositores eius cum eo, qui in locum eius res elegit. Inter quos Maximianum monasterij sui Abbatem, quem Syracensis episcopum fecit, eique per Siciliam vices suas commisit. Augustinum eiusdem monasterij sui præpositum, & Mellinum, per quos Anglorum gentes ad Christianismi gratiam conuocauit. Marinianum eiusdem monasterij sui monachum, quem in Rauennati metropoli episcopum consecrauit. Probum, quem subito Abbatem spiritu reuelante constituens, pro construendo Xenodochio Hierosolymis destinauit: simulque Claudium Classitatis Abbatem, qui de Prouerbijs, de Canticis canticorum, de Prophetis, de libris Regum, & de Heptateuchio, Papa disputante, multa licet non eodem sensu composuit.

12 Cum quibus Gregorius die noctuque versatus, nihil monasticæ perfectionis in patulitissimis clericis adherere pontifici religiosissimi monachi, & in diuersis professionibus habebatur vita communis: ita ut talis esset tunc sub Gregorio penes urbem Romanam Ecclesia, qualem hanc fuisse sub Apostolis Lucas, & sub Marco Euangelista penes Alexandriam Philo commemorat.

13 Tunc rerum sapientia Romæ sibi templum visibiliter quodammodo fabricabat, & septemplex artibus veluti columnis, nobilissimorum totidem lapidum Apostolica sedis atrium fulciebat. Nullus pontifici famulantium à minimo usque ad maximum, barbarum quodlibet in sermone vel habitu præferebat, sed rogata Quiritum more seu trabeata Latinitas, suum Latium in ipso Latiali palatio singulariter obtinebat. Resloruerant

Carolus Magnus re-formari curat cantum in Gallijs.

Eccles. Romana fontis perennis.

S. Gregorius clericos suos adhibet consilij &c.

Monachos habet familiares.

Familia S. Gregorij.

ibi diuersarum artium studia, & qui vel sanctimonia vel prudentia fortè carebat, suo ipsius iudicio subistendi coram pontifice fiduciam non habebat.

14 Arcessebant pontificalibus profundis consilijs prudentes viri, quos perhibere potius quam potentes, & paupere philosophia intrinsecus, quid potius aut potissimum in vnoquoque negotio sequendum putaretur, artificiosis argumentationibus rationabiliter inquirente, diues inertia, quæ modò se de sapientibus pari sorte vlciscitur, pro cubiculi foribus despicabilis remanebat. Sola decrat interpretandi bilinguis peritia, & facundissima virgo Cecropia, quæ quondam suæ mentis acumina, Varrone exlibitum suum auferente, Latinis tradiderat, imposturarum sibi præstigia, sicut ipse in suis epistolis queritur, vindicabat.

Laici à quibus exclusi functionibus,

15 Nemo laicorum quodlibet palatij ministerium vel ecclesiasticum patrimonium procurabat, sed omnia ecclesiastici iuris munia ecclesiastici nihilominus viri subibant. Nimirum laici ad armorum solam militiam, vel agrorum curam continuam deputatis. Ob hoc se nonnulli procerum, sub obtentu religionis, primò consuræ cœperunt. Quorum tergiversationi Mauritius Imperator prudenter occurrens, data per Longinum stratonem lege præcepit, ut quisquis publicis fuisset administrationibus implicatus, ei ad ecclesiasticum venire officium nò liceret. Quam legem Gregorius super hoc valde laudauit, dicens: Qui secularem habitum deferens, ad ecclesiastica officia venire festinat, non relinquere cupit seculum, sed mutare.

Milites per multos cupiunt in Clero admitti.

16 Verum dum ad clericalem professionem tam ex ecclesiastica, quam ex seculari quoque militia diuersis occasionibus quotidie penè innumerabilis multitudo confluere, Pastor ad omnia prouidus, nequaquam eos ad ecclesiastici decoris officium, sed ad capiendum solummodò monachicum propositum suscipiendos esse censebat, dicens: Multos ex ecclesiastica seu seculari militia nouimus ad omnipotentis Dei seruicium festinare, ut ab humana seruitute liberi, in diuino seruitio videantur familiaris conuersari. Quos si passim dimittimus, omnibus fugiendi ecclesiastici vel secularis domini occasionem præbemus. Si verò festinantes ad omnipotentis Dei seruitium incautè retinemus, illi inueniuntur negare quædam, qui dedit omnia. Vnde necesse est, ut quisquis ex iuris ecclesiastici vel secularis militiæ seruitute, ad Dei seruitium conuerti desiderat, probetur prius in laico habitu constitutus: & si mores eius atque conuersatio bono desiderio illius testimonium perhibuerint, absq; vlla retractatione seruire in monasterio omnipotenti Domino permittatur, ut ab humano seruitio liber recedat, qui in diuino obsequio districtiorè subire appetit seruitutem. Si autè & in monachico habitu secundum patrum regulas inreprehensibiliter fuerit conuersatus, post præstata à sacris canonibus tēpora, licet iam ad quodlibet ecclesiasticū officiū promoueri, si tamē illis nō fuerit criminibus maculatus, quæ in testamēto veteri morte multantur.

17 Sed & Gelasianum codicem, de Missarum solennijs multa subtrahens, pauca conuertens, nonnulla adijciens pro exponendis euangelicis lectionibus, in vnius libri volumine coarctauit. In canone apposuit, Diesque nostros in tua pace disponas, atque æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum iubeas grege numerari.

Stationes ut instituerit.

18 Stationes per basilicas vel beatorum martyrum coemeteria, secundum quod habet nūus plebs Romana quasi eo viuente certatim discurret, sollicitè ordinauit. Per quas ipse simul discurrens, dum adhuc eloqui præualeret, viginti Homilias euangelij cœdem ecclesia diuerso tempore declamauit. Reliquas verò eiusdē numeri dictauit quidem, sed lassescēte stomacho languore continuo, alijs pronunciandas commisit.

19 Sequebatur exercitus Domini vltra citraque B. Gregorium præeuntem, & turæ verbum doctrinæ, innumerabiles vndique diuersi sexus, ætatis ac professionis suntariæ confluebant cohortes. Quibus ille, utpotè ductor celestis militiæ, cunctis detaxat arma spiritalia suggerebat. Pauperibus verò & aduenis, qui pro conditione corporum Romæ influxerant, quotidiana stipendia ministrabat.

Super corpora Apostolorum Mis-
sas celebrat.

20 Super corpora autè beatorum Petri & Pauli Apostolorū, Missarum solennia celebrari decreuit, acquisitis numerosissimis oliuetis, quorum summā in tabulis marmoreis pro foribus eiusdē Basilicæ annotauit. Luminaria superaddidit, officia sedula deputauit, de sepultura iuxta ecclesiam, commodū sperare prohibuit, septem ex defensoribus honore regionario decorandos indixit. Alleluia extra Pentecostes tēpora dici ad Missas fecit, Subdiaconos expoliatos procedere statuit, Kyrie eleison cantari præcepit, orationem Dominicam mox post Canonem super hostiam censuit recitari.

21 De quibus cum postea quosdā murmurare sentiret, tanquā qui Constantinopolim

ne ecclesiæ cōsuetudines sequeretur, piissimus pater non dedignatus est reddere rationem, dicens: Nos in nullo horum aliam ecclesiam secuti sumus. Nam & alleluia hīc vt diceretur, de Hierosolymorum ecclesia ex beati Hieronymi traditione, tempore beate memorie Damasi Papæ traditur tractum. Et idē magis in hac sede illam consuetudinem amputauimus, quæ hīc à Græcis fuerat tradita. Subdiaconos autem vt spoliatos procedere facerē, antiqua consuetudo Ecclesiæ fuit. Sed placuit cuidā nostro pontifici, nescio cui, qui eos vestitos procedere præcepit. Nam Siciliæ ecclesiæ nunquid à Græcis traditionē acceperunt? Vnde habent ergò hodiē, vt subdiaconi in lineis tunicis procedant, nisi quia hoc à matre sua Romana Ecclesia perceperunt? Kyrie eleison autem nos neq; diximus, neq; dicimus, sicut à Græcis dicitur: quia in Græcis omnes simul dicunt: Apud nos verò à clericis simul dicitur, à populo respondetur. Et totidē vicibus etiā Christeeleison dicitur, quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem Missis, alia, quæ dici solent, tacemus: tantummodò Kyrie eleison & Christeeleison dicimus, vt in his deprecationis vocibus paulo diutius occupemur. Orationē verò Dominicam idcirco mox post præcedimus, quia mos Apostolorum fuit, vt ad ipsam solummodò orationē, oblationis hostiam consecrarent. Et valde mihi inconueniens visum est, vt precem, quam Scholasticus composuerat, super oblationem diceremus, & ipsam traditionem, quam Redēptor noster composuit, super eius corpus & sanguinem non diceremus. Sed & Dominica oratio apud Græcos ab omni populo dicitur: apud nos verò à solo sacerdote. In quo ergò Græcorum consuetudines secuti sumus, qui aut veteres nostras reparauimus, aut nouas & viles constituimus, in quibus tamē alios comitari pergat, vel in Syracusana ecclesia eos, quos credit aut intelligit, quia de hac re murmurare potuerūt, facta collatione doceat, & quasi alia ex occasione eos instruere non desistat. Nam de Constantinopolitana ecclesia quod dicūt, quis eam dubitet sedi Apostolicæ esse subiectam? Quod & piissimus dominus Imperator, & frater noster eiusdem ciuitatis episcopus assidue profitetur. Tamen si quid boni vel ipsa vel altera ecclesia habet, ego & minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus est enim, qui in eo se primum existimat, vt bona, quæ viderit, discere contemnat.

Missa ab Apostolis celebrata.

Ecclesia Constantinopolitana subiecta est Romanæ.

Hospitalitas S. Gregorii.

Vide eius Homil. 23. in Euangelia.

22 Tanta hospitalitatis Gregorius in ipso etiā patriarchio permansit, vt exceptis his, quos tam per diuersas regiones, quam Romæ quoque, Longobardorum perfidiæ gladios fugientes, Ecclesiæ stipe misericorditer nutrebat, quotidie ad mensam suam peregrinos quoslibet inuitaret. Inter quos die quadam vnus accessit, in cuius manibus dum ipse ex humilitatis ministerio aquam fundere vellet, conuersus vrceum accepit: sed repente cum, in cuius manibus aquam fundere voluerat, inuenire non potuit. Cumque hoc factum secum ipse miraretur, eadem nocte Dominus ei per visionem dixit: Ceteris diebus me in membris meis, hesterno autem die me in memetipso suscepisti.

23 Alio quoque tempore idem Gregorius iuxta consuetudinem suam præcepit sacellario, vt duodecim peregrinos ad prandium inuitaret. Qui perges, iussa compleuit, tredecim numerauit. Et accersito sacellario, cur contra iussionem suam tertiumdecimum inuitare præsumpserit, inquisiuit. Ille obstupescens, conuiuantes peregrinos euerosius numerauit, & duodecim solos inueniens, veluti securus respondit: Crede mihi, honorabilis pater, non sunt nisi duodecim, sicut ipse iussisti. Ergò dum conuictus sæpiterat, non videret, animaduertens spiritualis pater Gregorius virū propius discumbenda quadam crebro conuertere, & nunc adolescentem, nunc verò se vetulum venerandecimū verò manu suscipiens, in cubiculū suum induxit, vehementer adiurans, vt ei se nomenq; suum simpliciter prodere dignaretur. Qui respondens, dixit: Et cur interrogo sum naufragus ille, qui quondam vēni ad te, quando scribebas in cella monasterij tui ad cliuij Scauri, cui dedisti duodecim nummismata & argenteam scutellam, quam tignitū, quia ab illo die, quo mihi hæc hilari animo tribuisti, destinasti te Dominus fieri præfulē sanctæ Ecclesiæ, pro qua & propriū sanguinem fudit, & esse te successorem atque Vicarium Apostolorum principis Petri, cuius & virtutem imitatus es, cum substantias offerentium diuideret, prout cuique opus erat. Hæc audiens Gregorius, dixit:

Act. 1 & 4.

O

Et

Et tu quomodo nosti, quod tunc me Dominus praeesse sanctae suae Ecclesiae destinaret? At ille inquit: Quoniam ego Angelus eius sum, & tunc ab eo ad tuum inquirendum propositum destinatus. Tunc Gregorius, quia nondum manifeste viderat angelum, prorsus expavit, sibi hunc taliter dicentem audiuit: Ne timeas, neque formides. Ecce enim remisit me Dominus, ut sim tibi custos quandiu fueris in isto mortali seculo: quatenus quaecumque rem petieris, per me apud eum fiducialiter valeas impetrare. Illico Gregorius in faciem suam corruit, dicens: Si propter pusillum meae paritatis munusculum tanta mihi retribuit omnipotentissimus Dominus, ut & pontificem me sanctae suae Ecclesiae faceret, & custodem mihi suum angelum deputaret: quanta purem mihi restituam si in praeceptis eius totis viribus permanens, plura studuerim de pluribus erogare?

24 Igitur incipiens tantum largior esse de collato temporali commodo, quantum citior de recipiendo praemio sempiterno, cunctorum patrimoniorum praediorumque redditus, ex Gelasiano polyptycho, cuius nimirum studiosissimus videbatur pedissequus adierat, eorumque pensionibus in auro argentoque collatis omnibus ordinibus Ecclesiasticis, vel palatinis, monasterijs, ecclesijs, coemeterijs, diaconijs, xenodochijs, suburbanis, vel suburbanis, quot solidi quater in anno distribuerentur, Pascha scilicet, natalis Apostolorum, natalis sancti Andrea, natalis quoque suo, per polyptychum, quo haec emendat errogantur, indixit.

25 Extra quos, primo Dominicae Resurrectionis diluculo, in basilica quondam doctissimi Papae Vigili, iuxta quam consuetudinaliter habitabat, ad impertitum pacis officium residens, cunctis episcopis, presbyteris, diaconibus, alijsque axiomatibus, aureos erogabat. Natalitio vero Apostolorum vel suo, mixtos solidos offerens, peregrinis nihilominus vestimenta donabat.

26 Omnibus omnino Kalendis, pauperibus generaliter easdem species, quae cogerantur ex redditibus, erogabat. Et suo tempore frumentum, suo vinum, suo cascum, legumina, suo lardum, suo manducabilia animalia, suo pisces, vel oleum, paterfamilias Domini, discretissime diuidebat. Pigmenta vero aliaque delicatiora commercia pauperibus honorabiliter offerebat, ita ut nihil aliud, quam communia quaedam horum communis putaretur Ecclesia.

27 Tribus millibus ancillis Dei, quas Graeci Monastrias vocant, quindecim libras auri pro lectisternijs dedit, eisque pro quotidianis stipendijs octoginta libras annuales conferebat. De quibus Theodistio patricio scribens, Harum, inquit, talis vita est, aquae intantum lachrymis & abstinentia districta, ut credamus quia si ipsae non essent, nullum nostrum iam per tot annos in loco hoc subsistere inter Longobardorum gladios potuisset.

28 Quotidianis quibusque diebus per omnium regionum vicos vel compita, infirmos seu qualibet corporis parte debilibus, cocta stipendia per constitutos veredarios emittebat. Verecundioribus vero, antequam ipse cibum caperet, a mensa sua benedictionis Apostolicae ostium dirigere curabat scutellam: ita ut neminem prorsus excipere misericordissimi benevolentia prouisoris, quem ad fidem traxerat omnipotentis agnitione creatoris.

29 Horum dum quendam pauperem in angustis andronarum recessibus a vesperibus inueniri mortuum contigisset, aestimans eum stipis inopia periisse, ita per aliquos dies, ut dicitur, a Missarum celebratione vacando tristatus est, tanquam si eum proprio manibus, quod dictum nefas est, peremisset.

30 Extat usque hodie in sacratissimo Lateranensis Palatii scrinio, huius confectum temporibus chartaceum prae grande volumen, in quo communis sexus cunctarum aratum ac professionum nomina, tam Romae quam per suburbana ciuitates vicinas, necnon longinquas maritimae vrbes degentium, cum suis cognominibus, temporibus & reuolutionibus expressius continentur. Quorum summam, ne videlicet fastidiatur, esse transferre dissiugio, meique lectoris oculum ad illius venerandi scrinii plenitudinem cuius ipse penes in cunctis auctoritatem, Papa largiente, secutus sum, transimitto.

31 Praeterea cum Arrianorum Basilica in regione vrbs huius, quae Suburra dicitur, clausa usque ad Gregorij Pontificatus tempora remansisset, placuit ei, ut in fide Catholica, introductis illuc beati Sebastiani & sanctae Agathae martyrum reliquijs, dedicaretur: quod factum est. Nam cum magna populi multitudine Gregorius laudes canendo perueniens, Basilicam praefatam ingressus est. Cumque venerabilis Pontifex tam Missarum solennia celebraret, ac propter eiusdem loci angustias populi se turba com-

Dedicare
templum cum
sanctorum re-
liquijs, an-
tiquus mos
est Ecclesiae.

Pauperis
obitu quam
fuerit affli-
ctus.

3000. mo-
niales alit.
Lib. 6.
Epist. 187.

primeret, quidam ex his, qui extra sacrarium stabant, porcum subito inter suos pedes huc illucque discurrere senserunt. Quem dum unusquisque sentiret, & iuxta se statibus indicaret, idem porcus ecclesiae ianuam petijt, & omnes, per quos transijt, in admirationem conuerfit. Sed videri nihil potuit, quauis sentiri potuisset. Quod idcirco diuina pietas ostendit, ut cunctis pateficeret, quia veniente cum reliquijs sanctorum Gregorio, de loco eodem immundus habitator exiret.

32 Peracta igitur Missarum celebratione, Papa cum plebe recessit. Sed adhuc nocte eadem magnus in eiusdem ecclesiae tectis strepitus factus est, ac si in ea aliquis errando discurreret. Sequenti autem nocte grauior sonitus excreuit, cum subito tantus terror insonuit, ac si omnis illa ecclesia a fundamentis fuisset euerfa. Et protinus recessit, ac nulla illuc ulterius inquietudo antiqui hostis apparuit. Sed per terroris sonitum, quem fecit, innouit, a loco, quem diu tenuerat, quia per inuocationem Gregorij coactus exibat. Post paucos vero dies in magna serenitate aeris super altare eiusdem ecclesiae nubes calidius descendit, suoque illud velamine operuit, omnemque ecclesiam tanto terrore ac suauitate odoris impleuit, ut patentibus ianuis nullus illuc praesumeret intrare. Et sacerdos atque custodes, vel hi, qui ad celebranda Missarum solennia venerant, & rem videbant, ingredi minime poterant, & suauitatem mirifici odoris trahebant. Die vero alia in ea lampades sine lumine sunt accensae. Post paucos iterum dies, cum expletis Missarum solennijs, extinctis lampadibus custos ex eadem ecclesia egressus fuisset, post paululum intrauit, & lampades, quas extinxerat, lucentes reperit. Quas negligenter extinxisse se credidit, atque eas iam sollicitius extinxit. Qui exiens, ecclesiam clausit: sed post horarum trium spatium regressus, lucentes lampades, quas extinxerat, inuenit: ut videlicet ex ipso lumine aperte claresceret, quia per beatum Gregorium locus ille de renebris ad lucem venisset.

33 Sed cum sanctus Gregorius pro conuertendis Anglis Saxonibus, quemadmodum in monachatu suo proposuerat, assiduus cogitationum fluctibus vrgeretur, mox ubi Ecclesiae statu composito, quarum sui pontificatus annum intravit, Augustinum cum alijs domus suae monasterij monachis in Britanniam euangelizandi gratia destinauit. Qui suscepit peregrinationis post dies aliquot inerti radio pregranati, redire domum potius, quam barbaram, feram, incredulamque gentem, cuius nec linguam intelligerent, adire decreuerunt. Nec mora, Augustinum, quem eis episcopum consecrandum, si ab Anglis exciperentur, indixerat, Romam remittunt, summum praesulem deprecantes, ut tam laboriosam, tam incertam, tamque periculosam peregrinationem sibi nuper impositam remoueret, & ad suos reuerti permitteret. Quibus ille rescripsit, dicens:

34 Gregorius episcopus, seruus seruorum Dei, seruis Domini nostri Iesu Christi. Quia melius fuerat bona non incipere, quam ab his, quae coepta sunt, cogitatione retrorsum redire: summo studio, dilectissimi filij, oportet ut opus bonum, quod coepistis, auxiliante Domino compleatis. Nec labor vos ergo itineris, nec maledicorum hominum peragite: scientes, quod laborem magnum maior aeternae retributionis gloria consequitur. Remicanti autem Augustino Praeposito vestro, quem & Abbatem vobis constitimus, in omnibus humiliter obedite: scientes hoc vestris animabus per omnia profuturum, quicquid a vobis fuerit in eius admonitione completum. Omnipotens Deus sua vos gratia protegat, & vestri laboris fructum in aeterna me patria videre coequetur, quatenus et si vobiscum laborare nequeo, simul in gaudio retributionis inueniar, quia laborare scilicet volo.

35 His exhortationibus Augustinus cum fratribus roboratus, per Etherij Arelatenensis vasis, perque aliorum Episcoporum Galliae Regumque, quibus eos piissimus pater prioris literis commendarat, hospitia, Britanniam petijt, & ad Ethelbertum regem Cantuariorum veniens, Dei cooperante gratia, non solum licentiam praedicandi, verum etiam victus & mansiones in ciuitate Dornuensi, quae erat regni eius metropolis, facile impetravit. Ad quam Augustinus cum socijs, praefata cruce, seu Saluatoris imaginis, appropinquans, ecce inquit dices: Deprecamur te Domine in omni misericordia tua, ut auferatur furor tuus & ira tua a ciuitate ista & a domo sancta tua, quando peccauimus. Predicantibus autem eis, & in nomine Iesu miracula facientibus, crediderunt multi, & baptizati sunt, mirantes innocentis vitae simplicitatem, complectentesque dulcedinem caelestis doctrinae.

36 Quapropter Augustinus Arelatem venit, & secundum Gregorij iussione, ab Ethe-

Nubes calidius descendit in templum.

Lampades diuinitus accenduntur.

Mittit ad conuertendos Anglos.

Literis committit a se missos.

Humaniter accipiuntur in Anglia.

Præferunt crucem & imaginem Christi. Multi credunt.

rio Episcopus consecratus, in Britanniam remcauit. Illicoque per Laurentium presbyterum & Petrum monachum, Papæ Gregorio conuersionem gentis Anglorum, scque consecratum innotuit, suggerens ut mitteret plurimos verbi ministros, eo quod messum quidem multum haberet, operarios autem paucos.

37 Quibus relationibus Gregorius in Christo latificatus, misit Augustino plurimos verbi ministros, in quibus præcipui erant, Mellitus, Iustus, Paulinus & Rufinianus: & per eos vniuersa, quæ ad cultum erant Ecclesiæ necessaria, vasa videlicet sacra, & vestimenta altarium, ornamenta Ecclesiastica, vestimenta clericalia, Apostolorum & multorum sanctorum reliquias, & codices multos. Misit ei & pallium, iubens ut sub metropoli sua Cantiar duodecim Episcopos ordinaret: ad Londoniam & Eboracum singulos Episcopos mitteret, qui sub se duodecim nihilominus episcopos consecrantes, pallium ab Apostolica sede perciperent. Et post Augustini obitum ipse inter eos primus haberi debuisset, qui prius consecrari meruisset. Præcepit quoque, ut in Anglorum genere idolorum fana non destrueret, sed sanctificatis aquis respersa, in basilicas dedicaret. Et quia solebant Saxones in sacrificio demonum boues multos occidere, iussit ut in die dedicationis, vel natalitijs sanctorum martyrum, quorum illic reliquie ponerentur, tabernacula sibi circa easdem ecclesias, quæ ex fanis commutata sunt, de ramis arborum facerent, & religiosis conuiujs solennitates debitas celebrarent. Et quia super quibusdam capitulis Augustinus cum interrogans, qualiter episcopus cum suis conuersari deberet clericis, requisivit, Doctor humilimus inter cetera sic rescripsit: Quia tua fraternitas monasterij regulis erudita, seorsum viuere non debet à clericis suis: in ecclesia Anglorum, quæ nupèr ad fidem perducta est, hanc debet conuersionem institueret, quæ in initio nascentis Ecclesiæ fuit patribus nostris: In quibus nullus eorum ex his, quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Cum vna fides sit, cur super Missarum celebratione Gallicana à Romana discordet, Augustinus requirenti, Gregorius ait: Nouit tua fraternitas Romanæ Ecclesiæ consuetudinem, in qua se meminit enutritam. Sed mihi placet, ut siue in Romana, siue in qualibet ecclesia aliquid inuenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas, & in Anglorum ecclesia, quæ adhuc noua est ad fidem, institutione præcipua, quæ de multis ecclesijs colligere potuisti, infundas. Non enim pro locis res, sed pro bonis rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesijs quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt eligas, & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem vertas. Interrogatus etiam, quomodo ea, quæ fures de ecclesijs abstulerint, reddere debeant: mittissimus pater, Absit, inquit, ut ecclesia cum augmento recipiat, quod de terrenis rebus videtur amittere, & lucra damnis quarat. Sanè requisitus ad eodem Augustino, vsque ad quam generationem fideles debeant copulari, Gregorius dispensatione sic rescripsit: Quædam terrena lex in Romana republica permittit, ut siue frater & soror, seu duorum fratrum germanorum, vel duarum sororum filius & filia miscerentur. Sed experimento didicimus, ex tali coniugio sobolem non posse succrescere, & sacra lex prohibet cognationis turpitudinem reuelare. Vnde necesse est, ut iam tertia vel quarta generatione, generatio fidelium licet sibi iungi debeat. Nam secunda, quam prædiximus, omnimodò debet abstinere.

38 Verum post multum temporis à Felice Messanæ Sicilia præfule requisitus, utrum Augustino scripsisset, ut Anglorum quarta generatione contracta matrimonia tum me soluerentur, humilimus pater Gregorius inter cetera talem reddidit rationem: Quod scripsi Augustino Anglorum gentis episcopo, alumno videlicet, ut recordaretur, tuo, de consanguinitatis coniunctione, ipsi & Anglorum genti, quæ nupèr ad fidem venerat, nè à bono, quod coeperat, metuendo austeriora recederet, specialiter, & generaliter ceteris, me scripsisse cognoscas. Vnde & mihi omnis Romana ciuitas testis existit. Nec ea intentione hæc illis scriptis mandauit, ut postquam firma radice in fide erant solidati, si infra propriam consanguinitatem inuenti fuerint, non separentur, sed infra affinitatis lineam, id est, vsque ad septimam generationem iungantur. Sed adhuc illos neophytos existentes, sepius eos prius illicita docere vitare, & verbis ac exemplis instruere, & quæ post de talibus egerint, rationabiliter & fideliter excludere oportet. Nam iuxta Apostolum, qui ait, Lac vobis potum dedi, non escam: ista illis modò, non potestis, ut præfixum est, temporibus tenenda indulgemus, nè bonum, quod infirma ad radicem plantatum erat, erueretur, sed ceptum firmaretur, & vsque ad perfectionem cultus

custodiretur. Hæc ego idcirco perstringenda curavi, ut hi, qui occasione nouæ dispensationis illicita matrimonia contrahunt, eruditissimum Papam Gregorium non regulariter quartæ generationis copulam concessisse, immodò venialiter simulque temporaliter permisisse cognoscant. Cuius nimirum precibus Deus omnipotens tantam Augustino, eiusque socijs faciendorum signorum contulit gratiam, ut verbum vitæ, quod ore prædicabant, signorū efficacia confirmarent. Vnde factum est, ut paucis elabentibus annis, etiam ceteri Saxones ad Christi Domini fidem per discipulos eius accederent.

39 De cuius gentis conuersione simulque miraculorum prodigijs, quæ ibidem fiebant, ita Gregorius in libris Moralibus perhibet, dicens: Ecce lingua Britanniar, quæ nihil aliud nouerat, quam barbarum fremere, iam dudum in Dei laudibus Hebræa cepit verba sonare. Ecce quondam tumidus, iam substratus sanctorum pedibus, seruit Oceanus, eiusque barbaros motus, quos terreni principes edomare ferro nequiverat, hos pro diuina formidine sacerdotum ora simplicibus verbis ligant: & qui ceteras pugnantium infidelis nequaquam metuerat, iam nunc fidelis humilium linguas timet. Quia enim perceptis celestibus verbis, clarescentibus quoque miraculis, virtus ei diuinitat, ac totis desiderijs ad æternitatis gratiam venire concupiscat. Eulogio quoque patris Alexandrino de doctrina suæ Ecclesiæ, conuersione hæreticorum, concordiaque fidelium plausibilia referenti, Gregorius ita rescripsit: Quoniam in bonis, quæ agitis, scio quod & alijs congauderis, vestra quoque gratia vicem reddo: Quia dum gens Anglorum, in mundi angulo posita, in cultu lignorum ac lapidum per fida nunc vsque remaneret, ex vestra mihi orationis adiutorio placuit, ut ad eam monasterij mei monachum transmittere, Deo auctore, debuissim. Qui data à me licentia, à Germaniarum episcopis episcopus factus, cum eorum quoque solatijs ad prædictam gentem in fine mundi perductus est. Et iam nunc de eius salute & opere ad nos scripta perueniunt, quia tantis miraculis vel ipse, vel hi, qui cum eo transmissi sunt, in gente eadem coruscant, ut Apostolorum virtutes in signis, quæ exhibent, imitari videantur. In solennitate autem Dominicæ Natiuitatis, quæ prima indictione transacta est, plusquam decem milia Angli ab eodem nuntiati sunt fratre & coepiscopo nostro baptizati. Quod idcirco narravi, ut cognoscatis, quid in Alexandrino populo loquendo, & quid in mundi finibus agitis orando. Vestra enim orationes sunt in eo loco, ubi non estis, quorum operationes sanctæ monstrantur in eo loco, ubi estis.

40 Nihilominus eidem Augustino pro eisdem miraculis inter alia scribit, inquit: Scio quia omnipotens Deus per dilectionem tuam in gente, quam eligi voluit, magna miracula ostendit. Vnde necesse est, ut de eodem dono celesti, & timendo gaudeas, & gaudento pertimescas. Gaudeas videlicet, quia Anglorum animæ per exteriora miracula ad interioram gratiam pertrahuntur: Pertimescas verò, nè inter signa, quæ fiunt, per inanem gloriam intus cadat.

41 Quæ autem de Gregorij miraculis penes easdem Anglorum ecclesias vulgò leguntur, omittenda non arbitror, nè studiosi lectoris animus aut defraudasse se peruicaciter, aut negligenter præterisse me cognitionem congruam suspicetur. Matrona quædam beato Gregorio, per stationes publicas Missarum solennia celebranti, solitas oblationes obtulerat. Cui post mysteria traditurus, cum diceret, Corpus Domini nostri Iesu Christi conseruet animam tuam: lasciua subrisit. Ille continuo dextram ab eius ore conuertens, partem illam Domini corporis super altare deposuit. Expletis verò Missarum solennijs, Matronam coram populo inquisiuit, quamobrè corpus Domini nunc sumptura ridere præsumpserit. At illa diu musitans, tandem prorupit: Quia panem, inquit, quem proprijs manibus me fecisse cognoueram, tu corpus Domini nunc perhibebas. Tunc Gregorius pro incredulitate mulieris cum tota plebe se in orationem prostravit. Et post paululum surgens, particulam panis, quam super altare posuerat, ad credulitatis gratiam tam illam reuocare potuit, quam totum populum confirmare curauit. Rursus itaque in orationem cum eisdem prostratus, carnis frustum in panis primordia reformauit.

42 Alio quoque tempore vir Dei Gregorius miraculum penè huic simile perpetravit. Nam cum, petentibus quibusdam occidentalibus, per legatos, in singulis pyxibus, sub nominibus petitorum martyrum, brandeum solito more concludens, de-

Miracula apud Anglos.

Li. 27. ca. 8.

Li. 7. ep. 30.

Germaniarum, pro Galliarum

Li. 9. ep. 53.

Nota hinc veritatem corporis Christi in eucharistia.

Reliquiæ reuerenter habitæ.

MARTIVS.

super sigillasset, legatis largitus est. Illi susceptas reliquias veneratione congrua deferentes, postquam quadam itineris milliaria consumpserunt, stulte se tantum viaticum confecisse murmurare coeperunt, si nesciant vtrum sanctorum ossa, an magis carnes a Romano pontifice suscepissent. Itaque communi consilio remoto pontificali signaculo, reueratisque pyxidibus, particulas brandei reppererunt. Mox ad vrbis moenia cum furore nimio reuerentes, per Archidiaconem a Gregorio se delusos fuisse, vt pro reliquijs vilem pannum susceperet, flebiliter querebantur, dicentes dominos suos pulcherrimis pallijs abundare, ac per hoc Romanorum vilibus brandeis non egere. Fortè tunc Gregorius Missarum solennia celebrabat. Quibus expletis, ab eisdem legatis orationem coram cunctis recipiens, super altare composuit, seque cum omnibus in orationem dedit, vt Deus omnipotens vtrum quod a liminibus Apostolorum de more transmissum est, pro reliquijs martyrum venerari deberet, quãtocyus indicaret. Deinde ab oratione surgens, incredulos legatos propius adstare fecit, cultellum petijt, more sanctissimi papae Leonis brandeum pupugit, de cuius punctationibus sanguis protinus emanauit. Quo miraculo tam legati confusi, quàm omnes qui aderant tremefacti, iussu Gregorij cum eo terra prostrati sunt: nec antea ab oratione cessauerunt, quàm cuncta brandeorum foramina diuinitus clauderentur.

Nota hanc
sanguinis
emanatio-
nem.

43 Quidam præterea diuitum Romanorum, relicta coniuge, fuerat a pontifice communionem priuatus. Quod ille molestissime ferens, & auctoritatem tanti pontificis euacuare non præualens, magorum suffragia requisit: qui magnis muneribus persuasi, posse se suis carminibus agere, vt immisso dæmone, tam diu caballus pontificis vexaretur, quousque cum sessore suo periclitaretur, fiducialiter promiserunt. Hæc incestus iudex pollicitatione lætatus, magos iuxta viam, per quam Pontifex ad stationem profecturus erat, in abdito & edito stare permisit, vt videre transeuntes, non videri a transeuntibus potuissent. Cumque magi ex planetarum mappularumque processionibus magnum Pontificem cognouissent, immisso dæmone tam fortiter eius equum vexari fecerunt, vt nequaquam a sessore siue a stratoribus teneri possent. Tunc Gregorius, reuelante spiritu sancto, demoniacam immisionem cognoscens, facto crucis signaculo, tam caballum a præsentis rabie liberauit, quàm maleficos ex latenti culmine iubens deponere, perpetua excitare multauit. Quos reatum suum suggestionis incesti iudicis confitentes, ac postmodum ad sacri baptismatis gratiam venientes, luminibus quidem, nè magiam relegerent, reddere noluit, eos tamen ecclesiastica stipe nutrire præcepit.

Vide S.
Crucis vim
admiran-
dam.

De Traiani
anima.

44 Legitur etiam penes easdem Anglorum ecclesias, quod Gregorius per Foros Traiani, quod ipse quondam pulcherrimis ædificijs venustarat, procedens, iudicij eius quo viduam consolatus fuerat, recordatus atque memoratus sit. Quod scilicet, sicut prioribus traditur, ita se habet. Quodã tempore Traiano ad imminenti belli processum vehementissime festinanti, vidua quadam processit, flebiliter dicens: Filius meus innocens te regnante peremptus est. Obsecro, vt quia cum mihi reddere non vales, sanguinem eius digneris legaliter vindicare. Cumque Traianus, si sanus reuertetur a proelio, hunc se vindicaturum per omnia responderet, vidua dixit: Si tu in proelio mortuus fueris, quis mihi præstabit? Traianus respondit: Ille, qui post me imperabit. Vidua dixit: Et quid tibi proderit, si alter mihi iustitiã fecerit? Traianus respondit: Vtique nihil. Et vidua: Nonne, inquit, melius tibi est, vt tu mihi iustitiã facias, & pro hoc mercede tuam accipias, quàm alteri hanc transmittas? Tunc Traianus ratione pariter pietateque motus, equo descendit, nec antè discessit, quàm iudiciũ viduæ per semetipsum præstaret. Huius ergo mansuetudinẽ iudicis asserunt Gregorium recordatũ, ad sancti Petri Apostoli basilicam peruenisse, ibique tam diu super errore tam clementissimi principis defleuisse, quousque responsum sequenti nocte cepisset, se pro Traiano fuisse auditum tantum pro nullo vltius pagano preces effunderet. Sed cum de superioribus miraculis Romanorum sit nemo, qui dubitet, de hoc, quod apud Saxones legitur, huius precibus Traiani animam ab inferni cruciatibus liberatam, ob id vel maxime dubitari videtur, quod tãtus doctor nequaquam præsumeret pro pagano prorsus orare, qui quanto diologorum suorum libro docuerit, eandẽ causam esse, cur non oretur a sanctis in futuro iudicio pro peccatoribus eterno igne damnatis, quæ nunc etiã causa est, vt nõ orent sancti homines pro hominibus infidelibus impijsque defunctis. Non aduertentes, quia non legitur pro Traiano Gregoriũ exorasse, sed tantum fleuisse. Sic enim cum nõ orauerit, Gregorius plangendo potuit exaudiri, sicut cum Moyses dolendo taceret, potuit clamore

Pro veritate
huius mi-
raculi, quod
totus Oriẽs
atque Occi-
dens testa-
tur, lege Io-
hannem Da-
mascenum,
Defunctos
viorũ be-
neficijs iu-
uati.

DE S. GREGORIO PAPA.

163

videri. Cui Dominus tacenti labijs, Quid clamas, inquit, ad me? Nimirum Deus omnipotens corda renesque scrutatur, & frequenter ea misertus cõcedit, quæ homo quantum vi carnalis desideret, ea tamen petere non præsumit. Vnde Psalmista: Desiderium pauperum exaudiuit Dominus, & desideria cordis eorum exaudiuit auris tua. Et notandum, quia non legitur Gregorij precibus Traiani anima ab inferno liberata & in paradiso reposita: quod omnino incredibile videretur, propter illud, quod scriptum est, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non intrabit in regnum celorum: sed simpliciter dicitur ab inferni solummodo cruciatibus liberata, quod videlicet potest videri credibile. Quippe cum ita valeat anima in inferno existere, & inferni cruciatibus per Dei misericordiam non sentire, sicut vnus gehennæ ignis valet omnes peccatores pariter detinere, sed per Dei iustitiam cunctos aequaliter non valet exurere. Nam vniuscuiusque quantum meruit culpa, iusto Dei iudicio tantum sentitur & poena.

Exod. 14.
Psal. 7.
Psal. 9.

Iohan. 3.

45 Nihilominus ex libro, qui a Græcis λεγμὴν dicitur, à Latinis verò intelligitur campus vel pratum, præceptor meus inter alia, toto orbe diffamata iam, miracula interpretatus est mihi, scribens: Enarrauit nobis presbyter nomine Petrus, de sancto Gregorio Papa Romano. (illinc enim erat reuerentissimus hic presbyter.) Is, inquit, effectus Papa, ædificauit monasterium virorum magnum, & dedit mandatum, vt nullus monachorum proprium aliquid haberet vsque ad vnum obolum. Frater ergo de monasterio habebat fratem secularem, & postulauit eum, dicens: * Casulam non habeo, sed fac charitatẽ, eme mihi. Dicit ei secularis frater: Ecce tria nummismata. suscipies comparata, qualis tibi placet. Acceptis itaque monachus tribus nummismatibus, habebat ea apud se. Alius autem frater videns eum habentem tria nummismata, pergens nunciavit Abbati. Abbas verò audiens, retulit beatissimo Papæ. Beatissimus autem Gregorius discens hoc sterij. Igitur post modicum temporis, moritur frater segregatus, nesciente Papa. Post duos ergo aut tres dies pergens Abbas, nunciavit ei quia frater requieuit. In hoc itaque non mediocriter tristatus est, quia antequàm exiret de hac vita, non soluit eum ab excommunicationis epitono. Et scribens orationem in pietatio, dedit vni diaconorum suorum, iubens eum ire, & super fratrem eam legere. Erat autem oratio, soluens ab excommunicatione defunctum. Vadit ergo diaconus, sicut præceptum ei fuerat, & super tumulum fratris legit pietatium, habens orationem. Et ipsa nocte vidit Abbas fratrem interrogat eum Abbas: Vbi eras vsque hodie? Respondit frater: Verè Domine in custodia, & vsque heri non sum absolutus. Notum itaque factum est omnibus, quia in hora, qua Diaconus orationem dixit super sepulcrum, in ea hora absolutus est ab excommunicatione, & liberata est a damnatione anima eius.

Est Prati
Spiritualis
caput 192.

* Tunicam

Monachus
proprietarius
priuatus
comu-
nionem a S.
Gregorio.

46 Igitur Gregorius non solum Saxones, in proprijs sedibus commanentes, Christo Domino dedicauit: verum etiam pueros eorum, per exterarum regionum diffusos, suis precibus comparans annualiter, ad cognitionem fidei deducebat. Vnde Candidum presbyterum commonet, dicens: Pergens auxiliante Domino nostro Iesu Christo ad patriam, quod est in Gallijs, gubernandũ, volumus vt dilectio tua ex solidis, quos accepit, vestimenta pauperum, vel pueros Anglos, qui sint ab annis decem & septem vel decem & octo, vt in monasterijs dei Deo proficiant, comparet: quatenus solidi Galliarum, qui in terra nostra expendi non possunt, apud locum proprium vtiliter expendantur. Si quid verò de pecunijs reddituum, quæ dicuntur ablata, recipere potueris: ex his quoque vestimenta pauperum comparare te volumus, vel sicut præfati sumus, pueros, qui in omnipotentis Dei seruitio proficiant. Sed quia pagani sunt, qui illic inueniri possunt, volo vt cum eis presbyter transmittatur, nè quid aegritudinis contingat in via: vt quos morituros contempserit, debeat baptizare.

Lib. 5. ep. 10.

Anglos pu-
eros vult
emi, & tradi
in monaste-
ria.

47 Sardinia quoque rusticissimus rector Gregorius in errore vetustatis adeo permanere condoluit, vt Ianuarium Caralitanum episcopum pro negligentijs increpando, inter cetera scriberet: Accidit aliud valde lugendum, quia ipsos rusticos, quos habet ecclesia, nunc vsque in infidelitate remanere negligentia fraternitatis vestrae permisit. Et quid vos admoneo, vt ad Dominum extraneos adducatis, qui vestros corrigere ab infidelitate negligitis? Vnde necessè est vos per omnia in eorum conuersio- nem vigilare. Nam si cuiuslibet episcopi in Sardinia insula paganorum rusticorum inuenire potueris, in eodem episcopo fortiter vindicabo. Iam verò si rusticus tanta fuerit perfidia & obstinationis inuentus, vt ad Deum venire minimè consentiat: tanto pensionis

Lib. 3. ep. 26.

Dolet rusti-
cos nõ per-
trahi ad fi-
dem.

onere graundus est, vt ipsa exactionis suæ pœna compellatur ad rectitudinem se-
finare.

48 Quod cum Gregorius fructuosè simulque salubriter in Sardinia rusticos proce-
sisse cognosceret, etiam in Iudæos patrimoniorum suorum rusticos non dissimiliter est
conatus extendere. Vnde Cypriano diacono scribit, dicens: Peruenit ad me, esse He-
bræos in possessionibus nostris, qui conuerti ad Dominum nullatenus volunt. Sed vide-
tur mihi, vt per omnes possessiones, in quibus Hebræi esse noscuntur, epistolas transmi-
tere debeas, eis ex me specialiter promittens, quod quicumque ad verum Deum & Do-
minum nostrum Iesum Christum ex eis conuersus fuerit, onus pensionis eius ex aliqua
parte imminuetur. Quod ita quoque fieri volo, vt si quis ex eis conuersus fuerit, si solidi
pensionis habet, tremillis ei relaxari debeat. Si tres vel quatuor, vnus solidus relaxetur.
Si quid amplius, iam iuxta eundem modum debet relaxatio fieri, vel certè iuxta quod
dilectio tua prouiderit, vt & ei, qui conuertitur, onus releuetur, & Ecclesiastica utilitas
non graui dispēdio prematur. Nec hoc inutiliter facimus, si pro leuandis pensionis on-
eribus, eos ad Christi gratiam perducamus. Quia etsi ipsi minus fideliter veniunt, hi ta-
men, qui de eis nati fuerint, iam fidelius baptizantur. Aut ipsos ergo, aut filios eorum
lucrabitur. Et idcō non est graue, quicquid de pensione pro Christo dimittimus.

49 Enimvero tam leuigationibus dationum, quàm promissionibus regni celorum
Iudæi per diuersa loca ad Christum, quem patres eorum negauerunt, venire coeperunt.
Quibus cum salute animæ, vestimenta quoque baptizandis habilia conferebat. Vnde
* Faustino * Fantino defensori, Domina, inquit, Abbatisa monasterij sancti Stephani, quod in
Li. 7. ep. 24. Agrigentino est territorio constitutum, indicante comperimus, multos Iudæorum ad
Christianam fidem, diuina gratia inspirante, velle conuerti: sed esse necessarium, vt ali-
quis illuc ex nostro mandato debeat proficisci. Proinde huius tibi autoritatis tenore
precipimus, vt omni excusatione sumpta, ad prædictum locum pergere, & desideria
eorum tuis, Deo propitio, adhortationibus adiuuare festines. Quibus tamen si longum
vel triste videtur solennitatem sustinere Paschalē, & eos nunc ad baptismum festinare co-
gnoscis, nè, quod absit, longa dilatio eorum retrò possit animos reuocare, cum episco-
po loci ipsius loquere, vt pœnitentia ac abstinentia quadraginta diebus indicta, aut de
Dominico, aut si celeberrima festiuitas fortassis occurrerit, eos omnipotentis Dei mi-
sericordia protegere baptizet. Quia & temporis qualitas propter eam, quæ sibi inmi-
net, & damnationem impellit, vt desideria eorum nulla debeant dilatione differri. Quod
cunque verò ex eis pauperes & ad vestem sibi emendam non sufficere possent cognoscas,
te eis vestem, quam ad baptismum habeant, comparare volumus ac præbere, in quibus
precium, quod dederis, tuis noueris rationibus imputandum. Si verò sanctum Pascha
elegerint expectare, item cum episcopo loquere, vt modò quidem catechumeni fiant,
atque ad eos frequenter accedat, geratque sollicitudinem, & animos eorum admoni-
one suæ adhortationis accendat: vt quanto quæ expectatur, elongatur festiuitas, tanto
se præparare & eam desiderio feruenti debeant sustinere. Item Petro episcopo Corin-
thæ, inter alia, Transmisimus, ait, Fraternitati tuæ quinquaginta solidos, ad vestimenta
eorum, qui baptizandi sunt, comparanda.

50 Nihilominus pro Arrianorum paruulis, fidei catholice sociandis, Gregorius pasto-
ralis curæ sollicitudinem prorsus extendit. Quapropter vniuersis episcopis Italiae scri-
bens, ait: Quoniam nefandissimus Antarith in hac, quæ nupèr expleta est, Paschali fe-
stiuitate, Longobardorum filios in fide catholica baptizari prohibuit: pro qua culpa
eum diuina maiestas extinxit, vt solennitatem Paschæ vltimius non videret, vestram fra-
ternitatem decet cunctos per loca vestra Longobardos admonere, vt quia grauis mor-
talitas imminet, eosdem filios suos in Arriana hæresi baptizatos, ad catholicam fidem
concilient, quatenus iram super eos Dei omnipotentis placent. Item Prædictio ep-
scopo Narniensi: Peruenit ad nos, peccatis imminuentibus, in ciuitate vestra mortalita-
tem omnino grassari, quæ res nos nimis addixit. Quamobrem salutares Fraternitatem
vestram, instantissime suademus, vt à Longobardorum siue Romanorum, qui in eodem
loco degunt, admonitione, nulla ratione cessetis, & maxime à gentiliū & hereticorum
vt ad veram rectamque fidem catholicam conuertantur. Sic enim aut diuina misericor-
dia, pro sua forsitan eis conuersione & in hac vita subueniet, aut si eos migrare contige-
rit, à suis, quod & magis optandum est, transierit facinoribus absoluti.

51 Igitur prudentissimus paterfamilias Christi Gregorius, singulis diaconis vel xeno-
dochijs viros idoneos deputauit. Quos etiam, vt securius, immo sagacius in opere pie-
tatis ac misericordie laborarent, huiusmodi priuilegijs muniendos esse decreuit. Licet
eos, qui pia intentione sollicitudinis curam debilibus ac egenis impendunt, sua apud
omnes valeat tueri deuotio, melius tamen est, si pro quiete sua de his fuerint muniti,
quæ gesserint, nè inde eis inquietudinis occasio, vnde magis laudandi sunt, oriatur.
Quia igitur te virum religiosum, intentionis tuæ studio prouocati, mensis pauperum
exhibenda diaconia elegimus præponendum, nè qua tibi ex hac nascatur administra-
tione dubietas, hac te munitione prospeximus fulciendum: Constituentes, vt de hoc,
quod ad mensas pauperum vel diaconia exhibitione percepisti, siue subinde perceiveris
erogandum, nulli vnquam hominum quolibet modo seu ingenio cogaris ponere rati-
onem, vel aliquam debeas molestiam sustinere. Sed quia humanis te ita omnibus esse
tenueris positurum: hortamur, vt fidei in te sinceritas vigeat: sit mens in rebus in-
terior, cura propensior, studium vigilantius, deuotio clarior, exhibitio efficacior: qua-
tenus dum diuino intus auxilio, hoc opus solerter impleueris, & illi pro quibus solici-
tudinem geris, studij tui solatio vtiliter consolentur, & tu mercedis tuæ bonum in æter-
na vita, redemptoris nostri gratia compensante, recipias.

DE S. GREGORIO PAPA. 165
Hæc quidem Gregorius intra vel extra urbem studio pietatis exercuit. Cæterum
Probum religiosum Abbatem cum multis pecunijs Hierosolymam destinauit, cuius
instantia venerabile xenodochium constituit. Er tam ibi, quam in monte Sina penes
Arabiam, Dei famulis sub regimine Palladij constitutis, quotidiani victus & vestimenti
copiam, quandiu viuere potuit, annualiter mittere procurauit.
52 Nihilominus per diuersas prouincias pro custodia sacre religionis rebusque pau-
perum strenuè gubernandis, Ecclesiæ suæ viros industrios rectores patrimoniorum asci-
uit. In quibus & Cyprianum diaconum patrimonij Siculi, Pantaleonem notarium Sy-
racusani, Fantinum defensorem Panormitani, Sergium defensorem Calabritani, Ro-
manum notarium Apuli, Benenatum defensorem Samnitici, Anthemium subdiaconum
Neapolitani, Petrum subdiaconum Campani, Candidum defensorem Tusci, Vir-
nem defensorem Sabini, Optatum defensorem Nurlini, Benedictum defensorem
Caraculani, Felicem subdiaconem Appiæ, Castorium chartularium Rauennatis, Ca-
storium notarium Hystriani, Antonium subdiaconem Dalmatini, Iohannem notarium
Illyriacani, Symmachum defensorem Sardinia, Bonifacium notarium Corsicani, Pan-
taleonem notarium Liguriæ, Hieronymum defensorem Alpium Cotiarum, Hilarium
notarium Germaniciani, & Candidum presbyterum Gallieani. Hæc autem pruden-
tissimus pater Gregorius non solum in Romana, sed & per diuersas ecclesias perpetua-
liter obseruanda censebat. Vnde Ianuario Caralitano episcopo inter cætera scribit,
dicens: Indicatum nobis est, quod laicis quibusdam curam vestri patrimonij com-
mittentes, postmodum in rusticorum vestrorum deprædationibus atque per hoc &
fatigationibus fuerint deprehensi. Quod si ita est, districtè à vobis discuti conuenit,
atque inter eos ecclesiæque vestre rusticos, causam examinari subtilius, vt quicquid in
eis fuerit fraudis inuentum, cum pœna legibus statuta reddere compellantur. Deca-
terò verò cauendum à fraternitate vestra est, nè secularibus viris, atque non sub regula
degentibus, cuiuslibet res ecclesiæ committantur, sed probatis de vestro officio cleri-
cis: in quibus si quid reperiri poterit prauitatis, vt in subditis emendare, quod illicite
gestum fuerit valeatis. Quos videlicet apud vos habitus sui officium magis conueniat,
quam excuset.

54 Singula quoque ecclesiastici iuris officia singulis quibusque personis singulatim
committi debere dicebat, asserens, quia sicut in vno corpore multa habemus membra,
omnia autem membra non eundem actum habent: ita in ecclesiæ corpore, secundum
veridicam Pauli sententiam, in vno eodemque spiritu alij conferendum est hoc officium;
alij committendum est illud. Neque vni quantunlibet exercitata personæ vno tempo-
re duarum rerum officia committenda. Quia si totum corpus oculus, vbi auditus? Sic
ut enim varietas membrorum per diuersa officia & robur corporis seruat, & pulchri-
tudinem repræsentat: ita varietas personarum, per diuersa nihilominus officia distribu-
ta, & fortitudinem & venustatem sanctæ Dei Ecclesiæ manifestat. Et sicut indecorum
est, vt in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio: ita nimirum no-
xium simulque turpissimum, si singula rerum ministeria personis totidē non fuerint dis-
tributa. Hinc est, quod quibusdā ambitiosis, sicut in suis literis, quas ego studio breuita-
tis omisi, poterit inueniri, moderationis frena frequenter imposuit. Vnde Anthemo sub-
diacono

Privilegia
eorum, qui
pfecti erant
xenodochi-
js &c.

Xenodochium Hierosolymis extinxit.

Rectores
patrimoniorum ab illo constituti.

Li. 7. ep. 60.

Res ecclesiasticæ non committende laicis.

Rom. 12.

1. Cor. 12.

Duo officia non sunt vni committenda.

diacono pro Paschasio episcopo, qui per semetipsum sibi met maior domus & vicedominus permanebat, inter cetera precipit, dicens: Volumus autem, ut frater noster Paschasius, & vicedominus sibi ordinet, & maiorem domus: quatenus possit vel hospitibus superuenientibus, vel causis quae veniunt, idoneus & paratus existere. Si vero negligenter eum prospicis, vel ea, quae dicimus, implere differentem, omnis clericus adhiberi debet, ut communi consilio ipsi eligant, quorum persona ad ea, quae praediximus, valeat ordinari. Item Rauennatibus clericis, ad monasteriorum regimina opportune tendentibus, restitit, Iohanni Rauennati episcopo scribens: Peruenit ad me quod in ecclesijs fraternitatis tuae aliqua loca, dudum monasterijs consecrata, nunc habitacula clericorum aut etiam laicorum facta sint: Dumque hi, qui sunt in ecclesijs fingunt se religiose vivere, monasterijs preponi appetunt, & per eorum vitam monasteria destruantur. Nemo etenim potest & ecclesiasticis obsequijs deseruire, & in monasterio ecclesiastico cogitur permanere. Proinde fraternitas tua hoc, quolibet in loco factum est, emendare festinet: Quia ego nullo modo parior, ut loca sacra per clericorum

Li. 7. ep. 40.
Monasteria non debent à clericis occupari.

ambitum destruatur. Item Mariniano episcopo Rauennae: Dudum ad nos multorum relatione peruenierat, monasteria, in Rauennatibus partibus constituta, omnino clericorum vestrorum dominio praeuari: ita ut occasione quasi regiminis, ea, quod ei graue est, velut in proprietate possideant. Quibus non modicum condolentes, decessori vestro literas misimus, ut hoc emendare per omnia debuisset. Sed quoniam ita est termino citius preoccupatus, ne hoc onus monasterio remaneret, fraternitati vestrae eadem nos scripsisse recolimus. Et quia, ut comperimus, in huius rei haec tenens correctione cessatum est, hac ad vos iterum prauidimus scripta dirigere. Hortamur ergo, ut omni mora omni excoitatione summa, ita monasteria ipsa ab huiusmodi deatibus grauamine releuare, quatenus nullam deinceps in eis clerici, vel hi, qui in loco sunt ordine constituti, ob aliud habeant, nisi orandi tantummodo causa, accedendi precantiam, aut si forte ad peragenda sacra Missarum fuerint inuitati mysteria. Sed ne pro cuiuslibet monachi aut Abbatis promotione onus aliquod fortasse sustineant, praedendum vobis est, ut si quisquam Abbatum aut monachorum ex quo cunque monasterio ad clericatus officium vel ordinem sacrum accesserit, non illic aliquam habeat, ut diximus, vltimam potestatem, ne monasteria huius occasionis velamine, ea, quae probemus, sustinere onera compellantur. Hec itaque omnia vigilanti cura emendare, secundum commonita sanctitas vestra non differat, ne si post hoc negligentes vos esse quod non credimus, senserimus, aliter monasteriorum quieti prospicere compellamur. Nam notum vobis sit, quia tantae necessitati seruorum Dei congregationem amplius subiacere non patimur. Item Maximiano episcopo Syracusano post aliqua: Presbyteros, diaconos, ceterosque cuiuslibet ordinis clericos, qui ecclesijs quoquo modo militant, Abbates fieri per monasteria non permittas: sed aut omnia clericatus militia, monachicis prouehantur ordinibus: aut si in Abbatis loco permanere decreuerint, clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruum est, si cum vnum ex his pro sui magnitudine diligenter quis non possit explere, ad vtrumque iudicetur idoneus: Sicque inuicem & ecclesiasticus ordo vitae monachicae, & ecclesiasticis utilitatibus regula monachatus impediatur.

Lib. 3. ep. 11.
Clerici ecclesiarum, non debent fieri Abbates.

Qualiter sane Gregorius per procuratores ecclesiasticorum patrimoniorum, vel ut Argus quidam luminosissimus, per totius mundi latitudinem suae pastoralis sollicitudinis oculos circuntulerit, non ab re forsitan duxerim perstringendum. Ait enim in epistola Anthemio subdiacono: Discedenti mandauimus tibi, & postmodum praecipis discurrentibus iniunxisse me memini, ut curam pauperum gereres, & si quos illic egere cognosceres, scriptis recurrentibus indicares, & vix de paucis hac facere curas. Volo autem, ut domus Patriarchae meae mox, ut praesentem iussione suscepis, offeras ad caleamenta puerorum solidos quadraginta, & tritici modios quadringentos: Dominae Palatinae relictae Urbici, solidos viginti, & tritici modios trecentos: Dominae Viuianae relictae Felicis, solidos viginti, & tritici modios trecentos. Qui omnes simul octoginta solidi in tuis rationibus imputentur. Summa vero pensionis sub festinatione

Lib. 1. ep. 23.

transmitte, & ad Paschalem diem, Domino auxiliante, occurrato. Item eidem: Insuper datum nobis est, ancillas Dei quasdam Nolanae ciuitatis, in Aboridana domo commanentes, nimiam victus vestitusque penuriam sustinere. Quibus ex precepto Dei subuenire conuenit, & inopia earum, quantum possumus, donante Domino, subleuare. Propter

experientia tua praesenti iussione mandamus, ut de hac praesenti nona indictione quadraginta in auro eis solidos dare debeas, & deinceps succedentibus indictionibus annuatim viginti solidos ministrare, qui tuis possint rationibus imputari. Praeterea Pauli duobus monachis, in oratorio sancti archangeli seruientibus, quod in Callano castro iuxta sancti Petri basilicam esse dignoscitur, binos te in praesenti solidos dare praecipimus, qui & ipsi tuis rationibus imputentur. Ita ergo fac, ut impensae mercedis tuae quoque participium fortiaris. Item eidem: Si in proximorum necessitatibus habita commotione benigna mente conuertimur, in nostris proculdubio petitionibus clementer Dominum reperimus. Palatina siquidem illustis foemina, continua hostilitate insinuat te praecipimus, ut ei pro sustentatione eius annuos triginta solidos dare non differas, qui commodum mercedis suscipias, & nostra ad effectum praeccepta perducas. Item Petro subdiacono: Insinuat nobis est, Marcellum & Barruntitanam ecclesiam, ibidem in ciuitate Panormitana in monasterio sancti Adriani in poenitentiam deputatum, non solum victus necessitatem pati, sed & nuditatis nimiam sustinere molestiam. Pro qua re necessarium est habemus strenuitati tuae praesenti iussione praecipere, ut ipsi pro victu ac vestimento stratoque ad continentiam, pueroque eius annonam, quantum prospexeris satis esse, constituas, ut inopia nuditasque eius tali prouidentia possint habere consultum: & ut ea, quae eidem viro deputaueris, tuis postmodum possint rationibus imputari. Ita ergo fac, ut & nostram iussione impleas, & tu quoque hoc ipsum bene disponendo, hac ipsa possis participari mercede. Item eidem: Monasterium sancti archangeli, quod in Tropeis est constitutum, indicante praesentium portitore, victus habere necessitatem didicimus. Ideoque experientia tua diligenter inuigilet: & si eiusdem loci monachos bene eis subuenire, hac autoritate suffultus, modis omnibus festinabis: sciturus tuis esse rationibus, quicquid nostra praecceptione praebueris, imputandum. Sed & terrulam Ecclesiae nostrae vicinae sibi, quam solidum vnum & tremisses duos pensitare asserunt, si ita est, libenter omnia ita completere, si, sicut diximus, eius monachi in Dei seruitio, sicut decet, solertes perseverant. Item eidem: Diuina praeccepta nos admonent diligere proximos tanquam nosmetipsos: & cum hac eos praecipiamur charitate diligere, quanto magis debemus his in subsidijs necessitatu carnalium subuenire, ut eorum angustias, si non ex omnibus, saltem aliquibus sustentaculis subleuemus: Quoniam ergo Godelstadij dignissimum filium non solum amissione visus, sed etiam inopia victus egestate pari cognoscimus, necessitatem tuam praesenti iussione praecipimus, ut ei annis singulis vigintiquatuor modios tritici, fabae quoque modios duodecim, & vini decimatas viginti pro sustentatione vitae praesentium lator nullas de percipiendis Domini donis moras sustineat, & tu in die Domini bene dispensata mercedis possis particeps inueniri. Item.

Lib. 1. ep. 17.

Lib. 1. ep. 18.
Barubica.

Lib. 2. ep. 6.

Lib. 1. ep. 44.

Lib. 2. ep. 55.

Lib. 5. ep. 4.

Gregorius Cypriano diacono: Cosmas ex varijs periculis necessitatibus multis res sita est, nos omnino commouet. Quamobrem hortamur dilectionem tuam, ut quia de rebus pauperum dandis agitur, causam eius cum summa subtilitate perquiras: & si inuenieris eum praedictis debitis veraciter ita inuolutum, ut non sit substantia, unde possit haec ipsa perfoluere, praedictos creditores eius adeas, & propter recolligendos filios restituat, de rebus pauperum ex praesenti nostra autoritate persolue. Sciens quicquid eidem: Zeno frater & coepiscopus noster quosdam in ciuitate sua alimoniarum necessitatem innotuit sustinere. Quibus quoniam, ut possibile est, aliquod ferre desideramus consultum, ideoque dilectionem tuam antedicto fratri & coepiscopo nostro mille modis tritici, aut si plus leuare potuerit, usque ad duo millia, scriptis te dare praesentibus deputamus. Hortamur ergo, ut in his praebendis nullam moram aut excusationem adducas, quatenus dum tempus finit, & hic cum Dei adiutorio sine periculo ad propria remeare, & citius necessitatem valeat patientibus subuenire. Item.

Grego-

MARTIVS.

Gregorius Eusebio religioso Abbati: Credat mihi charitas tua, quia valde contritus sum de tristitia tua, &c. Propterea centum solidos per Petrum subdiaconum dilectioni tue dari fecimus, quos peto ut absque iniuria suscipiat. Item.

Gregorius Candido defensori: Necessitatem patientibus pontificale conuenit adesse subsidium. Pro quare experientia tua presenti autoritate precipimus, quatenus Albino priuato luminibus, filio quondam Martini coloni, singulis annis duos tremissis sine aliqua dilatione prestare non desinat: non dubitatura, suis hoc sine dubio rationibus imputari. Item.

Lib. 3. epi. 43. Gregorius Fantino defensori: Lator presentium Cosmas Syrus in negotio, quod agebat, debitum se contraxisse perhibuit. Quod & multis alijs & lachrymis eius attestantibus, verum esse credimus. Et quia centum quinquaginta solidos debebat, volui ut creditores illius cum eo aliquid paciscerentur: quoniam & lex habet, ut homo liber nullatenus pro debito teneatur, si res defuerint, quae possint eidem debito addici. Creditores ergo suos, ut asserit, ad octoginta solidos consentire possibile est. Sed quia multum est, ut a nihil habente homine octoginta solidos petant, sexaginta tibi solidos petitorium tuum transmissimus, ut tu cum eisdem creditoribus subtiliter loquaris, & rationem reddas, quia filium eius, quem tenere dicuntur, secundum leges tenere non possunt. Et si potest fieri, ad aliquid minus, quam nos dedimus, condescendant: & quicquid de eisdem sexaginta solidis remanserit, ipsi trade, ut cum filio suo exinde viuere valeat. Si autem nil remanet, vel ad eandem summam eius debitum incidere stude, ut possis tibi liberè postmodum laborare. Hoc tamen solerter age, ut acceptis solidis, ei plenariam munitionem scripto conficiant. Item.

Li. 4. epi. 14. Gregorius Castorio diacono, & chartulario Rauennae, inter cetera: Valerianum monachum, quem emendatum in monasterio beati Iohannis in classe posito tradidisti, eodem enim monasterio volumus sine dubio permanere. Praterea ne quam necessitatem in expensis tua experientia patiat, de redditibus sanctae Romanae Ecclesiae, quae licet te providente aggregati sunt, omnes expensas tuas te facere volumus. Et si quid superauerit, nobis, cum veneris, defer. Item.

Li. 7. epi. 38. Gregorius Romano defensori: Diuinorum nos admonent eloquia praepceptorum necessitatem patientibus ecclesiasticum prebere subsidium. Quia ergo dilectissimus filius noster Cyprianus diaconus Gaudiosum defensorem sedis nostrae, qui Syracusanus genere comprobatur, paupertatis asserit inopia constringi: idcirco experientia tua praesenti autoritate mandamus, ut a praesenti secunda Indictione sex solidos annis singulis ei dare non differas: ut & ille huius remedij solatio potiatur, & tu quod dederis, tua ne dubio noueris rationibus imputandum. Item.

Lib. 8. epi. 31. Gregorius Libertino exoratori: Quanta vos seculi huius premar angustia, incognitum non habemus. Sed quia in summa tribulatione positus sola est consolatio misericordia creatoris, in eum spem vestram ponite, ad ipsum tota vos mente conuertite: & iuste quem vult, permittit affligi, & confidentem in se misericorditer liberabit. Ergo gratias agite, & patienter quaecunque illata sunt, sustinete. Nam recte mentis Deum non solum in prosperis benedicere, sed etiam in aduersitatibus collaudare. His igitur, quae patimini, nullum contra Deum murmur cordi vestro subrepat: quia quid hoc creator noster operetur, ignotum est. Forsitan enim, magnifice fili, aliquid lum in prosperis positus offendisti, unde te clementi amaritudine vult purgare. Et id nec temporalis te frangat afflictio, nec rerum damna discrucient: quia si in aduersitate referens, Deum tibi patientia feceris esse placabilem, & quae amissa sunt, multiplicata reddentur, & super haec gaudia aeterna praestabuntur. Peto autem, ne iniuriis ducaris, quod viginti annuos vestitus ad pueros vestros per Romanum defensorem praestimus praebere: quia de beati Petri Apostoli rebus quauis parua sint, quae offerantur pro magna semper benedictione suscipienda sunt. Quoniam & hic vobis valebit maiora impendere, & apud omnipotentem Deum beneficia aeterna prestare. Item.

Li. 11. epi. 26. Gregorius Philippo episcopo: Suscepi epistolas dilectionis tuae, in quibus mihi rescere curasti, quod vir venerabilis Andreas presbyter de hac luce migravit. De ereptione gaudius sum, quia ad ea, quae semper expetijt, gaudia aeterna peruenit. De solidis vero, qui pro faciendo xenodochio a filio nostro Probo Abbate Hierosolymis benedictionem paruulam sanctitati vestrae quinquaginta solidos transmissi.

36 Longum est nimisq; difficile, si eleemosynarum eius saltem huiusmodi prosequi

DE S. GREGORIO PAPA.

169

actiones. Hoc breuiter assero, quia & non petentibus vltro distribuit, & omnibus peccantibus hilariter ministravit. Unde Elias presbytero & Abbati prouinciae Isauriae, Eulangelia, inquit, sicut mandasti, transmissimus. Et post pauca: Solidos autem vobis voluimus pro necessitatibus Cellae quinquaginta transmitti. Quod multum esse aestimantes, ex eis nobis decem donastis, ut quadraginta mitteremus, sed ne forsitan vel hoc graue esset, alios decem nobis ex eis adhuc dignati estis largiri. Sed quia vos valde in continentia vestra benignos inuenimus, eidem benignitati vice simili respondentes, quinquaginta transmissimus. Et ne forsitan minus esset, alios decem superaddidimus. Ne vero & hoc adhuc minus esset, alios duodecim iungi fecimus. In hoc autem cognoscimus charitatem vestram, quia de nobis ita praesumitis, sicut vos praesumere debetis.

57 Item idem Iuliano: Glorie vestrae scripta suscipiens, legenda latus aperui, sed tristis perlecta replicati. In eis quippe dicebatur, quod pudoris causa fuerit, mihi vos ea, quae dicenda erant, tempore longo tacuisse. Et certum est, quia minus amatur, qui adhuc ambescitur. Absque modo contristatus sum, quia me a vobis comperi minus, quam aestimaueram, amari. In hoc autem valde me continetis, si mercedis causas mihi allicuius inportunè dicere, quem constat non suas, sed ad dispensandum res pauperum habere. De causis itaque mercedis apud episcopum liberè agere debuistis, etiam si megloriam vestram diligimus, & dispensationis locum in rebus, sicut scitis, pauperum tenemus, vestra facit verecundia valde accusabilis fuit. Quam ideo tot verbis increpando insequor, ut hanc a corde vestro funditus repellam, & in mercedis causis magnum solatium vestrae prouisionis habeam. Monasterio itaque vestro, quod a vobis inmissa praepcepti pagina, decem annos solidos dare deputauimus. Quos petimus sine iniuria suscipi, quia non hoc vobis nostra oblatio, sed sancti Petri Apostolorum principis benedictio offert.

58 Sanè quia sunt nonnulli, qui ea quidem quae habent tribuunt, sed aliena, quae non habent, rapere non desunt: & dum valde videri munifici appetunt, violenter ab habentibus auferunt, quae quasi misericorditer non habentibus largiantur, duas hic Gregorij epistolas infero, quibus liberalitatis eius innocentia mirabiliter doceatur. Ar enim in epistola Pantaleoni notario: Experientia tua, quod vel quale apud sacratissimum corpus beati Petri apostoli iusiurandum praebuerit, memor est. Unde nos quoque securi, ei discussionis causas in patrimonio partis Syracusanae commisimus. Oportet ergo te fidem tuam, & eiusdem beati Petri apostoli timorem semper ante oculos habere, atque ita agere, ut neque ab hominibus in praesenti vita, neque ab omnipotenti Deo in extremo iudicio valeas reprehendi. Valerio siquidem chartulario nostro narrante cognouimus, quia modicum, cum quo coloni ecclesiae frumenta dare compellebant, viginti quinque sextariorum inueneris, quod omnimodò execrati sumus, atque eandem discussionis causam te tardè fecisse doluimus. Quia verò eundem modicum te fregisse, & iustum fecisse commemoras, gauisi sumus. Sed quia praedictus chartularius summam quoque vobis indicare studuit, quae de fraudibus conductorum apud experientiam tuam iam de duobus territoriis est collecta, sicut te studiosè fecisse praeteritis cogitamus: ne si ea, quae fraudulentè conductores a rusticis abstulerunt, ad nos perueniunt, peccata, quae ab ipsis perpetrata sunt, ad nos trahantur. Et ideo voluimus cum omni fide omniq; puritate, considerato timore omnipotentis Domini, reducta ad memoriam distinctione beati Petri Apostoli, per vnamquamque massam colonos pauperes & indigentes experientiam tuam describere, atque ex eis pecunijs, quae in fraudibus sunt inuenta, vaccas, oves, porcosque comparare, & singulis colonis pauperioribus ea distribuere. Quod facere te cum consilio viri reuerendissimi Iohannis episcopi atque Adriani chartularij nostri & rectoris volumus. Si autem necesse propter consilium fuerit, etiam filius meus dominus Iulianus debet adhiberi: ita ut nullus alicuius hoc cognoscat, sed omnino secretum sit. Vos igitur inter vos pertractate, vtrum beat. Quicquid vero communiter steterit, prius descriptionem, sicut dixi, facito, & postmodum singulis iuxta qualitatem sine paupertatis distribuere stude. Ego enim, si aut Magister gentium testatur, habeo omnia & abundo: nec pecunias, sed mercedem

lib. 11. epi. 50.

lib. 11. epi. 21.

lib. 11. epi. 39.

Nota sanctissimi viri integritatem & religionem.

quaro. Ita ergo age, ut in die iudicii de eadem causa mercedis, quæ experientia tua obmissa est, mihi fructum quem feceris, ostendas. Quod si pure ac fideliter & strenue egeris, & hic illud in filiis tuis recipies, & postmodum retributionem plenariam in aeterni iudicii examine habebis. Item idem Petro subdiacono: Quod responsalem tuum tu de dimisimus, Paschalis festiuitatis occupationibus implicari, eum relaxare citius nimè valuimus. Causas verò, de quibus indicandum curasti, omnes subtiliter perquirentes, qualiter disposuerimus, inferius agnosces. Cognouimus rusticos Ecclesiæ vehementer in frumentorum precijs grauari, ita ut instituta summa eis in comparatione abundantia tempore non seruetur. Et volumus, ut iuxta precia publica omni tempore siue minus siue amplius frumenta nascantur, in eis comparationis mensura teneatur. Frumenta autem, quæ naufragio pereunt, per omnia volumus reputari: ita tamen, ut à te negligentia ad transmittendum minimè fiat: nè, dum transmittendi tempore negligitur, damnum ex vitio vestro generetur. Valdè autem iniustum & iniquum esse perspeximus, ut à rusticis Ecclesiæ de sextariaticis aliquid accipiat, & ad maiorem modum dare compellantur, quam in horreis Ecclesiæ infertur. Vnde presentis monitione precipimus, ut plusquam decem & octo sextariorum modio nunquam rusticis Ecclesiæ frumenta debeant accipi: nisi forte si quid est, quod nauarum iuxta consuetudinem superaccipiunt, quod minui ipsi in nauibus attestantur, &c. quæ in ipsorum distillimi viri Epistolarum opere requirantur.

59. Hactenus de Gregorianæ liberalitatis innocentia me retulisse sufficiat. Ceterum quia famis tempore, ut videlicet haberet, vnde Christi pauperibus subueniret, frumenta comparare studebat, nullo modo pratermittam. Aut enim in alia epistola eius Petro subdiacono inter cetera: Quinquaginta auri libris noua frumenta ab extraneis compara, & in Sicilia in locis, in quibus non pereant, reponere, ut mense Februarii naues, quantas possumus, dirigamus, ut eadem ad nos frumenta deferantur. Sed & nos transmittere cessamus, ipse naues prouide, & ad nos, auxiliante Domino, Februarii mense hæc eadem frumenta transmittit. Exceptis duntaxat frumentis, quæ tu mensi Septembrio vel Octobrio iuxta consuetudinem transmitti præstolamur. In ergo tua experientia faciat, ut sine alicuius vexatione coloni ecclesiastici frumenta congregentur. Quia tam hic parua natiuitas fuit, ut nisi auxiliante Domino de Sicilia frumenta congregentur, famis vehementer imminet.

60. Huius liberalitatis multitudinem quidam eremitarum, vir magnæ virtutis, nihil in mundo possidebat præter vnā cattam, quam blandiens crebro quasi colatricem in suis gremijs resouebat, cognoscens, orasse fertur ad Deum, ut sibi ostendere dignaretur, quam futuræ remunerationis mansionem sperare debuisset, qui propter us amore seculum deferens, nil ex eius diuitijs possideret. Cumque nocte quadam amiret, cognouit sibi reuelatum fuisse, ut cum Gregorio Romano pontifice mansionem sibi præparandam sperare debuisset. At ille fortiter ingemiscens, parum sibi fuisse voluntariam rerum inopiam, tantaque suæ remotionis ieiunia putabat, si eo mansionem reciperet, qui tantis mundialibus diuitijs redundaret. Cum vero Gregorianas diuitias suæ paupertati die noctuque suspirando conferret, alia nocte fecens, audiuit sibi Dominum in somnis dicentem: Quando diuitem non possideras, ciat diuitiarum, sed cupido, cur audes paupertatem tuam Gregorij diuitijs comparare? Qui magis illam cattam, quam habes, quotidie palpando, nullique conferendo, cum re comprobaris, quam ille, qui tantas diuitias non amando, sed contemnendo, cumque liberaliter largiendo dispergit? Ità solitarius increpatus, Deo gratias retulit, & meritum suum decreuisse putauerat, si Gregorio conferretur, orare vehementius cepit, ut cum eo mansionem quandoque percipere mereretur. Sed istius iam secularis bri finis adueniat, ut quæ secutura sunt, auxiliante Domino, tertius prosequatur.

CAPITVL A LIBRI III.

Quibus Gregorius studiis commissam sibi regebat Ecclesiam.

Quantis authoritatibus contra Simoniacam & Neophytorum hæreses dimittit.

Quod pro eisdem fieri synodum iusserit.

Quod contra easdem totis viribus non pugnautes, cum Simone Mago portione habituros prædixerit.

Quam sapienter etiam pastellaticum pro vsu pallij vel consecratione pontificis siue accipi prohibuerit.

Eremitæ
cuiusdam
oratio ad
Deum.

Diuitem
non opes,
sed cupidi-
tas facit.

Quod tria genera Simoniacæ dationis norauerit. 6
Quod in ordinandis episcopatibus, neque cardinalibus Ecclesiæ suæ, neque monachis pe-
pererit. 7
Quod violenter neminem omninò promouerit. 8
Quod violenter promotos, in pristinum gradum reduxerit. 9
Quod Cardinales in forensibus parochijs promotos, ad cardinem renouauerit. 10
Quod vndeunque meliores eligere poterat, episcopos consecrabat. 11
Quanta distictione consecrandos examinaret. 12
Quod etiam alterius diocesis episcopos ad regendas suæ diocesis ecclesias inuitabat. 13
Quemadmodum episcopatum sedes vniuerit. 14
Quod vacantes episcopos vacantibus inordinari ecclesijs. 15
Quod inlironizatis episcopis expulsos præfules inuexerit. 16
Quod sedium loca mutauerit. 17
Quod nulla occasione pontifices ab vna in aliam ecclesiam aut mutauerit, aut mutari
permiserit. 18
Quod alterius parochianum sibi cardinalem sacrauerit. 19
Qualiter alterius ecclesiæ clericos alijs inordinari permiserit. 20
Quod nunquam prioribus clericis posterius ordinatos prætulit. 21
Qualiter defunctorum episcoporum ecclesias vicinis visitatoribus committebat. 22
Quod pro inuentario faciendo nihil accipiendum decreuerit. 23
Quod consuetudines dationum vel xeniorum repulerit. 24
Quod episcopos ad urbem Romam non nisi semel in quinquennio venire statuerit. 25
Quod etiam rerum precia suscipere recusarit. 26
Quam curiose ab eisdem sanctitatem, sapientiam & liberalitatem quærebat. 27
Vbi Marinianum episcopum avaritia notat. 28
Vbi Serenum episcopum pro contractis imaginibus arguit. 29
Vbi Ianuarium episcopum suas iniurias vindicantem deterret. 30
Vbi eundem pro exaratione messis die Dominico exasperat. 31
Vbi Natalium episcopum pro lectione librorum gentilium corripit. 32
Quod facitissimè eundem proprijs assertionibus obligat. 33
Quod episcopos ab ecclesia sua deesse vernerit. 34
Quod episcopos per diuersa loca non vagari censuerit. 35
Vbi Vitalianum episcopum pro dubitauerit memorie commendare. 36
Vbi Sergium episcopum pro scemina, quæ religiosum habitum mutauerat, arguit. 37
Vbi Paschali episcopum pro negligentia reprehendit. 38
Vbi Campanorum episcopum pro fabrica nauis & sui utilitate compescuit. 39
Quam moderatè Andream episcopum pro concubina dijudicat. 40
Quod à pranis consiliarijs abstinentum censuerit. 41
Quod lapsos vel criminosos ab episcoporum familiaritate repulerit. 42
Quod restringendam præpositorum iram, & vnius culpam alij non esse nociuam sta-
tuerit. 43
Quod liberos homines verberari vel includi vetuerit. 44
Qualiter iudicum vitia redarguens publicarit. 45
Quod instigante diabolo iudices contra eum sauerint. 46
Vbi Maurilio Imperatori, pessimam legem ferenti, viriliter contradicit. 47
De hypocritis Iohannis Constantinopolitani episcopi se vniuersalem fatentis. 48
Vbi Augustales literas pro eo supplicantes redarguit. 49
Vbi tempora Maurij moresque deturpat. 50
Vbi superbiam hypocritæ Iohannis sapienter enervat. 51
Quam obrem postulas reliquias Imperatrici non dedit. 52
Quod vltimè ad illa tempora Romanus Pontifex pro reliquijs Brandeum cōferebat. 53
Quantis miraculis vestes sancti Iohannis claruerint. 54
Quid sit de eisdem vestibus sentiendum. 55

Quod Gregorius pestem vniuersalis nominis, à totius Ecclesiæ suæ vniuersitate pulerit.

LIBER TERTIVS. CAP. I.

Talibus venerabilis Papa Gregorius commissam sibi diuinitus Ecclesiam dijs efficaciter gubernabat. Iam Ligures, Venetos, Hiberos, aliosq; à schismate sub libello confessos, Chalcedonensem synodum venerari compellens, vnitatem sanctæ Ecclesiæ reuocarat. Iam Barbaricos Sardos & Campanos, tam predicationibus quàm verberibus emendatos, à paganizandi vanitate remouerat. Iam Donatistarum hæresim penes Aphricam, Manichæorum penes Syriam, Arrianorum penes Hispaniam, Agnoitarum verò penes Alexandriam, scripturæ suorum validissimis authoritatibus importansque legationibus, Domino fragante, à corpore totius sanctæ matris Ecclesiæ sequestrarat. Sola penes Gallias Neophytorum hæresis, quorū Simoniacis muneribus, quasi tot radicibus pullulans, gè lateque prorsus exercebat & manebat. Contra quam venerabilis pater apud nichildem reginam, Theodoricum quoque & Theodebertum Francorum reges, titer expugnauit, donec collecta generali synodo, hanc sub anathemate damnata penitus impetraret. Nec antè Siagrio episcopo Angustudunensi, regina & regibus de propellendis hæresibus moniti fuerant, adimplerent.

Neophytorum in Gallijs.

Vt sup. pallij peranti- quus. Lib. 7. epi. 2. 113.

Año. 1.

Lib. 7. epi. 114. Año. 1.

Iacob. 2.

Nam pro his Brunichildi reginæ inter cætera scribit, dicens: Sacerdotale officium in tantam illic, sicut didicimus, ambitionem perductum est, ut sacerdotes subito graue nimis est, ex laicis ordinentur. Sed quid isti acturi, quid populo præstaturi, qui non ad vtilitatem, sed fieri ad honorem episcopi concupiscunt? His igitur, quod docere debeant, didicerunt: quid aliud agunt, nisi ut paucorum prouocum illicitus, fiat multis interitus, & in confusione Ecclesiasticæ moderationis obsequium deducatur? Quippe ubi nullus ordo regularis seruatur. Nam qui ad eius regimen prouisus vel præcipitatus accedit, qua admonitione subiectos edificet, cuius exco- non rationem docuit, sed errorem? Pudet profecto, pudet alijs imperare, quod nescis custodire. Nec illud quidem, quod simili emendatione radendum est, præsumimus, sed omnino execrabile & esse grauissimum detestamur, quod sacri illic ordines per Simoniacam hæresim, quæ prima contra Ecclesiam orta, & districta maledictione damnata est, conferantur. Hinc ergo agitur, ut sacerdotalis dignitas in despectum sanctus sit, & in crimine. Perit utique reuerentia, adimitur disciplina: quia quod pas debuit emendare, committit: & nefaria ambitione, honorabilis sacerdotij dignitas in deprauationem censura. Nam quis denuò veneretur, quod venditur? Aut quis vile putet esse, quod emitur? Vnde valde contristor, & terræ illi condoleo: quia spiritum sanctum, quem per manus impositionem omnipotens Deus hominibus gigni dignatur, diuino munere habere despiciunt, sed præmijs assequuntur, sacerdotum illic subsistere diu non arbitror. Nam ubi dona supernæ gratiæ venalia indicantur, Dei seruitium non vita quaritur, sed magis contra Deum pecuniæ venerantur. de eisdem, Theodorico & Theodeberto regibus Francorum post aliqua: Fectur Simoniacæ hæresis, quæ prima contra Dei Ecclesiam diabolica plantatione surrepsit, ipso ortu suo, telo Apostolicæ ultionis percussa atque damnata est, in regni veltibus dominari, cum in sacerdotibus fides sit eligenda cum vita: quæ si deest, fides enim opera esse valeant sacerdotis, qui honorem tanti sacramenti conuincitur, nere per præmium? Ex qua re agitur, ut ipsi quoque, qui sacros ordines appetunt, vitam corrigere, non mores componere studeant, sed diuitias, quibus honor mitur, congregare. Hinc fit etiam, ut infantes & pauperes à sacris ordinibus despectique resiliant: & dum innocentia pauperis displicet, dubium non est, quod præmium illic delicta commendet: quia ubi aurum placet, ibi & vitium. Hinc igitur solum in ordinatis & ordinati animam letale vulnus infigitur, verum etiam lenitiæ vestræ regnum, episcoporum culpa, quorum magis intercessionibus inuenerat, prægrauatur. Si enim is dignus sacerdotio creditur, cui non actionis modus, sed præmiorum copia suffragantur: restat, ut nihil sibi in honores ecclesiasticos, ras, nihil defendat industria, sed totum auri profanus amor obtineat. Et dum vno nore munerantur, in locum vltoris is, qui fortasse fuerat vleiscendus, adducitur.

que hinc sacerdotes non proficere, sed perire potius iudicantur. Vulnerato nanque pafore, quis curandis ouibus adhibeat medicinam? Aut quando populum orationis elypeo tuebitur, qui iaculis se hostium ferendum exponit? Aut qualem de se fructum producturus est, cuius grani peste radix infecta est? Maior ergo metuenda est locis illis fore calamitas, ubi tales inter cæteros ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in se magis iracundiam prouocent, quàm per semetipsos populis placare debuerant. Nec hoc quoque, malum sollicitudo nostra patitur negligenter omittere, quod quidam, instinctu gloriæ inanis illecti, ex laico repente habitu sacerdotij honorem arripiunt: & quod dicere pudet, & tacere graue est, regendi, Rectores: & qui docendi sunt, doctores nec erubescunt fieri, nec memunt. Ducatum animarum impudenter assumunt, quibus via omnis ignota doctoris est, & quod vel ipsi gradiantur, ignari sunt. Nam dux exercitus non nisi labore & sollicitudine expertus eligitur, quales animarum duxes esse debeant, qui episcopatus culmen in imatura cupiunt festinatione cõscendere, huius saltem rei comparatione considerent, & aggredi repente inexpertos labores timeant, ne cæca honoris ambitio & ipsis in pœna sit, & alijs pestifera erroris semina iaciant, quippe qui non didicere quod doceant. Proinde paterno salutates assis finibus prohibere, & nulli apud vos excusatio, nulla contra animas vestras suggestio locum inueniat: quia facientis proculdubio culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare. Item pro eisdem hæresibus Siagrio episcopo Angustudunensi: Nuncio apud nos olim discurrente vulgatum est, quod in Galliarum partibus sacri ordines, per Simoniacam hæresim conferantur, & vehementi radio meroris afficiuntur, si in ecclesiasticis officijs quenquam habet locum pecunia, & sit seculare, quod sacrum est. Quicunq; ergo hoc precij studet datione percipere, sacerdos non est, sed dici tantum modo inaniter concupiscit. Quid scilicet, quid per hoc aliud agitur, nisi ut nulla de actu probatio, nulla sollicitudo de moribus, nulla sit de vita discussio, sed ille solummodo dignus, qui dare præcium suffecerit, æstimetur? Ex qua re, si recti libraminis examinatione pensetur, dum improbè ad inanem gloriam locum sellat vtilitatis arripere, eo ipso magis, quod honorem quærit, indignus est. Sicut autem is, qui inuitatus renuit, qualis sit refugit, sacris est altaribus admonendus: sic qui vitro ambit, vel importunè se ingerit, est proculdubio repellendus. Nam qui sic niti- tur ad altiora conscendere, quid aliud agit, nisi ut crescendo decreseat, & ascendendo ordinandis synceritas vigeat: sit simplex sine venalitate consensus, pura præferatur electio: ut ad summa sacerdotij non suffragio venditorum pronectus, sed Dei credatur esse iudicio. Nam quia graue omnino sit facinus, Dei donum vel precio comparare vel vendere, euangelica est testis autoritas. Templum enim Dominus & redemptor noster ingressus, cathedras vendentium columbas euerit. Quid aliud est columbas vendere, nisi precium de manus impositione percipere, & sanctum spiritum, quæ omnipotens Deus hominibus tribuit, venundare? Quorum sacerdotium ante Dei oculos cadere, cathedrarum vltique patenter euerfione signatum est. Et tamen exierit ad huc nequitia prauitas vires suas. Nam cogit vendere, quos decepit, ut emerent. Et dum crecat, & geminata fiat in vno eodemq; delicto conditio, ementis scilicet, & vendentis. Et cum liqueat hanc hæresim ante omnes radice pestifera surrepsisse, atque in ipsa sua origine Apostolica esse detestatione damnatam, cur non cauetur? cur non perpen diat, quia benedictio illi in maledictionem conueritur, qui ad hoc ut fiat hæreticus, promouetur? Plerumq; igitur aduersarius animarum, dum non potest in his, quæ ad salutem sunt praua, subrepere: callide, specie quasi pietatis iniecta, nititur supplare: sua deq; forsitan debere ab habentibus accipi, ut sit, quod possit non habentibus erogari, dummodo vel sic venena mortifera, elemosynæ celata obumbratione, transfundat. Nam nec venator feram, nec auem aucups deciperet, vel piscem piscator caperet, si aut ille laqueum in aperto proponeret, aut ille hamum in esca absconditum non haberet. Omnia ergo metuenda & cauenda est hostis astutia, ne quos aperta nequit tentatio, ne subuertere, larente telo sentius valeat trucidare. Neq; enim elemosyna reputanda est, si pauperibus dispensetur, quod ex illicitis rebus accipitur: quia qui hac intentione male accipit, ut quasi bene dispenseret, grauatior potius quàm iuuatur. Elemosyna redemptoris nostri oculis illa placet, quæ non de illicitis & iniquitate congeritur, sed

Ex laicis repente fieri sacerdotes quàm sit tupe.

Lib. 7. Epi. 110.

Sacerdos non est, qui precio vult cõici.

Matth. 21. Columbas vendere qd sit.

Matth. 10.

Virtutis. Ipcio vt fallat diabolus.

quæ de rebus concessis & benè acquisitis impenditur. Vnde etiam illud certum est, quod & si monasteria aut Xenodochia vel quid aliud de pecunia, quæ pro sacris ordinibus datur, construatur, mercedi non proficit: quoniam dum peruersus & emptor honoris in locum sanctum transmittitur, & alios ad sui similitudinem sub cõmodi datione constituit, plura malè ordinando destruit, quàm ille potest edificare, qui ab eo pecunia ordinationis accepit. Ne ergo sub obtentu elemosynæ cum peccato aliquid studemus accipere, apertè sacra scriptura nos prohibet, dicens: Hostiæ impiorum abominabiles Domino, quæ offeruntur ex scelere. Quicquid enim in Dei sacrificio ex scelere offertur, omnipotentis Dei iracundiâ non placat, sed irrat. Hinc rursus scriptum est: Non nora Dominum de tuis iustis laboribus. Qui ergo malè tollit, vt quasi benè præbeat, constat sine dubio, quia Dominum non honorat. Hinc quoque per Salomonem dicitur: Qui offert sacrificium de substantia pauperis, ac si victimet filium in conspectu patris. Quamvis autem dolor patris sit perpendamus, si in eius conspectu filius victimetur, hinc facillè cognoscimus, quanto Deus omnipotens dolore exasperatur, quando eius sacrificium ex rapina tribuitur. Nihil ergo declinandum est, dilectissime frater, sub obtentu elemosynæ peccata Simoniacæ hæresis perpetrare. Nam aliud est, propter peccata elemosynas facere: aliud, propter elemosynas peccata committere. Hoc quæ ad nos peruenisse non dissimili dignum deestatione complectimur, quod quidam desiderio honoris inflammari, defunctis episcopis consulantur, & sunt repente ex laicis sacerdotes, atque inuerecundè religiosi, præpositi ducatum arripiunt, qui esse adhuc milites didicerunt. Quid putamus, quid isti subiectis præstaturi sint, qui nequam discipulatus limen attingant, tenere locum magisterij non formidant? Qui de re necesse est, vt quanuis inculpari quisque sit meriti, antè tamen per districta ordinis Ecclesiastici exerceatur officia. Videat quod imitetur, disceat quod doceat, imitetur quod teneat, vt postea non debeat errare, qui eligitur viam errantibus demonstrare. Diu ergo religiosa meditatione poliat, vt placeat: & sic lucerna super candelabrum posita luceat, vt aduersa ventorum vis irruens, conceptam eruditionis flammam non extinguat, sed augeat. Nam cum scriptum sit, Vt prius quis probetur, ministret: multo amplius antè probandus est, qui populi intercessor assumitur, neque antè causa ruinæ populis sacerdotes mali. Nulla igitur contra hoc excusatio, nulla potest esse defensio: quia cunctis liquidò notum est, quæ sit in huius rei negligentia eorum, qui sollicitudo doctoris, qui neophytum ad ordines vetat sacros accedere. Sicut autem tunc neophytus dicebatur, qui in initio in sanctæ fidei erat * eruditione plantatus: modo neophytus habendus est, qui repente in religionis habitum plantatus, ad amandos honores sacros irreperit. Ordinatè ergo ad ordines ascendendum est. Nam casum appetit, qui ad summa loci fastigia, postpositis gradibus, per abrupta quædam scensum. Et cum idem Apostolus doceat inter alia sacri ordinis instituta discipulum manum non esse cuiquam citius imponendam: quid hoc celerius, quid de præcepto tantius, quàm vt exoriamur à summitate principum, & antequàm esse incipiat discipulus, sit magister? Quisquis igitur sacerdotium non ad elationis pompam, sed ad utilitatè adipisci desiderat, prius vires suas cum eo, quem est subiturus, honore metiatur, vt & impar abstineat, & ad id cum metu, etiam qui se sufficere existimat, accedat. Ab re autem non facimus, si ad argumentum rationabile, vsum rerum iterum, nabilium colligamus. Aptæ namque ædificationibus de syluis ligna succiduntur, non tamen adhuc viridibus ædificij pondus imponitur, nisi eorum viriditatem multoties dierum mora siccauerit, & apta ad necessarium vsum effecerit. Quæ si obseruaria negligitur, citius superimposita mole franguntur, & gignit ruinam ad auxilium res præparat. Hinc etenim medici, qui corporum curam gerunt, quædam adiutoria, recenti adhuc confectione formata, indigenti non offerunt, sed maturanda temporibus delinquant. Nam si immaturè quis dederit, dubium non est, quia sit causa periculosis salutis. Discant itaque, discant in officio suo sacerdotes, quibus animarum credita est cura, seruare quod diuersarum artium homines docente ratione custodiunt, & à præcepti se ambitione, & si non metu, saltem pudore contineant. Sed ne forsitan ad hoc prauæ se consuetudinis quisquam velit obiectu defendere, fraternitatis tuæ discretæ rationis eos freno coërceat, & labi in illicitis non permittat: quia quicquid vitiorum gnum est, non ad imitationis, sed potius ad exemplum debet correptionis adduci. post pauca:

3 De ijs itaque, quæ superius dicta sunt, Fraternitatem vestram auctore Deo vobis

mus synodum congregare, atque in ea reuerendissimo fratre nostro Aregio episcopo, & dilectissimo filio nostro Cyriaco Abbate mediantibus, omnia quæ sanctis canonibus, sicut prædiximus, sunt aduersa, districtè sub anathematis interpositione damnetur. Id est, vt nullus pro adipiscendis ecclesiasticis ordinibus dare aliquid commodum præsumat, vel pro datis accipere. Neque ex laico habitu quisquam repente audeat ad locum sacri regiminis peruenire, neque vt aliæ mulieres cum sacerdotibus habitent, nisi hæ, quæ à sacris canonibus sunt permittæ.

4 Has pestiferas hæreses cernens prudentissimus doctor Gregorius, per sacerdotum conuenientiam suæ taciturnitatem magis magisque, diffusis muneribus quasi pestifer cancer, non solum infirma posse corrodere, verum etiam fortia membra mucrone pulcherrimarum rerum corrumpere: diuino zelo commotus, Victori episcopo generalis sententiam protulit, dicens: Quisquis ad hoc facinus, videlicet Simoniacæ ac Neophytorum hæresim emendandum, officij sui consideratione vehementer non ariserit, cum ipso se habere non dubitet portionem, à quo prius hoc piaculare flagitium sumpsit exordium.

5 Cum verò quosdam cognosceret ad enitendam Simoniacæ hæresis crimina, pestifera negotiationis munera pestellaticum callidè vocitare, ac huiusmodi mutato nomine, suæ cupiditatis auaritiam velle contegere, prudentissimus doctor Gregorius sententiam, quam in primordio sui pontificatus eoram synodo promulgauerat, iteratò protulit, dicens: Antiquorum patrum regulam sequens, nulli quicquam de ordinationibus accipiendum esse constituo, neque ex datione pallij, neque ex traditione chartarum, neque ex ea, quam noua per ambitionem simulatio inuenit, appellatione pallij. Quia enim in ordinando episcopo Pontifex manum imponit, euangelicam verò lectionem minister legit, confirmationis autem eius epistolam notarius scribit, sicut non decet episcopum manum, quam imponit, vendere: ita minister vel notarius non debet in ordinatione eius, vocem suam vel calamum venundare. Pro ordinatione ergo vel vfu pallij, seu chartarum atque pallij, eundem, qui ordinandus est aliquid cõmodi appellatione exigere vel petere fortè præsumpserit, in districto Dei omnipotentis examine reatui subiacebit. Item Iohanni episcopo Corinthiorum post multa: Novit, inquit, fraternitas vestra, quia prius pallium nisi dato commodo non dabatur. Quod quoniam incongruum erat, factò concilio ante corpus beati Petri Africana interdictione veruimus. Oportet ergo, vt neque per commodum, neque per permittatis adduci.

6 Sed assuta turpissime cupiditatis iniquitas non sufferens tantis se commodis licet turpissimis, immò periculosissimis angustari, commetum satis artificiosum reperit, quod scilicet illos sacerdotio sublimaret, qui sibi post cõsecrationem tanto subiectiores esse debuissent, quanto non diuino, quin potius humano iudicio se fuisse promotos ipsi procul dubio reputarent. Quapropter omnipotentis Dei præco Gregorius iniqui: Sunt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen sacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate earum laudis solummodo retributionem querunt. Hi nimirum quod gratis acceperunt, gratis non tribuunt, quia de impenso officio sanctitatis expetunt nummum fauorem. Vnde benè cum iustum virum describeret, Propheta ait: Qui excutit manus suas ab omni munere. Neque enim dixit, Qui excutit manus suas à munere: sed adiunxit, qui excutit manus suas à munere. Quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obsequio, est subiectio indebitè impensa. Munus à manu, pecunia excutitur, quando in diuinis rebus non solum nullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam non requirit.

7 Hæ sunt Gregorij super simoniacis & illicitis ordinationibus doctissimi Papæ sententia, quas ipse summo cultu seruasse docetur in eo, quod ab ipso suæ consecrationis exordio per omnem diuinitatem suam episcopos vndeunque meliores inueniret, reponit, studiosissimus ordinauit. Et si quando necessitas ordinandi sacerdotis obrepit, neque Cardinales Ecclesiæ suæ, neque monachos monasterij sui penitus excusauit, quò

Lib. 10.
Epist. 33.

Pastellati,
cum quid.

Nihil pro
sacris ordi-
nibus acci-
piendum.

Li. 4. ep. 59

Homil. 4.
in Euan-
gelia.

Elia. 33.

Munus va-
rium.

Optimos
quosque
constituit
episcopos.

uit, quò minus illis ecclesiam regendam committeret, qui exemplis et verbis patrum illam edificare melius potuissent. Nam ut pauci de multis contingam, ex presbyteris Cardinalibus Ecclesie sue consecrauit episcopos Bonifacium Rhegi, Habentium Perusij, & Donum Messanae Siciliae. Ex subdiaconibus verò Gloriosum Ostia, Felix Capua, Petrum Trecas, & Castorium Arimini. At verò ex monachis monasterij sui Marinianum Ravennae, Maximianum Syracusis, & Sabinum Callipoli praefules ordinavit. Sed & Augustinum penes Anglosa Galliarum episcopis ordinari praecipit. Post quem nihilominus ad episcopatum in eadem gente, monachi eiusdem patris tempore diuerso prouecti sunt, Mellius, Iustus, Laurentius & Paulinus. Soli diaconibus Apostolicae sedis super hac quodammodo parte parcebat. Quorum cum decem & nouem plenitudine redundaret, ipse Bonifacium, Florentium & Epiphanium consecrauit. Nec quenuquam eorum ab officio, nisi Laurentium archidiaconum pro superbia reliquisque criminibus, in basilica Lateranensi, quae dicitur aurea, ubi mox Honoratum archidiaconum constituit, sequestrauit.

Lib. 2.
Epist. 14.
Indict. 11.

Lib. 2.
Epist. 16.
Indict. 10.

8 Cumq; Gregorius, percepta occasione, suae Ecclesiae Cardinales, si tamen consentirent, suis voluntate prouideret, neminem prorsus quantacunque necessitate coactus, violenter promouere certabat, ne sub huiusmodi occasione quenuquam eliminando deponere videretur. Vnde Scholastico duci Campaniae scribens, ait: Dum Neapolitanam ciuitatis cura destituta sacerdotis solatio vehementius angeretur, peruenientes praesentium latores cum decreto, in Florentium subdiaconum nostrum electo, aliquid nobis in tanto cogitationis potere releuationis inuenerunt. Sed dum praefatus subdiaconus noster, refugiens ciuitatem ipsam, ordinationem suam lachrymabiliter euitasset, quasi ex maiori quadam desperatione nostram cognoscere etiam molestiam. Atque ideo salutantes hortamur magnitudinem vestram, vt conuocantes Priores vel populum ciuitatis, de electione alterius cogitaretis, qui dignus possit Dei solatio ad sacerdotium promoueri. In quo decreto solenniter facto, atq; ad hanc Urbem transmissa, ordinatio illicitam, Christo auxiliante, proneniat.

9 Ab alijs quoq; violenter promotos, in gradus pristinos reuocabat. Vnde Anonino subdiacono scribens, dicit: Honoratus archidiaconus ecclesiae Salonitanae a sanctae memoriae decessore meo missa supplicatione poposcerat, vt ab antistite suo inuentus prouehi ad fortioris gradus ordinem contra more nullo modo cogeretur. Pro quo enim fieri sibi non prouehendi gratia, sed causa ingratitudinis perhibebat. Pro qua tunc sanctae memoriae decessor noster scriptis suis Natali fratri coepiscopo quoniam suo interdixerat, ne praedictum Honoratum archidiaconum inuitum prouehere, neve dolorem conceptae ingratitudinis diutius in corde retineret. Cumque & a hac eidem summo opere fuerint interdicta, non solum mandata Dei negligens, sed etiam scripta nostra contemnens, praefatum archidiaconum quasi ad fortioris honorem prouehens, conatus est callide degradare. Vnde actum est, vt eo de archidiaconatus loco summo, alium accerseret, qui eius obtemperare moribus posset. Quem Honoratum archidiaconum arbitramur antistiti suo aliunde displicere potuisse, nisi quod eum vasa sacra suis dare parentibus prohibebat. Quam causam discipuli volumus & tunc sanctae memoriae decessor meus, & nunc ego indagatim discutere. Sed ipse suorum actuum conscius, personam ad iudicium postposuit destinare. Proinde experientiam tuam praesentis praecipiti auctoritate duximus susciendam, saltem ut renitis conueniens in Salonam, Natalem fratrem coepiscopumq; nostrum, saltem scriptis admonitum studeat adhortari, vt supra memoratum archidiaconum in locum statim loco suscipiat. Quod si facere hoc contumaciter, vt consuevit, forte dissuadet usum ei pallij, qui ab hac sede concessus est, ex auctoritate sedis Apostolicae petipendio. Quem si etiam amisso pallio, adhuc in eadem pertinacia perseverare petipxeris, Dominici quoque corporis ac sanguinis eundem antistitem participatione participabis. Eum verò, qui contra iustitiae regulam ad locum alterius prouehi contentus ab eiusdem archidiaconatus honore deponi praecipimus. Qui si ulterius in locum eundem ministrare praesumpserit, communionis sacrae participatione priuamus. Quod enim est, ut asperos de iustitia sentiat, quos erga se positos in charitate contempnit. Restituro ergo loco suo Honorato archidiacono, instructam personam superaddidit, antistes te compellente, dirigat, qui intentionem eius esse vel fuisse iustam, suis allegationibus possit ostendere. Sed & eundem archidiaconum ad nos venire praecipimus, vt quicquid iustum, quicquid omnipotenti Deo placitum fuerit, cogitauerit.

assertionibus partium, decernamus. Nos enim nullum pro personali amore defendimus, sed auctore Deo, normam iustitiae, postposita cuiuslibet acceptione personae, seruamus. Item Honorato Salonitano, iam ex presbyterio in diaconatum reducto: Dudum quidem decessoris nostri nostraque praecipio ad dilectionem tuam cucurrit, in qua & de obiectis tibi calumniose capitulis fueras absolutus, & in tui gradus ordinem sine aliqua te instituius altercatione restitui. Sed quia rursus ante non multum temporis spatium ad Romanam ciuitatem veniens, de quibusdam illic actis incongrue, & de sacrorum es conquestus alienatione vasorum: atque dum pro hac re, qua tuis obiectionibus respondere potuissent, sustineremus in hac ciuitate personas, Natalis episcopus tuus de hac luce migravit: necessarium iudicamus, easdem praecipiones tam decessoris nostri quam nostras, quas dudum, vt dictum est, pro tua absolutione transmissimus, praesentibus deinceps apicibus confirmare. Quamobrem a cunctis tibi obiectis capitulis te plenius absoluentes, in tui te ordinis gradu sine aliqua volubet altercatione permanere, vt nihil tibi penitus mota a praefato viro quaestio quolibet occasione prauidet.

Lib. 11.
Epist. 34.

10 Item cardinales, violenter in parochijs forensibus ordinatos, in pristinum cardinem Gregorius reuocabat. Quapropter Iohanni episcopo Syracusano scribens, ait: Quorundam ad nos relatione peruenit, Cosmam, qui ex monacho monasterij sanctae Luciae a decessore tuo veneranda memoriae Maximiano, in ecclesia Syracusana subdiaconus factus, atque a te postea in possessione, quae Iuliana vocatur, presbyter dictus ordinatus, ira nimia tristitia & loci qualitate vehementer afflictum, vt vitam sibi penam existimet, & contritioni suae, fugam quaerit auxilium. Et ideo quia tales erga subiectos nostros debemus existere, quales nos, si subiecti fuissetus, nostros volueramus esse praepositos: magna benignitatis est, si eum in ecclesiam, ubi subdiaconi est functus officio, sanctitas tua reducere, atque illic presbyterum studuerit constituere cardinalem. Quod & facere, quantum arbitramur, debes, si nihil est, quod iuste contra ipsum animum tuum exasperet. Si verò aliqua culpa est, suis nobis hoc epistolis fraternitas tua, vt scire possimus, insinuet.

11 Quanta curiositate Gregorius idoneos quosque ad regimen destitutarum quaesierit plebium, breuiter indicabo, vt tantus vir non solum doctrinis, quin & operibus verus paterfamilias fuisse gregis Dominici probabiliter colligatur. Ait enim in epistola Maximiano episcopo Syracusano: Felix vir clarissimus, praesentium lator, edocuit nos, esse quendam in illis partibus presbyterum, qui ad episcopatus ordinem prouehi probata viua merito dignus appareat. Hunc ergo fraternitas tua coram se deduci faciat, & eum, sicut certus sum, propter animae periculum diligenter examine, vt eum, Domino disponente, loco cui praeuiderimus, possimus ordinare pastorem. Item Cypriano diacono: Amarissimas dilectionis tuae epistolas de domini Maximiani obitu mense Nouembri suscepimus. Et quidem ille ad praemia desiderata peruenit: sed infelix populus Syracusanae ciuitatis lugendus est, qui pastorem tale diu habere non meruit. Proinde dilectio tua sollicitudinem gerat, vt in eadem ecclesia talis debeat ad ordinandum eligi, qui post dominum Maximianum eiusdem regiminis locum non indignus videatur aut immeritus sortiri. Et quidem credo, quantum Traianum presbyterum maxima pars eligat: qui, vt dicitur, bonae mentis est, sed ueniri non valet, & ipse nullis criminibus tenetur inuolutus, condescendi ad eum, cogente nimia necessitate, potest. Si autem mea voluntas ad hanc electionem quaeritur, tibi secreta indico quod volo, quia nullus mihi in eadem ecclesia post dominum Maxmianum tam dignus videtur, quam Iohannes archidiaconus Catanensis ecclesiae. Qui si fieri potest, vt eligatur, credo quod apta valde persona inueniatur. Sed ipse quoque prius de criminibus, quae impedire possunt, a te secretius requirendus est, & coepiscopus noster Leo ei cessionem facere debebit, vt liber ad ordinandum valeat inueniri. Item Clementinae patritiae: Amandum presbyterum a Surrentinis ad episcopatum gloriosa filia, electum esse cognosceas. Quem quia huc scripsimus debere transmitti, contristari de eius absentia non debetis, quia nec abscedere creditur, qui mente vobiscum est. Et quoniam pastorem quaerentibus is, qui vobis olim placuit, gratulus est, omnipotentem Deum benedicentes, Christiana magis in hac deuotione gaude-

Lib. 3. ep. 17.

re. Et ut ad nos celerius alijs profuturus venire debeat, hilariter studete: quia sincere charitatis est exultare, quando is, qui diligitur, ad hoc vocatur ut crescat. Item Paulino episcopo: Venenouit fraternitas vestra, quam longo tempore Aprucium pastoralis sit solitudine destitutum. Vbi diu quaesivimus qui ordinari debuisset, & nequaquam potuimus invenire. Sed quia * Importunus mihi in moribus suis, in psalmo. dia studio, in amore orationis valde laudatur, & religiosam vitam omnimodo agere dicitur: hunc volumus ut fraternitas vestra ad se faciat venire, & de anima sua admonet, quatenus in bonis studiis crescat. Et si nulla ei crimina, quae per legis sacre regulam morte mulcantur, obuiant, tunc hortandus est, ut vel monachus, vel a nobis subdiaconus fiat, & post aliquantulum temporis, si Deo placuerit, ipse ad pastoralem curam debeat promoueri. Item Venantio parricio Panormitano, petenti sibi quandam presbyterum episcopum consecrari, refertur, inter cetera dicens: Hunc presbyterum dare omnimodo nobis excellentia vestra sciat esse difficile, quia personarum nos necessitas ad ordinanda alia loca pastoribus destituta non levis angustat.

12 Sed quia necessitate ordinandarum se angustatum meminit personarum, ne in discusse quinquam promouisse putetur, vno exemplo videtur docendum. Ait enim in epistola Iohanni episcopo: Ne incauta eorum ordinatio, qui ad episcopatum eliguntur, valeat provenire, vigilanti de eorum personis est solitudine requirendum. Inducitur siquidem nobis est, Florentinum archidiaconum ecclesiae Anconitanæ, qui ad episcopatum electus fuerat, scripturæ quidem sacre scientiam habere, sed iam atatis esse senio iam contractum, ut ad regiminis officium non possit assurgere. Ad ceteros etiam, ita illum tenacem existere, ut in domum eius amicus ad charitatem quam introeat. Rusticus autem, diaconus eiusdem ecclesiae, qui similiter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur: sed quantum asseritur, psalmos ignorat. Florentinum vero diaconum ecclesiae Rauennatis, qui electus ab omnibus memoratur, sollicitum esse nouimus: sed qualis sit interius, omnino nescimus. Ideoque fraternitas nostra vna cum fratre & coepiscopo nostro Armenio, suprascriptæ ecclesiae Anconitanæ visitatore, illuc festinet accedere, & diligenter de vita ac moribus singulorum requirere, si de nullo sibi sunt crimine consci, quod eos ad hoc officium veteri accedere. Pater etiam requirendum est, si hoc, quod de prefato archidiacono dictum est, quia magis quam amicus domum eius ingressus est, ita se veritas habeat. Et utrum ex necessitate, an ex tenacia talis sit: aut si ita senex est, ut ad regendum non possit assurgere, vel si etis sacrosanctis euangelij, sicut nobis nunciatum est, iusiurandum præbuit, nunquam se ad episcopatum accedere. Sed & de Rustico diacono, quantos psalmos minime nescit, scrutandum est. Florentino autem diacono Rauennati, si nullum, sicut diximus, crimen est quod obsistat, apud episcopum eius agi necesse est, ut ei debeat cessionem concedere. Non tamen ex nostro mandato vel dicto, ne contra suam eum voluntatem concedere videatur.

Ecclesia
per quos
vel stet, vel
cadat.
Seruienti
Li. 4. ep. 35.

13 Et quidem Gregorius prudenter cognoscens, totum corpus Ecclesiae tam per hoc nos episcopos feliciter stare, quam per malos infeliciter cadere: non solum diuersi gentium diuersi ordinis clericos, verum etiam vacantes episcopos in sua diocesi episcopatus inuitabat. Vnde Sebastiano episcopo * Smyrneni inter cetera scribit, dicens: Debitum salutationis alloquium soluens, indico, quod ad me Bonifacio de fore referente peruenit, quia vir sanctissimus frater noster dominus Anastasius patriarcha in vna suarum ciuitatum regendam vobis ecclesiam committere voluit, & consentire noluitis. Quem sensum atque sapientiam vestram, valde ego libenter amplexus sum, & laudavi vehementer, & vos felices, me infelicem esse deputavi, qui hoc tempore regimen Ecclesiae suscipere consensi. Si tamen animus vester fratribus condescendendo, & misericordiae operibus intentus, ad hoc vniquam ecclesie decreuerit, peto ut amoris meo alium minime præponatis. Sunt enim in Sicilia sula ecclesiae vacantes Episcopi. Et si vobis placet, authore Deo, Ecclesiam regere, xta beati Petri Apostoli limina cum eius adiutorio melius potestis. Si vero non placet, feliciter state, & pro nobis infelicibus exorate.

Bacandæ
Li. 1. ep. 8.

14 Interea Gregorius locis munitis Episcopis constitutis, dissipatas ecclesias inuitabat. Quapropter * Bagaudæ Formiensi Episcopo scribit, dicens: Et temporis necessitas nos perurget, & imminutio exigit personarum, ut destitutis ecclesijs salubriter prouida debeamus dispositione succurrere. Et ideo quoniam ecclesiam Minusensem funditus tam cleri quam plebis destitutam desolatione cognouimus, tuam

S. Erasmi
martyris
corpus ubi
sit.

pro ea petitionem, quatenus Formianæ ecclesiae, in qua corpus beati Erasmi martyris requiescit, cuique fraternitas tua præsidet, adiungi debeat: piam esse ac iustissimam precipientes, necessarium duximus, consulentes tam desolationi loci illius, quam tuæ ecclesiae paupertati, redditus supradictæ ecclesiae Minturnensis, vel quicquid ei antiquo modernoque iure vel privilegio potuit potest ve qualibet ratione competere, ad tuæ ecclesiae ius potestatemque hac præcepti nostri autoritate migrare, ut a præsentem pore, sicuti de propria ecclesia debeas cogitare, eique competentia tua prouisione disponere: quatenus deinceps quod perire nunciusque potuit, pauperum ecclesiae tuæ utilitatibus cleri que proficiat.

Item Benenato episcopo: Et temporis qualitas, & vicinitas nos locorum inuitat, ut Cumanam atque Misernatium vnire debeamus ecclesias. Quoniam hæc non longe a se itineris intervallo seiunctæ sunt, nec peccatis facientibus tanta populi multitudo est, ut singulos, sicut olim fuit, habere debeant sacerdotes. Quia igitur Cumani pagina vnisse, tibi que commisisse cognosce, propriumque, utrarumque ecclesiarum scitione promotione iuxta canonum statuta visa fuerint ordinare atque disponere, habebis ut proprius re vera sacerdos, liberæ ex nostræ autoritatis consensu atque permissi alteram ecclesiam, a qua corporaliter ad præsens absens es, sollicita prouidentique cura disponas, quatenus diuina illic mysteria solemniter auxiliante Domino peragantur. Fraternitas ergo tua tanta in adhortatione populi lucrandisque animabus sollicitio, te cura semper inuigilet, quanto se vnitarum ecclesiarum gubernationis onera susceperis cognoscit. Item Iohanni episcopo Veliterno: Postquam hostilis impietas diuersarum ciuitatum ita peccatis facientibus desolauit ecclesias, ut reparandi eas spes nulla populo deficiente remanserit, maiori valde cura construngimur, ne defunctis earum sacerdotibus, reliquæ plebis, nullo pastore moderamine gubernata, per inuia fidei, hostis callidi rapiantur, quod absit, inuidia. Huius ergo rei solitudine sæpe comoniti hoc nostro sedis cordi consilium, ut vicinis eas mandaremus pontificibus gubernandis. Ideoque fraternitati tuæ curam gubernationemque trium Tabernensium ecclesiarum prouidimus committendam. Quam tuæ ecclesiae aggregari vniri, necesse est, quate- nus utrarumque ecclesiarum sacerdos & rector, CHRISTO adiutore, possis existere: & quæcumque tibi de eius patrimonio vel cleri ordinatione seu promotione vigilanter canonica visa fuerint cura disponere, quippe ut pontifex proprius, liberam habebis ex præsentis nostra permissione licentiam.

At vero ciuitatum desolatam pontifices Gregorius vacantibus ciuitatibus in-
cardinare curabat. Vnde Martino episcopo Corsicæ inter cetera scribens: Quoniam, inquit, ecclesia Tamitana, in qua dudum fuerat honore sacerdotali tua fraternitas decorata, ita est delictis facientibus hostili feritate occupata & diruta, ut illic ulterius spes remeandi nulla remanserit in ecclesia te * Alirensi, quæ iam diu pontificis est antistitis desitura, Cardinalem secundum petitionis tuæ modum hac autoritate constituimus sine dubio sacerdotem. Ita ergo studio vigilanti cum Dei amore secundum canonicum præcepta cuncta dispone & ordina, ut & fraternitas tua suis desiderijs se possit pontificem. Item Iohanni episcopo Squillaceno: Pastoralis officij cura nos ad pastoralis debent solitudine gubernare. Propterea te Iohannem, ab hostibus captiuatæ Litanæ ciuitatis episcopum, in Squillacena cardinalem necesse duximus constituere sacerdotem, ut & susceptam semel animarum curam intuitu futura retribuat. Licitæ a tua, hoste imminente, depulsus sis, aliam quæ pastore vacat, & Domino protegente, ad priorem statum contigerit reuocari, in eam, in qua prius ordinatus es, ecclesiam reuertaris. Si autem prædicta ciuitas continua captiuitatis calamitate prematur, in hac, in qua a nobis incardinatus es, debeas ecclesia permanere.

16 Sed & expulsos episcopos, quos tam citò Gregorius vel incardinare non poterat, vel quorum redditum ad sedes proprias contingere posse sperabat, alijs episcopis, qui tunc videlicet in locis suis debebant, interim pro sustentatione ac stipendijs præ-

Lib. 2.
Epist. 36.
Indict. 10.

Li. 1. ep. 77.

* Saonenti

Lib. 2.
Epist. 25.
Indict. 10.

sentis

sentis vitæ iungebat, generaliter dicens: Fratres & coepiscopos nostros, quos & capitulatis diuersarumque necessitatibus angustia comprimunt, studete consolando, conuiuandoque vobiscum in ecclesiasticis sustentationibus libenter suscipere: Non quidem vt per communionem episcopalis throni dignitas diuidatur, sed vt ab ecclesiastica possibilitate sufficientia debeant alimenta percipere. Sic enim & proximum in Deo, & Deum in proximo diligere comprobamur. Nullam quippe eis nos in vestris ecclesiis auctoritatem tribuimus, sed tantum vestris solatijs eos contineri summo perhorramur.

Lib. 2.
Epist. 17.
Indict. 10.

17. Loca quoque sedium prudentissimus pontifex, accepta iusta occasione, mutabat. Vnde Iohanni episcopo Veliterno scribit, dicens: Temporis qualitas admonet, episcoporum sedes, antiquitus certis ciuitatibus constitutas, ad alia, quæ securiora putamus, eiusdem diocesis loca transponere, quo & habitatores nunc degere, & barbaricum possint periculum facilius declinare. Propterea te Iohannem fratrem coepiscopum, quæ nostram Veliternensis ciuitatis, sedemque tuam in locum, qui appellatur Areneta, ad sanctum Andream Apostolum præcipimus exinde transmigrare: Quatenus & hostilitatis incurfu liberior existere valeas, & illic consuetudinum solennium festisponas.

18. Et notandum quod Gregorius licet monasteria & episcopatus vniuerit, atque vacantibus episcopos vacantibus ciuitatibus inordinare studuerit, nunquam tamen episcopos ab integritate suæ ecclesiæ, vel ipse in aliam commutauit, vel sub quacunque occasione migrare consensit. Nam postquam Demetrium Neapolitanum episcopum dissimulationibus manifestis deposuit, eum ab eisdem Neapolitanis inordinari sibi Paulum Nepelesinum episcopum magno opere quæreretur, discretissimus pontifex visitationis iustitiam Nepelesinæ Iohanni episcopo delegata, eundem quidem Paulum visitatore illis tribuit, Cardinalem vero constituere tam primò dispensatoriè distulit, quam postea penitus recusauit. Cui postmodum licentiam reuertendi ad suam diocesim concessit, centum solidos de Neapolitana ecclesiâ & vnum puerulum orphanum, qualem ipse de familia eiusdem ecclesiæ voluisset, dari præcepit.

Lib. 4. epi.
30.

19. Aliarum parochiarum clericos sibi, & alijs discretissimus pontifex discretissimè indicare curabat. Quapropter Eliæ presbytero & Abbati prouincie Iauriæ postea qua scribens: Filium, inquit, vestrum Epiphanium mandastis, vt ad sacrum ordinem prouehere deberemus, vobisque retransmittere. sed in vno vos audiuiimus, in altero verò minime potuimus. Diaconus quidem factus est, sed quisquis semel in hac ecclesiâ sacrum ordinem acceperit, egrediendi ex ea ulterius licentiam non habet. Sed ego videre vos non potui, hac ex re consolationem habeo, quia in filio vestro quiesco.

Lib. 3. epi.
14.

Item Maximiano episcopo Syracusano: Præsentium lator Felix diaconus, cum nullatenus in hæreticorum dogmata lapsus sit, nec à catholica fide discesserit, præuilectus aduersus Constantinopolitanam synodum suspicionibus, in Istricorum diocesi paratione remouerat. Qui cum Romam venisset, recepta à nobis, iuuante Dominatione, excessum suum recepta Domini corporis & sanguinis communionem commisit. Quia ergo, vt dictum est, non in hæresim incidit, sed à sacris generalis Ecclesiæ ministerijs quasi recte studio intentionis errauit, imbecillitati eius atque necessitatibus clementes, maximeque sustentationi eius pietatis intuitu prouidentes, in tua Syracusana ecclesiâ eum præuidimus cardinandum. Item Fortunato episcopo Neapolitano: Fraternitatem tuam à nobis petiisse recolimus, vt Gratianum ecclesiæ Venafranz diaconum tuæ concederemus ecclesiæ cardinandum, & quoniam nec episcopum, cui obsequium dare, nec propriam habere ecclesiâ, hoste scilicet prohibente, quo suum debeat ministerium exhibere, petitionem tuam non præuidimus differendam, idcirco scriptis præsentibus cum necessario duximus concedendum, habituro licentiam diaconum illum, nostra interueniente auctoritate, ecclesiæ tuæ, Deo propitio, constituere curauimus.

Lib. 5. epi.
11.

Item Cypriano diacono: Sicut dilectio tua studiose laborauit pro persona nostris & coepiscopi nostri Iohannis, vt in Syracusana ecclesiâ auctore Deo debuerit ordinari: ita nunc necesse est, vt per dilectionis tuæ studia ei quoque regiminis solatio ministraretur. Quendam enim presbyterum proprium habuisse se perhibet, qui tam à fratre & coepiscopo nostro Leone in Catanensi ecclesiâ dicitur ordinatus. Et cum in nouam ecclesiâ vadit, & suos illic proprios homines habere necesse est, vt diuinarum causarum tumultibus premitur, in secreto suo inueniat ubi requiescat: prædicto tamen

Lib. 5. epi.
20.

& coepiscopo nostro Leoni blandè & leniter persuadere debes, vt ei præfatus presbyterum cedere debeat, ne, quem tam benignus ad ordinandum cessit, ordinatum destituere fortasse videatur.

21. Antiquissimum Ecclesiasticæ consuetudinis ordinem Gregorius ab Apostolis traditum, & ad sua usque tempora solenniter conseruatum, adeo studiosissimè retinebat, vt nullum quantalibet sanctitate, sapientia, nobilitateve polleret, anterioribus clericis in conuentu, confessu, statione siue subscriptione præponeret. Vnde Iannario Caralitano episcopo scribens: Liberatus, inquit, de quo nobis tua fraternitas indicauit, qui diaconi fungi perhibetur officio, si à decessore tuo non factus est Cardinalis, ordinatis à te diaconibus nulla debet ratione præponi: ne eos, quos consecrando probasse cognosceris, reprobare supponendo quodammodo videaris. Prædictum itaque Liberatum, quem reprimendus ambitionis inflat spiritus, omni instantia ab intentionis suæ prauitate compesce, & vltimum inter diaconos stare constitue: ne, dum scilicet præferri contendit, immeritis loco, in quo nunc situs est, iudicetur. Cuius tamen si obedientia fueris inuitatus, & cum post hoc facere Cardinalem volueris, nisi pontificis sui cessionem solenni more muerit, abstinendum ab omni eius inordinatione memineris. Quoniam æquitati conuenire non ambigis, vt alijs seruare non differas, quod ipse quoque tibi seruari desideras.

Lib. 1. epi. 27.

22. Cuius videlicet antiquissimæ consuetudinis ordine Gregorius prouocatus, defunctorum episcoporum ecclesias pro faciendis inuentariis, & eligendo legitimæ opinionis episcopo, vicinis episcopis commendabar, hoc modo scribens: Obiit illius antistitis directæ relatio patefecit. Quapropter visitationis destitutæ ecclesiæ fraternitati tuæ operam solenniter delegamus. Quam ita te conuenit exhibere, vt nihil de prouentionibus clericorum, redditu, ornatu, ministerijsque, vel quicquid illud est in patrimonio eiusdem, à quoquam presumatur, ecclesiæ. Et ideo fraternitas tua ad prædictam ecclesiâ ite properabit, & assiduis adhortationibus clericum plebemque eius admonere festinet, vt remoto studio, diuersarum partium vno eodemque consensu, talem sibi præficiendum expectant sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri, & à veteris canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate nos veniat cõsecrandus: Prouisurus ante omnia, ne ad hoc cuiuslibet cõuersationis vel meriti laice personæ adspirare præsumat, & tu periculum ordinis tui, quod absit, incurras. Monasteria autem, si qua sunt in ipsius parocchia constituta, sub tua cura dispositio: neque quousque illic proprius fuerit episcopus ordinatus, esse cõcedimus, vt sollicitudinis tuæ vigilantiâ proposito suo congrua, Deo adiuvante, actione respondeat.

Lib. 2. Epi.
19. & 26.
Indict. 10.

Item clero, ordini & plebi: Vestri antistitis obitum cognoscetes, curâ nobis fuit destituta ecclesiâ visitatione illi fratri & coepiscopo nostro sollemniter delegare. Cui de dimis in mandatis, vt nil de prouentionibus clericorum, redditu, ornatu, ministerijsque à quoquam usurpari patiatur. Cuius vos assiduis adhortationibus conuenit obedire, quatenus in ecclesiastico obsequio sacerdos exquiratur, qui à venerandis canonibus subscriptionibus roborati, & visitatoris pagina prosequente, ad nos veniat ordinandus. Prouisuri ante omnia, ne cuiuslibet vitæ vel meriti laicam personam presumat eligere. Et non solùm ille ad episcopatus apicem nulla ratione prouehetur, verum etiam vos nullis intercessionibus veniam posse promereri cognoscite: Sed omnes, quos ex vobis de laica persona adspirare constiterit, ab officio & a communione alienos faciendos proculdubio noueritis.

Lib. 2.
Epist. 27.
Indict. 10.

23. Nulla occasione Gregorius quicquam de donarijs siue prædijs quarumlibet ecclesiæ usurpabatur aufert. Idcirco Maximiano Syracusano episcopo inter alia scribit, dicens: Charitatem tuam cõmonere curauimus, vt si quispiam episcoporum de hac luche migraverit, vel quod absit, pro suis fuerit motus excessibus, conuenientibus hierarchicis cunctisque cleri prioribus, atque in sui præsentia inuentarium ecclesiæ rerum faciat, species quædam aut aliud quodlibet de rebus ecclesiæ, quasi pro faciendis inuentariis labore tollatur. Sic namque ea, quæ ad munitionem facultatis pauperum pertinent, desideramus expleri, vt nulla penitus in rebus eorum ambitiosis hominibus venalitatibus relinquantur occasio. Visitatores ecclesiarum, clerici quoque eorum, qui cum ipsis per non suæ ciuitatis parocchias fatigantur, aliquod laboris sui capiant, te disponente,

Lib. 3. epi. 11.

nente, subsidium. Iustum namq; est, ut illic consequantur stipendium, quod pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium.

24 Consuetudines dationum vel xeniorum à suis episcopis accipere Gregorius, quod si pondus quoddam pestiferum, toto mentis conamine detrectabat. Vnde Felici episcopo Messanenfi: Consuetudines, inquit, quæ ecclesijs grauamen noscuntur inducere, nostra nos decet consideratione remittere: nè illic aliqua cogantur inferre, vnde sibi referenda debent potius expectare. Clericis quidem tuis vel aliorum consuetudinem te oportet illibatam seruare, cisdq; annis singulis, quæ sunt cõsuetæ, transmittere.

Nota tamen viri mirabilem syncretismum.

Lib. 4. Epist. 19.

Nobis verò de cæterò, nè quid transmitti debeat, inhibemus. Et quoniam non delectamur xenijs, palmarianas, quas tua direxit fraternitas, cum gratiarum actione suscepimus. Sed eas, nè quod exinde sentire potuisses stipendium, digno fecimus precibus venundari, & id tuæ fraternitati transmissimus sigillatim. Sed quia charitatem tuam ad nos velle venire cognouimus, scriptis presentibus admonemus, ut ad veniendum non debeas laborem assumere: sed ora pro nobis, ut quanto nos itineris intervalla distantes, tanto animis nostris adiuuicem, Christo adiuuante, simus in charitate coniuncti: quatenus alterna nos obsecratione iuuantes, susceptum officium venturo integram lucem relinquamus. Item Iohanni episcopo primæ Iustinianæ cui & pallium mittit, & vestes suas committit, post multa scribit: Xenia aut vestre sanctitatis suscipere omnino non lueram, quia valde est incongruum, ut à prædatis & afflictis fratribus munera percipisse videremur. Sed responsales vestri alio me argumento vicerunt, ad cum illa delectantes, à quo non possent oblationes vestre fraternitatis repellere.

25 Hinc est, quod Gregorius episcoporum neminem ad Urbem farigare delectamur. Maximiano Syracusano episcopo vices suas per Siciliam totam commisit, præcipiens, ut omnes episcopi semel in quinquennio Romam venirent. Vnde Cypriano diacono scribens, ait. Nouit dilectio tua hanc olim consuetudinem tenuisse, ut fratres & coepiscopi nostri Romam semel in triennio de Sicilia conuenirent, sed nos eorum labori consulentes, scias constituisse, ut suam hic semel in quinquennio præsentiam exhiberent, &c. Vbi notandum, quia si B. Gregorius xenia, quod credi nefas est, anhelaret, non episcoporum aduentus à triennio in quinquennium protelaret, immò à triennio in biennium proculdubio festinaret.

26 Sed quando xenia grare susciperet, qui quannus dispensandas alterius elemosinas recusare timeret, eas tamen & timendo suscipiebat, & cautissime dispensabat. Quicq; adeo sua dare, & aliena non accipere consueuerat, ut etiam rerum quarundam precia penitus resutaret. Vnde Eulogio patriarchæ Alexandrino inter cætera scribens, ait: De lignis quod scribitis, quia breuia fuerint: nauis, per quam transmissa sunt, qualitas fecit. Quia si maior nauis venisset, potuissent ligna etiam maiora transmitti. Quod autem dicitis, quia si maiora transmittimus, precium datis: largitati quidem gratias agimus, sed accipere precium, euangelio interdicens, prohibemur. Nos enim ea quæ transmittimus, ligna non emimus: & quomodo possumus precium accipere, si scriptum sit, Gratis accepistis, gratis date? Nunc ergo iuxta modum nauis per nauem parua ligna transmissimus: sequenti verò anno, si omnipotenti Deo placuerit, maiora præparamus.

Lib. 10. Epist. 34.

27 Non mirum, si liberalissimus pontifex nullas consuetudines à suis suffraganeis nulla xenia capiebat, quibus ipse, si qua necessaria habere videbantur, satis hilariter ministrabat. Vnde Venantio episcopo Perusino scribit, dicens: Fratrem & coepiscopum nostrum Ecclesiam frigore omnino laborare cognouimus, pro eo, quod huiusmodi vestem non habeat, & quia aliquid sibi à nobis petijt debere transmitti, fraternitatis tuae ad hoc per latorem presentium transmissimus. Amphimachum, tunicam & pedes

Amphimachum.

rale, ut à te ei debeant sine mora transmitti, & ideo ad prædictum fratrem nostrum omni illud celeritate stude transmittere, atque nobis hoc ipsum quia transmissis, nunciare epistolis non omittas. Sed ita fac, ut ad transmittendum, quia vehementer sollicitus es, moram aliquam minimè facias. Item eidem Ecclesio Clusino episcopo: Scitis, quia fraternitatis vestre suscipientes, contristati sumus, quod vos per ea & grauiora firmatos, & adhuc debiles esse cognouimus. Et licet sanctitatem vestram videri desiderium haberemus, bene tamen fecistis isto vos illic tempore continere, nè venientes huc, de ægritudine vestra molestia recidiam nobis tristitiam faceretis. Et post pauca Vnum autem caballum vobis qualem inuenire potuimus, de benedictione sancti patris transmissimus, ut habeatis, cum quo post infirmitatem vestram possitis.

Lib. 5. ep. 46.

28 Tali patrono tunc illius temporis pontifices ampliati, tam nouas ecclesias à fundamentis construere ornare, quam veteres quoque splendidissime renouare coeperunt. Nam Gregorius nihil in suis coepiscopis magis, quam sanctitatem, sapientiam & liberalitatem, curiosissime quæritabat. Quod ut significantius elucescat, quasdam epistolarum eius adhibeo, quarum testimonio lector meus quorundam Episcoporum vitia reprehensa cognoscat. Ait enim in epistola Secundino scribendo DE I inter cætera:

29 Fratrem nostrum Marinianum Episcopum verbis quibus vales, excita, quia eum obdormisse suspicor. Nam venere quidam ad me, in quibus erant quidam senes mendicantes. Qui à me discussi sunt, à quibus quid acceperint: & per singula retulerunt, quæta eis & à quibus in itinere data sunt. Quos dum sollicitus de prædicto fratre requirerem, quid eis dedisset, responderunt se eum rogasse, sed ab eo nihil accepisse: ita ut neq; panem in via acceperint, quod dare omnibus illi ecclesiæ semper familiare fuit. Dixerunt enim: Respondit nobis, dicens: Non habeo, quod vobis debeat dare, non habet. Dic ergo illi, ut cum loco mutet mentem. Non sibi credat solam lectionem & orationem sufficere, ut remotus studeat sedere, & de manu nihil fructificare. Sed largam manum habeat, necessitatem patientibus occurrat, alienam inopiam suam credat: quia si hæc non habet, vacuum episcopi nomen tenet.

30 Item Sereno Episcopo Massiliensi post aliqua: Perlatum ad nos fuerat, quod inconsiderato zelo succensus, sanctorum imagines sub hac quasi excusatione, nè adorari debuissent, confregeris. Et quidem quia eas adorari vetuisses, omnino laudamus: fregisse verò reprehendimus. Dic frater, à quo factum sacerdote aliquando audirum est, quod fecisti? Si non aliud, vel illud te debuit reuocare, ne despectis alijs fratribus, soli te sanctum esse crederes & sapientem? Aliud est enim picturam adorare, aliud per picturæ historiam, quid sit adorandum, addiscere. Nam quod legitur quod sequi debeant: in ipsa legunt, qui literas nesciunt. Vnde & præcipue gentibus pro lectione pictura est. Quod magnopere à te, qui inter gentes habitas, attendi decuerat, nè dum recto zelo incaute succederis, ferocioribus animis scandalum generares. Frangi ergo non debuit, quod non ad adorandum in ecclesijs, sed ad instruendas solummodo mentes fuit nescientium collocatum. Et quia in locis venerabilibus sanctorum depingi historias non sine ratione vetustas admisit, si zelum differtum gregem non dispergere, sed dispersum potius poteras congregare: ut pastorem in hoc nomen excelleret, non culpa dispersonis incumberet. Hinc autem, perhiberis, ut maxima eorum pars à tua se communione suspenderet. Quando ergo ad ouile Dominicum errantes oues adduces, qui quas habes, retinere non preueni, proinde hortamur, ut vel nunc studeas esse sollicitus, atq; ab hac te præsumptio ne compescas, & eorum animos, quos à tua disiectos unitate cognoscis, paterna ad te dulcedine omni annisu omni studio reuocare festines.

31 Ianuario quoq; Caralitano Episcopo post aliqua scribit, dicens: Inter quere, tum anathematizatumq; conquestus est. Quod quamobrem factum fuerit, dum à clerico tuo, qui præses erat, voluissimus addiscere, pro nulla alia causa, nisi pro eo, quod te iniuriauerat, factum innouit. Quæ res nos vehementer afflixit. Quia si ita significas, dum pro vindicta propriæ iniuriæ, quod sacris regulis prohibetur, maleque sollemus, & talia cuiquam pro defensione iniuriæ tuæ inferre denuò non præsumas. Nam si tale aliquid feceris, in te scias postea vindicandum.

32 Item eidem: Prædicator omnipotentis Domini Paulus Apostolus præcipit, dicens: Seniore non increpaueris. Sed hæc eius regula in eo seruanda est, cum culpa senioris exemplo suo non trahit ad interitum corda iuniorum. Vbi enim senior iunioribus exemplum ad interitum præbet, ibi districta increpatione feriendus est. Nam scriptum est: Laqueus iuuenum omnes vos, & rursum Propheta dicit: Puer centum annorum, maledictus erit. Tanta autem nequitia ad aures meas de tua senectute per.

In Epistola p. quid re. quilibet.

Lib. 5. Epist. 29.

Lib. 9. ep. 9.

Non sunt tollendæ sacre imagines.

Imagines vsus in Ecclesia antiquissimus.

Lib. 2. ep. 14. Indict. 10.

Lib. 7. ep. 1. Indict. 2.

Es. 44. Es. 66.

te peruenit, ut eam, nisi adhuc humanitatis pensarem, fixa iam maledictione foremus. Dictum quippe mihi est, quod dominicorum die priusquam Missarum solennia celebrares, ad exaradam messem latoris presentium perrexisti, & post exarationem eius, Missarum solennia celebrasti. Post Missarum verò solennia etiam & terminos possessionis illius eradicare minime timuisti. Quod factum quæ pœna debuit sequi, omnes qui audiunt, sciunt. Dubij autem de tanta hac peruersitate fueramus: sed filius noster Cyriacus Abbas, à nobis requisitus, dū esset Caralis, ita se cognouisse perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus, hortamur, aliquando resipisce senex, à tanta lenitate morum, & operum peruersitate compescere. Quia quanto morum cinior efficeris, tanto fieri sollicitior atque timidior debes. Et quidem pœna sententia in te fuerat iaculanda: sed quia simplicitatem tuam cum senectate nouimus, iuramur tacemus.

Lib. 9.
Epist. 48.

33 Omnes omnino pontifices à lectione librorum gentilium Gregorius in hibernis. Quapropter Desiderio Galliarum episcopo, pallium postulanti scribit, inquit: Cum multa nobis bona de vestris fuissent studiis nūciata, ita cordi nostro est nata lætitia, negare ea, quæ sibi fraternitas vestra cōcedenda deposcerat, minime patere mur. Sed post hoc peruenit ad nos, quod sine verecundia memorare non possumus. Fraternitatem tuam grammaticam quibusdam exponere. Quam rem ita moleste suscepimus, ac sumus vehementius aspernari, ut ea, quæ prius dicta fuerant, in gemitis & tristitiam verteremus: quia in vno se ore, cum Iouis laudibus, Christi laudibus conueniat, ipse considera. Nam quāuis dilectissimus filius noster Cādidus presbyter per modum veniens hac de re subtiliter inquisitus negauerit, atque vos conatus fuisset excusare, de nostris tamen adhuc animis non recessit. Quia quāto execrabile est hoc de sacerdote narrari, tanto vtrum ita necne sit, districta & veraci oportet satisfactione cognosci. Vnde si post hoc euidenter hæc, quæ ad nos perlata sunt, falsa esse clauerint, neque vos nugis & secularibus literis studere confiterit, & Deo nostro grauegemus, qui cor vestrum maculari blasphemis nefandorum laudibus non permittimus, & de concedendis, quæ poscitis, securi iam & sine aliqua dubitatione tractabimus.

Lib. 2. epist.
14. lūd. 10.

34 Nihilominus Natali Salonitano episcopo scribit, dicens: Multis ab vrbem nientibus, frater reuerendissime, didici, pastoralis cura derelicta, solis te conuiuium occupatum. Quæ audita non crederem, nisi hæc actionum tuarum experientia probarem. Nam quia lectioni nequaquam studeas, nequaquam exhortatio inuolles, sed ipsum quoque, vsum ecclesiastici ordinis ignores, hoc est in testimonium quod eis, sub quibus es positus, seruare reuerentiam, nescis.

Ibidem
Epist. 37.
Gen. 18.

Gen. 27.

35 Sed cum Natalis per inanē philosophiam scriptis propriis se niteretur inebriabilem demonstrare, mitissimus doctor Gregorius ita rescripsit: In conuiuium conversatione vestra fraternitas Abraham conuiuium memorat, in quo, teste sacro eloquio, tres angelos suscepisse perhibetur. Sed hoc exemplo neque nos beatitudinem vestram reprehendimus, si hanc suscipere angelos in hospitalitatem cognoscimus. Rationem narrat tua fraternitas Isaac satiatum, filio benedictionē dedisse. Quæ vtrique, veteri testamenti, quia ita sunt gesta per historiam, ut tamen signaret aliquid per allegoriam, utinam valeamus sic res gestas legendo percurrere, ut possimus etiam gerendas peruidendo sentire. Ille quippe in tribus Angelis vnum salutans, Trinitatis substantiam vnus substantiæ esse declarauit. Ille verò satiatus benedixit filiū, quia qui diuinitatis plenitudo repletur, illius sensus in prophetiæ virtutem extenditur. Diuinæ autem epulæ, ut eloquij verba sunt. Si igitur assidue legitis, si exemplū ab exterioribus trahentes interna penetratis, quasi de agri venatione satiati, mentis ventrem repletis: vbi posito filio, suscepto videlicet populo, possitis ventura nunciare. Sed iam in hoc loco caligat, qui de Deo aliquid prophetat: Quia profectò dignum est, ut hic iamper concupiscentiam minus videat, cuius sensus per intelligentiam intus corruiscit. Ergo ad vosmetipsos trahite, & si vos tales agnoscitis, nihil est, quod de vestra promotione dubitetis. Gaudere quoque beatitudinem vestram inuenio, si voracis promotione rerum auctore sustineat. Quod ego breuiter expono, quia si de vobis vnde dicitur, nomen hoc veraciter cum rerum auctore sustinetis. Si verò de vobis vnde dicitur, est, quod de illo falsum fuisse quis dubitet, absolvere vos non valet par nomen, quod rum dispar est causa. Nam cum eo crucem etiam periturus latro suscepit: sed quod reatus proprius tenui, par crucifixio non absoluit. Ego tamen quantis valeo precibus

Epulæ diuinæ, scriptura sacra.

Matth. 11.

36 Neminem sanè pontificum à parocchia sua saltem parumpèr absque inuitabili lib. 8. ep. 14. prorsus necessitate discedere Gregorius permittebat, quos nimirum in causis mundialibus occupari vehementissimè prohibebat. Vnde Romano defensori scribit, dicens: Perlatum ad nos est, reuerendissimū fratrem nostrum Basilium episcopum, velut vnum de laicis, in causis secularibus occupari, & prætoria inutiliter obsecundare. Quæ res quoniam & ipsum vilem reddit, & reuerentiam sacerdotalē annihilat, statim ut experientia tua hoc præceptum suscepit, cum ita ad reuertendum districte executione compellat, quatenus ei illic, te insistentem, quinque diebus sub qua liber excusatione immorari non liceat. Nè, si quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiseris, cum ipso apud nos grauer incipias esse culpabilis.

bus depono, ut sanctissimam fraternitatem vestram auctori nostro Deo non solum nomen, sed etiam causa coniungat. Conuiuium autem, quæ ex intentione impendende charitatis sunt, recte vestra sanctitas in suis epistolis laudat. Sed tamen sciendum est, quia tunc veraciter ex charitate prodeunt, cum in eis nulla absentium vita mordetur, nullus ex irrisione reprehenditur, & non in eis inanes secularium negotiorum fabulæ, sed verba sacre lectionis audiuntur: cum non plus quàm necessè est, seruitur corpori, sed sola eius infirmitas reficitur, ut ad vsus exercendæ virtutis habeatur. Hæc itaque si vos in vestris conuiuiis agitis, abstinentium (fateor) magistri estis. Quod ergo Pauli Apostoli ad me testimonium posuistis, Qui non manducat, manducantē non indicet: omnino existimo incongruum fuisse. Quia neque ego non comedo, neque ob hoc à Paulo Apostolo dictum est, ut membra Christi, quæ in eius corpore, id est, in Ecclesia sibi charitatis compage connexa sunt, nullā de se villo modo curam gerant. Sed si neque ego ad te, neque tu aliquid pertineres ad me, iure tacere compelleret: ut eum non reprehenderem, qui emendari non posset. Hæc ergo sententia propter eos solummodo dicta est, qui illos indicare student, quorum cura sibi commissā non est. At postquā nos auctore Domino vnum sumus, si vobis ea, quæ corrigenda sunt, tacemus, valde delinquimus.

Conuiuium quæ ex charitate proficiunt.

Rom. 14.

lib. 8. ep. 14.

37 Item Anthemio subdiacono: Peruenit ad nos, Pimeniū, Amalphitanæ ciuitatis episcopum, in ecclesia sua residere non esse contentum, sed foras diuersa per loca vagari. Quod videntes alij, nec ipsi in castro se retinent: sed eius exemplum sequentes, fors magis eligunt habitare. Et quia hoc agentes, ipsi potius ad suam hostes depredationē inuitant: idcirco hac tibi autoritate præcipimus, ut superscripto episcopo interminari non desinas, quatenus hoc de cætero facere non præsumat, sed in ecclesia sua sacerdotali more resideat. Quem si fortè non emendari post tuam in terminationem cognoueris, in monasterio eum deputare, & nobis curabis modis omnibus indicare, ut quid facere debeas, nostra iterum præceptione cognoscas.

lib. 5. ep. 27.

38 Nō mirum, si Gregorius ex ministerio sibi credito, curabat vitia quorumlibet præpositi verbis salubribus increpare, qui lapsum propriæ amitæ non dubitauerat ad instructionē populi posterorum memoriæ commendare. Siquidem euangelica sententia, qua dicitur, Multi sunt vocati, pauci verò electi, volens multorum vocationē à paucorum electione formis exemplorum discernere, perhibet dicens: Pater meus tres sorores habuit, quæ cunctæ, sacre virgines erant. Quarum una Tharsilla, alia Gordiana, alia Aemiliana dicebatur. Vno omnes ardore conuersæ, vno eodemque tempore sacratæ, sub districtione regulari degentes, in domo propria socialē vitam ducebant. Cumque essent diutius in eadē conuersatione, cœperunt quotidianis incrementis in amorem conditoris sui Tharsilla & Aemiliana succrescere, & cum solo essent hic corpore, quotidie animo ad æterna transire. At contra Gordianæ animus cœpit ab amore caloris intimi per quotidiana detrimenta repestere, & paulisper ad huius seculi amorē redire. Crebrò autem Tharsilla dicere Aemilianæ sorori suæ cum magno gemitu solebat. Video Gordianam sororē nostram, de nostra sorte non esse. Perpendo enim, quia foras defluit, & cor ad quod proposuit, non custodit. Quæ curabant blanda quotidie redargutione corripere, atque à leuitate mortui ad ter verba correptionis, sed cum eiusdem correptionis hora transisset, transibat protinus & supducta grauitas honestatis: moxque ad leuia verba redibat. Puellarum gaudebat societate laicarum, eique persona valde onerosa erat, quæcumque huic mundo dedita non erat. Quadā verò nocte huic Tharsillæ amitæ meæ, quæ in inter sorores suas virtute orationis continuè, afflictionis studiose, abstinentiæ singularis, grauita-

Matth. 22.

Homil. 38.
in euangelia
Tres amice
S. Gregorij

te vitæ venerabilis, in honore & culmine sanctitatis excreuerat, sicut ipsa narravit, per visionem atauus meus Felix, huius Romanæ Ecclesiæ Antistes, apparuit, eiq; mansuam nem perpetuæ claritatis ostendit, dicens: Veni, quia in hac te lucis mansione suscipio. Quæ subsequenti mox febre correpta, ad diem peruenit extremum. Et sicut nobilibus forminis virisq; morientibus multi conueniunt, qui eorum proximos consolentur, eadem hora, eius exitum præstolantes, viri ac foemina lectulum circumsteterunt, inter quas mater quoque mea adfuit. Cum subito sursum illa respiciens, Iesum venientem vidit, & cum magna animaduersione cœpit circumstantibus clamare, dicēs: Recedite, recedite, Iesus venit. Cumq; in eum intenderet, quem videbat, sancta illa anima carnis soluta est. Tantaq; subito fragrantia miri odoris adpersa est, ut ipsa quoq; suauitas carnis ostenderet, illic auctorem suauitatis venisse. Cumq; corpus eius ex more mortuorum ad lauandum esset nudatum, longa orationis vsu, in cubitis eius & genibus carum lorum more inuenta est obdurata cutis excreuisse: & quid viuens eius spiritus semper egerit, mortua caro testabatur. Hæc autem gesta sunt ante Dominici Natalis diem. Quo transacto, mox Aemilianæ sorori suæ per visionem nocturnæ visitationis apparuit, dicens: Veni, ut quia Natalem Dominicum sine te feci, sanctam Theophaniam iam tecum faciam. Cui illa protinus, de Gordianæ sororis suæ salute sollicita, respondit: Et si sola venio, Gordianam sororem nostram cui dimitto? Cui tristi vultu iterum dixit: Veni. Gordiana etenim soror nostra inter laicas deputata est. Quam visionem mox molestia corporis est secuta, atq; ita, ut dictum fuerat, ante Dominicæ apparitionis diem, eadem molestia ingravescente, defuncta est. Gordiana autem mox ut solam remansisset se reperit, eius prauitas excreuit: & quod prius latuit in desiderio cogitationis, hoc post effectum prauæ actionis exercuit. Nam oblita Dominici timoris, oblita pudoris & reuerentiæ, oblita consecrationis, conductorem postmodum agrorum suorum maritum duxit. Ecce omnes tres vno prius ardore conuersæ sunt, sed non omnes in vno eodemq; studio permanserunt: quia, iuxta Dominicam vocem: Multi sunt vocati, pauci verò electi.

Gordiana deserit professionem suam diuini timoris oblita.

lib. 7. epi. 9. indic. 1.

Ibidem. epi. 10.

lib. 11. epi. 29.

39 Subditorum quoque negligentias Gregorius subtiliter inquirebat, & distantes simis redargutionibus emendabat. Vnde Vitaliano episcopo Sipontino scribens: Custos, inquit, religiosi habitus, aut esse nōsses episcopus, filia gloriose memorie Pauliani magistri militie te illic posito, nec proiectis religiosis vestibus ad secularem reuerenti habitum, nec ad nos licuisset peruersam epistolam destinare. Sed quia nimia delicti nimioq; torpore deprimeris, in tuo dedecore res ad præsens illicita impune commissa est. Nam si, ut præfati sumus, sollicitus extitisses, prius ad nos ultio mulieris prauitatem, quam culpa debuit peruenire. Quia ergo tantum hebes, tantumq; es negligens, nisi canonicam in te fueris coërtionem expertus, in alijs distictionem & disciplinam nescias custodire: qualiter debeas esse sollicitus, congruo tibi, si Domino placuerit, tempore demonstrabimus.

40 Item Sergio defensori. Si homo esses, aut discretionem aliquam habuisses, in regularis disciplinæ debuisti custos existere, ut ea, quæ illic illicitè committuntur, aut vindicta corrigeret, quam ad nos eorum nuntius perueniret. Sed dum nimia te facit stultitia negligentem, non solum de illis offendimur, sed etiam ad vilescentium delictam tuam nihilominus prouocamur.

41 Item Anthemio subdiacono Campaniæ: Peruenit ad nos fratrem & coepiscopum nostrum Paschasium, ita desidem negligentemq; in cunctis existere, ut in nullo quod est episcopus agnoscat: adeo ut neque ecclesia ipsius, neque monasteria, siue filii vel oppressi pauperes, eius erga se dilectionis studium sentiant, nec aliquam supplicationibus sibi, in quibus iustum est, opem defensionis accommodet: & quod adhuc dicere grauius, consilia sapientium & recta suadentium nulla pariat ratione suscipere: ut quod ipse per se nequit attendere, ab alio saltem possit addiscere. Sed rebus, quæ ad pastoris curam pertinent, prætermittis, ad fabricandam nauim toto se studio inutiliter occupet. Vnde, sicut fertur, contigit quadringentos aut eo amplius illum iam flos dos perdidisse. Hoc quoque eius culpis adiungitur, quod ita quotidie despectus, cum vno aut duobus clericis dicitur ad mare descendere, ut apud suos in fabula sit, vel transiens sic vilis ac despicibilis videatur, ut nihil habere episcopalis vel ingenij, vel reuerentiæ iudicetur. Quod si ita est, non sine culpa tua esse cognoscas, qui cum obliuiscaris gare atque coërcere, ut dignum est, distulisti. Quia ergo hoc totum non solum ipsum reprobatur, sed etiam ad sacerdotalis officij pertinere probatur opprobrium.

lumus, ut eum coram alijs sacerdotibus, vel quibusdam filiis suis nobilibus contestari debeas ac hortari, ut vitio torporis excusso, deses esse nō debeat, sed in ecclesiæ suæ ac monasteriorum cura sit vigilans, Paternam filiis suis charitatem exhibeat, in defensione pauperum sit alacer cum discretionem, in quibus iustitia suaferit, sit erectus: consilia sapientum libenter suscipiat: quatenus & ciuitas illa eius queat sollicitudine consolari, & ipse desideria suæ culpas valeat operire. Si verò, quod non credimus, post hanc adhortationem nostram solito adhuc more negligens esse tentauerit, ad nos est modis omnibus transmittendus: ut hic positus discere possit, quid vel qualiter secundum Dei timorem agere conueniat sacerdotem.

42 Item eidem: Quoties illa de fratribus coepiscopisque nostris audimus, quæ & illos reprehensibiles ostendere, & nobis tristitiam valeant generare, de eorum nos commendatione non mediocriter cogit necessitas cogitare. Quia ergo nunciatum nobis est, Campaniæ episcopos ita negligentes existere, ut immemores honoris sui, neq; eorum sollicitudinem gerant, seu in oppressorum se pauperum ruinam impendant: Ideo hac tibi auctoritate præcipimus, ut eis ad te conuocatis: ex nostro illos mandato districte comoneas, quatenus desides vlterius esse non debeant, sed sacerdotalē se habere zelum & sollicitudinem opere doceant. Atque ita in his, quæ eos iuste secundum Deum agere conuenit, vigilantes existant, ut nullum nos de eis denuo murmur exasperet. Si quem verò eorum post hæc negligentem cognoueris, ad nos eum sine aliqua excusatione trans mitte: ut quàm sit graue nolle ab his, quæ reprehensibilia & valde vituperanda sunt, corrigi, regulari in se valeat distictione sentire.

Item Victori episcopo Panormitano post aliqua: Cuius, inquit, iam culpæ sis intelligis, ut ego tam longè positus, quæ in ciuitate tua aguntur agnoscam, & tot curis occupatus, quæ fieri debeant, disponam.

43 Notandum sanè, quia sicut manifesta crimina discretissimus præsul Gregorius aut vix, aut nunquam sine vindicta laxabat: ita nimirum in rebus dubijs nunquam aliquando certam sententiam proferebat. Quapropter Andreæ Tarentino episcopo scribit, dicens: Tribunal iudicis æterni securus adspiciet, quisquis reatus sui conscius, digna eum modò placare poenitentia contendit. Habuisse te siquidem concubinam, manifesta veritate comperimus. De qua etiam contraria est quibusdam nata suspicio. Sed quia in rebus ambigui absolutum non debet esse iudicium, hoc tuæ conscientia eligimus committendum. Quæ de re si in sacro ordine constitutus eius te permixtio ne esse recolis macularum, sacerdotij honore depolito, ad ministrandū nullo modo præsumas accedere, sciturus in animæ tuæ periculum ministrare, & Deo nostro te sine dubio reddere rationem, si huius secleris conscius, in eo, quo es, ordine celans veritatem, permanere volueris.

44 Ob hoc sollicitissimus Ecclesiæ Dei custos Gregorius, vniuersiusque consiliarios arguens, quantum in se erat, omnes omnino saluare certabat. Vnde Venantio ex monacho partitio, post aliqua scribens, ait: Scio quia cum epistola mea suscipitur, protinus amici conueniunt, literati clientes vocantur, & de causa vitæ consilium a fautori bus mortis queritur. Qui dum non te, sed res tuas diligunt, nulla tibi, nisi quæ ad rem pus placeant, loquuntur. Tales etiam fuere, sicut ipse reminisceris, dudum consiliarij, quæ ad tanti facinus perduxere delicti. Et ut tibi aliquid secularis auctoritatis loquar, filiarum quæris, consiliarium me, rogo, suscipe. Nullus tibi fidelior esse ad consilium potest, quam qui non tua, sed te diligit. Item Iohanni Constantinopolitanæ ecclesiæ episcopo post nonnulla: Ego beatissimo viro domino Iohanni rescripseram: sed credo, quia mihi familiaris vester ille iuuenulus rescripsit, qui adhuc de Deo nihil didicit, quod diuersorum mortibus per occulta testamenta nec Deum metuit, nec homines erubescit. Mihi crede, frater reuerendissime, si zelum veritatis perfecte habes, ipsum prius debes corrigere: ut ex his, qui vobis vicini sunt, etiam hi, qui vicini nō sunt, sanctitatis debet dirigi, non autem vestra sanctitas ad verba illius inflecti. Si enim illum audis, scio quia pacem cum suis fratribus habere non poterit.

Item Ianuario Catalitano episcopo: Eos, inquit, quorum consilijs messem alterius exarā.

Ibidem. epi. 33.

lib. 4. epi. 4.

lib. 2. epi. 44. indi. 11.

Notent, q. in sacerdotio constituti, concubinas habent, & a se dimittunt, re nolunt. lib. 1. ep. 33.

lib. 2. epi. 52. indi. 11.

exarasti, & eradicare terminos minimè timuisti, in duobus mensibus excommunicatos esse decernimus: ita ut si quid eis intra duorum mensium spatium humanitas euenerit, benedictione viatici non priuentur: Deinceps autem ab eorum consiliis cautus exis, teque sollicitè custodi, ne si eis in malo discipulus fueris, quibus magister in bono esse debuisti, nec simplicitati tuæ, nec vltimè senectuti parcamus.

Item Gallinico Exarcho Italiæ post nonnulla: Illud verò cognoscere, quia menò modicè contristauit, quòd maior domus, qui petitionem episcopi, volètis à schismate reuerti, suscepit, eam se perdidisse professus est, & postmodum ab aduersarijs Ecclesiæ te nebat. Quod ego non negligentia, sed venalitate eius factum arbitror. Vnde miror, quia in eo culpam hanc minimè vestra excellentia vindicauit. Sed tamen quia hoc miratus sum, memetipsum citius reprehendi. Nam ubi dominus Iustinus collatium præbet, qui pacem cum catholica Ecclesia non habet, ibi non possunt heretici addici. Præterea sancti Petri apostolorum principis natalitium diem in Romana ciuitate vos facere velle perhibetis. Et oramus omnipotentem Dominum, ut sua veni misericordia protegat, & vota vestra vos implere concedat. Sed prædictus vir eloquentissimus peto ut simul veniat. Qui si non venerit, à vestris obsequijs recedat. Vel certe si vestra excellentia fortasse emergentibus causis venire nequiverit, ipse tamen sanctæ Ecclesiæ vnitati communicet. Bonum enim virum audio, si pessimi non esset erroris.

Natalitius
dies S. Pe-
tri Aposto-
li.

li. 9. epi. 9.

45 Item Sereno Massilitano episcopo post multa: Peruenit ad nos, quòd dilectio tua libenter malos homines in societate vel consilio suo recipiat: adeo ut presbyterum quendam, qui postquam lapsus est, & in sua adhuc dicitur iniquitatis pollutione versari, familiarem habeat. Quod quidem nos ex toto non credimus, quia qui talentum recipit, scelera non corrigit, sed magis alijs talia perpetrandi videtur dare licentiam. Sed ne forte aliqua tibi subreptione vel dissimulatione, ut à te reciperetur atque ad huc haberetur gratus, suaserit, non solum hunc à te longius expellere, verum etiam excessus ipsius sacerdotali te zelo modis omnibus conuenit refecere. Alios vero, qui prauis esse memorantur, paterna adhortatione à sua prauitate compefcere, & ad vnde stude rectitudinis reuocare. Quòd si, quod absit, salubri monitu eos videris in nullo proficere, & hos quoque curabis à te procùl abijcere, ne prauitates eorum ex eo, quod recipiuntur, displicere minimè videantur: & non solum ipsi in emendati remaneant, sed etiam eorum receptione alij corrumpantur. Et considera, quàm & hominibus execrabile, & periculosum ante Dei sit oculos, si per eum, à quo plectenda sunt crimina, nutriris vitia videantur. Hæc igitur dilectissime frater diligenter attende, & ita agere stude, ut prauos salubriter corrigas, & scandalum de malorum societate filiorum tuorum animis non inducas.

Lib. 1.
Epist. 11.

46 Pro vnius culpa vindicari alium rectissimus iudex Gregorius minimè permittebat. Ideoque Godescalco Duci Campaniæ scribens, ait: Illa præpositorum sollicitudo utilis, illa est cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, & furor sibi nil vindicatum vtilis, illa est cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, & furor sibi nil vindicatum. Restringenda ergò sub ratione potestas est, nec quicquam agendum, priusquam commutata ad tranquillitatem mens redeat. Nam commotionis tempore iustum omne putat ira, quod fecerit. Peruenit itaque ad nos, magnitudinem tuam vsque ad hoc effusam, ut furor impulsam, ut non solum frangi ianuam monasterij sancti archangeli, verum etiam diripi exinde, quod ibi inuentum est, feceris. Insuper autem sic contra abbatem eiusdem monasterij diceris exarasse, ut nisi occultans se, iracundiæ tuæ temporè relatuisset, non leue discrimen incurreret. Denique ut metu tuo perterritus, de domo in qua olim se receperat, exire nuncusque non audeat. Quod ne frustra fecisse sentiant videris, fugam monachi ipsius, qui ad hostes abiit, ad eius, quantum ad nos pertinet, latum est, crimen impingis, asserens quòd illius voluntate fugerit. Quod si ita est, contristamur, & valde vestram sapientiam miramur. Nam si licitum putatis, ut aliorum culpa alij sit nociua, multi huic possunt crimini subiacere. Diuersorum enim nobiliorum ui, multarum ecclesiarum clerici, diuersorum monasteriorum monachi, multorum vni iudicum homines, sæpè se hostibus tradiderunt. Ergò si hoc creditur, seruorum vni domini, clericorum episcopi, monachorum Abbates, diuersorum fugacium iudices omnes sub culpa sunt & crimine constituti. Nunquid & diebus magnitudinis tuæ tantæ indiscretionis, tantæque possit stultitiæ reperiri, ut eorum iniquitatem tibi met applicandam?

47

47 Libertatem vniuersiusque hominis Gregorius contra iudicum insolentias, lib. 1. epi. 57. scribens, ait: Si Libertinus in ista causa cautionis culpabilis inuenitur, de alijs causis quid pro se alleget, nescio. Vnum tamen hoc bene atque constanter noui, quia & si quam rebus publicis fraudem fecit, substantia eius cadere debuit, non libertas. Nam in hoc, quòd liberi homines caduntur vel includuntur, ut taceam, quòd omnipotens Deus offenditur: ut taceam, quòd vestra opinio vehementer grauatur, piissimi tamen Imperatoris nostri omnino tempora fuscantur. Hoc enim inter Reges gentium, & Imperatorem Romanorum distat, quia Reges gentium, domini seruorum sunt: Imperator vero Romanorum, dominus liberorum. Vnde & vos quicquid agitis, prius est enim: Quod tibi non vis fieri, vide ne alteri facias. Et per semetipsam veritas dicit: Quæ vultis, ut faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. In libertate ergò eorum, qui vobis in discussione commissi sunt, vestram specialiter attendere debetis: & si ipsi à Maioribus vestris iniuriati libertatem vestram non vultis, subiectorum vestrorum libertatem honorando custodite. Scimus enim qui dixit: Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Cuius quia verba non transeunt, sed per omnia implentur, inueniamus quod iterum dicit: In qua mensura mensi fueritis, in ea remetietur vobis. Quid autem gloria vestra existimat, quia si superbè, si crudeliter agimus, Despecto Deo, nobis hominem placamus? Nullo modo. Nam ipse, qui despicitur, eum contra nos, quem despecto Deo placare volumus, irritat. Curemus ergò per omnia placare Deum, qui potens est & iratos homines ad mansuetudinem reducere. Nam, sicut dixi, etiam mansueti homines, indignante Deo, ad iracundiam prouocantur. Si autem dicitur, quia sine verberibus atque terroribus fraudes publicæ inueniri non possunt: hoc admittere poteram, si in ratiociniorum causa dominus Leontius non venisset. Nam verum etiam est, quia illi solent manibus excedere, qui in sensu & lingua deficiunt.

Inter reges
gentium
& Impera-
tores Ro-
manorum
quid inter-
sit.
Tob. 4.
Matt. 7.

Matt. 24.

Matt. 7.

48 Quætorum iudicum cupiditates vel scelera Gregorius quasi camo frenoque, pontificij sui validissimis auctoritatibus restringebat: & si quos dulciter à prauitate corrigere non valebat, scriptorum suorum redargutionibus publicabat. Vnde Romano exarcho Italiæ residenti Rauennæ scribit, inquit: Apud excellentiam vestram prauorum audacia correptionis debet aculeos magis, quam defensionis inuenire solatium. Nam satis graue est, illic habere prauam ut contingat actionem refugium, vnde disciplina deest proinde censuram. Peruenit itaque ad nos, Speciosum quendam presbyterum, qui causa poscente in monasterio à Iohanne fratre & coepiscopo nostro fuerat deputatus, contra sui pastorem exinde voluntatem exisse, & Ecclesiasticæ constitutionis vigore despecto, antedicto episcopo, vestra fretum tuitione, resistere. Quod quia excellentiæ vestræ sine dubio pulsant inuidiam, necesse est, ut ab eius vos, habita discretionem, debeatis tuitione suspendere: ne si nominis vestri occasione pastori suo inobediens vel contumax fuerit, ad tempus & vestros contra vos iudices defensione, & neque excellentiam vestram hac ex re cogatur offendere, & nos pariter de vestra discordia contristari. Comperimus etiam, quòd dici nefas est, quasdam mulieres, quæ nuncusque in religioso atque monachico habitu permansere, religiosam vestem deponere, & coniugibus, quod sine graui referre dolore non possumus, sociari. Sed hoc quidem ut dicere vel attentare præsumant, fauoris vestri patrocinio fulciri dicuntur. Quod nos credere, peruersitatis ipsius acerbitas non permittit. Petimus ergò, ut in tanto vos peccato miscere nullatenus debeatis. Nam huiusmodi iniquitatem impunitam propter Deum nullo modo parimur remanere. Vnde iterum quasumus, ut excellentia vestra in talium causarum se defensione non misceat, ne & Deus suam denachio particio: Multi homines stulti putauere, quòd si ad ordinem episcopatus eueheret, te alloqui ac per epistolas frequentare recusarent. Sed non ita est: Quia ipsa iam loci mei necessitate compellor, ut tacere non debeam. Et post pauca: Hæc igitur pio saluari, aut de tua morte me eripi. In quo enim habitu fueris, recolis, & supernæ distinctionis animaduersione postposita, ad quid sis delapsus, agnoscis. Culpam ergò tuam pensa dum vacat. Distinctionem futuri iudicis, dum vales, exhorresce: ne tunc illam amaram sentias, cum eam iam nullis sletibus euadas. Et infra: Teste euangelio

Nora,
quàm do-
lear vir
sanctissi-
mus sancti-
monia-
les nubes.

Lib. 8.
Epist. 11.
Vide,
quàm gra-
uiter obij-
ciat huic
scis apostasia.

scis, quia diuina seueritas de ocioso sermone nos arguit, & de verbo inuiti rationes subtiliter exquirat. Pensa ergo, quid factura est de peruerso opere, si quosdam in iudicio suo reprobatur de sermone. Ananias Deo pecunias vouerat, quas post, diabolica victus persuasione, subtraxit. Sed qua morte multatus est, sapias. Si ille igitur mortis periculo dignus fuit, qui eos, quos dederat, nummos Deo abstulit: considera quanto periculo in diuino iudicio dignus eris, qui non nummos, sed temetipsum omnipotenti Deo, cui te sub monachico habitu deuoueris, subtraxisti. Quapropter si correcti-
onis meæ verba secutus audieris, quam sint blanda & dulcia, in fine cognosces. Ecce fateor, merens loquor, & facti tui tristitia adductus, edere verba vix valco. Et ta-
men animus tuus actionis suæ conscius, vix sufficit ferre, quod audit, erubescit, con-
funditur, auersatur. Si ergo ferre non valet verba pulueris, quid facturum est ad iudi-
cium conditoris? Fateor tamen, quia supernæ gratiæ esse misericordiam maximam
credo, quod te effugere vitam conspiciat, & tamen adhuc ad vitam reseruat: Quod
superbientem te videt, & tolerat. Cumque Venantius, in eadem apostasia perma-
nens, obortis quibusdam simultatibus, oblationes suas à Iohanne Syracusano epi-
scopo execratas cognosceret, contra episcopum hostili more commotus est, cumque
non timuit Gregorio accusare. Cui ipse rescribit, dicens: Multum nos ea, quam dire-
xistis, iam nos contristatos inuenit epistola, quod inter vos & Iohannem fratrem &
coepiscopum nostrum, de quorum desiderabamus gaudere concordia, scandalum
prodixisse cognouimus. Quæuis enim causa fuisset, non vsque ad hoc debuit furor ex-
pere, ut armati homines vestri, sicut audimus, in episcopum irruerent, & diuersa
hostili more mala committerent, atque vos hæc res à paterna interim charitate diui-
deret. Nunquid non poterat, si quælibet contentio fuit, tranquillè disponi, ut nec pa-
tium vitilitas detrimentum, nec sentiret gratia læsionem? Cuius autem grauitatis,
cuius sanctitatis, cuius mansuetudinis superscriptus frater noster sit, non habemus
incognitum. Ex qua re colligimus, quia nisi vis eum doloris nimia coëgisset, ad hanc
rem, de qua vos contristatos asseritis, eius fraternitas nullo modo peruenisset. Nos
tamen, ubi hoc eo scribente comperimus, illico ei scripsimus, admonentes, ut & obla-
tiones vestras, sicut antè, susceperet, & Missas in domo vestra non solum celebrari per-
mitteret, sed si velitis, etiam ipse perageret, & cetera. Verum Venantius cum episcopo in
concordiam rediens, cum per undecim annos à Gregorio multiplicibus literis ex-
hortatus, redire ad monachicum propositum detraxeretur, in grauissimam ægrotudi-
nem cecidit. Quod à Iohanne Syracusano episcopo Gregorius audiens, rescripsit,
dicens: Fraternitatis vestre scripta suscepimus, quæ mihi de dulcissimi filij mei domini
Venantij ægrotudine loquebantur, & cuncta erga eum qualiter acta sunt, enarrabant.
Sed vno tempore auditis, & illum desperatè ac grauiter ægrotare, & in rebus orpha-
norum, filiorum scilicet eius, homines iniquos insistere, vix se in corde meo dolor
capere poterat. Sed in hoc solatium fuit, quod lachrymæ mihi per gemitus erumpe-
bant. Vestra igitur sanctitas primam, quam decet, curam negligere non debet,
ut de anima eius cogitare debeat exhortando, rogando, Dei terribile iudicium pro-
ponendo, ineffabilem eius misericordiam promittendo, ut ad habitum suum redeat
vel in extremis debeat, ne ei reatus tantæ culpæ in æterno iudicio obstat. Si quos re-
me iudicium à suis prauitatibus inconuertibiles Gregorius aduertebat, eos scripsit po-
prij penes principes denotabat. Vnde Constantiæ Augusta queritur, dicens: Dum
in Sardinia insula multos esse gentiliū cognouissem, eosque adhuc prauæ gentilitatis
more idolorum sacrificijs deseruire, & eiusdem insulæ sacerdotes ad prædicandum
redemptorem nostrum torpentes existerent, vnum illuc ex Italiæ episcopis misi, qui
multos gentiliū ad fidem, Domino cooperante, perduxit. Sed quidam rem mihi ille
crilegam nunciavit, quia hi, qui in ea idolis immolant, iudici præmium persolunt,
ut hoc eis facere liceat. Quorum dum quidam baptizati essent, & immolare iam ido-
lis * deseruissent, adhuc ab eodem insulæ iudice etiam post baptismum, illud præmi-
um exigitur, quod dari prius pro idolorum immolatione consueuerat. Quem cum præ-
dictus episcopus increparet, tantum se suffragium promississe respondit, ut nisi de cau-
sis etiam talibus impleri non possit. Corsica verò insula tanta nimietate exigentium
& grauiamine premitur exactio, ut ipsi, qui in illa sunt, eadem quæ exiguntur, ce-
plere vix filios suos vendendo sufficiant. Vnde fit, ut derelicta pia republica, posses-
siones eiusdem insulæ ad nefandissimam Longobardorum gentem cogantur effugere.
Quid enim grauius, quid crudelius pati possunt à barbaris, quam ut constricti atque

compressi suos vendere filios compellantur? In Sicilia autem insula Stephanus qui-
dam marinarum partium chartularius tanta præiudicia, tantasque oppressiones ope-
rari dicitur, innadendo loca singulorum, atque sine dictione causarum per possessio-
nes ac domos titulos ponendo, ut si velim acta eius singula, quæ ad me peruenire, di-
cere, magno volumine hæc explere non possim. Quæ omnia serenissima domina so-
lenter aspiciat, & oppressorum gemitus compescat. Et post pauca: Quæ enim men-
tes, qualia viscera parentum esse possunt perpendite, quando filios suos distrahunt, ne
torqueantur. Qualiter autem miserendum sit filiis aliorum, hoc bene sciunt, qui ha-
bent proprios. Vnde mihi hæc breuiter suggessisse sufficiat, ne si ea, quæ in his partibus
mulctantur, pietas vestra non cognosceret, me apud districtum iudicem silentij mei culpa

Orat. Au-
gustæ pro
oppressis.

49 Hinc est, quod huius Gregorij tempore tot sacerdotes & laici per diuersas regio-
nes miraculis coruscasse, Dialogo teste, probantur, quot nunquam sub posterioribus
pontificibus inueniri postea potuerunt. Tantis igitur Ecclesiæ Dei felicitatibus hostis
humani generis inuidens, nonnullos pontificum, simulque secularium iudicum ad
eius inuidiam conflagrauit. Super quorum afflictione Iohanni Rauennati episcopo
inter cetera quæritur, dicens: Peccatis hoc meis reputo, quia iste, qui nunc interest
(haud dubium, quia Romanus exarchus) & pugnare contra inimicos nostros dissimu-
lar, & nos facere pacem vetat: Quamuis iam modò, etiam si velit, facere omnino non
possumus: quia Ariulsi exercitum Auarith & Nodulsi habens, eorum sibi dari prece-
rio desiderat, ut nobiscum loqui aliquid de pace dignetur. Item Sebastiano episcopo
Simiensi post aliqua: Quæ sanctissime frater de amici vestri domini Romani perso-
na in hac terra patimur, loqui minimè valemus. Breuiter tamen dico, quia eius in nos
malitia gladios Longobardorum vincit: ita ut benigniores videantur hostes, qui nos
interimunt, quam in reipublica indices, qui nos malitia sua rapinis atque fallacijs in cogi-
tatione consumunt, & vno tempore curam episcoporum atque clericorum, monaste-
riorum quoque & populi gerere, contra hostium insidias sollicitum vigilare, contra du-
cum fallacias atque malitias suspectum semper existere, cuius laboris sit, cuius doloris sit,
vestra fraternitas tanto veriùs pensat, quanto me, qui hæc patior purius amat. Item A-
nastasio Patriarchæ post multa: Quæ mala à barbarorum gladijs, quæ à peruersitate
iudicum patimur, beatitudini vestre narrare refugio: ne eius gemitum augeam, quem
minuere consolando debueram. Item Palladio presbytero de monte Sina post pluri-
ma: Peto ut pro me orare debeas, quatenus omnipotens Deus, & à malis me spiritibus,
& à peruersis hominibus custodire dignetur. Quia in hac vitæ meæ peregrinatione
mala me simul & multa circumdant: ita ut cum Psalmista iure dicam, In me transierunt
ira tua, & terrores tui conturbauerunt me. Circundederunt me sicut aqua tora die, cir-
cundederunt me simul.

Lib. 2. ep.
32. Ind. 10.

* Sirinensi
Li. 4. Ep. 35

Li. 8. Ep. 45.

Psalm. 87.

50 Porro Mauritio, tunc auarissimo simulque rapacissimo principi, suggestionibus
inimicorum suorum funestissimam legem ferenti, ut nulli militum, qui videlicet in
manu signatus fuisset, conuerti liceret, inter cetera sic respondit: Ad hoc potestas su-
per omnes homines pietati dominorum meorum calitus data est, ut qui bona appe-
tunt, adiungantur, ut calorum via largius pateat, ut terrestre regnum caelesti regno fa-
ciat. Et ecce aperta voce dicitur, ut ei, qui semel in terrena militia signatus fuerit,
nil aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulsus, Christo militare non li-
ceat. Ad hæc ecce per me seruum vltimum suum & vestrum respondet Christus, dicens:
Ego te de notario comitem excubitorum, de comite Cæsarem, de Cæsare Imperato-
rem, & non solum hoc, sed etiam patrem Imperatorum feci. Sacerdotes meos tuæ
manui commisi, & tu à meo seruitio milites tuos subtrahis? Responde, rogo, piissime
domine seruo tuo, quid venienti & hæc dicenti responsurus es in iudicio Domino
tuor? Et post pauca: Requirit ergo dominus meus, quis prior Imperator talem legem
dedit, & subtilius aestimet, si dari debuerit. Item Theodoro medico post aliqua: Pec-
catis, inquit, meis facientibus, ex quorum suggestionem vel consilio nescio, talem in re-
publica sua legem protulit Imperator, ut nullus, qui actionem publicam egit, nullus
qui optio, vel manu signatus vel inter milites habitus est, ei in monasterio conuerti li-
ceat, nisi forte militia eius fuerit expleta. Quam legem primum, sicut hi dicunt, qui
leges veteres nouere, Iulianus protulit. De quo scimus omnes, quantum Deo aduer-

Lib. 2. ep.
61. Ind. 11.

Ibidem
Epist. 64.

Imple lex
Iuliani
Apostata.

51 Confortabat infaniam iudicum siue fouebat Iohannes, tunc ex monacho regia-
vrbis

urbis antistes, qui eo tempore, quo Gregorius à Pelagio præfule destinatus apocri-
rius, penes Constantinopolim morabatur, fugere se summum sacerdotium quasi in-
militer finxit. Sed eo suscepto, vsque adeo in superbiam dolose mentis excreuit, vti
causa alia occasione quærens, synodum faceret, in qua se Vniuersalem appellare
conatus est. Quod mox Papa Pelagius vt agnouit, directis epistolis ex autoritate
Petri apostoli, eiusdem synodi acta cassauit. Diaconum verò, qui iuxta morem pro-
responsis Ecclesiasticis faciendis Imperatoribus adhærebat, cum eo Missarum solen-
nia celebrare prohibuit. Cuius sententiam beatus quoque Gregorius sequens, præ-
dictum Iohannem sæpe commonitum acquiescere differentem, sententia pati mu-
ctauerat, omnibusq; pontificibus sub interminatione proprii honoris mandauerat, ne
vnuquam Vniuersalis profanum vocabulum aut scriberent, aut scriptum suscipere-
nt, aut vbi fuisset scriptum, subscriberent. Quapropter Iohannes, multis fallacijs ad suam
hypocrisis consensum auarissimi Imperatoris redimens, obtinuit, vt Imperator Gre-
gorio scriberet, quod sibi pacificus existeret. Quapropter ipse Imperatrici Constan-
tina inter alia scripsit, dicens: Sabiniano diacono responsali meo scribente cognoui
causis beati Petri apostolorum principis contra quosdam superbe humiles, fideles
dos, quantà se iustitia vestra serenitas impendat. Vnde adhuc peto, vt nullius præ-
dicti contra veritatem hypocrisis permittatis. Quia sunt quidam, qui iuxta egregij præ-
catoris vocem, per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium.
Qui veste quidem despecti sunt, sed corde tument: & quasi in hoc mudo cuncta despi-
ciunt, sed tamen ea quæ mundi sunt, cuncta simul adipisci quærunt. Qui indignos se
mnibus hominibus fatentur, sed priuatis vocabulis contenti esse non possunt: quia
lud appetunt, vnde omnibus digniores esse videantur. Et post pauca.

52 Præterea indico, quia piissimi domini scripta suscepimus, vt fratri & consacerdoti
meo Iohanni debeamus esse pacificus. Et quidem sic religiosum dominum decuit, vti
cerdoti ista præciperet. Sed cum se noua præsumptione atque superbia idem frater
meus Vniuersalem episcopum appelleret, ita vt sanctæ memoriæ decessoris mei tempo-
re adscribi se in synodo tali hoc superbo vocabulo faceret, quauis cuncta illius syno-
di, sede Apostolica contradicente, soluta sint: triste mihi aliquid serenissimus dominus
innuit, quod non eum corripuit qui superbit, sed me potius ab intentione mea de-
nare voluit, qui in hac causa Euangeliorum & Canonum statuta humilitatis atque
ceteritudinis virtute defendo. Quia in te à prædicto fratre & consacerdote meo, contra
Euangelicam sententiam, contra beatum quoque Petrum Apostolum, & contra om-
nes Ecclesias canonumque statuta agitur. Sed est omnipotens Deus, in cuius manu
sunt omnia, de quo scriptum est, Non est sapientia, non est prudentia, non est con-
silio contra Dominum, Et quidem sæpe factus sanctissimus frater serenissimus
multa suadere conatur: sed bene noui, quia tantæ illæ orationes eius & lachrymæ,
cui à quoquam contra rationem aut animam suam subripi permittunt. Triste tam-
en valde est, vt patienter feratur, quatenus despectis omnibus, prædictus frater & con-
sacerdos meus, solus conetur appellari episcopus. Sed in hac eius superbia quid aliud
propinqua iam Antichristi esse tempora designantur? Quia illum videlicet imitatur
qui spretis in sociali gaudio angelorum legionibus, ad culmen conatus est singularitatis
erumpere, dicens: Super astra cæli exaltabo solium meum, sedebam in monte testamenti
lateribus aquilonis: Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimus: Vi-
deram per omnipotentem Dominum rogo, ne pietatis vestre tempora permittatis vniuer-
salis elatione maculari, neque tam peruerso vocabulo vllum quoquo modo præ-
dicti assensum. Atque in hac causa nequaquam me pietas vestra despiciat: Quia et si
cata Gregorij tanta sunt, vt pati talia debeat, Petri Apostoli peccata nulla sunt
vestris temporibus pati talia mereantur. Vnde iterum atque iterum per omni-
potentem Dominum rogo, vt sicut priores principes sancti Petri apostoli gratia
quasi erunt, vos quoque hanc vobis & quærere & seruare curetis: & propter pec-
cata nostra, qui ei indigne seruimus, eius apud vos honor nullatenus minuatur: qui & nos
dò vobis adiutor esse in omnibus, & postmodum vestra valeat peccata dimittere.
ginti autem iam & septem annos ducimus, quod in hac Vrbe inter Longobardorum
gladios viuimus. Quibus quàm multa ab hac ecclesia quotidianis diebus erogantur
inter eos viuere possimus, suggerenda non sunt. Sed breuiter indico, quia sicut in
uenna partibus dominorum pietas apud primum exercitum Italie sacellarium
bet, qui causis superuenientibus quotidianas expensas faciat: ita & in hac Vrbe in

Lib. 4.
Epist. 34.

Roma. 6.

Pro. 21.

Esa. 14.

Sedes Apo-
stolica
quàm sem-
per fuerit
venerabi-
lis etiam
Imperato-
ribus.

salibus eorum sacellarius ego sum. Et tamen hæc Ecclesia, quæ vno eodemq; tem-
pore clericis, monasterijs, pauperibus, populo atque insuper Longobardis tam multa
indefinenter expendit, ecce adhuc ex omnium ecclesiarum afflictione premitur: quæ
de vnius hominis superbia multum gemunt, & si dicere nil præsumunt.

53 Auarissimo quoque principi Gregorius voce libera contradicit, post aliqua feri-
bens: Ecce clauis regni cælestis haud dubium, quin Petrus accepit. Potestas ei ligan-
di atque soluendi tribuitur, cura ei totius Ecclesiæ & principatus committitur, &
tamen Vniuersalis Apostolus non vocatur: & vir sanctissimus, consacerdos meus Io-
hannes, vocari Vniuersalis Episcopus conatur. Exclamare compellor & dicere: O re-
pore, o mores. Ecce cuncta in Europæ partibus barbarorum iuri sunt tradita, destru-
unt & dominantur quotidie in necem fidelium cultores idolorum, & tam sacer-
dotes, qui in pauimento & cinere stantes iacere debuerunt, vanitatis sibi nomina ex-
petunt, & nouis ac profanis vocabulis gloriantur. Nunquid ego in hac re, piissime
domine, causam propriam defendo? Nunquid specialem iniuriam vindico? Causam
omnipotentis Dei ago, causam vniuersalis Ecclesiæ quæro. Quis iste est, qui contra
statuta euangelica, contra canonum decreta nouum sibi nomen usurpare præsumit?
Vnam vel line immutatione vnus sit, qui esse appetit vniuersus. Et certe multos
Constantinopolitana ecclesiæ in hæreseos voraginem cecidisse nouimus sacerdo-
tes, & non solum hæreticos, sed etiam hæresiarchas factos. Inde quippe Nestorius,
qui mediatorem Dei & hominum Christum Iesum duas esse personas existimans,
pit. Inde Macedonius, qui consubstantialem patri & filio spiritum sanctum, Deum
esse denegauit. Si igitur illud nomē in ea ecclesiā sibi quisquam arripit, vnde tot hæ-
resiarchæ prodisse noscuntur, vniuersa ergo Ecclesiā, quod absit, à statu suo corrumpit,
quando is, qui appellatur Vniuersalis, cadit. Sed absit à Christianis cordibus nomen
illud blasphemiae, in quo omnium sacerdotum honor admiratur, dum ab vno sibi de-
menter arrogatur. Certè pro beati Petri apostolorum principis honore, per venera-
dam Chalcedonensem synodum Romano pontifici oblatum est: sed nullus eorum
vnuquam hoc singularitatis nomine vti consensit, ne dum priuatim aliquid daretur
vni, honore debito sacerdotes priuarentur vniuersi. Quid est ergo, quod nos huius
vocabuli gloriam & oblatam non quærimus, & alter sibi hanc arripere etiam non
oblatam præsumit? Ille ergo magis est piissimorum dominorum præceptione flecte-
ndus, qui sanctæ vniuersali Ecclesiæ iniuriam facit, qui corde tument, qui gaudere de nomi-
ne singularitatis appetit, qui honori quoque Imperij vestri se per priuatum vocabu-
lum superponit. Ecce omnes hac de re scandalum patimur. Ad viam igitur rectam
reuertamur auctor scandalum, & omnia sacerdotes iurgia cessabunt. Ego enim cun-
ctorum sacerdotum seruus sum, inquantum ipsi sacerdotaliter viuunt. Nam qui cō-
tra omnipotentem Deum per inanis gloriæ tumorem, atque contra statuta patrum
suum certicem erigit, in omnipotente Domino confido, quia meam sibi nec cum
gladijs flectet. Quid autem nuper in hac Vrbe ex huius vocabuli auditu gestum sit,
Sabiniano diacono ac responsali meo subtilius indicaui.

54 Item Iohanni episcopo Constantinopolitano: Eo tempore, quo fraternitas ve-
stra in sacerdotali honore prouecta est, quantam ecclesiarum pacem atque concor-
diam innenerit, recolit. Sed quo ausu, quove tumore nescio, nouum sibi conata est
arripere nomen, vnde omnium fratrum corda potuissent ad scandalum peruenire.
Quia in re vehementer admiror, quia ne ad episcopatum venire potuisses, fugisse te
velle memini, quem tamen adeptum ita exercere desideras, ac si ad eum ambitioso
desiderio decurrisses. Qui enim indignum te esse fatebaris, vt episcopus dici debuif-
ses, ad hoc decurrisses. Qui enim indignum te esse fatebaris, vt episcopus dici debuif-
tis meis reputo, quod ille meus frater nunc vsque reduci ad humilitatem non valuit,
quid hoc in episcopatus gradu constitutus est, vt aliorum animas ad humilitatem
reducatur: quod ille, qui veritatem docet alios, semetipsum docere, nec me quoque de-
precante, consensit. Item post aliqua. Quis, rogo, in hoc tam peruerso vocabulo nisi
ille ad imitandum proponitur, qui despectis angelorum legionibus, secum socialiter
constitutis, ad culmen conatus est singularitatis erumpere, vt nulli subesse, & solus
R præfisse

Lib. 4. epi.
32.
Matt. 16.
Iohan. 21.

Rom. Pon-
tiffex à Sy-
nodo Chal-
cedonensi
dictus est
vniuersa-
lis.

Lib. 4.
Epist. 34.

Esa. 14.

Episcopi,
astra celi.

Episcopi,
nubes.

1. Iohan. 2.
Luc. 21.

Heb. 12.

11. 2. ep. 32.
indict. 11.

2. Tim. 4.

Lib. 4.
Epist. 39.

preesse omnibus videretur? Qui etiam dixit: In celum conscendam, super astra exten-
tabo solium meum, sedabo in monte testamenti, in lateribus aquilonis, ascendam
per altitudinem nubium, similis ero altissimo. Quid enim fratres tui, omnes Ecclesia
vniuersalis episcopi, nisi astra celi sunt, quorum vita simul & lingua, inter peccata
roresque hominum, quasi inter noctis tenebras lucent? Quibus dum cupis tem-
plum vocabulo elato preponere, eorumque nomen tui comparatione calcare, quod
aliud dicis, nisi in celum conscendam, super astra celi exaltabo solium meum? Non
non vniuersi episcopi nubes sunt, qui & verbis pluunt, & bonorum operum luce com-
scent? Quos dum vestra fraternitas despiciens, sub se premere conatur, quid aliud di-
cit, nisi hoc, quod ab antiquo hoste dicitur, Ascendam super altitudinem nubium.
Quae cuncta ego cum silens conspicio, & occulta Dei indicia pertimesco, augentur
chryma, gemitus se in corde meo non capiunt, quod virille sanctissimus, dominus Iohannes,
tanta abstinentiae atque humilitatis, familiarium seductione linguarum, quod
tantam superbiam erupit, ut in appetitu peruersi nominis illi esse conetur similis,
dum superbe esse Deo similis voluit, etiam donata similitudinis gratiam amisit, &
ram beatitudinem perdidit, quia falsam gloriam quaesivit. Certe Petrus princeps apo-
stolorum, primum membrum sanctae & vniuersalis Ecclesiae est. Paulus, Andreas, Iohannes
quid aliud, quam singularum sunt plebium capita? Et tamen sub vno capite
nnes membra, atque, ut cuncta breui cingulo locutionis adstringam, sancti ante legem
sancti sub lege, sancti sub gratia, omnes hi perficientes corpus Domini, sunt mem-
bris Ecclesiae constituti, & nemo se vnquam Vniuersalem vocari voluit. Vestra ergo
sanctitas agnoscat, quantum apud se tumeat, quae illo nomine vocari appetit, quod
vocari nullus praesumpsit, qui veraciter sanctus fuit: Item post pauca: Certe olim
maritur per Apostolum: Filioli, nouissima hora est: & secundum quod veritas praedi-
Pestilentia & gladius per mundum saui, gentes insurgunt gentibus, terra conuulsa
orbis cum habitatoribus suis, terra dehiscente, sorbetur, omnia quae praedicta sunt, &
unt. Rex superbiae propere est: & quod dici nefas est, sacerdotum ei praeparatur ete-
tus: quia ceruici militum elationis, qui positi fuerant, ut ducatum preberent humi-
tis. Sed hac in re etiam si nostra lingua minimè contradicat, illius virtus contra elum-
nem in vltionem erigitur, qui superbiae vitio per semetipsum specialiter aduer-
Et infra: Considerare nos conuenit, ne qua radix amaritudinis sursum germinis
pediat, & per illam coinquinentur multi. Quod tamen si nos considerare negligimus,
contra tante elationis tumorem iudicia superna vigilabunt. Item eidem in alia episto-
la post multa: Sed etiam nunc dico: aut easdem personas, videlicet Iohannem Chryso-
donensem, & Arhanasium Iauriae presbyteros, in suis ordinibus suscipe, eisque
tem praebe. Aut si hoc fortasse nolueris, omni altercatione postposita, de eorum
sa statuta maiorum aut canonum terminos custodi. Si vero neutrum feceris, nos
dem rixam inferre nolumus, sed tamen venientem a vobis non deuitamus. Quia
tem de episcopis, qui verberibus timeri volunt, canones dicant, bene fraternitas
nouit. Pastores etenim facti sumus, non percussores. Et egregius praedicator dicitur
que, obsecra, increpa, cum omni patientia & doctrina. Noua vero atque inaudita
sta praedicatio, quae verberibus exigit fidem.

55 Item Aniano Diacono Constantinopolitano. De causa fratris nostri, viri re-
rendissimi Iohannis episcopi Constantinopolitani, duas epistolas facere nolui:
vna breuiter facta est, quae vtrunq; habere videretur admixtum, id est, & rectitudinem
& blandimentum. Tua itaque dilectio eam epistolam, quam nunc direxi pro volumine
te Imperatoris, ei dare studeat. Nam de subsequenti talis alia transmittetur, de qua
ius superbia non lateretur. Ad hoc enim usque peruenit, ut sub occasione presbyteri
hannis gesta huc transmitteret, in quibus se penè per omnem versum circumuectum
patriarcham nominaret. Sed spero in omnipotentem Deum, quia hypocrisis illius
superna maiestas dissoluet. Miror autem, quod dilectionem tuam fallere potu-
permitteres domino Imperatori persuaderi, quatenus ad me sua scripta de hac causa
transmitteret, in quibus admoneret, ut cum eo pacem habere debuisset. Qui si
tiam tenere vult, illum debuit admonere, ut se a superbo vocabulo compesceret,
protinus inter nos fieret pax. Tamen qua calliditate a praedicto fratre nostro Iohan-
ne factum sit, ut suspicor, minimè pensasti. Ideo enim hoc ille fecit, ut aut au-
tur dominus Imperator, & ille in sua vanitate confirmatus esse videretur: aut non
me audiretur, & eius animus contra me irritaretur. Sed nos rectam viam teneamus.

1. Iohan. 42

Lib. 1.
epist. 39.

Nota, quae
hic dicitur
de corpori-
bus aposto-
lorum, &c.

Nota reue-
rentia erga
sacras reli-
quias.

En vltio
diuina per
secura sit
tangentes
sanctorum
corpora.

nihil in hac causa aliud, nisi omnipotentem Dominum metuētes. Vnde tua dilectio
in nullo trepidet. Omnia, quae in hoc seculo videt alta, se contra veritatem, pro ve-
ritate despiciat, & omnipotentis Dei gratia atque beati Petri Apostoli adiutorio co-
fidat. Vocem veritatis recolat, dicentis: Maior est, qui in vobis est, quam qui mundo:
& in hac causa quicquid agendum est, cum summa autoritate agat. Postquam enim
defendi ab inimicorum gladijs nullo modo possumus, postquam pro amore rei pu-
blice argentum, aurum, mancipia vestesque perdidimus, nimis ignominiosum est, ut
per eos etiam fidem perdamus. In isto enim scelesto vocabulo consentire, nihil est
aliud, quam fidem perdere. Vnde sicut iam transactis epistolis scripsi, cum eo nunquam
procedere praesumas.

56 At verò Iohannes, nonae praesumptionis inuētor, ubi Mauritium Deo aduersum,
Gregorio cum suis complicibus fecit infensum, cernens Constantiam Imperatricem
totis conatibus Romanae Ecclesiae seruanda privilegia suadere, quantis valuit artibus
incitauit, ut propter eam, quam in honorem sancti Pauli apostoli in Palatio aedifica-
bat ecclesiam, a Gregorio caput eiusdem Apostoli, aut aliud quid de ipsius corpore
sibi dirigi postularet. Quam calliditatem beatissimus Papa cognoscens, Imperatricis
animo taliter satisfecit: Dum illa mihi desiderarem imperari, de quibus facillimam
obedientiam exhibens, vestram erga me potuissem gratiam amplius prouocare, ma-
ior me modestia tenuit, quod illa praecipitis, quae facere nec possum, nec audeo. Nam
corpora sanctorum Petri & Pauli apostolorum, tantis in ecclesijs suis conuēant mi-
raculis atque terroribus, ut neque ad orandum sine magno illuc timore possit acce-
di. Denique dum beatae recordationis decessor meus, quia argentum, quod supra fa-
cratissimum corpus sancti Petri apostoli erat, longè tamen ab eodem corpore, ferè
aliquid similiter ad sacratissimum corpus sancti Pauli apostoli meliorare volui: & quia
necesse erat, ut iuxta sepulcrum eiusmodi effodi altius debuisset, praepositus loci il-
lius ossa aliqua, non quidem eidem sepulcro coniuncta, reperit. Quae quoniam leua-
re praesumpsit, atque in alium locum transponere, apparentibus quibusdam tristibus
signis, subita morte defunctus est. Praeter haec autem sanctae memoriae decessor meus
idem ad corpus sancti Laurentij martyris quaedam meliorare desiderans, dum nesci-
tur ubi corpus esset venerabile collocatum, effoditur exquirendo, & subito sepulcrum
ipsius ignanter apertum est. Et hi qui praesentes erant atque laborabant monachi
& mansionarii, quia corpus eiusdem martyris viderunt, quod quidem tangere mini-
se potuisset, qui semivivum corpus illius viderat. Cognoscat autem tranquillissima do-
mina, quia Romanis consuetudo non est, quando sanctorum reliquias dant, ut quic-
quam tangere praesumat de corpore, sed tantummodò in pyxide brandeum mittitur,
atque ad sacratissima sanctorum corpora ponitur. Quod leuatum in ecclesia, quae est
dedicanda, debita cum veneratione reconditur. Et tantae per hoc ibidem virtutes fi-
unt, ac si illic specialiter eorum corpora deferantur. Vnde contigit, ut beatae recor-
dationis Leonis Papae tempore, sicut a Maioribus traditur, dum quidam Graeci de
talibus reliquijs dubitarent, praedictus pontifex hoc ipsum brandeum allatis forfici-
bus incidit, & ex ipsa incisione sanguis effluxit. In Romanis nanque vel totius Occi-
dentis partibus omnino intolerabile est atque sacrilegium, si sanctorum corpora quis
quam tangere fortasse voluerit. Quod si praesumpserit, certum est, quia haec remeri-
tas impunita nullo modo remanebit. Pro qua re de Graecorum consuetudine, qui
ossa leuare sanctorum seasserunt, vehementer miramur, & vix credimus. Nam qui
sancti Pauli corpora mortuorum in campo iacentia effodiebant, atque eorum ossa
recondabant, seruantes sibi dum recederent. Qui cum tenti, & cur hoc facerent, di-
ligenter fuissent discussi, confessi sunt, quod illa ossa ad Graciam essent tanquam san-
dubietas nata est, utrum verum sit, quod leuari ossa sanctorum dicuntur. De cor-
poribus verò beatorum Apostolorum quid ego dicturus sum, dum constet, quia eo tem-
porum passi sunt, ex Oriente fideles venerunt, qui eorum corpora sicut ciuium suo-
rum repererunt? Quae ducta usque ad secundum Urbis milliariū, in loco, qui dicitur
Catacumbas, collocata sunt. Sed dum ea exinde leuare omnis eorum multitudo co-
ueniens niteretur, ita eos vis tonitruum atque fulguris terruit ac disperfit, ut talia de-

nudò nullatenùs tentare præsumerent. Tunc autem exeuntes Romani, eorum corpora, qui hoc ex Domini pietate meruerunt, leuare, & in locis, quibus nunc sunt condita, posuerunt. Quis ergo, serenissima domina, tam temerarius possit existere, ut haec sciens, eorum corpora nò dico tangere, sed vel aliquatenùs præsumat inspicere? Dum igitur talia mihi à vobis praecepta sunt, de quibus parère nullatenùs potuissim, quantum inuenio, non vestrum est, sed quidam homines contra me pietatem vestram expropterea quasiuerunt capitulum, de quo vobis quasi inobediens inueniret. Sed in omnipotenti Domino còfido, quia nullo modo benignissima voluntati subripitur, & illorum Apostolorum virtutem, quos toto corde & mente diligitis, non ex corporum praesentia, sed ex protectione semper habebitis. Sudarium verò, quod similiter transmitti iussistis, cum corpore eius est: quod ita tangi non potest, sicut nec ad corpus accedi. Sed quia serenissima dominae tam religiosum desiderium vacuum esse non debet, de catenis, quas ipse sanctus apostolus Paulus in collo & in manibus gestauit, quibus multa miracula in populo demonstrantur, partem vobis aliquam transmittere festinabo, si tamen hanc tollere limando valuerò. Quia dum frequenter ex catenis eisdem multi veniunt, & benedictionem petunt, ut parum quid ex limatura percipiant, assistit sacerdos cum lima, & aliquibus petentibus ita concitè aliquid de catenis excutitur, ut mora nulla sit. Quibusdam verò petentibus, diu per catenas ipsarum ma ducitur, & tamen ut aliquid inde exeat, non obtinetur.

57 In quibus Gregorij, veracibus utique, verbis apparet, quia vsque ad illa tempora pro reliquijs brandeum Romanus pontifex conferebat, cum posteriori tempore de vestibus, quae sub altari sancti Iohannis in basilica Constantiniana seruantur, partem lae coeperunt pro sacris reliquijs petentibus dari.

58 Quae quidem vestes vsq; hactenus tantis miraculis conuiscare probantur, ut si tatis tempore foras excussae, pluuiam conferant: inundationis verò, serenitatem reuertunt. Nam super haec, quae per singulas ecclesias faciunt, quae in oratorio domus in Suburra posita, per eas Dominus omnipotens fecerit, non celabo. Nuper Adrianus pontificis tempore visum mihi est, ut altare sanctae Dei genitricis Mariae, quod eius oratorium sancti Iohannis in apertissimo atrio positum, congruis luminaribus honorari non poterat, intra oratorium locari debuisset. Accersitus verò Gaudericus vernus, qui adhuc superesse videtur, episcopus, cum hymnis & canticis ab altari vixit, pyxidas duas sigillatas excussit. Quarum alteram, me deprecante, nimium deprecatus aperiens, de illis tunicis, quantum ex similitudine curiosis oculis potuit deprecatus di, particulas reperit, quas solenniter sub nouo altari deposuit. Vbi ex tunc, sicut mirum non est, qui adhuc superstites esse probantur, diuinitus accensa lampades frequentibus solito patuerunt. Nam ista octaua Indictione in hebdomada ante Dominici natalis diem, cum ego super huiusmodi parum quid dubitarem, còpletis matutinalibus huiusmodi, mansionarius candelam extinxit. Quam post vesperum succendere cupiens, pensam reperit, eamq; se negligenter extinxisse perpendens, die altera sollicitius pensam reperit, & obseratis iannibus, ad vesperum succensurus lampadem remcauit. Vbi nihilominus accensam reperit, ex conscientia seruata à se clauis & miraculo diminuti olei profecto cognouit, quia lampadem ille succenderat, qui nò oleum, sed diurna succensione minui potuisset, diuinitus ampliaret.

59 Harum quidem vestium, sicut opinor, altera, quae strictioribus manicis confecta, veraciter sancti Iohannis est tunica: quam beatus Gregorius suo tempore, quodam episcopo deferente, suscepit. Vnde Iohanni Abbati inter caetera scribit, dicens: De tunica sancti Iohannis omnino gratè suscepisti, quia sollicitus fuisti mihi indicare. Sed de deat dilectio tua mihi ipsam tunicam, aut, quod est melius, eundem episcopum, qui eam habet, cum clericis suis & cum ipsa ad me transmittere: quatenus & benedictione tunice perfruamur, & de eodem episcopo vel clericis mercedem habere valeamus. Altera verò quae largioribus manicis, non tunica, sed videtur planè esse dalmatica, si fallor, sancti Paschalis Apostolice sedis diaconi constar. Qui, iuxta quod idem Iohannes Gregorius in quarto dialogorum libro meminit, cum temporibus Symmachianae fuisset defunctus, eius dalmaticam feretro superpositam daemones tenebant, & timore sanatus est. Sed quam obrem ambae vestes sancti Iohannis dicantur, ideo praesentem consuetudinem obtinuissè crediderim, quod sub eius altari consuetudinaliter recondantur. Nam quod eorum altera Iohannis Euangelista, non autem Baptista

Iohannem episcopum videtur perstringere.

Nota de catenis S. Pauli.

Vide & hic mira de vestibus D. Iohannis Euangelistae.

Lampades diuinitus accensae.

li. 2. epi. 3. Indic. 11.

li. 4. ca. 40

nemo est qui dubitet: praesertim cum omnis sapiens conuerit, Baptistam camelorum pilis pro vestibus visum fuisse: Euangelistam verò, qui per tot annos post passionem Domini pontificium gerens, Missarum solennia frequentissime celebrabat, sine sacroralibus esse nequaquam vestibus potuisse. Si autem dicitur, quod tunica & dalmatica, quia pontificalia sunt indumenta, utraque sancti Iohannis credi debeant, còsiderandum est, quia Gregorius Iohanni Abbati non dalmaticam, sed tunicam nominat. Qui si dalmaticam quoque sancti Iohannis fuisse sentiret, eius tunicam quarens, consequenter habere se ipsius dalmaticam non taceret.

60 Haec de sancti Iohannis vestibus, de quibus à quamplurimis dubitatur, me utique in beati Gregorij gestis inseruisse sufficiat. Caeterum Iohannes Constantino-politanus hypocrita, qui ab Vniuersalis nominis ambitione conuerit multis tergiverfationibus recusat, iuxta eiusdem patris prophetiam, iudicia Domini super se vigilare cognoscens, post non multi temporis spatium, subita morte defungitur: & cuius ambitiosam superbiam torus capere mundus vix poterat, in vnius sepulcri angustia facile collocatur. Post cuius paulatim discessum, cum Mauritius Imperator, sacerdotum videlicet Christi contemptor, pro Cyriaco, qui Iohanni successerat, suaderet, ne pro causa tam friuoli nominis Gregorius laboraret, ipse tandiu Pontificatus sui auctoritatibus restitit, quousque pestem Vniuersalis nominis ab ipsis etiam subdolis adulatores labijs penitus abstulisset. Quapropter Eulogio patriarcha Alexandrino post aliqua scribens ait: Indicare vestra beatitudo studuit, iam se quibusdam non scribere superba vocabula, quae ex vanitatis radice prodierunt: & mihi loquitur, dicens: qui essis. Loco enim, mihi frater es, moribus patres. Non ergo iussi, sed quae utilia visa sunt, indicare curavi. Non tamen inuenio vestram beatitudinem hoc ipsum, quod memoriae vestrae intuli, perfecte tenere voluisse. Nam dixi, nec mihi vos, nec cuiquam alteri tale aliquid scribere debere. Et ecce in praefatione epistolae, quam ad me ipsam dicentes, imprimere curastis. Quod peto dulcissima mihi sanctitas vestra ultra non faciat, quia vobis subtrahitur, quod alteri plusquam ratio exigit praebetur. Ego enim non verbis quaro prosperari, sed moribus. Nec honorem meum esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namque honor est, honor re honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur. Si enim Vniuersalem me Papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me fateretur vniuersalem. Sed absit hoc. Recedant verba, quae vanitatem inflant, charitatem vulnerant. Et decessoribus meis oblatum vestra sanctitas nouit: sed tamen nullus eorum uti hoc vnum, apud omnipotentem Deum custodirent suum.

Iohannes Apostolus Missas celebravit.

Iohannes Episcopus subita morte extinguitur.

Lib. 7. Epist. 19. Indic. 1.

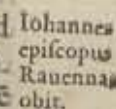
Chalcedo, nensis Synodus Roman. Pontificem vocauit Vniuersalem.

CAPITVL A LIBRI IIII.

- De temperantia Gregorij. 1
Qualiter Iohanni Rauennati episcopo visum pallij mappularumq; subduxit. 2
Quod eidem suppliciter visum pallij repetenti, quater in anno per plateas concesserit. 3
Vbi eidem pro diuersis virijs inrepto, diem suae vocationis praedixit. 4
Vbi Iohanne defuncto, Rauennatem ecclesiam visitatori committit, Marinianoq; consecrato episcopo, pallij visum simili modo concedit. 5
Vbi Andrea supplicante pro pallio, praecipit iusiurandum. 6
Quod Mariniano consuetudinem pallij, sicut conuenerat, defendere non valente, Gregorius in sententia sua permanferit. 7
De Maximo, Salonitanae ecclesiae peruersore. 8
Qualiter auctoritatem sui pontificatus contra tyrannum Imperatorem defenderit. 9
Vbi contra votum Imperiale Maximum cum suis complicibus excommunicas, episcopos ipsius ad Ecclesiam reuerti coegit. 10
Vbi Maximi causam praecipit Rauennae ventilari. 11
Vbi Maximus in terram procidens, lachrymabiliter veniam petit. 12
R 3 Vbi

Vbi Gregorius Maximo, coram sancti Apollinaris corpore satisfaciendi, miserendū esse decernit.
Vbi Maximo satisfaciendi humiliter communionis gratiam reddit, & pallium se daturum promittit.
Quam didascalice responsionibus superbum Imperatorem terruerit.
Vbi Mauritio, in Gregorium facientem, mors per gladium prophetatur.
Vbi Mauritius poenitens, videt in somnis se diuino iudicio cum vxore & filijs Phocæ militi tradi.
Vbi seditione commota, Mauritius Phocæ iussu cum cuncta cognatione sua perimatur.
Vbi imagine Augustali suscepta, sapienter Mauritij vitia Phocæ Imperatori dinarrat.
Vbi ei apocrisarium ex more transmittit.
Vbi pondere grandi remoto, Imperiale iugum lenius reddidisse faretur.
Quod ex consuetudine synodicam suam direxit, & quod Orientales nullius in digressu nomen suscipiant, donec synodicam fidei eius cognouerint.
Quod suscepis decretis Mediolanensium, eis episcopum ordinari consenserit.
Quod Anastasium Antiochenum post multos annos throno reddiderit.
Quod Adrianum Thebanum episcopum ordini suo restituens, diocesim ipsius Alani episcopi potestati subduxerit.
Quod exceptis manifestis criminibus, neminem de sacerdotio deposuerit, sed communionem priuauerit.
Quanta distictione accusatorum lites iudicauerit, & qualia in ordinibus iudiciorum decreuerit.
Qualiter aliorum auctoritates episcoporum sua auctoritate confirmabat, non minuebatur.
Quod cunctis episcopis propria iura conseruans, executores dari & iudices eligendos accusatis voluerit.
Quod fallaciosos delatores talione multauerit.
Quod semel ingesta crimina, indiscussa præterire non passus sit, & qualibus poenis peccatorum malos accusatores multauerit.
Quod consueta stipendia etiam infirmis clericis iusserit ministrari.
Quod cautiones episcoporum, suis clericis factas, firmauerit, eisque quartas plenius dari iusserit.
Quod ab alijs obligatos absoluerit.
Quod ab hæresi se purgantes receperit.
Quod schismaticos ad suscipiendam satisfactionem Romam inuitare curauerit.
Quod Senerum Aquileiensem episcopum Rauennam venire coegerit: qui postea ad unitatem redijt, denuo ad suum schisma recurrens, Catholicosque sacerdotum affligens, causa perpetue diuisionis suæ diocesis effectus est.
Quod pro ægritudine corporis nemini successorem dederit, & quod renouationem suis sedibus, successores non denegarit, eisque de sumptibus eiusdem ecclesiæ eodem modo ministrari præcepit.
Quod stupratam, in vxorem à supratore duci iusserit.
Quod virum iam tonsuratum, coniugi reddi mandauerit.
Quod vim nullam Iudæis inferendam statuerit.
Quod Christianos eis subijci, nulla occasione debere censuerit.
Quod Christianos eis violenter auferri inebat: quorum si qui auferri non poterant, redimi sanciebat.
Quod eorum mancipia, confugientia ad Ecclesiam, reddi vetuerit.
Quod pagana eorum mancipia, venire ad fidem volentia, non reddenda statuerit.
Quod Iudeorum mancipia, suos dominos ad fidem præcedentia, in eorum seruitutinem nullatenus redigenda indixerit, etiam si ipsi eos ad baptismatis gratiam sequerentur.
Quod neminem circuncidi paganorum permisit.
Quod a Iudæis munera non suscipienda decreuerit.
Qualiter Iudæi fuerint à Romanis Pontificibus habiti.
Quod Gregorius non obseruari sabbatum iusserit, & lauari Dominico permisit.

Quantæ compassionis extiterit in infirmitatibus Castorij, Eulogij & Mariniani episcoporum siue Rusticianæ parriciæ.
Quod pro barbaricis incursionibus fieri litanias voluerit.
Quod spiritum prophetiæ habuerit.
Quod peiora prioribus futura prædixit.
Quod neminem iniuste ab Ecclesia defendi permisit.
Quod confugientibus ad Ecclesiam, sacramenta præstari iusserit de seruandis sibi iuramentis.
Quod omnes episcopos, fratres & coepiscopos, diaconos, dilectissimos filios: vtriusque vero sexus laicos, dominos vocitauerit.
Quod de fide tam Tendelindæ reginæ, quam suo subdiacono satisfecerit.
Vbi se indignum memorat reuelatione Dei.
Vbi se presbytero comparans, illum superiorem melioremque pronunciat.
Vbi se indignum alieno fauore faretur.
Vbi monacho sibi procidenti se in terram prostrauit.
Quod accusatus, innocentiam suam exposuit.
Quid de fine seculi senserit.
Qualia de incommoditate Urbis scripserit.
Qualiter barbaricis incursionibus ab exponendis libris desisteret, & quibus doloribus de eius obitu, & fastigijs argenteis ab eo paratis, necnon sepulturæ ipsius loco vel ritu.
Qualiter xmulis, libros eius incendere molientibus, Petrus diaconus moriendo desisteret.
Quanta Clandius ex verbis eius notauerit, & quod multa Gregorius dictauerit, quæ nunc nequeant inueniri.
Quod duodecim epistolarum suarum libros reliquerit, ex quibus Adriani Papæ tempore duo volumina videntur excerpta.
Quod in diaconatu suo Moralia coepit, & qualiter ea in episcopatu suo per libros digesserit, eaque Leandro Hispano episcopo roganti direxerit.
Quod in episcopatus sui exordio librum regulæ pastoralis Iohanni episcopo Rauennati exponens, imperitos compresserit.
Quod per stationes discurrens, quadraginta euangelij lectiones dictauerit, quas Secundo sermo Dei petenti mandauerit.
Qualiter dialogorum quatuor libros descripserit, quos postea Zacharias, Apostolicæ sedis episcopus, in Græcam linguam conuertit.
Quod eum libris suis petentibus primam & vltimam Ezechielis prophetiæ partes, per homilias viginti duas tractauerit.
Quam humilia ipse de suis tractatibus senserit, qui à posteris doctoribus facundissimi prædicantur.
Quod libros suos, in comparatione Augustini tractatum, sursum nominans, quousque vixit, legi viderit.
Quanta consideratione quotidie infirmitatem sui cordis cognouerit.
Quod corpus eius à Gregorio quarto Papa translatus sit, & de antiquitate ipsius, vel mediocritate, ac regulari specialitate.
Quod Græcam linguam nesciens, talios tractatus suo nomine titulos inuenit.
Quod monachi, qui ab eo in Saxoniam missi sunt, sancti Benedicti regulis fuerant mancipati.
De formis & vestimentis patris & matris eius.
De forma & habitu siue disticho eius.
Quod postea Saturninus monachus, iuxta eius effigiem, imagines Apostolorum de arquetypis transiit ipsius.
De cruciatibus Andree conductoris, qui cum eodem præposito monasterij chartulas se vendidisse professus est.
De prælagio mortis Arhanasij œconomi, qui consuetudines pauperum defraudauit.
De diabolo à monasterij claustro fugato, qui monachum iacentem percussit.

cranit, cui & pallium dirigit, scribens: Apostolica sedis beneuolentia, & antiquæ co-
suetudinis ordine prouocati, fraternitati tuæ, quam in Rauennati ecclesia guberna-
tionis constat suscepisse officium pallij, vsum prouidimus concedendum. Quo nō al-
ter vti te memineris, nisi in propriæ tuæ ciuitatis ecclesia, dimissis iam filiis ecclesiæ,
procedēs a salutorio ad sacra Missarū solēnia celebrāda. Peractis verō Missis, id in
salutorio rursū curabis deponere. Extra ecclesiā verō non aliter illo tibi, nisi qui
ter in anno, in litanij, quas ad decessorē tuum Iohannē expressimus, vti pmittimus.
6 Sed Marinianus clericorum suorum suggestiōibus delinitus, tam per Andreā
virum magnificum, quā per quoscūq; potuerat, restitui suæ ecclesiæ vsum palla-
flagitabat. Quapropter Gregorius Castorio chartulario inter cetera scribit, dicens:
Tua experientia nullius personam, nullius verba cōsideret. Solum Dei timorem &
rectitudinem ante oculos habeat, & seniores personas eiusdem ecclesiæ & archidia-
conum, quem non suspicor pro alterius honore peierare, & alios antiquiores, qui
in sacris ordinibus ante Iohannis episcopi tempora fuerāt, requirat, vel si qui ma-
turiores sunt extra sacros ordines, & veniant ante corpus sancti Apollinaris, & ra-
tō eius sepulcro iurent, quæ consuetudo ante Iohannis episcopi tempora fuerit.
(Quia, sicut scis, idem vir multum præsumptor extitit, & multa sibi per superbiam
conabatur arrogare.) Et quicquid a fidelioribus viris & grauib; iurātū fuerit, si-
cundum indiculum, qui subtrē annexus est, hoc volumus in eadem ecclesia cōser-
uari. Sed vide ne negligenter agas, ne quis fidem aut deuotionem tuam in hac causa
corrumpat. Zelum enim tuum scio, age sollicitē, ita tamen, vt prædicta ecclesia co-
tra iustitiam non grauetur, sed vsus, qui ante Iohannis episcopi tempora extitit, con-
seruetur. Personas aut non duas vel tres ad satisfaciendum tibi, sed quantas anti-
quiores & grauiorē inueneris, require: vt neque, quod vsus fuit antiquioris eiusdem
ecclesiæ denegetur, neque quod nouo ausu appetitum est, cōcedamus. Sed omnia
age blandē & dulciter, vt & actio tua districta sit, & lingua mitis: Iuro ego N. per pa-
trem & filium & spiritum sanctum, inseparabilem diuinæ potentia Trinitatem, &
hoc corpus beati Apollinaris martyris, me pro nullius fauore personæ, neque com-
modo aliquo interueniente testari: sed hæc scio, & per memetipsum cognoui, quia
ante tempora Iohannis quondam episcopi, Rauennas episcopus præfente apocri-
fario sedis Apostolicæ, illo atque illo, illis & illis diebus consuetudinem vtendi pal-
lio habuit, & non cognoui, quia hoc latenter vel absente apocrifario vsurpasset.
7 Hoc Gregorius per indictionem quartamdecimam iusiurandum præcepit.
Quod quia, sicut rei exitus manifestat, deficientibus testimonijs per tres continen-
annos infectum remanserat, iterum Marinianus, suorum suggestione compulsi-
vsum pallij, quē ex consuetudine sicut conuenerat, vindicare non poterat, impo-
tunitate præcū se posse recipere confidebat. Quapropter Gregorius, in eadem lita-
tentia permanēs, eidem chartulario per indictionem secundā scribit, dicens: Dum
Florentinus Rauennatis ecclesiæ diaconus apud nos pro reuerendissimo fratre &
coepiscopo nostro Mariniano de vsu pallij ageret, requisitus a nobis, quē esset anti-
qua consuetudo, respondit, quod in omnibus Litanij pallio Rauennas episcopus
vteretur. Quod ita non esse, & ab alijs didicimus, & ex epistolis Iohannis quondam
episcopi, quas ei ostendi fecimus, euidenter apparuit. Sed hoc asseruit, quod dicitur
iussus est. Nam tempore, quo a te isdem Iohannes quondam episcopus est in hibernis
nē pallio inordinate ac temerē vti præsumeret, scripsit nobis, hanc fuisse prædicta co-
suetudinem, vt ciuitatis ipsius episcopus pallio in Litanij solēnibus vteretur. Quo-
rum tibi literarum exemplaria pro tua informatione transmissimus. Adeodatus vero
rō, prædictæ ecclesiæ diaconus, dum apud nos tēpore, quo hic fuit, similiter de eun-
dem pallij vsu agere enixius studeret, volentes cognoscere veritatē, eum similiter
quæ esset consuetudo, curauimus requirendum. Qui vt credi sibi met suaderet, atque
a nobis valeret, quod perebat, exigere: sub iureiurādo testatus est, antiquam consue-
tudinē fuisse, vt in quatuor aut quinque solēnibus litanij pallio ciuitatis suæ ep-
iscopus vteretur. Experientia ergo tua diligētē inuigilet, & cum omni sollicitudine
quot litanie solennes ab antiquitate fuerint, requirat. Nec eas solennes nominando
requirere studeat, sed maiores: vt per hoc, quod nobis præfatus Adeodatus diaconus
testatus est, & prædicti Iohannis episcopi fatetur epistola, dum confiterit quantā
tantiæ solennes fuerint, quoties indui solebat in litanij pallio cognoscētes, libentius
simē concedamus. Sed hoc nō ab illis perquirat, qui ab ecclesiasticis exhibentur
ab alijs.

ab alijs, quos sine fauore partis suæ esse cognouerit: & quæque sollicita indagatione
reperit, nobis subtiliter indicet: vt veritate, sicut diximus, cognita, fratri & coepi-
scopi nostri reuerendissimi Mariniani animos releuemus. At quia prisca consue-
tudo a nostratibus subtiliter inquisita, a Rauennatibus probari nullo modo potuit,
Gregorium in sua sententia permansisse proculdubio illud ostendit, quod neque ob
hoc, quantum ex apicibus eius dinoscitur, a quoquam sollicitatus extitit, neque a se-
metipso commotus, vltimis omnino rescripsit.
8 Non solum in magnis rebus Gregorius sollicitudinis suæ oculos couertebat: ve-
rum etiā ne impune præsumerentur quandoq; maiora, hoc in rebus minimis curio-
sissime præcauebat. Vnde Iohanni Syracusano episcopo scribit, dicens: Ecclesiastici
vigoris ordo confunditur, si aut temerē illicita psumantur, aut impune nō concessa
tentantur. Peruenit itaq; ad nos, diaconos Ecclesiæ Catanensis, calceatos compagis
procedere præsumpsisse. Quod nulli hactenus per totam Siciliam licuisse, nisi solis
nō dubitatur esse concessum, benē recolitis. Quia ergo tantæ temeritatis ausus non
est leuiter attendendus, cum omni hoc fraternitas vestra perquirat subtilitate: & si
ita, sicut ad nos peruenit, inuenerit, vtrū a se vel alicuius hoc auctoritate præsumpse-
rit, nobis subtiliter innotescat: vt cognita veritate, quid fieri debeat, disponamus.
Nā si negligenter ea, quæ malē vsurpantur, omittimus, excessus viam alijs aperimus.
9 In reā Natali episcopo defuncto, cum Dalmatinorum generalitas Honoratum
archidiaconum, quem ipse ex presbytero in diaconum conuerterat, sibi præficien-
dum concorditer elegissent, eorumq; decretum pontifex approbasset, factione Mal-
chi episcopi, rectoris Apostolici patrimonij, manuque militari Maximus multis cri-
dens, Dalmatinis & Iadertinis episcopis, ne illi manū imponerent, sub magna inter-
minatione prohibuit. At verō Maximus, qui episcopatus sedem contra canones in-
uaserat, etiam sacerdotium contra Deum per Simoniacā hāresim ab episcopis dun-
taxat excommunicatis corruptisque non timuit promereri, fauente sibi occasione
temporum ex cupiditate simul in solentiaq; Augusti. Quem, dispergendo facultates
inuasit ecclesiæ, adeo defensorē scelerum suorum effecit, vt a Gregorio nō solum
frequenter postularer, quatenus indiscussam Maximi promotinē relinqueret, ve-
rum etiam Romam, satisfactorum pro Simoniacā hāresi alijsq; criminibus, venien-
tem cum honore susciperet. Gregorius verō faciem nullius contra veritatem custo-
diens, ipsum Maximum primō a Missarum solēnibus, post a communione corporis
uit. Maximus autem imperialibus militijs fultus, post excommunicationem & Mis-
sas cecinit, & sacramenta satis indignus accepit. Quapropter Constantiæ Augustus
post multa alia scribit, dicens:
10 Salonitanæ ciuitatis episcopus, me ac responsali meo nesciente, ordinatus est, &
facta res est, quæ sub nullis anterioribus principibus euenit. Quod ego audiens, ad
eundē præuicacitorem, qui inordinate ordinatus est, protinus misi, vt omnino Mis-
sarum solēnnia celebrare nullo modo præsumeret, nisi prius a serenissimis dominis
cognoscerem, si hoc fieri ipsi iussissent. Quod ei sub excommunicationis interposi-
tione mandavi. Et contempno me atque despecto, in audacia quorundam seculari-
um hominū, quibus, denudata sua ecclesia, præmia multa præbere dicitur, nunc vs-
que missas facere præsumit, atq; ad me venire secundū iussionem dominorū noluit.
Ego autem præceptioni pietatis eorum obediens, eidem Maximo, qui me nesciente
ordinatus est, hoc, quod in ordinatione sua me vel responsalem prætermittere præ-
sumpsit, ita ex corde laxavi, ac si me auctore fuerit ordinatus. Alia verō pueris il-
lus, scilicet mala corporalia, quæ cognoui, vel quia cum pecunijs est electus, vel quia
excommunicatus Missas facere præsumpsit, propter Deum irrequisita præterire nō
possum. Sed opto & dominum deprecor, quatenus nihil in eo de his, quæ dicta sunt,
valeat inueniri, & sine periculo animæ meæ causa ipsius terminetur. Prius tamen,
quā hæc cognoscantur, serenissimus dominus discurrere iussione præcepit, vt eū
venientē cum honore suscipiam. Et valde graue est, vt vir, de quo tāta & talia nun-
tiantur, cum ante requiri & discuti debeat, honoretur, & si episcoporum causæ mihi
commissorum apud piissimos dominos aliorum patrocinio disponuntur, infelix ego
in Ecclesia ista quid facio? Sed vt episcopi mei me despiciant, & contra me refugium
ad se.

ad seculares iudices habeant, omnipotenti Deo gratias ago, peccatis meis deputo. Hoc tamen breuiter suggero, quia aliquantulum expecto, & si ad me venire diu distulerit, exercere in eo distractionem canonicam nullo modo cessabo. In omnipotente autem Domino confido, quia longa pijs dominis vitam tribuet, & nos sub manu vestra non secundum peccata nostra, sed secundum suae gratiae dona disponet.

Castigat
temeritate
episcopi
Salonita-
ni.
li. 7. ep. 12.
indict. 1.

11 Hæc Gregorius dissimulatrici Augusta: Cæterum eodem Maximo in sua presumptione manente, consecratores atque omnes Dalmarinos & Iadertinos episcopos ab eius communionem sub excommunicatione disunxit: adeo ut nomen quidem Maximus inter sacra Missarum solennia memorarent. Quo facto, ita omnes consternati sunt animo, ut sub poenitentiae satisfactione, relicto Maximo, veniam postularent. Vnde de misericordissimus pontifex Sabiniano Iadertino episcopo scribens: Sicut, inquit, perseveranti culpæ debetur iure vindicta: ita resipiscitibus est venia concedenda. Ne res illa contra se meritò potest iracundiam excitare, sic hæc in sua prorsus dilectione solet concordiam propagare. Et ideo quia fraternitatem tuam à consortio & communionem Maximi, ubi te prius neglectus impulerat, tantum postea gratitas sacerdotum ad animum reducta suspendit, ut eius sola nullatenus patereris esse segregationem contentus, nisi & in monasterij te claustra recipiens, dudum commissis defleres, ea propter in nostra te gratia ac communionem receptum esse non dubites. Nam quantum nos prius culpa tuæ charitatis offenderat, tantum poenitentia mitigauit.

li. 7. ep. 68.
indict. 2.

12 Itaque Maximus cernens tandem aliquando durum esse contra stimulum calitrare, relictis imperialibus adminiculis, per Gallinicum exarchum satis humiliter obcedi sibi poenitentiam, simulque veniam à Gregorio postulauit. Quem ipse Romanum fatigari nolens, causam eius discutendam Rauennæ commisit, Constantino Mediolanensi episcopo scribens: Maximus, inquit, Salonitanæ ecclesiæ præuicator, postquam per potestates maiores seculi obtinere nil valuit, ad minores se contulit, nobisque tam nimietate precum, quam attestacione honorum operum præualere contendit. Ex qua re inhumanum credidi, si is, qui se quasi multum timere me dicit, in aliquo me temperatiorem minimè inuenire potuisset. Et ideo decreui, ut reuerentissimus frater & coepiscopus noster Marinianus, eius causam debeat in Rauennam vrbem cognoscere. Si autem persona eius suspecta forsitan habebitur, volumus, ut vestra quoque fraternitas, si ei laboriosum non est, ad eandem ciuitatem fatigare se debeat, & eum prædicto fratre in eodem iudicio pariter sedere. Quicquid autem vestra vtriusque sanctitati placuerit, scitote mihi modis omnibus placiturum, & vestrum ego iudicium meum deputo.

Poenitentia
publica e-
piscopi Sa-
lonitani.

li. 7. ep. 79.
indict. 2.

13 Inter hæc præuicator Maximus anno septimo excommunicationis suæ, post castigationes & flagella Gregorij ad cor reuertens, Rauennam petijt, & iactauit se reuersum in ciuitatem in media silice, clamans & dicens: Pececaui Deo & beatissimo Papæ Gregorio. Et agente eo poenitentiam tribus horis, cucurrit Gallinicus exarchus, Castorius chartularius Ecclesiæ Romanæ cum Mariniano episcopo, & eleuauerunt eum de silice. Qui etiam cepit ampliorem poenitentiam agere coram eis. Quod Gregorius ut audiuit, ad misericordiam protinus redijt, Mariniano episcopo inter cetera scribens: Qualis de causa Maximi fraternitatis vestrae voluntas sit ac magis penitus presentium latore Castorio chartulario nostro renunciantem cognouimus. Ideoque si idem Maximus coram vobis & prædicto chartulario nostro de Simoniaca hereticorum præstato se sacramento purgauerit, atque de alijs ante corpus sancti Apollinaris tantummodò requisitus, liberum se esse responderit: causam ipsius, fraternitatis vestrae & eum, quod excommunicatus Missarum solennia agere præsumpsit, iudicio committimus, qua debeat poenitentia talis culpa purgari. Et ideo quicquid vobis de hoc decum placet, securi disponere, nec aliquid de nobis dubium habeatis. Nam quicquid à vobis hac de causa fuerit ordinatum, nos & gratè suscipimus, & libenter adimus. Hortamur tamen, ut debeat esse solliciti, & ita quæ fienda conspiciatis temporis, quatenus & illi, si ita videbitur, communionem præstetis, & vigoris Ecclesiæ genium congrua, ut oportet, dispensatione seruetis. Suprascriptum verò portitorum in presenti quid vobiscum ei sit agendum, instruximus. A quo cuncta subtiliter didicentes, sic vos in omnibus exhibete, ut in vestra sollicitudine nostram fuisse præsentiam sentiamus.

Ibidem.
epist. 80.

14 Item Castorio & notario & chartulario Rauennæ: Quanto credi tibi à nobis necessarias vides suas iniungi, tanto te magis strenuum debes & sollicitum exhibere.

Proinde si Maximus Salonitanus, præstato sacramento, firmauerit Simoniaca se hæresi non teneri, atque de alijs ante corpus sancti Apollinaris tantummodò requisitus, egerit: volumus, ut ad consulandum illum epistolam, quam ad eum scripsimus, ubi ei & gratiam nostram & communionem nos reddidisse signauimus, experientia tua dare debeat. Quia sicut in contumacia persistentibus seueros nos esse conuenit, sic iterum humiliatis, & poenitentibus negare locum veniæ non debemus. Cumque Maximus penes corpus beati Apollinaris secundum iussu Gregorij præbuit, verbis Gregorij asserentem: Quauis culpabilibus ordinationis tuæ primoribus graue malum per inobedientiæ culpam addideris, nos tamen sedis Apostolicæ auctoritatem eo, quo decuit, moderamine temperantes, nunquam contra te vsque ad hoc, quod causa poscebat, exarsimus. Sed ut longius se ingratitude nostra, quam tu tibi excitasti, produceret, credita nos sollicitudo vehementer angebat, ne quadam derelicta, quæ de te audieramus, negligenter omittere videremur. Quæ si bene confideres, ipse per te satisfacere differendo firmabas, atque ex hoc aduersum te zelum nostrum acriter incitabas. At ubi salubri tandem consilio vsus, iugo te obedientiæ humiliter summisti, & dilectio tua poenitentiam agens, digna se, ut deputauimus, satisfactione purgauit, redditam tibi gratiam fraternæ charitatis intellige, atque in nostro receptum consortio gratulare. Quia sicut perseverantibus in culpa districtos, ita resipiscitibus nos benignos decet esse ad veniam. Postquam ergo fraternitas tua Apostolica sedis communionem se reparasse cognoscit, personam ad nos transmittat, quæ pallium tibi deferendum ex more percipiat. Nam quemadmodum illicita perpetrari non patimur, sic ea, quæ sunt consuetudinis, non negamus. Licet autem ad hæc concedenda dispensatio nos loci nostri vocauerit, multum tamen à nobis petitio dilectissimi atque excellentissimi filij nostri domini Gallicini exarchi, ut temperatius erga te ageremus, exegit. Cuius charissimam voluntatem nec pertulimus, nec potuimus contristare.

Tenacitas
Mauritij
Imperat.

Carpit S.
Gregorij
liberalitas
tem.

Prou. 21.

li. 4. ep. 31.

Iob 1.

Rom. 16.

Matt. 10.

15 Præterea cupidissimus ac tenacissimus Imperator, qui consuetudinibus antiquissimæ dationum, legionum quoque milites frequentissimè, sicuti Romanorum narrat historia, detrahebatur, cernens Gregorium contra omnes mundi strepitus Augusti libus defensionibus, quarum suffragio ad arcem pontificatus hunc se prouexisse iactabat, penitus non egere, immò canonicis auctoritatibus, sanctitatis ac prudentiæ suæ virtutibus, Christo propitio cunctis alta sapientibus præualere: ad odium detractionemque famæ illius magis magisque conuersus est, liberalitatem pontificis, quia famelicis militibus tam ecclesiastica quam publica frumenta diuiserat, subdolis assertionibus reprehendens. Cui Gregorius (ut potè qui prouectionem suam diuino iudicio, in cuius nimirum manu corda regum consistentia, quocunque voluerit inclinatur, non caducis humanis fauoribus deputabat) voce libera contradicens, his eum reponionibus fregit, deturpauit, atque nonnulla de futuro Dei iudicio differendo deteratarguere studuit, parcendo mihi minimè pepercit. Nam in eis urbana simplicitatis simplicitas ponitur, vigilanter sapè prudentiæ aut rectitudini sociatur. Vnde etiam de beato Iob scriptum est: Erat vir simplex & rectus. Et beatus Apostolus admonet, euangelio admonet, dicens: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Estote valde inuile indicans, si aut simplicitati prudentia, aut prudentiæ simplicitas desit. Ut ergo seruos suos ad cuncta eruditos efficeret, esse eos & simplices sicut colubas, & prudentes ut serpentes voluit: quatenus in eis & columbæ simplicitatem astutia serpentis, & serpentis astutiam simplicitas columbæ temperaret. Ego igitur, qui in ego quoque ipse confiteor, constat proculdubio, quia fatuus appellor. Quod ita esse, si fatuus non fuisset, ad ista toleranda, quæ inter Longobardorum gladios hoc in loco pati, minimè venissem. In ea autem re, quam de Arnulpho perhibui, quia toto corde venire ad Rempublicam paratus fuit, dum mihi non creditur, etiam mentitus esse reprehendor. Sed et si sacerdos non sum, scio grauem esse hanc injuriam facer.

Imperato-
res ponti-
ficibus de-
bet reue-
rentiam.
Exod. 22.
Ibidem.
Mala. 2.

Nota fan-
tissimi vi-
ri humili-
tatem.

i. Cor. 4.

dori, ut veritati seruienti fallax credatur. Et dudum noui, quoniam Arnulpho plus
creditum quam mihi, Leoni amplius quam mihi. Et nunc eis, qui esse ad medium
dentur, plusquam meis assertionibus credulitas impenditur. Et quidem si terra mea
captiuitas per quotidiana momenta non excresceret, de despectione mea atque im-
sione satis tacerem. Sed hoc me vehementer affligit, quia vnde ego crimen falsitatis
tolero, inde Italia quotidie ducitur sub Longobardorum iugo captiua: dumque
suggestionibus in nullo creditur, vires hostium immaniter excrescunt. Hoc tamen
fimo Domino suggero, ut de me mala omnia qualibet existimet: de utilitate vero
reipublica, & causa creptiois Italiae, non quibuslibet facile pias aures praebeat, sed
rebus quam verbis credat. Sacerdotibus autem non ex terrena potestate Dominum
nosser citius indignetur, sed excellenti consideratione propter eum, cuius seruus sum, et
ita dominetur, ut etiam debitam reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquiis
sacerdotes aliquando dii, aliquando angeli vocantur. Et per Moysen de eo, qui ad
mentum adducendus est, dicitur. Applica illum ad deos, videlicet ad sacerdotes. Et
rursus scriptum est: Dijs non detrahes, scilicet sacerdotibus. Et propheta ait: Laus
sacerdotis custodiant scientiam, & legem requirant ex ore eius, quia angelus Domini
exercituum est. Quid ergo mirum, si illos vestra pietas dignetur honorare, quibus
in suo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut deos ipse etiam appellat. De
Ecclesiastica quoque testatur historia, quia cum pie memorie Constantino princeps
in scripto oblatae accusationes contra episcopos fuissent, libellos quidem accusa-
tis accepit, & eosdem, qui accusati fuerant, episcopos conuocans, in eorum conspe-
ctu libellos, quos acceperat, incendit, dicens: Vos dii a vero Deo constituti. Itaque
inter vos causas vestras disponite: quia dignum non est, ut nos iudicemus deos. In
tamen sententia pie domine sibi magis ex humilitate, quam illis aliquid praestitum
reuerentia impensa. Ante eum quippe pagani in Republica principes fuerunt, qui
Deum nescientes, deos ligneos & lapideos colebant: & tamen eorum sacerdoti-
bus honorem maximum tribuebant. Quod igitur mirum, si Christianus Imperator
veri Dei cultor, sacerdotes dignetur honorare, dum, ut praedixi, pagani principes
honorem impendere sacerdotibus nouerunt, qui dijs ligneis & lapideis seruebant? Hinc
ego pietati dominorum non pro me, sed pro cunctis sacerdotibus suggero. Ego enim
peccator homo sum, & quia omnipotenti Deo incessanter quotidie delinquo, aliquando
mihi apud tremendum examen ipsius esse remedium suspicor, si incessanter delinquo, aliquando
die plagis ferior. Et credo, quia eundem omnipotentem Dominum tanto
plus placatis, quanto meci male seruientem districtius affligitis. Multas enim
plagas acceperam, & superuenientibus dominorum iussionibus, inueni consolatio-
nes, quas non sperabam. Si possum, has celeriter plagas enumero. Primo, quod
pax subducta est, quam cum Longobardis in Tuscia positis sine ullo Reipublice
dio feceram. Deinde corrupta pace, de Romana ciuitate milites ablati sunt. Et
alii ab hostibus occisi, alij vero Narnijs & Perusij positi, & ut Perusij tenerentur,
merita est. Post haec plaga grauior fuit, aduentus Agilulphi, ita ut oculis meis
venales. Et quia nos, qui intra ciuitatem sumus, Deo protegente manus eius
nunc, quod situm est, vnde culpabiles esse videremur. Videlicet, cur frumenta delinquo,
qua in hac vrbe diu multa seruari nullatenus possunt, sicut in alia suggestione
us indicaui. Et quidem de memetipso in nullo turbatus sum, quia teste conscientia
fateor aduersa qualibet pati paratus sum, dummodo haec omnia cum salute
meae animae euadam. Sed de gloriosis viris, Gregorio praefecto & Castorio magistro
militum, non mediocriter sum afflicti. Qui & omnia, quae potuerunt fieri, nullo
do facere neglexerunt, & labores vigiliarum & custodiarum ciuitatis in obsequio
vehementissimos pertulerunt. Et post haec omnia graui dominorum indignatione
perculsi sunt. De quibus patenter intelligo, quia eos non sua aetate, sed mea persona
uat. Cum quo quia pariter in tribulatione laborauerant, post laborem pariter
languent. Quod autem dominorum pietas illud mihi pauendum & terribile
tentis Dei iudicium intencat, rogo per eundem omnipotentem Dominum, ne
vltius faciat. Nam adhuc nescimus, quis ibi qualis sit: & Paulus egregius
tor dicit: Nolite iudicare ante tempus, donec veniat Dominus, qui & illuminabit
scondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Hoc tamen breuiter
quoniam peccator & indignus plus de venientis Iesu misericordia, quam de
pietate

pietatis iustitia praesumo. Et sunt multa, quae de iudicio illius homines ignorant: quia
fortasse quae vos laudatis, ille reprehendet: & quae vos reprehenditis, ille laudabit.
Intermitto ergo incerta: ad solas lachrymas redeo, petens, ut idem omnipotens Deus
piissimum dominum nostrum & sua hic manu regat, & in illo terribili iudicio libe-
rum ab omnibus delictis inueniat: & me ita placere, si necesse est, hominibus faciat,
ut aeternam eius gratiam non offendam.
17 Denique Mauritius Imperator libertatem vocis tanti pontificis reprehensio-
nisque constantiam admiratus, quia de futuro Dei iudicio se terruerat, ad exercen-
dam in eum tyrannidem prodire nitebatur: cum protinus eodem anno vir quidam,
monachicis vestimentis indutus, diuina quadam virtute commotus, dextra spatha
cepit. Quam videlicet a foro usque ad aeneam statuum gladiatoris nudam circumse-
rens, Imperatorem gladio cunctis morituum praedixit. Quod Mauritius ut audiuit,
a tyrannide Gregorio inferenda semet continuit, & iudicium diuinum, quod ei mi-
natus fuerat, cito se subiturum tanto magis timuit, quanto Gregorium credidit non
posse mentiri.
18 Mox itaque scripto preces compositas, tam eidem, quam cunctis patriarchis epi-
scopis & monachis ciuitatum siue solitudinum pecunias multas, cereos & thymia-
mata destinauit: hoc potissimum deprecans, ut Domino supplicarent, quatenus in
hoc seculo merita suorum malorum reciperet, tantum ut a futuris cruciatibus redi-
mi meruisset. Cumque hoc & ipse vehementius per multa tempora cum lachry-
mis postulasset, quadam nocte dormiens, vidit apud aeneam palatii portam se coram
multo populo aeneae statuae Saluatoris assistere. Tunc vox terribilis facta est ex ipso
incarnati verbi charactere, dicens: Date Mauritium. Et capientes eum iudiciorum
ministri, posuerunt iuxta purpureum umbilicum, qui illic erat. Cui eadem vox cha-
racteris ait: Vbi vis reddam tibi mala, quae in hoc seculo perpetrasti? Ille respondit:
Amator hominum Domine & iudex iuste, hic potius ea mihi, & non in seculo futu-
ro, retribuere. Statim diuina vox iussit tradi Mauritium & Constantiam uxorem eius
cum filiis & filiabus, omni cognatione ipsius, Phocae militi. Euigilans ergo Mau-
ritius, misit parochoenum, & vocauit ad se Philippicum generum suum, quem dudum
suspensus fuerat, Imperium sibi velle subripere. At ille pro suspitione se perdendum
coniciens, aduocata Gordiae uxori suae, tanquam non se reuifurum, vltimum vale di-
xit. Sacramentoque communionis accepto, ad palatium venit, & cubiculum Impe-
ratoris ingrediens, ad pedes eius procidit. Cui Imperator assurgens, ad pedes eius ni-
hilominus corruit, dicens: Ignosce deprecor mihi, quia nunc profecto diuina reuela-
tione doctus cognoui, quod nihil in me vnde suspicabar, commiseris: sed si quem in
agminibus nostris cognoscis, qui Phocas soleat vocitari, dicito mihi. Et Philippicus
dixit apud se recogitans ait: Vnum Phocam cognosco, qui nuper procurator ab exer-
citu nuncupatus, contradicebat tuo Imperio. Cum vero Mauritius de qualitate eius
inquiret, Philippicus ait: Est quidem iuuenis, & temerarius, at timidus. Et Mauri-
us: Si timidus, inquit, profecto & homicida. Dumque super huiusmodi titubaret, in
crastinum Magistrum ab Eremitis, quibus Imperatoris preces portauerat, rediens,
responsum retulit, dicens: Deus recepta poenitentia tua, saluabit animam tuam, &
cum sanctis te cum tota domo tua constituer: ab Imperio vero cum ignominia & di-
scrimine decedes.
19 Quibus auditis, Mauritius Dominum glorificans, poenitentiam tenuit, sed a cu-
piditatis auaritia usque adeo non recessit, ut exercitus in periculosis locis hyemarent,
& transito Danubio, victum sibi de Sclauorum regione periclitabundè quærerent,
ne videlicet alimenta publica manducarent. Quod cum Petro praetori feralibus li-
teris immineret, ille Taxiarchis vocatis, ait: Nimis mihi videntur graui Imperatoris
praecepta, Romanos in aliena terra hyemare iubentia. Nam illi non obedire, sed
est & rursus obedire, scilicet, nullum bonum parit auaritia, quia mater omnium
malorum consistit. Quia Imperator languens, horum maximorum malorum causa
Romanis efficitur. Quia Imperator languens, horum maximorum malorum causa
uertitur, exaltaturque super clypeum Phocam centurionem, Exarchum acclama-
unt. Fugatoque praetore, Theodosio filio Imperatoris & Germano socero eius di-
rigunt, ut alter eorum sibi imperare studeret. Illi nullo modo consenserunt: immo
hoc Mauritio retulerunt. At ille Germanum perdere voluit: qui quoniam in eccle-
siam fingerat, filium tanquam proditorem sui consilij flagellauit, multosque ad hunc
sum fingerat, filium tanquam proditorem sui consilij flagellauit, multosque ad hunc

Mauritius
Impe. pre-
cibus S.
Gregorij
&c. studet
sibi plac-
re Deum.

Sententia
Christi in
Mauritium
&c.

Militum tu-
multuatur
aduersus
Mauritium.

ab eadem ecclesia extrahendum transmittens, nunquam permittitur: immo modo conuictis à populo laceratus, Marcionista hareticus appellatur. Et commoto in Constantinopolim graui tumultu, Mauritius, dissimulato habitu, cum uxore & filijs noctu dromonem conscendit, & fugiens, apud sanctum Antonium venit. Arrio Phocas cum exercitu in Septimum veniens, Imperator efficitur, A quo Mauritius cum filijs, vxore ac filiabus penes Chalcedonem, quemadmodum sibi denunti-
m fuerat, decollatur. Et quia oratio Gregorij, qua illum petierat in terribili de-
dicio liberum à delictis omnibus inueniri, vacua esse non poterat, idem Mauri-
us id recepit quod meruit, & in cunctis suis incommodis Dominum benedicens, à
piterno supplicio meruit liberari.

Lib. II.
Epist. 16.
Dan. 2.
Dan. 4.

20 Igitur septimo Kalendarum Maiarum, Indiçtione sexta, imago Phocæ & Le-
ontia Augustorū cum eorundem fauorabilibus literis Romam delata est. Et postquam
à clero & senatu acclamatum est eis in basilica Iulij, iussu Gregorij in oratorio
Casarij Lateranensi palatio constituta reponitur. Qui etiam Phocæ Imperatoris
reperipit: Gloria in excelsis Deo, qui, iuxta quod scriptum est, mutat tempora &
fert regna, & qui hoc cunctis innotuit, quod per prophetam suum loqui dignatus
est, dicens: Quia dominatur excelsus in regno hominum, & cui voluerit, ipse dat
In omnipotentis quippe Dei incomprehensibili dispensatione, altera vita mor-
lis moderamina consistunt, & aliquando cum multorum peccata ferienda sunt, quo-
erigitur, per cuius duritiam tribulationis iugo subiectorum colla deprimantur. Quo-
nos in nostra diutius tribulatione probauimus: Aliquando verò, cum misericordi-
us merentia multorum corda sua decernit consolatione resonare, vnum ad regni
nis culmen prouehit, & per eius misericordiæ viscera in cunctorū mentibus exul-
tionis suæ gratiam infundit. De qua exultationis abundantia roborari nos citius
dimus, qui benignitatem vestrae pietatis ad Imperiale fastigium peruenisse gau-
mus. Latentur cali, & exultet terra, & de benignis vestris actibus vniuersa Repub-
ca populus, nunc vsque vehementer afflictus, hilarescat. Comprimentur iugo ve-
dominationis superbæ mentes hostium, releuentur vestra misericordia contrita
depressi animi subiectorum. Virtus celestis gratiæ inimicis vos terribiles faciat,
tas subditis benignos. Quiescat felicissimis temporibus vestris in vniuersa Repub-
prolata sub caularum imagine præda pacis. Cessent testamentorum insidia, sto-
tionum gratiæ violenter exactæ. Redeat cunctis in rebus proprijs secura possessio
sine timore habere se gaudeant, quæ non sunt ab eis fraudibus acquisita. Reformati
iam singulis sub iugo pij Imperij libertas sua. Hoc nanque inter reges gentium
Reipublicæ Imperatores distat, quod reges gentium domini seruorum sunt: Im-
ratores verò reipublicæ, domini liberorum.

Discremen
inter reges
gentium &
Imperato-
res.

Lib. II.
Epist. 41.

21 Cumq; Phocas mandari sibi Romanæ sedis diaconum cum magna humilitate
reuerentia postularet, Gregorius ita reperipit: Considerate cum gaudijs & mag-
actionibus gratiarum libet, quantas omnipotenti Domino laudes debemus, & quæ
remoto tristitiæ iugo, ad libertatis tempora sub Imperiali benignitatis vestre potestate
peruenimus. Nam quod permanere in palatio, iuxta antiquam consuetudinem, sedis
stolica sedis diaconum vestra serenitas non inuenit, non hoc meæ negligentia, sed
uissimæ necessitatis fuit. Quia dum ministri omnes huius Ecclesiæ tam cõtrita a-
raq; tempora cum formidine declinarent atque refugerent, nulli eorum poterat
poni, vt ad Urbem regiam in palatio permanens accederet. Sed postquam peruenit
clementiam, omnipotentis DEI gratia disponente, ad culmen Imperij peruenit,
cognouere, ipsi quoque suadente letitia ad vestra vestigia venire festinant, quibus
prius accedere valde timuerant. Sed quia eorum quidam ita senectute sunt debili-
vt laborem ferre vix possint: quidam verò Ecclesiasticis curis vehementer implicati
sunt, & lator presentium, qui primus omnium defensor fuit, bene mihi ex longa
diuturnitate compertus est, vita, fide ac moribus approbatus, hunc aptum pietatis
vestigijs esse iudicauit. Vnde cum auctore Deo diaconum feci, & sub celeritate tem-
mittere studui, qui cuncta quæ in his partibus aguntur, inuento opportuno tem-
re, valeat clementiæ vestrae suggerere. Cui rogo vt serenitas vestra pias aures in-
re dignetur, vt tanto nobis celerius valeat misereri, quanto afflictionem nostram
rius ex eius relatione cognouerit. Qualiter enim quotidianis gladijs, & quantis
gobardorum incurfionibus ecce iam per triginta & quinque annorum longi-
dinem premimur, nullis explere suggestionis vocibus valeamus. Sed in omni

rente Deo confidimus, quia ea, quæ cepit, consolationis suæ nobis bona perficiet, &
qui suscitauit in Republica pios dominos, exstinguet crudeles inimicos.

Ibidem.
Epist. 44.

22 Item Leontia Augusta: Quæ lingua eloqui, quis animas cogitare sufficiat, quan-
tas de serenitate vestri Imperij omnipotenti Deo gratias debemus, quod tam dura
longi temporis pondera cernicibus nostris amota sunt, & Imperialis culminis leue-
iugum redijt, quod libeat portare subiectis: Reddat ergo creatori omnium ab hy-
midicis angelorum choris gloria in celo, persoluantur ab hominibus gratiarum a-
ctio in terra: quia vniuersa Respublica, quæ multa meroris pertulit vulnera, iam
nunc consolationis vestrae inuenit fomenta. Vnde nobis necesse est omnipotentis Dei
misericordiæ enixius exorare, vt cor vestrae pietatis sua semper dextera teneat, eius-
que cogitationes celestis gratiæ ope dispense: quatenus tranquillitas vestra tanto re-
ctius valeat sibi seruientes regere, quanto dominatori omnium nouerit verius deser-
uire. In amore Catholice fidei faciat defensores suos, quos fecit ex benigno opere
Imperatores nostros. Infundat in vestris mentibus zelum simul & mansuetudinem,
vt pio semper seruire valeatis, & quicquid in Deo exceditur, non inultum relinque-
re: & si quid in vobis delinquitur, parcendo tolerare.

Zelus &
mansuetu-
do sectada
principi-
bus.

23 His Gregorius laudibus aut idcirco novos principes demulcebat, vt audientes qua-
les esse debebant fierent mitiores, quàm Mauritius fuerat, cuius tot criminibus inuo-
luta tempora cognoscebant: aut quia eos sibi suæque Ecclesiæ deuotissimos cernens,
non eos ad tyrannidem ruituros esse putabat. Qui sicut quorumlibet vitia liberis voci-
bus arguebat, & contra canones præscriptas consuetudines venire neminem permitte-
bat: ita quæ consuetudinis fuerant, nulli penitus denegabat. Nam mox vt episcopus
Apostolicæ sedis enituit, patriarchalibus sedibus suam synodicam destinauit, & post-
modum Secundo seruo Dei incluso, inter cetera scribens, dicit: Hinc est, vt quoties
in quatuor præcipuis sedibus antistites ordinantur, synodales sibi epistolas vicissim
mittant, in quibus se sanctam Chalcedonensem synodum cum alijs generalibus sy-
nodis custodire fateantur. Item Athanasio presbytero de Isauria post multa: Fratri
nostro Cyriaco, Constantinopolitana ciuitatis antistiti, qui nuper in Iohannis reue-
rendissimi episcopi loco ordinatus est, nostra volumus scripta transmitti. Sed quia
non est consuetudo, vt priusquam ad nos eius synodica deferatur, ei scribere debeat.
nem, sicut nostri quoque, qui ante biennium, ab Adriano liberalissimo Papa missi, in
sancta octaua synodo præfuerunt, testantur, ita oriëntales præcipue retinent vsq; hæc-
tus sedes, vt in suis diptychis nullius pontificis nomen deseribant, quousq; synodicâ
ipsius suscipiant: & tandiu defunctum pontificem inter viuentes annumerent, quan-
diu successor illius suas literas studuerit destinare.

Lib. 7.
Epist. 52.
Indict. 2.
li. 6. ep. 64.

24 Hinc est nimirum, quod Gregorius à consuetudine præscripta non discrepans, Iohan-
ni subdiacono, rectori patrimonij Liguriæ scribit, dicens: Quanto Apostolica se-
des, DE Oauthore, cunctis prælata constat ecclesijs, tanto inter multiplices curas
& illa nos valde sollicitat, vbi ad consecrandum antistitem, nostrum expectatur arbi-
trium. Defuncto igitur Laurentio, ecclesiæ Mediolanensis episcopo, sua nobis rela-
tione clerus innotuit, in electione se filij nostri Constantij diaconi sui vnamiter
consensisse. Sed quoniam eadem non fuit subscripta relatio, nè quid quod ad caute-
lam pertinet, omittamus, idcirco huius præcepti autoritate suffultum Genuam te-
barica feritate consistunt, eorum te voluntates oportet, conuocatis eis, in commune
perferunt. Et si nulla eos diuersitas ab electionis vnitatem determinat, si quidem in
prædicto filio nostro Constantio omnium voluntates atque consensus perdurare
cognoscis, tunc eum à proprijs episcopis, sicut antiquitatis mos exigit, cum nostra
authoritatis assensu, solariante Domino facias consecrari: Quatenus huiusmodi ser-
uata consuetudine, & Apostolica sedes proprium vigorem retineat, & à se concessa
alijs sua iura non minuat. Sed eum post annos aliquot Constantius, fundens insigni-
ter Pontificio, dormisset in Domino, clerus & plebs Mediolanensis Deus dedit dia-
conem eligentes, ab Agilulpho rege terreabantur, quatenus illum eligerent, quem
Longobardorum barbaries voluisset. At illi decretum suum Gregorio diri-
gentes, consilium & licentiam petunt. Quibus ipse inter cetera sic reperipit: Il-
lad, quod vobis ab Agilulpho indicistis scriptum, dilectionem vestram non moue-
at. Nam quod nos, vtilitati vestrae salubriter consulere velimus, in hominem, qui

Lib. 2.
Epist. 10.
Indict. 11.

Nota anti-
quæ moris
consecrandi
Metropoli-
tanum per
suos suffra-
ganeos de
sedis Apo-
stolicæ
consensu.

Li. 4. op. 1. 7.

Li. 4. cp. 37.

Li. 2. cpi. 7
Indict. 11.

Ecce pœna
statuta sa-
croſſi Ca.
noni con-
tēptoribus.
Ibidem,
epiſt. 6.

non à Catholicis, & maximè à Longobardis eligitur, nulla præbeamus ratione consensum: Quia Vicarius sancti Ambrosij indignus euidenter ostenditur, si electus talibus ordinatur. Et post pauca: Vt igitur in ordinando Deus dedit diacono, qui à vobis electus est, nulla possit mora contingere, Pantaleonem notarium nostrum transmissimus, qui cum, vt moris est, adnrente consensu nostri autoritate, faciat cõsecrationem. Ab aduersis potestatibus prægrauatos fortissimus miles Christi Gregorius viriliter defendebat: iniusteque deiectos nõ solum inter depositos non habebat, verum etiam pristinis gradibus autoritatis suæ priuilegio reformabat. Nam Anastasium Antiochenum Patriarcham, qui Iohannem Constantinopolitanum præfulem voce libera reprehendens, Imperatoris Iustini iussu detrusus in exilium, ab ipsius Iohannis prætoribus temporibus vsque ad sui pontificatus tempora permanebat, mox vt summum sacerdotum meruit, inter patriarchas cum reputans, scriptis talibus animauit: Preterea, inquit, sicuti patriarchis alijs paribus vestris, synodicam vobis epistolam direxi, quia apud me semper hoc estis, quod ex omnipotentis Dei munere accepistis esse, nõ quod ex voluntate hominum putamini non esse. Item eidem in alia epistola post multa scribens ait: Fraternitati tuæ indico, quia à serenissimis dominis quantis precibus postulauit, vt vos honori proprio restitutos, ad sancti Petri apostolorum principis limina venire, & quousque ita Deo placuerit, hic mecum viuere cõcedant. Iam tenens dum vos videre meruero, peregrinationis nostræ tedium, de æterna patriæ vicem loquendo, releuemus. Denique studiosissimus pater Gregorius tam diu per Mauritium imperatorem suggestionibus suis imminuit, donec post multorum annorum curricula magnus Anastasius throno proprio redderetur. Cui congratulandum rescripsit, dicens: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: quia magnus ille summus, qui quondam arenaria Antiochiæ saxa reliquerat, ad proprium alueum reuersus, subiectas & iuxta positas valles rigat, vt vnum trigonum, aliud sexagesimum, aliud verò centesimum fructum ferat.

26. Adrianum Thebanæ ciuitatis episcopum, à Iohanne primæ Iustinianæ, atque ab Iohanne Larissæo episcopis iniuste depositum, non solum sedi propriæ reddidit, verum etiam ipsius ecclesiam Romano iure defendens, à Larissæi episcopi potestate subtraxit, inter cetera dicens: Adrianum episcopum reperimus, & tuo contra sacerdotum mores odio laborasse, & nullo iure pecuniarijs in causis cum fraternitatis tue communionatum fuisse sententia. Quia igitur & ab antefato Iohanne, primæ Iustinianæ episcopo, contra ius canonesque depositus, honoris sui gradu carere nõ potuit, in suam ecclesiam reformari ecclesiam, atque in propriæ dignitatis ordinem decreuimus reuocari. Et si oportuisset te ex eo Dominici corporis communionem priuari, quod admonitio tua contra memoriæ decessoris mei contempta, per quam cum ecclesiâque eius potestatem de tua iurisdictione exemit, rursus in eis aliquid tibi iuris & ditionis seruare precepimus: tamẽ nos humanius decernentes, communionisque tibi sacramentum inaccessibilem cõseruantes, decernimus, vt fraternitas tua ab eo ecclesiâque eius omnem antelationis suæ potestatem iurisdictionis abstineat: sed secundum scripta decessoris nostri, si causa vel fidei vel criminis vel pecuniaria aduersus præfatum Adrianum cõsacerdotem nostrum puerit euenire, vel per eos qui nostri sunt vel fuerint in vrbe regni, vel sponsales, si mediocris est quæstio, cognoscatur: vel huc ad Apostolicam sedem, si ardua, dedicatur: quatenus nostræ audientie sententia decidatur. Quod si contra hoc quæ statuimus, quolibet tempore, qualiber occasione vel surreptione venire temptaueris, sacra te communionem priuatum, nec eam te, excepto ultimo vite tue tempore, nisi concessa Romani pontificis decernimus iussione recipere. Hoc enim consilium sanctis patribus diffinitione sancimus, vt qui sacris nescit obedire canonibus, nec ius administrare, vel communionem capere sit dignus altaribus.

Item Iohanni episcopo primæ Iustinianæ: Post longas tribulationes, quas Adrianus Thebanæ ciuitatis episcopus, à consacerdotibus suis velut ab hostibus persequens in Romanam ciuitatem confugit, Et licet aduersus Iohannem Larissæum episcopum eius fuisset prima suggestio, non ab eo in causis pecuniarijs lege esse indicatum, nec post hoc magis contra personam fraternitatis tue, à qua non iuste se taceat, tui gradu flagitabat esse deiectum, grauissimè querebatur. Et infra: Quod vero tui ad præsens attinet, castatis prius atque ad nihilum reductis prædictæ sententia tue decretis, ex beati Apostolorum principis Petri autoritate decernimus, triginta dierum spatio sacra te communionem priuatum, ab omnipotenti D E O nostro

excessus veniam cum summa poenitentia & lachrymis exorare. Quod si hanc sententiam nostram te cognouerimus implēse remissius, nō iam tantum iniustitiam, sed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoscas, adiuvante Domino, seuerius puniendam. Praefatum verò Adrianum, fratrem & coepiscopum nostrum, ex tua sententia, vt diximus, nequaquam canonibus atque legibus subsistente damnatum, in suum locum atque ordinem reuerti, CHRISTO comitante, disponimus, vt nec illi fraternitatis tuæ noceat contra iustitiae tramitem prolata sententia, nec charitas tua, pro placanda futuri indignatione iudicij, incorrecta remaneat.

27 Hinc est, quod exceptis criminibus, neminem de sacerdotio Gregorius depo-
nebat, immo pro qualitatibus delictorum, venialiter communionē priuabar. Vnde
Ioanni episcopo Calliopolitano post aliqua scribens, ait: Matriculam, quam frater
& coepiscopus noster Andreas Tarentinus episcopus fecit fustibus castigari, quan-
tis exinde post octo mēses hanc obiisse non credamus, tamen quia eam contra pro-
positi sui ordinem huiusmodi fecit affligi, duobus hunc mēsis à Missarū solenni-
tate suspende: vt vel hac cū verecundia, qualē se de cetero exhibere possit, instituat.

28 Si quando super sacerdotum criminibus erat aliquid ventilandū, cum summa
distinctione grandi; cautela Gregorius vniuscuiusq; capituli modulos quāres, sen-
tentiam suā magis difficulter, quā facilius promulgabat. Vnde Natali Salonitano
episcopo scribens, ait: Cū cuncta negotia indaganda solitudine veritatis indi-
gant, tum quæ ad deiectionem sacerdotalium pertinent graduum, sunt distinctius
trinanda: in quibus non tam de humanis cōstitutis, quā de diuinā quodam mo-
do benedictionis refragatione tractatur. Nunciatū siquidem nobis est. Florentium,
Taurinā ciuitatis episcopum, à quibuscū fuisse in causis criminalibus accusatum,
& nullis canonicis probationibus exquisitis, nec sacerdotalis concilij praeniente
iudicio, eum honoris officio nō iure, sed autoritate depositum. Quia ergo nō po-
test quēquā episcopatus gradu, nisi iustis ex causis, cōcors sacerdotum sum mouere
sententia, hortamur fraternitatem vestram, vt praefatum virum ex eodem in quod
detrusus est, eici faciat exilio, causamq; eius episcopali disceptatione perquiri. Et si
in his, in quibus accusatus est, canonica fuerit probatione conuictus, canonica pro-
culdubio est vitione plectendus. Quod si aliās, quā de eo estimatum est, synodali
fuerit inquisitione compertum, necesse est, vt & criminatores iusti distinctionē iuris
exhorreant, & in criminata innocentiae suae seruentur illibata suffragia. Exequurio-
nem verò antefati negotij Antonino subdiacono nostro ex nostra p̄ceptione man-
dauimus, quatenus eius instantia, & quæ sunt legibus canonicis placita decernantur:
& decreta, iuvante Domino, mancipentur effectui. Item Constantino Mediolanensi
Relectis epistolis, quas ad nos per Maurinum latorem praesentium transmissis, gra-
tam nobis sollicitudinem vestrā fuisse referipsumus, quod eam, quæ ad vos de fratre
& coepiscopo nostro Pompeio, qui à nobis ita est nominandus, peruenit, causam dis-
simulare minime pertulisset. Sed si qualis fuit in requisitione cura, talis fuisset in dis-
cussione subtilitas, nihil ex hoc, quod de eo dictum est, fuisset ambiguum, sed vtrum
verum, an esset compositū, patuisset. Quia iam contra ipsum dudum in Sicilia apud
reuerendae memoriae fratrem nostrum Maximianum episcopum talis quaestio, vt eo
agnouimus, mota est: Sed quia causa ipsius subtili omnino inuestigatione quaesita est,
inuentus est innocens, qui fuerat accusatus in crimine. Nunc igitur quoniam illa, quæ
contra eum dicta sunt, non sub illa, qua decuit distinctione quaesita sunt, & gesta, quæ
eiusdem apud fraternitatem vestram confecta sunt, neq; ad condemnationem, neq;
ad absolutionem eius probantur posse sufficere: non leuis res agitur, vt incaute, vel
intransursu debeat diffiniri. Nam graue est satis & indecens, vt in re dubia certa di-
catur sententia. Et hæc quidem gesta, esse poterant ad diffinendum satis idonea, si
accusati ea confessio sequeretur: si tamen eandem confessionem subtilitas exami-
nis ex occultis eliceret, & non afflictio vehemens extorqueret, quæ frequenter hoc
agit, vt noxios se fateri etiam cogantur, innoxij. Nam postquam praefatus episcopus,
vt dicitur, custodia cruciari cremariq; se fāse asserit, scire debemus, si ita est, vtrum
noceat, si se fuerit extortā confessio. Nunquid quando sententiam tales causæ susci-
piunt, & ad sedem Apostolicam appellatur, non & persona, quæ iudicatur, praesens
est, vt distinctissime atque ab omni latere veritas requiratur, vt tunc, si debeat necne
licam appellare voluerit, causa ipsius deterius, & cum omni est diligentia persequi-
tanda?

lib. 2. epist.
45. Indi. 11.

lib. 2, epist.
8, Indic. 11.

lib. 2. cap. 3. 1.

De dubijs
nō est certa
ferēda sen-
tentia.

tanda: Et ideo postquam & persona absens est, & gesta, quæ ad nos transmissis, nobis, sicut præfati sumus, idoneè satisfacere non videntur, temerè aliquid de episcopi persona decernere, nec debemus, nec possumus: ne, quod absit, reprehensibiles inueniamur in nostris, quibus aliorum iure competit retractare sententias.

Item Iohanni defensori post aliqua: Quia, inquit, Stephanus episcopus in odio suo quadam fecta, & de falsis se capitulis accusatum, neque aliquid ordinabiliter factum, sed iniuste se asserit condemnatum, diligenter querendum est, primò si iudicium ordinabiliter est habitum, si alij accusatores, alij testes fuerunt. Deinde causam qualitas, si digna exilio vel depositione fuit, si eo presente sub iuramento contra eum testimonium dictum est: si scriptis actum est, si ipse licentiam respondendi & defendendi se habuit, sed & de personis accusantium ac testificantium subtiliter querendum est, cuius vitæ, cuius conditionis, cuiusq; opinionis, aut ne inopes sint, ne forte aliqui contra præfatum episcopum inimicitias habuissent. Vtrum testimonium ex audientibus dixerunt, aut certe se scire specialiter testati sunt. Si scriptis iudicatum est, & partium presentibus sententia recitata est. Quod si forte hæc solenniter acta non sunt, neque causa probata est, quæ exilio vel depositione digna sit, in ecclesiam suam modè omnibus reuocetur.

29. Auctoritatem quorumlibet summorum Pontificum Gregorius auctoritatis sue magnitudine nullo modo minuebat, quin potius multipliciter roborabat. Et quoniam inter culpabiles auctoritatem sui prioratû agnosceret, tamen inter infontes episcopos se præbebat prorsus æqualem. Quapropter Iohanni Syracusano episcopo inter cetera scribens, ait: Quod primas Byzacenus à suis episcopis impetratus, se sedis apostolicæ dicit subijci, si qua culpa in episcopis inuenitur, nescio quis ei episcopus iocundus non sit. Cum verò culpa non exigit, omnes episcopi secundum rationem iocundis non sit. Cum verò culpa non exigit, omnes episcopi secundum rationem iocundis non sit. Cum verò culpa non exigit, omnes episcopi secundum rationem iocundis non sit.

omnes homines natura æquales genuit, sed variante meritorum ordine, alios alia culpa postponit. Ipsa autem diuersitas, quæ accessit ex vitio, diuino iudicio dispensatur: ut quia omnis homo æquè stare non valet, alter regatur ab altero. Vnde cuncti qui præfati sunt, non in se potestatem debent ordinis, sed æqualitatem pensare conditionis: Nec præfati hominibus gaudeant, sed prodesse. Antiqui etenim patres nostri reges hominum, sed pastores pecorum fuisse memorantur: & cum Noè Dominum filiisq; eius diceret, Crescite & multiplicamini, & replete terram: protinus adiunxit, Et terror vestester ac tremor sit super cuncta animantia terræ. Quorum videlicet terror ac tremor, quia esse super animantia terræ præcipitur, profectò esse super homines prohibetur. Homo quippe brutis animalibus, non autem hominibus ceteris natura præfatus est. Et ideo ei dicitur, ut ab animalibus & non ab homine timeatur: Quia contra naturam superbire est, ab æquali velle timeri. Et tamen necesse est, ut rectores à subditis timeantur, quando ab eis Deum minime timeri depræhendunt: ut homines na saltem formidine peccare metuant, qui diuina iudicia non formidant. Nequaquam tamen præpositi ex hoc quæsito timore superbiunt, in quo non suam gloriam, sed subiectorum iustitiam querunt. In eo enim, quod metum sibi à peruersè viuentibus exigunt, quasi non hominibus, sed animalibus dominantur. Quia videlicet ex qua parte bestiales sunt subditi, ex ea debent etiam formidini iacere substrati. Sed plerumque rector eo quo ipse ceteris præminet, elatione cogitationis intumescit: & dum aduersum cuncta subiaccit, dum ad vorum velociter iussa complentur, dum omnes subditi, si qua benè gesta sunt, laudibus effert, male gestis aut nulla auctoritate contenti, dum plerumque laudant etiam, quæ reprobare debuerant, seductus ab his, qui infra suppetunt, super se animus tollitur: & dum foris immenso favore circumdatus, intus veritate vacuatur, atq; oblitus sui, in voces se spargit alienas, ralemq; se credere qualem foris audit, non qualem intus discernere debuit. Subiectos despiciit, tanquam æquales sibi naturæ origine non agnoscit: & quos sorte potestatis excelsit, tanquam scendisse etiam vitæ meritis credit. Cunctis se æstimat amplius sapere, quibus se vix amplius possit. In quodam quippe se constituit culmine apud semetipsum, & quia qua ceteris naturæ conditione constringitur, ex æquo ceteros respicere dedignatur.

Sicque vsque ad eius similitudinem ducitur, de quo scriptum est: Omne sublimetur, & ipse est rex super vniuersos filios superbiæ. Qui singulare culmen apperens, & sociale angelorum vitam despiciens, ait: Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis altissimo. Miro ergò iudicio intus foueam deiectionis inuenit, dum

Lib. 7.
Epist. 10.

Lib. 7.
Epist. 64.
Indict. 3.

Pastoralis
curæ par.
2. cap. 6.

Genes. 9.

Subditi
suis debet
timere præ-
positos.

Iob. 40.

Isa. 14.

se in culmine potestatis extollit. Apostata quippe angelo similis efficitur, dum homo hominibus esse similis dedignatur. Sic Saul post humilitatis meritum, in tumorem superbiæ culmine potestatis excreuit. Per humilitatem quippe præfatus est & per superbiam reprobatus, Domino attestante, qui ait: Nonne cum essem paruulus in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israel? Paruulum se prius in suis oculis viderat: sed fultus temporali potentia, iam se paruulum non videbat. Ceterorum nanque comparationi se præferens, quia plus cunctis poterat, magnum se præ omnibus æstimabat. Miro autem modo cum apud se paruulus, apud Deum magnus: cum verò apud se magnus apparuit, apud Deum paruulus fuit. Plerumq; ergò dum ex subiectorum affluentia animus inflatur, in luxum superbiæ ipso potentia fastigio lenocinante cor tumpitur. Quam videlicet potentiam benè regit, qui & tenere illam nouerit, & impugnare. Bene hanc regit, qui se per illam super culpas erigi, se cum illa ceteris æqualitate componi. Humana etenim mens plerumq; extollitur, etiam cum nulla potestate fultur. Quanto magis in altum se erigit, cum se ei etiam potestas adiungit: Quam tamen potestatem rectè dispensat, qui sollicitè nouerit, & sumere ex illa quod adiunat, & expugnare quod tentat: & æqualem se cum illa ceteris cernere, & tamen se peccatis zelo vitionis anteferre. Sed hanc discretionem plenius agnoscimus, si pastoris primi exempla cernamus. Petrus nanque auctore DEO, sanctæ Dei ecclesiæ principatum tenens, à benè agente Cornelio, & sese ei humiliter prosterne, immoderatus venerari recusauit, seq; illi similè recognouit, dicens: Surge, ne feceris: & ego ipse homo sum. Sed cum Ananias & Saphira culpam reperit, mox quanta potentia super ceteros excreuisset, ostendit. Verbo nanq; eorum vitam perculit, quam spiritu perscrutante depræhendit: Et summum se intra Ecclesiam contra peccata recollit, quod honore sibi vehemèter impenso, coram benè agentibus fratribus non agnouit. Illic quippe cõmunionem æqualitatis meruit sanctitas actus, hic zelus vitionis ius aperuit potestatis. Et paulò post: Sed cum delinquentes subditos præpositi corrigunt, restat necesse est, ut sollicitè attendant, quatenus per disciplinam debitum, culpas quidem iure potestatis feriant, sed per humilitatis custodiam æquales se ipsis fratribus, qui corriguntur, agnoscant. Quamvis plerumque etiam dignum est, ut eosdè quos corrigimus, tacita nobis cogitatione præferamus. Illorum nanque per nos vitia disciplina vigore feriuntur: in his verò, quæ ipsi committimus, ne verbi quidem ab aliquo iniectione laceramur: Tanto ergò apud Deum minime obligati sumus, quanto apud homines inultè peccamus. Et reliqua.

30. Hæc Gregorius æqualitate seruata, Romano defensori Siciliae scribit, dicens: Peruenit ad nos, quod si quis contra quoslibet clericos causam habeat, despectis eorum episcopis, eosdè clericos in tuo facias iudicio exhiberi. Quod si ita est, quia valde constat incongruum, hæc tibi auctoritate præcipimus, ut hoc denuò facere non præsumas. Sed si quis contra quemlibet clericum causam habuerit, episcopum ipsius tunc ad arbitros cognoscat, aut certe ab ipso iudices deputentur. Aut si ob hoc forte compellat. Si quis verò vel clericus vel laicus contra episcopum causam habuerit, tunc te interponere debes, ut inter eos aut ipse cognoscat, aut certe te admonente, sibi iudices eligant. Nam si sua vnicuiq; episcopo iurisdicção non seruatur, quid aliud geritur, nisi ut per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri ordo debuerat, confundatur?

31. Sicut conuictum de crimine sine vindicta canonica Gregorius neminem relinquebat, sic nimirum falsarium delatorem regulari tramite puniebat. Vnde Anthemio subdiacono scribens, ait: Cum fortius puniendi sint crimina, quæ infontibus & maxime sacris ordinibus ingeruntur, quam sitis culpabiles omnes, qui in causa Iohannis diaconi resedisti, attendite, ut Hilarium, criminatorem eius, nulla ex definitione vestra poena veniens castigaret. Nec illud ad excusationem vestram esse credaris idoneum, quod vobis quasi iudicare volentibus, solus frater & coepiscopus noster Paschasius dicitur disuulisse. Nā si zelus in vobis rectitudinis viguisset, facilius vni à multitudine nequitiæ malum non debet sine vitione transire, superscriptum fratrem nostrum Paschasium volumus admoneri, ut eundem Hilarium prius subdiaconi, quod indignis fungitur, prius officio, atque verberibus publice castigatum, faciat in exitum deportari: ut vnius poena, multorum possit esse correctio. Cuius si forte leuitatem diaconi sui adhuc opinio lacerata non commouet, & in hoc, quod non credimus

5. Reg. 17.

Potestatem
quis rectè
vitat.

Act. 10.
Act. 5.

Lib. 9.
Epist. 32.

Lib. 9.
Epist. 66.

mus, torpens extiterit, experientia tua hæc, quæ diximus, faciat, & de illius nobis neglectu renunciet. Idcirco Gregorius non probantem, quod obiecerat, subdiaconum officio iuber priuari: quia iuxta canonicas patrum sententias, qui calumniam illatam non probat, poenam debet incurrere, quam, si probasset, reus utique sustineret. Ac per hoc quia subdiaconus crimen diacono probare non potuit, quoniam impositionem manus, quæ carere potuisset, non habuit, non sacerdotio, sed officio caruit, & tanquam re vera infamis, meruit verberibus castigari. Nam cui cum tribus testibus veluti iurico crimen quodlibet approbatur, non est mirum, quod obiecit, dum probare non sustinet, si corporali infamia, quæ admodum laicus, ex iuris similitudine subiugatur. Quod enim esset diacono gradum amittere, hoc fuit subdiacono famæ plenitudine caruisse.

Lib. 2.
Epist. 18.
Indict. 11.

32 Crimina semel audita Gregorius indiscussa nullo modo præteribat, etiam si accusatus cum accusatore suo redisset in gratiam. Quapropter vniuersis episcopis Corinthi scribens, ait: Desiderij nostri est ad concordiam redigere discordes, & vntos esse in gratia eos, quos diuisos ab alterutra dilectione voluntatis facit esse diuersitas. Scripta igitur fraternitatis vestre relegentes, agnouimus quod hi, qui contra Adrianum fratrem & coepiscopum nostrum aliqua dixerant, modo cum eodem episcopo in amicitiam conuenissent, & magna nobis ad præsens facta est de eorum vnitatem. Sed quoniam ea, quæ dicta sunt, indiscussa remanere non patimur, sedis nostre diaconum ad ea inuestiganda dirigimus: quia nunciari nos facinoris qualitas vehementer impellit, ut ea, quæ audiuius, dissimulare nullatenus debeamus. Præsertim cum accusatores & accusatum inter se fecisse gratiam indicastis, hoc nobis necesse est subtilius perquirari, ne fortasse eorum sit comparata concordia. Quæ si, quod absit, non ex charitate, sed ex premio facta conspiceretur, maiori hoc emendatione prectendum est. Nam nos, qui canonicè, reuelante Deo, mala, si quidem vera sunt, reuelare præcedentia festinamus, commissam postmodum culpam sine vindicta nulla ratione dimittimus. Item Iohanni episcopo Corinthiorum post aliqua: Paulum, inquit, diaconem, latorem præsentium, quantum culpa sua vehementer confundat atque redarguat, quod deceptus promissione, ab accusatore nuper depositi quondam episcopi sui deliquerit, & cupiditatis studio silere contra animam suam potius, quam prode re vera consensit: tamen quia pius plus nos esse conuenit, quam districtos, hanc excusationem ignoscimus, atque cum in ordine locoque suo recipiendum censemus. Nam ei a tempore prolata sententiæ afflictionem, quam pertulit, credimus ad vindictam huius culpe posse sufficere. Euphemium vero atque Thomam, qui pro deferenda accusatione sacros ordines acceperunt, eisdem ordinibus priuatos esse, atque ita, sicuti sunt depositi, volumus permanere: nec unquam eos sub qualibet exculpationis specie in sacros ordines reuocari decernimus. Nam nimis indignum, & contra Ecclesiasticæ regulæ disciplinam est, ut honore, quem non ex meritis, sed pro scelere premio percepere, gaudeant. Quia tamen plus misericordie, quam districtæ nos conuenit operam dare: itaque eisdem Euphemium atque Thomam in ordinem locumque tantummodo, unde ad sacros ordines promoti fuerant, volumus reuocari: & cunctis diebus vitæ suæ eundem locorum continentiam, sicut consueuerant antè, percipiant. Clementem vero lectorem similiter benignitatis intuitu in ordinem locumque suum reuocandum esse constituimus. Quibus etiam omnibus, id est, Paulo diacono, Euphemio, Thomæ, & Clementio commoda sua secundum locum & ordinem, in quo quisque eorum constitutus solitus erat accipere, à præsentis Indictionis fraternitas vestra sine aliqua studet diminutione præbere.

* Clementi

Lib. 2.
Epist. 6.
Indict. 10.

33 Consuetudinem clericorum stipendia nullis quatuorlibet ægritudinum occasionibus misericordissimus pater Gregorius retrahebat. Unde Candido episcopo vrbis scribens, ait: Cum percussio corporalis, utrum pro purgatione an pro vindicta cõtingat, Dei in hoc iudicium ignoratur, non debet à nobis addi flagellatis afflictio, ne non culpæ, quod absit, offensa respiciat. Et quia præsentium lator Calumniosus pro hac percussione, quam sustinet, consuetam sibi commodam ab ecclesia vestra asserit denegat, idcirco fraternitatem tuam præsentibus hortamur epistolis, quatenus nihil cum ad percipiendam quæ consuetum sunt, hæc ægritudo debeat impedire. Quia diuersis in Ecclesia militantibus, varia, sicut nosti, sæpe contingit infirmitas. Et si hoc fuerint exemplum deteriti, nullus decetero, qui Ecclesiæ militet, poterit inueniri. Sed secundum locum eius ordinem quæque ei, si sanus esset, poterant ministrari: de ipsa exiguitate, quæ ecclesiæ potest accidere, fraternitas tua, diuini contemplatione iudicii, ægrotanti præbere non desinat.

34 Episcoporum venerabilium factas propriis clericis spõsiones, Gregorius Apostolicæ sedis auctoritatibus roborabat. Unde Iohanni Panormitano episcopo scribit, dicens: Implenda semper sunt postulantium desideria, quoribus illa poscuntur, quæ à ratione non deuiant. Et ideo quia quædam capitula, quæ seruaturum te clericis tuis petentibus promissisti, nostra ab eis postulatur auctoritate firmari: fraternitatem tuam his hortamur assatibus, ut ea, quæ præsentia scripta continent, sine aliqua debeat refragatione seruare. Primum, ut de redditibus ecclesiæ quartam in integro portionem ecclesiæ tuæ clericis, secundum meritum vel officium siue laborem suum, ut ipse vniuique; dare prospexeris, sine aliqua phere debeas tarditate. De hoc vero, quod ex fidelium oblatione acceperis, itidem quartam partem in solidis vel cellario eis, iuxta pristinam consuetudinem, dare non differas. Reliqua autem mobilia omnia in tua retineas potestate: immobilia cuncta ecclesiasticis redditibus aggregentur: ut multiplicata quantitate clericorum tuorum vñibus, Deo largiente, proficiant. Tabellam autem vnā cum consensu seniorum & cleri memineris ordinandū, qui annis singulis, ad amputandam fraudis suspensionem, solenniter suas debeat rationes exponere. Vindemiarum vero tempore idem clerus emendi vinum de possessionibus ecclesiæ tuæ ad iusta precia, in quantum vendendum est, remedium consequatur. Nam satis contra rationem est, ut quod potest extraneis venundari, clericis dato precio denegetur. Possessiones igitur vel si qua sunt alia Ecclesiastico iuri competentia, & ab extraneis indebitè detinentur, cum omni studio, seruata ciuilitate, in ius ecclesiæ tuæ reparare festina, ut negligens in aliquo videri non valeas. Si quid vero de quodam, nec ad vindictam te res accendat incognita: sed præsentibus ecclesiæ tuæ senioribus, diligenter est veritas perscrutanda. & tunc si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis. Hæc itaque omnia sic sollicitè ac mansuere studeas, ut si custodire, quatenus nec tu promissionis tuæ videaris immemor extitisse, nec illi iustam contra te occasionem inuenire valebant murmurandi. Item Maximo episcopo Syraculano post pauca: Cognouimus de redditibus, ecclesiæ nouiter acquisitis, canonicam dispositionem quartarum minimè provenire, sed episcopos locorum statim modo distribuere quartam antiquorum reddituum, nunc vero quartam suis vñibus retinere. Quamobrem prauam subintroductam consuetudinem fraternitas tua vinaciter emendare festinet: ut siue de præteritis redditibus, siue de nouicam dispensentur, Incongruum nanque est, vnam eandemque ecclesiæ substantiam, duplici quodammodo iure censeri, id est, usurpationis & canonum.

Lib. 17.
Epist. 49.

Lib. 3. ep. 11.

Lib. 2.
Epist. 26.
Indict. 11.

Lib. 3. ep. 15.

35 Ab aliis episcopis communionem priuatos, Gregorius communioni pristina reuertente culpa dignè quis à sacramento cõmunionis abigitur, ita in fontibus nullum modo talis interrogari debet vindicta. Comperimus siquidem, quod Laurentius fratrem & coepiscopum nostrum, nullis te culpis extantibus cõmunionem priuauerit. Ideoque huius præcepti nostri auctoritate munitus, officium tuum securus perage, & communionem sine aliqua fume formidine.

36 Purgantes te à crimine cuiuslibet hæresis, Gregorius non solū recipiebat, immo etiam Catholicos declarabat. Unde Iohanni Constantinopolitano episcopo scribit, dicens: Sicut hæreticorum prauitas zelo rectæ fidei comprimenda, ita vera cõfessionis est integritas complectenda. Nam si credi fideliter confitenti despicitur, cunctorum in dubium fides adducitur, atque errores ex incauta districtione mortificantur. Et hinc non solum errantes omnes ad caulas minime Dominicas reuocantur, sed etiam intus posita, ferinis dentibus laniandæ crudeliter exponuntur. Hoc ergo subtiliter frater reuerendissime perpendamus, ut sub prætextu hæresis affligi quæpiam, veraciter profitentē fidem catholicam, non sinamus. Valde enim mirati sumus, cur hi, qui in causa fidei indices contra Iohannem Chalcedonensis ecclesiæ presbyterum, à vobis fuerat deputari, negligentes veritatem, opinioni crediderunt, & credere districtè profiteri noluerunt: maxime cū accusatores ipsius Marcionista, quæ esset, nescire se manifesta professione responderint. Ex qua re euidenter agnoscitur, quia per Iohannem ipsius sine Dei respectu non iuste, sed contra animas suas sola grauitate voluntate tantummodo voluerint. Nos itaque facto concilio, sicut gestorum apud nos

uerus quia ad unitatem sanctæ vniuersalis Ecclesiæ redire non meruit, ad scindendum quoque suæ ipsius diocesis unitatem, Romanum pontificem sua vecordia suscitauit: adeo ut ab ipso illius obitus tempore, Aquileiensis diocesis in duos metropolitanos Catholicorum videlicet & schismaticorum, diuisa sit. Neque potuit postmodum, licet omnes generaliter ad unitatem de schismate repedauerint, ad pristinæ coniunctionis unionem vsque hæcenus reformari.

39 Sicut nulli clericorum pro infirmitate corporis quartarum subsidia Gregorius inuebat, ita nulli pontificum pro ægritudine qualibet succedendum fore docebat. Vnde Anatolio Constantinopolitano subdiacono rescribens, ait: Scripsit mihi dilectus tua, piissimum dominum nostrum reuerentissimo fratri nostro, primæ Iustinianæ episcopo, pro ægritudine capitis, quam patitur, præcipere succedi, ne fortasse dum episcopi iura eadem ciuitas non habet, quod absit, ab hostibus pereat: & quidem nusquam Canones præcipiunt, ut pro ægritudine episcopo succedatur. Et omnino iniustum est, ut si molestia corporis irruit, honore suo priuetur agrotis. Atque ideo hoc per nos fieri nullatenus potest, ne peccatum in mea anima ex eius depositione veniat. Sed iudicandum est, ut si is, qui est in regimine, agrotat, dispensator illi talis requiratur, qui post eius curam omnem agere, & locum illius in regimine ecclesiæ, ipso non deposito, in custodia ciuitatis implere, ut neque Deus omnipotens offendatur, neque ciuitas inueniatur esse neglecta. Si verò idem reuerentissimus Iohannes fortasse pro molestia petierit, ut ab episcopatus honore debeat vacare, eo petitionem scripto dante, concedendum est. Aliiter autem nos id facere pro omnipotentis Dei timore omnimodo non valemus. Quod si hoc petere ille noluerit, quod piissimo Imperatori complacet, quid iuberi facere, in eius est potestate, sicut nouit, ipse provideat. Nos tantummodo in depositionem infantis non faciat permisceri. Quod verò ipse fecerit, si canonicum est, sequimur: si verò canonicum non est, in quantum possumus sine peccato nostro portamus. Pontificibus voluntariè suis renunciantibus sedibus, successores Gregorius nullo modo denegabat, eosque postmodum de redditibus relictæ ecclesiæ sufficiens ter nutriendos esse censebat. Vnde Mariniano Rauennati episcopo significans, ait: Qualiter ordinati à nobis sacerdotis, corporis qua notum est impediens molestia Ariminensis ecclesiæ pastorali hæcenus sit regimine destituta, dudum fraternitas vestra cognouit: quem dum, habitatorum loci illius precibus permoti, sapientius hortamur, ut si de eadem capitis, qua detinebatur, molestia melioratum se esse sentiat, suam, auxiliante Domino, reuerteretur ecclesiæ, datis inducijs, in hoc quadriennio expectatus est. Quem dum monitu clericorum vel ciuium in line venientium, neque precibus arguentium, instantius hortamur, ut si valeret, cum eis auxiliante Domino remearet, data in scriptis supplicatione nos petijt, ut quia ad eiusdem ecclesiæ regimem vel susceptum officium pro eadē, qua detinebatur, molestia assurgere nullatenus posset, ecclesiæ ipsi ordinare episcopum deberemus. Vnde quia cunctarum ecclesiarum iuncta nos sollicitudinis cura constringit, ne diutius gregi fidelium desit custodia pastoralis, illorum precibus, huiusque ex sui impossibilitate renunciatione compulsi, vobis nobis est, eidem Ariminensi ecclesiæ debere episcopum ordinari. Et datis ex more preceptis, clerum plebemque eiusdem ecclesiæ non destitimus admonere, quatenus eligendum sibi antistitem concordie prouisione concurrant.

Non debet ob corporis ægritudine episcopus deponi.

Li. 7. epist. 49. Indict. 2.

Ecclesiæ omni cura demandata Rom. Pontifici.

li. ii. epist. 7.

40 Item Eleutherio episcopo: Quanuis triste nobis sit valde, quod loquimur, ægritudine fraterna nos magis compassione urgeat, quam de auditis aliquid diffinire permittat. Suscepti tamen sollicitudo regiminis cor nostrum instanti pulsar aculeo, magna nos ecclesijs cura prospicere, & antequam harum possit utilitas deperire, quod fieri debet Deo auctore disponere. Peruenit igitur ad nos, quendam episcopum ita passione peritis incurrisse, ut quæ mente alienata agere soleat, gemitus & fletus audire sit. Ne ergo languente pastore, gregem, quod absit, insidiatoris laniandus dentibus exponatur, ecclesiæ ipsius utilitates depereant, cauta nos necesse est prouisione tractare. Et quia viuente episcopo, quem ab officio suo necessitas infirmitatis, non crimen arguit, cit, alium loco eius, nisi recusante eo, nulla sinit ratio ordinari: si interualla ægritudinis habere est solitus, ipse data petitione, nec se ulterius ad hoc ministerium, subistente infirmitate, nec ad alia officia posse fateatur assurgere, & alium loco suo expectandum. Quo facto, omnium solenni electione alter, qui dignus fuerit, episcopus consecratur: sic tamen, ut quousque eundem episcopum in hoc seculo vita remanens sumptus ei debiti de eadem ecclesiæ ministrantur. Enimvero si nullo tempore ad

mentis redit officium, persona fidelis ac vitæ est probabilis eligenda, quæ ad regimen ecclesiæ idonea possit existere, atque de animarum utilitate cogitare, inquietos sub disciplina vindicta restringere, ecclesiasticarum rerum curam gerere, & matrum atque efficacem se in omnibus exhibere. Qui etiam, si episcopo qui nunc agrotat, superstes extiterit, loco eius debeat consecrari.

40 Virginem stupratam Gregorius iubeat uxorem percipere, aut stupratoris eius, castigatum verberibus, in monasterio deputare. Vnde Felici Sipontino episcopo scribit, dicens: Expectabamus fraternitatem tuam sua aliquos ad Deum prædicatione conuertere, & male agentes ad rectitudinem reuocare. Quæ de re nimis cōtristamur, quia eduerso in nepotis tui Felicis prauitate, tua euidenter, qui talem nutrissi, culpa monstrata est. Peruenit itaque ad nos, quod superscriptus Felix, Euangelii diaconi tui filiam stupro deceperit. Quod si verum est, quantum graui esset de lege pœna plectendus, nos ut aut quam supraui, uxorem habeat: aut certe si renuendum putauerit, districtus ac corporaliter castigatus excommunicatusque, in monasterium, in quo penitentiam peragat, retrudatur, de quo ei nulla sit egrediendi sine nostra præceptione licentia.

lib. 2. epist. 42. Indict. 11.

Pœna eius, qui virginem stuprat.

41 Virum sine uxoris propriæ voluntate conuersum, etiam si fuisset iam tonsuratus, Gregorius uxori reddi iubeat. Quapropter Adriano Panormitano notario scribens, ait: Agathosa latræ præsentium quæstus est, maritum suum contra voluntatem suam in monasterio Urbici Abbatis esse conuersum. Quod quia ad eiusdem Abbatis culpam & inuidiam non est dubium pertinere, experientia tua præcipimus, ut diligenti inquisitione discutiat, ne forte cum eius voluntate conuersus sit, vel ipsa se mutare promissit, mutare compellat. Si verò nihil horum est, nec quondam fornicationis crimen, propter quod viro licet uxorem dimittere, prædictam mulierem commississe cognoueris, ne illius conuersio, uxori relictæ in seculo, fieri possit perditionis occasio, volumus ut maritum suum illi, etiam si iam tonsuratus est, reddere omni debeas excusatione cessante. Quia & si mundana lex præcipit, conuersionis gratia, utrolibet inuito, si virum uxorem relinquare, nulla ratione concedit. Quia postquam copulatione coniugij, viri atque mulieris vnum corpus efficitur, non potest ex parte conuerti, & ex parte in seculo permanere.

Li. 9. epist. 44.

Matt. 5.

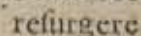
42 Iudeorum perfidiam rationibus magis, quam violentijs excutere Gregorius decertabat. Quapropter Virgilio & Theodoro episcopis Galliarum post aliqua scribens, ait: Plurimi Iudæi religionis viri, in hac prouincia commanentes, ac subinde in multis partibus pro diuersis negocijs ambulantes, ad nostram perduxerunt notitiam, multos consentitum in illis partibus Iudeorum, vi magis ad fontem baptismatis, quam prædicatione perductos. Nam intentionem quidem huiusmodi & laude dignam tenleo, & de Domini nostri descendere dilectione profiteor. Sed hanc eandem intentionem nisi competens scripturæ sacræ comitetur effectus, timeo ne aut mercedis sit, dispensia sublequantur. Dum enim quispiam ad baptismatis fontem, non prædicationis suauitate, sed necessitate peruenit, ad pristinam superstitionem remeans, inde homines frequentius desiderant. Sic enim & intentio nostra rectè perficitur, & conuersi animus ad priorem denuo vomitum non mutatur. Adhibendus ergo illis est sermo, qui & errorum spinas in ipsis vrere debeat, & prædicando, quod in his tenebre sunt, illi quantas Deus donauerit, animas ad regenerationem nouæ vitæ perducatur. Item Victor episcopo Panormitano: Sicut Iudæis non debet esse licentia, quicquam in synagoga suis vitæ, quam permissum est lege, præsumere: ita in his, quæ eis concessa sunt, nullum debent præiudicium sustinere.

Li. 1. epist. 45.

Lib. 7. epist. 26. Indict. 11.

43 Quemadmodum Iudæos violentè baptizari Gregorius denegabat, ita Christiana nos eis quoquomodo subijci, nullatenus permittebat. Vnde Libertino prætori Siciliæ scribens, ait: Fertur, quod Nasas quidam sceleratissimus Iudeorum, sub nomine beati Eusebii oratorum puniendæ temeritate construxerit, multosque illic Christianorum ad adorandum sacrilega seductione deceperit. Sed & Christiana, ut dicitur, mancipia

præfecto lib. 2. epist. 17. Indict. 11.

resurgere simulat, haberi in veneratione vult diem Dominicum. Et quia Iudaizare
pulum compellit, ut exteriorem ritum legis renouet, & sibi Iudaorum perfidiam
dat, eoli vult sabbatum. Hoc enim, quod per Prophetam dicitur: Ne inferatis
per portas vestras die sabbati: tandiu teneri potuit, quandiu legem licitè iuxta
custodiri. At postquam gratia omnipotentis Domini nostri Iesu Christi apparuit,
cepta legis, quæ per figuram dicta sunt, iuxta litteram seruari non possunt. Nam si
dicit hoc de sabbato esse seruandum, dicat necesse est, etiam carnalia sacrificia per-
uenda, dicat præceptum quoque de circumcisione corporis adhuc usque retinendum
sed contra se Paulum Apostolum audiat dicentem: Si circumcidamini, Christus vobis
nihil prodest. Nos itaque hoc, quod de sabbato scriptum est, spiritualiter accipimus.
Spiritualiter retinemus. Sabbatum enim requies dicitur. Verum autem sabbatum
redemptorem nostrum Iesum Christum Dominum habemus. Et qui lucem fidei
cognoscit, si peccata concupiscentiæ ad mentem per oculos trahit, in die sabbati
ra per portas introducit. Non ergo in die sabbati onera per portas introducimus
redemptoris nostri gratia cõstituti, pondera peccati ad animam per sensus corporis
non trahamus. Nam idem Dominus ac redemptor noster, multa in die sabbati
operatus, ita ut Iudeos reprehenderet, dicens: Quis vestrum bouem aut asinum
non soluit in die sabbati, & ducit ad aquam? Si ergo ipsa per se veritas non custodiri
litteram sabbatum præcepit, quisquis ociosus sabbatum secundum legis litteram
custodit, cui alteri, nisi ipsi veritati contradicit? Aliud quoque ad me perlatum est, vobis
peruersis hominibus esse prædicatū, ut Dominicorum die nullus debeat lauari. Et
idem si pro luxu animi atque voluptate quis lauari appetit, hoc fieri nec reliquo
bet die concedimus. Si autem pro necessitate corporis, hoc nec Dominico die pre-
bemus. Scriptum quippe est: Nemo vnquam carnem suam odio habet, sed nutrit &
uet eam. Et rursum scriptum est: Carnis curam ne feceritis in concupiscentiis. Quæ
tur carnis curam in concupiscentiis fieri prohibet, profecto in necessitatibus concedit.
Nam si Dominicorum die corpus lauari peccatum est, lauari ergo die eodem nec
cies debet. Si autem hoc in corporis parte conceditur, cur hoc, exigente necessitate
toti corpori denegetur? Dominicorum verò die à labore terreno cessandum est, angelus
omnimodo orationibus insistendū: ut si quid negligentie per sex dies agitur, per
resurrectionis Domini precibus expietur.

52. Tanta compassionis gratia circa omnes Gregorius redundabat, ut alterius
mitatem in suo corpore hunc sustinuisse, si velis, aspicias. Vnde Iohanni Rauennati
scopo scribens, ait: Dominicis mandatis præcipimus proximis, sicut nosmetipsos
gere, eorumque languoribus tanquam propriis infirmitatibus condolare. Quorum
mor vestra fraternitas, comperenti sibi more Castorum fratrem cõepiscopum
nostrum, & prius per compassionem studuit visitare, & eum postmodum pro excre-
te molestia corporis, in Rauennati vrbe suscipere. Vnde non solum nos impense
tatis, sed & Deum vobis fecistis proculdubio debitorem, cui in fratris infirmitate
doluisse probamini, ipsumque agrum in sui membri molestia, non solum rem-
etiam suscepisse. Quem quidem ipse pro sua simplicitate illic ordinare omnino
bam, sed perentium importunitas fecit, ut nullatenus cõradicere potuissim. Si autem
fieri potest, multum mihi & ipsi consilietis, si eum ad me vel per Siciliam transire
Item Leontio episcopo Vrbani: Castorum fratrem cõepiscopumque nostrum
meare, propterea eo absente, ecclesiæ ipsius fraternitati tuæ visitationis operam
uidimus delegandam. Item vniuersis habitatoribus Arimini: Si culpam vestram
dilectissimi, intentius velitis attendere, assidua vos apud Deum debetis oratione
gare, quod episcopum vestrum non deuota mente, nec ut filii suscepistis. Quem in-
etudo & tribulatio a vobis illata, ad hoc usque perduxit, ut molestiam corporalem
curreret. Quamuis in eo nihil de his, quæ nobis sunt scripta, cognouimus, sed
inesse debilitatem vidimus, pro qua eum hic retinere curauimus. Item Eulogio
archæ Alexandrino: Ante hoc temporis Bonifacii chartularij responsalis mei, qui
vrbe regia demoratur, vehementer me scripta turbauere, quæ dicebant dilectissimi
mihi atque suauissimam sanctitatem vestram defectum corporis huminis percussisse.
Ex quibus scriptis graui mœrore percussus sum. Sed subito creatoris ac redempto-
ris nostri gratia prosperante, beatitudinis vestræ suscepisti epistolam, & sanum
corporis molestia, quam audieram, agnoscens, exultaui vehementer. quia tam

latitia cordis secuta est, quanta prius tristitia amaritudo præcesserat. Scimus enim, quia
in omnipotentis Dei adiutorio, multorum salus est vita vestra. Item Rusticianæ patri-
tie: Quoniam de vrbe regia ad nos aliquis venit, cura nobis est, de corporis vestri sospi-
tate requirere: sed peccatis meis facientibus, semper audio, quæ me tædet audire. Quia
in tanta tenuitate ac debilitate, adhuc in vobis referunt podagra dolores excre-
scere. Sed oro omnipotentem Deum, ut omnia, quæ in vestro corpore aguntur, ad salutem
anime dirigantur. Flagella temporalia æternam vobis præparent quietem, & per eos
dolosores, qui cum sine sunt, gaudia vobis sine fine concedat. Item Mariano episcopo
Rauennati: Venientes quidam Rauennates homines, grauissimo me mœrore inuene-
runt percussum, quia fraternitatem tuam retulerunt de vomitu sanguinis agrotare. Ex
qua re sollicitus & singulatim eos, quos hic doctos lectione nouimus, medicos fecimus
requiri: & quid singuli senserint, quid ve dictauerint, sanctitati vestræ scriptum misi-
mus. Qui tamen quietem & silentium præ omnibus dictant. Quam si tua fraternitas in
sua ecclesiâ possit habere, valde sum dubius. Et ideo videtur mihi, ut ordinata illic eccle-
sia, vel qui Miliarum solennia explorare valeant, vel qui episcopij curâ gerere, hospitalita-
tem & susceptionem possit exhibere, qui ve monasterijs custodiendis præesse norint,
tui fraternitas ad me ante æstium tempus debeat venire, ut agnitum rix ego speci-
aliter, in quantum valeo, curam geram, quietemque tuam custodiam. Quia huic agri-
tudini æstium tempus medici vehementer dicunt periculosum: & valde pertimesco,
ne si curas aliquas cum aduersitate corporis ceperis, amplius ex eadem molestia peri-
tum ecclesiâ redeas: aut certe, si vocandus es, inter manus tuorum voceris: & ego,
quæ me proximo morti video, si me omnipotens Deus antè vocare voluerit, inter tu-
as manus debeam transire.

53. Pro barbarorum incurfionibus bis in hebdomada fieri Litanias Gregorius decer-
nebat. Quæ propter vniuersis episcopis Sicilia scribens, ait: Super afflictiones & gemi-
tos, quos annola hic continuatione de hostibus sustinemus, maior nos metus exercuci-
at, quod inimicos nostros, omni annu ad Siciliæ inuasionem cognoscimus festinare.
Sed ne hoc illis molientibus, prosperitatem multitudinis nostrorum præbeat peccato-
rum, toto nos corde ad redemptoris nostri remedia conferamus, & quibus virtute resi-
stere non possumus, lachrymis obuiemus. Nam quid vobis cauendum, quid ve sit vehe-
mentius formidandum, ex istius prouinciæ debetis desolatione colligere. Itaque hor-
tor, fratres reuerendissimi, ut omni hebdomada quarta & sexta feria Litaniam in excu-
sationem impleretis.

54. Eandem Siciliam Simoniaca hæresi libidineque sordentem, Gregorius, sicut mo-
do cernitur, perituram prædixit, Maximiano Syracusano episcopo scribens: Tanta no-
bis tubinde mala, quæ aguntur in illa prouincia, nunciantur, ut peccatis facientibus,
quod avertat omnipotens Deus, celeriter eam perituram credamus.

55. Sed & peiora prioribus esse futura, præfago spiritum Maximo Salonitano episcopo
scribit, dicens: Ad Romanam Urbem veniens communis filius presbyter Veteranus,
ita me podagra doloribus debilem reperit, ut fraternitatis tuæ epistolis per me respon-
dere nullatenus valuissem. Et quidem de Selaurum gente, quæ vobis valde imminet,
& affligor vehementer, & turbor. Affligor in his, quæ iam in vobis patior: contur-
bor autem, quia per Istriam aditum iam ad Italiam intrare coeperunt. De Iuliano autem
scribo, quid dicam, quando ubique video, quia nobis peccata nostra responde-
ant, ut & foris a gentibus, & intus a peruersis iudicibus conturbemur? Sed nolite de
talibus omnimodo contristari, quia qui post nos vixerint, deteriora tempora vi-
debunt, ita ut in comparatione sui temporis, felices nos æstimet dies habuisse. In-
quantum vero prætalet fraternitas tua, opponere se pro oppressis debet. Quæ etiam
si prodesse minime valuerit, ipsa omnipotenti Deo mentis deuotio sufficit, quam de-
bit. Scriptum est enim: Eripe eos qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interi-
tum liberare nō cesses. Quod si dixeris, Vires non supererunt: qui inspector est cordis,
ipse intelligit. In omni ergo, quod agis, inspectorem cordis appetere habere placatum.
Quicquid est, vnde illi placeas, facere non omittas. Nā humani terrores & gratie sumo
similes, qui Iesu aucta raptus eualescit. Hoc certissime scito, quia placere Deo &
præis hominibus nullus potest. In tanto se ergo estimet fraternitas tua omnipotenti Deo
placuisse, quanto se peruersis hominibus displicuisse cognouerit. Ipsa tamen defensio

pauperum, moderata & grauis sit, nē, si quid nimis rigidē agitis, ex iuuentute vos arbitrentur homines superbire. Sed talis necessē est vt inueniatur pro oppressis vestra defensio, quatenus & humiles protectionem sentiant, & oppressores non facili inueniant, quod ex maleuola mente reprehendant. Attende ergo, quod ad Ezechielem dicitur: Fili hominis, increduli & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Et beatus Iob ait: Frater sui draconum, & socius struthionum. Et Paulus discipulis dicit: In medio nationis praua & peruersa, inter quos lucetis, sicut luminaria in mundo. Tanto ergo debemus cautius ambulare, quanto nos scimus inter Dei inimicos viuere.

56 Huius cautela suā conscius, Romano defensori Gregorius ait: Peruenit ad nos, quia quidam homines minorem omnimodo discretionem tenentes, in suis nos periculis implicari desiderant, atque ita volunt ab Ecclesiasticis personis defendi, vt ipse quod persona Ecclesiastica ex eorum culpa teneatur. Idcirco praesenti te praecipione admoneo, & per te fratrem & coepiscopum nostrum dominum Iohannem, vel ceteros, qui interesse possunt, vt patrocinia Ecclesiastica, siue mea suscipiatis scripta, siue etiam ea minimē fuerint directa, sub tanto moderamine debeatis impedere, quatenus si qui in furtis publicis implicati sunt, à nobis non videantur iniuste defendi, nē opinionem malē agentium ex indiscrētā defensionis ausu in nos vllō modo transferamus. Sed quantum decet Ecclesiam, admonendo, verbum intercessionis adhibendo, quibus valetis succurrere, vt & illis opem feratis, & opinionem sanctae Ecclesiae non inquietis.

57 Item Iohanni episcopo post aliqua: Si qui eorum, de quibus est aliqua quaestio, in ecclesiam fortasse refugerint, ita debet causa disponi, vt nec ipsi violentiam patiantur, nec hi, qui dicuntur oppressi, damna sustineant. Curā ergo vestra sit, vt eis sacramentum ab his, quorum interest, de seruanda lege & iustitia promittatur, & per omnia commonentur exire, atque suorum actuum reddere rationem. Quibus etiam ecclesiae vestrae defensorem deputare vos conuenit, cuius sollicitudine ea, quae illis faciunt promissa, seruentur.

58 Quanta humilitatis Gregorius fuerit, cum ex multis, tum ex his manifestissime poterit deprehendi, quod omnes quidem sacerdotes, fratres & comministros: clericos autem diuersi ordinis, dilectissimos filios: at vero laicos viros, dominos: & foeminas dominas in suis literis nominabat, neque ab aliquo se summum pontificem, aut vniuersalem siue dominum vocari & quamiter permittebat. Nam vt ea, quae super huiusmodi comprehensa sunt, praetermittam, Rusticanae patritiae scribens, ait: Excellentiae vestrae scripta suscepi, quae me in grauissima agitudine posuim, de salute, de deuotione, ac de dulcedine sua omnino releuauerunt. Vnum vero agere suscepi, quia in eisdem epistolis ad me, quod semel esse poterat, saepius dicebatur, Ancilla vestra, & Ancilla vestra. Ego enim, qui per episcopatus onera seruus sum omnium factus, qua ratione te mihi ancillam dicis, cuius ante susceptum episcopatum proprius fui? Et ideo rogo per omnipotentem Deum, nē hoc verbum aliquando ad me in scriptis vestris inueniam.

59 Huius humilitatis mansuetudine Gregorius non solum Theudelinda reginae Longobardorum pro tribus capitulis, verum etiam inter alios Sauiuo quoque animos reuoluntate cono satisfacere non renuit, dicens: Exeuntes maligni homines, turbauere animos vestros, non intelligentes neque quae loquuntur, neque de quibus affirmant: Adstruere, quod aliquid de sancta Chalcedonensi synodo pia memoriae Iustiniani temporibus sit imminutum: quam nos omni fide omniue deuotione veneramus, & si quatuor synodos sanctae vniuersalis Ecclesiae, sicut quatuor libros sancti Evangelij recipimus. De personis vero, de quibus post terminum synodi aliquid actum fuerat, eiusdem pie memoriae Iustiniani temporibus est ventilatum, ita tamen, vt nec fides in aliquo reuolaretur, nec de eisdem personis aliud aliquid ageretur, quam apud eandem sanctam Chalcedonensem synodum fuerat constitutum. Anathematizamus autem, si quis ex definitione fidei, quae in eadem synodo prolata est, aliquid imminuere praesumat, vel quasi corrigendo eius sensum mutare: sed sicut illic prolata est, per omnia custodimus. Te ergo, fili charissime, decet ad unitatem fidei remeare, vt finem tuum valeas in pace concludere, nē malignus spiritus, qui contra te per alia opera prauales non potest, ex hac causa inueniat, vnde tibi in die exitus tui in aditu regni caelestis obstat.

60 Item Gregoriae cubiculariae Augustorum post cetera: Quod dulcedo tua in libris epistolis subiunxit, importunam se mihi existere, quousque scribam mihi esse reuelatum, quia peccata tua dimissa sint, rem & difficilem & inutilem postulasti.

lem quidem, quia ego indignus sum, cui reuelatio fieri debeat: inutilem verò, quia securā de peccatis tuis fieri non debes, nisi cum iam in die vitae tuae ultimo plangere capida, metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lauare.

61 Item Anastasio presbytero Mauriae post aliqua: Tua itaque fraternitas quantum in charitate perfecta sit, scio. Et quia omnipotentem Deum multum diligit, oportet vt de proximo multum praesumat. Non enim loca vel ordines creatori nostro nos proximos faciunt: sed ei nos aut merita bona coniungunt, aut mala disiungunt. Quia ergo ad huc incertum est, quis interiorius qualis sit, cur non audeas scribere, dum inter me & te quis sit superior, ignores? Et quidem bene te viuere scio, me autem multis oneratum peccatis cognosco: sed & si ipse peccator es, me tamen multo es melior, quia tua tantummodo: ego verò & eorum, qui mihi commissi sunt, peccata porto. In hoc ergo ego te altum, in hoc magnum adspicio, quia ante humanos oculos in magno atque in alto loco minimē protēcisti. In quo saepe dum exteriorius ab hominibus honor tribuitur, ad ima animus mergitur, quia curis disceptantibus grauatur. Tibi autem omnipotens Deus, iuxta hoc quod scriptum est, Assensus in corde disposuit in conualle lachrymarum. Multo nanque mihi altior, multo sublimior videri poteris, si neque ducatum, monasterij, quod Neas dicitur, suscepisses.

62 Item Stephano episcopo inter alia: Multum mihi & vltra, quam indignus audire debui, fauorem in vestris epistolis demonstrastis, Et scriptum est: Nē laudes hominem, Eccli. 11. quando uiuit. Tamen etsi audire talia dignus non fui, orationibus vestris peto vt dignus efficiar: vt si bona in me non ideo dixistis, quia sunt: ideo sint, quia dixistis.

63 Sed nē solis verbis tanti praesulis humilitas inculcari credatur, superest vt Graecorum relationibus ad me nuper interpretatis, eadem patris humilitas viuis operibus demonstraretur. In quibus videlicet ita refertur: Enarrauit nobis Abbas Iohannes Persa, sanctus & reuerendus vir existens, de magno Gregorio beatissimo Papa Romano, dicens: Quoniam iui Romam ad adorandum loculos sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & vna dierum cum stare in medio ciuitatis, video Papam Gregorium per me transitorium, & cogitavi me mittere ante eum. Cum ergo appropinquasset mihi Papa, videns, quia pergerem vt mitterem me ante eum, sicut coram Deo dico fratres, prius misit se ante me super terram, & non ante surrexit, quam ego prior surgerem: & amplexatus me cum multa humilitate, tribuit mihi per manum tria nummismata, & iussit dari mihi casulam & necessitates meas omnes. Glorificaui ergo Deum, qui donauit ei talem humilitatem circa omnes, & elemosynam, & charitatem.

64 Hinc est, quod patientissimus pastor Gregorius penes Imperatorem Mauritium, sibi prorsus insensum, dudum accusatus, quod Malchum episcopum, sui patrimonij prouisorum, pro retentis pensionibus tandiu in custodijs afflixisset, quousque spiritum exhalaret, Sabiniano suo Constantinopolitano diacono scribens, ait: Vnum est, quod breuiter suggeras serenissimis dominis nostris, quia si ego seruus eorum in morte Longobardorum me miscere voluissē, hodie Longobardorum gens nec regem, nec ducem, nec comites haberet, atque in summa confusione diuisa esset. Sed quia Deum timens neque in custodia fuit, neque in aliqua afflictione: sed die, qua causam dixit, & additus est, nesciente me, à Bonifacio notario in domum eius ductus est, ibique prandit & honoratus est ab eo, & nocte subito mortuus est inuentus.

65 Igitur in omnibus suis dictis vel operibus Gregorius imminentem futurae retributionis diem vltimum perpendebat, tantoque cautius cuncta cunctorum negotiis, aduertebat, quanto propinquius finem mundi insisteret, ruinis eius crebrete contra gentem, & regnum aduersus regnum, & erunt terramotus magni per loca, & pestilentiae, & fames. Et quibusdam interpositis, adiunxit: Et erunt signa in sole & luna & stellis, & in terris pressura gentium praefusione sonitus maris & fluctuum. Ex quibus profecto omnibus alia iam facta cernimus, alia è proximo ventura formidamus. Nam gentem super gentem exurgere, earumque pressuram terris insistere, plus in nostris tribulationibus patimur, quam in codicibus legimus. Quod terramotus vrbis innumeras subruat, ex alijs mundi partibus, scitis, quam frequenter audimus. Pestilentias sine cessatione patimur. Signa verò in sole & luna & stellis adhuc aperte minime vidimus. Sed quia haec non longe sint, ex ipsa iam aëris immutatione colligimus.

Li. 6. ep. 29.

Psalm. 83.

Li. 6. ep. 8.

Eccli. 11.

Prati spiritalis cap. 151.

Li. 7. ep. 1.
Indict. 1.

Homilia 1.
in Euangelia.

cernimus.

Quantus

Quantis prius, quam Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in calo acies dimisimus, ipsum, qui postea humani generis fusus est, sanguinem coruscantes. Constat autem maris & fluctuum necdum noua exorra est. Sed cum multa iam prænuntiata completa sint, dubium non est, quin sequatur etiam pauca, quæ restant: Quia sequentium rerum certitudo, est præteritarum exhibitio. Et paulò post: Ecce fratres mei iam cernimus, quod audiebamus. Nouis quotidie & crebrescentibus malis mundus vigetur. Ex illa plebe innumera quanti remanseritis, aspicietis: & tamen quotidie flagella regent, repentini casus opprimunt, noua nos & improvisæ clades affligunt. Sicut enim in iuuentute viget corpus, forte & incolume manet pectus, torosa ceruix, plena sunt brachia: in annis autem senilibus statura curuatur, ceruix exiccata deponitur, frequentibus suspirijs pectus vrgetur, virtus deficit, loquentis verba anhelitus intercedit. Nam languor desit, plerumque senibus ipsa salus, agitando est. Ità mundus in annis prioribus velut in iuuentute viguit, ad propagandam humani generis prolem robustus fuit, salubre corporum viridis, opulentia rerum pinguis. At nunc ipsa sua senectute deprimitur, & quasi ad vicinam mortem molestijs crebrescentibus vrgetur. Et iterum: Euntes prædicare, dicentes: Quia appropinquabit regnum celorum. Hoc iam fratres dilectissimi, etiam si euangelium raceat, mundus clamat. Ruinæ nanque illius, voces eius sunt. Qui enim tot attritus percussionebus à gloria sua cecidit, quasi iam nobis è proximo regnum aliud, quod sequatur, ostendit. Ipsæ enim eius ruinæ prædicant, quod amandus non est. Si enim ruinam sui domus quassata minaretur, quisquis in illa habitaret, fugeret: & qui stantem dilexerat, recedere quanto citius à cadente festinaret. Si igitur mundus cadit, & nos cum amando amplectimur: opprimi volumus potius, quam habitare. Quia nulla nos ratio à ruina illius separat, quos in eius passionibus amori gat. Facile est ergò nunc iam cum destructa omnia cernimus, animum nostrum ab eius dilectione disungere. Sed hoc illo in tempore difficilimum fuit, quo tunc apostoli prædicare cæleste regnum inuisibile mittebantur, cum longè lateque omnia cernerent florere regna terrarum.

66 Quæ autem de istius Urbis Gregorius incommoditate descripserit, indicabo, quatenus hi, qui nunc in ruinis eius habitantes, eam ordinatiorem, ac per hoc valentiores fuisse non autumant, contremiscant. Aut enim in expositionis Ezechielis Homilia octauadecima sic: Quid est iam, rogo, quod in hoc mundo libeat? Ubique luctus aspiciamus, undique gemitus audimus. Destructæ vrbes, eueris sunt castra, depopulati sunt agri, in solitudinem terra redacta est. Nullus in agris incola, penè nullus in urbibus habitator remansit. Et tamen ipsæ parua generis humani reliquæ, adhuc quotidie & sine cessatione feriuntur, & finem non habent flagella cælestis iustitiæ, quia nec inter flagella correctæ sunt actionis culpæ. Alios in captiuitatem duci, alios deruncari, alios interfici videmus. Quid est ergò, quod in hac vita libeat, fratres mei? Si talem mundum diligimus, non iam gaudia, sed vulnera amamus. Ipsa autem, quæ aliquando mundi dolamina esse videbatur, qualis remanserit Roma, conspicietis. Immensis doloribus multipliciter attrita, desolatione ciuium, impressione hostium, frequentia ruinarum, ità vt in ea completum esse videamus, quod contra Samariam per Ezechielem prophetam prædictum est: Pone ollam, pone, inquam, & mitte in ea aquam, & congere frusta eius in ea. Et paulò post: Effebuit coctio eius, & decocta sunt ossa illius in medio eius. Atque iterum: Congere ossa, quæ igne succendam. Consumuntur carnes, & coquetur vniuersa compositio, & ossa tabescent. Pone quoque eam super prunas vacuam, vt incaleseat, & liquefiat es eius. Tunc enim nobis olla posita est, cum hæc est ciuitas constructa. Tunc in ea aqua missa est, & frusta eius congelescent, quando ad eam undique populi confluebant, qui velut aqua calens actionibus mundi feruescerent, & quasi frusta carniū in ipso suo seruire liquarentur. De qua benè dicitur: Effebuit coctio eius, & decocta sunt ossa illius in medio eius. Quia prius quidem in ea vehementer incaluit actio gloriæ secularis, sed postmodum ipsa gloria cum suis sequacibus defecit. Per ossa etenim, potentes seculi: per carnes verò, populi designantur. Quia sicut carnes portantur ossibus, ità per potentes seculi infirmitas regitur populorum. Sed etiam de illa omnes huius seculi potentes ablatis sunt. Ossa ergò excocta sunt. Ecce populi defecerunt: carnes eius liquefactæ sunt. Dicatur itaque: Congere ossa, quæ igne succendam. Consumuntur carnes, & coquetur vniuersa compositio, & ossa tabescent. Vbi enim senatus? Vbi iam populus? Contabuerunt ossa, consumptæ sunt carnes. Omnis in ea secularium dignitatum ordo extinctus est, excocta ergò est vniuersa com-

Homilia
4. in Euan-
gelia.

Flagella
Dei nō ces-
sant, dum
non cessa-
tur à secle-
ribus.

Ezech. 24.

Clades vr-
bis Romæ
tempore S.
Gregorij.

sa compositio eius. Et tamen ipsos nos paucos, qui remansimus, adhuc quotidie gladij, adhuc quotidie innumera tribulationes premunt. Dicatur ergò: Pone quoque eam super prunas vacuam. Quia enim senatus deest, populus interiit, & tamen in paucis, qui sunt, dolores & gemitus quotidie multiplicantur, iam ergò vacua ardet Roma. Quid autem ista de hominibus dicimus, cum ruinis crebrescentibus, ipsa quoque eius destrui ædificia videmus? Vnde aptè de ciuitate iam vacua subditur: Incaleseat & liquefiat es eius. Iam enim & ipsa olla consumitur, in qua prius carnes consumebantur & ossa: quia postquam defecerunt homines, etiam parietes cadunt. Vbi enim sunt, qui in eius alidatam gloria larabantur? Vbi eorum pompa? Vbi superbia? Vbi frequens & immotam dicitur: Vbi est habitaculum leonum, & pascua catulorum leonum? An eius dumtaxat principes leones non erant, qui per diuersas mundi prouincias discurrentes, prædam sœuendo & interficiendo rapiebant? Hinc leonum catuli inueniebant pascua: bant, cum proficere in hoc mundo voluissent. Sed ecce iam desolata, ecce contrita, ecce gemitibus oppressa est. Iam nemo ad eam currit, vt in hoc mundo proficiat: iam nullus potens & violentus remansit, qui opprimendo prædam diripiat. Dicamus ergò: Vbi est habitaculum leonum, & pascua catulorum leonum? Contigit ei, quod de lupis nouimus per prophetam dictum: Dilata caluitium tuum sicut aquila. Caluitium quippe hominis, in solo capite fieri solet: caluitium verò aquilæ, in toto sit corpore: quia cum valde sentuerit, plumæ eius ac pennæ ex omnibus illius membris cadunt. Caluitium ergò suum sicut aquila Roma dilatat, quia plumas perdidit, dum populos amiserit. Alarum quippe pennæ ceciderunt, cum quibus volare ad prædam consueuerat: quia omnes eius potentes extincti sunt, per quos aliena rapiebat. Item Dialogorum libro secundo: Præterea, inquit, antistes Canusina ecclesiæ ad Benedictum Domini factum venire consueuerat, quem vir Dei pro vitæ suæ merito valde diligebat. Is itaque cum illo de ingressu regis Totilæ & Romanæ urbis perdizione colloquium haberet, dixit: Per hunc regem ciuitas ista destruetur, vti iam amplius non inhabitetur. Cui vir Domini respondit: Roma à gentibus non exterminabitur, sed tempestatibus, co-ruscis, turbinibus ac terræ motu fatigata, marcescet in semetipsa. Cuius prophetia mysteria nobis iam facta sunt luce clariora, qui in hac vrbe dissoluta mœnia, eueras domos, destructas ecclesias turbine cernimus, eiusque ædificia, longo senio lassata, quia ruinis crebrescentibus prosternantur, videmus. Item in epistola Iohanni Episcopo Romano: Si quando est aliquando locus obtinendi, agat apud Exarchum fratrem vestrum, vt pacem cum Arnulpho, si aliquid parum possumus, faciamus: quia miles de Romana Vrbe ablati est, sicut ipse nouit: Theodosiani verò, qui hic remanserunt, togam non accipientes, vix ad murorum quidem custodiam se accommodant: & destituta ab omnibus ciuitas, si pacem eius non habet, quomodo subsistet?

67 Tantis curarum tumultibus pro animarum pariter ac ciuitatis custodia Gregorius grauabatur, vt in coli molestias corrues, non solum, sicut proposuerat, per ordinem Ezechielis mysteria minimè pertractaret, verum etiam hostilibus incursionibus, mul-ties illos se peruenisse desleret, atque dissolutionem sui corporis totis conatibus flagi-taret. Quapropter eidem Iohanni episcopo queritur, dicens: Quod multis vestra beatitudo facientibus eo tempore, quo Arnulphus ad Romanam Urbem veniens, alios occidit, alios deruncant, tanta mœstitia affectus sum, vt in coli molestiam cadere in-mentibus prophetæ vltimæ visionis Ezechielis prophetæ: Quia multis curis pre- non licuit, bonis vestris desiderijs placuit petere, vt saltem extrema eius visio, quæ ei fa-cta est de edificio in monte constituto, quæ & cunctis est visionibus eius obscurior, ex- in re perturbant animum meum: Vnum, quod hæc eadem visio tanta obscuritatis ne- bulis regitur, vt vix in ea aliquid intellectum interlucere videatur. Aliud, quod iam Agilul- phum Longobardorum regem ad obsidionem vestram summopere festinantem, Padum transisse cognouimus. Vnde pensate fratres charissimi, in caliginosis ac mysticis sensi- bus penetrare quid valeat mens misera, timoris sui perturbationibus occupata: Quan- to enim circa terrena plus satagit, tanto in his, quæ sunt cælestia, minus videt. Et pro eo quod

Nahum 2.

Micha.

Lib. 2. cap. 17.

Prophetia
S. Benedicti
de Roma.

Lib. 2. epist.
32. l. 1. d. 10. 2.

Tbidem.

In præfati-
one libri 2.

Homil. in
Ezechielem

Pastores vt
se suis sub-
ditis accom-
modare de-
beant.

Rom. 12.

Homil. 22.

Lib. 7. epist.
27. Ind. 2.

eo quod curis suis extra se ducitur, valde intus minor est. Quia scriptum est: Depressa terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Quae enim superiora penetrare etiam collecta non sufficit, pensare quid agere poterit diuisa. Scimus omnes, quia & filius qui in multis riuus diuiditur, a suo alveo siccatur. Item idem in eiusdem prophetae scriptis, Homilia II. Siue, inquit, iustus in culpam, siue peccator in mortem corrumpitur, speculatori timendum est, ne hunc ex suo silentio reatus peccantium pariter inuoluat. Sed interim dum loquor, auertere a memetipso oculos volo, & ecce iterum sermo diuini me impingit in memetipsum, vt meam negligentiam videam, & mihi dici haec, quae audio, pertimescam. Sicut enim superius dixi, cuius cor innumeris curis sparsum, se ad colligat? Quando etenim possum & ea, quae circa me sunt, sollicite omnia curare, & me metipsum adunato sensu conspicer? Quando possum prauorum nequitias inlequendo corrigere, bonorum actus laudando & admonendo custodire: alijs terroribus, quae alijs dulcedinem demonstrare? Quando valeo, & de his, quae sunt necessaria fratribus, cogitare, & contra hostiles gladios de vrbis vigilijs solitudinem gerere, ne in occasione subita ciues pereant, providere, & inter haec omnia pro animarum custodia non atque efficaciter verbum exhortationis impendere? Loqui etenim de Deo, quod valde & libera mentis est. Tunc nanque bene lingua dirigitur in sermone, cum secus sensus quieu erit in tranquillitate. Quia nec concussa aqua imaginem respicientis redit, sed tunc in ea vultus intendentis adspicitur, cum non mouetur. Quam ergo exhortationem vobis speculator vester fratres charissimi faciat, quem tot rerum confusio perturbat? Et paulo post: Sacerdos etiam post compunctionem ac lachrymas cogitatione necessaria quaeque filiorum suorum cognoscere, & ea, quae refugit animo, patienter audire, atque post suspiria caelestium, quorumlibet carnalium hominum onera portare. Saepe cum superuenientibus cor in diuersam qualitatem transfundere. Nam aliquando de lueris spiritualibus gaudet: sed cum quilibet moerens superuenerit, nisi eius marem in se suscepit, tribulationi illius compatiens non est. Et aliquando de damnis marum luget: sed repente superueniunt, qui de suis prosperitatibus letantur. Quomodo si letitiae sacerdos non congaudet, minus amare creditur filios, in quorum gaudio non exultat, praecipue cum Paulus dicat: Gaudete cum gaudentibus, flere cum flentibus. Nihil ergo tam onerosum in ordine sacerdotum video, quam rigorem mentis componendo flectere, & cum personis superuenientibus animum mutare. Et tamen hoc vnde est necessarium. Nam quando ex predicatione eius ad boni operis gratiam peccator reducitur, si ipse, qui praedicat, videtur ingratus?

Item in fine eiusdem voluminis: Ecce haec vt Domino largiente potuimus, coram vobis fratres charissimi rimati sumus. Nemo autem me reprehendat, si post haec locutione cessauero. Quia sicut omnes cernitis, nostrae tribulationes excreuerunt. Vnde gladijs circumfusi sumus, vndique imminens mortis periculum timemus. Alij detractionis ad nos manibus redeunt, alij capti, alij interempti nuntiatur. Iam cogor linguae ab expositione retinere, quia tædet animam meam vitæ meae. Iam nullus in me eloquij studium requirat, quia versa est in luctum cithara mea, & organum meum vocem silentium. Iam cordis oculus in mysteriorum discussione non vigilat, quia deu mirauit anima mea praetadio. Iam minus lectio animo dulcis est, quia oblitus manducare panem meum a voce genitûs mei. Cui autem viuere non licet, de scripturae sacrae sensibus loqui mystica qualiter liber? Et qui cogor quotidie amara bibere, quando possum dulcia propinare?

Item idem Italicae patritiae & Venantio ex monacho patricio: Quosdam de Sicilia venientes, affectu, quo debui, de sospitate vestrae excellentiae requirere curavi. Sed illi assiduitate aegritudinum mihi tristitia responderunt. Haec autem dicens, nec ego vnde de meipso inuenio aliud, quod debeam nunciare, nisi quod peccatis meis facientibus, ecce iam vnde decem menses sunt, quod valde rarum est, si de lecto surgere aliquando potui. Tantis enim podagrae doloribus tantisque molestiarum premor angoribus, vt vix mea mihi grauisissima poena sit. Quotidie enim in dolore deficio, & mortis remedium expectando suspiro. In Clero vero huius Urbis & populo tanti febrium languores ruerunt, vt penè nullus liber, nullus seruus remanserit, qui esse idoneus ad aliquod officium vel ministerium possit. De vicinis autem vrbibus strages nobis mortalitatis quotidie nuntiantur. Aphrica autem qualiter mortalitate & languoribus vastetur, quoniam viciniore estis, tanto credo quod subtilius cognoscatis. De Oriente vero qui venientes grauiore desolationes nuntiant. In his itaque omnibus, quia appropinquante mundi

Lib. 8. ep. 35

Psal. 146.

Lib. 7. epist.
78. Ind. 2.

Lib. 11. ep. 47

Maximiana
Lib. 9. ep. 26.

Lib. 9. ep. 38.

Lib. 11. ep. 24

Lib. 7. epist.
3. Ind. 1.

Moritur
beatissimus
Pontifex

mundi generalem percussione esse cognouimus, affligi nimis de proprijs molestijs non debemus. Item Eulogio patriarchae Alexandrino: Transacto anno iuuuissima sanctitatis vestrae scripta suscepimus, quibus pro aegritudinis meae nimietate respondere nunc vsq; non valui. Ecce enim iam biennium penè expletur, quo lectulo teneor, tantisque podagrae doloribus affligor, vt vix in diebus festis vsq; ad horarum trium spatium surgere valeam, Missarum solennia celebrare. Mox autem cum graui compellor dolore decumbere, vt cruciatum meum non possim gemitu interrumpente tolerare: qui dolor interdum lentus est, interdum nimius: sed neq; ita lentus, vt recedat: neq; ita nimius, vt interficiat. Vnde fit, vt qui quotidie in morte sum, quotidie repellar a morte: nec mihi, quia peccator grauis, talis corruptionis carcere diu teneor inclusus. Vnde compellor exclamare: Educ de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo Domine. Sed quia meis adhuc precibus obtinere non mereor, rogo vt vestrae sanctitatis oratio sua mihi intercessionis adiutoriū praebeat, meq; a peccati & corruptionis pondere liberum reddat in illam, quam bene nostis, libertatem gloriae filiorum Dei. Item loquor: Peto autem, vt pro me enixius vestra sanctitas orare debeat, quia podagrae doloribus, & barbarorum gladijs, & curarum afflictionibus incessanter premor. Sed si mihi orationis vestrae opem impenditis, credo quod me contra omnia aduersa fortiter iuuetis. Item eidem: Rogo ergo, vt pro me peccatore enixius oretis, quia & dolor corporis, & amaritudo cordis, & immensa vastitas mortalitatis, inter tot barbarorum gladios me vehementer affligit: inter quae omnia non temporalem, sed aeternam consolationem requiro. Quam per me impetrare non valeo, sed per intercessionem vestrae beatitudinis hanc me obtinere confido. Item Mariano episcopo Arabiae: Multum iam tempus est, quo surgere de lecto non valeo. Nam me modo podagrae dolor cruciat, modo necio quis in toto corpore cum dolore se ignis expandit: & fit plerumque, vt vno in me tempore ardor cum dolore confligat, & corpus in me animusq; deficiat. Quantis autem alijs necessitatibus extra has, quas protuli, infirmitates afficiar, enumerare non valeo. Sed breuiter dico, quia sic me infectio noxii humoris imbibit, vt viuere mihi poena sit, & mortem desideranter expecto, quam gemitibus meis sola esse credo remedium. Proinde de fratre charissime diuina pro me pietatis misericordia deprecari, vt percussione sua erga me flagella propitius mitiget, & patientia tolerandi concedat, ne nimio, quod abfit, tadio in impatientiam cor erumpat, & quae curari per plagam poterat culpa, crederetur signasti, & contristatus vehementer sum, & letatus. Letatus, quia humor noxius inferiora petens, superiora profecto deseruit: Contristatus vero, quia in tam tenuissimo corpore dolores vos nimios perpeti pertimesco. Vbi enim deest caro, quae virtus esse potest, doloribus resistens? Me etenim, quae qualis fuerim nostis, ita amaritudo animi, & afflictio exacerbat, atq; praeter hoc podagrae molestia affecit, vt corpus meum tanquam in sepultura siccum sit. Vnde fit, vt iam raro de lecto surgere valeam. Item eidem: Ego in tanto gemitu & occupationibus viuo, vt ad dies, quos ago, me peruenisse poeniteat, quotiens de hoc carnis carcere citius educar, ne tantis laboribus diutius torquear. Itaque quatenus de hoc Antiocheno: Rogo, vt pro mei cordis infirmitate enixius oretis, quatenus omnipotens Deus mentem meam ab omnibus malis pro vestra intercessione tueatur, & citius me de tot procellis huius tempestatis eripiat, atq; in aeternae quietis litore perducatur. Tantis precibus Gregorius tandem aliquando diuinitus exauditus, postquam sexdecim diebus decem, doctrinis pariter ac operibus felicissimis illustrauit, anno imperij Phocaes secundo, in dictione septima, quarto Iduum Martiarum, a carnis corruptione subtrahitur, sicut nouas basilicas minimè fabricarat, ita nimirum fabricatarum veterum tempore sicut nouas basilicas annualiter reparabat. Quas retribus, luminaribus, officijs atq; donarijs cumulans, in basilica B. Petri apostoli fastigium de argento purissimo, quod a Leone tertio pontifice in basilica Sixtiana, sanctae Mariae nomini dedicata, transfatum est, fabricauit: & in basilica beati Pauli apostoli super altare nihilominus aliud fastigium procurauit. Huius praeterea venerabile corpus in extrema porticu basilicae beati Petri apostoli ante secretarium tunc antiquissimum, quo videlicet Leo, Simplicianus, Gelasius atque Symmachus, Apostolicae sedis episcopi, cum nonnullis alijs tumulati, suis hactenus epitaphijs praedicantur, sepultum tali titulo decoratur:

MARTIVS.

Suscipe terra tuo corpus de corpore sumptum,
Reddere quod valeas viuificante Deo.
Spiritus astra petit: Leti nil iura valebunt,
Cui vitæ alterius mors magis ipsa via est.
Pontificis summi hoc clauduntur membra sepulcro,
Qui innumeris semper viuit vbique bonis.
Esuriem dapibus superauit, frigora veste,
Atque animas monitis texit ab hoste sacris:
Implebatque actu, quicquid sermone docebat,
Esset ut exemplum, mystica verba loquens.
Anglos ad Christum conuertit mente benigna,
Sic fidei acquirens agmina gente noua.
Hic labor, hoc studium, hæc tibi cura, hoc pastor agebas,
Ut Domino offerres plurima lucra gregis:
Hisque Dei consul factus latare triumphis,
Nam mercedem operum iam sine fine tenes.

69 Quo scilicet liberalissimo pastore defuncto, vehementissima fames eodem anno incubuit. Et quanto patrono tunc Roma caruerit, licet rerum inopia toto penè mundo monstauerit, inuidorum tamen feritas minimè recognouit. Nam sicut à maioribus traditur, cum calumniarū veterum incentores Gregorium prodigum dilapidatorem, quæ multiplicis patriarchatus thesauri perstreperent, deficiente personali matre, ad comburendos libros eius cœperunt pariter anhelare. Quorum dum quosdā iam combussissent, & reliquos vellent exurere, Petrus diaconus familiarissimus eius, cum quatuor Dialogorū libros disputauerat, creditur vehementius obstinisse, dicens, ad obliterandam eius memoriam librorum exustionem nihil proficere, quorum exemplaria diuersis petentibus mundi ambitū penetrassent. Subiungens, immane sacrilegium esse, tanti patris tot & tales libros exurere, super cuius caput spiritū sanctum ipse in similitudine colūbæ tractantis frequentissimè perspexisset. Cumq; dudum deuotum populum Diaconus cerneret occasione temporis cum inuidis resultare, in hoc omnium sententiam dicitur prouocasse, ut si quod dixerat iureiurando confirmans, mori contineretur meruisset, ipsi à librorum exustione desisterent. Si verò superstes sui testimonij extiteret, ipse quoque combustoribus manus daret. Itaque cum euangelij in ambonem venerabilis Leuita Petrus ascendens, mox ut Gregorianæ sanctitati testimonium præberet, inter verba veræ confessionis spiritum efflauit: & à dolore mortis extrancus, ita pyrgi basim, sicut hætenus cernitur, confessor veritatis meruit sepeliri.

Calūniæ in eum post obitum.

Nota rem mirabilem.

Scripta pleraque S. Gregorij cur intercederint. Lib. 10. epist. 22.

70 Hinc est, quod consuetudinaliter spiritus sanctus in specie columbæ super benedictis Gregorij caput depingitur: & quod expositionum illius pars maxima, quæ quæ ab inuidis exusta recolitur, non habetur. Quarum ipse summam Iohanni subdiacono Rauennæ responsali suo significare videtur, inter cetera sic describens: Quia charissimus quondam filius meus Claudius aliqua, me loquente, de Prouerbij, de Canticis canticorum, de Prophetis, de libris quoque Regum, & de Heptateuco audierat, quæ ego scripto tradere præ infirmitate non potui, ipse ea suo sensu dictauit, ne obliuioni deperirent, ut apto tempore hæc eadem mihi inferrentur, & emendatius dictarentur. Quæ cum mihi legisset, inueni dictorum meorum sensum valde in multis fuisse permutatum. Vnde necesse est, ut tua experientia omni excusatione atque mora cessante, ad eius monasterium accedat, eumque venire faciat, & cum omni veritate quantalibet que de diuersis scripturis chartulas detulit, ad medium deducat. Quas tu suscipe, & mihi celerrimè transmittre. Enimvero quia studiositas Gregorij, qui post hæc tribus habebat annis superfuit, falli non potuit, constat nimirum, quia plures libros, quam nunc habentur, composuit. Quorum memoriam quidam in Episcopali suo perstringens, ait: Iob, Ezechiel, Euangelia & Pastoralem exposuit, & multa alia: ut subaudias, quæ iam inueniri non possunt. Quoniam reuera antè succensa sunt, quam edita, sicut reliqua ipsius opera, quæ nunc in sancta Romana retinentur Ecclesia adhuc sub custodia, ne penitus vulgarentur.

71 Itaque si curiosius perpendatur, omne Gregorij tractandi tempus, quo libros qui nunc habentur, exposuit, à diacono suo usque ad penultimum sui pontificatus annum extenditur. Et licet Longobardorum perfidia fauente, post Ezechielis tractatum ab expositione librorum destiterit, ab exponendis tamen epistolis, quandiu viuere potuit.

DE S. GREGORIO PAPA.

231

taut, nunquam omnino cessauit. Quarum videlicet tot libros in scrinio dereliquit, quot annos aduixit. Vnde tertiumdecimum epistolarum librum septimæ indictionis imperfectum reliquit, quoniam ad eiusdem indictionis terminum non pertigit. Ex quarum multitudine primi Adriani Papæ temporibus quædam epistolæ decretales per singulas indictiones excerptæ sunt, & in duobus voluminibus, sicuti modò cernitur, congregatæ. Et Gregorius iam dudum in monasterio positus, ubi eum angelus Domini sub habitatu naufragi scribentem reppererat, nimirum quædam dictauerat, ut ad expositionem tantæ profunditatis, quam in libro Iob penetrare potuit, eo paratior, quo ex dictandi consuetudine doctior, perueniret.

72 Ergo Gregorius in diaconio suo, dum illum in Constantinopolitana vrbe sedis Apostolica responsa constringerent, & Leandrum Hispanum episcopum iniuncta pro causis fidei Vuisigorthorum ibi legatio perduxisset, eodem Leandro, sicut in primo libro dixisse me recolo, cum fratribus, tunc Gregorio adhaerentibus, importunissimè compellente, librum beati Iob cœpit exponere. Quibus coram positis, priora libri sub oculis dixit: & quia tempus paulo vacantiù reperit, posteriora tractando dictauit. Cumque ei spatia largiora supplerent, multa augens, pauca subtrahens, atque ita, ut inuenta sunt, nonnulla derelinquens, ea quæ se loquente excepta sub oculis fuerant, per libros emendando composuit. Qui cum iam factus episcopus, Romæ postrema dicta emendatione transcurrens, quasi ad similitudinem dictantis erigeret, & ea quæ dictauerat, non longè à colloquentis sermone discreparent: quatenus dum hoc tenditur, illud attrahitur, edita modo dissimili, res non dissimilis formaretur. Quauis tertiam ipsius operis partem, ut colloquendo protulit, penè ita dereliquit: quia dum eum fratres ad alia exponenda pertraherent, hanc subtilius emendari noluerunt. Quibus multis assensum, modò per moralitatis studeret instrumentum, hoc opus per triginta & quinque libros extensum, in sex codicibus expleuit. Quorum exemplaria primò per Vrbis monasteria subdiuisit, postremò verò eidem Leandro episcopo destinauit.

73 Sed in ipso sui episcopatus exordio, dum à Iohanne Rauennatis vrbis episcopo humiliter reprehensus fuisset, cur pastoralis curæ delitescendo pondera fugere vir tam idoneus voluisset, librum regulæ pastoralis composuit. Quam quadripartita ratione distinguens, valde pensandū esse perdocuit, cum rerum necessitas exposcit, ad culmen regiminis quisque qualiter veniat: atque ad hoc ritè perueniens, qualiter viuatur: & bene viuens, qualiter doceat: & rectè docens, infirmitatem suam quotidie quanta confideratione cognoscat, ne aut humilitas accessum fugiat, aut peruentioni vita contradicat, aut vitam doctrina destituat, aut doctrinam præsumptio extollat. Primum ergo commendat. Deinde necesse est, ut pastoris bonum, quod viuendo ostenditur, etiam loquendo propageatur. Ad extremum verò superest, ut perfecta quæque opera consideratio propriæ infirmitatis deprimat, ne hæc ante occulti arbitri oculos tumor elationis extinguat. Et quia quosdam imperitos ad sacerdotium conspirasse cognouerant, quosdam conspiraturos esse præuidebat, qui metiri se nescientes, quæ non didicerunt docere concupiscerent, quique pondus magisterij tanto leuius æstimarent, quanto vim illius magnitudinis ignorarent: hos in ipso libri sui reprehendit exordio: ut si quando indocti ac præcipientes doctrinæ arcem tenere appetissent, à præcipationis diaconus, eius apocrifarius, quærenti ac iubenti Imperatori quondam obtulerat, quem talibus ecclesijs opus venerabile procurauit.

74 Deinde, sicut in secundo huius operis libro iam retuli, dum adhuc Gregorius ad loquendum voce, statumque sibi sufficeret, per stationes discurrens, XX. Homilias Euangelij diuerso tempore coram populo declamauit. Reliquas verò eiusdem numeri dictauit quidem, sed lassescente stomacho, languore continuo, alijs pronunciare permittit. Quorum exemplaria Secundo seruo Dei petenti mandauit.

75 Cumque à suis familiaribus, ut aliqua de miraculis Patrum describeret, Gregorius enixius rogareretur, Maximiano Syracusano episcopo scripsit, dicens: Fratres mei, qui mecum familiariter viuunt, omnimodò me compellunt aliqua de miraculis Patrum, quæ in Italia facta audiuius, sub breuitate describere. Ad quam rem solatio vestræ chari-

S. Iob quando cœperit D. Gregorius exponere.

Pastoralis curæ librum quando scripserit. In prologo eius operis.

Testatur id S. Gregorius lib. 10. epist. 22.

Opus 40. Homiliarum in Euangelio.

Lib. 2. epist. 50. Indict. 11.

charitatis vehementer indigeo, ut quæque vobis in memoriam redeunt, quæque cognovisse vos contigit, mihi breviter indicetis. De Domno enim Nonno abbate, iuxta Domnum Anastasium de Pentomijs fuit, aliqua retulisse te memini, quæ obliuioni mandati. Et hæc ergo, & si qua sunt alia, tuis peto epistolis imprimi, & mihi sub celebritate transmitti, si tamen ad me ipse non proficisceris. Hinc Gregorius roboratus, sanctorum miracula Patrum cum Petro suo diacono, quæ per inquisitionem atque responsionem protulerat, expositionis altius studium interrumpens, sola nominum notatione distinxit, & in libros quatuor ordinavit: Ut sicut in libris expositionum sanctorum, quibus esset virtutibus insudandum, docuerat: ita etiam, descriptis sanctorum miraculis, quæ virtutum fuisset earundem claritas, luce clarius ostentaret. Quos libros Zacharias, sanctæ Ecclesiæ Romanæ episcopus, Græco Latinoque sermone doctissimus, temporibus Constantini Imperatoris, post annos ferme centum septuagintaquaque in Græcam linguam convertens, Orientalibus ecclesijs divulgavit: Quamvis alia in Græcorum peruersitas, in commemoratione spiritus sancti à patre procedentis, non men filij suaptim radens abstulerit.

Græci corruptunt Dialogum S. Gregorij. Homilia in Ezechiel.

In fronte expositionis in S. Iob cap. 5. Deut. 16.

76 Primam quoque & ultimam Ezechielis prophetæ partes, quæ videbantur obliuiores, Romanis postulanti pertractavit, easque per Homilias vigintri & duas diligens, quantum lucis intus habeant, demonstravit: & in his tractandi, sicut superius patuit, finem fecit.

77 Qui libri dum à doctoribus sequentis temporis tam rectissimis sententijs editi, quam luculentissimo rhetoricæ facundia stylo cõpositi veraciter doceantur, eos Gregorius ex humilitatis suæ dulcedine incultos perhibet, Leandro episcopo inter cetera scribens: Quæso ut huius operis (haud dubiũ quin Moralium) dicta percurras in his verborum folia non requiras: quia per sacra eloquia ab eorum tractationibus fructuosa loquacitatis lenitas studiosè compescitur, dum in templo Dei nemus profectus culmi proficiunt, minori plenitudine spicarum grana turgescunt. Vnde & ipsam loquendi artem, quam magisterium disciplinæ exterioris insinuat, seruare despexit. Nam hoc huius quoque epistolæ tenor enunciat, non metacitini collisionem fugio, non leuissimam confusionem deuiro, sitis motusque prapositionum casusque seruare contentus. Quia indignum vehementer existimo, ut verba celestis oraculi restringam sub regimine Donati. Neque enim hæc ab vilius temporis interpretibus in scripturæ sacrae auctoritate seruata sunt. Ex qua nimirum quia nostra expositio oritur, dignum profectus est, quasi edita soboles speciem suæ matris imitentur. In quibus verbis agnoscitur Gregorius non affectasse locutionem pompaticam, sed ex pristina secularis exercitij consuetudine potius incurrisse. Cuius facundia consonantiam Isidorus, Hispalensis vrbis episcopus, in expositione Geneseos admiratus: Sumpta, inquit, sunt hæc ab authoribus Origene, Victorino, Ambrosio, Hieronymo, Cassiano, Augustino, Fulgentio, ac postea temporibus insigniter eloquente Gregorio. Sed & Beda presbyter in libro de schematibus oratores homocoreleuton facere perhibens, exemplum proposuit, dicens: Iob Deo soli sibi que cognitum, in tentatione ad nostram notitiam perducendum, clausus est vulnere, ut odorem suarum virium tanto latius spargeret, quanto more arantum melius ex incensione flagraret. Quo schemate ipse, qui hoc dixit, beatus Papa Gregorius sapientissimè usus fuisse cognoscitur. Et huiusmodi orationes esse reor, quas Isidorus concinnas rhetorum declamationes appellat.

Li. 8. epi. 17.

Lib. 6. epi. 9.

78 At Gregorius humilitatis suæ cautela commonitus, non solum facundia suæ re dolentiam contemnebat, verum etiam in comparatione tractatus alterius, dictatum suum, fursurem nominans, libros suos legi, quandiu viueret, vehementissimè prohibebat. Innocentio præfecto Africa inter cetera scribens: Quod in expositione sancti Iob transmitti vobis codicem voluistis, vestro omnino studio congaudemus: quoniam rei eminentiam vestram studere conspiciamus, quæ nec totos foras vos exire permittit, & ad cor iterum secularibus curis dispersos recolligat. Sed si delizioso cupitis potius saginari, beati Augustini patriotæ vestri opuscula legite: & ad comparationem diligenter illius, nostrum fursurem non queratis. Item Iohanni episcopo Syracusano: Præterea audio, quod aliqua de his, quæ scripsisse me memini, fraternitas vestra ad mensam tuam coram extraneis legi faciat. Quod mihi non videtur esse faciendum, quia hoc, quod vos pro charitate facitis, possunt quidam, quantum ad me est, vanæ gloriæ depuratione. Ideoque coram extraneis antiquorum dicta legite, ex quorum autoritate valeamus

qui audiunt, informari. Item Iohanni subdiacono Rauennæ post multa: Illud, inquit, quod ad me quorundam relatione perlatum est, quia reuerentissimus frater & coepiscopus meus Marinianus legi commenta beati Iob publicè ad vigilias facit, non gratè suscepi: quia non est illud opus popolare, & auditoribus rudibus impedimentum magis quam prouectum generat. Sed dic ei, ut commenta Psalmorum legi ad vigilias faciat, quæ mentes secularium ad bonos mores præcipue informant. Neque enim volo, dum in hac carne sum, si qua dixisse me contigit, ea facile hominibus innotesci.

Scripta sua vult nesciri.

79 Quanta sanè consideratione Gregorius, qui ad culmen regiminis humiliter peruenisse, ad hoc opus perueniens, benè vixisse, benè viuendo rectè docuisse, satis ut opinor, monstratus est, infirmitatem suam cognouerit, in extremo libro Moralium manifestat, cum dicit: Expleto itaque hoc opere, ad me mihi video esse redeundum. Multum quippe mens nostra, etiam cum rectè loqui conatur, extra semetipsam spargitur. Integritatem nanque animi, dum cogitantur verba qualiter proferantur, quia trahunt ex quasi in quodam concilio consultationis ad meipsum discernendum conuocem cogitationes mentis: quatenus ibi videam, nè aut incautè mala, aut bona non benè dixerit placere quod dicit. Et quidem mala me aliqua et si dixisse non inuenio, tamen quia omnino non dixerim, non defendo. Bona verò si qua diuinitus accipiens dixi, meo videlicet vitio minus me benè dixisse profiteor. Nam ad me intrinsecus rediens, postponez intentionis inspicio, Deo quidem ex ea me summopere placere voluisse cognosco: sed eidem intentioni, qua Deo placere studeo, furtim se nescio quomodo intendo humanæ laudis interserit. Quod cum iam postmodum tardeque discerno, inuenio me aliter agere, quod scio me aliter inchoasse. Sic enim sapè intentionem nostram, dum ante Dei oculos rectè incipitur, occultè subiuncta, & eam velut in itinere comprahendens, intentio humana laudis assequitur. Sicut pro necessitate quidem cibus sumitur, sed in ipso esu, dum furtim gula surrepit, edendi delectatio permiscetur. Vnde plerumque contingit, ut refecionem corporis, quam salutis causa cœpimus, causa voluptatis explcamus. Fatendum est igitur, quod rectam quidem intentionem nostram, quæ soli Deo placere appetit, nonnunquam intentio minus recta, quæ de donis Dei placere hominibus quatit, insidiando comitatur. Si autem de his diuinitus districtè discutimus, quæ inter ista remanet salutis locus, quando & mala nostra, pura mala sunt, & bona, quæ nos habere credimus, pura bona esse nequaquam possunt? Sed hoc mihi operam incunctanter aperio. Quia enim exponendo non celauimus quod sensi, confitendo non abscondo quod patior: per expositionem patefecimus dona, per confessionem detego vulnera. Et quia in hoc tam magno humano genere, nec parui defunt, qui dictis meis hæc vtraque alijs fratribus, quantum possum, curam confero, ab alijs quero. Illis dixi exponendo, quod faciant: istis aperio confitendo, quod parcant. Illis verborum medicamenta non subtraho, istis lacerationem vulnorum non abscondo. Igitur quæso, vt quisque hoc legerit, apud districtum iudicem solatium mihi suæ orationis impendat, & omne, quod in me sordidum depræhendit, steribus diluat. Orationis autem atque expositionis virtute collata, Lector meus in recompensatione me superat, si cum per me verba accipit, pro me lacrymas reddit.

Hæc vir sanctissimus ex humilitate & modestia dicit.

80 Huius beatissimi Gregorij venerabile corpus, à Gregorio quarto, sedis Apostolicæ præfule, post annos circiter quinquaginta translatus ante nouellum secretarium constructis absidibus, sicuti modo cernitur, sub altari sui nominis collocatur, quo eius anniuersaria solennitas, cunctis certatim pernoctantibus, veneratione gratissima celebratur. In qua pallium eius & phylacteria, sed & balteus eius consuetudinaliter osculantur. Quæ singularim considerata, & antiquitatem viri, & mediocritatem habitus, & speciem regularis propoliti signis perspicuis representant. Nam in eo, quod pallium eius bysso candente contextum, nullis fuisse cernitur acubus perforatum, sicuti vetustissimis scapulas obuolutum fuisse, non autem confixum, dignoscitur, sicuti vetustissimis musius vel picturis ostenditur. Quod autem reliquiarum phylacteria, tenui argento fabricata, vilique pallio de collo suspensa fuisse videntur, habitus eius mediocritas demonstratur. Porro in exilitate baltei, quæ vnus pollicis mensuram nunquam excedit,

† videtur deesse, ducentos anniuersaria solennitas S. Gregorij.

speciem propositi regularis, olim à sancto Benedicto statuti, cuius ipse vitā describens in Dialogo, regulam quoque laudauerat, eum seruasse luce clarius manifestat: prae-
sertim cum idem venerabilis doctor Gregorius Græcam linguam nescierit, & sui mo-
nasterij monachos, Benedicti utique regulis mancipatos, in Saxoniā destinaret.
81 Siquidem quod Græcam linguam nescierit, ipse testatur in epistola, Eusebio Theo-
salonicensi episcopo scribens: Lator præsentium Theodorus, ecclesiæ vestre lector, &
sanctorum apostolorum limina veniens, dum omnes, quippe ut homo nouus, habere
incognitos, Andream monacho, qui ad sanctum Paulum inclusus fuerat, res & chartas
quas detulit, ut reuera olim nolo, innocenter deposuisset, credens quod mens ipsius, sicut
& nos antea putaueramus, cum habitu concordaret. Sed tanta ille prauitatis inueni-
uit, ut si eius stultitiæ sub inclusionis specie paulo adhuc amplius licuisset, multorum
animas malitiæ suæ falsitate deciperet, & quæcunque potuisset, non lenia scandala ge-
neraret. Nam inter alia, quæ isdem Andreas pessimè cogitauit & fecit, eam quoque
quam ad nos misistis, dum apud ipsam à præfato lectore esset deposita, insalutem episto-
lam: ut quicumque eam legeret, vos nec catholica, nec recta sapere euidenter argue-
ret. Ex qua re contigit, ut dum veritatem studiosè quaereremus, eius, quæ latebat, iniqui-
tas vulgaretur: & tanta in eo reperta sunt, quanta nec de scelerato quocunque laici
crederentur. Et quia inter diuersa mala, aliquos etiam sermones scripsit, atque eos
nostro nomine titulauit, & suspecti sumus, ne eos alicubi transmississet, fraternitas vestra
solicitudinem gerat, & si quid tale repererit, eos excindi, & omnino faciat aboleri:
quod imperitus literarum, & scripturæ diuinæ nescius, nostro, sicut diximus, nomine præ-
notauit, quorundam animos non possit inficere. Nam nos nec Græcè nouimus, nec
quod opus aliquando Græcè conscripsimus.
82 Quod verò monachi, qui à Gregorio in Saxoniā missi sunt, sancti Benedicti re-
gula fuerint mancipati, inter alia etiam illud ostendit, quod ex ipsius discipulis vis potest
in illis partibus monachus aliquis inueniri, à quo non obseruetur tam in propolis
quàm in habitu regula Benedicti. Quapropter sicut constat Gregorianum monasterium
à Latinitate in Græcitatem, necessitate potius quàm voluntate conuersum: ita
deliter præstolatur, in Latinitatis cultum, fauente Domino, denuò reuersurum.
83 In cuius venerabilis monasterij arrio, iussu Gregorij, iuxta nymphium duarum icono-
stolus Petrus sedens conspicitur, stantem Gordianum regionarium, videlicet patrem
Gregorij, manu dextera per dexteram nihilominus suscepisse. Cuius Gordiani habi-
tus, castanei coloris planus est, sub planeta dalmatica, in pedibus caligas habens, statura
longa, facies deducta, virides oculi, barba modica, capilli condensi, vultus graui.
altera verò mater Gregorij sedens depicta est Syluia, candido velamine à dextero
mero taliter contra sinistram reuoluto contecta, ut sub eo manus tanquam de plan-
ta subducatur, & circa pectus sub gula inferior tunica pseudolactinei coloris appareat.
quæ magno sinuamine super pedes destuat, duabus zonis ad similitudinem dalmaticæ
rum, sed latioribus omnino distincta: Statura plena, facies rotunda quidem & emol-
da, sed senio iam rugosa, quam ipsa quoque senectus pulcherrimam fuisse significat.
Oculis glaucis & grandibus, supercilijs modicis, labellis venustis, vultu hilaris, serenus.
capite matronalem nuthram, candentis brandei, raritate * niblatam, duobus dentibus
digitis signaculo crucis se munire velle prætendens: In sinistra verò patens psalterium
retinens, in quo hoc scriptum est: Viuet anima mea, & laudabit te, & iudicia tua ad-
uabunt me. A dextero verò cubitu vsque ad sinistram circa scapulas versus ascendens
refleclitur, qui ita se habet: Gregorius Sylvie matri fecit.
84 Sed & in absidicula * post fratrum cellarium, Gregorius eiusdem aurificis magis
rio in rota gypsea pictus ostenditur. Statura iusta & bene formata, facie de patre
cuius longitudine & matris rotunditate ita mediè temperata, ut cum rotunditate qua-
dam decentissimè videatur esse deducta, barba paterno more subfalsa & modica, &
caluaster, ut in media fronte gemellos cincinnos rarusculos habeat, & dextrorsum re-
flexos. Corona rotunda & spatiosa. Capillo subnigro & decenter intorto, sub aurea
medium propendente, fronte speciosa, elatis & longis, sed exilibus, supercilijs: Oculi
pupillas furuis, non quidem magnis, sed patulis, subocularibus plenis, naso à radice
gentium supercilijs subtiliter directo, circummedium latiore, deinde paulo re-
uo, & in extremo patulis naribus præminente: ore rubro, crassus & subdiuidis labi-
genis compositis, mento à confinio maxillarum decibiliter prominente. Colore aquo-
lino & viuido, nondum, sicut ei postea contigit, cardiaco. Vultu mitis, manibus pulchris,
terribus digitis, & habilibus ad scribendum. Præterea planeta super dalmaticam casta-
nea, Euangelium in sinistra, modus crucis in dextera, pallio mediocri, à dextro videlicet
humero sub pectore super stomachum circulatim deducto, deinde sursum per sinistram
humerum post tergum deposito: cuius pars altera super eundem humerum veniens,
propria rectitudine non per medium corporis, sed ex latere pendet: circa verticem ve-
ro, tabula similitudinem, quod viuentis insigne est, præferens, non coronam. Ex quo
manifestissimè declaratur, quia Gregorius, dum adhuc viueret, suam similitudinē de-
pingeri salubriter voluit, in quo posset à suis monachis non pro elationis gloria, sed pro
cognitæ districtiōis cautela frequentius intueri, ubi huiusmodi distinctio ipse dictauit:
Christe potens Domine, nostri largitor honoris,
Indultum officium solita pietate gubernas.

85 Ibi etiam tempore iam Petri archidiaconi & Iohannis œconomi, Saturninus mo-
nachus dextra lauaque beati Gregorij, effigies sanctorum apostolorum, quemadmo-
dum modo videntur, depinxit. Quo scilicet loco nonnunquam diuinitus candela suc-
cenditur, & in eiusdem similitudinis effigie pro regimine sui monasterij sæpè beatus
Gregorius præsentatur.
86 Nam ut panca de multis contingam, Leonis quarti pontificis tempore, cum Me-
gistus Ostiensis episcopus & Apostolicæ sedis bibliothecarius, eidem monasterio præ-
esset, Iohannes presbyter eiusdem præpositus, cum quadam femina turpiter viuens,
vehementissimo podagra dolore correptus esset. Qui medicorum manu cauteriatus, per
exultationis vulnus calcem cepit effundere: quam restringere nullis artibus præualens,
in tantam desperationē perductus est, ut ab omni illius feminae visitatione desisteret,
& sibi alterum sub eodem facinore copularet. Sed post annum presbyter ad pristina
nam sanitatem reuertens, quanquam propositum sibi fuisset, ut ulterius nullam
contingeret, ad eandem tamen missio nuncio, futuro die Dominico se redire pro-
uoluit. Quo recepto, ubi suo desiderio votum quoque mulierculæ conuenire ga-
uissus est, ad balnea processit. Unde reuertens, tantum latitæ portionibus & cantionibus
se dissoluit, ut subrepente somno, interesse nocturnis cum fratribus nunquam potuisset
officijs. Eadem nocte cuidam presbytero & monacho beatus Gregorius in somnis ap-
paret. Surgens, & die præposito, ut poenitentiam agens, peculium suum, quod cum
aggregare non puduit, pro peccato conscientia suæ dispergat, quia die tertia funditus
extingueretur à vita. Quod præpositus vehementer, ut audiuit, expanit, & quia mandaro
Gregorij incredulus esse non poterat, poenitentiam cepit, cunctaq; sua sanus distribu-
ens, tanto febris ardore correptus est, ut à diluculo diei tertiæ vsque ad horam tertiam
cum ingenti fragore præ incendio linguam ab ore proiciens, vltimum statum protra-
heret. Quæ presbyteri tam duriter laborare videntes, deputatis illis monachis, qui cum
psalmodijs eius exitum commendarent, ipsi pro eo studere omnipotenti Domino
solennes hostias immolare. Sed monachi psalmodiam deferentes, non timuerunt in-
ter se moriendi fratri detrachere. Cum ecce presbyteri à Missarum solennijs circa horam
septimam remeantes, Iohannem presbyterum, quem incredibiliter cum morte luctan-
tem reliquerant, leuius se habere mirati sunt, eumque nominatim clamare coeperunt.
Mox ille oculos subridendo concutens, Parcat, inquit, vobis Dominus, fratres: quare
me sollicitare voluistis? qui ab ipso huius diei principio vsque nunc, coram Christo præ-
sidenti multis millibus angelorum, cum diabolo ad iudicium steti, & adiuuantibus me
sanctis Andrea & Gregorio, cunctis eius obiectionibus bene respondi. Sciatis autem,
quia monasterij sextarium, modium, libram, consuetudinem elemosynarum & lumi-
num, omnemq; mensuram curiosissimè Christo quarenti vsque ad scabellum pedum
eius portauit: sed de vna obiectione fateor conuictus erubui. De qua me nimium, sicut
vidistis, laborando vexauit, & me adhuc liberare non potui. Cumq; fratres de ea requi-
rerent, ait: Non audeo dicere, quia quādo vos me clamastis, & à sancto Gregorio redi-
misistis, diabolus conquestus est, putans quod me pater Gregorius ad poenitentiam re-
bet reuelarem. Illis magis imminuentibus, & se pro eo deprecaturis Dominum promit-
tentibus, ut causam fratribus reuelaret, defunctorum quorundam domos & viuentium
merita proferebat, dicens: Iste dignus, iste indignus est. Rursus interrogatus, ad mona-
chos, qui pridem secū remanserant, conuersus est, dicens: Omnia, in quibus mihi detraxi-

Nota cāde.
lam diuini-
tūs accendi.

S. Gregori-
us cuidam
monacho
apparet.

Non est ob-
rectum
moriētibz.

Moriturus
propositum
imprecatur
dura An-
drea.

Andreas di-
uinitus casti-
gatur.

Athanasius
monasterij
præfectus
subtrahit
pauperibus.

Diuinitus
punitur.

stis, fratres, audini, quanquam respondere nequiuierim, & impedimentum mihi nō mo-
dicum generāstis, quia tam à vobis quam à diabolo sub vno tempore accusatus, nesci-
ebam cui calumniæ primitus responderem. Sed si quādo quemlibet migrantem vide-
ritis, comparimini forti communi, & nolite de eo iudicare, qui ad tam districti iudicii
cum criminatore suo iudicium vadit. His expleis, cunctos iubet abscedere, solum pre-
sbyterum, qui sibi mortem prænuñciauerat, secum tenens: qui solus remanere pau-
scens, alterum secum tenuit, hortatus vt causam, pro qua conflixerat, saltem sibi pa-
dere non timeret. At ille vehementer ingemuit, & conuerso ad parietem capite, cla-
mabat dicens: O Andrea Andrea, hoc anno pereas, qui me prauo consilio ad pericu-
lum compulisti. Euestigio Zacharias medicus, qui anno præterito ad suos, videlicet Sa-
racenos, apostatando reuersus est, affuit, tactisque temporibus, iurare coepit, presbyte-
rum ex eadem valetudine minimè moriturum. Quem languidus vt audiuit, cum ingem-
antimaduersione repulit, dicens: Fratres, iam omne corpus meum est mortuum, in ex-
tremis faucibus spiritum permissum retineo, continuo moriturus. Tantum psallite, vt
reuideam angelos quos videbam, & innuens vobis ostendam. Quibus orantibus totus
coepit tremere, pallefcere, fursum desideranter adspicere. Cum subito spiritus adue-
tare conspiciens, reuolutis terribiliter oculis, monachis innuit, & abscessit: eosq; tan-
to terrore perculsos dimisit, vt multis noctibus ibi iacere timuerint.

87 Eodem die, sicut postea deprehensum est, eodemq; momento, quando presbyte-
moriens Andreas periculum fuerat imprecatus, idem Andreas fundi Barbiliani, postea
scilicet in via Ostiensi, conductor, in lectulum decidit, in quo per multum temporis con-
tinuo languore correptus, ita totus emarcuit, vt omne corpus eius particularim videretur
dissolui. Cumq; defluentibus carnibus consumi posset, mori autē non posset, vixit
quæ fœtorem vulnerum viriq; cruciatus iam sustinere non poterat, intellexit tanti lan-
guoris incommoda sine diuine vltionis sententia hunc nullatenus incurrisset: quem fletibus
curauit inquirere, vt quoniam à moriente preposito frustra vocari non poterat, quod
cum ipso commiserat, vt monachis reuelaret, si fortè Dominus eius confessione reco-
piens, eum à tantis cruciatibus liberaret. At ille cognoscens malum, quod fecerat, latere
non posse, monasterij monachos conuocari rogauit, eisq; confessus est, cum eodē pre-
posito quasdam monasterij chartulas rapuisse, ac receptis precijs, extraneis tradidisset
seque certum existere, quia pro hoc flagitio mori non posset, quousq; hoc corā omni-
bus reuelaret. Quod videlicet verum fuisse, rei exitus euidenter ostendit. Nam mox vt
tantum facinus cunctis innotuit, is, qui dudum mori volens nō poterat, inter verba sua
confessionis spiritum efflauit. Quem idcirco omnipotēs Deus diu cruciari voluit, mox
autem, donè reatum suum confiteretur, non posse permittit, vt exemplo sui cruciatus
ostenderet, quid consumptores rerum Gregorij de semetipsis utiq; sperare debulissent.

88 Ipsius quoque pontificis tempore eiusdem patris monasterio Athanasius præfec-
tus, vir quidem castitate conspicuus, & sui monasterij cautissimus exequutor. Qui cum
fauientis inopie tempus agnosceret, nē monachis necessitas fortassis incumbere, res
quadraginta pauperum, quos beatus Gregorius pasce semel in anno decreuerat, re-
ditionem subduxit. Quod impune se fecisse perpendens, etiam duodecim pauperes to-
tidem denarios, qui die depositionis beati Gregorij pro cōmemoratione duodecim
ab eo quondam inuitatorū, quorum tertiusdecimus angelum se esse professus est, con-
suetudinaliter pascebantur, penitus interceptit. Cum eiusdem Quadragesimæ tempo-
re beatus Gregorius eidem presbytero, cui supra, & monacho in somnis apparuit, de-
cens: Vade, & dic œconomo, quia diminuit consuetudinem, quam ego constitui. Do-
minus quoque dies eius diminuit. Quod œconomus vt audiuit, primo quidem exco-
muit, post verò tanto minus credidit, quanto longius vitam suam cognoscebat exco-
muit. Et ecce sub ipsis Albis paschalibus in oratorio sancti Seuerini cum fratribus vespertinis
assistens officijs, ardere parietem vidit, quem fratribus extinguere imperauit. Quibus
hunc vinolērum credentibus, ipse tandem ferulam, quam tenebat, proieciens, manum
que per parietem circuducens, conabarur foris flammam extinguere, quas constabat
intima eius depascere. Denique tandem ad hospitium rediens, tantæ febris ardore in-
census est, vt peruenire ad diem septimum nullatenus potuisset. Quia ergo dum con-
suluisse putauit se monachis, pauperibus nocuisse non timuit: ac per hoc, quo se place-
re posse Gregorium credidit, prorsus offendit: frustra flammam parietis extinguere vo-
luit, qui tenacitatis suæ flammam extinguere recusauit.

89 Eodem nihilominus tempore post absidem oratorij sanctæ Mariæ semper virginis

Infestatio
mali demo-
nis.

B. Gregori-
us apparuit
egrotis, eū-
que sanat.

Lucidus epi-
scopus repē-
te amatus,
sit mona-
chus & obit.

Vide anti-
quā ecclesiæ
morē sepe-
liendi mor-
tuos, nempe
cum cereis
&c.

nis, oratorio sanctæ Barbaræ, vbi Gregorius laudes Domino celebrare solebat, coniu-
cti, demon apparuit, sibi que in antro, quod illic cernitur, hospitium faciens, nocturnis
horis tanto crepitabat fragore, vt omnia fundamenta monasterij putaretur conuelle-
re. Nonnunquam equos de stabulis auferens, audiebatur tota nocte discurre, quo-
rum duos præcipitio demersisse probatus est. Cumque pauore tantis sonitis monachos
à triclinio, in quo ad auram propter feruorem caumatis iacere solebant, penitus auer-
tisset, vnus eorum confusus in virtute Dei omnipotētis, ante foramen decumbens, ora-
tione facta, coepit dormire. Cui demon in similitudine catti apparuit, eumque vngu-
bus est aggressus discerpere: quo monachus oratione repulso, identidem sopori se
tradidit. Cum subito demon in similitudine cuiusdam Aethiopis lancea minando ap-
paruit, dicens: Ego quidem hinc vado, sed te vulneratum dimitto. Quo dicto, lanceam
que monachis, licet pauidus, quod viderat indicauit, & deinceps ibi vltius demoni-
um non accessit.

90 Benedicti quoque pontificis tempore, Lucido Ficulino episcopo eidem mona-
sterio præminente, cum pestilentia faucium multitudo quotidie maxima deperiret,
idem monachus præclusis faucibus venit ad mortem. Cui desperanti beatus Grego-
rius in somnis apparuit, dicens: Vis sanus fieri? At ille se velle respondit. Et B. Gregorius:
Simili, inquit, promiseris ea, quæ tibi dixeris, fore dicturum, scito te esse sanandum: sin-
verò, citius moriturum. Cumq; ille se dicturum tota certitudine promitteret, audiuit:
Iohannem Saba, Iohannem, Benedicto, Aiarino, Palumbo & Antonio monachis,
Laurentio coco, Gemmo carpentario, Acepro pistori, Andrea Romano & Leoni
laicis, quoniam à crastino incipientes, omnes dietim se moriendo subsequantur. Post
quorum decessum denūcia Lucidum episcopum, qui tenet id monasterium, die septi-
mo moriturum. His dictis, Monachum oscitare præcipiens, duos digitos in faucē con-
iecit, vultusque distrumpens, vt excrearet iniunxit. Ille tussiens, partem coagulari san-
guinis in morem lapidis re vera proiecit, & ab ipsis penè mortis ianuis liberatus, eadem
nocte contra spem omnium matutinalibus hymnis interfuit. Mirantibus fratribus, sa-
nitatis suæ modum innotuit, quos quando & qualiter ex monasterij familia morituros
præuiderit, indicauit. De sola interim episcopi morte dubitando, conticuit. Et euesti-
gio in eunctorum morti deputatorum auribus volans fama discurret, & dum ex relati-
one monachi se morituros certo die cognoscerent, dispositis suis reculis, ita se in mor-
tem securi sunt, sicut fuerant in somno nominati.

91 Cumque presbyter & monachus Lucido episcopo tam dirum nuncium reuelare
timeret, tacere autem penitus non auderet, monasterio se tandem proripuit, & ad do-
mum episcopi non longè à flumine Tiberi, regione videlicet iuxta basilicam sanctorū
Cyri & Iohannis positam, somnium nuntiaturus accessit. Quem scilicet vbi cum pon-
tificis in palatio prandere cognouit, expectans redeuntem sacerdotalibus vestimentis
indutum, colore fulgidum, valetudine quoq; sanissimum salutare curauit. Cui episco-
pus ait: Iam nunc in tota Vrbe pro diuino haberi, quia de eis, quos morituros pronun-
ciasti, solus vnus remansit. At ille: Vtinam sicut & ille, quem viuere putas, defunctus est,
sic ipse, qui hunc seque prædictus est, exiliret. Cumque episcopus de eo tota curiosita-
te requireret, & monachus dicere palpareret, tandem vbi die sexto se moriturum co-
gnouit, expalluit atque contremuit, resumptisq; viribus, contra Monachum frenduit,
quem redire volentem retinuit, interiora cubiculi peruagus penetrauit, paulatim sibi
fauces dolere persensit. Deinde tacto sibi pulsū, mox febris signa cognouit, mona-
cho credidit, domum suam disposuit, ad monasterium, cui præerat, eisdem redimitus,
quibus à patriarchio reuersus fuerat, venit, secunda feria, cunctis tam subitam conuer-
sionem mirantibus, monachicum habitum suscepit: & paulatim ingrauescente mo-
lestia, sextæ feriæ diluculo subdormiuit. Ac denuò suscitatus, apparuisse sibi sanctum
Andream Apostolum, seque circa horam tertiam vocandum esse, sibi que præceptum
perhibuit, vt quia suæ mortis expectatione suspensi monachi, sancti Fabiani munia so-
lira celebrare non poterant, mox corpus suum sepultura traderent, acceptisque à se
cereis ac thymiamatibus, ad peragenda solennia festinarēt. Hora itaque tertia episco-
pus letus defungitur, vt in ipsa vultus eius lætitia, conuersio ipsius Deo fuisse placabilis
cunctis videntibus monstraretur.

92 Eodem tempore germanus cuiusdam monachi, mentis insaniam passus est, ita
humana consortia fugiens, multo tempore peruagus per cryptas solitarias & co-
nosa

238
nosa monumenta discurreret. Cuius infanæ frater nimium condolens, quotidie factum Gregorium profusis lachrymis precabatur, ut sibi fratrem sospitem reddere dignaretur. Itaque cum nocte quadam post huiusmodi fletus quiesceret, beatus Gregorius apparuit ei, dicens: Videns lachrymas tuas, suscepi orationem tuam: Et ecce manus tuum tibi hodie reducam sanum: & hoc tibi signum, quia statim ut dies illuxerit, iussu pontificis presbyter, qui hic inclusus est, extrahetur. Qui surgens, matutinali tempore fratribus indicavit. Forre tunc idem presbyter Campanus de loco, qui Claustrum, non longe à Terracina, vocatur à suis pro quodam crimine accusatus, in eodem monasterio tenebatur, & temporibus multis labentibus, à suis accusatoribus iam contemptus, à cunctis quoque suis fuerat in obliuionem ductus, cum nullum propinquum, nullum in vrbe cognitum habere potuisset, qui de eo pontifici suggesseret, & diuinitus recordatus eiusdem, diluculo hunc ab ergastulo iussit extrahi, liberumque dimitti. Nec multo post monachi frater ita sanus reuersus est, ut videretur haec tunc eiusdem patris monasterio tanto fidelius deseruisse, quanto se illius adminiculo meminisset ad sanitatem pristinam remeasse.

93 Reuerenda quoque memoria Nicolai pontificis tempore, regimen eiusdem monasterij Zacharia, ciuitatis Anagninae praefule, sicut hodie superest, procurare, fundum Barbilianum, cuius superius feceram mentionem, pro incolarum sceleribus, inuaggressus est, & in similitudine tauri de pratis mugiendo ad domum recurrens, insensibiliter suis corniculis virum sentiebat noctu percutere, ouesque à praesepijs extrahens, per contiguos campos & compita cursu velocissimo fangare. Cumque hoc diutius faceret, crebroque rusticis noxius immineret, huiusmodi percussionibus Saxallum quendam, eiusdem praedij conductorem, affligendo disperdidit. Deinde bubulcos aggreffus, tanta caede perdomuit, ut intra trium mensium spatium neminem illie, praeter vnum tantum, Vrsellum nomine, quem similiter affligebat, reliquerit. Qui Romanum veniens, dum tanta cladis periculum fratribus indicaret, interrupto sermone, monasterij portis egressus est, & obstupescens monachis, non nisi mane facto reuersus esset. A quibus curiosè discussus, quoniam se pridem tam subita velocitate proriperet, confessus est, dicens: Dum vobis infaniam demonis reuelarem, taurillus affuit, anterioribusque pedibus me complectens, ac suis corniculis tundens, ante se coepit minare, & tota nocte me subire muros coegit & arbores. Cumque nouissime per pontem me conaretur demergere, de complexibus ipsius exiliui, eumque toto conamine fugiens, ad portas, quas Euthymius oconomus fecerat, monasterij huius perueni. Quas claudens inueniens, ambabus manibus ambos eius annulos apprehendi, & dum ab eis melius claretur diuellere, quidam caluus pontifex obliquo latere se inter portarum rimas percuteiens, ferula caput tauri percutit, eumque in fugam compellens, me ab illius percussione liberavit. Ergo dum incolae deperissent, & nullus ibidem habitator accideret, ac per hoc monachi pro desolatione loci satagerent, cuidam eorum Gregorius in somnis apparens, iubet, ut si demonem à monasterij fundo voluissent depellere, ab oratorio sanctae Martine in eodem fundo, vique ad oratorium sanctae Mariae, ibidem in Dominico constitutum, fratres cum litanis aquam spargentes exorcizarent, proceperent. Quo facto, ita demon ab omni monasterij possessione repulsus est, ut postea perco notatus sit, sed intra fines monasterij nunquam intrare permissus.

94 Alio quoque tempore Tetgaudus, quondam Trenirensis episcopus, qui cum Gunthario, Agrippinae Coloniae episcopo, à reuerenda memoria Nicolao fuerat sacerdotali priuatus officio, liberalitate Adriani pontificis in eodem monasterio manum onem suscepit. Cui beatus Gregorius in somnis apparens, maximum terrorem, quo de suo monasterio concitus egrederetur, incussit. Ille perpendens visum fuisse phantasticum, oratione facta, rursus dormire coepit. Cui Gregorius pontificali habitu repletus apparens, Nonne, inquit, dixi tibi, ut à monasterio meo, quod in rebus propriis per inuocationem sancti Andreae Apostoli Domino dedicaui, recederes, quia diuinitus fieri nullo modo licuisset? Cumque Tetgaudus hospitandi ibi licentiam suscepisse se à pontifice respondisset, Gregorius ait: Et tu qui petisti, & ille qui dedit, vtrique contra Deum fecistis, cuius vindictam citius incurres. Euigilans Tetgaudus, intremuit, repleta oratione, sopori se reddere voluit: cum repente venientium sonitum audiret, reboanter expauit, seque dormire simulauit. Appropinquans ergo Gregorius, sanctum

Andream Apostolum per dexteram tenens, praecipit subdiacono, qui se praibat cum lumine, dicens: Corripe illum. Qui dum correptus in lectulo clausis oculis resedisset, Gregorius ait: Adspice in nos. Intuitus in eos Tetgaudus, magis intremuit, eumque sibiliter comminans auduit: Quia secundo commonitus, verbis oris mei credere noluit, & me tua inobedientia adeo prouocasti, ut hunc Apostolum Dei huc farigare studuerim: scito cognoscens, quia nisi hodie ab hoc monasterio meo recesseris, futura hebdomada cum tuis omnibus vita priuaberis. Si verò recesseris, ab hac quidem monasteria sententia liberaberis, sed neque tu, neque aliquis hic tecum degentium suam patriam reuidebit. Mox Tetgaudus lectulo se proripuit, & primo suis, deinde monasterij monachis, postremo quibuscunque potuit, somnium reuelauit. Et quia aliud hominem citius à pontifice impetrare non potuit, apud Sabinos concedens, eodem anno cum suis omnibus vita priuatus est.

Eodem quoque tempore Suppo Piceni comes ibi applicuit. Qui monachis quidam plurimam dapilitatem ostendit, & in rebus tam venerabilis monasterij viurpationem suorum prohibuit. Huius familiaris quidam, nomine Faraldus, existens, si quando Suppo ad palatium processisset, fornicarias illuc, detestantibus monachis, non verè batur inducere, atque cum eis comellationes & salutationes illicitas celebrare. Is denique noctis principio secessum petens, à spiritibus immundis in aëre per capillos appensus est. Cumque tota nocte pendens, vocis officium non haberet, matutinalibus horis beatus Gregorius ei videndum se praebuit, dicens: Inimice Dei, non tibi sufficiunt alia mala, quia in meo monasterio peruaciter perpetrasti, nisi insuper scenicas meretriculas in claustro monachico, tanquam in theatro, conuecas? Crede mihi, hoc anno peribis. Tunc ille magnus coepit viribus poenitentiam supplicare, & decetero plenam correctionem promittere. Continuo Gregorius iussit eum dimitti: qui ad terram decidens, quia corrigi noluit, eodem anno veram fuisse Gregorij sententiam moriendo probauit.

Eiusdem Comitris homo sub alio tempore Indulphus vocatus est. Cui dum cocus pro comparandis lignis denarios peteret, nullo modo potuit impetrare: sed nefario iure perceperit licentiam, ut attegias & fenestras & vicini dormitorij tabulas aggressus diriperet, earumque ignibus sibi prandium prepararet. Cum sequenti nocte idem Indulphus ad secessum pergens, cur monasterij tabulas tam petulenter incendi praecipisset, à quodam sene discussus est. At ille more Gallico sanctum senem increpans follem, ab eo qui humi decumberet. Eodem momento sub eadē specie cuidam clerico foris dormientem senex apparuit, dicens: Surge, & die Comiti, ut ab hoc meo monasterio, in quo diuersorum fieri omnino non licet, antequam me ad iracundiam prouocet, saluus recedat. Ecce ego familiari eius mihi obnoxio, quē videlicet percussum ante secessum se esse perhibuit, qui ex pictura, quae eius lectulo praeminebat, facile potuisset agnoscere. Statim clericus surgens, lumen arripuit, & ex picturae similitudine sanctum Andream Apostolum sibi apparuisse cognouit. Itaque ad Indulphum iacentem perrexit, eum seminiuum iam reperit. Quem magnis ciulatibus clamare incipiens, tam Comitem, quam cunctos, qui sub eisdem domibus dormiebant, miserabili vociferatione venire coegit. Et in faciem iacentis aquam suffundens, per inuocationem sancti Andreae apostoli tandem aliquando loqui fecit, atque cuncta, quae sibi reuelata fuerant, cum eo patrum commiserit, querelabundis coepit vocibus inquirere. At illi delictum dormitorij reparatione dum Comes monachis argentum voluisset tribuere, Sergius magister humiliter à monasterij claustro secedens, ad domum Petri filij quondam Caroli cum omnibus suis secessit, neque ulterius in eodem monasterio hospitium sibi dari concessit. Indulphus verò in domo eiusdem Sergij magistri militum derelictus disperijt, sibi quae sanctum apostolum praualuisset suo ipsius detrimento monstrauit.

97 Nuper Dominicus quidam presbyter, Zacharia episcopo, de quo praefatus sum, Gregoriam monasterij curam gerente, praepositus extitit monasterij: qui carnis fragilitate corruptus, Eupraxiam quandam sanctimonialē à monasterio sancti Andreae apostoli, quod appellatur Cluius Scauri, diripuit vel subduxit, & in regione septem viarum loco,

Vide quanta sancti possint post mortem.

Faraldi improbitas.

Faraldus extinguitur.

Indulphi petulantia.

Diminutus percussus.

Ex pictura D. Andreas cognitus est.

Vide S. Andream inuocationem, & illius exauditionem.

Dominici presbyteri nefarium facinus.

loco, qui dicitur Vipera, collocavit. Cui cum corrupta sanctimonialis, quia latrinam & furnum contiguum non habebat, crebro videretur esse molesta, infelix presbyter peccatum peccato connectens, ut meretricule placere potuisset, beatum Gregorium non recusavit offendere. Cuius mirabilis, immo saluberrimi fontis tegulas diripiens, fecit sum & furnum prostituta foemina non erubuit fabricare. Quibus peractis, cum sequenti nocte iam securior a querelis lascivae mulieris, in eadem domo dormiret, vidit dum quosdam terribiles cubicularios se ligatis manibus ad venerabile monasterium redecentes: quos interrogans, cuius praecepto sibi talia facerent, audiuit, hoc Romanum Pontificem praecipisse. Fortè tunc Iohannes sanctae sedis Apostolicae Pontifex, contra Saracenorum incursum litora peragrabat. Cuius absentiae ligatus presbyter recordatus increpando subiunxit: Dominus Papa pridie contra Saracenos perrexit, & vos quomodo dicitis, quod ipse me ligari iusserit, qui cum postea non vidistis? At illi dixit: Iohannes Papa hinc abiit, sanctus Gregorius hic remansit: qui monasterij sui claustrum solito more perlustrans, a te suum fontem reperit dissipatum, & nos ex eius tegumentis meretriculae furnum ac necessarium vidimus coopertum. Quod presbyter respondit, erubescens intremuit, eorumque violentia se in chorte monasterij teneri compesciens, quendam subdiaconum ab intimis egredientem, atque cubicularijs dicebat: audiuit: Extendite eum, & cum quadraginta rubricis ventrem rotidemque: dorsi vero nicatoris atque sacrilegi presbyteri verberate. Quasi doloribus reuera presbyter febricitans excitatus, ad monasterium caballo impositus, dextra laeva, ab alijs fustibus ratur recurrit, reatus sui sententiam fratribus indicavit, & inuisibilibus verberibus febris specie laniatus, nil aliud dicere poterat, nisi, Domine refugio, Domine refugio. Cumque interrogaretur, cur hoc tam frequenter repeteret, dicebat se sub continuo per beregemere: sicque sexto die sub hac miserabili voce defunctus est. Siquidem plurimis documentis probatum est, in eodem venerabili monasterio fornicationis contagione pollutos, diu subsistere omnino non posse.

Nota.

Ceditur duri-
tissimè.

Moritur.

Nota quid-
dam mira-
bile.

Paulus dia-
conus in vi-
ta S. Grego-
rij.

98 Quo scilicet haecenus libra omnisque mensura, quam idem beatus Gregorius instituit, cum modiq; reservatur. De cuius mensura si quis ad opus monasterij panes vel efficere, triginta & quinque sunt, singuli duntaxat trium librarum. Si quis vero ad opus alterius, ad eundem numerum nunquam pertingit. Quod cum praefatus Zacharias episcopus pro certo vellet addiscere, pro celebranda festiuitate sancti Andreae apostoli decem modiorum tritici mensuram pistonibus dedit. E quibus pro undecim modis multiplicatos, obstupescens eisdem pistonibus, panes recepit. Qui vique solent prius dinumerantes, si superfluos aliquot inuenissent, sibi proculdubio reservarent.

99 Sanè quàm frequenter beatus Gregorius tam illic, quàm in apostolorum basilicis, necnon & in patriarchio nunc exhortans innoxios, nunc verò deterrens obnoxios, in ipsa sua cognitionis effigie appareat, quia nunc narrare non valeo, hic huiusmodi ris, adminiculante Domino, terminum facio, & reliqua eiusdem patris miracula per me doctioribus memoranda relinquo. Cuius nimirum venerabile meritum, quousque mundi huius orbita voluit, ut cum Paulo viro disertissimo fatear, semper accipere incrementum, quia ipsius sine dubio gloriae ascribitur, vel quòd Anglorum Ecclesia una semper sobole foecundatur, vel quòd illius doctrinis per orbem vniuersum multi peccatis elongati, ad Christi clementiam conuertuntur, vel quòd boni quique ipsius suasionibus inflammati, caelestem patriam desideranter inquirunt.

100 Ecce studiose pontificum, inuisionis tuae virtute coactus, dum quaedam gestorum beati Gregorij praedecessoris tui, Saxonum videlicet gentis apostoli, deslorare desidero, virum descripsi rhetoricum scriptor ignarus. Sed deprecor, ut ea curiositate me dudum haec decerpere iusseras, ad omniū, sicut coepisti, facias peruenire notitiam. Ut in eo, quòd sacrosancto vestro iudicio placuisse me gaudeo, nulli penitus diiudicatus addicar, quin potius iudicaturus inueniar. Siquidem nuperrimè, quando humiliter quartum librum, cooperante Domino, claudere gestiebam, nocte, qua Dominice resurrectionis dies venerabilis lucebat, in somnis describens, quidam sub effigie iustitiae veteris insidiatoris palam videndum se praebuit, & candidissima tunica, facieque tenuissima, cuius nimirum raritate nigredo subterioris tunicae extrà lucebat, facie dotaliter insignitus, mox propius adstitit, & inflatis buccis risum continere non potuit. Cui dum cirulem preparare cogitarem, hunc supra modum cachinnantem cospicere compellere videbar, quamobrem nocturno silentio tam petulenter vir officij grauius perstreperet. At ille: Quia, inquit, tu scribis de mortuis, quos viuentes aliquando no-

vidisti. Cumque ego tanto me veracius scribere, quanto incognitum facie, non autem incognitum lectione, sine vilo liuoris vel adulationis vitio rerulissen, respondit: Tu, sic ut video, quod voluisti, fecisti: at ego quae facere potero, non cessabo. Haec dicens, lucerna flammam, cuius lumine forte fruebar, prorsus extinxit. Et lychnum quidè rotum extinguere non potuit, me tamen in tenebris constitutum ita perterruit, ut putarem me gladijs ab eo proximus iugulari. Cum post paululum desperanti mihi beatus Gregorius, comitante secum dextrorsum reuerendè memorie Papa Nicolao, sinistrorsum vero, sicut mihi videbatur, Petro suo diacono, multo lumine clarificatus apparuit, dicens: Modicae fidei, quare dubitasti? Cui dum ego priori pauore perculsus, respondere non possem, beneuolus mihi pater Nicolaus latètem aduersarium post cortinam, quae tunc meum lectulū circundabat, digito manifestans: Quia, inquit, hic inuidus lucernae ipsius faciem tenere videbatur, arripens, eiusque flammis os faciemque petulantis exurens, ad instar athiopis denigravit. Qua exustione ab ore petulantis paruissima scintilla deruit. Cumque diaconus diceret satis aduersarium denigratum, beatus Gregorius, Nos, scilicet illum non denigrauimus, sed nigrum fuisse monstrauius. Deinde infortunium me tanto lumine locum, in quo dormiebam, re vera fulgentem dimisit, ut expergesfactus, pueros ante me dormientes crebrius inclamarem, nec antè quicquam sub graui sopore se subtrahens, penitus effluxisset. At de ijs Deus viderit. Ego tamè diuinæ spei fiducia roboratus, quia Gaudericus episcopus Veliternus expositulat, ad Clementem Romanæ sedis antistitem, suffragante Domino, stylum conuertam: quatenus qui continuis infortunijs tenuatus, amicis meis, a quibus utcunque sustentor, meritum rependere nequeo, saltem verba, quae valeo, minimè denegasse cognoscar.

Damon ex-
tinguit lu-
cernam.

Visio au-
thoritis viri
huius.

ILLVSTRE MARTYRIVM S. PETRI, CVBICVLARII DIOCLETIANI IMPERATORIS, EX EVSEBII
Caesarensis Historiae Ecclesiasticae lib. 8. cap. 6. Interprete
Iohanne Christophorsono.

PX omnibus, qui vnquam vel apud Græcos, vel apud Barbaros propter animi magnitudinem illustres & hominum sermone celebrati sunt, nullus eū diuinis & eximijs nostri temporis martyribus, Dorotheo & suis sodalibus, Imperatorum ministris, comparari potest: qui quidè cum summum honorem apud dominos adepti fuissent, & amore essent apud illos liberis proprijs & ingenuis non inferiores, probra & afflictationes, pro pietate corporibus impositas, noua & multiplicia mortis genera contra ipsos excogitata, splendidiore reuera existimant diuitias, quàm gloriam, quàm delicias, quibus hominum vita soleat diffluere. Mortem igitur vnus ex illorum numero, qualis fuerit, commemorare placet, tamque lectoribus spectandam relinquere, ut inde, quae reliquis etiam eius sodalibus contigerint, animaduerti possit. Quidam illorum in ciuitate supra commemorata coram Imperatoribus, quos diximus, in medium adducitur: qui cum iussus idolis immolare, omnino recusaret, mandauerunt nudum in sublime tolli, ac flagellis eousque toro corpore dilaniari, quoad supplicio euictus, etiam animo inuito, quod erat imperatum, praestaret. Sed ubi ista perpeffus, constans & immutabilis persisteret, de reliquo osibus eius iam carne denudatis, acetum sale permixtum, in corporis membra cruciatu atque pedibus conculcatis, infuderunt. Atque ut istos dolores protriuerat, & veluti corporis, tanquam carnes ad comedendum paratae, ignis incendio, non raptim, ut breui è vita decedens, omni dolore liberaretur, sed paulatim absumpra fuerunt. Neque qui cum impofterant inrogum, etiam post tot tamque grauium cruciamenta, ei vllum respirandi locum dare in animo habebant, nisi prius se ipsorum imperata facturum an- nueret. Sed ille proposito suo mordicus adhaerescens, victor in tormentis animam efflauit.

12. Martij.

Nicomediae.

Petrus ex-
ditur atro-
citer.

Assarum in
craticula.

flauit. Tale vnus regionum famulorum martyrium extitit, appellatione sua (Petra enim nominatus fuit) reuera dignum.

**SANCTI PATRIS NOSTRI THEOPHANIS
QVI ET ISAACIVS DICTVS EST, VITA ATQVE
laudatio, ex Simeone Metaphraſte.**

Res gestæ
sanctorum
quid confe-
rant.

VAE mercatoribus, mundi pelagus & longinqua maria maioris lucri gratia traiicientibus, solent accidere, dum cum inuictis fluctibus atq; vndis, quæ tum inter se, tum cum ventis furentibus decertant, ipsi luctantur, & tenebris obruti ac procella iactati, propè desperata salute, naufragium expectant: si paruus stellæ salutaris splendor periclitantibus ipsis affulserit, eius luce perspecta respirant, animumque recipiunt, ac rectorem nauis ad gubernacula sedentem honorantur, ut alacrius munere fungatur suo: ille verò sublimis oculis, splendorem intuetur, eoque tanquam duce, procella impetum vitat, & ad rectum cursum nauem dirigit. Eadem ferè in hoc vitæ pelago nauigantibus, & ad tutum futuri seculi portum studientibus, contingere consueverunt. Incredibili enim tentationum æstu laborantibus, & demonum impetu atque insidijs, tanquam densissimis tenebris, circumfusi, à sanctis viris gestæ, oculis eorum propositæ, splendore suo tenebras discutiunt, tanquam doctrina perturbationum imperum prostermentes, iucundissimam afferunt tranquillitatem: & preciosis mercibus onustos atque lætantes, ad opratam faciliè perueniunt hereditatem. Alios igitur alijs ornatos virtutibus inuenies. Hic abstinentiæ præstatur integritate. Ille temperantiæ splendet: & quomodo intemperantiæ dominatus superetur, ostendit. Alius vitam hanc docet esse contemnendam. Alius inanem gloriam negligendam declarat. At si viri sanctissimi patris nostri Theophanis res gestas consideraueris, tanquam in horto florido, virtutum omnium exempla perspicies.

Has ego ut laudatione prosequerer, multorum precibus adductus, & eius auxilio fretus, prompto animo prouinciam suscepi: non ut viro diuino & admirando gloriam conciliarem: (Quæ enim illi gloria ex oratione mea, quæ virtutibus eius longè est interior, acquiri potest?) sed contrà potius, ut rebus ab ipso gestis commemorandis, & orationem meam exornarem, & eas imitari studentibus, adiumentum afferrem. Quamquam in ipso statim principio, antequam in ipsum laudationis stadium ingreder, tanto me oneri imparem sentio. Simul enim & patria, & genus, & natura præstantior, & quæ magnitudine naturam superat, virtus, ita concurrunt, ut vnde potissimum exordiar, dubitem. Patria enim tum laudationum legibus, tum causâ ipsius armata, primas sibi vendicat partes: oratque nos atque obtestatur, ne proprijs ornamentis spoliatur. Parentes hanc cubito opposito propellunt, educatione ac disciplina ipsius gloriantes. Virtutes verò, gloriosa ceruice sublata, proposito eius ac possessione confisæ, magna voce resque clamant, solum illius studium atque animum spectari oportere. Cui victoria sit ascribenda, vos facile cernitis. Ego autem inter res, quæ se vinci non patiuntur, iudex constitutus quid faciam? Parumpè in prioribus immorabor, ut ostendam, quæ nam ipsius creatoris amore inflammatus, contempserit, & pro nihilo duxerit. Deinde me totum ad eius virtutes perpendendas conuertam.

Patria Theophanis.

Parentes.

Tulit virum hunc admirabilem illa patria, quæ imperij dignitate decorata, ceteris omnibus tantum antecellit, quantum reginam subditis præstare par est. De qua meminerit dicere volentem impedit, tum quod nulla possunt oratione explicari, tum quod omnibus quascunque sol adspicit, terræ partes habitantibus sunt cognita. Parentibus omnibus est tali patria dignis, qui & diuitiarum copijs, & gloria militari, & virtutibus omnibus affluiebant. Hos diligebant non solum omnes illi, qui Deo sunt chari, quique virtutibus studio atque honestatis concilantur, aut qui paribus erant dignitatibus insignes, sed ipsi summo essent animo præditi, atque amicitiam proprijs vtilitatibus metirentur: sed ipsi principes atque Imperatores virtutis eorum præstantiam venerantes, eos in primis diligebant. Isaacius & Theodora, si quid vobis etiam nomen est curæ, vocabantur. Illi amplissimæ hereditatis natus est hæres ille, qui nobis in præsentia laudandus est. Antequam omni tempore ex utero matris in lucem editus, eximia corporis pulchritudine, suum

animi præstantiam indicabat. Neque enim mortalis hominis, sed Dei filius esse videbatur, ex ventre matris (Quod de magno illo propheta Hieremia scriptum legimus) sanctificatus, & iam inde ab ipso ortu ad extremum usque vitæ finem virtutibus omnibus excellens.

At pater ipsius, cum exiguo temporis spatio in hoc mundo vixisset, puerum ipsum, cum stimulus adhuc esset, Imperatori curandum ac gubernandum relinquens, præstitit omnibus peregrinationis terminum absoluit. Mater autem *

Obitus patris.

* Hic, prudens Lector, multa in exemplari deest, quæ historiam hæc manca reddere videntur. Sed tu, quod dare possumus, benignè accipe. In reliquis excusatos habeo.

Desunt nonnulla.

illud canticum expresserunt, quo tres Pueri, contempto Tyranni iussu, in medio camini ardentis Seruatorem collaudabant. Sed cum omnes ad hilaritatem, lætitiâque, propoliarum conuiuium celebrarent, mens tamen illius rebus diuinis vacans, & anulo esset cum sponsa sua, & in lectulo cõsideret, & toto animo res diuinas agitarer, suspensio indicans desiderium suum, sic eam alloqui aggressus est: Vitæ curriculum, coniunx, ut omnibus patet, exiguum est & incertum. Nemo enim mortaliū nouit, quando mors sit accessura, nosque hinc ad futurum illud iudicium, quod omnibus est commune, diuisura: in quo rerum gestarum ratio seueris quæstionibus reddenda erit, cum imparaprocreatarum pulchritudine spoliati, omnium cruciatuum acerbitate, atque igne conspiciantur sempiterno: & cum bona quædam exigua, si tamen dicenda sunt bona, quæ laminitatibus, quæ morte sunt ipsa longè grauiora. Atque ut interim taceam, quam breuimittre sunt, & multorum insidijs obnoxia, & antequam partem sint, dilabuntur. Quid ipsa corporis pulchritudo, quæ constat ex quadam coloris suauitate, atque apta figura quid inanius, o coniunx charissima, præferam si cum æterna illa, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, comparetur? Hanc qui manè adeptus est, ignorat, an sit usque ad vesperam permansura. Quamobrem nihil est, cur numeretur in bonis. Quæ cum ita sint, si videtur, naturæ legibus rennunciantes, nostri iuris sumus, celestiaque spectemus: & quæ perpetuo non permanent, promptis animis reiciamus & aspernemur.

Hæc atque alia multa ille corpore iuuenis, sed prudentia senex loquebatur, cum prius atque integra Christi columba, & turtur solitudinis, & castitatis cupidior, quam nubibus, quæ honesta essent, sponso suo sociam fore promittens, ita respondit: Multo præstantius est, sponse charissime, virginitatis pulchritudinem semper integram conseruare, quam eam maxima ex parte corrumpere. Quis autem fore spondeat, ut qui huic virginis repudiata, quæ certa sunt, complectamur? Longè laudabilis est, ut leue Christi iugum ab adolescentia subeuntes, beatitudine, quæ inde sequitur, nos dignos præstetationem. Ac primum quidem humi prostratus, gratias egit creatori: deinde lætatur, ut in seculo venturo præclari muneris simul cum ipsa præmium perciperet. Ac principio quidem seinnæti, & celestem agentes vitam in mundo coniuges sanctissimi Christum, bonus ipsius odor effecti, delectabatur, & bonum eius vnguentorum odorem percipientes, illius præsentia fruebantur.

Consentiunt in perpetua continentia Theophanes & sponsa eius.

Cum igitur noctem sic inter se transigissent, tota domus boni odoris fragrantia repleta est: quæ longo interuallo omnem modum superans, Domini præsentiam indicabat: qui bonum ipsorum propositum comprobans, aduentu suo locum ipsum gaudio, lætitiâque repleuerat. Sese igitur humi prostermentes, ut sibi misericordie fontes aperiret, obsecrabat. Ac diuinæ quidem præsentia signum id fuit, quod ea re transacta, inanes diuitias pauperum manibus distribuere, ad vitam in solitudine degendam se parabat. Sed communis hostis inuidia, quam ipse ex rebus omnibus honestis præclarisque conuertit, aduersabatur. Nam socer eius, qui omnem in ipsis solis spem positam habebat, eam rem sic agere tulit, ut ipsum quoque Imperatorem in magnam indignationem impulit.

Distribuit suas facultates pauperibus.

quàm sues agrestes, dentibus corripientes, acerbum dolorem inusserunt, in eaque corporis parte luxata, dentium vestigia reliquerunt. At ille Dei amore confixus, & nequitia demonum animum gerens superiorem, non permisit, ut ea re diutius inuidi damnes gloriarentur: sed preciosi ligni vnguento manum luxatam inungens, dicto cito quod mirabile fuit, eam curavit. Gratia enim diuina perpetuo illius laboribus, summi sique animi moribus præfens, eumque munerum apostolicorum gratia illustrans, tam admirabilem effectorem reddebat. Equidem si omnia, quæ diuina gratia in hoc sancto viro inhabitans elargita est, munera enumerare voluero, & laudandi leges transcribam, & oratio mea instar nauigij in medio mari dissoluetur. Quod si pauca quædam, pluribus omisissis, commemorabo, & oratio, tanquam litora legens, in tuto verlabitur, & ijs, quæ dicta fuerint, reliqua facillè conijciuntur.

Coraz furetem demoniacum.

Iohan. 14.

Benignitas eius in pauperes.

Cum scilicet demonis impetu quidam opprimeretur, repente mentis vim amittit, carnes proprias, tanquam alienas, laniabat. Erat autem omnibus accedentibus quæuis. Itaque, vinculis & compedibus à compluribus custodibus coerceretur. Sed vir sanctus vnius vespere supplicatione ad Deum fusa, liberauit hunc miserum, & vincula eius corpore statim exciderunt: & qui mente captus erat, atque omnibus molestus, sanitatem rediit. Vbi venit, ut vir sanctus ad oppidum quoddam maritimum accederetur: sed in medio cursu tempestas ingens oborta est, qua pelagus intumuit: fluctibus sublati lætabantur, & impediēbatur nauigatio. At vir sanctus solita fide fretus, proprium explenti ministerium ait: Conseruo mari denuncia, ut frenet tempestatem, & situs tranquillos reddat, ut iter nostrum placide conficere valeamus. Atque ita compositum effectum est, ut Christus & Deus noster hac item in re, quemadmodum in reliquis omnibus, vera dixisse demonstraretur, cum maiora ministros suos, quàm ipse facere pollicitus est effecturos. Caterum cum omnibus virtutibus excelleret, curandis tamē & subleuandis pauperibus maiorem diligentiam adhibebat. Cum enim amore fructuque maxime teneretur, misericordiam ex eo proficiscentem in primis complectebatur. Et salutare accedentibus manum porrigens, quatuor mensium spatio cibum, ministerij vñibus comparatum, effundebat. Cumque minister rem agere ferret, atque illi ne familiæ quidem satis esse diceret, miti oratione iubeat, ut frumentum numeretur. Quod ille cum fecisset, nullum acerno modum deesse reperit. Verum facilius sit, vñ maris enumerare, aut caua manu pelagus dimetiri, quàm res ab illo gestas admirabilem oratione complecti. Quamobrem alijs cetera relinquentes commemoranda, quæ instituta magis conueniunt, persequemur.

Leo V. Imperatoriconomachus.

Nora, quod vñus imaginum est ex Apostoli institutione per manus tradita.

Ager Ecclesiæ bonis omnibus abundabat. Nam & rectis institutis instructus erat, factis congruentibus affluebat. Imperatores autem Dei amantes, pietatis studio potius quàm Imperij amplitudine, gloriabantur. Porro magnus Pontifex sublimem catholicæ sortitus, virtutis lumina per vniuersum orbem terrarum accendebat. Et qui sub ipso ecclesiæ sacerdotes, sine reprehensione suos singuli greges tutos in portus perducebant, vñsteriorum autem rectores, quibus, tanquam sol, admirandus hic vir prælucebat, vñ in calum ducentem, antea impeditam, discipulis suis demonstrabant. Sed inuidia pens Ecclesiæ tam multis bonis florētem videre non poterat, & ex multitudinis perueni cato occasionem arripens, ita permittente Deo, Ecclesiæ pulchritudinem perueni aggressus est. Verum cum propriæ peruersitatis ministrum idoneū quæreret, apud inuenit, quàm optabat: Leonem, inquam, hominem perniciosissimum, qui ab Armenijs & Assyrijs genus ducens, vñiusque gentis dolos & feritatem imitatus, inmodum perans, & ad mentiendum promptus erat, & ad persuadendum ea, quæ mentiebatur, apertissimus. Fraude, loco virtutis utebatur, eamque aduersus cōiunctissimos exercebat. Hic in blandum & præclarum imperium consurgens, ornatissimum & inaccessum Ecclesiæ solem deiecit: & cum illo omnes ferè sacerdotum principes exturbauit. Erant ab Apostolis per manus traditam institutionem negligens atque contemnens, diuini Christi carnis imaginem defodit: idemque de matris eius & sanctorum omnium imaginibus fecit, & Ecclesiæ grauioribus, quàm fuerint Aegyptiæ, tenebris impleuit. Barbaræ enim violentiæ patriam stultitiam admiscens, & veterem illum Rapiacem suorum, iniquitatem in sublime loquebatur, & ciuitatem Dei, quæ est Ecclesiæ, multis malis perturbare studebat. Qua quidem fluctuum tempestate omnis recta institutio periclitari coepit, cum illi ne repugnaretur quidem. Nam qui virtutū præstantia reliquos celestia ducere debebant, illius improbitatis fluctibus obruebantur, & socordia vñ permittebant. Qui verò & rebus terrenis neglectis, & vita contempta, scelus in diuinitate

sua superabant, partim fame, partim verberibus cruciabantur: nonnulli etiam nocturnè conijciabantur in mare.

Tunc igitur, tunc ad certamen vocatur etiam Theophanes admirandus, non tamen manu tyrannica aut violenta, sed bladiijs ac dolis. Aduersus hostes, dicebat impostor ille, mihi pugnandum est: sed antequàm manus cum illis conferam, precibus tuis armari me oportet. Theophanes autem, cognita hominis malitia, quauis renum & vñmissis, quæ lapides in viros constringerent, humidis excrementis exitu præbebat) maximè se regiam contulit. Quod cum scelestissimus ille intellexisset, sancti viri conrem gerat. (Aduentus enim celeritas bonam mihi spem attulit) scito tam multis te botatem & consilium antepōnunt, & monasterium tuum varijs muneribus ornatum iri, & propinquos tuos maximis dignitatibus decorandos, teque primas apud me amicitie atque authoritatis partes habiturum. Sin, quod vix cogitare fas est, studio tuo preces meas posthabueris, & consilium meum neglexeris, & quæ tibi proponuntur, premia fueris aspernatus, iniquis facies, quæ volens reculas, & maximi tibi ipse dedecoris atque calamitatis author existeris.

Præclarum eius responsum ad Leonem inueniunt.

Ad hæc diuinus vir, perspecta dictorum stultitia, ita nuncio respondit: Ego nec pecunias, nec possessiones, nec reliqua huius vitæ bona vñlo modo curo: Quæ enim adomodo complectar, ab institutoque recedam: præferim cum corpus morbis confectum sit, ut vitæ finis procul abesse non possit, & hæc inania esse constet? Quod autem ad monasterium propinquosque pertinet, id Deo erit cura, cui à me commendatur: & quibus ipse Deus melius, quàm Imperatores & Principes, potest consulere. Quod si, quemadmodum pueros parum generosos magistri scutica perterrefaciunt, ita tu me morbo & senectute confectum, minis territus iri speras, rogos accendatur, tormenta firmitatibus perici. Ego, qui per humum iter facere nequeo, valerudinis infirmitate superata, in ignem insiliam.

Vincit propter iugiter victum.

His auditis, impurissimus ille constantiā quidem animi fortis admiratus est, de victoria tamen non desperauit, hominis facinorosissimi, quem apud se habebat, fretus astutus erat, quàm discipulis, & gentium auspicijs, & iecinoris inspectionibus instructum ipsum valebat plurimum. Huic beatum Theophanem tradit, sperans præstigijs ipsius omnino deceptum iri. Sed tanquam asinus ad lyram depræhensus est. Inuictam enim viri sancti dicendi libertatem admiratus, antequàm congregaretur, se victum esse confessus est: Imperatorique nunciavit, eum esse præstantiorem, quàm ut oratione aut minis superari posset: quineriam, si ibi diutius commoraretur, fore, ut aliorum animos, & nullis cedentem machinis oppugnantibus veritatem. O benivolentiam erga creaturam non destitit homo tyrannica plenus crudelitate: sed virum sanctum in Eleutherij palatio includi iubet, adhibitis custodibus, ne quis humanitate ductus, ei pro me confectum, paulatim tabescebat, & ad acerbam mortem appropinquabat. Morbi enim medicorum auxilio destituti, grauius sæuebant, & vitam reddebant morte ipsa longe acerbior. At ipse optatissimam Dei pulchritudinem mente contemplans, ea, quæ ne audiri quidem tolerabilia sunt, patiēti & æquo animo perferebat. Gaudebant angelum fortitudinem, quæ longo tempore à mortalibus abfuerat, ad eos rursum redeuntem conspicerent: & viri sancti præstanti aduersus hostes virtute latantes, victoriam præconum concinebant. Horrebant demones, quod sanctos, quorum nomina audire non poterat, & imagines oppugnabant, rursum factis florentes spectare cogentur: & satellites ac ministros suos ignauia coarguebant. Christus verò muneribus orationem omnem superantibus, pugilem suum decoratum, victoriæ corona donauit. Duos igitur annos cum acerbissimum carcerē pertulisset, in Samothracem insulam deportatur: quod ipse diuino animo prospiciens, ei, qui sibi ministrabat, prænunciauerat.

Includitur à tyranno, & tamen cruciatur.

rat. Cumque tribus & viginti diebus in insula vixisset, tanquam suavis hostia communis Domino oblatum est, & eius manibus sacrum atque sanctum spiritum tradidit, ut ad deam optatam hereditatem admitteretur. Neque vero corpus eius, quod victorie pariter fuerat, & animo semper in omnibus bonis inseruierat, meritis muneribus caruit. Nam priorum virorum manibus in lignea arca compositum, & conuenientibus cantibus, ut tempus ferebat, elatum, admirandis gratijs a Deo fuit illustratum. Cum enim luce in peccata illius insula defeciret, adeo ut mortua repente conciderent, aquam illius arca admoventes (neque enim corpus audebant attingere) pecora peste laborantia conaspergebant, & periculo liberabantur.

Leo egreditur Haud multo post immans ille aper Ecclesie Christi pro multis peccatis vno supplicio affectus est, & sacris in locis, in qua fuerat debacchatus, turpiter vitam amisit. Quare densa caligine paulisper disiecta, quidam veluti libertatis sol, renuissimis tamen adhuc nebulis tectus, illuxit. Tunc igitur sancti viri discipuli fiduciam sumunt, & nauigio ad insulam accedentes, preclarum illud & splendidissimum gratijs effulgens corpus in arca sublatum, gestant in locum quendam, Sacrum dictum, qui a monasterio abest duodecim stadiorum intervallo, & in templo sancti martyris Procopij, ibi existente, deponunt.

Miracula ad eius sancti corporis. Hic ille, qui eos, a quibus honoratur, honoribus afficit, ut futura gloria statum sancti sui declararet, incolas omnes illius regionis munerum ipsius fecit esse participes. Cum fluebant enim, vndarum instar, qui morbis grauissimis, nec ullam curationem admittentibus, laborabant: & qui a demonibus vexabatur, illis inuitis, & dolorem suum clamore gemituque restantibus, huc trahebantur: & solo arce tactu liberati recedebant. Deo, per ipsum sanctum seruanti, gratias agentes. Et qui clam ex peste laborabant, in habitantibus demonibus athletę iussu necessario patelactis & expulsis, liberi ostendebantur. Paralytici, qui vix in lectulis suis gestari poterant, sancti virtute membra corroborantes, humeris lectulos suos cum diuinis laudibus reportabant. Cæci, qui omni corporis actione spoliati, aliorum manibus ducebantur, & veros duces oculos requirebant, voti compotes facti, sine labore ita redibant, ut alienę manus operam minime requirerent. Claudii membra corporis, quę terram attingere non erant solita, humi se de trahebant, aut ad iter faciendum alienas manus mutantes, caprearum in morem reuertentibus saliendo discedebant. Iam qui aurium, aut linguę munere fungi non poterant, præter omnium expectationem, & aliorum sermones intelligebant, & vna omnes voce agebant gratias. Fœminę, quę perpetuo sanguinis fluxu laborantes, insiti caloris discessu ad mortem appropinquauerant, non Domini simbrie, sed serui arce tactu, mirabiliter exiccato fluxu, gratiarum fontes emitebant. Chirographum flagitiosis actionibus plenum, cum arce oblatum admoventur, sic omnibus apparuit, ac si nihil vniquam in eo fuisset scriptum: & Apostolicam potestatem, ex huius arce manantem, admirabantur. Verum quis ea, quę tunc ab ipso gesta sunt, singulatim aut oratione, aut scriptis valeat explicare, quauis illi linguę sint centum, oraquę centum, cum ne genera quidem numerari facile queant?

Trasfertur ad suum monasterium. Integrum igitur annum in templo sancti martyris Procopij commorati, ne preces diuinam ab ipso gratiam implorari impedirent, sero, & vix tandem recta ad eius monasterium perueniunt, cum ordine quaduplici circa feretrum ipsius constitissent. Medium enim inter patres locum obtinentes viri lectissimi, humeris suis sanctissimam arcam gestabant, in qua non vna erat ingrati populi cibum conseruans, non lapideę tabule, non virga Aaron: sed corpus illius, qui virtutem omni reprehensione superiorem ostenderat: Qui naturali tranquillitate inuidia aculeos obtusos, hebetesque reddiderat: Qui charitatis insignijs eximie excelluerat: Qui fide, cui nihil est difficile, in primis prestitio rat, & eius auxilio hostium arces euerterat: Qui spe in Christum inuicta, per omnem varam armatus extiterat, & aduersariorum tela cunctis inania demonstrarat: Qui spiritus sancti tanquam fluuius erat: Qui animos omnium gratijs hilares efficiebat: Qui in Ecclesie firmamento, quasi nitidus quidam sol fulserat: Qui hereticorum oculos doctrina splendore perflixerat: priorum autem animos direxerat ad rectam fidem.

Inuocat S. Theophanē author. O ægrorum medicę, o miserorum perfugium, largire mihi celerem meorum ægritudinū curationem: ut recuperata sanitate, rursus ad te supplex accedam, & grati animi testimonium afferam. Libera me a periculis, quę quotidie imminēt, ut pulcherrimis factis incumbam, & per te, illorum authorem Deum agnoscam. Peccatorum mihi veniam a Deo, & iuuentutis meę delictorum obliuionem impetra: ut insatiablem chartę, quę arce tuę tactu ab omni scriptura libera apparuit, ante tribunal hō-

rendum iusti iudicis, obliterata videantur. Pessimam contra nos incitatum inuidiam exingue, & ab inuidorum peste tuos integrosque conserua: ut sine offensione salutis semitam conficientes, almi presidij tui preconium laetis animis celebremus, in Christo Iesu Domino nostro: Cui gloria & imperium in secula seculorum.

MARTYRIVM SANCTI SABINI,

ex Simeone Metaphrasie.

Superante Diocletiano, edictum per vniuersum orbem terrarum promulgatum est, ut qui iussis eius non obtemperarent, nec dijs immolarent, supplicijs excruciat necarentur. Quę quidem fama per omnem Aegypti regionem peruagata est. Quamobrem cum magna aduersus Christianos persecutio vigeret, & tota Aegyptus ea tempestate iactaretur, Sabinus quidam Hermopoli princeps, atque illustri loco natus, Christianęque religionis cultor egregius, in ea rerū perturbatione e ciuitate discessit, & in parua domūcula cum alijs Christianis habitabat, & nocte atque die ieiunijs & precationibus incubebat. Sed cum multi Christiani essent commorantes, omnesque Sabini celebre nomen detulissent, ab iniquis hominibus diligenter querebatur. Ad quos cum mendicus quidam post aliquot dies accessisset, qui solebat ab illis cibum accipere, (sciebat autem locum, ubi sanctus Sabinus commorabatur) Quid vultis, inquit, mihi dare, & ostendam vobis, ubi Sabinus, quem queritis, delitescit? Huic cum duos nummos dedissent, secuti sunt eum, & ad locum perueniunt, pulsantque, foras, tanquam aliquid vellent sibi responderi. Cum autem vnus e fratribus aperuisset, ut sciret, quid vellent, intelligeret, statim irruerunt homines scelerati, & sanctum Sabinum cum relijs fratribus tantum & psallentem offenderunt, vinctosque extra domum extraxerunt. Cumque quassissent, quis eorum esset Sabinus, & comperissent, eum separatim ducebant. Tunc autem Hermopoli præerat quidam nomine Arianus, qui cum ad fluminis ripam egressus esset, procul adspexit multitudinem cum magna militū manu venientem: & relicta fluminis ripa, in locum quendam floridum & amœnum animi gratia se contulit, ac duabus post horis, sublatis oculis, vidit sanctum Sabinum, qui a magna militum copia trahebatur, & ad tribunal: Quis est, inquit, ille, quem nostri ordinis milites ducunt? Respondit: Vnus aliquis, domine Princeps, ut arbitror, ex infelicibus Christianis. Et paulo post milites accedentes, per tribunal nuntiabant, eum esse Sabidito, vehementer letus: Gratias, inquit, ago benignis & immortalibus dijs. Statimque flagitiosus Sabinus, impię Christianorum sectę studiosus. Tribunalis inquit, adducatur: Sabinus, quem amplitudo vestra iussit comprehendere, sistimus ad tribunal vestrum. Sabinus vocor, & Christianus sum. Seruus es, inquit Praefectus, an liber? Respondit Sabinus: Liber sum, & dum per etatem licuit, in militia Ducis locum obtinui. Cur, inquit Praefectus, militiam talē deserere maluisti, quam diuinis Imperatoribus & legibus ipsos semos iniusta, elegi magis abiectus esse in domo Dei mei, quam habitare in tabernaculo peccatorum. Non audisti, inquit Praefectus, ab Imperatoribus fuisse constitutum, ut in omnibus provincijs & regionibus omnes ubique dijs propitijs immolent atque sacrifices, quibus multos offenderunt & perdiderunt. Quę quidem leges quoniam abhorrent a natura, imprudenter ipsi Imperatores Dominū suum, & de ipsis optime meritum imperatores nostros, & leges ipsorum maledicta conijcere, quas quidē nobis pro humanitate sua ad communem salutem tulerunt? Scito, inquit Sabinus, o Praefecte, te minis nunquam effecturum, ut dijs immolem. Hęc cum audiisset Praefectus: Ego, inquit, eorum adductus beneuolentia, benignus erga te sum. Quamobrem confitere beneficos

19. Martij.

Nota exercitia veterū Christianorum.

Vinctus ducitur ad præfectum Sabinum.

Sistitur ad tribunal.

161. 83.

ficos esse veros deos. Quod si recusas, tormenta & cruciatus, quibus afficiendus es, im-
efficient, ut eos cognoscas esse veros deos. Nunquam, inquit Sabinus, terreis me tor-
mentorum minis. Diuinis, inquit Praefectus, augustisque legibus tormenta varia pre-
scripta sunt, quibus ex cruciaberis, si contumax permanferis. Si terrena, inquit Sabinus,
tormenta & cruciatus sic extimescimus, quorquor illa sint, quae nobis, nisi vanis dispo-
suerimus, propolita sunt, cum nec perperua esse queant, nec sine fine hominem
affectum cruciare: quanto magis metuendus est nobis Christus Iesus, qui supplicia
aduersus impios paratis potest eos, qui sibi non obediuerint, afficere in sempiternum.
Oportet igitur potius timere Deum, & Dominum nostrum Iesum Christum, quam co-
gnos deos dicere, qui sunt vani. His auditis, Ego, inquit Praefectus, admonui te, ut re-
pisceres, & deos esse fatereris: quod si recusaueris, te vel inuitum cogam id facere. Con-
fite igitur, & noli vim expectare. Tu ne me, respondit Sabinus, coges fateri deos, quos
asseris? Ego potius cogam te coram vniuerso hoc populo confiteri, esse Deum in cae-
lo, nec vllum esse alium, nisi Christum Iesum Sabini Deum.

Crudelissi-
mè laniatur

Tunc Præfectus vehementer commotus, iussit eum in armamentario suspendi
diffecari. Quo quidem modo sic exercuciatus est sanctus Dei martyr, vt carnes eius
omnes in solum cõciderent. Et Præfectus, Nondum, inquit, immolare vis deis? Minus
verò, respondit Sabinus. Vnus autem ex aduocatis, qui adstant, nomine Bisam
Domine, inquit, non est amplius mentis compos, sed animam agit ac moritur. Sabinus
statim magna voce: Sum, inquit, planè mentis compos, nec vilo modo sensam amittam.
Quamobrem ablit, vt à Deo, qui me procreauit, abalienet. Adhuc, inquit Arianus,
dax es & obstinatus? Verum ego te hic non afficiam supplicio, Antinopolim peram-
& illic disces esse veros deos, quibus Imperatores sacrificare nos volunt. Sabinus
ante Præfectum Antinopolim ducebatur. Cumque aliquot horis prius fluvium trans-
cisset, paulisper prope ripam respirabat, & à custodijs observabatur. Exibant autem
ciuitate multæ turbæ, vt beatum Martyrem conspicerent. At Præfectus, conscen-
di, Antinopolim, quò sanctum Sabinum præmiserat, contendebat. Sed cum sanctus
Dei martyr à circumstantibus turbis intelligeret, Præfectum in nauim conscendisse,
in ipsam vrbem ingrederetur, surrexit, & stans in medio vniuersi populi orauit: De-
meus, inquit, Christus Iesu, propter quem hos dolores peruli, & triumphans ac tri-
dus conspicior ab hac multitudine, exaudi me hodie, & extende potentem manum tu-
am, & illustra nomen tuum, & me peccatorem atque inutilem seruum tuum exaudi in
medio huius populi. Sic illustrabitur sanctum nomen tuum, si retinueris iniquum Pre-
fectum in medio fluminis, nauimque ipsius ità cohibueris, vt moueri non possit, sed in
periculo versetur, donec ipse honoret celeberrimum & maximum nomen tuum, id
quod se facturum negauit.

Ducitur
Antinopo-
lim.

Præfectus fluctibus iactatur.

Hæc cum à sancto Sabino dicerentur, nauis in medio fluminis cohibita est, & fluctibus iactabatur. Quod ubi Præfectus animaduertit, ad eos, qui secū erant in nauis, inquit, quid acciderit? Aliquis fortasse dixit ille magus, & præstigijs eius factum est, ut in medio fluminis coërcamur. Ego expauesco, dum magia ipsius vim considero. Insistit igitur, ut alia nauigia ferrent auxilium. Et qui cum ipso erant in nauis, voce significauerunt, ut nauigia ad opitulandum accederent. Sed cum nauigia ad locum ubi erat nauis Præfecti, peruenissent, ipsa quoque vehementer ventis & fluctibus iactabantur: cumque regredi conarentur, summum periculum adibant. Vnum porro nauigium ex illis, cum ad Præfecti nauē non posset appropinquare, reuertebatur. Clamauit autem Præfectus ad eos, qui in illo erant nauigio: Ad ripam, inquit, accedite, quædam ante urbem, nomine Sabinum, conquirete, qui tormentis affectus est, & eiciat, cur nos magia sua prohibeat cursum nostrum conficere, & ad fluminis ripam peruenire: Sed ipse tormenta omnino formidat, & idcirco nos vetat trajcere. Illi respondunt, qui erant in nauigio, inuentoque sancto Sabino, mandata nunciant. At ille respondens, Viuit, inquit, Dominus Deus meus Iesus Christus, propter quæ hæc ego patior. Prius ad ripam peruenies, quam confitearis nomen Domini mei Iesu Christi. Hermæ autem vnus ex illis, qui sanctū Sabinū custodiebant: Quomodo, inquit, intelligere poteris, vtrum Præfectus confiteatur, cum procul absit? Respondit sanctus Sabinus, & illis. Quando literas exarauerit, quibus Deum meū confiteatur, easque mihi, vobis omnibus præsentibus, legēdas miserit, tūc ipsi licebit in urbē ingredi. Redeūtes igitur eū nauigio retulerunt ea, quæ sanctus Sabinus responderat. Iamque ipse vnā cum illis, qui secū erant, de salute desperabat. Itaque chartā flagitauit, & scripsit hæc verba: Vnus est Deus Sabinus, Christus.

Præfectus co-
gitur Chri-

DE S. SABBINO MARTYRE.

DE S. SABBINO MARTYRE. 251
Christus Iesus, post quem non est alius. Quæ cum essent ab illo scripta, & ad sanctum
Sabinum missa, tranquillitas confestim sublecuta est, & navis ad ripam peruenit.
Cum igitur Prefectus in urbem ingressus esset, & in tribunal venisset, cum
Sabinum adduxerunt, & interrogasset, & sciret, quod esset, & quid fecisset, &

Cum igitur Præfectus confectum sublecuta est, & navis ad ripam peruenit. Sabinum adduci, & sic cum est allocutus: Tu quidem facinus & dijs & Imperatori-
fluminis cohibuisti, & viribus tuis abusus es in me, quantum tibi collibuit. Quare si quid
ego quoque possum, in te id exercebo. Tum quaternas insit faces accensas inferri, &
arbitram Christi quaternis funibus extensum ad quatuor palos alligari, facesque ven-
tri, & lateribus eius subijci, donec carnes ipsius, instar cere liquefactæ, defluerent. Quibus
ille cruciatibus affectus nullam vocem emisit, sed perinde sustinuit omnem acerbita-
tem, ac si non ipse, sed alius pateretur. Arianus Præfectus: Dic, inquit, mihi, stulte, quid
sibi vult hoc, quod nihil sentis, cum tam vehementer & acerbè torquearis? Quid ex-
positas habeo, qui potest me ab inanibus tormentis tuis liberare, & regno suo æterno
dignum efficere. Vis igitur, inquit Præfectus, miserè interire? Respondit Christi pugil:
si moriar, rursum, vt dixi, vitam habebō sempiternam. Quibus verbis Præfectus furo-
re concitatus, ad milites, ad milites, vt dixi, vitam habebō sempiternam. Quibus verbis Præfectus furo-
rentis vos omnes, qui urbem incolitis, adduci non potuit, vt dijs immolaret, ac seruaretur,
sed maius cruciatibus mori. Oportet igitur in ipsum sententiam ferri. Atque ita lo-
cutus, imperavit, vt in flumen projiceretur, & in profundo periret.

Comprehensum igitur milites ad ripam fluminis perduxerunt, & saxum ingens pe-
didit ex fratribus, ut sic eum ex ludicis sententia in flumen projicerent. Cum autem
epulas, quas nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. Cu-
mque ad fluminis medium peruenissent, ille
ab hinc die accedite à parte Boreæ, quæ respicit civitatem, & corpus meum in terram
in calum oculis oravit: Domine, inquit, Iesu Christe, gloria tibi, qui per me servum
multitudinis coronam decoras, & in conspectu totius multitudinis gloriosum efficiens,
ut te confiterer, & sanctum filium tuum Iesum Christum, & spiritum sanctum tu-
um in terra, neque in mari. Qui servas omnes sperantes in te, suscipe animam me-
am in pace, & dignum me fac aeterno regno. Hæc locutum impij ministri in medi-
um ad locum prædicaverunt.

Terrio proiecerunt. Qui servas omnes sperantes in te, suscipe animam me-
tuum ad locum, à S. Sabino præscriptum, viri illi, qui fuerant certaminis eius spectato-
res, animas ipsius atque venerandas reliquias inuenerunt. Et quidam ex ipsis zelo bono
compulsi, vesperi eas suscipientes, clam propter metum Præfecti in domunculam com-
portauerunt, & vnguentis conditas, in arca noua prope ciuitatē reposuerunt
vna cum ipso lapide, quemadmodum ille præceperat. Martyrio
coronatus est sanctus Christi Sabinus 3. Idus Martij,
regnante impio Diocletiano, immò verò Do-
mino nostro Iesu Christo: cui gloria &
imperium in secula seculo-
rum, Amen.

VITA

VITA S. EUPHRASIAE NOBILISSIMAE
VIRGINIS, EX VITIS PATRVM ET INSIGNI

MS. codice, mutato stylo per F. Laur. Surium descripta.

q. Martij.

Coniugem
ducit Eu-
phrasiam
Antigonus.

Euphrasia
nascitur.

Antigonus
hortatur
uxorem ad
continen-
tiam.

1. Cor. 7.

1. Iohan. 2.

Antigoni be-
nignitas, in
pauperes,
& obitus.

Coniuges
vivunt con-
tinentes.

Lemperij habenas moderante Theodosio pijsimo principe in vrbe regia Constantinopoli Senatorij ordinis viri Antigonus nomine, ipsi Imperatori & genere & consuetudine coniunctus. Erat is non sermone duntaxat, sed et factis sapiens, ad bona semper adhortans principem, et pietatis praeceptum Reip. negocia curaret. Inerat etiam illi erga miseros pia commiseratio, qua siebat, ut si nigne cunctis egentibus res necessarias suppeditaret. Princeps Theodosius, non modo ut parentem & senatorem, sed etiam ut Christianum & pium, semperque optimam consulentem, illum valde charum habebat. Tante autem consilii suppetebant opes, ut Constantinopolis neminem illi diuitijs & recte factis parentem haberet. Accepit vero coniugem generis sui, id est, quae Imperatorem quoque sanguinem contingeret, Euphrasiam nomine, matronam cum primis religiosam, Deumque valde timentem, in templis assiduam, & Deo pias preces cum lachrymis offerentem. Matrona illa inopes fecit locupletes, multaue sacris aedibus & locis munera deferbat. Antigonus moribus optimis, in primisque honesta & religiosa videretur. Porro temporis luculentia nata est eis filia, quam Euphrasiam dici voluerunt. Ea prole antequam esset, dixit Antigonus: Nosti soror mea Euphrasia, quam prorsus nihil sit hac vita praesens, quam nihil quantumvis ample facultates, quam nihil vanitas omnis mundi huius praeterlabitis. Aetas hominis octoginta annis peragitur cum multis calamitatibus. Opes autem in caelo si recondantur, in infinita secula permanent Deum timetibus. Et ecce nos in fluxarum circumscriptione fallacia, tempus omne vitae nostrae inaniter transiimus, nostris animabus lucra acquirescentes.

Hac cum dixisset Antigonus, Euphrasia respondit: Quid vis igitur, mi domine, ciamus? Cui Antigonus: Vnam iam, inquit, Dei beneficio filiam habemus. Ea nos sufficiat, nec deinceps nos huius seculi miseriae & calamitati misceamus. Tum vero Euphrasia surgens, manibus sursum erectis, ductisque ab imo pectore suspirijs, dixit Antigonum: Benedictus Deus, qui te suo timore dignatus est, veritatisque notionem tibi praecepit. Equidem domine mi crebro rogavi Deum, ut suae gratiae lumen tibi adspiraret, id tibi indicare ausa non fui. Quando vero tuipe prior hac de re verba fecisti, licet mihi tua pace dicere, quae volo. Cui Antigonus: Dic, ait, soror mea, quicquid visum est. Et Euphrasia: Nosti, inquit, mi domine, iam olim dixisse Apostolum: Tempus enim reliquum est, ut & qui habent uxores, tanquam non habentes sint, praeterit enim huius mundi: & mundus transiit, & concupiscentia eius. Quem enim visum vultu pecunia & tam ample facultates? Non poterimus sane quicquam ex eis abspicere, nisi biseum in tartara. Quod igitur consultissime constituisti, festina liberaliter ex his imperti pauperibus, ne sine fructu id animo pertractasse videaris.

His auditis, Antigonus Deo grates laudesque agens, multa in egenos beneficia contulit, & admodum pie vitam suam instituens, postquam ab uxoris abstinent commoveret, vno duntaxat anno supernixit, rebusque suis bene dispositis, in pace sepultus est. Quod verum de morte illius Imperator & Augusta, quippe suae stirpis viri iusti & religiosi, vicemque Euphrasiae dolebant, quae & ipsa eis esset cognata, & aetate iuuenili. Antigonus prope duobus & mensibus tribus vixerat cum marito suo. Porro annum vnum coniuges exegerant pariter, matrimonij consuetudinem vtrò sibi ipsi interdicentes. Postquam autem sepultura traditus fuit Antigonus, Imperator & eius coniunx multum incommo- bant in Euphrasiae consolationem. Porro illa ad eorum se pedes abiciens, atque cum lacrimis & multo gemitu filiam suam illis offerens: In manus, inquit, Dei & vestras hanc optam commendo. Sitis, quaso, memores Antigoni vestri, & hanc suscipite tuendam non alios quam parentes suos vos sibi sentiat extitisse. Ad has eius voces multae exi- aderant, ubertim lachrymas fuderunt, nec ipsi principes a lachrymis abstinent.

Non multo post, cum iam non nihil de luctu remisisset Euphrasia, suavit ei Imperator

Euphrasia
iunior de-
spondetur.

En pius Im-
perator q̄
dolet, Eu-
phrasiam,
post conti-
nentiae pro-
positum, ad
nuptias in-
uitari.

Abit Eu-
phrasia in
Aegyptum.

Insigne fre-
minarum coe-
nobium.

Nolunt re-
cipere obla-
tas pecu-
nias.

ut filiam suam Euphrasiam euidam Senatori ditissimo traderet uxorem. Fit contractus inter illos, & arrhas accipit Euphrasia. Interim differebatur nuptiae, donec puella adolesceret, cuius aetas id temporis vix quinquennij spatia expleuerat. Atqui Senator aliquidque per matronas quasdam Imperatrici, ut nesciente Imperatore ea de re animum Euphrasiae sollicitaret. Euphrasia ubi id cognouit, acerbissime fleuit, matronisque ad ipsam missis ita dixit: Vt vobis in illo futuro seculo, quae mihi talia persuadere institui- tis, mulieri non nisi secundum Dei praeceptum pie vivere cupienti. Discedite a me, quae rem a meo instituto abhorrentem attentatis. Illae vero cum ignominia reiectae, rem gestam Augustae indicarunt. Ut autem Imperator didicisset quid actum esset, grauer inuectus est in Augustam, atque illi indignabundus: Reuerat talem rem designasti, quae te minime deceret. Istudne Christianae Augustae officium est? Itane pollicita es Deo te pie re- gnaturam? Haece vices reddis Antigono, cuius in nos fidem & studium semper exper- tumus? Fecisti profecto rem nostro Imperio minime congruentem, dum foeminam iuuenulam, quae cum marito suo vix anno vno vixit pro matrimonij consuetudine, ac deinde ex mutuo consensu propter caeleste regnum perpetuam sibi indixit continen- tiam, rursus ad ea, quae sunt mundi huius, redire compellis, nec timuisti Deum, ut tantum in te facinus admitteres. Non dubium, quin omnes me authore id factum esse sint ex- stimaturi. Absurde & praeter decorum fecisti, quod nec audiri a me oportuit propter Antigonum, amicum nostrum integerrimum. His auditis, Augusta multo affecta pu- dore & verecundia, instar lapidis per duas horas obmutuit, orta-que est in Imperatorem & ipsam perturbatio ingens propter Euphrasiam. Id postquam rescivit Euphrasia, pa- teriter, dixit Euphrasiae filiae suae: Filia mea, sunt nobis amplae facultates in Aegypto: tamus illic, & paternas inuisamus possessiones: Mea omnia, tua sint.

Illa ergo ab vrbe regia discessit cum filia, nesciente Principe, venitque in Aegyptum, & illic morabatur, subinde inuisens praedia sua. Profecta autem est in interiorem The- baidem cum procuratoribus & ministris suis, quibus cura & administratio rerum ipsi- us credita erat, illicque sacris locis inhaerens, in vtriusque sexus monasteria multam vim pecuniae elargita est, multasque fecit oblationes.

Erat autem in quadam vrbe monasterium foeminarum, in quo plus minus centum & triginta debebant. In eo coenobio nemo vel vinum, vel oleum, vel uvas, aut ficos aut poma in cibum sumebat. Erant inter eas, quae ab ipsa infantia se ne nouisse quidem po- tuerant, ex quo interdum leguminibus, aliis oleribus vesciebatur, sed nullo oleo conditis. Quaedam earum vespere sumebant cibum, quaedam post biduum, nonnullae nudatio abominabilis videretur, nec audire sustinebant. Cubabant omnes humi in turna. Vestes quoque habebant cilicinas, quae in pedes usque se porrigerent. Laboris autem tantum quaeque suae operis suscipiebat, quantum vires paterentur. Si qua in morbum incidisset, nulla ei medicorum fomenta abhibebantur, sed pro maximo Dei beneficio accipiebat eam morbi molestiam, serens aquanimitate, donec a Domino curaretur. Nulla ex eis e monasterio egrediebatur. Ad monasterij fores ianitrix erat, quae si quid nunciatum esset, intro perferebat, responsaque referebat. Multae illic cura- tiones diuinitus fiebant.

Harum itaque venerabilem viuendi consuetudinem non mediocriter amans Euphra- sia, crebro illas visitabat, offerens thymiamam & cereos. Quodam autem die ait ad Abbatissam & primas eius coenobij: Exiguum volo munus conferre huic monasterio, nempe auri libras viginti vel triginta, ut oretis pro hac orba filiola mea, & sitis memo- res Antigoni patris eius. Respondit Abbatissa: Domina Euphrasia, ancillae tuae non ha- bent opus rebus, neque pecunias concupiscunt. Idcirco enim se cunctis mundi hu- ius facultatibus nudarunt, ut possint sui bonis sempiternis. Et haec nobis ratio est, cur olei ad lucernas, & thymiamam in usum oratorij recipere non recusabimus: quod qui- dem tibi iustitiae mercedem conciliabit. His igitur oblati, rogabat eas Euphrasia, ut marent pro Antigono & filia sua Euphrasia. Accidit interea, ut puellae Euphrasiae dice- ret Abbatissa, tentandi animo: Domina mea Euphrasia, diligis ne nos & monasterium nostrum?

nostrum? Respondit illa: Immo certè, ego amo vos o Domina. Rursus Abbatisa con-
ioco: Si nos, inquit, amas, mane nobiscum, & vtere nostro habitu. Respondit puella:
Reuerà si scirem non agrè laruram matrem meam, non exirem è monasterio. Er-
batissa: Plus ne nos, ait, diligis, aut verò sponsum tuum? Sed neque ego illum noui.
Euphrasia, neque ille me: Vos autem & noui, & amo. Sed dicite, quaso, mihi
quem diligitis: me ne, an illum potius? Abbatisa respondit: Nos te diligimus &
stum nostrum. Tum puella: Ego verò, inquit, & vos diligo, & Christum vestrum.
debat interim mater eius, & cum audiret hos necdum septennis puella sermones,
eius oculis lachrymarum imbres manabant: aitque ad illam: Veni filia, eamus
nam vesper incumbit. At illa respondit: Ego hic manebo cum Domina Abbatisa.
verò illi Abbatisa: Abi hinc Domina Euphrasia. hic enim nemo manere potest, nisi
Christo deuoneat. Ad quam puella: Et vbi, inquit, est Christus? Tum Abbatisa Do-
nicam ei imaginem ostendit: quam cum illa esset exosculata, Reuerà, inquit, ego
Christo voueo, nec vltius cum Domina matre recedam. Iam vesperascebat, & ne-
mater eius, neque Abbatisa ei persuadere poterant, vt se domum conferret. Dicebat
quidem Abbatisa: Non potes hic manere, nec est hic locus vbi maneat: at illa respon-
dit: Vbi vos maneris, illic & ego manebo. Aliquam multis igitur diebus & Abbatisa
mater eius in id summopere incumbabant, vt eam è monasterio educerent: sed
frustrà se niti animaduenerunt, ait ad illam Abbatisa: Si vis igitur permanere apud
oportebit te literas discere: psalterium mandare memoria, in vesperam vsque ieiunium
quotidiè, quemadmodum reliquæ omnes faciunt. Respondit puella: Ego & ieiunium
afficiam, & dabo operam literis: tantum oro, vt liceat mihi degere vobiscum. Tum
rò Abbatisa ait ad matrem eius: Domina mea, patiaris hanc puellam apud nos morari.
Video enim caelestis gratiae lumine eius mentem persusam. Surgens itaque mater
Euphrasia, apprehensamque filiam ducens ad imaginem Saluatoris, iubilans in caelis
manibus cum lachrymis, ita precata est: Domine Iesu Christe, suscipe curam infan-
tulus te enim concupiuit, seque tibi commendauit. Conuersa autem ad filiam, dicit
Deus, qui fundauit montes immobiles, te in suo timore confirmet. His dictis, tradidit
eam Abbatisa, silensque recessit, & tundens pectus suum, omnes ad lachrymas commouit.
Altera die Abbatisa eam adduxit in oratorium, & cum sudisset preces ad Dominum,
monasticum illam habitu induit, dicens: Rex seculorum & Domine Dominorum, quæ
ea coepisti opus bonum, tu illud perfice vsque in finem. Presta illi, vt viuat conuenienter
mandatis tuis, & inueniat semper fiduri in conspectu tuo. Dixit autè illi Euphrasia
ter eius. Vis ne filia hoc habitu vestiri? Et illa hilariter respondit: Etiam Domina
Vt enim ex Abbatisa & sororibus audiui, hunc habitum arrhabonis loco prebet Christus
diligentibus se. Ait verò mater: Christus igitur, cui desponsata es, ipse te seruet & dignetur
faciat thalamo suo. Et hæc cum dixisset, valedixit Abbatisa & sororibus, filiamque
osculans, egressa est, & per monasteria proficiscens, præstabat elemosynas pauperibus
lam ubique eius optima conuersatio apud omnes diuulgabatur, & quam liberaliter
suas conferret monasterijs & sacris locis. Peruenit hic rumor etiam ad aures Imperatoris
ris & Senatus, qui omnes eam admirabantur & glorificabant Deum. Audiebant
illam prorsus abstinere à vino, sed neque piscibus vesci: omnibus autem cibis modò
ciji repudiatis, à vespera in vesperam protrahere ieiunium, & modò olera, modò legu-
mina edere. Paucis indè elapsis diebus, Abbatisa illam ad se euocauit, dixitque ei
tò: Domina mea Euphrasia, habeo quod indicem tibi, sed quaso nè perturbes. Cum
Euphrasia respondit: Loquere Domina mea. Tum Abbatisa: Vidi, inquit, in somno
Antigonum maritum tuum in magna gloria, rogantem Christum, vt ab hac mortali
vita transferaris ad illam sempiternam, liceatque tibi deinceps esse cum illo, & frui ea gloria,
ria, qua ipse fruitur ob merita vitæ optimè transactæ. Hæc vbi didicit Euphrasia, molitur
exhilarata est, quippe quæ optaret è rebus humanis excedere, & esse cum Christo. Mo-
igitur accersit ad se filiam suam, dicit: Ego iam vocor à Christo, sicut mihi indicauit Domi-
na Abbatisa, & propè adest finis vitæ meæ. Itaque tibi, filia mea, omnes patris tui
meas facultates trado in manus, quas tua pietate dispenses, vt possis esse confor-
reditatis sempiternæ.

Mandata
Euphrasie
morituræ
ad filiam.

Hæc vt Euphrasia audiuit, ingemuit & fleuit, dicens: Hei mihi, quia peregrina sum &
orphana. Dicit ei mater eius: Cum habeas Christum, nec peregrina es, nec orphana.
Matris autè officia omnia erga te & studia exequetur Domina Abbatisa. Tu iam te
implere, quod pollicita es. Deum time, & dominas sorores venerare, seruiens eis cum omni

Vfus ima-
ginum anti-
quissimus.

Euphrasia
puella non
potest ab-
duci ex mo-
nasterio.

Induit ha-
bitum mo-
nasticum pe-
nè infans.

Abstinētia
Euphrasie
senioris.

humilitate. Caue, nè vnquam cogites in animo tuo: Regio sum prognata sanguine, nec
me istis seruire par est. Sis interim pauper in terris, vt quandoque diues efficiaris in celis.
Abique intermissione roga Deum pro me & pro patre tuo, vt inueniamus misericordiam
am apud illum, & ab gehennæ supplicij seruemur. Hæc cum præcepisset filie suæ, tercio
post die defuncta est, & in eodem monasterio sepulta. Postquam autem rescivit Impe-
rator illam migrasse ad Dominum, accito ad se Senatori, cui eius desponsa erat filia, ait eam
degere in monasterio. Ille verò rogauit Imperatorem, vt missis ad eam literis, iuberet
eam venire Constantinopolim & celebrare nuptias. Vbi autem Imperatoris literas ac-
cepit Euphrasia, legit eas ridens, moxque sua manu hunc in modum illi rescripsit: Domi-
ne Imperator, ita ne suades ancillæ tuæ, vt repudiato Christo, homini corruptibili &
quem paulò post vermes edent, coniungar: qui hodiè est, cràs verò nusquam apparet?
Abstine hæc tanta peruersitas ab ancilla tua. Oro igitur domine Imperator, nè tibi deinceps
vix ille hac de re molestus sit. Ego enim me Christo deuoui, & fieri non potest, vt
illum abnegem. Precor autè Imperium tuum, vt sis memor parentum meorum, nostras-
que opes & facultates dispenses in pauperes & Christi Ecclesias. Seruos verò omnes
manumittas, & patris mei actoribus præcipe, vt debitum omne remittant agricolis iam
indè ab obitu patris mei vsque in præsens, vt sine solitudine possim seruire Christo, cui
metorā commisi. Ora pro ancilla tua, oret etiam Christo amabilis domina mea Augu-
stus pro ancilla sua. Deindè obsignans epistolam, tradidit illam veredario. Cum autè Im-
perator & Augusta eam legissent, vberim fleuerunt: conuocansque mox Senatum omnem
epistola recitaretur. Quod cum fieret, omnes lachrymati sunt, dixeruntque: Reuerà hæc
est Antigonis & Euphrasie filia, qui tibi Imperator sanguine coniuncti fuere. Reuerà re-
ligiosorum parentum religiosa filia: sanctæ radicis sanctus est ramus. simulque omnes
eius nomine Deum glorificauerunt, & pro ea orauerunt: nec vnquam postea visus est im-
portunus senator illi. Imperator autem omnia pie disponens, & res puellæ benè distri-
buens, & ipse vita sanctus est, & sepultus cum patribus suis in pace.

Litteræ Eu-
phrasie ad
Imperat.

Euphrasia verò se totā componebat ad voluntatē Dei, & quidē supra vires sese affli-
gebat. Erat enim annorum duodecim, quando pro pietate sacra suscepit certamina. Et
primò quidem à vespera in vesperam ieiuna permansit: postea biduo triduoque absti-
nebat à cibo. Nulla præter illam mūdabat triclinium, lectulos sororibus ipsa sternebat,
aquam hauriebat è pureo, & in coquinam apportabat. & hæc omnia faciebat libetè & humili-
tate. Erat illo in monasterio more receptum, vt si qua soror in somnis dia-
bolica fuisset illusionē tentata, mox id Abbatisa aperiret. Illa verò cum lachrymis ora-
pides poneret, vt maligni infestatio ab ea arceretur: iubebarque illi, vt sub strato suo la-
Accidit verò, vt Euphrasia virgo sanctissima aliquid eiusmodi pateretur. Itaque lapides
suo strato supposuit, & cineres sparsit in cilicium. Id vt vidit Abbatisa, dixit vni è sorori-
bus: Euphrasia coepit demonis infestationes perpeti. Orauit igitur pro ea, dicens: Deus
omnipotēs, qui eam creasti, & ad hoc religiosum vitæ institutum venire permisisti, con-
serua eam in timore tuo. Deindè vocauit illam ad se, & ait: Cur nō exposuisti mihi ma-
ligni demonis tētionem? Illa verò ad eius collapsa pedes: Ignosce mihi, ait, Domina:
nam me verecundia retinuit, nè tibi eam aperirem. Dixit autem Abbatisa: Quandoqui-
dem iam pugnare coepisti cum hoste, viriliter age, vt post victoriā coroneris. Post dies
non multos iterum tentata est, & sorori Iulia, quæ impensè illam amabat, & eam exer-
cebat ad certamina, quid sibi accidisset, aperuit. At illa dixit: Domina mea Euphrasia,
Fertur enim multas ab ineunte ætate diabolicas pertulisse tētationes, & diebus quadra-
ginā nihil accepisse vel cibi vel potūs, sed immobiliter in precibus perdurasse, sicque dia-
boli fraudes & insidias superasse. Omnes autem impugnamur à diabolo, sed speramus
in Domino quod illū vincemus. His cognitis, Euphrasia illi gratias egit, dicens: Christus
te adiunxit soror, quando quidem ædificasti me, & animum meum tuis sermonibus con-
firmasti. Ego autem proculdubio accedam dominam Abbatisam, & rem omnem illi
enunciabo. Dixit illi Iulia: Itā quaso fac, vt oret pro te, & aliquid addat tuæ abstinētiæ.
Dixit ergo Euphrasia Abbatisæ, quid passa esset. Cui illa respondit: Nihil filia reformides
maligni illius infestationes omnes, quibus nos oppugnat: sed cōstanter agas, & animo
inmoro resistas illi, nec poterit aduersum te prauallere. Multas illius tentationes passu-
ra es, sed certa viriliter, vt à Christo sponso tuo victoriæ triumphos promerearis. Qui
enim

Abstinētia
mirabilis S.
Euphrasie,
& humili-
tas.

Nota iei-
nium Ab-
batisæ.

enim legitime certauerit, amplissima dona & premia consequetur. Interrogauit autem illam, quot dies ieiunaret. Cumq; illa dixisset, Tres: iussit ut quartum etiam diem abstinentiae adiungeret. Quam illa iussionem cum ingenti letitia excipiens, discessit.

Postquam autem ad vicesimum etatis annum peruenit, iam sancti spiritus eam confirmante gratia, praeualebat. Erat sane valde speciosa, utpote regio procreata stemmate. Cum vero rursus illi tentatio accidisset, & ad Abbatissam retulisset, illa dixit: Noli mere filia, Dominus tecum est. Erat autem in quodam monasterij loco aceruus saxorum. Itaque Abbatissa eam probare volens, & ad obedientiae lucra maiora pronectere, dixit ei: Tolle hinc saxa, & apud furnum deponere. Fecit hoc illa hilariter, arreptaque humeros, sola quod iussa erat, ea deportauit, cum in eis quaedam essent tanti ponderis, ut ijs ferendis duae sorores vix sufficerent. nec interim dixit: Adiuuer me aliqua e sororibus, nec saxorum molem causabatur, nec sua proferebat longa ieiunia, nec operis difficultatem: sed cum pia fiducia obedientiae officia impleuit. Altera vero die rursus illi ait Abbatissa: Non par est, filia, hic iacere saxa: reporta ea in locum pristinum. Mox Euphrasia cum multa alacritate fecit, ut iussa erat. Hac ratione ad dies triginta eam occupauit, ut eius patientiam probaret. At illa incundo animo & psallens in illo opere versabatur, ut sorores omnes eius obedientiam mirarentur. Non tamen deerant, quae eam iriderent: porro aliae acclamabant: Viriliter age Euphrasia. Er illa quidem rursus, diuini operis celebratione peracta, ad opus illud se accingebat, sed ait illi Abbatissa: Cessa iam filia ab hoc ministerio: porro accipe farinam, & coque panes in clibano, ut ad vespere parati sint. Illa studiosè iussa compleuit.

At rursus malignus daemon eam nonnihil vacantem reperiens, huiusmodi ei somnium immisit, ut sibi videre videretur Senator illum, cui desponsa fuerat, cum milibus in monasterium intrantem, eamque inde vi auferentem. Quae humi cubans, cum eam vim & molestiam ferre non posset, exclamauit. Abbatissa vero & quaedam sorores eo pergefactae, eius clamores audiunt, accurruntque ad eam, seiscitanturque: cum eam extastissent, quanam tanti esset causa angoris. At illa confestim somnium enarrauit. Tum Abbatissa, sororibus omnibus excitatis, una cum illis pro Euphrasia in preces incubauit, donec dilucesceret. Deinde Euphrasia tenens manu codicem, ceteris sedentibus, discalcebat usque ad horam tertiam. Tertiae vero precibus absolutis, ad sororum ministeria accessit, eis preparans necessaria, verrens triclinium, lectulos sternens, aquam hauriens & deferens in culinam, legumina coquens, ligna secans, farinam fermentans, panes in furno efficiens. Tot autem modis occupata, neque nocturnis neque diurnis aberat precibus, non tertiae, non sextae, non nonae, non vespertinae: ac nihilominus soluta vespertinis precibus: nonnihil tamen à Iulia sorore adiuuabatur, quae, ut ait, dictum est, plurimum illam diligebat.

Aderat autem rursus satan, & dormienti infestissimè se exhibens, maximum ei certamen attulit. Illa quamprimum Abbatissae suas angustias detexit. Quae cum pro illa rogasset, ait ei: Filia mea, certaminis hoc tempus est. Caue, ne ille iniquus eneruet animum tuum, & perdas omnes labores tuos. Si ad breue tempus illius imperii sustinueris, ut se senserit victum, cum ignominia iterum à te aufugiet. Dixit autem ei etiam Abbatissa: Vnde illa: Domina & soror mea, si in hac aetate cum illo non colligimus, eumque profligamus, quas ad bellandum vires in senectute habiturae sumus? Cui respondit Euphrasia: Vnde Dominus, soror mea Iulia, si iusserit domina Abbatissa, tota hebdomada ne pane quidem sumam, donec eum, Domino adiuuante, superem. Ad qua Iulia: Equidem, acrius hebdomadae inedia ferre non possum: tu si potes, & in terris & in celis beata eris. In hoc vero monasterio nulla haecenus tota septimanam absque cibo transigere potuit. In hoc vero monasterio nulla haecenus tota septimanam absque cibo transigere potuit. In hoc vero monasterio nulla haecenus tota septimanam absque cibo transigere potuit. Deinde iterum ad Abbatissam veniens Euphrasia, eodem nocturnam demonis tentationem, rogauitque eam, ut liceret ipsi tota hebdomada ab omni cibo abstinere. Cui Abbatissa: Fac, inquit, filia quicquid te posse videris, & Deo omnipotens, qui te creauit, robur addat tibi, & conferat tibi ex illo cruento hoste victoriam. Itaque tota coepit septimana se inedia conficere, nec tamen quicquam de plallendi officio remittere, nec sororum ministeria omittere: adeo ut omnes eius tolerantiam mirarentur, simulque & formae elegantiam, & aetatis iuuentutem. Quaedam etiam hoc illa testabatur, quod toto anno obseruassent illam, & neque noctu, neque interdum illam illam sedentem conspexissent, praeterquam cum se ad quiescendum in lectulo suo humi collocasset: immò ne comedendo quidem unquam illam sedisse.

Euphrasia hebdomadae inedia se macerat.

Preces Tertiae, Sextae, Nonae, vespertinae.

Erat autem in illo monasterio soror quaedam, Germana nomine, quam ignobili genere, nempe matre ancilla, ortam dicebant. Eius animum vastabat liuor & inuidentia adversus Euphrasiam, insurgensque clam contra illam in culina, ait: Tu quidem Euphrasia ex praescripto dominae Abbatissae semel tantum cibum capis in septimana, quod nos non possumus assequi. Si igitur illa nos quoque ad id adigere voluerit, quid faciemus? Respondit Euphrasia: Domina soror, domina Abbatissa iussit, ut vnaquaeque certamen suscipiat pro viribus, nec illa mihi temere aut absque necessitate hoc iugum imposuit. At illi Germana: O te impostricem, omni vafrie & calliditate instructam: quis non videat hoc animo & consilio te isthuc facere, ut decedenti Abbatissae tu succedas? Ego vero credo in Christum, quod nunquam te Deus Abbatissae honore dignabitur. Hac cum audiisset Euphrasia, eius se pedibus prosternens, ait: Ignosce mihi domina mea, & ora pro me. peccavi enim in Deum & in te. Vbi autem res haec ad Abbatissae notitiam peruenit, coram omnibus iussit adesse Germanam, dixitque ei: Ancilla nequam & aliena sis à sorori congregatione, quia indigna es ministerio & earum coniunctu. Euphrasia vero multum deprecabatur Abbatissam, ut ei veniam daret, sed flectere eam non potuit, donec exacti essent dies triginta. Tricesimo autem die videns Euphrasia se nihil rogando proficere, assumens Iuliam & seniores eius loci sorores, orabat, ut pro Germana apud Abbatissam intercederent. Quod cum illae fecissent, Abbatissa rursus coram omni Euphrasia, cuius optimos conatus impedire voluit, cum esset Imperatoribus sanguine cuncta, tamen humiliavit sese, & Christi amore tibi inseruiuit? Tandem omnibus pro ea supplices preces Abbatissae offerentibus, eam in gratiam recepit.

Porro diabolus odio inflammatus in Euphrasiam, quadam nocte phantasmata & errores seculares in illam immisit. At illa repente exiliens, seseque consignans, egressa est foras, itansque sub dio, expandit manus suas in coelum, rogauitque Deum, ut ab ipsa malignum demonem amoueret. Interim Abbatissae nunciatur Euphrasiam agere sub dio. Illa quamprimum eo properauit, dixitque ei: Confirmet te Deus, & det tibi tolerantiam in timore suo. Omnes quoque sorores orabant Deum pro illa, & condolebant iuuentuti eius. Erat enim annorum plus minus viginti quinque. Cum autem in decimum usque autem dies triginta completi sunt, mirari coepit Abbatissa: dixeruntque ei sorores: Reuera Domina mater, dies quadraginta in hac statione permanere decreuit, quemadmodum tu aliquando fecisti. At illa respondit: Dominus illam suo in timore corroborabit, eccidit in terram, & instar mortuae iacebat. Itaque sorores accurrentes, eam instar ligni aridi tabefacta viscebatur, nec eius vox vlla audiebatur. Abbatissa vero cibum illi offerens, ait: Filia mea Euphrasia, sume hanc escam in nomine Domini mei Iesu Christi. Quod cum illa fecisset, vires recepit.

Cernens itaque diabolus tantam eius laborum tolerantiam, nequaquam ad id genus tentationes redire voluit, sed id magis studebat, ut eam posset citò auferre à medio. Nam cum die quodam abiisset ad hauriendam aquam, arripuit eam iniquus ille una cum hydria, detrusitque in puteum, ita ut capite, quemadmodum illa postmodum retulit, ad fundum usque pertingeret. In ipso autem puteo clamauit: Christe, adiuua me. Quae cum audita, sorores accurrerunt, & cum Abbatissa pariter eam à puteo extraxerunt. Cumque inde exisset, consignauit se, & subridens, dixit: Viuit Christus meus: non me vinces satan, neque cedam tibi. Et haecenus quidem una hydria, deinceps duabus feram aquam in culinam, quod etiam ita fecit. Videns autem hostis humani generis, quod manus eius, & vique ad calcaneum attraxit, dirumque ei vulnus inflixit. Quod ut illa vidit, & multum inde sanguinem profluentem, abiiciens securim, in terram corruit. Iulia autem terrore correpta, nunciauit sororibus, Euphrasiam ictu securis exanimatam iacere.

Cumque illae concurrerent & clamores ederent, Abbatissa aquam benedictam in eius faciem sparsit, complectensque eam dixit: Filia mea Euphrasia, quid ita anxiosa es? Colige te, & loquere sororibus. At illa intuens in Abbatissam, ait: Noli flere Domina mea mater, anima enim mea mecum est. Tum Abbatissa crucis signum imprimens

Germana inuidentia aduersus Euphrasiam.

Abbatissa Germanam castigat.

Euphrasia se longissime mori non penes conficit.

Diabolus eam trudit in puteum.

Dixit eam lauciat.

Aqua benedicta.

Signum crucis.

fronti eius, orauit, dicens: Domine Iesu Christe, sana ancillam tuam. nam propter te multa patitur. cumque eius pedes panno cilicino obligasset, eleuauit eam: & apprehensa manu eius, duxit in monasterium. Illa autem ut uidit ligna iacentia: Viuit Domine, inquit, nisi ligna collegero, & meas ijs vias compleuero, non ascendam. Cum Iulia dixit: Noli Domine soror. nam imbecillior es quam ut possis. At illa non acquiescit, manus suas lignis complent, & sic ascendit. Aderat autem illi quoque diabolus: & cum iam summum attigisset Euphrasia gradum, imprudens calcavit oram vestimentorum, in ipsa ligna corruit: infixumque est lignum vnum in frontem eius, ita ut sorores putarent eius oculum plane confectum & confossum: exclamantesque Iulia, An non dixi tibi, inquit, Domine soror, quod labor hic vires excederet tuas? Ad quam Euphrasia: Noli dolere soror mea: tantum modeste extrahe lignum. nam oculus meus sanus est. Id cum factum esset, multus inde fluxit sanguis. Abbatissa vero adhibito sale & oleo, prout orauit, dixitque illi soror Iulia: Abi, & paulisper quiesce in lectulo tuo. Ego tuo interm fungar ministerio. Illa respondit: Viuit Dominus: non dabo me quieti, donec omne eius officium meum. Rogabant etiam alie sorores, ut propter vulnera quere capere, sed illa non cedens, utraq; ex parte faucia, lato animo suum erga sorores ministerium exercebat, & neque ab ullo Dei opere, neque a monasterij seruitio sese subducebat.

Nullam sibi
dat requiem
licet laucia.

Præcipita-
tur à demo-
ne, sed illa
sa pmanet.

Nihil lædi-
tur olere
ebulliente
periusa.

Infantes
morbidi
curantur in
monasterio.

Euphrasia
linat potius
paralyti-
cum &c.

Alio quoque tempore cum Iulia ascendit in tertium solarium. Ibi tum eam corrip-
ens improbus demon, deorsum præcipitauit. Exclamante autem Iulia, sorores adu-
larunt, existimantes se illam exanimem reperturas. At illa surgens, occurrit eis, dicens: Illa intro ad Abbatissam. Cui sciscitanti, num aliqua parte corporis læsa esset, respon-
dit: Viuit Dominus, Domine mater, nec quemadmodum ceciderim noui, nec tamen rei pri-
rim. Ut autem cognouit Abbatissa ab editissimo loco eam decidisse, nec tamen vul-
norum læsam esse, glorificauit Deum, dixitque ei: Perge filia ad opus tuum, & Domine
erit tecum. Iterum autem malignus hostis eam extinguere volens, cum ea feruenter
ollam teneret, in qua coquebat olus, ut iam coctum olus in vas effunderet: obligatus
us pedibus, eam supinam præcipitauit, atque in eius faciem ebulliens olus effudit. Quod
cum cernerent sorores, valde animis consternatae sunt. Illa vero exiliens & ridens, dixit
eis: Cur sic animo turbatae estis? At Abbatissa videns nihil ei incommodi accidisse, in-
spexit in ollam. cumque id quod remanserat, ebullire cerneret, multum admirans, ad
eam: Deus te seruet filia, & tibi perpetuam suam in timore præstet tolerantiam. In-
phrasia vero assererat se non aliter sensisse, atque si frigida aqua perfusa fuisset. Ingre-
ssa porro oratorium Abbatissa, conuocauit primarias sorores, atque illis: Sane adue-
nistis Euphrasie diuinitus magnam collatam gratiam, quippe quæ nec præcipitio
immani, neque exseruente olere aliquid passa est detrimenti. Responderunt illæ: Ille
uerà Dei famula est Euphrasia, & Dominus curam eius gerit, qui eam in humilissimi
tationibus seruauit illam.

More autem comparatum erat apud incolas eius ciuitatis & regionis, ut si quosda
berent infantes morbis affectos, eos ad illud monasterium adducerent curandos. Cle-
rebant enim illæ sorores miraculis, & Abbatissa illos infantes ad se recipiens, in oram
um ferebat, fundebantque, pro eis preces ad Dominum, & mox sanabantur. Eos autem
matres illorum sanos reducentes domum, glorificabant Deum. Porro in ipso monas-
terio quedam erat mulier, à primis ætatis iniurijs à damone nequissimo & primario ob-
sa. Eam namque parentes eius commendauerant Abbatissæ, & erat vineta carenis, spum-
batque & stridebat dentibus, tetrosque edebat clamores, ita ut ijs auditis, omnes timore
mio corripere. Et frequentes quidem Abbatissa cum sororibus pro ea Domino pre-
ces obtulerat, sed curata non fuit: nec vlla ausa erat eam accedere, ut vel cibum ei offerre-
Alligabant autem eam & poru virge, atque ita procul porrigebant: interdum quidem in
vescebat, plerumque vero in offerentiis facies reiciebat. Contigit autem, ut ostiana non
ciaret Abbatissæ, adesse præforibus monasterij foeminam, gestantem paruulum quendam
surdum, mutum & paralyticum. Dixit itaque Abbatissa Euphrasie: Iro filia, & asserat
infantem. Quod cum illa faceret, videretque puerum timentem & valde miserè affectum,
misera illius, cõsignauit eum, & dixit: Qui te creauit fili, ipse te sanat: sicque eum adue-
cebat ad Abbatissam. Interim salus redditur puero, & cepit loqui & pedibus suis ve-
ingredi. Id ut vidit Euphrasia, terrefacta deposuit eum in terram. At ille euegit ad or-
trem suam. Vidit id ianitrix, & currens indicauit Abbatissæ. Illa iubet acciri matrem pue-
ri, atque illi: Cur nos soror tentare voluisti? Quæ dixit: Per Christum, Domine mea, me
que ambulauit, neque vel loqui vel audire potuit puer usque in præsens: sed cum eam
posset

posset enim hæc domina soror, mox locutus est. Dicit ei Abbatissa: Accipe igitur eum sa-
num, & vade in pace. Illa abiit cum puero, dans gloriam præpotenti Deo.

Deinde Abbatissa conuocans sorores primarias, ait ad illas: Ecquid vobis videtur de
Euphrasia? Illæ responderunt: Profecto Dei famula est. Iussit igitur illam adesse Abba-
tissam, & dixit ei: Filia mea Euphrasia, volo ut huic demoniacæ, quæ apud nos est, cibum
præbeas, si tamen non times illam. Cui Euphrasia: Non timeo, inquit, Domine mea,
quicquid etiam iusseris. Tulit igitur Euphrasia in vasculo quodam legumina & panem,
& attulit demoniacæ. At illa stridens dentibus & valde fremens, impetu facto irruit in
eam, apprehendensque vasculum, confringere illud voluit. Euphrasia vero eius tenens
manus, dixit: Viuit Dominus, si tu id feceris, ego te humi prosternam, & tam dirè flagel-
labo, ut deinceps nunquam aufura sis aliquid tale attentare. Videns illa Euphrasiam su-
periorum, quieuit. Tum vero Euphrasia cepit illi blandiri & dicere: Sede mea soror, &
sume cibum, nec quicquam turberis. Non recusauit illa, sicque quotidie ex eius mani-
bus cibum potumque recepit. Cum autem id vidissent sorores, orabant Dominum pro
illa: si vero illa indignari & commoueri cepisset, dicebant ei sorores: Cessa soror, &
noli malignè te gerere. Alioqui si id senserit Domine Euphrasia, acriter te virgis cadet.
Quibus auditis, illa modeste se gerebat.

Cibum of-
fert demo-
niacæ valde
feroci.

Rursus autem Germanam inuidia momordit, atque ad sorores: Ita ne præter Eu-
phrasiam nulla alia inueniri potuit, quæ huic mulieri escam porrigat? Date mihi cibos,
& ego illi offeram. Sumptum igitur cibum attulit ad eam, & dixit: Accipe soror & come-
de. At illa in eam repente insiliens, vestes eius discepit. cumque eam humi prostrauit
cedere, Iulia ad Euphrasiam properè cucurrit, inuentaque in culina dixit: Festina Do-
mina soror. nam demoniacæ Germanam propemodum enecauit. Currens ergo Eu-
phrasia, apprehendit illius guttur & manus, Germanamque miserè laceratam & cru-
entam eripuit, dixitque: Ab hac hora si in sorores malignam te præbueris, non tibi par-
dens, illico cessauit. Manè factò, expleto sacro ministerio, sororibusque ab oratorio
que in terram projecta insidens, colligebat sterces & edebat. Id cernens Euphrasia, fle-
uit, Abbatissæque nunciauit. Illa vero iussit ei aliam dari vestem, & ea indui. Accepit er-
go Euphrasia tunicam & vasculum cum legumine & pane, dixitque illi: Cur te sic tur-
piter dehonestasti soror? Accipe hanc vestem, & indue te, ac deinde comede cibos hos.
Sumpsit illa, & comedit ac bibit, eamque Euphrasia induit, non cessans pro ea gemi-
tus, lachrymas & preces fundere usque ad vespertam, ut Dominus eam sanitati restitue-
re dignaretur.

Germanam
dirè lacerat
demoniacæ.

Manè autem Abbatissa ad se vocauit Euphrasiam, eique dixit: Cur me celasti filia,
quod pro hac vexata preces Deo offerre voluisti? Si mihi id communicasses, ego tecum
pariter laborassem. Cui Euphrasia respondit: Ignosce mihi Domine. Vidi enim illam
turpiter se nudasse, maleque affectam, & dolui vicem eius. Ait rursus Abbatissa: Ha-
beo quippe tuam, quod te nosse velim: sed caue ne fallente damone, animo efferaris: Ec-
ce Christus tibi potestatem contulit hunc demonem eijciendi. Audiens hoc Euphra-
sia, caput cinere consperxit, humique se abiiciens, clamabat: Quæ sum ego misera & im-
munda, ut hunc profligem demonem, quem vos tam diuturni temporis precibus ab
ea depellere non potuistis? Dixit ei Abbatissa: Te filia sustinebat hoc opus. Nam in ca-
mentis se prostrauit, petens diuinitus sibi præstari opem & auxilium. Deinde è pau-
lo surgens, iussit Abbatissæ adiut damoniacam: sequebanturque eam sorores
omnes, ut rei exitum contemplarentur. Dixit igitur demoniacæ Euphrasia: Sanet te
Dominus Iesus Christus, qui creauit te: moxque signum crucis in eius frontem impres-
sit. Exclamauit autem demon: O impostricem & fallacem. Tot annos in hac habitas,
nunquam potui ab ea excludi, & hæc impura & luxuriosa me vult eijcere? Cui Euphra-
sia dixit: Non ego te expello, sed Christus omnium Dominus. Respondit demon: Ego
hinc non emigro immunda: neque enim tibi me expellendi facultas data est. Respon-
dit Euphrasia: Ego planè immunda sum, & omni malignitate plena, ut tu quoque asse-
ueras: at tu nihilominus Christo iubente discede. Nam si accepero virgam Abbatissæ,
egredere te flagellabo. Cum vero ille obluetaretur, nec vellet egredi, corripuit Euphra-
sia Abbatissæ virgam, dixitque ei: Aut exi hinc, aut certè ego te cruciabo. Ait demon:

Vide sanctæ
virginis mo-
delitiam.

Qua ratione ab illa possum discedere? Mox Euphrasia cœpit cadere, & cum tertio percuteretur, dixit: Missum fac hoc Dei plasma immunde spiritus. Inceper te Dominus Iesus Christus. Respondit demon: Si exiëro, quò iturus sum? Illa dixit: In tenebras entiores, in ignem æternum, in supplicia nullū finem habitura, quæ sunt parata tibi & patri tuo diabolo, & cunctis eius voluntatem facientibus. Interim sorores omnes intuebant in eam, nec audebant propius accedere: eratque acre illud Euphrasia cum refractario & peruicace damone cerramen. Suspiciens igitur in cælum, dixit: Domine Iesu Christe, noli me pudore afficere in hac hora, nec me finas superari ab hoc impio damone. Tum verò spumans & stridens demon, cum ingenti clamore abscessit: & mulieri integra est sanitas restituta. Duxerunt autem eam in oratorium, dantes gloriam Deo pro tanto miraculo. Prius autem illam Euphrasia aqua abluerat, & vestibus induerat, atque sic adduxerat ad Abbatissam. Non solum autem nihil hinc elata est Euphrasia, sed magis etiam sese humiliavit, noctes sine somno transigens, & integris septimanis uti consueuerat, ieiuna permanens, ac nihilo secius sine defectu & cum omni humilitate, mansuetudine & animi iucunditate sororibus cunctis officiosè interueniens.

Visio Abbatissæ.

Accidit interea Abbatissæ somnium vel visio in somnis, unde non mediocriter fuit perturbata, nec tamen cuiquam explicare voluit quid vidisset. Cumq; diu apud se reat tacitam haberet, tandem sorores primariæ eam obnixè rogârunt, ut visionem ediceret, causamque suorum gemituum, quibus ipsæ pariter affligeretur, non reticeret. Tum verò illa dixit: Euphrasia nos deserit, cràs hinc migratura ad Dominum. Sed nemo illi indicet, ne morte afficiatur. Cœperunt autem multis horis miserè eiulare sorores. Vna autem è sororibus ut id audiuit, accurrit ad furnum, inuenitque Euphrasiam, adiuuante illam pro cōsuetudine sorore Iulia, panes coquentē, atque illi: Noueris Domine Euphrasia intus apud Abbatissam sorores tua causa in magno luctu versari. Quo audito, Iulia & Euphrasia pariter obstupuerunt: cumque diu steterissent attonitæ, tandem Iulia: Fortassis perlatum est ad Domina Abbatissam, sponsum illum tuum mittere huc homines, qui ex mandato Imperatoris te extrahant è monasterio: & hac causa mentis se afficit cum sororibus. Respondit Euphrasia: Vixit Dominus meus Iesus Christus, etiam si omnia mundi regna & ipsius quoque terre fundamenta commouerentur, non mihi tamen persuadere poterunt, ut ipsum Dominum meum derelinquam. Sed quæso te Domina soror, ito percontatum, dum interim coquuntur panes, quæ harum causa lachrymarum, ne ægrè sit animo meo. Abijt Iulia, auscultansque foris, audiuit Abbatissam somnium referentem hoc modo: Videbam quasi duos egregios viros huc aduentantes, mihiq; dicentes: Dimitte Euphrasiam, ut eam nobiscum Rex enim illa opus habet. Iterum vidi etiam alios venientes atque dicentes: Aliter Euphrasiam, & adduc eam tecum ad Dominum. Ego itaque tuli eam, vnaque propinquamus cum viris illis: cumque venissemus ad portam quandam, cuius splendorem enarrare non sufficio, ea nobis vtrò aperta est. Porro intro ingressæ, vidimus palatium incredibilem elegantia, thalamumque sublimem & solium nuptiale non manifestum. Et ego quidem non potui ad interiora penetrare, sed illam secum abducentes, Domino offerebant. Illa verò statim cum adorauit, osculataque est pedes eius immaculatos. Vidi illic angelorum myriades, & turbas sanctorum innumerabiles, in Euphrasiam intus obtutus defigentes. Ecce autem mater Domini adueniens, tulit eam secum, ostendit ei palatium & thalamum & nuptiale decus, coronamque illi preparatā. Audiui autem vocem dicentem: Euphrasia, hæc est merces tua. Et nunc quidē redibis ad tua, sed post dies decem reuocaberis huc, & fruëris his bonis per infinita secula. Cum sit autem nona dies, posteaquam hæc visio mihi oblata est, cràs morietur.

Humilitas admiranda tantæ virginis. Esa. 38.

Hæc cum audisset clam Iulia, pectus faciemque suam verberans & flens amarissime, redijt ad Euphrasiam. Quod illa cernens, dixit ei: Coniuro te per filium Dei soror Iulia, ut indices mihi, quid audieris, & quamobrem ita plangas. Illa respondit: Hodie namque ab inuicem separabimur. Ut enim audiui, cràs excedes è vita. Hoc illa audiens, angore correpta, cecidit in terram, rogabatque Dominum, dicens: Cur Domine abominosa me peregrinam & orphanam? cur me despicias pie Iesu? Ecce nunc tempus adest, quo cōfigere me oportebat cum improbo demone, & anima mea à me reperitur. Misere mei Domine Iesu Christe, & patere me adhuc annum vnum permanere in hac vita, ut plangā peccata mea. Sum enim Domine expers poenitentia & omni pietate destituta. Nemo in inferno cōfitebitur tibi, nō est in sepulcro poenitentia, non possum post mortem quicquam lachrymis proficere: sed viuens cōfitebitur tibi & laudabit nomen sanctum tuum.

tuum. Hæc illam dicentem quadam è sororibus audiuit, & retulit Abbatissæ: quæ iussit illam ad se adduci, dixitque ei acerbè ploranti: Quid habes filia? quid ita ingemiscis? Illa respondit: Ploro Domina mea, quia sciisti mihi supremū impendere diem, nec mihi pedes Abbatissæ, ait: Misere mei Domina, & ora pro me, ut Dominus vel vnius anni mihi sparia impertiat, ne me sine poenitentia decedentem tenebræ comprehendant. Respondit Abbatissæ: Viuit Dominus, filia, quia beatorum concilio dignam te fecit rex tuus Christus: narrauitque ei somnium, rogabatque eam, ut pro ipsa rogaret Dominum, quò eius particeps esse mereretur.

Paulò post acris febris Euphrasiam inuasit, sororumque ministerio in valetudinarium perducta est, ubi vique in vesperam cum illa permansere. Vesper autem, cum hora cibi sumendi adesset, iussit omnes discedere Abbatissæ, solam Iuliam secum retinens, ne Euphrasia sola relinqueretur: clausisque ostijs, vsque in lucē alterius diei erant apud illam: dixitque ei Iulia: Domina soror, ne sis quæso mei immemor. Tu scis, quàm semper tibi indiuidua adhaeserim in terris: ora Dominum, ne me sinat vnquam separari à te, sed ut iubeat me tecum hinc egredi cum bona fiducia. Die illucescente, Abbatissæ omnes adesse iussit, Euphrasia extremum iam trahente spiritum. Accurrunt omnes, venerunt etiam illa, à qua demonem expulerat, & osculans manus eius, dicebat: Per Deum ipsi ab ea præstita commemoranti Euphrasia respondere non posset, dixit Abbatissæ: Filia mea, nō te miseret huius? Cur nihil ei loqueris tam valde propter te afflictæ? Tum illa respiciens in eam, dixit: Quare me sic luges soror mea? Sine me iam quiescere, nam planè deficio viribus. Time Deum tuum, & ille te seruabit ab omni malo. Deindè Abbatissam intuens, Ora pro me, inquit, nam in magno certamine versatur nunc anima mea. Orante igitur Abbatissæ, & sororibus dicentibus, Amen, virgo sanctissima reddidit spiritum, anno ætatis suæ tricesimo, conditaque est in sepulcro matris suæ: & sorores glorificabant Deum, quòd promeruisent sororem habere apud illum. Porro Iulia matris eius, triduo flens, ab eius monumento non recessit. Illa enim docuerat eam literas & psalterium, & præcipuo eam complectebatur amore: Quarto autem die exhalante beata Euphrasia intercedente. Et hæc dicens, osculata est sorores omnes, & die quinto obiit, atque apud Euphrasiam humata est.

* oratorium Euphrasia febre corripitur.

Feliciter migrat ad Christum.

Iulia eam sequitur.

Post dies triginta Abbatissæ maiores natu sorores ad se euocans, ait: Eligite vobis matrem, quæ meo loco præsit vobis. Responderunt illæ: Cur id ita iubet domina magister? Dixit eis Abbatissæ: Vocat me Christus, flexus precibus domine Euphrasie: qua rogante, etiam Iulia eius consors esse meruit & ingredi in illud tabernaculum non manu factum. Itaque & ego festino, ut possim digna haberi illarum in cælis consortio. Quod cum audisissent sorores, elegerunt Theogeniam, ut ipsis præset. Eam verò ad se Abbatissæ accersiens, ait illi: En testimonium tibi perhibent sorores omnes, voluntque te præfectam esse traditionum monasterij huius, in meumque locum succedere. Itaque adiuro te per intemeratam & consubstantialem Trinitatem, ne acquiras huic monasterio pecunias aut possessiones, neque curis huius mundi occupes sororum animos, Quandoquidem respuentes, bonis mercantur caelestibus augeri. rursumque sororibus ait: ad eius vos imitationem componite, ut eius possitis effici consortes. Hæc cum dixisset, omnesque respondissent, Amen: cunctis valedicens, ingressa est oratorium, clausisque ostijs præcepit, ne qua illarum ante alterius diei ortum introiret. Itaque manè intrantem in Euphrasie sepulcro. Deinceps verò nullam aliam illic condiderunt. Multa verò ad illud monumentum facta sunt hodieque fiunt miracula, multaque curationes. Clamamus igitur expulsi demones: Etiam post obitum aduersum nos prauales Euphrasia. Festinemus igitur etiam nos huiusmodi vitam obtinere, sectari benignitatem, humilitatem, obedientiam, laborem, mansuetudinem, longanimitatem, ut ad beatissimam supernorum spirituum sodalitatem & immensa illa gaudia pertingere mereamur: per magnum Regem & Dominum nostrum Iesum Christum, cui est gloria in secula seculorum. Amen.

Abbatissæ quoque ab it è vita.

THEOPHANIS PRESBYTERI ET PRÆPO-
SITI ORATIO IN EXILIVM S. NICEPHORI PA-
triarchæ Constantinopolis, & in translationem sanctarum ipsius
reliquiarum. Habetur in Simeone Metaphraste.

15. Martij.

Pfal. 18.

1. Pet. 1.

Resp. quan-
do floreat.

Anno Chri-
sti 808.

Vfus imagi-
num anti-
quissimus
in Ecclesia.

Anno 815.

Leo Arme-
nus Icono-
machus.

Et scriptu-
rarum testi-
monijs, &
longissimi

Lurima profecto diuersis occasionibus atq; temporibus
in gentibus & ciuitatibus præclara facinora, ad eximias
maximarumq; rerum demonstrationes, facta sunt, quibus
vera ipsius cognitio perspicue fuit confirmata: quemadmo-
dum in psalmis canitur: Dies diei eructat verbum, & nocti
nocti indicat scientiam. Quibus verbis etsi perpetua illa Dei
virtus rerum omnium, atq; vniuersi orbis conservatrix
moderatrix indicatur: non minus tamen, immo verò magis
etiam significantur ea, quæ nostris temporibus in per-
mis excellētia atque admirabilia gesta sunt ab eadem ipsius
diuina virtute, quæ eximia potentia sua cuncta gubernat &

regit. Siquidem non in vna parte, neque in gente minima, aut contemnenda, ciuium
di bonorum munera viguerunt: sed publice & passim, & in proprio atque electo Chri-
sti clero, qui Apostoli Petri verbis merito vocatur regale sacerdotium, gens sancta, po-
pulus acquisitionis. Verum quoniam rerum maximarum argumenta præstantissimè
requirunt enarratores, qui dicendi vi eas valeant explicare, ne inornata orationis re-
nuitate earum amplitudo imminuat: ego, qui orationis laboro paupertate, vehemē-
ter a scribendo deterrebar: sed tamen assiduus me ad munus hoc suscipiendum ad-
hortantium precibus non potui non obtemperare. Dei igitur, qui dicendi facultatem
elargitur, benignitate confusus, ad scribendum accedo, adiunante me precibus suis, or-
tationemque moderante diuino patre Nicephoro, qui se nobis maximum ad dicendum
argumentum præbuit.

Cum præclare res nostræ sese haberent, & ex utilitate ac dignitate gererentur, tunc
nimium, cum vnus in Ecclesia sensus vigeat, & impia cuncta ac peregrina dogmata
tanquam scelera atque piacula detestanda reijciens, omnes hæreticorum nugas ad ni-
hilum redigebat: Nicephorus Imperij sceptrum moderabatur, & Nicephorus sacram ex-
celse, atque vrbium reginæ ciuitatis sedem obtinebat, qui luminis instar perpetuo
gentis, vniuersum orbem terrarum virtutum radijs illuminabat. Iam & in principe
beata Trinitate vna & eadem essentia, & in vna Dei verbi carnem induti persona
naturæ, & duæ voluntates clarissime fuerant opportunis concilijs constituta & de-
clarata, contrarijs opinionibus reiectis atque improbatis: & vtilis sacrarum imaginū
iam inde ab initio instituta, & per manus tradita, in omnibus Ecclesijs ornate decore
que demonstrabatur: quemadmodum proximis temporibus, sanctorum patrum con-
cilium celebrantium suffragijs, diuinitus fuerat comprobatus.

Verum posteaquam Nicephorus Imperator vnâ cum filio huius vitæ finem sortitus
est, & ad Michaëlem eius generum Imperij gubernatio peruenit, sub Leontij nomine
crudeliter frendens inuasit hunc valde seuus immanisque Leo, ex Armenia genus du-
cens, qui & defectionem à Deo, & aduersus Imperatorem, apud quem in honore erant
minimè obscuram aut rectam tyrannidem machinabatur. Quod quidem illi è sententiâ
sucecessit. Nam per vim sibi Imperium vindicauit. Caterum haud aliter duxit potentiam
suam fore diuturnam, nisi contra nos audacter bellum susciperet, & venerabilium ima-
ginum interitum omni studio atq; arte moliretur. Ad hunc enim furorem atq; demer-
sum à demonibus, à quibus instruebatur, & falsis vatum mendacium somnijs, & incertis tem-
porum promissis misere compulsus erat. Impium autem atq; audax facinus ad operan-
dum se perducendum non sperauit, nisi præclarum Ecclesiæ ducem, & ab omni reprob-
ensione remotum, recte doctrinæ regulam, Nicephorum è sacra sede exturbaret, &
proprie malitiæ propugnaculum Ecclesiam constitueret, & nemine conararetur.

Primum igitur tempus obseruabat, ut eum artibus ac dolis in sententiam suam ad-
duceret, fingens sese in recta dogmatum exercitatione versari. Verum cum vir ille diu-
narum rerum peritissimus & prudentissimus, tum multis sermonibus, tum scripturarum
testimonijs, tum longissimi temporis consuetudine comprobatum imaginū vniuersi

et postea co-
suetudine
comproba-
tus imaginū
vniuersi

Nicephorus
agitur in
exilium.

Catholici à
Leone affli-
guntur.

Nota qua-
les habeat
hæretici ec-
clesiarum præ-
fectos.

Templa spo-
liantur.

S. Nicepho-
rus moritur.

monstraret, nec tamen insolentem hominem à proposito posset dimouere, tunc dolus
qui antea latuerat, in apertum erupit. Mores enim ferinos nomini congruentes gere-
lutaribus magistri documentis sic aures ocludens, ut aspis incantationibus, nihil mo-
uebatur: sed obstinatius insaniebat. Statim igitur & pietatis zelo, & præstantioris auxi-
lio confirmatus vir, cui à victoria nomen erat, & propterea Nicephorus vocabatur, stre-
nuè aduersus impietatem, & Tyrannum impietatis defensorem instruit: coactisque
primarijs sacerdotibus, viris tum vita, tum doctrina probatis, qui simul pro pietate pu-
gnare parati erant, de communi sententia inique se gerentem Imperatorem, licet fru-
stra, coarguerunt, & tanquam contumeliosum Dei, rerumque diuinarum hostem iudi-
cârunt. Quamobrem arrogans & superbus ille confestim & simulationem, quam oc-
culabat, aperire, & reconditam malitiæ rationem, tanquam redundantem quandam
corruptorum humorum ex cruditate copiam, euomere, aut deformes & imperfectos
ex abortu foetus in lucem edere coactus est. Tyrannica igitur audacia celeberrimū Pa-
triarcham, è sede sua depulsum, in exilio viuere compulit: ne illud quidem veritus, si
nihil aliud, quod impositione & oblatione manuum ipsius (quod fieri non debuit)
Imperij coronam acceperat. Verum, ut verisimile est, defectionis & tyrannidis lubrico
da impietatis atque pietate prudentiam & rationem ac mentem amiserat. Itaque nefan-

Patriarcha verò, ut pacifici magistri discipulus, ab Ecclesia discessit tristis & lachry-
mabundus, ut qui sponsam immaculatam, sibi à Deo traditam, discessu suo moerentem
ingemiscentemque relinqueret. Populum autem & gregem suum opportunis sermo-
nibus instruebat & cohortabatur, ut integram in vinculo pacis fidem obseruaret. At il-
le insaniens & furore percitus, pietatem pro viribus pergebat insectari: nec contentus
omnibus & gemitibus digna in plures edebat. Omnes, qui recta veritatis dogmata com-
plexi cum magistro cõsenserant, primarios sacerdotes, monachosq; & prælatos in po-
pulo, tum viros, tum etiam sceminas, non ferendis pœnis atque supplicijs afficiebat. Alij
enim ipsorum plagis ac tormentis crudelibus excruciabantur. Alij fame & siti in carce-
re diu premebantur. Multi sine vlla veniæ spe mitreabantur in exilium. Non pauci spoli-
abatur fortunis ob id solum, quod erant pietatis studiosi. Quidam etiam, ut fama est,
& monachi, & ex reliqua multitudo, partim imperantis vi pertracti, illi adhærebant:
partim metu, partim ignauia, partim adulatione, partim gloriæ cupiditate corruppe-
ra regie ciuitatis sede tres veri pastores aduersarij, ordine vnus post alium, impiè con-
federunt, Theodorus, Antonius, & Iohannes: qui tanquam graues quidam lupi, passim
Ecclesiam lacerauerunt & deuorârunt. Et alijs in locis & ciuitatibus, eiusdem opinio-
nis sacerdotes, ac duces imperiti, & nullius precij homines, Ecclesijs præfecti sunt:
qui execrabile ac detestandum sectæ suæ decretum impiè & stultè confirmantes, varijs
modis ita conati sunt imaginum vsum abrogare, ut quantum in ipsis fuit, nullum ca-
piticis, vel celestium Angelorum, aut totius reliqui sanctorum atque iustorum ordinis
speciem præse ferret.

Erat autem admodum absurdum & graue, videre passim sacrosancta templa ab ob-
scuris & execrandis hominibus, pulchritudine sua & veteribus ornamentis spoliari. At-
que illa quidem mali dominatio grauissimas calamitates inuexit, & cuncta permiscuit
secl trīginta propè annorum spatio. Quorum cum quatuordecim in exilio diuus pater
Nicephorus transegiisset, ab hac mortali vita migravit ad immortalem: & sepultus est
iuxta templum sancti martyris Theodori in monasterio, quod ipse à fundamentis con-
struxerat. In hoc enim, cum esset multatus exilio, piam & sacram vitam traduxit, & vir-
tutum studio mentem suam diligenter excoluit atque expurgauit, seque purum Dei re-
nata, tum pontificis vitæ dignitatem virtutibus suis exornauit.

Hactenus commemorauimus, quemadmodum beatissimus Nicephorus, ut optimus
gubernator, munus ecclesiasticū sapienter administrarit: & tam vitæ honestate, quam
cognitionis excellētia & sensus omnes, & animum rectè ad pietatē instruxerit: & quod
ad

ad fidem pertinet, tranquille semper cursum tenuerit: & legitimas vitæ civilis institutiones obseruaret: & quemadmodum inuidia, quæ rectè facta carere consuevit, liuore commota, cum Christi gregem optimis quibusque auctum atque ornatum institutum rueri non posset, Leonem Imperatorem, perniciosum animæ propriæ inimicum, impulerit, ut nouarum rerum in religione studio aduersus Deum insurgeret, & pro vniuersis res sanctas atque diuinas contumelijs afficeret & contaminaret, & ad extremum a sacra sede diuinum hunc virum exturbaret, atque in exilium eijceret: ubi virtutibus & contemplationibus animum excolens, & cum Deo versans, benè beateque vitam eduxit. Nunc autem tempus est, ut, cum prouidentia Dei, qui mortis umbram in maris splendorem, & tenebras in lucem conuertit, mœrorem atque tristitiam in gaudium lætitiâque commutauit, in reliqua orationis parte breuiter demonstremus, quomodo admodum sacrum illius corpus in regiam urbem translatum sit. Hoc enim nobis potissimum proposueramus, licet in alijs rebus recensendis sumus immorati.

Anno Christi
842.

Concordia
& fidei syn-
ceritas, la-
us Reip.

Posteaquam enim, defuncto Theophilo, Imperium ad eius uxorem Theodoram & filium eorum Michaëlem admodum adolescentem delatum est, in pietatis studium curamque maximè incubuit foemina verè Dei munere (ut nomen eius indicat) daretur omnibus præclaris & magnis facinoribus, quibus principes probari solent, nullum præstantius existimans, quo tutius sibi imperium confirmaret, aut virilem in foemina persona fortitudinem exerceret, quam si pietatis & religionis cultu Deum sibi propiti redderet: Id autem nullo pacto facilius aut commodius posse contingere, quam si perturbationem in Ecclesia iamdiu excitatam sedaret, & partem in illo morbo laborantem reduceret ad sanitatem: ut qui inter se animis essent abalienati, conciliarentur, atque idem omnino sentirent: Sic enim fore, ut cum vna esset omnium sententia, atque idem sensus, vera sinceraque fides, Apostolorum patrumque institutis, tanquam solidis fundamentis inhærens, firma atque immobilis conseruaretur: & sibi deinceps Imperatorum gubernatio facilis ac tolerabilis permaneret. Hæc igitur cum illa verè animo excellens & mente fortis Regina ingenio suo excogitasset, & prudentia considerasset, re cum illa qui erant in magistratu & dignitate constituti, communicata, accessit cum ipsis eosque inter monachos præstabat, & de imaginum instauratione quæstionem proponit. Cumque idem omnes sentientes comperisset, diuturnoque eius rei desiderio teneri, atque animo exaceruari propter religionis in ea re mutationem, postulauit, ut se patrum etiam auctoritatibus ad veritatem confirmarent, quas varijs in libris inuenissent: mandauitque quo in loco palatii præfinito cœtus ecclesiasticus vniuersus cogeretur, & ad pulum ea de re quam apertissime verba faceret. Tanta autem multitudo confusa, numero comprehendi non posset. Conuenerunt enim non solum illi, qui cum sanam impietatis temporibus conseruauerant, verum etiam complures ex ijs, qui cum pietatis hostibus consenserant, quique sacerdotijs & Ecclesijs regendis ab ipsis electi fuerant: euestigioque mutata sententia, eos, qui sanctas imagines oppugnauerant, aethemati subiecerunt.

Iohannes
episcopus
Constanti-
nop. Icono-
machus de-
ponitur.

Methodius
ei substitui-
tur.

Resistunt
sacrae ima-
gines.

Qua quidem celeri & inspirata rerum commutatione, Iohannes, qui tunc imperiale munus pontificium administrabat, stupore & mentis caligine captus, parum abstinuit, quin sibi ipse manus afferret, mortemque conscisceret. Hic enim sceleris caput & iuxta ma fuerat: qui cum impiè sentiret, & apud Imperatorem auctoritate posset antea plurimum, eos mendacijs & dolis, imprudenter inconsiderateque confectis, in impietatis barathrum impellebat. Eo igitur propter flagitia, quæ in Deum admisserat, vno omnium consensu, & cunctis tum magnorum Imperatorum, tum vniuersi cœtus Ecclesiastici iussu fragijs a sacra sede cum ignominia eiectus, Methodius vir & vita, & doctrina valde prebatus, & qui pro veritate & religione permulta certamina & longum exilium pertulerat, atque inde plagis & carcere diu cruciatus redierat, omnibus in dignitate continetis approbantibus, electus est, qui sacram reginæ vrbis ciuitatis sedem obtineret. Tunc Niceæ secundum diuinitus electum sanctum œcumenicum Conciliū, quod Irene Imperatricis, verum ab ipsa pace nomen habentis, & Tharasijs maximi beatissimique Patriarchæ studio celebratum est, meritò firmam obtinuit auctoritatem ac robur, cum omnes, quæ, Deo adspirante, in ipso decreta fuerant, comprobarent. Tunc omnes ecclesiæ suum ubique decus receperunt, & venerabilem imaginum splendore fuerunt illustratæ: eiectisque illis, qui eas nefariè insectabantur, sacerdotes in eis ac duces, reodogmatis studiosi, sunt constituti.

Quadriennio igitur post sacratissimus Methodius, diuino planè spiritu impulsus, op-

portuna

portunè sapienterque diuinam Imperatricem Theodoram admonuit, non esse ex Imperijs & Reipublice dignitate, quod venerandus & inter Patriarchas illustris Nicephorus, qui pro gloriose sinceræque fidei defensione a sacra sede depulsus, in longissimo exilio defunctus erat, negligenter: sed omni studio curandum esse, ut diuinum corpus ipsius in ciuitatem reportaretur. Alioquin ingrati animi vitium, inquit, non euitabimus, si post mortem etiam ipsum in exilio, tanquam iure damnatum, reliquerimus: præsertim cum non ignoremus, eos, qui ex genere erant Ioseph, in benedictionis parte posuissent, ut patris ossa post quadringentos fere annos ex Aegypto in Chanaanidem exportarent. Quod cum ita sit, nos, qui sumus pietatis filij, diutius priuari patrem illius præsentia, a quo diuinis documentis enutriti sumus: Hæc quidem omnium, quas intueamur sol, vrbis præstantissima & regia ciuitas, sacri dñe atque pastoris sui reliquias sanctas desiderat, quas pie cõseruet & colat. Sponsi sui præsentia fruatur rursus ipsius Ecclesiæ amatissima, & quo viuo inuictissima Imperatoris manu spoliata fuit, mortui corpus, ante per te securus in vera religione conquiescit, incredibile studio post mortem etiam, spiritui vocem eius audire concupiscit? Quod si tabernaculum eius tantum ad se retulatum adspexerit, se illum ipsum recepisse spirantem existimabit, & tanquam thesaurum aliquem preciosissimum recondet & obseruabit. His precibus & cohortationibus celeritè ac libentissimè inclinata annuit Imperatrix. Perspicuum est enim, inquit, hoc apud omnes posteros & mihi, & liberis meis honori futurum.

Exod. 13.

Tunc sacer ciuitatis Antistes cum sacerdotibus & monachis, vniuersoque populo ad sancti Theodori templum accedit, in quo gratia plenè reliquæ iacebant, easque cum veneratione & lacrymis complectens, tanquam sanctum ipsum viuentem sic allocutus est: O vir beatissime, qui eisdem laboribus & ærumnis, quibus sanctus Ioannes Chrysostomus, affectus es, sicut eodem religionis studio & dicendi libertate præstabas, quique pariter & sede priuatus, & multatus exilio, & idem triginta trium annorum spatium extorris tum viuus, tum mortuus transigisti: nunc te nobis tui amatissimis restituere, atque hinc discedens, ad propria redi, ut te nunc, ut ipsum olim, populus tui studiosissimus cum gaudio suscipiat. Tibi iam a Deo alienus Imperator videnti aduersarius est, & in Imperio simul & vita priuatus est, audaciaque suæ debita præmia tulit. Hodie Imperatoris, Deo propter morum pietatem charissimi, mortuo Ecclesiam reddunt, quam, ut filij per Euangelium effecti, necum constituunt non habentem maculam neque rugam, qualè tuis ornatam & confirmatam institutis reliquisti. Adspice & vide congregatos filios, qui ex propinquo venerunt, cum reliqui procul tui ad se reditum expectant: quos tu, velut orphanos, noli tua mœrentes absentia relinquere. Habeat ciuitas tua loco muneris preciosissimi tuum beatissimum tabernaculum, quo magis, quam Imperatoris Patriarchæ Methodius, nocturnum psalmorum cantum, & mysticum sacrificium cum populo fidei perficiens, præclarum e tumulo corpus retexit, quod vndeviginti annorum spatio integrum omnino purumque manserat: & in arca ab ipso compositum, nim ad hoc paratum manibus sublatum, cum luminibus & frequenti psalmorum cantu in na-

Vniuersus
clerus &
populus
abit ad re-
ducendas
Nicephori
reliquas.

Corpus e-
ius, 19. an-
nis integrum
manit.

Vide huius
translationis
celebritatē.

Sed cum fretum traiecisset, & ad vrbis litus appropinquasset, Dei cura Michael Imperator iuuenis, & amplissimis dignitatibus præstantes viri, & patricij, & reliqui ciues læti faciesque manibus tenentes, obuiam processerunt, & arcam illam preciosam cum si de ac veneratione humeris suis subeuntes, ad magnam usque gesserunt ecclesiam, ex qua pontificia dignitate spoliatus, eiectus fuerat. Atque inde rursus, assiduis item diuturnis nocturnisque psalmorum cantibus vicissim videntes, & cum omni luminum genere per mediam urbem ipsum gestantes, in sanctorum Apostolorum templo collocarunt. Tanta autem erat concurrentis populi virorum & foeminarum atque ætatum omnium multitudo, ut numerari non posset. In huius enim & porticibus premebantur, & ubique per vim sibi exitum parabant: adeo, ut quauis multa propter Imperatores & sacerdotes varijs temporibus celebrata: adeo, ut quauis multa propter Imperatores & sacerdotes nulli etiam in via spiritibus immundis vexati, dum ab alijs comprimerentur, miserandæque maledicæ voces emittebant: quorum è numero quidam ab ipso curati sunt. Populi igitur impetu vix euitato, sanctum eximij Patriarchæ corpus in celeberrimo Apostolorum templo, sacris mysterijs Deo peractis, in sepulchro recens constructo, manibus

nibus ipsius Methodij compositum est, iij. Idus Martij. quo quidem die in exilium etiam ciectus fuerat, vt vtraque re sit memorabilis.

Nos autem o patrum sanctissime, o sacrorum preconum decus, qui digni facti sumus vt te & terrestrem haberemus ciuem, & caelestem apud Deum intercessorem, ad arcem tuam cum desiderio accedimus, eamque cum omni veneratione complectentes, tibi voces effundimus: O sublimium & arcanorum mysteriorum inspector & contemplator: o diuini ad spectus atque splendoris gloria abunde propter mentis puritatem illustratus: o patriarcharum atque pontificum societatis particeps, qui & nomine & re multum cum illis victoriæ præconia & præmia, ærumnis & periculis superatis, percepisti: o seipse benignè syneceri cordis erga te fidem & affectionem, vicissimque tuas pro nobis ad Deum puras castasque preces exhibe: vt Ecclesia sancta in tranquillitate versetur, & des integra custodiatur. In perpetuum nobis Deum propitium redde, & nos, qui iucundissima tua monumenta, qui pulcherrima ad salutem instituta varijs in libris à te relictis perlegimus, in recta dogmatum doctrina firmos immobilesq; conserua, & in omnium porum varietate constantes, vt omnem reliquam vitam exemplo tuo sanctè transigamus, vt Deo chari simus, & quæ iustis promissa sunt, bona consequamur: Illius misericordia ac munere, qui propter nos homo fieri, & carne indutus per spici non est dignatus, Christus Deus noster, qui colendus & adorandus est cum patre, qui est ante principium, & diuino spiritu, qui est eiusdem cum illis essentia, authorque vitæ in seculum eulorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI
MARTYRIS LONGINI CENTVRIONIS. SIMEONE
Metaphraste authore.

19. Martij.

Matt. 27.

Longini
confutatio.

Pilatus &
Iudei in-
fens.

Deserit mi-
litiam.

VM Deo verbo propter eam, quæ ex inobedientia nobis fuit importata, à bonis prolapsionem, visum esset fieri licet nos, & voluntaria cruce & morte propter nos fuisset condemnatus propter suam in nos misericordiam: & eorum quidem discipulorum, timore amicitia Christi esset motus: qui autem in eum eadem spirabāt Iudæi, cum iam morte damnassent, vnus erat etiam Longinus & Synagoga Iudæorum, & constitutus fuerat Centurio cuiusdam seculi militum. Cum autem executioni esset mandata seculi sententia, & ipse Christus in ligno esset affixus, medietatem ptum ex ligno gustum, admirandus hic Longinus habebat crucis custodiam sibi commissam cum suis militibus. Signis autem & prodigijs, quæ ea crucem facta sunt, ad veritatem deductus, omni excusso metu, libere Christi ipsum & Deum confessus est in medio synagoga Iudæorum, Verè, dicens, filius Dei es tu. Postquam sepulturae mandatum fuit vniuersum Christi corpus, vt nos à peccatis puleris euocaret, & ad antiquam reuocaret beatitudinem, Longino rursus iussit Pilatus vitæ sepulcrum tueri custodia militari. Et ille quidem fecit id, quod erat imperatum: non esset eiusdem de Christo cum Pilato sententia, vt iam didicimus. Cum autem actum esset magnum mysterium resurrectionis, & milites miracula, quæ erant in eo, quàm vt ea caperet humana cogitatio, principibus sacerdotum, & presbyteris Iudæis coetis annuciassent, hoc illi ignominiam & dedecus sibi asserre existimantes, & mortem culum volentes extinguere, pecunijs persuaserunt militibus, vt calumniarentur Christi resurrectionem. Illi igitur ad Pilatum accedentes, falsam dixerunt esse resurrectionem. Verum non sic Longinus: sed mendacij quidem fuit præclarus confutator, vt autem restis veritatis, vt qui non sustinuerit calumniari Christum, tanquam mortis esse ptum: sed lingua & mente libera cum verum esse Deum prædicarit, & e mortuis esse citatum affirmauerit. Quo factum est, vt & ipse Pilatus, & Iudæorum synagoga principes, inuidiam qua prius mouebantur in Christum, & quem in eum animo conceperant furorem, eum nunc in Longinum transferant, ei adeo irascētes, vt quicquid patere Longinus, existimarent eum non satis daturum esse poenarum. Hinc ea res venit ad res Longini, & eorum ira fuit ei significata. Quapropter magis volens abijci cum Chæstus, quam habitare in tabernaculis Iudæorum, cum veste & cingulo dignitatis, ipsum quoque simul quamprimum exiit militiam. Et acceptis duobus militibus, qui habebant eundem zelum pro Christo & veritate, declinat cum populo congressionem, & cum Deo solo & secum versatur.

DE S. LONGINO CENTVRIONE MARTYRE.

bant eundem zelum pro Christo & veritate, declinat cum populo congressionem, & cum Deo solo & secum versatur.

Nec multum intercessit tēporis, & relictis Hierosolymis, venit in Cappadociam, præ- It in Cap
to simul & apostolus Christi admirabilem operū, & quæ sunt præter opinionem cum padociam.
illis duobus militibus effectus. Cum autem eorum nihil latēret Iudæos, vt potē quod fa-
reret regionem, ij simul conuenientes persuadent Pilato, vt de Longino maledicat, &
significet Casari, quod aliena sentiret ab Imperio Romanorum, & quod neglectis ar-
mis, Christum prædicet quendam regem gentibus: & sic omnes in suam redigens pote-
statem, attrahat ad illius fidem. Eorum autem, aiebant, quæ dicuntur, signum est, quod
vniuersam Cappadociam ea impleuit doctrina. Cum his literis simul etiam emittunt
pecunias, in aures Casaris volentes irrepere, vt Longini mortem faciliē emerent. Quod
quidem processit etiam, vt videbatur, Iudæis. Et Roma statim in Iudæam ad Pilatū mit-
tuntur literæ, quæ Longinum morte damnabāt. Pilatus ergo acceptis literis, eas statim
tradit Iudæis, & ad beati viri eadem alacris alacres emittit. Illi autem cum totam, quæ
intercedebat, regionem maxima peruasissent celeritate, veniūt in Cappadociam regio-
nem: & cum audissent Longinum in quodam agro paterno agere vitam ab omni ne-
gocio remotū, statim veniunt in agrum, & cū Longino sermones conferunt, nescientes
eū esse, propter quem tam magnos labores suscepissent, & iter confecissent. Vnde etiam
illum ipsum rogabant, quidnam esset Longinus, & in quonam prædio habitaret. Longi-
nus enim studebat clam aggredi, timentes ne salutem sibi fuga quæreret. Ignorabant
autem eum magis studere vt caperetur, quā illi, vt caperent. Imitabatur enim mortem
illius voluntariam, quem cum vidisset in cruce, Deum fuit confessus: & quomodo Chri-
stus propter nos, ita Longinus propter Christum eadem lincibat.

Cum ergo spiritus sanctus illa hora ei omnia significasset, sensim ad ipsos conuersus, miti & leni voce dicit: Sequimini, & ipse eum, quem quæritis, ostendam. Tunc ergo ve-
luti apud se latrans ille beatus & futuri gaudij præcipiens, & ante martyrium mortem
martyrij amplectens, hæc secum dicebat: Quam speciosi pedes euangelizantium bona.
Nunc videbo celos apertos. Nunc adspiciam gloriā patris. Nunc, sicut primus martyr
Stephanus, ipse quoque dicam: Domine Iesu Christe, accipe spiritum meum: quem cla-
rissima voce audiui mortem ad se vocantem. Nunc supernam Hierusalem, angelorum
quidem patriam, totius autem chori sanctorum metropolim, cum victoria plausibus,
& canticis, & gloriofis trophæis, ascendā. Nunc ex uero luto confectam tunicam, & la-
mentabilia depono carnis vincula. Nunc liberor ab interitu & corruptione, & lætus in-
duo incorruptionem. Egre dior è vita caduca & momentanea, & ex tempestate, cuius
sunt magni fluctus & graui naufragia, & venio ad verum & solum portum, in quo vi-
ta est ab omni tristitia remota & æterna. Lætare anima, quæ vadis ad tuum effectorem.
Ostende lætam, tempore id postulante, faciem. Eos, qui tibi tot bona conciliant, o Lon-
gine, benignè excipe. Eos qui nos ad cœnam vocant regalem, lætito & magnifico acci-
piamus conuiuium.

Hæc cum apud se locutus esset Longinus, eos, qui ad ipsum venerant, statim ducit in
domum suam, & cum hospitio præclarè accepisset, incipit deinde rogare post cœnam
cur venissent, & quonam esset tanta Longini inquisitio. Illi autem, cum sacramentum,
tanquam aliquod pignus, ab eo accepissent, non esse publicaturum, quæ ei dicerent, ne-
que secretum esse aperturum, dicunt quæ Pilato scripta fuerāt à Casare, & quod venis-
sent, vt Longini cum duobus militibus capita amputarēt. Cum autem sciuisset, quinam
essent eum ipso morituri, illi scilicet qui Iudaicæ mercedi Christum præposuerāt, signi-
ficauit eis, qui non diu antè ab eo discesserant, vt primorum bonorum essent sibi socij.
Cumque semel atque iterum eos, qui missi fuerant à Pilato, hospitio magnificè accepisset,
post die eos ducens in agrum, expectabat eos, quos accersierat. Cum autem accepis-
set eos iam appropinquare, statim annunciat ijs, qui missi fuerant à Pilato: Ego sum, qui
a vobis quæror, Longinus. Illi autem primum quidem nō credebant. Quomodo enim
existimassent eum esse, qui erat passurus, cum eum viderent tam lætum ad periculum?
Postquam autem rectè sciuerunt illum esse, & nulla eis fuit relicta dubitatio, agrè fere-
bant, & à conscientia multas plagas accipiebant, quid non quidem dicentes, quid non
amem facientes, cum esset adhuc recens recordatio, vt qui pro bonis essent malas red-
duri gratias? O infelicem, dicebant, cœnā. O graue hospitium. Curnam, o chare Lon-
gine, hoc tibi coeptum venit in mentem, vt eos, qui venerant ad tuā eadem, domus tua

It in Cap
padociam.

Elia. 32.

Ab. 7.

Percussio-
res suos vo-
cat ad con-
uiuium.

Prodit se
ipsum li-
choribus.

acciperet? O miserum habitaculum, o acerbum coniuium. Mors tibi euadit hospitium. te ipsum mensa appones, eos prater opinionem inueniens latrones, qui hospitio a te erunt accepti. Quid faciens, sic molestia affecisti eos, qui te sunt occisuri? Abi ergo, accepta mercede hospitij, nempe mortis remissione. Non sustinemus ensem tibi inferre: sed demolientem manum tuo capiti asferre formidamus: communem salem reueremur: nos pudore afficit mensa: ad eadem torpet manus: abhorret animus mortem: asperem benefactorem. Facilius est periculum, quod nobis est Pilato paratum, quam vulnus conscientiae. Parati sumus omnia pati potius, quam Longino tales referre gratias.

Sic quidem milites dicebant Christi martyri valde miserabiliter. Ceterum non poterant Longino persuadere: sed eis fortiter respondet vir verè generosus: Cur magis mihi bona invidetis, quibus vos inuiti me estis remuneraturi? Cur meam mortem detestamini tam miserabiliter? Cur tristes estis propter meam perpeffionem? Non est hoc mihi mors, sed vitæ primitia. Mihi reuerà potius est mors, quæ hîc est conuersatio, quam non assisto meo Domino, nec fruor ea, quæ est illic, beatitudine. Finis finem malorum, non etiam finem vitæ mihi conciliabit: sed ad veram transmittet beatitudinem, & conciet, ut sim particeps illius æterni splendoris. Haberis, o amici, habetis apud vos solati prope est vobis consolatio. Quem enim propter finem lugetis, eum vos post finem beatum reputabitis. Sufficit autem hoc ad asserendam animi tranquillitatem, scire amicum fore multorum bonorum participem: quomodo est inuidorum, vel odio potius habentium hominum, studere cum priuare splendore. Nolite deslere eum, qui desinit sed gratias agite ei, qui accipit. Non mihi illius gloriæ detrimentum afferatis, quam ego vidi elementa mouentem. Non negauerim eum, quem Dei semel filium sum confessus. Timeo ne creatam naturam inueniam accusatricem, si in eum appaream inuadentem, propter cuius passionem cælum quoque ipsum est affectum tristitia, & sol contritus radios, & lux diei miserabiliter deducta fuit ad noctem.

Longinus confirmat duos milites.

Capite plectitur eum illis.

Hæc adhuc dicente Longino, & eis, qui missi fuerunt à Pilato persuadente, ut facerent quod eis fuerat imperatum, veniunt milites, qui cum eo morte damnari fuerant. Ille autem tem læto & alacri vultu eos intuens, & dexteram eis iniecit, & collum amplectitur, & oculos suauiter deosculatur, & Saluete, inquit, o Christi commilitones, & hæredes regni saluete. Jam enim aperta est porta, quæ est in cælis, & angeli sunt nostras accepturi: mas, & oblaturi filio vnigenito. Ecce, & lampades video, & apparet mihi bratia, cum quibus sistendi sumus ad Iudicis tribunal. Sedenim si quid vobis est imperatum, iube re eis, qui missi fuerant, id implere. Deinde etiam conuersus ad domus curatorem, iube re stem mundam ad se deferri, ut qui iam esset vocatus ad nuptias & thalamum, & eolus sinaret. Porro autem cum induisset vestem, & manu ostendisset tumulum, in quo videret bat poni corpus, in genua cum ijs duobus, qui erant cum ipso, inclinatus, (o beatum nem) peregit certamen: & amputatis eorum capitibus, illi ascribuntur in choros martyrum & Apostolorum, illorum quidem fortitudinem, horum verò zelum pro Christo ostendentes.

Pilati crudelitas in caput eius.

Quid verò post hæc est consecutus? Martyricum illius Longini caput cum statim accepissent ijs, qui eum interfecerant, ad fidem plenè faciendam, quod Longinus esset mortuus, id portant ad Pilatum, ut qui scirent se nullo alio dono, quam eo magis illi gratificatos. Ipse autem statim convocauit Iudeos, magna secum voluptate afficiendos, ut qui Longini valde mortem firent, & eam emissent pecunijs. Quod quidem cum facerent fuisset, ut eis placebat, iubet rursus indigna Pilatis: & ante portam ciuitatis per ignem, cuius niam fuit projectum preciosum eius caput. Sed is, cui visum fuerat pati pro nobis, cuius qui propter ipsum fuerat passus, ne nunc quidem est oblitus: sed veluti perpetuo appetentem quandam faciem ijs, qui aderant, cernendam præbebat ante ciuitatem, non solum quilibet iacentem, tanquam in domo regia conseruaram, tutò protegebatur, non solum non permittens, ut aliquid pateretur à fimo: sed etiam liberans alios, ne aliquid propter id paterentur. Quædam enim mulier vidua, quæ morte maritum amiserat, malo si & vnico conflictabatur, & præter viduitatē sustinuerat etiā oculorum orbitatē, malo si & superato, cum filio vadit Hierusalem, sanctorū, quæ ibi erant, locorum contractu & ratione, quos amiserat corporis duces, sperans se recuperaturam. Cum autem à filio vidua ducta terram caperet & pulcerem, & imponeret oculis, adiecit viduitati & oculorum orbitati (Qualia sunt Dei iudicia) alia quoque gravis calamitas. Morbus enim quidam inuadens puerum, qui pro amissis oculis fuerat ei alius oculus, repente (proh dolor) abripit à sinu matris.

Statim

Statim ergo duplices ad eum accedunt tenebræ, & vitæ lux simul extinguitur cum luce oculorum: eratque omnino infelix illa immobilis, tanquam aliquo fulmine, percussa calamitate. Cum autem paulopost à malo ad se redisset, deslebat miserabiliter, & tuas super me, & supra dolorem vulnerum meorum addidisti? Et nunc lumen oculorū meorum & ipsum non est mecum. Num vires lapidum vires meæ? Ipsa quoque dicā, quod Iob: Posuisti me parabolam Domine, & motum capitis in omnibus: & pudore affecti sunt super me, qui sustinent te Domine virtutum. Num sola sic peccani ego? & sola sic punior, quod me luce & vnigenito filio, qui erat instar lucis, priuasti? Quænam mihi est deinceps spes salutis? Quænam mihi via cōsolatiōis? Hei mihi, charissime, quæ ad salutem? Nesciui, o fili, quod maiori omni alio, tuo casu mihi damnum asferres matrem: Abis planta mihi iucundissima, me misera sola relicta? Sed sic quidem mater, & mater vnigeniti, qui sic fulciebat eam, quæ se habebat tam miserabiliter.

Videtur in gens calamitas.

Iob 6.

Interim autem dū fuisset in somnum resoluta, diuinus ei apparet Longinus, & omnia dicit, quæ ad ipsum pertinebant, quæ in cruce Saluatoris nostri facta sunt, confessio nem mortem quæ à Cesare & Pilato fuit condemnatus, capitis amputationem, & alia, quæ martyr propter Christum sustinuit magnificè. Quin etiam dicit ei: Oporter te obseruare meum caput multo fimo rectum, ad tuorū oculorum curatiōem. Nam si illud atigeris, lux statim te sequetur. Porro autem ego quoque tibi adducam puerum cū glo- ria, qui, quem propter eum accipis, dolorem consoletur. His verbis mulier animo re- creata, & corpore satis corroborata, properabat ad opus. Cum autē deducta iam per- uenisset ad locum, in quo sciebat caput esse repositum, prompto & alacri animo sodie- bar manibus. Et eum veluti quendam thesaurum caput inuenisset, simul cum eius in- uentione, suam quoque lucem inuenit: & adspicit solem, aut etiam ipsum caput cernit tanquam lucidam stellam, apparuisse. Deinde id ardentem cōplexa, cum à stercore ex- purgasset, & vnguentis vnxisset honorificè, reuertitur ad eum, qui illam hospitio ex- cepit, preciosam illam asserens margaritam.

Longinus ei reuelat caput suū.

Repurgat eum à fimo, honorificè vngitur vnguentis caput.

Sequenti autem nocte diuinus rursus accedit Longinus, læto vultu subridens, & quasi sponsalibus vestimentis nitentem filium suum inducens, suauiterque & paternè eum amplectens, & dicit ei: Ecce quem lugebas, filium, o mulier, quæ lugebas: ecce quæ nunc eius honor & gloria, & teipsam consolare. Deus enim ipsum retulit in nu- merum militiæ sui regni: ego quæ nunc eum habeo acceptum à Salvatore, nec à mea vnica, & ne amplius lugeas filium tuum vnigenitum, neque te verberet cor tuum. Nā ma- ta sunt à Deo, qui eum accepit. Hæc cum audisset mater filij, statim surgit, & acceptum filij capiti martyris lubenter apposuisse, & in loco insigni honorificè composuisse, hæc apud se dicebat: Nunc scio, quod ijs, qui Deum diligunt, omnia ad bonum conferunt. Querebat oculos carnis, ego autem accepi etiam oculos spiritus. Me afficiebat tristitia iactura filij, sed ecce eum habeo hæredem, Deo cum gloria regia assistentem, & nunc no- tum & interdictum mihi matri blandè arridet, conglorificatus honoribus prophetarum & martyrum, & cum eis exultans, & cum Longino crucem ferens, & regni cælorum præclarum ferens trophæum inter angelos: adeo ut Longini factus discipu- lus, ipse quoque sacram emittat vocem, hymnicamque & mysticam, & epinicijs instar habentem: Verè Dei filius erat iste, & est, & erit. Re- gnium eius, regnum omnium seculorum, & eius dominatio permanebit in æternum. Ei gloria & potentia in secula seculorum, Amen.

Rom. 8.

Psalm. 144. Dan. 7.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI ABRAMII
CONFESSORIS, ET MARIAE NEPTIS EIVS: AVTHOR
re Simeone Metaphraste, qui eam ex S. Ephraem videtur interdum suis, plerumque
comprehensius descripsisse. Est hac historia multo elegantius Latine
conversa, quam illa, cuius author fertur S. Ephraem.

16. Martij.
alii, 29.
Octobris.

Virorum virtutis studiosorum vita, & eorum quæ ab eis
ita fuerunt, narratio, omnibus quidem, qui pie vivere
duerunt, tanquam utilis & iucunda, summo studio esse
petenda: maximè autem ijs, qui virtutem exercent, & qui
beatam illam Dei mandatorum semitam ingredi decore
runt. Fiunt enim eis veluti quidam duces itineris, ut quod
ipsi prius confecerint, & re ipsa experientia ostendere po-
sint ijs, qui sequuntur: ubi quid oporteat aliquid remittere
de ingressus vehementia, ubi autè rursus gradum accelere-
re & intendere. Sicque certam virtutis viam, & facilem
faciunt, qui eam aggrediuntur. Quoniam autem ex ijs maxime
in signis Abramius, non solum cum esset adhuc superstes, sed nunc quoque oratione veluti
quodam expressus imagine, id plenè præstare potest: res eius nunc à nobis narrandæ sunt
pro viribus: ut sequamur, & quoad eius fieri poterit, imitemur vestigia eius virtutis.

Abramij
genus.

Falsidice
quæ huius
mudi sunt.

Consentit
in matri-
monium.

Lux cali-
tus illabi-
tur eius &
oculis &
pectori.

Hic ergo secundus Abraam, & cum primo conferendus, ex nobili quidem radice re-
minuit ramus nobilis. Nam fuerunt quidem ei parentes clari genere, vita autem illa
fres, & qui diuitijs & gloria mundana sibi summo opere placebant. Cum autè videret
rum ab incute ætate omnem virtutem exercentem, tenebantur quidem vehementer
in eum amoris & desiderij. Sunt enim talia eorum, qui genuerunt, viscera: & naturæ
eis insitum, ut virtus filiorum maiorem in eis inciter flammam naturalis charitatis
affectionis. Quamobrem cum esset eorum in eum amor & insatiabilis, & longè arde-
tissimus, desiderabat videre fructus pulchri huius germinis: ut cernentes tanquam
gines filij nepotes, sui in eum amoris sedarent vehementiam, & simul successioni gen-
ris hoc iacerent fundamentum. Itaque studebant, ut & filius duceret uxorem, & alig-
tur vinculis matrimonij, & ad præcipuas & maximè illustres mundi prouideretur
nitates. Abramio autè nihil horum erat cura: Nam ea delegerat, quæ parentum
planè aduersabantur: & ecclesiam quidem, tanquam sponsam quandam, sibi despon-
rat, ei, ut solent sponsi ardentes, noctu & interdum assidens, & animum simul & aurem
mulcens ijs, qui in ipsa sunt ad Deum hymnis & melodijs: Vnum verò verum honorem
ad Deum existimabat profectum. Magistratus autè & potestates & honorum altitudinem
dignitatum magnitudinem, & si quid aliud mundanum & terrenum, existimabat omnia lu-
dibrium & scenicam actionem, quæ nihilo melius sunt affecta, quam somnium & visio.
Cum autem parentes instarent & vehementissimè vrgerent, ut uxorem duceret, quoniam
etiam mater videns eum differentem, sæpè lachrymas emitteret ex oculis, quæ sunt cer-
signa flammæ internæ, & quæ, si quid aliud, filij valde possunt animum infringere: non
sciret verò egregius Abramius quid faceret, cedit matris precibus & iussis patris, & matri
accipit matrimonij, ut qui sciret hoc esse vnum ex Domini præceptis, patri & matri
rere. Nam ad illum quoque transire honorem pulchre sciebat, à quo profectum est
ceptum: & qui est communis omnium & primus pater, & opifex, & præcipua causa
simus & viuamus. Sed mihi arrigantur omnes aures ad audiendum: iam enim in
mo Abramij incipiunt oriri radij gratiæ. Sex quidem præterierant dies, ex quo perage-
batur conuiuium, & celebrabantur nuptiæ, & canebatur hymenæus: septimo autem
quo erat eis soluendum matrimonium, fit res quædam admirabilis, & quæ vix credi po-
sit. Nam sedebat quidem ad mensam cum sponsa splendide admodum Abramius, tan-
quam sponsus re vera in thalamo suo: tumultu autem & plausu tota domus salu-
bat, mensæque & conuiuiis erant omnes intenti: occultus autem amator nostræ salutis
qui intelligentia percipitur, animarum nostrarum pronubus & sponsus Christus, illius
scilicet, quæ sunt dignæ thalamis suis, dulci quodam radio celestis & ineffabilis specula-
ris sensum immisso in thalamum, suam & allicienti luce oculos illustrauit Abramio, ve-
luti ad se accersens, & ipsum per lucem attrahens. Illius enim animæ aperte amabat
chritudinem, & volebat eum collocare in longè melioribus thalamis.

Huius autem lucis dulcedine summe captus Abramius, ut quæ ei per oculos ad ani-
mam affluerat, & ineffabili incunditate & splendore cor habens replem, neque cibum
neque potum volebat sumere: sed stabant immoti eius oculi, ad lucis illius speciem in-
soluto, & singulis conuiuiis domum reuersis, tacite domo egreditur, à nullo alio, nisi à
solo Deo, qui eum vocabat, visus. Et cum circa duo stadia abesset à ciuitate, peruenit ad
quandam cellam, quæ pulchre erat posita ad quietem & silentium. Eam autem, quam
inuenit ingressus? Aliquid enim ei ostenderat, quæ apparuerat visio, quod spectabat
ad eius habitationem. Deinde, ut assolet in rebus huiusmodi, cum domi frequentissime
adesset, statim recordati sunt parentes prioris filij sententiæ, & illius in Deum propo-
siti, & magnæ aduersus nuptias constantiæ: neque eam rem poterant aliud vocare, nisi
apertum secessum. Et ideo scrutabantur, non theatra solum, & fora, & regiam, & domos
amicorum, sed solitudines, & montes, & monachorum habitacula, & sicubi esset aliquis
locus aptus ad secessum & silentium. Cum multi ergo ubique quærent Abramium, de-
cimo septimo die postquam secesserat, inuenitur in dicta cella, nullum habens, qui simul
habitaret, sed ipse solus inclutus. Atque illos quidem, qui ipsum inuenerant, inuadit stu-
por commixtus letitia & tristitia: ut qui lætarentur quidem, quod inuenissent adolescen-
tem, superent autè tam repentinam eius mutationem, & statim ab initio susceptam vi-
tam illam solitariam, & remotam ab omni consuetudine & societate: dolerent verò
propter Abramij iacturam, quod talis scilicet adolescens sic ante tempus se à mundo re-
mouisset, & rebus quæ ad mundum pertinent.

Cis fugit,
sponsam
deserens.

Ingruit.

Inuenitur.

Vacat ora-
tioni & ie-
iunio.

Vestitus
eius & su-
pellex.

Eius forti-
tudo & co-
stantia.

Ille autem cum eos sic vidisset affectos, placidè & benignè eos alloquens: Neque tri-
stitia, inquit, affici oportet, nec admirari: sed Deo potius agere gratias, & eius ineffabili
benignitati & clementiæ, qui me sapienti quadam & arcana providentia à mundi sub-
dixit nequitia. Orate ergo, inquit, amici mei & fratres, deinceps orate, ut bonum eius
in eum portem usque ad finem, & non onus eius leue abiciam: sed semper sequar legem,
& illius præcepta & voluntatem. Deinde etiam vehementer rogauit, ne illuc assidue
venientes, suum desideratum oburbarent silentium, & impedirent profectum eius ad
aditu domunculæ, & relicta parua quadam fenestra, per quam panis solum & aqua ei
præberetur, soli decetero orationi vacabat & ieiunio. Cum in his autè esset Abramius,
& hanc philosophicam exerceret viuendi rationem, de eo spargebatur fama in omnes
partes, & magna hominum multitudo confluebat ad illum spectandum, desiderans ab-
ditum quidem eius parentes: ad eum autem deferuntur illorum diuitiæ, & omnium pa-
ternarum facultatum fit hæres Abramius. Ille verò, cum iam olim tales curas iussisset
valere, euidam ex suis amicis committit, ut curam gerat hereditatis, mandans, ut pars
eius maxima consumatur in egenos. Quod quidem cum factum fuisset, ut iussisset, & pul-
chre profuse fuissent eius diuitiæ, & opem tulisset multis pauperibus, solutus omni
cura fuit Abramius. Nam in hoc ille perpetuo incumbere, ut eius animus occupare
tur in nulla re mundana terrena, sed eum totum haberet ad cælum extensum, semper
quæ leuem & sublimem ad spiritalia.

Cum ergo tantæ possessionem preciosissimam desiderasset nil possidere, nihil aliud ha-
bere sustinuit, præter ea sola, quæ sunt corpori necessaria. Ea autè erant, palli & cilicium,
quibus erat indutus, & storea ad breuem corporis accubitum, & poculum, quo modicam
abundabat aquam. Sed quo magis egebat ijs, quæ pertinebant ad vsum corporis, eo magis
humilitatem habens, & charitatem, qui eum circundabat, semper resplendentem
æqualem quidem communiter in omnes ostendebat charitatē. Proximi autè salutem sem-
per suæ proponebat. Quæ verò ex eius labris procedebant, quam non poterant animam
demulcere, & attrahere ad virtutem? Nam valde quidem doctè adhortabatur: repræ-
sentans animi constitutionem perfecte aperiens. Merito autè admirabitur quispiam eius in
certaminibus fortitudinem, & constantiam. Nam cum ante mortem continuos quinquagin-
ta annos transegerit in exercitatioe, nunquā molliter aut segniter aggressus est labores,
neque quicquam remisit de ei ab initio tradita regula abstinentiæ: sed perinde ac si spirita-
les labores recens attingeret, ita ad certamina accedebat quotidie, seipsum in dies supe-
rans.

rans. Non erat autem Dei omnino permittente, ut talis lux sub modio lateret: neque fieri poterat, ut qui erat huiusmodi, & perinde ac clara quædam & illustris ciuitas, veluti in quodam monte rerum maximarum & pulcherrime gestarum, positus erat, absconderetur. Nec ergo fuit absconsus. Sed quomodo nuper ipse Dominus discipulis, ita etiam nunc illorum imitatori desuper apostolicum committit ministerium, & eius honorat virtutem chrismate sacerdotij, & sudoribus monasticæ exercitationis athletica etiam certamina adiungit, & laboribus abstinentiæ præter opinionem & admirabiliter annexas coronas martyrij. Quonam modo autem, deinceps exponam.

Tania vicus gentili-
um.

Lampfaci, quod est oppidum ad Hellepontum, erat quidam magnus vicus, & frequenter populo, qui vocatur Tania. Quoniam autem qui in eo vico habitabant, tenebantur à gravi errore gentiliū, magna quidem multitudo sacerdotum, & diaconorum ab episcopo ad eos mittebatur: plurimi quoque ex ijs, qui vitam susceperant monasticā, ab eo constituti erant vici magistri. Sed nemo eos poterat conuertere ab errore: immo ipsi potius illi inferebant tormenta & supplicia, neque erat vllum poenæ genus, quod non terribiliter eis intentaretur. Cum ergo dubitaret Episcopus, quidnam oporteret facere, ut qui erant, errorem agnoscerent, & rem aliquando cum suis communicaret, venit eis in mentem Abramij admirabilis. Tum non expectans ipse aliorum de eo testimonium, eis statim ostendit, quid de illo esset sibi persuasum, dicens: Credite mihi, filij, dicturo vestre veritate, quod in tota vita nunquam mihi contigit videre talem virum, & qui in tanta virtute viueret & pietate. Cum ij autem, quæ ab ipso dicta fuerant, vna voce confirmassent, ipse rursus: Venit, inquit, mihi in mentem quædam cogitatio: ea est autem, ut archidiaconi eius cuiusdam prouidentia, eum initiare Chrismate Sacerdotij, & ei tradere vicum, qui est ad Hellepontum. Fortè poterit, opem superna ei ferente gratia, & multos deducere ad agnitionem veritatis. Hæc dixit, & e cathedra statim surgens episcopus, vadit ad beatum Abramium cum vniuerso clero. Et iam solitis dictis precibus postquam cum in Christo salutasset, & osculum dedisset, de vico ei exponit omnia. Præterea autem cum quoque valde roganit, ut illorum susceperet præfecturam. Ille verò cum primum quidam Episcopus aduenisse agere tulisset, ut qui putaret se esse indignum, ad quem talis vir accederet: deinde etiam quæ dixerat, grauius accepisset, propter magnam illam condignitatem & moderationem, & quod se nulla re putaret esse dignum, ea respondit, quæ & tali vitæ conueniebant, & tantæ humilitati. Quis ego sum Domine, dicis, ut sacerdotij tantam subeam magnitudinem, & grauis populus mihi committatur? Sine per Christum, sine me acerbe mea deslere peccata.

Recusat sacerdoti-
um.

Cui rursus Episcopus respondens: Recte scio, recte scio, inquit, o chare fili Abramij, quod gratia, quæ tibi data est à spiritu, potes es & verbis & factis. Ne ergo dubitaueris munus accedere, quod erit quidem causa tantæ animarum utilitatis, magnas autem apud Deum tibi conciliabit remunerationes. Ille verò perseuerans in prioribus: Sine rogo, inquit, dicebat, sine me mala propria deslere. Ille verò respondens, acrioribus eum verbis excepit: Ecce, dicens, cum mundum, & quæ mundi sunt omnia reliqueris, & quid non habebile quidem exereueris, quodnam autem Dei præceptum non accuratè seruaueris? Quod est præceptum, nescio quomodo imprudens prætermisisti, nempe obedientiam. Hæc cum ille audisset B. Abramius, oculos suffusus lachrymis, & ex imo grauius suspirans: Quis ego sum, Domine, Domine mi, inquit, (ut rursus repetam ea, quæ dicta sunt) ut de me talem susceperis cogitationem, & me, qui sum vilis & abiectus, sic tota manu contendas ad trahere ad tantam virtutis altitudinem? Episcopus autem: Quoniam, inquit, qui sibi quidem soli viuit, & solū curat, ut res suæ rectè se habeant, sibi soli parat utilitatē. Alios autem curare & animarum sibi creditam curā gerere, quantum habet emolumentum, & quamquam charitatis in Deum indicium? Quod autem id sit malus quouis alio cultu creatoris & Domini adducā tibi illius ipsius testimonium: Si enim diligis me Petre, inquit, pascue oues meas. Quamobrem Deo tante sunt curæ greges, ut maximū signum in ipsum dilectionis eius curam esse statuatur. Talibus consilijs, monitis & sermonibus persuasus Abramius, Episcopus ad urbem est secutus. Cumque ille in ipso, quæ par erat, peregrinasset, & quamquam creasset sacerdotem, & deinde cum toto clero & populo eum deduxisset, propolium illinc viam inijt, multas interim fundens lachrymas, & supernum inuocans auxilium. Cum autem venisset in vicum, & cum inuenisset iacentē in profundis tenebris impuratis, & videret diuinus Paulus, gloriā vniueriti mutata in similitudinem sculptilis idoli. Deū precabatur in contritione cordis: Benigne & clementer Domine Christe Deus, qui es bonus, qui es solus pater, qui es solus misericors, qui creasti hominē benignitate inclinatissimam.

Iohan. 21.

Fir facer-
dos & abie-
ctus ad vicum
Tanium.

Rom. 1.

DE S. ABRAMIO CONFESSORE.

qui intelligis in omnia opera eius, & corda & renes examinas, & intelligis eius cogitationes: ne despicias tuum figmentum, opus marum manuum, quod malè necatur à bellua, quæ percipitur intelligentia: sed libera eos à tyrannide inimici, & da eis veritatis tuæ agnitionem. Tu enim scis, quod non propter humanam gloriam, sed propter animarum salutem suscepisti hanc curam & hoc ministerium. Cum sic ergo esset precatus, & aliquas accepisset pecunias, quæ remanserāt apud amicum, cui curam commiserat facultatum, edificium, incruentum in eo sacrificium Deo offerebat, & similes prioribus rursus fundebat preces: Collige, Domine, dicens: oues tuas errantes in hanc mandram recentem edificatam, aperiens eis viam salutis per tuam agnitionem, ad gloriam tuam gloriosi nominis. Tu enim Deus solus misericordia & miserationum, qui non vis mortem peccatoris, sed magis ut conuertatur & viuat. Cum hæc ei preces obtulisset, & cor deinde vir sapiens confirmasset, & fuisset repletus zelo & desiderio, obiens statuas demonum, eas omnes diruit, & humi euertit, quæ erant verè terra dignæ, soloque cinere & puluere. Cum autem post hæc accessissent quidam ex infidelibus, ut illis sacrificarent statuis, & eis precarentur, vidissentque graui casu corruisse, non ignorarunt hostem: statimque correptis lignis & lapidibus, repente in sanctum irruerunt: nec prius cessarunt cum peccatore & crudelissimè percutere, quam eum vidissent planè defecisse, & extremam iam aere animam. Recesserunt enim, existimantes eum mox esse moriturum. Ille autem cum circa mediam noctem recreatus esset ab illis intolerandis doloribus, vix tandem surgens, in templum est ingressus: & cum se primum humi deiecisset, stans grauius, & fronte sopellere impietatis nubem, quæ eos detinebat, & purè adspicerent ad radios veritatis. Mæne autem cum illi ad templum accessissent, non gratia orationis, (Quomodo enim, cum eorum animi fluctuarent adhuc falso impietatis? sed ad videndam edificiorum structuram, & quod animum & oculos satis poterat iustificare) cum, inquam, venissent in templum, & ostendissent sanctum in eo precantem, priorem rursus seuitiam & rabiem in eum ostenderunt: & cum eum rursus varijs modis & vehementer cæcidissent, vinculis & funibus omni ex parte comprehensum, trahunt per medium vicum, & in eum omni ex parte lapides nunc cadente densiores coniecerunt, ignorantes stulti, pro quali gratia, pro quali pro ipsius precatione, qualem reddiderint ei remunerationem. Ille ergo tunc quidem ab eis relictus est semimortuus, iam à plagis dissolutus & in terram fluxionibus. Cum autem quæ anertis faciem tuam à me? Quousque opera manuum tuarum despicias, quæ pereunt? Hæc Deo dicebat, & verba miscebat lachrymis. Deinde autem vix tandem è solo surgit, perinde ac si non esset confectus tot plagis & vulneribus, & in dictum templum rursus ingreditur.

Extruit a-
dem orna-
mentum, &
offert in-
cruentum
sacrificiū.
Ezech. 18.

Dirit credi-
tur à paga-
nis.

Rursus ce-
ditur atro-
cissimè &
lapidatur.

Ita rursus.

Psal. 118.

Psal. 137.

Psal. 93.

Die autem sequenti bellua illa Christi inimica, cum illic rursus venissent, & eum orantem inuenissent, ne tunc quidem potuerunt id ferre moderate: sed cum ei plagas priores, aut etiā multo maiores imposuissent, & eum similibus vinculis alligassent & traxissent, procul à vico proiecerunt. In his ergo se tres annos deinceps fortiter gessit Abramius, non fractus, non cedens, nec vlli malè imprecans: sed odio charitatem adiungens, iræ ieiunantes, omnem, ut semel dicam, aetatem, ut patres, ut filios, ut fratres, nihilque omnino ostendens, quod sit pusilli & abiecti animi: sed re ipsa implens, quæ sunt diuini Davidis, & inter necessitates & afflictiones meditans præcepta Domini. Propter hæc in ipsum stodemus, (Est autem hoc Dei omnino, qui docet hominem scientiam, & illius gratia in Abramio omnesque qui illum vicum habitabant, congregati essent, & ut est consentaneum rebus, & omnium animi implebatur admiratione. Itaque cum præ stupore in magnam aduersus Abramium dubitationem: Videtis, dicebat inter se inuicem, qualia à nobis facta sunt, & immortales, qui potest pro laborum meritis reddere remunerationes, non ostendit, tanta pro ipso tolerantia. Porro autem deorum nostrorum imagines videtis quam facile & citra vllum laborem euertit, neque vllus ex ijs dijs potuit à se propulsare iniuriam? Hæc

274

MARTIVS.

Hæc illi quidem inter se dicebant: Deus autem verbis finem imposuit conuenienter. Ij enim protinus incitati animis, dixerunt: Adeste omnes, ad huius boni viri genia provocamus, consentientes Deo, qui ab ipso prædicatur. Quæ simulatq; dixissent, concurrerunt protinus ad templum, tanquam vna lingua & anima clamantes: Gloria tibi Deus, fili, qui misisti seruum tuum Abramum, ut nos à simulacrorum liberaret caligine. Quod quidem cum ille beatus vidisset præter omnem spem, ineffabili in corde repleus letitia, repente tempus quoque arripit: & O patres in Domino, & filij, & fratres, inquit, adeste, & Deo simul reddamus gloriam, qui tam admirabiliter & arcane illuminauit vestros animarum oculos: & accipite signaculum spiritus. Accedite ad ipsum, & illuminemini: vestri vultus pudore nequaquam afficientur. His verbis coniungit etiam doctrinam veritatis. Et cum, quomodo credere oporteat, verbis esset persecutus, eos in filiorum adoptionem affecit per baptismum, cum essent numero circa mille. Et deinceps erat multum in eis quotidie admonendis & docendis. Illi autem tamquam bona terra, & pinguis, & aqua in eis quotidie admodum fructus multiplicatos diuinorum seminum. Atque annus quidem in his fuit consumptus ab Abramio.

Deinde tempus, nē, dum in Vici curis versaretur & tumultibus, sibi aliqua re geret ex ijs, quæ ad victum pertinent: cumque iam videret gregem perfectū & absolutum in diuinis mandatis, statuit ad priorem reuerti solitudinem. Cum noctū itaq; fuisset, dicebat: Domine, qui es solus bonus, qui solus es immemor acceptæ iniuriæ, qui hanc recens collectam multitudinem soluisti à vinculis aduersarij, & per eā, quæ in te habent, fidem tuo colligasti vinculo: conserua hunc paruum tuum gregem multum ab insidijs dæmonum, eos tanquā armis muni tua protectione, & cum accipere forti tua potentia: te autem propitium ego quoque miser inueniam, quādo iudicium pones in spem, & misericordiam tuam in trutinis. Ad peccati rationem nihil mihi imputetur à tua benignitate hic meus recessus. Tu enim es occultorum cognitor, & cœli diu examinador, & tu ē longinquo cognouisti cogitationes meas, quod propter te diuini amoris suscepī hanc peregrinationem: & ecce me subduco ab ijs omnibus, qui ad victum pertinent, nē si ad aliquid horum, tanquā ad scopulum impegero, in medio mari curarum mundanarum subeam naufragium. Atque sic quidem finem accepit eius preces: & cum Dominico signo vicum munisset, & cum Deo commendasset, se clanculum proripit ad secessum.

Manē ergo cum de more venissent vicini ad templum Dominicum, viderunt
nem Pastorem assequerentur, cumque eum ibi non inuenissent, illos inuasit terra
mœrorque & animi ægritudo. Eum igitur diligenter quærūt, non paruum
obstantes. Sed reuersi vacuis manibus, cum calidis lachrymis accedunt ad Episcopum
& apud eum desunt, se esse priuatos suo Pastore. Ille autem sauciatus paribus re
tudinibus, cum quoque quærūt similiter. Postquam verò & ipse cognouit se ea
erant inutilia, (tuto enim propter quietis ac silentij cupiditatem latebat illorum
tūc, sui clerici accepta parte aliqua, cum venisset ad vicum, primum quidem eos ele
nimos satis consolatur, qui ægreferebant Pastoris absentiam. Deinde cum eos ele
set, qui erant virtute insigniores: & alios quidem Presbyteros, alios autem Diaconos
stituisse, & alios cooptasse in alios sacros gradus: & ipsi veluti quandam tradidisse
gulam, & formam glorificationis, quæ fit in ecclesia, & eis precatus esset vitam pacat
& à molestia liberam, recedit. Quæ quidem nec diuinum quidem latuerunt Abraham
Sed ipse quoque, cum in eo, in quo latebat, loco hæc per spiritum cognouisset, ab illis
vici curis animum liberauit. Nam etsi trahebatur amore solitudinis, curis tamen gra
rursus erat vinctus vinculis insolubilibus.

Cum ergo, quod ad hæc attinebat, quieto esset animo, & Deo, ut par erat,
tias, rursus reuertitur ad vetus illud habitaculū. Et cū ei cōtiguam ædificasset domum
lam, & obstruxisset aditum, priori se tradidit solitudini. Quænam autem sunt deinde præ-
secuta, & quosnam ei tendit laqueos, qui rebus eiusmodi inuidet inimicus Abramæ
terminandum. Erat quidem nox media, cū consuetas preces funderet Abramæ.
Præfens autem tenebrarum, suscepta persona luminis, & eam ipsam lucem esse fin-
lans, ad eum emittit vocem, tanquā ex magna multitudine, dicērem: Beatus es Abramæ,
Abrami, verè es beatus: & nemo in rebus diuinis fuit tam perfectus, sicut tu. Ille autem
cū rem minime ignoraret, sed eum illum esse cognosceret, qui decepit primum lu-
minem, ei suggerendo, quod futurus esset Deo similis, & sciret hanc lucem esse velu-
quamdam escām vanæ gloriæ: Compescere, dixit: te increpat Christus Deus, o maligne

DE S. ABRAMIO CONFESSORE.

DE S. ABRAMIO CONFESSORE. 275

A me citò recede: absit enim, vt me aliquid aliud esse putem nisi terram & cinerē. Hæc dixit, & in fumum statim fuit dissoluta phantasia luminis, & manifestus fuit actus simu-
latus, & scena abiicit personam. Sic ergo pudore affectus, cum contraria ratione aggre-
ditur, sicut illic per adulationem, ita hic per timorem eum conans supplantare.
Non multum enim intercessit temporis, cum conans supplantare.

Profliga-
tur sancti
viri lucu-
litate.

Non multum enim intercessit temporis, & rursus ab eo cernitur manu tenens secum, & videbatur quidem mediam tecti trabem dissecare, grauiter autem concutere & conuocare, & ad summam eum grauiterperturbare. Ille autem hic quoque rursus idem derunt, sensim apud se dicebat, & in nomine Domini vltus sum eos. Talibus aduersus mimicum carminibus Abramius, talibus armis est vltus. Quid ille ergo? In eum rursus bellum gerit postea, vt qui vehementi igne videretur comburere stoream. Ille autem nihil affectus ea visione, interrito vultu eum inuasit, dicens: Super aspidem & basiliscum ingredieris, & conculcabis leonem & draconem. Deinde venit tempus comedendi: & cum tangit poculum, illud conanseuertere. Diuinus autem Abramius nihil perterritus, constanti vultu aquam accepit. Vide autem mihi maligni impudentiam, Sapere repulsus, ne sic quidem recedebat, sed rursus in vnum ex ijs, qui sancto ministrabant, veste & for. ma seipsum inuitans, cum sanctus tunc comederet, lucernam ei apponebat. Deinde etiam videbatur talia canere: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Ille autem vere beatus, erat plane surdus, vt qui aures ad haec obstrueret, donec sumpsit illud modicum cibi. Post hanc autem paruam corporis curationem, crucis signo mul. tus: Si beatos, inquit, nosti eos, qui diligunt Dominum, cur non cessas assidue eis ex. hibere molestiam? Ille autem respondens, vel inuitus suam confitetur malitiam, & di. cit: Quoniam eos bonum exercere video, nec possum pati id videre. Haec cum dixisset, statim abiit.

Nondum autem quinque dies intercesserant, cum denuo eum aggreditur hic saeuus Infeste da
hostis cum maligna, quæ erat circa ipsum, caterua, & consuetis suis machinis & impor- monum
tunitate. Videbantur autem funibus domunculam omni ex parte comprehendisse, & practigia
te, dicentes, vt eum de propinquo proieciamus præcipitio. Ille autem (O interritum ani-
mam, O generosum spiritum) ne sic quidem pertimuit importunum inuentum: sed di-
cebat, Circumdede runt me, sicut apes saeuum: & exarserunt sicut ignis in spinis: & in no-
mine Domini vltus sum eos. Hæc ille quidem apud se dicebat. Illi autem cum magno Psal. 117
ascenderat altitudinem.

Porro autem in ijs, quæ de illo narrantur, hæc quoque addere oportet: quæ, quod attinet ad admirationem, nulli cedunt ex prioribus, quod scilicet non solum lætum radiis videretur consumptus, & liquefactus: sed etiam, quod tempore ultimæ migrationis adhuc vigeret, & floridus in genis insideret: & quod est his longè pulchrius, panni, quibus erat indutus, toto illo tempore, quo se exercuit (in exercitatione autem vixit Abrahamus quinquaginta annos) non cesserunt prolixitati temporis, nec effluxerunt, sed per admirabilem illam narrationem, quæ eius ex Deo zeli, & apostolicorum viscerum, & eius auditoris: postremò autem multa voluptate, & animi tranquillitate animas implebit: & persuadebit nē desperent homines, etiam si ad summam deducti fuerint improbitatem. Itā autem habet:

Mortuus est autem:

Mortuus est Abramij secundum carnem frater: mortuus est autem, unica relicta erat mortua. Illam ergo accipientes, qui ad ipsam attinebant, iam septimum annum iam consolans, & miseris puella tenera: ætatis & orbitatis, supinis eam accipit manibus: & ei attribuit domunculam, quæ erat extra cellam: eamque decetero prospiciens: & eam sacras docebat literas, optimamque viam ei indicabat: nec

non confirmabat & excitabat ad certamina spiritalia: ac in summa, puellæ erat velut quædam aquila, quæ pullum alis sustinet, alleuatque, & portat, & cum eo scindit ætæm: sicque eam docebat volare ad virtutis altitudinem. Illa autem, etsi esset ætate tenera & immatura, ad hæc tamen incrementum accipiebat, & maiorem, quam licebat pro ætate, ostendebat virtutem. Propter quæ toto corde & visceribus exultabat Abramius, non secus, ac quæ pater propter suam filiam: & rogabat, ut sine offensione posset cursum perficere exercitationis. Latrabatur autem omnino, quod in ea ætate tantum valeret in rebus spiritalibus, & in eis esset adeo studiosa & diligens.

Cum ea autem esset eiusmodi, & in tanta haberetur admiratione, ubi processit ad ætatem, & iam peruenit ad annum vicessimum, vir quidam habitu quidem monachus, moribus autem perditus & sceleratus, lege amicitia accedens ad beatum, cum eam adspexisset oculis impudicis, turpem quoque ei iniicit amorem cum eo congregiendi. Erat autem hoc omnino ars & astus maligni, ut tantam virtutem efficeret ludibrium obsecrationis, & sacrosanctam Abramij animam superaret per maximam animi agressionem & calamitatem. Ab impudico ergo amore coacta virgo, seipsam educit extra domum suam, & cum scelerato illo & execrando congressu, acri explera cupiditate prætorum fuit animo saucia: & propter ea, quæ admiserat, vehementer compuncta, seipsam dolens, valde miserabiliter clamans: Hei mihi misera, hei mihi, quæ Dei templum violata, quæ pollui illam regiam imaginem, quæ inquinavi figmentum eius manuum Deorum, hei mihi misera, hei omnium infelicitissimæ foeminarum, quod violati pactum cum Deo, uentum, quod omne præteritum tempus exercitationis brevissima vendidi voluptatibus! Hei mihi, quod omnia, quæ a me antea fuerant edificata, inania euaserunt & irrita. Quibus oculis ego cælum intuebor, cum eos habeam excutientes impudicis aspectibus? Quam linguam Deum precabor, vel quam labra mouebo ad supplicationem, cum ea seram inquinata libidinis & verbis & osculis? Cum quam autem fiduciam accedam ad fenestram, fenestram, inquam, illam, per quam meo gutturi affluebant diuina eloquia? Quomodo autem patrum alloquar, quæ transgressa sum illius mandata, quæ non seruauit ei facta promissa, quæ sum improba, scelerata & execranda, corporis quæ polluta & animo? Hei mihi, quid de me fiet? Quod me verum? Cur sum adhuc in perditione? Vtinam mors ad me venisset ante libidinem. Vtinam prius rapta fuisset in corpore, ut mortis donum haberem puritatem corporis. Nunc autem quoniam fontes chrysmatum mihi poterunt tantas sordes ablueri? Eam sic acerbè desinentem, per cuius dolorem malignus arripit ad desperationem, veluti timens, ut arbitror, ne per paucam tentiam fieret promptiori & alacriori animo, & longè magis & vehementius relinqueret, quam prius. Desperans ergo suam salutem, aufugit in ciuitatem quandam nomine, quæ aberat duorum dierum itinere: & diuersans in quodam diuersorio, mutauit habitum, & vestem sumpsisset secularem, erat cuius volenti prompta ministrabat acerbæ voluptatis.

Cum illa ergo sic se haberet, & sic esset proposita ad lasciuos illicjendos oculos, Abramius quiescenti in interiore cella existit tale somnium: Videbatur ei draco ingentis magnitudinis, & ad speciem horribilis, a sua cauerna prorepisse, & veniens ad eius domum, quæ intus erat, columbam deuorasse: deinde rursus suam repetisse speluncam. Ille ergo excitatus præ timore, tristi animo erat, & conturbato: & suspiciens illam visionem significare persecutionem aliquam aduersus Ecclesiam, decetero erat tantum intentus orationi, rogans, ut ei apertè reuelaretur visio. Non diu autem tantum euentus: sed tertio die postea videbatur rursus videre illum draconem emerisse ex collo, quem subierat: & cum ad eum prorepisset, & eius pedibus caput submisisset, illi quidem protinus esse disruptum: columbam autem, quam fuisse ab eo deuoratum, eam cedens ostenderat somnium, totam puram & immaculatam in medio eius ventre euolasse. Hæc cum vidisset, & existimasset visionem significare aliquem lapsum animæ, tris sui, conturbatus & animi agitudine affectus, prospiciens in fenestram: Maria, mea, inquit, quid est o filia, quod tibi tantum attulit locordiam, ut totos hos duos dies non moueris os ad laudes, non reddideris consueta glorificationes, non perieris dulciora non eloquiorum illorum auditionem, quæ fuerunt melle & fauo ori tuo dulciora?

Cum hæc dixisset fratris filia, & nihil ab ea audiuisset, (Quomodo enim, cum illa diuersorio versaretur in amoribus & comestationibus?) apertè cognouit visionem & ea significare: & protinus grauissimo dolore affectus, & in visceribus supra modum exciatus, suspirio veluti quodam fumo ex interna flamma emissio, Deum rogabat, ut ea re-

Maria ne-
pit eius
corrum-
pi. Valde
lugeat faci-
em suam.

Desperans
fugit, sed
omnibus
prostituit.

Somnium
Abrahæ.

spiceret & exurgeret, & rediret ad priorem probæ vitæ institutionem. Nam etsi tunc ignorabat, quomodo abscellisset, & locum, in quo Maria versabatur: quod tamen latenter recessisset, & propter visionem illam, quæ apparuerat, non bonam spem de ea conceperat. Duos itaque annos DEVM pro ea rogauit. Somnium enim duplex visio, biennium temporis significabat. Circa finem autem secundi anni reuertitur quidam amicus, qui ad eam querendam fuerat ab ipso missus, ubinā versaretur fratris filia, & apud eam, & quomodo, omnia apertè significans Abramio. Ille verò statim nihil cunctatus, sed multum valere iubens & senium, & exercitationem, & silentium, monasticum, quæ habitum & incessum, ut liberaret animam à laqueis diaboli, cum vestem induisset militarem, & in sinum nummum vnum immisisset, (tantum enim erat ei opus) & equum conduxisset, & cum quamprimum conscendisset, ipse quoque instar primi Abraham, viam inquit, quæ ducebat ad diuersorium. Nam ille quidem expeditione suscepta aduersus quinque reges, Lot fratris filium seruauit à captiuitate. Hic autem, cum in certamen processisset contra aduersarium, & eum vi expugnasset, reduxit sui fratris filiam ad priorem virtutis exercitationem.

Cum peruenisset itaque ad diuersorium, non secus ac venator peritus huc & illuc obseruabat, sicuti posset prædam parumpè adspicere. Verum tempus ab eo terebatur, & eum, quam quærebat, non poterat adspicere. Illa enim pudicos tantum vitabat oculos, quantum contra accurrebat ad lasciuos & impudicos. Cum ergo sic eam non posset intueri, excogitat rem quandam, quæ vel sola potest ostendere magnum illius zelum, & quemadmodum, ut seruaret animam, à nulla re omnino abstinebat. Amatoris quidem simulat & habitum, & mores, qui eò peruenierat, ut esset, sicut angeli, propè ex pers. ma- teriz: & fingit se amare amore carnali. Itaque sensim accedens ad dominum diuersorii: Audio, inquit, apud te esse puellam insigni pulchritudine, quæ præest diuersorio, & volens te amare amore carnali. Illius igitur ego quoque captus amore, huc accessi. Præfectus autem diuersorii intuens ad canos Abramij, rem verò ignorans, & nesciens quidnam sibi volens se amare simularet, animo quidem cum abominabatur, & eum magnæ damnæbat impudicitia & intemperantia, quod nec in tanta quidem senectute & canitie fuisse necesse temperans, sed eius mores adeo discrepant ab ætate. Ne autem priuaretur mercede, quam propter puellam erat habiturus, visum est illi senem prouocare & incitare, atque ad maiorem accendere libidinem, dicens esse quidem puellam elegantem & pulchram, & alijs foeminis tantum præstantiorem, quantum est rosa latior cæteris flo- ribus: nomen autem ei esse Mariam.

Hæc cum dixisset dominus diuersorii, audito nomine, Abramius apertè cognouit hanc esse illam, neque dubitabat amplius. Manu igitur in sinum immissa, & nummo soluto domino diuersorii, iubet parari cenam, & introduci puellam. Cena itaque opipara & conabatur quidem dominus ad eam educit puellam, quæ valde erat delicata, mollis & rum tamen minime poterat sistere fluxionem, victus à doloris necessitate, vnde etiam puram lachrymabatur, in alteram partem conuerrens faciem, & à genis repellens lachrymas. Ut autem huius rei omnem auferret suspicionem, amatoris apud eam verbis crebatur, annuebatque: & suauiter arridebat, & alia omnia faciebat, quæ possunt prouocare, & ad amorem accendere. Illa autem vicissim Abramio offerebat osculum, & ardentem collum eius amplectebatur. Interim verò cum sensim redolentem castorum & exercitationi deditorum membrorum fragrantiam sensisset, & vitæ prioris esset recordata, & boni castitatis, & à quantis bonis excidisset misera, valde lachrymabatur & in lacrimis. Hei mihi, quid agam? Quomodo me nunc terra non deuorat? Propter quæ in Maria Domina mea, dicebat, hoc totum biennij tempus iam tecum deges, nunquam te vidi ad vitam adductam tristitiam & animi agritudinem. Præ dubitatione itaque deficio & contremisco, cogitans vndenam & quonam modo hæc dicere tibi veniebat. Illa autem, tanquam ei causam significans: Vtinam, inquit, duobus annis ante deceissem. Sic enim fuisset omnino inter beatas.

Propter hæc veritus diuinus Abramius, ne ipse euaderet manifestus, deinde aufugeret filia eius fratris, ut quam magna illa morderet poenitentia, & quæ non amplius ferretur, cuius præcepta tam apertè contempsisset. & sic aufugeret præda ex me-

Habitu
mutato
abit ad ne-
ptem suam.

Genes. 14.

Fingit se
turpi ca-
pitulo ama-
re.

Nō potest
tenere la-
chrymas.

Maria
quæque
plorat.

dijis eius manibus, priusquam totam escam deuoraret, & propterea volens omnem
ferre suspicionem, petulantiores mores amatoris suscipiens: Reprime, dicebat, o
her, hæc tristia verba. Non enim ideo huc conuenimus, vt recordareris eorum, quæ
cisti. Et conuersus ad dominum diuersorij. Amice, inquit, asser nobis cito quæ parasti
ambo collatentur: longinquo enim, vt vides, accessi propter ipsam. Laus itaque
hibito conuiuium, qui totos quinquaginta annos ne sustinuerat quidem adspicere mole
rem, & nec panem quidem, nec aquam, quæ sunt maximè necessaria, sumpterat ad
tatem: vinum bibit, & vescitur carnibus, & conuiuat cum meretrice. Nam beatus
quoque sciebat Paulum, ad quem ipse inuebatur, & cuius viscerum & zeli contende
bat esse imitator, se aliquando purificasse, & caput etiam rasisse, Timotheum etiam
eucidisse, & irane iudaismo quidē pepercisse, vt infideles animas attraheret ad pietate

Act. 21.
Aq. 16.

Abramius
se prodit
nepti suæ.

Cum sic ergo essent conuiuari, se inuicem manu accipientes, in intimam ingredien
tur domunculam. In ea autem stabat quidam lectus, molliter stratus ad quietem, in quo
cum molliter sedisset Abramius, qui semper terra vsus erat pro strato: Sine, inquit, p
ella, vt tibi soluiam calceos. Ille autem iuber prius vestem obdi foribus. Cumque
instaret vehementius, vt prius solueret calceos, beatus Abramius non sustinuit. Tu
dem ergo persuasa, cum ostium turō clausisset, ad sanctum accessit. Postquam vero
eam per manum cepit Abramius, & vidit eam non posse amplius effugere, & iam pu
dam esse rebus irretitam, tunc amatoris personam deponens, & abiciens omnem
nam & simulationem, qui intrinsecus latebat, aperit Abramium: & ablato pileo, quem
habebat in capite, & grauitur suspirans: Cor meum, inquit, Maria, nescis quidam ego
sim: Non agnoscis cogitatum? Quid est, anima mea, quod tibi accidit? Quis est, qui tibi
xit ad interitum? Vbi nunc est ille angelicus habitus virginittis? Vbi est vita cruci
xa? Vbi est lachryma compunctionis? Quomodo tantarum virtutum altitudine desin
disti ad vltimum barathrum deceptionis? Cur mihi non statim significasti atrocem
lam pugnam inimici? Cur non de graui illo lapsu è vestigio triumphasti? Omnino ego
& charissimus Ephram lachrymis & precibus pro te apud Deum intercessissemus. Co
te tantum elongasti a nobis, & cur a te obliuioni datus sum, tanquam mortuus a cor
Cur te adeo cepit desperatio, quæ est maligni hamus inuitabilis, vt nec tibi quidem
perceris deinceps, sed inuerecundè feceris ea, quæ sunt turpissima, & inimici plagis
adieceris: cum oporteret potius exurgere, & propter ea, quæ admiseras, magnam cul
dere penitentiam? Non nosti Dei in nos viscera, & quemadmodum nostri curam ger
magis quam mater, vt qui nos velit congregare (idque cum sepe a nobis contemnat
& despiciatur, nō secus aegallina pullos suos sub alis? Propterea ergo rogo te, in
quæ ducit ad meliora. Rogo, inquam, per meos canos, per labores propter te suscep
& illas intolerabiles animi agnitiones, & hunc mœrorem, & confusionem, redi ad
orem viuendi rationem. Concede mihi, vt paululum respirem, & ne cum dolore
senectutem transmittas ad inferos.

Maria ani
mo cōstet
natur.

Peniten
tiae vit.

Luc. 7.

Hæc filia fratris dicens Abramius, videbatur surdo canere. Deorsum enim in terram
inclinata facie, & præ magno illo pudore eius voce repressa, stabat terram innem
quibus significabatur angor & animi perturbatio. Quamobrem ille eam sic confusa
recreans, cum magna lenitate & moderatione: Cur, inquit, o filia, tu mihi non respo
des? Nescis propter te tantum iter esse ingressum? Nescis me propter te & propter
salutem hæc omnia simulasse, vestem militare, amorem, esum carnum, quem se
hil aliud nosse, præter cellam & silentium? Non est vllum peccatum humanum, pro quo
desperare oporteat. Nullum est animæ vulnus adeo immedicabile, quod non curam
vllum pulchro igne penitentiae. Super me sit tua iniquitas, o filia. Ego pro te
reddam rationem. Solum veni mecum, & ad solitudinis reuertamur habitaculum.
hæc illa vix humile quippiam & triste, & veluti agnitione animi emortuum sub
loquitur: Cum ad te & vultum tuum ne oculos quidem habeam, qui possint intueri
nerande pater, vt qui sint testi propter tantum pudorem, quomodo poterō ad
accedere, a maligno grauitur animo fauciat, & scitens tam multis peccatorum vic
bus? Ille autem verba eius excipiens: Super me, inquit, o filia, sit iniquitas tua, & omni
lo meo erunt tuæ actiones: solum reuertamur ad priores nostras habitationes. Ecce
nim dilectissimus quoque Ephram, pudore propter te afficitur & animi agnitione. Con
cede ergo nobis, vt respiremus, & ab hoc graui propter te liberemur mœrore. His
la valde animo contrita, cadit ipsa quoque, non secus ac meretrix illa, ad pedes pro
ris, acerbè deslens, & eos irrigans fluijs lachrymarum.

DE S. ABRAMIO CONFESSORE.

Cum ij ergo ita se haberent, & ille quidem apud eam vteretur admonitionibus, & in
bonam terram sic seminare: illa autem lachrymis quodammodo irrigaret semina, vt
fructus cito proferrent, & hinc penitentiam ostenderet & contritionem, nox iam de
ducta erat ad matutinum: & ipse quidem fratris filiam inuebat sequi ad montem.
Cum illa rogasset autem, quidnam de vestibus, & auro, & argento, & stragulis vesti
bus deinceps faceret, (erat enim splendide & sumptuose ornata) vt conuenienter di
uino præcepto omnia relinquat, diuinus admonet Abramius, & cum solum sequatur,
& contendat ad veras illas vite futuræ diuitias. Ea ergo accepta, egreditur clam è diuer
sorio: & cum ipsam equo imposuisset, ille præcedebat pedes, equum manu trahēs. Cum
autem fuissent in monte, mutant ordinem domuncularum: & eam quidem, quæ erat
exterior, ipse statuit habitare: filia autem fratris tribuit interiorem. In qua cum se coër
cuisset, & fores occlusisset domunculæ, illic fuit perpetuò, precibus, ieiunijs & lachry
mis delens labes peccatorum animæ. Etenim vt quæ nupèr respiciisset à vitijs corporis,
sic ea semper habebat præ oculis infernè versantia animam, & admodum acerbè pun
gentia conscientiam, et si Deus sæpe ei ostenderet peccatorum remissionem, nec hoc so
lam, sed etiam eam tāta impertiret fiducia, vt & assidue miracula, & a morbis & vitijs li
berationes per eam ostenderet. Propter quæ corde letabatur Abramius, & Deo agebat
gratias, quod spe minimè esset frustratus, sed susceptorum propter ipsam laborum fru
ctus serret suauissimos.

Abramius
neptē redu
cit in ere
mum.

Egregiam
illa agit
peniten
tiam.

Abramius
excedit è
vita.

Maria obiit

Atque ille quidem cum ad profundam peruenisset senectutem, è vita excedit, & ad
æterna transit tabernacula, ad essendum corpus magna vndique confluente multitu
dine, atque eius pannorum & ciliciorum parum quid attrahere vnoquoque contendē
te, ad cuiusvis boni thesaurum, ad mala omnia propulsanda. Quinto autem anno post
illius mortem, moritur etiam fratris filia. Quæ cum animam desiderato Domino tra
didisset, & iam esset mortua, in sepultura, in eius vultu suauissima quedam florebat gra
tia: & illinc quidam micabat radius, apertum signum eius animæ splendoris: In Christo
Iesu Domino nostro, quem decet omnis gloria, honor, & adoratio in secula seculo
rum, Amen.

DE S. EVSEBIA VIRGINE HABENTVR QVAEDAM
VITA S. HERBERTI ARCHIEPISCOPI COLO
NIENSIS, AVTHORE RVPERTO ABBATE TVITIENSI.

Porro vetustas MS codex hoc loco sic habet: Titulus huius castri: (Tuitiense enim monasterium, prius
castrum fuit) Virtute Domini Constantini Maximi, pij, felicissimi, inuicti Augusti, suppressit,
domitij. Francij, in eorum torris Castrum Diuitensium sub præsentia principis sui fece
runt: deuoti nummi maiestatis, duodeviginti hæc vota fecerunt.

PROLOGVS AVTHORIS.

IN mihi hoc opus in angaria, venerande pater Marcuarde,
imposuisti, quatenus sancti archipresulis Herberti vitam
virtutibus splendidam, sed prioris, vt tibi videbatur styli ru
bigine subobscuram, nouo rescriberem stylo, pro gloria &
laude Domini nostri Iesu Christi. Ibam quippe alias, quō
me scribentem duebat ardor studij: & idcirco tibi obtem
perare, nimirum quasi in angaria seruire existimaui. Cum
autem & te instante iugiter, & mea voluntate ad alia ten
dente, diutius angerer, venit tandem in memoriam illud,
quod summus veræ dilectionis magister, inter cetera perfe
ctionis euangelicæ præcepta congruè, in monte locutus est:
Et si quis angariauerit (ait) mille passus, vade cum illo & alia duo. Sed & ille Simon Cy
renensis in mentem venit, quem, sicut Euangelista testatur, prætereuntem angariauerit,
vt tolleretur crucem Iesu. Denique exemplum eiusdem, qui crucem quidem Iesu tulit,
sed non ipse crucifixus est: & hoc ipsum, quod crucem non suam baulauit, inuitus & in
angaria fecit, vehementer Christianum hominem redarguit, quicunq; ille est, qui Chri
sti vel sanctorum eius labores ita prædicat, vt non collaboret imitando: & hoc ipsum
quod

Matt. 5.

Mar. 16.

Selundus
Christus
& sancti
cius.

De ortu B. Hereberti, & qualia illo nascente signa diuinitus apparuerunt.

Cap. 1.

16. Martij.

Quando
fuerit Ar-
chiepisco-
pus.

Pfal. 67.

Eo nascent
 te, lux cre-
 lūs spar-
 gitur.

Somnium
patricius

John. i.

Genes. 27.

Ecclesia
Colonien.
ma - me
floret.

Indări de
Herberto
prafagiū.
Pfal. m.
Luc. 2.

Cap. I.
Nno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi nonagesimo nonagesimo nono, Romanorum regere imperium Ottone tercio, insigni metropoli Germaniæ Colonia Agrippinæ pontifex à Deo datus sanctus Herebertus, vixitque in eadem sede laudabiliter annos viginti tres, menses duos, dies ferme vigintiduos. Huic donum gratiæ, quod daturus erat ascensor cali, de quo scriptum est: Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus: in ipso eius captivatus est. Denique cum noctu materno sunderetur ex utero, lux immensa efflavit, quam & dormientes nonnulli, oculis cordis: & vigilantes oculis. Dormiens erat pater eiusdem infantuli, & cum eo quidam ex amicis. Dormientes hora ipsa, qua in lucem prodibat felix puerperium, vnum omnium: & cuigilantes, continuo loquebantur ad alterutrum, quod narratur visum, quippe qui nescirent comune fuisse, vel vñ. Nati propter familiaritatem advenisse iam dictus est, & deinde ipse pater, & non aliud se vidisse, vehementer admirans restans est. Erat autem animum: Cubiculum in quo mulier decubere proximaq; partui non sperari, admissumque iubar insulisse velut solis meridiani sedula, & ora circa parturientem de more aderant sexus illius persone sedula, & vñ iam dictum est, oculis viderunt miraculum exlitis insula clariore loquebantur illi somnium, quod viderant, miraculum & felicitatem presagiendo cōiecturis: cum ecce vna ex illis gaudio & pauore tumidi patri nunciavit nuncium, videlicet elegantis filij exortum, & in ore miraculum.

*Quod lucis invisibilis, qua illuminandus erat, signum fuerit visibilis lux, quae illo nocte
in domo resulsit. Cap. 2.*

Hoc igitur quis dubitet conferenda illi gratiæ fuisse signum, significans
copiosius illuminaret illum lux vera, quæ illuminat omnem hominem veni-
entem in hunc mundum? Et quidem si sola illi conferenda fuisset lux grati-
æ spiritualis, quam Iudaica cæcitas nescit, recte forsitan cuius incredibile et in-
retur aut indignum, Iudæum participem extitisse eiusdem somnii luminosi, quod
ter Christianus videre meruit. At ille electus & gloriosus filius lucis, fulgere habebat
interiori dono luminis æterni, quod Iacob simplex maximè optauit: & exteriora pro-
ueniunt gloriæ temporalis, quam venator Esau solam quesivit ex benedictionibus patri-
nis. Quis enim nesciat splendorem magnæ ecclesiæ Colonienfis, quantum illis per-
puè temporibus splenduerit etiam in facultatibus & honoribus sæculi? Cum ergo ean-
tæ sedî præesse deberet, & super tale tantumque candelabrum exaltâda esset hæc lucer-
na Domini, habendo tot facultates, habendo nomen etiam & ius eximium apud fili-
gium terræ, sicut sequens narratio declarat: non indignum videri debet, quod Iulianus
quoque præfagium futuræ claritatis eius acceperit, qui & patris eiusdem dixit: Certum
me noueris, quia quod nascitur tibi, te ipsum iucunditate replebit, suosque natales ma-
gno sui nominis splendore illustrabit. Hoc dicere potuit ille, solam respiciendo lucem
vel gloriam sæculi: Christus autem lux vera & gloria patriæ cælestis, mirabile est in pene-
gium mirabiliter adimpleuit. Nam qua nocte, illo de virgine nato, exortum est in pene-

DE S. HEREBERTO ARCHIEPISCOP. COLON.

281

DE S. HERBERTO ARCHIEPISCOP. COLON. 281
brilium rectis, & pastores super gregem suum vigilantes claritas Dei circumfulsit: ipsa no-
stra, immo sub ipso lucis sequentis crepusculo, inter Missarum sacra solennia, quorum hæc
prima vox est, Lux fulgebit hodie super nos: consecratus est pontifex, veri baiulus lumi-
nis, eorumque sortitus ministerium, quibus dictum est: Vos estis lux mundi &c. Quis du-
bitet hoc evenisse per providentiam siue ordinationem Domini, eadem cura vel gra-
tiam, qua memoratum signum eo nascente premisit? Verum de hac re suo loco plenius di-
cendum erit.

De materno genere eius, & ut stirps, unde talis nasciturus erat à captivitate, Deo prouidente, redempta fuerit. Cap. 3.

T Ali, vt dictum est, cum præfatio puer hic, beate prædestinationis filius, in Vuor-
matia Galliarum vrbe ortus est. Porro illuc, scilicet in Gallicum Vuormatiæ
territorium, genus eius maternum de fonte Alemannico casibus aduersis deri-
uatum fuerat. Siquidem auia eius materna nomine Emma, Regimboldi nobi-
lissimi Alemannorum comitis filia extitit, & ab Hunnis de prædantibus e castro patris cū
duabus sororibus extracta, atque in prædictæ vrbis territorio captiua violenter abducta
est. Quam vir quidam nobilis vt vidit, protinus instinctu Dei, sine quo nec passer vnus
in terram cadit, formam captiue liberalem miseratus est, camque redemit. Quid mul-
ti? Providence Deo, vt radix fernaretur, de qua nasciturus esset fructus, qui permaneret
in acquisitione salutis, pater eius puellæ, dum sortè pergeret ad curiam Imperatoris, in
domo eiusdem viri nobilis hospitium habuit. Illic inter multa colloquia filiam reco-
gnovit, gratularus est, camq; viro, qui redemerat, postulanti coniugem, cum dote mul-
ta tradidit. Ex illis nata nuptijs sancti huius marer est. Hoc idcirco non præterire libuit,
quia non nihil spectat ad laudem & gloriam Dei, quòd amaritudo illa tantis superata
est benedictionibus dulcedinis, vt redempta captiuitas, talem tantumque partu ederet
cuius celli.

Igitur prospiciente praefato Hildebaldum Vuornatiæ præfulem per Dei gratiã in sacris disciplinae ecclesiasticæ studijs profecerit. Cap. 4.

Igitur prospiciente proposito Dei, qui & ante tempora secularia sanctos omnes præsciuit & prædestinavit, conformes fieri imaginis filij sui, & in suo quæque tempore vocavit, iustificavit & magnificavit: hic sanctus præscitus, ut nasceretur, vocatus est, non solum ut per baptismi gratiam iustificaretur, verum etiam ut honore pontificalis gratiæ magnificaretur. Huius nimirum magnificentiæ præparatio in eo exstitit, quod in eadē ecclesiā Vuormatiensi studiis liberalibus traditus est. Tanta quippe facilitate diuinæ pariter & humanæ philosophiæ fluētia potavit, ut dubitandum non esset, eum intrinsecus doctorem habere illum, de quo Apostolus dicit: Ego plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit: maxime quia cum spiritu scientiæ clarescere incipit, sicut scriptum est: Initium sapientiæ timor Domini. Hoc perpendens vir prudenter adolescentem cognoscens ex studiis ipsius, sicut scriptura dicit: Ex studiis suis homo hic utilis foret sanctæ ecclesiæ. Erat namque idē pontifex eius benevolentia, quā in prophetā spiritu sanctus in sinuās: Dicite, inquit, iusto, quoniam benē, quoniam fructum ad inventionē ūsuarum comedit. Et in evangelio Dominum dixisse nouerat: Messis qui multā, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in paratam sibi à Deo sperans successorem, benē agentem condigna laude confortare studebat. Denique defuncto tunc temporis eiusdem ecclesiæ præposito, protinus hunc subrogauit. At ille sanctus & verus, qui habet stellas, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum, in alio firmamenti sui loco stellam istam figere, & super alterius ecclesiæ candelabrum lucernam istam ponere disposuit.

Aa 3 Quo.

*Quomodo per bonam famam Imperatori Ottoni innotuerit, & archicancellarius effectus
suasusq; ab eo, presbyterij gradum cum socio Brunone ascenderit. Cap. 5.*

Proinde ut longius innotesceret, qui longius erat expectendus, Otto Romano Imperator tertius, de viro illustri, quis vel qualis esset audiuit, & inclinante cor eius Deo, sicut scriptum est. Cor regis in manu Dei: adeo viri probitas illi complacuit, ut eum suo lateri sociaret, primumque cancellarium sibi constitueret. A quo etiam persuasus hic beatus, iugum Domini, scilicet presbyterij honorem, alacriter suscepit, socio Brunone, qui postea Romani dignitate pontificij functus est. Attamen tunc idem Bruno, ut presbyter fieret, non citò acquieuit, humiliter exequens veluti maiorem suis meritis accipere gratiam. Sanè uterque laudabilis, & hic qui animo alacri citò acquieuit: & ille, qui primò stupefactus, rem arduam refugere tentauit. Nam & Centurio, qui dicenti sibi Domino, Ego veniam, & curabo puerum tuum iacentem in domo paralyticum: respondit, dicens: Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum: sed tantum die verbo, & sanabitur puer meus: statim ab eodem Domino secutum fidei suae humilitatem laudatus est: & Zacharius, qui dicente illo, Zachae, festinans descende: quia hodie in domo tua oportet me manere: statim festinans descendit, & cepit illum gaudens: secundum charitatis suae latitiam dignus iudicatus est, cui diceret Dominus: Quia salus hodie huic domui facta est. Verum hic quoque, qui presbyteratus officium rogatus citò, ut iam dictum est, subiit, adhuc excellentiorem pontificij gradum postmodum sibi oblatum suscipere humiliter recusauit. Defuncto namque paulo post Ecclesia Vuirzburgensis Episcopo, optabat Imperator ut illi subrogaretur. Recusauit, ut iam dictum est, indignum se profitens, & in fratrem suum, nomine Henricum, tamquam seipso longè digniorem, mox eandem transferri obtinuit electionem. Factumque est, & frater eius ecclesiae iam dictae praefecit: ipse autem in humilitate & dilectione sua, praefinito sibi à Deo, tempore & loco seruatus est. Interea Romano pontifice defuncto, iam dictus Bruno sedem fortitur Apostolicam, agnominatus Gregorius, vixitque in ea annos ferme duos, & menses nouem, vndecimus supra Brunonem alterum, qui & nonus Leo dictus est. De isto, qualiter à Romanis Imperatori rebellantibus, primò expulsum, ac deinde veneno peremptum sit, quoniam ad rem praesentem minus attinet, nec omittentes, potius propositum prosequamur.

Ut à Colonienſi populo facta concordia, in Archiepiscopum electus sit. Cap. 6.

NON multo post Colonia metropolis vidua facta est, defuncto Euergero eiusdem ciuitatis Archiepiscopo. Ecce autem dum eligere conantur successorem, sciderunt vnanimitatem, clerusque & populus grauiter dissentiebat inuicem. Nam alium clerus, aliumque sua electione poscebat populus: & tantum processit partium diuersarum conflictus, ut propè ad arma concurreretur. Itaque velut absente Iesu, nauicula in medio mari iactabatur fluctibus. Sed laborantibus velocius succurrit ipse, & venit ad eos supra mare. Nam is, quem non probante populo clerus eligebat, videlicet Vuezelinus, domus sancti Petri praepositus, repente filentium flagitans, per voluntatem Dei sic omnes alloquitur: In causa ista, Patres & domini, non sua singuli, sed pariter ea quærentes, quæ Domini sunt, melius quòd possumus faciamus consilium. Nam praesentibus vobis nec ipse cupio, nec alteri inuideo: sed in hac re liber ab utroque, scilicet inuidia & ambitione, aliis vobis notum designo, qui dignus sit, videlicet illustrem Herebertum, valentem secundum Deum & secundum seculum, vpo te Christo deuotum, & Imperatori charum. Soluamus ergò litem, in huius dignitatem concedendo electionem. Vix ille hæc dixerat, raptimque ex ore eius, Herebertum vniuersa turba conclamabat. Vna omnium vox, vna voluntas, quos eatenus discordantes, nunc miro modo in vno absente homine vinculum pacis alligabat. Ità Domino impetrante, cessauit ventus, & tranquillitas facta est. Cuius verò tranquillitatis tam celerem & uentum magis memorabilem nobis facit aliorum temporum siue locorum nonnullum, quam audita vel visa tempestas, ubi quodammodo dormiente siue absente Iesu, non ante motus maris sedatus est, quam multus animarum, immò & corporum rerumque exterarum periret ac profligaretur numerus. Nimirum iusto Dei iudicio propter peccata in habitantium, ubi tale quid accidit, ascribendum est. Nam quòd nauicula Colonienſis Ecclesiae, dum illis discordiæ fluctibus iactaretur, tam citò, ne ad arma perueniretur, subuentum est, misericordiae diuinitatis ascribi debet. Porro meritorum beati viri in hoc quoque euidentis ad stipulatio est, quòd oblato ad electionem nomine ipsius

Matt. 2.

Luc. 19.

Herebertus
recusat epi
scopatum
Heribipo
lenſem.

Gregorius
V. Roma.
Pontifex.

Nota inſi
gnem pro
bitatem
huius Vuez
elini.

Hereber
tus eligi
tur episcopo
Colo.

ipſius, animosa cleri & populi discordia quieuit, & pax reddita est. Subtiliter nanque attendentibus res ipsa loquebatur, quòd mitteret illum princeps pacis, lapis angularis, & pax nostra Christus, qui fecit vtraque vnum: qui inimicitias interfecit in semetipſo, & per sanguinem suum pacificauit omnia, quæ in caelis & quæ in terris sunt.

Ut pro electione eius Imperator gauisus sit, & quam sapienter electionis eius gratiam acceperit. Cap. 7.

Igitur cum praesentia Domini electio memorabiliter celebrata est serui fidelis, & hæc tam à Deo quam ex hominibus continuò testimonium laudemque habere meruit. Siquidem & Imperatoris supra memorati cor iam tetigerat manus Domini, ut per hunc virum sedaret iam fama compertos sibi morus ciuitatis discordantis. Nam & cum pecunia tentaretur ab alio, quem (ut iam supradictum est) acclamauerat dissensio populi: ipse responsum differens, còtempitumque oblata pecunia dissimulans, hæc interim à territorio Beneuentano, ubi tunc temporis commanebat, manu propria beato vero scripsit, tunc Rauennæ cum ciuitatis eiusdem antistite iussa ab Imperatore negotia peragenti: Otto Imperator Augustus sola Dei gratia, Hereberto Archilogothe gratiam & Coloniam & pallij cubitum vnum. Vbi verò Colonienſium adfuit legatio, viri complures honorati, tam de clero quam de populo, & qui in utroque ordine videbantur praestantissimi, cum quibusdam de principibus terræ maximis, electionem coram deo prompserunt personæ talis. Tum verò vehementer exhilaratus idem Imperator, prout sibi videretur, hoc ipsi quoque sentirent, & eligerent vno eodemque secum spiritu. Itaque electione eius, ut nullum fieret obstaculum. Hæc omnia vir laudabilis reuera sapienter acceperit: qui interea perens ecclesiam, stratusque solo, gratiarum caelestium largitori Domino Deo toto mentis affectu grates egit, non utique pro gloria temporali exultans, sed supernæ benedictionis munus adorans. Quomodo enim non gauderet, qui se tam cuius prophetam Dauid, qui cum audisset sermonem Domini, per prophetam Nathan dicens: Cumque impleueris dies tuos, ut vadas ad patres tuos, suscitabo semen tuum post te, quod erit de filiis tuis, & stabiliam regnum eius: ipse edificabit mihi domum, & firmabo eam. Domine Deus, & quæ domus mea, ut praestares mihi talia? Et subiunxit: Nunc igitur Domine, sermo quem locutus es famulo tuo super domum eius, confirmetur in perpetuum, & fac, sicut locutus es. Hæc & cetera cum diceret rex fortis, sapiens & humilis, us eius Salomon facere habebat nomini Domini: sed pro aeterna Christi, sui secundum carnem filij, & Ecclesiae gloria, quam in illius Salomonis filij sui & templi eius figura prophetico spiritu intelligebat. Hoc nimirum exemplo & hic beatus egit, & agere debet omnis, qui vocatur à Domino, ut domui Dei rector, siue ouibus Christi pastor praesens, non humanam gloriam, sed diuinam amplectendo gratiam: quia profecto magna gratia, ipse est & qui ascendit super omnes caelos, ut impleteret omnia: & ipse dedit quosdam autem pastores & doctores ad consummationem sanctorum. Recte igitur & sapienter hic pro collato siue conferendo benedictionis & pastoralis gratiae munere grates egit.

Quam liber ab ambitione fuerit, & de morte Argentinensis Episcopi. Cap. 8.

Iam de ambitionis vitio quam liber ab illo fuerit, cum tota eius vita indicio sit, illud quoque memorabile testimonium, quòd 8. Idus Iulij, quæ dies sancti Kiliani martiris erat celebris, cum creari deberet Archiepiscopus, differri in crastinum praerogauit, propter praesentes exequias lugubres, quæ ibidem agebantur, Strasburgensis Episcopi: videlicet ne alijs lugubribus & fletibus, ipse ridere videretur cum suis, memor electione carebit. Et reuera dolendum erat pro exitu eiusdem Episcopi: quia videlicet mirabiliter acciderat, praecunte signo non bonæ astimationis. Nam cum ille mitra

Esa. 9.
Psal. 117.
Eph. 2.

Imperato
ris literæ
ad Here
bertum.

2. Reg. 7.

Quid agen
dum illis,
qui ad di
gnitates
vocantur.
Ephes. 4.

Prouer. 20.

Episcopi
Argentini
fisculit
in Missa
sacris
qua diu
na vno
secuta est.

redimitus, Missarum solennia celebrare ingrederetur, ubi se ad populum vertit, dicturus de more, Pax vobiscum: Imperatorem intendens, tanto risu solutus est, ut funditus oblitus esse videretur, ad quid se conuertisset. Ut vero ad prandium ventum est, cuncti pariter confidentibus, percutitur morbo pleuretico, interque manus ad proprium delatus hospitium, die decimoquarto reddidit spiritum. Viderat autem ante annos septem, ut solitus erat narrare, visionem: videlicet adstitisse sibi senem quendam, veste purpurea pontificali, redimim infula, qui se proficiens esse Kilianum. Tale, inquit, ille mihi profudit oraculum: Age per hos septem annos, qualia Episcopum decent opera: quia non longius tibi a Domino vitæ spatium positum est. Quomodo cunque ille visionem acceperit, qualitercunque se preparauerit, qualiscunque in illa hora suæ mortis inuentus fuerit, recte nimirum sapienti huic talis, ut prædictum est, illius exitus meditando, nem mortis renouauit vel auxit, magnumque fuit temperantiæ eius iudicium, quod pro tempore flendi, differendo sibi vel suis tempus gaudendi, tristibus exequijs priuatis interesse maluit.

Quanta cum humilitate Coloniæ venerit, & quando consecratus fuerit. Cap. 9.

Ephes. 4.

Herberti
insignis
humilitas.

Hebr. 11.

Consecra-
tur episco-
pus.

Luc. 7.

Esa. 61.

Luc. 4.

ET quidem Beneuenti pontificalis ei honor datus est 7. Idus Iunij: Et exinde Romanam profectus, pallium ab Apostolica sedis præfule accepit: sed ciuitatem Coloniæ ingressus est, & in sede sua sedit die, quæ apud Christianos non incognita est, scilicet in vigilia Domini. Quò cum accederet, iamque in vicino adesset, dignum memoria est, qualiter Apostolicæ doctrinæ recordatus est, qua dicitur: Obsecro autem vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine. Nam verè humilis & mansuetus, pallio missionis Apostolicæ præmissus, ipse indutus linea, discalceatusque, lento pede secutus est, cum vīgus hyemale pro tempore calceatis quoque permolestum esset. Attendebar etiam vocationem suam, quod nō ad regna gentium, sed ad ministerium vocaretur sanctorum Christi discipulorum. Et quanuis ad insignem iam veniret suam ciuitatem Coloniæ, tali schemate confitebatur cum beatis patriarchis, quorum Apostolus meminit, quod illi peregrinus & hospes esset super terram, patriam se querere significās meliorem, id est celestem, & eam, quam parauit illis Deus, ciuitatem. Venit itaque duce spiritu sancto, spiritu humilitatis, cum animo contrito, nō tamen absq; sancto & spirituali gaudio, & sicut superius iam prælibatum est, ipsa nocte gaudij sui, scilicet natalis Domini, consecratus est inter Missarum solennia, quæ ex more celebrabatur paulò ante vel circa orationem diei. Venerant quippe ad hoc ipsum cum eo plures episcopi. Iam vero in illa consecratione eius quis diuinā ordinationem non miratur? Quis non vereatur hic altitudinem consilij diuini, quo ita fieri complacuit? Denique totum illud officium matutinum sanctis pastoribus omnium Christi spiritus sanctus composuit, quorum nimirum mysticum exemplar pastores illi fuerunt, qui nocte illa vigilantes & custodientes vigilas noctis suæ praegregem suam, circumfulgente se claritate Dei, nuncium bonum, gaudium magnum nati Saluatoris, quod à sanctis angelis primi audierant, videre metuerunt, sicut sanctus eiusdem Missæ narrat euangelium.

Cunctæ nimirum eiusdem officij partes, pastorum Ecclesiæ voces sunt, qualis rationabilibus curæ suæ ouibus personare debent, natum de virgine pro salute mundi patrorem. Planè nisi legentium vitandum esset fastidium, promptum erat exponere patres singulas secundum eiusmodi sensum. Vnum tamen est, quod iure non prætereundum sit, videlicet propheticum capitulum, quod in eodem officio lectionem Apostolicam ex more præcedit: maximè quia huius sancti pastoris personæ locus ille miro modo sese accommodauit. Denique dum in consecrando illum, episcopi duo codice veterum angelorum super caput cervicemque eius tenebant, reuoluto mox eodem codice, siculus iste primus occurrit: Spiritus Domini super me: propter quod vnxit me: ad euangelizandum pauperibus misit me. Propheticum namque hic Esaie capitulum euangelicis literis hoc modo insertum est: Et regressus est Iesus, inquit Lucas, in virtute spiritus in Galilaam, & venit Nazareth, ubi erat nutritus, & intravit secundum consuetudinem suam die sabbati in synagogam, & surrexit legere. Et traditus est ei liber Esaie prophete. Et reuoluit librum, inuenit locum, in quo scriptum erat: Spiritus Domini super me, propter quod vnxit me: euangelizare pauperibus misit me, predicare captiuis remissionem, & didicit eum ministro, & sedit. Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum.

DE S. HERBERTO ARCHIEPISCOP. COLON.

Ccepit autem dicere eis, Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris. Constat ergo quia persona Christi est, quæ hæc in propheta suo de semetipso loquitur. At ille nimirum nō solum vnctus est, quæ hæc in propheta suo de semetipso loquitur. At ille nimirum nō solum vnctus est, sed vnctus est præ omnibus, sicut alia scriptura dicit: Vnxit te Deus tuus oleo lætitiæ præ confortibus tuis. omnes namq; sancti, omnes quicunque illius speciosi & gratiosi regis participes siue cōsortes sunt, eodem spiritu, eodē oleo lætitiæ vncti sunt: quippe quinec sancti absq; vñctione hac vllō modo esse possunt. Cum itaque vniuersos eius participes vnctos esse constet eodem spiritu Domini, de quo ille hodie scriptura hæc cōpleta est in auribus vestris: sine dubio præfules ecclesiarum, quorum est pauperibus euangelizare, & predicare captiuis remissionem, & ad hoc sacro christumate vncti sunt: ipsi singuli scire debent, & de semetipsis post Christum dicere possunt: Spiritus Domini super me: propter quod vnxit me, &c. Igitur dum in huius beati pontificis vñctione, aperto super caput eius euangelico volumine, primam scripturam sanctæ oraculo sententiæ arripuerunt, credēdo quia Dominus hunc misit: nō dubitando, quia hunc spiritus Domini vnxit. Cum hac lectione prophetica, sicut est ordo eiusdem officij matutini, consonantibus atque alternantibus choris, concrepabant diuinæ voces sacra præconia lucis & decoris, quem princeps pastorum Deus & Dominus noster induit, qui nocte illa illuxit nobis: de quibus non est modò explanatio continuanda: nē, sicut iam dictum est, prolixitas fastidium pariat. Hoc tantum indubitè dixerim, quia quæ beatiss. splendorem lucis pro signo mirabiliter edidit, & dum consecraretur, sic eandem consecrationem disposuit, ut solennia circa illum audirentur præconia veri luminis, cuius nuncij debeant esse pastores cuncti animarum, secundum exemplum pastorum illorum, quos nocte illa claritas Dei circumfulsit.

Ut quorundam sustinuerit inuidiam, & Henrico Imperatori caperit esse suspectus. Cap. 10.

Tum est hoc opus Christi, cuius sermo verus est: immò qui es ipsa veritas, cuius sententiam permanere oportet, dicentis: Non potest ciuitas abscondi, super montem posita. Item: Nemo accendit lucernam, & in abscondito ponit, neque sub modio, sed super candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant. Sed quæ vnquam ciuitas sic super montem posita, non inuidiam passā & opugnata est? aut quæ vnquam lucerna sic super candelabrum posita fuit, & nullus ei nequam oculus inuidit? Quod ut iam manifestius dicam, quis vnquam sanctorum edificatus in monte virtutum, verboque & exemplo lucens ad ædificationem videntium & audientium, nullam ab inuidis passus est tribulationem? Quis inter supernarum gaudia prætium propriam nō habuit mensuram eiusmodi lachrymarum, quas faciunt filijs gressu dicunt: Heu me, quia incolatus meus prolongatus est: habitauit cū habitantibus Cedar: multum incola fuit anima mea. Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus: cum tribulari sine mensura, id est, supra id, quod sustinere possunt. Item ipsi dicunt: Domine Deus virtutum, cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in mensura. Oportebat igitur & hunc sanctum, cuius anima, regis Dei ciuitas supra montem posita, qui lucerna erat super insignis ecclesiæ candelabrum constituta: oportebat, & inter radios signorum, quibus foris ad gloriam Dei lucebat, sicut protinus narratiōis ordo monstraturus est. Quomodo autem vel qualem per occasionem aduersitatis in eam reperit aditum? Videlicet per ingentem muri vel præcellæ turris eius ruinam, id est, per mortem Imperatoris sepe dicti: cuius, dum adiuuaret, amicitia pro muro illi esse poterat contra aduersarios, quos contra eum postmodum inuidia suscitauit. Qui nimirum Imperator si, ut in ceteris, ita & in causâ, per quam mortem incurrit, consilium beati viri attendisset, multo melius sapientiæ appropinquasset, & non pœnitisset eum, quemadmodum ipsa sapientiâ dicit: Omnia fac cum consilio, & post factum non pœnitebis. Quod quia non fecit, incidit in insidias mulieris malæ, videlicet eius, cuius virum Crementium, sibi rebellantem, captum iusserat capitalem subire sententiam: Et ab illa non præca-

Orto. 3. Im
per. vene
no perit.

Gen. 4.
Iudæ.
2. Cor. 1.

Henricus
Imper. cur
Henricus
intensus.

præcauens, quamvis à sancto viro sapius esset commonitus, veneno intra cubiculum dormiens infectus est. Obijt itaq; Romæ anno post ordinationem beati viri tertio. Ierat autem nunc quoq; sanctus idem cum illo, utpote ad disponenda perneccessarius maxi- ma regni negocia. Cui cum die sequenti confessus fuisset pestem quam perceperat, scilicet mori perferret, id quoque supremum ab eo postulavit, quatenus corpus eius Aquil- grani sepeliendum transferret. Hoc agere insistens vir fidelis, regalia quoque penes se habuit, & electioni non interfuit noni principis Henrici, tunc Baioariorum ducis: quem secundum seculi dignitatem locupletissimum, & literarum studijs non tenuiter instrum- ctum, principes regni regem sibi elegerunt. Hæc fuit occasio, quam adversus illum raptè re potuerunt aduersarij, quales in ecclesia nunquam defuerunt, ex quo sacrificia Deo primi obtulerunt Abel & Cain, scilicet falsi fratres, quibus scriptura dicit: quia abi- runt in via Cain, quorum pressuram Apostolus quoque inter cætera pericula sua maxi- mè gemit. Et hæc quidem regalia repetita, citò reddidit: sed quia noni, ut iam dictum est, principis electioni non interfuit, extunc illi suspectus erat. Undè & idem rex obsecra- ribus sancti pronius aurem præbebat. denique impacato semper cum odio persecutum est, donèc à Domino redargui meruit paulò ante obitum sancti, quod in suo loco præ- sens narratio non præteribit. Nunc memorabilem eius ad laudem Domini miracula percurramus.

De siccitate, & quomodo per speciem columbæ gratia spiritus sancti super eum apparuit: utq; lachrymis suis repentimam à cælo pluviem obtinuerit. Cap. 11.

Esa. 61.

Fames &
pestis gra-
fantur.

Rom. 8.

Ecl. 44.

Indicit tri-
duanum
ieiunium,
utq; solem
nis processio
& lita-
nia.

Columbæ
miraculū.

REs ipsa, quæ iam nunc enarranda est, satis lucidè commēdat, non casu, sed per- diuinam dispensationem id, quod supra memorauimus, euenisse: ut scilicet in consecratione sancti præfatus prima se ex euangelij codice offerret illa vox misericordis pontificis Christi, Spiritus Domini super me: propter quod vi- xit me. Subsecuta nanque postmodum siccitas, peccata populorum vehementer at- tuebat, ut ferè omnis herba præmorta, omnis ager exustus, non qualemcunque sa- mem, sed famem mortiferam iamiamque minaretur. Denique cum siccitate pestilen- tia quoque seuebat, multiq; moriebantur, multi adhuc agra vix trahebant corpora. Erat ergo pissimo pontifici non parua vel qualiscunque sollicitudo: sed & in sollicitu- ne compatiens animi tribulatio, & in tribulatione iugis & lachrymosa oratio. Undè quia ferrum pertransibat animam eius, & in corde eius gemebat spiritus sanctus, sicut de- cit Apostolus: Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus: meruit & populum reconciliare Deo, sicut de sacerdo- te magno & digno quidam sapiens dixit: Et in tempore iracundiæ factus est reconcilia- tio, & inter reconciliandum, glorioso glorificari miraculo. Indièto ieiunio triduanum, luctuosus ibat populus per vibem fecundam tor sanctorum millibus, & ad singulo- rum patrocina locorum fideliter atque suppliciter lachrymosas fundebat preces, qua- tenus ab imminetibus, iamiamque præsentibus malis eriperetur. Erat autem publi- cleri & populi, monachorum quoque atque sanctimonialium processio, & ex omni or- dine vtriusque sexus, lingua quidem diuersa, sed vna intentione & eodem sensu concen- pando kyrie eleison, altitudo cæli pulsabatur. Inter omnes & præ omnibus moestus & supplex tristium filiorum spes & pater patriæ procedebat Archiepiscopus, ita vulnera- to corde tantisque cum gemitibus, ut miro modo consolatione sua dignum eum nulli careret spiritu sanctus paracletus. Cum igitur oratorium sancti Seuerini litanis solenniter egressa, beati Pantaleonis adiret oratorium, ecce mihi candoris columba, videntibus multis, caput eius circumuolabat, eademque repente disparsens, iterum visibilis com- parebat. Videbant eam multi, sed non omnes: quia videlicet non terrena species, sed celestis erat gratia, quam aliquibus videre donatum est. Ut autem ventum est ad locum, ubi iam dictus confessor Domini Seuerinus in transitu beati Martini voces angelorum psallentium audire meruit: vident eum tandem columbam caput beati viri terribi- circunvolantem, quæ & protinus in sublime eleuata, cælos petijt, nec ultra compa- ruit. Undè quis dubitet spiritus sancti gratiam, qualis in domo pectoris eius habitaba- & turtur, auis gemituosa est, gemitumque pro cantu edere solet: & sicut illa solitaria, sic ista auis gregatim gemere consuevit. Verissime ergo cum signo huiusmodi orantem pariter & gementem præ omnibus hunc designabat spiritus sancti gratia, & de isto quo- què quodammodo idipsum dicebat, quod de alio quodam non ignoto, sed eximio pro-

2. Mac. 13

Nota fan-
ci viri in-
signem
modestia.

Efficacia
precomen-
tuz.

Non fuisse
et nec se lau-
dari.

Otto Im-
perator a-
git cum il-
lo de con-
stiuendo
conobio.

Largitur
conobio im-
prædium
petitor.
Psal. 103.

Matt. 6;
Luc. 6.

Matt. 6.
Ibidem.

propheta, dictum sacra narrat pagina: Hic est fratrum amator & populi sui: hic est, qui multum orat pro populo & pro ciuitate ista. Nimirum & iste vir in populo suo mirifi- cas apparuit, secundum similitudinem columbæ mitis & simplicis, sancto redundas spiritus pietatis atq; idcirco gemitus & oratio eius perire non potuit. Nam ubi ad pran- dum ventum est, cum ipse appolitis cibis ferè ieiunaret, ita tamen more suo, & tunc maxime, ieiunium dissimularet: quibusdam ad ipsum respicientibus, & cum dolore lo- quentibus, quod ea die profusis tam multorum lachrymis needum propinquo Domino cælum aperiretur, dignum memoria verbum respondit hic beatus, verè mitis, verè mā- est, quod multitudo viscerum Domini & miserationum eius cōtinuerunt se super vos. Nisi enim Dominus meis irritatus esset sceleribus, qui inter ipsum & vos debebam stare, mediis iam dirupisset cælum, & beneficium eius de se cēderet, & nullasset super vos. Hæc ro dicente, pariter quasi quidam sanguis fluebāt anime vulnerata ex oculis lachrymar: quas erumpentes, & cum impetu currentes coram multis volebat quidem, sed non po- terat, continere. Lachrymis ergo victus, caput super mensam declinauit in manibus, & cum fortissimo spiritu Deo forti humilitate atq; ardenti oratione luctabatur. Erat autem hora eadem tanta cæli serenitas, ut nulla in aëre nubes appareret: cum ecce subi- to fragore magna pluuia vis inundando erupit, ita ut prius imbrium crepitus audire- tur, quam vir sanctus caput ab oratione subleuaret. Cuncti protinus circumfidentes, a- mentia sese excusserunt, & prostrare conati sunt, ut in laudem Christi tantiq; eius ponti- fices hymnis personarent, & signa ecclesiastica cōcrepare facerent. At ille vir prouidus & humilitatis suæ cultus vigilantissimus, terribiter adiurando illos, hoc fieri vetuit, vix q- obtinuit, ut interim quidem à semetipso quiescerent, Dei verò laudem ac gratias Chri- sto agendas nunquam tacerent. Nec verò insufficiens pluuia tunc extitit: sed ita vberri- me terram irrigauit, ut iam præmortuas segetum radices ad fecunditatem repararet. Quod communis proposu suo & Imperatoris Ottonis ipse superstes canobium construere deliberauit. Cap. 12.

INterea cum multis & magnis misericordiæ operibus insisteret pauperum pater, vi- duarumq; & orphanorum quotidianis prouisor, incumbere animo eius cura cō- lona, seruaturis Deo monachis construere canobium: quorum ordo videlicet pro- firetur, quia pauperes sunt, pauperes voluntarij, nihil in hoc mundo habendo pro- prium. Habuerat aut Imperatorem Ottonem, dum adiuuaret, huiusce rei monitorem. Deniq; eum nouissima profectione Italiam ingrederetur rempublica disposuimus, bea- tum virum habens in comitatu, cunctis prosperè succedentibus, tractans cum viro Dei quæ retribui mihi: consilium hoc accepit, quatenus ob salutem suam canobium con- stitueret monachorum in honorem sanctæ Dei genetricis, omniumq; Sanctorum. Hoc inuito salubri consilio, necessaria protinus ad hanc rem prædita Christo delegauit, quæ & beato viro in manu dedit, cum pollicitatione vel spōsione huiusmodi, ut quoniam vita perlex existeret, si quæ ex ipsis necessitas mortis præoccuparet, alter quicunq; su- æ ita pauperum memores extiterunt viri summi, hæredes aternæ viriditatis, de quali- bus in psalmo spiritus propheticus dicit: Saturabitur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit. Hoc namq; preconiō, sub nominibus lignorum, cāpi & cedrorum Libani, my- stice sancto spiritu diuites & potētes seculi promissi sunt, hospitales futuri pauperibus, illi est. Ecclesiæ filijs spiritualibus, de quibus ibidem cōtinuo subiungit: Illic passeret ni- dicabunt: Herodij domus, dux est eorum: quia propter ipsum pauperes fiunt, præparā- do animos diuitum secularium: ut quomodo passeret in ramis lignorum campi cedro- rumq; Libani nidificarent, ita ipsi in possessionibus siue facultatibus illorum parata sibi vi- tæ huius necessaria percipiant. Hæc idcirco cōmemore libuit, ut pariter recogitet quisq; qui dotatum constituto viuit, professus Christi seruitium sanctamq; pauperiam, quā se hospitio vel stipendio, quod passerum, id est pauperum siue humilium spirituali vitæ paratam est. Nā hinc est, quod idē Dominus Christus, instruens pauperes suos: Nolite, inquit, cogitare de crasino. Itē: Nolite solliciti esse, dicētes: Quid māducabim⁹, aut quid bibim⁹, aut quo operiemur? Scit. n. pater vester cælestis, quid vobis necesse sit. Quærite ergo primum regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adicientur vobis. Quod idem cæli dicat: Securi o vos omnes, qui laboratis & onerati estis, venire ad me, & ego re- fici-

ficiam vos: securi & confidentes venite ad vitam contemplatiuam requiem, nihil deest
no solliciti. quia iam dudum pater vester celestis, sciens quid vobis necesse sit, promissa
parauit vobis victum & vestitum, dicendo in propheta: Saturabuntur ligna campi, & cedri
Libani, quas plantauit: illic pascere nidificabunt. Sed his omnis, reuertamur ad rem
que enim propositum nobis fuerat docere monachos, quod statuta percipere slipendi
non debeant, nisi per contemplationis pennam volent, & a serui opere peccati
sed gestorum beati viri texere narrationem.

*Quod sancta Dei genitrix illi apparuit, et quo in loco conuicium construere deberet, in
dicauit. Cap. 13.*

Cum beatus Herebertus propositum electo in loco construere optaret conueni-
um, & nusquam locum reperiret, quem aptum putaret satis & idoneum. con-
uertens se ad Dominum sanctamque eius genitricem in ieiunijs & orationibus
postulabat sibi ipsius reuelari voluntatem. Fecit hoc instanter, & sicut de sancta
Anna prophetissa scriptum est, Vultus illius non sunt amplius in diuersa mutari: no-
te destitit, donec suis condignum meritis responsum celitus accepit. Denique nocte qua-
dam, dum post vigilias fatigata sopori membra dedisset, ecce adest per visum illa beata
angelorum & omnium regina sanctorum: quae stellato sedens folio, latum & amplum
cum filio suo possidens regnum, non paruipendebat etiam hoc paruum, quod filius
terris fidei deuotione offerrebatur domicilium. Et assistens, Scias, inquit, o Herebertus,
exauditas esse orationes tuas: iam ecce venio ad te, ut indicem tibi, votum, quod uolueris
geris, quo in loco perficias. Ego enim sum Maria mater Domini. Surge ergo, & discede
se castrum petens, locum in eodem mundari praecepe: ibique monasterium Deo, mihi
omnibus sanctis constitue: ut ubi quondam abundauit peccatum & cultus demonum, ibi
tua regnet in multitudine sanctorum. His dictis, misericordiae mater disparuit, beato
cet viro euigilante, atque ita relabente a dulcedine tantae visionis. Erat autem in eodem
sit chors, pertinens ad seruitium episcopi. Surgens igitur, & gratias Deo corde & ore
notissime agens, & ei, quae sibi apparere dignata fuerat, salutis perpetuae genitrici non
gratus existens, confestim praedictae choris ministerialem accersit, iussitque, quatenus
us chorrem illam emundari, quoniam regis celorum & genitricis eius iam deberet con-
fieri: ut exporrata suppellex vniuersa, locum daret aduenienti, atque habituro illic nomini
Domini. Factumque est, & exportata rerum omnium que multa erat, copia, citius quam
sperari poterat, locus emundatus est. Quid multa? Iactis fundamentis, alacriter atque
leriter structura speciosa surrexit.

*De structura templi ut ceciderit, & alia structura surrexerit: & cuius rei exemplum
conuenienter inde possit accipi. Cap. 14.*

Sed quid dicam? cum enim opus fere peractum est, iamque sicut propositum fuerat
seruientium Deo monachorum coetus adunatus existeret, quadam nocte diuina
turis maruinorum solennis, omnes fuissent egressi, repente sic tota structura con-
cidit, ut lapis super lapidem non remaneret, praeter unum parietem paruum, qui solum
inter illas ruinas stans repertus est. Quid de euentu sapiens auditor arbitretur? Nisi enim
caelestis auctoritate structura surrexisset, nisi talis tamque sublimis personae, quae
ruit, sicut iam dictum est, dignitas opus tali in loco fieri iussisset, & nisi fundator operis
hic pontifex notae sanctitatis existeret, fortuito accidisse arbitrarentur. Nunc autem con-
siderata rerum vel personarum qualitate, arbitrari licet, diuina & iusta hoc actum esse dispo-
sitione. Et quidem quoniam altitudinem diuini consilij perspicere non valemus, in locum
dicere libet, quia cunctis loca sancta inhabitantibus, & eis maxime, qui eodem in loco
sanctum deinceps subituri etiam seruitium, terribile signum datum est. Nam quod veraciter
de filio virginis dictum est: Ecce hic positus est in ruinam & in resurrectionem multorum
id ipsum non ineuenienter de isto, & eiusdem virginis oratorio, & de omni sancto in
loco dici potest, quia in ruinam & in resurrectionem multorum positus est. Quorum in
nam, nisi illorum, qui sancto in loco vitam perditam ducunt, & idecirco minus portum
sunt iudicium? Et quorum in resurrectionem, nisi illorum, qui de seculo nequam exo-
tes, & peccata praeterita fugientes, ad sanctum locum, poenitentiam acturi, confugunt: non
ita in statu iustitiae resurgunt? Nimirum & illorum ruina in iam dicta ruina lapidum &
rum resurrectionem non absurdum est intelligi in structura iterata, quae protinus in me-
construxit. Nam vir Dei grauiter quidem tulit id quod accidit, sed cito resumptum
ribus sancti desiderij, totum ipsum spatium aedificandi monasterij in altitudinem

1. Reg. 1.

3. Mariae
gna ange-
lorum illi ap-
paret.

Templum
corruit.

Illatuna
quid signi-
ficasse vi-
deatur.
Luc. 2.

li naualis effodiens, rursus fundamenta iecit, ocyusque consummatum, quinto Nonas
Maii monasterium dedicauit. Porro de lapidibus prioris structurae, claustrum cum of-
ficinis construxit. Igitur dum eiusmodi rem gestam legis aut recolis, quicumque mente
studiosa exempla spiritualium de quorumlibet corporaliu similitudine scrutari dele-
ctaris, non curans quali fine, quam humili ex re tuae capias instrumenta salutis, dummo-
do possis vtiliter aedificari: opportunè simul & illud ad memoriam redit, quod manife-
ste diuina cum auctoritate scriptum est, ubi Dominus ad prophetam dicit: Surge & de-
scende in domum figuli, & ibi audies verba mea. Et descendi, inquit, in domum figuli,
& ecce faciebat opus super rotam. Et dissipatum est vas, quod ipse faciebat è luto ma-
nibus suis. Et conuersus, fecit illud vas alterum, sicut placuerat in oculis eius ut faceret.
Haec & cetera persequi vel tractare, praesentis narrationis propositum non admittit:
hoc breuiter studio intendente, quatenus hoc loco ad memoriam reuocaretur, in omni
ordine & superbos pro sua duritia cedere vel dissipari, & humiles pro sua mansuetudi-
ne ad poenitentiam conuersos, restaurari.

*De cruce Dominica, quae non de qualicumque ligno, sed de vna tandem arbore formari po-
tuit: & cuius rei etiam in hoc, exemplum sit. Cap. 15.*

Accidit & aliud, quod similiter non praeterendum, neque ratione vacare pu-
tandum. Nam vir Domini statim ut ecclesiae fundamenta iecit, crucem Do-
minicam, quae ibidem sterneretur, formari praecepit. Artifices vero vigilanter
quidem insisterunt, ut praeceptum perficeretur, sed nullo modo diligentiam
sequebatur effectus. Quotidie reiectis alijs alia ligna caedebant, & nullatenus ex quoli-
bet ligno, quamvis electo, suae artis officium peragere valebant. Multo igitur labore, sed
& maiore defessi tandem, omnino ab eiusmodi opere desistere decreuerunt. Quadam ve-
ro die vir beatus in quandam deuenerat possessionem ad se pertinentem, mensaque illi
iussu ipsius in pomario, quod domui suae contiguum erat, parata est. Stabat pirus ex ad-
uerso in altum porrecta, quae ramis diductis, immo quasi brachijs distens, quodam mo-
do Domini effigiem manus in cruce expandentis, imitari videbatur. Cum itaque sedens,
oculos inter prandendum fortuitis motibus diduceret, ecce talis effigies in arbore illa
repente sese obiecit, miroque modo ad primum intuitum quandam terrorem diuinum
animo eius incussit. Nec mora, facto praeculis illo familiari sibi signo crucis, totus in
stratum igitur accersito artifice, arborem illam succidi, & ex illa crucem Dominicam,
& in ea Saluatoris imaginem diligenter formari imperat. Paruit ille, & compendio sa-
tisque efficaciter artem operis elegancia secuta est. Quid ex facto huiusmodi conijci po-
tuit? Nunquid de lignis aut de truncis Deo cura est, ut indicare debeat, quod vel quale
lignum sibi eligat aut eligere debuerit artifex? Sed reuera est aliud, unde curat Deus,
quod prudens auditor non inutiliter secundum hanc similitudinem contempleretur.
Nam signum Crucis vel imaginem, quam in recordationem Saluatoris Christianus ve-
neratur populus, subleuatam ante oculos, sicut Moyses in deserto serpentem aeneum
pro signo exaltauit, imitari honore secundarij debent pastores, quos spiritus sanctus
posuit regere Ecclesiam Dei, quam suo sanguine acquisiuit, ut vice Christi honoretur,
quos vicem constar agere Christi. Nimirum non humana praesumptione ad dispensa-
tionem domus Dei sunt intrudendi, sed electione Dei vocandi: ut videlicet ille consti-
tutus, quem Deus elegerit, quem ut praesentem mereatur, Deus velut operarium suum
dignum spiritu sancto demonstrare dignatus sit. Recte ergo huius veritatis, huius di-
tinae electionis meminisse nos facit res ipsa, quae penè similiter accidit, dum non quale-
cunque lignum, non quodcunque volebant homines artifices, sed quod nutu diuino
monstratum est, ad eiusmodi operis effectum perducere potuit.

*Quod faciendo signa, semper famam vel gloriam fugit: & de Eliseo, cur signa duplicia
quam Elias, facere voluerit, dicens: Oro ut fiat spiritus tuus
duplex in me. Cap. 16.*

Operandi virtutes hic beatus a spiritu sancto, diuidente singulis prout vult, gra-
tiam habuit, sed gloriam semper fugit: quippe qui egregie custos humilitatis,
nolebat, immo fugiebat iustitiam suam ab hominibus videri. Denique talium
maxime operum luce, sanctorum vita coram hominibus innotescit. Huius rei
causam satis & euidentem indicium est, quod cum gratiam hanc haberet, ut iam dictum est,
nunquam tamen precem ad Dominum fuisse reperitur pro cuiuslibet operatione vir-
tutis:

Instauratur
& dedicatur
templum.

Jerem. 18.

Lubet statim
crucem Do-
minicam.

Ex nullis
potest li-
gno conici.

Signum Cru-
cis cur vene-
retur Chri-
stiani.
Num. 21.
Act. 10.

1. Cor. 12.

Ecclesi 3.
1. Cor. 14

4. Reg. 2.

5. Reg. 18

5. Reg. 18

5. Reg. 18

Duplex
ritus Eli
quid.

Conciona-
tur Hereber-
tus apud po-
pulum.
Matt. 21.

Pfalz.

Mar. 21.

Luc. II.

Oratione
pellit ab ob
sesso dēmo
nem.

tutis: sed nihilominus per eum nonnulla facta sunt miracula eiusmodi, nonnunquam inuiri, nonnunquam & nesciente ipso, sicut sequens fermo declarabit. Verumtamen hac laudatione humilitatis huius, nihil magnorum Sanctorum authoritati vel gloria derogauit, qui opus huius gratiæ suis persæpe precibus impetrasse leguntur. Quoniam namque tempus habent, dicit Ecclesiastes. Denique sicut de generibus linguarum, quæ ab eodem spiritu dantur, dicit Apostolus: Quia linguæ in signum sunt, non fidelibus, sed infidelibus: ita & de operatione virtutum recte dicas, quia virtutes ad testimonium sunt, non fidelibus, sed infidelibus: & ibi summopere sanctis optanda sunt, ubi ignorantiam veri Dei habens, ad fidem eruditur populus. Vnde sanctum Eliseum laudabilem egisse animaduertimus, qui dicente sibi Elia, Pete quod vis, antequam tollar à te: petens, Oro, inquit, vt fiat spiritus tuus duplex in me. Videbat namque miserabilem Israhel, sequentem fornicationes impiissimæ Iezabel, claudicare in duas partes: quando Baal idolum Iezabel, & hesitando post Deum patrum suorum, qui vnus & vnus Dominus Deus est: & non posse populum eundem in suum restitui gradum, nisi per multarum operationem virtutum. Proinde rem difficilem quidem postulat, tamen quia non suam, sed Dei gloriam & communem quærebat populi salutem, factum est quod petiuit, & duplex spiritus Eliæ super eum requieuit. Duplum namque donum spiritus in operatione virtutum ille accepit. Nam si scripturâ consulas, & diligenter computes, Elias quidem octo, Eliseus autem circiter sedecim miracula operatus est. Igitur & illi laude digni sunt sancti, qui per charitatem vel propter ædificationem delinquentium, suis ad Deum precibus, virtutes operati sunt: & hic atque ceteri iure honorandi sunt, quicunque propter humilitatis custodiam quodammodo fugere studuerint datam sibi calitatem & vltro prosequentem, eandem virtutum gratiam. Sed iam eandem virtutum sancti huius narrationem ingrediamur.

De homine demoniaco, vt eo sermonem faciente liberatus sit. Cap. 17.

Dile solenniter hic sanctus Dei, sermonem de more faciebat ad populum. Et tunc dicit ille, quem Christianitas appellat diem Palmarum, quo videlicet rex caelorum sanctam ingressus est ciuitatem Hierosolymam, sedens super pullum asinae: nimirum ob contemptum superbiae regum terrae, de quibus Psalmista dicit: Hi in curribus, & hi in equis: subiungens protinus, Nos autem in nomine Domini Dei nostri inuocabimus: in quo videlicet nomine tunc ille passus aduenit, clamantibus turbis: Benedictus, qui venit in nomine Domini. Erat ergo sermo in ore eius reipori & rei congruens, videlicet quemodò diabolus per seductionem primi hominis, atrium huius mundi tanquam fortis armatus occupauerat, & quemodò superueniens fortior filius Dei, per humilitatem crucis & passionis tantum illum vicerit, & vniuersa eius vasa, id est, nos homines ab eo iure victoris tulit. Ecce autem in maxima turba audientium quidam aderat, ab eodem forti & tenebrarum principe corporaliter obsessus, & ob hoc nexibus duris obstrictus. Iam antea per multa sanctorum loca fuerat deductus, vt meritis sanctorum liberaretur, & non potuerat illi optata salus: quia videlicet liberatio eius, beatissimi huius meritis per Dei providentiam reservabatur. Cum igitur sermo eiusmodi ab ore beati viri profluere non sustinuit virtutem virtutis fortitudo inimici, qui ad singula dicta, tanquam ad totidem verbera, vehementius ciulabat, dentibusque miserrimi hominis tanquam suis in semetipso stridebat, audiens illas, quibus à Christo victus narrabatur, historias. Itaque qui antea notus fuerat multis homo captiuus, omnibus innouit, dum clamoribus cunctarum silentia turbaret, atque ad audiendum Dei verbum intentam totius regionis multitudinem solus inquietaret. Ad clamores eius maximè, vir ille misericordiae filius, totum intendit: & sermonem, quem habebat in ore, proseguere non preualens, quantum vnguitudine compassionis occupabatur, orabat tacita mente, vt in vno manifestaretur homine virtus liberatoris, qui totum mundum liberauit. Hæc tacitus orans, iterum atque iterum de indulgentia repetebar capitulum, victoris Christi gloriam, & victi diaboli referens ruinam: ita vt mente excessisse videretur, vnam eandemque toties iterando sententiam, flens pariter & vberibus, quod perpulchrum est, lachrymis perornans orationem eloquentiam. Non ergo sustinuit, vt iam dictum est, ille hostis antiquus, sed virtutis rebus bi omnipotentis coactus effugit, liberumque, quem diu possederat hominem reliquit. Illo nanque exturbato, is, qui victus à multis tenebatur, placido sermone: Obsecro inquit, soluite me, vt ea, quæ beatus ille pontifex loquitur, possim & ego querens audire. Cui

DE S. HERBERTO ARCHIEPISCOP. COLON.

291

DE S. HERBERTO ARCHIEPISCOP. COLON.
re. Cum hæc primò diceret, putabatur adhuc in illo nequam hostis fallere: sed loque-
batur homo constantius, iterùm atque iterùm se liberatum asserens beati pontificis
meritis, & sana verba proferre. Solnerunt ergò illum, & stabat sana mente, cum audi-
entibus reliqua sermonis intentiùs audiens. Testes atque miratores virtutis erga bea-
tum virum tanti extiterunt, quanti illum sermocinantem tali in loco circumstabant,
qui & diligenter attenderant eius intuitum gestumq; lachrymosum, cum nihil quidem
labijs pro liberatione captivi diceret, & tamen liberationem eius tacitæ orationis vir-
tute perficeret.

De Abbate Volberto, qualiter per visum monitus, de aqua vnde vir sanctus post Missam manus lauit, sanitatem recepit. Cap. 18.

Aliud sub eodem tempore actum est virtutum eius indicium, in quo amplius
splenduit desursum, qui humilitatis studio apud se premebatur deorsum
Tres namque ex eis qui male habebant, ob meriti eius testimonium cælica vi-
sio direxit ad illum, tanquam ad salutis medicum. Primus illorum, cœnobij,
super iam memorati, quod idem sanctus construxerat, Abbas nomine Volbertus exti-
tae vna nocturni diuinitus per visum intimatum est, vt ex aqua, qua sanctus Dei pon-
tificis post Missarum celebrationem manus de more lauisset, caput sibi mer oculosque
refundendo foueret, indubitanter credens, quod propterea sanitatem recepturus fo-
ret. Credidit ille, quippe qui prę multis alijs familiariter conscius erat vitę illius sancti-
sime. Venit ergo, prius tamen ab eodem accersitus, vt sæpè solebat accersiri & requiri
de monasterij iam dicti necessarijs rebus. Cumque ad celebranda Missarum solennia
pontifex de more pararetur, accedens propius, vt erat familiaris, visum retulit, aquam
de manibus iussu eiusdem sibi, vt præmonstratum fuerat, dari poposcit. At ille quasi ve-
hementer commotus, & quodammodò suę mansuetudinis oblitus, in qua veraciter
dicere poterat: Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei: ne-
que ambulauit in magnis, neque in mirabilibus super me: repulit se hominem velut
delirum & amentem, qui nesciret aut non vidisset Rhenum pro foribus suis præterflu-
entem, in quo non solum capite & oculis, sed & toto posset corpore, quantum vellet,
mundari. Repulsus ille, persistit non incredulus visioni, & à ministris eiusdem pontifi-
cis clam sibi, quod petebat, reseruari obtinuit: moxque vt caput & oculos ex aqua illa
perfundit, integram sanitatem recepit.

Volbertus
Abbas Tui-
riensis.

Nota tanti
viri humili-
tatem.
Mal. 130.

quæ, qua
ir sanctus
anus ab-
it in Mis-
vis.

Post hunc quendam mulierem, qui per visum monita, de vino, quo post Missam digitos lauerat, oculos intin-

Cap. 19.
Quædam mulier, quæ multo tempore cæca fuerat, visum penè cun-
dem vidit. Dictum nanque illi est, quòd si ex vino, quo idem sanctus Dei post
Dominici corporis & sanguinis communionem digitos de more lauiisset, libi-
met oculos intingeret, amissum protinùs lumen reciperet. Credidit illa, dans-
que operam, ut ostensum posset remedium consequi, protinùs ut oculos vino
idem optatum recepit.

Vinum quo
digito la-
nit, cæcam
curat.

et sanata est. Cap. 20.

beatam benedictionem expeteret, cōfids de virtute Christi, quod per meritum
dubitans, virorū manibus sese deferri postulauit, & secus viam collocari, qua
Domini. At ille paululum subsistens, cū ex præsētibz cognouisset quod pa-
uilla esset, & quod benedictionē postularēt, stans eminūs, eleuata manu signū cru-
cis edidit: statimq̃ue reddita sanitas, dissoluta membra solidauit, & quæ aliorū cru-
ci deuersa fuerat, surgens ad propria remeauit incolumis. Itā miro modo qui apud
deum volebat, magis ac magis ex Deo clarescebat, & vox veritatis implebatur, dicē-
tis: non potest abscondi ciuitas abscondi supra montem posita: & nemo accendit lucernam, &
abscondito ponit, sed super candelabrum, vt qui ingrediuntur, lumen videant.

1- Signo cru-
2- cis edito,
3- abigit para-
4- lyfum.

Matth. 5.
Luc. 11.

Cap. 21.

B b 2 Ali-

Pie visitat
febricitante
clericum.

Matth. 6.

Fugit ostē-
tationem.

Febricitans
eius precib⁹
reualefcit.

Aliquandò quidam familiaris clericus, & in ministerio quotidiano necessarius, valida febre correptus, grauissimè vexabatur, ita vt penè à cunctis vita eius desperaretur. Erat autem tunc sanctus pontifex cum Imperatore in profectio-
ne, & de Vangionum ciuitate cum illo Moguntiam proficisceretur, habentem clericum iam dictum secum in itinere, vt semper foris & intus obsequio eiusdem consuetudinaliter utebatur. Cum ergo febris illum in profectioe corripuisset, & penè que ad mortem fatigaret, patri, semper pium super afflictos habenti affectum, cum eodem pieratis affectu sollicitudo quoque familiaris obsequij non parua pro tempore re suborta est. Accessit ad lectulum, suumque pronius visitauit infirmum, paternè contans, si quid vellent, si quid saltem gustare praualeret. Ille vt ardebat valido affectu, nihil prater aquam se posse professus est. Qua cum benedictione concessa, ipse de more solennia Missarum ingressus est. Nihil quod audiretur foris, pro virtutis operatione, vt sibi agroti concederetur salus, orauit, sicut iam superius dictum est, quā nunquam pro huiusmodi signis aut virtutibus precem manifestā fudit. Orabat tamen Deo quidem loquens, sed hominibus tacitus, & maximè in eiusmodi causis euangelicū consiliū obseruabat Domini, dicentis: Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum, & clauso ostio, ora patrem tuum. Clauso nanque oris ostio, orabat pro talibus, cum prouenisset virtutis effectus, ipse nihil egisse putaretur: atque ita iustitia eius ostēderetur ab hominibus. Quid multa? Peractis Missarum solennijs, dum suum rusticum sitaret agrotum, ille iam sine dubio meritis eius de magnis febrium ignibus ac supplicibus mortis instantis ereptus, adeo cōualuerat, vt auiditatem quoque ciborum ceperat, rogaret sibi transmitti pulmentum de mensa ipsius apparatibus. Factum est, exinde vsque ad satietatem refectus, adeo de infirmitate cōualuit, vt proxima die cum alijs proposito itinere Moguntiam praeiret, & episcopalis obsequij munia ex integro vt erat solitus, adimpleret.

Vt ipse inter tenebras noctis orans, circumfusa diuinitus luce clarificatus fuerit: & quod multoties hoc ipsum acciderit. Cap. 22.

Illo orante,
lux immēsa
diffunditur
in tenebris.

Crebrò id
contigit.

Idem familiaris clericus, postmodum domus S. Petri praepositus, plurima de eodem patre magna & magnifica nouerat & narrare consueuerat. Quorum pluraque cum ob breuitatis studium praeiuncta sint, vnum est, quod silentio transire libuit: quia verè signum magnum est & euident, quod oratio eius verè ignis accendit, & ante oculos diuinitatis velut lampas ardens & lucens, charitas eius existeret. De quadam, cunctis circa ipsum dormientibus, lumen, quod de more coram ipso positum fuerat, vt toto noctis spatio luceret, extinctum est. At ille iam dictus silentio rursus repente somno excitatus confurgens, & hac illacque sub horridulo silentio cunspiciens, dum pro recuperando lumine sollicitus trepidat, rem diuinam & mentis dignam, vt ipse cum iuramento testabatur, conspicuus est. Nam inter ipsius manibus tenebras, ecce de lectulo, in quo beatus pontifex per uigil orabat expālis immensa refulsit: cuius etiam magnitudine inualecente, nec manus easdem, vt quid tenebatur, videre aut discernere potuit. Hoc nimirum signo satis clarum, & potius esset lucis, & filius diei, & quia oratio eius verè vt ignis peccata consumit, & potius tenebrarum vincit. Nec verò illa tantum vice, sed & multoties cum post maritum hymnos, psalmorumque continuas decantationes lumen materiale alicubi recederetur, lumen spirituale pontificem sanctum secretiis orantem ita circumfulsit, vt praeiret adesse praesentia solis meridiani.

De humilitate eius, qua contemptum à presbyteris omnibus, pauperis sui filium baptizauit. Cap. 23.

Humilitas
perfecta.

Iam de humilitate eius gloriosa signa praemissa sunt, quia in operatione vitiorum & patris, qui in calis est, glorificationem querebat, & sic operantem, sciri vel se ab hominibus refugiebat. Porro ipsa humilitatis virtus, tunc demum diuina sua perfectione laudabilis est, quando is, qui intus plenus Deo, creatori suo subiicit in confractioe cordis, foris quoque ad infirmorum condescensionem humiliter igitur narrationi huic inferere rem gestam, magnae humilitatis exemplum ferentem testimonio vtilem, vt maximè in sacris rebus nulla Ecclesiastica dignitas qualescunque despiciat pauperem fidelem. Simul quia plerique salutarium sacramentorum nostri nimium peccant, dum sacra venditant, cunctaque quæstus causa faciunt, lib-

Baptizat
pauperis fi-
lium, ab omni-
bus reiectū.

Iacob. 2.

Eccl. 12.

Amos 4.

Tātus pon-
tifex nō re-
spuit in opē
mensam re-
nuis homi-
nis.

hoc illis exemplum ingerendum est: quia videlicet peccatum quoque illorum vehementer hac res gesta redarguit, in qua sanctus iste magna, vt iam dictum est, laude refulsit. Pauperi cuidam ex his, quos pater sanctus ope quotidiana sustentabat, infantulus sacerdotibus, per totam urbem Coloniam puerulum illum circumferēs, & eidem filio regenerationis gratiam offerri postulans. Defessus ergo & contemptus, ad sanctum recurrit pontificem, & quod tali in re contemptus esset, magna & flebili voce conquectus est. Ille vt verè sapiens, Currens, inquit, asser illum ad me. ego enim habeo meum esse dignare. Baptizauit itaque pauperulum, non pro personis nostrae salutis appendens sacramentum: suo nimirum facto & exemplo tantae ciuitatis tam multos redarguens presbyteros, quod aut fuisse fidem Domini nostri Iesu Christi habere in acceptione personarum, indicantes, vt ait Apostolus, apud semetipsos, & facti indices cogitationum iniquarum. Etenim, inquit, si introierit in conuentum vestrum vir, annulum aureum habens, in veste candida: introierit autem & pauper in sordido habitu, & intem dicatis, Tu sta illic: aut, Sede sub scabello pedum meorum: nonne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationum iniquarum? Quod si in quouis iudicio hac auctoritas Apostolica redarguit acceptores personarum: quanto magis in suo redarguere debuit paupertatis contemptum? Recte igitur gradiens secundum reformationem vel consilium sapientiae dicentis: Si bene feceris, scito cui feceris, & erit gratia in forma ad imaginem Dei: & ipse de sacro fonte suscepit puerum, factusque compater, & seuerinum, reuerteretur, multa cleri & populi turba comitatus, transibat exiguum tamen dicti pauperis tugurium. Ille vt praeirentem vidit, non parum alacri vultu confidentia, prorupit, frenum equi corripuit, simul clamans & adiurans per nomen Christi compatis sui apparatu perciperet: memor fœderis, quod secū pepigisset in iam dicta regeneratione vel susceptione filio. Audiant & hoc exemplum, quicumque quasi iure libus per prophetam Dominus cum dixisset, Vt qui opulenti estis in Sion: subsecutus inquam, hoc & imitentur exemplum, quia pontifex magnus ad huiusmodi tugurium compatis digressus, optimum sumpsit conuiuium, panis videlicet frustum, & gallinæ pullum, necnon & tenuis cernisia poculum. Talis causa sit, talis pietatis custodia, talis charitas, ubi vel quoties sacerdotalis dignitas, pro accipiundo munere ad pauperes se inclinaret. Hæc pro humilitatis eius testimonio vel exemplo dicta sint.

De misericordia eius, vt damnatum pro sacrilegio clericum, de suspendio liberauerit. Cap. 24.

Porro de misericordia, quam magnam in pectore eius domum sibi adificauit, quam verè misericors & misericordiae filius fuerit, testes erant pauperum multitudines, & penè innumerabiles esuriētium cunei: quos non vno tantum tempore vel anno, sed pluribus episcopatus sui annis, fame per totum penè orbem grassante, de multis regionibus confluentes, paterno affectu & materna pietate in magna benignissimi cordis sui latitudine suscipiebat, dispertiens illos per episcopatus possessiones, quantum cuiusque fundi facultatem sustinere posse perpenderat. Verum prater quotidiana hæc pietatis eius experimenta, quadam aliquando mendacij memoria dignam rem gessit, in qua propter abundantiam misericordiae, propè mendacij suae simulationis ac duplicis iniquitatis incurrisse possit existimari. Sed nos eiusmodi rem gestam commemorantes, simul ad memoriam reuocemus illud dictum Sapientis: Melior est iniquitas viri, quam benefaciens mulier. Res hoc modo gesta est: Cle-
mentis quidam ex pauperibus, qui, vt iam dictum est, ad beati pontificis curam & eleemosynam confluerant, non contentus stipendio charitatis, quod sibi ex illo die porrigebatur, vique in Saxoniam transuolauerat, & ociositatem sectatus, quæ, vt ait Sapientia, Eccl. 10. multam docuit malitiam, furtum perpetraverat. Denique tres noctes effringens eccle-

Benignitas
eius in pau-
peres.

Eccl. 42.

Eccl. 10.

Reu mortis
clericū mi-
ra simulati-
one liberat
a supplicio.

Eccē 42.

1. Tim. 3.

Psalm. 66.

Inuidos pa-
ritur infe-
stos.

Maiestas
vultus eius
sacris facis.

Malac. 2.

Matth. 10.

fiat, cum vasis & vestibus sacris exinde sublaris, sacrilegus Colonia versus repedauerat. Illic deprehensus, immo subsequenter e vestigio his, qui damnum pertulerant, iudicio eiusdem ciuitatis reus representatus fuerat. Nec erat dubia sententia, quin sicut habet forensis lex, cōuictus fur sacrilegus, statim suspendio interiret. At tum sanctus pater ipsa vrbe presens aderat. Audiro ergo quod acciderat, confestim iudicem ad se conuocauit, tanquam furti vindex animosus, ut furem secum in suam presentiam deduceret. Non, inquit, hodie quicquā cibi aut potus percipiam, donec in cōspectu meo ille mortis reus appareat. Factumq; est, & coram adductum, quauis toruis oculis adspiciens. Te, inquit, viuere fas non est, cui mors tanto acquisita scelere, iam debita iamq; parata est. Hæc palam cunctis minaciter elocutus, optimo illum executori, scilicet pauperum prouisorio, reum cōmittens, secretius edixit, ut necessarijs sumptibus vberim reficeretur. Ipse ad prandium discumbens, quæ sola causa poenam illius differre videbatur, ad dente omni frequentia, cunctisq; ad epulandū intentis, ipse propositi non immemor, iam dictum prouisorium pauperum clam aduocans, clamq; auri insusurrans: Educite, inquit, clericum, meumq; sessuro illi sterne quanto cyus equum, tuq; pariter adequitamur deducito vltra syluā proximam: dansq; illi librā argenti, illo in salutē dimisso, tu quanto cyus reuertens, coram adstabis. Factum est, ut imperauit. Et ministro, qui redierat coram adstante, ipse simulata seueritate: En, inquit, ubi est reus ille? Hæc dicens, videbatur immo videri volebat, de poena illius iam maturanda tractare. At ille voluntatis eius simul & facti conscius, tristitiam simul & pauorem confingens: Fuga, inquit, mi Domine lapsus est. Tunc & ipse discurrens, fictumq; metum verbis atque quæstibus depromens, cunctos qui aderant, attonitos reddidit. Quæ sanctus pontifex quasi vehementer incerpitans & minaciter obiurgans, cōuersus ad populū, spectaculi causa confluentē. Ecce, inquit, reus ille effugit, euasit. Ite, currite, quatenus retractus ex fuga, debitam quanto cyus poenam soluat. Hoc insigne pietatis egit memorandus hic fraternæ salutis artifex, simulatore fidelis, & si dici fas est, splendide mendax: de cuius tali cōmento si cuiquam mendacij nota non carere videretur, iterum atq; iterum decantare licet id, quod supra dictum iam est, Quia melior est iniquitas viri, q̃ benefaciens mulier. Vir namq; is est, qui ad virtutē tendit, & in omnibus, quæ agit, regno charitatis intentus est. Mulier autē id est, mollis iudicatur, quisquis quolibet in sexu malū intendit, & regno cupiditatis destituta est. Ergo hic in facto suo, quāq; simulationis virū subisse videatur, vir est, & hæc iniquitas melior est, quā benefactū eius, qui dum iustitiæ zelū simulat, crudelitatem exercet.

De sancti viri persecutionibus. Cap. 25.

Inter tota tanta pietatis opera seruus Christi quasi malè operans, persecutionibus, ut iam superius prælibatum est, non carebat. Nec mirum. Dicit enim Apostolus, immo is, qui in Apostolo suo loquitur Christus: Omnes qui pie volunt viuere in Christo, persecutionem patiuntur. Et in psalmo prophetica veritas cum diuina de sanctis ecclesiarum rectoribus, Qui descendunt mare in nanibus, facientes operam in aquis multis: ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo: continuo subiunxit, Dixit, & sterit spiritus procellæ, & exaltati sunt fluctus eius. Affertur usque ad celos, & descendunt usque ad abyssos &c. Oportebat ergo & istum, quoniam pie in Christo vivebat, persecutionem pari: & quia nauim in mari, id est, ecclesiam in hoc seculo regendam suscepit, oportebat eum fluctibus turbari & moneri. Illis nationem patiebatur ab inuidis, quorum moribus ipse minimè conueniebat. Illis namque grauis erat etiam ad videndum, & ubi sanctius atq; reuerentius coram Domino humilis & paruus in oculis suis, procedebat siue adstabat, ibi amplius inuidis displicebat. Erat verò vultu valde reuerendus, & carū, quæ in mente illius regnabant, maxime cum quædam maiestas forinsecus in facie quodāmodo visibiliter sentiebatur, maxime cum sancto altari assisteret, sacris Missarum solennijs intentus. Tunc etenim tam reuerendè apparere, ut in faciem eius intēdere volentes, quādam velut magisterij dignitatem leditos rerreret, nisi quos dilectio confortabat, quæ sola Dei & sanctorum eius adspicienda est. Hoc amplius indignantes inuidi, execrabantur, procaciter ad alterum lequentes, & demonem eum esse dicebant, quem constabat esse angelū Domini, secundum veritatem scripturæ, dicentis: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus Domini exercitū est. Videre, aiebant, demonē, quomodo se in effigie transfigurat angeli, ita ut nemo nostrum faciē eius intueri possit. Et quid mirum, si veritas verū dixit, & secundum dictū eius locuti sunt domestici salutaris? Dixit enim: Si patrem familiās Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius?

De S. Herico Imperatore, qui ab inuidis malè persuasus, sancto viro insensuserat. Cap. 26.

Porro maiores fluctus illi excitabat in Imperatoris animo ventus contrarius, quia videlicet suspicionem, quam contra sanctum virū in initio regni sui, sicut iam supradictum est, mente conceperat, inuidiam dicti semper augere laborabant detractorijs susurrationibus. Denique res eousque processit, ut iam dictus Imperator, nimio contra illum furore succensus, Coloniam pereret, hoc propositum habens, ut eum pontificatu amoueret: aut certè, si hoc rationabiliter fieri nō posset, quolibet modo iniuriose illum & indignè tractaret. At verò Dens, maris & fluctuum Dominus, qui ad beatum Iob mystice loquens: Circumdedi, inquit, mare terminis meis, posuique vessem & ostia, & dixi: Hucusque venies, & hic confringes rumentes fluctus tuos: non permisit procellam hanc hucusque procedere, ut perficeret Imperator, quod intendat: sed occurrens subuenit ambobus, videlicet & ei, qui patiebatur iniuriæ: & illi, qui de innocentis conscientia malè sentiens, peccabat errore deceptus. Causa, propter quam tali cum animo Imperator Coloniam properabat, huiusmodi exproptolentem, in castro, quod dicitur Hamerslein, sito supra Rheni litus, obsederat. Is namque Otto episcopus Moguntinum multa infestatione sepius peruagans, ferro & igne populabatur, odio magno contra eiusdem ciuitatis præfulem vehementer incensum anathematizatus. Cum ergo querimonia eiusdem præfule excitatus Imperator, cum suis ad hoc negocium festinus adueniret. At ipse tunc immensis vexabatur febribus: & idcirco adimplere non valuit, quod imperabatur. Quam impossibilitatem eius causam ut audiuit Imperator, non credidit, videlicet antiqua suspitione præoccupatus, & putans illum semper exola sui habere tempora imperij. Respondens igitur cum furore, magnoque spiritu iracundiæ: Si, inquit, ad me dedignatur venire, ipse eum, quia nam, ut iam dictum est, properabat, imminetibus nimiumque sese ingerentibus inuidis supra memoratis, qui satis ardentem furoris eius ignem magis ac magis perflabant, determinumque ponendi fluctibus illis, & tempestati diutina aduersitatis, prospiciens de celo Dominus, statuit procellā eius in auram, & siluerunt fluctus eius. Nam ipsa nobis Coloniam ingressus & officiosissimè a viro Dei erat susceptus, cum se sopori dillum sic allocutus esset: Caue, inquit, o Imperator, ne posthac amplius pecces in conspectu meo Herbertum. Scito illum Deo esse acceptum: in quem si quid admiseris, tu sine dubio portabis iudiciū. Nimirum gratia misericordis Dei, taliter præmonendo Imperatorem, ignorantia eius pepereit: quia videlicet in eo, q̃ virum eiusmodi suspectū habebat, nō malitia, sed ignorantia peccabat. Siquidē eiusdem Imperatoris animā timor Domini possidebat, neq; scienter disponere aut iudicare quicquam in regno cupiebat, per quod celestis offenderetur maiestas. Denique cum aliquid de regni negocijs disponere aut iudicare intenderet, dispositiones omnes siue iudicia sua precibus & elemosynis præueniebat: quatenus mens eius & actus celesti regimine gubernaretur, ne quando erorbarer agendo vel iudicando, quod diuinis contraret legibus. Rectè igitur secundum intentionē suam diuino, ut iā dictū est, oraculo præuēsus & seruatus est, ne tantum meritorū pontificē iniuriādo, ut pposuerat, ipse reus iudicio diuinitatis existeret.

Imperator sanctum virum, cernentibus emulis, ter osculatus sit. Cap. 27.

Quid multa? Manè facto, cum Imperator mente mutatus virū Dei aduocasset, & id, quod celestis enenerat, quod superno respectu rex compunctus fuisset, vir sanctus adhuc ignoraret, ac perinde lachrymosis oculis apud illum querelam depromeret, causas requirens, propter quas sibi tandiū Imperatoris infestus existeret, repente, quod non sperabatur, idem Imperator exurrexit, & ex quo ad regni fastigium, Deo donante, conscendi, detrahentium linguis nimis credulus fateor, venerande pater, te exosum habui, & hanc odij trabem in oculo meo, & ideo nihil videns, iniquum de te iudicium habui, tuamq; iustitiā, immo Dei gratiam in te fulgentē, videre nō merui. Porro, te tacente, celū clamat super te, tuamq; causam

Vide ut etiam sanctos principes malè linguæ non nunquam fallant. Iob 38.

S. Imperator per viam admodum.

Vide hic sancti Imperatoris encomion.

Imperator humiliter facit errorem suum.

causam defendit apud me. Nam ipse, qui de sanctis suis curam habet semper & habuit, sicut scriptum est. Non reliquit hominem nocere eis, & corripuit pro eis reges, dicens: Nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari: ipse me prope corripuit, ut sciam, quod inter electos eius computatus sis. Indulge ergo, precor te, quod in te malignatus sum, vel quod te servum Dei tangere deliberaui: quia peccatum meum cognosco, nec amplius addam aduersari tue sanctitati. His dictis, semel & iterum ac tertio sanctum pontificem deosculatus est, triplicem nimirum nectens dilectionis nodum, de quo Sapiens loquitur: Funiculus triplex difficile rumpitur. Profecto Imperatorem, dignum & ecclesiasticum virum, ut erat eruditus, & literarum scientia ad inguem perfectus, arbitrari licet euangelij memorem fuisse, ubi primus Apostolorum Petrus trinae negationis culpam, trina dilectionis delevit confessione, tertio respondens: Tu scis Domine, quia amo te. Pulchre igitur & digne trinum dedit osculum dilectionis & pacis, sub testimonio sancte Trinitatis: atque hac dulcedine gratiae & honoris, poterit infestationis amaritudinem superavit. Nec moratus, virum Dei, iam amicum amicum, prope se residere fecit. Hac videntes aduersarii, qui quasi tempus opportunitatis nacti, aduersum illum conuenerant, suasque diu linguas ad accusandum acuerant, confusi, protinus in fugam conuersi sunt. At vero ceteri benedicebant Dominum, ventilem magnificantes scripturam, dicentis: Quia cor regis in manu Dei est.

Ut Imperatori suppliciter deinde veniam petenti, praedixit obitum suum. Cap. 28.

NEc contentus hac satisfactione rex religiosus, adhuc de iudicio diuino sollicitus. Etenim is, in quem peccatum aliquod commissum est, praeceptum quidem vel consilium habet euangelicum, ut peccanti in se ex corde suo dimittat: sed adhuc timendus est ille, qui legem dedit, qui per prophetam dixit: Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei, & de quo item scriptum est: Mihi videtur, & ego retribuam, dicit Dominus. Bene ergo sollicitus, & praeterita reconciliatio non contentus, nocte sequenti, finitis matutinis solenniis, assumpto vno ex clericis, idem Imperator cubiculum sancti pontificis adiit: sed non ibi quiescentem, verum in proximo S. Iohannis oratorio vigilantem, ut solebat, & orationibus infatigabilem reperit. Protinus abiecta chlamyde, solo stratus ante pedes eius, in spiritu humilitatis & animo contrito se suscipi postulat, & ea potestate, quam sacerdotibus suis Dominus contulit, veniam sibi dari cunctorum, quae in ipsum commiserat. Nec moratus omnipotentis Dei famulus, Imperatorem prostratum a terra subleuat, & Christo medianus, qui dixit: Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sumus, ac deinde: Amen dico vobis, Quaecunque alligaueritis super terram, erunt ligatae in caelo: & quaecunque solueritis super terram, erunt soluta & in caelo: absolutio culpa secundum fidem regis in caelo & in terra peracta est. Erat autem hoc sermo Dominici semper sempiternae consolationis, quippe qui de ista valle lachrymarum protinus ascendens furus erat ad gaudium diuinae visionis, sicut Psalmista dicit: Beatus vir, cuius est auxilium abs te: ascensiones in corde suo disposuit in valle lachrymarum. Et subinde illi de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion. Etenim hoc idem vir Dominus reuelante sibi spiritu, praeoscens, ait in illo secreto inter cetera ad eundem Imperatorem: Noueris certissime, quia post discessum nostrum, quo nunc separandi sumus, ostras inuicem facies iam in hoc seculo nequaquam videbimus. Eo magis Imperator corde compunctus, iterum in amplexus & in oscula ruit, flens pariter & cuncta per membra, manus & oculos, collum quoque fixis demulcens osculis. Hoc facto, clam ad cubiculum rediit, mox tam reportans memoriam prophetiae beati viri, quam & postmodum, transitu eiusdem subsequente, veram fuisse comperit, & ipse, ut audierat, ore proprio denarravit. Nec sui vero transitus tantummodo, sed & obitus Imperatoris propheticum spiritu hic sanctus Dei praescius extitit, quod postmodum suo loco praefata narratio non tacebit.

Febre corripitur vir sanctus, & Ecclesiasticis sacramentis munitur. Cap. 29.

Igitur post discessum Imperatoris beatus Herebertus, caelorum ciuis, longa in hoc seculo peregrinatione fatigatus, cum suspirans prospiceret mansionem aeternam patriae caelestis, tandem febre corripitur: & ecce seruus Domini pro ipsa expectatione pernickil, sentire sese arbitratus est, quod iam veniret, iamque pararet Dominus, ut sibi aperiretur. Erat autem tunc temporis in quadam sua diocesis villa, quae

Nouesij corripitur febre

qua Nussia dicitur. Cum igitur urgente atque ingrauescente molestia vexaretur, prope Coloniam mittens, Abbatem Eliam accersit. Quo veniente, ipse, secundum praeceptum Apostoli, sacro est unctus oleo in nomine Domini, pariterque corporis & sanguinis Domini sacramentis munitus, tunc demum carinae illatus est, ut Coloniam deduceretur. Tunc in Apostolorum principis oratorium iussu suo delatus, atque coram altari sanctae Crucis, quod ad medium situm est, depositus, prout valuit, capite oculisque ac manibus in caelum protensis, prolixius orauit. Aderant namque tam ex clero quam ex populo quamplurimi, mirantes pariter & compuncti pro suauitate orationum & pietate supplicantis, cui veraciter omni tempore & tunc maxime in extremis suis conuebat illud Davidicum: Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Oratione ergo bono cum odore ac religioso exemplo completa, in cubiculum oratorio coniunctum delatus est. Praedictus Abbas ab eodem pro consolatione retentus, continuis duabus noctibus, ubi parum quid sonni perceperat, visionibus clarissimis instruebatur, quod eadem infirmitate sine dubio idem foret e corpore migraturus.

Visiones Eliae Abbatis de obitu sancti viri. Cap. 30.

ERat autem huiusmodi vna visio, quam mox hora matutina beato viro, carnis suae solutionem desideranti, hoc modo retulit: Videbam, inquit, me beati Petri oratorium introisse, & ecce illud erat quasi magna & solenni frequentia plenum, splendidis clericorum atque sanctimonialium choris consistentibus, & quasi ad procedendum paratis obuiam cuidam magnae personae, ut ab ipsis honorifice susceperetur: quo videlicet honore sacras illustresque personas in tempore praeuenire, Ecclesiastica consuetudinis est. Nesciebam, inquit, quae illa deberet esse persona, veruntamen magnam aliquam atque insignis reuerentiae suscipiendam fore personam, meus somniantis sensus habebat. Ergo licet tremebundus, in gradu meo consistens immotus, cum, qui primus inter eos videbatur, acciui, & quoniam ab ipsis suscipiendus foret, percontatus sum. Ille respondens: Deo, ait, sanctisque omnibus dilectum, videlicet Archiepiscopo Herebertum venimus susceptum. Ego vehementer admirans tanti tamque splendoris occurrentem festiuitatem, haec audiui ab eodem protinus: Si scires, qualiter vel a quibus postmodum suscipiendus es, nequaquam admirareris super hoc processu nostro, qui te ipsa longe minor est. Huiusmodi visum is, qui viderat, beato viro confestim diluculo referens, verè tanquam bono nuncio sanctam laetificabat animam, dissolui & cum Christo cupientem esse. Nam expectationi desiderioque eius anhelanti celerem adesse praecientiam. Denique & ante visionem hanc aliud quiddam iam dictus vir venerandus Elias viderat, quod proculdubio ad eiusdem rei significationem pertinebat. Fuerat autem huiusmodi somnium, eundem pontificem, sacris atque festinis indumentis perornatum, procedere quasi ad celebranda solennia Missarum, solum tamen atque incoflectum, clero expectante taciturno: cuius idem pontifex, quasi Romam peregrè propertus est. Talia, non dubiam interpretationem habentia, cum ille tristis referrer, vir praecognitum, praesentibus adhuc iuabatur documentis, ut diceret: Disrumpe vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Maiora his, per quae longè vel propè beati huius viri transitus vel meritum significatum est, loco alio seruata sunt. Nunc eundem eius ceptum sermo prosequatur transitum.

Ut vir sanctus fratrem suum flentem consolatus sit. Cap. 31.

Cum ergo absque dubio per praesentis aegritudinis molestiam pulsaret Dominus, hic seruus fidelis aperire illi properabat, lumbis iam dudum praecinctis, & lumbus, ut profecturus ad aeterna tabernacula, pauper ipse grata vice reciperebat. Residebat autem ad caput lectuli frater eius Comes, nomine Gezemannus, gno pelago tempestatem circumspectans, fractoque gubernaculo naufragus periclitaretur. Cui vir piissimus valde compatiens: Quid, inquit, frater mi tam miserabili temetipsum afficis euulatu? Parce, quæso, lachrymis & gemitibus: quia sperantibus in se non deerit consiliarius & consolator Deus. Tu ergo iacta cogitatum tuum in illo: & quia cunctis

Jacob. 5. Extremum unctio & Eucharistia accipit.

Psalm. 140.

Visio Eliae Abbatis.

Alia eius visio.

Psalm. 115.

Mortuus omnia sua largitur pauperibus.

cunctis in hoc seculo viuendi tempus breue est, & migrare oportet, nunc interim præparare, & miserere animæ tuæ, vt dignus habearis seculo venturo. Præparationis hic modus tibi pernecessarius & optimus est, vt de rebus tuis quoad potes, pauperibus impertiendo, amicos tibi facias: vt cum defeceris, sicut ait Dominus noster, recipiant te in æterna tabernacula. Hæc & huiusmodi salubria monita danti, ille respondit: Ista, Domine mi, Deo adspirare, libenti animo agere curabo: sed tuus ab hac vita discessus, fratris tui orphanitas & inconsolabilis animæ meæ viduitas est. Nosti præterea quia maiestas imperialis tuis omnibus propinquis aduersa semper extitit, & dum adiuueres, tunc quoque nobis propter ipsum periculosus erat status vitæ præsentis. Ecce autem refugium nostrum, murus & antemurale nostrum cadit, dum tu ab hac vita discedis, cuius muniebamur virtute & gratia, magnisque apud Deum & homines meritis peruulgatis. Ad hæc vir Dei spiritu prophetico prædoctus: Regem, inquit, immortalem modis, quibus iam dixi, stude tibi efficere propitium: de isto autem homine communis necessitas finem factura est, vt & ipse viam vniuersæ carnis ingrediatur. Noneris enim quia post obitum meum, trium non peraget annorum curriculum.

Vt in extremis pauperum memorem sese declararit. Cap. 32.

Post hæc, morbo inualecente, iamque non incerto eius transitu, spirituales ipse iubente à fratribus exequiæ psalmorum decantationibus inchoantur. Ipse quoque pectoris anhelantis, quoad poterat, citharam extendebat, pariter plallens & quodammodo dicens: Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis vique ad domum Dei, in voce exultationis & confessionis. Interea pauperum procuratorem, cui curam illorum ipse commiserat, inter moerentium cateruam cominus sibi assilire vidit. Et quid, inquit, nunc agunt fratres mei? Num illorum seruitio deest aliquid? Dicebat autem de dauperibus. Etenim illos humili conscientia fratres suos, immo & dominos & patronos apud Deum æstimare consueuerat. Cum ille cuncta, quæ sibi assignata fuerant, se expendisse, iamque nihil superesse respondisset, protinus ecclesiæ præpositum, & ciuitatis accersiens aduocatū, his illos allocutus est: Audistis, charissimi, immo & vigilanter audire debetis scripturam dicentem: Quia fœneratur Domino, qui misereatur pauperi: & quia sicut ignem extinguit aqua, ita elemosyna resistit peccatis. Ego si quid exempli boni secundum verba hæc vobis præbui, si quid in pauperibus seminavi, nunc iam reposita compensabitur merces, & mellis, quam acquisiui, nunc iam recipienda est, sicut item scriptum est: Qui parit seminat, parit & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Iam enim vobiscū diutius non ero hic, ubi seminatur. Migrandum est, & iam hora instat, vt eam illuc, ubi metitur, propria corporis mei, prout gessi, recepturus. Vos igitur tanquam filios charissimos pater moriens & vltimum spiritum trahens, hac nouissima testatione conuenio, quatenus pauperum memores sitis, atque hoc animæ meæ solatium impendatis, vestra suppeditante episcopus subrogetur, constitutum à me pauperibus refrigerium, vestra suppeditante cura, non desit. His auditis, vehementer compuncti sunt, seque hoc libentissime aduersos sponponderunt, eo magis abeuntem congemiscientes, quod factis præteritis perpendebant conuenire verba nouissima, respicientes qualis erat, qualiter vixerat, quanto sibi semper studio misericordiam thesaurizauerat, & instantis horæ necessitatem finemque, in quo laus omnis canitur, quàm sapienter prouiderat.

Prædicat quis ipsi sit successurus, & moritur. Cap. 33.

Et quia de successore mentionem fecerat, aliis in planctum excitati, velut pupilliam deserti, percontabantur & queritabant, quisnam tanto præfule viduatam recepturus foret matrem ipsorum ecclesiam. Ille, aiebant, virtute venerabilis est, & ille alius utique idoneus est: atque ita diuersorum qualitates perpendendo, sollicitudinem suam inuicem anhelando conferebant. At ille prophetico iam supra dictum est, prædoctus spiritu: Neque illum, inquit, neque hunc, quem putatis: sed Pillegrium habebitis episcopum, & hic in hac ecclesia pontificatus officium breui tempore administrabit. His dictis, carne solutus, de vitæ præsentis angustia ad æternæ patriæ sempiternam consolationem ascendit, fructum percipiens perpetuæ incunditatis. Migravit autem septimodecimo Calend. Aprilis, sepultusque est in Diuitensium castris, in oratorio sanctæ Dei genitricis, quod ipse condidit, multis deinceps corpus eius rufcans miraculis ad laudem Domini nostri Iesu Christi. Vbi cum sanctum corpus eius humatum fuisset, tunc demum reminiscens is, qui villicus sancti pontificis extiterat in choro-

Prædicat quem sit habiturus successorem. Moritur.

in choro ipsa, in qua iam dictum per superius memoratam reuelationem constructum erat oratorium, admirando diuinam prouidentiam, dicebat: Locus hic, in quo corpus hoc sanctum sepultum est, tumulus erat omni tempore herbidus, semper mundus & amoenus, omniumque oculis ingiter gratiosus. Quod nimirum laudibus proficit beati viri, cuius futuris exequiis seruandisque reliquijs taliter se loci facies, iubente Deo, præparauit, vt semper seruaretur viridis ille sinus terra, in quo requiescere haberet possessor sempiternæ viriditatis, cui reposita erat hæreditas incorruptibilis, incontaminata, & immarcescibilis. Proinde cum Apostolo regi seculorum immortalis, inuilibili, soli Deo honorem dicamus & gloriam, in secula seculorum, Amen.

Nota de loco sepulchri eius.

1. Tim. 2.

Visio oblata Epponi episcopo post obitum sancti viri. Cap. 34.

Eodem tempore vir memorabilis Eppo Babenbergensis episcopus, præclaris moribus, & non contemnendis florebat virtutibus. Hic tam longè positus, eadem nocte, qua vir Domini Herebertus, post emeritam vitæ huius militiam, superum, vt iam dictum est, donatum accepit, visionem vidit huiusmodi: Incredibilis residebat concio personarum venerabilium, episcoporum, abbatum, regum, & Imperatorum, ceterorumque cuiuscunque ordinis virorum illustriū, secundum quæque ordinem vestiti, & omnes pulchri ac reuerendi, quasi ad agendum generale concilium congregati. Porro in medio confidentium, loco eidenti sella videbatur episcopalis, sessorem nondum habens: Veruntamen ad hoc parata, vt in illa residerentum introspiciens vidit, sicut ipse referebat, admiratione pariter & timore commoti Henrico festinus intromittere præsumpsit. Nam visionem hanc diluculo Imperatoris celebrabat. Aiebat ergo: Cum ita stare stupetactus, ecce vnus de illo sancto senatu, quem & ego dudum noueram, apprehensum manu introduxit me, annuens vt super sedem vacantem, sicut iam dictum est, residerem. Ego veritus, hoc facere recusat, ro maioris reuerentiæ & dignitatis amplioris. Nec mora, is, qui cōuentus eundem primatum tenere videbatur, duobus ex eodē confessu venerabilibus episcopis præcepto edidit, vt foras exeuntes, eum quæ primū inuenirent stantem & paratū, introducerent, & in sede illa media, quoniam sessioni eius præparata fuisset, dignè collocaret. Fecerunt illi, episcopus Colonienſis, sacro redimitus ornatu, tanquam in die solenni ad celebranda solennia ornati. Eum in illa sede mediū, vt fuerant inſi, sedere fecerunt. Veruntamen vnum confedentes, balteus, deesse videbatur. Cum ergo vidissent illi principes tantum citati, scelerabantur quisnam ille esset, qui tanti pontificis ornatū diminueret præsumpserat. Ad hæc ipso tacete, prælocutus est vnus de primoribus: dixitque, quod is esset Imperator Henricus. Hæc, vt iam dictū est, venerabilis episcopus manē facto Imperatori reuult, pariterque, vt erat certus de visionis veritate, affirmabat, quod sanctus Dominus Herebertus iam separatus à terrenis, & translatus esset ad immortalem senatum curie celestis. Nec verò illum constantia sua fefellit. Nam post dies aliquot nuncius venit, qui Imperatori sacram, vt iam dictum est, Quadragesimam celebranti, Colonienſis archiepiscopi obitum annunciat. Requisitus quoque diligenter, quando obisset, & vtrum noctu, an interdū de corpore migrasset, cum sicut se res habebat, respondit, tanquæ longè positus Dominus fuerit reuelare dignatus. Nam ipsa nocte, qua vltimum episcopus viderat, sanctum Domini migrasse constabat. Sed & antequam nuncius inuenerat: Si balteo caruit, me prædone, ille sanctus & venerandus vir, Domino adiutante, meque operam dante, rapina hæc restitueretur illi. Recordabatur autem & nocturne eius colloquutionis, qua Imperator pro reatu suo coram illo satisfecit, & hoc deinde in hac confessionem non latebat, quia quod a se dicebatur vir tantus balteo suo spolatus, hoc erat, quod a se non fuisset dignè pro meritis suis honoratus. Igitur Imperi-

Visio Epponi episcopi.

Imperator S. Henricus celebrat Quadragesimam ieiunium.

Pius Imperator agnouit culpam suam, & eam

MARTIVS.

largissimis
elemosinis
&c. expiat.

Matth. 18.

Miracula
ad eius sa-
cras reli-
quias.

Volperti
I. Abbatis
Tuitiensis
egregia
laus.

Psal. 103.

S. Hereber-
tus loquitur
post obitu
cum Volper-
to Abbate.

Ge. 18. & 19.
Dan. 10.

Imperialem manum largius extendens, dona Christi Ecclesijs pauperibusque distri-
buit, sacrisque Missarum solennijs, psalmis & orationibus transitum beati præsulis edi-
xit celebrari, cui balteum ipse sustulisset: id est, qui viuentem longè minus, quam dece-
rat, honorificasset. Verè ut sapiens hoc egit, quia nimirum nullo modo melius appa-
rat, quam faciendo pro semetipso fructus dignos ponentem.
Quapropter arbitrari licet, visionem huiusmodi non tantum pro beati præsulis hono-
re, verum etiam pro eiusdem Imperatoris melioratione celebratam fuisse: quoniam
ipse superius memorata satisfactione sua promeruisse, ut sicut eum persona non accu-
bat, ita nec illum superstes causæ vestigium accusaret. Nam in prædicta visione sancti
percontante concilio, quis ornatum eius minuisse, diligenter notandum, quod non
ipse beatus præsul respondit, neque Imperatorem accusauit: quia videlicet viuens, eu-
angelici memor præcepti, totum ex corde suo dimiserat illi. Itaque vel modicum cau-
sa vestigiū, quod supererat, ne accusaret eum, pulchrè talis visio iuuat, ad misericordie
opera suscitans eius animam.

De miraculis ad eius monumentum, & quadam visione mirabili. Cap. 35.

Interea tumultus beati viri, locus (ut erat) apparebat esse refugij fidem habentibus
& ex quacunque necessitate confugientibus ad protectionem Dei celi: & vel
quidam riuus paradisi, gratia curationum exinde fluebat vbertim. Sanabantur
firmi, illuminabantur cæci, erigebantur contracti, currebant claudi, paralytici
rabantur, daemones de obsessis corporibus effugabantur. Vnum autem inter cetera
contigit infra tricenarium funeris, quod pro sui magnitudine non prætereire, immo
in primis narrare dignum est. Res enim gesta, est valde mirabilis, & penè esset incredi-
lis, si non ex sanctis canonicisque constaret scripturis, angelos quoque, qui vique ipso-
tus sunt, & carne non teguntur, interdum viros & auditos fuisse ab hominibus sensibus
corporeis. Siquidem hoc accidit, ut spiritus beati huius viri, iam carne solutus, hominibus
viuenti visibiliter appareret, sermonemque conferret: cuius videlicet sermonis sub-
culta veritas testatur, non phantasticum, sed verum & diuinum fuisse, quod ab eodem
est. Res hoc modo gesta est: Vir vite venerabilis Volpertus, cœnobij, verum etiam
sancto pontifice constructum fuerat, pater primus, recenti tanti præsulis obitu magis
excitatus, quotidianis maximeque nocturnis peruigil insisteret orationem, scien-
torum monachorum pater, quippe cui propter egregiam vitæ conuersationem, scien-
tiam quoque & dilectionis abundantiam, non solum præfati cœnobij, verum etiam
monasteriorum sancti Pantaleonis, sanctique Viri cura vel providentia commissa fue-
rat. Huic per omne tempus vitæ continuum penè studium fuerat, matutinos præcursus
re hymnos, solitarijsque vigilijs psalmos decantare Dauidicos: & hunc sanctum fecer-
rat. Cum ergo quadam nocte ad hoc ipsum opus ardentius assisteret, & magno clamore
tatis igne sanctæ orationis incensum adoleret, reuerà fumus aromatum eius altaris
specus diuinitatis super eum factus est, & locus contremuit, iuxta quod in psalmo, ubi
uo altiori sensu, scriptum est: Qui respicit terram, & facit eam tremere. Stabat autem
ipse prope sepulcrum beati antistitis, & quem viuentem dilexerat, eidem sepulcro tam
te & corpore ardentem inharebat. Cum igitur locus intremuisset tam valide, ut con-
monasterij fabrica funditus quati videretur, mortalis, ut erat homo, inhorruit quidem
sed non modicam habens fidem, cœptam continuabat orationem, cornu altaris ap-
prehendens. Iterum à parte orientali murus templi cum magno sonitu intremuit, &
omnia circumstantia moueri visa sunt. Ecce autem & sepulcrum beati viri patefactum
est, & sanctus Dei egredi visus est. Isque stans prope virum iam dictum, leniterque tan-
gens illum, quid operaretur, sciscitatus est. Hoc, ut iam supra dictum est, omnino incre-
dibile videretur, si nusquam Ecclesiasticis contineretur literis, aliquos angelica con-
corporaliter visos fuisse mortuorum spiritus, si non etiam angelis ab hominibus Deo
placens fuisse hospitio suscepti legerentur. Sed & Daniel in visione angelica con-
turbatus, eodem, qui apparuerat, sagente confortatus est. Cum igitur & istum be-
tus pontifex alloqui inciperet, tangens prius latera eius baculo pontificali, cum quo
erat tumultus, vires ille resumpsit, & ad interrogata respondere præualuit. Nam licet
visione & ex prædicto fragore fuerat tremefactus, ut non stare præualeret, immo & vi-
ad sedendum virtus sufficeret. Cum ergo percontanti quid operaretur, breuiter pro-
respon-

DE S. HERBERTO ARCHIEPISCOP. COLON.

301

respondisset, confestim is, qui apparuerat, intulit hæc: Orationibus, frater mi, sedulus
vigilanter insiste, & viuorum atque mortuorum parentum vel familiarium tuorum sa-
ludem exorans, mei quoque memoriam abundantius habe. Scito enim & veritatem
loquenti mihi præbe fidem, quia obitus mei die tricesimo qui nunc imminet, mecum
pransurus es. Hoc ille audito, penè exanimatus resedit in eodem loco. Tandem vero
spiritum paulatim attrahens, respirauit, baculoque innixus surrexit, & corpore ac men-
te tremens, vix ad lectulum peruenit. Mane facta, in conuentum fratrum de more pro-
cessit, sermonem protulit ædificationis satis eloquenter & cum spiritali ornatu ma-
gnæ venustatis, inter cetera maxime illud exhortans, quod egregium decus est mona-
chorum, ut videlicet oris sui custodiam haberent ad silentium: quia sicut propheta te-
stat, cultus iustitiæ est silentium. Porro visionem, quam viderat, tunc interim reticuit:
conuenta autem soluto, seniores tantum, & qui magis spirituales esse videbantur, se-
cretius aduocauit, & quæ viderat, quæque audierat, cuncta per ordinem retulit. Illi rem
non ut erat attendentes, & longè minus quam erat æstimantes, suo sensu loquebantur,
dicentes ei nihil aliud fuisse quam quod est humanæ consuetudinis: scilicet quem vi-
bat, & cogitationes vigilantis curamque dilectionis, quam erga illum habebat, seque-
vidisset: magisque suæ conscientie, quam aliorum credebatur opinanti ignorantie. Quid
multa? Obitus beati viri dies instabat tricesimus, & prædictus monasterij pater ad eun-
dem diem copiosas pauperibus impenas præparabat. Oportebat autem illum pro-
pter hoc ipsum exire ad quandam suæ vel Ecclesiasticæ possessionis villam, quæ fermè
decem miliaribus à monasterio procul aberat, ubi quæ necessaria erant futuro diei,
preparare præsens ipse properanter iussit. Hoc facta, naucem conscendens, velociter
per alueum Rheni ad monasterium reuertebatur. Iam hora sexta rogabatur à comiti-
bus, ut pranderet: quoniam & ipsis ita iucundum de more erat, & hora satis opportu-
na condescendebat. Ipse quoque non abnuens, immo & ex charitate iuuentuti famulan-
sequo eius aderant, fratribus canere incepit. At ubi ventum est ad lectionem, quam
nos Capitulum dicimus: hæc autem erat, Christus resurgens ex mortuis, iam non mo-
rui: mors illi ultra non dominabitur: quod enim mortuus est &c. respondentibus il-
lis, Deo gratias: continuo spiritum exhalauit. Quod videntes qui simul aderant fra-
tres, sociique vel comites, vehementer attoniti, & repentino stupore præuenti, pauli-
isper attendentes, protinus voces cum ciulatu lenauerunt, paulo ante læti, nunc autem
tristes, quippe qui citharam suam in luctum, & organum suum videbant versum esse in
vocem silentium. Egressus est vnus, ut terrestri itinere præcurreret ad monasterium, ut
rem fratribus intimaret. At illi qua hora nuncius hic ingressus est, ad cœnandum con-
federant, alacriter sui patris aduentum, & subsequatur diei, quæ tricesima beati præsu-
lis erat, spiritualem expectantes lætitiā. Ut ergo nuncium huiusmodi consedentibus
sedibus excussi, tam miserabili gestu tamque lachrymoso processu, ut nulla sermonis
copia satis exprimere possit. Vulneri quippe adhuc recenti, id est, dolori, qui de beati
præsulis obitu acciderat, vulnus hoc aliud superaccesserat. Itaque filiorum animos non
mediocriter tangebant tam confinia, tamque contigua patrum funera. At ille venera-
bilis pater qui nunc taliter discesserat, reuerà feliciter ad æternæ vitæ prandium co-
namque immortalitatis inuitatus processerat, veram visionem suam, verum oraculum
illius, exitu suo comprobans, qui dixerat illi, Quia die obitus mei tricesimo mecum es
pransurus. Allatum itaque defuncti corpus, prope sepulcrum eiusdem varis sui, videli-
cet sancti præsulis, cum libitina depositum est. Ecce autem inter exequiarum vigilijs
pauper quidam, a cunabulis contractus, quem idem sanctus pontifex, dum adhuc viue-
ret, alebat, inter sepulcrum sancti & huius defuncti feretrum tristis proreperat, & inter
duos mortuos, suæ inopis vitæ patronos, iacens, tota nocte se illis supersitem esse de-
plorabat. Viderunt illam, qui coram Deo vivebant, & eadem clementia, qua viuentes
in carne vidualem illi præbebant alimoniam, defuncti idem mirabilem totius corpo-
ris eius operari sunt medelam. Denique circa lucis exortum, matutinos fratribus hy-
mnos persoluentibus, repente is, qui contractus iacuerat, vehementer exclamauit, vel-
ut ad succurrendum sibi, videlicet virtute inuisibili concussus, nervisque solutis in lon-
gam extensus. Quo eius clamore audito, nonnulli ex fratribus seniores accurrunt, vi-
dentque

Silentij cu-
ra, egregiū
decus mo-
nachorum.
Eia. 32.

Volpertus
Abbas, reli-
giōsus, sub-
itō obdor-
nit in Do-
mino.

Contractus
ad sepulcrū
S. Hereber-
ti curatur.

Cc

dentque

uentque illum extensum iacere, riuumque tetri sanguinis per pauimentum. Allata pro-
fus aqua, refocillatus est, & post pusillum sanus surrexit, ac permansit incolumis. Ho-
ius opus virtutis recte vtriusque ascribi debet meritis. Caterum à beati præfatis tran-
itu, intra paucorum dierum decursus, viri pariter & mulieres ferme quadragintaque
que diuersis incommodis liberati sunt ad sepulcrum eius gloriosum, laudantes nomen
Domini nostri Iesu Christi, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus per
omnia secula seculorum, Amen.

VITA S. GERTRVDIS ILLVSTRISSIMÆ VIRGINIS, CONSCRIPTA AB AVTHORE QVIDEM

anonymo, sed qui testetur ea se scribere, quæ partim ipse viderit, partim ab idoneis
testibus auditione acceperit. Porro stylus in gratiam lectoris mu-
tatus est per F. Laur. Surium.

PROLOGVS.

Sanda ac indiuidua persuasi charitate credimus, & stabili
atque inconcussa fide tenemus, ijs, qui iter illud, quod ad æ-
lestem perducit patriam, ingredi, cunctaque huius labentis
seculi lucra & emolumenta abijcere cupiunt, ad æterna illa
capessenda præmia impendi hoc adminiculari, si res ge-
stas sanctorum vtriusque sexus hominum, ad aliorum pro-
fectum & ædificationem, vel breuiter, at bona tamen hæc,
siue scribendo, siue concionando commemoremus: ut
illorum exempla pectorum nostrorum tenebras flamma
feruentis amoris & ardore sanctæ compunctionis illustrent.

Atque hanc ob rem, adiuuante nos omnium opifice sancto
Spiritu, de vita beatissimæ virginis Christi Gertrudis, eiusque conuersatione, qua secun-
dum Deum & monasticam disciplinam, dum esset in humanis, regulariter vixit: ad ex-
emplum sanctæ familiæ Christi, ea iam scribere aggrediar, quæ vel ipse meis vidi oculis,
vel à testibus idoneis & fide dignis accepi: maxime id à me poscente sacra virgine &
Abbatissa Dominicana, sanctæque * Nivalensis cœnobij, cui Gertrudis beatissima præ-
fuit, congregatione.

NARRATIO.

Et quidem, quod ad illius genus & familiam attinet, longum est ea
hic recensere: præsertim cum in tota Europa apud omnes perno-
gata sint clarissimæ stirpis huius & loca & nomina. Ad alia igitur ac-
cedamus: Cum in paternis adibus versaretur sacra puella Gertru-
dis, ad pedes beate memoriæ parentis suæ * Itæ, die ac nocte verbi
Dei sapientiam meditabatur, Deoque chara & hominibus illi
amabilis, coarctatas suas longè anteibat. Fuit verò hoc primum
us in Christi seruitio initium, quemadmodum ab homine veraci & iusto, qui præsentem
hic aderat, cognoui: Cum pater illius Pipinus regem Dagobertum in suas ades
splendidas epulas inuitasset, quidam eo adolescens aduenit, filius ducis Australiorum,
is que tum à rege, tum à parentibus S. Gertrudis eam sibi coniugem dari petijt, suam il-
lis, ut est seculi huius more comparatum, vicissim amicitiam & studium promittens. Et
regi quidem iucundus fuit hic sermo, hortabaturque patrem puellæ, ut ad ipsius con-
spectum puellæ vnâ cum matre adduceretur. Venerunt illæ, tam etsi ignorarent, quam
ob causam rex illas acciri voluisset: inter edendum autem cum ex puella rex sciscitare
tur, num illum adolescentem auro fulgentem & sericis comptum vestibus, velle ha-
bere sponsum, illa indignabunda, etiam adhibito iureiurando, respondit: Ego neque
hunc, neque quenvis alium mortalem hominem, sed Christum Deum ac Dominum
meum volo sponsum habere. Quæ cum audiisset rex & proceres eius, stupescere pu-
tam teneræ puellæ sermonem, diuino utique instinctu prolaturum: porro adolescens pu-
defactus, recessit cum indignatione. At illo posthabito, sancta Dei puella ad matrem se
contulit.

Ab illo autem die animaduertunt parentes eius, regi illam non mediocriter char-
ram esse. Elapsis inde annis quatuordecim, Pipinus vita functus est. Tum verò mater
dis obit.

dæ Gertrudis sedula adharebat, eiusque iussis officiosè, sobriè & castè inserviebat. Cum
verò mater eius quotidianas suscipere curas & cogitationes de familia & filia orba
Gertrude, vir Dei Amandus Episcopus ad eius venit ades, verbum Dei prædicans: Ro-
gavit autem eam, ut sibi & filiæ, Christi que familiæ cœnobium construeret. Postquam
igitur à sancto Episcopo rem ad animarum salutem pertinentem didicit, mox sacro ac-
cepit velamine, facultates suas omnes, seque Deo obtulit. Res ea malè habebat anti-
quum humani generis hostem diabolum, qui ab initio semper pios omnes stimulan-
tia, qui ad exequendam Dei voluntatem adiutores se ei præbere debuerant, nō parum
molestia pateretur, immò multas perferret iniurias, multa afficeretur ignominia, & re-
latim commemorare velimus, nimium prolixi futuri sumus. Quanta verò eius animi
fuerit erga Deum deuotio, quàm diuinis flagrant desiderijs, sequentia declarabunt.

Nē enim animorum corruptores, Dei famulam Gertrudem ad illecebrosas huius
mundi voluptates vi adhibita pertraherent, arrepta forfice, capillos eius ita abscedit, ut
coronæ similitudinem referre viderentur. Interim latabatur sancta Gertrudis, & grati-
as agebat Deo, quod in hac vita momentanea pro Christi amore coronam in capite
suo representare meruisset, ut in illa vita sempiterna coronam perpetuam ob corporis
sancti, & pars diaboli victa est. Deinde verò mater eius Christi sacerdotibus eam tradi-
dit, à quibus cum sodalibus sacrum acciperet velamen: eamque toti illi sanctimoniali-
um congregationi voluit esse præfectam. Erat enim sancta virgo Gertrudis magna mo-
rum continentia prædita, mente sobria, verbis & sermone moderata, ætatem senilem
chrior mente: castitate integra, larga elemosynis, ieiunijs & orationibus dedita, pau-
perum & peregrinorum sollicitè curam gerens: erga senes quidem & ægros humana
& pia, porro iuuenibus strenuam se exhibens erga res diuinas. Atque hoc pacto, sum-
mo studio creditum sibi officium exequabatur. Porro per nuncios suos, boni testimo-
nii viros, tum Sanctorum patrocinia, tum sacros codices ab vrbe Roma & regionibus
interpretarentur, meruit obtinere.

Ceterum mater eius Itta, rebus his ad hunc modum compositis, plena iam die-
rum, cum etiam nepotes suos vidisset, non minor annis 60. ab obitu mariti sui Pipini an-
no 12. Deo & sanctis angelis spiritum suum commendans, migravit ad Dominum, atque
in Nivellensi monasterio sub B. Petri Apostolice regimine honorificè tumulata est. Cum
autem matre defuncta S. Gertrudis totum regiminis pondus in se solam recepisset, co-
gitabat secum de rerum celestium contemplatione, cupiebatque sine rerum tempo-
ralium strepitu illi vni vacare. Itaque foris quidem bonis & fidelibus fratribus, intus ve-
ro, id est, intra monasterij septa spiritalibus sororibus rei familiaris curam demanda-
bat, ut possent ipsa liberius die ac nocte in sancto agone persistere, & vigilando, orando,
sacris incumbendo lectionibus & ieiunijs aduersus spirituales nequitias dimicare. Et hac
quidem ratione consueque progressa est, ut penè omnem scripturam diuinam memoriæ
commendaret, & obscura allegoriæ mysteria, sancto reuelante spiritu, luculenter audi-
tibus explanaret. Extrucebat verò etiam diuorum templa, aliaque egregia ædificia, si-
bi veluti orphanis, viduis, captiuis, peregrinis & clericis victum quotidianum liberaliter
ministrabat. Minimè verò hoc loco id præmittendum arbitramur, quod ipsa no-
stret, vidit super se descendente spheram igneam sanè luculentam, adeò ut tota ba-
silica eius splendore irradiaretur dimidia ferme horæ spatio, quæ sensim disparsens, eò
redijt, unde processerat. Postea quoque, etiam alijs sororibus cernentibus, rursus eo-
dem modo super ipsam lux illa apparuit.

Ablegauerat quandoque nonnullos pro sui cœnobij utilitate. At illi cum iam mare
nauigarent, in præfens vitæ discrimen coniecti sunt. Tum illi in S. Gertrudis memori-
am redeunt, periculum omne euaserunt. Primò quidem illi tranquillum sensere pe-
lagus: deinde autem procil conspiciunt quasi nauim quandam miræ vastitatis, à late-
re ad ipsos accedentem: cumque ad illos appropinquasset, ingens orta tempestas est,
& feruens mare, horrendis agitabatur fluctibus. Ecce autem immanis quædam &
terribilis bellua ab illis conspicitur, non quidem tota, sed solo dorso è mari eminens.

Ea re perterriti nauræ, & iam salutem omnem desperantes, falsis dijs vota nuncuparunt. Porro illi, quos S. Gertrudis miserat, nomen Christi innocentes, putabant se iam ad supernam huius vitæ horam peruenisse: vnusque ex illis exclamauit: Gertrudis, adiuta nos, vt pollicita es. Cumque id ille tertio diceret, cetera ima pelagi petiuit, & illi cum multo gaudio, reddita maris tranquillitate, eadem nocte in portum appulerunt. Ita Christus precibus S. Gertrudis pauperes suos à præsentissimo mortis periculo liberauit. Hæc quidem nos ab illo habemus, qui præsens interfuit. Cum porro aliquot fluxissent anni, & sacrum sanctæ virginis corpusculum, multa abstinencia multisque vigiliis attenuatum, acri insuper ægritudine fatigaretur, Domino reuelante didicit propèdesse suam è corpore migrationem. Itaque ex consilio seniorum & ancillarum Dei, Abbatissæ honore & officio sese Christi amore abdicans, quantum quidem ad rerum ceterarum curam attinet, neptem suam Vuilfetrudem, quæ ab ipsis propè incunabulis apud ipsam ad monasticæ regulæ præscriptum educata, & sacris literis imbuta fuerat, suo loco inuitam coëgit Abbatissæ ministerium exercere. Agebat tum Deo sacra precella Vuilfetrudis vicissimum ætatis annum, antiquo Francorum stemmate prognata. Erat illa quoque eleganti forma, familiæ chara, lenis erga subditos, rigida superbus, facis eloquio, & Dei proximique amore feruens, corporisque integritate conspicua. Elicerat autem pater eius, qui eam dolebat id vitæ genus complexam, vt reges & regina, itemque antistites, diaboli id inuidia agente, primò quidem blanda persuasione, deinde verò etiam vi eam è cœnobio extrahere niterentur, res cœnobij illius, cui sancta virgo præerat, sibi sceleratè vendicantes. Sed Domini misericordia & sanctorum precibus munita, omnes suos aduersarios, Christo, cui se deuouerat, adiuvante, mirabiliter superauit. Tantam enim illi gratiam Christus contulit, vt qui prius, praua inflammata cupiditate, eius accusatores & facultatum monasterij directores fuerant, multa in eam vti liberalitate, eius extirerint defensores, omnesque sacra ædes præclarè instaurata sint. A suscepta autem Abbatissæ functione anno vndecimo, diebus amplius quinquaginta morbo compellente decumbens, solito nihilo minus more largas elemosinas in pauperes & inopes conferebat. Tandem omnibus, vt sacrum monet euangelium, debita remittens, & ab omnibus pacem ac benedictionem recipiens, cum inter religiosas Dei ancillas fide & spe in Christum munita vixisset, anno ætatis suæ tricesimo in eorum Domino reddidit spiritum, nono Calend. Decembris, atque in B. Petri Apostoli basilica summo studio in sepulcro marmoreo condita est. Sed his obiter commemoratis, eò, vnde sumus digressi, reuertamur.

Itaque beatissima Gertrudis, posteaquam se Abbatissæ administratione abdicauit, triennij ferè spatio perpetuis vacabat precibus & sacris exhortationibus. Deique vixit tum sibi, tum suæ curæ creditis annuere non desistit. Erat interim spe gaudent in rebus duris & aduersis patiens, mente inuicta, vultu placida & serena, valde serens in premum vitæ suæ diem, quippe quæ peroptaret è carcere ad regnum, è renebris ad lucem, à morte proficisci ad vitam. Degebat inter mortales solo corpore: nam animo quodidie transibat ad caelestia, continuis precibus & abstinencia afflictioni singulariter addicta. Et licè tenero esset corpusculo, at tamen asperis illud cilicijs macerabat, nihil sibi in hac vita refrigerij aut laxamenti indulgens, vt posset illic beatissima fieri quæ ubi iusti fulgebunt sicut sol, nempe in regno calorum. Cum autem ad supremum neque diem venisset, planè decreuit, nè quidquam omnino, id est, nullum neque lancem neque lineum indumentum eius corpusculo adhiberetur, præter velum quoddam penè bene lius precij, quod quædam peregrina sanctimonialis ante complures dies illi pro benedictione miserat, vt illo caput eius regeretur: porro in sepulcro cilicium ponere, quod nec alio operimento se contegi voluit, nisi cilicio, quo erat induta, & panno veteri, quo cilicium illud regebatur. Dicebat enim, superflua nihil neque viventibus, neque mortuorum posse conferre: quod quidem ita se habere, etiam sapientes affirmant.

Cum iam propè adesset dies migrationis eius, vni ad se accito è fratribus dixit: Abi celeriter ad illum peregrinum monachum, qui Vltanus dicitur, degitque in monasterio, quod * Vossuins appellat, dicasque illi: Virgo Christi Gertrudis misit me sciscitatum ex te, quo sit dic ab hac luce decessura, valde enim se formidare dicit, pariterque letari. Porro ab illo auditurus es, quæ ad me responsa referre debeas. Abi igitur nulla hæsitans. Fecit ille, quod iussus erat: responditque ei seruus Christi Vltanus: Crallo die intra Missarum solennia Christi virgo Gertrudis è corpore abscedet: dicas verò illi, nè quicquam trepideret ad suum obitum, sed læta proficiscatur, sancto Patritio episcopo cum,

305
cum beatissimis angelicis spiritibus cum ingenti gloria ipsam excepturo. Interrogante fratre, num hæc diuinitus ipsi essent reuelata, ille respondit: I properè, certus illam cras Domino spiritum reddituram. Quid præterea ex me requiris? Abijt itaque frater, & omnia ordine enarrauit sanctæ Gertrudi. Illa quasi è somno euigilans, gratias egit Deo, quod per seruum suum ipsam dignatus esset consolari: multumque illa promissione exhilarata, totam noctem cum sororibus in psalmis & precibus duxit insomnem: die autem postero qui erat Dominicus, horam circiter sextam, vt vir Dei prædixerat, sacratissimum Christi corporis & sanguinis viaticum accepit: cumque sacerdos precem illam, quam Secretam vocant, absoluisset, anno ætatis suæ tricesimo tertio, 16. Calendas Aprilis, gratias agens pijsimo creatori, quod à corporis corruptione alienam ipsam ad suum regnum vocare dignaretur, feliciter in Domino obdormiuit.

Tum verò ego vnà cum fratre Richino accersitus eò sum, ob sorores, eius mœrentes obitu, consolandas. Dixit autem ad me frater ille: Sentisne aliquid? Respondi: Nihil equidem sentio, sed sorores video mœstissimas. Hoc cum dixissem, suauissimus erupit odor, tanquam fragrantium vnguentorum, totam complens cellulam, vbi sacrum virginis corpusculum iacebat: inhæsitque diu illa miri odoris suauitas nostris naribus, quam ipsa olim sibi parauerat, à sacerdotibus & Christi ancillis cum diuinis laudibus facrum beatissimæ virginis corpusculum honorificè conditum est: vbi quotidie orantibus multa diuinitus præstantur beneficia. O nimium felices illos, qui in hoc seculo degenantes, vitam æternam angelicam, & licè corpore agant inter homines, at mente & animis in illa æternitate figuntur, rerumque diuinarum & caelestium contemplatione perpetuò occupantur. Fecit hoc Christi famula Gertrudis, cuius vitam scribimus: nam tameri corpore versaretur inter homines, & famulorum famularumque Christi esset moderatrix, qui eius ditione continebantur: at tamen internæ & sempiternæ vitæ cogitationem & stadium nunquam abiecit, nihilque de statu rectitudinis suæ, nihil de potentem Dominum promeruisse illam perspicuum est, vt non exigua per illam virtutem apud Deum: præsertim cum virtutes & signa, quæ Dominus, prout fides petant: è quibus nonnulla referemus.

In Treurenli monasterio Abbatissa fuit, Modesta nomine, ab infantia sua Deo consecrata, & sanctissimæ Gertrudi virgini singulari amicitia deuincta. Multis quidem à se exhibebat. Vnam enim Christi iugum ambæ ducebant, & sinceras mentibus Domino pari studio seruiebant. Post multum verò tēporis Modesta Abbatissa, cœnobij sui templum precandi animo ingressa, cum se ante aram beatissimæ Mariæ virginis prostrauisset, atque inde, finita precatione, surrexisset, subito vidit ad dextrum altaris latus sanctam Gertrudem adstare eo in habitu, quo vti consueuerat: audierat etiam illam sibi dicentem: Soror Modesta, nihil de huius visionis veritate ambigas, sed certò noueris, me hodie migrasse è vita. Ego enim sum Gertrudis, quam summopere amasti. His dictis, ab eius oculis disparuit. At illa secum tacita cogitabat, quid sibi ea vellent visio: nihil tamen illo die cuiquam indicare voluit. Altera autem luce venit ad monasterium eius de quo habitu vel forma corporis illa fuisset. Ille mox ordine exposuit & staturam coram sibi oblata fuisse visionem, aitque ad Episcopum: Confiteor nunc tibi Domine Episcopo, quod hæc hactenus celauit, reuelatum mihi esse, hesternæ die hora quasi sexta Abbatissa dixerat, comperit.

Anno ab obitu sanctissimæ virginis Gertrudis decimo, in Niuellensi cœnobio ignem tantæ vi erupisse ferunt, vt nemo non desperaret illum à quoquam extingui posse. Christianique ancillæ, quæ in eo degebant, extra murum ad loca vicina cōfugerant. Ille autem, cum monasterij cura demandata erat, repente oculos suos eleuans, vidit S. Gertrudem stantem in suprema refectorij parte, ea formæ & habitu, quod fuerat viuens, suoque velo à domo flammis abigentem. Quod vt vidit, non solum nihil perterritus est, sed multo etiam perfusus gaudio, hortabatur socios, vt constanter agerent: festinusque sursum

Sub obitum
munit se Eu
charistia.

S. Gertrudis
apparet Ab
batissæ Tre
urenli.

Clodulphus
Treurenli
Episcopus.

Ignè extin
guie S. Ger
trudis.

ascendit, ut rei exitum spectaret: & ecce miro modo repente vident omne ab illo monasterio profligatum incendium.

Nimium prolixi erimus, si omnia commemorare velimus, quæ ad eius sacras reliquias diuinitus declarantur miracula. Satis itaque sit compendio dixisse, quotquot cum fide eius implorant patrocinia, eos omnes Dei benignitate inde incolumes reddere. Ad lectulum quoque eius, in quo post longas vigilias & prolixas preces fessa membra nonnihil refouere solita erat, qui postea in S. Pauli ecclesiam translatus est, per multis signa edita sunt. Cum autem post Vuilfetrudem Agnes, quæ etiam fuerat S. Gertrudis alumna, Abbatissa locum obtinuisset, & in S. Gertrudis honorem templum construxisset, eiusque lectulum in illud intulisset, eadem nocte cum multa solennitate vigiliis ibi celebrarent sacre virginis: expletisque nocturnis precibus, lampades omnes, demptis septem, quæ semper illic ardebant, extinxerunt: & ecce manè illuc reuersa, lampades extinctas ardentem viderunt. Quæ res mox longè lateque diuulgata est. Begga quoque venerabilis matrona, S. Gertrudis germana soror, monasterium construxit, petique ab Agnete, quam diximus, Abbatissa & eius sororibus sacras virginis & reliquias, ut ceptum posset opus absolueret. Dataeque sunt ei sacre reliquie & libri sanctorum scripturarum, & eiusdem habitus aliquot religiosæ sorores, quæ illic monasticæ religionis prima iacerent fundamenta: addita est etiam pars quadam lectuli eius, in quo S. Gertrudis soror eius, supremum Christo reddiderat spiritum: quem lectulum pignus Begga curauit reponi iuxta altare S. Genouefæ virginis: ad quem certe innumera facti sunt miracula, Christo glorificante sponsam suam, cui est cum Patre & Spiritu sancto honor & gloria in secula seculorum, Amen.

DE S. ALEXANDRO EPISCOPO HIEROSOLYMITANO ET MARTYRE, EX ECCLESIASTICA
ca Historia Eusebij lib. 6. cap. 9. interprete Ioanne
Christophorano Anglo.

Martij 18.

De hoc Narcisso vide
Eccl. Hist.
Eusebij lib.
6. cap. 8. & 9.

S. Alexander fit Hierosolymæ episcopus.

Lib. 6. c. 32.

VM Narcissus non amplius propter ingrauescentem ætatem ministerio præesse posset, Alexander alterius ecclesiæ Episcopus, diuina prouidentia per reuelationem, quæ noctu ipsi secundum quietem apparuisset, ut cum Narcisso ministerio ecclesiæ fungendo coniungeretur, accessit. Vnde Alexandrum, cum tanquam diuino quodam oraculo ex Cappadocum regione, ubi primum in episcopatu gradu fuisset locatus, Hierosolymam tum voti, tum loci visendorum causa contenderet, illius ecclesiæ fratrum cum excipiunt benignissime, & non amplius domum reuertipermittunt: idque propter aliam reuelationem, quæ eisdem noctu visam: quæ quidem, voce euidentissima profusa, eis, qui erant inter illos, ob virtutem spectatissimi, perspicue significauit, ut extra portas ciuitatis egressi, cum episcopum admitterent, qui ipsis à Deo antea designatus erat. Quo ad hunc modum gesto, Hierosolymitani communi episcoporum consensu, qui finitimas ecclesias procurabant, necessario illum apud se manere coegerunt. Idem ipse Alexander in suis epistolis, quas ad Antinoitas scripsit, quæque adhuc apud nos extant, Narcissi collegæ sui in præfectura ecclesiæ Hierosolymitanæ gerenda mentionem facit, ista in extrema illa epistola ad verbum scribens: Salutat vos Narcissus, qui hic ante me episcopatus locum occupauit, & centum iam & sedecim annos prætergressus, mecum in eodem ministerio quorundam precibus coniunctus fuit: qui obsecrat vos, ut idem mecum locutis, eademque litis voluntate.

Alexander Hierosolymitanæ ecclesiæ episcopus in Palæstina rursus, ubi Cæsarea propter Christum præsidis tribunali steterat, & magnam fuisset ex secunda plane confessione commendationem adeptus, iam extrema senectute, & veneranda canicie eximius, carceris cruciatu denuò afflictatus est. Quo quidem, post præclarum & illustre testimonium fidei Christianæ præsulis tribunali datum, morte in carcere consopito, Mazabanes successor eius in episcopatu Hierosolymitano declaratur.

VITA

DE S. CYRILLO EPISCOPO HIEROSOLYMITANO. 307
VITA S. CYRILLI EPISCOPI HIEROSOLYMITANI, QUAM NOSTRA ÆTATE EX ECCLESIASTICAE
historiæ scriptoribus collegit D. Iohannes Grodecus Decanus Glogouienfis.

Cyrillus Hierosolymitanus inter veteres Ecclesiæ patres, 18. Martij, sanctos illos verè Catholica & Apostolica doctrinæ assertores ac propugnatores, clarissimus antistes recensetur. Nam & cõpluribus ex illis Ecclesiæ columnis æqualis, multis etiam antiquior fuit: doctrinā verò orthodoxā communem cum omnibus catholicis habebat. Claruit temporibus Constantij Imperatoris & aliquot eius successorum: quod multis in locis plerique scriptores Ecclesiasticæ historiæ, ut Socrates, Theodoretus, Sozomenus & alij demonstrant, & honorificam semper illius faciunt mentionem. A quibus etiam Nicephorus id accipiens, & catalogū Patrum, qui circiter tempora Sardicensis Concilij floruerunt, quod de Constantij & Constantis voluntate institutum erat, longa seriem recensens: inter ceteros æquales Cyrilli, magnæ authoritatis vnā cum illo & clarissimos fuisse sanioris doctrinæ defensores, cõmemorat Paulum Constantinopolitanum, Athanasium Alexandrinum, Anthonium Aegyptium, vnā cum vniuerso Aegyptiorum monachorum cœtu. Deinde subdit: Multi denique spectati alij viri eisdem annis viguere, atque in ecclesijs Dei enituere: inter quos præcipue eruditione & eloquentia floruit Eusebius Emesenus Episcopus, Titus Bostrensis, Serapion Tmuæus, Basilus Ancyranus, Eudoxius Germanicensis, Acacius Cæsarensis Eusebij successor, Cyrillus, qui post Ephraim Syrus. Hæc & alia permulta scribit eo in loco Nicephorus de claris & catholicæ pietate excellentibus illius seculi viris: inter quos cum & Cyrillus Hierosolymitanus quoque de eodem Cyrillo, non modò alijs virtutibus, verò Episcopo dignis, illum fuisse præditum, verum etiam dono prophetiæ non caruisse. Nam cum Iulianus Imperator, solymis instaurare iussisset, & de publico sumptus subministrasset: tum temporis Cyrillus Hierosolymorum episcopus, memor vaticinijs Danielis propheta, quod & Christus in sanctis euangelijs confirmauit, ac multis futurum prædixit, quod in eo templo lapis super lapidem non maneret: Hoc, inquit, Seruatoris oraculū adimplebitur. Cum hoc dixisset Episcopus, noctu terramotus magnus factus, lapides fundamentales veteris templi struere euulsit, ac cunctos vnā cum contiguis adificijs dispersit. Er cum multi ad miraculum Iudei conuenissent, ignis calitus delapsus, cuncta artificum instrumenta consumpsit. Sequenti verò nocte signa crucis, instar radij solaris splendentia, vestibus illorum impressa cõparuerunt, quæ extergere nullo pacto potuerunt. Hæc adeò stupenda prodigia vnū illud Cyrilli verbū, diuino planeque prophetico spiritu prolaturū, consecuta sunt. Neque verò his tantum in terra prodigijs prædictionem eius cõfirmare, verum etiam in celo maiori miraculo Episcopatum illius Deus illustrare dignatus est. Nam illo præsidis sacrorum Hierosolymis, signum Crucis in celo ex lumine, super sacrum montem Caluarie diebus Pentecostes, hora ferè diei tertia apparuit: & sole tunc lucente, radios Solis, illius Crucis fulgores longè præcelluerunt, ita ut lucis illius excellentia vniuersus populus Hierosolymitanus concitatus, maxima cum admiratione signum illud decem stadia excederet, ab ipsoque sacro Golgotha ad montem vsque Oliueti protenderetur: & luce tanta, ut non modò Christiani omnes istuc illustratos sese confirmarent: verum etiam Indæ ac gentiles aduenæ, ab erroribus tenebrarum auerantur, & crucifixum, verum esse Deum profiterentur. Quemadmodum ipse Cyrillus optimè id describit in epistola sua, quam de eodem admirando signo ad Constantium Imperatorem dederat: & Nicephorus in Historia Ecclesiastica idem pluribus commemorat. Itā sanè tum coruscabat Hierosolymis verbū Dei multo amplius, quam hæc nostris postremis temporibus apud nos, non modò prædicatione Cyrilli, verum etiam virtute Dei sequentibus tam admirandis signis.

Succesit autem Cyrillus in Hierosolymitana sede Episcopo Maximo, & ipse quoque

Cc 4 istic

istis maximus fidei catholicae defensor erat. Sic enim scribit Theodoretus: Primarium autem Hierosolymorum post Macarium illum, cuius saepe à me facta est mentio, obtinuit Maximus, vir ob certamina pro pietate suscepta egregie nobilitatus. Cuius & oculus dexter erutus fuit, & dextri pedis flexus prorsus labefactus. Isto ad vitam immortalem translati, Cyrillus alacris & promptus doctrinae Apostolicae propugnator, in episcopatus gradu locatur. Hec ille. Qua de causa maximas etiam passus est persecutiones ab Arrianis. Nam cum animadvertissent illum vehementer haesibus obla- re, & Apostolica dogmata adeo strenue tueri, congestis quibusdam calumniis, in quo- dam conciliabulo suo accusare illum, & deinceps, ita ut alios permultos catholicos episcopos, more suo deponere non dubitarent: idque ex negotio pietatis illius erga egenos quaesito pretextu, ut author est Sozomenus lib. 4. cap. 25. secundum Christo- phoronom 24. Ecclesiast. hist. Ceterum episcopi catholici centum quinquaginta, qui non ita multo post Seleuciam ad Synodum conuenerant, depositionem illam ra- tam non habuerunt, ut testatur Theodoretus in Christophoroni versione lib. 2. cap. 27. Ecclesiast. hist. Immo ipsum potius aduersarium illius & authorem depositionis Acacium, quam Cyrillum, ab illa Synodo excludere maluerunt. Nicephorus vero de eiusdem Seleucianae Synodi actis & de Acacianis scribens: Neque eandem, in- quit, cum alijs fidem profiteri, neque ad obiecta crimina respondere sustinere. Quae etiam ad Cyrilli Hierosolymitani causam audiendam inuitati, quem ipsi Episcopati abire iusserant, non adfuerunt. neque enim qui eos cogeret, aderat quisquam. At alie- ri illi (nempe Catholici) non modo liberè hæc egerunt: sed Acacium & quicumque ad eum confugissent, (quippe qui intentata eis crimina diluere timuissent) dignitate priuarunt.

Ex his patet, quanta fuerit Cyrilli integritas, quem ne accusare quidem coram legi- timis iudicibus aduersarij veritatis audebant, sed tantum apud suos sectarios: quorum adeo tum creuerat potentia & audacia, cum intelligerent Imperatorem suarum esse partium, ut ipsi nihilominus quos semel inique deposuissent, iniquius vi & armis de suis sedibus exturbarent, & alios pro arbitrio suo substituerent. Quemadmodum accidit & Cyrillo, quo de sede Hierosolymitana deiecto, Heraclius est illi substitutus, ut ait Ni- cephorus: atque huic rursus successit Hilarius. Isti namque usque ad Theodosij impe- rium eam ecclesiam administrasse traditi sunt. Post quos D. Cyrillus deinceps sedem suam recuperavit. Quomodo autem is denuo ad sedem suam peruenerit, & quo pacto in ea sese gesserit, ex literis Synodi Constantinopolitanae, quae Nestario praeside sub The- odosio celebrata est, ad Damasum, Ambrosium & reliquos episcopos Romae coactos, videre est, cum scribunt: In ea vero ecclesia, quae aliarum omnium mater est, Hieroso- lymis reuerendissimum & Deo amantissimum Cyrillum episcopum esse scimus, nec iam dudum à provincialibus episcopis electum: qui sanè diuersis in locis plurimum ad- uersus Arrianos decertauit.

Epiphanius quoque lib. 3. Tom. 1. Haeresi 73. Cyrilli huius meminit, quod prater Aca- cium Arrianum, cum alijs quoque illius sectae episcopis contendere religionis ergo non dubitauit. Et Hieronymus in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum de illo scribit: Cyrillus Hierosolymae Episcopus saepe pulsus ecclesia & receptus, ad extremum sub Theodosio principe octo annis inconcussus episcopatu tenuit. Itaque ex his & alijs permultis Ecclesiasticorum Scriptorum testimonijs certum est, Cyrillum fortissimum Chris- sti athletam, & orthodoxae fidei assertorem constantissimum, multis annis pro verita- te fidei decertasse, persecutiones varias pertulisse, atque hoc bonum certamen cer- tasse à primis ferè annis Constantij Imperatoris, usque ad complures annos Theo- dosij: cursum autem suum tum demum consummasse, cum Theodosius, deinde Maximo tyranno, qui Romanum Imperium in Occidente inuaserat, rebus Roma- nis rectè constitutis, Constantinopolim reuersus, filios suos Arsenio erudiendos tra- deret, ut scribit Nicephorus: Eadem tempestate Timotheus & Cyrillus, qui in Ale- xandria & Hierosolymitanae ecclesiae thronis enituerant, vita defuncti, alter quidem Alexandria Theophilum, alter autem Hierosolymis Iohannem successorem habuit, usque ad tempora Anastasij & Innocentij Pontificum Romanorum. Iohannis vero successor erat Hierosolymis Nepos. Haec enim Nicephorus. Et Cyrillus quidem ita, ut legimus, bonum certamen certauit, cursumque vitae suae consummauit: deceret autem reposita est illi corona iustitiae, quam retribuet illi iustus iudex. Quam praecelaram autem & sanctam sui memoriam apud posteros etiam reliquerit Cyrillus, tum scripta

Illius, quae extant: tum Orientalis Ecclesiae fasti seu calendaria, in quibus preces anni- uersariae & commemorationes Sanctorum descriptae sunt, abundè testantur. Nam ut aliorum Patrum, qui in Sanctorum cœtu clariores habentur, ita huius quoque Cyrilli Hierosolymitani die 18. Martij in ecclesijs Graecis sancta celebratur memoria: ac scri- ptis quoque illius apud Graecos nomen sancti Patris praefixum ubique reperitur.

Festa S. Cy-
rilli apud
Graecos.

S. EDVARDI REGIS VITA ET MARTYRIVM,
VT IN ANTIQVIS MS. EXEMPLARIBVS HABENTVR:
sed paulo Latinius hic reddita sunt per F. Laurentium Surium.

Nelutus Rex Eduardus multa fuit generis claritudine, ab 18. Martij. antiquis Britanniae regibus originem ducens: & quod lon- ge illustrius est, in teneris annis à Dunstano sanctissimo pontifice Cantuariensi Christi sacramento regeneratus, coepit virtute & probitate pollere. Patre habuit Edgarum regem, rebus & bello & pace gestis valde insignè: matrem vero Elfredam, praepotens cuiusdam Orientalium Anglo- rum Ducis filiam. Et quidem Edgarus postquam non pau- ca sibi eius terra loca subdiderat, & iam monarchiam ob- tinere videretur, solus imperio potitus, ubi prius multi re- gnauerant: horrantibus eum SS. Dunstano Cantuariensi & Anselmo uolito Vintoniensi Episcopis, permulta monasteria illarum regionum, quas subagrat, ab alijs vastata, suis impendijs iussit instaurari, nonnulla etiam noua à funda- mentis extrui: ad quorum alia misit Abbates cum aliquot monachis, disciplinae mo- nasticae conuenienter victuris: ad alia vero sanctimonialia, Christo seruaturas. Omni- bus autem praedia & villas attribuit, unde assatim eis suppeterent, quae ad victum vesti- minisque pertinerent. Et ipse quidem pius rex constituerat monachorum cœnobia sub- inde inuolere & fratres consolari: Porro reginam voluit idem praestare erga foeminas Deo sacratas. Habebat autem ex altera coniuge etiam filium Ethelredum. Interim Eduardus maior natu filius, optima indolis puer, lasciuia omnem & illecebrosas vires huius voluptates respuens, ita se erga Deum & homines comparare studuit, ut Deo qui- dem ante omnia mentis & corporis integritate sectanda placeret: hominibus vero gratum & amabilem se exhiberet. Erat vero etiam multa industria & prudentia conspi- cius. Ipsa permotus pater eius Edgarus, illum post se voluit regni sceptrum tenere: ac de- inde compositis regni rebus, piissimus rex vita functus est anno à Christo nato 977. re- gni vero sui 16. mensis Iulij die octauo.

Parentes S.
Eduardi.

Edgarus rex
constituit cœ-
nobia.

Attribuit
illis praedia
&c.

Edgari
mors.

Eduardus
consecratur
rex.

Eius confi-
liarij.

Benignitas
in egenos.

Edo defuncto, Eduardus ex patris voluntate à S. Dunstano & quibusdam regni proce- ribus rex creatur. Ipso autem consecrationis eius tempore quidam regni optimates illi se opposuerunt. Id ut vidit S. Dunstanus, nihil à sententia sua dimotus, vexillum S. Cru- cis, quod pro more ante illum ferebatur, in medio statuit, & cum ceteris regni episco- pis Eduardum regem consecrauit: eumque quoad vixit, sanè paterno amore comple- xus est, quippe quem à primis aetatis annis in filium adoptauerat. Vbi igitur ad regni gubernacula Eduardus rex peruenit, à rege regum Christo opt. max. in viam iustitiae & veritatis dirigebatur, & cum esset regia maiestate sublimis, in dies studebat animi humi- litate fieri submissior. Et ut regni negocia prudenter curaret, noluit in consilium adhi- bere iuuenes aut minus sapientes: sed eius què diximus, sancti pontificis Dunstani mo- nitis obtemperabat, & ex illius aliorumque religiosorum & spectatae integritatis viro- rum consilio, in iudicijs sententiam promebat. Paternis quoque vestigijs insistens, tam rebus bellicis quam Ecclesiasticis negocijs strenuum ac deuotum intendit animum: cupiebat, qui essent sacris initiati, quemadmodum à patre didicerat, benignum se praebe- re, inopes alere, pauperes beneficijs fouere, nudos tegere, in maximis lucris ponere, tranquillitas, multa rerum opulencia existeret. Videbant enim regem suum in tenera aetate talibus studiis deditum: tum quoque cunctis affabilem, castitate venera- bilem, facie iucundum & decorum, consilio & prudentia spectatissimum.

Torquebatur interim inuidia coluber tortuosus, totius boni amulus, eiusque felices

ces conatus & communia regni totius gaudia inturbare modis omnibus annitebatur. Itaque odio inflammatur animus nouerca eius Elfrida, quæ ægrè ferebat Eduardum suo filio Ethelredo antelatum. Conuerteritur interim ad callida consilia mulier detestabilis, & tandem quod animo secum diu tractarat, quibusdam suis consiliarijs, & regni primoribus exponit, communicatoque cum illis consilio, orat & obtestatur, ut ipsi illeueant, cogitentque viam, qua Eduardum regni sede deturbare, suumque filium Ethelredum in eius locum sufficere possint. Illi vero in Eduardi necem pariter conspirant, eiusque celeriter illi asserenda machinas excogitant. Iam tres annos & menses octo Eduardus regno potitus erat, & ecce die quodam cum canibus & equitibus in syluam, cui villa Vuerham adiacet, venationis causa proficiscitur. Erat id temporis ea sylua bene grandis, tamen hodiè rara tantum spineta & nucum arbores neglecto situ, campis late patentibus, illic visuntur. Cum autem in ea venatione aliquandiu hasset, incellit animum illius cupido inuisendi fratrem suum Ethelredum. Amabat enim illum suauiter & ex animo. Porro syluæ illi adiuncta erat domus nouerca eius, ubi Ethelredus educabatur eo in loco, quem incolæ Corph vocant, qui ab ea, quam diximus, villa tribus abest milliarijs, ubi nunc castrum sic satis egregium constructum est. Eo igitur iter intendens Eduardus, paucos sibi comites adhibuit, qui tamen ludendi causa hac illuc dispersi, regem solum reliquere. At ille cum iam eminens domum nouerca cerneret, illic ut agnus minimus solus ire perrexit, nihil quicquam sibi metuens, quippe quine minem se vel minima re læsisse vel offendisse meminisset. Nunciatur interim reginæ illum aduentare. Illa vero plena dolo & iniqua in piissimum adolescentem cogitatione, ad complenda animi sui desideria opportunum tempus adeptam se gaudens, obuiam cum satellitibus & suæ nequitiae ministris, tamquam eius aduentu sibi gratulans, illi procedit, blandè & comiter salutat, inuitat ad hospitium. Illo recusante ingredi, tantumque fratrem se videre & alloqui velle affirmante, regina ad alia se transfert machinamenta, iubet absque mora potum regi offerri. Adfertur potus, rex nihil mali suspicans, admouet ori poculum, & ecce vnus ex reginæ ministris, cæteris ad audendum promptior, & ad scelus patrandum immanior, cum prius teterrima simulatione regem osculatus esset, quemadmodum ludas Christum, rege summis labris potum degustante, in illum cruentissimus latro insilijt, cultelloque eius viscera transfixit. Ille tam atroci accepto vulnere, paululum inde deslexit, & mox ex equo, quo sedebat, exanimis corruit. Incidit tam barbarum facinus in annum Christi 981. & quod dictu quoque pie est, in sacrum Quadragesimæ tempus, nempe diem 15. Calendas Aprilis. Nos quidem credimus diuinæ providentiæ mirabili dispensatione id ita accidisse ad maiorem multis sui gloriam, ut qui annuo Quadragesimæ ieiunio carnem suam macerando, aliisque pietatis opera exercendo, pro laudabili more & instituto Christianorum ad sacratissimum Dominicæ resurrectionis diem sese præparabat, bono fine consummatus, cum bonorum operum fructu in caeleste illud palatium à Christo susciperetur. Vbi vero cognouit regina illud de equo cecidisse mortuum, iubet corpus exanime proijci in vicinum domicilium, ne tantum scelus innotesceret. Obtemperant crueles ministri scelerate mulieri, & sacrum corpus per pedes contemptim arreptum, eò, ubi illa iusserat, abiiciunt, & vili stramine tegunt.

In illa autem domuncula mulier erat à primo ortu cæca, quam regina alebat. Ea cum proxima nocte illic apud sacrum corpus sola pernoctaret, ipsa intempesta nocte immensa lux domicilium illud compleuit, & cæca illa mulier Dominum deprecans, meritis sancti regis lumen diu desideratum obtinuit: in cuius rei memoriam eodem loco postea à Christianis templum ædificatum est. Illucescente autem die, cum rem gestam ex foemina didicisset crudelis regina, multum anxia timere coepit eedem, cuius ipsa author fuerat, propalatum iri. Mox igitur præcipit tolli sacrum corpus, & in paludes detrahi, ne posset ab vilo vnquam reperiri: nec hoc contenta, palam edicit, ne quis regem extinctum ploreret, nec de illo omnino loquatur. Deinde proficiscitur ad quendam suæ dirionis locum, qui decem aberat milliarijs, ne posset in ipsam patrata necis villa cadere suspicio. Ethelredus autem adeo morebat ob crudelem fratris sui eedem, reneque lachrymas cohibere, neq; vllam posset consolationem admittere. Id moleste ferens atrox regina, furore correpta, cum non haberet ad manus alia, cædelis tandem verberauit illum, donec eius vlulatum compesceret. Iam annus serè elapsus erat, & volens præpotens Deus martyrem suum mundo innotescere, & quanti apud ipsum meriti esset, declarare, corpus eius venerabile quibusdam fidelibus, deuorè illud inquirentibus,

Nocte intempesta lux immensa ad corpus S. Eduardi, & cæca illuminatur.

Ethelredus fratris necemplorat.

reuelare dignatus est. Nam eo in loco, ubi in paludem depressum erat, columna ignea callidis demissa apparuit, & suis radijs omnia circumquaque illustrauit. Viderunt id pijs quidam viri in vicina villa, (nam sæpè lux illa exiit) & in vnum collecti, transfulerunt sacrum corpus in villam suam. Fit magnus hominum concursus, plangentium obitum pijsimi regis & fideissimi protectoris sui: deportaturque cum multo gemitu venerabile corpus ad templum beatissime Mariæ virginis, & in eius orientali parte officiosissime sepelitur Idibus Februarij: ubi lignea adicula à viris religiosis ædificata, hodieque cernitur, & fons eo loco, ubi prius iacuerat, dulces & perspicuas iam inde ab illo tempore emanat aquas, diciturque fons S. Eduardi, ubi sanè multa agris quotidie præstantur beneficia in laudem & gloriam Christi.

Iam vero fama diuulgante, per Britanniam reginæ fraus & impietas propalatur, rex innocens laudibus in celum tollitur, virtutes & merita eius vbique celebrantur. Peruenit etiam ad aures comitis Alferi, sacrum corpus regis caelesti indicio repertum: isque iussu exultans, & domino suo tanquam adhuc superstini fidelem cupiens nativæ operam, ad locum insigniorem illud transferre decreuit. Itaque episcopos, abbates & regni præcæres, quotquot sibi adiungere potuit, hortatur ut in eandem curam vnâ secum incumbant. Misit etiam nuncium ad Vuilfredam abbatissam conobij Vuiltoniensis, orans ut cum virginibus suis tanti regis exequijs non desit. In eo autem monasterio erat regis Eduardi soror, virgo admodum venerabilis, multa vitæ & morum integritate polens. Conuenientibus igitur Episcopis, Abbatibus & alijs permultis cum multa veneratione & studio, comes Alferus à Dorseta multos vtriusque sexus homines collegit, & ad eum locum, ubi sancti regis corpus humarum fuerat, cum magna deuotione peruenit. Ibi cum sacrum illud corpus in tanta multitudinis præsentia detectum, adeo ab omni corruptione repertum est alienum, ac si die illo tumulatum fuisset. Quod ut viderent episcopi & alij omnes, Deum hymnis & laudibus glorificauerunt, qui sancti maritij innocentiam tam euidenti signo declararet. Porro soror eius antedicta ad sacrum corpus accurrens, illud stringit amplexibus, religiose exosculatur, largis lachrymarum lacrimis rigat faciem, nec satiari potest tanta fratris sui gloria. Accedunt inde viri venerabiles, & cum ingenti cleri populi gratulatione illud sanctum corpus ad celestem arcam, cõdiderat, & pro amore filia suæ Ailena, quam caelesti sponso desponsam, in illud monasterium tradiderat, amplissimis auxerat donis & possessionibus.

Accurrebant interea permulti sexus vtriusque homines, & in ijs duo pauperes adeo contra, ut vix manibus & cruribus per terram possent repere, Deum & S. Eduardum pro incolumitate reddenda exoraturi: cumque feretro propinquassent, & illi, qui sanitati sunt restituti. Fit repente clamor populi, S. Eduardi merita prædicantur. Ad regem quoque perferuntur tam præclara miracula, & illa corde compungitur ob admisionem sceleris: assensioque mox equo, veniam petitura, se accingit itineri, quod ducit ad corpus martyris. Ecce autem inter equitadum ita diuinitus retardabatur, ut equus eius cederet. Animaduertens igitur pro suo immani facinore isthuc se perperi, ab equo descendit, pro maiori reuerentia pedibus suis itura ad corpus sancti martyris: sed tunc cum destinatum perductum, à virginibus Christi honorifice exceptum, & ad summi altaris partem borealem reuerenter admodum conditum est 12. Calend. Martij: ubi deinceps multa sunt agris diuinitus collata beneficia: multa vero etiam miracula scriptum negligenter non sunt literis annotata, neque nos alia de sancto Christi martyre rebus venerabile didicimus. Tandem anno Domini 1001. qui fuit 21. ab eo, quo illic corpius sanctorum honorifice collocatum. Nam & ipse sanctus rex euidam in visione præcepit, ut eius conobij Abbatissa indicaret fratri ipsius regi Ethelredo, ut alio sanctum corpus transferret: & ipse sacri pignoris tumultus quotidie mirabili facilitate à terra velle transponi.

Corpus eius diuinitus indicatur.

Eduardi regis soror sanctimonialis.

Corpus eius incorruptum.

Duo contra. Et sanatur.

Nota diuinitus vltionis.

Corpus sancti eleuatur.

DE S. IOSEPH PATRE PVTATITIO IESV
CHRISTI DOMINI NOSTRI: DE QVO ETSI SPARSIM
apud sanctos Patres habeantur nonnulla, que ad eius faciant commendationem, tamen
quia nos non tam encomia quedā, quā integras historias, ubi fieri potest, edere cupimus,
omissis illis, pauca duntaxat ex D. Bernardo huc adscribemus, ne tantum Pa-
triarcham neglexisse videamur. Porro Lector non dubitet tan-
tum fuisse hunc virum, quantum esse decuerit & patrem
licet putatitium Saluatoris, & sponsionem prae-
stantissimae virginis.

Martij 19.
Ex D. Bern.
Homi. 2. su-
per Misias
est.

Marth. 1.

Necessario fuit desponsata Maria Ioseph, quando per hoc &
a canibus sanctum absconditur, & a sponso virginitas com-
probat, & virginis tam verecundia parcitur, quam fame
prouidetur. Quid sapiētius, quid dignius diuina prouiden-
tia? Vno tali cōsilio secretis caelestibus & admittitur testi-
& excluditur hostis, & integra seruatur fama virginis ma-
tris. Alioquin quādo peperisset iustus adulter? Scriptum
est autem: Ioseph autem vir eius cum esset iustus, & non
eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Bene enim
esset iustus, noluit eam traducere: quia sicut nequaquam
iustus esset, si cognitam ream consentisset: sic nihilominus
iustus non esset, si probatam innoxiam condemnasset.

Ioseph cur
voluerit di-
mittere S.
Mariam.
Luc. 4.
Marth. 8.

Luc. 1.

Cum ergo iustus esset, & nollet eam traducere, voluit dimittere eam. Quare voluit
dimittere eam? Accipe & in hoc non meam, sed patrū sententiam. Propter hoc Ioseph
voluit dimittere eam, propter quod & Petrus Dominum a se repellebat, dicens: Be-
ne Domine, quia homo peccator sum. propter quod & Centurio a domo sua eum
prohibebat, cum diceret: Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum. Ita
ergo & Ioseph indignum & peccatorem se reputans, dicebat intra se, a tali & a tanta
debet sibi vltra familiare praestari cōtubernium, cuius supra se mirabilem expan-
dit dignitatem. Videbat & horrebat diuinā praesentiae certissimum gestantem infan-
& quia mysterium penetrare non poterat, volebat dimittere eam. Expauit Petrus
sententiae magnitudinem: expauit Centurio praesentiae maiestatem. Exhorruit nimirum
Ioseph, sicut homo, huius tantimirculi nouitatem, mysterij profunditatem: & ideo
occulte voluit dimittere eam. Miraris, quod Ioseph praegnantis sese consortio virginis
iudicabat indignum, cum audias & sanctam Elisabeth eius non posse ferre praesentiam,
nisi cum tremore & reuerentia? Ait nanque: Vnde hoc mihi, ut veniat mater Domini
mei ad me? Ideo itaque Ioseph voluit dimittere eam.

Marth. 1.

Luc. 1.

Sed quare occulte, & non palam? Ne videlicet diuortij causa inquireretur, exeger-
tur ratio. Quid enim vir iustus responderet populo durae cervicis, populo non creden-
ti & contradicenti? Si diceret quod sentiebat, quod de illius puritate comprobauerat,
nonne mox increduli & crudes Iudaei subsannarent illum, lapidarent clamantem
nanque veritati crederent tacenti in vtero, quam postea contempserunt clamantem
in templo? Quid facerent necdum apparenti, cui postmodum impias manus inuece-
runt etiam miraculis coruscanti? Merito ergo vir iustus, ne aut mentiri, aut diffamare
cogeretur innoxiam, voluit occulte dimittere eam.

Sin verò aliter quis sentiat, & Ioseph sicut hominem dubitasse contendat: sed quia
iustus erat, noluisse quidem habitare cum ea propter suspensionem, nec tamen (quia pro-
us erat) traducere voluisse suspectam, & ideo voluerit occulte dimittere eam: Breuiter
respondeo, etiam sic dubitationem illam Ioseph fuisse necessariam, quae diuino merito
certificari oraculo. Sic quippe scriptum est: Haec autem eo cogitante, scilicet, quod
occulte dimitteret eam, apparuit ei angelus in somnis, dicens: Ioseph fili Dauid, non
timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum est, de spiritu sancto
est. Itaque propter istas rationes desponsata est Maria Ioseph, vel potius, sicut posui
Euangelista, viro, cui nomen erat Ioseph. Virum nominat, non quia maritus, sed quod
homo virtutis erat: vel potius, quia iuxta alium Euangelistam, non vir simpliciter, sed
vir eius dictus est: merito appellatur, quod necessarii putatur. Debit ergo vir eius ap-
pellari.

pellari, quia necesse fuit & putari: sicut & pater Saluatoris non quidem esse, sed dici me-
rui, ut putaretur esse, dicente hoc ipso Euangelista: Et ipse Iesus erat incipiens quasi an-
norum triginta, ut putabatur, filius Ioseph. Nec vir ergo matris, nec filij pater extitit,
quantis certa (ut dictum est) & necessaria dispensatione vtrunque ad tempus & appel-
latus sit & putatus.

Conijce tamen ex hac appellatione, qua, licet dispensatoria, meruit honoraria Deo,
ut pater Dei & dictus & creditus sit: conijce & ex proprio vocabulo, quod augmenti
non dubitas interpretari, quis & qualis homo fuerit iste Ioseph. Simul & memento ma-
gnillius quondam Patriarchae venditi in Aegypto, & scito ipsius istum non solum vo-
cabulum fuisse sortitum, sed & castimoniam adeptum, innocentiam assequutum &
gratiam. Siquidem ille Ioseph fraterna ex inuidia venditus, & ductus in Aegyptum, Chri-
sti venditionem praefigurauit: Iste Ioseph Herodianam inuidiam fugiens, Christum in
Aegyptum portauit. Ille domino suo fidem seruans, dominae noluit commisceri: Iste
dominam suam Domini sui matrem virginem agnoscens, & ipse continens fideliter cu-
loduit. Illi data est intelligentia in mysterijs somniorum: Iste datum est conscium fieri
atque participem caelestium sacramentorum. Ille frumenta seruauit non sibi, sed omni
populo: Iste panem viuum e caelo seruandum accepit tam sibi, quam toti mundo.
Non est dubium, quin bonus & fidelis homo fuerit iste Ioseph, cui mater desponsata
est Saluatoris. Fidelis, inquam, seruus & prudens, quem constituit Dominus suae ma-
tris solatium, suae carnis nutritium, solum denique in terris magni consilij coadiuto-
rem fidelissimum.

Huc accedit, quod dicitur fuisse de domo Dauid. Verè enim de domo Dauid, verè
de regia stirpe descendit vir iste Ioseph, nobilis genere, mente nobilior. Planè filius Da-
uid, non degenerans a patre suo Dauid. Propterea, inquit, filius Dauid, non tantum carne,
sed fide, sed sanctitate, sed deuotione: quem tanquam alterum Dauid Dominus inue-
nit secundum cor suum, cui tuto committeret secretissimum atque sacratissimum sui
& dedit illi non ignarum esse mysterij, quod nemo principum huius seculi agnouit: cui
denique datum est, quod multi reges & prophetae cum vellent videre, non viderunt:
audire, & non audierunt: non solum videre & audire, sed etiam portare, deducere, am-
plexi, deosculari, nutrire & custodire. Non tantum autem Ioseph, sed & Maria descen-
dit, si non esset de domo Dauid. Alioquin non esset desponsata viro de domo Da-
uid, si non esset & ipsa de domo Dauid. Ambo igitur erant de domo Dauid: sed in al-
tera completa est veritas, quam iurauit Dominus Dauid: altero tamen conscio & te-
ste adimpleta promissionis.

VITA B. IOHANNIS SYRI CONFESSORIS, AB
ADONE EPISCOPO CONSCRIPTA IN
ipsius Martyrologio.

A PVD Penarensen urbem natale beati Iohannis, magnae
sanctitatis viri, qui de Syria oriundus, peruenit ad Italiam: I. Syria ve-
Cumque quaereret locum habitationis suae, orationem fu-
dit ad Dominum: Te deprecor Domine, qui lumen es ve-
rum, si prosperum facis iter meum, hoc mihi signum fiat:
Vbiunque ambulauero, si Psalterium meum dederò, &
eadem die mihi redditum fuerit, ibi sit per mansionis meae
locus. Factum est, Recepit eum hospitio matrona quaedam,
cui vir Dei psalterium suum dedit, requisivit: ei que mox a
muliere redditur. Hoc itaque signo, ut stationem suam ibi
vir Dei faceret, confirmatur, ac inde non longè plus mi-
serue Dei, hic tibi locus per mansionis à Domino parabitur. Erat autem hyems, & sede-
bat vir Dei sub arbore. Venatores verò eum per locum transitum facerent, viderunt
eum sedentem, atque arborem illam iuxta illum folijs vestitam. Requireres autem vi-
rum, quis esset, ob Domini seruitium se de vltimarum partibus locis ve venisse, mora-
nter hic velle respondit. Nunciantibus igitur illis, fama quoque viram beati viri longius
spargente, tanta frequentia populi Dei vnde quaque illuc aduenit, ut monasterio facto,
Dd con-

Plurimi ad
eu accurrunt
& hunc mo-
nasterium
naunt.

congregatio magna seruorum Dei simul habitantium ibi fieret. Cui praeiit multis claris virtutibus beatus Iohannes quadragintaquatuor annos: & requiesces in pace, depositus est 14. Calend. Aprilis in loco, ubi praestantur beneficia Dei usque in hodiernum diem.

VITA S. LANDOALDI S. ROMANAE ECCLESIAE ARCHIPRESBYTERI ET CONFESSORIS,

itemque translatio eius & sociorum, ab Nodgero episcopo Leodiensi duobus libris explicata.

PRAEFATIO AVTHORIS.

Vuomarus Abbas S. Bauonis apud Gandavum.

Nodgerus, quem, etsi indignum sancta Maria, sanctio; Lambertus mancipium, praedicant tamen episcopum, Vuomarum venerabili in Christo patri, & fratribus Gandensibus, omnibusque fidelibus quocunque locorum positus, haec oculis non obliquo lecturis, perpetuitatem vitae caelestis.

Postulare, immo exhortari facultatulam nostrae mortali tatis, patres reuerendissimi, non dubitatis, ut ex mirabilibus seculis omnibus & gentibus praedicandis, nostris diebus licet sumus indigni, nobis quidem manifestatis, vobis imper prerogatis, in translatione scilicet S. Landoaldi archipresbyteri & sociorum eius reuelatis: quia ex nostra diocesi vestro, praordinante Deo, cesserunt iuri, debemus, quantum ad nos usque, ma vulgante potuit perferri, omnium, immo vestra satisfacere petitioni. Iusta quidem petitio & digna exhortatio, quae iuxta quendam sapientem, & de praesentis honore propositi, & de future aetatis utilitate coniuncta est. Nisi enim gesta eorum, incuria praecessorum nostrorum deperissent, nobis hodieque sufficerent. Sed quia audiamus & cognouimus ea, & patres nostri narrauerunt nobis, ea videlicet, quae adhuc nostra nec memoria, rogatis scripto mandata, ne iidem & nos damnemur a posteritate secutura. Positis adhuc in ancipiti, quia praefatum apud vos omnium artium constat esse & credi, suspensam mentem silentium librabat, illudque poeticum animam offendens, in syluam ne ligna feras: parum quid diffidentiae importabat. Sed quia culpa est animus, qui se non effugit unquam, diffidentiae torpor cessit, ex postulatione frustra inualuit: nisi quod celeritas, quae iuxta Socratem beneficium gratius facit, vices quaerere, quam res ex postulare, nos compulit. Erat namque ante nos dictum, ceteri imperitia denegat, charitas subministrat: & quia incepto tantum opis est, ceteri expedier: Igitur adorsus sumus, ne vestram autoritatem defugere videremur. Praeterea enim autoritas datur cum credit, quem postulat, praestare posse quod petitur, & tunc e contra parere aequalis est gloria cum imperante. Si quis autem forte futurus tractator, obliquo haec oculo non timuerit limare, & odio obscuro morsuque praesens perferit venenare, in eius satisfactionem Iesum & sanctos angelos eius, iudiciumque praesentem testamur, nos parum hic aliud posuisse, quam quae aut a presbytero Saraberto, aut ete iurante, a vobisque, ut ipse retulit, fortiter & horum merita sanctorum obtestato, didimus, aut in scripto vestro, nobis delato fideliter mandata reperimus: exceptis dumtaxat his, quae ex episcopatu nostro decerpta, huic schedulae pro temporis ratione minime congruenter praeponebamus. Valete, datum ternodecimo Calend. Iulij, anno Domini Ottone post mortem patris anno octauo, Episcopatus nostri anno nono.

S. Gregori Homil. 27. in Evangelia.

19. Martij.

Lotharius rex.

Heracius Augustus, sanctae crucis relator, quartumdecimum. Hic scepro suo non circum-

VITA S. LANDOALDI, LIBER I.

Rancorum regnum a sui principio semper infatigabile, tunc praeteritis sibi collimitantibus visum est florere, cum iugo Domini fidei la passum est inclinare, & quod prius adorarat, incendere: quod incenderat, voluit deinceps adorare. Maximum autem accepit incrementum & firmum sub eo sancta Dei Ecclesia statum, cum Lotharius rex, iusta successione hinc quartus, monarchiam singulariter regerebat regnorum, & cum quadagesimum agebat annis, quoniam scepro suo non circum-

DE S. LANDOALDO ARCHIPRESBYT. &c.

circumpositi sceptrum passus est occurrere: sed quicquid penes Gallia & Germania regum & gentium continebat, suis habenis studuit coercere. Hic filium suum inclitum Dagobertum Austrasij praefecerat, eiusque dominio Germaniae regnum coniunxerat. Quorum fidelissimo tempore tantum exuberavit Christianitatis titulus ubique, penes rara aut nulla citra finitimos inueniatur hodieque ecclesia, quae non alicuius eius sancti temporis nobis praetendat patrocinia. Sed ut sciamus interim de innumeris, sancti viri Eligii & Audoeni Palatinis inceptabant insudare curis, beatus Arnulphus cum Romano iam tunc intererat regalibus consilijs: sanctus autem Amandus Aquitaniam natiuitatis suae illustrabat auspicijs. Qui dum puer adhuc esset, patriam parentesque reliquit, Ogamque insulam, ad Occidentem maris Oceani positam, experit. Illic a fratribus spiritualibus cum magno recipitur gaudio: & quia sacras literas didicerat, in Dei quotidie seruitio maiori feruebat desiderio. Post haec aetate quidem adulescent, sed animi intentione feruentior, apud Turones sancti Martini petijt sepulcrum. Ibi eius incarnationis orauit auxiliu, ut id sibi gratiae apponi postulet Dominum, quatenus peregrinandi totius vitae sibi concedat dependere cursum. Ab oratione surrexit, capitis comam sibi abscindi fecit, Clericatus adeptus honorem, omnem in clero gratiam, peregrinando tamen, transcendit per ordinem. Biruricos deinceps adiit, cum beato Arnulpho eiusque archidiacono sancto Sulpitio sanctissime conuersatus, in cella, a se edificata, per quindecim annos archidiaconus vitam se addixit. Deinde Romam quoque regressus, & a B. Petro per visum monitus, ut Gallias praedicationis causa repedaret: tandem conatus a rege & sacerdotibus, episcopus ad praedicationem, ut tunc moris erat, est ordinatus. Circumquaque etenim paganorum errore adhuc impendente, necesse erat tam religiosis principibus, quam Domini sacerdotibus, alios ad verbum Domini annunciam, baptizandumque populum & confirmandum ordinare.

Dagobertus
Historia S. Amandi.

Brachbantium, pro Reabantia.

Quod ut nemini videatur ambiguum, testis est Taxandria, post multos hinc annos a Lambertus idolorum cultus stirpis liberata. Brachbantium quoque, multis erroribus gentium irretitum, ab eius successore S. Huberto ex parte correctum: Germania etiam penes tota, nouiter non solum conuersa, sed etiam nouis episcopis & ecclesijs illustrata pariter & ditata. Ex ijs alios nouimus praedicationi usque ad obitum inflicti, episcopia noua instituisse. Beatus vero Amandus officium susceptum strenue impleuit circuncircā positus, Vaceciam, id est, Vasconiam & Danubium ultra pertrans, verbum Domini annunciatum iterato adire. Romanum vniuersalem Pontificatum sufficere, Romam deliberavit iterato adire. Romanum vniuersalem Pontificatum exprompsit: qui ut sibi ad id opus peragendum suppetias mitterentur, poposcit. Designati sunt ei plures, quorum nomina exciderunt, adiutores. Inter quos S. Landoaldus Archipresbyter, Amantius Diaconus: quos etiam comitatus sunt sancta femina Vinciana & Adeltrudis, cum alijs viris & mulieribus septem. Per idem fere tempus B. Iohannes Tungrensium vel Traiectensium feliciter regens pontificatum, mortem occubuit.

S. Amando socij copulati adinquantur Romanam abeanti.

Dagobertus rex, qui patre defuncto rerum potius auspiciabiliter successerat, B. Amandum euocauit, Traiectensium cathedra praesidere fecit. Qui per triennium vicos insuper & verbum vitae annunciatum, circumiit: sed nil se proficere cernens, sacerdotes tum est deinde, quanta temporis interapedine plebs Traiectensium fuerit usque ad B. Remachum sine pastoralis benedictione, nisi quia fama ad nos usque perferente accepit. Cui opinioni illud nos facile facit accedere, quia refertur idem B. Landoaldus speciatim per patronum nostrum, sanctum scilicet Lambertum, prima pueritia nutritum. Propter quod & illustris vir Aper, eiusdem pueri pater, praedium vocabulo Vuentershoum, super Archa fluuium positum, eidem ad inhabitandum & ecclesiam construendam perpetuo iure concessit, & eundem puerum, diuinis dogmatibus imbuendum, cum eo manere constituit. Vbi dum artifices operi insistant, & aquam, utpote de paludibus turbidam, fastidiunt, B. Landoaldus cum puero Lamberto, inuocato Christi nomine, cum crucis protensione fontem limpidiolum baculi impressione omnium visibus se crebullire, qui fidem dictis praebet usque hodie.

S. Lambertus & S. Landoaldus nutriti.

Fons ad eorum preces scaturit.

puer, ignem inferre iubetur. Cœpit idem imperio reniti, & cur statim iubenti desisteret, palam fateri. Vas, inquit, domine, quo ignis opportunè importetur, desesse videtur, & quo hunc modo inferri iubes? Promptus quidem tibi obtemperare mihi est animus: sed ut votis tuis contraire videar, ipse vasis cogit defectus. At pius pater, ubi tanti pueri animum pertentit: Placétne, inquit, fili parvæ iussioni moram fieri, cum ea, qua regeris, veste ignis satis commodè queat inferri? Qua puer morus increpatione, cum præterea obedientiæ exemplo cogeretur, imperio patris sanè obtemperans, pauloque progressus, ignem requirens properat. Quo tandem inuento, nil adesse videns, quo cum opportunius ferret, gremium prunis ardentibus laxat, easque nihil cunctatus infra collocat, & citrà vestem illam ad patrem usque deportat. Tunc vir sanctus non miraculi secum alius considerare, felicisque pueri meritum perfectorum etiam non dubitat virtutibus comparare: quo quidem ardens elementum naturam suam vel ostendere timuit, vel omnino coactum est occultare. At ubi ad populares aures recens adhuc miraculum peraccessit, tum omnium ore puer extollitur: tum etiam res diuinitus gesta, cum obedientis merito, iubentis imperio ascribitur. Itaque ex utriusque sanctitate, virtus eadem acta creditur. Sperabatur & alia multa per eorum meritum illic Christus miracula facturum.

Quorum rumore Childericus rex, tunc sedem habens apud Traiectum, tactus compassionē, sumptus necessarios mittebat ei quotidie. Sed quadam vice Adrianus, eisdem beati viri ad regem internuncius, nimia auri & argenti pondera deportare creditus, à latronibus est interceptus, & in medio viae loco villari martyrium indeptus. Beatus vero Landoaldus, cursum vite præsens explens, in senectute bona repausationem indeptus, hominem exiit, brachium corone perennis accepit, sepultus in ecclesia quam ipse edificauerat, & in honore B. Petri per Calendas Decembris dedicauerat. Decessit autem quartodecimo Calendas Aprilis. Sed & comites peregrinationis eius, supra designati, suis, prout Christo libuit, temporibus hac luce quique euocati, circa eum tum in eadem ecclesia tumulari. Solus beatus nomine & merito Amanius, in eadem ecclesia ipso theca, quia eius, ut fama fert, in baptismo filius extiterat, sepeliri est contentus. Plurimis deinde elapsis annorum curriculum, sanctus Florebertus, tertio loco post beatum Lambertum regens Traiectense vel Leodiense episcopium, audita illic reuerentia signorum, monitus pariter responsis visionum, eos illinc cum digna reuerentia transfulit, & eorum tumbas pro possibilitate sua decorari mandauit. Facta est autem hæc translatio Calend. Decembris, quo & dedicationem eiusdem ecclesie supra designamus memoratam. Mansit verò honor, cultus & reuerentia circa sanctorum corpora

quoadusque effera gens Nortmannorum, sedibus suis non contenta, totam
liam perturbavit: & timore eruptionis eorum, ne sanctorum violarentur busta, no-
sunt a fidelibus remandata. Huic repostioni interfuit quidam Frangerus, homo no-
tate senilissimus, qui & ante infestationem paganorum novem annis villæ eiusdem ex-
titerat procurator & villicus. Hildebrandus quoque presbyter, quem propria manu
te annos tumulavit Sarabertus æque presbyter, huius notitiæ relator fidelissimus, quæ
hæc, quæ præmisimus, ab eodem Frangero commemorat multis attestantibus se au-
se, & libellum de vita eorum pariter vidisse. Quem quia antiquaria manu fuisse per-
rat scriptum, & à stullicidio cere penè perfusum, lectorem eius non ignoramus, nuper in-
rarum. At verò quæ hætenus paucis perstrinximus verbis, illinc se delibasse, nuper in-
verò incursione Hungrorum, propter incuriam custodia, cum alijs rebus eundem
bellum deflagrassè. Sed hæc hætenus.

Post Nortmannicam aurem repulsionem, primus quidam Thietboldus, abbatum
libatum, ubi corpora sanctorum erant reposita, à Comite Flandrensi, Abbatiam
Confessoris Christi Batonis tenente, accepit iure beneficii: post eum Adelgandus Sa-
porius cogitantes, quæ sunt mundi, quàm quæ Domini, aliquem reuerentia cultu con-
fectorum parvipenderunt reliquum esse honori. Quocirca paulatim haberi corpus con-
temptui. Vt verò Aper, nostræ ætati finitimus, cum filijs locum precario sortitus est
ipsum, iam ipsius Dei timore postposito, ecclesia ipsa non tantum Sancti honore con-
debito, verum suo omnino vacuata est ornamento. Vuanboldus deinceps, filius de-
eiusdē successit villæ, ubi & accepit locum sepultura. Pro cuius tumulatione, pariter
de eius Lambertus, cordis tactus est deuotione, ut locū hunc deberet excolere, pariter
que miraculorū, quæ illic fiebant, suspensus admonitione. Nanq; domino præditi ipsius
sibi tunc vendicante, à vicinis, præeuntibus inimicitijs quibuldam, diffidente, familia
ipsius

DE S. LANDAOLDO ARCHIPRESBYT. &c.
 ipſus villæ telas & alias veſtes, ad eccleſiam confugium faciens, ſuper ſanctorum tum-
 bus abiecit: Preſbyter econtrā Sarabertus exindē ea deturbavit. Sed ijs iterum a fami-
 lia reportatis ibidē, & preſbytero deterrito, nē ulterius reſiſteret eis, nox ſuperuenit,
 familia ipſa dormitum ſe locavit. Manē expurg eſacti, vident inſperatō & ſine ſua læſio-
 ne telas & quæ depoſuerant, ambuſta eſſe.
 Eſt præterea ibidē

Est præterea phylacterium, quod verè dicitur S. Landoaldi fuisse proprium, in quo
qui perire præsumit, non impunitus abscedit. Familia plus 12. virorum, ac multorum
Vurgeri & Lamberti fratrum sacramento, nè aufugerent, in eo phylacterio est obstri-
cta. Quod irritum duces, insuper & thesaurum in eadem ecclesia dominorum suorum
reconditum violando auferens, aufugit. Sed manè circumcirca à persequentibus fru-
stra requisita, & à reuerentibus sub arbore prope ecclesiam dormiens, saluo thesauro
est reinuenta. Alius quidam, quodam flagitio verè impetrus, in eodem periuravit. E-
dem nocte cum domo & vnico filio miser deflagrauit. Et alia quoque miracula illie sic
antecessorem nostrum, dominū scilicet Euradum, supplex adiit rogans, vt aut per se, aut
per vicarios suos sanctorum corpora transferrentur, & vnde ante Nortmannicam de-
positi erant infestationem, releuantur. Sæpius postulando, hæc iterans, tandem impe-
travit: & Bono Archidiaconus cum duobus Archipresbyteris, fidelibus vtique viris,
Thierboldo & Vhodone, sed & cum alijs ex monasterijs, sancti scilicet Trudonis, Beli-
sæ, & Tungris, illuc aduenerunt, & cum litania solenni ex tumulis, quibus negligenter
nimis squalebant, extulerunt. Inuenerunt autem plures thecas: sed vna erat, in qua S.
Landoaldi archipresbyter & diaconus suus pariter tegebantur Amantius. Aderat &
lapis ad capita eorum, nominibus ipsorum insculptus. Aliæ continebant sanctas Adel-
trudem & Vincianam, quod indicabat crucicula quadam argentea, pectori S. Vincia-
næ superinuenta. His reiectis pariter & relatis, dum sanctorum corpora vno simul
& aqua diluerentur, auicula quadam per fenestram feretro sanctorum illapsa, simul &
importunè aliquoties eis, qui huic officio intererant, immersa, aliquoties in defos-
sum denolans, quo corpora sanctorum erant clara, omnibus adstantibus & hæc vi-
dentibus miraculum inuulsi, & stridore vocis quidem dulcissimæ, sed inaudito. Quæ licet
ab adstantibus posset comprehendere, à nemine præsumpta est temerari. Quæ quasi qui-
dam plausibus lætitiæ & sibilatione hac illac circumuolans, & iterum feretro san-
ctorum insidens, non destitit ab incepto, donec omnia competenti consummarentur
officio.

Eadem die circa quædam de villa Hasbina, quæ erat in vicinia, vulgante fama, quòd sanctorum efferrentur corpora; accurrat celeriter cum candela. Biduum deindest fustis laborabat anno vxor iam dicti Lantsonis, nomine Sigeburgis, morbo sic intercurrente ecclesiæ, nisi sella gestatoria euheretur, intraverit, nec toro viri, nec coniugio participata sit, edulum omne fastidièrit, porum, excepta aqua, vniuersum execrata sit. Hæc intempestæ cuiusdam noctis visione subito semiuigilans corripitur, atq; in hæc verba monetur: Cum dominos noctis visione subita semiuigilans corripitur, atq; in hæc veroque sunt de societate nostra. Ego quippe sum Landrada: Adrianus martyr & Iulianus, ipsi aut authoritas episcopi ad sublationem eorum inuitaretur, rogauit. Ille præterito antiquo ita in eleuatione ceterorum questus est opsonatum, vt ei per manus hæc ineptare fundatur. Et quæ, inquit, tot & tanta in medicos expendisti, nec curari meruisti, si nos ex luto efferres, iam sanari meruisses. Et ubi, inquit illa, vos inueniemus? Sella, qua ad ecclesiam gestatis, inquit, tua nostra irreuerenter deprimit busta: arca autem retrò posita, nimis videatur arduum. Post dies aliquot apparente iterum eadẽm visione, ab eadem luto efferes, iam sanari meruisses. Et ubi, inquit illa, vos inueniemus? Sella, qua ad ecclesiam gestatis, inquit, tua nostra irreuerenter deprimit busta: arca autem retrò posita, nimis videatur arduum.

Circa id sanctiorum corpora lumen recipit.
Visio.

D d 3 uit:

Inueniuntur
sanctorum
corpora.

Sigeburgis
hydropica
curatur.

MARTIVS.

uit: Viuit, inquam, & presenti luce sana & incolumis vescitur: nobilis persona, domus ampla, rem fideliter quarētes scire, nō sinit latere. Quae cum omni festinatione mittēs presbyteros, qui hāc explerēt, accessire, interim ipsa pro obtentu recuperandae salutis non passa quiescere, fecit se ferri ad ecclesiam, & interim a loco denominato paulatim egerere terram. Et vix semipedem terrae eruerāt: & ecce sanctorum cisterne in ipsa penē in perficie apparebant. Adueniunt & presbyteri, quicunq; erāt euocati: & relictis sanctorum sepulcris, repperunt nomina eorum exprompta in breuiculis. Et dum quaeque digna translationi adimplēt pro posse, ipsa iam dicta matrona, quae operi insistebat attentius, subito conuersa, riuos veneni & putredinis saniem ad sextarii mensuram videt excurisse sibi ex cruribus. Quae admirata, & de recepta sospitate hilarior reddita, domum pedes redijt, conuiuium hospitibus & domesticis opulenter apparauit, ipsa interfecta, nec edulium aliquod fastidians, nec vini potionem vel alterius sorbitionis iam abhorrens. Ferr autem fama multorum & ante nos & in praesentiarum, hanc beatā, dum sanctorum limonibus Belisae positae praefecta, suauissimos supernae contemplationis carperet fructus, sacratissimam virginem praclarāque nobilitatis Amelbergam sanctis insituisse moribus studiisque. Facta est verō hāc translatio tertio Nonas Martij.

Illud quoque in memorabili sanctorum clarificatione miraculum minimē remursum, quod perinde stupenda sui nouitate constat magnificū. Praefato quippe Landoaldi cum basilica vel fundus sacratissimae quietis praedictorum sanctorum, post nonnullos forte successerit, benē sibi conscius determinato rationis tenore, (nam in eum consuetudo chiographi, finem statuerat possidendi) successuram sibi stirpis suae progeniem, praelibato fore priuandam praedio, consultē sibi prospicere deliberauit, eo animo, ut in tali priuatus fundo, sanctorum saltem pignorum non fraudaretur solatio. Expetens enim eiusdem dioecesis magnificentiam pontificis, tanta illi suae deuotionis intinuit arcum. Cuius illic benedictione insignitus & auctoritate roboratus, praedictorum gaudium adijt repositorium, diligens ex sacris corporibus, quas aestimauit, portuiculas. Eadem autem in ipso praecipuo paschalis festi gaudio, submissis baiulorum ceruicibus, impendiosum inuadunt laborem itineris, & ad fores usq; adis sacrae properantes perueniunt. Verū mirabile dictu, ne utiq; vel ipsas transgredi praualentes, repentinis inopinatis de fixi passibus haerere. Omni tamen annis multa diu frustra moliti, tandem diuina potentia se intelligunt arceri: sicq; inuiri, pudoris sui cessare difficultati. Porro illustris Landoaldus a proposito nequaquam destituitur. Verū diem ipsam noctemq; contiguam elemosynarum largitionibus crebrisq; precum continuans obsecrationibus, sequentibus suis die frustratur, ut prius: immo perendinatis totius hebdomadae diebus, quotidie eodem conatus consimilis sequitur liminaris obstaculi repulsus.

Hae ergo quia minus successerat, octaua itidem lucis aurora, alia non cunctatus egreditur via. Licet enim tot antea fulis nequaquam profecisset orationibus, tunc omni virtutis conamine praecordialia accumulās vota, plurimaq; spondens obsequia, delegauit ad ipsam quietis eorum basilicā, nonam frugum suarum portionem, quia decimam alterius constaret esse ecclesiae. Ei verō loco, cui deuotionis suae inferre satagebat fructum, non modicam cum alijs xeniorum impensis, hereditatis suae largitus est possessionem. Sicq; tandem sanctorum obtentu, benignum misericordiae Dei meruit respectum. Compositus ac spe potius optabili, vilipendit pristinae difficultatis dispēdia, magnifica Domini miseratione adeptus desiderij sui lucra. Suebenmenha nomen est fundi, unde quidam, Manimius nomine, contractus omni neruorum virtute, nec manum gratia cibi commendandi poterat ad os ducere, nec nisi alio subuehente, ad necessaria saltē naturae precedere. Is quidem carpento ad sanctorum patrocinia est prouectus: sed eis salutē praenissimam impartientibus, domum redijt pedes & sanus. In villa Lena, Huberto legionario ab Leodiensi episcopo beneficiata, erat mulier, Geyla vocabulo, sed legionario plena demonio: quod deinde patuit. Nam ducta a cognatis per diuersa virosq; coenobia, scilicet sanctorum Geruasij, Lamberti, Trudonis, Gertrudis: cum nusquam posset curari, praesentatur iam desperata eo loci: quia sanctos nouiter mirificandos deposebat de hoste plenior laus triumphi. Quae in cupa fonte benedicto redundante depoluit, mox nomen B. Landoaldi terribiliter coepit in clamare, & magnum ab ore mulierum examen emittere. Quae mediante hebdomada paschali, meruit emundari.

Non potest
Landoaldus
facras abspor-
tare reliquias,
diuinitus
impeditus.

Tandem voto
potitur
suo.

Demoniaca
liberatur.

Caecā videt.

Mulier alia, S. Baionis ancilla, Andreisburgi eatenus commorata, pro neglecto per annos censu, oculorum visu est mulctata. Quarto iam anno excitari succumbens, deo tero emendationem pollicens, candelam sanctorum luminarijs attulit, censum negle-

DE S. LANDOALDO ARCHIPRESBYT. &c.

319

rum retulit, illuminata illic sana recessit. Zubleua dicitur & alia villa: illic quaedam mulier sex annorum curriculo pariebatur hydropis morbum. Videt in visu nocturno se illic adduci cum oblatione, & recepta regredi sospitate. Quod euigilans continuò expleuit, in plaustro illud se deduci mandauit: & postquam sanitatem recuperauit, a domino suo Hildrado tradita sanctorum iniri, deinde recessit. Quidam Hildico nomine, omni dissipatus actione, syluam ecclesiasticam sapius extirpās, increpatus tandem quadam die per nomen sanctorum, ut saltem desisteret: cum monitores insuper suos cum sanctis, verbis vilibus annullaret: progressus sequenti die, ut iridem faceret, fagum cum securi illic superbus conscendit, & continuò inuerso cadens collo, guttur liquidum, quod blasphemiam spirauerat, elisit, sicque pessimam vitam digna morte finiuit. Presbyter Sarabertus equum, furtim nocte quadam latronibus subripiētibus, perdidit. Mane comperto ad notum praesidium cucurrit, candelam facere maturat. Quam ut sanctis attulit, & precum suarū vota deprompsit, reuersum equum foribus aditatem reperit. Sic ergo copiosa, quae per eorum Dominus merita dignatus est operari, miracula nos segnis tenacitate silentij perhorrescentes succingere, res quidem memorabiles, tamen paulo diffusa prolixitate signauimus. Praesenti verō tempore nihilominus apud nos gestis huc quam breuiter inferi schedae. Nos autem respirationi legentium vel audientium consulentes affectui, ne magni Domini magnifica in angustum cogantur beneficia, dilatis sequentibus, sermonem istum isto claudendum sine indicauimus, ut viribus interim per silentium recreatis, quae restant, quoniam proprio indigere volumine pernoscantur, alio rursus initio commodius & insigniū praeritulentur.

Hydropica
restituitur.

Sacrilegi
horrenda
mors.

Equus ab-
latus redit.

Liber secundus.

Relaturi mira Domini cūtipotentis opera, quibus dilectum sui nominis Confessorem beatum Landoaldum sociosque eius nostris in temporibus mirifice dignatus est propalare, dignū remur nec superfluum, memorabile translationis eorum sanctorum praemittere iucunditatem, per quam & ipsorum signorum enituerūt nonnulla, & locus vester vel regio dignationis eorum meruit feliciter insigniri praesentia. Igitur emisso dierum curriculo, cum inexplicabilis aui mortalis ita exigeret determinatio, praefatus illustris Landoaldus, determinatus videlicet premeditatione eiusdem possessionis hereditate destituit. Imperialis autem serenitatis motu animi, laudabili deuotionis voto, suapte natura beneuolum induxit fragationis obstaculo, vestrae potestatis relegata celsit ditioni, praetorum scilicet sanctorum praefati Christi militis egregij confessoris Baionis.

Igitur quia sapiens semper agit sapienter, vestro restitutam iuri sagaci perlustrantes industria, altiori intellexistis consilio, honorabile depositū eius ipsam praeponderare omnimodō, nec tam preciosi thesauri thecam eo loci tantillo oculēdam modio. Super quare trutinata inter vos diu mutue collationis deliberatione, ad stipulante praeterea archipraesulum & antistitem prudentiumque virorum conuiuentia, ad vestri praesentia. Sed inter iter agendum, dum videlicet sanctae deuotionis tandem celebraretur exsecutione, sanctorumque preciosissimae per non modicam itineris intercapedinem transferrentur reliquiae, contigit, ut par erat, plurimos finitimarum tam felicis opinionis occupari rumore. Inter nonnullos itaque auditorum comperit hanc languida quadam, quae aggritudinis depressa pondere, lectuli detinebatur strato, ut non diebus iam numerosis ab eo nisi batulata exurgeret. Sed cum hac optabili auditi rumoris iucunditate, in spem bonam pariter erigitur, de destitutae salutis recuperatione per sanctorum opitulationem fiducialiter certioratur. Unde nō cunctata, per vnanimem sibi collateralem, apparatus candelae munusculum, sanctorum meritis & praesentiae precatur celeriter exhiberi. Assensit ille fideliter, sanctumque fidei aggrediens officium implere maturauit. Ecce autem, dictu mirabile, repentinum sanctorum suffragium derelicta coniunx experitur infirma. Euestigio nanque dirigit, qui praemissum a sanctorum accessu remoueret, maritū, utpote ipsa mox secutura, sanctorumque praesentiam expetitura, & per semet quae mittebat, oblatura. Sed inhihente loci vel temporis angustia, ne sanctorum moraretur profectio, lator munusculi sanctorum se misericordia praesentialiter sub-

Transferunt
tur sacre
reliquiae Gau-
daum.

Aegra subi-
to reuale-
scit.

missus intulit, coramque ipsis omnium, qui aderant, notitia in vxore exhibita pietatis eorum opera, ad laudem & gloriam cunctipotentis Domini procellatus & profusus est.

Virio dicitur
nam quod
dam se tem
pere subdu
centem san
ctorum trasla
tioni.

Præterea quoniam profectionis conducebat competentia, locata nauis cum mercenariis iucundæ Sanctorum deuotioni instituitur famulari. Ecce autem vnus renis applicitorum, cui quoddam acciderat haud longè infortunium, rei familiaris studio stimulatus, susceptoque labore obfaturatus, ante destinatum itineris expensum tam sancto infelix sese subripere præsumpsit officio. Sed quia non contemnenda, nec utilitati priuata substituenda Sanctorum feretra fuerint, absque moroso pensante interstitio. Vltro neque & inexorabilis electorum Dei auulsus ministerio, non modo deliberata non profuit utilitati, immò dignam non spontè passus est redargutionem. Discedens itaque non spatiosa peragrat itinera, neque desiderata expetit spatia: verum mentis alienatus integritate, pristino quoque membrorum frustratus vigore, vix proximæ sibi que citius oblata sepem cum gressibus offendens commigrat viciniam, ibique stupidus deiecitur. Quinetiam superantem nihilominus instantis diei particulam, totumque sequentis noctis excursus debite impendens vltioni, hærebat attonitus. At tritus ergo aliquandiu tanto correptionis verberibus, tandemque pio sanctorum, quos vilipenderat, obtentu benigno miserentis Dei visitatus respectu, ipse reatus sui medicinalis intelligit offensam. Mox igitur ut fenestratum mentis penetrare, sera licet transiegit poenitentia, consopito pariter corpori desides reuigere vires: posthabitisque pristinae intentionis mordacibus curis, solo verò sanctorum, pridem neglecto, nunquam inhiante flagrans obsequio, emensa retrorsum festinis passibus remetitur itinera, tandem letabundus eorum sese inferret præsentia. Cuius nimirum recentis castigatio verberibus, veraque conuersio poenitudinis, velocia reddiderant. Nec requieuit, donec vori compos optabilis, gloriosa sanctorum præsentia liter consequeretur merita, coramque ipsis & multorum frequentia expertam in se protestatus est castigationem & clementiam. Ipso autem die, id est, octauo Calendas Aprilis, quo in monasterium præfatum cum reliquijs eiusdem est intratum, mulier quædam, Lenekii nomine, prænata, lumen diu amissum recepit Idibus Aprilis, feria tertia scilicet hebdomadæ paschalis. Puella quædam cæca de villa Scholt aduenit, nomine Teudsmadis, Vesperam nam synaxim fratribus celebrantibus sustinens, redijt clarè videns, nec viæ ducem ulterius querens.

Cæce dux
lumen recipiunt.

Tres paralyticae sanantur.

In ipsa villa fuit & altera intra annos infantia irā debilitata, ut ante annum nec pedibus incedere, nec saltem à lecto quierit surgere. Hanc mater, supradictis virtutibus excita, primo manē inter brachia sub diuo susculit, pro eius recuperatione votum sanctis fecit, scilicet illò se cum sobole venturam, oblationem pariter deuotam secum delaturam. Quod ut expleuit, puella paulatim subrigens sese in pedes, stetit, conuuluit, ambulare coepit, & abiit. Ibidem extitit & alia, Leuich vocitata, tridē omni corporis virtute inuoluta. Et cum iam penè desperasset de vita, audita signorum, quæ illic fiebant, fama, cereum sanctorum luminarijs deuouit. Mox ut illuc destinauit, valentia totius corporis statim reintegrari meruit. Vuentia nomen villæ. Ribera erat illic mulier nuncupata, varijs passionibus detenta, & penè omni membrorum officio destituta. Ad horum memoriam deuota accessit, aliquantis diebus demorari instituit, sanitatem consecuta recessit.

Cæcus idē
gibbosus fit
sanus.

Mulier præterea quædam 13. Calend. Maij pro filio rogata venit. Huic filius domi relictus erat, nomine Adelgerus, non solum lumine oculorum destitutus, sed & capitis & corporis rheumatis motu gibbosus totus. Mater pro eius recuperatione orauit, votum fecit: timore filij, quem desperatum reliquit, citius redijt: ut domum remeantem filium videntem reperit, cætera incolumitate gaudētem læta recepit. Post hæc sub die septimodecimo Calend. Iunij, aduenit ancilla, Egerin vocata, albedinem vel lippitudinem in oculis per annos multos perpeffa. Quæ Sanctorum meritis sospitatem inde præ sine ductore gaudens & exultans remeauit ad propria. Deinceps quinto Calend. Iunij mulier de villa Rothen, paupercula Adalmodis vocitata, dū ex infirmitate nimia facta fuisset cæca, audita Sanctorum fama, ad eorum desiderabat peruenire patrocina: sed dum inflatis eruribus vix reperet, & à suis præ paupertate illò deduci neglecta esset, & hac desperatione nimis tabesceret, nocte superueniente se sopori indulsit, sanctum Landoaldū & Vincianam habitu splendidissimo incensis cereis adstantes sibi cognouit. Eui gilans, reintegrationē totius corporis adesse sibi pensit, dolorem totius infirmitatis recessit.

recessit didicit. In crastinum de illuminatione iam certa, de reliqua sanitate non dubia, per se cum alijs admiratoribus multis, Sanctorum limina tentauit inuifere, gratiarum actiones pro posse non cessauit impendere.

Alia cæca videt.

In crastinum, id est, quarto Calend. Iunij, quædam foemina Frethunara, & ipsa cæca, Sanctorum limina orationis gratia, causa salutaris expetenda, adibat. Sed in ipsa via needum illuc peruenerat, & ecce pristina sanitate recepta, incedens gaudebat. Sequenti demum die sancto Pentecostes, quod est tertio Calend. Iunij, quidam Theodoricus neruis totius corporis per annos multos contractus, multis vtriusque testibus coram adstantibus, omnino sospitatem est adeptus. Deinde tertio Nonas Iulij, feria quinta eiusdem hebdomadæ, mulier cæca ex pago Brachbantenli, Sanctos cum auxilium inuocasset, & luminare deferendū eis pro posse parasset, non mora extitit, & lumen oculorum recepit. De eodem pago extitit & altera mulier, quæ nimio renum affectu dolore, per vnus ferme anni spatium ad nullius, ut ipsa fatebatur, officij commoditatem valuit exurgere. Hæc ubi Sanctorum pignora delute deuouit, ut sui in tanto dolore misererentur, orauit. Continuo sospitati pristinae redditæ, candelam sanctis deuorè offerens, cinctorium simul protulit, pro indepta incolumitate gratias Deo per Sanctorum merita immensas retulit.

Contractus reualecit.

De translatione S. Landoaldi & sociorum eius ad Gandensē cœnobium.

Vtile creditur, ad excitandas torpentium mentes, occulta Sanctorum miracula ad nouam usque audientiam importare: quorum probata virtus, cursum festinantis animæ ad superos sufficit inflammare. Quis enim auditis beati Landoaldi præconijs, non statim meliore mente ad Deum euolat, nisi quem ad supernam Hierusalem nec ipse, nec voluntas excitat? Nota eius merita, & tot miraculis celeberrima, quæ cum præ magnitudine non capit Oriens, remota usque ad Occidentem sunt porrecta. Nam præter ea, quæ adhuc viuus egit, quis non miretur ad sepulcrū eius tot fieri virtutes, quot veniunt languentes? Quæ cunctis notissima, apud Vintershouum tamen magis celebres habentur: ubi apud ceteros diuulgata, visu teste, signa probantur. Cum igitur furdi & claudi, & id genus male habentium circunquaque sancti merita faterentur, incongruum putabatur, sancti reliquias humili ecclesia detineri, raro adhuc honore venerari, officiumque diuinum paruo presbyterorum conuentu agi.

Miracula ad sepulcrū S. Landoaldi.

Quæ omnia animos fratrum in Gandensē cœnobio cō concitauerunt, ut sui crederent esse periculi, reliquias diu neglectas, raro adhuc honore venerari. Accitò ergo Vuomaro Abbate, quid agendum putet, vnanimes exorant: ipsumque ad transferendas reliquias facili exorasset, nisi quod quædam impedimenta sano negotio obstitissent. Nam quidam clericus Ottonis iunioris, qui Francis Imperator præfuit, prædictam sancti Bauonis villam suo iuri addicere præsumpsit, camque diu mittere rogatus, suam esse maluit. Cui iniustitiæ Imperator contraire monitus, vltro consensit, eo scilicet deuotior, quod nouiter in fraternitatem fratrum susceptus, eorum etiam orationibus communicauit. Itā exclusā clerici præsumptione, S. Bauo sua recepit. Tunc Imperator ad transferendas reliquias operam dare exoratus, privilegio sui nominis locum prius ad honorem sancti Bauonis deliberare, dein Vuintershouum usque proficiscitur, & quid opus factū sit, ex arbitrio prudentiorum pensatur.

Francis, pro Germanis.

Erant in eodem procinctu presbyter quidam, quo nemo præsentium rem melius nouerat. Sarabertus nomine, sanctorum ibidem miracula eo magis expertus, quo eos venouerat, eorum insignia reuelare. Sarabertus econtra: Signa, inquit, hæc diuinitus acta, adeo magna putantur, ut fidē excedant audientium, nisi quod sana fides nihil impossibili credit apud Deū. Nam ad corroborandam virtutum seriem certa adfuerunt experimēta, inferiorū baculi, repentium scabellæ. Sed quia cōuenistis eas, quæ apud nos sunt, reliquias cognoscere, en tria in publico scrinio, quæ à me audire cupitis, vos ipsi potius visu teste perpendite. Si tamen ea, quæ ab antecessoribus comperta habeo, delectat in medijs producere, illo in scrinio, quod altius eminet, beati Landoaldi archipresbyteri integrum

Deliberat, Gallica phraſi, pro in manus dare seu reddere.

Luc. 11.

grum corpus cum beato Amantio diacono suo, claudi scitote. In secundo eidenque contiguo continetur foror eius, beata Vinciana virgo, ab ineunte aetate integerrima, quae blandimenta mundi respuens, à Roma hunc usque locum dilecti fratris secuta est vestigia. Illud autem paulo remotius scriptum, sanctam continet Landradam: quae immortalis sponso copulata, exacto vitae suae cursu, virginitatis suae recepit coronam. Qui ubi verbis fecit finem, fratres maiori ardebant desiderio ad scripta accedere, cautè aperire, & quae narrauerat, proprio visu cognoscere.

Et accedentes, inuenerunt Epitaphium dignissimi confessoris, ad caput ipsius preciosissimo marmore diligenter descriptum, quod tamen per omnia perlegere nequiverant propter incendium paganorum olim factum, quod ideo videbatur ea parte contractum fuisse. Igitur beatum Landoaldum vitamque eius breui Epitaphio recolligunt, ceterasque Deo dilectas virgines proprio nomine ostendunt. Tunc consulto opus esse aestimantes, praedictum presbyterum aliosque huic operi idoneos aduocant, & quomodo honestius sancti transferantur, eorum prudentia pertractant. Dato consilio, ordinatisque ad transferendum reliquias, circumfinitimus accurrit populus, humeros subijciunt, hilarique vultu, plurimis tamen gementibus, ad viciniam cuiusdam agelli sanctos efferunt. Quo in loco dum antiqua horum miracula in medium reuocarentur, hoc apud plerisque magis celebre putabatur, quod nunc ita, ut accidit, euoluere locus ipse adhortatur. Itaque euentum rei paucis verbis absoluiam. Erant quidam vesanae mentis, omnem circa regionem ferro igneque vastantes, incerti loco, cadis auidi, suam perfidiam humano sanguine vix temperantes. Qui depopulatis aliquot civium aedificijs, dum nec ecclesijs sanctisque parant, hos secum etiam ferendos loco praedicto auferunt. Dumque ad hunc locum ulterius progressuri perueniunt, rigesciente gressu, totoque immobiles corpore, retrà progredi nequeunt: ubi vident illicito operi nullum cedere effectum, seipsos detestantur, iniustum increpant negotium, sanctosque loco inuiti restitunt. Desiderant sanctis humiliter exoratis, maturabant discedere, aliò quantocyus tendere, ne vindicta sui commissi traherentur membra, oculi damnarentur caligine. Haec olim ita peracta dum nunc populus in memoriam reuocat, visum est eis, Sanctos ob summi lem rei euentum inelamare, ut verum reportari mallet, quam transferri, aliquod elignarentur indicio reuelare. Defixis in terram vultibus, alij pectora ferire, alij lachrymas fundere: plurimi tamen, quibus gravior erat Sanctorum praesentia viduari, alius coeperunt gemere.

Exacta igitur oratione, fratres, qui iter citatum volebant, eundi moram increpabant, tollique reliquias, easque efferri imperabant. Subijciunt rursus humeros, & quia in Sanctis ferendis nullus labor cessit oneri, conclamatum est, idque eis omnibus sane creditum, voluisse eos transferri. Cumque iam procul à monasterio sancti Trudonis agerent, (ibi quippe primam mansionem elegerant) primus fratrum, qui vilitatis causa longius praerant, obuiam venit, plurimusque senum inueniuntque cursus diuersa Sanctis donaria intulit. Nonnulli, quibus metalli copia aut preciosa vestis ornamenta defuere, cereos aut sumptum lateri cinctum obtulerunt: alij, quibus nec horum copia erat, seipsos in contritionem cordis dederunt. Qui vero opulentiores videbantur, ex hoc, quod abundauit illis, misere: nihilominus eos equiparantes, qui licet modicum dederint, nihil tamen sibi detinuere. Visum est interea necessarium, in agello eodem moram fieri, tum propter aduentantium donaria, tum quia res exigebat praedicari in populo verbum Dei. Cumque ad audientiam & nomina sanctorum & merita praecesserunt, omnes, qui habebant infirmos, nihil de salute eorum cunctati, adduxerunt. Videres contractos erigi, illuminari cecos, fuedos tam recipere auditum, quam diuersos languentes sospitem. Ne ve haec miraculorum insignia posteritati succedentium viderentur abolita, eo in loco crucem erigunt ligneam, ob memoriam scilicet sanctorum posteris transmittendam.

Factum est autem ut vnus, qui cum ceteris circa locum sanctum discurrebat, puerulus cupiditate seductus, cadēlas & alia, quae fideles cum magna deuotione contulerat, furando auferret. Qua de re sine mora ab antiquo hoste miserabiliter esse possessis, ac integro sensu penitus priuatus. Inde parentes eiusdem pueri cum fletu nimio poenitentiam agētes, & cum puero ad locum accedentes, atque furtum restituentes, integerrimam per Sanctorum merita impetrauerunt sanitatem. Sed haec plenius describenda illis committo, qui & partes reliquiarum habere meruerunt, & in quorum agelli conspectu ipsa & alia

Oratores quidā non possunt tollere sanctorum reliquias.

En reuerentiam erga sacras reliquias.

Multa sunt miracula ad facies reliquias.

Puer facile puer a demonio vexatur, sanatur.

alia multa miracula, Domino auxiliante, facta sunt. His itaque peractis, cum reliquias susceptas ad monasterium sancti Trudonis festinarent deportare, non solum turba, verum etiam palliata monachorum processio cum cereis & id genus ornamentis obuiam ruere, eas honestè suscipere, deinde intra monasterium summa cum deuotione properabant inferre. Conuenientibus autem in crastino turbis, pauca de Sanctis ad edificationem adstantium enarrantur: dataque tam populo benedictione, quam ipsi ecclesiae reliquiarum portione, ad villam, quam Andesbrucken dicunt, proficiscuntur. Vbi quandam matronam, Sigeburgem nomine, quae locum eorundem Sanctorum diu in praecariam tenebat, adeunt: plurimaque cum ea tum de Sanctis tum de sua utilitate conferunt. Tum illa: Ego, inquit, quae de istis sum experta in me, breuiter tentabo euoluere, si tamen vobis est animus breuiter dicenda attendere. Nam in priori eleuatione sancti Landoaldi, cum me minus voluntariam exhibuissem, febribus correpta, per aliquot dies languui, morboque indies inualecente, offensam potius Sancti, quam periculum mortis extimui. Eo infortunio in eleuatione beatae Landradae cautior effecta, me totum ipsi virgini officiosam reddidi, eiusque suffragantibus meritis, sanitatem, quam merito perdidici, recepi.

Vix ea verba finierat, cum ecce quidam ipsius matronae miles à ripa Thili fluminis, fratres ita alloqui properat: Ad laudem sanctorum horum idoneus testis peraccedo, eorumque in me beneficia, quoad viuam, tacere nequeo. Nam quodam sinistro euentu cum in domini mei Lantonis, eiusque coniugis Sigeburgis incurrissem, quid agerem, quam in partem me verterem, ignorabam. Cumque anxius ad hoc peruenissem, ut de ipsa patria fugere deliberassem: adij die quadam presbyterum Sarbertum, nimia solitudine eiusmodi cura fluctuans, & cum eo, quid mihi iam desperato esset agendum, consulendo, & adhuc semel miseriarum mearum querimoniam faciendo, pertentare curauit. Ille vero nihil hafirans, fidere iubet, atque precium vnus cerei praeparare hortatur, ut hoc sancto Landoaldo deportetur. Continuo his consilijs diligenter actura. Nam ut ad beatam sancti Landoaldi memoriam accessi, & hunc pro angustijs meis intercessorem esse fideliter perij, ecce dominus meus praedictus Lantio post me veniens, & ipse oraturus introgressus est insperatè basilicam. Coepi ergo mox ad aspectum eius pallefcere atque nimis trepidare, ne cum me videret, subito interiret, accidit. Etenim nihil omnino mihi locutus est mali, sed ministerium meum, sic nunc securus de praeterita angustia confisto. Talibus ergo & his similibus indicijs & miraculis per eum ostentis, certum est apud me, illum esse in numero beatorum.

His ab eo dictis, fratres inter alia immani onerati lucro egrediebantur, & ita nautis inuitantes, cum magna prosperitate, Domini praecunte virtute, inde cum gaudio magno profecti sunt. Post haec nautis studiosè nauigantibus, cum iam quiescebatur, saltum cunctis cernentibus daret, ac se à sancto Landoaldo remoueret, aliud mirabile tantum sacerdoti reuerentiam & competentem honorem. Illud sane miraculum, quod non multo post in ipso itinere factum est de quodam nauita, necnon & illud, quod de illo homine per merita sanctorum contigit, qui cor perditum & mentem per eorum misericordiam recepit, non est necesse isto in loco plenius perstringere, cum alias diligenter sit descriptum. His ergo miraculis, ut minime Annunciationis atque incarnationis die peruenerunt, Deo volente, ad sancti Bauonis monasterium, quod rectissime vocatur Gandense caenobium. Et cum fideles quique ad beatas reliquias vndique cum exultatione nimia confluerent, quae Gandense caenobium. Fratres vero deuotissimi, merito in aduentu Sanctorum gaudio magno praecare & infuso agmine vndique confluentium populorum, obuiam de longe psallendo venientes, easdem sanctissimas reliquias ouantes in humeros suos susceperunt, & in basilicam cum exultatione magna introduxerunt, anno ab incarnatione Domini nongentesimo octogesimo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Supra lib. 1. Andresburg dictum.

Miraculum non contemnendum.

Aliud.

S. Bauonis Gandense caenobium.

Elevatio S. Landoaldi, archipresbyteri sociorumque eius Idibus Iunij, à quodam Gandauensi, vt apparet, monacho conscripta.

Gloriosus in sanctis suis omnipotens Dominus, mirabilis in maiestate sua, faciens mirabilia solus, dilectum suum Landoaldum, eiusque socios glorificauit multarum virtutum insignibus. Ipso enim, qui futura prouidet, ordinante, ac domino Abbate Vuomaro iubente, cum omni diligentia pro possibilitate temporis positi sunt in crypta, Sanctæ Mariæ virginis honori dedicata, quousque latius manifestarentur eorum merita, & meritum testimonio. Interea Dominus sanctorum non immemor, cepit reliquias nupèr delatas, ac sine debito honore depositas, miraculis multis glorificare, & quod veræ reliquie essent, cunctis manifestare. Nam cæci ibidem recipiebant, Deo annuente, visum, claudire gressum, manci restaurationem, atque varijs oppressi languoribus, perfectissimam cælestis medicinae recuperationem. Tunc Christianus populus, seu propè seu procul positus, cum cereis & varijs oblationibus illuc venerunt, & coram ipsis reliquijs Deo incessanter pro necessitatibus voverunt. Igitur dum hæc à Deo & per Deum agerentur in Gandauo, consurrexerunt aduersus Dominum & aduersus Christos eius, quidam in spiritu maligno, qui signa Domini videntes non videbant, & miracula Sanctorum audientes non intelligebant, & in eos tanquam in mortuos malignantes, consilium & infamiam promulgauerunt vique ad Rhemensium archipresbiteri audientiam. Abbas verò & fratres sancti Bauonis, exarant zelo domus Domini, & illorum spiritualis nequitie mendacio & errori opponentes scutum fidei, & gladium sancti spiritus, profecti sunt Rhemos statuta die concilij. Vbi lectis & relectis actibus Sanctorum, & veritate probata de Sanctis, autoritate omnium episcoporum sancitum est ab omni conuentu synodali, exaltare sanctos intra sanctuarium.

Multa de-
claratur mi-
racula ad S.
Landoaldi
& sociorum
reliquias.

Sanctos qui-
dam caluni-
antur.

In synodo
Rhemen-
si confutatur.

Exod. 36.

Redeunt igitur à concilio abbas & monachi, dominum Lindolphum Nouiomensem episcopum adeunt, cum autoritate archiepiscopi monent, orant & imperant illi, ut interesset statuto die sanctorum elevationi. Gandauum inde perueniunt, Gandensibus de prosperitate sui itineris gaudium magnum inferunt, & venturæ festiuitatis necessaria præparare non desistunt. Circūfluens itaque fidelium multitudo maxima, non cessabat in thesauros ecclesiæ, sicut olim ad arcam Dei, multa deferre: hinc viri, hinc sceminae queque preciosa offerentes pro anima sua, tria decem ex auro argenteoque construxerunt scrinia. Floruit ibi diuinæ miserationis operatio: quia ad omnes inanes habentes cælestis confluit medicatio: sanatis succedunt sanandi, & medicatis certant se ingerunt medendi. Tertio igitur anno post aduentum Sanctorum in Gandauum, Lindolphus Nouiomensis episcopus, sicut promiserat, veniens, cum vniuerso electo ab Abbate & ceteris fratribus cum ingenti susceptus est gaudio. Aderant ibi primates regni & populi, conuenerant sacerdotes & clerici, plures etiam de remotis mundi partibus, felici sanctorum rumore excitati. Et præparatis, quæ necessaria erant, ad effectum solennitatis, fratres solenniter accurati, obseruabant chorum in ordine suo, populus expectans stabat in gradu suo, cum idem pontifex totus festiuus cum ordinibus sacris egreditur de sacrario. Stans autem in publico, monet populum & exhortatur, conuertentem cordis habere in Domino, quatenus inceptum opus, eius dignè perficeretur auxilio.

Odor sua-
nissimus e
sanctorum
corporibus.

Cælestis
cantilena.

Elevatur sa-
cra corpora

Et data omnibus benedictione, cryptam ingreditur, disposita monachorum & clericorum processione Ecclesiastica, cantantium & psallentium Deo cum omni reuerentia. Apertisque sanctorum loculis, cuncti primates cum pontifice cernunt desiderabilem thesaurum Domini, cælesti nimirum dulcedine delectati, quasi in paradiso deliciarum Dei essent conuersati. Nam exhalans subito de repositis sanctorum corporibus odor perfudit ora & mentes omnium suauissimus. Unde maxima salus tam corporis quam animæ emanauit adstantibus. Cælestis interim cantilena murmur auditur in scrinio sanctorum. De quo certissime creditur, congratulari con ciuibus suis angelicos spiritus cælorum. O quam mirum & dulce spectaculum: dulce quidem cælestium, mirum proinde mortalibus. O beati & felices oculi, Sanctorum corpora intuentium: quorum proinde dubio precium erit æternæ salutis gaudium. Virtus enim diuina in oculis recondita viuificis, effluit fragrantia miri odoris & supernæ dulcedinis, quæ in hominibus operata est salutem vniuersi hominis. Pontifex igitur & monachi in incepto opere & officio, Sanctorum corpora condiebant more fidelium & more debitorum. Eleuanturque

hantesque ea de vilibus & antiquis eorum vasculis, transtulerunt in scrinia, nouiter honorifice composita. Apertis deinde cryptæ ianuis, maximo labore procedunt, patens monasterium introeunt: sed nec ipse templi locus sufficiebat oblationes Sanctis deferentibus.

Tunc imperante episcopo, fortiter clamatum est in populo, vt quantocius ecclesiam exirent sub diuo, nè fortè quisquam intus comprimeretur ab alio. Certatim verò proruentes, latam adiacentis prati planitiem petunt, si fortè vel ibi liberiorem ad eos accessum habere possint. Qui autem Sanctorum ferebant corpora, cum difficultate erumpentes exhibant, & trahendo magis quam ferendo in campum perueniebant. Videres illo multissimum concurrere populum, quasi de summis in præceps concurrere congregationes aquarum. Vbi sacerdos ascendens in altum, annuntiabat populis verbum Domini, & recitatis quibusdam beati Landoaldi mirabilis verbi Dei sermonibus, Sanctorum reportantur reliquie, & populus præiens & subsequens psallebat: Gloria tibi Domine. Pontifex verò præ foribus ecclesiæ expectans, excepit Sanctos Dei omni deuotione & debita veneratione, monachos & clericos mouens in hymnis & confessionibus Deum benedicere. Et progressus, ubi in sancta sanctorum ascendit, composuit & ordinauit in thesauros Dei thesaurum à Deo concessum, coniungens Sanctos Sanctis in vnica basilica, quos in cælesti Hierusalem cohesulis decoratus, celebravit ad honorem Sanctorum, Deo Missarum solenne decus: & omnibus à Deo & in Deo felici more peractis, statuit & demandauit episcopali autoritate hunc diem solennem agere omnibus annis, ad honorem Dei & Domini nostri, qui Sanctos suos glorificat semper, & hic & in seculum seculi. Facta est autem hæc sacratissima elevatio, Deo & hominibus placidissima, atque sanctis angelis per omnia gratissima, à Lindolpho venerabilissimo viro Nouiomæ ciuitatis episcopo, cum inenarrabili clericorum siue monachorum gaudio, necnon infinito cœtuum fidelium populorum, anno incarnati verbi nongentesimo octogesimo secundo, in dictione decima, Idibus Iunij, tertio quoque anno aduentus ad nos gloriosissimorum sanctorum.

VITA S. VULFRANNI, SENONENSIS ARCHIEPISCOPI, AVTHORE IONA MONACHO FONTANELLensi, eius contemporaneo.

PROLOGVS AVTHORIS.

Reuerentissimo atque sanctissimo præfati vrbis Taruennæ, Abbati quæ coenobij Fontanellæ Bains, vltimus seruorum Christi seruus Iona. Iubet apostolaris vestri cellitudo, vt almi patris Senonum archiepiscopi meo studeam stylo condere vitam. Qui tempore regiminis sancti Anseri abbatis Fontanellensis coenobij, futuri præfati Rothomagensis ecclesiæ, hoc adiens coenobium, abruptis seculi laqueis, militiam Christi perseuerandi definitione suscepit, atque ad prædicandum Frisonum genti, eatenus in ignorantie cæcitare sedenti, euangelici ministerij opus assumens, animum conuertit. Nam penes nos superstes matet venerabilis vita presbyter Ouo, ex ipsa Frisonum natione oriundus, qui viua vobis narrat, quanta per eundem pontificem sanctum in eadem gente Christus virtutem miracula operari sit dignatus. Ex quibus pauca pro captu ingenij & opportunitate audientium fideli sermone inferemus. Sed tam præclaro operi pauper succumbit ingenium, tamque profunda rei non sufficit sermo sterilis, & ab omni sciendi amoris suscipiam, dabit Dominus oratione beata antistitis dicendi vires, qui diuitias bonitatis suæ sine vilo defectu scit effundere, & nescit, cum effuderit, euacuari.

MARTIVS.
NARRATIO.

20. Martij.
Patria S.
Vulfranni.
Pater.

Fit clericus.

Creatur Se-
nonensis
antistes.

Virtutes
sancti viri.

Ansberrus
Rothoma-
gensis Epi-
scopus,
idemque
monachus.

Erenbertus
monachus
episcopus
Tolosanus.

Vulfrannus
pater Cur-
itu Frisij.

Frisij multi

BEatus igitur Vulfrannus Senonum pontifex, exordium natalitatis in territorio Vastinensi habuit, patrimonio nuncupato Mauriliaco. Fuit enim carnis origine nobilis, sed culmine mentis nobilior. Genitor quoque eius, Vulbertus nomine, in aula regis Dagoberti & filij eius Clodouci militari operi auium impendit: praedictus vero Dagobertus in puerili etate constitutus, ab ipso magistris catholicis traditus est, sacrarum literarum studiis imbuendus. Qui per omne pueritiam vel adolescentiae tempus exercens, usque ad virilem aetatem ab hac intentione animi non reflexit. Exin crescentibus meritis pie intentionis, clericatus habitum sumens, parentum hortatu ac suffragij adminiculo fulsus, in aula regum iunioris Lotharii & Theodorici, ecclesiastici ordinis curae delegatus, diuinis studebat attentissime inseruire edictis, terrena videlicet transiliens, atque ad caelestia semper amanda, petenda & querenda peruolans. Sub horum tempore regum, electione populi Senonicae urbis, consensuque ac fauore omnium, pontifex eligitur & benedicitur. Successit autem in ordine episcopatus venerabili Lamberto pontifici. Qui susceptum episcopatus gradum ad imitationem priorum sanctorum, virtutum ornabat operibus. Commisit namque sibi plebem & orationibus protegebat assiduis, & admonitione pia ad caelestia anhelanda prouocabat. Et quod maxime doctores iuuare solet, ea, quae agenda dicebat, ipse prius agendo prae monstrabat. Erat enim diuinam dilectionis igne succensus, patientia virtute modestus, orationum deuotioni solertissime intentus, affabilis omnibus, qui ad se consolationis gratia veniebant. Erat abstinentiae castigatione insignis, & graui compunctionis semper ad caelestia suspensus.

Aliquot autem annis in praesulari administratis, superno oraculo in visu admonitus, ut genti Frisonum verbum Domini antea illis inauditum euangelizaret, inro operi apostolico, proposuit illico animo pluribus prodesse. Erat autem eo tempore in urbe Rothomagensi, quae & ipsa mater est ciuitatum, praesul sanctissimae religionis & Abbas monasterij Fontanellae, famulus Domini Ansberrus, & ipse scientia literarum imbutus, sed & ecclesiasticis simul & monasterialibus disciplinis summe instructus, monachorum & nomen seruans & habitum, in praedicto monasterio multorum pater extans monachorum. Hunc pontificem adiens beatus Vulfrannus, suam ei patefecit voluntatem, ut praedicto populo, in tenebris ignorantiae sedenti, verbum vitae immortalis annuntiaret. Nam & antea possessionem suam, quae vocatur Mauriliacus, quae sita est in territorio Vastinensi, per testamenti seriem praedicto sacro loco & ipsi sancto patri contradiderat, quae facta erat anno 15. regis Theodorici. Necdum enim idem vir dei pontificatus consecranda gradum. Intererat in hoc conuentu, & confirmauerat cum alijs illustribus viris hoc scriptum sanctus Erenbertus, episcopus urbis Tolosae & monachus eiusdem coenobij Fontanellensis, cuius nunc ossa sacra in eodem monasterio virtutum gloria pollent. Nepos quoque praedicti sancti Vulfranni pontificis, nomine Mogillus, aliam largitionem edidit de patrimonio Maniaco siue villari, quod est situm in pago Melanenensi. Qui in praedicto monasterio monachus effectus, & regularibus subditus disciplinis, spreis terrenis, caelestia sperare didicit.

Sed his omisis, nunc intimandum, qualiter dictus sanctus praesul ex praefata Frisonum gente plurimam praedicando conuerterit partem ad Christum. Siquidem ad praefatum Fontanellense monasterium perueniens, de eodem loco cooperatores verbi strenuos, & ad praedicandum idoneos, utpote actione simul & eruditione praecarios assumens, & ad praedicandum idoneos, quae nauigantibus necessaria esse videbantur, in portu eiusdem monasterij nauim ascendit, & per fluuium magnum Sequanae mare introiens Gallicum, nauigauit in Frisiam, & genti illius ac duci eius Radbodo verbum Dei annuntiabat, dicens deos non esse, qui manibus hominum facti essent: Dei materiam, lignum vel lapidem esse non posse: quorum recitura vel igne absumerentur, vel in vasa quaelibet, humano vfui necessaria formarentur, & pedibus conculcata, in terram verterentur: Deum potentem, aeternum, qui caelum & terram, maria & humanum genus creasset, regeret & iudicaretur esse orbem in aequitate: cuius sedes aeterna, non in vili & caduco metallo, sed in caelis esset credenda. Haec & his similia prosequente inelyto Christi sacerdote una cum comitibus, libenter audiebatur, multi que quotidie nobiliu & infimorum, abrenunciata

DE S. VULFRANNO ARCHIEPISCO. SENONEN.

forde idolatriae, fidei fonte abluebantur. Nec prohibuit praedictus dux verbum, ut si qui vellent audire, praedicaretur, inter quos & filius praedicti Radbodi ducis credens, baptizatus est, imposito sibi nomine sui genitoris a praefato pontifice, & ab eo de sacro fonte susceptus, adhucque in albis positus, carne solutus, mundus, ut creditur, transiit in mundo.

Nec silentio est pretereundum, quod diuina pietas per eundem sanctum pontificem operari dignata est. Plurima enim virtutum miracula in itinere, dum ad eam iret, & in eadem gente, per eundem fiebant. Ex quibus vnum memoriae tradere & posteris intinere, commodum duximus. Denique fratres, qui cum familiariter nouerunt, & coram poris diaconus & cooperator in verbo Dei eiusdem praesulis, postea aurem presbyter, & succedenti tempore eiusdem monasterij Fontanellensis Abbas, in quo educatus fuerat. Dum enim nauigaremus, inquit, in Frisiam, positis nobis in medio mari, quod adiacet regioni Morinorum, affuit hora, in qua sacrificium Deo victimae salutaris immolandum erat. Tunc positis ancoris, nauis immobilis permanebat. Et celebrante eodem sancto pontifice Missarum solennia, ventum est ad locum, ubi minister patenam praesuli porrigere debuit: extensaque manu, expectabat horam, qua susciperet eam. Sed dum minister eam abluere vellet, in mare cecidit, prostratusque pedibus sancti pontificis, humiliter veniam precabatur, dicens quia dum eam abluere voluisset suis manibus, in maris elapsa profunda, ima petisset. Moxque idem vir Dei flecens genua sua ad patrem Domini nobis lesu Christi, precabatur eius clementiam, ut qui quodam coram patribus in mari rutro profecerat mirabilia, propitius suis adesset precibus. Finita vero oratione, imperat diacono, ut in eum, in quem patena ceciderat, locum mitteret manum. Quo facto, mox ab imo maris eadem patena diuinitus reuecta, eiusdem ministri manui inhaesit. Quod videntem nauis ceterique nauis comites, Dominum cunctipotentem totis visceribus praecordij collaudauerunt, qui per seruum suum tale dignatus est operari miraculum. Sicque commixtionem corporis & sanguinis idem sanctus praesul faciens, nomenque Saluatoris glorificans, sacrosancta Missarum solennia compleuit. Nec impar hic beatus pontifex in hoc facto sancto Eliseo solennia compleuit. Nec impar hic beatus pontifex in hoc fecerat miracula. Ad eorum enim preces ferrea de profundis aquarum remeauerunt instrumenta, & isto claro praesule orate, lanx aurea diuinitus extemplo redijt ad supera. Dirigitur ad quos hoc miraculum & celebre factum apud incolas Galliarum & Germanotena in eodem coenobio Fontanellensi pro munere sacro seruata tenetur, quam idem venerandus praesul cum calice suo ibidem largitus est, dum monachicum sponderet votum. Altare quoque consecratum, in quatuor angulorum locis & in medio reliquias scula quoque, & instrumenta largitus est, & tabernacula ecclesiastici ministerij plurima.

Aliud quoque eiusdem patris memorabile miraculum, sicut ab eis didicimus, coram quibus factum est, ob adificationem posterorum narrare cur pigear? Praedicante enim illo & docente praedictum populum Frisonum, contigit quadam die puerum quendam ex ipsa gente Frisonum ortum, dijs immolandu duci ad laqueum. Orabat autem S. pontifex in eodem locum, ut huius pueri sibi vitam donaret, nec hominem ad imaginem Dei factum, sacrificium execrabile demonibus immolaret. Vocabatur autem idem puer decessoribus suis, omnique Frisonum gente, ut quemcunque fors elegisset, in eorum solennijs dijs offerendum sine mora. At vero sanctus praesul dum persisteret in precibus, & praefatus populi princeps eius digne petitioni satisfacere vellet, animosi gentiles, zelum erroris denique, sicut scriptum est: Zelus apprehendit populum inruditum: vna pueri, sit tuus, eiusque auro perenni seruus. Ad haec S. pontifex: Non hominum, inquit, in hoc facto, sed Domini Christi fiat voluntas. Appenditur denique puer in patibulo, adspicientibus Christianorum simulque gentiliu turmis, per duarum fere spatium horarum. Extemploque sacerdos Domini pro salute & vita non solum illius, qui in tormento erat, sed & aeternae, exorabilis tuis esto supplicibus: & sicut quondam Daniele liberatus de lacu leonum, ita hunc puerum de faucibus eripe illius ferri leonis, qui circumiens

dar Christo
nomine, & in
ijs Radbo-
di filius.

Vuando
Abbas.

Missae cele-
bratur in
mari.

Miraculum
insigne.

4. Reg. 6.

ordinis

Barbara
Frisonum
lex.

Precatio S.
Vulfranni
Dan. 6.

Multi Frisii
credunt in
Christum.

MARTIVS.

quærit quem denoret: ut de illius duplici saluatione populus hic incredulus, deposita forde idolatriæ, ad veritatis conuertatur agnitionem, & per cunctas generationes nomen tuum benedicatur in secula. Hac cõpleta oratione, ilico disrupa sunt vincula, quibus lemini pueri guttur illigatum fuerat: sicq; ille in terram ruit. Videbatur autẽ illi, ut post ipse narrabat, quasi sopore graui teneretur oppressus, sanctiq; pontificis zona pectore circumligatus, subleuaretur omnis eius corporis status. Apprehensaq; eius manu, p̃t̃ifex sanctus ait: In nomine Domini Iesu Christi exurge cõcite sanus. Quo dicto, ilico incolumis surrexit, nullum illata sibi poenæ sentiens dolorem: arque ex hoc facto plurima Frisonum multitudo conuersa est ad Dominum: credebantq; & baptizabantur, quotquot præordinati erant ad vitam æternam. Prædictus autẽ Quo, lauari salutari vnda perfusus, atq; a præfato p̃t̃ifice Fontanellâ perductus, literisque sacris eruditus, postea diaconus consecratus, deinde sequenti tẽpore a venerando pontifice Reginaldo vrbis Rothomagensis presbyter ordinatur. Et quia erat in arte scriptoria eruditus, plurimos codices in prædicto scripsit monasterio, sed & testamenta & largitiones fidelium plurimas, quas ipsi loco felici munere conferebant. Ibiq; magno cõfectus senio, sub Ostrulphi Abbatis tempore vitam Deo digna conuersatione terminauit, magistru & domini sui Vulfranni sacerdotis eximij imitando vestigia.

Alios quoq; duos adolefcẽtes ex ipsa Frisonũ gente, qui similiter ritu profano demoniis erant immolandi, quorum vnus vocabatur Turinus, alterq; Ingomar, de precante claro p̃t̃ifice Vulfranno, præfatus dux vitæ donauit, & eidem gratuito munere contradidit. Qui diuinis mysterijs imbuti atq; in fide confirmati, in sanctæ religionis nomine baptizati, & a damoniace seruitutis iugo erepti, libertate perenni donati sunt. Sicq; a prædicto pontifice Fontanellam perducti, Hildeberto Abbate traditi sunt. Qui sacris literis & celesti disciplina eruditi, sub regimine & dominio eiusdem patris & successorum eius, per plurima strenuè militauerunt tempora, ibique in dirione eiusdem cœnobij vsque ad vitæ suæ metas permanserunt.

Mos planè
barbarus
ducis Frisio-
rum.

Illud quoq; stupendũ & antea inauditũ, & nisi Apostolo Petro, rarissimè alicui famulorum concessum miraculũ, verax scribe stylus pandat auribus fidelium. Mos petulcus, diabolica fraude inuẽtus, prædicto incredulorũ duci inerat, ut corpora hominum damnatorũ, in suorum solennijs demonũ & non deorum execrabili terribilissimè diuicis litaret modis: quosdã videlicet gladiatorũ animaduersionibus interimẽs, alios maribulo appendens, aliorum vitæ laqueis acerbissimis extorquẽs: præterea & alios maribus siue aquarũ fluctibus instinctu diabolico submergebat. Erat in prædicta gente moris quẽdam vidua, duos charissimos habẽs filios, qui ex sorte missi, demonibus immolandi fuerant, & gurgite maris enecandi. Ducti nanq; sunt ad quendam locũ, bithaliamore aqua inclusum, ut dum rheuma maris eundẽ locũ cooperiret, miserabiliter fluctibus absorberẽtur. Erat verò, ut fertur, vnus ætate septennis, alterq; quinquẽnis. Cum rheuma maris tempore malaciæ prædictũ impleteret locum, is, qui maior natu erat, puerulus minorem fratrem vnus nitebatur sustollere, dũ iam ingurgitarentur. Aderat namq; ad spectaculum infandum præfatus dux incredulus cum innumera turba gentiliũ: nulla compassionis pietas vel miserantis affectus, eius saxeum pectus emollire quidquam. Sacer verò Vulfrannus pontifex eos sibi vitæq; donari rogabat, dicẽs non esse credibile hominibus ad imaginem Dei factis, ludum exhiberi demonibus. Tunc dux incredulus: Si Deus tuus, inquit, Christus eos de præfati periculo liberauerit, eius eos dominus perpetim concedo, sitq; eorum Deus, & ipsi eius perenniter serui. Tunc S. pontifex Vulfrannus: Secundum, inquit, tuum promissum fiat. Orate autem eo Dominum, cõtẽ rheuma maris in altum se subrigens cumulum, Domino iubẽre, prædictum submersum reddidit locũ aridum, in quo stabant innocentes, in proximo morituri. Sicq; pontifex de Domini pietate fides, more Apostoli Petri, ad Dominum super aquas uenientis super vndas maris ambulauit, adspicientibus gentiliũ turmis, donẽ ad prædictos pueros perueniens, vnũ manu dextera, aliumq; sinistra apprehẽdens, plantis tantummodo aqua rinclis, quasi super humũ gradiens siccam, sic aquas maris calcans, incolumes, ac factos, Deo donante, de periculo eripuit mortis, & flenti matri reddidit incolam. Frisio sacro baptismatis fonte abluens, vni nomen suum imposuit, a quo apud incolas Frisonum hoc nomẽ enituit. Quo viso miraculo, plurima gentiliũ multitudo conuersa est ad Dominum, credebantq; & baptizabantur, quotquot præordinati erant ad vitam æternam. Præfatus autẽ princeps Radbodus, cum ad percipiendũ baptismum conuerteretur, percontabatur a sancto episcopo Vulfranno, iuramentis eum per nomen Domini adflicto.

Præclarissi-
mum mira-
culum.
March. 14.

DE S. VULFRANNO ARCHIEPISC. SENONEN.

329

gens, vbi esset maior numerus regum & principum seu nobiliũ gentis Frisonum, in illa videlicet celesti regione, quam, si crederet & baptizaretur, percepturũ se promittebat: an in ea, quam dicebat tartareã regionem. Tunc B. Vulfrannus: Noli, inquit, errare in res tuos principes gentis Frisonum, qui sine baptismi sacramento decesserunt, certum est damnationis suscepisse sententiam. Qui verò abhinc crediderit & baptizatus fuerit, cum Christo gaudebit in æternum. Hac audiens dux incredulus, (Nam ad fontem præcessorum suorũ Frisonum principum, & cum paruo pauperum numero residere in illo celesti regno. Quin potius non posse faciliẽ nouis dictis assensum præbere: sed potius permansurum se in his, quæ multo tempore cum omni Frisonum gente seruauerat. At cepit genus. Sed nisi poenitentia egeris, & credideris, & in nomine Trinitatis baptizatus fueris, ianuam regni perennis nõ intrabis, sed æternæ damnationis poena plecteris. Hac dicente & docente S. pontifice, multi Frisonum credebant & baptizabantur, prædicto rege in paganismo perseverante. Nam a sacro fonte infeliciter recessit, & iam Vuillebrordum, cognomento Clementem, episcopum & doctorem præfate gentis accersire fecit, ut ad eius consulta simul cum B. Vulfranno in doctrina suæ religionis concordante efficeretur Christianus. Sed quoniam, ut scriptum est, in maleuolam animam non introibit sapientia: quia dubitando per omnia in fide catholica, & tentando sanctos angelum super hoc facto suscepisset, Vuillebrordus respondisse fertur: Quia prædicationem sancti fratris nostri Vulfranni p̃t̃ificis dux vester audire contempsit, meis quomodo obsecundabit dictis? Nam hac nocte vidi illum in visu catena religatum ignea. Vnperet, quod ad domum eiusdem damnati ducis ducebat, nunciatur ei ipsum sine baptismi sacramento iam esse mortuum. Sicq; cœptum deserẽs iter, ad propria repedit.

Radbodi
barbara
vox.

Radbodus
a sacro fonte
retrahit
pedem.
Sap. 1.

Radbodus
miserẽ obit.

Nec prætereunda ratio est, quam de præfato duce Radbodo, venerabili presbytero Ouone narrante, didicimus, cur in Christũ credere, ac fonte regenerationis noluit merdescere. Nam in agritudine positus, de qua & præfatis vitæ lucẽ clausit, perperuasq; Auerni Dei omnipotentis permissu in angelum se transfiguratur lucis, ei apparuit diademate aureo, ei cunfulgẽtib; gemmis, capite opertus, vesteq; aurea textili roto amictus coram mebus, admirans cuius speciei & virtutis esset, qui ei apparebat. Isq; multimoda seduxit, ut a cultura deorum & a religione prædecessorum tuorum velis recedere? Noli, obsecro, agere: sed in his, quæ hæcenus tenuisti, culturis deorũ permanere: ibiq; ad domos aureas æternaliter mansuras, quas tibi in proximo sum daturus, ut verborũ meorum dictis adstruam fidem. Quapropter cras accersies Vulfrannum doctorem Christianum, inquit ab eo, vbi nãm sit illa mansio æternæ claritatis, quam pollicetur te, si quierit, vtriusque partis mittantur legati, eroq; dux itineris, & demonstrabo illis mansionem eximiam pulchritudinis & fulgoris inmensi, quam tibi post modicum sum daturus. Qui euigilans, S. pontifici Vulfranno cuncta per ordinẽ pandit. Sanctus autẽ pontifex ingemiscens eius damnatione, ait: Hac illusio diaboli est, qui omnes vult perire, & festina ad fontem baptismi, in quo est remissio omnium peccatorum, & nullo modo fides accommodes verbis diaboli mendacibus. Ipse est enim seductor, qui vniuersum in orbem terrarum, dum primum hominem concupiscentiam docuit, atque ad inobedientiam culpam traxit. Nam qui promittit aureas largiri mansiones sibi credentibus, tartareas potius inferi deducit ad sedes, foetidumq; lacum Cocyti. Vnde ut ab his poenis eripi valeas, & bonis frui æternis, festina in Christo baptizari, in quo est remissio omnium peccatorum, & per quem vitæ celestis tribuitur ingressus.

Diabolus
apparet
Radbodo,
cumque
fallit.

Apoc. 12.

Sap. 2.

Vide presti-
gias dæmo-
nū, vt sole-
ant illudere
humanis
sensibus.

Ad signū S.
Crucis sara-
nice p̄stigiæ
euanescent.

Is est Caro-
lus Martel-
lus.
Pipinus, pa-
ter Caroli
Marcelli.

S. Vulfran-
nus abdicat
se pontifi-
catu.

Vita eius
in mona-
sterio.

Sanat para-
lyticum.

princeps, omnia se facturum quæ iubeat, si illa non demonstraretur mansio à suo deo, quam sibi largitum sponderat. Cumque insuperabile in cunctis Christi sacerdos animum illius cerneret, ne à gentilibus alia fingerentur pro alijs, misit continuò cum quodam Frisone suū diaconum. Qui cum paululum ab oppido processisset, obuium sibi repperunt in humana effigie quendam itineris comitem, qui dixit eis: Properetis citò: nam ostensus sum vobis mansionē eximie pulchritudinis, quæ præparata est à deo suo principi Radbodo. Qui ducem ac comitē itineris prosequentes, loca diu peragrāt incognita, donēc viam ingredientem latissimam, diuersorū generibus marmorum eam cernunt polito opere decoratam. Videntque à longē domum auream, ac perueniunt usque ad plateam, quæ ante præfatam domū sita erat, & ipsa auro gemmisq; strata. In-
transesque in domū aurei splendoris & incredibilis pulchritudinis, adspiciunt thronū miræ magnitudinis. Tum ductor itineris: Hæc est, inquit, domus & ista pulcherrima se-
des, quam post eius mortē principi Radbodo deus suus largitū se sponderat. Et dia-
conus stupefactus in his, quæ viderat, dixit: Si à Deo cunctipotente facta sunt ista, perpe-
tuò maneat: si autem à diabolo, citò dispareant. Et cum vallaret se continuò S. Crucis
munimine, dux itineris, qui videbatur homo, euanescente transijt in diabolū, & do-
mus versa est in lutū. Remanseruntq; hi duo simul, Friso scilicet & diaconus, in medio
locorum palustrium, quæ plena erant longissimis cauleis virgultis. Triduoque immensi
laboris iter conficientes, reuersi sunt ad oppidū, inuenientes præfatam ducē Radbodū
sine baptisatis sacramēto mortuum. Narrantque B. Antistiti, quantam à diabolo per-
tulissent illusionem. Friso autē credidit in Christum, & baptizatus est. Vocatur autē
Ingomarus. Qui & ipse ad Fontanellensē cœnobium B. Vulfrannū secutus est. In du-
ciasque sibi renunciandi, quas putauerat se adipisci, prædictus dux minime valuit im-
petrare: quia non erat ex ouibus Christi, neque ad vitam præordinatus æternam. Per-
crebuitque hoc stupēdum miraculū apud incolas gentis Frisonum, atque ex hoc factū
plurima gentis multitudo conuersa est ad Dominū. Mortuus est autem infelicitè præ-
fatus dux Radbodus, anno Domini Dei nostri Iesu Christi, in quem ipse credere con-
templit, 719. qui erat annus septimus inclyti principis Caroli.

Venerabilis autem præsul Vulfrannus, cum tenuisset pontificatum Senonensis vr-
bis, cum licentia regis Childeberti & Pipini principis, ad prædicandum præfata Friso-
num genti, sicuti diuinitus sibi fuerat reuelatum, animum eouertit, qui erat annus Do-
minicæ incarnationis septingentesimus, Pipini quoque principis annus 13. Quod opus
per annos quinque infatigabiliter peregit, ad Fontanellam monasterium sepius reuer-
tens, ubi & monachicum assumpserat habitum. In eadem verbi Dei prædicatione oc-
cupatus, & in maiori senectute iam positus, (Nam & pedum dolore frequenter vexaba-
tur) ordinato in episcopatu Senonicæ vrbs Gerico venerando pontifice, secessit ad
præfatam Fontanellæ cœnobium, ibique regularibus subditis disciplinis, coronam ex-
pectabat æternam. Nam & in hoc monasterio basilicam in honore S. Stephani primi
martyris fabricauit, iuxta quam mansionē eidem præparauerāt fratres: ubi diuino cul-
tui deditus, sollicitus operis Dei curam exhibebat: quæ distabat à basilica S. Apostoli
Pauli passibus ferè 30. Annis itaque pluribus expers erat lætuli. Cuius corpus sub mo-
nachali tunica ciliciū tegebat. Nam & ægrotis medelam ita conferebat, vt quocunque
quis languore detentus fuisset, si ab eo visitari, benedici ac contrectari meruisset, inco-
lunitati mox pristina redderetur. Vir nanque venerandus Bertgandus monachus, pa-
truus videlicet Vuandonis Abbatis, ex ea passione, quæ Græco eloquio paralyticus dici-
tur, ita subita membrorū dissolutione percussus fuerat, vt & loquelam pariter & omne
corporis officium amitteret. Ad quem cum B. Christi pontifex Vulfrannus visendum
venisset, & oleo pontificali benedictione consecrato eum tetigisset, incolumitati mox
pristinæ redditus est, fugataque est ilicò omnis molestia corporis. His & huiusmodi mi-
raculorum signis, qualis fuerit eius vita, arbiter æternus edocuit.

Cuius etiam doctrinam id maximè commendabat omnibus, quia non aliter vira-
bat, quàm docebat. Nihil enim huius mundi querere, nil amare curabat. Cuncta quæ
sibi à regibus vel diuitibus seculi donabatur, mox hilariter pauperibus erogabat. Nun-
quàm diuitibus, honoris sine timoris gratia, si quæ deliquissent, reticebat: sed asperis ex-
inuestione corripiebat, atq; ad eleemosynas operumq; bonorū executionē & verbis ex-
citabat & actibus. Deniq; cum sacrificiū victime salutaris Deo offerret, nō elata in altā
voce, sed p̄fusus ex imo pectore lachrymis, Domino vota cōmendabat. Cumq; docen-
do verbū Dei in p̄fata puincia degeret occupatus, diuino admonitus oraculo, redijt ad
venera-

venerabile cœnobium Fontanellæ, quia suæ resolutionis diem iam proximè instare co-
gnouerat: sicut ipse quoque tempore eodem nonnullis, sed verbis obscurioribus, quæ
postea manifestè intelligerent, solita sibi benignissima dilectione padebat. Quibusdam
hoc idem etiam manifestè reuelabat. Reuerso autem eo ad cœnobium Fontanellæ, acri-
tè ardore febrium fatigari, & per aliquod tempus eadem corporis laborabat mo-
lestia: in quo toto ipso tempore & conditori gratias agere, & fratres publicè ac priua-
tim non pratermittebat docere. Admonebat nanque eos, vt virtutem dilectionis & pa-
cis adinuicem & ad omnes seruarent. Instituta quoque disciplina regularis, quæ à san-
cedentium factis siue dictis inuenerant, indefessā instantia sequerentur. Denique sub-
iunxit, diem sui obitus in proximo imminere. Cumque hæc & huiusmodi plura sanctæ
exhortationis verba inter sacra Missarum solennia eis loqueretur, atque precepta eius
benedictione, de suo tam cito & responso tristes flentesque existerent, redijt ad stratum, fortè & re-
cessu
quod iuxta ecclesiam S. Stephani martyris in mansiuncula sua fratres ei preparauerant.
Ibi quæ languore corporis, quem diu protraxerat, per dies ingrauescente, septimo, vt si-
bi diuinitus promissum fuerat, die, postquam obitum suum Dominici corporis & san-
guinis perceptione munivit, soluta ab ergastulo corporis anima sancta, ducentibus an-
gelis, æternæ felicitatis gaudia & consortia ciuium petijt supernorum.

Obijt verò venerandus pontifex 13. Calend. Aprilium die, anno Dominicæ incarna-
tionis 720. Sepultusque est, primò quidem in ecclesia B. Pauli Apostoli iuxta sacerdotē
Domini Vuandregisilū, in dextera parte: in quo loco iacuit per annos 9. Sanctus quo-
que pater Vuandregisilus requieuit in eadē basilica annis 40. Ansbertus annis 11. Trans-
lati quoque sunt inde in basilicam B. Petri Apostoli à S. Bano episcopo vrbs Tar-
uennæ, & rectore Fontanellensē cœnobij, sub anno regiminis sui 5. qui erat annus ab in-
carnatione Domini 729. Qui ita integri ab omni corruptione cum vestimentis, quibus
induti fuerant, reperi sunt, quasi eodem die sepultura fuissent traditi. Hæc ergo dies,
eandorū voris præstolata, aduenerat: sacerdotes, monachi, clericorumq; chori vnā
cum fidelibus aderant plebibus. Tunc cum hymnorum laudibus tumuli aperiuntur, de
quibus tantus ineffabilis fragrantie odor prodijt, vt mira dulcedine non solum in eccle-
sia circumstantem populum, verum & in atrijs sitam repleret plebem. Illati sunt autem
in ecclesiam B. Petri Apostoli, & positi in absida eiusdem in orientali parte, vbi signis &
miraculis coruscant, præfule Christo, cui est cum Deo Patre in vnitare Spiritus sancti
omnis honor & gloria, per cuncta secula seculorum, Amen.

VITA S. CVTHBERTI EPISCOPI LINDISFAR-
NEN. AVTHORE VENERABILI BEDA PRESBYTERO.
Extat tertio Tomo Operum eius.

PRAEFATIO.

Domino sancto ac beatissimo patri Eadfrido Episcopo, sed
& omni congregationi Fratrum, qui in Lindisfarnensi insula
Christo deseruiunt, Beda fidelis vester conseruus, Salutem.
Quia iussistis dilectissimi, vt libro, quem de vita beatæ
memoriæ patris nostri Cuthberti vestro rogatu compo-
sui, præfationem aliquam in fronte iuxta morem præfi-
gerem, per quam legentibus vniuersis & vestra volunta-
tis desiderium, & obeditionis nostræ pariter assensio fra-
terna claresceret: placuit in capite præfationis & vobis,
qui nōstis, ad memoriam reuocare, & eis, qui ignorant, hæc
fortè legentibus, notum facere, quia nec sine certissima ex-
quisitione rerum gestarum aliquid de tanto viro scribere, nec tandem ea, quæ scripse-
ram, sine subtili examinatione testium indubiorum passim transferenda quibusdam
dare præsumpsi: quin potius primò diligenter exordium, progressum ac terminū glo-
tiosissimæ conuersationis ac vitæ illius ab his, qui nouerant, inuestigans, quorum etiam
nomina in ipso libro aliquoties ob certum cognitæ veritatis indicium apponenda
indicaui: & sic demum ad schedulas manum mittere incipio. At digesto opusculo,
sed adhuc in schedulis retento, frequenter & reuerentissimo fratri nostro Herefrido
presbytero huc aduentanti, & alijs, qui diutius cum viro Dei conuersati, vitam illius
Ec 4 optime

Petit Beda
pro se de-
functo Mil-
las & preces
fieri.

Scriptit hanc
vitam Beda
etiam car-
mine.

Quomodo Cuthbertus octennis puer, per infantem sit de episcopatu promo-
monitus. Cap. I.

Thren. 3.

Adolescens
Cuthbertus
monachum
proficetur.

L.R. 97.1.

333

Admonetur
Cuthbertus
puer à tri-
mo infante.

Mirabilis
Deus in san-
ctis suis.

Num. 22.
Pet. 1.
Pfal. 8.

Quomodo genu dolente claudus sit effectus, & angelo medicante, sine mora sanatus. Cap. 2.

Matth. 16.

705.11

Mach. 10.
13.

*Quomodo ventis oratione mutatis, rates in Oceanum delapsas, reuocarit
ad litus. Cap. 3.*

ad litus. Cap. 3.
AB hoc autē tempore deuotus Domino puer, sicut ipse postea familiaribus suis attestari solebat, sæpe in angustijs se vallantibus orans Dominum, angeli benigna pietate defendi: nec non etiam pro alijs in periculo cōstitutis, quia non longe ab ostio fluminis * Tini ad meridiem situm, tunc quidem virorum, nunc autē Thini audire, & ex omnibus tribulationibus eius consuevit eripere. Est denique monasteriū tem mutato, vt solet, per tempora rerum statu, virginum Christo seruicium nobili examine pollens: qui videlicet famuli Christi dum ligna monasterij vlibus apta per menij vehendo deuenirēt, ac rates ad terram educere conarētur, ecce ventus subito ab occasu intempetiuis assurgens, abripuit rates, atq; ad ostiū fluminis trahere cepit. Quod videntes ē monasterio fratres, emissis in fluuio nauiculis, eos qui in ratibus laborabant, adiui-

adiuuare nitebantur: sed vi fluminis ac ventorum violentia superati, nequaquam valebant. vnde facta desperatione humani adiutorij, confugerunt ad diuinum. Egressi namque de monasterio, & labentibus in Oceanum ratibus, collecti in primo obice, flectebant genua, supplicantes Domino pro his, quos in tantum mortis discrimen iam iamque irruere cernebant. Sed prouisione diuina, quanuis diu precantium, vota sunt dilata, ut videlicet quanta esset in Cuthberto virtus precandi, patesceret. Stabat enim in altera amnis ripa vulgaris turba non modica, in qua stabat & ipse: quæ cum, ad spectantibus cum tristitia monachis, raptas porrò per mare cerneret rates, adeò vt quasi quinque anes paruulæ (quinque enim erant rates) vndis insidentes apparerent, cœpit irridere vitam conuersationis eorum, quasi merito talia paterentur, qui communia mortaliū iura spernentes, noua & ignota darent statuta viuendi. Prohibuit probrā decidentium Cuthbertus: Quid agitis, inquiens, fratres, maledicentes his, quos in letum iam trahi videtis? Nonne melius esset & humanius, Dominum pro eorum deprecari salute, quam de illorum gaudere periculis? At illi rustico & animo & ore stomachantes aduersus eum: Nullus, inquiunt, hominū pro eis roget, nullus eorum misceretur Deus: qui & veteres culturas hominibus tulere, & nouas qualiter obseruare debeant, nemo nouit. Quo accepto responso, ipse oraturus Dominum, genua flexit, caput in terram declinauit: statimque retorta vis ventorum, rates cum his, qui ducebant, gaudentibus integras ad terram eiecit, & iuxta ipsum monasterium in loco opportuno deposuit. Videntes autem rustici, erubuerunt de sua infidelitate: fidem verò venerabilis Cuthberti extunc laude digna prædicabant, & deinceps prædicare nullatenus cessabant: adeò vt frater quidam nostri monasterij probatissimus, cuius ipse hæc relatione didici, sese hæc ab vno ipsorum rusticarū simplicitatis viro, & simulandi prorsus ignaro, coram multis sapè assistentibus audisse narrauerit.

Quomodo cum pastoribus positus, animam sancti Aidani Lindisfarnensis episcopi ad calum ferri ab angelis adspexerit. Cap. 4.

AT vbi gubernatrix vitæ fidelium gratia Christi voluit famulum suum arctioris propositi subire virtutem, altioris præmij gloriam promereri, contigit enim remotis in montibus commissorum sibi pecorum agere custodiam. Qui dum nocte quadam, dormientibus socijs, ipse iuxta morem peruigil in oratione duraret, vidit subito fufum de celo lumen, medias longè noctis interrupisse tenebras: in quo caelestium choros agminum terras petisse, nec mora, rapta secum anima claritatis eximie, supernam redisse ad patriam. Compunctus est multum hoc visu Deo dilectus adolescens ad subeundum gratiam spiritualis exercitij, ac promerendæ inter magnificos viros vitæ felicitatisque perennis: confestimque Deo laudes, gratiarumque reterens actiones, sed & socios ad laudandum Dominum fraterna exhortatione prouocans: Heu miseri, inquit, qui somno & inertie dediti, non meremur semper vigilantium ministrorum Christi cernere lucem. En ipse cum modico noctis tempore peruigil orarem, tanta Dei magnalia conspexi: aperta est ianuæ cæli, & inductus illuc angelico comitatu spiritus cuiusdam sancti, qui nunc, nobis in infima caligine versantibus, supernæ mansionis gloriam ac regem illius Christum perpetuò beatus intuetur. Et quidè huius vel episcopum quemlibet sanctum, vel eximium de fidelium numero virum fuisse existimo, quem tanto splendore lucis, tot ducentium choris angelorum cælis illarum vidi. Hæc dicens vir Domini Cuthbertus, non parum corda pastorum ad diuinā laudationis reuerentiam accendit, agnouitque manè facto antistitem Lindisfarnensis ecclesiæ Aidanum, magnæ utique virtutis virum, per id temporis, quo viderat, raptum de corpore caelestia regna petisse: ac statim commendans suis pecora, quæ pascēbat, domum, monasterium petere decreuit.

Quomodo iter faciens, cibos Domino procurante, percepit. Cap. 5.

CUmque nouum vitæ continentioris ingressum sedulo iam corde meditareretur, affuit superna gratia, quæ animum eius arctius in proposito firmaret, ac manifestis edoceret indicijs, quia quærentibus regnum Dei & iustitiam eius, quæ ad victum pertinent corporis, beneficio diuinæ prouisionis adiunguntur. Quadam namque die, dum iter solus ageret, diuertit hora tertia in villam, quam paululum ibi forte positā reperit: intrauitque domum cuiusdā religiosæ matris familiæ, paululum ibidem quiescere desiderans, & iumento potius, cui insedebat, quam sibi alimentū poscere curans. erat enim tempus incipientis brumæ. Suscepit ergo eum mulier benignè, rogauitque

utque sollicitè, vt prandium parare atque illum reficere liceret. Negauit vir Domini: Non possum, inquiens, adhuc manducare, quia dies ieiunij est. Erat namque sexta fabuarii, quia plerique fidelium ob reuerentiam Dominicæ passionis, vltq; ad nonam horam solent protelare ieiunium. Perstitit in rogando mulier, hospitalitatis studio deuota: Ecce, inquiens, itinere quo vadis, nullum viculum, nulla hominum habitacula reperies. & quidem longum restat iter, neque ante solis occubitum valet consummari. Vnde preestinare cogaris. At ille, quanuis multum rogante socmina, rogantis instantiam relique instante iam vespera, cerneret se iter, quod proposuerat, eodem die non posse finire, neque vlla in proximo hominum hospitia, vbi manere posset, adesse: ecce subito iter faciens, vidit iuxta pastorum tuguria, quæ aestate infirmiter posita, tunc iam deserta partem, collectumque fœni fasciculum, quem tecto ventus abstulerat, alligauit ad parietem: ipse orando horam ducere cœpit. At subito inter psallendum vidit equum, elato liturum capite, tecta casæ carpentem ore & visumque trahentem, atque inter cadentia fœna tecti, inuolutum pariter decidere linteum: volensque dinoscere certius quid esset, finita oratione, accessit, & inuenit inuolutum linteum dimidium panis calidi & carnis, quæ ad vnam sibi refectioem sufficere possent, laudemque decantans beneficijs celestibus: Deo, inquit, gratias, qui & mihi pro eius amore ieiunanti, & meo comiti coadiuuium providere dignatus est. Diuisit ergo fragmen panis, quod inuenit, partemque eius dimidium equo dedit: reliquum suo esui reseruauit: atque ex illo iam die prompior factus est ad ieiunandum, quia nimirum intellexit, eius dono sibi refectioem procuratam in solitudine, qui quondam Eliam solitariū, quia nullus hominum aderat qui ministrarer, eiusmodi cibo per volucres non paucò tempore paut, cuius oculi super timentes eum, sperantes autem in misericordia eius, vt eripiat à morte animas eorum, & alar eos in fame. Hæc mihi religiosus nostri monasterij, quod est ad ostium Vuri fluminis, presbyter nomine Inguuald, qui nunc longæ gratia senectutis magis corde mundo caelestia, quam terrena carnalibus cōtemplatur adspectibus, ab ipso Cuthberto, iam tunc episcopo, se audisse perhibuit.

Quale ei testimonium venienti ad monasterium Boisilus vir sanctus in spiritu perhibuerit. Cap. 6.

INterea venerabilis Domini seruus, relictis seculi rebus, monasterialem properat subire disciplinam, ut potè caelesti visione ad appetenda perpetuæ gaudia beatitudinis incitatus, ad tolerandam pro Domino esuriem firmique temporalem, epulis inuitatus celestibus. Et quidem Lindisfarnensem ecclesiam multos habere sanctos viros, quorum doctrina & exemplis instrui posset, nouerat: sed fama præuentus Boisilus, sublimium virtutum monachi & sacerdotis, Mailros petere maluit: casuque contigit, vt cum illo perueniens, equo defilisset, ingressurusque ad orandum ecclesiam, ipsum pariter equum & hastam, quam tenuerat manu, ministro dedisset, (necdum enim habitum deposuerat secularem) Boisilus ipse præforibus monasterij consistens, prior illum videret, præuidensque in spiritu, quantus conuersatione esset futurus quem cernebat, hoc vnum dixit adstantibus: Ecce seruus Dei: imitatus illum, qui venientem ad se Nathanas Dei famulus, & presbyter Sigfridus solet attestari, qui eidem Boisilo hæc dicens: inter alios adstabat, tunc in ipso monasterio adolescens, primis adhuc monachicæ vitæ rudimentis institutus, nunc in nostro, id est, Giruenti monasterio perfectum in Christo agens virum, & inter agra spiritus extremi suspiria lætum vitæ alterius sitiens introiit. Nec plura loquens Boisilus, peruenientem mox ad se Cuthbertum benignè suscepit, adueniente viro beate recordationis Eata, tunc presbytero & Abbate monasterij ipsius, postea Lindisfarnensis ecclesiæ simul & eiusdem loci antistite, indicauit ei de Cuthberti consilia, fratrum iungeretur consortio. Et egressus monasterium, confestim æqualē ceteris fratribus vitæ regularis obseruantiam tenere, vel etiam arctioris disciplinæ studiis supergredi curabat, legendi videlicet, operandi, vigilandi, atque orandi solertior. Sed & iuxta

& iuxta exemplū Samsonis fortissimi, quondam Nazaraj, ab omni, quod inebriare potest, sedulus abstinebat, non autem tantam escarum valebat subire continentiam, ut necessarijs minus idoneus efficeretur operibus. Erat enim robustus corpore & integer viribus, atque ad quaecunque volebat, aptus exercitia laboris.

Quomodo angelum hospitio suscipiens, dum panem querit ministrare terrenum, celesti ab eo remunerari meruit. Cap. 7.

Alchfridus
rex construi
ceruobium
vult.

Angelū ho-
spitio acci-
pit Cuth-
bertus.

Tres panes
ab angelo
relicti.

Videt cre-
bro ange-
los, & cali-
tus pasci-
tur.

2. Cor. 12.

Cuthbertus
peste corri-
pitur.

Cumque post aliquot annos regi Alchfrido placeret, pro redemptione animae suae locum quendam regni sui, qui vocatur Inrhipum, ad construendum ibidem monasterium Eata Abbati donare, tollens idem Abbas quosdam monachos secum, in quibus & Cuthbertum, condidit ibi quod petebatur monasterium, atque eisdem, quibus antea Mailros, institutis disciplinae regularis imbuere, ubi famulus Domini Cuthbertus suscipiendorum officio prepositus hospitum, probandae suae gratia deuotionis, angelum Domini suo suscepisse fertur hospitio. Exiens enim primo mane de interioribus monasterij adibit ad hospitum cellulam, inuenit inibi quendam sedentem iuuenem: quem hominem aestimans, solito mox humanitatis more suscepit. Nam lauandis manibus aquam dedit, pedes ipse abluit, linteis extersit, cibum refectum manu suo in sinu composuit, atque ut horam diei tertiam etiam cibo refectus expectaret, rogauit: ne si ieiunus iret, fame pariter & frigore lassaretur hyemino. Putabat namque hominem nocturno itinere simul & statibus defessum niuis, illud requiescendi gratia diluculo diuertisse. Negauit ille, & se citò iturum, quia longius esset mansio, ad quam properaret, respondit. At Cuthbertus diu multumque rogans, tandem adiuratione addita diuini nominis, ad manendum coegit: statimque ut expletis horae tertiae precibus, vespere tempus aderat, apposuit mensam, sumēdas obtulit escas, &, Obsecro te, inquit, frater reficias, dum rediens calidum panem afferro. Spero enim quia iam cocti sint. At ubi rediit, non inuenit hospitem, quem edentem reliquerat. Explorat vestigia, quae ierat, sed nulla vspiciam inuenit. Recens autem nix terram texerat, quae facillime viantis iter proderet, & quod declinaret, monstraret. Stupescens ergo ut Dei, & secum querens de facto, reposuit mensam in conclauis. Quod ingressus, continuo obuiam habuit miri odoris fragrantiam. Circumspiciens autem, vnde esset orta tanta nidoris suauitas, vidit iuxta positos tres panes calidos insoliti candoris & gratiae, patensque, talia secum loquitur: Cerno quod angelus Dei erat, quem suscepisti: pascere, non pasci, veniens. En panes attulit, quales terra gignere nequit. Nam & lilia candore, & rosas odore, & mella praecedunt sapore. Vnde constat, quia non de nostra tellure retri, sed de paradiso voluptatis sunt allati. Nec mirum, quod epulas in terris sumere respuerit humanas, quia aeternae vitae pane fruatur in caelis. Itaque vir Domini de ostentata miraculi virtute compunctus, maiorem ex eo virtutum operibus curam impendebat. Crescentibus autem virtutibus, creuit & gratia celestis. Denique sapiens ex eo tempore angelos videre & alloqui, sed & esuriens, cibis, speciali munere a Domino praeparatis, meruit resciri. Nam quia affabilis & iucundus erat moribus, plerumque dum ad exemplum viuendi praesentibus patrum praecedentium gesta referret, etiam quid sibi domini spiritualis superna pietas contulerit, humiliter interserere solebat. Et aliquando quidem palam, aliquando autem velate, quasi sub persona alterius, id facere curabat. Quod tamen qui audire, quia de seipso dixerit, intelligebant, iuxta exemplum peritri gentium, qui modò aperte suas virtutes replicat, modò sub praetextu alterius personae loquitur, dicens: Scio hominem in Christo, ante annos quatuordecim, raptum vique ad tertium caelum, & cetera illius loci.

Quomodo sanato a languore Cuthberto, Boisilus moriturus, omnia quae ei ventura erant, praedixit. Cap. 8.

Interea quia fragilis est & more freti volubilis omnis seculi status, instante subito turbine, praefatus Abbas Eata cum Cuthberto & ceteris, quos secum adduxerat, fratribus domum repulsus est, & locus monasterij, quod condiderat, alijs ad incolendum monachis datus. Nec memoratus athleta Christi mutatione loci mutauit mentē ab arrepto semel proposito militiae celestis, verum diligentissime, iuxta quod & ante facere consueuerat, beati Boisili dictis pariter auscultabat & actis. Quo tempore, sicut Herefridus familiaris eius presbyter & Abbas quondam monasterij Lindisfarne, sicut Herefridus familiaris eius presbyter & Abbas quondam monasterij Lindisfarne, ipsum referre solitum testatur, morbo pestilentiae, quo tunc plurimi per Britanniam

niam longe lateque deficiebant, correptus est. At fratres monasterij illius totam, pro eius vita & salute precantes, duxere noctem peruiilem. Omnes enim, quasi hominis sancti necessarium sibi eius adhuc in carne praesentiam rebantur. Quod dum ipsi manē quidam de illis indicaret, (nam eo nescio fecerant) respondēs statim: Et quid iaceo, inquit? Neque enim dubitandum est, quia tot taliumque virorum preces Deus non despexerit. Iam baculum & caligas, statimque exurgens cepit tentare incessum, baculo innitens, & crescente per dies virtute, sanitatem quidem recepit: sed quia tumor, qui in femore apparebat, paulatim a superficie detumescens corporis, ad viscera interiora prolapsus est, toto penē vitae suae tempore aliquantulum interaneorum non cessabat sentire dolorem, videlicet ut iuxta Apostoli, virtus in infirmitate perficeretur. Quem cum famulus Domini Boisilus a valetudine sanarum cerneret, ait: Vides frater, quia liberatus es a molestia, qua laborabas. Et dico tibi, quod ea ultra iam tangendus non es, neque hoc moriturus in tempore: simulque moneo, ut quia me mors vicina praestolat, discere a me aliquid, quando docere valeam, non omittas. Non enim plus quam septem dies tibi, quibus mihi ad docendum sanitas corporis & linguae suppetat virtus. Respondit Cuthbertus, nihil haesitans de veritate dictorum illius: Et quid, rogo, mihi optime angelistam. Est autem mihi codex, habens quaterniones septem, quos singulis conferendo percurrere. Factumque est ut dixerat. Quam ideo lectionē tam citissime complere volebat, quia solam in ea fidei, quae per dilectionem operatur, simplicitatem non morato morbo arreptus vir Domini Boisilus, diem peruenit ad ultimum: & hoc magnam exultatione transiit, ad gaudium perpetuae lucis intravit. Seruit illum his septem diebus omnia Cuthberto, quae futura restabant, exposuisse. Prophetica namque, ut dixi, & mira sanctitatis erat homo. Denique, praefata acerbitate pestilentiae triennio, priusquam veniret, Eata Abbati suo praedixit fuisse futuram, nec se illa tollendum celatam medici appellant, veridico, ut rerum exitus docuit, sermone praeuocauit. Sed & Cuthberto inter alia, quia episcopus esset ordinandus, insinuauit. Vnde idem Cuthbertus, postmodum in secessu anachoreticos posuit, dicere quidem nulli volebat, quia episcopus cum dolore protestari, quia etiam si fieri possit, ut in caute per modicam docturam, a cunctis mortalium visu pariter & cognitione secludant: nec sic quidem liberum me ab insidijs mundi fallentis aestimo, sed ibi quoque, quia qualibet ex causa philar. gratia me tentans abripere possit, vereor.

Quam sedulus erga ministerium verbi Cuthbertus extiterit. Cap. 9.

Post obitum vero dilecti DE O sacerdotis Boisili, memoratum Praepositi officium Cuthbertus suscepit, & per aliquot annos spirituali, ut sanctum decebat, exercebat industria, non solum ipsi monasterio regularis vitae monita simul & exemplum praeferebat, sed & vulgus circumpositum longe lateque, a via stultitiae & consuetudinis, ad celestium gaudiorum conuertere erabat amore. Nam & multi fidei, quam habebant, iniquis profanabant operibus, & aliqui etiam tempore mortalitatis, neglecto fidei, quo imbuti erant, sacramento, ad erratica idolatriae medicamina conuertebant, quasi missam a Deo conditore plagam, per incantationes vel alligaturas, vel alia quolibet demoniacae artis arcana, cohibere valerent. Ad vtrorumque ergo correctionem, crebro ipse de monasterio egressus, aliquoties equo sedens, sed sapienter, quod ipsum etiam Boisilus suo tempore facere consueuerat. Erat quippe moris eius imperium, verbum audituri, confluerent, libenter ea, quae dicerentur, audirent. Iamque erat docendi peritia, tantus amor persuadendi quae coeperat, tale vultus angelici generis, ut nullus praesentium latebras eius sui cordis celare praesumeret, omnes palam quae putabant, & confessa, dignis (ut imperabat) poenitentiae fructibus abstergerent. Solebat

2. Cor. 12.

Vaticiniū
Boisili.

Boisilus
migrat ad
Dominū.

Multa su-
tura praedi-
cit.

Dat operā
homini-
bus ad De-
um con-
uertendis.

Anglorū
seruor ad
audiendū
verbū Dei.

autē ea maximē loca peragrarē, illis prędicare in viculis, qui in arduis āspersisq; montibus procul positi, alijs horrore erant ad visendum, & paupertate pariter ac rursus sua doctorum prohibebant accessum: quos tamen ille, pio libenter mancipatus labori, tanta doctrinā excolebat industria, vt de monasterio egrediens, sæpe hebdomada integra, aliquando duabus vel tribus, nonnunquā etiam mense pleno domum non re-
ret: sed demoratus in montanis, plebem rusticā verbo prædicationis simul & ex-
plo virtutis, ad cęlestia vocaret.

Quomodo animalia maris, in quo pernox orauerat, illi egresso præbuerint obsequium, & frater, qui hæc videbat, præ timore languescens, eius sit oratione recreatus. Cap. 10.

Ebbe Ab-
batissā, so-
ror Osuini
regis.

In mare
vsque ad
collum in-
gressus
Cuthbertus
tuo Deo
noctibus
lucet per
soluit.

Matt. 17.

Cum verò sanctus vir in eodem monasterio virtutibus signisque succresceret, fama; operum eius circumquaque crebresceret, erat sancti monialis formosus & mater ancillarum Christi, nomine Ebbe, regens monasterium, quod erat loco, quem Coludi urbem nuncupant, religione pariter & nobilitate cum honorabilis: nanque erat soror vterina regis Osuini. Hæc ad virum Dei mittens, rogauit, vt se suumq; monasterium gratia exhortationis inuifere dignaretur. Ne negare potuit, quod ab eo charitas ex ancilla Dei corde poposcit. Venit igitur ad locum, ubi aliquot ibi permanens, viam iustitię, quam precabatur omnibus, actu pariter & sermone pandebat. Qui cum more sibi solito, quiescentibus noctū ceteris, ad orationem in-
lus exiret, & post longas intempestę noctis vigilias, tandem instante hora communis synaxeos domum rediret, quadam nocte vnus ē fratribus eiusdem monasterij, cum egrediētem illum silentiō cerneret, clanculō secutus eius vestigia, quō ire, quidve agere vellet, dinoscere querebat. At ille egressus monasterio, sequente exploratore, descendit ad mare, cuius ripę monasterium idem superpositum erat: ingressusq; altitudinem raris, donē ad collum vsque & brachia vnda tumens assurgeret, perungiles vnditionibus laudibus tenebras noctis exegit. Appropinquante autem diluculo, ascendens in ter-
denuō cepit in litore flexis genibus orare. Quod dum ageret, venēre continuo duo: profundo maris quadrupedia, quę vulgō Lutrę vocantur. Hæc ante illum strata in-
rena, anhelitu suo pedes eius fouere cęperunt, ac villo satagebant extergere. Complētoque ministerio, precepta ab eo benedictione, patrias sunt relapsa sub vndas. Ipse quoque mox domum reuersus, canonicos cum fratribus hymnos hora competente can-
pleuit. At frater, qui cum de speculis præstolabatur, percussus pauore ingenti, ex angustia premente domum nutante gressu peruenit: primoque mane accedens ad eum, sese in terram strauit, veniam de reatu stulti ausus cum lachrymis flagitauit, nil dubitans illum nosse, quid ipse noctū egerit, quidve pateretur. Cui ille: Quid habes fratrem? Quid fecisti? Num nostrum iter nocturnum lustrando explorare tentasti? Sed ei soluit conditione tibi hoc indulgeo commissum, si promiseris te, quę vidisti, nulli autem ne-
um obitum esse dicturum. In quo nimirum præcepto eius secutus est exemplum quorū seipulis in monte gloriā suā maiestatis ostendens, ait: Nemini dixeritis visionem istā: nec filius hominis a mortuis resurgat. Promittentem ergo quę iusserat, absterlit: cu-
nedixit, pariterque culpam & molestiam, quam temerarius incurerat, absterlit: cui virtutem, quam viderat, ipso viuente silentio tegens: post obitum eius plurimū dicare curabat.

Quomodo nautis tempestate præclusis serenum mare ad certum prædixerit, & orando eos impetraverit. Cap. 11.

Ccepit interea vir Dei etiam spiritu prophetię pollere, ventura prædicere, ab sentia nunciare. Quodam enim tempore pergens de suo monasterio, per necessitate causę accidentis, ad terram Pictorum, qui Niduari vocantur, nau-
gando peruenit, comitantibus cum duobus ē fratribus, quorum monasterium presbyterij sanctus officio, virtutem miraculi, quam ibidem vir Domini diem, sperans multorum notitię patefecit. Venerunt autem illō post natalis Dominici diem, adeo res se, quia vndarum simul & aurarum ardebat tempestas, citius esse redituros, adeo nec cibaria secum tulere, tanquā ocyus reuersuri, sed longe aliter quā putabant, uenit. Nam mox vt terram terigere, tempestas fera suborta est, quę iter eis omne re-

meandi præcluderet. Cumque per dies aliquot ibidem inter famis & frigoris pericula laterent, (quo tamen tempore vir Dei non marcida luxu ocia gereret, nec somnis vacare volebat inertibus: sed pernox in oratione perflare satagebat) aderat sacratissima Dominica apparitionis dies. Tum ille socios blando, vt iucundus atque affabilis erat, sermone alloquitur: Quid, rogo, tanta ignauia torpemus, & non quacunque iter salu-
latis inquirimus? En tellus niuibus, nebulis cælum horrescit, aer flatibus aduersis fu-
rit, fluctibus æquor, ipsi inopia deficimus, nec adest homo qui reficiat. Pulsemus ergo Dominum precibus, qui suo quondam populo maris rubri viam aperuit, cumque in de-
serto mirabiliter paui: orantes, vt nostri quoque misereatur in periculis. Credo, si non
nostra fides titubat, non vult nos hodierna die ieiunos permanere, quam ipse per tot
tes, quid epularum nobis in gaudium suę festiuitatis præstare dignetur. Hæc dicens, e-
duxit eos sub ripam, ubi ipse noctū perungil orare consueuerat. Eo aduenientes, inuen-
iunt tria frustra delphininę carnis, quali humano ministerio secta & præparata ad co-
lectissimi, quę sit gratia confidendi & sperandi in Domino. Ecce & cibaria famulis suis
præparauit, & ternario quoque numero, quot diebus hic residendum sit, nobis ostendit.
Sumite ergo munera, quę misit nobis Christus, & abeuntes reficiamus nos, maneamus.
que intrepidi. Certissima enim nobis post triduum serenitas cæli & maris adueniet. Fa-
litas promissa secuta est, quę illos secundis flatibus in patriam referret.

Quomodo iter faciens, aquila ministra viaticum & percepturum se esse prædixerit, & perceperit. Cap. 12.

Quadam quoque die, cum prædicaturus iuxta consuetudinem suam populis de monasterio exiret, vno comite puero, iamq; diu gradiendo fatigatis non parum adhuc restaret itineris, quousque ad vicum, quō tendebant, peruenirent, ait ad puerum, tentans eum: Dic age sodalis, ubi hodiē refici disponas: Et hæc ipsa mecum, inquit, tacito in corde tractauit: quia nec viaticum iruri tulimus nobiscum, neque aliquid in itinere notum habemus, qui nos suo velit recipere hospitio: & non parum adhuc itineris superest, quod ieiuni sine molestia complere nequimus. Cui vir Domini inquit: Disce filiule fidem semper & spem habere in Domino: quia nunquam fame perit, qui Deo fideliter seruit. Et sursum ad spectans, vidensq; aquilam in al-
ro volantem: Cernis, inquit, aquilam illam porro volantem? Etiam per huius minist-
rium possibile est Domino, nos hodiē reficere. Talia confabulantes, agebant iter iuxta fluium quandam, & ecce subito vident aquilam in ripa residentem, dixitque vir Dei: Vides vbi nostra, quam prædixi ministra residet? Curre, rogo, & quid nobis epularum, dicam, quem illa nup̄ de fluiuo præhenderat. At vir Dei: Quid inquit, fecisti fili? Quare ministra suam partem non dedisti? Seca citius medium, & illi partem, quam nobis ministrando meretur, remitte. Fecit, vt iusserat, sumptaque secum parte reliqua, vbi
separiter & eos, ad quos intrabant, gratissimo refecere conuiuio, prædicante Cuthber-
to verbum Dei, atq; eius beneficia collaudante, & qui beatus vir, cuius est nomen Do-
mini spes eius, & non respexit in vanitates & insanias fallas. Ac sic resumpto itinere, ad docendum eos, quos proposuere, profecti sunt.

Quomodo prædicans populis, phantasticum subito ignem diaboli & præuiderit venturum & venientem extinxerit. Cap. 13.

Eodem tempore, dum congregatis in quadam villula per plurimis, verbum vitę prædicaret, præuiderit subito in spiritu antiquum hostem, ad retardandum opus salutis, adesse: moxque eius insidias, quas futuras intellexit, docendo præoccupare curauit. Nanque inter ea, quę disputauerat, repente huiusmodi monita in-
seruit: Oportet, charissimi, vt quoties vobis mysteria regni cęlestis prædicantur, intento hæc corde ac sensu semper vigilantissimo audiat: ne forte diabolus, qui mille nocendi
habet artes, superuacuis vos curis ab æternę salutis auditione præpediat. Et hæc dicens, denudō sermonis, quem intermiserat, ordinem repetijt: statimque hostis ille nequissimus
Ff 2 phan.

Pernox in
precibus
perstitit.

Exod. 14:
& 16.

Diuitiis
illi & so-
ciji cęca
præbetur.

18

Pisces ab
aquila ac-
cipi
Plal. 39.

phantasticum deferens ignem, domum iuxta positam incendit, ita ut viderentur faciem ignium totam volitare per villam, ac iuvante vento fragor aëra contere. Tum cel-
liens, quasi ad extinguendum ignem, turba penè tota, quam docebat (nam paucos ipse
manu missa retinuit, certam aquas iactabat, nec tamen vnda vera falsas potuit resolu-
guere flammam, donec orante viro Dei Cuthberto, fugatus auctor fallaciarum, ficta se-
cum incendia vacuas reportaret in auras. Quod videns turba, multum salubriter enu-
buit: rursusque ad virum Dei ingressa, flexis genibus, instabilis animi veniam precaba-
tur, confitès se intellexisse, quia diabolus ab impedienda salute humana nec ad horam
vacaret. At ipse confirmans inconstantiam fragillum, rursus, quae ceperat, vite mo-
nita exequitur.

*Quomodo flammam domus cuiusdam, vero igne ardentis, orando re-
stinxit. Cap. 14.*

NEC tantum ignem phantasticum, sed etiam verum, quem multi frigidis son-
tium vndis minimè valebant extinguere, ipse solis feruētibz lachrymarum
riuius compressit. Siquidem dum more Apostolorum, gratia salutiferæ in-
structionis vniuersa pertransiret, deuenit die quadam in domum cuiusdam
denotæ Deo foeminae, quam crebrius inuiscere curabat: quia & bonis operibus inten-
tam nouerat, & ipsa cum primis pueritæ nutrebat ab annis: vnde & mater ab eo co-
gnominari solebat. Habebat autem domum in Occidentali parte viculi. Quam cum
vir Domini Cuthbertus verbum seminaturus intraret, repente in Orientali plaga eius-
dem vici per culpam incuriæ domus incensa, vehementer cepit ardere. Nam & ventus
ab eodem climate assurgens non modicus, arripiebat ignitos foenei tecti fasciculos, &
totam late iactabat per villam. lactantes aquam, qui aderant, fortior flamma repulsa,
longiusq; fugauit. Tum præfata Dei famula cucurrit concita ad domum, in qua virum
Dei receperat, obsecrans ut orando succurreret, priusquam domus ipsius & tota simul
villa periret. At ille: Ne timeas, inquit, mater: anima quior esto. Non enim tibi tuusve
hæc quanlibet ferox flamma nocebit. Statimque egressus, ante ostium sternitur in ter-
ram. Quo adhuc orante, mutatur flatus ventorum, spiransque ab occasu, totum ranti-
incendij periculum ab inuisione villule, quam vir Domini intrauerat, reiecit. Sicque in
duobus miraculis, duorum patrum est virtutes imitatus: in phantasticis quidem & eu-
cuatis incendijs, virtutem reuerendissimi & sanctissimi patris Benedicti, qui simulatum
ab antiquo hoste quasi ardentis coquinae incendijs, ab oculis discipulorum orando depul-
lit: in veris verò æque victis ac retortis ignium globis, virtutem viri venerabilis Marce-
lini Anchoritani antistitis: qui ardenti eadem ciuitate, ipse contra ignem positus oran-
do flammam compescuit, quas tanta ciuium manus aquam proijciendo nequiebat.
Nec mirandum, perfectos & fideliter Deo seruientes viros tantam contra vim flam-
marum accipere potestatem, qui quotidiana virtutum industria, & incensum suæ caritatis
edomare, & omnia tela nequissimi ignea nôrit extinguere. Quibus aptissime congruit
illud propheticum: Cum transieris per ignem, non comburēris, & flammam non arde-
bit in te. At ego & mei similes, propriæ fragilitatis & inertie conscij, certi quidem sic-
mus, quia contra ignem materiale nil tale audemus: incerti autem an ignem illum
inextinguibilem futuræ castigationis immunes cuadere queamus. Sed potes est & la-
ga pietas Saluatoris nostri, quæ indignis nobis & nunc ad extinguendam vitiorum in-
cendia, & ad euadendas in futuro poenarum flammam, gratiam suæ protectionis impedit.

Qualiter demonium ab vxore præfecti, nec diu eneniens eiecerit. Cap. 15.

Verum quia paulo superius, quârum idem venerabilis Cuthbertus aduersum
simulacris diaboli fraudes valuerit, exposuimus: nunc etiam, quid aduer-
sus verum apertumque eius furorem valeat, explicemus. Erat præfectus operi-
fridi Hildmer nomine, vir religiosus cum omni domo sua deditus propinquitatibus
bus, ideoque à beato Cuthberto specialiter dilectus, & cum itineris propinquitatibus
grueret, crebro ab eo visitatus. Cuius vxor cum elemosinis & cæteris virtutum deni-
bus esset intenta, subito correpta à demone, acerrimè cepit vexari: ita ut stridendo deni-
tibus, voces miserabiles emittendo, brachia vel cætera sui corporis membra in diuersa
raptando, non minimum cunctis intuentibus vel audientibus incuteret horrorem. Cum
que iaceret explosa, & iam iamque videretur esse moritura, ascendit eius equus, & con-
citus venit ad hominem Dei, precatusque est eum, dicens: Obsecro, quia vxor mea ma-
lè habet, & videtur iam proxima morti, ut mittas presbyterum, qui illam, pristina
moria.

Diabolus
igne phan-
tastico tur-
bam à con-
fusione auo-
cat.

Ad. 1.

Mira vis
prece san-
cti viri.

Sancti ho-
mines cur
facile pos-
sint flam-
mas extin-
guere.
Esa. 41.

Hildmer
præfectus
religiosus.

Eius pra-
coniunx
obsideretur
demone.

moriatur, visitet, eique Dominici corporis & sanguinis sacramenta ministrat: sed &
corpus illius hic in locis sanctis sepeliri permittat. Erubescere enim eam confiteri in-
sanam, quam vir Domini sobriam semper videre consueuerat. Qui cum ab eo parum-
per diuerteret, visurus quem mitteret presbyterum cum illo, cognouit repente in spi-
ritu, quia non cōmuni infirmitate, sed demonis infestatione premeretur coniunx, pro
qua supplicabat. Reuersusq; ad eum: Non, inquit, alium mittere, sed ipse ad visitandam
eam tecum pergere debeo. Cumque agerent iter, cepit flere homo, & dolorem cordis
profluentibus in maxillam lachrymis prodere. Timebat enim, ne cum eam demonio-
sam inueniret, arbitrari inciperet, quia non integra Domino, sed fide ficta seruisset.
Quem vir Domini blandè consolatus: Noli, inquit, plorare, quasi inuenturus sim con-
iugem tuam, qualem non velim. Scio enim ipse, quanvis te dicere pudeat, quia dæmo-
nio vexatur: scio etiam, quia priusquam illò perucnerimus, fugato demonio, liberabi-
tur, ac nobis aduenientibus cum gaudio occurrens, has ipsas habenas sanissima mente
impendet. Neque enim tali tormento soli subijciuntur mali, sed occulto Dei iudicio a-
liquoties etiam innocentes in hoc seculo non tantum corpore, sed & mente captiuan-
tur à diabolo. Dumq; hæc & huiusmodi verba in consolationem & eruditionem illius
perorante Cuthberto, appropinquarent domui, fugit repente spiritus nequam, adien-
tum spiritus sancti, quo plenus erat vir Dei, ferre non valens. Cuius soluta vinculis mu-
lier, quasi graui expergefata de somno, surrexit continuo, ac viro Dei gratulabunda
occurrrens, iumentum, quo sedebat, per frenum tenuit: moxq; ad integram recepto vi-
gore mentis & corporis, eum citò descendere, atque ad benedicendam domum suam
precabatur ingredi, deuotumque illi ministerium præbens, testabatur palam, quomodo
ad primum freni eius tactum, omni se molestia priscæ vexationis absolutam sensisset.

Qualiter in Lindisfarnensi monasterio vixerit vel docuerit. Cap. 16.

CV M ergo venerabilis Domini famulus, multos in Mailrosensi monasterio
degens annos, multis virtutum spiritualium claresceret signis, transtulit eum
reuerendissimus Abbas ipsius Eata in monasterium, quod in Lindisfarnen. S. Cuthbert
positi auctoritate doceret, & exemplo virtutis ostenderet. Nam & ipsum locum tunc
idem reuerendissimus pater Abbatis iure regebat. Neque aliquis miretur, quod in ea
dem insula Lindisfarnen, cum permōdica sit, & supra episcopi, & nunc Abbatis & mo-
nachorum esse locum dixerimus: reuera enim ita est. Namq; una eademque seruatorum
Dei habitatio, utrosque simul tenet, immo omnes monachos tenet. Aidanus quippe
qui primus eiusdem loci episcopus fuit, monachus erat, & monachicam cum suis om-
nibus vitam semper agere solebat. Vnde ab illo omnes loci ipsius antistites vsque hodie
sic episcopale exercēt officium, ut regente monasterium abbate, quem ipsi cum consi-
lio fratrum elegerint, omnes presbyteri, diaconi, cantores, lectores cæteri que gradus
Ecclesiastici, monachicæ per omnia cum ipso episcopo regulam seruent. Quam viuē-
ter Angustinus, quam diligere probauit beatus Papa Gregorius, cum seiscitanti per li-
cum suis clericis conuersari debeant, respondit inter alia: Sed quia tua fraternitas mo-
nasterij regulis erudita, seorsum fieri non debet à clericis suis in ecclesia Anglorum, quæ
Deo auctore, nuper adhuc ad fidem perducta est: hanc debet conuersationem institue-
re, quæ in initio nascentis Ecclesiæ fuit patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his,
quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia. Igitur ad
Lindisfarnensem ecclesiam siue monasterium vir Domini adueniens, mox instituta
monachica fratribus viuendo pariter & docendo tradebat. Sed & circumquaque mo-
rantem vulgi multitudinem, more suo crebra visitatione ad cælestia querenda ac pro-
merenda succedebat. Nec non etiam signis clarior effectus, plurimos, varijs languori-
bus & tormentis comprehensos, orationum instantia priscæ sanitati restituit: non nul-
los ab immundorum spirituum vexatione, non solum præsens orando, tangendo, im-
perando, exorcizando: sed & absens vel tantum orando, vel certè eorum sanationem
predicando curauit. In quibus erat illa præfecti vxor, de qua supra retulimus. Erant au-
tem quidam in monasterio fratres, qui priscæ suæ consuetudini, quam regulari mallent
obtemperare custodia: quos tamen ille modesta patientiæ suæ virtute superabat, & quo-
tidiano exercitio paulatim ad melioris propositi statum conuertebat. Denique sapius

Insignis
prophetica
cognitio
in S. Cuth-
berto.

Pia matro-
na libera-
tur à dæ-
mone.

S. Cuthbert
tus sit Prae-
positus ecc-
lesiae Lin-
disfarnen-
sis.

Episcopi
Lindisfar-
nen. cum
toto Clero
suo sunt
monachi.

Est libr. 12.
epistolari,
ad eius cal-
cem.

Ad. 4.

Patientia
sua frangit
quorundam
pertinaciam.

Vigilie
eius.

* videtur
deesse, re-
dicit.

Gratia la-
chrymarum
abundans.

Eius vesti-
tus.

in coetu fratrum de regula disputans, cum acerrimis contradicentium fatigaretur in-
iurijs, exurgebat repente, & placido vultu atque animo egrediens, dimittebat conuen-
tum: ac sequente nihilominus die, quasi nil obiectionis pridie sustinuisset, eadem, quæ
prius, monita eisdem dabat auditoribus, donec illos paulatim, ut diximus, ad ea, quæ
velleret, converteret. Erat namque vir patientiæ virtute præcipuus, atque ad perse-
renda fortiter omnia, quæ vel animo, vel corpori aduersa ingerebantur inuictissimus,
nec minus inter tristia, quæ contrigissent, faciem prætendens hilarem: ita ut palam dare-
tur intelligi, quia interna spiritus sancti consolatione, pressuras contemneret extrinse-
cas. Sed & vigiliarum atque orationis ita studiosus existeret, ut aliquoties tres siue qua-
tuor noctes continuas peruigil transigisse credatur, cum per tantum temporis, nec ad-
lectum proprium, nec extra dormitorium fratrum, locum aliquem in quo paulare
posset, haberet. Siue enim locis secretioribus solus orationi vacabat, siue inter psallen-
dum operabatur manibus, torporeque dormiendi laborando propellebat, seu certe
circuibat insulam, quomodo se singula quæque haberent, pius explorator inquitens,
pariter & longitudinem sibi psalmodiæ ac vigiliarum incedendo alienians. Denique at-
guere solebat pusillanimitatem fratrum, qui grauiterrè, si qui se nocturnæ vel me-
ridianæ quietis tempore importuna forte inquietudine suscitaret, dicens: Nemo inhi-
molestiam facit me excitando de somno, sed potius laetificat me, qui excitat. Facit enim
me, discusso torpore somni, vilitatis aliquid agere vel cogitare. Tantum autem com-
punctioni erat deditus, tantum celestibus ardebat desideriis, ut Missarum solennia ce-
lebrans, nequaquam sine profusione lachrymarum implere posset officium: sed con-
gruo satis ordine, dum passionis Dominicæ mysteria celebraret, imitaretur ipse, quod
ageret, seipsum videlicet Deo in cordis contritione mactando, sed & adstantes populos
fursum corda habere & gratias agere Domino Deo nostro, magis ipse cor quam vo-
cem exaltando, potius gemendo quam cantando admoneret. Erat zelo iustitiæ feru-
dens, ad arguendum peccantes: erat spiritu mansuetudinis modestus, ad ignoscendum
poenitentibus: ut nonnunquam sibi confitentibus peccata sua, his, qui deliquerant, prior
ipse, miserans miseros, lachrymas funderet, & quid peccatori agendum esset, ipse il-
lus suo monstraret exemplo. Vestimentis utebatur communibus, ita tempestante
gens, ut horum neque munditijs, neque fardibus esset notabilis. Vnde usque hodie in
eodem monasterio exemplo eius obseruatur, ne quis varij aut preciosi coloris habeat
indumentum: sed ea maxime vestium specie sint contenti, quam naturalis ouium la-
na ministrat. His & huiusmodi spiritualibus exercitijs vir venerabilis, & bonorum quo-
runque, ad se inuitandum prouocabat affectum, & improbos quosque ac rebelles vitæ re-
gulari, a pertinacia sui reuocabat erroris.

Qualiter sibi in insula Farne, pulsus demonibus habitationem fecerit. Cap. 17.

Perit locum
desertum
S. Cuthber-
tus.

Psalm. 81.

Farne in-
sula.

Ephef. 6.

Aedificiū
à Cuthber-

AT postquam in eodem monasterio multa annorum curricula expleuit, tan-
dem diu concupita, quæ sita ac perita solitudinis secreta, comitante præfati
Abbatis sui simul & fratrum gratia, multum letabundus adiit. Gaudebat nam-
que, quia de longa perfectione conuersationis actiua, ad otium diuinæ specu-
lationis iam mereretur ascendere. Latrabatur ad eorum sortem se pertingere, de qui-
bus canitur in Psalmo: Ambulant de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum
in Sion. Et quidem in primis vitæ solitariæ rudimentis secessit ad locum quendam, qui
in exterioribus eius cellæ partibus secretior appareret. At cum ibidem aliquandiu soli-
tarius cum hoste inuisibili orando ac ieiunando cerneret, tandem maiora præsumens,
longinquiorē ac remotiorē ab hominibus locum certaminis petijt. Farne dicitur
insula, medio in mari posita: quæ non, sicut Lindisfarnensium incolarum regio, bis
quotidiè, accedente æstu Oceani, quem rheuma vocant Græci, sit insula, bis renudata,
abeunte rheumate, litoribus, contigua terræ redditur: sed aliquot millibus passuum ab
hac seminsula ad Eurum secreta, & hinc altissimo, & inde infinito clauditur oceano.
Nullus hanc facile ante famulum Domini Cuthbertum solus valebat inhabitare co-
lonus, propter videlicet demorantium ibi phantasias demonum: verum intrancam
milite Christi, armato galea salutis, scuto fidei & gladio spiritus, quod est verbum Dei,
omnia tela nequissimi ignea extincta, & ipse nequissimus cum omni satellitū suorum
turba porro fugatus est hostis. Qui videlicet miles Christi, ut denicta tyrannorum sce-
monarcha terræ, quam adierat, factus est, condidit ciuitatem suo aptam imperio, & do-
mos in hac æque ciuitati congruas erexit. Est autem ædificiū situ penè rotundum, a

muro usque ad murum mensura quatuor ferme siue quinque perticarum distentum.
Murus ipse de foris altior longitudine stantis hominis. Nam intrinsecus viam eadem
do rupem, multo illum fecit altiorē, quatenus ad cohibendam oculorum siue cogi-
tationum lasciuia, & ad erigendam in superna desideria totam mentis intentionem,
pius incola nil de sua mansionē præter cælum posset intueri. Quem videlicet murum
non de secto lapide, vel latere & cemento: sed impolitis prorsus lapidibus & cespice,
quem de medio loci fodiendo tulerat, composuit. E quibus quidam tantæ erant gran-
ditatis, ut vix à quatuor viris viderentur potuisse leuari: quos tamen, angelico adiutus
auxilio, illic attulisse aliunde & muro imposuisse repertus est. Duas in mansionē ha-
bebat domos, oratorium scilicet & aliud ad communes vsus aptum habitaculum: quo-
rum parietes quidem de naturali terra multum intus forisq; circumfodiendo siue cæ-
dendo cõfecit: culmina verò de lignis informibus & scæno superposuit. Porro ad por-
tentum insula maior erat domus, in qua visitantes cum fratre suscipi & quiescere pos-
sent: nec longè ab ea fons, eorundem vsibus accommodus.

*Quomodo precibus aquam de arida produxerit, vel qualiter in Anachorese
vixerit. Cap. 18.*

AT verò ipsa eius mansio aquæ erat indiga, vtpotè in durissima & propè saxea
rupe condita. Accitis ergo vir Domini fratribus, (necdū enim se ab aduenien-
tium secluserat ad spectibus) Cernitis, inquit, quia fontis inops sit mansio, ^{Psalm. 113.}
quam adiit? Sed rogemus (obsecro) illum, qui conuertit solidā petram in stagna
aquæ, & rupes in fontes aquarum: ut non nobis, sed nomini suo dans gloriam, de hac
unculi mei, credo, torrente voluptatis suæ potabit nos. Fecerunt ergo fontem, quam
in crastinum, emanante ab internis vnda, repletam inuenerunt. Vnde dubium nō erat,
hanc orationibus viri Dei de aridissima ac durissima prius terra elicitam fuisse aquam.
Quæ videlicet aqua mirum in modum primis contēta ripis, nec foras ebulliendo pau-
mentum inuadere, nec hauriendo nouit deficere: ita moderata gratia largitoris, ut nec
necessitati accipientis superflueret, nec sustentandæ necessitati copia deesset. Facta er-
gō, ianibus se fratribus, mansionē ac domibus præfatis, incipit habitare solus vir Do-
mini Cuthbertus. Et primò quidem venientibus ad se fratribus, de sua cella egredi, eis-
que ministrare solebat: quorum dum pedes aqua calida deuotus lauaret, coactus est ali-
quantum à cultu sui corporis animum susculerat, atque ad animæ solius cultum con-
tulerat, ut semel calceatus tibracis, quas pelliceas habere solebat, sic menses perduraret
integros. Aliquando etiam calceatus in pascha, non nisi post annum, redeunte paschæ
tempore, propter lauationem pedum, quæ in cœna Domini fieri solet, se discalceasse
dicatur. Vnde ob crebras preces incuruationesque genuum, quas calceatus exercebat,
callum oblongum nec exilem in conspectu pedum & tibiæ habuisse deprehensus
est. Deinde incrementē studio perfectionis, includitur in suo monasterio, atque ab ho-
minum remotus ad spectibus, solitariam in ieiunijs, orationibus & vigilijs discit agere
vitam, raram cum aduenientibus deintus habes colloquium, & hoc per fenestram: qua
primitus aperta, & videri à fratribus, & fratres, quos alloquebatur, ipse videre gaude-
bat. Exinde procedente tempore & ipsam oclulit, nec nisi danda benedictionis vel
alterius cuiuslibet certè necessitatis gratia, referabat.

Qualiter à messe, quam suam manu seruauit, verbo volucres abegerit. Cap. 19.

ET primò quidem per modicum ab eis panem, quo vesceretur, accipiebat, ac suo
bibebat è fonte: postmodum verò proprio manuum labore, iuxta exempla pa-
trum, viuere magis aptum ducebat. Rogauit ergo afferri sibi inibi instrumenta,
quibus terram exerceret, & triticum, quod fereretur. Sed seminata verno tempo-
re, nullus usque ad medium æstatis, reddidit fructus. Vnde visitantibus se iuxta mo-
tem fratribus, videbat vir Dei: Forsitan aut telluris huiusce natura, aut voluntas Dei non
est, ut hoc in loco mihi triticum nascatur. Afferte (rogo) hordeum, si fortè vel illud fru-
ctum facere possit. Quod si nec illi Deus incrementum dare voluerit, satius est me ad
cenobium reuerti, quam alieno hic labore sustentari. Allatumque hordeum dum vi-
tra omne tempus ferendi, ultra omnem spem fructificandi terræ commendaret, mox
abundanter exortum fecit fructu copiosum. Quod dum maturefcere cœpisset, venere

MARTIVS.

volucres & huic depascendo certatim insisterant. Ad quos piissimus Christi servus ap-
propians, (sicut post ipse referebat: solebat enim sapere, quia laeti vultus & affabilis erat,
ad confirmandam fidem audientium, aliqua etiam de eis, quae ipse credendo obtine-
rat, in medium proferre) Quid tangitis, inquit, sata, quae non servistis? An forte vos plus
me his opus habetis? Si tamen a Deo licentiam accepistis, facite quod ipse permittit:
sin autem, recedite, neque ulterius aliena laedatis. Dixerat, & ad primam iubentis vocem
universa volucrum multitudo recessit, sed per omnia deinceps ab eiusdem messis in-
uasionem continuavit. Et hic quoque venerabilis Christi famulus in duobus miraculis, duo-
rum patrum est facta sequutus: in aqua videlicet elicta de rupe, factum B. patris Bene-
dicti, qui idem penes & eodem modo legitur fecisse miraculum: sed idcirco vberius,
quia plures erant, qui aquae inopia laborarent. Porro in arcessitis a messe volatilibus, re-
uerendissimi & sanctissimi patris Anthonij sequebatur exemplum, qui a laesione hortu-
li, quem ipse plantauerat, vno onagros sermone compefecit.

*Quomodo corui iniuriam, quam viro Dei intulerant, precibus & munere
purgauerint. Cap. 20.*

Libet etiam quoddam beati Cuthberti, in exemplum praefati patris Benedicti,
factum narrare miraculum, in quo auium obedientia & humilitate, palam con-
tumacia & superbia condemnatur humana. Erant siquidem corui multo ex-
tempore eiusdem insulae sedibus assueti: quos cum die quadam vir Dei nidifi-
cantes hospitium fratrurn, de quo praefatus sum, rostro lacerare, ablatosque culmos
quibus tectum fuerat, ad fabricam nidi ore ferre conspiceret, coercuit eos leui proren-
sione dexterae, atque a laesura fratrurn iam cessare praecipit. Sed illis imperium spernen-
tibus: In nomine, inquit, Iesu Christi abite quanto citius, neque in loco, quem laeditis,
ultra manere praesumatis. Vix verba compleuerat, & confestim tristes abiit. Peracta
autem triduo, vnus e duobus redijt, & fodientem reperiens famulum Christi, sparsis
lamentabiliter pennis, & submisso ad pedes eius capite, atque humiliata voce, quibus
valebat indicij veniam precabatur. Quod intelligens venerabilis pater, dedit facultate
tem remeandi. At ille impetrata redeundi licentia, mox sodalem adducturus abijt. Nec
mora, redeunt ambo, & secum digna munera ferunt, dimidiam videlicet axungiam
porcinam. Quam vir Domini aduentantibus postea fratribus saepius ostendere, atque
ad vngendas caligas praebere solebat, contestans eis, quanta hominibus obedientia,
quanta sit cura humilitatis habenda, cum aui superbiissima iniuriam, quam viro Dei
intulerat, precibus, lamentis & muneribus festinavit abluere. Denique ad dandum ho-
minibus exemplum correctionis, multos deinceps annos in ipsa insula manebant &
nidificabant, neque aliquid molestiae cuiquam irrogare audebant. Nulli autem vide-
tur absurdum, a volatilibus formam discere virtutis, cum Salomon dicat: Vade ad
formicam o piger, & considera vias eius, & discite sapientiam.

Qualiter eius necessitatibus etiam mare seruiert. Cap. 21.

Non sola autem aeris, sed & maris animalia, immo & ipsum mare, sicut & aer
& ignis, iuxta quod in superioribus exposuimus, viro venerabili praebere
obsequium. Qui enim auctori omnium creaturarum fideliter & integro cor-
de famulatur, non est mirandum, si eius imperijs ac votis omnis creatura de-
seruiat. At nos plerumque idecirco subiectae nobis creaturae dominium perdimus, quia
Domino & creatori omnium ipsi seruire negligimus. Et ipsum, inquam, mare prom-
ptum famulo Christi, ubi opus habuit, impendebat officium. Disponebat namque par-
tium sibi in suo monasterio, sed quotidianis necessitatibus aptam condere casulam,
cui a parte maris, qua alluione frequentum gurgitum excavata rupis altissimum, nec
breuem fecerat hiatum, basis supponenda erat, & haec, iuxta latitudinem hiatu, de-
decim pedes longa. Rogavit ergo fratres, qui se visitaturi aduenerant, ut eum redire
vellent, lignum sibi longitudinis duodecim pedum, ad faciendam domunculae basim, de-
ferrent. Qui promiserunt se libentissime facturos, quod petijt. Sed accepta benedictio-
ne ab eo, ubi domum sunt reuersi, fugit mentem petitio patris: reuersi quippe die debito so-
cum, non attulere quod rogabantur. Quibus ille benignissime receptis, & oratione so-
lita Deo commendatis, Vbi est, inquit, lignum, quod vos asserere rogabam? Tum illi remi-
niscens petitionem eius, suamque confitentes obliuionem, veniam de admisso precaban-
tur. At vir mitissimus blando illos sermone consolatus, usque ad mane in insula manere
& qui-

Coruosi-
betabse-
dere.

Res admi-
ratione di-
gnae.

o creas

Trouer. 6.

DE S. CVTHBERTO EPISCOPO LINDISFAR.

345

& quiescere praecipit, dicens: Credo, quia Deus non obliuiscatur meae voluntatis & ne-
cessitatis. Fecerunt, ut dixerat, & exurgentes mane, viderunt quia nocturnus Oceani aestus
lignum memoratae longitudinis attulit, & in ipso insuper loco deposuit, ubi in aedificium
desuper erat imponendum. Videntes autem, mox & viri venerabilis sanctitatem mi-
rabantur, cui etiam elementa seruirent: & suae mentis tarditatem debito cum pudore cul-
pabant, quo etiam insensibile elementum, quam sit sanctis obtemperandum, doceret.
*Quomodo multis ad se venientibus monita dans salutis, fragiles exposuerit antiqui hostis
insidias. Cap. 22.*

Veniebant autem multi ad virum Dei, non solum de proximis Lindisfarnen-
sum finibus, sed etiam de remotioribus Britanniae partibus, fama nimirum
virtutum eius acciti, qui vel sua, quae commisit errata, vel demonum, quae
parentur tentamenta profitentes, vel certe communia mortalium, quibus
affligerentur, aduersa patefacientes, a tanta sanctitatis viro se consolandos sperabant.
Nec eos sefellit spes. Namque nullus ab eo sine gaudio consolationis abibat: nullum
dolor animi, quem illo attulerat, redeuntem comitatus est. Nouerat quippe mactos
pia exhortatione refouere: sciebat angustias gaudia vitae caelestis ad memoriam re-
uocare, fragilia seculi huius & prospera simul & aduersa monstrare: didicerat tentatis
multifarias antiqui hostis paderet versutias, quibus facile caperetur animus, qui vel fra-
sidias aduersarii, Domino auxiliante, quasi casses transiret aranea. Quoties, inquit, me
ipsum de alta rupe per praecipit misere? quoties, quasi ad interficiendum me lapides
sabbabant? sed & alijs alijsque phantasiarum tentamentis me appetentes deterere, ac de
loco huius certaminis conabantur eliminare: nec tamen ullatenus vel corpus meum
laesura aliqua, vel mentem timore contaminare valebant. Hoc quoque fratribus sole-
bat crebrius intimare, ne conuersationem eius, quasi singulariter cessam, mirarentur,
quia contemptis secularibus curis, secretis viuere mallet. Sed iure, inquit, est cenobi-
tatum vita miranda, qui Abbatis per omnia subiiciuntur imperijs, ad eius arbitrium
cuncta vigilandi, orandi, ieiunandi atque operandi tempora moderantur: quorum plu-
rimos noui puritatem meam longe & munditia mentis, & culmine gratiae propheta-
lis antecire. E quibus est venerabilis & cum omni honorificentia nominandus seruus
Christi Boissilus, qui me in Maistrofensi monasterio quondam senex adolescentem nu-
trierat, & inter enutriendum cuncta, quae mihi erant ventura, prophetica veritate
praedixit, & vnum tantummodò restat ex omnibus, ab eo mihi praedictis, quod vnam
nunquam impleatur. Hoc autem dicebat, quia praefatus Christi famulus episcopatus
cum gradu significabat esse functurum, cuius perceptionem ipse non parum desiderio
vitae secretioris horrebat.

Quomodo Elsted Abbatis & puella eius, per zonam ipsius sint sanatae. Cap. 23.

Neque verò sanitatum miracula per hominem Dei, tametsi longe ab homini-
bus positum, fieri cessabant. Siquidem venerabilis ancilla Christi Elsted, quae
inter gaudia virginis non paucis famularum Christi agminibus materna
pictatis curam adhibebat, ac regalis stemmata nobilitatis potiori nobilitate
summae virtutis accumulabat, multo virum Dei semper excolebat amore. Haec eo tem-
pore, sicut ipsa postea reuerendissimo Lindisfarnensis ecclesiae presbytero Herefrido,
& ille mihi referebat, graui percussa languore, ac diu vexata, penes visa est peruenisse ad
mortem. Cui cum nil curationis possent adhibere medici, subito diuina intrinsecus
gratia curante, paulatim morti subacta est, nec tamen plenè sanata. Nam dolor qui
dem interaneorum abdesit, membrorum vigor redijt: sed facultas standi vel ambulan-
di prorsus defuit, quia nec ad standum erigi, nec nisi quadrupes valebat ingredi. Co-
pit ergo tristis aeternam timere debilitatem: nam & de medicorum auxilio iam pri-
us veniret in mentem beata & quieta conuersatio reuerendissimi patris Cuthber-
ti: Vnam, inquit, haberem aliquid de rebus Cuthberti mei: scio certe & credo & con-
fido in Domino, quia cito sanarer. Et non multo post aduenit, qui ei zonam lineam,
ab eo missam, deferret. Quae multum gauisa de munere, & desiderium suum viro
sancto iam caelestis patefactum intelligens, succinxit se illa, & mane mox erecta ad
standum, tertia vero die plenè est reddita sanata: Post dies autem paucos coepit agro-
tate quadam de virginibus monasterij ipsius, dolore capitis intolerabili. Quae cum,
ingra.

Lignum d
necessariu
diuinitus
adducitur.

Multi ad
eum con-
solationis
reportanda
causa con-
ueniunt.

Cenobiti-
cam vitam
praefert fug
anachoreti
causa mor-
desit.

Elsted Ab-
batissa, re-
gio orta
stemmata.

Zona S.
Cuthberti
pellit mor-
bum Ab-
batissae.

ingrauescente morbo per dies, videretur esse moritura, intravit ad visitandam eam venerabilis Abbatissa. Cumque eam graviter afflictam conspiceret, tulit memoratam viri Dei zonam, & hac illi caput circumligare curavit. Quae eodem mox die, abeunte dolore, curata est: tollensque zonam, sua condidit in capsa. Quam cum post dies aliquot Abbatissa requireret, neque in capsa eadem, neque vspiam prorsus potuit inveniri. Quod divina dispensatione factum intelligitur, videlicet ut & per duo sanitatis miracula Deo dilecti patris sanctitas appareret credentibus, & deinceps dubitandi de sanctitate illius occasio tolleretur incredulis. Si enim eadem zona semper adesset, semper ad hanc occasionem tolleretur incredulis. Si enim eadem zona semper adesset, semper ad hanc occasionem tolleretur incredulis. Si enim eadem zona semper adesset, semper ad hanc occasionem tolleretur incredulis.

Quid sciscitanti eidem Elstedæ de vita Egfridi regis & episcopatu suo prædixerit.
Cap. 24.

Insula Coquedi monachorum cœtibz insignis.

Psalm. 89. Eccl. 11.

Futura prædicitur S. Cuthbertus.

Synodus Anglicana

En quam difficulter vir sanctus

ALio item tempore misit eadem reuerendissima virgo & mater virginum Christi Elsted, rogavitque virum Dei, adiurans in nomine Domini, ut eum videre & de necessarijs mereretur alloqui. Qui assensu naui, cum fratribus venit ad insulam, quæ Coquedi fluminis ostio præiacens, ab eodem nomen accepit, & ipsa monachorum cœtibz insignis. Nam præfata Abbatissa illò eum sibi occurre, re rogauerat. Cuius porita colloquijs, cum multa ab eo, quæ sciscitabatur, audiret, ecce repente in medio sermone aduoluta pedibus eius, adiuravit eum per nomen illud terribile ac venerabile superni regis & angelorum eius, ut diceret illi, quàm longo tempore victurus esset Egfridus frater illius, & regnum gubernaturus Anglorum. Scio enim, inquit, quia prophetia spiritu, quo polles, hoc dicere potes, si vis. At ille expauens adiuramentum, nec tamen volens aperte, quod petebatur, reuelare secretum: Mirum, inquit, quare sapiens scemina & in sanctis erudita scripturis, longa vocare velis huiusmodi tempora vitæ, dicente Psalmista, quia anni nostri sicut aranea larvis fuerit, cum moncat Salomon: si annis multis vixerit homo, & in his omnibus laus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis & dierum multorum: qui cum venerint, vanitas arguuntur præterita. Quanto magis, cui vnus solum anni vita superest, breui vitæ tempore vixisse, ubi mors adfuerit in ianuam? Hæc audiens illa, fisis lachrymis, præfata dira deslebat: exteris facie, rursus audacia scemina adiuravit per maiestatem summe diuinitatis, ut diceret, quem habiturus esset heredem regni, cum filijs careret & fratribus. Qui parum silens, Nè dicas, inquit, quia cares. Hæc illa. Obcessorem, quem germana, ut ipsum Egfridum, dilectione complectaris. At illa. Obsecro, inquit, dicas, quibus in locis sit ille. Qui ait: Cernis hoc mare magnum & infinitum, quot abunder insulas? Facile est Deo de aliqua harum sibi providere, quem regno præficiat Anglorum. Intellexit ergo, quia de Aldfrido diceret, qui ferebatur filius fuisse patris illius, & tunc in insulis Scotorum ob studium literarum exulabat. Sciebat autem, quia Egfridus proponeret eum constituere episcopum, volensque discernere, si propositum sequeretur effectus, ita quærendo exorsa est: O quàm varia intentione diuiduntur corda mortalium. Quidam adeptis gaudent diuitijs: alij amantes diuitias, semper egent: tu gloriam mundi, quamvis offeratur, non esse subiciens. patum pertingere possis, quo sublimius apud mortales non esse, nec tamen huic gradui præferes: At ille: Scio me, inquit, tanto gradu dignum non esse, nec tamen iudicium superni gubernatoris vspiam effugere queo: qui si tanto oneri me subiciens, dum disposuit, credo quia post modicum liberum reddet, & fortasse non amplius, quàm duobus annis exactis, solitam me meæ solitudinis remittere ad requiem. Præcipio autem tibi in nomine Domini & Saluatoris nostri, nè cui ante obitum meum, quæ à me audiisti, referas. Cumque illi hæc & multa alia, quæ quærebatur, exponeret, atque eam, de quibus opus habebat, instrueret, reuersus ad insulam & monasterium suum, solitariam, ut coeperat, agebat sedulus vitam. Nec multo post, congregata synodo, non parua sub præsentia piissimi ac Deo dilecti regis Egfridi, cui beate memorie Theodorus archiepiscopus præsidebat, vnanimi omnium consensu ad episcopatum ecclesiæ Lindisfarnensis electus est. Qui, cum multis legatarijs ac literis ad se premittis, nequaquam suo loco posset erui, tandem rex ipse præfatus vnâ cum sanctissimis antistite Trumvino, necnon & alijs quamplurimis religiosis ac potentibus viris ad

insulam nauigauit, genu flectunt omnes, adiurant per Dominum, lachrymas fundunt, obsecrant, donec ipsum quoque lachrymis plenum dulcibus extrahunt larebris, atque ad synodum pertrahunt. Quò dum perueniret, quamvis multum renitens, vnanima omnium voluntate superatur, atque ad suscipiendum episcopatus officium collum submittere compellitur. Nec tamen statim ordinatio, sed peracta hyeme, quæ imminet, expleta est: atque ut verbis eius propheticijs per omnia satisfaceret, Egfridus post annum Pictorum gladio trucidatur, & Aldfridus in regnum frater eius notus substituitur: qui non paucis ante temporibus in regionibus Scotorum electioni operam dabat, ibi ob amorem sapientia, spontaneum passus exilium.

Quomodo electus ad episcopatum, seruam comitis languentem aqua per se benedicta curauerit. Cap. 25.

Cum ergo electus ad episcopatum vir Domini Cuthbertus, suam remeasset ad insulam, atque aliquantulum temporis secretis Domino solita deuotione militaret, euocauit eum venerabilis episcopus eius Eata, atque ad suum colloquijs Mailros venire præcepit. Quo expleto colloquio, dum domum redire coepisset, occurrit illi comes quidam Egfridi regis, rogauitque obnixè, ut ad benedictionem suam in villulam suam domumque diuerteret. Quò cum peruenisset, & gratificatus susceptus esset officio, indicauit ei vir de infirmitate famuli sui, dicens: Deo vere credimus, quia maximum nobis luctum & mentis & corporis præstet aduentus tuus. Est autem nobis famulus pessima diutius infirmitate cruciatus, & in tantum dolore hodie perductus, ut morienti similior, quàm languenti appareat. Extrema namque corporis parte præmorta, permodicum ore & naribus statum trahere videtur. Qui usque superest, & in ecclesiâ Lindisfarnensi presbyterij gradum officio tenens, moribus implet, virtutesque viri Dei cunctis scire volentibus referre melle dulcius habet, qui & mihi hoc ipsum, quod refero, miraculum narrauit. Huic ergo dans aquam benedictam vir Dei: Vade, inquit, & gustandam præbe languenti. Qui dictis parens, attulit aquam agrotanti. Quam dum tertio ori eius infunderet, continuo contra morem se quietum dimisit in soporem. Erat enim iam vespera. Qui etiam silentio transegit noctem, & visitanti se domino suo saluus manè apparuit.

rrahi po. rest ad episcopatum.

Aqua benedicta facit morbo penè extinctu.

Qualiter in episcopatu vixerit. Cap. 26.

Suscepit autem episcopatus ordinem venerabilis vir Domini Cuthbertus, in præcepta & exempla Apostolica, virtutum ornabat operibus. Commisit namque sibi plebem & orationibus protegebat assidujs, & admonitionibus saluberrimis ad celestia vocabat. Et, quod maximè doctores iuuat, ea, quæ agenda docebat, ipse prius agendo præmonstrabat. Eripiebat inopem de manu fortiorum eius, egenum & pauperem à rapientibus eum: tristes ac pusillanimes consolari: malè autem patientes, ad tristitiam, quæ secundum Deum est, reuocare curabat. Solitam sibi pariter exercere sedulus, & inter frequentia turbarum monachicæ vitæ rigorem obtemperare sollicitus gaudebat. Esurientibus alimenta, indumenta præbebat argentibus, ceterisque vitæ pontificalis insignibus ritè decoratus incedebat. Cuius internis, id est, animi virtutibus ea quoque, quibus foris effulgebat, miraculorum signa testimonium dabant. Ex quibus aliqua breuiter memorie commendare curauimus.

Quomodo interitum Egfridi regis & militiæ eius, quem prædixerat, absens viderit in spiritu. Cap. 27.

Igitur dum Egfridus rex ausu temerario exercitum in Pictos duceret, eorumque festina atroci ac feroci sauitia deuastaret, sciens vir Domini Cuthbertus adesse tempus, de quo anno præterito interroganti eius sorori prædixerat, non eum amplius gloriam corruptè Luel vocatur, ut alloqueretur reginam, quæ ibidem in monasterio eius, ut videret moenia ciuitatis, fontemque in ea miro quodam Romanorum opere constructum, repente turbatus spiritu, ut stabat super baculum, moestam faciem deslens, & non grandi voce ait: Fortè modo discrimen factum est certaminis. At presbyter, qui

Egfridus rex populi, latur Pictorum diuisiones.

1. Cor. 16.

Matth. 26.

Inter epu-
las horta-
tur ad cau-
te agendū.

Luc. 2.

Semper vi-
gilandum
cōtra frau-
des diabo-
li.

Egredire-
gis caedes.

ter, qui adstabat, intelligens de quo diceret, incauta velocitate ductus, respondit & di-
xit: Vnde scis? Nolens autem ille amplius de his, quæ sibi erant reuelata, patrefacere,
Nonne videtis, inquit, quàm mirè mutatus ac turbatus sit aër? Et quis mortaliū suffi-
ci inuestigare iudicia Dei? Attamen confessum intrauit ad reginam, & secretò eam al-
loquens, (erat autem dies sabbati) Vide, inquit, maturè illucescente secunda sabbati
ascendas currum, quia die Dominico curru ire non licet: vadasq; & regiam ciuitatem
cirrissimè introcas, nè fortè occisus sit rex. Ego autem, quia crastina die ad vicinū mo-
nasterium ob dedicandam ibi ecclesiam venire rogatus sum, expleta dedicatōe, te con-
tinuò subsequor. Veniente autem die Dominico, prædicans verbum Dei fratribus eius.
dem monasterij, finito sermone & fauentibus cunctis, qui aderant, rursus ita coepit: Ob-
secro, dilectissimi, iuxta Apostoli monita, vigiletis, stetis in fide, viriliter agatis, & con-
fortemini: nè fortè superueniens aliqua tentatio, vos imparatos inueniat: sed memo-
res potiùs semper illius Dominici præcepti, Vigilate & orate, nè intreris in tentationē.
Purabant autem, quia non multò antè pestilentia: clades & eos & multos circumquaq;
lata eade strauerat, cum de huiusmodi plaga iam reditura fuisset locutum. At ille ruc-
sus assumpto sermone: quondam, inquit, cum adhuc in mea demorarer insula solita-
rius, venerunt ad me quidam de fratribus die sancto Dominicæ natiuitatis, rogabantq;
vt de mea casula & mansione egrediens, solennem cum eis & lætum diem tantæ vene-
rationis transigerem. Quorum ego deuoris precibus acquiescens, egrediebar, & conse-
dimus ad epulas. At in media fortè refectione dixi ad eos: Obsecro, fratres, caute agi-
mus & vigilanter, nè per incuriam fortè & securitatem inducamur in tentationem. At
illi responderunt: Obsecramus, hodie lætum agamus diem, quia natale est Domini no-
stri Iesu Christi. Er ego: sic, inquam, faciamus. Cumq; post hæc aliquandiu epulis, ex-
ultationi ac fabulis indulgeremus, rursus admonere coepi, vt solliciti existeremus in o-
rationibus & vigilijs, atque ad omnes tentationū incurtus parati. Et illi, Bene, inquit,
& opitumē doces: sed tamen, quia abundant dies ieiuniorum, orationis & vigiliarum,
hodie gaudeamus in Domino. Nam & angelus, nascente Domino, euangelizabat pa-
storibus gaudium magnum, quod esset omni populo celebrandum. Er ego: Bene, in-
quam, faciamus sic. Sed cum epulentibus nobis & diem lætum ducentibus, tertio eius-
dem admonitionis verba repeterem, intellexere illi, quia non frustra hæc tam studiōse
suggererem: & expanescens, dicebant: Faciamus, vt doces, quia necessitas magna no-
bis incubit, vt contra insidias diaboli & omnia tentamenta semper accincti spiritualiter
vigilemus. Hæc dicens ego, nesciebam, sicut nec illi, aliquid nobis occursum nouæ
tentationis: sed tantum instinctu mentis admonitus sum, aduersus subitas tentationum
procellas statum cordis semper esse muniendum. Sed ubi reuersi à me, manè ad suum,
obis se reperiunt. Et crescente ac fauiente per dies, immò etiam per menses & annum
totum eadem clade, nobilissimus ille patrum fratrumq; cœtus spiritualium penè uni-
uersus migravit ad Dominum. Et nunc ergo fratres vigilate & vos in orationibus, vt si
quid vobis tribulationis ingruerit, vos iam paratos inueniat. Hæc dicente venerabili an-
tistite Cuthberto, rebantur, vt præfatus sum, quia de reditu pestilentia: diceret. Sed post
vnum diem adueniēs, qui fugerat è bello, occulta viri Dei varicina miseris exponere
eloquijs. Probatumq; est, ipsa die, eademq; hora, qua viro Dei iuxta puteum stanti reue-
latum est, cæsis circum tutoribus, regem hostili gladio fuisse prostratum.

*Quomodo Hereberto anachoretæ obitum suum prædixit, comitatumq; illius à Domino
precibus obtinuerit sine mora. Cap. 28.*

Non multo post tempore, idem famulus Domini Cuthbertus ad eandem Lu-
gubalian ciuitatem rogatus aduenit, quatenus ibidem sacerdotes cōsecraret.
sed & ipsam reginam, dato habitu sanctæ conuersationis, benedicere deberet.
Erant autem presbyter vite venerabilis, nomine Herebertus, iam dudum viro
Dei Cuthberto spiritualis amicitia: foedere copulatus, qui in insula stagni illius pergran-
dis, de quo Deorum uentionis fluij primordia erumpunt, vitam solitariam ducens, annis
singulis ad eum venire, & monita salutis perpetuæ ab eo accipere consueuerat. Hic cum
audisset eum illa in ciuitate demoratum, venit ex more, cupiens salutaribus eius exhor-
tationibus ad superna desideria magis magisque inflammari. Qui dum sese alterutrum
caelestis sapientia: poculis debriarent, dixit inter alia Cuthbertus: Memento frater Here-
berte, vt modò quicquid opus habes, me interroges, mecumque loquaris: quia post
quam

quàm ab inuicem digressi fuerimus, non vltra nos inuicem in hoc seculo carnis ocu-
lis videbimus. Certum sum enim, quia tempus resolutionis meæ instat, & velox est de-
positio tabernaculi mei. Qui hæc audiens, prouolutus eius pedibus, fusijsq; cum gemitu
lachrymis: Obsecro, inquit, per Dominum, nè me derelinquas: sed tui sodalis memine cla-
ris, rogesq; supernam pietatem, vt cui pariter in terris seruimus, ad eius videndam cla-
ritatem pariter transeamus ad cælos. Nosti enim, quia ad tui oris imperium semper vi-
uere studui, & quicquid ignorantia vel fragilitate deliqui, æquè ad tuæ voluntatis arbi-
trium castigare curavi. Incubuit precibus episcopus, statimque edoctus in spiritu impe-
trasse se, quod petierat à Domino: Surge, inquit, frater mi, & noli plorare: sed gaudio
gaude, quia donauit nobis superna clementia, quod rogauimus eam. Cuius promissi &
prophetie veritatem sequens rerum finis adstruxit: quia & digredientes ab inuicem, nō
amplius se corporaliter viderunt: & vnius eiusdemq; momento temporis egredientes
è corpore spiritus eorum, mox beata inuicem visione coniuncti sunt, atq; angelico mi-
nistrio pariter ad regnum cæleste translati. Sed Herebertus diutina prius infirmitate
decoquitur: illa fortassis dispensatione Dominicæ pietatis, vt si quid minus haberet me-
tus gratia suo intercessori, sicut vno eodemque tempore cum eo de corpore egredi, ita
etiam vna atque indissimili sede perpetuæ beatitudinis mereretur recipi.

*Quomodo vxorem comitis per presbyterum suum aqua benedicta sanauerit.
Cap. 29.*

Quadam autem die, dum parochiam suam circumiens, monita salutis omni-
bus ruri casis & viculis largiretur, necnon etiam nupèr baptizatis, ad accipi-
endam spiritus sancti gratiam, manum imposeret: deuenit ad villulam cuius-
dam comitis, cuius vxor malè habens, quasi proxima morti iacebat. Cui iam
venienti occurrens ipse comes, flexis genibus gratias egit Domino de aduentu illius. Et
introducens eum, benigno recepit hospitio. Cumq; lotis more hospitalitatis manibus
& pedibus resedisset antistes, coepit referre illi vir de languore coniugis desperatè, ob-
secrans, vt ad aspergendam eam, aquam benediceret. Credo, inquit, quia mox aut sani-
tati, Deo donante, restitatur, aut si moritura est, perpetuam de morte transeat ad vi-
tam, citiusq; moriendo, compendium tam miserabilis ac diutina: vexationis accipiat.
Annuit deprecanti vir Dei, & allatam benedicens aquam, dedit presbytero, præcipiens
vt super languidam aspergeret. Qui introgressus cubiculū, in quo illa exanimi similima
iacebat, asperxit illam & lectulum eius: sed & os illius aperiens, gustum salutiferi hau-
stus immisit. Res mira & vehementer stupenda. Mox vt eam aqua benedicta tetigit lan-
guentem, & quid erga eam ageretur prorsus ignorantem, irā plenam mentis & corpo-
ris sanitatem recepit, vt confessum resipiscens, benediceret Dominum, gratiasque refer-
ret ei, qui tales tantosque hospites ad se visirandam curandamq; destinare dignatus sit.
Nec mora, exurgens ipsis suæ sanitatis ministris ministerium sana præbuit, pulchroque
spectaculo ipsa prima de tota tanti viri familia episcopo potum refectionis obtulit, que
per ipsius benedictionem poculum mortis euasit, secuta exemplum socris apostoli Pe-
tri, quæ curata à febribus per Dominum, continuo surgens, ministrabat illi ac discipu-
lis.

Quomodo puellam oleo perunctam, à dolore capitis laterisq; curauerit. Cap. 30.

Nequè huic dissimile sanitatis miraculum à venerabili antistite Cuthberto fa-
ctum, multi, qui præsentis fuere, testati sunt: è quibus est religiosus presbyter
Edilualdus, tunc minister viri Dei, nunc autem Abbas cœnobij Mailrosen-
sis. Dum enim more suo pertransiret vniuersa docendo, deuenit in vicum
quendam, in quo erant scemina: sanctimonialis non multæ: quibus timore barbarici
exercitus à monasterio suo profugis, ibidem manendi sedem vir Domini paulò antè
donauerat: quarum vna, quæ erat cognata præfati sacerdotis Edilualdi, grauissimo te-
nebatur languore depressa. Per integrum nanque annum intolerabili capitis & totius
lateris alterius dolore vexata, funditus à medicis erat desperata. Indicantibus autem de
illa viro Dei, & pro sanatione eius obsecrantibus his, qui venerant cum eo, misce-
ratus ille miseram, vnxit oleo benedicto. Quæ ab illa mox hora me-
liorari incipiens, post dies paucos plena so-
spitate conualuit.

Gg

Quo.

Quomodo per panem ab eo benedictum infirmus sit sanatus. Cap. 31.

Nec silentio prætereundum arbitramur miraculum, quod eiusdem viri venerabilis virtute, quanvis ipso absente, patratum cognovimus. Meminimus supra Hildmeri præfecti, cuius uxorem vir DEI ab immundo spiritu liberaverit. Idem ergo præfectus postea decidit in lectum, gravissima pressus infirmitate, adeo ut crescente molestia per dies, iam iamque videretur esse moriturus. Cumque lecto iacentis multa amicorum, qui ad consolandum venerant languentem. Cumque lecto iacentis assiderent, repente unus eorum intulit, quia secum haberet panem, quem sibi nuper vir Domini Cuthbertus benedictionis gratia dedisset. Et credo, inquit, quia huius gustu possit, si tamen fidei nostræ tarditas non obstitit, medellā recipere salutis. Erant autem laici omnes, sed religiosi. Conuersi igitur ad inuicem, confitebantur singuli, quia absque vlla dubietate crederent, per eiusdem benedicti panis communionem eum posse sanari. Implentesque calicem aqua, immiserunt pauxillum panis illius, & dederunt ei bibere. Cuius statim ut viscera gustus ille aquæ per panem sanctificatus attingit, fugit dolor interaneorum omnis, fugit exteriorum tabitudo membrorum. Nec mora, expeditum à languore virum salus subsequuta confirmavit, atque ad laudandū famuli Christi sanctitatem & admirandam fidei non fictæ virtutem, merito & ipsum & omnes, qui celeritatem tam inopinatæ salutis vidēre vel audire, sustulit.

Mira vis panis à S. Cuthberto benedicti.

Qualiter oblatum sibi in itinere iuuenem moriturum, orando reuocavit ad vitam sine omni mora. Cap. 32.

Quodam quoque tempore, dum sanctissimus gregis Domini pastor sua illustrando circumiret ouilia, deuenit in montana & agrestia loca, ubi multi ex de circumpositis latē villulis, quibus manus erat imponenda. Nec tamen in montibus ecclesia vel locus inueniri potuit aptus, qui pōtissimum cū suo comitatu susceperet. Terenderunt ergo tentoria in via, & cæsis de vicina sylua ramulculis, ubi quique tabernacula ad manendum, qualia potuere, fixerunt. Vbi dum consueuerat ad se turbis vir Dei verbum biduo prædicaret, ac spiritus sancti gratiam nuper regneratis in Christo per manus impositionem ministraret, ecce subito apparuerunt mulieres, ferentes in grabato iuuenem, longæ ægritudinis acerbitate tabefactum, ponentesque in exitu sylvæ, miserunt ad episcopum, rogantes, ut ad accipiendam benedictionem ad hunc afferri permitteret. Quem cum ad se perductum acerrimè vexatum conspiceret, iussit omnes secedere longius, & ad solita orationis arma confugiens, data benedictione, pepulit pestem, quam sollicita medicorum manus pigmentorum compositione nequiverat. Denique eadem hora surgens, & accepto cibo confortatus, reddita gratiarum actione, regressus est ad eas, quæ se portauerant, foeminas. Sicque factum est, ut quæ eum illò tristes languidum aduexerant, cum eis inde gaudentibus & ipse sospes ac letabundus domum rediret.

Precibus & benedictione pepulit pestem.

Sensissima pestis.

Curat infan-tem moribundum.

Quomodo tempore mortalitatis morientem puerum matri sanum restituerit. Cap. 33.

Eodem tempore pestilētia subito exorta illis in partibus, gravissima nece incubuit ita ut in magnis quondam refectisq; habitationibus, villis ac possessionibus, parvæ raræque reliquæ, & interdum nullæ residerent. Vnde sanctissimus pater Cuthbertus diligentissimè suam Instrans parochiam, eisdem minimis, quæ suæ perfuere, reliquijs ministerium verbi & necessariæ consolationis opem ferre non desijt. Adueniens autem in viculum quendam, ibidemq; omnibus, quos inuenerat, auxilio exhortationis adhibito, dixit ad presbyterum suum: Putasne superest quispiam his in locis, cui nostra visitatione & allocutiōe opus sit, an cunctis, qui malè habebant, visum ad alios transire licet? Qui circūspiciens omnia, vidit mulierem eminus stantem, rincto paulò antè filio, fratrem eius, iam morti proximum tenebat in manibus, lacrymisq; faciem rigantibus, præteritam pariter & præsentem testabatur ærumnam. Quam cum viro Dei ostenderet, nil moratus, accessit ad eam: & benedicens dedit osculum puero, dixitque ad matrem: Ne metuas, nec mœsta sis: saluabitur enim & viuēt infans, neque vllus vltra de domo tua hac mortalitatis peste deficiet. Cuius prophetiæ veritati, ipsa cum filio matris multo exinde tempore viuens, testimonium dabat.

VI

DE S. CUTHBERTO EPISCOPO LINDISFAR.

Vt animam cuiusdam, qui de arbore cadendo mortuus est, ad cælum ferri conspexerit. Cap. 34.

Interea dum præscius vicini sui obitus vir Domini Cuthbertus, iam decreuisset animo, deposita cura pastoralis officij, solitariam redire ad vitam, quatenus excussa solitudine externa, inter libera orationū & psalmodiæ studia, diē mortis, vel potius vitæ cælestis præstolaretur ingressum, voluit prius non solum sua circuita parochia, sed & alijs circa fidelium mansionibus visitatis, cunctos necessario exhortationis verbo confirmare, ac sic desideratæ solitudinis gaudio refoueri. Quod dum ageret, rogatus à nobilissima & sanctissima virgine Christi Elfrida Abbatisa, cuius superius memoriæ feci, venit ad possessionem monasterij ipsius, quatenus ibidem & ipsam videre atque aliquid loqui, & ecclesiam dedicare deberet. Nam & ipsa possessio non paucos famulorum Christi examine pollebat. Vbi dum hora refectionis ad mensam consedisset, subito venerabilis pater Cuthbertus auersam à carnalibus epulis mentem ad spiritalia contemplan- da contulit. Vnde lassatis ab officio suo membris corporis, mutato colore faciei, & quasi attonitis contra morem oculis, cultellus quoque, quem tenebat, decedit in mensam. Quod dum presbyter eius, qui adstabat & ministrabat, adspiceret, inclinatus ad Abbatisam, dixit silentio: Interroga episcopum, quid viderit. Scio enim, quia non sine causa manus eius tremefacta, cultellum deseruit, vultusque mutatur illius: sed vidit aliquid spirituale, quod nos ceteri videre nequimus. At illa statim conuersa ad eum: Obsecro, inquit, Domine mi episcopo, dicas quid videris modò. Neque enim frustra lassata tua dextera cultellum, quem tenebat, amisit. Qui dissimulare conatus vidisse se quippiam secreti, iocosè respondit: Num tota die manducare valebam? Iam aliquandò quiescere debui. Illa autem diligentius adiurata ac flagitante, ut exponeret visionem: Vidi, inquit, animam cuiusdam sancti manibus angelicis ad gaudia regni cælestis ferri. Rursus illa: De quo, inquit, loco assumpta est? Respondit: De tuo monasterio. Adiecit nomen inquirere. Et ille: Tu mihi, inquit, dic crastino Missas celebranti nomen eius indicabis. Hec audiens illa, confestim misit ad maius suum monasterium videre, qui nuper raptus esset corpore. At nuncius omnes ibidem saluos incolumesque reperiens, postquam mandatum in carro deferrent. Interrogansque qui esset, didicit, quia quidam de pastorebus, bonæ actionis vir, incautiū in arborem ascendens, deciderat deorsum, & contrito corpore, ipsa hora spiritum exhalauit, quæ hunc vir Domini ad cælestia ductum videbat. Quod dum veniens Abbatisa referret, statim illa ingressa ad episcopum, iam tunc dedicantem ecclesiam, stupore scemineo, quasi nouum aliquid incertumque nuntiatus nim viro erat nomen) quia heri cadendo de arbore, defunctus est. Tunc liquidò omnibus patuit, quia multiformis prophetiæ spiritus viri sancti præcordijs inerat, qui & in præsentem occultum animæ raptum videre, & quid sibi in futuro ab alijs indicandum esset, potuit prævidere.

Invisibilis sanctissima Abbatisa Elfrida.

In mensa re-ficiens, visum videt.

Verec. Abbatisa nobilissima.

Aquæ benedictione mutat in vinum S. Cuthberti.

Quomodo aquam gustando, in vini saporem conuerterit. Cap. 35.

Inde peragratis ex ordine superioribus locis, venit ad monasteriū virginum, quod non longe ab ostio Tini fluminis situm supra docuimus: ubi à religiosa & adsecutissima quaque nobilissima familia Christi Verca Abbatisa magnificè susceptus, postquam de meridiana quiete surrexerunt, sitire se dicens, ut biberet, rogauit. Quare bant quid bibere vellent, rogantes, ut vinum sine ceruissam afferri liceret. Aquam, inquit, date mihi. Qui haustam de fonte aquam, obtulerunt ei. At ille data benedictione, ubi poculo: Licet, inquit, mihi de potu bibere, de quo bibit episcopus? Respondit: Etiam. Quare non liceat? Erat autem & ille presbyter eiusdem monasterij. Bibit ergo, & visa est ei aqua, quasi in vini conuersa saporem. Tantique sibi testem volens adhibere miraculi fratrem, qui proximè adstabat, porrexit ei poculum. Qui cum & ipse biberet, eius quoque palato pro aqua vinum sapiebat. Aspectabant autem mirantes adinuicem. Et ubi vacuum tempus ad loquendum acceperunt, confitebantur alterutrum, quia viderentur sibi nunquam melius vinum bibisse, sicut vnus ex ipsis postea in nostro monasterio, quod est ad ostium Vturi fluminis, non paruo tempore moratus, ibidemq; nunc placida quiete sepultus, sua mihi relatione testatus est.

Quomodo inobedientes ei quosdam fratres tempestas maris per septem dies obfederit. Cap. 36.

Abdicat se
episcopa-
tu.

Viris san-
ctis quanta
sit praestati-
da obedi-
tia.

Viderēd
mirandā.

DVobis igitur annis in episcopatu tractatis, sciens in spiritu vir Domini Cuthbertus appropinquare diem sui transitus, abiecit pondus curae pastoralis, atque ad dilectum eremiticam conuersationis agonem quanto citius remeare curauit, quatenus in solita sibi solitudinis mundanae spineta, liberior prae se conuersionis flamma consumeret. Quo tempore saepius ad visitantes se fratres de mansione sua egredi, eosque praesens solebat alloqui. Liber autem referre quoddam tunc ab eo factum miraculum, quo clarius clucescat, quantum viris sanctis obtemperandum sit. Etiam in his, quae negligentius imperare videntur. Quadam die dum venissent quidam, egressusque ille, exhortatorio illos sermone reficeret, post admonitionem complerem subiunxit, dicens: Iam hora est, ut ad mansionem meam regrediar: vos autem quia praeficiendi disponitis, primo sumite cibos, & aucam illam (pendebat enim aucam in pariete) coquite & comedite, & sic in nomine Domini nauem ascendite, ac domum redite. Dixit haec, & data benedictione & oratione, suam mansionem introiit. Illi autem, ut praeeperat, sumpsere cibos: sed quia abundabant cibis, quos secum attulerant, aucam de qua praeeperat, tangere non curabant. At cum refecti nauiculam vellent ascendere, exorta subito tempestas fera, omnem eis nauigandi facultatem abstulit. Factum, quae est, ut septem diebus feruente vnda conclusi, tristes in insula residerent, nec tamen culpam inobedientiae, pro qua huiusmodi carcerem patiebantur, ad memoriam reuocarent. Qui cum sedulo ad patris colloquium reuerli, ac de reditu suo dispendio conuesti patientiae ab illo monita perciperent, septima tandem die egressi ipsi ad eos, vnde lebat moestitiam eorum gratia suae visitationis & pia consolationis verbo lenire. Ingressus autem domum, in qua manebant, ut vidit aucam non fuisse comestam, placido vultu & laeto potius sermone redarguit eorum inobedientiam: Nonne, inquit, in comesta adhuc pendet aucam? Et quid mirum si vos mare non fuit abire? Citissime ergo mittite eam in caldarium, coquite & comedite, ut possit mare quiescere, & vos domum remittere. Fecerunt statim ut iusserat, contigitque, miro ordine, ut cum ad praecceptum Dei coctura in caldario, foco agente, feruere coepisset, eadem hora vnda in mari cessauit, tibus ventis, suo a feruore quiesceret. Expleta itaque refectio, videntes mare remeare, ascenderunt nauem, & secundis flatibus cum gaudio simul & pudore domum suam reuerunt. Pudebat namque eos inobedientiae & sensus tardioris, quo verebantur suam iam inter flagella conditoris dinoscere & emendare reatum: Gaudebant, quia intellexerant tantam fuisse Deo curam de fidei suo famulo, ut contemptum eius etiam per elementa vindicaret. Gaudebant, quia videre tantam suam curam suo fuisse creatori, etiam manifesto miraculo ipsorum errata corrigeret. Hoc sane, quod retuli, miraculum, non quolibet authore, sed vno eorum, qui interfuisse, narrante cognoui, vix videlicet venerabilis monacho & presbytero eiusdem monasterii Cynemundo, qui plurimam tē fidelium, longauitatis & vitae gratia iam notus existit.

Quanta agrotus tentamenta pertulerit, quid ve de sua sepultura mandauerit. Cap. 37.

Heresfridi
narratio
de obitu
sancti viri.

REpetijt autem insulam mansionemque suam vir Dei Cuthbertus, mox postea die solenni natiuitatis Dominicae. Cumque cum nauem ascensurum catena fratrum circumstaret, interrogauit vnus ex eis veteranus & venerabilis monachus, fortis quidem fide, sed dysenteriae morbo corpore iam factus imbecillis: Dic nobis, inquit, Domine episcopo, quando reditum tuum sperare debemus. At ille simpliciter interroganti, simpliciter & ipse, quod verum nouerat, pandens. Quando, inquit, meum corpus hinc referetis. Qui cum duos ferme menses in magna perpetuae suae quietis exultatione transigeret, multo consueta districtioris rigore corpus temque consringeret, arreptus infirmitate subita, temporalis igne doloris ad perpetuam coepit beatitudinis gaudia preparari. Cuius obitum liber verbis illius, cuius relatione didici, describere, Heresfridi videlicet deuota religionis presbyteri, qui etiam tunc Lindisfarnensi monasterio Abbatis iure praefuit. Tribus, inquit, hebdomadibus continuus infirmitate decoctus, sic ad extrema peruenit. Siquidem quarta feria coepit agrotare, & tertia quarta feria, finita aegritudine, migravit ad Dominum. At cum mane primo incho-

ta infirmitatis venirem, (nam & ante triduum cum fratribus insulam adieram) cupiens solita benedictionis & exhortationis ab eo solatia percipere, ut dato iuxta morem signo me aduenisse prodidi, processit ad fenestram, & saluanti se mihi suspirium pro responso reddidit. Cui ego dixi: Quid habes Domine mi episcopo? an forte nocte hac tuus te languor tetigit? At ille: Eriam, inquit, languor me tetigit nocte hac. Putabam, quia de veteris infirmitate, cuius quotidiana penes molestia consueuerat excoqui, non autem de noua & insolita diceret. Nec plura interrogans: Da, inquam, benedictionem nobis, quia iam tempus nauigandi ac domum remeandi adest: Facite, inquit, ut dicis: ascendite nauem, ac domum salui redite. Cum autem Deus suscepit animam meam, sepelite me in hac mansione iuxta oratorium meum ad meridiem contra orientalem sanctae Crucis plagam, quam ibidem exegi. Est autem ad Aquilonalem eiusdem oratorii partem sancti coepit terrae cespiti abditus, quem olim mihi Cudda venerabilis Abbas donauit. In viuentis indit, sed pro amore dilectae Deo foeminae, quae hanc mihi misit, Vercae videlicet Abbatis, ad obuioluendum corpus meum reservare curauit. Haec ego audis: Obsecro, inquam, pater, quia infirmum & moriturum te audio, aliquos de fratribus hic ad ministrandum tibi remanere permittas. At ille ait: Ite modo: tempore autem opportuno redite. Cumque diligenter obsecrans, ut ministrum susciperet, nequaquam impetrare valerem, tandem interrogavi, quado deberemus reuerti. Qui ait: Quando Deus voluerit, & ipse deus iussi orationem fieri sine intermissione pro eo: quia videtur, inquit, mihi ex quibusdam verbis illius appropinquare diem, quo sit exiturus ad Dominum. Eram autem solutus de reditu propter infirmitatem eius: sed quinque diebus obstitit tempestas, ne redire possimus. Quod diuinitus dispensatum fuisse, rei probauit euentus. Ut enim omnipotens Deus famulum suum ab omni labe mundanae fragilitatis ad purum calligaret, vix aduersariis eius, quam nihil contra fidei virtutem valeret, ostenderet, voluit eum toto tempore segregatum ab hominibus, & suae carnis dolore & antiqui hostis acriori certamine probati. Ut autem reddita tranquillitate insulam repetimus, inuenimus eum, suo monasterio egressum, sedere in domo, in qua nos manere solebamus. Et quia necessitas quaedam poscebat fratres, qui mecum venerant, renauigare ad proximum litem, ipse remansit in insula, confestim patri ministerium praebere curauit. Siquidem calidiusque aquam, abluere pedem eius, qui gratia diutini tumoris iam tunc vlcus habebat, ac profluente sanie, cura indigebat. Sed & vinum calefaciens attuli, cumque gustare fecissem. Completa curatione, resedit quietus in stratu: resedi & ego iuxta eum. Cumque recessimus a te. Et mirum, quare nolueris, ut aliquos nostrum, qui tibi ministrarent, sentia & auxilio destitutus humano, aliqua paterer aduersa. Postquam enim a me dimissi estis, continuo coepit languor ingrauescere: ideoque de mea mansione egredies, hic intraui, ut quicumque vestrum mihi ministraturi aduenirent, hic me possent inuenire, nec meam mansionem necesse haberent ingredi. Ex quo autem ingredies, hac in sede membra composui, non moui me hinc, sed quinque diebus his & noctibus hic quietus permansi. Cui ego aio: Et quomodo domine mi episcopo sic viuere potuisti? Tū ille relecto lectisternio, cui superestebat, ostendit ibi cepas quinque, reconditas, & ait: Hic mihi victus erat his quinque diebus. Quotiescumque enim os ariditate ac siti nimia aruit & ardebat, haec gustando me recreare ac refrigerare curauit. Videbatur autem vna de cepis minis quam dimidia parte corrola. Insuper ait: Et coertatores mei nunquam per omne tempus, ex quo in hac insula coartari coepi, tot mihi persecutiones, quot in his quinque diebus, intulerunt. Non auctam interrogare, quae essent tentationes, de quibus dixerat: tantum rogavi, ut mihi presbyter, qui ministerio eius familiariter semper adesse consueuerat, ideoque non secum manere voluit, ut si cuiuslibet acceptis muneribus digna recompensatione non responderet, illius admonitione recoleret, & priusquam obiret, sua cuique reponeret. Sed & alium quendam de fratribus, ut inter ministros sibi adesset, designauit: qui longo quidem ventris fluxu grauiter agrotabat, neque a medicis poterat curari, sed

Crux ab illo erecta.

Virtutē fidei illius dicit, quae diuino fuerit amoris re.

Cepae sustentat quinque diebus.

Quae dimidium certamina tulerit ips diebus.

merito religionis, prudentiæ & grauitatis dignus existerat, qui testis esset verborum, quæ vir Dei vltima diceret, vel quo ordine ad Dominum migraret. Interea rediens domum, narrabat fratribus, quia venerabilis pater in sua se insula sepeliri iubebat: & videtur, inquit, mihi iustus esse multo & dignius impetrare ab eo, quatenus huc transferri corpus suum, & iuxta honorem congruum in ecclesia condi permittat. Placuerunt illis, quæ dixerat, & venientes ad episcopum, rogabamus dicentes: Non ausi sumus domine episcopo contemnere iussionem tuam, qua te hic tumulari mandasti, & tamen rogandum videbatur nobis, ut te ad nos transferre, & nobiscum habere mereamur. At ille: Et mea, inquit, voluntas erat hic requiescere corpore, vbi quantulumcumque pro Domino certamen certauit, vbi cursum consummare desidero, vnde ad coronam iustitiæ subleuandam me pio iudicio spero. Sed & vobis quoque commodius esse arbitror, ut hic requiescat, propter incursionem profugorum vel noxiorum quorumlibet. Qui cum ad corpus meum forte confluxerint, quia qualiscumque sum, fama tamen exiit de me, quia famulus Christi sum: necesse habetis pro talibus sapientius apud potentes seculi intercedere, atque ideo de presentia corporis mei multum tolerare laborem. At nobis multum diu precantibus, laboremque huiusmodi gratum ac leuem fore asseuerantibus, tandem cum consilio locutus vir Domini, dixit: Si meam dispositionem superare, & meum corpus illud reducere vultis, videtur mihi optimum, ut in interioribus basilicæ vestræ illud tumuletis, quatenus & ipsi cum vultis, meum sepulcrum visitare possitis, & in potestate sit vestra, an aliqui illud de alieniuentibus accedant. Gratias egimus permissioni & consilio illius, flexis in terram genibus, aedomum redentes, frequentius illum exinde visitare non destitimus.

Quomodo ministerium suum à profusio ventris sanauerit ægrotus vir beatus.

Cap. 38.

Cumque increfcente languore, videret tempus suæ resolutionis instare, precepit se in suam mansiunculam atque oratoriū referri. Erat autem hora diei tertia. Portauimus ergo illum, quia præ molestia languoris, ipse non valebat ingredi. At vbi ad portam peruenimus, rogabamus, ut alicui nostrum liceret ad ministrandum ei pariter intrare. Non enim per annos plurimos quispiam illuc, præter ipsum, intrauerat. Qui circumspicis omnibus, vidit fratrem, cuius supra memini, ventris fluxu languentem, & ait: Vultis istod ingrediatur mecum. Hoc enim erat nomen fratris. Qui cum ad nonam usque horam intus cum illo maneret, sic egrediens vocauit me: Episcopo iussit ad se intrare. Possum autem tibi referre nouam per mirabilem, quia ex quo ingrediens illuc tergi episcopum, deducturus eum ad oratorium, continuo sensi me omnino libera longæ infirmitatis molestia carere. Non autem dubitandum, supernæ pietatis hoc dispensatione procuratum, ut qui multos antea sospes adhuc valensque curauerat, hunc quoque moriturus curaret: quatenus hoc quoque indicio pateret etiam corpore infirmum sanctus quantum spiritu valeret. In qua profecto curatio sequebatur exemplum sanctissimi & reuerendissimi partis Aurelij Augustini episcopi: qui dum pressus infirmitate, qua & mortuus est, decumberet, venit quidam cum suo ægrotato, rogans ut eidem manum imponeret, quod sanus esse posset. At ille ait: Si aliquid in his possem, mihi hoc vultusque primitus præstissem. Rursus is, qui venerat: Te, inquit, visitare iussus sum, siquidem in somnis dictum accepi: Vade ad Augustinum Episcopum, ut eidem manum imponas, & saluus eris. Quo ille audito, mox ægrotanti manum benedicens imposuit: nec mora, sanum ad propria remisit.

Quæ vltima fratribus mandata dedit, & ut percepto viatico, inter verba orationis spiritum reddiderit cælis. Cap. 39.

Intraui autem ad eum circa horam diei nonam, inuenique eum recubentem in angulo sui oratorii contra altare: assidere cœpi & ipse. Nec multa loquebatur, quia pondus ægritudinis & facilitatem loquendi minorauerat. Verum me diligenter inquirente, quem hereditarium sermonem, quod vltimum Vale fratribus relinqueret, cœpit dissolvere pauca, sed fortia, de pace & humilitate, cauendisque eis, qui his oblectari, quam oblectari mālent. Pacem, inquit, inter vos semper & charitatem custodite diuinam, & cum de vestro statu consilium vos agere necessitas poposcit, videre attentius ut vnanimes existeret in consilijs. Sed & cum alijs Christi seruis mutuum habetote concordiam, nec venientes ad vos hospitalitatis gratia domesticos fidei, habeatis contemptui: sed familiariter ac benignè tales suscipere, tenere ac dimittere curate: nequaquam vos meliores arbitantes cæteris eiusdem fidei & vite

Tactus episcopi pili-
gatur dy-
lenteria.

facultate
puto legē-
dum.

Pax & hu-
militas fer-
uanda.

cop.

confortibus. Cum illis autem, qui ab unitate catholice pacis, vel pascha non suo tempore celebrando, vel peruersè viuendo aberrant, vobis sit nulla communio. Sciatisque & memoria retineatis, quia si vos vnum è duobus aduersis eligere necessitas coegerit, multo plus diligo, ut eruentes de tumulto, tollentesque vobiscum ossa mea, recedatis ab his locis, & vbiunque Deus prouiderit, incolæ maneat, quam ut vlla ratione consentientes iniquitati, schismaticorum iugo colla subdatis. Catholica patrum statuta diligenterissime discere atque obseruare contendite. Ea quoque, quæ per meum ministerium vobis diuina pietas instituta vitæ regularis dare dignata est, exercere solliciti. Scio enim, quia etsi quibusdam contemptibilis vixi, post meum tamen obitum, qualis fuerim, quam mea doctrina non sit contemnenda, videbitis. Hæc & his similia vir Dei per interualla locutus, quia vis, ut diximus, infirmitatis possibilitatem loquendi ademerat, quietum expectatione futuræ beatitudinis diem duxit ad vesperam. Cui etiam per vltimum tempus aderat, acceptis à me sacramentis salutaribus, exitum suum, quem iam venisse cognouit, Domini corporis & sanguinis communione munivit, atque eleuatis ad cælum oculis, extensisque in altum manibus, intentam supernis laudibus animam ad gaudia regni cælestis emisit.

Quomodo iuxta prophetiam psalmi, quem eo moriente cantauerant, Lindisfarnenses sint impugnati sed Domino iuuante, iterum protecli. Cap. 40.

At ego statim egressus, nunciaui obitum eius fratribus, qui & ipsi noctem vigilando atque orando transegerant, & tunc fortè sub ordine nocturnæ laudis dicebant psalmum quinquagesimum nonum, cuius initium est: Deus repulisti nos & destruxisti nos, iratus es, & misertus nobis. Nec mora, currens vnus ex eis, accendit duas candelas, & vtraque tenens manu, ascendit eminentiorem locum, ad ostendendum fratribus, qui in Lindisfarnensi monasterio manebant, quia sancta illa anima iam migrasset ad Dominum. Tale namque inter se signum sanctissimi eius obitus condixerant. Quod cum videret frater, qui in specula Lindisfarnensis insulæ longè decontrà euentus eiusdem peruigil expectauerat horam, cucurrit citius ad ecclesiam, vbi collectus omnis fratrum coetus, nocturnæ psalmodiæ solennia celebrabat: contigisseque ut ipsi quoque intrante illo præfatum canerent psalmum: quod superna dispensatione procuratum, rerum exitus ostendit. Sepulto siquidem viro Dei, tanta ecclesiam illam tentationis aura concussit, ut plures è fratribus loco magis cedere, quam talibus vigiliis interesset periculis. Attamen post annum, ordinato in episcopatu Eadberto, magnarum virtutum viro, & in scripturis nobiliter erudito, maximeque elemosynarum operibus dedito, fugatis perturbationum procellis, ut scripturæ verbis vtar, ædificauit Hierusalem, id est, visionem pacis Dominus, & dispersiones Israël congregauit. Sanauit contritos corde, & alligauit contritiones eorum: ut palam daretur intelligi, quid significauerit psalmus cum cognita beati viri morte cantatus: quia videlicet post eius obitum repellendi ac destruendi essent eius ciues, sed post ostensionem iræ minantis, cælesti propitijs miseratione refouendi. Cuius sequentia quoque psalmi eidem sensui concordare, qui rectè tractat, intelligit. Impositum autem navi venerabile corpus patris, ad insulam Lindisfarnensem retulimus: quod magno occurrentium agmine chorisque canentium susceptum est, atque in ecclesia B. Apostoli Petri ad dexteram altaris petri in sarcophago repositum.

Quomodo puer demoniacus sanatus sit humo in aquam missa, cui lauacrum corporis sancti infusum est. Cap. 41.

Sed nec defuncto ac tumulto Christi famulo, signa sanitatum, quæ viuens exerceuerat, cessare potuerunt. Contigit namque puerum quendam in territorio Lindisfarnensium atrocissimo damone vexari, ita ut sensu rationis funditus amisso, clamaret, eiularet, & vel sua membra, vel quicquid attingere posset, morsibus dilaniare niteretur. Missus est ad euerugmentum presbyter de monasterio: qui cum solitus fuisset per exorcismi gratiam imundos fugare spiritus, huic tamen obsessio prorsus nil prodesse valebat. Vnde dedit consilium patri illius, ut impositum carro puerum ad monasterium deferret, atque ad reliquias beatorum martyrum, quæ ibi sunt, Dominum pro illo precaretur. Fecit, ut monuerat: sed noluerunt sancti Dei martyres ei peritiam reddere sanitatem, ut quam celsum inter se locum Cuthbertus haberet, ostenderent.

Gg 4 Cum

Schismatici
ci vitandi.

Statuta Pa-
trum ob-
seruanda.

Eucharis-
tiam acci-
pit sub
morrem
& ita cæ-
los.

Lindisfar-
nen. eccle-
siæ pertur-
batio in-
gens.
Psalm. 146.

Defertur
sacrum cor-
pus in insu-
lam Lindis-
farnensem.

MARTIVS.

Cum ergo infans ululando, ingemendo, & frendendo dentibus, nimio cunctorum visus & auditus horrore concuteret, nec esset, qui aliquod remedij genus excogitare quuisset: tum ecce quidam de presbyteris edoctus in spiritu, per opitulationem beati patris Cuthberti illum posse sanari, venit clanculo ad locum, ubi nouerat effusam fuisse aquam, qua corpus eius defunctum fuerat lotum, tollensque modicam humi particulam, immisit in aquam: quam deferens ad patientem, infudit in ore eius. Quo horribili liter hians, voces diras ac flebiles emittebat. Statim autem ut attigit aquam, continuit clamorem, clausit os, clausit & oculos, qui sanguinei & furibundi patebant, caput & corpus totum reclinavit in requiem. Qui etiam placido sopore noctem transegit, & mane de somno simul & vesania confurgens, liberatum se à dæmonio, quo premebatur, beati Cuthberti meritis & intercessione cognouit. Mirandum & bonis omnibus delectabile spectaculum, cum videres filium cum patre sospitem loca sancta circumire, sanctorum auxilio gratias sanissima mente referre, qui pridie præ insania mentis nec se ipsum, qui esset, vel ubi esset, poterat agnoscere. Qui ubi, tota fratrum caterua adstante, vidente & congratulante, ad reliquias martyrum genibus flexis dedit laudem Deo Patre nostro Iesu Christo, iam & ab hostis verberibus liberatus, & in fide firmior, quam fuerat, effectus, ad propria rediit. Ostenditur usque hodie fossa illa, cui memorabile infusum est lauacrum, quadrato schemate facta, ligno vndique circumdata, & lapillis intus impleta. Est autem iuxta ecclesiam, in qua corpus eius requiescit, ad partem meridianam. Factumque est ex eo tempore, ut plures sanitatum operationes per eosdem lapides vel eandem terram, Domino donante, fierent.

Quomodo corpus eius post undecim annos sit sine corruptione repertum.

Cap. 42.

Volens autem larius monstrare diuina dispensatio, quanta in gloria vi sanctus post mortem viueret, cuius ante mortem vita sublimis, crebris etiam miraculorum patebat indicij, transactis sepulture eius annis undecim, immisit in animo fratrum, ut tollerent ossa illius, quæ more mortuorum, consumpta iam & in puluerem redacto corpore reliquo, sicca inuenienda rebantur, atque in leui arca recondita, in eodem quidem loco, sed supra pauimentum dignæ venerationis gloria locarent. Quod dum sibi placuisse, Eadberti, antistiti suo medio ferme Quadragesimæ tempore referrent, annuit consilio eorum, iussitque ut die depositionis eius, quæ est tertiadecima Calendarum Aprilium, hoc facere meminissent. Fecerunt autem ita: & aperientes sepulcrum, inuenerunt corpus totum, quasi adhuc viueret, integrum & flexibilibus artuum compagibus, multo dormienti quam mortuo similis. Sed & vestimenta omnia, quibus indutum erat, non solum intemerata, verum etiam præca nouitate & claritudine miranda parebant. Quod ubi viderunt, nimio mox timore & tremore sunt perculsi, adeo ut vix aliquid loqui, vix auderent intueri miraculum, quod parebat: vix ipsi, quid agerent, noscent. Extremam autem indumentorum eius partem, pro ostendendo incorruptionis signo tollentes (nam quæ carni illius proxima aderant, prorsus tangere timebant) festinauerunt referre antistiti, quod inuenerant: qui tum forte in remotiore à monasterio loco, refluus vndique maris fluctibus cincto, solitarius manebat: (in hoc etenim, semper Quadragesimæ tempus agere: in hoc, quadragesima ante Dominicum natalem dies in magna continentia orationis & lachrymarum deuotio. ne ducere consueuerat: in quo etiā venerabilis prædecessor eius Cuthbertus, priusquam Farne peteret, sicut & supra docuimus, aliquandiu secretus Domino militauerat) Atque lerunt autem & partem indumentorum, quæ corpus sanctum ambièrant. Quæ cum ille & munera gratanter acciperet, & miracula libenter audiret, (nam & ipsa indumenta, quasi patris adhuc corpori circumdata, miro deosculabatur affectu) Noua, inquit, indumenta corpori pro his, quæ tulistis, circumdate, & sic reponite in thecam, quam parastis. Scio autem certissime, quia non diu vacuus remanebit locus, qui tanta celestis miraculi virtute consecratus est. Et beatus est multum, cui in eo sedem quiescendi Dominus, veræ beatitudinis author atque largitor, concedere dignatur. Adiecitque mirando, quæ quondam versibus dixi, & ait:

Quis Domini expediet celestia munera dictis?
Vel paradisiacas quæ capit auris opes?
Cum pius infesti dirupto pondere leri,
Viueret siderea semper in arce dabit.

Mor.

DE S. CVTHBERTO EPISCOPO LINDISFAR.

Mortua nunc tanto qui membra decorat honore,
Pulchraque perpetuæ pignora præstat opis.
Quamque beata domus, sub tanto quæ hospite fulges,
Nescia quæ navi, lumine lata micat.
Nec tibi difficile omnipotens, mandare sub aruo
Nè deposta voret funera labes edax,
Qui triduo seruas ceti sub viscera vatem,
Lucis iter pandens mortis ab ore tuo.
Qui ignibus in medijs infantia membra tueris,
Nè Hebræum lædat Chaldea flamma decus.
Dena quater renouas per frigora plebis amictum,
Quæ Phariam fugiens, inuia seruat, humum.
Qui rediit leuem formas in membra fauillam,
Cum tremet angelicus mundus ab axe tubis.
Hæc ubi multis enim lachrymis ac magna compunctione pontifex tremente lingua complenit, fecerunt fratres ut iusserat, & inuolutum nouo amictu corpus, leuique in theca reconditum, supra pauimentum sanctuarij composuerunt.

Quomodo corpus Eadberti episcopi in tumulo viri Dei ponentes, sarcophagum illius desuper posuerunt. Cap. 43.

Interea Deo dilectus antistes Eadbertus morbo corripitur acerbo, & crescente per dies multumque ingrauescente ardore languoris, non multo post, id est, pridie Nonas Maias, etiam ipse migravit ad Dominum, impetrato ab eo munere, quod diligenter petierat, videlicet ut non repentina morte, sed longa excoctus agritudine, transiret & corpore. Cuius corpus in sepulcro beati patris Cuthberti ponentes, apertum desuper arcam, in qua incorrupta eiusdem patris membra locauerant. Vbi nunc usque, si petentium fides exigar, miraculorum signa fieri non desinunt. Sed & indumenta, quæ sanctissimum corpus eius vel viuum, vel sepultum vestierant, à gratia curandi non vacant.

Ut quidam egrotus ad tumbam eius orando sit sanatus. Cap. 44.

Denique adueniens transmarinis è partibus clericus quidam reuerendissimi & sanctissimi Vuillebrordi Clementis, Frisonum gentis episcopi, dum aliquot dies ibidem hospes moraretur, decidit in infirmitatem grauissimam, ita ut invictus dolore, videretur sibi nec mori, nec viuere posse, inuento salubri consilio, dixit ministro suo: Obsecro, perducas me hodie post celebratas Missas adorare ad corpus sanctissimum viri Dei, (erat enim dies Dominica) spero, per gratiam intercessionis eius, huius cruciatibus eripiar, & vel sanatus ad vitam redeam præsentem, vel defunctus per celestem non paruo cum labore perduxit. Qui cum ad sanctissimi ac Deo dilecti patris sepulcrum genua curnaret, caput in terram dimitteret, pro sua sospitate rogaret, tantis continuo vires suum corpus de incorrupto illius corpore accepisse persensit, ut absque labore ipse ab oratione resurgeret, absque adminiculo vel ministri ducentis vel baculi sustentantis ad hospitium rediret. Qui post dies paucos, roborata ad integrum virute, viam, quam disposuerat, peregit.

Quomodo paralyticus per eius calceamenta sit sanatus. Cap. 45.

Erat in monasterio quodam, non procul inde posito, adolescens ea, quam Græci paralyticum vocant, infirmitate omni membrorum officio destitutus. Vnde Abbas ipsius, sciens in monasterio Lindisfarnensi medicos esse peritissimos, misit eum illud, rogans, infirmum, si quid possent curationis, conferrent. Qui cum, quoque Abbate & episcopo iubentibus, diligenter illi assisterent, & quicquid bant: quin potius crescebat morbus quotidie, & paulatim in deteriora vergebat, adeo ut, excepto ore, nullum penè membrum posset loco mouere. Cumque à carnalibus medicis, diu frustra laborantibus, desperatus ac desertus iaceret, confugit ad diuinum celestis medicum auxilium, qui in veritate peritus, propitius sit omnibus iniquitatibus nostris, qui sanat omnes languores nostros. Rogauit nanque ministrum suum, ut aliquam

Ionæ 2.

Dan. 3.

Deut. 19.

Eadberti episcopi obitus.

Miracula per vestes S. Cuthberti.

Ad sepulcrum sancti viri orans languidus, mox reualefcit.

Psalm. 120.

Si per col-
eamen-
sancti viri
talia sunt,
quid non
potest a-
pud Domi-
num eius
spiritus?

quam sibi portiunculam de incorruptilibus sacri corporis afferret exuijs: quia crederet per huius se virtutem ad gratiam sanitatis, Domino largiente, reuer surum. Qui consulto Abbate, attulit calceamenta, quæ viri Dei in sepulcro pedes induerant, & ea pedibus dissolutis ægroti circumdedit: siquidem primò à pedibus cum paraly sis apprehenderat. Fecit autem hoc noctis initio, cum tempus requiescendi adesset: statimque ille placidum dimissus in soporem, procedente intempesta noctis silentio, coepit alternis palpitare pedibus, vt palam, qui vigilabant & videbant, ministri aduerterent, quia donata per reliquias viri sancti virtute medicandi, sanitas oprata à planta pedum per cetera membra esset transitura. At ubi consuetum in monasterio nocturnæ orationis signum insonnit, excitatus sonitu, resedit ipse. Nec mora, solidatis interna virtute nervis, artuumque compagibus vniuersis, & dolore fugato, sanatum se esse intelligens, surrexit, & in gratiarum actione Domino omne nocturnæ siue matutinæ psalmodiæ tempus sancto persoluit. Manè autem iam factò, processit ad ecclesiam, videntibusque sanctis laudantibus vniuersis, circumiuit loca sancta orando, & suo Saluatori sacrificium laudis offerendo. Factum namque est, vt pulcherrima rerum conuersione is, qui dissolutus toto corpore illuc in vehiculo perlatus fuerat, inde strictis firmatisque membris omnibus, domum per se rediret incolumis. Vnde meminisse iuuat, quia hæc est mutatio dextera excelsi, cuius memoranda ab initio mirabilia mundo fulgere non cessant.

Qualiter anachoreta Felgildus operimento parietis eius in vultu sit mundatus.
Cap. 46.

NEC prætereundum arbitror, quid miraculi cælestis etiam per reliquias sanctissimi oratorij, in quo pater venerabilis solitarius Domino militare consueuerat, diuina pietas ostenderit: quod tamen vtrum meritis eiusdem beati patris Cuthberti, an successoris eius Edilualdi, viri æquè Deo dediti ascribendum sit, internus arbiter nouerit. Neque aliqua ratio vetat, vtriusque merito factum credi, comitante etiam fide reuerendissimi patris Felgildi, per quem & in quo miraculum ipsum, quod refero, sanationis completum est. Ipse est qui tertius eiusdem loci & militiæ spiritualis hæres, hodie maior septuagenario, in magno vitæ suæ desiderio, terminum præsentis expectat. Cum ergo viro Dei Cuthberto ad captiua transito, Edilualdus eiusdem insulæ & monasterij colonus existere coepisset, qui & ipse multos antea per annos in monachica conuersatione probatus, ritè gradum anachoreticæ sublimitatis ascenderat: reperit, quia parietes præfati oratorij, qui tabulis minus diligenter coaptatis erant compositi, longa essent vetustate dissoluti, & separatis abindecem tabulis, facilem turbinibus præbuisent ingressum. Sed vir venerabilis, qui cælestis ædificij magis, quam terreni decorem quærebat, sumpto sceno vel argilla, vel quicquid huiusmodi materiæ reperisset, stipauerat rimulas, ne quotidianis imbrum siue ventorum iniurijs, ab orandi retardaretur instantia. Cum hæc igitur Edilualdus, ingressus locum, vidisset, postulauit à frequentantibus se fratribus pelluculam vituli, eamque in illo angulo, quo & ipse & prædecessor eius Cuthbertus, sepius orans stare vel genu flectere solebat, clauis affixam, violentijs procellarum opposuit. At postquam ipse quoque, expletis ibi duodecim continuis annis, gaudium supernæ beatitudinis intrauit, ac tertius locum eundem Felgildus incolere coepit, placuit reuerentissimo Lindisfarnensis ecclesiæ pontifici Eadfrido, dissolutum vetustate oratorium illud à fundamentis restaurare. Quod dum esset opus expletum, & multum deuota religione à beato Christi athleta Felgildo postularent, quatenus aliquam illis particulam de reliquijs sancti ac Deo dilecti patris Cuthberti, siue successoris eius Edilualdi dare debuisset, visum est illi, diuisam particulam memoratam pelliculam petentibus dandam: sed daturus eam alijs, prius in se ipse, quid hæc virtutis haberet, expertus est. Habebat namque vultum deformi rubore simul & tumore persusum, cuius quidem futuri in eo languoris & prius, cum adhuc communi inter fratres vitam degeret, adspicientibus in facie eius signa patebant. At cum in solitudine remotius, minorem corpori cultum, maiorem adhiberet continentiam, & quasi diutino carcere inclusus, rariùs vel fotu solis, vel aëris vteretur afflatu, excreuit magnitudine huiusmodi infirmitatis solitariam deferere vitam, & communem necesse esset conuersionem repetere, fideli vsus est præsumptione, sperauitque se illorum ope curandum, quorum se mansionem tenere & vitam gaudebat imitari. Mittens enim præfate par-

Edilualdus
fuit
for S. Cuth-
berti in in-
sula solita
ria.

Item Fel-
gildus.

DE S. CUTHBERTO EPISCOPO LINDISFAR.

Insigne
miraculi

tem pellicula in aquam, ipsa aqua lauit faciem suam: statimque tumor omnis, qui hanc obsederat, & scabies foeda recessit, iuxta quod mihi & primò religiosus quidam presbyter huius monasterij Gyruensis indicauit, qui se vultum illius & prius tumentem ac deformem nòsse, & postea mundatum per fenestram manu palpasse referebat: & ipse postmodum Felgildus retulit, adstruens quia res ita, vt presbyter narrauerat, esset expleta, & quòd ex eo tempore, cum inclusus per multa annorum curricula maneret, vt prius, immunem ab huiusmodi molestia vultum semper haberet, agente gratia Dei o-mnipotentis, quæ & in præsentis multos, & in futuro cordis & corporis nostri languores sanare consuevit, satiansque in bonis desiderium nostrum, sua nos in misericordia thore Beda venerabili. At longo post tempore scripsit quidam satis grauer, sancti eiusdem corporis etiam, post annos quadringentos & decem & octo æquè incorruptum fuisse repertum. Mirabilis Deus in sanctis suis, apud quem etiam non est impossibile o-mni Cuthberti in Anglia corpus integrum repertum, vir quidam magnæ doctrinæ & venerationis grauitatis ex illius testimonio indicauit, qui beatas Cuthberti reliquias ipse fide dignus conspexerat. De eodem sanctissimo Episcopo vide eundem Beda lib. 4. Hist. Ecclesiast. gentis Anglorum, cap. 27. &c.

Luc. 1.

VITA S. BENEDICTI ABBATIS PRAESTANTISSIMI, AB SANCTISSIMO PONTIFICE ROMANO Gregorio conscripta. lib. 2. Dialogi.

BIT vir vitæ venerabilis, gratia Benedictus & nomine, ab ipso suæ pueritiæ tempore cor gerens senile. Aetatem quippe moribus transiens, nulli voluprati animum dedit. Sed dum in hac terra adhuc esset, quo temporaliter liberè adhuc vt potuisset, despexit iam quasi aridum, mūdum cum flore. Qui liberiori genere ex prouincia Nursiæ exortus, Romæ liberalibus studijs traditus fuerat. Sed cum in eis multos ire per abrupta viriorum cerneret, cum, quem quasi in ingressu mundi posuerat, retraxit pedē: nē, si quid de scientia eius attingeret, ipse quoque in immane præcipitiū totus iret. Despectis itaque literarum studijs, relicta domo rebusque patris, soli Deo placere desiderans, sanctæ conuersationis habitum quæsiuit. Re-cessit igitur scienrer nesciens, & sapienter indoctus. Huius ego omnia gesta non didici: sed pauca, quæ narro, quatuor discipulis illius referentibus, agnouit: Constantino scilicet, reuerentissimo valde viro, qui ei in monasterij regimine successit: Valentiniano quoque, qui annis multis Lateranensi monasterio præfuit: Simplicio, qui congregationem illi in post eum tertius rexit: Honorato etiam, qui nunc adhuc cellæ eius, in qua prius conuersatus fuerat, præest.

21. Martij
Cap. 1.

Eius pa-
tria.

Monaste-
rium Late-
ranense.

Hic itaque cum iam, relictis literarum studijs, petere deserta decreuisset, nutrix, quæ hunc arctius amabat, sola secuta est. Cumque ad locum venissent, qui Effide dicitur, sita demorarentur, prædicta nutrix illius ad purgandum triticum à vicinis mulieribus prestari sibi capisterium petijt: quod super mensam incautè derelictum, casu acciderat, fractum videbat. Benedictus autem religiosus & pius puer, cum nutricem suam flere conspiceret: eius dolori compassus, ablatis secum vtrisque fracti capisterij partibus, sese cum lachrymis in orationem dedit: qui ab oratione surgens, ita iuxta se vas sanum reperit, vt in eo intueri fracturæ nulla vestigia potuissent, moxque nutricem suam blandè consolatus, ei sanum capisterium reddidit, quod fractum tulerat. Quæ res in eodem loco à cunctis est agnita, atque in tanta admiratione habita, vt hoc ipsum capisterium eius loci incolæ in Ecclesiæ ingressu suspenderent, quatenus & præsentibus & secuturi omnes agnoscerent, Benedictus puer conuersationis gratiam à quanta per-

Benedi-
ctus puer
fractum ca-
pisterium
oratione
integrum
restituit.

Induit ha-
bitu mona-
sticum.

Paschalis
solennitas.

Presbyter
adfert cibū
S. Benedi-
cto.

Inuenitur
in specu a
pastoribus

Cap. 2.

Tentatio
carnis ve-
hemens.

Fortiter su-
peratur.

perfectione cōpisset. Quod annis multis illic ante omnium oculos fuit, & usque ad hanc Longobardorum tempora super fores Ecclesiæ pependit. Sed Benedictus plus ap- petens mala mundi perpeti, quam laudes: & pro Deo laboribus fatigari, quam vitæ hu- ius fauoribus extolli: nutricem suā occultè fugiens, deserti loci secessum petijt, cui Sub- lacus vocabulum est: qui ab Romana vrbe quadraginta ferè millibus distans, frigidas atque perspicuas emanat aquas. Quæ illic videlicet aquarum abundantia in extenso pri- us lacu colligitur, ad extremum verò in amnem deriuatur. Quò dum fugiens pergeret, monachus quidam, Romanus nomine, hunc euntem reperit: quò tenderet, requisit. Cuius cū desiderium cognouisset, & secretum tenuit, & adiutorium impendit, eique sanctæ conuersationis habitum tradidit, & in quantum licuit, ministravit. Vir autē Dei ad eundem locum perueniens, in arctissimum specum se tradidit, & tribus annis, ex- pro Romano monacho, omnibus hominibus ibi incognitus mansit. Qui videlicet Ro- manus non longè in monasterio sub Theodati patris regula degebat: sed pie eiusdem patris sui oculis furabatur horas, & quem sibi ad manducandum surripere peterat, die- bus certis Benedicto panem ferebat. Ad eundem verò specum à Romani cella iter non erat, quia excelsa desuper rupes eminebat: sed ex eadem rupe in longissimo tunc ligatū Romanus deponere panē consueuerat: in qua etiam resti parū tintinnabulū inferebat, ut adeius sonū vir Dei cognosceret, quando sibi Romanus panem præberet, quem exi- ens acciperet. Sed antiquus hostis vnus charitati inuidens, alterius refectioni: cum qua- dam die submitti panem conspiceret, iactauit lapidem, & tintinnabulum fregit. Ro- manus tamen horis congruentibus ministrare non desijt. Cū verò iam Deus omni- nibus demonstrare, ut posita supra candelabrum lucerna claresceret, quatenus omni- bus, qui in domo Dei sunt, luceret: cuidam presbytero lōgius manenti, qui refectionem sibi in paschali festiuitate parauerat, per visum Dominus apparere dignatus est, dicens: Tu tibi delicias præparas, & seruus meus illo in loco fame cruciatur. Qui protinus su- rexit, atque in ipsa solennitate paschali cum alimentis, quæ sibi parauerat, ad locum re- tendit, & virum Dei per abrupta montium, per concaua vallium, per desolā terrarum quæsiuit, eumque latere in specu reperit. Cumque oratione facta, benedicens, præ- num omnipotentem confedissent, post dulcia vitæ colloquia is, qui aduenerat, pres- byter dixit: Surge, sumamus cibum: quia hodiè pascha est. Cui vir Dei respondit, dicens: Scio, quia pascha est: quia hodiè videre te merui. Longè quippe ab hominibus posui, quia die eodem paschalis solennitas esset, ignorabat. Venerabilis autē presbyter rursus asseruit, dicens: Veraciter hodiè resurrectionis Dominicæ paschalis dies est: abstinere sibi minimè congruit: quia & ego ad hoc missus sum, ut omnipotentis Dei dona pariter su- mamus. Benedicentes igitur Dominum, sumpsērunt cibum, expleta itaque refectione & colloquio, ad ecclesiam suam presbyter recessit. Eodem quoque tempore inter frun- specu latitantem etiam pastores inuenerunt: quem dum vestitum pellibus inter frun- ta cernerent, aliquam bestiam esse crediderunt: sed cognoscentes Dei famulum, eo- rum multi ad pietatis gratiam à bestiali mente mutati sunt. Nomen itaque eius per vicina loca innotuit cunctis. Factumque est, ut ex illo iam tempore à multis frequen- ri cōpisset: qui cū ei cibum afferret corporis, ab eius ore in suo pectore alimenta re- ferebant vitæ.

Quadam verò die dum solus esset, tentator affuit. Nam nigra paruaque anis, quæ vul- gò merula nominatur, circa eius faciem volitare cōepit, eiusque vultui importunè inhi- sere, ita ut manu capi posset, si hanc vir sanctus tenere voluisset: sed signo crucis edito, recessit anis. Tanta autem carnis tentatio, aui eadem recedente, secuta est, quantum vir sanctus nunquam fuerat expertus. Quadam nanq; aliquando sceminam viderat, quæ malignus spiritus ante eius mentis oculos reduxit: tantoque igne serui Dei animum in specie illius accendit, ut dum in eius pectore amoris flāma vim caperet, etiam penè de- ferere eremum, voluptate victus, deliberaret. Tunc subito superna gratia respectu, ad semetipsum reuersus est: atque vrticarum & veprium iuxta densa succrescere frutera conspiciens, exutus indumento, nudum se in illis spinarum aculeis & vrticarum vul- dijs proiecit: ibique diu volutatus, toto ex eis corpore vulneratus exijt, & per cutis vul- nera eduxit à corpore vulnus mentis, quia voluptatem traxit in dolorem. Cumque be- nē poenaliter foris arderet, extinxit quod intus illicite ardebat. Vicit itaque peccatum, quia mutauit incendium. Ex quo videlicet tempore, sicut post discipulis ipse perhibe- bat, ita in eo est tentatio voluptatis edomita, ut tale aliquid in se minimè sentiret. Cæ- perunt

perunt postmodum multi iam mūdum relinquere, atque ad eius magisterium festina- re. Liber quippe à tentationis vitio, vero iure iam factus est virtutum magister. Vnde & per Moysen in Exodo præcipitur, ut Leuitæ à viginti quinque annis & suprà, ministrare debeant: ab anno verò quinquagesimo, custodes vasorum fiant.

Petrus: Iam quidem prolati testimonij mihi aliquantum intellectus interlucet: sed tamen hoc plenius exponi postulo.

Gregorius: Liqueat, Petre, quòd in iuuentute carnis tentatio ferueat, ab anno au- tem quinquagesimo calor corporis frigescat. Vasa autem sacra, sunt fidelium mentes. Eledti ergò cum adhuc in tentatione sunt, subesse eos ac seruire necesse est, & obsequijs laboribusque fatigari. Cū verò iam mentis ætate tranquilla calor recesserit tentatio- nis, custodes vasorum sunt: quia doctores animarum fiunt.

Petrus: Fateor, placet, quòd dicis: sed quia prolati testimonij clausa referasti, quæ- so, ut de vira iusti debeas ea, quæ sunt inchoata, percurrere.

Gregorius: Recedente igitur tentatione, vir Dei quasi spinis erutis, excultra terra, de virtutum segete feracius fructus dedit. Præconio itaque eximie conuersationis cele- bre nomen eius habebatur. Non autem longè monasterium fuit, cuius cōgregationis pater defunctus est: omnisque ex illo congregatio ad eūdem venerabilem Benedictum venit, & magnis precibus, ut eis præesse deberet, petijt. Qui diu negando, distulit: suis illorumque fratrum moribus se conuenire non posse prædixit: sed victus quandoque pre- cibus assensum dedit. Cumque in eodem monasterio regularis vitæ custodiam teneret, nullique, ut prius, per actus illicitos in dexteram lauamque partem deflectere à con- uersationis itinere liceret: suscepti fratres insanè fauientes, semetipsos prius accusare

Disoluti
fratres non
ferunt sancti
viri rectitu-
dinem.

recidit, quia hunc sibi præesse poposcerāt, quorum scilicet tortitudo in norma eius recitudo offendebat. Cumque sibi sub eo conspicerent illicita non licere, & se do- lerent aduersa relinquere, durumque esset, quòd in mente veteri cogebantur noua meditari: & quia grauis est semper prauis moribus vita bonorū, tractare de eius morte aliqui conati sunt: qui inito consilio, venenum vino miscuerunt. Et cū vas vitreum, in quo ille pessifer potus habebatur, recumbenti patri ex more monasterij ad benedi- cendum fuisset oblatum, extensa manu Benedictus signum crucis edidit, & vas, quod pro cruce lapidem dedisset. Intellexit protinus vir Dei, quia potum mortis habuerat, quod portare non potuit signum vitæ: atque illic surgens, vultu placido, mente tran- quilla, conuocatos fratres alloquutus est, dicens: Misereatur vestri, fratres, omnipotēs Deus: quare in me ista facere voluistis? Nunquid non prius dixi vobis, quia vestris ac meis moribus minimè conueniret? Ite, & iuxta vestros mores patrem vobis quærite: quia posthac me habere minimè potestis. Tuncque ad locum dilectæ solitudinis redijt, & solus in superni spectatoris oculis habitauit secum.

Benedictus,
signo crucis
edito, vas,
in quo vene-
num erat,
perfrigit.

Petrus: Minus patenter intelligo, quidnam sit, Habitauit secum.

Gregorius: Si sanctus vir contra se vnanimiter conspirantes, suæque conuersationi longè dissimiles, coactos diu sub se tenere voluisset: fortalsè sui vigoris vsum & modum tranquillitatis absunderet, atque à contemplationis lumine suæ mentis oculum decli- naret. Dumque quoridie illorum correptione fatigatus, minus curaret sua, & se forsi- tan relinqueret, & illos non inueniret. Nam quoties per cogitationis motum, nimium extra nos ducimur: & nos sumus, & nobiscum non sumus: quia nosmetipsos minimè videntes, per alia vagamur. An illū secum fuisse dicimus, qui in longinquam regionem abiit: portionem, quam acceperat, consumpsit: vni in ea ciuium adhaesit, porcos pa- uit, quos & manducare videret siliquas, & esuriret? qui tamen cū postmodum cōepit cogitare bona, quæ perdidit, scriptum de illo est: In se reuersus, dixit: Quanti mercena- rij in domo patris mei abundant panibus? Si igitur secum fuit, vnde ad se redijt? Hunc ergo venerabilem virum secum habitasse dixerim: quia in sua semper custodia circun- spectus, ante oculos conditoris se semper adspiciens, se semper examinans, extra se men- tis sua oculum non diuulgauit.

Luc. 15.

Petrus: Quid ergò, quòd de Apostolo Petro scriptum est, dum de carcere ab ange- lo eductus fuisset: Qui ad se reuersus, dixit: Nunc scio verè, quia misit Dominus angelū

Act. 12.

Gregorius: Duobus modis, Petre, extra nos ducimur: quia aut per cogitationis la- leuamur. Ille itaque, qui porcos paut, vagatione mentis & immūditia sub semetipsum

Duobus mo-
dis extra
nos duci-
mur.

Hh

cecidit:

cecidit: Iste verò, quem angelus soluit, eius mētem in ecstasim rapuit, extra se quidem, sed super semetipsum fuit. Vterque ergò ad se redijt: quando & ille ab errore operis se collegit ad cor: & iste à contemplationis culmine ad hoc redijt, quod in intellectu communi ut prius fuit. Venerabilis igitur Benedictus in illa solitudine habitabat secum, in quantum se intra cogitationis claustra custodiuit, nam quoniescunque hunc contem- plationis ardor in altum rapuit, se proculdubio sub se reliquit.

Petrus: Placet quod dicis, sed quāto respondeas, si deferere fratres debuit, quos se- mel suscepit?

Ministeriū
suscepit
num liceat
deferere.

Philip. 1.

Act. 9.
1. Cor. 11.

Gregorius: Ut ego Petre existimo, ibi adunati æquanimiter portandi sunt mali, ubi inueniuntur aliqui, qui adiuentur boni. Nam ubi omnimodò de bonis fructus deest, sit aliquando de malis labor vacuus, maximè si è vicino causa suppetant, quæ fructum Deo ferre valeant meliorem. Vir itaque sanctus propter quem custodiendū stare, qui omnes vnanimiter se persequentes cerneret? Et sæpè agitur in animo perfectorum, quod silentio prætereundum non est: quia cum laborem suum sine fructu esse consi- derent, in locum alium ad laborem cum fructu migrant. Vnde ille quoque; egregius præ- dicator, qui dissolui cupit, & cum Christo esse, cui viuere Christus est, & mori lucrum: qui passionum certamina non solum ipse appetijt, sed ad toleranda hæc & alios accen- dit: Damasci persecutionem passus, ut posset euadere, murum, funem, sportamque, que- siuit, seque latenter deponi voluit. Nunquid non Paulum mortem dicimus timuisse, quam se ipse pro amore Iesu testatur appetere? Sed cum in eodem loco minorem sibi fructum adesse conspiceret, & grauem laborem, ad laborem se alibi cum fructu serua- uit. Fortis etenim præliator Dei teneri intra claustra noluit, certaminis campum ques- iuit. Vnde idem quoque venerabilis Benedictus, si libenter audis, citius agnosceis, quia non tantos ipse indociles deseruit, quantos in locis alijs à morte animæ suscitauit.

Petrus: Ità esse ut doces, & manifesta ratio, & prolutum congruum testimoniū de- clarat. Sed quāto, ut de vita tanti patris ad narrationis ordinem redeas.

S. Benedi-
ctus 12. mo-
nasteria ex-
truit.

Cap. 4.

Diabolus
monachum
ab oratione
abstrahit.

Castigatus
virga mona-
chus, manet
constans.

Cap. 5.

Gregorius: Cum sanctus vir diu in eadem solitudine virtutibus signisque succe- ret, multi ab eo in eodem loco ad omnipotentis Dei sunt seruitium cōgregati: ita ut il- lic duodecim monasteria cum omnipotentis Iesu Christi Domini opitulatione con- strueret: in quibus statutis patribus duodenos monachos depurauit, paucos verò se- cum retinuit, quos adhuc in sua præsentia aptius erudiri iudicauit. Cœpere etiam tunc ad eum Romanæ vrbis nobiles & religiosi concurrere, suosque ei filios omnipotenti Deo nutriendos dare. Tunc quoque bonæ spei suas soboles, Eutychius Maurum, Tertullius ve- rò patritius Placidum tradidit: è quibus Maurus iunior, cum bonis polleter moribus, magistri adiutor cœpit existere: Placidus verò puerilis adhuc indolis gerebat annos.

In vno autem ex eis monasterijs, quæ circumquaq; construxerat, quidam orationi erat, qui ad orationem stare non poterat: sed mox ut se fratres ad studium orationis inclinabant, ipse egrediebatur foras, & mēte vaga, terrena aliqua & transitoria agebat. Cumque ab Abbate suo sæpius fuisset admonitus, ad virum Dei deductus est: qui ipse quoque stultitiam eius vehemēter increpauit, & ad monasterium reuersus, vix duobus diebus viri Dei admonitionem tenuit. Nam die tertia ad vsum proprium reuersus, ve- gari tempore orationis cœpit. Quod cum seruo Dei ab eodem monasterio emendo- constituerat, nunciatum fuisset, dixit: Ego venio, cumque per memetipsum emendo- Cumque vir Dei venisset ad idem monasterium, & constituta hora expleta psalmodia sese fratres in orationem dedissent, adspexit, quod eundem monachum, qui in oratio- ne manere non potuit, quidam niger puerulus per vestimenti fimbrias foras traheret. Tunc eidem patri monasterij, Pompeiano nomine, & Mauro Dei famulo secrete dixit: Nunquid non adspicitis, quis est, qui istum monachum foras trahit? Qui respondentes dixerunt: Non. Quibus ait: Oremus, ut vos etiam videatis, quem iste monachus sequi- tur. Cumque per biduum esset oratum, Maurus monachus vidit: Pompeianus verò eiusdem monasterij pater, videre non potuit. Die igitur alia, expleta oratione, vir Dei oratorium egressus, stantem foris monachū reperit, quem pro cæcitate cordis sui vir- ga percussit: qui ex illo die nil persuasionis vltius à nigro iam puerulo pertulit, sed ad orationis studium immobilis permansit: sicque antiquus hostis dominari non ausus est in eius cogitatione, ac si ipse percussus fuisset ex verberibus.

Ex his autem monasterijs, quæ in eodem loco construxerat, tria fursum in rupibus montis erant: & valde erat fratribus laboriosum, quod semper ad lacum oportebat descendere, ut aquam haurire debuissent: maximè quia è deuexo monte latere erat

grauē

grauē descendētib; in timore periculum. Tunc collecti fratres ex eisdem tribus mo- nasterijs, ad Dei famulum Benedictum venerunt, dicentes: Laboriosum nobis est pro- pter aquam quotidie vsq; ad lacum descendere, & idcirco necesse est ex eodem loco monasteria murari. Quos blandè consolans, dimisit: & nocte eadem cum paruo pue- rulo, nomine Placido, cuius superius memoriam feci, eiusdem montis rupem ascēdit, atq; ad lacum, cunctis illis nescientibus, monasterium redijt. Cumque die alia ad eum pro- necessitate aquæ prædicti fratres redijssent, dixit: Ire, & rupē illam, in qua tres super in- am in illo montis cacumine aquam producere, ut vobis laborem tanti itineris digne- uenerunt. Cumque in ea concuum locum fecissent, statim aqua repletus est: quæ tam sufficenter emanauit, ut nunc usque vbertim defluat, atque ab illo montis cacumine vsque ad inferiora deriuetur.

Precibus è
rupe fontē
elicit.

Alio quoque tempore Gotthus quidam pauper spiritu, ad conuersionē venit: quem Dei vir Benedictus libentissimè suscepit. Quadam verò die ei dare ferramentum iussit, quod ad falcis similitudinem falcastrum vocatur, ut de loco quodam vepres absconde- ret, quatenus illic hortus fieri deberet. Locus autem ipse, quem mundandum Gotthus suscepit, super ipsam lacu ripam iacebat. Cumque Gotthus idem densitatem veprium totius virtutis annisu succideret, ferrum de manubrio proficiens, in lacum cecidit. Vbi scilicet tanta erat aquarum profunditas, ut spes requirendi ferramenti nulla iam esset. Itaque ferro perduto, tremebundus ad Maurum monachum cucurrit Gotthus: damnu- quod fecerat, nunciavit, & reatus sui poenitentiam egit. Quod Maurus quoque mona- chus mox Benedicto famulo Dei curauit indicare. Vir igitur Domini Benedictus hæc audiens, accessit ad lacum: tulit de manu Gotthi manubrium, & misit in lacum: & mox ferrum ad profundo redijt, atque in manubrium intrauit. Qui statim ferramentum Got- tho reddidit, dicens: Ecce labora, & noli contristari.

Cap. 6.

Insigne mi-
raculum.

Quadam verò die dum idem venerabilis Benedictus in cella consisteret, prædictus Placidus puer, sancti viri monachus, ad hauriendam de lacu aquam egressus est: qui vas, quod tenuerat, in aquam incautè submittens, ipse quoque cadēdo sequutus est. Quem mox vnda rapuit, & penè ad vnus sagittæ cursum, cum à terra introrsus traxit. Vir autē Dei intra cellam positus, hoc protinus agnouit, & Maurum festinè vocauit, dicens: Fra- ter Maure, curre, quia puer ille, qui ad hauriendam aquam perrexerat, in lacum ceci- dit: iamque eum longius vnda trahit. Res mira, & post Petrum Apostolū inusitata. Be- nedictione etenim postulata atque percepta, ad patris sui imperium concitus perrexit Maurus, atque vsque ad eum locum, quo ab vnda deducebatur puer, per terram se ire exilimans, super aquam cucurrit, eumque per capillos tenens, cursu rapido redijt. Qui mox ut terram tetigit, ad se reuersus, post tergum respexit, & quia super aquas cucurrit, agnouit: & quod præsumere non potuisset ut fieret, miratus extremum factum. Re- uersus itaque ad patrem, rem gestam retulit. Vir autē venerabilis Benedictus hoc non minus factum dicebat: seque consciū in illa virtute nō esse, quam nescius fecisset. Sed in hac humilitatis mutua & amica contentione accessit arbiter puer, qui creptus est. namque dicebat: Ego cum ex aqua traheret, super caput meum melotem Abbatis vi- debam, atque ipsum me ex aquis educere considerabam.

Maurus cur-
rit super
aquas.

Petrus: Magna sunt me ex aquis educere considerabam.

Gregorius: Cum iam loca eadem in amorem Domini nostri Iesu Christi, longè la- teq; semescerent, & secularē vitam multi relinquerent, & sub leni redemptoris iugo se habere non appetunt: vicini ecclesiæ presbyter, Florentius nomine, huius nostri subdiaconi Florentij auus, antiqui hostis malitia percussus, sancti viri studijs cœpit amu- lare. Cuiusq; cōuersationi derogare, quosque etiam posset, ab illius visitatione compesce- re. Cumque iam se conspiceret eius profectibus obuiare non posse, & conuersationis il- lius opinionem crescere, atque multos ad statum vitæ melioris ipso quoque opinio- nis eius præconio indefinenter vocari: inuidiæ facibus magis magisque succensus, de- terior fiebat: quia conuersationis illius apperebat habere laudem, sed habere laudabi- lem vitam nolebat. Qui eiusdem inuidiæ tenebris cæcatus, ad hoc vsque perductus est,

Cap. 8.

Florentius
presbyter
necem ma-
chinatur
sancto viro.

M A R T I V S.

ut seruo omnipotentis Dei infectum veneno panem quasi pro benedictione transmi-
teret. Quem vir Dei cum gratiarum actione suscepit: sed cum, quæ pestis lateret in pa-
ne, non latuit. Ad horam verò refectionis illius ex vicina sylua coruus venire consueue-
rat, & panem de manu eius accipere. Qui cum more solito venisset, panem, quem pre-
sbyter transmiserat, vir Dei ante coruum proiecit, eiq; præcepit, dicens: In nomine Je-
su Christi Domini nostri tolle hunc panem, & tali eum in loco projice, ubi à nullo ho-
minum possit inueniri. Tunc coruus aperto ore, expansis alis, circa eundem panem cce-
pit discurre, erocitare, ac si apertè diceret, & obedire se velle, & tamen iussa implere
non posse. Cui vir Domini præcipiebat, iterum atque iterum dicens: Leua leua securus,
atque ibi projice, ubi inueniri non possit. Quem diu demoratus, quandoq; rediit, & de
mordit, lenauit, & recessit. Post trium verò horarum spatium, abiecto pane, rediit
manu hominis Dei annonam, quam consueuerat, accepit. Venerabilis autem pater
contra vitam suam inardescere sacerdotis animum videns, illi magis quàm sibi doluit.
Sed prædictus Florentius, quia magistri corpus necare non potuit, se ad extinguendas
discipulorum animas accendit: ita ut in horto cellar, cui Benedictus inerat, ante eorum
oculos nudas septem puellas mitteret: quæ coram eis sibi inuicem manus tenderent. Quod vi-
& diutius ludentes, illorum mentes ad peruersitatem libidinis inflammarent. Quod vi-
sanctus de cella conspiciens, lapsusq; adhuc tenerioribus discipulis pertimescens, idq;
pro sua solius persecutione fieri pertractans: inuidia locum dedit, atq; oratoria & con-
sta quæ construxerat, sub statutis præpositis adiunctisque fratribus ordinauit, & pauca
secum monachis ablatis, habitationem mutauit loci. Moxq; ut vir Dei eius odia humi-
liter declinauit, hunc omnipotens Deus terribiliter percussit. Nam cum prædictus pre-
sbyter, stans in solario, Benedictum discessisse cognosceret & exultaret, perdurante in-
mobilitate rota domus fabrica, hoc ipsum tantum, in quo stabat, solarium cecidit, & Be-
nedicti hostem coterens extinxit. Quod viri Dei discipulus, Manrus nomine, statim ve-
nerabili patri Benedicto, qui adhuc à loco eodem vix decem millibus aberat, extinctus es-
se nunciandum, dicens: Reuertere, quia presbyter, qui te persequabatur, extinctus est.
Quod vir Dei Benedictus audiens, sese in gremiis lamentis dedit: vel quia inimicus oc-
cubuit, vel quia de inimici morte discipulus exultauit. Qua de re factum est, ut eidem
quoque discipulo poenitentiam indiceret, quod mandans talia, gaudere de inimici
teritu præsumpsisset.

Nititur per-
dere animas
discipulorū
S. Benedicti

Percutitur
à Deo.

Exod. 17.
4. Reg. 6.
Matth. 14.
3. Reg. 17.
2. Reg. 1.

Iohan. 1.

Ibidem.

March, 12

Innotefce,
actiue dicit.

Castrú Caf-
finense.

Arā Apolli-
nis euerit.

Petrus : in terra sunt & multum stupenda, quæ dicis. Nam in aqua ex petra Moysen : in ferro verò, quod ex profundo aquæ redijt, Elifæum : in aqua itinere, & peritum : in corui obedientia, Eliam : in luctu autem mortis inimici, David video, & perpendo quia vir iste spiritu iustorum omnium plenus fuit.

Gregorius: Vir Domini Benedictus, Petre, vnus Dei spiritū habuit, qui
redemptionis gratiam, electorum corda omnium impleuit, de quo Iohānes dicitur
lux vera, quæ illuminat omnem hominē venientem in hunc mundum. De quo rursū
scriptum est: De plenitudine eius nos omnes accepimus. Nam sancti Dei homines de-
tulerunt à Domino virtutes habere, nō etiā alijs tradere. Ille autem signa virtutis de-
dit subditis, qui se daturum signum Iona promisit inimicis, vt coram superbis mori di-
gnaretur, coram humilibus resurgere: quatenus & illi viderent, quod contemnerent,
& isti, quod venerātes amare debuissent. Ex quo mysterio actum est, vt dum superbi ad-
spiciunt despectum mortis, humiles contra mortem acciperent gloriam percellaris.

Gregorius : Sanctus vir ad alia demigrans, locum, non hostem mutavit. Nam tanto

Gregorius : Saneas vir ad alia demigrans, locum, non nomen ipsum in
post grauiora praelia perulit, quanto contra se apertè pugnante ipsum in
gistrum inuenit. Castrum nanque, quod Cassinum dicitur, in excelsi montis latere
tum est: qui videlicet mons distenso sinu hoc idem castrum recipit, sed per tria milia in
altum se subrigens, velut ad aëra cacumen tendit. Vbi vetustissimum sanum fuit, in quo
ex antiquorum more gentiliū, a stulto rusticorū populo Apollo colebatur. Circen
quaquē etiam in cultu dæmonum luci succreuerant, in quibus adhuc eodem tempore
infidelium insana multitudo sacrileijs sacrilegis insudabat. Illuc iraue vir Dei perue
niens, contriuit idolum, subuertit aram, succendit lucos, atque in ipso templo Apoll
nis, oraculum B. Martini: vbi verò ara eiusdem Apollinis fuit, oraculū S. Iohannis con
struxit, & commorantem circumquaque multitudinem, prædicatione continua ad de
dem vocabat. Sed hæc antiquus hostis tacitè non ferens, non occultè vel per somnium

DE S. BENEDICTO ABBATE.

DE S. BENEDICTO ABBATE. 365

sed aperta visione eiusdē patris oculis sese ingerēbat, & magnis clamoribus vim se per-
peti cōquerebatur: ita ut voces illius etiā fratres audirēt, quāvis imaginē minimē cer-
nerent. Ut enim discipulis suis venerabilis pater dicebat, corporalibus eius oculis idē
antiquus hostis teterrimus & succensus apparebat, qui in eum ore oculisq; flammanti-
bus tanire videbatur. Iam verō quā diceret, audiebant omnes. Prius enim hunc voca-
bat ex nomine. Cui cū vir Dei minimē responderet, ad eius mox contumelias erum-
pebat. Nam cū clamaret dicens, Benedicite Benedicite: & eum sibi nullo modo re-
spondere conspiceret, protinus adiungebat: Maledicite, maledicite, & non Benedicite,
quid necum habes quid me persequeris? Sed iam nunc expectanda sunt contra Dei
famulum antiqui hostis nova certamina: cui pugnam quidem volens intulit, sed oc-
casiones victoriæ ministravit inuirus.

Quadam die dicitur

Fremite in
cū faranns.

Quadam die dum fratres habitacula eiusdem cellæ construerent, lapis in medio iacebat, quem in ædificium leuare decreuerunt. Cumque eum duo vel tres mouere non possent, plures adiecti sunt: sed ita immobilis mansit, ac si radicatus in terra teneretur: ut palam daretur intelligi, quòd super eum ipse per se antiquus hostis sederet, què tantum est, ut veniret, & orando hostem repelleret, ut lapidem leuare possent. Qui mox veni, & orationem faciens, benedictionem dedit: & tanta lapis celeritate leuatus est, ac si nullum prius pondus habuisset.

Tunc in conspectu viri Dei placuit, vt in eodem loco terram foderent. Quam dum fodiendo altius penetrarent, arem illic idolum fratres inuenerunt. Quo ad horā casu in coquinam proiecto, exire ignis repente visus est, atque in cunctorum monachorum oculis, quia omne eiusdem coquinae edificium consumeretur, ostendit. Cumque iacendo fratres aquam ad ignem quasi extinguendo perstreperēt, pulsatus eodem tumultu vir Dei aduenit. Qui eundem ignem in oculis fratrum esse, in suis verò non esse condidit, vocauit fratres, monuit vt oculos suos signarent, vt & sanū illud coquinae edificium aspicere cernerent, & flammās, quas antiquus hostis finxerat, non viderent.

Rursus dum fratres parietem, quia res ita exigebat, paulò altius erigerent, vir Dei in
 orationis studio intra cella suæ claustra morabatur. Cui antiquus hostis insultans appa-
 ruit, & ei, quòd ad laborâtes fratres pergeret, indicauit. Quod vir Dei per nunciũ celer-
 timè fratribus indicauit, dicēs: Fratres, cautè vos agite: quia ad vos hac hora malignus
 spiritus venit. Is qui mandatũ demisit, vix verba compleuerat, & malignus spiritus eun-
 de parietē, qui edificabatur, euertit, atq; vnum puerulum monachũ, cuiusdam curia-
 lis filium, opprimens ruina contriuit. Contristati omnes ac vehementer afflicti, non
 damno parietis, sed contritione fratris, venerabili patri Benedicto celeriter cum graui
 ludu nuntiârunt. Tunc idem pater Benedictus dilaceratũ puerum ad se deferri iuber.
 Quem portare non nisi in G.

Cap. 17.
 Demò cu-
 tens mur-
 opprimere
 puerum.

membra sed etiam ossa contriuerant. Præcepitq; vir Dei statim eū in cella sua in psiatho, clausit: qui orationi instantius, quàm solebat, incubuit. Mira res, eadē hora hunc inco-

[illegible]

Cap. 12

etiam absentia nunciare. Mos etenim cella fuit, ut quoties ad responsum aliorum egredierentur fratres, cibum porumque extra cellam minime fumerent. Cumque eo tardiori compulsi sollicitudine seruarietur, quadam die ad responsum fratres egressi sunt, & edissent, cuius ingressi sunt hora demorari. Qui manere iuxta religiosam foemina noluerunt, benedictionem patris ex more perierunt. Quos ille protinus percortatus est, mini? Nunquid comeditis? Qui responderunt: Nusquam. Quibus ille ait: Quare ita mensis? Nunquid illius talis foemina habitaculum non intrastis? Nunquid hos atque illos hospitium accepistis? Nunquid tot calices non bibistis? Cumque eis venerabilis pater cuncta, quae egerant, ad eius pedes tremefacti ceciderunt, & se deliquisse confessi sunt. Ipse autem protinus culpae pepercit, perpendens quod in eius absentia ultra non fecerent, quem praesentem sibi esse in spiritu scirent.

Absens, in spiritu vidit, quid fratres agerent.

erater quoque Valentiniani, eius monachi, cuius superius memoriam feci, vir erat Cap. 27.
Hh 3 lalcus.

laicus, sed religiosus. Qui ut serui Dei orationē perciperet, & germanum fratrem videret, annis singulis de loco suo ad cellam eius ieiunus venire cōsueuerat. Quadam igitur die dum iter ad monasterium faceret, sese illi alter viator adiunxit, qui sumēdos cibos in itinere portabat. Cumq; iam hora tardior excreuisset, dixit: Veni frater, sumamus cibum, ne lassemur in via. Cui ille respondit: Absit frater, hoc nō faciam: quia ad venerabilem patrem Benedictum ieiunus semper peruenire consueui. Quo responso percepto, ad horam conuiator tacuit. Sed cum post hoc aliquantulū itineris spaciū egissent, rursus admonuit, ut manducarent. Nōluit consentire, qui ieiunus peruenire decreuerat. Tacuit quidem, qui ad manducandum inuitauerat, & cum eo ieiunus adhuc pergere modicum consensit. Cumq; iter longius agerēt, & eos tardior hora fatigaret ambulantes, inuenerunt in itinere pratum & fontem, & quæque poterant ad reficiendum corpus delectabilia videri. Tunc conuiator ait: Ecce aquam, ecce pratum, ecce amoenus locus, in quo possumus refici & parum quiescere, ut valeamus iter nostrū postmodum incolumes explere. Cum igitur & verba auribus, & loca oculis blandirēt, tertia admonitione persuasus, consensit & comedit: vespertina verō hora peruenit ad cellā. Presentatus aut venerabili Benedicto patri, sibi orationē petijt: sed mox ei vir sanctus hoc, quod in via egerat, improperauit, dicens: Quid est, frater, quod malignus hostis, qui tibi per conuiatorem tuum locutus est, semel tibi persuadere non potuit, secundo non potuit, tertio verō persuasit, & te ad hoc quod voluit, superauit? Tunc ille reatū infirmæ suæ mentis agnoscens, eius pedibus pronoluit, tanto magis cœpit culpam deslere, & erubescere, quanto se cognouit etiam absentem in Benedicti patris oculis deliquisse.

Obijcit cui-
dam, quod
absens com-
miserat.

4. Reg. 5.

Cap. 14.

Totilere-
gis vestigia
a S. Benedi-
cto retogi-
tur.

Cap. 15.

En barbari
regis erga
sanctū virū
reuerentia.

Episcopus
Canusinus.

S. Benedicti
vaticinium
de Roma.

Petrus: Ego sancti viri præcordijs Elisei spiritum video inesse, qui absenti discipulo præsens extitit. Gregorius: Oportet, Petre, ut interim fileas, quatenus adhuc maiora cognoscas. Gotthorum nanque temporibus, cum rex eorum Totila sanctū virum prophetā habere spiritum audisset, ad eius monasterium pergens, paulo longius subsistit, ut veniens venturum esse nuntiaret. Cui dum protinus mandatū de monasterio fuisset, ut veniens ipse, sicut perfide mētis fuit, an vir Dei prophetiæ spiritum haberet, explorare cōtaretur. Quidam verō eius spatharius Riggo dicebatur, cui calceamēta sua præbuit, eumq; indui vestibus regalibus fecit, quem quasi in persona sua pergere ad Dei hominem præcepit. In cuius obsequio tres, qui sibi præ cæteris adherere consueuerat, comites militum, scilicet Vultericum, Rudericum & Blindinum, ut ante serui Dei oculos ipsum regē Totilam esse simulant, eius lateri obambulant: cui alia quoque obsequia, alios spatharios præbuit, vitam ex eisdem obsequijs, quam ex purpureis vestibus rex esse putaretur. Cumque idem Riggo decoratis vestibus, obsequium frequentia comitatus noster nasterium fuisset ingressus, vir Dei eminens sedebat. Quem venientem cōspiciens eum iam ab eo audiri potuisset, clamauit, dicens: Pone fili, pone: hoc quod portas, non est tuum. Qui Riggo protinus in terram cecidit, & quia tanto viro illudere præsumpsisset, expauit, omnesque qui cum eo ad hominem Dei veniebant, terræ cōsternati sunt. Surgentes autem, ad eum minimè propinquare præsumperunt: sed ad suum regē reuerti nuntiauerunt trepidi, in quanta velocitate fuerant deprehensi.

Tunc per se idem Totila ad Dei hominē accessit: quē cum longē sedentē cerneret, non ausus accedere, sese in terram dedit. Cui cum vir Dei bis terve diceret, Surge, sed ipse ante eum de terra erigere se non auderet: Benedictus Christi Iesu famulus per semetipsum dignatus est accedere ad regē, prostratumq; de terra leuauit, & de suis acerbis increpauit, atq; in paucis sermonibus cuncta, quæ illi erant ventura, pronuntiavit, dicens: Multa mala facis, multa mala fecisti: iam aliquando ab iniquitate conuulsiſce: Equidē Romam ingressurus es, mare transurus, nouē annis regnans, decimo morieris. Quibus auditis, rex vehementer territus, oratione petita recessit: atque ex illo iam tempore minus crudelis fuit, & nō multo post Romam adiit, ad Siciliam perrexit. At no autē regni sui decimo, omnipotentis Dei iudicio regnū cum vita perdidit. Præterea Canusina antistes ecclesiæ ad eundem Dei famulum venire cōsueuerat, quem vir Dei pro viræ suæ merito valde diligebat. Is itaque dum cum illo de ingressu regis Totilæ & Romanæ vr̄bis perditione colloquium haberet, dixit: Per hunc regem ciuitas ista destruetur, ut iam amplius non inhabitetur. Cui vir Domini respondit: Roma à gentibus non exterminabitur, sed tempestatibus, coruscis, turbinibus ac terramotu fatigata, marcescet in semetipsa. Cuius pphetiæ mysteria nobis iam facta sunt luce clariora, quia hac vr̄be dissoluta moenia, euerſas domus, destructas ecclesias turbine cernimus, eiusq; adit.

adfecta, longo senio lassata, quia ruinis crebrescentibus prosternatur videmus, quauis hoc Honoratus eius discipulus, cuius mihi relatione compertum est, nequaquam ex ore illius audisse se perhibet: sed quia hoc dixerit, dictum sibi à fratribus fuisse testatur.

Eodem quoque tempore quidā Aquinensis ecclesiæ clericus demonio vexabatur, quā à venerabili viro Cōstantio, eiusdem ecclesiæ antistite, per multa fuerat martyrum loca transmissus, ut sanari potuisset. Sed sancti Dei martyres noluerunt ei sanitatis donum tribuere, ut quanta esset in Benedicto gratia, demonstrarent. Ductus itaque est ad omnipotentis Dei famulum Benedictum: qui Iesu Christo Domino preces fundens, antiquum hostem de obsessō homine protinus expulit. Cui sanato præcepit, dicens: Vade, & posthac carnem non comedas, ad sacrum ordinem nunquam accedere præsumas: quacunque autem die ad sacrum ordinem accedere præsumperis, statim iuri diaboliterum mancipaberis. Discessit igitur clericus sanus, & sicut terrere solet animum penatens, ea, quæ vir Dei præceperat, interim custodiuit. Cum verō post annos multos omnes priores illius de hac luce migrassent, & minores suos sibimet superponi in sacris ordinibus cerneret, verba viri Dei quasi ex longo tempore oblitus postposuit, atque ad sacrum ordinem accessit, quem mox is, qui reliquerat, diabolus tenuit, cumque vexare, quousque animam eius excuteret, non cessauit.

Curat dæ-
moniacum.

Vide ultio-
nem Dei.

Petrus: Ille vir Dei diuinitatis, ut video, etiā secreta penetrauit: quia perspexit hunc clericum idcirco diabolo traditum, ne ad sacrum ordinem auderet accedere.

Gregorius: Quare diuinitatis secreta non nōset, qui diuinitatis præcepta seruaret, cum scriptum sit: Qui adheret Domino, vnus spiritus est cum eo? 1. Cor. 6.

Petrus: Si vnus sit cum Domino spiritus, qui Domino adheret, quid est, quod iterum idem egregius prædicator dicit: Quis cognouit sensum Domini, aut quis consilia eius fuit? Valdē enim esse inconueniens videri, eius sensum, cum quo vnus factus fuerit, ignorare. Rom. 11.

Gregorius: Sancti viri, in quantum cum Deo vnus sunt, sensum Domini non ignorant. Nam idem quoque Apostolus dicit: Quis enim scit hominum, quæ hominis sunt, nisi spiritus Dei, qui in ipso? Itā & quæ Dei sunt, nemo cognouit, nisi spiritus mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est. Hinc iterum dicit: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se: nobis autem reuelauit per spiritum suum. 1. Cor. 2.

Petrus: Si ergo eidem Apostolo ea, quæ Dei sunt, per Dei spiritū sunt reuelata, quomodo super hoc, quod proposuit, præmisit, dicens: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius? Sed rursum in hunc modum dicens, alia suboritur quasiō. Nam David propheta Domino loquitur, dicens: In labijs meis pronunciaui omnia iudicia oris tui. Et cum minus sit nōsse, quam etiam pronuciare, quid est, quod Paulus incomprehensibilia esse Dei iudicia asserit? David autem se omnia non solum nōsse, sed etiam in labijs pronuciassē testatur? Psal. 145.

Gregorius: Ad utraque hæc tibi superius sub breuitate respondi, dicens, quod sancti in quantum cum Domino vnus sunt, sensum Domini non ignorant. Omnes enim, qui deuotē Dominum sequuntur, etiam deuotione cum Deo sunt, & adhuc carnis corruptibilis grauiati pondere, cum Deo non sunt: occultaque Dei iudicia, in quantum huc perfecte non penetrant, incomprehensibilia eius iudicia esse testantur. Qui verō omnibus in quantum accipiunt, cognoscunt: hæc & nonerunt, & pronunciant. Iudicia enim quæ Deus tacet, nesciunt: quæ Deus loquitur, sciunt. Vnde & David propheta aperte dicit: In labijs meis pronunciaui omnia iudicia: protinus addidit, Oris tui: ac si eo propheta non loqueretur, a nostra procudubio cognitione abscondis. Concordat etiam apostolicaque sententia: quia & incomprehensibilia sunt Dei iudicia: sed hominibus & prolata fuerint, humanis labijs pronunciantur: quoniam sciunt adhuc de vii huius virtute, subiunge.

Iudicia Dei
occulta ut
sciāt sancti,
itemque ne-
sciant, dum
sunt in ter-
ris.

Petrus: In obiectione mea quasiuncula patuit causa rationis. Sed quæso te, si qua erat admonitione conuersus: qui pro viræ suæ merito magnam apud eum familiaritatis

Cap. 17.

Prædicit
excidium
conobij
sui.

Act. 19.

Cap. 18.

Furtum vi-
det in spi-
ritu.

Cap. 19.

Cernit ab-
sens map-
pulas dati
monacho.

Cap. 20.

Ocultas
videt mon-
achi cogita-
tiones.

Cap. 21.

Farina di-
uinitus al-
lata.

ratis fidutiam habebat. Hic cum quadam die eius cellam esset ingressus, hunc amarissi-
mè flentem reperit. Cumque diu subsisteret, eiusque non finiri lachrymas videret, nec
tamen, ut vir Dei consueuerat, orando plangeret, sed moerendo, quam causam tantu-
latus existeret, inquisiuit. Cui vir Dei illico respondit: Omne hoc monasterium, quod
construxi, & cuncta, quæ fratribus præparavi, omnipotentis Dei iudicio gentibus tra-
dita sunt. Vix autem obtinere potui, ut mihi ex hoc loco animæ concederentur. Cuius
vocem tunc Theoprobis audiuit, nos autem cernimus, qui destructum modò à Lon-
gobardorum gente eius monasterium scimus. Nocturno enim tempore, quiescenti-
bus fratribus, nupèr illic Longobardi ingressi sunt: qui diripientes omnia, ne vnum qui-
dem hominem illic tenere potuerant: sed impleuit omnipotens Deus, quod fidelis-
simulo Benedicto promiserat, ut si res gentibus traderet, animas custodiret. Quia in re
Pauli vicem video tenuisse Benedictum, cuius dum nauis rerum omnium iacturam per-
tulit, ipse in consolatione vitam omnium, qui eum comitabantur, accepit.

Quodam quoque tempore Exhilaratus noster, quem ipse cõuersum nō sibi, transmi-
sus à domino suo fuerat, ut Dei viro in monasteriū vino plena duo lignea vasecula, quæ
vulgo flascones vocantur, deferret: qui vnum detulit, alterum verò pergens, in itinere
abscodit. Vir autem Domini, quem facta absentia latere non poterant, vnum cum
gratiarum actione suscepit, & discedentem puerum monuit, dicens: Vide fili, ne de illo
flascone, quem abscondisti, bibas: sed inclina illum cautè, & inuenies, quid intus habet.
Qui consultus valde, à Dei homine exiuit. Et reuersus, volens adhuc probare, quod an-
diderat, cum flascone inclinasset, de eo protinus serpens egressus est. Tunc prædictus
Exhilaratus puer per hoc, quod in vino reperit, expauit malum quod fecit.

Non longè autem à monasterio vicus erat, in quo nō minima multitudo hominum
ad fidem Dei ab idolorum cultu, Benedicti fuerat exhortatione conuersa. Ibi quoque
quædam sanctimoniales foemina inerant, & crebrò istuc pro exhortandis animabus
fratres suos mittere Benedictus Dei famulus curabat. Quadam verò die misit ex more
sed is, qui missus fuerat, monachus, post admonitionem tactam, à sanctimonialibus es-
se rogatus mappulas accepit, sibi que eas abscondit in sinu. Qui mox ut reuersus es-
set, cum vir Dei vehementissima amaritudine cœpit increpare, dicens: Quomodò ingre-
ssa est iniquitas in sinum tuum? At ille obstupuit, & quid egisset oblitus, vnde corripie-
batur ignorabat. Cui ait: Nunquid ego illic præsens non eram, quando ab ancillis Dei
mappulas accepisti, tibi que eas in sinu misisti? Qui mox eius vestigijs prouolutus, statim
se egisse poenituit, & eas, quas in sinu absconderat, mappulas abiecit.

Quadam quoque die, dum venerabilis pater vespertina iam hora corporis alimenta
perciperet, eius monachus cuiusdam defensoris filius fuerat, qui ei ante mensam lucer-
nam tenebat. Cumque vir Dei ederet, ipse autem cum lucernæ ministerio adstaret, ce-
pit per superbiam spiritum in mente sua tacitus voluere, & per cogitationem dicere:
Quis est hic, cui ego manducanti assisto, lucernam teneo, seruitium impendo? Quis sum
ego, ut isti inseruiam? Ad quem vir Dei statim conuersus, vehementer cœpit eum in-
crepare, dicens: Signa cor tuum frater. Quid est, quod loqueris? signa cor tuum. Vo-
lens statim fratribus, præcepit ei lucernam de manibus tolli: ipsum verò iussit
ministerio recedere, & sibi hora eadem quietum sedere. Qui requisitus à fratribus, quæ
habuerit in corde, per ordinem narrauit, quanto superbiam spiritu intumuerat, & quæ
contra virum Dei verba per cogitationem tacitus dicebat. Tunc liquido omnibus
tuit, quod venerabilem Benedictum latere nil posset, in cuius auribus tacite etiam co-
gitationis verba sonuissent.

Alio quoque tempore in eadem Campania regione fames incubuerat, magnaque
omnes alimentorum indigentia coangustabat. Iamque in Benedicti monasterio in-
ticum decrat. Panes verò penè omnes consumpti fuerant, ut non plusquam quinque
ad refectiois horam fratribus inueniri potuissent. Cumque eos venerabilis pater con-
tristatos cerneret, eorum pusillanimitatem studuit modesta increpatione corrigere, &
rursus promissione subleuare, dicens: Quare de panis inopia vester animus contem-
tur? Hodie quidem minus est, sed die crastina abundanter habebitis. Sequenti autem
die ducenti farinae modij ante fores cella in saccis inuenti sunt, quos omnipotens De-
us quibus deferentibus transmississet, nunc vique manet incognitum. Quod cum frater
cerneret, Domino gratias referentes, didicerunt iam de abundantia nec in egebat
dubitare.

Petrus: Dic, quæso te: nunquid non credendum est, huic Dei famulo semper pro-

phetia spiritum adesse potuisse, an per interualla temporum eius mentem prophetia
spiritus implebat?

Gregorius: Prophetia spiritus, Petre, prophetarum mentes non semper irradiat:
quia sicut de sancto spiritu scriptum est, Vbi vult spirat: ita sciendum est, quia & quando vult
adspirat. Hinc est enim, quod Nathan à rege requisitus, si construere templum posset,
prius consensit, & postmodum prohibuit. Hinc est, quod Elisæus cum flentem mulie-
rem cerneret, causamque nescisset, ad prohibentem hanc puerum dicit: Dimitte eam,
quia anima eius in amaritudine est, & Dominus celauit à me, & nō indicauit mihi. Quod
omnipotens Deus ex magnæ pietatis dispensatione disponit: quia dum prophetia spi-
ritus aliquando dat, & aliquando subtrahit, prophetantium mentes & eleuat in celsi-
tudine, & custodit in humilitate: ut & accipientes spiritum, inueniant quid de Deo sint:
& rursus prophetia spiritum non habentes, cognoscant quid sint de semetipsis.

Petrus: Ità hoc esse, ut asseris, magna ratio clamat: sed, quæso, de venerabili patre
Benedicto quicquid adhuc animo occurrit, exequere.

Gregorius: Alio quoque tempore à quodam fidei viro fuerat rogatus, ut in eius
prædicio iuxta Taracensem urbem, missis discipulis suis, construere monasterium de-
buisset. Qui roganti consentiens, deputatis fratribus patrem constituit, & quis ei secun-
dus esset, ordinauit. Quibus euntibus spondit, dicens: Ite, & die illo ego venio, &
ostendo vobis, in quo loco oratorium, in quo refectorium fratrum, in quo susceptio-
nem hospitum, vel quæque sunt necessaria, adificare debeatis. Qui benedictione per-
cepta, illico perrexerunt, & constitutum diem magnopere præstolantes, parauerunt
omnia, quæ his, qui cum tanto patre venire potuissent, videbantur esse necessaria. No-
deverò eadem, quæ promissus illucescebat dies, eidem seruo Dei, quem illic patrem
constituerat, atque eius præposito, vir Domini in somnis apparuit, & loca singula, vbi
quid adificare debuissent, subtiliter designauit. Cumque vtrique à somno surgerent, si
biuicem, quid viderant, retulerunt. Non tamen visioni illi omnimodò fident dantes,
virum Dei, sicut se venire promiserat, expectabant. Cumque vir Dei constituto die mi-
nime venisset, ad eum cum moerore reuersi sunt, dicentes: Expectauimus patrem, ut ve-
nires, sicut promiseras, & nobis ostenderes, vbi quid adificare deberemus, & non veni-
sti. Quibus ipse ait: Quare fratres, quare ista dicitis? Nunquid sicut promisi, non veni?
Cui cum ipsi dicerent, Quando venisti? respondit, Nunquid vtrisque vobis dormienti-
bus non apparui, & loca singula designaui? Ite, & sicut per visionem vidistis, omne habi-
tacula sunt reuersi, & cuncta habitacula, sicut ex reuelatione didicerant, construxerunt.

Petrus: Doceri velim, quo fieri ordine potuit, ut longè iret, responsum dormienti-
bus diceret, quod ipsi per visionem audirent, & recognoscerent.

Gregorius: Quid est quod perscrutans rei gesta ordinem, ambigis Petre? Lique-
mus quod prophetia ex Iudæa subleuatus, repente est cum prandio in Chaldaea deposti.
Igitur tam longè Abacuc potuit sub momento corporaliter ire, & prandium deferre,
quid mirum, si Benedictus pater obtinuit, quatenus iret per spiritum, & fratrum quie-
scentium spiritibus necessaria narraret: ut sicut ille ad cibum corporis corporaliter
perrexit, ita iste ad institutionem spiritualis vitæ spiritualiter pergeret?

Petrus: Manus tuæ locutionis, terfite meæ (fateor) dubietatem mentis, sed velim
nosse, in communi locutione qualis iste vir fuit.

Gregorius: Vix ipsa, Petre, cõmunis eius locutio à virtutis erat pōdere vacua: quia
cuius cor sese in alta suspenderat, nequaquam verba de ore illius in calidum cadebant. Si
quid verò vniquam nō iam decernendo, sed minando diceret, tãtas vires sermo illius ha-
bebat, ac si hoc non dubiè atque suspensè, sed iam per sententiam protulisset. Nam longè
ab eius monasterio duæ quædam sanctimoniales foeminae, nobiliori genere exortæ, in
loco proprio cõuersabantur, quibus quidam religiosus vir ad exterioris vitæ vsum præ-
bebat obsequium. Sed sicut nonnullis solet nobilitas generis parare ignobilitatem
mentis, ut minus se in hoc mundo despiciant, qui plus se ceteris aliquid fuisse memi-
nerunt: necdum prædictæ sanctimoniales foeminae perfectè linguam suam sub ha-
bitis iussu freno restrinxerant, & eundem religiosum virum, qui ad exteriora necessaria
eis obsequi præbebat, incautus sæpè sermonibus ad iracundiam prouocabant. Qui
dum diu ista toleraret, perrexit ad Dei hominem: quantasque pateretur verborum con-
tume-

Iohan. 3.

1. Reg. 7.

4. Reg. 4.

Cap. 21.

In somnis

apparere ad-

huc viuens

vir sanctus,

& docet que

promiserat.

Dan. 14.

Cap. 23.

370
Minatur ex
communicationem
linguis proca-
cibus.

Illius exco-
municatio-
nis commu-
nata vis.

MARTIVS.

tumelias, enarrauit. Vir autem Dei hæc de illis audiens, eis protinus mandauit, dicens: Corrigite linguam vestram: quia si non emendaueritis, excommunico vos. Quam uelociter excommunicationis sententiā non proferendo intulit, sed minando. Illæ autem à pristinis moribus nihil mutata, intra paucos dies defunctæ sunt, atque in ecclesia sepulta. Cumque in eadem ecclesia Missarum solennia celebrarentur, atque ex more diaconus clamaret, Si quis non communicat, det locum: nutrix earum, quæ pro eis oblationem Domino offerre consueuerat, eas de sepulcris suis progredi & exire videbat. Quod dum sepius cerneret, quia ad vocem diaconi clamantis exhibant foras, atque intra ecclesiam permanere non poterant, ad memoriam reduxit, quæ vir Dei illis adhuc uentibus mandauit. Eas quippe se communione priuare dixerat, nisi mores suos & uerba corrigerent. Tunc seruo Dei cum graui more indicatum est: qui manu sua protinus oblationem dedit, dicens: Ite, & hanc oblationem pro eis offerri Domino facite, & ulterius excommunicatæ non erunt. Quæ dum oblatio pro eis fuisset immolata, & à diacono iuxta morem clamatum est, ut non communicantes, ab ecclesia exirent, illæ exire ab ecclesia ulterius uisæ non sunt. Quæ ex re indubitanter patuit, quia dum inter eos qui communione priuari sunt, minimè recederent, communionem à Domino per seruum Domini recepissent.

Petrus: Mirum valde, quod dicis, quauis venerabilem & sanctissimum virum, adhuc tamen in hac carne corruptibili degentem, potuisse animas soluere in illo iam inuisibili iudicio constitutas.

Matth. 16.
Absolui pos-
sunt animæ
etiam cor-
porib' exu-
ta.

Gregorius: Nunquidnam, Petre, in hac adhuc carne non erat, qui audiebat: Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quæ solueris super terram, soluta erunt & in cælis? Cuius nunc vicem ligando & soluendo obtinet, qui locum sancti regiminis fide & moribus tenent. Sed ut tanta valeat homo de terra, celi & terræ conditor in terram venit: & atque ut iudicare caro etiam de spiritibus possit, hoc ei largiri dignatus est factus pro hominibus Deus caro: quia inde surrexit ultra se infirmas nostras, unde sub se infirmata est firmitas Dei.

Cap. 24.
Pena inob-
edientia.

Petrus: Cum virtute signorum concorditer loquitur ratio verborum. Gregorius: Quadam quoque die, dum quidam eius puerulus monachus parentis suos ultra, quam deberet, diligens, atque ad eorum habitaculum tendens, sine benedictione de monasterio exisset, eodem die mox, ut ad eos peruenit, defunctus est. Cumque esset sepultus, die altero proiectum foras corpus eius inuentum est: quod rursus tradente sepulture curauerunt. Sed sequenti die iterum proiectum exterius atque inhumatum, re sepulture curauerunt. Tunc concitè ad Benedicti patris vestigia currentes, cum magnos fletu petierunt, ut ei suam gratiam largiri dignaretur. Quibus vir Dei manu sua protinus communionem Dominici corporis dedit, dicens: Ite, atque hoc Dominici corpus super pectus eius cum magna reuerentia ponite, & sic sepulture eum tradite. Quod dum factum fuisset, susceptum corpus eius terra tenuit, nec ultra proiecit. Perpendis Petre, apud Iesum Christum Dominum cuius meriti iste vir fuerit, ut eius corpus etiam terra proiecerit, qui Benedicti gratiam non haberet?

Effectus
corporis
Christi.

Cap. 25.

Petrus: Perpendo planè, & vehementer stupeo. Gregorius: Quidam autem eius monachus mobilitati mentis deditus erat, & permanere in monasterio nolebat. Cumque eum vir Dei assidue corripere, & frequenter admoneret, ipse verò nullo modo consentiret in congregatione persistere, atque in portunis precibus, ut relaxaretur immineret: quadam die idem venerabilis pater, portunitatis eius radio affectus, iratus iussit ut discederet. Qui mox ut monasterium exiit, contra se assistere aperto ore draconem in itinere inuenit. Cumque eum idem draco, qui apparuerat, deuorare vellet, cepit ipse tremens & palpitans magnis vocibus clamare, dicens: Succurrite succurrite: quia draco iste me deuorare vult. Currètes autem fratres, draconem minimè viderunt, sed trementem atque palpitantem monachum ad monasterium reduxerunt. Qui statim promisit nunquam se esse à monasterio recessurum, atque ex hora eadem in sua promissione permansit: quippe qui sancti viri orationibus contra se assistere draconem viderat, quem prius non videndo sequebatur.

Instabilis
monachus
draconem
videt.

Cap. 26.

Sed neque hoc silendum puto, quod illustri viro Antonio narrante cognoui, qui aiebat patris sui puerum morbo elephantino fuisse correptum, ita ut iam pilis eaderibus, cutis intumesceret, atque incescentem saniem occultare non posset. Qui ad virum Dei ab eodem patre eius missus est, & saluti pristina sub omni celeritate restitutus.

Cap. 27.

Neque illud taceam, quod eius discipulus, Peregrinus nomine, narrare consue-

DE S. BENEDICTO ABBATE.

371

rat: quia die quadam fidelis vir quidam necessitate debiti compulsus, vnum fore sibi remedium credidit, si ad Dei virum pergeret, & quæ cum vrgeret debiti necessitas, indicaret. Venit itaque ad monasterium, omnipotentis Dei famulum reperit: quia à creditore suo pro duodecim solidis grauius affligeretur, intimauit. Cui venerabilis pater nequaquam se habere duodecim solidos, respondit, sed tamen eius inopiam blanda locutione consolatus, ait: Vade, & post biduum reuertere: quia deest hodie, quod tibi debeam dare. In ipso autem biduo more suo in oratione fuit occupatus. Cumque die tertio is, qui necessitate debiti affligebatur, redijt, super arcam monasterij, quæ erat fructu peritori tribuit, dicens, ut duodecim redderet, & vnum in expensis proprijs haberet. Sed ad ea nunc redeam, quæ eius discipulis, in libri huius exordio prædictis, referentibus agnoui. Quidam vir grauissima aduersarij sui æmulatione laborabat, cuius ad hoc visque odium prorupit, ut ei nescienti in potu venenum daret. Qui quauis vitam auferre non valuit, cutis tamen colorem mutauit, ita ut diffusa in corpore eius varietas, lepra cepit. nam mox ut eum tetigit, omnem cutis illius varietatem fugauit.

Iuuat are
alieno pres-
sum.

Sanat vene-
no infectū,
Cap. 28.
Benignitas
in egenos.

Et quoque tempore, quo alimentorum inopia Campaniam grauius affligebat, vir Dei diuersis indigentibus monasterij sui cuncta tribuerat, ut penè nihil in cellario, nisi parum quid olei in vitreo vase remaneret. Tunc quidam subdiaconus Agapitus nominis, aduenit, magnoperè postulans, ut sibi aliquantulum olei dari debuisset. Vir autem parum, quod remanserat, olei iussit petenti dari. Monachus verò, qui cellarium tenebat, audiuit quidem iubentis verba, sed implere distulit. Cumque post paululum, si id quod iusserat, datum esset inquireret, respondit monachus se minimè dedisse: quia si illud ei tribueret, omnino nihil fratribus remaneret. Tunc vir Dei iratus, alijs præcepit, ut hoc ipsum vas vitreum, in quo parum olei remansisse videbatur, per fenestram proiec-

Insigne mi-
raculum.

Cap. 29.
Precibus im-
petrat oleū
a Deo.

erant, ne in cella aliquid per inobedientiā remaneret. Factumque est. Sub fenestra autem vitreum ingens præcipitium patebat, saxorum molibus asperum. Proiectum itaque vas quæfrangi, neque oleum effundi potuisset. Quod vir Domini præcepit leuari, atque ut fidelitate sua & superbia coram omnibus increpauit. Quæ increpatione completa, sese cum eisdem fratribus in orationem dedit. In eo autem loco, ubi cum fratribus orabat, vacuum erat ab oleo dolium coopertum. Cumque sanctus vir in oratione persisteret, cepit operimentum eiusdem dolij oleo exerscente subleuari. Quo commoto atque subleuato, oleum, quod exersuerat, ora dolij transiens, pavimentum loci, in quo incubuerat, inundabat. Quod Benedictus Dei fauoribus ut asperxit, protinus orationem compleuit, atque in pavimentum oleum deflueret disceret & humilitatem. Idem verò frater salubriter correptus erubuit, quia venerabilis pater virtutē omnipotentis Dei, quæ admonitione intimauerat, miraculis ostendebat: nec erat iam, ut quisquam de eius promissionibus dubitare posset: qui in vno eodemque momento pro vitreo vase penè vacuo, plenum oleo dolium reddidisset.

Cap. 30.

Quadam die dum ad beati Iohannis oratorium, quod in ipsa montis celsitudine situm est, pergeret, ei antiquus hostis in mulo medici specie obuiam factus est, cornu & tripedem ferens. Quem cum requisisset, dicens: Quod vadis? ille respondit: Ecce ad fratres vado, portionem eis dare. Itaque perrexit venerabilis pater Benedictus ad orationem, quæ completa, concitus redijt. Malignus verò spiritus vnum seniore monachum & vehementissimè vexauit: in quem statim ingressus est, eumque in terram proiecit, & variis conficeret, ei solummodo alapam dedit, & malignum ab eo spiritum protinus excussit, ita ut ad eum redire ulterius non auderet.

Alapa pellit
demonem.

Petrus: Velim nosse, si hæc tanta miracula virtute semper orationis impetrabat, an aliquando etiam solo voluntatis exhibebat nutu.

Gregorius: Qui deuota mente Deo adherent, cum rerum necessitas exposcit, exhibere signa modo vtroque solent, ut mira quæque, aliquando ex prece faciant, aliquando ex potestate. Cum enim Iohannes dicat: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri: qui filij ex potestate sunt, quid mirum, si signa facere ex

Miracula
ut faciant
sancti.
Iohan. 1.

pote-

potestate valeant? Quia enim utroque modo miracula exhibeant, testatur Petrus, qui Tabitham mortuam orando suscitauit: Ananiam verò & Saphiram mentientes, morti increpando tradidit. Neque enim orasse in eorum extinctione legitur, sed solummodo culpam, quam perpetraverant, increpasse. Constat ergo, quod aliquando hæc ex potestate, aliquando verò exhibent ex postulatione, dum & istis vitam increpando abstulit, & illi reddidit orando. Nā duo quoque, fidelis famuli Dei Benedicti facta nunc replico, in quibus aperte clareat aliud hunc accepta diuinitus ex potestate, aliud ex oratione potuisse.

Cap. 31.

Arriani persequuntur clericos & monachos.

Gotthorum quidam Zalla nomine, perfidia fuit Ariana, qui Totila regis eorum temporibus, contra catholicam Ecclesiam religiosos viros ardore immanissimæ crudelitatis exarsit, ita ut quisquis ei clericus monachus ve ante faciem venisset, ab eius manibus viuus nullo modo exiret. Quadā verò die auaritiæ suæ æstu succensus, in rapinam rerum inhians, dum quendam rusticum tormentis crudelibus affligeret, eumque per supplicia diuersa laniaret, victus poenis rusticus, sese res suas Benedicto Dei famulo commendasse professus est, ut dum hoc à torquente crederetur, suspensa interim crudelitate, ad horam vitam repararetur. Tunc idem Zalla cessauit rusticum tormentis affligere, sed eius brachia loris fortibus adstringens, ante equum suum coepit impellere, ut quis esset Benedictus, qui eius res susceperat, demonstraret. Quem ligatis brachijs rusticus antecedens, duxit ad sancti viri monasterium, eumque ante ingressum cellæ solum sedentem reperit & legentem. Eidem autem subsequenti & fauienti Zallæ rusticus dixit: Ecce iste est, de quo dixeram tibi, Benedictus pater. Quem dum feruido spiritu cum perueris mentis infania fuisset inuitus, eo terrore, quo consueuerat, acturum se existimans, magnis coepit vocibus clamare, dicens: Surge, surge, & res istius rustici redde, quas accepisti. Ad cuius vocem vir Dei protinus oculos leuauit à lectione, eumque intuitus, mox etiam rusticum, qui ligatus tenebatur, attendit. Ad cuius brachia dum oculos deflexisset, mox ro modo tanta se celeritate coeperunt illigata brachijs lora dissoluere, ut dissolui tantum concitè nulla hominum festinatione potuissent. Cumque is, qui ligatus venerat, coepisset subito ad stare solutus, ad tantæ potestatis vim tremefactus Zalla, ad terram corruit, & certicem crudelitatis rigida ad eius vestigia inclinans, se orationibus illius introit davit. Vir autem sanctus à lectione minimè surrexit: sed vocatis fratribus, eum introitus tolli, ut benedictionem acciperet, præcepit. Quem ad se reductum, ut à tantæ crudelitatis infania quiescere deberet, admonuit. Qui fractus, recedens, nil ulterius petere à rustico præsumpsit, quem vir Domini non tangendo, sed respiciendo soluerat. Ecce est Petre, quod dixi, quia hi qui omnipotenti Deo familiariter seruiunt, aliquando miracula facere etiam ex potestate possunt. Qui enim ferocitatem Gotthi terribilis sedens representat, lora verò nodosque ligaturæ, quæ innocentis brachia adstrinxerant, oculis dissoluit. Ipsa miraculi celeritate indicat, quia ex potestate acceperat habere quod fecit. Rursus quoque quale quantumque miraculum orando valuit obtinere, subiungam.

Cap. 32.

Humilitas sancti viri.

Restituit vicem defunctum.

Quodam die cum fratribus ad agri opera fuerat egressus. Quidam verò rusticus defuncti filij corpus in vlnis ferens, orbitatis luctu æstuans, ad monasterium venit, Benedictum patrem quæsiuit. Cui cum dictum esset, quia idem pater cum fratribus in agro moraretur, protinus ante monasterij ianuam corpus extincti filij proiecit, & dolore turbatus, ad inueniendum venerabilem patrem sese in cursum concitus dedit. Eadem verò hora vir Dei ab agri opere iam cum fratribus reuertebatur. Quæ mox ut orbanus rusticus adspexit, clamare coepit: Redde filium meum, redde filium meum. Vir autem respondit: in hac voce substitit, dicens: Nunquid ego filium tuum tibi abstuli? Cui ille respondit: Mortuus est: veni, resuscita eum. Quod ut mox Dei famulus audiuit, valde contristatus est, dicens: Recedite fratres, recedite: hæc nostra non sunt, sed sanctorum Apostolorum. Quid nobis onera vultis imponere, quæ non possumus portare? At ille, quem nimis cogebar dolor, in sua petitione persistit, iurans, quod non recederet, nisi eius filium resuscitaret. Quem mox Dei famulus inquisiuit, dicens: Vbi est? Cui ille respondit: Ecce corpus eius ad ianuam monasterij iacet. Vbi cum vir Dei cum fratribus peruenisset, flexit genu, & super corpusculum infantis incubuit, seseque erigens, ad cælum palmas tendit, dicens: Domine, non adspicias peccata mea, sed fidem huius hominis, qui resuscitari filium suum rogat, & redde in hoc corpusculum animam, quam abstulisti. Vix in oratione verba compleuerat, & regrediente anima, ita corpusculum pueri omne contremuit, ut sub oculis omnium, qui aderant, apparuerit concussione mirifica tremendo palpitante. Cuius mox manum tenuit, & eum patri viuientem atque incolumem dedit. Liquebat Petre, quia hoc miraculum in potestate non habuit, quod prostratus petijt, ut exhibere potuisset.

Petrus: Sic cuncta esse, ut asseris, constat patenter: quia verba, quæ proposueras, rebus probas. Sed quæso te, ut indices, si sancti viri omnia quæ volunt, possunt: & cuncta impetrant, quæ desiderant obtinere.

Gregorius: Quisnam erit, Petre, in hac vita Paulo sublimior, qui de carnis suæ stimulo ter Dominum rogauit, & tamen quod voluit, obtinere non valuit? Ex qua re necesse est, ut tibi de venerabili patre Benedicto narrem, quia fuit quiddam quod voluit, sed non valuit implere. Soror namque eius, Scholastica nomine, omnipotenti Domino ab ipso infantie tempore dedicata, ad eum semel per annum venire consueuerat. Ad quam vir Dei non longè extra ianuam in possessionem monasterij descendebat. Quadam vero die venit ex more, atque ad eam cum discipulis venerabilis eius descendit frater: qui tenebris, simul acceperunt cibos. Cumque adhuc ad mensam sederent, & inter sacra colloquia tardior se hora protraheret, eadem sanctimonialis femina soror eius eum rogauit, dicens: Quæso te, ut ista nocte me non deseras, ut usque mane de celestis vitæ gaudijs loquamur. Cui ille respondit: Quid est, quod loqueris soror? Manere extra cellam nullatenus possum. Tanta verò erat cæli serenitas, ut nulla in aëre nubes appareret. Sanctimonialis autem femina, cum verba fratris negantis audisset, insertas digitis mandeculauit. Cumque de mensa leuaret caput, tanta coruscationis & tonitruus virtus, tanquam pluuia erupit, ut neque venerabilis Benedictus, neque fratres, qui cum eo quippe femina caput in manibus declinans, lachrymarum fluium in mensam fuderat, per quas serenitate aëris ad pluuiam traxit. Nec paulo tardius post orationem inundatio illa secuta est: sed tanta fuit convenientia orationis & inundationis, ut de mensa caput iam cum tonitruo leuaret, quatenus vnum idemque esset momentum, & leuare caput, inundationem videns se ad monasterium non posse remeare, coepit conqueri contristatus, dicens: Parcat tibi omnipotens Deus, soror: quid est quod fecisti? Cui illa respondit: Ergo, si potes, egredere, & me dimissa, ad monasterium recede. Ipse autem exire extra cellam non valens, quia remanere sponte noluit, in loco mansit inuitus. Sicque factum est, ut totam noctem peruiilem ducerent, atque per sacra spiritalis vitæ colloquia sese viuerent, in qua descenderat, permanere: sed contra hoc, quod voluit, in virtute omnipotentis Dei ex feminæ peccatore miraculum inuenit. Nec mirum, quod plus illo femina, quæ eum, Deus charitas est: iusto valde iudicio illa plus potuit, quæ amplius amauit.

Petrus: Fateor, multum placet quod dicis.

Gregorius: Cumque die altero eadem venerabilis femina ad cellam propriam recessisset, vir Dei ad monasterium redijt. Cum ecce post triduum in cella consistens, eleuatis in aëra oculis, vidit eiusdem sororis suæ animam de eius corpore egressam, in celum specie cæli secreta penetrare. Qui tantæ eius gloriæ congaudens, omnipotenti Deo in hymnis & laudibus gratias reddidit, eiusque obitum fratribus denunciavit. Quos etiam protinus misit, ut eius corpus ad monasterium deferrent, atque in sepulchro, quod sibi ipse parauerat, ponerent. Quo facto contigit, ut quorum mens vna semper in Domino fuerat, eorum quoque corpora nec sepultura separaret.

Allo quoque tempore Seruandus diaconus atque Abbas eius monasterij, quod in Campania partibus à Liberio quondam patricio fuerat constructum, ad eum visitationis gratia ex more venire consueuerat. Eius quippe monasterium frequentabat, ut quia eundem quoque vir doctrina gratiæ cælestis influebat, dulcia sibi inuicem vitæ verba transferrent, & sitauiem cibum cælestis patriæ, quia adhuc perfecte gaudente non poterant, saltem suspirando gustarent. Cumque hora iam quietis exigeret, in cuius turris superioribus se venerabilis Benedictus, in eius quoque inferioribus se Seruandus diaconus collocauit: quo videlicet in loco inferiora ad superiora peruius continuabat ascensum. Ante eandem verò turrim largius erat habitaculum, in quo vtriusque discipuli quiescebant. Cumque vir Dei Benedictus, quiescentibus adhuc fratribus, instans vigilijs, nocturnæ orationis tempora prænenset, ad fenestram stans & omnipotentem Deum depre-

Cap. 33.

Scholastica soror S. Benedicti, sanctimonialis

Efficacia precij eius.

Cap. 34.

Anima Scholasticæ in columbæ specie cælium petijt.

Cap. 35.

Seruandus diaconus & Abbas.

Eodem vero anno, quo de hac vita erat exiturus, quibusdam discipulis in
uerfantibus, quibusdam longè manētib, sanctissimi sui obitū denūciauit diē: p
sentibus indicens, ut audita, per silentium tegerent: absētib, quod sui exitū
le eis signum fieret, quando eius anima de corpore exiret. Ante sextum verò sui
diem aperiri sibi sepulturam iubet. Qui mox correptus febribus, acri cepit ardore fan
gari. Cumq; per dies singulos languor ingrauesceret, sexta die portari se in oratoriu
discipulis fecit, ibiq; exitum suum Domini corporis & sanguinis perceptione mun
uit, atq; inter discipulorum manus imbecillia membra sustentans, erectis die duobus
bus stetit, & vltimum spiritum inter verba orationis efflauit. Qua scilicet die duobus
eo fratribus, vni in cella commoranti, alteri autem longius posito, reuelario vnus ali
indistinctis visionis apparuit. Viderunt nanque, quia strata pallijs atq; tendebatur. Cui
sca lampadibus via recto Orientis tramite ab eius cella in caelum vsq; tendebatur. Inqui
venerando habitu vir desup̄ clarus assistens, cuius esset via, quam cernerent, inquit
uir. Illi autem se nescire professi sunt. Quibus ipse ait: Hæc est via, qua dilectus Dominus
caelum Benedictus ascendit. Tunc itaq; sancti viri obitum sicut presentes discipuli vi
derunt.

Li 2 Actes,

375

Cap. 38.

Amens mu-
lier redit ad
sanitatem.

Sancti utique possunt
p̄s inno-
tantes ex-
audire.

Martí,

11.2.

Lcæ

Abstinētiæ
effectus.

Carolus fra-
ter repræ-
hendit S.
Catharinā
institutum.

Abiecit pō-
posas vestes

Non fert se
laudari.

Obitus pa-
tris eius.

gula supponentes, ita separatim cubabant, ne hyeme quidem hunc morem immutantes. Solebat sancta Catharina castissimo coniugi suo crebro referre virtutum exercitia & asperitatem poenitentiae, quae ipsa in sanctissima matre sua Birgitta partim viderat, partim ab alijs didicerat: ut ipsi quoque his sese conformarent. Itaque vigilijs & precibus etiam ieiunia adiungebant, ut in servitutem caro redigeretur: Christi quoque amore non modo à vetitis, sed à plerisque etiam licitis abstinebant escis. Nouerant enim quantum sit abstinentiae virtus, quippe quae vitam producat, castitatem tueatur, Deum conciliet, profliget daemones, illustret intellectum, animum confirmet, vitia expugnet, carnem edomet, diuini amoris gratiam in hominis pectus inuehat. Felix plane horum coniugium, quod non foeda carnis libido, sed sincera in Christo dilectio constanter: & coram Deo quidem instar liliorum suauiter redolebant fragrantia castitatis: porro apud proximōs virtutum exemplis & exercitijs & gratia bonae famae & optime exultationis. Erant verò in eorum familia homines spiritualis vitae rudes, qui apud Carolum Catharinā fratrem, eam superstitionis insimularent. Ille ductus curiositate, clam in eorum cubiculum ingreditur, viderique eos non voluptati deditos, sed laeis iisque aspersis indutos vestibibus, spera lecti mollitiae, humi sciunctim cubare. Id ille moleste ferens, vix lent, qui non sapiunt ea, quae sunt spiritus, tanquam fatuos & supersticiosos eos obiurgauit: nec effecit tamen, ut vllis vel reprehensionibus, vel obrectationibus, vel irrisuibus à continentiae & abstinentiae studijs retraherentur.

CAP. III.

SED quia carnis continentia sola non sufficit, nisi etiam animus sit impollutus, & à superbiae fectore alienus: venerabilis Christi ancilla Catharina suae pudicitiae firmissimum praesidium adhibuit, veram & voluntariam animi submissionem & humilitatem. Ceperat tum illa vestium simplicitas, quae antiquitus in ea regione seruata fuerat, mutari in fastum & pompas, maxime apud nobiles: sed sancta virgo id genus vestes paulatim à se remouit, nec vllis obrectationibus & irrisionibus adducere potuit, ut ab humilitate & prisca patriae consuetudine discederet. Eius autem exemplo permotae multae nobiles, consodales & cognatae eius, vestium pompas & cultum superfluum abiecerunt. In ijs fuit nobilis domina, vxor Caroli, cuius ante mentio habita est: quae licet initio pertinaciter illi resisteret, at postea in melius vitam commutauit. Cum enim in Chalmarnensi vrbe pariter oraret sancta Catharina & haec fratris eius coniugis in sacello beatissimae Mariae, idque coram illius imagine, paululum ipsa obdormiuit, & debatque diuam Virginem blando vultu Catharinam, se verò toruis oculis iracundè intueri. Itaque multum anxia, cum lachrymis dixit ad matrem Dei: Cur me ita terribiliter respicis Domina mea? Cui illa respondit: Et quare tu non obtemperas consilio mihi dilectae Catharinae? Si tu eius exemplo & monitis habitum moresque tuos corripis, ego te quoque blanditer respiciam. Illa ad se reuersa, non immemor quid videret, & audiuisset, illico repudiatis superbis vestium ornamentis, ad sanctae Catharinae exemplum se composuit. Id ut vidit maritus eius Carolus, qui tum adhuc rotas erat munda & ditus, turbato animo dixit sorori suae Catharinae: Non sat erat, ut te nobis monacham exhiberes, nisi meam quoque coniugem tibi adiungeres, & omnibus ridendam proponeres? At sancta virgo aquo ferebat animo opprobria & irrisiones: porro se laudari ob recte facta moleste ferebat, obtestans eos, qui ipsam laudabant, ne id facerent: immo familiares suos, qui secretorum eius erant conscij, & eam pro seruata in matrimonio pudicitia virginali felicem praedicabant, cum lachrymis sapissime obiurgabat, atque etiam adiurabat, ne aliquid eiusmodi deinceps dicerent.

CAP. IIII.

NON multum intercessit temporis ab initio coniugio, & pater eius dominus Vlpho Gudmarsson, Nericiae princeps, in senectute bona defunctus, in nobilio Aluastra honorifice tumulatus est. Eo mortuo, sancta Birgitta coniunx eius, diuinitus iussa, Romam abiit: cumque sollicita esset pro obitu suae peregrinationis fideli socia, quae eam in negocijs arduis familiaris adiutrice, Christo iussa est bono esse animo: ipsum enim curaturum, ut fida potiretur iam quinquennium fere praeterisset, postquam S. Birgitta à Suecia Romam venerat, incredulū quoniam fere praeterisset, postquam S. Birgitta à Suecia Romam venerat, incredulū Romam adeundi desiderio ardere cepit Catharina filia eius. Nec latebant Eghardum eius suspiria immensa, causamque rei insolitae ex ea seiscitanti, non reticuit Catharina, quid animo ageretur. Ille verò sciens animi eius constantiam, eam diuinitus persequi

existimabat, nec ausus fuit ei se opponere, licet tenerimè illam diligeret. At nihilominus veritus, ne quid foeminae tanti decoris & florentis aetatis, pura quae annos duntaxat haberet decem & octo, in tam longinqua professione aduersi accideret, non illico assensus est. Victus tandem & illius precibus & animi religione, sumptus in iter necessarios & honestos comites comparat. Iam nihil nisi è patria excessus expectabatur, & ecce Carolus Catharinae frater ira percitus, minas atroces intentat Eghardo, si permittat sororem ipsius ire peregre. Commodum tum domo aberat Eghardus, & litera Caroli manus Catharinae venere: quae suspicata quod erat, literas resignans legit, minasque fratris ad auunculum suum Ibraelem virum potentem, multaque in Deum pietate & prudentia insignem retulit. Is iubet eam ob fratris minas non discedere à proposito, dicens se iram illius facile sedaturum. Addidit verbis humanissimis etiam munera, ut maturius proficisceretur. Mox igitur se dat itineri cum D. Gorstano Thunasson Marsthallo Sueciae, & alijs duabus Sueciae nobilibus matronis.

CAP. V.

MARI non sine multa difficultate emenso, per Germaniam iter habuere in Italiam, atque tandem Augusto mense Romam Catharina peruenit. Agebat tum sancta mater eius Bononia, quò Christus eam miserat cuiusdam Abbatissae & fratrum eius admonendorum causa. Erat cum illa D. Petrus Olauus, patris eius spiritualis, & pauci è familia. Porro Catharina nesciens quò illa abiisset, ad dies octo anxie quaesivit eam Romae. Interim D. Petrus Olauus cepit vrgeri quibusdam intolerabilibus animi stimulis, ut Romam rediret. Assensit, licet inuita S. Birgitta, & ille celerim proficiscens, ubi Romam venit, in aede S. Petri Catharinam & comites eius offendit: quam sanè humanissimè salutans, nihil iam dubitabat eius causam se fuisse commisit. Abbatem monasterij pro S. Birgittae amore, cuius sanctis exhortationibus iam ad meliorem se frugem receperat, honorifice accepti sunt. Post dies paucos hortante matre, Catharina cum suis Romam repetijt, & cum multa deuotione ad stationes & lumina sanctorum accessit. Deinde exactis Romae aliquot septimanis, patriam reuifere constituta: cumque iam ad iter accincta esset, mater ex illa percontata est, vellet ne cum ipsa mara spiritu, responderet se non modo patriam, cognatos, amicos, diuitias & delicias, sed te & amore libenti animo relicturam. Vbi igitur cōsensit matri, Christus ei reuelauit, ipsam esse fidelem adiutricem, quam ei promississet. Adiecit etiam, se illam multis auerant, mirabilis ei à Deo collata est eloquentia, ita ut etiam apud principes & eruditos viros descripturis diuinis praeclare diceret. Atque ipse etiam Romanus Pontifex Urbanus vj. cum aliquando coram ipso & Cardinalibus verba faceret, usque adeo eius miramur libertatis pristinae, multum anxie rogauit matrem, ut liceret ipsi redire in Sueciam. Respondit sancta mater eius tentatione inimici id fieri, & ad Christum se conuertit, preces effundens. Qui ei indicauit obijisse Eghardum, & eam admoneri voluit, ut à matre non cessabat tortuosus serpens ei ob animi oculos representare natalis soli delicias: & licet vexationes à matre sibi petijt adhiberi remedium. Et illa, quae iam eiusmodi tentationes victis superasset, opportunum filiae, carnali adhuc affectione laboranti, remedium appetere. Curauit enim eam aliquoties virgis caedi, donec omnis illa tentatio instar sumi euasit. Non potuit superbus demon tantam ferre humilitatem, sed tanquam ipse esset flagellatus, cum ignominia aufugit.

CAP. VI.

PER id tempus Romanus Pontifex Auinione residebat. Praebuit ea res improbis multis occasionem praedas agendi Romae, & multa contra fas attentate absterriti, non audent ad promerendas condonationes, quas Indulgentias vocant, atque ad stationes accedere: maxime verò periculum impendebat sceleris.

minis aetate & forma praestanti. Quae res in causa fuit, ut etiam S. Birgitta Catharinae filiae interdicere, ne sine multis socijs sacra loca inuideret. Itaque matre cum suo confessorio ad stationes & indulgentias abeunte, illa dies non paucos cum suis ancillis haesit domi. Adest rursus Satan, & accubas in eius animum coepit cogitationes immittere, tanquam alijs suarum animarum lucra captantibus, ipsa instar bruti animantis, ab omnibus spiritalibus bonis arceretur. Addebat his, eius cognatos, fratres & sorores in patria cum summa tranquillitate seruire Deo, ipsam vero miseram ducere vitam: praestare igitur, ne in lucem quipem editam fuisse, quam id genus inertem vitam viuere. Erat haec in animo sanctae virginis tentatio vehemens, adeoque eam moerore & perturbatione opplevrat, ut matre illius reuertente, & serio precipiente, ut tanti moeroris causam ediceret, simpliciter responderet, se loqui non posse. Et certe iam plane instar mortuae facies eius expalluerat, oculi transuersi erant: intantum ei molestus erat demon, id genus importunissimis ingerendis cogitationibus. Porro nocte proxima in somnis visa sibi est videre totum mundum quasi inflammatum, seq; in medio ignis positam in parua quadam planitie, planeque desperantem ab illis se posse flammis eripi. Tum vero apparentem ipsi beatissimam Mariam virginem his se verbis deprecantem: Adiuua me charissima Domina mea. Illam vero respondentem: Et qua te possum ratione iuuare, quae tanto patriae teneris desiderio, oblita sponsonis tuae, & neque Deo, neque mihi, neque matri tuae, neque patri spirituali obediens? Se vero offerentem ad omnia exequenda, quae iubet Dei mater: atque tum demum Dei genitricem dicentem: Obedias igitur matri tuae & patri spirituali. Expergefata inde Catharina, matrem cum omni humilitate celeriter adiit, veniam suae inconstantiae petijt, promisitque se deinceps ad mortem usque libenter in exilio cum ipsa permanfuram.

CAP. VII.

Volens igitur S. Birgitta eius saluti certius consulere, ne fortassis materna indulgentia remissius ageret, Dominum Petrum confessorium suum, virum sanctissimum & multiplici sancti spiritus munere cumulatam, multis eodem tempore precibus adigit, ut pateretur Catharinam filiam ipsius sibi obedientiam polliceri. Et fecit id tunc Catharina, adeoque praestitit, quod promiserat, ut nihil omnino absque illius permisso facere velleret. Munira igitur sanctae obediendae virtute, quam non ignorabat nihil non posse promereri apud Deum, spiritualis exercitij militiam accuratius complectitur, & corpori suo subiugando frena castitatis arctius adhibet, ne qua ratione in mortifera voluptatis consensum prolatur. Nam tametsi etiam in matrimonio virgo integra permansisset, non poterat tamen non timere aetati lubricae, & ne quid hostis versutus fraudis ipsius iuventuti moliretur. Posuit igitur Deum altissimum refugium suum, illum obnixè deprecans, ut vires suggereret contra insidias inimici. Cumque sabbato quodam sacram esset sumptura Eucharistiam, ipso sacerdote audiente, ita se deprecabatur: Redemptor piissime, qui hoc corpus de virgine intemerata accepisti, & in cruce atrocissimè distendi voluisti, obsecro te indigna peccatrix, ne me finas labi in peccata. Et quia militem egregium in hac vita mortali habui custodē pudoris mei, illo iam vita functo, alium mihi assignare volo sanctum Sebastianum militem cum primis strenuum, & martyrem tuum sanctissimum, eiusque oro, ut me curę committere dignetur. Haec & alia ut dixit, sacram accepit Eucharistiam: tantaque precum eius fuit efficacia, ut deinceps a multis periculis non sine miraculo eam constet praeservatam. D. Petrum sub matris cura haud secus atque in monasterio, habuitque confessorium. Matris quoque vitam Olavum, cuius salutaribus consilijs promptè se accommodabat. Matris quoque vitam & mores ob oculos statuebat, didicitque ab ea certis temporibus tenere se intra silentium, non ignorans, quod bona ex silentio, quam innumera mala ex loquacitate nascuntur. Si interrogata fuisset, pauca & rationi consentanea respondebat: porro de ijs, quae pertinent ad implendam Dei voluntatem & ad eius exequenda praeccepta, omnibus praesertim inopibus & peregrinis, humiliter loquebatur, observans illud sapientis & prophetarum: Omnis enarratio tua sit in praecceptis altissimi. Romae degens, pauperes & peregrinos humaniter fovebat, permultos ex patria eo aduētales, tum eleemosynis, tum suavi & familiari sermone recreabat, hortans eos ad patientiam & Christi Iesu amorē: crebro id inculcans, ut assidue memores essent acerbissimae passionis eius, & a Dei praecceptis nequaquam desisterent. In ijs unus erat pauper & peregrinus, quem crebro ad se accire solebat, praegens ei aliquid ex sacris euangelijs, siue de vitis Sanctorum, diuina quoque praeccepta ei exponens, & ad vitanda septem illa mortifera peccata

Promittit obedientiam confessorio.

Eius precatio.

Eccle. 19. Eius humanitas erga pauperes & peregrinos.

capa summo per illum invitans. Is postea cum ea reuersus in patriam, in monasterio Vuarstena frater Conuersus, ut vocant, factus, bonam Christo militiam militauit, multaque laude digna de eius sanctitate fratribus referre consuevit.

CAP. VIII.

Cum adhuc Romae ageret, viuentem matre, etiam in aetate iuuenili, puta annos habens non amplius viginti, morum fuit grauitate spectabilis, & sensus canos praeseferens. Accedebat eò corporis elegantia, quae omnium oculis eam amabilem reddebat, adeo ut non pauci magnates illam optarent habere coniugem, votumque suum, tum per seipsos, tum per alios ei aperirent, multa eaque amplissima offerrent munera. At illa constanter omnibus respondit, se Christo perpetuam velle continentiam, nec velle mortalis viri subire torum. Dolebant illi nihil se potuisse blandis efficere pollicitationibus: itaque ad minas & vim inferendam conuertuntur: ponunt insidias in vijs publicis, ut eam rapiant vel inuitam. Accidit tum temporis, ut matre eius alijs occupata, cum multis nobilibus Romanae urbis matronis ad S. Sebastiani Comae quidam cum magna hominum caterua sese in sylvas abdit, & ut certò cognouit Catharinam illac transituram, iubet suos esse paratos ad rapiendam illam. Et illic quidem in suis prouunt latibulis: sed subito offert se illis certus, cui capiendò dum acriter intendunt, Catharina cum ceteris matronis celeriter redit ad urbem, eruta in stiracis ex insidijs aucupis. Viderat eius & periculum & euasione sancta mater eius in spiritu, reuertentiq; tantam felicitatem gratulabatur. Ex illo tempore non ibat pauperum ad stationes, sed contenta visitasse vicinum templum domui suae, raro in plateis videri voluit. Non tamen etiam extra urbis muros religionis ergò proficisci dubitauit, quoties mater eius, diuinis edocta reuelationibus, id voluisset. Ita quandoque instante solennitate S. Laurentij, mater eius dixit illi: Cras, Deo bene uolente, simul ibimus ad S. Laurentium. Cumque illa responderet, vereri se, ne ab illo Comite vi adhibita raperetur, mater dixit: Confido in Domino Iesu, nos eius misericordia ab omni periculo immunes fore. Ipsi ergò D. Laurentij ferijs cum se S. Crucis signo munissent, & sanctissimi martyri commendassent, abeunt ad eius ecclesiam. Porro Comes latitabat illic qui perducus, prostratus se coram illis, veniamque obnixè petens, promisit se nihil eius infestitaturum. Tum vero illis Dominum pro eo deprecantibus, ilicò visum recepit: atque deinceps multa eas reuerentia multisque beneficijs prosecutus est: ipsumque miraculorum voram Urbano Romano Pontifice & eius Cardinalibus enarrauit.

CAP. IX.

Multis sanè modis antiquus serpens per sua organa eius Deo consecratam sepe oppugnauit castitatem. Iussa quodam tempore diuinitus fuit mater eius inuolare Assisium & ecclesiam, quae de portiuncula dicitur: una etiam proficisci Dominus voluit filiam Catharinam, promittens quòd à cunctis infestis demonis machinamentis ipsas eriperet, & in itinere ab omni periculo seruaret immunes. Abeunt igitur Assisium, nec desunt comites. In ipso autē itinere cum die quodam non possent hospitium honestum, nocte impendente, attingere, ad quadam peruenerunt pauperē cauponulam, & agrè à caupone admittit, inter angustas eius tugurij latebrae, ut ab imbribus & niue corpora ut cunque tuerentur, sese condiderunt. Ecce autē & capti pulchritudine Catharinae, obscenos iactant sermones, eiq; vim afferre constringunt. Quibus tum illa pudica mēs correpta fuerit angoribus, quis explicet? Iam omnes implorarent. Quod cum facerent sanè deuorè, auditur mox tanquam sonitus aduentum, ut capiantur illi periti latrones. Quibus illi mirabiliter consternati, aufugiunt, nec primum proficiscitur iter. Ibi rursus adfuit scelerati homines, ut quod nocte efficere nequiterant, clara luce designarent, suamque explerent libidinem. Et illi quidem viam ab vtraque parte obsederant, sed percussi cecitate, videre non potuerunt cum bona in Deum fiducia illac securè transeuntes. Ita ergò, diuina freta protectione, Assisium perueniunt, ubi diuinis cum essent recreatae consolationibus, Romam reuersae sunt.

CAP.

In iuuetute morib' matram se exhibet. Multa conantur sibi adfiscere coniugem.

Comes eam rapturus, sic carcus, & recipit lumen.

Paritur latrones infestos.

Latrones occiduntur.

S. Catharina
eximia
humilitas.

Precibus di
uissimè in
cumbit.

Anima vxor
is Caroli
apparet ei,
& petit pro
se orari.

Iob 31.
S. Birgittæ
pictas erga
morbis af
fectos.

Prænas cupi
ditates abo
minatur.
1. Cor. 8.

Cernens autem Catharina tam euidentia erga se diuinæ bonitatis indicia, ut præpotenti Deo posset magis magisque placere, virtutum cæterarum fundamentum, putâ sanctam humilitatem, usque adeo sectata est, ut non modo sibi ipsi vilesceret, sed vellet etiam ab alijs vilis haberi, & duci pro nihilo. Et quantum eius præclara extarent vitæ merita, nequaquam tamen ab alijs sibi sanctitatem voluit attribui, sed potius nō alio, quam peccatricis loco haberi. Ab illa verò interna animi summissione proficiscitur exterior illa sui abiectio, atque humiliatio in verbis & corporis habitu, cunctisq; actionibus. Nec ferre æquo poterat animo, ut ab quoquam laudaretur, laudem omnem suorum rectè factorum illi transferri volēs, quem sciebat bona omnia in nobis efficere & operari. Charitate quoque in Deum fuit eximia: & vt omittamus eam ab infantia preces Horarias diuæ virginis, septem psalmos, quos penitentes vocant, multaq; alia quotidie legisse, prius quam se ad dormiendum componeret, diebus singulis horas quatuor continenter impendebat flectendis genibus & tundendo pectori, multisq; fundendis lachrymis in Dominicæ passionis commemoratione, veluti rotam se Domino in holocaustum offerēs. Deinde & nocturnis & diurnis fessâ laboribus, somno membra fatigata permisit, sed nō valde diuturno. Nam semper admodum manē surgens, redibat ad preces, in silentio quotidianum Deo sacrificium impendēs, nec ante meridiem, nisi vrgeret necessitas, a sanctis occupationibus desistens. Oravit quodam tempore Romæ ante aram S. Iohannis Euangelistæ in æde maiori D. Petri, apparuitq; illi foemina peregrina, alba induta veste, præcincta aureo ferens in capite velamen, & pallio atro operata. Accessit autem celeriter ad illam, salutansq; eam nominatim, supplex rogauit, vt oraret pro anima Noricæ. Catharina cuius esset, respondit se Suedam esse, vxoremque fratris eius Caroli obiisse. Tum illa rogauit, vt veniret ad ædes matris suæ. Illa verò ait id sibi nō licere: porro breui ipsas habituras nō parum subsidij è patria, nam Noricâ legâsse eis auream capitis suæ coronâ, iterumq; repetebat, vt fideliter precaretur pro anima illius: sicq; disparuit. Admirans autem Catharina, rogabat ancillas, quoniam abiisset matrona illa. Responderunt illæ, se quidē audiuisse vocem cum ipsa loquentis, sed neminē vidisse. Stupens igitur Catharina, cui oranti reuelatum fuit migrâsse è corpore Gidham vxorē Caroli, animam per eadē opis causa, filiæ apparuisse. Non multo post venit è Suedia Ingevaldus Amundson, familiaris Catharinæ: qui ei & obitum indicauit Gidham, & coronâ attulit auream, quâ pro more patriæ in capite ferre solebat. erat enim ex nobiliori Noricorū stemmate orta. Fuit autem tanti precij coronâ illa, vt ad totius anni victu S. Birgittæ & filiæ Catharinæ, totiq; earū familiæ sufficeret. Solebat verò Catharina Domino preces oblatura, locum secretum expetere, vt posset liberius Domino cor suū effundere.

CAP. XI.

Fuit sanè tanta erga proximos beneuolentia & commiseratione, ut posset ipsa quoque sibi usurpare illud sancti Iob: Ab infantia mea creuit mecum miseratione, nempe erga inopes & morbis affectos. Solebat enim sanctissima mater eius adhuc tenellam secum ad domos hospitales & nosocomia ducere, & illic ipsa inspectante, miserorū plagas, vulnera & vlcera sine horrore suis manibus illos cōsolari: vt tractare, multa quoque eis conferre beneficia, & optimis sermonibus illos cōsolari: vt filia eius exemplo disceret per omnem ætatē eis similia impedere humanitatis officia. Erant quidem nonnulli, qui reprehenderent piam matrē, quod teneras filiolas suas ad id genus loca perduceret, veriti nē quid eis aduersi accideret ex fœtore: at illa respondit ea causâ se id facere, vt discerent filiæ seruire Christo in morbidis & egenis. Et ceteræ filiæ eius Catharinæ materna tum dicta, tum exēpla adeo pectus penetrauerant, vt eæ ga pauperes & afflictos summa afficeretur misericordia, eosq; tū sermonibus, tum beneficijs liberaliter confoueret. Solebat verò etiam clam noctibus matri in duro pavimento cubanti tegmen capitis sui supponere, dolens venerabilē dominā tam duriter se habere. Et quia animi deuotionem vel maximè impediunt mūdi & carnis desideria, ea tanquam virus mortiferum summopere conata est profligare, & vt posset pro modo suo Christo se conformare, qui cum diues esset, propter nos egenus factus est, & humiliavit semetipsum: paupertatem & abiectiorem viuēdi rationem vtrò complexa est: mundi q; calcatis diuitijs, voluptatibus & pompis, immo ipsa quoque propriæ voluntatis abdicata libertate, alteri se per obedientiam subiecit, & exilium, posthabitis amicorū solatijs, ipsa patria charius habuit, vt posset dilectissimo Domino

DE S. CATHARINA VIRGINE ET VIDVA.

quo & rebus celestibus animi intentionem liberius affigere. Hanc verò eius voluntari-
aus sui abiectiōem munificus ille castarum mentium sponsus Christus Iesus etiam in
hac vita in gloriam commutauit. Nam cum aliquando quædam nobiliores Romanæ
matronæ pererent à matre eius, vt permetteret ei cum ipsis animi causa extra muros
egredi, idq; ob illarum insignem probitatem mater annueret, vbi ad vinearum mace-
ras ventura fuit, viderentq; matronæ botros vltra macerias propendere, rogabant S.
Catharinam, vt illos botros ipsis decerperet. Erat enim procera corporis statura, præ-
ter alias egregias vtriusq; hominis dotes, quæ eam cunctis reddebant amabilem. Illa ve-
ro studio paupertatis iam manicas habebat attritas & confutas, neque verebatur apud
matronas vilis & inops videri. Itaq; extendit brachia vt vuas carperet: & ecce
igitur præ multa admiratione, tanguntq; singula, cernuntq; manicas insigni purpura
nilitantes, aiuntq; ad eam: Quis vnquam crederet, domina Catharina, tanti precij vesti-
bus vt te voluisset? Ignorabant enim Christum cohonestasse sponfam suam. Testabatur
hæc familia, q̄ his interiuerat, itemq; sanctæ memoriæ magister Petrus, eius cōfessarius.

CAP. XII.

Decubuit quādoquē sancta virgo, matre adhuc Romæ degente. Erat tum gra-
ui correpta morbo, petijtq; ab eius matre eam inuisendi copiam quidā no-
bilis baro, Ludouicus nomine. Erubuit verò familia, quod vir tantus ad eam
in vili lectulo iacentem esset accessurus. Erat is lectulus stramineus: ad caput
etrical exiguum: porro operimentum vetustum confutum, ac nullius penè precij.
Sed Dominus Iesus, qui sua inopia seruorum suorum voluntariam paupertatem maxi-
me illatē reddidit, non defuit sponse suæ. Cum enim potens ille & opulentus vir mul-
tū parus ad eam accessisset, videbatur ei lectulus illius aureo & purpureo tectus ope-
rimento. Stupens igitur dixit famulis suis: Hæc dominæ pauperes ab omnibus putantur.
nam sepe ob res necessarias emendas pecuniam mutuo accipiunt. Præstaret, illas tanti
precij purpuram, tantumq; apparatus, quē illic vidimus, distrahere, quā premi ino-
domesticos & qui eam iniuria afficerent, sancta virgo egregiā semper animi patientiam
deducabat. Accuraret enim secum perpedit, si quid à nobis benè gestum sit, id faciliè re-
digi in nihilum, si sit animus patientia destitutus. Vt igitur soler odores tum latius spar-
guntur exhibebat patientiam: ita hæc sancta virgo, iniurijs & persecutionibus infestata, præci-
eos, à quibus offensâ fuisset. Vtrum autē vera quis sit humilitate præditus, tū potest in-
telligi, si placidè ferat iniuriā. Præclarum sanè huius venerabilis virginis patientiæ testi-
monium reddidit religiosa Deoq; sacra virgo Margareta Caroli fratris eius filia: quæ
cum quinquennio ei inseruisset, affirmabat se nullam vnquam impatientiæ vocem, im-
mo ne signum quidē cōmori animi in eos, qui eam læssissent, animaduertere potuisse.

CAP. XIII.

Anno viginti & quinque cum sanctissima matre sua Romæ & quocunquē illa
profecta fuisset, permansit: sacra cum illa loca inuisens etiam procū in dinter-
sis & longinquis regionibus, Dominicūq; adiens sepulcrum in Ierusalem.
cernens Christi amor tantos labores faciliè superauit. Cum essent Hierosoly-
te, vbi Christus obitus eius diem & pleraq; alia ei reuelauit. Et illa quidē sanctissima
matrona Romæ defuncta est & humata: sed post quinque septimanas indè recedens
filia eius, secum eius sacras reliquias absportauit in Suediam. Interim multa ad eam ac-
cedebant matronæ tum nobiles, tum etiam è plebe, sacras illas reliquias deuorē exo-
sculantes: quas virgo sancta hortabatur, vt posthabitis mundi labentis illecebris ac
pompis, celestibus bonis ardentèr inhierent. Et multi sanè vtriusque sexūs nobiles,
eius sermonibus permoti, ad meliorem se frugem recepere. Venit tandem cum sa-
cro pignore Dantiscum in Prussiam, vbi sanè seueriter reprehendit peccata Crucige-
dicere cum propheta: Loquebar in testimonijs tuis in conspectu principū, & non con-
fundebar: Stupebant verò illi cum diuina sapientia coniunctam virginis eloquentiam,
nec potuit quisquam contradicere vera loquenti. Indè nauigant Suediam versūs, &
illa ducē, quæ Solis fertur superâsse splendore, meridiē perueniunt ad quendā Suediæ
portum, de quo ne cogitarent quidē. Indè soluentes, appellant ad Ostrogothiæ portū
Sudher-

Viles mani-
as apparet
purpureæ.

Paupertas
eius à Chr-
sto cohone-
statutur.

Eius egre-
gia pacien-
tia.

Annis 25.
peregrē vi-
xit cum ma-
tre.

Obitus S.
Birgittæ.

Psal. 118.

Sudhercopensem. Vbi eorum aduentus innotuit, quem iam multi auidè expectarent, innumera eis occurrit multitudo nobilium, plebeiorum, clericorū & monachorum, qui illos & sacras reliquias S. Birgittæ, multorumq; aliorum sanctorum, quas matris & filiarum donauerant Cardinales, regina Neapolitana, barones & nobiles matronæ Romanæ, compluresque monasticæ vitæ professores, cum præcipua deuotione & gaudio usque ad monasterium Vuatstenam deduxerunt. Venerat cum S. Catharina Petrus de Aluaastro ordinis Cisterciensis Prior admodum venerabilis. Is à Sudhercopia Vuatstenam usque in urbibus & pagis crebro sermonem habuit ad populum confluentem, exponens eis quàm mira Deus per illam fecisset, quantisque miraculis illustrasset matrem eius sanctissimam Birgittam diuersis in regionibus.

CAP. XIII.

CVM Lincopiā venisset S. Catharina cum sacris reliquijs, Nicolaus sanctæ memoriæ eius urbis Episcopus obuiam processit, idq; ritu solenni, cum clero & monachis, populo subsequente. Pulsabantur campanæ, resonabant organa, laudes canebantur Deo, qui est mirabilis in sanctis suis, & glorificat honorificantes se. Vbi ad maiorem adem ventum est, concione absoluta, Episcopum & canonicos seorsim cōuocat Catharina, sua negocia explicat, & ipsum antistitem cum multa reuerentia de quibusdam ieiunijs immoderatis admonuit. Multo enim tempore se incluserat, soli Deo vacans in ieiunijs, vigilijs & precibus, posthabita cura pastoralis: non quòd laborem detrectaret, sed quòd mala usque adeò excreuissent in regno Suediæ, ut citra cleri & ecclesiarum dispendia non posset se murum opponere pro domo Domini. Zelus domus Dei comederat eum, & opprobria exprobrantiū priuilegijs ecclesiæ ceciderant super cor eius. Sed audito sapienti sanctæ virginis consilio, decreuit æquo ferre animo afflictiones: multumq; deinceps veneratus est eam. Tandem quæta feria intra octauas Petri & Pauli ad Vuatstenensem monasterium S. Catharina peruenit, & cum ingenti gaudio excepta est. Habita deinde collatione cū fratribus, ad sorores siue sanctimoniales ingressa est, cum illis intus permansura. Ab eo autem tempore cepit illis præesse, & regulam Saluatoris, quam apud matrem tot annis didicerat, ipsi suo exemplo declarare: multumq; abhorrebat ab illis omnibus, quæ essent à sancta familiarum professione aliena. Inprimis autè detestabatur obtreccationes, quæ alienæ famæ morsus venenatos infigunt. Videbant in ea omnes tū fratres tū sorores exempla patientiæ, honestatis & sanctimoniæ: feruorē in diuinis officijs, in rebus duris & aduersis patientiæ. Post preces horarias solebat cū vna è sororibus psalteriū relegere. Euocabat autè modò singulas, modò vniuersas sorores, & ad regulæ obseruationem humanissimè eas incitabat.

CAP. XV.

POSTEAQUAM reliquie beatissimæ Birgittæ in Vuatstenensi cœnobio repositæ fuere, multis cœperunt coruscare miraculis, permultiq; ex diuersis regionibus eò confluerent, laudantes Dominum in operibus admirandis, quæ per eam mirabilia fiebant. Permoit eares regē & regni proceres, miseruntq; Catharinam, ut Romæ ageret cum Pontifice de S. Birgittæ in diuos relatione. Fecit illa, ut iussa fuit, & Romam veniens, omnium in Romana curia animos negotio huic promouendo ad dictos comperit. Veniebant tum ad eam multi Romani nobiles, eius preces expectantes, memores pristinae eius cōuersationis. Erat id temporis extra urbem vidua quædam nobilis, soror Latini baronis Romani. Ea vivebat parum honestè: admonitaq; crebro à fratre suo Latino & viris religiosi, ut castè viueret, non solum nihil mutata fuit, sed multo etiam magis voluptatibus dedit operam. Aegrè tandem ab ea Latinus impetravit, ut Romæ cum ipso moraretur. Et eò quidem venit cum multo fastu, sed in tantum incidit aggritudinē, ut eius salus à medicis desperaretur. Tum frater eius per seipsum & alios pios homines multum admonebat illā, ut peccata sua purè confiteretur. Illa animo obdurato semper respondebat, se satis esse cōfessam. Rogauit igitur Latinus S. Catharinam, ut vellet miseram adire, & inuitare ad veram confessionem. plurimum enim de eius sanctitate sibi pollicebatur. Illa ut erat ad consolandos agros semper propensa, nihil detrectauit: venit ad languidam hortabatur ut integrè cōfiteretur, sed nihil obsequi. Cernens ergo eius obstinatum animum, orat circūstantes, ut Deo preces offerant pro salute miseræ: moxq; in genua procumbit, Deum rogatura. Et ecce repente & Tiberi perspicuè cernebatur emergere fumus quidam aterrimus, figura orbiculari, ingenti mole instar plaustris fœno onusti. Is sursum elatus in aëra, ferebatur pendulus supra ædes, vbi illa decumbebat: tantæq; illic extitere tenebræ, ut alij ab alijs videri non possent.

1. Reg. 2.

Lincopensem antistitem ob ieiunia immoderata reuerenter admonet.

Præest monasterio Vuatstenensi.

Miracula ad reliquias S. Birgittæ.

Orat pro femina indurata, & illa respicit.

possent. Magno autem impetu è cælo ruens illa fuligine nigrior moles, solo tenus oppressit domum proximam cubiculo, in quo misera iacebat. Ad cuius terribilem horridissimūque fragorem ægra ingenti timore correpta, Catharinā ad se vocat, promittitque cum lachrymis se facturam, quicquid illi visum esset. Mox accersitur confessarius, ipsa id summo opere, quæ prius tota abhorruerat, expetente: factaque diligenter confessione, altero manè sacramentis munita, spiritum efflauit. Quotquot vero illic aderant, favebantur eam gratiam illi precibus S. Catharinæ obtigisse.

CAP. XVI.

ROMÆ matrona quædam nobilis septem abortus ediderat. Cernens verò se marito ea causa minus gratam, cum iam iterum grauida esset, supplex adiit S. Catharinam, de cuius sanctitate nihil hæsitabat, eique suam exposuit calamitatem. At illa quædam ei sanctissimæ matris suæ reliquias dedit, admonens, ut usque ad partum illas apud se deferret, promittens etiam se parturienti adfuturam. Vbi pariendi cepit adesse tempus, matrona ad se illam aduocat. Illa celeriter accurrit, aduoluit nominari. Tota verò urbe eius rei fama dispersa est, & omnes non vulgaris miraculi loco habuere. Accidit etiam quandoquē, ut Catharina Romæ manente, Tiberis tanta existeret inundatio, ut Romani Urbis excidium vereretur. Iam enim pontem Lateranensem & S. Iacobi monasteriū, multaque adiacentia ædificia vnda excesserat. Itaque habito consilio, aduolant ad S. Catharinam, orant ut nē grauetur cum ipsis descendere ad insanientem fluium, suas preces illi oppositura. Illa cum lachrymis negat, se indignam arbitrata. At Romani eam vel inuitam tollunt, & è domo exportatam, sicuti alium repetentes. Stupent omnes, laudantque immensam creatoris potentiam, qui etiam in vndis mirabilia efficit per sanctos suos. Huic spectaculo aderat sanctæ memoriæ D. Petrus Prior ordinis Cisterciensis, cuius supra mentio habita est, dixitque familiæ S. Catharinæ: Memoria retineatis ea, quæ vidistis hodiè. hæc nanque & alia eius miracula & virtutes olim requirentur. Cum autem sancta virgo profecta esset Neapolim, illucque hateret ob colligenda & conscribenda miracula, quæ per B. Birgittam tam in vita, quam post obitum eius Dominus ibi operatus est, fama sanctitatis eius permota, quædam magna domina venit ad eam, & cum lachrymis explicauit ei, quemadmodum munem verecundiam nō esset ausa aperire propinquis, sed ex opinione sanctitatis eius sumpta fiducia, ipsi indicare non dubitasset. His auditis, valde illarum vicem dolebat Catharina, & tacitè secum legens semel salutationem angelicam, ut semper erat solita, cum de rebus spiritualibus consuleretur, saluberrimum eis consilium impertijt. Primò, ut purè sua peccata confiterentur. Aiebat enim, ob peccata in confessione celata, plerumque id genus illusiones accidere. Deinde, ut nudis pedibus & absque lineis indutijs cum omni humilitate continuis octo diebus irent ad templum S. Crucis, & ob reuerentiam passionis Christi, coram imagine ipsius à cruce pendens legerent septies Dominicam orationem & angelicam salutationem. Addebat verò, se quoque, licet indigent, ex commiseratione libenter pro ipsis Dominum rogaturam. Fecerunt illæ doctas agentes, quòd iam liberatæ essent ab illo impuro dæmone, Catharinæ consilijs obtemperando. His & id genus alijs magna sanctitatis existimatio conciliata est S. Catharinæ non modò Romæ & Neapoli, sed etiam in multis alijs Italiæ & Germaniæ regionibus: compluresque afflictī ad eam confugiebant, ut eius precibus à Domino consolationem obtruerent. nec sunt spe frustrati suæ.

CAP. XVII.

EXPEDITIS Neapoli, quæ illic exequenda susceperat, Catharina Romam redijt, & urgebat quidem matris suæ in diuos relationē: sed Pontifice Gregorio XI. moriente, non potuit ita facile rem ad effectum perducere. Itaque totum illud negotium ad Urbanum VI. Romanum Pontificem deuolutū est. Nouerat is Pontifex Birgittam, & cupiebat, eius sanctitatis conscius, eam sanctorum catalogo adscribere, sed schisma tum recens ortum, multaque alia eius conatus retardabāt. Iam quinquennium Catharina Romæ egerat huius rei causa, nō sine magnis impendijs: sed cum videret ob schisma impendens spem nullam meliorem ostendi, quæcunq; ad impetrandam sanctæ matris suæ canonizationem, ut vocant, facere videbantur, putà vitā & miracula

Matronæ septies abortientis vnam proiem impetrat.

Tiberis inundationē sistit.

Dæmonem muliere abutentem, saluberrimis dactis confilijs, prosternit.

cula eius, cum fide dignis testimonijs conscripta, Romæ reliquit, diuinæ providentiæ totam committens: impetrataque à summo Pontifice Regula Saluatoris & privilegij quibusdam monasterij Vuatstenensis, constituit redire ad suos. Erat tum Romæ Cardinalis Eleazarus, qui à iuventute sua multum dilexerat S. Birgitam tam viuentem, quam vita functam, quippe qui in vita rectè instituenda eius semper consilij se accommodauerat. Is Catharinæ quæcunque potuit in eius promouendis negocijs beneficia & auxilia humanissime prestavit, illius vitæ sanctitate permotus. Romanus quoque Pontifex Urbanus VI. cum cæteris dominis Cardinalibus, singulari quadam beneuolentia eam prosequens, literas Apostolicas ei contulit ad loca omnia, ad quæ esset accessura: adiuncto etiam ei magnæ authoritatis viro, qui per Italiam ad Alpes usque turò eam deduceret. Ex literis effecerunt, ut ab Italia & etiam Germania principibus & ciuitatum magistratibus admodum honorificè exciperetur. Vbi in Prussiam tandem peruenit, est, labore & morbo valde exhausta curru vehabatur. Quidam verò ex eius familia somno correptus, e curru decedit inter equorum pedes: porro succedentes mox rota ad eam costas attriuerunt, ut vix anhelitum ducere videretur. In currum autem subleuatum, Catharina multo dolore affecta. Itaque suo more dicebat angelicam salutationem, & leuiter hominis quassatum latus contrectabat. Mox ad eam ille restitutus est, ut qui præ doloris acerbitate spirare vix poterat, eodem die latus discurreret. Porro ab laudans & S. Catharinam, cuius meritis esset salutem tam celeriter adeptus. De eo tempore, quo ab Vrbe discessit, corpore cepit debilitari: & licet morbus quotidiana caperet incrementa, at nihil ei de animi pietate & deuotione discessit: nec medicorum voluit vti opera, quippe quæ toto pectore cuperet dissolui & esse cum Christo. Inde in monasterium Vuatstenense reuersa, ab octauis Apostolorum Petri & Pauli, usque ad Dominicæ annunciationis solennitatem, varijs continenter exercebatur corporis molestijs. Sed quanto erat corpore infirmior, tanto magis animi virtus & robur augebat. Accidit tum, ut quidam ex familia monasterij ab alto ædificio præceps in ligna & lapides decideret, fractisq; dextri lateris ossibus, vix spiritum trahere videretur. Id ubi illa rescivit, ad monasterij ostium descendit, oratione præmissa læsa membra tetigit, doloremque omnem ita repente depulit, ut æger, membris consolidatis, statim ad laborem reuersus sit, magnificans Deum, qui talem potestatem dedit hominibus.

CAP. XVIII.

IN dies autem morbo inualecente, beata Catharina crebro se sacramentorum viam munuit. Ab eo autem tempore, quo cum matre peregrinationes susceperat, quotidie solita fuit peccata sua corde contrito confiteri: interdum bis ter ve id faciebat. Sciebat enim, Confessionem esse salutem animarum, vitiorum expultricem, virtutum instauratricem, oppugnatricem demonum, & quæ tum os tartari obstruat, tum paradisi portas referat. Eucharistiam verò in hac extrema ægritudine ob stomachi passionem sumere non audebat: sed quibus poterat deuotionis signis sacrosanctum Christi corpus venerans, leuatis in calum oculis, & quia lingua non poterat, spiritu Dominum deprecans, adstantibus sororibus, feliciter obdormiuit. Viderunt tum homines quidam religiosi supra domum, in qua corpus eius exanime iacebat, per dies & noctes stellam consistere, donec esset tradita sepulture. Corpore autem ad monumentum allato, stella pariter suo visa est loco moueri, tanquam obsequium funeri præstatura. Inter Missarum autem solennia, corpore in templo reposito, stella mansit pendula supra feretrum: de nique corpore humato, stella euauit. Nec deerant, qui sanctè iurarent vidisse se luminaria mirè radiantia in aëre, quæ ipsum feretrum antecederent, dum ad ecclesiam deportaretur. Ad eius obitum in Vuatstena plurimi conuenire prælati, archiepiscopi, episcopi & abbates ex regnis Suediæ, Daniæ, Noruegiæ & Gothiæ. Aderat etiam Ericus filius regis Suediæ cum multis principibus, magnatibus & baronibus: ut omittamus inferiorum ordinum clericos & laicos, quorum fuit ingens copia. Sacrum sanctæ virginis corpus exportabat Ericus iam dictus cum regni principibus & proceribus: sed turbis ad contingendum illud certatim irruentibus, ægrè potuit ad sepulcrum deferri. Sepulture officium non sine lachrymis expleuit sanctæ memoriæ Nicolaus Lincopensis archiepiscopus, adstantibus illi archiepiscopis, episcopis, abbatibus & multa cleri frequentia. Inter hos erat Tordo episcopus Strengensis, magna tum eruditione, tum authoritate præditus. Is pro singulari erga illam etiamnum in corpore degentem familiaritate & deuotione, manum eius comprehendit, eius se precibus commendans. Et ecce sensibile

Vrbani Pontificis erga eam beneuolentia.

Sanat coram manu suam hominem mirè confectum.

Item alterum.

Confiteatur quotidie annis plurimis.

Reddit spiritum.

Apparet stella.

Ericus regis filius portat eius sacrum corpus.

Nora rem miram.

DE S. SIMONE MARTYRE TRIDENTINO.

manum suam fortiter comprimi manu S. Catharinæ, ut solet fieri inter illos, qui mutuo sibi fidem dant. Et quidem non parum apud Romanum pontificem eiusque Cardinales & eos, quos curiæ officiales vocant, iam olim laborauerat Catharina pro obtruneratione dignissima Catharina in monasterio Vuatstenensi anno Christi 1381. XI. Calendas Aprilis, pridie Annunciationis Dominicæ. Ad eius tumulum & sanctæ memoriam multa pie petentibus præstantur beneficia, largiente illo, qui in sanctis suis & laudabilis & mirabilis est: cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM SIMONIS INNOCENTISSIMI
PVERI TRIDENTINI, A IVDÆIS CRVDELITER NE-
cati, auctore Iohanne Matthia Tiberino.

Mohannes Matthias Tiberinus, liberalium artium & Medicinæ Doctor, magnificis Rectoribus, Senatui populoque Brixiano salutem. Rem maximam, qualem à passione Domini ad hæc usque tempora, nulla vnquam ætas audiuit, ad vos scribo magnifici Rectores, ciuesque præclarissimi: quam nuper his diebus elapsis Dominus noster Iesus Christus, humano benignè misertus generi, tanto tamque horribili scelere stomachatus, tandem produxit in lucem: ut catholica fides nostra, si quæ in parte debilis est, fiat tanquam turris fortitudinis, & antiqua Iudæorum rabies toto ex orbe Christiano deleatur, & de terra viuentium, eorum penitus memoria pereat. Audite, qui regitis populos, inauditum scelus, & pastorum more fidelium vestris populis inuigilate. Expergiscantur habitantes terram, & videant quales in sinu proprio viperas nutrant. Crudeles Iudæi non solum Christianorum res, sed nostrorum viuo sanguine pascuntur, quos atroci in synagogis suis affligunt supplicio, & instar Christi crudeli funere iugulant. Nuper in ciuitate Tridentina, quæ versùs Aquilonem Italiam à Germania, Lauisio flumine interlabente, determinat: ea in regione, quæ ab Arthesi ponte recedens, versùs Tobiam, Angelus & Samuel: apud quem senex quidam & barbatus, Moyses nomen, quem venturi Messias tempus & horam prophético spiritu scire decantabant. Hi Calendas Aprilis, anno incarnationis Verbi septuagesimo quinto supra millenum quatercentum, conuenerunt in domum Samuelis, ubi Synagoga & eorum templum, spectantes se plurima vario sermone conferrent, Angelus hanc rabido fudit de pectore vocem: Respondit Samuel: Et quid tibi deficit? Tunc coniectis oculis adinuicem taciti omnes in suis à serore, quo grauius olent, Christiano se cruore præseruant: huncque suum appellam loel, id est, lubileum. Sed annuebant cautiùs eloqui oportere propter seruos, qui, ob instantem parasceuen, diuersis impediri ministerijs, nunc huc, nunc illuc discurrebant. Postero autem die, cum omnes in Synagoga conuenerent, consultabant quomodo angustiam fieri recusabatur, propterea quod exiguo in loco difficile esset à pueris tantum facinus abscondere: sed propter rerum omnium commoditatem & amplitudinem quo possent ingenio nasculū infantē surripere. Dumque inter se diuersa opinione contendere, Samuel ad se seruū suum Lazarum iussit accedere. Coram quo statim cum tradere, centum ilico te donabimus Philippeis. Ad quæ responsum paucis ita reddidit: Res hæc, patres venerandi, maximi discriminis est: eam ego penitus tētare recuso. Et confestim exiens de templo, collectis sarcinulis suis, ad alias terras commigravit.

24. Martij.

Iudei quam Christianis perniciosi.

* legendum puro, morabatur.

Iudei in parasceue mactant Christianos omnes.

& vestigia retrò obseruata legit.

Posteaquàm locum illum attigit, quem Fossatum vocitant incola, insignem puer ante fores patris super ligno sedentem conspexit, nomine Simonem, qui nondum viginti nouem menses natus, adeò formosus erat in cunctis, vt in eo non comprahenderetur, quod iure reprehendi posset. Et accedens, iustrat neminem in puerum aduersare. Porrigit digitum Tobias blandus infanti. Speciosus puer, benignus vt erat & facili, candida manu caput molliter indicem. Procedit, sequiturque puer non passibilis, æquis. Cumque genitoris sedem pertransisset proditor, rabida dextera pulcherrima manum præstat infantis, & nunc illū trahit, & nunc mollia terga pulsans genibus impellit. Tunc respiciens puer, cœpit cum lachrymis pios extollere vagitus, & dulcem inuocare nomen. Exanimatus ilicò proditor, denarium extraxit argenteū, & porrigens infanti, illum blando sermone compefcuit. Posteaquàm ad extremum viæ peruenit carnifex, omnia ritè collustrans, cerdonem à sinistris respicit consuetum. Ibi exanimatus, ilicò gressum continuit, donèc aliorsùm tandèm lumina flecteret arifex. Tunc occasionem nactus, celeri gradu viam pertransiens, in domum Samueis intravit infantem. Hic Samuel, veluti tigris expectans ad sanguinem, corripit puerum, & ocyus in suum thalamum sustulit. Prætereo hic, quanta tunc dracones illi sunt affecit laceria. Vlutabant flecis faucibus super Christianum sanguinem. Et nè puer, peregrino loco deteritus, clamorem effunderet, alij porrigebant vuas, alij poma, alij et alias, quibus vtplurimum infantes delectantur, donèc filente puero, dies se cum morte coniungeret. Interèa genitrix eius Maria puerum vt vidit abesse, nec solito more apud vicinos illum offenderet, percussio pectore, vnà cum coniuge Andrea, totam per ciuitatem explorabat infantem. Pueri & omnes, è quorum labris sæpè spiritus sanctus eloquitur, illum apud Iudæos inquirendum asserebant. Futurum enim, vt eum rapissent Iudæi, & in Christiana fidei opprobrium in cruce suspenderent. Et nisi de medio nox repente viæ abstulisset, ad Iudæos vertissent iter. Vndè collapsis tenebris impulsi, flentes amare, domum sese receperunt.

4106

Eccè Christiane Iesum inter latrones rursus crucifixum. Eccò quid facerent Iudæi, si
inter Christifideles haberent imperium. Gloriosus Simon, virgo, martyr & innocens vix
ablatas, & cuius lingua nondum humanum sonabat eloquium, in contemptum no-
stræ fidei à Iudæis est extensus in cruce. Audi, qui tam crudele hominum genus tuis in-
tribus pateris. Iudæi æterno statuto decreuerunt, vt diuinæ Eucharistiæ, beatæq; Ma-
riæ semper virgini quotidie maledicatur: polluta omnia verba peccatum asserentes,
præter illa, quæ in contemptum Romanæ Ecclesiæ vergere dinoscuntur. Item in tertio
libro Thalmud (hunc enim codicem præferunt Iudæi libris Moyfi & prophetarum: &
vt magis credatur Thalmud, fabulæ addunt fabulas, dicentes, quod Deus studeat Thal-
mudi) ibi, inquam, perpetua lege sancitur, vt ter singulis diebus in oratione, quam effi-
cationem sanctis precibus existimant, omnes Christifideles deuoueantur. Hanc etiam
cantant, viui Hebraicè, mulieres ea lingua, quam à primis annis didicerunt. Solus Leuita
sancta voce decantat, alijs omnibus respondentibus, Amen. Verba orationis sic so-
lunt parvuli, ac amplius non resurgant: & omnes inimici tuæ gentis Israël destruantur,
plebs, quod petimus, in diebus nostris velociter: quia tu es Deus benedictus, fugas ini-

Impiffima
Iudæorum
decreta.

Iudæi ter
quotidiè
Christianos
execrantur.

Kk 3 nicos

SANCTI PATRIS NOSTRI ANDREÆ ARCHIEPISCOPI CRETÆ HIEROSOLYMITANI, IN ANNUNCIATIONEM SANCTISSIMÆ DOMINÆ NOSTRÆ DEIGENITRICIS ORATIO.
Habetur in Metaphraste.

25. Martij.

Hominis
præstantia

Materia
gaudiorum
hujus dici.

Habetur in Metaphrasse.

ADuēnit hodiē omnium gratia, quæ primam illam execrationem soluit. Passim aduēnit, vt omnia gaudio repleret. Quomodo autem aduēnit? Non satellitibus, non exercitibus angelorum stipata, non ostentans aduentum suum, sed silentium & quietem adhibens, vt lateret principem reprobatorum, & arte sapientiæ serpentem irretiret, draconem decipiens, id est, mentem illam Assyriam, quæ in seruitutem suam omnem nobilitatem humanam redegerat, spolia ipsius detraheret. Neque enim infinita eius erga nos misericordia tam præclarū manuum opus, nempe hominem, propter quem celos condiderat, terram firmauerat, ærē diffuderat, mare extenderat, & omnia, quæ sub adspēctum cadunt, procrearat, Deus in trimento sustinuit. Idcirco Deus in terra, Deus è caelo, Deus in hominibus, Deus in Virginis utero gestatur, qui nusquam concluditur.

Hinc hominis natura lætitiæ ducit exordium, & diuinæ conditionis intuitus. Hinc multiplices suas à peccato natura diuinas separans, creatori, tanquam sponsæ ornat. Hinc renouationem suscipit nostra formatio, & senex mundus contritiæ peccato vetustatem deponit. Lætetur cælum desuper, & nubes pluant iustitiam. Stillent montes dulcedine, & colles exultent: quoniâ misertus est Deus populi sui. Hodie enim mysterium, quod ante secula absconditum fuerat, declaratur: & omnia in Christo perfectionem recipiunt. Hodie rerum omnium potentia præcreatrix, consilium dolos ab infibi in illis procreandis proposuerat, ad exitum perducit, ut malitiæ principis dolos ab infatio excogitatos destruat. Itaque lætantur homines, gaudent angeli, & recreant in læredit orbis vniuersus. Quæ mens hæc concipere? Quæ lingua explicare? Quæ oratio atsequi, aut auris percipere valeat? Meritò igitur diem hunc faustum lætumque dicimus quo nostri generis massam à Deo assumptam celebramus. Ex quo lætitiæ gessit omnia creatura, & humana natura excitatur.

Hodie lætitia nuncius affertur : Dei erga nos benignitatis patet indicia, & Deo-
 tius salus ostenditur. Vndenam, & à quo, & cui affertur hic nuncius ? E caelo & à Deo.
 Virgini viro desponsata. Quæ nam hæc virgo ? Ecquis iste vir ? Et quibus nominibus ap-
 pellantur ? Illa quidem Maria, hic autem Ioseph. Ambo ex genere Davidis. Quo internun-
 cio hæc gesta sunt ? Et vnde est venit ? Archangelo Gabriele, qui ab altissimo missus, rem-
 admirabilem nunciauit. Oportebat enim, ut minister altissimi, ex altissimis in terram
 proficiscens, maxime omnium admirandum mysterium indicaret. Quod nam mys-
 terium ? Dei submissionem, arcanam seruandi generis nostri rationem, absconditum à
 seculo Diuinæ voluntatis prouidentiaque consilium. Sed ubi hæc, & quando, & cum
 gratia ? In Nazareth ciuitate Galilææ, sexto mense, ex quo Iohannes conceptus fuerat,
 ut venientem, dum adhuc in utero gestaretur, nunciaret. Gabriel igitur ab æthere se-
 dibus ad terrestrem Dei thalamum deuolans, & ad Virginem accedens sine strepitu,
 virginis partus arcanum significauit.

Hoc inter Deum atque homines reconciliationis myſterium, Dei cultu

ORATIO IN ANNUNCIATIONEM B. MARIAE &c. 391

conjunctionem, assumptæ carnis divinitatem, imaginis nostræ incarnationem, & mutationem in melius, atque sublimem in calos exaltationem hodiè celebramus. Quamobrem omnia in credibili gaudio exultât. Latatur omnis celestium Virtutum chorus; quibus gratum est, quod Deo simus reconciliati, & meliorem in statum perducti. Benigni enim admodum sunt, & hominum amâtes ac studiosi, quippè qui in ministerium mittuntur eorum, qui salutis hereditatem sunt accepturi.

Resigitur omnis hodiè

Angeli homines valde amant. Hebr. n

Resignatur omnes hodie latentur & gaudeant, triumphet ipsa natura. Aperitur enim
celum, & terra ratione inuisibili suscipit orbis regem. Nazareth inuitatur Edén, & ipsius
Edén plantatorem in sinum suscipit. Pater misericordiarum abiectam naturam huma-
nam vnigenito filio despondet suo. Et Gabriel mysterio interruit, ac Virgini succinit il-
lud, AVE: vt lætitiâ, quam prima parens Eva perdidit, filia Adam, orta ex Davidis stir-
pe, restituat. Hodie gloriæ pater genus humanum cōmiseratus, naturam in Adam cor-
ruptam, benignis oculis intuetur. Hodie clementiæ largitor, clementium viscera su-
gat. Consentaneum enim erat, vt is, ex quo, & per quem, & in quo omnia cōsistunt, an-
tiquæ contra nos execrationis sententiam misericordia commutaret, & gloriâ suâ na-
turam, quæ in Adam fœdata fuerat, honestaret, & perniciosum patris mendacij consili-
um, quo primi parentes nostri ceciderant, excluderet. Ideo magnus inter reges, ac di-
uitius pater David: Misericordia, inquit, & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax oscu-
late sunt. Cur dixit hæc? An vt filij misericordiæ ex bonâ patris voluntate, qua nostri mi-
seris ipse misericordiæ dator, factus est, excepto peccato, quales nos sumus, & veritatē
aduersus eius ad nos, significaret? Neque enim, vt aliquis fortè suspicatur, simulatam ex
nobis humanitatem assumpsit, sed veram. Benignè enim & humano more, ex hominis
essentia sumpsit essentiam, qui omni est essentia præstantior, & totam naturam nostram
in seipso diuinam reddidit: neque dispensationem sinxit, sed carnis veritatem suscepit,
diuinitate ipsius aliena ab omni mutatione permanente.

Quoniam igitur misericordia & veritas (ut prophetia testatur) obuierunt sibi, merito iustitia & pax osculate sunt. Iustitia quidem, quæ aduersus eum, à quo primi parentis iniuria affecti fuerant, sententiam tulit. Quando? Et apud quem? Hodie, & apud altissimum patrem, qui natura benignus & hominū studiosus, dignum duxit, ut filius suus vnigenitus humanam formam indurus, aduersarium condemnaret. Pax autem, quam è cælo repente chòrus Angelorum in ortu pacifici filij secundum carnem decantauit: Gloria, inquiens, in altissimis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas. Gloria nimirum, quæ humana natura per Christum super cælos euecta est, & super omnē principatum, & potestatem, & virtutem, ut magnus inquit Apostolus. Pax autem, quæ medeundi semitram mortalibus patefaciens. Bona porro voluntas, quæ Patri placuit dilectum filium ad nos damnatos mittere: qui salutē nostram patri in ipso approbatam, eiusdem cum patre volūtatis expleret. Hoc nos hodie celebramus. Hoc Gabriel mandatum exequituri: & diuinitati atque humanitati nunciis est, recòciliationisquæ pignus offert ad Virginem.

Nam misericordiarum pater genus nostrum, peccati labe iam corruptū, miseratus, legem tabulis lapideis inscriptam Moysis manibus imposuit. Quæ quidem lex cum nescientes ac denunciantes misit, qui rectas Dei semitas demonstrarent. Verum cum ii, ad sapientiaque ac bonitatis genitum misit ad nos indignos, ad quos fines seculorū deus electum despiceret. Vni igitur ex præstantioribus Angelis mandat, ut mysteriū exequatur, sponsa Galilææ, in qua puella virgo habitat, nomine Maria, viro, qui vocatur Ioseph, de qua Ioseph, inquit, in Nazareth. Quid irā? Ut Deo gratissimū virginittis decus, tantam, quæ Nazarethum vocatū iri prædixit. Quem? Eum, qui à Nathanele postea Dei filium, & rex Israel vocatus est. Solet vtiq; Gabriel in Dei mysterijs minister adhiberi, ut patet in Daniele. Abi igitur in Nazareth ciuitatē Galilææ: cumq; illuc perueneris, hūc primum

Exod. 31.
I. Cor. 10.
Iohā. 1.
Dan. 8. &

Kk 4

Indicât hęc
Gabrielis
erga Virgi-
nem reue-
rentiam.

Maria regi
na.

Angeli falu
ratio.

Epitheta
in signia S.
Mariæ.

Gen. 1.

Exod. 16.
Deut. 32.
Esa. 6.

393

Maria be-
nedita.

Colof. 2.

Gen. 21.

Gal. 117.

Mal. 71.

Cal. 44.

fa. 8. 3 & 7.

zech. 44.

Jan. 2.

laba. 3.

Gal. 67.

ach. 4.

Benedictus
fructus Ma-
riæ.

Prudentia
sacratissima
virginis.

Dauidis

Angelus cō-
firmat vir-
ginem.

Esa. 9.

Prudentia
S. Mariæ.

ORATIO IN ANNUNCIATIONEM B. MARIAE &c.

395

- L. Reg. 16.

Obediēti
sanctissima
Virginis.

Et discessit ab ea Angelus. Cum ea nimirum, quæ sibi mandata fuerant, perfecisset, discessit ab ea Angelus: sed Dominus non discessit. Angelus enim, licet sit expers corporis, loco tamen includitur. Dominus autem, quantum in Virginis corpore atque loco capitur, nullis tamen locorum terminis circumscribitur. Et ille quidem venientem ad salutem hominum nuntiavit ex Virginis utero oriturum: Hic autem essentiam nostram

nostram à se susceptam reformauit, naturæque imaginem ac dignitatem, quam contumacia primi parentes amiserant, restituit: eamque supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, atque omne nomen, quod in hoc, aut futuro seculo nominatur, prouectam, in caelesti folio collocauit. Ipsi gloria, & imperiū, & honor, & adoratio cum Patre & Spiritu sancto nunc & semper & in aeterna secula, Amen.

ALOYSIVS LIPOMANVS EPISCOPVS
VERONENSIS, CANDIDO PIOQUE
Lectori.

Riusquam ad hunc, qui sequitur, Diui Iohannis Chrysostomi sermonem legendum accedas, benigne Lector, est quod te aliquantulum detineam, cautumque reddam. Videbitur nanque magnum Chrysostomum eiusdem hic esse sententia, cuius & in libro de excidio Hierosolymitano Egelipus, & Eusebius Caesariensis libro 2. cap. 1. Ecclesiasticae historiae, multique ex Graecis patribus fuisse leguntur: filios ex beatissimum Ioseph sanctissimæ Deiparae sponsum, alia vxore suscepisse, & inter ceteros Iacobum Apostolum, cognomento fratrem Domini: Ea verò deinde reputata, seu, ut alij volunt, pramortua, in castitate vixisse, & liberos in disciplina & timore Domini educasse. Huius etiam opinionis auctor primus, & mus Diuum Hilarium Pictauiorum Episcopum, super Matthæum capite primo, & Diuum Ambrosium Mediolanensem Antistitem, super Epistolam ad Galatas capite primo. Chrysostomum quoque secutus est compilator eius Theophylactus Balgari Archiepiscopus, qui eundem Iacobum, & reliquos fratres, filios asserit fuisse Ioseph: sed alio modo, quam Chrysostomus autumat. Cuius verba, ut melius res percipiatur, subnectam. Ait enim is super Matthæum capite decimo tertio: Fratres habuit Dominus, & sorores, Ioseph filios, quos genuit ex vxore fratris sui Clopa. Morituo enim absque liberis Clopa, Ioseph, iuxta legem, vxorem eius accepit, & pueros procreauit sex, quatuor mares, & duas foeminas: Mariam, quæ dicebatur Clopa filia secundum legem, & Salomen. Et hæc quidem ille. Vides igitur, quid magni vtriusque Ecclesiæ viri de B. Ioseph sentiant.

Ego, ut verum fatear, & animum meum coram Deo, teque ac toto Christiano orbe testatum faciam, (pace sit dictum omnium horum præexcellens virorum, quos in alijs sequor plurimum, amplector, & tanquam venerabilissimos patres vehementer obseruo: at in hoc mihi placere nequaquam possunt) semper contrariâ reuolui sententiam, tenereque profitebor vsque ad mortem: nisi sancta mater Ecclesia diuersimodis, & super hoc statuatur: vel nisi quis me potentioribus & efficacioribus vserit rationibus, & a mea victus recedam opinione. Credoque & firmiter teneo, beatissimæ Virginis sponsum, virginem & ipsum fuisse, nec vnquam pudicitia suæ florem amisisse. Talem enim matrem, talem sponsum, & talem tantumque filium, talem putatiuum patrem habere par erat. Et ne ex meo cerebro hæc eruta videatur sententia, tribus eam, si porero, eumque medijs confirmare: Sacra primum ipsius scripturæ fontibus, iisque pie recteque, & secundum germanum sensum deductis: constanti etiam, ut credimus, & quæ vinei non possit, ratione: Tum demum sanctorum aliquorum patrum autoritate. Quod nisi fecero, tum tu me imperitiæ stultitiæque arguito: atque ego liberam tibi concedam, quicquid volueris, credendi potestatem. Audi ergo diligenter & patienter auscultam, quæ pro hac sententia firmanda tibi afferro.

Ac primum quidem id nobis explorandum censeo, num ex scripturis, quismam verum pater, & quæ vera mater fuerit Iacobi istius minoris, qui etiam dictus sit frater Domini, reperiri possit. Credoque non fore id difficile, immò ex propatulo loco satis constare. Sed assertio illa præmittenda, quam negare mihi nequaquam possunt etiam ij, qui vel sacras literas eminus salutarerint: Scripturam nempe sacra quoties ita loquitur. Iacob Abraham, vel Iacob Isaac, hunc in audientium aures sensum & intelligentiam immittere, & non aliam, Isaac esse filium Abraham, & Iacob filium esse Isaac. Hoc Lucæ 3. capite maxime ostendere possumus, ubi genealogia Domini ex Ioseph ascendendo vsque ad Deum describitur. Dicitur nanque ibi: Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta ut putabatur, filius Ioseph, qui fuit Heli, subauditur filius: qui fuit Matthæ, filius:

S. Ioseph
perpetuò
virginem
mansisse.

Luc. 3.

filius: & sic de singulis vsque ad Adam, de quo vltimo loco dicitur: Qui fuit Dei: & subintelligitur filius. Hoc idem probatur Iohannis vltimo, cum dicit Dominus Petro: Simon Iohannis, amas me? Hoc est, Simon fili Iohannis. Quod ita esse ostendit Dominus ipse Matthæi xvj. ubi dicit ad eundem: Beatus es Simon bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui in caelis est. Bar enim Hebraicè, Latine filium sonat.

Vnus est duntaxat locus, in quo propositio ista non currit, quando videlicet aliter interpretari scriptura ipsa te necessariò compellit. Et ut me intelligas, opportunum tibi afferò exemplum Lucæ sexto, ubi duodecim Apostolorum nomina recensentur: quo in loco inter cetera habetur: Et Simonem, qui vocatur Zelotes, & Iudam Iacobi, & Iudam Iscariotem, qui fuit proditor. Quomodo hic expones Iudam Iacobi? Filiumne? Minime quidem, quoniam te alia scriptura ita facere prohibet. Quomodo ergo? Iudam Iacobi fratrem interpretaberis, quoniam is in sua Canonica Epistola, ita de seipso loquitur: Iudas Iesu Christi seruus, frater autem Iacobi. Vbi autem nulla nos adigit scriptura, semper prædicta regula propositioque tenenda est.

Venio nunc ad ipsum questionis scopum, & patrem Iacobi minoris, dico non fuisse Ioseph, sed Alphæum. Hoc probamus ex Matthæi capite X. ubi ponens Euangelista duodecim Apostolorum nomina, ita inquit: Duodecim autem Apostolorum nomina hæc sunt: Primus Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius, Philippus & Bartholomæus, Iacobus Zebedæi & Iohannes frater eius, Thomas & Matthæus publicanus, & Iacobus Alphæi, & Thaddæus, Simon Chananeus, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit eum. Marcus quoque capite 3. & Lucas capite 6. & ipsi duodecim Apostolorum catalogum recensentes, sicut primum Iacobum cum Iohanne fratre, Zebedæi, ita Iacobum alterum, Alphæi dicunt. Quod si primum illum Zebedæi filium exponere cogeris, (Eius enim filius fuit, ut ex Matthæo eodem capite quarto, & Marco capite primo constat) ita etiam secundum Iacobum, hunc videlicet minorem, fratrem Domini nuncupatum, Alphæi filium exponere, velis nolis, compelleris. Cur enim Iacobum illum ex Zebedæo natum patre asseras, hunc autem ex Alphæo natum neges? Aut ergo utrosque filios expone, ut utrosque nega: vel scripturam adducito aliquam, propter quam Zebedæum Iacobi maioris patrem dicere cogaris, Iacobi autem minoris Alphæum patrem non ita. Quam certo scio haudquaquam inuenire poteris. Crede ergo expositioni nostræ. Et hoc quantum ad patrem pertinet.

Quæ verò Iacobi huius Iusti mater fuerit, & ipsa scriptura se consulentibus aperit. Si enim legens 27. Matthæi caput, inuenies profectò ita in eo scriptum: Erant autem ibi (nempe ubi crucifixus est Dominus) mulieres multæ à longè, quæ secute erant Iesum à Galilæa, ministrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi. Et ne qua detur tibi dubitandi occasio, quis iste sit Iacobus, cuius mater Maria dicitur, scrupulum tibi omnem aufert Marcus, capite decimo quinto inquit: Erant autem & mulieres de longè adspicientes, inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris & Ioseph mater, & Salome: quæ, cum esset in Galilæa, sequebantur eum, & ministrabant ei. Et quia futuros esse hæreticos preuidebat esse, quæ & Saluatorem nostrum peperit, quæque ex Ioseph marito Iacobum hunc fratrem Domini, & alios fratres eius genuisset, impudentissimè asserturi erant: Iohannes spheniam Domini dilectus, omnium Euangelistarum vltimus, hanc hæreticorum blateret eius, & soror matris eius Maria Cleophae, & Maria Magdalene. Mariam Cleophae, id est, filiam accipe, secundum propositionem nostram primo loco positam. Ecce ergo quam alij Euangelistæ Mariam Iacobi minoris & Ioseph matrē nominant, Iohannes sororem matris Iesu dicit, & Cleophae filiam. Et quia soror erat sanctæ Dei genitricis, ideo Iacobus, Ioseph, Iudas & Simon fratres Domini vsitato scripturæ more, quo filij duorum & ipsi fratres Domini dicti sunt, Matthæi 13. in fine.

Ex his omnibus luce, ut arbitror, clariùs meridiana liquet, patrem Iacobi minoris, fratrem Domini dicti, & fratrum illius fuisse Alphæum: eorum verò matrem Mariam sororem sanctissimæ Deiparae, filiamque Cleophae. Quæ autem Maria istius mater fuerit, ad præsens intantum relinquo. (fortè in fine huius epistolæ & de hoc aliquid dicetur) Non enim ad præsentem questionem multum spectare videtur. Satis nanque nobis est scire, L1 sororem

Iohan. 21.

Iacobi minoris pater Alphæus.

Maria eius mater.

fororem illam beatissimæ Virginis extitisse. Quod si Iacobus, & ceteri eius fratres, Al-
phai, & huius Mariæ Cleophae filia, filij fuerunt, videant, obsecro, quomodo id fieri
possit, ut Ioseph pater Domini putari, ex alia vxore eos genuerit.

Venio modo ad rationem vrgentissimam trimembrem, cui iudicio meo nullus apte
satis & idoneè respondere poterit: quæ est huiusmodi: Aut Ioseph aliam vxorem, ex
qua Iacobum & alios fratres suscepit, ante beatam virginem habuit: quæ postea mor-
tua est, vel repudiata. Aut simul cum beata virgine & alteram illam habuit. Aut deni-
quæ post mortem sanctæ Mariæ alteram vxorem superinduxit, ex qua filios illos susce-
pit. Nec enim quartum membrum mihi dare poteris.

Si primo modo dixeris, ut velle videretur Hilarius: videlicet ex priori coniugio filios
illos suscepit, hoc profectò falsum est, & à veritate alienum. Nam ista coniunx,
quam tu pretendis antè ductam, & postea mortuam, non potuit esse altera à Maria
ista, sorore matris Domini, quæ ab Euangelistis mater dicitur fuisse Iacobi minoris:
quæ tamen tempore mortis Christi viua erat, & stabat iuxta crucem Iesu vnâ cum
sorore sua sancta Deipara, quæ dudum antè, & iam annis 33. fuerat ipsi Ioseph despon-
sata, ut superius ex Euangelijis ostensum est. Quod si dicas, Ea quidem viua potuit esse,
sed repudiata, ut vult Chrysostomus: vide, obsecro, quomodo id asserere possis: cum
quia non conuenit viro iusto, cuiusmodi erat Ioseph, Euangelio teste, sanctam mulie-
rem, quæ continuè Dominum sequebatur ministrans ei, repudiare: tum quia, ea adhuc
viuente, minimè beatam virginem sororem suam habere potuisset, ut in sequenti mem-
bro euidenter patebit.

Dices forsitan: Ambas Ioseph vno eodemque tempore vxores habuit, Mariam scilicet
Domini matrem, & Mariam alteram sororem eius. Hoc simili modo mendacium
esse conuincitur, sed & insulsius primo dicto. Nam licet Iacob Patriarcha duas simul
vxores habuerit, Liam & Rachelem, hoc tunc ex diuina permissione, aut etiam signifi-
catione factum est. Præsignificabatur enim in duabus illis sororibus Iudeorum Syna-
goga & Ecclesia de gentibus congreganda, siue actiua vita & contemplatiua. Quod si
fortasse in alijs quoque factum fuisse reperiatur, quod haud credo facile ostendi posse:
id vsque ad legis Mosaicæ promulgationem licuit: At ea lata, minimè: immò quid fa-
ceret, mandatum est tolli de medio populi sui. Adduco autem tibi diuinam ipsam le-
gem, factum hoc omninò inhibentem, quæ est huiusmodi, Leuitici 18. Sororem vxoris
tuæ in pellicatum illius non accipies, nec reuelabis turpitudinem eius, adhuc illa viuen-
te, vel ut alij legunt: vxorem cum sorore eius non accipies ad æmulationem, vel ad la-
cessendum: Nempe sicut faciebant duæ vxores Iacob, quæ magna inter se ob virum ar-
debant zelotypia. Quam legem Hesychius, Radulphus, ceterique libri illius expositor-
es, de eo intelligunt, qui vxori simul & eius sorori iungatur, ita ut duas sorores pariter
vxores habeat, illeque in vnus viri contrubernio simul habitent, aut quomodocunque
vna viuente, quam cognouerit, alteram superinducat.

Supereff ergò, ut tertium modum eligas, & dicas, post mortem sanctissimæ virginis
Ioseph hanc Mariam in coniugem accepisse, ex qua Iacobum minorem, & alios filios
& filias genuit. Hoc si dixeris, in eandem, & adhuc maiore foueam te precipitè dabis,
à qua nunquam exire poteris. Nam cum beata virgo post mortem filij sui superuixerit,
quomodo potuit Ioseph, ea mortua, sororem Mariam ducere, & Iacobum, & ceteros
fratres eius ex ea generare, qui iam, adhuc viuente Salvatore nostro, grandæui erant, &
in Apostolos eius assumpti: ut patet ex Euangelistarum libris, in quibus etiam Maria hæc
Iacobi minoris iam profectò nati, & non nascituri, matris titulo prænotata. Vides
cem Domini iterisse reperiatur? Impossibilia hæc sunt, & eruditis auribus indigna. Non
iam, quocumque te veritas, indissolubiles esse tricas, à quibus te explicare non possis. Non
ergò verè, Ioseph ex alia vxore Iacobum minorem, cognomine fratrem Domini, genuisse.

Tertium erat medium, quo nostram hanc assertionem nos probaturos dixeramus,
sanctorum nonnullorum patrum autoritas, qui virginem fuisse sanctum quoque Do-
mini patrem putarium manifestè adstruunt. Inter hos post Abdiam Babylonie Episco-
pum, in vita sanctorum Apostolorum Simonis & Iudæ, quam is eorum discipulus lon-
go sermone descripsit, primum obtinet locum Diuus Hieronymus, qui in libro de per-
petua virginitate Mariæ contra Heluidium hæreticum ita ait: Tu dicis Mariam virginem
non permanisse: ego mihi plus vendico, etiam ipsum Ioseph virginem fuisse per Mari-
am, ut ex virginali coniugio virgo filius nasceretur. Si enim in virum sanctum fornicatio
non cadit, & aliam eum vxorem habuisse non scribitur: Mariæ autem, quam putamus
est

est habuisse, custos potius fuit, quam maritus: relinquitur, virginem eum mansisse cum
Maria, qui pater Domini meruit appellari.

Hinc proximè succedit Diuus Augustinus, & ipse Ecclesiæ Doctor insignis, qui in fine
sermonis 14. de Natiuitate Domini ita dicit: Habe ergò, Ioseph, cum Maria coniuge tua
comunem virginitatem membrorum, quia de virginis membris virtus nascitur An-
gelorum. Sit Maria sponsa Christi, in carne sua virginitate seruata: sis autem & tu pa-
ter Christi, cura castitatis, & honorificentia virginitatis, ut de virginis membris ge-
nitricis seculis Christianis nulla sit zelotypia. Et paulopost: Gande itaque, Ioseph, ni-
dere coniugij: quia per meritum virginitatis ita separatus es à concubitu vxoris, ut
pater dicaris Saluatoris.

Rupertus quoque Abbas Tuitiensis super Matthæum capite 1. relatis Diui Hiero-
nymi verbis contra Heluidium, eius sententiam amplectitur & approbat.

Sequitur hanc eandem & Hugo de Sancto Victore, in Annotationibus super Epi-
istolam ad Galatas, quæstione 5.

Denum Beda Venerabilis, quem de industria in vltimo loco referuari, in hac sen-
tentiam & ipse accurrit, qui etiam super Marci caput. 6. de fratribus Domini loquens,
inter cetera ait: Fratres & sorores Domini, Iudei secū esse testabantur: qui tamen non
liberi Ioseph, aut Mariæ, iuxta hæreticos, putandi sunt: sed potius, iuxta morè sacræ scri-
pturæ, cognati ipsorum sunt intelligendi: quomodo Abraham & Lot fratres appella-
ntur, cum esset Lot filius fratris Abrahæ. Cuiusmodi inuenies multa. Vides ergò, si quis
dixerit hos Domini fratres, vel ex beato Ioseph natos, vel ex sancta oros Dei geniti-
ce, nedum inhonestam assertionem, sed etiam hæreticam inuentionem esse.

Quod si adhuc clariùs, quomodo Iacobus & ceteri fuerint Domini fratres, cogno-
scere desideras, & per quæ sanguinis gradum, vel cognationis, siue affinitatis lineam,
ostendere satages. Quod si forte nec, quæ ibi dicit, tibi placuerint, nempe Cleopham
post mortem Ioachim accepisse Annam beatæ Virginis matrem in vxorem, ex qua
Mariam hanc Iacobi & ceterorum fratrum matrem genuerit: quemadmodum nec
mihi placere potest, tãram illam matronam post sterilitatis diuina gratia solum im-
& Domine nostræ ortum, mortuo Ioachim, vnū atque alterum, ut vulgò dicunt, sibi
Cleopham, qui hanc Mariam Iacobi matrem genuit, fratrem germanū sancti Ioseph
genuerit, quæ postea Alphæo nupta, mater horum filiorum effecta sit. Cum ergò san-
ctissima Maria sponsa fuerit beati Ioseph, Cleophae glos fuit, illeque ei leuir, atque filia
Lot fratris Abrahæ. Hincque factum, ut Iacobus minor, & reliqui eius fratres, fratres
Domini dicti fuerint. Et hoc modo si dixeris, in nullam incidēs difficultatem.

Quod si nec hoc tibi placet, aliam tu excogita rationem meliorem, cui ego libens ac-
quiescam, modo ne dixeris, sanctū & iustum virum Ioseph, à Deo ad custodiam castis-
simæ dignitate decoratū, ut pater filij sui in terris dici mereretur, alterius se vxoris oseu-
si hoc fecisset, aliquid iustitiæ eius, aut beatissimæ Virginis, vel admirabilis filij eius san-
ctum detraxerit, cum honorabiles vbique prædicentur nuptiæ, & torus immaculatus: Hebr. 13.

sed quia indecens quodammodo Dei filio videretur, si, dum virginitatis gloriam, me-
ritum ac privilegium in sua, sanctissimæque matris persona, primum dedicabat, eandē
minimè in patre quoque suo putarum, tanquam non suauiter omnia disponderet, co-
optasset: Cum ille maximè ad noui testamenti gratiam, in qua bibitur vinū germinans
virgines, pertinuisse videatur.

Quod si dixeris: Et quid ad dicta sanctorum patrum, contrariam sententiam tenenti-
um, respondebis? Quid, inquis, respondebo? De duobus alterum: vel (quod tangere
vult est Beda) ab hæreticis hæc in corū voluminibus fuisse interiecta, cuiusmodi pluri-
ma etiam alijs in rebus immista quandoque cognoscere possumus: vel quæ ab eis dicta
sunt, imprudentia sculæ ac minus accuratè (prout humana fragilitas fert, quod graui-

MARTIVS.

simi etiam & eruditissimi viri quandoquē dormitenti) fuisse enunciata. Nam si maiori cum diligentia Euangelicos codices perpēdisent, nequaquam Iacobum minorem fratrem Domini, filiū Ioseph, sed Alphai proculdubio assērisent: sicut & Iacobum maiorem, Zebedai filium, & Petrum Ionæ vel Iohannis, adstruere compulsi sunt.

Habes ergo meam, bone lector, hac de re sententiā: quam & te quoque, si pius es, si castitatis & sanctimonie amator, si beati Ioseph deuotus filius exstis, secuturū non ambigo. Plura autem, si Veronæ in Episcopatu meo fuisset, super hoc forsitan collegissem, ubi & librorum mihi copia suppeditat, & adsunt nonnullarū Epistolarum schedæ, & citroque missarum, dum recolendæ memoriæ Iohannes Cochlaeus vir doctissimus, & de Christiana republica optimè meritis, adhuc nobiscū in humanis ageret. Nā memini hac de re inter nos multa & dicta & constituta fuisse. Hec verò, quæ per me nūc apud nobilissimū Poloniæ regnū Pontificium Legatum agentē, & libris ferè carentem, atq; assidue huc illucque obequitantem, ac negocijs difficillimis implicatum, quasi ex memoria dici potuerunt, tu & benigne suscipito, & æqui bonique consilio. Vale.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI, in sanctissimæ Dei genitricis Annunciationem Oratio. Est in Metaphrasæ.

Gen. 3.

Gabriel cur missus ad Virginem.

Rursus lætitiæ nūcij, rursus libertatis indicia, rursus reuocatio, rursus reditus, rursus gaudia, rursus à seruitute liberatio. Angelus cum Virgine loquitur, quoniam scriptum est muliere locutus fuerat. Sexto, inquit, mense missus est angelus Gabriel à Deo ad Virginem desponsatam viro. Missus est Gabriel, ut totius mundi salutem nunciaret. Missus est Gabriel, ut scriptum reuocationis Adam afferret. Missus est Gabriel ad Virginem, ut mulieris dedecus in honore conuerteret. Missus est Gabriel, ut puro sponso thalamum pararet. Missus est Gabriel, ut inter creaturam & creatorem sponsalia celebraret. Missus est Gabriel ad animatum Ioseph, ut regis angelorum. Missus est Gabriel ad Virginem desponsatam, ut seruatum filio Dei. Missus est seruus incorporeus ad Virginem immaculatam. Missus est à peccato integer ad corruptionis expertem. Missus est lucernæ splendor, qui iustitiæ solem nunciaret. Missus est nitor auroræ, qui diei lumen præcureret. Missus est Gabriel, ut ostenderet eum, qui est in sinu Patris, in matris etiam vlnis gestari. Missus est Gabriel, ut indicaret, qui est in solio, in spelunca etiam iacere. Missus est miles, qui Imperatoris mysterium promulgaret. Mysterium, quod fide cognoscitur, & curiositate non inuenitur. Mysterium adorandum, non humana prudentia ponderandum. Mysterium diuinis, non humanis rationibus explicandum.

Sextus mē. 69. Luc. 1.

Esa. 7.

Esa. 29.

Cauere hoc lege. nam

In mense sexto missus est Gabriel ad Virginem. Quem sextum mensem dicit? Quem? Ex quo nimirum Elisabeth bonū accepit nuncium, ex quo Iohannem concepit. Vnde id planum sit? Ipsemet Angelus Virginem alloquens, sic interpretatur: Ecce Elisabeth, inquit, cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua: & hic mensis est sextus illi, quæ vocatur sterilis. Mense sexto: scilicet, cōceptionis Iohannis. Oportebat enim, ut mulieres antecederet: consentaneum erat, ut minister antecederet: æquum erat, ut index Domini præsentiam significaret. Mense sexto missus est angelus ad Virginem desponsatam. Cur desponsatam, non autem coniunctam. Desponsatam quidem, sed seruatum. Cur desponsatam? Ne celerius latro mysterium intelligeret. Nam per virginem quidem regem esse venturū improbus non ignorabat, quippe qui Esaie ipse quoque verba illa audierat. Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium. Itaque singulas virgines obseruabat, ut ubi mysterium impleri animaduerteret, infamiam pararet. Idcirco Dominus per desponsatam venit. Quæ enim desponsata fuerat, deinceps in manū sponsi tradenda erat. Mense sexto missus est Gabriel ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph. Audi quid de hoc viro & de Virgine dicat Propheta: Dabitur hic liber obsignatus viro. Cuius tū literas: id est, Virgo planè immaculata. A quo dabitur? A sacerdotibus viro scien- ti viro? Fabro Ioseph. * Hic Ioseph, fratres, claro prius iunctus matrimonio suscepit liberos: post autem, vxore repudiata, in castitate vixit, & liberos in disciplina Domini

ORATIO IN ANNUNCIATIONEM B. MARIE &c.

Domini educavit. Cum enim Paulus Apostolus ad Euangelij promulgationem proficisceretur, & vnum ex filiis eius reperisset: Alium, inquit, Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini, non ex Maria, sed ex Ioseph genitum.

Cum igitur sacerdotes casto Ioseph Virginem despondissent, eam illi cōmendarunt, nuptiarum tempus expectantes. Verum eam ipse suscipiens, integram erat conseruatus. Id quod multo antè Propheta pronuntiārat: Dabitur, inquit, liber obsignatus viro scienti literas, hoc est, matrimonio coniuncto, & dicit: Non possum legere. Cur non potes legere Ioseph? Non possum, inquit, legere, quia liber est obsignatus. Cui seruatur? Rerum omnium procreatori pro domicilio. Sed ad propositum reuertamur. Mense sexto missus est Gabriel ad Virginem. Qui profecto eiusmodi à Deo mādāta ac- sciscordia mea commotus, ad requirendum Adam, qui aberrauit, descendere festino. Peccatum prostrauit eum, qui ad imaginem meam factus est: corruptit opus manuum mea: infecit decus à me confectum. Lupus deuorat alumnū meum. Exulat in- steris me miseret. Hostem capi volo. Placet, ut virtutes omnes, quæ in celo sunt, my- ad animatam ciuitatem, de qua loquitur Propheta: Gloriosa, inquit, de te dicta sunt, ciuitas Dei. Vade ad Paradisum meam ratione præditam. Vade ad portā Orientalem. Vade ad habitaculum Verbo meo dignum. Vade ad alterum cælum, quod est in terra. Abi ad nebulam leuem, & præsentia mea illi nuncia integritatem. Abi ad sanctuarium mihi paratum. Abi ad thalamum diuinæ humanitatis meæ. Abi ad purum cubiculum ortus mei secundum carnem. Loquere in auribus arcæ meæ ratione prædita, ut paret mihi auditus ingressum. Caue offendas aut turbes animum Virginis. Templum illud diuinum modeste adi. Prima tua vox illi gaudium afferat. Dic: Aue gratia plena: ut ego miserar afflicta Eua.

Audiuit hæc Angelus, & secum, ut par erat, hæc cogitabat: Noua res hæc est, cuius in- telligentia nullis verbis explicari potest. Quem metuunt Cherubin, quem Seraphin in- tueri non possunt, quem omnes Virtutes Angelicæ comprehendere nequeunt, speciali quodam modo nunciatur cum puella Virgine conuersaturus, & propriæ eius personæ præsentia significatur, immò vero ingressus per auditū ei promittitur. Qui Eua con- demnauit, eius filiam glorificare tantoperè festinat? Aut enim: Ut paret mihi auditus ingressum. Nunquid potest Virginis vterus eum capere, qui comprehendendi non potest? Verè mysterium magnum & venerandum. Sic Angelo cogitanti: Quid, inquit Domi- nus, turbas, o Gabriel, nouitate rei? Nonne paulo antè missus es à me ad Zachariam sacerdotem? Nonne illi Iohannis ortum nunciasti? Nonne incredulo sacerdoti poenam iniulisti? Nonne senem taciturnitate multasti? Nonne quæ tu pronūciasti, ego rata ha- cepi? vterus paruit? sterilitatis morbus discessit? naturæ fugit inertia? Quid est, quod ego non possum efficere? Cur igitur dubitas? Tūc Angelus: Naturæ, inquit, errores, Do- mine, corrigere, morborum nebulam dissoluere, membra mortua ad vitalem vim re- uocare, naturæ præcipere, ut liberos gignat, à certis membris sterilitatē remouere, se- nescentem stipulam ad viridem formam, reducere, terram infœcundam statim efficere manipulorum matrem, solitum est tuæ virtutis opus. Testis est Sara, tum Rebecca, post- nem verò sine viri congressu parere, superat naturæ leges, & præsentiam tuam in puella denunciat, ut quem celi terræque termini non capiunt, Virginis vterus comprhen- dat. Quomodo, inquit Dominus, me tabernaculum Abrahæ potuit continere? Quo- niam, inquit Angelus, hospitalitatis pelagus habebat. Verum illic, o Domine, te conspi- cum Abrahæ præbui in ostio tabernaculi, & pertransisti, qui omnia comples. Quo- modo autem feret Maria diuinitatis ignem? Solum tuum ardet splendore illustratum, & virgo te ferre poterit, ut non comburatur? Si læsit, inquit Dominus, rubum ignis in solitudine, lædet omnino Mariam quoque præsentia mea: sin ignis ille, qui diuini ignis mei præsentiam significabat, rubum potius irrigauit, quàm combussit, quid de veritate dicis, non in igne flamma, sed in pluuia specie descendente?

Tūc Angelus Dei iussu faciens, Virginem adiit, & clara voce: Aue, inquit, gratia plena: Dominus tecum. Non est amplius diabolus contra te. Vbi enim prius hostis il- le vulnus infixit, illic medicus adhibet medicamentum. Vnde mors ingressus princi- pium

401
Ioseph etiam
virginem fu-
isse credi-
mus, quod
superioribus
dentissimis
medijs es-
t uicimus.

Gen. 3.

Psal. 86.

Luc. 1.

Gen. 21.

& 25.

1. Reg. 1.

Gen. 18.

Exod. 3.

MARTIVS.

pium habuit, inde vita sibi aditum patefacit. Per mulierem mala fluxerunt, per mulie-
rem emanant bona. Aue, gratia plena. Ne re pudeat, quod mulier causa damnationis
extiterit. Tu enim iudicis & redemptoris mater existes. Aue, gratia plena, quae mundi
paries Saluatorem. Aue, gratia plena, genitrix vitae, quae mortem delebit. Aue, anima-
tum Dei templum. Aue, cali terraeque pariter domicilium. Aue, naturae illius, quae
comprehendi non potest, amplissimum habitaculum. Per hanc adest, charissimi, egro-
tantibus medicus, in tenebris confidentibus illuxit iustitiae sol, tempestate iactatis fa-
ctus ancora, portusque tutissimus, Deo inuis & inimicis reconciliatio, captiuis re-
demptio, in bello versantibus munitissimum propugnaculum: ille nimirum, qui est
pax nostra. Qua quidem pace utinam detur nobis frui, per gratiam eiusdem Dei no-
stri Iesu Christi: Cui gloria & imperium cum Patre & sancto Spiritu, in secula seculo-
rum, Amen.

Ephef. 2.

**VITA S. HERMELANDI NOVIOMAGEN-
S. PRIMI ABBATIS ANTRENSIS, GRAVITER ET BONA
fide conscripta, licet auctor suum nomen retinuerit. Sed quia sermone
parum grato usus est, quisquis ille fuit, aliquanto Latiniis ple-
rumque etiam paraphrasticis, interdum adstrictius
eam expressit F. Laurentius Surius.**

PROLOGVS.

Aerofancta mater Ecclesia excellentium Patrum, quos di-
uinae gratiae fretos auxilio, ex antiquo illo serpente palam
retulisse letatur, & post huius vitae emensa curricula inci-
cunscripta Diuinitatis luce incomparabili in omnem eter-
nitatem fructuosos non ambigit, res praecclare gestas non ver-
borum phaleris, comptaue dictionis lenocinijs, quae non
multum ab adulatione abhorre videntur, sed simplici
narrationis serie ad posterorum notitiam transmittenda
consulere quidem instituit atque decreuit. Nam cum illi
iam ad celos translatis, sub hominum aspectu non cadant,
lectione & recitatione eorum, quae de illis conscripta sunt,
quasi humanis obrutibus representari videntur. idque ut fortia illorum facta & pra-
clara facinora dum mortales imitanda pro viribus suscipiunt, virtutibus augeantur.
aut certe dum se ad illorum excellentiam perungere non posse conspiciunt, sibi ipsi
ex vera animi humilitate vilescant. Atque hinc sane perspicuum fit omnibus, qui recte
sapient, eos, qui pia animi affectione ducti, sanctorum hominum vitas studiosè literis
commendant, premio dignos: contra vero eos, qui cum possint, siue socordia siue in-
curia id negligunt, a culpa abesse non posse. Quod cum multum diuque apud me co-
girassem, fratres quoque me magnopere obsecrarent, consilium quidem beati viri Her-
melandi (qui ab Germaniae oris ad nos accedens, tanquam alter quidam Benedictus
fuit virtutibus) res gestas, quas partim visu, partim relatione fratrum didici, in scripta
referre: sed duo se mihi obiciebant impedimenta: ne aut temeritatis arguerer, si rudi
stylo id attentare, & nulla fere eruditione praeditus, tanti patris actus in eodito sermo-
ne digererem: aut improbus etiam & impudens non immerito viderer, si per deu-
que erraticus viator incedens, viri sanctissimi, qui a recto itinere nusquam deslexit,
vitam alijs vellem imitandam proponere, quam ego minimè imitarer. Hoc ego geni-
no timore aliquandiu retardatus, tanquam humi prostratus, propemodum inerti me-
ocio dedere mihi visus sum: at tandem fratrum precibus pulsus, opus, quod iam diu sub-
terfugere deliberaueram, sancta fretus obedientia & misericordia praepotentis Dei, ag-
gressus sum, & quae ipse donaret, stylo exaranda suscepi, obnixè rogans eos omnes, qui
hanc lucubratiunculam legere non dedignabuntur, ne ex oratione impolita sanctilli-
mi patris gesta meriantur: sed in suis precibus memores sint opusculi huius inepti au-
thoris, ut à pio iudice peccatorum veniam & beatitudinis coronam consequatur, &
ipsi pro precibus benignè fuis, à Christo vitam obtineant sempiternam.

Veritas hi-
storiarum
sacrarum.

Hinc appa-
ret fides
huius histo-
riae.

VITAE

DE S. HERMELANDO ABBATE ANTRENSI.
VITAE HISTORIA.

403

VM iam toto orbe reges permulti Christo nomen dedisset, & fides
catholica atque veritatis Evangelica lux, pulsus errorum tenebris, in
omni ditione Clotarii regis Francorum multa pace frueretur, Her-
melandus apud Nouiomagenes nobilissimis parentibus ortus est:
nobilitateq; educatus, cum generoso, ut asolet, animo atq; ingenio
polleret, literis imbuendus, à parentibus scholis adhibitus est. Ibi tum
ille ceteros coartaneos discendi celeritate facile antecellit, nec ta-
men animo inflatus est, sed puerilis aetatis lenitatem morum grauitate compescens, nul-
lis voluptatum illecebris se passus est irretiri. Nam carnis petulantiam spiritus ardore
conterens, nobilitatem animi, carnis nobilitati anteferebat, ita ut in ipsis scholis, iam
multa probitate conspicuus, puer admirabilis ab omnibus haberetur. Porro eius pa-
rentes, ut viderunt eum iam literis non mediocriter instructum, aptumq; aulicis mini-
steriis à scholis reuocatum, in aulam adduxerunt, Francorumq; regi multo cum hono-
re militaturum commendarunt: ut hoc militiae perfunctus munere, ad Maiorum suorum
pertingeret honores & dignitatem. At vir Dei Hermelandus omnem vitae huius splen-
dorem, omneque cultum honoris caduci praestitit Christi amore fastidians, longè maluit
per vitam momentaneae labores semper mansura iustorum gaudia promereri, quam per
inanem & lubricam mundi gloriam, sempiterna impiorum supplicia in suas accerere
ceruices. Itaque à voluntate parentum longè eius animi sanctum discrepabat desideri-
um. Quod enim illi ad conciliandam ei praesentis vitae gloriam moliebantur, id ipse ad sa-
lutis suae perniciem spectare arbitrabatur, non ignorans dictum ab Apostolo: Nemo
eiusdem Deo, implicat se negocijs secularibus. Et ecce nisi veritus ille esset, ne in illam
eiusdem Apostoli sententiam impingeret, qua is dicit: Filij, obedite parentibus: nulla
e ratione vnquam persuasissent terrenam complecti militiam, qui adeo ad caelestia an-
helaret.

Ingenij fe-
licitas.

Cogitur ef-
se aulicus.

2. Tim. 2.

Ephef. 6.

Cauens igitur, ne vlla ex parte salutaribus monitis defuisse videretur, simul etiam
considerans necdum sibi licere suo viuere arbitrari, militarem habitum, quem animo
respuebat, extrinsecus quidem, sed sanè inuitus accepit. Domino vero illum mirifice
adunante in aula regia, ex tyrone ita repente in perfectum mutatus est militem, ut cum
Regi & Optimatibus eius esset gratissimus, Regis effectus sit pocillator, immò & pocil-
latorum princeps: sed hoc quoque munus in se nolens recepit. Porro in ea functione
cum summa omnium gratia & multa prudentia versantem parentes & amici hortan-
tur, ut cuiusdam nobilissimi viri filiam accipiat uxorem. Ibi vero ille multum quidem ab-
stinebat, at tamen eam sibi passus est desponderi, diesque nuptijs certus est pra-
estitutus. Verum sub hoc praetextu non modò à coniugio, sed etiam ab omni actione se-
culari sese expedire, collumque mentis non mundi vanitatibus, sed suauis Christi iugo
subdere moliebatur. Non enim surda aure Dominum audierat dicentem, & humano
generi saluberrimè consulentem: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & ma-
trem, & uxorem & filios & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest
meus esse discipulus: & qui non baiulat crucem suam, & venit post me, non potest meus
esse discipulus. sed fidei hac animo complectens, in rem conferre voluit eximius pra-
eclare institutionis executor.

Fit regi Frā-
cotum acy-
arhis.

Puella ei
despōdetur.

Luc. 14.

Itaque Domino illius pijs conatibus adspirante, cuncta mundi huius oblectamenta
reiecit, ipsam quoque sponsam & nuptias missas facere, terrenas à se actiones omnes
abiecit, atque ita nudus & ab omnibus expeditus, nudam Saluatoris crucem, contra
spicantes nequitas dimicaturus, egregius Christi athleta amplecti, regiumque tenere
iter, doctrinis inuinitis euangelicis, planè deliberauit. Veritus autem, ne eius propo-
situm, mundanorum strepitus negotiorum inturbaret, si in hominum frequentia
diutius moraretur, regem adiit, & valde summissè ac deuotè ab illo petijt, ut cum ma-
iestatis eius bona venia liceret ipsi, posthabita militia palatina, ad monasterium se con-
ferre. Id ut rex audiuit, pro summa erga illum beneuolentia & amore, eius preces pla-
ne reiecit, nec illum à se passus est separari, multumque hortabatur, ne in illo etatis flore
ab ipso discederet. Et id genus persuasionibus diu quidem eius animum vexauit, at ta-
men sanctum eius propositum nulla potuit ratione immutare. Cumq; in precibus per-
seueraret, tandem diuino timore pium principis animū impellente, id quod diu perne-
cedens, ad Fontanellense coenobium, cui tum venerandus ille Lambertus praefectus
erat,

Petit à rege
missionem.

Monachus
fit in ceno-
bio Fonta-
nellensi.

Profitetur
monachū.

Fit presby-
ter.
Audoenus
episcopus.

*Pasquarius

Matth. 19.

Nannetensis
episcopi ad
S. Lamber-
tū legatio.

erat, celeriter aduolauit, in illorum fratrum sodalitate se admitti petijt, nec difficul-
ter, Abbate & fratribus eius preces libenter admittentibus, impetrauit.

Vbi ex more instituti monastici in Cella, ut vocant, nouitiorum probatus, ita perfe-
ctus inuentus est, ut vitæ integritate non modò recentiores & iuniores, sed illos etiam,
qui ad multam iam perducti ætatem, longa vitæ spatia sub perfectionis habitu transmi-
serant, & in vitæ contemplatiuæ studijs omnes corporis vires penè detriuerant, non so-
lùm assequi, sed etiam certissimis indicijs excellere videretur. Expleto inde probatio-
nis tempore, ut haber Regula seu Canonis monastici consuetudo, monachum adhibi-
ta sacra promissione professus est: atque omnibus mundi pompis planè proculcaris,
tot commilitonum fultus præsidio, bellator strenuus tam est viriliter virtutibus celsè
consecratus iter, ut non solum nullis malorum dæmonum prauis suggestionibus celsè
arrit vnquam, sed mox à primo initio pestiferum antiqui serpentis contriuerit caput. Ad-
hibebant illi nequam spiritus sua tentamenta, sed omnia viro sancto vertebantur in
materiam triumphi. Erat ille nimirum charitate feruidus, fide deuotus, obediens præ-
cipuus, in oratione assiduus, spe firmus, tranquillus patientia, abstinentia moderatus,
strenuus in vigilijs, denique ita cunctis virtutibus instructus, ut inter ceteros sacra pro-
fessionis commilitones tanquam quidam Lucifer illustrior appareret.

Quod ut haud obscuris indicijs venerabilis Abbas Lambertus animaduertit, quere-
gularibus instituendum disciplinis susceperat, haud secus atque magistrū pro virtutum
splendore & venerabatur, & amabat: dignumq; eum censens, qui sacris aris admo-
ueretur, ab eius loci episcopo sancto Audoeno presbyterū voluit consecrari. Ille verò sa-
cerdotio initiatus, tanta erga illud sacrum ministeriū animi deuotione ferebatur, ut quo-
tidianum Deo sacrificium studiosè offerens, seipsum pariter maceratione sui corporis
hostiam viuā eidem præpotenti Domino exhiberet. Per id tempus pia memorie Pas-
charius episcopus Nannetensi ecclesiæ præerat. Is dum quodā die ad Clerum & po-
pulum, inter quos mutua eaq; haud vulgaris vigeat charitas, sermonē habere, quidq;
vtriusq; congrueret, celebri sanè facundia explicaret, in tertij ordinis, purā monachorū,
incidit mentionē, qui hætenus incognitus propè manserat illis, qui occidentale Oceā-
ni litus accolunt, atq; ex ipsius Christi sermonibus illū ceteris perfectiorem ostēdit, di-
cente Domino: Si vis perfectus esse, vade, & vnde omnia quæ habes, & da pauperibus
& veni, sequere me. Mox auditores omnes, sancti spiritus incitati instinctu, orant pos-
ticipem, huius rei desiderio ante omnes incensum, ut monasticæ professionis viros in-
dequaquē dignaretur accire, qui apud ipsos, si posset idoneus haberi locus, vitam perfe-
ctionis obtinēda studiosam excolerent. Fatebantur enim, se de Domini pietate confu-
dere, si eius instituti viri apud ipsos demorarentur, etsi fortasē ad imitationē excitādam
paucis, tamen ad intercedendū omnibus eius regionis incolis posse sufficere. Sentiens
aut antistes seq; populumq; suum diuinitus eodem affici desiderio, non est cunctatus
diu, nec subditorū repulit preces, sed maturè ad venerabilem Abbatem Lambertum
qui tunc, ut diximus, Fontanellense cœnobium sub sacro vitæ monasticæ habitu mo-
derabatur, strenuos misit nuncios, qui eius orarent sanctitatem, sua benignitate ut eu-
raret, suum populiq; sui desiderium posset ut ad effectum perducere. Nuncios, sui antistitis
benedictione muniti, ad Fontanellense cœnobium iter intendunt, eoq; celeriter per-
lati, à fratribus humaniter excipiuntur, & Abbati Lamberto offeruntur, apud quem ita
ferè locuti sunt: Sanctitatis tuæ imprimis studiosus Pascharius episcopus, sancta seruis
animi deuotione, totiusq; ipsi creditæ plebis precibus incitatus, summopere id expe-
tit, ut in eius diocesi monachi, quibus ipse locū preparabit, ad ecclesiæ suæ profectum
& perennem Dei laudem, vitam sectentur regularem atq; monasticam. Cum compe-
risset autem, fama tuæ sanctitatis iam longè lateque diffusa, isthoc cœnobium sanctæ re-
ligionis integritate ceteris antecellere, orat & obsecrat, ut tua sanctitas monachos spe-
ctata religione ad ipsum mittere nē grauetur, qui monasticam vitam exactè viuere,
alijsque excolendam tradere nouerint: ut suo per eos possit voto potiri.

His ita peroratis, ut venerabilis Abbas didicit Domini sacerdotē cum plebe sua tali
feruere deuotione, primò gratias egit benigno Deo: deinde accito ad se Hermelandum,
preces antistitis coram illo repeti iussit: atque tum demum eiusmodi responsa reddi-
dit: Vota Pascharij episcopi eiusque sancti gregis, dubium non est diuinitus orta, eoq;
sanctissima redolere deuotionem: quorum ut ego quoque particeps esse merear, tam-
etsi non ignoro quanto destituar solatio, quod à nostra exiguitate postularūt, per hunc
mihi longè charissimum Hermelandum fratrem aliosque illi adiungendos exequi co-
nare,

Monastica
professio
quid repo-
seat.

Promissi-
ma S. Her-
melandi obe-
dientia.

Psalm. 132.

narer, si certò mihi constaret eiusmodi apud vos cœnobium constructum iri, in quo fu-
eris temporibus fratres, quantum quidem cauere potest, nullius infestatione pertur-
bentur. Nostra enim professio multam exigit quietem, nec potest non maxima sentire
detrimenta, si diuina intenta contemplationi, improborum hominum querelis & ve-
rationibus indè retrahatur. Et vester quidem antistes vbi cœnobium extruxerit in sua
ecclesiæ ditione, dum ipse superstes erit, non est fortassis passurus, ut fratrum illic degen-
tium pax infestetur: at illo defuncto, si monasterium sub sui successoris dominio reli-
querit, non deerunt importuni homines, qui praua cupiditate impulsī, multas fratribus
excitent molestias, quæ illos etiam indè recedere tandem compellant, atque huc illuc
que incertos vagari. Quod sanè, si, ut plerisque alijs, ita huic quoque monasterio acci-
derit, mihi, qui fratres eo ablegarim, non parum impendebit periculi, porro vestro an-
tistiti nihil accedet mercedis. Si igitur celestis præmij contemplatione vult cœnobium
constituere, hortor ut illud regie authoritati tuendum permittat, efficiatque ut rex pro
sua clementia edicto sanciat, nē quis alius, ius dominium ve in illud sibi vendicans, ma-
lo inligante dæmone, fratribus infestus sit: uti sic regia maiestatis muniti præsidio, pro
eius totiusque regni pace perpetua liberis mentibus Christi misericordiam implorent.
Ad hæc legati sic responderunt: Noli pater id genus retardari suspitionibus: sed cer-
tò tibi de pontificis nostri Pascharij humanitate persuadeas, cum diligenter curaturum
ca, quæ dixisti.

Hæc Lambertus Abbas legatorum sponsione firmatus, ait ad Hermelandum: De
tua ego, frater charissime, religione plurimum confidens, tametsi scio absentiam tuam
mihi inuincendam, immò & dispēdiolam fore, ad Pascharium episcopum cum duode-
cim fratribus te volo proficisci, meoque loco illis esse patrem, ut ad tuum præscriptum
monasterium pro episcopi desiderio exardescatur. Verum enimvero nihil præter tuam
sententiam hæc in re tentaturus sum, sed totum isthuc tuæ prudentiæ permitto. Cui
Hermelandus, Nē, quæso, inquit, Pater meam hinc requiras voluntatem, quam propter
Christum in tuum transuli arbitrium. Ego verò, modò Dei & tua voluntas fiat, libens
proficiscar quocunque me miseris, haud secus ac si diuinitus id imperetur. Tunc Lam-
bertus pater persusus gaudio, eius præclaræ congratulabatur obedientiæ, & ait: Agè si-
li mihi, accingere vt miles Christi ad iter, egregiumque hoc opus suscipe, quod & tibi &
alijs multis aditum pareat ad regna cælorum. Cumque & illum & fratres cum eo abi-
stantia monastico canoni sese accommodarent, postmutuos amplexus & lachrymas,
impetitamque discessus benedictionem, dimisit illos, rogans Deum cum fratribus,
quos apud se retinebat, ut sua illis gratia & auxilio adesset.

Abeunt igitur cum Episcopi nuncijs, & Christo propitio ad Nannetensem urbē ce-
leriter perueniunt, vbi mox ad basilicam beatissimorum Petri & Pauli Apostolorum
precandi causa sese contulere. Audiens autem reuerendus antistes eos adesse, incredi-
bilis affectus hilaritate, dixit: Recordatus est mei Dominus Deus, nec me voto frustra-
tus est meo: occurrensque fratribus ad iam dictæ basilicæ fores, ait B. Hermelando: Be-
nedictus Deus, qui te misit huc, ad ipsum introitum tuum: quique quod per prophe-
tam suum testatus est esse bonum & iucundum, hodiè compleuit, faciens habitare fra-
tres in vnum. Deinde cum eos omnes haud aliter atque angelos quosdam conuiuio
excepisset, votumque suum omne eis exposuisset, B. Hermelandus ea, quæ Lambertus
Abbati nuncijs eius proposuisset, quæque illi respondissent, coram illo retexuit, ac po-
stremo ita subiunxit: Si tua sanctitas non vult deesse ijs, quæ Abbas noster expetijt, nos
pro viribus, quicquid iusseris, exequemur: sin autem aliter visum est, nos, salua & inte-
gra charitate, ad Abbatem nostrum ita vt iussi sumus, reuertemur. Tum verò Episco-
pus: Non puto, inquit, esse quenquam frater charissime, qui perindè, atque ego, cupiat
hoc opus esse firmum atque perpetuum. Nam cum ego eius author atque fundator esse
videar, nolim cuiquam atque perpetuum. Nam cum ego eius author atque fundator esse
tis tui consilio & hortatu, nunciorumque meorum sponsione, non modò cœnobium
committam, eiusq; vobis sanctionem impetrabo: verum etiam quicquid, quod ad eius
nam. Quibus ex verbis animaduertens Hermelandus liberalem antistitis animum,
& ab avaritia sordibus alienum, demissè admodum illi dixit: Dominus, qui hoc tibi
adspirauit desiderium, ipse etiam ad effectum perducatur, consiliumq; tuum confirmet.

Ego

Ego interim in crastinum vsque spatiū cogitandi mihi vt largiaris, obsecro, & quicquid, Domino donante, hac de re mecum pertractaui, cras tua reuerentia aperiam.

Altera luce, absoluto matutinae laudis officio, venit ad Pascharium Hermelandus, cuius dixit: Iubeas nobis apparari nauiculam, qua per Ligerim ad mare vsque subuecti, omnia eius litora lustrare possimus: quod si locus cœnobio construendo opportunus non apparuerit, per omnem ditionem tuam locum idoneum inquiremus. Cui sic antistes respondit: Non ego necessarium puto ad mare vsque vos fatigari. Sunt enim insule quædam, ab hac vrbe tribus distant milliariis, quas hic fluvius circumfluit, atque insuper mare exæstans quotidie ter ambiendo alluit. Quæ autem sit earum insularum fertilitas, vel quæ magnitudo, mihi hæcenus per curas ecclesiasticas explorare non potuit. Sed tu, quæso, eas lustra accurate, & ad me, quæ videris, referro: maxime, num possit in aliqua ex ijs cœnobium cōstitui. His dictis, actutum iussit præstare esse nauim: quam Hermelandus ingressus, rogauit Dominum, vt locum aptum ipsi indicare dignaretur. Nauis verò celeritate vsi, ad insulam appulerunt, ceteras amplitudine superantē. Tūc Hermelandus ex nauis exiens, comperit eam in longum obtinere stadia quatuor & viginti. Porro in aliarum insularum medio sita, in sublime sustollit verticem, montosam in medio: atque idcirco immunis ab inundatione tum Ligeris fluminis, tum exæstantis maris, tutam præbet incolis habitationem, nec defuit illi amplissima spatia, tum ponedis colendisque vitibus, tum hortis quoque & pratis efficiendis opportuna. Nec patet ad eam accessus, nisi quis nauis subuectus. Habet verò etiam sylvas densas.

Quæ sane omnia, tum quoque nonnulla abstrusa loca virum Dei permouerunt, vt eam Antrum vellet appellari: quemadmodum insulam ad Austrum sitam, hac quidem spatijs minorem, sed habitudine vel specie illi simillimam, Antriginum vocauit. Reperit autem illic in quadam ædícula oratorium beatissimi confessoris Martini. Erant etiam illic armentarij non pauci, quod eius vbertas alendis pecoribus esset valde opportuna. Piscatoribus autem circumcincta tam ex Ligeri quam ex mari tanta suppeditabat piscium diuersorum generū copia, vt illis, qui in alijs fluminibus capiendis piscibus nauim operam, res videatur incredibilis, nisi coram inspexerint. Nec tamen vulgi perstreperis illic audiuntur voces, sed varij generis auium iucunda resonant melodiarum, & in ijs oleris dulci fundunt modulamine cantus. Denique tantum illic silentium, tanta tranquillitas est, vt anachoreticam appetentibus vitam, mirificum eremi desiderium adferre videatur. Quæ quidem omnia posteaquam vir Dei Hermelandus partim suis oculis, partim vicinorum relatione cognouit, exultans in Domino, ait: Benedictum sit in secula sanctissimum nomen tuum, o summa Trinitas, quæ mihi talem demonstrare locum dignata es, quo ego nullum adhuc viderim commodiorem in omnibus illis monasterijs, quæ vnquam adierim. Deinde ocyus ad Pascharium episcopum regressus, Fateor, inquit, nunquam me neque amoeniorem, neque extruendo cœnobio aptiorem vidisse locum, quam abus illis insulis, quas hodie perlustravi. Ijs auditis, lætabatur antistes, & gratijs actis præpotenti Deo, toto illo die egit cum Hermelando de cœnobij structura: cumque diuinitus sese colloquijs spiritalibus adhortati essent, tandem cibum vna sumperunt. Inde diuinis absolutis laudibus, cubitum iere: rursusque post breuem somnum ad preces reuerfi, quicquid noctis supererat, in Dei laudibus transmisere.

Postera die Hermelandus dixit episcopo: Quandoquidem locum cumprimis opportunum nobis Dominus ostendere dignatus est, nolim moras necere: sed tua benedictione munitus, quamprimum eò me conferam, vt tua aliorumque fretus ope, cœnobij structuram aggrediar. Benedictione igitur data ab episcopo, post mutuos amplexus, Hermelandus ad insulam reuersus, locum aptissimum designauit, iactisq; adiuu fratribus necessariarum fundamentis, tam illas, quam templum duo, alterum sancti Petri, alterum sancti Pauli Apostolorum Christi cum vniuerso cœnobio, Domino operante, breui exædificauit, non segnem ei nauantibus operam permultis eius regionis incolis. Deinde Episcopus ecclesias dedicaturus aduenit cum suis Canonicis, & cum bono omnium fauore atq; cōsensu, sicut antea promiserat, isthuc priuilegijs beatus Hermelando & fratribus impertijt, vt nulli successorū eius ex illo monasterio vel rebus omnibus, quas tum ipse, tum alij Dei amore fratribus cōtulissent, quicquid sibi sub dominij pretextu usurpare liceret. Postea beatū Hermelandum ad regis aulam secū dūmencens, regi Childeberto eum, eiusq; cœnobij & fratres omnes deinceps tuendos commendauit. Scripsit verò idem rex sanctionē, eamque beato Hermelando tradidit, de illo monasterio & rebus eius, putā nē quisquam omnino fratribus illic degentibus molestia

Hermelandus lustrat insulam, eamque Antrum vocat.

Eius insule vbertas. Copia piscium.

Antrense monasterium construitur.

Regis sanctio & priuilegium.

excitaret, sed vt regia illi fieri protectione, absque alicuius infestatione, liberis animis pro rege totiusque regni pace Dominum precarentur. Ea regis beneuolentia & amicitia cōhonestatus vir Dei, ad monasterium se recepit. Ex eo tempore multi, cōtempromelendus omnes & verbo & exemplo ad vitæ contemplationi dedita studia incitauit. Et ingens sanè fratrum numerus illic excreuit, qui sub tanto patre tantos in virtutibus & vitæ sanctitate fecere progressus, vt iam fama illorum longè lateque sese diffunderet, & in eorum sanctis studijs omnes, ad quorum notitiam perferebantur, magnificarent patrem eorum, qui in cælis est.

Nocte quadam vir sanctus pro sua consuetudine in basilica sancti Petri Apostoli diuina contemplationi intentus, Abbatris Maurenti, viri valde venerabilis, animam è monasterio sancti Florentij, quod Glannam vocant, ab Antrensi cœnobio ad triginta distans milliaria, ducibus angelis, relicto corpore, migrare vidit ad cælos. Cumque in eam animam Domino commendarent. Fecerunt hoc illi quidem prompta & alacri obedientia: at mirabantur tamen, cum inter vtrumque monasterium tam longa itineris spatia intercedant, quoniam pacto vir Dei animam eius è corpore abeuntem videre potuerit. Vt igitur de tota re certiores redderentur, hominem ablegare statuere, qui de obitu Maurenti Abbatis inquireret. Ecce autem adfuit frater è sancti Florentij monasterio, suamque plorantes orbitatem, Abbatis sui excessum nunciant. Adhibebant autem illi Antrenses monachi fraternæ consolationis pia fomenta, simulque, qua hora defunctus esset Abbas, percontabantur. Quam sanè eandem omnino fuisse didicerunt, quā ab Abbate suo Hermelando eum migrasse audierant.

Contigit quandoque virum Dei cum aliquot fratribus iter habere per Nannetensem pagum. Fortè tum illis obuiam venit Arnoldus quidam, multa dignitate multisque diuinitus insignis, magna obsequentium turba stipatus. Ad eum prolixè tum è scripturis diuinis sermonem habuit vir sanctus, optimis eum sermonibus instituens. Ijs iam finitis, diuitalem ministratum potum: at nunc superest, vt hortante nos charitate, corporalem hemina mensuram excederet: hoc ipsum vir sanctus iussit adferri, in illius virtute confidens, qui quinque panibus, quinque hominū millia abundè refecit. Allato vino, signum crucis expressit, porrigique iussit Arnoldo, quem diximus, cunctisque qui illum comitantur. Distribuitur mox omnibus, singuli singulos bibunt calices plenos, nec tamen vinum exhaurebatur. In cuius sanè præclari miraculi testimonium vasculum illud, vnde vinum fundebatur, in sancti patris asseruatur monasterio.

Sedebat aliquando beatus Hermelandus sub quadam arbore apud oratoriū sancti Leodegarii martyris, legebatque solito attentius. Interim cruce, illam arborem depauperantes, in librum ipsius identidem decidebant, legentemque inturbabant. At ille, vt eas contereret pedibus: sed vir Domini eum prohibebat, nē id faceret, ita dicens: Non viri patientiam præclarè remuneraretur, erucas omnes, quæ iamdiū arborem illam vastauerant, vsque ad eò nocte illa profligauit, vt ne vna quidem superesset.

Consequit vir Dei Quadagesimæ diebus ob vitandam hominum frequentiam, qui illum fratresque visitaturi, cum oblationibus ad monasteriū aduentabant, Antriginum petere, atque illic cum paucis fratribus multa abstinentia corpus suum macerare, vt in Paschali solennitate posset seipsum Deo hostiam gratissimam exhibere. Accidit autem quodam die, vt vigiliarum & precum instantia defatigatus, sub diuo animi causa nonnulli deambularet, & deinde in litore parumpè sessum se reponeret. Aderat tum quispiam, qui diceret Nannetensem episcopum habuisse piscem, quem vulgò * naupradam vocant. Ad quem vir Dei, Et quid isthuc, inquit, frater ad rem pertinet? An verò putas me necesse illam esse præpotentis Dei manum, vt non possit etiam nobis eiusmodi largiri piscem? Nec dum verba sua expleuerat vir sanctus, & ecce eius generis piscis ab ipso Ligeri leuari è terra, dixitque vni è fratribus: Tolle hunc piscem sili, & in tres partes seca: quarum

Mulci in Antrensi cœnobio sili monachi.

Vitio S. Hermelandi.

Matth. 14.

Iohan. 6.

Vinum edita cruce attingit.

Erucarum excidium.

Fortè, lampetram

Piscis miraculum.

Exemplum
optimi præ-
lati.

Signo cru-
cis expreffo
extinctū ac-
cendit lu-
men.

Vinum mi-
rificè auge-
tur.

Homilias
sancti viri.

Cernens autem perniciosus daemon eximij virum Dei pollere virtute, con-
sevit tentationum machinamentis eum vel ad breue tempus in peccati illi mole
impellere, cepit commouere quosdam ad infestandum illum, creandasque hoc saltem
stias: vt si nō posset domum eius, in firma petra fundatam, penitus euertere, hoc saltem
in lucro deputeret, si vel ad momentum eius perturbasset animum. Exultat ergo cultu
cum quendam, isque improba cupiditate inflammatus, de ephippio sancti viri quippiam
præci

400

Furtum ru-
stici dmi-
na ultio
persequi-
tur.

Fur dimini-
tus cogi-
tur restitu-
ere abactos
boues.

Calix pro-
pe exhau-
stus vino
impletur.

Vider ani-
mam fra-
tris in cae-
los ferri.

Quam at-
que accreuit
illi feruor
mentis.

Oratoriū
Leodega
i.
bdiat se
bbatis
nctione

monium vir sanctus, inter necessaria illa ministeria, quæ curæ fratrum ipsi com-
augmenta impendenda erant, non neglexit ea studia, quæ ipsi quotidiana virtutum
deprete conciliarent. Non ille vitus est, ut solent plerique veterani, sub ætatis gran-
darum delictis remissius se ferere: sed cum ætate accrescente, virtutum cumulan-
potuit, adicere se potius ad conversationis rigorem, quatenus quidem ferre
aliquid virtutum eius exercitijs accessisset. Itaque cum prope iam esset ætate, par-
uum oratorum in honorem S. Leodegarii martyris ad fores monasterij orientales ex-
mixit: ubi, abdita pastoralis administratione, quam non ambitione, sed necessitate
diu gesserat, facta quoque fratribus potestate alium eius loco sibi patrem deligendi, sese

Mm in.

MARTIVS.

inclusit, vt curis omnibus expeditus, liberè soli diuinæ posset esse contemplationi intentus. Accessit eo etiam regis consensus & fratrum, tametsi in non parum diu tanto le patre destitutos luxere. Adiunxit autem sibi quatuor fratres eiusdem propositi, quos vna secum inclusit.

Porrò fratres coenobij Antrensis subrogarunt ei Adalfredum Abbatem, rege id approbante. Verum eius electioni B. Hermelandus interesse noluit. Et ille quidem oblitus se patrem esse, maligni demonis instinctu deprauatus paternam functionem mutauit in tyrannidem. Nam tum sui, tum fratrum necessariam curam abiiciens, rebus superuacaneis sese dedit, & ab interioris virg studijs iusto Dei iudicio prolapsus, sola externa sectatus est. Extruxit verò etiam sibi aulam, non contentus structuris necessarijs, animi quodam fastu eum impellente. Quod vt rescieuit B. Hermelandus, cum ob multa eius non rectè facta illum obiurgaret, inter cetera ait: Quid est hoc frater, quod posthabitis animorum lucris, fratrumque necessarijs negocijs, in res superuacuas te totum effundis? An non satis multa hic tibi videntur constructa edificia? Obtempera, quælo, dictis meis, & his contentus esto. Alioquin hoc in loco nihil abs te exædificabitur. Hoc autem vir sanctus prophetico dixit spiritu, sciens diuinam ei impendere ultionem, quæ illo anno tolleretur eum è medio. At ille animo occæcatus, viri Dei æquissimas admonitiones contemnens, fratribus etiam necessaria subtraxit alimenta: atque illis etiam, qui cum S. Hermelando erant, statutam insit annonam negari. Nec hoc contentus, fratres eum dirissime voluit flagellari. Accidit autem, vt ea crudelitate etiam in vnum ex ijs, qui a pud S. Hermelandum degebant, immaniter sciret: Qui nimio dolore compulsum, dixit: Pater Hermelande, cur nos viuis deferere voluisti? Quod audiens miser Adalfredus, præcepit atrociores illi admoneri cruciatus, dicens: Non tibi quicquam tuus opitulabitur Hermelandus. Tandem euasit ille, & celeri cursu ad S. Hermelandi Cellam properans, humi se abiicit, multumque eiulans dixit: Ecqua in nobis, pater Hermelande, flagitia inuenisti, vt nos sub tanta crudelitate relinqueres? Vtinam liceat excedere vitæ, nè tam immanis tyranni iniurijs exagitemur. Porrò fratres, qui cum illo erant, indicarunt viro Dei, quàm dira fame afficerentur. Tum verò ingemiscens vir sanctus, memento, inquit, fratres, silete. Videbitis repentinum eius interitum. Nec enim vel vnus mensis spatium licebit ei lucis huius vsura perfrui. Tertio abhinc die miser ille Adalfredus visione se vidit pro sua inobedientia scipione beati Hermelandi verberari, atque eiulans cœpit velut ignibus inflammatus dirè torreretur: sicque & æterna & temporaria affectus morte, vitam pariter cum Abbatis functione repente amisit: licet autem sepultus in terra indignus esset, at tamen, hortante viro Dei, fratres eum terra condiderunt.

Illo extincto, collecti in vnum fratres, S. Hermelandum valde obnixè rogauerunt, quandoquidem sua illos præsentia voluit esse destitutos, vt nè sineret eos rursus in Abbate deligendo aberrare: sed ipse eis Deo dignum crearet Abbatem, qui eius vestigijs insistens, viam Domini ipsos edoceret. Flexus vir Dei fratrum precibus, iussit ad eligendum, quem ipse diuinis imbutum disciplinis, in bonis actibus educat, se vnum è fratribus, quem ipse diuinis imbutum disciplinis, in bonis actibus educat, rat. Donatus is dicebatur. Hunc propensa omnium voluntate Abbatem administrandum simulque instituit, quemadmodum & in temporarijs & in spiritalibus rebus administrandis sedulum atque sollicitum sese exhiberet. Et ille quidem sancti viri optimis institutionibus sese accommodans, Christo iuuante, magistroque pro illo apud Deum intercedente, humilitate & charitate egregiè instructus, monasterium quoad illum Domini multa laude gubernauit. Hucusque vitam & virtutes hominis Dei, quas per illum Domini minus efficere dignatus est, vt cunquè digessimus: sed tamen non nisi paucis commemoratis, prætermittis verò plurimis: nunc ad eius obitum, qui fuit illi aditus in vitam sempiternam, veniendum est. Posteaquam igitur permultos ab improba vita ad Domini minimum conuertit, & ad Christi fidem traduxit, postquam in monasterio cellam vocat author) dies non paucos inclusus, Deo soli vacans, precibus suis ægrotis multis, pro eius fama sanctitatis ad ipsum confluentibus, pristinas reformauit vires, cum iam veneranda canities eius ad id vsque virtutis excreuisset, vt propemodum nihil ei perfectioris accedere posse videretur, prophetico spiritu, quo multa iam antè præuiderat, sui etiam obitus diem quibusdam fratribus non diu post futurum prædixit. Illi autem commouiti experti, habere illum donum prophetiæ, incunctanter verbis eius fidem rogauerunt, & illo, quo se morituro dixerat, die pariter congregati, eum valde rogauerunt, quemadmodum in terris eis fuisset magister iustitiæ, ita in celis perpetuus permaneret, retur esse patronus & intercessor. Quos ille omnes singulatim, vt in sancto permaneret pro-

Diuina visionem in Adalfredo.

Donatus succedit Adalfredo

Prædicit obitum suum S. Hermelandus.

DE S. HERMELANDO ABBATE ANTRENSI.

411

proposito, hortabatur: ac deinde corporis & sanguinis Domini sacramento sese premiens, longa iam fractus ætate, inter verba orationis feliciter spiritum in manus efflauit benignissimi creatoris: obdormienti similior, quàm morienti, tamque alienus à mortis acerbitate, quàm fuerat ab omni fœda carnis libidine. Conditus autem est in basilica Pauli Apostoli iuxta oratorium Vuandregisili, in abside, quæ vergit ad Austrum. Multi verò ad eius tumulum magna diuinitus sanitarum beneficia sunt adepti.

Cum autem iam multi fluxissent anni, quadam nocte Sadreuertus, eius coenobij venerabilis monachus, vocè audiuisset eiuscemodi: Cras, vbi surrexeris, dic Abbati tuo, vt corpus sancti Hermelandi in basilicam beati Petri Apostoli transferat, & honorificè admodum condatur apud altare. Abbas à Sadreuerto, quem pro eius sanctitate non meo diocriter amabat, hæc audiens, magno afficitur gaudio, sacrumque sancti viri corpus cum sarcophago eleuans, cum hymnis, canticis & lampadibus thurisque suffitu, fratribus cum comitantibus, quo fuerat iussus, deportauit. Cum autem ad resectorij ostium peruenissent, feretrum tanto cœpit pondere deorsum premi, vt nulla posset ratione è terra leuari. Stupebant omnes rei repentina nouitate, simulque orabant Dominum, ne sineret distineri sacri corporis ad locum destinationis translatione. Ea prece absolutam venerabilis Abbas David ait: Cum sit iam Missæ expleum ministerium, puto equitabiliores in resectorio sumere vini calicem. Obtemperatum est illi: sumpserunt singuli singulos calices, & ecce mira facilitate & celeritate leuant corpus, & ad S. Petri aduersario tanta suauissimi odoris fragrantia ex eo monumento erupit, vt primum basilica omnis, deinde vniuersum coenobium illo compleretur, atque in octauum vsque diem perpetuo perduraret. Quotquot autem tum præsentibus adfuerunt, qui etiamnum super sancti resectorio miracula omnia, quæ ad sancti viri sacras reliquias diuinitus declarata sunt: nos ex ijs pauca duntaxat commemorabimus.

Eufredus quidam impia incensus cupiditate, in pago Oximensi villam, quam Crannam vocat, sancti viri monasterio abstulit. Et ecce in somnis paulò post videt sanctum Albinum Confessorem omni edendi & bibendi facultate ipsum priuantem, donec ad S. Hermelandi sepulcrum accederet, & cum digna satisfactione res ei ablatas restitueret. Expergefactus ille, cum multo timore pensabat quid vidisset, ac illucescente die ad monacho Edramno, quid sibi accidisset exposuit, rogauitque, vt cum ipse ad sancti coenobij sepulcrum proficisceretur. Ille quidem petenti annuit, hortabatur autem, vt aliquid cibi & potionis acciperet. Quod cum ille temerè attentaret, panem sumptum non potuit ratione deglutire: immò verò etiam vnà cum sanguine coram omnibus cœmuit. Itaque maturauit susceptum iter, & ad sancti viri sepulcrum accedens, in preces incubuit, ablatam villam se redditurum promisit, atque insuper de suis prædijs & sancti monasterio quedam elargitus est. Itaque publicè suum facinus confessus, multaque penitentia, beati confessoris meritis sanus effectus est, atque illic cibo potaque recreatus, ad sua recessit.

Rusticus quidam, Sicaldus nomine, sanctæ resurrectionis Dominico die flagellum arripuit, & ad excutienda frumenta accessit sanè quàm temerè. Nò dormitauit autem diuina vindicta. Subito flagellum adheret manui, & dissolutis membrorum iuncturis, caput & brachia cæterosque artus horrendum in modum agitabat. Non potuit vlla vi vel ad momentum se comprimere, quo minus horribili membrorum tremore quateretur. Proficiscitur igitur Turones ad S. Martinum, cuius quidem intercessione id obsequium a Domino, vt flagellum ex eius manu exiliret: verum tremor ille corporis nihilo fuit remissior. Nocte proxima in somnis videt S. Martinum, auditque admonentem, vt se vellet ab illa membrorum agitatione absolui, Antrensem insulam, S. Hermelandi confessoris suffragia petiturus, accedat. Credit ille verbis beatissimi Martini, celeriterque se confert ad Antrum insulam, prostratusque coram tumulo S. Hermelandi, salutem quam sperat, non difficulter impetravit. Cum enim fratres vespertinas Domino laudes perfoluerent, apparuit illi senex quidam, stola candida indutus, decora canitie venerabilis, & dextra illi annuit, vt ad ipsum accederet. Vult ille properè ire ad vocantem se,

Feliciter obdormit in Domino.

Transfertur eius sacrum corpus.

Odor suauissimus ex eius sacro pulcro.

Pena in vsurpantem villam monasterij.

Vindicta diuina in rusticum, in Pascha te laborare volentem.

sed mox in medio fratrum psallentium choro corruit, ibiq; diu iacens & orans, tandem manum ad fratres extendit, quorum opera e terra subleuatus, pristina se sensit incolimitati restitutum.

Multorum Antrensis coenobij monachorum, qui hominem illum, de quo dictum sum, nonerunt, relatione didici sequens miraculum: Aldefredus quidam, iam annos natus octoginta, ab ipso primo ortu cecus & claudus fuit: Is sanitatis obtinenda causa Romam profectus est, oraturus ad sacrum corpus beatissimi Apostolorum Principis Petri. Apparuit autem ei cum bona fiducia aliquandiu illic haerenti beatus Petrus, atq; ad illum: Abi Turones, & precibus S. Martini pedum ac manuum accipies sanitatem. Inde proficiscere ad insulam Antrensem, & apud tumulum S. Hermelandi lumen consequeris. Abijt homo, orauit ad S. Martini sacras reliquias: soluntur manus, qua petitori, itemque pedes, qui natibus adhaerant. Mox properat ad S. Hermelandum, orantique se videndum offert vir sanctus, tenet manu mentum eius, sacros pollices eius imponit oculis, dicens: In nomine sanctae & indiuiduae Trinitatis respice. Enigilat ille, respicit, & ut ipse asseruit, sanctum virum a tergo instar fulguris micantem videt. Luce proxima abluuit cruorem, qui ex palpebrarum diruptione fluxerat, & sanis oculis eum magno stupore coram omnibus praepotentis Dei, quas ante non viderat, miratur exturans. Quod autem beatissimus Apostolus, ad cuius umbram olim adhuc in terra degentis curabantur aegri, hunc hominem curandum ad alios remisit, idcirco fecisse putandum est, ut omnibus innotesceret, quam illorum sit efficax apud Deum intercessio, si eum fide eorum poscantur suffragia. Porro ille salutem tantam adeptus, in virginitate permanens, in B. Hermelandi monasterio precibus & vigilijs praeclare deditus fuit, & usq; ad supremum vitae suae diem vitam illic egit multa laude dignam. Haec quidem & plura alia, quae studio breuitatis praetermissi, multorum Antrensiu fratrum, qui hodieque supersunt relatione cognoui, & certe permulti etiamnum memoria retinent beatissimi viri sanctam conuersationem, quippe qui non ita pridem ab hac vita decesserunt. Obsecro autem summissis eos omnes, qui hac lecturi sunt, ut inertissimi scriptoris in precibus suis velint esse memores: ut & ipsi, beato Hermelando intercedente, cum illo mereantur vita frui sempiterna, praestante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

VITA S. LVDGERI, PRIMI EPISCOPI MONASTERIENSIS, SCRIPTA PER MONACHOS COENOBII

Vuerthimensis sive Vuerdenensis, a sancto Ludgero extructi, eius seculi contemporaneos.

PROLOGVS.

Mnibus vbique in Christo fidelibus, Dei sanctorumque eius non fictis amatoribus, fratres in coenobio S. Saluatoris & sancti confessoris Ludgeri, eam, quae in Christo est, omnium saluatore, salutem. Quia, attestante scriptura, opera Dei reuelare magnificum est, operis precium nobis videtur, si de virtutibus sancti ac beatissimi patris Ludgeri, & de caelesti eius in terris vita aliquid conferamus. Quod nomen in libro vitae ascriptum tenetur. Sic quippe illud Pfalmista implebitur: In memoria aeterna erit iustus: dum eius merita & virtutes nobis sine literis per transitoria, & per succedentia sibi tempora scriptura representat. Ad quod opus quantitas, & proprii eius alumni sumus, & debitum trahat & voluntas: scientiae tamen tenuitas, & suspecta quorundam de narrandis virtutibus fides repellit. More namque humani ingenij, quo filij, si deformiores parentibus pulchris, & parentes forte minus laudabiles, nihil laudabiliores videntur: plerumque aestimatos putamus, sancti huius patris & nostri specialiter patroni actus, vel supra meritum nobis placuisse, vel supra modum esse laudatos. Qua in re quauis libere fateamur nos cum omnino non posse, quantum volumus, laudare, huic tamen vel cogitationi, vel obiectioni, quadrisarie videmus posse occurrere.

DE S. HERMELANDO ABBATE ANTRENSI.

Nam quaecunque sit quod scribimus, hoc aut sapientiores lecturi sunt, aut insipientiores. Si sapientiores, dum modo vera dicantur, iuxta Apostolicum dictum, libenter sufferent insipientes, cum sint ipsi sapientes: si insipientiores, sui consideratione & aliorum non immerito minorem sapientiam tolerabunt. Et certe si quibus aliqua de his, quae dicturi sumus, dubietas interuenerit, fide illis aut noua, quae ad eius modum tum in corpore supersunt, inculcare valebunt. Proinde quauis plura alia per eum Dominus fecisse feratur, nos ea solummodo in hoc opusculo ponemus, quae aut ab illis cognouimus, qui eius iugiter conuersationi interfuerunt: aut in schedulis, quauis ordinis gestis esse perspeximus. Vnde & volumen duobus libellis distinximus: quorum prior eius vitam continet atq; obitum: posterior miracula describit, quae post eius obitum ad eius memoria facta esse probantur. In quo opere ea moderatione stylum proficit, nec progressior copia fastidium gignat. Itaque Christo fauente, & sanctorum meorum, ad Dei laudem & ad serui sui glorificationem, ad audientium profectum, vitam sancti & beatissimi Confessoris Christi Ludgeri, quanta possumus veritate euoluamus.

EPIGRAMMA.

Mellea Ludgeri reboat primordia sancti
Iste liber, nostro scriptus amore pio.
Frisia docticanis cuius condita loquelis
Omnis ouat illum stirpe sua genitum.
Haud minus hic clarus alijs cluit vndique terris.

VITAE S. LVDGERI EPISCOPI, LIBER I.

Cap. I.

Ludgerus ex Frisia oriundus fuit. Parentes eius non solum ad seculum nobiles, sed & in fide catholica Christianissimi erant. Auius eius, nomine Vurilingus, ex illa primam familia Christo nomen dedit. Is Ado cognomento, a rege Radbodo, qui tunc Frisiae imperabat, ob iustitiae defensionem a patria effugatus, & in Franciam pulsus est. Sed cum post mortem Radbodi, Carolo regnante, Frisia Francorum accessisset imperio, ab ipso demum ad patriam causa fidei robora remissus est.

De matre eius, quae pusilla, aquis necari iussa est. Cap. 2.

Huius filius iunior, vocabulo Thiadgrinus, sancti viri pater erat: mater Liafburga dicebatur. Haec auiam ex paterno genere habebat gentilem. Quae cum doceret filio tantum filias nasci, furore foemineo succensa, matrem sancti viri eadem, qua nata fuerat, hora aquis necari praecipit. Vnde cum iuxta crudele eius mandatum, situla aqua plena a mancipio, cui hoc erat iniunctum, immergeretur, potuit viribus extensis, utraque manu marginem situlae apprehendit, & quibus ea hora paruiam etati perfectae relictari. Itaque in hac eorum colluctatione prorsus peruenit, & misericordissimam misericordiae Dei dispositionem, vicina mulier situla festina domum regressa, semel aliquid gustantes illicitum erat necari infantes, cum iam ipsa sorbuisset, ab imminenti mortis periculo liberata est. Nam cum ipsi, quibus iurare praesumerent, neque suae tarditatis moras dominae, quae in tota filij domo domabatur, profiteri auderent, ipsi eam, quae eripuerat, mulierculam furtim nutriendam

MARTIVS.

permiserunt: & ita demum occultè in domo eius per nutricem aliquanto tempore educata, post auiæ mortem matri restituta est. Cuius hoc munere, cuius, nisi tua, Christe, gratia actum est? Quis tantillæ infantia intelligentiam, quis fortitudinem præbuit resistendi? Tua hoc pietas Deus, tua clementia fecit. Ipsa eam meritis sancti Ludgeri, qui ex ea postea nasciturus erat, & ab imminente discrimine liberauit, & futuræ eius generationi reservauit. Felix planè & omni laude dignissima, tanta prole & talibus lit ortus auspicijs mater. Nam licet Moyse, qui, sicut legitur, Deum facie ad faciem videbat, ista longè vel meritis vel dignitate inferior habeatur: quadam tamen vel mortis sententia, vel ereptionis similitudine, ei comparanda videtur. Sicut enim ipse olim ab impio rege aquis necari præceptus est: sic nihilominus ista ab impia & crudeli auiæ, eandem mortis sententiam excepit. Moysen natum, ut potè puerum elegantem, mentis fribus mater occultauit: hæc neque vna saltem morula, quo miserius eius esset occasus, enixa & miseræ matri reservata est. Ipsum regis filia adoptauit in filium: hanc pauperula loco filia educavit. Ipsa vagientem miserata est: hæc etiam renitentem liberauit. Postremò Moyses populum Hebræorum de Aegypto eduxit: illa, quod in se natura minis habuit, per sobolem adimpleuit, qui tantam de errore gentiliū multitudinem liberauit. His indicijs venerabilis foeminae probitas iam in ipsa infantia commendabatur.

De lapsu & restauratione matris eius. Cap. 3.

Casus acer-
bus matris
eius.
Psal. 9.

Verum cum iam marito iuncta, virum Dei Ludgerum in utero gestaret, cala prolapsa corruit. Cuius latus cum palus, super quem ceciderat, penetrasset, mortua penè & exanimis ablata est. Immanis omnes timor, ingens dolor inuasit, dum hinc inde vel pro morte puerperæ vicina dolebant, vel puerperum iam partui vicinum interitum esse timebant: sed Dei, qui adiutor est in opor- tunitatibus, in tribulatione, non diu absuit pietas. Nam mulier paulatim resumpto spi- ritu pristinae sanitati restituta est, & in puero post paucos dies edito, nulla læsionis macula apparuit. Quomodo enim vel matrem tanto viro foetam interire, vel ipsum ali- quatenus lædi, eius sanctitatis præcius Deus pateretur? Proinde non ut læderetur, (quod non absurde credimus) sed ut magnificentius liberaretur, hunc lapsum venera- bilis foemina incurrit. Plus quippe fuit de ipsis mortis faucibus euasisse, quam casum e- uitasse. Quod sancti pueri ex ea nascituri meritis actum fuisse quis dubitet? Sicut e- nim olim sancta Dei genitrix, & sancta mater præconis, meritis & spiritu parula- rum prophetabant: ita & hæc pia mulier sui liberationem meritis sanctæ eius prolis attestabatur. Denique his suæ natiuitatis exordijs, quantus deinceps esset futurus, præ- monstrabat.

De eius scriptura. Cap. 4.

Ab infan-
tia matu-
ros præ se
mores tu-
lit.

1. Cor. 13.

Providen-
tia Dei.
Nota mira-
bile parui
li respon-
sum.

Sap. 10.

POST ubi iam baptizatus, sensim puerulus ambulare & in verba balbutienti adhuc lingua prorumpere cœpit, canum statim sensum & cor senile attulit. Moribus quidem non immaturis & vita immaculata teneram ætatem transiens, nullis animum illecebris, nulli dedit voluptati. Lulum, puera admodum familiarem, tanquam pestem fugiebat: scripturas, quas necdum per ætatem discere quirit, iam se animi affectu præmeditari certis quibusdam indicijs præ- monstrabat. Nam alijs pueris ludentibus, ipse arborum cortices colligere, quibus vi ad luminaria solemus, & inde quasi libellos componere consuevit. Quos, cum proficu- liquorem inuenisset, festuca vtiliter, ut sibi videbatur, inscriptos nutrice, ac si Apo- stolus dicit, Cum essem paruulus, loquebar ut paruulus, sapiebam ut paruulus, cogi- tabam ut paruulus: sensu puerili, ac si infantulus, agebat: ceterum Deus, cuius preni- dentissima dispensatione nihil in terra fit sine causa, istis eum signis doctore Ecclesie esse futurum, portendit. Denique cum ab aliquo interrogaretur, quid per diem ope- ratus fuisset, se per totum diem aut libros composuisse aut scripsisse, aut legisse respon- dit. Qui cum ulterius inquireretur, quis eum docuisset: Deus, inquit, me docuit. O verè Apostolica, & perfectio viro digna, & in tantillo pectore miranda omnino doctrina. Nonne his verbis dixisse videtur: Cur me interrogatis, quis me docuerit, quasi quis- quam alius singulos doceat, quam Deus? Quis aperit ora murorum, & linguas in- fantium facit disertas, nisi Deus? Nisi Deus mentem intus docuerit, laborate foris.

DE S. LUDGERO EPISCOPO MONAST.

secus homo potest, proficere non potest. Ego, inquit Apostolus, plantavi, Apollo riga- uit: Deus autem incrementum dedit. Deus ergo me docuit, qui me creauit: non ho- mo, qui seipsum non cognoscit. Talis erat prima viri ætas, tali eius infantia tyrocinio militabat.

Ut petierit se præceptori adiuuari. Cap. 5.

Verum ubi cum ætatis processu vir Dei Ludgerus scientia simul & meritis ac- creuit, literis demum imbui ardentè admodum voto cupiebat. Sciebat enim plerosque, iuxta Apostolicum dictum, zelum Dei habere, sed non secundum scientiam. Unde ne contra propositum & voluntatem suam ignorantia for- te in aliquo laberetur, parentes proprios adiit, obnixè postulans, ut eorum industria ali- cui erudito in scripturis viro commendaretur. Parentes piæ intentioni eius & volunta- ti congratulantes, dignas inde Deo gratias egerunt, & eius quantocyus votis satisfacere curauerunt.

Ut sit in disciplinam traditus Gregorio presbytero. Cap. 6.

Ratæa tempestate & literarum scientia, & morum probitate vir meritò non infimus, nomine Gregorius, qui discipulus simulque successor sancti Martyris Bonifacii, Traiectinæ sedi in gradu presbyter præsidebat. Huius curæ & sollicitu- dini virum Dei parentes commendauerunt. Qui eius sagacitate simul & deuo- tione comperta, benignè susceptum & cum honore habitum studiosissime enutrire studebat. Vbi non minimum vel in timore Domini & seruitio diuino, vel in scriptu- rarum documentis proficiens, & mundialibus negocijs abrenunciare cogitabat. Nonne rat enim Apostolum dixisse, quod nemo militans Deo implicat se negocijs seculari- bus, ut placeat ei, cui se probauit. Proinde tonsura accepta, totum se in Traiectensi mo- nasterio ad Dei seruitium & ad instrumenta artis spiritualis conuertit. Mira illi circa co- scholasticos suos caritas, mira circa ecclesiasticum officium deuotio erat. Semper aut legebat aliquid, aut psallebat, aut certè orationi instabat. Secularem literaturam non multo per se scire curabat, assiduus mediator diuinæ scripturæ, eam maximè menti re- condebat, quæ aut laudem Dei sonare, aut ad fidem catholicam pertinere videbatur. Ipse beatus vir vno semper vultu, eodemque animo erat: læta quidem facie & admo- dum incunda, nec tamen facili & prompta ad risum. Ità in omnibus actibus suis pru- dentiam cum temperantia complectens, non solum à magistro quasi vnicius filius dili- genti, sed etiam ab omnibus conscholasticis suis & notis in maximo habebatur af- fectum. Necesse enim erat, ut quem Deus tanta virtutum perfuderat gratia, ab omnibus amaretur.

Ut sit ordinatus Diaconus, & præceptore Alcuino usus.

Cap. 7.

HI diebus quidam Alubertus de terra Anglorum ad Abbatem Gregorium ve- nit: cuius vel scientia vel moribus delectatus, eum sibi episcopum fieri postu- lauit. Quod cum ille se non aliter facturum responderet, nisi à suo demum e- piscopo ordinaretur, eum denuò ad ipsum remisit. Et quia idem Gregorius non erat ad gradum episcopalem ordinatus, sed presbyter pontificali cathedræ præ- sidebat, Ludgerum simul cum eo, ut Diaconij ibi perciperet gradum, direxit. Eo ibi tem- pore Alcuinus scholam moderabatur, vir omni scientia celeberrimus. Huius confestim familiaritate vir Dei Ludgerus potitus, sedulo illi per annū iungebatur, & scripturas e- co diuinas conferebat. Unde cum percepto diaconatus ordine, cum eodem, cui comes præstitus erat, Aluberto post anni circulum reuerteretur, quadam die, iuxta vsum of- ficii sui, contigit eum coram Gregorio Euangelium legere. Cui Domino, ut credimus volente, in quodam verbo offendentem, Gregorius corā populo emendauit. Ille publica correptione cōfusus, acceptam verecundiam ad suas vtilitates conuertit. Nam quia ex eo tempore, quo de Anglis venerat, magno Alcuini, quem ibi magistrū esse diximus, de- siderio tenebatur, optabili occasione percepta, denuò ad eum redeundi licentiam po- rest. Et corā eo ante non lecturum, quam illud, Domino adiuuante, pro viribus emendare curaret. Quod audiens Gregorius, agrè admodum se ab eo deseri ferebat, noluit tamen aperta repulsione, ne eum contristaret, eius petitionem negare: sed blanda eum cœpit assuersione à sua intentione reuocare. Qua in re cum parum ipse profecisset, patrè quo-
Mm 4 quæ

1. Cor. 3.

Rom. 10.

Gregorius
presbyter
admini-
strat eccle-
siam Tra-
iectensem.

2. Tim. 2.

S. Ludge-
rus accipit
tonsura.

Alubertus
Anglus.
* chorepi-
scopus

Ludgerus
anno vno
adhæret
Alcuino.

MARTIVS.

quē eius sibi adiunxit: vt si vni resisteret, duobus cederet. Sed cum post etiā eū omnino in eo, quod cōperat, fixū persisterē videret, tandē vel infatigabilitate eius vel ratione victus, eius annuit postulationi. Deniquē his, quā necessaria itineri erant, paratis, cū Dei gratia & suā permissionis licentia eum à se dimisit. Qui suā sanctitatis exempla, quō accesserat, derelinquens, tandē ad Eboracū ciuitatem p̄uenit. Ibi quippe vir Dei Alcuinus cunctis, qui ad eum hinc inde cōfluxerant, scripturarum documenta tra- debat: à quo cum ingenti vel honore, vel gaudio susceptus, tribus cum eo annis & sex mensibus mansit. Quo in loco quā amabilis magistro, quā desiderabilis condiscipulis, quā honorabilis monachis ibidem consistentibus, quā charus omnibus, qui eum nōsse poterant, fuerit, nequaquā digne explicare valemus. Diligebat eum magister, morum eius probitate & literarum studio delectatus: desiderabant condiscipuli, sedulitate eius & obsequijs deuincti: Honorabant monachi, piā eius conuersationem & meritorum sanctitatem videntes: amabant postremo omnes eum cognoscentes, mirō eius ad singulos vel amore, vel honore prouocati. Quis enim eum non amaret, quis nō honoraret, cū ipse omnes & vnicū diligeret, & summo opere veneraretur? Itaque quāuis omnibus charus esset, à magistro tamen speciali dilectionis privilegio colebatur. Quod in eo vel maximē appareret, quōd aliquoties dicere solebat, se, si ei op̄rio daretur, suā antea vitam daturum, quā dilecto filio suo (Sic enim eum appellare consuevit) aliquid mali aut aduersitatis eueniret. O verē dignum vel tali discipulo magistrum, vel tali magistro discipulum: qui euangelica illa vicissim dilectione pleni, qua nemo maiorem habet, vt animam suā quis ponat pro amicis suis, pro se inuicem impendi & mori desiderabant. Igitur Ludgerus apud magistrum tres continuos annos & sex menses manens, non solum totum cum eo vetus & nouum testamentum perle- git, & nonnullos secularis literaturæ libros: sed & monachorum, qui in illo loco erant, perfectē didicit vitam. Postea ad suos reuersus, patri Gregorio & ceteris omnibus tan- to deinceps gratior & dignior erat, quanto tunc & literarum scientia instructior, & li- brorum copia plenior, & monachorum regulis eruditior fuit.

De obitu Gregorij, & successione Albrici. Cap. 8.

DEfuncto autem Gregorio Albricus nepos successit. Is vnicū Ludgerum asse- ctu diligebat. Cuius prudentiæ & fidei non ignarus, ad quendam cum locum in sua parochia constitutum, qui Dauentre dicitur, prædicationis causa & si- dei corroborandæ gratia pergere suasit. Ad hunc locum quidam olim de re- ra Anglorum Dei seruus, nomine Liafuius, diuinæ visionis admonitione ad prædi- candum missus, & plurimos ad fidem conuertit, & ecclesiam ibi ædificauit: in qua ipse usque ad diem dormitionis suæ permanens, in eadem post suam de hoc seculo euoca- tionem sepultus est. Sed quia isdem locus in confinio Francorum & Saxonum positis ab eisdem Saxonibus, dum adhuc gentilitatis erroribus inuoluti tenerentur, frequen- ter depopulari consuevit, eadem ab eis ecclesia incensa est. Vnde quia memorato loco dori illicitum videbatur, aut coeptam ibi prædicationem deferri, aut locum confessionis Christi corpori dedicatum negligi, sanctum, vt diximus, Ludgerum illuc proficisci hoc- tabatur. Cuius voluntati eum promptissimē ipse paruisset, & ad locum veniens, ædi- ratum corpus quæsisset, nec inuenisset, intra ambitum spatij, quo illud esse putaret, in vi- ficare ecclesiam cœpit. Cumque iam positis fundamentis, parietes erigere pararet, in vi- sione ei per noctem sanctus sacerdos Christi Liafuius apparuit, benē eum dicens se- cisse, quōd à gentilibus dirutam denuō reedificaret ecclesiam, saluam sui laboris ei a- pud Deum mercedem manere, corpus verō suū sub australi ædificij parte esse huma- tum. Quod cum manē Domini laudibus expletis, in loco, quo dixerat, ipse inuenisset, in eadem illud ecclesia digno cum honore collocauit. Vbi per Dei gratiam ad ostendē- dum vel suū vel sepulti meritum, plura usque in hodiernum diem miracula sunt, & eorum patrocinio ille deinceps locus à gentiliū est incursione conseruatus.

Ludgerus Frisij Christum annunciat. Cap. 9.

EO serui Dei in loco vel industria, vel successu Albricus animatus, maiora ad- hue per eum & facere cogitauit, & fecit. Siquidem in Frisiam eum ad destruē- da sana deorum, & diuersa idolorum simulacra auferenda destinauit. Plures enim adhuc ibi gentiliū dediti superstitionibus erant. Quō ille statim, nihil cunctatus, quāquā eum sui capitis periculo, perrexit. Mira Dei gratia, nura in viro

DE S. LUDGERO EPISCOPO MONAST.

417

Dei constantia, eum sine aliqua contradictione coram cultoribus suis & delubra de- struxisse, & idola abstrulisse. Quis hoc fecit, nisi ille, qui, vt in Euangelio legitur, quasi fla- gellum fecit de funiculis, & solus omnes eiecit de templo? Quis tunc per virum Dei ido- lorum templa diruit, nisi qui olim per semetipsum cathedras vendentium columbas euerit? Quis immodicam tunc per illum pecuniam de spolijs deorum Ecclesiæ vsibus congregauit, nisi qui per semetipsum olim æs nūmulariorum effudit? Ipse seruo suo tantam virtutem, ipse aduersarijs tantam attulit virium dissolutionem, vt opera sua il- lum destruere, aurum & argentum, quæ etiam mortales petunt, abripere illi viderent, nec repugnaret. Eo Ludgerus tempore diaconij adhuc officio fungebatur. Verum Al- brico pontificatus ordinem fortiente, ipsum quoque presbyterij secum fecit percipere gradum. Et quia Frisones adhuc rudes erant in fide, Ludgerum Albricus tam pro- pter fidei puritatem & mentis constantiam, quā propter suos parentes, qui apud eos quo sanctus Bonifacius martyrio est coronatus. Dignus planē vel tali loco sacerdos, vel tanto locus sacerdote. Nam & talis sacerdos non iniuria illū meruit locum, qui tati- us martyrio locus ipse insignis habetur, non immerito adequandus videretur. Itā vi- cissim vel locus sacerdotem, vel locum commendat sacerdos. Cui etiam testimonium perhibuit quidam Alcuini discipulus, versibus Heroicis talia mandans:

Frater amore Dei, cognato dulcior omni,
Et consanguineis merito preciosior ipsis,
Ludger amare mihi, Christi te gratia saluet:
Vine tuæ gentis Fresonum clara columna,
Presbyter occidis laudabilis orbis in oris,
Doctus in eloquio, prudens & mente profundus:
Ipse gradum meritis ornas & moribus almis.
Vt puer en senibus humili de corde ministras,
Vt germanus agis cunctis æqualibus æuo,
Atque parens pueris vitæ documenta rependis.
In melius crescendo, mei memor esto sacerdos,
In precibusque tuis commendes, quæso, Tonanti
His breuibus, vatem, qui te laudauit in odis.
Si teretis baculi pro tali carmine donum
Munificus tribuas, fors hæc mæcedula vati
Concordat modico, felix sine fine valeto.

Igitur tribus per annum temporibus, hyemali, verno, æstiuo, quibus eum crebriores & celebriores festiuitates abesse non permittebant, in doctrinā ibi custodia occupaba- tur: Autumno specialiter sedi Traiectensi sui antistitis iussu præsidebat. Siquidem Albricus, curans ne vnquam principali sui episcopatus cathedræ doctrina decisset, qua- sitaria eam vel per tempora, vel per doctores distributione ordinauit. Vere, quando sua potissimum præsentia opus erat, per se eam ipse administrabat: Aestate Adal- gerum Presbyterum, Autumno sanctum, vt diximus, Ludgerum, Hyeme Thiadber- tum præfecit.

Vt sanctus Ludgerus in preces & lectionem incubuerit. Cap. 10.

Sane Ludgerus in ordine vicis suæ si quando aliquas, quæ eum in doctrina & cu- ris commissorum detinebant, occupationum est ferias adeptus, mox aut lectio- ni insudare, aut psalmodiæ insistere cœpit, præcipuē nocturnis temporibus, quan- tum quod sanctus olim antistes Vuillebrordus in honore sancti Saluatoris & constru- rationes, Ludgerus membra dare quieti consuevit.

Vt apparuerit ei Gregorius: & de tribus acernis. Cap. 11.

Noste igitur quadam cum se ibi post peractam ex more psalmodiam sopori dedisset, nutritorem quondam suum Gregorium sibi in somnis assistere vidit. Quem cum hilari vultu inuitus, & familiaritate, qua viuens solebat, collocutus: Frater, inquit, Ludgere, sequere me. Quem ipse, vt videbatur, se- cutus,

Ioan. 2.

Matt. 21.

Fit presby- ter.

Versus Io- seph, vt ha- bet quidā MS. codex.

Albricus episcopus vt Traie- ctensem curauit ecc- lesiam.

Visio S. Ludgeri.

cutus, in quendam eminentiorem cum eo locum peruenit. Ibi prolatis & coram eo inctatis quasi membranulis & vestibus diuersis, ea ipsum Gregorius in acervos colligere praecepit. Cumque iuxta eius mandatum tres ex eis acervos fecisset: Bene, inquit, ista egētibus distribue, & ego tibi horū copiam praebebo. Post hac ab eo, ut sibi videre, videbatur, signaculo crucis signatus, a somno expergescens euigilauit. Eo erat tempore, sancti quondam Vuillebrordi discipulus fuerat. Cui cum somnium manē Ludgerus renlisset, siue ex humanae rationis coniectura, siue (quod magis credibile est) ex diuina inspirationis ostensione, hoc ille ita interpretatus est, ut postea rei euentus probauit. Eni, nens, inquit, locus, in quem perductus es, episcopatum, quem adhuc es adepturus, ostendit. Membranulae & vestes, quas coaceruatum collectas, fideliter distribuendas accepisti, doctrinae sunt & exempla maiorum, quibus commissos pro captu & necessitatibus singulorum instruere & munire debebis. Tres ex eis acervi, trium sunt gubernacula plebium, quibus te adhuc pastoralis praesentis sollicitudine oportebit. Ad hac Ludgerus, etsi somnium iuxta rationis consequentiam cum esse interpretatum non ignoraret, humiliora tamen de se, sicut semper facere solebat, & sciens & opans: Vtinam, inquit, in loco mihi credito aliquem possem facere fructum. Hoc mihi necessarium, in hoc satis esse probaretur. Denique ita deinceps illis in locis praedicationi insistere cepit, ac si antea nihil egisset. Timebat enim vir beatus, se prius a commissa plebe aliqua occasione subtrahendum, quam eam secundum intentionis votum, vel in fide plenè instruire, vel Christianae religionis moribus assuefacere posset. Itaque per septem fere annos ibi doctrinae studio permansit. Interea à Saxonibus, gente & agilitate & virtute non ignobili, Christianis, qui illis in locis erant, persecutione commota, Frisia pars maior à fide defecit.

Vt beatus Ludgerus Romam adierit. Cap. 12.

EA rempestate dux Saxonum Vuindekindus erat, vir, etsi paganus, & sapientiae fama, & eloquentiae splendore, & bellorum exercitijs non immerito inter optimos duces numerandus. Eo duce, Frisiam aggressi Saxones, & ecclesias incendunt, & Dei famulos expulerunt, & cuncta cadibus, incendijs, & rapinis complerunt. Frisones usque ad Flea fluuium fidem derelinquere, & secundum morem erroris pristini idolis immolare fecerunt. In hac perturbatione, cum S. Ludgerus neque martyrium, quod optabat, mereretur, neque ullum suae praedicationi locum, cunctis vnanimiter resistentibus, dari videret, cedendum tempori ratus, & se tranquillioribus temporibus reseruandum putauit. Quocirca quia sub idem tempus suus antistes Albricus decessit, Romam Dei dilectus pergere cogitauit. Quod quidem iam olim votum habebat, sed non prius ei occasio & locus prouenit. Itaque assumpto secum fratre Hildigrimo, qui nati iunior, doctrina & exemplis eius instituebatur, Romam, ut disposuerat, contendit. Quo cum Christo viam comite prosperè peruenisset, ibi cum Papa Leone, qui tunc apostolicam sedem gubernabat, locutus, honorifice & benigne satis habitus est. Nam siue praesentis eius sanctitatis intuitu, siue insita diuinitus summis sacerdotibus gratia, & tum eum Ecclesiae doctorem futurum praenoscens, amicissimum & familiarissimum habuit. Sanè cognito, quod in hereditate paterna monasterium construere cogitaret, & piam eius voluntatem comprobauit, & suae benedictionis, ut fieret, auctoritatem indulgit. Datisque dignis admodum reliquijs, sancti scilicet Saluatoris & sanctae Dei genitricis Mariae, & Apostolorum principis Petri, sed & aliorum quamplurimorum, in quorum honore locus ille construeretur, à se eum, Dei sanctorumque eius auctum benedictione, dimisit. Qui Roma digressus, Beneuentum ad monasterium S. Benedicti tendit: quod ab eo institutum, regularem propensius vitam & nosse & obsequare credebatur. Et quia pater monasterij genere sibi propinquus erat, cum eo locutus, duobus rebus annis & sex mensibus mansit. Qua hospitalitatis prolixitate liquidò apparet. Quolibet illis delectaretur exemplis, vel quantum eius conuersatio fratribus placuerit. Quomodo enim non placeret, qui nulli se onerosum, cunctis amabilem praebens, vtilissimum eis factorum suorum exemplo doctor aduenit? Siquidem cuncta, quae in S. Benedicti regula legebant, in huius viri factis videbant. Neque diu latitare potuit, quannus in angulo monasterij posita, tanta lucerna. Nam non solum per Franciam, sed & per Italiam meritis eius diuulgatis, fama sanctitatis eius ad aures quoque Caroli Imperatoris, Deo volente, peruenit.

DE S. LUDGERO EPISCOPO MONAST. Vt sit euocatus ad Carolum Magnum. Cap. 13.

SV Bidem tempus Alcuinus, quem superius in Eboracica ciuitate literarum magister esse diximus, de terra Anglorum in Franciam venit. Qui cum à rege favorabiliter esset susceptus, antiquum amicum non negligendum putauit. Ex prius mo nanque aduentus sui tempore de Ludgero sollicitus, comperto ubi esset, quadam die inter familiaria cum rege colloquia, quendam se in eius regno clericum scire dixit, qui post Deum sanctosque eius nulli melius compereret, quam sibi: cum aliquandiu secum legisse: esse illum & literis eruditum, & morum probitate sanctissimum: ipsum Ludgerum vocari, & tunc in Beneuentano monasterio sancti Benedicti consistere. Quem & prudentia & morum probitas commendaret. Quem cum missis nuncijs ad se rex Carolus venire mandaret, ille, quanuis omnem animam potestatibus sublimioribus subdendam, iuxta Apostoli praeceptum, nosset: tamen ad eum prima euocatione venire distulit. Scilicet quippe praestata monastica conuersationis dulcedo, aliud eum desiderare non uelli posse, literis eum magistri quodam sui Alcuini ad se euocari fecit. Quod cum iuxta voluntatem suam processisset, & ab eo sibi esset praesentatus & commendatus: Duo habentur: alterius minoris, in quo canonicorum congregatio Domino famulatur. At ille satis prudenter maiori maiora quoque, discrimina inhaerere considerans, quanuis neutro se habilem & dignum, minori tamen se conuenientius dixit praesessurum: plura ex ipso vito, gubernacula comperere, quam virginum. Quod eius responsum cum rex carus, concessit. Ille hoc non tam ad suas utilitates, quam ad subiectorum obsequium praeferens datum, Dominicum illud sequi exemplum cupiebat, quo dicitur: Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Et item: Qui maior est, inquit, vestrum, erit minimus vester. Ita prodesse illis, non praesentis studens, & diligere magis quam timeri gaudens, nulli viquam commissorum arduum aliquid iussit, quod ipse prius non impleret. Vt reserit & omni laude dignissimus, qui illud Apostolicum dicere poterat: Imitatores Philip. mei estote, sicut & ego Christi.

Vt rex Carolus praefecerit eum quinque pagis. Cap. 14.

HIS fere diebus quinque in Frisia pagi, Huhmerki, Hunufga, Fiuilga, Emisga, Fenderiga, Francorum spontè ditioni accesserunt. Qui cum aliquem sibi, cuius locum quendam intelligerent, docendae Christianitatis gratia, à rege concedi orarent, Ludgerum eis cum magno omnium gaudio praefecit, addita insuper ad praedicationem, sciens cui plus committitur, plus etiam ab eo requiri: omni virum possibili. Et pro eis ecclesias construxit, & ipsos, quantum fidei rudimenta pariebantur, perfecebat, ac si singulos ipse genuisset. Huius fidei vel industriae vel charitatis testes sunt, quae hodie populi regionis eiusdem, quos in Christo Iesu per euangelium & baptismum gratiam generans, à prisco errore ad veritatis agnitionem renouauit. Testes quoque quas aliquibus adunauit in locis: testes etiam alij, quibus non necessitate, sed voluntate Verbum Domini annunciat. Quia enim non erat scriptum, Verbum Domini non esse alligatum: sed sapientiam Dei attingere à fine usque ad finem fortiter, & disponere omnia suauiter: praedicationis suae documenta intra Frisia terminos noluit cohibere, sed ultra quoque doctrinae suae fluentia deriuare.

Vt diabolus ex insula depulerit. Cap. 15.

EST insula in ipso Frisonum atque Danorum confinio constituta, quae à quodam Theodisco Forere, quem deum errore gentili aestimauerunt, & à patria lingua Theodisca pro Teutonice causa appellata. Ad hanc ex consilio & voluntate Domini, praedicationis causa S. Ludgerus profectus est. Quae cum iam in prospectu posita, non longe abesset, & vir Dei cruce in manibus sumpta dixisset: Exurgat Deus & dissipentur inimici.

Marchel
mus dicit.
pulus S.
Vuille.
brordi.

Visionē is
interpretat
tur.

Frisij defi
ciū à fide.

Vuinde
kindus,
dux Saxo
num.

Albrici
mors.

S. Ludgerus
venit
Romam.

Reliquias
accipite
gregias à
Pontifice.

Carolus
Magnus.

Alcuinus
venit in
Gallias.

Carolus
rex ad se
euocat S.
Ludgerum.
Rom. 13.

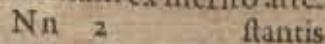
Brachē, id
est, Brabā.
tia.
Matt. 20.

Ludgerus
praefecit
pagos.
L. 12.

2. Tim. 2.
Sap. 8.

Theodisca
pro Teuto
nica.

psal. 67.

Perfringitur quoque
da repito-
rum Christi-
stianorum
societate.

Deut. 16.

Resquit
cblanum
murus a
incesta.

Nota in
gne mira-
culum.

Matth. 1

1 Cor. 5.

EA ferè tempestate isdem sacerdos prædicationis gratia Frisiam adiunxit
ad ecclesiam suam in loco, qui dicitur Heleris, iuxta fluvium Eadam, ut sibi ali-
propter hospites, qui cum frequentabant, petijt loci illius piscatores, ut sibi ali-
quem sturionem compræhensum offerret. Illi iam tempus huiusmodi pisces
terisse responderunt, & appropinquare hyemale iam tempus, quo huiusmodi pisces
capi non solent. Sed Deus, inquit, filij, temporum conditor, cum tempore non tran-
sit. Ire ergo, facite quæ dixi: captura, Deo volente, proveniet. Porè est enim Deus deli-
derata seruis suis omni tempore præstare. Proinde cum illi voluntati eius satisfacere &
mandatis obtemperare pararent, eluati sursum oculis, viderunt in aëre quasi alitem,
qui volatu paulatim demisso, aquis appropinquas, nō longè ab eis in ipsas cecidit. Quod
illi auspiciū diuinitus euenire credentes, in illo loco quo avis primum incidit, reser-
clauerunt. Neque ista spes, quam de virtute & meritis sancti viri conceperant, *Siqui-*

EA ferè tempestate isdem sacerdos prædicationis gratia Frisiam adiunxit
ad ecclesiam suam in loco, qui dicitur Heleris, iuxta fluvium Eadam, ut sibi ali-
propter hospites, qui cum frequentabant, petijt loci illius piscatores, ut sibi ali-
quem sturionem compræhensum offerret. Illi iam tempus huiusmodi pisces
terisse responderunt, & appropinquare hyemale iam tempus, quo huiusmodi pisces
capi non solerent. Sed Deus, inquit, filij, temporum conditor, cum tempore non tran-
sit. Ire ergo, facite quæ dixi: captura, Deo volente, proveniet. Porè est enim Deus deli-
derata seruis suis omni tempore præstare. Proinde cum illi voluntati eius satisfacere &
mandatis obtemperare pararent, eleuatis sursum oculis, viderunt in aëre quasi aliquid,
qui volatu paulatim demisso, aquis appropinquas, nō longè ab eis in ipsas cecidit. Quod
illi auspiciū diuinitus euenire credentes, in illo loco quo avis primum incidit, festinè
clauerunt. Neque ista spes, quam de virtute & meritis sancti viri conceperant, siquid

425

Capitur
furio in-
gens non
absque mi-
raculo.
Psal. 135.
Psal. 144.

De cæco, quem non sponte sanauit. Cap. 23.

Verum Ludgerus, quauis cuncta huiusmodi opera occultare veller, non tam hæc Deo reuelante vsquequaque effecit. Villa est in Saxonia in pago Sudergo, quæ Alna nuncupatur. Ad hanc dum parochias suas circumiens veniret, die quadam sedente eo ad mensam, audiebatur pauper clamare foris, an obsecrans, vt episcopus cæcum hominem respicere dignaretur. Festinauit diaconus, cuius id erat officij, putans vnum esse de pauperibus, qui stipem peteret: sumensque panem & cibum, porrexit illi. Renuit ille accipere, aliud sibi dicens esse necessarium. De sed vt ante episcopum intromitteretur, vt cæco homini subueniret. At diaconus non relinquo quid postularet, dimisso illo, in domum regressus est. Porro cum ille foris inquisiens ad diaconum, tam diu vis dissimulare quod audis? Qui respondit: Deruli ei cibum porningue, sed ille nihil horum curat. Nummum, ait, da ei. Quod cum fecisset, & hoc nihilominus sperneretur, iussit eum episcopus ad se introduci. Dum introductus esset, ait ei: Quid frater habes, quid est, quod expetis? Ille respondit: Fac vt videam, obsecro te pater, per amorem Dei. Videas, inquit Ludgerus, per amorem Dei. Et mirum in modum, cum hoc non imperando dixerit, sed tantum miratus petitionem, similia verba responderit, statim ille vidit, iussusque accedere ad mensam, lætior comedit & abijtque in viam suam.

S. Ludge-
rus celare
se vult, sed
nō potest.

De suscitato Buddone. Cap. 24.

Ferebant autem veracissimi viri de discipulis eius, quod quodam tempore, dum ad comitatum pergens, per Provinciales, qui Hassi dicuntur, iter ageret, per orationes eius homo mortuus reuixerit. Qui scilicet propter furtū caballorum Viudekindi Saxonum ducis huic mortui adiudicatus sit, ut in campo ad stipitem ligatus, iactatis in eum sudibus acutis & lapidibus, necaretur. Quod dum factum esset, perit, quod Christianus fuerit, mittens ad Viudekindum, impetrârit ad humandum corporis. Deinde discerpta totius corporis membra pallio colligi iussit, & inferri in tētorium suum, doncē humando copori sepulcrum pararetur. Dum ad hoc ventum esset, ut etiam de tētorio, in fossam poneretur, iuxta stans episcopus: Efferte cum, ait, illatus in tētorium, in tempore pauco conualuit. Stat adhuc in eo loco lapidea crux, in monumentum miraculi huius ab incolis erecta: & ex nomine eiusdē viri, qui Buddo vocatus est, campus ille Buddonfeld vsque hodiē vocatur.

Notagen
applicij.

Sciatur
omo om-
bus mē-
is dilac-
tus.

Oppidum est in Saxonia notum plurimis, Meppa nominatum: in cuius vicinia dum antistes sanctus Frisiam pergens deueniret, adspexit haud longè à via vulgi concilium, die Dominica congregatum. Illuc itaque diuertit, volens cognoscere, quæ causa huiusmodi conuenticuli esset tali die. viditq; in colle, quæ circumvallauerant, reo cuidam suspendium preparari. Accedensq; propius affatus est eos blandè, postulans sibi concedi hominem: aut si necesse esset eum interfici, hoc eod die non facerent: magis ipsi ad ecclesiam, Missas audituri, conuenirent. Cumq; nil horum à rusticis impetrare posset, contumeliosis in super verbis clerico insultantibus: et enim ad suam parochiam locus ille non pertinebat: vix obtinere potuit, vt parumper cum homine loqui super eius poenitentia permitterent. Factum est hoc: discessit episcopus, & homo in patibulum est suspensus. At verò vespere illius diei, cum antistes veneris sex ab eo loco milliaria peregrisset, manens in villa, quæ vocatur Aschendorp, veniens homo ille, quem paulò antè suspenderant, ad pedes episcopi corruit. Mirantibus ac seiscitantibus, quomodo de eo gereretur, rem taliter pandit. Dum ego, inquit, episcopo indè digressus sursum in patibulum traherer, videbam duos, incredibilis decoris viros à latere episcopi equitantes, & aliquandiu pariter cum eo loqui. Dehinc paululum alter festinè rediens, nescio quid mihi pendenti supposuit: super quod occurrer stans, cruciatum non sentiebam, donè dispersis his, qui me suspenderant, & ad occurrer sum vergente sole, me idem ipse deponeret. Deposuit itaq; iussit ocyus iter vestrum sequi, & pro concessa vita sacro antistiti gratias agere, quam ipse, dum à fatuis contemneretur, à Domino impetrarit. Adiditque nullo pacto se scire posse, qualiter post verum Dei tantum via spatium in momento percucurrerit. Ferunt & alia miranda venerabiles viri de discipulis eius, à B. Ludgero gesta vel dicta, quæ cuncta ponere, immoderatis fortasse prolixitatis videbitur.

Homo suspensus ad mirabilem liberatur.

Mira sunt hæc.

Quid erga contumaces rusticos actum sit. Cap. 26.

¶ Verit.

Igitur res quam narraturi sumus, viri veracissimi aduocati quondam nostri, Botholdi nobis relatione innotuit. Oppidum nanque est haud longè à monasterio * V. bini nuncupato, in quo vir Dei mansum, dato precio, à quodam viro comparauerat, quem postea ipse, à malignis quibusdam amicis suis persuasus cepit denegare. Inito nanque consilio inter se, statuerunt hoc, vt si iuste & rationabiliter nequirent, saltem iniuste ac violenter retinerent: quippe virum Dei contemnentem, eique iniuriam. Facto itaque hac de re concilio, aderat episcopus, sed ea hora nihil præualuit. Iterum concilio collecto, similiter actum est. Tertio verò concilio nihilominus facto, cum episcopus præfens adesset, eique iam multa contumeliarum verba illata fuissent, quidam etiam rusticus admodum contemptibilis atque omnino deformis, huiusmodi verbis circumstantes alloquitur: Nonne grandis est confusio, quòd peregrinus hic nostram hereditatem sibi met vsurpare præsumit? Audiens ergò venerabilis pontifex, post tergum respexit, volens cognoscere, quisnam esset qui talia loqueretur. Is verò ad speculum quo diceretur: statimque collum eius inflexibile factum, vsque ad finem vitæ permansit, & ob hanc causam Caco est appellatus. Præfati igitur rustici, huius facti visio miraculo, conlibenter reddiderunt, quod pertinaciter negauerant.

Nota diuinam vltionem in hominem contumeliosum.

Inter precandum quam fuerit Deo intentus.

Nota viri sancti zelum.

Porrò quia in superioribus sanctorum officiorum incidit mentio, prætereundum non æstimò & id, quod narrant: quia dum ad opus Dominicum vir Dei stare, ineffabiliter timorata intentione fixaque mente manserit. Vnde dum in itinere esset, lectus illi ad vicinum focum construebatur. Vnde dum noctu stans iuxta lectum, matutinales laudes cum clericis caneret, tectis cinere prunis, fumus euaporans in faciem illi exhalauit. Ille quasi nihil sentiens, immotus mente stabat & corpore. At vnus ex clericis auferre volens incommodum hoc, cum argenti carbonem detexit, & insufflans sopitos suscitauit ignes. Manè autem dimissis, se poscum, districtè seiscitatus est, quare huius mentis fuerit, vt sacris hymnis dicere illi inquitur incurrerit ad construendum focum: & poenitentiam aliquot diebus cogitans, clericos docuit, dum ad opus diuinum assistitur, omnes occurrentes cogita-

iones amouendas, & quantum humani cordis fugacitas patitur, & primitus diuina clementia suppetit, nil aliud cogitandum, nil agendum.

De S. LUDGERO EPISCOPO MONAST. 427
Vt Vuerdinam adierit, & suis precibus nemus euerterit. Cap. 28.

Eo adhuc tempore locus, quem sanctum Ludgerum in Vuerdina comparasse diximus, incultus & inhabitabilis erat. Nam plurimæ eius occupationes, quibus in lugi prædicationis instantia, in solitudine ecclesiarum, in cura plebis commisit, iugiter occupatus tenebatur, ad hoc eum ad illud vsq; tempus vacare non permittebant. Itaq; informata Christianæ religionis moribus plebe, constructis pro loco. loco monachorum cœnobium animum conuertit. Assumptisque secum, quos huic operi necessarios seculi, ad ipsum profectus est. Erat ibi nemus quoddam, arborum opacitate & arborum densitate vndique conclusum. ibi fixis tentorijs, manè primo arborum diruere, & locum ponendis ædificijs expurgare, si qua facultas daretur, disponebant. Quod tamen fieri illis posse omnino impossibile videbatur. Vnde & beatum virum vnaquàmque intentione penitus reuocare studēs, dixerunt incredibile prorsus videri, illum vnaquàmque locum habitabilem fieri posse: quoniam arborum densitate & ramorum obductione, cælum quoque ipsum absconderetur. At ille spem suam in Domino ponens: Quæ hominibus, inquit, impossibilia sunt, Deo possibilia sunt. Proinde in ipsum speremus, in ipsum credamus: qui non solum ipse omnia potest, sed & credentibus omnia possibilia esse promittit. Ità nocte ingruente, cum tēporius ad vigilias nocturnales surrexissent, post peractum officium, sese cubitum denuò receperunt. Cumque iam omnes dormire putaret, silenter exurrexit, & tentorium egressus, paululum orationis gratia secessit. Sed quia quidam ex eius contubernio clericus, nomine Thiadbal, eadem hora vigilauit, ipsum confestim foras exeuntem secutus est. Quod mox virum ingressus, & paulisper quasi pro horæ inspectione substitit: Deinde tabernaculum exiit: sed eundem iterum clericus, quem diximus, pederentem subsecutus est. Ità secunda quoque vice oratione eius intercepta, clericum stratum suum repetere, nec ante lucem exurgere præcepit. Ipse quoque, vt eius curiositatem deluderet, sese cubitum recepit. Cumque aliquandiu expectaret, & iam neminem vigilare putaret, tertio exurrexit, & egressus, sub quadam se arbore in orationem proiecit. Verum cum omnino, quid agere vellet, explorare intenderet, papillone iuxta lectum suum eleuato in oratione positum vidit. Erat enim nox, luna & stellis lucentibus, admodum clarum cunctis, vt putabat, ignorantibus reperiuit. Mutata illico, quæ tunc erat, sereni timore, ipsa mundi elementa famulo Dei militabant. Nam cum diluculo exurrexissent, videbant syluam hincindè erutam, fundando monasterio locum satis amplum dedisse, & arbores passim iacentes, sufficientem lignorum ad ædificationem copiam præbuisse. Ità quod manu humana aut nequaquam, aut vix per longa temporis spatia effici poterat, Diuina potenter maiestas in momento effecit. Rari quique frutices & arbutula minores derelictæ sunt, quæ ab operarijs facillè vel extirpari, vel præciderent, eos percontari gratulabundus cepit, an ne adhuc cælum se ex illo loco creditus esset. Nam cum montes transferri, iuxta euangelicam simul & apostolicam sententiam, clarissima fidei indicia habeantur, & ipse non minorem in eradicandis arboribus virtutem sit operatus: non absurdè credimus, hoc quoque ipsum per diuinam distare videmus, vtrum quis montes & arbores oratione transferat, an euerat, cum vnaque humanis viribus impossibile esse apertissimum sit. Et Deum quidem hoc potuisse, non dubium est: sed per eum istud aliud potius fecisse credendus est: quia maius est tollere impedimenta, necessaria reservare. Locum quippe fundando monasterio, eueritis arboribus, dedit: ligna ædificationi necessaria non subtraxit. Ità oim pueris

Magna sancti viri in Deum fiducia. Math. 19. Mar. 9.

Vir sanctus precibus suis multas euerit arbores, vt sit locus constructio. do cœnobio.

Mar. 17. 1. Cor. 13.

MARTIVS.

illis tribus, quos rex Babylonis in fornacem mitti præcepit, ligamenta, quæ impedi-
mento erant, ignis absumpsit: vestimenta, quæ v sui erant, non attigit.

De arbore, quæ remansit non diruta. Cap. 29.

Verum ut ad cæptam narrationem redeamus, ex arboribus, quas intra spa-
tium fundandi monasterij corruiſſe diximus, vna ſolum non diruta re-
mansit, ſub qua eadem nocte vir Dei orauit: ſub hac, ſellula iam luce cla-
ra poſita, ſuos ad operandum hortabatur. Ibi quidam ad eum ex eius cle-
ricis, nomine Odilgrimus, ex itinere, quod directus fuerat, venit: quem inter inuicia,
quæ habuerunt, colloquia ipſe interrogauit, quid ſibi de illo loco videretur, vtrum ne
cum monachorum collégio congruum arbitrareretur? At ille vultum eius ſolito clario-
rem videns: In veſtra, inquit, facie, video hoc opus ſine Dei voluntate non eſſe incho-
atum, & locum iam olim à Deo electum, opportuniſſimum diuino ſeruitio futurum.
Qua eius reſponſione delectatus: Gratias, ait, habe, quod ſecundum voluntatem me-
am locutus, beneuolentiam, quod ſolum homo poteſt, tuam oſtendis: cæterum eſſe-
ctus in Dei eſt poteſtate conſtitutus. Illud ſanè te noſſe volo, quod tamen alijs, me vno,
te publicare interdico, in hoc loco me diem iudicij expectaturum, & corpore exutum
me, hic, vbi nunc ſedeo, monumentum habiturum. Ità clericus arborem, quando ibi
ſtetit, diligenter obſeruauit. Sed cum poſtea in vſum eccleſiæ, quæ ad Occidentalem
eius partem conſtruebatur, præciſa eſſet, lapidem in eodem loco, nullo alio ſciēte,
pro ſigno infodit, qui ibidem, cum poſtea ſepulcrum ſancto viro foderetur, inuentus &
effoſſus eſt.

Prædicat
loci ſepul-
cri ſui.

De diſcretione ſpiritus ei data diuinitus. Cap. 30.

Igitur quauis plura quoque ſanctus Ludgerus mirabiliter per diuinam gratiam
vel feciſſe dicatur, vel prophetāſſe, hæc tamen pauca de multis nunc ſufficere cre-
dimus. Ad oſtendenda quippe eius merita, ad procuranda audientibus exemplā, id
ipſum pauca valent, quod plura: quauis pauca non iurè dicantur, vbi cuncta pe-
nè, quæ Apoſtolus connumerat, gratiarum dona inueniuntur. Nā cum diuerſa chariſ-
matum dona dixiſſet: Alij quidem, inquit, per ſpiritum datur ſermo ſapientie: alij
autem ſermo ſcientiæ ſecundum eundem ſpiritum, alteri fides in eodem ſpiritu, alij gra-
tia ſanctatum in vno ſpiritu, alij operatio virtutū, alij prophetia, alij diſcretio ſpiritualia.
Ij genera linguarū, alij interpretatio ſermonum: quæ quidē alijs plerumque ſingula ſin-
gulis dantur, ſed in ſancto Ludgero cuncta ſimul fuerunt. Habuit quippe ſermonem ſa-
pientie, quæ non ſolum ipſe Deum intellectu comprehendit, & quodam dilectionis ſci-
ſaporem percepit, ſed etiam alijs, qualiter credendus eſſet, aperuit. Habuit ſermonem ſci-
entiae, quæ, iuxta Apoſtolicum illud, pleroſque zelum Dei habere, didicit, ſed non ſecun-
dum ſciētiā: qualiter Deus colendus, qualiter proximus diligendus, qualiter per om-
nia viuendum eſſet, & ipſe ſciuit, & alijs patefecit. Habuit fidem, quæ tanta nonnunquam
contra ius naturæ & rerum ordinem meruit. Habuit gratiam curationum, quia incom-
moditatibus & infirmitatibus corporum plerumque medicatus eſt. Habuit operationem
virtutum, quæ mira frequenter vel inuiſibiliter intus, vel viſibiliter foris operatus eſt.
Habuit prophetiam, quæ alijs abſcondita, ſæpius & longè poſt futura prædixit. Habuit
diſcretionem ſpiritus, quæ vel vtilium vel inutilium ſuāſores & patratores iuſte lan-
cis trutina diſcreuit. Habuit & genera linguarum: quas etſi omnes non noſſet, non igno-
ſcam tamen & Latinam, nè plures dicamus, id eſt, Barbaram & Romanam, non igno-
rauit. Habuit quoque interpretationem ſermonū, quæ populis inceſſanter ſcripturam
ſacramenta elucidauit. Huiusmodi virtutum prærogatiuis beatiffimam illius conuer-
ſationem diuina largitio ſemper comitabatur.

Verd Lud-
gerus varia
Dei chariſ-
mata ha-
buerit.
Rom. 10.

Thuidif.
cā, id eſt,
Teutoni-
cam.

Scripta S.
Ludgeri.

De doctrina & ingenio eius. Cap. 31.

Erat enim iſdem ſanctus Ludgerus in ſcripturis ſacris non mediocriter erudi-
tus, quod in pleriſque opusculis, quæ ipſe fecit, liquidò apparet. Nam ea, quæ
in paſſione ſancti Martyris Bonifacii de eo prætermiſſa nouerat, primordia ſci-
licet vitæ eius, aduentum atque ordinationem, pulchro ſermone æque ſa-
compoſuit & libellum de vita ſuorum quondam doctorum, venerabilium æque ſa-
cerdotum, Gregorij & Albrici: in quo vel ingenij eius acumen, vel eloquij ſplendor
elucet. Quodque non minima admiratione eget, inter varias occupationes, quibus
in dictando, prædicando, orando iugiter occupatus tenebatur, diſcipulis quotidie ſu-
is diuinas ſcripturas ſemotim tradere conſuevit, & profundiora quæque eis explanare.
Quic-

DE S. LUDGERO EPISCOPO MONAST.

429

Quicquid in ipſis morale eſſe videbatur, auditoribus ſuis ſedulo commendauit: quic-
quid alios docuit, ipſe prius impleuit. Itā ſuis duplici conſulebat modo: durioribus &
ſimplicioribus, vitæ intelligentioribus, lingua. Illos exemplis, iſtos verbis ad veritatis
viam trahebat. Vnde non immerito tale præconium merebatur, talem eius eſſe do-
ctrinam, qualem & vitam: talem vitam, qualem doctrinam: itā eum docere, vt facere:
itā facere, vt docere. Cucullam ideo non portabat, quia regularem nunquam promiſſi-
onem fecit: ſub canonico habitu monachorum perfectè vitam impleuit. Ciliciū, quod
vellet abſcondi poterat, itā vſque ad finem vitæ tulit, vt hoc eum nemo præter familia-
riſſimos ſuos ferre ſciret. Carnem ſpiritus repugnantem vigilijs, ſeiunijs, & omnibus,
quibus poterat, modis domabat: moderatiorem tamen ſe aliorum oculis oſtendere
malebat, nè quis eum iuxta id, quod Apoſtolus ait, exiſtimaret ſupra id, quod videbat il-
lum, aut audiebat ab illo. Cuius rei gratia, vt probaret omnia munda mundis, & nihil
reſciendum, quod cum gratiarum actione percipitur, carniſum eſum certis temporibus
non renuit: ſaturatum tamen illum cibo aut potu nemo audiuit, nemo certè vnquam
vidit. Coniunia, vt potè episcopus, nonnunquam exhibebat: ad hæc commixtum vel di-
uites vel pauperes inuitas, corpora eorum alimentis, animas reſiciebat documentis. In
ter ſummos & minimos itā medijs inceſſit, vt illorum altitudinem humiliaret, iſtorū
deiectionem ſublimaret. Itā ſe, iuxta Apoſtolum, pro ſingulorum meritis & vtilitati-
bus ſingulis conformans & cæptans, neque ſubiectos contra ius conditionis deſpexit,
neque prælatos contra iuſtitie regulam honorauit.

proccmū

Cilicio vi-
tur, ſed
cretiſſimè.

2. Cor. 12.

1. Cor. 4.

1. Cor. 9.

De trina vocatione eius ad Carolum Imperatorem. Cap. 32.

Parua dicturi ſumus rem, ſed tamen ad hoc, quod diximus, probandum ne-
ceſſariam: quanquam huius raritas exempli, hoc iam inter maxima iure faciat
deputari. Carolus Imperator eum ad ſe pro quadam reipublicæ vtilitate euo-
cari fecit. Qui cum ſecundum præceptum eius veniſſet, & iuxta palatium man-
nere præcepit. Ea ipſe hora perſoluendis ex more * Curſibus cum ſuis inſiſtebat.
Cumque hiſ expletis ſe venturum nuncio reſpondiſſet, & hoc regi ille retuliſſet, ſe-
cunda quoque vice & tertia ad eum accerſiendum miſit: ſed ille diuinum ſeruitium
cunctis alijs rebus anteponendum eſſe non ignorans, omnino venire diſtulit, donè
ceptam plamodiam conſummareret. Qua ſinita, in conſpectum regis cum veniſſet,
nimis cur ad imperium ſuum venire contempſiſſet, interrogauit. Ad hæc ille vultu in-
trepido, mente conſtantiori: Ego, Imperator, inquit, tuum ſemper præceptum itā in-
omnibus exequendum putaui, vt tamen Deum tibi vbique præferendum non dubi-
tarem, quem omnibus anteponendum omnes norunt, omnes fatentur. Hoc & ipſe
mihi præcepiſti, quando paſtoralis curæ ſolicitudinem mihi commendabas: vt Deo
primū ſeruendum ſcirem: poſt hæc tuis conſequenter imperijs cognoscerem eſſe
obtemperandum. Hanc tui mandati authoritatem, hanc iuſtiſſimæ diſcretionis regu-
lam ſecutus, Deum tibi & cunctis in terra mortalibus præponendum non ambigo: ne-
que tuum eſſe credidi, quod huic iuſſioni & perſpicaciſſimæ rationi cōtrarium eſſet. Id
eo non regie poteſtatis inhorationem & contemptum, vt maleuoli criminantur, ſed
potius propter tuam ſalutem, quæ Deo debebam, exoluere curauit: & itā conſequenter
ad nō expediri ſeruitiū veni. Hanc eius reſponſionem rex optimus amplexus: Grati-
as agnit, habeto episcopo: quia qualē te eſſe credidi ſemper, talem te nūc eſſe expertus
ſum. Nam aliqui quidem fuerunt, qui hoc tuum factum aliter interpretandū, & ad me-
am iniuriam retorquendum putarunt: ſed hos, vt potè tuæ ſanctitatis inuidos minus de-
inceps gratos habeo, & nullius decetero contra te accuſationē audirū me, Deo vo-
lente promitto. Tu vt hæcenus feciſti, Dei ſemper operare voluntatē, & ſimul nobis
deuotus & fidelis, pro noſtri imperij ſtatu orare memento. Itā inuidia, quam liuidi ſan-
cto viro apud regem facere parabant, ad eius magis apud eum gratiam & gloriā profe-
cit. O quā imitabile vel in ſacerdote ſacerdotibus, vel in rege regibus exemplum. Diſcāt
in ſacerdote ſacerdotes, regibus honorem deferre, nō cedere: Diſcāt illis itā obſequi,
vdiuinum ſeruitiū nō negligant. Diſcāt reges in rege, nemini ſuū officiū exequenti
laſci: Diſcāt ſacerdotes Dei præcepta ſeruantibus non contraire. Sciant ſacerdotes
ſe in mundiſſimis negocijs eſſe prælatos, vt modis omnibus Deo in Chriſtiana religione
ſubiaceant. Sacerdotes libere de teſtimonijs Dei in conſpectu regum loquantur, & nō
con-

* Curſus, dicit
prece
Horarias.

Nota præ-
clarum e-
gregij epi-
ſcopi re-
ſponſum.

Vox di-
gna Car-
lo Magni.

Quod di-
gnitas sa-
cerdotum
p. 117. re-
gite, vide
Chryl. 1.
hom. 1.
& in ver-
ba Esaiæ.
Vidi Do-
minum &
Ambr. lib.
de Digni-
tat. sacer-
dotali. c. 2.

Ps. 113.

confundantur: regibus in Dei causa libertas placeat sacerdotum. Cognoscant sacerdo-
tes vicissim & reges, sese inuicem sibi pro suæ dignitatis officio esse subiectos: in diuina
religione sacerdotibus reges, in humanarum legum iure regibus sacerdotes. Quam
inter utrosque discretionem cum ratio ipsa doceat, tum in vno eodemque Deo &
homine Iesu Christo apertè comprobatur: qui vtrunque veram & sacerdotis & regis
in se personam gestauit, & hereditariam ad ipsos transmisit. Itaque vt dicere corpe-
ramus, beatus Ludgerus tumidam superbiorum ceruicem Christi iugo premens, & la-
borantes & oneratos reficiens, illis se superiore, istis præbebat æqualem. Illos ad bo-
na operanda crebra admonitione hortabatur, istos varijs modis sustentabat. Diuites e-
leemosynis peccata sua redimere monebat, in pauperes tam largus erat, vt ipsos cum
suorum plerumque nuditate vestiret. Quicquid de substantia sua in pauperes non di-
stribuit, monasteriorum & ecclesiarum constructionibus vel impendit, vel deputa-
uit. Paternam hereditatem, quam satis amplam habuit, ad reliquias tradidit, quas
ab Apostolico accepit: ipsas loco, quem Vuerdena appellatum, cum comparasse dixi-
mus, & fratribus in eo loco Domino seruituris, pro patrocinio delegauit. Ita tanquam
nihil habens & omnia possidens, quotidie morum probitate, & meritorum sanctitate
proficiebat, quotidie de virtute in virtutem ibat, vt aliquandò videre Deum deorum
in Sion mereretur.

De aduersarijs valetudine & obitu. Cap. 33.

1. Cor. 11.
Exercitia
agrotatio-

Nota in
agrotatio-
nem intro-
ducitur.

* id est,
Monaste-
riensem.

Reddit spi-
ritu in ma-
nus creato-
ris felici-
me.

Cumque iam omnipotens Deus perennem mercedem pijs eius studiis reddere
decreuisset, aliquanto ante obitum suum tempore, infirmitate corporis labo-
rare cepit. Eo ipse tempore, dirigendæ Christianitatis gratia, diocesim su-
am circumiens, ad locum, qui Billurbeki vocatur, vbi ecclesiam habebat
venit. Ibi ergo, vt diximus, corporali molestia præuentus, quanto mundialibus nego-
cijs agendis inuoluitior, tanto in spiritali exercitio & virtutum exercitamentis validior
erat, iuxta illud Apostoli: Quando enim infirmor, tunc potens sum. Semper enim aut
legebam aliquid, aut psallebam: semper ad Deum manibus expansis, nunquam in animum
ab oratione feriarum esse permittebat, nunquam cordis oculos a celestium rerum pote-
templatione reſectebat. Et quia, morbo ingrauescente, per se ipse legere non pote-
rat, coram se libros diuinos legere alios faciebat, Missam tamen incredibili mentis vi-
gore quotidie ferè in hac infirmitate celebravit. Crescebat paulatim morbus, & sen-
sim per membra diffundebatur: iam virtus omnis defecerat, iam dolor vitalia pulsabat,
cum tamen animo ipse inuictus duraret. Dominica siquidem, quæ dormitionis eius
noctem præcessit, immensa deuotione in Deum, inestimabili fidei seruire in duobus
ecclesijs suis, sibi admodum contigujs, publice prædicauit. Manè primo in loco, qui
Coestfeld appellatur, canente Missam presbytero: Hora tertia in loco, vbi cum infirmus
tumiacebat diximus, vbi etiam tunc ipse deuotè vltima Missarum solennia celebravit.
Quibus expletis, creditis sibi ouibus valescens, & ad bona semper opera cohortans,
omnipotenti Domino eas commendauit. Post hæc seorsum clericis, qui secum erant,
conuocatis: Scitote, inquit, filioli, me nocte subsequenti de hoc esse mundo exiturum.
Proinde nolite corpus meum in hoc loco sepelire, sed ad monasterium, quod in Vuer-
dena fundauimus, deferre, & extra ecclesiam in parte eius Orientali humare. Ibi quippe me
diem iudicij expectaturum iam olim, Domino reuelante, cognoui. Scio tamen omni-
nò populum, ne illuc deferatur, contradicendum. Vnde interim ad * Minigernaford
sem ecclesiam deportatū, inhumatum relinquit, donec ad fratrem meum, Catalaunē-
sis ecclesiæ episcopum Hildegrimū mittatur, & ipse cum rege agat, quatenus eius impe-
rio in memorato loco sepeliatur. Quod ex hoc signo regem permissurū inueniens,
post mortem meam aliquantulum sanguinis ex naribus meis profluxisse, audita tan-
ti patris dissolutione? Ipse solus, quauis de eorum tristitia doleret, de suorum tamen a-
ctuum retributione securus, gaudebat, & illos, vt Dei in hoc voluntatem æquanimiter
ferrent, admonuit. Ita quod reliquum erat diei, psalmis & orationibus cum his, qui se-
cum erant, consummauit. Iamque nocte ingruente, exitus eius hora aduenit, cum inter
orationes & psalmos, quæ hinc inde ab adstantibus dicebantur, sancta illa & Deo dilecta
anima carne soluta est. Quis tunc se à lachrymis prohibere, quis à fletibus temperare
quiuit, cum ralem tantumque sacerdotem de mundo exeuntem videret? Plebant qui ade-
rant omnes, & sui potius destitutione, quam eius morte ingemisciebant. Nouerant enim
eum tunc demum laborum suorum præmia percepturū, & se iam nunquam se pasto-

se pastorem adepturos. Vnde quauis de eius glorificatione certissimi essent, de suo ta-
men detrimento dolebant. Sed Deus omnipotens ad consolandos seruos suos, ad de-
claranda sancti sui merita, in ipsa sui exitus hora clementiæ suæ dignatus est ostendere
signum. Nam Gerfridus presbyter, nepos simul eius & successor, cum nocte eadem
cum fratribus gratia visitandi ad illum festinus properasset, & paululum adhuc itineris
remanceret, cum omnibus pariter, qui secum erant, vidit ante se lucem magnam qua
signem in sublimem conscendere, ac cunctas tetra noctis tenebras effugasse. Et statim
per hoc indicium intelligens sancti ac venerabilis patris obitum, quod reliquum erat
via, cum summa velocitate peregit, ipsumque eodem quo lumen viderat, momento
obisse comperit.

Vt eius mortem Carolus Imperator didicerit. Cap. 34.

Et tempore Carolus Imperator in Aquis palatio morabatur. Qui cum eadē ho-
ra progressus foras cum Aleuino, à quo Astrologiæ cognitionem perceperat, stel-
larum inspectioni intentus maneret, hoc ipsum lumen cum omnibus, qui præ-
sentes erant, vidit: sed quid significaret, omninò ignarus, ingenti admiratione
perculsus est. Verum aliquanto post tempore elapso, contigit Gerfridum, sancti viri
nepotem, ad palatium venire. Quem cum rex de eius transitu interrogasset, & ille cum
ita per ordinem retulisset, de lumine quoque, quod viderat, narrabat. A quo cum ipse
vel diem Calendarum vel noctis horam diligenter requisisset, agnouit eodem mo-
mento veri luminis assiduum speculatorem & amatorem migrasse ad Dominum,
quo ipsi lumen fuit ostensum. Proinde intelligi datur, quàm clara sancta eius anima in
conspectu Domini venerit, quæ tanta luce comitata iuit: quàm splendida, vbi lux in-
deficiens & dies est sempiternus, incedat, quæ mundi quoque tenebras & noctis cali-
ginem illuminauit. Quæ illud Psalmistæ inter angelorum tunc choros gratulabun-
da cantant: Et nox illuminatio mea in delicijs meis. O verè gloriosum: O semper præ-
dicandum per secula prædicatorem, & ipsa sui transitus excellentia sancto propheta
Eliæ comparandum. Ille enim, ad ostendendum diuinæ charitatis seruiorem, igne cir-
cumsus est: iste, ad declarandam suæ mentis puritatem, lumine illustratus est. Ille cur-
ru & equorum ministerio vsus est: iste angelorum fultus auxilio ascendit. Ille turbinis
impetu raptus est: iste per Dei gratiam meritorum sanctitate subleuatus est. Illi ascen-
dens pallium decedit: iste defunctus corporales exuias in terra dereliquit, & animam
celo inuexit. Ita sancti Ludgeri vel transitus sese habuit, vel meritorum diuinitus decla-
ratio prouenit.

Ps. 118.

4. Reg. 2.

Vt Vuerdenam sacrum eius corpus deportatum sit. Cap. 35.

Igitur discipuli non immemores eum præcepisse, vt in monasterio, quod Vuer-
dena vocitatum est, suum corpus sepeliretur, hoc populo, vt consentiret, persua-
dere cœperunt: sed hoc nequaquam fieri potuit, quia multitudo, quæ adueniat, quæ
illius recolens sanctitatem & merita, ægrè admodum ferebat à sua diocesi in ali-
am eum parochiam transportari. Proinde inter vtriusque partes conuenit, vt ad Mimi-
gernafordensem ecclesiam deferretur, & ibi vsque ad aduentum fratris eius Hildigri-
mi inhumatum relinqueretur, qui Catalaunensis ecclesiæ episcopus, tunc ibidem mo-
raturus. Factum est hoc, & in ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ positum, & magno
honore vsque ad memorati antistitis præsentiam custoditum est. Cui cum primum
nuncijs de sancti viri obitu venisset, statim ad Aquis palatium, vbi tunc erat Impera-
tor, festinus terendit. A quo mandato accepto, vt vbi viuus desiderabat sanctus Ludge-
rus, ibi sepeliretur, die ferme post obitum eius tricesimo secundo, ad locum, in quo
frater eius inhumatus seruabatur, peruenit. Miram rem dicturi sumus: cadauer
tunc post mortem tempore necdum aliqua corruptione dissolutum fuisse, sed in-
regnum prorsus, mira fragrantia cunctos qui aderant, repleuisse: Cui miraculo illud
accessit, quod secundum eius varicinium, sanguinis aliquantulum ex naribus eius
profluxisse inuentum est. Itaque dignè, vt debitum erat, corpore inuoluto, cum
laudibus & hymnis eleuatum, & extra ecclesiam elatum est. Vix portam atrij exie-
rant, cum sine casu, sine (quod magis credibile est) Deo volente, quendam ex clericis,
qui præcipue huic translationi restituisse dicitur, feretrum tam validè percussit, vt ad
terram pene prosterneretur. Mirati omnes, & beati viri meritis hoc factum esse in-
tellegentes, in maiores Dei laudes exurrexerunt. Personabant hinc inde responsoria,
per

Amor po-
puli erga
sanctum
virum.

Corporis
in corru-
ptio & fra-
gilitas.

MARTIVS.

Sancti nec
mortui
sunt, nec
absentes.

personabant antiphonæ & psalmi, & multitudo, quæ nimia ad exequias confluerat. Kyrie eleison per omnem viam alternas, cum summa alacritate ad locum, quem præmisimus, sancti corporis exuias perduxere. Verum quia beatus sacerdos adhuc viuentis præcepit, ne in ecclesia humaretur, ad Orientalem eius partem effosso sepulchro, lapidem, quem pro signo positum diximus, eruderunt. Ita ex vaticinii veritate meritum patuit prophetantis. Defunctus est autem sanctus Ludgerus anno Dominicæ incarnationis octingentesimo nono, septimo Calendas Aprilis, & sexto Calendas Maii depositus. De cuius sacrosancto transitu nobis non tam dolendum, quam gaudendum esse videmus. Gratias enim agere Deo debemus, quod talem nostris temporibus iram concessit, qui & prioribus sanctis æquandus, & huius ætatis hominibus incomparabilis, & posteris imitandus existit. Gratias agere debemus, quod cum nos ex pastore patronum habere fecit. Nam quamvis omnes sanctos nobis patronos fore confidamus, ipsum tamen speciali nos, licet indignos, patrocinio tueri non absurdè speramus, qui nostrum primum locum fundavit & rexit. Quantum autem eius apud Deum patrocinia valcant, testantur gaudia populorum, quos interpellatus exauduit: testantur sanitates morbo-rum, quibus in varijs necessitatibus succurrit. Proinde non ut mortuum plangimus, sed ut verè viuentem nobis suarum precum subsidio, ut subueniat oramus. Neque enim ille nobis mortuus est, qui toties nos & corporaliter sanat, & spiritualiter viuificat. Non est absens, quem quotidie tot miracula nobis representant. Non est ociosus, qui singulis nos momentis suorum morum probitate & sanctissimæ vitæ exemplis instruit & in-format. O verè beatum, & omni laude dignissimum virum, Angelis, Prophetis, Apo-stolis, Martyribus, Confessoribus atque Virginibus non immeritò comparandum: Ange-lis, cordis munditia & celestium contemplatione: Prophetis, futurorum notitia: Apo-stolis, & pastoralis curæ successione, & prædicationis imitatione: Martyribus, carnis casti-gatione & martyrij desiderio: Confessoribus, diuini nominis coram regibus & gentibus confessione: Virginibus, corporis simul & mentis castitate. Quis talem tantumque vi-rum dignè cogitare, quis dignè possit laudare? Quis eius sanctitatem non veneretur? Quis miraculorum operationem non obstupescat? Quis in signis occultandis eius hu-militatem non miretur? Maiora sunt ista, quam ut dignè ea nostræ linguae ariditas va-leat explicare. Nec eger ille sermonis nostri præconio & nostra laudatione, qui tantum apud mortales prodigijs clarus, qui tantum inter angelos & omnium sanctorum cho-ros in cælo est glorificatus, ubi nunc Christo coniunctus, pro nobis eius seruis, suisque seruitoribus apud ipsum intercedat, qui cum patre & spiritu sancto vnus viuunt & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

LIBER SECVNDVS.
PROLOGVS.

Ludgeri merita multifariè suo Deus pandit testimonio, & gloriæ & honoris, quo cum Deo fruitur, plurima ex signis salutaribus indicia constant. Tot etenim salutes ad eius sacri corporis locum infirmi sepe resumpserunt, neenon & absentes in suis necessitatibus sit, & sen-ita frequenter experti sunt, ut hæc enumerari impossibile sit, atque mi-bendi excedant modum. Sed quia superiori libello vitam atque mi-racula sanctissimi Ludgeri, Christi Confessoris, strictim percurri-mus, nunc ea breuiter attingamus, quæ post sancti eius obitum diui-na per eum gratia operari dignata est. Nam sacrosancta illius merita cunctis hinc inde ad ipsum confluentibus pro singulorum fide suffragari non cessant: in quibusdam qui dem longè manentibus, quibusdam ad eius venerabilem memoriam degentibus, qui-busdam quoque ad eius sepulchrum meantibus, vel inde domum regressis. Vnde cur-sim, ut diximus, aliqua de his, quæ vel ipsi oculis nostris perspeximus, vel fidelium narratione comperimus, quanta possumus veritate perstringamus.

DE S. LVDGERO EPISCOPO MONAST.

433

Ut Irmingerus sit sanatus. Cap. 1.

Fuit quidam in pago, qui Nordgoa vocatur, nomine Irmingerus, qui sancto Lud-gero iuuentutis suæ tempore seruebat. Hic lumen oculorum amittens, trede-cim annis continuè in cæcitate permansit. Sed tanti viri seruitorem diuina pi-visionem ei apparuit, & cum proprio nomine vocas, interrogauit si vigilaret. Quod se-facere cum dixisset: Vade, inquit, die domino tuo Dindoni, ut te ad ecclesiā faciat per-ducere, quam in Vuerdena Domino fabricauit, ubi corpus meum sepultum est. Quod cum-perueneris, & coram tumultu meo Dei misericordiam imploraueris, pristinum ibi ocu-lorum recipies lumen. Deinde manu sua, ut ipsi videbatur, faciem eius tangens: Nè, in-quid, dubites me verè tibi apparuisse, cognosces in loco, quo te nunc teneo, colorè cuti-& signum, quod vultui eius imposuerat, ostendit. Mira res: colorem in eo loco cuti re-ligæ dissimilem esse. Ità expergefactus, domino suo visionem per ordinem narrauit, quæ iuxta verbum viri Dei, dissimilem omnibus diebus vitæ eius permansisse. Tunc dominus eius ex signo, quod ostenderat, somnium verum esse cognoscens, vnà cum con-tempore Gerfridus, sancti viri nepos simul & successor, cum fratribus & monachis fuit, ipsi cuncta, quæ mandata & gesta fuerant, narrauerunt. Vnde eundem Irmingerum in præfata ecclesia nocte sequenti manere fecerunt. In qua cum vigilasset & orasset, cæcus illu-minatus per Dei gratiam pristinum oculorum lumen ipsa nocte, secundum verba vi-sionis Dei, plenè recepit.

S. Ludgerus
apparet cæ-co, & iubet
eum ire ad ec-clesiā suam.

Cæcus illu-minatur.

De paralytica & alia quadam egrotā sanata. Cap. 2.

Eadem nocte quadam etiam paralytica, coram sepulchro sancti viri posita, eius opem supplici voto postulauit: nec mora, sanitati pristina restituta est. In pago, qui Sudergoa appellatur, matrona quadam, nomine Siburg, colonum habuit vocabulo Ricmoldum. Huius vxor lōga aegritudine depressa, sine aliqua spe re-cuperandæ salutis iacebat. Cum igitur nocte quadā inter ægra suspiria paululum mem-bra defessa laborarent in somnum, vidit in somno quendam sibi præcipientem, ut cum Ludgero episcopo loqueretur. At illa, ut postea narrare solebat, nec grauius dormiēs, nec perfecte vigilans, vidit illum stantem, ad Orientem conuersum. Cumq; illum reue-tientiam tuam: proinde, ut cœpisti, patientiam habeto, & Dominus curabit te. Qua vi-sione completa, tantum vigorem corpus eius accepit, ut penè ab ea memoria prioris molestiæ tolleretur. Ità factō manè læta surrexit, & suæ restorationis modū narrauit. Vnde vir eius & filij cum familiola, quam habebant, congratulantes & Dominū bene-dicentes, deinceps cum gratiarum actione viri Dei consueuerunt visitare sepulchrum. Nec multo post eidem mulieri reuelatum est, quod sacro non esset baptizare abluta: & eiusdem reuelationis veritate comperta, sancti baptismi gratiam suscepit.

Paralytica
curatur.

Aegra subi-to reuale-scit.

De puella sanata. Cap. 3.

In eodem pago quidam Bertricus fuit, qui colonus quodam fuerat presbyteri no-bis Igonis, quem sanctus Ludgerus nutrierat. Hic filiam habuit adolescentulam, paralytica doloribus affectam. Qui cum famam signorum, quæ ad sancti viri tumu-lum fiebant, comperisset, spem restituendæ sanitatis puellæ beati confessoris vir-tutis & meritis concepit. Itaque eam ad sacrum eius sepulchrum perducere intendit. Cumque iam in via positi essent, & eandē puellam frater suus coram se in sagulo eque-ferret, repente dolore omni, quo prius tenebatur, discedēte, sanata est. Quod cum fra-ter retulisset, deponi se orauit. Quo secundum suggestionem eius factō, virtute Christi & meritis serui eius tam perfecte curata apparuit, ut non solum ambulare, sed & curre-re posset. Itaque ad illum usque locum membris omnibus debilis aduecta est, ad me-moriam beati Ludgeri memoriam sana & incolumis peruenit. Aderant salutis eius testes pater & frater, aderant nonnulli alij, quos suæ viæ comites & huius miraculi testes habuerunt. Itaque oratione ac gratiarum actione completa, domum cum gaudio re-uerfi sunt.

Paralytica
repetit mor-bo absoluitur.

De Hilderado diacono curato. Cap. 4.

Quidam in nostro monasterio diaconus, Hilderadus vocabatur. Hic dum ad-huc scholasticus esset, in morbum incidit. Quo cum diu laboraret, ita neruis contractis poples est curuatus, ut tibia eius femori iungeretur. Cumque post longi-

longiturnę ægritudinis fatigationem, fugatis doloribus, conualefcere cœpisset, tibia eius curuata, vt fuerat, permansit. Vnde in ambulando sustentatione baculi per dies plurimos utebatur. Proinde pater eius, nomine Sigebertus, qui in eodē iam tunc monasterio monachus erat, tractare cum fratribus cœpit, si aliqua medicorum curatione contracti poplitis nervi relaxari possent. In qua æstuatione cum aliquandiu mansisset, quadam nocte sanctus Domini sacerdos Ludgerus eidem scholastico Hilderado per visionem apparuit, ac veste sacerdotali & cidari, quam in capite gestabat, cortisens: Visionem apparuit, ac veste sacerdotali & cidari, quam in capite gestabat, cortisens: Quod si feceris, & meum mandatum contemnendum putaueris, non solum medicamentis ipsius nullam curationem recipies, sed etiam prauaricatorum poenam incurres. Deinde pro animi leuitate ac puerili mobilitate cum vehementer increpans, abcessit. Manē autem facto, quę viderat, fratribus narrauit. Et cum die eodem peractis vespertinis laudibus domum infirmorum, in qua ei priori nocte vir sanctus apparuit, intrasset, cernentibus cunctis, qui aderant, non casu, sed nuntio diuino extemplo ad terrā corruit. Cumque in ipso lapsu neruorum sonitus audiretur, ac si illic sicca sarmenta frangerentur, eius tibia sine aliquo dolore erecta est. Et surgens continuo sanus, non solum sue salutis recuperatione, sed emendationi & maturiori deinceps vita, vt admonitus fuerat, verē sibi sanctum Ludgerum apparuisse probauit.

Contractus subito fit sanus.

Cæca puella videt.

Dæmoniacam mura liberatur à dæmone, & loquitur.

Votū vult paralyticus, & dolor abcedit.

De cæca illuminata. Cap. 5.

PVella quadam, nomine Modsuuid, lumen oculorum amittens, anno integro tanta est cecitate depressa, vt nec extrema quidem frui visione valeret. Cuius parentes cum audissent quanta Dominus per seruum suum Ludgerū in morbidis curandis fecisset, eam ad ecclesiam Vuerdenensem perduxerunt. In qua cum accepta licentia vnā cum filia ante sepulcrum egregij confessoris noctem in oratione transgissent, puella illuminata est. Siquidem manē facto, cum lux paulatim per fenestras irradiare cœpisset, primū quidem se proprias posse manus videre, deinde sensim lumine crescente, clarē se omnia cernere & dixit & probauit. Atque ita gratiarum actione persoluta, domū cum suis reuersa est, & in illuminationis dono, quod acceperat, tota ætate permansit.

De quadam à dæmonio muto liberata. Cap. 6.

Eodem ferē tempore quadam puella ad memoratam ecclesiam perducta est, quę à dæmonio inuasa, & sensum simul perdidit, & loquelā. Quę vbi limen basilicę tetigit, statim ab ea spiritus immundus abcessit. Itā post eius discessionem lingua quoque officio reddito, muta locuta est. Et quia tempore vexationis vix aliquid cibi percepit, primū quidem famem se pati dixit: deinde qualiter illuc aduenisset, percontari cœpit. Cui cum mater miserabilem vexationem ipsius ex ordine retulisset, prostrata ante sepulcrum sancti Ludgeri, Saluatori omnium Christo gratias egit, qui ipsam per serui sui meritum de tam crudeli peste liberare dignatus esset. Et accepta pro actis suis poenitentia, domum incolumis repedauit.

De paralytico curato. Cap. 7.

IVuenis quidam, Heliduini nomine, paralytin incurrit. Qui cum multis diebus omnium membrorum officio destitutus, in lecto decubisset, nō solum brachium dextrum, morbo per momenta ingrauescente, incuruatum obriguit, sed & sinistra ei tibia contracta, femori adhæsit: cetera, vt diximus, mēbra omnino imobilia, ad doloris potius augmentum, quā ad aliquē vsum, licet non contracta, habebat. Vnde & cum ingenti dolore forās, cum opus erat, efferri solebat. Linguam solam cetero corpore pramortuo, vt cūque adhuc mouere valebat. Proinde cum diu hæc molestia laboraret, quadam die sororē suam, quę præ ceteris eius compatiēbatur dolori, allocutus est, dicens: Audiui de sancto Ludgero, quantas per illū Dominus infirmantibus sanitates præstare dignatur in loco, vbi sancta eius membra tumulata quiescunt. Quocirca peto, vt me forās efferri, & contra viam, quę illuc ducit, facias poni, vt me voueam illi seruiturum, si fortē eius meritis mihi Dominus sanitatē donare dignatus fuerit. Quod cum factum esset, in ipsa statim nocte, præstante diuina clementia, & dolor, quem habebat, conquieuit, & præter tibiā sinistra, quę, vt erat, contracta permansit, omnia ei corporis officia restituta sunt. Vnde cum peracta gratiarum actione indubitata de perfecta sua saluatione spem concepisset, rogauit dominum suū corporalem, vt ad memoratum beati confessoris Christi sepulcrum se perducere.

Quod

Quod cum ille fieri probauisset, & tamen ei aliquod adiumentum, vt fieret, facere distulisset, is, quem necessitas urgebat, baculo debilem tibiā sustentante, ad locum prænotatum peruenit. Erat hoc quinque diebus ante annuā S. Ludgeri solennitatem. Cumque ipsam ibi expectasset, & in ea porticu, quę est ante basilicę ianuam, & sancti sacerdotis ambir sepulcrum, ipsa nocte membra sopori dedisset, beatus ei Confessor, magno lumine atque clericorum obsequio comitatus, per visum apparuit, & membra ad nocturnas vigilias sonarent, & his ipse expergefactus esset, sanus surrexit, & oblitus baculi priorisquę molestiæ & debilitatis, vnā cum alijs latus & incolumis templum intravit. Oratione autē expleta, recensuit vniuersa, quę erga se diuinitus per sancti Confessoris meritū gesta fuerunt. Proinde peracta operis diuini celebratione egressus, baculum suum in ingressu eiusdē basilicę, in loco, vbi sanatus fuerat, pro signo & memoriam suę saluationis infixit. Nec immemor suę sponsionis, precio se à temporali suo domino redemit, & votum seruitutis impleuit.

Sanatur ex toto.

De eius annua solennitate quid diuinitus indicatum sit. Cap. 8.

Verim quia ad hunc semel locum deuoluti sumus, & de annua eius festiuitate mentionē fecimus, quid de ea ferianda diuinitus sit ostensum, breuiter euoluamus. Dindo, de quo supra locuti sumus, magnum ad sanctum Ludgerum amorem, miram circa nostrum locum reuerentiā habebat. Vnde annis singulis ad nostrum monasterium venire, & beati viri memoriam frequentare, & aliquot dies cum nostris manere consuevit. Sed nē crebrior eius accessus fratres grauaret, quos cum annona homines, qui suis suorumque vñbus necessaria pararent, præmittere solebat. Quod dum quodam etiam tempore secundum suam fecisset consuetudinem, contigit natalitium sancti confessoris Christi diem superuenire. Et quia hoc in primis dormitionis eius annis erat, needum sacrosancta eius solennitas feriabatur. Proinde cum die eodem illi, quos ad hæc præmissos esse diximus, ceruicia parandę instarent, ligna, quę in ignem missa fuerant, instar stipularū in momento consumpta sunt. Deferebantur alia post alia, sed igni immissa, durare aliquandiu nequibant. Iam propē erat, vt se sine effectu laborare videntes, labori succumbere & opus intermittere cogerentur. Perstabant tamen, donē cerniciæ vt cūque cocta confectio, in alia esset vasa transportanda. Cumque ad hoc ventū esset, vt in vase ad hoc parato aqua superaspargi deberet, primo quidē omnino nihil decurrere quiniuit. Deinde cum iam nō manu, vt assolet, sed ipsius aqua superfundetur, raris stillis parū aliquid stillare cœpit. Hoc quoque signum, quod ita collectum est, gustu amarū & omnino ad nihil vile forās eiecūm est. Ita euidenti indicio claruit, hunc decetero à nostris diem esse feriandum.

Nota mihi quiddam.

Item de ferianda eius solennitate aliud miraculum. Cap. 9.

Aliud nihilominus super eadem re miraculum diuinitus factum est. Siquidem cum annua reuolutione natalis eius celebritas superueniret, nec sine episcoporum iussu, ad cuius diocesim noster locus pertinebat, feriatio præcipi posset, fratres nostri facere an dimittere vellent, derelictis. Proinde cū plurimi ex vicinis, nostrorum exemplum secuti, feriandum putarent, nonnullis opus suū intermittere indignum arandum processerunt. Cumque iam operi insisterent, ferrum, quo arari debuerat, sinistram clauit damno. Erat tamen quidam Benno inter eos, qui mente obliuata adhuc operis insistendum putaret. Qui cum, aratro vt cūque emendato, crebris stimulis bonitas ad arandum impelleret, illi insania efferati, disruptis loris & iugis cum aratro abiecti, syluas petierunt. Nec omnino antē capi potuere, quā ipse cum reliquis ad sancti Ludgeri memoriam veniens, suę temeritatis & contemptus culpam coram fratribus confessus esset, & eorum pro se orationem supplex impetrasset.

Multa alia liber hic secūds sancti viri haber miracula, quę, nē opus excrescat in infinitum, omisimus. Tandem itā concludunt historię huius authores: Hęc sanctus & verē beatus Confessor Christi Ludgerus de inexhausto illo verę salutis fonte percipiens, per corporum curam ad animarum nos salutē quærendam inuitat: quatenus vtrouque eius patrocinio adiuti, vtrouque saluati, peruenire quandoque ad

quē ad æternæ beatitudinis emolumenta mereamur: præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est cum patre & sancto spiritu gloria coequalis, essentia consubstantialis, virtus & honor, laus & iubilatio, nunc & perpetim per infinitas omnium seculorum æternitates, Amen.

SANCTI PATRIS NOSTRI ISAACII QVI
FVIT VIR DEI, VITA: AVTHORE SIMEONE
Metaphraste.

17. Martij.

Persecutio
Valeris.

Nota & cō-
fer cum no-
stra ætate.

Aetor. 12.

Dan. 13

1. Reg. 31.
1. Reg. 28.

Valēs inbet
Isaacium in
spinas ia-
ctari.

OST venerandæ & immaculatæ ac preciosæ Crucis Do-
mini nostri Iesu Christi inuentionem, post imperium Con-
stantini Magni Imperatoris, callidus & vaser ac versipellis
serpens, qui semper piorum hominum generi inimicus &
invidus atque maleuolus aduersatur, & fidem in Dei
nostri Iesu Christi semper impugnat, tale quiddam in Dei
Ecclesias machinatus est. Regnante enim impio & iniquo
Imperatore Valente, magnus aduersus orthodoxam fi-
dem impetus factus est. Nam ipse Arrianorum hæresis stu-
diosus ac defensor, insitit ut sanctæ fidelium Ecclesiæ clau-
derentur: vetuitque, ne solita in ipsis sacrificia fieret: quin-
dem impetus factus est. Nam ipse Arrianorum hæresis stu-
diosus ac defensor, insitit ut sanctæ fidelium Ecclesiæ clau-
derentur: vetuitque, ne solita in ipsis sacrificia fieret: quin-

etiam alias earum diruendas, alias in stabula redigendas curauit. Atque hæc quidem
superbia diu vixit. Quo sanè tempore magnus erat luctus & dolor seruorū Dei. Pre-
cabantur autem nocte ac die, ut Dominus Deus ad misericordiam moueretur, & iusti-
tiam exerceret. Sic igitur tunc agebatur, ut olim sub Herode rege pro Apostolorum
principe actum est.
Deus ergo aliquot annis interiectis, cuiusdam serui sui monachi, qui Isaacius voca-
batur, spiritum, ut pro Susanna quondam Daniele, excitauit. Qui ut Elias propheta,
cū angelicam vitam instituisset, ab Oriente profectus est. Eius autem oratio lucere
instar ardebat. Diuinus enim spiritus & gratia celestis in ipso quiescebat. Hic cū Im-
peratorem iniquē se gerere perspiceret, vehementer dolebat & angebatur, orabatque
Dominum, ut ē sublimibus & sanctis sedibus suis despiceret, & misericordiam suam de-
monstraret. Audiuit eum Deus, quemadmodum Moysen aduersus Pharaonē, & con-
tra Imperatorem hostium impetum concitauit. Eo enim tempore Barbari apud Do-
nubium congregati, copias suas contraxerant, & bellum aduersus Imperatorem mo-
uebant, ac totis viribus in urbem ingredi conabantur. Magnus igitur tumultus exortus
est, & multa præda agebatur. Coegit & Imperator exercitum suum, & in hostem espe-
ditionem parabat. Verū idem illi accidit, quod Sauli Dauidis inimico contigerat.
Neque enim reuersus est. Nam Samuelis prophetia in ipso quoque expleta est, quod
Deum ad iracundiam incitasset.

Cū igitur ad bellū proficisceretur Imperator, occurrit ei beatus Isaacius, & sic il-
lum alloquitur: Imperator, orthodoxorum Ecclesias aperi, & Deus iter tuum for-
tunabit. At ille viro sancto ne respondere quidem dignatus est: sed eo, ut stulto, relicto,
discessit. Alio die vir sanctus Imperatorem rursū assecutus: Aperi, inquit, Imperator
Ecclesias orthodoxorum, & bellum prosperē conficies, ac victor reuertēris in pacē.
Imperator seipsum colligens, & cogitans, quid sibi vellent ea verba, Reuertēris in pacē
voluit ei Ecclesias liberas dimittere. Coactoque cōsilio, de patefaciendis orthodoxo-
rum Ecclesijs consultabat. Verū qui eo tempore Præfectus erat, cū esset ex impio
Arrianorum grege, persuasit Imperatori, ne beatum Isaacium audiret, sed contumelia
affectum afflictumque dimitteret. Quibus verbis adductus Imperator, virū pium con-
templit. Sed ille iustum Dei iudicium expectabat.

Paucis autem diebus interiectis, Imperatorem proficiscētem rursū assequitur,
arreptoque equi ipsius freno cepit eum tum reprehēdere, tum adhortari, ut sibi con-
cederet, quod postulabat. Sed ipse noluit. Erant autem prope viam spinæ cum paluri-
adeo densis & asperis, ut quoduis animal introisset, non posset sese inde viuum expedi-
re. Hunc Imperator locum tanquā laqueum conspiciat, iussit, ut virum sanctum ille-
cueret, ut si in lectulo conuiesceret, nec vilo modo læsus est. Cumque Imperator cum
exercitu discessisset, accesserunt tres viri candidis vestimentis induti, quos vir beatus
non

non agnoscebat, & cum incolumem extraxerunt, seque ab eius oculis subdixerunt, ut
non posset intelligere, quinam essent. Sed cū in se reuersus fuisset, cognouit esse an-
gelos Dei: & flexis genibus, gratias egit Domino, cui curæ sunt ij, qui timent eum.
Cumque diu precationibus incubuisset, & Deum laudasset, surrexit: & spiritu sancto
corroboratus, per aliam viam occurrit Imperatori, & constitit in eius conspectu. At
Imperator eum adspiciens, admiratus est, & viri sancti præsentia sic obstupuit, ut loqui
non posset. Ipse verò cum fiducia: Tu quidem me, inquit, interiturum in spinis existi-
masti, verū me Deus per angelos suos viuum seruauit. Quamobrē audi me, Impe-
rator, & aperi Ecclesias orthodoxorum, & aduersarios superabis, & cum laude & glo-
ria reuertēris. Imperator, etsi libertatem & vultum hominis admirabatur, non ramen
paruit. Erat enim cor eius excarnatum & alienum à Deo. Sed duobus Senatoribus Sa-
turnino & Victori virum sanctum tradidit: Hunc mihi, inquiens, custodiendum cura-
te, donec reuertar in pacē: & tunc eius arrogantiam meritis pœnis afficiam. At sanctus
Isaacius spiritu sancto plenus, ut olim aduersus Achab regem Israël Michæas Prophe-
ta, ita respondit: Si reuersus in pacē fueris, scito in me non locutum esse Dominum
Deum. Tu quidem manum conferes, sed non poteris hostibus resistere, & ab eorum
conspectu fugies. Demum capieris, & viuus igne conflagrabis.

Tradito igitur viro sancto custodibus, discessit Imperator, verbis eius commotus ac
perturbatus. Et cū esset bellum initurus, in oppidum quoddam Danubio propin-
quum ingressus, exercitum lustrauit, diemque prælio dixit. Cumque paucis diebus qui-
dam impetum sustinere non potuit. Itaque se fugæ commisit, & in agrum, in quo sta-
bulum erat palearum plenum, peruenit, ibique cum Præfecto, per quem corruptus
fuerat, se abscondit. Barbari verò, qui sequebantur, cū illic eum latitare comperis-
sent, igne circumiecto stabulum incenderunt. Atque ita miser combustus, spiritum red-
didit. Totus autem eius exercitus Thessalonicam se contulit, & Gratianum Imperato-
rem Romanum expectauit. Qui cū ad eum, Deo fauente, peruenisset, alterum eis
Imperatorem, nomine Theodosium, virum fidelem gloriosumque, & orthodoxæ fidei
studiosissimum constituit. Atque ita Romam Gratianus reuersus est. Milites autem, sus-
cepto Imperatore Theodosio, læti cum ipso Constantinopolim profecti sunt. Satur-
nus verò & Victor, quibus sanctus Isaacius custodiendus traditus fuerat, ad Impera-
torem salutandum accesserunt: periurūque, à viro sancto, ut pro se Deum precaretur.
Tat, euenissent.

Duxerunt autem eum in ciuitatem, & inter se contendebant, vter ipsorum viro san-
cto domum ædificaret. At ipse, cognita eorum contentione: Audite, inquit, me serui
Christi, nolite contendere: mihi gratum est studium vestrum: Sed quia vobis cordi est,
ut humilitati meæ perfugium pareris, quid vobis faciendum sit, dicam. Si quis anteuer-
tens, ut mihi domum ædificet, illic habitabo omnibus diebus vitæ meæ. Ipsi autem, au-
ditis sancto viro, cœratim domum cœperunt extruere. Ac Saturninus quidem, cū
locum extra portam, quæ Collarida dicitur, possideret, illic ædificabat. Victor autem,
in palatii loco, qui Arenosus appellatur, domum construebat. Cū igitur ambo, be-
at viri nomine ædificium molirentur, Saturninus adhibere diligentia, ita volente
Deo, domicilium ex duplici constans contignatione perfecit: & virum beatum adi-
ens: Ecce, inquit, serue Dei, habitaculum tibi construxi. Veni igitur, atque ibi habi-
ta. Accessit vir sanctus, atque illic in nomine Dei nostri permansit. Victor autem ma-
gno ambitu domiciliū cū extruxisset, venit & vidit se à Saturnino fuisse superatum.
Iraque magno affectus dolore, supplex ad sancti viri se pedes prostravit: Oro te, inquit,
ne tuo ædificandum curau. Cumque multis verbis obsecrasset, respondit ei iustus Isa-
acius: Ego, inquit, quoque locum accipias, & in eo commoreris, quando eum nomi-
meæ finis aduenierit. Et benedixit ei, atque dimisit. In domicilio igitur suo letus com-
morabatur.

Saturninus autem & Victor frequenter eum inuisebant, ducebantque secum & ali-
os amicos, & ea, quæ subleuandis pauperibus sunt necessaria, subministrabant. Domum
etiam vterque suam illum vocabant, ut eis Dominus in eius ingressu & exitu benedi-
ceret. Quod si contingebat, ut eo serius egrediente, portæ ciuitatis essent clausæ, con-
sistebat & orabat, factoque Crucis signo, sponte sua portæ aperiebantur, atque ita
exibat.

Valēs viuis
ignibus cō-
crematur.

En quanto
in precio ha-
beret vir
sanctus.

Signo Cru-
cis portæ
aperit.

suu optime viuendi seipsum formam exhibens, quod sermone docuit, operum misericordiae clarans: corpus assiduis vigilijs perpetuisque ieiunijs macerans, operum misericordiae valde studiosus, adeoque largus & benignus in inopes, vt dum illos foueret beneficiis seipsum ad inopiam redigeret, atque hoc solum suum esse putaret, quod in miseris & egenos contrulisset.

exibat, gratias agens Deo. Saturninus autem cum eum vehementer diligeret, attulit ei tabulas totius loci, vt proprius esset ipsius mansionis. Noctes igitur & dies assiduus Deo preces offerebat: nec vnquam cessabat pauperibus elemosynas distribuere. Quod si visu veniret, vt aliquis ab eo pauper in via peteret elemosynam, statim exuebat pallium suum, & pauperi dabat. Omnia autem tempore vitae suae gratuitatem seruauit, spiritu feruens, vt ait Apostolus, Domino seruiens, spe gaudens, in tribulatione patiens, orationi instans, necessitatibus sanctorum communicans, omnibus benedicens, maledicens nemini, angelorum imitans vitam, vestigia sequens Apostolica, tum zelo, tum sacrificio, tum desiderio Christi, omnem mansuetudinem erga omnes homines praeseferens, Dei virtutibus ornatus, minime pugnax, ab omni maleuolentia & malitia alienus, pacem & quietem querens, aduersarios monens & cohortans, vt confiterentur & adorarent sanctissimam Trinitatem, in quo consistit hominum salus, vtque caelestem angelorum ordinem, & diuinam vitam imitarentur. Prouectus autem ad senectutem bonam, ad quam Abraham in terra promissionis, ad communem vitam finem properauit.

Quodam igitur die conuocatis omnibus fratribus, longo eos sermone instituit, & cohortatus est, vt stabiles ac firmi in fide permanerent, & procul ab omni reprehensione Dei mandatis obtemperarent: atque ita illos Christo elementissimo commendauit, & virum fidelem atque constantem, ac disciplinae suae studiosum elegit, quem illis praeficeret: & Deum precatus, eos dimisit. Cum autem venisset hora, vt e corpore ad Deum migraret, in pace spiritum suum sanctis angelis tradidit. Magnus vero inter fratres clamor & luctus exortus est, qui cum lachrymis dicebant: Pater, sis memor nostri. Et curantes eum, pro dignitate extulerunt. Ciues autem vniuersi ad obitum eius concurrerant, & ad tumulum vsque sunt eum comitati, & sanctas eius ac preciosas reliquias in aede sancti Stephani protomartyris, in sacro altari collocarunt. Ac ceterique ad sua quisque loca reuersi sunt: fratres vero ad mansionem ipsius Deum collaudantes, redierunt. Migravit ad Dominum sanctus pater noster Isaacius VI. Calend. Aprilis, & assidue pro nobis apud Saluatorem Christum intercedit, fiduria vrens apud Deum & Patrem: Cui gloria & imperium & adoratio & laus debetur, cum vniuerso eius filio, & spiritu sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

DE NOVE MARTYRIBVS, in Perside passis 27. Martij, vide infra in SS. Iona & Barachisij martyrio die 29. Martij.

VITA S. RUPERTI PRIMO VANGIONVM
DEINDE SALISBURGENSIS EPISCOPI, FIDELITER
conscripta, sed in gratiam lectoris per F. Laurentium Surium reddita
ferè paraphrasticòs.

VM rex Childebertus apud Francos regnaret, anno secundo regni eius, sanctissimus Christi Confessor Rupertus apud Vangiones episcopi fungebatur officio. Eius genus suum ad reges Francorum referens, tantam carnis nobilitatem & praestantiam fide & pietate in Deum eximia mirifice illustrauit. Cuius si quis virtutes compendio nosse vellet, orat multa animi mansuetudine, integra corporis pudicitia & castitate, cum columbina simplicitate serpentis obsequiosus, in ferendis sententijs iustus, plenus sancto spiritu, & dextris & a sinistris praeclare virtutum armis munitus, gregem suo optime viuendi seipsum formam exhibens, quod sermone docuit, operum misericordiae clarans: corpus assiduis vigilijs perpetuisque ieiunijs macerans, operum misericordiae valde studiosus, adeoque largus & benignus in inopes, vt dum illos foueret beneficiis seipsum ad inopiam redigeret, atque hoc solum suum esse putaret, quod in miseris & egenos contrulisset.

Fama

Fama autem sanctitatis eius non modo per urbes, sed etiam per regiones vulgata, permulta ad eum illustres confluerent viri, non solum vicini, sed etiam longinquis populis, vt eius sanctissima doctrina imbuerentur, & catholicae religionis ex illo pulcherrime cognoscerent veritatem, vel certe etiam ab eius sacro ore in rebus duris & asperis salutarem haurirent consolationem. Et multi sanè illius opera ab hostis antiqui latitantes sunt extracti, & in viam salutis aeternae perducti: porro homines impii & haeretici, qui tum non pauci apud Vangiones viscebantur, virum sanctum non ferentes, multis eum supplicijs affectum & virgis ignominiose caesum, ab oppido cum magna iniuria expulerunt. Sunt qui scribant Beringerum regium comitem, quem alij Beringerus Arrianis faueret. Verum hac occasione maiora pietatis lucra sancto viro accesserunt. Nam per id tempus Theodo, Bauarorum Dux inclutus, audiens famam hominis Dei, itemque sanctitatem & miracula, quae per eum Dominus efferebat, magno eius videndi desiderio accensus, misit quosdam ex viris primarijs, qui eum obnixè precarentur, vt Bauarorum regiones dignaretur inuicere, & eis sanctae fidei viam explicare. Vt autem vir sanctus legatorum tum praestantiam tum preces didicisset, non ignorans diuinæ providentiae moderatione isthuc geri negotium, gratias agens Christo lesu filium suum impertire perciperet. Itaque cum legatis illis quosdam ex presbyteris suis ad Ducem praemisit, nec multo interiecto temporis spatio, ipse quoque cum processibus suis processit obviam sancto viro, & in oppido Ratisponensi cum summa alacritate excepit.

Porro sanctus Rupertus indictis ieiunijs, de caelestibus mysterijs Ducem instituit, & in vera fide confirmavit, effecitque vt demonum cultui prorsus renuntiaret, & postremo in nomine sacrosanctae Trinitatis baptizauit: neque illum duntaxat, sed cum illo pariter viros primarios & non exiguum populi multitudinem, nobiles siue admirabile lumen suum vocare dignatus esset. O verè beatum pontificem, per cuius sermones illuminata sunt peccatorum tenebris obnubilata pectora, & amentia infidelium corda, vitae fontem sitiuerunt. Iam verò vndis salutaribus abluto Duce simul ac populo, eiusdem principis permotus precibus sanctus Rupertus, conscensa naui per Danubium descendens, vicis & castellis Euangelium Christi libera voce praedicauit, antequam ita per Noricos proficiscens, in inferiorem vsque Pannoniam peruenit, lumen fidei iam pedestri itinere reuertens, Laureacum venit, vbi multos à demonum cultu abstrachos baptizauit, complures etiam, varijs oppressos morbos, in Christi nomine sanati restituit.

Indè Laureaco digressus, vbicunque ethnicismum magis feruere cognouit, cò in trepidus accessit, dissipans idola, & accuratè omnibus exponens Christi Iesu Domini nostri diuinitatem pariter & humanitatem siue incarnationem, vt vnus idemque Deus, & vnus & homo vnus esse crederetur, ante Luciferum à patre Deo vnus Deus generatus, in fine seculorum humanae salutis causa ex virgine matre vnus homo natus, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Cum autem ad preces Dux Theodoni & populi, vir Dei locum deligere vellet, vbi sedes episcopi constituere, ad lacum Vualersee, quem textus historiae huius lacum Vualarij vocat, eodem pontificem primò extruxit, atque in honorem beatissimi Apostolorum principis Petri templum adificauit & dedicauit ad lunarium fluium, vbi olim lunarium urbs fuit, quae prius temporibus extructa mirabiliter, inter Baioaricas vrbes clarissima eminebat, sed tum destructa, raro iam habitata ciue, penè collapsa & virgultis operta videbatur. Cernens autem vir Dei locum illum non importunum esse cathedrae pontificiae, quippe inter montosa loca situm & ab vulgi strepitu remotum, eum sibi à Duce Theodoni dari petijt, & summo studio instaurauit, & sancti Petri ecclesiam, quam adificarat, clericorum ministerijs & rebus necessarijs, liberalitate fretus eiusdem principis, maiori restituit & auxit.

Hac ferè tempestate quidam viri boni sancto antistiti non sine multa admiratione retulerunt, in ea eremo, quae tunc quidem certum non habuit vocabulum, nunc autem Bonguoni dicitur, caelestia quaedam ardentium lucernarum terque quaterque

Muli ad
eum con-
fluunt.

Causa vir-
gis, Vuor-
maria eiei-
tur.

Theodo-
Dux Baua-
riae.

Theodo-
Dux bapti-
zatur cum
multis.

Laureacum

Phal. 109.

Iohan. 1.

Iunauit in-
staurat S.
Rupertus.

se conspexisse prodigia, & odores eximie suauitatis hausisse. Cum autem his auditis eundem obstupescerent, sanctus episcopus Domingum, venerabilem presbyterum suum, eodem milit, rei huius veritatem accuratè exploraturum: addiditque illi crucem ligneam, eam quam sua manu benedixerat, iubens ut eam illo in loco statueret. Itaque Dominus ubi eo peruenit, in ipsis noctis initijs cum religiosi, qui ei aderant, viris celsis descendere vidit luculentas lucernas, totamque illam regionem instar solaris radij illustrare. Hanc autem visionem, cum admirabili odoris suauitate coniunctam, tribus continuis vidit noctibus: moxque in eodem loco sacratam defixit crucem, extructoque super illam tuguriolo, ad sanctum Rupertum regressus est. Cui cum rem totam exposuisset, ille, communicato cum principe Theodone consilio, ad eremum illam profectus est, cernensque locum posse humanæ habitationi accommodari, cepit annosam extirpare quercus, & densam syluam in campi planitiem redigere, templumque cum seruatorum Dei domicilijs sine habitaculis exedificare.

Monasterium in eremo.

* Theopertum

Theodo mortuus.

S. Erentrudam neptis S. Ruperti.

* Theodberti

Dies Quadragesimalis obseruatio.

Per id tempus Theodo princeps aduersa correptus valetudine, cum sibi propè adesse sentiret supremum vitæ tempus, vocauit ad se * Theodebertum filium suum, cumque Ducem Noricorum constituens, præcepit ut sancto Ruperto obsequentem & moderum se præberet, atque ad propagandum Christianismum & opus diuinum sedulo illum adiutaret, sanctumque locum Iuuauensis ecclesiæ amaret, & honoribus ac dignitatibus perpetuo eucheret. Cumque hæc mandata dedisset filio, diem clausit extremum. Eo defuncto, Theodebertus cum proceribus suis abiit ad sanctum Rupertum, visendi eius gratia: Morabatur is tum in ea, quam diximus, eremo. Vbi autem ad eum peruenit Dux, & illum & locum, in quo degebat, pio venerabatur affectu, contrivitque ecclesiæ, quam sanctus Rupertus illic construxerat, & præsentem Duce in honorem S. Maximiliani dedicauit, syluæ illius tria in circumitu milliaria, atque insuper villam Albinam cum ceteris, ut inde sustentarentur monachi, quos sanctus episcopus Deo seruituros illic congregauerat.

Post hæc videns vir Dei Bauaricam gentem Christianæ quidem religioni colla submisisse, at interim tamen superesse non paucos ethnicismi erroribus & tenebris implicatos, ad patriam profectus est: assumptisque inde duodecim egregijs socijs, qui ei in docendis populis suam nauarent operam, Iuuauium reuersus est. In ijs autem duodecim, eximij erant Cunibaldus & Gislarius presbyteri, viri multa sanctitate conspicui. Adduxit verò secum etiam Erentrudam neptem suam, & cum in superiori Iuuauensis vrbs castello in honorem Domini nostri Iesu Christi & sanctissimæ matris eius Mariæ monasterium extruxisset, multas illic collegit sacras virgines, ijsque præfecit ipsam Erentrudam, ut cælesti regi & sponso Christo famularentur: porro ad preces * Theoperti principis, qui illi monasterio plurimas attribuit possessiones, illarum virginum conuersionem per omnia rectissime instituit.

His ita gestis, cogitabat vir beatus susceptum verbi & sanctæ prædicationis ministerium, diuinæ gratiæ subnixus ope, accuratè prosequi. Itaque Iuuauio egressus Noricos populos, adiunctis sibi socijs, peragrauit, & quibus necdum fidei lumen ortum didicit, eis Christum diligenter annunciauit, prosligatisque ab eorum peccatoribus teterrimi demonis imposturis & fraudibus, ijs instillauit fidem, castitatem, humilitatem, misericordiam, quibus Christus, omnium bonorum largitor & fons, delectatus hospitibus, libenter earum mentium ingreditur domicilia, quas ijs circumiret animaduertit. Cumque hunc in modum Baiuorum fines vir beatus circumiret, & omnes ad sacram Christi religionem traduxisset, hortabatur ut in fide constantes permanerent: relictisque apud eos presbyteris, qui populum ad diuina mysteria consuefacerent, Iuuauium se recepit, ex diuina reuelatione non ignorans propediem instare diem obitus sui, quem etiam discipulis suis indicauit. Quorum sanè animos tam triste nuncium non immerito consternauit, quod non se duntaxat, sed etiam tam multos, Christiana religione nupèr admodum initiatos, tanto viderent pastore destitui. At ille multa in Christum fiducia erectus, Iuuauium & Noricos populos, ubi potenti Deo commisit, Vitalemque virum sanctum atque omni plebi pergratum, ubi perijt fieri successorem. Deinde cum dies Quadragesimalis obseruatio, sic eum loquitur author huius historiæ) agerentur, febrium ardoribus vir sanctus defatigari cepit. Porro illucescente Christi resurrectionis sacratissimo die, Missarum solennia celebravit, & sumpto sacrosancto corporis & sanguinis Christi viatico, post dulces paternæ pietatis adhortationes, & extrema benignissimæ charitatis alloquia, quibus discipulorum

DE SS. MARTYR. PRISCO, MALCHO ET ALEXANDRO.

animos confirmabat, inter sanctas illorum miserè plorantiū manus emisit spiritum. Ecce autem dum lugent discipuli, coetus angelici à quibusdam audiuntur religiosi viri, cum canticis cælestibus animam sancti viri ad illam beatam Hierusalem perferentes. Cumque eius sacratissimum corpus ad sepulcrum apportaretur, visi sunt viri splendissimi, candidissimis amicti stolis: qui peractis ijs, quæ ad funeris curam pertinent, disparuerunt: quos quidem nemo dubitauit angelos fuisse, atque idcirco apparuisse, ut omnes intelligerent, quæ ille beatitudine frueretur in cælis, ad cuius sepulturam etiam angeli non dedignarentur adesse.

O felicem Iuuauensem urbem, tam insigni munitam patrono: quæ et si murorum ruinis videatur despicabilis, at illius meritorum lumine egregiè clarescit. Denique tantiviri intercellione fultis gaudent Norici omnes, & præpotenti Deo perpetuas offerunt laudes, qui tam præclarum ipsis contulerit doctorem, cuius doctrina & prædicatione nam veritatis agnoscentes, erepti sint de tenebris, & perducti ad Christum lumen verum, viucentem & regnantem in infinita secula seculorum, Amen.

S. Rupertus doctor Noricorum.

DE SS. MARTYRIBVS PRISCO, MALCHO ET ALEXANDRO, EX HISTOR. ECCLESIAST. EVSE-
bij lib. 7. cap. 11. interprete Ioanne Christophorson.

In hac persecutionis clade, quam regnante Valeriano passim manâsse supra demonstratum est, tres viri ob veram Christi confessionem insigniter prædicati, Cæsareæ Palæstinæ bestiarum rictibus velut præda obiectati, diuino & cælesti martyrio non sine maxima commendatione decorati fuerunt. Quorum vnus Priscus vocabatur, alter Malchus: tertio nomen erat Alexander. Fertur verò istos ruri degentes, primum seipsos tãquàm inertes & desides probris affectis, quod cum temporis opportunitas præmium vitæ æternæ his, qui cælesti eius desiderio gliscere non præripuissent, ipsi præ negligentia quadam & segnitie, martyrij coronam ire pergunt, extemplo proficiscuntur ad iudicem, & eius vitæ exitum, qui supra demonstratus est, assequuntur.

18. Martij. Martyres bestijs obijciuntur.

DE GVNTRAMNO sancto rege Gregorius Turonensis lib. de Gloria Martyrum, cap. 76. sic scribit: Cum autem Guntramnus rex ita se spiritualibus actionibus mancipasset, ut relictis seculi pompis, thesauros suos ecclesijs & pauperibus erogaret, accidit ut missis presbytero munera fratribus, qui sanctis Agaunensibus deseruiunt, ex voto transmitteret: præcipiens presbytero, ut ad eum rediens, Sanctorum sibi reliquias exhiberet.

Eodem die.

MARCI ARETHVSII EPISCOPI ILLVSTRE MARTYRIVM, AVTHORE D. GREGORIO NAZIANZENO ORATIONE inuestigata prima in Iulianum Imperatorem: interprete verò doctissimo viro Iacobo Billesio Prunæo, S. Michaëlis in Eremo Abbate. Habent autem pleraque etiam Theodoretus Histor. Eccles. lib. 3. cap. 6. & Sozomenus eiusdem historiæ lib. 5. cap. 19. in versione Iohannis Christophorsoni Angliæ Episcopi.

IAM verò id, quod eximio viro Marco Arethusio accidit, 29. Martij, quis tam ab orbe nostro remotus, ut ignoret, ac commemorantem narratione non anteuertat? Hic cum, egregio illo Constantio Imperante, pro ea licentia qua tum Christianis concessa fuerat, domicilium quoddam demonum euertisset, ac multos Christianos à gentili errore ad salutem non minus vitæ splendore, quàm dicendi facultate traduxisset, iam pridem odio atque indignationi Arethusijs erat, vel potius Arethusiorum impijsimo cuique demonumq; amantissimo. Posteaquàm autem, mutatis Christianorum rebus, gentilium res tumere coeperunt, temporis

De Iuliani Apostatæ Imperio dictum.

Immanissi-
ma clarissi-
mi senis
supplicia.

Fortitudo
eximia in
tormentis.

Juliani in
Christianos
sevitia,

Ducebatur sacrosanctus senex, athleta spontaneus, per mediam ciuitatem, omnibus præter persecutores & carnifices, tum ætate venerandus, tum viri probitate venerabilior. Ducebatur porro ab omnibus, cuiuslibet ætatis & conditionis ac fortunæ, omnibus æque vrgentibus, viris & mulieribus, adolescentibus & senibus, ijsque etiam, qui vel publica vrbis negocia administrabant, vel dignitate aliqua insignes erant. Atque hoc vnum certamen cunctis propositum erat, vt furoris aduersus senem immanitate sese mutuo superarent, omnibusque pietatis pars existimabatur, quamplurimis cum cruciatibus afficere, pugilemque senem vincere, aduersus totam ciuitatem decertantem. Raptabatur per plateas, protrudebatur per cloacas, crinibus & quavis corporis parte (admixta nempe tormentis contumelia) ab ijs trahebatur, qui in Athra sacris huiusmodi supplicij iuste diuexantur. A pueris ad pueros pendulus remittebatur, cultris pennarijs generosum illud corpus suscipientes, atque hanc tragœdiam pro ludicro habentes. Quibusdam etiam tormentorum instrumentis tibie illius ad ipsa vsque ossa comprimebantur: lincis filis aures abscindebantur, & quidem tenuissimis & firmissimis, ipso interim sporta in altum sublato. Melle & iusculo vndique perfusus, ab apibus & vespis meridie pungebatur, ardentissimo sole lucente: atque huiusmodi carnes colliquante, illis autem beatarum illarum carnum (non enim dixerim miserarum) esum acriorem efficiente. Hic enim uero, vt hoc quoque literis mandem, senex ille, idemque ad certamina iuuenis, (nam ne in tormētis quidem frontis animique lætitiæ reliquerat, verum supplicia etiam ipsa irridebat) celebratum illud & memorabile dixisse fertur, Omen illud sibi placere, quod sublimem se perspiceret, illos contra abiectos humique depressos. Vsq; adeo superior ijs erat, à quibus tenebatur, supplicia à doloribus & molestijs remotus, non aliter ac si alienis periculis interesset, suppliciumque suum pompam, non calamitatem, existimaret. Et quidem cui non hæc virtutis præstantia religionem & reuerentiam inieciisset, etiam mediocri lenitate atque humanitate præditorum? Sed illis hoc non licuit per tyrannidis turbinem, Imperatorisque cupiditatem, tum à populis, tum ab vrbibus & præfectis crudelitatem exponerentis, etiam si plenique secus videretur, malignitatis illius & peruersitatis arcanum ignorantibus.

Hæc firmus senex & constans pertulit. Si causam quæris, ut nè nummū vnum aureum tortoribus suis projiceret. Ex quo perspicuè intelligi potest, eū pietatis causā cruciatus tolerasse. Nam quandiu Arethusi, æstimato euerſi fani precio, totā aurifunmā possidebant, aut ipsum certè delubrum instaurare iubebāt, videri poterat idcirco potius obſistere atque in contrarium obniti, quod iussū exequi atque explorare non posset, quam quod pietatis studio flagraret. Postquam autem tolerantia sua eos paulatim vincens, atque ex æſtimatione semper aliquid detrahens, eò tandem rem adduxit, ut perquam exiguum eſſet id, quod à se postulabatur, idque perſoluere facilius posset, parique certamine inter se contenderēt: illi ut vincerent, hic nè vinceretur: hoc eſt, illi ut vel tantulum pecuniæ acciperēt, hic nè quid omnino numeraret: (quanuis alioqui multi eſſent, qui

DE S. CYRILLO MARTYRE.

443

qui partim pietate adducti, partim iniuncta & inexpugnabili eius fortitudine moti, amplius etiam summam erogare pararent) tum verò liquidò declaratum est, cum non pro pecunijs, sed pro pietate certamen inijsse. An verò hæc lenitatis & clementiæ argumenta, an contra furoris & crudelitatis argumenta sint, nobis exponant, qui philosophum Imperatorem suspiciunt atque admirantur. Ipse equidem neminem fore existimo, cui iusta & vera sit defutura sententia. Necdum illud adieci, hunc ex ijs vnum uideant, furimque subdlexerant: quo etiam solo nomine meritò fortasse hæc perpetuaretur, ac plura perpeti merebatur, quòd tantum malum vniuerso terrarum orbi imprudens seruasset. Quo circa is, qui tum Præfecti munere fugebatur, his rebus commotus (quanquam enim religionis gentilis, moribus tamen gentili sublimior erat, ac præclarissimis & laudatissimis tam veteris, quam nostræ memoriæ viris comparandus) multiplicem hominis ex cruciationem tolerantiamque non ferens, illud ad Imperatorem magna cum animi libertate dixisse memoratur: An non pudet nos, Imperator, vsquequæque Christianis omnibus inferiores esse, ut ne seniculum quidem vnum superare queamus, idque per omnia tormentorum genera grassatum? & quem vincere haud magnum & honorificum, an non extremæ calamitatis est, ab eo victos discedere? Ità iisdem rebus, ut apparet, hinc Præfecti erubescabant, hinc Imperatores gloriabantur. His porro quidnam miserius, non tam patientibus, quam facientibus, contingere potuit? Arethusei & Phalaridis crudelitas, si cum illorum immani sauitia conferatur, vel eius potius, quo anthore & impulsore hæc committebatur: siquidem seminis sunt germina, & ventis naufragia. Hactenus ex Nazianzeno. Porro Theodoretus lib. 3. cap. 6. Hist. Ecclesiasticæ ait Arethusios tandem cuiectos, beatum virum dimisisse, cum eius admiras fortitudinem & constantiam, tum mutata sententia, ad rationem vitæ penitus contrariam tractos: siquidem ex eius ore veram pietatem postea didicisse.

Marcus Tullianum in periculis seruauit.

Marcus Tu-
llianum in
periculis
seruat.

QUAE maleficia hi, qui falso simulacrorum cultu teneban-
tur obstricti, id temporis (sub Iuliano Apostata) admise-
runt, quanquam permulta sunt, & opus separatim postu-
lant, ego tamen ex multis pauca sumam mihi ad comme-
morandum. Ascaloni & Gaza, quæ sunt vrbes Palaestina,
primum virorum sacerdotij dignitate exornatorum, & mu-
lierum perpetuam virginitatem professarum ventres di-
scindunt, deinde farciant hordeo : ad extremum eos por-
cis deuorandos obijciunt. Sebastia item, quæ est vrbs ditio-
ni gentis, de qua supra dixi, subiecta, Ioannis Baptistæ tumu-
lum aperiunt, ossa tradunt igni absumenda, & eorum cine-
res puluim dispergunt. Seculus autem ab illis in Phœnicia patratum, quis est quæso, qui
diuino quodam zelo accensus, multa simulacra, quæ in ea vrbe colebantur, confrege-
rat, non modo eum interfecerunt, verumetiam dissecto ventre, iecur eius degustare
non sinit veriti. Verum Deum omnia contemplantem hoc celare nõ poterant, sed de-
stinum amiserunt dentes, qui pariter omnes ad vnum excidebant : deinde lin-
guas perdiderunt, quæ putredine tabefactæ, ex ore effluebant : po-
stremo oculis orbati sunt : quorum calamitati-
bus veræ pietatis vis clarè præ-
dicata est.

Martij 29.

Sub Iuliano
vt scruerint
gentiles in
Christianos

Cyrelli Dia-
coni horrē-
da cades.

Virio cele-
stis.

29. Martij

Habes hic
parentes
haereticorum
nostri tem-
poris.

Armogastis
Comitis di-
tri cruciatus.

MARTIVS.
DE SS. ARMOGASTE, ARCHIMINO ET SA-
TYRO, EGREGIIS CHRISTI CONFESSORIBVS,
ex libro I. Victoris Episcopi Vicensis De persecutione Vandolica.

Libi, sicut Thunazuda contigit, Galibus vico Ammonia vel alijs in locis, tempore quo sacramenta Dei populo porrigebantur, introeuntes (Arriani) maximo furore corpus Christi & sanguinem pavimentis sparserunt, & illud pollutis pedibus calcaverunt. Ipse enim Geisericus praeceperat, ita persuadentibus episcopis suis, ut intra aulam suam filiorumque suorum non nisi Arriani per diversa ministeria ponerentur. Inter alios ventum est tunc ad Armogastem nostrum: cuius cum diu ac saepius tibias torquendo tumentibus confringerent chordis, & fronem, in qua Christus vexillum suae fixerat crucis, rugatam magisque aratam descendentes atque mugientes ostenderent nervi, ut fila araneorum sancto lumine respiciente crepabant. At ubi tortores nervicas chordas disruptas esse viderunt, allatis crebro fortioribus chordis atque canabinis, illo nihil aliud nisi Christi nomen invocante, illa omnia vanescebant. Sed & capite deorsum dum ad unum penderet pedem, dormire quasi super lectum plumis stratum omnibus videbatur. Quem cum Theodoricus regis filius, qui eius dominus erat, poenis non valentibus, capite truncari iussisset, a suo prohibetur Iocundo presbytero, dicente sibi: Poteris eum diuersis afflictionibus interficere. Nam si gladio peremeris, incipient Romani martyrem praedicare. Tunc Theodoricus in Byzacenam provinciam ad fodiendas eum condemnat sceleribus. Postea quasi ad maius opprobrium haud procul Carthagine, ubi ab omnibus deretur, pastorem eum praecipit esse vaccarum.

Inter haec, Domino reuelante, cum dormitionis suae proximum cerneret diem, aduocat quendam Felicem venerabilem Christianum, procuratorem domus filij regis, qui Armogastem ut Apostolum venerabatur, dicitque illi: Tempus mea resolutionis aduenit: obsecro te per fidem, quam vtrique tenemus, ut sub hac filiquae arbore me sepelire digneris, redditurus Domino nostro nisi feceris rationem. Non quod ille curaret, ubi aut qualiter suum sepeliretur corpus, sed ut illud demonstraretur, quod seruo suo reuelauerat Deus. Respondit Felix, & dicit: Absit a nobis, confessor venerabilis: sed sepeli te in una basilicarum cum triumpho & gratia quam mereris. Cui beatus Armogastes non sed quod dixi facturum es. Ille timens Dei hominem contristare, veraciter quod iusserat promisit esse facturum. Statim intra paucissimos dies Comes bonae confessionis de hac vita migravit. Festinauit Felix sibi delegatum sub arbore fodere sepulcrum: cui cum intextae radices & soliditas aridae telluris moram facerent, & labore angeretur, quod tardius sancti membra corporis humarentur, tandem abscissis radicibus, multo altius terram cauans, conspexit sarcophagum splendidissimi marmoris praeparatum, qualem forte nullus omnino habuit regum.

Sed nec quendam Archiminum nomine, Masculinum de beo praeferre: qui cum multis insidijs premeretur, ut catholicam omitteret fidem, ipse cum rex postea blandiendo afflictibus secularibus inuitabat, promittens multis eum diuitijs cumulandum, si voluntati eius auditum facilem commodasset. Qui cum fortis atque inuictus maneret, iubet eum sententiam subire capitalem: ita tamen callidus occulte praecipiens, ut si in illa hora vibrantis gladij pertimesceret ictum, magis eum occideret, ne martyrem gloriosum fecisset. Si autem fortem in confessione conspiceret, a gladio temperaret. Sed ille ut columba immobilis Christo solidante fortis effectus, confessor reueritur gloriosus, celi martyrem inuidus hostis noluit facere, confessor tamen nostrum non valuit mitem.

Nouimus & alium ea tempestate, nomine Satyrum. Qui cum lucidum esset argumentum Ecclesiae Christi, & prauitatem Arrianorum libertate catholica frequenter argueret, (Fuit hic procurator domus Hunerici) conuenitur, accusante Mariado quodam Diacono, quem Hunericus singulariter honorabat, ut fieret Satyrus Arrianus. Promittuntur honores & diuitiae multae, si faceret: praeparantur supplicia dira, si noller: Hac optione proposita, ut si regalibus iussis non obediret, primo facta discutiione, & ante amissa domo vel substantia, distractis omnibus mancipijs ac filiis, vxor eius ipsa praesente camelario in coniugium traderetur. Quod ille plenus Deo, magis ut lociter

Armogastes
decedit, &
in marmo-
reo sarcophago
mire
reperit co-
ditur.

Archimini
constantia.

Vide homi-
nem mali-
gnum.

Saturus egre-
gius Christi
confessor.

DE SS. MARTYRIBVS IONA ET BARACHISIO.

445

lociter prouenisset impios prouocabat. Ob quam causam vxor eius inducias visa est ab his, qui exquebantur, nesciente marito petisse. Accedit ad maritum alia Eua, consilio magistrata serpentis. Sed ille Adam non fuit, qui illecebrose veritatis arboris poma contingeret: quia non indigens, sed Sator vocabatur, saturatus ab vbertate domus Dei, & torrente deliciarum eius potatus. Aduenit mulier ad locum, ubi maritus singularis orabat, consillis vestibus crineque soluto, secum comitantibus filiis, vnamque infantulam, quae tunc lactabatur, manibus gestans, quae nescientis proiecit ad pedes mariti. Etiam ipsa suis genua complectitur vlnis, libilans vociferatione draconis: Miserere mei dulcissime, simul & tui, miserere communibus liberis, quos conspicias ipse. Non sublaceant conditioni seruli, quos claros profapia reddidit generis nostri. Non subijciar ego indigno & turpi coniugio, viuentem marito, quae mihi semper inter coenas plaudent aliquanti fecerunt. Cui ille Iob sancti voce respondit: Tanquam vna ex insipientibus mulieribus loqueris. Formidarem mulier, si sola esset huius vitae amara dulcedo. Artificio coniunx diaboli ministraris. Si diligeres maritum, nunquam ad secundam mortem atraheres proprium virum. Distrahant filios, separent vxorem, auferant substantiam: mei Domini ego securus de promissis verba tenebo: Si quis non dimiserit vxorem, filios, agros aut domum, meus non poterit esse discipulus. Quid vitra? Discedente muliere cum filiis resurata, confortatur Sator ad coronam, dicitur, expoliatur, poenis conteritur, mendicus dimittitur. Interdicitur ei prouidendi accessus: totum ei tulerunt, stolam tamen baptismatis auferre non potuerunt.

Vxor eum
conatur
euertere.
Grauis ten-
ratio.

Iob 2.

Præclara
vox.

Luc 14.

SANCTORVM IONAE ET BARACHISII MAR-
TYRIVM, AVTHORE ESAIA ADAMI FILIO, EQVITE
regis Saborij, audito & spectatore eorum quae fiebant. Habetur
in Simeone Metaphrasæ.

Saborius Persarum Rex, XVIII. anno regni sui aduersus Ecclesias Christi, & eos, a quibus Deus omnipotens celebratur, persecutionem exercuit. Iussit enim Magis, ut sancta Christi templa diruerent, & Christianorum monasteria incenderent. Præterea imperauit, ut Christiani conquirerentur, inuentique cogerentur dijs sacrificare: & qui parerent, magnis afficerentur honoribus: qui vero parere recusarent, varijs tormentis & supplicijs grauissimis excruciantur. Eo tempore erant in regione Persarum, in quodam viculo, qui vocatur Iasa, duo fratres Ionas & Barachisius, viri iustitia fideque pleni, qui magna cum reuerentia mandata Domini obseruabant. Hi sancti, audita Christianorum persecutione, mansionem suam reliquerunt, & ad eum locum, ubi impij Magi Christianos omnes acerbissime excruciant, profecti sunt.

Nota hoc
Edictum
regis Per-
sarum.

Iona & Ba-
rachisij for-
titud.

Cum autem essent in vico, qui dicitur Bardiaoch, & ad carcerem, in quo Christiani inclusi tenebantur, accessissent, orarunt carceris custodem, ut sibi ad Christianos damnatos ingredi permitteret. Cumque ingressi essent, nouem inuenerunt viros condemnatos, qui impij Regis Saborij decretis aduersabantur. Cum igitur sancti Ionas & Barachisius vidissent eos in cruciatibus, & saluassent, ceperunt illos cohortari ac dicere: Fratres ac patres, nihil timeamus: sed in nomine Crucifixi certamen vnu sustineamus, adhuc quoque sunt sempiternam, quemadmodum & fratres patresque nostri patientiam & tormentorum atque martyrij perfectionem vnebant & corroborabant. Lazarus, Marothas, Nerjes, Elias, Mares, Abibus, Sembeethes & Sabas. Hi pro Christi nomine cum multis cruciatus pertulissent, & in ipso martyrij certamine vitam cursum postea magna cum laude redimiti, in caelum ad angelorum choros aduolarunt. Postea autem quidam Magi sanctum Ionam & Barachisium apud tres Magorum principes Madsrath, & Seroth, & Maarnesem, a quibus sancti damnati fuerant, accusarunt,

Nomina
martyrum.

quod neque immolarent, nec Regis mādatis obedirent, nec Solem, & Ignē, & Aquam adorare vellent : quodque nouem illi martyres eorum sermonibus adducti, regis decretis non obtemperassent. Tunc Magorum principes indignatione pleni, eos ad se adduci iusserunt, atque ita allocuti sunt : Adiuramus vos per nostrum regem regum Saborium, vt verē nobis ad ea, de quibus fueritis interrogati, respondeatis : Pareatis ne Regis voluntati, & obeditis decretis eius, & adoratis Solē, & Ignem, & Aquam, vt iubet ipse Rex, an non ? Responderunt sancti Ionas & Barachisius : Loquemur vobis : Vos autem ita nos audire, vt Principes, & Regis Persarum Iudices decet. Vos enim delegit Iudices, & omne iudicium suum in manibus vestris collocauit, vt iuste iudicetis. Nonne debetis, præclari Iudices, magis quā terrenum regem, timere eum, qui vobis sapientiam & intelligentiam dedit, & Deum, qui cali & terre atque omnium spirituum imperium habet, agnoscere : quique temporum distinguit varietates, atque omnia moderatur, & vobis prudentiam largitus est, vt iudicetis eos, qui in carne sunt similes vobis ? Adiuramus igitur vos, vt verē sincereque dicatis nobis, quem Deum abnegare debeamus : cælestem ne, an terrenum ? æternum, an caducum ? Nos enim credimus in Deum, qui fecit calum & terram : non autem mortali homini credimus. Neque enim debemus homini credere, qui exiguo viuit temporis spatio, & moritur, ac sepelitur, quemadmodum nos, & in aliorum hominum numero ponitur.

quod maximo modum non, & in aliorum nominum numero ponitur.

His auditis, Magorum principes vehementer indignati, atque impio furorē
quod Rex ipsorum contumelia esset affectus à sanctis, qui mortalem eum afferrent,
virgas asperas è malis puniceis atque spinosas afferri iusserunt, vt caderentur. Sed impie
rârunt prius, vt separarentur, quò neuter posset, quid ab altero dictum esset, intelligere,
atque ira in Christi certamine cōfirmari. Tum Masdrath, & Seroth, & Maarnesem, tres
Magorum principes confidentes, vt de sanctis quæstionem haberent, iracundè in-
runt, vt sanctus Ionas solus adduceretur. Quo quidem adducto: Quid tibi, inquit, fa-
ciendum sit, dispice. Si deos veneraris & adoras, Solique, & Igni, & Aquæ sacras, ali-
quæ à rege regum Saborio iussa sunt, perficis, liber eum honore dimitteris: alioquin
acerbissimis tormentis & supplicijs grauissimis afficiemus. Neque verò putes nos tibi
esse inimicos: ipsi enim tibi nihil mali faciemus, nisi tute salutis tuæ male consuleris.

Respondit sanctus Ionas: Istius, inquit, ego salutis non egeo propter Iesum Christum
tam. Præterit enim, nec vnquam permanet. Quamobrem nunquam negabo Dominum
meum Iesum Christum viventem in secula, quoniam ipse est spes omnium Christiano-
rum: nec confundantur, qui sperant in eum. Sic enim nobis pollicitus est: Amen, amen,
inquit, dico vobis, quisquis me negauerit coram filiis hominum, & ego negabo eum
coram patre meo, qui in celis est, & coram sanctis angelis. Veniet enim in nubibus celo-
rum in gloria patris sui, & angelorum atque archangelorum. Iamque paratus est, vt vultus
que homini reddat secundum opera ipsius. Quæ cum ita sint, facite in me, quod vobis
mandatum est: neque enim putetis, nos domum Dei relicturos, atque ab eo vllis dicitur
bus defecturos, qui nobis concessit, vt sanctæ domui eius seruiremus, & nobis dicitur
Vos estis lux mundi. & rursùm: Vos, inquit, estis sal terræ. Quod si sal euauerit, in quo
salientur ea, quæ salienda sunt? Quare si, vt suadetis, vestro regi regum obtemperemus,
& iussa eius faciamus, non solum negabimus Dominum nostrum, sed causâ criminis, vt
vos omnes illum negetis, & perniciem omnibus afferemus.

Hæc cum audiissent Magorum principes, ira concitati, insenserunt, ut regem vinciretur. Traiecta igitur virga inter manus & crura, iners humi iacebat vir sanctus tuus, quam lapis. Ministri autem cum virgis & malo pumica spinosis verberabant, nec prius desisterunt, quam eius lacerata sunt latera. Ipse vero dum vapularetur, non repugnabat, sed Deum laudans, dicebat: Gloria tibi, Deus patrum nostrorum, Abraham, Isaac & Iacob, qui eduxisti nos ex hoc mundo, & dignatus es nos ad amorem & fidem sanctam tuam adducere. (Nam per fidem Abraham iusti cognouimus fidem sanctam tuam, cum tamen pauca pro multis patiamur. Et nunc, Domine, da nobis patientiam, ut perficiamus omnia, quæ nobis Spiritus sanctus tuus præcepit: qui & canticum novum cecinit per os patris nostri Davidis. Fac nos dignos, qui faciamus ea quæ dicit. Air enim: Vnam peti à Domino, hanc requiram, id est, ut semper sim tecum, Domine. Hoc mihi, Deus, quod expe- cto quotidie, per martyrium elargire. Hæc S. Ionas cum dixisset, magna voce Magorum principibus: Ego, inquit, à rege vestro peccatore, & omnibus amicis eius, quicumque sint, (sunt enim omnes satanæ principes) discedo, & omnes ipsos abnego: & à sole, à luna, & stellis, atq; igne, & aqua, quos esse deos asseritis, alienus sum, nec villo modo illos ad- ero:

DE SS. MARTYRIBVS IONA ET BARACHISIO.

Hæc audientes Magorum principes, iusserunt ut pes eius funiculo vinciretur, atque in pruinam & glaciem extraheretur, ibique totam noctem iaceret, (erat enim hyems) observareturque, quid frigoris causa faceret. Ministri fecerunt imperata, & illum vique ad sequentem diem reliquerunt, cum iniqui Iudices rursum confidentes in illo: Quid agis, inquit, Barachisi? Immolâsne, & Solem, atque Ignem, & Aquam tormentorum certamen vis in corpore tuo suscipere? Respondit sanctus Barachisus: Quomodo istum fratrem meum adoravit, sic ego adoro, & veneror, & colo. Vos de ipso scire potuisset, ut relicto eo, à quo ipse creatus est, adoraret ea, quæ creata sunt, ut hominibus serviunt. Si adoranda essent, non servirent hominibus, sed homines illis inferrent. Dedecus enim esset igni, si nobis servili ordine deferuisset. Nunc autem videmus homines non solum divites, verum etiam pauperes: non bonos tantum, sed & malos, omnes in vestro servitio. Cum igitur ignis constitutus sit servus noster ab eo, qui fecit illum, iniuste est, velle nos cogere, ut ignem adoremus, quem Deus ad humanos usus creavit, & abnegemus ipsum Deum, qui fecit cælum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt. Aequum est potius, ut gloria, & adoratio, atque omnis honor à Regibus & Principibus & Ducibus, & omni spiritali, tribuatur ei, à quo & sublimia & profunda facta sunt: cuius arca consilia nemo potest comprehendere, neque valet ad sublimitatem gloriarum pervenire, cum tamen auxilio ipsius egeant omnes filii hominum. Ipse enim alit omnes, nullius indiget, omnia moderatur. Illud tantum à nobis requirit, ut nomen Domini cognoscamus, nec finamus nos figmentis & erroribus decipi. Sic enim iubet: Nè faciatis vobis idola, nec adoraveritis opera manuum vestrarum, nec ullam aliam rem permaneam. Et non est alius Deus præter me. Et gloriam meam alteri non dabo, neque virtutes meas sculpsitibus, neque honorem meum idolis. Ego occido, & vitam præbeo: Deus non est, qui manus meas possit effugere.

Ne iudicemus illos hoc tempore, nè quis eorum, qui pii sunt, & solem, & ignem, aquam adorant, auditis eorum sermonibus, à religione nostra deficiant, & immolare cognoscat, quæ ab ipsis audiamus, cum omnes dormiunt & conquiescunt, nè quis leuant. Nocte autem, cum magna esset quies, confidentes, iusserunt sanctum Barachisium: & magno cum silentio eum audiebant. Cumque multa vtrò citroque diceret: indignati, iusserunt sanctus Barachisius, divina sapientia munitus, victor exire: dixerunt ei: Per regis regum Saborij coronam, abijce alteram è glebis in terram, intelligamus, te Deum tuum abnegasse. Respondit sanctus Barachisius: Ministri salutate & principes scelerati, per salutem Dei mei, & interitum satanæ patris vestri, non timeo regem vestrum, & neutram glebarum in terram abijciam, sed vtranque propter Christum perferam. Quinetiam vos adiuro per viventem Deum, vt ad hunc crucis prælium ingreditur, qui non promptus sit mortem oppetere, vt magnam gloriam, & prælium multa, & locum principis à Rege consequatur? Hæc cum à sancto Barachisio diceretur, ingenti dementia vidit Magorum principes, iusserunt plumbum liquefieri, & in palpebras eius & nares conijci. Rursumque liquefieri plumbum iusserunt, & in aures eius & aures infundi, nè audire loquive posset. Post autem ministris illum tradiderunt, dicentes: Abducite eum in carcerem, ibique vno pede suspensum includite. Tunc imperarunt, vt beatus Ionas iterum ad conspectum suum adduceretur. Quo adducto: Quomodo, inquit, se habet corpus tuum: & quomodo noctem totam glaciæ ac frigori expositus transigisti? Respondit beatus Ionas, & Nul-
am inquit, mihi credite, regij Principes, Deus meus, in quo animus meus conquiescit, non dormi vnquam mihi æque tranquillam largitus est, ex quo me peperit mater mea: non dormi vnquam, ex quo scire potui quid sensus sit, vllam omnino noctem ita mihi
conquiescenti suauem extitisse. Consolatio enim mihi præsto fuit ex sancto illo ligno, cui

MARTIVS.

affixus fuit Dominus meus Iesus Christus. His auditis, iniqui Magorum principes dixerunt: Atqui frater tuus Barachisus Deum tuum abnegavit: & tu adhuc in sententia permanses obstinate? Respondit sanctus Ionas: Scio, inquiens, & ego, fratrem meum abnegasse diabolum & omnes angelos eius, seque perfecte Christo Domino addixisse. Nonne, dixerunt Magorum principes, magis expedit tibi, ut a Deo tuo deficias, quam ut vitam amittas? Respondit sanctus Ionas: O cæci & stulti, quomodo vos esse prudentes iactatis? Expendite, quæso, pro vestra prudentia veritatem. Non potest homo, qui triticum habet in horreo reconditum, & servat illud, quanvis & imbres, & niues, & fulmina, & reliquæ aeris iniuriæ vigeant, sibi temperare, quin ipsum triticum sumat, & manibus suis in terram iaciat, seminans in nomine Domini. Sperat enim ex semine exiguo se mellis tempore, Christo fauente, aream repleturum. Quod si triticum in horreo suo reliquerit, & non seminaverit, deficiet, & crescere non poterit. Idem in hominibus licet considerare. Si quis in hoc mundo pro nomine Domini nostri Iesu Christi animam suam perdidit, in nouo mundo, cum venerit ad eos hominum filios renouandos, qui in ipsum credunt, & voluntatem eius faciunt, renouabit illos in lumine suo, quod nunquam præterit, neque dissoluitur. Eos verò, qui præcepta ipsius, mandataque negligunt, in ignem conijciat, qui nunquam exstinguitur: neque enim carbones habet ignis ipsorum, ut scriptum est, nec lucem habet eorum flamma.

Hæc ille cum dixisset, diu Magorum principes obmutuerunt, sermonem ipsius admirati. Postea verò dixerunt ei: Nè erres, Iona, neque scripturas sequaris: multos enim scripturæ decipiunt. Respondit beatus Ionas: & Rectè, inquit, dixistis, scripturas decipere: decipiunt enim scripturæ Græcorum. Nec aliud magis homines decipit, quam vita mundi huius. Quisquis autem Christi gustat afflictionem, is nunquam fallitur. Quem admodum enim cum diues aliquis amicos ad conuiuium vocat, illi, relictis proprijs ædibus, accedunt: sciunt enim se ad lætitiā inuitari: cum autem ebrij facti sunt, vinum degustarint, si suauis sit, gaudent & largius bibunt, nec postquam ebrij facti sunt, domum reueri possunt: sed eorum domestici apprehendunt illos, domumque deducunt: postridiè autem manè, cum iam vinum edormierint, & crapulam exhalant, valde lætantur, quod apud domesticos suos sint: Sic & Christi serui, cum se a principibus in carcerem vocari sentiunt, se ad certamina & tormenta ire non ignorant. Cum igitur accesserint, & biberint, & cruciatibus atque amore Christi ebrij euaserint, nec famulorum nec liberorum amplius, nec famæ recordantur: nec aurum, aut argentum, aut quicquam aliud curant: sed reges & principes aspernantur, & Regem vnum expectant magnū Christum: cuius nos milites sumus, in secula seculorum permanentes, cuiusque regnum non præterit, sed manet in æternum.

His auditis, iusserunt Magorum principes, ut sancto Iona, tanquam plura, quam opus esset, locuto, digiti manuum ac pedum præciderentur. Quod quidem minister cum effecissent, amputatos digitos in conspectu ipsius proiecientes, dixerunt: Ecce nunc quomodo digitos tuos in terra disseminauimus. Expecta igitur, & cum mellis tempus aduenerit, aderunt tibi multi digiti. Respondit sanctus Ionas: Ego digitorum & manuum non egeo multitudine. Deus, a quo factus sum, me in ea renouatione, quam in nobis est effecturus, ipse renouabit. Audientes hæc Magorum principes, iracundia pleni, iusserunt picem in magno vase liquefieri, & caput eius a ministris abradi, tum ipsum sanctum in saccum ita conijci, ut caput extaret. Fecerunt iniqui ministri quod fuerat imperatum, & sancti viri eutem capitis ac linguam in vas pice plenum immiserunt: deinde totum etiam ipsum sanctum, in picem in medio vasis vehementissime æstuantis coniecerunt. Verum sancto Iona in vas coniecto, statim tota pice a vase defluxit, ita ut eum non attingeret, nec vlla in parte læderet. Rem mirabilem ac nouam admirari homines impij, & videntes virum sanctum nullum ex tanto tormento damnum accepisse, cochleam afferri iusserunt, & in ea sanctum poni, vehementerque comprimere ac discrucari. Fecerunt ministri imperata, ipsumque in cochlea compresserunt, & omnia illius ossa confregerunt, deinde ipsum medium discrucuerunt. Cum autem discrucus esset im- perarunt impij Magorum principes, ut corpus eius in lacum profundissimum conijcerent, ac diligenter obseruarent. Atque ita factum est.

Sancto igitur Iona martyrij coronam assecuto, iusserunt rursus ad quæstionem sanctum Barachisum adduci: atque ita eum allocuti sunt: Parce membris tuis, Barachisi, & noli intempestiue reipsum perdere. Respondit eis vir sanctus: Neque ego, inquiens, meipsum formauimus, neque perdam. Dominus, a quo factus sum, me virtute sua reno-

Item alia.

Luc. i.
Præciden-
tur Iona
digiti oēs.

O crudeli-
tatem.

Miraculum

Immanissi-
ma suppli-
cia.

DE S. EVSTACHIO ABBATE.

renouabit, eripietque me a manibus vestris, & a manibus Principis vestri nequissimi, qui opificem suum Deum non agnoscit, sed diaboli voluntatem defendit studeoque perficere. Hæc cum a sancto dicta essent, duo ex Magorum principibus Masdrath & Serignominia. Isti enim errore suo confisi, neminem verentur. Ita locuti, ardentes ira vulsibus ad beatum Barachisum conuerterunt, iusseruntque ipsum in spinas conijci, deinde arundines afferri, findique medias, & sancti viri carni admoueri, tum funiculo tenui ipsum circunuinciri atque comprimere, donec arundines in carnem penetrarent: post autem imperarunt, ut arundines extraherentur, ut eius carnes dilacerarent. Sic igitur fecerunt ministri, & carnes ipsius dilaniarunt. Tunc in cochleam, in qua sanctus Ionas lectus fuerat, inijci iusserunt impij, atque ibi omnia ossa eius perfringi. Quæ cum essent contracta, Magorum principes ministris imperarunt, ut in fauces ipsius picem ardentem conijcerent. Atque ita beatus Barachisus animam reddidit, & ad sanctorum martyrum numerum ascriptus est.

Cum autem vir quidam pietate insignis, nomine Abdissotas, sanctos Iona & Barachisum martyrio coronatos intellexisset, accessit, & sanctorum tabernacula quingentis miliarijs Daricis, & tribus vestimentis Sericis emit ab ijs, a quibus seruabantur. Neque vero sola sanctorum Iona & Barachisij corpora mercatus est, sed illorum etiam, qui ante ipsos martyrium pertulerant. Iurauit autem emptor, neminem a principibus reseriturum, custodes sanctorum corpora vendidisse: dixitque se illorum, qui martyrio essent affecti, veterem amicum esse. Custodes enim iusiurandum exegerant, veritatem, si ante principum aures peruenisset, in aliquod periculum inciderent. Sanctorum, qui us, Zanitas, Lazarus, Marothas, Nerses, Elias, Mares, Abibus, Sembeethes & Sabas. vnde decem hi pugiles, gloriosique Martyres, ad finem vsque pro Christo decertarunt, passi sunt se varijs cruciatuum generibus torqueri, ut in Christi fide constantes appareant, & præclarum virtutis specimen & exemplum ac formam posteris relinquerent. Hi sancti beatissimi & Christi milites inuicti, strenue pro Duce suo pugnantes, & victoriam de Christi hostibus reportantes, stolam lucis induti sunt, & incorruptam ab ipso Deum adiutamur.

Interfecti sunt nouem ex ijs Christi Martyribus VI. Cal. Aprilis, reliqui autem duo III. Calend. eiusdem mensis. Hanc autem sanctorum Martyrum historiam conscripsit Elias Adami filius, qui cum eques esset Regis Persarum Saborij, & cum Magorum principibus, ut auditor tantum & spectator eorum, quæ fiebant, interesset, atque ita omnia que in hoc certamine contigerunt, ab initio ad finem vsque audisset ac perspexisset, ea ad omnium edificationem atque vtilitatem & salutem, literarum monumentis mandauit, ut talem pro Christo virtutem omnes studeant imitari: Cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

VITA S. EVSTACHII ABBATIS LUXOVIENSIS,
QUEM ALII EVSTASIVM VOCANT, AVTHORE IONA
Scoto, eius discipulo: sed stylus obscurior & asperior, plerisque locis in gratiam lectoris modicè mutatus est per F. Laur. Surium.

CAPVT I.

Enerabilis Eustachij Abbatis Luxouiensis monasterij scripturæ vitam, habitorem eius inuoco spiritum sanctum, ut qui illi virtutes largitus est, mihi ad narrandas eas sermonem tribuat, ut facta dictis exaquantur. Sub Mauritio & Phoca Imperatoribus, quo tempore Romanæ Ecclesiæ pontifex Gregorius clarus habebatur, necnon & Clotarius Chilperici filius, strenue Francos regebat, religiosissimi extiterunt viri, discipuli almi patris Columbani, Attala & Eustachius. quorum prior in Bobiensi, alter in Luxouien- cenobio, eius successores fuere, & magistri instituta suis alumnis seruanda tradiderunt. In principio autem narrati- onis nostræ, exemplum bonorum omnium sumamus Eustachium, qui sufficit religio-

Nora pluri-
quam bel-
luinam cru-
delitatem.

Abdissotas
emit corpo-
ra sanctorum
admodum
carè.

Author hu-
ius historiæ.

Attala &
Eustachius
discipuli S.
Columbani

MARTIVS.

fas ac Deo deuotas mentes, ad appetenda virtutum culmina erigere, & ad perfectionis comprehendenda fastigia incitare. Cum ergo venerabilis pater Columbanus vice-
fimo ab eremi in habitatione anno Luxouium reliquisset, in eo monasterio vene-
randus pater Eustachius illi suffectus est: cuius post magistrum virtutes clarè fulse-
re. Et is quidem ex Burgundionum gente ortus, nobilis fuit genere, sed nobilior
sanctitate, sui magistri vestigijs insistens. Ad eius famam undique confluebant non
pauci, & se religionis cultui mancipabant, ita vt non parua monachorum congre-
gatione adunata, cum sexcentis ferè monachis illic degere videretur in Dei laudi-
bus: qui vno regula siue canonis monastici spiritu superna inspiratione imbuti, lau-
des omnipotenti Deo pio exhibebant famulatu. Porro ille pater venerabilis mul-
ta erat abstinentiæ & multarum vigiliarum, quotidiano ieiunio corpus macerans:
orandi etiam erat ei assiduitas magna die ac nocte. Nec aberat ab eo sollicitudo
omnium ecclesiarum, interueniendi etiam magna assiduitas & constantia. In re-
bus quoque diuinis implendis erat fortissimus, sollicitus quoque pro pauperibus &
peregrinis. Gaudebat cum gaudentibus, flebat cum flentibus. Nam quoties illi ali-
quis ob recipiendam pœnitentiam lapsus suos esset confessus, ita flebat, vt & illum
fleere compelleret. Causas autem criminum, quas illi confitebatur, nulli, nisi Domi-
no soli, apud quem intercedebat, loquebatur: bonum relinquens exemplum po-
steris sacerdotibus, vt intercessores apud Deum magis sint, quam accusatores apud
homines. Nam & secundum Apostolum, circa huiusmodi hominem confirmanda
charitas est: quia ipse sui accusator est, nec expectat accusatorem, sed præuenit, vt
confitendo suum abluat delictum. Humiliat etiam animam suam, sicut David san-
ctus: qui postquam audiuit à Propheta, Dimissum est peccatum tuum, humilior
factus est in emendatione peccati, ita vt cinerem sicut panem manducaret, & potum
suum cum fletu misceret. Erat quoque vir sanctus temperatus in omnibus, discretione
præcipuus: redundabat erga illum timor & amor in subditis, redolebat doctrina in di-
scipulis, labentia cuncta eius animo subtrahant. Nullus apud eum vel merore preme-
batur, vel immodica letitia efferebatur. Nec operam declinabat scribendi propria ma-
nu libros, nisi cum aliqua infirmitate corpus eius detineretur. Erat autem ei visitata ex-
hortatio ad discipulos suos, vt essent memores sanctorum patrum, qui per mortifica-
onem carnis & contemptum præsentis vite, regna celorum adepti sunt. Quapropter
fratres mei, inquit, optimum in iustis certamen: magis verò ac magis satagite, vt per ho-
na opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Monachorum autem
opus illud est præcipuum, vt orationem puram offerant Deo, nihil habentes in cor-
scientia reprehensibile, & memores illius, quod Dominus dicit in Euangelio: Cum
stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis aduersus aliquem, vt & pater vester, qui
in celis est, dimittat vobis peccata vestra. Quod si vos non dimiseritis, nec pater vester
dimittet vobis peccata vestra.

CAP. II.

Interea memoratus rex Clotarius viri Dei Columbani prophetiam suos in se ef-
fectus habuisse cernens, venerabilem patrem Eustachium, qui eius loco Luxou-
ense monasterium regebat, ad se accersit: eumque ad se venientem pie admo-
dum obsecrauit, vt ipsius nomine veller ad beatum Columbanum loco, esse
fungi, adiunctis sibi, quos veller, nobilibus viris, & quocunque eum reperiret, venerabili
discipulo ei persuaderet, vt ad ipsum accedere dignaretur. Audito rege, venerabilis
tarij regis mandata ei exposuit. Viso Eustachio, letatus beatus Columbanus, gratula-
tur sibi redeundi oblatam facultatem, retinet aliquandiu apud se Eustachium, hortatur
eum memorem esse laborum suorum, cœtum fratrum disciplinæ habens moderari,
multos in eorum sodalitate assicere, suisque imbuiere institutis. Dimissum post hoc
ad Clotarium remeare iubet, taliaque ad regias aures perferre responsa, sibi exequum
non videri vt reuertatur: hoc solum orare, vt sodales suos, qui Luxouienſe in habitatione
monasterium, regali adiutorio & presidio foueret: addidit etiam literas ad regem so-
stigationis plenas. Fuere ex regi munus gratissimum, easque ceu pignus quoddam so-
deris viri Dei accepit letus & ouans: nec obliuioni tradidit preces eius, sed omni præ-
sidio iam dictum monasterium munire studuit, annuis ditare censibus, fines eius ex-
dique pro voluntate venerabilis Eustachij dilatare: denique ob viri Dei amorem, eum
incolas omni ope & beneuolentia prosequi.

CAP.

DE S. EVSTACHIO ABBATE LVXOVIEN.

CAP. III.

Porro venerabilis pater Eustachius ex Italia à beato Columbano, vt iam dixi-
mus, reuersus, paterno affectu & æquo iure subditas monachorum regebat
cateruas. Contigit autem eum pro communi necessitate ire ad Clotarium re-
gem, qui eo tempore in extremis Galliarum finibus & in locis maritimis mora-
batur. Iter autem habuit Eustachius per saltum quendam pagumque Briegium, per-
uenitque ad villam Chagnerici, vbi dudum eius magister aliquandiu moratus fuerat.
Villa ea Pipimificum dicebatur, distans ab vrbe Miledorensi duobus plus minus mil-
liaribus. Ibi tum Chagnericus cum coniuge sua Landegunda, benè Christiana & sana
mentis femina, degebat: cuius filium Magnoaldum apud se habebat. Viso autem Eu-
stachio, Chagnericus cum ingenti gaudio eum excepit. Erat autem eum pater & ma-
ter filia Burgundofora, quam B. Columbanus Domino consecrauerat. Eam verò pa-
ter inuitam & plane recusantem cum desponsasset cuidam, & nuptijs tradere velle,
si posse crederetur. Iam supremum illa trahente spiritum, beatus Eustachius patrem
eius increpauit, dicens suæ noxæ esse, quod ea tantis cruciaretur pœnis, quandoqui-
dem Columbani viri Dei interdictum violare attentasset. Tum ille dissimulans, Vri-
non debebo. Accedit inde Eustachius pater ad lectum puellæ, sciscitatur si suo assensu
contra beati Columbani interdictum, post vota celestia rursus iteraret terrena. At pu-
ella testabatur se talibus votis nunquam paruissè, vt terrenis celestia commutaret, sed
pararam fuisse & esse beati viri parere præconijs: seque ait præterita nocte vidissè si-
milli figura virum, qua ipse esset, qui oculorum lumen ei redderet. vocemque simul
audissè dicentem: Quodeunque tibi vir iste dixerit, fac, & sanaberis. Infer ergo au-
ribus meis, quæ mihi sunt custodienda, & tuis orationibus pelle dolorem à Domi-
no illatum. Prostratus itaque humi cum lachrymis venerandus pater, Domi-
num postulat, vt munus promissum largiatur: surgensque, crucem supra oculos
exprimit, & manu oculos palps, Domini auxilium implorat. Protinus salus secu-
ta est, lumen redditur, febrium ignis fugatur, redditamque sospitati matri com-
mendat, donec à Clotario reuersus, religiosis eam vestibus induat. Cernens au-
tem pater sospitati filiam redditam, rursus insistit vt sponso tradatur, pollicitatio-
nis pristinae cæca obliuione immemor. Quo puella comperto, cum vna è sodali-
bus de fuga incunda pertractat: eaque assensum præbente, felici fuga clam elapsa, ad
beati Petri Apostolorum principis basilicam peruenerunt. Quod vt pater rescituit,
post eas furibundus pueros dirigit, iubetque vt apprehensam filiam crudeliter peri-
mant. Pergentes pueri, sinibus ecclesiæ puellam receptam reperiunt. Paulisper au-
tem morati, dum parentis ira frangeretur, puellæ mortis periculum minantur. At il-
la: Si, inquit, mortem me formidare putatis, in hoc ecclesiæ pavimento probate. Ob-
talem etenim causam ouans mortem excipio propter illum, qui pro me non dedigna-
tus est mori. Interea peracta legatione sua Eustachius pater remeat, puellam custodia
liberat, patrem terribiliter increpat, religionis vestem per pontificem vrbs illius Gun-
doaldum nomine, induit, sacratque salutaribus sacramentis, monasterium virginum
Christi super paternum solum inter fluuios Mugram & Albam adificat, fratres, qui
struere curam habeant, deputat, germanum puellæ Chagnoaldum, & qui ei post-
ei successit, Vualdebertum, vt regulam eas doceant, decernit: in quo quidem Vual-
deberto quanta virtutes postmodum extiterint, si vita comes fuerit, prosequi nite-
mur.

CAP. IIII.

Reuersus inde venerabilis vir Eustachius ad Luxouium, magistri præce-
ptum implere parat, vt gentes vicinæ pabulo fidei alerentur. Progressus
ergo, Vuarascis prædicat, quorum alij idololatricis cultibus, alij Phori-
ni, alij Bononi errore contaminati erant. His ad fidem conuersis, ad Boios,
qui nunc Baioarij vocantur, tendit: eisque multo labore imbutis, ac fidei lineamento
correctis, plurimos eorum ad fidem conuertit. Vbi cum aliquantisper moratus fuisset,
dimisit sagaces viros, qui in cœpti laboris studio desudarent: ipse verò ad Luxouium
remeare studet. Cum ergo iter carperet, venit ad quendam virum nomine Gund-
oaldum, qui eo tempore ad villam, quam Mosam vocant ab amne eo in loco fluente,
morabatur. Cumque is vidisset Eustachium, velut gratissimum munus ouans do-
mum.

* Adesbergam,
* Sadalbergam,

Cæca lumē
recipit.

Febri pel-
litur.

Ex mona-
chis multi
episcopi.

mī recepit. Ingressus autem Eustachius in domum, præmissa benedictione, poscit ut li-
beros, quos habeat, repræsentet. Ille obediens, duos bonæ indolis filios præsentat. At
vir sanctus, Est ne, inquit, tibi adhuc proles? Ille fatetur præter vnam filiam luminibus
orbatam, nomine * Salebergam, se amplius non habere. Veniat, inquit, illa. Quā cum
vidisset, sciscitatus est ex ea, vtrum iuuenilis animus ad cultum diuini timoris aspira-
ret. Tum illa affatim ut tenera quærit ætas, respondit se paratam esse sacris obtempera-
re præconijs. Suscepit ergo vir sanctus laborem, biduano corpus ieiunio affectit, men-
tem fide armavit, super oculos benedictionis oleum effudit, meruitq; tandem per eius
interuentum cæcitas obtinere lumen. Redintegravit diuina pietas ad preces famuli
sui, luminis damna, ut recepto lumine, post diuina munera vberius ad timoris Dei cul-
tum aspiraret. Et ea quidem nunc usque superest, & diuinis obsequijs dedita, non so-
lum suæ utilitati, sed & alijs prouidet opportuna. Cumque vir Dei progressus inde, co-
ptum iter perageret, quendam fratrem Agilum nomine, qui modo Respacensis cœno-
bij præful existit, quemque tum vehemens febrium ignis excoxit, manu tetigit, inter-
uentuque orationum suarum pristina sospitati ilico restituit. Deinde peruenit ad su-
pradictum cœnobiū, ibique tam fratres interiūs, quā vicinos populos ad Christi-
anum vigorem excitare studet, multosque eorum ad pœnitentiæ medicamenta pertra-
xit. Fuit autem hoc illi studio, ut multos sua facundia erudiret: & quidem complures
ex eis postea ecclesiarum præfules extiterunt: Chagnoaldus Lugduni, Acharius Viro-
mandorum & Nouiomenis ac Tornacensis episcopus, Rachnacarius Augustoduni &
Basileæ, Audemaricus Bononiæ & Taraonensis oppidi.

CAP. V.

Cumque iam haberetur omnibus gratus B. Eustachius, ita ut nullus se beatum
Columbanum perdidisse gerneret, qui eius doctrinis imbutus fuisset, præ-
sertim cum cernerent in discipulo magistri instituta manere: cum, inquam,
ijs omnibus charus esset, & omnium quoque Franciæ procerum studio &
honore fulciretur, atque Clotarij regis amore & veneratione clueret, exarsit more
suo liuidus aduersus sanctorum famam chelydrus, excitatque e sinibus matris nouum
Cain, qui fratrem velit zelo extinguere: vel etiam nouum proditorem, qui magistri
dicta scinderet, & collidendo solida, ad fragiles barbarum auras fragilem mentem co-
modaret. Excitat vnum e subditis, Agrestium nomine, qui quondam Theodo-
rici regis notarius fuerat, & quadam cordis compunctione tactus, omnia, quæ posse-
derat, relinquens & ad Luxouium veniens, se & sua omnia supradicto patri tradide-
rat. Is ergo, ut cuncta replicem, religionis speciem in monasterio gestans, post licen-
tiam postulat, ut gentium esse prædicator permitteretur. At vir sanctus illum diu ob-
iurgans increpat, ait illum se non debere ad tale opus idoneum vel dignum, quippe
adhuc in religione, putare: omnibus ecclesiasticis ornamentis decoratum esse
oportere, qui ad tantum opus satis aptus censetur. Commemorat ei Ieremiam, qui
licet Domini electione missus, tamen se dignum negauerit, dicens: A, a, a, Domine De-
us, ecce nescio loqui, quia puer ego sum. Moysen quoque adducit electum a Domino,
& tamen linguæ causantem tarditatē. Sed cum his rationibus nihil proficeret, cum
tenere non valeret, abire sinit. Qui ubi ad Baiuarios peruenit, ibi paululum moratus, nul-
lum fructum attulit: sed velut alta platanus, garrula verborum folia tremulas quat-
iens ad auras, fructus copiam nesciuit. Deinde Aquileiam proficiscitur. Porro Aquilei-
enses tum descuerant a communione sedis Apostolicæ, de qua Dominus in Euange-
lio ad beatum Petrum Apostolorum principem loquitur: Tu es Petrus, & super hanc
petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam.
Descuerant autem ob trium capitulorum dissensionem, unde discordia incrementa
diuturna manarunt, quod præsentis operi non necesse est inferere. Veniens igitur Agre-
stius Aquileiam, socius statim schismatis effectus, a Romana sedis communionem se-
iunctus ac separatus est, totius orbis communionem, quicumque Romana sedi im-
gerentur, damnans, in sola Aquileia orthodoxam fidem retineri contendens. Hoc
ergo schismate imbutus, epistolam venenosam, increpationibus plenam, ad bea-
tum Attalam per Aureum, Adalualdi regis Longobardorum notarium, dirigit. Quam
beatus Attala perlectam & ridiculò habitam, mihi tradidit seruandam: & ego qui-
dem per multorum annorum spatia illam abditam habui, sed postea mea negligentia
perdidi: nec quibus utiq; alius illam, sed ipse proprio stylo scripserat. Missa autem ad bea-
tum Attalam epistola, ipse ad Luxouium properat, deinde beatum Eustachium schisma-
tis

Chelydrus,
est genus fer-
pentis, sed
hic damonē
significat.

Ierem. 1.

Exod. 3.

Matth. 16.

Nota stulti-
tiam schi-
smatici.

tiens tentat aculeis, si sanam eius mentem sua vesania corrumpere queat. Quod ut
vir venerandus comperit, diu paternis alloquijs errantem monet: sed postquam salu-
taribus monitis & salubri antidoto mentem peste corruptam curare nequiuir, a suo ac-
suorum contubernio eum segregauit. Refutatus ergo a B. Eustachio, huc illucque va-
gatur, ut nonnullos suæ sententiæ fautores possit efficere. Sed cum præ imperitia nihil
posset obtinere, beati Columbanus regulam sibi carpendam sumpsit, multa aduersus
eam liuido deute garriens, ac velut cœnosa sus grunniens, per quoscunque potuit sui
similes murnur excitauit, annuente illi Abeleno, * Genuensis vrbs episcopo, qui illi
sanguinis coniunctione proximus erat. Et is quidem Abelenus vicinos episcopos in
Agrestij subsidium omni studio sensim sibi iungere nitebatur, ita ut ipsum quoque re-
gem Clotarium tentarent, num ipsorum parti esset assensum præbiturus. At ille sciens
& experimento cognitam habens beati Columbanus sanctitatem, & discipulorum eius
doctrinam, primò suis eos studuit responsis redarguere: sed cum nihil proficeret, sta-
uit ut synodali examine regula probaretur, nihil ambigens de beati Eustachij autho-
ritate & doctrina, quin omnes aduersantes sanctæ regulæ prudentia & facundia sua,
adminiculante ei spiritu sancto, facile superaret. Emanante ergo regia iussione, multi
Burgundionum episcopi in suburbio Mariscensis oppidi conueniunt: inter quos
Maximus residebat * Tretecus episcopus, propter quem præcipue synodum fieri vr-
gebat Vuaracharius beati Eustachij inimicus. Sed præualuit beati Eustachij depreca-
tio, ut qui fautor & patronus fieri voluit miseræ intentionis, is correptus a Domino,
omnium vires frangeret. Nam præfixo & statuto die, quo aduersus Eustachium alter-
catio futura erat, ipse morte præuentus interiit. Fractis ergo in illo Agrestianæ partis
lumbis, turbantur, sciscitantur omnes ex Agrestio, quamnam aduersus regulam beati Co-
lumbani vel venerabilem Eustachium obijceret. Tum ille tremantibus labijs, nihil au-
thoritatis aut elucubrati eloquij habens, ait, superflua quædam & a canonica constitu-
tione aliena, ab eius regulæ professoribus pari studio obseruari. Cumque illi vrgerent,
vt ea expromeret, tandem crimina recitat, nempe ipsos suæ regulæ habere cochleam,
quam cum lamberent, eam crebrò signo crucis signari, & in ingressu cuiuslibet domi-
cilij intra cœnobiū, tam ab introeunte quā egrediente, benedictionem postulari.
Sed cum illi nihil dignum synodali discussione obijci cerneret, Alia, inquit, si quæ ha-
beret, opponat. Prorumpit ille, aitque se scire Columbanum a cæterorum more discre-
pare, & ipsa Missarum solennia multiplicatione orationum vel collectarum celebrare,
& multa alia superflua: quæ cum authore tãquàm hæreticas traditiones voluit vt Syn-
odus execraretur. Vt verò audiuit beatus Eustachius hæreticos dici se suosq; vna cum
magistro Columbano, dixit ad Synodum: Vos, o decus sacerdotij, probare debetis,
quoniam in ecclesijs veritatis ac iustitiæ seminaria constituant, & qui a veritate & vera re-
ligione aliena tradant. Quicquid enim a norma veri tramitis dissentit, extra Ecclesiæ
corpus haberi debet. Vestrum est discernere obiecta, an sint a scripturarum serie alie-
na. Auiunt illi: Ex tuo ore nosse volumus, quod his responsum reddas. At ille: Nequa-
quam, inquit, reor ego contrarium esse religioni, cochleam, quam Christianus lambit,
vel quodcunque vas aut poculum, crucis signo muniri, cum per aduerum signi Domi-
nici pellatur pestis aduersantis inimici. Introeuntem verò monachum cellulam vel ex-
euntem benedictione Domini armari, ratum duco iuxta illam Psalmistæ vocem: Do-
minus custodit te ab omni malo, custodiat animam tuam Dominus. Dominus custo-
diat introitum tuum & exitum tuum ex hoc nunc & vsque in seculum: & licet hoc ad
vnumquemque Christianum possit referri, vt gratia baptismi per fidem in Ecclesiam in-
trans seruetur, & vsque ad finem perseuerantiæ vigore firmetur: tamen ad quotidiana
num morum siue in ingressu, siue egressu vel progressu vnumquemque nostrum signo
crucis muniri, vel benedictione sodalium roborari, fas duco. Multiplicationem verò
orationum in sacris officijs, credo ego omnibus ecclesijs proficere. Quanto enim plūs
Dominus queritur, tanto plūs inuenitur: & cum crebrius oratione pulsatur, ad mise-
rendum perentibus citius excitatur. Nihil enim magis desiderare debemus, quā ora-
tionem incumbere. Sic enim ipse Dominus in Apostolis nos hortatur: Vigilate & orate,
ne intretis in tentationem. Sic & Apostolus sine intermissione orare nos docet. Deni-
que omnis sacra scriptura ad Deum clamare nos iubet. Qui enim clamare negligit,
tãquàm a Christi membris neglectus & præcisus, abijcitur. Nihil enim tam vtile tam-
que salutare, quā creatorem multiplicatione precum & orationū assiduitate pulsare.
His & consimilibus responsis confusus Agrestius, addit garrulitatis noxā, calumniatur
capitis

Agrestius
carpit Regu-
lam S. Co-
lumbani.
* for. Gene-
uensis.

Clotarij re-
gis pruden-
tia.

Synodus
Marisco-
nensis.

Nota ridi-
culas Agre-
stij contra
monachos
obiectiones

Eustachij
ad calumni-
as Agrestij
responsa.

Psalm. 120.

Matth. 26.
1. Thel. 5.

capitis comam aliter tonderi, aliter characterem exprimi, & ab omnium recepto more desicci. Cum sic ille friuola garrirer, sagax Eustachius, ut erat virtute patientie & scientie insignis, respondit: In horum presentia sacerdotum te ego eius discipulus & successior, cuius tu disciplinam & instituta damnas, ad diuinum iudicium cum illo intra presentis anni circulum disceptaturum inuito, ut iusti iudicis examen sentias, cuius famulum tuis obtreptionibus maculare conaris. His dictis, metus quosdam partis Agrestianae perculit, hortanturque omnes, ut pacis nexu corda iungantur, & ille quidem a presumptione temeritatis audacia desisteret, hic vero paterno affectu pijs correptionibus labentem foueret. Respondet B. Eustachius: Vestris ego precibus libens satisfacere, si misera mens duritiam vecordiae abiceret, & correctis cauterio morbis, vel antidoto curatis visceribus, redux ad sana consilia se recipere niteretur. Tum vero cogitibus cunctis, Agrestius simulatam pacem postulat, ut postea factis declarauit. Eustachius miti animo, & mente virtutum conscia, suasionem poscentium flexus, pacem tribuit, osculum porrigit. Agrestius interim manifestam vesaniam metu verecundiae continuit, non tamen a malis penitus recessit.

Agrestius fides pacem petiit ab Eustachio.

CAP. VI.

COEPIT nanque postea tentare monasteria, & sub specie discipuli, precium proditoris taxare. Venit vero ad quendam virum venerabilem Romaricum, qui primae nobilitatis fuerat apud Theodebertum regem, porro beati Columbani exemplo & Eustachij praedicatione permotus, in Luxouienensi conuicio monasticis institutis se subdiderat. Cum autem diu sub regulari tenore vitam ageret, post, Eustachio annuente, puellarum monasterium in fundo suo extruxit, in quo etiam regulam beati Columbani custodiendam indidit. Cumque iam multa religione polleret, ad eum Agrestius pergit, sese subditum atque obedientem simulat, mulque Amatum, quem ibi Eustachius ob imbuendam regulam praefecerat, molibus suggestionibus tentat. Eo nanque tempore pro quibusdam rebus neglectis tam Amatum quam Romaricum, ab Eustachio obiurgati fuerant. Laesos ergo ut sensit, id ciliis exasperatas mentes suis assertionibus iungeret, quibusdam adhibitis stimulis paulatim nitebatur, ut venenata verba sanas mentes reciperent, & sic in contemptum regulae beati Columbani propriam vesaniam propagaret. Proh dolor, exirabili insidione ac letifera suggestionem infans ille sana maculauit. Nam abiectis institutis pristinis, rudibus plebem doctrinis instruere illi conati sunt: & educto iam anre, iuxta B. Ioh. colubro tortuoso manu obstetricante diuina, rursum zelum inuidiae admittere non metuunt. Deinde ad Burgundoforam dirigit iter Agrestius, ut eam quoque suis simulationibus, si posset, macularet. At Christi virgo cum non foemineo more, sed viri planè responsione confudit. Num tu, inquit, confutator veritatis & nonorum introductor argumentorum, ea causa huc venisti, ut veneno tuo dulcia mella misceres, & vitalia alimenta letali amaritudine commutares? Illis tu detrahis, quorum ego victores experta agnoui, quorum doctrinam salubrem recepi, ex quorum eruditione multos caelestia regna penetrasse comperi? Meminisse te velim illius Esaiæ: Vae qui dicit malum bonum, & bonum malum. Accelera, & prorsus ab hac vesania festinus recede. Confutatus ille his Christi famulae responsis, rursus ad Romaricum & Amatum redibat, ut ceptam deceptionis rugam foueat & contrahat. Sed non defuit vltio diuinum. Cum enim ad hoc iam omnes aspirarent, ut contemptui pristinorum documentorum subscriberent, & assensores se praeberent: primum lupi rabie exagitati, duos ex huius assertionis fautoribus, per intempestam noctem intra septa irrumpentes, moribus laeniunt, atque ipsos quoque rabie comprehensos, miserabiliter morti tradiderunt. Alium quendam Placium, qui ad hunc discordiae fomitem vehementer aspirabat, daemoniacus furor peruasit, atque ignobiliter neci dedit. nam propria manu ipse se laqueo suspendit. Sed cum haec vltio necdum corrigeret delinquentes, protinus maior peritura est. Nam subito fulgur lapsum è caelo magno fragore percussit locum, ecclesiam illi, gatur, regumenta subuertit, plebem vrit & exanimat, scilicet ut praesens correctio illi, quae nimia simplicitate praueiniente, calliditate euerfa, ignauae persuasioni assensum praeberat, monstraret futuram debere iram fugere. Mortui ad praesens sunt viginti, viginti. Deinde metu percussos paulatim mors rapuit, ut ex ea vltione, ut aiunt, amplius quam quinquaginta extincti sint: authore quidem criminis ad poenitentiam reseruato, ut agnoscat & redeat, proculdubio sanitatem recipiat. Nullum etenim Dominus perire desiderat, sed semper quantum grauibis delictis obrutum, ut poenitentiae

Nota insidias Agrestij simulationis.

Iob 26.

Burgundofora egregie confutat Agrestium.

Esa. 5.

En vltione terribile in calumniatores regulae S. Columbani. Placium

DE S. EVSTACHIO ABBATE LUXOVIEN.

nitentiae fomenta resipiscat, expectat. Sed cum ille saepius sibi datum poenitentiae locum non agnosceret, ut B. Eustachij sententia, ad diuinum iudicium ipsum vocantis, praeuuleret, ante triginta dierum circulum, priusquam verentis anni meta compleretur, a seruo suo, quem ipse redemerat, securi percussus, interiit. Occasio criminis dicebatur, vxoris permixtio. Quod quantum multi dixerint, & pro vero asserere voluerint, nostrum tamen affirmare non est. Cuncta enim, iuxta Salomonem, adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum, siue malum: & secundum Apostolum, Vnicuique opus quale sit, ignis probabit. Hoc tamen nobis dicendum est, iustam eum a lacerationibus famulorum Dei admoneret, & ille per contumaciam admissa scelera merita vltione lueret. Amatus vero & Romaricus venerabilis Eustachij indulgentiam postulantes, recepti sunt, & sub mora desidia, eius gratia fruuntur. Porro Abelenus & ceteri Galliarum episcopi post ad roboranda Columbani instituta aspirant: & multi am, amore beati Columbani & eius regulae, monasteria construunt, fratres adunant, greges Christi congregant. Inter quos fuit illustris vir Eligius, qui modo Viromandensem ecclesiam pontifex praestitit. Qui cum adhuc superstit, non meo iudicio fulciendus est, ne adulationis insimulet. Is vero apud Lemonicensis urbem monasterium nobile super fluminem Vincennam, Solenniacum nomine, extruxit, distans ab ea vrbe millibus quatuor, & alia multa iisdem locis coenobia. Sed & Parisijs puellarum monasterium, quod regio munere acceperat, aedificat, cui Christi virginem Auream praefecit. In Bituricensi vero vrbe puellarum monasterium secundum beati Columbani regulam & Bertuara, Theodulphus, cognomento Babelenus, monasteria ex regula beati Columbani, religione omni pollentia extruxit: Primum in insula super flumini Milmandram, ubi reliquorum virorum adunauit cateruam: Aliud Gaudiacum nomine, haud procul à flumine Albata: Tertium Christi virginum in loco, dicto Carantonio, super flumini iam dictam Milmandram. Item aliud Christi virginum iuxta Niuernensem oppidum sub ea dem regula construxit. Iam vero beatus Eustachius, has adeptus victorias, corrigere delinquentes studet, ac suae paci eos, qui remanserant, adunare constituit. Porro monachorum, sub eius obedientia degentium in saepedicto monasterio ingens creuerat multitudo, ut iam multa per vicina loca coenobia construerentur, quae eius successor ad valdebertus firmavit atque aedificauit.

Agrestij interitus.

Eccles. 12. 1. Cor. 3.

Amatus & Romaricus conciliantur S. Eustachio

Construntur multa coenobia S. Columbani.

Bertuara

CAP. VII.

DENIQUE beatum ex hac vita praestolans exitum, omni intentione ad contemplanda scripturae diuinae mysteria, siue, ut author loquitur, mysticorum praedicatorum documenta desudat, solique Deo mente intenta preces fundens dirigit. Cumque iam per multorum circulum annorum hoc in opere intentionis aduenit tempus vocationis, ferturque sententia iusti iudicis, ut quod minus annorum circuli, diuersis afflictionibus peracti, purgauerant, paucorum corporis infirmitas sanaret: interrogatusque inter poenae incendia sub visione nocturna, si quadraginta dierum spatio leuiori poena cruciari vellet, aut triginta feruentiori incendio purgatus, vitam beatam sanctus, caelos penetrare, ille respondit: melius esse, quoduis duobus breui tempore subiaccere flagellis, quam poenis leuioribus prolixius contumescere, triste remanentibus nuncium depromit, suum exitum eadem die esse futurum. Deinde sumpto viatico, animam caelo reddidit, ardensque desiderium superis, & paternum regimen viuentibus religionisque exempla relinquens, ipse parta victoria, caelorum regna penetrauit, duce Christo, cui est virtus & honor per omnia secula seculorum, Amen.

Vitio oblata sancto viro.

Eucharistia munus obit,

DE S. QVIRINO tribuno & martyre habetur in Gestis Alexandri Papae & martyris, Tomo 3. Maij die 3.

VITA

Anno æta-
tis 16. firmo
nachus.

Summa ei⁹
obedientia.

Fit anacho-
reta.

Cibi passi-
monia.

Vitia vt in
se extingui-
t.

Galat. 5.

Edebat quidem ex omnibus, quæ sibi per professionis suæ vorum edere liceret, modicè omnino, vt & ex hoc factum atq; elationis cornu sapientissimè deiecerit, beatitudine quidem victus insanam gulæ rabiem penitus affligens, atque illi per inedia gloriæ mans: Tace, Obmutescere: & ex omnibus modicè gustando, tyrannidem inanis gloriæ sub iugum mittens. Solitudine præterea & raro hominum congressu, fornicis huius flammam, luxuriæ scilicet, adeò extinxit, vt omnino obstructa sedaretur, nullus esse desiderium irrogaret. Cupiditatem verò (quam idolorum venerationem Apostolus Acetiam finivit) misericordia Dei rerumque exiguitate fortissimè fortis iste superavit. Acetiam verò animique desidiam, (quam merito iugem animæ mortē dixerim) mortis memoria iugique pietatis exercitatione deuicit. Cumque nullius mortalis rei affectione teneretur, æternorumque solum sensu pascereetur, noxiæ tristitiæ liber euasit. Iracundiæ verò tyrannidem in seipso per obedientiæ gladium occiderat. Raro præterea congressu corporis, rarioreque vsu sermonis, inanis gloriæ sanguifugam, araneæ similitudinam, mortificauit. Quid octauum vitij supremam diligentissimamque emundationem, superbæ scilicet, prosequar, quam cepit quidem per obedientiæ mansuetudinem nouus hic Beseleel, perfecti verò celestis Hierusalem Dominus, præsentia sua adueniens,

Gratia la-
chrymarū.

Somni par-
citas.

Moyſes di-
ſcipulus ſan-
ti viri.

uatur
 oylex à
 sentilli
 ppericu-
 or, rupa

65.

recta-
s pati.
vir san-
er. II.

silentium, & per operum philosophiam, ut, sicut scriptum est, abscinderet quarentium occasiones, vñq; ad certum tempus tacere instituit, mellissimumq; doctrinæ suæ bono-
pescere: satius esse & melius existimans, hoc interim detrimento affici studiosos bono-
rum amatores, quibus fortasse per silentium amplius profuturus erat, quam ingratos
illos iudices amplius iritari, nè vltius eorū malitia & malevolentia exacerceret. Quo-
circā & illi reuerenti humilitatem ac modestiam viri, consuevit, quod sibi eiusmodi vili-
tatis fontem obturauerant, quantiūq; detrimenti omnibus extiterat, ad virum supplices
adueniunt, doctrināq; sermonem communi voto cum alijs exposcunt. Cessit igitur sta-
tim, ut qui contradicere non nōrat, & denuo prioris statūs arripuit normam.

Cum igitur ita bonis omnibus excelleret, ut similis inueniri non posset, vno simul oē
voto, vnoq; affectu tanquā nouum quendam Moysem inuitū illum ad fratrum magi-
sterium & regimen assumpserunt, lucernam (ut ita dixerim) super principatū candela-
brum eleuantes, optimi sanē talium iudices: nec spe sua frustrati sunt. Ascendit enim &
ipse ad montem, sacratamq; caliginē subiens, Dei manibus cōscriptam legem suscepit,
Deiq; contemplatione fruens, & intellectualibus gradibus scandēs, verbo Dei aperuit
os suum, & spiritum attrahens, eructauit verbum bonum de bono thesauro cordis sui.

Sic igitur impleuit finem visibilis vitæ in principatu Israhēitarum monachorū, in hoc
solum a Moyse differens, quod supremam Hierusalem summa facilitate cōscendit. Ille
enim, nescio quo modo, etiā terrena frustratus est. Attestantur autem his, quæ diximus,
quotquot per eum spiritus sancti eloquijs & gratia potiti sunt, plurimiq; ex his eius gra-
tia saluati sunt, hodieq; saluantur. Testis optimus sapientis huius salutis simulq; sapien-
tiæ nouus Dauid. Testis itē & pastor noster optimus Iohannes, a quo magnus ille ex-
oratus, de Sinai monte ad nos vñq; animæ cognitione descendens, veluti nouus aliquis
Dei speculator, suas a Deo tabulas inscriptas ostendit nobis: extrinsecus quidem ad-
uæ vitæ, intrinsecus verò contemplatiuæ doctrinam continentes.

**VITA S. GUIDONIS CONFESSORIS, CVIVS
OSSA HODIEQVE INTER SE COHAERENTIA CERNUN-
tur Spiræ, quò translata sunt ab Henrico III. Anno Christi 1047. Habetur hæc Vita
in vetusto exemplari MS. ab eius quodam æquali, ut apparet, scripta: sed in
gratiam Lectoris stylium mutauit F. Laur. Surius, & nonnihil con-
traxit. Sub finem quædam desunt in exemplari. Addi-
dimus pauca ex Breniario Spirensi.**

31. Martij.
quo die de-
cessit: sed
festum cele-
bratur 28.
Aprilis.

Ræclaram beatissimi Guidonis cōscripturi vitā, primò cum
parentes & patriam, post virtutes oratione qualicūq; ex-
plicare conabimur, eius fratri adiutorio, in cuius laudem id
suscepimus. Patrem igitur habuit Albertū, matrē Martinā,
patriam Rauennam, in cuius villa suburbana, quæ Casana
villis dicitur, natus est. Parētes eius fuere genere nobiles,
literarum studijs deditus fuit. Adolescens animo seculari
& vestibus comptus, nec a mundi pompis prorsus alienus,
iam videbatur abiturus præceptus in vitiorum gurgites, mun-
do cum illicente, & sua cupiditate inescare atque implicari.
re nitente: sed benignissimi creatoris gratia ab hoc præcipitio potēter ereptus est. Ita-
que sancti spiritus accensus igne, & celestibus ardens desiderijs, cœpit mundanis nego-
cijs nuncium remittere, terrena desideria calcare, horrere quicquid blanditur carni.

S. Guido eu-
pit mundo
valescere,
& habitum
monasticū
sumere.

Erst autem summopere cupiebat ponere secularem habitum, quando tamen non
ignorabat parentes id nulla ratione laturos, animo id apud se celabat. Cumque paren-
tes cum vellent inire coniugiū, ille verò anxius cuperet suum explere votum, aliquan-
do patri suo ita dixit: Duas ego mihi conciliaui sponsas, quarum altera insigni est po-
tentia & nobilitate: altera longè hac inferior & opibus & prosapia: sed me tamen
impensè diligit, & ego iam totus in eius labor amorem, nisi tu pater aliam labore &
difficultate obtineri non potest, ad eamque mihi valde arduus atque difficilis pater ac-
cessus.

Vtram ergò vis, mi pater, ut sponsam mihi asciscam? Parens verò gratulabundus,
Agē, inquit, fili charissime, nulla te vel pericula vel fastigia segnem efficiant, nulli alte-
rius amores enervent vel degenerem prodant, nulla quantunvis ampla dos a nobilif-
sime & potentis sponsæ thalamo retardet. Sume animum, & quanta maxima potes
virtute contende, ut tam illustris sponsa fruaris contubernio. Turpe est enim, ob labo-
res non diuturni temporis tantam rebus tuis optimè consulendi, & ad tantam pertin-
gendi felicitatem negligere occasionem.

His & id genus alijs sermonibus pater exhortabatur filium, putans eum adspi-
rare ad nuptias sponsæ mortalis. Sed o adorandam Christi virtutem, quæ cum sem-
per sit admirabilis, attamen in hoc nostri temporis beato viro eximie prædican-
dam non sit æquiparandus beatissimo Iohanni Euangelistæ: at tamen propter eius
sanctitatem, alterum Iohannem, si fas est dici, quodammodo eum appel-
lare possumus. Parentis enim sui sermones animo affixit suo, viresque sibi, ut is
hortatus erat, assumens, ignobilem illam sponsam, cuius se amore penè abreptum
ferebatur, & verbis & factis cœpit fastidire ac respuere, atque ad præclaram illustris
illius ac præpotentis sponsæ copulam ardentissimo animi studio adspirare. Ignobi-
lem atque vilem, caducam & imbecillam sponsam intelligi voluit, ut re vera est, mun-
di gloriam & fugaces voluptates: potentissimam verò atque nobilissimam, celestem
sapientiam & disciplinam, religionisque diuinæ exercitationem: cuius tanto flagrabat
desiderio, ut extra illam nihil ei adlubesceret, præter eam nihil in hoc mundo sibi ex-
petendum putaret. Itaque, ut pater admonuerat, brevis vitæ huius labores paruipen-
dens, oblectamenta pro nihilo ducens, dura omnia pro mollibus, aspera pro lævibus,
aduersa pro secundis habuit.

Sciens autem dixisse Dominum IESVM, Qui non renunciat omnibus, quæ pos-
sident, non potest meus esse discipulus: quadam nocte celeberrimæ apud Rauennares
beatæ Apollinaris martyris solennitatis, preciosis se vestibus exuens, & pauperibus eas
elargiens, vilissimam se veste induit, & inscijs parentibus e patria proficiscens, Romam
ire intēdit. Vbi cum in Clerum cooptatus esset, statuit ire Hierosolymam, nec vnquam
redire ad suos. Interea verò diuina est reuelatione admonitus, ut Rauennam repetens,
subdat se Martini eremita magisterio. Is Martinus tantæ fuit abstinentiæ & religionis,
ut penè toti Italia non mediocri esset venerationi. Fecit ergò, ut erat iussus, venit ad
Martinum venerabilem eremitam, aperit ei desiderium suum, accipitur ab illo sanè per-
amante, & post suauius sanctæ exhortationis verba ait ad eum vir Dei alacri, ut sem-
per erat, vultu: Vis ne, fili charissime, monachi vestem accipere? Tum ille: Id verò
semper mihi, inquit, in votis fuit: simulque orabat, ut oculis ea veste indueretur. ti-
mebat enim, nè parentes repertum ipsum abducerent, & mundi huius illecebris rur-
sum feruire compellerent. Sed vir sanctus voluit eam rem in crastinum differri, ut inte-
rim plus deliberaret.

Cernens ille retardari desiderium suum, cum esset feruente spiritu, ipse sibi cu-
culum induit, & postridiè manè sic vestitum exhibet se viro Dei. Sciscitante illo,
cur id fecisset, respondit se flammam pectoris sui ferre nullo pacto potuisse. In eo
autem seruire semper permansit, & illi venerabili viro, quoad vixit, totum se in
vniuersis subdidit: vixitque cum illo tribus annis solitariè in insula, quam Padus flu-
uius a Pomposia separat. Pomposianum autem monasterium, tum quidem pauper-
rum, volente sic Imperatore, curæ huius Martini erat demandatum, interim ta-
men regulariter ei domino Guilelmo præfidente: sed quo maior illic terrenarum fa-
cultatum erat inopia, tanto amplior religionis & diuini cultus copia visebatur. Vo-
lens autem vir Domini Martinus beatum Guidonem in illo commorari monasterio, ut
plenus disceret monasticæ disciplinæ & religionis instituta & perfectionē. Quam verò
accuratè & absolutè ea didicerit, si quis nōsse velit, poterit haud difficulter, si se ad il-
lud conferat monasterium, cui postea ipse præfectus fuit. Eius autem cœnobij fratres
est ceu simplicem & vili amictum veste cum irridebant, at conijciebant tamen fore, ut
quandoque apud ipsos Abbatis munereungeretur. Vir enim reuerendus Guilelmus
temporis successu omnia ei, sed alia post alia, monasterij officia vel ministeria deman-
dauit: Indè verò in S. Seueri monasterio præpositi munus obire cum voluit, illo se in
omnibus ad monastici canonis seu instituti præscriptum rectè gerente.

Per id tempus dominus Guilelmus in eremum secessit, alium suo loco fratribus

Eximia eius
sanctitas.

Luc. 14.

Vili habitus
in Romā, &
sic clericus.

Fit mona-
chus, & ad-
heret Mar-
tino eremi-
ta.

Varijs fun-
gitur offici-
is in mona-
sterio Pom-
posiano.

MARTIVS.

Pomposianis Abbatem præficiens. Ioannes Angelus is dicebatur, vir simplex & rectus, miræque abstinentiæ. Sed eo defuncto, atque ad Angelorum translato consortium, quantum multū renitens, & se indignum clamitans, Abbas Pomposiæ institutus est. Guadon beatissimus, cogente eum domino Martino, cui iam pridem in omnibus parere constituerat: nec tamen vllō modo sarcinam illam sibi imponi passus est, donēc ab eodem viro Dei Martino id impetrasset, vt quandoquē liceret eam, relicta Abbatiā, deponere. Porro autē & parens eius, cuius suprà meminimus, & frater, Gerardus nomine, ad eum venerunt, & sub eo, contempto seculo, religiose & strenuē Christo militārium illud ab eīus animas Domino reddiderunt. Cum autē præclarē monasterium illud ab eo gubernaretur, & monachorum increſceret numerus, aliud cœpit, quod hodieque permanet, condere cœnobium. In quo sanē quæ per illum & sub illo patrata sint, atque

Multa eius
miracula.

Insigne mi-
raculum.

Alind.

Defunctus
reuiuiscit.

Rursus po-
ridum d-
cedit.

Item alius
frater.

Pfal. 61.
Rom. 13.
Jerem. 17.

4.61

DE S. GUIDONE CONFESSORE.

Frater quidam religiosus, Sergius, templi custos lampades purgans, stabat in alto
 nipo. Excidit autem lampas una ex manibus eius in pavementum, & fracta est peni-
 abrad patrem Guidonem, ut multa ab eo propter damnum illatum ipsi irrogaretur.
 Quod cum factum esset, illico rediit ad altare, & lampadem sanam atque integram in-
 venit. Quadam Palmarum nocte lampas ab excelsa loco, puta ab ipsis templi trabibus
 decidit, & tamen neque illa confracta fuit, neque oleum effusum. Neque id semel tan-
 tum accidit, sed tertio eadem lampas idem passa, illasa adhuc permanet.
 Heribertus Ravennas

Heribertus Rauennas Archiepiscopus tanto aliquandò furore in virum Dei com-
peratum est ad hominem Dei, cum omnibus monachis in preces feruenter incubuit :
omnesque lanceis positis vestibus, asperrimis & cilicinis induti sunt, imitati prophe-
tam, qui ait : Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio. Tres autem dies Psal. 34.
& noctes continenter sic vestiri, calcis quoque abiectis, solo pane hordeaceo & aqua
contenti, quotidie sua sponte acriter in domo capitulari virgis cadebantur, nec vl-
la vel in templo, vel in refectorio sede alia, quam humo utebantur. Non immemor
autem Deus suauissimæ illius promissionis suæ, Inuoca me in die tribulationis : eru-
am te, & honorificabis me : tali visione eos consolatus est. Apparuit cuidam ex eis be-
atissima mater Dei & virgo perpetua, virginum stipara agmine, blandoque vultu hor-
tata est eum, ne timeret : monuitque ut in cœptis permanerent, certi se exauditum
iri : addidit etiam, donèc triduanum eiusmodi seruarent ieiunium, à nullo neque
visibili neque invisibili hoste monasterium ipsorum superatum iri. Expergefactus il-
le, postquam tempus adfuit, quo loqui liceret, omnia hæc Patri Guidoni & fratribus
enarrauit. Veram autem fuisse visionem, pax reddita comprobauit. Cum enim Ar-
chiepiscopus eo, quo diximus, animò venisset ad monasterium, fratresque omnes,
licet non ignari quid vellet, obuiam ei cum timore procederent, atque suo more
honorificentissimè illum in ecclesiam perduxissent, ille humi prostratus, ut Deo pre-
ces offerret, diuinitus adeò compunctus est, ut surgens, persusus ora lachrymis, ani-
mo placidum & vultu blandum atque affabilem se illis exhiberet, perpetuamque
cum illis iungeret amicitiam, & beato Guidoni deinceps quoad vixit humanissimum
se præstaret.

*Et defunct reliqua in MS. codice: quæ sequuntur, ex Breniario
Spirensi adiecimus.*

Inter ea verò, quæ per ipsum Deus in vita operatus est miracula, quosdam in cœ-
nobij sui renouatione, per coherentiam lignorum ruinam minantium in pericu-
lo mortis constitutos liberauit. Alios quartanis febribus laborantes, per pota-
tam manûs suæ lotionem curauit. Posteaquàm igitur annis duodequingenta
Pomposium cum laude gubernâsset, iturus obuiam Imperatoris legationi, in ipso iti-
nere apud Parmam feliciter expirauit pridie Calendas Aprilis, anno salutis millesi-
mo quadragesimosexto. Cùm autem Parmenses venerabile corpus e manibus fratrû

Q9 3

vi

vi abstulissent, superueniens Imperator Henricus, eius nominis tertius, sacratissimas exuias humiliter veneratus, primò fecit eas Veronam in sancti Zenonis ecclesiam reponi: deindè circa annum Domini millesimum quadagesimumseptimum de Verona Spiram transferri in ecclesiam collegiatam, quæ tunc à patrono suo primo, diuo Iohanne Apostolo & Euangelista nomen habuit: nunc verò ob sacratissimarum præsentiarum reliquiarum sancti Guidonis appellationē obtinuit: ut quemadmodum Conradus Imperator, eius nominis secundus, pro fundamēto iaciendo in primi lapidis collocatione felix eidem ecclesiæ dedit initium, ita per filium eius Henricum tertium, à venerandis eiusmodi reliquijs, manu sua præsentatis, non indignum sumeret post tantam immutationem cognomentum: Ad laudem Dei in secula benedictum, Amen.

FINIS MARTII MENSIS.

APRILIS.

MARTYRIUM SANCTARVM AGAPES, CHIONIAE, ET IRENES, QVAE APVD THESSALONICAM *passæ sunt, autore Simeone Metaphraste.*

1. Aprilis, ut hæc testatur historia, quæ ad Irenæ attinet, Latine Martyrologia 3. & 7. Aprilis has martyres habent.

1. Thessal. 1. & 4.

sic ait: In omni loco fides vestra in Deum peruagata est. Atque alibi: De charitate, inquit, fraternitatis non necesse habuimus scribere vobis: ipsi enim vos à Deo didicistis, ut diligatis inuicem.

Gen. 12.

Marth. 10.

1. Tit. 1.

Psalm. 50.

Iohan. 14.

Cum igitur persecutio à Maximiano Imperatore aduersus Christianos illata esset, mulieres illæ, quæ virtutibus seipsas ornauerant, Euangelicis legibus obediens, propter summam in Deum charitatem & celestium honorum spem, patrisque Abraham factum imitantes, patriam, cognationem facultatesque omnes reliquerunt, ac persecutores fugiendo, quemadmodum Christus præcepit, altum quendam montem perierunt, ibique diuinis precibus operam dabant: & corpus quidem ipsum ad montis celsitatem contulerunt, eorum verò animus in celo ipso versabatur. Cum autem in loco fuissent comprehensæ, ad eum, qui persecutionis author erat, Magistratum ductæ sunt, ut reliqua diuina præcepta exequentes, & ad mortem usque suam in Christum charitatem seruantes, immortalitatis coronam assequerentur. Vna quidem è tribus præcepti perfectionem possidens, & Deum ex toto animo diligens, & proximum sicut seipsam, sancto Apostolo dicente: Finis præcepti est charitas: merito Agape vocabatur. Hoc enim nomine Græci charitatem appellant. Altera purum ac splendendum baptismatis nitorem seruans, ita ut de ipsa propheticum illud dici dicebatur: Tertia me, & super niuem dealbabor: à niue nomen accepit: Chionia enim dicebatur. A Saluatoris & Dei nostri donum, hoc est, pacem in se habens, & in omnes exercens, quemadmodum Dominus dixit: Pacem meam do vobis: Irene ab omnibus vocabatur. Vt pace nomē accipiens. Has tres foeminas cum ad se ductas, & ita affectas Magistratus vidisset, ut dijs sacrificia offerre nollent, igne cremandas esse decreuit, ut per ignem exitum temporis, igni subiectos diabolum omnemque dæmonum cateruam, ipsius diaboli exitum,

citum, qui sub celo est, superantes, incorruptam gloriæ coronam adipisci, ac Deum ipsum, à quo gratia eis collata est, cum Angelis perpetuò collaudare possent. Quæ verò ab illis gesta sunt, ea breuiter narrabimus.

Cum præsideret Dulcetius, Artemensis scriba dixit: Cognitionem de his, qui præfentes sunt, à Stationario missam, si iubes, legam. Iubeo, inquit Dulcetius Præses, te legere. Tunc ait Scriba: Ordine tibi meo domino omnia, quæ scripta sunt, recitabo. Casander beneficiarius hæc scripsit: Scito, mi domine, Agathonem, Agapen, Chioniam, Irenen, Casiam, Philippam, & Eutychiam nolle his vesci, quæ dijs sunt immolata. Eas igitur ad tuam amplitudinem adducendas esse curavi. Tunc Dulcetius Præses illis dixit: Quanam est ista vestra tanta insania, ut nolitis religiosissimis nostrorum Imperatorum & Caesarum iussis obedire? Agathonem autem: Quare, inquit, tu ad sacra proficiscens, quemadmodum consueuerunt, qui dijs consecrati sunt, non his sacris usus es? Respondit Agatho: Quoniam Christianus ego sum. Tum Dulcetius: Num tu etiam hodierno die in eo proposito permanes? Maximè, inquit Agatho. At ille: Tu verò Agape, quid ais? Respondit: Ego Deo viuere credo, neque volo rectè factorum cōscientiam meam perdere. Tunc Præses: Tu autem quid ad hæc dicis Chionia? Ait illa: Cum Deo viuo credam, ob id nolui facere, quod dicis. Ad Irenen verò cōuersus Præses, ait: Quid nam tu ad hæc? Cur non pijsimo nostrorum Imperatorum & Caesarum iussu obtemperauisti? Diuini timoris causa, inquit Irene. Dein Præses: Tu verò Casia, quid ais? Animam meam, inquit Casia, seruare volo. Præses autem: Nunquid sacrorum vis esse particeps? Minimè, inquit illa. Tunc Præses: Tu verò Philippa, quid dicis? Respondit illa: Idem & ego dico. Quidnam, inquit Præses, hoc idem est, quod dicis? Illi autem Philippa: Mori malo, quam vestris sacrificijs vesci. Tunc Præses: Sed tu Eutychia, quid ais? Idem, inquit illa, & ego dico: malo & ipsa mori, quam facere quod iubes. Ait illi Præses: Num virum habes? Mortuus, inquit Eutychia, ille est. Præses verò: Quampridem mortuus est? Ante eos, inquit illa, viro, quem dedit mihi Deus. Præses autem: Hortor te Eutychia, ut ab ista infamia desistere velis, & ad humanas cogitationes redeas. Quid ais? vis ne regali edicto parere? Minimè, inquit Eutychia, ego parere volo: sum enim Christiana, Dei omnipotentis serua. Tum ille: Quoniam Eutychia grauida est, intercè seruatur in carcere. Atque hæc addidit: Tu verò Agape, quid ais? Visne omnia illa facere, quæ nos dominis deuotam me esse. His verbis mens mea non abducitur: inexpugnabilis enim illa est. Tunc Præses ait: Er tu Chionia, quid ad hæc dicis? Mentem nostram, inquit Chionia, nemo potest peruertere. At Præses: Num aliqua apud vos sunt impiorum Christianorum commentaria, vel membrana aliqua, vel libri? Respondit Chionia, Nulla o Præses, nobis sunt: omnia illa Imperatores, qui nunc sunt, à nobis abstulerunt. Præses ait: Quis nam hanc mentem vobis dedit? Omnipotens Deus, inquit illa. Dixit autem Præses: Quinam sunt, qui vobis authores fuerunt, ut ad istam stultitiam veniretis? Deus, inquit Chionia, omnipotens, & vnigenitus eius filius, Dominus noster Iesus Christus. Dulcetius ait: Manifestum illud est, quod omnes vos deuotioni nostrorum potentium Imperatorum ac Caesarum subiectos esse oportet. Quoniam verò post tam multum tempus, post tot admonitiones, totque edicta proposita, & tales minas injectas, vos testis, in Christianorum impio nomine permanētes: cumque ad hodiernum diem infestis, propterea poenas vobis dignas accipere. Id cum dixisset, sententiam scriptam legit: Agapen & Chioniam, quoniam iniquis mentibus & contrarijs sententijs elata, temerariam, vanam & pijs omnibus execrabilem Christianorum religionē colunt, igni tradendas iubeo. Hisque dictis, subiunxit: Agatho autem, Casia, Philippa & Irene, quoad mihi placuerit, seruentur in carcere.

Agathonis constantia &c.

Eutychia grauida traditur custodiri.

Libri Christiani ablati.

Sententia in Agapen & Chioniam.

pœna, neque mortis metum præ oculis habens. Quamobrè tibi pœnam afferri ne-
cessè est. Sed alienum tamen non videtur, etiam nunc benignitatis partem aliquam ti-
bi condonari, ut si volueris nunc saltem deos agnoscere, impunis & ab omni supplicio
periculoque libera esse possis. Quid igitur dicis? Facisne quod Imperatores nostri &
Cæsares iusserunt? Num parata es sacrificijs vesci, & dijs immolare? Minime, inquit Ire-
ne, minime per Deum illum omnipotentem, qui creauit celum & terram, mare & omnia, que
in eis sunt. Summa enim illius ignis sempiterni pœna proposita his est, qui Iesum Dei
Verbum negauerint. Dulcius verò: Quis nam tibi author fuit, ut membranas illas
atque scripturas ad hodiernum vsque diem custodires? Ille, inquit Irene, Deus omni-
potens, qui iussit nos ad mortem vsque ipsum diligere: qua de causa non ausa sumus eum
prodere: sed malimus aut viuente comburi, aut, quæcunque alia nobis acciderint,
perpeti, quàm talia scripta prodere.

Tum Præses: Quisnam, inquit, conscius erat hæc in domo illa esse, in qua habitabas?
Respondit Irene: Hæc vidit Deus omnipotens, qui omnia scit: præterea nemo. Nostros
enim homines inimicis peiores duximus, nè fortè nos deferrèt. Itaque nulli hæc osten-
dimus. Superiore anno, inquit Præses, cum edictum illud tale, ac pium iussu Dominorum
Imperatorum ac Cæsarium primo fuit diuulgatum, vbi nam vos latuistis? Ad hæc Irene:
Illic, vbi Deus voluit. In montibus (scit Deus) sub dio fuimus. Præses verò: Quinam erant,
vixistis? Sub dio, inquit illa, aliàs in alijs montibus versantes. At Præses: Quinam erant,
qui vobis panem suppeditabant? Deus, inquit Irene, qui omnibus escam suppeditat. Tum
Præses: Eratne pater vester harum rerum conscius? At Irene: Minime per Deum omni-
potentem conscius erat ille, qui ne nouit quidem hæc omnino. Præses ait: Quis igitur
vestrorum vicinorum id nouerat? Vicinos, inquit Irene, interroga, & loca inquire, vel
eos qui nòrunt, vbi nos eramus. Præses dixit: Postquam è monte reuerfa fuistis, ut tu di-
cis, legebarisne scripta ista, præsentè aliquo? Domi nostræ erant, inquit Irene, neque
audebamus illa efferre: quamobrè magnoperè angebamur, quòd non poteramus
nocte ac die illis operam dare, sicut à principio consueueramus vsque ad annum supe-
riorem, quo & illa occultauimus. Dulcius Præses dixit: Sorores quidè tuæ pœnas no-
stro iussu decretas exoluerunt: te verò, etsi antequàm aufugisses, propterea quòd scri-
pta ac membranas istas occultaueras, mortis pœna tibi decreta fuerat: non tamen eo-
dem modo iubeo è vita sic repente discedere: verum per satellites ipsos, & Zosimum

Nota san-
ctorum mar-
tyrum pati-
entiam.
Psal. 141.

Sententia
in Irenen.

Ducitur ad
publicu lu-
panar, sed
manet in-
tacta.

publicum carnificem in lupanari nudam statui præcipio, è palatio singulis diebus pa-
nem vnum sumentem, satellitibus ipsis non permittentibus reillinc discedere.
Cum igitur satellites & Zosimus publicus minister præstò essent: Illud, inquit Præses,
vobis notum sit, quòd si mihi significatum fuerit, vel horè alicuius momento istam ex eo
loco motam fuisse, in quo esse iussimus, tunc vos supreme pœnæ subiecti eritis. Scripta
verò ipsa à scrinijs & arculis Irenes proferantur. Cum igitur quemadmodum à Præside
iussi fuerant, eam illi ad publicu lupanar duxissent, & propter Spiritus sancti gratiam, ne
ipsam protegebat, & vniuersorum Domino Deo puram atque intactam seruabat, fan-
ctissimam illam foeminam Dulcius præses reuocauit, & ante tribunal sibi iussam, sic
affatus est: Nunquid in eadem adhuc temeritate persistis? Minime, inquit Irene, teme-
ritas, sed Dei pietas est, in qua persisto. Cui respondit Dulcius præses: Et ex priore tuo
responsò manifestè ostendisti te Imperatorum iussui nolle æquo animo parere, & nunc
quoque in eadem arrogantia persistentem te video: quare dignam pœnam percolues.
Cumque chartam petiisset, sententiam hanc còtra ipsam scripsit: Quoniam Irene Im-
peratorum iussui parere, dijsque immolare noluit, quinimò nunc quoque in Christi-
anorum ordine ac religione perseuerat: hac de causa, ut antea duas eius sorores, ita &
ipsam viuentem nunc comburi iubeo.

Hæc sententia cum à Præside lata fuisset, milites Irenen comprehensam in quendam
sublimem locu duxerunt, vbi & eius sorores antea martyrium passi fuerant. Cum autè
magnum rogam accendissent, insenserunt ipsam in eum conscendere. Itaque sancta Ire-
ne psalmos canens, & Deigloriam celebrans, in rogum se coniecit: atque ita consummata
est in conspectu Diocletiani Augusti nono, Maximiani autem Augusti octauo, Calendis
Aprilis, regnante in secula Christo Iesu Domino nostro: cum quo patri est gloria sancto-
que Spiritui in secula seculorum, Amen.

Laudans
Deum flam-
mis exuri-
tur.

DE S. THEODORA sorore illustrissimi martyris Hermetis, vide
Tomo 3. Gesta Alexandri Papæ & martyris, 3. Maij.

VITA

DE S. HVGONE EPISCOPO GRATIANOP.
VITA S. HVGONIS GRATIANOPOLITANI
EPISCOPI, GRAVITER ET ERVDITE CONSCRIPTA
à reuerendo patre D. Guigone, V. Priore primæ
Carthusiæ, eius æquali.

465

Innocentius episcopus, seruus seruorum Dei, dilecto filio
Guigoni Priori Carthusien. Salutem & Apostolicam be-
nedictionem.

Diuinis respondentes beneficijs, cognita vita eius, &
auditis, quæ per beati Hugonis merita fiunt, miraculis,
supernæ maiestatis elementiam collaudauimus, & Ar-
chiepiscoporum, Episcoporum & Cardinalium, atque
aliorum, qui nobiscum aderant, communicato consi-
lio, ipsum inter sanctos & electos honorari præcepimus,
& diem eius assumptionis cum gaudio solenniter cele-
brari. Quia igitur ipsius vita, quam pie duxit in corpore,
& miraculorum coruscatio, qua Deus eum facit apud
Petri & nostra tibi mandamus, quatenus ea, quæ tibi super hoc nota fuerint, diligen-
ter describendo posterorum memoria tradas: ut & Deus honoretur in sancto, &
clerus legens ac populus audiens, gratias agant Domino, atque ipsius intercessione
peccatorum veniam percipere mereantur. Orantes pro nobis dilectos filios no-
stros Carthusienses fratres, per te in Domino salutamus ac benedicimus. Data Pi-
lis x. Calend. Maij.

S. Hugo re-
latus in
sanctos.

PROLOGVS D. GVIGONIS IN VITAM S. HVGONIS
EPISCOPI.

Domino & patri charissimo, ac reuerendissimo sedis Apostolicæ pontifici
Innocentio, & Carthusiensium pauperum seruus inutilis Guigo, perpe-
tuam salutem & pacem in Domino, & si quid apud Deum tanti potest
peccatoris oratio. Non pepercit nostræ vel verecundiæ, vel imperitiæ,
Apostolatus vestri imperiosa dignatio. Sicut enim huic opusculo præfixa vestra se-
renitatis indicant literæ, beati Petri autoritate & vestra mandatis, ut vitam beati
Hugonis Gratianopolitani episcopi noscendam posteris scripto commendaremus.
Rogauerant quidem id ipsum iam pridem complures alij, sed maxime non spernen-
te authoritate Arialdu & Hugo, Mauriennensis & Gratianopolitani episcopi:
quibus prior habitu & vita regularis, beati viri in tractandis ecclesiasticis rebus per-
ficientia ferè comes extitit annos: posterior verò ex nobis monachus, ita ei in ec-
clesiastico regimine successit, ut propter diuturnam ac vehementem infirmitatem
ipsius, in eius locum, ipso petente, vestraque pietate iubente, priusquam obiret ipse,
consecraretur. Et erga eos quidem, quos præ longa familiaritate vel conuictu late-
re non poterant, nostra nos imperitia seu verecundiæ, & quæ fortè non minus im-
pediebat, carnis infirmitas sufficienter poterant excusare: ad tantæ verò pondus
authoritatis, ne mutire quidem præsumpsimus, nè, dum ei non obediimus, cui to-
tus commissus est mundus, eum offenderemus, à quo factus est mundus: & dum
apud homines vitamur imperitiæ confusionem, apud Deum incurreremus damna-
tionem. Obsecramus autem eos, qui hæc legerint, nè tanti sanctitatem patris, no-
stra non solum facundia, sed & cogitatione longè maiorem, ex ista scriptura me-
tiamur: & maxime, nè putent nos vltra, quàm sua postulant merita, nostris eum
sermonibus efferre potuisse. Tantum enim abest, ut sanctitatis illius magnitudinem
plus æquo valuerimus quasi fauorabiliter extollere, ut nec illam ipsam sancta con-
uersationis eius prærogatiuam, quod sine fictione dicimus, tum propter imperiti-
am, tum propter sermonis inopiam, ut erat dignum, potuerimus explicare.

Ro. pñifi-
ci totus co-
missus mu-
dus.

VITA

APRILIS.
VITA S. HVGONIS EPISCOPI.

1. Cor. 1.

Patria & parentes S. Hugonis.

Parer eius senex sit Carthusianus.

Exod. 10.

Psal. 141.

Somnium matris eius, cum illum gestaret vtero.

Eius verecundia.

Um ergo præfati patris sanctissimi mores & opera Deo placetia, sufficientem sermoni adeo præstent materiam, ut non solum nostram, sed & quorumlibet vincat facundiam, carnis eius tacendam ex toto duceremus originem, eo quod indifferenter de bonis bonos, de malis malos, de bonis malos, & de malis bonos, per diuini iudicii inferuabilē altitudinē nasci quotidie nullus ignoret: nec referat aliquis, qualibus sit ortus quisque parentibus, sed qualibus vixerit moribus: nec augmenta conferat meritorum, potentia, diuirijs & nobilitate terrena claruisse, sed hæc omnia pro Christo contempsisse: cum videamus & Dominum pauperibus ortum parentibus, & in Apostolis insigniores, sumptos ex piscatoribus. Vnde & beatus ad Corinthios scribens Paulus: Videte, inquit, fratres vocationem vestram: quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: & ignobilia mundi & contempnibilia elegit Deus, & quæ non sunt, ut ea quæ sunt, destrueret, ut non gloriaretur omnis caro in conspectu eius. Verum quoniam ij, qui de virtutibus tractauere sanctorum, etiam carnales inueniuntur non tacuisse natales: dicamus & nos breuiter quod beatus Hugo, natione Valentinensis, loco iuxta laram fluminis sironi, cui Castrum nouum nomen est, parentes habuit & secundum seculi dignitatem non infimos, & quod excellit, sanctitatis prerogatiua conspicuos. E quibus parer Odilo nomine, præter alia quam plurima, quæ militari licet in habitu, laudabiliter gestavit vel habuit, veritatis & castitatis amator extitit. Nam & mendacia, ingenua mentis affectuione religionis quam plurimis amplius euitabat, & licet duas, priore defuncta, ciuiss fuerit sortitus vxores, nullos tamen, quod his temporibus & hac temporum labe, præsertim in potentibus, monstro simile ducitur, præter vxorios est expertus amplexus. Idemque ipse xuo iam grauis, sanctissimo monente filio, tanto seruire contempsit seculum, ut senectutis immemor & delicatæ consuetudinis, duras, quas Carthusia propter verba labiorum Dei custodit, vias aggredi non dubitauerit. Vbi annis fere decem & octo in tanta sobrietate, tanta vixit humilitate, ut cunctis ibidem Deo famulantibus charis, cunctis haberetur veneratione dignissimus. Cui viam vniuersæ carnis ingressuro (erat quippe ferme iam centenarius) venerabilis affuit filius, eumque proprijs & inuicem sacra communione repleuit manibus. Expletoque condigna veneratione tam sancto funere, obitus diem, sicut & matris, eleemosynis, quoad vixit, celebrem duxit & sacrificijs.

Quæ videlicet venerabilis mater eius, cum post abscissum viri, præter quem nullus penitus nouerat, vellet & ipsa cuncta relinquere, quia foeminarum religiosa rara tunc erat monasteria, pij filij salubribus instructa monitis, continentia & eleemosynis, oratibus atque ieiunijs ac reliquis sanctis operibus in domo propria, quod reliquum erat impendit repositis, filios etiam suos, militaribus strenuos actibus, ab immoderatis, quantum poterat, frenabat excessibus. Cui decumbenti ea, qua obiit, agitudine, optata filij adest præsentia, adoranda tradit mysteria, extrema non multo post sepulture soluit obsequia, prompta soluens obedientia, quod imperat Deus lege Moisaica, dicens: Honora patrem tuum & matrem, ut sis longæuus super terram. De qua utique terra Plalmista Domino dicere creditur: Tu es spes mea, portio mea in terra viuendum. Hæc autem dicere fuerat solita, quod dum prægnans suis eum ferret visceribus, visum sibi per somnium fuerit elegantem creasse paruulum, quem sistendum Dei conspectibus, sancti in quibus & beatus erat Petrus, deferebant in celum. Hinc factum est, eadem aditente, ut discendis applicaretur literis. Sperabatur enim, nec frustra, singularis apud Deum gratia futurus & meriti. Amavit autem studia literarum non medio criter: propter quæ etiam in exteras profectus regiones, multa sustinuit. Inerat quippe illi, & visque ad vitiæmam senectam inesse non desistit, verecunda sobrietas, quæ eum & inter suos etiam necessariorum sapere cogebat ferre inopiam, dum nec amicis, si quid eum angebat, pudore victus poterat confiteri. Quo quasi freno a multis comprimebatur ecclesiæ, inter

Cum autem a scholis reuersus, Valentia, ubi maioris canonicus erat ecclesiæ, inter seculares & lubricos iuuenis licet pudibundus demoraretur & sobrius: (statuerat enim, sicut ipse dicebat, ab omni deinceps contaminatione immunē se, Deo iuuante, seruare) contigit dominum Hugonem, Galliarum omnium ex præcepto beate memorie Gregorij septimi Legatum, ad eandem venire ciuitatem, virum scilicet in ecclesiasticis negotijs strenuum

DE S. HVGONE EPISCOPO GRATIANOP.

467

strenuum & famosum, ecclesiæ Diensis tunc præfulem, postea Lugdunensem archiepiscopum. Qui cernens iuuenem elegantem vultu, statura procerum, eloquio temperatum, moribus verecundum, edoctusque ab eis, qui nouerant, cuius esset eruditionis & generis, & ut erat tam in rebus humanis quam diuinis ingenij perspicacis, agnoscens in eo magna quedam future probitatis & sanctitatis insignia, hilariter & affabiliter amplexatus est, rogans ut ad se veniret, suorum certaminum comes futurus & particeps: quibus non solum aduersus laicos, qui ecclesias, decimas ac cœmeteria sacrilegè detinebant, sed & contra sacerdotes, quorum vitam inhonesta conjugia maculabant, Siacerdos etiam, qui cupiditate cecati, sacra profanaque miscebant, paucis iuuentibus, acerrimus insudabat. Quod ipse libenter amplexus est. Aliquanto dehinc temporis ex acto spatio, idem Legatus apud Auinionem, non ignobilem Prouinciæ ciuitatem, granio digna patrauit. Ad hoc cœcilium episcopo carentes & episcopum quærentes Gratianopolitani venere canonici, compertoque præfatum iuuenem conuentui interesse præfenti, petierunt suppliciter, suffragante cœcilio, ab eius venerabili patrono, cui gratia officium societatis exhibebat, ut hunc sibi daret sine dilatione episcopum. Quibus ille proripiens gratulabundus assensit, tum dilecti comitis gaudens honoribus, tum ecclesiæ fauens profectibus, cuius etiam sacris officijs futurum non dubitabat opportuno. At vero ille, repentino timore concussus ab imo visceribus, toto reniti corpore magnisque clamare vocibus, & sese atare, scientia & postremo moribus & vita tantis mysterijs imparem cepit affirmare, nec ullatenus pati in sua salutis periculum, sua vilitate officia veneranda scœdari. Quam utique de se sententiam, profundissima humilitate conceptam, usque ad finem non exiit. Semper enim in quantiscumque sanctitatis & honorum profectibus operum, inutilem se seruum & pontificatus administratione indignum protestari non erubuit, semperque ad deponendum, sicut ex consequentibus liquet, paratus fuit. Vir autem profundi consilij, qui prædictis eum concesserat clericis, etsi gaudebat, quod in hac etate & habitu (erat enim habitu secularis, & annorum ferme vigintiseptem) honores non modo non appeteret indebitos, sed & repudiaret oblatos, cepit tamen rationabili, qua pollebat, facundia eius erigere trepidationem, solari verecundiam, frangere pertinaciam, asserens in talibus vel subeundis vel portandis oneribus non de sua quenquam virtute, sed de Dei potius debere benignitate præsumere, a quo deberet sperare bonum, quod deerat, & ad quem referre, quid quid acceperat. Huius itaque & ceterorum, qui aderant, virorum grauium consolationibus fractus atque hortatibus, tandem aliquando cessit electioni.

Præerat autem eo tempore Viennensi Ecclesiæ archiepiscopus Garmundus nomine, quem propter Simoniam, cuius sustinebat infamiam, sibi manus imponere non admisit. Cameris itaque, præter episcopi, a non sine reuerentia memorando Legato sumptis orationibus, eodem comitante, profectus est, ut a sedis Apostolicæ summo consecraretur. Vbi dum, consecrationis statutum opperens diem, cœmoraretur, in ipsis quodammodo diuine seruitutis iniurijs & in primis sacre militie tyrocinijs, grauissimam hostis antequam impugnationem rudis & talium inexpertus incurrat. Quæ sanctam ipsius animam usque ad illam agritudinem, qua & decubuit moriturus, die noctuque nunc acriter, nunc malignis meritis magnam in populo Dei famam, magnam fuerat habiturus & gloriam, ne forsitan extolleretur, angelum satanae, sicut & beatus Apostolus, qui se colaphizaret, accepit. Sic etiam apud prophetam Zachariam Iesum sacerdoti magno, veri Saluatoris cum conditore & rectorem omnium Deum, humana carne vestitum, impijs ausu inquit, omnia tibi dabo, si prostratus adoraueris me, idolatriæ etiam scelus persuadere conatus fuerit. Sicut ergo ipsi Domino incredibili præsumptione idolatriam, sic & huius, quæ ad Deum pertinent, aliquid cogitaret indignum. Sed sicut a Domino, sic, eodem iuuante, ab eius seruo victus & confusus abscellit. Cum igitur impugnationem, verum se fuisse Dominum, quod eligentibus se cesserat vel inuitus, electioni in se factæ abrenunciare modis omnibus deliberavit, & sacras administrationes, quibus indoles se magis ac magis deputabat indignum, nullo pacto contingere. Quam delibe-

Synodus Auinionensis.

Peritur in episcopum, sed totis viribus conatur effugere.

Oximiā, sed raram virtutem.

Tentatio blasphemie sancto viro per omnem vitam infestissima.

1. Cor. 12. Zach. 3.

Matth. 4.

Itemq; cō-
secrat epi-
scopum.

Judic. 4.

Nota depravatos eius temporis mores.

Vide studia
sancti viri
& veri epi-
scopi.

Ezech. i.

Pic monachus
Chluniacensis.

His ita non solum prosperè, sed & religiosè peractis, ad susceptam reuerentiam inuenit clerum & populum in diuinis nimis rudem & incompositum, & sanctarum obseruationum intantum inscium, vt non solum gradus inferioris clerici, sed & sacerdotes vxores ducerent, nuptias publicè celebrarent, emere ac vendere sancta non hæsitarèt, ecclesias, oblationes, decimas & cœmeteria laici, & eorum ditioni sacerdotes subditi possiderèt, usurarij siue fœneratores iniusta ex alienis damnis lucra coaceruarent, nec ob hoc tamè minus eorū aliqui vel ecclesias intrarèt, vel mysteria sacrosancta perciperent: adeò erant omnes disciplina totius expertes. Porro substantia domus episcopalis, dissipantibus non tam episcopis quàm tyrannis, qui præcesserant, penè fuerat tota consumpta. Vndè multas ibidèm etiam necessarij victus inopias per plures perulit annos, eò quòd nec illicitis contractibus, sicut pluribus mos est, suas indigètijs supplere volebat, & mutuare, vndè redderet non habere se cogitans, minime præsumebat. Verum tot & tanta suscepti populi vitia vel peccata, quanta vigilantia quibusve predicationis & disciplinae flagellis persequutus fuerit, quos ibidèm labores, quos discursus, quas sollicitudines infumserit, quæ ieiunia, quas vigilias, quas psalmodias, quos gemitus, quas preces, quosque lachrymarum imbres ad propitiandum pro eis Dominum paterna pro eis comparsione profuderit, non est nostræ facultatis euoluere. Sed nec quis ex tãtis laboribus prouenerit fructus, nostris exponi verbis aut potest aut opus est, cum rerum in melius manifesta mutatio id ipsum cernentium euidenter ingerat oculis.

Ipse verò interim pennatorum in Ezechiele animalium, coram sua le-
dientium, sed ulus imitator, sese ante se ponere, & sua vel pericula vel profectus sub
aminatione discutere non cessabat. Contemplans itaque suam vel artem, vel morum
imperfectionem, in quam præcipue vsque ad mortem mentis oculos post conse-
habuit, & alios habere persuasit, & suscepti pondus officij, necdum duobus post conse-
crationem expletis annis, contemptis omnibus, Casæ Dei ordinis Cluniacensis, factus
est monachus. Ibi quippe maius tunc paupertatis & humilitatis studium vifcebatur. Vbi
sanctorum, quorum ibidem aderat copia, virorum succensus exemplis, eosque suis,
quanguàm nouitius, non minùs ipse succendens, annum fecit, cum ceteris bonis, tum
præcipue humilitate, cuius præ cunctis virtutibus sectator extitit indefessus, cunctis ama-
bilis.

Mal. 17.

2. Cor. II.

S. Bruno ca-
lo ipse venit
ad S. Hugo-
nem.

Visto sancti
episcopi.

In Carthu-
siaz viris hu-
manis.

Capitis &
omachi
oloribus
illicitur.

uens ad plenū, si vellet etiam, posset exponere. Quo enim per hæc magis affligebatur, eo vehementius spretis, quæ mundi sunt, in Deum refugium verum & vnicū totus efferebatur, voluptatem inde, sicut aiebat, tanto pleniorē hauriens atque suauiorē, quanto fuerat angustia passus acerbiorē, iuxta illud Psalmi: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ letificauerunt animā meam. Huiusmodi alteritatem in eo ad finem usque non cessauere vicissitudines. Nunc enim in superna toris viribus spiritalibus erectis oculis, gustando & videndo, quoniam suavis est Dominus, ineffabilibus recreabatur gaudijs: nunc infirmitatis humanæ pondere relapsus ad solita, prioribus non vacabat angustijs. Vtrobique lachrymarum: ibi pro gaudio, hic pro cadio. Quid plura? Factæ sibi fuerant lachrymæ suæ panes die ac nocte: non has illi prospere, non has siccabant aduersa. Vix legere, vix psallere, vix sine his diuina meditari. Adeo nanque harum in eo excreuerat gratia, vt frequenter nec edenti nisi frenata decessent. Multoties enim per has sibi & socijs conuiuium, maximè aliquot ante finem annorum vel impendebatur, vel fuscabatur.

Gratia lachrymarum.

Ad mensam sibi vult legi sacros codices.

Erga confidentes vt se gesseris.

Oculorum eius itos tantus fuit, quævis vix alius quisquam.

Item 9.

Nota oculorum conuersionem vere stupendam.

Habebat quippe lectorem, a quo sanctos codices, quorum non paucos scribi fecerat, & alibi & præcipue sibi ad mensam legi faciebat, vt duplicatis delicijs sese suosque saginaret. Cumque lectori de diuinis vel seueritatibus vel miserationibus aliquid occurrisset insignis, id ipsum bis aut ter dicere compellebat. Nec mora, spiritali per scripturam voluptate gustata, concussis ab imo visceribus, tantis lachrymarum infundebatur inguis, vt voluptatem ventris & gutturis & sibi funditus tolleretur, & in socijs temperaret. Edocti itaque per experientiam comites, cum tales motus cernerent imminere, inuocabant lectori cedere, & aliquantisper a legendo cessare, vt taliter molestiam hæc posset ad tempus declinare. Hanc autem diuini muneris gratiam peccatores, ob confessionem ad eum venientes, vel maximè sentiebant. Clementer enim hos humiliterque suscipiens, patientissimè audiebat, aliquandò flens ipse cum flentibus, aliquandò vero ad lachrymas suis eos excitans flentibus. Quod vno liquebit sufficienter exemplo. Vir Deo charus Gaugerius, cognomento Calneus, qui apud nos in monachatu diu laudabiliter vixit & obiit, solebat referre, quod cum in seculo positus, suas ei confiteretur offensas (erat enim in Ecclesia Gratianopolitana literis & honore præclarus) incubuerit ipse super caput eius, & tantam vertici lachrymarum infuderit copiam, vt madefactis capillis, deorsum etiam riui per consentis ora defluerent. Porro mulierum confessiones non minus cautè, quam benignè suscipiebat. Non enim in angulis, aut obscuris aut secretis locis eas audire solitus erat, sed potius ubi a pluribus conspici posset. Et autem quidem satis familiariter applicabat: oculorum autem in alteram partem vertebat ad speculum, auditum solum, propter insidias diaboli, huiusmodi negocijs assensum applicandum.

Quam videlicet oculorum custodiam incredibili semper & ubique circumspeditione seruabat, ita vt cum potentes ac nobiles mulieres, iuxta illud Apostoli, Cui honorum honorem: ad colloquium honorificè hilariterque frequenter susciperet, multa coram se diuque tractantium facies penitus non videret. Dicebat enim, cogitationes illicitas difficilimè posse virari, nisi quis corporis sensus vigilantia multa compresserit: intrare autem, secundum prophetam, mortem per has quasi fenestras, & ingredi domos nostras. De qua etiam cohibentia sensuum dum vice quadam cum religiosis quibusdam colloqueretur, inter quos erat vir literis & puritate conspicuus, dominus scilicet Airalus archiepiscopus tunc ipsius, nunc Mauriennensis episcopus, respondit idem vir Dominus Airalus passim se mulieres adspicere, nec earum sibi nocere contuitu: est enim castissimus. Ad quod ille, non a mulierum tantum, sed a virorum quoque vultibus religiose mentis auerendum respondit intuitu, asserens quod experientia sua potest quisque conieceret, per communionem humanæ mutabilitatis atque compassionem fieri, vt affectiones conspecti frequenter ad conspiciendæ inestimabili velocitate pertranseant, & verbi gratia, de irato iratus, & de tristi tristis, & de lasciuiente fiat lasciuens: quas passionis episcopus sui mulieris, præter vnius, ita faciè adspexisse, vt ex consideratione vultus, si occurreret, quenam esset, posset agnoscere. Quid hac responsione castius? Quid circumspectius? Quid philosophia vera refertius? Talè vtrique se mulieribus exhibuisse, castissimè, & talia in humanis affectionibus aduersisse, sapientissimum. Hinc fuit illud, quod cum de matre mea, quæ cum eo, quæ voluit, quandiu voluit, locuta fuerat, ab eo quesisset, vtrum eam valde senecta frigerisset: paululum secum præmeditans, Nescio, inquit, vtrum sit verus, an non. Hinc & illud, quod muliere quadam, potentia nobilitateque præclara, cuius nomen

nomen edicere nolumus, in eius conspectu, quam morosè placuit, multa loquente, cum & ipse, quod libuit, respondisset, illaque discessisset, dicerentque socij eius, quos prudentes & religiosos semper habere curabat, cur non eam corripuisset, quod se suamque faciem tam faceret tamque lasciuè poliret, respondit ille non sine horrore quodam & exenone viderat, qui nullam nouerat? Vbi nunc sacerdotum, ubi plurimorum in sacro habitum constitutorum curiosa lasciuia, lasciuiaque curiositas?

Attendant hæc & imitentur, si possunt: mirentur & reuerantur, si non possunt. Sed & qui sanctitatem sine miraculis nihili ducunt, quæ nos ideo non magnificimus, quoniam ab electis hæc & reprobis haberi communiter scimus, & in maioribus patriarchis multisque alijs, qui Deo valde placere, sanctis vel nulla, vel pauca reperimus: qui tamen, vt dicere coeperamus, miracula quarunt, etiam atque etiam considerent, vtrum mirabilis ab homine, mortali carne circumdato, quicquam debeat exigi, & vtrum cuiquam possit non impossibile videri, per quinquaginta & amplius annos grandè episcopatum quolibet homine regi, & præter vnius, nullius omnino scemina faciem sciri. Et certe hæc ipsa parum quidem formosa, sed consilij eius satis indiga. Et tamen ad ipsius præsentiam, non solum ex suo, sed etiam ex alijs episcopatibus seu pro confessione, seu alijs cauissimè innumeris tanto deuotius frequentiusque veniebant, quanto sanctiorem cognouerant. Non autem hunc solum, id est, oculorum sensum, sed & ceteros omnes simili diligentia cohibebat. Aures nanque & linguam cum a ceteris illicitis, tamè quam maximè ab obsecrationibus frenans, aiebat sufficere vnicuique propria peccata, nec esse necessitate, vt alienis, suam vel audiendo conscientiam, vel loquendo contaminet linguam. Rursum nec interrogabat, nec facillè referebat.

Autem & lingue continentia.

Veracem autem cum fuisse in suis sermonibus, quo certius, quam inimici, testimonio probare poterimus? Guigo comes ad ea, quæ mundi sunt, homo satis idoneus, circa eundem etiam Dei famulum tranquillitatis tempore valde deuotus, inuicibilimè pro iustitia resistens, molestias non paruas nec paucas intulit. Bis nanque, vt multa tacemus, ab eo pro suis excommunicatus excessibus, bis episcopalibus expulsi domibus. Itaque cum grande placitum inter eos haberetur in præsentia Guidonis Viennensis archiepiscopi, qui postea Papa Calixtus effectus est, & vir Dei iuxta illud, quod scriptum est: Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit: iustitiam aduersus comitem aperta contradictione defenderet, indignatus ille atque iracundiæ facibus inflammatus, parumque, sicut apparuit, quicquid potuisset obijcere, quasi pro graui crimine intulit, dixitque coram cunctis, qui aderant, (aderant autem diuersi ordinis non pauci) interrogare se scientem audisset mentitum. Tunc ille quanquam iratus, quanquam furoribus repletus, veritatis tamen pondere pressus, cum se respondit scienter nullatenus auerisse mentitum. De veriloquio igitur ipsius hoc vnu hostis & irati sufficiat testimonium.

Veritatis studiosissimus.

Prover. 18.

Et quanquam digressionis forsitan arguamur, quia tamen per comitem beati viri patrum veritas, per eundem monstretur consequenter etiam charitas. Infestissimus, vt dicitur. Eius quippe ciuitatis ecclesia magnam illi reuerentiam, magnumque in suis tribulationibus præsidium semper exhibuit, eiusque consilij in grauioribus vti negocijs nam se de salute illius spem gerere, nec assecuturum Dei misericordiam desperare, quia nunquam delectabilius aut feruentius pro eo solitus fuisset orare. Miranda charitas, sed & stupenda non minus humilitas. Quid enim charitate plenius, quidve apud homines singularius, quam orare non segnitius pro persequente, quam obsequente? Quid autem humilius, quam hanc ipsam deuotionem non ad sua, sed ad ipsius referre merita, non quæ iam esse sciret, sed quæ futura speraret? Quia igitur certum est ab eo mandatum esse impletum, sequentibus & calumniantibus vos: dubitari non licet, assecuturum etiam mercedem que sequitur. Vt sitis filij patris vestri, qui in cælis est: qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Quæ profectò mercede nihil beatius, vt & præcepto nullum sublimius. Accedant itaque, qui cordis non carent oculis, vt videant eundem meriti, qui talis executor præcepti, tanti compos est præmij.

Orat feruenter pro inuestigatore perfectiore

Matth. 5.

De tactu vero vel odoratu, superfluo facimus mentionem: quorum alterum, id est, Contine- tia o. lo.

alteri verò, id est, tactui & antequàm ordinaretur, in totum valescebat. Nec idè se su-
osque sensus ab intuitu foeminarum tam disciplinatè frenabat, quòd circa libidinis vi-
tium se sentiret infirmum: quippe quem & prefata tentationis atque infirmitatis angus-
tia, & ecclesiasticæ dispensationis multiplices curæ, & maximè assiduum legendi, præ-
lendi, orandi, meditando, speculandi quæ Divina studium, ad huiusmodi delectationes
penè fecerant insensibilem: sed ut sui habitus & officij qualem decebat, maturitatem
seueritatemque seruaret, & contra inueterati hostis insidias circumspectionis infirmio-
ribus, quæ sequerentur, exempla monstraret, docens, non debere quenquam de quan-
talibet puritate vel firmitate præsumere, cum & homo, restante lob, in eodem statu nõ
perseueret, & aduersarius rugiendo sicut leo circumiens, quærat sine cessatione quem
denoret. David & Salomonem præ oculis semper ponendos, quorū, quia se circa mu-
lieres exhibere licentius, alter ex summa innocentia in adulterium decedit & homici-
dium, alter de sapientia, qua mortales cunctos exsuperat, in seruitutem usque desipuit
idolorum.

Desideria porro ventris, & guttulis vir beatus instantia quanta represserit, res ipsa
racentibus nobis, cerrioribus probat indicijs. Capitis nanque dolores & stomachi, hæ-
maximè creati studijs, satis & super satis eum ab huiusmodi monstrant abstinnisse de-
licijs. Eleemosynæ sanè sunt & per se diligens executor, & in alijs etiam seruus exhor-
rator. Exceptis enim domus suæ duntaxat necessitatibus, cuncta penè, quæ consequi
poterat, non in thesauros congregabat, posterorum vel dissipanda litibus, vel cõsumen-
da luxibus: sed sciens illud Apostoli, Hilarem datorè diligit Deus, distribuit lætus egen-
tibus. Denique annulos aureos & gemmaros, calicem etiam similiter aureum tempo-
re magnæ famis vendidit, horreis defectum minantibus, & alendis impendit pauperi-
bus. Adiuuabant etiam non minimè hanc in eo gratiam potètes & nobiles, qui sanctæ
conuersationis eius, longè lateque salubriter suauiterque fragrantis, odore percepto, de
remotis etiam regionibus, quantum eum non vidissent, ob diuinam tamen reuerentiam
beneficia multa mittebant. Procul non à mensa tantum eius, sed à totis etiam artibus li-
striones, tãquam vasa perditionis & organa falsitatis: procul militares clietēs, nisi ra-
rapinarum & eardum & totius instrumenta crudelitatis: procul etiam equites, nisi ra-
ri, & ipsi rarò, respectuque quàm maximè & specialis utilitatis. Non enim æquum pene-
bat, ecclesiarum bona, quæ patrimonialia sunt æstimanda pauperum, in aliorum expen-
dium, præsertim malorum, vltibus hominum: immò magis semetipsum, quàm expauper-
bus vnum, grauiter acculabat, quòd sibi ac socijs de rebus sibi commissis competeret
sumeret copiam, ac non potius sustineret cum pauperibus & ipse pauper inopiam. Ele-
emosynam igitur, ut diximus, libenter faciebat, sedulè suadebat, pro satisfactione etiam
pœnitentibus iniungebat. Hæc nanque tria præcipue culpas suas emendare cupienti-
bus sectanda præcipiebat, orationem, ieiunium & eleemosynam, non humanam in
hoc temeritatem, sed euangelicam sequens auctoritatem. Dicit enim Dominus, pei-
ssimū demoniorum genus ejci non posse, nisi in oratione & ieiunio. Alibi quoque pha-
risæis loquens: Date, inquit, eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.

Verum si scribere velimus, quanta moderatione hæc ipsa pro personis, viribus, affe-
ctibus & facultatibus dispensare solitus erat, quàmque sapienter & sobriè res suas in
orum & suos spirituales & corporales vsus, necnon & pauperum solatia distribueret: sed
quidem non solum sanctitatis eius, sed & solertiae documentum euidentissimum: quoniam
lectoris debemus vitare fastidium. Illud sanè quo pacto præterire possumus, quin vel
breniter attingamus, quòd cum frequentissime suorum & alienorum causas mūdanas
& ecclesiasticas audiret, ventileret, terminaret, eumque in subditis sibi clericis pro per-
proximum vitæ spatium toties consecrationes, degradationes, reconciliationes, manus fir-
sonarum & ecclesiarum competentibus causis & necessitatibus celebraret? Eo iudice,
as tamen ab omni, secundum propheticum præconium, excussit munere? Nullum pauperem
nulli vnquam personæ dignitas, nulli pecuniæ profuit quantitas. Nullum nutrem
nullum quantacūque officiorum siue natalium reum fecit extremas. Non nutrem
amicus, non duriorem expertus est inimicus. Non de argentatâ conuictis vel confite-
tibus imposuit pœnitentiam, non lucrosam in placitis defendit edidit sententiâ. Non
considerabat personam pauperis, non honorabat vultum potentis. Quod beati viri co-
preclariū illustrat meritum, quo rarius vel in præsentibus, vel in præteritis habet exem-
plum. Quanta nobis hoc loco, si laudare comparatione malorum bona velimus, offer-
tur materia in præsentium temporum seces inuicendi, in quibus cum dedecore atque

euerfione honestatis & æquitatis, pecunia templa penetrat, altaria maculat, sacerdotia
venundat, innocentiam exterminat, omnia diuina profanaque contaminat? Excitant Dent. 16.
nunc munera oculos sapientum, & subuertunt verba iustorum. Omnes diligunt mu-
nera, sequuntur retributiones. A minimo usque ad maximum omnes auaritia studet, Ierem. 6.
propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Non deficit de plateis nostris
visura & dolus. Postremo in capite omnium auaritia, & pecuniæ obediunt omnia. Sed
hæc hæc. Non enim ista suscepimus. Ad Dei igitur hominem verba vertamus, qui
temporalium negociorum ligiosas causas æternorum amore non amare, sed tolera-
re, magistra pietate, didicerat. Dicebat enim omni febre molestiora sibi placita, mo-
disque omnibus his abrenunciaturum, si non in hoc Deum se sciret offensurum. Inter-
erat autem illis tantummodo pacis obtentu, maximè pauperum atque ecclesiarum. His
etenim nouerat grauius motus nocere & guerrarum. Vbi verò inexorabilia in aliqui-
bus odia & inexpiabiles repererat iras, tunc demum fortissimè de Dei filius auxilio, to-
tusque in charitatis atque humilitatis solutus affectum, instantissimè ac deuotissimè,
offensis, pro his, qui offenderant, supplicabat. O quotiès salutis humanæ quasi cæcatus
desiderio, in cœnosa se pro talibus causis loca proiecit? quotiès ad pedes contemptibi-
lium etiam personarum diu prostratus iacuit? Nec facile, immò penè nusquam frustra-
batur optatis. Nam etsi qui negassent, non solum gratis, sed & cum satisfactione pœni-
tentes, offerebant postea non roganti, quod negauerant supplicanti. Tanquam quippe
omne genus hominum ei reuerentiam deferere, ut Deum grauiter offendisse se cre-
deret, quisquis ei postulata negasset.

Fuit etiam prædicator egregius: erat quippe non mediocriter literatus. Sed & inge-
nio & memoria benè præditus erat, in quantum molestia capitis nõ obtundebat. Nam
& literas suas ipse dictabat, eas præsertim, quarum ei cura propensior erat. Ideò autem
prædicans facilius suadebat, quia quod verbis dicebat, operibus ostendebat. Ut enim
commissam efficacius instrueret plebem, faciendo præueniebat sermonem. Sicut & de
Domino scriptum est, Quia cœpit Iesus facere & docere. Instruebat igitur ad confessio-
nem, excitabat ad pœnitentiam, promptam ad ignoscendū diuinam monstrando cle-
mentia. Nec quarebat in quo à literatis quasi sapiens laudaretur, sed quod ab auditori-
bus & melius intelligeretur, & vtilius retineretur. Denique in tantum auditores eius
interdum prædicatione eius mouebantur, ut capitalia etiam aliqui crimina, Deum ma-
gis verentes, quàm homines, publicè faterentur. Quod sequens declarabit exemplum.
Apud Vinnaicum castrum populo multo, ad dedicationem ecclesiæ congregato, ver-
bum fecit, quo in multas lachrymas audientium corda resoluit. Ibi mulieres duæ, quæ
sicut apparuit, eius verba profundius aure cordis imbiberant, audientibus pluribus sce-
lata confessæ sunt, quæ commiserant. Et posterior quidem quid dixerit, non satis ha-
bens compertum: prior autem suum se prodidit occidisse maritum. Cumque vir
Dei necis exquireret modum, retulit in escam illi se dedisse venenum. Post quæ ius-
si præsentibus abscedere, ut ei ceteri, quod volebant, liberi possent ostendere. Tanta
eius, in tali opere valde licet deuota, auscultare quiuerit tolerantia. Hoc à viro ata-
te & sanctitate reuerendo Vuilhelmo, sancti Theofredi nunc abbate, tunc mona-
cho: nos audiuius, qui beati viri per annos plusquam viginti comes extitit indi-
uiduus.

Sed quando nos omnia bona eius vel breuiter tangendo memoriæ mandare pote-
rimus? Congesserat nanque in illum vnum diuina gratia virtutum ornamenta pluri-
ma, quæ dispersita per singulos, plurimos illustres sufficere facere possent atque con-
spicuos. Si enim laudatur castitas, quis illo mūdior? Si sermonis veritas, quis in loquen-
do cautior? Si Dei charitas, quis feruentior? Si proximi, quis benignior? Si humilitas,
quis deiectionior? Si eleemosyna, quis largior? Si oratio, quis deuotior? Si lachrymarum
gratia, in quo effusior? Si contemplatio, in quo sublimior? Si tolerantia, quis in tribula-
tione fortior? Si iustitia, quis districtior? Si prudentia, quis circumspectior? Si temperan-
tia, quis moderatior? Verum cum talis esset ac tantus, ipse tamen, iuxta illud Euangelij,
Cum feceritis omnia, dicite, Serui inutiles sumus: se infructuosum, se semper accusare
non cessabat inuilem, qui episcopi locum occuparet, episcopi honorificentiam susci-
peret, episcopalia bona consumeret, episcopi verò nec merita, nec fructus haberet. Et
certè præstatio erant, quæ possent menti eius non modò solamen asferre, sed & in super-
biam, nisi tam solida esset, extollere. Ut enim taceamus, quæ clero pariter & plebi per
Rr 3 cum

Io. 14.
1. Pet. 5.

2. Reg. 11.
3. Reg. 11.

Eleemosy-
narum stu-
dium.

2. Cor. 9.

* spiritualis

Mar. 9.
Luc. 11.

Munera re-
spicit vir
sanctus.
Esa. 33.
Integritas
in iudicijs.

Leuit. 19.

Dent. 16.
Ierem. 6.
Eccles. 10.

* guerrarū,
pro, litium.

Nota ad-
mirabilem
tum chari-
tatem, tum
humilitatē.

Prædicatio
eius efficac.

Ador. 1.

* Iusnaicū
Nota rem-
miram.

Virtutū eius
catalogus.

Luc. 17.

Petit obni-
re absolui
ab episcopi
functione.

Schisma Pe-
tri Leonis.

Tentatio
blasphemiarum
prorsus so-
pita.

Nota hic
sanctus stu-
pendas.

eum bona prouenerant, eremus Carthusiæ, Calesiensis Abbatia, Excubiarum eremus, Regularium canonicorum apud Misereum & apud sanctum Georgium domus, ipso adnente coeperant, ipso spiritaliter & corporaliter fouente profecerant. Sed ipse in perfectione suam, qua nec Apostolus carebat, dicens: Non quod iam acceperim aut perfectus sim, tantummodo cogitans, & cum Psalmista dicente: Ut sciam, quid desit mihi: non quid sibi virtutis adesset, sed quid deesset, subtili admodum discussione considerans, episcopalem sarcinam modis omnibus exuere desiderabat. Qua sententia vel desiderio, sicut in principio diximus, ab initio suæ promotionis ad mortem usque non caruit. Hac igitur voluntate indies augmenta sumente, Romam legatos & literas in hoc ipsum ad venerandæ memoriæ Papam misit Honorium. Sed cum legati postulata non impetrassent, immo magis literas ad eum consolatorias & ad perseverandum exhortatorias accepissent, ipsemet quauis morbis ac senectute grauatus, spe tamen in posterum quiescendi roboratus, eundem Romanum Pontificem adire curauit, rogans suppliciter & obtestans dari senectuti suæ licentiam quiescendi, & ecclesiæ Gratianopolitanæ meliorem in suum locum pastorem substituendi. Sed nec ipse quauis multas, ut putabat, iustas & animi & corporis allegaret occasiones, impetrare valuit, ut sibi tantum & Deo vacare permitteretur. Creditum est enim, quod sola auctoritate & sanctæ conuersationis exemplo plius posset plebi prodesse subiecte debilis & ægrotus, quam quiuis alius, robustus licet & sanus. Concessis itaque ceteris, quæ petebat, honoratusque à summo pontifice & consolatus, ut potuit, ad propria remeauit, dimittendi tamen episcopatum olim conceptum non deposuit desiderium.

Defuncto autem Honorio, cum per tyrannicam & schismaticam rabiem non suis meritis, sed cognatorum & fratrum fultus præsidij, Petrus Leonis aduersus vestram innocentiam, quæ beatæ memoriæ Honorio successerat, emerisset, atque hoc vir Dei certissime comperisset, morbis licet, ut diximus, & ætate consumptus, zelo tamen domus Dei, cuius diligebat decor, perrexit Aniciū, ut eundem cum alijs episcopis excommunicaret schismaticum. Quæ professio excommunicatio propter auctoritatē tanti viri contulit multum & profectum catholicis, & detrimentum schismaticis. Et certe tam idem Petrus, quam pater eius, sancto viro multas olim venerationes & obsequia præstiterat. Sed beatus homo in tali negotio, id est, ubi periclitabatur iustitia, nec amicitia flectebatur, nec potentia terrebar. Nam & ante aliquot annos, cum Henricus Imperator Papam Paschalem cum clericis & parte ciuium in ecclesia beati Petri nefanda coegisset, ne cepisset, & eorum, qui secum erant capti, pietate victum, ad illicita pacta coegisset, ipse præ cunctis, ut apud Viennam excommunicaretur, effecit. Quæ excommunicatio, ne, Ecclesiæ suæ Domino suo roborante sententiam, tyranni illius in contrarium est mutata prosperitas, & imperiali dignitate priuata posteritas. Declinante igitur persecutione præfati schismatici serenitate vestra, & Gallias ingressa, occurrit ei Valentiam beatus Hugo, cum lacrymis rogans & obsecrans, quod & pridem ab antecessore vestro petierat, ut scilicet cunctis sarcinis & honoribus ecclesiasticis absolueretur, & utilior in ecclesia Gratianopolitana pastor eligeretur. Sed nec tunc quidem impetrare potuit, quod tam efficaciter humiliterque petiuit.

Ab hoc tempore cepit indies magis magisque deficere, & morti, crebrescentibus molestijs, propinquare. E duobus nanque satanæ angelis, quos ei ad colaphizandum, non extolleretur, datos supra retulimus, tentatione videlicet arque infirmitate, alter, id est, tentatio, ita extinctus est, ut nec vestigium eius vllum relinqueretur: Alter vero, hoc est, infirmitas, excrecere quotidianis non cessauit augmentis, donec illo obeunte, ipse quoque pariter finiretur. Sed cum & antea semper verbis & operibus in eius beatæ animæ Deū habitare claruerit, tum, præcipue in hac infirmitatis afflictione postrema, quis vel quanti foret meriti, & quam sincero Dominum veneraretur affectu, & quam vera dilectione in tam diuturna vita sua iustitiam veritatemque defensasset, latere non potuit. Nam per eiusdem infirmitatis nimiam violentiam deleta vel perturbata penitentiæ memoria, in ea duntaxat parte, quæ bonis malisque communis est, & bonis ad bonos, malis ad malos indifferenter usus, deseruit, localium & temporalium rerum continens formas: ea ergo memoriæ parte oblitterata siue confusa, pars illa, quæ veritatis & iustitiæ totiusque diuini cultus impressa lineis, in hominibus sanctis & angelis pietatis tantum congruit actibus, non solum æquæ, ut prius, verum etiam constantior interdum feruentiorque innotuit: adeo ut litanij & psalmis pectorisque contusionibus, diebus

acnoctibus diuinæ clementiæ aures interpellando, religiosus, qui sibi seruiebant, onerosus plerumque fieret fratribus.

Aderant nanque ad seruendum ei tam ex socijs proprijs, quam ex nostra & Calesiensis, necnon & Excubienſi domibus octo vel nouem, & interdum etiam decem, pariter literati, pariter sine literis, omnes religiosi fratres, nec vlla prorsus persona secularibus necessitatibus eius deuotissime seruiebant. Hi vero die noctuque corporalibus ac spiritualibus quantum in humilitate, quam inter ceteras virtutes præcipue sectatum supra retulimus, profecerat, quamque profundè puri cordis sacris eam impresserat recessibus, manifestis ostendit indicijs. Nam si quid optis habebat, non à quoquam eorum iubendo imprecando suppliciter exposcebat. Verbi gratia: Exhibe vel fac mihi hoc aut illud propter Deum, ut Deus hoc tibi retribuatur in futuro. Mirabantur autem & vehementer stupebant, quod qui subiectos omnes, & propriam præsertim familiam tanta auctoritate tantaque seueritate regere consuevit, in agnitione quando solent alij, morbi stipulante molestia, ad irarum & indignationum motus esse procliuiores, tantam lenitudinem, tantam induerat humilitatem. Nam etiam si quis vel modicè repræhendisset eum, vel aliquam molestiam in eius famulatu se pertulisset dixisset, protinus pugnis grauiter pectus verberans, se reum clamabat, virgarum disciplinam imponi sibi deuotissime flagrabat. Quod quia cuncti propter multam circa eum reuerentiam recusabant, fiebat vbertim, confessionemque illam, qua mysteria celebraturus uti fuerat solitus, innumerabiliter repetebat, psalmos quoque & diuinarum scripturarum frequentabat, ita ut nocte vna, sicut nobis veraci narratione relatum est, Dominicas orationes trecentas expleuerit. Cumque à seruientibus sibi corripere, quod hæc agendo non solum suo fatigationem corpori, sed etiam augmenta præberet infirmitati: respondebat ille, non solum non hinc suis incrementa miserij, sed insuper magna prouenire remedia.

Ita quippe his assueuerat studijs, & ita dulcedine diuinæ laudis & obsecrationis mellitus imbibebat, ut cum cetera penè omnia per passionem, ut prædiximus, capitis e memoria diffugissent, hæc prorsus de sanctissima eius mente nulla vel phrenesis vel alterius vi morbi potuerint aboleri: Immo tanto hæc instantius & delectabilius reuoluebat, quanto cetera, obliuione quoque iuuante, rariùs incurfabant. Et cum plerumque, hac ipsa obliuione cogente, ubi esset, vel cum quibus esset, nesciret: interrogatus tamen de his, quæ ad iustitiam religionemque pertinebant, sine cunctatione veracissime sapientissimeque respondebat. Nam cum falsus rumor exisset, quod comiti Americo, qui comitis Vmberri, parisi videlicet sui secutus exemplum, non exiguum beato reuerentiam exhibebat, filius natus fuisset, quærerentque qui assistebant ei, an eum vellet ipse baptizare: illico non sine aspernatione respondens, Non, inquit, à quo quis baptizetur, curandum est, cum baptismus à quocumque datus, sit semper idem. Item discerebat inter se, qui aderant, quis successorem eius, eo ipso petere iam electum, in sacrosanctam Catholicam consecraret: similiter indignatus respondit, non eligendum intra Ecclesiam fore esse diuersum. Indignabatur autem in talibus facilius & vehementius, quia vel dubitare in his, blasphemiam deputabat.

Accurrentibus etiam ad visitandum cum clericis & laicis satis multum venerabiliter ac deuote, pro personis & officijs monitus saluberrimos infundebat. Inter quos Guilelmus Desiderij, vnum de maioribus post comitem, erga se præ multis deuotum, cum flexis genibus (ita quippe omnes faciebant) ante lectum eius benedictionem flagitaret, seuerâ increpatione corripuit, dicens eum iniustas in subditos exactiones faciendo, qui iam penè inrer mortuos deputari poterat, sed à Deo potius, qui ei reuelauerat, discipulis, nec post hæc eius monita accepturum deinceps esse. Carnotinus etiam episcopus, dominus Gaufridus, seruo Dei ex quo notus, singulariter etiam charus, post visitationem, quam ei tanto gratiorem, quanto magis desideratam exhibuerat, ad vestri Valentiam, ubi tunc erat, præsentiam reuersurus, cum quid ex sua vobis parte dici præciperet, quæreret: ait ille, ut pro se vestra benignitas Dei clementiam exoraret. Sed & hic

Reuera exi-
mia & admi-
randa humi-
litas.

300. Domi-
nicas orati-
ones vna nocte tam debilis reci-
rat.

Verum ex-
tra necessi-
tatem non
debet bapti-
zari nisi sa-
cerdos.
Vide S. Tho-
mam 3. par-
te q. 67.

cum quæreretur, quid pro se vellet orari, Vt Deus, inquit, in me mundanum extinguat, & suum accendat amorem. Idipsum religiosos fratres, qui sedulum sibi exhibebant obsequium, sapientissime precabatur, reum se & indignum diuinis beneficijs non sine peccatorum contusione contestans. Quadam autem vice quidam ex socijs, tantis eius fletibus atque suspirijs motus, quasi consolaturus, Quid, inquit, pater tantum plangis, cum nec homicidium, nec periurium, nec aliud quid criminale commiseris? Protinus ille, Quid hoc, inquit, refert, cum sola cupiditas & vanitas, si diuina non esset clementia, perditioni posset humanæ sufficere? Quid prudentius aut compendiosius ab incolumi & integra memoria potuit responderi? Omnia, quæ vel boni pijs studijs auersantur, vel mali perniciosius nescibus consuetantur, duobus verbis cupiditatis & vanitatis includit.

Dienis etiam episcopus dominus Odolricus, vnus ex eius alumnis, & in ecclesia Gratianopolitana per omnes honores vsque ad Decanatum, qui post episcopatum maior ibidem est dignitas, ab ipso prouectus, vitæ regularis habitum per reuerendas manus sanctissimi senis desiderans sumere, deuotus aduenit, ipso iam multa, morbis ingrauescentibus, debilitate grauato. Cuius aduentus causa, ministris indicantibus, vir beatus audita, tanto exultauit gaudio, tantaque protinus est repletus lætitia, vt oblitus infirmitatis, venienti occurrere gestiens, penè se de lectulo præcipitauerit. Accedente autem illo, osculatus est eum, & præ gaudio lachrymas fundens: Exuat, inquit, te Deus veterem hominem cum actibus suis, & induat te nouum, qui secundum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis: memoria, vt iam dictum est, ad communia ultra fidem deficiente, ad diuina solito nonnunquam amplius exuberante. Nam & post multa sanctissima & saluberrima monita cum abiret, necdumque atria cuncta transisset, id etiam mandare curauit, vt de caligis pedules abscederet, quatenus præter pedes totus iaceret vestitus. Dolebat enim nonnullos in religioso habitu, ad sanctitatis iniuriam, tibijs dormire nudatis. Post hæc, iuuantibus ministris, in planum descendit solum, prostratusque, in faciem, magnas Deo pro eo, quod factum fuerat, cum lachrymis gratias obrulit: his indicijs, quantum salutem desideraret humanam, penè iam de sanctus ostendens.

Ridere autem vel ociosis vacare verbis, aut rumores inutiles recitare, seruitores suos nequaquam patienter habebat. Statim enim hoc ipsum seuera increpatione frenabat, asserens tempora fletibus debita & poenitentiae occupanda lætitijs, nec cachinnis, nec nugacibus relationibus, nec ociosis terenda sermonibus. Vnde, quæsumus, etiam etiamque considerent, qui mirari nisi insolita non norunt, vtrum vel in scripturis, vel in humanis relationibus tale quicquam nosse poruerint, & vtrum non omnino impossibile & contra naturam, & idè incredibile etiam videatur, potuisse hominem corporalia & a puero consueta de memoria perdere, & diuina non potuisse, cum id potius naturæ vel consuetudinis exigat ratio, vt spiritualia & diuina, tanquam subtiliora & minus assueta, captuque, difficiliora, prius abscedant: illa verò, vt potè familiariora & humana infirmitati ad cogitandum faciliora, diutius maneant. Quod si ea, quæ circa sanctos contingere solent, quo rariora, eo sunt etiam mirabiliora: quid eo mirabilius, cuius pro sui raritate, nec in scripturis vllum, nec in humanis rebus extat exemplum? Et sentiat quæque quod vult, nobis autem videtur, nec aliter peritiores, eos maxime, qui physicam norunt, sensuros existimamus, non minus singulare, minusve, immò fortè amplius notabile, inter tot, tamque diuturnas & acerbis cerebri passionibus, quam inter ceteram nem atque inuocationem, & religiosam non perdidisse deuotionem, quam inter ceteram leos ardentesque, laminas & succensas craticulas insuperabili constantia Christianam negasse fidem. Ibi enim quod infestat, exterius totum ingeritur: hic ipsa rationis intrinseca, ipsaque diuinorum & humanorum sensuum memoria quasi cellarium intrinsecus impugnantur, & qui eis præsidet animus, non aliunde nec alibi, quam ex eis & in eis, quibus iuuari debuerat, dignioribus scilicet & sublimioribus, sibi que pro sui subtilitate coniunctionibus sui corporis partibus attentatur. Horum alterum in reuerendis martyribus, alterum miramur in beato Hugone. Veruntamen hoc illi nec nouum, nec recens fuerat. In suæ namque mentis excessibus, quos utique crebros & sublimis habebat, relictis non solum ceteris, sed & semet sub se, supernam dulcedinem delectabiliter gustare solitus fuerat. Vnde etiam ad id recurrebat afflictus, quod incolumi fuerat non procellis pareretur igitur, beatum Hugonem, sicut & sanctum Iob, idè tantis tribulationum procellis exagitatum, tantisque dolorum fornacibus instar auri decoctum, vt & ad societatem sanctorum purior & clarior hinc exiret, & quod non superficietenus, sed ex totis medullis Deum

Sanè admiranda sunt hæc.

Non scit ociosos sermones.

Crebros patitur mentis excessus.

Deum dilexerat, mundus agnosceret, dum ab eius inuocatione, nec doloris nec phrenes vis cum vlla compesceret. Quid plura? In his vsque ad vltimum perseueravit ipsius, erga suam Carthuliam, eiusque Priorem indignum, quod sine lachrymis non scribimus, specialem dilectionem, eorum in tantis afflictionibus memoria non carente, demonstrans.

Anno itaque ab incarnatione Domini millesimo centesimo tricesimo secundo, era- Felicitissime migrat a corpore. nis porro suæ ad minimis octogesimo, mense quarto, cōsecrationis autem in idem ad minimis quinquagesimo secundo, Calendis Aprilis, sexta ante Palmarum Dominicam feria, circa Gallicinium beatus Hugo, inter sui temporis episcopos operibus & fama singularis, pacata domo & cunctis referta bonis, commissa etiam ecclesia ac plebe tranquilla pace fruente, migravit ad Dominum, successorem substitutum iam sibi Carthulien- se, sicut diu multumque desiderauerat antè, relinquens. Seruatum est autem corpus eius in sepulchro usque ad tertiam sequentis hebdomadæ feriam serenis diebus & calidis, ita vt nemo desideraret astatem, mirantibus plurimis, quod nec clementia aeris, nec circumstantis consipatæ multitudinis aestu, nec cereorum calore tabesceret. Ad cuius venerandas exequias tres accurrunt episcopi, Dienis, Gratianopolitanus, Carnatus, qui præcedenti die post secundam, quam ei in hac sua vltima debilitate visitationem exhibuerat, vix tandem recesserat, rogans vt si breui deficeret, post eum, quod & factum est, protinus mitteretur.

Statim verò, vt eius obitus fama percrebuit, accurrerunt non ex suo tantum episcopatu, sed ex remotis quoque regionibus innumerabiles populi, ceteros ac diuersi generis oblationes afferentes. Omnis ætas, sexus, atque conditio deuotissime osculabantur pedes eius, intantum, vt sandalia ipsa tanquam tincta pellis, liliua pariter & lachrymis obscurarentur. Nam & lactentes offerebantur paruuli, quò tam sancti corporis tactu aduersus omnia munirentur aduersa. Nonnulli etiam sandalia ipsa, ardèntiori fide osculando, mordebant, aliquid inde ob sanctificationem secum ferre volentes. Annuli ac nummi & res aliæ sancto applicabantur corpori, vt eo sepulto, pro reliquijs haberentur. Adierant ex nostris & Calesiensibus atque Excubiensibus plures conuersi, sanctissimæ glebæ custodes assidui, monachorum quoque & clericorum cum ecclesiasticis apparatibus greges quamplurimi. Tantus autem concursus vndique fuerat populi, & tam grata cunctis etiam defuncti præsentia, vt vix tandem cum permiserint sepeliri. Denique quintæ defunctionis die, tertia, vt diximus, post palmas feria, de ceperunt turbas, promittentes quod ipsum extra ecclesiam esserent, vt eum liberius & intuerentur, & tangerent. Hæc itaque spe exeuntibus, & ita ecclesia beata semper virginis Mariæ, ubi sepeliendus erat, ex parte vacuata, obseratis protinus firmissimè ianuis, sacri corporis venerandæ relictæ in preparato sarcophago cum multa reuerentia & ingenti lamentantium patimodo rarior, modo densior ob spem diuinæ in se miserationis, propter ingentia beati numerum nunc vsque perseuerat.

Deuotio populi erga sancti corpus.

VITA S. VVALERICI ABBATIS, SCRIPTA FIDELITER A QUODAM EIVS PROPE AEQUALI, SED RUDI STYLO, ATQUE EA CAUSA MUTATO PER F. LAUR. SURIUM.

Valericus vir venerabilis, mediocri quidem fuit genere, sed i. Aprilis, fide & religione illustrissimus: quippe qui ab ipsa penè infantia a Domino præuentus sit in benedictionibus dulcedinis. Apud Aruernos habuit natale solum: porro adhuc puerulus ætate, sed mente grandævus, oues parentis sui ad pascua ducere solebat. Accidit interim, vt audiret a vicinis, nobiliūm pueros ad scholas literis instituendos adduci solere. Ibi tum ille magno incensus desiderio, tabellam sibi effecit, cum multa reuerentia a ludimagistro petijt in ea Alphabetum sibi exarari, & literarum significationem expromi. Quod vt haud difficulter obtinuit, ad suas pascendas oues alacer regressus est. Interea res euenit memorabilis & admiranda. Cum enim gregem paternum curaret in agris, assidua meditatione, licet inuito parente, non al- Alphabetum modo, sed etiā totum didicit Psalterium. Inde verò cepit sacras adire edes, & in-

quo die translatio eius celebratur.

Literas discit admirabiliter.

APRILIS.
& intenta mente audiens quæ illic cantabantur, magis ac magis diuino compungebatur timore.

Crescente autem in eo calore fidei, ut audiuit non procul abesse monasterium quoddam, in quo situs degeret auunculus, eius insistens vestigijs, eò se contrulit. Porro parentes eius iussit, ut domum se reciperet. Respondit sanctus puer, se deinceps ad paternas edes nunquam rediturum. Ea res & stuporem & moerorem eius patri attulit, multaq; is animo cogitare coepit, adhibitis etiam Abbatis & fratrum consilijs, quonam pacto eum in monasterio educeret. Et fratres quidem coeperunt hortari beatum puerum, ut ad parentes rediret, & deinde quando cunque illi visum esset, ad cœnobium reuerteretur. Addebant blandis verbis etiam minas, & aliquot dierum ieiunia indicēbāt, ut sic animum eius terrent. Sed ille meliori concepto consilio, tanquam petra immobilis, in sua sententia persistebat, non immemor illius, quod Dominus Iesus ait: *Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus.* & illius sententiæ Apostolicæ: *Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames?* Cernens verò Abbas pueri constanriam, & immorum animi deliderium, cessit pietati & timori diuino, aitque ad fratres: *Non abijciamus hoc, quod nobis à Domino donatum esse videmus.* Tum verò omnes propensa voluntate & cum gaudio spiritali eum intrò admittunt, promotumque in clericum, intra paucos dies, præsentē patre eius, sub regulari ordine, ut author loquitur, eum constituunt. Cum ipsius verò ætatis incremento, crescebat pariter & gratia spiritus sancti, & cunctorum erga illum amor & beneuolentia. Erat sanè corpore castus, mēte deuotus, sermone comis & affabilis, decorus & amabilis adspēctū, prudentia conspiciuus, clarus temperantia, animi fortitudine robustus, iustitiæ valdè tenax, longanimis & benignus, patientia inuictus, humilitate mansuetus, charitate feruens, deniquè bonis operibus & gratia Dei plenus. Magna in eo morum integritas & maturitas visēbatur, itā ut confratribus suis tanquam exemplar esset & norma viuendi.

Inter hæc autem animo semper ad sublimiora virtutum exercitia aspirans, reliquiâ patriæ & posthabitis parentibus, peregrè velle proficisci, idq; non mentis leuitate, sed diuino eum amore perurgente. Abiit igitur ad monasteriũ beati Macarii, quondam Antissiodorensis episcopi, quod in eius vrbis viridario quodã suburbano constructum est, venientemq; idem antistes humaniter accepit. Ibi verò per multum tempus ieiunijs, vigilijs & precibus haud vulgariter incumbens, calestem in terris vitam degens; cumq; eius virtutum fama longè lateq; se diffunderet, quidam vir nobilis & opulentus Bobo nomine, ad eum, salutaris ab eo hauriendæ institutionis causâ, deuotus accessit. Ab ipsoq; Dei famulo deuotius exceptus est. Tantum autem apud eius animũ tum probatis è diuina scriptura sententijs, tum fufis pro illo ad Dominum precibus effecti, & omni mundi calcata gloria, voluptariam Dei amore paupertatem complexus fuit, sed nè missa semel ad aratrum manũ, retrò respicere videretur, noluit domum protechus esse, cum magistro suo S. Vualerico pari religionis feruore Luxouium vsque processus, ubi venerandus & admodum sanctus, insignisque sacre religionis cultor B. Columbanus, ex Hybernia insula ortus, ducentorum & viginti plus minus monachorum præbans, ter morabatur: in cuius cœnobijs nemo sibi aliquid eeu proprium vendicabat: præter diurnos labores nocturnasq; vigilias, omnibus omnia erant communia, idem velle ac nolle, cor vnum & anima vna in Domino, atque tamen nihil mundi huius humilitate haberent præter parcissimum & tenuem victum, & corporis simplicia atque humilissima indumenta, at nihilo minus in Christo omnia possidebant: atque his delicijs & diuitijs contenti, vitam vivebant angelicam. Et de S. Columbani quidem virtutibus & factis admirandis si quis plura nôsse velit, cum ea narratio à nostro instituto sit aliena, ad eruditum discipulorum eius discipuli Ionæ Abbatis, præclari sanè viri opusculum perlegendum se conferat, quod ille de tanti patris vita conscripsit. Nos ad S. Vualerici res gestas explicandas reuertimur. Cùm adhuc in Luxouienfî cœnobio ageret, humilitatis studio hortu colendi curam suscepit, in quo sanè tanta olerum crescabat copia, vt fidem proferre videretur. Accidit autem, vt in aliorum hortis pleraque omnia olera hinc & alij vermes deualtarent: porro S. Columbanus Vualerici curæ committum hortum ingrediens, non solum nihil ibi à vermibus adsum reperit, sed omnia potius vitæ necessaria, amœna & inuoluta conspexit. Facile autem vir Deo plenus animaduertit hoc non casu ita euenisse, sed humilitati, obedientiæ & fidei B. Vualerici tribuendum esse: licet is è diuerso non suis, sed fratrum meritis hortum defensum assereret. Peripsecta itaque tanta

DE S. VALERICO ABBATE.

DE S. VALERICO ABBATE.

Contigit inde, ut B. Columbanus fratres sacris lectionibus institueret, & divini verbi semina inter illos spargente, de improviso limen domus illius S. Vualericus calcaret. Ad eius vero introitum B. Columbanus admiranda suavitatis odorem percipiens: cumque didicisset quidam tum eo fuisset ingressus, fertur ita dixisse: Tu iure es Abbas monasterij & senior mihi diligende. Cum autem ab illo coenobio sanctus Columbanus cum fratribus suis esset expulsus, persequente eum Theodorico rege, male persuaso à Brunichilde aulæ suæ, qui tum Burgundionum regnum obtinebat, quemadmodum Austrasiorum Theobertus, pastores quidam cum locum sibi vendicârunt: sed B. Vualericus Dominum virtute profanis siue secularibus hominibus inde expulsis, cepit locum sacrum illustrare: iamque B. Eustachius à S. Columbano missus erat, ut illi coenobio præfesset, licet eius fines quosdam etiamnum homines seculares occuparent: qui cum litem intenterent, B. Eustachius & generis & morum nobilitate venerabilis, unâ cum famulo Dei Vualerico adeo illos efficacibus & mellis sermonibus, Domino illi opem ferendæ ab iam dictis coenobij finibus amovit, ut nullum prorsus inter illos contentionis scandalum extiterit. Erat tum frater quidam, qui animi leuitate permotus, eos impatienter subsequi conaretur: & licet vir Domini blandis eum verbis coerceret, ille iussu eius magis etiam aspernatus est. Tum vero ait ad eum vir Dei: Fili, noli sequi eos, ne forte cum agnomine nota ad nos reuertaris. At ille in sententia perseverans, cum alijs quibusdam secutus est abeuntes: orta autem inter illos contentione, lapidis ictu in manu percussus est, tantoque ex eo ictu dolore affectus, ut quoad viveret, in eius manu vestigium remaneret. Nam digitus auricularis adeo contractus est doloris acerbitate, ut tandem radicitâ exaruerit.

Præterea verò quidam è fratribus, Vuandolenus nomine, quodā desiderio inflam-
matus, petijt à B. Columbano copiam apud gentiles Christum prædicandi, sociumque
sibi in opere, fovendæ religionis causa, venerabilem virum Vualericum ad discendi-
um. Cui beatus pater sic fertur respondisse: Tu quidem, fili, bono zelo duci vidèris: sed no-
tis, nè quam scandalum magnum esse apud omnipotentem Deum. Caue igitur, nè molestus
possis, ut vir sanctus prædixerat, evenit. Simul autem abeuntes, ad Clotarium regem
pervenierunt, ab eoq; locum ab hominibus remotum, quem incolerent, petierunt. Vbi
colit hominem quendam Ambianen. ventum est, cui comes Sigobardus præerat, ac-
cessisse. Eum ut procul adspexit B. Vualericus, permotus animo, ut erat pieratis visceri-
bus plenus, celeri cursu ad supplicij locum contendit, & quanvis carnifices eum prohi-
berent, ne cadauer extincti hominis vilo modo contingeret, at ille intrepidus (perfecta
eum charitas foras mittit timorē) restitit scidit, & corpus exanime suis manibus in ter-
ram deposuit, eiq; incumbens, cum profusis lachrymis cœpit rogare Dominum, ut ho-
minem excitaret. Non distulit pius Dominus audire preces ab ardētissimo amore pro-
fectas. Nam confestim cunctis adstantibus & valde admirantibus, tanquàm ex profun-
do somno euigilans homo, viræ restitutus est incolumis. Tam verò ingens miraculum
ad præsidem perlatum est: cœpitq; vir Domini suppliciter rogare eum, ut quem Dei be-
nignitas vita donasset, iudicis quoque clementia prosequeretur, & potestatem misero
suo suspendi iuberet. Cui vir Dei, Constat quidē, inquit, te iam semel de illo meritis ma-
ritus suscipiisse: itaque nisi me pariter cum illo suspenderis, quem Divina po-
tencia suscipiavit, non illum patiar auelli ex manibus meis. Quod si verò me exiguum
benignitate modo exaudire non desinas, est mundi prapotes creator & Dominus, qui
non solum modo exaudire non dedignabitur. His verbis fractus comes, iussit homi-
nem solum & dimitti: qui postea longo vixit tempore.

beritila, quæ multis eos beneficijs affecit, cùm sagaci ingenio facilè perspexisset illi esse admodum sanctū, obnixè valdè ab eo petierit, ut si cōtingeret liceret ei corpus eius, tanquàm pignus sacrum, sepulturae man-
dare. Cui sane ille respondisse memoratur: Hoc in Divinæ positum est arbitrio volun-
tatis

S. Eustachi-
us ē laicorū
manibus re-
cuperat coe-
nobiū.

S. Valerius
vina fun-
ctū excitat.

Clotarius rex ei pro eorum loco aptum tribuit.

Situs eius eorum.

Matth. 7.

Hinc habetur huius historiae fides.

Curat Blitmundum.

Luc. 6.

Sanat demoniacum.

Clarior spiritus prophetico.

APRILIS.

ratis. Fiat ergo, sicut & ubi illi visum erit. Porro Clotarius rex ex consensu Ambianensis antistitis, ita ut petierant, locum eis secretum largitus est, remotiori ab hominum consuetudine vita, & monastico instituto bene opportunum, quem antiquitus Leuconium dicere consueverant. In eo autem loco Ambianensis pontifex beatus Bernardus diebus Quadragesimae diuinae solitus erat contemplationi vacare: ibidemque S. Vualericus a fratribus segregatus, in quadam cellula se inclusit, ut omnibus mundi huius curis posthabitis, pro more suo diuina duntaxat & caelestia contemplaretur. Fratres vero monasterium sibi construxerunt, & regis elemosinis sustentabantur: Situs eius loci commodissimus est. Namque ab uno latere ex propinquo mari multam habet amenitatem: ab alio vero praeterfluit piscosus fluuius Somma, atque illic super scopulos & saxa ingentia ab imo usque in sublime visuntur structa aedificia, quae admirandum praebent viciniae regionis hominibus spectaculum. Porro a parte tertia, quae ceteris praecellit, humus est optima & valde fertilis, & tam arboribus pomiferis quam sylvestribus, iisque & densis & speciosis, magno ambitu cingitur ad multam usque incunditatem. Eo igitur in loco eorum operum exempla praecelara apud omnes passim eum celebrem & insignem redderant, euenitque illi quod Dominus ait in Euangelio: Non potest ciuitas abscondi supra montem posita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. Quemadmodum autem magnus lapis ferrum ad se trahit, ita etiam gratia Dei, quae in sancti viri vultu verbisque & moribus refulgebat, permultos ad vitae eius piam quandam feruentemque emulationem inuolauit & adduxit. Vbi hoc obiter dicendum venit, virtutes, quas per illum Dominus effecit, quotiesque effecit, tam multas esse, ut earum certus numerus iniri vix possit. Quod sit, ut illas duntaxat huic lucubratiunculae intexerimus, quas a viris fide dignis & caris bene confectis aut peritis, quippe ab ipso sancto viro & enutritis & institutis, audirene accepimus. Et certe quosdam ex ijs, diuersis vexatos morbis, sanitati restituit: & quibus vnum nunc exempli causa proferemus.

Blitmundus, qui etiam Gogus dicitur, apud Isaram fluuium ortus, ab antiquo hominigenis aduersario percussus fuit adeo, ut membrorum omnium compagibus laxatis, se in pedes erigere non valeret. Is ad beatum Vualericum adductus est: cumque in eius conspectum venisset, ait vir Dei: Hoc, inimice, facinus tuum est. Duxit autem illum ad atrium suum, & imponens ei manum, luminibus ad caelum erectis, a Domino obsecrauit, ut quemadmodum is ipse Blitmundus postea narrauit, ubicumque ille manum suam poneret, mox dolor immanis, tanquam per meatus vel poros quosdam intexerant, nititur a toto eius corpore profligaretur, ut eadem hora solutus neruis, qui iam aruerant, manum ei porrigens vir sanctus, in pedes eum sanum & incolumem erexit. Tunc qui praeforibus aderant, nimio timore & stupore consternati, in praepotentis Dei laudes & gratiarum actionem, & S. Vualerici praecordia & venerationem eruperunt. Blitmundus vero a sancto viro postea ita praecclare institutus & educatus est, ut ad eum locum tum porro exadificandum, tum etiam gubernandum, secundus, & quidem dignus atque idoneus, Abbas creatus sit.

Vualdolennus autem, cuius superius mentio habita est, victus & annonae copiam a rege accipiebat. Interim quadam interueniente necessitate, eius fratres a B. Vualerico non nihil farinae petierunt. Ille more suo alacriter iubet illis, quod volebant, porrigi, conuenienter illi sententiae Saluatoris, Omni petenti te tribue: at tamen cum farinam ab eis portarent, ait eis: Quia a nobis expetistis fratres, ea quidem vobiscum hinc tollens, id credite mihi, nihil hinc cedet in usus vestros. Abeunt illi, apportant farinam ad patrem suum: sed, ut vir Dei praedixerat, cuestigio iubentur referre eam, unde attulerant. Multos vero sanctus vir ex obsessis daemones expulit. In ijs unus erat tanto furore correptus, ut in corio inclusus teneretur. Quem cum ad pedes eius abiecissent, ieiunio & oratione hominem curauit. Quoties autem tales ad eum deferbantur, in cellulam seorsum eos perducebat, seque ieiunio & precibus affligens, Domino opitulante, miseris saluare obrinebat. Multis vero eulogias trans mittebat. Qui autem ad eius conspectum adducebantur, terribili voce clamabant: Heu heu, iam nos ille noster torquet aduersarius, iam nos Vualericus inflamat.

Inter alia sancti spiritus charismata, etiam donum prophetiae illi non defuit. Nam quae ab alijs clam gesta erant, culpasque absentium saepe publice reprehendit, ut tanto illos cautiore & ob alia perperam admissa verecundiores efficeret, quanto certiores essent, nihil

DE S. VVALERICO ABBATE.

481

nihil eorum ipsius notitiam effugere, quae contra Dei voluntatem, licet absentes, perpetrassent. Quod cum illi intellexissent, non ausi fuere quicquam eum celare, si ab eo de culpis admisis interrogarentur, sed palam eas illi edicebant. Contigit vero duos geranos ad illum venire feriis beatissimi pontificis Martini, quos ille obiurgans, dixit: Misiam, veniam petebant, & emendationem pollicebantur. Alium quendam Dominico die ad ipsum venientem his verbis compellauit: Non te decebat fili facere, quod hodie fecisti. Cum enim intra aedes tuas vestibus te indueres, adspexisti coniugem tuam, & illa non ignorans quid velles, heminam plenam potrexisti tibi, & tu ante Missam potare trona sub horam prandij per puerum panem & lagenas vini illi misisti. At puer edendi libendique auditate impulsus, partem sibi rerinuit, reliqua attulit ad virum Dei: qui vere gratias agimus: sed tu vide ne sis ausus quicquam sumere de pane illo & lagena, quae venenum habet mortiferum. His auditis, intremuit puer: moxque reuersus, inuenit vera facinus improbum. Venit quidam ad hominem Dei, fistula morbo prope oculum laedere. Illo haesitante, ait vir Dei: Video te non satis confidere de restituenda salute: veni vbi domum redieris, iusculum tibi porriget vxor, quod caue ne sumas: nec vlla alia, praeter hoc crucis signum, tibi adhibeas medicamenta. Si secus egeris, vitio hoc liberaberis. Quae omnia sic, ut erat praedictum, eueniunt. Venit homo domum, vxor ei iusculum obtulit, ille oblatum sumpsit, insuper quaecumque potuit extrahendi veneni adiecit, quam multos ille hoc morbo vexatos curauerit: hoc tamen silentio prementum non est, quotquot ad eum accessissent, non nisi crucis signo & salua oris eius, absque alio quouis medicamine ab illo fuisse sanatos.

Profectus aliquando fuerat vir Dei ad principem quendam: inde rediens ad cellam suam pedes, ut solitus erat, peruenit ad locum, quem Augustam vocant: (Ut autem hoc obiter dicamus, solebat vir sanctus, dum iter ageret, a seculo sedere humilitatis studio: sed magis etiam tum humilitati studeret, tum labore se afficeret, pedibus crebro suis iter conficiebat.) Ad ripam autem fluminis truncus erat grandis, in quo diuersae cernebantur imagines, terra validissime infixus, eumque rustici superstitione gentili impense venerabantur. Vbi id conspexit vir sanctus, mox incensus zelo Dei, dixit ad puerum suum: Ingentem molem, quam vix multa hominum turba magna vi euertere vel etiam seorsum truncus cum ingenti fragore & strepitu, totus contritus & quasiatus apparuit. Ea res rusticis eius loci magnum & stuporem & moerorem attulit: qui arreptis fustibus & armis, ut iniuriam dei sui vindicarent, certatim accurrerunt, factoque unanimi impetu in hominem Dei, extensis brachijs ictus & verbera intentarunt. At ille, ut semper erat animo firmo & imperterritus, sic eis dixisse fertur: Si Dominus vult isthuc, quod minamini, permittite, nemo vobis resistere valebit. Quibus illi verbis fracti, nullum diuino repressi, ab illo recesserunt. Tum vero sanctus Dei sacerdos cepit eos in iusculum consecutus est, ut in eodem loco postea basilicam in honorem S. Vualerici exaedificaret, iuxta fontem quendam, unde se vir sanctus lauisse dicitur: vbi multa beneficia poscentibus diuinitus praestantur.

Vrsinus puer, praeclearis editus natalibus, germanus frater fuit Manroni nobilissimi viri, praecipui inter anticos proceres, sed eo nomine vel maxime illustis, quod pro Christi amore sponfam forma egregia contempsit, omniisque huius mundi fastu & dignitate reiecta, Christi Domini vestigia sectatus est. Huius ergo frater Vrsinus puer ad potiores corporis partes vlcus accepit valde periculosum, unde certa propemodum mors illi impendere videretur. Porro eius pater ad fidem amplectendam animo erat praedilectus. At tamen curatum est ab ijs, quorum mens erat sanior & fides robustior, vlcus periculosum sanatum est.

Reprehendit eos, qui ante Missam biberant.

Signo crucis solo voluit morbum esse contentum.

Morbidos solo crucis signo & salua sua sanauit.

Rusticos gentiles conuertit.

Vlcus periculosum sanatum.

Sf Vir

lacer cum patre suo eques domum reuersus est.

Illud hîc omittendum non est, quemadmodum virum sanctum etiamnum mortalem & in terris degentem prapotens Deus vltus sit: qua ex re perspicue licebit animaduerti, qui Christi seruos offendit, non illos modò, sed etiam habitantem in eis Dominum ad indignationem prouocare. Vnde tanto magis formidanda est ira iustorù, quantum certius constat in illorum pectoribus presentem adesse æquissimum iudicem Deum. Cum enim vir sanctus ab eo loco, quem Caldem vocant, hyberno tempore ad presbytericum monasterium rediret, in ipso itinere ob nimiam frigoris acerbiteratem ad presbytericum iusdam domicilium, cum socijs sese calefacturus diuertit. At illi, qui tantum hospitem summopere venerari & reuerenter excipere debebāt, vt eius sacris sermonibus instruererentur, ad turpia & obscœna iactanda verba, vnacum eius loci iudice, prorumpunt. Ille contrā, vt consueuerat, putridis & corruptis hominum vulncribus salubriter caelestis verbi cataplasmata adhibebat, atque ad illos: Non audiistis, filij, illud ex Euangelio, De omni verbo ociofo reddituros nos rationem in die iudicij? Ea oratione nihil illi permoti, contempto viro Dei, multo etiam fœdiores & impuriore vomebant sermones. Tum ille: Volui quidē, inquit, in tā acri frigore non nihil corpusculū meum ad ignem refouere, sed vestræ id non sinunt linguæ impurissimæ, quæ me etiam frigore afflictum hinc abire compellunt. His dictis, excusso in eos pedum suorum puluere, accessit. Ecce autem in procaces & spurcos illos mox vltio diuina grassatur: & praeterea quidem repenti vtroque orbatus est lumine, & iudicis membra genitalia cõputrescunt. Tum illi praesentem Dei vindictam malè experti, conantur verbis supplicibus ad se virum sanctum reuocare, sed frustra. Et alter quidem cæcus permanfit, alter vero cõtracto corpore & putrefcente inguine, extinctus est. Ità nimirum voluit Deus vltisilesum fidelem seruum suum, cuius omnis vita compunctione & diuina gratia plena fuit. Namq; à primis ætatis iniitijs corporis seruauit integritate: humilitate verò & benignitate tanta fuit, vt humanum modum excedere videatur. Quoriès ille vel ad discipulos instituendos sermonem habuit, vel spiritu psallens & mente ad celum suspectus vel humi prostratus Deo preces obtulit, toties per eius ora sanctæ compunctionis uocabant lachrymæ.

Apiculę ei
familiares. 1

Tanta autem lenitatis fuit, ut aiculæ indomitæ crebrò ex eius manibus
pferint absque vlla formidine, digitisque illius, quotiès libitum ei esset, se attr
miserint

433

Corporis
forma.

designat
cū sepul-
cræ suæ, &
moritur.

ca vi.

Sf 2 dere

dere in loco memorato. Itaque meo timore correpta, cum ingenti humilitate ad idem viri Dei oratorium reuertuntur, ibique omni fastu & elatione compressa, tandiu cum lachrymis prostrata rogant veniam contemptus sui, donec miserante Domino, sanitas filiae restituta est.

Accidit autem, ut ex sancti viri cenobio monachi discedere compellerentur. Cumque id fratres deseruissent, S. Bernardus Episcopus B. Vualerici sacrum corpus ad suam Ambianensem ciuitatem transferre nitebatur. Verum ubi facta oratione corpus efflo. di iussit, nihil potuit proficere. Tum ille, Oremus, inquit, Dominum, vereor enim, ne si minus propoliti nostri effectum habituri. Orant igitur attentius, & bis terque admovent manus sacro corpori è terra leuando, sed illud prorsus sentium immobile ab ea viuens eam solitudinem sanctus Vualericus dilexerat, ita visus est & defunctus ab ea nolle auelli. Deceuerat enim præpotens Deus, ut Blitmundus, quem vir Dei, ut supra dictum est, curauerat, qui tum in Bobiensi monasterio sub Attala Abbate regulariter viuebat, & ab eodem crebro postulabat, ut ei faceret potestatem cundi ad eum locum, in quo B. Vualericus cõditus esset, opportuno tempore monasterium instauraret. Per seuerante enim Blitmundo in prece, B. Attala in morbum difficilem incidit: & cum die quodam irer ad ecclesiam, imbecillia membra eius Blitmundus sustentabat: ad quem sic ait Abbas Attala: Fili mi, quod crebro à me petijsti, id tibi modò permissum esto. Ille verò non satis intelligens, quid sibi veller, ait ad eum: Quò me iubes ire parer? Sanctus Attala respondit: Ad locum S. Vualerici, vti sæpe postulasti, habeas proficiscendi licentiam: Video enim illum in immensa claritate. Paulò post S. Attala migravit ad Domi. num, & Blitmundus in Galliam veniens, locum S. Vualerici, fretus ope Clotarij regis & Ambianensis episcopi, egregiè instaurauit, eique aliquandiu Abbas cum multa laude præfuit: vbi Dominus vsque in præsens multa largiter beneficia meritis & intercessio. ne fidelis serui sui Vualerici: qui viuit & regnat Deus trinus & vnus per infinita secula seculorum, Amen.

EGREGIVM MARTYRIVM S. AMPHIANI
QVEM ALII APPHIANVM VOCANT, ITEM QVE AEDE
sij fratris eius, autore Eusebio Casarensi Eccles. Historie lib. 8. cap. 14.
et 15. interprete doctiss. viro Ioanne Christophorono,
Anglie Episcopo.

1. Aprilis.
teste Euse-
bio: sed La-
tina Marty-
rologia ha-
bent, 4. A-
prilis.

Castissima
S. Apphia-
ni adole-
scentia.

Maximus Cæsar, qui suis ipsius viribus ac manu imperium occupauerat, perspicua odij & impietatis erga Deum animo suo tanquam naturaliter insita & innata, indicia omnibus commoñstrans, persecutionem magis generalem, quam in- periores Imperatores, contra nos instituit. Proinde cum perturbatio & confusio non exigua illa quidem omnibus impendèret, & alij in alia loca essent dispersi, seduloque pe- riculum euitare studerent, & grauis commotio vbiq; passim peruaderet: quæ orationis & dicendi facultas, ad diuinum amorem & libertatem, in fidei in Deum confes- sione beati martyris Apphiani dignè explicandam satis i- donea reperiatur? Qui quidem in festo, quo gentiles Heca- ta sacrificare solent, omnibus Casareæ ciuibz admirabile suæ in Deum solum pietatis exemplar proposuit contemplandum: neque tamen adhuc vigesimum ætatis suæ an- num egit. Qui primum Beryti, quò liberalibus humanioris literaturæ disciplinis em- diretur, (quippe fuit parentibus, qui mundi diuitijs affatim circumfluebant, ortus) lon- go tempore commoratus, incredibile dictu est, quo pacto in tali tamque præ ætatis rupta ciuitate, iuuenilium cupiditatum impetus penitus deuicerit, & neque præ ætatis flore, quo iam corpus vixit, neque præ familiaritate & necessitudine adolescentulo- rum, quibz cum vixit, mores deprauatos combiberit: sed temperantiam propria, vi- modestè, sobriè & piè secundum eam religionem, quæ est Christianorum propria, & il- lam ob istum generosum pietatis athletam ex ea editum ornare, hoc planè efficiemus, nec

hæc immerito. Si quis igitur Pagas Lyciæ non obscuram sanè ciuitatem nouit, inde hic adolescens ortus erat: qui post reditum à schola & institutione, qua fuisset apud Berytum educatus, patre illius iam principatum totius patriæ occupante, vitæ con- suetudinem, qua cum patre & alijs cognatis utebatur, propterea quòd illi animum neu- rati, sed tanquam diuino spiritu correptus, & naturali quodam, immò cælesti & vero sapientiæ amore inflammatus, altiora animo complexus, quam quæ falsa & vmbatilis mundi gloria fert, blandis corporis lenocinijs repudiatis, clam amicis & familiaribus suis aufugit: & nequaquam sumptuum, qui ipsi ad vitam necessariò suppetere debe- rent, vllam curam habens, propter spem & fidem in Deum, fuit à diuino spiritu ad urbem Casaream tanquam manu deductus: in qua martyrij corona, quæ est merces pietatis, ei præparata fuit.

Dum erat nobiscum vnà, ex sacris literis, exiguo illo temporis spatio quo vixit, tan- tum percipit fructus, quantum à quoquam percipi poterat: & disciplina ad piè viuèn- dum apertissima seipsum exercens, attentissime viam ad mortem munivit. Quinetiam qualem vitæ exitum declararit, quis est, qui in eum intiendo non obstupefceret? Aut quoruscunque rursus est, qui eius animi fidentiam, liberam mentis celsitatem, con- stantiam, & maximi omnium fiduciam & conatum ipsum, in quibus argumenta ve- re in Deum pietatis & feruentis spiritus, qui planè supra hominem putandus est, perspicue apparuerunt, non fama & auditione asscctus, optimo iure admiraretur? Nam cum tertio anno persecutionis nostræ, regnante Maximino, secundus in nos ciceretur tumultus, & tyranni literæ tum primùm ad Vrbem perlatæ essent, ut om- nes cuiusq; generis & ætatis (magistratibus in quaque ciuitate omni cura ac studio in eā rem incumbenibus) dijs eorum immolarent, & præcones per totam urbem Casaream viros cum vxoribus & liberis ad idolorum delubra ex edicto præsidis conuocarent, & tribuni item quemque ex scripto nominatum appellarent (vnde omnia loca inexplicè bilibus miseriarum fluctibus redundabant) iste, quem dixi, Apphianus, nemine, quid ef- fer facturus ei, conscio, clam nobis qui in ædibus cum illò eramus, clam etiam vniuersa præsidis cohorte, fidenti animo ad Vrbem iam sacrificantem accedit, atq; audacter & absq; formidine eius dextram præhendens, extemplo ab immolando coërcuit, pru- denterq; admodum & grauius eum diuina quadam animi confessione & alacritate ab errore desistere hortatus est, nam parum rectum esse, ut vno & solo vero Deo relicto, præne in aures omnium inelamante: tantum abesse, ut Christiani, qui hoc nomen verè non modò minas, terrores, & omnia suppliciorum genera, quæ eosdè sequi solent, stre- nue superent: sed deinceps etiam magis fidenter loqui, & lingua ingenua, ac neutiquā nifices ab ignorationis cæcitare auocare, & ad vnum solum Deum agnoscendum im- pellere audeant. Hac igitur de causa iste, de quo instituitur oratio, confessum (quod veri- simile erat homini in tali facinore deprehensò euenturum) à præfecti stipatoribus, tanquam agrestibus belluis in eum furentibus, dilaniatus & infinitis plagis toto corpo- re, quas fortissimè sustinebat, excruciat, ad tempus in carcerem concluditur. In quo non disto diuexatus, postridie ad iudicem educitur, Ac simulatque compellebatur ad ferendos monstrauit: adeò, ut carnifices latera eius non semel atque iterum, sed sæpius pergerent, vti vultus eius verberum vibicibus intumescens, ab ijs, qui illum probe & ac- curatè ante de facie nouissent, ne agnosci quidem amplius posset.

Verum cum ne huic quidem dolorum cumulo vlla ex parte succuberet, tortores ex- mandato præsidis, pedes lino tincto, oleo eoq; incenso obuolentes, afflictarunt. Vn- de quantos & quàm graues dolores beatus ille exhauserit, mihi videtur non posse di- cendo exprimi. Peruasit enim per carnes illius, easque absumpsit, & in ossiū penetravit medullas vsque adeò, ut totius corporis humor, instar ceræ tabefactus, liquefceret, de- illaretque. Ceteri ne in his quidè cruciatibus demisit animum, sic ut iam aduersarij & carnifices incredibili eius tolerantia, quæ cõmunem hominis naturā longè superauit,

Pagas, p. 22
eria Apph-
ant.

Fugit par-
tes, & venit
Casareā,
ubi à Pam-
philo mar-
tyre sacris
literis est
eruditus.

Apphiani
fortitudo
egregia.

Germana
Christiano-
rū virtus.

Apphian-
ni cruci-
atur.

Supplicia
immense.

Cap. 15.
Vlpianus
martyr.

Aedestius
hic etiam
Pamphili
martyris
fuit disci-
pulus.

Is index
Hierocles
fuit totius
Aegypti
admini-
strator.

fratre exitum consecutus.

VITA S. NICETII LVGDVNENSIS EPISCOPI,
AVTHORE GREGORIO TVRONENSI, CAP. VIII.
in Vitis Patrum.

Aprilis. 2.

Jerem. i.

Matth. 25.

Rom. 2.

Gen. 17.
Luc. 1.

Iohanneque, qualiter nascerentur vel quid agerent, & nomen & opus prae-
ritum. Sic & nunc de B. Nicerio ipsa illa prisca miseratio pietatis, quae immen-
tat, non nata sanctificat, & omnia prius, quam gignantur, & disponit & ordinat, *liter*

in Vitis Patrum.

Rasentia diuinæ bonum, quodd plerunquē regno suo
prouideat quos adsciscat, ipsa sapius sacræ lectionis te-
stantur oracula, sicut ad Ieremiam eximium vatem ex-
lestis oris mystica deferuntur eloquia, dicentis: Prius-
quam te formarem in vtero, noui te: & antè, quam exi-
res de vulua, sanctificauī te. Et ipse Dominus vtriusque
conditor Testamenti, illis, quos largitio hilaris agnino
decoratos vellere suis locat à dextris, quid ait? Venite
benedicti patris mei, percipite præparatum vobis re-
gnum à constitutione mundi. Sed & illud vas electionis
beatus Apostolus: Quos, inquit, præscinit, & prædesti-
nauit conformes fieri imaginis filij sui. Nam & de Isaac
reuerentur vel quid agerent, & nomen & opus prædixit & me-
ritio ipsa illa pœnæ miseratio pietatis, quæ immerita di-
ligit.

Parentes
S. Nicetij.

Gen. 21.

Mater eius
S. Martinū
inuocat, et
curatur.

Efficacia
igni S.
Crucis.

phc. 4.

stitaris
dium
gens.

Denique agitante grauitur Lugdunensi Antistite in vrbe Parisiaca, cū à Chil-
deberto seniore magno amore diligeretur, voluit Rex vsque ad eius lectulum profici-
sciac visitare infirmum. Cui venienti ait Episcopus: Optimè nōstri, o pijs-
simè, quod tibi
in omnibus necessitatibus tuis fideliter serui-
uerim. Nunc precor, vt quia tempus resolutionis meae adest, nō dimittas me ab hoc
mundo cum dolore discedere, sed vnā petitionem, quam supplico, libenter indulge-
as. Et ille, Pete, inquit, nam quod volueris obtinebis. Rogo, ait, vt Nicetius Presbyter

St 4 nepos

S. Nicetius
creatur Lugdunensis
episcopus.

* cōspectu
suo erūt

nepos meus, Ecclesie Lugdunensi substituatur episcopus. Est enim, ut mei testimonij verba proferunt, amator castimonie, dilectorq; Ecclesiarum, & in eleemosynis valde deuotus, & quæcunq; seruos Dei decenter, & operibus gerit, & moribus. Respondit Rex: Fiat voluntas Dei. Et sic pleno Regis & populi suffragio, episcopus Lugdunensis ordinatus fuit, præcipuus cōcordie ac pacis amator. Qui si læsus fuisset ab aliquo, statim aut remittebat per se, aut per alium insinabat veniam deprecari. Nam vidi ego quodam tempore Basilium Presbyterum missum ab eo ad Armætarium comitem, qui Lugdunensem urbem his diebus potestate iudiciaria gubernabat, dixitq; ad eum: Pontifex noster causæ huic, quæ denuo mouetur, dato iudicio terminum fecit: ideoq; commonet, ut eam iterare præsumas. Qui furore succensus, respondit Presbytero: Vade, & dic ei: Quia multa sunt causæ in meo arbitrio positæ, quæ alterius iudicio finiendæ erunt. Re-gressus Presbyter, quæ audiuit, simpliciter exposuit. Sanctus verò Nicetius commotus contra eum, ait: Verè, inquam, quia eulogias de manu mea non accipies, pro eoquod verba, quæ furor exegit, meis auribus intulisti. Erat autē conuiuium recumbens, ad cuius exitum mihi secretius: Loquere Presbyteris, ut deprecantur pro eo. Cumque locutus fuisset, non intelligentes voluntatem sancti, silebant. Quod ille cernens: Tu, inquit, surge, & deprecare pro eo. At ego cum trepidatione consurgens, osculatus sum sanctæ eius genua, orans cum pro Presbytero. Qui indulgens, atq; eulogias porrigens, ait: Rogo, dilectissimi fratres, ut verba inutilia, quæ ignauè mulsantur, aures meas non verberent: quia non est dignum, ut homines rationabiles irrationabilium hominum precaciam verba suscipiant. Hoc tantum vos studere oportet, ut illi, qui contra Ecclesiæ utilitatem quædam machinari cupiunt, vestrarum propositionibus confundantur. Iste rationabilia enim, non solum non admirari, sed nec audire desidero. O beatum virum, qui omni intentione vitare cupiebat scandalum. Audiant autem hæc illi, qui si offensi fuerint, ignoscere nolunt: sed totam pro sua ultione conuocantes urbem, etiam testes adhibere non metuunt, qui vocibus nefarijs dicant: Hæc & hæc audiimus de te hunc loquentē. Et ita fit, ut pauperes Christi talibus accusationibus, misericordia posita, opprimantur.

Quod autem manē cum surrexisset ad matutinas sanctus Nicetius, expectatis dumbus antiphonis, ingressus est sacrarium. Vbi dum resideret, Diaconus responsorium psal-mum canere cœpit, & ille commotus, ait: Sileat, sileat, nec præsumat canere iustitie inimicus. Et dicto citius oppilato ore siluit: quem iussit vocari ad se sanctus, & ait: Nonne præceperam tibi, ne ingredereris Ecclesiam Dei? Et cur ausu temerario ingredi præsumpsisti? Aut cur vocem in canticis Dominicis es ausus emittere? Stupentibus au-tem omnibus, qui aderant, & nihil mali de Diacono nouerāt, exclamauit: demonium, & se torqueri a sancto immensis cruciatibus confiteretur. Ipse enim præsumperat, in Ec-clesia canere, cuius vocem, ignorantibus populis, sanctus agnouit, & ipsum verbis acer-rimis execratus est. Tunc impositis sanctus Diacono manibus, eiecto dæmone, perlo-quam restituit integræ menti.

His, & alijs signis declaratus in populis, vicesimo secundo Episcopatus sui anno, æta-te sexagenaria, migravit ad Christum. Qui dum ferretur ad sepeliendum, cæcus quidam se sub feretrum flagitauit adduci: statimq; eo ingressus, vultus diu lumine viduatus, re-feratis oculis adornatur: nec distulit diuina pietas beatos artus glorificare signis, cuius beatam animā cum choris angelicis suscipiebat in astris. Post dies autem, quos lex Ro-mana sancit, ut defuncti cuiuspiam voluntas publicè legatur, huius antistitis testamē-tum in foro delatum, turbis circumstantibus à Iudice referatum recitatumque est. Pres-byter verò basilicæ tumens felle, quod nihil loco, in quo sepultus fuerat, reliquisset, ait: Aiebāt semper plerique, stolidum fuisse Nicetium: nunc ad liquidum verum esse patet, cum nihil basilicæ, in qua tumulatus est, delegauit. Sequenti autem nocte sanctus appa-ruit Presbytero cum duobus episcopis, id est, Iusto atque Eucherio, in veste fulgenti, di-cens ad eos: Hic presbyter, sanctissimi fratres, blasphemijs me obruit, quia nihil facul-tatis scripserim templo huic, quo requiesco, & nescit, quia quicquid preciosius habui, ibidem reliqui, id est, glebam corporis mei. At illi dixerunt: Iniuste facit, detrahens ser-uo Dei. Conuersusq; sanctus ad Presbyterum, pugnis palmissque guttur eius illiit, di-cens: Peccator conterende, desine stultè loqui. Expergefactus autem Presbyter, tume-factis faucibus, ita doloribus coarctatur, ut ipsas quoq; saliuas oris vix cum labore pos-set maximo deglutire. Vnde factum est, ut per dies quadraginta lectulo decubans,

Nota po-
nam pref-
byteri, fan-
ctum virū
blasphemā-
tis.

grauiter cruciaretur. Sed inuocato confessoris nomine, sanitati redditus, nunquam au-lus est ea verba, quæ prius præsumperat, garrulare.

Præsum autem Episcopum, huic sancto semper fuisse aduersum, nōrunt omnes. Hic Diacono cuidam huius casulam tribuit. Erat autem grauis, eo quod & ipse vir Dei ro-busto fuisset corpore. Capla autem huius indumenti ita dilatata erat atq; confuta, ut il-vestimento discurrens, ac parui pendens de cuius vsibus remansisset, hoc habens in le-ctulo, hoc vtens in foro, de cuius fimbrijs, si credulitas certa fuisset, reddi potuit salus in-firmis. Cui ait quidam: O Diacone, si scires virtutem Dei, & quis fuit cuius vestimento vtis, cautius cum eo viueres. Cui ille: Verè, inquit, dico tibi, quia & hac casula tergo v-teris, & de capla eius, parte prolixiore decisa, tegumen pedum aptabo. Fecit ilicō miser, quæ pollicitus est, suscepturus protinus diuini iudicii ultionem. Nanque ubi deciso cu-erat autem solus in domo, nec erat qui succurreret misero. Cumq; spumas cruentas o-re proijceret, extensis ad focum pedibus, pedes cum pedulis ignis pariter deuorauit. Ha-tenus de ultionibus.

Aigulphus quoque Diaconus noster Roma veniens, beata nobis sanctorum pignora deferrebat. Hic causa orationis tantum, locum, quo sanctus quiescit, adiuit. Ingressusque ad eum, dum diuersorum miraculorum opus illustre perpendit, vidit immensum caterua-tum populum ad eius sepulcrum, velut felicium examina apum ad cōsuetum aluere cō-fluere, & alios, Presbytero qui aderat ministrante, particulas cere pro benedictione su-mere, alios parumper pulueris, nonnullos disruptas ab opertorio eius fimbrias capere, & abire, ferentes in disparibus causis vnam gratiam sanitatis. Hæc ille cernens, fide com-motus & lachrymans, ait: Si marinorum me moles fluctuum fulcare mei sacerdotis deuotio fecit, ut lustratis Romanorum martyrum sepulcris aliquid de eisdem pignoris deferre deberem: cur non Gallicani mei confessoris pignora capiam, per quæ mihi me-ius, salus integra reparetur? Et statim accedens, quasdam de herbulis, quas deuotio po-suit, sacrum iecit in tumultum, manu linteo operata, sacerdote porrigente, suscepit, re-comprobanit. Nam discerptis de his particulis, & frigoriticis cum aquæ potu porrectis, protinus eū haustu salutem inuexit. Sed & multis deinceps. Quando autem hæc nobis tenuit, iam quatuor exinde sanos, & ab hac infirmitate narravit.

Iohannes autem Presbyter noster, dum ab vrbe Massiliensi cum commercio nego-ciationis suæ rediret, ad huius sancti sepulcrum in oratione prostratus: de qua confur-gens, adspicit confractas compedes, disruptasq; catenas, quæ culpabilium vel adstrinxerant eo illa, vel furas attriuerant: & admiratus est. Sed contemplatio non fuit miraculis vacua. Nam rediens ad nos Presbyter, assererat cum sacramento, tres coram se ibi ca-derat, diu eius reliquiæ eū honore psallentij portarentur, tantū ibi Dominus gratiæ præ-sens dignatus est, ut suppliciter adorantes & cæci visum, & claudi reciperent gressum. Nec dubitare poterat quispiam præsentem esse confessorē, cum videbant talia infir-mis remedium munera ministrari.

Seditione etiam in quodam loco exorta, cum vulgo sæuiente, volantibus saxis ac fa-ctis, furor arma non mediocriter ministraret, vnus eleuato ensis acumine, cum assul-tu graui virum percussit. Post dies autē paucos inuētus iste ab interempti germano, simi-litudo præcipit, dicens: Dignus est morte hic scelestus occubere, qui voluntatis propriæ turculodja, & multorum sanctorum nominibus inuocatis, misericordiam precaretur, quasi ad sanctum Dei conuersus ait. Audiui de te, sancte Niceti, quod sis potēs in opere misericordie, ac pius in cōpeditōrū flentiu absolutione: deprecor nūc, ut me illa super-eminenti pietate visitare digneris, qua in reliquorum absolutione vincitorum sæpius quoniam nomen Nicetij inuocas? Aut vnde nōsti quis fuerit, quod cum obsecrare non desi-derat? At ille causam delicti ex ordine referans, adiecit: Miserere, quæso, mihi, si tu es vir loquax, quem inuoco. Cui sanctus ait: Surge in nomine Christi, & ambula liber: à nul-lis enim comprehēderis. At ille in hac expergefactus voce, se absolutum catenis committens, confractaque trabe miratur: nec moratus, nemine retinente, vsque ad eius

Nota ultio-
nē in sacra
veste abu-
tentem.

Nota anti-
quā Chri-
stianorū
deuotionē

Observa
miracula.

Reliquiæ
deportatæ,
miraculis
coruscant.

S. Nicetius
vincit ab-
soluit.

eius sepulcrum perrexit intrepidus. Tunc à iudice noxialis culpæ damnatione concessa, laxatus abscessit ad propria.

Gratum est illud addi miraculis, quod accensis ad lectum eius fecerit cicindulis, quæ ingentia sunt, quæ in cælis habitans, operatur in terris. Igitur lectulus, quo sanctus quiescere erat solitus, sæpius miraculis adornatur illustribus. Qui grandi studio ab Aethelio nunc episcopo fabricatus, deuotissime adoratur: nec immerito, cum frigiditici sæpius sub eo siti, compresso vapore ac frigore saluentur, ceterique infirmi ibidem proiecti, protinus subleuantur. Palla etenim speciosa regitur, lychnique in ea iugiter accenduntur. Vnus igitur ex his, per quadraginta dies totidemque noctes, ut ipse ædituus asseruit, abique vilius fomenti adiutorio perdurauit splendens, in quo nec papyrus addita, nec gutta olei est stillantis adiecta: sed ipsa, qua primum statutum est, compositione permansit, cum luce præclara.

Huius sancti reliquias Gallomanus Tricassinorum Pontifex deuotus expetit, quæ eum psallentio deducerentur, & cæcorum oculi illuminati sunt earum virtute, & aliorum morborum genera meruerunt accipere medicinam. Ad nos quoque facietergium dependentibus villis intextum, quod sanctus super caput in die obitus sui habuit, est perlatum. Quod nos tanquam munus cæleste suscepimus. Factum est autem, ut post dictos plurimos ad benedicendam ecclesiam in parochia Paternacensi vrbs Turonica inuaretur. Accessi, fateor, sacraui altare, decerpsti fila de linteo, locaui in templo, dictisque Missis, & facta oratione, discessi. Paucis deinde diebus interpositis, aduenit ad nos Nicetius, qui inuitauerat, dicens: Gaude in nomine Domini, sacerdos Dei, de virtute beati Nicetij antistitis. nam noueris, quia ostendit miraculum in ecclesia, quæ sacrasti. Cæcus enim erat in pago nostro, diuturna cæcitate & caliginis oculorum nocte derentus: cui apparuit vir quidam per visum noctis, dicens: Si vis sanus fieri, prosternere in orationem coram basilicæ sancti Nicetij altari, & recipies visum. Quod cum fecisset, disruptis tenebris, lumen ei virtus diuina patefecit. Posui, fateor, de his pignoribus & in alijs basilicarum altaribus, in quibus & energumeni sanctum confitentur, & fidelis oratio sæpius promeretur effectum.

Phronymius igitur, Agathensis Episcopi famulus, epileptici morbi accessu fatigabatur, ita ut plerumque cadens ac spumans, linguam suis proprijs dentibus laceraret: & ceteris ei à medicis plurima fierent, accidebat ut paucis mensibus interpositis, non tangeretur à morbo: sed iterum in reciduum cruciatum ruens, peius quam prius perferebat. Dicit minus verò eius, cum vidisset tantas virtutes ad sepulcrum beati Nicetij fieri, dixit ad eum: Vade & prosternere coram sepulcro sancti, orans ut te adiuuare dignetur. Qui cum iussa expleisset, sanus regressus est, nec ultra eum attigit morbus. Septimus autem erat ab incolumitate pueri annus, quando eum nobis Episcopus præsentauit.

Quidam verò pauper, viuente sancto, literas ab eo elicit, manu eius subscriptas, quibus sibi per deuorum domos eleemosynam flagitaret. Post eius verò obitum adhuc cum ipsa circuiens epistola, non pauca ab eleemosynarijs pro sancti memoria capiebat: desiderium enim erat omnibus, ut quisque viderat subscriptionem sancti, aliquid præbere egenti. Quod videns quidam Burgundio, non honorans neque venerans sanctum, obseruare pauperem cœpit à longè: vidensque eum syluam ingressum, irrumpit, & abstulit ei sex aureos cum epistola: collisumque calcibus, reliquit exanimem. At ille inter calces & reliqua verbera, hanc vocem emisit: Adiuro te per Deum viuum, & virtutem sancti Nicetij, ut vel epistolam eius mihi reddas: quia mihi ultra non erit vita, si eam perdidero. Ille verò, ea proiecta in terram, abiit: quam pauper colligens, venit ad ciuitatem. Erat autem ibi eodem tempore Phronymius Episcopus, cuius supra meminimus. Ad quem accedens pauper, illi ait: Ecce homo, qui me grauiter cæsum expoliavit, abstulitque sex aureos, quos prointra tu epistolæ sancti Nicetij acceperam. Episcopus autem narrauit hæc Comiti. Iudex verò vocato Burgundione, percontari cœpit ab eo, quid exinde diceret. Negauit autem coram omnibus, dicens: Quia nunquam vidi hominem istum, neque res eius abstulisse. Episcopus verò adspiciens epistolam, vidit subscriptionem sancti: & cōuersus ad Burgundionem, ait: Ecce in hac epistola subscriptio sancti Nicetij tenetur: si es innocens, accede propius, & iura tangens manu scripturam, quæ ipse depinxit: credimus, n. de virtute illius, quia aut te hodiè ostender hoc scelere contaminatum, aut certe permittit abire innoxium. At ille nihil moratus, accedit ad manus episcopi, qui hanc epistolam extendit, eleuansque

eleuansque manus suas ut iuraret, cecidit retrorsum supinus, & clausis oculis spumas ab ore proijciens, quasi mortuus putabatur. Transeunte autem quasi duarum horarum spatio, aperuit oculos suos, dicens: Væ mihi, quia peccaui auferendo res pauperis huius. Et statim retulit per ordinem, qualiter iniuriam intulerat homini illi. Tunc episcopus cum indice cognita culpa, ea tantum, quæ abstulerat, inopi reddidit, & pro cæde duos in solidos addidit: & sic uterque à iudicis conspectu discessit.

Quor autem per hunc sanctum, carcerali ergastulo reuincti, absoluti sint, quotve compeditorum catenæ siue compedes sint contractæ, testis est hodiè moles illa ferri, quæ in basilica eius adspicitur, de supradictis supplicijs aggregata. Nuper autem in conspectu Guntranni Principis Siagrium Augustudunensem Episcopum ipsi referentem audiui, in vna nocte in septem ciuitatibus carcerarijs apparuisse beatum virum, eosque absoluisse ab ergastulo, & abire liberos permisisse. Sed nec iudices contra eos quicquam agere deinceps ausi sunt. De cuius sepulcro si febricitans, si frigidationes habens, ac diuersis morbis laborans, quid pulueris sumpserit, ac dilutum acceperit, mox recipit sanitatem. Quod non est dubium præstare eum, qui ait sanctis suis: Omnia quæcunque petieritis in nomine meo, credite quia accipietis, & venient vobis.

Igitur apud vicum Prisciniacensem vrbs Turonica, ecclesia dudum constructa ab eis, quæ sanctorum pignoribus habebatur: cumque incolæ loci plerumque peterent, ut eam quorumpiam sanctorum cineribus sacrauerimus, de supradictis reliquijs sancto altari collocauimus: in qua ecclesia sæpius virtus Domini per beatum manifestatur antistitem. Nuperimo autem tempore mulieres quadam vexatæ à demonio, ex termino Biturige venientes, tres numero, dum ad basilicam sancti Martini deducerentur, hanc ecclesiam sunt ingressæ. Igitur collisis in se palmis, dum sancti Nicetij faterentur se virtutibus cruciari, proijciantes ab ore nescio quid purulentum cum sanguine, ab obfessis spiritibus protinus sunt mundatæ.

Dado vnus ex his pagensibus cum in hostilitate illa, quæ apud Conuenas est, accessisset, & plenius in periculis mortis irrueret, vouit, ut si domum reuerteretur incolumis, ad memoratam Ecclesiam exornandam in honore beati Nicetij aliqua ex his, quæ acquisierat, largiretur. Rediens igitur, duos calices argenteos deferbat, vouitque iterum in ieuere, quod hos ecclesiæ conferret, si ad propria sospes accederet. Domum suam ingitur accedens, vnum tantum modò dedit, alio sanctum fraudare procurauit, dans cooperitorium Sarmaticum, quo altare Dominicum cum oblationibus regebat. Apparuit autem illi vir beatus per somnium, dicens: Quousque dubitas, & votum implere distulisti? Vade, inquit, & calicem alterum, quem vouisti, redde Ecclesiæ, ne pereas tu, & domus tua. Cooperitorium verò quia rarum est, non ponatur super munera altaris: quia non exinde plene regitur mysterium corporis sanguinisque Domini. At ille exterritus, nihilque moratus, votum, quod vouerat, velociter adimpleuit.

Huius hominis frater ad vigilias Domini natalis aduenit, monuitque Presbyterum, dicens: Vigilemus vnanimiter ad ecclesiam Dei, atque exoremus deuotè beati Nicetij potentiam, ut eo obtinente, huius anni curriculum cum pace ducamus. Quod Presbyter audiens, gauisus iussit signum ad vigilias commoueri. Quo commoto, adueniente Presbytero cum clericis & reliquo populo, hic gula inhians, moras veniendi innectere, & venio. Quid plura? Transactis vigilijs ac data luce, hic, qui prius commonuerat, ad vigilias non accessit. Presbyter verò, impleto officio, communis contra hominem, ad habitaculum eius properat, ut quasi eum à communione suspenderet. At ille correptus febre, sicut vino, ita diuino exurebatur incendio. Nec mora, viso presbytero, vocibus cum lachrymis, supplicabat sibi pœnitentiam tradi. Cumque eum Presbyter ad vigilias neglexisset inter sermocinantium colloquia spiritum exhalauit. Facta quoque hora tertia, cum populus ad Missarum solennia conueniret, hic mortuus in ecclesia est delatus. Quod virtute sancti antistitis actum nemo ambigere potest. Hæc autem nobis ipse exposuit Presbyter.

Præsertim verò de his vel nos ipsi experti sumus, vel per fidelium relationem cognouimus, quæ indicare longum putauimus. Libello igitur clausuram dabimus, cum vnum adhuc admirandum de libro vitæ eius, quem supra à quodam scriptum præfati sumus, memorabo miraculum, de quo virtus diuina procedens, non reliquit ingloriam, sed ad comprobandum virtutem dictorum, patefecit esse plurimis gloriosum.

Diaconus

Nota de le-
culo san-
cti viri.

Nota le-
ctor.

Cæcus illu-
minatur.

Epilepti-
cus ad san-
cti sepul-
crum sana-
tur.

Nota pœ-
nitentia per-
iur.

Puluis &
sancti tu-
mulo de-
sumptus
& haustus
sanitates
conferret.

Mar. ii.

Tres de-
monia ex-
liberantur

Vigilia na-
talis Do-
mini.

Nota terri-
bile Dei iu-
dicium in
negligentē
sacras vigi-
lias.

Diaconus enim Augustinus, graui oculorum cecitate turbatus, audiuit hæc, quæ gloriator sanctorum suorum Deus ad sancti tumulum exercebat, dixitque suis: Si ego adirem sepulcrum, aut aliquid de sanctis pignoribus sumerem, aut certe si pallium, quo sancti artus teguntur, mererem attingere, fierem sanus. Cumque hæc & huiusmodi cum suis verba conferret, adstiterit repente clericus quidam, dicens: Bene, inquit, credis: sed si de eisdem firmare mentem cupis virtutibus, en volumen chartaceum, quod de his habetur scriptum, ut facilius credas ea, quæ ad auditum tuarum aurium perueniunt: At ille priusquam legi iuberet, inspirante diuinæ pietatis respectu, ait: Credo, quia potens est Deus egregia operari per famulos suos. Et statim posuit volumen super oculos suos. Extemplo autem fugato dolore, disruptaque caligine, vsum videndi recipere meruit à voluminis virtute. Et in tanta claritate positus est, ut ipse proprijs oculis leges virtutum gesta cognosceret. Operatur autem hæc vnus atque idem Dominus, qui glorificatur in sanctis suis, ut qui ipsos illustribus miraculis editis efficiat gloriosos. Ipsi gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

DE S. TEODOSIA VIRGINE ET MARTYRE
CONSTANTISSIMA, AVTHORE EVSEBIO CAESARE.
ensi Eccles. Historiæ lib. 8. cap. 17. interprete D. Ioanne Christophorono.

2. Aprilis.

Festum resurrectionis Christi.

Immanis fuit sancta virgo dilaniatur.

Am verò cum persecutio esset ad quintum annum continuata, secundo die mensis Xanthici, id est, ad quartum Non. April. in ipso die Dominico, & in ipso festo Resurrectionis Saluatoris nostri, Theodosia rursus virgo, Tyri puella fidelis & modesta, non annos decem & octo omnino ad huc nata, victis quibusdam Cæsareis, qui regnum Christi constanter confitebantur, ante tribunal consistentibus accedit, cum benigne salutatur, tum (sicut verisimile est) eos obsecratur, ut cum essent apud Dominum, illius recordarentur. Quo factitatio, eam tanquam nefas quoddam & impium facinus aggressam, satellites abripiunt, deducuntque ad Præsidentem. Extemplo verò iste quasi mente capta & animi furore maximè efferatus, gratibus & horrendis tormentis latera marmasque ad interiora usque ossa dilaniat: quam adhuc ægre spirantem illam quidem, hilaritamen vultu & læto omnia cruciamenta perferentem, in rapidos maris fluctus proijci iubet. Deinde ab illa ad reliquos Christi confessores digressus, omnes ad æris metalla, quæ erant in Phæno Palæstina, condemnat.

BVLLA CANONIZATIONIS S. FRANCISCI
DE PAULA, ORDINIS FRATRVM MINORVM
Institutoris: in qua etiam eius vita describitur.

Is est Leo X.

Aprilis 2.

Patriarche

Propheta.

Apostoli.

Eo Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Excelsus Dominus militentem Ecclesiam precioso forum lapidum viuorum, ipsi summo angulari lapidi Christo Iesu vnitorum, ornatissima varietate decoratam, structura mirabili fundare disposuit. Hinc processere beatipatriarchæ, qui fide præclari, sanctorum etiam angelorum susceptores effecti, facie ad faciem Deum videre meruerunt. Hos secuti sunt sancti propheta, quibus ostendit Deus secreta sua, ut ventura, quasi præsentia, spiritus sancto illustrati, agnoscere atque enunciare potuerint. Postquam autem venit plenitudo temporis, & nos in assumptam sibi humanitate oriens ex alto visitare, nostræque salutis mysteria (iuxta quod prædixerant propheta) adimplere dignatus est, constituti fuere beati apostoli, diuinæ legis promulgatores & prædicatores, qui per orbem vniuersum genus humanum (quod sub diabolice potestatis iugo tenebatur) ad salutem excitantes, Dei verbum in omnibus terris

finibus prædicarunt. Hos subsequuti sunt martyres splendidi, qui fidei loricam induti, & incondita stabilitatis balteo succincti, stolas suas in sanguine innocentis agni lauantes candidato exercitu Christum Iesum imitari, supernæ ciuitati Hierusalem, hoc est, triūphanti Ecclesiæ cum gloriosa victoria palmas manibus gestantes, se dicto viuo lapidi Christo adiunxerunt, sempiternam sui memoriâ & exemplum venerabile militanti Ecclesiæ relinquentes. Progressi sunt & doctores lucidi, qui suis doctrinis & exemplis catholicam & orthodoxam fidem defensantes, falsisque prophetis ac iniquis doctoribus, fidem ipsam subuertere satagentibus, se opposcentes, dictam militarem Ecclesiam multipliciter illustrarunt: quibus eadem Ecclesia coniuncta, progreditur quasi aurora conurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata. Sequuntur meritis repositi, qui virtutum gemis cornuantes, Domino rationem de talentis redditis reposituri (ut potè fideles & boni serui) multiplicati de suis laboribus fructum percipiunt, & in arcem cælestem reposuerunt, omniaque mundi blandimenta (ut venenum) fugientes, latibula in terris perierunt, antris abditi, rudi victu & scatulentis austerius leui potu carnem macerantes, tegmine hircino amicti, iunco vel stramineo cubili membra somno fouentes, nudis pedibus Dominum quasi erunt, aternamque patientiam inuenerunt. Adstunt & virgines nitidæ, mundo corpore, sincero corde, sanctaque mente cum oleo in lampadibus suis sponso, qui est præ filiis hominum speciosus obtulæ venientes. Deuotæ tandem continentesque viduæ, & aliæ quam plurimæ sexus vtriusque personæ, pijs ac sanctis operibus semper intentæ, cum plenius etiam manipulis eidem celsi sponso se representant, cum angelis gloriam in altissimis Deo, & in terra pacem hominibus bonæ voluntatis misericordè deprecantes.

Hæc omnia vnus atque idem spiritus admirando plurimum operatur ministerio. Et sicut altissimus ab initio vineam suam talibus pijs cultoribus (iuxta sanctam promissionem suam) visitauit, firmavit & auxit: sic semper ad illam suæ protectionis auxilium multipliciter impertitur. Nouissimè verò diebus nostris cælestis ille agricola vineam suam more solito visitans, virum sortem ad huiusmodi vineæ culturam adduxit, gloriosum scilicet confessorem, beatum Franciscum de Paula, superno cœtui merito sociandam, immò verius sociatum, qui inter ceteros Christi athletas suis meritis & exemplis ipsam sanctam Ecclesiam (diuina cooperante gratia) multipliciter decorauit, præterius mundum, carnem & dæmonem fortiter dimicauit, ac in odorem suauitatis altissimè currens, copiosam vtriusque sexus fidelium multitudinem salubriter post se traiecit, ac (velut effusam super faciem terræ) religiosam professionis suæ generationem dereliquit, ut ad illuminationem gentium celebris sui memoria (tanquam rurilum fiam) in Ecclesiæ firmamento seruaretur. De cuius quidem origine, vita, moribus, & famendè dignatus est, ne de tam celebri viro etiam posteritas ipsa remaneat ignara) pauca ex multis du ximus recensenda.

Constat siquidem in regno Neapolitano inter Brutios & Lucanos Paulæ oppidum situm esse, quod itinere vnus dici à Cusentia, illius provincie metropoli, distat. Inde originem traxit Iacobus Martolilla. Illi proximum est castrum Folschandi, vbi nata est Paula, quondam ambo in fide Christi baptizati & confirmati, ac (ut veri catholici) eundem ritum S. Romanæ Ecclesiæ matrimonium contrahentes, & (ut fideles decet coniuges) mutuam charitatem, vitæque honestatem seruantes, cohabitauerunt. Ex hoc matrimonio B. Franciscus de Paula procreatur. Qui sacri baptismatis fonte lauat, & christianis sacramentis confirmatus, ab eisdemque parentibus Deo timore & amore educatus, insignè specimen sanctitatis futuræ præ se ferens, iuxta votum per eos emissum) domui S. Francisci ciuitatis S. Marci obtulerunt. In qua puer in sortè Domini electus, anno per eum exacto, nulla professione emissâ, vocatis parentibus, eos, ut se ad ecclesiam S. Francisci de Assisio, & sanctæ Mariæ de Angelis, de qua cōmnes causâ ducere vellēt) enixè rogauit. Qui pio eius desiderio annuentes, sese itinere sancto spiritu inspirante ad ecclesiam construendam animū addixit, ipseque primus fundamēta effodere cepit. Quo inter vicinos diuulgato, vndique ad opus iuuandum concurrit: alij operi incumbēbant: nonnulli calecē, lapides, cæmenta, & alia id genus, futurum adificio

Doctores.

Can. 6.

Confessores.

Matt. 25.

Virgines.

Matth. 25.

Psalm. 44.

Viduæ.

Luc. 2.

Paula oppidum, patria S. Francisci.

Parentes.

Traditur in exenobium.

Ecclesiam construit.

Eius affa-
bilitas &
comitas
verborum.
Humili-
tas.

Iuuenis
ambulat
nudis pedi-
bus.
Ignis eum
non laedit.
Austeritas
vitz.

Eius mira-
cula.

Spiritu
propheti-
co claret.

Ardentes
prunas ma-
nu tenet.

ro edificio necessaria, deportabant. Fertur etiā tunc fratrem quendam, S. Francisci ha-
bitu indutum, ex improviso beatum Franciscum de Paula increpasse, quod tam an-
gustam aedem facere incepisset: eandemq; demoliri sibi mandasse, ac aliam maiorem de-
signasse, beatoque Francisco de Paula asserenti, sibi vires ad tam ingens opus perficien-
dum non sufficere, diuinitus respondisse, Deum omnipotentem ei nullo pacto defuturo:
euestigioque diruptis muris euauisse. Unde non immerito plerique illum B. Fra-
nciscum fuisse existimant. Postridie vero nobilis quidam Cusentinus superuenit, qui
eidem beato pro edificanda ecclesia magnum auri atque argenti pondus obtulit. Unde
iuxta finis designationem, ecclesiam notabili forma non paruo sumptu construere coe-
pit: neque vnquam a laboribus cessabat, nisi cum orationi diuinisq; rebus intende-
bat. Qui & si vigilijs, continuisq; ieiunijs maximè esset attritus: lapides tamen, calcem &
ligna, aliisque ad fabricam necessaria proprijs etiam humeris deferre non desinebat.

Erat adeo in loquendo humanus atque affabilis, vt nullus vnquam ad eum accessisset,
quin mellifluis eius verbis delectatus, & incredibili quadam sermonis dulcedine ex-
ptus, & quasi diuino spiritu repletus ab eo recessisset. Humilitatem eius etiam institui-
tū per eum Ordinis cognomentum ostendit. Quod vt is omnium minimus esse volebat,
ita Minimorum dici censuit & instituit. Eiusdem etiam Ordinis institutor & generis
corrector existens, omnium se infimum (quoad poterat) exhibebat, & ad omnia eū
seruilia opera (vt & ceteris humilitatis praeberet exemplum) descendere non dedignaba-
tur. Quippe discipulis suis discubentibus ministrabat, saepeque ecclesiam & altaria ven-
tebat & mundabat, ac paramenta & alia ad diuinum cultum necessaria abluebat. Et cum
aliorumq; fratrum (etiam nouitiorum) indumenta proprijs manibus abluebat. Et cum
iuuenis adhuc esset, Calabriamque incoleret, nunquam nisi nudis pedibus etiam per
glacies, niues, montes, & acuta saxa, vepres, spinasque incedebat: nullamque ex eo
grauissimo saepe pondere pressus, lesionem in pedibus patiebatur. Ipsum saepius ignem
nudis pedibus conculcasse, ac ignitos candentesque lapides manibus portasse, liquido
constat. Admirabilis erat vitae eius austeritas, quae propterea admirabilior censenda est,
quia in pueritia, adolescentia, iuuentute, senectā & decrepita eius aetate inter labores, et
gurias, ieiunia, abstinentias, innumerasq; corporis macerationes, eundem penè vincti
modum seruauit.

Horum, & plurimorum aliorum sanctorum operum ratione habita, adeo sancti
spiritus gratia hominem complexa est, vt pijs eius meritis & precibus in Christi nomine
demonēs a corporibus humanis saepius eieciti, pluresque infirmi diuersis morborum
generibus oppressi, & iam a medicis desituri, ac morti propinqui, pristinae sanitati res-
tuti fuerint: Idemq; beatus alijs compluribus, qui memoria & sensibus capri, seu intellectu
gentia debilitati erant, sanitatem praestiterit: ac multis claudis incessum, surdis auditum,
mutis loquelam, caecisq; lumen restituerit, & leprosos mundauerit: nonnullosq; mor-
tuos, vel pro mortuis habitos, ad vitam pristinaeque lucem reduxerit. Quorum quidam
miraculorum fama cum iam per totū ferè orbem vagaretur, & ad aures se. re. Pauli II. per
decessoris nostri peruenisset, Cubicularium quendam suum, ad bo. me. Pyrrhum archi-
episcopum Cusentinensem misit, mandauitq; vt ipse super miraculis huiusmodi se dili-
genter informaret, ac deinde ipsum de veritate certiore efficeret. Qui quidem archi-
episcopus pontificis mandato parere desiderans, ac neminem habens, qui tanta melius
quam ipsemet Cubicularius, explorare, fideliusq; referre posset, eidem suavit, miraculis &
cio, quem ei adiunxit, ad dictum beatum virū se conferret: ac de illius vita, miraculis &
fama huiusmodi plenam informationem caperet. Cubicularius archiepiscopi stren-
gunt, hominem adiit. Et cum inter salutandum, dicti beati viri manum osculari vel-
let, ille omnino renuit, cumq; rogauit, vt sibi potius manum deo osculandam porrigeret,
asserens id multo iustius & conuenientius fore, eo quod ipse Cubicularius xxiiij. annos
iam presbyter esset. Quod Cubicularius memoria repetens, (vbi id verum esse cogno-
uit, miratus est hominis spiritum, & cum eo ad colloquium in cameram concessit. Vbi
cum primus sermo de tam ardua, difficilique vita fuisset, vt eam nulli (nisi robusto ac va-
lido, tolerabilem fore Cubicularius asseueraret: beatus pater (audito illius verbo) igni
appropinquans, ardentes prunas absq; lesione manibus arripies, dixit. Qui perfecto coc-
de Domino seruiunt, omnia creata illis obtemperant. Exterritus ille eo miraculo, venia
petijt. Cumq; eius pedes humiliter osculari vellet, ipseque vir beatus id recusasset, eius
tunc vestem manu apprehensam deuotè osculans, & ab eo recedens, ad pontificem re-
dijt: eiq; miracula, quae viderat, enarrauit.

Olim

Olim etiam vir nobilis Iacobus de Tarsia, baro terrae Bellimontis Cusentinensis di-
ocesis, cum grauiissimo & penè insanabili apostemate longo tempore in cruce labora-
ret, insignesque medici & chirurgi in eo nihil proficerent, quin huiusmodi ingranesce-
ret, omnibusque remedijs adhibitis, iam in desperationem salutis res adducta esset, tan-
dem dictus Iacobus fama sanctitatis & miraculorum beati viri (qui tunc Paulus degebat)
adductus, ad eum non sine magno labore accessit, illique plagam detexit, & se deuotif-
simè commendauit. Primum siquidem ipsi beato & omnibus, qui adstabant, huius gra-
ue & miserabile, ac penè insanabile visum est. Illum tamen beatus admonuit, vt in Deo
firmam fidem & certam spem haberet, quia sanitatis gratiam consequeretur. Ac statim
vnum ex suis fratribus misit, qui aliqua folia herbae, quae ungula caballina dicitur, & ini-
mebat, sibi afferret. Dum frater ille mandata exequitur, beatus vir ad propinquā cru-
cordiam suam conuersus, orauit, vt baroni, in suae diuinitatis gratia confidenti, miseri-
cordiam suam aperiret. Nec multo post folijs ac pulueribus huiusmodi sibi (vt iusserat)
portatis, facto signo crucis, aliquantulum de dictis pulueribus huiusmodi sibi (vt iusserat)
que tribus ex folijs praedictis cooperuit, & omnia circumligauit, in Domino spem repo-
nens, quod sanitatem recuperaret. Illi ergo benedicens, iussit vt illico suā repeteret do-
mum, ad quartumdecimū fermè lapidē indè distantē. Qui cum aliquandiu equitasset, vltus de-
ad vxorem suam Iohannā, quae illum semper in eo itinere comitata fuerat, conuersus, sanatus
Mihi videtur, inquit, quod sim sanus, quia acerbum illum dolorem & pessimū ferorē
ligere, an posset ambulare, ex equo descendēs, proprijs pedibus ambulare coepit, & cal-
ce terram percurrens, nec aliquid doloris sentiens, se liberum & sanum intellexit. Deo i-
gnis & B. Francisci de Paula, gratias agentes coniuges, voti cōpotes ad propria rediēre.
Iisdem fermè diebus in ciuitate Cusentinensi fuit quidam Marcellus de Cardilla, Contra-
pedibus & manibus contractus, ac totus leprosus, adeo vt iam vocem quasi omnem a-
miseret, eiusq; loquela vix audiretur. Qui cum per consanguineos suos ad Paulā mona-
sterium adductus, & beato viro praesentatus fuisset, ille misericordia motus, parum se-
nerō orauit. Mox verò rediens, eū manu subleuauit, & ab omni mēbrorum contractu
& lepra incolumem reddidit. Guidonem quoque Lipantum nobilem Cusentinum, Contra-
grauissima insectum lepra, in domo Paterni (quam vir beatus tunc edificabat) ad se ve-
nientem sanitati restituit. Cum idem beatus vir fabricam domus iuxta Paulā oppidum
iaceret, adductus est ei quidam a natiuitate mutus. Quem cum parentes eius iuxta ec-
clesiam posuissent, dixit eis vir beatus, vt alit̄ secum ter Iesum acclamarent, & ita ape-
tuerat illi sensus. Beato verò inchoante, dictisque parentibus prosequētib; mutus si-
militer alta voce dixit, Iesus: & indè liber atque integer vsque ad eius obitum in loque-
la permanfit.

Rursus Iulia, Antonij Carhalani in dicto oppido Paulae habitantis filia, ab oculo caeca
& nihil prorsus videns, cum a parentibus suis ad beatum virum (qui fortè tunc in hor-
to domus erat) adducta fuisset, idem beatus vir herbam quandam euulsi: eamq; signo
facto super ipsius puellae oculos apposuit. Quae statim videre coepit, ac sensu visus
tandiu, quandiu postea vixit, frater est. In fabrica dictae domus Paterni, cum duo labora-
tes invocatus vir beatus, a duabus partibus terram effodi fecit. Quo facto, dicti labo-
res viui & illi si sua (vt creditur) gratia sunt reperti. Dum quidā Antonius archiepiscopus
ad dictam domus Paterni fabricam accessisset, & beatus vir, vt pro cibo illi ministrando
nulla faba coquerentur, cuidam fratri iuniori inibi existenti mandasset, frater ille
ollam cum dictis fabis & aqua, frigidis in coquina cineribus superposuit: oblitusq; ignē,
quo culina carebat, aliundè afferre, discessit. Sed cum vir beatus dictas fabas iam coctas
esse credens, vnā cum hospite in culinam venisset, nullusq; ibi ignis adesset, dictus An-
tonius subleuit de dicti beati praecepto, & eius ferculo, quod nondum coqui coepisset, igne fer-
uere visa est, statimq; faba cocta fuere, ita vt indè Antonius ipse prandium su-
um coqueret. Quae de re dictus Antonius, & nonnulli alij tunc praesentes, maxima sunt
admiratione affecti.

Idem etiam beatus vir die quadam (more solito) Missam audire cupiens, ecclesiam
ingressus est. Cumq; tunc ecclesiae lampas accensa non esset, & aliqui ex ijs qui ibi Missam
audiente causa aderant, ignem foras quaesitum iussent, illumq; iam afferrent: vir beatus
audiente causa aderant, ignem foras quaesitum iussent, illumq; iam afferrent: vir beatus

Vltus de-
speratum
sanat.

Contra-
tum eun-
demque le-
prosum,
curat.
Item aliū.
Mutus lo-
quitur.

Ceca vi-
det.

Duo pro
mortuis
habiti, viui
cernuntur.

Olla sine
igne fer-
uescit.

Lampas
absq; igne
accenditur.

Iam penè
mortuus
revalescit.

Item alius
eum defun-
ctus.

Intrat illae
fusi in for-
nace ar-
dentem.

Insignem
raculum.

Cum à quodam fratre Antonio, ordinis Minorum professore viro doctissimo, inter-
gerimamq; vitæ, idem beatus vir etiã in publicis prædicationibus carperetur, quòd vide-
licet tam impudens esset, vt simplex laicus & literarum penitus ignarus, quibuslibet he-
bis ægrotis salutem promitteret: accidit, vt idem frater Antonius ab alijs dicti Ordinis Mi-
norum fratribus, ad eundem beatum virum missus fuerit, quatenus eum de premisis re-
dargueret. Qui cum ad eum venisset, & magnis illum contumelijs affecisset, increpauitque

497

Ardentes
titiões nu-
dis mani-
bus forti-
ter cōple-
ctitur.

A Francie
rege euo-
catur, &
reuerentes
habetur.

1 Tres regu-
las insti-
tuit.

Regulæ il-
læ à sum-
mis Ponti-
ficib* ap-
probatur.

Sub obitu
percipit Eu
charistiā.

Redditspi-
ritū crea-
tori vir san-
ctissimus

stus passus est, signo sanctæ crucis deuotè signatus, omnibusq; sacramentis Ecclesiasticis debite communitus, perlecta coram eo Dominica passione, iunctis deuotè manibus, erectisque in cœlum oculis, sanctæ Crucis triumphum pie amplectens, reuerenter, que osculans, ac sapius, In manus tuas Domine commendo spiritum meum, aliaque pias orationes deuotissime repetens: dimissa huius carnis sarcina, quasi uiuens absque aliquo doloris aut mortis notabili signo, migravit ad Christum. Cumque tunc per vniuersum decem dies eiusdem beati corpus insepultum remanserit, illucque maxima virorum & mulierum, ac religiosarum personarum multitudo accesserit, ut sanctum virum, quem uiuentem summa fuerant ueneratione prosecuti, etiam defunctum viderent, & illius apud Deum suffragia mereretur, mirum omnibus fuit, quod eius caro per tot dies incorrupta permanserit, nec vllum prorsus foetorem emisit: quin potius odor quidem suauiter fragrans ab ea manauerit.

Corpus ex
anime diu
manet in-
corruptum.

Votum
Claudie
reginæ.

Post ipsius etiam obitum, multis eius suffragia deuotè implorantibus, omnipotens Deus quam plures gratias largiri, magnaq; miracula palam operari dignatus est. Propter quæ charissimus in Christo filius noster Franciscus, huius nominis primus Francorum rex Christianissimus, charissimaq; in Christo filia Claudia regina, eius cōsors, quæ alias coram dicti ordinis tunc generali, ac alijs nobilibus personis emissio voto, quod illi gratiam pro masculo assequeretur, in beati patris honorem Francisci nomen ei imponeret, fulgentissimum puerum in lucem edidit: illique, iuxta dictum eius votum, Alouiscum nomen imponi fecit. Nec non dilecta etiam in Christo filia, nobilis mulier, Comitissa de Sabaudia, Andegauensis & Angolismensis, Ducissa, Cenomanensisq; Comitiſſa eiusdem Francisci regis genitrix, nobis per venerabilem fratrem nostrum Dionysium episcopum Maclouientem generalem, ac dilectos filios, Iacobum Lucam, dominum ecclesiæ Aurelianensis, & nobilem virum Antonium Raphin, alias de Poton, dominum temporalem loci de Podio Caluario Agenensis diocesis, pro nonnullis particularibus ipsius Christianissimi regis negocijs nuncios & oratores ad nos destinatos, humiliter supplicari fecerunt, ut præmissis diligenter inquisitis & exploratis, ad eiusdem beati viri canonizationem procedere dignemur. Quorum quidem precibus licet libenter annuere vellemus, summopereq; gauderemus, huiusmodi canonizationem nostris temporibus diuino quodam mysterio contigisse, ac nobis æquum videretur, ut idem B. Franciscus de Paula (quem iam Deus in cælesti gloria sanctorum choro dignum fecisset, pluribus ac manifestis indicijs & miraculis ostēderat) in terris etiam nobis frater noster honore, non defraudaretur, ac super eo maxime nobis instaret venerabilis frater noster Bernardinus episcopus Sabincensis, Cardinalis sanctæ Crucis nuncupatus, in dicti Ordinis protectorem ab eodem beato viro, nondum tunc ab humanis egresso, assumptis cumularissimæq; preces nobis ac venerabilibus fratribus nostris, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus, per dicti Ordinis tunc zelosum, totius Minimorum Ordinis nominatim super hoc sapius porrectæ fuissent, non statim rem tanti ponderis ac momenti faciedam, sed iuxta veterem & laudabilem consuetudinem, cunctanter matureq; considerandam duximus.

Rom. Ecclesia in rebus graui-
bus cunctan-
ter & ma-
ture se ge-
rit.

Post complures igitur commissiones aulae palatii nostri aduocato cōsistoriali, & auditoribus causarum eiusdem Palatii super hoc debite factas, tandem venerabili fratri Romanæ Ecclesiæ cardinalibus ex tribus illorum ordinibus, videlicet venerabili fratri Nicolao episcopo Albanensi de Flisco, & dilectis filiis nostris Dominico tituli sancti Bartholomæi in Insula presbytero de Iacobatis, ac Iohanni sanctorum Cosmæ & Damiani, nostro secundum carnem nepoti, diacono de Saluiatis, respectiue nuncupatis Cardinalibus, de fratrum nostrorum consilio & assensu commisimus, ut ipsi visis & examinatis processibus, editis super eiusdem beati viri vita, moribus, fama & miraculis, ante & post ipsius obitum eius intercessionibus à Deo factis, alijsq; cunctis ad sanctorum canonizationem huiusmodi necessarijs, se super omnibus ac singulis diligenter refererent, & per eos comperta, in nostro secreto cōsistorio (ut moris est) fideliter refererent. Cumque ipsi cardinales, visis ac diligenter examinatis diuersis processibus, in partibus Calabriae & Fraciæ de sedis Apostolicæ commissione habitis, & ad curam nostram remissis, testiumq; fide dignorum depositionibus, pro tantæ rei dignitate debite ponderatis, de supradictis miraculis, ac vitæ sanctimonia, & alijs à iure requisitis, fidelem nobis relationem in pluribus etiā secretis cōsistorijs iam fecissent, nosq; ipsorum & omnium aliorum cardinalium vota, pro faciendâ dictâ canonizatione conuenientia & confortia inuenissemus, & pro vltiori executione dilectus filius Angelus de Cesis, vtriusq; iu-

ris doctor, & dilectæ aulae nostræ cōsistorialis aduocatus, in publico cōsistorio omnia de ipsius beati viri vita, moribus, fama & miraculis copiose percussisset, nobisq; humiliter supplicasset, ut ad eiusdem beati canonizationem matura deliberatione præhabita, procedere dignemur: Nos de relatis coram nobis in primis humiliter Deo gratias agentes rogauimus omnes, in eodem publico cōsistorio tunc adstantes, ut suis orationibus & cœiunijs Ecclesiam Dei iuuarent, ac ne eam altissimus modo aliquo in huiusmodi canonizationis officio errare permitteret, instanter orarent.

Demum, post aliquot dies conuocatis denuò in aula nostra cōsistoriali in palatio Apostolico vniuersis & singulis, qui tunc aderant in nostra Romana curia, ecclesiarum praelatis, patriarchis videlicet, archiepiscopis, ac episcopis, in præsentia eorundem fratrum nostrorum præfatæ sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, eisdem processibus super ipsius beati viri, moribus, fama & miraculis editos, per eundem Angelum breuiter summarieq; reperi fecimus. Quæ cum ex serie per Cardinales, ac alios, quibus id munus per nos iniunctum fuerat, enarrata & exposita fuissent, omnesq; adstantes praelati, quid sibi suapte, respondissent sibi videri, quod idem beatus vir inter sanctos merito adscribere, & connumeraretur: Nos iterum humiles omnipotenti Deo gratias agentes, quod ad beatum seruum suum debitis honoribus proseguendum, corda nostra illuminare dilectus esset, ipsius canonizationis diem Dominicam in albis nuncupatam (qua in Ecclesia cantatur, Quasi modò geniti infantes, quæ tunc occurrebat prima die Maij, anni Domini millesimi quingentesimi decimionij, qua etiam tunc beatorum Apostolorum Philippi & Iacobi festum continebat) deputauimus, ac in basilica principis Apostolorum de vrbe amplum suggestum ligneum de more parari & exornari iussimus. Super quo quidem hodiè, adstante populo ac vniuerso clero, de vita, miraculis & fama eiusdem beati Francisci de Paula, humili deuotioneq; pleno sermone per nos, ut moris est, habito, deindeque litania & hymno, Veni creator spiritus, per omnia deuotè decantatis, nec non à procuratoribus causæ ipsius canonizationis, & à Christianissimi Francorum regis oratoribus huiusmodi, eiusdemque Ordinis Minimorum tunc Vicegenerali Corregente, à nobis magna cum instantia petito pronuciari adscribi inter sanctos eundem beatum Franciscum de Paula, cum iam omnia consummata essent, omnesque consuetas Ecclesiæ caeremonias super ea re ritè seruauissemus, Deum præ oculis habentes ad canonizationem eiusdem beati sub his verbis procedendum duximus & processimus.

Ad honorem omnipotentis Dei, patris, & filij, & spiritus sancti, ad exaltationem fidei catholice, Christianæq; religionis augmentum, ac ordinis Minimorum consolationem & incrementum, auctoritate Domini nostri Iesu Christi, beatorumq; Petri & Pauli Apostolorum eius, & nostra, de fratrum nostrorum speciali consilio & assensu, decernimus & diffinimus, bonæ memoriæ Franciscum de Paula, eiusdem ordinis Minimorum institutorem, in cælesti Hierusalem inter beatorum choros iam receptum, æternæque gloriæ condonatum fuisse, ac sanctorum confessorum catalogo adscribendum fore, ipseque huiusmodi catalogo in præsentiarum adscribimus, & cum tanquam sanctum, publice priuatimque colendum esse declaramus atque mandamus: statuentes eius festum die secunda mensis Aprilis ab vniuersali Ecclesia annuatim celebrandum fore, & ab eo suffragia à Christi fidelibus implorari & expectari posse, omnesq; ac singulos honores illiusmodi catalogo descriptis, conuenire noscuntur. Quibus debite peractis, inchoatoq; per nos ac decantato, & ad finem vsque à cantoribus profecuto hymno: Te Deum laudamus, in illius etiam fine cardinali diacono in cantu dicente, Ora pro nobis beate Franciscus de Paula, à choroque responso, ut digni efficiamur promissionibus Christi: Nos tibi Domine iura soluentes, quæsumus, ut beati Francisci de Paula confessoris nostri patrocini suffragante, in nobis tua dona multiplices, & ab omnibus tuearis adi-

Deinde verò à dicto choro responso, Amen, solennem illuc Missam nos ipsi celebramus de dicta tunc corrente Dominica in Albis, collectas singulas sub vna conclusio. Et de Paula collectis, immediate sequentibus: Pro secreta videlicet, Hostias Domine

Forma es-
t canonizationis.

Oratio de
hoc beato
viro.

tuorum suscipe populorum, quas tibi in beati Francisci de Paula, festinitate dicamus, ut nobis conferant tuæ propitiationis auxilium. Cum sua conclusione, videlicet, Per Dominum &c. Deinde vero post communionem subiunximus, dicentes: Cælesti Domine sacramento consolati, te supplices deprecamur, ut intercedente beato Francisco de Paula, ab omni nos mentis & corporis labe custodias, & per ipsum tuæ sentiamus indulgentiæ largitatem: Cum simili conclusione. Et ita Missam ipsam ad finem usque cum solitis ceremoniis iuxta ordinarium Apostolicum illic debite terminauimus, in dulgentiamque plenariam omnibus, officio huiusmodi tunc assistentibus, deuotè concessimus, ac etiam in loco sepulture eiusdem sancti Francisci de Paula, in depositionis die, videlicet secunda Aprilis, huiusmodi perpetuò duraturam quadraginta annorum, totidemque quadragenarum indulgentiam annuatim condonauimus, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, qui in sanctis suis mirabilis & gloriosus, viuit & regnat benedictus in secula seculorum.

Cæterum, quia difficile foret præsentis originales literas ad omnium notitiam deferri, volumus & decernimus, quod earundem Transumptis, manu notarii publici subscriptis (sub sigillo venerabilis fratris nostri Paradisi moderni, & pro tempore existentis episcopi Pisaurensis, ac ceremoniarum Magistri, vel alicuius alterius Prælati Ecclesiastici) fides adhibeatur indubia in omnibus, ac per omnia, & illis ubique stetur, ac si originales literæ huiusmodi essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum processûs, voluntatis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo decimo nono, Calendis Maii, Pontificatus nostri anno septimo.

Id. Sadoletus. H. de Bussyo.

ORATIO FVNEBRIS IN SANCTVM PATREM
ET CONFESSOREM NICETAM, QVAM SCRIPSIT
*Theosterictus, illius beatissimi viri discipulus. Habetur in Simeone
Metaphraste.*

4. Aprilis

Propositum nobis est maximæ cuiusdam utilitatis argumentum, sanctissimi patris nostri Nicetæ commemoratio: quæ proposita nobis est, velut sacrum quoddam conuiuium ex omnigenis, non corporeis, sed spiritualibus epulis repente instructum: quo conuiuium non corpora, sed animæ rationis participes aluntur & exhilarantur. Hoc ego artificij expertus hodierno die vobis spiritualibus conuiuiis ex rudij sermone apparatus suppeditabo: vobis, inquam, qui sanctis & animarum altricibus eius doctrinis nutriti semper optastis. Verum mihi, sacri auditores, quippe qui (ut quod in Actis Apostolorum scribendis de se Lucas dixit, & ipse dicam) inde usque ab initio, ut scitis, patrem hunc

secutus sum: visum est non omnia quidem continenter scribere, (neque enim possem) sed è multis illius præclare factis pauca quædam in hac narratione inserere, ad eorum ædificationem atque utilitatem, qui hæc audiunt, & in posterum legere voluerint: ne hoc nestissima illius facta, tempore ipso & alta obliuione obscurata euanescent. Multi quidem multorum, qui ante nos fuerunt, sanctorum hominum vitas, dictaque & præclare facta conscripserunt: qui & oratione sua illos ornauerunt, & nobis ex ea re multum adiumenti attulerunt. Illorum igitur exemplo & nos id facere aggressi sumus. Non enim consentaneum est, tantam eius hominis virtutem silentio tegi aut occultari, neque talem lucernam conuenit sub modio, sed supra candelabrum poni, ut luceat omnibus, qui sunt in huius vitæ domo (quemadmodum Euangelica voce nobis traditum est) in gloriam cælestis Dei, cui ex bonis operibus laus & gloria redditur.

Matt. 5.

Sed tractationem hanc illos aggredi inconueniens erat, quorum vita recta est, & ab omni reprehensione libera, oratioque grauis & composita cum illorum vita congruens. Quam rerum priorem qui rectè præstiterit, illi, velut ex spiritualium donorum thesauro, & posterior abundè suggeritur. Cui verò ea defuerit, is dubiè & cum hæsitatio ne orationem proferet. Huius autem patris virtus tanta fuit, ut vix illi, quos supra dixi, pro dignitate eam narrare possint: vel (ut verius dicam) ne illi quidem hoc possent: tantum abest, ut nos possimus, quibus utrumque deest, vitæ, inquam, probitas, & oratio compositionis atque concinnationis elegantiam habens. Verum sanctissimi patris deusæ fructum aliquem & animæ adiumentum percipimus. Qui enim vnguenta compositionis participes sunt, & alijs odorem per olfaciendi sensum impertiunt. Contra verò timor ipse sese opponens, ab hac tractatione me deterret, mihi ante oculos ponens imbecillitatem meam, quæ tanto oneri par non est: meque admonet, ne dum cum virum laudare velim, inconcinnis atque inelegantibus verbis aliquo modo illum vituperem, & ad indignationem contra meipsum excitem, sitque mihi ea res inutilis. Quod ne mihi accideret, silentium potius deligendum esset, quod est sine timore ac periculo. Neque enim aliquem poeniret siluisse, quemadmodum locutos esse poenitere sæpè multos solet.

Cum in his duabus rebus ambigerem, tanquam in trutina quadam positus, desiderium ipsum grauioris momenti visum est, timoris lancem leuiorem faciens, & orationis auctorem Christum mihi adiutorem proponens, magnique eius viri, de quo dictum est, in condonandis erratis facilitatem. Nam cum adhuc in terris esset vir ille, clemeus erat, sciensque delictis nostris veniam dare: quam & nunc à beata ipsius anima multo magis mihi dandam esse certò scio. Grata enim est patribus ipsis (ut quidam dicunt) puerorum lingua, quamuis balbutiens, Deoque ipsi gratum est, quod pro viribus sit. Moneo autem illud, ne quis falsum aliquid vel fictum me scribere suspicetur. Eorum enim mos est, qui rebus fidem non adhibent, utilitatem omnem abijcere. Nam quid ipse à mendacijs lucrifacerem, si alios quidem commendarem, meipsum verò sententiæ illi obnoxium redderem, quam contra mendaces propheta Davidi spiritus sanctus suggestit? Non enim fabulæ sunt, quæ dicuntur, ut externis hominibus videri solent. Sed hæc quidem satis. Incipiam igitur, Deum ipsum omnis principij auctorem propositum habens.

Sed vndenam incipiam? An patriam, genus, & eius altricem terram prius dicam? Sed quamnam erit utilitas, orationem in his rebus occupatam habere? Ciuitas, inquit scriptura, sanctorum, est ciuitas Dei, cuius artifex & creator Deus est: patria verò, iuxta Hierusalem, mater Pauli, & eorum, qui cum illo fuerunt, ut ait magnus Basilus. At si quis & inferioris patriæ appellationem scire cupit, Cæsarea Bythinie illum genitrix ipsius ætatis rectè factis fruens sese oblectauit. Quod pertinet ad parentum nomina, non possum pro certo dicere, quod fuerit matris nomen: sed pater Philareus vocabatur: cuius filius cum virtutis amator fuisset, re ipsa cum patris appellatione conuenit. Fuit etiam hic eius pater diuinæ pietatis studiosus & Deo gratus, quippe qui monasticæ vitæ instituto dignus postea factus, perfectior euasit. Ille cum legitimam uxorem duxisset, ex ea vnicum hunc filium suscepit, & octauo die, postquam puer natus fuit, uxorem ipsam amisit. DEVS enim ille, qui eam formauerat, idem & eam recepit.

Educatus igitur puer fuit apud patris matrem. Cumque parum creuisset, ijs literis, quibus pueri solent erudiri, ediscendis parens ipse eum tradidit. Cum autem puerulus discendi esset cupidus, & laboris valde amans, paucis annis omnia edidit: postea verò palatium memoria mandauit. Cumque illum in Ecclesia pater rotundisset, ut Antiochie, Deo ipsi cum dicebat & omnino addixit, ut aditui locum interea teneat. Quod munus ille, omnem reuerentiam & spiritualement prudentiam adhibens, ita trequebatur, ut omnes mirarentur, quanta cum virtute se gereret, & quam compositis animo esset. Quis enim hunc aliquando vidit in ludis puerilibus versantem, ut pueris mos est, gestire, saltare, currere huc atque illuc, in terra se volutare, atque vlulare? Quis hunc prope illos, qui choreas exerceant, tam viros, quam mulieres, sedentem videt, vel aliquo modo adhaerentem, & inhonesta illorum verba aliquando audientem? Quis

Sanctorum res gestas celebrare quidebeat.

Historiam huius veritatis.

Psal. 5.

Heb. 11.

Patria S. Nicetæ.

Pater.

Adhibetur literis.

1. Reg. 1.

Sed

Luc. 2.

Gen. 12.

Esa. 42.

Math. 10.

Luc. 9.

Luc. 14.

Matt. 13.

Fructus tri-

gecuplus.

Sexagecu-

plus.

Centuplus.

Vitam am-

plectitur

monast.

cam.

Item ecc-

nobitica.

Eusebe-

dientia.

1. Cor. 9.

Tempera-

tia.

Quis illum symposijs eorum, qui diu in vino ebibendo immorantur, quibusq; tragedi-
tumultus, & nuge amicae sunt, vel paululum adhaerentem adspexit? Domi enim sedens,
& librū in manu habens, legebat diligenter, & ut id, quod in Evangelio est, dicam, pro-
ficiat sapientia, aetate & prudentia: neque unquam a diuinis conuentibus aberat, sed
diuinas literas cordis sensu percipiebat: modò id, quod dixit Deus ad Abraham: Exi de
terra tua, de cogitatione tua, & de domo patris tui: modò illud Esaie propheta dictum:
Exite de medio ipsorum, & segregemini, & impurum nē tetigeritis, dicit Dominus, &
ego suscipiam vos: item illud, quod diuina voce prolatus est: Qui diligit patrem vel
matrem plusquam me, non est me dignus: & qui non accipit crucem suam, & sequitur
me, non est me dignus. & alio loco: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, &
tollat crucem suam, & sequatur me, & si quis veniens ad me, non renunciauerit om-
nibus, quae possidet, adhuc autem & animae suae, non potest esse meus discipulus.

Hec cum audiret, & his similia, non in via sementē spargebat, hoc est, in ipsius mentis
superficie, ita ut conculcari posset, & a volueribus celi, hoc est, a malignis spiritibus sub-
ripi ac deuorari, neq; supra petras, hoc est, supra cor sensu carens & aridum, ita, ut aridus
id est, tentationis tempore, tanquam ea, quae radicem non haberent, citò exarescerent,
nō deniq; in medias spinas, hoc est, in huius vitae solitudines fundebat semina, quibus
solitudinibus suffocata mens fructum nullum ferret: sed in terram sui cordis valde
bonam ac pinguem semen ipsum reponebat: quamobrem fructum reddidit Deo ipsi
trigecuplum, sexagecuplū & centuplum: trigecuplum, eo quod vitam cum virtute transi-
egit: sexagecuplum, quoniam monasticae vitae exercitationem puram & innocentem
seruauit: centuplum, quia pro fidei confessione multas persecutiones sustinuit: de qu-
bus postea loquemur. Nunc autem ad ea, quae nobis proposita sunt, redeundum est.

Cum diuina eloquia, quae supradiximus, audiisset, quidnam illum fecisse aut consil-
tasse aliquis cogitabit? Mentem atque animum ab his terrenis rebus abalienauit, & ad
optimam quandam formam sese traduxit, de virtute (ut est in literis diuinis dictum) in
virtutem progrediens, & ijs, quae inferiora sunt, praeficiens meliora, secum cogitabat,
quomodo Deum sanctē coleret. Cumq; a ratione ipsa recte ac rite praesidere didicisset,
facile fieri posse, ut vita caelibe ac perturbationibus vacua, sensus ipsos purgare, & men-
te pura ad id, quod purum est, accedere posset: a mundi voluptatibus se abrumperet, & me-
ad Deum adiungere studuit. Cumque patri suo, amicis, consanguineis, aequalibus, ijs de-
nique omnibus, qui ad eum pertinebant, salutem multam dixisset: ab ea regione, quae
ipsum aluerat, statim auolauit, & ad torrentem eiusdem vrbs, in meridiei parte fluen-
tem, ad senem quendam, Stephanum nomine, qui illic solitaria vita vivebatur, se con-
tulit, eiusq; in rebus asperis perferendis socius erat: quin immò cum ipso certabat, dum
monasticae vitae legibus ab illo erudiebatur.

Postea verò quam eius diligentiam & alacre studium senex ille animaduertit, auctor
ei fuit, ut ad coenobium iret, quippe quod multum ea res expediret, praesertim iuueni-
bus, eo quia ijs, qui ad summum virtutis fastigium peruenire cupiunt, plus exercitatio-
nis imponit. Bono senis consilio magnus ille vir vsus est, eiusque preces pro viatico su-
mens, viam ad mare ducentem tenebat, diuina prouidentia ipsum dirigente, quaper-
eum virum populum sanctiorem factum, & bonorum operum aemulatore adeptu-
ra erat. Venit igitur ad Meditij monasteriū, quod tunc a paucissimis colebatur. Supplex
atq; humilissimò patre nostro Nicephoro, qui monasterium constituerat, regebatur. Cumque
autem a pastore illo perebat, ut in monasterium acciperetur. Cumque perspicacissimus
pastor eum vidisset, & ex habitu ac moribus virum optimum cum fore coniecisset, li-
benter ipsum accepit, & in suo grege collocauit. Quo facto, beatus Niceta Dei praece-
ptis obseruandis operam dabat. Cumq; omnes vitae huius fragilis atq; caducae volup-
tates pro nihilo faceret, sincera, non adulterina, neque ficta terrenarum rerum am-
plius sibi ipsi vivebat, sed Christo & Praesidi, omnemque affectum corporeum non am-
du, qui ad res supernas ac caelestes pertinet, omninò extinxit.

Huius autem viri peregrinatio fuit immutabilis: nam ex quo tempore a patria eio-
lauit, non amplius illam vidit vsq; ad eum diem, quo ad Deum profectus est. Idem om-
nem prauitatem & ad obediendum difficultatem, facili & ab omni curiositate ac simu-
latione aliena, obedientia superauit. Cogitatio autem eius assidua, & nullam intermis-
sionem accipiens, erat mortis meditatio. Ventrem verò multis dominantem ita sub-
iecit, ut vel res necessarias admodum parce ipsi suppeditaret, ijs tantum vtens, quae ad
vitae

vitae vsum pertinent. Continentiam non solum a cibis abstinendo exercebat, sed ab
omni terreno affectu seipsum remouendo, quemadmodum ille dixit: Qui certat, ab
omnibus se abstinere. Temperantiam & castitatem ita perfectam ostendebat, ut fragile
hoc corpus ad eum statum traduceret, in quo esset corruptionis expertus futurum, & in
corpore hoc terrestri vitam incorpoream ageret, puram & angelorum institutioni si-
miliem. Non erat in eo viro furoris perturbatio, neque iracundia aut similitudo affe-
ctus: non odij, aut obreclationis, vel alios condēnandi species: non loquacitatis, vel
facetiarum, neque ociosi sermonis opinio: sed omne ipsius studium atque opus erat
diuinorum eloquiorum meditatio, & solertes ad Deum preces. Nulla in re inanīs glo-
ria vel superbia vestigium, nihil denique, quod ad humanam ostentationem pertine-
ret, in eo viro cernebatur. Summisionis autem excellens donum tam abunde acce-
perat, ut vbique omnes seipso praestantiores existimaret, omnibus se subiiciens. Itaque
non solum cum ijs, qui primi erant, sed vsq; ad infimos humilitatem & obedientiam
exercebat, charitatem in Deum & in proximum firmam atq; immutabilem retinebat.
Nulla in eo fuit humanae assentationis species, qua vel alijs, vel sibi ipse placere stude-
ret, aut sui amans esset. Nihil denique perperam aut simulate agebat. Nulla in eo fuit
vestis elegātia, ita ut ipsum corpus contempserit, neque omninò vllam eius curam ha-
beret: sed hoc tantum curauit, ut castum ac purum Deo ipsi corpus suum offerret. Om-
nia igitur morum simplicitate & corde sincero sine haesitatione aliqua faciebat. Quae
verò a Praeside ipso dicebantur, tanquam a Deo ipso dicta excipiens, omnem quidem
curiositatem & haesitationem abiiciens, fidem autem ac certam persuasionem habens,
omnia exequabatur.

Cum igitur pastor ipse illum ita studiosum ac promptum vidisset, qui nondum quin-
quennium in professione monastica perfecerat, ad presbyterij ordinationem eum pro-
moueri curauit: quam per manus magni Tharasij assecutus est, qui Constantinopolita-
ne sedis erat Patriarcha, eamque sedem multis virtutibus adornabat. Cum igitur pres-
byter ordinatus fuisset, & monasterij curam illi, quantum inuito, Praeses tradidisset, san-
ctus ille vir onus illud sibi traditum, moleste quidem ferebat: sed qui nulla in re didice-
rat repugnare, neque tunc contradicere ausus est: sicq; quantum inuitus, nihilominus ta-
men onus illud accepit. Cum igitur eam curam suscepisset, oēm diligentiam adhibens,
studebat gregem ipsum copiosius efficere. Idque factum est. Eius enim fama in om-
nes partes perueniente, plurimi ad eum veniebant, & terrenis rebus renunciabant. Itaq;
paucis annis factum est, ut fratrum societas ad centesimum numerum perueniret: quos
ille adiuuante Christi gratia, ut peritus aliquis gubernator, ad salutis portum dirigebat,
pro ipso, ut probatissimus pastor, assidue vigilans.

Factum autem fuit, ut qualis erat vita & virtute sanctissimus pater noster Niceta, ta-
lem vniuersarum rerum Dominus Deus hominem illi miserit, qui secundas monaste-
rii partes teneret: Athanasium, inquam, illum venerandum & admirabile virum, cuius
virtus non ea fuit, ut obiter illam narrare possimus: cuius etiam in Deum charitatem,
quam ostendit, cum primū mundo renunciauit, opinor etiam angelos ipsos fuisse ad-
miratos. Erat ille patri suo charissimus, & literas apud ipsum summè doctus: qui & pu-
licorum libellorum scriba creatus, magistratui, qui Logothetion dicitur, praefectus fuit:
vnde nō vulgares mundi huius honores eius pater per filiū ad se vltimos sperabat. Cum
vero iuuenis ille omnia haec contempnisset, & vni rei esset intentus, ut coenobij habitu se
indueret, idq; festinans perfecisset, eius pater, cum hoc audiisset, vi ad se illum traxit, &
indumentis quibus ex coenobio vestitus fuerat, proiectis, preciosis vestibus illum, quan-
tū ei inuitum, induit. At iuuenis ipse patrem sic affatus est: Putasne, o pater, sericis istis ve-
stibus me a proposito consilio impeditum iri? Totum mundum contempni. Quid enim
proderit homini, si vniuersum mundum lucretur, animae verò suae detrimentum patia-
tur? Quod cum vidisset pater, alijs sericis ipsum induit. Ille verò
quatuor partes lacerauit. Quod cum vidisset pater, ita crudeliter filiū verberauit, ut eius
& eas similiter lacerauit. Iratus igitur ea re pater, ita crudeliter filiū verberauit, ut eius
Postea verò quam ille iuuenis patrem certiores fecit, nullo modo fieri posse, ut eius
sententia mutaretur, quantum membratim illum dissecaret, pater ipse ea re compūctus
& lachrymis perfusus, filium sic allocutus est: Vade fili, & perface iter illud bonū, quod
elegisti, & Christus ipse tibi opem ferat, teque ab omnibus laqueis diaboli eripiat.

Ita

Humilitas
eius exi-
mia.

Obedientia
inquis.

Ordinatur
presbyter.

Praeficitur
monaste-
rio.

Athanasius
us mona-
chus insti-
guit.

Luc. 9.

Athanasius
us a patre
dire flagel-
latur, sed
pmanet in
proposito.

Ita igitur iuuenis ille venit ad monasterium, quod supra diximus, exercitationis certamina efficaciter illic suscepturus. Tātam vero humilitatem exercuit, ut nihil secum attulerit ex ijs rebus, quæ in hoc mundo spectabiles sunt. Plerique nostris cum vium, quem dico, & quem vos experti estis: scitis vilissimis vestibus indui solitum, immo neminem abiectiore veste usum fuisse, quamvis ex parentibus valde terrena hac nobilitate insignibus, ortus fuisset. Hic, ut supradictum est, à sanctis patribus nostris in monasterium receptus fuit, & ab inclyto Nicephoro secundæ partes post patrē Nicetam illi concessæ fuerunt. Erant igitur ambo illi vna quædam anima & mens in diuersis corporibus, tranquillo statu omnia disponentes: & ipsi quidem à sancto Nicephoro regebantur, sed iidem omnem fratrum societatem gubernabant, ita ut partim ipsi regerent, partim vero regerentur, mutua inter se & Præsidis charitate copulati. Neque vnquam inter ipsos offensio aliqua, vel dissidium exortum fuit, sed erant veri pastores, & animæ morbos, ut probati quidam medici, sanabant, curantes gregem omni studio ac scientia. Alter secabat: erat enim ad secandum idoneus: alter mitibus quibusdam verbis leniens, sectionem ipsam curabat: erat enim mitis. Alter in ijs, quæ ad curam corpoream pertinebant, occupatus erat: alter in ijs, quæ ad spiritum attinent, versabatur. Vterque autem vtrique rei studebat.

Itaque, ut peritissimi quidam medici, omnem, ut diximus, diligentiam adhibentes, oues Christi rationales pascebant. Duritiem atque acerbiteriam ex increpatione & ignominia proficiscentem lenientes, segnitieque & languorem, vel tentatione aliqua, vel mœroris ardore illatum, orationis comitate, & discretionis atque commiserationi medicina erigentes, tanquam è somno fratres exsuscitabant. Quod vero in curatione medicina erigentes, tanquam è somno fratres exsuscitabant. Tri-
cecciderat & contractum erat, futuri iudicii timore illud colligantes curabant. Tristes & segnes, & ipsa incuria dissolutiores ac lentos factos, laboriosæ doctrinæ stimulis erigebant. Eos vero, qui celeriter gradiebantur, & alios anteueriebant, maxime atque attentissime obseruabant, ne illis ambitionis opinio, tanquam fera quædam irre-
pens, insidias faceret. Denique (ut summam dicam) omnem gregem omni studio ac diligentia custodiebant, vigilantes pro illo, & feras, quæ non oculis corporeis, sed animo comprehenduntur, ab ouium rapina profugantes, non ut mercenarii, sed ut optimi pastores Christi pastorem principis. Itā verò omnium fratrum societatem edoce-
runt, & mutua charitate atque concordia deuinxerunt, ut verè de ipsis illud dici posset: In hoc cognoscunt omnes, vos meos esse discipulos, si charitatem habueritis adinuicem. Tunc quamvis hæc fecissent, ab omni tamen audacia procul aberant. Nugarum
verò & faceriarum ne nomen quidem in illis viris audiebatur: sed in diuinorum elo-
quiorum meditatione vitam degentes, ita ministerium sibi commissum singuli exequ-
bantur, totumque Psalterium quotidie pronuntiabant: quo expleto, ad eorundem psal-
morum vicissim canendorum ordinem se parabant: ita ut nunquam omnino à Dei
gloria celebranda ipsi vacarent. Ac si cuiusquam vitio factum esset, ut ociosus sermo ir-
reperet, continuo alius quispiam admonitione sua eius sermonis continuationem ab-
rumpebat. Erant & fratres aliqui clam dispositi, qui vniuersiuique dicta & facta pariter
nuntiabant, ut ea re fieret, ne quis, absentibus ijs, qui præsidebant, ociosum aliquod ver-
bum proferre auderet, idque vitarent omnes, dum exprobrationes dictorum ac facto-
rum aufugerent.

Illo autem tempore, quo Diuinarum rerum mysteria perficiebantur, stabat magnus pater noster Niceta ante sanctam & sacratam mensam, ut sancto Dei throno assistens sacrificium & Diuina mysteria obeundo. Sanctus verò Athanasius assistebat, cogita-
tione & mente tota intentus, ministerij flabellum tenens: erat enim diaconus, qui & presbyter postea fuit: stabat inquam, metuens ac tremens, suasque genas ac pedes la-
chrymis madefaciens. Sicque totum sanctum illud ac Diuinum ministerium comple-
bant. Cum verò ita purè atque innocenter sacra facerent, sancta, purissima atque im-
mortalia mysteria impartientes alijs, vniuersum populum sanctum efficiebant, eamque
in pace multa dimittebant.

Ad hæc sanctissimus pater noster ad Domini Dei templum crebrò fratres congre-
gans, docebat, admonerat, & ita hortabatur: Fratres, quos Dei gratia coniunxit, quam-
obrem congregati sumus, assidue cogitemus, & quandiu tempus habemus, solertes si-
mus & certemus, neque segnitie nos ipsos lentos fieri patiamur. Quandiu mercatus
pus nobis est, animæ nostræ lucrum abundè nobis comparemus. Cum enim mercatus
amplius non erit, tunc nemo poterit negociari. Non est, inquit, in morte qui memor sit
qui

Niceta ad
fratres ex-
hortatio
egregia.

Psalm. 6.

Missæ sa-
crificium.

Totum psal-
terium dicunt
quotidie.

Ioan. 13.

Niceta &
Athanasij
in guber-
nando mo-
nasterio
prudentia,
&c.

tul: non est in inferno confessio. Consideremus quales pœnæ illos maneant, qui multa
peccata commiserunt, neque pœnitentiam egerint. In hoc mundo Iudex ipse misericors
est: in illo autem altero non item. Hic miseretur, illic punit. Hic septuagies septies pec-
cata dimittit, illic in exteriores tenebras immittit. Quamobrem hic laboremus, & stu-
diosè contendamus, ne ignauia ipsa dissolutos nos faciat. Curramus feruenti & cele-
sti gradu, (cursu enim opus est, & illo quidem vehementi) ut perueniamus ad perfecti-
onis mensuram. Sobrii simus ac vigilemus, quoniam qua hora non putamus, Domi-
nus noster veniet. Contemnamus mundum, & ea quæ sunt in mundo. Carnem & eius
superbiam excremur: hæc enim omnia inimicitias inter nos & Deum pariunt. Fugia-
mus carnis voluptates, auersemur eius libidinem. Sint nobis delicia ipse inuisa, ne &
ipsi delicia simus inimicis nostris. Amplexemur continentiam, per quam anima nostra
pure efficitur. Aduersariorum inuasionem repellamus, & animi summisionem posside-
re studeamus, quæ ad celos nos prouocat. Confessionem teneamus, compendiosam
illam salutis viam. Obedientiam edicamus, vitæ impatiens conciliatricem. Angustias
nos venientes patienter excipiamus, ut nostra, non ut aliena quædam existimantes.
Non enim condignæ sunt passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabi-
tur in nobis, ut ait Apostolus. Studeamus ingredi in illam vnicam fidei copulam, neque
huius mundi facultates futuris illis bonis anteponamus. Nihil eorum, quæ corrupta &
caduca sunt, admiremur: neque rebus stabilibus id præferamus, quod stabile non est.
Supernas res inquiramus: illas autem supernas esse arbitremur ac sentiamus, ubi Chri-
stus est. Turpitudine & sermo de rebus stultis absit à nobis: hæc enim odit spiritus san-
ctus, quoniam & de verbo omni otioso rationem reddemus in die iudicii. Mortifice-
mus membra nostra, quæ sunt in terra, & studeamus illa offerre hostiæ sanctam & Deo
placentem. De nulla alia re, nisi de animæ nostræ salute, solliciti simus. Accipiamus ar-
mamentis nobis colluctatio est, qui corporeis oculis non cernuntur: non aduersus sangui-
nem & carnem tantum pugnamus. Seruiamus in timore illi, qui nos elegit. Agamus
gratias ei, qui nos vocauit in vitam sempiternam. Ipsi mandata obseruemus: angus-
tia est enim via & aspera, quæ ducit ad vitam: per illam autem viam ambulare studea-
mus, quam maxime possumus. In oratione & precibus fortiter persistamus. Depona-
mus veterem hominem cum suis actibus & libidinibus, ut induamur nouo, qui creatus
est secundum Deum in sanctitate & iustitia. Subijciamur nobis vicissim in timore Dei.
Castitatem & temperantiam, ac mentis sinceritatem possideamus, ut angelorum con-
tinentur. Tunc (inquit Dominus) fulgebunt Sancti, ut sol. Quale igitur
erit nostrum dedecus, illos quidem ut solem effulgentes videre, qui lucis opera fece-
rimus: Satis quidem ad pœnam, vel dedecus hoc futurum est. Quamobrem precor,
inquit vos, ut operum, quibus sancti viri studuerunt, imitatores esse contendamus, ut
cum ipsis in illa requie esse possimus, unde aufugit dolor, tristitia & gemitus. Cha-
ritatem igitur in omnes habeamus, pacemque ac sanctitatem amplectamur, sine qua
nemo videbit Dominum: omnem verò sollicitudinem nostram in Deum conijci-
amus, quoniam ipsi curæ nos sumus.

Hæc igitur & his plura tum ex Diuinis literis, tum à seipso cum beatus ille vir nos
locuisset, & hortatus esset, cum pace omnes dimittens: Abite, inquit, fratres, Deus
vobis est. itaque dabit nobis sermonem sapientiæ ad os nostrum aperiendum, quo vo-
stra excitate possimus. Hæc patris documenta apud omnes quidem ad animæ utili-
tatem spectantia dicebantur: quæ verò priuatim singulis idem pater dicebat, in san-
ctis salutaribus, omnes misericordia prosequens, omnes curans, omnibus com-
miserationem impartiens, quam enim totam noctem infomnem transigebat, admonens singulos fratres
quæ faceret. Quis enim ab aliquo demone, humanæ carnis infidiatore, impugnatus vn-
quam fuit, & huic patri cum fide & cordis contritione id aperuit, ac non statim à tali
demonone liberatus est? Quis ab alio quouis affectu perturbatus, & eam pertur-
bationem huic confessus, non statim ab agitudine ipsa curatus est? Erat eius corpu-
sculum

Luc. 12.

Rom. 8.

Matth. 12.

Ephes. 6.

Matth. 7.

Ephes. 4.

Matth. 13.

Ela. 35.

Apoc. 9.

Heb. 12.

1. Pet. 5.

Privatim

singulos ut

admonue-
rit.

1. Cor. 9.

sculum vigilijs ac ieiunij ita liquefactum, ut propter summam imbecillitatem vix loqui posset. Quis ita continentiam amplexus est, ut pater noster Niceta, qui vel res necessarias, panem dico & aquam, parca sumebat? De vino autem & reliquis delicis cibis, superuacaneum est aliquid dicere. Quis ita castum atque purum corpus, ut hic, habuit? Quis mansuetudinem & humilitatem, ut hic, perfectam exercuit? Quis peripetitas, aut misericors, ut hic, fuit? quippe qui omnes beatitudines illas à Domino propositas, aut manifeste complexus est, cum & pauper spiritu fuerit propter regnum celorum, & lugendo una cum his laboraret, qui ex utraque parte laborant, ut Paracliti consolatione assequantur. Idem mansuetus & humilis fuit prater ceteros, ut terra illius, quae à manibus possidebitur, hereditatem acciperet. Idem esuriit & sitiuit iustitiam, neque vnam eius rei satietate affectus fuit. Ita verò misericors & pauperum amator extitit, ut neque illi satis essent ea, quae possideret: tanta hilaritate facultates impartiebat. Fuit mundus corde, quo & Deum vidit, & cum eo versatus est: pacificus, & ab omni altercatione alienus, ut Dei filius vocari posset. Passus est & persecutionem propter iustitiam: exprobrationemque & verba pessima ab aliena secta hominibus mentientibus audiuit propter Christum. Quamobrem & exultans, copiosam pro his rebus mercedem in caelis recepit.

1. Reg. 2.

Precibus & signo crucis sanaturus.

Ieiunio, oratione, & sancti olei vntione amictu restituit.

Diabolus nititur quodam abstergere à monachismo.

Cum his rebus Niceta pater excelleret, & Spiritum sanctum in se habitantem haberet, diuinis muneribus dignus fuit effectus, & eiiciendi prauos atque impuros spiritus facultatem à Deo ipse accepit, idque meritis: Glorificantes enim me, inquit Dominus, & ipse glorificabo: & quae deinceps sequuntur. Id verò, quod dicturus sum, ipse quidem non vidi, sed quidam è numero fratrum, postquam pater sanctissimus diem obiit, illud mihi narrauit. Aiebat enim, quod cum monasterij ianitor nescio qua in re occupatus esset, eius rei ministerium pastor ipse illi supplendum commisit. Quod munus cum obiret, venit vir quidam ex eorum numero, qui versabantur in illa regione, ad monasterij vestibulum cum adolescentulo quodam, qui mutus ab ortu ipso fuerat. Vir autem ille fide impulsus eum fratrem precabatur, ut puerum sumeret, & ad magni Nicetae domum ceret, qui pro ipso Deum precaretur. Cumque patri hoc ille significasset, sedato animo pater ipse eum reprehendit ac remisit. Sed cum ille persisteret, dicens eum virum fide ductum id petere, iussit puerum ad se duci. Quo facto, Niceta puerum accepit, & pro ipso Deum precatus, Crucis signo illum signauit, & adiuuante Christi gratia, puerum qui nondum locutus fuerat, bene loquentem ad patrem remisit. Quare eius pater admiratione affectus, cum multas gratias Deo, viroque sancto egisset, cum puero ipso hilaris domum suam rediit. Quae verò ipse cognoui, illa nequaquam silebo.

Erat frater quidam in monasterio ex eorum numero, qui simpliciore sunt, & malitia omnino vacui, qui à patribus propter laudabilem suam innocentiam ac simplicitatem valde diligebatur. Huic cum malorum origo diabolus inuideret, pessimis suis artibus vsus, ad amentiam atque insaniam eum hominem impulit. Id beatus Niceta moleste ferebat, cum fratrem sic affectum ac talia patientem videret. Deinde nos hortatus est, ut ad vesperam vsque ieiunaremus. Cumque sancta fratrum congregatio in vnum conueneret, post perfectum diuinum ministerium, accepit vir sanctus fratrem illum, & super eum precatus est: cumque oleo sancto & vnguentis ipsum vnxisset, rursus in priorem statum restituit, cum prudentem & mentis compotem, adiuuante Christi gratia, eum reddidisset. Ex illo igitur tempore frater permansit incolumis, per sanctas preces sancti patris nostri impurorum spirituum machinatione ab ipso propulsata, neque amplius quaecumque damnum in ipsum inferente.

Alius quidam ex ijs, qui nuper ad eum venerant, impuro spiritu laborabat: qui ipsi ritus occulte illi vexabat, seipsum non aperiens. subterfugiebat enim demon ille, tantum hominis praesentiam metuens. Itaque illum latere studebat. Cum verò tempus venisset, quo adolescens ille sanctum monasticum vitam habitum accipere deberet, sub magni Nicetae catechismo, & sanctarum ipsius manuum impositione, idque dolosus diabolus tentasset, coepit fratrem postera nocte perturbare, & visa quaedam ipsi obijcere, quibus terroris ac fluctuatione in eius mentem conijciebat. Cum igitur frater ille seipsum à diabolo vexari, & potentia illius se opprimi animaduertisset, media nocte surrexit, ut ad sanctum virum confugeret: cumque prope cellam venisset, in qua magnus Niceta dormiebat, vidit serpentem quendam valde magnum, qui ante portam illius cellae serpebat, ut eius sum illi omnino praecederet. Demon enim ipse in eam figuram se verterat, ut eius mos esset, quo iuuenem perterrefaceret, ne ad eum virum introiret, qui ab eo ipsum expul-

pulsus erat. At frater ille sancti viri auxilio fretus, & demonem contemnens, in celum magni patris insilijt, & impuri demonis insidias ipsi aperuit. Tunc sanctus vir cum Cruce signauit, & pro ipso Deum precatus, illum admonuit atque hortatus est, ne talis demonem metueret, iussitque in cubiculum, in quo dormiebat, reuerti. At insidiator ipse per paucos dies seipsum subtraxit. Cum autem non ferret sancti viri gratiam, & ab eo in se illatum ardorem, coepit rursus fratrem perturbare, intolerabiles quosdam cordis dolores immittens. Postremo illum collidens, mutum atque immobilem reddidit: cuius viscera ita aestuabant ac dilacerabantur, ut illa disrupi nos existimaremus. Cum igitur sanctus Niceta venisset, pro illo Deum precatus, signo salutis Crucis eum signauit, & eadem illa hora opprimentem demonem ab ipso eiecit, & fratrem sanum erexit. Itaque ex illa hora frater incolumis permansit, nunquam amplius à tali demonis offensu.

Oratione & signo Crucis demonem expellit.

Alius quispiam & ipse de ijs, qui paulò antè venerant, habebat immundum spiritum, similiter & eum ipsum latentem. Cum igitur frater ille aliquot dies in monasterio mansisset, coepit à demone agitari & vehementer vexari. Cum autem sanctus Niceta illuc venisset, pro fratre ipso Deum precatus fuit: cumque demonem ab eo expulisset, adiuuante Christi gratia, sanum illum reddidit. Dicebat autem vir ille, postquam curatus fuisset, à se visum illum diuinum hominem virgam tenentem, & Aethiopem quendam detegnam tonsum fuisse, clam discesserat à monasterio, cum interea nos ipsi nesciremus, quid illi euentum esset. Has & alias plurimas & diuersas agrotationes eorum, qui secus Niceta curant.

Quam verò in animi aegritudinibus curandis egregius medicus idem pater noster Niceta extiterit, nemo est qui nesciat. Etenim ex ipso motu atque habitu eos cognoscere, qui cogitationibus vel affectibus premerentur. Ac si cui accideret, ut in aliquod erratum incideret, (Angelorum enim est nunquam cadere) illum etiam ex tristitia & multis mutatione cognoscebat, cumque ad propriam cellam seorsum ductum, diuinam doctrinam atque consolationem eo adducebat, ut omnes res suas aperiret. Quae si valde contritum & humilatum vidisset, non ita, ut par erat, sed mediocriter reprehendebat, confirmans in ipsum charitatem, ne abundantiore tristitia eiusmodi homo absorbere contra legem fecerat, idem factum scimus.

Hae sunt diuini patris nostri egregia facta: hae beati viri fortia opera: hae venerandi hominis & generosi militis certamina, & victicia pramia. Quis eius doctrina, aut suauissimo ipsius sermone satiatus vnquam fuit? Omnibus erat miris, omnibus amabilis, omnibus iucundus & hilaris, comis & ad audiendum facilis, misericors, facilis ad communicandum, totus charitate plenus, totus diiudicandi arte, totus humilitate refertus, & contemplatio, omnibus fuit adificationis & utilitatis materies. Itaque ad virtutum omnium verticem, ad ipsarum, inquam, perturbationum vacuitatem peruénit, totus suos sensus purgasset. Quamobrem totus illustris ac splendidus factus est, & ad speciem & moribus, totus venustus ac decorus, ab aeterna Trinitate imper illustratus.

Mira eius erga omnes humanitas.

Magnus verò Athanasius, fidelis & prudens dispensator, qui coenobij res multis antea bene administrauit, quique multos labores cum patre Niceta passus est, eorundem certaminum socius atque consors, cum multa praclare in coenobio fecisset, in mortem incidit, quo & consumptus est. Quem cum extremum spiritum agentem nos circumuissemus, cumque precari fuisset, ut apud Deum ipsum, à quo assumebatur, inueniret memor, hunc sermonem postremum habuit: Si ego fiduciam apud Deum tam modo sanctos pedes extendisset, in Dei manus vigelimosexto mensis Octobris die spiritum tradidit. Quamobrem cum eius exequias curauissemus, in proprio coenobio monasterij, mos est in vnum monumentum omnes mortuos reponere, sed vnique apud suum locum seruantes, illic proprium monumentum effodiunt, & illud terra obruunt, seruantes id, quod ita dictum est: Terra es, & in terram reuertéris. Illic igitur & beati

Athanasius obdormit in Domino.

Gen. 3.

Ex eius pe-
ctore cupressus
nascebat.

manifestum omnibus fieret, omnium rerum Dominus Deus fecit, ut supra monumen-
tum ex honorato illo sancti viri pectore arbor cupressus nasceretur. Quia obrem multi
fide ipsa impulsu, illuc euntes, arborem illam amplexantur, & frondes ex ea decerpen-
tes, ad sanitatem afferendam adhibere solent.

Agere in se
recipit Ab-
batis vel
prepositi no-
men.

Cum vero pater noster Niceta Athanasij obitu non mediocriter tristis esset, & eius
separationem ægre ferret, utriusque officij onus ipse suscipiens, vigilabat, & ut fratribus
provideret, omnem laborē adhibebat. Non multo autem postea, & communis noster
pater Nicephorus, qui monasterium diuina ope adiutus constituit, & omnibus charus
Deo consecrauit, ille, inquam, apud Deum & homines honoratus, & omnibus charus
propter mentis sue modestiam, & ipse mortem obiit quarto die mensis Maij. Noster ve-
ro pater Niceta, ut legitimus ipsius discipulus, eius memoriā splendidam ac celebrem
quotannis agi debere scripto tradidit. Tunc omnis fratrum societas illū precabatur,
ut principatus ordinationem simul atque appellationē acciperet. Noluerat enim eam
accipere, quoad beatus Nicephorus superstes fuit. Ille verò dolebat, idque admodum ap-
molesse ferens, omnes precabatur, ut ipsi eum dimitterent, neque cogerent talem ap-
pellationem suscipere, dicens: Assumite alium quemcumque, vultis, qui principatus no-
men habeat, & ego cum Deo ipso, quemadmodum antea faciebam, gregis curam ha-
bebo: tantum vos precor, ne hac in re mihi vim afferatis. Postea verò quam illi diximus,
fieri non posse, ut hoc ei concederemus, quoniam cum & superstite communi illo no-
stro patre, secundum Deum ipse noster dux fuisset & magister, multo magis post ipsius
migrationem eum deceret onus ipsum re & nomine suscipere: Graue, inquit ille, mihi
est, quod vos, fratres, vim afferentes, mihi imponitis: fiat tamen Dei voluntas. O immen-
sam sanctissimi patris humilitatē. Quod enim quidam multis largitionibus ambire so-
lent, & seditione ac bellis sibi comparant, id propter summam humilitatem viro illi
oblatus fuit. Multum igitur & nos, & amici, atque alij quidā patres ipsum precantes,
vi adduximus, ut eius prefecturæ ordinationem & appellationem, sicut supra diximus,
acciperet. Hanc autem accepit per impositionem manuum sancti Nicephori, qui tunc
erat Constantinopolitane sedis Patriarcha.

Iconoclasta-
rum hæresis.
Esa. 14.

Cum verò nos Byzantij essemus, coeperunt rumores quidā spargi de impijs & Deo
inuisis contra venerandas imagines dogmatibus. Malorum enim origo diabolus ultra
modum se efferens, & aduersus Deum arroganter se gerens, qui dixit: Ponam sedem
meam in nubibus, & ero similis altissimo: quamobrem & deiectus fuit, & inde vique
principio humano generi insidiatus, primum se in paradysum contulit, & primum so-
matum hominem coipso circumuenit ac decepit, quod illum Deū fore diceret. Itaque
fecit, ut Dei præceptum violaret, & a paradiso exterminaretur. Postea humano genere
amplificato, idolorum superstitionibus illud oppressit, hominibusque ipsis persuasit, ut
res creatas, derelicto eo, qui illas creauit, venerarentur. Cum verò ab eiusmodi super-
stitione, tum à diuino Verbo, quod humana carne se induit, tum à sanctis Apostolis &
Martyribus, & alijs diuinis & sacratis Patribus, Christi discipulorum successores ille diabo-
lino liberati fuissent, & idolorum superstitione deleta esset, neque sic dolosus ille diabo-
lus ab insidijs destitit: sed rursus diuersas quasdam hæreses excogitauit, & per illas ip-
sas in terris graues dissensiones & intolerabilia scandala latè disseminauit. Quibus etiam
ipsis homines liberati sunt per sanctas synodos, & patres sanctos, qui constanter hære-
sibus resisterunt, easque oppugnauerunt, singulas singulis ætatibus, quibus vnaquaque
hæresis exorta fuit.

Impietas
Iconoma-
chorum.

Quidnam tunc diabolus ipse fecit? Num quieuit, vel cessauit? Minimè, inquam, ille,
sed rursus aliam hæresim excogitauit, extremam, ac primam, quæ omnes alias præter-
tas summam comprehendit, ac ferè Saluatoris nostri Iesu Christi dispensationem
euertit. Nam si honor imaginis ad exemplar ipsum pertransit, ut ait Magnus Basilus,
omniò & è contrario, imagine ipsa contempta, necesse est & exemplar ipsum videri
contemni. Cum verò imago ipsa honoratur, similiter & exemplar ipsum honoratur ne-
cessè est. Dicam apertius, exemplo quodam apposito, quod sensu percipitur: Fac esse
imaginem aliquā regalem aliquo in loco impressam (olim enim regibus mos fuit hoc
facere) deinde duos aliquos homines prætereuntes regalem imaginem ipsam eu-
currissè, eamque amplexatum fuisse: alterum verò, illi homini succensentem, qui hoc
fecerit, in eam expulssè, & lutum ipsum vtraque manu tollentē, illam ipsam imaginem
corrupissè ac deleuissè. Velim dicas, si Rex utriusque factum cognouerit, vtrum illor-
um

tum hominum succensentem, aut vtrum charum habebit? Nonne priorem illum hono-
ribus & stipendijs prosequetur, posteriorem verò puniet? Quod si terreni Regis ima-
ginem aliquis euertens, id impune non faciet, qui filij Dei hominis facti pro nobis, &
nam non habebit? Apagè, nè sis homo ita stolidus, sed reuerere imaginem Christi, si
Christum desideras. Quod si exemplum non veneraris, manifestè significas, neque ex-
emplar ipsum à te honorari.

Nota hære-
tica.

Sed agrestes quidam, dicet aliquis, imagines ipsas Dei loco habent, & ob eam causam
a quibusdam audiui, cum temere dicerent, non decere Christi imaginem effingi. O in-
ferentiam hominum. Itā enim eorum causa, qui oculis sunt hebetioribus, & solem ipsum
tibi, quicumque es, qui hæc dicis, liceret obscurare. Sed audi nostræ mentis sententiam
de adorationum differentia. Scimus enim, ratione ita dictante, alium quidem cultum
secundum adorationem esse, quem primæ & diuinæ illi nature adhibere docti fuimus:
alium verò secundum habitum quendam & anagogicè, ut & magnus Dionysius ait,
quem secundum proportionem nobis congruentem cum ipsa eorum signorum, quæ
modo ad Diuitiam, varietate multiplicari videmus: quibus signis sacro quodam
ratione prouehimur. Itaque Deum ipsum & diuinam virtutem cælestes quidem men-
tes, ut ad intelligendum idoneæ, sicut ipsis fas est, comprehendunt: nos verò corpo-
reis & sensu comprehensibilibus imaginibus ad diuinas res contemplandas, ita ut possumus,
perducimur. Quod si mente ita excecatus es, & ad ea, quæ dicuntur, hallucinaris, neque
sua te id fecerit fuisse poenitebit.

Argumenta
contra ima-
gines, & eo-
rum dilutio-
nes.

Alij verò ut minoris momenti hæresim hanc habent, & pro nihilo ducunt, ob idque
facile capiuntur, & in eam deueniunt. Quidam neque hæresim hanc esse cogitant,
sed contentione quandam. Ego verò valde grauem hæresim illam existimo. Opinor
autem & vnumquēque eorum, qui rectè sentiunt, talem eam existimare, quippe quæ
Christi dispensationi insensibilis est. Cogita verò & illud, quod alia quidem hæreses ab epi-
scopis, & illis inferioribus presbyteris, inritum habuerunt: hæc autem ab ipsis Impera-
toribus ortū habuit. Scitis vos, quantum inter presbyteros & Imperatores interlit. Et illa
toribus ortū habuit. Scitis vos, quantum inter presbyteros & Imperatores interlit. Et illa
quidem ab ipsis conflatæ, qui noua & falsa dogmata construere, vetera verò & probata
contemnere voluerunt, paulatim vim adeptæ sunt: hæc à regali potentia illata est. Leo
enim, cognomento Isauricus, cum in Theodosium iuniorem tyrannidem exercuisset,
Deo, (per ipsum enim Reges regnant, & potentes scribunt iustitiam, ut ait Salomon in
Proverbijs) sed extulit in altum cornu suum, & locutus est aduersus Deū iniquitatem,
& posuit in celum os suum, & lingua eius transiit in terram: coepitque historiam inde
perire, neque in imagine illum adorari.

Hæresis Ico-
noclastarū
origo.

Prover. 8.

Cum hæc fierent, magnus ille Pontifex de throno suo migravit, & veneranda illa hi-
storia in nido suo euolauit, quæ Ecclesiæ ver pulchris concentibus ornans, dies festos
domini decorauit. In eius autem locum inductus fuit deformis quidam coruus, hians
& obscura quædam crocitas, procumbente ipsa Ecclesia, & mœsto quodam modo
emissente, quæ tam magno & diuino Pontifice priuata fuerat. Erat perturbatio nō
sua in orbis terrarum ecclesijs, malo ipso, tanquam peste quadam, quocumque per-
uenire, impietatis potentia corroborato. Post hæc successit Leonis imperio simul
etiam habens ingenium, qui patrem ipsum multis partibus malitia superauit. Non
in ipso fuit, honore priuauit, cum præcepit non esse illos sanctos appellandos, sed
simpliciter nominari apostolos. Quadraginta martyres, Theodorum, Georgium, &
alios, in domum dei, habitu erat Christianus, mente ipsa Iudæus. Quam enim Chri-
stus creauit superiorem, omnium hominum salutem, mundi patrociniū, quæ pro-
per virginis suæ præstantiam prope Deū versatur: huius, inquit, venerandum no-
men multis modis ab Ecclesia expellere studuit: eius verò intercessionem, per quas mū-
dus

Constanti-
nus Copro-
nymus habi-
tu Christi-
anus, animo
Iudæus.

Blasphemia
eius in ma-
iorem Dei.

110
dus ipse consistit, illas ne nominare quidē voluit, cū diceret, nemini eā posse opulari.
Conabatur autem, quod dicebat, hoc exemplo confirmare. Cū enim aliquando
marsupium, aureis nummis plenum, in manū sumpisset, & ijs, qui cum ipso versaban-
tur, illud ostendisset, ab eis quarens: Quantinam, inquit, marsupium hoc valer? Multi,
inquiunt illi. Cū verō aurum eiecisset, rursus quæsiuit, quantinam marsupium esset.
Cumque illi respondissent, nihili valere: Itā, inquit miser ille, & Deiparēs Maria (neque
enim sanctam eam nominare dignabatur indignus ille) quo tempore Christum in se
habebat, valde honorata illa erat: ex quo autem tempore illum peperit, nihil differē
reliquis. O blasphemiam, o superbiam, o immensam Dei tolerantiam, o summam pa-
tientiam. Quomodo ipsius lingua non obmutuit, quæ aduersus Christi matrem tam
superbē iniquitatem locuta fuit? Quidnam à blasphemis Iudeis nouus hic Phariseus,
& Deo inuisus differebat? Nostros verō monachos indignos existimabat, de quibus
cogitaret: quinimodō abiectos & nulla memoria dignos vocabat ille, qui nulla ex par-
te memorabilis fuit. Quicunque autē prauo ipsius consilio parēre noluerunt, partim
exilio cōdemnati sunt, partim in carceribus mortui: alij gladio interfecti, alij vētibz
contuli: qui sic discerpebantur, vt eorum viscera in plateis dissiparentur. Testatur id
Stephanus, nouus Christi martyr, qui prioris illius Stephani & nomine & moribus fuit
socius. Ad hæc aliqui sunt in altū mare proiecti. Alij, vt tyrannis tormenta inferentibus
peccandi occasionem auferrent, fugiebant, & in montibus ac speluncis versantes, in sa-
me & siti, frigore & nuditate afflicti, angustias multas tolerabant. Alij cruciatus ex-
mescentes, neque suæ carnis infirmitate confisi, in alienam regionem migrarunt. Alij ro-
lic, quod ad conscientiam & propositum pertinet, martyrium compleuerunt. Alij totum
mentum metui succumbebant. Alij assentionibus capiebantur. Quidam humanam
magis, quā diuinam gloriam appetentes, se subiiciebant. Alij corporeis voluptatibus
addicti, suas etiam vxores circumducere non erubescabant. Itaque animarum saluti
domicilia (proh scelus) facta sunt adulterij & incestorum diuersoria. Totum autē e-
viri, quem diximus, propositum & studium erat omnino in ea re occupati, vt ordinem
monasticum deleteret: idque ex eo tempore, quo regnare cepit, propositum habebat.
Tantoperē verō sordium & impurissimæ cuiusque rei odore malo delectabatur, vt &
animalium brutorum stercorebus se illiniret, & eos, qui cum illo erant, idem facere iu-
beret: quos amabat, ob idque benignē accipiebat, quod rebus malē olentibus semper
delectarentur.

Monachos
aspernatur.

Atrox perse-
cutio.

Monastico
ordini est
infestissimū
Coprone-
mus.

Vide iustū
Dei iudiciū.

Irene Impe-
ratrix Leo-
nomachos
profigat.

Sed tempus nō est, nefaria illius facta omnia deplorare, cū & multa sint, & admo-
dum profana. De eodem & illud fertur, quod cū infans esset, & baptismo lauaretur,
piscinā ipsam fœdauit, itā vt sanctus Episcopus Germanus dixerit, turpem & gra-
ueolentem odorem ab illo puero Ecclesiæ immiscendum. Id quod re ipsa factum est.
Imprudens & illud vobis dicere cū alijs omnibus oblitus sum. Ego ipse legi tresdecim
orationes, quas per duas hebdomadas recitandas tradidit, in quibus nulla de sancto
intercessione mentio facta erat. Cū igitur & hic miserā animam efflaueret, Leo eius
filius quinquennio Imperiū tenuit: qui cū non esset itā improbus vt pater, nihil tale
commisit, immo verō Ecclesiæ res paululum eius tempore sunt instauratæ. Postea cū
& hic mortuus fuisset, & Irene ipsa, verē pacis cognomen habens, regnare cepisset, Ec-
clesiæ pacem vnā cum filio procurauit. Cū enim muliebri infirmitate multum studijs
set, aduersus impietatem ipsam se fortem ostendit, & pro veritate multum studij atque
constantie adhibens, eos, qui contra veritatē aliquid dicebant, zonis atque honoribus
priuatos, ab Vrbe profugauit. Cumque itā precare pro fide ipsa pugnasset, magnam
Tharasium adiutorem & secum sentientem, denique omnium rerum moderatorem
Deum omnia perficientem, secum habens, veterem Christiane dispensationis pulchritu-
dinem & decentem speciem Ecclesijs reddidit: summaque pax per totum orbē ter-
rarum, Christi ope & Irenes Orthodoxæ Reginæ diligentia, constituta est. Sunt & alia
eiusdem mulieris plurima recte facta: domicilia, in quā, in quibus senes curantur, men-
dici nutriuntur, hospites accipiuntur: sunt & tributorum leuationes. Monachicus au-
tem ordo ita eius tempore auctus est, vt multitudinem innumerabilem adeptus fuerit.
Vbiq̃ enim erant exercitationis monasticæ loca, vbiq̃ animarū diuersoria, quā laico-
rum ac laicorum pacifica constitutio, precesq; tam monachorum, quā laico-
rum assidue, psalmorum cantus per totam noctem, atq; omnia pacato & quiescente
regebantur: Christianorumq; res in tranquillitate magna cōstitutæ tales erant, vt pro-
pter concordem & vnā eandemq; fidem, vnum esset ouile, & vnus pastor Christus.

Irenes.

Irenes, quam supradiximus, Imperio successit Nicephorus simul & recte fidei sen-
tentia valde pius, & pauperum atque monachorum studiosissimus. Post illum Michael,
qui nunc etiam dignitate monastica excellit. In hunc, tyrannidem exercuit, Imperator,
nomine & moribus fera quadam existens: qui cū Romanum imperium iniuria oc-
cupasset, neque gloriam Deo dedit, neque diuina permissione illud factum cognouit:
sed insipiens factum est cor ipsius, & eius mens inanis erat: & quoniam impietatem in-
ferre coeperat, propterea suum imperium diutius permanens cogitabat. Hic etiam
imitatus est sibi cognominem, & moribus concordem diuinæ pietatis desertorem Al-
syrum illum, & hostem malorumque inuentorem, Leonem, inquam, illum Isauricum.
Cœpit igitur sancta sanctorum persequi, quemadmodum & ille persecutus fuerat. De-
inde suorum sancta sanctorum persequi, quemadmodum & ille persecutus fuerat. De-
paucos quosdam & Senatu, Iohannem scilicet, cognomento Spectam, & Eutychemum.
Ad hæc & ex sacerdotum numero aliquos inuenire cupiebat. Diabolus igitur, qui hæc
in eius mentem coniecerat, Byzantium lustrans, inuenit Iohannem quendam cogno-
mento Grammaticum, nouum Tertullum, quem manu apprehensum, ad Imperato-
rem duxit, & ait: Habeas hunc hominem tibi in eo, quod cupis, vtilem futurum. Vas
enim electionis est mihi iste, vt porret nomen meum contra Orthodoxos.

Leo Arme-
nus, sectatur
Leonis Isau-
rici impie-
tatem.

Quemadmodum igitur Paulus Christi vas, ita hic diaboli os factus est: & sicut tor-
rens, ex diuersis imbribus constans, maleolentes & perturbatas aquas defert: ita & iste
ex fœdo cordis sui thesauro graueolentia & cœnosa dogmata produxit, eos, quos pro-
pese habebat, turbido quodam potu euertens. Habebat autem adiutores ex ijs, qui in
sa folium regale erant, Antonium Syleum, & monachis verō Leontium quendam, &
Zosimum, qui illis ipsis diebus in adulterio deprehensus, truncis naribus, mortuus est.
Post hæc omnem monachorum multitudinem cum Episcopis & metropolitibus ad san-
ctilimum Nicephorum Patriarcham cœgit, qui per totam noctem in magna Ecclesia
pernoctauit. Manē verō ipsos ad se Imperator accersit. Habebat autem secum intra
palatium occultos quosdam fallaces homines, & malorum magistros, quos velut galli-
na quadam in regia domo fouens & animans, eisque dona promittens, inebat nihil
inter ipsos seorsum dicta fuerant. Deinde omnes accersit. Itaque ante illum stetit pa-
trium cetera, leuissimorum hominum ac sanctorum, qui angelis similes erant ac diui-
ni. Aderant & Imperatoris optimates, & totus Senatus.

Nicephori
Constanti-
nopolitani
episcopi
prudentia.

Sanctissimus igitur Nicephorus eos, qui gradus dignitate præstantes erant, affatus:
Agne, inquit, dicite mihi: Potest ne id cadere, quod non est? At illi cū ad eius interro-
gationis obscuritatem ambigerent, ac nihil responderent, sed se vicissim intuerentur,
rursus Patriarcha ab eis quæsiuit, num Leonis & Constantini Isaurorum tempore san-
ctæ imagines cecidissent. Illi verō cū capita deorsum inclinasset, & nutu verum esse,
quod Patriarcha quæsierat, significasset, quod satis erat ad eorum, quæ priuātē inter
sedierant, propositum confirmandum, tunc Patriarcha: Quomodo, inquit, quod non
stat, potest cadere? Ad hæc nihil respondit Imperator, sed ad patres conuersus, ait: Sci-
stis, patres, me idem sentire, quod vos: simulque effigiem quandam, quam in sinu ge-
stabat, extulit, & per simulationem illam adorans: Sentio, inquit, quod vos, & videtis,
neque a vobis dissideo. Verum quidam surrexere, qui aliter docentes, eam viam rectam
esse dicunt, quam ipsi tenent. Prodeant igitur coram vobis, & materia hæc inter vos in-
quiratur. Et si quidem vobis persuaserint, quod ipsi recte dicant, neque vos quod bo-
num est impediatis. Si verō ipsi a vobis persuasi fuerint, quod res nouas doceant, desi-
stant praua doctrina, & recti dogmatis sententia vigeat vt antea. Nam si & de aliqua
alia re minoris momenti ad me relatum fuisset, neque ita deceret me eam rem tacitam
perire: quomodo de Ecclesiastica quæstione tacuerim?

Simulatio
Leonis Ar-
meni.

Illivero cū neque passi essent eos homines, de quibus Imperator dixerat, coram
se prodire, neque dicendi facultatem dandam esse dicerent, sed velut execrabiles quos-
dam eos haberent: ad hæc cū certo scirent Imperatoris voluntatem ad malum
procliuem esse, neque vnquam se illi persuasuros fore, quanuis totam scripturam te-
stem ei afferrent: Aemilianus Cyzici Episcopus: Si quæstio, inquit, Ecclesiastica, Impe-
rator, hæc est, vt dixisti, in Ecclesia inquiratur, vt mos est: alius enim & a principio ipso,
Ecclesiastica quæstiones in Ecclesia, non in palatijs regijs, inquiruntur. Respondit Impe-
rator: Sed & ego filius sum Ecclesiæ, & vt vos conciliem, vtrosque vestrum audiam, &
itaque vicissim dijudicans, vera cognoscam. Ad hæc Michael Synadorum Episcopus:

Ius arro-
gantia & re-
meritas.

Si nos, inquit, conciliare vis, quare non id facis, quod conciliantem decet facere? Quippe qui alios quidem in palatio occultos detines, & ad te congregas, quibus excitaris, impiorum dogmatum docendorum facultatem præbes: Alij verò neque in angulis aliquid loqui audent, ubique edictis tuis perterriti. Non est hoc conciliantis, sed tyrannidem inferentis, indicium. Non est ita, inquit Imperator, sed ut prædixi, ita sum ego, ut vos estis. Sed quoniam ad me de ea re provocatum est, non decet silentio me illam præterire. Quæ nam causa est, quare cum his hominibus nolitis loqui? An ipsi dubitatis, & testimonia non habetis, quibus vestra dicta confirmantur? Ad hæc Theophylactus Nicomediæ Episcopus dixit: Testis Christus est, cuius effigiem vides ante oculos in primis descriptam, infinitis testimonijs nos abundare, quibus id confirmare possumus: neque dubitamus, ut tu suspicaris: sed non habent isti aures audiendi, ob idque nihil illos iuvaremus: potentia enim & imperio nos oppugnamur. Post hunc & Petrus Nicæ Episcopus: Quomodo, inquit, cum illis nos loqui vis, quibus tu auxilium affers? An illud ignoras, eos, qui Manichæi dicuntur, si huc ducas, & eorum propugnator sis, à te adiutos potentiores, quam nos, futuros? Non temerè sanctissimus Petrus hoc dixit: Vbi enim impietas ipsa cum potestate coniuncta est, illic veritas superari videtur, & iustitia tyrannide oppressa conculcatur.

Vide hic an
tiquitatem
imaginantur.

1. Thess. 2.

Galat. 1.

Ephes. 4.

Præclara
Theodori
episcopi
sententia.

Leo Arme-
nus Catho-
licos perse-
quitur.

Nicephorus
episcopus
pellitur in
exilium.

Post hæc sacer Euthymius Sardensis Episcopus, liberiore usus oratione, sic Imperatorem affatus est: Audias Imperator: ex quo tempore Christus in terram descendit, usque ad hunc diem per octingentos annos & amplius, in Ecclesijs, quæ ubique gentium sunt, Christus ipse depingitur, & in imaginibus adoratur. Et quisnam tam arrogans est, qui audeat tot annorum traditionem, à sanctis Apostolis, martyribus ac pijs patribus profectam, dissolvere, vel paululum movere, Apostolo ipso dicente: State igitur, fratres, & tenere traditiones, quas edocti estis siue per sermonem, siue per epistolam nostram: Et alio loco: Quamvis Angelus de celo euangelizet vobis præter id, quod accepistis, esto anathema? Quamobrem aduersus eos, qui ante nos hæresim hanc excogitarunt, Synodus apud Nicæam urbem iterum collecta est sub Irene & Constantino pijs Imperatoribus. Hanc Synodum ipse Dei filius proprio digito signavit. Quicumque audebit aliquid ex ipsa movere, vel expungere, anathema esto. Cum hæc audisset Imperator, & versutæ mentis esset, facile se hæc pati simulavit. Respondit autem & Theodorus, vehemens Ecclesiæ magister, dux Studitarum: Nè tentes nunc, ô Imperator, Ecclesiasticum statum dissolvere. At enim Apostolus: Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, deinde Prophetas, tertio Pastores, ciuitates ad perfectionem sanctorum: Non dixit, Reges. Tibi quidem, ô Imperator, ciuili status & exercitus commissus est. Hæc igitur cura, Ecclesiam autem pastoribus ac doctoribus (ut ait Apostolus) derelinque. At si non vis hoc facere, si quis peruertenda fidei nostræ causa de celo nobis aliquid nunciauerit, ipsum non audiemus: tantum abest, ut te auditurum simus.

Tunc Imperator furore admodum exarscens, & quod rectè dictum fuerat, velut iniuriosum quiddam accipiens, omnes eiecit: sanctum verò Theodorum in exilium misit, ac iussit, quandiu Imperator ipse viueret, in urbem Byzantium non reuerti. Monasteriorum autem Præsides cum præcepisset nusquam progredi, neque Orthodoxæ fidei veritatem docere, expulit eos ex vrbe: magnarumque Ecclesiarum Præfatos, partim ad Orientis, partim ad Occidentis insulas relegauit, sanctissimoque viro Nicephoro Patriarchæ scribens: Descende, inquit, tu de sede ista, quoniam Ecclesia te non indiget. At ille honestissimis suis literulis ad eum rescripsit: Non ita, ô Imperator, ego temerè descendam: non enim causa aliqua in me est, cur deponi debeam. At si recte fidei gratia, & propter pietatem tyrannidem patior, siue per te ipsum, siue per aliquem regium tuum hominem mihi significes, & descendam. Tunc Imperator misit vnum ex optimatibus suis, qui tyrannico more ipsum deposuit. Ille verò cum in magnam ecclesiasticam descendisset, & cereas faces accendisset, thuraque & preces adhibuisset, cum potius pulus ipse illius peregrinationem lamentaretur, hanc habuit orationem: Filij, Christianos vos inueni, Christianos vos relinquo. Cumque ad Acropolim descendisset, nauigium conscendit, & venit in eum locum, in quem exul ducebatur. Illic autem in ieiunijs ac precibus, silentio, tolerantia & multa patientia usque ad eum diem permansit, quo ad Dominum suum migravit.

Itaque acerbi veritatis persecutores cum omnem impunitatem adepti essent, ceperunt sine timore aliquo dilatarì, & impiorum dogmatum semen spargere. Fecerunt

DE S. NICETA CONFESSORE.

tunt & Patriarcham Theodotum quendam ex eorum numero, qui Spatharij dicuntur, adolescentium ludibrium, eligentes scilicet hominem ita rudem ac leuem, ut & theatri rem ludicram eum appellare soliti sint, qui aliquid ridiculum & falsum in eum dicere volebant. Hunc aiunt & seruam quandam secum habuisse eo nomine, quod è rebus laboraret: re autem vera, ut voluptatem expleret. Postea Iudaicum quoddam concilium iidem in magna ecclesia coegerunt, & sub anathemate sanctos patres eiecerunt. Heu quæ infamia hæc fuit. Sed reuertetur dolor ipsorum in capita eorum, & in partem in terram deiectos pedibus conculcârunt, partim per posticum eiciendos è confessu curârunt.

Quo facto, iussi sunt introire insignium monasteriorum duces. Itaque omnes introierunt: e quorum numero vnus fuit & diuinus pater noster Niceta, de quo nobis sermo est. Deinde illos primum assentionibus versuto quodam modo decipere, postea res vidissent, in diuersos carceres coniecerunt, cogitantes quid nam ipsis fieret. Tunc & sanctus pater noster Niceta in carcere male olente & sordido clausus fuit, idque per multos dies, ita ut, & si non alia pœna ei accessisset, satis condemnatio hæc ad supplicium valeret: erat enim vir ille, ut quiuis alius, ad nauseam propensus. Ad hæc omnia veniebant ad ipsum per singulos dies infani & imperfecti quidam homunculi, abiecti & propinquo faciendo, & planè indigni, qui virum appellarent. Eiusmodi tamen homines afferrent. Præter ceteros autem homo quidam, Nicolaus nomine, inani & temerario sermone illum sapientius affligebat, quoad eius pater, qui mortuus fuerat, in somnis filio Nicolao apparuit, eique minatus: Abstine, inquit, à seruis Dei. Ex eo tempore vir ille ebat, quo minus id faceret.

Cum igitur sanctus ille pater in carcere multos dies vexatus fuisset, tunc Imperator in Orientis partibus illum exulem esse iussit, & in castello quodam seruari, quod Masaleon dicebatur. Erat autem medium hyemis tempus. Itaque licebat videre sanctum illud corpusculum frigore ac niuibus è superiore parte affligi: Ex inferiore verò, cum terra ipsa humorem emitteret, & multam difficultatem afferret, multo magis affligebatur. Ad hæc cum is, qui virum sanctum ad exilium ducere iussus fuerat, natura esset immis, diuinum illum patrem ita vrgebat, ut per septem dies, qui eo tempore breuissimis alijs patres effecit. Cum verò Imperator cõsiderasset exilio ipso nihil aliud perituros habere, versutus ille consilium mutauit. Cum enim nondum quinque dies illi in exilio mansissent, rursus maiore quodam studio eosdem Byzantium reuerti iussit, eadem itineris difficultate & molestia, eosque tandiu liberos esse, quoad ipse cogitauerat, qua ratione ad suam voluntatem illos attrahere posset. Cumque hyemis tempus & hanni eos tradidit, ut qua vellet ratione, ipsos affligeret.

Cum igitur eos apprehendisset, in diuersos carceres immisit, & talibus tormentis subiecit atque compressit, qualibus neque Gentiles olim Martyres ipsos afflixerant. Cum enim in tristes & obscuros carceres eos coniecisset, neque stratum aliquod infra se, neque tegumenta super se habentes, eo modo, quo singuli erant induti, sic humi prostrati, testis quibusdam pro puluinaribus vtentes. Quibus singulis per foramen quoddam delictet, quantum panis, eiusque putidi, vnciam, velut canibus, proieciabant: tantum videretur, quantum satis esse videbatur, ne fame perirent. Ipsidem & paululum aquæ male olentis dabatur. Erat enim Imperatori propositum, vel sanctos viros ad suam sententiam adducere, vel vita eos priuare. Quinetiam ut plus molestiæ atque arumnarum celeberrimo patri nostro afferret, eum, qui illi ministrabat, fratrem nostrum, Theodotum nomine, qui & Christi gratia eius successor fuit, adhuc iuuenem in custodia conclusit, & eodem ratione affixit. Cum autem aduersarij illos vidissent malle mori, quam veritatem prodere, dederunt operam, ut ipsos eo nomine deciperent, quod nihil aliud ab eis quaererent, nisi ut semel cū Theodoro cõmunicarent, neque quicquid amplius facerent: deinde singuli ad sua monasteria regredi possent cum ea fide & sententia, quæ haberent. Hac conditione exierunt patres illi, si decet patres eos appellare, qui velut in palæstra quadam

Et Theodo-
tus homo
leuissimus
substitu-
tur.

Concilia-
bulum hæ-
reticorum.

Præfati
monasteri-
orum in
carceres
mittuntur.

S. Niceta
exulare iu-
betur.

Præfati
monasteri-
orum im-
maniter af-
fliguntur.

Nora frau-
dem hereti-
corum.

quadam supplantati sunt, quantum eam rem in ardentem quandam feruorem posterius conuerterint, ob idque carcere detenti fuerint.

Venerunt igitur ad sanctum Nicetam, eum hortantes, ut exiret e carcere. Cum autem ille remoraretur, & nullo pacto ijs, quae ab ipsis dicerentur, parere vellet, pergebant ipsum excitare, quod dicerent fieri non posse, ut illic ipse remaneret, alijs exortibus. Nihil, inquebant, est, quod illi a nobis quarunt. Paululum quippiam prudenter eis concedamus, ne ipsi totum perdamus. Ita cum diutius vim inferrent, contra voluntatem suam pater cessit, non arumnas fugiens, neque quod calamitates patiret, sed propositum, sed senes ipsos reueritus. Nam si pro fidei ratione vita & mors proposita & proposito, sed senes ipsos reueritus. Nam si pro fidei ratione vita & mors proposita illi fuissent, certo scio mortem futuram fuisse illi optabiliorem, neque omnino de recta fide ac doctrina aliquid cum remissum fuisse, etiam si pericula infinita proposita fuissent. Quamobrem omnes ad ea, quae Oratoria dicuntur, quaeque, ut antea, picturae exulta erant, ascenderunt, communicaruntque cum Theodoro, manum illi dantes. Tunc illis Theodorus: Qui non adorant, inquit, imaginem Christi, anathemati subiacentur. Itaque reliqui patres in suum quisque monasterium quod regebat, abierunt: Ille vero beatus pater cum secum animo cogitasset, multae ruinae causam esse, cum quis ab institutionis norma deflexerit, decreuit aufugere & in aliam regionem proficisci, & illic errorem, in quem lapsus fuerat, emendare.

Cito ideor-
rigit.

Coram Im-
peratore co-
stanter fide
profiteretur.

Relegatur
in exilium.

Crudeliter
affligitur
ab Anthimo
viro scele-
sto.

Cum igitur omnia sua in nauigium coniecisset, nauigauit usque Proconesum. Sed illic sententiam mutans, secumque dicens, ubi erratum commissum fuit, illic opus esse & emendationem fieri: rediit rursus Byzantium, & in priore sua confessione ac fide permanebat, nihil omnino metuens. Quem cum Imperator ad se vocasset, inquit, quod cum alij patres in sua monasteria profecti sint, tu solus hic relictus es, per priam voluntatem secutus, non edicto meo parens? Sed, ut audiui, cogitasti & Imperium nostrum aufugere, ac nos decipere. Quamobrem nostro edicto cedens, in monasterium tuum redi: sin minus, arumnas tibi afferam, quas perferre non poteris. Ad haec sanctus ille vir leni voce respondens: Ego, inquit, Imperator, neque in monasterium meum redibo, te iubente, neque a fide mea desciscam, sed in eadem confessione meae sum & ero, in qua & Patres mei seruati sunt, & propter quam olim periclitati sunt optime Ecclesiae propugnatores: in qua Ecclesia nos stamus, & gloriamur in spe gloriae Dei. Bene illud scito, Imperator, quod neque mortem extimescens, (ad tempus enim hoc est) neque vitam hanc appetens (Deus testis est) feci, quod non decebat: sed sciam illorum reuerentia his me subieci, quibus non debui. Certo igitur scias, nullam me vobiscum habere communionem, sed in traditione permanere, quam ab initio accepi. Fac igitur mihi quicquid libet. Nihil amplius a me te auditurum speres.

Cum igitur Imperator ea sententia illum esse vidisset, quae mutari non posset, eum Zachariae cuidam tradidit, regali adiuu curatori, quae Mangana dicuntur, illicque interea iussit ab illo viro custodiendum, quoad, quid de ipso agendum esset, deliberaret. Cum autem Zacharias ille pietatis esset studiosus, nihil mali sancto homini fecit: sed omnino aliter se gerens, beneficijs maximis eum assiciebat, neque in eius vultu praereuerentia intueri audebat. Eum postea Imperator exulem misit in vnam quandam insulam ex his, quae sunt in sinu ipso posita, Glyceria vocata. Eam vero insulam detinebat Anthimus quidam praestigijs deditus, sacrilegus, versutus, obliquus, dolosus, arrogans & crudelis. Hunc propter nimiam ipsius malitiam, monasteriorum, quae illic erant, Praesidem impij homines fecerunt: talibus enim viris tunc imperia in manus tradebantur, ut eorum potentia totum peruerteretur. Illum propter multam impietatem insaniam, arrogantiam & temeritatem, eius loci homines Caiphan nominabant. Hic cum sanctum virum accepisset, & potestatem contra eum haberet, crudeliter eum affligebat. Cum enim in angusto & arcto carcere ipsum conclusisset, perpetuo vebat, neque paululum e carcere illum prospicere sinebat, ipse carceris clauem secum ferens, & per foramen quoddam paululum cibi ei dari iubens. Quippe homines impij ei promiserant, si Niceta persuaderet, ut cum ipsis conueniret, maiore honore donandum. Quocirca nefarius homo Nicetam affligebat, sperans se viro sancto persuasurum quod volebat.

Cum vero venerandus Niceta illic esset, admirabilium rerum author Deus miraculum quoddam perfecit. Non enim decet sancti Spiritus gratiam occultare, quae in illo sancto viro multam se ostendit. Zacharias, quem supradiximus, diuini patris nostri

custos valde beneficis, missus ab Imperatore ad Thracem pro rerum publicarum gubernatione, a barbaris eius regionis confinibus captus & captiuus ductus fuit. Hoc cum sanctissimo Synadorum Episcopus ex eo loco, in quo ipse custodiebatur, audisset, sanctissimus Niceta significans: Communis, inquit, noster amicus Zacharias comprehensus & captiuus ductus est. Sed rogo te, ut eius causa Deum preceris: certo enim scio, quod cum exorare possis. Id cum patri per ministrum fratrem nostrum Philippum nunciatum fuisset, ita ea re tristis fuit, ut ferè totum diem ieiunus permanserit.

Cum autem vespere venisset, quam habebat candelam ad carceris lumen, eam deo ministro, ut aqua maritima illam ablueret. Quod minister cum studiosè fecisset, sancta candelam reddidit. Cum eam igitur ille accendisset, vigilabat, Deo ipsi pro Zacharia tandem supplicans, quoad ab illo de Zachariae liberatione certam fidem accepit. Cum enim venisset hora nocturna, qua psalmi cani solent, ministrum suum vocauit: cuius rei causam. Cui Niceta: Nè sis, inquit, Philippe, tristis: nostrum enim amicum Zachariam tuis oculis hic visurus es. Non multo autem postea visum fuit genti, quam suadiximus, cum Imperatore pacem facere: & reconciliatione facta, exijt Zacharias cum reliquis captiuis, Deo & viro sancto gratias agens.

Praedicat Za-
chariae libe-
rationem.

Tres autem germani fratres proprio nauigio nauigantes, cum fluctuatione magna opprimerentur, & iam iam submergendi essent, inuocato viri sancti nomine, seruati sunt, & Deo ipsi gratias egerunt, qui suis hominibus sanctis talem gratiam conferre solent. Ita S. Niceta fortiter omnia tolerauit, per sex annos angustijs afflicus, & rerum inopia vexatus, usque ad mortem Leonis illius, qui cum Deo bellum gerebat. Hic vero nefarius poenas sua temeritate dignas, hoc est, mortem saeuissimam exoluit. Quidam enim ex ordine militari nouas res tentantes, & velut Angelum quendam ducem sequentes, ne minime impediende, in regiam domum ingressi sunt, & intra locum, quod Oratorium dicitur, gladijs ipsum percusserunt. Visum enim illi fuit ad aram confugere. Itaque illic percussus est, qui perpetuo iniquus fuerat.

Leo Atme-
nus interfi-
citur.

Erat apud hunc duabus catenis vinctus Michael. Quem cum hi, qui feram illam domuerunt, statim a vinculis exoluissent, Imperatorem pronuntiarent. Cum ille autem laetaretur virtutem & vitia medio quodam modo segeret, fidem quidem ipsam non in pristinum statum restituit: sed parres tamen nostros omnes ab exilio reuocauit, eosque liberauit, qui erant in carceribus. Itaque multa illa Ecclesiae persecutio sedata est. Egit igitur & beatus pater noster Niceta ex eo carcere, in quo erat, velut ex stadio quoddam confessor illustis, & martyr sine sanguine, manifestè victricia premia reportans. Abijt igitur magnus pater ad insulas Vrbi finitimas quietem appetens, in quarum vna Angelorum vitam degens. Eratque omnium dux ad salutem, omnium columen, vero suppeditans, quae necessaria illis erant, non solum nostrae fidei hominibus, sed alienis etiam elemosynam largiens. Post haec beatus ille pater paruum quoddam praedictum, quod quidem breuissimum fuit, transiegit.

Pax Eccle-
siae.

Cum vero tempus venisset, quo dissolui haberet, ut cum Christo esse posset, morbo vehementius eum vigente, & ipsius vires consumente, cum dies Dominicus illiusset, hora sexta sanctus illos pedes extendens, qui ad confessionem fidei bene conuerterant, migrauit, & vna cum Angelis profectus est in caelum, tertio die mensis Aprilis. Cum igitur auditum fuisset, virum illum sanctum diem obiisse, conuenit multitudo magna ex vrbe & finitimis locis virorum ac mulierum, monachorum & virginum, qui omnes Nicetam, ut patronum suum, ad supernum Imperatorem precibus comitabantur. Venerunt & Archiepiscopi, sanctissimus Theophilus Ephesi, & sanctus Ioseph Thessalonicae. Cumque consuetae exequias viro sancto exoluissent, in locum monasterium nauigarunt, quod ille proprijs laboribus excoluerat. Nos autem exultabamus cum religiosissimo Paulo Episcopo Plusiadis. Cumque ad nos peruenisset, & nauigio eum extulisset, sanctas illas reliquias lachryman-tes venerati fuimus: quas in humeros accipientes, congruenti psalmorum cantu exultabatur, fugati sunt, & agroti varijs morbis liberati. Inter quos & mulier sanguinis pro-

Miracula
fuit ad eius
sacrum cor-
pus.

proluuiem patiens, cum fide accessisset, & sanctas reliquias solum tetigisset, sanitati restituta est.

Cum igitur exequiarum ordinem ex more super ipsum complevissemus, in communis patris nostri Nicephori monumento eum condidimus, quod monumentum adhuc viuens sibi ipse fecerat à sinistra parte suggesti. In quo per Christi gratiam actiones & signa usque ad hodiernum diem efficiuntur. Omnes enim infirmi, qui ad sanationes & signa usque ad hodiernum diem efficiuntur. Etos illos loculos accedunt, sani domum reuertuntur, quocumque morbo detenti fuerint. Hec fuit sancti hominis vita, hæc celestis illius cuius & diuini patris nostri Nicetæ institutio. Hic Deum insatiabiliter amauit, & ab ipso Deo iure amatus est. Eius gloriam celebrauit, & ipse gloria donatus est: Glorificantes enim me glorificabo, dicit Dominus: Cui conuenit gloria, Patri videlicet, & Filio, & sancto Spiritui nunc, & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA S. RICHARDI EPISCOPI CICESTRENSIS, INCERTO QUIDEM AVTHORE, SED FIDELITER conscripta. Arbitror autem epitomen esse illius prolixæ vitæ, quam duobus libris complexus est Radulphus Cicestrius circa annum salutis 1270. quam quidem in præsens ad manum non habui. Porro stylum paulo latiniorem adhibui in gratiam Lectoris, plerisque redditus paraphrasticos.

3. Aprilis.

S. Richardi parentes.

Felix ingenium.

Andæ & nunquam intermoritur: memorie Richardi natione Anglus, in Vuigorniensis diocesis pago, quem à salis puteo Vnich vocant, parentes habuit non ignobiles, Richardum & Aliciam. In pueritia, præter illius ætatis ingenium, choreas & id genus vanitates atque perniciose speculaculo intantum à se voluit esse aliena, ut cœtantorum suorum nullis neque blanditijs, neque suasionibus ad ea potuerit pertrahi: ipsos verò cognos suos & condiscipulos breui tempore tam eruditione, quam vitæ & morum integritate antecessit. Porro frater eius captius abductus fuit in teneriori ætate: qui deinde maturiori ætate dimissus est custodia, ad patriam nudus & inops regressus est.

Seruit fratris suo.

Cuius extremam paupertatem ex animo miseratus Richardus, cum nihil ipse quod haberet, unde posset eius inopiam solari, in eius se tradidit seruitutem. Ibi verò tempus non exiguum in multa paupertate & abiectione, sed non minores labores aduentia, modò ad aratrum, modò ad bigam, modò ad alios id genus duos labores adhibitus, humiliter & modeste seruiuit. Intantum autem eiusmodi officijs frater sibi beneuolentiam conciliauit, ut is accepta charta, totius terræ suæ illum desponsanda tradidit. Deinde verò amici & cognati eius de quadam illi nobili puella desponsanda tractare cœperunt. Id ubi sensit frater eius, facile intelligens Richardum cum illa sponsa stare cœperunt. Id ubi sensit frater eius, facile intelligens Richardum cum illa sponsa stare cœperunt. Id ubi sensit frater eius, facile intelligens Richardum cum illa sponsa stare cœperunt.

Posthabitis omnibus, confert se ad studia literarum.

quæ enim ego vnquam illam exosculatus sum. Deinde omnibus abdicatis, fundumque sponsum & amicis derelictis, primum ad Oxoniensem Academiam, inde Lutetiam Parisiorum se contulit. Tanto autem ferebatur discendi desiderio & amore, ut de victu cultuque corporis non magnopere cogitaret. Ut enim ipse postea narrare consuevit, cum haberet in suo cubiculo socios duos, non erat illis tribus nisi vnum capitium, & singulis tunica singula. Itaque vno ex ipsis ad audiendam lectionem abeunte cum caputio, reliqui duo manebant in cubiculo, sicque per vices illo caputio vti, lectiones audire scultabant. Cibus illis erat panis & vini parum cum olusculo aut eius generis vili edulio. Carnibus enim aut piscibus ut vescerentur, illorum paupertas non sinebat, præterquam Dominicis & solennibus diebus, & cum illis vel amici vel commilitones adessent. Aiebat verò vir sanctus, se nunquam toto vitæ suæ spatio iucundiores & suauiores duxisse dies.

Tantos.

Tantos interim in bonis literis progressus habuit, ut ab omnibus acclamaretur, dignum cum esse, qui magisterij titulis ornaretur. Noluisset autem Parisijs promoueri, sed in patriam reuertens, denuò ad Oxoniensem scholam accessit, nec diu post in artium magistrum illic promotus est: & quæ antea conquisierat, alijs liberaliter impartitur. Postea verò in Italiam profectus, Bononiæ septennio amplius iurisprudentiam operam dedit, idque tanto cum eruditionis incremento, ut præceptor eius morbo correptus, ex omnibus discipulis suis vnum Richardum delegerit, qui ipsius loco eam prælectionem continuaret. Et id quidem anno dimidio & eo amplius tanta cum modestia & dexteritate præstitit, ut ab vniuersa illa Academia haud vulgari tum laude tum honore sit affectus: apud præceptorem quoque suum cum gratiæ & beneuolentissimo animo illi tradere peroraret. Verum beatus Richardus iam diuinitus permotus, longè aliud animo voluerat, eique summis admodum gratias egit, quasdam inter rationes ciuiler prætexens, addens etiam peregrinasse abeundum: eo autem cœtus. Atque ita illi atque filia eius cum valedixisset, rediit in Britanniam ad Academiam Oxoniensem, multis illic sese laboribus, vigilijs, corporis afflictionibus afficiens. Adeo verò eius creuit existimatio, ut omnium vnanimi consensu Cancellarius eius Academiae creatus sit.

Fit artium magister.

Studer iurisprudentia.

Fit Cancellarius Academiae Oxoniensis.

Per id tempus Cantuariensis ecclesiæ cathedram obtinebat beatus Edmundus, quæ eius integritatem & prudentiam diu antè compertam habuit: Lincolnienſi autem ecclesiæ præerat Robertus, quem cognominant, crasso capite, vir sanè eximia sanctitate. Hiambo, altero alterius conatum & voluntatem prorsus ignorante, vno eodemque tempore in id summopere incumbabant, ut posset eum habere Cancellarium. Obtinuit tandem Cantuariensis antistes, quòd is prior suam mentem & desiderium beato Richardo indicasset, in eiusque famulitium ille se contulit, eius voluntati reuerenter obsecundans. Tum verò B. Edmundus suum illi sigillum tradidit, & præcipua quæque grauioraque totius diocesis suæ negocia illi demandauit. Itaque B. Richardus non impiger, cœpit quotidiana bonis studijs augmenta adijcere, prouinciam sibi traditam abique animi fastu & superbia fideliter & accurate administrare, manus suas excutere prorsus ab omni munere, non ignorans illud Deuteronomij, quòd munera excæcent oculos sapientum, & mutent verba iustorum. Itaque videre in illo licebat ineffabilem quandam aquitatem, multam affabilitatem & comitatem, modestiam, simplicitatem cum prudentia & humilitate coniunctam, mores & actiones benè compositas atque sedatas. Porro sancto Edmundo etiam in rebus duris & afflictis tam intra prouinciam, quam in exilio degenti constanter adhæsit, non ignarus, eos qui socij fuerint passionum fore etiam socios consolationum: & qui compatiuntur, etiam conregnatos. Moribus autem beato Edmundo, sanctus Richardus tam ab aula, quam à curijs & negocijs suis absolutus, Aureliam profectus, in cœnobio Dominicanorum sacra theologia studuit auditum, ut posset efficacius audita in opus conferre. Ibidem verò sacerdotio se ad eum dignitatis gradum pertigisse cerneret, vestes habuit solito humiliores, & pascendas oues sibi creditas abscessit. Habebat enim vnicam parocciam, cui curam necessariam impendere voluit, & boni pastoris fungi officio.

Item Archiepiscopi Cantuariensis.

Deut. 16.

1. Cor. 1.

2. Tim. 2.

Dat operam Theologia.

Fit presbyter.

Successerat iam beato Edmundo in Cantuariensi ecclesiâ Bonifacius antistes venerabilis: optabat autem ille hominis adeo gratiosi, putà Richardi, frui consuetudine & inuicem ac reculanti. Itaque pristinam illi functionem, nempe Cancellarij, demandauit, sed id sanè tam ab rege Henrico, iam pastore orbata, canonici, impetrata pro consuetudine factum Cantuariensem archiepiscopum & eius quosdam suffraganeos antistites, vitæ & doctrinæ insignes, in quibus fuit etiam ille, quem diximus, venerabilis patris Robertus Lincolnienſis episcopus, in irritum redacta est, quòd is, quem elegerant, scientia & moribus tantæ functioni parum idoneus esset: communi autem omnium

Eligunt in
episcopum
Cicestren.

Sedes Apo-
stolica afflu-
entium pe-
fugium.

Res admi
randa.

Eius in epi
scopatu af-
flictiones.

Acton, 5.

Catalogus
virtutū eius
in episcopa-
tu.

A P R I L I S.

sententia Richardus antistes electus est. Sed cum ea res ad aures regis perlata esset, valde acerbè ille tulit priorem electionem ita planè rescissam, subrogatumque esse hostem suum, nempe Richardum, qui beato Edmundo ijs in controuersijs, quas cum ipso habuerat, adhæsisset. Itaque furore percitus, res ecclesiæ Cicesterensis iussit confiscari. Verum beatus Richardus de consilio antistitem cum literis Cantuariensis episcopi Cicesterem proficiscitur, supplices illi preces offerens, ut parietur ea, quæ sunt ecclesiæ Cicesterensis, sibi restitui. Sed nulla ratione flectere potuit regis animum: cumque diu multumque se fatigasset, & multas iniurias atque contumelias esset perpeffus, tandem ad extremum illud post Deum in terris perflugium, Apostolicam sedem se contulit. Jam autem illum apud Romanum Pontificem regij legati anteuertierant, quos illic aduersum se paratos & instructos offendit. Præsidebat tum illi sedi Innocentius, eius nominis quartus, qui illum humaniter excepit, & vtriusque partis rationibus auditis, beati Richardi electionem sua auctoritate confirmauit, atque insuper sacrarum manuum impositione illum solenniter episcopum consecrauit.

Fertur tum miri quiddam euenisse. Nam cum alius quoque illius regionis eximius prælatus esset à Pontifice consecratus, ubi ad sacram unctionem ventum est, vix guttulam ex ampulla elicere potuit Pontifex: postquam autem beatus Richardus sacra unctione fuit imbuendus, tam copiosè liquor ex ampulla manavit, vt ministri linteis egredi abstergere potuerint, nè in collum & corpus eius diffunderet. Stupebant non immerito Pontifex & Cardinales, alijsque, qui illic aderant, dixitque vnus è Cardinalibus: Recens gratiæ plenitudinem adeptus est.

Deinde verò beatus vir cum literis Pontificis in patriam proficiscens, in itinere lepulcrum inuissit beati Edmundi, iam miraculis conuulsantis: postea in Britanniam peruenit, facultatesque omnes Cicestrensis ecclesiæ ab regis ministris iam exhaustas, quæ absumptas reperit. Proposito quoque publicè edicto, rex omnibus Pontificis, nè quis ei quippiam mutuo daret. Vbi autem regi & eius proceribus literas Pontificis, & mandata exhibuit, non tam regem sibi conciliasse, eiusque promeruisse gratiam, quam iram potius & indignationem conciliasse visus est. Quamobrem pauper & inops à rege discedens in diocesim suam, sub tecto alieno degit hospes, & mensa aliena vititur. Interim crebrò perlustrat diocesis suæ loca, visitans creditum sibi gregem, & sacramenta, ubi res poscere videbatur, ministrans. Nè quis autem eum ceu ignaum & inertem sui que iuris desertorem ac proditorem insimulare posset, interdum ad regiam sese contulit, & ablatorum bonorum restitutionem humiliter postulauit, licet seipsum perinde cum iniurijs & contumelijs repelleretur. Accidit quandoque, vt aspero regis responso Decanus & Canonici Cicestrenses animis turbarentur ac morore afficerentur: sed illos vir Dei hilari vultu alloquitur, atque illud eis ex Actibus Apostolicis commemorat: Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati: additque: Ego vobis id confirmo, hanc vexationem & afflictionem nobis quandoque Dei benignitate in gaudium mutatum iri. Conuens autem regis pertinaciam, summo Pontifici eius responsa indicauit: qui sanè nimis in modum sancti viri vicem miserans, seuerissimè mandauit duobus Angliæ episcopis, vt regem admonerent de restituendis intra certum tempus Ecclesiæ Cicestrensi ablatis rebus: quòd si nolit, sententias in ipsius literis expressas toto regno inuulgarent. Iam biennium vir sanctus regias vexationes pertulerat, & tum demùm à rege illi adeo ruinosa & vacuæ restituta sunt.

Postquam autem episcopi functionem beatus Richardus suscepisset, in propriis
bus solito feruentior, in præstandis eleemosynis benignior atque copiosior, in prop-
castigando corpore seuerior. Pauperum deinceps attentior illi cura fuit, habitus ve-
cultus corporis neglectior, gestus atque ipsa etiam pronunciatio modestior. Ad men-
sam sedenti lectio adhibebatur, atque interdum lectionem intermittente nonnihil
ctore, de ijs, quæ lecta fuerant, aut de alijs rebus bonis & frugiferis sermones confere-
bantur. In pagos suæ diocesis veniens, agroros & pauperes diligenter iussit in vi-
ijsque non modò eleemosynam præbuit, sed etiam humaniter & benignè eos inuolui, &
verbi cælestis alimonia accuratè refecit. Cumque ob eleemosynas largiùs impensas re-
ditus absumerentur, dominus Richardus Bachedensis, frater eius secundùm carnem,
cui temporalium rerum curam commiserat, dixit ei, ad tam profusas eleemosynas in
tanta pauperum multitudine reditus & prouentus ipsius non sufficere. At vir Dei illi
respondit: Itane rectæ rationi consentaneum tibi videtur, mi frater, vt nos ex valis au-
reis &

DE S. RICHARDO EPISC. CICESTRENSI.

quis est, ut cum præter eorum, qui præsentés aderant, spem & expectationem, abundè
superfuerint, quæ pro ratione illius distributionis, centum insuper pauperibus cibandis
sufficerent. Neque semel duntaxat aut bis, eius accedente benedictione, tanta facta est
terium augmentatio, sed sæpius, illo id præstante, qui aperit manum suam, & implet
omne animal benedictione. Cilicio etiam usus est vir Dei & lorica, quibus corpus suum
maceraret. Porro vestimenta eius & calceamenta nec admodum nitida, nec plus equo
abiecta visabantur, sed moderata, & ipsi congruentia, in quibus sanè non est passus ali-
quid apparere curiosæ novitatis. Sed neque phaleris, auro vel argento cõspicuis, equos
pompani voluit, neque superfluas vestes mutatorias secum circumferre, non solum
virescens vitans, sed etiam timens, nè pauperes clamarent ac dicerent illud, quod apud
Duum Bernardum legitur: Pontificis in freno quid facit aurum, nobis fame & frigore
misericorditer laborantibus?

Quendam dominum Iohannem, filium Alani, propter iniuriam ecclesiæ Ciceſtrenſis interrogat, vir ſanctus excommunicauit. Sed cum ille ad eius aulam veniret, familiarum excommunicationis ſententia nolle teneri: at ubi reſceſſiſſet, ſi nõ ſatiſfaceret eccleſiæ, omninò velle eum pro excommunicato haberi. Aiebat etiam, ſi inter partes ſint lites & diſidia, dum ſuum quæque vult ius repetere ac tueri, nõ debere charitatis ſigna inter Chriſtianos omitti aut negari. Si enim, inquit, quod meum eſt, volo recuperare, non deſeo id, quod Dei eſt, alteri ſubtrahere. Et ita quidem ipſe ſe geſſit erga Abbatem de Fiſcano, & virum illuſtrem Richardum, tunc Comitem Cornubiæ, iremque Canonicoruſſimam, cum eſſent ei controuerſiæ cum illis ratione eccleſiæ ſuæ. Nam pro contumelijs honorem, pro inimicitijs beneuolentiam rependit.

Quidam è clero virginem Deo sacratam ex monasterio illius extractam corrumpit. Id se ipso, tum Cantuariensi archiepiscopo & multis alijs prælatis, proceribus atq; baro-
que pectus suum, ita ait: Donè spiritus hos reget artus, talis furcifer, qui virginem Deo
sacratam temerare ausus est, atque etiamnum apud se instar scorti cuiusdam detinet,
me quidem consentiente nunquam in mea diœcesi curandis animabus præficietur. Et
si voluerit respondere apud æquissimum illud tribunal Christi. Hanc beati viri con-
stantiam cum illi vidissent, deinceps ea de re cum tentare noluèrunt. Non aliter se gessit
Quosdam etiam, qui furem ad ecclesiam confugientem, violenter indè extraxerant at-
que suspenderant, illius iam putre cadaver per dies quindecim & eo amplius exuma-
re compulsi, & ad ecclesiam, vndè illum extraxerant, proprijs humeris deportare.

ad ecclesiam, unde illum extraxerant, proprijs humeris deportare. C5
C6
C7
C8
C9
C10
C11
C12
C13
C14
C15
C16
C17
C18
C19
C20
C21
C22
C23
C24
C25
C26
C27
C28
C29
C30
C31
C32
C33
C34
C35
C36
C37
C38
C39
C40
C41
C42
C43
C44
C45
C46
C47
C48
C49
C50
C51
C52
C53
C54
C55
C56
C57
C58
C59
C60
C61
C62
C63
C64
C65
C66
C67
C68
C69
C70
C71
C72
C73
C74
C75
C76
C77
C78
C79
C80
C81
C82
C83
C84
C85
C86
C87
C88
C89
C90
C91
C92
C93
C94
C95
C96
C97
C98
C99
C100
C101
C102
C103
C104
C105
C106
C107
C108
C109
C110
C111
C112
C113
C114
C115
C116
C117
C118
C119
C120
C121
C122
C123
C124
C125
C126
C127
C128
C129
C130
C131
C132
C133
C134
C135
C136
C137
C138
C139
C140
C141
C142
C143
C144
C145
C146
C147
C148
C149
C150
C151
C152
C153
C154
C155
C156
C157
C158
C159
C160
C161
C162
C163
C164
C165
C166
C167
C168
C169
C170
C171
C172
C173
C174
C175
C176
C177
C178
C179
C180
C181
C182
C183
C184
C185
C186
C187
C188
C189
C190
C191
C192
C193
C194
C195
C196
C197
C198
C199
C200
C201
C202
C203
C204
C205
C206
C207
C208
C209
C210
C211
C212
C213
C214
C215
C216
C217
C218
C219
C220
C221
C222
C223
C224
C225
C226
C227
C228
C229
C230
C231
C232
C233
C234
C235
C236
C237
C238
C239
C240
C241
C242
C243
C244
C245
C246
C247
C248
C249
C250
C251
C252
C253
C254
C255
C256
C257
C258
C259
C260
C261
C262
C263
C264
C265
C266
C267
C268
C269
C270
C271
C272
C273
C274
C275
C276
C277
C278
C279
C280
C281
C282
C283
C284
C285
C286
C287
C288
C289
C290
C291
C292
C293
C294
C295
C296
C297
C298
C299
C300
C301
C302
C303
C304
C305
C306
C307
C308
C309
C310
C311
C312
C313
C314
C315
C316
C317
C318
C319
C320
C321
C322
C323
C324
C325
C326
C327
C328
C329
C330
C331
C332
C333
C334
C335
C336
C337
C338
C339
C340
C341
C342
C343
C344
C345
C346
C347
C348
C349
C350
C351
C352
C353
C354
C355
C356
C357
C358
C359
C360
C361
C362
C363
C364
C365
C366
C367
C368
C369
C370
C371
C372
C373
C374
C375
C376
C377
C378
C379
C380
C381
C382
C383
C384
C385
C386
C387
C388
C389
C390
C391
C392
C393
C394
C395
C396
C397
C398
C399
C400
C401
C402
C403
C404
C405
C406
C407
C408
C409
C410
C411
C412
C413
C414
C415
C416
C417
C418
C419
C420
C421
C422
C423
C424
C425
C426
C427
C428
C429
C430
C431
C432
C433
C434
C435
C436
C437
C438
C439
C440
C441
C442
C443
C444
C445
C446
C447
C448
C449
C450
C451
C452
C453
C454
C455
C456
C457
C458
C459
C460
C461
C462
C463
C464
C465
C466
C467
C468
C469
C470
C471
C472
C473
C474
C475
C476
C477
C478
C479
C480
C481
C482
C483
C484
C485
C486
C487
C488
C489
C490
C491
C492
C493
C494
C495
C496
C497
C498
C499
C500
C501
C502
C503
C504
C505
C506
C507
C508
C509
C510
C511
C512
C513
C514
C515
C516
C517
C518
C519
C520
C521
C522
C523
C524
C525
C526
C527
C528
C529
C530
C531
C532
C533
C534
C535
C536
C537
C538
C539
C540
C541
C542
C543
C544
C545
C546
C547
C548
C549
C550
C551
C552
C553
C554
C555
C556
C557
C558
C559
C560
C561
C562
C563
C564
C565
C566
C567
C568
C569
C570
C571
C572
C573
C574
C575
C576
C577
C578
C579
C580
C581
C582
C583
C584
C585
C586
C587
C588
C589
C590
C591
C592
C593
C594
C595
C596
C597
C598
C599
C600
C601
C602
C603
C604
C605
C606
C607
C608
C609
C610
C611
C612
C613
C614
C615
C616
C617
C618
C619
C620
C621
C622
C623
C624
C625
C626
C627
C628
C629
C630
C631
C632
C633
C634
C635
C636
C637
C638
C639
C640
C641
C642
C643
C644
C645
C646
C647
C648
C649
C650
C651
C652
C653
C654
C655
C656
C657
C658
C659
C660
C661
C662
C663
C664
C665
C666
C667
C668
C669
C670
C671
C672
C673
C674
C675
C676
C677
C678
C679
C680
C681
C682
C683
C684
C685
C686
C687
C688
C689
C690
C691
C692
C693
C694
C695
C696
C697
C698
C699
C700

Benignitas
in pauperes

1 Pfal. 20.

Vnius pa-
nis mira
multiplica-
tio.

Pfal. 144.

Eius chari-
tas erga ad-
versarios.

Conueritas in
raptatore
virginis
Deo dica-
re.

éin tres
concubina-
os

Stemptus
rum præ-
tium.

Math. 26

Prædicat
crucem in
subsidiū
terræ san-
ctæ.

Supra vite
rebus diui-
nis incūbi-

Crucifixi
imaginem
decolatu

Thren. 1.

Sanctus vir
moriatur.

Matth. 25.

Deuotio
populi erga
eius sacras
reliquias.

Miracula.

ex Simeone Metaphraste.

4 April.

Diabolus
quos euer-
at, quos
on.

moduli
AS.

Theodulus
immaniter
cruciat.

Mira eius
fortitudo.

Iudex vult
sacras prodi
scripturas.

Vide fallaciā
iudicis.

Agathopo-
dis fortitu-
do.

Reducuntur
in carcerē.

omnipotens, Dei que filius Iesus Christus, qui Verbum est Patris. Illene, inquit Faustinus, quem grauissimis cruciatibus affectum Iudæi crucifixerunt? Ille ipse, respondit Theodulus, quem crucifixerunt Iudæi, (Id enim propter nos pati voluit) & quem ipse paulopost a mortuis in vitam reuocatum, & columbæ instar in cælum ascendentem adspexerunt. Hæc enim fecit, ut mortem expugnaret, & superbiorum rationem redargueret. Cur non potius, Faustinus inquit, deis nostris immolandū censet? Quod redargueret. Cur non potius, Faustinus inquit, deis nostris immolandū censet? Quod quam ea ipsa, que delectationis & fraudis effecta sunt gratia. Quod enim facit, eo, quod fit, præstantius est. Cum igitur Faustinus adolescentem vestimentis spoliari iussisset, ministri eum acerbè dis-cruciant, clamante præcone: Sacrifica, & dimitteris. Theodulus autem: Vestimenta quidem, inquit, a corpore diuellere poteris: mentis autem si- dem a Deo non auertes in æternum. Cumque liberius loqueretur, & proposita tor- menta negligeret, Maximianūque sapiens tyrannum appellaret: iussit Faustinus quos- dam alios tormentis, quæ ferre non poterant, coactos, coram illis sacrificare. At Theodulus: Ist hæc, inquit, tormenta parua sunt atque ridicula. Maiora tibi aduersum nos excogitanda sunt, ut perfectam in Deo coniunctionem nostram perficias, quæ pro religione cruciatus omnes perferre potest. Necessè est, inquit Faustinus, inquit Theodulus, & idololatriam fraudem existimas, & idcirco Apostolorum & Prophetarum odulus, & idololatriam fraudem existimas, & idcirco Apostolorum & Prophetarum verba requiris, ut mentem tuam in vera pietate confirmes, libenter id faciam: si mi- nus, nè putes me Dei gratiæ proditorem futurum. Atqui, Faustinus inquit, corpori no- parcā tuo: sed illud feris dilaniandū obijciam, nisi mandatis meis celerrimè volue- ris obedire. In corpus meum, respondit Theodulus, tibi sanire licet, ut libet. Quæ au- tem mihi iniusta videntur esse, ea ut faciam, ne grauioribus quidem propositis crucia- tibus, adduci vnquam potero.

Cum igitur in his disputationibus multum esset temporis consumptum, nec Theo- dulus vellet scripturas prodere, alij aliundè accedebant, qui adolescentis animū tum muneribus allicere, tum minis terrere conabantur. At ille, tanquam murus vndique ferro lapidibusque munitus, & munera & minas aduersariorum repellebat. Tunc Faustinus ministris tacito nutu, quid fieri vellet, indicauit: qui Theodulum, ut capite damnatum, eò duxerunt, ubi fontes damnati que puniri solent. Cumque carnifex gla- dium eduxisset, Theodulus, porrecta ceruice, hisce verbis ad Deum clamauit: Gloria dium eduxisset, Theodulus, porrecta ceruice, hisce verbis ad Deum clamauit: Gloria tibi, Pater illius, qui pro nobis mortem subire voluit. Ecce ego quoque moriar, quia te liberè confessus sum. Cum igitur Faustinus accepisset, Theodulus ceruicem vltro por- rexisset, ut ea eade coronaretur, eum ad se reduci iussit. Atque interim Agathopodem interrogabat: Tu, inquit, quomodo vocaris? Respondit ille, Agathopus. Cuius es conditionis? Eiusdem, cuius & Theodulus. Quæ nam, inquit Faustinus præfectus, tibi cum illo est necessitudo? Num genere tibi & natura coniunctus est? Respondit Aga- thopus: Genus quidē nobis diuersum est, sed iidem mores. Et quantum genere diuer- mus, tantum fide coniuncti sumus. Ergo, Præfectus inquit, ad idem ambo supplicium, ut verba tua indicant, properatis. Sic eodem pacto, inquit Agathopus, ab istis ærumnis discesserimus, simul etiam a Deo remunerationē capiemus. Nonne, inquit Faustinus, turpe est te, perindè atque adolescentem, decipi, & in apertum periculum ruere? Mi- nimè, inquit vir sanctus: sed quanto sum ætate prouectior, tanto æquius est, ut eò con- tendam, quò Theodulus in primo ætatis flore fortitudine sua peruénit. Faustinus au- tem: Caue, inquit, Theodule, nè tu adolescens istiusmodi verbis decipiaris, ut teme- re in gladium ruas. Iste enim cum iam canus sit, nihil non facit, si ad finem festinat. Tua verò diuersa conditio est. Ad hæc promptissimè Theodulus: Haud ita me, in- quit, ignauum aut imbecillum existimo, ut pro pietate senem esse, quam me, fortio- rem censeam. Sic eos dicentes, & Christum inuocantes corripuerunt ministri, victos- que rursū in carcerem duxerunt. Ipsi autem collaudabant Deum, cuius auxilio dia- bolum superasse videbantur.

Porro circumsteterunt nobiles quidā lachrymantes. Ad quos Theodulus: Quid si- bi, inquit, vult iste concursus & lachrymæ? Vestram, inquiunt illi, calamitatem misera- mur. Ipse verò vultu admodum tranquillo subridens: Nihil est, inquit, cur, miseris ve- stris omnis, nos rerum meliorum apperentes commiseratione prosequamini. Hæc Theodulo dicente, miles accessit, & utrunque ferro vinxit, atque interiūs duxit, quò turbam irruentem excluderet. At illi cum nox aduenisset, Deum collaudantes ob- secrabant.

DE SS. MARTYRIB. THEODULO ET AGATHOPODE.

secerabant, ut se in religione constantes conseruaret: atque ita tranquillè quiescerunt. Verum priorum fautor adiutorque Iesus Christus, ipsis idem sentientibus, idem eti- am visum, futurorum indicium, immisit. Videbantur enim sibi eodem tempore oram- soluisse, cum magna pelagus tempestas occuparet: itaque fractis remis & mælo, & quicquid nauim seruare posset, eum ceteri fluctibus obruti perijissent, se piscium in- morem ad litus adnatasse: & gubernatoris solertia seruatos, ac splendidis vestimen- tis indutos, amœnum in montem, cuius cacumen cælum attingeret, conscendisse. Hoc utique visum nocte cum adspexissent, somno soluti, æquè enarrabant, ac si alter- nantem in futurum spem suscipientes, laudes diuinas pro tanto munere decantabant at- que dicebant: Quis vnquam, benignissime Deus, tantum audeat optare, quantum ex filij tui clementia quiescentes perceperimus? Quis est adeò feris moribus præditus, ut tanta commotus beneficentia, non omnibus voluptatibus pietatem anteponat? Quis ad benemerendum tam promptus est, ut filius tuus Iesus Christus, qui per visum no- didit & constantiores? Hæc illi dum precarentur, custodes ingressi sunt, dicentes The- odulum & Agathopodem a Præfecto requiri. At illi cum Christi signum in frontibus suis fecissent, ministros vincti sequebantur.

Magnus autem inter amicos & necessarios luctus exortus est. Cogitabant enim eos ad eadem capi. Verum Theodulus ad eos hilari vultu: Si pro amicitia, inquit, lachry- matis, letari potius debetis, quòd tam honestis in rebus probemur: si inuidia com- moti, successibus nostris doletis, commune pietatis stadium patet, & fidei promulga- tio pariter omnes vocat: paucis tamen coronam præbet, illis nimirum, qui nec diuiti- arum, nec voluptatis studio tenentur. Dum adhuc loquerentur, Faustinus præfectus in sublimi tribunali sedens, eos tertium interrogauit: & cum nihil aliud responderet, nū: Christiani sumus, & pro Christi nomine omnia pati volumus: ipse vultu tristi sen- tentiam tulit, ut Theodulus & Agathopus immolare recusantes, in mare projiceren- tur. Ministri igitur beatorum manus post terga reuincientes, ceruicibus eorum lapi- des suspendunt, quorum pondere in profundum deprimerentur. Nauigia igitur vn- dique propinquorum & amicorum plena concurrebant, qui partim pro naturæ ne- cessitudine lachrymabantur, partim eos beatos predicabant, quòd draconem in cer- tamine superassent. Sed cum ad locum morti destinatū scapha appropinquaret, qui- dam Faustinum deprecabantur, ut sententiam mitigaret. Qui tandem precibus eorum adductus, vitum præclarum Fuluium ad eos misit, qui peteret, ut thure duntaxat vellēt Deum abnegare. At illi, ut iam in Dei gratia perfecti, Christum Iesum tantum in clama- bant. Verum cum iam spatij multum præterisset, & ministri vellēt prius Agathopo- dem in mare deijcere, ille, ore in cælū sublato, verba hæc voce solito clariore pronun- tiavit: Ecce hoc rursū lauacro hodiè omnem peccati contagionem ablucere, & ad Christum Iesum animis puris contendere festinamus.

His dictis, milites in fluctus etiam Theodulum, in certamine pietatis victoriæ coro- na redimitum, proiecerunt. Mare autem cum eos suscepisset, fractis lapidum vinculis, multo pulchriora propinquis corpora ipsorum reddidit. Et paulò post Theodulus apprensus cum stola & decoro habitu, præcepit ut facultates suæ viduis & orphanis ex æquo distribuerentur: ut post suum a nobis discessum, videretur non solum velle in ca- luitate constitutos consolari, verum etiam propinquos ad idem pietatis studium in- bramus. Aequum enim est, ut eos laudibus & votis annuis decoremus, qui pro ve- ritate se fortiter gesserunt, studeamusque fidem ipsorum pro viribus imi- tari. Christi gratia martyrio coronati sunt sancti Theodulus & Aga- thopus pridè Nonas Aprilis, ad gloriam patris & filij & spiritus sancti, in secula seculo- rum, Amen.

visum vi-
dent in so-
mnis.

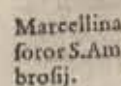
Signū Cru-
cis sibi im-
primunt.

Fertur in
eos sententia

Merguntur
in mare.

Annua eorū
celebritas.

VITA

torore ipsius venerabili Marcellina didici, vel quæ ipse vidi, cum illi aditæ, ab ijs agnouï, qui illum in diuersis prouincijs post obitum ipsius se vidisse narrârunt, & quæ ad illum scripta sunt, cum adhuc obiisse nesciretur, adiutus orationibus tuis & meritis tanti viri, licet inculto sermone, breuiter strictimque describam: vt lectoris animum & si sermo offendit, tamen breuitas ad legendum prouocet. Nec verborum fastidium veritatem obducam: nè, dum scriptor elegantiz pompam requirit, lector tantarum virtutum amittat scientiam: quem non magis verborum phaleras pompasque sermonum, quam virtutes rerum, gratiamque Spiritus sancti spectare conuenit. Siquid nouerimus viatores gratiorem habere aquam breui vena stillantem, fortè cum possunt, quam profluentis fontis riuos, quorum copiam sitis tempore reperire non possunt. Et hordeaceus panis, dulcis solet esse etiam ijs, qui centenis vicibus ferculorum quotidiani conuiuij copias ructare consueverunt. Sed & hortorum amena mirantibus herbarum agrestes placere consueverunt. Quamobrem obsecro vos omnes, in quorum manibus liber iste versabitur, vt credatis vera esse quæ dicimus. Nec putet me quisquam studio amoris aliquid, quod fide careat, posuisse: Quandoquidem melius sit penitus nihil dicere, quam aliquid falsi proferre: cum sciamus nos omnium sermonum nostrorum reddituros esse rationem. Nec dubitem & si non ab omnibus omnia, tamen à diuersis diuersa sciri, & ea cognita nonnullis esse, quæ etiam minus ipse aut audire, aut videre potui. Vnde ab die natiuitatis eius narrandi initium sumam, vt gratia vini ab incunabulis quæ fuerit, agnoscat.

Ambrosius
præfectus,
pater S. Am-
brosij.

Prover. 16.

Soror eius
virginitate
professa.

Igitur positus in administratione præfecturæ Galliarum patre eius
est Ambrosius: qui infans in area prætorij in cunabulis positus, cum dormiret
ore, subito examen apum adueniens, faciem eius atque ora complevit ita, ut ingredien-
di in os, egrediendi que frequentarent vices. Quæ pater, qui propè cum matre vel
lia deambulabat, nè abigerentur ab ancilla, quæ curam nutriendi infantis susceperat,
prohibens, (solicita enim erat, nè infanti nocerent) expectabat patrio affectu, quo non
illud miraculum clauderetur. At illæ post aliquandiu euolantes, in tantam aeris altitu-
dinem subleuatae sunt, ut humanis oculis minimè viderentur. Quo facto terribus pater,
ait: Si vixerit infantulus iste, aliquid magni erit. Operabatur enim iam tunc Dominus
in seruuli sui infantia, ut impleretur, quod dictum est: Fauum mellis, sermones boni. Il-
lud enim examen apum, scriptorum ipsius nobis generabat fauos, qui caelestia dona
annunciarent, & mentes hominum de terrenis ad caelum erigerent. Postea verò cum
adoleuisset, & esset in vrbe Roma constitutus cum matre vidua & sorore, quæ virginita-
tem iam fuerat professa, comite alia virgine, cuius virginis soror Candida à domestica
professione, quæ nunc Carthagine degit iam anus, cum videret sacerdotis à domestica
sorore vel matre manus osculari, ipse ludens offerebat dexteram, dicens, & sibi id
eis fieri oportere, siquidem episcopum se futurum esse memorabat: Loquebatur enim
in illo spiritus sanctus, qui illum ad sacerdotium nutrebat. Illa verò, ut adolefcentem &
nescientem quid diceret, respuebat.

Causas agit. Sed postquam edoctus est liberalibus disciplinis, Vrbe egrediens in auditorio praefectura praetorij, ita splendide causas perorabat, ut eligere in illi ro illustri Probo, tunc praefecto praetorij, ad consilium tribuendum. Post hac con-

perrexit, ibique sanctam puellam, de qua supra memorauimus, cui manum of-
funda. Atque cum illa dexteram illius oscularetur, subridens ait illi: Ecce, ut dice-
bam clarissimam manū oscularis. Per idem tempus cum trans Tiberim apud quan-
dam uirginem in lecto lacebat, cum cognouisset ibidem esse Domini sacerdotem, in sel-
ectam ad eandem domum, ad quam ille inuitatus venerat, portari fecit, atque oranti
reponenti manus, vestimenta attigit. Quæ cum exoscularetur, statim sanitate re-
uerberata, ita etiam his faceret, credentes in nomine meo. Quod tamen signum sanitatis ut mira-
mentum, positum nec occultum. Nam ego hoc post annos plurimos, sanctis viris re-
dante in Urbe cognoui. Sirinium uero cum ad ordinandum episcopum
in eadem coadunata, ecclesia pelleretur, ut non ab ipso, sed ab hæreticis Arrianis episco-
po à muliere excitabatur, una de virginibus Arrianorum impudens ceteris, tribunal

Vltio diu-
na in com-
muni pu-
ellam.

Iustina Im-
peratrix ci-
uitatis in-
festa.

Psal. 7.

Antiphona
hymni, vigi-
lia in eccle-
sia Medio-
lanensi.

Miracula
ad corpora
SS. Geruasii
& Protasii.

Ea derident
Arriani.

Matth. 21.

Luc. 4.
Iohan. 9.

conscendens, apprehenso vestimento sacerdotis, cum illum attrahere vellet ad par-
tem mulierum, ut ab ipsis casus de ecclesia pelleretur, ait ei (ut ipse solitus erat referre):
Etsi ego indignus tanto sacerdotio sum, tamen te non conuenit vel professionem
tuam, in qualemcumque sacerdotem manus iniicere, vnde debes vereri Dei iudicium,
ne tibi aliquid mali eueniat. Quod dictum exitus confirmavit. Nam alio die mortuum
ad sepulcrum usque deduxit, gratiam pro contumelia rependens. Et hoc factum non
leuem aduersariis incussit metum, pacemque magnam Ecclesie catholice in ordinan-
do episcopo tribuit.

Ordinato itaque catholico sacerdote, Mediolanum reuertitur, ibique supradicta
Iustinae mulieris innumeras insidias sustinuit: quae muneribus atque honoribus adu-
sus sanctum virum oblati, populum excitabat: sed infirmorum mentes talibus promi-
sis decipiebatur. Promittebat enim tribunatus & diuersas alias dignitates ijs, qui illum
de ecclesia raptum, ad exilium perduxissent. Quod cum multi conarerent, sed Deo pre-
sule perficere non valerent: vnus infeliciox ceteris, nomine Euthymius, tanto furore
excitatus est, ut iuxta ecclesiam sibi domum pararet, atque in eadem carrum constitu-
eret, quo facilius raptum, ad exilium perduceret. Sed iniquitas eius in verticem ipsius
descendit. Post annum enim eodem die, quo illum rapere se arbitrabatur, eodem eni-
pento impositus, de eadem domo ipse ad exilium destinatus est, reputans sibi iusto iu-
dicio Dei id in se esse conuersum, ut in eodem carpento dirigeretur ad exilium, nec
ipse parauerat sacerdoti. Cui non minimum solatii sacerdos praeiuit, dando sumptus,
vel alia quae erant necessaria. Sed haec confessio hominis nec mulieris furorem, nec
sanorum Arrianorum dementia repressit. Maiore enim accensi amentia, basilicam
Portianam inuadere nitebantur. Exercitus etiam armatus ad custodiendas fores eccle-
siae est directus, ut nemo auderet catholicam ecclesiam ingredi. Sed Dominus, qui de
aduersariis suis Ecclesiae suae triumphos donare consuevit, ad ecclesiam suam munimentum
militum corda conuertit, ut aduersis scutis ecclesiae fores seruirent, nec egredi dimit-
terent, sed ingredi ecclesiam plebem catholicam minimè prohiberent. Sed nec hoc
fatis erat missis militibus, nisi etiam pro catholica fide cum plebe pariter acclamarent:

Hoc in tempore primò antiphonae, hymni ac vigiliae in ecclesia Mediolanensi in eadem
ri coeperunt: Cuius celebritatis deuotio usque in hodiernum diem, non solum in eadem
ecclesia, verum per omnes penè Occidentis prouincias manet.

Per idem tempus sancti martyres Protasius & Geruasius se sacerdoti reuelauerunt.
erant enim in basilica positi, in qua sunt hodie corpora Naboris & Felicis martyrum.
Sed sancti martyres Nabor & Felix celeberrimè frequentabantur: Protasii verò &
Geruasii martyrum ut nomina, ita etiam sepulera incognita erant, intantum ut lo-
pra ipsorum sepulera ambulant omnes, qui vellent ad cancellos peruenire. Sed
bus sanctorum Naboris & Felicis martyrum ab iniuria sepulera defendebantur. Sed
vbi sanctorum martyrum sunt corpora leuata & in lecticis posita, multorum ibi so-
nata aegritudines perdolentur. Caeus etiam Seuerus nomine, qui nunc usque in eu-
dem basilica, quae dicitur Ambrosiana, in quam martyrum corpora sunt translata, re-
ligiosè seruit, vbi vestem martyrum attingit, statim lumen recipit. Obsessa etiam cor-
pora à spiritibus immundis, curata, summa cum gratia domum repetebant. Sed in
beneficijs martyrum inquantum crescebat fides Ecclesiae catholice, intantum Arria-
norum perfidia minuebatur. Denique ex hoc tempore sedari coepit persecutio, quae
Iustinae furore accendebatur, ut sacerdos de ecclesia pelleretur. Tamen intra palati-
um multitudo Arrianorum cum Iustina constituta, deridebat tantam Dei gratiam,
quam Ecclesiae suae catholice Dominus Iesus meritis martyrum suorum comparasse ho-
gnatus est, venerabilemque virum Ambrosium narrabat pecunia comparasse ho-
mines, qui se vexari ab immundis spiritibus mentirentur, atque ita ab illo, sicut & à
martyribus, se torqueri dicerent. Sed hoc Iudaico ore loquebantur principe
res scilicet eorum. Illi enim de Domino dicebant: Quoniam in Beelzebub loqueban-
tur, quod non Dei gratia, quae per ipsos operabatur, immundi spiritus, scimus vos mar-
tyres. Et Arriani dicebant: Nescimus esse martyres. Iam hoc & in euangelio legimus, ubi
dixerunt demones ad Dominum Iesum: Scimus te, quia sis Dei filius. Et Iudei dixerunt:
Hic autem vnde sit, nescimus. Sed non hic testimonium accipitur demonum, sed confes-
sio. Vnde miseres Arriani vel Iudei, ut quod confitentur demones, illi negant. Deus

tamen, qui gratiam Ecclesiae suae augere consuevit, non passus est diu insultari à peri-
dis, sanctis suis.

Vnus itaque ex ipsa multitudine subito arreptus spiritu immundo, clamare coepit,
optare se ita torqueri eos, ut ipse torquebatur, qui negarent martyres, vel qui non cre-
derent in Trinitatis unitatem, quam docet Ambrosius. At illi hac voce confusi, qui con-
ueri debuerant, & dignam tali confessione agere poenitentiam, in piscina demersum
hominem necauerunt, perfidia homicidium iungentes. Deduxit enim illos ad hunc fi-
ctus, donatam sibi à Domino gratiam reseruauit, crescebatque quotidie fide & amore
coram Deo & hominibus.

Per idem tempus erat quidam vir de haeresi Arrianorum, acerrimus nimium dispu-
tator, & durus atque inconuertibilis ad fidem catholicam. Is constitutus in ecclesia, Angelus ad
tractante episcopo, vidit (ut ipse postmodum loquebatur) angelum ad aures episcopi
tractantis loquentem, ut verba angeli populo episcopus nunciare videretur. Quo viso
conuersus, fidem quam expugnabat, coepit ipse defendere. Fuerunt etiam duo cubicu-
liij tunc temporis Gratiani Imperatoris, de haeresi Arrianorum, qui tractandam epi-
scopo quaestionem proponerent: Ad quam audiendam altero die ad basilicam Portia-
nam omnes se assuturos promiserant: Erat enim quaestio de incarnatione Domini. Sed
alio die miserandi homines, superbia tumore completi, nec memores promissorum,
contemnentes Deum in sacerdote ipsius, nec plebis expectantis considerantes iniuriā,
inmemores etiam dictorum Dominicorum: Quoniam qui scandalizauerit vnum ex
minimis istis, oportet ut mola alinaria collo eius alligetur, & demergatur in profun-
dante sacerdote, & plebe in ecclesia constituta. Sed huius contumaciae qui finis fuerit,
horresco referens. Subito enim praecipitati, miseras animas emiserrunt, atque corpora
eorum sepulturae sunt tradita. Sanctus verò Ambrosius, cum ignoraret quid factum
esset, nec diutius posset plebem tenere, ascendens pro tribunali, de eadem quaestione,
sed hesternis proposita, sermonem adorsus est, dicens: Debitum fratres curo soluendum,
sed hesternis meos non inuenio creditores, & reliqua, quae scripta sunt in libro, qui de
Incarnatione Domini intitulatur.

Oeciso itaque Gratiano Imperatore, recipiendi corporis eius causa, secundam ad
Maximum suscepit legationem: Apud quem quam constanter egerit, qui voluerit co-
gnoscere, ipsius legationis epistolam, ad Valentinianum iuniorem datam, cum legerit,
approbabit. Nobis enim alienum à promissione visum est illa inferere, ne adiuncta opi-
natio prolixitas fastidium legenti afferret. Ipsum verò Maximum à communionis con-
fessio segregauit, admonens ut effusi sanguinis domini sui, & (quod est grauius) inno-
centis, ageret poenitentiam, si sibi apud Deum vellet esse consultum. Sed ille cum poe-
nitentiam declinat superbo spiritu, non solum futuram, sed etiam praesentem salutem
amiserat, regnumque quod male arripuerat, foemineo quodam timore deposuit, ut pro-
curator em se reipublica nomine praefuisse confiteretur. Mortua verò Iustina, quidam
auipex Innocentius nomine, non opere, cum pro causa malefactorum à iudice torquere-
tur, aliud quam interrogaretur, fateri coepit: Clamabat enim, ab angelo maiora tor-
menta sibi adhiberi eo, qui custodiret Ambrosium, quoniam temporibus Iustinae ad ex-
citanda odia populorum in Episcopum, cacumen recti ecclesiae conscendens, medio
sacris sacrificauerit. Sed quanto instantius & sollicitius opera maligna exercebat, tan-
to magis amor populi circa fidem Catholicam & Domini sacerdotem conualecebat.
non solum ad ipsum appropinquare minimè posse, verum etiam nec ad fores domus, in
qua manebat episcopus: quia ignis insuperabilis omne illud aedificium communiret,
ut etiam longe positi vrerentur: atque ita cessasse artes suas, quibus aduersus Domini
sacerdotem se aliquod posse arbitrabatur. Alius etiam gladiū ferens ad cubiculū usque,
ut inuiceret sacerdotem, peruenit: sed cum eleuasset manum, districto gladio, dexte-
raeque cum extendere, riguerat, sanatum est confessione.

Per idem tempus cum vir illustris Probus puerum suum notarium, qui spiritu im-
mundo grauius vexabatur, direxisset ad Episcopum, egressum vrbe dimisit diabolus,
mens ad virum sanctam perducere. Atque ita puer quandiu Mediolani apud Episcopum
fuit, nulla comminatio diaboli apparuit. Sed ubi egressus Mediolano est, & prope vr-
bem

Angelus ad
aures S. Am-
brosii.

Matth. 18.

It Legatus
ad Maximū
Imper.

Maximum
excommu-
nicat.

Confessio
Innocentij
malefica.

Percussor
sancto vno
à Iustina
inmissus.

hem peruenit, idem spiritus, qui illum antea habuerat, vexare coepit. Qui cum interrogaretur ab exorcistis, cur quando in Mediolani fuit, non in illo apparuisset, confessus est diabolus timuisse se Ambrosium, & ideo recessisse ad tempus, atque expectasse in illo loco, ubi ab illo recesserat, donec reuenteretur: quo reuertente, vas, quod deseruerat, repetisset.

Extincto itaque Maximo, posito Theodosio Imperatore Mediolani, Ambrosio vero episcopo constituto Aquileia, in partibus Orientis in quodam castello à Christianis viris synagoga Iudaeorum & lucus Valentinianorum incendio concremata sunt, propter eam quod Iudaei vel Valentiniani insultarent monachis Christianis. Valentinianorum enim haeresis triginta deos colit. Sed de huiusmodi facto Comes Orientis ad Imperatorem relationem direxit: Qua accepta, Imperator praeceperat, ut synagoga ab episcopo loci reedificaretur. Sed huius praecepti tenor cum ad aures peruenisset venerabilis viri Ambrosii episcopi, direxit ad Imperatorem epistolam, quia ipse in tempore currere non poterat: qua illum conuenit, ut id, quod ab eodem statutum fuerat, qui ab earetur, seruarique sibi deberi ab eo audientiam: quoniam si dignus non esset, qui ab eo audiretur, dignus etiam non esset qui pro illo à Domino audiretur, vel cui preces suas, aut cui sua vota committeret. Paratum etiam se esse pro tali negotio morte subire, ne dissimulatione sui prauaricatore faceret Imperatorem, qui tam iniusta contra ecclesiam praecepisset. Postea vero cum Mediolanum reuertitur, posito Imperatore in ecclesia, de eadem causa tractauit in populo. In quo tractatu introduxit Dominum personam, loquentis Imperatori: Ego te ex ultimo Imperatorem feci, ego tibi exercitum inimici tui tradidi, ego tibi copias, quas ille aduersum te exercitui tuo lupatiorat, dedi: ego inimicum tuum in potestatem tuam redegi, ego de semine tuo lupatioratum regni constitui, ego te triumphare sine labore feci: & tu de me inimicis meis dominas triumphos? Cui descendenti exedram, Imperator ait: Contra nos proposuisti hominem episcopum? At ille respondens, ait: Non se contra ipsum, sed pro ipso fuisse loquentem. Tunc Imperator: Reuerà (inquit) dura praeceperam contra episcopum de synagoga reparaanda. In monachos vero vindicandum esse, à comitibus qui in tempore aderant, celebratur. Quibus episcopus: Ego quidem cum Imperatore nunc ago, vobiscum vero nihil aliter agendum est. Atque ita obtinuit, ut illa, quae statuta fuerant, reuocarentur. Nec prius ad altare accedere voluit, nisi fide sua Imperator illum agere debere testaretur. Cui episcopus: Ergo ago fide tua. Respondit Imperator: Age fide mea. Qua sponsione iterum iam securus peregit sacerdos diuina mysteria. Haec autem scripta sunt in epistola, quam ad germanam suam fecit: In qua tractatum inseruit, quem eodem die habuit de baculo nuceo, qui à Propheta Hieremia visus esse describitur.

Haeresis Valentinianorum 30. deos colit.

Nota sancti viri mirabilem constantiam.

Ierem. i. iuxta 70. interpretes.

Imperatoris excommunicationem, & coegit publicè agere poenitentiam.

Per idem tempus causa Thessalonicensis ciuitatis, non minima successit tribulatione sacerdoti, cum penè comperisset ciuitatem deletam: Promiserat enim illi Imperator se veniam daturum ciuibus supradictae ciuitatis, sed agentibus comitibus occultè cum Imperatore, ignorante sacerdote, usque in horam tertiam gladio ciuitas est donata, atque plurimi interempti innocentes. Quod factum ubi comperisset sacerdos, copiam Imperatori ingrediendi ecclesiam denegauit: nec prius dignum iudicauit corui ecclesiae sacramentorum communioni, quam publicam ageret poenitentiam. Cui Imperator contra asserbat, Dauid adulterium & homicidium perpetrasse: sed responsum illi est: Qui secutus es errantem, sequere corrigentem. Quod ubi audiuit clementissimus Imperator, ita suscepit animo, ut publicam poenitentiam non abhorreret: Cuius correctionis profectus secundum illi parauit victoriam.

Per idem tempus duo potentissimi & sapientissimi viri Persarum ad famam sacerdotis venere Mediolanum, deferentes secum plurimas quaestiones, ut ex illis probarent sapientiam viri. Cum quo ab hora diei prima usque ad horam ferè tertiam non obinterpretem disputauerunt, admirantesque discesserunt ab eo. Et ut se probarent: aliam causam venisse, nisi ut certo certius nossent virum, quem fama compererat: alia die valefacientes Imperatori, profecti sunt ad urbem Romam, illic volentes cognoscere potentiam illustri viri Probi: qua cognita, ad propria reuenterunt. Sed egresso Theodosio de Italia, & Constantinopoli constituto, Valentiniano Augusto intra Gallias posito, directa relatio est sub nomine Senatùs à Symmacho, tunc praefecto Urbis, derepente tendenda ara Victoriae & sumptibus caeremoniarum. Sed ubi comperit sacerdos, missa libello ad Imperatorem, postulauit ut ad se relationis exemplaria dirigerentur, quibus ipse pro partibus suis responsurus esset. Qua relatione accepta, praefectissimum bellum

bellum conscripsit, ut contra nihil unquam auderet Symmachus vir eloquentissimus respondere.

Sed postquam augustae memoriae Valentinianus in Viennensi ciuitate (quae est Gallicarum ciuitas) vitam finiuit, Eugenius suscepit imperium: qui ubi imperare coepit, non multo post, perentibus Flauiano tunc praefecto & Arbogaste comite, aram Victoriae & sumptus caeremoniarum, (quod Valentinianus augustae memoriae adhuc in minoribus annis constitutus, perentibus denegauerat) oblitus fidei suae, concessit. Hoc ubi audivit sacerdos, relicta ciuitate Mediolanensi, ad quam ille festinato veniebat, ad Bononiensem ciuitatem emigravit, atque inde Fabentiam usque perrexit. Ubi cum aliquantulum spectum sacrilegi viri, non formidans imperantis iniuriam. Nam epistolam ad eundem imperatoris potestas magna sit, tamen considera Imperator, quantus sit, qui corda hominum videt, conscientiam interiorem interrogat. Nouit omnia, antequam fiant, non cecidit in animum tuum. Ipsi falli vos non patimini, & Deum vultis celare? Hoc non Imperator, pro Dei summi & veri & viui veneratione perseuerantius obistere, & negare, quod erat iniuria, sacrilegis? Et iterum: Quomodo igitur meis vocibus & apud Deum & apud omnes homines teneor? Aliud mihi non licere intellexi, aliud non oportere, nisi consulerem mihi, quia non potui tibi. In supradicta itaque ciuitate Florentinorum, cum in domo clarissimi quondam viri Decentis, & quod est amplius, Christiani, maneret, filius ipsius Pansophius nomine, admodum paruulus, cum spiritu immunedo laboraret, frequenti oratione & impositione manus sacerdotis ipsius est sanatus. Sed post aliquantos dies subita infirmitate correptus infantulus, exhalauit spiritum: Cuius mater valde religiosa, & plena fide ac timore Dei, ablato illo de superiore parte domus, ad inferiora descendit, ac in lecto sacerdotis ipso absente composuit. Quem cum reuertens sacerdos in lectulo inuenisset, (erat enim illo in tempore extra domum positus) miseratus matrem, & fidem ipsius contemplatus, Heliseo similis, supra corpus infantis se ipse composuit, atque orando meruit viuum reddere matri, quem mortuum inuenerat. Ad quem etiam infantulum libellum conscripsit, ut quod aetatis infantia sciscitauerat, legendo agnosceret. Veruntamen factum scriptis suis non commemorat: sed quo affectu inclinauerit commemorare, non est nostrum iudicare. In eadem enim ciuitate basilicam constituit, in qua deposuit reliquias martyrum Vitalis & Agricolae, quorum corpora in Bononiensi ciuitate leuauerat. Posita enim erant corpora martyrum inter corpora Iudaeorum. Nec erat cognitum populo Christiano, nisi se sanctam basilicam constitutum est, magna illic totius plebis sanctae laetitia atque exultatio fuit, praeter damonum contentium martyrum merita.

Per idem tempus Arbogastes comes aduersum gentem suam, hoc est, Francorum, bellum parauit, atque pugnando non paruam multitudinem manu fudit: cum residuis vero pacem firmavit. Sed cum in conuiuio à regibus gentis suae interrogaretur, Vtrum sciret Ambrosium, & respondisset, nosse se virum, & diligere ab eo, atque frequenter cum illo conuiuari solitum: audiuit, Ideo vincis omnes, quia ab illo viro diligeris, qui dicit soli, scire, & stat. Quod ego ideo posui, ut cuius famae fuerit vir sanctus etiam apud Barbaras gentes, legentes agnoscant. Nam & nos, referente iuvene quodam Arbogastis modum religioso, cognouimus, qui tunc interfuit. Erat enim in tempore, quo haec loquebatur, iam inde egresso Eugenio contra Theodosium Imperatorem, ibique Christiani Imperatoris praestolabatur aduentum, securus de Dei potentia, quod non traderet credentem in se hominibus iniustis, nec relinqueret virgam peccatorum super sortem. Ipsi tunc comes, & Fabianus praefectus Mediolano egredientes, cum victores reuertissent, stabulum se esse facturos in ecclesia Mediolanensi, atque clericos sub armis promouendi homines, cum demonibus male creduli sunt, & aperiant os in blasphemiam contra Deum, spem sibi victoriae ademerunt. Causa autem de ecclesia respuebantur, nec orandi illi cum ecclesia societas tribuebatur. Sed Dominus, qui Ecclesiam suam tueri consuevit, de caelo iaculatus est iudicium, atque omnem

Valentinianus obiit.

S. Ambrosius obiit Eugenium Imperatorem.

4. Reg. 4.

Ambrosius infantulum mortuum suscitauit.

Nota ethnicorum de S. Ambrosio sententiam.

Psalm. 124.

Eugenij ec-
des.

Nora por-
tissimi Im-
perat. humi-
litem.

Mirade S.
Nazarij
martyris
corpore.

Luc. 21.

Magni the-
sauri reli-
quie mar-
tyrum.

Vide mira-
culū ob vio-
latā ecclesię
libertatem.

Theodulo
Fritigildis
regina Mar-
comanno-
rū, credit in
Christum.

omnem victoriam ad religiosum Imperatorem transtulit Theodosium. Extincto itaque Eugenio à satellitibus eius, cum scripta acciperet Imperatoris, non illi alia maior cura fuit, quam ut pro his interueniret, quos renatos inuenerat. Ob-
crauit primò scriptis Imperatorem, missio diacono: postea verò quam directus est lo-
hannes, tunc tribunus & notarius, qui nunc præfectus est, ad tuitionem eorum, qui ad
ecclesiam confugerant, etiam ipse Aquileiam perrexit, precaturus pro eis: quibus fa-
cilè venia impetrata est, quia Christianissimus Imperator, prouoluit pedibus sacerdo-
tis, testabatur meritis & orationibus eius se esse seruatum. Reuertens itaque de vrbe
Aquileiensi, vno die præcessit Imperatorem. Nec diu clementissima memoria Theo-
dosius Imperator, susceptis filiis in ecclesia & traditis sacerdoti, in hac luce fuit. Post
cuius obitum ferè triennium superuixit. Quo in tempore sancti Nazarij martyris cor-
pus, quod erat in horto positum extra ciuitatem, leuatum, ad basilicam Apostolorum,
quæ est Romana, transtulit. Vidimus autem in sepulcro, quo iacebat corpus martyris,
(qui quando sit passus, usque in hodiernum diem scire non possumus) sanguinem mar-
tyris ita recentem, quasi eodem die fuisset effusus. Caput etiam ita integrum atque in-
ruptum cum capillis capitis atque barba, ut nobis videretur eodem tempore, quo le-
uabatur, lotum atque compositum in sepulcro. Et quid mirum? quandoquidem Do-
minus hoc in Euangelio antè promissit, quod capillus de capite eorū non periret. Etiam
odore tanto repleti sumus, ut omnium aromatum vinceret suauitatem. Leuato corpo-
re martyris & in lectica composito, statim ad S. Celsū martyrem, qui in eodem horto
positus est, cum sancto sacerdote ad orationem perreximus. Nunquā tamen illi an-
teā orasse in eodem loco, compertū habemus. Sed hoc erat signum reuelati martyris
si sanctus sacerdos ad locum, ad quem nunquā antea fuerat oratū, isset. Cognouimus
tamen à custodibus loci ipsius, quod à parentibus, illis traditum sit, non discedere de lo-
co illo per omnem generationem & progeniem suorū, eò quod thesauri magni in eo-
dem loco positi essent. Et verè magni thesauri, quos non arugo neque tinea exterminat,
neque fures effodiunt & furantur: quia custos eorum Christus est, & locus eorum aula
caelestis: quibus viuere Christus fuit, & mori lucrum. Translato itaque corpore martyris
ad basilicam Apostolorum, ubi pridem sanctorū Apostolorum reliquie summa omniū
deuotione posite fuerant, cum tractaret episcopus, quidam de populo repletus spiritu
immundo, clamare cepit se torqueri ab Ambrosio. At ille conuersus ad eum, ait: Ob-
mutescite diabole: quia non te torquet Ambrosius, sed fides sanctorum & inuidia tua:
quoniam illò vides ascendere homines, unde tu deiectus es. nam Ambrosius nescit in-
flari. Quo dicto, ille qui clamabat, obmutuit, prostratusque in terram est, nec amplius
vocem, qua obstrepere posset, emisit.

Per idem tempus, cum consularis sui tempore Imperator Honorius in vrbe Medio-
lanensi Libycarum ferarum exhiberet munus, populo illuc concurrente, data copia
est, missis militibus ab Stilicone comite, hortatu Eusebij præfecti, ut Cresconius quidam
de ecclesia raperetur. Quem confugientem ad altare Domini, sanctus episcopus cum
clericis, qui in tempore aderant, defendendum circūdedit: Sed multitudo militum,
quæ duces suos habebat de perfidia Arrianorum, præualuit aduersum paucos: atque
ablato Cresconio, exultantes ad amphitheatrum reuertuntur, ecclesiæ luctū diu fleuit,
dicem relinquentes. Nam sacerdos prostratus ante altare Domini, factū diu fleuit,
Sed cum reuertissent & renunciassent his, à quibus fuerant destinati milites, dimissi
leopardi, saltu celeri ad eundem locum, in quo sederant, qui de ecclesia triumphabant,
ascendentes, graniter laniatos reliquerunt. Quod ubi vidit Stilico comes,
pœnitentia motus est, ita ut per multos dies satisfaceret sacerdoti: & illatum qui
dem illum, qui ablati fuerat, dimisit: sed quia grauissimum, criminum erat reus,
& aliter emendari non poterat, ad exilium destinatur, non multò post indulgentia pro-
sequente.

Per idem tempus cum ad palatium pergeret, cumque pro loco officij nostri seque-
remur, Theodulo tunc notario, qui postea summa cum gratia Mutinensem rex eo-
clesiam, cum casu quidam pede esset lapsus, atque prostratus iaceret in terra, ridente,
conuersus sacerdos, ait: Et tu, qui stas, vide nē cadas. Quo dicto, statim is qui alienum
lapsū miserat, suum doluit. Fritigildis verò regina Marcomannorum, cum à quodam
Christiano viro, qui ad illā fortè de Italia paribus venerat, referente sibi, audiret famā
viri, Christo credidit, cuius illum seruulum recognouerat: missisque Mediolanum mu-
neribus ad ecclesiam, per legatos postulauit, ut scriptis ipsius, qualiter credere deberet,
infor-

informaretur. Ad quam ille epistolam fecit præclaram in modum catechismi, in qua et-
iam admonet, ut suaderet viro, Romanis pacem seruare. Quæ accepta epistola, mulier
rimū doluit, quod sanctum sacerdotem, ad quam festinaret, minimè reperisset: iam
enim de hac luce migrauerat.

Temporibus verò Gratiani (ut retrò redeam) cum ad prætorium Macedonij, tunc
magistri officiorum, pro quodam intercedendo perrexisset, atque præcepto supradicti
viri fores inuenisset clausas, nec copiam ingrediendi adeptus esset, ait: Et tu quidem ve-
nies ad ecclesiam, quam nec tu ingrediēre, ianuis licet non clausis. Quod factū est: Mor-
te non poterat. Ipse autem vir venerabilis episcopus erat multæ abstinentiæ & vigilia-
rum multarum & laborum, quotidiano ieiunio macerans corpus. Cui prandendi nun-
quam confuetudo fuit, nisi die sabbato & Dominico, vel cum natalitia celeberrimorū
martyrum essent. Orandi etiam assiduitas magna die ac nocte. Nec operā declinabat
scribendi propria manu libros, nisi cum aliqua infirmitate corpus eius attenuaretur.
erat etiam in illo sollicitudo omnium ecclesiarum, interueniendi etiam magna assidui-
tas & constantia. In rebus etiā diuinis implendis fortissimus, intantum, ut quod implere
solitus erat circa baptizandos, quinque postea episcopi à tempore quo decessit, vix im-
plerent. Sollicitus etiam nimium pro pauperibus & captiuis. Nam in tempore, quo epi-
scopus ordinatus est, aurum omne atque argentum, quod habere poterat, ecclesiæ vel
pauperibus contulit. Prædia etiam quæ habebat, reservato usufructu germanæ suæ, do-
tus miles Christi, Dominum suum sequeretur: Qui cum diues esset, propter nos pauper
factus est, ut nos eius inopia ditaremur.

Erant enim gaudens cum gaudentibus, & flens cum flentibus. Siquidem quotiescum-
que illi aliquis, ob percipiendam pœnitentiam, lapsus suos confessus esset, ita flebat, ut
& illum flere compelleret. Videbatur etiam sibi cum iacente iacere. Causas autem cri-
minum, quas illi confitebantur, nulli nisi Domino soli, apud quem intercedebat, lo-
quebatur, bonum relinquens exemplum posteris sacerdotibus, ut intercessores apud
Deum sint magis, quam accusatores apud homines. Nam & secundum Apostolū, cir-
ca huiusmodi hominem confirmanda charitas est, quia ipse sui accusator est: nec expe-
ctat aduersarium, sed præuenit, ut confitendo suum alleuet ipse delictum, nec habeat
quod aduersarius criminetur. Ideoque scriptura dicit: Iustus in principio sermonis ac-
cusator est sui. Vocem enim eripit aduersario, & quasi dentes quosdam, paratos ad
predam criminationis infestæ, peccatorum suorū confessione confringit, dans hono-
rem Deo, cui nuda sunt omnia, & qui vult vitam magis peccatoris quam mortem: Nam
illi pœnitenti non sufficit sola confessio, nisi subsequatur & emendatio facti, ut pœni-
tens non faciat pœnitenda. Humiliet etiam animam suam, sicut David sanctus: qui
postquam audiuit à propheta, Dimissum est peccatum tuum, humilior factus est in
emendatione peccati, ita ut cinerem sicut panem manducaret, & potū suum cum fle-
re misceret. Flebat etiam amarissimè, quotiescumque forte nunciatum illi fuerat de cui-
us pœnitentiæ sancti obitu sacerdotis, intantum ut nos illum consolari niteremur, ignoran-
tes pœnitentiæ affectum viri, nec qua ratione ita fleret, intelligentes. Quibus ille huiusmodi
responsū reddebat: Non se flere quia recesserat, qui fuerat mortuus nunciatus, sed
quia se præcesserat: Vel quia difficile esset inuenire virum, qui summo sacerdotio di-
gnus haberetur.

Ipse autem de sua morte antè prædixit, quod usque Pascha nobiscum futurus esset:
quod quidem meruit Dominum obsecrando, quo maturius hinc liberaretur. Ingemi-
bus, quæ neque copia, neque inopia minui potest, magis magisque crescere in homini-
bus, & maximè in ijs, qui in potestatibus erant constituti, ita ut interueniendi illi apud
illos grauissimus labor esset, quia omnia precio distrahebantur. Quæ res primò omne
malum inuexit Italiae, & deinde omnia vergunt in peius. Et quid dicam, si in huiusmodi
personis ita rabiem suam exercet, qui solent aut filiorum, aut propinquorū causas præ-
tendere, ad excusandas excusationes in peccatis: quandoquidem plerisque cepit etiā
scilicet sacerdotes vel Leuitas, quibus portio Dei est, ut etiam ipsi illam appetant? Et
vix mihi misero, quia nec sine mundi prouocamur, ut tam graui iugo seruitutis liberari
possimus, quo dimergimur ad profundum inferni, ut faciamus nobis amicos de mam-

Abstinētia,
vigiliae, &
oratio Am-
brosij.

Liberalitas
in pauperes
& ecclesiā.

Confessio sa-
cramentalis.

2. Cor. 2.

Prouer. 18.

Ezech. 18.

2. Reg. 12.

Psalm. 101.

Auaritiam
deplorat,
multorum
malorum
causam.

Luc. 16.

A P R I L I S.

mona iniquitatis, qui nos recipiant in æterna tabernacula. Attamen beatus ille, qui quandoquæ conuersus, diruptis vinculis atque proiecdo iugo huiusmodi dominationis tenebit & allidet paruulos eius ad petram, hoc est, omnes intentiones eius allidet ad Christum, qui secundum Apostolum petra est, quæ omnes ad se allisos interimit, ipsa inuiolabilis manens, nec reum faciens eum, qui ad se alliserit nequissimi vteri deteriores partus, sed innocentem: ita vt securus possit dicere, Portio mea Dominus: Quia enim nihil in seculo est, illi portio est Christus: & qui contempserit pauca, multa percipiet, insuper & vitam æternam possidebit.

Ante paucos vero dies, quàm lectulo detineretur, cùm quadraginta
psalmum dictaret, me excipiente & vidēte, subito in modū scuti brevis, ignis caput eius
cooperuit, atque paulatim per os ipsius, tanquàm in domum habitator, ingressus est, &
facta est facies eius velut nix, postea verò reuersus est vultus eius ad speciem suam. Quod
cùm fieret, stupore perculsus obrigui, nec potui scribere, quæ ab illo dicebantur, nisi
posteaquàm visio ipsa transibat. Dicebat enim in eo tempore testimoniū scripturæ diuine
næ, quod ego optimè retinebam. Nam scribendi vel dictandi ipso die finem fecit. Sed
quidem ipsum psalmū explere non potuit. Ego verò id, quod visum à me fuerat, hono-
rabili viro Casto diacono (sub cuius cura degebam) statim retuli. At ille repletus gratia
Dei, spiritus sancti aduentum me in illo vidisse edocuit ex lectione Actuum Apostolorum.
Superioribus autem diebus, cùm Stiliconis tunc comitis seruus, qui demonio labora-
batur enim, quòd libenter ab eodem haberetur) facere falsas epistolas tribunatus com-
pertum est, intantum vt tenerentur homines, qui ad ministrandum pergebant. Sed ubi
ad personam serui sui peruenit comes Stilico, ipse in seruo suo noluit vindicare. Sacer-
dotes etiam, qui decepti fuerant, interuentu sacerdotis dimisit: de ipso verò seruo, sacer-
doti questus est. Quem vir sanctus cùm de ecclesia Ambrosiana egrederetur, requiritur
cit atque ad se perducit. Quem cùm interrogasset, & deprehendisset autorem tanti deli-
cti, ait: Oportet illum tradi satanæ in interitum carnis, nè talia in posterum audeat ad-
mittere. Quem eodem momento, cùm adhuc sermo esset in ore sacerdotis sancti, spi-
ritus immundus arreptum discerpere cœpit. Quo viso, non minimo timore repleti
sumus & admiratione. Multos etiam diebus ipsis, imponente illo manus & imperante, ab
spiritibus immundis vidimus esse purgatos.

Per idem tempus Nicentius quidam, ex tribuno & notario, quodam pediculo tenebatur, vt rarò in publico videretur. Cùm ad altare accessisset, vt sacramenta perciperet, calcatusq; casu à sacerdote exclamaret, audiuius: Vade, & amodò saluus eris. Nec se ampliùs doliuisse pedes tempore, quo sanctus sacerdos de hac luce migravit, in chrymis testabatur. Sed post dies hos, ordinato sacerdote ecclesiæ Ticinensi, incidit in infirmitatem: Qua cùm plurimis diebus detineretur in lectulo, comes Stilico disillat fertur, Quòd tanto viro recedente de corpore, interitus immineret Italie.

Vnde conuocatis ad se nobilibus uiris illius ciuitatis, quos diligere à sancto cognouerat, partim interminatus est illis, partim blando sermone persuasit, ut perirent ad sanctum sacerdotem, suaderentque illi, ut sibi viuendi peteret à Domino com-
meatum. Quod ille ubi ab illis audiuit, respondit: Non ita inter vos vixi, ut pudeat me
vivere: nec timco mori, quoniam Dominum bonum habemus. Per idem tempus cum
in extrema parte porticus, in qua iacebar, in imo positi Castus, Polemius, Venerius
Felix tunc diaconi secum tractarent, voce ita repressa, ut vix iuicem se audirent, quis
post obitum illius episcopus ordinandus esset, atque cum de nomine sancti loquerentur
Simpliciani, tanquam interesset tractatui, cum longè positis ab ipsis iaceret, approbans
exclamauit tertio: Senex, sed bonus. Erat enim Simplicianus aui maturior. Qua voce
audita, expauescentes fugerunt. Defuncto tamen eo, non alius illi successit in sacerdo-
tio, nisi is quem ille boni senem trina voce signauerat. Cui Simpliciano Venerius, qui
suprà memorauimus, successor fuit: Felix verò nunc usque Bononiensem regit eccle-
siam. Castus autem & Polemius nutriti ab Ambrosio, bonæ arboris boni fructus, in ec-
clesia Mediolanensi diaconij funguntur officio. In eodem tamen loco, in quo iacebar,
(sicut referente beato Basiano episcopo Laudensis ecclesiæ, qui ab eodem audierat, di-
dicimus) cum oraret vnà cum supradicto sacerdote, viderat Dominum lesum aduenisse
se ad se, & aridentem sibi. Nec multos post dies ablatu est.

Sed & eodem tempore, quo à nobis migravit ad Dominum, ab hora
ma diei, usque ad illam horam, qua emisit spiritum, expansis manibus in modum ora

DE S. AMBROSIO EPISCOPO MEDIOLANENSIS.
 oravit. Nos verò labia illius moveri videbamus, vocē autem non audiebamus. Hono-
 ratus autē sacerdos ecclesiæ Vercellensis, cū in superiori domo se ad quietem com-
 posuisset, tertio vocē vocantis se audiuit, dicentisque sibi: Surge, festina, quia modò est
 recessurus. Qui descendens, obtulit sancto Domini corpus. Quo accepto, ubi glutiuit,
 emisit spiritum: bonum vaticum secum ferens, ut in virtute escæ anima refectior, ange-
 lorum nunc consortio, quorum vitam vixit in terris, & Eliæ societate latetur: Quia ut
 Elias nūquā regibus vel vllis potestatibus, itā nec iste pro Dei timore loqui veritus est.
 Atque inde ad ecclesiam maiorem antelucana hora, qua defunctus est, corpus ipsius
 portatum est: Ibiq̃ eadem fuit nocte, qua vigilamus in Pascha: quem plurimi infantes
 baptizati, cū a fonte venirent, viderunt, itā ut aliqui sedentem in cathedra tribunali
 dicerent: alij verò ascendentem suis parentibus digito ostenderent: sed illi videntes,
 videre non poterant, quia mundatos oculos non habebant. Plurimi autem stellam su-
 pra corpus eius se videre narrabant. Sed lucente die Dominico, cū corpus illius,
 peractis sacramentis diuinis, de ecclesia leuaretur, portandum ad basilicam Ambrosi-
 anam, in qua positus est, itā ibi demonum turba clamabat se ab illo torqueri, ut ciulatus
 eorum ferri non posset. Quæ gratia sacerdotis non solum in illo loco, verum etiā in plu-
 rimis provincijs vsque in hodiernum diem manet. Iactabant etiam turba virorum ac
 mulierum oraria vel semicinctia sua, ut corpus sancti aliquatenus ab ipsis contingere-
 tur. Erat enim exequiarū turba innumerabilis, totius dignitatis, totiusque sexus, omni-
 umque penè ætatum, non solum Christianorum, sed etiam Iudeorum & paganorum:
 maiore tam gratia ordo præcedebat eorum, qui fuerant baptizati.

Et tam gratia ordo præcedebat eorum, qui fuerant baptizati. Eodem, quo obiit, die, sicut textus epistolæ loquitur, quæ à successore eius venerabili viro Simpliciano suscepta est, de partibus Oriëntis ad ipsum, tanquàm adhuc nobiscum tuentem, directa, quæ nunc vsque Mediolani habetur in monasterio, quibusdam viris sanctis apparuit, orans cum illis & imponēs illis manus. Habet enim diem epistola, quo directa est: Quæ lecta, inuenimus diem esse, quo ille defunctus est. Intra Tusciam ciuitatem Florentiam, vbi nunc vir sanctus, Zenobius nomine, episcopus est, quia promiserat, petentibus illis, illos se sæpius visitaturū, frequenter ad altare, quod est in basilica Ambrosiana, quæ ibidem ab ipso cōstituta est, visum orare, ipso sancto viro sacerdote Zenobio referente didicimus. In eadem etiam domo, in qua declinans Eugenium mansit, temptantem viri ciuitatis, per visum cuidam apparuit, & promisit alio die salutem illis affuturum. Quo referente, ciuium animi sunt erecti. Nam altero die, adueniente Stilicone comite cum exercitu, facta est de hoste victoria. Hæc Pan sophia, religiosa femina, matre pueri Pan sophij, referente cognouimus. Mascezele etiam desperanti de salute apparuit, atque quem ducebat contra Gildonem, baculum tenēs manu, in visu noctis senex baculo, quo regebatur, tertio (hac enim illi specie apparuerat) ait: Hic hîc hîc, si agnosceret se in ipso loco, in quo sanctū Domini viderat sacerdotem, die tertia victoriam adepturum, atque ita securus bellum & inchoauit, & consummauit. Nos tamen ea quæ nūc positi in ipso Mascezele referente, cognouimus: Nam & in hac prouincia, in referentibus, securius antè nobis cognita, huic libro adiungere arbitrati sumus. Sisinnii etiam & Alexandri martyrum, qui nostris temporibus, hoc est, post obitum sancti Ambrosij in Agaumæ partibus, persequentibus gentilibus, martyrij coronam adepti sunt, eorum reliquias Mediolani summa cum deuotione suscipere natus, adueniente quodam ceco & referente cognouimus, qui eodem die tacto lectulo, in quo sanctorum reliquias portabantur, lumen recepit, quod per visum noctis vidisset nauem appropinquare litore, in qua erat multitudo albatorum virorum: quibus descenditibus ad terram, cum fortiter. Quo audito nomine, cum deprecaretur ut lumen reciperet, audierit ab eo: Per te Mediolanum, & occurre fratribus meis, qui illò venturi sunt, (designans diem) & recipies lumen: erat enim vir (vt ipse assererat) de litore Dalmateno, nec se antè venisse videntem: sed tacto loculo, videre coepisse.

que decursis, non arbitror graue videri, si paululum promissi nostri metas
exierimus, vt Domini dictum, quod per os sanctorum prophetarum locutus est,
Yy 4 com.

Habet hñc
communiõ
nem vnus
speciei.

Quanta de-
votio popu-
li erga cor-
pus B. Am-
brofij de-
functi.

Reliquiæ
martyrū à
Mediola-
nensibus
summa cū
deuotione
susceptæ.

Exemplum
aliud conf
mile.

Ambrosium Episcopum.

Literarum
sive Episto-
larum op-
portunitas.

1. Reg. 16.
Psal. 77.
Amos 7.

ITEM

ITEM DE B. AMBROSIO, EX ECCLESIASTICA HIST.

537

1. Varijs ho-
mines in-
pugnantur
vitijs.

Vigilās ani-
mus ca vin-
cit.

Cap. 17.
Thessaloni-
cę vrbis pre-
stantia &
dignitas.

Cæduntur
multi Thes-
salonienses.

S. Ambrosius
Theodo-
sium Imper.
priuat com-
muniōne;
sive excom-
municat.

vinum habet, & morbum animi depellendi, & te ad sanitatem restituendi. Quod quidem vinum tibi obsecutus Imperator (Nam diuini educatus eloquij, accurate non minus palatium reuertitur. Atque longo temporis spatio dilapso (octo enim menses iam fuerat exilij) seruatoris natalitia fuere celebrata: Imperator autem confidet in palatio, & magnam viam profundis lachrymarum. Quod cum animaduertisset, Rufinus

APRILIS.

Ruffinus, qui tum magister aulæ fuit, magna que apud Imperatorem autoritate, vpo-
tè familiaritate ei coniunctior, ad illum accedit, rogat causam fieri. Tum Imperator
lucens acerbis, & maiorem in modum flens, Tu, inquit, Ruffine ludis. nam quantus
ipse in malis verser, non sentis. Ego verò gemo, & meam ipsius deploro calamitatem,
dum mente complector, quàm facilis aditus ad sacrum templum seruis & mendicis
pateat, liberque illis ad Dominum suum deprecandum detur introitus: mihi autem nō
modò ad illum locum, verum etiam ad cælum ipsum accessus præclusus sit. Nam venit
mihi in mentē sententiā à Domino prolata, quæ palam dicit: Quenquē ligaueris su-
per terram, erit ligatus & in cælis. Cui Ruffinus, Curram, inquit, si placet, ad Episcopum,
ei supplicabo persuadeboque, ut tua soluat vincula. At non est, inquit Imperator, tibi
morem gesturus. Noui enim adeò iustam æquamque Ambrosij esse sententiā, ut non
metu potestatis Imperatoriæ sit legem diuinam violaturus. Verum cum instaret Ruffi-
nus, pollicereturque se Ambrosio persuasurum, Imperator iubet properè abire: ipseque
falsa spe inductus, & Ruffini confusus promissis, paulò post sequitur.

Ut primùm autem Ruffinum diuus vidit Ambrosius, Videris mihi, inquit, Ruffine ca-
num impudentiam imitari. nam tamen tuo suafu tam crudelis facta est cades, tu ta-
men ita perficisti os, ut nec pudeat, nec pigeat tanta rabie contra imaginem Dei infa-
nuisse. Vbi verò Ruffinus obnixè eum orauerat, dixeratque Imperatorem breuè co-ven-
turum, sanctus Ambrosius diuino zelo accensus, Ego, inquit, Ruffine prædico me illum
ab introitu sacri vestibuli prohibiturum. Quod si imperiū mutarit in tyrannidē, eadem
lubens equidem excipiam. Quibus auditis, Ruffinus Imperatori per internunciū signifi-
ficat, hortaturque ut maneat in palatio. Quæ cum Imperator in medio foro accepisset,
Eo, inquit, illuc nihilominus, quò iustas debitasque contumelias subeam. Vbi verò ad
sacros templi parietes aduenit, non ingreditur in templum ille quidem, sed ad Episco-
pum, qui in edicula saluatoria sedebat, accedens, obsecrat ut vincula sibi soluat. At Am-
brosius eius aduentum dixit esse tyrannicum, eumque ipsum contra Deum insanire, &
illius leges proterere. Tum Imperator, Non obstinato animo, inquit, leges sanctas im-
pugno, neque sacra vestibula per nefas introire cupio: sed oro, ut mihi soluas vincula,
& proponas tibi ante oculos clementiam illius, qui est Dominus omnium, & ne mihi
occludas ianuam, quam ille omnibus, quos peccatorum suorum pœniteat, patefecit.
Cui Ambrosius, Quam tu, inquit, pœnitentiam post tam graue scelus admissum osten-
dis? Quæ medicamenta ad vulnera tam difficilia curatu sananda adhibuisti? Tuum est,
inquit Imperator, medicamenta ostendere, eaque temperare, & vulnera, quæ agnita
curantur, obligare: meum autem, quæ sunt adhibita, accipere. Tum diuus Ambrosius,
Quoniam, inquit, iracundiæ permisi iudicium, & non recte rationi, sed animo irato
obsecutus sententiā pronunciasti, conscribere legem, qua deinceps sententiæ per iram
cundiam pronunciata irritæ sint & nullius momenti: cognitionesque causarum de
cæde, & publicatione bonorum ad triginta dies scriptis prodita maneat, ut recta ra-
tione de illis iudicium des. Atque diebus illis confectis, qui decreta illa scripserint, man-
data tua tibi ostendant. Actum quidem compressa iracundia, ratione sola causam ex-
pendens, inquires in decreta, & ita perspicies iniqua ne sint, an æqua. Quod si iniqua de-
prehenderis, certum est ea decreta scriptis mandata te dilaceraturum: si æqua, confir-
maturum, sicque manifestò intellecturum, numero dierum interiectarum, nihil de au-
thoritate decretorum rectè sancitorum omnino detractum esse.

Istud consilium Imperator, quoniam prudentissimum esse censebat, libenter am-
plexatus, iubet extemplo legem cōscribi, suaque subscriptione confirmat. Quæ ro con-
fecta, diuus Ambrosius eius vincula soluit. Itaque Imperator fidelissimus in sanctum
templum ingressus, non stans Dominum precatus est, neque genibus flexis: sed prorsus
humili abiectus, versum illum Davidis recitauit: Adhæsit pavimento anima mea, viscera
me secundum verbum tuum. atque capillum manibus lacerans, frōtem ferire, lachry-
marum guttis solum rigare, veniamque supplex petere cœpit. Vbi autem tempus po-
tulauit, ut dona sacræ mensæ offerret, surgit, atque non minorem lachrymarum vim,
quàm antea, effundens, in sanctuarium ingressus est. Cum verò dona, ut solebat,
obtulisset, intus prope cancellos mansit. At rursus magnus ille Ambrosius non
conticuit quidem, sed locorum differentiam eum docuit: ac primùm seiscitatur, my-
steriorum perceptionem, significauit illi per primum diaconum, qui ei ministrabat,
ad loca interiora solis sacerdotibus aditum patere, eademque alijs omnibus inae-

DE S. AMBROSIO EPISCOPO MEDIOLANENS.

Inaccessa esse, nec debere tangi. Iubet igitur, ut exeat, & cum reliquis laicis consistat.
Nam purpura, inquit, Imperatores, non sacerdotes efficit. Quam admonitionem iu-
dem excepit lubens Imperator fidelissimus, responditque se non animi confidentia
inductum, mansisse intra cancellos, sed hanc consuetudinem Constantinopoli didi-
cisse. Quare habeo, inquit, etiam pro hac medicina gratiam. Tantis & tam eximijs
virtutis ornamentis enituit, tum Episcopus, tum Imperator. Vtrunque enim admi-
entiam: & illum propter ingenuam loquendi libertatem, alterum propter facilem obedi-
entiam: & illum propter diuini zeli ardorem, hunc autem propter sinceram fidem,
Imperator autem pietatis præcepta, quæ ab illustri illo Episcopo didicerat, etiam cum
reuertisset Constantinopolim, obseruauit. Nam cum diuino quodam festo ad templum
deuò veniret, statim ut dona sacræ mensæ obtulerat, exiuit. Atque cum Nectarius, qui
id temporis illius ecclesiæ antistes fuit, rogaret cur non maneret intus, gemens inquit:
Aegre tandem didici, quid inter Imperatorem intersit & Episcopum: aegre tandem re-
mine. Tantum commodi reprehensio, à viro virtute præstanti adhibita, secum appor-
tare solet.

Idem Theodoretus lib. 4. cap. 6. Historiæ Ecclesiasticæ: Paucis post diebus, inquit,
cum D. Ambrosius valde liberè apud Imperatorem (Valentinianum seniore) verba
fecerit, resque nonnullas tanquam minus rectè à magistratibus administratas coargu-
eret, respondit Imperator: Noui iam pridem tuam in loquendo libertatem: qua explo-
ratis sum. Quare sicut diuina præscribit lex, nostrorum animorum erratis medicinam
facito.

Ex Epistola 32. libri 5. ipsius beati Ambrosij, ad Valentinianum
Imperatorem.

D Almatius me tribunus & notarius mandato, ut allegauit, clementiæ conue-
nit tua, postulans ut & ipse iudices legerem, sicut elegisset Auxentius: nec ta-
men expresse eorum nomina, qui fuerant postulati: sed id addidit, quod in
consistorio esset futura certatio, arbitro pietatis iudicio tuæ. Cui rei respon-
deo, ut arbitror, competenter: nec quisquam contumacè iudicare me debet, cum hoc
asserat, quod auguste memoriæ pater tuus nō solum sermone respondit, sed etiā legibus
suis sanxit, in causa fidei vel ecclesiastici alicuius ordinis eum iudicare debere, qui nec
munere impar sit, nec iure dissimilis. Hæc enim verba rescripti sunt: hoc est, sacerdotes
de sacerdotibus voluit iudicare. Quinetiam si alijs quoque argueretur Episcopus, &
morum esset examinanda causa, etiam hanc voluit ad episcopale iudicium pertinere.
Quis igitur contumaciter respondit clementiæ tuæ? Ille qui te patri similem esse deside-
rat, an qui vult esse dissimilem? Nisi forte vilis quibusdam tanti Imperatoris existimatur
sententiā, cuius & fides confessionis constantia probata est, & sapientia meliorata rei-
publice profectibus prædicatur. Quando audisti, clementissime Imperator, in causa fi-
dei laicos de Episcopo iudicasse? Itā ergo quadam adulatione curuamur, ut sacerdotes
laici simus immemores, & quod Deus donauit mihi, hoc ipse alijs putē esse creden-
dum? Si docendus est Episcopus à laico, quid sequetur? Laicus ergo disputet, & Episco-
pus audiat, Episcopus discat à laico. At certè si vel scripturarum seriem diuinarum, vel
vetera tempora retractemus, quis est qui abnuat, in causa fidei, in causa, inquam, fidei
re? His, Deo fauente, etiam senectutis maturitate prouectior, & tunc de hoc censēbis,
qualis ille Episcopus sit, qui laicis ius sacerdotale substernit. Pater tuus, Deo fauente,
vix maturioris æui dicebat, Non est meum iudicare inter Episcopos: tua nunc dicit ele-
mentia, Ego debeo iudicare? Item infra eadem Epistola: Si conferendum est de fide,
sacerdotum debet esse ista collatio, sicut factum est sub Constantino, augustæ memo-
rie princeps, qui nullas leges antè præmisit, sed liberū dedit iudicium sacerdotibus &c.

Iudices in
causa fidei
qui sint.

Vide sancti
viri con-
stantiam.

In Conci-
lio Niceno.

Item ex eiusdem Oratione ad Mediolanenses in Auxentium.

V ideo vos præter solitum subito esse turbatos, atque asseruantes me. Miror
quid hoc sit, nisi forte quia per tribunos me vidistis aut audistis Imperiali
mandato esse conuentum, ut quò vellem abirem hinc, & si qui vel-
lent, sequendi potestatem haberent. Metuistis ergo ne ecclesiam
desererem,

A P R I L I S.

desererem, & dum salutem meam timeo, vos relinquerem? Sed quid & ipse mandauerint, potuistis advertere: deserenda ecclesia mihi voluntatem subesse non posse, quia plus Dominum mundi, quam seculi huius Imperatorem timerem. Sanè si me vis aliqua abduceret ab ecclesia, carnem meam exturbare posset, non mentem. Paratum me esse, ut si ille faceret, quod solet esse regiarum potestatis, ego subirem quod sacerdotis esse consuevit. Quid ergo turbamini? Volens nunquam vos deseram, coactus repugnare non siveit. Dolere potero, potero flere, potero gemere: adversus arma, milites, Gothos novi. Lachrymarum mearum arma sunt. talia enim munimenta sunt sacerdotis: aliter quoque, lachrymarum mearum arma sunt. talia enim munimenta sunt sacerdotis: aliter nec deo nec possum resistere. Fugere autem & relinquere ecclesiam non soleo, nè quis grauioris poenae merum factum interpretetur. Scitis & vos ipsi, quod Imperatoribus solemus deferre, non cedere: supplicij me libenter offerre, nec metnere quae parantur. Utinam essem securus, quod ecclesia haereticis minime traderetur, ad palatium Imperatoris irem libenter, si hoc congrueret sacerdotis officio, ut in palatio magis certarem, quam in ecclesia. Causam fidei in ecclesia agendam quis auuat? Circumfusi milites, armorum strepitus, quibus vallata est ecclesia, fidem non terrent meam, sed mentem exagitant, nè dum me tenetis, perniciosum aliquid vestrae oboriatur salutem. Ego enim iam didici non timere, sed vobis timere plus cupi. Item infra: Non metuit arma, non Barbaros, qui mortem non timet, qui nulla carnis voluptate rerinetur. & post multa: Si Nabuthe vineam non tradidit suam, nos trademus ecclesiam Christi? Quid igitur à me responsum est contumaciter? Dixi enim conueniens Absit à me, ut tradam Christi hereditatem. Si ille patrum hereditatem non tradidit, ego tradam Christi hereditatem? Sed & hoc addidi: Absit, ut tradam hereditatem patrum, hoc est, hereditatem Dionysij, qui in exilio in causa fidei defunctus est: hereditatem Eusebij confessoris, hereditatem Myroclis, atque omnium retro fidelium Episcoporum. Respondi ego quod sacerdotis est: quod Imperatoris est, faciat Imperator. Prius est, ut animam mihi, quam fidem auferat.

Ex Epistola 33. eiusdem lib. 5. ad Marcellinam sororem suam.

COnuenior ipse à Comitibus & tribunis, vt basilicæ fieret matura tractatibus Imperatorem iure suo vti, cō quod in potestate eius essent mei. Respondi, si amē pereret quod meū esset, id est, fundum meū, argentum meū, ius huiusmodi meum, me nō refragaturum: quamquā omnia quæ mea sunt, essent pauperum: verū ea quæ diuina, Imperatoria potestate non esse subiecta. Si peritroniū petitur, inuadite: si corpus, occurrā. Vultis in vincula rapere? vultis in mortem? voluptari est mihi. Non ego me vallabo circumfusione populorum, nec altaria te-nebo vitā obsecrans, sed pro altaribus grātius immolabor. Et infra: Mandatur denique: Trade basilicam. respondeo: Nec mihi fas est tradere, nec tibi accipere Imperator ex-pedit. Domum priuati nullo potes iure temerare, domum Dei exiltimas auferendam? Allegatur, Imperatori licere omnia, ipsius esse vniuersa. Respondeo: Noli te gravare Imperator, vt putes te in ea, quæ diuina sunt, Imperiale aliquod ius habere. Noli te tollere: sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus. scriptum est: Quæ Dei Deo, quæ Cæsaris Cæsari. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem ecclesiæ. Debeo-rum tibi moenium ius commissum est, non sacrorum. Iterum dicitur mandasse: Debeo & ego vnam basilicam habere. respondi: Non tibi licet illam habere. Quid tibi cum adultera? Adultera est enim, quæ non est legitimo Christi coniugio copulata. Et infestus Denique etiam speciali expressione Calligonus præpositus cubiculi mandare mihi ausus est: Me viuō tu contemnis Valentinianum? Caput tibi tollo. Respondi: Deus permittat tibi, vt impleas quod minaris. Ego enim patiar quod Episcopi, tu

Ecclesia, & in me omnia sua tela conuertant,
meo sanguine firim suam
expleant.

DE S. ISIDORO EPISCOPO.
VITA BEATI ISIDORI HISPALENSIS
EPISCOPI, PER B. BRAVLIVM CAESARAVGVSTA-
num antistitem descripta.

nam antequam descripta.

Sidorus vir egregius, Hispalensis ecclesiæ episcopus, Leandri episcopi successor & germanus, floruit à tempore Mauritiij Imperatoris & Recaredi regis, in quo quicquam sibi antiquitas vendicauit: immò verò tempus antiquitatis in eo scientiam imaginauit: vir in omni genere locutionis famatus & peritus, doctusque qualitate sermonis existens & apertus. Congrua verò opportunitate loci, incomparabiliter eloquentia clarus. Iam verò quantum sapientia fuerit, ex eius diuersis studijs & elaboratis opusculis perfacile prudens intelligere potest. Denique de his, quæ ad nostram notitiam peruenerunt, ista commemorabo:

Edidit enim libros. D. 2.

Edidit enim libros Differentiarum duos, quibus subtili discretione ea, quæ confusè
vix præferuntur, sensu discreuit. Proœmiorum librum vnum, in quo quid quisque san-
ctæ scripturæ liber contineat, breui subnotatione distinxit. De ortu & obitu patrum,
in quo gesta dignitatemque & mortem eorum atque sepulturam sententiali breuita-
te subnotauit. Ad germanum suum Fulgentium Astigitanum episcopum, Officiorum
libros duos, in quibus originem officiorum, cum vnumquodque in Ecclesia Dei aga-
tur tempore suo, non sine maiorum autoritate elicuit. Synonymorum libros duos,
in quibus ad consolationem animi, & ad spem percipiendæ veniæ, intercedente ratio-
nis exhortatione crexit. De natura rerum ad Sisebutum Regem, vnum, in quo tam de
Ecclesiasticorum doctorum, quàm etiam de Philosophorum indagine, obscura quæ-
dam de electione absoluit. De Numeris librum vnum, in quo Arithmeticam, propter
numeros ecclesiasticis scripturis insertos, & ex parte tetigit disciplinam. De nomini-
bus Legis & Evangeliorum librum vnum, in quo ostendit quid memoratæ personæ
mysterialiter significant. De hæresibus librū vnum, in quo Maiorum secutus exempla,
beatitudinem qua potuit, diffusa collegit. Sententiarum libros tres, quos floribus ex libris
Pape Gregorij Moraliis decorauit. Chronicorum à principio mundi vsque ad tem-
pus suum, librum vnum, nimia breuitate collectum. Contra Iudeos, postulante Floren-
tia germana sua, proposito virgine, libros duos, in quibus illius omnia, quæ fides Catholica
credit & legit, etiam prophetarum testimonijs approbavit. De viris illustribus librum
vnum, cui nos ista subiungimus. Monasticæ regulæ librum vnum, quem pro patriæ vsu
& inualidorū animis decentissimè temperauit. De origine Gothorum, & regno Sue-
uorum, & etiam Vandalorum historiæ librum vnum. Quæstionum libros duos : quos
qui legit, veterum tractatorum multam suppellectilem recognoscit. Etymologiarum
codicem nimis magnitudinis, distinctum ab eo titulis, non libris : quem quia rogatu
meo fecit, ego in viginti libris diuisi : quos omnes omnimodæ philosophiæ repletos,
quisquis crebra meditatione perlegerit, non ignorabit diuinarum humanarumque
rerum scientiam. Et meritò : est enim ibi redundans diuersarum artium elegantia, vbi
quæcunque fert scribi, restricta collegit.

Quanto vero sumus in hac domo, tu sedium, regionum, locorum, tu omnium diuinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, causas aperuisti.

Quanto vero flumine eloquentiæ, & quot iaculis diuinarum scripturarū seu patrum
testimonijs, Acephalitarum hæresim confuderit, synodalia gesta, coram eo specialiter
testem. Obijt temporibus Heraclij Imperatoris, & Christianissimi Scittrillani Regis, sum-
ma doctrina præstantior cunctis, & copiosior operibus charitatis.

Acephalo-
rū hæresim
oppugna-
uit.

VITA SANCTAE VIRGINIS THEODORAE, ET
DIDYMI MARTYRIS, AVTHORE SIMEONE META-
PHRASTE.

Et Latina quidem Martyrologia habent hanc historiam 28. Aprilis, aiuntque Theodoram una cum Didymo percussam: sed cum Metaphrastes habeat Didymum Nonis Aprilis caesum, Theodoram autem euasisse, nos eam quinto Aprilis die cum Metaphraste collocauimus.

3. Aprilis.

Constanti
cofessio S.
Theodora.

Generis
nobilitas.

Cur noluit
nubere.

Virginitatem
sua Deo
dicauit.

Diocletiano & Maximiano Imperatoribus, Praefide Alexandrinae ciuitatis Eustrathio, edictum quoddam aduersus Christianos missum fuit, ut vel dijs immolarent, vel supplicio afficerentur. Cum vero Praefes ille pro tribunali sederet, in magna Alexandrinorum ciuitate, iussit cohortem accedere seruabatur. Quam cum duxisset: Praefes, inquit cohorti, est Theodora. Iudex igitur: Cuiusnam sortis es mulier? Christiana, inquit Theodora, ego sum. At ille: Liberam an serua? Dixi iam, inquit ipsa, Christianam me esse: Christus enim veniens, a peccato me liberauit. Quod vero & ad uanam atque inanem mundi huius gloriam attinet, claris parentibus orta sum. Tunc Iudex Quaestorem accersiri iussit. Quem cum cohors praefes esse dixisset: Dic, inquit, Lucii: Nostine Theodoram virginem? Cui Lucius: Per tuam, Praefes, valentem vitam ac splendorem, nobilissima est, multaue existimationis & primi generis mulier. Quare, inquit Iudex, cum sis ita nobilis, nuptias recusasti? Theodora respondit: Christi causa nubere nolui. Cum enim ille homo factus in mundo versaretur, ab ea, quae semper uirgo & Dei mater fuit, genitus, a corruptione nos remouit, & sempiternam vitam nobis promisit. Itaque fore mihi persuadeo, ut in eius fide permanens, ad finem usque incorrupta & intacta sim.

Tunc Iudex dixit: Imperatores iusserunt, vos, quae uirginitatem semper seruatis, aut dijs immolare, aut iniuriis tractari. Arbitror, inquit Theodora, te non ignorare, hominis propositum Deo ipsi inprimis gratum esse: is uero animum meum atque propositum castum esse cognouit. Quod si me id pati, quod dicis, & violari coegeris, non erit haec impudicitia, sed vis & iniuria. Iudex autem: Cum te ingenuam esse nouerim, & tu rationem habere cupiam, admoneo, ne contumeliosius te geras: nihil enim proficies. Nam, per deos omnes, sententiam hanc Imperatores tulerunt. Tunc illi Theodora: Et prius, inquit, tibi dixi, hominis propositum atque animum Deo gratum esse. Cum enim omnia ille pernoſcat, cogitata etiam nostra scit, & mentes ipsas percipit. Quamobrem si coacta fuero facere quod dicis, impudicam me factam nunquam existimabo. Siue enim caput meum, siue manus, siue pedes abscindere, siue totum corpus dilacerare uolueris, hoc quidem per vim ac potestatem, quam habes, facere poteris. Sed militer lupanari tradar, necne, in arbitrij mei potestate non est, sed in manu tua, qui per imperium vim licet inferre. Quod uero ad animi mei propositum attinet, certum est: ille Deo ipsi castitatis meae professionem seruare: illi enim uirginitas mea dicata est: ille certus huius rei Dominus est: ille, si uoluerit, uirginitatem hanc meam, possessionem suam, incolumem atque intactam seruabit.

Iudex uero ait: Noli, Theodora, artem tuam honeste actam, totam iniuria & probris obijcere: nam, ut Urbis Quaestor testatus est, his parentibus orta es, qui nobilitate atque existimatione cum primis excellunt. Ad haec Theodora: Christum, inquit, primum confiteri debeo, qui & Deus est, & omnis nobilitatis, honorisque auctor, qui scit & me columbam suam puram & incolumem ad finem usque seruare. Tum Iudex dixit: Cumnam erras, o Theodora? Eumne Deum credis, qui fuit in cruce suffixus? An qui talis est, te in lupanar coiectam, intactam seruare poterit, ab his praesertim uiris, qui mulierum amoribus insanire soliti sunt? Fidem, inquit Theodora, & spem habeo in Christo, qui Crucem perpessus fuit sub Pontio Pilato, fore, ut me ab iniquis istis uiris eripiat, & a labe omnino liberam seruet, in eius fide permanentem, neque unquam eum negantem. Iudex uero: Adhuc te nugantem patior, necdum iubeo tormentis subijci.

At si contendere non desisteris, ut ancillam aliquam te prosternens, faciam quod domini atque Imperatores nostri iusserunt, ut & reliquis mulieribus exemplum fias. Ad haec Theodora: Parata sum corpus meum, cuius potestatem habes, tibi tradere: anima uero ipsa in solius Dei manu est ac potestate. Tum Iudex: Excecate illam statim, ei que dico, ne insanire amplius uelit, sed cedere & dijs ipsis immolare. Minime, inquit Theodora, per Deum ipsum in demonibus sacrificium aut cultum afferre uolo, cum Deum adiutorem habeam. Ad haec Iudex: Quid me cogis tibi honestissima foemine iniuriam facere? Ausculta mihi, o stulta, ne in tantam turbam incidas eorum, qui sententiam expectant, contra te feratur. Non sum amens, inquit Theodora, quae Deum confiteor, & ipsum adiutorem habeo. Quam enim iniuriam mihi fore putas, ea res honorem & gloriam sempiternam mihi comparabit. Tum Iudex: Ego non amplius te seram, sed Imperatorum iussa exequar: futurum enim existimans, ut persuaderi posses, diutius te ferebam. Quod si tibi parcens, id minus curabo, quod iussus fui, Imperatores contemnere uidebor. Illi autem Theodora ita respondit: Sicut ipse Imperatores metuis, quodque ab illis iussus es, id facere studeas: ita & ego studeo non negare Deum meum: timeo enim & ipsa uerum illum Imperatorem Deum contemnere. Contentiosè, inquit Iudex, mecum agis, & aeternorum Imperatorum iussa negligis, & me, tanquam imbellem aliquem, detes & sacrifices, in lupanar te tradam, ut mulieres omnes te ita tractari videntes, turpitudine tua castigentur. At Theodora: Et nunc idem Deus est, & semper, qui non per sententiam ruleris. Tunc Iudex ait: Theodoram sub tuta custodia seruare usque ad tres dies, si forte resipiscens, sibi ipsa persuaserit, ut a tali contentione desistat. Quin & praecipio, ne permittaris aliquem ad eam ingredi, & cum ipsa uersari, propterea quod familiaris nobili & honesta nata est.

Post tres dies cum Iudex in tribunali sederet: Adducatur, inquit, Theodora. Cohors ait: Domine, praefes est Theodora. Tum ille: Si resipuisti, & tibi iam persuasisti, nunc sacrificia, & esto libera: puto enim te nequaquam sapere, in eodem proposito persistentem. Respondit Theodora: Et antea dixi tibi, & nunc eadem dicere non recuso, castitatem meae professionem, Christi causa susceptam esse, qui fuit incorrupte uitae predicator, meaeque confessione ipsius Dei gratia fieri. Eius igitur Domini & Dei confessio per me praedicetur, & ipse videat (scit enim) quomodo suam uirginem puram conseruet. Per deos ipsos, inquit Iudex, dominorum iussa ueritas, ne forte illis non obediens, periclitetur, aduersus te faciam, quod sum iussus. Quoniam uero in lupanar tradi maluisti, quam dijs ne ista persistere uoluisti. Id cum Iudex dixisset, ad cohortem uersus: Tradatur, inquit, ista in lupanar. Tunc ait Theodora: Tu, Deus, qui occultas res inspicis, qui nouisti omnia, me seruasti illa fiant, qui ad hodiernum usque diem mihi affuisti, & intactam in ea re eorum manibus, qui parati sunt ancillae tuae iniuriam inferre, incolumem & integram serues. Haec cum illa dixisset, ad lupanar ducta est: ad quod ingressa, oculos ad caelum erexit, & ait: Tu Pater Domini nostri Iesu Christi me adiuua, ut ab his canibus eripiar. Tu, qui Petrum in carcere adiuuisti, eumque ab iniuria liberum illinc eduxisti, & me hinc ab iniuria incolumem educa, ut omnes videant, meque seruam tuam esse cognoscant.

Turbae autem illae eam, ut lupi agnam, circundantes, certatim studebant pro se quisque ad eam ingredi, & ut canes in feram aliquam, & accipitres in columbam, ita in eam quendam ex fratribus preparasset, ad eam illum misit. Quidam enim religiosissimus frater, qui Dei negotia tractare optime didicerat, & quemadmodum aliquem ex Dei uoluntate diuitem fieri deceret, bene nouerat, ille cum e rebus bonis semper aliquid amant, & regnum caelorum hoc modo rapuit. Cum enim militari habitu se induisset, prius ad eam ingressus est, quasi unus ex impudentium & intemperantium hominum numero esset. Eius igitur hominis nouam & peregrinam figuram sancta illa uirgo Theodora cum uidisset, fuit perterrita: ea enim res multum iniuriae ac turpitudinis praeseferbat. Quamobrem accipiti & dubio animo carceris angulos circumibat, secum cogitans, num a Christo ipso relicta esset.

Non curat
minas iudicis.

Prudens S.
Theodora
respondit.

Seruatur tri-
duo in cu-
stodia.

Virginitatem
se dicit
Christi cau-
sa professam.

Ducitur S.
Theodora
in lupanar.
Act. 12.

Vir pius
sub milita-
ri habitu ea
liberat.

At sanctus Didymus (ita enim vocabatur) ut germanus frater, incipiens eam affari: Non sum, inquit, id, quod vides. extrinsecus enim lupus videor, intus vero sum ovium man-
fuerat. Ne spectes exteriorem hanc vestem, sed interiori & promptum animi affectu
consideres. Frater enim sum in aliena figura, contra diabolum sapiens, eorum quidem
veste indutus, qui sunt illius ministri: ut ita huc ingrediens non agnosceret, (erant enim,
qui huc venientem speculabantur) & Domini mei preciosam possessionem, & Dei co-
lumbam eam servare possem. Sed age vestem mutemus: tibi Deus ipse victoriam largi-
tur: me vero coronat sanctus, & qui sine maculata est, agnus ille, qui tollit peccata mun-
di. Exi tu, & ad Dominum ito: ego propter Dominum hic remanebo. Hac mea veste,
quam timebas, induaris. Esto tu pro me, ut est ab Apostolo dictum: Estote, ut ego, quo-
niam & ego, ut vos. Ille quidem hac dicebat: Theodora vero libenter ei obtemperabat.
Novit enim ab illo ipso Deo, qui misit in lacum leonum prophetam Abacuc, ut Danie-
li, qui & ipse propheta erat, cibum impartiret, quique & leonum ora obstruxit, militem
illum tunc ad se missum, ut ipsius habitu occultata, & illinc erepta servari posset.

Iohan. 1.

Galat. 4.

Dan. 14.

Theodora
exit e lupi-
nari, habi-
tu militari
induta.

Iohan. 2.

Ingenua S.
Didymi
confessio.

Illa igitur virgo militis habitum sumpsit, ocreisque, quibus antea miles vii consue-
rat, crura sua contexit: cumque reliqua veste se induisset, capiti galeam imposuit, cuius-
armis acceptis, illo ipso, quod ei adstiterat precepit, ornata induta egressa est. Admo-
nita etiam fuit, ne quem aspiceret, propter eorum luperum impudentiam atque au-
daciam, neve aliquem alloqueretur: sed recta ad portam tenderet, & Iesum ipsum vi-
ducem sibi proponeret. Et illa quidem illinc egressa, ut columba quaedam alas quatens,
atque in caelum tendens, ex accipitris ore, vel agna e leonum faucibus, evasit. Frater
vero ille sedebat, de sorore non amplius sollicitus, & spirituale prandium expectans.
Cumque se capitis tegumento induisset, eo in loco sedebat. Erat autem ita coronatus,
ut si adversarium ipsum vicisset. In intervallo autem temporis, quidam ex infanientium
numero intemperantia servus, ita ut erat impudens, illuc tanquam ad virginem ingre-
di ausus, cum virum pro virgine offendisset, mente percussus secum ipse dicebat: Nun-
quid virgines in viros transfert Iesus iste? Miles ille, qui ante me huc ingressus est, exiit.
Quis nam igitur hic est, qui sedet? Vbinam virgo illa, quae hic inclusa erat? Audivi ab
quando a Iesu ipso aquam in vinum conuersam: nunc maius quiddam video: virginem
enim in vinum mutavit. Timeo ne & me in mulierem conuertat. Ille vero cum oppor-
tune sorore eripisset, factum sum non occultavit: sed clara voce, Non muratur, inquit,
me Dominus, sed & mihi & illi coronam dedit. Quam igitur habebatis, eam non habe-
tis: quique vobis non erat, cum nunc habetis. Virgo illa, virgo est, ut antea: miles vero
Christi Iesu athleta nunc est.

Egressus igitur, qui fuerat paulo ante ingressus, quod factum erat, nunciavit. Id au-
tem Iudex audiens, iussit eum ante tribunal sisti. Quem praesentem cum vidisset, cum
interrogans ait: Quod nam tibi nomen est? Didymus, inquit ille, ego appellor. Tum
Iudex: Et quisnam tibi suggessit, ut istud faceres, ac me contemneres? Cui Didymus:
Deus me misit, ut hoc facerem. Confitere, inquit Iudex, antequam tormentis subicia-
ris. Vbinam est Theodora illa virgo? Respondit illi: Per Christum Dei filium, ubi ea sit,
nescio. Illud scio, ac persuasum habeo, quod cum Dei sit serva, & Deum ipsum satis
confessa fuerit, intacta permansit: quam Deus ipse incolumem & a labe pura servavit. Ita-
que quod factum est, non mihi, sed Deo ipsi tribuo: quoniam secundum fidem ipsius fecit
illi Deus, quemadmodum & ipse nosti, si fateri velis. Tunc ait Iudex: Cuiusnam sortis
homo tu es? Christianus, inquit Didymus, ego sum, a Christo liber factus. At Iudex:
Cruciate istum vehementer duobus modis, propter eius petulantiam. Pero, inquit
Didymus, ut quod ab Imperatoribus tuis iussus es, celeriter expedias. Cui Iudex:
Deos duplicia tormenta tibi reposita sunt, nisi diis ipsis sacrifices. Quod si feceris, pri-
us illud facinus tuum audax condonabitur. Ego, inquit Didymus, te ipsa tibi ostendi,
me Dei athletam esse: propter finem enim mihi repositum hoc facere aggressus fui, ut
& virgo ipsa, virgo remaneret, & ego Dei confessionem manifeste profiterer: non
Dei fide permanens, tormenta non sentiam. Itaque celeriter fac, quod videris: non
enim demonibus immolo. Nam & si in ignem me tradere volueris, illinc etiam Deus
me potest eripere.

S. Didymus
capite ple-
ctitur.

Tunc illi Iudex: Tantae audaciae causa caput tibi abscindetur: & quoniam domino-
rum atque Imperatorum nostrorum praecceptum contempsisti, reliquiae tuae in ignem
tradentur. Ad haec Didymus: Benedictus, inquit, Deus & Pater Domini nostri Iesu Chri-
sti, qui consilium meum non despexit, sed & Theodoram ancillam suam integram ser-
uavit.

navit, & me per duo tormenta coronabit. Cumque sententiam a Iudice latam acce-
pisset, securi percussus est. Quo facto, eius corpus in ignem fuit coniectum. Martyrio
autem sanctus est sanctus Didymus Nonis Aprilis, regnante in caelis Domino nostro Ie-
su Christo: Quoniam ipsi est gloria cum Patre & sancto Spiritu nunc, & semper, & in
secula seculorum, Amen.

F. LAVREN. SVRIVS LECTORI PIO.

Hanc historiam aut certe consimilem prolixè scribit S. Ambrosius Mediolanensis
episcopus lib. 2. de Virginibus: sed eam quod in quibusdam nonnihil ab hac discrepa-
re videatur, in vicissimum octauum Aprilis diem transferemus, quo die Latina Marty-
rologia Theodora & Didymi martyrium habent, ut lector utrobique, hoc est, & quinto
iuxta Metaphrasten, & 28. Aprilis die iuxta Latinos, hanc egregiam habeat historiam.

S. AMPHIANI martyrium quare supra 2. Aprilis.

MARTYRIUM S. THERMES ET PHERBVTAE
EIVS SORORIS, EIVSQVE ANCILLAE, AVTHO-
re Simeone Metaphrasie.

Tempore nostrae persecutionis, Regina repente in morbum incidit: quae cum Iudaeorum Crucis inimicorum, esset studi-
osa, eosque libenter audiret, accesserunt ad eam atque dixe-
runt, Simeonis episcopi, cognomento Iombaphai sorores,
ut fratris necem viscerentur, venenum ipsi, quo interiret,
miserissent. Quod cum ad Regis aures pervenisset, sancta
Therme statim cum sorore & ancilla comprehensa est.
Erat autem haec virgo sacris in rebus exercitata: immo vero
omnes erant in Iesu Christi fide optime institutae. Habita de-
illis quassio fuit in palatio. Mauptra enim Magorum prin-
ceps cum duobus alijs principibus Regis mandato Index
adducta, perspecta Iudices pulchritudine ipsius (erat enim forma admodum venusta)
improbo singuli amore vehementer exarserunt: nemo tamen alijs rem indicavit. Sic
igitur illas sunt allocuti:

Cur orbis terrarum Reginae ac dominae veneficium parastis? Quo quidem crimine
dignae estis mortis supplicio. Hic sancta Therme respondens: Cur nos, inquit, in cri-
men vocatis, quod a veritate abest quam longissime? Cur nobis calumnias fruitis? Si
languinem nostrum sititis, quid vobis impedimento est, quo minus illum bibatis? Si
mortem nostram optatis, ecce manus vestrae quotidie cadibus coinquantur: & nos
propter Deum nostrum malum mori, quam ipsum abnegare: est enim vita nostra.
Et quemadmodum scriptum est, ut unum Deum adoremus, & illi soli serviamus, sic cri-
am facimus. Et cum alibi scriptum sit: Maleficos non lines vivere: quomodo nos ma-
lesce, quae scelus id grauius prope Dei abnegatione iudicamus? Vtrique profecto cri-
mini mors proposita est. Audiebant Iudices virginem cum voluptate, & pulchritudi-
nis atque sapientiae ipsius admiratione loqui non poterant. Sed quisque secum ipse sic
cogitabat: Regem hortabor, ut illas liberet, & hanc mihi uxorem ducam. Mauptra au-
tem: Vix tandem recte, inquit, dixisti, vobis non licere esse maleficis: Verum fraternae
mortis viscenda causa id perpetrastis. Ad haec virgo sancta respondit: Quid mali fra-
tri nostro accidit, ut nos propter ipsum a Deo viuentem vitam nostram se iungere debea-
mus? Quamvis enim vos illum improbitate vestra & amulatione interfeceritis, tamen
fratrem euertet. Quae illa cum diceret, iusserunt eas in carcerem duci, & custodiri.
Diluculo autem misit ad eam Mauptra nuntium, qui diceret: Si vis, orabo Regem,
ut liberet vos a morte, & eris mihi uxor. Quibus verbis auditis, strenua virgo, & si non
pauit non commoueri, tamen ita respondit: Os tuum obstrue, canis imunde, ini-
mice Dei, & omnis veritatis: nec audeas amplius verbum impurum effundere in aures
meas. Neque enim ista cogitatio cadit in mentem meam. Absit. Semel enim dicata
sum Christo Domino, cui virginitatem meam seruo, & fidem ac veritatem tueri studeo.
Solutus enim est sine peccato, & liberare me potest ab immundis manibus, & impuris
solutus enim est sine peccato, & liberare me potest ab immundis manibus, & impuris

7. Aprilis.

Mauptra
princeps
Magorum.

Therme
constantia.

Deut. 6.
& 10.
Exod. 22.

En quantum
abomina-
tur coniugium
virgo
Deo dicata.

APRILIS.

cogitationibus vestris. Mori non timeo, nec ullum cædis genus reformido. Hæc enim via, quam mihi adornatis, me ducet ad charissimum fratrem meum Simeonem, ut dolorum & gemituum, quos post necem ipsius pertulit anima mea, solatium & consolationem accipiam. Miserunt itidem ad eam reliqui duo Principes nuncios: quos illa pariter cum indignatione reiecit. Quamobrem cum se victos ab illa perspiccerent, & cupiditatem suam inanem esse animaduverterent, consilium iniérunt, & falsum atque iniquum ad Regem testimonium detulerunt, eas esse maleficas, asserentes.

Quo Rex audito, decreuit, vt nisi Soli immolarent, occiderentur. Quod quidem decretum cum ad eas perlatum esset, responderunt, se Deum, cali ac terræ effectorem adorare: nolle autem honorem Deo debitum, Soli ab ipso procreato tribuere: nec vllis minis posse à charitate Saluatoris & Domini sui Iesu Christi reuocari. Quæ cum dixissent sanctæ Virgines, vno Magi consensu magnaque voce è terra tollendas pronunciârunt, quòd Regina pharaca præparâssent, quibus interiret. Statim igitur Rex hanc in eas sententiam tulit, vt quo mortis genere Magi vellent, afficerentur. Negabant enim homines impij atque impuri, fieri posse, vt Regina conualesceret, nisi virginum corpora duas in partes ita dissecarentur, vt Regina per medium illarum incederet. Sed Mauptras rursus, cum ad supplicium ducerentur, ad sanctam misit, qui diceret, si veller sibi obsequi, curaturum, vt nec ipsa, nec reliquæ puellæ interficerentur. At virgo sancta, clara voce: Canis, inquit, immunde, cur hæc loqueris, quæ ego audire non possum? Ad finem enim huius vitæ peruenire cupio, vt perpetuò viuam. Absit, vt caducam hanc mihi vitam parem, qua morte peream sempiterna.

Eduxerunt igitur illas extra ciuitatem, & pro vnaquaque ipsarum binos palos ita de-
fixerunt, vt vni eorum collum, alteri pedes earum alligarent: Et cum eas sic extendissent,
assumpta ferra fabrilis, singulas in binas partes dissecuerunt. Et terna ligna suspensa
vna parte viæ, terna in altera constituerunt, illisque sanctarum virginum corpora suspen-
derunt. O spectaculum horrendum ac miserabile, spectaculum lachrymis, luctu, suppo-
re & gemitu prosequendum. Si quis lachrymas non habet, accedat, & erumpent ex
oculis eius fontes lachrymarum. Ecce corpora candida & sancta trophæum in via con-
stituant, in quibus illæ omni vitæ suæ tempore grauitatem & virginitatem coluerunt.
Libertas in ignominiam versâ est earum, quæ modestiam & aquitatem in proprio tha-
lamo exercebant. Ecce gloria mutata est in contumeliam. Quandiu quiescet & expe-
ctabit Diuina iustitia? Sed cum ad iudicandum exurget, non pareet amplius, nec mis-
rebitur. Quam multa audet superbia: quæ tamen cum ceciderit, non confurget, nec
habebit vbi consistat. Hæc profectò Sanctarum ligna fructus iustitiæ ferunt. Verè illi
sunt Arabiæ lupi crudeles, bibentesq; sanguinem, qui virgines has secuerunt ac suspen-
derunt. De ipsis cogitabat beatus Propheta cum diceret: Viuentes vtique ab orbibus
sent nos. Cum irasceret furor eorum in nos, viuentes ad inferos deduxisset nos. Quis
tam horribili facinore lacerari potuit? Quis tam immane spectaculum sine lachrymis in-
tueri? Nemo profectò. Aut si quis potuit, is ab hominis natura est alienus, nec ex ge-
nere Adam profectus est.

Tulerunt igitur infelicem Reginam, quæ in ea via per sanctarum corpora transijt, magna illam caterua prosequente. Rex enim diem illū celebrabat. Martyrio coronata est sancta Therme, cū sorore & ancilla, Nonis Aprilis, in Christo Iesū Domino nostro: cui gloria cum sanctissimo Patre, & benignissimo ipsius Spiritu vitæ largitore, nunc, & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA B. VINCENTII VALENTINII, COGNOMINATO FERRARI, PROFESSIONE DOMINICANI,

MENTO FERRARI, PROFESSIONE DOMINICANI
sanctitate, doctrina, miraculisque clarissimi.
PROLOGVS EPISTOLARIS FRATRIS PETRI RAVZANI
Panormitani, ad Reuerendum Magistrum ordinis Prædicatorum Martialem Auri-
belli, insequentem historiam S. Vincentij confessoris.

Maiorum nostrorum, qui post nostram inclytum ducem Dominicum
Ordinis Prædicatorum gubernationem habuerunt, facta, dicta, gesta, in-
stituta diligenter repetere, & cum eis ea, quæ à te gesta sunt, ex eo tempo-
re, quo Dei providentia eiusdem Ordinis summus magister creatus es,
conferre voluerimus, pater reuerendissime, certè satis compertum habet.

Nec audire
sustinet cō-
iugij mēti-
onem, sciēs
id sibi non
licere.

Horrendū
supplicium.

Plat. 123.

DE S. VINCENTIO ORD. PRAED. LIB. I.

DE S. VINCENTIO ORD. PRAED. LIB. I.

547

habebimus, quod nullo eorum inferior, multis aequalis, plurimis verò præstantior habearis. Nam si laudari solent illi, qui Prædicatorum Ordinem fundauerunt: laudandus quoque es tu, quandoquidem ea, quæ ipsi fundauerunt, & quæ tu reperisti vetustate collapsa, & penè interitura, diligenter crexisti, prudenter auxisti, sapientissimè conseruasti. Solent illi laudari, quod studiosos bonarum artium amauerunt: sed non minùs & tu laudari dignus es, qui omnia Italiae loca, & multa extra Italiam, in quibus olim nostrorum fratrum publica studia literarum esse consueuerant, quæ tu ob iacturas, quas noster Ordo multis annis antea passus fuerat, diruta inuenisti, pro singulari animi tui virtute in splendidiorē cultū restituisisti. Omitto eas virtutes, quibus præditos esse oportet eos, qui alios gubernant, præsertim iustitiam, clementiam, mansuetudinem, liberalitatem: in quibus certè nemine inferior, omnium prudentium virorum iudicio, existimaris. Ad vniuersas verò has & alias virtutes tuas, quas prætermisissas hoc loco facio, illud vnum accedit, quod est omnium præstantissimum. Nam cum annis centum & triginta, ante quos floruit illud singulare Christianæ Ecclesiæ lumen, Thomas Aquinas di partibus habuerimus, qui tam doctrinarum multarum vbertate, quam vitæ sanctitate & crebra miraculorum coruscatione claruerunt: tamen tanta fuit nostrorum paucitudo: cum tamen nonnulli ex eis in sanctorum Martyrum, multi in Confessorum, alij præcipuus fuit, vir, inquam, Apostolicus, beatus Vincentius Valentinus: qui veluti sol ceteras stellas claritate, sic ipse vitæ sanctimonia, verbi Diuini præconio, ac variorum miraculorum coruscantia ceteros superauit. Et tamen cum quinque & triginta anni vique ad præsentem annum fluxerint, quod ex nostra luce discessit, neminem ex nostris habuimus, cui tanta diligētia aut tantus animus esset, vt à summis Pontificibus eum catalogo sanctorum asseribi postulasset. Quæ res faciliè fieri potuisset, quandoquidem viri sanctitas erat ferè toti mundo notissima, & nominis eius erat fama celeberrima. Supererant præterea illi Romani Pontifices, quibus erant cognita mirabilia opera eius, & vtilitas, quam ex fructu doctrinæ eius (quam longè lateque diffudit) fuit Christianæ reipublicæ consecuta. Tu verò, pater sapientissime, sicut doctrina multos ex his, qui te contendis. Nam dimittens tui regiminis gubernaculum, elegisti pio illi sanctoque negotio dare operam, quod ab alijs neglectum est: vt videlicet industria, vigilantia, prouidentia tua Nicolao pontifici maximo, qui ipsum Vincentium nusquam, sed solum de eius operibus pauca quedam audierat, suggereretur, vt inuestigata tanti viri mirabilia ego ac ceteri, quibus tu pro humanitate tua plurimum familiariter eo tempore rebaris, quot, quantos, qualesque labores susceperis: sed eos prætermisissos facio, quoniam eos enumerare nec hic locus est congruus, nec breuibz perstringi posset. Et quoniam negotio, quod magnanimitè aggredi voluisti, quanquam non à Nicolao pontifice, sed à Calixto tertio, qui ei in summo pontificio successit, finis assignatus est, volens nostri Vincentij gesta mandare memoriæ posteritatis, mihi iussu Romanam Ecclesiam claris veridicisque testimonijs comprobata sunt, deberem ipse conscribere. Quam rem, etiamsi arduam & præter ingenij mei vires ac ferè infiniti operis esse, manifestè perspicio: tamen quia nefas est tua dissugere iussa, quod ipse iussus premium me spero in cælis habiturum: tum quia scio ipsum Vincentium pro me lesum Christum continuè precaturum, vt mihi detur posse hanc nostram mortalem fragilenque vitam sine errore transigere. Nec minus spero tanta admiratione facile promoueri poterunt, vt eius exemplo præsentem vitam cum omnibus eius voluptatibus aspernentur. Igitur antequam narrationis meæ principium faciam, inuoco gratiam spiritus sancti, quo duce, eorum copia, stylus & ordo dicendi mihi ministratur, sitque mei operis fortunatum initium & felicissimus finis: vt illud nec vetustas abolere, nec vlla delere possit obliuio. Ipsum autem opus quinque libris, & singulis libris suis capitulis distinguam: quibus, de quo erit narratio, patebit illustrius. Stylo vix admodum plano, vt videlicet sicut hoc opus est ad diuersos populos diuulgandum,

Thomas Aquinas.

Calixtus III. in Sanctorum catalogo S. Vincentium adscripsit.

Zz 4

- Thomas
Aquinas.

S. Calixtus, III.
in Sanctorum
catalogo S.
Vincetium
adscriptis.

A P R I L I S.

Quantum vos expectavi, nec vos video esse posse concordēs: ego volo huic infanti nomen imponere. Si igitur nomen eius Vincentius. Quod illi audientes, contulerunt, laudaueruntque prudentis sacerdotis consilium, ac simul dixerunt: Vocetur Vincentius. Fuit tamen post factum magna omnibus admiratio, illudque non nisi Dei providentia evenisse arbitrati sunt. Nam nec ex cognatis quidem, nec ex amicis, qui adstabant, aliquis erat, qui Vincentius vocaretur. Multi autem ex eis, qui affuerunt, earumque gesta sunt in istiusmodi nominis impositione, memoriæ condiderunt: ut videlicet videre possent, si illi nomini futura opera Vincentij convenirent. Demum ubi Vincentius adolevit, manifestè viderunt tam mirifica esse eius opera, ut rei & nominis nulla discrepantia penitus appareret.

De ætate puerili & bona eius indole. Cap. 4.

Mater cum
infantem
tenerrimè
diligat.

Adhibetur
discendis
literis.

Puer pueri
cōcionatus

De etate puerili & bonae eius indole. Cap. 4.

Matri præterea, Vincentium infantem educanti, plures causæ oblatæ sunt, ut eum ultra, quàm credi posset, tenerrimè diligeret. Quemadmodum enim parùm molestiæ dederat tempore, quo eo grauida fuerat: sic & dum eum paruulum nutrebat, rarus erat in eo vagitus, & ubicunquè à matre collocabatur, tacitus quiescebat. Si quandò in cunabulis positus vigilabat, apertos tenes oculos, secum totus iucundus esse videbatur. Erat ad spectu decorus, ut non modò matris, verum etiam singulis, qui eum adspiciebant, amabilis redderetur. Mox verò ut sexum annum attigit, parentes primis eum literis imbuendum tradiderunt. Itaque puer in talibus exercitijs primos annos agens, incredibile dictu est, quàm breui tempore quantum profecerit. Nondum nanque decimum annum attigerat, & non solum pueros coætaneos, sed & multos alios, co natu maiores, qui sub eodem præceptore proficiebant, iam longè superauerat. Pueris rarissimè colludebat: & si interdum cum eum pueris esse contingeret, post breuem honestumque ludum eos silere & sedere cogebat, & quem eminentem locum conscendens, sic dicebat: Audite ô pueri, quæ loquor, & diiudicate, apud ne an ineptus prædicator sim ipse futurus. Itaque sedentibus silentibusque illis, se primo loco cruce signabat, & incipiens quædam dicebat, quæ didicerat ab eis, qui in gestibus, dictis ac sententijs quibusdam non sciuisset effingere. Hæc omnia patres ac ceteri, qui videbant, non solum considerabant, sed etiam mirabantur, & tam citè pectore conseruabant. In Grammatica autem non mediocriter instructus, dum ageret duodecimum annum, ad Dialecticam studium transiit. In qua quoque scientia duorum annorum spatium tantum profecit, quòd inter adolescentes, qui secum illi facultati incumbabant, summus omnium habebatur.

De laudabili eius conuersatione tempore iuuentutis. Cap. 5.

Studia ipsi
in adole-
scentia.

De laudabili eius conuersatione tempore iuuentutis. *Cap. 5.*

Vitam suam sicut in pueritia, sic & in adolescentia cum omni innocentia flu-
duit ducere. Faciebat hoc non solum gratia, quam Deus, ipsum praeueniens,
in mentem eius à teneris annis infuderat, verum etiam quaedam animi sui na-
tura fortunatissima, qua summopere ad virtutes promptus reddebatur. In-
uit quoque & parentum diligentia, qui pueri innocentiam prouumque in virtutes an-
num aduercentes, multis blanditijs eum frequenter incitabant & exhortabantur.
in coepa virtute perseveraret, ac quotidie niteretur esse melior. Iraque quemadmo-
dum ab optimis parentibus didicerat, sic debito tempore ecclesias frequentabat, pre-
sacrum solennijs intererat, praedicatorum doctrinas hauriebat, religiosè ieiunabat, & de
Dei laudibus vacabat. Singulis hebdomadis bis, id est, quarta & sexta feria, ieiunabat, & ut
dixerat. Quod documentum adeo tenaciter menti adolescentis impressum est, ut
que ad felicem vitae suae terminum, huiusmodi ieiunium frequenter seruauerit. Quo-
cunque praedicatores, qui Valentiae Dei verbum praedicabant, siue docti siue indocti
essent, quadam pia curiositate audire cupiebat. Quando ipsi praedicatores aliquid in
beatæ virginis Mariae praecorum dicebant, latus efficiebatur, & ex ipsa mentis latina
lachrymas continere non poterat. Semper autem flebat vberimè, & tantaque in-
ter passionis Christi aut ipse legebat, aut ab alijs legi vel dici audiebat. Tantaque in-
erat ei in lachrymando dulcedo, ut à lachrymis desistere molestum, in eis vero perdura-
re iucundissimum esse videretur. Pro singulari quoque deuotione, quam habebat ad
Crucem Iesu Christi & ad beatam virginem Mariam, officium, quod in vtriusque lau-
dem clerici dicere solent, singulis statutis horis quotidie dicebat. Erga pauperes, pre-
sertim

præsertim religiosos, liberalissimū se semper exhibuit. Eos enim in domum parentum introductis, rebus, quibus poterat, latissima fronte refici faciebat. Et quanvis huiusce modi pietatis officiis tantum esset assiduus, parentes tamen ei congratulabantur, nec unquam ea, quæ sanctus adolescens in eleemosynas erogabat, contracta facie cum facere prohibuerunt. Quinimodō tertiam partem substantiæ, quæ eum contingebat, ei concesserunt: quam ille quadriduo totam pauperibus erogabat.

De magno profectu eius in studio artium liberalium, & de causis, ob quas à con-
ciuibus plurimum amabatur. Cap. 6.

HIS tot tantisque præclaris adolescentis virtutibus accedebat illud, quod cum raro in homine adolescente possit reperiri, solet quoque esse & maxima admiratione dignum. Nanque antea, quam secundum & vicesimum annum attingeret, tam pertinaci studio literis incubuit, ut inter eos, qui Valentini philosophiam Theologiamque profitebantur, summus omnium haberetur. Inest ei grande & acutum ingenium, tenax indelebilisque memoria, & continua in studiis perseverantia. Tantæ verò modestiæ fuit, ut nunquam visus sit cum aliquo, siue loquendo siue etiam disputando, contendere: parentibus tantum obedire, tantumque honorare eos studuit, ut nunquam ab aliquo notari potuerit, quod eis vel minimam dederit offensionem. Hæ tam mirificæ virtutes fecerunt, ut à cunctis Valentinis civibus vehementissimè amaretur.

Vt S. Dominici institutum complexus sit. Cap. 7.

Vi S. Dominici institutum complexus sit. Cap. 7.

Memor sancti huius pater eorum, quæ de filio eius nascituro ei fuerant diuinitus indicata, atque ex alia parte considerans in adulto filio tantam rerum peritiam, tantamque morum elegantiam, quadam die eum ad se accersitū his verbis allocutus est: Tria sunt, optime fili, quæ me plurimum agitant, redduntque animo suspensum: & si mihi daretur optio, planè ex meipso intelligerem quid illorum potius esset eligendum. Volui tamen tuam audire sententiā, & polliceor me penitus prosecuturum id, quod ipse facere proposueris. Memoria retineo, quem admodum tibi frequenter narraui, ea, quæ de te mihi Deus per quietem reuelauit, antequam ex matris utero nascereris. Et variae virtutes, quibus te à primis annis præditum vidi, mihi spondere videntur, omnino debere impleri, ut habitum religionis prædicatorem accipias, atque in ipso habitu fidei Christianæ efficiaris prædicator præcipuus. Me deinde inducunt diuinitas, quibus pro summa Dei liberalitate abundamus, florida hæc adolescentia tua formæque præstantia, ut uxorem tibi aliquam perquiram, quæ his omnibus conueniat. Postremò, quoniam considero in te multarum rerum esse peritiam, quæ profectò tanta est, ut omnes existimènt te futurum esse vnum ex viris doctissimis, quos orbis terrarū habeat: idcirco mihi ipsi frequentissimè persuasi, ut te vel Romanam vel Parisios mitterem, ubi virtus & eruditio tua his, qui eruditissimi sunt, offerri possit, quò nostræ familiæ perpetua gloria compareretur. Hæc sunt, charissime fili, quibus meus animus quotidianis fluctibus agitur. Verum ego nunquam ad aliquid hostili mihi consilium tui, ut dum optimum tempus nobis est, tibi, antequam moriar, de eo, in quod declinare volueris, prouideamus. Ad hæc Vincentius ita paucis respondit: Deceueram, pater optime, iam dudum te alloqui super his, quæ de meipso facere proposueram: sed quoniam Dei voluntate factum est, ut tu me præuenires, pro his manifestabo. A diuitijs, corporis voluptatibus & seculi huius honoribus scito me esse plenum alienum. Omnem amorē, curam, propositumque, & omne consiliū meum in Iesum Christum sine aliqua hæsitacione delixi: & ob hanc rem constitui habitū beatissimi Domini suscipere, & in eius religione me Dei seruitio dedicare. Supplico igitur tibi oro, pater mi suauissime, ut si me amas, facias me tua benedictione dignum. Et hoc valeam peruenire. Hæc Vincentij verba patris animū tantum commouerunt, quòd lachrymas continere nō potuit. Igitur filiū cōplectens ac deosculās, multis cū lachrymis benedixit. Filius quoque à collo patris pendens, ac paternis lachrymis plurimum commotus.

Induit ha-
bitu S. Do-
minici.

motus, coepit & ipse vberimè flere. Igitur spirituali lætitia ac mutua pietate collachry-
mantes, Deo gratias retulere. Moxque pater filium ad matrem duxit, eique sanctum
propositum eius indicauit. Qua ex re vehementer gauisa, ac videns filium ante se pro-
fratrum, ut maternam benedictionem acciperet, non minùs & ipsa coepit collachry-
mari. Tandem, charissime fili, inquit, hoc est, quod semper optavi, & quod à Domi-
no mihi concedi frequentissimè postulavi. Tibi & nobis congratulor. Tibi quidem,
quia effugies huius caducæ vitæ miseria: nobis autem, quia à Iesu Christo nobis
concedi meruimus, ut nostri voti compotes nos esse videremus. Igitur Dominus cu-
stodiat introitum tuum & exitum tuum. Det tibi Deus cælestem benedictionem:
meam autem, quandiu vixero, semper habebis. In his atque alijs huiusmodi ser-
monibus, illius diei maximam partem consumpserunt. Postero autem die pater cum
filio ad fratrum Prædicatorum conuentum sese contulerunt, & Priori ceterisque fra-
tribus causam, ob quam venerant, exposuerunt. Quanto gaudio affecti sint fratres,
breuibz certè aperiri non posset verbis. Considerabant namque, quod adolescens, qui
in prima ætate erat scientia & moribus præstantissimus, meritò in matura ætate
splendoris & gloriæ esset accessurum. Quas ob res eum libentissimè susceperunt: Et
post triduum die Dominica, quæ fuit Nonis Februarij, eo agente octauum & dec-
imum annum, ei habitum tribuerunt.

De optima conuersatione eius in religione, itemque forma & eruditione.
Cap. 8.

Sacra lecti-
oni incum-
bit.

Prælegit
Dialecticæ
& Philoso-
phiam.

Edidit librum
de Dialecti-
cis suppositi-
tionibus.

POST habitus susceptionem coepit ingeniosus puer ea inter cætera legere, quæ
de vita diui patris Dominici scripta sunt. Mira profectò adolescentis sapientia
dignū esse censuit, ut inprimis illa ipsi essent intellecta & cognita, in quibus
suum in clypeum ducem Dominicum imitari deberet. Itaque ultra plurimas
virtutes, quibus beatum Dominicum præditum fuisse legit, & in quibus eius æmulator
se studuit, sacra Theologiæ ac lectioni sanctarum scripturarum, exemplo ipsius Domi-
nici, se totum dedit, ut videlicet talibus diuinis armis munitus, posset opportuno tem-
pore Euangelij doctrinam longè lateq; diffundere. Nunquàm ociosè stare vel loqui vi-
sus est: Vniuersum verò tempus aut orationibus, aut scholasticis exercitijs, aut officijs
ei commissis occupabat. Erat in eo in cunctis, quæ faciebat & dicebat, multa & admi-
rabilis humilitas. In conuersatione autem ultra, quàm dici potest, se omnibus humani
exhibebat. Deinde quia, ut supra scripsimus, non solum morum elegantia, sed etiam do-
ctrinæ claritate excellens habebatur, ab eo, qui in ipso fratrum conuentu præerat, ei
iniunctum est, ut pro fratrum adolescentium profectu de Dialectica & de Philosophia
quippiam legeret. Quod quidem humiliter & iucundè sese facturum quoque iue-
tem erat in eo, quando legebat, sacundia & eruditio, quod ex secularibus quoque iue-
nibus ad eum audiendum, ac sub eius disciplina proficiendum, supra septuaginta con-
tinerent. In quo exercitio tres continuos annos consumpsit. Deinde Prior ceterique
fratres, grande eius ingenium considerantes, indignumque esse existimantes, ut tantus
iuuenis Valentia teneretur, vno animo decreuerunt eum mittere Barcinonam, vnam
ex claris celebratisq; urbibus, quas orbis terrarum habet. In qua erant nonnulli The-
ologi ex ipso Ordine Prædicatorum, qui illa ætate omnium doctissimi habebantur. De-
inde illud antiquam celebremque Catalonia ciuitatem, in qua per ea tempora flo-
rebant publica studia liberalium disciplinarum. Ipse igitur coepit Theologiæ facultate
tam pertinaciter incumbere, quod pro singulari eruditione sua, octauum annum
agens in ea facultate, fuit Theologorum adnumeratus collegio à Benedicto summo
pontifice, cuius paulò post mentionem faciemus. Inter studiorum verò eius tempora
cum esset xliij. annorum, edidit insigne illud opus de dialecticis suppositionibus:
in quo quisque manifestè videre potest, quanta fuerit authoris peritia, si consideretur in
ipso opusculo multa esse præclarissima, non solum ex media Philosophia, verum etiam
ex profundissima Theologia delecta. Postea autem quàm insigni illa corona donatus
est, qua donari solent hi, qui Theologis connumerantur, à fratribus & amicis fuit Valen-
tiæ reuocatus. Et quia, ut supra memoratum est, ob doctrinam virtutesque eius cele-
berrimi nominis erat: idcirco ea hora, qua Valentiam ingressus est, à multis nobilibus
clarisque viris, ei obuiam extra urbem euntibus, fuit magno cum honore susceptus. Pau-
cis verò post diebus Episcopus & Capitulum Valentia ecclesiæ, & hi, qui in ipsa ur-
be ma-

Eius præle-
ctiones &
cōciones.

hemagistratum gerebant, cum obsecraverunt, ut aliquid de scripturis sacris, deque fa-
cultate Theologica legeret. Quod libenti animo facturum sese spondit. Itaque im-
petrata facultate ab eo, qui Aragonia prouinciam gubernabat, in ipsa Valentia vrbe
& ecclesia sex annos, cum incredibili omnium attentione, non solum legit eis, qui in scho-
lis vacabant studijs liberalium artium, verum etiam viris plebeijs publicè prædicauit,
a quibus mira auditate audiebatur: tantæque venerationis erat apud eos, ut in ipsa ci-
uitate solus doctus, solus religiosus, ac solus sanctus, & solus Christi seruus haberetur.
Tamen autem longè lateque nomen eruditionis & sanctitatis eius diffusum est, ut ex pro-
ximis quoque vicinisq; ciuitatibus multi concurrerent, ut eum & prædicantem audirēt,
& sub tam insigni literarum ac morum præceptore proficerent. Inter hæc ipsa venit
Valentiam vir, illa ætate nominatissimus, Petrus de Luna, vnus ex Romana Ecclesiæ
Cardinalibus, missus legatus ad Carolum Francorum regem à Clemente Papa, quem
in Fundensi vrbe in summum antistitem elegerat illa pars Cardinalium, quæ ab Vrba-
no Papa sexto, tanquam à Pontifice non ritè creato, discesserat. Is igitur auditis his, quæ
de Vincentij doctrina & miris virtutibus ferebantur, eum secum duxit, ac tandiu te-
nit, donec peracto legationis tempore, ad ipsum Pontificem redijt. Tam grata autem
fuit Cardinali Vincentij conuersatio, ut vix multis precibus impetrare potuerit, ne e-
ius etiam sequeretur. Tandem impetrato, quod voluit, Valentiam reuersus, retulit se
ad consuetam legendi ac prædicandi exercitia.

De diabolo, quomodo ei apparuit in specie venerabilis senis. Cap. 9.

Valentiæ &
dæmones
& homi-
nes sentit
infestos.

Dæmon ei
apparet.

Constitu-
tali impo-
store di-
gnum.

Dæmon
pudens
disce-
dit.

IN ipsa autem ciuitate Valentia, licet multum fructum fecerit animarum, tamen
quandiu ibi commoratus est, & dæmonum & hominum varias pertulit insidias.
Sed ut de inuisibilibus insidijs omittamus, quibus omnes à dæmonibus tentari fide-
les solent, de visibilibus hoc loco pauca subiiciamus. Quadam nocte, cum finito ma-
tutinali officio ante beatæ Mariæ virginis oraret imaginē, & inter cætera virtutem per-
seuerantiæ à Domino Iesu Christo sibi concedi peteret: visus est ei adstare ante ocu-
los diabolus in specie senis valde venerabilis, cuius erat barba usque ad genna prolixa &
nigerrima. Qui ei dixit: Ego sum vnus ex illis veteribus patribus, qui multis annis ma-
gnam cum corporis continentia ac incredibili potus cibique parcitate Aegypti solitudi-
nem incolui. Et cum essem iuuenis, omnem corporis voluptatem experiri volui. Post-
quam verò tempora iuuentutis meæ in varijs delicijs consumpsi, in me reuersus, pœni-
tentiam egi: & sic clementissimus Deus dedit mihi veniam peccatorum. Nunc igitur, si
tibi compariaris, & hanc corporis macerationem nunc omittas, & usque ad senectam
autem Vincentius, ubi primò rem huiusmodi vidit, fuit vehementi timore commo-
tus. Sed postquam verba loquentis aduertit esse venenifera, diabolum esse suspicatus
est. Unde sese Deo & beatæ Virgini commendans, nihil ad verba diaboli respondit: sed
se signo crucis muniens, Abi, inquit, pestifer serpens. Nanque ex subdolis verbis & di-
cuntis, non vnus ex Aegypti patribus, sed ex inferni dæmonibus vnus esse conuince-
tur. Credidisti nouum militem Christi tuis insidijs posse superari. Sed licet nouus sim in
militia, tamen gratia Christi, cuius amore laboribus me tentationibusque expono,
me sic vndique armatum reddet, ut contra te dimicare non metuam. Dæmon se eo
non verò istam vir Dei nonnullis fratribus reuelauit, eos obsecrans ac strictissimis præ-
ceptis eis inhibens, ne cui rem gestam reuelarent. At illi indignum esse arbitrati, ut tam
memorabile factum silentio premeretur, rem, prout gesta fuerat, per vniuersam ciui-
tatem diuulgauerunt.

*Quomodo in specie Aethiopis, dæmon ei apparuit, eum retrahere
cupiens. Cap. 10.*

Crucis si-
gno fugat
dæmonem.

ALia quoque nocte eidem oranti ante altare quoddam, in quo erat imago Iesu
Christi crucifixi depicta, apparuit diabolus in specie vasti Aethiopis, huius-
modi verba depromens: Orationibus ac cæteris operibus tuis, quibus te ca-
sum succumbere. Ad quem sanctus Christi miles: Nullas tuas, ait, qualescunque in fi-
des formidabo. Et diabolus: Nihil est, inquit, difficilius, quàm ut usque in finem possis
Aaa in gratia,

in gratia, de qua loqueris, persuerare. Respondit Vincentius: ille qui dedit vt inciperem, dabit quoque vt perseuerem. Itaque frontem armauit crucis signaculo, & illico daemon discessit.

Vt diabolus audierit ipsum deterrentem, vtque virgo Maria eum confortarit. Cap. 11.

Aduersus Heluidiu.

B. Maria illi apparuit.

ALio tempore, dum circa quartam noctis horam in cella legeret librum illum, quem edidit diuus Hieronymus de virginitate beatæ Mariæ, & inter suauitatem lectionis ipsam Virginem obsecraret, vt eius virginitatem custodiret, facta est ad eum vox huiusmodi: Non omnes possumus esse virgines. Namque tametsi vsque nunc te virginem appellare potuisti, non tamen vltra patiar, vt tam honorato nomine gaudeas. Vir Dei ad hæc verba plurimum attendens, intra se tacitus voluebat, quid sibi veller sermo, quem audierat. Non enim induci poterat, vt verba illa ore beatæ Mariæ emanasse crederet, quippe quæ virginitatis custodes virgo ipsa semper amauit, confortauit, adiunxit, magnificauit. Genua igitur flectens, ab ipsa Virgine petijt, vt quid significare vellent verba illa terrifica, dignaretur ostendere. Tò post ei beata Virgo multa cum luce visibiliter apparuit. Et postquam suauitate confortauit, lætumque reddidit, hoc pacto locuta est: Verba illa ad te paulò antè facta, diaboli fuerunt, qui tibi proponit bonorum operum difficultatem, vt territus ab incepta virtute desistas. Tu autem cautus esto, & constanti animo perseueres. Et quia quam tibi crebras parabit insidias, ac frequenter conabitur, vt periclitetur virginitas tua, vtque ceteræ virtutes, quæ in te sunt, corruant, tamen ne diffidas: spera semper in Domino, quoniam ipse erit clypeus tuus, quo non solum arma diaboli poteris facile contemnere, sed & ipsum cunctasque artes & versutias eius magnanimitè superabis. Hæc ubi à Virgine gloriosa dicta sunt, ei à Vincentio gratia referuntur: & illa discipulo paruit. Ex eo autem tempore Christi militi tantum feruoris accessit, vt non terrestris homo, sed celestis angelus esse videretur. Nunc subiicienda quoque sunt exempla quædam, quibus patebit, quanta calliditate antiquus hostis nifus est eius animum frangere, & ad libidinem inclinare.

De muliere eius amore cecata, quomodo à demone vexata, & eius meritis curata fuit. Cap. 12.

Gratior est pulchro veniens e corpore virtus.

En quid facit infamia turpis amoris.

ERat beatus Vincentius non solum virtutibus præditus, sed etiam corpore pulcher & ad speciem venustus: quo fiebat, vt eius virtutes essent gratiores, facerentque vt ab omnibus vehementer amaretur. Fuit igitur Valentia mulier quidam tam nobilitate generis clara, quam forma corporis præstans. Quæ, suggerente diabolo, capta est amore ipsius Vincentij tam ardentem, quod nullam aut animi aut corporis quietem habere potuit: sed singulis diebus frequentabat loca, in quibus eum videre aut alloqui posset. Vincentius licet eam aduenire frequentius videret, tamen nihil tale suspicabatur: sed arbitrabatur eam aliqua deuotione moueri, vt & mulieribus consuetum est, quæ seruos Dei quadam naturali pietate affectuosius, quam faciant mares, pijs obsequijs venerantur. Illa autem in dies vehementissimo feruore amoris agitabatur, ac tandem quid faceret, nesciens, deliberauit grauem ægritudinem fingere, vt sic haberet opportunitatem alloquendi eum, & eidem manifestandi flammam ardentis amoris, quibus intrinsecus vrebatur. Itaque lecto ægrotantium more decubuit, coepitque multo cum clamore magnos ostendere cruciatus: ac demum in lecto illo frequenter huc & illuc tam miserabiliter versabatur, quod cunctos, qui adstant, ad sui commiserationem mirum in modum prouocabat. Aduocantur medici, qui nullum in ea ægritudinis signum esse cognoscentes, varia iudicia proferebant: si qua tamen in ea ægritudo esset, intrinsecus esse arbitrabantur. Tandem videtur, ne vi multo dolore torquebatur, consulunt accersiri sacerdotem, cui illa confiteretur, ne vel delicet inter tanti doloris vehementiam sine sacra confessione discederet. Eligitur itaque ab ea vir Dei Vincentius: qui celeriter veniens, cameramque in qua illa decubebat, ingressus, ac cunctis, qui aderant, ex more exclusis, coepit puellam exhortari ad penitentiam. Mulier in initio non audebat manifestare furorem amoris, quo occupata tenebatur, sed dicit facitque ea, quæ consuetudine Christianæ religionis ad ritum pertinent confessionis. Veruntamen interea sæpe proposuit amorem, quo vrebatur, verbis exprimere: sed quando dicere incipiebat, pudor verba labijs inhaerentia detinebat. Et

Et sic protrahere ulterius verba, respondebatque ad ea, de quibus sanctus confessor eam interrogabat. Et post multa verba, vltro citroque habita, tandem occultum ignem mulier celare non potuit, sed omni formidine pudoreque deposito, Scito, inquit, o frater Vincenti, me non quidem corpore, sed mente languere. Et nisi tu mihi pro tua miseratione succurras, scito me illico morituram. Iam enim annus est, quod tuo amore adeo ardentem capta sum, vt non solum ignis ardentis flammis cor meum exuri sentiam, sed & ad tanti furoris agitationem deuēni, quod frequentissime meipsam proprijs manibus enecare decreueram. Volui tibi sapissimè cordis mei furorem manifestare, sed me formidare fecerunt, ne tam execrabile facinus tibi aperirem. Itaque tanquam desperans, nemini meum ignem indicare volui, taciturneque vsque ad hoc tempus reseruau. Mihi verò super hac re iterum atque iterum cogitanti, visum est porius, vt hanc corporis ægritudinem fingerem, quo locum tempusque opportunum haberem, quibus huiusmodi ignis flammam possem extinguere, & optata voluptate potiri. Quamobrem meum corpus, quod cernis esse pulcherrimum, expono potestati tuæ. Sume igitur nunc de me voluptatē, & principium faciamus, vt deinceps sumus ambo indissolubili ac perpetuo amore coniuncti. Hæc dicens, linteum, quo tegebatur, amouit, & sese totam nudam exhibuit. Sanctus vero Confessor admiratus impudentis sceminae audaciam, ac scelus abominabile execrans, in primis eam commonere coepit, vt nudum corpus tegeret. Deinde à tam nefario opere abducere eum seueritate multa conatus est. Postremo & dixit, penam castitatem seruaturum promiserit, & ob id omnem terrenum amorem abdicauit, omnemque libidinem execratus fuerit. Quibus dictis, ab ea protinus discessit. Illa tali responso indignata, mox cogitauit in virum innocentem obiectare infamiam, & tanquam altera Pharisæa vxor, voluit clamare ac dicere contra sanctum Dei, quod eam violenter opprimere voluisset. Sed summa Dei prouidentia nequaquam passa est, vt innocenti tam infame facinus opponeretur. Ecce enim quum primum impudens scemina voluit vocem emittere, ille idem diabolus, qui ei nefandum amorem ingesserat, eius corpus grauissimè vexare coepit. Accurrunt igitur cuncti, qui extra cameram expectabant, & tanti clamoris causam diligenter inquirunt. Tandem visis multis signis, mulierem à demonio vexari sentiunt. Aduocantur itaque multi, qui demonem nouerant adiuuare. Adhibentur præterea remedia, quæ huiusmodi adhiberi consueuerant: sed nihil cuncta valebant. Verum diabolus exorcistis ita respondebat: Ex hoc corpore non potuit. Quærent igitur omnes, quid sibi velint verba, quæ diabolus proferebat. Post longam autem rei sciscitationem, quidam ex his, qui aderant, in medium surgens: Aduocetur, inquit, frater Vincentius. Nam ipse mulieris huius confessor esse debet, quod nemo sit, qui possit nobis illorum verborum significantiam aperire. Assensere omnes, & mox ad beatum Vincentium sese contulerunt, vt ei rem, quæ acciderat, exponerent: precanturque, vt dignetur visitare sceminam, quæ, dum valeret, magnam erga eum beneuolentiam sese habere demonstrauit. Ipse autem et quidem antea infirmos semper visitare consueuerat, fecit quod illi voluerunt. Attamen secum multa cogitans, sese Iesu Christo commendauit, eumque precatus est, vt pro immensa clementia sua dignaretur misereri mulieris, quæ a demone non solum corpore, sed & anima vexabatur. Postquam igitur ventum est in locum, ubi misera vexata tenebatur, demon vlulatum terribilissimum emittens, En adest, inquit, vir ille, qui in medio ignis non est astutus. Nunc igitur hinc discedendum. Hæc dicens, mulierem seculum relictum, discessit. Qui aderant, videntes tam grande miraculum, obstupuerunt, & eiusque sanctitatem maiori in veneratione habuerunt.

Femina prouocat S. Vincentium ad libidinem.

Contemnitur a sancto viro.

Obsidetur a diabolo.

Ad præsentiam S. Vincentij surgit demon.

De sortito in eius Cellam introducto. Cap. 13.

Alium quoque modum diabolus machinatus est, quo fortem castumque animum eius frangeret, & ad libidinem inclinaret. Suggestit enim nonnullis (reliquioli fuerint, an seculares, incertum est nobis) vt pro experiendo sancti viri cellam eius introducerent. Captato igitur opportuno tempore, quo videlicet Vin-

Meretrix
in eius cel-
lam addu-
citur.

Detestabi-
lis mulier
sanctū vi-
rum ad
scelus inui-
tat.

Mulier cō-
temptare
suspexit.

Obtesta-
torem
patitur.

Turpissi-
mē infā-
matur.

centius ipse ex more in ecclesia orationi vacabat, memorata foemina in cellam eius introducta est. Vincentius ergo ab oratione regrediens, clauso ostio, & in locum, ubi dormire solebat, veniens, reperit mulierem sedentem: & in primo aspectu vehementer obstupuit, & antequam alloqueretur, multa cogitabat. Tandem vero existimavit illam non esse mulierem, sed dæmonem, in specie mulieris eum decipere parantem. Unde hoc pacto locutus est: Quæ tibi causa fuit, ut huc venires in tali forma, maledictæ diabole, qui seruis Dei nouis semper dolis insidias? Meretrix autem, ut erat ab eis, qui eam introduxerant, instructa, ita respondit: Noli, o frater Vincenti, me diabolum appellare: foemina sum, non diabolus. Sed obsecro te, ut me patienter audias, & exponam tibi causam & modum, quo huc ingressa sum. Fere quatuor menses sunt, quod tuo amore capta sum. Frequenter tentavi, ut vel diei noctis tempore secretò ad te venire possem: sed nunquam mihi misera sese obtulit opportunitas. Nunc autem à nemine hominū visa, huc ingressa sum, & necessarium est, ut in hoc lectulo simul hac nocte dormiamus: & ex hoc nunc tibi promitto, quod quoties de meo corpore voluptatē capere voles, præsteto ero, & simili modo quo nunc feci, ad te me conferā. Non dubites. Nemini notū erit id, quod simul faciemus. Scio quidem famam tuæ honestatis esse integerrimam, & quāuis nomen habeas sanctitatis, tamen quia scio te fragilem esse hominem, ausa sum ad te confidenter venire, certa quod tu quoque de me poteris sine dubitatione confidere. Hac dicens, in oscula & in obscenos amplexus rucere voluit. At Vincentius eam prohibuit, neque foemina specie, neque vestitiū eius preciositate, aut compris blandisque sermonibus vel parū commotus aut captus: & dixit: Abi pestifera, & vnde venisti, pronus reuertaris. Quod si secus feceris, caue ne subita morte moriaris. Tentasti enim foedare animū corpusque meum, qui à primis annis Christi seruitio me mancipavi. Illa verbis eius sic statim compuncta fuit, quod aduentus sui causam modumque perscexit, & eos præterea nominavit, qui eam mercede in hoc opus detestabile conduxerant. Denique post multa salutis hortamenta, mulieris cor ita immutatum est, ut vberissime ac veniam petens super præsumptione, poenitens vitam suam emendare polliceret. Beatus autem Vincentius eam rogauit, ne cui id, quod gestum fuerat, reuelaret, nisi illis, qui eam introduxerant, ne videlicet illi, qui tantum flagitium perpetraverant, infames haberentur. At illa non destitit, quin rem gestam multis ex ordine reuelaret. Paucos vero post dies prostibulum deseruit, & marito accepto, reliquum vitæ in vera corporis & animi continentia duxit.

De eius constantia, & ut placidè tulerit inuidorum insidias. Cap. 4.

Nunc vnum subiiciendum, quo perspicue pateat, quā patienter tulerit flagitiosorum contumelias, qui ei plurimum inuidebant. Frater quidam latitiae fuit ex ordine Predicatorum, qui omnem ætatem vsque in senectam in latitiae turpiter duxerat, & ob hoc beatum Vincentium ex osium habebat, quia videlicet eum saepius increpabat, & à mala vita abducere, & ad bene viuendum inducere conabatur. Itaque non ferens a quo animo viri Dei increpationes & salutifera monita, ei malignè detrahebat, & in eū multa scelera conferebat, dissimulabatque multa, quibus celebris fama eius obscurari foedarique potuisset. Igitur exerceens corporis sui ad doctus obsecrā libidinē, quadam nocte meretricē, quæ illis diebus Valentia venerat, ad dormiendū secum introduxit. Manē verò persoluto meretrici precio, nō tamen tanto, quā tum illa se habiturā sperabat, eā ut potuit, secretò emisit. Meretrix verò facie fratris diligenter intuita est, ut videlicet quis esset, per effigiem posset cognoscere. Et antequam illa egrederetur, dixit se nunquam discessurā, nisi prius sciret, quo nomine frater vocaretur. Ille mox respondens, Vocor, inquit, frater Vincētiū Ferrarij. Et cau eas, obsecro, ne cui dicas, quod fecimus. His ab eo dictis, abiit meretrix, & lenoni, cū quo morabatur, ac multis alijs dixit, quod in cōuentu fratrum Predicatorū eum fratre Vincentio per intergrā spatium noctis dormisset: & cū idem frater Vincentius multam de ea voluptatē sumpsisset, nō tamen dignam ei pro labore mercedem reddidisset. Et ad hæc multa alia turpia adiecit, quæ honestatis causa missa facimus. Leno autem & plerique alij seculi rati homines, qui beatum Vincentium summo odio habebant, quia tanquā viriōrū reprehensor seuerus, eorum detestanda flagitia denudabat & terribiliter arguebat, statim per vniuersam ciuitatē rem diuulgauerunt. Per idē tēpus erat Valentia Bonifacius, ipsius beati Vincentij germanus, cuius supra mentionem fecimus, qui & illo tempore erat in vrbe ipsa vnus ex patribus iuratis, quod est quoddā magistratus genus, quo non

Patres iura-
ti, magi-
stratus in
Catalonia.

solum Valentina ciuitas, sed & vniuersæ penè Cataloniae ciuitates uti confluuerunt. Hinc multi ciuium retulerunt ex ordine rem omnem, quæ de fratre eius Vincentio feceratur. Qui tantum scelus credere non potuit, quandoquidem conscius erat virtutū, quibus præditus erat germanus eius: propter quod arbitratus est, prout res sese habebat, ab inuidis in innocentem hæc fuisse confecta. Itaque ex eius consulto hi, qui vnā cum eo magistratum gerebant, constituerunt, ut fieret per urbem quædam generalis processio, cui singuli clerici ex singulis ordinibus interessent. Constituta autem die Bonifacius ipse & collega sui ac cætera Valentina nobilitas constituerunt locum, in quo sese collocare tempore huiusmodi solennitatum solebant, ubi & meretricem illam, quæ se cū magistro Vincentio dormisse iactabat, posuere. Iusseruntque ei, ut singulos fratres ordinis Predicatorum incedentes inspiceret, & cum, cum quo dormierat, fideliter indicaret. Procedentibus igitur singulis fratribus, cū transiret magister Vincentius, iurati tum meretrici ostendentes, interrogauerunt an ille esset, quem nōsse cupiebant. Illa respondens, Non, inquit, iste est ille, quem queritis, Scio enim hunc esse illum Dei seruum, ad cuius doctrinam audiendam omnes concurrunt: quem & ego, ex quo Valentia venit, quatuor vicibus vidi prædicantem. Ille verò frater, quem nōsse petitis, senex est, deinde ubi ipse Vincentius & post eum tres alij fratres ex more præterierunt, mox ad se demonstrans, En, inquit, hic est ille, quem queritis. Finita tandem processione, Bonifacius cæterique nobiles, qui ciuitati præsidebant, fratrem diffamatorem ad se accersiti coram eis peccatum suum confiteretur, & aboleret infamiam, qua virum Dei Vincentium contaminarat. Ille terrefactus, statim fecit quod illi voluerunt. Rem namque, ut erat gesta, narrauit. Deinde ab eis confusus abscessit, pergensque ad Christi seruum Vincentium, qui hæc omnia ignorabat, multum lachrymans ab eo veniam petijt, & facilem impetrauit.

LIBER II.

Præfatio brevis ad magistrum ordinis Predicatorum. Cap. 1.

Posteaquā de diui Vincentij vita, narrata sunt ea, quæ à puerili vsque ad iuuenilem ætatem ab eo gesta, describenda videbantur, pater præstantissime, in quarum rerum narratione erat huius operis primus liber consummandus: reliquum nobis est, ut ad alia eius gesta & mirifica opera, quæ in matura ætate per eum Deus fecit, transcamus vsque ad felicem illum diē, quo ex hac luce discessit. Et quāquā huiusmodi gesta & opera tot & tanta sint, ut pro eorum clariore narratione longissima volumina non immerito postulent: tamen conabor operis radio afficiat eos, qui legerint, nec ea, quæ sunt memoria digna, prætermittam. Nec dubito certè, quin mihi scripturo tam præclara facinora, illud dicere vel maxime liceat, quod ab eloquentissimo ac beatissimo patre Hieronymo dictum est, quando scripturus gesta beati Hilariōnis: Potro, inquit, mihi tanta ac talis viri conuersatio vita, quæ dicenda est, ut Homerus quoque, si adesset, vel inuideret materiæ, vel succuberet. Quamobrem verendum mihi est, ne cū tam mirabilis viri virtutibus impar & ingedientia onus, à te mihi impositum, rescire indignum est, gratiam inuoco spiritus sancti, qui sicut illi caelestes virtutes largitus est, sic & mihi, si non gestis eius parem, saltem meo ingenio non imparem sermonem tribuat, quō ea possim fideliter enarrare. Verum quando vno libro velle singula eius gesta complecti, nimis longum esset, eorū narrationem in duos libros distinguam.

Benedictus Papa Auinionem accersitum, suū confessorē eum constituit ac Magistrum Palatij. Cap. 2.

Igitur ut eorum, quæ deinceps scripturi sumus, cum eis, quæ supra narrauimus, sit continuata narratio, quædam pro rerum notitia sunt altius repetenda. Per illud tempus apud Auinionem, Gallia nobilissimam ciuitatem, commorabatur Benedictus tertius decimus, summus Romanæ Ecclesiæ pontifex, quem superiori libro diximus fuisse missum legatum ad Carolum Gallorum regem à Clemente Papa, quē in eodem libro diximus apud Fundos fuisse creatum summum antistitem, ab ea parte

Petrus de
Luna sic
Rom.
Pontifex,
& dicitur
Benedi-
ctus 13.

A P R I L I S .

Cardinalium, quæ ab Urbano Papa sexto discesserat. Mortuo enim ipso Clemene apud Avinionem, vno consensu omnium Cardinalium, qui in ipsa vrbe consistebant, ipse Benedictus pontifex creatus est, quanuis dñæ aliæ partes Cardinaliam, duos alios pontifices sibi elegissent. Quo factum est, vt schisma sit subssecutum inter populos Christianos: quandoquidem tres summi pontifices vno eodemque tempore Romanæ Ecclesiæ præsidebant, quorum tamen quilibet sese legitime creatum fuisse arbitrabatur. Quo verò modo id factum fuerit, non est à nobis hoc loco dicendum. Eorum enim est illa dicere, qui conscripserunt catalogum summorum pontificum. Illud verò omittendum non est, quòd singuli ferè Galliarum Hispaniarumque principes & ciuitates ipsi Benedicto obediebant. Igitur Benedictus quàm primum ad summum sacerdotium electus est, missis nuncijs & literis, virum Dei Vincentium ad se accersiri iussit: quia eruditio & sanctitas viri, ei notissima erat, & secum cum habere voluit, ac in suum confessionarium elegit, & magistrum palatii Apostolici instituit. Itaque Vincentius, nè iussu pontificis non obtemperare videretur, quanuis molestum ei esset sequi curiam terreni principis, tamen singula, quæ ei imposita sunt, diligenter executus est. Consistens autem in Avinione vrbe, nunquam ociosus fuit: sed omne tempus dabat aut lectioni sacrarum scripturarũ, aut doctrinæ verbi Dei, aut ædificationi proximorũ, aut vigilijs crebrisque ieiunijs, hymnis & orationibus. Ob quas res non modò ab ipso pontifice & vniuersis prælati, qui in ipsa vrbe commorabantur, verumetiam à cunctis Avinionensibus ciuibz, tanquàm Dei singularis fidelisq; seruus, ac Christianæ veritatis eximius doctor, amabatur, observabatur, venerabatur, & egregijs laudibus extollebatur. Fuerunt quàmplurimi eo tempore, qui salutaribus suasionibus exemplisque eius flexi, corruptos mores ac sceleratam antea vitam in sanctam conuersationem commutauerunt.

Fit Cōse-
larius Pa-
pæ & ma-
gister pala-
tij.

De schismate & labore viri Dei pro vnione Ecclesie.

Cap. 3.

Negociū
tollendi
schisma-
tis S. Vin-
centio co-
mittitur.

Cap. 3.

ET quoniam, vt paulò antè memorauimus, tres summi sacerdotes præsidebant Ecclesiæ Christianæ, & quisque eorum se ritè creatum asseuerabat, ob quod maximum schisma erat inter populos Christianos: fuerunt sanè ea tempestate multi, qui in eam curam summopere incubuerunt, vt Ecclesiam ad vniõnem reducerent. Sed quia non ita, vt decuit, rem aggressi sunt, quod volebant, perficere neque-
runt. Ob quod à multis tam ecclesiarum prælatis, quàm terrarum principibus res esse & fidei beati Vincentij commissà est, tanquàm hominis, qui verax prudensque arbitra-
haberetur, nec quæreret gloriam terrenæ dignitatis: propter quæ vnusquisque arbitra-
batur, neminem inter mortales reperiri posse, qui tantum negotium vel diligentiùs, vel
prudentiùs, vel meliùs perficeret. Itaque inprimis vir Dei Benedictum pontificem con-
suluit, cuique suasit, vt vniuersos prælatos & cum eis cunctos theologos ac vtriusque iuris con-
sultos, quorum Auiõione magna multitudo erat, ad se accersiri iuberet, & in consulta-
tione pontificis faceret, quid ei esset in tanta Ecclesiæ fluctuatione faciendum. Et præterea
consuluit, vt potius in summa inopia ageret vitam, quàm quod propter hæc & multa
gnitatem suam inter populos Christianos discordia foueretur. Propter hæc & multa
alia, quæ omisã facimus, tandèm eidem Benedicto suasit, si opus esset, pro pace Ecclesiæ
summo pontificio renunciaret. Pontifex non multum moratus, cedere quidem no-
luit, sed statim vocatis singulis prælatis cæterisque eruditis viris, qui eius curiam seque-
bantur, rem in consultatione poni fecit, quemadmodum ei B. Vincentius antè perlit-
ferat. Verùm quia res, de qua erat consultatio, & ardua & plurimum periculosa esse vi-
debatur, idèò in eius agitatione ipsi prælati plurimis mensibus insisterunt. At Vincentius
in re eà nihil omisit, quo minùs sua opera vniõ Ecclesiæ fieret. Nanque multas Gallias
& Hispaniæ vrbes peragrauit, se videlicet conferens modò ad Sigismundum Imperato-
rem, qui per ea tempora in Cataloniã venerat: modò ad Carolum Francorum, mo-
dò ad Martinum Aragoniæ regem: sæpè ad ipsum Benedictum, vt tam periculoso ne-
gocio aliquis felix finis tandem imponeretur. Itaq; horum quos modò nominauimus,
atque aliorum Christianorum principum, & quamplurimorum ecclesiarum prælato-
rum vna voce vnoq; consilio tandèm deliberatum est, vt Constantiæ, præclara
Germaniæ vrbe, generale Concilium fieret, quò tantis nauiculæ Christi
fluctibus meliùs consuleretur.

Vrad

Multū la-
borat pro
Ecclesiæ
Unione.

Conciliū
Constantiense.

read

Ad prædicandum missus sit à Christo, utque & Cardinalatum respuerit, & à curia cum licentia recesserit. Cap. 4.

[illegible]

Videt Chri
stum.

Die iudicii citò adfuturus.

Recusat e.
piscopatū
& Cardi-
nalatum.

utque libellum de propinquitate iudicii scripserit. Cap. 3.

Post hæc ex Auinione primum, deinde paulatim progrediendo, per vrbes & villas euangelizans, in Cataloniam reuersus est: vbi potens opere & sermone: duos continuos annos docens institit. Populi autem eum, tanquam vnum ex veteribus apostolis, sequebantur, atque incredibili quadam attentione audiebant, & multis obsequijs venerabantur. Et quia inter cetera, quæ docebat, generale iudicium multis rationibus citò futurum esse confirmabat, non desuerunt multi, qui memorato pontifici dicerent, magistrum Vincentium plurimas nouitates seminare in populis: inter quas vna præcipue esset, quòd diem extremi iudicii nostris diebus proximum esse affirmaret: vnde expedire dicebant, vt ipse, qui esset maximus pastor Ecclesiæ, quid sibi talia velint, diligenter perquireret. Itaque datæ sunt ad B. Vincentium à sede Apostolica literæ, vt summum pontificem certiore faceret, quamnam essent eorum quæ de ipsius iudicii tempore fateri dicebatur. Ipse acceptis lectisque literis, iussu Apostolicis mox obtemperauit. Composuit enim libellum quandam egregium, in quo paucissimis complexus est singulas rationes, quibus moueri solebat, vt probabiliter ostenderet ipsum iudicium nostris temporibus esse propinquum. Libellum verò ad summum pontificem misit, qui eum examinaret, corrigeret, probaret, vel etiam improbareret, si fortè ea, quæ in ipso scripserat, improbanda viderentur. Sed nec Papa, qui huiusmodi libellum componi voluit, nec illi, qui doctrinam viri Dei criminabatur, aliquid in eo compèrerunt, quod vel minima reprehensione dignum esse existimaretur.

*Vt hortatus sit Benedictum Papam, vt pontificio renunciaret post
Martini electionem. Cap. 6.*

Martini electionem. Cap. 6.

Post paucos verò menses Patres, qui in concilio Constantienſi vniendæ Eccleſiæ gratia conuenerant, poſt multam longamque rerum plurimarum diſcuſſionem, adiudicauerunt neminem ex illis tribus, qui ſe maximos pontifices arbitrabantur, riſe fuiſſe creatum: ob quod nullam alicui eorum obedi-
tiam, tanquàm ſummo ſacerdoti, à populis Chriſtianis præſtandam cenſuerunt. No-
mina autem eorum non ſunt ſilentio prætereunda: non quidem, quòd eis, qui noſtri
Vincentij vitam lecturi ſunt, neceſſarium ſit illa ſcire, ſed nè nobis memoria excide-
videantur. Vnus eorum fuit Benedictus, cuius à nobis ſuprà mentio facta eſt: Alius,
Gregorius duodecimus: Tertius, Iohannes viceſimus tertius. Itaque ſingulis his ſum-
mo pontificio priuatis, in eodem Concilio vna omnium patrum voce Martinus quin-
tus creatus eſt. Quod vt factum eſt, ex illis tribus, quos modò nominauimus, Iohanne
& Gregorius, licet non libenter, tamen neceſſitate coacti, ſummo ſacerdotio renun-
ciauerunt, ipſique Martino ceſſerunt. At Benedictus, quoniam electio, qua creatus eſt,
nulla ex parte repræhendi poſſe videbatur, nunquàm induci potuit, vt renunciaret.
Hæc quamprimùm ad aures Vincentij peruenire, non modò crebris literis eum ad huius-
iuſcemodi renunciationem adhortatus eſt, verùm ipſe ſeſe ad eum contulit, ac multis
varijsque rationibus ei ſuaſit, vt decretis ac deliberationi Conſtantiienſis Concilij peni-
tens obtemperaret. Deniquè videns, quòd verbis ſuis ſecti non poſſet, ab eo diſceſſit, &
ad conſueſta exercitia rediit.

De verborum eius & doctrinae fructu & efficacia. Cap. 7.

Q Vanulis iuuentutis suæ tempore multis in locis verbum Dei prædicauit, tamen dum ageret quadragesimum annum, coepit peregrinationis tempus ac doctrinæ continuum illud ac mirabile exercitium, quod vsque ad vitæ suæ terminum sine intermissione continuauit. Regiones autem, quas docens peragrauit, hæc fuerunt: Catalonia, Regnum Valentia, Aragonia & Nauarra, quæ sunt in citeriore Hispania. Ex Hispania verò vltiore, excepta Gallitia & Portugallia, singulas alias ferè regiones, vrbes & oppida ac villas circuiuit. Ex Gallia autem inprimis illa regio, quam nostro tempore vocant linguam Occitanam, Delphinatus, Prouincia, Sabaudia, Francia, Burgundia, Normania, Biturnia, Flandria, Albia, Octauia, Picardia, Vasconia, Britannia, vbi & feliciter, vt post dicemus, errauit. Descendit quoque in Italiam, & vniuersas regiones & vrbes Pedemontis trans-

DE S. VINCENTIO ORD. PRAED. LIB. II. 561

trans, atq; multas Lombardia terras & ciuitates peragrās, demum venit Genuam, vbi
non ferè mense commoratus est. Discurrit præterea omnem illam maritimam re-
gionem, quam vulgò Genuæ ripariam vocant. Deceuerat sic paulatim progredien-
do ac docendo venire in Tusciam, & in singulas Italiæ regiones. Sed diuino consilio
factum est, quòd dum ipse in portu Veneris confisteret, affuit nuncius à rege Hispaniæ
Iohanne missus, qui tradidit ei literas, quibus multis precibus & magna instantia idem
rex eum in Hispanias reuocabat. Itaque in Hispanias rediit, & post factum ibidem ani-
mum vberimum fructum, profectus est in Gallias, & sic in Italiam vltèrius pro-
fili non potuit. Maris certè pericula nunquàm formidauit. Nauigauit enim ad insu-
las Baleares, quas nostro tempore Maioricam Minoricamq; nominamus. Dum verò
per Gallias euangelizando discurreret, Henricus rex Angliæ, permotus fama mirabiliū
operum eius, parata quadam naui, & in ea missis nuncijs & literis, eum ad se venire, &
in insulā nauigare obsecrauit. Facto itaque, quòd religiosus rex petierat, & eidem
nuncijs subsecuta, atq; in ipsa insulā seminato verbo Dei, acquisitoq; maximo ex eius
doctrina fructu, inde discessit, & in Scotiam, quæ est Angliæ insulā proxima, nauigauit.
Itin Sco-
tiā & Hy-
berniam.
Eius no-
cturna &
diurna ex-
ercitia.
Signo cru-
cis innu-
meros sa-
nat.
Mare. 16.
Cibus eius.
Ieiunia
eius.
Nota san-
cti viri ad-
mirandam
pudicitia.

Reuocatur
in Hispanias.
Nauigatio
Britanniæ.
Itin Sco-
tiā & Hy-
berniam.
Eius no-
cturna &
diurna ex-
ercitia.
Signo cru-
cis innu-
meros sa-
nat.
Mare. 16.
Cibus eius.
Ieiunia
eius.
Nota san-
cti viri ad-
mirandam
pudicitia.

trans, atq; multas Lombardia terras & ciuitates peragrās, demum venit Genuam, vbi
non ferè mense commoratus est. Discurrit præterea omnem illam maritimam re-
gionem, quam vulgò Genuæ ripariam vocant. Deceuerat sic paulatim progredien-
do ac docendo venire in Tusciam, & in singulas Italiæ regiones. Sed diuino consilio
factum est, quòd dum ipse in portu Veneris confisteret, affuit nuncius à rege Hispaniæ
Iohanne missus, qui tradidit ei literas, quibus multis precibus & magna instantia idem
rex eum in Hispanias reuocabat. Itaque in Hispanias rediit, & post factum ibidem ani-
mum vberimum fructum, profectus est in Gallias, & sic in Italiam vltèrius pro-
fili non potuit. Maris certè pericula nunquàm formidauit. Nauigauit enim ad insu-
las Baleares, quas nostro tempore Maioricam Minoricamq; nominamus. Dum verò
per Gallias euangelizando discurreret, Henricus rex Angliæ, permotus fama mirabiliū
operum eius, parata quadam naui, & in ea missis nuncijs & literis, eum ad se venire, &
in insulā nauigare obsecrauit. Facto itaque, quòd religiosus rex petierat, & eidem
nuncijs subsecuta, atq; in ipsa insulā seminato verbo Dei, acquisitoq; maximo ex eius
doctrina fructu, inde discessit, & in Scotiam, quæ est Angliæ insulā proxima, nauigauit.
Itin Sco-
tiā & Hy-
berniam.
Eius no-
cturna &
diurna ex-
ercitia.
Signo cru-
cis innu-
meros sa-
nat.
Mare. 16.
Cibus eius.
Ieiunia
eius.
Nota san-
cti viri ad-
mirandam
pudicitia.

Comites
itinerum
eius.

Nota de
publice pe-
nitentiam
agentibus.

Mirihomi-
num con-
cursus.

Nota.

Pecuniam
non vult
recipere.

Omnium
vitia acri-
ter castigat
verbis.

fuerunt Petrus Muya, Iohannes de Pulchroprato, quem Tolosæ studiis literarum va-
cantem, ad Prædicatorum ordinem traxerat, Raphaël Cardona. Ioffredus Blaues, &
Petrus Cerdam: qui omnes licet fuerint vita & fama clari, duo tamen illi, quos vltimo
nominauimus, tanta perfectionis tantaque eruditionis fuerunt, vt eorum doctrina
multis populis profuerit, iidemq; in vita & post mortem multis miraculis claruerunt.
Et quoniam magna populorum multitudo cum de loco ad locum euntem sequeba-
tur, quorum pars publicam pro commissis penitentiam agebat, pars sola deuotione
mouebatur, vt videlicet à viro Dei verba adificationis spiritualis audirent, & vt bene
viuendi exemplum sumerent: excogitatus est ab eo quidam ordo rerum, quo deuotio
sequentium magis augeretur, vt vitæ doctrinæque eius fructus esset copiosior. Duce-
bat namque secum multos sacerdotes, quos ex diuersis religionibus elegerat: quorum
officium erat, vel audire confessiones penitentium, vel epistolas, euangelia sacrosque
hymnos ex more decantare, quando & quoties Missarum solennia agebantur. Orga-
na quoque portari faciebat, vt videlicet cantus suauitate populorum affectus incende-
retur vehementius, & Dei laudationi vacaret diligentius. Insuper quosdam notarios
elegit, qui, quoties à viro Dei de pace discordes tractaretur, præstò adessent, ac reme-
diones inter eos factas literis mandarent, nè forte eos, vt à multis fieri solet, facti peni-
tenteret. Eos præterea, qui cum pro agenda penitentia sequebantur, singulis die-
bus post Solis occasum per vrbes & quæcunque alia loca, ad quæ declinabant, quosdam
processiones facere volebat, eisq; quosdam hymnos, quos eo modo procedentes can-
tarent, ipse composuit, ac iubebat, vt quisque eorum nudatis humeris seipsum flagellis
caderet, & alta voce diceret: Hoc sit in memoriam passionis Iesu Christi, & in remi-
sionem peccatorum meorum. Inter quæ flagella tanta cordium deuotio, tantus eni-
omnium luctus, tanta contritio, tanta religio, vt ipsi quoque incolæ locorum, vbi ha-
agebantur, non solum in lachrymas soluerentur, sed etiam complures ex eis, flexi-
libus exemplis, virum Dei sanctamque societatem eius per multa terrarum decem mil-
ligiosè sequerentur. Ex quo factum est, vt aliquando supra numerum decem mil-
lium hominum perueniret religiosa illa societas. Quin etiam tanta multitudo con-
fluebat, tam ad videndum istiusmodi spectaculum, quam ad audiendam tam mira-
lis prædicatoris doctrinam, vt non solum in populosis vrbibus, sed etiam in cam-
pestribus locis vsque ad octoginta millia hominum frequenter conuenerunt. Et
quanuis talis corporis flagellatio in frigoribus, ventorum, pluuiarumque sæpissime
ro fieret tempore, nemo tamen ex eis vnquam incurrit vel minimam ægritudinem.
Quam rem multi miraculo dignam existimauere. Verum nè qua posset esse con-
fusio propter concurrentem turbam, elegit nonnullos, quorum neque fama, neque
conuersatio poterat aut haberi aut esse suspecta: quibus curam dedit, quæ erant vi-
ctui necessaria, parare, stationes diuersasque singulis distribuere: vt videlicet ma-
res à foeminis, clerici à secularibus separarentur: & tandem omnia alia disponere,
prout temporis, loci, rerumque opportunitas postulasset. Quidquid elemosyna-
rum ei tribuebatur, socijs suis, prout cuique opus erat, distribui faciebat. Si quid ve-
ro superfluum erat, pauperibus erogare solebat. Pecunia quoties afferebatur, à so-
cijs suis accipi verbat: iubebatque, vt nihil, nisi quæ essent quotidiano vsui necessaria,
acciperent.

Cum quadam die consules cuiusdam oppidi Gallie, quod Biterris dicitur, triginta
ei aureos in elemosynam obtulissent, & vir Dei eos nunquam voluisset accipere, ac-
que illi eum in nomine Iesu Christi & B. Mariæ Virginis adiurassent, vt eos omnes ac-
ciperet: ipse, nè nomina tam veneranda spernere videretur, aut eos quidem illico acce-
pit, sed mox eos euidam ex socijs dedit, iussitque vt non prius ex oppido discederent, quā
pauperibus, orphanis, viduisque distribueret. Omnium hominum, non solum enim re-
rum, sed etiam principum & ecclesiarum prælatorum vitia arguebat. Non enim re-
spiciebat personas hominum: vnde nemini parcebat, & quæ ei reprehensione digna vi-
debantur, ardentissime reprehendebat. Cum clericis tamen prudentius agebat. Nam
quoties ad aures eius aliquod magnū & nefarium facinus clericorum perueniebat,
eos aliquo in loco secreto congregabat, ac si quomodo, quantum aut quibus de rebus
opus erat, commonebat. Nec solum viris id faciebat, verum etiam foeminis, quæ in mo-
nasterijs debebant. Quam seuerus autem in homines flagitiosos fuerit, vno exemplo
satis erit ostendere. Tempore, quo erat Ianuæ, nobilissima vrbe Italia, vir quidam Valen-
tia oriundus, ob quædam admilla scelera fuerat vltimo supplicio condemnatus. Cumq;
vltimum

vtm Dei complures obsecrassent, vt Ianuensiu Ducem adiret, eum oraret, vt homi-
ni conterraneo impunitatem concederet, respondit: Absit, vt opera mea iustitiæ locus
impediatur, & sceleratis hominibus impunitas concedatur. Illud verò libenti animo
faciam, vt genus mortis permutetur. Itaq; Ducem adiit, & quicquid petijt, facile impe-
travit. Quoties verò Missam celebrabat, ante Dominici corporis & sanguinis sumptio-
nem tot lachrymas fundebat, vt pauci intuentium se à lachrymis continere possent.
Ex quo frequenter euenit, vt tantus luctus omnium audiretur, quantus esset, si in cu-
luspam morte à consanguineis plangeretur. Et nè cui harum rerum vana superstitio
fuisse videatur, deinceps nobis dicendum est, quanta utilitas fuerit ex mirabilibus eius
operibus subsecuta. Quæ res magis conspicua erit, si de efficacia sermonis eius primò
narrauerimus.

Qualis fuerit ordo vitæ eius, dum prædicando per multas occidentas regiones
discurreret. Cap. 8.

Efficaciam sermonis eius ostendit, tum Christianorum hominum vtriusq; sexus
diuersorumq; statuum penitentia, tum maximè multorum millium Iudeorum
Saracenorumq; conuersio. Nam ex Christianis hominibus, qui perditī atq; ob-
stinati in manifestis ab omnibus habebantur, supra centū millia ad salutiferam
penitentiam reduxit. Erat enim in vitiorum reprehensione terribilis, irā vt frequen-
tissime accideret, vt multi scelerati adeò compungerentur verbis eius, vt humi prostrati,
coram vniuersa multitudine, omni pudore postposito, magna peccata confiterentur,
& veniam lachrymabiliter peterent. Et quanuis ipsis peccatoribus sic terribilis esset,
tamen suas reprehensiones cum tanta moderatione mitigabat, quòd quicunq; cum se-
serum audiendum proficiscerentur. Rarum omninò erat, vt ipso prædicante, audito-
rum ad lachrymandum proficiscerentur. Rarum omninò erat, vt ipso prædicante, audito-
rum ad lachrymandum non prouocarentur. Cum verò de futuro iudicio, aut de Chri-
sti passione, vel de poenis inferorū loqueretur, tam ipse quā populi adstantes, semper
in tantum fletum prorumpēbāt, quòd necessarium erat, vt per multum temporis sile-
rent, tum copiosius. Quæcunq; vel docebat, vel suadebat, vel pro scelerum correptio-
ne dicebat, semper scripturarū aut sanctorū virorum testimonijs, confirmabat, & au-
ditorum animis mirabili quodam modo imprimebat. Tanta erat in eo sententiarum
eius, quæcunq; vbertas, quando prædicabat, vt singulos scripturarum sacrarū libros, ac
debetur. Ne aut perirent ea, quæ de tanti viri ore emanabant, mouit Deus animos non-
nullorum ex auditoribus eius, vt quæ ipse prædicabat, vtrunq; possent, conscriberent,
itaque composuerunt ex eis complura volumina, quorum aliqua sunt multis in locis
circulata, ex quibus nostri temporis cōcionatores multū utilitatis accipiunt. Sunt ta-
men non pauci, qui cum prædicantem audierunt, & nunc legunt sermones, quos suo
tempore habuit, in scriptura redactos, asseruntq; quòd vix consequuntur eorum, quæ
ipse suo ore resonabat. Quam verò acutus, acer, copiosusq; disputator contra Iudæo-
rum perfidiam fuerit, ac quā clarè scripturarum ænigmata eis aperire consueuerit, il-
lud vel maximè demonstrant, quòd in diuersis vtriusq; Hispaniæ vrbibus, supra vigin-
tineque millia ex eis ad suscipiendā Christianam adduxerit religionem, & eorū tem-
pla in Christi ecclesias dedicari fecerit. Nec minùs multi Saraceni, quorū in Hispania
magna copia est, eius ignitis eloquijs incitati, sacrilegā Mahometis sectam derelictas,
ea monasteria, multa hospitalia, multæ sacræ ædes, multi pontes pro flumium transi-
tione, quā efficax fuerit eius hortatu constructa. Ad iniuriarum odiorumque remis-
sionem quā efficax fuerit sermo eius, testes sunt vniuersæ vrbes, vniuersi populi, apud
quos verbum Dei seminauit. Nulla ciuitas fuit, in qua ciues multiplicibus odijs discor-
dia comperit, à qua prius discesserit, quā eam magna ex parte pacatam concordem.
Euerunt ferè innumerabiles, inter quos multis annis capitalia odia ob-
stiterant, adeò corde compuncti sunt, vt nequaquam veriti sint eorū maxima
multitudine collachrymantes surgere ac clamare, sese velle indulgere ho-
micidijs. Inter quæ illud fuit memorabile, quòd composuit magnam illam discordiam,
quæ erat inter duas nobilissimas Valentinorum familias, Solenorum videlicet & Cen-
tella.

Nota fan-
ti viri, in-
stiam.

Lachrymæ
eius in Mis-
sa.

Nota fru-
strum mi-
rabile con-
cussionis.

* for. ea
Locus mē-
dosus.

Supra 2500
Iudeorum
ad Christi-
anum con-
uerſi. Sa-
raceno-
rum 8000.

Cap. 7. hu-
ius/secun-
di libri.

Donum
linguarū
diuinitus
accepit.

Britones
Britoni-
antes.

Honorifi-
centissimē
vbiq̃ ex-
cipitur.

Nota quā-
rum eius
conconi-
bus ab om-
nibus dela-
sum fuit.

tellarum: quorum animi ita erant dissidentes ac hostili odio incensi, vt multis annis
variae cades fuerint vtrinq̃ perpetratae. Meretrices, lenones, homicidas, pitatas, vici-
rarios, Dei sanctorumque blasphematores, & huiusmodi generis homines, in sceleri-
bus perditos, ferē quadraginta millia reduxit ad priorum flagitiorum agnitionem,
& ad agenda publicam poenitentiam eo ordine, quem supra expressimus. Nec mi-
rum, si tam vehementer homines ad bene viuendum incitabat. Nempe cum sanctita-
te vitae erat quaedam in eo summa eloquentia, quam exornabat incredibilis sententia-
rum grauitas, splendor nitorque sermonis. Quae omnia reddebant eloquia eius ignita,
ita vt cuncta, quae loquebatur, non ex ore terrestri hominis, sed potius caelestis angeli
manare viderentur. Fuerunt multi, quibus diuinitus concessum est, vt dum ipse praedi-
casset, angelos Dei viderent, super eum in humana specie frequenter descendentes.
Ad omnia haec accedebat, quod vox eius sic erat a natura disposita, quod eam pro libi-
to voluntatis, prout visum esset, facile expromeret. Nam pro rei necessitate acuta, gra-
uem, gracilem ac sonoram vocem edebat. Multi insuper quasi miraculi instar id in illo
suspiciebant, quod cum numerus eorum, qui cum praedicantem audiebant, frequenter
simē tantus esset, vt plures ab eo longissimo intervallo distare cogerentur, non tamen
minus ab eis, qui plurimum aberant, quam illis, qui erant proximi, distincte audiebant
sermo eius. Illud autem omnium praestantissimum erat in eo, quod ea, quae docebat,
multis signis clarissimisque miraculis confirmabat, de quibus infra narrabimus. Maxi-
ma etiam admiratione dignum illud est, quod donum linguarum, sicut & veteribus
postolis, ei concessum est. Cum enim per illas singulas regiones, quas supra memorauimus,
suas praedicationes diffunderet, & sua Valentina ac materna lingua fuerit semper
locutus: tamen singuli tam pueri, quam aetate proeecti vtriusque sexus, eius sermonem
per singula verba percipiebant, perinde ac si in singulorum patria fuisset natus, & eorum
idiomate fuisset locutus. Multi quoque Graeci, Teutonici, Sardi, Hungari, & alij in alijs
locis nati, qui cum non nisi materna lingua loqui scirent, nec aliam intelligerent, ad lo-
ca, in quibus praedicabat Vincentius, cum alijs ad audiendum concurrentes, tandem
concione peracta, facti sunt se singula viri Dei verba percepisse non minus, quam si eo-
rum lingua eum loquentem audissent. In illa Galliae regione, quae nostro tempore Bri-
tannia dicitur, sunt quidam populi, quos Galli vocant Britones Britonizantes, quorum
lingua solis ipsis cognita est. Et quauis plurimi eorum, Gallorum lingua loqui sciunt,
multi tamen non solum non nisi sua lingua loquuntur, sed & nullam aliam intelligunt.
Qui tamen virum Dei, suo materno idiomate loquentem, distincte intelligebant, ita vt
singuli quoque pueri & foeminae maximum fructum ex salutifera eius doctrina perce-
perint.

*Quanta eius apud nobiles, itemque principes etiam infideles
veneratio fuerit. Cap. 9.*

Dicendum deinceps est, quantum non solum apud populares, sed etiam apud
clarissimos principes atq; ecclesiarum praelatos & ipsos summos Pontifices
valuerit eius auctoritas. Et in primis illud dicamus, quod erat communis
omnium consuetudo, vt ex singulis urbibus, ad quas proficiscebatur, omnis
populi multitudo, omnisque nobilitas, & omnis clericorum ordo ipsi quoque episcopi
& ecclesiarum praelati egredientes, ei obuiam procederent, hymnosque decantan-
tes, eum tanquam vnum ex Christi Apostolis intra ipsas vrbes exciperent. Saepē ve-
rō id nē fieret, ipse prohibuit. Sed vbi animaduertit ex ea re populorum animos in
Dei deuotionem incendi, nec etiam posse prohiberi, quo minus talis reuerentia sibi ex-
hiberetur, quod illi faciebant, permittebat quidem, sed propterea haudquaquam in su-
perbiam animus eius efferebatur. Omnia enim propter Deum faciebat, & in ipsius lau-
dem & honorem referebat. Et cum multi ex eis, qui ei obuiam pergebant, phaleris
equis veherentur, ipse tamen vili asino vestitus, mediis eorum humilime incedebat,
vel in caelum erectos tenens oculos, vel humi defixos. Horis, quibus praedicabat, attri-
ces nihil penitus operabantur. Ipsi quoque doctores, qui praeegebant in locis, vbi so-
rebant publica studia liberalium artium, tandiū a lectionibus vacabant, donec concio
eius absolueretur. Tanta enim erat omnium cupiditas audiendae doctrinae eius, quod
vix infirmi domi retineri poterant, quin ad audiendum eum & ipsi concurrerent.
Locis verō, in quibus praedicauit, quandiū praesens fuit, tandiū & etiam per multa
tempora postea a periurijs, a Dei sanctorumque blasphemijs, ab alicuius indis, atque a multis

multis alijs flagitijs cessatum est. Tanta erat omnium contritio, tanta religio, tāta in ve-
luti honestas & in victu parcitas, vt a cunctis, qui talia videbant ac diligenter confide-
rabant, tempora priscorum apostolorum redisse aestimarentur. Fuerunt per ea tempo-
ra quamplurimi viri, certē non indocti, nec imprudentes, qui considerantes sancti Vin-
centii singulas animi corporisque virtutes, & maximum fructum, quem sua illustri do-
ctrina, exemplis & operibus adferebat, animaduertentes insuper, quā laudabilis fuerit
ordo vitae eius, quantus fuerit ad eum populorum concursus, & quanta deuotio, & de-
mum quā varia ac magna fuerint miracula, quibus claruit vita eius, dicere audent,
quod post Christi Apostolos nemo fuit, qui eum nedum superauerit, sed nec etiam co-
equauerit. Paupertatem euangelicam adeo efficaciter commendabat, vt complures
viri nobiles ac opibus ditissimi, eius suasionibus incitati totam substantiam suam pau-
peribus distribuerent, & pauperem Christi Vincentium in paupertate sequeretur. Nec
minus permoti sunt multi clerici, qui locupletissima beneficia relinquētes, aut arctio-
ri eligent religionem, aut eum sequerentur, quocunque ire decreuisset. Foeminae
praeterea clarissimarum familiarum, sanctis verbis eius commotae, sese arctis monaste-
rijs intruserunt ad seruandam perpetuam pudicitiam. Tam autem venerabilis omnibus
reddebatur, quod beatum se arbitrabatur, quicunque eum vel tangere, vel alloqui po-
tuerit. Tanta quoque erat multitudo eorum, qui sacras manus eius certatim osculari
conabantur, quod in populosis ciuitatibus frequentissimē necessarium erat, vt quidam
lineei caccielli fierent, inter quos ipse & socij eius consisterent, quibus prohiberetur ad
eum concurrentium accessus importunus. Martinus praeterea & Ferdinandus Arago-
nes, vbi ipsi praesentes erant, beatus Vincentius ingrediebatur. Idem faciebant cuncti
Galliarum ac Hispaniarum principes, cum in vrbes, quae eorum ditioni suberant, ad
venerit. Machoma quoque rex Granatae, quauis infidelis esset, tamen audita fama mi-
rabiliū operum, quae de B. Vincentio ferebatur, praesertim quod multa Saracenorum
ladronumque millia ad religionem conuertisset Christianam, missis literis & legatis,
eum vt in suum regnum iter, obsecrauit, vt videlicet eum videre & praedicatē audire
posset: fide publica promittens, vt in eius regno posset legem Christi liberē praedicare,
quidem eo obstante, quod Maurorum seu Mahometis lege id prohibeatur. Et Vincentius
nulli ex eorum satrapis id agrē ferentes, regi comminati sunt regni amissionem, nisi
Christianos praedicator a regno eius depelleretur. Ea re compulsus est Vincētius ad do-
minos Christianos populos reuerti. Subortis etiam frequenter quibusdā dubijs de ma-
xime arduis fidei catholicae & Romanae Ecclesiae negocijs, maximi Pontificis & Cardi-
nalis senatus eius sententiam, tanquam viri & doctissimi & sanctissimi, non solum
audire voluerunt, sed etiam tanquam firmissimum tutissimumq; portum tenebant,
vbi licet saepius id factum sit, tamen nē nimis longam texamus historiam, vnum solum
hoc loco memorabimus.

Cum in Constantiensi Concilio inter omnes illos doctissimos patres, qui in eo con-
uenerant, diu fuisset magna quaedam quaestio agitata, nec vnquam tāta rei veritas in-
ueniri posset, tandē constituerunt, vt ad beatum Vincentium mitteretur, qui de ea
re eos faceret certiores. Itaque vna omnium voce missus est ad eum Iohannes, tunc
Cardinalis sancti Angeli. Cuius fuerunt comites quatuor, duo theologi & duo vtrius-
que iuris consulti, omnium illius aetatis eruditissimi. Venienti igitur ad se Cardinali, &
sua aduentus ei causam exponenti, Vincentius lachrymans, Vnde, inquit, mihi, vt tan-
talique vir ad me veniat? Benē vestrae breues literae Constantiam vsque me veni-
re facie fecissent, etiam si in extremis partibus fuisset orbis. Illud verō vehementer
admiror, quod tanta virorum doctissimorum copia, quantam scimus ad Constantiam
concilium venisse, nequiverit veritatem rei comperire, quam ego tam facile tam-
que manifestam considero. Sed hanc ignorantiam non ob aliud euenisse puto, nisi
ob superbiam nonnullorum ex eis, qui sunt in ipso Concilio, qui omnia non propter
Deum faciunt, sed vt humanam gloriam consequantur. Haec postquam ab eo dicta
sunt, statim Cardinali & eis, qui eum comitati sunt, explanauit, quae illi voluerunt.
Nec solum spiritualia, sed & secularia & quaedam maximarum rerum negocia eius fi-
da commissa sunt.

Bbb

Extin.

Machoma
rex Sarace-
norum ad
se accessit.

Constanti-
ensis Co-
cilij patres
quarum ei
tribuerint.

Antonius
Montanus,
summus
theologus

Regina
Aragonie
per vim in
gressa in
cella viri
Dei, cum
videre, non
potuit.

Eadem re-
gina quid
circa Dei
virum vi-
derit.

Extincto namq; Aragonie rege Martino, cum nulli legitimi filij ei relictis essent, qui regno succederent, subsecuta est magna disceptatio inter multas clarissimas famili-
as, cuiusmodi regni sceptrum iure deberetur. Cumque multo tempore res ipsa in con-
trouersia fuisset, nec aliquis finis ostenderetur, qui eis disceptantibus pacem esset al-
laturus: tandem fuit omnium communis sententia, ut aliqui eligerentur, quorum tan-
ta esset eruditio, tanta auctoritas, tanta fides, & tanta religio, ut in tanto negotio non
immerito æqui probatique iudices essent. Itaque delecti sunt nouem ex omnibus,
qui in Gallijs & Hispanijs comperiri poterunt. Quorum duo fuerunt, ipse Vincen-
tius & Bonifacius germanus eius, cuius supra mentio facta est. Qui discussis singulis, quæ
pro rei deliberatione discutienda videbantur, ipsi rei finem imposuerunt, quale ius
& ratio imponendum postulauerunt. Facto præterea sine Constantiensis Concilij
Martinus, qui in ipso Concilio creatus summus pontifex fuit, illic misit Antonium
Montanum ad eum, qui eo tempore summus omnium theologus habebatur. Qui &
litteras ad eum derulit, quibus Pontifex ei confirmauit omnem illam absoluti, li-
gandi, docendi que potestatem, quam ei antea Benedictus contulerat, eum tanquam
Christi apostolum mittens, qui in nomine IESV Christi doctrinam euangelicam po-
pulis prædicaret. * Violentes insuper, Aragonie regina, Iohannis regis vxor, qua-
dam foeminea cupiditate permota, affectabat ingredi viri Dei cellulam, ut videlicet
videre posset, qualis erat locus, in quo orabat: qualis lectulus, ubi quiescebat. Cum-
que hoc à beato viro impetrare non posset, (nefas namque ei videbatur, ut foemina
feruorum Dei cellas ingrederetur) illa indignans, cellula ostium violenter aperiri
iussit. Moxque ingrediens, loca, quæ videre cupiebat, vidit quidem: sed virum Dei, qui
intus erat, nec ipsa, nec illi, qui eam comitabantur, videre potuerunt. Illa igitur afratribus,
quos in cella reperit, sciscitatur ubinam beatus Vincentius esset. Respondit illi, quod
eum ante oculos haberet, ac dicunt se plurimum admirari, quod cum non videret,
cum ipse in loco patulo esset, unde ab omnibus videri posset. Postquam hæc regina
dixerunt, ad virum Dei Vincentium conuersi, Quid causæ est, inquit, pater opti-
me, quod regina ad te venienti non assurgis, nec eam alloqueris? At ille, Nescitis
me, quod regina ad te venienti non assurgis, nec eam alloqueris? At ille, Nescitis
inquit, filij mei, nunquam fuisse à nobis permissum, ut foemina in cellas nostras in-
troduceretur? Et quannus hæc regina sit, tamen eam ingredi non permisi, ne siam
personarum acceptor. Et quoniam violentiam hanc fecit, ut me inuito ingredi oc-
cisa sit, ideo quandiu hoc in loco commorabitur, diuino miraculo fiet, quod eius ocu-
li tenebuntur, ut quannus coram habeat me, nunquam tamen videre possit. Hæc au-
diens regina, statim egreditur: Vincentius autem secutus est eam. Quem illa videns,
ante eum mirum in modum humiliata est, ac pro commissio veniam petijt. Cui dixit
beatus Vincentius: Nisi per muliebrem ignorantiam peccauisses, certe non impone-
rantur. A modo igitur caute, ne quid eiusmodi committas in seruos Dei. Post multas
vero inter se sermones, regina discessit. Alia quoque vice eadem regina, videns
rare, an vita ipsius Vincentij talis in occulto esset, qualis coram hominibus videbatur,
quadam nocte, magna virorum foeminarumque nobilium comitante caterua, in con-
uentum fratrum Barcinonæ introducta, tandem venit in locum, ex quo per quasdam
rimas eum videre poterat. Itaque intuens, vidit virum Dei flexis genibus orantem, &
circa eum maximam quandam esse claritatem, ex qua magna radiorum multitudo
profluens, circumquaque diffundebatur. Illa diligentius intuetur, circumspectans an in
ipsa cellula aliqua cereæ faces essent, unde tantus splendor procederet: ac tandem
perpendens eum non humano opere, sed caelesti miraculo fieri, ad comitantes conuer-
sa. Abeamus, inquit, obsecro: non enim est de hoc diuino viro vterius experiri con-
cipiendum. Longè enim plura ac clariora sunt eius opera, quam ea, quæ vel extra vi-
dentur, vel fama referuntur. Eis igitur ostendit id, quod ipsa viderat, ac inde illic
discesserunt.

Quas ob res regina extunc tanta veneratione eum profecuta est, quod quoties eum
videbat, quasi prona adorabat, non minus quam si aliquem angelum caelestem per
terras gradientem vidisset. Solebat quoque narrare vir quidam, nomine Leonardus
Gayantus, qui cum multo tempore cum alijs secutus fuerat, quod quadam nocte non-
nulli insipientes per rimas quasdam ostij cellulae, in qua quiescebat, viderent re-
lam ipsam mirabili claritate resplendentem, & in medio virum Dei à terra penitus
eleva-

De conuersione hominum Putæ vallis. Cap. 10.

In ea Gallie regione, quam nostri temporis vulgus Delphinatum vocat, est inter
duos montes vallis quadam, quam sub illud tempus, quo B. Vincentius clarebat,
habebat gens quadam fere barbara, quæ erat tot malorum labe infecta, quod
quicunque ex eis non vacasset lasciuia, aut non vixisset ex rapto, vel non fuisset
humani sanguinis effusione delectatus, aut non fuisset magicarum artium vsus præsti-
gijs, eis nequaquam cohabitare posset. Propter quæ & plura alia gentis illius obsec-
na facinora, Gallorum lingua locus iste Vallis Puta dicebatur, quod Latino sermone
diceretur vallis foetida. Ferunt autem multi pontifices Romani, qui ad eos frequen-
ter prædicatores & hæretice prauitatis inquisitores miserunt, ut vel salutaribus doctri-
nis, vel poenarum formidine à suis obsecrationibus reuocarentur: sed hæc nihil pro-
fuerunt. Nam ferocissima gens illa eos, qui mittebantur, ferro irruens vel eiciebat,
vel trucidabat: ex quo ad eos ire omnes prædicatores formidabant. Hæc audiens for-
tis Christi miles, non quidem terrenis, sed caelestibus armis munitus, in vallem ipsam
proficiscitur. Duxit vero secum illam religiosam cateruam, quæ eum sequebatur a-
gens poenitentiam, modo quo supra diximus: ut videlicet eorum exemplo gens illa
facilius ad contritionem prouocaretur. Itaque ubi incolæ vallis tantum virum, cuius ce-
lebratam famam frequenter audierant, ad se venisse viderunt, ad eius doctrinam au-
diendam certatim concurrerunt. Post paucos autem dies, omni ferocitate deposita,
fuit gens illa ab omni errore reuocata, & ad veram religionis cultum sic reducta, ut non
per multa tempora post, veræ conuersionis signa multiplicibus inditijs demonstra-
rent. Quamobrem fuit à viro Dei constitutum, ut non amplius Vallis Puta, sed muta-
to nomine Vallis Pura vocaretur. Quæ nominis appellatio vsque ad hæc nostra tem-
pora perseverat.

Vallis pu-
te habita-
tores bar-
bari, &
valde fla-
gitiosi.

Redeunt
ad sancta-
tem.

Quomodo B. Dominicus eidem apprensus, dedit testimonium virtutum eius
præcipue virginitatis. Cap. 11.

Vltimo huius libri loco illud vnum dicendum est, quod est tam virginita-
tis, quam multarum aliarum virtutum eius testimonium mirabile, ac ma-
nifestum indicium, quod non solum à seculi huius hominibus, sed etiam à
caelestibus ciuibus venerabatur. Quadam enim vice dormienti B. Vincen-
tius in loco mira claritate resplenduit. Ex quo expegefactus B. Vincentius, ac videns
totus locus nocte adfuit B. Dominicus, ex cuius corpore tanta lux emittebatur, quod
virum in fratrum Prædicatorum habitu, Quis, inquit, es tu, qui hac hora huc te contri-
stas? Respondit illi: Ego sum Dominicus pater tuus, ad te à Christo Iesu missus, ut à me
multa docearis, quæ te cognoscere omnino oportet, ut Dei legationem, ad quam ele-
uatus es, seruantijs exequaris. Da mihi igitur locum, & simul in hoc tuo lectulo
quiescamus. Moxque ad eum ait Vincentius: Et unde mihi o pater sanctissime tan-
tus honoris aduenit, ut tantus vir, caelestis ciuis, ad me veniret, & mecum, qui mor-
talis sum, vel in vilissimo lecto meo quiescere? Nunquam id permittam: pedum ve-
strorum vestigia humi prostratus adorabo. Quod ubi Vincentius facere voluit,
Dominicus prohibuit, & ait: Agè Vincenti, per inceptam virtutum semitam constanti
tuo gradiaris. Scito enim apud Deum magna esse merita tua. Et ut iucundius vi-
tam agere possis, volo te scire, quod multa sunt, quæ te mihi similem efficiunt, propter
quæ non immerito dignus es, ut mecum vno in loco quiescas. Primum es eiusdem re-
ligionis vinculo adstrictus, quo & ipse fui, quando mortalis eram & vestra vita fruebar, in quibus
angelizandum. Es præterea virginitatis virtute insignis, qua me quoque con-
secrasti optimus filius me patrem feliciter imitaris: In illo tamen tibi sum ante-
ponendus, quod fui dux Ordinis Prædicatorum. Tu igitur stude, ut quæ coepisti, di-
genter persequaris, ut tandem peracto mortalis vitæ cursu, mecum inter caelestium
ordinis colloceris. Post hæc dicta B. Vincentius ei gratias egit, eumque obse-
cavit, ut pro eo Dominum continuè precaretur, quod ei largiretur bene viuendi per-
seuerant.

S. Domini-
cus ei ap-
paret.

In quibus
Domini-
co similis
sit.

seuerantiam. Itaque colloquentes, multam noctis partem deduxerunt. Socij autem eius, qui in loco contiguo ei, ubi hæc agebantur, dormiebant, talium verborum sono excitati sunt: audientesque huiusmodi colloquiorum vicissitudinem, per rimas quasdam tabularum, quæ ipsos separabant, inspicientes, viderunt B. Vincentium & secum quendam alium fratrem, qui videbatur multum venerabilis, cum eo multa loquentem, ex cuius facie lux illa emanabat, qua luce locus multum replebatur. Qui cōtulerunt quidem, sed rem gestam considerantes, menti condiderunt. Et quamprimum illuxit, Vincentium adiēerunt, eumque per Iesum Christum & omnes sanctos eius obtestantur, ut eis manifesta faciat singula illa, quorum partem proxima nocte viderant & audierant. Ille, quanuis primò plurimum restiterit, postquam tamen sese adeò strictè obtestatum vidit, eis omnem rem ilicò ex ordine manifestauit, orans ne cui reuelarent.

LIBER III. PRAEFATIO AVTHORIS.

Nota multitudinē miraculorum.

Er ea, quæ secundo libro narrata sunt, pater religiosissime, perspicere videri potuit, quàm mirabilis fuerit ordo vitæ nostri Vincēti, quam magna ignitorum eloquiorum eius efficacia, quanta in castigando proprio corpore seueritas, quanta cibi & potus parcitas, ac tandem quanta veneratione non modò nostri seculi homines, sed & celestes ciues cum persecuti sint. Et ne tanti talisque viri conuersatio videatur minus claruisse miraculis, statui in hoc tertio mei operis volumine scribere miracula illa speciosissima, quibus claruit in vita, & quæ apud maximum Romanæ ecclesiæ Pontificem, qui eum ceteris sanctis connumeravit, fuerunt clarissimis testimonijs comprobata. Verum cum ipsorum numerus fuerit supra octingenta & sexaginta, habitis ex illis solum quatuor processibus, qui confecti sunt Auinione, Tolosæ, Venetijs & Neapoli, ne tanti operis longitudo fastidio sit eis, qui legerint, ex multis paucissima recensebo, ea videlicet, quæ posteritati sint maxima admirationem allatura. Non possum tamen non vehementer dolere, cum mecum ipse considero, quòd cum ferè vniuersæ vitæ suæ cursum in Hispanijs peregerit, mirabilia tamen opera, quæ ibidem fecit, omissa sunt, nec fuerunt inuestigata aut literis mandata, ut merito fieri debuisset. Ex quo factum est, quòd multa à me scribi nequiverunt, quibus vita eius profectò longè maiori admiratione digna haberetur. Verum quidquid omisissum est, non certè tua aut negligentia aut culpa id factum dixerim. Tu enim singula, quæ ad rem spectabant, diligentissimè prouidisti. Quem igitur inculabo? Quantum quidem sciam, neminem: illud tamen mihi notissimum est, quòd tanta fuit diligentia tua, & tam clara & mirifica ea fuerunt, quæ in quatuor illis processibus de ipsius B. Vincentij conuersatione ac vita comperta sunt, ut in Calixto maximo Pontifice nulla fuerit mora, quo minus post duos menses, quam fuerat ad summum sacerdotium adscitus, Catalogo Sanctorum eum adscripserit. Quòd si processus illi, qui ex Nicolai V. qui ante Calixtum Christianæ ecclesiæ præfuit, omniumque Cardinalium consilio fuissent, opportuno tempore ad Romanam curiam delati fuissent, existimo ego, quòd tanta fuisset operum ac miraculorum eius copia, ut vix triginta dies suffecissent pro narratione, & ferè infiniti operis laborem, pro sui descriptione non immeritò postulassent. Igitur ut meæ narrationis principium faciam, ea primo loco dicere decreui, quæ demonstrabunt eum mirabiliter prophetiæ spiritu claruisse.

F. LAURENTIUS SVRIVS PIO ET AEQVO Lectori.

1. Cor. 12.

EX tertij huius libri præfatione animaduerti potest, authorem, vitandæ nimis prolixitatis causa, ex innumeris propè B. Vincentij miraculis tantum paucissima, ut ipse ait, descripsisse, quæ tamen sunt amplius quadraginta & septem, nisi quòd ea, quæ sanctus vir prophetice prædixit, ille inter miracula numerat, paulò largius miraculorum, id est, signorum & miraculorum, ut docti viri interpretantur. Itaque ne opus hoc nostrum in inmensum excresecat, maxime quando author plerumque multis agit.

verbis, ubi pauca sufficerent, crebrò etiam parum commoda in describendis miraculis oratione vtitur, coacti sumus, quæ ab illo fusiùs commemorantur, & comprehensius & paulò Latinius referre: quæ tamè in re dedimus operam, ut etsi possint multa ex eius verbis desiderari, parum tamen aut potius nihil rerum memorabiliù prætermisissum esse videatur: demptis aliquot miraculis, quæ breuitatis studio omisimus.

Cum aliquando apud Valentiam Hispaniæ urbem, B. Vincentius concionaretur, & à concione permulti ad eum accurrerent, ut ipsis benè precaretur, inter alios adfuit etiam Alphonsus quidam, præter alias, quibus præditus erat, virtutes, etiam Iuris sanè quàm peritus. Eum intuitus S. Vincentius, Gratulor tibi, optime fili. Noueris fore, ut & patriæ & familiæ tuæ maximo sis ornamento. Summam enim inter mortales dignitatem obtinebis, meque vita functum maximo honore afficies, & præcipua veneratione prosequeris. Tantum vide, ut in virtutum studio perseueres. Alphonsus hæc viri Dei verba mandat memoriæ, dat operam ut in dies seipso melior euadat. Post aliquot annos creatur Valentinus episcopus, inde Cardine Romanus, dictus Calixtus 3. Tum verò non immemor, quæ ante annos quinquaginta ipsi prædixisset B. Vincentius, tertio Pontificatus sui mense cum sanctorum catalogo adscripsit.

Prædicte Alphonsus, cum futurum Romanum Pontificem.

Propter raram eruditionem, cum adhuc esset admodum iuuenis, ex decreto Patrum instituti missus est Barcinonem philosophiæ magister: qui quidam est honoris titulus, quo ornari solent iuuenes Ordinis S. Dominici. Vbi Barcinonem venit, non modò philosophiam prælegit in schola, sed etiam conciones habuit ad populum, nanque ab ipsa adolescentia mirifice instructus fuit ad concionandum. Erat tum fames ingens in locis, & magna annonæ caritas. Ea causa indictæ sunt publicæ preces, factæque solennes processiones à clero, & à populo vniuerso. Interea quodam die Dominico sermone uinitus permotus, Volo, inquit, o Barcinonenses, gratos vos esse Deo pro beneficio vobis ab ipso collato. Hodie enim ante solis occubitum duæ magnæ naues tririco onustæ, in portum vrbis vestræ appellerunt. Ijs verbis multi à populo latabantur, sed viri graui oratione, cum eis needum esset sancti viri perfectæ virtus, parum eis tribuebant: nec deerat de scandalis & offensionibus, quàm latitè extirpit in populo. Et Prior quoque illius & fratres eum temeritatis arguebant: quibus ille placidissimè respondebat ita fore, quemadmodum dixisset. Et certè vera eum dixisse rei docuit euentus, nauibz ante solis occasum ad urbem feliciter appulsis.

Prædicte naues ad futuras præter omnem spem.

Perpiniani vir sanctus ardentissima laborabat febre, ita ut vita eius à multis prodesse haberetur. Adducebantur à fratribz medici, quibus ille ait: Non ego vestris opibus habeo pharmacia: neque enim aut hoc tempore, aut hoc in loco, aut ex hac ægritudine decessurus sum: è vita. Longa mihi adhuc supersunt vitæ emerenda spatia. Post hæc quatuor incolumem me videbitis. Abscedunt medici, & die quinto Vincentius sanus apparet.

Alia eius propheta.

Frater quidam Augustinianus, idemque Prior cœnobij cuiusdam in Catalonia, multatissima cum alijs quibusdam maledicis obrectatoribus in sanctum virum eiusque doctrinam iactauerat. Cernens autem eius mansuetudinem & in perferendis iniuriis constantiam, vitæ quoque sanctitatem, se falsò eum criminatum doluit, captansque opportunitatem, cum adijt, veniam petijt, se vnum ex illis esse confessus est viris scelestis, qui contra ipsum eiusque sanctam doctrinam conspirassent. Sed de tua humilitate & mansuetudine certò mihi, inquit, id polliceor, licet multa in te impiè commiserim, non me repulsam apud te passurum. Cui sic vir sanctus respondit: Ego iam pridem tibi socijque tuis ignoui: sed multo etiam magis tibi pepercit Deus, qui hanc tibi adspirauit mentem, ut hodie ad me venires. Festina igitur & consule animæ tuæ, certus te breuiter constituaris. Ille valde perterritus, fecit ut iussus erat: deinde accepta benedictione & pacis osculo, à viro Dei recessit. Needum peruenerat ad locum, quò ire constituerat, & ecce subito corruens, expirauit, non sine maximo sociorum eius terrore & admiratione. Porro S. Vincentius eodem momento ait ad illos qui ipsum comitabantur: Oremus pro anima fratris illius, quem paulò antè hortatus sum, ut sua peccata confiteretur. Iam enim mortuus est. Itaque eodem in loco eius exequiæ sunt celebratæ: quibus peractis,

Subitaneam mortem suam obrectatori prædixit.

nuncius adfuit, repentinum eius obitum indicans.

Gilbertus monachus & praefectus coenobij S. Mariae de Podio, quod est Valentia, abdicata coenobij sui cura, constituerat cum ceteris sequi virum Dei. Eius animi pietatem animaduertens vir sanctus, libenter eum recepit. Paucissimis inde elapsis diebus illi ad se accito ait: Hortor fili, ut proinuis coram me confitearis, ac deinde ad tuum reuertaris monasterium. Illic enim tibi sepulcri locus erit. Porro dum iter facis, nunquam cesses à laudibus Dei: & si quid unquam verae contritionis habuisti, id iam in te excitare coneris. Ad fores monasterij fratres omnes te cupidissime praestolantur. Ille tamen non satis viri sancti dicta assequeretur, tamen fecit libens omnia: factaque confessione & percepta sancti viri benedictione, ad suum properauit coenobium. Mox verò ut eius limen attigit, spiritum exhalauit, eodemque momento illi quoque iussit B. Vincentius exequias fieri.

Item cuiusdam ex coenobitis suis.

S. Bernardini sanctitatem & famam praedicat.

Matri suae obitum discit diuinitus.

Item fororiam.

Praedicat sociis obitum

Alexandria Longobardiae ciuitas est. Ibi concionante B. Vincentio, adfuit etiam Bernardinus ille, nunc toto orbe nominatissimus, professione Franciscanus. Id quidem temporis, licet multis esset ornatus virtutibus, tamen etiamnum iuuenis erat, & necdum apud Italos nomen eius celebre habebatur. Porro B. Vincentius iam toto orbe celebrabatur. Vbi autem concionem eius Bernardinus audiuit, admirans doctrinam, eloquentiam & feruorem sancti viri, ad illum se contulit, cupiens in illius se amicitiam insinuaré, ut posset eius & verbis & exemplis institui. Eius autem egregiam indolem facile animaduertens B. Vincentius, humanissime acceptum apud se illum cibum sumere voluit. Post multos vtrò citroque collatos sermones, accepta benedictione Bernardinus abiit. Postridie manè concionante B. Vincentio, adest rursus Bernardinus. Ibi tum paulam edixit B. Vincentius: Noueritis charissimi inter vos ad stare fratrem quandam Franciscanum, qui paucis ab hinc annis erit insignis tota Italia, atque ex eius tum vita, tum doctrina fructus vberissimi existent: & licet ego illum aetate antecedam, at tamen in Romana Ecclesia ille me honore anteibit. Et vos quidem decet hoc nomine gratos esse Deo: ego verò relicta illi Italia, me ad Gallias & Hispanias recipiam. His dictis, eodem die, vnde parum per digressus erat. Post annos decem, Bernardini nomen Italiam omnè compleuit, & quauis triginta annis ante illum ex vita decessisset B. Vincentius, nunc ante Vincentium Bernardinus in Sanctos relatus est.

Apud CaesarAugustam, nobilem Aragoniae urbem dum vir sanctus in agro concionem haberet, sermonem interrupit, & in multas lachrymas prorupit. Deinde ter sit oculos, caelumque suspiciens, paulisper filuit. Mox ad populum, rei nouitate attonitum, conuersus hilari vultu. Non miremini, inquit, filij mei. Didici enim à Domino, hac hora Valentiae è vita abiisse matrem meam, & ea causa lachrymabam: at nunc illi gratulor, postquam iridem cognoui eam pie ac religiosè hinc emigrasse, & viuere cum Christo in caelis. Annotarunt eius verba plerique omnes, fuisseque verissima paucis post diebus, cum litera de matris eius obitu allata essent, compererunt.

Eodem modo fororis quoque suae mortem, cum esset Tolera, diuina reuelatione cognouit. Fuit illa virgo usque ad obitum suum, multisque annis reuerenter admodum quandam fratris sui Vincentij lineam tunicam apud se conseruaret, quam morti iam propinqua, suo corpusculo imponi voluit, sicque iacens, inter alia crebro haec verba reperijt: Ora Deum pro me charissime frater Vincenti. Tandem post horas duas haec illi us suprema verba fuere: En frater meus Vincentius me deducit ad tribunal Iesu Christi: quibus dictis, mox animam reddidit: Haec autem omnia B. Vincentio inter sacrificandum reuelata fuere. Itaque peracto sacrificio ascendit, & è suggestu omnibus paulam indicauit. Post dies non paucos ex literis cognitum est, eadem hora migrasse illam, qua B. Vincentius dixerat.

Biennij eius spatio, quo fuit in Britannijs, quandam ex eius socijs vexauit febris. Petijt is benedici & cruce consignari à sancto viro, ut posset eo morbo liberari. Er manus quidem suas illi B. Vincentius imposuit, sed mox eum intuens, Noueris, inquit, fili, frustra te expetere sanitatem: nanque post dies octo hora prima Dominicae diei morieris. Confulé igitur saluti animae tuae. Ille paruit viro beato, & eadem hora, qua praedictum petijt, vita functus est. Ad eius exequias multi conuenire sacerdotes, à quibus vir sanctus petijt, ut singuli pro illius anima ter Missas celebrarent, dicens reuelatione Diuina se didicisse, triduo illum Purgatorij poenas luiturum. Offeruntur ab illis Missarum sacrificia, & à Vincentio gratiae eis aguntur, indicaturque Missarum & precum suffragijs animam à poenis ereptam ad caelos euolasse.

Tolo.

Tolosa vir Dei in tanta populi frequentia sermonem habuit, ut cum multis locus deesset, in muros plerique conscendere cogerentur. Inter eos iuuenis quidam in muros positis somno corripitur, & ab ipso muro sic pendet medius, ut nisi Deus ferat, illum cernere non poterat. Sensit id in spiritu vir Dei, (nam corporis oculi scens à tergo meo somno oppressus haeret muro, qui nisi excitetur, animo & corpore periturus est. Ijs auditis, mox accurrere quidam, & hominem conseruauerunt.

Sensit per spiritum periculum adolescentis.

Apud Ilerdam sacerdos quidam sub externo habitu cultioribus utebatur indumentis & rebus, quibus homines lasciui delectari solent: sed ea tamen non sinebat ab alijs videri, priuata delectatione contentus. Concionante autem ea in vrbe viro Dei, & inmoderati & superflui, eius, quem diximus, sacerdotis vitam omnem & conuersationem, studium omne, quod in corporis cultum conferret, singularum quoque videri, quas sub exteriori habitu ferebat, formas & colores luculenter explicauit. Vbi illum scire potuisset, valde compunctus, omnem vitam & vestium lasciuia propudauit, sanctumque virum mensibus vigintiduobus per multa Hispaniarum loca cupidè & religiosè comitatus est.

Oculum producit in lucem.

Valentiae multi, relictis rebus temporarijs, virum Dei affectabantur. In ijs quidam, Gaynam nomine, res suas pro aureis quadringentis distraxit, veniensque ad B. Vincentium, ait se illum sequi velle, cupereque aureos illos omnes non aliter, quam ipse veller, expendere. Hortante B. Vincentio, ut in Christi pauperes illos conferret, abiit ille, & ducentos quidem aureos elargitus est, reliquos in usus necessarios reseruauit. Inde ad Valentiam reuersus. Feci, inquit, pater, ut voluisti. At ille spiritu sancto reuelante, sciens se mentiri: Non es, inquit, dignus meo contubernio. Cum enim aureos ducentos tibi animo sequi non poteris. Ego verò in meo contubernio illos habere volo, qui fide & virtutibus, non qui nummis & opibus abundant. Ille haec audiens, coram multis humi prostratus, cum multis lachrymis & culpam suam fassus est, & veniam petijt, facileque impetrauit, cum etiam reliquam pecuniam erogare constitisset.

Fraudem cuiusdam Deo reuelante cognoscit.

Apud Dertusensem Cataloniae oppidum quodam die pro facienda concione in suggestum ascendit, sed praeter morem diu tacitus permansit. Expectabat populus admirandos ipsius sciret fore gratissimos: hortabaturque ut venientibus locum praeberent. Vix concionantem audire. Accipiuntur incundissime ab omnibus, & locus eis opportunus attribuitur. Porro vir sanctus antequam sermonem inchoaret, sciscitabatur ex illis, cum quodam instinctu permotos, simul omnes ad ipsum audiendum accedere deliberassent. Ordine inde sermonem praeco Dei, & tanta gratia prosequitur, ut magna ludaeorum pars in Christum crediderit.

Iudaeos multos conuertit.

Barcinone mulier quaedam infantulum in genitalibus ruptum, ad B. Vincentium adduxit, orans, ut crucis ei signum imprimeret. Cui vir sanctus. Gaude, inquit, filia. Infans hic breui curabitur, & ubi adoleuerit, allegetur in clerum, eritque theologus praestantissimus. Ijs dictis, manum imponit infanti, & is euertigio sanatur. Deinde temporis accessu euenerunt ea omnia, quae vir sanctus praedixerat. Nomen viri, si quis nō sciret, Iohannes Solerius, Aragonum regem in multo precio est.

Iohannes Solerius.

In villa, quam Morellam vocant, non multum distante à Valentia, vir fuit & generosus vir nobilis, habuitque uxorem iuuenem, & quidem speciosissimam & multam sine magno & suo & aliorum periculo, cum alioqui sibi reddita singulari prudentia & mansuetudine polleret. Ad ades eius, inuitante marito, venit beatus Vincentius, quodam plane curatus est, nullam mulier furoris molestiam passa est, ita ut ab omni cura. Sed cum illa foemina alijs intenderet, hanc rursus amentia corripuit, & eccen-

fantem suum in frustra secat, partemque coquit ad ignem, reliquam in coena resequat. Ab soluta concione, maritus domum latus redit, ab occurrente coniuge perquirat, num sit apparatus prandium. Illa respondet parata esse omnia. Rursus sciscitante marito, an pisces commodè cocti sint, ait cum piscibus etiam egregias se coxisse carnes. Id vero ille molestè ferens, obiurgavit eam, sciens B. Vincentium à carnibus abstineri. Tum vero dem aduertit illam more solito furis agitaram, proprium mactasse filium. Tum vero ingens omnium existit luctus & clamor, mariti inprimis, qui eam calamitatem sequebatur acerbissimè. Res gesta ad beatum Vincentium perfertur, ille mox accurrit, extensa manu iubet omnes cessare à clamore & ciulatu, porro infantis membra dissecta sibi offerri: quibus allatis, flectit genua, paucis obsecrat Deum, inde crucem exprimit in cadaver infantis, ita dicens: I E S V S Mariae filius, mundi salus & Dominus, qui huius infantis animam ex nihilo fecit, eam in hoc corpus restituat, ad laudem & gloriam nominis sui. Hæc ubi dixit, cunctis adspectantibus membra inter se coniungebantur, & infans reuixit. Ex tanto verò tamque reuera stupendo miraculo, quanta illic omnium admiratione, quantum gaudium, quanta ad priorem erga sanctum virum venerationem accessio extiterit, facile per se quivis potest intelligere.

Alius quoque illi infans mortuus oblatu est: cui post brevissimam precem manus imponens, mulieri eum offerenti dixit: Abi domum, & ingiter lauda Deum. Infans hic dormit, sed priusquam domum reuertaris, excitabitur. Credidit mulier, & abiit, cumq; limen domus calcaret, infans se commouet, edit vagitus, matris fugit vbera, ac postea ad maturam usque peruenit ætatem.

Valentia sub sacra concione adducta fuit ad beatum virum mulier ab ipso ortu mortua. Ille paululum intermissa concione, suspiciens in cælum, moxque ad foeminam conuersus, Quid vis, inquit, filia? Illa respondit: Panem volo & loquendi facultatem. Tuque ille, Panem quidem, inquit, donec eris in vita, habebis: sed cum ob multam animæ tuæ salutem linguæ officio careas, noli frustra illud petere, quod nunquam sis impetratura. Si enim loqui potuisses, immodica mordacitate & corporis & animæ vitam perderas. Abiigitur, & mente Deum laudare nec cesses. Respondit illa: Faciam sancte pater, quod hortaris: statimque obmutuit, & post annos septem mortua est.

In quodam hospitio quindeni panibus supra duo hominum millia vir sanctus resecit, parumque vini, quodque iam penè coacuerat, in optimum vinum mutauit, isdemque apponi iussit. Cernēs autem hospes tam insigne miraculum, humi se abiecit, & cum magnis clamoribus omnibus qui aderant, remque ignorabant, quod gestum erat indicauit, nec potuit eum compescere vir sanctus, quin omnes ad gratias Deo agendas hortaretur. Post cibum sumptum iussit beatus Vincentius, ut hospiti suæ & consoleretur. at ille nihil prorsus recipere voluit, id solum rogans, ut domui suæ & cunctis in ea habitantibus vir sanctus benè precaretur. Factum est ita: cumque luce proxima hospes cum coniuge ad oppidum proficisci instituisset, farinam vinumque empturus, cistam farina, dolumque vino suauissimo abundè plenum conspicit. Nihil prolixi futuri sumus, si singularim annotare velimus, quoties vir beatus suis precibus id genus res auxerit, cum id fecerit sapissimè. Vnum hoc præterire non possumus, quod vinum, unde ad sex hominum millia, qui virum sanctum sequebantur, biberant, non solum nihil imminutum est, sed etiam in decem annos seruatum (licet tam multum inde distribueretur, ut vni anno vix posset sufficere) morbos curauit eorum omnium, qui inde biberent.

Puella quædam à sauisimo dæmone obsessa, tametsi funibus esset vincta, vix ab octo viris ad beatum Vincentium adduci potuit: in cuius conspectum ut venit, clamores edidit sanè quàm horrendos, itaque se comparauit, ut omnibus terrorem incuteret. Primò igitur præcepit dæmoni vir sanctus, ut eam vim remitteret, nec puellam exagitaret. Mox ille obmutuit, & puella stetit immota, obliquis oculis intuens in virum Dei. Deinde rursus in Christi nomine præcepit dæmoni, ut quando & quam ob causam in puellam esset ingressus, ediceret. Tum ille factus est ante septennium matrem puellæ incitare conatum, ut maritum occideret. Illam verò, cum multos audiret strepitum in ædibus suis, quos dæmones excitant, euigilasse, seque crucis signo munisse, Christi & beatæ Mariæ virginis nomina appellasse: Tum verò nihil se potuisse contra illam, quandoquidem nomina illa plurimum dæmones formidarent: sed puellam, filiam eius, eo quod cruce se minimè consignasset, se inuasisse: reliquis nihil potuisse nocere, quod crucis essent signo armati. Iubente autem viro sancto, ut,

Restituit
vitæ infan-
tem in fru-
stra sectum.

Item aliū.

Mura lo-
quitur.

Rursus ob-
mutuit.

XV. pani-
bus supra
2000 ho-
minū pa-
uit, &c.

Sex millia
hominum
bibunt vi-
nū, & ni-
hil immi-
nuit, &c.

Puellam
cruce se nō
signantem
occupat
dæmon.

do, ut, puella illa, exiret: respondit dæmon: Multi antehac me conati sunt elicere, sed frustra. Tu verò rectè dictus es Vincentius, & ecce à te victus discedo. His dictis, cum horribili ululatu, & terribili foetore exijt, puella humi prostrata & penè exanimi relicta: cui Vincentius iussit domum reductæ cibum porrigi, ac deinde acciri sacerdotem, cui sua peccata confiteretur. Factum est, ut ille imperauit, & puella intantum deinceps virtutibus aucta est, ut non multò post tempore inter matronas Valentinas omnium prudentissima & honestissima sit habita.

Liberavit etiam vir sanctus dæmoniacum quendam, qui multas illi iniurias multasque contumelias irrogarat, quem dæmon in concione inuasit, ad quam ille eo animo accesserat, ut audiret aliquid, quod posset criminari. Licet autem dæmon rogaret sanctum virum, ut se nō expelleret à tam nefario homine, donec esset ultus iniurias eius, tamen audiuit ab illo: Scruius sum Iesu Christi, qui etiam pro illis rogauit, qui eum crucifixi erunt. Eius igitur nomine tibi præcipio, ut ab hoc peccatore recedas. Ad quæ verba exijt dæmon cum voce terribili & sulphureo foetore: porro homo visus est plañtere, donec ad se rediens, illi confessionem faceret. Id genus dæmoniacos supra sexaginta diuersis & locis & temporibus vir sanctus curauit.

Sub quadam concione, quam vir Beatus Murciae habuit in Hispanijs, ipsa Domini- ca Palmarum, tres equi terribiles in populum, qui concioni intererat, toto impetu incurrerunt. Iam fugiebant homines, sed eos hortabatur sanctus Vincentius, ut cruce se signarent, ita fore inquiens, ut faciliè illi in fugam verterentur. Cumque hoc illi fecissent, vir sanctus in Christi nomine præcepit dæmonibus, qui in forma equorum viscebantur, ut nullo læso ab vrbe abscederent. Abierunt illi, & vir Dei sic ad populum locutus est: Constanti animo estote charissimi, nec vos à dæmonibus sinatis in fraudem impellere. Dæmones quidem illi, quos modò sub equorum horrida specie vidistis, diu hanc vrbem occuparunt: at nunc multa me cernentes à vobis vitia profligasse, multumque bonæ frugis apud vos extitisse, conati sunt quibusdam ex vobis perniciem adferre: sed Christo propitio illorum conatus irriti fuere: nec tamen sine aliquo maleficio abiectum adducere, domi reliquit: sed ea si nunc domum rediret, cereret rem nefariam. His dictis, sermonem prosecutus est. Porro mulier, auditis eius verbis, domum se conuoluit, & cum filia in lecto adolescentem cubantem offendit: rei autè indignitate commota, festina abiit ad virum Dei, & coram omni multitudine quid ipsi accidisset, narrauit. Id genus flagitia non semel ille sanctus vir per spiritum cognouit.

Hand procul Valentia pagus est sancti Matthæi. In eo paucis diebus commorante sancto Vincentio, dæmon accessit sub habitu & forma admodum venerabilis eremite, utroque se obtulit ad assectandum beatum Vincentium cum alijs. Eum verò tota illa religiosa caterva humanissimè recepit: cumque mira versutia iam omnium sibi beneuolentiam conciliasset, sensim sparsit virulentos quosdam sermones, qui nō modò in rectum carcerem conijcitur, vltimò supplicio tanquam hæreticus afficiendus, nisi cerneret palinodiam. Sequenti die mittuntur qui explorent, num mutarit sententiam, & nemo inuenitur. Riferuntur hæc ad S. Vincentium, & ille subridens, ait: Nihil vos istæ res habeat sollicitos: non enim homo, sed satan fuit, qui fructum, quem multi vestrum ex mea doctrina percipere, corrumpere voluit.

In quodam Cataloniae pago ipsis serijs Apostolorum Petri & Pauli, sermonem habitu- rus erat vir Dei. Ecce autè Missæ sacrificio peracto, priusquam sacras vestes exueret, tam immanis & horrenda subito tempestas orta est, ut cælum ipsum ruinā minari videretur, & omnes se perituros formidarent. At vir sanctus ad populum conuersus, eum iuberet suam collocare in Domino Iesu: moxque contra illam tempestatem sparsit aqua sanctam, ac deinde crucis expressit signū. Illico tempestas dissipatur, & mira redit aeris serenitas. Tum ille pulpitu ascendens, ita locutus est: Nisi pro vobis hodie dominum deprecari fuisset sancti Apostoli, tanta his in locis, charissimi, extitisset tempestas, quod nec in arboribus frondes, nec in agris vlla germina vel quicquam virens remansisset. Nec tamen velitis nimium esse securi: nam intra annum similem estis experturi tempestatem, sed crebris apud Deum precibus agite, ut pro sua immensa clementia & vobis & rebus vestris parcat. Hæc cum dixisset, in beatissimorum Apostolorum laudibus ab-

Dæmon
pellitur.

Stuprum
puellæ pa-
lam edicit,
Deo reue-
lante.

Diabolus
se simulat
eremitam.

Tempesta,
tem areet
aqua sacra
& cru-
cis signo.

soluit concionem, & post dies paucos discessit. Iam fluxerant vndeim menses, & venit horrida tempestas, quam ille prædixerat futuram. Eodem verò modo non semel, sed sapissimè, cum diuersis in locis concionaretur, ortas tempestates crucis signo compefcuit.

In Gallia oppido Carcasona & locis adiacentibus, à mense Iunio vsque in Ianuarium tanta fuit siccitas, vt nullæ fruges eo anno sperarentur. Id temporis B. Vincentius Tolosæ erat. Eum igitur afflicti ciues adeunt, orant vt sicut ceteris populis, ita ipsis quoque suas conciones impartire dignetur. Venit ad illos sanctus pater, & quinto die ab ingressu in oppidum, facta concione, iussit vt vniuersus populus genua flecteret, & omnes misericordem Dominum pro pluuia precarentur. Ipse pariter in genua se submittit, orans. Deinde surgens crucem expressit in aëre, iussit omnes abire domum, & Deo gratias agere, quod ipsorum preces admississet. Vix verba expleuerat, & ecce densantur nubes, atque paulò post tam largi funduntur è nubibus imbres, quales eius loci homines se nunquam vidisse meminerant: nec prius cessarunt, donec sancti viri precibus repressi sunt.

Pluuiam facile im-
petrat.

* Nursiam

Locustas
& bruchos
perdit.

Apud * Nursiam ciuitatem Hispaniæ ceterioris, quadam æstate locustæ & bruchi innumerabiles intra dies quatuordecim omnia, quæ in agris erant, deuastarunt. Per id tempus venerat eo B. Vincentius, eum ciues vrbs dolentes adeunt, precum eius suffragia implorant. Ille iubet confectum adferri aquam benedictam, deinde cum clericis, qui eum asseclari solebant, hymnos canentibus ad singulas vrbs portas accessit, stansque in illarum medio, contra ea loca, in quibus dicta animantia grassari dicebantur, aquam sacratam adpersit, & ecce posttridie omnia extincta reperta sunt, & intra paucos dies ægri & vineæ adeo restituta sunt, vt illo anno nulla fuerit penuria subsecuta.

Tanta fuit beati Vincentij & vitæ & doctrinæ autoritas, vt ea ætate qua claruit, in toto orbe terrarum ipse propemodum solus & vera dicere, & sanctè viuere putaretur: nec tamen defuere etiam multi, qui eius & vitam & doctrinam criminari non dubitarent. sed id mirum videri non debet, quando ita ab ipso mundi exordio comparatum esse videmus, vt quæ bona & præclara sunt, alienæ inuidentiæ obnoxia sint. Interim tamen homines improbi machinas obrectationum suarum sancto viro frustra adhibere, quemadmodum patebit ex ijs, quæ iam dicturi sumus. Apud Perpiniarum homines quidam impiissimi atque flagitijs omnibus cooperti, permultos Iudæos incitauerunt, vt in magna populi frequentia, Vincentio quippiam contra Iudæos pro concione dicente, ipsi sermonem eius interromperent, affirmarentque eum scripturæ verba deprauare, & ad peruersos sensus detorquere. Sperabant illi, hac ratione beatum virum pudescere, & eius famam obscuratum iri. Itaque cum iussu Ferdinandi regis decretum esset, vt Iudæi omnes, qui Perpiniarum degerent, Dominica die B. Vincentij concioni interessent, (cui sanè interfuere etiam Benedictus Pontifex, cuius est libro 2. mentio habita, & Sigismundus Imperator, & Ferdinandus rex, & plerique ecclesiarum prelati & principes, qui Ecclesiæ ad concordiam redigendam studio per id tempus Perpiniarum conuenerant, atque etiam populus vniuersus) sub ipsa hac concione in tanta hominum frequentia Iudæi surrexerunt in medium, & quemadmodum persuasi erant, B. Vincentium carpere non dubitarunt. At ille nihil perturbatus: Silete, inquit, non enim patitur mos populi Christiani, vt dum concio habetur, verbi Dei fiat interpellatio. Sed hora vespertina omnes ad me veniatis, & videbimus num prauam ego scripturarum sententiam depromam. Fecerunt illi, quod dixerat, horaque statuta eum accedunt, tamque perspicuè & luculentè ab eo discunt eorum omnium, quæ pro concione docuerat, veritatem, vt plane victos faterentur, idque postero die coram Pontifice, Imperatore, rege, ceterisque principibus & populo vniuerso palam testarentur, seque de viro Dei mentitos assererent. Porro illi, qui Iudæis harum rerum authores fuerant, intra paucos dies male perierunt. Quidam etiam alterius instituti monachus Tolosæ degens, male in beatum Vincentium animatus, in publica concione confutare ea voluit, quæ superioribus diebus ille palam docuerat. Sed vixdum iniquæ obrectationis verba expleuerat, cum ecce subito corruit, totusque obmutuit, donec resipiscens, mente à Deo veniam petijt, & à beato quoque Vincentio se veniam petiturum, & quæ contra illum dixisset, retractaturum promisit. Eo voto nuncupato, redijt sanitas, & lingua laxata est: mox ad S. Vincentium se conferens, veniam & petijt, & sine vlla mora impetrauit.

Iudæos e-
gregiè co-
futat.

Haec

Haecenus quæ Author libro 3. fusiùs conscripsit, nos contractius aliquanto retulimus: omissis quibusdam miraculis, non quòd lectu digna non sint, sed ne nimia prolixitate opus nostrum in nimiam vastitatem excreseceret: Iam verò quartum librum subiungemus de felici eius obitu & miraculis, quibus tam viuus quàm defunctus in Britannia minori claruit: simul etiam explicabimus, quemadmodum in sanctos relatus sit: sed hæc quoque partim Authoris, partim nostro stylo conscribemus in gratiam Lectoris & studio breuitatis.

LIBER IIII.

PRAEFATIVNCVLA AVTHORIS AD ORDINIS
Magistrum.

Quoniam duce Christo tam amplum campum non sine labore percurri, vt gesta nostri Vincentij licet non omnia, tamen ex omnibus multa conscripserim, pater humanissime: nunc nihil mihi reliquum est, nisi vt vitæ quoque ipsius felicem finem describam: protinus & multorum etiam miraculorum, quibus & in vita & post mortem in Britannia claruit, narratione hunc quartum librum non sine rationabili consilio distinxim. Maximo enim tadio affecissem eos, qui legerint, si in superiori libro & ea, quæ narrata sunt, & quæ deinceps memorauerunt, complecti voluissim. Erit quoque in hoc libro mei incepti operis finis, vt videlicet ad celum, à Iesu Christo gloria sempiterna & honore coronandus.

Itaque post intratas regiones illas, quas supra expressimus, iam demum Galliam patrem ingressus est, quæ nostro æuo Britannia dicitur, ibique toto biennio continenter doctrinam salutis longè lateque diffudit: Quantum verò eo tempore fructum fecerit, precibus explicari nequaquam potest: licet autem eius rei vel ex vno hoc argumentis dies conciones habuit, in quadam propemodum templa mutasse visus est, omnibus Iudæi vitijs eliminatis, & sanctis virtutum studijs & operibus introductis: quanto continenter eius populos instituit? Agebat autem tunc ætatis annum septuagesimum, quæ seueritatem adeo confectum & extenuatum erat, vt absque adminiculo ægrè posset ambulare. Nec tamen quicquam de labore suo & solitis exercitijs remittebat senex venerabilis, sed pro salute animarum gnauiter sudabat. Vnum hoc in eo singulare cernebat, idque à multis non alio quàm miraculi loco habitum est, quòd cum ante pulpiti, aut loqui posset videretur, posteaquam dicendi fecit initium, non minus ardentè, eruditè, distinctè ac luculenter sermonem pertexuit, quàm consuisset ætate florente. Nulli hominum ordini vel statui, nulli ætati, nulli sexui negatus est fructus doctrinæ & sanationis eius. Neque enim duntaxat ætate prouectos, & sublimium rerum atque disciplinæ eos quemadmodum cruce se signarent, orationem Dominicam & angelicam sanationem atque fidei symbolum enunciarent, Deum colerent, amarent, parentibus & proximis quibusque honorem haberent, & debita officia persoluerent. In dandis conseruatis diuites pauperibus, nec ignobilibus nobiles anteponebat, sed erat charus omnibus, vtilis omnibus, pius, benignus, amabilis, denique & venerabilis omnibus. Maxime vero orphanorum, pupillorum ac viduarum se præbebat defensorem, consultorè exhibuit: nec solum animos eorum verbo salutaris doctrinæ infudit, sed etiam sanctis precibus suis ab corporibus morbos & agitudines depulit. Et si autè propè innumera sanctorum manuum eius impositione integræ sanitatis beneficium sint adepti in Britannia, nos tamen ex plurimis non nisi pauca huc adscribemus.

Venit in
Britanniā
Britanniam
tem.

Pueros vt
institue-
rit.

575

APRILIS.

fit infœcunda. Et cùm vir sanctus benè precatus esset, & manu sua ad eius ventrem crucis signum expressisset, mox concepit, & multos peperit filios, atque in iis Petrum multis virtutibus illustrem, qui etiam nũm supereſt Dux clarissimus Britannię, quique ob summam erga B. Vincentium deuotionem & reuerentiam, multam operam impendit, vt in sanctorum albo eius nomen describeretur. Multę præterea alię fœminę eius manuum impositione fœcunditatem impetrãrunt.

In Nannetensi oppido venienti ad ipsum homini paralytico, qui eo morbo decem
& octo annis laborauerat, vt cum cæteris ab illo benedici mereretur, ita locutus est: Ar-
gentum & aurum non est mihi, sed precor Dominum Iesum Christum, vt pro immen-
sa benignitate sua, corporis, quam expetis, tibi largiatur sospitatem. Mox multa eius
membra cruce consignat, & ille se sentit incolumem, surgensque magnificat Deum,
& viro sancto gratias agit, domumque se recipiens, eam molestiam deinceps minime
perpeßus est: Duobus verò explevis annis, quibus per vniuersam Britanniam minorem,
quam alij Britanniam Britonantem vocant, ita vitæ verbum disseminauit, vt eius ser-
monem Dominus confirmaret sequentibus signis. Venerit, quæ est huius Britannie
vrbs, positus, à fratribus, qui eū sequebātur, admonitus est, vt in Hispanias reuerteretur,
& iam ætate gravis, in patrio potius, quàm peregrino solo moreretur. Verum ille me-
mor verborum Christi, quæ Auinione decumbenti dixerat, vt supra libro secundo an-
notatum est, nempe vt Occidentem euangelizando peragraret, eorum consilijs nulla
se ratione obsequi velle respondit. Cum enim hæc Britannia ad Oceanum in extremis

Occidentis finibus sita sit, existimabat eam esse regionem, in qua Christus cum
exerat e corpore migraturum. Tandem verò importunis illorum precibus flexus, decen-
uit abire Venetia, & in Hispanias proficisci. Cum sit enim Hispania quoque in orbis
rarum finibus posita, poterat non absurdè accipi, de ea Christum esse locutum, itaque
Venetiæ ciuibus primò generatim admonitis, vt doctrinæ suæ memores essent, suorum
discessu incredibili mœrore affectis, media nocte iter ingressus est, sedens asino. Cum
que se iam aliquot passuum millia confecisset arbitraretur, die illucescente ad ipsius vias
portas se cernit constitutum. Tum verò ad socios conuersus, Redeamus, inquit, fratres
mei in urbem: Nihil enim isthuc sibi vult aliud, nisi sic visum esse D E O, vt in hac regi-
one defungar. Ingreditur igitur oppidum, & simulatque res ciuibus innotuit, confe-
ssim cum ingenti gaudio ei occurrerunt. Mulieres quoque & pueri certatim iere ob-
uiam, vt eius manus oscularentur, dicentes: Benedictus, qui venit in nomine Domi-
ni. Tantus quoque in ea vrbe fuit campanarum strepitus, quantus esse solet, cum illi
signis aliqua solennitas celebratur. Postquam autem ad suum peruenit hospitium, ci-
ues & eos, qui ipsum comitabantur, ita affatus est: Sic placet Deo, charissimi, vt reuertar
ad vos, non quidem concionandi gratia, vt hætenus feci, sed vt apud vos claudam ex-
tremum vitæ diem. Vos igitur singuli ad vestras abite ades: Porro clemens & bonus De-
minus digna vobis reddat præmia pro honore, quo me hodierna die affecistis. Altera
pleraque alia locutus, multam ab illorum oculis vim lachrymarum expressit, ita vt
luce acerrimis corripitur febribus, & acerbo per mēbra omnia dolore cruciatur, ita vt
penè totus defecisse videretur. Nec tamen his potuit retardari, quò minus sancti viri
officio fungeretur.

Conuocauit igitur in primis fratres suos, & eis sui obitus diem indicauit. Cito sacerdote, cui confessionem facere solebat, illi confessus est, petijtque sibi impetrem plenam peccatorum omnium remissionem, quemadmodum Martinus Pontifex maximus illi antea concesserat. Deinde alia Ecclesia salutifera sacramenta tanta cum religione & pietate percepit, ut sanctis verbis, crebris lachrymis, hymnis & precibus ornatus ita commouerit, ut nemo esset, qui non profuse lachrymaretur. Postea triduo toto admonuit eos, qui visitandi causa ipsum adibant, uti ne doctrina ab ipso percepta obliuiscerentur.

Multa ijs diebus, quibus ægrotabat, locutus est & admiratione & annotatione, quæ cum omnia in scripta referri non possint, ex ijs pauca selegimus. Eo die, quo mor sparsus est, virum sanctum decumbere, & sacramentis Ecclesiasticis esse munus, Episcopus & magistratus atque vniuersa Veneriæ nobilitas ad eum inuisendum pariter profecti sunt. Post multos autem sermones, vtrò citroque habitos, sic eis locutus est: Viri Britones, si meminisse volueritis eorum, quæ toto hoc biennio continenter vobis pro concione dixi, certè comperietis ea esse eiusmodi, quæ à veritate non differrent, sed sint vestrarum salutis animarum profutura. Nôstis omnes, quor & quibus vi-

DE S. VINCENTIO ORD. PRAED. LIB. IIII.
 his dedistam inueni regionem vestram, & nihil in me fuit, quo vestre possem saluti con-
 siliare, quod non promptissimè & libentissimè impenderim. Vnà igitur mecum Deo
 gratias agatis, quòd & mihi gratiam sermonis contulerit, & vestros animos capaces
 meae doctrinae effecerit, vt ea ad vitam rectè instituendam permouerentur. Vobis hoc
 iam superest, vt in ijs, quae benè coepistis, perseueretis, & quae à me didicistis, eorum ne-
 quaquam obliuione capiamini. Ego verò, posteaquam Deo visum est, vt in hac vrbe
 decedam, apud eius tribunal vobis me patronum & perpetuum pro vobis deprecato-
 rem fore polliceor, si tamen à mea disciplina non recesseritis. Valere omnes: ego post
 dies decem migrabo ad Dominum.
 Deinde verò

Deinde verò prohibuit, nè tam frequentes ad eum inuisendum admitterentur, vt
posset maiori frui quiete, & rerum diuinarum contemplationi liberius vacare. Tam-
en autem ægritudines omnes, quibus antehac creberrimè afflictus fuerat, patienter
tulit, at tamen in hac extrema, quæ omnium fuit molestissima atque grauissima, tan-
tum declarauit patientiam, vt multi prudentes viri & ipsi quoque medici, morbi genus
& ægroti animi considerantes, sæpenumerò dicerent ipsis videri impossibile, vt mor-
alis homo maiori posset esse tolerantia præditus. Cum quippiã facerent medici, quòd
corpus eius lædere & dolore posset afficere, nullus ab eius ore neque clamor neq; vox
exiebat, nisi tantum aut nomen Iesu, aut beatissimæ Mariæ virginis, aut alicuius è
sanctis. Decepto illo tempore, quo vel cibum, vel somnũ capiebat, vel pro re necessã
quippiam loquebatur, semper Deo laudes offerebat.

dominicanorum, ut lites antequerent, quas de eius humando sacro corpore oritur. Ego sum professione monachus pauper & servus Iesu Christi: itaque non ego de modo sepeliendo corpore, sed de animæ potius salute cogito. Interim tamen, ut quem-
modum in vita, sic etiam post obitum ex me pacem habeatis, obsecro vos, ut Priori
sepeliendi corporis huius relinquatis. Cum iam autem dies novem abisset, petijt sibi
recitari voluit septem illos Psalmos, quos Pœnitentiales vocant: quos quidem psal-
mus atque etiam totum Psalterium tandiu dixit, donec & corporis viribus & lingua
sua lucunditate & hilaritate perfusus, iunctis sublatisque manibus & oculis in cælum,
Sub hoc

hoc tempus, visa est per fenestram eius loci, in quo decumbebat, inuolare in-
mensa multitudo papilionum miri candoris: qui passim circunuolitantes tum demum
efferunt, cum ille spiritum exhalauit, nec amplius visum apparuerunt. Putantur
in dubio fuisse spiritus angelici, qui felicem illam animam secum ad beatissimam ca-
pitalem Hierusalem patriam abduxerunt. Eadem hora ex eius corpore odor manauit
longe suauissimus. Per id tempus Veneriæ erat religiosissima Ducis Britanniae con-
fessionis, cuius supra mentionem habuimus: quæ, pro singulari in beatum virum deuotio-
ne proprijs manibus voluit ablucere corpus defuncti: quemadmodum habet multarum
gentium consuetudo, vt corpora vita sanctorum lauent. Aquam verò ipsam, qua illud
fuit, diu accurateque conseruauit, nec ea vnquam corrumpi potuit, nec inde aut ver-
beris aut aliquid foeditatis enatum est: immò verò tandiù gratissimi fuit odoris, donèc
in vase, in quo asseruabatur, penitus cōsumpta est: multi etiam, cum ex ea bibissent,
vix sunt morbis liberati. Porro Britanniae Dux exequias celebrandas curauit, quæ &
fuit dignitati, & beati viri meritis congruerent. Ad eas autem vniuersa penè Britan-
nia aduolauit, plerisque à Duce euocatis, alijs sacrum corpus videre cupientibus, atque
ad corpus ipsi sospitatem obtinere volentibus. Tanta autem erat multitudo sacrum il-
lus venerandumque corpus certatim aut videre aut tangere nitentium, vt triduo illud
attenuari oportuerit inhumatum, multisque armatis custodibus vallatum. Interim ta-
men nec tenuissimus inde exhalauit fœtor, nec vlla vel in vultu vel in cæteris mem-
bris vlla est immutatio, sed idem semper permanfit corporis color, donèc est sepultura
facta anno Christi M. CCCC. X VIII. Sicut autem in vita multis claruit miraculis, ita et
post obitum homines innumeri aut sacrarum reliquiarum corporis eius, aut ve-
luti, quibus in vita fuerat indutus, aut sepulcri eius contactu vsq; in præsentem diem

Ccc fanita.

sanitatis beneficia impetrarunt, ex quibus volumus pauca huc adscribere. Apud Casaraugustam vir quidam, nomine Iohannes Sanicus, peste exitialiter correptus, ita ut salus eius desperaretur, hortatu illustri viri Iohannis Grassia, qui nunc est Maioricensis episcopus, & Alphonsi regis Aragoniae confessorius, multis cum lacrymis B. Vincentio votum nuncupavit, & illico curatus est.

In eadem vrbe vir quidam zelotypus uxorem suam tribus in locis letaliter vulneravit: licet eius vita iam prorsus a medicis desperata esset, illa ad B. Vincentium deprecandum se contulit, & intra paucos dies conualuit.

Veneria habetur culcitra, in qua B. Vincentius decubuit, cum e corpore migraret: compertumque est supra quadringentos homines, cum ex deuotione in ea aliquantisper iacuisent, tum ab ardentissimis febribus, tum alijs diuersis languoribus illico fuisse liberatos.

In Maiorica ferunt haberi cucullum, quo fuit indutus, cum in eam insulam nauigaret: eius tactu iam inde ab eo tempore, quo ex ea discessit, usque in praesens non modo febricitantes, sed etiam daemones, & foeminae in partu periculosè laborantes, curantur.

Frater quidam Dominicanus instituti Guilelmus Portas, cum in eadem insula beatus Vincentius esset, pilos quosdam rase barba illius, ex deuotione multo tempore aseruauit. Is ut audiuit foeminam quandam a daemone occupatam, quae multa etiam secreta indicaret, pilos illos panno inuolutos, ad eius collum alligauit. Tum vero malus daemon acrius coepit vexare foeminam. Interrogatus cur esset solito atrocior, respondit se vim magnam sentire capillorum fratris Vincentij Ferratij, & tandem a sumina abscellit, ea penè exanimi relictis. Multi alij solo vestium sancti viri tactu diuersis & quidem exitialibus morbis erepti sunt, sed ipsi commemorandis nolumus esse prolixiores.

Supereff nunc, ut paucis exponamus, quemadmodum B. Vincentius sanctorum catalogo adscriptus sit. Et quidem eo tempore, quo ex vita abiit, Martinus V. Romanae Ecclesiae pontifex fuit, a quo sanè multi Galliarum Hispaniarumque principes, multae florentissimae ciuitates & Academiae, multi ecclesiarum praelati, tum per literas, tum per legatos petierunt, ut tam insignem virum in sanctos referret. Et ille quidem eorum precibus non dubitauit esse acquissimas, voluitque eas in opus conferre: sed quibusdam alperis casibus interim incidentibus, res dilata est, non solum ab hoc Martino V. sed etiam eius successoribus Eugenio IIII. & Nicolao V. & tandem a Calixto IIII. feliciter confecta est, quemadmodum ipse vir sanctus longè ante praedixerat.

Hic quaedam decrant in exemplari MS. quod vnicum habuimus.

VITA ET MIRACULA MAGNI ET BEATI PATRIS NOSTRI EUTYCHII, PATRIARCHAE CONSTANTINOPOLITANI, ab Eustathio humili Presbytero eius contemporaneo conscripta. Habetur in Simeone Metaphrasie.

6. Aprilis.

Psal. 67.

Sap. 10.

Matt. 4.

Matt. 10.

scitare filios Abrahae. Non ignoro eum, cum diues sit, duos obolos ita suscipere, ut eos auro & topazio praeferat, quippe qui ne calicem quidem aquae frigidae, tantum in nomine discipuli datum unquam aspernetur.

Quid igitur ab hoc munere suscipiendo deterrere nos debet? An quod ea nobis

non adest orationis copia, ut pro dignitate possimus virum diuinum laudare? Minime vero. Neque enim (ut Magnus inquit Basilus) quod totum inter caelum ac terram interiectum spatium oculis pertransire nequeamus, propterea nolumus intueri, quantum possumus. Itaque nec ego, quauis orationis laborem inopia, & argumentum difficile propositum sit, iners atque ignauum ocium amplectar, neque eorum similis ero, qui cum timidi sint, nec vllum habeant usum nauigandi, solo maris adpectu deterriti, ne experiendi quidem causa litore propinquas vndas audent attingere. Sed beatissimi viri fretus auxilio, populorum studio conabor pro viribus satisfacere. Scio enim illos eo fore contentos, non quantum viro huic magno diuinoque debetur, sed quantum apud me pauperem reperietur. Neque enim illi soli erant Deo grati, qui & columbam, parua quidem & vilia, sed pura tamen munera offerentes laudabantur. Is enim, quod quisque habet, non ex eo, quod non habet, censeretur. Eo igitur, qui diuitem, tamen quae a magno hoc viro praclare gesta sunt, explicabo: vel potius occasionem peritioribus dabo laudandi eum, qui omni superior est laude, quique sibi ipse magna est laus: Siquidem (ut Sapiens ait) argentum ignitum est lingua iusti, & labia iustorum stillant gratias. Ingens enim ex veris eius sermonibus splendor fulget. Nec sol aliena, sed propria luce illustratur. Magnum orbis lumen doctor Eutychius, aliorum non eger laudibus, ut perfectus ostendatur. Nec illi gloriae coronam aliunde sumptam imponimus: sed quemadmodum inquit Propheta Dauid: Omnis gloria filiae regis ab eius circumdata varietate: sic & diuinum illud sacrumque caput omnibus virtutum generibus est exornatum, & tanquam sublimis quaedam sax perpetuo splendet omni- bus in hoc vitae pelago nauigantibus, ut ad eam respicientes, in portum tutissimum & quietissimum cursum dirigant.

Hic igitur magnus vir Dei seruus, Pontifex sanctus, non ab hominibus, nec per homines, sed per Iesum Christum constitutus, alter quidam Iob in patientia iustus, ab omni reprehensione alienus, pius, verus recte demonstratus est. Verum quoniam de Iob facta est mentio, non alienum erit, ut ex eiusdem historia memorandi huius Pontificis praconia recensamus, tum propter multa, quae illi aduersa contigerunt, tum propter fortitudinem, qua illa pertulit. Ac primum quidem Iob vir fuit in regione Vstii. Iob. 1. Huius autem diuitiae & copiae in eo sitae erant, quod nihil possideret, nihil haberet. Ille pro septem filiis ex virulis & hircis Deo sacrificium offerebat: hic non pro septem, sed pro decies mille, immo vero pro innumerabilibus populis sacrificium sine sanguine & sine diuisione diuisum semper faciebat. Ceterum quia & regionis, & loci, & generis dignitatem Iob historia commemorat, huius nos item admirandi viri regionem, & locum, & parentes consideremus. Vita. 1. Eutychius enim eum ex Christianis & Orthodoxis parentibus & auis genitum & educatum fuisse. Radicem inuestigamus, cuius est ramus, & ex fructu arborem agnosca- mus. Nam ex arbore iustitiae, vitae fructus oritur. Qua igitur e regione & loco, & qua ex radice magnus hic fructus ortus sit, si tamen fructus est dicendus, ac non potius viris flo- rida, & abundans perennis vitae ramis, & charitatis erga suos pampinis circumuoluta, & nos abundè ferens, ex quibus vinum laetitia cor efficiens emanauit: quandoquidem est vita, quae semen suscipiens fructum profert vel trigessimum, vel sexagesimum, vel cen- tesimum: quem quidem fructum edidit fruendum ijs, qui habitu sunt perfectiores, qui- bus sensus ad discernendum bonum a malo habent exercitatos: si qui sunt, quid nesci- mus intelligere necessarium est.

Magnus igitur hic vir e regione Phrygum oriundus est, & in oppido, quod diuinus Patria S. Eutychii, dicitur, natus. Fausso sanè ac praclaro nomine appellatum est hoc oppidum. Quid enim praclarius, quam vel a Deo fuisse habitatum, vel diuinum hunc hominem edidisse: ut propheticè quodammodo propter illum sortitum sit hoc nomen? Hic enim vir admirabilis tam gratus in patriam extitit, ut eam muro inexpugnabili circum- daret. Templum enim in ea sanctorum Quadraginta martyrum exaedificandum cu- raui, ut locus ipse multis de causis diuinus vocari debeat, cum refugium & salus sit multarum animarum, eorumque in primis, qui angelicam & solitariam vitam com- plectuntur. Cum igitur multa in ea regione zizania, id est, homines nouarum rerum studiosi atque haeretici exorti essent, magni huius viri parentes illis obstituerunt. Erant enim

enim veluti clara quædam lumina, & vitæ verba tenebant, venenatasque feras conculcabant: quippe qui virtutem acceperant calcandi super serpentes, & scorpiones, & omnem potestatem inimici. Quis eius patriæ cuius auum huius præstantis viri, eodemque nomine Eutychem ignorat, qui inter sacerdotes excelluit, & gratiam habuit à Deo damonas eiiciendi, morbosque curandi? Ante quem à spiritibus immundis verati, cum in eius vultu præfulgentem gratiam ferre non possent, statim concidebant. Quod malum accidere illis consuevit, qui arcano Dei consilio spiritibus immundis traditi sunt ad carnis interitum, ut spiritus saluus fiat in horrendo iudicii die. Verum clemens & misericors Deus, qui non patitur eos, qui in tentatione versantur, supra vires tentari, cum tentationis prouentu remedium laborantibus per viri sancti manuum impositionem afferebat.

Ex hac sacra radice filia, nomine Synesia pullulauit, quæ nomini suo facile respondit: fuit enim verè prudentiæ mater. Cum igitur rectè educata esset & adoleuisset, opportunum tempore à Domino, viro moribus sensuque simili matrimonio coniuncta, ut paulò post ostendimus, concepit ac genuit filium primogenitum Eutychem, magni Patriarcham. Antequam enim fingeret seruum suum Deus in utero, nouit eum: & an tequam exiret è vulua, sanctificauit, & hoc illi nomen imposuit. Quos enim præcuius Deus, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & sanctificauit. Beata, quæ illum gestauit, quoniam talis patris mater extitit, Anna non minor, quia & Samuele maior hic. Illa enim promissit, se Domino consecraturam filium, quem peperisset. Nam Deo supplicans: Si dederis, inquit, semen viri, consecrabo ipsum in conspectu tuo omnibus diebus vitæ eius. At hæc maius quiddam fecit. Cum enim nihil esset pollicita, Deo fructum suum obtulit. Illa, quem precibus impetrarat, in lucem edidit vnius gentis sacerdotem & prophetam Samuelem. Hæc illius, quem laudamus, mater, sponte datum totius Orientis præfitem, & patrem patrum sanctè peperit: & visione, quam viderat, dignum educavit. Cum enim illum adhuc in utero gereret, lux eam circumfulsit, & lectulum, in quo iacebat, adeò ut eo spectaculo non mediocriter territa, secum ipsa sæpè cogitaret, quidnam sibi vellet res tam admirabilis. Portendebat autem, ut ego arbitror, lucidam ex ætate stellam, immò verò iustum virum sole septies lucidiorem oriturum, qui multos in renebris & inertia sedentes, ut exitus docuit, illustraret.

Sed quid de marito eius, & patre magni huius patrum patris dicemus? Præclarè ipsius facta præteribimus, an de ipso quoque pauca quædam breuiter attingemus? Quis ut Alexander (nam illi id erat nomen) æquè generosus? Quis Imperatori & Principibus æquè charus? (Nam quantoperè æterno Imperatori Deo gratias fuerit, filij ab eo geniti honores declarant) Inuicta erat in bellis dextera Belisarij, qui summus tunc erat dux. Hunc ille plurimi faciebat, & magno in honore habebat, ut inter strenuos fortisq; viros maximè præstantem. Cum igitur & apud Imperatorem, & apud Principes magnam gloriam obtineret hic etiam Christi miles, nulla tamen re magis erat colendus, quàm quod talis filij pater extitisset. His ergo maioribus & parentibus, viris Christianis & orthodoxis & admirandis, genus duxit magnus hic atque Augustinorum tychius: & apud ipsos enutritus & educatus, primam ætutulam transegit. Neque verò ipse educationis locus prætermittendus videtur. Est enim magna & felix Augustinorum ciuitas. Reperimus autem & D. Paulum Apostolum ortus educationis sue mentionem facere, cum ortum se esse dicit in Tarso Ciliciæ oppido, & ad pedes Gamalielæ ducatum, atque institutum.

Quæ igitur magnum Eutychem ciuitas enutrierit, videamus. Augustopolis dicta est: In qua sanctum etiam ac salutiferum baptismum suscepit, qui multos filios ipse generauit, & superiori mundo peperit. Illud item admirandum est, quod cum auns edocuit. Narrabat enim vir optimus, cum ab auno ad sacrum lauacrum ductus esset, ab illo didicisse, ut cum baptizatus genua esset flexurus, ita precaretur: Bonam mihi mentem Domine, elargire, & fac ut literas discam, & aduersarios meos superem. Quæ quidem institutio à Spiritu sancto profecta est, quo ipse repletus fuit, posteaquam sanctum catholicæ atque apostolicæ Ecclesiæ baptismum suscepit. Enutritus igitur apud magnum auum in sanctissima eius Ecclesia iuxta Augustopolim, in qua ille erat presbyter & rectorum sacrarum custos, in prima sua ætutula literas didicit, mores composuit, in cessum et habitum, atque hilarem vultus modestiam, & omnia denique, quæ ad perfectionem pertinent, percepit. Nec absurdum fore puto, quando ipse quoque puer fuit, si ludica quædam eius ætatis exposuero.

Domum

DE S. EUTYCHIO PATRIARCHA CONSTANTINOP. 581

Domum in qua cum auno suo commoratus est, in hodiernum vsque diem Clona, id est, ramum appellant. Sic autem appellata est, quoniam in ea duodecim erant aui eius fratres, tanquam eiusdem arboris rami: quamobrè & Clonades dicebantur: magnarum enim arborum rami quoque ipsi sunt magni. Hic cum multi pueri quadam die essent congregati, institutus est ludus, ut principum & sacerdotum nomina sibi quisque mutuo daret & sumeret. Quidam etià manu propria nomina sibi cum aliqua dignitate in pariete describebat. Quare magnus hic vir diuinitus motus, cum suum nomen scripsisset, adiecit Patriarchæ dignitatem. Sic enim adhuc in eo pariete manu eius ludicris litteris inscriptum legitur: Eutychem Patriarcha. Quis id non admiretur? Lusit quidem & Isaac cum Ismaele, sed Patriarchatus dignitatem tacuit, quauis Patriarchæ filius esset vnigenitus, & ex ipso tribus profectura multitudo, & multarum gentium patriarcham fore Deus Abraham promississet. Constat & magnum Alexandriæ ciuitatis Episcopum Athanasium, ludum eiusmodi cum æqualibus suis constituisse, ut memoria proditum est ab ijs, qui vitam ipsius conscripserunt. Verum nè Athanasius quidem de leale quiddam scripsit, aut dixit. Sed magnus Eutychem solus ab incunabulis, veluti gratiam sibi à patre luminum datum iri pronunciauit. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, ut ait D. Iacobus.

Cum igitur duodecim iam esset annorum, & cum tempus aliò extra aui domum vocaret, ut implerentur in eo, quæ à Domino fuerant præfinita, non auduit, quemadmodum Abraham: Exi de terra tua, & de cognatione tua (Neque enim Deo parentes & propinqui eius aduersabantur) Sed, quemadmodum Iacob ab Isaac & Rebecca, ad vrbiū regnam missus est à parentibus & auno, quem diximus, eo quidem consilio, ut in disciplinis grauioribus erudiretur. Sed maius tamen opus, ut ostendatur, eum vocabat. Nam ut Iacob in Mesopotamiam profectus, filias Laban Liam & Rachelem accepit uxores: qui sanè Laban mundi figuram gerit, & eius filia Ecclesiā ex Iudæis gentibus, quæ constātam significant: sic & nouum Iacob magnumque Patriarcham Eutychem fuit. Verum cum discipulas, quarum singulas & vulgus & sapientes admirantur, omnes ipse percussisset, & in vnam quodammodò coegisset, æqualesque suos superasset, ad eam, quæ vera & sola sapientia est, se totum contulit, nihil mali ex vetere illa & spinosa atque inquinata doctrina trahens: sed, iuxta prouerbum, omissis spinis, ex insidiosis decerpens. Didicerat enim sibi quæ planè persuaserat, sapientiam huius mundi, ut Iacob dicit, non sursum ascendere: sed esse terrenam, animalem ac dæmoniā, nec ullum spiritus fructum ipsam complectentibus afferre: celestem verò sapientiam, primum quidem esse castam, deinde pacificam, modestam, suasibilem, plenā misericordia & fructibus bonis, quibus illi, qui eam colunt, perfruuntur. Hanc summo complexus studio magnus hic Dei vir, bonum consilium cepit, quod non auferret ab eo, sed quo ipse seruaretur. Sic enim ait Sapiens: Bonum consilium custodite, & pia cogitatio seruabit te. Quod quidem consilium re ipsa statim executus est per sancti Spiritus perfectionem. Gratiā non distulit, nec dixit: Cras veniam atque perfectam: sed cum dixisset, Volo, res ipsa confestim subsequuta est. Quandoquidem Deus est admirabilis consiliarius. Omne enim datum bonum, & omne donum perfectum reuera relinqueret, & omnem Aegyptiacam voluntatem sub sabulo sepelirèt: currit ad montem virtutum, hoc est, ad monachorum angelicum chorum contenderet. Quæ de re mox latius loquemur.

Cum igitur hoc consilium cepisset, ac super petram, quæ Christus est, rectè ædificauisset, & firmum ac stabile maneret hoc fundamentum, occasio quædam illi à Deo oblata est, quæ propositum eius paulisper impediret. Quemadmodum enim, qui iter faciunt, atque in ipso itinere inter se colloquuntur, repentino aliquo tonitru cessante, institutum iter sermonemque repetunt. Sic viro huic admirabili contigit. Cum enim vitæ solitaria rationem iniret, Pontificatus illi dignitas oblata est. Summa enim contentione petijt ab eo ciuitatis Amaseorum Episcopus, & quidam alij, ut Laodiceorum Episcopatum susceperet. Horum ille studijs precibusque coactus, cum non esse Dei voluntatem existimaret, cessit necessitati, seque illi muneri, ut agnum

innocentem, obtulit. Verum cum adhuc in regia ciuitate commoraretur, primiti-
spiralem Lectoris gratiam accepit, quam Dominus sanctificauit. Accepto enim il-
bro, legit: & cum illum plicuisset, ministro reddidit. Neque illud pratermittendum
est, quod primum capillos non obscuro, nec quouis in loco, sed in sancta ade cum
quadam venerationis occasione deposuit. Quis autem hic locus sanctus fuerit, audi-
re operaprecium est. Gloriosa Domine nostra Dei genitricis & semper virginis Ma-
ria templum in Vrbini regione, in Imperatoris campo situm, omnibus est notum.
In hoc ex parua etate magnus hic vir die noctue diuinis precationibus vacabat, &
sancti corporis preciosique sanguinis Christi Dei nostri communionem sumebat.
Hic ille, tempore iam id requirente, spirituales sacerdotij gratias accipere concupuit.
Verè altera Sion declarata es sancta Christi matris Ecclesia, quoniam in te missus est
Spiritus sanctus super diuinum hunc & Apostolicum virum. Et tu vir Dei deside-
rio desiderasti gratiam, cuius iam diu amator eras, quamque in ipso sanctuario acci-
pere expecebas.

Tondetur
pili capitis
eius.

Quid igitur actum est? Paratus erat, qui preciosum illius caput tonderet. Priuatum
quarebant locum: & dignus repertus est. Ecquis iste locus? Sanctum baptisterium. Il-
luc concesserunt. Cumque non inuenirent, ubi confiderent, Dei prouidentia factum
est, ut in almi lauacri crepidine is sederet, & contra ipsius atque tondentis voluntatem,
diuino tamen consilio, contigit, ut omnes eius capilli in lauacrum deciderent. Admi-
ratione digna sunt, quæ magno viro acciderunt. Sacer enim fons, qui iam ipsum re-
generauerat tanquam mater, rursus capillos eius suscepit: quod quidem mea senten-
tia, significabat, innumerabilem hominum multitudinem per ipsum in eo sacro huius
augustæ ciuitatis fonte regenerandam. Sicut enim nemo potest cæli stellas, aut arenarum
maris, capitise capillos enumerare: ita nemo poterit numero comprehendere regi-
le sacerdotium, gentemque sanctam, quam per aquam & spiritum regeneratam, Deo
vir sanctus obtulit. Eo igitur capillorum in sacrum fontem lapsu, id fuisse præsigni-
catum existimo, & propterea silentio pratercundum esse non censui. Et ipse cuncta,
quæ sibi contingebant, tanquam à Deo missa, suscipiebat, & diligenter obseruabat. Id
cum euenisset, decreuit se nunquam abluere, nec aqua communi caput irrigare. Quod
quidem re ipsa præstitit, illotus manens usque ad finem vitæ suæ. Paruit enim illi Dei
mandato: Vouete, & reddite Domino Deo vestro: Et Bonum est viro, cum tulerit iu-
gum ab adolescentia sua. Et hæc quidem ante primum gradum acta sunt.

Nunquam
lauit ca-
put.
Psal. 76.
Thren. 3.

Fir diaconus.

Item presbyter.

Luc. 7.

Psal. 106.

Psal. 12.

Esa. 55.
1. Reg. 16.

Matt. 13.

Quid postea? Paulo post & alter Stephanus apparuit, cum Diaconi iugum subisset,
factis & verbis potens, vita & moribus multos componens ac docens, quomodo diu-
num ministerium perficere oporteat, & in domo Domini versari, quæ est Ecclesia Dei
viventis. Sed cum paruo tempore in gradu Diaconatus ex diuinorum Canonum præ-
scripto mansisset, ut de pluribus bene mereretur, ad Presbyterorum cathedrâ proue-
tus est. Considerate autem, quo modo, ordine & ratione illi cuncta cesserint. Nihil
præter ætatem, omnia perfecta, omnia diuina gratia plena. Ordinis autem ratio cum
omnibus in rebus, tum in gradibus pietatis optima est. Cum triginta esset annorum, Pre-
sbyter creatus est, ætate corporis congruente ad perfectionem accedens. Hanc ætatem
Christus super omnia Deus videtur honorasse, qui cum triginta esset annorum, bapti-
zatus est, me, & quæ mea sunt, omnia sumens, ut ego, quæ illius sunt, per personam con-
iunctionem acciperem. Cum igitur in Presbyterorum sede consideret, cumque, ut in-
quit David, exaltarent in Ecclesia populum, & in cathedra Presbyterorum lauda-
rent, gradum illum quoque exemplo suo decorauit: cum non simul satis esset atque
editus, ut fabulæ Gigantes fingunt, neque ut repentini quidam, & die vno, tanquam
luto formati populorum Præsides. Non enim repente ad eum gradum venit. Nam is
non erat, qui gradum persequeretur: sed gradus ipse illum secutus est, ut ait scriptum:
Misericordia tua, Domine, subsequetur me. Cum igitur omnia ex diuino præscripto
& lege perfecisset, iamque speraretur Lazichenorum futurus Episcopus, ab ea remo-
tus est cura ab ipso Deo, qui meliora semper ac præstantiora prospicit seruis suis. Ne-
que enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ, inquit Dominus per Prophetam
Homo quippe in faciem respicit, Deus autem intuetur cor.

Cum igitur consilium illud mutatum esset, & Lazichenæ vrbis Episcopus ad ali-
um deuenisset, pristinum propositum complexus, incorruptas diuitias tractare decre-
uit, & prudentem patremfamilias imitari, qui promens ex thesauris suis omnia noua
& vetera, preciosam emitt margaritam, & superlucratum est. Sic & vir admirabilis blan-
das vi-

das vitæ voluptates & sensus pulchrè commutauit: dansque temporaria, ut acciperet
sempiterna, propter excellentem cognitionis magnitudinem, imitatus est Apostolos,
qui, relictis omnibus, secuti sunt Christum. Se totum solitaria vitæ tradidit, monachi
vestem induens, & re atque habitu & sermone philosophiā illam amplectens, quam ex
vero inanis adamauerat. Imitatus est Eliam Thesbitem & Iohannem Baptistam, qui
exercitationis viam imitari volentibus ostendentes, solitudinem primi coluerunt.
Quamquam magnus Eutychius non solitudinem, non Carmelum, sed Amaseorum
metropolim elegit, ubi desiderio suo satisfaceret. In hac enim ciuitate sanctum est mo-
nasterium, quod sanctissimi quondam Episcopi Meletius, & Vranus, & Seleucus ex ædi-
ficandum curarunt. Ac Meletius quidem & Seleucus, cum sanctissimam Amaseorum
Ecclesiam rexissent, in ea sancte dormierunt, & in hodiernum usque diem miracula &
curationes operantur. Nam de magno quidem Seleuco miraculum celebratur, quod
per illum Deus, cum adhuc viueret, operatus est.

Matt. 19.
Fit Mona-
chus.

Cum enim famæ grauissima regionem occupasset, non medioere periculum erat.
Etenim cum ex horreo, quod adhuc manet, totum esset frumentum exportatum, custos
non ferens flagitantium impetum, ad sanctum Seleucum accessit, horreique clauis red-
didit: Non est, inquit, frumentum in horreo, & efflagitantis populi multitudinem
ferre non possum. Accepas clauis vir sanctus in lectulo suo posuit, & per totā noctē, ut
solitus erat, precari Deum non destitit, ut admirabilem potentiam suam ostenderet,
quod populum suum alere posset ac sustentare. Postridie igitur manē, cum ad sanctum
Episcopum de more religiosissimi clerici venissent, ipse ad custodem: Accipe, inquit,
clauis, frater, & subueni pauperum necessitati. At ille rursus iureiurando affirmavit,
nihil in horreo esse frumenti. Cumque obstinatus in incredulitate perstarer, ad cleri-
cos conuersus vir magnus: Benedictus, inquit, Dominus: Abire cum illo, & cognosci.
ut vtrum vera dicat, necne. Cum autem abiissent, & vellent ostium aperire, vix potue-
runt introire præ frumenti multitudine. Manet autem ad hunc usque diem inscriptum
testimonium. Centies mille frumenti modios ex horreo sancti Seleuci precibus expor-
tatos. Hactenus de beato Seleuco. Vranij verò, qui in Ibæ sedem obtinuit, & ille de-
functus est, tumulus adhuc curationes elargitur: idque patet ex ægrotantibus, qui in æ-
berantur, & sani cursitant collaudantes Deum.

Seleuci epi-
scopi mira-
culum in-
signe.

In hoc igitur magno monasterio, quod ipse postea tum ædificijs, tum cultu diuino,
non prouentibus amplificauit, monachi magnus Eutychius habitum induit. Cumque
succinctos haberet lumbos in veritate, & sancti Spiritus armaturam suscepisset, totius
monachorum cœtus in ea metropoli gubernandi prouinciam cepit: ex quo Catholi-
cus seu Generalis appellatus est. Qua quidem dignitate nihil elatus est, nec eam in ani-
mo suo magnificiebat, Omnem enim caducæ ac miseræ, huius vitæ splendorem, ut ina-
nem, aspernabatur: quippe qui hominis gloriam, ut florem fœni esse non ignoraret.
Itaque cum maximus esset omnium ac primus, ita se gerebat, ut si vnus e multis exti-
tisset. Sic enim Dominus præcipit: Qui vult inter vos esse primus, sit omnium vltimus
& minister. Dictum enim illud: Dux aliorum es constitutus, ita te gere, ut si vnus esses
ex illis: planè meminerat & obseruabat. Iam cum omnia non exiguo tempore, nempe
decem annorum spatio in eadem mansione degens, ei que præsidens, fecisset & docuisset
multosque Deo cohortationibus & doctrina sua lucratus esset, illud Euangelicum
obseruans: Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum. & illud:
Melius est nomen bonum, quam diuitiæ multæ, meruit illa verba audire: Eugène serue bo-
ne & fidelis, super pauca fuisti fidelis, super multa re constituam. Et sic illustris effectus
est, ut cum instar ardentis & absconditæ lampadis sub modio esset, electus sit, ut super
candelabrum positus, fideles omnes illustraret, & omnibus, ut ciuitas super montem
posita, clarus fieret. Sed quomodo hæc gesta sunt? Dei prouidentia factum est, ut in ne-
gocio quodam, ad omnes Christianos pertinente, magni huius viri opera requireretur.

Habitum
monachi
induit Eu-
tychius.

Esa. 40.

Mar. 10.

Ecel. 32.

Matt. 6.

Prou. 22.

Matt. 23.

Scitis vos omnes, viri studiosi, sanctum Concilium quintum in hac regia ciuitate
fuisse celebratum, regnante Diuo Iustiano Imperatore, qui Christianæ religionis
studiosissimus fuit, & diligentissimus in congregandis sanctissimis Episcopis, qui tria
capita diiudicarent, id est, Theodoretum scripta contra duodecim capita sancti Cy-
rilli & epistolam Ibæ, ad Marim Persam conscriptam: & Theodori Mopsuestiæ Epi-
scopi Iudaicas nugæ & maledicta. Quæ quidem diligenter explorata, & iuste impro-
bata,

Conciliū
V. ecumē-
nicum.

& serpentes, & omnem potestatem inimici: Et post resurrectionem non ne variis modis versatus cum sanctis Apostolis ac discipulis suis, quadagesimo die benedicens illis, discessit ab eis, & ferebatur in celum, relicta illis & per ipsos Ecclesie sue pace, quam acquisierat sanguine suo: Ex multis hæc pauca volui commemorare, ut ostenderem omnia, quæ in sanctum hunc virum collata sunt, Diuina quadam gratia cõtemplatione digna processisse.

Verum quis deinceps fuit, cum esset consecratus, & sublimẽ illam dignitatẽ accepisset? Sanctitas ei similis, quæ per linguas ignitas super singulos Apostolos descendit, super ipsum item requieuit: & Spiritu sancto plenus, loqui cœpit, quemadmodum ipse Spiritus dabat eloqui. Merito posset hic aliquis totum illum scripturæ locum accommodare: Erant autem in Hierusalem viri religiosi ex omni gente, quæ sub celo est. Verẽ enim ex omni gente erant religiosissimi episcopi in noua Hierusalem Constantinopoli cõgregati, triu illorũ capitum gratia, quæ antè recessit. Cum igitur cõuenisset multitudo & confusa esset, audierunt ipsum loquentem alia lingua aduersus diuersas linguas hæreticorum. Alia enim est recte loquentium, & in recta fidei confessione manentium lingua: alia eorum, qui in superbia sua loquuntur iniquitatem aduersus Deum altissimum. Itaque ignita sancti viri lingua sustulit eos in finem, Spiritus sancti ope, & sanctissimis episcopis adiuuantibus: ut Moses Israelitæ ferens opem, Aegyptiũq; percutiens. Dogmata enim hæreticorum, à veris Israelitis tenebrosa execrandaque exiliantur: quamobrẽm & damnata, sub sabulo sepeliuntur. Iam quæ in magno illo quinto Concilio acta fuerint, scitis vos omnes viri doctissimi. Quare non est necesse, ut aliquid de illis dicamus. Quod si qui sunt, qui ea ignorent, facile poterunt intelligere. Sed hoc loco congruit id, quod à Dauide dictum est: Sacerdotes tui induantur iustitia, & sancti tui exultent. Itemque illud, quod ab Apostolo dictum est. Induite armaturam spiritus sancti, quod possitis omnia rela inimici ignita extinguere. Indutus igitur lorica iustitiæ, & calceatis pedibus in præparatione Euangelij pacis, in omnibus sumens scutum fidei, & galeam salutis, & gladium Spiritus, quod est Verbum Dei, spinas amputauit, & vias asperas, planas reddidit, eiecit lapidibus, id est, maledicis & detestandis hæreticorum sermonibus, ex vera fidei via, & medium maceræ parietem soluens, per sanctorum dogmatum expositionem & comprobationem, sanctissimis Dei Ecclesiis pacem reddidit.

Res autem accidit admirabilis, & illius animo digna: quæ, ut arbitror, vel potius scio, nunquam accider, nec est euentura. Cum enim multa diuersis locis atque temporibus sancta Concilia celebrata sint, ex quo religio Christiana constituta est, nemo vnquam nisi magni huius atque diuini viri tempore, quatuor simul Patriarchas conuenisse meminuit. Itaque cunctis dubitationibus & controuersijs, non violentia, nec necessitate, aut partium studio atque affectione, sed demonstrationum & cohortationum vi dissolutis, summa pax & magna tranquillitas in Dei ecclesia est consecuta. Quatuor autem Patriarchæ sunt hi: Vigilius veteris Romæ, Euty chius hinc nouæ Romæ, Apollinarius magnæ Alexandriæ, Dominus Antiochiæ: qui tanquam vnum in corpus ex quatuor elementis conflare, vnanimes, idemque sentientes, manus inter se coniunxerunt, ut oraculum illud Psalmi testatur: Flumina plaudent manibus in idipsum: Montes exultabunt. Et quod à Zacharia dictum est: Erit in die illa commotio Domini super eos magna, & capiet vnusquisque manum proximi sui, & manus eius cum manu proximi sui coniungetur: & Iudas pugnabit in Hierusalem, & congregabit robur omnium populorum per circuitum. Quadruplicem igitur & auream quodammodo quandam magnam catenam conficientes, in templum Dei, hoc est, in magnam Ecclesiam ingressi sunt, & Diuinum incruentumque sacrificium obtulerunt, semel & solum Christum Dominum, pastoremque principem imitati, qui vnica oblatione sanctificauit vniversos, semel passus in fine seculorum. Omitto, quod sacerdos semel in anno in Sancta sanctorum ingrediens, latræ figuram & vmbra exprimebat. Quatuor hi fluuij tollentes contritiones montium, iuxta illud: Elenabunt flumina fluctus suos: opinionones hæreticorum, quæ apud fideles sunt maculæ quædam & sordes, eiecerunt à vocibus & quarum multarum, id est, scripturarum & Patrum testimonijs: lætitiarumque & gaudium sanctis montibus, hoc est, Christi ecclesijs pepererunt. Quis vidit, quis audiuit res eiusmodi? Pulchri sanè, & admodum pulchri sunt fluuij, qui egrediuntur à paradiso: multo tamen magis laudandi sunt quatuor hi, qui in paradisum ingressi sunt. Paradisus enim est Ecclesia Dei, in qua plantati sunt, in montem hereditatis, in hereditatem.

bitaculum paratum, quod Dominus sanctificauit, quod parauerunt manus eius, qui regnat in seculum & vltro: Horum igitur consensu & coniunctione Dominus Deus nobis hæreseum fautores, triumque capitum impietatem demergens, nouo nimirum Mose manum tollente, & virga, id est, cruce filios contumaciæ in aqua maris suffocauit. Filij autem Israel ambulauerunt per siccum in medio maris.

Cum igitur ex quatuor Pastorum concordia rectoque sensu, factum esset veluti vnum ouile, atque vnus pastor, & omnis disciplinæ moderatio super sacerdotes & sacerdotum præfules conueneret, discesserunt ad suas singuli ciuitates & populos magno cum gaudio. Ac diu quidem tunc omnes vbique Ecclesiæ Dei in pace versatæ, replebantur enim & edificabantur in timore Dei, & sancti spiritus consolati. Patriarcha Euty chius, Nam vtille quodam luctatus est non cum homine (neque enim is homo fuit, qui benedixit Jacob, & mutauit nomen eius in Israel: Quoniam opes & potestates, aduersus mundi rectores tam visibiles, quam inuisibiles, solus pro Christo Deo nostro bellum suscepit, solus subiit Ecclesiarum sollicitudinem, restituitque Arabici lupi non desinebant Dei gregem oppugnare, mala excogitantes, & loquentes seruis creditum sibi gregem à Pastorum principe Christo, super aquam refectionis & in loco pascuæ collocauit, quod firmum erat, conseruans: quod fractum, alligans: quod debile, confirmandum: quod aberrabat reducens sermonibus & rationibus opportuno, ut peritus pastor. Ardore diei & glacie noctis vrebatur, ut Jacob Patriarcha, qui pro Lia & Rachele seruauit, Laban pecora pascens annis quatuordecim. Verum ille merat manifesta. Nam quæ sublimioris speculationis sunt, coniugium scilicet illud cum duabus sororibus, ea figuram quandam præ se ferebant Ecclesiæ, ex Iuda & Gentibus congregatæ, quam Christus omnium Deus sibi despondit. Aliam enim orationem hæc requirerent. At magnus hic vir Dei Euty chius pari annorum numero, quot sunt Apostoli, Christi gregem pascit, quem ipse Pastorum princeps Apostolorum principi Petro commendauit: Si diligis & amas me, inquit, pascere oues meas, & pascere agnos meos. Nanque oues has cruce obsignatas, & virtutibus varias in vnico ouile id est, in sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam congregatas, alie non seruientes nec audientes, conseruauit. Oues enim propriæ semper audiunt vocem veri pastoris. Neque enim fuit mercenarius pastor, neque ut fuit, aut latro, aut perceptor, aut alienus, in ouile ingressus est: sed diuina lege & optimo ordine cum discipulis & gratia congruente, commendata est illi Ecclesia Dei, quam virginem castamque Dominus conseruauit.

Ceterum hoc ferre diu non potuit inuidus atque honestatis inimicus diabolus, qui insidens ac superbus dicit: Fortitudine mea capiam orbem vniuersum, tanquam nil dūm & tanquam oua derelicta tollam, & auferam manu mea fines gentium. Cum enim Torque. tur diabolus inuictus. ad celum usque pertingens, quid fecerit zizaniorum sator, & generis nostri hostis, quid machinatus sit sapiens ille ad faciendum malum, quomodo zizania in frumentum coniecerit, videamus. Specie pietatis & honoris ignominiosi (ut ait Apostolus: Zelum habent, sed non habent scientiam) tanquam aper de sylua & singularis perit. Quæ tamen firma permanfit, illaq; ut pulvis paulo post dissoluta sunt. Verum quomodo in ea tam potissimum curam incumberet, ut omnes hæreticorum rationes, & demonstrationibus, tum testimonijs scripturarum. Hic nescio quo auctore & Justiniani Imp. pium studium, in eadem hereticis improbatet & euerteret: quod quidem & fecit tum argum. Labitur in errorem Aphthar. docit. Quæ quidem, ut cancer, serpens atque depascens, totum

totum propè orbem perdidisset, nisi noster Phinees anteuertens restitisset. Sed quod
huic morbo remedium adhibitum est? Sanctorum Apostolorum & Prophetarum atque
Doctorum testimonia, & demonstrationes sunt multæ, quibus usus est ille ad pellendum
illum morbum opprimendum. Perniciosa enim omnino pestis est, asserere, incor-
ruptum fuisse Domini nostri Iesu Christi corpus ante resurrectionem. Quis enim adeo
stultus est, ut Domini corpus ex eo, quod cum diuina natura copulatum fuit, incor-
ruptum asserat, cum, hoc concessio, colligendum sit necessario, fictam & simulatam hu-
manæ carnis susceptionem extitisse? Quomodo enim incorruptum corpus pati potu-
it, aut circumcidi, aut pannis inuolui, aut lacte nutrir? Quæ si illam vitæ largitricem car-
nem subijisse credimus, Crucem item, & clauorum foramina, & lanceæ vulnus cõfiteri
oportet. Incorruptum igitur de illo dici non potest, nisi per hoc verbum intelligamus,
corpus illius nulla vnquam fuisse peccati macula contaminatum, aut in sepulchro non
esse dissolutum. Verum hæc magno diuinoque doctore Eutychio scriptis studiosè
sunt & acriter disputata. Ex quibus, si quis veritatem ignorat, facile eam poterit intelli-
gere. Longiores enim essemus, si ea vellemus persequi. Videamus igitur, quid, postea
quàm patrum attulit testimonia, consecutum sit.

Cum magnus hic vir longa oratione Imperatori, non esse id Ecclesiæ Catholice dog-
ma, comprobasset, animam suam, (ut ait Ezechiel Propheta) quæ ad propositum per-
tinerent explicans, sermavit. Illi verò malorum inuectores, in peccatis suis perierunt. Atque
Instar enim sæpè cadentis guttæ & petram excauantis, Imperatori persuaserunt. Atque
huius quidem improba opinionis magistri, execranda nugacis Origenis & Eusebii &
Didymi dogmata defendebant. Quorum nomina libens prætereo, ne malo malum re-
pendere videar, & contumelia calumniam persequi, & contra propositum & more
sancti Eutychii facere: qui ex beato Saluatoris nostri mandato, non esse malum pro
lo reddendum, sed contra potius maledicentibus benedicendum, & pro persequenti-
bus precandum, tum factis, tum verbis docuit. Quamquam silenda potius videntur, quàm
prædicanda, quæ tunc gesta sunt. Quæ obrem ut ipse vir sanctus edocuit, quæ silētio sunt
digna, prætereamus. Vigil igitur iustitiæ oculus malitiam impunitam abire non permu-
lit: sed calumniam omnino rexit & patefecit, adeo ut illi ipsi ore proprio conuicti
nem confessi sint, & vltionis æquitatem collaudarint. Erant autem, qui hæc machinati
sunt, non solum ex eorum numero, qui plurimum valebant apud Imperatorem, ve-
rum etiam ex sacerdotibus, qui erant insignes, quique magnas Ecclesias gubernabant.
(si tamen sacerdotis nomine digni sunt, homines improbi & calumniatores) quos ta-
men omnes iustitia puniuit, obstruens labia aduersus iustum loquentia iniquitatem in
superbia & despectione. Isti igitur, ut dictum est, execrabilium & impiorum dogmatum
studio simplicitatem Imperatoris peruerterunt, & sub incorrupti occasione inique, ut
demonstrabitur, & præter diuinos Canones atque Ecclesiastica instituta beatum ac pi-
um virum oppugnarunt. Sed eos iustus iudex & in hac vita puniuit, & mox ad inferorum
supplicia derussit sempiterna.

Cum igitur studiis istorum diuturna vis morbi esset adaucta, & vulnus iam intrac-
tile, atque adeo immedicabile euasisset, cumque imperator, assumpta charta, in qua
detestanda illa opinio, quod Domini corpus ex diuinæ naturæ copulatione incor-
ruptibile fuerit, continebatur, eam diuino magnoque pugili Eutychio perlegisset, flagi-
tabat, ut sententia & suffragio suo illam comprobaret. At ille, ut aquum erat, pri-
mum cohortationibus vtens, negabat eam esse doctrinam Apostolorum: quam ob-
rem se illi nec animo posse, nec verbis assentiri. Deinde cum nec cohortationibus
nec admonitionibus posset Imperatori persuadere, ne quid contra catholicam Ec-
clesiam & recta dogmata faceret, omnem curam & sollicitudinem suam in Deum re-
ijciens, Apostoli verbis testatus est, se nihil vitium omisisse, quod non nunciaret: Certe,
que in posterum ita se confirmavit, ut pro Christi fide veller omnia perire: Certe,
inquiens, scio, nec mortem, nec vitam, nec presentiam, nec futura, nec afflictionem, nec
angustiam, nec famem, nec nuditatem, nec gladium, nec exilium posse me separare à
charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Hæc vir sanctus verbis primū,
mox autem factis comprobauit. Constat enim, facta esse subsecuta. Cum enim nol-
let dogmatis errorem suscipere, & Aphthardocitas comprobare, statim malorum
inuectores, qui omnia facile audent, principes illi & sacerdotes annui, congregati in
auditorium & conuenientes, meditari sunt inania & stulta aduersus Dominum, & ad-
uersus Christum eius: & Imperatori persuaserunt, ut virum, omnibus ornatum virtu-
tibus,

tibus, è sede exturbaret, in eaque alium constitueret, qui studiis & opinionibus suis
consentiret. Quod quidem & factum est. Nam cum festus dies sancti Timothei
apud Hormisdæ regionem in nouo palatio celebraretur, ac sanctus Eutychius rem-
aniam faceret, Tribunus militum & satellites, immanis feræ ministri, Episcopa-
tum inuasit, comprehensis & distractis viri sancti familiaribus, qui contra il-
lum testificarentur, ut quoquo modo illum non sine causa ex Episcopatu ciectum
fuisse ostenderent. At vir magnus, cum eorum inuasionem in Episcopatum, & quos-
dam è suorum numero illinc violenter abstractos & in carcerem coniectos fuisse co-
gnouisset, peracto sacrificio, distributaque sancta Communione, in sacrario mansit.
Dicebant enim quidam graues viri, si è sacro templo exiret, fore, ut interficeretur:
quosdam enim armatos, atque in Antiochi prædio collocatos, eo consilio foris eum
expectare.

Hæc vir beatus cum accepisset, constitit ante altare, solitisque vestibus & super-
humerali indutus, quod semper secum habebat, usque ad vesperam precationibus in-
teraret. Deum obsecrans, ut Ecclesiam suam tranquillam & recta dogmata conser-
uaret. Cum autem fecisset obsecrandi finem, sacerdotes & monachi, qui aderant,
horati sunt eum, ut cibum caperet: quod & fecit. Cumque paululum quieuisset,
adit cum gladiis & fustibus, multoque cum præsidio militari magna illa fera, qui
Aethereus appellabatur: correptumque sanctum virum, nudum, & nihil haben-
tem, in monasterium, quod Choracludum appellant, absporravit. Quo in loco cum
vno die commoratus esset, & propter monasterii paupertatem male tractaretur, mi-
sericordia commoti, (nam viri sancti virtutem aduersarij quoque admirabantur) eum
in Osiæ, id est, Sanctæ, sic appellato monasterio prope Chalcedonem collocarunt. Expellitur
vir sanctus
è sede sua.
Nec amplius quærentes, vtrum iure, an iniuria è sede fuisset ciectus, coacto post diem
octauum conuentu Episcoporum & principum, virum sanctum, quem indicta causa
cecerant, in ius, ut se defenderet, vocarunt, quod libellus aduersus eum Confessui
esset oblatus. Quid autem libellus contineret, non sine risu potest audiri: Quod
notam cri-
mina.
et illa his magis adhuc ridicula. Ab eiusmodi igitur criminibus, ut sese purgaret,
eum accesserunt. Sed vir sanctus Episcopis & principibus, qui Confessui manda-
te coacti responderunt: Ad quem, inquit, acceditis, & quem me vocatis? Illi verita-
tem, inquit, iste dominus & pater vester? Venimus, inquiunt, (tanquam oculis qui-
busdam ego, inquit ille, Patriarcha Dei gratia sum, nec à me quisquam hominum
tolleret hanc dignitatem. Quis est ille, quem meo in loco collocastis? Quibus ver-
bis eum illi respondere non possent, victi reuerterunt ad eos, à quibus nulli fuerant.
Verum idem conuentus iterum & tertio contra Canones eum vocauit. Sed ille sem-
per congruenter respondit: Si canonicum, inquiens, iudicium constitutum est, de-
bet mihi Clerus meus, & ordo Patriarchatus, & veniam, defendamque me, & accusa-
torum meorum utar testimonio. Hæc illi responsa cum accepissent, nihil consenta-
tamen facientes, sententiam contra ipsum tulerunt, ipsis iudicibus dignam. Quam
beatus vir anteuertens, subiecit omnes pœnis Canonicis, donec resipisce-
rent.

Verum cum finem accepissent confessus illius ludi, is, qui consilium Achitophe-
te dissecerat, axesque currum Pharaonis confregerat, dissipauit etiam illorum con-
siliis, implicans eos inter se: qui eum occasionem honestam non reperirent aduer-
sus ipsum, ut quæ iniuste egerant, iuste viderentur egisse, (erant enim idem iudices &
accusatores) eum ex loco, ubi erat, in insulam, quæ Principe dicitur, transfulerunt. Deportatur
in exilium.
Ad hanc appulit insulam beatus vir cum tempestate die sabbati, nocte profunda. Cum
hoc elogio: Christus vobiscum est, state. Qua quidem re vehementer letus, gratias
agere Deo, qui hanc sibi consolationem attulisset. Sed cum in illa insula tres hebdoma-
das sub magna militum custodia transegisset, rursus ab eisdem iudicibus decretum
fuit, ut Amaseorum metropolim peteret, maneretque in monasterio, quod ipse consti-
tuerat. Quod & factum est. Quæ autem illic aduersus eum acta scriptaque sint, dicere,
non longior sum, superfedebam. Satis enim est, quod ad hoc propositum dixit Ezechiel ex
persona Dei: Eo tempore auertam faciem meam ab eis, & inquinabunt Episcopatum
meum,
D d d

Testum S.
Timothei.
Vis infertur
adibuseius

Expellitur
vir sanctus
è sede sua.

Nota cri-
mina.

Excommu-
nicat aduer-
sarios suos,
a. Reg. 17.

Deportatur
in exilium.

Subetur
Amaseam
proficisci.

Act. 27.

Luc. 4.

Iacob. 2.

Esa. 40.

Matth. 10.

Anastasi-
us episc. Anti-
ochenus per
secutionem
patitur.
Act. 20.

Gen. 12. & 46.

Esa. 19.

Iohan. 14.

Matth. 17.

Matth. 13.

Marc. 9.

meum, & ingredientur in sancta mea sine reuerentia, & facient iniquationem magnam. Sed quæ deinde euenerint, videamus.

Fidelis Dei seruus Eutyechius Paulo similis declaratus est, & ad eum quoque Pauli historia referri potest. Sic enim de Paulo scriptum est: Ut autem iudicatum est, ut in Italiam nauigarem, tradiderunt Paulum & quosdam viros Centurioni, nomine Iulio. Sic & de sancto viro factum est. Nam posteaquam multa temere consulta essent, tandem, ut diximus, decretum fuit, ut ad Amaseorum metropolim sese conferret, & in suo ipsius monasterio viveret. Hoc ille nuncio doluit fortasse? Aduersus ne est? Vel succurrit illi, quod Dominus prædixerat: Nemo Propheta acceptus est in patria sua? Minime verò: sed prompto animo omnia subiit. Gaudebat enim non solum habitus esset, qui pro nomine Dei contumelia afficeretur. Studebat enim non solum ut in illum crederet, verum etiam ut pateretur. Quoniam fides sine operibus mortua est. Imitatus est hac item in re super omnia Deum, qui dorsum suum tradidit flagellis, & genas alapis, & faciem suam non auertit à foeditate sputorum. Cuius linore sanati omnes sumus. Qui etiam dixit: Si me persecuti sunt, & vos persequantur. Si patrem familiam Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius? Hoc egit & seruus Dei. Decreuerat enim omnes potius perpeti acerbitates, quam fidem prodere, ut exemplo suo multi confirmarentur, stabilesque & immobiles in recta fidei confessione permanerent. Quod quidem & factum est. Omnes enim patriarchæ, multique Episcopi, præcipueque Orientales recusarunt Imperatoris opinioni subscribere, & ei tum Synodo, tum scriptis restiterunt, in primisque sanctissimus Theopolis patriarcha Anastasius, qui eandem, quas magnus Eutyechius (arumnas ne dicam, an coronas?) persequitur. Cum igitur indicta causa damnatus esset exilio, parataque essent iam omnia, nos ita cum illo persecutionem pro Christo & exilium ferre decreuimus. Quo quidem constituto, ille omnes, qui aderant in insula, ore osculatus, ut Ephesios Paulus in litore, amicum autem totam ecclesiam, sibi à Deo creditam, in osculo sancto, eam Domino, à qua ipsam acceperat, commendauit.

Eorum igitur, qui nos ducebant & qui nuserant, arbitrio in monasterio ipsius commisitimus, tanquam in exilio, ut ipsi arbitrabantur: quod tamen vir sanctus salutiferum sibi, & multorum honorum causam existimabat. Quæ autem tunc in via publica gestata sunt, utrum molesta acerbique fuerint, an miraculis & egrotantium curationibus plena, ut orationis longitudo videretur, prætereo. Quamquam eadem, maioraque populi cæ perspecta sunt, cum viri sancti reuocatio celebrata est. Descendit igitur in Aegyptum, magnus pugnafor Eutyechius, ut Abraham olim, & eius nepos Iacob in eandem ambo Patriarchæ, propter famem. Nam quod Saluator noster Iesus Christus in eandem Aegyptum descendit, ut rem excellentiorem eum honore præterimus, & propter leuem nubem, & propter casum manufactorum simulacrorum. Nam descensus quidem ille multis miraculis clauit. Dei enim carnem humanam induit præsentia, quid non admirabile efficeret? Nec magnorum Patriarcharum descensus miraculo caruit: ut facile declarant nobis omnibus plagæ illæ, quas à Deo Pharaon accepit propter Abraham & Saram, quamobrem eos cum honore dimisit: & Ioseph declaratio, & Iacob atque filiorum eius ad ipsum profectio. Hæc quidem illis admirabilia contigerunt. Sed magno Eutychio non minora concessit rerum omnium effector Deus. Quæ autem hæc quantaque fuerint, multis omissis, videamus. Hæc quidem nos perspeximus, & audimus, & manus nostræ contrectauerunt, & quæ vidimus, testamur. Qui enim dixit: Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora his faciet: & si habuerit fidem, sicut granum sinapis, dicetis huic monti: Tollere, & transfer te in mare: & fiet: ira: ipse dedit seruo suo gratiam sanitarum, ut morbos curaret, & dæmonas eijceret. Curationibus quidem efficiendis necessarium est, ut & curandorum fides adsit, & curantium virtus. Quorum vnum si defuerit, alterum nihil proderit. Vtrunque enim simul operatur. Non potuit, inquit Euangelista de Domino loquens, illic signa facere propter illorum incredulitatem. Quamobrem qui cum fide ad virum hunc sanctum accurrebant, plus gratiæ accipiebant, cum omnia sint credenti possibilia, viro sancto nimirum traditam sibi à patre luminum gratiam impartiente. Hinc autem exordiar: Vos, qui eiusmodi narrationibus delectamini, attendite.

Sed unde, aut à qua gratia exordium est? Quamuis alia sint miracula præstantiora, ab hoc tamen initium sumendum existimo: Erat in vrbe Amasea quidam Andro-

gynus, legitima vxore copulatus, qui cum filiis procreandis operam darent, irā frustabantur, ut infantes, antequam ex ventre exirent, immaturi præriperentur. Ex quo parentes ipsi magno mœrore afficiebantur. Quid igitur faciunt? Vtile consilium carent. Imitantur viduam illam Sareptanam, cuius filium Elias suscitauit. Sunamitidem fugiunt & ipsi ad beatum virum: supplicat, ut precibus suis impetret, ne infantes si- oleo sancto, tum eo, quod est preciosa Cruce, tum illo, quod ex sanctæ puræque Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ nostræ Domine veneranda imagine scaturire so- let Sozopoli, dicens: In nomine Domini nostri Iesu Christi. Hæc enim verba cunctis egrotantibus, qui ad se accedebant, solitus erat adhibere, quemadmodum & diuus Iacobus præcepit: Infirmatur, inquiens, aliquis est vobis? Vocet Ecclesiæ presbyteros, & erent super eum, vngentes ipsum oleo: & oratio fidei saluabit infirmum: & si peccata commiserit, remittentur ei. Cum igitur precandi finem fecisset, & tanquam gratia quadam afflatus taceret, mox: Nomen, inquit, illi Petrum imponetis, & viuet. Erat enim mulier gruida. Cum autem ego adesset, & respondissem: At si foeminam, in- quies, pariet, equod illi nomen imponet? Minime, inquit ille, sed Petrum voca- tis, & saluus erit. Quibus verbis gaudentes, tanquam puerum nondum natum in vl- timo antè viderat & prædixerat seruus Dei. Quem cum baptizandū curassent paren- tes, & nominassent Petrum, postea vnā cum ipso ad virum sanctum accedentes, com- plexi sunt pedes eius, & confessi sunt, quæ sibi fecisset Deus, & quod sui misertus esset. Impositis autem puero manibus, vir sanctus benedixit ei. Sed cum creuisset ille, qui ex præcognitione & precibus genitus fuerat, alter natus est illis. Itaque venientes rursus, ne postremus deberet appellari. Qui geminos filios intuitus, illud Salomonis venuste turpauit: Frater, inquiens, fratris filius auxilio, est tanquam ciuitas munita. Parenti- bus autem ipsorum dixit: Iohannem hunc appellabitis, quoniam in æde sancti Iohan- nis tota illa ciuitate: & omnes collaudabant Deum. Sed rem aliam admirabilem, Dei auxilio à viro sancto factam, videamus.

Senex quidam è villa, quæ ad sanctissimam Ecclesiam pertinebat, filium habebat surdum & mutum, annorum circiter quatuordecim. Quem cum ad sanctum virum perduxisset, supplicabat, ut ipsi à Deo opem impetraret. Itaque cum pro illo preces fu- cisset, omnes eius sensus inunxit oleo sancto, terque Nunechem (nam illi id erat no- men) vocauit. Ac primo quidem die obscure respondit: cum autem tres ibi dies man- fasset, & oleo sancto inungeretur, solutū est vinculum linguæ eius, & planè audiebat ac loquebatur. Sed cum vellet eum pater in monasterio relinquere, noluit Dei seruus. Sed igitur, assumpto filio, domū magno cum gaudio reuersus est. Audiamus & ali- ud insigne miraculum.

Quidam alius eiusdem loci, qui inter ipsius sanctissimæ Dei Ecclesiæ clericos electus erat, (Cyrillus ille appellabatur) filium habebat, qui cum quinque esset annorum, & eo amplius, nec loqui poterat, nec alimentum accipere: nec vitæ propè, nec mortis erat percipiens. Hunc cum ad virum sanctum perduxissent, ille solitas preces adhibuit, & sanctam communionem impertiuuit, & cum panem communem benedixisset, dedit ei, atque dimisit. Ex illa autem die solutū est vinculum linguæ ipsius, & loquebatur, & edebatque & bibebat, cum Dei gratia sanitatem recepisset. Videamus & aliud huic si- mile, immo verò admirabilius.

Est oppidulum quoddam, nomine Zala, ipsi metropoli Amaseæ propinquum. Qui- dam inde profecti, quadrimulum puerum ad sanctum virum adduxerunt. Hic nihil aliud, nisi ex matris vberibus nutrimenti paululum capiebat. Erat autem propè carnis & corporis expers, neque colorem vllum habebat. Sed tanquam spica vento corrupta, nec cum nondum creuerit, exilem quandam atque inanem granorum & aristarum speciem habet: sic & ille puer videbatur. Potuisses omnes illius costas, & nervos, & ossa numerare. Hunc vir Dei magnus cum adpexisset sic exiccatum, & parentes ipsius do- lore tabescentes, Dei, qui ea, quæ non sunt, facit ut sint, implorans auxilium, totum pu-

3. Reg. 17.
4. Reg. 5.

Oleum ex
Cruce Chri-
sti & imagi-
ne S. Mariæ
manat.
Iacob. 5.

Prouer. 18.

Surdus &
mutus cura-
tur.

Item alius
mutus.

eri corpus inunxit oleo precioso, & sanctam communionem impertuit: cumque panem communem benedixisset, parentibus dedit, præcepitque, ut mero panem illum intingerent, pueroque præberent. Quod illi cum fecissent, voti compotes facti sunt. Dicebant enim se postridie magnum in eo carnis discrimen adspexisse. Accepisse enim mediocriter nutrimentum: idemque tertio die, & alijs deinceps consecutis fecisse. Tenebat autem panem in manu sua, & coram parentibus edebat, mouebatque oculos suos, qui anteà reconditi vix cerni poterant, & singulos adstantium intuebatur. Dicebant præterea parentes eius, puerum, ex qua hora pro illo vir sanctus orasset, vbera matris attingere noluisse, sed oblato cibo fuisse nutritum. Læti igitur parentes, cum filio sano in oppidulum suum reuerterunt. Hic si quærat aliquis, cur integram statim puer non receperit sanitatem, is sciat Dei iudicia abyssum esse multam. Videmus autem Dominum quidem ac Deum nostrum arcano consilio infirmos quosdam statim non curasse. Cum enim luto cæci oculos inunxisset: Abi, inquit, in Siloam, & laua. Et lotus vidit. Et cum alij manus imposuisset, rogauit, ecquid cerneret. Respondit ille: Video, inquit, homines, ut arbores, ambulantes. Ex quo patet, eum quibusdam sanitatem paulatim tribuisse, eas ob causas, quas nouit is, qui, quid cuique sit utile, non ignorat. Sed hæc hæc tenis. Aliud miraculum explicemus.

Psal. 35.

Iohan. 9.
Marc. 8.

Item alius
puer.

Puer claudus
sanatur.

Dæmon excluditur
a puella.

Filius cuiusdam opificis Amasæ, repentino morbo correptus, ad portas mortis appropinquauerat. Hunc pater vlnis impositum ad monasterium gestauit, ut viro illum sancto offerret, quod eius precibus sanitatem recuperaret. Eo tempore vir sanctus alijs negocijs distinebatur. Quamobrem cum satis diu pater expectasset, volebat discedere. Quid adhuc, inquit, vexem beatum virum, cum puer moriatur? Sed qui aderam, considerantes Deum posse mortuos etiam in vitam reuocare, hominem paulisper morati sumus. Videbamus autem puerum omnino maxima corporis parte defecisse. Eius igitur moti periculo, sanctum virum accersuimus: qui nulla interiecta mora venit, & precibus adhibitis, puero manus suas imposuit, vixitque oleo sancto, ac domum dimisit. Postridie pater reuertit, cum lachrymis gratias agens Deo pro salute filij sui. Interrogatus autem quomodo se haberet puer, respondit, Dei gratia, & sancti viri precibus omnino conualuisse. Tota enim, inquit, nocte lusit, vigilque letatus est. Haud multo post nos item puerum vidimus, & collaudauimus Deum, qui mortuis etiam vitam reddidit. De hoc quoque satis dictum est. Ad aliud miraculum transeamus.

Agrestis quædam mulier cum filio septenni quibusdam de causis in urbem venerat. Sed dæmonis incursu repente pueri pedes obstupuerunt, adeo ut stare nullo modo posset. Mater autem tristis & lugens, filium ad sanctum virum portauit: qui cum precibus oleum sanctum pueri pedibus adhibuit. Finita autem prece, mater volens esse riri, utrum puer stare posset, deposuit ipsum: qui primo quidem tremens, videbatur esse casurus: verum ubi paulatim fiduciam sumpsit, (blandis enim sermonibus, qui aderant, animos illi faciebant) stetit intrepidus, & nihil est commotus. Cum igitur repente firmata essent plantæ ipsius & tali, cum matre reuersus est domum, saliens & laudans Deum. Nos quoque, qui miraculum videramus, quomodo is scilicet alienis pedibus in templum ingressus, proprijs pedibus egrediebatur, collaudauimus Deum, qui talem gratiam seruo suo nostris etiam temporibus largitus esset. Audiamus & aliud miraculum magis venerandum, siquidem morbus magis miserandus ac nouus fuit.

Hæret ciuitati Amasæ monasterium foeminarum, à Flauia nuncupatum. Quædam igitur illius monasterij mulieres puellam ad optimum virum perduxerunt, dicentes, eam omnino non admittere sanctam communionem: sed cum illam sit acceptura, magno timore ac tremore corripit & clamare, & cum tristitia sancti Domini corpus & sanguis distribuatur, licet dies Dominica celebretur, & sanctum Christi corpus & sanguis distribuatur. Quibus verbis nos fidem non habentes, diximus virum sanctum ad puellam accerserunt, & preces solitas adhibiturum cum communionem. Verum cum puella ad sacram communionem appropinquaret, deprehendimus esse vera, quæ dicebantur. Cum enim illam magno cum labore in os accepisset, eam cum vomitu agrestique voce proiecit. Sed adstantium quidam manu porrecta illam excepit, atque in ignem coniecit. Nos autem territi ac moesti, domum puellam dimisimus, hortantes, ut postridie reuertere. Quæ cum reuersa esset, vir sanctus, solitis precibus adhibitis, omnes puellæ sententiam vixit oleo sancto: sed cum ad os peruenisset, illa vocem agrestem emittens, magnam cuomuit feciditatem, immo verò spiritum immundum, qui miseram affligebat, autem

autem permisit vir sanctus, ut discederet, & sanctam susceperet communionem: quam illa, Dei gratia, sine vlla formidine aut concussione percepit. Suspirans autem vehementer puella, posteaquam sanctum corpus & preciosum sanguinem suscepisset: Ecce, inquit, deinceps colothim (sic enim illius regionis pueri panem nondum sanctificatum appellant) percipiam. Et omnes collaudauerunt Deum, qui res admirandas & nouas atque incredibiles facit, quarum non est numerus, etiam per seruos suos. Mirabilis enim est Deus in sanctis suis. Iuuenis quidam in arte pingendi peritus, eam in domo rem ex pariete Veneris picturam delebat, ut historias suas reponeret. Volebat enim torium sanctæ immaculatæque Dominae nostræ, Dei genitricis & semper virginis Mariæ, cum igitur pictor foedam impudicæ Veneris historiam enertisset, dæmon, qui illi adherbat, artificis manum sic inuasit, ut inflammata tumesceret, & graui vlcere affligi, & ad virum sanctum confugit, ut per ipsum à Deo auxilium impetraret. At ille, cum pro ipso Deum orasset, vixit oleo sancto dexteram ipsius manū, quæ inflammatione atque vlcere laborabat: idque fecit tribus diebus, & manus eius diuino auxilio cōuulsa & grati animi declarandi causa, sancti viri depinxit imaginem: ut manus, quæ curat & aliud factum est.

Iob 9.
Psal. 67.

Oleo curat
manū à dæ-
mone infla-
matam.

Puerum ab impuro dæmone vexatum sculptor quidam ad beatum virum duxit. Qui cum magno viro precanti adstitisset, propterea quod paruulus puer erat, adstantium quidam ad sculptorem: Gestas, inquit, vir puerum, ut sanctificationem assequatur. Quod ille fecit. Absoluta autem prece, ambo discesserunt. Postridie verò sculptor venit lugens ac dolens, quod manus dolorem ferre non posset. Cumque ex eo quæreretur: Quid luges? Quid habes? Posteaquam, inquit, puerum gestavi, manus mea incredibili dolore torquetur. Dæmon enim, relicto puero, inhaesit mihi: atque, ille quidem curatus est, ego autem versor in discrimine. His vir beatus auditis, subridens, dæmonem, quod talia faceret, contempsit: & pro misero illo precans, liberauit eum, nihil aliud ei præcipiens, nisi ut preceationibus incumberet. At ille, neglecto viri sancti mandato, tumoremque & ardorem manus timens, ad medicos confugit, ut impleret id, quod dictum est: Qui peccat in eum, à quo factus est, incidet in manus medicorum. Erat enim manus suam perditurus. Itaque cum omnia in medicos & balnea consumpsisset, & nihil adimenti perciperet, sed magis laboraret, rursus ad medicum, qui argentum non exibat, sed gratis operam suam egentibus impertiebat, accessit. Qui nihil moratus aut precibus postea incumbens, ut sanctus iusserat, à doloribus & inflammatione liberatus est, adeo ut Deum laudans, artem suam solitam exerceret. Verum quando in eorum, qui à spiritibus immundis vexati curatique sunt, mentionem incidimus, de apostata quodam verba faciamus, eo quod non vulgarem vilitatem ea res afferre potest his, qui mortalem habitum paruifaciunt, & reprobant.

Ecc. 38.

Itē alterius
manum in-
flammatam

Junior quidam ab improbo & graui dæmone ita vexabatur, ut quoties illum affligebat, à nemine posset contineri. Omnes enim superabat, omnes conterebat. Hunc miserum ad virum sanctum, qui impuros eiusmodi spiritus expellendi gratiam à Deo habebat, adduxerunt. Qui preciosa Crucis telum dæmonibus formidabile, & oleum sanctum, verat frontem cum adhibuisset, ille signo Crucis, tanquam clauo ignito, transfixus, clamare coepit, & spumas effundere, & furere, & dentibus frendere, ut non ab uno, sed à multis dæmonibus vexari videretur. Cum enim multi eum monachi tenerent, omnes superauit & afflixit. Et cum diu sic esset vexatus, tandem ut mortuus iaceret, Quamobrem illū omnino à dæmone liberatū arbitrabamur. Sed cum postridie reuertisset, peiora patiebatur. Cum igitur diu fuisset afflictus & vexatus à dæmone, ad dæmonem mihi, ut miserum hominem interrogarem, quis esset, & unde ipsi tam improbi dæmonis incursus contigisset. Cum igitur ille mente constitisset, diligenter quæsiui de statu eius, & quomodo pueritiam transgisset. At ille: Cum, inquit, ingressus essem puer in monasterium sancti Iohannis in arce, (sic enim Amasæ locus quidam appel-

Nota vim
signi sanctæ
Crucis.

Vides ex hoc loco, non debere monachum institutum suum deferere

Iob 6.
Psal. 120.
Luc. 9.

Psal. 31.

Luc. 11.

Apostata resipiscens, liberatur a demone.

Iacob, 5.

4. Reg. 5.

Periurus fit cecus.

Matth. 18.

Sacro oleo sanatur.

Multi curantur.

latur) ibique non paruo tempore mansissem, pia tandem exercitationis pertusus, & habitu monachi spreto, exiui e monasterio, & simul cum habitu vitam mutavi: nam & mulierem cognoui, & alia multa peccata commisi. Itaque nunc, ut videtis, sum in hoc statu, & ab immundo spiritu misere derineor & affligor. Mihi, si quid potestis, opitulamini. Hæc cum ex nobis vir sanctus didicisset, immo verò nos ab illo didicissemus, (Nisi enim ipse cognovisset, non præcepisset nobis, ut hominem vexatum de statu ipsius interrogaremus. Quod quidem eo consilio fecit, ut exemplo illius nos confirmaret, eosque, qui vitam monasticam & angelicam negligunt & aspernantur, moneret, ut resipiscerent) suggestit illa verba Iob: Qui vulnus meum cernitis, timete: Et, Ne dederis in commotionem pedem tuum: Et, Nemo mittens manum suam ad aratrum, & vertens se retrò, aptus est ad regnum celorum. Hæc ille & multa alia his similia cum dixisset ad utilitatem & confirmationem presentium monachorum: vexatum hominem ob ea, quæ dixerat, commiseratus, valde suspirans & continenter orans, ea Davidis verba ex persona miseri illius hominis pronunciauit: Dixi, confitebor adversum me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Ac sanctus quidem vir ad hunc usque versum psalmum pronunciauit, Non alienum autem est, ut verbum, qui sequitur, adiciamus: Pro hac orabit ad te (non quilibet: sed quis?) omnis sanctus in tempore opportuno. Illud autem tempus est opportunum, cum petuntur a Deo, quæ illi placent. Perite enim, inquit, & dabitur vobis. Quarite, & invenientis. Patescite, & aperietur vobis. Cum igitur homo vexatus confessus esset, pro ipso rursus solitas preces vir sanctus obtulit Deo: hortatusque est, ut in monasterium, in quo erat, reuerteretur, habitumque reciperet, quem abiecerat & assecerat contumelia. Quod ille cum studiosè fecisset, non est amplius a demone vexatus: sed in monasterio mansit, prudenterque ac modestè se gessit. Quamobrè laudabant Deum, qui ibi erant, & dicebant: Hodie salus domui huic facta est. Quoniam frater hic noster mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus est. Impletum & illud est: Multum valet oratio iusti ad dñm. Audiuit etiam ab illo is, qui curatus fuerat: Ecce sanus factus es, noli amplius peccare. Sed iam reliqua miracula persequamur.

Homo quidam eo laborans morbo, qui totum corpus depascitur, ad sanctum virum confugit, supplicans, ut sibi a Deo misericordiam impetraret. Qui miserum morbo popè consumptum adipiciens, non mediocriter commotus est. Adhibita igitur oratione, vixit oculos eius & manus oleo sancto: præcipiensque, ne vinum omnino gustaret, dimisit. Ille verò libenter paruit, sciens, quæ ab hominibus effici nequeunt, Deo esse facilia: & exemplo Naaman Syri, domum suam reuersus est. Sed cum anni spatium præterisset, rursus idem vir redijt, gratias agens Deo, & laudans illum, quod morbus amplius non serperet, sed cohiberetur atque deficeret.

Alius quidam ad virum sanctum accessit, dicens, se ab vrbe Cumano esse, & annum iam esse integrum, ex quo lumen non vidisset. Et causa hæc erat: Cum illi controuersia cum quodam in iudicio intercederet, iurare coactus est: & tanquam periurij nihil esset crimen, peieravit. Deus autem consulens salutem eius, excæcavit eum. Quo quidem affectus supplicio, cum lucem non cerneret, & manu duceretur, venit ad virum Dei, & peccatum confessus est, & oculorum excæcitatem indicavit, rectè colligens Deum sacerdotibus maximam potestatem per sanctos Apostolos tribuisse. Illis enim dixit: Quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in celis: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in celis. Proinde cum vir admirabilis solvendi munus (suorum enim quisque peccatorum catenis obstringitur) atque curandi haberet, Deum oravit omnipotentem, ut ipsi tum periurij veniam, tum oculorum sanitatem concederet. Et absoluta super eum precatione, vixit illum oleo sancto tribus diebus, & liberauit. Ità factum est, ut qui alienis manibus & alienis oculis ductus venerat, proprijs oculis in suam ciuitatem reuersus sit, Deum laudans. At hos quidem paucos e multis commemoramus, quos defacie nouimus, qui curati sunt. Magna enim quotidie virorum, & foeminarum, & puerorum multitudo ad eum confugebat, qui cum varijs morbis, & manifestis, & occultis laborarent, misericordiam Dei omnes assequabantur. Foeminae pueros adhuc lactentes gestabant, quod lactis querebantur, quod nutrimento carerent suo. Et matres ipsæ dolebant, quod lactis fontes essent exiccati. Miserandum igitur erat spectaculum, & suspiria ac gemitus clamoresque varij. Quid ageret vir Dei magnus, cum matres simul ac filios lugentes

vociferantesque cerneret, hos quidem propter famem, illas autem, quod se filijs orphanis aduicerent, præsertim cum tam esset mitis, tam erga omnes clemens, tam misericors: Nonne animus eius vehementer commouebatur? Commouebatur planè, ex quo etiam impetrabat postulata. Cum enim precaretur, dicebat ea, quæ Moses ille scripsisti. Quibus verbis obsecrans Deum, efficiebat, ut miseretur eorum, qui misericordiae ipsius indigebant.

Operæ precium est igitur, ut ex multis mulieribus, quæ, cum id paterentur, ad eum confugerunt, & curatae sunt, vnam memoremus, quæ cum esset curata, redijt ad monasterium, & gratiam Dei prædicauit: Cum me, inquit, lac defecisset, ad sanctum virum accessi cum filio meo: cumque ille pro me precatus esset, & oleum dedisset, è monasterij foribus egredienti vbera lac suggesterunt, diuque tantam copiam effuderunt, ut & alios pueros lactare possem. Quamobrè qui eam antè viderant domos alienas frequenter, ut filio lac inueniret: videntes illam sic abundare, ut alijs etiam lac copiose præberet, Deum collaudabant, cuius ita ampla sunt beneficia, ut ubi afflictio abundauit, ibi magis abundet lætitia. Qui paruum hoc miraculum putet, arbitror esse necesse præterire, ut filio lac inueniret: videntes illam sic abundare, ut ubi afflictio abundauit, ibi magis abundet lætitia. Qui paruum hoc miraculum putet, arbitror esse necesse præterire. Nam quemadmodum illa, pariendi quidem naturam habebat, sed tantum parere non poterat: sic & huius vbera natura quidem lactis fluxum habere debebant, sed is exaruerat, ut per seruum Dei exuberaret. Veritatem enim dico in Christo. Multæ mulieres tum hoc morbo, tum alijs multis occultis & grauibz laborantes, videri possunt, satis hæc sint.

Nunc videamus & aliam gratiam, huic sancto viro concessam a Deo. Quæ quidem, ut ego sentio, non multum differt ab ea, quam habuit Elias propheta, & quæ in Sarepta fuit declarata. Quamquam Thesbites quidem famis, quam ore ipse suo populo intulerat, particeps fuit, & a vidua, quæ se filiumque neglexit, benignè susceptus est hospitio. Cui ille gratiam hanc retulit, ut neque in hydria deesset farina, neque in vasis oleum. Hic autem, quasi secundus quidam Elias, famem ipse non intulit, sed multos famelaborantes precibus aluit. Causam autem exponam. Impiorum Persarum Chosroës Sebasten venit & Melitrenen. Cum igitur in magnas tunc angustias atque discrimen adductæ res essent, vicini omnes ferè tum Nicopoli, tum Casarea, tum Constaniniana, tum Zala, ex alijsque finitimis ciuitatibus Amaseam, tanquam in locum munissimum, se conferebant, non tam vrbs præsidio, quam viri sancti precibus confusas secundum Deum in hoc sancto viro spes collocarant. Ex eius enim ore penabiles hominum multitudo in urbem concurrit. Sed cum ibi diu esset commorata, magna cibarium penuria consecuta est. Itaque omnes ad sanctum ipsius monasterium, tanquam tutissimum in portum, confugebant, ut simul cum corporibus animos pacerent. Quare cum magnus quotidie sumptus fieret, & fames in dies cresceret, tum propter nostros exercitus, tum propter Dei & Reipublicæ nostræ aduersarios, maior omnes in mœstitia & angustijs versabamur. Cum enim multitudini panis subministrari non posset, sic exinanitæ sunt arcæ monasterij, in quibus farinæ conseruabantur, ut vniuius quidem hebdomadæ cibus in eis reliquus esset. Cum igitur horrei custodes monachi religiosissimi farinam imminui, & flagitantium cernerent crescere multitudinem, ad virum magnum accesserunt, illum scripturæ locum usurpantes: Transi ad nos in Macedoniam, adiua nos: quoniam farina iam in arcis deficit, & spes victus non habetur. At ille, nulla interposita mora, nihil dubitans, sed opulentæ Dei misericordiam obsecrasset, ministros hortatus est: Bono, inquit, animo estote: quantum enim deum olim ex hydria farina non defecit, ita nunc minime defuturam. Nam licet inclinaveritis ex hoc in illud, (ut est in psalmo dictum) hoc est, a pleno ad id, quod est inaequum, tamen fax eius non erit exinanita. Sed edent omnes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum Deum nostrum. His verbis gaudio repleti religiosissimi monachi, alacri-

Precibus & oleo curat foemina.

3. Reg. 17.

Intusio Persarum in R. Imperij ditio-nes.

Act. 16.

Psal. 74.

rer mandata exequantur, panem omnibus accedentibus distribuentes. Arque hoc quidem modo magnam populi turbam fame laborantem diu nutruerunt. Et eos sane maius miraculum apparuit, quod cum farina in annum parata nihil adderetur, & tantum quotidie infunderetur, tamen non solum non defecit, verum etiam, posteaquam noua farina esset illata, farina vetus diu, immo semper satis fuit, sicut scriptum est: Comedetis vetera supra vetera, & vetera a conspectu recentium efferetis. Sine penitentia enim sunt dona Dei.

Ac de miraculis quidem, quae a sancto viro gesta sunt, satis sit haec pauca commemorasse: reliqua alijs conquirenda & commemoranda relinquemus. Non tamen erit alienum, ut miraculum, quod in eum factum est, recensamus. Ecquod illud est? Illud nimirum, quod ad eius pertinet reditum ad propriam sedem, quam tamen nunquam omnino reliquit. Cum igitur duodecim annorum spatio, atque eo amplius in monasterio a se constituto mansisset, & res admirabiles, quas commemorauimus, atque alias multas Dei auxilio perfecisset, summa miraculorum, quae ab illo gesta sunt, ea fuit, quam circa ipsum Deus ostendit. Non enim legatus, non angelus, sed ipse Deus, qui per turbinem & nebulas Iob fuerat allocutus: qui tardus est ad vindictam, & celer ad remunerationem: qui non relinquit omnino virgam peccatorum super sortem infortiorum, ut non discant malitiam iusti: in fine certaminum claro praconio pugilem alloquitur: Accinge, inquit, sicut vir, lumbos tuos: Interrogabo te, tu autem mihi respondebis. Opinarisne me aliter tecum loqui, quam ut iustus appareas? Hoc est vultu nerum medicamentum, haec certaminis corona, haec patientiae remuneratio, hoc siturae mercedis pignus: idem, qui dolere facit, rursus recreat. Nemo putet, eum sine tentationibus & afflictionibus, aut grauibz periculis totum tempus in monasterio suo transigisse. Non enim decrant hostes tum visibiles, tum inuisibiles, qui conijcerent eum in caminum tentationum, perturbationumque flammam incenderent, & dolorem vulnerum meorum addiderunt. Qui omnes multis modis sanctum monasterium ita vexabant, ut taderet nos etiam viuere, nisi angelus Domini descendisset, & flammam ignis discussisset, fecissetque medium caminum ignis, ut spiritum rois refrigerantem. Quoniam igitur oportebat aurum probatum e fornace eximi, ut splendorius videretur, (tales enim sunt Sancti, qui transeunt per tentationes: quorum sub persona, Transiuimus, inquit David, per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium) eduxit & egregium pugnatores in refrigerium Deus, qui tentationes dissoluit. Non te, inquit, deseram, nec derelinquam: quemadmodum & Apostolus ait: Fidelis autem est Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis sustinere: sed faciet cum tentatione & prouentum tentationis. Verum quoniam huius exitus aut liberatio, breuiter audiamus.

Cum ex hac vita discessisset is, quem Deus arcanis quibusdam de causis, quas ipse nouit, in sedem huius arumosi magnique viri irrepere permiserat, cumque pius populus pastorem doctoremque suum flagitaret, & ad pia memoriae Imperatoris Iustini & Tiberii, in primisque ad imperatorum & regum omnium verum Imperatorem ac Regem Deum nostrum exclamaret, ut fidei custos, Trinitatis buccinator, rectorque religionis defensor, qui omnia omnibus fiebat, ut plures lucrifaceret, sibi redderetur: suscipientes illi diuinum populi fidelissimi studium, & charitatis ardorem, quo ipsi quoque iam pridem erga sanctum virum flagrabant, pio populo id, quod perebat, concesserunt. Illud enim semper optauerant, cum multis alijs de causis, tum ob eam praecipue, quod eos Imperatores futuros praedixerat. De quibus, quauis ad orationis exitum properemus, tamen cum tempus hoc exigat, pauca dicenda sunt, ne in illius, qui talentum defoderat, periculum nos item incidamus. Quae igitur illis praenunciata fuerint, commemorabo.

Tribus circiter annis ante Imperium Iustini, futura prospicienti & magno Pontifici patefactum fuit, ipsum imperaturum. Qui, nulla interposita mora, ut eum in lucundum timore confirmaret, tutiusque vitam eius ad pietatem incenderet, cum in lucundis quodam die Senatus haberetur, in remotum quendam locum Dei seruus Eutyrius Iustinum seduxit, quo quidem in loco fenestra erat, (hoc enim erit signum, ut lapidum cumulus olim inter Iacob & Laban testimonium fuit) & : Audi, inquit, amplissime vir, quauis humilis ego sim seruus & sacerdos Dei. Significauit mihi Deus,

te post auunculum tuum fore Imperatorem: quare vide, ne huc illuc occupationibus distraharis: sed attende tibi & operam da, ut dignus euadas, qui Dei perficias voluntatem. His auditis, Iustinus gratias egit Deo, & viro magno respondit ad hunc modum: Deus me dignum faciat, ut voluntati eius obtemperem, meque gubernem & regam arbitrio tuo. Arque haec quidem sic acta sunt. Cum autem vir magnus esset in insula, quae Principe appellatur, quodam die narrabat nobis: In visione, inquit, noctis quidam mihi gladium dedit, duorum imagines continentem, Iustini & coniugis eius, qui sibi erant, num illius gladii visione sectionem aliquam, vel rei finem portendi sciret. Mirum, inquit ille, sed hi ipsi regnabunt, & me liberabunt: imperatorio enim habitu inque exilij eius multae ultiones extiterint, omnes nouimus. Atque haec quidem ab illo praenunciata perfecta sunt.

Quid porro de pia memoriae Tiberio praedixerit, videamus. Primum quidem ipsum cum apud Sirmium apud Iustinum, antequam esset Imperator, collocauit. Deinde de autem haec fuit occasio. Tribunus quidam militum Amaseae commorantium, cupidus apud Tiberium gratiam inire, acceptis a sancto viro literis commendatitijs, ad eum eiusmodi. Sed tamen Imperij quoque praenunciationem continebat. Post praecium enim epistolae sequebantur haec verba: Nunc quidem in parte Reipublicae gubernacula tibi commisit Deus, mox autem & finem concedet. Hoc nemo nostrum tunc audiuit. Sed ubi Caesar creatus est, tunc intelleximus. Epistolam enim ille, ut postea est, quid autem & de praesenti Imperatore Mauritio Christi studiosissimo, iam duodeviginti annis praenunciaret, explicemus.

Cum ageret vir sanctus in monasterio in ea rerum perturbatione, contigit, ut omnes, qui Ponti prouinciam incolebant, venirent ad sanctum hunc virum, magnam ex illius sermone utilitatem percepturi. Cumque, ut in colloquijs sit, alij alias prouincias laudarent, magnus Dei vir, cum de Arabisenorum ciuitate mentio fieret, venuste dicebat ad principes, qui inde venerant: Magna est ciuitas vestra, & de illa merito dicere potest: E Nazareth potest aliquid boni esse? Id autem ita pronuntiabat, ut non dicebat, sed id affirmare, ne se sublimem, sed humilem ostenderet. Omnis enim, qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Et haec quidem Amaseae praedicta sunt.

Cum autem Deo placuisset, ut suam in sedem restitueretur, biennio ante obitum Dei seruus, atque conualuit. Per visum enim intellexerat, tunc eum non esse morituum. Cum igitur multa dicerentur de successore, si quid humanitus ei contigisset: Non morietur, dicebat vir magnus. Et cum diuersi nominarentur, beatus nihil responderebat. Sed cum piissimus hic Imperator Mauritius nominatus esset, se colligens, & iure iurando asseruit. Tunc igitur & quae Amaseae dicta fuerant, meminimus. Quamobrem de his nemo dubitet. Idcirco enim & personas, & tempora, & loca, & occasiones expressimus, ne quis nos putaret haec in eius gratiam confinxisse. Qui enim caput capiat: & qui non vult credere, ne credat. Quid enim mihi de his, qui sunt foris, iudicare? Sed eo reuertamur, unde digressi sumus, cum de viri sancti reuocatione loqueremur.

Cum igitur Christi amantissimi populi clamores exaudiissent Iustinus & Tiberius Imperatores, statim magna cum celeritate ingenti gaudio scribas generosissimos miserunt ad sanctum virum, ut eum vel inuitum & recusantem ad regiam ciuitatem reducerent. Hi cum ad eum peruenissent, reddiderunt ei literas Imperatorum. Quas ille cum perlegisset, suspiciens in caelum & lachrymans, egit gratias Deo: Ecce, inquit, Domine, labia mea non prohibebo. Quoniam tu cognouisti cogitationes meas, & longe, semitam meam & funiculum meum inuestigasti: & omnes vias meas prauas. Mirabilis facta est etiam ex me scientia tua: confirmata est, & non potero ad eam. Quis nouit mentem Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Quis ea, quae Deus altissimus

Festum ex-
altationis
& Crucis.

Matth. 26.

Psal. 117.
Luc. 2.
Matth. 10.
Multa sunt
miracula
periter.

Act. 12.

Matth. 21.

Redit Con-
stantinopo-
lim ad sedē
suam, & ex-
cipitur ho-
norificen-
tissime.

Esa. 66.

simus decreuit, dissipabit? Num dicet figmentum ei, qui se finxit: Cur me fecisti sic? Audiui auditionem tuam, Domine, & timui. Cogitavi opera tua, & obstupui. His & alijs multis verbis cum gratias egisset, & in sancto monasterio diuinum sacrificium obtulisset, in sede constitutus (dies tunc erat Dominica) postquam salutariter etiam Crucis memoriam die quattadecima mensis Septembris splendide celebrauimus: monasterio & omnibus habitantibus in eo benedixit, vniuersaque ciuitati: omnesque Deo commendans, iter suscepit. Comitatus est autem eum vsque ad regiam ciuitatem Archiepiscopus. Videre licuit nouum planē spectaculum, & diuina illius anima dignum, mixta inter se contraria, dolorem & gaudium, luctum & letitiam, cum alijs quidem ob eius discessum dolerent, alij propter ipsius reuocationem letarentur. Diversas eorum oculi lachrymas effundebant, partim mœroris, partim gaudij plenas: immo verò ob nimiam exultationem, lachrymæ ex omnium oculis effluebant, quæ neminem (vt omnes sciunt) etiam cum ingens gaudium præcesserit, oboriuntur, quæ nec cor affligunt, nec animos eorum, quorum viscera commouentur, ex cruciant. Vbi enim peccatum non antecessit, nec dolores consequuntur. Princeps Apostolorum peccauerat, idcirco amarè dicitur fleuisse. Quod si peccata non adsint, oborta lachrymæ, non lachrymæ, sed letitiæ latices sunt appellandæ. Vtrumque in ipsa vite fieri videmus. Cum amputatur & circumfoditur, tanquam dolens lachrymat: Contra cum leturiat & racemos pendentes vndique habet, letitiam atque hilaritatem his præbet, qui eam coluerunt. Hoc igitur modo Dei seruus omnes, qui ciuitatem incolebant, letitia afficiens & gaudio, cum eos Domino commendasset, vix tandem ab illis diuelli potuit & proficisci.

Quis ea, quæ tunc admirabilia contigerunt, pro dignitate valeat explicare? Quæ lingua narrare queat assiduos & varios concursus & congressus, faustas acclamaciones, cum vna omnes & clara voce dicerent: Benedictus, qui venit in nomine Domini: Er, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax? Sciebant enim, qui ita clamabant, a Domino dictum esse: Qui vos accipit, me accipit: Et qui accipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Infirmos autem iuxta viam asseriebant, vt vel vmbra sanantis viri eos attingeret, qui pro ratione fidei a Deo auxilium accipiebant. Accidit & res admirabilis: nam cum ab Euchaitis vir sanctus discederet, mulier quædam cum filio ægrotante progrediens, sic est a multitudine conculcata, vt de ipsius, deque filij eius salute omnes desperarent. Quæ tamen euasit incolumis, morbusque metropolim ita totum iter nostrum perfecimus. Cum autem ad Nicomediensium metropolim peruenissemus, videbamur nobis alium in mundum venisse. Quare, tanquam è sonno excitati, vtrum ea essent vera, cogitabamus. Et quemadmodum narrat historia de Principe Apostolorum, quod cum Angelus Petri latus attigisset, dixit ei: Cingere, & calceate caligas tuas, & sequere me. Transientes autem primam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ vltro aperta est eis. Post hæc autem existimabat peruenisse, se visum videre. Sic & magno contigit Eutychio. Cum enim Nicomediam peruenissemus, verè cognouimus, Deum misisse angelum suum, & Petri imitorem eripuisse de manu omnium, qui ei struxissent insidias. Non solum enim fidelis & Christi studio sus populus, regale sacerdotium, gens sancta, congruentes acclamationes edebat, & gratias agebat Deo, sed incredulus etiam & à grege nostro alienus populus Hebræorum, propemodum pueros illos imitans, clamabat: Benedictus qui venit in nomine Domini. Et, Crescet fides Christianorum.

Cum hoc igitur honore ex honesta peregrinatione in urbium reginam ingressus est propugnator, vt fortis olim ac magnus Athanasius Alexandriam. Talia enim de ipso diuus Gregorius conscripsit: Neque aliquis arrogantiam ei tribuat. Pullus enim asinæ virum illum portabat: & rami ac stragula vestes variæ illum excipiebant: & alij præcinebant ac præfultabant. Neque verò solum multitudo puerorum, sed omnium linguarum certatim faustis acclamationibus utebantur. Præterea varios plausus & thura, quæ incendebantur, atque ignes, qui ita vbiq; fiebant, vt tota vrbis ardere videretur. Omitto conuiuia publica, & nona ædificia, & quæcunque solent ciuitates exhibere, vt gaudium letitiamque significent: quæ quidem omnia abundè fuerunt exhibita. Tanta profectò vir admirandus & magnus Eutychius exceptus est celebritate, vt cum honorificæ multæ iam fuerint, nulla post hominum memoriam splendidior existeret. Illud igitur Esaia propheta eximij meritò huic congruere dixeris: Adducent fratres ipso.

forum (id est, viri fideles & pii) Leuitas & Sacerdotes in splendidis mulis cum veliculis sanctam ciuitatem munus Domino. An non ita fuit? Immo verò patrem pastoremque ac magistrum suum fidelis populus duxit in sanctam ciuitatem, nouam Hierusalem atque reginam urbium.

Quis dicendo assequi possit res admirandas, quæ tunc terra marique gesta sunt? Quomodo mare constratum sit, tergaque sua nauibus subiciens, terræ factum fuerit simile, adeo vt sine impedimento possent omnes super ipsum incedere? Nemo enim præ hominum multitudinem poterat aquam à terra discernere. Et erat terra omnis atque mare labium vnum, voxque vna diuina & celestis omnium, simul Domini & creatoris sui Dei gloriam celebrantium. Hæc dicta sunt, vt qui sciunt, recordentur, & vt qui nesciunt, discant. Quid porro? Prætermittimusne reliqua? Minime verò. Quæ namquam initium habuerit. Cum enim dies festus sancti Timothei in Hormisda, vt antè diximus, celebraretur, illine vir pius sacrificium faciens sublatus est, & ea pertulit, quæ immo celi, & occursum eius vsque ad summum eius. Rursum enim in Hormisda restitutus est, tanquam sponsus ingrediens in thalamum suum. Et non fuit, qui se absconderet, aut calore eius non frueretur. Omnes enim fideles, sanctitatis & gratiæ eius participes extiterunt, vel per visum, vel per tactum. Multi etiam per salutationem & dulcem congressum delectabantur. Alij per auditum vehementer gaudebant. Fama enim eius summo post per omnem terram est peruagata. Cum igitur noctem ibi transeisset, manè postquam super humeris, quod secum ipse semper gestabat, cum sancto clero suo in aulam, quæ in Blachernis sita est, concessit. Illic enim erant pii Imperatores Iustinus & Theodorus: qui hilari vultu & magno cum honore sanctum virum suscipientes, quæ rem ab Imperatoribus conueniebant, collocuti sunt. Et quia dies erat Dominica, & diuinum ipse sacrificium erat facturus, eum dimiserunt.

Quis non commemoret hic opportunè verba illa Psalmi: Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam? Si quis enim illam tempestatis & tentationis seu persecutionis diem ac noctem cum hac reuocationis & reditus eius, summæque pacis ac tranquillitatis die nocteque compareret, magnam sapientiam & scientiam in vtroque tempore negotioque reperiet. Nam in persecutionis tempore sabbatum quiescit. Reuocatus autem est die tertia mensis Octobris, quæ erat Dominica. Quæ die & illi, qui viro sancto insidias struxerant, atque eum in exilium elegerant, Aetherius & Addas, quorum hic quidem Urbis Præfectus erat, ille autem Antiochiæ prætor, mortui sunt. Et quemadmodum ambo virum sanctum eiiciendū curauerant, ita meritis ambo mercedem perceperunt. In hac igitur die & vir optimus sedem reuerentem Ecclesiam suam, & ipsi priuati sunt vita multis annis antè, quam ipse reuocatus fuit: Hic populus meus non est, (vt quibuscumque tunc videbatur) vos illic filij dei vultis vocabimini. In Hormisda enim, vt dictum est, facta fuit reuocatio. Qui veniuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum eorum: Beati estis, cum ad vos, mentientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est.

Iam & de superhumerali pauca dicenda sunt. Neque enim illi in ea expulsionē fuit regnum, sed apud eum mansit. Cum enim quidam e clericis suaderent Aetherio, vt ipsum adimeret sancto viro, ille, neglectis eorum verbis, recusauit. Itaque cum ipse reuocatus fuit, seci domino Eutychio, ea in me cumulare reciderunt. Per homines eius operum, & per homines meos oppugnatus sum. Vestimenta illius diripui, omnia mihi diripita sunt. Vnum tantum non ademi, id mihi quoque relictum est. Cum enim me cleri cohortarentur, vt illi adimerem superhumeralē, id non feci. Et ecce cum me cleri cohortarentur, zona tantum & dignitatis meæ insignia non sunt à me sublata. Iam illi quidem hæc narrabat, poenitentia tamen tempus non inuenit, quantum multis

Dies festus
S. Timothei
Psal. 117.

Accipitur
honorificè
ab Impera-
toribus.

Ibidem.

Osee 11.

Matth. 5.

Confessio
Aetherij
persecuto-
ris eius.

multis lachrymis eam quæsiuisset. Ac de his quidem satis. Ad rem institutam redeamus.

Cum vir sanctus, ut dictum est, cum Imperatoribus congressus esset, & vix tandem ab illis diuelli potuisset, videns populum, Christi pastorisque sui studiosum, sine interpellatione gratias agentem Deo, precatus est eum, ut bonus ipsius Ecclesiam inraror. Atque ita cum vniuerso populo fidei in sanctam Dei magnam Ecclesiam ingressus est, non sine labore tamen, tanquam in regnum Dei, cum magna premere multitudo, quæ diuinum templum occupabat. Cumque in locum editum, ut Moses olim in montem Sinai, ascendisset, sublati ad Deum manibus, populi preces & supplicationes celesti Deo & patri offerre, Deique misericordiam ad populum deducere videbatur. Neque enim aliud propter populi multitudinem fieri poterat. Tonitrus autem, & buccinæ progredientes, id est, aptæ diuinorum oraculorum lectiones, clariùs & vehementius pronuntiata, cum timore & magna compunctione peragebantur. Quid tum? Diuina caligo sanctum operuit altare, super quo cum incrementum sacrificium obtulisset, fidei populo distribuit: quæ quidem distributio ab hora tertia ad nonam vsque perducta est, cum omnes ab ipso vellent accipere communionem. Quoties enim distribuebat, omnes ad eum sine cessatione concurrerant. Nam qui rectè sentire soliti erant, nulla videndi eum satietate acciebantur. Sed quanto quis illi magis hærebat, tanto magis attrahebat, eodem erga illum affectus modo, quo erga magnetem lapidem ferrum, quod arcana quædam illius vi naturali pertrahitur. Ità vir admirabilis omnes, qui videndi ipsum studio tenebantur, amanter attrahebat. Erat enim totus graciosus in habitu, speciosus tum animi, tum corporis pulchritudine, sublimis operibus, sensu humilis, rursus venerandus, necnon congressu valde benignus & affabilis, mansuetus, modestus, sermone dulcis, sed dulcior moribus, ad speciem angelicus, animo multo magis. Neque omnes illius tum animi, tum corporis dotes explicare, gestus, apertis omnium membrorum conformationem, vnde plerumque interior homo dignoscitur: vultus hilaritatem & gratiam, de quo Salomon: Cor, inquit, gaudens in Deo nimirum) exhilarat faciem: oculos lutos, & pupillas eorum integras: (talem sunt enim, qui aspiciunt recta, & qui annuntiant iusta) dentes candidos, (purus enim est & celestis iustorum cibus) ignita labra, ardentia verba & pura, & gratias ab illis stillantes: contractas & rectas aures, ad omnem diuinam vocem suscipiendam idoneas: colum, ut Davidis turrem, ædificatum, atque ad ferendum Christi & spiritale diuinum caritatis iugum, & Ecclesiarum sollicitudinem accommodatum: albam sacri capitis coronam, & Aaron barbam similem, qua vitæ splendor & perfectio significabatur: ad hoc corporis fragrantiam, tanquam vnguentum, quod descendit in oram vestimenti ostendebat: ætatis moderationem, quæ ætatem secundum Christum perfectam ostendebat: latas manus, quæ liberalitatis amplitudinem indicabant: congruentes digiti aptos ad diuinos sermones & dogmata conscribenda: rectos omnino pedes ac firmos, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes: sed per tritam & regiam sententiam, quam bos & asinus, id est, populus Christianus, ex Iudæis Gentibusque collectus calcitrantes.

Quis compositum eius incessum, & pulchros totius corporis motus describat? Sic enim incedunt modesti speciosi que pedes euangelizantium bona, euangelizantium pacem. Ex quo quidem incessu, diuinus & perpetuus ipsorum animi motus agnoscitur. Quis pro dignitate laudabit pallorem ita in eius facie florentem, sed quæ mali Punici corticem, aut cuiuspiam alterius pallentis pomi colorem suauis odore coniunctum? Talis profecto est verè temperantium vita, durior illa quidem, sed quæ variorum atque optimorum fructuum dulcedinem continet in cellis spiritalibus: & spirat, ut scriptum est, alijs quidem odorem mortis in mortem, alijs autem odorem vite in vitam. Quis non admiretur firmum & stabilem, quemadmodum de magno sermonem, quem nocte & die facere non desinebat, ut, quemadmodum laudaret, & Basilio diuus Gregorius ait, & tranquille reprehenderet, & docendo dissoluta, nec vtrunque ita moderaretur, ut neutra ratione offenderet: sed & in reprehendendo patris dulcedinem, & in laudando grauitatem seruaret: ut nec lenitas dissoluta, nec grauitas aspera: sed illa prudens, hæc modesta, vtrique sapiens videretur. Quid vobis describam virum, quem antea Paulus expressit, cum magnum illum Pontificem celos penetrantem laudaret? Illuc enim vsque audet oratio peruenire: si quidem Christos

Incrementum sacrificium, Missam dicite.

Dotes corporis.

Prophet. 17.

Cant. 4.

Psalm. 134.

Esa. 52. Sanctorum incessus.

Vita temperata. 2. Cor. 5.

stos esse didici eos, qui secundum Christi præcepta viuunt. Hic totus erat dulcis, totus amabilis: qui cum adhuc esset in terra, à spiritu sublati, terram reliquerat, & extra carnem & mundum semper erat: vitamque his, quæ cernuntur, agebat sublimiorem, diuinas illas formas suscipiens, quæ cum inferioribus & mutabilibus istis non commiscetur. Verè purum Dei speculum semper fuit, lumini lumen adiungens, & splendidius obscuriori. Cum Angelis versabatur, cum Archangelis Deum collaudabat, Deo honores consecrabat, & superiori mundo per sanctum baptismum, atque alia spiritalia munera procreabat. Quis hæc & his similia de viro diuino pro dignitate recensere? Quis esset diuus Gregorius, ut nunc etiam magnum Basilium laudaret. Nam huius sancti viri discipulo (ait Dominus) si sit sicut magister eius. Vitam, inquam, beatus ille adesset, qui virtutes has dignè pronuntiaret. Neque enim ego, qui nec dicendi facultate, nec scientia valeo, sum ad illas idoneus explicandas. Itaque veritas, nè similis ei deprehenderet, qui talentum vnum accepit atque defodit, & in periculum incidere: illis argumentum materiamque suggessi, qui res ab illo gestas valent conscribere. Sed adhuc quidem ad radicem montis versamur. Necesse est autem, ut quæ vir optimus post reditum gessit, paucis exponamus.

Vixit ne (ut rursus utar illis verbis, quæ de magno Athanasio diuus Gregorius scripsit) ut tanti populi præfectum oportebat? Non docuit autem, quemadmodum vixit? In aduendis periculis pro veritate cuiuspiam cessit? An ex certaminibus minus honoris, quam alij, reportauit? An post reditum aliquid de pristina virtute constantiaque remisit? Nequaquam: sed idem semper in eius vita, tanquam in lyra, concentus fuit. Facta, verba, certamina, pericula, quæ ante reditum, quæ post reditum ab illo gesta sunt, perpetuam viri constantiam probitatemque testantur. Nam posteaquam recepit ecclesiam, ita se comiter benigneque gessit, & laudent, quibus ocium est paruas etiam illius res gestas admirari. Cum paruas illo gestis satis essent ad alium illustrandum. Quæ igitur per nouum hunc Athanasium post eius reditum Deus gesserit, videamus. Nemo putet, eum ex rerum perurbatione vllam spiritalium munerum iacturam fecisse, aut ea vlllo pacto fuisse immixtum, intelligetis.

Vos, qui reditum eius memoria teneris, non ignoratis magnam ac diuturnam, antequam reuerteretur, pestem extitisse: quæ quidem ita seuebat, ut nisi hic à Deo electus, tanquam alter Phinees, obstitisset, omne genus hominum atque omnis ætas interficeretur. Quomodo autem placatus est Deus? Supplicationibus, quas ipse cum Christo studioso populo adhibuit, à sanctissima magna Ecclesia incipiens, vsque ad ædem sanctæ & immaculatæ Domine nostræ, Dei genitricis semperque virginis Mariæ, quæ in Blachernis colitur. Dum igitur supplicationes ad Christum Deum nostrum, quem ipsa Virgo de Spiritu sancto concepit, fierent, pepercit ille populo, angelumque cohibuit, qui ciuitatem sine intermissione percutiebat. Imitatus est in hac re vir admirabilis David Prophetam, qui, cum propter populi enumerationem pestis debaccharetur, dicebat ad Deum: Ego peccaui, dem ego pœnas. Isti quid peccauerunt? Et postquam vidit angelum in area Ornan Iebusæi, orauitque eum, immo verò Dominum, ne extenderet manum in Hierusalem, exauditus est. Quamobrè & altare constituit in ipsa area, & Domino boues immolauit, & placatus est, & mors seuire desijt. Non magnus ac mansuetus Eutychius, offerens rationabile & incruentum sacrificium Deo, idem effecit? Neque enim aliter extentas manus demississet, nisi populi salutem impetrasset. Ab eo igitur die, vsque ad beati viri vitæ finem, Christus Deus noster à populo prouocatus iram cohibuit. Ac reditus quidem ipsius primum opus hoc fuit, quo pacem omnibus communem impetrauit. Aliud, quod per eum Deus omnipotens fecit, videamus.

Nobilis quidam puer, qui apud Calopodium Augustæ primicerium manebat, immo ab eo nutritus fuerat, aduerso quodam casu in oculo iniuriam acceperat, & magis in discrimine versabatur. Nam medici, qui eum curabant, adiumenti nihil attulerunt: sed contra potius morbum auxerunt. Quamobrè ad optimum medicum confugit.

Christi qui sint.

Matth. 10.

Matth. 25.

Ve se gesserit S. Eutychius, restitutus sedi suæ.

Seuissima pestis grassatur. Num. 25. Supplicationibus ab Ecclesia ad Ecclesiam factis, pestis cur.

2 Reg. 24.

Oculus la-
sus sanatur.

Hydropicū
sanitati re-
stituit.

Vita hanc
quibus co-
paranda.

Luc. 11.
Act. 19.

fugit, qui solis precibus valebat morbum expellere. Quod & factum est. Nam solita precatione adhibita, precioso oleo laborantem oculum inunxit: & Dei gratia restitutus est sanitati. Sed aliud admirabilius videamus.

Cum Cyrillo Catulo multis annis vxor vixerat. Quæ cum in aquam intercutem incidisset, & multum in medicos impendisset, nihil opis inuenit, sed de salute desperabat. Hanc maritus in varia loca ducendam curauit, fore sperans, vt aëris mutatione conualeceret. Fortè tunc vir sanctus in Paleatico morabatur. Quod cum ille Christi vxorisque suæ amans intellexisset, & viro sancto notus esset, nulla interposita mora, mulierem ad eum duxit, supplicans, vt pro illa Deum obsecraret, vt à morbo liberaretur. Sic autem intumuerat, vt molem ventris eius spectantes omnes admirarentur. Verum cum ille precatus esset, & oleo sancto unxisset, dimisit eam. Post aliquot autem dies cum vir sanctus eodem in loco esset, vir duxit vxorem suam, gratias agens Deo, & omnibus ostendens eam ab illo morbo & calamitate liberatam. Quo quidem miraculo petris euauerat, vt eo morbo nunquam laborasse videretur. Quo quidem miraculo quadraginta. Verum nè quibusdam narrare videar incredibilia, finem faciam. Neque enim extra Gades, vt diuus ait Gregorius, transendum. Et magnus ille Nyssenus Pontifex Gregorius, docens orationem non esse longius protrahendam, quam gratiarum mentionem pariat, de sorore sua sic loquitur: Hæc ab illa gesta sunt omnia: quæ licet incredibilia videantur, vera tamen sunt, & credibilia apud eos, quibus ea planè nota sunt. Sin aliqui carni nimis addicti, fieri non potuisse putant: hi nesciunt, pro ratione fidei munerum fieri distributionem: vt fide pusillis parua tribuantur, magna autem illis, qui fidei sunt amplitudine præditi. Verum nè Dei muneribus detrahendi occasio detur credulis, sublimiora miracula prætermittimus, hæc, quæ recensimus, satis esse ad gloriam absoluendam existimantes. Quæ quidem verba de magno item Eutychio dicta scriptaque intelligantur.

Cum igitur Dei seruus cursum confecisset, fidemque seruasset, deinceps repositum sibi iustitiæ coronam expectabat. Vixit, posteaquam reuocatus est & in sublimem locum reuocatus, annos quatuor & menses sex: vt omnes vitæ ipsius anni fuerint septuaginta. In eo autem ocio quos aduersus omnem hæresim, spiritu sancto adiunante, sermones conscripserat, omnibus fidelibus & Orthodoxæ atque Apostolicæ Ecclesiæ libris promulgauit, cum eos exemplo prius & vita planissime & apertissime comprobasset. Docuit non esse fimo & luto, hoc est, vitæ caducæ & rebus istis instabilibus inherendum. Hanc enim vitam esse veluti figuli rotam, quæ assidue impletur & circumuoluitur: aut Lunæ similem, quæ perpetuis mutationibus obnoxia, nunquam in eodem domino manet. Cum igitur ita vixisset, vt viuendi norma posset esse Pontificibus: sic autem docuisset, vt rectæ disciplinæ regulam dogmata eius continerent: cupiebat iam necessarium iudicaret. Sed ipsum quoque, cum homo esset, animi corpore se iunctionem subire oportebat. Quæ quidem de re quotidie philosophabatur, & eadem, quæ Basilii Gregorius, sentiebat & loquebatur. Quorum vnus: Carnem, inquit, despice, quæ præterit: animum cura, qui est immortalis. Alter autem: Vtinam, inquit, grauem hanc exuar tunicam, vt accipiam leuiorem.

In his ille versatus, & semper hæc meditans, & cum magnis patribus ita viuens, vt non minus Basilij, & Gregoriorum, & magni Dionysij, & reliquorum sanctorum Patrum, Apostolorum & Prophetarum sermones & dogmata, quam eis in resurrectione loqueretur, tamen quibusdam mente imperfectis suspectus erat, quasi ab eis in resurrectione dissentiret: cum tamen homines stulti non intelligerent, nec de quibus loqueretur, nec quæ affirmaret. Quid mirum est, si puerili mente præditi, sic de ipso sentirent, cum Dominus ac Deus noster in digito Dei demonia eiiciens, in principe demoniorum ea eiicere putaretur? Quid de diuo Paulo? Cum in Areopago de Iesu de quo resurrectione loqueretur, nonne dictum est: Quid vult nugator hic dicere? Quid quod Basilii virtutum fundamentum, & sancti Spiritus propugnator, ab imperfectis existimatus est, Deū esse Spiritum sanctum, non confiteri? Quæ cum ita sint, non est mirum, si & de hoc sacro capite, magno diuinoque viro Eutychio, qui fuit Ecclesiæ columna & lumen, & venerandis Patribus omnino similis, tale quiddam suspicari sint isti, qui resurrectionis rationem non capiunt. Absit enim, vt rectis Ecclesiæ sanctæ & Apostolicæ dogma-

dogmatibus contraria vnquam senserit. Plenæ sunt eius orationes sententijs hæc de re sanctorum Patrum. Qualis est illa diui Gregorij. Inquit enim: Si quis dicit, Christum ita nunc deposuisse carnem, vt ab ea nudam diuinitatem & esse & venturam asserat, is aduentus eius gloriam nè videat. Qui igitur fieri potest, vt cum hanc suis in sermonibus sententiam posuerit, ab illis discreparet? Neque enim aliter loquebatur, ac sentiebat. Absit. Cor illi prauum nunquam fuit, nunquam animus duplex. Non ignorabat ille, cum ex animo & corpore ita constemus, vt corporis ministerio & opera animus vtatur, fore, vt si rectè simul se gesserint, simul etiam bonis immortalibus perfruantur: & corpus si afflictum fuerit, & in seruitutem redactum, supplicia simul cum anima vitæ omnes sisti ante tribunal Christi, vt quisque recipiat, quæ per corpus gessit, siue bonum, siue malum. Nam vtunque in hac vita simul operatur: & vtunque ante Christi tribunal sistendum est. Iustum autem erit tribunal illud. Ibi non erit acceptio personarum, nec dimidia ex parte iudicium fiet: sed (vt Ecclesiastes ait) cuncta, quæ sunt, iudicet Deus in iudicium pro omni abscondito, siue bonum, siue malum sit. Quod nec anima sine corpore, cum quo semper vixit, vnquam reperietur: sed immortalitas pulchritudine corpus simul cum anima decorabitur.

*Aduersus. Lector, quod is est ille Eutyechius Constantinopolitanus Patriarcha, quo cum quaestio- Annorari-
nem de resurrectione habuit diuus Gregorius Papas dum in ea ciuitate is sedis Apostolicæ Apocrypha- uncula Alo-
rum ageret, quemadmodum habes in libro Moralium 14. cap. 31. et 32. Et licet hic author illum ab erro- ylij Lipo-
resurrexere contendat, præfatus tamen vir sanctus aperte testatur, eum in hoc articulo cecidisse: licet mani.*

Hæc ille, & his sublimiora considerans, cupiebat à corpore discedere, & ad Dominum proficisci, & illis Davidis verbis utebatur: Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus: Et, Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Videbat & calamitates, quæ huic magnæ ciuitati erant euentura: & vel minas remitteret, & ciuitati nihil inferret mali: vel sibi vitam adimeret, nè afflictio- nem eius intueretur. Et, quæ precatus est, impetrauit. Voluntatem enim timentium se facit Dominus Deus, & preces eorum exaudit, & seruat eos. Psal. 144.

Hæc illo precante ac supplicante, exauditus est statim, vt indicant illa Prophetæ verba: Adhuc loquente te, dicam, Ecce adsum. Instabat tempus, plenitudo tem- Psal. 65.
poris, corona anni, immò verò annorum bonitas, celebritas celebratarum, vniuersæ resurrectionis primitiæ, Christi Dei nostri Resurrectio, in qua leratur calum & terra: de- Psal. 117.
qua dicit diuinus ille David: Hæc est dies, quam fecit Dominus, exultemus & lætemur: & constitui iubet diem solennem in condensis vsque ad cornu altaris, id est, ad angelicas vsque virtutes: quemadmodum & scissum velum declarat, celestia terrestri-
bus aperiri, & res procreatas vna omnes voce procreatorem ac Deum suum collauda-
re iuncta illud: Fiat voluntas tua, sicut in celo, & in terra. Cum igitur hanc diem hilari-
tatis is celebrasset, qui de illa ita differuerat, vt nemo alius, cumque sanctissimam ma-
gnam Ecclesiam iustrasset, & sacra lauacra constituisset, omnes Pontifices & sacerdo-
tes à Imperatorem & Senatū atque vniuersum Dei populum salutauit: cum tamen
multi id, quod fiebat, ignorarent, ac ea de more fieri arbitrarentur. Ipse autem solus
non nouerat.

Quomodo hæc ego nunc sine lachrymis possum commemorare, qui miser eo die obferuahic
amplius, quam solebam, angelicam ipsius faciem osculatus sum? Cum enim id bis ter-
que fecissem, satiare non poteram. Et cum ex me quæreret, cur ita sepe id facerem: Quia, Authoris
singularem
fuerat: prius enim, quam ille, mortuus sum: solus relictus sum orphanus, solus marga-
ritam amisi, solus thesaurum in agro condidi, solus aberro, tanquam ovis non habens
pastorem, solus lugens & mœrens obambulo totum diem. Paulò post autem omnes, cum beato
viro famili-
ritatem.
qui bonorum ipsius participes extiterunt, verba illa mecum, vt arbitror, pronuncia-
uerunt: Extinctum est lumen oculorum nostrorum. Erepta nobis est lux animarum. Vi-
ta nostra præsidium est dissolutum. Concordiæ signaculum ereptum est, & charitatis
vinculum sublatum. Imbecillum firmamentum contractum est. Propter te, pater, nox
nostra pro die in vita pura splendebat: nunc dies etiam in tenebras conuerteretur. Sed
Ecc 2 lamen-

lamentationibus, præsertim ante tempus, non est indulgendum, nè illud ab eo audiamus: Nolite flere super me.

Cum igitur sacrificium totum explisset bonus pastor, & vniuerso populo fidei sacrosanctum & salutiferum Domini nostri Iesu Christi corpus distribuisset, in sanctum Episcopium reuersus, modicum cibum cum solitis familiaribus hilari vultu cepit. Post cibum autem cum paulisper quiesceret, & tempus, quo lampades accendebantur, exiret, ut ad officium vespertinum accederet, contractio quædam totum eius corpus inuasit. Quamobrem quidam e clericis religiosissimis eum obsecrabant, ut conquiesceret: sed precibus efficere non potuerunt, quominus iret ad officium vespertinum. Sancto igitur spiritu confirmatus, in sanctam Dei Ecclesiam se contulit. Populus autem illum expectabat. Omnes enim illum semper quidem, sed tunc porissimum, cum illa lica erat stola indutus, adspicere cupiebant. Cumque varias preces vespertinas cum illa persoluisset, sacrum altare osculatus est, fidelemque gregem Deo commendauit. Et ex altari visibili quodammodo ad inuisibile, de virtute in virtutem progrediens, preces peregit, clausis omnibus sensibus, & a populo totus separatus. Reuersus igitur in Episcopium, in lectulo suo decubuit, vehementerque febre circa mediam noctem correptus est. Atque ita mansit septem dies, assidue precibus incumbens, seque signo crucis muniens.

Acri febre correptus.

Psal. 143.
Nullam sibi
paritur fieri
medicinam.

Cum igitur morbi vis intenderetur, idque ad religiosi Imperatoris Tiberij aures peruenisset, eare valde perturbatus, ciuilibus omnibus curis intermissis, de illo sollicitus erat, medicosque præstantissimos misit, qui eum curarent, a quo multi varique morbi curati fuerant. Qui sanè medici plus ex eius doctrina opis perceperunt, quam illius corpori contulerunt. Nullum enim medicamentum sibi passus est adhiberi: Porro cepit, inquiens, posuit, & non præteribit. Medicum habeo, qui mihi pro arbitrio suo medebitur. His auditis, Imperator magno cum desiderio & fide beatum virum uisit, primum quidem, ut ab illo benedictionem acciperet, deinde ut intelligeret, sed post illum pastor esset populum gubernaturus. Benedixit ille quidem Imperatori, sed alterum reticuit, non quod ignoraret, sed propter quasdam causas, quas, Deo sibi aperiente, ipse nouerat. Quare cum ea, quæ res & tempus postulabat, cum Imperatore locutus esset, hilari, lætoque vultu ille discessit. Ego autem a quibusdam Imperatoris familiaribus accepi, ei fuisse a sancto viro prædictum, celerem ipsi mortem instare. Idque verum fuisse, euentus docuit. Nam quatuor post mensibus e vita decessit Christi amantissimus Imperator.

Gen. 49.
Obdormit
in Domino.

Totum corpus
moriens
optime
componit
sele.

Cum totam igitur hebdomadam agrotasset vir ille simplex moribus, & gubernandi scientia multiplex, sapiens oratione, & mēte sapientior, magnus Patriarcha, pro omnibus Deum orans mente firma, usque ad septimam horam Dominica primæ benedictio, (decebat enim septimam quietis propriam perficere) eumque omnibus benedixisset, ut olim Iacob filijs suis, colligens & ipse nouus Iacob pedes suos, circa nonam aut decimam noctis horam, in Dei manus spiritum suum commendauit. Quod quæta discedens in senectute bona, ab angelis ad celestes choros sublatus est. Cum enim tandem ex duobus miraculis, quæ tunc acciderunt, facile intelligi potuit. Cum enim prima eius a corpore seungeretur, vniuersus populus in Ecclesia clara voce exclamauit: Kyrie, eleison: postquam chori præfectus lucernæ precepcionem absoluisset, ac diceret: Misere nostri, Domine, misere nostri secundum magnam misericordiam tuam. Domine exaudi & misere. Conuersus igitur populus fidelis a ministro, magno cum clamore ad Deum remisit pastoris & doctoris animam sanctam, ita gubernatore Deo rem moderante. Quis hoc non admiretur? Quis non item illud, quod nec eius oculi, nec reliquæ corporis partes ullius opera, ut componerentur, indiguerunt? Quandoquidem & oculi ita decore sub palpebris conditi sunt, ut dormientibus solent naturaliter. Labra autem apte conclusa sunt, & manus ante ipsum pectus complicate: totum denique corpus tam decorum sponte sua situm habitumque retinuit, ut nullius opera aut manus requireretur: mirumque esset, quod diuina illa anima suum ipsius corpus tam bene composuisset.

Sed quid deinde sit consecutum, videamus. Rursum Basilius alter declaratus est, de quo magnus hæc dicit Gregorius: Cum iacturam ciuitas sensisset, se ut pupillam delictam conquesta est: peregrinationem, tanquam tyrannidem, inculcavit: & animam comprehendere, quasi manibus aut precibus retineri posset, concupuit. Cum igitur

omnia funeri necessaria parata essent, sanctus ipse sanctorum manibus sublatus gestabatur. Certatim autem singuli vel oram vestimenti, vel sacrum feretrum attingere stupuerant. Quid enim corpore illo sacratius aut purius? Alius ad eos, a quibus gestabatur, frui cupiebat. Plenæ erant plateæ, plenæ porticus: omnes ædium fenestæ, omnia tecta, & fastigia & culmina referta erant. Premebant se mutuo, qui præbant, qui sequebantur, qui propere erant, qui aduentabant, innumerabilis hominum, ætatum omnium multitudo, omnes, qui apud Imperatorem in honore erant, in primisque Præfectus vrbs, qui omnes in viri sancti funere honestando superauit. Interfuisse etiam Imperator, nisi ea cura eum detinuisset, nè aliquis tumultus in populo nasceretur. Omne militum mulierumque cantus cum lamentationibus contendebant. Cedebat perturbationibus philosophia. Nostri cum externis, externi cum nostris contendebant, vtri magis lugentes minus perciperent consolationis. Illud admirabile fuit atque incredibile, quod ex tot hominibus nemo vllum in periculum incidit, præsertim cum multæ etiam formidæ, omnes in vtero gestantes, videndi diuini corporis gratia accederent. Atque, ut aliquem epitaphium adiungam, externis honoribus interior cumulatur. Multorum quidem lacrimas excitauit, sed ea maior gloria fuit, quod omnium animis defixus inhærebat. Corpus, vix rapientium manibus euitatis, in sanctorum Apostolorum templum illatum est, & in sanctorum Patrum tumulo conditum. Appositus est Patriarchis Patriarcha, præconibus magnus Præco, Martyribus Martyr, Apostolis, qui per eorum vestigia semper incessebat, ubi sanctorum etiam Apostolorum, Andrea, Luca & Timothei, corpora conquelescunt, ante ipsum altare, ad basim eius, (quem quidem locum sibi ipse viuens elegerat) ut ne post obitum quidem ab altari sancto corpus eius recederet: cum anima eius altari in celis assisteret, atque ibi cum sanctis angelis & apostolis pro vniuerso populo preces effunderet. Aequum erat, ut corpus, quod cum illa anima coniunctum fuerat, quod cum illa simul incessebat & certamina pertulerat, in terra nunquam ab almo altari seungeretur, sed cum populi sacerdote supplicante, & munera Domino Deo offerente, pro populo suo & ciuitate quodammodo supplicaret. Nam corpora sanctorum, parem cum animis ipsorum vim habent. Preciosa enim in conspectu Domini, propter David seruum meum. Magnæ nobis consolationi sunt Sancti, qui per fidem repugnauerunt regna, adepti sunt repromissiones, & plus valent post vitæ commutationem.

Eccē magnificāsan-
cti viri sepulchra.

Psal. 115.

4. Reg. 19.

Heb. 11.

Agite nunc etiam Magni Basilij laudatores, mihi orationis paupertate laboranti opulamini. Ego plura quidem cupio præterire: sed aliud me post aliud trahit, & tantum in corpore, omnibus partibus æque pulchro, quicquid occurrit, pulchrius videtur, & orationem ad se conuertit. Agite igitur egregias illius dotes persequimini, vos, qui illarum & laudatores, & testes existitis. Præclarum inter vos certamen suscipite viri sancti & qui cum alijs viuitis, qui in contemplatione, & qui in actione versamini. Alius modum eius in ieiunijs & precibus, tanquam corporis & materiæ esset expertus, studi-um laudet. Alius in vigilijs & psalmis decantandis constantiam. Alius asperam atque incredibilem in victu duritiem, aut animi demissionem. Alius obliuionem iniuriarum, qui quidem in primis excelebat, ex Apostoli præcepto ita dicentis: Sol non occidat super iracundiam vestram. Omnis igitur illius chorus, vos, qui circumstatis, qui suggestum attingitis, qui estis inferius, qui ex nostris aut externis adestis, mecum laudationem conficite. Alius alias huius noni Basilij virtutes celebrate. Qui in iudicijs præfident, legationem laudate. Qui ciuitatem regitis, ciuē. Qui ex populo estis, popularem. Qui eruditione delectamini, magistrum. Virgines, virginem. Coniuges, castum. Qui solitudine gaudent, amantem solitudinis. Qui frequentia iudicem. Qui simplicitate, dum in aduersis, consolatore. Senectus, baculum: Iuuentus, disciplinam: Pauper, largiorem: Opulentia, custodem. Videntur mihi & viduæ defensorem, & pupillam patrem, & inopes pauperum studiosum, & hospites hospitalem, & fratres fratrum amantem, & ægroti medicum cuiusque morbi ac medicinam, & sani sanitatis conferatorem, & omnes denique eum laudibus efferre, qui omnia factus est omnibus, ut

Catalogus
virtutum
eius & san-
ctorum ex-
ercitiorum,
Ephes. 4.

omnes aut plurimos lucraretur. Ego quidem sic amborum patrum virtutes laudibus immiscui, ut lautior apparatu conuiuas eiusmodi epulis gaudentes acciperem. Vobis autem, qui tanto studio iusta magno Eutychio persoluitis, nihil aliud consuluerim, nisi ut ad illum semper respiciatis: atque semper vos eum cernere, & ab ipso vos cerni existimetis. Hæc est laudum ipsius summa. Hic diuini viri virtutum thesaurus.

Vos autem, qui me benignè audiuitis, tuque in primis diuinum sacramque caput, meæ orationis paupertati veniam date. Mosaicum illud de agni esu mandatum expendite: quod ita se habet: Decima die mensis primi tollat vnusquisque agnum per familias & domos suas: sin autem minor est numerus, quàm ut sufficere possit ad velendum agnum, assumet vicinum suum, qui coniunctus est domui suæ. Si ad vnus agnum multos conuocandos præcepit, quid ad vnus pastoris, & talis pastoris laudationem fieri præcepisset? Ego, sancte pater, cum tuis laudibus celebrandis par esse non possem, legi obtemperans, non pauperes vicinos, sed æquales tuos ac pares, viros eximios conuocaui, non ut agnum vnum edi conspicerent, sed ut pastorem & peregrinationis socium collaudarent. Aequum est enim, ut homines priuati, & qui argentum putant habere, id est, qui orationis diuitijs earent, eant ad aquam viuam, & ex proprijs discant & fontibus hauriant. Neque enim fas est ad alienos fontes, hoc est, ad externam disciplinam & scientiam proficisci. Quæ igitur, pater sancte, ex tuis rectè factis, ea sicutui, ea prompto animo sitientibus propinaui. Quæ autem vires meas superabant, sapientibus reliqui persequenda: quorum verba, sicut scriptum est, sunt tanquam stimuli & clauis igniti. Da enim sapienti occasionem, & sapientior erit. Innotescet iusto, & abijciat, ut suscipiat te. Et diuus Apostolus: Vestra, inquit, abundantia illorum inopia suppleat, ut & illorum inopia vestra sit abundantia supplementum, ut fiat æqualitas. Et, Quæ defunt Christi afflictiones, eas impleo in carne mea. Et rursus: Quæ enim in hi decrant, ea venientes fratres impleuerunt. Et vos igitur, viri perfecti, qui vici huius sancti, diuinique patris ac magistri laudatores ac veri filij estis, animi mei studium & pensionem boni consulite: & quod laudationi deest, implete: immò verò totum hoc onus suscipite: ut impleatur id, quod scriptum est: Frater fratris fultus auxilio, ciuitas firma atque munita.

Tu verò beatissime ac sanctissime pater, è cælo nos adspice, & vitæ nostræ cursum ad salutem dirige, ut cum hinc decesserimus, recipias nos in sinum Abrahae, & in æternæ infortunum tabernacula, ubi purius atque perfectius, quæ abs te de sancta & ciuilem sententia & sempiterna Trinitate didicimus, videamus. Eam, pater, pro nobis famulis te is, & pro grege tuo, & fidelissimo hoc Christi que amantissimo populo deprecare, ut æterna bona consequamur, in Christo Iesu Domino nostro: Cum quo, Deo & Patre gloria & adoratio, simul cum sancto & bono & vitæ largitore Spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA S. VVILHELMI ABBATIS ROSCHILDEN-
SIS IN DANIA, AB EIVS QUIDEM DISCIPULO
conscripta, sed per F. Laurentium Surium aliquot locis in compendium
reducta, plerumque etiam pbrasi mutata.

Aprilis 6.

Dat operâ
litteris.

Beatus Vuilhelmus ex nobili ortus prosapia, venerabili viro Hugoni Abbati S. Germani de Pratis apud Lutetiam Parisiorum, à parentibus traditus est, rectè ac pie institutus erat. Acceptus est ab illo perbenignè, siquidem nepos illius erat. Curatumque ut liberalibus litteris accuratè imbueretur. Et in ipsa quidem adhuc tenera ætate, cum prima etiam litterarum rudimenta poneret, diligenter considerabat, ut monachi intra cœnobium residerent, lectitarent, canerent, in preces incumberent. Itaque instar solertis apiculæ ex illorum bonis studijs, tanquam flosculis quibusdam, melis sibi colligens, in pectoris sui alucrio congegit, puerulusque meditari cœpit, quod postea ætate maturiori exerceret. Porro in studio literarum,

felici ingenio diuina gratia accedente, multos coæuos adeo superauit, ut etiam inter egregios humanioris literaturæ magistros celebris haberetur. Latrabant Abbatibus Hugo profectu & probitate nepotis sui, & gratias agebat Deo, curamque ut subdiaconus ordinaretur, & Præbendam, ut vocant, obtineret Parisijs in ecclesia beatorum Petri & Pauli Apostolorum & S. Genouefæ, ubi tunc Canonici seculariter erant. Factus autem Canonicus, quæ sui erant muneris, prudenter exercebat, memorque eorum, quæ puer in monasterio viderat, sæpe solus sedebat in libro lectitans, & in diuina se lectione exercitans. Ea res molesta erat cæteris Canonicijs, quorum erant mores deprauati: & quadam cæcitate illi inuidia, unde debebant corrigi, inde facti sunt deteriores. Itaque non bene in eum animari, stridebant dentibus, & sermones iactabant virulentos. Timebant enim, ne breui cogerentur etiam ipsi ad meliorem se frugè recipere, & arctioris vitæ legibus frenarentur, aut certe ipsis electis, alij in eorum collegium introducerentur, quorum & habitus & vitæ esset religiosior.

Valde igitur in eam curam & cogitationem incumbabant, quomodo eum possent à suo contubernio excludere. Erat inter illos quidam, qui beato viro præ cæteris familiarior esse videbatur. Is subdole & fraudulenter cœpit cum illo colloqui, sed Canonico exigere silentium, simulare propositum petendi monasterium, vitam illorum bere. Placuit Vuilhelmo tam pius animus, ait se non defuturum, si ille prior suo exemplo ipsi confirmaret: multa interim & quidem crebra inter se miscuit colloquia de contemptu mundi, tandemque statuunt pariter se conferre ad monasterium, quod Charitatis dicitur. Quò cum venissent, à præfecto monasterij humanissimè recepti, & in hospitio iubentur eis necessaria ministrari. Ibi tum homo versutus, sospicienda negocia, quibus expeditis, ilico se spondet rediturum. Tunc demum sentiens Vuilhelmus hominis fraudem, neque geri hoc negocium è spiritu Dei, sed machinam debere in suscepto proposito declarare constantiam. Videns autem ille frustra se fieri, longa trahens ab imo pectore suspiria: Differamus ergo, inquit, in aliud tempus: sicque pariter domum reuersi sunt.

Porro Abbas Hugo voluit Vuilhelmum etiam Diaconum ordinari. Ibi rursus accenditur inuidia amulorum, timentium ne ad eum prouectus gradum, etiam maiorem obtineat dignitatem. Adeunt igitur Parisiensem antistitem, orant ne eum promoueat, persuadentque fraudulenter circumuento. Cum enim multis eum nominibus accusassent, episcopus nimium credulus, collationem sacrorum ordinum in aliud tempus reiecit. Non latebat ea improborum hominum versutia Abbatem Hugo, itaque cum suis literis misit Vuilhelmum ad Syluaneensem episcopum, qui eum Diaconum ordinauit. Redit inde domum Vuilhelmus, nescientibus alijs Canonicijs, quid actum esset: atque sabbato proximo designatur Homilia lector futurus, nec potuit ea in re propter illorum importunitatem obtinere aliquem, qui eius munus vicarius succederet. Id autem illi ea causa faciebant, ut hac re offensus, scandalo fieret, & ipsi contra eum, tanquam non satisfaciens institutioni Canonice, suæ malevolentia exercenda ansam haberent. Sed nocte Dominicæ diei, cum septima esset recitanda lectio, ipse ad eam pronuntiandam accessit. Erat tum Euangelium de magno stupore attoniti, nihil responderunt loco benedictionis, immò verò omnes è templo abiierunt, solo Vuilhelmo relicto & magistro Alberico, viro bono & iusto, & de ipsius conatibus non fuerat assensus. Manè rursus illis in vnum conuenientibus, bericus, atque ita loqui exorsus est: Id quid pro certo affirmare possumus, hac nocte vidisse nos mirabilia. Mirum illud sanè fuit, quòd Christus damonem murum eiecit, & homini illud Euangelium restituit: sed hoc multo mirabilius ego puro, quòd D. Vuilhelmus, illi obmutuerunt, & tanquam alieni ab eo recesserunt. Hæc cum ille dixisset, apud auditores ignominia notam reportarunt amuli illi: porro B. Vuilhelmus, qui meditatione scripturarum sese confirmans, in omnibus prudenter se gerebat, diuini protectus adiutorio & patientia clypeo munitus, aduersarios suos, de sua malitia

Ingenij felicitas.

Parer quondam inuidia.

Fraudulenta cuiusdam machinatio.

Amuli eius permouent episcopum, ne illum ordinet.

Fit Diaconus.

Luc. II.

Padefiunt amuli.

8 APRILIS.
nihil remittentes, facile superavit, atque etiā honoribus crevit, auctus cuiusdam Prae-
positurae dignitate.

Eugenius 3.
Rom. Pon-
tiffex venit
Lutetiam.

Accidit deinde, vt Eugēnius Pontifex sese in Gallias conferret : cumque appropinquaret, Ludouicus rex & Parisiensis episcopus cum multa cleri populiq; frequentia ei obuiam procedentes, illum honorificè exceperunt, atque ad beatissimæ Mariæ virginis ecclesiam cum ingenti gaudio deduxerunt. Paucis indè elapsis diebus, voluit idem Pontifex in ecclesia B. Genouefæ mysteria Diuina peragere, quia Apostolica dicebatur. Vbi èd ventum est, orta est contentio inter summi Pontificis & huius ecclesiæ Canonicorū ministros, adeò vt ad pugnos res processerit, & non solum Pontificis ministri, sed etiam ipse rex Ludouicus, qui illos compescere voluit, à canonicorum illorum famulis verberatus sit. Tanta autem nefaria rei indignitate permotus Pontifex, cum Ludouico rege tractauit de improborum hominum insolentia dignè castiganda. Visum est autem, in eorum locum alios subrogare, homines religiosos, nempe monachos illos, quos nigros vocant : neque tamen Canonicos illos per vim suis Præbendis siue sacerdotijs priuare volebant, (erant enim inter eos non pauci nobiles & literati) sed permittere, vt illis, quoad viuerent, fruerentur. Verùm vbi isthuc Pontificis & regis propositum ad aures Abbatis S. Victoris perlatum est, Pontifici regi valdè supplices preces ille obtulit, vt Ordinis S. Augustini professores in eam ecclesiam introducerentur, multisq; ostendit rationibus, contumaces illos facilius ad horum vitam regularem, quàm ad monachorum habitum & consuetudinem, tractum iri. Pontifex & rex his auditis, cùm iam exploratam haberent bonam famam illius Abbatis & fratrum eius, eorumq; institutum præ multis alijs predicari non minus scirent, domum quoq; S. Victoris suauem eximie charitatis de se odorem spargentem Abbatis precibus assensere : atque die sequenti electus est in Abbatem Odo Prior, homo sanctæ conuersationis, atque totius religionis amator indefatigabilis : adiunctisq; sunt ei duodecim Canonici, viri probi ac bonæ existimationis, qui in Ecclesia S. Genouefæ cōmorarentur : atque ex eo tempore vsq; in presens isthuc Canonicorum S. Augustini institutum ea in ecclesia conseruatur, ex priuilegio Pontificis Eugenij & regis Christianissimi Ludouici.

Abbas con-
stituitur in
ecclesia S.
Genouefæ.

S. Vuilhel-
mus ab Ab-
bate Odone
accerſitur.

S. Augustini institutum ea in ecclesia conseruatur, ex privilegio Pontificis regis Christianissimi Ludouici.

Cum hæc ita gererentur, Vuilhelmus ad suam Præposituram secesserat, de rebus domus suæ cum amicis pertractans. Sediti autem ad mensam diuersis ferculis instructam, quidam deimprouisò adueniens, ita locutus est: Dominus Odo, Abbas ad S. Genouefam, has ad te literas iussit perferri. Ille audito nomine Abbatis, valde admirans, ait: Quis est hic Abbas? quando verò Abbas aliquis fuit ad S. Genouefam? Respondit nuncius: Odo Prior S. Victoris hesternò die institutus est Abbas ad S. Genouefam à summo Pontifice & rege Ludouico. Tū Vuilhelmus, Somnians ne mihi videor, inquit, an res veras tu mihi narras? Vera equidem refero, ait nuncius. Resignatis mox literis, didicit ab Abbate Odone mandari, vt quamprimum ad suam ecclesiam accedat. Surgit igitur posthabito conuiuio, cunctisque valedicens, ait: Ibo viliū, quæ sit hæc mutatio dexteræ excelsi. Postquam ad S. Genouefam collegium venit, vidit ibi homines religioso habitu indutos, nec dubitauit vera se ex nuncio audiuisse. Nuncium admirabatur plurimum, quæ de causâ tam repentina facta esset mutatio. Nunciatum autem Abbati aduenisse dominum Vuilhelmum: moxque illi Abbas hilariter occurrit & amanter eum amplectitur: deinde omnia, quæ gesta fuerant, illi ordine exponit, cœpitque eum adhortari ad contemptum mundi, proponere multa è scripturis dininis, quæ possent acres illi stimulos admoveere, de mundi vanitate, de fallaci amicitia huius seculi, aliæque id genus non pauca: quibus absolutis, apprehensa manu eius, duxit illum ad vitream fenestram, in qua picta erat effigies crucifixi Saluatoris: atque ibi repetitis sermonibus, animum eius inflammare voluit, vt cuperet ipse quoque crucifixum Dominum suum ferenda cruce sua imitari. Ecce autem adest gratia spiritus sancti, tantaque lachrymarum vis ab oculis Vuilhelmi prorumpit, vt vix sermonem ferre posset. Ait autem ad Abbatem: Vtinam scire possem, quod me non dedigne habere seruum Dominus meus Iesus Christus, & superioris ætatis iniquitatibus & erratis veniam dare. Cui Abbas: Ego, inquit, pro illo fideiussorem me offero, si dictis meis parere volueris, fore, vt non modò remittat errata tua, sed etiam post hanc vitam cum sanctis suis immensa te donet beatitudine. Tum verò repente ad elatus pedes collapsus Vuilhelmus, se & suam tum Deo, tum illi commendauit, sicque de mundi

VITA S. VVILHELMI ABBATIS ROSCHILDEN. 609

mundi huius naufragio nudus euasit. Lætatur verò Christi familia de tam præclari-
tatis conuersione, tum etiam de oblato ipsis diuiniis, & quidem præter spem, auxilio
tam opportuno. O quàm magnificata sunt opera tua bone IESU. Ad vnius fidelis
seculi admonitionē relinquit Vuilhelmus noster prædia, possessiones, domos, famili-
am, opes & honorem, atque vltra hæc omnia, quod est omnium præstantissimū, etiam
seculi plim.

Accedunt

S. Vuilhel-
mus sic Ca-
nonicus Re-
gularis.

- S. Vuilhel-
mus fit Ca-
nonicus Re-
gularis.

Accepto deinde habitu regulari, Vuilhelmus illorum duodecim fratrum collegio accessit, atque vna cum habitus mutatione, ipse quoque in virum alterum mutatus est, tanquam de virtute in virtutem, charitate feruens, humilitate praeceps, patientia fortis, obedientia tractabilis, & ad virtutum ceterarum studia promptus. Vacabat inter lectionem, orationem, divinam contemplationem, vigiliis & ieiuniis, ut corpus in servitium redigeret: & qui antea sericis nitebat vestibus, iam in habitu abiecto pauper pauperibus inseruit: oblitusque diuitiarum vitae superioris, instar aliorum velleit pane fureto & herbis agrestibus. Neque id mirum debet lectori videri. Non enim habebant nisi duas, ut vocant, Praebendas, quibus initio & ipsos fratres & familiam oportuerentur. Er quidem fortis athleta Christi Vuilhelmus, in proposito firmus, religiosus & instituti sui tam erat amator vehemens, ut cum iam Supprioris, ut vocant, officio quiesceret, nulla sineret sacrae religionis instituta violari. Interea apparuit illi quod eum proprio nomine, Noueris, inquit, Vuilhelme, te ad quandam insulam me superatis, ad me venies in caelestem paradisum. Eam visionem non prius intellexit, quam non multi, & Abbate Odone & vita decedente, Garinus, eius monasterij Prior, Abbas creatus: erat enim vir doctus & probus, & in rebus agendis prouidus ac circumspectus. Ille modis omnibus Priorem volebat instituere quendam de fratribus, nec alij fratribus abhorrebant. At ille iam eligendus, reclamabat, dicens in regali Abbacia functionibus praediti sunt. Ea res male habuit fratres, dixeruntque illi: Si vis ex nostris terminos, quos posuerunt patres nostri, nunquam eo pertinges. Ille in sententia, factus Prior. Cum autem vellent pulsata campana conuocare fratres ad mentem, valde id moleste tulere fratres, nec ferre potuit eam insolentiam vir Dei Vuilhelmus, sed zelo Ordinis & iustitiae accensus, illum a campana pulsanda remouit, non violentiam adhibuit. Eo nomine accusatus apud Abbatem, tanquam qui male fecere recusauit, licet palam testaretur, se nulla eum affecisse iniuria, atque ab officio Prioris non Prioris abegisse, sed instituti praeuicatore. Displicuit autem fratribus sententia in Vuilhelmum prolata sententia, remque totam summo Pontifici, qui apud eum moram vna cum Vuilhelmo ad ipsum accederet. Paruicille, veniensque ad Pontificem, temeritatis & immoderationis arguitur: porro Vuilhelmus ab eius sententia absolutus: mandatque Pontifex seuerissimè, ne deinceps Officiales contra Ordinis statuta eligantur.

Virtutes S.
Vuilhelmi.

Visio clas.

Dicitur et
Salandia.

S. Viih-
mus à sum-
mo Pontifi-
ce innocens
declaratur.

Quis est postea rumor in vulgo, ablatum esse caput S. Genouefse à loco suo. Per-
rele Canonicos eius Ecclesiæ omnes inde expulsurum. Adhibentur autem custo-
diæ suffraganeos episcopos, Abbates quoque & Priores eius diocesis, ut ad certum
Genouefse regis minæ peruenire, non immeritò animis confternati sunt : sed longè ta-
lebatum esse. Ante omnes dolebat hoc nomine Vuilhelmus, qui reliquias omnes &
reliquiarum ecclesiæ asservanda iampridem receperat. Iam aderat præsinitus dies,

Eccē quan-
tus zelus
et a sacra-
re liquas.

Calumnia
cuiusdam
antistitis.

Ultio diui-
na in anti-
stitem.

Abfalonis
episcopi Ro-
schildensis
virtutes.

Is est Saxo
Grammati-
cus, insignis
Danorū hi-
storiogra-
phus.

aduenit rex cum suis, aduenerunt Pontifices & Abbates, aduenit etiam populi multi-
tudo non exigua, exitum rei nōsse percipiens. Designantur, qui cum Episcopis ascen-
dant ad eum locum, ubi S. Genouefa reliquiae seruabatur. Voluit autem cum eis par-
ter ascendere Vuilhelmus, tanquam sacri custos thesauri, sed nō permittitur. Arripit
ille, haud scio an candelabrum vel thuribulum, secum ita dicens: Si non licet aliter,
saltem ut minister ascendam. Aperitur deinde theca, & ecce caput sanctae virginis, quod
est Galliarum decus & ornamentum, cum ceteris eius artibus reperitur. Non potuit
tunc animi sui letitiam intra se cohibere Vuilhelmus, sed non habita ratione tot lon-
gē maiori dignitate praestantium virorum, fidenter canat, Te Deum laudamus: eius
vocem excipit tota illa hominum frequentia, & ad finem usque illud canticum de-
promit. Eo absoluto, Archiepiscopus Orationem de S. Genouefa subiungit: qua di-
cta, Aurelianensis episcopus furibundus in has prorupit voces: Quis est perulansil-
le, qui praeter Archiepiscopi & aliorum antistitem auctoritatem, propter vetula esse
tūdam caput, hic fraudulenter ab istis impositum, ausus est inchoare, Te Deum lau-
damus? Respondit autem illi Vuilhelmus: Si nōsse vis, quis ego sim, non abnego esse
me famulum S. Genouefa. Nec me temeritas impulit, sed sincera erga sanctam virgi-
nem dilectio. Caput autē, quod vidistis, non dubito verū fuisse, sed virginitatem in-
tegram perpetuō retinentis. Septuaginta enim & eo amplius annis virgo permansit
incorrupta S. Genouefa, donec spiritum caelo, corpus terrae redderet. Sed nē qua sit
de hoc capite ambiguitas, iubeatis clibanum vehementer accendi, & ego ad sanctissi-
mae virginis huius merita declaranda, cum eodē capite in illum intrepidus ingrediar.
Tum episcopus ille deridens beatum virum, Tu ne, inquit, in ardentem clibanum
cum hoc capite intrabis, cum quo ego nollem in cupam aqua calida plenam ingredi.
At verō Archiepiscopus ultra non ferens illius episcopi dicacitatem, silentium ei
dixit: porro religiosi viri fidem & erga sanctam virginem deuotionem approban-
t. Sed non impune abiit stultiloquium, ore polluto prolutum. Nam postea ille multo
obstrictus facinoribus, a sua sede ciectus, vitam indignam digna morte miserabiliter
niuit.

Anno a nato Salvatore nōti. regnum Daniae obtinuit Vualdemarus, Canuti regis
& martyris filius, vir sapiens & strenuus, qui Vuandalos a regni sui finibus propul-
uit: nam saepe infestos illos patiebatur, vtriusque sexus homines & praedā multam se-
cum abducentes. Tandem verō etiam Christianae religioni eos coegit colla submi-
tere. Per id tempus Roschildensi Ecclesiae cum multa laude praesidebat Abfalon epi-
scopus, vir magni consilij, cleri decus, moerentium & afflictorum consolator, religi-
osorum pius amator, totius populi rector modestus, aduenarum & pauperum beni-
gnus sustentator, Vuandalorum strenuus debellator, religionis Christianae ornamen-
tum, exemplar sobrietatis, forma pudicitiae, verae nobilitatis & probitatis insigne.
In ei-
speculum, lucerna fulgens in templo Dei, eiusque columna fortis & immobilis, non longē
us dioecesi erat cœnobium Canonicorum, in insula, quam Eschyl vocant, non longē
distante ab oppido Roschildensi, mari undique cincta. Et ipse quidem locus per am-
nus erat, pratis virentibus & diuersis nemorū arboribus oblectans oculos animosque
illic degentium: at tamen id temporis pauci illic morabantur fratres, & ipsi frustra
Regulares dicti, cum a regulari disciplina multum deflexissent. Cernens autem vene-
rabilis episcopus Abfalon illorum mores ab omni religione prorsus abhorre-
rebat animo, ferebatque indignē diabolica fraude deceptos, vitā prorsus mundanā
vivere.

Cœpit itaque crebrō secum pertractare, qua ratione posset illi ecclesiae consulere,
atque illic degentium mores in melius reformare. Redit tandem in memoriam fami-
liaritatis & amicitiae, quae illi olim intercesserat cum Vuilhelmo viro religioso, cum
Parisijs literis operam daret: sciensque illum virtutibus & sanctis moribus ornatum,
deliberauit illi ad se accito tradere locum memoratum. Mittit itaque in Gallias Sa-
xonem Praepositum Roschildensem, virum honestum, qui ab S. Genouefa collegio
petat dominum Vuilhelmum cum alijs tribus fratribus mitti in Daniam, quibus eti-
am locum opportunum se episcopus daturum pollicebatur. Abbas verō ecclesiae S.
Genouefa, animaduertens tanti praesulis aequas & bonas esse preces, de fratrum suo-
rum consensu ablegauit Vuilhelmum cum tribus alijs in Daniam, deducere eos Sa-
xone Praeposito. Erii quidem cursu prospero post assumptionem beatissimae Mariae

martyris Dei peruenire in Selandiam, & triduo post Ringstadum, quod B. Canuti
martyris meritis illustratur. Ibi verō cum praesens aderat Vualdemarus rex & Abfa-
lon episcopus, qui illorum aduentu letati, eos amplexi sunt, promiseruntque se eos
solutos haud aliter atque filios, dilecturos ut fratres, & tanquam amicis consulturos.
Post triduum inde profecti sunt Roschildiam, adiunctis eis quibusdam ex episcopi fa-
mulis, qui illorum curam gererent, quemadmodum habet gentis illius consuetudo
laudabilis.

Paucis in vrbe diebus exactis, ad insulam Eschylli appulerunt. Erant autem sex illic
soli nomine Canonici, qui illorum aduentu non mediocriter turbati, quod vere-
rentur deprauatos suos mores propediem castigatum iri, communicato inter se
consilio, statuerunt adire episcopum, eique tanquam nescienti quid accidisset, indi-
care. Venitur inde ad episcopum, ille dissimulat, nē ecclesiae res ipso absente magis
magisque dilapidarentur: praesigat verō illis certum diem, ad quem sit praesens futu-
rus, & de fratrum illorum peregrinorum aduentu perquisiturus. Altero deinde post
Bartholomaei ferias die aduenit, & collato cum eis sermone de pastore constituen-
tē, sed Praepositum atque Priorem illic habuissent. Eodem die duo ex illis Cano-
nicis copiam discedendi & petierunt & impetrarunt, nē tumultus illo in loco ciērent:
nos & iustus, qui se Vuilhelmo & eius socijs adiunxit, vitamque priorem pie trans-
iit episcopus Abfalon scire domus illius facultates & annonam. Ferē autem nihil
inuentum est, omnibus absumptis. Ea res Episcopo & admirationi & pudori fuit: at
tas quinque eis dedit, quibus alimenta coēmerent, impensas necessarias promittens
posserunt.

Interea labuntur aliquot dies, & peregrini fratres tantam penuriam tum etiam fri-
gorem nimiam acerbiter non satis commodē ferentes, ab Episcopo redeundi in-
gallias petunt facultatem. Etsi autem id non mediocriter Episcopi animū commo-
ueret, at tamen noluit cuiquam vim inferre, passusque est illos discedere. Illis abeun-
tibus, Abbas Vuilhelmus absterritus eius regionis moribus & ignoto gentis idioma-
te, aīdem ab Episcopo ad suos se recipiendi veniā poposcit, asserens vires suas imposi-
tūm longē impares esse. Tum verō Episcopi & vultus & animus concidit: sed
tandem ita terē locutus est: Valde quidem optauimus aduentum ad nos vestrum, ut
nos ille inimicus, veritus nē ab antiqua possessione sua excludatur. Si tamen benignif-
cus Deus animum hunc tibi adspirare dignetur, magno pietatis affectu rogatum
re velim, nē susceptum semel munus & provinciam deserās. Non frangat animum
prae nitendum est. His & id genus alijs optimi Episcopi sermonibus confirmatus Ab-
bas, mutata sententia, decreuit illic permanere, relique euentum sustinere. Eodem
anno fames ingens regionē illam occupauit, mortisque pecoribus propē
dierat potuerunt. Illi autem culpam omnem in Abbatem Vuilhelmum conferentes,
denunciarunt per calumniam: Proh dolor, cur hic ad nos accessit homo pannosus, vilis
humilis, nihil ferē neque manducans, neque bibens, sed praestantiores qualque do-
na huius res auro argentoque permutans, eoque in suos recondito loculos, nos in-
cū confici sinens. Sparsus est inde hic falsus rumor, multorumque aures occupauit,
ut ferebat animo, factus tanquam homo non audiens, & non habens in ore suo re-
surgentes.

Quadam nocte fratribus dormientibus malignus satan lucernam dormitorij euer-
sit, tanquam iuxta lectum Abbatis, ubi multa erat straminum congeries, deposuit, Ab-
bas exusturus. Sed non neglexit famulum suum Christus: & stramina quidem in
lectu non attigit. Eius rei fama ad Episcopum perlata, post dies paucos ille ad lo-
cum peruenit, comperitque vera se audisse. Alio tempore, Vuilhelmo Abbate cum
Thru-

Danorum
hospitium
tas.

Vuilhelmus
creatur Ab-
bas.

Eius socij
redeunt in
Gallias.

Abfalon co-
nfirmat Vuil-
helmū abire
olentem.

Demonis
malignitas
in virum
sanctum.

Thrumone sacerdote, viro docto & prudente, in pago, quem vulgò Torstantop appel-
lant, nocte quiescente, antiquus hostis fremens in sanctum virum, sumpta effigie de-
crepiti eiusdemque turpissimi monachi, ad eius lectum accessit, signoque salutaris cru-
cis munitum, conabatur spurca inflammare libidine. At ille, licet oculis dormiens,
mente vigil erat, dixitque damoni: Abi hinc omniū spurcissime: in me, propitio Chri-
sto, tuæ machinæ nihil obtinebunt. Ille his auditis, acriter sauit, accedensque propius
in os Abbatis putentem nebulam ingerit, peccataque iam olim per confessionem &
lachrymarum largos imbres expiata, illi procaciter improperat. Tum ille, sublaro pe-
de, valido impulsu demonem à se reiecit. Dæmon se dolens elisum, instar seuissimi le-
onis ad Thrumonis lectum accessit, in eiusque vigilantis latus ictum gravissimum im-
pegit, ita ut is putaret aliquot costas sibi comminutas. Manè laudibus Deo persoluit,
Abbas & Thrumo in hypocaustum abeunt: cumque illic pariter confedissent, Thru-
mo ait: Seruet & adiuuet te Deus domine Abba. Ille respondit, Amen. Eundem autem
sermonem Thrumone bis terque repetente, Abbas, quid id sibi vellet, inquisiuit. Tum
ille, Scio, inquit, multas te tentationes perpeßum, pluresque perpeßurum: sed ex his
omnibus liberet te Deus. Vidi quàm hac nocte infestus tibi fuerit satan: sed cum tu il-
lum cum ignominia abegisses, in me furibundus incurrat, adeoque cecidit latus meum,
ut verear aliquam è costis contractam. Itaque sentio improbo illi fortiter tibi oblectan-
dum esse, ne ex te victoriam reportet.

Verum cum sentiret hostis tartareus machinationes suas aduersus Christi seruum
frustra adhiberi, conatus est per suos efficere administratos, quod per se non potuit. Ita-
que instigauit quosdam, qui cum varijs assicerent contumelijs & multis iniurijs in-
rent, atque ita cum dedecore cogerent in Gallias remeare. Sed ille fundatus supra
mam Petram, verbis eorum nihil perturbatus est, sæpè illud Apostolicum versum il-
pectore: Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio ve-
llo ipem: spes autem non confundit. Cum igitur filij degeneres in his processum non ha-
berent, de molienda ei nece tractare cœperunt: iam sacco inclisum in mare demer-
gere, modò cultellis confodere, aliàs Vandalis eum vendere, crebrò verò etiam le-
curibus in eius cerebrum impactis eum perdere cogitabant. Sed præpotens Deus, cui-
us providentia in sui dispositione non fallitur, dissipauit consilia eorum, & fidelis seruo
suo fecit etiam cum tentatione prouentum. Cur autem in eum tam malè animatus
fuit, ea causa fuit, quòd instituta Ordinis volebat exactè obseruari, nec patiebatur con-
per abrupta vitiorum ire præcipientes. Erat enim sanctæ religionis cultor indefessus, Or-
dinis sui sacræque institutionis conseruator admirabilis, vitiorum rigidus profligator,
virtutis amator egregius, honestatis & sanctimonie totius diligens inuestigator & do-
ctor: in castigando seuerus, in corrigendo sedulus, in exhortando suavis & placidus,
in reddenda ratione modestus, in sermone verax, in iudicio iustus, in rebus eius fidei
commisissis integer & fidelis. Consolabatur agros, pauperes & peregrinos benigne
mè curabat, insistebat vigilijs, ieiunijs, crebris precibus, curam sui gregis gerebat per-
petuam, assiduis precibus eum Domino cõmendans. Fratribus noctu quiescentibus,
preces nocturnas ipse anteuertebat, multisque gemitibus pro illorum salute Christi
clementiam implorabat. In sermonibus, quibus fratres solebat ad pietatis studia in-
tare, facillè soluebatur in lachrymas, adeò ut sæpè numero auditores ad cordis cõpon-
tionem & poenitentiam permouerentur. Zelo autem Ordinis siue instituti sui inflam-
matus, interdum superbis & tumidis rigidum se præbebat, transgressoribusque multam
irrogabat. Nouerat enim pro ijs omnibus se Deo rationem exactam redditurum, si qui
eius vel exemplo vel silentio à recto itinere ad deuos vitiorum calles aberrarent. Si qui
verò fuissent mente præfracta, & ad petendam pro suis culpis veniam obstinata, ut illos
suo exemplo emolliret, ab eis veniam petebat, licet id pro sui muneris dignitate mi-
nimè deberet.

In persecutionibus, quæ ei tum à discipulis, tum ab alijs inferebantur, constans erat
& patiens, omnesque sua tolerantia vincebat. Clemens in primis & misericors fuit in
peccantes in ipsum & deinde veniam petentes, eosque hilariter & conuiter excipiens.
pro illorum erratis fleuit largiter, & pro resipiscencia Domino gratias capitalis. Ver-
Charitatis fuit sectator indefatigabilis, obrectationum & inuidie hostis capitalis. Ver-
ba inania & indecora siue ab honestate aliena minimè proferebat, risum ineptum re-
spuebat, neque ab alijs eiusmodi verba audire sustinuit. Sermo eius omnis erat de pa-
ce, de concordia, de humilitate, de mansuetudine, de honore quoque, quem sibi nullo

Multis ca-
lumnijs &
iniurijs in-
festatur.

Rom. 5.

Catalogus
virtutis eius

nò fratres impendere deberent, sicut dicit Apostolus, honore inuicem præuenientes. Rom. 12.
Lectio assiduus vacabat, præcipuaque in Deum & res diuinas deuotione ferebatur,
nequaquam sine magna necessitate à nocturnis diurnisque precibus in ecclesia per-
soluendis voluit abesse. Circa deuotionem in templo psallentium & sacri altaris mini-
sterium sedula animi cogitatione versabatur, & quos erga hæc maiori seruire & pieta-
te præditos nouerat, eos tenerrimè diligebat. Cilicio ad mortem usque carnem ma-
nentia, quàm pauperum & infirmorum, quos paterno fouebat affectu, refocillatio-
nem spectauit. In lectulo suo nihil præter laneum pannum (Aurhor laneorum vocat) Leetus.
straminibus impositum, aut, si esset acre gelu, pelles vrsorum habebat, nisi morbi gra-
tis molestia eum mollioribus rebus uti compulisset. Sicut autem modico erat victu Vestes.
contentus, ita etiam corporis indumentis. Monasterium sancti Thomæ Apostoli in
loco, qui Paracletus vocatur, primus ipse construxit, institutumque S. Augustini eius
habitatores sectari voluit, accedente etiam privilegio Pontificis maximi Alexandri. Miracula.
Multis verò miraculis seruum suum Christus cohonestauit & fecit admirabilem.
Quidam dysenteria vexatus in pago, qui ab incolis Medellis dicitur, in visu audiuit, ut
de cibo Abbatis Vvilhelmi ederet, nec se dubitaret ab illo morbo liberatum iri. Cre-
didit homo, misit qui Abbatis cibos adferret, comedit, seque sensit sanitati restitu-
tum.

Est pagus monasterio illi vicinus, Nadunet vocabulo. In eo puella tanto cruciaba-
tur dolore morbi cuiusdam, ut per triduum quasi exanimis iacere videretur, nisi quòd
calor vitalis in eius mēbris sentiebatur. Adstabant cognati, & haud secus atque mor-
tuum lugebant. Mater puellæ Brigida, quæ iam aliquot dies & noctes apud eam perui-
uo habitu indutam, ipsique dicentem: Multum affligeris incommodis filia tuæ: sed
si iussis ei afferri reliquias ciborum Abbatis Vvilhelmi de Paraclero, videbis breui
incolumem. His dictis, illa disparet, mulier euigilat, refert visa & audita omnia ijs, qui
aderant: illi monent obtemperandum, quandoquidem ille Abbas à multis pro san-
tionem, illi narrant Abbati: Abbas, ut erga afflictos semper erat pietatis visceribus af-
fluens, pisciculos & sorbitiunculam sibi præparatam iubet tradi mulieri: illa hilariter
accipit, festina redit domum, sorbitiunculam in os filia infundit, cumque tertio id fa-
ceret, reuixit puella & attraxit spiritum, atque post paululum resedit, quæ iam inter
mortuos computabatur: accedentibusque ad eam amicis, ait: Confido in Domino,
ijs, qui præfentes interfuerunt, & scimus veraces illos esse.

Monachus quidam Cisterciensis Ordinis, Haquinus nomine, incola monasterij,
quod Estrom vocant, multis annis ex pectoris obstructione & angustia, tanta labora-
tur aecedine, ut vix etiam ab adstantibus posset internosci quid diceret. Multa qui-
dem illi malo remedia adhibuerat, multas medicorum potiones hauserat, sed frustra.
Ipsa tandem illius animo, ut Abbatem Vvilhelmum adiret. Non cunctatur illè, ve-
nit ad virum Dei, rauco murmure explicat pectoris vitium, precatur obnixè, velit manu
sua contingere guttur languidum. Ille exprimens signum Crucis, tangit guttur & ait:
Nomen te filius Dei: monachus verò sentit celeste remedium. Nam sensim dilatata ar-
teria anhelu pectoris, organum vocis magis magisque reformatur. Profectus quando-
que Romam fuerat vir Dei, cumque rediret, inter Alpiū rupes equus summi eius adeò
arctum pedem, ut ingredi non posset. Doluit id summopere viro sancto: Itaque rogat
Deum, ut ob merita sanctorum, quorum sacras reliquias secum detulerat, equum sa-
nuum. Deinde tangit equi pedem, & ille redditur expeditus ad iter.

Incidit quodam tempore vir sanctus in morbum grauem, qui ei quoque vitendi
spem auferret. Nocte autem Dominica dici, morbo acriter sauitente, B. Genouesam
virginem, quam impensè amabat, sedulo rogauit, ut apud Dominum pro ipso inter-
cederet. Deinde somno correptus, videt sanctam virginem ad lectuli sui pedes adstan-
tem, facieque incunda & blando sermone ita ipsum consolantem: Noli timere, quo-
nam bonum Dominum habemus. Ille eam agnoscens, gratias egit, quòd ad ipsum ve-
nire dignata esset, rogauitque quidnam ille esset Dominus. Respondit S. Genouesa: Ie-
sus filius Dei. Ille audito hoc mellitissimo nomine, valde exhilaratur, atque post paulu-
lum euigilans, sentit se incolumem. Multa alia per seruum suum Christus fecit mira-
cula:

Rom. 12.

Eius mensa.

Leetus.

Vestes.

Monasteriū
construit.

Miracula.

Pene exani-
mis puella
sanatur.

S. Genouesa
liberat eū à
gravi mor-
bo.

cula: sed tempus est, ut ad felicem eius describendum obitum quandoque nos confe-
ramus.

Ante annos septem, priusquam migraret à vita, nocte quadam in visione acon-
visio eius. vir quidam eleganti vultu, veneranda canitie, dixitque illi : Septē dies viues. Illo dispa-
rente, vir sanctus mansit sollicitus, nesciens quānam accipienda essent, quæ audierat.
Iam septem dies exegerat sospes : itaque putat septem hebdomadas, aut menses septē,
aut cerrē totidem annos significari. Castigans igitur corpus suum, licet etiam antea
Dominum tota mentis intentione dilexisset, illiusque mandatis accuratē paruisset, ab
eo tamen tempore vsque ad supremum vitæ suæ diem, adeo carnem suam crucifixit
cum vitij & concupiscentijs, vt antea cta vita, huius extremæ comparatione, delicata
videri posset. Nemo eum tunc sine lachrymis orantem vidit : & cum Missæ sacrificium
offerret, irā inflammabatur, ac si Dominum in carne præsentem pati & excruciarī cer-
neret. Longum est hīc referre, quibus sese vigilijs, ieiunijs, precibus affligerit, & Do-
mino holocaustum preparārit. Atque vt hīc probatior & purgatio exiret, immoluit
Dominus in totum corpus eius vlcera, quæ ille patienter tolerauit. Iam septimus vol-
uebatur annus, & sacrum agebatur Quadragesimæ tempus, à cunctis fidelibus sancta
deuotione obseruandum : eratque vir Domini sedulo occupatus commemoranda
Quadragesima tempus.

deuotione seruandam: eratque in Domino Iesum occupatissimum nouissimis suis, & quotidie cum summa cordis contritione & lachrymarum profusione atque multa cum reuerentia sacrificiū Missæ Domino offerebat, & corporis & sanguinis eius sacrosancta communione sese præmuniēbat. Ea autem die, quæ Cœnæ Domini proximè antecedit, cum esset in cubiculo cum quibusdam fratribus, conque-
stus est Prior se illam noctem habuisse longè omnium molestissimam: ille contrā affirma-
bat, se nunquā potitum esse nocte latiori atque incundiori. Vidi enim, inquit, Dominum Iesum: cui duo alij aderant, & ego terrius accessi, & ineffabili sum delectatione affectus. Respondit Prior: Forsitan, pater sancte, Dominus Iesus te accitum se-
nit ad regnum suum, sicut pollicitus est, priusquā in hoc regnum te conferres. Tum Abbas suspirans & sletibus ora perfundens, Fiat mihi, inquit, secundū verbi tui.

Postero die, qui erat Coena Dominica, ad sacram aram sacrificaturus accersit eum, cum quibusdam pauperibus Eucharistiam suis manibus porrexit. Peracto sacrificio, cum ceteris pauperes suscipiendos mandatum Domini impleret, victimam cum fratribus cernam facturus ingreditur. Quis hic verbis possit digne exprimere, in ea coena quam serenam & iucundam omnibus vultum exhibuerit? Qui tum interfuisse, videre sibi visi sunt quaedam futurae beatitudinis in eius vultu haud obscura indicia: tanta in illo praeter solitam letitiam relucebat. Neque id mirum, quando totum eius pectus iam spiritus sanctus in praesentia compleuerat, in eoque suauiter quiescebat, spesque certa propediem duraturae felicitatis & gloriae ineffabile eius cordi gaudium adferebat. Iam ante annos duodecim cuidam ex eius discipulis, Gerardo viro religioso Dominus eius futuram gloriam reuelauerat. Cum enim ille suo in lecto quiesceret, per visum quidam illi dicitur maturae aetatis vir: Surge, sequere me. Ille surgit, & sequitur praecedentem ad loca sancta. Tandem ad quandam planitiem amplissimam & floribus amantissimam perueniunt, in qua erat domus mirae amplitudinis, ex marmore constructa. In eam ingressi, tantam luminis claritatem, tantam odoris suauitatem, tam miram & incomprehensibilem iucunditatem hauriunt, ut verbis explicari non possit. Erat vero illic sedes posita, gemmis & auro mirifice ornata: in eaque visebatur corona aurea, lapidibus preciosis simis intexta, sed necdum absoluta. In circuitu sedis quatuor erant viri albis indumentis inexta, sed necdum absoluta. In circuitu sedis quatuor erant viri albis indumentis inexta, sed necdum absoluta. In circuitu sedis quatuor erant viri albis indumentis inexta, sed necdum absoluta.

Corripitur
lateris sacri
doloꝛe.

Indè febricula.

Peracta coena, surrexit vir sanctus, vt lauaret fratruū pedes: sed graui
doloꝛe impeditus est. Itaque recessit. Morbo autē magis magisque ingrauescente
in lecto reponitur, vbi quod supererat eius diei & noctem dimidiam cum magno cru
ciatu exegit. Deindè doloꝛ ille abscessit, & febricula successit. Deficientibus sensim
corpore

VITA S. VVILHELMII ABBATIS ROSCHILDEN.

VITA S. VILHELMI ABBATIS ROSCHILDEN. 635

corporis viribus, in sabbato sancto fratres cum hortabantur, ut sacram unctionem perciperet. At ille libenter se illius sacratissimæ noctis vigilijs interesse velle aiebat, mirabili seruiore in census erga cultum diuinum: sed neque virium imbecillitas, neque fratres, id velle faceret, permittebant. Designari autem sunt fratres, qui apud illum ea nocte permanerent: ex quibus vnum ad se accersiens, Scis, inquit, fili, quia noua adest solennitas, Christianis omnibus veneranda. Itaque & nos debemus nouis vestibus indui: affert, quæso, ad me vestem, quam habes, ut illâ induar. Intellexit ille facili, quam diceret vestem, attulitque ei nouum cilicium, eoque, prius ablato veteri, eum induit. Rursus autem admonetur ab adstantibus vir sanctus, ut sacram unctionem admitteret. Respondit ille: Præstante Domino meo Iesu Christo, lucem expectabo. Iam aurora rutilante, cum canerent in ecclesia fratres, Ut venientes vngerent Iesum, Prior accitis aliquot fratribus, chorum exijt, sacrum oleum secum ferens. Vir sanctus illo veniente, tendebat ad extrema, atque hoc solum crebrò repetebat, Cito, cito. Peracta inde sancta unctione, depositus est super cinerem & cilicium: sic enim decere mori Christianum, iam olim dixerat beatissimus Martinus Turonum episcopus. Ibi tum feliciter emisit spiritum octauo Idus Aprilis, anno Christi 1202. ætatis verò suæ nonagesimo octauo, à suscepto verò Abbatibus officio quadragesimo. Eius religiosi filij sacrum corpus illius cum hymnis & canticis, quibus permixtæ erant lachrymæ & gemitus, in ecclesiam detulerunt: cumque ad sedes suas se recepissent, Te Deum laudamus, inchoatum est, & matutinæ laudes Dominicæ resurrectionis, non quidem absque luctu & lachrymis, sed ramen deuota cum veneratione, absolutæ sunt. Videt hinc lector, quàm sit verè mirabilis Deus in sanctis suis. Nam neque sine gloria fuit patris huius vita, neque mors sine gratia, immò verò in conspectu Domini multum preciosa: quippe qui illo die receptus sit à Christo in paradysum, quo ipse victor ab inferis resurrexerat. Die secundo Paschæ humatum est corpus eius ante altare S. Thomæ apostoli, quod ipse edificarat, domino Abbate Turlo ecclesiæ B. Mariæ de Esrom cum suis monachis funeri eius officia debita exhibente, multisque tum è Clero, tum è populo cum magna deuotione accurritibus, ut eius equijs interessent. In eo autem loco Dominus noster Iesus Christus ad laudem & gloriam nominis sui per beati viri suffragia vsque in præsens innumera præstat beneficia. Amen.

Sub mortem induit nouum cilicium.

Accipit extremam unctionem.

Obit.

Psalm. 67.

Sed o quantus erat hic luctus omnium, maximè verò discipulorum eius : qui licet de tanti patris gloria cælesti nihil ambigeremus, eius tamen orbatu præsentia, humano affectu, mœrebamus. Dies festi nostri conuersi sunt in luctû, & sabbata nostra in lamentationem : tamen si gaudere porius nos oportuit, quòd quem magistrum habueramus in terris, deinceps intercessorem habituri essemus in calis, si doloris acerbitas non post transitum patris nostri, iuvenes nostri visiones videbant, & seniores nostri somnia somniabant : vnde coniecimus quòd propedièm esset Dominus mirificaturus

stant duo iuvenes ex beati patris familia, diuersis per id tempus in regionibus con-
stiti, quibus hora mortis eius oblata est visio, nonnihil quidem diuersa, sed vtraque
fide & digna memoratu: Alter ex his, Nicolaus nomine, à monasterio aufugerat, Visio 1. de
eius beati-
tudine.
ignotam, in stola candida cælū scandere, & intra albicantes nubes itā recipi, vt ran-
dae pedes & extremae vestes cernerentur. Stetit igitur affixis cælo oculis admirabun-
tibus: sed mox adeest quidā sciscitans, quid itā miraretur, ac deinde subiungens: Hic ho-
mo quem vidisti in cælum recipi, Abbas tuus est, qui multa patientia vicit seculi perfe-
ctiones: nunc autem coronatur, quia fideliter permansit in mandatis Domini sui. Ex-
pugnatus Nicolaus, ducitur poenitentia, reditque ad suum monasterium, & emenda-
tioni se offerens, hanc visionem omnibus enarrauit. Alter, Godmundus nomine, in
monasterio Sora degens, sub auroram eius dici, qua Christi resurrectio celebrabatur,
aspiciebat in visione, penē tamen vigilans, multitudinem angelorum dulcissimē ca-
restentium. Ex ijs duo angeli, ineffabili splendore conspicui, quandam ætate maturum,
humilis sacerdotilibus ornatum, dextra lauaque sustentabant, eius brachia suis
iunioris retinentes innixa, sicque ad cælum vsque procedentes. Hos autem sequebatur
diabolus cum multa furentium atque stridentium dæmonum turba: sed angelis cælos

ff. 2 pene

Fff 2

vene

A P R I L I S.

penetrantibus, ille tristis via qua venerat, retrocessit. Ex socijs autem eius quidā intrā claudicantium lento sequebantur gradu, quorū vni dixit Godmundus: Adiuro te pater filium Dei, vt dicas mihi, quid sibi velint ea, quæ vidi. Ille torno vultu & obliquis luminibus cum intuens, ait: Abbas tuus Vuilhelmus angelorum obsequijs in celum est deportatus: nos autem venimus aliquid iuris nostri in eo inquiruri, sed vim passī ab angelis, discessimus inanes. Manē surgens adolescens, omnia suo magistro cunctisque qui illic aderant, exposuit, & tandē ad domum nostram reuersus, eadem nobis quæ retulit, acceptoque religionis habitu, Deo militare cœpit.

Miracula
post obitū
eius.

Post obitum autem suum vir sanctus multis claruit miraculis, factusque est omni ex parte ingens hominum concursus, videre cupientium ea, quæ fiebant apud eum sacra reliquias mirabilia. Dæmoniaci purgabantur, paralytici reddebantur incolumes, cæci videbant, claudi gradiabantur, audiebant surdi, muti loquebantur: contracti & genibus humi reptantes, erigebantur: leprosi sanabantur, mortui reuiuifcebant: & penè exanimæ, ab ipso mortis aditu ad lucẽ reuocabantur: nec homines modò, sed etiam pecora curabantur: aëris tēpestas sopiebat, & sæuens maris vnda comprimebatur. Possent hîc multa commemorari sanè admiranda, quæ vel audiui, vel vidimus in Paraceto, vbi sacrum eius corpus conditum est: sed ipsa multitudo nos, nē id fiat, dehortatur.

SANCTI CALLIOPII VITA ET MARTYRIUM,
AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

7. Aprilis.
S. Calliopi,
parentes.

Armat se
precibus &
ieiunijs affli-
ctus.

Theoclia mulier quædam pia, ac timens Deum cum tota familia sua, multas faciebat elemosynas, & sanctè vivebat. Hac viro nupsit senatorio, qui nullos ex ea, quoniam erat liberalis, liberos suscipiebat: Dei tamen munere tandem concepit. Sed cum adhuc uterum gereret, maritus eius defunctus est. Quamobrem in magna opulentiâ filium peperit, & Calliopium appellavit, qui in omni divinarum literarum sapientiâ educatus est. Erat autem Pergæ Pamphylie erroris. Verum cum eo tempore contigisset, ut idololatriæ error vigeret, & veritas conderetur, & multi sacrificantibus incubitus Calliopius assidue ieiunijs & precationibus incubabat. Quod cum ad Iudices delatum esset, beata mater eius Theoclia consuluit filio, vitandi iudicii causa, aurum, vestimenta, servosque sumeret, & illinc navigaret. Pompeiopolim igitur Cilicie se contulit. Vbi cum impius prefectus Maximus Bacchanalis, & ludos, & choreas, & convivia idolis celebraret, admirabatur pius adolescens, quam illa essent. Ipse enim ieiunijs perpetuo vacabat. Ab illis igitur, qui aderant, percognatus est, quid illud esset. Qui cum respondissent, deorum esse celebritatem: Veni, inquit, & tu, ut convivisti particeps fias. At ille: Christianus, inquit, sum, & Christus ieiunijs celebros, nec quæ sunt flagitiosis atque impuris idolis immolata, licet in eos eos qui Christum colunt, ingredi.

Constās re-
sponsum
sancti ado-
lescentis.

qui Christum colunt, ingredi.
Hæc cum ad aures Præfecti peruenissent, iracundia plenus, iussit eum in iudicio
Quod cum esset factum: Equod, inquit Maximus, nomen est tibi? Christianus sum, in-
quit, & Calliopius vocor. Cur, ait Maximus Præfectus, cum per orbem vniuersam deo-
rum celebritas peragatur, tu in isto errore persistis? Vos, inquit Calliopius, in errore te-
nebrisque versamini, qui, relicto Deo viuentem, qui cælum & terram, & que in eis sunt
omnia Verbo procreauit, saxa sensû expertia, & ligna putrida, quæ sunt manuum im-
piarum opera, colitis & adoratis. Adolescencia, inquit Præfectus, te petulantem reli-
quit, & magnos tibi cruciatus parat. Dic igitur, è qua gente sis, & ex quo genere. E Pam-
phylia sum, inquit Calliopius, & patricius genere, & quod nobilissimû est, Christianus.
Dic mihi, Præfectus inquit: Parêtes habes? Mater, respondit Calliopius, superest: nam
pater iamdiu defunctus est. Per solem ac deos omnes, Præfectus inquit, si vis esse pius
& dijs immolare, filiam, quam vnica habeo, tibi vxorem dabo. Si vxorem, inquit
Calliopius, ducere decreuissèm, non prius filiam tuam acciperem, quàm mater mea
id sciret & approbraret. Verùm sic habeto, me Christo meo credidisse, & puluerem
hunc,

DE S. CALLIOPIO MARTYRE.

Sceleratissime, inquit Maximus Præfectus, istiusmodi verbis futurum putas, ut ira commotus, te celeri supplicio necandum curem? Falleris. Neque enim id faciam; sed corpus tuum omni cruciatuum genere confectum, in ignem conijciam. Quanto, inquit Calliopius, pluribus me tormentis excruciaris, tanto mihi ea perferenti corona taurer. Tunc Maximus iussit, ut ei victo, plumbatis virgis omnia ossa confringerentur. Beatus autem Calliopius, dum vapularer: Gratias, inquit, ago tibi Christe, quia dignus effectus sum, qui propter nomen tuum verbera sustinerem. Mihi, inquit Maximus Præfectus, obtempera, & dijs immola, ut patriam videas, & matrem tuam, & ne pauperis diuitijs ac fortunis tuis. Tormentorum enim sentis acerbiter. Dulcedinem, inquit Calliopius, promissæ à Christo quietis degusto, & tormenta non sentio. Nec in aliena regione me esse puto, cum Domini sit terra, & plenitudo eius. Et hinc quoque patriam cerno, matremque meam. Nam mater mea, est Christi ecclesia sancta: & patria mea, est cælestis illa Hierusalem. Nostra enim conuersatio in cælis est. Quod si mihi corpoream matrem obijcias, audi quid Christus Deus meus dicat: Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus. Nam quod ad diuitias pertinet, eas negligo, & malo Christi Cruce affligi, quam caducis stulti mundi delicijs frui.

Maximus præfectus: Quàm est, inquit, excors. Crudis nervis ventrem eius cædite, dicentes: Noli vnum pro alio stultè respondere, sed aprè ad interrogata. Insane, inquit Calliopius, & quavis fera crudelior, & à Christi pietate, qui in cælis est, aliene, tibi veritatis rationem expono, quam tu animi oculis non cernis, aures occludens, nè Domini sermonem exaudias, & contra legum præscripta iubes me, tanquam hominem, verberari? Rotam, inquit Præfectus, collocate, & magnum ignem succendite. Rotæ tanta vi alligatus est adolescens, vt totus discerperetur. Quo quidem cruci Immaniter cruciatur. Rote laudetur in me nomen tuum, quanvis indignus sim servus tuus: Et cognoscent omnes, eos, qui in te sperant, non confundi in æternum. Statim igitur accedens angelus Dei, flammam carbonum extinxit: & ministri, cum vellent rotam volvere, non Diuinitus adiuuaretur. Erat enim acutis gladijs circummunita. Iussit autem Præfectus eum solui, & à rotam dimoueri. Spectatores dicebant, iudicium illud iniquum esse: & dolebant, quòd adolescens tam acerbè torqueretur. Sed Maximus: Nonne, inquit, dixi tibi, te adolescentem esse petulantem, & propterea grauioribus cruciatibus affectum iri? Canis, inquit Calliopius, impudentissime, tu me sic alloqueris, quasi crudelissima recusem te deprecari tormenta tua. Infelix, inquit Præfectus, credis te contumelijs effecturum, vt te celerius occidendum curem. Verum haud ita erit. Deis igitur immola, vt quæ rebus sunt, tormenta lucrifacias. Non permittet, inquit Calliopius, Christus meus, vt peram meam in Deum fidem perueras. Arbitratu tuo corpus excrucia, receperis tibi. Ferreis, inquit Maximus, catenis vinctum in interiorem carcerem conijcite: nemo curam illius gerat: nemo impiorum amicorum ad eum accedat: beatum se putet ob ea tormenta, quibus propter ipsius impietatem aduersus deos affectus est. Ducitur in carcerem. Nam laudabat.

auditis, mater, facto testamento, ducētos quinquaginta seruos libertate
que donauit : & quidquid auri, aut argenti, aut uestimentorum habebat,
Caliciam reliquit : possessiones autem Ecclesiæ sanctæ largita est. Tum celeriter Mater eius
ad sanctissimum filium suum Calliopium contendit : & in carcerem in-
proci- cidit ante pedes eius, & vulnērum cruorem absternit. Sanctus autem
Calliopius carēnis, & corporis tumore ex verberibus contracto, cohibebatur, quo-
posse assurgere, & ad matrem accedere. Sed ita locutus est : Opportunē
matris, ut testis esset Christi cruciatuum. Mater autem filij corpus adspiciens
languens : Beata ego, inquit ad sanctissimum filium suum Calliopium, & beatus
fructus

fructus ventris mei, quoniam, ut Anna, dicaui te sacrum munus Domino Iesu Chri-
sto: ut Sara, obtuli te Deo holocaustum gratum, & acceptum Domino sacrificium.
Mansit autem totam noctem illam in carcere ad ipsius pedes prostrata. Simul autem
ambo precabantur, & laudabant Deum. Et circa mediam noctem magna lux carce-
rem illustravit, & vox eos sic allocuta est: Vos estis sancti Dei & Christi confesores,
euerforesque idolorum, qui patriam & pecunias reliquistis, ut cum Christo patere-
mini.

Cum autem illuxisset, Praefectus, Voca, inquit, Christianorum secte studiosum Cal-
liopium. Demetrius autem centurio ad Calliopium: Nunc saltem, inquit, ab infamia
discede, & Imperatorum decretis obtemperans, dijs sacrificia, ut viuas: alioquin ut
magister tuus suffigeris in crucem. Admiror, inquit Calliopius, impudentiam tuam,
qui cum saepe ex me audieris Christianum me esse, & Christianum esse moriturum, &
in Christo victurum, tam impudenter pergas veritatem oppugnare. Festino eandem,
quam magister meus perulit, mortem oppetere. Hæc cum ille dixisset, Praefectus ex re-
sponsis martyris animaduertens eum à proposito deduci non posse, sententiam tulit,
ut quinta sabbatorum Paschæ in crucem ageretur. Quod mater eius intelligens, quin-
que nummos ministris dedit, ut eum contraria ratione, quam Christus Dominus cru-
cifixus fuit, affigerent cruci. Quinto igitur sabbatorum pronus in caput crucifixus est,
& die parasceues animam egit. Et vox de caelo audita est, ita sonans: Veni ciuis Christi,
& cohares sanctorum angelorum.

Mater verò sanctissimi ac beatissimi filij corpus complexa, & Christum landans, in
eius complexu spiritum reddidit. Et accedentes fratres, eorum corpora in loco sacro
sepeliunt, collaudantes patrem & filium & spiritum sanctum: cui gloria & imperium
in secula seculorum, Amen.

VITA S. AIBERTI MONACHI ET PRESBYTE-
RI CRISPINIENSIS MONASTERII, BONA FIDE CON-
scripta à Roberto archidiacono Austromandæ, vel Ostronandensi
eius æquali. Plerumque stylus mutatus est in grati-
am lectoris per F. Laurentium
Syrium.

P R A E F A T I O .

Sicut olim statuae triumphantium & agonistarum, vel arcus trium-
phales, in quibus triumphi & simulacra egregiorum virorum ob-
recordationem eorum, quæ ab illis fortiter & præclare gesta essent,
expressa cernebantur, erigi solebant, ut ea insipientes, ad illorum
imitationem accenderentur: ita facta & dicta illustria sanctorum
Patrum, literis mandari solent, ut ea vel legentes vel audientes, ani-
mis inflammentur ad earum rerum sectanda studia, quæ sint digna
tum relatione, tum scripto ad posteritatis notitiam transmitti. Quæ ego ratione per-
motus, vitam sancti Confessoris Christi Aiberti, quemadmodum à religiosis & veridi-
cis viris, maxime autem à domino Alulpho religioso monacho, qui eius secreta confi-
teris melius nouerat, accepi, pro mei ingenij medioeritate diligenter enarrare conti-
tui, ut qui eam vel lectione vel auditione cognouerint, sanctum virum, si non omni, sal-
tem aliqua ex parte imitari nitantur, aut certe deuotis ab illo precibus obtineant, ut
apud Dominum fiat ipsis pius intercessor & promptus adiutor. Valde enim indecorum
& turpe nobis est, si tanti vires gestas silentio regi patiamur. Immo verò, quando Do-
minus sanctum suum mirificauit, præstando illi vires tum agendi tum patiendi mirabi-
lirer, nos quoque pro fraternæ charitatis debito, cultiori sermone eum celebrare de-
beremus, si facultas diserte & eleganter scribendi suppetere: ut dictionis splendore &
suauitate, lectoris vel auditoris animum ad suscipiendam eorum, quæ relaturi sumus, imi-
tationem efficacius permoueremus. At si facultas deficit, non tamen deest prom-
pta voluntas. Itaque precemur spiritum sanctum, qui in sanctis suis mirabilis & glorio-
sus est, ut ad laudem & gloriam nominis sui & fidelis serui sui, ad nostram quoque & ali-
orum vilitatem ea, quæ de sancto viro commemorare decreuimus, ut par est, mihi do-
net explicare.

SEQVITVR HISTORIA.

Eatus Aibertus, sacerdos Christi egregius, in territorij Tor-
nacenſis pago, quem Espeen vocant, originem duxit, ma-
gis tamen suis virtutibus & sanctis operibus, quam prosa-
pia insignis: tamen alioqui parentes habuit religiosos &
honestos. Pater eius, miles fuisse creditur, Albaldus no-
mine: mater, Heluidis dicta fuit. Vterque liberae condi-
tionis & probus, Deumque & timens & amans. Et quia,
scriptura teste, Generatio rectorum benedicetur: credi-
mus eos pro suæ merito bonitatis procreasse filium, ce-
lesti benedictione dignum, ut sequentia luce clarius edo-
cebunt. Ut autem recto & naturali ordine sancti viri res
gestas scribendo prosequamur, primò omnium dicendum est, quæ futura sanctita-
ti adhuc puer de se indicia præbuerit, non litera docente, sed sancto spiritu: qui
vbi vult, spirat: & cui vult, adspirat. Cum enim etiamnum paruulus esset, sapissi-
me consuevit clam noctibus à lecto surgere, flexisque genibus & membris humi
prostratis, terram innumeris exorculando vicibus, tenerum corpusculum fatigare.
Operabat verò, nè quis omnino id resciret, sed tandem latere non potuit. A famu-
lo namque domus depræhensus est. Quod ubi cognouit, nolens habere sui laboris
reſtem, nisi Christum, cui se displiciturum verebatur, si hominibus placeret: in-
stans secessit, existimans illic secretius se eiusmodi exercitijs vacaturum. Sed hic
quoque tandem inuentus est, cum nimia genuum curuatione defessus, humi pro-
stratus iaceret. Nec tamen cessare voluit, sed quoad licuit ab hominum conspectu se
subducens, alia captabat suis studijs apta diuertacula, opportunosque recessus. Nole-
bat sapiens puer fauore populari mercedem in calis repositam corrumpere. Et certe
quisquis pro recte factis humanas aucupatur laudes, non est sanæ mentis, immò planè
delipit, non attendens illud Apostoli: Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus Gal.
non essem.

Nec solum hac ratione pro Christi amore suum affligebat corpusculum, sed
etiam crebris ieiunijs illud valde macerabat. Solebat autem illis diebus, quibus ie-
iunium ipse sibi indicebat, parum aliquid pomi aut alterius rei degustare, ut si for-
tassis à patre, nolente ut paruulus ieiunaret, interrogatus esset, num comedisset,
O, quod mendacium respondere, se sumpsisse cibum. Forsitan enim audierat:
mentis, qui nec ludicra quidem aut ociosa soleret verba proferre, in die iudicij de
verbis ociosis nequaquam rationem redditurus. Non est autem silentio premen-
tum, quod cum in agro seruaret patris pecora, audito campanæ sono, illis reli-
giis, ad ecclesiam confugit, laudes cum precibus diuinæ maiestati pro suo capru-
ludentium perfecit laudem. His virtutum & piarum actionum quasi primitijs qui-
bus contendit. Frequenter enim ecclesiarum limina terens, verba vitæ cum multa
diuina deuotione auscultauit. sciebat enim dictum à Domino Salvatore: Beati qui au-
diunt verbum Dei, & custodiunt illud. Porro verò lasciuia & oblectamenta mundi
eius magis ac magis abominans atque fastidiens, constituebat vni omnipotenti va-
cans Deo. Timebat enim, nè si mundi fieret amicus, inimicus Dei efficeretur. Itaque
eius vitæ genus complecti desiderans, mundanis illecebris paulopost omnino nun-
quā valsefecerit, quo etiam ordine & labore per angustam & arctam viam ad De-
um

7. Aprilis.

Parentes S.
Aiberti.

Psalm.

Iohan. 3.
Exercitia in
puerili atri-
te.

Declinat
hominum
laudes.

Filius ieiun-
tia.

Sap. 2.

Psalm. 8.

Luc. 11.

Ex cantio-
nemini ad-
mirabiliter
corde com-
pungitur.

Ioanes ere-
mita in-
gnis.

Magna vi-
ra asperi-
tas.

Mira in-
dia.

Rom. 8.

Iacob. 1.

Rom. 9.

Iacob. 1.

Nota iter
difficilium.

um feliciter commigrarit, operaprecium est referre, dulce ac pium audire. Cum adhuc in ædibus paternis iuuenis degeret & laicus, sed sanctitatis, ut dictum est, studiosus, forrè quodam die minum audiuit cationem quandam depromentem, qua conuersio sancti Theobaldi & vitæ eius asperitas felixque obitus continebantur. His non corporis duntaxat, sed etiam cordis auribus accuratè perceptis, tanta repente est gratia diuinitus compunctus, ut secum statuerit neque carne, neque sanguine, neque lineis deinceps uti pannis, sed laneis & cilicinis, atque in frigore & nuditate omnipotenti Deo hilariter seruire. Cœpitque studiosè expetere confortium religiosorum virorum, cum quibus fame, siti, ieiunijs, vigilijs, crebrisque precibus corpus castigaret, & in spiritus ac rationis seruitutem redigeret. Cumque in hoc totus esset, quodam peregrino, quem pater eius hospitio receperat, duce & indice, inuenit virum magnæ sanctitatis & miræ abstinentiæ, sacerdotem egregium Iohannem in quadam solitudine commorantem, ab hominum strepitu & conuersatione semota, in qua etiam ferebatur sanctus Domitianus fuisse. Erat autem is presbyter monachus Crispiniensis, sed permissu domini Raineri Abbatis Crispiniensis, desertum illum incolebat locum. Huic igitur vir venerabilis Aibertus charitatis fœdere iungitur, ut vno spiritu & pari voluntate Domino famulentur. Quantas autem miseras & calamitates, quantamque inopiam pro spe vitæ æternæ illo in loco patienter tolerarint, non facile possit lingulatim explicari: nec tamen à precibus & Dei laudibus cessauere. Premebantur frigore & nuditate, premebantur magna annonæ penuria. Multi abscedebant dies, quibus nec cernerent quidem panem: erantque contenti herbis & radicibus herbarum, quarum tamen ijs in loca copia non suppetebat. Et quid ego multis persequar horum virorum afflictiones, pro Christi amore vltro susceptas? Ex illis ieiunijs, vigilijs, precibus, illa frigoris tolerantia & nuditate adeo & macie & pallore confecti videbantur, ut humanam spectem propemodum non referrent. Ut enim ipse pater Aibertus retulit, cum aliquando urgente necessitate extra illum habitationis suæ locum esset egressus, videntes cum pastores hirsutum & vilibus pannis deformem, aufugerunt, monitum se vidisse arbitrati. Ait etiam se plerumque tantos à frigore angores sustinuisse, ut vestem quam monachus exuerat, Missam celebraturus indueret, timens ne interim vi algoris extingueretur.

Sapè per hyemem vsu illis venit, ut pane deficiente, glacie cōfracta, herbas ab aquis manibus extraherent, quibus agrè vitam sustentabant, omni alia re esculenta destituti. Cogitabant, opinor, cum Apostolo, non esse condignas passionis huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: nec ignorabant serui Dei, quo se quisque in hac vita durius & asperius habet, eo arctius cum superno amori copulari: sicut ediuersò quanto quis inferius magis delectatur, tanto amplius ab amore superno diiungitur. Quod cum illi subtiliter attenderent, fortassis apud se dicebant, se seruos inutiles esse, iure facere quicquid boni facerent, nec vltra debitum quicquam facere posse. Nam tamen, ut S. Iacobus ait, ex operibus suis iustificatur homo, tamen quantuncunque sint, sine auxilio diuinæ gratiæ & pietatis saluus fieri non potest, dicente Apostolo: Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. Ideoque quicquid faciebant boni, non id sibi, sed patri luminum adscribebant, à quo omne donum perfectum descendit. Interea autem, dum ita se gererent, vir Dei Aibertus paulatim Psalterium memorie commendabat.

Per id tempus voluit dominus Rainerus Abbas Crispiniensis, ob confirmandam sui monasterij libertatem, Apostolorum limina visitare, hosque duos viros, multa charitate ipsi deuinctos, illi visum est sui itineris comites assumere. Quo in itinere hitres sancti viri quos labores & angores pertulerint, solus Deus nouit. Ingrediebantur enim nudis pedibus, vestiti cilicio, parum pecuniæ habentes, ipsa inopia locupletes. Et nulum quidem secum ducebant, sed vix aut nunquam eo vtebantur, peregrinis debilibus & infirmis illius usum præbentes. Cumque venissent Romanum, audiunt sanctæ memoriæ Romanum Pontificem Urbanum esse Beneuentem. Tum verò Aibertus & Iohannes non fuere ausi tam longum arripere iter, partim quod viribus corporis diffiderent, partim quod Iohannes aduersa valetudine laboraret. Abbas autem Rainerus, pro sua erga illos beneuolentia, hortatus est eos, ut in monasterium Vallis vmbrosæ se reciperent, atque illic eius reditum sustinerent. Vbi sanè monachos inue-

nerunt miræ continentia & exquisita vitæ, qui multa erga illos vti humanitate, antan-ter eos exceperunt, perpetuò etiam eos apud se retinere cupientes. In illo enim monasterio stricte & inuolabiter obseruatur institutum & Canon S. Benedicti, ut multi viri boni restantur, viuuntque laboribus manuum suarum, spe celestis vitæ corpora sua multuario labore indefinenter afficientes. Disciplina monasticæ rigorem strenue se exhibent, in sepultura impertienda fratribus pios, & in quouis denique religionis genere præclaros se ostendunt: adeo ut duo isti viri, de quibus iam diximus, illos aliquanto temporis spatium habuissent, multas rectè viuendi institutiones, ut ipsi testantur, ab illis percipere. Abbas autem Rainerus cum paucis comitibus susceptus est, monasterijque sui munimentum, quod deuotè petijt, non difficulter impetravit. Confecto verò negotio, Apostolica benedictione firmatus, latus ad socios, atque ab illis pariter & à cœnobij fratribus hilariter susceptus est. Etsi autem, dum cœnobitas Vmbrosæ vallis eorumque vitam prædicauimus, à proposito deflexisse videamur, tamen quicquid de ijs laude dignum commemoratum est, sapienti sanè egregia studia scribendo efferimus, illum pariter celebramus, cuius causa hoc opus cucupla & incutamenta preceperit, conuenienter illi Prophetica sententia, Cum sancto Psal. 17.

Postquam autem apud fratres illos satis fuere recreati serui Dei, illis valefacientes & pro collatis beneficijs multas gratias agentes, ad propria sunt reuersi, multis in eo rebus molestis toleratis. Et Abbas quidem ad monasterium redijt, alij autem duo sancti viri ad suam eremum. Vbi cum nocte quadam Aibertus membra sopori dedisset, in somnis visus est sibi altissimam arborem, inter Hasnonium & S. Amandum sitam, conuoluisse, albumque videre accipitrem siue aquilam ad se aduolantem, vestemque morose perquirere cœpit, ipsamque ea induentem. Expergefactus autem, summo opere apud monachos monachus fieret. Facile autem id impetravit à Rainero Crispiniensi Abbate, præbentibus. Videbant enim abiectum & contemptibilem hominem, si sola externa quæ prius vilescabant, Deo volente, post in sublime tollantur, quemadmodum de David Reg. 16. Fit monachus Crispiniensis. Item præpositus.

Curam monasterij hand aliter, atque pia parens filiorum, gerebat: hospitalitati deuotus, in pauperes largus, sibi ipsi parcus, alijs impartiens quod sibi subtrahebat. Pacem & mutuum inter fratres concordiam præcipuè amabat: murmura, obrectationes, id genus vitia, quæ in cœnobijs solent existere, detestabatur & profligabat. Aliquod sibi monachum ceu proprium vsurpare, id planè mortiferum & modis omnibus execrabile asserbat.

Quod autem ad ipsius viuendi in monasterio rationem attinet, pane & aqua, herbis, leguminibus & arborum fructibus semel interdum modicè utens, corpus suum sustentabat. Lac & caseus & pisces in os eius non admittebantur. Cilicio asperissimo domabat vellus. Lectum nullum habuisse creditur, præter scamnū vel alium asserem, in quo cucupla assuebat, ut posset cum Propheta dicere ex sententia: Laboravi in gemitu meo, laudabo per singulas noctes lectū meū, lachrymis meis stratum meum rigabo. Cumque annis virgin-

Lave cer-
nobij Val-
lis vmbro-
sæ.

Visio S.
Aiberti.

Reg. 16.

Fit mona-

chus Crispi-

niensis.

Item præ-

positus.

Leclius.

Psal. 6.

vigintiquinque in monasterio ea viueret seueritate, nunquam ab eius ore Christi laus aberat: fames, sitis, aliorum, omniuaria carnis castigatio & afflictio, in sancto viro pro delictis computabantur: adeo semper iucundus & hilaris & esse videbatur, & reuera erat. Viri namque sancti dum animis reputant futura supplicia impiorum, & immensam felicitatem beatorum, quicquid Dei causa perferunt, leuius ferunt, dum hinc quidem spe illius sempiternae beatitudinis animatur, inde vero intolerabilibus gehennae cruciatibus solliciti redduntur: sicque dum poenas tolerant temporarias, vitant aeternas, & coronas sibi parant sempiternas: fitque hac ratione, ut dum effugere nituntur, quod grauius est, facilius tolerant, quod minus graue est, et si alioqui valde onerosum. Ita ergo etiam huic religiosi viro iugum Christi suauis, & onus eius leue fuit: & cum multis florere virtutibus, etiam integer corpore & virgo ab ipso ortu usque ad supremum vitae diem creditur permanisse: quod quidem est angelicum decus, & virtutum insigne praecipuum.

Manfit virgo.

Dege solitarius & inclusus.

Nota abstinentiam admirandam.

Alia eius visio.

Et si autem ea, quae dicta sunt, magna & stupenda esse videantur, at tamen quicquid gefisset, pro nihilo ducens, optabat in eremo habere cellulam, in qua inclusus degeret, ut illie laudibus diuinis & precibus liberius vacaret, & corpus seuerius edomaret. Curauit igitur construi cellulam in loco deserto, antequam e monasterio egrederetur: eaque edificata, vix ab Abbate Lamberto impetrare potuit copiam, relicto monasterio, ad illam sese conferendi. Valde enim fratribus monasterij videbatur esse necessarius. Tandem autem ea obtenta, in eam se abdidit, sed ita tamen, ut quoad vixit, in Crispiniensi Abbatis potestate semper esse voluerit. Quam vero corpus suum in ea Cellula male acciperet, duriterque habuerit, audire quidem pium est, sed imitari gloriosum. Viginti sane annis pane & potu atque alijs quibusdam corporis necessarijs alimentis sibi interdixit. Qua autem occasione pane abstineret, si quis nosse velit, ex ijs, quae dicturi sumus, potest cognoscere. Quadam hyeme accidit, ut locus, in quo morabatur, adeo aquarum inundatione obsideretur undique, ut neque accedere ad eum quisquam, neque inde egredi posset. Cum igitur & panis ei deesset, & Missam auscultare non posset, animo permoueri coepit. (necdum enim sacerdotio initiatus erat.) Itaque nocte quadam compulso dolore & pijs quereimonijs beatissimam semperque virginem Mariam compellauit, orans ut ipsius miseras subleuaret, his vel similibus vtens verbis: O sancta virginum Maria, quae pariendo Dei filium, mundo gaudia contulisti, quae es fons pietatis & misericordiae copia, subueni mihi misero, corporali pane indigenti, & Missarum solennia non audienti. Quibus dictis, somno correptus obdormiuit. Ecce autem mox in visu adest sanctissima mater & virgo in forma matrone pulcherrime, cum puellis plurimis inferioris staturae. Quas ut vidit vir Dei, ita dixisse visus est: Equidem si pridem in monasterio foeminas vidissem, profecto illas expulsem. Cur igitur vos huc intrare ausae estis? Cui virgo sacratissima respondit: Tace frater. ego sum virgo Maria, quam tu dulciter inuocasti. Sed quid a me vis praestari tibi? Tum ille: Succurre, inquit, mihi peccatori in ijs, quibus egeo, & quibus tu quoque non ignoras me carere. Respondit virgo mater: Putas ne omnipotentem Deum te etiam sine pane posse sustentare? Ego vero, inquit ille, credo Deum id posse. Et virgo beata: Cur autem, ait, conuerteris te Missas non auscultare, cum tota vita tua & omnis actio tua, quadam Missarum sint solennia? Deinde visa est sanctissima virgo buccellam panis immittere in os sancti viri. Qua quidem visione ille adeo permotus fuit, ut deinceps neque panem appetierit, neque panem edere curaret, contentus herbis, radicibus, & vilibus illis cibis, quibus velle consueuerat.

Totum corpus induit cilicio.

Fortassis autem nosse te iuuat Lector, quae se purpura vel bysso Christi miles induerit. Nimirum a planta pedis usque ad verticem asperrimo cilicio tegebatur. Lictum quoque si scire velis, in scamno vel alio asserere se reponebat, cilicino sacculo vtens pro cervicali. Et quid me necesse est multa persequi? Quicquid boni gessit vir Dei, antequam se in hanc cellulam contrulisset, id in ea iam inclusus, non solum non minuit, sed auxit etiam, durius asperiusque sese affligendo. Si prius fletum amarum, iam multo acerbior. Si prius in eo serbuit charitas, iam longè fuit feruentior. Antea pane & aqua vixit contentus, at nunc tot annis, quot diximus, vixit abstinent: atque eum in modum etiam cetera bona superioris vitae, in hoc ergastulo, arctiori viuendi ratione, in melius prouexit. Sed his de sancti viri exterioris cultu

cultu absolutis, congruum est ad lectionis notitiam perferre, quam praeclare etiam hominem interiore ornauerit. Patientia itaque & charitate gemina, Dei & proximi, tanquam coeco bis iuncto, itemque ceteris lucis armis ita eum communiuit, ut possit securus & intrepidus prodire in conspectum tremendi & districi iudicis in illa die, quando iustus vix saluabitur: de qua dicit Malachias: Quis speret cogitare diem aduentus eius? aut quis stabit ad videndum illum? Idemque his iustitia armis intus & exterius instructus, constanti animo potuit procedere ad debellandum fortem armatum, tortuosum illum colubum & Leviathan: qui pro minimo ducens, quod flumini absorberet, etiam fidutiam habet, quod insuat Iordani in os eius: id est, non infideles modo, sed etiam Christiana religione initiatos deuorare molitur.

Virtutes eius.

1. Pet. 4. Malach. 3.

Iob 40.

Inter haec autem fama sanctitatis eius bono odore orbem terrarum complente, ceperunt ad eum homines confluere. Cum autem antea non nisi acolytus fuisset, de sapientum virorum consilio a Burchardo Cameracensi episcopo subdiaconus & diaconus est ordinatus. Deinde etiam ad sacerdotium promotus est, ut populis ad ipsum sententibus melius posset consulere, & familiariter secretas confessiones recipere. Factus autem presbyter, duas in die celebravit Missas, pro viuis alteram, alteram pro defunctis. Vigilijs, ut vocant, defunctorum cum nouem lectionibus hoc pacto legere solebat. In prima Vigiliarum parte dicebat psalmos quinquaginta cum tribus lectionibus: in secunda & tertia itidem faciebat: sicque in illis Vigilijs, interiectis nouem lectionibus, totum psalterium depromebat. Quod quidem graue & onerosum vique prostrato quidem corpore, sed articulis & digitis subleuato, ad vnamquamque eius curuacionem dicebat salutationem angelicam. Psalmi & preces ab ore eius nunquam recedebant, nisi esset aduentantibus aliquid praebendum consilij: quod tamen, si quis penitus intueri vellet, non possit dici precum intermissio. Pecuniis aut accipere, aut etiam manu contingere, haud aliter atque serpentium virus abhorrebat. Quod si quispiam omnino largiri ei aliquid vellet, inebat id donari. Cuiusmodi monasterio, rerum necessariorum valde indigo. Quid ego hoc loco aliud possum dicere, quam hunc virum, etiam si flagitijs omnibus fuisset coopertus, eaque agendo poenitentiam seque macerando expiare voluisset, haudquaquam plus, atque se seruare in vitam aeternam? Quis adeo inexorabilis fuit sui ipsius persecutor? quem trigriduo aut quadriduo ei subtraxisset, multa commiseratione multisque lamentis nos prosequendum arbitraremur. Ille vero cum non modo nullorum esset scelerum reus, sed etiam multis ornatus virtutibus, suapte sponte, ut diximus, pane & aqua non paucis annis sibi interdixit.

Fit subdiaconus & diaconus.

Itemque presbyter.

Preces quotidianae.

Atque his exercitijs, alijsque perferendis angustijs vir sanctus, ceu lapis viuus, expositus atque omni ex parte teres & rotundus effectus, meruit collocari in structura ecclesiae illius Ierusalem, ubi preciosi lapides, pressuris & tunctionibus perpoliti, cum ceteris & admirabili fulgore refulcent, quemadmodum scriptum est: Fulgebunt iusti sicut in regno patris eorum. Quemnam igitur eum potius dicemus? Martyremne an confessorem? Sed rectius proculdubio & martyrem, & confessorem. Quamvis enim persecutor sanguinem eius non fuderit, at tamen ea, quae diximus, ratione ferendo crucis suae & Christum sequendo, & voluntate & actione martyr fuit, gloria & honore a Deo coronandus. Martyr fuit, carnem crucifigens cum vitijs & concupiscentijs. Martyr, a tyrannis vel persecutoribus morte violenta extincti. Quod quidem martyrij genus noster Aibertus sola voluntate pertulit. Nihil autem bona voluntate tempus, ut pro certo a multis creditur, latus & imperterritus persecutori occurrisset, euenicem percussori ultro praebiturus. Sed quia eius non fuit obsequium viucentem in odorem suauitatis quotidie immolans, propriae carnis crudelis per-

Matth. 13.

1. Pet. 4.

S. Aibertus ut fuerit martyr.

persecutor effectus: quod non multum differt à perpeffione martyrij, in tyrannica persecutione fufcepti. Legitur nanque etiam B. Iohannes Apostolus calicem Domini bibiffe, quem tamen non legimus pro Christo fudiffe fanguinem, cum propria morte vitam finierit.

Confessor autem fuit noster Aibertus, quandoquidem corde, ore, & tota uiuendi ratione Deum confessus est & laudauit, permultosque fua humanitate & mansuetudine ad confitenda peccata & turpitudines fuas induxit. Est enim confessio aliquandò peccati, interdum verò laus & gratiarum actio. Dicit Christus ad patrem: Confiteor tibi Domine pater caeli & terræ: sed nulla hîc peccati confessio est, à quo longiffimè aberat filius Dei: sed laus & gratiarum actio. Equidem fapè & legi & relegi vitas fânctorum Patrum, inuenique fânè in eis viros miræ abftinentiæ: nec tamen vllum reperi, quo in affligenda carne fua hunc Dei feruum auderem dicere inferiorem. Vitauit efcam, qua folent vefci homines, contentus cibo vermium & brutorum animantium. Hucusquè diximus, vt erga feipsum fe gesserit vir fânctus: nunc porrò dicendum est, vt ex debito fraternæ charitatis etiam alijs fe impenderit: quibus nimirum dum optima fugggerendo confilia pro viribus prodeffe ftuduit, magnum fua beatitudini cumulenti adiuuauit.

Fuit ille lucerna, diuini amoris igne accenfa & ardens, virtutumque plena lumine & splendore, non ponenda fub modio, fed fuper candelabrum. Cumque lucis fua radios per orbem terrarum diffudiffet, ingentiaque beneficia, quæ per illum diuinitus præftabantur, fama longè lateque diuulgaret, diuerfarum nationum populi excitati, cateruatim ad fâncti viri confpiciendam faciem sermonesque audientes, fuaque ei flagitia confitenda aduolabant. Quos ille omnes iucundo amplexu & alacri vultu excipiebat & fuauius confolabatur. Erat enim hoc illi velut ipfa natura infitum, vt cuperet effe omnia omnibus ad fe venientibus, pro cuiusque conditione vel qualitate, totumque fe illis impenderet, efficeretque eos populum acceptabilem Domino, bonorum operum fectatorem. Itaque moeroris & afflictis atque calamitofis condolebat: cum gaudentibus & iucundis ipfe pariter letabatur: vtrisque verò, prout res eorum pofcere videbantur, paterno affectu fubueiebat atque confulebat, illorum tum aduerfa tum profpera in fe transferens, rebus illorum afflictis dolens, fecundis congratulans: quod vtrique germanæ est dilectionis argumentum. Operis enim exhibitio, vt ait S. Gregorius, probatio est dilectionis. Illos autem, qui confessionis faciendæ caufa cum accedebant, prius quali iuramento obftingebat, vt ipfius audito confilio, ad epifcopos fuos irent, eadem interpofto iuramento quoque confefuri. Si quos tamen vidiffet obftinato animo, etiam interpofto iuramento reiurando, decreuiffet nulli nifi ipfi fua crimina deregere, illorum fânè tandem improbitati cedens, veritus nè in desperationis barathrum irent præcipites, fi eos nollet audire, confessionem eorum recipiebat quidem, pro ratione facinorum etiam poenitentiae multam eis irrogans, nec tamen cessabat perfuadere fortiter, & vehementer etiam adiuuare, vt turpia, quæ ei dixiffent, fuos epifcopos minimè celaret. Quod fi omnino recufarent, grauem & propè intolerabilem eis poenitentiam imponeret: quod tamen quidam æmuli, virum fânctum falfe irridentes, & dente canino eius facta rodentes, illum minimè facere mentiebantur. Mandauerat autem ei Pafchalis Papa per Oduinum Abbatem S. Gifleri, vt omnes confessionis gratia ad ipfum venientes, alacriter audiret, & pro criminum quantitate poenitentiae eis iniungeret. Idem verò etiam Innocentius Papa illi mandauit. Et poffumus fânè ex his, quæ paulò fuprà diximus, haud obfcure colligere, multos ei fuas fpuccitias aperuiffe, quas nulli alij vnquam explicuiffent, perituri potius cum fuis fecleribus, quam in cuiusquam alterius notitiam ea deducituri.

Tantus autem plerumque fuit ad eum hominum cõcurfus vndeque, confluentiffi, vt loci habitationis eius omni ex parte haud aliter circûdatus videretur, quàm folent caftella vel vrbes ab hoftibus obfeffe: adeoque fânctum virum defatigabat, vt vix partim cibi aut fomni capere liceret, humanæ naturæ imbecillitate id flagitante. Vnde etiam non raro accidit, vt plures cum eo fecretò colloqui volentes, cum præ hominū frequetia locus non daretur, horrèda flagitia & nefandas turpitudines fuas cunctis audientibus palam enunciant: ipfe verò pro loco & tempore respondens, falutaria eis cõfilia impertiret. Plurique etiam ex ijs, quibus dabatur ad eum propius accedere, eius veftem vi lacerabant, par-

Marth. 20.

Itemque confessor.

Marth. 11.

Multus fit ad eum hominum cõcurfus.

Ro. Pontifices quid illi mandarent.

Multa palam fua crimina confitentur.

partesque auillas fecum abftortabant, pro reliquijs eas habituri, illo quidè valdè dolente & renitente, feque miferum peccatorem vocitante, palamque testante, non fe efle talem, qualem ipfi putarent. Quod fi dicta factaque fâncti viri propius intueri velimus, facile nobis perfuadebimus, animum illius elationis peffe neutiquam infectum fuiffe, præsertim cum etiam in pueritia & iuuentute fuperbiæ virus cautiffimè femper dedimus tentationi minimè succubiffet. Quo tamen vitio non pauci ex illis, qui fapiētes putantur, crebrò eueruntur. Atque alijs quidem vitijs omnibus profligatis & fub iugum malis, pestiferum hoc elationis venenum nunquam definit pestilēs draco adfpergere hominum rectè factis, vt eo corrumpat omnia: non ignorans, quibuscunque rebus admixta fit fuperbia, ijs certam adferre perniciē atque perditionem. Illa nanq; iam olim in celo angelos, in paradiso primos homines impulit in ruinam. Vnde non immeritò sapiens quidam etiam in rectè factis monet effe cauendum. Et certè quisquis hac pestiferæ lue delectatur, teste S. Hieronymo, fcriba est & pharifæus, magis cupiens videri & dici bonus, quam effe.

Non est autem, quod putet quisquam, cum ad eum, vt diximus, omni ex parte tam multi concurrerent, folum homines illiteratos & vulgares ad eum veniffe: immò verò docti viri, nobiles quoque sexus vtriusque, eius fe precibus gratulabundi commendantes. Et quis non obftupesceret, audiens hominem nihil omnino tot annis bibentem, nulloque pane vefcentem? Et equidem fic fentio, fi tam potuiffet omni prorsus carere cibo, quam potuit pane & potu, nihil penitus eum alimenti fuiffe fumpturum. Sed quia id naturæ humanæ conditio non finebat, illa præclara fibi delegit edulia, quorum fuprà fecimus mentionem, quibus tamen vix vitam tueri potuit. Et fi autem non ignoro Christum mirabilem effe in fânctis fuis, tamen non poffum, quin præ admiratiōe & ftupore exclamem: O incompræhensibilis altitudo fapientiæ & fcientiæ Dei: quam multas animas, diabolica fraude euerfas, ex fânctæ laqueis hic vir simplex & vix mediocriter literarum peritia imbutus, confessionis & poenitentiae adhibendis remedijs eripuit, immò per illum Deus? Non fuit ille fortassis in Ecclesiæ tabernaculo phife loco habendus, quæ vberes fapientiæ haufus fuppeditaret: certè vel cyathum fuiffe nemo negare aufus erit, modica doctrina multos inebriantem, eorumque mētibus obliuione peflima quæque perpetrandi, Deo largiente, fuauius adducentem. Itaque cum ad Christi erit venturus tribunal, nō vacua manu aderit, fed multos fecum ferens manipulos, auditurus à Christo: Eugē ferue bone & fidelis, intra in gaudium Domini. Inter quos erit etiam ioculator ille, quem ad viam veritatis reuocauit, cuius ipse tam cantilena, Deo adspirante, fuerat mirabiliter commotus, & ad arduam viuendi rationem amplectendam inflammatus.

Et vt paucis multa complectar, tota vita fâncti viri martyrium fuit, immò & miracula. Inftar, fuit confolatio miferorum, folamen peccatorum, fuit perpetuus labor & poenitentia, amor & timor illius, qui dicit: Qui vult venire poft me, abneget feipsum, & tollat crucem fuam, & fequatur me: alioqui non est me dignus. Quod ille non furdatus accipiens, crucem eius mansuetiffimis accepit humeris, cumque accuratè fectatorem Deum per hunc famulum fuum & in vita & poft obitum eius etiam alia miracula feciffe, quæ quidè fuo tempore, Christo iuuante, in fcripta rediguntur: quanquam præclarus est virtutem charitatis eximiam in illo fuiffe, quippe qua fola boni præditi funt: quam claruiffe miraculis, quæ poffunt fieri etiam à malis. Quauis autem non habuit alimenta corporea, quibus reficeret pauperes & alios ad ipfum accedentes: nō tamen decrar ei panis verbi Dei, quo pro modulo doctrinæ fuæ omnes illius indigos recreauit: qui panis tantum præftat alimento corporeo, quantum anima corpori. Interim quibus ipse fuftebatur. Quod fi olim inter antiquos illos patres hoc aureum fideret tantò maiori in precio apud mortales, quanto plus habent vetuftatis: ramerfi in parte antiqua præfentibus præfent: poteft fati dici probabiliter, laudes & præconia fâncti viri, quæ à præfentibus modò reticentur, pofteros nostros egregiè quandoque celebra-

Tentatio vana gloria.

Psalm. 67. Rom. 11.

Marth. 25.

Eius tota vita, martyriū.

Cibos quales aduectantibus appofuerit.

celebraturos. Cum sit autem magni apud Deum meriti, rogemus eum pie ac deuotè, ut suis precibus apud misericordiam fontem, Dominum nostrum Iesum Christum peccatorum nobis veniam & sempiterna beatæ vitæ gaudia impetret, qui eius honorem & gloriam celebrare appetimus, quique eum & viuèrem & mortuum dileximus: itemque alijs omnibus, eius suffragia humiliter expetentibus.

Annus 50.
fuit monachus.

Extremam
unctionem &
Eucharistiam
sub mortem
percepit.
Obiit.

Miracula
ad sepulcrum
eius.

Sed ne fortassis lectori prolixitate tedium adferamus, ad finem properandum est. Peractis itaque annis plus minus quinquaginta in monachi habitu & ea vitæ austeritate, quam diximus, (ut iam nihil dicamus de illo tempore, quo non mollius se accepit, degens cum Iohanne insigni monacho & presbytero in eremo) paucis ante Paschatis solennitatem diebus letali morbo correptus est: sentiensque adesse mortem prætoribus, acciri iussit Engelbertum, id temporis Crispiniensis cœnobij Priorem: à quo sacro est oleo unctus, & corporis & sanguinis Christi sacra cœmunionem catholicæ communione indè ipsò sacratissimo Paschæ die, qui tunc in septimum Idus Aprilis incidit, sub horam diei nonam feliciter obdormiuit in Domino, ex hoc mundo gloriosè transiens ad patrem, cum illo perenniter regnaturus. Sacrum verò corpus eius biduo asseruatum est, ab amicis, die tertio sepultura mandandum. Interim Abbates, viri religiosi & scemina, atque vtriusque sexus homines vulgares ad exequias eius celebrandas vndique conuenerunt, & vtriusque noctis vigilas cum cereis & luminaribus pie ac deuotè celebrarunt. Die tertio Paschæ, sole iam suos radios in orbem effundente, humatum est corpus venerabile ab Abbatibus Crispiniensi & S. Amandi, ceterisque viris religiosi & honesti, & quidè non absque planctu & lachrymis multis, magnoque clamore. Sepultus est autem eodem in loco, ubi eius cellula fuerat, ubi meritis & precibus eius agris & pie postulantibus multa præstantur beneficia, largiente Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto uiuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Porro necdum vita functo viro Dei, Arnoldus Comes, frater germanus Hannoniensis Comitissæ, tam acriter conflabatur febre, ut mortem ad se inuitare videretur. Cumque nulla posset ratione eius morbi molestia leuari, cuidam præcipuo amico cum magno gemitu dixit, non se suam desperare salutem, modò liceat ad beatissimi & religiosissimi viri conspectum peruenire, cuius iam apud nationes omnes esset nomen divulgatum. Nec magnas necesse moras voluit, sed eò proficiscens, ad locum peruenit, ubi vir tam singularis morabatur, apud quem quorumlibet criminum poterant remedia inueniri. Sedit autem ad arctissimæ cellule eius fenestram, ubi etiam alij residere solebant: & postquam de varijs inter se peccatis erant colloqui, cogitabat ager Comes, si posset ei copia fieri eius potus, quo vir sanctus vteretur, illic se curatum iri: crebroque hæc secum verba volutabat: Potesse Deus huius viri precibus me hac molestissima ageritudine liberare: tandemque rogauit virum Dei, ut porrigeret ipsi de potu suo. At ille etiam cum iuramento affirmavit se potu omni prorsus carere: nec esse ibi aquam, nisi in illo puteo, cui ipse assideret. Tum verò summopere petijt ager Comes, ut aquam hauriri. Mox vir Dei iubet Hilmaro ministro suo aquam e puteo hauriri, & aquam ferre Comiti. Paret Hilmarus sancto viro, cuius vestigia in multis sectabatur, & aquam in vase illi illustri viro potandam deferret. At ille non immemor Christum in suprema Cœna benedixisse & gratias egisse, atque ita calicem præbuisse discipulis: rogauit etiam vir Dei huic aquæ benedicere. Tum ille sublata manu dextera, & Crucis expresso signo, hoc vel simili modo precabatur: Porum seruorum suorum filius Dei benedicat. Deinde Comes bibit, bibendoque visus est sibi cuiusvis generis præstantissimum potare vinum, eiusque potionis vini per omnia membra sua sensit medullarum distillare. Bibit verò de eodem potu etiam Alulphus monachus Crispiniensis, insigni religione conspicuus, laudauitque omnipotentem Christi Saluatoris virtutem.

Matth. 26.

Aqua miraculatur in præstantissimum vinum.

EPITAPHIUM S. AIBERTI.

Conditur hoc tumulo memoratus in orbe reclusus,
Dominus Aibertus, qui mactans in cruce carnem,
Christi pascha fuit, proprium cum pascha peregit,
Cum Christo patiens, cum Christo Pascha peregit.
Ille potens per te laudetur rex Aiberte,
Qui tibi mortalis vestito regimine carnis,
Mirando planè dat munere pabula vitæ.

VITA

DE S. HERMANNO CANONICO STEINVELDENSI.
VITA SANCTÆ MEMORIÆ HERMANNI, QUI
ETIAM IOSEPH DICTVS EST, CANONICI STEINVELDEN-
sis, ab eius quodam familiari amico, & nisi fallor, Abbate vel superiori
conscripserat. De eius in Sanctos relatione nihil certi habeo. Aliquot locis
quædam vel contraximus in historia, vel omisimus parerga, ob vi-
tandam prolixitatem. Nonnumquam etiam stylum
mutauimus.

PROLOGVS.

IESV Christe, qui cum patre & spiritu sancto facis mirabilia magna solus, siue hæc per Angelorum siue hominum ministeria operari digneris: vitam mirabilem beati Ioseph fratris nostri, & mortem in conspectu tuo preciosam, & miracula speciosa, quæ propter eius merita operari dignatus es, scripto cupiens commendare, ad pedes misericordie tue supplex & deuotus accedo, per eius te Domine obsecrans charitatem, ut eius laudi, quæ verè tua est, benignus adspires, inspires veritatem scribenti, qui ficta laude non indiges, mendacium execraris, & diligis veritatem. Coram tuis enim oculis hoc non timeo protestari, quod es testis in celo fidelis, me ex proposito nihil fictum describere: sed ea, quæ à suis familiarissimis, vel ab eius ore cognoui, vel quæ apud fratres ita celebri opinione vulgata sunt, ut ijs nulla tergiversatione debeat contradici. Sunt tamen paucissima, quæ non à certis relatoribus fide dignis, vel ab eius ore fideli mihi facta fuerint manifesta. Quamquam etiam causam me oportet quædam mirifica silentio præterire, quæ licet firmè credam vera esse, tamen quia radicem veritatis non habeo, id est, testes de viuis, & auditu, scripturæ veritatis nolui pro certis dubia commendare. Ex ijs extant, nostris temporibus valde mirabile, scilicet quod infans quidam, à matre dormiente oppressus, post compassionem matris lachrymanti exhibitam à nostro Ioseph, & orationem ab eo in ecclesia fuissem ad Dominum IESVM, & ad beatam matrem Mariam, beati adhuc pueri meritis fuerit suscitatus. Quod factum licet fidem difficilem faciat, non esse tamen incredibile poterit confiteri, qui sequentibus non dubie verum committere, ut cetera non dubia, fide tanto firmiori credantur, quanto plus claruerit, quod nullum dubium, quantumcunque ad laudem fratris nostri posset operari, pro certo scribere dignum duxi. Mira quippe scripturus sum, & quæ apud proprios amatores, & apud inuidios detractores, qui non Dei, sed suam gloriam quaerunt, quantacunque sint veritate subnixæ, vix fidem debeant inuenire. Propter quod mirabilis commendetur per miracula facta post mortem: nihilominus quoque, ut vitam mirabilem miraculorum factorum post mortem veritas confirmetur. Difficilius enim illis miraculis, post decessum cuiuscunque patris, fides poterit adhiberi, quam non firmum à vita mirabili præcedente testimonium sortiuntur. Vita etiam sanctorum mirabilis non omnino sine periculo prædicatur, quæ post mortem nullis mirabilibus testimonijs roboratur. Sunt tamen quidam & apud Deum & apud homines suffragantur, cuius tam vita quam mors miraculis commendata, sibi inuisibilis miraculosa pro vita: si verò derogeretur miraculis mortis preciose, ipsis miraculis mirabilis attestatur. Iam nunc igitur, Domine IESV, via, veritas & vita, tuo largi aduenire dignare: ut intellectu deficientis in me scientiæ serenato, omni veritate subnixus, & mortem preciosam, & vitam laudabilem serui tui dignè valeam explicare: tui dicamus, Domine, an nostri? Si verum fatebimur, & tuum illum dicemus, & tuum. Nam & si tui solus es seruus, (Tu enim solus es Dominus, cui flebitur omne Philip. 2.

Ggg 2 genu,

A puero di-
uina fuit
gratia cu-
mulatus
Hermannus.

Esa. 24.

genu, & omnis lingua confiteretur) noster tamen conseruus est, cum quo commu-
nem Dominum te habemus. Tuus est Domine IESV Ioseph noster, quem & cunctis
fratribus praelectum, polymita omnium virtutum tunica & talari singulariter vesti-
uisti, & in exemplum omnibus posuisti, vniuersis quidem mirabilem, imitabilem vero
paucis. Noster quoque est, Domine IESV, tuus Ioseph, quem, vt de tua Domine bo-
nitate speramus, non solum ob salutem fratrum suorum & vnius familiae, verum eti-
am totius Ecclesiae de carcere corporis mortis huius ad regnum non iam Aegypti,
sed caelestis illius Hierusalem, quam totis rotes votis optauerat, transfulisti. Tuus est,
Domine IESV, tuus Ioseph, quem a primis infantiae rudimentis tibi benedictione
speciali singulariter vendicare, & vsque in finem fortiter conseruare dignatus es. No-
ster etiam est, Domine IESV, noster Ioseph, quem in terris habuisse confratrem, cum
inter nos viveret quasi vnus ex nobis, nunc autem in facie maiestatis tuae pro nobis
propitium gaudemus habere patronum. Per huius, Domine IESV, intercessionem
& merita ad hoc opus manuum mearum respicere, ipsamque dirigere & tibi sanctifi-
care dignare: vt sicut ille laudes suas, cum nobiscum mortalis adhuc viveret, modis
omnibus subterfugit, vt paucis pauca de secretis suis faceret manifesta, semper dicent
factis, & etiam verbis aliquando, Secretum meum mihi, secretum meum mihi: ne si
reuelaretur indignis, perderet quod habebat, sicut etiam mihi aliquando referebat.
ita nunc eiusdem serui tui, in tuta omnino statione locari, laudes & merita tuipie tuis
reuelare dignare, vt ille magnificetur per te, & tu Domine IESV magnificeris in illo.
qui nunquam in se, sed in te magnificari curauit.

HISTORIA.

Aprilis 7.
Cap. 1.

Patria Her-
manni vel
Ioseph.

Ad sepulchrum
eius multa
edita mira-
cula.

Cant. 6.
Cant. 3.

Cap. 1.

Mirus can-
dor in ocu-
lis eius &
vultu.
Oris custo-
dia.

Habuit igitur beatus Ioseph locum natiuitatis suae illam inelyt-
ciuitatem Coloniam, in qua parentes illius inter suos conciuces ab-
modum honesti & diuites, quantum ad seculum, commanebant.
Post ortum vero illius, orta est simul & rei familiaris necessitas, vt
iam necesse foret ipsum infantem, sicut ipso postmodum referen-
te cognouimus, non in delicijs, sed in paupertate nutrire. Genitus
autem, cum in baptisimi lauacro regenerationis sacramentum ac-
ciperet, nomen Hermannus accepit, quod in lingua nostra vir honoris, siue vir ex-
citus dici potest. quae vtraque expositio nominis ipsi nominato valde conueniente
apertur. Vir enim honoris merito dictus fuit, quem Dominus tanquam diademate
gloriae & honoris, tam in gratuitis, quam in naturalibus, coronauit in celis. Nec ca-
ro illa inestimabili gloria & honore beatam illius animam coronat in celis, ad cuius
ret corpusculum sacrum, licet corruptioni subiectum, privilegio honoris sui, ad cuius
sepulchrum tot miraculorum beneficia sunt patrata, tanta remedia infirmantibus sunt
collata. Digne etiam vir exercitus dictus fuit, cuius anima etiam cum adhuc esset fra-
gilitate circumdata corporali, tanta omnium virtutum vallabatur exercitu, vt ei a
sponso suo merito diceretur, Pulchra es & decora filia Hierusalem, terribilis vt castro-
rum acies ordinata. & illud: Ecce lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt. Ipse
enim puerulus a tempore regenerationis suae veri fuit lectulus Salomonis, in quo ip-
sponso, sacri baptisimi veste candida conseruata, sine intermissione placuit desiderari
biliter habitare. Ambierunt hunc sponsi lectulum incessanter sexaginta fortissimi, id
est, perfectio operum Decalogi, siue perfecta sanctorum custodia Angelorum, quibus
Dominus sanctum suum in omnibus vijs suis custodire mandauit.

Electus itaque Dei puer, quem elegit, & super quem posuit spiritum suum, in infan-
tia teneriore sub paupertate nutritur. Didicit autem nulli animum subdere volup-
tati, sed sub di parentibus & quibusque maioribus cum metu & reuerentia, & cum con-
tutulis suis societate benigna, & sociali benignitate connecti. Nulla illi proteruita vul-
tatis & verborum blasphemia, & inordinata omnium membrorum deieccio, quae ple-
rosque pueros nostri temporis maculare consuevit: sed vultus omnino serenus, oculi
illique blandissimi, & qui, quid intus contineretur in corde, latissimis quibusdam moun-
tulis emicantibus demonstrarent. Habuit sane hanc gratiam vsque ad finem vitae moun-
tulis, & spiritualis letitiae plenitudinem in se ostenderent, & in ipsum intendentibus
ministrarent. Oris custodiam ita ab ineuntis aetatis tempore studuit conseruare, vt ne-

DE HERMANNO CANONICO STEINVELDENSI.

que nos, qui cum ipso vna in domo pariter habitare consueuimus, verbum iactantiae
aut contumeliae, aut opprobrij vel maledictionis in quenquam, aut turpiloquij, aut scur-
rilaris alicuius, multo minus detractionis aut mendacij audierimus aliquando. Non-
nunquam tamen, ne esse supra hominem videretur omnino, ad dissimulandum quod
erat, cunctis se sociale exhibuit, & iocis blandissimis, quibus seipsum deprimeret,
& alios in letitiam erigeret, utebatur. Sed quia in hac quadam praecupatione di-
lapsi sumus, iam nunc ad illius infantiae rudimenta manum simul & animum aduer-
ramus.

Septennij tempus cum puer Domini attigisset, studijs est applicitus literarum, ad Cap. 3.
quas pro facultate puerilis ingenij capiendas, Dei docibilis satis habilitatus est. Mox Discit lite-
raturam in modum diuino spiritu inspiratus, totus ad Dei seruitium puerulus est con-
uersus: & ceteris condiscipulis eius, vt moris est, festiuis diebus ludentibus, ab eorum
consortio se subducebat, & monasterium beatae MARIAE virginis & Dei genitricis
ingressus, ante illius imaginem, formam pueri IESV in sinu gerentem constare con-
suevit, & modò cum imagine matris, modò cum filij, tanquam cum viuis, columbinæ
simplicitatis puerulus loquebatur, & si quid fortè manu gerebat panis aut fructuum,
vt pueri assolent, nunc matri, nunc filio porrigebat. Celebris valde est, & a suis familia-
ribus nobis tradita res miranda, quam loquar. Stetit aliquando more suo coram ima-
gine beatæ Virginis puer sanctus, & pomum, quod tulit, illi cum magna instantia & de-
uotione praebebat. Et ecce benigna mater, vt deuotionem pueri commendaret, &
nisi sibi deuotum contristaret infantem, imaginis manum extendit, & porrectum sibi
munusculum de manu pueri gratè & comiter accepit. O verè beata pueri innocentis
infantia, quae tam tempestiuis reuelationibus meruit consolari. Quid torqueris o in-
fancia? Expecta paululum, & rumperis: magis verò conuertere, & sanare, vt cum
charitate hunc puerum nostrum possis inspicere, & dicere cum ijs, qui tantum princi-
pijs admirantur, Quis putas puer iste erit, in quo non dubiè manus Domini operatur?
Vteriori gaudio mater gaudij tantum gaudium multiplicare dignata est, crebriori
die quadam, sicut consueuerat, cum ludentibus se non commiscens, puerulus mona-
sterium introisset, vidit iuxta pulpitem, quod in medio ecclesiae situm est, in eminenti
custodem ipsius Virginis Ioannem Euangelistam, & coram matre puerum IESVM se-
cum Ioanne quasi quibusdā puerilibus lusibus exercitantē. Et dum staret puer noster,
agens, vocauit eum nutu manus & voce mater benigna, puerum proprio nomine fami-
liariter sic appellans: Hermanne ascende ad nos. At puer, Quomodo, inquit, ascen-
dere potero, cum chorus sit clausus, & scalam, per quam ascendam, non habeam? Cui
beata mater, Tenta, ait, si quo modo possis, quia te iuuabo, porrigens tibi manum. Pa-
uer puer, & cum non praeualeret, benigna matre manum sibi porrigente, ascendit ad
illos. Solebat autem familiaribus hoc narrare, quod cum niteretur ascendere, clau-
strata locum cordis fixurā accepit, sensibile quidem, sed non visibilem
portauit: dixitque fixuram illā fuisse praesagium multarū tribulationum & dolorum,
quae postea tanquam crucem suam quotidie vsque in finem vitae suae pertulit. Semper
enim, sicut postea referam Domino adiuuante, cum profecisset in virum, tribulationi-
bus corporis, vel doloribus cordis, vir mirae innocentiae vexabatur. Cum verò in pul-
chrum adiutorio beatæ matris superius ascendisset, ipsa monente, puer nostro cum
puero IESV data est ludendi facultas, beata matre sedente, & ludos pueriles famili-
ariter inspicente. Et cum in tam mirabili delectatione aliqua pars diei transacta
esset, appropinquante officio vespertino, puer ea, qua iuuante & iubente ascen-
sus fuerat, etiam tunc ministrante descendit, eandem consolationem eodem in loco capi-

Testantur
hanc sancti
pueri mira-
dam purita-
tem & inno-
centiam.

Cap. 4.
Cap. 5.
Cap. 6.
Cap. 7.
Cap. 8.
Cap. 9.
Cap. 10.
Cap. 11.
Cap. 12.
Cap. 13.
Cap. 14.
Cap. 15.
Cap. 16.
Cap. 17.
Cap. 18.
Cap. 19.
Cap. 20.
Cap. 21.
Cap. 22.
Cap. 23.
Cap. 24.
Cap. 25.
Cap. 26.
Cap. 27.
Cap. 28.
Cap. 29.
Cap. 30.
Cap. 31.
Cap. 32.
Cap. 33.
Cap. 34.
Cap. 35.
Cap. 36.
Cap. 37.
Cap. 38.
Cap. 39.
Cap. 40.
Cap. 41.
Cap. 42.
Cap. 43.
Cap. 44.
Cap. 45.
Cap. 46.
Cap. 47.
Cap. 48.
Cap. 49.
Cap. 50.
Cap. 51.
Cap. 52.
Cap. 53.
Cap. 54.
Cap. 55.
Cap. 56.
Cap. 57.
Cap. 58.
Cap. 59.
Cap. 60.
Cap. 61.
Cap. 62.
Cap. 63.
Cap. 64.
Cap. 65.
Cap. 66.
Cap. 67.
Cap. 68.
Cap. 69.
Cap. 70.
Cap. 71.
Cap. 72.
Cap. 73.
Cap. 74.
Cap. 75.
Cap. 76.
Cap. 77.
Cap. 78.
Cap. 79.
Cap. 80.
Cap. 81.
Cap. 82.
Cap. 83.
Cap. 84.
Cap. 85.
Cap. 86.
Cap. 87.
Cap. 88.
Cap. 89.
Cap. 90.
Cap. 91.
Cap. 92.
Cap. 93.
Cap. 94.
Cap. 95.
Cap. 96.
Cap. 97.
Cap. 98.
Cap. 99.
Cap. 100.

Miro modo
eius inopiā
sabileuat ma-
ter Dei.

A P R I L I S .

Quarè in tanto frigore nudis incedis pedibus? Respondit puer: Non habeo calceos. Sciens autè beata mater parentes pueri rei familiaris inopia laborare, dixit illi: Vade ad lapidè illum (lapidem digito cōmonstrans) & sub eo quatuor denarios inuenies: quos tolles & eis tibi calceos cōparabis. Credidit puer fidelis, & paruit iussis: & sicut fuerat demonstratū inueniens, ad altricem suam beatā matrē redijt cum denarijs latibundus. at illa subiecit: Quotiescunque aliquo indigeris, calceis, tabulis aut stylis, aut alijs necessarijs, ad locū accedes eundem, & inuenies denarios, quibus tua necessitas subleuetur. Quis hæc referre, scribere credere præsumeret, si non paucis diebus ante mortē suam, pia calliditate inductus à nobis, hæc nobis confessione propria prodidisset? Gratias tibi, Domine IESV Christe, quòd hæc ex confessione beati oris illius me noscere voluisti. Hac inaudita & tam mirabili veritate constante, quid erit quod de te credi non possit, ô beatissime paruulorum? Sed non minus mirandum puto, quod de subijcio. Nō diū latuit alios pueros, ubi puer purissimus toties sibi necessaria reperiret: & ad locum accedentes eundem, diuque quærentes, nihil talium poterant inuenire, haud dubium quòd eos à tali solatio magna meritorum distantia, & prærogativa specialis gratiæ separaret.

Cap.7.

Reuelauit se post hæc puero suo, nostro Samueli, ipse Dominus IESVS, non in forma pueri, sed in specie crucifixi: reuelauit autē sic. Accidit Colonia aliquot ædes incendio conflagrare, vbi puer Domini vicinus tūc habitabat. Ruentibus multis, vt si posset sedarent incendium, vel vt moris est, saltē inspicerent, beatus puer etiam inter alios festinus accurrit: & ecce mirum in modum in medio incendij basilica quædam stabat, quæ licet ignibus vndiquē premeretur, protectione diuina permansit illæsa. Admirantibus cunctis, & miraculū sibi inuicem demonstrantibus, puer admirabilis cœpit cum cæteris admirari. Cumq; basilicam admirabundus diligētius respiceret, ecce apparuit illi Dominus IESVS in specie crucifixi, stans in summitate basilicæ non ardens, sed & intellexit puer sensatus illam partē basilicæ propter crucifixi præsentia non ardere. Sed rursus pueriliter dubitare est permixsus, vt mirabilibus mirabilia succederent. Quare in alijs ecclesiæ partibus, in quibus formā crucifixi non vidit, non posset flamma dominari. Et cum omnes templi partes curiosius circuiret, quocūq; se vertebat, eandem crucifixi effigiem in cunctis partibus contra se stare prospexit, domum propriam ignibus defensantem. Mirabatur sanē tunc corporaliter fieri, quod etiam spiritaliter multo potius fieri postmodum est expertus: videlicet fidem & memoriam, & maxime imitationem vitæ Domini crucifixi contra omnia vitiorū incentiua valere, vt verē posset dicere cū Psalmista: Si ambulauero in medio tribulationis, viuificabis me Domine.

Vider Chri
stum in for
ma crucifix

Pfal. 137.

Cap. 6.

Lata via.
Arcta via.

Adhuc puer
cōfert se ad
monasteriū
Steinwulde
sc.

Visio eius

& super inimicos meos extends manum tuam, & saluabit me dextera tua.
 In tantis reuelationum consolationibus pueritia teneriore decursa, quæ ex plurima
 multitudine ad nostram notitiam peruenerunt paucissima, statim ut poruit perentibus
 quid esset, benedictione dulcedinis, quæ præuentus erat à Domino, indicij euidentibus
 puer Domini declarare studebat. Et cum iam circiter duodecimū ætatis annū ageret,
 relicta lata & spatiosa via sinistri lateris, quæ multitudinē hominum per eam gradientem
 deducit ad mortē, arctā & angustā viā dexteræ, per quā graditur paucitas saluan-
 dorum, fortiter concupiuit. Iam enim torum mundum pessimarum cupiditatum in-
 cendio conflagrare conspexit, & solos illos à mortiferis æstibus posse saluari, qui sub sa-
 lutares alas confugerent crucifixi: sicut sibi per seruātā protegente crucifixo bastia,
 corporaliter fuerat demonstratum. Sapiēter ergo breuiterq; decreuit, mundus adui-
 immundum mundū relinquere, & inconfusus recedere de medio Babylonis. Apposuit
 igitur gratiam concomitantē Dominus, qui gratis dederat gratiam præuenientem, &
 gratiam perficientē daturus erat, & per quosdam notos suos illum itinere prospero
 ecclesiam Steinueldensē, Colonienis diocesis, Ordinis Præmonstratensis perduxit.
 Benedictus Dominus Deus salutarium nostrorū die quotidie, qui tanto puero prospero
 rum fecit iter, ut ad domū nostrā in nomine Domini perueniret. Cumq; ibidem aliquo
 tempore moraretur, antequā habitu monastico vestiretur, contigit dedicationē sa-
 celli S. Michaelis Archangeli aduentare. (Habet autē is Archangelus in cellum in eccle-
 sia Steinueldensi, in eminenti loco super testudinē ad occidentem sitam, cuius occiden-
 talis murus per id tempus pro quadā necessitate instar ostij patefactus erat) Stante igitur
 tur puero Angelico corā sacello, vidit per illud muni ostium ingentē irrumperē flam-
 mam, tanta vi & impetu, ut totū monasterium intrinsecus iam comburi videretur. Jam
 iamq; clamaturus erat, ut ferrēt suppetias ardenti monasterio, sed repressus puerili pu-
 dore

DE HERMANNO CANONICO STEINVELDENSI.

DE HERMANNO CANONICO STEINVELDENSI.
dore, & humili verecundia (quæ usq; ad finem vitæ etiam plusquam sexui femineo
moderabatur) vel potius gratia interiore illum docente, intra silentium se continuit,
donec rei exitum cerneret, quam omnes circumstantes vel non videre, vel distimulare
nimium mirabatur. Tandem ignis mirabiliter conspecti non alium vidit effectum, nisi
quod ad accipiendum religionis habitum nouo incendebatur desiderio, eoque tam
valido, vt ab illo suscipiendo præ dulcedine flammæ & flamma dulcedinis, quam intus
medullitus conceperat, ægerrimè se cõtineret. Jam enim & ipse totus in quendam ignem
diuinum conuersus erat, vt illi in habitu Angelico ministraret, qui facit Angelos suos
spiritus, & ministros suos ignem vrentem. Quorum ministerio in sua festiuitate, in ignis
visione apparentium, angelum nostrum credo tam validè fuisse succensum, vt agno-
sceret illum ignem spirituales fuisse, qui non corpora, sed spiritum succendisset.
Suscepit illum ignem spirituales fuisse, qui non corpora, sed spiritum succendisset.

Pfalz 103.

Cap. 9.
Induit ha-
bitum mo-
nasticum.

puer religionis tam apud Deum, quàm apud homines proficere sapientia & aetate. Sed
 quia nondum annos discretionis attigerat, ante quos in monasterio illo pueri ad religi-
 onis habitum recipi non solebant, missus est in Frisiam cum alijs coetulis suis, ut & et-
 nis scandalum tolleretur, & in scholis proficeret in doctrina. Profecit itaq; super omnes
 coetaneos suos tam in scientia, quàm in moribus, ita ut se doctorem minoribus, & an-
 gelum socijs exhiberet. Nihil vitiorum in illo, quo illud genus hominum (scholares di-
 cimus) implicari videtur, puta, insolentia, mendacium, inobedientia, simulationes, rixae,
 contumeliae, lacerationes & verborum scurrilitas, & animi nausea & torpor ad
 doctrinam capestrandam: magis autem quadam spiritali ille alacritate perfusus, ad discen-
 dum erat promptus, ad quaelibet imperata obediens, ita mirandum in modum coetaneis suis
 obsecrands, ut & illorum singulari favore, & Dei gratia potiretur. At verò in nomine
 Domini IESV miro succenso affectu, nihil libebat in quouis doctrinae genere audire,
 quod non salutare eius nomen contineret. Quoties more puerorum fabulas poetarum
 vel discere inbebatur, vel legere, non tulit patienter: immò & ipsos se docentes, super
 quos iam intus spiritali vinctione docente profecerat, reprehendit, asserens quòd
 Deo vero contumeliam irrogarent, falsorum deorum nomina in poetarum libris
 etiam recitando. Solebatque nobis postmodum de quibusdam magistris suis, qui cae-
 teros religione antecire videbantur, narrare, se non sufficere admirari, quòd viri religi-
 osi in scriptis possent poetice delectari, cum tanta sint scripta veritate subnixa, per
 quae ad Dei possit notitiam perueniri. Quis enim nisi stultus quærat lilium inter spinas,
 unde sine punctationibus non possit abstrahi, quod facilius & vtilius sine latione possit
 acquiri? Nominare Iouem omnipotentem, lunoni nomen diuinitatis attribuire, iura-
 re per Herculem & Castorem, quibuscunque falsitatibus delectari, spinæ sunt, & lace-
 rationes animæ, quibus puer Domini animæ suæ temerari noluit puritatem, qui iam in so-
 lido & vero Deo didicerat delectari.

Tango rem breuiter, non perfuntoriè transeundam, sed magna animi considera-
 tione pensandam. Quantam enim curam de pueri sui puritate pater misericordiarum
 derelictus, sed à Domino assumptus, tantā capitis scabiem, vt inter condiscipulos suos
 non posset sine verecundia cōparere. Erant enim ei molesti, & deridebant eum, sicut
 canas subannationes animo tabellebat, & rubore verecundiæ vrebatur. Vidit itaque
 mirabiliter in adiutorium pupilli, fidelis adiutor intendit. Nam nocte quadam, cum
 caputculum sopori dedisset, sensit leniter quoddam animal, nescio reptile seu volati-
 le aduenire, & rostro suo adedò totam illam purulentam scabiem auellere, vt nihil de ea
 reliqui remaneret, & puer Domini in illa auulsione nihil molestia sentiret. Secuta est
 mitigatio totius capitis integritas & puritas, ita vt cum sequenti die ad condiscipulos
 venisset, omnibus inopinata eius sanitas appareret. Et quia res tam manifesta celari non
 poterat, irruunt ad puerum singulatum, & causam tam subitæ curationis inquirunt.
 Respondit illi quantum potuit, quod factum fuerat, simplicitate consueta, sed corde ex-
 ultantem sibi Domini misericordiam collaudabat.

Cap. 10.

Sanatur
tabiliter
bicus cap-
eius.

Сарло.

Sanatur mi-
rabiliter fea-
lies capitis
tus.

Quod officiū licet deuotus impleveret, tristabatur tamen non modicum, quia corporali labore continuo, non potuit consuetis & debitis orationibus, lectio-

310 IL

Dei mater
cum conso-
latur & in-
struit.

Matth. 25.

Cap. 12.

Luc. 22.

Matth. 20.

Ioan. 13.

Obseruent
hec, quibus
ex officio in-
cumbit ser-
uire fratri-
bus.

Vide absti-
nentiā.

Cap. 13.

Fit templi
custos.

ni ac contemplationi vacare. Doluit enim à se auferri partem optimam, quam iam do-
dum elegerat, videlicet aut sedere ad pedes humanitatis tuæ, Domine IESV, aut ad-
dire verbum tuum, quod & ore & exemplis nobis ministrare dignatus es, aut ad-
sumptis alis columbæ, cum illis quatuor animalibus ad diuinitatis tuæ faciem sub-
uolare, gustareque & videre tuam Domine suauitatem: quam illi profectò perfecti-
us percipere consueverunt, qui actu fuerint minorati. Sensit hoc puer, qui iam in ado-
lescentiæ processerat pubertatem, & agrè à speciosa Rachelis auellebatur amplexu.
Videns igitur mater misericordiæ adoptatum sibi filium pro causis huiusmodi grauiter
animo tabescentem, suam illi præsentiam exhibere curauit, & solita illi suauitate blan-
diens, quomodo se haberet sciscitata est. At ille comperenter se habere respondens,
hoc vno se asservit valde grauari, quod propter labores quotidianos confusus præce-
bus vacare non posset, illis præsertim, quas ex Ordinis præscripto dici oporteret. Sen-
tiens pia mater adolescentem zelum quidem bonum habere, sed non secundum scienti-
am, breui quidem, sed eximia illum sententia sic instruit: Scias, inquit, nihil penitus
ex debito faciendum tibi incumbere, quàm ut ex charitate seruias fratribus tuis. Dixit
& fecit intelligere docilem adolescentem quod dixerat, ut deposita timoris sarcina,
fratribus deceterò cum securitate seruiret. Necessariū reor murmuratores hoc loco
moneri, qui ad omne munus ipsis demandatum obmurmurant & calculant, & cum
congruas suæ pigritiæ, immò, quod periculosius est, inobedientiæ excusationes inue-
nire non possunt, per iniuncta sibi officia aiunt se sua deuotione fraudari. Cuncta penè
monasteria id genus querimonij plena sunt, adeò ut plerumque vita prælatorum, qui
debent eiusmodi suis monachis demandare functiones, his ipsis ad amaritudinem per-
ducatur. Audiant isti matris Domini plenum autoritate responsum, nullo se maiori
teneri debito, quàm ut fratribus ex charitate inseruiant. Timeas o frater, quicumque
talis es, pigri serui, talentum sibi creditum nolentis expendere, sententia te cōdemnan-
dum, si cor ad meditandum, linguam ad corrigendum, vocem ad cantandum alacri-
ter, & legendum, manus ad operandum, pedes ad ambulandum, in iniunctis tibi officiis
nolueris exercere, semper habens in mente, talentum esse Domini tibi creditum, quic-
quid in cunctis animæ viribus, quicquid in omnibus membris corporis tibi à Domino
districto iudice est collatum.

Sacra igitur matris colloquijs & monitis adolescens docilis confortatus, cepit se
cum altiori tractare consilio, cuius in hoc ministerio formam referre videretur. Et oc-
currit animo eius, sicut ipse nobis cum gaudio spiritali narrare solebat, ille summus &
humilimus seruorum suorum seruus Dominus IESVS: qui ut se seruum exhiberet,
seruitium suum & verbis & exemplis declarauit. Verbis quidem, cum ait: Ego in medio
vestrum sum, sicut qui ministrat. & Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare.
Exemplis verò, quando intantum se humiliavit Dominus maiestatis, ut seruorum suo-
rum lauaret pedes, & extingeret linteo, quo erat præcinctus. Tanti ergò Domini, serui-
entis seruis suis, formam se gerere humilis frater noster, seruans fratribus suis, semper in
corde gerebat, vnde tanta se sensit alacritate affici, ut quotiescunque tale fratribus mi-
sterium exhiberet, non se ire aut currere, sed potius volitare putaret, animi alacritate
te in corpus sese effundente. Magna distantia beati fratris huius à plerisque fratribus
qui vel superbia tumidi, vel acedia pressi, nec spiritali eriguntur letitia, nec humilitate
inclinantur, ut Deo ministrent in fratribus, & fratribus propter Deum. Discant hoc
exemplo, non solum sine murmure, verum etiam humiliter & alacriter fratribus in-
seruire: discant glorificare Deum & Dominum IESVM, cuius ministrantis formam
corpore & animo repræsentant: videant etiam, quantam minister noster ex ministerio
suo sit gratiam consecutus. Nam Domini IESV gratia inebriatus, & spiritali satietate
refectus, multo tempore famis & sitis corporalis detrimenta non sensit: ita ut vltra
quam credi possit, abstinentiam protraheret, pia fraude circunueniens fratrem illum,
cum quo in refectorio pariter seruiebat. Inueniens quippe causas, propter quas vel an-
te, vel post illum comederet, illo ignorante, simplicis panis & aquæ quasi in consuetu-
dinem versa refectio contentus fuit. Mira gratia, ut propter diuturnam abstinentiam
nec in corporali labore deficeret, nec tanto tempore acceptæ diuinitus perderet gra-
tiæ suauitatem.

Multis itaque Dei electus in officiis, ad actiuam vitam pertinentibus, beneficiis
subleuatus (Per hanc enim ad contemplatiuam est iter ordinatum, ut per labore Lie ad
Rachelis pertingatur amplexus) tunc demum iuuenis speciosus ad sacristæ vel cultodis
templi

templi officium est vocatus, in quo plenius & securius posset contemplationi vacare.
sic enim Dominus, qui omnia ordinatè disponit, electi sui vitam voluit moderari & di-
rigere, ut vtrique disceret pugnare manu, ne sicut plerique, in actione esset dissolutus, & in
contemplatione remissus. Multi enim sic ingrediuntur ad contemplandū, ut ad necessa-
ria actionis exercitia nunquam exire velint, & omnem corporalem laborē subter fugi-
ant obstinate, intantum ut in acedia tandem torporē prolapsi, etiam in contemplatio-
ne deficiant, nec ad illam reuocare se sciant, ad quam aliquando animus, ut est huma-
na infirmitas, tepesactus, per actiuæ vitæ exercitia reuocatur. Alij verò, cum foras ne-
cessitate poscente ad actionem egrediuntur, ita se totos effundunt in illam, ut contem-
plationis præteritæ nec saltem meminerint, nec ab illa se doceant auulsos, neque ad
eam se recipere conentur. Non sic frater noster à Domino & magistro optimo nosci-
tur institutus: sed sic officia actionis exercuit, ut labores corporis alacritate spiritus
temperaret, ne dissolutio sequeretur: ita ad contemplationem pertinentibus inhære-
re studiis & exercitijs, ut tamen ad actionem non esset tepidus aut remissus: sicque in-
ter fortissimi Aod vtraque manu vteretur pro dextera, & actioni & contemplationi
non minus sapienter, quàm fortiter intendens.

Hoc loco, antequam pergam ad cetera, necessariò mihi admonendus est lector, ne
cuncta, quæ de fratre nostro narranda suscepimus, sibi imitanda proponat: potius me-
merit, quædam sic esse scripta, ut ea tantum miremur, & Dominum, qui per cum illa
effecit, collaudemus: quædam verò ea causa conscripta, ut ea imitanda suscipiamus. Si
enim ea, quæ supra naturam sunt, sanctorum exemplis incitati, nos quoque face-
re velimus, non adificationem, quam quarimus, sed potius ruinam inueniemus.
Quod si in sanctis omnia tantum admirari velimus, in nostra ignauia & desidia per-
manebimus, & sine fructu nostro sanctorum & scribentur & legentur exempla. Pro-
inde lectorem ad inuicem diligenter attendere, & discernere sapienter, quid admi-
randum, quid imitandum sit: ut in admirandis, Deo mirabili in sanctis suis digna gratia
referatur: in imitandis verò, per exempla virtutum vita legentium emen-
tem Dominum: sed etiam ut legentes per meæ ministerium paupertatis aliquid utilita-
tis acquirant. Sed iam ad narrationis ordinem redeamus. Accepto officio, quod con-
templationi valde erat accommodatum, mirum in modum, tanquam tunc primum ad
seruitium diuinum accederet, qui prius alios superauerat, in omnibus exercitijs spiri-
tibus, seruiore spiritus excitatus, cepit etiam seipsum superare. Nequaquam enim com-
plices, & ipsam quoque deuotionem mirabiliter excitantes preces composuit, permul-
to generi actiones, quibus sibi ad memoriam reuocauit omnia diuinitus huma-
nitate mirabilis deuotionis exarsit, quam etiam nouorum verborum gaudijs, sua gau-
dijs & salutationibus genuflexiones singulas. atque in id genus tum corporalibus,
tum spiritalibus exercitijs maximam noctis partem duxit in somnem. Adeò verò eius-
modi vigilijs & orationibus operam dedit, ut modum humane naturæ excederet, & nul-
lum orationum, contemplationum, reuelationum dulcedine fruebatur, ut corpora-
lium necessitatum oblitus, solo spiritus pabulo se victitare putaret. Etiam in consuetu-
dine sibi verterat, quandoquidem custodia monasterij penes ipsum erat, talibus stu-
dio rursus ad tempus nocturni officij, quod matutinas vocant, immorari. Cumque pri-
mo campanæ signo fratres excitasset, ipse in lectulo se composuit, donec ad tertium si-
gnum (in dormitorio fratribus tintinnabulo admonitis, ut ad templum se conferrent),
ipse quoque cum ceteris eò properaret, & nocturno officio interesset. Monebatur qui-
dem interdum à patre domus & fratribus, ne tam immodicis se laboribus conficeret,
sed non potuit in illo desiderabilis dulcedinis, & dulcis desiderij vehementia cohiberi.
Habuit etiam corpus satis habile ad laborem, & aptis compositum lineamentis, recte
se constitutum, ita ut vllis laboribus id exauriri posse minimè putaret. Addidit autem
his laboribus fratri duritiam, capite ad lapidem, corpore ad lignum incumbens. Totum
enim presentis vitæ tempus agenda pœnitentiæ deputatum reputas, superfluum cen-
sibat & vanum, quippiam misero indulgere corpusculo. O quam dissimilis nobis mis-
eris, qui modis omnibus labores subterfugimus & auersamur.

Raptum

Cap. II.
Cumulatur
in eo gratia
Dei.

Suavissi-
mos perci-
pit odores.

Plat. 67.

Sibiſſi ſem-
per vilis fu-
it.

Gratia ce-
landa.

Cap. 16.

Reuerentia
eius erga no-
men sanctis-
simæ matris
Dei.

Ipsa quoque mater omnis suauitatis odore consimili sapè illum recreauit. Quod quidem ex eius relatione nos didicimus, sed nihil indè molestiæ eum comperimus pertulisse. Vndè licet conijci, quasdam reuelationes nec vlli, nec vnquam: quasdam certis personis, sed opportuno tempore: quasdam omnibus indicari debere. Paulus reuelationes suas nulli aperuit: beata mater & virgo conceptus & partus sui reuelationes certis personis congruo tempore exposuit: propheta diuinitus ipsis reuelata in totius populi aures effuderunt. Atque hæc eadem in fratre nostro haud difficulter licebit inuenire, si diligenter animum aduertamus. sed redeamus ad rem. Moris est videri in Ordine nostro, puro quòd & in alijs, vt quotiescunquè nomen venerabile Virginis veneranda in Collectis, in Symbolo, in Præfatione & in salutatione Angelica, quæ dicitur pro Inuitatorio, pronuncietur, conuentus veniam capiat, id est, diebus non festis procumbens in genua osculetur id, cui orans incumbit: festis diebus osculetur matrem. Sed noster Hermannus quotiescunquè festis diebus conuentui fratrum non interfuit, ad nomen illud amabile & amatũ velocissimè se humi prostrauit, & quoad potuit sine scandalo, terræ sic prostratus adhasit. Cumque crebrò id faceret contra morè ordinis, quidam ei familiaris obnixè petijt eius rei causam sibi explicari. Ecce, inquit, obtigisse hominẽ, cui hoc secretũ posset impunè & cum vtilitate cõmitti, Eccè, inquit, quotiès ad nomẽ sacre Virginis humi me abijcio, odor omnium florum & aromatum tanta suauitatis copia è terra influit in nares meas, vt semper illic hærerẽ vellem, si liceret. Spe ergò recreationis huius ad prosternendum festinus sum: sed quia agrè tanta prior

635

delectari possumus. A laude Dei, & commendatione fratris nostri, & ab ædificatione morum non vacat
& illud, quod eodem fratre nostro referente cognouimus: puta, quòd in laudibus ma-
ritimica visitare consuevit. In nostro quidem Ordine in præcipuis duntaxat solennita-
tibus quatuor, Natiuitatis Christi, Resurrectionis, Pentecostes & Dedicationis templi,
matutinas laudes adhibetur incensum. Sed beatus iste, qui in animo quotidianam,
omni continuam agebat sollemnitatem, omni tempore Dominum benedicens, sub
hoc cantico solennem non immeritò quotidie persensit odorem. Spero etiam, quòd
in causa in cantico, quo benedicatur Dominus, quòd visitauerit plebem suam, tam cre-
bro gratiam spiritalè persenserit Domini benedictus, vt ei primùm, postmodum & no-
bis daretur aduertere, quòd ipse specialem à Domino perceperit gratiam, vt per eum
Dominus plebem suam, & specialem ecclesiam, in qua gratiam illam sensit, visitare redi-
mereque deberet. Hoc autem valde notandum est, quòd nobis ipse de seipso tanquàm de alio com-
memorare solebat, eodem tempore, quo mirificum hunc ipse sentiebat odorem, quen-
tantes, & quibusdam quidem hilariter id facere, & reuerenter coram illis sese incli-
nantes, quosdam vero præterire negligenter, à nonnullis etiam cum quodam horrore
sensu resiliire. E quibus primi, vt potuit intelligi ex moribus illorum, quorum nomi-
nibus noster exprimebat, illos significabant, qui Deum & animo & voce laudarent:
secundi illos, qui vel non canerent, vel minus aduerterent id, quòd canebant: tertij
autem, quorum vita mors erat. Simul autem aduertere hinc potest, quàm nostris bonis studijs
laudes, maxime in laudibus Dei, Angeli sancti delectentur, & quàm delectentur per-
fectissimi.

Steinueldenſis regimini ſubſcribat. Volens autem beata mater etiam in alijs eccleſiis ſui merita declarare, venientem illum antenerit, & cuidam admodum religioſe ſorori apparens, ita locuta eſt: Veniet huc hodiè fidelis capellanus, videte ut comiter & honorificè accipiatur à vobis. Creditit virgo fidelis revelationi

Cap. 17.

Sub canrico
Benedictus,
quid sente-
at.

Vifio eius.

Cap. 18.
 Expulsi
 et appa-
 rens Maria.

19.

Maria vo
cum ca-
llanum
m.

uelationi fideli, & ut eius testes haberet, quibusdam eam indicauit. Puto ego matrem dulcissimam verecundia pudibundi iuuenis consuluisse, qui locis, praesertim insolis, ubi nulla cerneret erga se familiaritatis indicia, peregrinum se arbitraretur, nec, sicut plerique solent iuuenes fratres, ob conciliandum sororum fauorem, alicuius signor fami-
liaritatem expeteret.

Aliquando iuuenis speciosus post sanguinis è vena missionem parum caute se ad dormiendum in lectulo composuit, in magnum salutis, quam sanguinis minutione quaesierat, discrimen venturus, nisi beata mater illum communisset. Cum enim sine dormitaret ille, aduenit illa, eumque compellans, Caueas, inquit, tibi non enim sine periculo in brachium, cuius incisa vena est, incubuisti. deinde brachium eius beatis manibus apprehendens, docuit dormiturum, quemadmodum & illud, & totum corpus, nè periculo se exponeret, collocaret. Quidnam quæso est isthuc? Audiatne sunt quandoque eiusmodi, aut literis commendata? Sed planè sieta putentur, si non ab eius ore ad fratrum præmonitionem iucundissimè ea referentis, accepta sunt. Neque enim talia quouis modo reuelare solebat, nisi ad cuiusquam animæ vel corporis salutem pertinerent, vel nisi reuelatum ei esset, cui & quam ob causam detegenda essent.

Erunt fortassis, qui mirentur, quam ob rem & quo pacto mutatum sit nomen charissimi fratris nostri, quod in baptismo acceperat. Equidem causam ignoro, nisi quod videtur diuina factum voluntate, ut homo niue puritatis & castitatis à quibusdam inciperet Ioseph appellari. Quod quidem ipse agrè tulit, sicut nobis fatebatur, duorum valde insignium virorum sibi imponi nomen, illius patriarchæ eximij, qui erat optimus inter fratres: & illius sanctissimi, qui ad hoc electus erat ex omnibus, ut ei mater Domini desponderetur. Cur autem id molestè ferret, hæc ratio fuit, quod in nulla virtute se illi similem comperiret. Adeo verò, ut ipse asseruit, molestum id ei fuit, ut die sequenti fratres ipsum sic appellantes in Capitulo corrigendos proclamare statueret. Nocte vero media sub solitis precibus suis stans apud Abbatis locum, vidit in medio chori ad gradus presbyterij virginem inenarrabilis pulchritudinis, regali schemate insignitam: ad duo assistebant dextra læuæque formosissimi iuuenes, quos Angelos esse didicit, tanta dominæ seruire paratos. Admirans autem visionis nouitatem, vnum Angelorum accessit alteri sic dicentem: Cuiam desponsabimus hanc virginem? Respondit alter: Cui tandem, nisi fratri hîc præsentî? Tum alter, Veniat ergo, inquit. Vocatus, accessit sanè pudibundus. Postquam autem usque ad reginam peruenit, alter Angelus sic ei locutus est: Oporteret hanc tibi illustrissimam puellam desponderi. Territus frater humilis & pudicus, indignitatem suam corpore allegare, tantaque sponsa & sponsi quoque nomine se omnino proclamauit indignum. Cumque reluctando moras neceret, Angelus dexteram eius apprehendit manum, & manui sacratissimæ Virginis copulauit, & his verbis eam illi despondit: Hanc ego Virginem tibi trado sponfam, sicut fuit Ioseph desponsata Ioseph, ut nomen sponsi pariter cum sponsa accipias, & decetero Angelus vociteris. Quis verò hîc vllas vellet struere calumnias, si factum est, quod promissus Angelus, veri Dei verax nuncius? In omnem terram iam exiit sonus nominis huius, & in finibus orbis terræ nomen Ioseph, quod ab Angelo vocatum est. Et hæc quidem visio, cuius ore accepimus, confirmatumque est illi hoc nomen etiam in alia quadam visione, quæ fuit eiusmodi: Nocte quadam post preces longas ad lectulum rediens, iamque dormitans, ad eum locum, in quo orauerat, sibi reuersus videbatur: respiciensque ad summam aram, vidit beatissimam Virginem, infantem speciosissimum inter vinas gestantem. Cumque ab ea familiariter vocaretur, accessit ad eam, tactusque & traditus desiderio desiderabilis paruuli, & solita fiducia animatus, Da mihi, inquit, charissima filium tuum. Illa petentem nonnihil differens (puto, ut magis eius inflammarer desiderium) tandem ei summè optatum potexit infantem, atque: Porta filium meum, sicut utà sponso meo Ioseph portatus est in Aegyptum: ut sicut idem onus, ita etiam conuulsum eius nominis honorem obtineas. Confirmatum est itaque nomen Ioseph in nostro Ioseph, & vocabitur ei nomen nouum, quod os vniuersalis Domine nominauit. Monitus etiam à Domina & sponsa sua, nè deinceps agrè ferret se Ioseph appellari, nomen honorificum sine onere pertulit: sicque iam in consuetudinem abiit, ut ita nuncupetur.

Redit in memoriam factum memorabile, quod lectoris moribus conformandis valde conducatur. Accidit iuuenem tanti profectus, cuius conuersatio iam in celis erat, & supra hominem, ex humana fragilitate aliquot diebus remissioni deuotione delin-

Cap. 20.

Obserua-
quàm fuerit
charus ma-
tri Dei.

Cap. 21.

Vnde ex-
perit Ioseph
nominari.

Visio eius.

Angelus ei
nomen Ioseph
imponi-

Alia visio.

Cap. 22.

tum officium beatissimæ Virgini persolvere. Erat autem repot ille tam exiguus, ut illum minime sentiret, nec eum in se reprehenderet. Fuit eo tempore magna quorundam importunitas, qui monasteria & templa effringerent, & res preciosas auferrent. Solent igitur beatus Ioseph, nè in monasterio ipsius curæ commissio sinistri aliquid eveniret, à precibus & laudibus Domine suæ se nonnihil subduxit, & monasterij ad-
us obseruauit. Non ferens autem beatissima Virgo deuotionem erga se fidelis seru-
illanti, formam præ se ferens vetula cuiusdam, fronte rugis deformata. Videns illam
Ioseph, & non agnoscens, vehementer expauit propter timores nocturnos, & exclamauit, ait: Quid est hoc? At illa: Ego sum custos huius monasterij, sicut multo iam rem-
pora fui. Cognoscens ille vocem eius, cuius faciem non nouerat, Tunc es, inquit, o
lebat. Sic enim ex multa familiaritate, suppresso eius nomine, eam appellare so-
negotia antus vultum sumpisti? Respondit illa: Talis ego oculis appareo tuis, qua-
lem me finxisti in animo tuo. Iam enim tibi vetula sum. Vbi est illa representatio gau-
diorum meorum? ubi salutationis angelicæ iucunda commemoratio? ubi ille deuoti-
onis seruor? ubi cetera spiritalia exercitia, quæ mihi hæcenus obrulisti, quibus & ego
monasterij intermitas seruitium meum, quandoquidem ego multo melius illud cu-
repi decreuit committere, & tam se quam Dominam suam ad pristinam reuocare in-
uenturam, eius commemorandis gaudijs, & angelicis salutationibus recitandis. Qui-
de ei commendans libellum quendam, à quodam admodum religioso viro, primo Ab-
bat Steiueldensi (Nam ante illum Prælati dicebantur Præpositi) compositum, in
quo gaudia eius multis modis scripta habebantur.

Inter cetera charitatis insignia, quæ erga Ioseph suum mater beneficentissima mul-
tipliciter exhibere consuevit, hoc mirificum sanè refertur. Accidit aliquando, ut mi-
nus caute ingrediens, in faciem caderet, & duobus dentibus orbaretur. Quos quidem
ab ore manantem. At mater misericordie dolorem, pudorem & tantum detrimen-
tum sui fidelissimi miserata, venit ei obuam, atque perquam familiariter, dolenter ta-
men: Quid habes? At ille, Dentes, inquit, perdidit, cruciorque multo dolore. Tum illa,
ea, moxque fugit omnis dolor, nec vllum vulneris permansit in ore vestigium, dentes
que illis locis fixi hæserunt.

Multis id genus beatissimus iuuenis beneficijs affectus, & reuelationibus erectus, ita in virum spiritalem profecerat, ita ut cibis solidioribus, & pane filiorum, & ipsis
dominæ mensa: ferculis nutriendus esset. Illos ergo panes hordeaceos, quos ipse
propter nos, & infirmitates nostras ipse portauit, & pro nobis doluit) atque et-
ter benedicere dignatus est, nostro Ioseph ut filio dilecto copiose impertijt, fla-
gibus durioribus cadens illum, intus quidem doloribus cordis, foris autem affli-
ctus omnes quos nosse poterat, & erga propriam atque etiam vniuersam Ecclesi-
am, appositus & dolorem, charitati & zelo ex æquo respondentem. Porro ex ni-
lino laboribus & vigilijs, supra humanarum virium facultatem susceptis, adeo
perangit corpore, ut stomacho lassesciente & deiecto, nullos posset cibos conco-
quere. Inde verò existentes vapores crudi, cerebrum iamdudum vigilijs exhaustum
voluerant, ita ut penè perpetuis capitis doloribus cruciaretur. Quo factum est,
ut ab omnibus absolutus functionibus, curandæ valetudini operam dare coactus
se. Iam tamen corporis infirmitate laboraret usque ad omnimodum defectum, ma-
nus ipse sibi huius imbecillitatis author fuisse diceretur, qui à multis sæpe admo-
nuitur, noluisse immoderatis laboribus abstinere. Et postea sanè ipse coram nobis
reprehendit labores suos, monuitque ut nos laboribus nostris modum
inhiberemus, seipsum nobis exemplum proponens. Et hæc quidem secundum ho-
minem ego dixerim, nam quod ad diuinam prouidentiam attinet, puto equidem
non

B. Virgo. ei
in forma ve-
culæ appa-
ret.

Reprehen-
dit enim ob
prætermis-
sas solitas
preces.

Cap. 23.

Vide rem
admirandâ.

Cap. 24.

Esa. 55.

Incidit in
magis ca-
pitis dolo-
res.

non temerè datum ei hunc stimulum carnis suæ, quem beatus Augustinus etiam in Apostolo quandam acutissimam infirmitatem intelligit, qua colaphizaretur ut puer, ne ut iuuenis superbiret, reuelationum & magnitudine & multitudine sublati. Nec miretur quisquam, nos interdum in quasdam afflictiones & dolores incidere culpa & immoderatione nostra, cum id omnium moderator summa moderatione accidere permittat.

Cum autem die quodam Ioseph noster acrioribus vrgeretur dolorum stimulis, multorum sanctorum suffragia implorauit, nec tamen se sensit adiutum, puto equidem, ut ab ea suauis curaretur, cui se specialius deuouerat, immò quæ illum sibi speciem alius adoptarat. Venit igitur ad summum altare tortus & ager, viditque in ea residentem sceminam insignem, nec tamen agnouit. Putans autem mortalem esse, non parum moleste ruit eam tali loco ausam residere. At illa se ei reuelans, vocauit eum ad se, aitque: Si me perindè ut alios sanctos inuocasses, forsitan curassem te. Tum ille agnouit, scens eam, quæ se iam aliquandiu celauerat, proclit coram illa, perijtque remedium. Illa verò dicente, iam sanus esto: ab illo inueterato languore reueneris est, at solita tamen imbecillitate manente, quam ob tuendam humilitatem à magistro humilitatis accepit, solius mortis remedio curandam. Interim tamen nouimus eum ad illud quod tempus nonnunquam mirabiliter fuisse sanatum, sed rursus eo elapso tempore, ad felicioris consuetudinem suam & panis quotidiani esum Domino vocante reuersum. Id autem multis annis iam ei in consuetudinem abierat, ut aduentibus solennitatibus nouam semper afflictionem expectaret, nisi optimo dispensatori deo visum esset diebus eas solennitates antecedentibus eiusmodi afflictiones inferre, quæ crebrò nobis dicere solebat: Festa sunt mihi infesta. In ijs enim festis diebus tam acriter flagellari consuevit, ut in se re ipsa sentiret impleri quod scriptum est, Dies festi vestri vertentur in luctum, multi que eum non cognoscentes, humiliatum & a Deo proiec tum crederent. Quadam Dominica Natiuitatis vigilia tam misere afflictus fuit, ut quicumque vidissent eum, misericordia mouerentur. Timor enim cordis pro solennitate præfenti, & tremor corporis præ algoris sanctorum venerunt super eum, ita ut omnem tectus vestimentis, non posset calefieri: immò ipso rogante, magna lignorum mole ipsi imposita, nihil tamen efficeretur. Adueniente tandem hora temporis benedicti, qua puer Iesus, tanquam sponsus de thalamo, ex matris virginis utero procebat, omni euanescente dolore, Ioseph noster de lectulo ægritudinis exurgens, & ad laudes matutinas veniens, tanta cordis alacritate eodem die ter Missarum solennia celebravit, ut non modò nullum in eo doloris aut motoris signum appareret, sed etiam de manu & munificentissimi Domini pro omnibus afflictionibus suis recepisse duplicia videretur. Ità ille per omne tempus vite sue nunc crucibus, nunc consolationibus exercebatur, ut panis mundus efficeretur dignus poni in mensa summi patris familiars.

Venio nunc ad reuelationes admirandas & iucundas, quas de beata Virgine comitibus eius habuit, unde manifestè cognoscemus, etiam in medijs afflictionibus iucunditatem & exultationem thesaurizasse super eum, & nomine æterno hereditare se illum Dominum Deum nostrum. Adeo his Domini virginibus speciosis, & martiribus preciosis afficiebatur felix Ioseph, ut id satis declarare non posset: tanta illis familiaritate & animi puritate coniunctus fuit, ut multa ex eis secreta didicerit, quædam etiam sua ei nomina reuelarint, & afflictum eum consolata sint. Ut autem rem suam erga eas intimum amorem foris testatum efficeret, noui carus huiusmodi in illarum honorem componere constituit: cumque adiuuisset dexteram ad scribendum, una ex illis virginibus ei euidenter apparuit, assistensque ei, quid scribendum esset humanissime & familiarissime eum edocuit. Quin etiam humerum pulcherrimam humero suo insidentem vidit, rostrum suum auribus ipsius percipere inferentem: quam ille non dubitauit esse numero sanctarum virginum. Unde etiam postea totam illarum sodalitatem, cunctasque Deo deuotas virgines columbellas pro consuetudine appellauit. Sed cum melodiam historiarum iam conscripta, quod maior erat negocij, componere deberet, quoties ad id animum applicabat, non parum virginum chorum supra se in aere audire consuevit, eiusmodi cantum depromentem, qui verbis scriptis congrueret. Quod quidem cum aliquibus fortasse incredibile videri posset, ego me ab eius ore veracissimo accepisse & fateor & lator. Nam cum diu post solus cum solo familiariter sederem, quasi iocans temerarium eum dicebam, qui historiam

Cur acciderit ei corporis magis imbecillitas.

Cap. 25.

Visio eius.

In solennitatibus diuinitis affligitur.

Amos 8.

Mirandum in modum diuinitis confortatur.

Cap. 26.

Amor eius erga S. Virgines & loci, a eius.

num auderet componere melodias, quod etiam artis musicæ peritissimi admodum difficile iudicarent. Tum ille coactus offendiculum à me remouere, Non ego, inquit, sonantem huius melodiæ author, sed sacra columbellæ auxilio mihi fuere. cumque admiranda visionis modum inquirerem, Post scripta, inquit, historiarum verba, sollicitus de melodia, in lectulum incubui, & ecce chorus virginum supra me in aere collectus, ipsam mihi præcinit melodiam, & ego eam calamo expressi. Dicenti autem mihi, friuolum id & commentitium videri, posse quenquam quantumvis magno ingenio sic auditam melodiam tam facile & memorie & scripto commendare, ille volens prorsus satisfacere, admirationem meam maiori admiratione dissoluit. ait enim: Quoties me obliuisci contigit cantus illarum, vel aliter scribere, quam audiuissem, illæ redibant iterum affigerentur, torquesque ea, quæ exciderant mihi, repetebant, donec penitus animo meo bro referre. Solebat autem quædam eius historiarum verba cum melodia sua nobis credendo repetissent, ita ut & ipse nobis ea referens, mira & oris & animi hilaritate perfructus temeretur.

Addo his duo miracula, quæ itidem ab eius ore accepi. Accidit Dei nutu, ut aliquando adesset, cum preciosissimæ margaritæ, puto reliquias beatarum virginum insculum parua virginis, cuius caput summo desiderio sibi vendicare cupiebat. Itaque ad Abbatisam eius loci se contulit, orans instantissime caput illud sibi donari, sed repulsum passus est. Cumque sæpè suas repeteret preces, responsum est ei, si vellet alias eius sodalitates reliquias, se multas impetraturum: illud verò corpusculum, atque caput eius nulla ratione sibi donatum iri. At moleste ferens se sic repelli, ad Dominicos sancta mysteria celebrare. Quod cum permissum est, tanta sapud Deum & sacras recedens, Abbatisam adiit, quæ illud caput sacello proprio inferri iusserat, pro speciatam inuenit, ita ut ultro iam offerret, quod antea obstinate negauerat. Accepit igitur eam Gertrudem, ut erat reuelatione edoctus, appellari indicauit.

Sub idem tempus ad quandam bonæ deuotionis matronam salutandam venit Ioseph noster, in castello commorantem. Valdè enim amabat eam tum propter animi pietatem, tum propter humanitatis officia, quæ religiosis exhibebat. Allata autem eodem fuerant duo capita beatarum virginum, quæ apud eam in scrinio seruabantur. Quod cum, nescio quo casu, fuisset in terra positum, quidam præfente Ioseph, nullam exhibens sacris reliquijs reuerentiam, super illud non timuit residere. Cernens id amator sacrarum virginum, zelo incitatus, & ut ipse nobis iucundo spiritu commemorare solebat, totus indignationis igne incensus, orabat ut talis ultio virginum sanctarum contemptorem persequeretur, qualis olim inuasit eum, qui beatissimo Martino Episcopo noluit assurgere. Et ecce mox secutus est effectus beati viri desiderium. Cœpit eum, nesciuit unde repentinus ille accidisset ardor: cognouit autem, cum ei vir beatus vindictam exposuit, non tamen sibi, sed sacratissimarum virginum meritis eam adscribere. Sed qualem, oro, nos ardorem sentiemus, qui nec sanctorum reliquijs, indignantibus nobis sanctis Angelis, qui illic adsunt? qui proculdubio indignè sinum non orando & honorando præterire.

Porro Dominus seruum suum Ioseph quotidianis laborantem afflictionibus, tum per seipsum, tum per creaturas multis voluit consolari modis. Interim sic ei loquebatur: Sufficit tibi gratia mea. nam virtus in infirmitate perficitur. Ille verò crebro cogitabat de premio, & quid suauitatis haberent cælestia, cupiebatque introire ad Orientem Dei. Cōtigit tum ista cogitantem aliquandò stare ad sacrarij fenestram, nec conueni. Cumque his contemplandis tota animi & corporis intentione vacaret, magna creaturarum delectatione, & eas integrè cognoscendi ardore correptus, ait ad Dominum: Da mihi Domine Deus tuarum notionem creaturarum, ut per eam ad te

Cap. 27. Sanctarum virginum reperiuntur reliquias.

Cap. 28.

Ultio diuinitatis in sacrarum reliquijs contemptorem

Cap. 29.

2. Cor. 12.

Miraculis
visio.

Cap. 30.

Precedit es-
dem Engel-
berti Archi-
episcopi Co-
loniensis.

cognoscendum animus perfectius subleuetur. Sub his precibus miro quodam modo, & quem ipse explicare non potuit, extra se factus, acie valde dilatata vidit pulchritudinem & magnitudinem celi stellati & siderum. Inde ad se reuersus, nihil aliud nobis retulit, nisi quod ex hac perfecta creaturarum cognitione tam inestimabilem perceperat delectationem, ut nullis possit verbis explicari.

Operaprecium fuerit etiam illud literis commendare, quemadmodum cades eius mij præfulis Colonienfis Engelberti adeo luculenter ei reuelata fuit, ut etiam corpore is oculis eam intueretur, antequam fieret. Nocte quadam, hebdomadibus plus minus quatuor ante hanc eadem, celi, ut puto, serenitate ob eam, quam diximus, causam delectatus, sub dio stans in creaturarum specie contemplabatur creatorem. Ab eo enim tempore, quo eas per excessum mentis cognouerat, maiori animi pietate & delectatione creaturas intueri solebat. Cum ergo ad Meridiem aspiceret lunarem globum pleno & inoffenso lumine fulgentem, ad Aquilonem se vertens, vidit aliam exoriri lunam, eamque adeo luculentam, ut alterius lunæ quauis plenum lumen propemodum totum obscuraret. Eius igitur rei nouitate stans attonitus, vidit cælum stellatum à dextris aperiri, & interhiatum illum & lunam recens ortam, quæ iam ad cæli aditum iustolli videbatur, vidit effigiem gladij breuis, sed lati, quales sunt Bauarorum enses. Quam cum luna illa attigisset, in cælum pariter cum illo se recepit. At verò Ioseph non intel- ligens, quid hæc sibi vellent, nec tamen dubitans, quin aliquid magni portenderent, anxius ad lectulum redijt. Vbi cum dormire cœpisset, turbam quandam ædes, in qua- bus erat, prætereuntes sibi audire visus est, sepiusq; alios alijs dicentes: Heu heu, Episco- pus Engelbertus occisus est. (Alio loco sic habetur: Audiuit vocem aperte dicentem: Quod vidisti, mortem significat Engelberti Colonienfis Archiepiscopi, cuius anima corpore egrediens, cum tanta luce, ut vidisti lunam illam, in cælum recipietur, & sic sub- gebit coram Domino.) Tum ille coniecit quidem, quid sibi veller visio sua, sed non au- sus fuit ei fidem adhibere. dixit enim apud se: Quo nam modo vir tantæ gloriæ, tantæ potentia, tam multo semper fultus comitatu occideretur? Quod si id fiat, quis credet virum totum mundo deditum, in tot prosperis successibus & delicijs viuentem, subito coronari? Sed tamen paulò post vir tantus propinquorum gladijs peremptus est, pro quo nè caderet, alienos illi gladios potius in se excipere debuissent. Atque hac quidem visionis parte completa, ut semper sibi suspectus erat vir beatus, de martyris adhuc glo- ria dubitabat. Itaque audiuit vocem dicentem sibi: Quandoquidem visioni verissime fidei oculos aduertere nolueris, dolebis oculos, nec sanaberis, donec oculos cereos ad sepulcrum martyris offeras, & sic in teipso experiaris eius rei, de qua ambigis, veri- tem. Mox Ioseph corripitur dolore oculorum non mediocri, & oblati oculis co- reis, ilico curatur. Postea comperit eo loco peremptum Episcopum, ubi visio hæc ei oblata fuit.

Oculi eius
curantur,
oblati oen-
lis cereis ad
sepulcrum
Engelberti.
Cap. 31.

Libet hinc subnectere de gratia singulari, quam ei Deus annis aliquot ante decessum eius contulit in sacrosanctis Missarum mysterijs, omnibus antea actis temporibus inau- ditam, nec tamen ista scribimus, ut quis ea imitari velit, nisi sit talis, qualis hic vir fuit. Igitur Deo & hominibus dilectus Ioseph noster, licet à principio ordinationis suæ sin- gulari fuerit gratia in diuinis, maxime cum cælesti patri vnicum immolaret filium: at tamen extremis vitæ suæ temporibus, annis non paucis, inaudito quodam modo illum visitauit Deus, ita ut sub secretis diuini mysterij singulis penè diebus mentis excessum pateretur, & stans planè immotus per horas plurimas, cunctis de se mirabile specta- lum exhiberet. Ea autem res multis magnam attulit offensionem, non solum extra- neis, sed etiam fratribus, adeo ut vix quisquam ei sacrificanti inferuire vellet. Rogatus autem à quibusdam fratribus, vel desineret esse tam prolixus, vel causam tam inau- ditæ prolixitatis explicaret, non acquieuit. Rogabam & ego cum supplex, ut tantæ moræ causas, non mihi, qui me scirem tanto mysterio prorsus indignum, sed alicui ex fratribus, quos innocentia vitæ & animi puritas commendat, exponeret: sed non ob- tinui. Cumque animo commotus instarem, diceremque rem esse plenam periculi, si nullus esset tantorum secretorum conscius, illud tandem ab illo responsum extorsit. Reuerà, inquit, non sum ausus hoc cuiquam reuelare secretum, ut qui & gratiam deuotionis sim amissurus, & grauissimas daturus pœnas. His auditis, statui ego deinceps ab homine admirando abstinere, nè forsitan mea importunitate quid in tan- ta mora faceret, stabant contra illum versis vultibus, cernebantque eum nec ore quic-

Sub Missa
mirabiles
paritur me-
tis excessus.

quicquam dicere, nec oculis videre. Nam tamen si apertis stabat oculis, non ta- men cernebat illos. Post longum autem interuallum tanquam à somno euigilans, spiritum vehementer attraxit, & sic sacrosancta peregit mysteria. Puto autem viros religiosos facile posse animaduerrere, ad multa ardua & suauia contemplanda spi- ritem eius fuisse raptum, cum omnes sensus corporis ita defereret, ut nullus suo officio sic sacramenta adeo toti carnales accedimus, nihil spiritale, nihil cæleste, nihil diui- nam meditates, sapientes, intuentes, immò vix solam fidem, eamque heu nimis infir- mam de diuinis sacramentis retinentes: creatoris, redemptoris & iudicis præsentiam non sentientes, nec præsentium angelorum officiosissima ministeria attendentes.

In eos, qui
negligenter
accedunt ad
diuina sa-
cramenta.

Fuit aliquando per annos aliquot in monasterio virginum, cumque illic etiam tam esset sub sacrificio prolixus, non exiguum contra illum exortum est murmur, alijs di- centibus se laboris tempus amittere, alijs cereos absumi conquerentibus. Dolebat id nam cerei absumerentur, die quodam milliarj vnus, quod duo vel tria Gallica con- tineret milliarja, iter ingressurus, alterum ex cereis, qui ardere solebant in altari beato Missam vir beatus, ille egressus est, & confecto itinere, expeditis que negocijs, domum reuersus inuenit contemplatorem nostrum etiamnum sacro altari assistentem. Dein- que non tantum ex illo consumptum, quantum solet in aliorum sacrificijs. Ea re- laratus, utrunque cereum ostendit virginibus, indicans quid fecisset, & diligenter eas admonens, nè decaterò contra Dei famulum murmurarent. Præclarum sanè mira- culum, ut ignis oblitus vim virtutis suæ, eam in tam molli materia exercere non posset.

Cap. 32.

Obserua re
miram.

Puto hoc quoque lectoris ædificationi aliquid profuturum, si dicamus, quantam præstiterit reuerentiam sacramentis, quanto studio illa confecerit, tractarit, sumperit, quo timore & tremore vasa omnia & alia ad sacrum ministerium pertinentia contrec- dit. Verebatur ille modò se nimium miscuisse aquæ cum vino, modò guttulas quas- dam separatim calici inhæsisse: nunc vel tangenda sacra hostia, vel etiam frangenda aliquas minutissimas particulas digitis adhæsisse: nunc se sumendo Eucharistiam illas particulas anhelitu suo à patena ciecisse: nunc sumendo sanguine quippiam distillasse, ut in calice remansisse non satis accuratè deterfuit: modò verò illam corporalis par- tem, cui hostia imponitur, vel digitis, vel alia parte corporalis se attigisse: modò illis articulis digitorum, quibus sacram contrectat hostiam, ante ablutionem se aliquid tetigisse, & super omnia, se ea, qua par erat, deuotione præditum non fuisse, ut ex sen- tentia posset dicere cum beato Iob: Verebar omnia opera mea. Ea ergo reuerentia, quam summam adhibuit sacramentis, in causa fuit, ut omnia tractum perageret, corpus Dominicum, perinde ac si pati adhuc posset, & eleuaret & deponeret, & omnes cor- poris gestus admodum reuerenter componeret. Ungues digitorum, quibus sacra ho- stia contrectatur, & superioris labij pilos ori proximos, forfice solebat præcidere, & ob- iequæ ex reuerentiam conseruare apud se, indignum censens illa pedibus conculca- re, ut trahi debeat in exemplum, quod tota Ecclesia non obseruat: sed ut beati viri sacramenta eximiam reuerentiam declarem.

Cap. 33.

Piarū men-
tium est, ibi
etiam culpā
timere, ubi
non est cul-
pa.

Iob 9.

Hoc etiam, quod in seruo Dei naturæ metas excessisse videtur, silentio præterire non possum, quod cum adeo imbecillis esset viribus, ut neque stare diu, neque ieiunare posset, quin extremè deficeret, tamen altaris ministerio occupatus, & stare diutissimè, non leuaretur, ut per aliquot dies ex alacritate spiritus tantum corporis sentiret ro- tationem. Nouerat enim parare horologia, qua causa etiam nonnunquam ad alia monaste- ria vocabatur, ut vel noua horologia conficeret, ubi non erant, vel viriata corrigeret. Id quod ille tanta iucunditate faciebat, ut eius præsentia non solum nulli onerosa, sed omnibus gratissima foret. Adeo enim omnium se moribus & consuetudini accommo- daret, ut quauis inter perfectos sapientiam loqueretur, tamen cum esset cum quibusdam, quasi vnus ex illis existimaretur ab eis. Has corporis vires nouimus ei datas in- tendam, cum ad meditandum vel scribendum aliquid spirituale, cui singulari deuotio-

Cap. 34.

Res stupen-
da sanè.

Vires dan-
tur ei diu-
nitus.

ne & gratia affectus esset, studium applicaret, ita ut nonnunquam usque ad meridiem, crebro usque ad vespem & crepusculum ieiunium protraheret. Atque tum etiam, fratribus eum compellentibus, ut fragili corpusculo indulgeret, sæpe vno pulmento, maxime autem pultibus contentus erat.

Venio nunc ad visiones & reuelationes Domini, quæ alijs nobis notis hominibus, vitæ sanctitate probatis, de beato viro factæ sunt, ut etiam aliundè habeat testimonium veritatis. Fuit in monasterio nobis vicino virgo sancta ordinis Cisterciensis, lumen & decus nostri temporis, cuius testimonium tanto plus apud me ponderis habet, quanto ego eam familiaris noui: nec de illo quisquam ambiget, qui legerit vitam eius virginis, ego eam familiaris noui: nec de illo quisquam ambiget, qui legerit vitam eius virginis, primò quidem à nostro Ioseph conscriptam, sed postea à me redactam in compendium, ne quis eius prolixitatem forsitan fastidiret. Obijt autem aliquando apud nos, ecclesiæ nostræ simplex frater, sacerdotio initiatus, bonum habens à fratribus testimonium. Pro cuius anima hæc virgo Domino multas obtulit preces, petijtque sibi certò reuelari, quo statu res eius essent. Post aliquot dies apparuit oranti illi defunctus, & de sua salute certior eam reddidit. Ait autem virgo ad illum: Oro, dicas mihi, cuius apud Deum meriti est Ioseph? Respondit ille: Ob virtutes eximias magni Ioseph est meriti.

Testimoni-
um de ex-
cellenti-
a beati viri.

Nota eius
modestiam

Cap. 36.

Aliud testi-
monium fan-
ctitatis eius

Cap. 37.
Eius eximia
virginitas.

Scire enim debes, illum humilitate, patientia, charitate & obedientia omnes antecellere. Id cum postea indicatum esset Ioseph, ut ego ab eius ore accepi, ita ait: Hactenus quidem reuelationibus Elizabeth (sic enim vocabatur virgo) fidem adhibui: at nunc timere compellor eam esse deceptam, cui talia de omnium mortalium nouissimo, promissusque inuiti, & qui pane, quo vescitur, dignus non sit, reuelata sint. Huimodum verbum seipsum despiciere, & apud nos quod erat dissimulare solebat, ne præclare de illo sentiretur, hominum laudes deuotare volens.

Aliam quoque visionem eadem virgo de Ioseph habuit, quam illa suo mihi ore narrauit. Cum appropinquaret tempus resolutionis eius, mihi sanè lamentabile, ut quæ illa precibus & lachrymis suis ab omni aduersitate protegere, & in rebus dubijs certum efficere consueuerat, Angelus Domini ait ad eam: Prepara te, breui enim itura es. Sciens illa, quid diceret, quippe quæ ea causâ Dominum multo tempore summa instantia esset deprecata. Et quando, inquit, itura sum? Illo respondente, quòd admodum breui, subiecit virgo: Itane prior ego decessura sum, quam Ioseph? Respondit Angelus: Tu quidem illum antecedes, sed ille non multò post te sequetur. Tum illa, Dic mihi, inquit, quis vir est iste Ioseph? Respondit Angelus: Magnus planè est, & cui in ecclesiâ Steinueldensi nullus par sit. Illa commemorante fratres bonæ existimationis, qui tum erant apud Steinueldenses, sciscitanteque num illos omnes excelleret Ioseph, dixit Angelus: Hi quidem admodum boni sunt, sed nihil ad Ioseph. & quadam vocis contentione & seueritate vtens, subiecit: Nemo par est Ioseph. Scias enim certissime, & Ioseph castitate & puritate animi & corporis, humilitate perfecta, charitate summa, & patientiâ longanimitate præcellere vniuersos. multa que alia de eius virtutibus adhibeo. Cum autem extremam vñtionem famulæ Dei, præfente Ioseph, incessibilis loquar: scio issem, omnibus semotis, mihi soli dixit: Iam non multa deinceps tecum loquar: scio enim certissime implerum iri, quod à Domino per Angelum didici, & ardentem enim cupiui. Itaque sub his extremis colloquijs nostris Ioseph tuæ charitati commendo teque commoneo diligenter, ut modis omnibus caueas illum vñquam vel verbo vel facto perturbare. Infirmis corporis eius humaniter subueni, & quibus potes modum ei opitulare, id pro compertissimo habens, quòd nemo illum impunè exacerbauit, etiam in hac vita, ut nihil dicam de futura, ubi pœnas dabit sempiternas, nisi egerit poenitentiam. Nam & meipsam sentio hic diutius torqueri, quòd aliquoties turbauerim eum.

Sed quia virtutum beati viri mentio facta est, in quibus totius sanctitatis vis & summa consistit, operæ precium fuerit singularem virtutum signa, quæ ipsi & vidimus & audiui, explicare. Castitas quidem post acceptam à baptismo vestem albam & immaculatam, tam in illo perfecta fuit, ut gemma virginum, castitatis lilium, pudicitia iure potius electum continentia, agnus innocens, & virgo virginum nostri temporis, in hac virtute nostram ultra modum fragilitatem excessit. Si enim fuisset opus, etiam in diuinitate deotarum foeminarum, ut virorum, ministerio utebatur. Non ego hic minifera, sed oculos sacerdotis lacte lotos, ita repletos & absorptos à spiritu, ut non discernere mulie-

mulierem à viro, aut si discernere, nihil per aspectum in cor purissimum humanæ fragilitatis irrepisse, quid nunc commendem? Addam maius aliquid. Volens aliquando meridiem somnum in lectulo capere vir castissimus, in eo lecto cubauit, in quo iam foemina dormiens iacebat. Quæ cum illo dormiente esset expergefacta, viso viro, expauit, erubuit, aufugit. Nec hic ego commendo virum in eodem lecto cum muliere cubantem, sed virum spiritalem, mulieris præsentiam non sentientem.

Humilitatem autem illius quomodo pro dignitate prædicabimus? Cuius ille præconatis virtutibus studiosissimus fuit, audiensque Christum dicentem, Discite à me, quia mitis sum & humilis corde: tanquam verus veri magistri discipulus, corde, voce, gestu, habitu, agendo, patiendò eam expressit, adeoque hæc in illo virtus eminebat, ut cum omnes cunctis virtutibus superaret, humilitate ceteras in seipso virtutes & humanum modum excederet. Facile hoc persuaderi illi posset, qui vocem modumque loquentis audisset, & quam promptus ille fuerit accusator sui, aliorum excusator, quam verecundus reprehensor, ubi posceret necessitas. Nunquam iactabar ille bona sua, aliorum semper prædicabat. Si quando in facie laudatus esset, illam laudem miris modis ita nouerat eludere, ut nonnunquam etiâ id, quod vidissemus & audissemus, adeò nobis excuteret, ut illi virtutem inesse vix crederemus. Quoties autem apud nos sui faciebat mentionem, se optum, pomum syluestre putridum, omniumque ontis appellabat. Gestus omnium mem-

Cap. 38.
Humilitas
eius in-
signis.
Math. 11.

Gestus eius.

Vestes eius.

Calcei.

Actus.

Capit. villi
haberi.

feret, conspiceretur. Compungor, frater charissime, dum te cōtemplor oculis cordis mei, lugeo; tam me tui dissimile. Caput tuum humiliter submissum erat, oculi tui planè columbarum, nihil noxi afferreret in domiciliū cordis tui. Genæ tuæ, instar turturis, deratus & simplex, nihil omnino vel superbiæ, vel leuitatis admittens. Si quæ sibi offerebat, voce humilima sibi ignosci petens. Vestes eius nec delicatæ, nec sordidæ, tantum ad sordes propensior videbatur. Multis annis non vidimus enim nouo vntem cucullo, quod tamen ille non humilitati, sed imbecillitati corporis tribuere solebat, affertens se noua vestimenta propter pondus ferre nō posse. Quod etsi verum erat, maxime tamē humilitate id illum fecisse nouimus. Nouis tunicis aliquando vñs fuit, sed sæpius & vilis, suis interdum manibus panno laneo equè vetusto fardire solebat: cumque frater ei familiaris id reprehenderet, aiebat: Ego meliori dignus non sum. Calcei eius nulla erant arte cōfecti, plerumque veteres, & quibus alij iam vñ essent: in quibus si quid superbū erat, anteriori parte inesset, ad lignum vel lapidē eos allidebat. In cunctis eius actibus nihil erat, quod cuiusquam boni hominis oculos offenderet, quippe è quibus sanctitas reclusis ostendebat. Quæ igitur ratione laudem ab alijs exereret, cum eam ipse sibi negaret? Iam vero non solum non laudari ille volebat, sed etiâ vilipendi cupiebat, quod equidem certo declarabo exemplo. Eunti illi aliquando rusticus occurrit: quem ille salutans, sic genibus sic orauit: Quæso ut facias id, quod petirurus sum abs te. Illo respondere solente, quæsiuit cur id peteret. Respondit ille: Dignus planè sum, qui cedam in facie, cum vbi nos resciumus, factum viri stulti propter Christum, sed prudentis in Christo, ægrè tuus est à nobis, at ille ut in viam nos reduceret, Et quo alio, inquit, dignus sum impurum responso, quid de seipso vir beatus sentiret, nec auli simus dicere stultitiam, ubi tanta humilitatis sapientia apparet, maxime quādò perfecta humilitas abique stultitiæ nota in hominum oculis, qui humanam venantur gloriā, aut vix, aut ne vix quidem seruari potest. Huiusmodi autem factis penè apud omnes, qui illum nouerant, adeò viluerat, ut nulla heri, cum esset humilimus omnium, quorum nos notitiam habemus, nō solum coram hominibus, qui falli possunt, sed etiā corā facie tua Domine IES V, qui falli non potes. Laudamus porro charitatem eius, quæ omnium radix est virtutū, sine qua non potest virtus vlla merito appellari. In hac virtutum radice omnes virtutes suas plantaue-

Vilescit
apud mul-
tos, licet fan-
ctissimus.
Cap. 39.
Sublimis
charitas
rat eius.

644
rat Ioseph noster. Dilexit ille re vera Deum, dilectus Deo, propter quem corporis voluptatem castitate, mundi gloriam humilitate calcauit: propter cuius verba laborum durissimas custodiuit, ingrediens per angustam portam humilitatis, paupertatis, laborum & dolorum: nec tamen vel ob contemptam voluptatem, vel ob quamlibet toleratam afflictionem aliud expetiuit premium, nisi ut faciem videret tuam Domine IESV. Tibi, tibi soli dixit cor eius, charitate tua vulneratum, Exquisiuit te facies mea, faciem tuam Domine requiram. O quoties & quam ab imo ductis pectore gemitibus etiam nobis presentibus te suspirabat bone IESV? quam dolebat miseria miserabilis Babylonis huius, & absentia vultus tui? Adeo vero etiam proximi charitate feruebat, ut probe nosset & gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. In tantum ille cum corpore tum animo afflictis condolebat, ut mitissimum & benignissimum cor eius, omnium moestorum, infirmorum, & qualibet miseria laborantium communis quaedam domus hospitalis videretur. Vidi ego aliquando, cum fratres quidam suas ei tentationes & molestias exponerent, tanta illum commiseratione affici, ut & vultus concideret, & manifesta cum cordis defectio occuparet. Quibuscumque potuit modis, condolendo, consolando, orando afflictorum portauit onera, ut legem Christi, quae charitas est, adimpleret. Dederat illi Dominus gratiam bonam, & linguam eruditam, ut sciret sustentare verbo eos, qui lapsi fuerant, & quorum vestigia nutabant: atque ex his, quae passus erat & quotidie patiebatur, afflictis omnibus omnia se facere nouerat, tum a sancto spiritu, tum ab experientia in omnibus institutus: nec quenquam, charitate impellente, a se alienum aut extraneum reputabat.

Commiseratio erga afflictos.

Cap. 40.
Excellentia patientia.

Morbi varij affligunt eum.

Cur nihil sibi indulgere voluerit etiam valde imbecillus.

Ut vero ad eius quoque patientiam veniamus, crucem suam tanquam ex duabus compactam lignis, externa afflictione & interno dolore, quotidie ferebat, insistent in vestigijs Domini sui. Videbatur flagellis & verberibus undique cinctus vir mirae innocentiae, ut omni ex parte eius patientia exerceretur. Multigena ei Dominus flagella adhibuit, ut omnigenis postea in caelo gaudijs afficeretur. Multis, & quotidianis, ac penitus continuus vexabatur morbis, debilitate stomachi, doloribus capitis, defectio cordis creberrima: demptis alijs saepe superuenientibus aegritudinibus. Afflixit etiam cum Dominus, non permittendo, ut corporis commodis, cibo, potu, equo aliquo profecturus, molli strato vteretur: ita ut saepe esuriret & sitiret, nec tamen liceret ei sumere cibum illum & potum, quem expetebat. Erat sane omnibus non mediocri admirationi, quod viderent cum fame & siti laborare, nec tamen capere cibum & potum, quem ordo siue institutum permittebat. Interdum fatigatum illum ex labore, extra monasterium agentem, amici eius molliori lectulo fouere volebant, sed ille reiecto lectulo bene composito, in solis straminibus debilis cubabat. Rogatus quandoque, quid causa esset, quod cibos lautiores & lectos molles tam imbecillus corpore non admitteret, paucis respondebat: Iesus prohibuit. vel: Iesus non permittit. Equo vel curru anis prope duodecim usus non fuit, neque in niue, neque in pluuia, non in aestu aut frigore, sed quauis difficilia itinera pedes conficiebat, exiguo scipione imbecillia membra sustentans. Fecisse autem id eum voluntate diuina, eiusmodi exemplo didicimus. Ibat aliquando ad chortas ecclesiae nostrae, assumpto fratre, ei valde familiari. Habebant autem duo vnum duntaxat equum, quem manibus ducebant. Cumque paululum progressi essent, ait Ioseph: Vix possum ultra progredi, adeo lassus sum. Hortante eum fratre, ut equum ascenderet, respondit: Non possum. At tamen fratre importunè urgente, tandem equum ascendit: sed paulo post tam grauiter equus offensus, ut agere posset a casu se tueri. Itaque ait fratri: Nonne dixi tibi, non posse me equo subuehi? Tum frater, Quare, inquit, denuò tentemus. Assensit Ioseph, sed equus multò etiam grauius impedit, ita ut fratri diceret Ioseph: Sine me ab equo descendere, ne derisus corruam. Admirans frater, & tamen quid ageretur ignorans, Etiam tertio, ait, in nomine Domini periculum faciamus. Ego sustentabo te, ne possis ex casu detrimentum accipere. Vix ille verba finierat, & cum equus vellent procedere, totus corruit, & sessor, licet fratre sustentante, vix illatus euasit. Tum frater cernens se toties voto frustrari suo, obnixè rogauit eum, ut quid sibi hoc vellet, explicaret. Et Ioseph, Crede mihi, inquit, Dominus Iesus prohibuit. Alioqui putas me non perinde ut alios, usum cibo, potu, equo, nisi Dominus veruisset? Illo ergo iubente, hos ego peculiariter sustineo labores. Sic ille ad mortem usque Domini IESV fuit constrictus legibus, ut eius exemplo nec equis, nec curribus veheretur. Interim verò non deerant praeter alios, etiam quidam laboribus, qui per contumeliā ei obijcerent, quod saepe posset comedere, nec tamen laborare:

rare: non attendentes stolidi, omni labore molestius id ei accidere, quod non posset laborare: & quauis inedia acerbius, quod ieiunare nequiret, Domino illi etiam in Quadragesima non parcente, ut vel tunc posset cum pueris alternis diebus ieiunare. Porro etiam teterrimus saran quantum potuit molestus ei fuit, modò in cornu, modò in felle specie ei oranti apprensus, nunc cucullo à tergo eum trahens, ut à precibus eum impediret, aut certè improuiso metu concuteret, quem aliter ad assentiendum suae malitiae permouere nequiuir. Exercebatur quotidie in his alijsque multis fortissimi athletae patientia, & utroque homine dimicans, caelestis premij coronas sibi tenebat.

Infectus ei est malignus daemon.

Libet iam aliam supra dictae Christi ancillae de nostro Ioseph exhibitam reuelationem subiungere, summam sanctitatis eius laudem handdubie continentem. Cum ecclesia Steinueldensis magnis quateretur aduersitatibus, & à solo Deo esset expectandum remedium, virgo haec Elizabeth (quae propter spirituales amicos, quos in ea habebat, non minus quam propriam ecclesiam eam diligebat) coepit eius perturbata cauo loquor. Fuit ea virginis Christi consuetudo, ut quoties pro causa aliqua Dominum deprecari coepisset, non desineret, donec certam ab eo consolatione obtineret. Instanti eam: Quid ita pro ecclesia Steinueldensi clamas ad me? Putas ne illius me oblitum? Certissime noueris, in ea iam germinare lilium, quod te quoque dignitate praecellet: quod quandiu fuerit in ea ecclesia, illa perire non poterit. Hoc lilium quem Dominus significare voluerit, satis declarant crebra miracula, quibus Ioseph nostrum extulit non tam in omnes fines terrae huius lilij odor sese diffuderit.

Cap. 41.

Laudatur à Deo.

Adiungimus huic aliud alterius Elizabeth, virginis non minus sanctae testimonium. Celebrabat aliquando sacerdos eximius Ioseph noster sacrosancta mysteria, asperissima quidem hyeme, sed solita prolixitate & suauitate. Sub Canone stabat manibus eleuatis, nec tamen sentiebat acerrimum frigus, quod alijs locis & temporibus magnam ei molestiam afferre solebat. Adeo erat extra se raptus, ut sensus corporei suis destituti essent officijs, oculi nil cernerent, aures nihil audirent, manus insensiles essent. Adfuit tunc haec virgo optima exultationis, purissimae simplicitatis & castitatis eximia, maximeque admirabatur sacerdotem Domini tam longo temporis spatio illo immani frigore nihil affici. Tum verò Dominus aperuit oculos admirantis, & maiori miraculo admirationem eius absoluit. Vidit enim Dominum IESVM ex vna parte, & beatissimam matrem eius ab altera adstare sacerdoti nostro, eique ceu charissimo ministro exhibere ministeria, Domino IESV tenente manum eius dextram, sinistram sanctissimae matris eius, eoque contactu utranque manum calefaciente, frigusque temperare non potuisset) nec igni manus admoueret, nec vel contrahendis digitis, vel aliquo signo se frigere indicaret, immò nec peractis mysterijs in manibus algoris extaret. Ita factum est, ut tot horis homo debilis in tanto duraret frigore, (quod alioqui quousque se frigere indicaret, immò nec peractis mysterijs in manibus algoris extaret) nec Dominum IESVM, itemque sanctissimam matrem eius, illi adfuisse, eiusque digiti refrigerio, ad angelicum sacerdotem virgo illa sancta accessit, eique quid vidisset indicaret. At ille, ut semper humanae laudis auram prudentissimè declinare solebat, Ego inquit, non vidi: sed cum non sentirem frigus, cogitavi posse id fieri. Adiciam aliud miraculum, quod à teste fide digno & celebri famae accepimus. Visa fuit aliquando beatissima Virgo & mater Domini suo ministro cum aureo calice, in cuius medio erat tantum diducto sacerdotis pectore vnà cum cruce & calice in illud se recipere. Nec magis dilectionis affectu & iugi commemoratione perpetuo retinebatur.

Cap. 42.

Visio cuiusdam sanctae virginis.

Visio cuiusdam.

Volò iam aliud dictae virginis & nostro Ioseph commune referre miraculum, nobis quoque testimonio compertum. Percusserat Dominus seruum suum, immò praedilectum suum, morbo & graui & diuturno, ita ut omnibus omnino ad mortem tendere videretur. Venit igitur virgo Christi, ut suum visitaret infirmum, quem fortiter amabat, quodam castello, ubi Deifamilis utriusque sexusliceret ad illum accedere. Veniens autem Christi virgo, amicum quidem languentem humanitatis miserata est, sed multo plus

Cap. 43.

to plus doluit & ingemuit non sibi licere præcedere, aut saltem comirari ad dilectum Dominum proficiscentem. Collecto igitur spiritu, credens Domini misericordia etiam eum, cuius iam desperata vita esset, posse ab ipso mortis aditu reuocari, orauit Dominum IESVM instantissime, vt seruaret vitam iam à vita abeunti. Tandem illi sic oranti, & in precibus vigilantibus Dominus apparuit, dicens: Audiui preces tuas, & propter te vitæ eius quinque adieci annos. At illa: Si exaudisti, inquit, preces meas, quæso Domine, vt non quinque, sed duodecim annos addas vitæ illius. Quamquam enim sunt quinque anni? Equidem his contenta non sum. Dominus verò, nolens contristare delicatæ filię spiritum, Ecce, ait, do illi annos nouem, nam duodecim annis haudquaquam volo illum hic permanere. Illa nihil dubitans de visionis veritate, infirmo Ioseph eam exposuit, alijsque planè diuersum sentientibus, dixit non iam mortuum Ioseph. & sic etiam re ipsa euenit, conualescente illo contra omnium expectationem, & tot annis, quot dixerat Dominus, nobiscum in hac vita durante.

Diuinitus adduntur grauius de cūbenti nouem anni vitæ.

Cap. 44.

Sub Missa videtur animæ sanctæ virginis.

Cap. 45.

Vitio eiusdam fratris.

In visione iubetur exponere Cantica canticorum.

Cap. 46.

Vide lector admiratione digna.

Et quia in virginis huius mentionem incidi, quo sine hinc exierit, paucis annotabo. id enim pertinet ad commendationem nostri Ioseph. Beata hæc virgo sponsa sui præsentiam ardentem suspirans, sine intermissione summopere rogabat eum, vt ante Ioseph emigrare ipsi liceret ex hac vita. Non despexit Dominus preces ancillæ suæ, præstititque ei quod volebat. Qua autem hora illa spiritum reddidit, beatus Ioseph Missarum solennia agebat, nihil comperti habens de obitu illius. Et ecce inter ipsa sacrosancta mysteria adsunt angeli, eique sanctæ virginis animam exhibent, aiuntque eam à corpore discessisse. Et ille quidem contristatus eius decessu, sed præsentia exhibita exhilaratus, completo Missæ ministerio, omnibus qui aderant virginis obitum denuntiavit, familiaribus secretè exponens, vnde eum ipse comperisset.

Stetit aliquando Ioseph noster iuxta altare, habens in manu sua librum altari impositum, quem meditabundus legebat. Eadem hora quidam nostræ ecclesiæ frater conuersus, quem diligebat Ioseph, superuenit, respiciensque Ioseph stantem, vidit vultum eius instar Angeli luculentum, & verticem capitis eius similem carbonibus ignitis & ardentibus lampadibus. Testimonium hoc omni exceptione maius est propter viri simplicitatem & innocentiam, & nos scimus illud verum esse. Interim cogitemus nos quoad possumus, quale Domino holocaustum per id tempus fuerit spiritus Ioseph, quanto eum igne intus inflammaret spiritus sanctus, quando foris etiam in corpore tantus ardor apparuit. Habemus & alterius fratris testimonium: sed multo prius dicendum est, quod ipsius Ioseph relatione mihi compertum est. Cœperat exponere Cantica canticorum, mirantibus nobis, & tum intra, tum inter nos aut te meritatem aut simplicitatem eius valde reprehendentibus. Permulti enim necdum noueramus, vitam & actus eius aut ipsius Domini IESV, aut beatissimæ matris eius institutione in omnibus dirigi. Cum autem aliquando oblata occasione de hacre familiariter cum eo conferrem, ille non habens quo se excusaret, coactus est dicere id quod erat. Ait igitur: Non ego vel temeritate vel simplicitate decepi, quasi ignorem quantam ingenij vim hoc opus reposeat, illud suscepi, sed matre Domini me adhortante. At ego sermone tam breui, licet vero, minimè contentus, modum reuelationis accuratius inquisiui. Tum ille: Videbam, inquit, matrem Dominum ferentem manibus elegantem & amplam scutellam, in cuius fundo parum erat olei. Arridens autem illa mihi blandissime, sic ait: Exiguum hoc oleum tibi exhauriendum relictum est: mox id clariùs exponens, adiecit: Quandoquidem Cantici canticorum liber multorum expositionibus penè exhaustus est, hoc parum, quod instar olei humi superest, tu ad mei commendationem exhaurire debebis. Tantæ ergo Virginis ad hoc ignorantia, quàm matri Domini displicere.

Subijciendum hic est testimonium aliud, quod difficile quidem credi possit, sed non vnius est duntaxat. Aggressus Ioseph exponere Cantica canticorum in persona matris Dei, in locum solitarium secessit, vbi nec clamantiū strepitu impediretur, nec facile ab alijs inuideretur. Ibi ille sapissime, quotidianæ infirmitatis suæ oblitus, tanta spiritus vehementia rapiebatur, tanta contemplationis dulcedine fruebatur, visquæ adeo seripturæ, quam tractabat, ne tunc inebriabatur, vt miseri corpusculi prorsus immemor, cœnæ vel prandij horam, quam anxius cum puerulis præuenire solebat, aut non cogitaret, aut ignoraret omnino. Tædio nonnunquam affecti fratres, qui resectorio ministrabant, cum etiam ad secundam inseruientium mensam non veniret, ibant ad locum

comsolationis, vbi illum manere cognouerant, & cum non inuenientes, vel potius præsentem non videntes, nimia expectatione perturbati, verbis durioribus inculpabant eum, putantes cum ibi non esse, recedebantque indignabundi. Quos ille suo tempore subsecutus, cum venisset ad eos, ordine eis commemorauit ea quæ dixerant, monuitque blanditer animi commotiones comprimere, & a verbis incompisitis abstinere, si ita Domini IESV & matris eius euitare vellent. At illi nimia admiratione affecti, vnde inquit, sermones nostros & animi commotionem scire potuisti, cum te hic præsentem non viderimus? Ille verò, vt eos certiores efficere, respondit: Ego verba vestra non ab alio didici, sed hisce meis auribus accepi, à quibus oro, vt deinceps abstineatis.

Nec id semel contigit, vt præsens à præsentibus non cerneretur. Deuotione fratris, qui resectorio seruebat, & familiaritate fretus, in ipso resectorio locum sibi delegerat, vbi prandio astate, & à cœna hyeme toto penè die potuit contemplationi & lectioni vacare. Ibi nonnunquam ab illo fratre & intrante, & exeunte, & ianuam claudente videri non sinit, ita vt intrans ille summopere miraretur, se non inuenire quem illic reliquerat: rursusque reuertens non minus stuperet se eum ibi cernere, quem se putabat illic nequaquam reliquisse. Ostium enim illud sic claudebatur, vt ab eo, qui intus esset, aperiri non posset, ne quis putet eum fratre ignorante & egredi & ingredi potuisse. Vnde etiam aliquando exiturus frater, & ianuam clausurus, cum eum non videret, dicebat: Si hic ades, o Ioseph, manifestum te exhibe, ne clauso ostio exire non possis. Tacente Ioseph, frater iam clauem fere inferebat. Tum Ioseph exclamans, Noli, inquit, claudere. iam enim tecum egrediar. At ille vehementer admirans, Si te, ait, me egrediente posthac non prodideris, toto die oportebit te intus inclusum permanere. Ioseph autem more suo dissimulare volens, quod negari non poterat, Et quare, inquit, me non vidisti, sedentem in conspectu tuo? Hæc ego ex fratrum Steinveldensium ore accepi, ne minus fide digna putentur, si in tertiam vel quartam personam transierint, præliquam scripta fuere. Nec rarum, immò propè quotidianum fuit, vt per omnes monasterij latebras quæreretur, nec tamen reperiretur, atque tandem mirantibus illis, qui quæsierant, quando ei visum fuit, eis se præsentem exhiberet. Potest hinc animadverteri, quàm subtilis eius spiritus fuerit, & quàm sublimiter ad illud in circumscriptionem huius corruptibile corpusculum eius ad eam pertigit subtilitatem, vt à præsentibus videri non posset. Adiurat sponsus in Canticis filias Hierusalem, ne susciteant, neque eum velledamur. Motus ergo misericordia Ioseph ob eius monasterij contritionem, in quo continebatur & ipse, inuoluntariam causam orator validus, & non in legibus hominum, sed in lege Domini, quæ charitas est, peritissimus aduocatus agenda suscepit: sumptuosasque peccatis mortuos medium se obiecit, seneri iudicis sententiam flectere conuincit. Cumque in hoc totus esset, tandem Dominus Iesus venit ad eum, sed valde terribilis, & excelsus. Territus ille supra quàm dici queat, ad tam horrendum Domini aspectum & precibus, comminantis manum retinere tentauit. Dominus autem voce iussit, Surge, ait, & vide pro quibus intercedas. Aspice quàm totus hic locus nihil nisi quantam occupant pedes tui, & vide cui causæ patronus accessit. Surge Ioseph, & cognosces vera Dominum dicere, iterum humi se abiecit, nec cessauit orare Dominum, donec illo nonnihil placato, vocè eiusmodi ab eius ore accepit: Ista quidem ecclesia indignam se misericordia reddidit, sed propter te manus meas suspenditur ad tempus. Hæc nos ab ipso Ioseph audiimus, cuius testimonia credibilia facta sunt nimis.

Cap. 47.

Licet præsentem, tamen non videretur.

Cant. 2. & 8.

Cap. 48.

Dominus Iesus apparuit ei.

Flectit ita ut illud precibus suis.

Iam porrò breui capite explicabimus beneficia Dei, quibus ultra humanam natu-
ram auctus fuit noster Ioseph. Decubuit aliquandò, ut putabatur, è solito morbo suo:
sed ut postea verius compertum est, languebat amore, charitatis rebo vulneratus. Iu-
cavit autem in lectulo suo totum triduum, nec interim quisquam ad illum visurum can-
sa accessit. Solebat enim ipse hoc crebrò mihi dicere, adeò nonnunquam omni se ho-
minum gratia fuisse destitutum, ut alijs quicquid ageret, prorsus displiceret: alijs, quic-
quid etiam ei accidisset, curæ non esset. Tandem venit ad eum frater quidam, cuius
iam sæpè, tacito eius nomine, mentionem feci, inuenitque decumbentem, aitque ad
eum: Quid ita hic iaces? Langueo, ait ille. Et frater, Quanto, inquit, tempore sic lan-
gues? Respondit Ioseph: Triduum est, quòd è lectulo non surrexi. Sciscitante fratre,
an non coactus esset necessitate naturæ interdum surgere: Scio, inquit, me triduo non
surrexisse, sed quæso te subleua me, & vide num quid fortè humanum passus sim nesci-
ens. Hoc autem ille dicebat, ut fratrem ab huius secreti admirandi inquisitione auoca-
ret. Sustulit ergo eum frater è lecto, sed nihil prorsus indecorum comperit. Tum verò
scire volens, quid hoc esset rei, quippe qui iam consuetudine doctus erat eius rimari so-
crera, nihilque sine causa circa illum fieri, Rogo te, inquit, nè abscondas à me hoc my-
sterium, quòd totum triduum hic iacens, nullam naturæ necessitatem expertus es. Re-
spondit Ioseph, fratris familiaritate victus, & precibus: Cum ego naturali morbo af-
flictus decumbo, naturæ necessitati perindè ut ceteri parère cōpellor: quando verò
Dominus IESVS aliquem mihi languorem immittit, ab omnibus naturæ necessi-
tarijs liber sum. O si videre nobis liceat, gustare quoque & experiri, qualis fuerit hic lan-
guor, qui tantas vires etià corruptibili corpori subministravit. O si hoc languore mor-
tingat. Benedictus es tu, Domine IESV, pater rectorque naturæ, qui abscondisti
hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulo tuo Ioseph.

Cap. 30.

Mira sanè
functio hæc, ex
laguncula
vacua hau-
riri vinum.

Addo aliud, non minus mirabile & naturæ usum excedens. Diximus iam antè, in ran-
ta corporis debilitate beatum virum, eum esset in itinere, nec equo, nec vllis vehiculis
usum. Itaque solebat parnam secum ferre lagunculam, quæ tres aut quatuor capere
haustus, ut si nimio labore & æstu defatigatus, progredi non posset, corpusculum co-
haustum nonnihil refocillaret. Porro appropinquante corporis eius resolutione, ut
quodam admodum religioso viro, laico tamen, iter agens, cum planè deficeret vir-
tutibus, confedit, & lagunculam sibi porrigi petijt. Dicente autem socio, eam planè ex-
haustam esse, ille respondit: Fac mihi, obsecro, calamos duos, quos per os lagunculæ
usque ad eius fundum immittam, si fortè guttam aliquam extraham, quæ me paululum
refocillet, prorsus iam deficientem viribus. Tum ille, quanvis sciret nihil humoris re-
lictum in laguncula, tamen paruit ei, & calamos porrexit. Quos ille mittens in lagun-
culæ fundum, tantum hausit vini, quantum calamis hauriri potuit: dixitque socio:
Accipe etiam tu, & bibe. Credens ille deceptum fuisse, admouit ori lagunculam, sed
cum nihil sequeretur per calamos, comperit se vera dixisse: aitque ad Ioseph: Quis bi-
bar ex vase prorsus vacuo? Respondit Ioseph: Tu planè nihil nōsti: acceptaque lague-
na, ait: Verte in aliam partem, ut inuenias. bibitque ipse secundo, & inde potexi mi-
nistro. Et ille quidem denuò tentauit, sed frustra. Ioseph verò iterum cum quadam in-
cunctitate exprobrans ei, quòd nihil acciperet, accepta laguncula, etiam tertio inde
bibit, nihil penitus inueniente ministro, quia reuera naturaliter nihil illic vini erat. Quod
autem vir plenus gratia vinum inde hausit, illius virtute factum est, qui cuncta fecit ei
nihilò, qui hoc miraculo voluit cohonestare electum suum. Mirentur alij elementorum
mutationem, absentium cognitionem, præscientiam futurorum, morborum curatio-
nes (Sunt enim hæc admiratione digna:) ego nihil horum perindè admiror, quàm ex
nihilò factum aliquid.

Cap. 31.

Porro verò etiam spiritu prophetico seruum suum Dominus ornatum voluit. Nam
cum dissolutionis eius tempus optatum immineret, eodem anno quidam ex fratribus
post nocturnas laudes, ceteris quiescentibus, in templum ingrediens, (Abstulerat enim
ab illo officio) cepit preces easdem Deo offerre. Et ecce à latere audit in medio mo-
nasterio edi sonum vehemètem, ita ut corpus horrore, cor metulgenti corripere-
tur. Mirabatur autem vnde tantus eo loco posset excitari sonus, ubi nihil esset, cuius ruina
eiusmodi sonum exprimeret. Expletis tandem precibus, non sine admiratione rece-
sit, misitque Dominus in cor eius, ut id quod audierat, ad Ioseph referret, si fortè au-
set ex illo eius rei discere mysterium. Igitur manè venit ei obuiam Ioseph, cui quid au-
disset indicauit, petens ab eo doceri, quid sonus tam ingens portenderet. Subiisit Ioseph

Predicit
euentura
post obitu
suum.

Ioseph, aitque illi: Ego tibi aperiam rei huius significationem. Eo loco, quo extitit strepi-
tus ille, quidam suo tempore sepelietur, ad cuius monumentum magnus erit hominū
conuentus, & frequens strepitus. & cum scias eo sono, quem audisti, præsignificasti. Im-
pleta verissimè est hæc prophetia. Ipse illic tumultus est, & certatim ruunt populi, sa-
nitatis remedia expetentes, aut cernere cupientes mirabilia, quæ per eum Dominus ve-
lit operari. Multis etiam annis antè prædixit, ecclesiam Steiueldensem multis afflicti-
bus fatigandam: quod re ipsa plus satis iam comprobatum est. Promisit etiam post
has tempestates eidem ecclesiæ tranquillitatem & felicia tempora, quæ spè & desiderio
sustinemus & præstolamur, nihil de prophetæ veritate ambigentes.

Cap. 32.

Felicis etiam resolutionis suæ tempus ipsi non fuisse incognitum, quibusdam indicijs
declarauit. Circa idem tempus, quo sepultura suæ locum prædixit, ad quosdam fratres
accessit, qui magis ei familiares erant, quibusq; ille pro singulari erga Deum deuotione
fidentius quædam sua secreta communicabat. Nihil enim dubito sciuisse illum, quæ vel
fuisse vel esset singulorum fratrum vita. Venit enim ad quendam fratrem, qui mihi nō
nam notus est, atque ego ipse: qui in mundo primæ iuuentutis dies exegerat, prius-
quam religionis acciperet habitum, dixitque ad eum: Quoties hunc psalmi versum pro-
nem adhibere. At ille non intelligens, respondit non solum illum versum, sed etià pre-
mentem suam, & eum tum ad sui cognitionem, tum ad agendas Deo gratias incitare, ita
subiecit: Est & alius alterius psalmi versus, quem itidem debes singulari semper attenti-
one & deuotione proferre. est autè hic: Quia misericordia tua magna est super me, & Psal. 85.

Psal. 88.

hic esse Dei bonitatem, quam fecit tecum, quòd eruit animam tuam ex inferno inferi-
ori, in quo iam eras per malam vitam tuam. Stupebat his auditis frater, vitam suam re-
uelatam beato viro, cum sciret eum ab homine illam minimè didicisse. Verum non ad
hunc, aut eius similes, sed ad alios maioris innocentie & deuotionis fratres accessit Ioseph,
imminente obitu sui tempore, eisque supplices preces offerens, Ecce, inquit, cui-
bus vestris Domini commendetis. Illis quærentibus quis esset, non aperuit, sed tan-
tum ait: Breui re ipsa comperietis, quis sit.

Predicit
obitu suū.

Cap. 33.

Libet iam ad infirmorum & tentationum consolationem quædam etiam comme-
morare de beativiri tentationibus & infirmitatibus, quibus virtutes perficiuntur. Ap-
propinquante tempore decessus sui, inuitatis eum Dominus tentationibus affligi per-
miserat, quas antè expertus non erat. Nec reor alia causâ permisisse, nisi ut humilis humili-
tate adhuc, & iustus iustificaretur adhuc. In alijs alia ratio fuit, putà ut scirent etiam
tentatione sperare, & manum Domini nos non ad consumptionem sed ad consum-
mationem ferire. Fuit autè hæc carnalis tentatio, si cum nostris conferatur, parua qui-
dem & propè nulla: sed comparatione angelicæ puritatis eius maxima videbatur. Per-
eant, malo damone ei muscas & grandes araneas, quarum nobis est incognita magni-
tudo, exhibente, eiusq; piissimum animum affligente. Adeò verò hæc ei molesta fuere,
propter ea nonnunquam ab altaris ministerio abstinere. Postea verò apud quendam
sacerdotibus nostris eas vexationes miserandū in modum conquestus est, aitque se
missum ad eum, ut ab ipso curaretur. Territus ille frater, ut qui se eius meritis longè im-
pares sciret, Quisnam ego sum, inquit, ut liberem te à tentationibus tuis? Respondit
Ioseph: Equidem ad te missus sum, ut diabolus mihi insidiantem coërceas. Videns fra-
ter instantiam deprecantis, beati viri infestatorē demonem, non suis fidens meritis, sed
Domini, adiurauit, nec eum postea talia passum cognouimus. Gratiarum tibi Domine,
qui infestantis inimici iacula probationem fidelium tuorum esse voluisti, & non vulne-
re: qui talem tuis tribuis pro labore mercedem, ut nullum tuorum gaudeat hostis fuisse
inimicem: immò perpetuum eis das triumphum, ut sint exemplo fidelibus tuis, dum tri-
umphant in humilitate, liberati in tua charitate firmantur.

Dæmonum
iacula ver-
tit Deus suis
in trium-
phum.

Cap. 34.

Habuit Ioseph noster iuuenem quendam admodum sibi charū, professione canonici
regularis, in monasterio virginū Cisterciensis ordinis Domino seruientē. Is venienti
Ioseph ad illud monasteriū, in diuinis ministrare solebat: præceperat autem ei Ioseph,
ut post peracta Missarum solennia loqueretur ipsi, aut quippiam ab eo sciscitaretur, do-
cens ipse prior ei locutus esset. Quadam igitur die cum post perceptā solitam gratiam

recederet ab altari, eam gratiam præter spem amisit. Ea re insolita perterritus, ut erat semper sibi ipsi suspectus, in gratiæ collatore se quippiam deliquisse timebat. Sed cum nihil sibi conscius esset de culpa aliqua, incidit illi, velle fortassis Deum, ut secretum suum illi familiari suo aperiret, conuersusque ad Dominum, Domine, inquit, si tu vis, ut hoc secretum reuellem seruo tuo, iam per eius merita redde mihi consolationem gratiæ tuæ, quam perdidisti. Vix verba finierat, & ecce redit cum multa vehementia odor mirificus, qui ei subtrahendus erat, quo eum credimus quotidie fuisse refectum & derentum, cum in altari tam prolixè hæreret. Deinde accedens ad iuuenem, quid accidisset sibi exposuit, sed seuerè prohibuit, nè dum ipse esset in humanis, cuiquam hoc reuelaret.

Cap. 55.

Parcissimè edit, licet admodum debilis.

Venio nunc ad tempus illud, quod votis omnibus totiè operauerat adesse, quo illum Dominus ad se euocare voluit. Illo igitur tempore propinquant, tota Quadragesima nihil ferè comedit præter panem simplicem, & calefactam ceruisiam, paucaque pira assa, cum tamen esset vel maximè debilis, & à nobis id mirantibus reprehenderetur. At interim nihilo minùs contemplationi, lectioni, scriptioni animo indefesso vacabat. Porro tertia Quadragesimæ Dominica, Domino illum oculis misericordiæ suæ respiciente, ut euelleret de laqueo pedes vniui & pauperis sui, venit ad Abbatem nostrum nuncius monasterij virginum Cisterciensis Ordinis, apud quas quandoque celebrat Ioseph, petentium ut permitteretur per Quadragesimam apud ipsas diuina celebrare. Abbate verò & fratribus id renuentibus, quòd viderentur Ordinis statuta non permittere, ille spiritu futura prouidens, venit ad Abbatem, aitque illi Dei esse voluntatem, ut ad illas virgines mitteretur. Assensit igitur Abbas, fratribus de eius recedentibus, nec mediocriter dolentibus. Quibus Ioseph ait: Noueritis me post Pascha sine dubio reuersurum ad vos. Deinde pedibus suis iter ingrediens, celeriter venit ad illud monasterium, & cum in eius interiora esset ingressus, seipione, quo se sustentabat, terram consignauit, sepulcri formam exprimens, dixitque sororibus, quæ illuc aderant: Hoc loco sepelietis me. Inde Palmarum die tam fuit robustis viribus præ-

Designat locum sepulcræ suæ.

Abie felicitate e vita.

Corpus eius e sepulcro incorruptum transierat.

Miracula.

Cap. 56.

Illustre miraculum.

ter morem suum, ut rotum officium indefessus perageret, tantaque repleteretur consolatione, ut ad agendas Deo gratias etiam sorores hilariter inuitaret. Tertio post die correptus febre, lectulo decubuit, in diesque acrius cruciari cepit. Passus autem stuporem mentis sine ecstasi, cum ad se redisset, se nihil ait proficere, Jesum se ad se precibus inexorabilem præbere. Quid id sibi voluerit, nos hæcenus latet. Hora verò cunctus eius impendè, circumfidentibus valedicens, & in manus sui IESU spiritum commendans, erecto corde & vultu, migravit ad Christum. Corpusculum eius loco illi quem ipse designarat, humarum est, superiore nostro præsentè, & frustra rogante, quem nos fratris nostri corpus nobis dimitterent, quem nos eis viuente accommodassemus. Vbi autem id nobis renunciatum fuit, post fusas lachrymas, cum ad nos reuerfi essemus, statim reperere corpus eius, nullis neque laboribus neque sumptibus parentes. Adfuit autem nobis Deus noster, & iubente Coloniensi Archiepiscopo, corpus eius e sepulcro eduximus feria tertia Pentecostes, cum iam in illo lacu posset à quinta feria Paschatis, loco palustri & naturaliter humido. Adeo autem corpus illud incorruptum inuenimus, ut non solum nullus in eo appareret vermiculus, sed etiam ipsa cutis superficies illæsa cerneretur. Tanto igitur accepto thesauro, sicut consolati, cum rediremus ad nostra, magnum vidimus concursum hominum circumcirca habitantium: qui cereos & cruces ferentes manibus, laudabant Deum in sancto suo, dicentes, Benedictus, qui venit in nomine Domini: moxque Dominus cepit mirificare sanctum suum edendis miraculis, & exaltando mirabiliter eum, qui suo iudicio se infra mortales omnes supra humanum modum abiecerat, omniaque creaturæ subiecerat propter Deum. Occurrebant quidam ciues Colonienses cum puero valde dentium dolore vexato: cuius cum tumentem genam sacri corporis feretro applicuissent, ilico dolor euauit, & maxillæ tumor abscellit. Simili morbo liberatus est Henricus seruus noster in Bessenich, fratris Ioseph nomine inuocato.

Agnes puella, virgo Deo deuota, triennio ægrotans, anno vno & sex mensibus lecto decubuit, membris omnibus in corporis parte inferiori pramortuis. Illi per visum apparuit frater Ioseph, & manum suam illi imponens, promisit ei sanitatem. Repente illa adeo conualuit, ut quæ statuerat vespere ad monasterium nostrum vehiculo proficisci, manè suis pedibus iter sanè difficile conficeret, & veniens ad nos, cum multis alijs cunctis mirantibus, ad sacrificium accederet. Quidam ex nostris, magno deuotionis seruo-

feruore accensi, noctu thecam sacri corpusculi aperuerunt, nec vllum sensere putorem: quascunque autem potuere, vestium particulas sibi pro benedictione sumplerunt, sanguinem recentem, ab innocentis viri ore stillantem diligenter absterferunt, non parum admirantes, in corpore iam septem hebdomadibus sepulcro tam recentem potuisse sanguinem inueniri. Lauarunt etiam sacrum corpusculum aqua, quæ postea per multis sanitatem attulit. Totum autem corpus perinde ac si viueret, tractari & flecti potuit.

Nota lector.

Cap. 57.

Cum sacrum corpus ad nos perductum esset, quidam apud nos fuit e parocchia nostra, adeo phreneticus, ut à dæmone obsessus crederetur, multisque ea causa vinciretur funibus, ut qui nec ab vxore, nec à filiis manus abstinere, cadens & lacerans, quoscunque posset apprehendere. Porro in sacrosanctæ Trinitatis solenni die nonnihil sibi restitutos, sedebat ad sepulcrum beati viri. Ait autem ad illum custos templi nostri: Credis ne posse te curari à Domino ob merita fratris Ioseph hîc sepulti? Respondente illo, se credere, custos adiecit: Inuoca ergò Deum, ut per merita eius tibi opituletur. Quod cum merita sancti huius propediem liberatum iri. Abijt ille, & ab ea hora usque in præsens æolumis perseverat. Eodem die venit ad nos mulier quædam à Dollendorp, ferens infantem, qui ea nocte dormiente ipsa, in cunis præfocatus obierat. Flens igitur miserandus in modum horis non paucis, tandem recordata beneficiorum, quæ præstaret Deus per beatum Ioseph fratrem nostrum, accepta fiducia, ita exclamauit: Tibi voueo, sancte Ioseph, si infantem hunc mihi viuum restitueris, me illum ad sepulcrum tuum cum oblationibus adducturum. Dixit illa, & infans, redeunte anima, paulatim moueri cepit & oscitare. Id cernens mater, correpro infante, ad sepulcrum sancti Ioseph cum viro quodam, huius miraculi teste, per duo Germanica miliaria properauit: cumque infantem sepulcro eius imposuisset, is tum primum aperuit oculos, coloremque vitam & pristinum vigorem recepit.

Phreneticus curatur.

Infans mortuus reuiuiscit.

Cap. 58.

Post dies octo venerunt parentes cuiusdam pueri, octauum ætatis annum agentis. Is ab equo decidens, in lignum durum humi iacens capite impexit, ita ut cranium non quidem frangeretur, sed cum integra cute compressum, concauum appareret. Parentes accurrerunt stupidi, puerum exanimem vltro citroque obuersantes, & moribundi explorantes, num quod in eo vitæ signum extaret. Sed cum nullum deprehendi posset, mortem filij multis lachrymis prosecuti sunt. Tandem memores eorum, num receret Deus per fratrem Ioseph, inuocatione facta & voto nuncupato, filium viuum receperunt. Id ita se habere, coram conuentu fratrum nostrorum iureiurando confirmarunt. Vir quidam sex annorum puerum adduxit ad sepulcrum fratris Ioseph, & ecce filius beati Ioseph. Fuerat ille puer valde oppressus rota currus, & diebus quinque iacens sine sensu, horis singulis moriturus putabatur. Vouerunt autem parentes se adducturum eum ad monumentum fratris Ioseph, & puer contra omnium spera sanitati est restitutus. Quædam hydropica, cum corpus eius à matre fuisset vndique contactum particula pellium, quibus adhuc viuens Ioseph vestitus fuerat, quam illa pro benedictione apud se seruabat, ilico curata est. Multa alia leguntur beati viri miracula, quæ & temporis & operis angustia scribi non patiebatur.

Item puer quidam.

Nota miraculum.

MARTYRIUM S. BADEMI ARCHIMANDRITAE, EX SIMEONE METAPHRASTE.

VO tempore Quadraginta illi sancti martyres interfecti s. Aprilis. sunt, comprehensus fuit Bademus sanctus Archimandrita vnà cum septem quibusdam suis discipulis, & regis Saporij iussu in carcere conclusus. Bademus autem ille ortum ducebat ab vrbe Betlapat, ex familia admodum diuite. Cum verò monachorum institutionem sequi cepisset, omnia sua pauperibus distribuit. Cumque monasterium extra urbem edificasset, illic residebat, studens in omnibus Deo placere, & quæ diuinæ voluntati grata sunt, ea perficere. Erat enim vir ille gratiæ & veritatis plenus, & diuinæ electionis vas.

Bademi patria.

Extrinit monasterium.

Hic igitur vir sanctus, diuina quadam & perfecta prudentia ductus, ascendit in montem

tem Domini, & habitavit in loco sancto eius, benedictionemque accepit à Deo Salvatore suo, & adspexit faciem Dei Iacob. Hic, qui nostris temporibus fermenti loco relictus fuit ex perfecto illo sanctorum martyrum fermento, qui ab initio perfecti fuerunt. Eius autem sancti viri eade ac sanguine nostrorum temporum imbecillitas firmata est. Hic verè lapis fidelis, sectus est à monte illorum, qui à principio filitales extiterunt: raptus enim fuit mysterij causa, ut nobis omnibus esset salutis via. Ità verò generosum & constans propositum in martyrio subeundo præstitit, ac talem animi ardorem in Deum ostendit, sicque ab omni sorde, labe ac macula purum se præbuit, ut prava facinora adversus illum nihil loci habere possent. Rapina ipsa statim procul ab eo fuit: cupiditates omnino extinctæ, nihil contra illum poterant: ammonas eius virtutem cognoscens, obstupuit: aurum se ab eo abscondidit: divitiarum statim ab eodem sprete sunt: arrogantia confestim apud illum fracta est: superbia in eius conspectu subito humiliata: tumor, & animi elatio, ut pulvis, in eius oculis conculcata est. Paupertas verò ad eius pedes omnino fixa & corroborata est: mansuetudo latera ipsius fuit amplexa: veritas in eo exorta, & iustitia erecta: charitas illum amplexata, & pax osculata, eoque gaudia est: concordia in ipsius oculi posita: omnibusque iustitiarum fructibus vir ille plenus fuit. Omnes hæc virtutes in eorum habitabant, quoniam odor suavis ipsius animæ mirum in modum singulis virtutibus iucundus erat, & ex illius candore animi tanquam fructum quandam libenter percipiebant.

Dirè cruciatur in carcere cum 7 discipulis.

Nersan princeps defecit à hunc meum suppliciorum.

Bademus obliuiscit Nersan.

Bademus reddit spiritum.

Cum igitur quatuor menses in carcere confecisset vnà cum septem illis discipulis vinculus, afflictus, & assiduus flagellis verberatus, omnia prompto animo perperam propter suam in Deum spem, & veritatis fiduciam. Erat autem tempore illo quidam nomine Nersan, princeps urbis, quæ Aria dicebatur. Eius verò urbis fines Bergeme appellabantur. Hic Nersan, cum esset Christianus, à rege ipso cogebatur solem adorare. Sed cum noller contra Christi fidem facere, in vinculis detinebatur. Postea verò animo remissione factus, & corde percussus, martyrijque formidine detentus propter tormenta, quæ violenter in illum inferenda erant, non ita, ut coeperat, ad extremum usque perseveravit: sed mortalis & brevis huius mundi amore captus, tormentorum angustijs succubuit. Sicque miser ille, cum vtrunque appetere, ab utroque excidit. Nam diuinam vitam perdidit martyrium aufugiens, & huius mundi voluptatibus frui non potuit, terrenam gloriam appetens. Cum enim caduci & terreni regis magis, quam æterni & celestis Dei honorem amaret, se à Deo ipso velle deficere professus est, & omnibus, quæ rex vellet, se obtemperare.

Rex igitur, ut audierat Nersan eo animo esse, valde gaudens, & statim de sancto Bademo cogitavit, iussitque illum vinculis exolutum, in atrium palatii per obliquam viam duci. Bademo autem eò ingressus, ubi Nersan vinculus detentus fuerat, rex duobus quibusdam principibus viris hæc dicit: Si Nersan Bademum interficit, à vinculis solvetur, & accipiat eius bona. Iusserat enim rex ipse omnia ipsius bona in fiscum conferri. Confestim igitur sanctum Bademum in medium constituerunt. Ille autem miser Nersan, ut audierat quod à rege dictum fuerat, & caduca mundi bona appetere, stricte censens, se ad Christi martyrem interficiendum profectus est. Sed tremore quodam perma- cum plagam in virum sanctum infligere vellet, tanquam lapis statim immotus perman- sit. At Christi servus ad eum oculos erigens: Visque eò, inquit, o Nersan, malitia tua progressa est, ut non solum tibi satis sit, quod Deum tuum negaveris, sed & servos ipsius interficere contendas? Væ tibi, væ tibi, infelix. Quid facies in die illo, aut quò fugies à terribili iudicio, cum steteris ante horrendum illud tribunal, magno & æterno an- rationem redditurus? Ego quidem, o miserrime, martyrio Christi mei prompto ani- mo conficiar: at nollem tamen manu tua confici, sed ab alio quopiam mortem subi- nere voluissem.

Ille verò neque his sermonibus erubescens, neque quod iussus fuerat, valens per- cere, faciem suam, ut lapidem, firmavit, & cor ferreum ac durum habens, sanctum vi- rum sapientis ense illo percussit. Sed nec semel opportunam plagam infligere, neque cum interficere potuit: eius enim manus valde tremebat. At beatus Bademus, cum eiulanti di angustijs affligeretur, spiritum suum emisit, ensis ictibus tot tantisque confectus, ut omnes gentiles firmam sancti martyris patientiam admirarentur, quòd velut columna quædam immobilis persistens, violentos plagarum impetus exciperet, & corde stabili- lis maneret: regem verò illum propter imbecillitatem & lentitudinem irriterent & excre-

exerarentur. Sed & hic Nersan non multò postea mercedem recepit his digna, quæ in martyrem Christi commiserat, multis & diuersis malis oppressus, & ense male perditus. Sanctus autem Bademus martyrio consummatus est mense Aprili, die octavo, in Christo Iesu Domino nostro. Eius verò reliquias extra urbem eiectas sustulerunt clam- vici religiosi, & omnem diligentiam adhibentes, illas reposuerunt. Eius autem septem discipuli, in carcere conclusi quatuor annos manserunt, & post mortem Saborij regis in pace dimissi sunt, permissumque fuit, ut in sua ipsorum fide permanerent, gratia Do- mini nostri Iesu Christi: Cui gloria est in secula seculorum, Amen.

DE S. DIONYSIO EPISCOPO ALEXANDRI-
NO, EX ECCLESIASTICA HISTORIA EVSEBII,
interprete Ioanne Christophorsono Angliæ Episcopo.

AM tertius annus eo (Philippo) regnante præterierat, cum Aprilis 8. Lib. 6. ca. 28. Cap. 33. Dionysius non fugit persecutio- nem. Heraclas ministerium ecclesiæ Alexandrinæ vndecim an- nis executus, è vita decessit, & eiusdem ecclesiæ Episcopa- tum obtinuit Dionysius. Quæ autem & quam turbulen- ta procella Dionysium persecutionis tempore exagitâ- rint, testimonio Epistolæ ipsius, ad Germanum perscriptæ, hoc loco ostendâ: in qua ipse de se narrat hoc modo: Ego corâ Deo loquor, & ipse nouit quòd verè loquor. Neq; cer- te de fuga in præsentia meâ cogitavi, neq; quasi Deo inui- to vllam feci. Quinetiam aliàs, regnante Decio, antequam persecutio palam contra Christianos ediceretur, cum Sa- bonus id temporis frumentarium ad me perquirendum misisset, ego quatriduo in arboribus commoratus, eius aduentum assidue expectavi. Ille autem vndique circumir, vias, fluuios, agros, passim ubi me latitare, aut quò me profectum esse suspicaretur, sedu- lo peruestigat: sed egcitare & quasi caligine, nè ades quæreretur, circumfusis tenebatur. Sibi nanque persuaserat, me persecutione appetitum, domi nolle moram facere. Vix tandem post dies quatuor, Deo mihi, ut inde demigrarem, præcipiente, & se mirandum in modum quasi ducem itineris præbente, ipse, liberi & alij multi fratres simul domo egressi sumus. Quod planè diuinæ providentiæ opus fuisse, rerum euenta, quæ deinceps sequebantur, vnde non parum commodi fortasse quibusdam & utilitatis obtigit, satis perspicue declararunt.

Deinde paucis interpositis, ea quæ in fuga sibi contingebat, euidenter explanat, ista- que subnectit: Ego vnà cum his, qui mecum erant, fortè sole occidente in satellitum ma- nus incidens, ab illis ad Taposirim deducebar: sed tamen, sicut erat Dei providentia prospectum, Timotheus, quia non vnà aderat, nequiquam prehensus est. Profectus igitur post, offendit, cum ades nostras, præterquam quòd ministri eas custodirent, omni- no desertas esse, tum nos instar mancipiorum abductos. deinde subiungit: Quam admi- rabilis (dicam enim quòd verum est) & diuinæ provisionis ratio fuit ista quidem? Indi- gena quidam fortè fortuna Timotheo properè fugienti & conturbato sit obuiam, ro- gat festinationis causam: iste verò narrat. Ille cum audiisset (abierat enim ad nuptias in hilaritate & latitia consumere) ingressus in domum conuiuij, accumbentibus nun- ciat: qui quidem omnes vno impetu, tanquam signo dato, consurrexerunt, & maturo gradu properantes, coeperunt quàm celerrimè ad nos contendere: qui cum in nos inciderent, summo gaudio exultare, atque satellitibus, qui nos obseruabant, fugam fa- cupare. Ego certè (Deus testis est) eos ut fures primum reputans, qui ad spolia & rapi- tam venerant, prope me positum porrexi. At hi surgere iubent, & quammo abire. Tandem animaduertens quamobrem aduentassent, coepi vociferari, supplex illos pre- cati, ut abirent, nosq; illic manere paterentur. Quinetiam petebam ab eis, ut si quo me beneficio afficere cuperent, ipsi caput meum ceruicibus abscondere dignarentur, sicq; sa- tellitibus, qui me essent cruciatu abducturi, anteuertent. Illi, dum hæc clamore effe- rebam, (sicut consortes mei, & omnium calamitatum mearum participes, pro certo nô- runt) me innitum è lecto excitarunt. Tum ego humi me supinum prosternere: isti igitur

Exipitur vi è manibus illorum.

tur manibus pedibusque me abreptum (Gaius quidem, Faustus, Petrus & Paulus, qui me sequebantur, istarum rerum omnium testes esse poterunt) educere, ac prehensum propè invito animo ab oppidulo exportare, & nudo asino impositum, secum inde auchere. Ista de se narrat Dionysius.

Idem etià Dionysius in Epistola ad Fabium episcopum Antiochie, certamina & decertationes eorum, qui sub Decij imperio martyrium pertulerunt, isto modo prosequitur. Non ex Imperatoris edicto persecutio apud nos incepta fuit, sed integro anno præueterat. Nam vates (quisquis ille fuerit) malorum omnium, quæ huic ciuitati acciderunt, architectus, infinitam gentiliū turbam contra nos incitauerat impuleratque, atque adeo ad patriam suam & antiquā superstitionem defendendam magnoperè instigarat. Qui ab illo ad malenolentiā irritati, omnemque aucupati licentiā ad scelus patrandum, & salutem & verum cultum demonum suorum istum censuerunt, ut Christianorum cede & sanguine suas crudeles manus respergerent. Primum igitur senem quendam, * Metram nomine, arreptum impia verba contra Deum loqui mandant: cuius corpus, propter quod eorum voluntati repugnabat, fustibus cedunt, vultum oculosque præcunctis artibus puniunt, ipsumque adeo ad suburbia abductum lapidibus obruunt. Deinde fidelem mulierem quæ vocabatur Quinta, ad idolorum delubrum ducere, & ad falsos deos venerandos impellere cœperunt: eamque, cum se auerteret, & talem cultum detestaretur, pedibus constrictis, per vniuersæ urbis plateas, asperis faxis constratas rapere, & simul ac corpus eius ad saxa molaria allisissent, & flagris pariter lacerassent, ad suburbia trahere, ibique crebro saxorum coniectu obtere.

Tum verò vno quasi animorum impetu omnes in piorum aedes irruere, & singulos quos sibi vicinos esse cognouerant, properè educere, expoliare, diripere: & diuitias ac suppellectilem, si quæ erat preciosior, sibi seponere: si quæ vilior, sordidior, & ex ligno confecta, in vijs dissipare, deinde exurere: adeo ut ciuitas illa verā speciem urbis ab hostibus captæ despoliatæque probè repræsentaret. Fratres ergo desistere e via, & in loca separata ac solitaria se subducere: rapinam bonorum suorum similiter cum illis, quibus Paulus illustre perhibet testimonium, cum gaudio suscipere. Atque haud scio, vtrum quisquam præter aliquem vnum alicubi fortasse, hucusque Dominum denegauerit. Separationem item proprio lare abstractum, diris concidunt tormentis, & omnibus membrorum articulis contractis, ex loco edito præcipitem deiiciunt. Nullus itineris flexus, nulla via publica, nullus angiportus erat, in quo tuto vel nocturno, vel interdum liceret incedere: quippe omnes ubique vno ore conelamabant, Si quis est Christianorum numero impia & profana verba effari recusauerit, rapiatur extemplo, & in ignem conijciatur.

Atque ista mala hoc modo non ad exiguum temporis spatium grassata sunt, verum tandem seditio & bellum intestinum, quod in illos miseros postea inuasit, crudelitatem contra nos exercitam, in ipsorum capita conuertit. Vnde nos quidem, dum illorum furor in nos incensus, alijs rebus implicatus tenebatur, paulisper respirauimus: verum confestim animum Imperatoris, qui clementius aliquanto & humanius videbatur erga nos antea affectus, omnino commutatum esse nobis nunciatum est. Quapropter minime formido in nos iactatarum vehementer accrescebat. nam Decij edictum erat iam diuulgatum, illudque tale profecto videbatur, quale Dominus prædixerat futurum: in quo terribilissima illa eius propemodum explebatur sententia, nimirum electos, si possibile esset, in errorem inductos fore. Qui omnes certe metu percussi obstupuerunt: atque ex illis qui cum dignitate, tum diuitiarum affluentia præstare videbantur (qui quidem non pauci erant numero) nonnulli timore perterriti, dijs illorum colendis se vltro offerunt: alij ex priuatis aedibus in publicum raptati, ad delubra ducuntur à magistratibus: multi vicinorum suasu eò pelliciuntur: qui quidem nominatim euocati, ad impura & profana eorum sacrificia se conferunt.

Horum autem non pauci, quasi minimè essent sacrificaturi, sed illi ipsi potius victimæ & sacrificia idolis futuri, pallore exalbescunt, & formidine attoniti stupent: adeo ut frequenti populi turba, quæ circumstitebat, dum se omnibus perspicuè patefaciebant, cum ad moriendum, tum ad sacrificandum tandem timore affectos, risu & ludibrio haberetur. Alij paratius ad altaria procurrunt, duro ore & impudenter constanter assenerant, se nunquam fuisse Christianos: de quibus Domini sententia verissime dici potest, vtrumque difficulter posse seruari. Ex reliquis, qui tenuiores erant & magis obscuri, plerique vtrumque istud hominum genus, quod postremo posuimus, imitantur, alij capeunt fugam, nonnulli præhenduntur. Atque ex præhensis multi ad vincula & carcerem pergunt, & multis diebus ibi tenen-

Cap. 34.
Alexandri
persequuntur
Christianos

Quidam hunc
Merthanum
vocant.

Martyrium
Quintæ.

Heb. 10.

Omissa hic
de S. Apol-
lonia, quæ
9. Februarij.

Decij edi-
ctum crue-
le in Chri-
stianos.
Matth. 24.

Multi defi-
ciunt.

Matth. 19.

tenentur conclusi, postea tamen antequam ad tribunal accedunt, Christi ciurant: quidam tormenta diu fortiter sustinent, sed ad extremum succumbentes, fidem pernegant. Cæterum qui Domini erant, tanquam firmæ & beatæ columnæ, eius ope & gratia roboratæ, fidei firmitati, quæ in eorum animis penitus infidebat, vires ac tolerantiam apertè & apostolice respondere adepti, admirabiles & insignes eius regni martyres ac testes facti sunt.

Quorum primus erat Iulianus, homo podagra doloribus adeo oppressus, ut neque incedere, neque pedibus consistere posset. Hic cum alijs duobus, qui eum gestabant, ad iudicem adducitur: alter nomine Cronion, cognomento Eunus, & senex ipse Iulianus, Domini ingenuè confitentur: qui per totam urbem, quæ certè, ut nostis, amplissima est, camelis infidentes deducti, & ita sublimes verberibus caesi, tandem immenso quodam rago & supra modum exardescite, hominum multitudine vndique circumfusa, combuter eundem opè ferre, & his, qui eos contumelia afficiebant, ex aduerso resistere laborant. Qui, cum populus contra eum propterea vociferaretur, inde illico abripitur ad iudicem, & in præclaro illo prælio pro pietate suscepto, tanquam fortissimus Dei bellator, strenuè & viriliter se gerens, securi demum percutitur. Alius quidam genere Afer, qui & appellatione Macar, & ob vitam beatam, quam diuinæ gratiæ subsidio degisset, verè Macar, id est, beatus fuit, cum ad fidei negationem, iudicem ad eam rem magnoperè cohortante, adduci non posset, viuus crematus est.

Epimachus etiam & Alexander non longo post tempore, quam vincti tenebantur, post horum martyrium multos dolores perpassi, dilaniati nouaculis, & flagellis lacerati, ad extremum ardentissimis flammis circuncinctis absumpti fuerunt. Quibus quatuor mulieres martyres adiungebantur: quarum prima fuit Ammonarium, sancta virgo: quæ cum iudex diu admodum illam torfisset, utpotè constanter asserentem se nihil aliquando eorum dicturam, quæ ille iussisset, eaque in sententia firmè persistaret, ad supplicium abduci. Mercuria secunda erat. Anus in primis veneranda, tertia Dionysia, quæ quantumvis erat multorum liberorum parens, illos tamen Domino in amore minimè prætulit: quarum altera quæ tres, cum præses vereretur, ne incassum tormenta illis infligeret, & quodam modo euinceretur à mulieribus, nullum tormentorum genus amplius subire cogebatur, sed statim capite obtruncato, mortem oppetit. Pro omnibus enim prior Ammonarium, tanquam in prima dimicationis acie locata, satis tormentorum exceperat.

Heron præterea, Ater, & Isidorus Aegyptij, & Dioscorus vna cum illis, adolescens quindecim annos, natus iudici traduntur. Et primum iudex adolescentem, tanquam facilem ad persuadendum, blandis verbis in fraudem inducere, tum velut remissum & flexibilem ad fidem negandam tormentis impellere tentat. Sed Dioscorus neque persuasionem quicquam comotus est, neque iudicis omnino cessit sententiæ. Cæteros acerbissime crudelitatemque verberibus dilacerat: quos cum tormenta magno & fidenti animo pro fide tolerare cerneret, rogo cremandos tradit. Dioscorum autem, cum propter singularem animi magnitudinem, quam palam ostenderat, tum propter prudentissimam responsa, quæ ad singula rogata dederat, iudex magnoperè admiratus, dimisit, affirmans se propter certis dies illi velle concedere, quibus resipiscendi haberet facultatem. Iam erant Dioscorus, summa pietate eximius, nobiscum est, expectans cum certamen prolixius grauiusque, tum amplius præmium & diuturnius.

Porro Nemesis quidam, & ille etiam Aegyptius, falso in crimine vocabatur, quod cum latronibus societate conuerat: sed istam calumnia noram, ab eo alienissimam quidem, tum coram Centurione diluisset, iterum per iudicem fuit delatus, quod Christianus esset, vinculisque constrictus ad præsidem venit. Iste iniustissimus præses beatum martyrem tormentis & verberibus duplo grauioribus, quam latrones ipsos, afflictiens, ex quo ignis exurit incendio. Quædam porro militum turma derepente accedit, nimirum Ammon, Zeno, Prolemaus, Ingenes, & pariter cum illis senex Theophilus: qui pro tribunali se ipsi stiterunt. Cum igitur quidam, quod Christianus esset, in questione verberetur, & iam ad fidei negationem propederet, isti assistentes, prærei indignitate denotare tendere, vultu nutare, manus extendere, toto denique corpore gestus quosdam agere cœperunt. In quos cum omnium ora essent conuersa, prius, quam vlli alij in eos inicerent manus, illi ipsi ad subellia accurrere, se Christianos profiteri: sic ut cum præses & assessores, qui aderant ei in concilio, timore obstupescerent: tum Christiani, in quos iam inquirebatur, ad ea tormenta, quæ post essent perpassuri, toleranter sufferenda

Probè Chri-
stianorum
inuita vir-
tur.

Martyrium
Iuliani 27.
Februarij.

Item Befa.

Item Ma-
carij 8. De-
cembris.

Epimachus,
& Alexander
martyres 14.
Decembris.

Passi sunt
14. Decemb.

Martyrium
Nemesis 19.
Decembris

Militum quo-
rundam in-
signis vittis

maximè confirmarentur: tum deniquè iudices, qui essent contra eos sententiam pronuntiaturi, maximo metu exhorrescerent. Isti verò è foro gloriantes abscedere, & præ testimonio, quod Christo perhibuerant, summo gaudio exultare, Deo per illos gloriosos triumphos agente.

Alij præterea complures in vrbibus & pagis à gentibus distracti erant, & quasi membratim discerpti: ex quibus vnum exempli gratia commemorabo. Ischyron cuiusdam magistratus negocia, mercede conductus, procurat. Is, qui eum conducebat, iubet idolis sacrificare: quem, cum mandato minimè obsequeretur, coepit contumelijs lacerare: ac cum constanter fidei adhæresceret, grauibus affecit contumelijs: atque ubi vidit eum pacatè & tranquillè omnia sufferentem, arrepto fuisse præacuto, intestina ac viscera eius transfodit, crudeliterque interemit. Quid attinet percensere multitudinem eorum, qui in solitudine & montibus vagi errantesque, fame, siti, frigore, morbis, latronibus, bestiis fuerunt extincti? Quorum electionis beatæ & eximie victoriae quanquam testes sunt hi, quibus adhuc ex illo numero vita suppeditaque, men vnum aliquod facinus proferā, quò res istæ sint exploratiùs cognita perspectaque. Charemon episcopus ciuitatis, quæ Nilus dicitur, cum iam planè grandis ætate propè exacta, vnà cum vxore sua ad montem Arabiæ confugiens, iam aliquoties eum cum vxore quærent, tamen neque ipsos, neque corpora eorum vspiciam reperire potuerunt. permulti certè in eo Arabico monte erant, à barbaris Saracenis facti captini: quorum alij agrè quidem & vix ingenti pecuniæ summa redimi poterant, alij hætenus nullo modo. Atque ista mi frater, non frustrà equidem dicendo persecutus sum, sed vt cognoscas quantæ & quam acerbæ calamitates apud nos obtigerint: quas qui fuerint magis experti, plura de illis & sciunt, & dicere possunt.

His etiam alia paulò post attexit: Illi igitur diuini martyres (qui iam Christi tantam assessorum sunt, & regni eius consortes, participes iudicij, & illius in hominibus dicandis sententiam approbantes ferunt) dum erant apud nos, nonnullos è fratribus in quibus crimen sacrificandi idolis hærebat, quique à fide excidissent, cum conuersionem ac poenitentiam eorum perspicerent, eamque posse acceptam fore ei, qui omnino non vult mortem peccatoris, satis exploratum haberent, ad se denuò admittunt, recipiunt in ecclesiam, conuentus cum illis celebrant, ineunt societatem, precum & epularum communione vnà vtuntur. Quid igitur consilij nobis, fratres, datis? quid censeatis nobis agendum esse? illis ne suffragabimur? eiusdem cum illis erimus sententiam iudicium eorum sequemur? modum tenebimus benignitatis? his quorum illi miserum sunt, benefici & clementes erimus? An contra, eorum iudicium inane & irritum faciemus? eorum sententiæ nos ipsos constituemus animaduersores? clementiæ inhumanitatis resistemus? refringemus institutum? Deum deniquè ad ad iram prouocabimus?

De persecutione autem, quæ vehementissimè, regnante Valeriano, exardescerebat, quas & afflictationes & incommoda idem Dionysius cum alijs propter verum cultum Dei, vniuersarum rerum opificis, subiuerit, verba eius, quibus in Germanum suaratis Episcopum, qui illius famam maledictis lædere renâssèt, inuehitur, satis perspicue declarant, quæ ita se habent: Videbor equidem nonnullis fortassè, dum admirabilem Dei prouidentiam erga nos ostentatam cogor necessariò explicare, in magnam amentiam inscitiamque esse prolapsus. Verum quoniam secretum regis occultare est, vt inquit scriptura, præclarum, & Dei opera prædicare cum primis eximium, ego cum Germano manus conferere aggrediar. Veni ad Aemilianum, nò quidem solus, sed me committati sunt compresbyter meus Maximus, & Diaconi Faustus, Eusebins, & Charemon: & quidam è fratribus, qui Roma ad nos venerant, nobiscum vnà profectus est. Aemilianus autem non dixit mihi conceptis verbis, Nè conuentus agito: Hoc enim illi fuisset ferè superuacaneum, & in eo, quod ille moliebatur, postremas sanè tulisset: præsertim cum ad id, quod caput est nostræ religionis, omnem suam curam, & eo seminem conuertisset. Nam non de hoc, nimirum nè conuentus agerem, ab eo sermo erat institutus, sed de eo, nè me ipsum deinceps Christianum esse profiterer: atque ab hoc quidem me desistere mandauit, ratus id quidem, si ego fidem commutarem, alios eandem mecum sententiam secuturos. Non absurdè equidem, neque ciccutione vlla vsus, respondi, Deo obtemperandum magis, quam hominibus: quin palam

Ischyron
crucifixus
necatur 22.
Decembris.

Charemon
Episcopus.

Lapsi quidam
Ecclesiæ co-
ciliantur.

Novus
hereticus
perstringi-
tur.

Li. 6, ca. 10.

Tob. 12.

Dionysius
iubetur ne-
gate Chri-
stianum.

etiam contestatus sum, me illum, qui solus Deus est, & nullum alium venerari: neque sententiam velle mutare, neque aliquandò desistere esse Christianum. Deinceps iussit, vt in pagum nomine Cephro, prope locum quendam desertum situm, rectè abscederemus. Verum verba, quæ ab vrisque vtrò citroque habita sunt, vt fuerunt à quibusdam in commentarios relata, accipite.

Dionysio, & Fausto, & Maximo, & Marcello, & Charemoni in concilium introdu-ctis, Aemilianus qui præfecturam gerebat, sic locutus est: Vobiscum iam coram abs-que scripto lubet disserere de Imperatorum dominorum nostrorum humanitate at-que clementia, quam erga vos declarant. Nam salutis vestræ ac vitæ potestatem vo-bis fecerunt, modò ad id, quod est secundum naturam, velitis vos ipsos conuerrere, & deos, qui illorum regnum seruant incolume, sanctè adorare: eorum autem peni-tis obliuisci deorum, qui naturæ repugnare videantur. Quid igitur ad ista responde-tis? neque enim vos ingratos fore arbitror, cum tanta benignitas ab illis sit vobis osten-tata: quandoquidem ad res meliores vos amicè & beneuolè cohortantur. Dionysius respondit: Non omnes colunt omnes deos, sed singuli singulos pro arbitratu. Nos proinde vnum Deum, omnium rerum fabricatorem, qui Valeriano & Galieno Cæsari-bus, Augustis, viris sanctissimis imperium largitus est, & colimus & veneramur. Huic etiam sine intermissione pro eorum regno, vt stabile & firmum maneat, preces adhi-bemus. Tum præfectus Aemilianus: Quis vos, inquit, prohibet, quo minus hunc, si Deus sit, cum alijs dijs, qui sunt secundum naturam, cultu & reuerentia obseruetis? Vos enim præceptum est, vt deos adoretis, quos omnes nòrunt. Ad quæ Dionysius: Nos, inquit, nullum præter vnum Deum honore & obseruantia prosequimur. Aemi-lianus præfectus iterum: Video, inquit, vos non modò ingratos esse, sed singularis Aemilianus mansuetudinis propè immemores. Quapropter in hac ciuitate non li-berum erit vobis versari, sed eritis in partes Libyæ relegati, in locum videlicet, qui Ce-phro nuncupatur: quem ex Augustorum nostrorum iussu vobis assignaui. Neque vlti-que omnino vel vobis, vel alijs quibusque potestas erit, aut celebrandi conuentus, aut in ea, quæ cœmeteria appellantur, ingrediendi. Quòd si quis vestrum in eum lo-ventu, ad quem vos ire præceperim, minimè proficiscatur, aut in aliquo reperiatur con-uandus industria. Abite igitur, quò iussi estis.

Sic Aemilianus me etiam morbo laborantem abire compulit, & ne ad vnum qui-dem diem meam professionem differre voluit. Quòdnam ergò mihi supererat ocium, vel ad conuentus agendos, vel secus? Deinde addit: At tamen nos, iuuante Deo, non à conuentu palam inter nos celebrandò abstinuimus: quin ipse equidem quos-perstudiosè agendos impulit: & quanuis ab illis corpore abessem, vt inquit Apo-stolus, spiritu tamen semper aderam. Ad Cephro autem non exiguus cœtus nobis-cum vnà migravit, tum fratrum qui ab vrbe nos sequebantur, tum aliorum, qui ex reliqua Aegypto conuenerant. Atque ibi Deus quasi ianuam ad verbum suum prædicandum nobis patefecit. Ac primùm quanquam persecutione eramus diue-tis, & lapidibus obruti, postea tamen non parua gentiliū multitudo, idolis reli-nquam ad Deum colendum se conuertebat. Nam tunc primùm verbum Dei, quod de atque huius rei causa solùm illò nos deduxerat, eo completo ministerio, iterum inde abduxit. Quippe Aemilianus, vt videbatur, habuit in animo nos in asperio-ri interioraque Libyæ & magis deserta loca transferre. Omnino enim in Mario-tam commigrare mandauit, & singulis nostrum per regiones varias pagos præscripsit singulos: me autem propius ad regiam viam, vt primus prehenderer, collocauit. Sic enim res ab illo dispensata, sicque comparata fuit, vt quando visum foret, nos con-prehendere, omnesque facillè occupare posset.

Ego verò cum in Cephro abire iussus essem, tametsi locum vbinam esset situs, ignorabam, & nomen nunquam antea ferè audiueram, tamen libenter & absque animi perturbatione eò abcessi. At vt primùm nunciatum erat mihi, vt in Col-luthionis agros demigrarem, qui mihi aderant, nòrunt quo pacto (Hoc enim mihi ipse vitiò vertendum puto) animo affectus essem. Primùm rem valde acerbè tuli, admodumque succensui. nam quanuis loca illius regionis magis mihi cognita essent, ac magis familiaria quàm Cephro, tamen ipsum Colluthionem desertum

Dionysius
stantia.

Tubetur eū
cum inhu-
mauitas.

Iudicis erga
cum inhu-
mauitas.

Colof. 2.

Multos co-
uertit gen-
tiles.

Colluthio-
nem petere
iubetur.

desertum à fratribus, desertum à probis viris esse dicebam, & non solum molestis, sed crebro viatorum transitu exhibitis, sed periculosis etiam latronum incursionibus obiectum. Ceterum cum fratres mihi significassent, Colluthionem non tam longè ab Alexandria distare, & licet Cephro magnam fratrum societatem ex Aegypto profectorum nobis attulisset, adeò ut maiores conuentus celebrare potuissemus: ibi tamen, quia propius inde aberat Alexandria, crebrius hominum summo amore, familiaritate & amicitia, nobiscum coniunctorum aspectu (Ad nos enim velle accedere, nostrosque animos recreare, & ita tanquam in suburbij paulò remotioribus nos aliquoties conuentus agere posse dixerunt) reuerà frui licere, permagnam animo cepi consolationem. Ac sic planè contigit. Post ista de alijs rebus aduersis, quæ sibi acciderant, ita scribit.

Fortiter ab illo gesta & tolerata.

At multis fidei confessionibus gloriatur Germanus, ac multa mala contra se patrata habet dicere ille quidem: sed quot quæso iudicum sententias contra nos pronunciatas potest enumerare? quot publicationes proscriptionesque bonorum, quot fortunarum direptiones, quot abdicationes dignitatum, quantas inanis & popularis gloriae contempiones, quantas laudum à præfectis & à senatoribus nobis tributum depicationes, quantam minarum nobis obiectarum, aduersarum vociferationum, periculorum, persecutionum, exilij, angustiarum & variarum cuiusque modi afflictionum tolerantiam, ut illa quæ sub Decio, & Sabino, & quæ hæcenus sub Aemiliano mihi obtigerunt. Vbi Germanus comparuit? quis sermo de eò peragatus? Verum magnam istam infestitiam, in quam ob Germanum modò prolapsus sum, missam facio. Quocirca rerum singularum explicationem fratribus, qui eas tenent, sigillatim persequendam permitto.

Omnis generis & generis martyres Alexandrie.

Esa. 49.

Idem etiam in Epistola ad Domitium & Didymum conscripta, eorum qui istius persecutionis procellis agitati fuissent, hoc modo mentionem facit: Christianos autem, qui & permulti sunt, & vobis minimè cogniti, nominatim citare superuacaneum arbitror. Sed hoc sciatis velim, viros & mulieres, iuvenes & senes, puellas & vetulas, milites & priuatos, cuiusque generis, cuiusque ætatis extitisse: quorum alij flagris caesi, alij ignis incendio cremati, alij ferro percussi, parta victoria, coronas martyrij adepti sunt. Nonnullis autem longinquum hoc persecutionis tempus non satis fuit, ut Domino viderentur accepti, ipseque illos ad se reciperet. In quorum numero, ut verisimile est, ego ipse sum, cui adhuc vita suppetit. Ac propterea ipse qui dicit, Tempore accepto audiui te, & in die salutis adiuui te, me in illud tempus distulit, quod mihi idoneum opportunumque fore nòrit. Quoniam autem de me meisque socijs rogatis, & quo loco sit nostra constituta, certiores fieri cupitis, accepistis, credo, qua ratione quidam ex Mariotide me, Gaïum, Petrum & Paulum, à centurione, duce, militibus & leuibus captiuos abductos de improviso adorti, inuitos & minimè spontè sequentes vi abstraxerint, & à militibus auulsos secum abripuerint. Iam verò ego cum Gaio & Petro, solia ceteris fratribus separati, in desertum & squalentè Libyæ locum conelusi sumus, tridui viam à Paratonio distantes. quinetiam paulò longius progressus dicit: In vrbem clam & ex occulto ingressi sunt, alios fratres inuisuri: presbyteri quidem Maximus, Dioscorus, Demetrius, Lucius: (Fausinus enim & Aquila, qui hominum sermone celebriores sunt, in Aegypto vagi oberrant) Diaconi autem post illos, qui pestis contagione infecti interierunt, relictis Faustus, Eusebius, Charemon: Eusebium dico, quem ab initio persecutionis Deus sua gratia roborauerat, & non modò ad ministeria confessorum, qui carceribus tenebantur, summo studio & omni animi contentione explenda, sed etiam ad lintea, quibus corpora beatorum martyrum iam vita defunctorum inuoluerentur, neglecto vitæ periculo conficienda præparauit. Præfectus verò nihil adhuc de sua in sanctos remittit acerbitate, sed alios, qui ad eum adducuntur, è medio, ut dixi, tollit: quosdam tormentis dilaniat, nonnullos arcta custodia & vinculis contabefacit: & quanquam præcipit, ne quisquam illos adeat, atque adeò curiosè inquirat, ecquis reperiat, qui eos velit adire, Deus tamen propenso fratrum studio, & assiduo eorum curatione, illos istis rerum angustijs oppressos reficit subleuatque.

Li. 7. ca. 16.

Dionysius redit Alexandriam.

Vbi iam pax, sedata propè persecutione, constituta fuit, Dionysius rediit Alexandriam. In qua vrbe tam grauis seditio & bellum intestinum deintegrò ciebat, ut fratres in ciuitate, propterea quòd omnes in alterutram seditionis partem diuisi erant, Dionysius nullo modo posset inuicere. Vnde in ipso Paschatis festo ab ipsa Alexandria, velut exul ab exteraregione, per literas cum illis colloqui coactus fuit. Quinetiam aliam postea Epistolam ad Hieracem ecclesiarum Aegypti Episcopum de

de festorum celebratione conscripsit, in qua seditionis, quæ eodem tempore fuit Alexandria concitata, his verbis mentionem facit: Quid mirum, si arduum & difficile sit mihi apud eos, qui longinquire locorum intercapedine distant, per epistolam tanquam coram sermones conferre, cum & mihi ipsi mecum colloqui, & proprio animo in varias partes distracto consilium dare anceps & periculosum videatur? Nam ad viscera mea, meos charissimos fratres, contubernales, vno animi consensu mecum còcordes, ecclesiæ eiusdem ciues, cogor equidem necessariò literas scribere: eas tamen ad illos mittere videor mihi nullo modo posse. Facilius enim, non dicam in exteras regiones, sed ab oriente ad occasum vique iter facere quisquam poterit, quam ab vna Alexandria parte ad alteram pergere. Media nanque ciuitas illa deserta longa, ac nullis hominum vestigijs trita, quam Israelita vix duabus hominum ætatibus peragrârunt: & quam ipsum etiam mare rubrum, quod quidem Israelitis transitum dedit perfacilem.

Porro autem cum pestifer ac letalis morbus bellum continuò insequeretur, cumq; festi Paschatis celebratio modò appropinquaret, deinceps rursus fratribus scripsit Dionysius, & graues calamitatis perturbationes illis significauit his ferè verbis: In hac miseriarum turba alijs fortasse neque hoc tempus, neque aliud, immò neque illud ipsum tempus, quod homines putarent omnium lætissimum, nedum alia templa, ad festum celebrandum satis idoneum videretur. Etenim iam lamentationum plena sunt omnia, iam lugent omnes, iam mœrores, iam querelæ vniuersam urbem propter multitudinem cum illorum qui modò mortui sunt, tum horum qui quotidie moriuntur, occupant. Nam sicut de primogenitis Aegyptiorum scriptum est, sic & nunc ingens clamor editus. non enim est domus, in qua non sit mortuus, neque planè merito. Multa nanque & graua incommoda, perduto eorum conatu, & expulerunt: quo quidem tempore nos soli, cum ab omnibus persecutione exagati essemus, & multati morte, festum lætis animis celebrauimus, & singula loca, ad singula afflictionum genera nobis præstituta, ut ager syluestris, solitudo deserti, nauis fluctibus iactata, diuersorium publicum, & horridus carcer, opportuna viderentur, in quibus celebres conuentus maximo cum studio ageremus. Quin beatorum martyrum, qui è vita cesserant, & à Deo in cælum ad epulas erant inuitati, festum omnium certè splendidissimum peregerunt.

His de rebus deinceps bellum & fames eos de improviso oppressere: quæ quantum nos vnà cum gentilibus perferabamus, soli tamen inter omnes, quæcunque urgebant, æquo animo sustinimus: & tamen illarum rerum, quas illi cum conscientia Christi, quam nobis solum clemens largitus est, rursum mirè nos ipsos obcapidine potiti, cum pestis ista subito grassari cœpit: res planè illis ad terrendum æque, & ut proprius illorum scriptor memorat, ad cogitandum solum omnium optimam exercendam, tum ad tolerantiam animi probandam, nihilo minùs, quam alia in incommodarum genera, quæ aliquandò obtigissent, cælitus inflatam. Et sic alieni à nobis minimè abstinent, sic in gentes longè latequè oberrauit. paulò adungit ista.

Quamplurimi è fratribus nostris adeò immenso quodam charitatis & fraternæ beneuolentiæ ardore erant inflammati, ut minimè suæ parentes vitæ, sed ipsi sibi inter se firmè adherentes, eos qui morbo opprimebantur, nulla sui cura aut tantum adhibita, sedulo inuicerent, illis inseruirent assidue, pro viribus ob Christi amorem curarent, vnà cum illis decederent è vita, lubentissimè contagione aliorum infecti, etiam morbum à proximis quodammodò ad se attraherent, suæque curam adhibent, illisque vires restituunt, ipsi aliorum mortem in se deriuantes, vniuersum amittunt. Et verbum illud, quod vulgò semper dicitur, quodque vera beneuolentiam solum videtur conuenire, nimirum ut singuli pro amicis abeant è vita, sequæ eorum causâ,

Seditio Alexandria.

Cap. 17.

Seuissima pestis Alexandria.

Exod. 12.

Christianorum alacritas.

In rebus duris pax & tranquillitas animorum.

De peste summa erga infectos charitas.

causa, ut ita dicam, reiectamentum efficiant, re ipsa expleuerunt. Ex fratribus igitur, qui virtute facile erant praestantissimi, ad hunc modum mortem oppetuerunt: quorum nonnulli erant presbyteri, alij diaconi, quidam è populo virtutis ergo multum laudati adeò ut istud mortis genus, quod propter incredibilem pietatem & robustam fidem suscipiebatur, nihil à martyrij splendore abesse videretur. Quinetiam sanctorum corpora manibus erectis supinisque excipere, gremio suo reponere, occludere oculos, ora obturare, gestare humeris cadauera, deceter ornare, illis adhærescere, amice complecti, lauare accuratè, & linceo funebri inuoluere non grauari sunt: ipsique, qui supererant, paulò post similia officia in se collata propterea adepti, quod eandem mortis viam instarent, quam qui praeuierant institissent. Gentiles autem his omnibus fecere contraria. eos enim, qui agrotare incipiebant, ab ædibus extrudere, deferere amicissimos, in plateis semiuuos projicere, cadauera insepulta canibus exponere diluanda, mortis participationem & quasi communionem auertere, quam planè vel innita diuerticula quærentes, nullo modo poterant euitare.

Sic mundus
amat suos.

Cap. 18.

Scripta Di-
onyij.

Post istam Epistolam, cum ciuitatis status denuò pacatus esset & tranquillus, Dionysius fratribus, qui Aegyptum incoluerunt, aliam de festis celebrandis misit, & præter illam, alias etiam varias exarauit. Extat item eius Epistola de sabbato, alia item de gymnasio. Hermānoni porrò & alijs in Aegypto fratribus literas conscribens, ubi aliam de Decij sceleribus & improbè factis, tum de facinorosis moribus illorum, qui Decium subsequēbantur differuerit, pacis & concordiae, quæ in Ecclesia Galieno regnante vigebat, meminit.

Cap. 19.

Nepos Chi-
liasta.

Præter ista omnia Dionysij opera, alij duo libri de Promissis erant ab eo elaborati. Causa cur hos scripserit, erat Episcopus Aegypti, nomine Nepos: qui promissa in sacris scripturis sanctis viris factitata, in hoc seculo, sicut Iudæi somniant, præstanda fore dicebat: hominibusque persuadere laborauit, eos certo quodam millenario annorum numero in delicijs corporeis & voluptate in terra victuros. Qui cum putaret se ex decem annis Apocalypsi suam opinionem posse obtinere, librum, quem *ἡγερον ἀποκάλυψιν* appellat, Reprehensionem eorum, qui allegorias componunt, inscribebat, de hoc arguendo edidit. Cui Dionysius in duobus illis libris, quos de Promissis contexuit, acriter contradicit. In horum posteriore inter alia sic scribit: Cum essem in loco quodam, qui Arsenoites dicitur, ubi, ut nōsti, iam pridem hoc dogma (Neporis) prodijt in lucem, sic ut non modò schismata nascerentur, sed integræ ecclesiæ à fide deficerent, presbyteros eius sectæ, qui fratribus in singulis pagis vndique prædicabant verbum Dei, conuocaui, eosque magnoperè cohortatus sum, ut palam præsentibus fratribus, ad direque cupientibus, illorum doctrina exquisitè discuteretur. Atque cum librum, qui illis erat tanquàm quoddam propugnaculum & murus inexpugnabilis, ad me attulissent, confidens in vno loco cum illis, toto triduo à primo mane vsque ad vespertinam, quæ in eo scripta erant, studiosè refutare conabar. Ibi tum quidem certè fratrum adiutantiam, studium veritatis, facile obsequium & prudentiam idè supra modum adiutabar, quòd tam præclaro ordine, & tanta cum modestia rogabant, disceptabant, nobisque assentiebantur, atque etiam tam diligenter præcauebant, nè illis, quæ fuerant antè ab ipsis decreta, si quicquam in eis veritati repugnare videretur, mordicis adhaererent: quinetiam contrarias rationes minimè omittebant nobis opponere, sed quæ ad eorum fieri poterat, ea quæ erant ab ipsis proposita, munire & defendere tentabant: & contra, ubi poscebat ratio sententiam mutare, & nostro assentire iudicio, eos nequiquam omnino pudebat: denique conscientia integra, sincera cogitatione, & puris erga Deum ac simplicibus animis, ea quæ erant firmis rationibus & testimonijs, à sacris literis depromptis, confirmata, admodum approbabant. Ad extremum huius doctrinæ princeps & dux Coracion, omnibus fratribus qui aderant audientibus, palam confessus est, nobisque attestatus, neque se velle deinceps, quandoquidem aduersarijs rationibus se putabat satis abundè conuictum, illi dogmati animum adhibere, neque de eo differere, neque mentionem facere, neque aliquando illud vsquam docere. Vnde alij fratres, qui aderant, pro ista disceptatione in publico ecclesiæ conuentu habita, proque omnium conciliatione & concordia maximam laetitiam animis perceperunt.

Is est liber
Nepotis,
quo eius se-
ctatores ad
modum ni-
tebantur.

Cap. 21.

Præter Epistolas Dionysij supra commemoratas, aliæ complures eius extant Epistolæ: ut illæ, quæ sunt contra Sabellium ad Ammonem ecclesiæ Bernicenis Episcopum missæ: & ea, quæ ad Telephorum, & quæ ad Euphranorem data sunt: iterum

iterum ad Ammonem & Euphorum. Quatuor item libros de eodem argumento, nēpe contra Sabellij hæresim composuit, quos gentili suo Dionysio, qui Romanus erat Episcopus, dedicauit. Non pauca præter has sunt illius apud nos Epistolæ. Quinetiam libri illius sunt, epistolæ forma, pluribus verbis compositi: ut hi de Natura, Timotheo filio dicati: Alius de Tentationibus, quem Euphranori obtulit. Ad Basilidem porrò ecclesiæ Pentapolis episcopum scribens, ait se commentarios in principium libri, qui Ecclesiastes dicitur, confecisse. Adde huc diuersas & varias eius Epistolas, ad eundem Basilidem scriptas, quas nobis reliquit.

Interea temporis Dionysius, cum iam decem & septem annis Episcopatum Alexandria administrasset, duodecimo anno Imperij Galieni moritur. Hactenus ex Ecclesiastica Historia Eusebij Episcopi Casareensis. De eodem Dionysio etiam Hieronymus in Catalogo scriptorum ecclesiasticorum inter cetera sic habet: Dionysius, Alexandrinæ vrbis Episcopus, sub Heracla scholam *κατηχηματα* presbyter tenuit, & Origenis valde insignis auditor fuit. & tandem sic concludit ibi Hieronymus: Sed aduersus Paulum Samosatenum ante paucos dies, quam moreretur, insignis eius fertur Epistola. Moritur duodecimo Galieni anno. Cetera lector videat loco citato, nam festinè nihil nisi eius scripta commemorat, quæ iam ex Eusebio didicimus. Athanasius Episcopus Alexandrinus Epistolam scripsit aduersus Arrianos, qua egregiè confutatur impios illos hæreticos, falsò hunc Dionysium suæ hæreseos adstipulatorem sin-
gulari Epistola vocat eum beatæ memoriæ Episcopum: dicit eum hæresim
propugnando nequaquam ab Ecclesia recessisse, sed in ea cum pietate obdormiuisse, atque eius memoriam hactenus cum patribus hucusque celebratam esse, & in
catalogum relatum. Vocat etiam eum beatum Dionysium, & catholicæ Ecclesiæ
magistrum &c.

Athanasius
testatur, eū
falso fuisse
apud Dio-
nysium Ro-
mantinensi
delatum.

Cap. 22.

Athanasij
de Dionysio
testimonia.

VITA S. MARIE AEGYPTIACÆ, AVTHORE
QVIDEM APVD GRAECOS SOPHRONIO HIEROSOLY-
morum Episcopo, interprete verò Paulo Diacono ecclesiæ Neapoli-
tanæ, ut testatur etiam Sigebertus cap. 69.
de Viris illustribus.

Habent in
peruetusto
M. S. Codic-
ce.

PRAEFATIO PAULI DIACONI.

Domino gloriosissimo ac præstantissimo regi Carolo.

Sciens gloriosissimam maiestatem vestram tam diuinis eloquijs, quamque sanctorum præcedentium exemplis valde delectari, cum iam dudum libellum conuersionis Mariæ Aegyptiacæ, cum Tomulo de cuiusdam Vicedomini penitentia, domino meo obtulerim: quia ille ipse casu quodam deperiit, nunc interim iussui vestro in eodem restaurando deuotus obediui. Obsequij quoque & deuotionis meæ fuit, ut non simplicem tantum memoratæ rei textum exhiberem, sed etiam quasitu digna superadiicerem, de venerandis scilicet Constitutis & Gestis Præfatus Romanæ Ecclesiæ: quorum sanctionibus quàm reuerenter Ecclesia utatur, maiestas vestra optimè nouit. Hoc autè breuitatis Compendium seruius vester idè sumptu, ut serenitas vestra, quam Reipub. fascibus valde oneratam attendo, cui sparsim diuersa non vacat percurrere scriptorum volumina, quasdam consuetudines Ecclesiasticas in breui, quasi in quodam Enchiridio inclusas tenere possit: Et quia secundum reuerentiam industriam, studium domini mei in hoc seruere didici, ut facta dicta ve vestra iura auctoritatem irrefragabilem dirigere, & quid erga cultum diuinum tenendum, quid vere ieiendum sit, sollicitè disquirere & persequari, elucubrationis sit assidua: qualiter eius diuinitatis ope muniti, prosperis successibus ad omnia currere mereamini.

Theophilus
is est: habet
curque To-
mo 1. Febru-
arij 4. die,
sed alio in-
terprete.

Kkk

PRO-

PROLOGVS AVTHORIS, INTERPRETE PA-
LO VENERABILI DIACONO SANCTAE NEAPO-
lis Ecclesiae.

Tob. 12.

Marth. 15.

Sap. 7.

Secretum regis celare, bonum est: opera autem Dei reuelare & confiteri, honorificum est. Ita enim legitur, angelum dixisse Tobiae post oculorum amissionem, gloriosamque illuminationem, & post illa transacta pericula, e quibus liberatus, consequutus est Dei pietatem. Etenim regis secretum manifestare, nocuum & valde periculosum est: Dei gloriosa silere opera, magnum est animae detrimentum. Propter quod ego diuina tegere silentio dubitans, & pigro minus seruo, metuens condemnationis iudicium, qui a Domino talentum accipiens, fodiens in terram abscondit, & datum ad operationem celauit extra negotiationem, facram ad me prolatam narrationem nequaquam silebo. Sed nullus mihi sit incredulus habenti de eis, quae audiri, nec quisquam me mentiri estimet, de rei magnitudine dubitans. Mihi enim absit facris metiri rebus, & adulterare verbum, ubi Deus memoratur. Et autem, qui minimè intelligit, & indignus est Dei magnitudine, qui carnem assumpsit, & incredulus est ista dicenti, non mihi pertinebit periculum. Si qui autem illi sunt, qui cum huius scripturae legerint textum, gloriosam rei admirationem sanè credere reuerent, & illa Dominus misereatur, faciatque capaces sancti verbi, ne rei existant Dei miraculorum, quae plura in suis fieri praedestinavit electis: quoniam & ipsi humanae naturae infirmitates considerantes, impossibilia deernunt ea, quae de hominibus sanctis gloriosa dicuntur. Assumam decetero narrationem, ipsam rem referens, quae in hac nostra generatione facta dinoscitur, quam sacer vir, diuina & agere & docere edoctus, narrauit. Sed ut praedictum est, nullus hac ad incredulitatem trahat, considerans impossibile fieri in hac nostra generatione tam grande miraculum: quia gratia Dei per omnes generationes in sanctas pertransiens animas, amicos Dei facit & prophetas: quemadmodum Salomon secundum Deum docuit. Tempus nunc est sacrae proderet narrationis initium, magnum virileque certamen venerabilis Mariae Aegyptiaca, videlicet qualiter expleuerit temporaria sua.

VITA S. MARIAE AEGYPTIACAE, ALIO STY-
LO, ET QUIDEM, NISI FALLOR, MELIORI E GRAECIS
conuersa, quam sit ea, quae vulgo circumsertur. Haec autem versio, quam nunc
edimus, in perantiquo manuscripto exemplari attribuitur Paulo Dia-
cono, cuius etiam potius eam esse crediderim, quam alteram
illam vulgo usurpatam, quae tamen multis locis cum
hac ad verbum concordat.

9. Aprilis.

Zosime mo-
nachi per-
fectio.

In monasterio Palaestinarum fuit vir vitae moribus & ver-
bo ornatus, qui ab ipsis cunabulis, monachicis est artibus
diligenter instructus, & conuersationibus veraciter edi-
catus, nomine Zosimas. Et nullus nos aestimet dicere Zo-
simam illum, in praedicationis erroneae dogmatibus accu-
satum sectae alterius. Alius enim hic, & alius ille, & multa
inter utrosque distantia, licet vnum uterque sortiri sint
vocabuli nomen. Hic itaque Zosimas ab initio in vno Pa-
laestinarum conuersatus est monasterio, & omnem pere-
transiens monachicam disciplinam, in abstinentiae opere
omnium factus est probatissimus. Omne enim praecipit
sibi traditum canonis ab his, qui ab infantia educati sunt
in lucta perfecta disciplinae monachicae, irreprehensibiliter conseruabat. Multa etiam
& ipse sibi adiciens superaddidit, cupiens carnem spiritui subiugare. Nec enim in ali-
quo offendisse comprobatur. ita enim fuit in cunctis perfectus monachicis actibus, ut
multo-

multoties multi monachi de praedicti loci monasterijs & de longinquis patribus ad eum
confluens, eius exemplis atque doctrinis se constringerent, & ad illius imitationem
abstinentiae, se multo magis subiugarent.

Hac itaque omnia in se habens, a meditatione sacri eloquij nunquam discessit, sed
sine in strato suo quiescens, siue surgens, aut operam tenens manibus, vel cibum, si con-
ueniebat ut sumeret, capiens: bono, quo ille uti consueuerat, spiritualiter utebatur,
vnumque opus habebat perpetuum, nunquam deficiens psallere, frequenter & medi-
tationem facere sacri eloquij. Multoties enim, ut asserunt, & diuina illustratione di-
gnus effectus est a Deo sibi visionis ostensa: & mirum non est nec incredibile. Si enim, ut
ait Dominus, beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: quanto magis qui
sua purificauerint carnem, sobrii semper animoque perugiles, oculis diuinæ pro-
spiciunt illustrationis visionem, indicium hinc praeparatae futurae bonitatis accipien-
tes? Dicebat autem ipse Zosimas, ab ipsis, ut ita dicam, maternis vlnis in hoc se esse
monasterio traditum, & usque ad quinquagesimum tertium annum in eo cursum mo-
nachicum peregrasse. Post hac autem pulsatus est a quibusdam cogitationibus, quasi
iam in omnibus esset perfectus, alterius non indigens in vilo doctrina. Hac autem, ut
dicebat, intra se cogitabat: Nunquid est in terris monachus, qui nouum aliquid possit
tradere mihi, aut iuuare me valens in aliquo, quod ignorem, aut quod ego in mona-
chio non expleuerim opere? Nunquid inuenitur eorum, qui solitudinem dilexerunt,
ei? O Zosima, benè quidem, & sicut possibile fuit homini, decertasti: benè cursum
monachicum consummasti. Tamen nullus est, in omnibus qui se perfectum demonstrat.
Maior enim lucta praesens, quam illa quae praeterijt, licet tu nescias. Ut autem cognos-
cas, quantae sint & aliae viae salutis, egredere de terra & de cognatione tua, & de domo
patris tui, ut Abraham ille patriarcharum eximius, & veni ad monasterium, quod iuxta
Iordanem adiacet flumen.

Mox igitur secutus dicentem, egressus de monasterio, in quo ab infantia conuer-
sus est, & perueniens ad Iordanem, omnibus fluminibus sanctiorem, dirigitur ab eo,
qui vocauit eum, in monasterium, in quod illum Deus venire precepit: pulsansque ma-
nu ianuam, loquitur prius monacho, qui ianuam obseruabat, & ille nunciauit eum Ab-
bati. Qui suscipiens eum, habituque & specie religiosum conspiciens, postquam flexit
genua, ut mos est monachis, accepta oratione, hoc eum interrogauit: Vnde frater ad-
spendit? & quam ob rem apud humiles te coniunxisti monachos? Zosimas autem re-
spondit: Vnde quidem veni, non puto necessarium dicere: edificationis autem gratia
Pater adueni. Audiui de vobis magnalia & laude digna, & posse Deo per vos animam
doceri diuina mandata, & dirigat omnes ad ea facienda, quae opportuna sunt. Homo
enim hominem edificare non valet, nisi unusquisque attendat semetipsum frequenter,
& sobrio intellectu, quod expediens est, operetur, Deum habens cooperatorem. Ta-
men quoniam, ut dixisti, charitas Christi te videre nos humiles monachos perduxit,
gratia, qui animam suam dedit liberationem pro nobis, & proprias oues vocat ex no-
mine. Haec dicente Abbate, flectens iterum Zosimas genua, accepta oratione, respon-
dit, Amen. & mansit in eodem monasterio.

Vidit autem ibi seniores, actibus & visione splendentes, spiritu feruentes & Domino
fuerunt. Psallentia enim ibi erat incessabilis, rotius noctis habens stabilitatem, & in
suis non semper operatio, & in ore Psalmi diuini absque diminutione. Sermo ibi ocio-
sum non proficiebat: cogitatio auri argentique, aut rei alicuius apud illos non erat, nec
lucrum apud eos cognoscebatur: sed vnum erat primum solummodò, quod festina-
rent mortificari non viuens. Cibum autem habebant indeficientem, diuinitatis elo-
quia: nutriebant verò corpus necessarijs pane & aqua, ut multo magis apud diuinam
Hac Zosimas, ut dicebat, perspicuus, edificabatur valde, extendens se ad perfectio-
nem, & crescere faciens proprium cursum, cooperatores inueniens, optimè diuinum
inquantas paradisum. Transactis autem aliquot diebus, appropinquauit tempus, quan-
do sacra ieiunia Christianis traditum est celebrare, & purificare seipsos ob diuinam pas-
sonis resurrectionisque Dei salutationem. Ianua autem monasterij nunquam aperie-

Marth. 3.
for. beati-
tudinis

Tentatio
Zosimae.

Gen. 12.

Marth. 10.
Iohan. 10.

Nota infi-
gne mona-
sterij &
monacho-
rum sanctissi-
mā vitam.

Quadrage-
simā ut ob-
seruauerint.

batur, sed semper erat clausa, & absque vlla perturbatione monachi cursum suum explebant: nec enim erat licitum aperire aliquando, nisi foras sis monachus propter aliquod opus necessarium adueniebat. Solitarius enim erat locus ille, & plurimis vicinorum non solum inuitatus, sed & incognitus. Canon autem talis à priscis seruabatur temporibus: propter quod, ut confidero, Deus Zosimam perduxit in idem monasterium.

Dehinc ergo referam, qualiter ipsius monasterij seruabatur traditio. Dominica, quā primam ieiuniorum hebdomadam nominari mos est, agebantur pro consuetudine diuina sacramenta, & unusquisque particeps efficiebatur viuifici ac intemerati corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi. Et solito modicum cibi sumentes, congregabantur omnes in oratorium, & curuatis genibus, factaque suppliciter oratione, salutabant se inuicem monachi, & publicitus genu flexo amplectebantur Abbatem, postulantem orationem, ut haberent ad inchoatum certamen cooperatricem & comitem. His ita se habentibus, fores monasterij patefiebant, & psallentes consona voce, Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dominus defensor vitæ meæ, à quo trepidabo? &c. exhibant omnes, multoties aut duos aut tres monasterij custodes relinquentes, non ut custodirent ea, quæ intus erant reposita, (Non enim erant apud illos aliqua furibus congrua) sed ne oratorium absque diuinis relinquerent solennijs. Unusquisque autem secum annonam ferebat, prout poterat aut volebat. Nam alius portabat aquam, corpori ad mensuram sufficientem, alius carycas, alius palmarum fructus dactylos, alius vero legumina aquis infusa, alius nihil præter corpus proprium & vestimentum, quo utebatur. Nutriebantur autem, quando necessitas exigebat natura, herbis quæ nascebantur per solitudinem. Canon autem erat unusquisque sibi ipsi & lex absque prauaricatione, ut non cognosceret aliquis consocium, qualiter abstinebat, aut quomodo agebat. Iordanem enim mox transmeantes, longè abinuicem se sequestrabant, & nullus se iungebat ad socium, ciuitatem æstimantes solitudinem. Sed & si unus ex ipsis à longè venientem ad se aliquem videbat, mox declinabat de itinere, & ad aliam partem pergebat. Viuebat autem sibi & Deo, psallens frequenter & constituto gustante tempore cibum. Ità omnia ieiunia celebrantes, reuertebantur ad monasteriū ante festum ieiunij diæ resurrectionis Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi, cum festam Dominicam cum ramis palmarum celebrare sancta accepit Ecclesia. Reuertebantur autem, unusquisque habens proprii laboris testem agricolam, propriam conscientiam, cognoscentem qualiter operatus est, & qualia laborum semina seminavit. Et nullus vilo modo interrogabat alium, quomodo aut qualiter laboris certamina consummasset.

Hic est itaque huius monasterij Canon, & ita perfecte & optimè custodiebatur. Unusquisque enim, ut dictum est, per solitudinem Deo iungebatur, & in semetipso decernat, ne hominibus placeret, sed soli Deo. Illa enim, quæ propter homines fiunt, ut hominibus placeant, aguntur: & non solum non proderunt facientibus, sed multo damno talia agentibus efficiuntur obnoxia. Tunc itaque Zosimas cōsuetam monasterij legem transmeauit Iordanem, modicum, quid pro corporis necessitate deportis congruum, & vestem qua utebatur: & Canonem quidem celebrabat, solitudinem pertransiens, & tempore esæ necessitatem faciebat naturæ. Sedebat autem nocte in terra, modicum quiescens, & somnum ad modicum gustans, ubicunque eum vespertinum reperiebat tempus. Diluculo autem properare incipiebat, semper incessabile eundi habens propositum. In desiderio enim habens, ut dicebat, introire in solitudinem, & sperans inuenire aliquem patrem in ea habitantem, qui eum posset aliquid edificare, sicut desiderabat, sine cessatione iter agebat, quasi ad aliquem iam manifestum festinans. Viginti autem dierum exigens iter, cum sextæ horæ tempus aduenit, sterit modicum ab itinere: & conuersus ad Orientem, agebat solitam orationem. Consueuerat enim in constituto diei tempore figere itineris cursum, & stans psallere, & genu flexo orare. Dum autem psalleret, in celum inspicere intentis obtutibus, vidit à parte dextra, ubi stans sexta orabat, vnam quasi humani corporis apparentem: & prius quidem turbatus est, phantasmam alicuius spiritus existimans se vidisse, & contremuit: signo autem crucis se muniens, & à se timorem projiciens, (Iam enim & orationis eius finis instabat) conuertens oculos, vidit aliquem in veritate properantem ad partem Occidentis. Mulier autem erat, quod videbatur, corpore nigerrimo, præ solis ardore denigrata, & capillos capitis habens ut lana albos, & ipsos modicos, non amplius quam vsque ad cernicem descendentes.

Hæc itaque Zosimas videns, & desiderata dulcedinis gaudis effectum gloriosæ visionis, coepit festinanter currere in eam partem, quod & illud, quod apparuit, festinabat.

Psalm. 146.

* paruum panem,

Dominica palmarum.

Vanz glo- riaz pnicies.

Statutum diei tempus dicit Ter- tia, sexta, Nonā &c.

Gaudebat enim gaudio magno. Non enim viderat in spatio dierum illorum speciem hominis, aut animalium vel volucrum bestiarumque formam. Desiderabat igitur cognoscere, quæ vel qualis bestia esset, quæ videbatur, sperans quoniam alicuius maiorum efficeretur prospectus. Illa autem ut vidit econtra Zosimam venientem, coepit fugiens currere ad interiorē solitudinem. Zosimas autem ætatis senectam obliuiscens, & laborem non reputans itineris, terendit rapidissimo cursu, desiderans cōiungi fugienti. Hic ergo sequebatur, illa autem fugiebat. Erat autem cursus Zosimæ velocior, & paulo effugiebat propinquior. Vbi autem appropinquauit, ut iam etiam posset vox audiri, coepit, has voces emittens, clamare Zosimas cum lachrymis: Cur me fugis decrepiti peccatorem, serue Dei? Verè sustine me, quicumque es, per Deum te coniuro, pro cuius nomine hanc inhabitas solitudinem. Sustine me infirmum & indignum senem. Sustine me pro spe, quam habes pro tanti laboris remuneratione. Sta, & tribue orationem & benedictionem seni per Deum, qui neminem aliquando projicit. Hæc cum lachrymis Zosima postulante, venerunt currentes in quendam locum, in quo quasi aridus torrens designabatur, in quo fuisse torrentem considerauit: sed locum illum talem conuenit habere similitudinem, quomodo & in terra illa apparebat. Ut venerunt itaque in prædictum locum, illud, quod fugiebat, descendit, & item ascendit in partem aliam. Zosimas autem clamans & nusquam progredi valens, stetit in alia parte loci, qui speciem videbatur habere torrentis, & addit lachrymas lachrymis, & suspiria cumulauit suspirijs, ut multo magis ex propinquo stridorem luctus audiret.

Tunc illud corpus, quod fugiebat, vocem talem emisit: Abba Zosima, ignosce mihi propter Dominum, quoniam manifestare me tibi conuersa non possum. Mulier enim sum, & omni corporeo tegmine nuda, ut ipse vides, & corporis turpitudinem habens interfectam. Sed si vis peccatrici mulieri orationem verè tribuere, projice mihi indumentum, quo circumdatus es, ut possim muliebrem infirmitatem operiens, conuerti ad te, & tuas accipere orationes. Tunc tremor nimis & mentis excessus accepit Zosimam, audientem scilicet, quia eum ex nomine vocaret Zosimam. Strenuus enim erat vir ille valde, & diuinitatis dono prudentissimus, & cognouit, quia ex nomine non vocasset eum, quæ nunquam viderat, de quo nec vnquam audierat, nisi manifestissime providentiæ gratia fuisset illustrata. Fecit autem cum festinatione, quod iussu est ei: & exuens se pallio, quo erat indutus, terga versus proiecit ei. Illa accipiens, inquantum potuit regens partem corporis, quam oportet plus regere ceteris, præcinxit se, & conuersa ad Zosimam, ait ei: Quid tibi visum fuit Abba peccatricem videre mulierculam? Quid quærens à me videre aut discere, tantum non recusasti tolerare laborem? Ille autem in terram prostratus, poscebat benedictionem secundum morem accipere. Prostravit autem se & ipsa, & vtrique iacebat in terra, alius ab alio poscens benedictionem: & non erat aliud ab alterutro audire, nisi tantum, Benedic.

Post multarum autem spatium horarum dixit mulier ad Zosimam: Abba Zosima, tibi competet benedicere & orare. Tu enim presbyterij honore suffultus es, & plurimis iam annis sancto assistis altari, & donis diuinitatis Christi secreta rimaris. Hæc verò verba Zosimam in magnū timorem & certamen magis inducebant, & tremens senex, sudoris guttis infundebatur. Dicit autem ei deficiens viribus & quasi halitu iam intercluso: Manifesta iam quidem es ex ipsa visione, o spiritualis mater, quoniam tu ad Dominum profecta es, & fortiori parte seculo mortua es. Manifeste autem plus omnibus triplex dignitate cognoscitur, sed ex animarum actibus significari consuevit, ipsa benedictio propter Dominum, & orationem tuam perfectionis tribue indigentia meæ. Perseuerantia autem senis compassa, dixit: Benedictus Deus, qui salutem procurat animarum: & Zosima respondente, Amen, surrexerunt vtrique de terra, & ait mulier seni: Homo, quam ob rem ad me peccatricem venisti? Tamen quoniam quidem te gratia spiritus sancti direxit, ut aliquod ministerium exhibeas, meæ exiguitatis corpori congruum, dic mihi, quomodo hodie Christianissima regitur tribus, quomodo Imperatores, quomodo sancta Ecclesia pasceatur grex. Zosimas autem respondit: Mater, tuis orationibus sanctis pacem stabilem Deus largitus est: sed suscipe indigni mei consolationem, & propter Deum ora pro omni mundo, & pro me peccatore, ut non huius cursus & itineris labor sine fructu mihi efficiatur, & tanta solitudinis via. Et illa respondit ad eum: Te quidem oportet Abba Zosima sacerdotij, ut dixi, habentem honorem, pro omnibus & pro me orare. in hoc enim & vocatus es. Sed quia obedientia præceptum habemus,

Mariam fugientem Zosimam infestantem.

Suo nomine appellatur Maria Zosimam, hæc enim nomen eius.

Diuinitatis doctrinam non est esse presbyterum.

quod mihi à te iussu est, bona faciam voluntate. Et hæc dicens, ad Orientem conuersa, & eleuatis in excelsu oculis manibusque extensis, cepit orare motu tantum labiorum in silentio, ita vt vox penitus non audiretur, quæ posset intelligi. Vnde & Zosimas nihil potuit ex ipsa oratione agnoscere. Stabat enim, vt dicebat, tremens, terram conspiciens, & nihil vlllo modo loquens. Iurabat autem, Deum testem verbi proponens, quoniam vt vidit eam perseverantem in orationis constantia, paululum eleuatis ab aspectu terræ oculis, vidit eam eleuatam quasi cubitum vnum à terra, & in aëre pendente orare. Hoc autem vt vidit, nimio pauore correptus, prostravit se in terram: sudoreque suffusus & nimium perturbatus, nihil dicere præsumebat: in seipso autem dicebat: Domine miserere.

Multa inuidia diaboli aduersum nos.

Eccles. 10.

In terra autem postratus iacens, scandalizabatur in mente, putans ne forte spiritus esset, qui se fingeret orare. Conuersa autem mulier, erexit monachum, ita dicens: Quid te Abba cogitationes tuæ perturbant scandalizari in me, quasi spiritus sim, & fictam faciam orationem? Certus esto, homo, peccatricem me esse mulierculam, at tamen sacro circumdatam baptismo: & non sum spiritus, sed fauilla & cinis & totum caro, & nihil spiritualis phantasia: aliquando vel ad mentem reducens. Hæc dicens, signo Crucis signat frontem suam, oculosque & labia: simulque & pectori vexillum Crucis insignens, ita dixit: Deus, Abba Zosima, de aduersario Ecclesiæ & immissionibus eius liberet nos, quoniam multa super nos est inuidia eius. Hæc audiens senex, prosternit se, & apprehendit pedes eius, dicens cum lachrymis: Obsecro te per Dominum Iesum Christum, verum Dominum nostrum, qui de virgine nasci dignatus est, pro quo hæc induta es nuditate, pro quo has carnes irā expendisti, vt nihil abscondas à seruo tuo, quæ es, & vnde, vel quando & qua occasione solitudinem hanc inhabitasti. Sed omnia, quæ circa te sunt, edicito mihi, vt Dei magnalia facias manifesta. Sapientia enim abscondita & thesaurus occultus, quæ vtilitas in vtrisque? sicut scriptum est. Dic mihi omnia propter Dominum. nec enim pro gloriacione aut ostentatione aliquid dices, sed vt mihi satisfacias peccatori & indigno. Credo enim Deo, cui viuus, cum quo & conuersaris, quoniam ob huiusmodi rem directus sum in hanc solitudinem, vt ea, quæ circa te sunt, Deus faciat manifesta. Non enim nostræ virtutis est, iudicijs resistere Dei. Nisi fuisset acceptabile Christo Deo nostro manifestare te & qualiter decertasti, nec teipsum permitteret videri ab aliquo, nec me confortaret tantam properare viam, nusquam valentem progredi, aut de cellula mea procedere.

Hæc eo dicente, sed & alia plura, eleuans est mulier, dixit: Verè erubescō, Abba meus, dicere tibi turpitudinem meorum actuum: tamen quia vidisti nudū corpus meum, denudabo tibi & opera meorum actuum, vt cognoscas quantæ turpitudinis & luxurie confusione & opprobrio repleta est anima mea. Non enim, vt tuipse considerasti, propter aliquam gloriam meam, quæ circa me sunt, volo narrare. Quid enim potero gloriari, quæ diabolo vas fui electionis effecta? Scio autem, quia si cœpero narrare ea, quæ sunt de me, fugies à me, quemadmodum quis fugit à facie serpentis, auribus non sustinens audire inexpedibilia, quæ sum operata. Dicam tamen, nihil negans, & verius referam, supplicans tibi prius, vt non deficias orare pro me, vt misericordiam merear inuenire in die iudicii. Et senex suffusus lachrymis, flebat. Tunc cepit mulier narrare ea, quæ de se erant, ita dicens:

Exponit Maria Zosimæ antea vitam suam.

Ego, frater, patriam Aegyptum habui. Parentibus autem meis viuentibus, duodecimū gerens ætatis annum, affectu illorum spreto, in Alexandriam veni: & quomodo quidem virginitatem meam in primis violauerim, & qualiter indefinenter & insatiabiliter vicio libidinis subiugata iacuerim, erubescō considerare. Hoc enim non breue est dicere: illud verò citius dicam, vt possis cognoscere insatiabilem vitij mei ardorem, quem habui in amorē stupri. Decem & septem & eo amplius annos (ignosce) publice populo transigi, in incendio iacens luxuria. Non propter alicuius donū virginitatem meam perdidici: neque enim ab aliquibus dare volentibus aliquid accipiebam: quippe libidinis furore succensa, hoc considerabam, vt amplius ad me concurrere gratis facerem, nefarium stupri mei implens desiderium. Neque enim consideres, quia pro diuitijs nihil accipiebam, mendicans nanque vivebam, aut multoties stuppam filando. Desiderium enim, vt dixi, habebam insatiabile, ita vt indefinenter me in sterquilinio luxuriæ volutarem. Et hoc mihi erat pergratum, & hoc vitam existimabam, si indefinenter naturæ iniuriam peregissem. Hoc modò me vitam ducente, vidi in quodam æstus tempore multitudinem Libyorum & Aegyptiorum quasi ad mare concurrentem. Reperi itaque

Exaltatio S. Crucis.

itaque aliquem, & interrogauit: Quò puras festinant viri isti, qui currunt? Dixit autem mihi: Hierosolymam omnes ascendunt ob sanctæ Crucis exaltationem, quæ post aliquot dies solito celebratur. Dixi ad eum: Putas suscipiēt me, si volūero abire cum ipsis? Ille dixit: Si habes naulum, nullus te prohibebit. Dixi ei: Verè frater naulum vel sumprum non habeo. Vadam autem & ascendam in vnam nauim, quam conduxerunt, & licet noluerint, enutrient me: memetipsam eis tradā. Corporis enim mei potestatem habentes, pro nauulo accipiant. Propterea autem cum eis volui ambulare, (Abba meus ignosce) vt multos haberem cooperatores in mea libidinis passione.

Dixi tibi, mi domine senex, ignosce mihi: ne compellas me meā dicere confusionē. Contemisco enim, nouit Dominus. Maculāt enim & te & ipsum aërem isti sermones mei. Zosimas autem terram lachrymis infundens, dixit ei: Dic propter Dominum, o mater mea, dic, & ne prætermittas sequentiam salutiferæ narrationis. Illa autem adiungens priori narrationi, addidit hæc: Adolescens ille, audiens sermonum meorum scurrilitatem, videns discessit. Ego autem fufum, quem manu tenebā, proijciens, (hunc enim, etsi post tempus, conueniebat me tenere) cucurri ad mare, quò illos perspexi curantes, & vidi iuuenes aliquot in litore stantes, numero quasi decem, corpore motuque accerrimos, & ad id, quod mihi erat pergratum, optimos viros. Erant autem & alij, qui iam naves ascenderant. Impudenter autem, vt mihi consuetudo erat, & irreuerenter in medio eorum me dedi, dicens: Accipite & me vobiscum, quò pergitis: non enim ero ingrata vobis. Sed & alios sordidiōres proferens sermones, omnes ad ridendum commouit. Illi autem inuerecundum motum meum videntes, accipientes me, in nauiculam duxerunt. Exinde autem nauigationē cœpimus. Quæ autem post hæc acta sunt, quomodo tibi enarrare potero, o homo Dei? Quæ lingua dicere vel auris valet audire, quæ in nauigio vel itinere facta sunt? quomodo & nolentes ad peccandum miseros ego compellebam. Non est narrabilis vel inenarrabilis nequissima species, cuius non modo meas mare illud sustinuit iniquitatum luxurias, quomodo terra non aperuit os suum, & in infernum viuentem me demersit, quæ tantas in laqueū induxi animas. Sed, arbitror, meam Deus, qui neminē vult perire, sed omnes fieri saluos, requirebat per conversionem. Non enim vult mortem peccatoris, sed longanimitèr expectat, sustinens quantos quidem dies ante festiuitatem in ciuitate commorata sum, similibus nequissimis vacui operibus, magisque peioribus. Non enim contenta fui iuuenibus, mecum in mari luxuriantibus & in itinere, sed & alios multos peregrinos & ciues in mei scelestis actus congregans, coinquinaui seducens.

1. Tim. 4. Ezech. 18.

Quando autem venit sanctæ Exaltationis festiuitas preciose Crucis, ego quidem, sic & prius, præibam, iuuenum illaqueans & capiens animas. Vidi autem primo diluculo omnes ad ecclesiā vnanimitèr concurrentes. Abij & ego, currens cum currentibus, & veni cum illis in atrium templi: & cum venisset hora exaltationis diuinæ Crucis, impingebar & impingebar, repellebarque quodam modò, festinans ingredi cum populo magna laboris tribulatione appropinquabam & ego infelix: quando autem ianuā ingredi debebam, illi quidem omnes sine impedimento ingrediebantur: me autem diuina aliqua virtus prohibebat, non indulgens introitum. Mox igitur repulsa, eiciebar foris: & eiecta, inueniebat sola in atrio stans. Considerans autem per muliebrem impotentiam hoc mihi euenire, iterum alijs me immiscebam, vim mihi quodam modò faci- ut introeundi, sed enim laborabam in vacuum.

Non admittitur intra templi diuinitus repulsa.

Vt enim limina vestigio contingebam, omnes interius recipiebantur, nullum habentes impedimentum, me autem solam non recipiebat: sed quasi multitudinis militum, ita me repentina aliqua prohibebat virtus, & iterum inueniebat in atrio. Hoc quater passa & facere conans, nihilque proficiens, desperans decetero & amplius progredi valens, (fuerat quippe corpus meum à vi comprimendum valde contractum) recedens discessi, & steti in quodam angulo atrij templi, & vix aliquando, ob quam causam prohiberer videre viuificum lignum, in cogitationem reduxi. Tetigit enim mentem & cordis mei oculos intellectus salutis, recogitabamque quia squalida conturbati & pectus tundere, atque suspiria de profundis cordis proferens, & gemens

Implorat
suffragia be-
atissimę vir-
ginis Marię

Proponit
corrigere
vitam.

Obserua,
quid profit
sanctorum
inuocatio.

Gratias
agit matri
Dei.

Percipit
Eucharis-
tiam.

Psal. 54.

47. annis de-
git in soli-
tudine.

Mira victis
parumonia.

eiulansque prospexi in loco, in quo stabam, sursum imaginem sanctę Dei genitricis stan-
tem, & aio, ad eam intentę & indeclinanter attendens: Domina virgo, quę Deum ve-
rum genuisti secundum carnem: scio enim scio, quia non est condecens nec opportu-
num, me sic horridam adorare imaginem tuam vel contemplari oculis, tantis sordibus
pollutis, quę semper esse virgo dinosceris & casta, quę corpus & animam habes mundā
& immaculatam: iustum autem est, me luxuriosam a tua purissima castitatis munditia
abominari & proijci. Tamen quoniam, vt audiui, ob hoc effectus est Deus homo, quem
ipsa digna genuisti, vt peccatores vocaret ad poenitentiam: adiuna me solitariam &
nullum habentem adiutorium. Pręcipe, & mihi licentiam tribue ingrediendi in eccle-
sia patefactum aditum. Non efficiar aliena a visione preciosissimi ligni, in quo ad-
iux Deus homo, quem concipiens ipsa virgo genuisti, proprium sanguinem dedit pro
mea liberatione. lube, o Domina, & mihi indignę ob diuinę Crucis exaltationem ia-
nuam patefieri, & te ex te genito Christo dignissimam do fideiussorem, quia nun-
quam vltra meam carnem coinquinabo per horrida commixtionum ludibria: sed mox
vt filij tui, Virgo, me lignum adorare concesseris, renunciabo seculo & omnibus, quę
sunt seculi, & vadam vbi pręceperis ac demonstraueris salutis viam, quia tu pro me
dixisti.

Hęc dum dicerem, satisfeci menti meę, quod sancta Dei genitrix posset pro me hęc
omnia obtinere. Derelinquens itaque locum, in quo orabam, miscui me inter hos, qui
templum ingrediebantur, nullusque repertus est, qui me foras repelleret: sed magis
vt vnda maris, irā me turba intrō impellebat appropinquare sancto loco, quem penitus
nec pedibus calcare poteram. Tunc ex nimio gaudio apprehendit me pavor, dum me
viderem locis ad stare sanctis, vbi prius iniquitas mea me ingredi prohibebat. Nam ab-
que vilo labore adorauī lignum sanctę Crucis, & sensi ibi odorem suauitatis, & mecum
videre omnia Dei mysteria. Et egrediens ad illam, quę me fide duxerat, adiungensque
me in illum locum, in quo promissiones fidei dictationis sanctę Dei genitricis feceram,
flectens genua, his cępi loqui sermonibus: Tu mihi Domina miserta es, measque
preces non repulisti: per te merui gloriam Dei, quam peccatores percipere non pos-
sunt. Per te glorificabo Deum, peccatorum recipientem poenitentiam. Quid amplius
quarā, quā quod merui videre diuinā mysteria? Appropinquauit o Domina tem-
pus, in quo mea debeat impleri promissio. Nunc vbi tibi placuerit, dirige me, & de-
monstra mihi poenitentię & salutis viam. Dum hęc dicerem, audita est vox dicentis:
Si Iordanem transieris, illic bonam inuenies requiem. Ergo dum talem audiuissem vo-
cem, credens eam propter me fuisse dictā, cum lachrymis meas leuauī manus, & ita
dixi Dei genitrici: Domina mi, Domina nē derelinquas neque deseras me: sed iugiter
custodias, vbi tu me vis ire. Et hęc dicens, egressa sum atrium templi: & videns me qui-
dam pius vir, obtulit mihi pro elemosyna nummos tres, dicens: Suscipe mater. Ex
quibus minutos tres comparauī panes, quos mecum pro benedictione tuli in via. In-
terrogauīque virum illum, a quo panes emerā, vbi vel quę esset via, volentibus ad
Iordanem ambulare flumen: qui ostendit mihi portam ciuitatis, per quam iter ad Ior-
danem facerem.

Exinde egrediens, initium vię cum lachrymis faciebam. Erat autem quasi tertia hor-
ra, quando lignum adorauī, & ante solis occasum attigi oratorium sancti Iohannis Ba-
ptista, super ripam Iordanis positum. Mox faciem & pedes ex ipsius aqua fluminis la-
uit, & sacrosancta mysteria merui in eodem sancti Iohannis Baptiste percipere mona-
sterio. Ibi que vnus panis dimidium edens, bibensque aquam Iordanis, in terra me
collocaui. Alio vero die ascendens nauiculam, transfretauī Iordanem, enixius depre-
cans sanctam & immaculatam Virginem, vt ipsa mihi viam ostenderet salutis, sicut ei
placeret. Peruenique in eremum, & ex illo tempore vsque nunc semper elongauī se-
giendo, habitans in deserto, & expectans Deum meum, qui saluos facit conuertentes
ad se. Zosimas autem ait ad eam: Quot anni sunt, domina mi, ex quo hanc habitas ere-
mum? Responditque ad eum mulier: Quadraginta & septem anni sunt, vt existimo, ex
quo de sancta egressa sum ciuitate. Dicit ei Zosimas: Quem inueneras aut inuenis cibū,
ex quo hoc habitas desertum? Mulier respondit: Duos quidem & dimidium ferebam
panem, quando Iordanem transierā, qui per tempora quasi lapides duri facti fuerant.
Ex his modicum comedendo, aliquantos transegi annos, Dicit ei Zosimas: Et abs-
que labore tot annos patiens euasisti, vel subita conuersationis mutatio non tibi in-
sit labores? Respondit illa: Rem nunc me interrogasti, Abba Zosima, multum habentem

tem tinctorem. Nam si voluero nunc recordari pericula, quę sustinui, atque insidias co-
gitationum, timeo nē mihi rursū renouentur. Zosimas dixit: Nihil derelinquas do-
mina mi, quod non mihi patefacias. Semel tibi suppliciter supplicauī, vt omnia minuta-
tim dicas.

Tum illa respondit: Crede mihi, Abba Zosima, quod decem & septem annos in hoc
deserto feris & indomitis cogitationum bestiis transegi, carnalibus reluctans cogitati-
onibus. Dum recordabar affluentiam pręteritorum ciborum, desiderabam carnes vel
pices, quos in Aegypto antea comederam. Delectabar vini potu insatiabiliter. multo
enim vno vtebar, dum fuisset in seculo. Delectabant me nefanda cantica demonum,
quę antea didiceram. Sed mox lachrymas fundebam, & manibus pectus vulnerabam.
Reducebam ad memoriam, illam quam mihi fideiussorem fecerā, dum in hanc ingre-
derer eremum: & quasi Dei genitricis ad stare imagini, irā eam lamentabiliter roga-
bam, vt amoueret pessimas ac sordidissimas mētis meę cogitationes. Et dum plurimas
circundabar. Rursus autem insidiabantur mihi fornicationum mearum cogitationes,
quę quasi ignis vehemens deuastabant viscera cordis mei, impellentes me ad pernicio-
sa desideria. Dum verō talia tentationum certamina indefinenter mihi insisterent, ad
confucta orationum recurrere arma, in terram me proijciens, eamque lachrymis in-
undans, meam, mihi vt succurreret, orabam fideiussorem, nē postmodum, vt pręuari-
ci totius diei noctisque consummatum fuisset spatium, & dulcissimi illius splendoris fu-
ssem lumine circumdara, qui totam illam tentationum cogitationem fugaret. Sicque
sanctę fideiussoris meę protecta solatio, transegi decem & septem annorum spatia, in-
numera euadens pericula. Et ex illo tempore vsque hactenus, auxiliatrix mea pręsto
mihi inuenitur vbique, & vndique vigilans custodit me. Dixit ad eam Zosimas: Nun-
quid eguisti vterius victu ac vestimento? Respondit: Illis, vt dixi, expensis panibus per
decem & septem annos, comedebam herbas, quę in deserto inueniebantur. Vestimen-
ta autem mea, cum quibus Iordanem transgressa sum, dirupta atque putrefacta sunt.
Valde autem a pruinis hyemalibus & æstiuis ardoribus tribulata sum. Ab illo verō tem-
pore vsque nunc, diuina misericordia eripuit corpus & animam meam a cunctis peri-
culis: sitque mihi recordanti, quanta mala, quantaque pericula per diuinam euaserim
gratiam, magna lætitia, & spes crescit salutis. Cibus potusque ac vestimentum mihi est
verbum Domini: quoniam non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod pro-
cedit de ore Dei. Nam dicit scriptura: Non habentes vestimenta, induuntur petra, qui
vestimento expoliauerint iniquitatis.

Hęc audiens Zosimas, quod ex testimonijs diuinarum scripturarum loqueretur, ait
ad eam: Psalmos, o domina mi, vel alios scripturę libros legebas? Ait ad eum: Crede
mihi, homo Dei, quia non vidi alium hominem ex eo, quando transfretauī Iordanem,
qui tantum nunc tuam pręsentiam: sed neque bestiam aliam vel aliud animal. Literas
vero nunquam didici, neque aliquem legentē aut psallentem audui: sed verbum Dei
semper viuens, omnem hominem docet scientiam. Ecce explanauī tibi mea opera pa-
ter: sed sicut ante rogauī, & nunc rogo te atque coniuro per Deum verbum incarna-
tum, inaccessibiliter dignare orare pro me peccatrice apud Dominum. Dum hęc dice-
rem cum lachrymis eleuauit, dicens: Benedictus Deus, qui facit magna, mirabilia, glo-
riaque terribilia, quorum non est numerus. Benedictus es Domine Deus omni-
potens, qui mihi peccatori reuelasti omnia bona, quę donare dignatus es timentibus
te. Nec vnquam derelinquis quærentes te. Illa vero eleuans senē de terra, dicebat: Hęc
omnia quę audisti a me, o homo Dei, per Saluatorem te coniuro Christum Dominum
deum pacē, & iterum venturo anno videbis me, & videberis a me, Dei tecum gra-
tiam loridante. Rogo autē te per Deum, vt in sanctis ieiunijs futuro anno minimē trans-
grediar regulam monasterij. Audiens autem Zosimas, quod & so-
lus Deus, qui pręstas diligentibus te. Illa autem ait ad eum: Habita, vt dixi, in mona-
sterio, & non egrediaris iuxta regulam: quia nec permittetur tibi. Et vespere sanctę
Cruz Dominice sume sacrosanctum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi
in vas mundissimum, adferensque mihi, expecta me in illa parte Iordanis iuxta seculū,
vt eō

Grauiſſimę
tentationū
inſeſtatio-
nes.

Egreſſę il-
lis reſtitit.

Mirabilis
Deus in ſan-
ctis ſuis.

Deut. 8.
Iob 24.
iuxta 70. in-
terpretes.

Iob 4.

vt eò veniens, suscipiam viuificationis ac redemptionis mysteria: quia à die illa, qua in oratorio sancti Iohannis, priusquam transissem Iordanem, communicauit, usque nunc minimè sacri corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi percepi mysteria. Sed me peccatricem deprecantem te, o pater, nè despicias, mihi que sacrosancta mysteria afferas ea hora, qua Dominus suos discipulos illius sacratissimæ Ccenæ participes fecit. Iohanni autem Abbati monasterij, in quo habitas, edicito: Attende tibi ipsi & gregi tuo. Aliqua enim sunt ibi merita emendanda. Sed nolo te hæc ei nunc dicere, sed quando præceperit tibi Deus. Hæc dicens, & o rationem à sene postulans, ad interiorum solitudinem velocius festinauit.

Zosimas rediit ad monasterium.

Zosimas autem prosternens se, osculabatur solum, ubi eius vestigia steterunt, dantes gloriam Deo: immensasque gratias agens, reuersus est, laudans & benedicens Dominum nostrum Iesum Christum. Iterum autem remeans eodem solitudinis itinere, quo venerat, ingressus est monasterium eo tempore, quo consueuerant ij, qui in eo morabantur. Et totum quidem annum illum tacuit, minimè audens quippiam dicere ex his, quæ viderat: in seipso autem deprecabatur Dominum, vt iterum ei ostenderet desiderabilem vultum. Suspirabat autem, annui cursus considerans tarditatem. Quando autem aduenit sacra ieiuniorum prima Dominica, mox post solitam orationem aliqui quidam psallentes exierunt: ipse autem modica febris infirmitate detentus, mansit in interioribus monasterij. Recordatus est autem à sancta illa sibi predictum, quia neque volens egredi in monasterio. Aliquantis autem elapsis diebus, ab infirmitate subleuatus, in monasterio conuersabatur. Quando autem mox achi sunt reuersi & coniuncti, vespere sacratæ Dominicæ ccenæ fecit quod ei iussum est, mittens in modicum calicem intemerati corporis & preciosi sanguinis Domini nostri Iesu Christi portionem. Posuit quoque in calice stro caricas paucas & palmarum fructus, id est, dactylos, & parum lenticulæ aquis infusa: & veniens tardè hora iam vespertina, ad labium Iordanis sedebat, aduentum sancti præstolans. Beatissima autem illa tardante muliere, Zosimas non dormitauit, sed sollicitè attendebat solitudinem, sustinens quod videre desiderabat. Dicebat autem sene in semetipso: Nunquid veniens non me inuenit, & reuersa est? Hæc dicens, lachrymis perfusus fletit: & eleuans in calum oculos, suppliciter Deum deprecabatur, dicens: Non me alienes Domine iterum videre, quam mihi videre tribuisti. Non vadam vacuus peccata mea portans in increpatione.

Iterum videri Mariam ad Iordanem venientem.

Nota mirabilem energiam signi sanctæ Crucis.

Sub obitu sumit sacro sanctam Eucharistiam.

Hæc orante eo cum lachrymis, alia in eum cogitatio incidit. Quid itaque, & si venerit, faciet? Quomodo transibit Iordanem? Quia nauicula non est, quo pacto ad me in dignum perueniet? Heu me infelicem. Heu quis me tam iustæ speciei alienauit? Hæc sene cogitante, ecce sancta illa aduenit, & in parte alia fluminis stetit, vnde venerat. Zosimas autem videns eam, surrexit gaudens & exultans nimis, & glorificans Deum. Sancta autem certaminis in eius fluctuabat cogitationis intentione, quod non posset illa transire Iordanis fluentia. Et respiciens senex, vidit eam vexillo Crucis aquas Iordanis signantem. Totius tunc noctis tenebras splendor illuminabat lunæ, quia tempus recursus illius erat. Statim autem vt signum Crucis impressit, ascendit super aquas: & ambulans super liquidum æquoris fluctum, veniebat quasi per solidum iter. Zosima autem stupente, & genu flectere nitente, illa super aquas clamans, prohibuit, dicens: Quid facis Abba, qui & sacerdos Dei es, & diuina portas mysteria? Qui statim obediuit iussu centi. Illa autem descendens de aquis, dixit seni: Benedic pater, benedic. Ille autem cum magna festinatione respondit (Stupor enim nimis inuaserat eum in tam glorioso miraculo) & dixit: Verè non mentitur Deus, qui pollicitus est sibi similes esse eos qui semetipsos purificant. Gloria tibi Christe Deus noster, qui ostendisti mihi per ancillam tuam hanc, quantum mea consideratione inferior sum vera perfectione. Hæc eo dicente, postulauit mulier sanctum dicere symbolum, & sic Dominicam inchoare orationem. Expleto, Pater noster qui es in celis, sicut mos est, pacis osculum obtulit seniori: & sic viuifica mysteriorum suscipiens dona, in celum extensis manibus ingemiscens cum lachrymis, ita clamauit: Nunc dimittis mei salutem ancillam tuam secundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei mandatum tuum. & seniori dixit: Ignosce Abba, & aliud meæ petitionis imple mandatum. Vade nunc ad monasterium cum pace Dei: recursu autem aduenientis anni iterum veni in illum torrentem, in quo tecum sum prius locuta. Prorsus non omittas, sed propter Dominum veni: & videbis me iterum, qualiter Deus voluerit. Ille autem respondit ad eam: Vtinam esset possibile nunc tua sequi vestigia, & tui preciosissimi vultu

visione frui. Oro mater, vt vnam senis petitiunculam facias, & modicum cibi ex eo, quod huc attuli, digneris accipere. Et hæc dicens, ostendit ei quod secum detulerat calicem. Illa autem extremis digitis lenticulam contigit, & tria tollens grana proprio dicit seni: Ora pro me Dominum, & meæ memor esto semper infelicitatis. Ille pedes eius contingens, cum lachrymis deprecabatur, vt oraret pro Ecclesia & pro Imperio & pro se, & dimisit eam abire flens & eiulans. Non enim audebat eam multum detinere, quæ nec, si vellet, poterat detinere.

Illam autem Crucis iterum impressione Iordanem signans, ascendit ambulans super liquidum Iordanis elementum, & transiit sicut antè veniens fecerat. Senex autem reuersus est, gaudio & timore nimio repletus. Semetipsum autem reprehendebat, penitens quia nomen sanctæ vt cognosceret, non inquisiuit: sperabat tamen venturo hoc se anno consecuturum.

Crucis edito signo, ambulat super aquas.

Transacto autem eiusdem anni cursu, venit iterum in vastam solitudinem, expletis omnibus secundum consuetudinem, festinans ad gloriosam visionem intuendam. Perambulans autem solitudinis iter, & inueniens aliqua cupitum locum indicantia signa, dextra lenaque adspiciens, intuitumque oculorum deducens, lustrabat ubique sicut scientissimus venator, sicubi suauissimam repertam comprehenderet feram. Vt autem nihil vilo modo vidit quoquam se mouens, coepit seipsum lugens infundere lachrymis. Tunc eleuans oculos, orans dicebat: Ostende mihi Domine absconditum thesaurum, quem mihi peccatori manifestare dignatus es. Ostende mihi, obsecro Domine, in corpore angelum, cui totus comparari indignus est mundus.

Hæc orando, peruenit ad locum, qui in torrentis similitudine fuerat designatus, & extrema eius parte stans, vidit in parte superiori splendentem solem: & adspiciens, vidit sanctæ mortuum iacens corpus, & manus sic, vt oportet, compositas, & corpus ad Orientem respiciens. Currans autem, lachrymis lauit beatissimæ pedes, non enim aliud corporis eius membrum audebat contingere. Lachrymans autem aliquandiu, & palmas dicens temporis & rei congruentes, fecit sepulturæ orationem, & dicebat si-
lippi: Forsitan non complacet sanctæ hæc fieri. Hæc eo cogitante, designata scriptura erat in terra, ubi hæc legebantur: Sepeli Abba Zosima miseræ Mariæ corpusculum. Red-
transiente mensis. Parmathi secundum Aegyptios, quod est secundum Romanos Aprilis. * Parmen-
li die nona, id est, V. Idus Aprilis nocte salutiferæ passionis, post diuinæ & sacre Ccenæ
communionem.

Zosimas inuenit eius corpus exanimem.

Has senex cum legisset literas, cogitabat quidem prius, quisnam esset, qui scripsit. Illam, vt ipsa dixerat, literas ignorabat. In hoc tamen valde exultans gaudebat, quia sanctum didicit nomen. Cognouit verò, quia mox vt diuina in Iordane mysteria participauit, eadem hora in locum illum venit, ubi mox de hoc mundo transiit, & idem cursu Maria confecit, & statim migravit ad Dominum. Glorificans autem Zosimas Dominum, & lachrymis corpus eius infundens: Tempus est, inquit, miser Zosima: quod seculum est, perfice. Sed quid faciam infelix, quia vnde fodere valeam, non habeo? Deest fodere dicente, vidit lignum permodicum iacens: quod assumens, coepit fodere. Valde autem dura erat terra & valde fortissima, & nequaquam valebat senex fodere: quia & ieiunio confectus, & longa itineris fatigatione nimis erat exhaustus. Laborabat enim, & suspirijs nimis urgebatur, & sudoribus madefactus, ingemuit grauiter ex ipso cordis sui. Et respiciens, vidit ingentis formæ leonem iuxta corpus sanctæ flammæ, & eius plantas lambentem. Videns autem, contremuit præ pauore grandissimæ flammæ, præcipue quia audierat sanctam foeminam illam dicentem, quod nunquam seculum vidisset feram. Signo autem se Crucis confirmavit vndique, credens quia illa non eum custodire valet virtus iacentis. Leo autem coepit annuere seni, blandis eum carum salutans. Zosimas autem dixit leoni: Quoniam à Deo missus venisti maxime me corpusculum sepeli. Ego enim senectute confectus non valeo fodere, sed nec con-
ueniens quid habeo ad hoc opus exercendum: rursus autem tanti itineris spatia emeti-
gendus valeo, vt aliquid adferam. Tu diuino iussu hoc opus cum ungulis facito, vt com-
pendius terra hoc sanctum corpusculum.

Signo Crucis vndique se munivit Zosimas.

Leguntur
vnguibz pa-
rat sepulchru.

Continuo autem, iuxta senis sermonem, leo cum brachijs & vngulis fecit foveam, quanta ad sepeliendum sanctæ corpusculum sufficere posset. Senex vero lachrymis pedes sanctæ abluens, & multipliciter effusa prece exorans eam, ut nunc pro omnibus amplius orer, operuit terra corpusculum nudum adstante leone, sicut eam prius repererat, & nihil aliud habens, nisi illud scissum vestimentum, quod ei iam antè proiecerat. Zosimas, ex quo Maria quædam sui corporis membra texerat. Deinde recedunt pariter: & leo quidem in interiora solitudinis quasi ovis mansueta abscellit: Zosimas autem reuersus est, benedicens & glorificans Deum, & hymnum laudis decantans Domino nostro. Veniens autem in coenobium, omnia fratribus ab initio renulit, nihilque abstulit ex ijs omnibus, quæ vidit & audiuit, ut omnes audientes magnalia Dei, nimio stupore admirarentur, & cum timore & amore magna fide celebrarent beatitudinem Mariæ huius transitus diem. Iohannes autem Abbas inuenit quosdam corripiendos & emendandos, iuxta sanctæ illius sermonem, & hos miserante Deo conuertit. Zosimas autem in eodem degens monasterio, impleuit annos centum, & tunc migravit ad Dominum in pace, gratia Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria & honor & imperium vna cum sancto & viuificatore & adorando spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Zosimas cō-
renarius mo-
ritur.

SANCTORVM TERENTII, APHRICANI ET SOCIORVM MARTYRIVM, AVTHORE Simeone Metaphrasle.

10. Aprilis.

Ecce Romanorum Imperator, idolorum studio cupiens omnes in exitij barathrum pertrahere (erat enim filius diaboli) in vniuersas Imperio subiectas provincias edictum misit, ut omnes Christiani ad immolandum & comedendum ea, quæ idolis essent immolata, pertraherentur. Decretum hoc cum in Aphricam ad Præfectum Fortunatianum esset perlatum, ipse sedens in tribunali, populum conuocauit, & sic est allocutus: Dijs immolate, alioqui supplicium afficiemini. Et, his dictis, tormenta in medium profecti iussit. Quibus conspectis, multi perterriti Præfecto ob-

Mulei defi-
ciunt à Chri-
sto.

Matth. 10.

Terentius
respondet
Præfecto.

Psalm.

temperarunt, & à Christi religione defecerunt. Quidam tamen ex ijs, numero quædraginta, in Christi fide fortiter mori decreuerant, seque mutuo ita cohortabantur: Videte, fratres, ne Dominum nostrum Iesum Christum abnegemus, ne ipse quoque abneget nos. Mementote Dominum olim dixisse: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Timete potius eum, qui potest animam & corpus perdere in gehennam. Fortunatianus ad hos: Video, inquit, vos viros & ætate perfectos, & sapientia præditos: quamobrem miror, cur vos eiusmodi dementiæ tradideritis, ut vnum Deum & regem dicatis, quem Iudæi, ut hominem sceleratum, crucifixerunt. Respondit omnium nomine sanctus martyr Terentius: Si nõs, Præfecte, Crucifixi virtutem, relictis idolorum erroribus, ipsum coleres & adorares. Est enim filius Dei, benignus, diues, clemens & misericors, qui Patris nutu & voluntate in terram descendit, diuinitatemque suam humane naturæ coniunxit, & pro salute nostra Crucem subire voluit. Fortunatianus, his auditis, dixit ad eos: Immolate: alioqui membra vestra comburens, delebo vos. Porro inquit Terentius, nos terrore commotos sententiam mutatueros? Non adeo sumus ignaui, ut, relicto vitæ largitore, deos alienos adoremus. Fac igitur celeriter, quod tibi lubet, aduersum nos, quoniam strenui & constantes Christi cultores sumus. Indignatus Præfectus, iussit eos, vestimentis detractis, in idolorum templum trahi. Idola autem auro argentoque & preciosis erant vestibus exornata. Ingressus Fortunatianus, dixit eis: Magno deo Herculi sacrificare. Gloriam enim & potestatem eius conspiciatis. Inquit Terentius, & ignoras id, quod tibi vtile est. Dei enim isti tui, lapides sunt, & ligna, & æs, & ferrum. Ornati autem sunt auro, ut homines decipiant, & abducant æternam vitam. Nam ipsi quidem non vident, nec loquuntur, nec audiunt, nec ambulant: quippe qui ab hominibus sculpti conflatique sunt, & in hominum speciem conformati, ut ad hanc impiam cogitationem eos, qui sibi parent, conuertant. Similes enim eo-

rum sunt, qui faciunt ea, & omnes, qui confidunt in eis. Dicite, quæso: Isti, quos deos asseritis, possunt ne sibi ipsis opitulari, & eos, à quibus læduntur, vlcisci? Quod si ipsi sibi auxilio esse non possunt, quomodo nobis opitulabuntur?

Hec audiens Præfectus, iussit Terentium, & Aphricanum, & Maximum, & Pompeium in carcerem interiore detrudi, & omni diligentia custodiri: Cras, inquit, audiam illos. Beatum autem Zenonem, & Alexandrum, & Theodorum cum reliquis socijs, qui erant omnes numero triginta sex, ad tribunal adductos sic alloquitur: Cum ex priora vestra contentione nihil vtilitatis perceperitis, parete mihi & magno deo Herculi im-molate. At illi: Sæpius iam, inquit, diximus, nos esse Christianos, id quod ex superiori-bus questionibus intelligere potuisti: nec tu nobis vnquam persuadebis, ut idola impu-ramus & adoremus. Facile enim possumus, quicquid in hanc sententiam dixeris, confutare. Nõ vultis, inquit Præfectus, cohortationes meas audire? Atqui inuictorum Imperatorum iussa facere cogemini. Er iussit eos asperis virgis & neruis vapulare. At illi, sublati in celum manibus, vna omnes & clara voce dixerunt: Aspice, Domine, & adiuua seruos tuos, & libera nos ab aduersario. Quibus auditis, magis adhuc eos virgis cædi imperauit, donec multi satellites vnus post alium eum verberando defessi sunt, & lora ac virgæ defecerunt. Rursum autem iussit eos fustibus cædi. Verum licet omnia ipso-rum viscera contererentur, adeo tamen hilares ac læti erant fortium martyrum vul-tus, ut omnes sanctorum patientiam atque constantiam admirarentur.

Postquam igitur cæsi fuerunt, dixit ad eos Præfectus: Immolate, & liberabo vos. San-cti autem tacebant. Sed Præfectus iratus, pyras incendi iussit, & terga eorum aduri, cum ea prius aceto & sale conspersa essent. Tunc sancti Dei martyres suspicientes in celum, dixerunt: Domine Deus noster, qui tres pueros, Ananiam, Azariam & Misacem de tamino ignis liberasti, nec eos lædi permisti: qui Daniele ex ore leonum eripisti, & de manu Pharaonis Moysen seruasti: & sanctam Teclam ab igne, & theatro, & feris adiuuasti: qui multos de mariis defendisti: qui amicis tuis perfectum regnum largitus es: qui filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum à mortuis excitasti: qui multa variâq; do-ctina nobis dedisti: qui lucem procreasti, & celum sicut pellem extendisti: qui stellas diui-nes, & suis eas nominibus vocas: qui in fines terræ misisti veritatem: exaudi nos sup-plex, & ex calamitatibus libera: quoniam tua est gloria in secula seculorum, Amen.

Quod quidem dum fieret, sanguinis riuus ex eorum corporibus defluebat. Neque ta-men cruciatum acerbitate commouebantur. Deus enim confirmabat eos, & robur ac fortitudinem subministrabat. Præfectus autem ad eos: Persuaserunt ne vobis tormenta, & ab inania recedatis? an adhuc in impietate vestra permanetis? Illi nihil responderunt. Ad eos, inquit rursus Præfectus, hæc loquor. At sancti Dei Martyres suspicientes in celum, ita locuti sunt: Deus omnipotens, qui Sodomorum urbem propter ipsorum iniquitatem igne succendisti, & in solitudinem redeigisti, hoc etiam impiorum domici-lij nunc propter iustitiam tuam euerte. Cumq; Christi signum fratribus suis impres-

issent, in suffragium aduersus idola, & ea statim confracta in puluerem redegerunt. Tunc sancti Martyres ad Præfectum: Cernis, inquit, deos tuos? Vbi est robur ipsorum? Po-tere ne sibi ipsis opitulari? Haud multo post autem & templum corruit. Cuius euer-sione indignatus Præfectus, iussit, ut sancti Martyres capite plecterentur. Quia illi sen-tentia læti, collaudabant Deum, & gaudentes ad loci præfinitum peruenerunt: & ge-nibus flexis, oblatisque ceruicibus, confestim interfecti sunt. Accesserunt autem viri decolati.

Ita beatum Terentium, & Aphricanum, & Maximum, & Pompeium adduci iussit, & dicit ad eos: Dijs immolate, alioqui male estis perituri. Er nemo poterit eripere vos, & in Christo spes positæ & collocatæ habemus. Dæmones non adoramus, neq; nos colimus, & tormenta tua negligimus. Proinde, quos vis, adhibe cruciatum. Deo estis in Christo, qui nos ad cupiditates tuas vincendas corroborat. His auditis, iussit eos in custodiam abduci, & catenis eorum colla & manus pedesque compedibus vin-cti, ut tribulos ferreos in terram proijcerent, quibus confingerentur: & nemini Chri-stianorum ad eos accedere permitteret, ne cibum afferrent. Verum circa mediam noctem lux fuit in carcere, & angelus Dei stetit in conspectu ipsorum, & dixit ad eos:

Psalm.

Traditur
in carcerē
martyres.

Eorū socij
flagellan-
tur.

Aduruntur.

Daniel. 3.
& feris Daniel. 6.

Psalm. 101.
Psalm. 146.

Dixit dila-
cerantur.

Gene. 19.

Dæmonū
idola con-
fringuntur.

Temp'um
corruit.

Martyres
decolan-
tur.

Martyrum
constantia.

Terenti, & Aphricane, & Pompei, & Maxime, serui Dei altissimi, consurgite, & cor-
pora vestra curate. Et accedens angelus, tetigit catenas eorum, & ceciderunt. Erecce
mensa coram ipsis bene instructa. Et dixit ad illos angelus: Quiescite, & cibum capite,
quem vobis Christus misit. Sancti autem, Christo collaudato, comederunt. At custo-
des, splendore perspecto, ingressi sunt, vt viderent, quid illud esset: & inuenerunt eos
gaudentes: & prefecto rem nunciarunt. Qui postridie eos ad tribunal adduci iussit: &
Nondum, inquit, supplicij edocti estis, vt ab amentia vestra discedatis, & dijs immole-
tis? Respondit Terentius: Stultitia hæc nobis erit & omnibus qui diligunt Deum. Quod
enim stultum est Dei, sapientius est hominibus: nam hominum sapientia, apud Deum
stultitia est. Stulti amentes essemus, si, relicto Deo, damones, quemadmodum tu facis,
adoraremus. Quibus verbis Prefectus iratus, iussit eos vngulis lacerari. Dum autem id
fieret, illi precabantur Deum, dicentes: Iesu Christe fili Dei viuentis in secula, lamen-
Christianorum, spes nostra certissima, præsto sis nobis, & ser auxilium: & ne confu-
das nos propter sanctum nomen tuum. Christi igitur ope subleuati, cruciatus non sen-
tiebant.

Itaque iussit eos Prefectus in carcerem retrudi. Et conuocatis omnibus ferarum in-
cantatoribus, imperauit, vt sæuas omnes feras & crudeles, quas haberent, aspides & vi-
peras afferrent, & eum ipsis includerent. Quæ quidem feræ ad pedes eorum acceden-
tes, eos nihil omnino lædebant. Sancti vero confidentes, psallebant, & Deum col-
laudabant. Cumque tribus diebus & tribus noctibus cum sanctis inclusæ mansissent,
quarto die sub noctem misit Prefectus, qui viderent, vtrum à feris consumpti essent.
Sed qui missi fuerant, ad carceris fores appropinquantes, audiebant eos psallentes.
collaudantes Deum. Cumque diligentius vellent intueri, quid ageretur, carceris testam-
conferentes, sanctos viderunt, qui confidebant, & angelum Dei stantem ante fa-
ciem ferarum, & ne ad eos appropinquarent, prohibentem. Et Prefecto celeriter, que-
viderant, nunciarunt. Summo igitur manè sedit in tribunali, & iussit, vt incantatores
feras suas fumerent: & sancti ad tribunal adducerentur. Incantatores igitur cum ad
carceris ostium incantationibus suis feras aduocarent, illæ non audiebant. Sed cum o-
stium carceris apertum ab illis esset, vno omnes impetu egredientes, quoscunque na-
tæ sunt homines, occiderunt, & in solitudinem profectæ sunt. Tum custodes ad Pre-
fectum sanctos adduxerunt. Qui cum eos nulla in parte læsos adspiceret, furore con-
citatus, eos capere damnavit. Sancti autem egressi sunt lati, canentesque dicebant: Li-
berasti nos, Domine, ab ijs, qui nos affligebant, & qui oderant nos, confudisti. Ministi
verò, eductis gladijs, fecerunt imperata. Atque ita sancti in Christi confessione, marty-
rij palmam acceperunt.

Eorum autem corpora rectè componentes viri religiosi, in loco, qui duobus pas-
suum millibus ab vrbe distabat, sepeliunt, ad gloriam Saluatoris nostri Iesu Christi,
qui vinit & regnat in secula seculorum, Amen.

**VITA S. MACARII PATRIARCHÆ ANTIO-
CHENI, IVSSU SIGERI ABBATIS SCRIPTA ANNO SA-
lutis 1067. sed author nomen suum suppressit. Plerisque autem locis & stylus
mutatus est, & quæ redundare visa sunt, redacta in compendium
per F. Laurentium Surium, sed ita tamen, vt nihil desit
de historia integritate.**

Emma regalis, quam non artificis manus, sed omnium at-
tifex Deus in suo reposuit diademate, Armeniæ decus, pa-
rentum gloria, beatus puer Macarius, nobilissimo apud
Armenos stemmate ortus est: quippe cuius maiores om-
nes ab omni hominum memoria præcipua suere nobili-
tate, nec inter eos facile quispiam degener repertus est. Pa-
rentes habuit Michaëlem & Mariam, multa quidē gene-
ris claritudine insignes, sed quibus non minus splendore
& ornamenti accesserit ab optimis moribus nati ex ipsa
filij clarissimi. Ea autem tempestate ille in lucem editus
est, quando Macarius maior, magnæ sanctitatis vir, Antio-
chenam

thenam ecclesiam gubernabat, stabilis columna regni, & firmamentum totius Eccle-
siæ. Qui cum Macarij huius, de quo nobis sermo rexitur, esset consanguineus, cum è ba-
ptismatis fonte suscepit, suumque illi nomen imponēs, Macarium voluit appellari: &
quia grandævus erat, fractusque iam senio, parentis loco eum apud se retinuit nutrien-
tem atque instituendum, vt posset ipse iam propemodum deficiens, in hoc aliqua ra-
tione instaurari atque renouari. neque enim spes sefellit. Traditus quippe Macarius puer
quoque eum Dominus spiritu sapientiæ, & peracere illi contulit ingenium, quo facile
consecutus est disciplinas liberales omnes, quibus Græcia Armeniæque pollebant. Matu-
rnas horas accuratè expendit, pigritia & segnitie omni prorsus profligata. Cumque iam
adolevisset, solito studiosius visus est se componere ad imitationem beati antistitis
Macarij, animo cælestia meditari, mundi illecebras fugere, æterna appetere, studiumque
omne, quod antea in literarum studia contulerat, in religionis actibus ponere, rumores
vulgi pro nihilo putare, totumque se diuino cultui mancipare.

Latabatur his Macarius senior, cernensque eius in pietate, sapientia & bonis mori-
bus profectum, toto corpore in id incumbere, vt eum posset habere successorem.
Itaque conuocat Clerum & proceres, itemque plebem, exponit eis ætatis suæ plurimos
annos, orat vt prospiciant ecclesiæ de idoneo successore, ait se latiori animo mortem
operturum, si ecclesiæ Antiochenæ de bono pastore sit prouisum. Commendat illis
se nutritum atque eruditum Macarium, ait si ipsis non displiceat, sibi gratum esse, vt
eligatur: nec tamen se illis quicquam velle præiudicare, quò minus sua in eligendo
pastore libertate vtantur.

Hæc & id genus alia cum ille dixisset, quia res diuinitus gerebatur, omnes illi vna-
nimiter assentiunt, cupiuntque Macarium iuuenem in beati senis throno collocari. O-
mnino deinde sanctus pater, & ei succedit Macarius, moribus honestus, & in iuuenili ætate
permaturus. Non illum mutauit tantus honor, sed incredibilem præ se tulit man-
suetudinem & humilitatem. Induxit enim in animum, vt omnibus omnia fieret, quò
pius faceret saluos. Ante omnia verò dilexit decorem domus Dei & locum habita-
tionis gloriæ Dei. Comitas ei inerat cum grauitate coniuncta, in hominum frequentia
hilaritas non absque decoro, denique in cunctis actionibus memorabilis honestas. Præ-
cipua autem illi cura & intentio erat, vt Ecclesiæ suæ & munimento & ornamento fo-
ret. Sermo illi erat sale conditus, populoque gratissimus. Nec poterat de illo dici, quod
de quibusdam Dominus ait, Dicunt, & non faciunt, nam seipsum subditis suis viuendi
exemplum præbebat. Caduca omnia duxit pro nihilo: cumque animo omnia prospici-
eret, nihil potuit ei subitum aut improvisum accidere. Conciones eius non erant ina-
nes, sed aut suadebat, aut admoebat, aut consolabatur, aut præcipiebat. Iram animo
non retinebat, sciens magnum & honestum vindictæ genus esse ignoscere, magnamque
vindictam esse, vindicari potuisse. Didicerat iam seipso contentus esse. Qui autem li-
beris satis est, vt dici solet, is cum diuitijs natus est.

Victus ei erat parabilis, non qui voluptati esset, sed qui corpus tenuiter sustentaret.
Vitia detestabatur ipse quidem, neque tamen aliorum esse voluit aut curiosus scruta-
tor, aut acerbus reprehensor, sed sine exprobratione castigat, & erroris veniæ faci-
lius datur. In iudicando maiorem quam in sermone præ se ferebat seueritatem, vltor
temens, fructu hostis. Tardus ad iram, pronus ad misericordiā: in aduersis firmus, in
prosperis humilis & cautus. Virtutes hæc minori studio occultabat suas, quam solent
vitiis sua vitia. Vanam gloriam planè contempsit. Omnibus prodesse, nulli nocere, no-
uit. Molles & delicatas vestes, quibus quandoque usus fuerat, asperimis camelo. Vestes
pilis permixtas, vilemque se tunicam induit. Lectuli molliem vehementer as-
pernat, balneis vix vnquam usus est. Sed nimium prolixi futuri sumus, si eius virtu-
tines accurate describere velimus. Quando precibus clam vacabat, pro consue-
tæque illud solum earum lachrymarum & precum conscium, quas vir sanctus sum-
mat pro peccatis & salute totius mundi: nec potuit esse virtutis expers, quòd tot fue-
rat infusum lachrymis. Fuit in beati viri domo Theodorus quidam leprosus. (Nam
et ei & familiares, & non mediocri curæ erant) Qui cum præ ceteris & lepræ morbo
et in mentem ei incidit salubre consilium, quod ei fides non dubia suggessit. Nec ta-
men

Progressus
in literis.

Adolescens
vt se gesse-
rit.

Fuit Patriar-
cha Antio-
chenus.

Sermo
eius.
Matt. 23.

Conciones.

Vita eius.

Vestis
lectus.

Gratia la-
chrymarum.

Leprosi ei
familiæ.

Leptosa
culatur ei
sudario.

Multos cu-
rat.

Humilitas
eius.

Pauperib.
omnia e-
largitur.

Abdicat se
pontificatu.

Adit terrā
sanctam.

Indic. 4.
Luc. 7.
Matth. 14.
& 15.
Iohan. 2.

Iohan. 11.

men ausus fuit indicare episcopo desiderium suum, sed tacitus abiit ad Ecclesiam, in qua ille orare consueverat, & sudarium eius admouit lepræ suæ. Non tulit illa vini sudarij, sed probatæ fidei perhibens testimonium, cessit pulsa meritis lacrymarum. Tum verò ille iam ceu nouus homo audet ad stare viro Dei, Deoque & illi gratias age- re. Cernere licebat in sancti Pontificis domo, quasi nitentes quasdam gemmas, pan- peres Christi, varijsque oppressos morbis, cæcos, surdos, claudos: quos quotidie eo properantes, vt ab eo stipem acciperent, vir pius duplici beneficio prosequeretur. Quicunque enim ab eius sanctis manibus accipiebant cibum vel potum, illico reuale- scebant: & quotquot obtinere poterant aquam, qua manus suas abluisset, integram re- portabant sospitatem.

His autem & eius generis alijs rebus admirandis quanto vir beatus magis polle- bat, tanto se in omnibus & indigniorem arbitrabatur, & humiliorem exhibebat, non aliter se gerens, quam si horum esset planè ignarus. Crescebat interim fama sancti- tatis eius: Deoque ab omnibus offerebantur gratiarum actiones, viro Dei laus & gloria accedebat cumulator in dies, maiorque ad ipsum existerat hominum con- cursus. Quem ille modis omnibus declinare volens, nè sancti spiritus charisma- ta, humilitate parta, per superbiam & arrogantiam amitteret, seipsum ad perfectio- ra maioraque sanctitatis studia cœpit incitare. Vilescebat ei, quicquid hic mundus charius amplectitur, honores, dignitates, opes & copię. Non radiabant in domo eius gemmæ & margaritæ nitentes, sed versabantur ex cæcis videntes, ex claudis ambulantes, & famelicis satiati panibus. Non anteibant illum scutati & sericati, sed inopes & miseri, eius benigne recreati. Illis enim omnia sua distribuit, eosque in hac vita voluit habere hæredes facultatum suarum, ne perderet vitæ futuræ hæ- ditatem. Cumque nihil iam ei reliquum esset, præter pontificiam dignitatem, eam quoque transtulit in Eleutherium venerabilis memorie virum, episcopali duntaxat benedictione sibi retenta. Atque ita nudatus terrenis omnibus, & inter ceteros pau- peres ipse quoque pauper Christi effectus, exit è finibus patriæ suæ, relictisque omni- bus sequitur Christum. Nec retinetur charissimorum affectu parentum, quos sum- mo affectu dolore eius inopinatus recessus: non illorum cognatorumque diuitiæ & gloria, non sedes insignis Antiochenæ Ecclesiæ, ad quam vt erat diuina vocatione electus: ita in ipso flore iuuentutis causa amoris eius, qui ipsum elegerat, illa se abdi- cauit. Adiunxit autem sibi quatuor eiusdem deuotionis fideles viros, Iohannem, Pe- trum, Dauidem & Constantinum, qui ab infantia sub iugo religionis CHRISTO militauerant.

Cum his igitur iter ingressus, ante omnia terram promissionis petijt, vnde humi- ni generis est orta redemptio: non inuitus ipsam quoque pro redemptore subitans mortem, si res poscere videatur. Ibat vltro in exilium sponte susceptum, vt expeditior posset proficisci in patriam cælestem: sed, vt dixi, primò adiit terram, Domini Salua- toris præsentia quondam insignitam, voluitque videre Capharnaum, miraculorum Domini familiarem, & omnem lustrare Galilæam, Hermonij quoque & torren- tem Cisson, vbi superatus est Sisara, itemque Naim, in cuius portis suscitatus est filius viduæ. Tum etiam desertum intueri, vbi de quinq; & septem panibus quinque & qua- tuor hominum millia saturata sunt: in Cana, vbi aquæ sunt mutata in vinum, veram degustare vitem, videreque Nazareth, iuxta nominis sui interpretationem totius flo- rem Galilææ: in Samaria Iohannis Baptiste, Helisæique & Abdiæ venerari cineres. Amos quoque prophetam, buccina pastoralis in sua rupe clauentem, conspiceret. Inde pastorum caulas pergere, in spelæo David orantem, fluentia Iordanis ex lauacro Do- mini puriora attendere, videre Lazarum fascijs colligatum de monumento prodire, in monte Oliueti cum Domino ascendente votis & animo subleuari, locum ligni sanctæ Crucis exosculari & lambere, speluncam Saluatoris intrare, & in sepulcro Domini tandiù desiderato, peccata tum sua tum totius orbis plangere. Antequam autem fama venientem, & iam vsque ad aures sancti Patriarchæ Iohannis peruene- rat, vbi autem aduenit, Hierosolymitani eum officiosè exceperunt, & à sancto pa- triarcha honorificè retentus, aliquandiù illic moratus est. Delectabat enim eum dor- mitorium Saluatoris, & locus Caluarie, vbi Dominus noster crucifixus, salutaris oc- cubuit victima pro omnium redemptione: delectabat etiam cum cum Iudæis de il- lorum perfidia verba miscere, & cum Saracenis congregari, si quem illorum posset ab errore reuocare.

Et qui.

Et quidem hand difficulter confutare eos potuit inuictus veritatis assertor, faci- leque vicit iustus impios, doctus indoctos, & quia mortem contempsit, sua instantia perare non possent, intentabant minas & verbera, vt eum in suam sententiam per- traherent. Ille verò neque cæsus cedit, affectus supplicij, insistit sanis admonitioni- bus. Et valde quidem atrociter toto corpore ab illis nefarijs hominibus laniatus, ita etiam propè nuda ossa appaerent, non tamen quicquam de sanctæ prædicationis studio remisit. Auellitur inde à socijs suis, duciturque in medium impiæ multitudi- nis, nolensque illis cedere, mittitur in custodiam, ibique instar crucis, cuius gloriam prædicabat, in terra extenditur, clauis configitur, sed reiiciente terra clauos, vincu- lis adstringitur, saxum ignitum nudo eius pectori imponitur, custodibusque adhibi- tis, illic relinquitur. Ille carceris tenebris mirificè latatur, spe cælestium præmio- rum animatus: nec deest Christus militi suo, sed ergastuli atram noctem cæleste lu- men illustrat, humi iacentem diuina erigit misratio, pœnisque absolutum angeli- ca fouet consolatio, inter cetera etiam prædicens hostium eius breuē futuram con- uersionem.

Procedit ille deinde ex carcere in publicum, stupent Iudæi, mirantur Saraceni, & non illum, tum sese mutuo respectantes, tanta rei nouitate stant attoniti. Inbent au- tem acciri custodes carceris, à quibus dū audiunt lucem cælitus emissam, visitationem angelicam & beati viri curationem & absolutionem diuinam, compunguntur corde, & tandem assentiunt veritati, verbiq; Dei ministri venerantur, idque aded, vt ad eius vestigia aduoluti, & eorum, quæ in illum impiè designant, veniam petierint, & Christianæ religionis doctrinam imbui optarint. Nihil ille cunctatus, prædicat Christum, & quæ sunt fidei Christianæ, inter cetera docens, nō parere aditum in regna cælorum, nisi ijs, qui renascantur ex aqua & spiritu sancto. Amplectuntur illi fidem, & regene- rantur in Christo, quotquot erant prædestinati ad vitam æternam.

Istuc verò vbi per regionem illam rumor sparsit, multi ad eum concurrunt: cu- piunt alij talem videre doctorem, alij eius salutarem haurire doctrinam. Offerunt au- tem ei Eutychianum quendam, inter Saracenos nobilem, ab anno ætatis eius nono, vixisse quidem asserunt, vsque ad senectutem surdum pariter & mutum. Ex huius curatione volebant capere doctrinæ eius experimentum. Erant verò etiam eius dex- tera manus digiti arefacti. Itaque rogabant pro illo sanctum virum, ille porro roga- bat Deum, nec est passus repulsam. Audit Saracenus seipsum absolute loquentem, & illa manus suam facit officium, idemq; ipse cum permultis alijs salutari expiatus la- uacro, Dominum benedicit. Hoc miraculum paucis postea fuit occasio in Christum credendi, & eius præfulem magnificè celebrandi. Non hic opus est multis ostendere, quam in disputando subtilis, in scripturis explanandis syncerus & perspicax fuerit, cum aliquis possit animaduertere, tam ex Iudæorum & gentilium conuersione, quam conuersorum in suscepta fide confirmatione.

Postquam autem vir sanctus Dominicæ passionis, resurrectionis & ascensionis, atque loca sacra benè perlustrauerat, Iohanni Patriarchæ ceterisque fidelibus vale- dixit, & cum socijs suis iter susceptum prosecutus est. In tanta autem terrarum vasti- tate nullus ei placuit ad manendum locus, nisi vbi posset ignotus & obscurus degere. Sed eius clarissimi parentes molestissimè ferebant talis tantique filij solatijs se destitui. Mittunt itaque nuncios, qui itinera obseruent, adduntq; mandata, quæ perferant ad eum beatum, quibus & preces iunctæ erant, quæ ad manendum inuitarent, & min- que compellerent. Iubebant, si blandis verbis reduci non posset, vim adhiberent, & cum iniuria vel inuitum reuocarent ad suos. Abeunt nuncij, incidunt in sanctum vi- rum, & cum illis, & mutuos inter se sermones conferunt: non eiusque comites, gradiunturq; cum illis, & amicum vota, parentum suspiria: aiunt admira- ri Armenios, cur ira fugere voluerit, indicant Syrorum erga ipsum studium & bene- uolentiam, Antiochenæ sedis dignitatem, multa que alia, quibus se illum flectere posse sperabant. Ille verò nihil his permotus, comiter & iucundè respondebat, ambiguus eos sermionibus suspensos tenens. Sed cum cernerent illi, nihil eum de cœpto remittere minere, violentas admovent manus, retrahuntque nolentem, erant enim numero & viros superiores. Sed ecce adest virtus diuina, quæ alios cæcitate percutit, aliorum brachia in Episcopum brachia in aère detinet, omnium equos in fugam compellit. Non deerat illic ridendi materia, si adfuissent derisores. Stant illi stupefacti, nec quic- quam

Verbera-
tur ab infi-
delibus.

Mittitur in
carcerem.

Diuinitus
eripitur.

Eius hostes
conuertun-
tur.

Iohan. 3.
Act. 16.

Surdus &
mutus cu-
rantur.

Vim ei in-
ferunt pa-
renti nuna-
cij, sed ex-
citantur.

quam vident, deponere non possunt temerè erecta brachia, audiunt loquentes, & in-
terpellare non audent. Pœniter iniuria affectis virum beatum, procidunt coram il-
lo, & cum multo eiulatu petunt se sibi restitui. Ille verò iniuriæ iam immemor, apud
CHRISTVM pro eis intercedit. Scipioni, quem manu gestabat, parvam crucem
imposuerat: quæ illi & iter agenti, & vigilantibus & dormienti, & quidlibet agenti sem-
per præstò erat. Eam cum erexisset contra illos, laxabantur brachia rigida, & ab oculis
caligo omnis abscessit. Tum verò iussit eos quamprimum abire, renunciareque suis,
vt desinant lugere ad celestis patriæ gaudia irrevocabiliter properantem. Reperunt
illi mox Armeniam, Macarius cum suis tendit ad Occidentem, miraculis in itinere
coruscans.

Fortè autem obuiam habuit quosdam Ierusalem petentes, & in ijs cæcum vnum:
qui cum esset pauper & mendicus, comitum suorum magnam in se experiebatur hu-
manitatem, qui per vices ei manum præbenes, secum illum ducebant. Videns autem
eum sanctus Patriarcha, ait illi: Quonam tendis? Respondit: Hierosolymam cum his
vellem adire Domine, si Dominus permiserit. Tum episcopus lachrymans, & intra se
Dominum orans, crucem, quam gestabat, oculis cæci applicuit. Flebant verò pariter
omnes, qui illum flentem cernebant: quibus ait: Fratres, inuocate Dominum me-
cum, non enim ambigere debemus, cum in nomine eius congregati simus, quin ille
sit in medio nostrum. Vbi verò adest Christus verum lumen, nemo potest remanere

Cæcus cor-
pit lumen.

Aquæ Cru-
cis signo
elicitur ter-
ra.

Venit in
Bavariam.

Nota vim
Crucis &
aque sa-
cratæ.

Nota ge-
nus furti
& eius leo-
pum.

obscurus. Eius ergò gratia illuminare dignetur etiam hûc cæcum. Vix ille verba com-
pleuerat, & cæcus adspicit cæli lumen, ducemque deinceps non requirens, proficisci-
tur latus Hierosolymam, comites suos antecedens. Peruenit deinde beatus Patriar-
cha ad locum quendam, vbi nulla erat aquæ copia. Tentabant focij eius locis pe-
multis, si possent fodiendo humum aquam elicere, sed frustra. Humus nativa sterili-
tate damnata, quod non habuit, de se præbere alijs non potuit. Tandem conferunt se
ad deprecandum sanctissimum Patriarcham, audiuntque ab eo: Nihil deest, filij,
Deum timentibus, nobisque de eius misericordia præsumptibus, nec deerit aqua ad
potandum, nec fons vitæ credentibus. Hæc dicens, scipione suo crucigero Crucis si-
gnum pingebat in terra, moxque copiosa inde aqua prorupit, perpetuò scaturire non
desitura pro tanti viri memoria sempiterna.

Post multa terrarum emensa itinera, cum suis comitibus beatus Patriarcha in Baio-
riam peruenit: vbi commodum hospitium inquirens, diuina agente providentia in
des Adalberti viri magnæ dignitatis & prædiutis delatus est, ad cuius dignitatem non
parum addidit tantus pontifex hospitio receptus. Retinuit autem is apud se viri Dei
cum socijs eius anno integro perquam humaniter, officiosè illi semper inferuens &
præbens benignè necessaria. Non est autem tantæ charitatis fraudatus præmio. Vxor
eius, Aua nomine, multo tempore iam vexata morbo grauissimo, vsque adeo viribus
deficiebat, vt eius vita planè pro desperata haberetur. Nihil vltra potuit eloqui, sed
continenter eius obitus expectabatur, non absque multa familiæ & propinquorum
defatigatione. Doluit eius vicem beatus Macarius, ad solitas recurrit preces, aquam
benedixit, crucem suam ea intingit, tres guttulas ab ea cruce in eius os insillat. Crucis
signum exprimit, & ab ipso mortis aditu illam retrahit ad vitam. Vnde, in-
spatium, mulier reualefcit, residet, accersit maritum, loquitur expeditissimè: Vnde, in-
quit, domine mi hic homo venit ad nos, qui tam præclaris meritis nos longè antecel-
lit? O nos felices, qui eius meruimus frui contubernio. Illi sanè post Deum debeo vi-
tam meam. Quaratur in opibus nostris quo tanto beneficio aliquam vicem rependa-
mus. His dictis, surgit sana, lætatur familia, laudes Deo, grates viro sancto aguntur, of-
feruntur ei munera, sed hospitalitate contentus, quod gratis acceperat, non nisi gratis
dare voluit, admonuitque eos, vt ea in pauperes conferrent. Crescit inde erga eum ve-
neratio, quod manus suas videretur excutere ab omni munere: sed quia vix vlla do-
mus est, in qua non sit aliquis, qui & fallere possit & in fraudem impelli, non defuit et-
iam hoc in loco fallacia inimici.

Erant duo ex Adalberti familia, qui vt per scelus possent sibi opes parare, clam
furantur linteum, quo sacrificans vir sanctus manus solebat abluere. Plane enim
sibi persuaserant, propter tanti viri sanctitatem, efficax illud fore ad quosvis eura-
dos morbos: cogitabantque, si res succederet, ex eiusmodi curationibus grandem
sibi conflarent pecuniam. Ne posset autem furtum deprehendi, aliud linteum in ab-
lati loco reponebant. Non planè culpanda fuisset ea fides, si abfuissent sordes & praua
cupidi.

capiditas. Interim res tota viro Dei diuinitus reuelatur: & ille quidem pro sua man-
suetudine voluit eam tegere, nè paterent ignominia, sed præpotens Deus non est pas-
sus latere. Ambos illos flagellat febri acerrima. Adest vir sanctus, præ commiseratione
reormidantes vltionem heri sui, quam iram Dei. Admouet illis vir Dei crucem suam,
& iam propè deficientes febri liberat. Tum verò compuncti corde, confitentur faci-
nos suum. Cœpit autem vir sanctus celebris haberi in Baioaria, sed non ferens ho-
minum laudes & fauores, lachrymante hospite & eius coniugè, inde recessit, cum
prius & illis & domui illorum bene precatus esset, & salutaribus eos adhortationibus
ambuisset.

Indè Moguntiacum perlatus, obuium habet homicidam quendam, fuga se serua-
recipientem. Pallebat miser, vultu non multum dissimilis morti, quam fugere nite-
batur. Insequebantur enim illum hostes, certissimam illi necem allaturi. Vbi is ad be-
atum Macarium peruenit, vltra nec ausus nec valens progredi, ad eius pedes corruit,
petens vt tam præsens periculum à suis ceruicibus auertat, cum nesciret quis esset. Ad-
molant mox hostes, ipsi quoque beato viro necem intentantes, si sit ausus eius patrocini-
um suscipere. Ille verò intrepidus, medium se interponit inter miserum hominem
& persecutores, armisque, quibus pugnare solebat, probè communitus, inter reum &
hostes stat impeterritis: obijcit illis furentibus scutum in expugnabile, crucem il-
le verò D E O supplices offert preces pro misero. Vidisset illic pium sanè spectacu-
lum: hostes arma vibrare, iustum pugnare precibus & meritis, Deum autem stare à
cruce, illi resistentes expugnare cælitus. Tandem enim flexi ad misericordiam, et si
verba sancti episcopi non intelligerent, animum tamen eius facili colligentes, humi-
liter admittunt preces pro reo: atque de equis desilientes, eius amplexantur vestigia,
peruenit veniam & accipiunt benedictionem, aiunt se in illo vidisse speciem angelicam,
adeo, vt ad osculum quoque illum admittere non recusarint, cuius paulò antè sangui-
nem stiebant.

Venit Mo-
guntiam.

Crucem
opponit
telis hosti-
um.

Sanctam
Vbi oritur
Coloniam
ingredi-
tur.

Adit Mach-
liniam.

Ignem
Machliniæ
Crucis si-
gno com-
pescit.

Post aliquot dies Moguntia digressus, Coloniam accessit, sanctorum cultura nobi-
lem, vbi à quodam Tizone admodum reuerenter & officiosè hospitio acceptus est.
Erat is & morum honestate inter suos clarissimus, & rerum opulentia nulli secun-
dus, at tamen nihil sibi habere visus est, cum salute corporis careret. Quid enim ha-
beret qui seipso caret? Inestabat cum morbus regius ex multo iam tempore, omnis-
moda. Itaque ille salutis inops, charitate locuples, hospitem suum voluit quotidie sibi
adhibere, & ex eodem vase secum & edere & bibere. Quicquid autem cibi capiebat æ-
ger, vir sanctus prius benedixit siue sacrauit: nec inanis fuit eius benedictio. Nam
post aliquot dies cœpit habere meliusculè, inde magis magisque viribus confirma-
tus, & non edere tantum, sed vorare etiam. Lætatur ille tam insperata salute, gratias
agitur agit hospiti suo: at is nihil tale suis tribuens meritis, hortatur eum, vt Deum
in insignita sanctorum, & vbiq; præclara relinquens vestigia meritorum, Machlini-
am ingressus est. Ibi quoque benigna fidelium veneratione exceptus, apud
sancti Ramoldi martyris Ecclesiam commodum cum suis hospitium & beneuolum
consequium adeptus est. Ecce autem intempesta nocte tumultus & clamor ingens exi-
it, & vir sanctus repente excitatur. Incendium enim iam quasdam ædes peruaserat, &
tempore posse viderentur. Curritur itaque ad beatum Macarium, rogarur vt flamma si-
ne extinguat flammam omnia vastantes. Non necit ille moras, aduolat ad ædes
incendio proximas, de recto extrahit quippiam, & mox Crucis signo consignatum, lo-
cus restituit. Id vbi sensit ignis furibundus, tanquam valido repulsus vento, non po-
tuit vltra progredi, sed in seipso tabefactus, incredibili celeritate deficit. Tollitur in-
stante clamor populi, celebratur omnipotentia Christi, beati Patriarchæ merita præ-
stantur.

Post hæc vir Dei proficiscitur Malbodium, quod est sacrarum virginum mona-
stium, vbi S. Aldegundis virgo quiescit: pro cuius veneratione cum illic hospitio
tempore peteret, cum Durandus quidam, vir bonus & humanus, comiter suscepit, & bodium.

Venit Mal-
bodium.

pro viribus alacriter ei ministravit. Hærens autem aliquandiu eo in loco, voluit ven-
sectione aliquid de sanguine sibi detrahi. Eum sanguinem in vasculum hospes excipi-
ens, vni è servis suis summo studio asservandum tradidit. At nequam ille servus inhi-
gente diabolo & invidia stimulante, sacrum illum cruorem in latrinam effudit, se late-
re posse confidens. Sed iustus Dominus lepra percussit malignum, quæ cum, donè vi-
xit, depasta est. Porro beatus patriarcha, sæpius corde & ore commemorandus, nec-
dum peregrinationi suæ finem imponens, à Malbodio abiit Cameracum, vbi paucos
moratus dies, quis, qualis & quantus esset, diuinitus innotuit. Nam quodam die, sole oc-
cumbente, sanctissimæ matris & virginis basilicam, suo more in ea in diuinis laudibus
& precibus pernoctaturus, intrauit: sed cum custos templi non sine iniuria eiecit, bile-
que percitus ostium obserauit. Ille tranquillo animo ante fores Ecclesiæ in preces se
prostravit. Deus autem volens ostendere, quanti apud ipsum esset meriti, qui abiectus
& obscurus videbatur, ostium basilicæ ei patefecit: quam tamen ea hora vir sanctus
ingredi noluit, nè infirmum hominem magis perturbaret. Custos ad nocturnas pre-
ces templi fores reuerteretur, ut eas patere vidit, & peregrinum humi prostratum, timo-
re penè exanimatus est. Manè res omnibus innotuit, Deo à fidelibus gratiæ aguntur,
hospes exclusus cœpit haberi clarissimus. Sed ille nihil tale appetens, Tornacum se
contulit.

Ea vrbs & diuitijs & ciuibus abundat, sed populus est levis & pronus in tumultus.
Non autem casu, sed nutu diuino eò peruenit vir sanctus, vbi etiam insigni miraculo
illum Dominus cohonestauit. Cum enim orta esset in vulgo seditio exitiosa, & iam
ad arma concurreretur, passimque volitarent tela, à ciuibus vibrata in ciues: (quo ge-
nere certaminis quid potest esse insolentius, cum nec victoriam ullus sequatur trium-
phus, idemque luctus sit & victis & victoribus, ciuitatiq; imminet excidium, quan-
dò nec pietati parcitur, nec pudori, in ipsos etiam cognatos saeuiente ferro, & crudeli-
tate nesciente modum?) in hoc, inquam, reru discrimine erat Tornaci princeps pa-
trix senior Balduinus, qui suos milites iubet arma capeßere, non ut pugnent, sed ut
furentem populum ab armis ad pacem & tranquillitatem renocent. Sed illius princi-
pis conatus perinde successit, ac si quis in magna tempestate concitatos Oceanus veli-
fluctus compescere. Prorupit verò etiam beatus Patriarcha cum suis armis, purà, Cru-
ce, precibus & socijs peregrinationis, celeriterque accurrit ad locum diri certami-
nis, fundensq; cum lachrymis preces ad Dominum, confidenter erigit scipionem su-
um, cui crucem iuxerat, & nò sine Dei præsentis ope, furentibus pacem exoptat. Mos-
languescit procellosa seditio, & redditur tranquillitas: plusque potuit hospitij admo-
nitio, quam Comitum comminatio: tantumque vir sanctus illo suo scipione crucigero
& suis ad Dominum precibus effecit, ut sese inuicem oscularentur, & tanto tumultu
sine sanguinis fusione sopito, ciuitas tota restituta pacis beneficio letaretur.

Iam multo tempore beatus Patriarcha non paruos longinquæ peregrinationis pe-
lerat labores, quibus eum tandem veller Dominus finem imponere, Gandauum per-
uenit, vbi ante omnia sancti Petri cœnobium, quod Blandinium vocant, inuicere vo-
luit, sed visitantis virtus illic ignota fuit. O miseram hominis cõditionem, Non modò nos
quæ errare mortales in iudicio, vbi tamen nulla est erroris intentio. Non modò nos
inuitatur ab illis ad hospitium, sed nec admittitur quidem. Peruenit tandem ad mo-
nasterium, quod sanctus confessor Bano suis meritis illustrabat. O felicem illam ciui-
tatem, eiusque populum, licet id ipsi nescirent, quibus tanta concessa est memoria
diem illam iucundam & memorabilem, diem dignam nunquam carere memoria
iucunditatis. Regnabat per id tempus in Gallijs Robertus rex, Flandriæ Marchionem
tum obtinebat Comes Balduinus, cœnobio sancti Petri ad sanctum Bauonem præ-
erat Abbas Ereboldus: qui eum & comites eius hospitio recepit, & peramanter cu-
rauit.

Abbatis verò & fratrum eximia charitate permotus, sensim cœpit in animum
inducere, ut apud illos permaneat. Apparet hic iudiciorum DEI abyssus multa.
Quem enim neque Armenia, neque Antiochena sedes, neque inde à sepulcro D O
MINI vsque ad sancti Bauonis monumentum, tam vassa terrarum spatia retine-
re potuere, Gandensis Ecclesia retinuit. Exhibetur inde tanto hospiti commu-
nis Ecclesia, commune monasterium, communis quoque mensa, sed cubiculum
priuatum, vbi cum suis quiesceret. Placet omnibus, nec vlli est onerosa
ius san-

us sancta conuersatio: intuitur omnes ad meliora eius pia animi denotio: nec fratres
distant, sed etiam alios eius regionis homines quotidie confirmat eius sacra benedi-
ctio. Crebro nanque visitabat Ecclesias Gandauensis ditionis, celebrabat Missæ sacrifi-
cia in singulis, solitis vacabat precibus, populos vbique Deo pijs commendabat votis.
Quibus etsi ob idiomaticis imperitiis loqui nesciret, non tamen cessabat pro eis loqui
apud Dominum. Quicquid autem ei à fidelibus oblatum esset, mox in pauperes con-
ferebatur, quorum ille ab infantia curam gesserat. Vndique ad eum populus frequens
confluebat, & permulti à varijs liberabantur incommodis. Nam etiam aqua, qua ma-
nus eius fuissent abluta, nequaquam erat virtutis expers, & leuis manuum eius attactus
ad depellendos morbos erat efficax: qui verò sublimiori fidei deuotione præditi erant,
ad promerendam salutem sola sufficiebat episcopalis benedictio. Inuitabatur ple-
runque à diuitibus & agrotis, apud quos confecto negotio, cuius erat causa accitus,
mox recurrebat ad cœnobium, fratrum egregia erga se beneuolentia allectus. Eri-
quidem non raro instabant apud illum, ut perpetuo cum ipsis maneret, sed surdo cane-
bant, quippe qui planè constituerat in patriam reuerti. Qua tamen in re minimè illi
Abbati & fratribus valescens, recessit. Sed paulò post instantur pedes, morboque cor-
ripitur, etsi serò, dolent tamen se talem virum in ipso non recepisse: itaque ut possint
Castellanum. Cum autem pariter irent ad virum Dei, adueniunt etiam S. Bauonis fra-
tres: cumque simul omnes confedisent, Castellanum per interpretem rogabat eum, ut
ad Blandinensem monasterium se conferret. Ille verò oculis in S. Bauonis fratres blan-
ditur coniectis, indicat se cupere ad illos reduci. Tum verò Castellanus cum Blandini-
ensibus abiit, nullam vim ausus admouere tali viro: nec minori cum gaudio ad S. Ba-
uonis monasterium reuocatur, quam fuerat dolore inde digressus, tractaturque ab eis
humanissimè.

Sed cum humana subsidia parum illi prodesse: erat enim exanimi similis: san-
ctum in ea ecclesia quiescentium est visitatione recreatus. Cum enim nimia inualetu-
do non siceret eum vlla potiri somni quiete, quadam nocte nec planè dormiens, nec
prope vigilans, quasi in ecstasi positus, videt S. Bauonem sibi adstare, & ut in monaste-
rium ingrediatur, attentè præcipere. Ille verò, ut sibi videbatur, surgit, intrat in cœno-
bium, ante sacram aram videt multæ dignitatis personas sexus vtriusque cum S. Bauo-
ne sedere: atque in ijs visus est sibi S. Landoaldum cognoscere, quem solum assererat
vixisse: ac deinde sanctum Bauonem ex illorum medio surrexisse, extensa manu
ipsam sanctos cum cereis propius ad ipsum accessisse, tanta luce micantes, ut eorum
splendorem vix ferret humanus aspectus: atque ita illorum præsentia se confirmatū,
sua visa exposuit, & nè quid possent de veritate ambigere, sanum se ostendit.

Manit postea ad quinque menses in cœnobio, & rursus cogitat de reperenda patria:
Aduentabat Paschatis sacra solennitas, & sparso iam in vulgus eius recedendi in-
ueniam proposito, captata ex temporis opportunitate & ocio deuotione, in sacra
provincia & remissionis, dies exultationis & liberationis, dies videlicet dierum, id est,
mensura de tanti pontificis manu percipere, eius benedictionibus interesse, non in-
uenit dum illi præstolantur abiturum, Deus illum eis prouideret patronum sem-
per, cuius etiam in impendente ipsis calamitate essent patrocinijs fruituri. Sæ-
pe enim tum pestis horrendum in modum, adeò ut penè tota prouincia homini-
bus serro ilico essent aperta, ut noxius efflueret humor, actum erat de vita. Fuit sane
quædam illius immanissimæ pestis rabies, vincebatq; superflites multitudo mo-
rum, vixque tot reliqui esse videbatur, quot possent cadaveribus humanis sufficere.

Immanis
ma pestis
in Fladria
humani auxilij spes ablata erat, tandemq; cõmuni omnium sententia decer-
nitur,

Multis cla-
rec mirra-
culis.

Dum vult
redire in
patriam, di-
uinitus in-
uenitur in-
peditur.

Visione
lesti recrea-
tur mirifi-
cè.

Rursus me-
ditatur a-
bitum.

Triduanū
ieiunium
hominū
& b. uo-
rum ani-
mantium.

S. Macari-
us peste in-
fuitur.

Corpora
sanctorū
exportan-
tur.

Dialog. li.
3. cap. 1.

Mortuus S.
Macarius.

IIIDUANA APRILIS.
nitur, ut triduanum non modò hominibus, sed etiam pecoribus & iumentis indicant.
ieiunium ad Dei implorandam opem omnes confugiant, & suffragia sanctorum Gan-
daui quiescentium humiliter expectant, tantosque patronos, qui Dei misericordiam in
cuiusmodi periculis conciliare valde assueverint, in vnum locum conferant. Sed dum
hac illi religione Deum placare institunt, Deus suam non differt misericordiam, vñ.
que ex omnibus eligit, in quem sanctissima lues postremum irrueret. Is beatus fuit Maca-
rius, qui quam frequenter & obnixè, quam multis cum lachrymis & suspirijs diuinam ro-
gauerit clementiam, ut hanc eladem à populo suo auerteret, dici vix queat. Sed dum il-
le pro alijs intercedit, commune benigna Dei prouidentia periculum cum alijs incur-
rit, seuque illa pestilentia infectus, primò amisit omnem loquendi facultatem, sed mox
prophetica donatus gratia, nutibus & signis, quibus poterat, prædixit præter se & alios
duos neminem deinceps ea peste occubiturum: quod postea rei euentus approbavit.
Deinde autem reddita ei voce, iubet acciri reuerendum Abbatem Eremboldum cum
fratribus: qui cum venissent, orauit quamprimum tonderi sibi caput & barbam. Te-
stamentum autem nullum condidit, quandoquidem peregrinus & pauper, vnde con-
deret, non habebat. Soli matri suæ remisit partem barbæ suæ, ne diu suspensam toe-
queret longa filij nunquam redituri memoria. Indè cum fratribus ingressus cryptam
beatissimæ semperque virginis Mariæ, ante altare S. Pauli baculo designauit locum se-
pulture suæ.

Iam tertius instabat dies indicti ieiunij, etiam paruulis & vitulis materna negante
vbera, & modis omnibus propè vis infertur regno cælorum. Effertur corpora san-
ctorum ex utroque monasterio, & fit hominum ingens concursus: vbique luctus, vbiq;
lachrymarum magna vis, tollitur ad cælum clamor virorum, mulierum, infantium,
pecudes quoque & iumenta ad vacua præsepia edunt mugitus intolerabiles. Electum
interim benignus Deus: seueritatem lenitate temperat, & ut flagellando iustum iudicem
ita consolando pium patrem, utrobique fidelem, nusquam crudelem se declarat. Re-
stituuntur suis locis corpora sanctorum, post lachrymas pro peccatis suas redeunt sin-
guli ad suas ædes: porrò Patriarcha Macarius abire cum fratribus ad cœnobiū, ingredi-
cum illis virtute qua poterat in refectorium, ut vidit illos nō nisi parum panis & aque
sumere, obsecrando & imperando iubet, ut mutent ieiunium. Assidet etiam ipse men-
sæ, & hilarem se omnibus exhibens, charitate potius quam necessitate adductus, ex
bis apposis pauillum edit, sicque eis vltimum vale dicēs, episcopalem impendit ben-
dictionem. Vix ad cellulam redeunti præimbecillitate virium, fratrum peruiigil cultu-
dia adhibetur. Vbi emigrandi aduenit hora, in lectulo residens, expallens manibus & sin-
sum erectis luminibus, Domino cum lachrymis se commendat, suffragia sanctorum
& protectionem angelicorum spirituum multimodis precibus ambiens. Tantis autem
eos, qui illi aderant, inuasit horror, ex præsentia, ut creditur, beatorum spirituum, omnes
admodum de S. Paulino Nolano episcopo annorauit beatus Papa Gregorius, omnes
absque mora fugere voluerint, nisi eorum animos erexisset fratrum conuentus, ad ex-
equias surgentium. Quibus congregatis caput in terram reclinans, inter psallentes, ad
peste occumbente.

Corpus eius feretro impositum, tanta contentione ferebatur ad ecclesiam, ut
ad singulos propè passus noui portitores sanctissimo oneri succedere niterentur.
Certatim singuli se ingerebant, ut vel extremas feretri partes tenerent. Si cui
negatum esset, illi vel vestes sacrum corpus deferentium attigisse palma suprema
fuit. Postquam ad cryptam ventum est, vbi sepulcri locum ipse designarat, hono-
rarunt eum muneribus, & lachrymis infuderunt, vixque locus capere poterat irruen-
tes turbas. Neque sanè maiorem Armenia luctum ciui & propinquo impendisse
quam impendit Flandria peregrino. Fleuisset illa fortassis pro cognatione, hæc fleuit
pro pietate. Nec vero potuit vulgi deuotioni satisfieri, donec facie sancti viri de-
fata, simul totum funeris operimentum tolleretur. Quo ablato, tum demum videre
erat manibus ac pedibus impressa oscula, manantes ab oculis in sacrum corpus la-
chrymas irruentium, oblata profusè munera, certatim viros ac fœminas, & eius pe-
alios annulos, in aures, monilia & torques à suo corpore auellentes, & eius pe-
dori imponentes. Nam quo quisque maiori erat deuotione præditus, eo liberalius in
defunctum dona conferebat, eius apud Deum sibi patrocinia promittens. Obiit re-
rò beatus Macarius 4. Idus Aprilis. Anno salutis 1012. S. Henrico Romanorum Imp-
ratore.

VITA S. ANTIPAE EPISC. ET MARTYRIS.

683

more, rege autem Gallorum Roberto. Sacrum autem corpus eius sub Sigero Abbate,
quartus ab Eremboldo S. Bauonis cœnobio præfuit, eleuatum est, & in ipsa eleuari.
one integrum repertum. Visti tum sunt in aëre duo circuli instar coronarum, quorum
inter in medio habebat crucis signum aureo fulgore cōspicuum. Interfuere huic eleua-
tioni rex Gallorum Philippus, Comes Balduinus cum proceribus suis & Adela coniun-
x, Balduino Hannoniæ Comite, Balduinus quoque Nouiomensis & Liebertus
Canteracensis episcopi. Multis verò miraculis etiam post obitum suum claruit vir bea-
tissimus, quæ breuitatis causa præterimus. Sub hac autem eleuatione antiquior ecclesia eius
locus, quam S. Amandus episcopus in honorem S. Petri Apostolorum principis dedica-
uerat, ob vetustatem præcipuis locis à fundamento instaurata, denuò consecrata fuit
in honorem Domini nostri & omnium sanctorum.

Corpus
eius eleua-
tur, & in-
tegrū inue-
nitur, an-
no Christi
1067.

SANCTI ANTIPAE, PERGAMI ASIAE EPI- SCOPI MARTYRIUM, EX SIMEONE

Metaphrasæ.

Vm aduersus Christianos persecutionem excitasset Domi-
tianus, qui Apostolorum tempore Romanum Imperium
obtinuit, per orbem vniuersum ad omnes magistratus mis-
sa sunt literæ, ut homines Christiani decreris Imperatoris
parerent, & sine vlla excusatione stultam idolotum religi-
onem colerent, eorumque templa omni honore venera-
rentur. Tunc fidelis verum Deum confitentium multitudo
patefacta est, & magna Martyrum, pro Christi Saluatoris
fide vbiq; decertantium, virtus apparuit. Tunc & Ecclesiæ
fideique basis, & Christianæ veritatis fundamentum, atque
æternæ diuinitatis vnigeniti præco Ioannes Apostolus præ-
stantissimus in Patmum insulam relegatus est. Vbi dum ma-
rtiri Christi Martyrum cœtum ipsæ, quæ de septem Ecclesijs scripsit, confirmaret, Anti-
pæ meum fides, inquit, qui occisus est apud vos, vbi satanas habitat. Ex ijs Aposto-
lis intelligi potest, quibus essent moribus præditi homines illi, qui Pergamum in-
trauerant, vbi erat satanæ domicilium. Ibi nec naturæ lex seruabatur, nec vlla erant iu-
dicia nisi sibi quisque iuris vindicabat, quantum viribus & robore valebat. Sibi que
cum igitur Christianorum cœtus magno in discrimine versaretur, Antipas vir stre-
nuus & constans nihil turbabatur: sed tanquam in angeli naturam esset ex homine con-
stitutus, fortiter resistebat, nec vlla prorsus in re formidabat, quinimò sæpius prodibat
in publicum: & tortorum minas negligens, in medio ipsorum fulgebat: & puræ syn-
dones, qui putarentur dii, fugiebant, & ne vnus quidem eorum audebat in ea vrbe
morari, in qua sanctus ipse commorabatur. In somnis igitur sacrificulis suis demones
videbant, dicentes, se nec sacrificiorum esse participes, nec nidorem suscipere, pro-
pterea quod à Christianorum principe Antipa fugarentur. Qua re indignata multi-
tudo, in Antipam imperum facit, eumque comprehendit, & in locum, vbi fieri sacrifi-
cia, quæ fieri à nobis solent, irā perturbas, ut deorum neminem pinguedine, aut
ne meri ciuitatem amplius velint. Satis sit tibi ad hunc vsque diem Christianæ su-
pæstitioni vacasse. Respice iam, & legibus nostris pare, ut dii, qui pulcherrimæ huic vr-
bi deorum neglexeris religionem, ex Romanarum legum præscripto meritis sup-
plicii afficeris. Respondit beatus Antipas: Vnum hoc scito, me Christianum esse, & Antipas
Imperatoris tuis respondendum est, id faciā libenter. Si enim dii, quos adoratis, & quos
vobis dominos asseritis, sic ab homine mortali fugari se dicunt, ut cum vestri de-
i indices esse debeant, opem vestrā implorent, facile potestis errorē vestrū
agnoscere.

11. April.

Ioannes
Apostolus
Apocaly-
ptin scri-
psit.

Antipæ
constātia.

Damones
fugiant
eum.

Sistitur
vinctus co-
ram Præ-
fecto.

Antipas
gregie o-
stendit fal-
sorum de-
orum va-
nitatem.

agnoscere. Qui enim seipsos vlcisci non possunt, & ab homine vno vinci se confitentur, quomodo gentem vniversam in aliquo periculo constitutam, aut ciuitatem aliquam poterunt liberare? Hoc considerantes, debetis nunc saltem à pernicioso errore vclino discedere, & in Christum credere, qui descendit de cælis, vt hominum genus conseruet. Qui sanè Christus in fine seculorum venturus est iudex omnium, daturusq; singula congruentia factis eorum vel præmia, vel supplicia.

Respondit Præfectus: Vos nouis a vobis inuentis legibus & institutis vultis obtemperare, neglecta deorum religione, quam iam inde ab initio nobis à maioribus per manum tradita accepimus, à quibus & hæreditas ad nos peruenit. Idcirco enim nos illorum vcligijs inhærentes, ab eis discedere tutum non arbitramur: cum vetera recentibus præstent: & quæ temporis longitudine sunt confirmata, nouis sint laudabiliora. Quamobrem ipse quoque mutare sententiam debes, nec cum hominem in viuendi ratione sequi, paulo ante cognitus est, & præstigijs quibusdam vitam mortaliu perturbauit, præsertim cum in crucem suffixus sit sub Pontio Pilato præside. Imperatorum igitur decretis parere, vt nobiscum sine periculo vitam transigas: habebis enim nos omnibus in rebus precarios & amantes, vt filios: quandoquidem ætas id postulat tua, vt te perinde ac patrem diligamus. Ad hæc vir sanctus: Licet, inquit, innumerabilibus argumentis aures meas obruas, non tamen ero tam stultus & imprudens, vt cum iam ad extremam senectutem peruenierim, nec à morte procul abesse possim, sententiam mutem, & vitæ militabilis ignominiosæque gratia, à confirmata fidei confessione discedam. Noli igitur mentem meam circumuenire, in rerum diuinarum assidua lectione versatam. Neque ab initio fuit vllus deorum vestrorum, nec quicquam ab illis vtile ad vos vnquam profectus est. Sed ipsi turpibus & obscænis hominibus, prauæ viuendi materiam afferentes, turpium voluptatum occasionem demonstrantibus vos addixistis. Quod si vetustissima quæque sunt obseruanda, cur non & Cain fratricidij inuentorem imitamini? Cur non eos vobis proponitis imitandos, qui cælum conscendere conati sunt: aut qui se proprijs sororibus commiscere non sunt veriti: vnde diluuium genus eorum delens, quia piam ac rectam viuendi semitam ingredi neglexerunt? Quamobrem si vos ita istos propter antiquitatem & eorum flagitia imitari volueritis, non per aquam, sed plus, sed per ignem æternum, & vermem, qui nunquam dormit, consumemini, non resipueritis.

Deorū turpitud.

Gen. 4.

Gen. 6.

Est. 66.

Signo crucis se munitur, dum torquetur.

Reddit spiritum.

Reliquiæ eius magno studio colliguntur.

Hæc atque alia multa loquentem virum istum corripunt homines impij, & ad Deum anathemam trahunt, vbi erat statua bouis ænei, quem igne succenso multe antea flammæ arant. In hunc beatum martyrem coniecerunt. At ille cum se Christi signum munivisset, dum eiusmodi cruciatu diu torqueretur, ad hunc modum precabatur: Domine, qui mysterium in arcanis bonorum thesauris reconditum nobis aperuisti, Domine, nostrum Iesum Christum, per quæ & arcana consilij tui patefecisti: gratias ago tibi pro vniuersis beneficijs tuis, qui nos in te sperantes seruas, & me hac hora dignum fecisti, vt ad eorum adscriberer numerum, qui pro nomine sancto tuo martyrium pertulerunt. Spiritum meum ab hac hodie vita discedentem suscipe: & concede, vt apud te atque in nigenitum filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum gratiam inueniam: vt & qui postea futuri sunt benignitatis participes tuæ, nomen sanctum tuum collaudent. Christo, per quem honor habetur tibi in secula seculorum, Amen. Facto precanti ne, tanquam graui somno captus, spiritum reddidit, & gloriosa Martyrij corona coronatus, in cælum euectus est.

Tunc viri quidam pij reliquias ipsius magno studio collectas, in hoc loco Pergamæ collocarunt, vbi nos congregati gratias agimus Deo pro ijs, quæ in nos benigne emanauit. Hunc enim martyrem nobis largitus est: qui tanta præstitit virtute, vt locus hic, vbi martyrium pertulit, in hodiernum vsque diem miraculis excellat: & magnæ in eo curationes, quibus & Deus, qui præstat omnibus, & vnigenitus filius eius Dominus noster Iesus Christus cum sancto spiritu laudatur: & pia sanctorum in Christo Martyrum memoria celebratur, quæ animos nostros quadam voce quotidie incitat ad eum in sanctis ipsius imitandum: Cui gloria & imperium in secula seculorum Amen.

VITA ISAAC SERVI DEI, PER D. GREGORIVM PAPAM SCRIPTA LIBRO III.
Dialogor. cap. 14.

Prioribus Gotthorum temporibus fuit iuxta Spoletanam urbem vir vitæ venerabilis, Isaac nomine, qui vsque ad extrema Gotthorum tempora peruenit, quem nostrorum multi nouerunt, & maximè sacra virgo Gregoria, quæ nunc in hac Romana vrbe iuxta ecclesiam beatæ Mariæ semper virginis habitat. Quæ dum adolescentiæ suæ tempore, constitutis iam nuptijs, in ecclesiam fugisset, & sanctimonialis vitæ conuersationem quæreretur, ab eodem viro defensa, atque ad eum, quem desiderabat, habitum Domino protegente perducta est. Quæ quia sponsum fugit in terra, habere sponsum meruit in cælo. Multa autem de eodem viro, narrante venerabili patre Eleutherio, agnoui, qui & hunc familiariter nouerat, & eius verbis vita fidei præbebat.

11. Aprilis.

Gregoria fugit nuptias, & fit sanctimonialis.

S. Isaac prolixæ preces.

Hic itaque venerabilis Isaac ortus ex Italia non fuit, sed ea illius narro miracula, quæ conuersatus in Italia fecit. Cum primùm de Syriæ partibus ad Spoletanam urbem venisset, ingressus ecclesiam, à custodibus petijt, vt sibi quantum vellet licentia concederetur orandi, cumque horis secretioribus egredi non vgerent. Qui mox ad orandum cuncto etiam die cum nocte subsequenti indefessus in precibus persistit: diem quoque feruorem in oratione coniunxit. Cumque hoc vnus ex custodibus, superbiæ spiritu inflatus, cerneret, vnde proficere debuit, inde ad defectus damna peruenit. Nam hunc si noctibus dicere, & verbo rustico cepit impostorem clamare, qui se tribus diebus Dei alapa percussit, vt, quasi religiosæ vitæ simulator esset, de ecclesia cum contumelia exiret. Sed hunc repente vltor spiritus inuasit, & ad viri Dei vestigia strauit, ac per illius clamare cepit: Isaac me eijcit, Isaac me eijcit. Vir quippe peregrinus quo cenci clamauit. Mox autem super vexati corpus viri Dei incubuit: & malignus spiritus, qui cum inuaserat, abscessit. In tota vrbe tunc statim, quid in ecclesia factum fuisset, motuit. Currere viri & foeminae nobiles atque ignobiles pariter coeperunt, certamine cum in suis rapere domibus conabantur. Alij ad construendum monasterium petiit, alij pecunias, alij subsidia quæque poterant offerre viro Dei suppliciter volebant. Sed seruus omnipotentis Domini horum nihil accipiens, egressus urbem, non longe desertum locum reperit, ibique sibi humile habitaculum construxit. Ad quem multi pergunt, exemplo illius æternæ vitæ accendi desiderio coeperunt, atque sub eius magisterio in omnipotentis se Domini seruitium dederunt. Cumque eum crebro discipuli humiliter admonerent, vt pro vsu monasterij possessiones, quæ offerrentur, acciperet, ille sollicitus suæ paupertatis custos, fortem sententiam tenebat, dicens: Monachus qui in terra possessiones quarit, monachus non est. Sic quippe meos paupertatis suæ securitatem perdere, sicut auari diuites solent perituras diuitum custodire.

Vide præfatum hominum feruorem ad extruenda monasteria.

Summū studiū paupertatis.

Ibi itaque prophetiæ spiritu magnisque miraculis, cunctis longè lateque habitantibus vita eius inclaruit. Nam die quadam ad vespertinum in horto monasterij fecit iactari cæmentra, quæ vltimo nos nomine vngas vocamus. Dixit itaque discipulis suis: Tot vngas in horto proiecite, & citius redite. Nocte verò eadem, dum ex more cum fratribus pulmentum coquite, vt manè primo paratum sit. Facto autem manè, fecit deferri cæmentum, quod parari iusserat, atque hortum cum fratribus ingressus, quot vngas iactaret, sed murata mente per spiritum, apprehenderunt vngas, quas inuenerunt, & ab ea hora, qua ingressi sunt, quousque vir Domini ad eos veniret, cuncta horri illius spatiosa, quæ inculca fuerant, coluerunt. Quibus vir Domini mox vt ingressus est, ait: Gaude fratres, multum laborastis: iam quiescite. Quibus illico alimenta, quæ detulerat, præbuit.

Nocturnæ laudes.

Fures depræhensos vt tractant.

M m m

præbuit, eosque post tanti laboris fatigationem refecit. Sufficiens autem refectis ait: Nolite malum facere: quoties de horto aliquid vultis, ad horti aditum venite, tranquillè petite, cum benedictione percipite, & à furri prauitate cessare. Quos statim collectis oleribus onustari fecit. Actumque est, ut qui ad hortum nocituri venerant, cum laboris sui præmio, & repleti ab eo, & innocui redirent.

Alio quoque tempore accesserunt ad eum peregrini quidam, misericordiam poscantes: sicillis pannis obfati, ita ut penè nudi viderentur. Cumque ab eo vestimenta peterent, eorum verba vir Domini tacitus audiuit: qui vnum ex discipulis suis protinus silenter vocauit, eique præcepit, dicens: Vade, atque in illa sylua in loco tali canam arborem require, & vestimenta, quæ in ea inueneris, defer. Cumque discipulus abisset, arborem, sicut iussus fuerat, requisivit: vestimenta reperit, & latenter detulit magistro. Quæ vir Dei suscipiens, peregrinis nudis atque petentibus ostendit & præbuit. Venite, quia nudi estis: ecce tollite, & vestite vos. Hæc illi intuentes, recognouerunt quæ posuerant: magnoque pudore consternati sunt: & qui fraudulenter vestimenta quærebant aliena, confusi receperunt sua.

Alio quoque tempore quidam se eius orationibus commendans, sportas duas plenas alimentis, ei per puerum transiit: quarum vnam idem puer surripuit: atque in itinere abscondit: vnam verò ad Dei hominem detulit, & petitionem illius, qui se ei per xenium commendauerat, enarrauit. Quam vir Domini benigne suscipiens, eundem puerum admonuit, dicens: Gratias agimus: sed vide sportam, quam in itinere posuisti, nè incautus tangere præsumas: quia in eam serpens ingressus est. Esto ergo sollicitus, nè si tollere incautus volueris, à serpente feriaris. Quibus verbis puer valde confusus, exultauit quidem, quod euasit mortem: sed tristis ad modicum factus est: quia quanuis salubrem poenam euaserit, tamen perculit verecundiam suam. Qui reuersus ad sportam, cautè ac sollicitè attēdit: sed eam iam, sicut vir Dei prædixerat, serpens tenebat.

Hic itaque cum virtute abstinentiæ, contemptu rerum transeuntium, propheta spiritu, orationis intentione esset incomparabiliter præditus, vnum erat, quod in eo reprehensibile esse videbatur: quia nonnunquam tanta ei lætitia inerat, ut illis tot virtutibus nisi sciretur esse plenus, nullo modo crederetur.

Petrus: Quæ re, quidnam hoc esse dicimus? Spontè sibi lætitiæ frena laxabat: an tot virtutibus pollens, aliquando ad præsens gaudium etiam renitens eius animus traheretur?

Gregorius: Magna est, Petre, omnipotentis Dei dispensatio: & plerumque contingit, ut quibus maiora bona præstat, quadam minora non tribuat: ut semper eorum animus habeat, unde se ipse reprehendat: quatenus dum appetunt perfecti esse, nec possunt: & laborant in hoc, quod non acceperunt, nec tamè elaborando prævalent, in his quæ accepta habent, se minimè extollant: sed discant, quia ex semetipsis maiora bona non habent, qui in semetipsis vincere parua vitia atque extrema non possunt. Hinc est enim, quod perducto Dominus ad terram repromissionis populo, cunctos fortes reque præpotentes aduersarios eius extinguens, Philistæos atque Chananeos diutius re seruauit: ut, sicut scriptum est, in eis experiretur Israël: quia nonnunquam, ut dictum est, eis etiam, quibus magna dona tribuit, parua quadam reprehensibilia relinquunt, ut semper habeant, contra quod bellum gerant, & deuictis magnis hostibus, mentè non erigant, quando eos adhuc aduersarij etiam minimi fatigant. Fit itaque, ut miro modo vna eademque mens, & virtute polleat, & ex infirmitate lassescat: quatenus & ex parte constructa sit, & ex parte se conspiciat esse destructam: ut per bonum, quod hoc de habere non valet, illud seruet humiliter, quod habet. Sed quid mirum quod hoc de homine dicimus, quando illa superna regio in ciuibus suis ex parte damna cecidisse comparte fortiter stetit: ut electi angelorū spiritus, dum alios per superbiam cecidisse despicere, ipsi tanto robustius, quanto humiliter starent? Illi ergo regionis suæ etiam de trimenta profecerunt, quæ ad æternitatis statum ex parte suæ destructionis est solidius instructa. Sic ergo & in vnaquaq; anima agitur, ut in humilitatis custodiam aliquando ad lucra maxima ex minimo damno seruetur.

Petrus: Placet quod dicis.

VITA S. GVTHLACI ANACHORETÆ ET CONFESSORIS, SCRIPTA FIDELITER, TAMETSI AVTHORIS NOMEN MANUSCRIPTUS CODEX NON HABUIT. SCRIPSIT AUTEM VITAM SANCTI VIRI, GVTHLACI, RAMESSEY ANGLUS BENEDICTINUS, ITEM FELIX CROLANDIENSIS BENEDICTINUS: SED PUTO NON NISI EPITOMEN ESSE QUAM NOS EDIMUS. NAM & MS. CODEX TESTATUR ESSE ABBREVIATAM, SED VERAM.

IN diebus Ethelredi regis Merciorum, nobilis quidam, nomine Penualdus, regali progenie ortus, ex uxore sua, nomine Tecla, sanctum Guthlacum seruum Dei progeniuit. Ea autem hora, qua eum Dominus vocauit & segregauit ex utero matris suæ, celesti prognostico designatus est. Manus enim quasi hominis, rubri nitoris, calidus missa, & ad ostium domus extensa, ineffabili fulgore coruscare visa est. Quæ signaculo crucis ostium muniens, felici præfigurauit auspicio, quod ille ad ortum procederet, qui cōstanti perseverantia Christi crucem in suo corpore circumferret. Hominum autem multitudo, nouitate miraculi stupefacta, accurrens, inaudita visionis prodigium, magnum diuinæ dispensationis fore mysterium ambiguis fluctuant, vna obstetricum de domo egrediens, infantem iam natum proclamat. Nato itaque puero & baptizato, Guthlacus vocatur, quod sonat bellidolum, vel bonum donum iuxta idioma Anglorum. A Deo donatus est parentibus suis, ut contra oppressores eorum belligeret, ac de illis cum victoria titulos triumphales reportaret. Vel potius iuxta datum optimum donumque perfectum, descendens à patre luminum, contra spirituales nequitias pugnaret, & fortiter eas vinceret. Erat puer facie serenus, omnibus gratus & acceptus, ut animos hominum etiam solo adspectu si conciliaret ad gratiam & fauorem.

Cum autem vigesimum & quartum ætatis attigisset annum, & sui generis inimicos inuasisse conspiceret, coepit ad militares actus feruenter adspirare: decoratusque cinctus militari, & adiunctis sibi copijs militaribus, coepit in hostiles populos immaniter decedere, vrbes oppugnare, castella subvertere, ac de bellicis actibus inestimabilis fama inde obtinere. Interim in ipsa crudelitate armorū hostibus suis misericors erat, eis de rapinis & prædis tertiam partem refundebat. Tandem diuino instinctu ad memoriam reuocabat exitus tristes & horrendos regum magnorumque principum, de quorum stirpe descenderat, & quod pompa secularis fumus est, & vapor ad modicum breues esse dies hominis, finem dubium, excessum è vita horribilem, cogitabat terribilem, poenam sine fine sempiternam. Vocatis itaque commilitonibus suis, ait: Hactenus charissimi mei vanitatibus huius seculi ego militavi: deinceps Saluatoris Domini Crucis signum. Et cum nullis precibus à sententia deduci posset, ab armis suis, Rependoniam venit, ubi erat monasterium insigne: & accepto clericali tonsuræ caractere, monasticis disciplinis se mancipauit, & nihil omnino bibit, quod ebrietatis occasio esse posset. Psalmos autem & hymnos didicit, atque in scientia sanctorum scripturarum intra biennium mira facilitate profecit. Erat vultu iucundus, humilis gestu & incessu, opere religiosus & Deum timens, fide firmus, spe longanimis, est verò in Britannia palus vasta & diffusa, quæ à Gronte flumine incipiens, diuersis sinibus, stagnis, insulis, carectis, varijsque fluuiarum viarum flexuosis anfractibus confusa, ab Austro sese porrigit vsque in Aquilonem tractu longissimo, ubi circa maris loci, insulam esse nomine Croulande, ubi quidam olim habitare tentauerant, sed postea monstra eremi & laruales formæ demonum terrores, in fugam compulerant. Scandit enim in insulam vectus, terram horroris & vastæ solitudinis ingreditur in diebus duobus iuuenibus, quos secum adduxerat: & edificato modico tuguriolo, pellibus crudis & rudibus pro indumentis utebatur: pane hordeaceo & aqua lutea.

VITA

M m m 2 lenta

Rom.8.

Pfal. 67.

Pfalz. 15.

lenta post solis semper occasum, cum maxima moderatione parlimonia, & Inuidens igitur humani generis aduersarius humilitati viri Dei, adeo vehementer, nisi ritum tentationis in eum immisit, quod cum in desperationis foueam deuoluisset, nihil illum Dominus per B. Bartholomæi merita misericordiæ oculo respexisset. deserere que consternatus, & supra, quàm credi potest, turbatus, fugere & desertum, deserere disponebat. Sed B. apostolus Dei Bartholomæus visibiliter ei apparens, dixit: Confortare fili, & esto robustus: manum tuam misisti ad fortia: nō decet tanti propositi professorem modico tentationis turbine subuerti. Viriliter ergo age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum: qui etsi te tentari permittit, faciet tamen etiam cum tentatione prouentum. Impulsus euerfus es ut caderes, sed ego orauī pro te, ut non deficiat fides tua: & adiutus es. Etenim Dominus supponit manū suam. Vult Dominus tentari, quem diligit: ideo visitat eum diluculo, & subito probat illū? Operatur equidem tentatio probationē, probatio verò spem: spes autem non confundit. Beatus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius & brachium ipsius in tempore tribulationis. Exhibe te fili, sicut Dei ministrum, in multa patientia. Si abundat Christo tribulatio tua, abundabit & per ipsum consolatio tua. Noli ergo de infirmitate tua timere: Spiritus Dei est, qui adiuuat infirmitatem tuam. Si exurgat aduersus te praelium, si castra dæmonum, iacta in eum cogitatū tuum: confide in eo, ipse enim est iālus populi sui: ipse erit tibi turris fortitudinis à facie inimici. His & similibus dictis apostolus ab oculis eius euauit. Ipse verò confortatus est in Domino, & ab illo die ipse ritus desperationis nunquā eum tentare ausus fuit.

Die quadam duo filij tenebrarum, transfigurantes se in angelos lucis, suasionis instantia coeperunt consulere, ut continuè per hebdomadam ieiunaret. hac via gradum summæ perfectionis attingeret. Biduana enim & triduana ieiunia probantes, proponebant ei ieiunium Moyli & Eliæ, atque intolerabiles abstinentias venerabilium Patrum, qui olim conuersati fuere in Sceti. Erat vero is diabolicè persuasus, ut scopus, ut ille prorsus ab esu cessaret, sibiq; certum exitum diuturnitate ieiunii scisceretur. Cum enim ieiunium regulam moderationis & discretionis excedit, subito languet corpus, deficit spiritus, torpescit orationis affectus, tollitur operatio, sensus, caligat contemplationis oculus. Intelligens autem Gurhlacus diabolicè tentationis verlutiam, inuocata Christi virtute, psallebat: Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant qui oderunt eum, à facie eius. Itaque illis flebili vlulatu & mollioribus planctu aërem implentibus, Gurhlacus deinceps omnia diaboli tentamenta contempsit, eiusque suggestiones omnes conculcavit.

Elapsis deinde paucis diebus, noctis inempta silentio irruit in eam
num multitudo. A terra usque ad caelum totum aeris elementum implebatur
gijs & larualibus demonum formis. Rapiunt autem eum monstrosas & profundas
cellam educunt, membra eius colligant, eumque in paludes coenosas & profundas
demergunt. Deinde inde abspontantes, per loca asperissima & inextricabiles verberibus
densitates trahunt. Cumque pars noctis maxima adhuc superesset, virgent verberibus
& tormentis, ut insulam quamprimum deserat, mortis supplicium ei terribiliter in-
tentantes, si ab ipsorum ditione maturè non recedat. Ille autem minas eorum du-
cens pro nihilo, Christumque inuocans, cum Psalmista dicebat : Prouidebam Domi-
num in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne commouear. Videntes
autem spiritus maligni, se nihil proficere aduersus constantiam eius, flagellis feriebant
& horrendis alarum stridoribus illum torquent & cruciant, denique usque ad nubem
subuectum, in septentrionali caeli plaga constituunt. Coepit autem tota caeli facies
densa caligine obscurari, innumeraeque demonum confluit turba, qui arreptum, in
fauces inferorum mirum in modum exeruciando, perducunt. Sanctus verò Guthrie
cus sentiens foetorem gehennae, & assuans ignis sulphurei globos, omnia, quae pal-
sus fuerat, comparatione illius angustiae, leuia putabat. Cernebat enim hinc gurgites
igneos, inde torrentes grandine glaciali terribissimos, caelum terramque occupare. Vi-
debat non sine dolore & gemitu, inter sulphureos ignium vapores, inter fauillarum
voragine, inauditos hominum cruciatus, ineffabilem facies tormentorum. Domo-
nes verò his, qui cruciabantur, horribiliter insultantes, quasi de viro Dei pro suo libito
triumphassent, superbe & procaciter intonabant : Ecce, inquit, nobis traditus es ad
cruciatus sempiternos : ecce his supplicijs & doloribus sine fine tolerans, dicebat : Do-
minus nostras inuadere praesumpsisti. Ille autem patienter cuncta tolerans, dicebat : Do-

Deus meus, in te speravi, saluum me fac ex omnibus persequentibus me, & libe-
 me. Cumque eum in illa tormenta se detrusuros sperarent, mox adfuit B. Bartholo-
 meus apostolus, & cum eo lumen splendens admirabiliter. Cuius splendore nequam
 speritus ferre non valentes, fugam cepissent, & ab eius oculis penitus euanescent. Sed
 illi iussu Apostoli reuocatis, ab eodem apostolo seuerè iniungitur, vt nulla corpori
 eius molestia irrogata, reducant eum ad locum, vnde eum abduxerant. Quod cum sua-
 llime facerent & sine eius molestia, auditus est chorus psallentium in excelsis: Ibunt
 in virtutem, & sine eius molestia, auditus est chorus psallentium in excelsis: Ibunt
 in loco habitationis suæ repositus, ex ipsa vexatione factus est humilior, feruentior, so-
 litor, fortior & cautior.

matutinas laudes sollicitus vice quadam excubaret, vidit à sinistris duos
homines, ipsi ceteris notiores. Qui cum miserabiliter flerent, & ille causam fletus in-
quireret, responderunt: *Quia pravales in omnibus contra nos, teq; attrectare aut con-*
vincere non audemus. Facto autem signo crucis, ab oculis eius evanuerunt. Quadam
vice viro Dei contemplationi & orationi vacanti, vndique turbarum strepitus, & cla-
mor quasi exercitus irruentis auditur, (illis enim diebus Britones Anglorum gentem
hostili crudelitate vastabant) & cellam vir Dei egrediens & aures attigens, audit quasi
populum innumerabile lingua Britannica, quam olim iuuenis in exilio didicerat, lo-
quentem. Denum certatim irruunt populi, & habitaculo eius ignem subijciunt, illumq;
rapunt, & acutis hastarum spiculis in aëra leuant, eiq; nunc igne, nunc ferro mortē in-
ferunt. Ipse vero demonum has esse illusiones intelligens, dixit: *Exurgat Deus, & dis-*
perantur inimici eius: cumq; subiungeret: *Sicut deficit fumus, deficiant, sicut fluit cera*
à facie ignis, sic pereant & illi. Præstigiæ demonum. Psal. 67.

Clericus quidam, nomine Bertelinus, sub institutione B. Guthlaci diuinis mancipatus, Deo in spiritualibus exercitijs militabat. Videns ergo spiritus nequam, quod virum Dei nulla posset tentatione subuerrere, in hoc Bertelino prauæ cupiditatis tantum excitauit ardorem, ut domini & magistri sui ferro perimendi cogitationem suscepit: ut scilicet illo clam medio sublato, ipse sibi eius res atque domicilium quasi iure quodam hereditario vendicaret. At pius Christi seruus, quicquid Bertelini aduersus eum moliretur iniquitas, spiritu sancto reuelante cognouit: illique ad se accersito, animi eius consilium & propositum perspicue explicauit, nempe quando, & ubi, & quare, & quomodo illud perpetrare decreuisset. Ille autem deprehensum se sentiens, pœnitentia ductus, pedibus viri Dei humiliter se prostrauit, veniam petijt & obtinuit: idemque B. Guthlaco fidelis admodum fuit, & cum illo usque ad finem vitæ eius permansit. Neque sepultura tradere meruit.

Infinita demonum multitudo, assumptis brutorum animalium formis, locum
intrauit, & intrando circunquaq; concussit. Ingrediebantur domum innumera speci-
es, equus hinniens, aries balans, asinus rudens, coluber sibilans: vnumquodque ani-
mal pro nature sue facultate, dentibus, vel pedibus aut cornibus, minas & terrores in-
ferebat. Vir autem Dei, signo Crucis se muniens, dixit: Cur me tentas satana? Domi-
nus tibi olim usurpare voluisti in delicijs paradisi? Qui tunc ad formam & similitudi-
nem Dei per superbiam adspirabas, nunc viliter & turpiter in brutorum & immundo-
rum animalium effigies te transformas. Certè pauperes Christi magno tuo malo
gloriaris: quia quanto grauius supra dorsum eorum fabricaueris, tanto splendidio-
rius conformes, certus sum, quia neque mors, neque vita, neque gladius, neque angelus,
potestates, neque principatus, neque creatura aliqua poterit me separare a cha-
ritate Dei. His dictis, rora illa phantasia disparuit.

in primo hirundinum aduentu, cum veluti blandè eum primò salutassent, cetera
in singulis assignauit. Illæ verò eius scapulis familiariter insidentes, quo-
gratulationis applausu sancti viri humanitatem prædicare videbantur. Cuius
vir quidam, vnde esset tanta illarum auium confidentia & intrepida apud

da apud ipsum habitatio, respondit: Qui toto corde fugit consortia hominum, ei non solum fera & volucres, sed cetera quoque omnia solatio sunt, atque insuper nunquam ei blanda deerit consolatio angelorum.

Ethelbaldus quidam de genere Merciorum, spectata nobilitate fuit. Aduersus hunc cum inuaderet rex Conredus, cumque a regni sui finibus prorsus exturbaret, omni humano solatio destitutus, virum Dei Guthlacum crebro visitauit, sperans eius meritis a Deo suae calamitatis se impetraturum leuamētum. Eius autem angores per commiserationis affectum vir sanctus non solum cum illo communes habere voluit, sed quasi proprias sibi fecit. Euenit interim, ut idem Ethelbaldus cum venerabili viro Vuilfrido nauigio veniret in insulam: cumque de scapha exirent, Vuilfridus duas manicas in scapha reliquit. Porro B. Guthlacus, dum in oratorio contemplationi vacaret, spiritu sancto docente, cognouit eas manicas a coruis abportari. Quod cum viris illis indicasset, vident eorum in fastigio cuiusdam domus vnam ex ijs manicis tenentē, pedibusque & rostro vellentem. Praecipiente autem viro Dei, relicta manica, coruus citius auolauit. Qua recepta, Guthlacus alteram quoque sine dilatione restitutum iri pollicetur. Nec mora, tribus viris aduentantibus sanctus Guthlacus occurrit, qui manicam repertam ei obtulerunt: eamque ille receptam Vuilfrido non parum admiranti tradidit.

Demon-
stus valde
cus curatur.

In orientalium Anglorum finibus iuuenis quidam obsessus, in tantum a daemonibus vexabatur, ut lignis & lapidibus ferroque homines appeteret, suaque membra detestetur. Vnguibus laniaret, atque etiam tres homines, cum illi eum ligare tentasset, interfecerit. Circunductus ille fuit ab amicis ad multa sanctorum loca, sed casu labore. Tandem ad B. Guthlacum eum adducunt, isque triduo in ieiunio & precibus perseverans, aqua hominem adspargens, omnem maligni demonis potestatem ab eo exclusit, & parentibus sanum atque incolumem restituit.

Item alius.

Nobilis quidam, Ethelbaldi exulis, cuius paulo ante meminimus, comes, a damone vexatus & viro Dei oblatus, postquam illius zona accinctus fuit, omni maligni spiritus vexatione illico est absolutus. Cum Abbas quidam virum Dei visitare vellet, duo cum clerici copiam sibi ab eo fieri petierunt ob certa quaedam negotia, quibus expediam fingebant se necessariū coram interesse oportere. Abscunt igitur ad domū cuiusdam viduae, & crapula, ebrietati atque impudicitiae sceleratē indulgent. Guthlacus interea Abbatē, spiritu sancto reuelante, illorum flagitia, dictaque & facta tam luculenter exposcit, ac si illis praesens adesset. Reuersus inde Abbas ad monasterium, nomen viduae euericis expressit, locum, tempus, dicta, facta, omnesque circumstantias ita distincte explicauit, ut illi pudefacti, veniam ab eo humiliter postularint.

Videri in spi-
ritu absen-
tia flagitia.

De quodam monasterio duo fratres ad visitandum virum Dei & verba salutis audienda venientes, detulerunt secum duas lagunculas potu plenas: eas vero in itinere in arena deposuerunt, cespitibus eas operientes, ut in reditu ab illis laboris aliquod solatium captarent. Cum autem B. Guthlacus caelestis verbi pabulum illis ministrasset, quaedam materia sese offerente, subridendo dixit: Quare filioli mei non adduxistis vobiscum lagunculas, quas fabulo infossas, cespitē operuistis? His illi auditis, obstupescunt pariter & pudore suffusi, culpam suam fatentur, veniamque petunt. Omnes sane morbis affecti, a maligno spiritu vexati, angoribus correpti, vel peccatorum sarcinis pressi, si ad virum Dei venissent: de afflictione solatium, in ambiguis consilium, de doloribus gaudium, de peccatis remedia reportabant.

Nota vim
cilicij sancti
viri.

Quidam supradicti Ethelbaldi comes, cum pedem haberet spina transfixum, a plaga pedis usque ad renes tanto tumore coepit inflari, ut vitam eius, quotquot eius mueriam essent intuiti, desperare possent. Porro B. Guthlacus exuens cilicium, in quo solent bar orare, ipsum illo circumdedit, dictoque citius spina e pede resiliente, tumor in momento subsedit, & dolor omnis sopitus est.

Quidam episcopus, Hedda nomine, cum iret ad Guthlacum videndum, eiusque clerici austeritatem vitae viri Dei & humilitatem commendarent, Vuilfridus quidam breui se cogniturum dixit, num talis esset, qualem cum fama predicaret: Ego, inquit, diu vixi apud Scotos, vidi que illic pseudoanachoretas, simulatē sanctitatis speciem praeferentes: non enim etiam alios sanctae religionis verissimos professores. Vsu ergo & experientia sciam discernere, postquam Guthlacum videro, num in veritate ambulet, num sit talis opere, qualem cum fama commendat. Cum ergo episcopus ad virum Dei venisset, & se mutuo salutassent, multaque de sacro eloquio contulissent: respiciens Guthlacus clericum illum, Frater, inquit, Vuilfride, quid tibi nunc videtur de homine illo, quem

Prodit ab-
sentis verba

quem te hodie iudicaturum heri promissisti? Ille rubore suffusus & admiratione, in terram humiliter se prostravit, veniam petijt & obtinuit. Episcopus vero Guthlacum ad sacerdotij gradum promouit, effecitque ut Guthlacus, quod a suae conuersionis initio ter, propter nullum hominem facere vnquam voluit, inuitus & compulsus cum ipso in menta discumberet.

Pereid tempus virgo quaedam Edburga, filia regis Adulphi, virginum Deo sacrata, venerabilis Abbatissa, plumbeum sarcophagum linteumque delictum intus innotum B. Guthlaco denore transmisit, humiliter & obnixè rogans, ut in die obitus suae in illo permitteret sepeliri: simul etiam cum ingenti affectu eum deprecans, ut quae ei esset in illa solitudine successurus, ipsi praedicere dignaretur. At vir sanctus tantum esse, qui ei esset successor futurus, breui autem baptizatum iri, quod quidem ita factum est. Quidam enim, Cissa nomine, post B. Guthlaci decessum e vita, fidem Christi suscepit, & eius meruit esse successor.

Predicit,
quem sit ha-
biturus suc-
cessorem.

Videns autem B. Guthlacus Ethelbaldum diuturnitate exilij fractum, & prorsus animo consternatum, salutaribus monitis studuit eum a desperationis lapsu erigere, ita dicens: Noli fili charissime de Christi benignitate diffidere. Si tibi Dominus ad tempus abstulit res & facultates tuas, ad salutem tuam id ille tibi cedere faciet. Caelestis neque medicus non semper dulces, sed interdum etiam amaras porrigit porciones. Si te castigauit Dominus, feras id patienter. Viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustineas Dominum: bonus est Dominus sperantibus in se. Scito quia orauit pro te, & in proelio in Dei virtute: non in sudoribus bellicis, sed in lacrymis & orationibus meis, quas tibi condolens, in conspectu praepotentis Dei effudi. Obtinebis regni tui solium & gloriam. Morietur propediem is, qui te persequitur, & superbia eorum, qui te oderunt, ad nihilum deueniet tanquam aqua decurrens. Tu vero, cum benefecerit tibi Deus, noli desinere.

Eius alia
prophetia.

Appropinquante vero die obitus sui, vocauit ad se Bertelinum, cuius supra est mentio habita, dixitque ei: Ad laborum meorum, fili, stipendia vado: bonum est mihi dissolui & esse cum Christo. Deinde post multos sermones iniunxit ei, ut sororem suam Pegam officiosè saluaret, rogaretque eam, ut corpus eius sepeliret. Idcirco enim, inquit, vitam ad spectum eius in hac vita, ut in aeterna nos inuicem videamus. Atque aperius reuelare digneris, quid sit, quod ab ea die, qua primum tibi cohabitare coepimus, mane & vespere te cum alio loquentem, multosque sermones audiri, nec me ille nouissimus mihi dies, nec mentiri expedit, cum etiam a prima conuersione me semper omne mendacium deuicem. Noueris igitur, posteaquam ad hanc me eremum contuli, semper mane & vespere angelum me meae consolationis habuisse, qui lacrimis & tentationes meas caelesti solatio releuabat, praedicabat futura, indicabat ab aeterna rege, nec attentes ea cuiquam mortalium, nisi sorori meae Pegae & Egberto, vel eius suauitas prorupit, ut viderentur ibi sparsi rosarum flores, aut effusus balsami liquor.

Angelus
quod die ei
locutus est,
in eremo
degenti.

A media quoque nocte usque ad auroram, totam domum candor lucis inastimabili circumfulsit. Oriente vero luce, dixit ad discipulum suum Bertelinum: Tempus est, fili, ut ad Christum transcam. & extensis ad caelum oculis & manibus, tercio Idus Aprilis obdormiuit in Domino. Vidit autem frater ille Bertelinus quasi turrem ignis in aeterna usque ad caelum erectam, cuius tanta erat claritas, ut eius comparatione solis splendor pallefcere videretur. Veniens deinde ad insulam B. Pegae virgo, soror viro Dei, sentit totam habitationem supra omnem fragrantiam incomparabili odoris plenitudine completam: humatoque S. Guthlaco in eius oratorio, ad propria reme-

Migrat ad
Dominum.

Vicesimo & quarto aetatis suae anno, ut supra dictum est, vir sanctus militia se dedit, & octo annis in ea ferocitate & vanitate permansit: porro quindecim annis in solitudine vitam Deo placentē duxit. Elapso vero post obitum eius anni circulo, cum soror sua una cum religiosi presbyteris corpus sacrum decentius collocare vellet, idem

Cosparius
post obitū
integrum in-
uentum.

5 Guthla-
cus apparuit
Ethelbaldo

Miracula
ad sepulcrū
eius.

Ethelbal-
dus rex con-
struit mona-
stium.

corpus omnino integrum & incorruptum, dormienti quā mortuo similis, inuen-
tum est. Brachia enim & digiti ita flecti & duci poterant, quasi humores agente spira-
per venas excurrerent, neruique eius ex morte nihil pristini vigoris & viuae car-
sissent. Vestes quoque omnes, quibus fuerat inuolutus, prorsus inuolutae, pristino car-
dore nitebant. Corpus autem super terram in tumulo cum magna exultatione reposi-
tum est. Audito verò obitu sancti viri, Ethelbaldu exul nimio dolore correptus, cum
multis lachrymis venit ad sepulcrum viri Dei, dicens: O mi pater, ego infelix exul quo
ibo? quid faciam? quò me vertam? Nunc demum me verè exulem & miserum agno-
sco. Ne deseras pater Guthlace hunc desertum, hunc exulem & abiectum, filium dolo-
ris, vagum & profugum, expositum periculis & tormentis. His & multis alijs cum gemitu
& planctu dictis, cum iam bona pars noctis abscessisset, vidit oratorium circumful-
luminis splendore mirabiliter irradiatum, beatumque Guthlacum caelesti claritate ful-
gentem, & haec verba ipsi dicentem: Fili charissime, Dominus te respexit: confide &
confortare, quia intra biennium labores tui finem habebunt, recuperabisque cum ho-
nore & gloria regnum tuum. Cumque vir sanctus longitudinē dierum, vitā extremam
terminum & alia euentura illi quasi digito indicasset, illeque signum expeteret, addidit
sanctus: Signum hoc & indicium tibi sit, quòd die crastino ante horam tertiam habita-
tores huius loci prater spem magna alimentorum copia gaudebunt. Id cum Ethelbal-
dus impletum videret, animum prius vacillantem, spe & fiducia confirmavit. Nec mo-
ra: Deus persecutorem eius tulit è medio, hostes illius profligauit, & ante biennij finem
regia illi dignitas & potestas integrè est restituta.

Cœpit autem locus, vbi conditus est B. Guthlacus, innumeris coruscare miraculis.
Quotquot enim in fide Christi & erga sanctum confessorem reuerentia in suis necessi-
tatis remedia poposcerunt, non sunt voto fraudati suo. Concessit autem Ethelbal-
dus rex, sicut viuenti Guthlaco promiserat, vt eius insula absoluta, libera & tranquilla
possessione sancti viri successores fruerentur. Adiecit verò etiam regia munificentia, vt
iure perpetuo & inconcussa possessione obtinerent quinque milliaria regionis illius ad
Orientem, id est, vsque ad fossam, quæ vocatur Asendyck, & tria ad Occidentem, iten-
que quinque ad Austrum, & ad Aquilonem totidem. Atque loca hæc omnia ab omni
exactione & consuetudine seculari prorsus exemit, plenamque in omnibus libertatem
figillo regali in episcoporum & procerum presentia confirmavit. Et quia locus erat pa-
lustris & minime solida humus, nec lateritiarum structurarum molem sustinere posset,
ingentes palos quernos in humum adigi iussit, terramque solidam à nouem milliarijs
nauigio aduehendam curauit: atque ita fundamento vltus materiato, ecclesiam an-
choauit, & monachorum conuentum instituit, locumque augens beneficijs, edificijs
& ornamentis, vsque ad diem obitus sui ab illius cœnobij veneratione, defensione &
promotione non cessauit. Floruit S. Guthlacus circa annum salutis septingentesi-
mum & sextum.

VITA S. GODEBERTÆ VIRGINIS, PER F. LAVR. SVRIVM EX MS. CODICE STYLO

*suo descripta. Authoris nomen nescitur, sed est
fide dignus.*

PRAEFATIVNCULA.

Honor san-
ctorum re-
dundat in
Deum.

Dem hunc insignem egregiæ virginis Godebertæ, fratres charissimi,
solenniter celebraturi, eam cui sacrata est, ita vt par est, obnixè de-
precemur, vt quicquid in eius laudem dixerimus, id ipsa impetrat
te, cedat in gloriam Dei. Pro certo enim habendum est, eos qui san-
ctos Dei quoquo modo venerantur, non mediocri honore afficere
gratia tam sunt veneratione digni, non mediocri honore afficere
Ad eius gloriam paucis explicemus, insignis hæc virgo vbi nata sit,
quemadmodum Deo in hac vita seruerit, quæ per eam Deus effecerit miracula, & quæ
fine decesserit ex hoc mundo.

VITAE

DE S. GODEBERTA VIRGINE. VITAE HISTORIA.

Ata est virgo Godeberta ex parentibus Christianis in pago Aprilis 11.
Ambianensi. Cumque baptizata esset & creuisset, sanctæ fi-
dei institutiones vndeunque poterat libenter excipiebat, Godebertæ.
& reuerenter exequabatur. Sentiens autem se mortis con-
ditioni obnoxiam, etiam in tenera ætate sanctæ crucis signo
se humilimè commendabat: lasciuarum adolescentularum
vitabat conuentus, probis & honestis libenter se adiunge-
bat, easque studiosè imitabatur. Audierat enim corrupti
bonos mores colloquijs prauis, & cum sanctis fieri nos san-
ctos, cum perueris perueri.

Porro à parentibus accuratè educata, cum ad nobiles peruenisset annos, permulti
nobiles eam ex nobilibus nobiliter natam sibi sponsam expetebant. Parentes autem
eius cum essent regis beneficiarij, non audebant inconsulto rege eniquam eam in ma-
rimonium collocare. Cum autem apud regem Clotarium hæc res ageretur, omnesque
ad regis voluntatem animis intenderent, in medium illorum non sine nutu Dei beatus
Eligius se ingessit, & virginem illam aureo suo annulo tanquam arrhabone Christo
sponsam coram rege & parentibus eius fidentissimè despondit & dedicauit. Ecce
autem ineffabilem sancti spiritus gratiam. Confessum puella, diuino iam, vt post patuit,
amore grauida, spreta omni carnis voluptate, posthabita sobolis propagatione, calca-
ta vitæ puellaris illecebris, regi & parentibus constanter valescit, seque beatissimo
Eligio Christo consecrandam grato animo commendauit. Regebat tum ille
sanctissimus Nouiomensem ecclesiam, eiusque doctrina & exemplis multi ab erro-
re conuersi, abiecto dæmonum cultu, fidem catholicam gratulabundi complecteban-
tur. Eum igitur Godeberta spiritali sibi patrem eligens, coram rege & principibus
peruersiones liberrimè reiecit, & eum absque vlla mora secuta est. Ea autem
tam inopinata omnibus stuporem attulit: porro eius pater illachrymans, amanter
eam contemplabatur: rex Clotarius videns tam subitam nuptiarum mutationem,
non parum admirabatur diuinæ potentie virtutem. Vt autem virginis illius precibus
apud Dominum adiuuaretur, promptam animi eius deuotionem primus ipse regia
munificentia confirmare volens, assentientibus illis, qui aderant, cum oratorio S. Ge-
orgij, quod Nouiomi habebat, suum ei dedit palatium, addens duas villas ex fisco re-
gali, cum duodecim foeminis, quæ illius regimine continerentur.

Itaque conuenientes in eo oratorio, quod erat in Nouiomensis oppidi suburbij,
die ac nocte Deo indefessis animis seruiebant: & ipsa quidem Godeberta virgo, à san-
cto Eligio edocta, cum ipsa commorantes non verbis tantum, sed etiam multiuarijs
vitijs exemplis instruebat. Hominum enim secularium consortia deuotans, bidua-
na & tridua continuabat ieiunia, esurientibus cibum, sitientibus potum, nudis vesti-
menta, cum ipsa interim his omnibus indigeret, studiosè ministrabat: pernox in preci-
bus pro omnium salute assidue Dominum deprecabatur, his & id genus alijs exerci-
tijs gratum se Domino holocaustum quotidie immolans. Tantam verò eius constanti-
tate Dominus considerans, virtutem eius & animi deuotionem omnibus palam
revelare voluit. Crebra nanque propter eius preces efficiebat miracula, cæcis visum,
mutis gressum, paralyticis sanitatem restituens: quodque his maius est, eius adhorta-
tione non raro infideles ad fidem traducens.

Accidit aliquando, vt propter populi peccata apud Nouiomenes pestis sæuissi-
ma grassaretur. Fugiebant autem, quicunque poterant. Porro maxima parte sub-
tactis habitatoribus, vacuæ in vrbe domus non pauca relictae erant, & quod est
mirabilius, cunctis leam luem formidantibus, inhumata mortuorum corpora
reiciebantur. Si quis enim aliquem sepeliret, mox ipse sepeliendus efferebatur.
In tanta ergo vrbe eius vastitate & calamitate, beata Godeberta ciuium misera-
tione, triduanum eos suscipere ieiunium admonuit, in preces quoque cum
lachrymis incumbere, prestare eleemosynas, vt Domini indignatio ab eis auerte-
retur. Proponebat eis salutarem Niniuitarum poenitentiam, quòd cinere & cili-
cijs, precibus & ieiunijs se affligentes, diuinæ maledictionis iam ceruicibus illo-
rum impendentem sententiam amouissent. Proponebat item exempla Davidis,
Petri

Cap. 1.
Pauis S.
Godebertæ.

1. Cor. 15.
Psal. 17.

Cap. 2.

Christo de-
spondetur.

S. Eligij en-
comion.

Clotarius
rex plurima
largitur S.
Godebertæ.

Cap. 3.
Virgines S.
Godebertæ.

Miracula.

Cap. 4.

1. Ion. 1.

Petri Apostoli, Mariæ peccatricis, & latronis in cruce, vt lachrymis poenitentia Deum sibi conciliarent. His sermonibus virginis animati ciues, cum ingenti deuotione triduanum illud suscepere ieiunium, moxque meritis & intercessionibus eius pestem illam à se depulerunt.

Paucis post diebus sancta virgo ob nimiam teneri corpusculi macerationem inolestissimum morbum incidit. Solet non raro accidere, vt qui solitam victus rationem mutant, vel lenta tabe consumantur, vel subito corrumpantur. Iacebat ergo virgo in lectulo, sed toto mentis desiderio Dominum suspirabat: graui quidem corpore, at lectulo, sed toto mentis desiderio Dominum suspirabat. Accidit tum, vt apud summam beatissimæ Mariæ virginis ædem inopinatum erumperet incendium, & eius repentino discursu totius ecclesiæ ornamenta omnia absumerentur, flammaque longe lateque peruagata, beatissimæ Mariæ principalem ædem Deo committentes. Perturbata hoc nuncio virgo Godeberta, tametsi decumbebat grauissimè, at tamen iussit se in sede efferri, & saeuientibus flammis fidenter opponi. Deposita igitur in ipsa penè flammarum voragine, cum multi iam eius vitam desperarent, sanctæ Crucis signum, quod cunctis in periculis saluberrimum nouerat, fidentissimè opposuit, & statim ignis extinctus est.

S. Crucis signo profligat incendium.

Cap. 6.

Cæca visum impetrat.

Cæca quædam, Transrica nomine, ad sanctam virginem accessit, orans, vt pia eius intercessione amissum ab infantia lumen ipsi restitueretur. Ea igitur flente & orante Godebertam, virgo sancta, cum prius rogasset Dominum, oculis eius imposuit manum suam, crucisque signo leniter expresso, obtinuit ei id quod petebat. Illa verò non solum corporis sed etiam animi lumine recuperato, toto vitæ suæ tempore permansit apud Godebertam. Sed quemadmodum hæc pro deuotione recepit lumen, ita Vulgudis quædam pro inobedientia à beata Godeberta perpetua cecitate mulcata est. Cum enim Deo se in sanctæ Godebertæ monasterio Vulgudis hæc deuouisset, valde erat impatiens, contentiosè & irreuerenter se gerens erga alias. Sæpius autem castigata à sancta virgine, etiam aduersus ipsam tumultuare & rixari non verebatur, turpia nimis & maledica coram ipsa verba euomens. Cernens ergo Godeberta corrigi illam non potest, sed semper obstrepere atque calcitare, die quodam in eius turpia vomentis faciem admodum commota expuit, & confestim illa oculorum orbata luce, quoad vixit, cæca permansit.

Cap. 7. Eius multa miracula.

Ab itin ex-los.

Cap. 8. Miracula ad sepulcrum eius.

Cæca recipit lumen.

His atque alijs miraculis virgo iam vbiq̃ celebrissima habebatur, atque etiam ex longinquis regionibus multi ad eam agri confluebant, quibus ipsa suis precibus à Domino sanitatem impetrabat. Potest autem intelligi ex ijs, quæ comperta sunt, sanctæ virginis miraculis, multa alia eam perpetrasse, quæ in obliuionem abierunt, ne videns Dominus animum eius in sanctæ religionis proposito firmum & de labore qua malitia mutaret cor eius, de terrestribus ad cælestia eam euocauit, & de labore transtulit ad requiem sempiternam, vbi iam cum sanctis virginibus fruatur cælestis paradisi amoenitate, & pro nostris peccatis, coniuncta Deo, absque intermissione Dominum deprecatur. Humatum est corpus eius tertio Idus Aprilis in beati Gregorij oratorio, in æde, quæ nunc sanctorum Apostolorum dicitur, vbi etiam corpus sancti Mommoleni, eiusdem vrbs Episcopi, honorificè conditum est. Multa illic eius intercessione malè valentibus & egenis præstantur beneficia ad laudem & gloriam nominis DEI, cuius honor & imperium durat per infinita secula. Amen.

Nè quis verò dubitet virginem sanctissimam cælesti remuneratione affectam, quædam ad eius monumentum declarata miracula huc adscribemus. Agildrudis quædam ab infantia cæca, vbi audiuit celeberrimam Godebertæ famam, non sine multa discipulitate Nouiomum venit: cumq̃ ingressa esset oratorium, vbi virgo quiescebat, petiit se ad eius sepulcrum perducere. Ibi tum cum multis lachrymis & gemitibus orans humi prostrata, sanctæ virginis precibus lumen recepit, atque eodem loco cum alijs monasticam duxit vitam, hoc ipso declarans, se etiam mentis oculis cælesti hausisse lumen. Audemia paralyti dissoluta, ex pago Rangia eò deportata, suis pedibus domum rediit incolumis. Gislegardis item cæca à primis ætatis initijs, Godebertæ precibus sola huius lucem aspexit, desillante ab eius oculis albugine, quæ ab corpore præmior obfederat. Imperia quoque (sic enim femina vocabatur) toto ferè corpore præmior tua, in lectulo tanquam abortus iacebat. Vbi fama vulgante didicit miracula, quæ à Gode-

Godeberta fiebant, petijt se ad eius tumulum adduci. Eò perlata, & iuxta sepulcrum deposita, instanter petijt à Domino per eam sibi subueniri. Erumpentem à pectore suum volatus. Et ecce repente euasceit paralytis, vident oculi, patescunt aures, lingua loquitur in voces, abijt domum incolumis Imperia, gratias agens Deo & sanctæ virgini Godebertæ.

Iam verò redibat anniuersarius migrationis eius dies: nec dici satis potest, quæ exultatione à fidelibus exceptus, qua deuotione celebratus sit. Videre licebat vndiq̃ concurrentem turbam promiscui sexus, clericos, monachos, virgines vno animi pari consensu sanctæ virginis concelebrare memoriam. Peracto autè solenni Missarum officio, post multiplices Deo & sanctæ Godebertæ redditas gratiarum actiones, omnes discedunt, custodes quoque templi, omnibus ferè extinctis luminaribus, clausisque cubiculis sumpturi domum se conferunt. A prandio complures, vt gratias agant, reuertuntur ad templum, aperiunt fores, & ecce lampades & cereos, quos extinxerant, diuini accensos conspiciunt. Erumpunt omnes in laudem Dei, concurrunt ad sanctæ virginis oratorium, vna cernitur omnium deuotio & ingens gaudium pro tam stupendo miraculo. Adiungitur aliud præclarius. Lampades enim & cerei sic accensi, absque ulla olei vel ceræ diminutione septem inde sequentibus diebus, teste omni populo mirabiliter arserunt. Curatus est ab eadem virgine etiam Gregorius paralyticus, iam diebus illi, in vera confessione & minimè simulata poenitentia, multisque precibus faciem Domini praueniens, vt virginis huius sanctissimæ meritis perueniamus ad vitam sempiternam: præstante Domino nostro IESU Christo, qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Cap. 9.

Celebratur anniuersarius dies eius.

Insigne miraculum.

Item aliud.

SANCTI SABÆ GOTTHI VITA ET MARTYRIUM, CONSCRIPTA AB ECCLESIA GOTTHIÆ. Habetur autem in Simeone Metaphraste.

Ecclesia Dei, quæ est in Gotthia, Ecclesiæ Dei, quæ est in Cappadocia, & omnibus Ecclesiæ Catholice Christianis, vbiq̃ gentium habitantibus, misericordia, pax & charitas Dei patris & Domini nostri Iesu Christi impleatur. Quod à beato Petro dictum est: In omni gère, qui timet Deum & operatur iustitiam, acceptus est ei: nunc etiam verum esse declaratur. Hoc enim in beato Saba confirmatum est, qui est martyr Dei & Domini nostri Iesu Christi. Cum enim genere Gotthus esset, & in Gotthia in medio generationis praua atque peruersa vitam ageret, ita viros imitatus est sanctos, & cum ipsis omni genere virtutum Christum conuertere in mundo tanquam stella fulgeret. Iam inde enim ab ipsa infantia Domini nostri Christi religionem complexus, eam virtutem perfectam existimauit, vt in filij Dei ratione in virum perfectum reuaderet. Verum quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, strenuè aduersus hostem pugnans, & huius vitæ malis superior eximioque pacem cum omnibus habens, ad supernæ vocationis brauium peruenit. Memoria igitur & adificationis piorum gratia, nos, posteaquam in Domino conuicti, tacere & quiescere nequaquam permittimur: sed ad præclara ipsius facta conuicti, mitis, imperitus sermone, non autem scientia, cum omnibus pacificus, pro quietus, os idololatriæ obstruens: non superbus, sed (quod humiles decet) submissus in Ecclesia, eiusque magnam curam gerens: pecuniam possessionesque non habens, nisi quatenus necessitas exigebat: sobrius, omnibus in rebus continens, à gloria alienus, omnes ad rectè viuendum incitans, quæ ex virtute atque officio sequens, fugiensque contraria: integram denique fidem, quæ per dilectionem obsequens, ac nunquam desinens in Domino cum libertate loqui. Neq̃ enim sepe, antequam pro fide martyrio coronaretur, re ipsa seipsum veræ pietatis summum defensorem ostendit.

11. Aprilis.

Genus S. Sabæ.

Rom. 8.

Viri sancti virtutes & exercitia.

Gal. 5.

Cum

Cum enim Gotthia principes & magistratus coepissent Christianos homines infestari, & cogere ut ederent ea, quae essent idolis immolata, & Gentiles quidam consilium inissent, ut Christianis propinquis suis pro immolatis, quae immolata non essent, proponerent, quod propinquos suos seruari, persecutoresque deciperent: re cognita, beatus Sabas non solum ipse comedere cibos veritos recusauit, sed in medium prodians, protestatus est omnibus: Si quis, inquit, ex carnibus illis comederit, Christianus esse non potest. Atque ita cavit, ne omnes in diaboli laqueum inciderent. Hac de causa, qui fraudem hanc moliebantur, cum ex illo vico expulerunt: sed postea reuocauerunt. Ceterum cum rursus mota esset persecutio, quidam ex eiusdem vici gentilibus victimas demonibus offerentes, iurciurando volebant affirmare, neminem in vico suo Christianum hominem reperiri. Verum Sabas cum fiducia iterum in medium prodians, & ad confessum illorum accedens: Nemo, inquit, pro me iuret: ego enim Christianus sum. Denique, instante persecutore, praedicti Gentiles, celatis propinquis suis, iurauerunt, non esse in vico suo, nisi unum Christianum. Quo audito, Princeps iniquitatis iussit, unum illud (hic autem erat beatus Sabas) adduci. Et cum esset adductus, ex ijs, qui circumstantibus, quassuit, quid ille haberet in bonis. Cumque respondissent, nihil amplius, quam id, quod erat indutus, contempsit eum vir iniquus: Neque prodesse, qui eiusmodi est, quiens, nec obesse potest. Atque ira locutus, iussit eum extrudi.

Mortis & poenarum contemptus.

Contemnitur à indice propter paupertatem.

Post autem cum ingens rursus in Gotthia à peccatoribus persecutio moueretur, & sanctus Paschae dies appropinquaret, ad aliud oppidum voluit proficisci, ut cum Guttica presbytero sanctum illum diem celebraret. Sed iter facienti vir illi magnus, adspiciens splendido apparuit, & dixit ei: Reuertere, & vade ad Sanfalum presbyterum. Quamquam autem respondit: Abest, inquit, Sanfalus. Fugerat enim propter persecutionem, & in Romania commorabatur: sed tunc propter diem Paschae domum redierat. Quamquam obrem Sabas, cum eius reditum ignoraret, ita responderat, & ad Gutticam presbyterum ire contendebat. Verum cum mandato illius magni viri à se conspecti parere nollet, repente cum serenum tunc esset, magna niuis copia terrae faciem sic occupauit, ut iter intercluderetur, & Sabas progredi non posset. Intellexit igitur se Dei voluntate itinere prohiberi, iubentis, ut ad Sanfalum presbyterum se conferret. Quare Deo gratias agens, reuersus est: & cum gaudio Sanfalum conueniens, narrauit ei & alijs compluribus id, quod in via perspexerat. Simul igitur Paschae diem celebrarunt. Ceterum tertia post celebrationem nocte ecce ex impiorum decreto Atharidus, Rhotesi regis praefectus, cum magna impiorum latronum manu in pagum irruit: & cum domi suae presbyterum dormientem offenderet, cum vinciri iussit simul eum Sabam, quem e lectulo nudum sustulerant. Ac presbyterum quidem in curru collocarunt: Sabam autem nudum, ut erat genitus, per spinas, quas repente inciderant, pertraxerunt comprimentes eum, & sultibus ac flagellis verberantes: adeo erant aduersus Dei seruos immites ac feroces.

Rapitur nudus e lectulo, & dire affligitur.

Crudele supplicium.

Item aliud.

Sed hostium crudelitas viri iusti patientiam ac fidem exercuit. Cum enim dies aduenisset, in Domino glorians, persecutores suos allocutus est ad hunc modum: Nolite me per loca aspera & spinosa nudum & sine calceis pertraxistis? Cernite, an pedes mei laesi sint: vtrum in corpore meo appareant verberum signa, quae mihi inflixistis. Videte illi nullum in eius carne vestigium extare crudelitatis suae, sublatum axem super humeros eius imposuerunt, & ad extremas axis partes manus ipsius proiecerunt, quae similiter ad alterum axem alligauerunt: & denique super axes ipsum proiecerunt, quem humi supinus iaceret, effecerunt: nec prius eum torquere destiterunt, quam maxima noctis pars praeterisset. Verum, ministris dormientibus, mulier accessit, eodem in loco mansit intrepidus cum muliere, & eam adiuvabat. Sed posteaquam illuxit, re cognita, crudelis Atharidus manus eius vinciri iussit, eumque ad trabem domus suspendi. Nec multo post venerunt quidam ab Atharido missi, & cibos idolis immolatos attulerunt, sic presbyterum & Sabam alloquentes: Hac vobis magnus Atharidus mittere comedatis, & animas vestras à morte liberetis. Hac nos, respondit presbyter, non comedatis, neque enim nobis licet. Quamobrem Atharidum cohortamini, ut nos potius beat crucifigi, aut alio genere mortis interfici. Beatus autem Sabas: Quis, inquit, Dominus Deus, qui in caelis est. Impuri & profani sunt isti perditionis cibi, quemadmodum & Atharidus ipse, à quo missi sunt. Ita loquente Saba, vnus e seruis Atharidi ira inflammatus, in sancti viri pectus coniecit tanto cum impetu, ut omnes, qui aderant, crederent eum

interiturum. Verum ille pietatis studio vulneris dolorem superans: Nunc, inquit, minister, arbitraris istum me tuo sustulisse? Sed ita habeto, me adeo non doluisse, ut quod nec exclaimauit, neque, ut in dolore fieri solet, ingemuit, neque vllum in eius corpore plagae vestigium apparuit.

Non sentit dolorem.

Tunc, his omnibus cognitis, Atharidus eum iussit interfici: & iniquitatis ministri, dimisso Sanfala presbytero, Sabam ad flumen, qui vocatur Musaeus, & eum suffocarent, quod, inquit, beatus vir praecipi Domini memor, & proximum diligens sicut seipsum: non ministri, istud praecipere. Tunc ille in exultatione Spiritus sancti exclamauit, ac dixit: Benedictus es, Domine, & laudabile nomen filij tui in secula, Amen: quoniam tu mitti perpetuam. Sic enim tibi complacuit in seruis tuis, Domine Deus noster. Atharidus quidem se ipse morte damnauit, atque interitu sempiterno, me autem ad vitam cum duceretur, nunquam cessauit Deum collaudare, dignas non putans afflictiones huius temporis ad futuram gloriam, quae in Sanctis reuelabitur. Cum autem ad flumen ductus esset, ministri inter se: Cur non, inquit, dimittimus hominem hunc innocentem? Nunquam enim Atharidus hoc est resciturus. Sed beatus Sabas dixit ad eos: Quid nugamini, ac non potius facitis id, quod vobis est imperatum? Ego video id, quod vos non potestis intueri. Ecce stant e regione, qui me suscepturi sunt in gloria. Tunc eum ad aquam perduxerunt gratias agentem Deo, atque eum collaudantem, quod eius collo alligauerant, in profundo suffocauerunt. Atque ita per lignum & aquam sanctus, in se verum salutis Symbolum expressit. Erat autem annorum octo & triginta. Martyrio coronatus est quinta die sabbati post Pascha, id est, pridie idus Aprilis. Valentiniano & Valente Imperatoribus, Consulatum gerentibus Modesto & Arintheo. Deinde extraxerunt illum ex aqua homicidae, & insepultum reliquerunt. Verum carissimus Dux Iosforanus Deum colens, missis viris fide dignis, e loco barbaro in Romaniam transfudit, & preciosum patriae suae munus, & fructum fide gloriosum misit in Cappadociam ad vestram religionem, Domino gratiam suam ijs, qui sustinent & timent vobis nunciare, ut in omni Catholica atque Apostolica Ecclesia exultantes, collaudent Dominum, qui proprios seruos suos elegit. Salutare omnes Sanctos. Salutant vos, qui nobiscum persecutionem patiuntur. Ei autem, qui potest nos omnes gratia & benignitate sua in caeleste regnum perducere, gloria, honor, imperium, maiestas cum ingenito Filio, & sancto Spiritu in secula seculorum, Amen.

Te latus ad mortem.

Rom. 8.

In aquis suffocatur, laudans Deum.

Is fuit annus Christi 378, iuxta Onuphrium.

VITA ALFERII PRIMI ABBATIS CAVENSIS PROPE NEAPOLIM, A QUODAM EIVS FERE AQUALI DOCTO VIRO, & UT VIDETUR, ABBATE EDITA. Vtrum sit in sanctos relatus, ignoro.

PROLOGVS AVTHORIS NON SOLVM IN ALFERIO, sed etiam Leonis, Petri atque Constabilis (quorum historias suis locis Lectores periet) eiusdem cenobij venerabilium Abbatum, Vitas.

Sicut iuxta diuinam sententiam Veritatis, lucerna ad hoc accenditur, ut Matth. 5. super candelabrum posita, lumen domum intrantibus praebeat, bene prolata sententiae virtutem exequimur, si sanctorum virorum exempla ad minorum formam alius subleuemus. Ex alto quidem suae reuelationis ad instar ignis, quo longius lumen proferunt, inuitare eos, quos illustant, melius possunt. Magna quidem cum fuerint, & non nesciuntur, magnum, quod habent, lumen non proferunt: quia in aula, & abditis occultantur. Et fortasse idcirco abscondi sub modio lucerna dicunt, quam conuersionem lucidam conuersionem sciunt, pro perfecta mensura illorum scita abscondunt, quia per meritum in imo & abiecto loco se constituunt. Hinc

Nun

etiam

Prædicti
futura.

Divinitus
ei revelatur
status futu-
rus mona-
sterij sui.

Cap. 8.

Sancti cupi-
unt latere.

Cap. 9.

* sibi
Mar. 9.

ut rerum poscebat utilitas, nunciare. Quidā nanq; de vicinioribus locis quendā ad eum energumenum vinctum ferro duxerunt, suppliciter deprecantes, ut ei manus impone-
ret, atq; immundum ab eo spiritum fugaret. Quibus vir venerabilis respondit, dicens:
Hic non me vivente, sed moriente sanabitur. Quod profectō irā implerem testari sunt,
qui nouerunt. Nam vbi pater sanctus obiit, ab eodem obfesso, ad sepulcrum eiusdem
delato, immundum spiritum eiecit: quod ab omnipotente Deo dispositū, ut obfessum
longiori pœna purgaret, & ut in eius salute, qualis fuerat serui sui vita, claresceret. Vir
quoq; duplici fulgore miraculi decorus apparuit: quia & futura prædixit, & curationē
quam promisit, exercuit. Venerando etiam viro Leoni discipulo suo, atq; alijs duodecim
pulis præceperat, ut post eiusdem mortem in eodem monasterio plus quam duodecim
fratres simul esse nunquā debuissent: nē si numerum prædictum excederent, susten-
tari de rebus monasterij nequaquā possent. nam facultates eiusdem monasterij tunc
tantis solūmodō fratribus vix sufficere videbantur. Sed cum iam ferē de hoc seculo el-
set profecturus ad Dominum, eisdem discipulis vocatis ad se ait: Ego quod de numero
fratrum constitui, secundū hominem dixi. Nam (quod mihi Dominus reuelare digna-
tus est) in hoc monasterio innumerabilis multitudo ad eiusdem seruitium colligenda
est. Qua de re & futura fratrum receptio non ex præsentī inopia, sed ex copia futura pen-
sanda est: quia ille, qui eos ad regnum suū congregat, temporales etiā sumptus largietur
ministrat. Hoc autē vir Dei voce protulit, nos stupemus in opere: quia omnipotens Do-
minus in eodem monasterio & multos constituit, & semper largiter procurauit.

Eis quoq; discipulis dum lata futura protulit, quæ etiam eos manerent aduersa non
ciauit. Post obitum meum, inquit, quidam in hoc ouile Dominicum lupo ingrederentur.
pacem communē turbare nitetur: sed turbari refugite, quia citius extingueretur. Quod
profectō itā factum, antiqui monasterij senes referre soliti sunt. Nam quidam successore
secularium fulsus, postquam vir sanctus obiit, monasterium irrupit, eiusdem successore
rem expulit: sed pastorem locum, quem impune sibi usurpare se credidit, diuina ultio
one percussus, ei, quem expulerat, liberum citō dereliquit. Hæc ad nos de tanti patris
vita atque miraculis perueniunt, non quod ista sola fuerint, sed quia sanctus plura ex-
ercuit, quæ humiliter occultauit. Sancti etenim viri cum magna faciunt, inquantum
possunt latere cupiunt: quia in celo, non in terra honorari concupiscunt. Sic fortasse
vir sanctus & ista occultaret, si talia essent, quæ latere qualitercunque potuissent. Nam
quod de excelsæ rupis vertice cadens lædi non potuit, quod viuentem socijs reddidit,
quem sepeliendum recepit, quod eo benedicente numerus ororum creuit, rerum quoque
dem immensitas erat, quæ occultari non poterat. Et fortasse energumenum curam
ideō viuens noluit, ut tunc magnus in eiusdem curatione claresceret. Et fortasse en-
ceptus esset, vbi fauor ei minuire operis meritum nequaquā posset.

Caterum in quo latere potuit, ad futurorum notitiam non peruenit. Nam quo ab-
tinentiæ rigore corpus attriuerit, quibus vigilijs mentem extenuauerit, quibus lacry-
mis quotidie celestia flagitauerit, quam fortis fuerit in aduersis, quam mitis in prope-
ris, quo vigore mundum despexerit, ad regnum celeste quo desideriorum seruire
grauerit: horum & his similibus magnitudinis eiusdem mensura, ad aliorum notitiam
non peruenit. Sed si modum vitæ & continentie eiusdem scire non possumus, collige-
re ex ostensis euidentibus miraculis eiusdem possumus, quia in usu quotidiana comen-
sationis sibi valde improbus & austerus fuit. Nam pondus carnis quis in illo tanto pro-
cipitio illasum seruaret, si quotidianis feruentibus atque igneis desiderijs totus ignem
tidiē in celestis vitæ amore suspenderet? & volare, ut ita dicam, desiderijs totus ignem
quandō posset, si non carnis grauedinem per vim magnæ abstinentie leuiaret? Post
numerum quomodo augeret, si * seipsæ rerum usus non potenter subtraheret? Post
mō de expulsiōne demonum ab ipsa veritate dicitur, Hoc genus demonum non erit
tur, nisi in oratione & ieiunio? Liqueat ergo, quæ ieiuniorum se austeritate contrin-
qua orationum instantia Deo importunus fuerit, qui quandō velleret, eicere demonem
potestatem accepit. Item si vigiliarum, orationum, lectionum & spiritualium medicam-
tionum instantia cordis puritatem consequimur, vir Domini, qui non solū præsentem
sed etiam futura nouerat, horum donorum omnium mensuram non solū bonam
confertam & coagitatam, sed & supereffluentem habebat. Sed quid in præsentia
rum tantum puritatem cordis eiusdem asserimus, qui ab his, à quibus optimè notus
tantus asseritur, ut ipsum etiam humani generis redemptorem in carne adhuc possumus
videre mereretur?

Cap. 10.
Christus ei
apparuit.

Leonem si-
bi designat
successorem

Feliciter
obit.

Cap. 11.

Grandis
eius ætas.

Res stupen-
da.

Ioan. 11.

Fratres eius
obitu dolē-
tissimi.

Cap. 12.
Is est Vi-
ctor 3. Rom.
Pontifex.

Dicunt enim, quod ante sextum sui exitus diem ei Dominus Iesus Christus apparuit,
eique dixit: Die cœnæ meæ venies ad me. Tunc pater venerandus quanta letitia &
gaudio exultauerit, quibus desiderijs diem tantæ promissionis expectauerit, cogitando
colligat qui potest, quia dici non praualeat. Quo nimirum die veniente impleuisse ser-
uicia celebrauit, fratrum pedes abluuit, pauperibus donatiua distribuit, & constituto di-
cecanam præterijt, cuius visionis epulas redemptor promisit: vel fortassis idcirco
ieiunius voluit de hoc mundo transire, ut regulari mandato se & moriendo subijce-
ret. Quia enim directi in via de monasterio fratres ieiuni redire præcipiuntur, qui incli-
celestem, quasi de via ad cellam venit. Tunc quidem fratribus cum statuto eis patre
orationem dimissis, cellulam speluncæ, in qua manere consueuerat, intrauit, se in
num tradidit.

Dubium quippe non est, quod ad eum deducendum accesserit, qui ante sextum di-
em hunc inuitare dignatus est. Quando enim illi beatæ animæ egredienti decesser, qui
nunc paulo antè fuerat, ut exiret? Obijt autem vir vitæ valde venerabilis senex &
plenus dierum, cum ferē centum viginti esset annorum, quod sanè omnibus mirabile
est. Itā sanus & fortis vsque ad extremam horam mortis extitit, ut nec præ tam decrepi-
tate caligaret, nec aliqua debilitate deficeret. Nam vsque ad extremum vitæ suæ
tempus clarissime & legit & scripsit, Missas celebravit, & omne pastoralis sui ordinis mi-
nisterium valenter exhibuit: sicque, ut videre est, tam viuendo quam moriendo hu-
manæ naturæ molestias vicit: senescens utique, vigoris sui defectum nesciens: moriens,
quod ei, quod de dilecto Ioanne ab eodem redemptore nostro dicitur, quomodo libet
competere videatur: Sic eum, inquit, volo manere, donec veniam. Reuerā talis erat, ut
habuit siquidem, quod ad æternitatem staret: sed non habuit, quod cum humani
numini à suæ inceptions initio talis fuit, qui egressionis suæ tempore ipsius redempto-
ris præsentiam meruit. Cum autem fratres à refectioneurgerent, cellulam eiusdem in-
travit, nisi tactus quid de eo iam factum esset indicaret. Tunc quis mœror & luctus fue-
rit? Pater quidem sanctus absentes discipulos habere moriens voluit, ut eis mœro-
ris suæ mortis auferre debuisset. Verum vnde eis mitigare dolorem credidit, duplica-
tes quos nutrierat habere recusauit. Sed fortasse eorum strepitus rectius vitasse
tollescentes autem discipuli corpus eius, in eodem spelæo circa oratorium, quod idem
Hæc autem de vita & obitu viri valde venerabilis Alferij Abbatis, tam de scriptis
desiderij Abbatis montis Casinensis, quam de assertionibus senum monasterij in
num libellum contulimus. Nunc ad ea, quæ post eiusdem obitum in eodem mona-
stio sunt gesta, veniamus. Suprà retulisse me memini, quia demoniacus ad sepul-
crum eius delatus, ut venit, à maligno spiritu liberatus est, quem optimum pictorem
suffraganeam vocant, in signum liberationis suæ proprijs manibus depinxit.
Quidam præterea frater erat in monasterio, Nicolaus nomine, vir quidem valde religi-
osus, sed tamen malignis adhuc antiqui hostis bellis expositus. nam quoties commu-
nienta Dominica accedere non præsumunt: multis quoque ieiunijs & orationibus,
liberari non poterat. Tandem salubri reperto consilio, ad tumultum sancti viri
domino carnalis suæ munditiæ solitis mœroribus peteret, ut solet mœrentibus acci-
dere, præ tristitia obdormiuit: cui in venerando habitu pater idem sanctus apparuit, &
ab eo

ab eo causas tanti doloris inquisiuit. Cumque ille quid pateretur exponeret, fons
viviſſe ante eiſdem oratorij altare viſus eſt ſurgere: in quo cum ſenex veneran-
dus depoſuit, lauit & dixit ei: Vade, quia amodò iam mundus eris. quod & ita
factum eſt: nam ex illo iam die immundi ſpiritus ſolita impedimenta non per-
tulit.

Cap. 19.

Anniuersaria depositionis eius solennitas in monasterio agebatur, cum vir vir-
tute valde venerabilis Abbas Petrus, de fratrum refectioe sollicitus, per omnia fere ma-
ris litora regioni proxima pisces quaesivit, & inuenire non potuit. Reuersi itaque
sunt, qui nulli fuerant, ab omnibus illis maritimis nusquam pisces inuenire se por-
tasse referentes. Tunc admodum contristari vir valde venerabilis coepit, quia diem pre-
decessoris sui qua cupierat charitate prosequi non valebat. Sed quod defuerat in an-
gustia temporis posito, ei cui iam Deus erat omnia in omnibus, deesse non potuit. Die
etenim illa fratrum coenam pater sanctus Alferius affluentem parauit. Egressus liqui-
dem Petrus venerabilis Abbas de Capitulo, ante claustrianam cophinum plenum
magnis piscibus vidit: quem cum instanter quis deposuisset inquireret, & inuenire por-
torem illius nullum potuisset, miraculo quo se vir sanctus ostenderat, stupuit, & pisco-
tionem illam patris Alferij fuisse cognouit.

Miraculum
haud vulga-
re.

Abbas adhuc super

Cap. 14. Et ut iam temporum nostrorum ad acta veniamus, Lucas monachus ad-
est, qui nobis in monasterio referre solitus erat, quia quodam die minutus, cum
re monasterij extra chorum residendi licentiam habuit. Ibi itaque sedens, cum
non his, quæ in choro canebantur, intenderet, sed oppressus somno graniter dor-
miret, senex quidam veneranda canicie fulgidus, hunc per ora cuculla tenuit, &
violenter trahere ad chorum cœpit. Tunc motus Lucas monachus, cum quis ef-
fugeret, qui trahere monachos violenter auderet, inquireret, audiuit quia Abbas Alie-
rius esset, cui omnia tanquam in proprio monasterio licerent. Cumque ille trahen-

* for inco-
lute

* incolit, se praesentem ostenderet, & negligentium torporem ad diuinum excitaret.

Cap. 15.
Candelam,
pro lampa-
dem.

Neque illud filendum puto, quod candela vitrea, quæ super beati viri tumul-
cere consueverat, plerumquæ lapsa, in eiusdem tumuli faxa venit, & non solum frangi
non potuit, sed quandoquæ, ut erat, plena permansit. Cossius etiam monachus de le-
metipso referre solitus est, quia discurfione mali humoris maxilla eiusdem vehementer
intumuit, & intolerabili dolore dentium cœpit cruciari. Sed cum quotidie languore
ingrauesceret, & arte medicorum sentire remedia nulla potuisset, ante sepulcrum san-
cti viri se proiecit in oratione. Quo cum prostratus leuamen tanti doloris deuotis pre-
cibus impetrasset, ab oratione surrexit, & statim gingivæ dolentis cutis crepuit, atque
per illius vulnus crepidinis emissâ putredine, & faciei tumorem perdidit, & dentium
dolorem.

Cap.16.

Adest etiam Petrus de Guardia monachus, qui efficaci assertione, quod in se etiam gestum est, testari solet. Ea nanque pestilentia, quæ ante annos ferè viginti in illis partibus vehementer populum vastavit, præfatus monachus magnis febribus tentus, cumque ardor nimis febrium vires eius excederet, hora accensionis ad tumulum iam sæpè memorati patris confugit, firmiter credens, quod tanto patri commendatum febris inuadere nequaquam posset. In quo nimirum tutelæ & confugij sui loco fructum fidei suæ ita consecutus est, ut ardentissima febris eum relinqueret, nec ultra sancto viro commendatum fatigare potuisset.

Curatur fe-
bricitans.

BEATI IVSTINI PHILOSOPHI ET MARTYRIS
VITA, EX EIVS LIBRIS A IOACHIMO PERIO
nio Benedictino collecta.

703

§. extat. in ci.
operibus.

nio Benedictino collecta.

Iustinus in vrbe Palæstinae, cui nomen Neapolis Flauia fuit, v. Aprilis.
Prisco Bacchio patre natus est. Is primum, posteaquam stu-
dijs humanitatis eruditus est, philosophiæ studuit: deinde
Christianorum disciplinæ se addixit: postremo pro Chri-
sto mortem perculit: de quibus ordine institui dicere, vt
qualis vir fuerit, id est, quem in ijs se præstiterit, intelligatur.
Cum ab initio ferè ætatis cuperet conferre, sicut ipse ait,
inter se disciplinas philosophorum, vt ego interpretor, pri-
mò Stoico euidam se erudendum tradidit, vt Stoicorum
decreta cognosceret. Deindè cum aliquantum temporis
cum eo versatus esset, posteaquàm nihil ampliùs sibi vidit
Deo, cuius scientiam habere cuperet, suppetere, quòd neque Stoicus ille Dei scien-
tiâ haberet ipse, neque necessariam hanc disciplinam esse censeret: illo relicto, se ad
philosophum contulit, qui Peripatereticus erat, acutum hominem, vt sibi videbatur. Is cum Iusti-
num primis diebus retinuissè secum, deindè mercedem ab eo exigere cepit, quòd illa
ipsius consuetudo, vt dicebat, ei non futura esset inutilis. Iustinus autem illum ob eam
causam paulò post reliquit, cum eum ne philosophum quidem iudicassèt.
Stoicorum atque Peripatereticorum.

Eius patria & parens.

Studet phi-
losophiæ
Stoicæ,

Peripate-
ticæ,

namque etiam cum eius animus præcipuum ac proprium philosophiæ munus quod-
dam esset, audire cuperet, accessit ad Pythagoræum quendam clarissimum homi-
nem, magna sapientiæ cognitione præditum : habitoque sermone cum illo, quo se
audire vellet, & cum ipso consuetudine implicari dixit, Pythagoricus ex eo
cognovit ne se esse speraret aliquid eorum, quæ ad beatam vitam perlinerent, nisi ijs
quæ abducerent, eumque rebus ijs, quæ animo atque ratione cernuntur, aprum præ-
parasset, ut honestum ipsum, ipsumque bonum videret. Cumque Iustinus eas se disci-
plinis, & necessariis esse dixisset, eum Pythagoricus ille dimisit, cum illas & laudaret multis
deinde de se rei intelligeret : eoque magis, quod illum aliquid scire sibi persuaderet,
longius tempore considerans, quod illis in disciplinis consumpturus esset, non passus est
itaque in hæc

Pythagori-
cas.

Studet phi-
lofophia:
Stoica,

Periparturient, 198

Pythagori-
ca,

1010

copius de
discipline Pla
nica.

filosofhi
veri noti-
e alieni.

BEATI

vaticinati essent, quæ tum euenirent, quos eisdem prophetas vocarent: eos solos & ve-
rum intellexisse, & hominibus enuntiassse nullius metu deterritos, nec victos opinione
aut ductos gloria, sed ea sola prædixisse, quæ spiritus sancti pleni audinissent atq; vidis-
sent. Libros etiam eorum extare, eique, qui eos euoluisset, maximū fructum esse pro-
positum & principiorum & finis, & eorum, quæ philosophus tenere debet, cum eis
credidisset. Neque enim eos demonstratione, aut necessaria conclusione vfos esse tum
in suis sermonibus: quippe qui testes veritatis essent, digni, quibus maior, quam omni
demonstrationi, haberetur autoritas. Eorum autem orationi cogere assentiri pri-
mū ac maximē ea, quæ prædicta ab illis euenissent & euenirent: deinde mirabilia in-
ustrataque opera, quæ efficerent, quæ eadem spiritus erroris & impuri pleni, falsi pro-
phetæ & vates nec perfecissent, nec perficerent, sed tantum falsa quadam ad stuporem
hominum & admirationem. Quocirca illum ita animo constitutum monebat, vt in-
primis Deum precaretur, vt sibi fores luminis aperirentur. Neque enim ea cerni intel-
ligere posse à quouis, sed ab eo tantum, cui datum sit Dei eiusque Christi concessū ac
munere. Quæ cum dixisset, aliaque præterea multa, eaque Iustinum sequi iussisset, abiit,
nec ab eo postea visus est.

Tum verò illo eius sermone Iustinus repente in animo suo ignem (tantū sanctæ co-
hortationes præclarique sermones valent) excitari sensit tantū, eum vt iam tum pro-
phetarum virorumque illorum, quos Christus charos haberet, desiderium teneret.
Cumque eius verba secum ipse in animo repeteret, hanc vnā philosophiā tutam & vi-
lem reperiebat. Sic ergo, vt ipse ait, ex his philosophus extitit. Idem quā mox postea
salutari vitalique aqua expiatus fuerit, non potui inuenire. Hoc etiam, quod dictum
sum, vtrum ante superiorē disputationem, an ne post eandem eueniret, consideramus.
Scribit enim in priore Apologia, se, qui Platonis decretis delectaretur, cum in crimen
vocari Christianos audiret, & tamen nullo mortis metu, eorumque omnium, quæ re-
ribilia habentur, affici eos cerneret, hoc cogitare solitum, fieri non posse, vt ipsi in vino
& voluptatum cupiditate versarentur. Mihi quidē videtur id euenisse ante illam dispu-
tationem, quod ex illa non solum ceteros philosophos, sed Platonē quoque contem-
plisse videatur. Vt cunque res habeat, cum intelligimus ex scriptis suis, posteaquam in
Christi disciplinam se semel tradidit, Christianæ religionis ac disciplinæ acerrimum de-
fensorem extitisse, atque ab ea defendenda nec minis, nec supplicijs vllis, nec denique
morte deterri abducique potuisse.

Hoc declarant eius libri, quorum in alijs Iudæos atque gentes, id est, disciplinæ no-
stræ hostes, illos veteris legis, quam vnā probabant, testimonijs: has philosophorum
atque poetarum & Sibyllarum, quibus plurimum tribuebant, sententijs refellit & co-
arguit: in alijs Christianos eorumque religionem apud Antoninum Pium Imperato-
rem, eiusque liberos Verum atque Lucium, & Senatum Romanum defendit magni-
dicendi & libertate & copia. Nec verò in hoc tam reprehendendi defendendive studi-
um sequebatur, quā illos ab ingrata Deo vita & disciplina ad gratam deducendi vo-
luntatem: quorum superius illud ita perfecit, vt non alius plenius & aptius perfecisse
videatur: posterius autē num suos exitus in multis aut nonnullis habuerit, id est, num
aliquos ad Christi religionē deduxerit, ignoro. Hoc quidem certē possum dicere, quod
ipse ait, Tryphonem Iudæum ab ipso post eum sermonem, quem cum illo aduersus Iu-
dæos habuerit, maxima ex illo percepta voluptate, ita animo constitutum percepisse,
vt se ac sodales, si sapius vnā disputare liceret, maiore vtilitatem fructumque percepisse
ros fateretur. Hoc etiam verisimile est, Antoninum Pium eiusdem orationibus, quas
pro nostris dixit & scripsit, adductū, scripsisse ad Asianos epistolam pro Christianis, cum
id petebat, vt de Christianis ita quæreretur, vt si qui malefici conuincerentur, poenas
luerent: si non conuincerentur, non punirentur hoc vno, quod appellarentur Chris-
tiani, ab eo, quasi Iustinus persuasisset, illa epistola scriptum esse videamus.

Scripsit autem libros multos, quorum conuertimus hos, qui ad nos peruenerunt.
Sermonem, quem aduersus Iudæos cum Tryphone habuit: Apologias duas pro Chris-
tianis apud Antoninum Pium, eiusque successores & Senatum Romanum: Orationem
paraneticam siue Monitionem ad Gentes: Libellum de Monarchia: Expositionem
fidei de recta confessione, siue de sancta eiusdemque essentia Trinitate: Epistolam ad
Zenam & Serenum: Quæstiones quinque à Christianis Gentibus positas, Gentiumque
ad eas responsiones, & earum refutationes: Quæstiones Gentium Christianis pos-
tas de eo, quod in corpore est, de Deo & resurrectione, Christianorumque ad eas respon-

responsiones: Explicationes siue responsiones ad Christianos de quibusdam necessa-
rijs quæstionibus (quanquam hic liber alterius videtur esse, quoniam Irenæi & Orige-
nis mentionem facit) & refutationes quorundam Aristotelis decretorum. Alios eius
libros Eusebius, & post eum Hieronymus, Photius atq; Suidas enumerant, qui ad nos
non venerunt: veluti Elenchum, quem librum Eusebius & Photius quartum eorum,
quos in Gentes scripsit, nominant: tertium verò eum, qui non extat, in quo de demo-
num natura disputat: alium etiam de Monarchia Dei, qui non videtur is esse, qui extat,
quem admodum alio loco docui: Alium quoque, quem Psaltem inscripsit: Alium
præterea, quem scripsit de Animo, vt illi dicunt. Ipse autem in secunda Apologia pro
Christianis librum in omnes hæreses se scripsisse dicit, qui etiam ad nos non venit. Vfus
est vehementi genere dicendi, quod ad Philosophorum, quā oratorum, stylum pro-
pria accedit: sed interdum obscura est illius oratio. Nunc de eius morte aliquid dicen-
dum est.

Cum in omne genus hominum, qui à nostra & vita & disciplina abhorrēt, acerbum
se præstitit, tum in philosophos maximē, quod, vt mihi videtur, non solum ipsi religi-
onis nostræ hostes & vita & professione essent: sed etiam quod & alios exemplo suo ac-
cederent. In ijs Crescentem quendam, & vita & disciplina Cynicum, qui in nostros falsum
pro testimonio diceret, delegisse videtur, in quē acerbioris suæ aculeos maximē emit-
teret. Nam & sæpe cum eo de rebus decretisque religionis nostræ disputauit, & cum
imperitum eum in rebus, quæ philosophorum sunt propriæ, in disputationibus com-
parauit, nec tamen desineret, eius vitam atque mores apud Antoninum Pium publicē
dere debemus, quia se paratum esse tum confirmauit de ijsdem rebus in conspectu il-
lorum disputare, nisi & ipsius interrogationes, & Crescentis responsiones ad eos per-
que ex eo die nunquam eius animus antè conquiescere potuit, quā eius sanguine &
morte ira satietetur: quemadmodum Tatianus Iustini discipulus in libro, quem in
Gentes scripsit, testatur. Is quidem liber extat, nondum editus. Eum enim habet ami-
cus quidam, à quo vtendum, sicuti pollicitus erat, acceperim, nisi tum, cum hæc scri-
berem, ab vrbe abfuisset. nec verò mors Iustinum fefellit. In ea enim Apologia,
quam dixi, quasi eam diuinaret, se expectare professus est, dum ab aliquo eorum,
querant in nomine ac gloria, aut etiam à Crescente, ipse dedita opera in crucem age-

Iustini libri
qui nōdum
extant.

Est vehe-
mens in Phi-
losophos.

Crescens an-
thor cadis
S. Iustini,

MARTYRIUM SANCTORVM ET GLORIOSO-
RVM CHRISTI MARTYRVM, CARPI, PAPYLI, ET SO-
ciorum, autore Simeone Metaphraste: qui licet affirmet passos esse 13. Octo-
bris, nos tamen hoc loco eos reponere maluimus, quod per antiquum
Romanum, itemque Bedæ & Vsuarii Martyrolo-
gia eos habeant 13. Aprilis die.

Eminisse eorum, qui pro Christo sunt passi, est plurimum
vile & conducibile. Sufficit enim vel sola memoria, vt ad
Dei amorem excitet animum, & sit veluti quadam ala ad
virtutem, & efficiat, vt eadē certamina, quæ corpore mar-
tyres, mente ille sustineat pro fruendis ijs, quæ sunt illic, re-
munerationibus. Ex ijs ergo, qui hæc martyrij peregrine cer-
tamina, validæ quoque ecclesiæ columnæ & fundamenta,
Carpus & Papylus noscuntur: quorū vterque in clara qui-
dem patria, nempe ciuitate Pergamena, ex valde autem pijs
pijs natus parentibus, eis quoque cōuenientem vitæ osten-
ditationem, veluti generosa cuiusdam radicis generosum
arborē: adeo vt ex fructu arbor euaderet manifesta, & ex fluente censeretur fons be-
nignus. Nam ambo quidem corpus faciebant esse solis contentum necessarijs, repellen-
tes quicquid erat varium & curiosum: necessarijs autem tam modicē vtentes, vt cor-
pore

13. Aprilis.

Patria Car-
pi & Papyli,

Angeli eos
colunt.

Modò blā-
ditur, mo-
dò, sicut in-
dex.

Agathodo-
rus crucia-
tur.

Mira eius
tolerantia.

Reddit spi-
ritum.

Iterum blā-
ditur pater

Reddit ad
cruentatē.

Martyrium
alacritas.

à cursu desistere. Caterum martyribus, qui in hoc acerbo cruciatu totum diem transegerant, nec nox tamen bonis actibus vacua remansit: sed in diuinis hymnis plurima pars eius fuit consumpta. Si quādo autem parum somni caperent, eis assistentes angelique, defessos recreabant: & ad tormenta mox futura faciebant animo alacriores. Postmodum autem partim quidem inter se, partim autem ijs, qui aderant, narrabant sancti diuinitatem illam apparitionem, & venturum Valerium ad eorum examinationem expectabant, perinde ac quidam strenui milites certamina cupientes, & ad mortem cum gloria suscipiendam, generose & audacter intuentes. Ille autem cum peruenisset Sardas, tunc existimabar, & si non prius, se obediētiore & faciliore inuenturum martyrem. Solum enim sciebat cruciatus: Consolationem autem vnde sciret terrena illa anima, & aliena à diuina apparitione & bonitate? Cum eos autem vidisset vultu, quā prius, & alioquin spiritusque constantiores, & animo minus deiectos, desperans se posse eos tormentis expugnare, assentationibus rursus & maiorum donorum promissionibus aggredebatur emollire virorum fortium constantiam. Cum autem magis tentasset, adhuc maiorem animaduertisset roboris firmitatem, processit rursus ad acerbiterem, continua mutatione, & varia collocacone, moliens improbus venari eam, quæ in Christo fundata erat, sanctorum simplicitatem.

Cum autem sic quoque vinceretur, & ne parum quidem cedentes videret martyres, sed tanquam vulpes quidam visus est pugnare contra leones, animi planè dubius & perplexus, alia arte eos superare aggreditur: & Carpum quidem & Papyrus viros fortes ac præclaros dimittit, iubens eos turò seruari: admirabilem autem Agathodorum, qui ministrabat martyribus, & famulorū munere fungebatur, qui ipse quoque iam erat perfectus martyr, & suo in eos amore erat socius eorum suppliciorum: eum, inquit, iussit extensum, boum neruis cædi immisericorditer, simul quidem sanctos molestia afficere propter cruciatum eius, qui erat eiusdem fidei, & terrefacere volens. Vtrique ergo inter se contendebant, nempe & iudex, qui puniebat, & martyr. Iudex quidem, ut multitudinem plagarum eum expugnaret: martyr autem plagas tam lubenter accipiens, ut euidens esset, eum hoc habere in votis, ut duraret supplicium, & non defatigaretur. Tutores ferientes. Cum ergo martyricum illud corpus iam longo tempore cederetur in gellis, emittebantur quidem riuus sanguinis, tanquam ex quodam fonte: suo autem tegumento nudabantur viscera, diuelliebantur musculi à compagibus, & sensus doloris re vera magnus & acer inuadebat virum sortem. Ille autē, perinde ac si nullam pateretur molestiam, in malis ita erat affectus, silentio ferens crebros ictus flagellorum, & pari propter Christum, habens satis magnum dolorum solatium.

Cum autem iam defessus quidem esset Valerius, defatigati autem essent lictores feriendo, eum verò tormenta magis laceraret, Christus eum in celos accersit, & corpus dignè coronaturus. Is autem & statim spiritum in manus eius, qui vocauit, & corpus mortuum tradidit flagellantibus. Quod insepultum quidem fuit proiectum, ut deo raretur à feris & alitibus, cum ita iussisset Valerius. Vespere autem quidam ex ijs, qui illic propè habitabant, id abscondunt in quadam propinqua spelunca, ducētes hoc esse opus benigni & elementis animi, aut sic etiā diuina dispensante prouidentia. Quidnam autem est postea consecutum? Valerius Præses, qui erat re vera versuta & fraudulenta vulpes, lenioribus verbis sanctos aggreditur, timens fortè, ne ipsos quoque, sicut iam etiam Agathodorum, amitteret. Dicebat enim: Ille quidem inuenit mortem dignam tali arrogantia & amentia, cum non paruisset, ut sacrificaret dijs immortales, sed vultum cum sitis sapientes, cur non adspicitis ad id, quod est vobis conducibile, sed vultis esse similes homini verè infelici, qui pro vita & gaudio stultè violentam mortem elegerit. Et hæc quidem Valerius. Cum autem audiuisset sanctos eum magna accusare stultitiam, propter hoc à ratione alienum consilium, se autem tunc conspiciendos planè felices, ac beatos arbitrari, quando violentam, quæ apud eum videretur, à ciuitate Sardas imitati fuerint: relicta rursus ementita clementia, ad ei consuetudinem, à ciuitate Sardas est feritatem: & ea facit, quæ ipsam decent. Longè enim profectus, à ciuitate Sardas, norum Pergamum vsque iubet ipsum sequi sanctos: & cogit eos pari passu pedibus currere cum equis perniciosus: ut labore cursus defatigati, quid aliud, quā inuicti murare tur & persuaderentur adorare simulacra? Sancti autem, quod non esset maior cursum, eam rem existimabant detrahē de voluptate. Sic quidquid propter Christum inferre demonstratio sui in Christum desiderij.

Cum ergo in tanti cursus labore diem transegerent, atque ad dolorem vulnerum suorum (ut cum diuino David dicam) hoc quoque esset eis additum, simulque consecuta fuisset custodia, & nox iam aduenisset, angelica quædam & diuina virtus eis apparens, corauit eorum vulnera, & ad certamina suscipienda eis maiorem indidit animi alacritatem. Cum ergo manè surrexisset Valerius, iubeat eos ingredi, ad laborem solummodo & hesternæ diei adspiciens afflictionem, & existimans eos vix tandem portatos iter posse conficere. Cum autem vidisset illos adeo valentes & robustos, & vultus eorum non minus leros & alacres, quā eorum, qui vtuntur assidue lauacris, & vitam agunt vmbra-tem, eam rem vocabat præstigijs, qui verè erat plenus demonibus: & ideo ampliorem adiunxit dolorem: nam eorum membris ferro omni ex parte grauatis, iussit eos rursus viam inire. Postquam autem & ipse, & illi in loco suere præstituto, cum demonibus sacrificasset Valerius, in tribunali præsidet iudiciali. Et cum beatum Carpum sibi curasset, Oportebat quidem, dixit, te nostrā reuerentem lenitatē, tua sponte venire ad id, quod est bonum & honestum, & dijs sacrificare maximis. Nunc autem, cum & ad id suasionibus inciteris, & beneficio afficiaris, ut video, ne minimas quidem eis agis gratias: sed negligis id, quod est tibi conducibile. Ecce enim hi tunc miserrimes senectutis, effecerunt, ut iter perageres absque afflictione. Ipse autem, nescio quomodo, & ingratus esse conuincens in tuos benefactores, & nos nihili faciens, illorum cultum despicias. Velis ergo teorantem annuere, & mihi credere consulenti ea, quæ sunt vtilia. Tuam enim reuelo calamitatem. Sed quid agam? Scis enim, quod cum adeo despiciat, non feram, si non propter me ipsum, at propter deorum contumeliam.

Ad hæc diuinus Carpus: Consilium, inquit, quod à luce ad tenebras, & à vita ducit ad mortem, nemo, qui fuerit compos mentis, consilium, sed id ipsum, quod est, nominat. Quod si meam reuerentem canitiem, quid impedit, quod minus tu mihi magis reor interitus, & aperte tuam (hoc sciat amica veritas) ægrè fero calamitatem, qui talis deos colas, & spem posueris mendacium: ut dicam eum diuina scriptura. Qui quidem admodum possunt dii iurè reputari, cum sint ex inanima materia, & ad hoc, quod sunt, productionem habeant ex manu humana? Valerius ergo non ferens deos suos à quo enim habuit in portis reprehendentem, (ut diuinus dicit Amos) & sancti sermo nem est abominatus. Statimque ex iussu eius lictorum manus tenebant sanctum: & virum in aërem. Nec his satiabatur ira: sed alij rursus lictores, partim quidem admodum lampades eius lateribus, partim autem inhumanè adspergebant sale eius vibrati riuus quidem sanguinis per solum ferebantur: Fibra autem, quæ diuelliebantur, iussit carum: doluistis autem vos quoque omnino vel solum audientes. Sed martyr, quo magis augebatur multitudo suppliciorum, eo magis erat ipse captus Dei amore, & ne defessus Valerius, eum transmisit in carcerem.

Cum autem diuinum sibi curasset Papyrus, perinde ac si nunc eum primum adipe-let, rogauit, quinam essent parentes, quænam patria, & quænam esset martyri scientia. Respondit enim: Iam, inquit, discere potuisti, me esse natum ex ingenuis parentibus. Non enim natus Thyatiris: Exerceo autem medicinam, non quæ fuerit ex herbis è terrenis, sed quæ alicui à Deo data fuerit. Non enim vsque ad corpora circumferri potuerint sine exercitatione eorum, quæ scripta sunt à Galeno & Hippocrate: Hippocrates, & qui illorum artem exercent, tunc aliquem curauerint, quando gratiā me benigne meus quoque Christus præbuerit. Sin minus, perit eis studium, nihil quidem consequens ex sua in arte exercitatione. Quos autē deos nominas, cum nec quod si etiā velis rem ipsam verè intelligere, eum, qui propter te sedet, altero, ut vides, modo orbem, faciant visum recuperare: & postea nihil dicam. Fuit autem quispiam, qui cum possit sanare? Non hoc solum, inquit sanctus, sed omnes etiā alios morbos

PEL. 67.
Martyr, es
diuinitus
curatur.

Rursus blā-
ditur iudex.

Carpi com-
stantia.

Est. 28.

Amos 9.
S. Carpus
dne cadi-
tur.

Stupenda
eius patien-
tia.

Papyrus fi-
litur.

Penſtrā in-
uocantur
falſi dī.

Plt Sep. 13.

Circis fi-
guo circu
illuminat

Multi cre
dunt in Ch
stum.

Papylus
acerbillic
flagellatu

Iterum
minutus
natus ma
tyck.

Mira co
alacritas

Immanis
crucians

Breue tempus intercessit, & rursus ille quidem præsider in excelso tribunali, torrens & eadem spirante adspectu intuens, & per animæ speculum, oculos, internā autē tantum acerbitatem, & nec pluribus quidem sui præbens adeundi copiam: illum autē viri per circumstantiunt, quicunque erant ministri eius arrogantiae. Introducuntur autem viri per clari, vel potius ingrediuntur prompto & alacri animo. Dicerēs eos vocari ad conuictum, non autem ad certamen. Et ille quidem videbatur, vel ante minas, eos esse terrentur ipso solo adspectu: & interrogabat, sententiæ martyrum faciens periculum: & visione apprehendebat eorum mutationem. Tantum verò aberat, ut illi ita essent affecti, ut etiam ei exprobrarent tarditatem in ferenda sententiā, & quod non citò morerentur, valde agrè ferrent: Cur, dicentes, & tibi, & famulis exhibes molestiam, nos quidem sapē adducens, postremā autem semper parcens sententiā, sperans fortasse fore ut nos poeniteat, & persuadeas, ut à Christo deficiamus & veritate? Quod quidem tum adpexeris, cum videris nos equē ac deos tuos, nullo sensu præditos & lurdos. Hec cum primum dixissent, murices quidem ferrei dispergebantur in terra: præclari autem viri in eos nudi iaciebantur, & lupini super eos trahebantur crudeliter: res ad cruciatum acerbissima, cum vel solum subijceitur oculis. Sed nec in hoc quidem Deus suos negligit: advenit famulos: sed statim (oportet enim rursus aliquid dicere ex diuina scriptura) adven-

Diminutis
liberantur.
Vide sup-
plicia.

Verfammlung
fuehrte

Mittuntur
in calcem
martyres.

Aliud genus
stuciatum.

Agathonica
foror Pa-
pyli.

Nota de re
liquijs.

13. Aprilis.

Matth. 5.

Ignoscere
in se peccā-
tibus quam
vile.

Matth. 6.

Ibidem.

Virtutes S.
Martij.

Ephes. 6.

Cellam sibi
in monte fa-
cto condidit.

Matth. 6.

Durum stra-
tum S. viri.

Efficacia
Crucis &
olei bene-
dicti.

Monachos
colligit.

Agnum nobis diuina pietas largita est beneficium, cum delictis nostris fieri praecepit de remissione refugium, si negligentibus ignoscamus, si indulgeamus laudentibus, si odientibus nos e contrario commodum benedictionis impertiamus, dicente Domino Iesu Christo: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro calumniantibus & persequentibus vos, ut sitis filii patris vestri, qui in caelis est. Ecce quam magnū thesaurum congregat contemptus irae, reconciliatio damnati, remissio delicti. Filium te Dei patris facit, coheredē Christi adiciat, celestibus regnis habitatorē statuit. Vnde manifestum est oblita delicta eius in cēlo, qui delinquenti beneficium

venia impertitur in seculo. Sic enim Dominici oris sententia prolata restatur: Si inquit dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & pater vester caelestis peccata vestra. Cum verò supplices famulos docet orare, ait: Sic enim diceris ad patrem: Dimitte nobis debita nostra, quemadmodum & nos dimittimus debitoribus nostris.

Igitur S. Martius, beatus Abbas, sanctitate praeclarus, diuinis eruditus studiis, huius sententiae bonū retinuit corde, ut libenter dimitteret delinquenti: & non solum noxam, verumetiam munere praebebat gratiam, ne in aliquo vilem redderet culpam personam. Sed ante de conuersatione eius pauca locuturi sumus, priuquam ad huius beneficium accedamus.

Beatissimus hic Martius, Aruerne urbis Abbas, eiusdem territorij fuisse incola fertur & a pueritia sua religiosam agens vitam, totum se Dei operibus dedicauit. Erat enim parcus in cibis, largus in eleemosynis, promptus in vigilijs, in orationibus valde deuotus, totis viribus luxuriam abstinentiae freno ac paritatis agone coercens, ne sibi aliquando subrepere posset. Non immerito Martius vocitatus, qui fortiter ac strenue pullulantes actionum mortalium cogitationes, gladio spiritus sancti in ipso dimicationis exordio succidebat, non surdus auditor exhortationis: Accingite vos armatura Dei, & gladio spiritus sancti, ut possitis ignita diaboli tela contemnere. Cumq; ad aetatis legitimam perfectionem venisset, & tanquam sidus egregium in illa vrbe fulgeret, adhuc aliquando sibi deesse putans, haud procul ab ea fecellit: acceproq; sarculo, montem lapideum excolere cepit: in quo cellulas sculpens, habitacula sibi parauit, facit ut archus sobrietas catena constrictus, facilius Deo omnipotenti precum thura, laudationumq; holocausta super cordis mundi altare proferret, recolens Dominū dixisse per Euangelium: Intra in cubiculum, & clauso ostio, ora patrem tuum: & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Sciebat enim angelica sibi visitationis consolationem adire, si se ab humanis adspectibus longius amouisset.

In hac ergo rupe cauari montis, habitationi res necessariae preparabat, formans in antro ex ipso lapide scamnum & cellulam suae lectulum, in quo post laborem multum fesso corpore requiem indulgeret. Sed erant haec immobilia, quia ex ipso lapide incisa massae ipsi petrae inharebant. Nihil autem super eam, cum quiesceret, sternerat, sed tantum cum vestimento, quo indutus erat, decumbebat, non alios habebat rapetes, plumellas aut stragula, quo haec operirentur: nihil enim habebat proprium, nisi Dei cultum, in quo indeficiens permanebat. Victum ei interdum deuorum largitio ministrabat. Denique aeternus Dominus, qui iugiter glorificat sanctos suos, coepit caeleste famuli meritum terrigenis declarare, vel qualis esset cultor suae diuinitatis ostendere, dum ei curationum gratiam dignatus est impertire. Nam dum pestifera Cruce corporibus in nomine Iesu Christi verbo fugabat: venenum male pestifera Cruce signaculo opprimebat, quartanis, tertianisve febribus infuso benedicti olei liquoris medebatur: & multa alia beneficia populis, annuente largitore bonorum omnium, tribuebat.

Ad tanti viri famam coeperunt quidam ad eum confluere, gaudentes eius instrui disciplinis. Quid plura? Colligit viros, format monachos, efficit ad opus Dei perfectos: erat enim ei magna patientia, tantamque aduersus sustinendarum iniuriarum tela sum-

plerat bonitatem, ut putares eum lorica dulcedinis esse vallatum. Erat autem monachus horum diuersorum olerum copia ingenti refectus, arborumq; & fructuum, amensibilibus solijs, beatus senex plerumque sedebat. Quidam autem imprudens, & sine timore Dei, gula circumscriptus desiderio, effractus sepe horti, furtiuo est ingressus ascensu, lauro. Porro autem erat noctis tempus: (nec enim poterant haec nisi in nocte perpetrari: quia omnis, qui male agit, odit lucē) Hic igitur collectis oleribus, cepisq; & allijs, nequaquam reperit exitum. Grauiata onere conscientia terretur, & inter labores pondus alta suspensio ducit, sustentatur interdum super columnas arborum. Circuit iternumq; omnem ambitum horti, & non modò ostium non reperit, verumetiam nec ipsum, quem inter nocturnas tenebras patefecit, aduertit ingressum. Torquetur vegetationum faces nox ei elongatur, iubarq; lucis desiderata non redditur. Abbas venim albescente noctem ducit, & ut credo, reuelante Deo, quae gerebantur, agnoscit. Erat petulcus ingressus est in eum, sed nihil laesit ex eo. Accede nunc, & impositis ne-vero non intelligens quae narrauit, abiit ut impleret iussionem. Quem cum vidisset homo appropinquantem, proiectis in terram, quae sumpserat, fugere coepit, ac inter spinas aperire. Quem monachus apprehendens, ait: Ne timeas, fili, quia senior noster misit me, ut ducam te ab hoc loco. Tunc collecta monachus, quae ille proiecerat, tam poma quam olera, imposuit humeris eius, & aperto ostio, dimisit eum, dicens: Vade in pace, & ne vitra reperas, quae ignauia comitante gessisti.

Ipsa quoque Sacerdos, velut iubar veri luminis in orbe resplendens, infirmitatum morbidam, virtutis efficacia pellebat assidue. Niuardus quidam diuturna febre detentus, aquas aestuans ab ardore haurit assidue, ab hydrope intumuit, ita ut tam venter, quam stomachus, in modum vesicae cerneretur extensus. In desperatione ergo pro tali studio, impositus deferri se ad sanctum beneficio plaustri deposcit. Denique eleuatur humiliter, ut sibi Sacerdos Dei manus imponeret. At ille prostratus in oratione coram Domino, conuersus est ad infirmum, tactuque blandissimo eius membra contrectans, digitos eius anagisse de corpore obsessio, ut nullum in eo vltimus agitudinis remaneret indicium. Haec autem a mei genitoris relatione cognoui, eo quod ei fuerat hic Nil sanctum, atque eius miracula expertum. Nam cum esset adhuc puer quasi annorum vni- decim, ab illo tertianarum ardore febrium occupatur. Tunc amici apprehensum puerum duxerunt ad virum Dei: erat enim iam senex, & proximus resolutionis diei, caligabantque oculi eius. Posita verò manu super puerum, ait: Quis est hic, vel cuius est filius? Responderunt: Famulus tuus est, nomine Florentius, Georgij quondam filius senioris. Et ille: Benedicat, inquit, tibi Dominus Deus, fili, & sanare dignetur languores tuos. At ille osculans manus suas, & gratias agens, abscessit sanus. Asserebat autē nunquam deinceps se in omni vita sua ab hoc contagio fuisse pulsatum.

Ipsa iam aetate nonagenaria bono desudans certamine, consummato cursu vite, feruente in Deum fidem, ad illam coronam iustitiae, quam retribuit Dominus, commigrasset, quae assidue est sepultus. Quod autem beatus eius tumulus diuinis virtutibus illustretur, quae incolumis domum remittit. Nam cum diuersis e partibus confluentes, defecantesque morborum genera, inibi capiant medicinam, frigorificorum tamen nutantia tremore membra, sapientius ad soliditatem integram restaurantur, tribuente hoc Domino nostro Iesu Christo, qui miraculis illustribus sanctorum tumulos glorificat. Ipsi gloria in secula seculorum Amen.

Iohan. 10.

Iohan. 3.

Fur diuini-
tus punitur

Deut. 25.

Obserua hu-
manitatem
erga furem

Sanant hy-
dropicus.

Item febril-
citans.

Obit vir
Dei.

Miracula
ad eius tu-
mulum.

VITA S. *ERMIGILDI FILII REGIS WISIGOTTHORVM, PER D. GREGORIUM PAPAM scripta, lib. 3. Dialog. cap. 31.

13. Aprilis.

Hermenigildum conuertit Leander Episcopus.

Mittitur in carcerem.

Communione Arriani respuit.

Perimitur in carcere.

Miracula sunt.

* Recchardus.

Recchardus rex ex Arriano fit Catholicus.

Iohann. 12.

Sicut multorum, qui ab Hispaniarum partibus veniunt, relatione cognouimus, nuper Ermigildus rex, Liugildi regis Visigothorum filius, ab Arriana heresi ad fidem catholicam viro reuerendissimo Leandro Hispalitano episcopo, dudum mihi in amicitijs familiariter iuncto, predicante conuersus est. Quem pater Arrianus ut ad eandem heresim rediret, & premijs suadere, & minis terrere conatus est. Cumque ille constantissime responderet, nunquam se veram fidem posse relinquere, quam semel agnouisset, iratus pater, cum priuauit regno, rebusque expoliari omnibus. Cumque nec sic virtutem mentis illius emollire valuisset, in arcta illum custodia concludens, collum manusque illius ferro ligauit. Cœpit itaque idem Ermigildus rex iuuenis terrenum regnum despiciere, & forti desiderio celeste quærere, tantoque sublimius gloriam transeuntis mundi despiciere, quanto & religatus agnoscere nil fuisse, quod potuerit auferri.

Superueniente autem paschalis festiuitatis die, intempeste noctis silentio ad eum perfidus pater Arrianus episcopus misit, ut ex eius manu sacrilege consecrationis communionem perciperet, atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir Deo deditus, Arriano episcopo venienti exprobrauit ut debuit, eiusque a se perfidia dignis increpationibus repulit: quia etsi exterius iacebat ligatus, apud se tamen in magni mentis culmine stabat securus. Ad se itaque reuerso episcopo Arrianus pater infremuit, statimque suos apparitores misit, qui constantissimum confessorem Dei illic, qui iacebat, occideret: quod & factum est. Nam mox ut ingressi sunt, securim cerebro eius insistentes, vitam corporis abstulerunt: hocque in eo valuerunt perimere, quod ipsum quoque, qui peremptus est, in se confiteretur despexisse. Sed pro ostendendo silentio gloria, superna quoque non defuere miracula. Nam cœpit in nocturno silentio psalmodia cantus ad corpus eiusdem regis & martyris audiri: atque ideo veraciter regis, quia & martyris. Quidam etiam ferunt, quod illic nocturno tempore accense lampades apparebant: unde & factum est, quatenus corpus illius, ut videlicet martyris, iure a cunctis fidelibus venerari debuisset. Pater verò perfidus & paricida, commotus pietas hoc fecisse se doluit, nec tamen usque ad obtinendam salutem. Nam quia vera esset catholica fides, agnouit: sed gentis suae timore perterritus, ad hanc peruenire non meruit. Qui oborta agitudine, ad extrema perductus est, & Leandro episcopo, quem prius vehementer afflixerat, & Richardum regem filium suum, quem in sua heresi reprobationibus fecisset. Qua commendatione expleta, defunctus est.

Post cuius mortem Richardus rex non patrem perfidum, sed fratrem martyrem sequens, ab Arriana hereseos prauitate conuersus est. Toram quoque Visigothorum gentem ita ad veram perduxit fidem, ut nullum in suo regno militare permitteret, qui regni Dei hostis existere per hereticam prauitatem non timeret. Nec mirum, quod ad veram fidei predicator factus est, qui frater est martyris: cuius hunc quoque merita adiunxit, ut ad omnipotentis Dei gremium tam multos reducat. Qua in re considerandum nobis est, quia totum hoc agi nequaquam posset, si Ermigildus rex pro veritate mortuum non fuisset. Nam, sicut scriptum est, Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert: hoc fieri videmus in membris, quod factum scimus in capite. In Visigothorum etenim gente vnus mortuus est, ut multi viverent: & dum vnum granum fideliter cecidit, ad obtinendam fidem animarum seges multa surrexit. Haftenus S. Gregorius. Porro Sigebertus in Chronicis Anno Christi 583. scribit Hermenigildum filiam Sigeberti regis Francorum duxisse uxorem, & per eam conuersum ad orthodoxam fidem (haud dubie opera Leandri Episcopi). Deinde anno Christi 586. Hermenigildum a patre damnatum exilio, & anno 589. in carcere securi occisum.

VITA

VITA LYDVVINÆ VIRGINIS SANE ADMIRANDA, AVTHORE F. IOANNE BRUGMANNO Franciscano. Eam verò F. Laurentius Surius suo stylo contraxit, omisis, quæ sine historiae detrimento omitti potuerunt, ne Tomus hic nimium excreceret.

PARS PRIMA.

CAP. I.

Lyduina virgo in Comitatu Hollandiæ, oppido Schiedamensi traxit originem è domo valde religiosa. Eam autem Dominus suæ dulcedinis benedictione præueniens, à seculo nequam clementer eripuit. Patrem habuit Petrum, matrem Petronillam, qui labore manuum suarum victum sibi comparantes, mandatis Domini conuenienter viuere studebant sine querela, sicut & maiores eorum, à quibus orti erant. Petri enim parens Ioannes vir fuit vitæ laudabilis, rectus & timens Deum, & qui defuncta vxore permansit viduus, corpusque attenuauit inedia, biduanis ac triduanis ieiunijs hebdomadarum illud afficiens, cuique esset non nisi panem & aquam præbens, Domino fideliter seruiens die ac nocte. Conquirebat semper peccata sua sabbati die, orabat multum, animi pijsissima suauitate liquefens, & sacrosancram Eucharistiam seruentissimo amore, decimoquinque quoque die percipiebat. Maligni demones pijs eius studijs inuidentes, domum eius sæpe euertere nitebantur: & si ei nocere non possent, interdum domos eius ceu canes rabidi, nimio eis iniecto terrore, è domo exturbabant. Porro huius Ioannis filius Petrus ex sua vxore Petronilla nouem proles suscipit, masculinam vnā Lyduinam. Solebat autem in partu non sine magno verborum discrimine Petronilla, & cum Lyduinam gestaret in vtero, verebatur ne quid propius adesset. Itaque obnixè rogabat Dominum, ut ipsi parienti templum: sed cum passio CHRISTI cantaretur, doloribus correpta, domum reuertens congruentissimum nomen accepit, quod potest Latine dici, lata patientiæ. Reuerat enim ipsa cum Apostolo dicere, se adimplere ea, quæ defuncti passionum Christi in corpore suo. In ipsis adhuc posita incunabulis, diro torra cruciatu, post vagitus & lacrymas, non paucos egerebat calculos: & infantula, belli dolique ignara, iam pœnis exercebatur, quibus ferendis etiam fortissimorum virorum animi plerumque succumbunt: atque ipsi ad futura certamina præparabatur. Cœpit deinde sub parentum doctrina institutione, quantum tenera illa fert ætas, ea quæ Dei sunt studiosè addiscere loca, imaginem matris Virginis ubi poterat officiosè salutare. Obiter hic inueniunt quidam eò attulerat imaginem sanctissimæ Virginis, venditurus in nundinis, sed eam nulla vi aut ratione mouere possunt. Aduolant multi ad nouæ rei speciem, stupent omnes, tandem suspicantur id fieri propter imaginem matris, orant mercatorem ut propter miraculum iusto accepto precio à fabrica præcipiente illuc relinquit: assentit ille, tollitur imago, & reuerenter in æde beatissimæ quædam fraternitas, & illo loco quotidiana matris Dei laudes celebrantur. Sed Lyduinam reuertamur. Ea cum fere septennis iâ esset, coxuis sodalibus docilitate præteritè longissime antecederet: fugiebat lasciuarum puellarum consortia, respuebat ludos, & a matre, ut fratribus ientaculū aut quippiam eiusmodi afferret, clam ibat in

Needum comperi Lyduinam hanc, licet sanctissimam, sanctorum catalogo adscriptam.

Aprilis 14.

Lyduinæ patria & parentes.

Aus eius.

Malignitas demonum.

Colof. 1.

Infantula adhuc diros patitur calculos.

Miri quidam de imagine S. Mariæ.

Pietas eius puerilis.

Vivat homi-
num confor-
tia studio
castitatis.

Tob. 5.

Horrendo
casu grauis
fime leditu

Nulla po-
test arte
curari.

Miserandū
in modum
perpetuo
cruciantur.

Vide triste
spectaculū:

Hoffis non
videt hofte
faum.

Porro humor noxius apostematis per corporis membra se diffundens, diuersas attulit virgini aggritudines, molestas valdè. Compurescebant apostemati vicina membra, marcescebant propinqua corporis intestina, vermes horridissimi modo quodam inaudito è profundo corpore emergebant, quorum erat multo ingens, & tanta fauitia, vt corrosis visceribus, tribus locis ventrem eius dirumpere. Erant foramina illa forma orbiculiari, colore jatro, magnitudine fundi communit. Vermes indè erumpebant quandoquè centum, nonnunquam ducenti, vtrplurimum amplius centum quotidie. Aspectus eorum sanè horrendus, color tuericulus, materia aquata, crassities iustar extremæ partis fusi vltationis, longitudo quæ est articuli in digitis. Nè autem vitalia membra suo more exederent, malagmate quo-

Vani in vir-
ginis corpu-
culo existit
morbi.
Nota de
vermibus.

adhærere. Dixi iam antè, in corpusculo suo præsens fuisse eam flagella, quibus Dominus populū eius regionis castigaturus erat. Imminente igitur peste quadam, illa tanquam sedula mater, inter iratum patrem & reos filios mediam se interponebat. Itaque mox bino percussa est vlcere, in gutture & sub corde. Illa verò gratias egit Deo, & ad sacrosanctæ Trinitatis honorem, petijt etiam tertium adiungi. Confestim autem in gena apparuit vlcus, quo illa summopere latabatur. Ex his vnum vlcus, cæteris curatis, perpetuò ei inhæsit.

CAP. V.

Febrium, quæ ei familiares erant, ut diximus, iste ferè modus fuit: Principiò innahebat calor quidam grauis & innaturalis. Hunc mox sequebatur frigus intolerabile, mane & horripilatio: deinde mutato ordine, præcedebat frigus febrium idque molestissimis ardoribus clandebarur. Erat autem tanta harum febrium vis, ut durante paroxysmi astu, mentis impos fieret, nec quicquā loqui posset. His febribus, tanquam in camino ignis, supra quā dici queat, dilectam sibi virginem probabat Dominus. Amici autem eius, cum cernerent augeri cruciatus eius, rursus medicos consulere voluerunt. Peruenit autem ad Margaretam Hollandiæ Comitissam fama paupertatis eius. Illa medico suo accito, properat ad eam, videns eam, eiusque tugurium, paupertatem, dolores & cruciatus, totis visceribus commouetur. Accedit medicus Godefridus, arte sua quā potest reuerenter extrahit e corpore intestina eius, marea da ponit seorsum, saniora referuat, comperitque e spina dorsi emergere vermes, quos diximus: causam illam dicit, quod nullis falsis multo tempore via sit. Addit etiam, breui illam hydropē laboraturam, ac deinde nullo vel liquore vel potu visuram. sicque factum est. His ita gestis, abscedit medicus, partim dolens, quod curare eam non posset: partim gaudens, quod cerneret se de illa vera prædixisse, putā quod magna & inaudita in illa facturus esset Dominus. Permulti inde moti sunt etiam in locis lōginquis, ut eam inuiderent: inter quos venit etiam herbarius quidam peritissimus, qui se putabat aquis distillatis aliquid effecturum in illa. Sed cum ingenti studio deteriora prioribus. Vir raret, mox turgente hydropisi in parte illa, fiebant postrema deteriora prioribus. Vago autem patientissima, licet sciret à Domino fieri quæ patiebatur, nē tamen sibi perfidere, aut Dominum tentare videretur, omnia tacita perferebat: sed post omnem humanam industriam auctis doloribus, mente redibat ad eum, qui medendo vultus erat & vulnerando medetur eis, quos amat. Hoc sanè admiratione dignissimum est, quod

Hæc impossibilia sunt apud homines, sed possibilia apud Deum.

Miraculum

Lyduuina amplius triginta annis non tantum comedit panis, quantus viro sano ad vitam sustentandam triduo sufficeret: nec plus dormiuit, quā satis esset homini incoeli trium noctium spatio. Porro toto illo tempore, quo viscera eius computruerunt, & vermes e corpore eruperunt, nullus prorsus ex ijs foetor extitit, tamen domus eius humilis erat, cubiculumque sepulcro similis, quā conclauis. Totidem annis eam non attigit pedibus suis, & sicut multis annis nihil sumpsit alimenti, ita nihil quæ superflui à se reiecit. Iacuit immota & supina in lectulo, nec solis, nec lucis, quā diu iacuit, luce perfruita est. In ipsis ægrotationis eius primis annis interdum sumebat valde exiguum pomi fragmentum, idque prorsus insipidum. Quod si nonnunquam buccellam panis cum paruissimo lactis aut ceruisiæ liquore deglutire vellet, fiebat id non sine multo dolore, multaque difficultate. Postea verò illo qualicunque relictio alimento, parum cinnamomi aut e dactylo, idque rarissimè, capiebat. Tandem omni cibo abstinens, tota hebdomada per exiguum sumebat vini diluti, admixto faccerum Instillari potius dices, quā bibi tantillam potionem. Cum autem essent parentes eius inopes, sæpè aquam fluuialem sibi offerri iussit, facileque internoscere potuit, tum e fluxu an refluxu hausta esset. Ob vicinum verò maris sinum importunitate veno rum aqua fluminis falsedine maris inficiebatur: sed efficiente Domino, adeo dulcis fiebat contra naturæ morem, ut tanquam vino condito illa aliquandiu vteretur. Propter hanc autem cibi abstinentiam somno quoque illam deferente, in solitis precibus & exercitijs spiritalibus non parum coepit impediri, idque potissimum sub Missæ sacrosanctæ, cui totis viribus etsi corpore absens, tamen spiritu præsens adesse nitebatur. Constat igitur confessarium suum, quid agendum putaret. Sentiens ille, ut vir prudens, tetri demonis nequitia id fieri, ut eam à meditationum fructu retardaret, eamque quæ plus resisteret, eo magis diuexari, suasisit ut quādoque somnus obreperet, illi indulgeret. Illa volens parere consilio eius, acquieuit. Superuenit interim eximia Pauche solennitas, & ecce supra modum infestatur à somnolentia. Tum illa ob reuerentiam

scilicet, capite & manu, quā mouere poterat, illam discutiens & repellens, dæmonem in turpem fugam compulit. Atque ab illo die vsque ad supremum vitæ diem permansit somni expers. Confluxere autem plurimi ad visendam eam, sed alij pietate, alij curiositate & maleuolentia ducti. Extrinsecus autem nihil videbatur in ea, nisi salacerum atque confractum, vas monstruosum, & quadam mortis imago. Sciscitantur curiosi, proterui & scioli, unde in ea febris materia esset, quæ nihil sumeret alij. Eos virgo pudibunda nec fugere poterat, nec fugare. Tribuebant illi, quippe homines animales, spiritum non habentes, opera Dei naturæ potius, quā gratiæ: & cum viderent eam in obscuro tuguriolo decubentem, procacissimè garriebant eam voracem esse, merobibulam, dæmoniacam & id genus alia. Qui autem saniori mente, Deo dantes honorem, dicebant quod à Domino ea fierent, & mirabilia essent in oculis nostris. Itā illa beata virgo odor fuit vitæ bonis & sanis, odor mortis malis & peruersis, iacens in humili tugurio, perinde ut sanctus Iob. olim in sterquilino. Etsi autem tam pulmonis quā hepatis & viscerum atque intestinorum vitæ se reddebant foetorem, immò verò odorem aromaticum ex ijs haurire licebat, sicut testantur illi, qui suis eas manibus contrectauerunt. Sed cum multi homines pij viri- utque sexus eas particulas vomitu reiectas videre, contrectare, olfacere cuperent, ut quicquā ex ijs, quæ ab eius corpore prodirent, referuaretur: sed omnia terræ info-

Multi non eodem animo visunt eam.

Quorundā maleuolentia.

Iob 2.

CAP. VI.

Mater eius Petronilla, cum iam senuisset, in morbum incidit: Dolens autem se adolescentiæ tempus parum fructuosè exegisse, demum in hæc verba prorupit: En morior paupercula, quæ nihil boni fecerim cunctis diebus vitæ meæ. Sed si tu filia mea pro delictis meis velis intercedere, lata moriar. Respondit illa propensissima erga matrem animi pietate & benignitate: Forti animo meam. Mea verò omnia, labores, dolores, vlcera, plagas, tormenta, vigilias, precatulas & exercitia libens tibi impertior. Ea re mirificè exhilarata mater eius, misit ad Dominum. Lyduuina verò, tanquam iam omni nudata merito, cingulum quoddam crassum, larum & hispidum, ex equorum confectum pilis sibi comparat, quoque vsque ad mortem marcidum corpusculum stringit: exiguum substantiolam, quam mater ante obitum ei commiserat, distrahit, distractam pauperibus erogat. Omnibus erogatis, ipsa manet egentissima. Adhuc relicta ei erat culcitra: eam quoque zelatrix pauperis pueri IESV, in stabulo nascentis, tolli iubet: quæ tamen sub corpori, ut absque nouis dolorum stimulis inde auelli nulla ratione possent. Ea ablata, impositus est corpusculo eius tam miserabili durus asser, impositis ei paleis, atque ta decumbebat supina, nunquam dormiens. Hæc verò quis sicis commemoret? Asser durus, lignum in quo pependit nudus sponfus eius: dolores perpetui, longe asperissima, quæ hodieque ob diuturnum gelu prolixa dicitur. Videre tum li- beat virginem pauperculam decubere in frigore & nuditate, ita ut sapissimè extre- maz corporis partes obrigescerent, mediæ nullas haberent vires. Plumas respuebat tu- sedimento erat refrigerens multorum charitas. Interim tam immani virginis cor- pusculo constrigebatur gelu, adeo & liuore & tumore debilitabatur, ut vix ita pos- set gutta calefieri, ut ad pristinas ægitudines reduceretur. Non raro genis inhæ- rant Dominus inter tot mortes mortuam conseruasset. Si quid ei datum esset, eo non indigere se formidans, mox magis egentibus pro suo iudicio mittebat. Erat quidam vir insignis, fama celebri, & vita inculpata, Deum timens, & quem mul- ti reuerentur. Vuerboldus is dicebatur: Cum autem in solennitate Dominicæ an- nūciationis mysterium incarnationis Christi animo reuolueret, idemque faceret Lyduuina virgo, uterque in spiritu sibi inuicem innotuit, adeoque coniuncti sunt, ut quæ esset quem in illo raptu vidisset, & quonam loco degeret. Perlata est interim

Mater eius motitur.

Afflictum corpuscu- lum cingulo aspero circuiat.

Obscena hæc.

Asperissima hyeme dure patitur.

Venerabilis
dignus
miser
ad eam.

Eius de illa
sententia.

Comitis
Hollandie
humanitas
erga patrem
eius.

Malignissimi
demoni
negu-
tia.

Insigne ni-
raculum.

Vt se gelle-
rit, diuinis
consolatio-
nibus deli-
tura.

fama Lyduuina ad Vuerboldum virum Dei, isque sine mora ad illam profectus est. Ventens autem ad domum eius, vidensque egestatem, & tumentem, tiffam ac luitam faciem, corpusculum putrescens, nec tamen male olens, scatens vermibus, & suauis spirans odores, lachrymatus est vir piissimus. Deinde de rebus diuinis suauiter cum illa conferens, ad extremum didicit summam eius inopiam. Itaque miser- tus eius verecundia, triginta argenteos ei dedit: molesteque ferens ciues vrbis illius nulla humanitate affici erga tam miserè afflictam, tanquam Elia zelo accensus, sug- gestum ascendit, miroque furore ad illos concionatus est. Sape autem venit postea ad virginem vir sanctus, sciens Deum in ea mirabilia operari, dixitque de illa: Ma- gnum reuera & amplum hæc virgo fundamentum posuit, cuius structura haudqua- quam poterit breui spatio absolui.

CAP. VII.

Post eas, quas diximus, arumnas accreuerunt virgini nouæ molestiæ ex patre vi- duo, grandæuo, edentulo, quem & paupertas premeret, & ætas non sineret labore victum sibi parare. Cuius singularis religio ex hoc animaduerti po- test, quod cum esset valde inops, noluit ex illis accipere, quæ filia quotidie dabatur. ait enim: Non licet seni huic deuorare pauperis filia elemosinas, quæ precium sanguinis sunt. Sufficit mihi paupertas mea, vt CHRISTVM lucrificem. Venit interea Comes Hollandiæ Vuilhelmus Schiedamum, audiensque Ly- duuinam res, accito ad se patri eius dixit: Pro filia tua reuerentia pete à me quod vi- ad sustentationem senectutis tua. Respondit ille: Mundi opes, illustis Comes, hæc- nus nec habui, nec habere cupio. Duodecim aurei sufficerent mihi, si illos haberem. Comes autem a duertens hominis simplicitatem, iussit ei numerari duodecim aure- os coronatos annuos, libenter duplo plus daturus, si senex voluisset. Ille gratias agens Comiti, orabat DEVM pro illo, & si quid superesset de illa pecunia, dabat paupe- ribus liberaliter. Eri autem decrepitu erat & tremulus atque excutiens, tamen frequentabat templum. Orabat Lyduuina vt maneret domi, sciens ei periculum imminere. Cum enim aliquando se conferret ad vespertinas preces, obtuiam eue- nit satan sub viri specie, atque ad illum: Quorsum tendis? Eamus pauper extra- vrbem ventum est, miserum senem pestilens impostor in foneam aquis ple- vbi extravrbem ventum est, miserum senem pestilens impostor in foneam aquis ple- nam impulit, & enauit. Non tamen senem neglexit Deus. Auriga quidam eius num- via non trita ducens currum, venit ad locum, vidensque summum pauperuli lenis periculum, extraxit eum ex aquis, currumque impositum in opidum inuexit. Interim sa- ma volat ad Lyduuinæ aures, patrem in aquis praefocatum: quod eius animus dice- afflixit, sed mox ille dolor gaudio mutatus est, patre viuo redeunte. Alio tempore eiuentis demon virginem flammis exurere conatus est. Frater enim eius ad angulum lectuli eius incaute candelam posuerat. Ea, Lyduuina CHRISTI passionem flammis tante, neque id sentiente, decidit in paleas. Sentiens tandem erepitanter flammam Lyduuina, cum nullus adesset qui opem ferret flammis vndique cinclæ, sinistram ex- tendit manum, eaque conterens ardentem materiam extinxit, nihil prorsus adu- flammam. Postea lucem mirari omnes, valdeque perterriti ob tam præterens discrimen- gratias egerunt DEO, qui virginem seruasset illasam. Homines pii & religiosi v- dentes eam tam inuitatis affligi modis, non dubitabant quin etiam diuinis frue- reretur consolationibus. Itaque dicere ei solebant: Non ignoramus, soror charissi- ma, inter hæc tam aspera flagella spiritalia tibi non deesse munuscula. Illa respon- dit: In insipientia mea dico vobis fratres mei, interdum diuinitus me quardam- vñctiones percipere. neque enim possem durare misera catula, sine micis cadeo- nibus de mensa dominorum meorum. Nec tamen dicebat, quales illæ essent vñ- ones. solis enim domesticis quibusdam, isque cum primis religiosus, magisque sa- miliaribus, parce tamen, indicare solebat diuina charismata, quantum vel gloria Dei, vel fraterna charitas poscere videretur. Interdum verò retrahebat consolatio- nes suas pius Dominus, quo nihil poterat virgini durius accidere. Tum illa sic in- acerrimis corporis doloribus derelicta, post omnia sua exercitia, vt tempus fructu- ose deduceret, loquebatur Angelo suo tanquam illum præsentem cerneret, iuuaret inquirens quò abiisset dilectus suus, cur sic miseram derelinqueret, ipsius amore languentem, & charitatis eius iaculo confixam: multaque id genus alia, piissimum & feruentissimum cordis eius erga Deum amorem spirantia. Orabat etiam Angelum,

vt saluaret dilectum suum, saluaret sanctissimam matrem eius, omnes beatos angeli- cos spiritus, patriarchas, Apostolos, martyres, confessores, virgines, denique sanctos omnes. Hoc pacto deducebat tempus, cum deesset celestis consolationis manna, ex- citabatque sese ad constantiam & patientiam.

CAP. VIII.

Porro autem etiam visibiliter cum Angelo suo loqui consuevit, eiusque frui consortio & obsequijs. Per multos angelicos spiritus distinctè nominabat, & quorum custodia deputari essent, apertissimè nouerat. Apparebant ei specie pulcherrimorum iuuenum, crucis signum in fronte ferentes, tam luculenta facie, vt solis splendorem longè superarent. Priuabatur autem nonnunquam eiusmo- di apparitionibus propter hominum aduentantium frequentiam. Itaque si quid pul- bar, nè suauis Angeli sui familiaritate destitueretur. Solebat die Cinerum, pro sancte Ecclesiæ more ac instituto, cineres à sacerdotis manu accipere: sed si tardaret sacer- dos, Angelus eius explebat vices. Confessarius eius Ioannes Vualteri quandoque ve- nit ad eam, rogans num cinere sancto consignari vellet. Respondit illa, ab Angelo san- cto id iam factum esse. Stupente illo, quid sibi isthuc veller, Lyduuina dixit, vt ma- gister tangeret caput ipsius. Fecit ille, & cineres sensit, isdemque etiam frontem suam cingere, aliosque vt iridem facerent adhortari. Habebat virgo sancta virgam quandam, qua solebat astu aut febre ipsam infestante, vel attrahere, vel amouere cortinam, ad lectulum eius pendente. Cum autem Schiedamum aliquando incendium vastaret, Domino se seruatum iri, prohibuit nè id facerent. At illi tamen coeperunt auferre af- feres ex pariete cubiculi eius: rogati vt desisteret, pro asseribus primo loco ablatis pan- nos suspenderunt. non enim potuit illa ferre lumen solis. Sed paulò post ab eius oculis sanguine manante, asseres repositi sunt. Interea stipula perit, accedit feuissima febris, neque recedente tandem ad se reuersa, nocte se ab omnibus solam derelictam conspi- cit. Sed nimio iam ferè praefocata astu, manū suo more ad virgam extendens, eam ab- iecerit, qui ipsam adiuuaret. Sed statim adfuit Angelus eius, lignum quoddam informe adu- dens, cuiusque corpori transuersum imponens. Sentiens illa lignū asperum & cras- tum, transigit inde noctem illam, vt potest, in ardoribus illis. Manè accersit confessarium suum, orat vt ex illo ligno virgam tractabilem & leuem efficiendam cu- rat. nihil ei indicans, vnde allatum sit. Abit confessarius ad artificem, sed cum incendio re- potuerunt. Qua cum coepissent dolare lignum illud, mirus inde exibat odor, qua- rum nunquam se sensisse dicebant ij, qui aderant, nec tamen ligni genus cognouerunt. Plus sibi vendicare debeat. Nam vel minutissima eius particula propter odoris suum fabricum lignarium, rapinam primi detestans: sed ibi quoque diripiuntur pia ra- tionem efficiuntur ex ligno virga, quanta est vna gracilis: quam confessarius attulit ad- uoluit, quarebatque ab ea, vnde accepisset lignum illud. Respondit ea, se id ne- ceduca, ex illo didicit ipsum inde id attulisse. Dixit autem ei Angelus, lignum illud quod quidem damones haud secus atque flagellum & supplicium reformidaturos. damones intuitus sum. Vidi enim damoniacos coram huius ligni portuicula clamitantes & tremantes non mediocriter. Et Lyduuina quidem vbi didicit ligni tam esset futurum efficax ad coercendos nequam spiritus. Postea verò quibusdam damones confluentibus, vt lignum illud viderent, tangerent, olfacerent, cum inter- du ex parte pristina amisisset fragrantiam. Dicam hic paucis, quantam sancta virgo Angelorum præsentia ceperit delectationem & consolationem. Vidua quædam

Angeli sepe
ei apparent.

Nora hæc
de cineri-
bus sacris.

Dire affli-
gitur.

Angelus ei
lignū mir-
odorum ad-
ferit.

Damones
illud lignū
valde refor-
midant.

Angelus ci-
us forma
elegantissi-
ma apparet.

Ut ab Ange-
lo peregrin
duci confue
uerit.

venerabilis orabat eam, vt impetraret ipsi copiam videndi Angelum eius. Dixit illi
rogaturam Dominum. Rogauit, & obtinuit. Admonuit autē viduam, vt clauso officio,
apud ipsam staret paulisper. Et ecce adest Angelus effigie speciosissimi adolescentuli,
facie candidissima, vestitu albiissimi coloris, oculis micantibus, in capite ceu stellis radi-
antibus, pileo capitis elegantissimo ornatus. Eo conspecto, ineffabili gaudio affecta vi-
dua, nihil neque dicere neque cogitare potuit, prorsus absorpta. Videbat autem ceu
manus innumeras iuxta virginem, tanquam eleemosynam petentium, nulla illic appa-
rente facie. Rogauit autem Lyduuina Angelum, vt aspiceret viduam illam. Fecit hoc
ille tam blanditer & iucundē, vt non modō animus viduæ magno inde perfusus sit gau-
dio, sed etiā præ cordis ardore à lachrymis & gemitibus ad tempus aliquod se illa con-
tinere non potuerit, cibum interim corporis planè respuens. Solebat autem Lyduui-
na interdum dicere familiaribus suis: Nullus tantus dolor est, nulla tanta animi angustia
& ægritudo, quæ non facilius enascatur, si mihi vultum angelicum liceat contempla-
ri. Cogitet hic lector, quid sit ipse fons vitæ electis suis in patria, si tantum delectat aspe-
ctus eorum, qui ei ministrant? Porro cum eam Angelus, sine in corpore, siue extra cor-
pus, quod me latet, aliquò ducturus esset, hunc ferè seruabat modum: Apprehensa ma-
nu eius, ducebat eam ad suprâ dictâ beatissimæ matris Dei imaginem. Ea salutata, pro-
cisecebatur cum illa versus Orientem ad regionem quâdam amoenissimam, quò nullus
posset mortalium accedere, vbi mira erat liliorum, rosarum, florum aromaticorum, &
aliorum delectabilium copia, odorum summa fragrantia: vbi nec frigus affigeret, nec
æstus vreret. Plerumquē autem florum & arbuistorum tanta erat illic celsitudo & den-
sitas, vt ei impenetrabilis videretur: sed ab Angelo facili ad destinatum locum trans-
ferebatur.

ALTERA PARS VITAE.

CAP. I.

Divinae fese
totam ac-
comodat
voluntati.

Job 6.

Humilitas
eius infi-
guis.

Ioannes
Dux Bava-
rie cum ac-
cedit.

Eximia vir-
ginis pati-
entia.

Rom. 13.

C A P. I.

Vm sic autem Christi famula tanquam aurum in fornace probaretur, flante Austro, perinde vt hortus irriguus, virtutum flores germinare non destitit, alijs quoque optima de se exempla proponens. Fundauit autem structuram mentis suae in fundamento timoris Domini. In extremis angustijs semper illi in ore fuit, O bone IESV miserere mei. Ad eò defixit in Domino voluntatem suam, vt nihil neque cogitare, neque dicere, neque facere praemeditate libere, quod putaret displicere Deo. Fertur cum patientissimo Iob & beatus dixisse: Hoc mihi Domine acceptissimum erit, vt affligens me domine tua voluntatis impletio sit mihi summa consolatio. Accurate examinare & discutere, etiam minutissima quaeque in se accusans, & nam existimans. Itaque libenter omnibus se subdebat, ab omnibus haberi atque etiam infamari non renuuit. Fratris eius vxor, mulieris clamoribus valde vexabat eam, nemini quantunvis praeclarentis. Bauariae Dux Ioannes, mutato habitu, quandoque inuitis re animae suae rebus secretis cum ea collocuturus. Audiens autem limae garritus, tandem animo commotus, ait ad virginem: Et quod apud te eiusmodi hirundinem, quae totam hanc perturbat infirmam equo animo, domine mi, id genus hominum toleranda sunt infirmationes, tum vt nostra patientia corrigantur, tum vt virtutis exercitationes, quos eo Dominus indigere nouit, tum ne maioris furoris & perturbationis exhibeat. Quibus verbis egregius ille princeps non mediocriter rumena sua extraxit nummos, deditque bacchanti mulierculae. Quae lingua tum quidem nonnihil frenata est, quòd autem planè correpta. Alia quaedam mulier venit quandoque ad Lyduniam fremens. Misit eam iniurijs, contumelijs & conuicijs proscindens, vt posset eius num. Sed cum hac ratione nihil efficeret, in faciem mitissimam expuit. At verò nec sic quicquam eam permoueri sentiens, clamoribus, tanquam vim passā, vicinos concitare coepit. Sed sancta virgo impensare volens, clam ei munusculum transmisit: dicebatque suis: Ne fateor, qui viam mandatorum Dei, quorum plenitudo dilectio est, currere

DE LYDVVINA VIRGINE.

725

Iacob. 4.

Deut. 8.

Taciturni-
cus.

Lucis. 3.

Philip. 2.

Monacho
cuiusdam ea
confulenti
quid respon-
deret.

Obedientia
prædenda
Ecclesie &
confessario.

Memorabi-
lis eius sen-
tentia.

Putare me compellunt. Certè nemo tam auri vel gloriæ cupidus est, quàm illa cõtem-
ptus sui. sciebat enim patiẽtiam perfectum habere opus. Accedebant etiam interdum
ad eam quedam merobibule, dicebantque: Non possumus persuadere nobis te absque
cibo vitam dicere. itaque suspicamur te hypocrisis eludere homines. At illa: Non eritis,
inquit, ea causa incredulitatis crimini obnoxia, si id credere nolitis: sed tamen oro ne
dubitetis omnipotentem esse Deum. Non in solo pane viuithomo, sed in omni verbo,
quod procedit de ore Dei. Puto vos pie credere, quod in desertis locis panerit ille Ma-
rius illas, Magdalenam & Aegyptiacam. De me si id non creditis, non multũ refert: tan-
tum ne velitis non credere omnipotentẽ esse Deum. Et cur obsecro apud homines vel
negare velim me cibum capere, aut affirmare me non capere, quando neque malũ est
mi cibo, neque gloriæ quicquam habet, quantum ad hominem attinet, abstinere omni
cibo? Quicquid autẽ loquantur homines, equidẽ gratiam mihi diuinitus collatã nega-
re non possum, tacere possum, si in me inquirere desinant homines. De illius taciturni-
tate multa possum dicere. Vox eius vtr plurimum suavis & clara, sola, vt puto, Dei gratia
id efficiente. Diem vnũ ẽ tribus aut quatuor, quo post importunas febres aliqua remis-
sione poteratur, consolandis hominibus vtiliter impendebat. Nemo illam cachin-
nantem vidit, ex leuitate vix vnquam quisquam ridẽtẽ comperit: sed cũ grauitate qua-
dam hilarem se quandoquẽ prebuit pro ratione materiæ, de qua sermo esset, & eorum
cum quibus loqueretur. Diligenter obseruabat illud Sapientis, Tempus loquendi, &
tempus tacendi. Detractorum colloquia valdẽ abominabatur, qui linguis suis etiã de-
monstrorũ sanien lingunt. Solebat monasticæ vitæ cultores viuacissimis adhortari ser-
mionibus, vt obedientiam cum omni mansuetudine cõserẽt, quod maxima apud Deũ
premia haberet: quam Christus eis suo reliquisset exemplo, factus obediens vsque ad
mortem crucis. Monachus quidam Cisterciensis ordinis, cũ electus esset in presẽtũ,
vt ad Lyduuinam, difficultẽ se reddidit. Cupiens autem inuenire viam qua illud onus rejice-
ret, ad Lyduuinam venit consilij captandi causa: nè autem agnosceretur, tanquã de
quo rẽ ei exposuit hunc in modũ: Quidã ex nostris electus est, charissima, vt pascẽdã
animarũ suscipiat curam: sed cũ permultis eam curã periculis obnoxiam sciat, non
vult electioni assentiri, existimans se parũ idoneum illi functioni exequendã. Ei verò
Lyduuina ocyus respondit: Vereor ego, mi pater, nè fratris huius prætexus friuoli sint
suppetant, recusare non debet. Formidandum certè est illi, nè incidat in Scyllam, dum
vult vitare Charybdim. Sperabat enim sancta virgo tolerabilius esse ppter obedientiã
longi munere, nõ expetito, sed demãdato, quã excussio iugo, propriæ militare volun-
tate. Verumenimverò monachus ille contẽpsit cõsiliũ virginis, nec impositũ onus in
se recipere voluit, malens sua frui libertate. Sed, vt quidã ab eius ore acceperunt, in tan-
to ille postea molestias & afflictiones incidit, quod longẽ maluisset oneris illius pericu-
lo. Cũ enim honore humiliter subiissẽ, quã periculosissimi ocij, propria voluntate expe-
rit, dispendia expertum esse. Dicebat sancta virgo, si quis consultum animæ suæ veller,
vbi aliquo loco se figeret, atque illic in pectoris sui penetralibus cellulam siue incluso-
riam vel maximẽ execrabatur, qui pro sua libidine & animi leuitate ab alijs locis ad alia
se transferunt. Non enim solus locus, inquit, sanctum efficit hominem, cũ semper se-
cum secum ferat. Secularibus hominibus obedientiã hoc modo cõmendabat: Quis-
piam apperit, vt Dei spiritus in ipso operetur, ille sancta matri Ecclesiæ obediat, itemq;
confessario suo, a quo, tanquã a Christi vicario, magna ei salus prouenit. Quod si sic fe-
cerit, sentiet animi tranquillitatem, quã hac neglecta obedientia haudquaquã ob-
tinet. Paupertatis quã studiosa fuerit, declarant ruginum, stratum & rerum penu-
ria. Si quis ex ea quæreretur necessarius indigente, haberet ne satis: respondit,
quando satis. Quibusdam autem fœminis eam reprehendentibus, quæ nõ rant penu-
riam eius, illa respondit: Satis abundat, qui eo, quod habet, contentus est. Etiã autẽ mihi
paupertas & miseria: quibus ego abundans, Deo gratias ago & conquiesco. Flander qui-
dam venit ad eam, cernẽsque viles ædes eius, liberaliter obrulit se ei egregiã conditurũ
domum, in qua honestius degeret. At virgo paupercula, Tu quidem, inquit, dilecte fra-
ter, donec ero in humanis, ampliorem domũ non construes: si quis tamen, me defuncta,
in hoc loco domum hospitalem ædificare voluerit, oro Deum, nè eleemosyna eius vacua in

Ppp 3

finum

725

Iacob. 4

Deut. 8.

Taciturnus
taceus.

1 cols. 3.

Philip, 2

Monacho
cuiusdam
confutatio
opus diu
lucet.

Obediencia
præstenda
Ecclesiæ &
confellario.

Memorabi-
lis eius sen-
tentia.

Paupertate
egregie de-
lectatur.

Purissima
eius virgi-
nitas.

sinum eius redeat. Eiusmodi quidē domū postea illic extruxit Vuilhelmus medicus, si-
lius Godefridi medici, cuius supra meminimus. Interim verò dū vixit sacra virgo, tingu-
rium illud palatium ei erat, stratum stramineum lectus eburneus, cingulū ciliquinū balteus
regius, vlcera putrescentia preciosa monilia, horrida plage optata solatia, multa lachry-
me nona deliciae, mundana afflictio mira cōsolatio, vermes ē corpore erumpētes con-
uiuā familiares, dolores & angores dapes opiparae. Hortabatur alios ad abstinentiam,
sed ita tamen, vt eam ratio moderaretur & sale discretionis cōdiret. Virginea integri-
tas tam excellens in ea fuit, vt hodieq; antonomastice virgo dicatur. Veniebant quan-
doque ad eam libidinis ignibus valde inflāmati, quos illa ea causā misere lamentantes, su-
is consilijs, precibus & poenis ad corporis & animi munditiam reuocauit. Si corporis
cogeret necessitas, matronas honestas ad illud cōrectandū adhibuit: at tamen nudum
tāgi vix ab honestissimis vnquam permisit. sciebat enim pudorē virginittatis esse insigne
propugnaculum.

CAP. II.

Liberalitas
pauperis in
pauperes.

Vide stupen-
dom mira-
culum.

Luc. 6.

3. Reg. 17.

Aliud mira-
culum.

Item aliud.

Ipsa quidem nulla corporis alimonia indigebat, sed tamen propter deuotionē co-
rum, qui Deum in illa venerabatur, nonnunquam retinebat eleemosynas oblatas
pro sua aliorumq; necessitate. Sibi ipsi paratissima, pauperibus matrē se exhibebat,
nulli negans opē, donec terrencius superesset. Si largiri nihil posset, condolentem
prebebat animū, blandū ē pio corde promebat sermonē. Cibos interdum coctos, non-
nunquā crudos mittebat. Si quid negligēter in ijs fieret ab ijs, per quos mittebat, dolo-
bat animo eius, quod pauperes, tanquā celestis regni principes futuros, vel ad horulū
sua annona fraudari noller. Nouerat pauperū nomina & habitacula, & quāuis iaceret
in tenebris, omnia intueri, omnia distinctē cognoscere videbatur, perinde ac si pisis co-
tur inter homines. In pauperū vsus iussit hyeme sale aspergere carnes, salitas cū pisis co-
ctas illis trāsmittebat. Contigit aliquandō, vt cū vicinis diuidendā vacca quarta pars ei
cederet ad alendos pauperes. Ex ea cū ministrā eius quandā portionē cū pisis co-
senserat, & triginta domibus inde ad saturitatē distribuisset, quidā ait Lyduuina: Quemad-
modū iussisti, triginta pauperū domibus de carnibus & pisis tuis ad saturitatē dedimus,
& tamē nihil in olla diminutū videtur. Euestigio illa respondit: Non pro meis meritis,
sed pro sua bonitate id fecit Deus. An non ille dixit, Date, & dabitur vobis? Comederunt
sanē ex illis carnibus domestici eius, comederunt aduentantes peregrini, omnes admi-
ratione permoti, manū Domini adesse fatebantur, quā olim viduā farinulā cōseruaret.
Porro etiam diuites prae deuotione petebant interdum mitti sibi de buccellis virginis
nostrae. Illos verò pauperes ante omnes secretō fouere & pascere studebat, quos ex
opulentis nouerat ad inopiā redactos, & verecundia à petendis eleemosynis cohiberi.
Mendicabat autē etiam ipsa, si deessent carnes, quibus inopes reficeret. Orauit quan-
doque virū pium, vt si haberet armū porci coctum, mitteret sibi pauperibus imperi-
endū. Fecit ille, & mox sensit quā sit grata Deo manus porrecta ad dandum. Vt enim
ipse falsus est, cū paulō post coniecisset oculos eō, vnde tulerat armum, vidit aliū lon-
gē maiorem illic suspensum. Sciscitatur ex familia, num quis eum suspenderit. Negant
omnes: agnoscit donum Dei, sit erga virginē nostram deuotior, sit in pauperes liberali-
or. Mulier quēdā caduco laborā morbo, sēpē in plateis corruerat. Accidit autem, vt
magno spiritūs angore correpta, in domunculam Lyduuinae intraret, potumque sibi
dari posceret. Lyduuina tum nihil cogitans de exiguo vino, quod supererat, sed sitis
esset, aquā monstrauit foeminā, quodam vasculo cōtentam. Illa totam exhausta vini, di-
extincta non est. Arderet misera, plusq; sibi dari petit. Tum Lyduuina recordata vini, di-
gito ostendit: atque illa totū bibit: rursusque instat pro potu. Sed cū nihil liquoris
haberet virgo, dedit ei nummū quendam, vt illo potū sibi emeret: quē illa hilariter ac-
cipiens, abiecit. Deinde febribus Lyduuinam corripientibus, orat patrē, vt pauxillum
vini porrigat, quo labia arētia tingatur. nō enim meminit tūc foeminā morbidam esse
omne epotasse. Porrigit pater poculū filie, vnde illa mulier biberat, & ecce plenum est
optimō vino, diuinitus in illud infuso. Stupet virgo, sentiens nullū se melius bibisse ve-
num, nec tamē patri indicat vnde sit, licet & ille stupens admiraretur neq; colorē, neq;
saporē eius vnquam perire. Tandem cū in vasculo longo tēpore durasset, cuiusdā fo-
minae incuria effusum est. Per id tēpus adhuc paratissimē vtebatur vino Lyduuina: itaq;
doluit illud effusum, qd nunquā habuisset sibi accommodatius vinū. Cū enim alia vina
sine aquae admixtione bibere nō posset, hoc solū purum bibit. Obseruet hic lector hu-
manitatē sanctae virginis, quē ē suo poculo iussit foeminā morbo comitali vexatā bibe-
re.

Item aliud
miraculum

Crumena
I. 15 v.

Nota lector

Vitio eius

Humanitas
eius erga
puerperas.

Mira vis
precū eius.

re. Cū frater eius Vuilhelmus excessisset ē viuīs, multo arte alieno obstrictus, filij eius
in magnam inciderūt calamitatē, quam humanitūs enadere vix possent. Tum Lyduui-
negociū Nicolao cognato suo, vt is ē crumena, in quam nummos omnes condiderat,
satisfaceret creditoribus. Fecit ille, vt iussus erat, & cū omnibus esset factū satis, quod
reliquū fuit pecunie in crumena, ter corā Lyduuina numeratū est, & tantundē inuentū
est, quantū illa primō imposuerat. Illa verò prohibuit, nē cuiquā id indicaretur, crume-
namq; illā Domini I E S V voluit crumenā deinceps appellari. Atq; ex illa & ipsa expen-
debat in pauperes liberaliter, & Dominus I E S V S abudē infundebat. Quibusdā specia-
libus amicis aliquandō ex ea percunctantibus, quantum ex illa crumena post obitū fra-
tris sui Vuilhelmi distribuisset, sic respondit: Quandoquidē video non latere vos donū
Dei, pro certo confirmo vobis, me de illis octo libris plus quā quadraginta libras in
pauperes erogasse, prater eas, quibus dissoluias alienū fratris mei. Sex annis ante obitū
virginis multis modis ex ea pecunia datū est pauperibus, & illa rursus diuinitus auēta.
Post decessum virginis dimidia pars pecunie in eadē crumena reperta est. Quidam etiā
eius aurei nummi corā tribus fidedignis numerati, illis stupētibus, visibiles aucti fuere.
Quicquid sancta virgo conquirere potuit, tanquā palcā reputans, penē prodigē in in-
opēs Christi amore elargiebatur. Eam autē eius in pauperes largā benignitatē Christus
abudē cōpensabat. Rapta nonnunquā in paradysum, vidit quandoq; lucē mirabilē ē
celo vibrari, pręsertim in animas quorundā adhuc in terris degenitū, quas eō secum ra-
te, & in ijs celorū reginam, Christi matrem sanctissimā. Vidit etiā mensas sericis & pre-
ciosis pannis insterni, eleemosynas, quas per id tempus egenis pręstiterat, ceu ē celo al-
latas, aptissimē collocari: potiones quoque, quas in vasis fictilibus ipsa pauperibus prę-
buerat, in crystallinis & aureis poculis admodū reuerenter exhiberi, itemq; alia per-
multa, quae dederat miseris. Deindē vidit coetum clarissimum ad instructas discumbe-
re mensas, audiuit sonitum tanquā ad mensas hilariter epulantium: se verò illis ala-
criter ministrantē videre sibi visū est. Postea ad se reuersa, miris modis beneficia in pau-
peres cumulare studuit, ea visione non mediocriter animata.

CAP. III.

I N puerperas & egrotantes foeminas multā declarare solebat charitatem & huma-
nitatem. Fercula illis delictiora parari iubebat, maxime quae cum recta fide vite
probitatē coniungerēt. Ob eiusmodi foeminas adiuuandas quēdam mulier ei non
breui tempore familiaris adhaesit: quod ei valde gratū erat: quippe cui non me-
diocri esset solatio eiusdē sexūs & voti habere sociam, cui animi sui pietatem posset ape-
rire. Itaq; hanc foeminam huc atq; illuc, prout res poscebat, mittere consuevit: cuius
tamen vt certius haberet exploratum animum, plus solito aliquandō pietate perfusa,
eum quādam hilaritate illam ad se vocans, Quaso re, inquit, soror charissima, vt pro tua
in mltos misericordia eas ad forum piscarium, emasque delictiores pisciculos, eosq;
humillimē coquas, sicut nōsti velle egrotos. Parec illic deuota foemina, Lyduuina inte-
rim seruenter pro illa orat. Vix illa domum reuersa, exclamat Lyduuina: Fecistine cha-
ritatem, Deo gratissimam fecisti. Pete iam à Domino, quod tua conscientia dictabit pie pe-
tendum, & ego laborabo apud Dominum, vt impetres. Respondit illa: Oro, vt mihi re-
stet Lyduuina, Rem, ait, grandem petisti, sed salubem. Quod autem mihi commisisti, id
Domini curabit. Abi nunc, & ora tu quoque pro me. Sub his verbis mulier, quae an-
te moesto erat animo, perinde ac si grauem deposuisset sarcinā, mira consolatione af-
fectam se sensit. Orabat sēpē Christi sponsa Lyduuina Angelum suum, vt domesticis
suis suggereret, vt erga pauperes misericordes se praberent. Sedebant aliquandō ad
ostium, sed neminem inuenit. Accumbente illo, rursus clara voce auditur petens
eleemosynam. Surgit denuō sacerdos, sed nullus foris conspicitur. Cū ad men-
sam rediisset sacerdos, tertio petit ille eleemosynam, sed neque tertio videri potuit à
confessario properē ad ostium currente, cū tamen vicus ille pateret oculis, nec pos-
set in angulum defecē. Non parū igitur turbati illi, eunt ad virginem, quid gestum
sit, ordine exponunt. Tum illa, O tardi, inquit, ad surgendum fratri vestro Angelo.

A P R I L I S.

Vtinam illum ex animo plius venerati essetis. Eò enim venit ille, vt experiretur num inter epulas memores sitis Domini creatoris vestri. Sicut autem Lyduina eos, qui verè pauperes erant, tum palàm, tum secretò mendicantes benignè fouebat: sic contrà detestabatur illos, qui de pietate quæstum faciunt & rapinam, qui se simulant inopes, & hac fraude præripiunt stipem miseris, quos misère premir inopia, lupi sanè rapaces. Fœmina quædam specie religiosa, re autem vera prorsus ficta, lupo mentita paupertatem, sperabat se liberali munere affectum iri. Laborabat tum Lyduina acerrimis febribus, ità vt nec domesticis verbum vllum eloqui posset. Incidit autem mulier in Catharinam quandam, Lyduinæ familiarem, veste lugubri induta, trahensque longa ab imo pectore suspiria, tremula ac tenui voce vitam air se cælibem clàm ducere, eaque re se parentibus & amicis esse contemptui. Putans Catharina eam vera dicere, duxit eam ad confessarium virginis, dominum Ioannem Vualteri, virum bonum & verè Israëlitam. Is audiens fallacis fœminæ querimonias, ilicò largam ei præbuit eleemosynam. Altera die, recedentibus febribus, Lyduina Catharinam mox ad se iubet accedere, reprehendit quòd mendaci fœminæ tam facillè commodasset fidem, iubet deinceps maiori vri cautione. Libenter quoque nudos vestiebat virgo nostra, frera ope piarum fœminarum lanariarum. Vestiens quandoque erat sacerdos quidam, sed non erat ei pannus sacerdotali honestati congruus. Aduenit mulier quædam, ait se habere panni vnas sex, quas sibi aptauerit: porro filiam quoque suam aliquid pro se inde petere. Itaque non posse tam minus pannum illum sufficere. Dicit ei Lyduina: Affer quaso ad me pannum, ducit ad os & manum: statimque in tantum excrescit pannus longitudinem, vt & sacerdoti talis indè facta sit vestis, & fœmina cum filia abundè haberet, quod utrique sufficeret. Stupent omnes, sciscitantur quo pacto id factum sit. Respondet Lyduina: Sancti angeli ministerio factum nè dubitetis, vt & pio sacerdoti non deesset vestis, & vos commoditate vestra non fraudaremini.

CAP. III.

Codex eius. Sapientibus & insipientibus debere se sentiens Lydumina, cum mirabili audacitate, unicum habuit codicem vitæ crucifixi IESV, unde mirabili audacitate scdula discipula studebat haurire, quod alijs effunderet. Veniebant ad eam homines simplices & mechanici, vitæ consilium ab ea petentes. Quibus illa ait: Nè sitis ociosi, charissimi. ocium enim sentina & nutrimentum est viriorum. Virgines quoque adolescentulas, quod ea ætas plùs ferueat, tanquam virus quoddam virginitatis mouit vitare ocium. Venit aliquandò puella ad ædes eius, quam illa simul atque ingressa est, mox labori adhibuit, non sinens illam vel ad horulam foras euagari. Venit etiam quandoque vidua ad eam, dixitque se habere satis ad vitam sustentandam, rogabat num consuleret ipsi ocio se dare & quieti, an potius in laboribus incumbere. Lydumina respondit: Ad ocium te hortari non sum ausa: nôsti lanificium: illud si exerceas, non vesceris ociosa pane tuo. Vidua autem negociationem pertimescente, & pericula cupiditatis allegante, Lydumina ait: Lanificium bonum est, quod si exerceas vitandi ocij & pauperes adiuvandi causa, non est quod pertimescas. Vt autem Dominus te dirigat, semper velleris vnus lanam dicabis pauperibus: si id non placet, in honorem quinque vulnerum Christi quinque eis denarios largieris, & angelus tuus seruabit te, nè offendas. Accidit indè, vt post multa lucra vidua illa damna pateretur. Itaque cum rationes putasset cum mercatore suo, propter superiora damna aureum vnum subduxit, putans id sibi licere propter damna. Paulo post obiit ille mercator, ac deinde apparuit Lyduminae, aitque: Die scemina illi, restituat tibi aureum, præter ius ab ipsa usurpatum, emasque eo cæcos ad vias celebrandas, & ego adiuuero Ecclesiasticis suffragijs, & illam non feriat vltio celestis. His dictis, euauit. Refert virgo viduæ, quæ audierat: illa videns detectum, quod neminem mortalium scire putarat, terrore & pudore correpta, reddit aureum. Eos qui erant iuncti matrimonio, vt mutuam inter se seruarent pacem, virgo adhortabatur: consilium expetentibus, dicebat: Sacrum coniugium, dilectissimi, inijsitis: debetis non solum corpore, sed etiam animis seruare inuicem fidem.

DE LYDVVINA VIRGINĒ.

729

defm. Itaque pacem sectamini, vt Deus pacis fit vobiscum. Mulier quædam filiam su-
am cuidam collocauit, & post nuptias gloriabunda exposuit Lyduuinæ conditiones
generi sui. At virgo sancta, Non magnoperè, inquit, pensandæ sunt opes, pulchri-
tudo, natalium splendor, dignitas & cognatorum turba: potius spectanda virtus,
morum disciplina, prudentia, timor Dei, quibus modis partæ opes, quo iure te-
neantur. Prædixit etiam ei filiam eius multa passuram, non tamen defuturum illi
diuinum auxilium. Quod quidem ita euenit. Fuit enim sterilis, afflicta est morbis,
multisque castigata flagellis: sed orante pro ea Lyduuina, feliciter migravit ex hæ-
cra. Eo tempore vir quidam & mulier, cum essent iuncti matrimonio, & adole-
scentie seruoze raperentur in libidines, corporibus suis turpiter abutebantur: nec
ad Lyduuinam lauit, Domino id ei reuelante. Hortabatur igitur iuueniculum, vt
ab illa libidinis intemperantia abstineret: quod nisi faceret, iram Dei ait & ipsi &
marito eius imminere. Audiens illa occultum peccatum suum non ignorare virgi-
nem, promisit se deinceps illud vitaturum. Vtrum autem id fecerit, nescio: id ta-
men comperi, ventrem eius paulò post intumuisse, letantibus amicis, quòd con-
cepisse prolem existimarentur. Vt autem Lyduuinæ id relatum est, Frustra, inquit, ex-
ultant. non enim tumor iste prolem indicat, sed morbum in foemina latentem. Quod
quidem res ipsa comprobauit, diuturno languore foeminam corripiente, & tandem
morte iuueniculum sibi vendicante. Plerique ægri confluebant ad Lyduuinam pro
consilio recuperandæ valetudinis obtinendo: quos illa sæpè in vtroque homine cu-
bitus agritudines depellens. Confluebant etiam ad eam omni ex parte multi mo-
ris doloribus pressi. Erat enim illa tempestate tanquàm marer desolatorum omnium,
illa vero sæpè etiam in summis iam periculis constitutos, ad salutem reuocabat. De-
loqui solebat: Quandoeunque radio aut angore animi etiam vsque ad extrema viri-
tis vbera, & reuola Domino viam tuam, iacta omnem cogitatum tuum in illum, &
ipse faciet, vt omnis angustia tua obliuiscaris. ad extremum hæc subiungebat: Non so-
lum æquo, sed etiam iucundo animo ferenda est molestia omnis, vel immissa vel per-
missa calidis: immò etiam tanquàm virga amantissimi parentis complectenda: quan-
doquidem infinitis modis electos ille suos tanquàm aurum in fornace probare solet.
Erat sanè in feruentissimis sermonibus eius permultum latentis energiae, qui in au-
gebant, vngendo mirè reficiebant. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus
optime nouerat, ita tamen, vt in medio nationis tum infirmæ, tum peruersæ semper
incontaminatam se seruaret.

Notatu di-
gna.

Nouit oc-
cultis homi-
num pecca-
ta.

Valde affli-
ctis quid
consulue-
rit.

CAP. V.

C A P. V.

Odiſa noctuæ lux eſt, & buſoni vinea ſloreſcens. Ità etiam virginitas libidinoſis, ſuperbis humilitas, voluptatum ſectatoribus piorum vita crucifixa permoſta eſt. Accedebant interdum ad virginem noſtram etiam ventris mancipia & ſtrenui potatores, ut caperent aliquid ex ſermonibus eius, quod carperent. Vſurarius quidam, garrulus & cupidus, cum multa de ea auდიſſet, coram muliere ait ad eam: Quid faceres, Lyduuina, ſi Dominum I E S V M in altari ſub ſpeciebus ſacramenti occultatum cerneres, & ex alia parte in propria ſpecie videres? Subtrahit paululum virgo, & tandem poſt lachrymas, Tametſi, inquit, non pauci me docti & venerabiles tentarunt viri, at nunquam tamen memini tam moleſtam mihi motam fuiſſe quaſtionem, qualem nunc proponit hic vſurarius. Non viderat illa virum, nec de ſua quaſtu eius quicquam ab homine didicerat, & tamen prodiit cupiditatem ſua, fraudem cognoviſcit. Stupebant omnes comites eius, quippe qui hominis cupiditatem non noſſent, affectuq; pudore, cum illo quamprimum abierunt. Mulier quædam dicebatur ſe in Lyduuinæ & domeſticorum eius familiaritatem inſinuare, quæ demonſtrante ſepe iactare caſtitem ſuam, timens ne forte alias ſuæ libidinis foetore inſuaderet, cum multa patientia tandem dixit ei coram familiaribus ſuis: Itane ergo virginem te dicere non vereris? Reſpondit illa audaciſſimè: Proſus intactam ego me virginem profiteor. Et Lyduuina, Ego verò, inquit, inaniter hoc titulo gloriari te meo.

Homines mali quærit ei obreſcendi occaſiones.

Quandâ ſe virginem mentientem pudeſcit.

A P P R I L I S .

mo : Certè viginti quinque tales virgines, qualis tu es, possent in vna mola piperis liberè choreas ducere. Hoc illa audiens, pudefacta recessit. Dolebat hoc cuidam, quæ cæteris erat Lyduuina familiarior, atque illi : Cur piam virginem sic vituperando offendisti ? Respondit Lyduuina : Sine, sine illam. Noli mihi laudare in illa commenta diaboli. Si vis nôsse, quàm sit verè pia, corripe eam solam ob culpas minimas, quas facile poteris in ea aduertere, & comperies qualis sit. Fecit id postea scemina illa, & ad leuissimum blandæ reprehensionis verbum adeò perturbari cœpit sicta mulier, vt leuissimum blandæ reprehensionis verbum adeò perturbari cœpit sicta mulier, vt non virgo, sed fera pessima : non pudica mulier, sed à malo demone obsessa putaretur. Qualis autem fuerit, horrenda eius mors edocuit. Cum enim pro illa defuncta virgo Lyduuina orare vellet, ait ad eam Angelus : Noli operam ludere : cum sicta & hypocritis deputata est. Non est autem, quod putet lector, solum tenuiores & humilioris conditionis homines à Lyduuina reprehensos. Non timuit illa etiam principum & magnatum vultus. Venit quandoquæ ad eam ex longinqua regione princeps quidam, colloqui cupiens cum ea de sarduus quibusdam rebus, ad animæ salutem pertinentibus. Sermone in longum protracto, cœpit princeps ille, compunctus sermonibus eius, vberim lachrymas fundere. Tum illa occulta & obliuioni tradita peccata eius retexuit, atque illi : Meritò quidem, mi domine, angunt animum tuum leniores culpa, quas in patrem tuum admixisti : sed vereor nè sis cauteriata conscientia, maioraque peccata negligens, cum Phariseis illis excoles culicem, & glutias camelum : simulque commemorauit ei quædam non risu, sed lamentis profundenda, vt magis compunctus, largiores ab oculis lachrymarum imbres profunderet. Postremò ait ad eum : Age, quod agis, mi domine, & luctum amarum fac tibi, à Domino pro contritione benedictionem, pro lachrymis pacem, pro poenitentia gloriam consecuturus. Abijt indè illustris ille princeps, vitæque in melius mutata, solita mala in se suisque coercere studuit : sed non diù postea superuixit. Permulti alij nobilissimi vtriusque sexus homines noctibus veste mutata adibant illam, quibus ea multa virtute salutis verba eructabat. Si qui autem admonitiones eius spernerent, in eos seuerius nonnunquam diuina iustitia animaduertit. Mulier quædam loquax, comestationibus dedita, in tantam corruit scelerum voraginem, vt multos tum seculares, tum sacris initiatos in vitia pertraheret, facta laqueus venatorum, & decipula pedibus insipientium. Sæpè quidem obiurgata à Lyduuina, mansit semper sui similis. Cernens id sancta virgo, cœpit quibus potuit modis conuictores eius ab illa separare, nè cum illa perirent : cœpit etiam colubrina calliditate eius decipros paruulos è medijs flammis extrahere. Inescarat scemina illa sacerdotem quandam, cui ad se accerso ait Lyduuina : Oro te, mi domine, nè posthac quicquam cum illa muliere habeas commercij : abducet enim te procùl à salute tua. Promittit sacerdos se sibi prospecturum, sed mox relapsus, virginis admonitionem vertit in fabulam. Moritur indè filia Babylonis misera, redit sacerdos ad virginem, perquirat num quid comperti habeat de statu animæ illius. Dicenti virgini, an cuperet ipse videre eam, qualis esset, respondit se cupere. Orauit virgo Dominum, de diù post & ipsa & sacerdos rapti in spiritum, vident procùl venientem teterrimam demonum turbam, & inter eos infelicissimam mulieris animam, ineffabilibus subditam cruciamentis, adeò vt præ horrore turbinis & caliginosæ flammæ quasi ratarum ipsum adesse putarent. Corripitur sacerdos pauore incredibili, & vt postea ipse quibusdam indicauit, nisi speciali Dei ope seruatus esset, actum fuisset de vira eius. Sed postea redijt ad ingenium, & vt erat homo bibulus & potationi deditus diurnam rem oblata visionis vertit in cachinnum. At pius Dominus addit visioni diurnos languores, sed precibus virginis ereptus, non erubuit redire ad vomitum. Tertio sic percussus est à Deo, vt quauis rogaret per internuncios virginem, vt Dominum pro se deprecaretur, hoc responsi acciperet : Quando volui & potui, ille noluit : iam vellem quidem, sed non possum retardare Domini sententiam : neque descendet ille de lecto agnitudois suæ. oro tamen celestem regem, vt det illi poenitentiam, & ipsum quantum possum hortor ad compunctionem.

CAP. VI.

Periculis animarū, vti ſæpius probatum eſt, plūs cruciabatur ſancta vi-
ſui corporis doloribus. Cum Moyſe deprecari Dominum, ſolatio erat ei: ſen-
cruciatus, lucrū putabat: mortificari quotidie, ſpiritualis erat animæ illius respi-
ratio.

no. Sæpe ei diuinitus reuelabatur, si quis vreretur, si quis scandalizaretur, si quis
confilaretur, aut alijs laboraret modis. Orabat precibus; obsecrabat genibus,
cogebat lachrymis Deum: inuitabat promissis, instituebat doctrinis, terrebatur mi-
tis, proximos: ardebat, lucebat, zelabatur honorem Dei. Zelum eius dirigebat ve-
nitia, frenabat modestia, firmabat constantia, charitas inflammabat. Vir quidam
opulentus & celebris, Schiedami degens, desperatione vexatus, seipsum suspendio
tenebat. Cum igitur id exposuisset confessario suo, ille sciens spiritum Domi-
ni in virgine certis experimentis scripsisse se declarasse, ad eam accedit, exponit homi-
ni desperationem, se quotidie necare volentis: se quidem ait nihil omisisse eorum,
quæ possent miserum sanare, sed in dies illum habere peius. Virgo respondet: Sata-
na hoc artificium est. Puto igitur necessarium illi homini, ut pure confiteatur pecca-
ta sua, & pro satisfactione ei iniungatur hoc ipsum, ad quod cum teterrimus satan
agit. Sciebat virgo dæmonem odio Dei & sacramentorum non permissurum,
propterea obedientia fieret, quod ipse serpentina malitia suadebat. Sacerdore
vero dicente, se haudquaquam ausum esse talem satisfactionem vel poenitentiam im-
ponere homini illi, virgo diuini consilij non ignara, Age, inquit, pater id quod di-
co: periculum omne in me sit: tu ne pertimescas. Interim non cessat eum ad la-
queum hortari draco pestifer, miser homo præ tentationis importunitate tabescit.
Mittitur ocyus pro confessario, confitetur ille, & per sanctam obedientiam pro poe-
nitentia iubetur se suspendere. Latatur ille tali poenitentia, festinat oblara oppor-
tunitate ad laqueum, trahi appensum, illo ad collum adhibito, desilit ex loco,
quædam ascenderat, ut suffocetur. Mira res. Accurrunt ilicò dæmones, apprehen-
dunt hominem, rumpunt celerrimè restim collo eius implicatam, cum terrore quo-
dam & fridore mirabili missitantes dicunt, Possihac te non suspendes miser: simul-
tatis impetu inter parietem & cistam quandam illum detrudunt. Vbi eum,
quædam corpore pressus & tremebundus iacuisse, tandem à familia, quæ ubique il-
lum quæsierat, repertus est, sensimque ad se reuersus, coepit laudare Deum, statuit
magno pacto deinceps in tale se discrimen conijcere. O feminam admirandam, di-
uino proculdubio lumine illustratam, supernique secreti de viro desperato non in-
feram, cuius hoc sanè admirandum potius est, quàm imitandum consilium. Fœ-
minam in desperationem eam trahere nitebatur coluber tortuosus, & chartam
quandam infestis in somnis ei obtrudens, in qua scelus illius scriptum erat, supra
videtur, peccatum illud neque in præsentem, neque in futuro sæculo expiari posse.
Quibus rebus illa vehementer afflicta, coepit aliquantisper fidem adhibere hosti,
et tam propemodum redire ad iterandum facinus: sed pius Dominus, qui ad tem-
peramentum perire. Reliquia peccatorum interdum diem festum agunt suo autho-
ritate, qui dormit in secreto calami, in locis humentibus. Itaque tan-
tum vim passa, domunculam sacræ virginis intrat, cum multis lachrymis expo-
nit, quam fluctuat animo: petit humiliter consilium & auxilium. Tum virgo: Fi-
des in pace. Credit illa virgini, virgo causam illius tanquam suam proponit Do-
minum in coetu virginum, satanam quoque citatum peremptorie, chartamque
e manu satanæ chartam, arreptam discerpit, particularum congeries Lyd-
vina, mox accersit confessarium, non ignarum periculi, in quo femina verlabatur,
sua quæmonias, auditque ex Lyduvina: Bono sis animo: nihil posthac tibi
periculi, nihil te passuram detrimenti propter illud admissum facinus. Quicquid verò ti-
debat, & quantis rediret eruentissimus hostis, illa irridens eum, penitus liberata est,
gra-

CAP. VII.

CAP. VII.
Nimirum sic creuit in illa amor crucifixi IESV, & meditatio acerbissime passi-
 onis eius, ita vt nihil ei maiori esset solatio, quam in illius foraminibus arque
 plagis, instar columbae nidificantis, iugiter commorari. Eius enim vulnera

Dilectio hinc
Eucharistia
non panem
esse, sed ve-
rum corpus
Christi.

illam nec ad momentum in ore ferre sustinens. Pastor vero in sua temeritate iam apud adstantes deprehensum se pertimescens, simulata audacia dixit ad virginem: Quae hac temeritas est, infana mulier, ut corpus Domini ex ore reijcias? Respondit illa: Putas ne, pater, adeo me deliram, ut inter corpus Domini & panem vulgarem nullum habeam discrimen? Facile autem illud ab isto interposito, quod illud summi nihil alterari me sentio: hunc vero panem, quem tu mihi dedisti, velim nolum cogor reijcere, adeo tota ab eo natura abhorreo, totoque corpore angustor. Ille confusus sibi, quod non nisi vulgarem ei dedisset panem, ne adstantes offenderet, rursus ait: se ei corpus Domini porrexisset. Inde abiit domum, virgo flagrat desiderio communiendi, nec est qui satisfaciat. Cogitur ergo sine pane vitam manere usque ad festum Conceptionis eiusdem sanctissimae Virginis. Tum vero adstitit ei Angelus Domini: multa luce coruscus, atque ei: Ne timeas, neque contristeris, soror mea Lyduuina: propediem videbis. Saluatorem tuum, qui sanabit omnes contritiones tuas. Illa gratias agens, indicauit hac parochio suo, ne forte putaret illusionem diabolicam: sed male sit ille obstinatus, ut antea.

CAP. VIII.

Cubiculum
eius videtur
ardere, cum
tamen non
est ibi ignis.

Visio eius
plane vigi-
lantis.

Christus ei
imprimis
vulnera suo-
rum notas.

Christus
sub hostia
forma adit
ei.

VM autem virgo nostra more suo noctu vigilaret, mulier quaedam, cuius partulus filius agrotabat, consilium petitura venit ad eam. Quam cum esset consolata, & gaudenter a se dimisisset, mansit sola, exercitibus spiritalibus incumbens in ipso crepusculo, anno dolorum suorum decimo septimo, circa festum beati Thomae Apostoli. Porro simulatque se dedit deuotioni suae, ad eam cubiculi eius magnum ignem in cubiculo eius, quem ut exstinguerent, ad eam concurrerunt. Sed cum nihil cernerent, obstupuerunt: ait autem illis Lyduuina: Ite cum bona pace: hic nullus est ignis. ostio autem clauso, oro, ut me nunc solam esse patiamini. Quod cum illi fecissent, virgo seraphica, caelestis contemplationis inuauitate percussa, sursum ferebatur in Deum, atque in eum transformabatur, qui pro nobis crucifigi voluit. Non diu post remoto a facie panno, quo se texerat, vidit eum solare in cubiculo radiare, vidit etiam Angelum suum prope se stare, alium lanceam, alium coque tacto, sentit corpus suum ad tempus plane sanatum: vidit praeterea adstantes Anglos, eum iuuenes fortissimos, atque alium erucem, alium lanceam, alium clauos, alios alia passionis Domini insignia ferentes, quoque lectulo assidentes. Postea vero etiam matrem Domini cum sanctis non paucis aduenire conspexit. Iamque bartum super paleas supina: erat autem iuxta eam lectulus, propter aduenientes satis honeste compositus. Tandem venit Christus ipse in forma speciosissimi pueri, & in lectulo illo se reponens, blandissime virginem aspicebat. Mox vero in pedibus mutatus virum, instar crucifixi totus rubicundus, & sanguinolentus apparuit, coronatus spinea corona, & colore affectus, quo solent mori. In eum ergo intus virgo plane vigil, mirè obstupuit, commixtumque & gaudio & merore affecta. Cum autem in lucem mens illius abnormis esset, Christus lumen pariter & ardorem diffundens, in medio immensi luminis, virginis corpore quinq; vulnerum suorum signa luculenter impressit, impressaque reliquit. Cernens autem virgo ea clari aperta vulnera homines latere non posse, timeretque concursum & applausum minimum, orauit Dominum, ita dicens: Maneat, obsecro Domine, hoc dignationis tuae sacramentum inter me & te, sufficit enim mihi gratia tua. Mira res. Contemplatur curis rexit vulnera illa, sed dolor atque luor perpetuo permansit. His ita gestis, virginem beatissimam Virginem arma passionis Christi, quae ferebant Angeli, reuerente illorum manibus accipere, eique deosculanda exhibere, ac deinde auferri ab oculis suis. Sentiens autem Lyduuina se sensibilibus confixam, respexit ad pedes lectuli sui, viditque illic crucem stantem ea magnitudine, qua sunt illae, quae ad montes deferuntur: simul etiam pendente in ea paruulum ab ea pendente, & ex eius vulneribus profluentem sanguinem. Eo ipse spectaculo liquet facta amica eius, ait ad Dominum: Gratias tibi ago Domine, qui me indignam ancillam tuam sic visitare dignatus es. Audiens autem senex pater eam loquentem, mirabatur cui loqueretur. Surgens igitur clam, auscultauit ad cellulam eius, quis aut quidnam id esset. Interim ei apparuerat ei, videbatur per solarium velle recedere. Tiniens ergo & dolens abire virgo, O Domine, inquit, si tu verè es, in quem credo, obsecro, ut priusquam abeam, signum euidentis praesentiae tuae apud me relinquant. Mox ille in speciem formosae hostiae mutatus, ter vertebat se supra locum, ubi iacebat virgo, ac tandem

consistere visa est illa hostia in munda mappula, quae illic poni solebat. Sub his patet eius, qui nihil adhuc viderat, cum esset simplex & pius, more suo resedit in lectulo, seiscitatusque est, num quid fieri vellet, & quis ibi apud eam resedisset. Dicit autem ei filia: Rogo te, pater, ut ocyus surgas. habeo enim apud me crucifixum Dominum. Territus ille, aditum surrexit, viditque hostiam pulcherrimam: & admiratione permoti sunt. Cernebant enim omnes hostiam, sed non eodem modo. Erat enim hostia illa nec tam parua, ut sunt quae plebi porriguntur: nec tam magna, ut ea, quas accipiunt sacerdotes sacrificantes. Radij autem eius extremitates oram orbiculatim ambiebant: intus habebat crucifixi effigiem cum cruentitudine. In latere vno speciatim habebat supernè gutta vna, pisi dimidij magnitudine. poteratque hostia ab omnibus perspicue videri, sed ab alijs iacens, à Christine tanquam in aëre pendula videbatur. Ad eius autem conspectum tam animum quam corpore adeo exultabat sponsa Christi, ut formidarent ei, qui aderant, ne & viscera eius supra humanum modum exilire. Exultabat plane cor eius in Domino delectabatur in Deo salutari suo. Hanc hostiam multi viderunt, idque iureiurando confirmarunt.

CAP. IX.

EAdem autem nocte misit sacra virgo quendam ad parochum suum, qui hac ei indicaret. Ille vero licet fidem non adhiberet, at tamen commoto animo veniens ad virginem, Ecquid, ait, hoc noctis tempore tibi praestari vis? Et illa, Non vides, inquit, pater mi rem, quae hic geritur? Video, ait ille, commentum diaboli est, sed Deus verus, qui te & me creauit. Cumque ille rei euidentiam premere non posset, quippe qui perinde ut ceteri cerneret hostiam sanguinis asperguntis, attonitus ignorabat quid ageret. Tandem iussis omnibus exire foras, ostio clauso, adiurauit virginem per tremendum Dei iudicium, ut nemini id quod parochus ex virgine, quid de hostia illa fieri velit. Primum perplexa virgo quid responderet, tandem cum intra se rogasset Dominum, durius exprobranti sic ait: Quid tibi porrigi? virgo respondit: Non satanam volo, sed Dominum meum. Ego veni, inquit pastor, veram hostiam è templo tibi asseram. De hac nescio, quid sit, aut quid sit: planeque consulo, ne illam sumas. Demum porrexit ei illam hostiam, diuina merum esse figmentum diaboli, at tamen talem se ei praebere, qualem ipsa hostia consecrata, animo & spiritui eius magnam afferebat delectationem. Postridie veritus pastor, ne tam stupenda res tota vrbe diuulgaretur, pro conuocato populo: Hac nocte, charissimi, Lyduuina non bene compos mentis, à diabolo periculosè admodum illusa est. Pero igitur, ut oretis pro illa, dicam orationem Dominicam, ut in fide constans perseveret. Inde cum Eucharistiam dedit ad Lyduuinam, turbis eum sequentibus, quibus domum ingrediens hostiam commentitia, minimè consecrata: se verò nunc velle ei dare verum corpus Christi sacramentum. His dictis, intro ingressus sedit iuxta Lyduuinam, nihil tot iniurijs irritata, maturè inprimis ait ad eum: Non rectè locutus es, Angelo id mihi reuelante, tibi significauit, ut vel sic dares gloriam Deo? Tu non tibi imputer ad peccatum. Tum ille indignabundus, Vis ne, inquit, percipere corpus Domini, quod tibi nunc assero? Equidem volo, ait illa, modo tu quomodo tota commouetur vrbs aduersus parochum, adeo ut ille è templo progrediatur, ut possit sedari concitata plebs. Respondet ille, ut prius dixerat, se sic sentiri: si autem seruasti, vbi nam reposuisti eam? Dicente eo, se combussisse eam, in-

Multam
hostiam vi-
dent.

Hostiam il-
lam etiam pa-
rochus vi-
det sangui-
neis asper-
sam guttis.

Parochus
publicè vir-
ginem delu-
sam ait.

Tota vrbs
comouetur
aduersus pa-
rochum.

stant illi, ut ostendat locum, ubi combusserit, ut possit diligentior fieri inquisitio. Hic illo obmutescente, populi creuit tumultus aduersus eum. Redeunt primores vrbs ad eum, rogant ubi hostia sit. Respondet se illam in aquam proiecis- se. Illi contradicentibus, dicit se in cloacam eam iactasse, ne vesana plebs idololatriam incurreret. His verbis auctus est populi fremitus, quod hostiam à multis fide dignis visam tot miraculis insignitam in cloacam misisset. Tertio redeunt ad eum quidam ex maioribus vrbs, hortantur ne exeat de templo propter commorantem plebem. Mittitur interim ad Episcopum, ut absque mora veniat Schiedamum. Is vero ea nocte crebro in somnis monitus fuerat, ut properè iret Schiedamum. Nec cunctatus Matthias Episcopus suffraganeus Traiectensis, iunguntque se ei non pauci praelati & officij. Quod ut comperit pastor Schiedamensis, valde animo consternatus est. Mittit igitur clam amicum quendam ad Lyduuinam, orans ne id, quod ad ipso stulte admissum esset, viciis velit, sed excuset pro sua humanitate. Promittit optima virgo, se facturam quicquid saluo Dei honore, fide bona facere possit. Accedunt inde ad eam praelati, qui venerant, sequente eos pastore. Fit accurata in rem gestam inquisitio, excutuntur facta pastoris, de re tota abundè testantur, qui interfuerant. At verò piissima virgo Lyduuina, ne quid sacerdotij honori derogaretur, obsecrauit Episcopum, ut laicis dimissis, ipsam solam cum alijs praelatis audiret. Illo assentiente, cum lachrymis sic exorta est dicere: Oro domine reuerende, ut duo mihi non neget, priusquam respondere compellar. Ille ut pius pater consolans eam, Pete, inquit, quod voles, impetratura quicquid rationi consentaneum fuerit. Tum illa resumtis utcumque viribus, Ante omnia, ait, pero absolutum vinculo, quo adstricta sum. Adiuravit enim me terribiliter pastor meus: respondere ausa non sum, nisi prius maiori autoritate absolutum. Deinde obui respondere ausa non sum, nisi prius maiori autoritate absolutum. Deinde obui precor, ne quid pastori meo hoc nomine vel damni in rebus, vel molestia in corpore irrogeris. Mirabantur illi rogantem eam pro aduersario suo, & tamen promiserunt se ita facturos. Ait ergo: Protestor ego coram vobis dominis meis, me libenter mortem oppetituram pro veritate eorum, quæ circa me hæc gesta sunt. Noueritis igitur Dominum meum IESVM Christum in pueri crucifixi effigie hæc ad pedes lectuli mei apparuisse. Cernebantur autem in eo quinque vulnera, & circa eum multa lux. Timens autem ego ne me desereret, aio ad eum: O Domine, si tu verè es, in quem credo, oro ut discessurus certum hæc signum relinquas, quo cognoscam te re vera hæc adfuisse. Tum ille in hostiam mutatus, mansit apud me. Oro igitur, si quid hæc quacunque negligentia vel fragilitate peccauit pastor meus, ut id e prorsus condonetis, quemadmodum polliciti mihi estis. His à virgine modestè & sedatè prolatis, cum fidem datam fallere non auderent praelati, placati sunt: Facta autem diligentiori inquisitione, innocentia virginis & patientia per omnem regionem innotuit, & pastoris vanitas confutata est.

CAP. X.

Post hæc pacem cum suo parochia adeptæ sacra virgo, coepit fidentius sacram communionem expetere, sumptamque magis ac magis esurire. Porro autem in locis impressorum ipsi vulnerum à Christo acres tum coepit sentire dolores, & ardentissima charitate sursum ferri in Deum. Est vero modis omnibus celata illa cuperet vulnera illata, at tamen ubi Domino secus sum est, celare ea non potuit. Solebat interim chirotheca sinistram induere manum, cuius erat odor suauissimus, ne quisquam plagam cerneret. Verum enim vero cum ahuc esset in viuis, nocte quadam apparuit ipsa cuidam matronæ, quinquæ vulnerum notas vel stigmata ferens in corpore suo: quorum iucunda contemplatione miram sensit matrona illa mentis consolationem. Postera luce venit ad Lyduuinam, exploratura num re vera plagas habeat in suo corpore, uti nocte conspexerat. At sacra virgo præ humilitate affirmare noluit, nec tamen ingens, exultabundo spiritu sinistro brachio strinxit matronæ manum, & cum ingentis gaudio dixit: O caput, caput: tanquam diceret: Secretum meum mihi, secretum meum mihi. Mercator quidam in Britannia fuit, qui nec viderat unquam Lyduuinam, nec nomen eius audierat. Laborabat is in tibia morbo obdormiuit. Cum autem aliquando miserè doleret & ingemisceret, præ mœrore obdormiuit. Admonitus verò est in somnis, ut vel ipse proficisceretur, vel alium mitteret Schiedamum.

Mercator quidam in somnis admonitus.

DE LYDVVINA VIRGINE.

Schiedamum Hollandiæ oppidum, qui sünd paulum asportaret aquæ, qua Lyduuina manus ablisset suas: additumque est, ea aqua si tibiam lauet, ilico curaret. Manè surgit ille, vocat ministrum, iubet ire in Belgicam Hollandiam, & illic, iubetque secum referre aquam, qua suas illa lauisset manus. Capessit heri sui illa negare potuit, charitate illam compellente ut daret. Redir famulus cum aqua ad dominum suum, is lauat ea tibiam suam, marcida caro mox reuiuiscit, fugit doctus omnis, & tibia in pristinum statum restituitur. Fœmina quædam honestæ vitæ, quam aliquando ipse vidi, id quod iam dicturus sum, mihi narrauit. Laborauit ipsa quandoque morbo graui, sed oculis: cumque esset Lyduuina cum prius familiaris, & ad eius consilium vitam suam accommodaret, fidenter ab ea petebat laborare, quæ paulatim incrementa accipiet. Sed abi ocyus ad medicos, & ad medicos eius loci peritissimos, aiunt illi quoque fistula ipsam vexari, sed nullo modo curare eam posse. Redit ergo mœsta ad sanctam virginem, dicit desperare medicos ipsius sanitatem. Illa Deo reuelante non ignorans & animi & corporis eius dolores, primò fundit preces ad Dominum, deinde leniter tangens ex- haurit usque diem in laudem virginis rem gestam latibunda commemorat.

Præclarum miraculum.

Sonat morbum insanabilem.

TERTIA PARS VITAE.

CAP. I.

VM sic autem tanquam aurum electum probata esset virgo Lyduuina, perinde ac si nihil hæcenus profecisset, totam se pro multis lucrandis animabus Domino obtulit, tota flammis charitatis incensa. Spiritu confirmata, corpus pro nihilo putabat, nocte rigans lachrymis stratum suum, genas cruore tingens, pectus complens sudoribus, patrem clementissimum conciliare cupiens miseris peccatoribus. Et audiuius & vidimus permultos, qui ad matrem eam expeterent. Canonici quidam ex ijs, quos regulares vocant, feruenti supplicet in me, & salutis meæ præcipue impedimento est. Ait illa: Orabo libenter, ut ille vir pius, sed cum esset voce bene clara & canora, quadam vanæ gloriæ cantatione cantans agebatur. Orat pro illo Lyduuina, canora vox raucescit, & ne ambigi factum id diuinitus, multos ille consulit medicos, adhibentur varia remedia: sed cum nihil posset effici, alius quidam eiusdem professionis canonicorum peritissimo medico quali subridens ait: Noueris domine medice socium meum quandoque petisse à Lyduuina, rogaret pro ipso Domino, ut auferret ab eo, quod plus sibi in ipso displiceret. Puto autem hoc iam peritum esse, reorque frustra omnem hanc operam infumi. Audiens hæc me, qui virginem nouerat, Si sic, inquit, se res habet, facessant Hippocrates & quatuordecim, ipsi ministrantem. Diligebat illum, sed ut memor esset sui, tum in illi poculum, vnde bibebat. Iussus à Lyduuina circa natiuitatem beatissimæ virginis, plenum tenuissima cerenilla posuit iuxta lectulum eius. Manè potum sentitur optimo liquore repletum, tanquam aromatibus angelicis mancipatum. Plurimi inde bibentes, testati sunt eiusmodi potum hæcenus sibi non fuisse bibisse: nec quicquam eis nocuit, immò & profuit & placuit non modicum febribus, ad beatissimi Martini Episcopi serias laborauit. Orante autem pro

Tota se impendit salutis animarum.

Præcibus eius efficacia.

Nepotulum febrecitante sanas precibus suis.

pro eo virgine, confestim sanatus est. Noui ego complures, virgini, cum esset in humanis, magis addictos, qui dicerent frequens hoc illi in ore fuisse: Non potest capere lasciuus animus sententiam illam, Virtus in infirmitate perficitur: immo & per eam etiam non habita impetratur. Potest hoc confirmari exemplo illustri, quod nunc commemoro. Rogerus quidam Schiedamensis, strenuus potator erat & heluo. Cum is aliquando in taberna federet cum eiusdem farinae socijs, & illi iam poti linguas effrenas laxarent in electam Christi ancillam, nec ab obrectationibus virulentis & calumnijs sibi temperarent, dicerentque vel clam voracitatem deditam illam, vel demonis opera cibum non capere: ille tametsi aequè ac illi potaret, non ferens tamen virginis iniurias, ait ad eos: Sit queso, socij, silentium de virgine: sufficiat nobis stultitia nostra, qua Deum quotidie offendimus. Virgo hæc bona & sancta est, & quicquid in ea sit, à Domino fit. Hæc & pleraque alia dicente Rogero, illi iam portione calidi, deteriora in virginem vomere coeperunt. Tandem vnus Rogero colaphum infringens, Abi, inquit, homo villissime, nec nostram perturbas sodalitatem. Tulit ille patienter alapam, & quid Rogerus respondisset, & quid passus esset: cumque ea priusquam hominibus innotuissent, suo confessario ordine exposuisset, ait ad eum: Queso pater ocyus te conferas ad Rogerum, dicasque ei: Lyduuina te salutat, & ex parte Dei gratias tibi agit, quod pro Dei gloria & suo honore zelum declarasti, & colaphum tibi sustinueris patienter, pro quo Dominus opportuno tempore reddet tibi gratiam. Mox se confert ad Rogerum virginis confessarius, commemorat Lyduuinæ mortem: ille stupens, Et vnde illa, inquit, scire hæc potuit, quæ heri vespere facta sunt, nec ex me quisquam rescivit? Responder confessarius: Sufficiat tibi eam hæc nolle: tu verò bono sis animo, nihil dubitans Dominum prouidurum. Ab eo deinceps vir ille se à socijs subducere, vitare peccata: coepit etiam, tanquam alter lob, magnam rerum temporalium iacturam facere, flagellis Domini expurgari, in facultatibus, in amicis, in domesticis, in corpore suo procellosas perpeti angustias & vexationes: sed cum malorum incrementis crescebat etiam in illo sancta patientia, & ubi abundauerat voluptas, vanitas & iniquitas, iam superabundabat patientiæ tranquillitas, maturitas & charitas. Tandem longa agrotatione attutus, posita carnis sarcina, letus migravit ad Dominum. Mulier quædam pia, in manu corporis dolore pressa, in atrio domus Lyduuinæ plorabat & clamitabat. Virgo accito confessario, rogat quid isthuc sit. Responder ille, vnam è domesticis præ dolorum acerbitate stridere dentibus, & quietem capere non posse. Lyduuina autem iubens eam ad se venire, sciscitatur num velit iuvari ab ipsa. Illa dolente, se id summopere velle, sed sufficere ei proprios dolores, cupere autem Dominum pro se deprecetur. Orat Lyduuina, & statim liberatur scemina: Dominus autem augeat Lyduuinæ cruciatus, ita vt præter morem nocte ac die stridere dentium non absque cernentium stupore mirabiliter vexaretur. Puerulus quidam, horrendo affectus morbo, lugubres dabat voces, nec quiescere potuit. Atque latus ad lectulum, qui erat apud Lyduuinæ stratum, mox tacitus quieuit. Rogatus Lyduuina, num melius haberet, respondit iam bene sibi esse. Solebat autem Lyduuina pueros hortari ad sectandam castitatem. Itaque & hunc puerum blande uitabat ad virginitatis tuendæ studium, quantum illa ætas capere potuit. Et illi quidem postea grandiusculus amauit castitatem, eamque sumptu monachi habitu etiam professus est. Sacerdos quidam probus, & ob vitæ pudicitiam non modicriter charus Lyduuinæ, febre acutissima correptus, non longè à morte abfuit. Eius soror ex Lyduuina quesivit, quandiu passurus esset febrem. Illa respondit circa primam Quadragesimæ Dominicam curatum eum iri. sicque factum est, orante pro illo Lyduuina, quæ id viro cuidam religioso indicauit, sed ea condicione, vt ipsa vincente nemini referre ausus esset. Sæpè illa ob deprecandas elades & pericula impendentia & patiebatur in corpore, & orabat Dominum. Multis itaque quandoque intestinum in ea regione bellum inter patrem & filium. Multis itaque ob tuendam vitam loca turiora petentibus, quidam è longinquo adueniens, Scio, inquit, mortem me haudquaquam euasurum, nisi me seruent preces virginis, Schiedami latitantis. Id cum ad eam quidam rerulisset, humiliter ait: Gratias

Nouit quid de se ablen-
te dicatur.

Rogeri cui-
usdam eam
defendētis
mira con-
uersio.

Scemina di-
re cruciata
sanatur.

Prædicat-
tura.

Multum tri-
buitur preci-
bus eius.

ago Deo, quod homines simplices mihi paupercula tam bene fidunt, oroque vt secundum fidem illorum fiat eis. At ramen confido in Domino IESV, quod nobis Schiedamensibus non minus bene, vel etiam melius erit, atque vicinis cir-
cuinque. Cum autem damnis innumeris propinqua oppida afficerentur, & clas-
sis Schiedamum totis viribus debellare & euertere niteretur, orante Lyduuina
virgine, non potuit oppidum attingere, irritusque fuit omnis militum cona-
tus.

Obserua-
vim precum
eius.

CAP. II.

Ensitare etiam solebat Lyduuina, quàm sanctum & salubre sit orare pro mortuis, qui sunt in regione expiationis, non ad perditionem, sed ad pur-
gationem: non ad destructionem, sed ad castigationem. Itaque arreptis
armis spiritualibus, eis ferre suppetias conuocabatur. Nocturno tempore
rapti in spiritu ad loca poenarum, videbat non absque summa commiseratione,
torqueri animas, & ingentes ignium globos in sublime efferri. Roganti autem
quandocumque Angelo, num animam, quam digito monstrabat, iuuare vellet, se per-
suasum esse respondit. Tum Angelus, Oporteret igitur, inquit, per medias transire
flamas. Ego verò, ait, libens id faciam. Transiens igitur per flamas, vidit illic
tormentis sese contrahentes, indigneque ferentes humanitatem eius, qua cupiebat
subuenire animabus. Cumque iam pertransisset, vidit animam ab Angelo indica-
tam, è poenis eripi, & postea exultantem ad celos proficisci. Rogauit eam
quidam, vt pro patre suo per id tempus defuncto oraret. Ducta est autem in
spiritu ad regionem illam, vbi eius viri anima cruciabatur: aitque ei Angelus: Hic
est ille vir, pro quo te deprecaturam spondidisti. Vt autem vidit eam vir ille, ait ad
se: Ab eo tempore, quo purgandus huic intraui locum, spiritum in carne
non vidi, nisi spiritum virginis huius. Sit benedictus Deus, qui mirifica-
uit misericordiam suam mihi in hac hora. Paulo post, orante & patiente pro eo
sancta virgine in corpore suo, liberatus est, sicut uxori eius postmodum reuelatum
est. Vidit aliquando Lyduuina spiritum cuiusdam defuncti specialibus poenis excru-
ciantis, quæ petisset vt oraret pro eo: se quoque impetraturam, si quid piè pro
specialibus absolutus, ductus est ad communem purgandorum locum. Sorore au-
tem eius importunè scire cupiente ex Lyduuina, de statu illius, tandem ea retulit
quod vidisset, insitque certas præstari elemosynas, & in ijs caponem, qui paupe-
rum agros pararetur. Fecit illa, vt iussa erat, & ecce nocte intempesta adest tur-
ba pauperum, è quibus vnus caponem manibus tenebat, similem illi, qui fuerat
defuncti illius. Et hæc quidem postea in quosdam incidit morbos propter
eius suum, quos cum præ dolorum atrocitate ferre non posset, orauit Ly-
duuina pro ea, & quamprimum liberata est, quod autem reliquum fuit poenarum,
quæ in Lyduuinam translatus est: sicque tandem è poenis erepta est anima illa.
O si possem, Deus meus, carnem & sanguinem meum dare pro animabus illis,
quæ tu castigas. Pro his ergo orabat, suspirabat, vigilabat, sacrificia offerenda
in corpore migrasset, Lyduuina rapti in spiritu vidit hominem, facie ipsi ignotum,
se ad pedem montis, & volentem quidem ascendere, sed minimè valentem: au-
tem etiam dicentem sibi: Miserere mei, Lyduuina, miserere mei, & in montem hunc
deportato. Illa accipiens eum in humeros suos, tulit in montem, sed difficulter sa-
tis ait autem ad eum: Quis vocaris? Er ille: Balduinus à Campo, inquit. Manè
confessarius virginis venit ad eam, viditque ceu labore graui defessam, & agere respiran-
tem. Itaque ait ad eam: Ecquid habes, filia? Cur præter morem tam difficulter respi-
ras? Illa respondit: Ego, pater, à monte iam venio, in quem Balduinum à Campo tran-
siui, sudore pariter & labore iam afficta. Ille nomen viri iam antè crebrò audierat, sed
non ignorabat. Triduo post nescius eò venit sacrificaturus, vbi Balduinus decessit,
sed quidam tota vita sua carnis illecebris deditus, statuerat corrigere mores suos: sed

2. Mach. 12.

Ducitur ad
loca purga-
torij.

2. Mach. 12.

Furor ma-
ligni demo-
nis.

Summa Ly-
duinæ cha-
ritas erga
defunctos.

740
morte præuentus, etsi valde contritus, tamen pro peccatis ita vt par erat satisfacere non potuit. Orans autem pro eo Lyduuina, ducta est ab Angelo in illam regionem, audiuitque vocem lugubrem ceu è puteo abyssi, quam Angelus dixit esse sacerdotis illius. Cumque miraretur cum duodecim annis tam horribili loco detentum, Angelus eam intuens, ait: Vis ne aliquid pro eius liberatione peti? Volo, inquit, & quidem libenti animo. Mox ei ostendit Angelus locum, vbi volorago quædam cernebatur & gurgis ater ac horribilis, tanquam torrentium multorum, magno impetum manantium. Hunc gurgitem, inquit idem, transmittas oportet, si vis hanc liberare animam. Illa vero cum in aquas illas terribilem edentes fontem ingredi timeret, Angelus admonuit, vt infracto animo transiret. Itaque virum induta calitudo, & ardentissima charitate incensa, ingressa est in tumultuantes vndas illas, & summo labore eas superans, victrix obtinuit quod optauit: viditque repente sacerdotis illius animam niue candidiorem è pœnis euolantem, ac deinde in nitidissimo se riuulo abluentem, & cum iubilo abeuntem in celos. Illa autem hora Lyduuina ad se reuerfa, tanto sudore madere reperta est à domesticis, vt nemo ambigeret, spiritu eam valde defatigatam, alicundè reuertisse. Fuit alius sacerdos, virgini dilectus & deditus, quem illa à vita dissoluta ad meliorem frugem reduxerat. Is non admodum diu à conuersione sua, peste correptus obiit. Orabat autem pro illo & lachrymabat Lyduuina. Interim ecstasim passa, valde anxie se re cupiebat, quo in statu res illius essent. Quærente autem ab ea Angelo, num promptam se exhibere veller ad perferendum aliquid pro illo, respondit, si sic Deo visum sit, & absque suo detrimento fieri possit, se id vnice optare. Mox raptam ad pœnarum loca, vidit puteum teterrimum, terribilibus plenum cruciatibus: rogauitque Angelum, num is locus tartareus esset. Ille vero, Non est, inquit, hic tartarus, sed non longè abest. Circumspiciens autem vndique Lyduuina, intruita est alium locum, absque comparatione terribiliorem, ceu ex æternis constructum faxis, & mirè profundum: audiuitque illic clamores mirabiles, stridor, gemitus, ululatus, tumultuationes, malleorum ictus, percussiones, quibus animæ sine vlla miseratione à crudelissimis tortoribus contundebantur: nec loci illius horrore comparari possent, etiam si simul audirentur, totius orbis clamores & fragores. Dictum est autem ei ab Angelo, eo loco damnatos contineri: cumque nollet videre eum, quando etiam auditus ipse nimis quàm molestus esset. Conspectum verò etiam puteum quendam, & ei insidentem Angelum facie mœstus: quem vbi didicit custodem esse sacerdotis, pro quo orauerat, & causas mœroris ex certis eius sacerdotis demeritis percepit, mox ab Angelo docta est speciali illic eum purgatorio castigari. statimque sapertus est puteus, & erupit inde flamma terribilis atque fumosa, simulque eiulatus altissimus. Interroganti Angelo, an vocem illam nōset, respondit Lyduuina, se probè illam cognitam habere. confestim autem ascendit anima illa specie ferri ignitissimi, voce confusa dicens: O charissima Lyduuina, o speculum purissimum, quis mihi det, vt quandoque Dominum in te, & te in Domino contemplari queam? Accidit tum quiddam mirabile. Nam simulatque Lyduuina vidit animam illam ceu ex putei abyssu ascendentem, tanto pauore consternata est, vt etiam cingulum nouum, crassum & hispidum, quo more suo ad se nem accincta erat, crassiori & saniori sua parte medium rumperetur, & illa mox ad se rediret. Rogantibus autem quibusdam, vt illa hora se habuerit, Credite mihi, inquit, nisi me vinceret Dei amor & honor, cuius causa nihil est quod non velim perpeti, si sem obtinere pro voto quicquid celi ambitu continetur, nollem denuò talem sentire terrorem, qualem iam passa sum. Paucis post diebus Angelum illum, quem mœrentem conspexerat, iucundum & hilarem vidit: tandemque anima illa extra puteum ad communem expiationis locum translata est, adiutaque pœnis, quas virgo sanctissima ex amore patiebatur, ad celos euolauit. Quam verò prudens & cauta fuerit in responsis suis Lyduuina, perspicuum fiet ex ijs, quæ subiungo. Loquax quædam mulier non parum molesta ei fuit, vt cognosceret ex ipsa statum cuiusdam defuncti. Allegabat autem eius temporis virum quendam religiosum, de quibuslibet defunctis, si esset interrogatus, affirmatè respondentem. Sed prudens virgo, alieno periculo cautiore facta. Meum, inquit, non est iudicare quenquam: si autem rectè fecit religiosus ille, quem tu mihi

Animam libet et pœnis horrentis.

Rapta spiritu, videt immanes cruciatibus purgandorum.

Item tartarum.

Nota rem miram, nec puteus vanā fuisse visionem.

Cautio eius in dādis responsis.

741
adeo commendas, facillè pronuntiando de defunctis, id ipse iam nouit. Audierat enim ex Angelo, virum illum, licet alioqui castum & pium, pœnis addictum, quod reuelationibus multa admiscuisset de suo sensu minus vera, atque propter eiusmodi quæque Vuilhelmo Hollandiæ Comite, quibusdam falsò referentibus coniugi eius, Lyduuinam dixisse eum saluum esse in calis, & Lyduuinam ipsam triduo mortuam, deinde reuixisse: Comitissa illa clam misit hominem, qui ex Lyduuina expiscaretur, an hæc ita se haberent. Et ille quidem curiosè ex ea cœpit percunctari, sed hoc ab ea tulit responsum: Ego, frater, si triduo mortua fuisset, certè ab amicis humata essem. Quod si Comes tam citò ab omnibus est pœnis purgatorij absolutus, possem equidem lugere dilationem incolatus mei, & tam diuturnos dolores meos, vt quæ decem & septem annos miserè decubuerim. Ijs auditis, callidus homo, rubore suffusus, non habuit quod responderet, sed suo fraudatus desiderio, retulit suæ scientiæ integritate & absque fraternæ salutis detrimento celari posset. De reliquis viris, itemque sacerdotibus, quorum inculpatam nouerat vitam, fidenter loquebatur: parcius de secularibus bonæ existimationis: de sceleratis verò & flagitiosis hominibus etiam adiurata non nisi parcissimè reuelabat. Sedit aliquantulum apud stratum eius sacerdos quidam, in vulgo sic satis honeste & bonæ famæ: sedebant ibi & complures alij. Erat tum ibi vas sinapi plenum, & cum sermo haberetur de pœnis purgatorij, dixit tandem ille sacerdos: Vellent liceret mihi tot annis degere in locis purgatorij, quot sunt in hoc vase sinapis grana, modò certo constaret me postea saluum fore. Ad hæc Lyduuina suspirans respondit: Quid est, domine, quod loqueris? Quid ita parum fidei diuinæ misericordiæ? Si scires qualis sit purgatorij locus, & quas ibi dent pœnas animæ, nequaquam ita loquereris. Non diu post moritur ille sacerdos, & amicis cum Lyduuina de statu anime eius conferentibus, illa ait: Bene habet anima eius, propter suam probitatem: sed melius fuisset ei, si viuens plus fiduciæ collocasset in virtute passionis Christi, & mitior quoque purgationis in eum lata esset sententia. Patet enim quam consultum sit timere Deum, quam pium sperare in Domino: timor enim frenat animum, nè intumescat: spes deiectum erigit, nè succumbat. Multas autem diuinitus accepit consolationes Lyduuina, maximè in sollemnitatibus, propter ea, quæ faciebat & patiebatur ob animas è pœnis purgatorij libe-

Prudentissimè respondet homini callido.

Sperare in Domino, & fac bonitatem.

CAP. III.

SAEPius etiam noctibus rapiebatur (in corpore, an extra corpus, nescio) ad loca, in quibus Christus olim versatus est. Fuit in monte Caluariæ, vbi passus est Christus: fuit in Nazareth, vbi conceptus: in Bethleem, vbi natus: fuit præcipuè Hierosolymis, & in locis vicinis. Denique nullus terræ sanctæ locus celebris est, quem non vel spiritu, vel specie calcauerit pes eius. Cumque in confessorij eius admiraretur, illa precibus obtinuit à Domino, vt is quoque loci in eiusmodi verò raptibus feruentissimè Dominum deprecabatur. Admittens enim confixi lateris oscula: vbi aliquantisper commorata, tantam hauriebat suauitatem spiritus, vt suipsius penitus obliuisci videretur. Post huiusmodi autem loci celestis contactus, signa euidentia infixorum vulnerum in corpore reportare percepisse. Rapta aliquando in hortum, vbi Dominus sanguinem sudauit, ac ubi Christi angores ad osculum eius admissa, audiuit eum familiariter sibi dicens: Vis ne mecum ire in Caluariæ locum? Respondit illa: O Domine IESU, mea spes vite mee, tecum ire, tecum pati, tecum mori parata sum. Itaque ducebatur eam Dominus secum ad Caluariæ locum. Reuerfa autem ab ijs locis sacratissimis, reserebat in labijs pustulas, in membris fissuras, in iuncturis punctiones, in corpore spina & tribulorum particulas: dicebatque ei Angelus: Signa hæc conspicua idcirco, vt scias te reuera in locis sacris fuisse. Alio tempore scripta per loca redolentissima proficisceretur, peruenit ad lubrica quadam spatia,

Sæpe ducebatur ad loca terræ sanctæ.

Obserua qualis ad se redierit raptam ad sacra loca.

Consolatio
nes spiritus
in corpus
eius redun-
dant.

Nota hzc.

Magnis af-
ficatur con-
solationi-
bus à Deo.

Nouit mo-
nasteria,
monachos
&c. etiam
nunquam
ei visa.

Sapientie
videt Chri-
stum & San-
ctos.

spatia, quæ videbantur haudquaquam transmitti posse: ibique lapsa, dextrum pe-
dem sensit luxatum. Cumque sibi reddita esset, non modò dolorum aculeos in co-
pede passa est, sed etiam liuorem ac tumorem illic perspicuè suis vidit oculis, &
in membris vicinis dies non paucos immanes cruciatus pertulit. Ad eundem mo-
dum visa est frequentissimè, tanquam à longinquis reuertens regionibus, nunc la-
sa in digitis, nunc in pedibus: modò ab vrbe Roma, vbi septem inuisit ecclesias:
modò à monasterijs pijsimorum monachorum, eorum præsertim canonicorum,
quorum reformata est vita: modò ex diuersis mundi partibus ab Angelo redu-
cta. Fiebat enim dispensatione diuina, vt interiorum charismatum copia spiritus af-
fluens, corpori impertiret consolationum reliquias, quod etiam tanquam instru-
mentum merendi, & velut asellus particeps erat afflictionum eius. anima enim in
eius corpore, & corpus simul cum anima extrema suscepiant certamina & angus-
tes, pariterque collaborabant. Nihil igitur mirum, si simul spatientur, simul con-
solationibus afficiantur, si futuræ gloriæ præludia, & mensæ filiorum Dei partici-
pationem quandam tanquam arrhabonem percipiant, vnaque peregrinentur. Au-
diui à quibusdam, qui se teste conscientia vera dicere affirmarent, cum virgo san-
cta post eiusmodi raptus ad se rediret, haud secus atque præstantissimorum ara-
matum apothecam eam redoluisse. Neque enim continere se poterat, quin velut
vas plenum musto & absque spiraculo, totum tugurium & præsentis omnes, quo-
dam impetu spiritus efflando compleret: id quod crebro studiosè quidam obserua-
runt, homines fide dignissimi. Admoueant sapè pectori eius, sed furtimè, vultus, na-
res & ora sua, vt pro voto haurirent reliquias spiritus eius & suauissimi odoris. nihil
enim aliud videbatur pectus eius, quam vas electum vnguentorum Domini, & prom-
ptuarium cælestium aromatum. Rogata sapientissimè, qui se posset in ea deliciarum re-
dundantia continere, respondit humilis virgo: Vt minùs sapiens dico, quando vos
latere non possum, bonum mihi quòd humiliat me in infirmitatibus Domini. sine il-
lis enim nequaquam pondus consolationum eius ferre possem. Itaque cum abundo
consolationibus, disco postea in corpore miserabili incredibiles perferre cruciatus. Bo-
na est consolatio, quam non tumor inflat, sed timor consolidat. Ita ergò Lyduina no-
stra rapiebatur ad diuersa spiritualium recreationum loca, sed mox, instar puerorum
ad scholas à ludis redeuntium, grauabatur super eam virga magistri & Domini I. E.
S. V. Neque hoc silentio premendum est, nouisse eam, etiam quæ nunquam vide-
rat, monasteria, cellas, officinas, personas & exercitia in eis degentium. Mirantibus vi-
ris religiosis, vnde tam exactè nouisset eos, qui nunquam ei visi essent, illa dixit: Do-
minus id mihi præstitit. Prior quidam monasterij Canonicorum regularium Breiten-
sium, cum pro more sermonem cum illa conferret, cœnobij sui constitutionem
tam distinctè ex ea audiuit, ac si tota vita sua per omnes eius angulos peruagata es-
set. Illo stupente, addidit virgo: Noueris pater, fratribus in dormitorio quiescen-
tibus, adfuisse me, & singulorum fratrum Angelos custodes in cellulis conspexisse.
Vuilhelmus quidam Hagensis filium habuit Henricum, qui illo inconsulto Carthu-
sianum institutum complexus erat in Brabantia. Cum autem Vuilhelmus ille propter
virginis famam ad eius ades veniret, Lyduina ingredientem nominatim salutaret, &
filij prosperos successus ei denunciat. Audiens ille se nominari ab ea, quam nun-
quam vidisset, vehementer obstupuit, quidque ea sibi vellet saluatio inquit. Respon-
det virgo: Filius tuus Dei beneficio factus est Carthusianus, vnde nos gratias Deo
immensas agere debemus. Sed cum ille, sicut & alij plerique, secerera Dei rimari
vellet, illa respondit: Noli, quæso, mihi molestus esse, charissime. Ego quidem
de folijs eorum, quæ mihi dat Dominus, compellente charitate sapientius imperitor:
sed radicem dabo minimè: his verbis cum absterrens à curiosa arcanorum Dei perseru-
tatione. Quoties autem Christum Apostolis stipatum viderit, quoties Sanctorum virgi-
nietate frui sit, prolixitas scribere non finit. Viderunt quamplurimi cubiculum virgi-
nis tanto sapè splendore completum, vt properè accurrerent, exultantes illud igno-
bus conflagrare: cum autem cernerent virginem tanto perfusam lumine, quinam lu-
culsi, claritatem vultus eius ferre non potuerunt. Sciscitantibus domesticis, quinam lu-
cem illam tolerare posset, cum naturale lumen nec ad momentum ferre sustineret: illa
respondit: Credite, credite mihi, lumen gratiæ seu diuinæ contemplationis tantum dif-
ferre à lumine, quod cernimus, quantum minimus solis huius radius à toto sole differt.
Nec miremini, si lumen naturale non sustinet imbecilla acies, sustinet autem lumen cæ-
lestis

datum. Qui enim sinxit oculum hominis, ipse cum offert tale lumen, facillè
conferet videndi facultatem. Sacerdos quidam puræ ac columbinæ simplicitatis
virginem, vt certior fieret de reuelationibus, quæ ei fiebant diuinis, pro sua
salute. Illa autem noluit tum ad quæuis simpliciter respondere, sed quam
commodissimè virum bonum non sine consolatione à se dimisit. At ea causâ
solere & angere cepit sacerdos, veritus nè sua incuria molestiam ei attulisset. Ita-
que quamprimum ante altare beatissimæ Mariæ virginis in templo se prosternens,
lacrimis fleuit: sed subito mentis ecstasi passus, vidit virginem quandam du-
centem Angelis ad se venire, cantantem cum ipso antiphonam illam, Salue
regina. Indè ad se reductus, properè ad virginem rediit, quam se offendisse time-
bat. Illa autem non ignara quid vidisset, Anne, inquit, mœror tuus in gaudium
mutatus est? Respondit sacerdos: Tunc illa fuisti virgo, quam modò prostratus
cum id faceret virgo, sed post dies aliquot grauius compulsâ verum dicere, non ne-
cessario & desolatione, vt nullus eam consolari posset. Increcente ea molestia,
operacionem accedebat, cum ecce nouissimam omnium consuiit Lyduinam:
paucis post diebus vtraque mentis excessum patitur, videntque simul
amplum, miro artificio constructum, audiuntque cantus suauissimos, cer-
tes dapes valde opiparas, percipiunt odorum incredibilem fragrantiam. Inter
se mulier afflicta videtur sibi rursus explicare animi sui angustias, & Lyduinam,
inquit, omnia delicijs, more suo rursus interpellare. Tum Lyduina, Facel-
le, inquit, lamenta & querimoniae. locus hic non mœroris est, sed consolatio-
nis potuit, quam esse promptuarium quoddam regalium condimentorum & lau-
dum, cellamque aromatum totius mundi. Indè vero tantam animi suauitatem hau-
dit, vt nedum angustiarum omnium prorsus obliuisceretur, sed etiam ad se
de amici viderunt Lyduinam inter celi ciues, inter beatissimos Apostolos, inter
sanctas virginum eam comitantium versari.

CAP. IIII.

Vid autem miraculi contigerit in ea sanctissima matris Dei imagine, quam
hodieque Schiedam venerantur, iam supra commemoravi: addam nunc,
quid ab eadem Dei genitrice præstitum sit Lyduinæ. Quodam solenni
die sub meridiem rogauit ea confessarium suum & alios, vt trium ho-
rum spatio ipsam solam relinquerent. Abiit omnes, sed confessarius clâm re-
linquendi se abdit intra virginis cubiculum, sperans se visurum Angelum, quem
in propria confessione didicerat crebro ad ipsam aduentare. Cum autem Lydui-
na totam putaret, cepit pro more sponi sui commemorare beneficia, preces
pro Domino, imitare Angelum suum. Et ecce circa horam primam à meridie
Angelus, non tamen, vt solebat, propius ad lectulum virginis accedit. Illa ti-
tillata ob aliquam culpam suam id fieret, cepit amare flere. Angelus verò ait ad
eam: Nulla tua culpa fit, quòd tibi non appropinquo, sed eius potius, qui hic delite-
re & in dictis disparuit. Tum verò sancta virgo etiam acius flere cepit. Ea re pude-
re confessarius eius, accessit ad eam, suamque culpam confitens, promisit se nihil
deinceps facturum. At illa terribis sensu amarissimè, Itane, inquit, etiam tu hæstas,
sanctam virginem consolatus est. Rapta est enim ad altare, in quo imago, de qua
loquor, collocata est. Indè ducta per loca pœnarum, tandem ad contem-
plationem Domini, & coram illo mirè exultantium. Tanta autem erat copia bono-
rum, quæ illic intusa est, vt postea nec minimam illorum partem explicare posset. Qui-
dam autem e Sanctis horabantur eam ad tolerantiam, & vt fortiter perferret omnia,
dicens, vt cernis, in refrigerium reducti sumus. Sub his videri aduenire Dominum
Angelorum, & mundi Dominam Mariam, eamque dicentem sibi: Quinam, filia cha-
rissima,

Visto cuius-
dam facer-
dotis.

Homines
sancti quid
de Lydui-
na sapè vi-
derant.

Angelus
dicat ei la-
tentem in
cubiculo
confessari-
um.

Raptus eius
mirabilis.

S. Maria cum multis virginibus apparuit.

Multa ei cum S. Maria est familiaritas.

Rapitur eius & visio.

Mamilla eius miro modo lacte abundat.

rissima, adeo inculta huc venisti? Respondit illa: Nosti, mater speciosissima, a ducto-
remeo sic me huc perductam esse. Et mater Domini ad eam, Vis ne, inquit, capi-
ti tuo imponi tegmen, quod manibus fero? At illa pauca valde, respexit ducem
suum, nesciens quid responderet, ne forte peccaret, propria voluntate freta. Ter-
tio aurem reginae caeli percunctanti, humiliter respondit: Ego, Domina mea, non
debeo hic obsequi meae voluntati. Dixit autem ei Angelus: Si vis, tolle illud. Pe-
tijt ergo illud, sed non absque multa formidine. Cum ergo ad se redisset, beati-
ssima Maria cum multis virginibus apparuit ei, tegmen illud manibus tenens, di-
xitque ei: Sape ex te rogaui, charissima, num velis hoc habere velamen, nec ta-
men indicare voluisti voluntatem tuam. En illud iam ego impono capiti tuo: sed
cum e caelo venerit, non nisi septem horis erit in terris. Dabis autem illud con-
fessario tuo, & admonebis eum, ut fidem adhibeat donis Dei, & ut imponat hoc
velamen capiti imaginis meae. Quibus dictis, euauit. Virgo autem post actas Deo
gratias, velamen de capite deposuit, & cuius materiae & formae esset confide-
uit. Deinde confessorium suum ad se vocans, omnia ei narravit. Ille vero admira-
batur. Erat enim velamen illud crispum, colore ceruleo, medio inter album & ni-
ridem, textura incomperta, rotam domum implens odore suavi. Rogauit autem
virgo confessorium, ut imponeret illud quamprimum capiti imaginis. Illo casan-
te tempus, quod ante horam esset, & imago loco sublimi consisteret, virgo ait:
Dominus prouidebit, ut possis ingredi in templum: scalam autem ad borealem
templi partem inuenies. Mira res. Egreienti illi domum mox occurrit templi cu-
stos, scalam inuenitur, qua fretus, imposuit velamen imagini, sed ab Angelo conse-
ssum ablatum est. Magna fuit Lyduuinae cum beatissima Dei genitricis familiaritas:
quippe quae in meditationibus suis, aeli corpore & animo praesens exulabat,
lactante lactabat IESVM, cum gestante gellabat, cum exulante sub cruce. At-
cum dolente dolebat, quarebat cum quarente, stabat cum stante sub cruce. At-
que haec ei erat salutaris consolatio, hoc felix contubernium. Sacro quodam ad-
uentus Christi tempore cum se nouis exercitijs renouare meditaretur, vidua qua-
dam Catharina per visum admonita fuit, vbera Lyduuinae natiuitatis Christi nocte
plena lacte fore, & ut ipsa inde sugeret. Mane surgens vidua, secreto venit ad Ly-
duuinam, indicat quid audierit. Stupet Lyduuina, vidensque viduam cupidissimam
cognoscendi ea, quae in se Dominus operaretur, primo tacet, deinde victa, iubet
eam praesto esse illa nocte. Adueniente igitur sacratissima Christi natiuitate, noctu-
nis horis totam se Lyduuina confert ad contemplandum Dominicae incarnationis
sacramentum. Interim rapitur ad caelestia, videtque gloriosam puerperam Mariam
cum innumera sacrarum virginum frequentia, ineffabili harmonia hymnos con-
nentium. In medio earum sedebat Virgo mater, regina omnium speciosissima, pu-
erulum habens in gremio, uti olim in diuersorio. Eadem autem hora virginum mu-
larum omnium vbera lacte repleta sunt, sicut & ipsius matris Virginis diuino mu-
nere plena fuere nocte, qua Christus ex ipsa natus est. Lyduuina quoque vbera la-
cte impleta sunt, sed non nisi hora vna duraturo. Rogauit igitur Angelus eam
rem suum, ne sineret viduam fraudari expectatione sua. Iussit autem Angelus
nihil esse sollicitam: Qui enim primum, inquit, lac dedit, poterit & alterum dare.
Cum autem venerit ad sugendum vidua, tu tantum frices parum papillam vbe-
ris tui, & mox lacte complebitur. Tertia inde noctis vigilia adest sedula mulier,
Lyduuina conficitur mamillam, & lacte abundat: fugit vidua, quantum potest ha-
neste tertio attractu elicere, multa in vberibus lactis copia remanente. Tanta
autem erat lactis eius dulcedo, ut multo post tempore vidua illa agere porrecta
ad capiendum cibum adduci, nisi Lyduuina grauisimo mandato compulsa fu-
isset.

CAP. V.

Veniendum nunc est ad contemplationes Lyduuinae, quarum tantus non
raro excessus fuit, ut quid in membris corporis ageretur, interdum igno-
raret. Quodam brumali frigore prunas apud se habuit in vase tessaco-
quod cum incaute illic relictum esset, ignis lateris eius usque ad ossa con-
bussit. Calu autem domesticae eius ad eam ingressa, ut viderunt quid pateretur ad-
ignem, pauidè dixerunt: Sentis ne Lyduuina aduersionem ignis? Illa tanquam e lon-
ginqva regione reuersa, Ignem, inquit, non vidi, nec eius sensi calorem: at tamen
sento

Non sentit
praementis
excessu se
ignitauri.

gatio nunc latus meum. Tum illa, Peccauimus, inquit, in Deum & in te, so-
ror, quandoquidem non modo carnem tuam absumpsit ignis, sed ferè etiam co-
stem vnam. Respondit virgo: Benedictus Deus, qui me adeo perunxit intus, ut
calorem ignis non senserim. Percurrebat illa spiritu subtilis & agilis patriam caele-
stem, plenam deliciarum & diuitiarum Domini. Adepra autem erat per passionis
Christi meditationem, contemplandi usum, & singularem diuini spiritus influxum,
tantam mentis serenitatem, ut quauis ab homine literas non didicerit, euangeli-
orum multarumque aliarum scripturarum mysteria diuinis illustrata penetraret.
Theologus quidam Ordinis S. Dominici, cum multa de ea audiuisset, quiescere
non potuit, donec coram cum illa loqueretur. Igitur e Traiectensi diocesi veniens,
domum eius intrat, & de varijs confert cum illa. Tandem scire ex ea voluit sub-
quadam similitudine, quemadmodum, agente tota sacrosancta Trinitate, solus fi-
lius in Virginis vtero incarnatus sit. Illa se more suo humiliter excusauit, nolens de
se tam sublimi loqui coram illo. Sed vir doctus id molestè ferens, terribiliter adiu-
uit eam, ut diceret, si nosses. Tum pia virgo magno animi correpta dolore, fle-
nem permoueret, ita ut Theologum quoque illum suis lachrymis ad compuncti-
onem voluit, ut vir doctissimus stupens & admirans, palam restaretur, se nunquam
a doctoribus tam aptam accepisse similitudinem. Eamque longè lateque diuulga-
tor. Mira verò etiam fieri in ea gratia prophetiae, ita ut etiam arcana cordium
eorum non laterent, & absentia haud secus ac praesentia clarissime intueretur. Multi-
tudo virum habuit prorsus inhumanum, & tum ipsam, tum familiam à Dei
cultu retardantem. Orauit illa virginem Lyduuinam, ut memor esset eius apud Do-
minum. Lyduuina admonet eam, ut sit patiens, promittit tranquilliora. Interim fi-
at eam sua. Tandem currit ad portum oppidi,mersura se in aquas. Sub ipso cur-
sus bonus spiritus ei intus loquitur, cogit sistere gradum, & hunc in modum loqui
adientiam. Tones misera fuisti apud Lyduuinam, multam eius experta erga te bene-
Lyduuinam. Nunc ergo etiam inuisas eam, priusquam morte te afficias. Nec latuit
Lyduuinam foeminae summum discrimen. Cum ergo illa cursim veniret valedictu-
ra virgini, iamque pulsaret fores domus eius, Lyduuina exclamat: Ocyus aperite
mihi enim pulsas, eius anima in amaritudine est. Intrat mulier, prosternit se in le-
cto, auatque illam cum morte commutare. Tuo consilio sustinui adhuc, tuli ver-
bera, sed iam decretum est ruere in mortem. Lyduuina autem, Redi, in-
quit, charissima, ad lectum tuum: ego tibi verbis omnipotentis Dei pacem à vi-
ro tuo denuncio. Credit mulier, redit in domum suam, virum in lecto reperit, cu-
m virgine conuersus videretur. Monachus quidam Schoenhoutensis, Ordinis Ca-
lones, adeo ut desperaret se posse durare in monasterio. Conquerabatur non-
minus de vexationibus demonum, & consolabantur illi quidem verbis, sed non so-
lus verbis curatur ea tentatio: constantia fidei & mentis perseuerantia opus est.
Tamen alios etiam ad lachrymas permouit, referens quid ipse intus pateretur.
Tandem ducit eum secum ad Lyduuinam aedes: sed illa tum mirabiliter cruciaba-
tur calculo: mandat igitur Priori, ut solus ad se veniat: venit ille, nec sine ingen-
tibus doloribus videt tam acerbos sanctissimae virginis cruciatus. Et virgo ad illum:
inquit, pater charissime, quam me nunc vndique premant dolores multi-
tudo a Domino: sed hortare eum, ut magno ferat animo. breui enim liberabitur.
Prior, audiens ex illa & nomen fratris, & causam aduentus sui, vidensque in-
genitibus doloribus non solum mente sanam, sed etiam futurae consolationis pra-
eant. Omnia verò haec postea euenerunt, ut erant à virgine praedicta. Magnum
Rrr quan-

Theologus
doctissimus
quaestione
ei proponit

Egrege pra-
dita est do-
mo proph-
etiae.

Mulier se
decare vo-
lenti praedi-
cit mariti
correctio-
nem.

Optimè no-
uit diuini-
tatis cuiusdam
monachi
tentatio-
nes, praedi-
cirque libe-
rationem.

Nautam fer-
uat ab immi-
nētibus pe-
riculis.

Prophetia
eius.

Item alia.

Prædic-
tū obitū pa-
storis sui.

Manus eius
olet suauis-
simē.

quandoque nauium apparatus fecere mercatores in Orientem nauigaturi. Erat in ijs nauclerus quidam industrius, Deum valde timens, quod est rarum in nautis, & Lyduuina eo nomine familiaris. eius enim se precibus commendabat peregre profecturus. Socijs autem eius die festo inter se conuenientibus, ille consulturus Lyduuinam adiit. Cum autem nauæ deliberassent die festo soluere ē portu, Lyduuina mandauit huic nauclero, nē ipsa insalutata discederet. Venit ergo ad eam, sed sanē inuitus, quod alij statuissent proficisci. Dixit autem ei Lyduuina: Quæso sed sanē inuitus, quod alij statuissent proficisci. Dixit autem ei Lyduuina: Quæso te, frater, nē die ab alijs præsstituto mari te committas. causam, cur id non expediat, suo tempore comperies. Allegante illo suam solitudinem, aliorum frequentiam, & multa alia, Lyduuina ait: Non eas cum illis: etiam si solus ieris, Dominus tecum erit, & prospera nauigatione vteris. Obstupuit nauclerus, sed tamen paruit virgini. Abiit alij gratulabundi, conuicia in illum iactantes, effulque illum iridentes: ille tristis domum redit. Aliquandiu secundo ventro & commoda nauigatione alij fruuntur, sed post incidunt in piratas, qui omnem eorum classem, commissa nauali pugna, partim capiunt, partim demergunt, nautis & militibus in captiuitatem abductis. Sequitur inde nauclerus, sed tutus à piratis: confectisque negocijs, redit onustus mercibus & opibus auctus. Aliquandò imminente ira Dei Schiedamensibus, illa quibusdam magis familiaribus dixit: Rogauit Dominum pro populo nostro: sed cum multis modis castigare ille nos decreuisset, hoc in nos erit clementiæ eius signum, vt solo incendio puniamur. Cum ergo omnia passim flamma corripere, simplices quidam tollere volebant asseres, qui erant iuxta Lyduuinæ cubiculum, vt liberarent eam ab ignibus ad eam propinquantibus. Illa verò dixit: Sinite, charissimi, ita me hīc iacere, vt hæcenus iacui. Ignis mihi nihil adferet detrimenti. Pergebant tamen illi facere, quod instituerant: sed Lyduuina prorsus illaesa permansit. Milites duo inter se duello configere volebant. Mater verò alterius anxia, rogauit Lyduuinam, vt oraret pro filio ipsius. Eam autem Lyduuina insit bono animo esse, prædixitque filium eius nihil mali passurum. Er ecce sopitur odium, redeuntque in concordiam milites. Scruiente aliquandò peste, Lyduuina præ cæteris in corpore suo duobus locis conuicta fuit. Petente autem illa sacrosandam Eucharistiam, parochus, cuius supra meminimus, venit trepidus ad eam, ore naribusque obliuctis, nē peste inficeretur ab illa. Cernens id virgo, Non est, inquit, in me pater, morbus aliquis, cuius vel contactu vel odoratu quisquam inficiendus sit. opus enim Dei est, non hominis, aut naturæ, quo me plus solito grauari cernis. Pudesactus ille, obmutuit: simulans inde audaciam, Vinam, inquit, liceat mihi consueque viuere, vt te videam hinc ex- grantem. Et illa, Tu mi pater, ait, non videbis finem meum: ego potius videbo tuum. Disponas igitur domui tuæ, sicut vis coram Domino apparere. Sed tum quædam more suo contempsit verba virginis: paulò post verò percussus, sensit vera illam dixisse: missoque nuncio, petijt humiliter veniam eorum, quæ suspiciosus & malitiosus in eam perpetrasset, vtque Deum pro se oraret. Audiens autem virgo eum malè valere, condoluit ei, rogauitque eum, vt purè confiteretur peccata sua. res alienas restitueret, domus suæ res serio disponderet, tanquam certò mortuus. Ille virginis dicta parripendit, immò & per nuncium remandauit ei, se confitendum sibi non esse alienius rei alienæ à se usurpatæ. Cernens ergo illa occæcatum eum esse, iterum misit, qui particularim ei indicaret, quænam præter ius retineret. At ille virginis consiliū sibi vertit in venenum, & beneficium contumeliæ loco habuit: sicque mortuus est. Qualis autem postea apparuerit, Dominus nouit. Successit autem ei Ioannes Angeli, natione Batauus: cuius cum essent minores mores, multas verbo veritatis adduxit ad confitendum sibi peccata sua. In ijs quædam valde pia Lyduuina ædes quotidie inuisebat. Id ille admiratus. Quid est, inquit, filia, quod sic quotidie Lyduuinam visitas? Tandem illa respondit: Miror te virum prudentem, qui sis virginis confessarius, nondum expertum esse, quod ego in ea quotidie comperio: quod si tu quoque comperisses, aggre sanè te ab ea de uelli patereris. Sed obserua, quæso, manum eius, cum es auditurus confessionem eius, & senties quid velim. Facit ille sic, & post confessionem petit sibi porrigi manum eius: quam vt sensit non aliter quam velut celestibus delibutam vnguentum redolere, in has prorupit voces: O vasculum spiritus sancto plenum, o ditinorū apothecam vnguentorum: cur me hæcenus tantam Dei gratiam celare voluisti?

Odoris eius
stupendus
effectus.

Cognoscit
diuinitus
quorundam
naufragiū.

Item formi-
næ cuiusdā
periculum.

tum tam crebrò tibi adfuerim? Ex illo autem odore vir ille non modò omnium sensum quandam immutationem, sed etiam animi intimam compunctio- nem, ita vt spontè virgini ediceret quædam horrida peccata sua, & cum lachry- nis emendationem promitteret. Cernens id virgo, quædam ei in profundo senti- mentia detexit peccata, locum, tempus & alias circumstantias explicans. Quod il- le audiens, contremuit, & rubore perfusus, lachrymabundus exclamauit: Quis tibi, o sancti spiritus vasculum, isthæc reserauit? Sanè ille idem plura tibi de me indicauit: at- que alij penitentia studijs amissum tempus redimere. Nec diu post in tam sancto pro- positò peste correptus excessit è viujs: Quanta aut pro animæ eius liberatione è pœnis Lyduuina in suo corpore tulerit, breuitatis studio silentio præterimus. Possent verò pauca tantum commemorasse sufficere. Cum è ciuibus suis quidam naufragium face- rent, illa plorans dicebat: O quam tristes hodiè percipiemus rumores de submersis illis, & alijs à submersione ereptis. Eius autem verba sequebantur tristes nuncij, & in- Ausrales merse sunt, quædam foemina dormiens in pago, qui propinquus erat ag- gredi, quem mare sauiens perripit, audiuit sonitum aquarum mirè tumultuantium, & eam perduxit domum. Dignum sanè admiratione est, cum hæc apud foeminam il- lam gereretur, Lyduuinam apertis verbis significasse ijs, qui tum aderant, in quibus

CAP. VI.

CV M iam vicesimum octauum in sua infirmitate annum ageret, coronam il- lustrem hoc modo adeptam est, cum incredibili spiritus seruire cuperet mar- tyrium obire pro Christo. In quodam mentis excessu ostendit ei Dominus coronam preciosissimam, gemmis diuersorum colorum egregie ornatam, quædam tamen in orbem penitus absolutam. Vbi ad se redijt, cogitabat quænam illa corona, rogauitque Dominum, vt castigando corpusculo suo coronæ illi perci- piendæ ipsam coaptaret. Sed cum exiguitatem meritum suorum putaret tam insi- gnes omnes, quas propter nos ille perpessus est, se contulit: ijsque pauca dolum- rum exercitia componens, humilis Christi ancilla tanquam nihil sibi fecisse videba- tur, quasi carnis molestias, demonum insidias, mundi contemptum, hominum vexa- tiones perferat, totoque animo seipsum pro nihilo putet? Pone ergo Domine ancil- lam in semitis tuis, & fac vt insistam in vestigijs tuis. Cum sic Dominum illa pre- carer, dux Burgundie Philippus apud Hollandos inaugurabatur. Vbi autem Schie- damus Christi ancillam. Audierant enim nihil eam omnino esculentum aut pocu- lum sumere, sed solum Christi corpus. Cum ergo cibo & potu farti essent, venerunt Lyduuinam, & blandis verbis fingunt se velle videre honoris causa filiam confessionis. ecce instat mente captorum clamitare incipiunt, & clauso ostio circa lectulum eorum cachinnari atque tumultuari. Tacuit illa instar ouis, sed parochus valde do- luit, & concubinum petulanter appellat. Indè eum nemo aut è vicinis, aut do- mus sui corporis operimenta abstrahunt, & indignis modis sine vilo pudore contrectant eum & paruiam, cum se illis obijceret, tanto impetu ad scabellum abijciunt, vt ad- uerent vique grauitè læsa claudicant. His addunt turpissima in Lyduuinam conuicia, quibus bestiam, prostibulum, voracem & multa alia, nec paucis eius vulnera cumulant. Postea lauant cruentas manus, & ad iactanda in eam probra & contumeli- as redeunt. Iacet virgo, sanguine in paleas fluente & pannos vicinos: sed cum timeret illius indicium imminere, tandem ait ad eos: Cur non timetis finistrè interpretari quæ Dominus operatur in me? An ignoratis quid vos maneat? At illi magis etiam

Philippus
Burgundie
dux venit
Schiedamū.

Militum
quorundam
facinus im-
probum.

Gravissimè
in eos Deus
animadu-
erit.

Ad novem
dies curio-
sissimè à mi-
liribus ob-
servatur
Lyduvina.

Predicit
Gerardo
Colonien-
si euentura ei
in solitudi-
ne Aegypti.

Gerardus
eremita pa-
scitur circa
caelesti.

cachinnantes, & tanquam præclaro perpetrato facinore gloriantes, inde recesserunt. Postquam hæc res per oppidum vulgata est, multus extitit piarum matronarum ploratus ob iniurias pudicissimæ virgini irrogatas. Nihil enim tale unquam auditum fuerat apud Hollandos, qui femineum genus semper venerationi habere solent. Murmur quoque in populo exortum est adversus homines nequam, qui insciente principe suo, talia ausi fuissent perpetrare. Primores etiam populi venerunt ad Lyduvinam, eamque consolantes, dixerunt se velle conqueri apud principem. Quibus illa ait: Nè sitis, oro, molesti principi, neque propter illos contaminetis manus vestras. In caelis est, cui vindicta servatur, & iam eorum iudicium in promptu est. Idque verissimum fuit, vno ex illis nebulonibus in mari præfocato, alio mente capto & in Zelandia mortuo, tertio in prælio, ut fertur, occiso. Quartus morbo correptus, per nuncium veniam à Lyduvina petijt. Cum autem postea sola iaceret Christianilla, Angelus ad eam venit, instar solis splendidus, atque ad eam: Salve charissima soror: ecce nunc absoluta est corona, quam nupèr imperfectam vidisti. Propter inverecundos tactus virorum illorum novem te positam fuisse in vestigijs Saluatoris. Ludibria & vulnera, corpori tuo imposita, fuere gemma, quas in illa corona & adesse vidisti, & deesse. Missus deinde est dux quidam militum à principe Philippo, cum non paucis militibus, qui Schiedamum ab hostibus tuerentur. Is multa audiuit ex ijs, quæ Deus quotidie faceret in Lyduvina, nec ignorabat, quæ ab alijs illis passa fuisset. Ut tamen certior esset de omnibus, honestos quosdam & strenuos milites voluit ad dies aliquot Lyduvinæ adesse, & omnia diligenter explorare: & si quidem commentitia deprehenderentur, male mulcerentur: sin autem vera, laudibus celebraretur. Illi ergo ingressi domum eius, omnia periclitari coeperunt, nec passi sunt quenquam è domesticis ei adesse. Erant, ni fallor, vna sex, circumdabantque undique lectulum virginis. Permisit tamen dux ille cuidam vna ad roganti, ut liberè posset ad eam accedere, sed ea conditione, ut prius ipsam excuterent custodes ab ipso deputati. Manserunt igitur diebus novem apud virginem, neminem sinentes adire illam, præter hanc viduam: atque interim tamen nulla non abiit, qua non Lyduvina suavisimis contemplationibus in Deum raperetur. Post dies novem, milites illi valedixerunt virgini, promiseruntque se apud principes eam egre- giè celebraturos, atque eius precibus se obnixè commendârunt, quippe qui certo comperissent eam nec edere nec bibere quicquam.

CAP. VII

IVuenis quidam, Colonia Agrippinæ natus, Gerardus nomine, cum mundi huius vanitatem & carnis illecebras fugere decrevisset, ad Lyduvinam venit, consilium ab ea petiturus, qua id ratione faciendum sibi putaret. Eum ut fuit illa intravit, tanquam commilitonis sui præsentia exhilarata, spiritum novum induere videbatur. Cum ergo inter se de rebus spiritualibus colloquerentur, Gerardus ait ad eam: Vellem, Lyduvina, vitam ducere solitariam, & esse in aliqua regione, ubi procul semotus ab hominum consuetudine, vni Deo vacarem. Et mihi quidem placeat Aegyptus, sed vereor nè videar tentare Deum, dum non suppetunt vitæ necessaria. Et sic fertur Lyduvina respondisse, tanquam conscia futurorum: Nè quæso timeas dilecte frater, sed accepto virili animo, primum ad patientiam te prepara. Cum enim in illam vastam solitudinem te abideris, parum probaberis initio, sed antè quam tertia die sol occumbat, tenuem percipies alimoniam, eaque in dies augebitur. Iam mox num ad aratrum misisti: caue nè retrahas eam, modo nè velis parum constans amplecti haberi. His virginis adhortationibus factus est Gerardus ad ardua quæque pro Christo amore aggredienda alacrior. Deinde valedicens ei, in Aegyptum profectus est cum socijs quibusdam: qui tamen ut viderunt horridam solitudinem, ferarum inusitata atque tubernia, penuriam panis, relicto Gerardo discesserunt. Gerardus vero in arbore solæ sedem constituit, & multum in vera pietate proficiens, sicut Lyduvina prædixerat, celestis alimonie augmenta percepit, & Angelicis colloquijs perfuitus est. Interim autem stibus vacans contemplationibus, sæpius in spiritu Lyduvinam videbat. Accidit autem ut Lyduvinæ frater moreretur, & ea aliquandiu solitos mentis non pariter excelsi. Causa fuit dolor paulo immoderatus, ob fratris sui obitum suscepius, quem illa tantum pensè amabat, quod seni patri fidus, & erga ipsam admodum officiosus fuisset. Igitur humani aliquid passa, gratia illa soliti raptus, ad tempus caruit. Ea tempestate quidam Anglorum antistes peregrinationis ergo terram sanctam & montem Sina, atque sanctorum loca visebat, pervenitque etiam in Aegyptum: ubi eum cellulam Gerardus

in alta & frondosa vidisset arbore, primum obstupuit, inde sumpta fiducia, enixè rogavit eum, ut ad ea, quæ propositurus esset, sibi responderet. Ille supernè despiciens, loquebatur cum eo & socijs eius. Erat autem crasso valde corpore, sed vultu angelico. Dixit ergo Episcopus reuerenter: Dic nobis Abba, primum quandiu hic delitueris: Deinde quo cibo utaris, victitans inter feras belluas: Tertio, num tibi quisquam cognitus hic degens, vidi hominem: calitùs mihi datur, ut olim filijs Israël, panis suavisissimus: neque portionem admittit: eaque me longè & virtute antecellit, & Christo propter patientiam similior atque gravior est. Sed de illa tamen satis admirari non possum, quod cum soleat vna mecum rapi ad caelestia, iam diebus aliquot eius præsentia careo, nec scopus: Quæro dicas nobis, qua causa fieri tu putes, ut abs te non videatur. Scio, inquit ille, permittente id Domino pro eius tuenda humilitate, plus æquo interdum illam dolere mortem eorum quos diligit: atque idcirco suspicor ego illi diuinas has consolationes ad tempus subductas. Oro autem, ut si in reditu iter faciat per Hollandiam, qua ætate faciam, cum hoc vitæ genus suscipere: postremò quid causæ sit, quod eius præsentia per hos dies frui non licuerit. Postquam autem illi audierunt virum, ab indicârunt quæstiones ab eo motas, ad quas illa sic respondit: Dicam id quod sentio, nondecim, cum in eam se contulit. Ego verò dum hic versor inter homines seculares, velim nolim mundana audio. Non est igitur mirum, si interdum aspergor pulvere, & celestium contemplatione retardor, atque ille me præsentem non conspiciat, qui hominibus remotus, mente in caelis habitat. Fateor nihilominus reuerentiæ tuæ, me nimio afflictam fuisse morte fratris mei, & eam ob rem non immeritò subtractos mihi illos mentis excessus. Hac virginis oratione Episcopus cum duobus comitibus suis non mediocriter edificatus, gratias ei egit, & precibus illius se commendans, lætus abscessit. De hoc Gerardo eremita postea Lyduvina dicere solebat, colli eius pinguedinem vestis oram extrinsecus se diffundere, & neque sedere neque iacere commodè eam posse, sed magna temporis parte nocte ac die in genua incumbere: Abiisse autem, quod ab Angelo didicit, anno salutis millesimo quadringentesimo vicesimosexto, Obitus eius duodecimo Calendas Octobris: sequè vidisse spiritum eius in caelos euolantem.

CAP. VIII

Postquam autem tempus aduenit, quo pater eius grandævus erat decessurus è vita, filijs & nepotibus suis ille dixit: Ego iam morior, sed hæc mihi non minima consolatio, quod mihi conscius non sum, me quicquam habere rei alienæ. Apparuit autem illi beatissima Dei genitrix, dixitque migraturum ipsum sub festum Conceptionis suæ. sicque factum est, & filia Lyduvina ex Angelo cognovit salutem eius sempiternam. Postea verò ad diuersa poenarum loca spiritu rapta, vidit daemones terretimos quendam è suis tenentes, qui patris eius effigiem referret, audiuitque eos procaciter garrientes, En patrem tuum habemus in nostra potestate, nobiscum penas æternas daturum. Et si autem illa non crederet, tamen non potuit imperare si- mul petulanter de patris damnatione insultantes: sed docta diuinitus illud sibi à nequissimis spiritibus, iussit eos cum ignominia abscedere: atque illi mox tanquam fumus evanuerunt. Post dies paucos Petronilla virgo, Lyduvinæ charissima, diem suum obiit: quædam in ecstasi vidit innumeros cæli ciues, tanquam in processione incedentes, primò Patriarchas, inde Prophetas, tum Apostolos, subindè Martyres, postea alios, atque tandem Virgines. Ferebantur vexilla, aderant lumina splendoris inusitati, & videbantur illi usque ad cubiculum virginis accedere: atque illic collecti, funus quoddam, eam efferte, Lyduvina illos sequente cum duabus coronis, quas manibus ferebat, & capiti imposita. Ad se autem reuerfa, cogitabat, quid ea visio significaret, an fortunæ breui ipsa moritura esset: sed mox reuelante Deo didicit, Petronillæ obitum ea ratione præmonstratum esse: dictum quoque est illi, quo die is futurus esset. Rogauit

Lyduvina
respondet
quæstioni-
bus ab illo
propositis.

Pinguedo
Gerardi ere-
mitæ san-
ctissimi.

Obitus eius

Pater Lyd-
uvinæ feli-
citer obit.

Procacitas
dæmonum.

Visio Lyd-
uvinæ.

ferendum, quicquid vellet Deus, pro ipsius honore, & sua proximorumque salute. Successit inde nocti dies, & poenis vacatio tanta, ut cum Prior quidam Canonico-
rum regularium, ab ea rogatus, celeriter ad eam venisset, tantam ibi vim senserit eximij
odoris, ut non dubitaret à sponso Christo visitatâ. Cumque inter se de celestibus gau-
dijs loquerentur, tandè illa ardens desiderio, ait ad Priorem: Rogo te, pater, ut si com-
modè possis, in ferijs Paschalibus redeas ad me. Quod si tamen viam me non inuene-
ris, ores quæso pro me. Et prædixerat illa sanè quibusdam, se in paschalibus diebus de-
cessuram, non tamen certo expresso die, quippe quæ desideraret tum sola esse, quan-
dò Christo spiritum redderet. Sciscitantibus autem nonnullis, an Deus in eius migra-
tione facturus esset miracula, sic respondit: Putant simplices homines se, decedente
me, visuros miracula, sed non videbunt: quanquam meum non est scrutari, quid Do-
minus me defuncta facere velit. Oro autem obnixè amicos omnes tum præfentes,
tum absentes, ut intra annos triginta ab obitu meo non me commoueat sepultura
mandata. Porro omnia sepulturae necessaria, sicut ab Angelo didicerat, præparari
antè iussit, hortabaturque domesticos, ut sine dilatione corpus emortuū humanum
curarent. Sic illa quidem pro humilitate constituit, sed Dominus pro sua gloria fecit
quod sibi visum fuit.

CAP. XI.

CVM autem iam ad occasum tenderet vita eius, accersitis domesticis omni-
bus, condonari sibi ab illis petijt, si qua ratione quenquam ex ijs offenderet.
Illi verò cum ea pariter lachrymantes, Tu nos, inquebant, charissima so-
ror, nulla re offenderis: immò verò virtutum omnium & patientia nobis esse
emplar fuisti: oramusque ut cum ad sponsum tuum perueneris, nostri memor esse
velis. Indè primo Paschatis orto die, immenso repleta gaudio est, & in Christi resur-
gentis gloriam, obitèr quidem, sed modo ineffabili, absorpta, rogauitque Domi-
num, ut tandè vernaculam suam, tot annis castigatam, dignaretur, posita carnis
sarcina, trahere in odorem vnguentorum suorum, & è carcere mortis huius edu-
cere. Cumque sola esset, cunctis domesticis absentibus, & summo manè, ipso Pascha-
tis die, contemplationi vacaret, vidit ad se venientem Dominum IESVM cum san-
ctissima matre sua & duodecim Apostolis, multisq; & Sanctis & Angelis. Sedit autem
Christus ad lectuli eius dexteram, beatissima MARIA ad sinistram, alijs in orbem
honestissimè eam cingentibus. Vidit etiam mensulam ornatam, & in ea cœu sacri olei
vasculum elegantissimum, crucem quoque pulcherrimam, & cereum valde luculen-
tum, totum cubiculum mirificè illustrantem. Erat tum corpus virginis innumeri-
bus angoribus à vertice vsque ad pedes oppressum & afflictum: & ecce sentit ab ipso Sal-
uatore, sacerdotalibus induto vestibus, loca corporis sui omnia perungi, quæ in mo-
rituris sacro oleo vngi solent: sed nulla Saluatorem audit verba proferentem. Indè
Christus ponit in manu eius cereum, eumque tenet cum matre sua, cruce illic inui-
sibiliter permanente donè exhalaret spiritum. Cum autem inuncta esset, rogauit Do-
minum, ut extremum vitæ eius finem tot doloribus & afflictionibus cumulet, ut
corpore exiens anima, sine purgatorio mox ad illum possit euolare. Respondit Do-
minus: Ità fiet, filia, ut petis: post biduum cantabis alleluia cum alijs virginibus in ro-
gno patris mei. atque his dictis, disparuit. Mansit autem apud eam Angelus eius, quæ
quo valde familiariter loquebatur. Manè, nullo adhuc quicquam perciperet
apud eam gesta erant, confessarius eius venit ad eam more suo, ut aliquid perciperet
de reliquijs visitationum eius. Nocte enim per spiritum viderat illam cum Angelis, &
Sanctis exultantem. Sensit autem apud eam tantam mirifici odoris fragrantiam, ut
quasi ebrius spiritu exclamaret: Congratulor tibi, soror. scio enim Dominum hac no-
cte fuisse apud te, nec dubium, quin ab eo manarit suauitas odoris huius. Illa respondit:
Gratias ago Deo meo, quod me immerentem sua visitatione dignatus est: sed scias
pater, mox corporis mei labores & dolores auctum iri. Nihil autem indicauit ei de de-
cessu suo. Multo enim tempore rogauerat Dominum, ut sine vilius mortalis migrati-
one, sola redderet spiritui. Tertio autem Paschatis die, quo se non dubitabat migratu-
ram, conuocatis omnibus, quos habere potuit, magis familiaribus domus suæ, si in-
quit, inueni gratiam apud vos, quæso ut hac die patiamini me manere solam, solum
apud me relicto Balduino nepotulo meo, per quem indicabo, si quid à quo-
rum vestrum præstari mihi velim. Illis ergò procul abeuntibus, virgo cœpit ex-
tremum suum Domino fideliter commendare, & à septima vsque ad horam quæram

Sub morte
quid fecerit

Quæ ei visi-
ones obti-
gerint.

Confessari-
us eius apud
eam odore
afficitur mi-
rifico.

perpetuam perurget calculi doloribus, cruciari spasmate, vicies è pectore diro
tomitu felis particulas reijcere. Tandem moribunda, ait ut porrit ad nepotulum su-
um, Fili mi, vnam scire dominus meus, quos patiar nunc angores. Puer lachry-
mans, nimiumque turbatus, Vis ne, inquit, vocem confessarium tuum? Sed cum nihil
illi loqui illa posset, timens puer ne deficeret penitus, eiulans acciuit eius confessari-
um, aliasque, quas inuenire potuit, domesticas eius. Veniunt illi lachrymabundi, sed
illa iam decesserat. Incredibili igitur dolore affecti omnes, nesciebant quid facerent:
Tandem, luctu totam complente domum, Catharina quadam recordata sermonis,
quem dixerat Lydvvina de dextra manu sua, ait ad socias suas: Videamus num dex-
træ eius cum sinistra coniuncta sit. Hoc enim euidenter erit documentum mor-
tis eius. dixit enim adhuc viuens, sperare se utraque manu magnificaturam Deum,
postquam è viuis discederet. Viderunt igitur, & inuenerunt digitos vtriusque manus
sele contingentes, quodque maius est, viderunt omnes cingulum cilicinum, quo iam
tenno corpus strinxerat, angelicis manibus ita ablatum ab eius carne, ut nexus eius
omnes indissoluti cernerentur, sicut carni virginis adiunctum fuerat. Seruatur au-
tem hoc cingulum vsque in præfens, ex eoque mirus odor proficitur. Equidem il-
lus manibus contrectaui meis, & expertus sum demonibus valde inuisum, & mo-
lestum.

CAP. XII.

Postquam autem desijt esse in humanis virgo sanctissima, confessarius eius
nocte in lecto iacens, vidit apertis oculis beatam eius animam specie candi-
dissime columbæ, collo cum rostro prorsus aureo, pedibus rubicundis &
coruscis, alis argenteis coloris, quibus volauit in cælum. Virgo quædam, huius
faciei soror, cum venerabile corpus virginis custodiret, nec somno pressa, nec
plane vigil, vidit Lydvvinam à sanctis angelis ad cælos euehi, animasque beatorum
cum ingenti lumine ei prodeuntes obuiam, dicere gratulabundas: Optatò aduenisti
Lydvvina. aduentus enim tuus noua nobis parit gaudia. Vidua quædam,
Lydvvina purò corde addictissima, neque dormiens, neque vigilans penitus, vidit
aduenire collegium virginum, & aliorum militum, in ipsius conclaue intrantium,
mensamque nuptialem apparantium. Vidit etiam aduenientem iuuenem speciosissi-
mum, illicque residentem: porro Lydvvinam regio ornatu cœu sponsam illi è re-
gibus, habituram me in cælis sponsum præstanti forma præ cunctis filiis hominum.
Vides iam, ut castissimis eius amplexibus & præsentia perpetua fruatur. Noui ego duas
regines, quas Dominus exercebat flagellis suis, ambas Lydvvinæ addictas: eo nomi-
ne, quod nemo esset, qui referret, quo pacto è corpore emigrasset. Itaque deci-
mo quarto Aprilis die, quo Lydvvina obiit, raptæ in spiritum, viderunt locum, in quo il-
la multis annis decubuerat, viderunt etiam Lydvvinam, tanquam ipsa hora supremum
resistentem spiritum, quam tamen nunquam in carne viderant, omni humano solatio
destitutam. Cum autem, superatò illo miserabili mortis agone, iam redditura esset
cubiculum, Christum cum matre sua & multa supernorum frequentia ambientem eius
placatus sitos, ac deinde tradentem eam matri suæ: quæ exosculatam dedit angelo cu-
m eam consortium inuitauit. Multa alia de eius eximia gloria tunc ostensa sunt vir-
ginibus istis. Porro confessarius eius, ut desideriorum, quarto Paschatis die ad locum
venerat, ubi eius sacrum corpus seruabatur, tantam sensit fragrantiam, quantam nun-
quam in eius vita se percipisse meminerat. Cumque flexis genibus corpus eius vene-
rabiliter adorasset, vni earum, quæ illud custodiebant, præcepit, ut tergeret faciem eius. Quod
illa fecit, mox facies eius (sciebat autem id futurum confessarius) candida apparuit
tamquam in cælis, pictoris eximij manu elegantissimè depicta: totum quoque reliquum corpus
eius esset. Deniq; præpotens Deus sua gratia tam illustrem eius defunctæ corpuscule
loco, quibus eam contrectarant scelesti illi milites, de quibus supra diximus, cicatri-
bus ac nocte sacrum custodiebant corpuscule, non fame, non siti, non somno se
turbati, idque od miram odoris suauitatem, & animi iucunditatem, quam ex eius
corpuscule

Cruciatum
sub mortem
perquam
acerbe.

Mira sunt
hæc.

Dæmones
torquet sei-
zona cilici-
na.

Visio confes-
sarij eius, &
aliorum.

Virgo aut

in cælis
audiret
voces
sanctorum

Odor plus
solito suauis
ex corpore
defunctæ.

Nota hæc,

En ut Deus
collocaret
eius exani-
me corpuse-
lam.

corpuseuli perpetuo aspectu percipiebant. Porro simulatque fama eius defuncta vulgari coepit, & ex propinquis & longinquis locis plurimi aduentarunt, ut vel defunctam cernerent, cuius tam celebris esset passim existimatio, tum propter varium agitudinum perpeffionem, tum ob diuinarum consolationum affluentiam, tum ob vitæ sanctitatem & perfectionem. Inter multos paruulos, qui eò confluxerant, infans quidam matris sugens vbera adductus est: qui ut vidit virginis corpusculum, statim ceu spero vbera, serena facie & iunctis manibus tam ferid, tamque reuerenter ocellos in illud defixit suos, ut & intuentes pronocaret ad fundendam la-chrymas, & faxei pectoris homines ad præstandam virginis corpuseulo reuerentiam emolliret. Dabatur autem singulis pueris & infantibus panis vnius pro memoria reum admirandarum, quæ tum illic diuinitus fiebant. Venerabantur iam tum homi-nes virgineum corpuseulum in terris, cuius animam in suum collegium receperant ciues illi caelestes. Etsi autem virginis confessorius & plerique alij cuperent eam tra-dere sepultura, sicut ipsa petierat, non tamen id auli fuere propter principem, qui se dixerat venturum ad visendum corpus eius, priusquam terra eonderetur. Quam ob rem etiam magistratus Schiedamensis veruit humari illud, donec princeps ad-ferret. At tandem tamen, cum iam princeps minime venturus speraretur, corpus tu-mulatum est honorificentissime in æde parochiali S. Ioannis Baptiste. Decessit virgo sanctissima anno salutis millesimo, quadringentesimo tricesimo tertio, 18. Calendas Maij sub Burgundiæ & Hollandiæ principe Philippo.

Venerantur
multi eius
corpus.

VITA ET PASSIO SANCTORVM DECEM
ET OCTO MARTYRVM CAESARAVGVSTA-
norum, per Aurelium Prudentium conscripta in li-
bro Peri Stephanon.

16. Aprilis.

Quamquam
præsidij sit
vrbibus in
reliquis
sanctorum.

BIS nouem noster populus sub vno
Martyrum seruat cineres sepulcro:
Caesaraugustam vocitamus urbem,
Res cui tanta est.
Plena magnorum domus angelorum,
Non timet mundi fragilis ruinam,
Tot sinu gestans simul offerenda
Munera Christo.
Cum Deus dextra quatients coruscant
Nube subnixus veniet rubente,
Gentibus iustam positurus æquo
Pondere libram.

Orbe de magno caput excitata
Obuiam Christo properanter ibit
Ciuitas omnis, preciosa portans
Dona canistris.

Cyprianus,
Aciscus &
Zoellus.

Afra Carthago tua promet ossa
Ore facundo Cypriane doctor.
Corduba Aciscum dabit & Zoellum,
Tresque coronas.

Fructuosus.

Tutribus gemmis diadema pulchrum
Offeres Christo genitrix piorum
Tarraco, intexit cui Fructuosus
Sutile vinclum.

Nomen hoc gemmæ strophio illigatum est:
Emicant iuxta lapides gemelli:
Ardet & splendor parilis duorum
Igne corusco.

Felix.

Parua Felicis decus exhibebit
Artubus sanctis locuples Gerunda

Nostra

Nostra gestabit Calagurris ambos,
Quos veneramur.

Cucufates.

Barcinon claro Cucufate frera,
Surget, & Paulo speciosa Narbo:
Teque prapollens Arcelas habebit
Sancte Genesi.

Genesius.

Lusitanorum caput oppidorum
Vrbs, adorata cineres puellæ
Obuiam Christo rapiens, ad aram
Porriget ipsam.

Eulalia.

Sanguinem Iusti, cui Pastor hæret,
Fereulum duplex, geminumque donum
Ferre Complutum gremio iuuabit
Membra duorum.

Iustus,
Pastor.

Ingeret Tingis sua Cassianum,
Festa Massylum monumenta regum:
Qui cinis gentes domitas coegit
Ad iuga Christi.

Cassianus.

Singulis pauca, tribus aut duobus,
Forfan & quinis aliqua placebunt
Testibus Christi, prius hostiarum
Pignore sanctæ.

Tu decem sanctos reuches & octo
Caesaraugusta studiosa Christi,
Vertice flauis oleis reuincta
Pacis honore.

Sola in occursum numerosiores
Martyrum turbas Domino parasti:
Sola prædices pietate, multa
Luce frueris.

* turmas

Vix parens orbis populosa Pœni,
Ipsa vix Roma, in solio locata,
Te decus nostrum superare in isto
Munere digna est.

Omnibus portis sacer immolatus
Sanguis, exelulit genus inuidorum
Demonum, & nigras pepulit tenebras
Urbe piata

Nullus umbrarum latet intus horror:
Pulsa nam pestis populum refugit:
Christus in totis habitat plateis,
Christus ubique est.

Martyrum credas patriam coronis
Debitam sacris, chorus vnde surgens
Tendit in cælum nincus togata
Nobilitatis.

Vincentius.

Indè, Vincenti, tua palma nata est:
Clerus hic tantum peperit triumphum,
Hic sacerdotum domus infulata
Valeriorum.

Valerius
episcopus.

Sæuus antiquis quoties procellis
Turbo vexatum tremefecit orbem,
Tristior templum rabies in istud
Intulit iras.

Nec furor quisquam sine laude nostrum
Cessit, aut clari vacuus cruoris:
Martyrum semper numerus sub omni
Grandine creuit.

Nonne

APRILIS.

Nonne, Vincenti, peregrè necandus
Martyr, his terris tenui notasti
Sanguinis rore speciem futuri
Morte propinqua?
Hoc colunt ciues: velut ipsa membra
Carpes includat suus, & paterno
Seruet amplectens tumulo beati
Martyris ossa.
Noster est, quanuis procùl hinc in vrbe
Passus ignota, dederit sepulcro
Gloriam victor, prope littus altræ
Fortè Sagunti.
Noster & nostra puer in palæstra
Arte virtutis, fideique oliuo
Vinctus, horrendum didicit domare
Viribus hostem.
Nouerat templo celebres in isto
Oscis partes deciesque palmas:
Laureis doctus patrijs, eadem
Laude cucurrit.

Encrate
virgo.

Hic & Encrate recubant tuarum
Ossa virtutum: quibus efferati
Spiritus mundi violenta virgo
Dedecorasti.
Martyrum nulli, remanente vita,
Contigit terris habitare nostris:
Sola tu morti propria superstes
Viuis in orbe.
Viuis, ac pœnæ seriem retexis,
Carnis & cæcæ spoliū reterans,
Tetra quàm sulcos habeant amarus
Vulnera, narras.
Barbarus tortor latus omne carpsit,
Sanguis impensus, lacerata membra,
Pectus abscissa patuit papilla
Corde sub ipso.
Iam minus mortis precium peracta est,
Quæ venenosos abolsens dolores,
Concitam membris tribuit quietem
Fine * supremo.

* soporo.

* tenuit

Cruda te longum tenuit cicatrix:
Et diu venis dolor hæsit ardens:
Dum putrescentes * tenuit medullas
Tabidus humor.
Inuidus quanuis obitum supremum
Persecutoris gladius negarit,
Plena te martyr tamen, vt peremptam,
Pœna coronat.
Vidimus partem iccoris reuulsam,
Vngulis longè iaculssè pressis:
Mors habet pallens aliquid tuorum,
Te quoque viua.
Hunc nouum nostræ titulum fruendum
Casaraugustæ dedit ipse Christus:
* Iugè viuens domus vt dicata
Martyris esset.

Nomina 18.
sanctorum
martyrum

Ergò ter senis sacra candidatis
Diues Optato simul & Luperco,

Perge

DE X. & VIII. MARTYRIBVS CAESARAVGVSTANIS.

Perge conscriptum tibinet senatum
Pangere psalmis.
Ede Successum, cane Martialem,
Mors & Urbani tibi concinatur,
Iuliam cantus resonet, simulque
Quintilianum.
Publium pandat chorus, & reuoluat
Quale Frontonis fuerit trophæum,
Quid bonus Felix tulerit, quid acer
Cæcilianus.
Quantus Euenti tua bella sanguis
Tinxerit, quantus tua Primitiue:
Cum tuos viua recolat triumphos
Laus Apodemi.
Quattuor posthinc superest virorum
Nomen extolli, renuente metro,
Quos Saturninos memorat vocatos
Prisca vetustas.
Carminis leges amor aureorum
Nominum parui facit: & loquendi
Cura de sanctis, vitiosa non est
Nec rudis vnquam.
Plenus est artis modus, annotatas
Nominum formas recitare Christo:
Quas tenet cæli liber, explicandus
Tempore iusto.
Octo tunc sanctos recolet, decemque
Angelus coram patrefilioque,
Urbis vnus regimen tenentes
Iure sepulcri.
Quin ad antiquum numerum trahentur
Viua post pœnæ specimen puella,
Morsque Vincenti, cui sanguis hinc est
Fons & honoris.
Additis Gaio (nec enim silendi)
Teque Crementi: quibus incruentum
Ferre prouenit decus ex secundo
Laudis agone.
Ambo confessi Dominum, steterunt
Acriter contra fremitum latronum:
Ambo gustarunt leuiter saporem
Martyriorum.
Hæc sub altari sita sempiterno,
Lapsibus nostris veniam precatur
Turba, quam seruat procerum creatrix
Purpureorum.
Nos pio fletu, date, perluamus
Marmorum sulcos, quibus est operta
Spes, vt absolua retinaculorum
Vincla meorum.
Sterne te totam generosa sanctis
Ciuitas mecum tumulis: deinde
Mox resurgentes animas & artus
Tota sequeris.

Sancti in
cælis orant
pro nobis.

Orat ad tu-
midos fan-
ctorum.

SS

VITA

VITA S. PATERNI EPISCOPI ABRINCENSIS,
SATIS, VT APPARET, FIDELITER, SED VALDE OB-

*scuro stylo conscripta. Itaque in gratiam lectoris oratione aliquanto
Latiniore reddita est per F. Laur. Surium.*

16. Aprilis.
Licet Vfu-
ardus cum
habeat 23.
Septembris,
fortassis p-
per translationem.

S. Paterni
patria.

Mater.

Monastica
vitam com-
plectitur.

S. Paternus
cum Scubi-
lione degit
in specu.

Illorum ze-
lius & con-
stancia.

Religiosae actiones, virtutum incrementis cumulatae, atque ad fastigium sacrae benedictionis perductae, tum quoque miraculorum fide dignorum transacti temporis testimonio approbatae, viuacibus meritis nunquam absunt a fidei inter- nis obrutibus, etiam si nullis sint literarum monumentis consignatae. Neque enim extrinsecus adhibitis indicantur testimonijs, cum domesticis verae gloriae documentis fulcantur. Verum enimvero ob aliorum vilitatem expedit plane etiam in scripta eas referri. Itaque etiam nos beati Paterni antistitis praeclare gesta scribenda suscepimus: confirmatur enim grex deuotus sui pastoris suffragio, quoties eius virtu- tum commemoratione recreatur. Ortus est autem beatissimus Paternus apud Picta- uos, Aquitaniae oppido, & quidem ex parentibus generis nobilitate atque morum clari- tudine, iulita matre, iam ab annis duobus vidua, illum honestissime educante. In ipsa vero tenera aetate, ecclesiastica inspiratione permotus, religiosae vitae frenos sibi ipso te iniecit, in monasterio * Enixionensi Dominicae seruitutis iugo & habitu monastico suscepto. Vbi sane non multo post ab Abbate ad cellarii dispensationem adhibitus, in illo primo suae promotionis gradu non obscura de se indicia dedit, idoneum se fore, cui diuina agente providentia, etiam pontificatus functio & plurimarum rerum ad- ministratio quandoque demandaretur. Volebat autem mater eius iam coenobium ingressa vestem parare: cumque telam ordita esset, eamque casu super lectum reposita- isset, miluus eam ad suum nidum abspexit: ubi post anni exacta spatia reperta est integra, adeo ut eius stamen nec imbres hyemis, nec aestatis feruores corrumperent. In ipsa adhuc adolescentia ad sublimiora sanctae vitae studia aspirans, cum non fideretur ei- bi ipsi propter aetatis teneritudinem, cum Scubilione, eiusdem loci monacho, prius communicato consilio, pro Christi amore relictis parentibus, in pago Constantino (sic enim loquitur author historiae) una cum illo libenter constituit peregrinus degero. Itaque nihil praeter Psalterium secum accipientes, eo profecti sunt. Porro sanctus Scubi- lio, licet aetate maior esset, videns beatum Paternum meritis venerabilem, ut illum sibi aquaret, pallium suum diuisit, ei que partem dimidiam dedit. Ambobus vero pro- pter captandam solitudinem insulam quandam adire cupientibus, vir quidam aduen- & religiosus Deoque dilectus detinuit eos apud se, donec ciuibus suis illorum precor- tum indicaret: rogauitque illos, ut in sanum Scisciacum se reciperent, suisque prece- bus homines ethnicissimi erroribus implicatos, a daemonum cultu reuocarent. Tum vero illi circa montis sinum in cauernam quandam ingressi sunt: cumque populus ex- execrabili ductus consuetudine, in illo fano debaccharetur, sancti viri admonebant mi- seros, ne falsos deos colendo se aeternum perderent, qui salutem possent recubare sempiternam, si non eiusmodi iniuria suum irritarent creatorem: aiebantque rectius omnino ipsos facturos, si per gratiam Dei renati, suum colerent conditorem. His au- ditis, homines insani reuerendos viros irreuerenter contemnunt, ritu quo suo corpora- cultum pertinaciter prosequuntur. At sancti viri tum sanctae Crucis signo, tum fidei se- uore armati, accedunt ad vasa, in quibus illi miseri pulmenta coquebant, suisque co- scipionibus euertunt: potum quoque effundunt, posthabito praesentissimo vitae per- iculo, ut pro Christo fortiter dimicarent, parati etiam, immo & appetentes pro illo obire martyrium, si non desuisset percussor. Ecce autem nuntius diuino timore con- ripiuntur, qui sanctos viros facile etiam trucidare potuissent: sed cum ad suum locum ambo reuerterentur, mulier quaedam in illorum contumeliam sese nudauit: at repen- te membris omnibus contrahitur, totoque anno vigore tabescente cruciatur, nec- num rogantibus, sanitati restituta est.

Accidit quodam die, ut non nisi dimidius panis illis ad necessariam refectio- nem super-

DE S. PATERNO EPISCOPO ABRINCENSI.

superesset. Adueniente autem peregrino quodam, beatus Paternus humanitatis stu- dio cum illi largitus est, potius apud Deum sibi ex illo mercedem colligere volens, quam in suum eum ventrem recondere. Vbi autem stata edendi hora aduenit, sanctus Scubilio rogauit eum, ut illud panis frustum ipsis apponeretur. Cui Paternus ait: Chri- stus, qui semper abundat, seruis suis escas subministrabit. Tulit hoc moleste Scubilio, quippe qui labore defessus, nihil inueniret, unde vires exhaustas reficeret. Interim non dormitabat providentia Dei ad suppeditandam escam seruis suis, nec eos fame dis- cruciari passus est ille, qui aperit manum suam, & implet omne animal benedictione. Psal. 144. Vnde confestim Vuitheus, qui se primus in illorum disciplinam tradiderat, illis ieiun- tibus multa attulit munera & magnam ciborum copiam: sicque intra temporis sed cum cibum caperent, non aderat aqua, qua sitim excluderent: quae tanto solet esse acrior, quanto est maior e cibo satietas. Mox igitur in terram prostrati, supplices Christo, qui est fons vitae indeficiens, preces offerunt, ut ipse famulis suis aquam largia- tur in deserto, qui olim populo Israelitico e petra largissimas produxit undas in solitu- dine. Audiuert auris propinqua clementissimi Saluatoris preces seruorum suorum, tan- genteque Paterno humum baculo, fons erupit: crederes te videre Moysen virga per- cussentem petram. Exod. 17. Num. 20. Forem pre- cibis impe- trant.

Eius rei fama crebrescente, vir venerabilis Generosus, Abbas eorum, post triennij spatia abiit ad requirendos monachos suos, tam bene fugitivos, quippe qui ad Chri- stum auferantur. Vbi autem ad illos peruenit, didicit Paternum arduum sane vitam S. Paterni vitam rigida- re: ut ab hominum consuetudine semotus, solite opperiretur visitationes ange- licas: tantoque plus proficeret in rerum diuinarum contemplatione, quanto mi- nus haberet ex hominibus solatij. Tum praeterea cognouit eum nullo unquam cu- sare in lectulo, nulla lecti opera requirere, nunquam ad plumas vel caput re- uolui asperum usurpare cilicium, ut nec ipsa quidem nocturna quies corpori sine mo- do excedere videretur. His igitur consideratis, ut aduertit Abbas eum monastici Cano- nis freni retinaculo, ad moderata eum ieiunia reuocauit, simulque iussit, ne tam ar- denter se daret solitudini, nec virorum adspicuum & colloquia recusaret: tum etiam cel- larii testimonium. Simul etiam apud Leucianum episcopum & ciues praclarum ei red- ditum, Scubilionem secum ad monasterium reduxit: cui tamen non multo post co- nam fecit ad Paternum sese recipiendi. Porro Leucianus episcopus Paternum primo Paternus sit presbyter. accessisse dignitatis, tanto plus ipse sibi cumulandis virtutibus veri honoris ad- iungere exercebat. Tantus autem Scisciaci ex eius & Scubilionis laboribus gratiae fru- gescit, dum illic caelestis verbi semina spargerent, ut sanum prophani cultus pecorum stabula redactum sit. Spelunca autem illa, in quam viri illi egregij se abdi- carent, tam suaves ex se diffudit virtutum odores, ut permulta ex Paterno prodierint monachorum examina, nec pauca apud Constantienses, Baiocenses, Cenomanos, Rhedones in Britannia minori ab illo fundata sint monasteria. Claruit enim eius eximia fides multis argumentis, & sacram vitam miraculorum signa de-

scisciaci nanque oblata ei fuit ancilla muta ab Oroaste presbytero. Extendit vir Mutam an- cillam curat. manus, ut puella labia aperiret: sed cum dentes non posset diducere, mox oleo maxillas eius consignans, id effecit, ut sonum redderent, qualem so- lent catenarum fragmenta inter se collisa. Deinde etiam os eius eodem liniens oleo, interrogauit quid haberet, quod sic perpetuo obmutesceret. Tum illa subito respon- dit, & vnde muta fuisset effecta, explicauit.

Scisciaci discessurus vir sanctus ad Abrincenses, petijt a fratre Scubilione, ut lice- ret eum auferre duos pullos columbarum, quos ipse nutrierat. Negauit assensum Scubilio, dicens se eius absentis loco vel columbas velle retinere. Ad quem Paternus: Vnde vero, inquit, illius sint columbae, quem amplius amant. Cumque ad monaste- rium,

Contractas
manus cui-
uslibet femi-
nae sanat.

Signo Cru-
cis & oleo
pellit virus.

Visio sancti
Paterni.

Creatur
Abrincensis
episcopus.

Muta lo-
quitur.

Obit S. Pa-
ternus.

Lauto epi-
scopus sub-
scriptus in
Aureliano.
Conc. 2. & 3.

APRILIS. 277
rium, quod inde ad decem & octo ferè milliaria aberat, peruenissent, postridie venera-
bili viro Paterno illic columbae alacres occurrerunt, suum erga eum testantes delide-
rium. Nec prater rationem est, quod virum spiritalem columbae, quarum simplicitas
etiam in scripturis diuinis commendatur, secutae sunt.

Apud Abrincenses Vrsi cuiusdam ancillae adeo erant vi morbi contractae manus,
ut nec fila quidem e glomo possent diuellere. Orant pro misera vir Dei, & cito laxatis
neruis, pristina manibus incolumitas restituta est. Id ubi fama longè lateque divulga-
uit, multa Childebiti regis prece compulsus, ei Parisijs vehiculo operto inclusus oc-
currit: cumque Milenico puer à serpente percussus, ilico e corpore puero perfuso, ex-
currit, accessit ad eum vir sanctus, editoque crucis signo, & olei liquore testimonium basili-
tiale virus tali antidoto profligauit. Quo sanè in loco in rei gesta testimonium basili-
cam in beati viri honorem condiderunt. Vbi autem maligni spiritus cum Parisios, in-
tuentare senserunt, ex obsessis corporibus aufugerunt: & qui febre correpti erant, in-
columes euasere: nec potuit illic durare morbus, ubi tam insignis medicos sua phar-
maca produxit. Postea verò, cum vir Dei pro pauperibus regias aures appellaret, ut quod
tus rex Childebitus Crescentio, ad quem publica cura spectabat, mandauit, ut quod
B. Paternus ab ipso exigeret, id exequi nò omitteret. Promisit ille se ita facturum: sed
fidem sefellit. Nam in Burgundiam profectus est, viro sanctissimo nesciente. Agnoscent
lum diuina ultio persecuta, oculorum lumine priuauit, ita ut biduo erraret. Agnoscent
igitur culpam suam, celeriter regressus est ad hominem Dei, veniamque petijt: co-
demque momento, quo ab animo iniquitas abscellit, oculis lux reddita est: factusque
ex ipsa cecitate eruditior, serui Dei non distulit parere voluntati, felicior effectus pulla
pectoris caligine, quam oculorum luce reparata.

Iam septuagesimum aetatis agebat annum B. Paternus, & Abbatis officio fungeba-
tur, cum ecce Scisciacy in cellula, quam primò extruxerat, quiescenti quadam nocte vi-
sus est locus ille mira claritate perfusus. Simul autem visi sunt ad eum ingredi sancti
episcopi Melanius, Leucianus & Beor, qui ad Dominum migrauerant, ipsumque oc-
dinare antistitem. Hac ille visione obstupuit, sed tacitam apud se habere volens, tamen
occultare non potuit, quam postea ipse rei euentus ad omnium notitiam peruenit.
Nam non multum intercessit temporis, cum decedenti Abrincensi episcopo ad regis
& populi preces ipse successit. Nec enim recusare potuit, quod secreta Domini dispen-
satione sibi imponendum iam antè prauiderat. Vbi autem id honoris adeptus est, ta-
lem se praeiuit, tum in veterum ecclesiarum instauracione, tum in nouarum aedifica-
one, domorum etiam reparatione, & pauperum procuracione, ut esset in singulis ad-
mirabilis, & in omnibus singularis. Cum autem quadam vice in pago Theodisio ad
comitem Severum foemina quaedam, cuius Rhedonensis, venisset planè muta, sancto-
que viro in oratorio esset oblata, illo pro ea preces fundente, acutum longa rupit si-
lentia, nec potuit diutius seruire inimico, pro qua Christus eius & creator & saluator
fuerat interpellatus.

Tertiumdecimum annum in Abrincensi pontificatu iam agens vir sanctus, altero
Paschatis die, cum fratres Scisciacy inuitare cuperet, in morbum incidit, itemque san-
ctus Scubilio apud Mandanenses. Mittunt autem virinque nuncios, mutuoque sibi
significant, ut priusquam migrent ex hac vita, mutuo conspectu fruantur. Nuncij in-
ipso itinere sibi sunt obuiam, rogantque beatum Scubilionem, ut beato Paterno
occurrat. Id verò quò minus ille posset, sinus quidam maris impedimento fuit,
quem nocturno tempore trajicere non licuit. Verùm cum à Scisciacy fere tri-
bus milliariis abesset, eadem omnino hora beatus Paternus & frater eius Scubi-
lio reuerendus Praepositus, nobili triumpho, comitibus angelicis spiritibus, animas
suas e terris ad caelestia regna cum Christo aeternum victuras transiuerunt. Cum-
que & Paterni exequias celebraret Lauto episcopus, qui antè dies octo eius inui-
fendi causa eò venerat, eiusque sacrum corpus ad basilicam deportaret, ambo pontifi-
ces, concinente psallentium choro, prater omnem expectationem sibi inuicem oc-
currerunt, pariterque in eodem loco conuenerunt: & viri sanctissimi, quorum fune-
ra illi antistites curabant, felici transitu locum orationis, quem ipsi extruxerant, eodem
die simul occuparunt: & qui se in vita mutuo dilexerant, nec in morte quidem sepa-
rati sunt, idque adeo, ut vno eodemque momento, vno atque eodem monumento
pariter conditi sint: nec dubium, quin Christo redemptori nostro, nostri aman-
tissimo,

DE SS. MARTYRIB. ELEUTHERIO ET EVANTHIA. 761
tissimo, electi eius gratia e seculo, felicibus meritis illustres, pariter occurrerint in ca-
elis: etiam post obitum beatis & mirificis operibus integre viuentes, & miraculis co-
ruscantes, ad laudem & gloriam prapotentis Dei, cui est honor & gloria in secula se-
culorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM MARTYRVM
ELEUTHERII EPISCOPI, ET EVANTHIAE MA-
tris eius, authore Simeone Metaphraste.

VM Aelius Adrianus Romanis quidem imperaret, dae. 18. Aprilis.
monibus autem & simulacris diligenter seruiret: admira-
bilis quoque Eleutherius illo tempore cognitus est, veluti
quedam stella diem illustrans. Cui patria quidem fuit in-
clyta & magna Roma: parètes autem genere quidem no-
bilissimi, diuitijs verò opulentissimi, gloria etiam clarissi-
mi. Tèr consulem enim fuisse eius patrem, eius scribit hi-
storia. Sed cum essent adeo insignes, nec eis quidem de-
erat nobilitas ex pietate orta & religione. Eius enim ma-
ter * Euanthia, cum diuini Pauli apostolicis admonitioni-
bus fidem accuratè didicisset, cum studio virtutis, Dei quo-
que cultu erat valdè locuples. Ea cum hunc sanctum peperisset puerum, Eleutherium
qui idem vocauit ex ipso ortu: adeo autem liberaliter & honestè eum educauit, ut no-
ni res quoque conuenirent.

Sic ergo educatum, cum ad virilem aetatem peruenisset, Deo & Archiepiscopo Ani-
eto dat eum, donum ipso dignum. Ipse enim tunc Romanae praeerat Ecclesia. Qui vi-
dens morum eius moderationem & alias virtutes, eum quidem primùm Diaconum,
eandè Presbyterum, postremò Episcopum ordinat Illyrici: sicque lucerna, ut Euange-
licè dicam, posita super candelabrum, & verbi luce illuminante multorum cogitatio-
nes: & falsam quidem mendacij doctrinam proculcante, doctrinae sermone affluente,
poterat malignus hac ferre moderatè: sed rabie quidem in ipsum agitabatur, & graui-
ter spirabat contra pietatem. Totum verò subiens Adrianum, cum illo armatur contra
pietatem: & ante alios omnes contendit de medio tollere Eleutheri, ex pijs studens
deinere eos, qui erant insigniores, tanquam spicas quasdam ceteris praestantiores: &
per vim adducit Eleutherium, & eum sistat ante tribunal imperatorium. Qui cum
ad Christi mandram peruenisset ecclesiam, eam extrinsecus circumfider multitudinem
habere agnum Christi.

Deinde templum ingressus, & truculentis quidem oculis & truculentiore etiam spi-
ritu, tanquam ipso vultu eius, qui miserat, significans sauitiam, se ostendens ijs, qui
adebant: postquam vidit Eleutherium suauissimum doctrinae fluentum profunden-
tem in modum admirabatur Christi virtutè: & statim mutata sauitia, (visus est enim
habere animum aptum ad suscipiendum semina pietatis) fit ouis pro lupo, & pro per-
secutore discipulus: & priorum veluti oblitus, non latro & persecutor, sed Christi
discipulo, illius verbis illuminatus, & in pietate confirmatus. Sed sic quidem fecit
ipse, & nequaquam curauit reuerti ad eum, qui miserat. Non erat autem, id
quod videbatur Eleutherio. Festinabat enim ad confessionem: eratque prompto
alacri animo ad pietatem liberè efferendam. Iter certè protinus est ingressus,
tanquam incidissent, sit hic Felix alius Candaces: & à diuino Philippo baptizatur,
tanquam Eleutherio, & idololatriae caligine, tanquam putrido aliquo indumento, ex-
pur.

Postquam verò itinere confecto Romam venerunt, à fidelibus quidem, qui erant
Sst 3 Romae,

Eleutherij
patria.

Latina mar-
tyrologia
vocant An-
thiam.

Felix, dux
exercitus ad
Christum con-
uertitur.

Act. 8.
Ab Eleuthe-
rio baptiza-
tur.

A P R I L I S.

Romæ, agnitus, sigillatim de Eleutherio omnia annunciat. Eleutherium autem infusus Imperatoris imperabat sisti ad illius tribunal. Ille verò tam magno & excelsio animo ingreditur, ac si non ad certamina, sed ad festum accerferetur. Quem cum adspexisset Imperator, ut vidit eum esse & iuuenem, & formosum, & virtutis ornamento & cultum nihili faciens, nouum quandam Deum colis: idque cum non solum sit aperte mortuus, sed etiam mortem subierit turpissimam? Eleutherius autem ei, qui se tam stulte gerebat, nec respondendum quidem esse arbitratus: & alioqui ipsum Christum in ijs, quæ pro Christo passurus erat, imitans, stabat tacens. Sed responde, rursus dixit Imperator: Quis sit, quod te tam stolidè geras, & in hunc Christianorum cultum infandum te immiseris? Deinde aliquantum remittens de acerbitate: Pare, inquit, mihi, & dijs inuictis sacrifica. Si enim persuasus conuertaris, honores tibi præbebo maximos: Sin autem non pareas, grauissima inferam supplicia.

Luc. 21.
Tandem respoder con-
stantissimè.

Eleutherius verò Domino inuocato, qui dixit : Nolite esse solliciti, quoniam
quid respondeatis. Dabitur enim vobis, inquit ille, sapientia, cui nullus poterit res-
istere : Quomodo, inquit, porero sustinere talibus dijs seruire, aut alij sustinenti
sentiar ? Quomodo autem non magis vobis consuluerim ab eis deficere : & si non
pareatis, vestram defleam amentiam, quòd ratione à Deo honorati, effecti estis in
liores lignis & lapidibus, adeò vt hæc deos esse putetis : & non solum esse, sed etiam
benè esse existimetis : idque vero Deo relicto, qui ratione constituit vniuersum ? Ca-
lum enim & terra sunt opus manû illius. Sumus verò nos ex ijs, quæ creauit, opus
pulcherrimum & preciosissimum : etiam si tanquàm in pugna nocturna ignoramus
id, quod est amicum & hostile : & aduersus nostrum quidem Dominum bellum ge-
rimus : eos autem, qui sunt verè nostri inimici & hostes, dæmones, inquam, nostræ
ô insaniam, putamus esse dominos, & eos honoribus extollimus & sacrificijs. Ego
igitur Domino meo adhæreo, & semper adhærebo : & Christo meo seruiam, ignomi-
nias vestras & honores, & has pueriles laruas suppliciorum, infantium esse plagas re-
putas. Mihi enim, vt meus dixit doctor Paulus, totus mûdus est crucifixus, & ego mûn-
do : & mori pro Christo, delicia mihi sunt & exultatio. Ira plenus per hæc euadit
Imperator, & grabatû iubet afferri æneum, & ei multum quidem ignis subterni : si-
pra eum autem nudum extendi athleram, & sic perpetuò deflagrare, donèc omnino
interierit.

Galat. 6.
& totus in tota

Postquam autem hæc citò facta sunt, martyr insiluit in grabatum, & totus in
fuit extensus. Ciuitas verò agrè ferens id, quod factum fuerat, (omnes enim ferè con-
uenerant ad spectaculum) exprobrabant Imperatori crudelitatem: Cur, dicentes,
vir adeò clarus, genereque & sapientià insignis, malè perit, tanquam infamis quispi-
am? Deus autem dolorem alleuabat è superis: & tanquam quodam rore refrigera-
tus, & in molli herba cubans, martyr sentiebat voluptatem. Imperator autem pos-
quam animi rabiem tormento iam satis lenierat, existimans eum iam esse mortuum,
iubet illinc tolli illius corpus. Postquam è lecto ferreo surrexit martyr, non solum il-
læsus, sed etiam lætus & alacer: & extollam te Deus meus rex meus, canebat cum
gaudio, & laudabo nomen tuum perpetuò. Laudabo Deum, qui sacrificatiuenturem
meam. Quoniam generatio & generatio laudabit opera tua, & potentiam tuam an-
nunciabunt, & miracula tua narrabunt. Postquam verò Deo sic glorificato, audac-
iùs deinceps adstitit ante tyrannum: Adspice ad me, ait, ô Imperator, quem tu exili-
masti ab igne exedendum, & intellige eum, qui à me prædicatur. Agnosce autem tuam
rum quoque deorum imbecillitatem. Hanc audaciam & dicendi libertatem, suam esse
contumeliam Imperator arbitratus, & se victum esse opinatus, quòd contemneretur,
supplicium eo excogitat maius & vehemētius. Rursus ergò in medio proponitur crati-
cula, igne quidem subitè accensa: oleo autem desuper adpersa, & flammam grauiter
accendens. Sed ne tunc quidem gratia neglexit martyrem: sed simulatque fuit ipse
impositus craticula, ignis statim fuit extinctus, & carbones emarcuerunt: craticula ve-
rò, tanquam non oleum, sed aqua potius desuper fuisset infusa, ipsa quoque erat frigida,
sanctum conseruans illæsum.

Quid verò? cum his ne fuit extincta ira Imperatoris? Nequaquam. ^{ad} percipit, & ad alia quidem nihilo melius affectus, quam cæcus: ad hoc autem ^{de-} intuens, ut dijs suis gratificaretur in sancto puniendo, qui quidem ⁱⁿ omnes ^{can-} mones homicidæ, rursus iubet afferri sartagine[m], ceramque & picem, & adipem ^{can-}

33. MARTYRIB. ELEUTHERIO ET EVANTHIA.
 an injici: multo verò igne subitùs accendi, & sic in ea rursùs extendi martyrem. Post
 quàm ergò factum fuit, quod fuerat imperatum, & sartago tota erat candens: stetit
 autem martyr quoquè subiturus supplicij: Nè differas, inquit Imperator, ô Eleutheri.
 has enim medius inter mortem & viram. cura id, quod tibi futurum est conducibile.
 Nam ego quidem magnam tuî curam gerens, nè malè pereas, in te sum affectus, tan-
 quàm in germanum filium: nec vellem per deos, virum tam nobili loco natum, & qui
 est ipse adeò bonus, tam disertus, & tam pulchra specie, seipsum inconsideratè injicere
 in periculum: idquè propter nihil aliud, quàm propter perniciem vanam & inuti-
 lem. Postquàm autem stetit martyr adversùs hæc generosè decertans, aptè probris re-
 munerans blanditias, & illum lupum appellans Arabicum, vt qui ouibus Christi insidi-
 tur, tandem hæc quoquè adiecit: Quicquid feceris, non mihi persuadebis, vt ab hac
 & beata desistam constantia.
 Hic Adrianus.

Adrianus animo fauciatus, verbis relictis, ad facta se contulit, & inbet eum ex-
tendit in sartagine. Quod cum factum esset, eadem, quæ prius, rursus sunt consecrata : &
ignis quidem mutatur in rorem : aura verò quædam suauissima fortem ac generosum
in contrarium, sedebat animi dubius, bouem habens in lingua, vt dicitur, & linguam
vinctus profundo dolore. Quem cum vidisset sic affectum is, qui tunc erat Præfectus vr-
bis, nomine Corebo, ad noua inuenienda tormenta vir egregius, & ad faciendum ali-
quid, quod aduersus necessitatem esset acre & efficax, (erat autem Christiani dogma-
& Christianorum fidei veluti quædam semina & initia in corde acceperat, adhuc verò
sedebatur res gentilium, plurimi faciens colere & obseruare Imperatorem) Ipse autem
tunc videns Adrianum dubitantem, & nescientem quomodo se in sanctum gereret, ac-
cedens : Ego te, inquit, ô Imperator, liberabo à negocijs, & hunc inueniem, qui repu-
gar tuis iussis, docebo nunquam tale quid aggredi. Sed elibanus quidem inferatur
acutus : acuti autem obelisci infigantur in vtraque eius parte, & mox scies Eleutherium
non posse terrere ictu arundinis. Hæc tamen placuerunt Imperatori, & citò confecta ma-
china, martyr in cælum tollens oculos tam qui cernuntur, quam qui sub adspæctum
non cadunt, & toram mentem in cælum defigens, & præ gaudio totus quasi à Deo af-
fatus : Ago tibi gratias, inquit, Domine Iesu Christe & Deus, quòd me talibus & tantis
bonis sis dignatus : quòd me manu tua potenti virtute accinxeris, quòd pro tuo nomi-
ne talia tibi pati visum sit. Et nunc adspice de cælo, & vide qualia contra me fabricantur,
qui te oderunt : & libera animam meam à iaculo eorum, & à viris sanguinum, qui bo-
nis es. Deinde etiam pro ijs ipsis, qui illum cruciabant, sicut Srephanus pro ijs, qui eum
lapidibus appetebant, orans : Tange cor eorum, dicebat, ô Domine, qui es multæ mise-
ricordie, & tuum sanctum eis nomen fac sit cognitum, & deduc ad tuam voluntatem :
Quoniam benedictus es in secula, Amen.

Corebo sic orantem attendisset martyrem, veluti accenso, qui erat ei repositus, carbone pietatis, repente mutatur longè pulcherrima mutatione: & tanquam prætorum: Pro quo, inquit, maleficio, aut pro quo crimine his pœnis afficitur Eleutheros: aut pro qua causâ morte tam acerba damnatur? Imperator verò hac inopinata mutatione valdè commotus, toruè intuens Corebonem: Num tu es, inquit, is, quem ego præcepit aurum ab illius matre acceptum, & tam repente mutauit? Quàm multa verò præstas, licet tibi nostris frui affatim: tibi sunt aperti omnes mei thesauri: ex his hauris, quibus manibus, neque te ipsum ita prodas, à foemina furto sublatum, & paucis auro præcipuum tuum, dicens, tecum eat in perditionem. Tuæ verò pecuniæ sint fomes igni, quæ te manent. Quid enim tua sponte cæcutis, & conaris mouere ea, quæ sunt immobilia? Quid cum didiceris experientia, quod nullus quidem ex tuis dijs potest vllum ex ijs,

APRILIS.
qui adfunt, in ignem iniectum feruare. Is autem, quem colit Eleutherius, reddit eum &
igne potentiorẽ & quouis alio supplicio.

His sic dictis, dici non poteſt, quanta ira & infania repletus fuerit tyrannus. Vnde lent enim reuerſa validæ amicitia validas quoque ſimiliter parere inimicitias. Vnde etiam iubet Praefectum eodem puniri clibano, quo ipſe conſuluerat, vt puniretur Eleutherius. Cùm ergo iam appropinquaret tormento, Ora pro me, clamavit Corebo martyri, & me arma his armis, nempe Chriſti ſignaculo, quibus ducem exercitûs munifit Felicem. Sic ergo Corebo armatus à martyre, & protinus iniectus in clibanum, ipſe quoque manſit ſimiliter ab igne non expugnatus. Adrianus autem his tormentis deſectus, eum condemnat, vt ei caput amputetur. Et Coreboni quidem ſic ſuccedit ſinis martyrij : & qui à multis à ſeculo deſideratur, hic breui tempore theſaurum arripuit. Quenam verò ſunt Eleutherio poſtea conſecutibatur, tranſfigitur. Et clibanus quidem rursus, ſicut prius, extinguitur : conuertuntur autem protinus culpidēs obeliſcorum, quodammodo carnem honorantes martyris, & eius, qui punit, animæ arguentes cæcitatem : quinetiam multos ex ijs, qui adſtabant, attrahentes ad Dei cognitionem, qui hæc faciebat miracula : qui etiam, Magnus eſt Deus Chriſtianorum, clamabant, qui nobis prædicatur per Eleutherium. Rursus ergo & hæſitatio & magnus dolor inuadit tyrannum. Et tunc quidem martyrem tradit in cuſtodiam : Poſtea autem eximios ex ijs, qui ei parebant, conuocatos congregat : & cùm toto die deliberâſſet, vbi & quonam modo Eleutherius ſubiret ſupplicium, viſus eſt ei locus quidem carcer : modus verò maximè miſerabilis, nempe per famem.

Et postquam hæc visa sunt, multos quidem dies in carcere decertauit cum quoque. Sed qui olim Danieli, & Elia per volucrum alimentum suppeditauit, eum quoque alit per columbam, & eius animam implet bonis. Et ille quidem agebat gratias, quod alit per columbam, & eius animam implet bonis. Et ille quidem agebat gratias, quod alit per columbam, & eius animam implet bonis. Et ille quidem agebat gratias, quod alit per columbam, & eius animam implet bonis.

Adrianus autem non solum martyris, sed ne ipsarum quidem ferarum reuer-
batur intelligentiam: sed cum ad illas venisset audiendas, erat idem Adrianus multis
etiam feris & asinis insipientior & efferatior. Multi enim, quibus curæ erat venatio,
cum hæc suis vidissent oculis, renunciârunt Imperatori: Sed ille erat, ut est in
proverbio, asinus ad lyram. Non solum enim miraculo nihil euasit melior, sed etiam
am armatos emisit milites, mox comprehensuros Eleutherium. Ferae autem non
conseruabant parem in illos obseruantiam: sed ut quæ accuratè scirent sui Domini
discernere amicos & inimicos, cum primum eos viderunt, celerrimè in eos ferebantur:
& parùm abfuit, quin eos discerperent cornibus & dentibus, nisi martyr illis quid-
dem tanquàm freno aliquo non adspectabili, iniecta oratione, iussisset eas reuer-
tere. cum militibus verò metum soluisset, & qui cum armis fuerat, eis ad-
uentum

DE SS. MARTYRIB. ELEVTHERIO ET EVANTHIA.
 unum exprobrasset: (neque enim ad patriciam aliquem venisse aut latronem, quos
 oportebat, cum nutu solum significasset, sequentem habere eum, qui ab eis quæ-
 ritur) hoc cum dixisset, læto & alacri animo sequebatur, multum differens in itinere:
 & si nihil aliud, dicens oportere eos reuereri ferarum intelligentiam, & ex eis capere
 certum exemplum ad eum, qui ipsos creauit, agnoscendum. Deinde optime cum eis
 differuit de regno cælorum & gehenna: & sic per totam viam benignissime admo-
 nens & docens, tantam vim habuit, vt multis ex eis persuaderet, efficeretque, vt lux
 veritatis luceret in illorum animis. Postquam verò Romam peruenerunt, Impera-
 tor latim maximam conuocat concionem, volens habere plurimos testes interitû
 martyris.

Postquam autem fuerunt omnia parata, & frequens conuenit populus, secus eue-
at, quam putabat Imperator. Qui enim aderant, non martyris occisionis, sed Chri-
sti, quæ in ipso erat, virtutis fuerunt potius testes, omni exceptione maiores. Nam
lexna quidem admodum seua in eum immittitur : quæ instar teli magno impetu ir-
ruit & ad sanctum accedit, non vt Eleutherium discerperet, aut vel exiguo morsu
eum offenderet : sed potius vt illius pedes præ magna amplecteretur beneuolentia.
Quod quidem fecit accurrens. Inclinauit enim ceruicem eius pedibus : lingua ve-
ro lambebat eius plantas. Videbatur autem agrè ferre, quòd non etiam vocem ha-
beret humanam, quæ pro pietate loqueretur eum martyre. Sed nec hæc persuadent
Imperator, qui erat duro corde, sicut ille Pharaò, vt pietatem ex eis disceret : sed vt
qui bestiam damnasset imbecillitatis, quòd ea esset foemina, iubet etiam marem si-
mil immitti in martyrem. Ille verò veluti contendens cum foemina, & non minùs
pedes amplectitur, adhæret, lambit, exilit, gestu, adspectu & motu suam annunciat be-
nevolentiam. Ex ijs verò, qui aderant & hæc videbant, qui animæ quidem oculis
vnicuique intuebantur, protinus clamabant magnum esse Deum, qui colitur ab Eleu-
therio. Quorum autem mentis visus cæcutiebat, ij sanctum vocabant planum & ma-
iorem, qui hæc solis præstigijs falsò faciebat apparere. Sed fieri non poterat, vt in his
animæ quiesceret iustitia : sed oportebat omnino obstrui labra dolosa, vt diuinus di-
xit Dauid, quæ aduersus iustum loquebantur iniquitatem, in superbia scilicet & con-
temptu : sicut etiam obstructa sunt, & ultimo siluere silentio. Nam inter loquendum
perculsi, qui non cadebat sub adspectum, protinus accipiunt mortem præmia bla-
sphemæ.

Iniquus autem Imperator in summam adductus dubitationem, postquam videt omnia cedere martyris menti & gratia, cum morte condemnat, quæ gladio sit afferenda. Nam quoniam martyrij cursus non poterat aliter finem accipere, & ipse athleta venire ad Christum, quem desiderabat, ipsum quidem, qui sunt ei ministri, gladio interimunt. Deinde matrem quoque, quæ erat eius colloquens, & ei magis corde quam ore adhærebat: nihil autem muliebri aut maternum loquebatur, neque tali filio indignum, sed eius certaminibus lætabatur & gloriatur: inhumiliter impij filio suo adherentem interficiunt. Quidam verò dicunt: immisericorditer, illasne fecisse cum essent mali, an illam esse passam, cum esset pia Deum & amans filij? an cum sic moriente filio esse mortuam, & non abesse à præsentem Dominum, quæ cum pulchrè erudite: sed eos communiter sisti ante communitatem, & apud eum manere, ut sacra dicit scriptura, matrem propter filium præsentem?

Qui autem erant pii ex Illyrico, quicunque quidem tunc aderant, cum diligenter
eorum extulissent reliquias, ijs, qui erant Romæ fideles, qui eas diligenter inquirebant,
sent, & ut par est honorassent, ipsas pie sepeliunt: Christianis dinitias, quæ non
possunt eripi, morbis & malis spiritibus propulsandis præfens remedi-
um: Ad gloriam patris & filij & spiritus sancti, nunc &
semper & in secula seculorum,
Amen.

Amen.

S. APOL-

18. Aprilis.
Pax Eccle-
siae sub Co-
modo Im-
peratore.

Pernam in
delatores
Christia-
norum.

S. Apolloni-
us securi per-
cutitur.

Lobienfe
monasteriū
est in Came-
racensi dio-
cesi apud
Binchium.

Anso feri-
pit vitam
S. Vrsuarii.

766
APRILIS.
S. APOLLONII, SENATORIS ELOQVEN-
TISSIMI, PRAECLARVM MARTYRIVM, AVTHORE
*Eusebio Cesareensi, Eccles. Historiae lib. 5. cap. 20. interprete do-
ctissimo viro Iohanne Christophorino.*

Odem tempore, Commodus Imperium Romanum gu-
bernante, nostra religio ad pacatum & tranquillum statum
traducta fuit, & pax (diuina gratia largiente) omnes eccle-
sias in toto terrarum orbe occupauit. Quo quidem tem-
pore salutaris Dei sermo hominum mentes cuiusque ge-
neris adeo attraxit ad piam Dei, rerum omnium condito-
ris, religionem cultumque, ut iam Romae complures & ge-
nere illustres, & rerum affluentia admodum locupletati,
una cum omni familia & cognatione sua, se ad suam ipso-
rum salutem amplexandam reciperent. Verum istud vir-
tutis hosti, & inuidia natura sua exastuanti diabolus mini-
me ferendum videbatur: & propterea varias de integro machinas contra nos astute
fabricare aggressus est. Nam Apollonium, virum inter fideles politionis literaturae stu-
dij & philosophiae notitia plurimum celebratum, in iudicium adducit: & vnum ex
eiusdem Apollonij seruis, ad hanc rem valde accommodatum, qui hominem accusat,
excitat. Ceterum huic misero ac perdito intempestiue & incommode in iudicium ad-
Christianum accusandum ingredienti, actum (quoniam indices, qui Christianorum
nomina solum, quia Christiani essent, deferebant, Imperatoris edictum neci dare man-
dauerat) crura suffringebantur, Perennio iudice contra eum talem sententiam pro-
nunciant. Iste autem Deo charissimus martyr, cum iudex ab illo obnixè petisset flagi-
tassetque, ut fidei suae rationem coram Senatu redderet, simulatque accuratissimam ora-
tionem apologeticam pro fidei, quam profitebatur, defensione coram omnibus reci-
tasset, sententia Senatus securi percussus, decessit e vita. quippe vetus lex apud illos exi-
tabat, Christianos, qui semel in iudicio comparuerant, nisi professionis suae sententiam
sponsa, quae ad Perennij rogata dabat, & orationem apologeticam apud Senatum ha-
bitam, si cui lubitum sit accuratè cognoscere, ex libro nostro, quem de veteribus mar-
tyribus composuimus, manifestò intelligit.

VITA S. VRSMARI EPISCOPI ET CON-
FESSORIS, AVTHORE RATHERIO VERO
nenfi Episcopo.

PRAEFATIO AVTHORIS.

Ominis reuerendissimis, patribus dilectis, & doctoribus eruditis,
cuncto etiam Christicolarum gregi, in * Laubienfi coenobio degen-
ti, Ratherius, eiusdem coenobij. quondam monachus, modò verò
Veronensium episcopus, utroque hoc licet diuinitatis dono indi-
gnus, ea in Domino, quae suis ipse fidelibus parauit ab initio. Apud ve-
nerabilem nuper sanctae Cumanae Ecclesiae iusto Dei iudicio exulans
episcopum, reperi libellum, paucis de virtutibus continentem domini
ac specialis patroni nostri, sancti videlicet Vrsuarii Episcopi: continetia rerum quidem
auro obrizo topazioque preferenda: locutionis verò soleccis ita pro sui modolo
refertissima, ut nōsse difficile fuerit, utrum scriptoris negligentia, an dictatoris id conti-
gerit insipientia. Quod cum non parum pro tempore nos offendisset, curauimus ea
eiusdem operis solūmodo corrigere vitia, quibus aut in sensu lectoris naufragare poterat,
intellectus, aut quae nimia sui deformitate fastidium ingererent audientibus. Simpler
autem, & ut ita dicamus, penè rusticus cum totus sermonis textus altum videri possit
sapientibus, à nobis adeo minimè penitus visus est, commutandus, quia & sanctarum
auctores scripturarum sententias confirmare nouimus grammaticorum: & doctrinam
simplicem piscatorum. Nam philosophata philosophorū, Deo magis placuisse, in saluati-
one conuersarum ubique cernimus nationum. Epistolaris verò praefatio cuiusdam An-
sonis, sancti, ut creditur, potest, quanquam non adeo disertis viri, quam eidem suo open-
prepo-

DE S. VRSMARO EPISCOPO.

767
sed ea non
nihil expo-
nit Rath-
erius.

proposuit, omittenda visa est omnino, ut ipsa quoque auctoris in ea lateat omnimodis
sententia. Recipiat igitur vestra paternitatis sanctissima charitas hunc à vestro, non au-
tem dicere, filio, sed seruulo, & equidem, prò nefas, fugituo, quantumcunque be-
ne instructionis nostrae fructum, & cum his, quae apud vos leguntur, charitatiue con-
sonent. Sin aliàs, discernat prudentissimum urbanitatis vestrae pala-
tum, quid ex his melius aliquid sapidiusque contineat, & hoc pro meliori sapidioreque
venda retineat. Illud solerter minus eruditus nobiscum consulendo, cogitetis, quia
cuiusdam sapientis sententiam, bona est locutio, planè & suauiter congruenter
motens audientem: tantum abest, ut historia aliquid continere debeat crepe-
tum, dum non ob aliud sit edira, quam ut res gestas praesentium vel praeteritorum, ad
historiam transferat futurorum. Precor interea, inter huius mundi miserrimè fluctuan-
tem naufragia, orationum vestrarum contineat ancora: id ipsum ab exiguitate licet ut
solulicis mea, modò tanti peccatoris non dedignetur Dei pietas intendere suffragia.
Deus autem pater Domini nostri Iesu Christi aptet vos in omni bono, ut faciatis eius
voluntatem, perficiens in vobis per gratiam spiritus sancti, quod placitum est sibi, per
eundem Christum Dominum nostrum. Apud cuius clementiam, pium intercessorem
magis inuenire mereamur Vrsuarii sanctissimum pontificem, cuius vitam in pra-
sentem elucida disponimus, ad laudem & gloriam omnipotentis Trinitatis, & adifica-
tionem populi conuenientis.

NARRATIO.

Eatus igitur Vrsuarius episcopus, bonorum omnium praeco-
nio dignus, pago Theoracensi, & villa, quae vocatur Fleon,
oriundus, à Domino est electus per praedestinationem, pri-
usquam seculo daretur per originem. Grauidam namque ma-
tri eius de eo, apparuit quidam venerandus senex per visum, Vrsuarius
in manu sua tenens puerulum, pronunciansque, Accipe, in-
quit, hunc puerulum, nutriens eum. Magna verò fames ean-
dem tunc temporis oppresserat regionem. Respondens verò
mulier, ait seni: Vnde hoc faciam domine, cum desit mihi pa-
nis ob magnitudinem, quam patimur, famis? At ille dedit ei
panem valde candidum, dixitque ei: De hoc pane nutries il-
lum. Quem cum accepisset mulier, creuit inter manus eius magnus valde. Tunc mulier
dixit: Istud quod video, quid signat domine? Cui ille: Filium, inquit, es paritura, qui
de regno aliquam Christo lucrificet partem. Quod postea verum fuisse, ipse ore mon-
strauit & opere. Tantam siquidem à Domino gratiam est consecutus, ut omnes pabulo
eius diuini reficeret, qui ad eum gratia colloquendi venirent. Iterum autem mater
eius depressa somno, aliam visionem vidit continuò. Scalam quippe contra se stare vi-
dit, cuius cacumen caelos tangebatur, per quam idem puer scandens, caelum ingredie-
batur. Ipsa verò eundem usque ad scalam est profectura cacumen: sed sequi, ut assererat,
consequi omnino non potuit. In se itaque reuerfa, cognouit illico hac veraciter
visionem suam, quem clausum vtero detinebat, praefigurare filium. Hac & his similia
plurima de proprio mater cognouit filio, & ante natiuitatem, & postea, quae pro-
phetia est enarrare per singula. Exultans itaque in Domino mater, aiebat: Scio certissi-
mè quod Dei operante clementia, magnus erit filius meus, quem gesto, & felicem me
nati susceptione profiteor.

Editus itaque puer, Vrsuarius est vocatus, adultusque doctoribus sacrarum tradi-
scripturarum. Qui imbuerunt eum sacris literis diuinaque lege, non mediocriter
perfecte: nec seculariter, sed monasticè atque regulariter. Ab ipsa verò pueritia se-
rius exequens opera, nequaquam in voluntate propria, sed in voluntate ambulabat
matris. Crescente sanè aetate, etiam morum probitate pollebat. Erat enim corpore
pulcher, mente incorruptus, amabilis cunctis, affabilis vniuersis, animo benignus, cor-
de longanimitate perfectus, eleemosynis largus, abstinentia parcus, patientia & humi-
litate praeditus, mansuetudine ac pietate refertus, charitate non ficta repletus, fide ro-
bustus, spe inconcussa longanimis. Harum verò omnium virtutum commercia
magis eius in animo cuncta suauiter disponens sapientia Dei. Sermo quoque
iuxta Apostolum, sale erat conditus. Si quando opportunum tempus videret, Colof. 4.
sine

18. Aprilis.

Patria S.
Vrsuarii.

Visio ma-
tris eius.

Alia visio.

Disceit sa-
cras literas
valde reli-
giosè.

Virtutes
eius.

Colof. 4.
sine

Creatur an-
rictes.

Iohan. 10.

Nota mira-
bilem absti-
nentiam.

Parietiam.

Iob 1.
Psal. 33.

Facundiam.

Potestas
eius in dæ-
mones.

Iohan. 8.
Mar. 3.

Matth. 16.

Diabolus a
Christo il-
lusus.

1. Cor. 2.

Ephes. 6.

sine ædificatione proximorum horam transire minimè sinebat. Terrena quoque cun-
cta despiciens ac celestia concupiscens, illi soli vacare desiderabat, cui se totum à pu-
ero deuotus tradiderat: orationi frequenter incumbens, cum lachrymis & compun-
ctione cordis Dominum deprecabatur, ut quæcunque meditaretur vel ageret, in con-
spectu eius accepta forent. Ipse verò, qui eas potenter inspirauerat, misericorditer piis
dignatus est exaudire preces.

Pastoralem deinde cathedram adeptus, tanta Domini sublimatus est gratia, ut pe-
nè omnes mortales anteiret, seculumque habitans, nihil in se seculi haberet. Scriptura-
rum denique doctor, monasteriorum constructor, pronisor ecclesiarum, custos ani-
marum, nutritor orphanorum, defensor viduarum, redemptor captiuorum erat. Gre-
gem sibi commissum ita diligebat, sicut veritas ipsa diligendum docuerat. Nam si gra-
tula fuisset, ut antiquitus, vesania tyrannorum, mori pro ouibus Dominicis minimè tre-
pidasset. Quid plura? Vir iste dissimilis longè fuit illis hominibus, quos nunc passim cer-
nimus nostris temporibus. Neque audiuimus aliquem, qui absque carnis gladio
tam diro cruciatus sit martyrio. Nos verò idonei non sumus enarrare vel scribere
omnes, quas in seculo pertulit, passiones, præsertim cum nouem annis & decem hebdo-
madibus absque alimonia vixerit panis. Cibus verò ipse, quem sumebat, tam tenuis &
modicus erat, ut eo sustentari nemo posset mortalium, nisi miraculo, ut ipse, diuino.
Omnes autem, qui cum cernebant aut audiebant loquentem, mirabantur quòd tam
robustus esset & eloquens, absque alimonia panis viuens. Aqua verò, eius erat potus
& aliquoties sicera: qua tamen paululum raroque vtebatur. Victus illius is erat, quem
absque officio dentium sumere posset. Tanta quoque eius erat patientia in huiusmodi
atque alijs tribulationibus, ut posset comparari patientiæ Iob beatissimi, qui non pec-
cauit labijs suis, nec stultum quid contra Deum locutus est. Laudem econtra Domini
concinebat, atque, secundum Prophetam, benedicebat Dominum in omni tempore.
laus eius semper in ore ipsius resonabat. Conijcere verò possumus veracissimè, quòd
vir iste de illo viuere pane, qui de celo pro nostra descendit redemptione. Nam, sicut
suprà diximus, ita facundus erat dono spirituali, ut quasi fons fluens, aut fluuius videretur
inundans. Quæcunque verò prædicabat ore, adstruebat actione: validiora esse sci-
ens exempla, quam verba: & plus esse operis docere, quam voce.

Operæ precium verò iudico fore, iam nunc prosequi stylo, quam efficax viro sancto
inerat virtus ad effugandos hostis antiqui incurfus. Erat quoddam monasterium, quod
dicitur Malbodium, duodecim ferme millibus à Laubaco suæ prouisionis distans co-
nobio, in quo erat sanctimonialium turba non modica. Quarum vnam spiritus inuasi-
t malignus, coepitque eam vehementer laniando vexare, atque per os eius immunda &
turpia loqui. Porro illic inhabitantes grandis horror inuasi, nimiusque pavor etiam
corda vicinorum perterrit. Tenentes autem eam sorores, dicebant ad dæmonem
inrependo: Quomodo introire ausus es famulam Dei? Et subiungebant, dicentes:
Impurissime dæmon, exi ab ea. Quibus ille respondens, dicebat: Non exibo, priusquam
Vrsmarus episcopus veniat, & ipse me exire compellat. Hanc autem confessionem ne-
quaquam ei ascribi, qui ab initio mendax fuit, & in in veritate non stetit, sed Dei impe-
rio cogente vera eum fatemur dixisse, non spontè: sicut & in euangelio, Scimus, autem
dæmones, quòd sis filius Dei. Quod utique cum esset veracissimum, præter alia inno-
merabilia beati Petri prodit testimonium, ipsdem verbis Domino interroganti glorio-
sa præbentis confessionis responsum: tamen quadam sui parte mendacissimum me-
tam esse malitiam, testis est Dominica passio, ab impijs instinctu patrata diabolico.
Nam licet nouerit pro salute humani generis Christum venisse, nesciens tamen ordi-
nem liberationis nostræ, illusus est morte Dominica, quasi auis decipula. Ostensa nan-
que mortalitate, quam ille interimere appetebat, carnis, abscondito captus est hamo
diuinitatis. Caterum si indubitanter sciret hunc esse Christum filium Dei viui, agno-
uisset mortis legibus nequaquam posse teneri. Si agnosceret posse non mori, non
hunc suaderet crucifigi. Non enim intellexit humanæ perditionis audacissimus lan-
guis, quòd suo frustraretur imperio, in Saluatorem mundi trahendo. Ignorauit antiqua ma-
litia, quia ius perditionis humana non amitteret, si se à redemptoris hominum sangui-
ne continuisset. Vnde & Apostolus: Si hunc, inquit, principes seculi cognouissent, nun-
quam Dominum gloriæ crucifixissent. Principes verò quos dixerit seculi, ex alia eius
sententia conijcere possumus, qua ait: Non est nobis colluctatio aduersus carnem &
sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum
harum.

tarum, contra spiritualia nequitia in caelestibus. Ipse quoque Dominus: Princeps, ait, Iohan. 14.
mundi venit, & in me non habet quicquam. Quauis & de Herode & Pilato non
incongruenter possit accipi, secundum illud, quod Psalmistæ voce dicitur: Adstiterunt Psal. 2.
reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Chri-
stum eius. Sed illi principes specialiter vnius populi, non principes seculi generaliter
appellati sunt. Cum ergo veracissimum sit, Tu es Christus filius Dei viui, testimonio B. Marth. 16.
Petri: mendacissimum est, Scimus, quia sis filius Dei, testimonio diaboli. Et sicut Petro
ait: Quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui in caelis est: ita & dia-
bolus eius, qui ad eum destruendum de caelis aduenit. Ut verò diuina illic in homine la-
tente præsentia tortus, mentiendo verum dixit dubius: ita hęc Dominica in beato Vr-
smaro operante potentia, verum dixit inuitus: in vtroque verò non suo voto vsus, sed
potentis imperio coactus. Altera igitur die, ordinante Dei prouidentia, affuit B. Vrsmar-
us episcopus. Cumque relatum ei fuisset de ea, quæ à diabolo vexabatur, puella, iussit
eum ipsam sibi exhiberi. Quod cum factum fuisset, ille non de sua, sed de Domini præ-
dicto oleo naves, oculosque & os eius linuit, & protinus immundum ab ea spiritum
liberata tamen puella, pavor quidam, qui præsentia diaboli seminatus fuerat,
ad huc pectoribus vicinorum inerat. At vir Domini præcepit sibi aquam cum sale be-
necit, quibus benedictis, iussit spargi per cuncta monasterij loca: & sic omnis pavor
eius auctore suo fatana discessit.

Alio quoque tempore ducta est ad eum puella quædam secularis, plena dæmonio,
quam iussit sibi in oratorium deferri. Quo facto, præcepit eam vinculis, quibus stringe-
batur, absolui: & post hæc coepit Dei potentiam super caput ipsius inuocare, ipsumque
dæmonem, ut à plasmate Dei viui recederet, increpare. Mirum in modum hostis ille an-
te Vrsmarus iussit eam extra oratorium trahi, ipseque subsequens, percussit eam tri-
bus vicibus baculo, quem gestabat manibus. Tum spiritus nequam exijt ab ea tam ce-
leriter, ac si ipse fuisset percussus. Quam mox beatus pontifex sanissimam oratorio red-
diderit, perungensque oleo benedicto, liberâ abire permisit. Habebat sanctus pontifex
in iam dicto monasterio Malbodiensi, quam ipse paruulam commendauerat
sua infirmitas, quæ gutteria dicitur sermone Gallico. Adstruebant verò medici, quòd
eius curari nequiret, nisi carne incisa cum vncino ferreo, foras morbus traheretur.
Qui accessit ad se medico, interrogauit eum, dicens: Dic mihi, vtrumne valeas sanare
eam. At ille ait: Nequeo, nisi cum vncino ferreo carne incisa, morbum foras traham.
Audens autem vir Dei hoc, omnino facere prohibebat: quia oppidò eam diligebat, &
periculosum hoc valde esse cernebat. Verum imponens manum sæpius die illa super
vulnere locum, dicebat: Vide filia, nè patiaris tibi ferrum imponi. Credo enim in
domini pietate, quia ipse te liberabit ab hac infirmitate. Nocte verò eadem vir sanctus
solpes surrexit puella, intantum, ut nec vestigium infirmitatis remaneret in ea.
Eodem quoque tempore alia agrotata intra eiusdem monasterij septa iacebat tam
multo languore obfessa, ut omnes, qui eam videbant, de salute eius prorsus despera-
rent. Quæ cum audisset tanti viri aduentum, coepit virtute, qua poterat, dicere: Obse-
dum videre meruero. Quod cum beato viro fuisset intimatum, absque mora ad illam
venit, & illico fugata febre, mulier conualuit, vitamque sibi à Deo per interuentum
viri redditam, sæpius multis ipsa narrauit.

Post hæc itaque venerabilis pontifex cernens paulatim sibi vires corporis minui,
eiusdem vocationis imminere, curam coepit non paruam gerere, nè grex sibi com-
missus relinqueretur sine pastore. Tunc, annuente Deo, optantibus cunctis sanctus Er-
asmus eligitur, vir omni bonitate repletus, atque magistro moribus adæquandus: cun-
ctis istius temporis hominibus merito præferendus. Quem benignus pater ut fili-
um charissimum monuit amabiliter, quatenus gregem sibi commissum sollicitè pasce-
re moribus & verbis secum ad æthera transferre satageret. Quod ipse agendum suscep-
pit

Iohan. 14.

Psal. 2.

Marth. 16.

Ibidem.

Dæmonia-
ca liberatur

Aquæ bene-
dictæ effi-
cacia.

Alia obse-
dum curatur.

S. Aldegun-
dis.

Signo cru-
cis depellit
febrim.

S. Erasmus
succeedit S.
Vrsmaro.

pit quidem molestè, sed, Deo cooperante, strenuè peregrinatus: inchoavit humiliter, sed perseveravit feliciter. Bonus igitur gregis Christi pastor Vrsmarus, moribus & annis maturus, digna suscepturus meritorum premia, caelestia inuitatur ad regna. Qui precibus charissimorum, quos in Christo nutrierat, filiorum, suum fideli creatori commendans spiritum, ipsis presentibus exultans in Domino, carnis quartodecimo Calendis Maij soluitur ergastulo, victurus in secula cum Christo: angelorum euectus ministerio, caelesti infertur paradiso: vbi sine fine patriarcharum fruatur fide, prophetarum spe, apostolorum consensu, martyrum collegio, confessorum ac virginum contubernio, cunctorumque calicolarum oblectatur perenni tripudio. Corpus verò illius à discipulis religioso compositum officio, cultu est honorifico tumulatum. In cacumine quippe montis, cuius radicibus iam extructum adiacet monasterium, oratorium est in honore sanctæ Dei genitricis constructum, in quo deposuerunt beati corporis thesaurum: vbi diuina pietas demonstrat quotidie, cuius meriti illic habeantur reliquæ, ad laudem & gloriam maiestatis suæ, cuius honor, decus & potestas permanet sine fine, Amen.

VITA S. ELPHEGI CANTVARIENSIS ARCHIEPISCOPI ET MARTYRIS, AVTHORE OSBERNO, eiusdem Cantuariensis ecclesiæ monacho.

* Osberto

19. Aprilis.

Monasticum
vivendi in
sticium ar
ripit S. El
phegus.

Vitit in
clusus & so
litaris, &
multi se ei
adiungunt.

Vitio diu
na in mona
chum im
probum.

Principium nascendi à splendidissimis natalibus trahens Elphegus, magna prudentia & summa humilitate vitam instituit. Cuius animi ingenium atque vitam innocentia parentis admirati, literarum eum scientia & Christianæ religionis sapientia imbuendum tradiderunt. Qui totum philosophiæ studium convertit ad diligendum Deum, illum nosse, illi parere, illius iugo mancipare se semper desiderans. Tunc itaque maiestatis spiritu, paternæ hereditatis neglegens, maternum dolorem, cum ab ea vnicè diligeretur, obliuiscens, mundum deseruit, & in monasterio nomine Derhiesi, religionis habitum suscepit: vbi priuata desideria propriasque voluntates cepit abigere, cunctorum famulatu subiacere, ieiunijs & vigilijs quasi quoddam instrumentum exhibere, Deum infatigabiliter diligere, quibus autem prodigijs vacare. Et quidem quibuscunque potuit, studuit prodesse: quibus autem prodigijs non potuit, saltem non obesse conatus est. Transactis autem in monasterio annis, cum videret tempus adolescentiæ prætereire, arctioris vitæ semitam arripere, singulareque cum antiquo hoste certamen inire contendit. Egressus itaque de monasterio, peruenit ad locum Bathonia vocatum: vbi aqua calida de terra emergens balnearum usum pro voluntate præstat. Ibi habitaculum construens, se inclusit, & rigore incredibili corpus suum ieiunijs & abstinentia afflixit. Confluebant ad eum in breui nobiles quique, suarum vulnera animarum detergentes, & consilium salutis ab eo perquirentes. Unde factum est, ut non parua monachorum turba intra tempus exiguum ibidem congregata sit.

Culpabat autem non modicè vir sanctus illos, qui seculare in habitum mutarent, & vitam non mutarent. An non, inquit, mendacij tibi plenus videtur, qui quod non est, se se ostentat, dum aliud simulat in veste, aliud gestat in corde? Sanctius est enim, vestem non mutare, quam sub veste vitam negligere. Cum autem amplissima mansuetudo perfectam sobrietatis legem discipulis indixisset, atque carnales appetitus retinere docuisset, ipse in angusta domuncula se inclusit: summas tamen causas & negotia ad eum fratres referebant. Plerique interea monachorum fidei & professionis inuicem res, laxatis obedientiæ frenis, medijs noctibus furtiuos cibos edere, ebrietati operam dare, lasciuire, & prorsus quæ inhonesta sunt, quantum latens audacia sinebat, operantur. In cuius sceleris capitalem ira Dei defecit pariter & occidit. Nocte verò quadam Elphego more solito sacras exequias faciente, voces & strepitus intra monasterium audiuit. Egressus autem foras, fratrem quendam miserè afflictum & iacentem vidit: super quem horrendi aspectus & sordidissimi amictus homines stabant, qui tunc reus cum atque ignitis serpentibus flagellabant. Euigilante autem illo, & præ dolore angustia diros ululatus emittente, tortores illi talia impropere dixerunt: Nec re-

DE S. ELPHEGO ARCHIEPISCOPI CANTVAR. ET MART.

condidit Deo, nec nos tibi. Et hæc dicentes, animam de corpore excusserunt. Quod videns sanctus, totus in la chrymas resolutus, rediit ad cellam suam. Videntes autem fratres quæ gesta sunt, errorem suum fatentur, & poenitentiam agentes, vitam in melius commutauerunt.

Mortuo autem Vintoniensi episcopo Etheluuoldo, facta est non modica contentio pro pontificis electione inter monachos & clericos. Siquidem clerici eiusdem ecclesiæ sceleratissimam vitam agētes, contra canonum statuta per omnia viuentes, cum præfato antistite sapiens correpti, prauos mores corrigere nollent, immò quæ prauè essent, pertinaci spiritu defendere vellent, regali sanctione decretum fuit eos expellere, & alios, qui digniores essent, eorum vice fungi debere. Itaque clericis in exterminium timentes Dominum monachi, admittuntur. Ex quo factum est, ut in electione episcopi clericum, monachi monachum, utriusque suæ voluntatis fautorem velint. Quod videns S. Dunstanus, ad orationis refugium se contulit, Deum, cui futuro se scire pater, suppliciter rogans, quatenus dignaretur ostendere, quis regenda ecclesiæ idoneus foret. Cumque preces deuotè multiplicaret, apparuit ei B. Andreas apostolus, tali oraculo usus: Quid, inquit, charissime contristaris? quid tam lugubres querelas ecclesiæ depromis? Surge, & Elphego Abbati manum impone, & episcopum homine, sed à Deo hæc de illo sententia processit. Nè autem de me te sollicitum redime esnoueris. Sicque releuatus Dunstanus, Elphegum, ut iussus fuerat, episcopum consecrauit, & ad sedem suam cum honore remisit.

Elphegus autem ita se omnium moribus conformauit, ut & omnibus charus esset, & nemo, quod rarum est inter homines, eius gloriæ inuideret. Summæ in omnes extirpatae glaciæ: in seipsum verò impius videbatur & crudelis. In hyemali enim frigore, cum somnus nocte omnes occuparet, ipse clam nudis pedibus, sola tunica indutus, de strato surgere, foras exire, & usque ad auroram orationibus vacare consuevit. Cum autem præsurus ad mensam intraret, tam vacuus ferè à mensa surrexit, quam si nihil esset. Unde corpus illius tanta attenuatum est macie, ut cum manus cum Sacramentis in altu porrigeret, per medias palmarum iuncturas claritas aeris perspicui posset. Omni generi hominum suum sciuit temperare sermonem & animum. Nullum suorum publicè mendicare permisit, nec alterius loci pauperem valde abire sinit, immane horrendumque, nefas reputans, si quod natura comune conueniret, hoc vellet homo ceu propriu usurpare. Quapropter nec Dominici corporis membra uno corporis membro, cõpatiuntur cetera: manifestu est, eiusdem corporis membra ex iure ecclesiæ ministerio pauperu cõpetere potuissent, thesauros ecclesiæ, quos multipliciter parauerat, iuber distribui: docens ex hoc ornatissima quæque, ecclesias saluare, ut tempore felicitatis sint honestati, tempore verò necessitatis sint utilitati.

Cum autem B. Dunstanus obitum sibi imminere conspiceret, & Ecclesiam Dei per successionem turbati metueret, sollicitis obsecrationibus aures diuinæ misericordiae pulsauit, quatenus Elphegum successorem habere possit. Cui statim exaudito, quod postulabat, promittitur: quauis non statim, quod promissum fuerat, adimpletur. Sed ea re dilatum fuisse arbitror, ut & omnibus manifestum fieret, quantum Deus in Elphego diligeret, cui quod viuenti tam benignè promiserat, hoc defuncto longè gloriam prouehere possent. Anno autem Domini millesimo & sexto, ab aduentu episcopi Cantuariensis effectus est. Cumque iter versu Romam pro pallio haberet, & quoddam oppidum hospitandi gratia intraret, oppidani hominem inuenientes, & auaritiæ suæ consulentes, in domum irrumpunt, res eius diripiunt, & adificijs celerem minantur ruinam. Nec mora, vorax flamma oppidum conuoluit: cumque ignis vehementer excreceret, nec euadendi spes aliqua fuisset, sanctus illis compatiens,

Etheluuol-
dus Vintoni-
ensis
episcopus.

S. Dunsta-
nus.

Elphegus
consecratur
episcopus.

Vir asperi-
tatis.

Nota sancti
viri mirabi-
lem macie.

Fit archie-
piscopus
Cantuari-
ensis.

Pallium à
Papa petiit
& accepit.

Dani vallat
Angliam.

Elphegus
ab eis capti
uos redimit.

Edricus An-
glie præfe-
ctus.

Matth. 10.

Iohan. 13.
& 18.

Dani obli-
deat Can-
tuariam.

Dani occu-
pant Can-
tuariam, & im-
maniter se-
uiunt.

tiens, preces ad Deum fudit, & ignis molestia protinus extincta cessavit. Restitutus ergo episcopo rebus suis, acceptoque à Papa pallio, domum prosperè regreditur. Pudicitia virtus tantum dominabatur in eo, ut nemo illo audiente vel obscenum aliquod verbum proferre, vel turpe factum referre auderet. Erat verò etiam pauperum consolator, oppressorum releuator, unicuique afflictis refugium.

Per idem tempus Suuanus & Turkillus, Danorum principes, nonnullam terrarum Anglorum maculam, exigentibus eorum peccatis, intulerunt. Suuano tamen terribiliter diuinitus occiso, Turkillus malignæ hereditatis principatum sortitus, multas Angliæ prouincias cede & incendio vastabat. Rex nanque Ethelredus imbellis, quia imbecillis monachum potius quam militem actione præ se ferebat: homines verò regionis diuitijs corrupti, voluptatibus obligati: nec quicquam, præter corporis & singulare & priuatum commodum, honestum putabant. Itaque quisque dum sibi & rebus suis timet, omnes temperant à bello, nemo pro causa omnium certamen experiri tentabat: cum ea de causa certandum esset, ut quod quisque suum esse vellet, pro eo quam splendide pugnaret. In tanto igitur rerum discrimine Elphegus hostes adire solebat, & verbum vite eis prædicabat, captiuos dato precio redimebat, & quos fames opprimebat, studiose alebat. Unde quantum à fidei populo colebatur & venerabatur, tantum ab infidelibus contemnebatur & irridebatur. Sed fidelis ille mælens cum Domino Beelzebub, quam cum Phariseo Rabbi vocari, non destitit operi incepto operam dare, fideles in de confortare, infideles ad fidem vocare.

Quendam autem Edricum rex totius regni præfectum statuerat, hominem humilium genere, sed cui lingua diuitias ac nobilitatem comparauerat, callentem ingenio, suauem eloquio, & qui mortales omnes tum inuidia atque perfidia, tum superbia atque crudelitate superauerat. Huius igitur fratrem, primo nobilitati Cantuariorum in præsentia regis gratuito maledicentem, deinde ea, quæ unicuique ex hereditate prouenissent, violenta dominatione inuadentem, eadem nobilitas interfecit, ædesque eius succendit. Cuius frater à rege ultionem postulat, denegat rex postulata, iure secum de eius peremptum pronunciat. Præfectus itaque palatium ingreditur, iunctis secum de eorum millibus virorum, fratrem occisum vlcisci conatur. Sed cum parum proficeret, Danorum auxilia petit, non ad Cantuarias solos debellandos, sed ad totius Britanniarum inuadendos, regnumque post victoriam æqua sorte diuidendum. Sicque secutus inuadentes, dexteras dant & accipiunt, sacramenta exigunt & porrigunt, Cantuariam vallare primo deliberant. Quod audiens Elphegus episcopus, conuocato populo ait: Fortis animo estote, Deum præ oculis habete: præter eum, qui corpus & animam potest perdere in gehennam, nihil formidate, humilitatem & patientiam seruate. Christus enim cum Deus esset & omnia illi pater in manus dedisset, de inimicis vlcisci se noluit, sed gladium, Malchi sanguine cruentum, in vaginam recondi iussit.

Obsessa tandem à Danis ciuitate per viginti dies, & quicquid ad usum vite ciues parauerant exhausto, mittitur à pontifice, qui Danis suggerat, ut ab incepto desistant, populoque innocenti parcant, caueantque, ne diuinæ correptionis flagello, pro filiorum castigatione ad tempus concessa, nimis insolenter abutantur. Sed Dani mandata prætermittentes, turres extruere, arctibus murum ferire, igneas faces iacere constant, æperunt. Et ecce vorax flamma per domos succenditur, ac sauiens Austro, se dispergendo dispergitur. Tunc miserranda inter ciues facta est deliberatio, vtrumnam delictis murorum propugnaculis, ad proprias domos conuolarent, an ijs neglectis, munitioni urbis incumberent. Vicit communem vtilitatem priuata affectio, filiorum salutis recordatio, erga tuendam familiam innata commiseratio. Currunt itaque & rapine de medijs flammis coniuges & charos liberos, hostili gladio statim feriendos. Alij nam fracta vrbe, exercitus ingreditur, terribilis sonitus ex clamore vocum & clangore ruinarum attollitur, adeo ut omnia ciuitatis fundamenta concuti viderentur. Alij namque ferro iugulati, alij flammis consumpti, plures à muro præcipites dari, nonnulli per verenda suspensi deficiunt. Matronæ dum thesauros, quos non habebant, coguntur prodere, capillis per omnes ciuitatis plateas distractæ, ad vltimum flammis iniectæ sunt. Paruuli à matrum vberibus auulsi, lanceis confodiuntur, aut in per eos ducto plaustro, minutatim conteruntur. Sanctus autem Elphegus non cessans tantam suorum depopulationem, cum turba monachorum in ecclesia cunctis esset, repente de manibus tenentium elapsus, de ecclesia enasit, currensque ad locum cadaueribus plenum, inter cuneos hostium se ingerens, exclamauit,

& Parcite, inquit, parcite, & si viros vos esse cognoscitis, innocentem aratam percutite. Non est ista victoria, qua lactentium perimitur innocentia: nec laudi admodum erimina libero semper ore castigauit: en qui captiuos & à vobis multatos paui, vultu redemi. In me vestra potius ira desatuiat.

Mox itaque capitur, & intercepto manibus gutture, vox loquentis præpeditur, vincta palma innectuntur, genæ vnguibus discantur, pugnis & calcibus latera tunduntur: ecclesiam quoque igni comburunt, gregem Domini in ore gladii consumunt, & episcopum septem mensibus in arcto carcere custodiunt. Interea exipit ira Dei in homicidam populum adeo desatuiat, ut paruo temporis intervallo duobus eorum milibus per diros viscerum cruciatus prostratis, cetera quoque multitudo similiter percussa, simile exitium expectaret. Commoniti sunt autem à fidei populo, ut de peccatis peniteant, & pontifici satisfaciant. Sed illi differunt, arbitantes hoc magis mortem inferre nitebatur, & nunc denis, nunc vicenis terribili viscerum dolore capitisque absumptis, magnam formidinem viuientibus incussit. Cirato igitur consilio, mox ad episcopum currunt, & de perpetrato facinore cum lachrymis veniam petunt, & de carcere eum extrahentes, ad publicos populi conspectus cum honore deducunt. & ait illis episcopus: Etsi vestra insatiabilis crudelitas veniam non promeretur, tamen quid nos facere deceat, exemplo Domini edocemur: qui cum suorum dignatus fuisset lauare pedes discipulorum, non illum exclusit, à quo se tradendum esse præciserat, immò ipsum sanctissimo pane cibauit, Phariseorum ministros potentie suæ verbo quos confestim eisdem erigendo sanauit: & quod magna bonitatis insigne est, aduocatum patitur viuere, immò humanis rebus plus quam ceteros præstare. Quapropter innocentium cædes, oblitus, inquam, quæ in me acta est, præterita impietatis, ipse patrem pro suis crucifixoribus, ita ego pro meis tortoribus ipsum interpellabo. Afferte ergo panem, statim vobis reddendum salutarem: quatenus ex hoc peccati & capite salutis beneficium adepti, aut gratias Saluatori reddatis, aut scelerati remaneatis. Et dato omnibus panem à se benedicto, omnes de exitiali liberatione clade.

Cumque sanitati redditi essent, principes quatuor episcopo mittunt: & primo eisdem pro impenso beneficio gratias agunt: deinde si vita & libertate velit potiri, sua millia marearum ut persoluat, exigunt. Quod cum ille facere renueret, cum ligati in carcerem retruserunt. Cumque in omnibus his laudes Deo ageret, ecce apparuit ei spiritus malignus in specie angeli, mentiturque de supernis sedibus se destinatur, quatenus illum ad communem gentis salutem de squalore carceris educat. Nec minus ignauum militis vocabulo notari, cum neque Petro humilior, neque Paulo esset fortior: quorum alterum sporta contexit, alterum verò carcerali stridore grauatum angelus absoluit. Christus quoque, ut lapidantium manus effugeret, de templo exiit, & euentis licentiam euangelico præcepto suis mandauit. His ille sermonibus veluti quonibus per obscuras noctis umbras transuadatis, repente malignus disparuit. Tunc se paludibus inieciens, cum maximo fletu Saluatorem implorat, dicens: O vita me nunquam destituere consuevit? Tandem misericorditer seruatum, in extremo perire abiectum? Quoties te in huius vite naufragio saluatorem inueni? Expecta nunc, quæso, consolatore in hac damonis illusione, adiutor in opportunitate tribulatione. Carcer à tergo, à fronte flumen, in gyrum tenebra, author earum malorum, Elphegus omnibus ærumnis inclusus. Tibi soli derelictus est pauper, pupillo tu adiutor.

His & huiusmodi diuinas aures appellare non cessat, & ecce apparuit ei iuuenis auro splendore amictus, diuini signaculi vexilla præferens, & dixit: Quò te tui distracti pedes? quò imperus fugæ? quò ductoris inuidia? Siccine itur ad coronam, fugi certaminis luctum? Aut quomodo potest brauius palma fulgere, qui currendi

Elphegus
à Danis cru-
deliter ve-
xatur.

Iohan. 13.

Iohan. 18.

Luc. 23.

Panem bene-
dicto sanat
Danos.

Reddunt
mala pro
bonis.

Nota falla-
ciam dia-
boli.
Act. 9.
Act. 12.

Iohan. 8.

Matth. 10.

Psal. 9.

Ibid.

metas in stadio noluit apprehendere? Cui cum retulisset sacerdos, non se fugere, sed diuini nuncij imperio paruissse: Non hoc, ait ille, diuinitatis imperium fuit, sed diaboli-
ca malignitatis commentum: nec tam te ille de carcere educere, quam extra carce-
rem voluit seducere. Vrget nanque illum preterita vite tue pia operatio, & in tantis
tribulationibus presens tibi semper sancti spiritus consolatio: cuius presentia omni-
bus constantiam donat, constantia victoriam, victoria gloriam. Redi ergo ad locum
amissae coronae, calitis tibi deputatum, sciturus, quod te die crastino pater hono-
rificabit in caelo, honore illo maximo, ut inaternum sis cum eius filio.

Rursus dire-
asligitur.

Sancti eum
inuiant.

Rom. 8.

Sanantur
omnes pla-
gae eius.

Precatio
sancti viri.

Migrat mar-
tyr ad Da-
minum.

Elphegus igitur ad locum certaminis ab angelo reuocatus, latus expectabat hori-
qua a Deo coronam perciperet. Sed cum propere fuisset, ut carcerem iam intraret, com-
prehensus a carnificum turba, plagis afficitur maximis: insuper cerebro capitis sumum
semitum in ergastulo recluditur: ubi accenso foco, & quicquid foetidisimam fumum
vel generaret, vel generatum foueret, per singulas diei horas iniecto, carceris participi
claudunt. Transacta igitur magna noctis parte, coepit domus caelestis gratie participi
suscepere, aeternae vite odora menta spirare, hymnos mellisuius sanctorum vocibus so-
nare. Quos beatus Elphegus intuitus, cum magna cordis letitia Dunstanum quon-
dam archiepiscopum, vultu & veste gloriosum, conspiciat assistentem, protensisque ad
illum manibus ita dicentem: Ad te aeterni regis inuictissime miles, ad te nostro hono-
randum obsequio venimus, missi ab illo, qui tibi & victoriam praestitit de morte carna-
sempiternam coronam preparauit in caelo. En, quorum collegio post mortem carna-
in perpetuum frueris, ciues Ierusalem caelestis ac domestici Dei: si ea, quae desunt, passi-
onum Christi amore in carne tua patienter suppleueris. Vidimus nanque multiplices
vrbis labores, ecclesiarum incendia, filiorum neces, tua cum vinculis opprobria, & post
impensa beneficia, duplicata tormenta. Quod ergo reliquum est, deitatis potentia val-
latus, libens excipe, sciens non esse condignas passiones huius temporis ad superueni-
ram gloriam, quae reuelabitur in te. Vnus nanque dies ad supplicium, sed iugis ac sem-
piternus erit ad premium.

Inter haec laxantur vincula, & integrè omnes corporis sanantur plagae: Elphegus
psallens cum psallentibus, exultans cum exultantibus incedit. Manè autem facto, cum
armatorum manu non parua de carcere educitur, & super iumentum positus, ad in-
dicium pertrahitur. Dixerunt autem ei: Solue aurum, aut mundo hodie eris spectacu-
lum. Et ille: Aurum vobis diuinæ sapientiae propono, ut relicta vanitate, quam diligitis
ad vnum vinum & verum Deum studium conuertatis. Quod si consilium Dei, per me
vobis annunciatum, oblitinata mente spreueritis, peiori profecto, quam Sodoma, mor-
te peribitis, nec in hac terra in perpetuum radices agetis. Tunc diaboli satellites in il-
lum prosiliunt, auersis securibus deiiciunt, lapidibus eum obruentes. Qui genua ste-
tens, hanc orationem fudit Deo, dicens: Altissime Dei patris vnigenite Iesu Christe,
qui per vterum intactae virginis venisti in hunc mundum peccatores saluos facere, &
me in pace suscipe, & istis miserere. Et prolapsus in terram, iterumque resurgens commendo
sic ait: Pastor bone, pastor singularis, filios Ecclesiae, quos tibi moriens commendo
tuere. Accurrens autem quidam, quem & ipse de sacro fonte susceperat, securim capu-
ti eius infixit. Qui statim in aeterna pace requiescens, victorem spiritum cum triumpho
tertiodecimo Calendas Maij dirigit ad caelum. Principes autem Danorum, cupientes
& suum facinus & Elphegi gloriam obscurare, corpus illius flumini immitti statuerunt,
rati sceleris enormitatem eo facilius contegi posse, quo magis ab hominibus eius me-
moriam tolleretur. Sed quod Dani ad contumeliam, Christus Elphego parauit ad glori-
am. Protinus nanque omnis populi multitudo, quae illo docente, errorem abiecerat,
armata procedit, malens cum defuncto pariter occumbere, quam illud corpus, cuius
ministerio sanctificationis susceperat mysterium, aquarum voragini tradere absorben-
dum. Itaque corpus a diuerso populo seruatum, nec mergebatur, nec sepeliebatur. Ve-
sperè autem vtriusque partis senatores conveniunt, ut tantae contentiois litem sua
rationibus determinent. Factum est autem omnium assensu, ut in commune omnes
sanctum deposcant, quatenus si quid valeat apud Deum suum, in hoc ambiguo pote-
riae suae virtutem ostendat. Ecce, inquiunt Dani, ramus de fraxino praecisus, succo & cor-
tice omnino nudatus: si hunc huius sanguine intrinsectum matutina lux virentem inue-
nerit, iustum nos & sanctum occidisse constabit: & quo illum honore sepeliatis, pene-
vos erit. Sin autem in pristina lignum ariditate permanferit, errasse vos in eius amore
dicemus, nostri que erit arbitrij, quid de cadauere facere velimus.

Cumque omnibus conditio grata & accepta fuisset, ut omnibus liquido constare
posset,

posset, quod post mortem Elphegus viueret, aridum lignum, sub vnus noctis tempo-
re coepit frondere, & quod serò Dani telluri fixerunt, manè surgentes florere vide-
runt. Nihil ergo contradictionis vterius habentes Dani, cerratim in amplexus defun-
ctum. Sublatum ergo corpus humeris inimicorum, ad arborem, eius triumpho infi-
gnem, deferunt, comitantibus innumeris signorum prodigijs, potenti virtute Dei ca-
litis ostensis. Mox enim salus languidis innouatur, caeci illuminantur, surdi audiunt,
muti loquuntur, claudis gressus restituitur. Ibi etiam orationis domo super illum fa-
bricata, plerique Danorum magnates, in eadem regenerati, ad fidem Christi conuer-
tuntur. Cum autem haec omnia Londonienses per ordinem audiuisent, multa medi-
ante pecunia, corpus usque Londonias transferentes, honorifice sepeliunt. Anno
domini 1012. aduersperascente sabbato paschalis hebdomadae, sanctus Elphegus
migravit ad Dominum. In eius autem mortis auctores tantum ira Dei defecit, ut
quidam dux propria se manu interimeret, alius gutturi suo stylum infingeret, presbyter,
perinaciter crucem abscondens martyris, gladio occideretur: alius eiusdem ordinis,
sanctalia episcopi temere portans, a damone coram omni populo vexaretur. Et factum
est, ut tam vehemens cunctos Danorum principes formido inuaserit, ut vix eos terra te-
neret: sed maritimis se tempestatibus dantes, existimarent in pelago martyris iram ef-
fugere posse, quos ab eius ira tellus tueri non posset. Sed mox ut in altum perducti fu-
erant, sexaginta naues, aduersis ventorum flatibus actae, in profundum maris de-
mersae sunt: porro sexaginta quinque ad ignotas appulsaer regiones, quasi qui insidiarum
gratia venissent, ab incolis miserabiliter interfecti sunt. Remansit tamen in Anglia pes-
simus Turkillus, malorum princeps, pauco tempore praedo futurus, sed in aeternum
damnatus spiritus praeda mansurus.

Nota infi-
gue mira-
culum.

Multa sunt
miracula.

Virio diu-
na in eius
interfecto-
res.

Canutus
Danorum
rex.

Turkilli-
c.

Nota mira-
culum.

Non paruo tempore euoluto, venit princeps Danorum Canutus cum multo na-
uigio in Angliam, dissidensque ab illo propter quasdam res, malè ac perfidiosè actas, Canutus
quicquid residuum nefandi populi fuit, deleuit, ipsum ducem cum sex tantum naui-
bus in Daniam fugauit. Qui cum ad terram euasisset, suspectus Danorum principi-
bus, ne intestina bella moliretur, statim per cuncta regionis loca agitur, ad extre-
mum ab ignobili vulgo occisus, feris & auibus proiectus est. Post haec verò princeps
Danorum Canutus, cum videret populum suum ab exercitu Anglorum sine inter-
missione credi, & propter rerum difficultatem ad deditionem ferè compelli, acce-
re esset, qui ad se confugerant, sapientioribus Anglis, consuluit eos, quid cau-
prophetia est sancti martyris Elphegi: qui cum a patribus tuis fuisset circumuentus,
predixit eis, quod in regno Anglorum non perpetuo essent radices acturi, sed peiori,
nam Sodoma, morte perituri. Nunc ergo si vis illum tuis temporibus reddere placa-
m, promitte illi, si felix fuerit rerum successus, te reliquias illius ad sedem eius ho-
nifice reportandas curaturum. Quod cum firmiter promississet, post modicum
pacem obtinuit, post pacem, regni dimidium: post dimidium, totum. Cumque ab
Elphego quondam promississet, & directa legatione, vocauit Egelnothum archiepi-
scopum, qui corpus martyris, decem annis sepultum, incorruptum & inuiolatum re-
sollocantes, Cantuariam cum maximo honore deducunt, in sarcophago veneranter re-

HISTORIA VVERNHERI PVERI, AB IMPIIS
IUDAEIS CRVDELISIME NECATI, ET MVLTIS MI-

raculis clari, necdum tamen in Sanctos relati, ex MS. codice per
F. Laur. Surium mutata dielione descripta.

Vernherus puer pago Vuanunenrato, qui a Baecaraco abest tri-
nere diei vnus, ortus est stirpe rustica, sed cultu Christi sanè no-
bili. Fuit autem religione Christianus, animo simplex, humilis,
pius, religiosus, puritate virginea ornatus, rustico opere victum
sibi parans, quantum quidem tenera sinebat aetas pueritiae, & ex
ijs, quae potuit acquirere labore suo, pie aliquid impertiens ege-
nis.

Aprilis 19.
Patria
Vuernheri.

Vitricu hu-
bee infestū
sibi.

Miraculū.

nis. Habuit matrem deditam pietati, & in bonis studiis sibi fauentem, sed vitri-
cum tum matrem, tum ipsum persequentem. Culus ille infestum sibi animum de-
uitans, fugam inijt: cumque errabundus incederet, fame & siti valde afflic-
tus incidit in pastores, qui humanitate ducti panem ei dederunt: quibus ille rursus
incidit non mediocriter laborantibus, defixo in humum baculo, precibus suis
fertur largissimum in Christi nomine fontem elicuisse. Veniens inde Treueri-
cam Vesaliam, à perfidiis Iudæis illic commorantibus, callidè sepe ad labo-
rem euocatus est. Ille verò promptum se exhibens puerili simplicitate, iu-
sus est ab illis humum deportare in profundum quendam terræ locum. Aduen-
tante interim Paschali solennitate, dixit ei hospita sua: En propè est sancta pa-
rasceue: caue tibi, Vuernhere, ab impijs Iudæis. alioqui sine dubio illi re come-
dent. Respondit puer, spem suam in Deum præclare significans: Id verò ego com-
mitto Deo.

Iudæi eum
immanissi-
mis afflic-
tione cruciame-
tis.

Vbi autem Dominicæ cœnæ dies adfuit, puer verè catholicus & Christo de-
uotus, prius confessus peccata sua, corporis Christi communionem cum multa
animi deuotione percepit, eodemque die à fallacibus Iudæis ad opus insidio-
sè inuitatus est & pellectus: ac deinde sacro parasceues die, quando Christiani
omnes Christi amarissimam passionem commemorant, ei que condolendo sese
humiliant, in innocentem puerum animi sui furorem odio Christi Iudæi fœuissi-
mi summa crudelitate effuderunt. Primò enim apprehensum puerum omni cla-
mandi facultate priuauerunt, impresso in os eius globo plumbeo. Inde suspende-
runt ad columnam ligneam, depresso in imum capite, sursum erectis pedibus:
idque eo consilio, vt corpus Christi, eo die sumptum à puerò, ex eius corpore
posset reuocare & educere. Sed cum id frustra conari essent, totos se con-
tulerunt ad membrum mystici corporis Christi atrocissimè excarnificandum. Ita-
que multa eaque profunda eius corpori cum flagellis impressere vulnere: atque
etiam cultro quodam, qui hodieque apud eius reliquias asseruatur, totius corpo-
ris venas barbara immanitate inciderunt, cum forficibus quoque summo cruciatu
ex venis eius in pedibus, manibus, collo & capite sanguinem expresserunt, ita vt ro-
tus vulneribus confectus videretur. Mansit autem sanctus puer sic triduo suspensus
ad columnam illam, donec sanguis fluere desineret. Interim multis modis impij Iu-
dæi versabant corpus illius.

Index pecu-
nia corru-
ptus, negat
opem pio
puero.

Diuitiis
retardantur
conatus Iu-
dæorum.

Miraculis
corpus pue-
ri ostendi-
tur.

Habebant autem Iudæi illi famulam Christianam, quæ clam vidit quæ ab illa
gererentur. Igitur animi magno dolore impulsâ, acciuit iudicem Vesaliensem,
cumque introduxit in locum illum, vbi pius puer tam immaniter tractabatur, ad
eius inopinatum aduentum valde obstupescitibus Iudæis: qui tamen munit-
bus benè magnis euerterunt iudicem, vt auerteret sensum suum, & declinaret
oculos suos, vt non viderent cælum, neque recordaretur iudiciorum iustorum.
Cernens autem pius puer iudicem, exultabundus vt potuit sui liberationem po-
stulauit: sed ille index iniustus, victus amore pecuniæ, pueri preces neglexit. Dixit
autem ad eum puer: Si tu mihi opitulari non vis, opem mihi ferat benignus Deus,
& sanctissima mater eius. Postquàm ergò index abiit, & puer à Iudæis est interfe-
ctus, nocte tulerunt corpus eius, & per muros clam ascendentes, vt res nemi-
ni innotesceret, ad naues properarunt, Moguntiam ituras. Sed omnipotens De-
us eorum callidos elusit conatus, ita vt tota nocte non nisi vnum milliare possent
nauigando conficere. Orto inde sole, magno timore & tremore corripuntur,
cogitantque anxij, quomodo possint martyris corpusculum abscondere. Neque
enim ratio eis occurrit in aquas illud demergendi. Tandem conspiciunt prope
Baccaracum cryptulam, spinis & vepribus oblitam, vbi nunc conditum cernit-
tur Vuilhelmitarum cœnobium Vuindofdesbachium: atque in eam proiece-
runt martyris corpus, & ocyus abierunt: sed Christus id diu latere nolens, mox
sua illic miracula declarauit. Vigiles enim castrorum noctibus viderunt lucem il-
lo loco: quod cum illi admirarentur, indicarunt alijs, statimque repertum est
corpus, etiamnum suo tinctum sanguine: adductumque est, vt solent castrorum
corpora, Baccaracum ad locum iudicij. Comperta autem rei gestæ veritate, cum
omnibus admirationi esset odor suauissimus, à martyris corpore manans, tum
etiam claritas nocturno visa tempore, summa deuotione illatum est corpus-
culum in sancti Cuniberti sacellum, quod est in colle prope parochiam situm:
atque

atque ibi humatum est, vitta aurea capiti imposita in virginitatis testimonium:
porro capiti supposito puluinaris serico, violis impleto. Additum est ad caput linteum
serico ornatum, in signum innocentie & sanctitatis eius: atque etiam instrumentum
laboris sui. Denique monumentum eius, vt solet sanctorum, aliquantisper emine-
bat supra terram, & corpusculum eius reuerenter inclusum est in sarcophago ce-
drino, quod positum est in querno sarcophago solidissimo, fortissimis seris mu-
nito.

Mox autem vtriusque sexus hominum magna accurrit multitudo, visura tam stu-
peum nouæ rei miraculum: Ijs verò fœmina Christiana, Iudæorum ancilla, quæ
de sancto puero commemorauimus, & vidit & audiuit, ordine exposuit ge-
stæ rei modum & seriem, dixitque puerum triduo suspensum, & globo in os impres-
so clamandi facultate priuatum, flagellarum, incisum, sanguine eius in quandam
vnam excepto, cum summa patientia & laudibus Dei spiritum reddidisse: se quo-
que in ipso poenarum ei illatarum initio iudicem aduocasse. Cum hæc ita peracta
essent, omnipotens Deus ilicò sanctum puerum magnis & stupendis illustrauit mira-
culis: cæcis visus, surdis auditus, claudis gressus, mutis loquela, aridis, paralyticis, lu-
scis & quibuscumque malè affectis sanitas, & mortuis vita restituta est. Immo verò vsque
in præsens multitudine per martyrem suum Christus miracula operatur. Passus est
sanctus puer anno Christi millesimo ducentesimo octogesimo septimo, terriedeci-
mo Calendas Maij.

Præclara ad
eius monu-
mentū edu-
tur miracu-
la.

ILLVSTRE MARTYRIVM S. SIMEONIS
EPISCOPI, VSTHAZANIS EVNVCHI, ET MVL-
torum aliorum, ex *Historiæ Ecclesiasticæ Sozomeni lib.*
2. cap. 8. &c. interprete Iohanne Christo-
phoro Anglo.

VM tempore progrediente numerus Christianorum 21. Aprilis,
apud Persas vehementer cresceret, adeo vt conuentus
agere, & sacerdotes ac diaconos habere cœperint, hæc
res non mediocriter offendebar animos Magorum, Magi apud
qui velut tribus aliqua aut sacerdotalis stirps successio Persas.
ne quadam religionem Persarum inde ferè ab initio ad-
ministrauerant: Iudæos quoque permagna affecit mole-
stia, qui præ inuidia, naturaliter quodammodo ipsis
instita, religioni Christianæ semper infensi esse solent. Et
ob eam causam Simeonem, id temporis Seleucie &
Cresiphontis, vrbis in Perside primariæ, archiepiscopum
cœperunt apud Saporem, tum regem Persarum, accu-
sare, quod Imperatori amicus esset, quodque ei res Persarum proderet. Quorum ca-
lamis persuasus Sapore, primò omnium tributis immoderatis eò affligit Chri-
stianos, quod ipsorum quamplurimos voluntariam egestatem excolere nōrat. Dein-
de inopiam pecuniæ, & exactorum feritate coacti, suam religionem aspernari in-
cipient, de qua vna re summo opere ab eo laboratum est. Post hæc sacerdotes & mi-
nistros Dei gladio trucidari, ecclesias dirui, earum thesauros ac monumenta in pu-
erum proferri, & Simeonem, vt regni Persarum & religionis proditorem, adduci
iussit. Iamque Magi ope Iudæorum, qui in eare eos alacri animo iuuabant, ecclesias demo-
uerunt, Simeonem comprehensum & catenis ferreis vinctum, ad regem deducunt:
ibi & spectatum & strenuum virum præstitit. Nam cum Sapore eum, vt dare
questionem, introduci iussisset, neque veritus est quicquam, neque regem adora-
re, cum ante id fecisset. Cui Simeones: Non antè, inquit, deductus eram ad verum
prodendum: & propterea non recusabam debitos honores regi præstare: at
idem ipsum facere fas non est. Nam iam pro pietate & nostra religione decerta-
ui. Quæ cum dixisset, iubet rex vt solem adoret. Quod quidem si facere ve-
lit,

Voluntaria
pauperas
Christianorū.

Simeonis
constancia.

lit, pollicetur se ei multa daturum munera, & in magno honore habiturum. Sin autem detrectet, & illum, & vniuersum Christianorum genus è medio sublaturum minatur. Vbi verò Simeonem neque minis terrere, neque promissis flectere posset, sed virili & constanti animo affirmantem, se nunquam vel solem adoraturum, vel suam ipsius religionem proditurum audiret, iuber in vinculis aliquandiù teneri, ratus, vt videtur, eum velleresipiscere. Quem in carcerem deductum conspicatus Vsthananes senex Eunu- chus, educator Saporis, & in familia regis principem locum obtinens, consurgens, (sedebat fortè pro foribus palatii) eum honorificè salutat. At Simeones verbis illum contumeliosis increpare, & bile incensus, vociferari cœpit: atque auerso vultu idè præterijt, quòd cum esset Christianus, paulò antè vi coactus, solem adorauerat. Quare Vsthananes Eunuchus fundere lachrymas, ingemiscere, vestem splendidâ, qua erat indutus, exuere, & tanquàm homo in luctu constitutus, nigram circumijcere cœpit: pro- portis regiae sedet, lamentatur, plorat cum gemitu, sicque ait: Heu me miserum, qua- lem erga me Deum fore debeo expectare, quem iam dudùm denegauerim? Nam ob hanc causam Simeones, ne verbum mihi loqui dignatus, sic ore auerso propter præ- tergressus est.

hanc causam Simcones, ne verbum mihi loqui dignatus, ne ore meo
tergesset est.

Vbi ista rescivit Sapo, illum accersit, rogat causam luctus, & ecqua illi in adibus
obtigisset calamitas. Cui Vsthanes: In hisce, inquit, adibus, o rex, nihil mihi accidit
infortunij. Vtinam enim pro eo, quod mihi contigerit, in omnia alia calamitatum ge-
nera incidissem: quippe id quidem certe fuisset toleratu multo facilius. Iam vero lu-
geo, quod maneam in vita, quodque cum dudum mori debuissim, adhuc tamen simu-
lem videam, quem, quo tibi gratificarer, non reuera ex animo, sed specie solum Chris-
tiana adorauerim: adeo ut utraque de causa mortem meritis sim: tum quod dixisset
proditorem, tum quod veteratorem erga te meipsum ostenderim. Quae cum dixisset
caeli & terrae opificem Deum cum iurciurando testatur, se in posterum de ea senten-
tia nunquam destitutum. Sapo autem incredibilem iracundiam in Christianos exarsit, perinde quasi
illius praestigij hanc rem confecerit: sed tamen misericordia erga senem commotus,
modo mansuetum, modo ferum se in illum ostendit, atque omnibus viribus labora-
uit, ut de sententia deduceret. Vbi nihil profecit, constanter asseuerante Vsthanes,
se nunquam tam stultum fore, ut pro omnium conditore Deo res ab eo conditas co-
lar, tum ira inflammatus, mandat caput ense cervicibus abscindi. Ad quod supplici-
um a lictoribus deductus Vsthanes, orat eos, ut paulisper expectent: rem enim se
animo tenere, quam regi significare velit. Vocato igitur ad se eunuchum sibi fidelissi-
mo, iubet ista Sapo nunciare: Quam tandem benevolentiam ab ineunte adole-
scentia ad hoc usque tempus, o rex, erga tuam familiam praestiterim, & quanto studio
tum patri tuo, tum tibi inferuierim, nullis videor egere retribuis, apud te praesertim, qui
haec satis explorare cognita habeas. Quare pro omnibus officiis, quae in vos aliquando
tam benevole contulerim, hoc mihi vnum velut remunerationis loco concede, ut
his, qui me ignorant, non videar tanquam infidus erga regnum tuum, aut in aliquo
maleficij genere deprehensus, istud supplicium subire. Et quo hoc pateat omnibus
fac praeco palam praedicet, caput Vsthani amputatum esse, non quod improbitas
cuiusquam in palatio ab ipso admittitur conuictus sit, sed quod sit Christianus, & Deum
suum, quo regis voluntati morem gereret, negare noluerit. Atque ista quidem regi
nunciavit eunuchus: Sapo autem eadem, sicut Vsthanes postulauerat, praeco-
nem praedicare iubet. Nam ratus est alios prompto ac parato animo de religione Chri-
stiana descituros, si certiores fierent, nemini Christiano misericordiam tributam fore,
quippe cum Vsthanes senex, educator regis, ei familiaris & benevolus, etiam esset
interfectus. At Vsthanes ad alium finem supplicij sui causam praedicari tam impense
desiderauit: siquidem cogitauit, quod sicut, quando timore perterritus solem adora-
uit, multis Christianis metum iniecerat: sic iam non pauciores ad suam animi magni-
tudinem & constantiam imitandam incitaret, si modo intelligerent, cum pro religio-
ne Christiana trucidatum esse.

Cap. 9. *Vithazanes capite ple-*
ctitur. Hoc modo Vithazanes vitam, quam hic in maxima gloria traduxerat, meones autē de eius morte in carcere certior factus, Deo gratias pro illo egit. diē eius diē, qui erat sextus dies hebdomadae, in quo ante celebrē diem festum resurrectionis, memoria salutaris Christi passionis quotānis recolī solet, decernit rex, ut Simeones gladio feriat. Nā antē denuō ē carcere deductus ad regē, forti & magno animo

DE S. SIMEONE EPISC. & VSTHAZANE MARTYRIB.

DE S. SIMEONE EPISC. & VSTHAZANE MARTYRIB. 779

tum Sapore de fide Christiana differt, & neque illum, neque solem adorare voluit. Eodem die centum alios quoque, qui erant in carcere, rex itidem obtruncari iubet: Al extremum Simeonem, cum ceterorum omnium mortem oculis adspexisset, trucidari. Horum pars episcopi, pars presbyteri, pars ex aliorum clericorum ordine fuerunt. Cum omnes ad locum, in quo erant necis supplicii subituri, deducerentur, princeps Magorum percunctatur ab illis, utrum velint vivere, & eandem cum rege religionem tenere, solemque venerari. At ubi nemo eorum his conditionibus vellet in vita manere, cuncti ad locum, in quo erant securi ferendi, deducuntur. Ac dum lictores in opus tur iubet bono animo esse, verbaque apud eos facit de morte, de resurrectione, de pietate, & testimonij ex sacris literis depromptis confirmat, ita mori, esse verè vivere: attuleret, breui morituros, quandoquidem a nemine in hanc lucem edito hic finis vitae foret. Post mortem verò ea, quae sunt aeterna, non eodem modo omnibus euentura: sed singulos velut trutina quadam examinatos, accuratam vitam antea de rationem reddendos: & hos pro rectè factis praemia percipientes immortalia, illos pro maleficijs penas sempiternas luituros. Denique pro Deo vellè mori, esse in bonis summum & nem multo beatissimam. Dum ista Simeones dicendo percurreret, & tanquam magister ei praebentes, ad necem cupidè gradiebantur. Lictor autem, postquam centum stantem videret, postremo in loco Simeonem obtruncavit: atque Abedechalaam & Ananiam illo & comprehensos, & in vincula coniectos.

Eodem temporis momento Pusices, praefectus omnium regis artificum, ibi fortè stans, cum videret Ananiam, cui iam caedes parabatur, contremiscentem: Paulisper, inquit, senex, oculos occludito, & bono animo esto, nam statim lumen Dei videbis. Vix est locutus, cum comprehensus est, & ad regem deductus. Atque cum esset se Christianus confessus, quoniam libero ore apud regem pro religione Christiana & pro martiribus verba fecerat: idcirco quasi aliquid nefas dixisset, dabatur lictoribus mandatū, ut eum admodum peregrino & crudeli in primis mortis genere afficeretur. Lictores igitur subito eius circa cervicem perforato, illac linguam extrahunt. Porro autè eius filia virgo, cuiusdam a quibusdam in crimen vocata, comprehenditur, eodemque temporis articulo occiditur. Sequenti anno, eo ipso die, quo memoria passionis Christi recolitur, cum iam festus Resurrectionis expectaretur, exijt edictum Saporis crudelissimū in universam Persidem, quod iubeat, ut omnes, qui se confiterentur Christianos, morti tradantur. Quo quidem tempore multitudo Christianorum, quae ne numerari quidem potest, securi percussa est. Siquidem Magi eos ex verbis & vicis, in quibus latitante summa cum diligentia eruerunt. Nonnulli autè sua inducti voluntate, nemine eos cogente, se ipsi idcirco indicaverunt, nè silentio Christum denegare viderentur. Ac dum egissent, mactati sunt: in quorum numero erat Azades eunuchus, regi longè charissimus. Quem cum Saporis interfecit, incredibilem animo dolorem percipiens, hancque communem sedavit, atque solos religionis nostrae doctores trucidari iussit.

100. marty.
ros cū Simeone eademur.

Simeones
eos confite-
mur.

Cap. 10.
Pusices praefectus
clara victus.

Tius filiae
supplicium.

Innumeri
Christiani
perimuntur.

Azades
martyr.

dem tempus regina in morbum delapsa, Tarbula soror Simeonis episcopi, san-
argo, simul cum ancilla, idem vitæ genus colente, & sorore eius, quæ post viri mor-
abstulit à nuptijs, & eandem viuendi rationem tenuit, comprehenditur. Causa
em, cur hæ mulieres fuerint comprehensæ, fuit falsa criminatio, à Iudæis in eas
facta, quod videlicet ob mortem Simeonis iratæ, venena reginæ invidiosè paraf-
Regina verò (solent enim agrotantes malis omnibus faciliè aures accommodare)
tantam veram esse, & maximè quidem, quod erat à Iudæis obiecta, existimauit.
eiusdem erat cum Iudæis opinionis, ad eorum morem vitam instituebat, & vera-
culos, sibi quæ maximè beneuolos putabat. Magi igitur Tarbulam & reliquas duas
Regina sparium inter patibula intermissum transiret, perinde quasi morbus eo
deperderetur. Fertur, hanc Tarbulam forma valdè liberali & honesta fuisse,
quam quendam eam deperisse, mercedemque, viri cum illa rem haberet, clam mi-
promissæ deniquè, si vellet ipsius parere libidini, tum eam, tum socias saluas fore.

Cap. II.
Vnu de
his habet
2a. Aprilis.

Tarbule &
duarum soror-
um crudele
supplicium.

At

Tabula pu
dicia,

Clero vel
maximè in-
festus Sapo-
res.

At illam hanc turpitudinem ne audire quidem voluisse, sed nuncios verbis contumeliosis excepisse, intemperantia crimen cum probro illis obiecit, se multo libentius velle mori, quam virginitatem prodere, respondisse. Porro cum edicto Saporis ratum esset, uti supra demonstratum est, ut soli sacerdotes & doctores fidei Christianae comprehenderentur, Magi & eorum principes, totam Persidem obeuntes, episcopos & sacerdotes grauibas afficiunt incommodis, cum in alijs locis, tum maxime omnium in Adiabenorum regione, quae est pars Persidis, tota fidei Christianae dicata. Haec enim omnia ex Sozomeno, qui eiusdem libri capite 12. etiam haec addit: Isto Sapore regnante, infinita multitudo presbyterorum, diaconorum, monachorum, sanctarum virginum, & aliorum, qui in ecclesiarum ministerio versabantur, & erga religionem praclare animo affecti erant, egregia pie vitae testimonia dedit.

VITA S. ANSELMI CANTVARIENSIS ARCHIEPISCOPI, AB EDINERO ANGLO EIVS
conuictore, duobus libris conscripta.

PROLOGVS F. EDINERI.

Quoniam multas & antecessorum nostrorum temporibus insolentium rerum mutationes, & nostris diebus in Anglia accidisse & coaluisse conspeximus, ne mutationes ipsae posterorū scientiam penitus lateant, quaedam ex illis succincte excepta, literarum memoria tradidimus. Sed quoniam opus ipsum in hoc maxime versatur, ut ea, quae inter reges Anglorum & Anselmum archiepiscopum Cantuariensium facta sunt, inconcussa veritate designet, quaeque omnibus per ram illorum historiam scire volentibus, tunc temporis innotescere potuerunt, licet in cultu, plano tamen sermone describat: nec adeo quicquam in se contineat, quod ad priuatam conuersationem, vel ad morum ipsius Anselmi qualitatem, aut ad miraculorum exhibitionem pertinere videatur: placuit quibusdam familiaribus meis, me ad hoc sua prece perducere, ut sicut descriptione notarum rerum, ita designatione ne ignotarū fatageremus tam futuris quam & praesentibus aliquod officij mei munus impendere. Quos eo quod offendere summopere cauebam, dedi operam voluntariorum pro posse morem gerere. Opus igitur ipsum de vita & conuersatione Anselmi archiepiscopi Cantuariensis titulum, taliter Deo adiuvante curavi disponere, ut quauis aliud opus, quod praesignauimus, ex maiori parte de eiusdem viri conuersatione subsistat, ita tamen in sua materia integra narrationis formam praetendat, ut nec illud istius, nec istud illius, pro murua sui cognitione, multum videatur indigere. Plene tamen actus eius scire volentibus, nec illud sine isto, nec istud sine illo sufficere possit pronuncio.

VITAE S. ANSELMI CANTVARIENSIS ARCHIEPISCOPI,
LIBER I.

11. Aprilis.

Parentes S.
Anselmi.

Patria.

Pater eius
prodigus.

Nstitutae vitae & conuersationis Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi literarum memoria traditurus, primo omnium vocata in auxilium meum summa Dei clementia & maiestate, quaedam breuiter dicam, de qua radice prodierit, quod in studijs nascitura proles postmodum vocabatur. Pater igitur eius Gundulfus, mater Ermerberga vocatur. Vtrique iuxta seculi dignitatem nobiliter nati, nobilitate Burgundiae & Longobardiae, cuius sui ex aditu: Gundulfum, in Longobardia natum, cuius sui ex aditu uena fecit. Coniuncti sunt lege coniugali, ambo diuitijs non ignobiles, sed curam suis rebus impendere, sed habita frequenter ab re distribuere, intantum, ut non modo largus

DE S. ANSELMO ARCHIEP. CANTVAR. LIB. I.

Mater sua
galis.

atque beneficus, verumetiam prodigus atque vastator à nonnullis aestimaretur. Ermerberga vero bonis studijs seruies, domus curam bene gerens, sua cum discretionis dispensatione conseruans, bonae matris familias officio fungebatur. Mores erant probi & irreprehensibiles, ac iuxta rectam considerationem ratione subnixi. Haec fuit vita eius: in hac, dum vixit, permansit, in hac finem vitae sortiri promeruit. Gundulfus vero circa aetatem obitus sui, sperto seculo monachus factus, monachus defunctus est.

At Anselmus filius horum, cum puer paruulus esset, maternis, prout aetas sua patiebatur, colloquijs libenter animum intendebat: & audito vnum Deum sursum in caelo esse, omnia regentem, omnia continentem, suspicatus est, ut potest puer inter montes natus, caelum montibus incumbere, in quo & aulam Dei esse: eamque per montes adiri posse. Cumque hoc saepius animo volueret, contigit ut quadam nocte per visum videret, dehere montis cacumen ascendere, & ad aulam magni regis Dei properare. Verum quiaquam montem coepisset ascendere, vidit in planitie, qua pergebat, ad pedem montis mulieres, quae regis erant ancillae, segetes metere: sed hoc nimis negligenter faciebant. Quarum puer desidiā dolens ac red arguens, proposuit animo, se apud dominum regem ipsas accusaturum: Dehinc monte transcurso, regiam aulam subit, cum solo suo dapifero inuenit. Nam familiam suam, ut sibi videbatur, quocumque autumans erat, ad colligendas messes miserat. Ingressus itaque puer, à Domino salutatus. Accedit, atque ad pedes eius sedet. Interrogatur iucunda affabilitate, quis sit, unde, quidue velit. Respondit ille ad interrogata, iuxta quod rem esse sciebat. Tunc imperium Domini panis ei miridissimus per dapiferum offertur, eoque coram ipso reuerentius, se veraciter in caelo ex pane Domini refectum fuisse credebat, hocque coram publicis asserbat.

Crescit ergo puer, & ab omnibus diligebatur. Mores etenim probi in eo erant, qui magnum eum diligi faciebant. Traditur literis, discit, & in breui plurimum proficit. Nec attigerat aetatis annum quintumdecimum, & iam qualiter secundum Deum vitam saluare posset, mente tractabat, idque concepit apud se, nihil in hominum conuersatione monachorum vita praestantius esse. Quam assequi cupiens, venit ad queniam sibi notum Abbatem, rogans illum, ut se monachum faceret. Sed Abbas voluit, ut agnita, quod petebat, in seipso patre illius, ne offenderet animum eius, facere recusat. At ille in suo proposito persistens, orauit Deum, quatenus infirmari mereretur, ut ad monasticum, quem desiderabat, ordinem suscipere. Mira res. Vt enim illius exaudiuit, ac illi protinus validam corporis debilitatem immisit. Acriter infirmatus ad Abbatem mittit, mortem se timere pronunciat, orat ut monachum spectabat examen. Carerem Deum, quem futura non fallunt, seruum suum in loco conuersatione noluit implicari, propterea quod alios quosdam in sinu miserationem in posterum disponebat informari. Post haec sanitas redit iuueni: quodque exinde cum corporis sanitas, iuuenilis aetas, seculi prosperitas ei arderent, coepit

Tepefecit animi eius à religioso proposito tepefcere, intantum, ut seculi vias magnopere solebat exercere, sensim postponere ac iuuenilibus ludis coepit occupare. Veruntamen pia dilectio & diligens pietas, quas in matrem suam habebat, nihil eum ab istis restringebant. Defuncta vero illa, illico naus cordis eius, quasi perditam, in fluctus seculi penè tota dilapsa est. Sed omnipotens Deus, prauidens de illo facturus erat, ne animam suam, pace transitoria potitus, perderet, in seipso inflammavit bellum generauit. Hoc est, animum patris eius acerbo contra illum faciebat, in sequebatur. Nec aliqua poterat patrem humilitate lenire: sed quando exhibebat humiliorem, tanto illum sibi sentiebat asperiores. Quod nimis inuicem cernens, & ne deterius quid inde contingeret timens, elegit potius paternis & patriae renunciare, quam patri suo vel sibi quamlibet infamiam ex sua colubatione procreare. Paratis itaque his, quae necessaria erant in viam iturus, patria egreditur, quo, qui sibi ministraret, clerico comitatus. Cumque dehinc in transensum mon-

Pater sit
monachus.

Mira pue-
ri simplici-
tas.
Visio.

Vide pue-
ri candore-
rem.

Magnum
habet in-
literis pro-
cessum.

Nota desit.
de iu mo-
nachismi.

Tepefecit
adulescen-
tis feruor,
dum arri-
der mun-
dus.

Pater cum
mire infe-
ctatur.

Discedit à
patria.

782
ris Senisij fatigaretur, & laboris impatiens corpore deficeret, vires suas niuem mandendo reparare tentabat. Nec enim aliud, quo vesceretur, præstò fuit. Quod minister illius aduertens, doluit, & nè forte quid edendum haberetur in sacculo, qui asino illorum vehabatur, diligenter inuestigare cepit, & mox contra spem panem in eo nitidissimum reperit. Quo ille refectus, recreatus est, & via incolumis restitutus.

Exactis dehinc partim in Burgundia, partim in Francia ferme tribus annis, Normaniam adit: ibi quendam nomine Lantfrancum, virum videlicet valde bonum, præstanti religione ac sapientia verè nobilem, videre alloqui & cohabitare volens. Excellens siquidem fama illius circumquaque percrebuerat, & nobilissimos quosque clericorum ad eum de cunctis mundi partibus agebat. Anselmus igitur viro adito, eumque singulari quadam sapientia pollere agnito, eius se magisterio subdit, eique post modicum familiaris præ ceteris discipulis fit. Occupatur die noctuque in literarum studio, non solum quæ volebat à Lantfranco legendo, sed & alios, quæ rogabatur, studiosè docendo. Propter quæ studia, cum corpus vigilijs, frigore & inedia fatigaretur, venit ei in mentem, quia si aliquando monachus, ut olim proposuerat, esset, acriora, quam patiebatur, eum pati non oportere: nec tunc sui laboris meritum perderet, quod nunc, vtrum sibi muneret, non perspiciebat. Hoc ergò mente concepto, totam intentionem suam ad placendum Deo dirigere cepit, & spernendo mundum cum oblectationibus suis, reueracupit fieri monachus. Quid plura? Cogitat ubi melius perficere queat, quod facere desiderat, & ità secū tractat: Ecce, inquit, monachus sum. Sed ubi? Si Cluniaci districtio orditotum tempus, quod in discendis literis posui, perdidit. Nam & Cluniaci districtio ordinis, & Becci supereminens prudentia Lantfranci, qui illic monachus est, mihi aut nulli prodesse, aut nihil valere comprobabit. Itaque in tali loco perficiam, quod dispono, in quo & scire meum possum ostendere, & multis prodesse. Hæc, ut lubens ipsemet referebat mundi contemptus. Unde quod ego, ut putabam, frater aliorum charitate dicebam, quàm damnosum esset, non advertebam.

Postmodum autem in se reuersus: Quid, inquit, Esne monachus, hoc est, velle scilicet alijs præponi, præ alijs honorari, ante alios magnificari? Non. Illic ergò, deponit contumacia, monachus deueni, ubi, sicut æquum est cunctis, propter Deum postponaris, cunctis abiectior habearis, præ cunctis paruipendaris. & ubi hoc esse poterit? Equidem Becci. Ibi siquidem nullius ponderis ero, quandoquidem ille ibi est, qui præmentis scientiæ luce conspicuus, cunctis sufficiens, cunctis honorabilis & acceptus est. Illic ergò requies mea, illic solus Deus intentio mea, illic solus amor eius erit contentio mea, illuc beata & assidua memoria eius, felix solamè & satietas mea. Hæc cogitabat, hæc desiderabat, hæc sibi prouenire sperabat. Raprabatur quoque mens eius per id temporis in alias sectandæ semitas viæ, sed vis desiderij eius in hanc, quàm maximè declinauerat. Sciens itaque scriptum esse, Omnia fac cum consilio, & post factum non poenitebit: nolens se alicui vni vitæ earum, quas mente voluebat, inconsultè credere, nè in aliquo videretur scripturæ præceptis non obedire. Amicos insuper multos habens, sed cui se totum in istis committeret, consiliarium vnum de mille, videlicet præfatum Lantfrancum eligens, venit ad eum, indicans voluntatem suam ad tria pendere: sed per consilium eius ad vnum, quod potissimum iudicaret, duobus relictis, se vel le tenere. Quæ tria sic ei exposuit. Aut enim, inquit, monachus fieri volo, aut eremicultor esse desidero, aut ex proprio patrimonio viuens, quibuslibet indigentibus propter Deum pro meo posse exinde ministrare, si consuleris, cupio. (Iam enim pater eius obierat, & tota hæreditas ad illū respiciebat.) In his, inquam, tribus voluntatem meam, domine Lantfrance, fluctuare sciat, sed precor, ut me horum potissimo stabilis Mauri.

Differt Lantfrancus sententiam ferre, suadetque negotium ad venerabilis Maurilij Rothomagensis episcopi audientiam, magis referre, ac quiescit Anselmus pectus Anselmi tunc possidebat, tantumque veri consilij Lantfranco inesse credebatur, si Lantfrancus ei diceret, in hac sylua mane, & nè, dum vixeris, hinc ex eas caue, proculdubio, ut fatebatur, imperata seruaret. Peruenientes ergò ad episcopum, aduentus sui causas exponunt, quid inde sentiat, quærunt. Nec mora, monachicus ordo præ ceteris approbatur, eiusque propositum omnibus alijs antefertur. Anselmus hæc audiens & approbans, omissis alijs, seculo relicto, Becci monachus factus est, anno ætatis suæ vicessimoseptimo.

783
Regebat eo tempore cœnobij ipsum dominus abbas Herluinus nomine, vir grādenus, & magna probitate conspicuus, qui primus ipsius loci abbas, monasteriū ipsum fundamentis de suo patrimonio fecerat. Sæpeditus autē Lantfrancus gradum Prioris obtinebat. Anselmus verò nouus monachus factus, studiosè vitā aliorū religiosius videntium amulabatur. Immo ipse sic religioni per omnia seruiebat, ut quisquis reliquos in tota ipsa congregatione viuere volebat, in eius vita satis inueniret quod imitandum habebatur.

Venerabili autem Lantfranco in Cadomensis cœnobij regimen assumpto, Prioris officio functus est, sicque Deo seruiendi ampliorem libertatem potitus, totum se, ro. mentem suam, in illius obsequio expendere, seculum & cuncta negocia eius ab oculis ingiter occupatus, in tantum speculationis diuinæ culmen ascendit, ut ob. Deo referante perspicere, ac perspectas enodaret, apertisque rationibus, quæ dicebat, catholica esse probaret. Diuinis namque scripturis tantam fidem adhibebat, ut illi modo exiret. Quapropter summo studio animum ad hoc intenderat, quatenus vera fidem suam mentis ratione mereretur percipere, quæ in ipsis sensu multa caligine nocturnas vigilas vigilans in lecto iaceret, & meditando secum rimari conaretur, te indubitanter ea dicto vel scripto protulerint. Et ecce cū in his totus esset, & ea intel. gere magnoperè desideraret, defixis oculorum suorum radijs, vidit per medias ma. gnas oratorij ac dormitorij monachos, quorum hoc officium erat, pro apparatu. mantinarum altare & alia loca ecclesiæ circumeuntes, luminaria accendentes, & ad pulcherrimum vnum eorum, sumpta in manibus chorda, pro excitandis fratribus scillam pulsanter: ad cuius sonitum conuentu fratrum de lecto surgente, miratus est de re, quæ monstraret. Concepit ergò apud se, Deo leuissimum esse, prophetis in spiritu venisse videre.

Hinc perspicaciori interius sapientiæ luce perfusus, mores omnis sexus & ætatis ita detractionis ratione monstrante penetravit, ut eum palam indè tractantem, aduerte. diates, nec non cordis arcana reuelare. Origines insuper & ipsa, ut ita dicam, semina atque vel hæc adipisci, vel hæc deuitari atque deuinci possent, luce clariùs edocebat. Tanta autem omnis boni consilij vim in eo elucere cerneret, ut pectori eius spiritum consilij præsidere non ambigeret. Quàm promptus verò atque assiduus in sanctis ex. omnes ferme audientes constat fatigasse: quodque dicitur de sancto Martino. Eius ori. quam defuit Christus, sine iustitia, vel quicquid ad veram vitam pertinet, incum. miter confirmamus sine mendacio posse dici de illo. In his leuè est lectorem aduer. tum de mensa Domini non sine quodam præfatio per visum iam olim nitido re. de corpore fuisse.

De corporalibus eius exercitijs, ieiunijs dico, orationibus atque vigilijs, melius asti. nillere, quàm loqui. Quid namque de illius ieiunio dicerem, cum ab initio Prioratus tanta corpus suum inedia maccrauerit, ut non solum omnis illecebra gulæ penitus nentia, sed postmodum extincta sit, sed nec famem siue delectationem comedendi pro qua. continencia, ut ipse dicere consueuerat, aliquando pateretur? Comedebat tamen, ut homines, sed omnino parè, sciens corpus suum sine cibo non posse subsistere. In. addidit, quas ipse iuxta desiderium & petitionem amicorum suorum scri. pellauerit, nec non interpellandos docuerit, satis est & metacente videre: sit mo. qui eis pie intendat, & spero, quia cordis eius affectum, suumque profectum in illis per illas gaudens percipiet. Quid de vigilijs? Torus dies in dandis consilijs sapissimè sufficiebat: addebat adhuc pars maxima noctis. Præterea libros, qui ante id rem. quibus corrupti ubique terrarum erant, nocte corripiebat, sanctis meditationibus. quibus, ex contemplatione summæ beatitudinis & desiderio vitæ perennis immen. libris.

Lantfranci
preclarum
encomio.

Anselmus
in eius se
disciplinā
tradit.

Eccle. 32.

De vitæ ge.
nere fulci.
piendo cō.
siliū Lant.
francum.

Eius erga
Lantfran.
cum obser.
uantia.

Fit mona.
chus.

Herluinus
primus ab.
bas Beccæ.

Eius men.
tis perspi.
cacia.

Corporeis
oculis pa.
rietes pe.
netrat.

Magnam
animi lu.
men.

Optimū
consilia.
rius.

Mira absti.
nencia.

Precatio.
num eius
libellus.

Eius vigi.
lie.
Corrigit
libros.

784
solas lachrymarum imbres effundebat. Huius vite miseria, suaque, si quae erant, peccata & aliorum amarissime flebat, & vix parum ante vigilias nocturnas, saepeque, nihil somni capiebat. Talibus studiis vita eius ornabatur.

Qualiter autem erga subditos se habebat, deus ad emulationem praelatorum, posse vel quid modicum dici. Cum primum igitur Prior factus fuisset, quidam fratres ipsius coenobij facti sunt amuli eius, videntes & videndo inuidentes illum praeponi, quem iuxta conuersionis ordinem iudicabant eis debere supponi. Itaque turbati, alioque turbantes, scandala mouent, dissensiones pariunt, sectas nutriunt, odia fouent: atque ipse cum his, qui oderant pacem, erat pacificus, & detractationibus eorum reddebat officia fraternae charitatis, malens vincere malitiam in bono, quam a malitia eorum vincere in malo. Quod miserante Deo factum est: siquidem illi animaduertentes eum omnimodis pure ac simpliciter in cunctis actionibus suis incedere, neque, quod iure blasphemari posset, in illo residere, mala voluntate in bonam mutata, dicta eius & facta in bono amulari coepere. Verum ut clareat, quo pacto id prouenerit, vnum ex ipsis exempli gratia ponam, quatenus agnito, quo dolo Anselmi a sua prauitate sit mutatus, qualiter & alij per eum correcti sint, perpendatur.

Osbernus quidam nomine, aetate adolescentulus, ipsius monasterij monachus, ingenio, quidem sagax, & artificiosis ad diuersa opera pollens manibus, bonam in se bonae spei materiam praeferebat. Sed mores, qui in eo valde peruersi erant, ista multum decorabant, & insuper odium, quod omnino more canino contra Anselmum exercebat. Quod odium, quantum ad se, Anselmus non magnipendens, sed tamen mores illius conuenire sagacitati ingenij eius magnopere cupiens, coepit quadam sancta calliditate puerum pijs blandimentis delinire, puerilia facta eius benigne tolerare, multa illi, quae sine ordinis detrimento tolerari poterant, concedere, in quibus & aetas eius delectaretur, & effrenus animus in mansuetudinem curuaretur. Gaudet puer in talibus, & sensim a sua feritate ipsius dimittitur animus. Incipit Anselmum diligere, eius monita suscipere, mores suos componere. Quod ille intuens, praeter ceteris eum familiariter amplectitur, nutrit, fouet, & ut semper in melius proficiat, omnibus modis hortatur & instruit. Dehinc paulatim ei, quae concesserat, puerilia subtrahit, eumque ad honestam morum maturitatem prouehere satagit. Non frustratur pia sollicitudo eius, proficiunt in iuuenem ac roborantur sacra monita eius. Ergo ubi de firmitate boni studij adolescentis se posse confidere animaduertit, mox omnes pueriles actus in eo refecat, & si quid reprehensionis eum admittere comperit, non modo verbis, sed & verberibus in eo acriter vindicat. Quid ille? Aequanimiter cuncta sustinet, confirmatur in proposito omnis religionis, feruet in exercitio discendae omnis sanctae actionis, suffert patienter aliorum contumelias, opprobria, detractationes, seruans erga omnes affectum syncerae dilectionis. Latatur pater in his vltra, quam dici possit, & diligit filium sancto charitatis igne, plusquam credi posset.

Sed cum ipse (ut flens referebat) eum ad magnum Ecclesiae fructum proficere speraret, ecce graui corporis infirmitate praeripitur, lectoque recipitur. Videres tum bonum patrem, felicitis iuuenis amicum, lecto iacentis diu noctuque assidere, cibum & potum ministrare, omnium ministrorum super se ministeria suscipere, veri amici morem in omnibus gerere. Ipse corpus, ipse animam eius studiosissime resouebat. Appropinquanti autem ad exitum, familiari praecipit alloquio, quatenus post obitum suum, si possibile esset, suum esse sibi reuclaret. Spondit, & transiit. Corpus defuncti ex more lotum vestitum, in feretro compositum, in ecclesiam delatum est. Circumferunt fratres, psalmos pro eius anima decantantes. Anselmus vero, quo libentius pro eo preces funderet, in secretiorem ecclesiae locum secessit. Qui cum inter ipsas lachrymas ex graui cordis moeritudine corpore deficeret, & paululum oculos in somnum deprimeret, vidit in spiritu mentis suae quasdam reuerendi vultus personas, candidissimis vestibus ornatas, domum, in qua idem Osbernus vitam finierat, introisse, & ad iudicandum circum consedis. Verum cum iudicij sententiam ignoraret, eamque sollicitus nosse desideraret: ecce Osbernus adest, similis homini ad se, cum aut ex languore aut ex nimia sanguinis minutione fuerit exanimatus, redeunti. Ad quem pater: Quid est fili? Quomodo es? Cui ille haec verba respondit: Ille antiquus serpens in me, & ter cecidit in semetipsum, & vrsarius Domini Dei liberauit me. Quo dicto Anselmus oculos a somno leuauit, & Osbernus non comparuit. En obedientiam mortuus viuo exhibebat, quam viuens viuenti exhibere solebat.

Quod si quispiam audire velit, qualiter haec obedientis verba defuncti, ipse Anselmus fuerit interpretatus, breui accomodat aures. Ter, inquit, antiquus serpens in me, cecidit in eum, quia de peccatis, quae post baptismum admiserat, priusquam a parentibus ad seruitium Dei in monasterium offerretur, illum diabolus accusauit: de peccatis etiam, quae post oblationem parentum ante suam professionem fecerat, illum accusauit: de peccatis nihilominus quae post professionem ante obitum suum egerat, illum accusauit. Sed ter cecidit in semetipsum, quia peccata, quae in saeculo constitutus admiserat, per fidem parentum, quando eum Deo obtulerunt, deleta inuenit. Et peccata, quae post obitum in monasterio degens ante suam professionem fecerat, in ipsa professione deleta inuenit. Peccata etiam, quae post professionem ante obitum suum egerat, per veniam confessionem & poenitentiam deleta atque dimissa in ipso eius obitu confusus in iudicio in se ad cumulum suae damnationis rerorqueri ingemuit. Et vrsarius Domini Dei liberauit eum. Vrsarii Dei, boni angeli sunt. Sicut enim vrsarii vrsos, ita angeli malos volunt. Post haec Anselmus, ut sanctae dilectionis munus, quod viuo impendebat, mortuo non negaret, per integrum annum Missam pro anima eius omni die celebravit. Quod si aliquando a celebratione ipsius sacramenti impediatur, eos qui Missam familiares debebant, suam pro anima fratris Missam dicere faciebat, & ipse Missas eorum, dum opportunum erat, ante Missam sui defuncti alia Missa persoluebat. Itaque per singulos dies totius anni aut ipse pro illo Missam celebravit, aut ab alio celebratam illi Missa mutuatus est. Super haec missis circumquaque epistolis, pro anima sui Osbernii orationes fieri petijt & obtinuit. Haec fratres videntes, & sollicitudinem sui cordis redarcentes, se miseros ac infelices, Osbernium beatum praedicant ac felicem, qui talem animo se subdunt Anselmo, cupientes in amicitiam eius haereditario iure succedere Osberno. At ille in conuersione ipsorum Deo gratias agens, omnibus omnia factus est, & omnes saluos faceret.

Verum tamen adolescentibus atque iuuenibus praecipua cura intendebat, & inquit, vobis de hoc rationem, sub exemplo reddebat. Comparabat ceram iuuenis aetatem, quae ad formandum sigillum apte est temperata. Nam si cera, inquit, nimis dura vel mollis fuerit, sigillo impresso, eius figuram in se nequaquam ad plenum recipit. Si vero, inquit, ex vrisque, duritia scilicet atque mollitie, discretum habens, sigillo imprimatur, nec forma sigilli omnino perspicua & integra redditur. Sic est in aetatibus hominum, videlicet hominem in vanitate huius saeculi ab infantia usque ad profundam senectutem conuersatum, sola terrena sapientem, & in his penitus obduratum. Cum hoc age in doce rimari, & perspicies eum nec quid velis quidem posse videre. Nec mirum: in aetate puerum, aetate ac scientia tenerum, nec bonum nec malum discernere valentem, nec te quidem intelligere de huiusmodi differentem. Nimirum mollis cera est & dura & iuuenis est, ex teneritudine atque duritia congrue temperatus. Si hunc instrumentum ad quae voles, informare valebis. Quod ipse animaduertens, iuuenibus maiori solitudine inuigilo, procurans cuncta in eis vitiorum germina extirpare, ut in sancta exercitij virtutum, postea competenter edocti, spiritualis in se transforment imaginem viri.

Sed cum inter haec eum diuersa diuersorum negocia fatigarent, & nonnunquam mentem a sua quiete turbarent, consilium super his a supradicto venerandae memoriae archiepiscopo Rothomagensi Maurilio postulaturus, Rothomagum venit. Quaeque sui aduentus causam pontifici exponeret, ac inter verba pro amissa statum sui tranquillitate vehementissime fletet, ab onere praelationis, quod sibi fatebatur impositum, vt releuari mereretur, magnopere coepit rogare. At ille, sicuti vir magnae caritatis, Noli, inquit, mi fili charissime, quod quaeris, quaerere: nec te a subuectione aliorum, tui solius curam gerens, velis retrahere. Verum etenim dico tibi, me de multis audisse, multosque vidisse, qui quoniam causa suae quietis proximorum utilitatem peius profecerunt. Quapropter ne tibi (quod absit) hoc idem contingat, per

Professio monastica delet peccata.

Vrsarii Dei.

Iuuentus cera comparatur.

Senes.

Pueri.

Iuuenes.

Peculo. sum est ab iijcere cura animarum.

sanctam obedientiam precipio, quatenus praelationem, quam nunc habes, retineas, nec eam, nisi tuo iubente Abbate, quomodolibet deseras: & si quando fueris ad maiorem vocatus, eam suscipere nullatenus abnuas. Scio enim, quod in hac, quam tenes, non diu manebis, verum ad altiore praelationis gradum post non multum proueris. Quibus auditis, Var, inquit, misero, mihi. In eo quod porto, deficio: & si grauius imponitur onus, rejicere non audeo. Reperit praelul edictum, & ut prius, iuberet transgrediatur.

Dehinc Anselmus ad monasterium reuersus, talem se cunctis exhibuit, ut ab omnibus loco charissimi patris diligeretur. Ipse enim mores omnium & infirmitates aequanimiter sufferebat, & unicuique, sicut expedire sciebat, necessaria suggererebat. O quot in sua iam infirmitate desperati, per piam sollicitudinem eius sunt ad pristinam sanitatem reuocati. Quod tu Hereuualde decrepita senex in reipso percepisti, quando grauat non solum aetate, sed & valida infirmitate, ita ut nihil tui corporis, prater linguam, haberes in tua potestate, per manus illius pastus, & vino, de racenis per vnam in aliam eius manum expresso, de eius ipsa manu bibens, es refocillatus, ac pristinae sanitati redonatus. Neque enim alium aut aliunde potum sumere poteras, qui tibi cordi esset, ut referebas. Ipse quippe Anselmus in usu habebat, infirmorum dum frequenter, singulorum fratrum infirmitates diligenter inuelligare, & quod infirmitas cuiusque expecebat, singulis absque mora seu tadio subministrare. Sicque sanis pater, & infirmis erat mater, immo sanis & infirmis pater & mater in commune. Unde & quicquid secreti apud se quibus illorum habebat, non secus quam dulcissime matri, illi reuelare satagebat. Veruntamen solers diligentia iuuenum hoc precipue exercebat.

Eius erga
egrotos
cura & so-
licitudo.

De quorum numero quidam in ipso conuentu hoc apud se proposuerat, quatenus nulla occasione vnquam suam manum suis genitalibus membris admooueret. Cui proposito inuidens diabolus, tantum dolorem & angustiam in eisdem membris fecit eum sentire, ut se iuuenis nullo modo ferre valeret. Sentiebatur etenim caro ipsa tantum ponderis esse, ac si quaedam plumbi grauissima moles ad ima eum detrahens, in illa sui corporis parte penderet. Cumque in habitu suo anxietatis magnitudinem dissimulare non posset, requisitus ab Anselmo quid haberet, rem celare non potuit. Admonitus itaque, ut modum aegritudinis admodum manu probaret, verecundatus recusauit, timens ne propositum violaret. Tunc Anselmus, assumpto secum quodam grandaui fratre & religioso, iuuenem languidum in secretiorem locum ducit, utpote modum infirmitatis illius agnitus, & auxilium pro possibilitate laturus. Quid amplius? Caro famulata reperitur, & admodum mirari sunt. Euestigio quippe omnis illa diabolica vexatio cadit, nec in huiusmodi fatigat ulterius iuuenem, quem simplex Anselmi adpectus a tanta clade fecit immunem.

Frater ei
infectus in
summo
versatur pe-
riculo.

Et Ansel-
mus libe-
rat.

Præterea quidam ex antiquioribus ipsius cœnobij fratribus, qui veteri odio plerumque erat infectus Anselmo, nec ullatenus poterat super eum respicere simplici oculi, infirmitate pressus, ad extrema perductus est. Cum itaque fratres meridiana hora in lectis ex more quiescerent, ipse in domo infirmorum, in qua iacebat, cepit miserandis voces edere, & quasi quorundam horridos adpectus subterfugere gestiret, pallens & anxietremens, vultum suum delitescendo hine inde commutare: Territi fratres, qui aderant, quid haberet, percontantur. At ille: Geminis immanes lupos me inter brachia sua compressum tenere, & guttur meum impressis dentibus iam iam suffocare videris. & quid mihi sit queritis? Quo audito, vnus ex monachis, Riculphus perrexit ad Anselmum, qui tunc in claustris emendandis libris intendebat, concitus perrexit, & eo extra claustrum educto, quid circa infirmum fratrem ageretur, patefecit. Iussit ergo Riculphus ad agrum redire, & Anselmus in secretiorem locum solus secessit. Post modicum, domum in qua frater, qui patiebatur, erat, ingreditur, leuata manu, signum sanctæ Crucis edidit, dicens: In nomine patris & filii & spiritus sancti. Deo quod factum statim æger conquieuit, exhilarato vultu, intimo cordis affectu Deo gratias agere cepit. Dicebat enim, quod Anselmo ostium ingrediente, & extrema manu signum sanctæ crucis edente, viderit ex ore illius flammam ignis in modum lanceæ procedentem, quæ in lupos iaculata, eos deterruit, & celeri fuga delapsos procul abegit. Tunc Anselmus ad fratrem accedens, atque eum de salute animæ suæ se cretius loquens, ad poenitentiam & confessionem omnium, in quibus se Deo offendidit, se recordari valebat, cor eius inclinauit. Paterna dehinc autoritate a cunctis absoluitur,

fit itum hora qua fratres ad Nonam surgerent, præfenti vita decessurum, Quod & ipsum in vnum collectis, defunctus est.

Præfatus Riculphus secretarij, id est, custodis officio in ipso cœnobioungebatur, hic quadam nocte, dum tempus & hora, qua fratres ad vigilias excitaret, per claustrum in obseruaret, forte ante ostium capituli pertransiuit: introspeciens verò, vidit Anselmum in oratione stantem, ingenti splendentis flammæ globo circumcinctum. Miratur, & quod videbat, quid noui præderet, ignorabat. Existimabat enim Anselmum et hora sopori potius, quam orationi occupatum. Ocyus itaque dormitorium ascendit ad lectum Anselmi vadit, sed eum ibi nequaquam inuenit. Regressus igitur hominem in capitulo reperit, sed globum ignis, quem reliquerat, non inuenit.

Oras, splen-
dore cin-
ctus vide-
tur.

Alio quodam tempore eidem Anselmo mandatum ab vno de principibus Normanæ est, quatenus ad se in Angliam transire vellet, cum propter alia negocia, tum ut sua preceperat illius per maritima pericula meretur. Ascendit, abiit, iam dies mutui colloqui in vespeream declinabat, & principem de hospitando Anselmo nulla cura detinebat. Quod ubi Anselmo innotuit, nihil super se cuiquam locutus, accepta licentia, locum decessit. Eunti autem, & quod diuerteret, incertum habenti, (Beccus enim longè ab eo occurrit vnus de monachis Becci, volens illuc ire, quo eum sciebat principis colloquio detineri. Interrogat ergo eum Anselmus, quò tendat, ac deinde quid consilij de hospitio ferat. Respondit: Et quidem, pater, hospitium qualecunque non longè habemus: sed quid vobis & fratribus præter panem & caseum apponatur non habemus. Ac ille subridens: Bone vir, ait, ne timeas: immò citus procede, & misso reti in viciniam amnem, statim inuenies piscem, qui sufficiet omnibus nobis. Ille accepto mandato præuolat, accitoque piscatore, quid Anselmus iusserit, intimat, ac ut velocius retentandum iacitet, iubet, hortatur & obsecrat. Admiratus ille, parere petenti moratur, a fratre coactus, contra spem rete iecit, & ilico trutam insolite magnitudinis cum alio quodam pisciculus cepit. Territus piscator ad factum & obstupescens, asseruit se iam per viginti annos recessus aquæ illius rimasse, & nunquam huiusmodi trutam in ea rete potuisse. Parata igitur & viro apposita, iuxta verbum eius, sibi & suis copiose iussit, & superabundauit.

Præuideret
re futuram.

Non sine
miraculo
piscis ca-
pitur.

Alia vice vir quidam, Vualterus nomine, cognomine Tirellus, eundem hominem per terram suam transeuntem derinuit, nolens eum a se impransum dimittere. Verum cum ipse de penuria piscium conquereretur, & quod tanto viro ac monachis non vnus ex tibi desertur, & animus tuus de deliciarum inopia queritur? Ridet ille, & cum his, quæ audiebat, præbere nullatenus valens. Euestigio autem verborum Anselmi, duo ex hominibus viri atrulerunt sturionem vnum prægrandem, quem in ritam prophetiæ in his viro attulisse quis dubitat, gestæ rei veritas, quid sit tenendum, declaratur.

Prædicta
futura.

His temporibus scripsit tractatus tres, scilicet de Veritate, de Libertate arbitrij, & de Casu diaboli. In quibus satis pater, ubi animum fixerit, quauis ab eis, quæ aliorum curæ precebat, talium rerum consideratione nullo se modo subtraxerit. Scripsit & quatuor quem intitulauit, de Grammatico. In quo cum discipulo, quem secum disputantem introducit, disputans, cum multas quæstiones dialecticas proponit & soluit, tum quælibet & qualia, quomodò sint discretè accipienda, exponit & instruit. Fecit quoque libellum vnum, quem Monologion appellauit: Solus enim in eo secum loquitur, & sic omni authoritate diuinæ scripturæ, quid Deus sit, sola ratione sic, nec aliter posse, probat & adstruit.

Edit ali-
quot li-
bros.

Monologion.

Post hæc incidit sibi in mentem inuestigare, vtrum vno solo & breui argumento probari posset id, quod de Deo creditur & prædicatur: videlicet, quod sit æternus, incomprehensibilis, omnipotens, vbi que totus, incomprehensibilis, iustus, pius, misericors, verus, & veritas, bonitas, iustitia, & nonnulla alia, & quomodò hæc omnia in ipso vnum sunt. Quæ res, sicut ipse referebat, magnam sibi peperit difficultatem. Nam hæc cogitabat, intentionem eius, qua matutinis & alij seruitio Dei intendere debebat, perturbabat. Quod ipse animaduertens, nec adhuc, quod quærebat, ad plenum capere valens,

Quæstio
difficilis
cum validè
exercet.

Perdit, que
de ea qua-
stione scri-
bit.

Proso-
gion scri-
bit.

Eius mul-
te Episto-
lae.

Ex episto-
la ad Lan-
zonem.

Callida di-
abolice ne-
quitia.

Monasteri-
um suum
monacho
non mu-
tandum.

ratus est huiusmodi cogitationem, diaboli esse tentationem, nifusque est eam procul repellere a sua intentione. Verum quanto plus in hoc desudabat, tanto illum cogitatio ipsa magis ac magis infestabat. Et ecce quadam nocte inter nocturnas vigilas Dei gratia illuxit in corde eius, & res patuit intellectui, immensoque gaudio & iubilatione repleuit omnia intima eius. Reputans ergo apud se hoc ipsum & alij, si sciretur, posse placere, liuore carens, rem ilico scripsit in tabulis, easque sollicitius custodiendas vni ex monasterij fratribus tradidit. Post dies aliquot tabulas repetit a custode. Quæruntur in loco, vbi reposita fuerant, nec inueniuntur. Requiruntur a fratribus, ne forte aliquis eas acceperit, sed nequaquam: Nec enim hucusque inuentus est, qui recognouerit se quicquam inde sciuisse. Reparat Anselmus aliud de eadem materia dictamen in alijs tabulis, & illas sub cautiore custodia tradit custodiendas. Ille in secretiore parte lectuli sui tabulas reponit, & sequenti die nil finistri suspicatus, easdem in pauietio sparsas ante lectum reperit, cera, quæ in ipsis erat, hac illac frustatim dispersa. Leuantur tabulae, cera colligitur, & pariter Anselmo reporantur: Adunat ipse ceram, & licet vis scripturam recuperat. Veritus autem, ne qua incuria penitus perditum eat, eam in nomine Domini pergamenæ iubet tradi. Composuit ergo inde volumen paruulum, sed sententiarum ac subtilissimæ contemplationis pondere magnum, quod Prosolegion nominatur. Alloquitur etenim in eo opere, aut seipsum, aut Deum: Quod opus cum in manus cuiusdam venisset, & is in quadam ipsius operis argumentatione non parum offensus, ratus est eandem argumentationem ratam non esse: quam refellere gestiens, quoddam contra illam scriptum composuit, & illud fini eiusdem operis scriptum apposuit. Quod cum sibi a quodam amico suo transmissum Anselmus considerasset, gaudens & reprehensori suo gratias agens, suam ad hoc responsionem edidit, eamque libello sibi directo subscriptam, sub vno ei, qui miserat, amico remisit. Hoc ab eo & ab alijs, qui libellum illum habere dignantur, petiunt in desiderans, quatenus in fine ipsius suæ argumentationis reprehensio, & reprehensionis suæ responsio subscibatur.

Inter hæc scripsit etiam quamplures epistolas, per eas nonnullis ea, quæ secundum diuersitatem causarum sua intererant, procurare mandans, & nonnullis consilium de negotio suo querentibus, pro ratione respondens. Et quidem de his, quæ diuersæ causæ scribere cogebant, mentionem facere superfedemus. Quid autem consilij cuidam Lanzoni, nouiter apud Cluniacum facto monacho per vnam mandauerat, huic operi inferere curauit, quatenus in hac vna cognoscatur, quid de alijs perpendatur. Scripsit itaque inter alia sic: Ingressus es, charissime, professusque CHRISTI militiam, in qua non solum aperte obliuientis hostis violentia est propollenda, sed & quasi consulentis astutia cauenda. Sæpe nanque, dum tyronem CHRISTI vulnere malæ voluntatis aperte maleuolus non valet perimere, siccitatem tam poculo venenose rationis maleuolè callidus tentat extinguere. Nam cum monachum nequit obruere vitæ, quam professus est, odio, nititur cum conuersationis, in qua est, subruere fastidio. Et licet illi monachicum propositum tenendum quasi concedat, tamen quia hoc sub talibus, aut inter tales, aut in eo loco incepit, illum stultum nimis imprudentemque multimodis versutij arguere non cessat: ut dum illi persuadet incepto DEI beneficio ingratum existere, iusto iudicio nec ad meliora proficiat, nec quod accepit, teneat, aut in eo vtiliter persistat. Quippe dum incessanter laboriosis cogitationibus de mutando, aut si mutari non valet, saltem de improbando, initio meditatur, nunquam ad finem perfectionis tendere conatur. Nam quoniam illi fundamentum, quod posuit, displicet, nullatenus illi structuram bonæ vitæ superædificare libet. Vnde fit, ut quemadmodum arbuscula, si sæpe transplantetur, aut nuper plantata, in eodem loco crebra conuulsione inquietetur, nequaquam radicare valens, ariditatem citò attrahit, nec ad aliquam fructus fertilitatem peruenit: sic infelix monachus, si sæpius de loco ad locum proprio appetitu mutatur, aut in vno permanens, frequenter eius odio concutitur, nusquam amoris stabilitas radicibus, ad omne vile exercitium languescat, & nulla bonorum operum vberitate ditescat: Cumque se nequaquam ad bonum, sed in malum proficere (si forte hoc recogitat) perpendat, omnem suæ miseriæ causam non suis, sed aliorum moribus iniustus intendat, atque inde se magis ad odium eorum, inter quos conuersatur, infelicitate accendat. Quapropter quicumque coenobitarum fortè propositum aggreditur, expedit ei, ut in quo cunque monasterio professus fuerit (nisi tale fuerit, ut ibi malum facere inuitus cogatur.)

totam mentis intentionem amoris radicibus ibi radicare studeat, atque aliorum moribus aut loci consuetudines, si contra diuina præcepta non sunt, etiam si inuitus videantur, diiudicare refugiat. Gaudeat se iam tandem inuenisse, vbi se non inuitum, sed voluntarium tota vita mansurum, omni transimigrandi sollicitudine propulsa, delibere: ut quietus ad sola piæ vitæ exercitia exquirenda sedulo vacet. Quod si sibi videtur maiora quædam ac vtiliora spirituali feruore appetere, quam illi præsentis monasterij institutionibus liceat, æstimet aut se falli, siue preferendo paria paribus, vel minoribus: siue præsumendo se posse, quod non possit: aut certe credat se non melius, quod desiderat. Quod si fallitur, agat gratias diuinæ misericordiæ, quæ ab errore suo descendit, ne sine emolumento, aut etiam cum iactura locum vel vitæ ordinem mutando, inconstantia leuitatisque frustra crimen subeat, aut maiora suis viribus excedendo fatigatus, deterius in priora, aut etiam in peiora prioribus deficiat. Si autem verè meliora illis, quæ in promptu sunt, nondum meritis optat, patienter toleret diuinum iudicium, quod vlli aliquid iniuste non denegat, neque murmurando aut obloquendo Deum offendant: sed æquanimiter omnia sufferat, omnia ad meliora conetur deducere ferendo: ne per impatientiam iudicem iustum exasperans, mereatur quod non habet, non accipere: & quod accepit, amittere: aut quod non amat, inutiliter tenere. Sen verò misericordiam seu iudicium erga se in illis, quæ non habet & optat, persentiat, iustus ex his quæ accepit, largitati supernæ gratias dignas persoluat. Et quia ad quamtranquillitatem, ventum leuitatis & impatientia turbine inducere: quatenus mens, constantia & mansuetudine tutantibus quieta, diuini timoris sollicitudini & amoris delectationi sit intenta. Nam timor per sollicitudinem custodit, amor verò per delectationem perficit. Scio, quia hæc maiorem aut scribendi, aut colloquendi exigunt amplitudinem, ut plenius intelligatur, quibus scilicet dolis antiquus serpensignarum monachum in hoc genere tentationis illaqueet, & e contra quibus rationibus prudens monachus eius callidas persuasiones dissoluat & annihilat: sed quoniam iam breuitatem, quam exigit epistola, excessi, & totum, quod hinc dixi, aut dicendum fuit, ad custodiendam mentis quietem pertinet, huius rei breuis exhortatio epistolam nostram terminet. Nec putes charissime, hæc me idcirco dicere quod suspicer te aliqua mentis inquietudine laborare: Sed quoniam dominus Vrsio cogit me aliquam admonitionem tibi scribere, nescio quid potius moneam, quam cauere hoc sub specie rectæ voluntatis, quod scio nouitij quibusdam solere subrepere. Quapropter amice mi & frater dilectissime, consulis, monet, precatur te tuus dilectus dilector totis cordis visceribus, ut totis viribus quieti mentis studeas, sine qua nulli licet callidi hostis insidias circumspicere, vel semitas virtutum angustissimas prospicere. Ad hanc verò monachus, qui in monasterio conuersatur, pertingere nullatenus valet sine constantia & mansuetudine, quæ mansuetudo in dissolubilis comes est patientiæ: & nisi monasterij sui instituta, quæ diuinitus non prohibentur mandatis, etiam si rationem eorum non peruerit, ut religiosa viderit obseruare. Vale, & omnipotēs Dominus perficiat gressus tuos in semitis suis, cum apparuerit gloria eius.

Inter hæc cum iam, ut dictis & scriptis suis mores sui in nullo discordarent, tota suæ mentis intentionem in contemptum mundi composuisset, & his solis, quæ Dei erant, totum studium suum infixisset, contigit, ut infirmitate correptus, grauer affligeretur. Sed ipse in Deo semper existens, languore paulisper sedato, extra se per mētis excessum raptus, videt fluuium vnum rapidum atque præcipitem, in quem confluebant omnium fluminum purgaturæ, & quarumque rerum terræ lauaturæ. Videbatur itaque aqua ipsa nimis turbida & immunda, & omni spurcitiarum sorde horrida. Rapiebat igitur in se, quicquid attingere poterat, & deuolvebat tam viros quam mulieres, diuites & inopes simul. Quod cum Anselmus vidisset, & tam obscenam reuolutionem illorum miseratus, vnde responsum, eos ea, quæ trahebantur, aqua viuere delectarique, indignis voce inquit: Quomodo? Taline aliquis cœno potatus, vel pro ipso hominum pudore se ferret? Ad id & inuoluntur homines mundi, & adiecit: Visne videre, quid sit verus monachus? Respondit: Volo. Duxit ergo illum quasi in conseptum cuiusdam magni & amplius claustrum, & dixit ei: Circumspice. Adspexit, & ecce parietes claustrum illius obducti erant argento.

Timor.
Amor.

Mentis
tranquil-
litati sum-
mopere
studendū.

Psal. 16.

Visionem
in cessant
videt.

Nota de
mundo.

Item de
monacha-
tu.

argento purissimo: Herba quoque mediae planitie virens erat & ipsa argentea, mollis quidem & ultra humanam opinionem delectabilis: Hæc more alterius herbe sub his, qui in ea paufabant, leniter flecebatur, & surgentibus ipsis, & ipsa erigebatur. Itaque loquens ille totus erat amoenus, & præcipua iucunditate repletus. Tunc duxit eum ad inhabitandum elegit sibi Anselmus. Tunc ductor eius dixit ei: Eia, vis videre, quid sit patientia vera? Ad quod cum ille magno cordis affectu gestiret, & se id quæ maximè velle responderet, ad se subito reuersus, & visionem & visionis demonstratorē dolens ac gemebundus pariter amisit. Duas autem, quas viderat, visiones intelligens, secumque reuoluens, eò magis vnius horrorem fugere, quò alterius amoenitate studuit delectari. Totum ergo deinceps sese dedit in hoc, ut verus monachus esset, & ut vitam monachicam firmam ratione comprehenderet, aliisque proponeret: Nec est priuatus desiderio suo. Quod quidem, ut æstimo, aliquantum percipi poterit ex verbis eius, quæ per vices postulasculo indere rati sumus, iuxta quod series gestæ rei, quam suscepimus, enarrare postulabat. Nec enim mihi videtur, pleniter posse pertingi ad notitiâ institutionis vitæ illius, si descriptis actibus eius, quis vel qualis fuerit in sermone, taceatur.

Colloquium eius cum quodam Abbate, ut pueri sint in coenobijs tractandi.

Quodam igitur tempore cum quidam Abbas, qui admodum religiosus habebatur, se cum de his, quæ monachicæ religionis erant, loqueretur, ac inter alia de pueris in claustris nutritis verba conferret, adiecit: Quid, obsecro, fiet de istis? Pueri si sunt & incorrigibiles, die ac nocte non cessamus eos verberantes, & semper sunt sibi ipsis deteriores. Ad quæ miratus Anselmus: Non cessatis, inquit, eos verberare? Et cum adulti sunt, quales sunt? Hebetes, inquit, & bestiales. At ille: Quam benè omne nutrimentum vestrum expenditis, qui de hominibus bestias nutriuistis? Et nos, ait, quid possumus inde? Modis omnibus constringimus eos, ut proficiant, & nihil proficimus. Constringitis? dic mihi, quæso, Domine Abba, si plantam arboris in horto tuo plantares, & mox illam omni ex parte concluderes, ut ramos suos nullatenus extendere posset, cum eam post annum excluderes, qualis arbor inde prodiret? Profectò inutilis, incuruis ramis & perplexis. Et hoc ex cuius culpa procederet, nisi tua, quæcam immoderatè conclusisti? Certè hoc facitis de pueris vestris. Plantati sunt per oblationem in horto Ecclesiæ, ut crescant & fructificent Deo. Vos autem tantum terroribus, minis & verberibus vndique illos coercetis, ut nulla sibi penitus liceat libertate potiri. Itaque indiscrète oppressi, prauas & spinarum more perplexas intra se cogitationes congerunt, fouent, nutriunt, tantaque eas nutriendo vi suffulciunt, ut omnia, quæ illorum correctioni possent adminiculi, obstinata mente subterfugiant. Vnde fit, ut quia nihil amoris, nihil pietatis, nihil benevolentiae siue dulcedinis circa se in vobis sentiunt, nec illi alicuius in vobis boni postea fidem habeant, sed omnia vestra ex odio & inuidia contra se procedere credant. Constringitque modo miserabili, ut sicut deinceps corpore crescunt, sic in eis odium & suspicio omnis mali crescat, semper pronis & incuruis ad vitia. Cumque ad nullam fuerint in vera charitate nutriti, nullum nisi depressis supercilijs, oculove obliquo valent intueri.

Elegans similitudo.

Sed propter Deum vellem diceretis mihi, quid causæ sit, quòd eis tantum infestis estis? Nonne homines, nonne eiusdem naturæ sunt, cuius vos estis? Velle sine vobis fieri, quod illis facitis, si quidem, quod sunt, vos essetis? Sed esto. Solis eos percussio nubibus & flagellis, ad mores bonos vultis informare. Vidistis vnquam aurificem ex lamina auri vel argenti, solis percussionebus imaginem speciosam formasse? Nō puto. Quid tunc? Quatenus aptam formam ex lamina aptet, nunc eam suo instrumento leniter premit & percutit, nunc discretio leuamine lenius læuat & format. Sic & vos, si pueros vestros cupitis ornatis moribus esse, necesse est, ut cum depressionibus verberum, impendatis eis paternæ pietatis & mansuetudinis leniamen atque subsidium. Ad hæc Abbas: Quod leniamen? quod subsidium? Ad graues & maturos mores illos constringere laboramus. Cui ille: Benè quidem. Et panis & quisque solidus cibus, utilis & bonus est, eo uti valenti. Verum subtrahito lacte, ciba inde lactentem infantem, & videbis eum magis ex hoc strangulari, quàm recreari. Cur hoc? Dicere nolo, quoniam claret. Attamen hoc tenete, quia sicut fragile & forte corpus pro sua qualitate habet cibum suum, ita fragilis & fortis anima habet pro sui mensura victum suum. Fortis anima delectatur & pascitur solido cibo, patientia scilicet in tribulationibus, non concupiscere aliena, percutienti vnâ maxillam, præbere alteram, orare pro inimicis, odientes diligere, & multa in hunc modum. Fragilis autem adhuc in Dei seruitio, tenero lacte indiget, mansuetudine videlicet aliorum, benignitate, misericordia, hilari aduocatione, charitatiua supportatione, & pluribus huiusmodi. Si taliter ve-

Non idem cibus forti & imbecilli appropinquandus.

stris & fortibus & infirmis vos coaptatis, per Dei gratiam omnes, quantum vestra recte, Deo acquiratis. His Abbas auditis, ingemuit, dicens: Verè errauimus à veritate, & lux discretionis non luxit nobis. Et cadens in terram ante pedes eius, se peccasse, se reuoluisse confessus est, veniamque de præteritis petijt, & emendationem de futuris repromisit. Hæc idcirco diximus, quatenus per hæc, quàm pia discretionis & discretæ pietatis in omnes fuerit, agnoscamus.

Talibus studijs intendebat, in istis Deo seruiebat, per hæc bonis omnibus valde placebat. Vnde bona fama eius non modo Normannia tota est resperfa, verum etiam Flandria tota, contiguaque his terra omnis. Quin & mare transijt, Angliamque contigit. Exeunt sunt quaque gentium multi nobiles, prudentes clerici, strenui milites, atque ad eum confluerent, seque & sua in ipsum monasterium seruitio Dei tradiderunt. Crescit coenobium illud intus & extra: intus in sancta religione, extra multimoda possessione. Cum verò Abbas Herluinus, cuius supra meminimus, iam decrepitis monasterij causis intendere, & opem ferre non valeret, quicquid agi oportebat, sub Anselmo, vtpote Prioris, dispositione fiebat. Exigentibus igitur multiplicibus causis, eum foras multis necessariis, decessent, præcepit Abbas ei omnia, quæ opus erant, parari, & illi soli, sicut propria, ministrari. At ille ad nomen proprietatis inhorruit, & reuersus de itinere, quæque specialiter fuerant preparata in viam ituris, communiter exponi iussit: quoniam ex sua copia ceterorum suppleret inopiam. Nec mirandum, cum iam mundo erat, etiam quando adhuc in seculari vita degebat, eo circa alios amore feruebat, ut quicunque sui ordinis minus se habentem videret, eius inopiam de abundantia sua pro posse suppleret. Iam tunc enim ratio illum docebat, omnes diuitias mundanales legem nihil rerum magis ad hunc, quàm ad istum pertinere. Taceo, quòd illi sæpe plura auri & argenti pondera à nonnullis sunt oblata, quatenus ea in suos suorumque usus suscipere, seruare, dispenderet, quæ ipse nulla patiebatur ratione suscipere: nisi forte communi fratrum utilitati profutura, Abbati præsentarentur. Sed illi vel monachis aliquid daret, nisi ei soli: referebat ille, se talium opus non habere, nec aliter à quoquam velle quicquam accipere. Illud autem breuiter dico, quòd inter huiusmodi studia die quadam dum ad lectum suum in dormitorio diuerteret, annulum aureum in eo insperatus inuenit, & admodum miratus est. Reputans ergo annulum ibi reliquerit, leuauit eum & singulis ostendit. Mirantur illi, & se rei consciunt, unde vel à quo illuc delatus sit. Et tunc quidem annulus idem in opus Ecclesiæ sumptus est, & res ita remansit: Postmodum verò, cum ipse Anselmus ad pontificij præsignatum fuisse assererent. Nos autem quæ gesta sunt, simplici tantum stylo digessimus.

Multi ad eius coenobium confluunt, eius fama ex-citi.

Annulum aureum re-perit in lecto suo.

Didit eius quanto in precio habita.

Exemplum egeij malitiae.

Inuitabatur præterea à diuersis abbatibus, quatenus ibi & publicè in Capitulo fratribus, & secum priuatum loqui volentibus, verba vitæ ministraret. Nanque solenne extitit omnibus, ut quicquid ab ore illius foret auditum, sic haberetur quasi planè diuini responsi. Vnde requirendi consilij gratia, ex diuersis ad eum locis festinabant. Quæ res inuidia graui diabolus vulnerabat. Nonnullos ergo, quos ab ea intentione secreta fraude non poterat, manifesta increpatione auertere machinabatur. Exempli causa: Miles quidam erat, Cadulus nomine. Hic quadam vice vigilijs & orationibus Deo intentus, audiuit diabolum sub voce scutarii sui extra ecclesiam, in qua eum vociferantem, & turbato murmure, equos & omnia sua fracto hospitio à latronibus tunc direpta esse, atque abducta conuerentem, nec aliquid eorum ulterius recuperandum, nisi citius accederet. Ad quæ cum ille nequaquam moueretur, malitiosè videlicet damnum deputans orationi cedere, quàm sua perdere, dolens diabolus se despectum, in speciem vrsi demutatus est, & ecclesiæ per tectum dilapsus, ante ipsum præceps corruit, ut horrore saltem & fragore sui casus, virum à coepto perturbaret. Sed miles immobilis permanet, & monstrum securus irridet. Post quæ statum vitæ suæ

A P R I L I S .
sux propolito fancliori fundare defiderans, Anſelmum adiit, conſilium eius ſuper hoc addiſcere cupiens. Verum dum ad ipſum vadens, iter acceleraret, ecce malignus hoſtis humanam vocem ex aduerſo edens, in hæc verba prorupit: Cadule, Cadule, quò ten- diſ? Igitur cum ille ad vocem hanc ſubſiſteret, ſcire volens, quis eſſet qui talia diceret, reperiuit dæmon & ait: Quò tendiſ Cadule? Quid te tantoperè Priorem illum hypo- critam cogit adire? Opinio ſiquidem eius omnino alia eſt à conuerſatione vitæ illius. Quapropter ſuadeo, conſulo, vt celerius redeas, nè ſeductus ab ea ſtultitia, qua modò traheris, illaqueeris. Hypocriſi nanque ſua iam multos decepit, & ſpe vana delibutos, ſuis vacuos & immunes effecit. Hæc ille audiens, & dæmonem eſſe, qui loquebatur re- cognoscẽs, ſigno ſe crucis munivit: & ſpreto hoſte, quò propoſuerat ire, perrexit. Quia plura? Audito Anſelmo, abnegato ſcipto & ſeculo, religioſæ vitæ ſe tradidit, & apud maius monaſteriũ monachus factus eſt. Hunc etenim uſum Anſelmus habebat, vt nun- quã alicuius commodi cauſa ſuaderet alicui ſeculo renũciare volenti, quatenus in ſuo monaſterio potiùs, quàm in alieno, id faceret. Quod nimirum eo intuitu, ea conſide- ratione faciebat, nè ullus poſtmodum loco, quem propria deliberatione non intra- uerat, aliqua, vt ſit, pulſatus moleſtia, detraheret, & ſcandali ſui ac impatientiæ mur- mur perſuaſioni illius imputaret: itaque ſe alijs, & alios ſibi, ad multa diuiſus, graues efficeret.

Defuncto sapè superius nominato Abbate Herluino, vno omnino fratum Beccorum consensu in Abbatem eligitur. Quod ipse omni studio subterfugere gestiens, multas & diuerfas rationes, nè id fieret, obredebatur. Sed illis nec auditum quidem rationibus eius patienter accommodare volentibus, anxius est in eo spiritus eius, & quid ageret ignorabat. Transierunt in istis dies quidam: Verùm ubi Anselmus vidit se monachorum vnanimem constantiam non posse verbis mutare, tentauit si quo modum valeret vel precibus inclinare. Eis itaque pro re sub vno constitutis, ac ei, vt omnis obiectionibus solitis, Abbas fieri adquiesceret, insistentibus, ille flens & miserandus singultus edens, prosternitur in faciem coram omnibus, orans & obtestans eos per nomen Dei omnipotentis, per, si qua in eis erant, pietatis viscera, quatenus respectu misericordie Dei super eum intendant, & ab incepto desistentes, se à tanto onere quietum manere permittant. At illi omnes econtrà in terram prostrati, orant vt ipse potius loci illius & eorum miseretur, nè postposita vtilitate communi, se solum præ cæteris singulariter amare conuincatur. Acta sunt de his vtrinque plurima in hunc modum: scilicet iam nunc eis istum ponimus dicendi modum. Vicit tandem diligens dicendi fortunitas & importuna diligentia fratrum, iugum Domini sub eius regimine ferre volentium: vicit quoque, & multò maxime vicit præceptum, quod, vt supra retulimus, ei fuerat ab Archiepiscopo Maurilio per obedientiam iniunctum, videlicet vt si maior prelato, quàm illius Prioratus extiterat, ipsi aliquandò iniungeretur, nullatenus eam suscipere recusaret. Nam sicut ipse testabatur, nunquàm se Abbatem fieri consensisset, nisi eum hoc, quod dicimus, imperium ad hoc constrinxisset. Tali ergò violentia est Abbas effectus, ac Becci debito cum honore sacratus. Qualem verò se deinceps in cunctis sanctarum exercitijs virtutum exhibuerit, inde colligi potest, quod nunquàm de retroacta sanctitatis suæ conuersatione causa Abbatiae aliquid minuit, sed semper de virtute in virtutem, vt Deum deorum in Sion mereretur videre, consendere studuit.

Delegatis itaque monasterij causis curæ ac sollicitudini fratrum, de quorum
strenuitate certus erat, ipse Dei contemplationi, monachorum eruditioni, admoni-
ni, correctioni iugiter insistebat. Quâdo autem aliquid magni in negocijs ecclesiæ erat
agendum, quod in eius absentia non æstimabatur oportere definiri, tunc pro tempore
& ratione negotium, quod imminabat, mediante iustitia disponebat. Abominabile
quippe iudicabat, si quidvis lucri assequeretur ex eo, quod alius contra moderamina lu-
ris quauis astutia perdere posset. Vnde neminem in placitis patiebatur à suis aliqua fran-
de circumneciri, obseruans ne cui faceret, quod sibi fieri noller. Hinc procedebat, quod
inter placitantes residens, cum aduersarij eius per sua consilia disquirerent, quo inge-
nio, quæue calliditate suæ causæ adminicula, & illius valeret fraudulenter insidiari:
liqua alia diuina scriptura, aut certè aliquid de informatione morum bonorum disse-
rebat. Sæpè etiam, cum huiusce auditores deerant, suauiter in sui cordis puritate quie-
scens, corpore dormiebat. Eueniebatque nonnunquàm, vt fraudes subtili machina-
tione

DE S. ANSELMO ARCHIEP. CANTVAR. LIB. I. 793

Quam vigil autem atque sollicitus fuerit circa hospitum susceptionem, eorumque
nomini humanitatis officio releuationem, ex eo probatur, quod illum pio studio in
hoc & se & sua nouimus expendisse: se in omni hilaritate, sua in omni largitate. Quod
saliquando ad refectionem corporum victus omnino pro voto suo non sufficiebat,
hoc, quod deerat, eius bona voluntas & vultus alacritas apud hospites gratosè supple-
bat. Præterea nonnunquam cibus fratrum suo iussu de refectionario sublati, & hospiti-
bus estallatus atque appositus. Neque enim tunc in promptu aliud erat, quod eis aprè
esset apponi. Victus autem monachorum irà Deo providente dispensabatur, vt nihil
in crastinum eis cuncta deessent: sicque nonnunquam inter aliquid, & quasi nihil fe-
ciuntur: vt aliquid eis non superflueret, & quod erat quasi nihil, eos nequaquam per-
sopiam fatigaret. Quod penitus illis contingebat secundum verba sui patris, qui ea præ-
cebat, dum ministri ecclesiæ apud eum querebatur de formidine imminētis necessitatis.
frequenternamq; à cellarijs, à camerarijs, à secretarijs aditus est, & quid cōsiliij cōtra pe-
nariam, quæ cuiusque obedientiam pessundabat, daret, inquisitus. Quibus cum respon-
deret, sperate in Domino, & spero, quia ipse necessaria quæque vobis ministrabit; mi-
nistrare hæc verba statim ipsa die vel certè sequenti manè, siue, quod falli non poterat,
penuriam penuria aliqua illum affligeret, aut naues de Anglia oneratas omni copia
sum illorum iuxta appelli, aut quemlibet de diuitibus terræ fraternitatem Ecclesiæ
parentem, cum magna pecunia aduentare, aut aliquem, relinquere mundum volen-
tem se & sua in monasterium offerre, aut denique aliunde aliquid apportari, vnde per
hæc dies necessaria quæque poterant ministrari.

habebat præterea ipsum cœnobium plures possessiones in Anglia, quas pro commu-
nitatũ utilitate necesse erat per Abbatis præsentiam nonnunquam visitari. Ipso itaq;
ordinationis anno, Anselmus in Angliam profectus. Ad quod licet hæc, quam dixi,
causa firmata existeret, alia tamen erat non infirmior ista, videlicet vt reuerendum
Anselmum, cuius supra meminimus, videret, & cum eo de hijs, quæ corde gerebat, Lanfrancus
archiepiscopus Cantuariensis, omnibus valde honorabilis, & sublimi probitate
archiepiscopus.

Cum igitur Anselmus, transito mari, Cantuariam veniret, pro sua reuerentia & omnibus nota sanctitate, honorificè à conuentu ecclesiæ Christi, in ipsa ciuitate sitæ. Pro quo honore nolens ingratus existere, postmodum ipsi monacho. conuentui, à gratiarum actione inchoans, procedente in hoc verborum serie, de charitate locutus est: rationabiliter ostendens eum, qui charitatem habet, maius ali. habere, quàm illum, ad quem charitas ipsa habetur. Ipse enim inter alia inquit: charitatem habet, hoc, vnde Deus ei scit gratias, habet: ille verò, ad quem tantum. charitas habetur, minimè. Quas etenim gratias mihi debet Deus, si tu me vel quili. alius diligit? Quòd si maius est habere hoc, vnde Deus scit homini grates, quàm habere, cum pro habita charitate gratias faciat, pro suscepta non adeò: colligitur, cum, qui charitatem erga alium habet, maius quid habere, quàm ipsum, cui charitas suscipitur. Amplius: Is, cui dilectio alterius seruit, solum commodi munus per. quodlibet officij genus in hunc modum. Alius verò charitatem, quæ commodi exhibuit, sibi retinuit. Quod in vobis & in me, sanctissimi fratres, liber in præ. considerare. Ecce vnum charitatis officium mihi impèdistis. Impendistis, inquit, me Deo est gratia, vobis remansit. Nonne melius iudicatis bonum permanens bo. transseunti? Ad hæc si ex ipso officio circa vos aliquid charitatis in me creuit, & ipsum vobis ad cumulum retributionis erit, qui fecistis, vnde mihi tantum bo. provenit. Sic non vobis tantum charitas vestra remansit: à me officium quod transiit, penitus transiit. Hæc igitur si recta consideratione attendimus, profectò

X x x per-

204
Diligere
quam dili-
gi præstat.

Hæc
hinc au-
thoris hu-
ius histo-
rie aetate.

Nota.

De S. El-
phego epi-
scopo.

S. Ansel-
mus docet
S. Elphego
recte pro
martyre
haberi.

Matt. 13.

Matt. 14.
Iohan. 14.
1. Cor. 11.

perspiciemus, magis nobis esse gaudendum, si alios diligimus, quam si diligimur ab alijs. Quod quia non omnes faciunt, multi potius ab alijs amari, quam amare alios cupiunt. Hæc & huiusmodi multa locutus est, & accepta fraternitate monachorum, factus est inter eos vnus ex eis: degens per dies aliquot inter eos, & quotidie aut in Capitulo, aut in claustrum mira quadam, & illis adhuc temporibus insolita, de vita & moribus monachorum coram eis rationabili facundia differens. Priuatim quoque alijs horis agebat cum his, qui profundioris ingenij erant, profundas eis de diuinis necnon secularibus libris quæstiones proponens, propositasque exponens. Quo tempore & ego ad sanctitatis eius notitiam peruenire merui, ac pro modulo patuitatis meæ, beata illius familiaritate, utpotè adolefcent, qui tunc eram, non pa-

Inter reuerendum autem Pontificem Lantfrancum, & hunc abbatem Anselmum, quid in illis diebus actum dictumue sit, planum est intelligere his, qui vitam & mores nouerunt vtrorumque. Qui verò non nouerunt, ex eo intelligant, quòd, in quantum nostra & multorum fert opinio, non erat illo tempore ullus, qui aut Lantfrancum in authoritate, vel multiplici rerum scientia, aut Anselmo præstaret in sanctitate, vel Dei sapientia. Erat præterea Lantfrancus adhuc quasi rudis Anglus, necdumque se-derant animo eius quadam institutiones, quas reppererat in Anglia. Quapropter con- plures de illis, magna fretus ratione, mutauit sola authoritatis suæ deliberatione. Ita que dum illarum mutationi intenderet, & Anselmum, vnanimem scilicet amicum & fratrem, secum haberet, quadam die familiariter cum eo loquens, dixit ei: Angli isti, inter quos degimus, instituerunt sibi quosdam, quos colerent, sanctos. De quibus cum aliquando, qui fuerint, secundum quod ipsimet referunt, mente reuoluo, de sanctitatis eorum merito animum à dubietate flectere nequeo. Et ecce vnus illorum est in sancta, cui nunc Deo authore præsidemus, sede quiescens, Elphegus nomine. Hunc non bonus quidem, & suo tempore gradu archiepiscopatus præsidens ibidem. Hunc non modò inter sanctos, verum inter martyres numerant, licet eum non pro confessione nominis Christi, sed quia se pecunia redimere non voluit, occisum non negent. Nam cum illum, ut verbis vtar Anglorum, æmuli eius & inimici Dei pagani cepissent, & ta- men pro reuerentia illius ei potestatem se redimendi concessissent, immensam pro- hoc ab eo pecuniam expetierunt. Quam quia nullo pacto poterat habere, nisi ho- mines suos eorum pecunia spoliaret, & nonnullos forsitan iniuste mendicari subu- garet, elegit vitam perdere, quam eam tali modo custodire. Quid hinc igitur tua frater- nitas sentiat, audire desidero. Et quidem ille, sicuti nouus Angliæ ciuis, hæc summam perstringens Anselmo proposuit.

Attamen causam necis beati Elphegi historialiter intuentes, videmus non illam so- lam, sed aliam fuisse ista antiquiorem. Denique non ideo tantum, quia se pecunia redi- mere noluit, sed etiam quia paganis persecutoribus suis ciuitatem Cantuariam & Ec- clesiam Christi in ea sitam concremantibus, ciuesque innocuos atroci morte necan- bus, Christiana libertate obfistere, eosque à sua infidelitate conuertere nisus est, ab eis ca- ptus, & crudeli examinatione est occisus.

Sed Anselmus, ut vir prudens, viro prudenti iuxta interrogationem sibi propo- sitam simpliciter ita respondit, dicens: Palam est, quòd is, qui nè leue quidem contra De- um peccatum admittat, mori non dubitat: multò maxime mori non dubitaret, prius- quam aliquo graui peccato Deum exacerbarer. Et reuerà grauius peccatum videtur esse, Christum negare, quam quemlibet terrenum dominum, pro redemptione vitæ suæ homines suos per ablationem pecuniæ illorum ad modicum grauare. Sed hoc, quod minus est, Elphegus noluit facere. Multo igitur minus Christum negaret, si ve- ra manus eum ad hoc mortem intendendo constringeret. Vnde datur intelligi, mi- ram pestis eius iustitiam possedisse, quando vitam suam maluit dare, quam ipse Deo- ritate proximos suos scandalizare. Quamobrem longè fuit ab eo illud Vt, quod Do- minus minatur ei, per quem scandalum venit. Nec immerito, ut reor, inter martyres computatur, qui pro tanta iustitia mortem sponte sustinuisse veraciter prædicatur. Nam & beatus Iohannes Baptista, qui præcipuus martyr & veneratur & creditur à to- ta Dei Ecclesia, non quia Christum negare, sed quia veritatem tacere noluit, occisus est. Et quid distat inter mori pro iustitia, & mori pro veritate? Amplius: Cum testante sacro eloquio, ut vestra paternitas optimè nouit, Christus veritas & iustitia sit, qui pro iustitia & veritate moritur, pro Christo moritur. Qui autem pro Christo moritur, Ec- clesia

desia teste, martyr habetur. Beatus verò Elphegus æquè pro iustitia, ut beatus Iohan- nes passus est pro veritate. Cur ergò magis de vnus, quam de alterius vero sanctoque martyrio quisquam ambigat, cum par causa in mortis perpeffione vtrunquè detine- at? Hæc me quidem, reuerende pater, in quantum perspicere possum, rata esse ipsa ra- tio docet: attamen vestræ prudentiæ est, & me, si aliter sentit, ab hoc corrigendo re- nocare, & quid potissimum in tanta re sentiendum sit, Ecclesiæ Dei docendo mon- strare. Ad quod Lantfrancus: Fateor, inquit, subtilem perspicaciam, & perspicacem solilitatem ingenij tui vehementer approbo & veneror, si maque ratione tua edo- lus, beatum Elphegum, ut verè magnum & gloriosum martyrem Christi deinceps me colere & venerari ex corde, gratia Dei iuuante, confido. Quod ipse postmodum deuotè executus est: quin & historiam vitæ ac passionis eius diligenti studio fieri præ- cepit. Quam quidem historiam, non solum plano dictamine ad legendum, verum et- iam multico modulamine ad canendum à iucundæ memoriæ Osberno Cantuariensis Ecclesiæ monacho, ad præceptum illius nobiliter editam, ipse sua prudentia, pro amo- re illius martyris, celsius insigniuit, insignitam autorizauit, autorizatam in Eccle- sia DEI legi cantarique instituit, nomenque martyris hac in parte non parum glori- ficauit.

Post hæc Anselmus ad agenda, propter quæ venerat, terras ecclesiæ Beccensis per Angliam adiit, vtilitati monachorum suorum per omnia studiosè secundum Deum inferens. Vadens autem & ad diuersa monasteria monachorum, canonicorum, san- ctimonialium, necnon ad curias quorumque nobilium, prout eorum ratio ducebat, peruenient, lætissimè suscipiebatur, & suscepto quaque charitatis obsequia gratissimè ministrabantur. Quid ille? Solito more cunctis se iucundum & affabilem exhibebat, moresque singulorum, in quantum sine peccato poterat, in se suscipiebat. Nam, iuxta apostolum, his, qui sine lege erant, tanquam sine lege esset, cum sine lege Dei non es- set, sed in lege Christi esset, se coaptabat, ut lucrificaret eos, qui non modo sine lege, ut lege Christi, beati Benedicti: sed & eos, qui seculari vitæ dediti, in multis vivebant sine lege Christi. Vnde corda omnium miro modo in amorem eius vestebantur, & ad eū audientum famelica audire rapiebantur. Dicta etiam sua sic vnicuique hominū or- dini conformabat, ut auditores sui nihil moribus suis concordius dici posse faterentur. Monachos, ut ne minima quidem sui ordinis contemnerent, admonebat, contestans, quia per contemptum minimorum, ruerent in destructionem & despectum omnium bonorum. Quod dictum sub exemplo viuarij proponebat, dicens clausuram illius di- cta viuarij moriuntur, si clausuræ ipsius minutatim ac sæpè crepant, nec reficiuntur: contra omnis religio monastici ordinis funditus perit, si custodia eius per modicarum culparum, paulatim à seruore sui tepescit, attestante scriptura, quæ ait: Qui modica despiciit, paulatim decedit. Clericos quoque, qualiter se in sorte Dei custo- dire deberent, instruebat, eisque magnoperè esse cauendum, nè si à sorte Dei cade- rent, in sortem diaboli per neglectum conuersionis & ordinis sui deciderent. Con- siderandum etiam, qua fide, qua dilectione, qua familiaritate, tam secundum Deum, quam secundum seipsam diligere sibi copulari deberent, edocebat: virum quidem, ut suam uxorem omni sinistra suspitione curam haberet. Mulierem verò, quatenus viro suo cum om- ni subiectione & amore obtemperaret, eumque ad benè agendum sedula incitaret, non animum eius, si fortè contra æquum in quenquam tumeret, qua affabilitate

Hæc autem, quæ eum vel adnotuisse, vel instruxisse, vel edocuisse dicimus, nõ eo, alijs mos est, docendi modo exercebat, sed longè aliter, singula quæque sub vulga- rijs & notis exemplis proponens, solidæque rationis testimonio fulciens, ac remo- tum ambiguitate, in mentibus auditorum deponens. Latrabatur ergò, quisquis in promptu erat. Hinc eum omnis sexus & ætas mirabatur, & mirando ample- ctatur: quo quis potentior alijs erat atque præstantior, eo magis erat ad ministran- dum ei deuotior atque procliuior. Non fuit comes in Anglia seu Comitissa, vel vlla persona potens, quæ non iudicaret se sua coram Deo merita perdidisse, si continge- ret se Anselmo abbati Beccensi gratiam cuiusvis officij tunc temporis non exhibuisse.

Matt. 14.

Iohan. 14.

1. Cor. 11.

Lantfran-
cus curat
scribi hi-
storiā S.
Elphegi.

2. Cor. 9.

Omnibus
sua verba,
pro cuius
que statu
accommo-
dat.

Ecc. 19.

Eius doc-
di modus.

Mira eius
existima-
tio apud
Anglos.

Rex ipse Vuilhelmus, qui armis Angliam ceperat, & ea tempestate regnabat, quātūl ob magnitudinem sui cunctis ferē videretur rigidus ac formidabilis, Anselmo tamē ita erat inclinatus & affabilis, ut ipso præsente, omnino, quā esse solebat, stupentibus alijs, fieret alius.

Pro sua igitur excellenti fama, Anselmus toti Angliæ notus, ac pro reuerenda san- citate charus cunctis effectus, iter repetendi Normanniam ingreditur, ditatus multi-plici dono, quod honori ac vtilitati ecclesiæ suæ vsque hodiē seruire dinoscitur. Fam-iliaris ergo ei dehinc Anglia facta est, & prout diuersitas causarum referebat, ab eo fre-quentata. Ut autem omnipotens Deus demonstraret, se gratiæ ipsius, quam inueniat apud homines, esse authorem, & illum apud se, quā apud homines, gratiam inuenisse potiorē, quosdam viros per visum dignatus est visitare, & qualiter per eum ab in-fermitate, qua nimis grauitur vexabantur, conualescerent, edocere. Horum, quæ dico, di- os, qui inter suos non ignobilis famæ erant, exempli causa proponam: qui, sicut à ver- dicis ipsius monasterij, cuius Abbas diu extiterat, monachis accepi, in eodem ipso mo- nasterio, illis præsētib, per eum curati sunt.

Visio eu-
iusdam
nobilis le-
prosi.

Quidam igitur vir nobilis & strenuus, in confinio Ponti ac Flandriæ præpotens habebatur. Hic in corpore lepra percussus, eo maiori mœrore affictus est, quo se & a suis, contra dignitatem natalium suorum, pro obscenitate tanti mali, despicere videbat. Conuersus itaque ad Deū est, & crebris orationibus, cum elemosynarum largitionibus, opem ab eo precabatur. Vna igitur noctium ei per visum quidam appa-ruit, monens, ut si pristinae sanitati restitui vellent, Beccum iret, & apud Abbatem An- selmum efficeret, quatenus aquam, vnde manus inter Missam suam laueret, in potum illi conferret. Qui visioni credulus, quod monebatur, impiger tendit, atque Anselmo, cur adueniret, secretò innotuit. Stupet ille ad verba, & hominem ut talibus desistat, multis modis adiurat. At ipse in precibus perstat, & multo magis, ut sibi misceretur, exorat, nec patitur, ut ea medicina fraudetur, vnde sibi celsè salutem futuram pro diuino promisso credebat. Quid plura? Vicit pietas pectus humilitatis, & pro ho- mine Deum postulaturus, matutino tempore Missam secretius celebrat. Admittitur æger, & quam petebat aquam, de manu viri accepit. Quæ in potum illic sumpta, & ho- minem morbidum integerrimæ sanitati restituit, & in laudem Dei multorum ora dis- soluit. Clām itaque virum, qui venerat, à se Anselmus emisit, denunciāns ei in nomine Domini, nē vnquam hoc factum sibi ascriberet, sed sola diuina miseratione perfectum esse certissimè sciret, & hoc ita esse, tacita funditus mentione suæ personæ sciscitanti- bus responderet.

Item ægrū
aqua bene
di cta.

Quo etiam tempore quidam frater de congregatione, valida corporis infirmita- te percussus, ad extrema deductus est. Huic in somno quidam adstitit, & quod vitam at- que salutem recuperaret, si aqua ab Anselmo sanctificata adspargeretur, ipsi promi- sit. æger verò Anselmum se visitantem solita visitatione, de aqua preceps est, & vo- luntatis compos effectus, euestigio sanitati restitutus est. Hæc pro ostendenda gratia viri paucis dicta sunt. Attamen de gratia, quam meruerat a pud homines, non multum his, qui mores illius nouere, mirandum video, propterea quod quædam apperibilibis suauitas, vbicunquē erat, ex conuersatione eius emergebat, quæ in amicitiam illius ac familiaritatem cunctos agebat. Ipsius etenim studij semper erga omnes extiterat, ut ea potissimum ageret, quæ alijs magis commoda esse posse intelligebat. Vnde eum interrogaretur, quid emolumenti acquirerent, qui seruata a quietate, aliorum volun- tati in quibuscunque possent concordare satagerent: quidve detrimenti incurrerent, qui suam potius, quā aliorum voluntatem implere studerent, hoc modo responde- bat: Qui aliorum voluntati concordare per omnia in bono nititur, hoc apud iustum iudicem Deum meretur, ut quemadmodum ipse aliorum voluntati in hac vita, ita De- us & omnia secum, suæ voluntati concordent in alia vita. Qui verò aliorum volun- tate contempta, suam implere contendit, id eiusdem iudicis sententia damni subibit, ut quoniam ipse in vita præsentī voluntati nullius, nullus quoque in futura velit aut debeat concors esse voluntati illius. Eadem quippe mensura, qua quisque alijs men- sus fuerit, remerietur ei. Huius igitur rationis Anselmus consideratione subnixus, nulli grauis, nulli volebat onerosus existere, etiam si à monachicæ institutionis aule- ritate hac de causa deberet aliquantulum temperare. Et quidem, ut eum discretioris ordo docebat, nonnunquam ab ipsa seueritate alijs condescendendo temperabat. In quo quid hi sensuri sint, qui post nos ista fortassis lecturi vel audituri sunt, * perficere non

Studium
concordiæ
quid con-
ferat.

Matt. 7.

* præfere.

non possumus: Nos tamen, qui vitæ illius modum scire meruimus, magis in eo laudari- dum æstimamus, quod à rigore sui propositi aliquandò pro ratione descendebat, quā in- si continuē in ipso rigidus indiscretē persisteret. Ratione siquidem agi, virtutis est: vi- ri verò, contrā.

Inter hæc quidam clericus, ætate iuuenis, Boso nomine, Beccum venit, Abbatis col- loquium expetens. Erat enim idem acer ingenio, & quibusdam perplexis quæstioni- bus inuoluerat animum, nec reperire quenquam poterat, qui eas sibi ad votum euol- ueret. Loquens igitur cum Anselmo, ac nodos ei sui cordis depromens, omnia, quæ desiderabat, ab eo sine scrupulo deceptionis accepit. Miratus ergo hominem est, & ni- mio illius amore deuinctus. Dehinc ergo cum eius allocutione familiariter potiretur, ille ad contemptum seculi, emensio breui spatio, Becci monachus factus est. Cuius conuersioni simul & conuersationi diabolus grauitur inuidens, in tantam illum tenta- tionis procellam demersit, ut succedentibus sibi varijs cogitationum tumultibus, vix mentis suæ compos existeret. Transierunt in hoc quidam dies, & seipsa semper fiebat maior tentatio eadem. Turbatus ergo & mente confusus, Anselmum adiit, animi- licet, Consultat tibi Deus, ei respondit, illicoque fratrem à se dimisit. Euestigio autem tanta tranquillitas mentis illum secuta est, ut, sicut ipsemet mihi referebat, ultra quā dictu credibile sit, subito alius fieret ab eo, qui fuit. Itaque omnis illa tentatio penitus exanuit, nec quicquam huiusmodi in se ulterius sensit. Fiebant præterea ab Anselmo prima in hunc modum, quæ nos breuitati studentes, ex industria præterimus. Silen- tio quoque præterire placuit innumeros homines, tam per lauaturas manuum eius, quā per reliquias ciborum eius, ante illum clam eo i. tractas, à diuersis languori- bus, sed maxime febribus, curatos, dispensante Deo sua dona iuxta meritum fidei vni- uersaque. Nam si cuncta, quæ inde à veracissimis viris accepimus, describere velle- mus, loquacitati potius, quā rerum gestarum simplici narrationi nos operam dare (ut rectè iudicari possemus. Quapropter nē nimis longum faciamus huiusmodi im- morando, istis omissis, tendamus ad alia. Verum nē inculta oratio prolixa sui conti- natione legentes seu audientes fastidio grauet, hic primū cœpro operi terminum po- namus, quatenus illis, quæ magis delectant, recreati, aliud exordium, sequentia nōsse volentes, expediri reperiant.

Boso fuit
monachus
sed acerr-
imè vexatur
demonis
tentatione.

Cito libe-
ratur.

Multa mi-
racula.

LIBER II.

DE sancto memorato rege Anglorum Vuilhelmo, Vuilhelmus filius eius regnum obtinuit. Hic sublato de hac vita venerabili patre Lār- frāco, ecclesias ac monasteria totius Angliæ graui nimium oppres- sione afflixit. Cuius oppressionis anno quarto Anselmus inuitatus, immò districta interpellatione adiuratus ab Hugone Cestrensi co- mite, multisque alijs Anglorum regni principibus, qui cum anima- rum suarum medicum & aduocatum elegerant, & insuper Eccle- siæ suæ prece atque præcepto pro communi vtilitate coactus, An- selmus ingressus est. Pridie igitur natiuitatis beatæ Deigenitricis & perpetuæ virginis Mariæ, Cantuariam venit. Vbi, cum quasi ex præfatio futurorum multi & monachi de laici conclamarent, illum archiepiscopum fore, summo manē loco discessit, nec vilo pacto acquiescere petentibus, ut ibi festum celebraret, voluit. Venienti autem ei se iustitiam regis, optimates quique alacres occurrerunt, magnoque ipsum cum hono- re suscepit. Rex ipse solio exilit, & ad ostium domus viro gaudens occurrit, ac in of- ficiū suū, per dexteram eum ad sedem suam perduxit. Confident, & iata interim inter se verba permiscet. Deinde Anselmus secretius cum rege acturus, secedere monet. Omissis igitur monasterij sui causis, pro quibus maxime illuc missus putabatur, regem de his, quæ fama de eo ferebat, Anselmus arguere cœpit, nec tam homines omnes talia quotidie, nunc clam, nunc palam, de eo dicebant, qualia re- ligio dignitatem nequaquam decebant. Finito colloquio, diuisi ab inuicem sunt, & de ecclesiæ suæ negocijs ea vice ab Anselmo nihil actum est.

Festum na-
tiuitatis S.
Mariæ.

Notā san-
cti viri mo-
destiani.

Notā san-
cti viri mo-
destiani.

Tandem
se finit co-
secrari.

Luc. 14.

Rex in eu-
ira inflam-
matur.

Punitur
diuinitus
facilegus.

Deinde Cestram ad comitem abiit, ac in partibus illis degere per plures dies ex ne-
cessitate compulsus est. Interea rex Vuilhelmus graui languore corripitur, & penē ad
extrema perducitur. Suadet ei inter alia à principibus, vt de marre totius regni ecele-
sia, videlicet Cantuariensi, cogitet, & eam à pristina viduitate & calamitate per institu-
tionem pontificis releuet. Acquiescit ille consilio, & Anselmū in hoc opus fore digni-
simū pronunciat. Acclamatur ab vniuersis, edictum regis laudat clerus & populus o-
mnis, nec resonat ibi vlla contradictio cuiuslibet hominis. Audit hoc ille, & fere vsque
ad exanimationem sui contradicit, reluctatur & obstitit. Præualet tamen ecclesia
Dei conuentus. Rapitur ergo, & violenter in vicinam ecclesiam cum hymnis &
laudibus portatur magis, quā ducitur. Acta sunt hæc anno Dominicæ incarnationis
millesimo nonagesimo tertio, pridie Nonas Martij, prima Dominica Quadragesimæ.
In subsequenti autem festo Paschæ Vintoniam Anselmus aduenit, & in suburbio ciui-
tatis hospitatus est. Vna igitur nocte in tecta suburbij per incuriam ignis dilabitur. Quo
crescente, ædificia quæque passim consumeantur. Et iam ignis idem hospitium
Anselmi consumpturus, duabus tantum domibus interpositis, aderat. Quibusdam
igitur ea, quæ in domo erant, absportantibus, interdixit domina domus, affirmans se
nullo modo sibi vel suis aliquid damni timere, quæ tantum hospitem, hoc est, Ansel-
mum archiepiscopum meruisset secum habere. Pro quibus verbis Balduinus, vir
strenuus & monachus, mulieri compassus, suavit Anselmo, vt hospiti suæ subueniret.
At ille: Ego? in qua re? Egredere, inquit, & signum crucis igni oppone: arcebit illum.
fortē Deus. Respondit: Pro me? Nihil est, quod dicis. Egredius tamen domum est, &
more incendij ductus, & visis flammantibus globis, à venerabili Gundulfo episcopo &
ab eodem Balduino contra ignem signum sanctæ crucis erecta in altum dextera edere
coactus est.

Mirabile dictu: Non prius manum extenderat, quā in se incendium retorqueret,
flamas deficere cerneret, ita vt domum etiam, quam vorare cœperant, semivivam re-
linquerent.

Igitur Anselmus propter multas rationes, quæ interuenerant, nondum consensu-
rat electioni, quæ de se facta fuerat, vt pontifex fieret: sed tamen detinente illum rege,
morabatur in Anglia, conuersante cum eo ex iussu regis præfato Gundulfo Rosensi
episcopo, & ei, quæ opus erant, ministrante. Ablatis autem de medio rationibus illis,
tandem post longum temporis spatium obedientia simul ac necessitate constrictus,
consensit, & pridie Nonas Decembris debito cum honore ab omnibus episcopis An-
glie, Cantuariæ consecratus est. In qua consecratione Evangelica illa sententia super
eum reperta est: Vocauit multos: Et misit seruum suum hora cœnæ, dicere inuitatis
vt venirent, quia iam parata sunt omnia. Et cœperunt simul omnes excusare. Dehinc
cū se regali curiæ in Natiuitate Domini Iesu præsentasset, & honorificè à rege su-
scepius, primos dies festiuitatis circa regem latus transgessit, post instinctu diaboli
hominumque malorum mutatus est animus regis contra eum, cō quod ipse, spoliatis
hominibus suis, mille libras denariorum ei pro agendis munificentia suæ gratis da-
re noluit: & ita principe turbato, à curia discessit. Veniens autem in villam suam, quæ
Berga vocatur, dedicauit ibi ecclesiam ad parochiam pertinentem: quam quidem
antecessor eius Lanfrancus construxerat, sed obitu præuentus, dedicare nequiverat.
Ad quam dedicationem quidam clericus inter alios de Londino veniens, seque iniret
clericos viri quasi ad comministrandum mittens, chrisinatorium pontificis clam sub-
ripuit, & in turbam missus, fugam arripuit. Dum igitur iter, quod Londoniam ducit,
ingressus cum furto fuisset, reflexit gressum, non autumans se ad locum, quem fugie-
bat, festinare. Sed cū rediens adunatæ plebis multitudinem reperisset, animaduertit
tit se cupitum iter permutasse, & qua venerat, viam repetit. Aliquantum processerat,
& iterum visum est sibi eō tendere, quō fugiebat. Factum est hoc frequentius, & nunc
hæc, nunc illac, nesciens quō iret, erroneus ferebatur. Populus autem, qui eum sic se
habentem intuebatur, quidnam haberet mirabatur. At vbi ministri pontificis vas chri-
smatis perditum esse cognouerunt, confusi & tumultuantes discurrent, quod perdi-
tum erat, hinc inde quærunt, ignorantes à quo vel vbi id certō quærere debeant. Ca-
mor damni fertur in populum, & opinio multorū cadit erroneum in clericum. Ca-
pitur, & sub cappa illius vas abreptum inuenitur. Resertur antistiti, quod ad eum erat.
At ipse modesto vultu, menteque tranquilla statim iussit culpam ignosci, & clericum ad

ad sua liberum dimitti. Tunc ille iter, quod furto grauatus nullatenus tenere sciebat, li-
berilico & nihil hæsitans, ingressus agebat.

Post hæc paucis diebus interpositis mandatur ad curiam ire Anselmus, regem mare
transiturum sua benedictione prosecuturus. Qui transitus dum vento obstante differ-
tur, Anselmus opportunum se tempus nactum existimās, regem pro ecclesiarum, quæ
tunc in diem destruebantur, releuatione, pro Christianæ legis, quæ in multis viola-
bantur, renouatione, pro diuersorum morum, qui in omni ordine hominum quotidie
nimis corrumpebantur, correctione cœpit interpellare. Quæ ipse omnia cum magna
indignatione suscipiens, nec se causa illius quicquam de omnibus acturum fore pro-
testans, hominem discedere, nec se transfretaturum diutius ibi expectare iratus præce-
pit. Considerans Anselmus post hæc, quid quieris perdiderit, quid laboris inuenerit,
auxiliatus est spiritu, & vehementi dolore attritus. Ducebat enim ante oculos suæ men-
tis, qualem in Prioratu & Abbatia positus, vitam agere solebat, quā scilicet iucundē
in Dei & proximi charitate quiescebat ac delectabatur, quā deuotē, verba vitæ lo-
quens, ab omnibus audiebatur: quā deuotiū ad suā, vt sperabat, cumulum retribu-
tionis, quæ dicebat, opere exercebatur: & nunc econuerso cū in melius per episco-
patus proficere debuerit, ecce die ac nocte in secularibus laborās, videbat se nec Deo,
nec proximo secundum Deum, iuxta pristinum morē intendere posse, nec quenquam
eius ore suo verbum vitæ, quod facto impleteret, ad suā, vt reputabat, detrimentum mer-
cedis audire velle.

Accesserant istis in augmentum mali sui, crebræ suorum hominum oppressiones,
quotidie auribus suis insonantes, & minæ malignantium, deteriora in posterum polli-
centium, circumquaque deronantes. Sciebat enim, regiam mentem contra eum in
furorem concitatam esse: & ob hoc quisque malus beatum se fore credebat, si quod il-
lum exasperaret, vilo ingenio facere posset. Multis itaque ac diuersis iniuriarum pro-
cessibus fatigabatur, & nulla terreni honoris vel commodi suauitate, vnde consolatio.
nem haberet, fouebatur. Verum salua in omnibus & ad omnes innocentia suæ con-
scientiæ, modicum respirabat ab his, & magnoperè consolabatur, si quando, se mona-
chorum claustro inferre, & quæ institutio vitæ ipsorum expetebat, coram eis effari
valebat: Quod ipse quadam vice, capitulo eorum præsidens, & more de huiusmo-
di liberius agens, dicendi sine completo, iucunda hilaritate alludens, iocosa compara-
tiōe innotuit, dicens: Sicut bubo, dum in cauerna cum pullis suis est, latatur, & suo si-
li modo bene est: dum verò inter coruos aut corniculas, seu alias aues est, incuratur
ne mihi est, ac grata & singularis vitæ meæ consolatio. Quando enim vobiscum sum, be-
ne mihi est, ac grata & singularis vitæ meæ consolatio. Quando verò remotus à vobis,
non amo, secularia negocia vexant. Malè igitur mihi est, quando sic sum, ac tremens
quod verbum, licet alludens, vt dixi, cœpit amarissimè flens subinferre, & ait: Sed quæ-
ramus misericordiam meam, miseremini mei vos amici mei, quia manus Domini tergit me.
Quia ergo in tali conuersatione magnoperè respirabat, ea sibi deficiente, grauitè sus-
pirabat. Deum testor, me sæpè illū sub veritatis testimonio audisse protestatem, quod
mihi pauere, quā per pastorem curam toti Britannia prælatus, in conuentu populo-
rum cathedra pontificali præsidere.

Fortè dicet aliquis: Si tam bonum, tam iucundum erat illi habitare cum monachis,
cur non continuè habitabat Cantuariæ cum suis? Ad quod ego: Si hoc solum sibi pos-
sibile esset, magno se consolatum putaret. Sed & hoc partim remotio villarum suarū,
partim viciū & institutio antecessorum suorum, partim numerositas hominum,
quæ quibus eum esse pontificalis honor non sinebat, illi adimebat, eumque per villas
seu ex aduocatione victualium oppido grauarentur, & insuper à præpositis, vt sæpè
contingebat, multis ex causis oppressi, si quem interpellarent, nunquā præsentem
habere, magis ac magis oppressi in destructionem funditis irent. Nullo tamen loco
vel tempore sine suis monachis & clericis erat: his dunaxat exceptis, qui ad eum ex
diuersis locis confluens, raro deerant. Omnes etenim ad se venientes, dulci alacrita-
te suscipiebat, & cuiq; pro sui negocij qualitate efficaciter respondebat. Videres siqui-
dem

Rex ab eo
admoni-
tus irasce-
tur.

Multis exa-
gitatur vir
sanctus in-
iurijs.

Elegans si-
mililitudo.

Nota san-
cti viri di-
ctum me-
morabile.

dem istos scripturarum sententijs ac quæstionibus inuolutos, mox, ratione propo-
sita, ab eo euolui: istos in morum discretione nuntantes, non segnius informari: illos
necessarium rerum temeritate laborantes, datis, quibus opus habebant, ab inopia rele-
uari. Nec ista largitas solummodo monachorum seu clericorum penuriam subleua-
bat, sed in quosq; laicos ea indigentes, ea sibi subueniri petentes, pro posse & nonnun-
quam ultra posse pij patris redundabat.

De incar-
natione
verbi libri
edit.

Cœcilium
Barense.

In mensa
ut se gessit.

Quoties autem opportunitas sese præbebat, in remotiorem cameræ suæ locum se-
cedere, solisque celestibus studijs consuevit inhærere. Vnde fidei Christianæ zelo com-
motus, egregium & pro illius temporis statu, pernecessarium opus de Incarnatione
verbi composuit. Quod opus epistolari stylo conscriptum, venerabili sanctæ memo-
riæ Urbano Romanæ Ecclesiæ summo pontifici dicauit, destinauit. Quod ille gratiose
susiciens, ac inuincibili veritatis ratione subnixum intelligens, in tanta autoritate
habuit, ut postmodum contra Græcos in concilio Barenfi, cuius suo loco mentio fiet,
disputans, inde robur suæ disputationis assumeret, & quam damnabilis fuerit error eo-
rum in hoc, quod spiritum sanctum à filio procedere negabant, adstrueret. Sed uos ista
prætermittentes, & certæ narrationi operam dantes, dicamus quod ipse Anselmus
ad refectionem corporis sedens, modo de sacra, quæ coram eo legebatur, lectione,
materia loquendi sumpta, conuescens ædificabat: modo ex sua parte sacra verba, &
disserens loco sacre lectionis, præsentium mentes instruebat: modo de aliqua re vili
vel necessaria requisitus, requirerem pariter & coaudientes, mira suauitate resiciebat.
Huius rei cogoscendæ gratia, quod leuius occurrit, exempli causa vnum subijciam: non
quod vlla doctrinæ eius efficacia per hoc designetur, sed ut in quibus lingua eius inter
carnales epulas versari solita fuerit, paulisper intimeretur.

Vita homi-
num mo-
lendo co-
paratur.

Venit ad eum quadam vice quidam ex seculari vita monachus factus, consilium de
vita sua flagitans. Hic cum alijs familiaribus ei locutus fuisset, inter prandendum op-
portunitate potius, dixit: quia cum se in seculari vita teneret, intellexit non rectum
fuisse iter suum pergendi ad vitam. Quamobrè, inquit, relicto seculo, veni ad ordi-
nem monachorum, sperans me ibi posse penitus intendere vitæ perenni & Deo. Ecce
autem ex præcepto Abbatis mei secularibus negocijs intendo, & dum res Ecclesiæ
contra seculares defendere tuerique desidero, placito, litigo, nec mihi forsitan magna
curæ est, si alij perdunt in meo lucro. Quapropter ferè cogor desperare, dum ea, quæ
reliqui cum tot peccatis videor administrare. Ad hæc Anselmus tali sub exemplo re-
spondit. Tota vita hominum comparari potest molendino, super præcipitem fluuium
constituto. Sit igitur in hoc molendino ad manum hominis molens mola: qua qui
molunt, alij sic suam farinam negligunt, ut tota in fluuium labatur ac desit: alij par-
tem retenta, partem in præceps ire linant: alij totam colligant, atque in sua custodia con-
dant. Horum scilicet, qui nihil sibi de farina seruauit, quod in vespere comedat, non
habebit. Qui parum retinuit, pro portione sua parum inueniet. Qui totam collegit,
largè se pascere poterit.

Nota di-
uersos ho-
minu se-
pos.

Itaque molendino assimiletur, ut dixi, vita hominum: Mola, actus illorum. Nam
sicut mola, dum aliquid molit, in circuitu ducitur, & circumducta simili cursu sepe re-
ducitur: sic & actus humani quibusque temporibus in se reuertuntur. Verbi gratia: A-
rant homines, seminant, metunt, molunt, panificant, comedunt. En circuitum suum
mola peregit. Ultra ne quiescit? Nequaquam: Repetitur enim id ipsum. Arant, semi-
nant, metunt, molunt, fit panis & comeditur. Hæc fiunt omni anno, & more mole
recurrunt in id ipsum. Videas ergo hominem cuncta opera sua pro terreno commodo
facientem, nihil in eis nisi transitorium quid desiderantem. Ille quidem molit, quia
operatur: sed tota farina sua, qui fructus est operis, à fluuiio, id est, à fluxu secularis de-
siderij rapitur ac præcipitatur. Hic cum in fine vitæ suæ molendinum egressus, atq; in
domum suam reuersus, operum suorum fructus manducare voluerit, nihil inueniet.
Eo quod fluuius torrens totum absorbit. Ieiunabit ergo vae misero, in æternum. Est
alius, qui suam non omnimodis farinam perdit, quoniam nunc aliquam pro Deo e-
leemosynam facit, nunc ad Ecclesiam pro Dei seruitio vadit, nunc infirmum visitat,
nunc mortuum sepelit, & alijs in hunc modum bonis intendit. Verum cum is ipse
voluptatibus carnis inseruit, pro illata iniuria per odium fœuit, humanis laudibus pa-
scitur, crapula & ebrietate sopitur, horumque similibus enervatur, ne farinæ pars ma-
xima pereat, nequaquam cautus inuigilat. Quid de isto erit in futuro, nisi quia recipiet,
prout gessit?

Iam

Tam tertium genus in ordine monachorum attende. Est igitur monachus sub Ab-
batis sui imperio positus, obedientiam in omnibus, quæ sibi secundum Deum inun-
guntur, professus, sua, quantum in se est, voluntate nunquam claustra monasterij pro-
quous seculari negotio egredi volens. Huic fortè præcipitur, ut extra claustrum ad
custodiendam aliquam ecclesiæ villam eat. Excusat se, & ne fiat, obsecrat. Perstat Ab-
bas in sententia sua, & per obedientiam iubet peragi imperata. Non audens ille recu-
sare, parat. Ecce venit ad molam, necessariò illum molere oportet. Insurgunt hinc in-
ter querelæ, placita, lites. Custodiat ergo sapiens monachus farinam suam, eamque in
vas suum diligenter recipiat, ne in fluuium desit. Quo, inquis, pacto? Nihil per ina-
dientiam agat, nihil quod Deus prohibet, cuiuslibet lucri gratia faciat. Obe-
dientia, quæ sibi iniuncta est, ita studeat, ut & res ecclesiæ contra omnes viriliter in se
queratur & protegat, & de alieno per iniustitiam sub dominium ecclesiæ nil redige-
re faciat. Si in huiusmodi conuersatur & viuunt, quantum aliquando pro talibus Missis
perdat, nonnunquam loquatur, cum fratres in claustro tacent, & quædam similia ho-
minum faciat vel dimittat, quæ ipsi nec faciunt, nec dimittunt: obedientia virtus, quam
exercet, hæc cuncta consumit, & vas suum integrum seruans, farinam de sua mola flu-
entem, quæ illum æternaliter pascat, totam ac puram colligit atque recondit. Non
enim secundum carnem, sed secundum obedientiam incedit, ac per hoc, ut Aposto-
lus ait, nihil damnationis illi erit. Et quid de illo sentiendum est, inquit, qui se vltro ad
dispositionem villarum offert, atque ut id, quod cupit, ad effectum perueniat, clam si-
bi adiutores aduocat, munera pollicetur, gratiam spondet? Refert: Nihil hoc ad pro-
prium monachi pertinet. Ait: Quarè? Nonne hic talis, licet hoc, quod dixi, cupiat,
tamen sine licentia prælati sui nil facere tentat? Respondit: Licentia multos decepit.
Obedientia enim & inobedientia contraria sunt. Harum media, licentia est. Is igitur,
quem obedientia non confringit claustra monasterij egredi, vult tamen exire, regule
que distinctionem licenter declinare, quantum nolit sine licentia id præsumere, & idcirco
ad actum suum licentia, qua nititur, possit defendere, peccatum tamen habet ex illiciti-
tate vel voluntate. Nec enim postquam mortuus mundo claustrum subiit, ad mundi nego-
cia vel voluntate vllatenus redire debuit: Quia tamen ipsum velle suum non, nisi per-
missus, facto implere voluit, obedientia, quam in hoc amplexus est, ipsum factum ex-
cessit: sed velle, quod contra obedientiam habuit, periculosum, nisi poenituerit, illi
repetunt, sæpè falluntur.

De mona-
chis ex ob-
ediencia ex-
terna nego-
cia curan-
tibus.

Nota obe-
dientia
vim.

Rom. 8.

De mona-
chis ad ne-
gotia ad-
spirantibus.

Hæc, ut dixi, non pro ostendenda doctrinæ suæ qualitate proposui, sed quibus inter
epulas occupari solitus erat, leui exemplo monstraui. Nam si de humilitate, de patien-
tia, de mansuetudine, & de hac, quam nunc paululum tetigi, obedientia, necnon de a-
lijs innumeris ac profundis sententijs cum, ut singulis ferè diebus audiebamus, disse-
rentem introducerem: aliud opus eudendum, & quod in manu habemus, esset inter-
mittendum. Quando ergo, ait aliquis, manducabat? Manducabat planè inter loquen-
tem, parèe quidem, & ut mirareris, vnde viueret. Verum tamen fatebatur, & verum esse
cognouimus, quia dum alicui longæ disputationi occupatus erat, magis solito nescien-
tebatur nobis, qui propinquiore sedebamus, clanculò panem ei nonnunquam sub-
ministrantibus. Cum verò absentibus hospitibus priuatim cum suis ederet, & nulla
questio spiritualis cuiusvis ex parte prodiret, prælibato potius quàm sumpto cibo, mox
cessabat, lectioniq; intendens, manducantes expectabat. Quod si aliquem cerneret aut
pro sui expectatione celerius comedentem, aut fortè cibum relinquentem, vtrunque
arguebat, & quò suo commodo, nihil hæsitantes, operam darent, affectuose admo-
nuit. Vbi autem alios libenter edentes aduertebat, affabili vultus iocunditate super
eum aspicebat, & adgaudens, leuata modicum dextra, benedicebat eis, dicens: * Bene
vobis.

Cibi ma-
gna pars
monia.

pro, * Bene
veritat.

Exposito igitur, quibus modulis Anselmus inter suas epulas delectari consueuerat, ut
pauca exponatur, quibus etiam alijs horis intenderit repetam, quod de eo me supe-
ius dixisse recordor, videlicet: Eius ori nūquam Christus defuit, siue iustitia, vel quic-
quid ad veram vitam pertinet: Omneque tempus perditum iri assererat, quod bonis
rebus aut necessariæ utilitati non seruebat. Opinari autem illum secus vixisse, quàm
se ad susceptam pontificatus dignitatem, omnium virtutum ornamentis ratum sit
fuisse, ipsaq; virtutes, in quorumcunque mentibus poterat, verbo & exemplo inse-

Eximie
virtutes
eius.

Mundi hu-
ius nego-
ciorum occu-
pari, quam
illi fuerit
molestum.

Nota fan-
cti viri de
scipio testi-
monium.

Multipli-
ces eius af-
flictiones.

Patientia
eius.

A dome-
sticis, quæ
passus sit.

nuisse: ita nihilominus ratum esse confirmamus, eum totius Britannia Primatem fa-
ctum, omnimodis in hac parte claruisse. Unde etiam pro ipsarum indiscreta, seu non-
nullis & mihi quoque aliquando visum est, virtutis custodia sæpe reprehensus, & quod
monachus claustralis, quam Primas tantæ gentis esse deberet, præiudicatus est. Hoc pro
excellenti humilitate eius, hoc pro immensa patientia eius, hoc pro nimia abstinen-
tia eius dicebatur: dictum accusabatur, accusatum damnabatur. Præcipue tamen in
seruando mansuetudinem, indiscretionis arguebatur: quoniam sicut à pluribus puta-
tum est, multi, quos Ecclesiastica disciplina corrigere debuerat, intellectu lenitate eius,
in suis prauitatibus quasi licite quiescebant. Verum audita super his excusatione sua,
(nam neminem spernebat, nemini rationem ad inquisita reddere contemnebat) mox
liquidò cognoscebatur, ipsum aliter quam faciebat, minimè in talibus facere debere
vel posse, dum se in regulæ veræ discretionis vellet absque errore tenere.

Secularia verò negotia æquanimiter ferre nequibat, sed pro suo posse modis om-
nibus suam eis præsentiam subtrahebat. Si quando autem talis causa emergebat, ut ei
necessariò interesse oporteret, soli veritati studere, nulli fraudem, nulli quodlibet præ-
iudicium, quantum sua intererat, patiebatur inferri. Si vani clamores, si contentiones,
si iurgia, ut sit, oriebantur, aut ea sedare, aut citius sese absentare curabat. Nisi enim
ita faceret, tædio affectus, statim animo deficiebat, & insuper grauem corporis agitu-
dinem incurrebat. Quam consuetudinem eius edocti, sæpe illum, re ipsa cogente, de
medio multitudinis eduximus, proponentesque aliquam ex diuina pagina questionem,
ilicò corpus & animam eius, quasi salubri antidoto medicatum, in consuetum statum
reduximus. Requisitus autem, quamobrè sic imbecillis ad seculares causas aut pusilla
nimis existeret, respondebat: Qui omnium secularium rerum amorem ac concupi-
scentiam ab animo meo iam dudum pepuli, qualiter in causis earum fortis & diligens
existam? Immo veritatem dico, non mentior, quia quando ipse mihi sese importunè
& ex necessitate ingerunt, ita mens mea illarum horrore concutitur, sicut infans, cum
aliqua terribilis imago vultui eius ingeritur. Nec in earum dispositione magis dele-
ctor, quam puer in vberibus matris delectatur, dum illis, acerba amaritudine superli-
tis, ablactatur. His necessitatibus actus, totam domus suæ curam & dispositionem do-
mino Balduino monacho, cuius supra meminimus, imposuit, quatenus ad nutum il-
lius cuncta penderent, & statuta extra ordinationem eius irrita fierent. Ita igitur secu-
laritate potitus, spiritualibus disciplinis & contemplationi operam dabat.

Veruntamen diuersæ tribulationes & anxietates, quas tum propter terras Ecclesiæ,
quas quidem maligni iniuria, rege non prohibente, inuadebant: tum pro pecuniarum
exactionibus, quæ totum regnū, sed maximè suos homines in immensum deuastabant,
tum pro monasteriorum oppressione, quas sedare non poterat, & quotidie ad eum
referebantur: tum pro multis alijs in hunc modum sæpe patiebatur, hanc eius quietem
inter rumpebant, & aliena quædā meditari compellebant. Præterea hi, qui ante episco-
patum viro submissi, cum diligebant, diligendo fauebant, fauendo quæque electa de suis
alacres conferebant: nunc terras Ecclesiæ petere, nunc equos rogare, nunc pecuniam,
nunc hoc vel illud, ad quod scilicet sua quæque voluptas traherebat, ab eo precari. Ad-
uerteret itaque petita obtinentes, in præsentia eius ficta pace adgaudere, retributiones
& obsequia polliceri: alios, in contraria lapsos, honori eius detrahere, homines eius
pro posse impugnare, in immensum minari.

Ille autem in patientia sua sciens possidere animam suam, cum his, qui oderunt pa-
ciem, erat pacificus, verba mansuetudinis & pacis semper reddens impugnatoribus suis,
cupiens malum illorum in bono vincere. Attamen ea, quæ poterant in sequenti tem-
pore Ecclesiæ suæ damno esse, nequaquam æquo animo tolerare, aut sub negligenti-
cadere patiebatur. Sed quid dicam? Tanta cupiditas ea tempestate dominabatur in
mentibus quorundam, ut nec patientia ipsius deliniri, monitis acquiescerent: nec ter-
roribus pulsati, cecitatem sui cordis exirent. Verum de extraneis non multum forte
mirandum. Ipse sui proprii ac domestici homines, mentiti sunt ei & infideles can-
Animaduertentes quippe mansuetum, lenem, simplexque cor eius, in pluribus can-
sis fraudulenta calliditate, compositisque sermonibus eum multoties circumueni-
re, & quæ illius iuris esse debebant, diminuere, ac exinde sua non iure augentes, quæ
ei fuerant alligari, fidem perdidere. Quæ de re cum à Balduino alijsque fidelibus suis
nimie simplicitatis minorisque prudentiæ familiariter reprehenderetur, simplici ad-
miratione respondebat, dicens: Quid est hoc? Nonne Christiani sunt? Et si Christi-
ani, num

an, num alicuius commodi causa vellent contra fidem suam scienter mentiri: Nihil
est. Tanto nempe studio mihi loquentes sua verba componunt, & ea, fide sua interposita,
vera esse iurant, ut incredulitati putetur posse ascribi, nolle credere eos ipsa veritatis
similitudine niti. Dicebat hæc ille, æstimans ipsos sibi nolle, quod sciebat se nemini face-
re velle. Cumque responderetur, sui moris illos non esse, aiebat: Fateor, malo decipi,
bona de illis credendo, etiam si me nesciente mali sunt: quam decipere me ipsum, cre-
dendo mala de ipsis, quos nondum verè probavi, quod boni non sint.

Hæc tamen in principio pontificatus sui dicta meminerim. Postmodum enim rei ve-
ritas viro innotuit, & quæ sibi à verè suis dicta fuerant, nimis vera fuisse cognouit. Quæ-
ritur igitur solitam fidem non ex toto verbis eorum deinceps præbuerit, tamen suis re-
bus in posterum non parum obfuit, quod ipsis in principio tam credulus fuit. Siquidem
certò scientes, cum pro malis sibi illatis ad mala reddenda cor non habere, à timo-
re suspensi, sibi que ipsis deteriores effecti, in peius profecere. Quod pater tractans apud
se, magis illorum, quam subsequi præuidebat, perditioni, quam suæ indoluit transi-
re deceptioni. Pro qua tamen deceptione & fidei non seruata corruptione, scilicet
Ecclesiæ, quibus nunc in sublime raptabantur, exheredandos, & antiquæ paupertati,
in qua nati fuerant & nutriti, sub iugandos, aut certè aliqua graui & contumeliosa vin-
dicta ante mortem vel in morte, quod deterius esset, puniendos. Quod dictum eius iam
in quibusdam completum videmus, & ex hoc, quid alijs etiam timendum sit, conie-
ctamus. Ideo autem eos corrigere nequibat, quoniam ipsi more densarum spinarum
perplexi, argutis verborum assertionibus se tales non esse, qui huiusmodi correctione
opus haberent, affirmabant. At ille contentioni seruire deuotus, dimittebat eos sibi, ti-
dens ne mensuram discretionis excederet, si in rimandis actibus illorum nimis studio
existere. Nil enim in mundo magis, quam peccare, timebat. Conscientia mea teste,
non mentior, quia sæpe illum sub veritatis testimonio profitentem audiui, quoniam
sine peccati horrorem, hinc inferni dolorem corporaliter cerneret, & necessariò
eorum immergi deberet, prius infernum, quam peccatum, appeteret.

Aliud quoque non minus forsitan aliquibus mirum dicere solebat, videlicet malle se
peccato & innocentem, gehennam habere, quam peccati sorde pollutum, car-
nem regna tenere. Quod dictum cum aliquibus extraneum videretur, reddita ratio.
dixit: Cum constet solos malos in inferno torqueri, & solos bonos in
paradiso regni foueri: patet, nec bonos in inferno, si illuc intrarent, posse teneri debita
pena malorum, nec malos in celo, si fortè accederent, frui valere felicitate bonorum.
Propter hæc magno studio semper nitebatur peccatorum contagia deuotare, & quic-
quid eis aliquam nascendi occasionem poterat ministrare, ab intentione sua omni so-
litudine propulsare. Nec in his momentaneus erat. In his denique versabatur quoti-
diana institutio morum eius, in his stabat assidua conuersatio vitæ eius, in his vige-
bat efficacia executio propositi eius, in istis Deo seruiebat, pro his quibusque bonis ac-
ceptus erat, per hæc vitam æternam adipisci satagebat.

Regem autem de transmarinis locis regressum Anselmus adiit, & ut sibi Romam
ad Papam Urbanum pro stola sui archiepiscopatus eundi licentiam daret, humiliter
petiit. At ille ad nomen Urbani turbatus, dixit se illum pro Papa non tenere, nec suæ co-
munis esse, ut absque sua electione alicui liceret in regno suo Papam nominare.
Hoc igitur orta quædam dissensio grauis est, sed in aliud tempus discutienda est dilata.
Petrus ergo, ut totius Angliæ episcopi, abbates & principes, ad discussionem dissidij
in quadagesimæ, iuxta edictum, conuenerunt. Causa in medium ducitur, & Ansel-
mus diuersis querelis hinc inde concutitur. Siquidem multi, & maximè episcopi, regiæ
salutati fauere volentes, spreto aequitatis iudicio, id probare nitebantur, quod Ansel-
mus salua fide, quam regi debebat, nullatenus posset in regno Urbanum, sedis Aposto-
licæ præfulem, pro Papa tenere. Quibus cum plura, quæ ratio tulerat, obiecta fuissent, &
Anselmus eos ex verbis Domini, Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei,
quæque dicere nonnullis, quæ ratio nulla refellere poterat, penitus infrenasset: illi econ-
tra, quandoquidem ausus erat in regno eius, nisi eo concedente, quicquam vel Deo
seruire.

igitur ad vnam regiæ indignationis vocem quidam ex episcopis archiepiscopo suo
atque

Ecclesiæ
bona sibi
temerè v-
surpanti-
bus euen-
tura prædi-
cit.

Nota viri
sancti sen-
tentiam,
cum pri-
mis nota-
tu digna.

Dissensio
inter An-
selmum &
regem An-
gliæ.

Matt. 22.

Episcopi
Angliæ
nolunt
suo parere
Primate.

atque primati omnem subiectionem, professam obedientiam vno impetu abnegant, eique unitatem fraternae societatis pari voto miserandi abiurant: quidam verò in eis tantum quae ex parte Urbani Papae praeceperet, illi se obedituros negant. Episcopi itaque omnes, qui affuerant, Roffensi solo excepto, aut vno aut alio modo debitam illi subiectionem & obedientiam abnegant. Rex etiam ipse cunctam ei confidentiam & securitatem suis in omnibus adimit, nec se illum pro archiepiscopo vel patre amplius habiturum iurat, nisi ipse vicario beati Petri se ulterius obediturum statim denegeret. Tres dies in isto negotio, clamoribus in Anselmum & contumelijs grauidi, expensi sunt, & tandem in hoc, quem dixi, sine conclusi sunt.

Tunc Anselmus in suo proposito constans, per internuncium conductum, à rege postulat, quò tutus regno decedat. Quod principes multi damnosum fore dinoscunt, pro restituenda pace, inducias utrinque usque ad Pentecosten dari precantur, & obtemperant: ac sic eum, ne regno decedat, impediunt. Spondet igitur rex, si rebus eius usque ad praefixum tempus induciarum, plenam pacem & tranquillitatem indulturum, & tunc voluntati illius pro sua religione multum in negotio, quod emergerat, condescensurum. Verum omnino in contraria lapsus est, & Anselmus, domino Balduino extra regnum depulso, hominibusque suis captis & expoliatis, terrisque vastatis, in immensum afflictus est. Attamen posthac & Urbanum per Vualterum Albanensem episcopum, qui pallium Anselmo à Roma Cantuariam detulit, pro Papa suscepit, & principum suorum consilio actus, in amicitiam suam virum recepit. Verum post aliquantum tempus idem rex à * gualis victor regressus, renouata ira propter milites, quos secum ut falsò à malignis dicebatur, malè instructos in expeditionem Anselmus direxerat, contra ipsum turbatus est. Tunc Anselmus considerans apud se, omni tempore impediri: tractauit secum sibi Romam eundum, consilium à sede beati Petri super his petendum. Cum igitur in solennitate Pentecostes ad curiam apud Vindehoram ventisset, per familiares suos regi mandauit, sibi pernecessarium esse Romam ire, & hoc, si ei placeret, se per licentiam eius facere velle. At ille, Nequaquam, inquit. Nec enim eum aut in his, quae agenda sunt, cuiusvis consilij insecum, aut alicui graui peccato obnoxium esse scimus, vnde vel Papam consulere, vel illius absolutionem necesse sit illi implorare. Et resigitur ira tunc quidem remansit.

Discedente autem Anselmo à curia, & ad villam suam, nomine Heysem, properante, pueri, quos nutrebat, leporem sibi occurrentem in via canibus insecuti sunt, & fugam tantem infra pedes equi, quem pater ipse in sequebatur, subsidentem cōsecuti sunt. Ille sciens, miseram bestiam sibi sub se refugio consuluisse, retentis habenis, equum loco fixit, nec cupitum bestiae voluit praesidium denegare. Quam canes circumdantes, & haud graui obsequio hinc inde lingentes, nec de sub equo poterant eicere, nec in aliquo laedere. Quod videntes, admirati sumus. At Anselmus, ubi quosdam ex equitibus adspexit ridere, & quasi pro captiua bestia latitiae frenum laxare, solutus in lachrymas, ait: Ridentis est vtiq̃ infelici huic nullus risus, laceritia nulla est. Hostes eius circa eam sunt, & ipsa de vita sollicita, confugit ad nos, praesidium flagitans. Hoc planè est & animae. Nam cum de corpore exit, mox inimici sui, scilicet maligni spiritus, qui eam in corpore degentem, per anfractus vitiorum multis modis persecuti sunt, crudeliter assunt, parati eam rapere, & in mortem aeternam praecipitare. At ipsa nimis anxiosa, huc illucque respicit, & qua tueatur, defensionis & auxilij manum sibi porrigi ineffabili desiderio concupiscit. Daemones autem e contrario rident, & magno gaudio gaudent, si illam nullo fultam adminiculo inueniunt. Quibus dictis, laxato freno, in iter rediit, bestiam ultra persequi clara voce canibus interdicens. Tunc illa ab omni latione immunis, exultans praeperti cursu campos sylvasque reuisit. Nos verò depositis iocis, sed non modicè altius cres effecti de tam pia liberatione pauidi animalis, cœpto itinere viam detriuimus.

Alia vice conspexit puerum cum auicula in via ludentem. Quae auis pedem filo annexum habens, saepe, cum laxius ire permittebatur, fuga sibi consulere cupiens, auolare nitebatur. At puer filum manu tenens, retractam usque ad se deiecit: & hoc ingens gaudium illi erat. Factum est id frequentius. Quod pater aspiciens, auis quodam luit aui, ac ut rupto filo libertati redderetur, optauit. Et ecce filum rumpitur, auis quodam lat, puer plorat, pater exultat. Er vocatis nobis: Considerastis, inquit, iocum pueri? Et confestim considerasse, ait: Simili consideratione iocatur diabolus cum multis hominibus, quos suis laqueis irretitos pro sua voluntate in diuersa vitia pertrahit. Sunt enim quidam

Nota de anima hominis moritur.

Diaboli in hominibus decipiens malitias.

quidam, ut verbi gratia dicam, aut auaritia, aut luxuria & similibus flammis succensi, & magna consuetudine illis addicti. His contingit aliquando, ut sua facta considerent, desistant, seque amodo à talibus cessaturos sibi promittant. En more auis se volare liberos autumant. Sed quia prauo usu irretiti ab hoste tenentur, volantes in eadem vitia decipiuntur. Fitque hoc saepius: nec omnimodis liberantur, nisi magno conatu per respectum gratiae Dei, filum prauae consuetudinis dirumpatur.

Hinc iterum Anselmus ad curiam veniens, iam petitam licentiam Romam eundi à rege petiuit, sed eam non obtinuit. Postque in mense Octobri intuitus à rege, Vindehoram vadit, & quod iam bis rogauerat, attentius per internuncios tertio rogat. Turbatus ille, & nimium se vexari ab eo, anxie queritur. Ad quod Anselmus: Er quidem, quòd Romam ire dispono, causa sanctae Christianitatis, quam in hac terra regere suscepimus, causa salutis animae meae, causa etiam sui honoris & utilitatis, si credere velit, id ago. Si ego mihi bono animo licentiam dederit eundi, gratiosius accipiam. Si non, ego vtiq̃, quod Deus praecepit, postponere non debeo, quia scriptum est: Obedire magis Deo quam hominibus. Quod ille audiens, turbato animo iubet, ut aut cœpto desisteret, & insuper se nunquam beatum Petrum vel sedem eius pro quolibet negotio appellaturum iureiurando promittat, aut sine mora, omni spe remeandi sublata, suo regno decedat. Et subdens, ait: Si verò territus istis, cœpto desistere & remanere quam delegeris, tunc volo, quatenus mihi, prout iudicabit curia mea, emendet, quoniam illi sibi concedi à me tertio petijt, in quo se perseveraturum certus non fuit. Respondit: Dominus est. quod vult, dicit. Ego tamen sciens ad quid assumptus sum, & quid in Anselmo gerendum suscepim, non mihi esse honestum pronuncio, cuiusvis transitorij committitur causa illud omittere, quod in ope misericordiae Dei spero futuris temporibus Ecclesiae eius vtile fore. Acta sunt hinc his multa plura: quae quoniam alias scripsimus, hinc praeterstrinximus. Rege igitur & curialibus contra virum in iram permotis, ipse ad placido vultu ingreditur, & dextram eius ex more assidens, ait: Ego Domine, ut & ad vos veni, vado, sed primò meam vobis benedictionem, si non abijcitis, dabo. Quam cum se nollet abijcere responderet, conuiescentem regem ad hoc leuata dextera benedixit: sicque relicta curia, Cantuariam venit.

Postera die adunatos monachos, in ipsa sede Domino Iesu Christo famulantes, his allocutus est: Fratres & filij mei dilectissimi, sicut audistis & scitis, ego ex regno decessurus sum. Causa quippe, quae inter dominum nostrum regem & me iam contra Deum & honestatem meam sunt, me oporteat agere: aut è regno sine libertate decedere. Et ego quidè libens vado, spero in respectum misericordiae Dei, iter me praefens relinquere, non modica pietate moueor, ut potè quos tribulationes & angustiae, oppressiones & contumelias acerbius solito, me absente, passuros intueor. Licet contra eas vobis quoddam quasi umbraculum extiti: & ne in immensum vos ferirent, me vestrae protectioni medium obieci. Et quidem maiori pace ac securitate me vestros existimo, postquam inter vos veni, quam à decessu venerandae memoriae Lantfranci patris nostri vbi fueritis, usque ad introitum meum. Vnde etiam videor mihi videtur magis ipsos, qui vos infestare solebant, aduersum vos, me abeunte, scituros, quod vos aut hebetes in schola Domini, ut qualiter in huiusmodi, si ingruerint, debeatis vos in huius monasterij conueniatis, pra oculis semper habeatis, quemadmodum militum. Non enim omnes vno modo militant. Quod etiam in terrenorum curijs principum videre planum est. Est etenim princeps, diuersi ordinis in sua curia milites habens. Namque, qui pro terris, quas de se tenent, seruitio suo inuigilant: habet, qui pro rebus in militaribus armis sibi defudant: habet etiam, qui pro recuperanda harede, quam in culpa parentum suorum se perdidisse deplorent, inuicta mentis virtutis suae parere laborant. Hi ergò, qui pro terris, quas possident, seruiunt, iam vti sunt & fundati, nec euelli formidant, dum se in domini sui voluntate conseruant, qui pro stipendijs in militia sese dederunt, nonnunquam fatigati laboribus, à magnitudine, sicut ipsi existimant, non aequatur impendij ac retributionis. Qui verò

Act. 1.

& ad Bene praet. tur regi, abiturus è regno.

Oratio eius ad monachos.

Monachi ut se gerere debeant.

recuperanda causa hereditatis seruiendi conditionem arripere, quamvis nunc istis vel illis laborum generibus opprimantur, nunc his vel illis contumelijs afficiantur, equanimiter omnia sustinent, si firmi recuperanda hereditatis suae amorem certa spei gratia tenent. Haec fieri inter homines liquet, & hinc, quid in curia principis omnium fiat, re ipsa monstrante, aduertere libet.

Deus enim, cuius sunt omnia quae sunt, in his tribus generibus distinctam ad sui obsequium curiam habet. Habet quippe angelos, qui aeterna beatitudine stabiliri, sibi ministrant. Habet etiam homines, sibi pro terrenis commodis, quasi milites stipendiarum, seruiantes. Habet quoque nonnullos, qui diu noctuque suae voluntati inharentes, ad regnum caelorum, quod in patris sui Ada culpa perdidit, hereditario iure peruenire contendunt. Sed nobis ad beatorum spirituum societatem magis est suspirandum, quam ad solidam eorum prociuentem, quo Deo perenniter adsint, in presenti disputandum. Ad solidarios Dei milites verba vertamus. Videatis quamplurimos, in seculari vita degentes, Deum in his, quae possident, speciemus diligentes, & eius per quadam bona opera, quae faciunt, famulatu insistentes. Superuenit his Dei indicio tentatio aliqua, perdunt sua. Quid dicam? Mutata protinus mente, volant ab amore Dei, deserunt bona, quae faciebant, murmurant, iniustitiam Deum accusant. Quid de istis dicendum? Solidarii sunt, & impletur in illis, quod dicit Psalmus: Confitebitur tibi, cum benefeceris ei. Hoc de secularibus dictum. Sed nos monachi vitam tales essemus, ut horum similes non essemus. Nam qui in proposito sui norma, quam professi sunt, stare recusant, nisi cum illa, quae sibi adiutorium sunt, copiosius habeant, nec hinc propter Deum cuiuslibet rei penuria, nec hinc regula disciplinam pati volunt, quibus (obsecro) rationibus inuabuntur, ne horum similes habeantur? In omni quippe opere suo prius mercedem exigunt, quam cui merces deberetur, ministerij munus exoluant. Et hi tales, regni caelestis haeredes erunt: Fidenter dico, Nequaquam, si non poenituerint, se tales fuisse.

Qui vero ad recuperanda vitae regnum, obsequij sui dirigit intentionem, Deo per omnia inherere, & totam fiduciam suam inflexibili mentis statu in eum desigere nititur: nulla hunc aduersitas, Dei seruitio detrahit, nulla transeuntis vitae voluptas ab eius amore compescit. Per dura & aspera viam mandatorum illius incedit, & ex spe retributionis futurae, cor suum indeficienti charitatis ardore succendit: ac sic in cunctis vera patetia fretus, cum Psalmista laetus canit: Magna est gloria Domini. Quam gloriam sic in hac peregrinatione positus gustat, gustando ruminat, ruminando desiderat, desiderando longe salutatur, ut ad illam spe perueniendi subnixus, ea se intra mundana pericula commoletur, & alacriter canat: Magna est gloria Domini. Et scitis, quod hic ipsa gloria Domini nullo modo defraudabitur, quoniam totum, quod in eo viget, voluntati Domini famulatur, atque ad hanc obtinendam dirigitur. Sed o iam ab istis inter vos mihi confandum video. Fratres mei, obsecro vos, si hic dolentes nunc ab iniucem separamur, redite, ut in futuro ante Deum laeti adinuicem coniugamur. Estote illi, qui veraciter vobis effici haeredes Christi. His dictis, erumpentes ab eius oculis lacrymae, cum plura loqui prohibuere. Gemitum fratrum, qui subsecutus est, quis enarrabit? Ita fletus impleuit omnia, ut vox nulli superesset ad verba. Tandem pater medios rumpens singularis, ait: Charissimi mei, scitis quid vos esse, & quod vos tendere cupiam. Sed hora haec comendo, qui vetat. Deo omnipotenti & beatissimo Apostolorum principi Petro vos comendo, ut & ipse Deus inter suas oues vos cognoscat, & beatus Petrus in sui tuitionem, licet oues Dei sibi commendatas, vos suscipiat. Ego vestra licentia & benedictione vado, ac ite Deus pacis ac dilectionis vobiscum maneat, oro. Post haec surrexit, & dato pacis osculo cunctis, in oratorium iuit, populo, sanctum eius alloqui praestolanti, pro instantis qualitate negocij verbu consolationis & exhortationis ministraturus. Quod ubi excellenter peregit, adstante monachorum, clericorum ac numerosa populorum multitudine, peram & baculum peregrinantium more coram altari suscepit, commendatisque omnibus Christo, ingenti fletu & eulatu prosequutus, egressus est.

Ipsa die ad portum Dofras inimus, ibique clericum quendam, Vuilhelmum nomine, a rege ad Anselmum directum reperimus. Detenti autem ibi quindecim diebus sumus, vento nobis transitum prohibente. In qua mora idem Vuilhelmus cum patre intrans & exiens, & in mensa illius quotidie comedens, nulli, propter quam rem missus ibi erat, denudare volebat. Die vero quindecimo cum nos nauta vrgeret naues petere, & nos transire auidi, ad hoc fatigaremur, ecce videres rem miserandam. Patrem patre Primatem totius Britanniae Vuilhelmus ille, quasi fugituum & alicuius criminis reum, in

Psalm. 41.

Fideles seruul Dei.

Psalm. 137.

Omnes fratres ante do lent eius re cecili.

Valedicit monachis.

Alloquitur plebem.

Derinetur vir sanctus & eius res exploratur.

lore detinet, ac ne mare transeat, ex parte domini sui iubet, donec omnia, quae secum ferebat, sigillatim sibi reuelet. Allata igitur ante illum bulga & mantice, reueratae sunt, nota supellex illius, spe pecuniae reperienda, subuersa atque exquisita est, ingenti plebis multitudine circumstante, ac nefarium opus pro sui nouitate admirando spectante, & in eis reperto, delusa sollicitudo perferantur, sed nihil horum, quorum causa euerse sunt, itaque nauem ingreditur, ventis vela panduntur, & aliquanto maris spatio promouemur: cum subito nautae, primum inter se submurmurantes, ac deinde murmur ipsum promouentes, manifesta voce affirmant, nullo penitus conatu, nullo numero forum temporum impulsu eo, quo ferebamur, vento Vuitlandis pertingendum: immo si maris fluctibus pariter inuolui nollemus, sine mora remeandum. Ingemuit Anselmus ad eum liberatum ab illis, tendere ad id quod ipse nouit me animo proposuisse, ipse videat, & dispenset: ego voluntati eius obsequi paratus sum. nec enim meus, sed ipsius sum. Illi, & suffusus in lacrymas oculis eius, ilico ventus ex alio latere surgens, velum peruenit, & nautas iam, velo reflexo, terram petentes, ad priorem cursum reuerti coegit. Vuitlandis pro modicum exhilarati, & in breui prosperrime marinis fluctibus cuncti, egredientibus autem nobis de nauis, hi, quorum nauis erat, retinentes dominum Balduinum, quem prouisorem & ordinatorem rerum Anselmi supra diximus, ostendunt ei mirabile quiddam, quod acciderat. In fundo etenim nauis, quae virum peruenit, transfuerat, fractura vnius tabulae foramen vnum, ferme duorum spatio pedum magnitudinis, habens, effecerat, quod fluitanti elemento lacum demonstrabat, sed nullum omnino, quandiu Anselmus in eo fuerat, reuerabat introitum. Quae res si ad cunctis rem celare praecipit, & ea res per id temporis non multis innotuit. Ego autem cum inde quaedam persensissem, ac post longum tempus dum istis, quae in manu habuerat, describere voluissem, interrogavi eundem virum de negotio, & veritatem negotij per se sciscitatus sum. Qui interposita veritatis assertionem, qua seruus Dei ac venerator in ea confictum.

Anselmus itaque extra Angliam positus, magnifice latatus est, & multiplices Deo petas egit, quod se quasi immanem Babylonis fornacem euasisse, & culmen quodammodo placidae quietis contigisse videbat. Vuilhelmus autem, audito Anselmum transfuerat, confestim praecipit cuncta, quae illius iuris fuerant, in suum transferri dominium, & omnia, quae per ipsum statuta fuisse probari poterant, ex quo venerat in archiepiscopatum. Quas itaque tribulationes Ecclesia Christi passa est intus & extra, coepit Anselmus a Vuitlandis manè discedens, & post dies ad S. Bertinum veniens, interea rogatu amicorum & canonicorum, altare vnum apud S. Audomarum obsecrantes, quatenus filios eorum per impositionem manus suae sacri christi-ma-tione signaret. Ad quod mox ita respondit: Et hos, pro quibus petitis, libens in causa suscipiam, & alios hoc sacramento egentes, si praestit fuerint, non abiciam. Illi facilitate responsi benignitatem viri admirantes, magnifice latati sunt, & gratias implerunt. Videres ergo viros ac mulieres, magnos ac paruos, & domibus reuerentem annuendo, ad nostrum hospitium praedicti gratia sacramenti properare. Quod demum die, cum iam innumeram multitudinem confirmasset, & nos a loco domum, de qua equos assensuri egrediebamur, introiit, flebili pietatis affectu se mari deposcens. Quod quidam ex socijs nostris audientes, nimis moleste tulerunt, & illius, utpote, qui iam talium erant radio affecti, contradicendo depresserunt, & plura: Virum precibus puella assensum tribuere volentem, ipsi obiecta longitu-

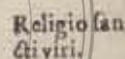
Nota feni miram in nati rupit.

Dan. 3.

Sancti viri bona confiteantur.

Confirmatio sacramentum.

Plurimi ab eo confir-mantur.

Vir sanctus
in profunda
cadit fovea
illatus.

Ro. Pontifex
& Anselm
fuit apud
Apulic prin
cipem in ca
stris.

cum exisset, & immemor foueæ, per tenebras in partem diuertisset, in profundum cecidit, clamorosa voce cadendo dicens: Sancta Maria. Ad quem sonitum nos ac socij nostri, qui in tentorijs quiescebant, expergefacti, lectis prostruimus, accurrentes hominem in profundo vidimus, & prætore simul & angustia cordis exanimati ferè sumus. Quod ipse percipiens, mox leuato capite, vultu iucundo, intuitu nobis innuit, nil læsionis sese perpeßum. Descendentes igitur quidam ex nostris, ex altera parte ipsius precipitij, qua via erat descendendi, eduxerunt eum à loco sanum omnino atque incolumem.

Cum post hæc sedis Apostolicæ pontifex Urbanus illò aduentaret, & ei ab Anselmo & principibus totius exercitus obuiam itum esset, ingenti mundialis gloriæ pompa prosecutus, ductus est in tentorium, quod iuxta nos sibi erat ceteris excellentius constitutum. Sicque, donèc ciuitas in deditionem transijt, obsidio illius dominum Papam & Anselmum vicinos habuit, ita vt familia vtrorunq; magis videretur vna, quàm duæ, nec facillè quicuis declinaret ad Papam, qui non diuerteret ad Anselmum. Papa nanque colebatur à cunctis, quemadmodum pater & pastor communis: Anselmus verò diligebatur ab omnibus, sicut homo mansuetus & mitis, & cui suo iudicio nihil debebatur: quouis. In Papa denique supereminens vigeat cum dignitatis auctoritate potestas: in Anselmo mira, & quæ cunctos demulcebat, pura cum simplicitate humilitas. Multi ergò, quos timor prohibebat ad Papam accedere, festinabant ad Anselmum venire: amore ducti, qui nescit timere. Maiestas etenim Papæ solos admittebat diuites: Paumanitas Anselmi sine personarum acceptione suscipiebat omnes. Et quos omnes? Pauganos etiam, vt de Christianis taceam. Siquidem nonnulli talium, (nam eorum multa millia in ipsam expeditionem adduxerat homo Ducis, Rogerus Comes de Sicilia) nonnulli, inquam, taliù, fama bonitatis eius inter suos exciti, mansionem nostrà frequentabant, & sumptis ab Anselmo corporalibus cibis, gratiosi reuertebantur, admirandà vrbibenignitatem suis prædicantes, quam experiebantur. Vnde in tanta deinceps veneratione apud eos habitus est, vt cum per castra illorum, quæ in vnum locata erant, transiremus, ingens multitudo eorum, eleuatis ad cælum manibus, ei prospera imprecarentur, & osculatis pro ritu suo manibus, proprijs etiam coram eo genibus flexis, pro sua benigna largitate grates agendo, venerarentur. Quorum etiam plurimi, velut commiserimus, se libenter eius doctrinæ instruendos submisissent, ac Christianæ fidei iugo sua per eum colla iniecißent, si crudelitatem Comitis sui per hoc in se sentituras non formidassent. Nam reuerà nullum eorum pati volebat Christianum impune fieri. Quod qua industria, vt ita dicam, faciebat, nihil mea interest: viderit Deus, & ipse.

Dehinc soluta obsidione, Anselmus multa prece Papam ad hoc flectere conatus est, quatenus ab onere pontificali eum absolueret, & quieti liberum vacare concederet. Verùm cum, quantum quidem ad effectum spectabat, in nihilum laborassent, fratres benedictione eius, Sclauiam reuersus est, opperiens ibi tempus concilij, quod idem Papa apud Barum Calend. Octob. erat celebraturus. Cui concilio dum Anselmus se præsentasset, & persuasus à Papa, Græcos in processione spiritus sancti, vtpote quem à patre, non à filio procedere adstruebant, errantes, rationabili atque catholica dispositione confutassent, magni apud omnes habitus est, & veneratione dignissimus comprobatus.

Finito concilio, Romam cum Apostolico profecti sumus. Transactis autem aliquantulis diebus, venit Romam Vuilhelmus ille, cuius in exitu Angliæ mentionem fecimus. Is inter alia hoc effecit apud Apostolicum, vt inducias regi Angliæ daret de causa Anselmi, vsque ad festum Michaëlis Archangeli. Quod Anselmus agnoscebat, ilicò Lugdunum redire volebat, sed prohibitus à Papa est propter concilium, quod se tertia hebdomada Paschæ Romæ habiturum statuerat. Morati itaque Romæ sumus ferme per dimidium annum, continuè circa Papam degentes, & quasi in commune viuentes. Vnde & ipse Papa nonnunquam ad Anselmum veniebat, latè cum eo sese agendo, & curiam ei faciendo. Dedit ei quoque hospitium, in quo conuersabamur eo iure, vt si aliquando Romam rediret, contra omnes homines illud sibi vendicaret. Ipse in conuentu nobilium, in processionibus, in stationibus, semper & vbique à Papa secutus erat, præ cunctis honoratus, cunctis acceptus, & ipse omnibus simplici humilitate summissus. Præterea Angli, illis temporibus Romam venientes, pedes eius adin-

Nota quo
in honore
Romæ fue
rit.

adinstar pedum Romani pontificis, sua oblatione honorare desiderabant. Quibus ille nequaquam adquiescens, in secretiorem domus partem fugiebat, & eos pro tali re nullo patiebatur ad se pacto accedere. Quod vbi Papæ relatū est, admiratus in homine humilitatem mundique contemptum, iussit sese in se tenere, & nullum benefacere vltra volentem prohibere, sed omnes pro tali causa aduentantes, patienter admittere. At ille modesta quadam verecundia actus, iussa profectò postponeret, si non inobedientiæ tanto corrumpi timeret.

Quid referam nonnullos ciues vrbis, quorum ingens multitudo, propter fidelitatem Imperatoris, ipsi Papæ erat infesta, nonnunquam in vnum conglobatos, Anselmum, à Lateranis ad sanctum Petrum euntem cum suis, propter odium Papæ capere volentes, sed mox viso vultu eius terribis, proiectis armis, terra procumbere, & se illius benedictione deprecare insigniri? Hi honores, & horum similes vulgi fauores vbique illum comitabantur, quia mores sui in cunctis Deo famulabantur. Hinc etiam erat, quod non facillè à quoquam Romæ simpliciter homo vel archiepiscopus, sed quasi à proprio nomine, sanctus homo vocabatur. Quicunque igitur ei seruiebamur, amoris & honori cunctis eramus. Cum verò ad præfatum concilium ventum esset, & iam quæ recidenda, recisa: & quæ statuenda videbantur, statuta fuissent, excommunicationis sententiam tam in laicos, qui inuestituras ecclesiarum dant, quàm in eos, qui de manibus eorum illas suscipiunt, cum toto concilio Papa intorsit. Eadem sententia quoque damnauit & eos, qui in officium sic adepti honoris aliquem faciant.

Soluta conuentu, accepta licentia, Roma digredimur. Via verò redeundi multiterat periculis obnoxia: sed protegente nos Domino, pericula cuncta euasimus, & Lugdunum illasi peruenimus. Vbi summo cum honore gaudioque suscepti, & pontifice ciuitatis, venerabili scilicet Hugone detenti, mansionem nostram illic firmamus, amissa omni fiducia, viuentis rege Vuilhelmo, Angliam remeandi. Habitus est ergò ibi Anselmus, non sicut hospes aut peregrinus, sed verè sicut indigena & loci dominus. Vnde nusquam ipse ipsius vrbis antistes, eo præsentis, suo volebat loco præsidere: sed præsidente vbique Anselmo, ille mira humilitate & honestate præditus, inferioris & quasi suffraganei loco simul & officio fungebatur. Super hæc, vt episcopale officium per totam parochiam suam pro velle exerceret, in voluntate eius ac deliberatione constituit. Quod vbi per loca vicina innotuit, ilicò frequens populorum concursus factus est, vñctionem sacri chrismatis per impositionem manû illius poscentium sibi conferri. At ille omnes ad gratiam ipsius sacramenti admittebat, ita vt sepißimè in hoc totus dies expenderetur, & nos, qui ei ministrabamus, grauiter mira quadam & incredibilis dilectio omnium, & bonitas eius diuulgabatur percirentur.

Igitur qui illis diebus saltem reliquias de mensa illius poterat habere, contra omnia pericula & infirmitates se salutifera credebat medicina ditatum. Nec ista fides fallebat eos. Nam reuerà nonnullos febribus tentos, & quibusdam alijs infirmitatibus pressos, mox sumptis ciborum eius reliquijs, nouimus integrè sanitati restitutos. Exempli gratia: Festiuitas beati Mauricij celebris habetur Viennæ. Rogatus itaque Anselmus à Guidone, ipsius vrbis archiepiscopo, in ipsa festiuitate venire eo. Et celebrato solenni Missæ ac prædicationis officio, cum ad refectionem corporis sedisset, venerunt ante illum milites duo, voce & vultu ægrorationis modeste dignaretur. At ille, Nequaquam, inquit: Nec enim pane integro, nedum micis, vos indigere conspicio. Sed si comedere vobis placet, amplius locus est: sephoc non venisse. Nec ego, ait, vobis aliud faciam. Intellexerat enim, quò intendere. Vnus ergò ex his, qui in eius dextra sedebant, intelligens illos salutis propriæ curam habere, & virum in hoc nihil, quod miraculo posset ascribi, velle facere, quasi hominem fatigarent, secedere monuit. Qui statim vt exinde modicum gustauerunt, cum benedictione viri egressi sunt. Post mensam in secretiorem locum me tulerunt,

Romani nō
audent ma
nū mittere
in Anselmū.

Concilium
Romanum.

Lugdunū
moratur
summo cū
honore.

Vide quan
tum ei dera
lerit Lugdu
nenis Epi
scopus.

Reliquiæ
mensæ eius
mirè expe
ctantur, ne
que id fru
strā.

magnoperè postulâtes, quatenus adiuti mea ope, ad Missam patris mererentur de manu eius Dominicum corpus & sanguinē sumere. Quos cum libenter audissem, & quando, & quove in loco id fieret, edocuissem, gratiosa voce responderunt: Et nos quidem, omni excusatione semota, sicut dicis, veniemus, si hac medicina, quam nunc de mensa ipsius suscepimus, & quarranis, & mortiferis febribus, ac intestinorum tortionibus, quibus intolerabili cruciatu concutimur, liberati non fuerimus. Et hoc erit signum inter nos & te: quoniam si conualuimus, non veniemus: si non venimus, conualuimus. Quibus dictis, ab innicem diuisi sumus. Non venerunt, quia, sicut accepi ab eis, qui vtrumque nouerūt, eo quod de mensa acceperant, ad plenū Dei gratia conualuerunt. Quod quidem si ita non fuisset, quemadmodum illos infirmitate grauatos, sanitati voluisse restitui, credibile est: ita eos requisitione istius posterioris medicinæ supersedere noluisse, dubium non est. Nempe tenebant ista se, quin conualescerent, falli non posse, scilicet quendam non ignoti nominis virum eo solo, quod spe recuperandæ sanitatis Missæ illius interfuit, à pari tunc inualitudine conualuisse.

Siquidem vnus ē principibus terræ illius diu eadem, qua ipsi, languoris molestia vexatus fuerat. Hic agnito Anselmum in ecclesia beati Stephani Missam ex more celebraturum, festinauit illò, arbitrans sibi ad recuperandam sanitatem vile fore, si Missa tanti viri ac benedictione meruisset potiri. Fateor, vidimus hominem suorum manibus innixum, ecclesiam introeuntem, mortuo quam viuenti similiorem. Sedit, & finita Missa, egressus est. Nobis verò nec quis vel vnde aut cur aduenerit, scientibus atque curantibus, idem vir, euolutis paucis diebus, ad patrem venit: flexis genibus, ei pro adepta sanitate gratias agens. Ad quod cum ille obstupesceret, indicauit ei ordinem gestarum rei, confirmans quod ab ea hora, qua se Missæ illius presentauit, omni doloris vexatione depulsa, sanitati restitutus sit. At ille nihil ad se hoc pertinere, sed ipsius fidei ac meritis beati martyris, ad quem diuertit, ascribendum asserens, quæ saluti animæ illius competerent, cum instruxit, & familiarem sibi effectum, correctiori vitæ, ut post multorum testimonio comperimus, reddidit.

His ferè temporibus Cluniacum euntibus nobis occurrit quidam sacri ordinis homo, lachrymosis precibus virum deprecans, quatenus & se oculo misericordiæ & sororem suam, nuper amentem effectam, dextera suæ benedictionis dignaretur respicere. Et subdens: Ecce, ait, in via, qua transitori es, inter multos tenetur, sperantes, quia si tu domine ei manum imposueris, continuo, fauente gratia Dei, suæ mentis restituetur. At hæc ille muta voce & quasi surda pertransiit aure. Presbyterum eo magis instantem ac preces multiplicantem repulit à se, omnibus modis asserens tam extraneum factum nulla sibi ratione tentandum. Inter hæc procedimus, & illam in medio adunatæ multitudinis cominus teneri conspiciamus, furibundos motus & inhumanos nutus vultu, ore, oculis, corporis gestu edentem. Populus itaque virum aduenientem circumdat, retentis habenis preces ingeminat, ut miseræ mulieri manum imponat, orat, obsecrat. Obfistit ille, dicens, quod postulant, nequaquam Anselmum esse. Obijciunt illi vulgi more, quæ occurrebant, saltem improbitate vincere gestiētes. Tunc vir aliter se non posse euadere sentiens, hoc solo eis morem gessit: videlicet, quod nulli negare solebat, signo eam sanctæ crucis leuata dextera signauit. Quo facto, laxatis habenis ocyor abit, impositoque cucullæ suæ capiti, remotis socijs, singularis vadit, infelicis foemina ærumnas pietatis affectu persusus lachrymis atque nerrimè deslens. Hac nos contritione afflicti Cluniacum, illa vulgi manibus sanctorum domum terendit. Necdum pes eius limen suæ domus attriuit, & integerrimæ sanitati donata, in laudem viri linguas omnium soluit. Quam rem sic factam, dum certa relatione Cluniaci accepissemus, gauisi sumus, ac pro sua misericordia Deo gratiam & gloriam dedimus.

Actis deinde, propter quæ Cluniacum aduenimus, reuersuri Lugdunum, iter per ciuitatem Matisconensem arripuimus. Vbi Anselmus, rogatu episcopi & canonicorum, Missam publicè apud sanctū Vincentium celebrauit, & inter sermonē, quem ad populum habuit, ut omnes Dominum pro siccitate, qua in immensum terra aruerat, cōmuniter precarentur, admonuit. Dicunt se iam id sæpius fecisse, sed nil effectisse, & eare ut preces eorum ipse sua prece corā Deo efficaces efficiat, magnoperè orat & obsecrat. Quid dicam? Necdum pransi eramus, & ecce subito stupentibus eundis, terentis celi in nubilum vertitur, ipsaque die, priusquam ciuitatē egredieremur, pluvia dulcis & copiosa terris illabitur. Plebs igitur, viso hoc facto, benedixit Dominū, & eius post Deum authorem

Nora vim fragmentorum ex eius mensa sublato.

Nora vim Missæ audire.

Humilitas sancti viri.

Mere capta redit ad sanitatem.

Pluvia datur siccitate immodica afflictis.

authorem magnis laudibus prædicant Anselmum. Itaque in habitaculum nostrum Lugdunum reuersi, quietam vitam ab omni tumultu negotij secularis agebamus. Anselmus verò veram vitam serui Dei, in sanctis meditationibus, in omnis sexus, ætatis & ordinis hominum ad se venientium ædificationibus, ac in ceterarum virtutum exhibitionibus exercebat. Per id etiam temporis scripsit librum vnum, De conceptu virginæ & peccato originali, & aliud quoddam opusculum, multis gratum & delectabile, cui titulum indidit, Meditatio redemptionis humanæ.

Inter hæc Urbanus, sedis Apostolicæ pontifex, huic vitæ decedit, & ad inducias, quas de causâ Anselmi regi dederat, non peruenit. Quo tempore multa etiam de regis interitu à multis prædicebantur, & tam ex signis, quæ noua & inusitata per Angliam monstrabantur, quam ex visionibus, quæ pluribus religiosi personis reuelabatur, quia vitio diuina in proximo eum pro persecutione Anselmi oppressura esset, ferebatur. Sed Anselmus in nihil horum animum ponens, quotidie pro conuersione & salute eius Deum precabatur. Hinc exilij nostri anno tertio, qui, quo à Roma Lugdunum venimus, erat secundus, iuit Anselmus Marciniacum, loqui domino abbati Cluniacensi Hugoni, & sanctimonialibus. Vbi cum ante ipsum Abbatem confedissemus, & de his, quæ inter Anselmum & regem eousque versabantur, verba, ut sit, nonnulla hinc inde proferrentur: intulit idem venerabilis Abbas sub testimonio veritatis, proximè præteritam nocte eundem regem ante thronum Dei accusatum, iudicatum, sententiamque damnationis in eum promulgatam. Ex quibus verbis admirati non modicè sumus: sed perpendentes eminentiam sanctitatis ac reuerentiæ eius, fidem his, quæ dicebat, nullatenus habere nequiuimus.

Postera die, cum inde digressi, Lugdunum venissemus, & in instanti festo beati Petri, quod colitur Calendis Augusti, dictis matutinis, nos, qui circa Anselmum assidue eramus, quieti indulgere cuperemus: ecce quidam iuuenis, ornato ac vultu non vilis, clerico nostro, qui prope ostium cameræ iacebat, & necdum dormiens, oculos tamen ad domum clausos tenebat, adstitit, vocans eum nomine suo: Adam, inquit, dormis? Cui ille responderet, Non: dixit ei, Vis audire noua? Et libens, inquit. At ille: Pro certo ait, noueris, quia totum dissidium, quod est inter archiepiscopum Anselmum & Vuilhelmum regem, determinatum est atque sedatum. Ad quod ille alacrior factus, illicò caput leuauit, & apertis oculis circumspectans, neminem vidit. Sequenti autem nocte inter matutinas vnus nostrum clausis oculis stabat & psallebat. Et ecce illi quidam charitulum, admodum paruum, legedam exhibuit. Adspexit, & in ea, Obijt rex Vuilhelmus, scriptum inuenit. Confestim aperuit oculos, & nullum vidit præter socios.

Post triduum ab hinc ad Abbatiam, quæ vocatur Casa Dei, multis precibus inuitatus, Anselmus perrexit. Vbi cum honorificè susceptus & hospitatus fuisset, vna dierum, stratis loci illius post mensam in lectis suis pausatibus, subito fragore cælum intolans, & vibrantibus coruscis, crebra per montem fulgura volitant. Crescit tempestas illa, & multiplicata, non modicum fulminis super domum, qua foenum monasterij servabatur, præcipitat. Vnde protinus horridus ignis accensus, teterrimum atque foetentem ex se fumum per aëra spargit. Quicunque igitur cum Anselmo in hospitio erant, timore concussi, dissiliunt. Remansi itaque solus cum solo. At ille lecto volens decumbere, interrogauit me, vtrumnam ignis, qui eruperat, sopitus esset. Cui cum responderem, auctum potius quam sopitum esse, erexit se, ac vultu placido atque modesto dixit: Melius est, ut nobis prouideamus, quia tunc tua res agitur, paries cum proximo ardet. Quo dicto, ad ignem concitus venit, eoque viso, mox illi sanctæ crucis signum leuata dextra obiecit. Videres euestigio flammam se irā demittentem, aeli pro suscipienda benedictione illius conquinisecret. Ignis ergo statim in semet rediens, totus elanguit, nec aliquid absumpturus visquam processit. Quodque fortassis non minus stupas, vortatis quibusdam ædibus, quæ circum erant, nil læSIONIS intulit foeno monachorum, qui Anselmum hospitem habebat, quo scilicet foeno domus fermè plena erat, super quam salgit ipsum primò corruerat.

Exinde duo sui monachi ad Anselmum venerunt, nunciantes ei decessum præfati regis. Siquidem secundo die mensis Augusti, qui post primam visionem, quam Lugdunum venatum iuit, ibique illum sagitta in corde percussit, & nulla interueniente mora exiit. Quo Anselmus vehemēti stupore percussus, mox est in acerbissimum fletum effusus. Quod videntes, admirati admodum sumus. At ille, singultu verba eius inter-

Liber de conceptu virginæ.

Hugo Abbas Cluniacensis regis Angliæ damnationē indicat Anselmo.

Fœnile monasterij fulmine inflammatur.

Signo Crucis incendiis extinguitur vir Dei.

Horrenda mors regis Vuilhelmi.

Reuocatur
toto regno
S. Anselm
in Angliā.

Multa pati-
tur ab rege
Henrico.

Iterum ve-
nit Romā.

Responsum
Pontificis ad
regis An-
glic legatū.

Leſus, in
quo ſemel
tātū dor-
miera, re-
uerenter af-
ſeruat.

Lugduni
moratur.

rumpente, aſſeruit, quòd ſi hoc efficere poſſet, multo magis eligeret ſeiſſum corpore,
quàm illum ſic vt erat, mortuum eſſe. Nobis poſt hæc Lugdunum reuerſis, ecce nunci-
us vnus poſt vnum Anſelmo occurrunt, literas ei cum precibus ex parte matris eccleſiæ
Anglorum, & ex parte noui regis Henrici, qui fratri ſucceſſerat, necnon ex parte princi-
pum regni, deferunt, ſummopere poſtulantibus eum feſtinato grefſu redire, & aſſerentes
totam terram in aduentum illius attonitam, omniaque negocia regni ad nutum eius
pendere dilata. Verùm vbi Serberiam ad regem venit, & ei, quid de eccleſiarum inue-
ſtituris in Romano Concilio acceperit, plano ſermone innotuit, turbatus eſt rex ac ve-
hementer indoluit, nec nutū eius in aliquo, ſicut nunciij dixerant, expectare voluit. Quæ
igitur inter eos per duos ſemis annos pro iſto negotio acta ſint, & quot quantasve mi-
nas ac tribulationes Anſelmus paſſus ſit, vel quomodo nunciij ſemel ac iterum Romā
pro mutatione ipſorum decretorum miſſi ſint, quidque effecerint, qui noſſe voluerit,
opus illud, cuius in prologo opusculi mentionē fecimus, legat, & ibi ſingula planè, vt
puto, digeſta reperiet. Poſt quæ omnia rogauit Anſelmū rex, quatenus ipſemet Romam
iret, & cū nuncio, quem eò directurus erat, cauſa, quæ emerſerat, pro ſuo honore opem
ferret. In quo cū omnes totius Angliæ epiſcopi, abbates & principes acquieſcerent,
& eum pro tanta re, quin iret, nullatenus ſuperſedere debere cōclamarent: ſe quidem
iturum reſpondit, ſed nil, quod vel eccleſiarum libertati, vel ſuæ poſſet obuiare hone-
ſtati, ſuo vel rogatu aut conſilio vnquam Papam acturum, viua voce reſpondit. Itaque
cū Romam veniſſet, à domino Papa Paſchali, qui Vrbano ſucceſſerat, totaque Vrbis
nobilitate honorificè ſuſceptus eſt. Die dehinc conſtituto, Vuilhelmus ille, cuius ſuprà
meminimus, à rege directus, cauſam regis in medium tulit, ac inter alia, quòd rex ipſe,
nec pro regni amiſſione, inueſtituras eccleſiarum pateretur amittere, minacibus ver-
bis aſſeruit. Ad quæ Papa: Si, quemadmodum dicis, rex tuus nec pro regni amiſſione
patietur eccleſiarū donationes amittere: ſcias (ecce coram Deo dico) quia nec pro ſui
capitis redemptione, eas illi aliquando Paſchalis Papa impunè permittet habere.

In his negotium regis ita finem tunc temporis ſumpſit, & Anſelmus alijs atque alijs
cum Papa de Eccleſiaſticarum rerū inſtitutionibus actis, in iter reuerſus, ciuitatem Flo-
rentiam vſque peruenit, & nocte vna in ea quieuit. Lecto igitur, in quo ſopori antea
indulſerat, dominus domūs, eo diſcedente, pro amore decubuit. Cui obdormienti
adſtitit quidam ignoti vultūs homo, monēs vt lecto ocyus decederet. Nec enim decet,
inquit, te tua præſentia loco præripere, quod ex præſentia tanti viri meruit obtinere.
Qui manè conſurgēs, & viſum mēte reuoluens, phantaſmati deputat, ac nocte ſequen-
ti in eodem ſe lecto nihil haſitans collocat. Dormit, & ecce, qui venerat, ſecundò iam
vultu paululum minaci adſtitit, repetens dicta, quæ primò protulerat. At ille experge-
factus, ac viſione, vt primū poſthabita, nocte tertia in ſolito loco ſomno ſe tradit. Cui
obdormienti, idem, qui ſecundò apparuerat, iam tertio apparuit, irati mentem vultu
ac voce prætendens. Quarè, ait, facis, quod iam ſemel tibi & iterum, nē faceres, dixi?
Nunc igitur vel tertio admonitus ſurge, & te à lecto pontificis amodo cohibe.
dico tibi, quia ſi vltra in eo repertus fueris, experieris nihil phantaſmatis eſſe in iſtis, quæ
audis. Tunc ille vehementer exterritus, lecto deſiliit, epiſcopum ciuitatis ſuper negotio
conſulturus celerius adit, ei que ordinem rei in præſentia multorum exponit. Epiſco-
pus autem iam dudum viri ſanctitatem fama diſcurrente edoctus, ac nuperrimè ex col-
locutione illius eam nonnihil expertus, hominis audaciam durius increpauit, & quid
ſtultè & inſipientium more egerit, quòd lecto, vbi vir tantus quieuerat, cubare præſum-
pſiſſet, aſſeruit. Eundem itaque lectum reuerenter deinceps ſeruatum iri præcepit,
& nē aliquis in eo vltèrius iacere præſumeret, iuſſit. Quod vſq; hodiè, vti accepiſmus, ſer-
uatū eſt. Anſelmus autē cū emenſo itinere Lugduno appropinquāſſet, præſatus Vuil-
helmus, comitatum illius deferere volens, interdixit ei ex parte domini ſui regis
redire in Angliam, niſi ipſe omnes patris & fratris illius conſuetudines, poſt poſita ſedis
Apoſtolice ſubiectione & obedientia, ſe ei ſeruaturum certò promitteret. Quod ille
audiens, admiratus eſt, ſciens ſe alia conditione Angliam exiſſe. Perueniens ergò Lu-
gdunum, reſedit ibi ex more antiquo in pace & quiete, propriam præſati reuerēdi Hu-
gonis, cuiusdem vrbis archiepiſcopi, domum inhabitans, & ne ad horam quidem ab his,
quæ Dei ſunt, verbo ſe vel actu elongans.

Accidit autē vna dierum, dum ipſe pater, celebrato ſolenni Miſſæ officio, ſolus, pro-
ut ei conſuetudinis erat, in oratorio per ſtetum Deo ſeſe mactaret, vt quidā homo, pe-
des ſuos baculo regente, adueniret, oratorium ipſum irrumpere geſtiens. Quem frater
& ſocius

& ſocius noſter Alexander, monachus ſcilicet eccleſiæ Cantuarienſis, qui pro foribus
egreſſus patris forte præſolabatur, intuens eccleſiam ſubire volentem, detinuit, ſcilicet
eius quidnam velleret. At ille clamorſa voce ſe oculorum lumen amiſſiſſe reſpondit, ac
velle, vt ſeruus Dei ſibi manum imponeret, ſciens, quòd ſancta merita eius ſibi ſubveni-
rent. Pater igitur clamorē audiens, ſed verba minimè diſcernens, innuit præſato fratri
venire ad ſe, & cauſam clamoris ipſius intimare. Tunc ille: Domine pater, ait, pauper
quidam venit, conquerens ſe in oculis grauiter aſſigi, precaturque per vos ei ſignum
ſanctæ crucis imponi. At ille pio vultu, Iſe veniat, dixit. Itaque terribi ſuper oculos ei-
us, quod petebat, ſignum crucis cum pollice pingens, orauit ſic: Virtus crucis Chriſti
illuminet oculos iſtos, & ab eis omnem infirmitatem depellat, integræque ſanitati re-
ſtituat. It adſpergens eos aqua ſanctificata, hominem præcepit abire. Alexander verò
illum reducens, monuit vt ſi factum viri Dei non viquequaque illi hac vice prima
proſuit, manè rediret, pollicens quòd hoc ipſum illi repetita vice fieri impetraret. Ad
quæ ille: Ego quidem bone domine hac de cauſa non redibo, quia gratia Dei & fidelis
eius famuli, omni cæcitate fugata, clariffimè video. Hæc ita ſcripſi, ſicut ab ore ipſius
Alexandri, qui præſentem ſe fuiſſe teſtatur, accepi.

Rex autem Henricus, vt comperit Papam in ſua ſententia ſtare, mox archiepiſcopa-
tum in ſuum dominium redegit, & Anſelmum ſuis omnibus ſpoliauit. Acta ſunt hinc
inter eos multa, & anno vno ac ſemis indignatio regis non eſt ſopita.

Inter hæc venit ad nos Vualo epiſcopus Pariſienſis, vir benè religioſus, & Eccleſiaſti-
cum conſuetudinum inſtitutionibus ab ineunte ætate imbutus. Hic Romanus &
Apoſtolice legationis miniſterio ſunctus, familiaritate patris Anſelmi ponebatur. Igi-
tur iſte à Roma ad nos veniens, quorundam ſanctorum reliquias ſecum ferebat, quas,
certo comperimus, ſibi Romæ datas habebat. Itaque cum Anſelmo me præſente lo-
quens, innotuit ei, quid reliquiarum à Roma ſecum derulerit. Ad quod cum ille Deo
gratias ageret, epiſcopus vnum os, quod de capite ſanctæ martyris Dei Priſcæ eſſe aſſe-
rebat, & pyxide protulit, & id qualiter adeptus fuerit, illeò ſubinferens, ait: Romæ eram,

in oratorium nominata martyris, in quo beatiffimus Apoſtolorum princeps Petrus al-
tè ſacravit, vetuſtate conſumptum, dirutum eſt, & corpus martyris in noua recoden-
dam eccleſia, me adſtante, ieuatū eſt. Igitur cum loci ipſius Cardinalis reliquias in ſuo
are haberet, & ipſe idem mihi familiaris exiſteret, os iſtud, quod videtis, de ſacro cor-
pore ſumptum, mihi pro ſigno mutui amoris dedit. Finierat præſul in iſtis. Aſt ego ca-
pitari reliquiarum habendarum amore illectus, vt ex ipſo oſſe mihi partem daret, de-
gere poteris, tuum ſit. Accepi, & en extrā, quàm ſperabam in principio mei conatūs,
mihi particula in dextra manu remanſit. Cumque de paruitate ipſius mœrorem
animi diſſimulare nequirem, & vt ſemel adhuc frangere inde mihi liceret, magnopere
preſtem, rupit deſiderium meum Anſelmus, & ait: Noli noli: quod habes, ſufficiat tibi.

In veritate quippe dico tibi, quia pro toto auro, quod Conſtantinopoli & vltra citrà ve-
haberetur, non omitteret domina ipſa, cuius eſt, quin illud ſibi vindicaret in die reſurre-
ctionis cunctorum. Quamobrem ſi debitam illi reuerentiam exhibueris, æque ſuſcipi-
as, ipſum ex hoc hucusque ſeruari. De quo oſſe poſt plures dies Petrus quidam, mona-
chus Cluniacenſis, vir ſuo tempore magnæ authoritatis, qui camerarius erat domini
pape Vrbani atque Paſchalis, ad nos veniens, à me percūctatus eſt, quid ſentiret. At ille,
vbi me referente accepi, qualiter id adeptus fuiſſem, vera omnino eſſo conſeſſus eſt,

quæ epiſcopus inde dixerat, ſequæ præſentem fuiſſe aſſeruit, quando idem os à corpo-
re martyris ſublaturum, à Cardinali ſuſceperat.

Post hæc tum pro exercendo Eccleſiaſticæ diſciplinæ rigore, tum pro eccleſiarum
in Angliā conſtitutarū releuatione, relicta Burgūdia, Anſelmus ad Franciam iuit. Quod
regi Anglorum Henrico innotuit, rogatus ad eum in Normāniam venire: ibique rex,
timore ſimul & amore Dei correptus, reueſſiuit illū de ſuis, & in amicitiam eius re-
cepit eſt. Conuerſante dehinc Anſelmo in Normannia, reuerſiſq; Balduino & Vuil-
helmo, qui ex iuſſu regis atque pontificis Romam pro exploratione negotij, quod de in-
ueſtituris eccleſiarum inter eos conſequē verſabatur, directi fuerant, Vuilhelmus in An-
ſelmum ad regem vadit, ac in breui Beccum ad Anſelmum regreſſus, rogat eum ex parte
regis, vt iam ſopitis retroactis querelis, ocyus Angliā viſitaret. Cui cum ille promi-
ſiſſet acquieſceret, & iter aggreſſus, Gemmeticum veniret, infirmitate, nē iter expleret,
mibi

Cæcum ſa-
nat Crucis
ſigno &
aqua be-
nedicta.

Vualo, Pari-
ſienſis epi-
ſcopus.

Nota de
altari.

En quanti
fecit vir tū-
tus ſancto-
rum reli-
quias.

Reuocatur
à rege Hen-
rico in An-
gliam.

Obſerua
providenti
am Dei.

Virio diui-
na in sancti
viri obtre-
ctatorem.

Phreneticū
curat.

Redit in
Angliam.

Rex Angliæ
Normanni-
am obtinet.

Libertas ec-
clesiæ in A-
glia restitu-
itur.

A P P E N D I X.

inibi detentus est. Qua sopita, Beccum reuertitur, regem Angliæ transfretaturum illic præstolaturus. Vbi cum pro reditu omnes exultatio mira teneret, ecce infirmitas Anselmi renouata, & ipsum lecto, & subuersa exultatione, graui cunctos mœrore prostrauit. Igitur ipse nec manducare, nec aliquid, vnde salutem eius sperare possemus, facere poterat, & de morte illius tantum nos formido immensa tenebat. Inter hæc vt in cibum aliquid sumeret, diligenti cura petebatur, sed ille nihil sibi animo esse, quomodo poterat, anhelu spiritu fatebatur. Nobis tamen preces multiplicantibus, tandem ne penitus negando, nos magis magisque grauaret: Fortè, ait, de perdice comederem, si haberem. Quid plura? Per campos & syluas dispersi sunt quique suorum, & dies vnus in requirenda perdice casso labore consumptus. Contigit autem, vt vnus ex monasterij seruientibus ipsa die per vicinam syluam iter fortè caperet, negotio, quo alij occupabantur, nihil intendens: & ecce in via, qua gradiebatur, bestiola, quam martiram vocant, perdice in ore ferebat. Quæ bestiola, viso homine, suam ei prædam reliquit, sibi que fuga conseruit. At ille perdicem assumens, ad nos detulit. Ex qua æger noster refectus, statim meliorari ab ægritudine cœpit, ac demum indiès melius meliusque habendo, pristinam esse sanitatem adeptus.

Post hæc episcopis & abbatibus, qui exequiarum illius causa conuenerant, in suaremeantibus, remeauit etiam Radolphus Abbas S. Marrini Sagiensis, qui vnus erat ex eis. Vnus igitur ex omnibus hominibus eius per viam cœpit Anselmo detrahere, & quodmeritò nullus infirmitati eius compati deberet, præsertim, inquiēs, cum ipse cibo & potu salutis suæ, si remora iactantia velleret, facili succurrere posset, maledica voce adstruere. Quod Abbas audiens, hominem monuit vt sileret, nec de tanto viro quid sinistri vitæ proferret. Quæ ille subsannando despiciens, & in his, quæ cœperat, furore quodam, exagitatus persistens, equo calcaribus instittit, vt ab Abbate elongatus, liberiùs ederet, quod suæ mentis amaritudo sibi proponeret. Verùm cum ipse præpeti cursu ferri gessiret, ac remissis habenis ocyùs ire inciperet, quem sedebat, quadrupes corruit, cumque magno cum dedecore tergo suo excussit, ac per deuexum montem longo rotatu precipitatum, à viri blasphemiam linguam compescere docuit.

Dehinc in Assumptione beatæ Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ, rex Henricus Beccum adueniens, omnia, quæ inter se & Anselmum de sepedito negotio rederant, moderante sedis Apostolicæ sanctione, deleuit, atque de singulis, ad quæ tenderat, suæ illum voluntatis compotem fecit. Cum igitur Angliam repetendi iter Anselmus ex causis aliquantisper demoraretur, rogatus ab Abbate Beccenſi, dedicauit Capellam vnâ, infra curiam ipsius cenobij sitam. In qua dedicatione quidam clericus, phrenesis valitudine tunc nouiter captus, à suis est ante pontificem ductus, illicoque ad benedictionem eius à suæ mentis alienatione sanatus. Cum post hoc prospero cursu in Angliam venisset, magno sanctę ecclesię gaudio & honore susceptus est. Indè eundem diebus nonnullis, vir quidam Anglus, nobilis quidem & diues, valida corporis infirmitate grauat, ab Anselmo sibi panem à se benedictum transmitti per nuncium petijt, & accepit. Vnde paululum gustans, iuxta fidem suam statim conualescere cepit, integręque sanitati donatus, Deo & Dei viro ex corde gratias egit.

Integræque sanitati donatus, Deo & Dei viro ex corde gratias egit.
Inter hæc rex in Normannia positus, valdè lætatur, sicut ferebant hi, qui ad nos ve-
niebant, quòd fuerat Anselmi pace positus. Vndè etiam firma sibi spe applaudebat,
suo se dominio totam Normanniam subiugaturum. Quod & factum est. Nam confecto
gravi prælio, fratrem suum Robertum, Normanniæ Comitem, & alios principes, qui
contra illum in bellum venerunt, cepit, innumerisque preceptis, totam terram victor
obtinuit, idque per literas Anselmo gaudenter & gratosus mox intimavit. Omnes ve-
rò, qui hæc gesta tunc temporis audire, ea meritis concordia, quam rex cum Anselmo
fecerat, ascripsere. Ipso anno Anselmus, celebrata paschali sollemnitate in curia regi-
apud Londinum, abiit ad Abbatiam sancti Edmundi, electum inibi Abbatem suum
thoritate roboraturus, & alia quædam officia pontificalia pro suo iure celebraturus.
Quæ ubi sollemniter cuncta peregit, gravissima febre correptus, per plures dies detentus
ad emissionem ultimi status vexatus est. Pro quo illic octavas Pentecostes usque abien-
est, & conciliū, quod se viduatis ecclesijs rex proposuerat collaturū, propter eius abien-
tiam in Calendas Augusti dilatum est. Eo igitur tempore, adunatis in palatio regis Lon-
dini cunctis primoribus Angliæ, victoriam de libertate Ecclesiæ, pro qua diu laborave-
rat, Anselmus adeptus est. Rex enim antecessorum suorum usu relicto, nec personas,
quæ in regimen ecclesiarum sumebantur, per se elegit, nec eas per dationem virgæ pa-
storalis

DE S. ANSELMO ARCHIEP. CANTVAR. LIB. II.
liberalis ecclesijs, quibus præficiebantur, inuestiuit.

scripsit inter hæc Anselmus libellum vnum de concordia præscientiæ & prædestina-
tionis, & gratiæ Dei, cum libero arbitrio. In quo opere contra morem, moram in scri-
bendo passus est: quoniam ex quo apud sanctum Edmundum fuerat infirmatus, donèc
presenti vitæ superfluit, solito imbecillior corpore fuit. Quapropter de loco ad locum
migrans, lectica dein ceps, non equo sedens, vehebatur. Vexabatur præterea frequen-
tibus & acerbis infirmitatibus, ita vt vix illi vitam promittere auderemus. Ipse tamen
numquam pristinae conuersationis obliuisceretur, sed semper aut meditationibus bo-
nis, aut exercitationibus sanctis, aut alijs pijs operibus occupabatur. Tertio igitur anno,
postquam à secundo exilio per regem Henricum reuocatus est, omnes cibi, quibus hu-
mana natura vegetatur & alitur, in fastidium ei versi sunt. Manducabat tamen, naturæ
viam faciendo, sciens se viuere non posse sine cibo. Qua vi per dimidium circiter an-
ni vitam quoquo modo transigens, sensim corpore deficiebat, animi virtute semper
eodem, qui esse solebat, existens. Spiritu itaque fortis, sed carne nimium fragilis, pedes
in prætorium adire nequibat. Artamen consecrationi Dominici corporis, quod specia-
liter in sella faciebat deferri. A quo dum nos, qui ei seruiebamus, eum, quia multum exinde
fatigabatur, declinare niteremur, vix quinto ante sui exitus diem euincere potuimus.
Ergo assidue lecto decubans, anhelata voce omnes, qui ad eum accedere mereban-
tur, in suo quenq; ordine Deo viuere hortabatur. Illuxerat Dominica dies Palmarum,
& nos pro more circa eum sedebamus. Dixit itaque vnus nostrum: Domine pater, vt
nobis intelligi datur, ad Paschalem Domini tui curiam, relicto seculo, vadis. Respondit:
Equidem, si voluntas eius in hoc est, voluntati eius non contradico. Verum si mallet
me adhuc inter vos saltem tandiu manere, donèc quæstionem, quam de animæ origine
mente reuoluo, absoluere possem, graciosus acciperem, cò quòd nescio, vtrum aliquis
eum, me defuncto, sit absoluturus. Ego quippe, si comedere possem, spero conualesce-
re. Nam nihil doloris in aliquâ parte sentio, nisi quòd lassescente stomacho, ob cibum,
quem capere nequit, totus deficio.

perascente dehinc tertia feria, cum ipse verba, quæ intelligi possent, edere iam non valeret, rogatus à Rodulpho Roffensi episcopo, ut nobis, qui aderamus & alijs fidei sub Deo tenerant, suam absolutionem ac benedictionem largiretur, dexteram, quæ malis pateretur, crexit, & signo sanctæ crucis edito, demisso capite sedit. Iam autem cœuentus in maiori ecclesia matutinas laudes decantabat, & vnus eorum, qui circa patrem excubabant, sumpto textu euangeliorum, legit passionem coram eo, quæ illi die ad Missam legi debebat. Vbi autem venit ad verba Domini: Vos estis, qui per vos regnum, ut edatis & bibatis super mensam in regno meo: lentius solito spiritum sanctum accepit. Sensimus igitur eum iam iam obiturum, & de lecto super cilicium & cinctum in manus creatoris emittens, dormiuit in pace. Transiit autem illucescente hora quartæ feriæ, præcedentis Cœnam Domini, quæ erat xj. Kalend. Maij, anno viaticæ eius xij. vitæ verò septuagesimæ sextus.

ex more corpore eius, petijt supra sepè memoratus, rerum Anselmi pro-
pauulo vafe sibi, maiori eius parte perdita, remanserat, inungeretur, sperans atque
eo modo illam vel modicè amplius feruatam iri, nè corrumperetur. Ac-
cipimus, viri industriam amplectentes. Vas ergo ipsius liquoris in manum episcopus
vincturus vultum defuncti, digitum fundo vasis immerfit. Quem ilicò extra-
xi, haudquaquam posse sufficere. Quapropter rogat balsamum, quod confici-
tur in maiori ecclesia seruabatur, afferri, cupiens videlicet vna cum capite,
per qua multa bona atque diuina dixerat & scripserat, tali vinctura hono-
rari. In his cum episcopo eram, & cum in ministerio illo iuuabam. Impressi post cum
digitum meum, & aequè aut certè minùs digito eius madentem extraxi.
Rogatus episcopus mihi vas in palmam versare, si fortè inde aliqua gutta deslue-
requequit: & ilico, stupentibus, cunctis, liquor desiliens, copia sui manum meam

Missa quo-
tidie audit,
licet imbē-
cillis.

UC 21

Vir sanctus
Christo
otū red. if
mirum.

Want
your ad
placed

peruenit
ex ysaia.
cuo.

compleuit, & superfluxit. Hoc ipsum secundo & tertio ac sapiens factum est. Et quid dicam? Tantam abundantiam balsami vas ferme vacuum ministravit, ut in tacto vase ecclesiae, non solum caput & manus, sed brachia, pectus, pedes quoque & totum corpus, non una, sed sapiens repetita vice, omni ex parte inungeremus. Dehinc more summi pontificis vestibus est sacris indutus, & in oratorii debita cum veneratione delatus.

In crastino autem, cum sepultura traderetur, sarcophagus, qui illi fuerat pluribus retroactis diebus prae paratus, longitudine quidem & latitudine aptus, sed profunditate magna ex parte minus habens inuentus est. Quod considerantes, animo deficiebamus, nulla scilicet ratione pari valentes, ut superiori lapide pressus, sua integritate aliquatenus laesus priuaretur. Cum itaque in hoc plurimi fluctuarent, & alij sic, alij vero sic rem posse componi dicarent: quidam ex conferta multitudine fratrum, acceptum baculum episcopi Rossensis, qui funeris officium praesens agebat, per transuersum sarcophagi super corpus patris ducere coepit, & iam illud omni ex parte corpori iacentis premere, magna nobis exinde admiratione permotus, inuenit. Ita ergo venerabile corpus patris Anselmi, Cantuariensis archiepiscopi ac Primatis totius Britanniae, sepulcro inclausum, quid conditio fortis humanae habeat in se, omnes, qui pertransierunt, sui exemplo monet attendere. Sane in obitu & post obitum eius multa à multis visa narrantur, quae gloriam eius, quam pro meritis suis eum recepisse à Deo non dubitamus, attestantur. Quibus tamen scribendis laborem intrare nolimus, magis videlicet eligentes silentio nostro omnes, qui dormiendo ea viderunt, pares facere, quam ista scribendo, illa non scribendo, vnum alij, quasi potiora viderit, anteferre. Ut enim cuncta scribantur, infinitum negotij est. Aperta denique facta, quae Deus per eum facere dignatus est, & nostrum nudum pro posse digestimus, puto sufficere ad notitiam retributionis & conuersationis vitae eius. Sit itaque Deo omnipotenti & filio & sancto spiritui laus & gratiarum actio, nunc & per omnia seculorum secula, Amen.

DE CAIO Papa & martyre vide To. 1. in Vita S. Sebastiani martyris: itemque in Gestis Susannae virginis & martyris, Tomo. 4.

VITA ET MARTYRIUM S. EPIPODII MARTYRIS LVGDVNENSIS, GRAVITER CONSCRIPTA. Ad stipulantur eis antiqua Martyrologia, & habentur in antiquis manuscriptis egregijs exemplaribus.

23. Aprilis.

I merito virorum fortium facta ad incitamenta posteritatis mandantur annalibus, qui pro terrena libertate vel pro patria inani intentione ceciderunt, relinquentes carnis virtutum breuia monumenta, dum pereunt: quantis praconijs celebranda mors martyrum est, quae mirabili gloriosoque compendio mundum vicit, dum manus suas ad celum porrigunt, dum fidei & deuotionis exempla terrens linquunt, propagantes hominum vitam mortibus suis. Neque enim pro Imperatore terrestri, sed pro rege caelesti perit: non pro patria, quae habetur & amittitur: sed pro illa Ierusalem caelesti, patria sempiterna, quae morte est constructa sanctorum, quae culmina sua caelo inserit: cuius incolae mori nesciunt, cuius libertas iugum tartareae captiuitatis ignorat, cuius libertas cum immortalis gloria & beatitudine perseverat. Etsi autem de praemijs martyrum pauca perstricta sint: quia nequaquam condigne sunt passionis praesentis seculi ad magnitudinem gloriae caelestis, quae erit perpetua & sempiterna: tamen hi sunt sanctorum triumphus, qui merito scriptis proditi, mittuntur ad posteros, ut si eis non contingat occupatio passionis, succensae tamen mentes emulationis ardore, immaculatam vitam, & contritionem corporum, imitatione martyrij illorum consequantur.

Patria caelestis.

Rom. 8.

Vide Eusebii Pamphili Hist. Eccl. li. 5. ca. 1. &c.

Itaque beatissimorum Epipodij & Alexandri conflictus atque victorias, Christo iulius triumphante, referimus: ut fides credentium praemissum & desideret & sequatur exemplum. Igitur principis Antonini Veri decimo septimo Imperij anno, cum per multas provincias gentium furor defuisset, praecipue in Lugdunensi vrbe bacchatur est: in qua pro sui magnitudine quanto maiores debebant populi, tanto eius gentium

DE S. EPIPODIO MARTYRE.

copiosior rabies aestuabat. Iudices, officiales, tribuni, milites, vulgus certatim, indiscere passionibus atque nominibus, ad succedentes memorias perueniunt: Innumeros velis vitae liber tantum continet. Nam post vastissimam martyrum stragem & saeuientem passionum crudelitatem, de qua etiam Christi famuli, quos tunc illustrissimae vrbes Vienna & Lugdunum tenebant, ad ecclesias Asiae & Phrygiae scripta miserunt, cum peccat ad integrum Christi nomen à gentilibus crederetur extinctum: per prodicionem domesticam Epipodius & Alexander occultè operam dare catholico cultui Praesidi nunciantur: quos ille indagine sollicita, religionis reliquias in illis extinguere cupiens, praecipit inquiri.

Epistola Viennensis & Lugdunensis ecclesiae ad Asianos &c.

Verum intermisso paulisper ordine passionis, quanti qualisque fuerint, par est explicare. Et Alexander quidem natione Graecus fuit: Epipodius vero, Lugdunensis ciuitatis indigena. Porro eos paruulos scholae contubernium, & charitas iam virilis in primis aetate coniunxerat: & ita literis eruditissimi, concordia crescente, ad Deum profecti sunt, ut cum fuerint Christiani, & à clarissimis parentibus instituti, ad religionis tamen incitamenta se mutuo prouocarent. Nam sobrietate, parsimonia, castitate, fide, opere misericordiae ita Deo sese hostias dignas preparabant, ut in consummationis meritum profecerit gloria illata martyrij. Erant ambo iuuentutis flore conspiciui, neque adhuc coniugalibus nexibus implicati. Sauiiente autem persecutione, implentes euangelicae verò occultè septa murorum, in eo vico, qui propter incisam petram situs est, tugurium cuiusdam religiosae & fidelis viduae, etiam sine vllis comitibus, introierunt. Cumque quisor inuenit, eosque per angustum cellulae aditum fugientes manus infesta corripuit: qui ita trepidis insilientes irruerant, ut S. Epipodius calceamento pedis vnius, dum pauidus prosiliret, priuaretur: quod postea fidelis mulier, tanquam thesauros si- re repertos, occuluit.

Epipodij patria.

Virtutes.

Matth. 10.

Itaque captos etiam ante discussionem carcer recepit: quia manifesti putabatur criminis nomen esse, ipsa appellatio Christiana. Deinde post triduum, vinctis post tergum manibus, ante Praesidis statuuntur tribunal: quos saeuissimus iudex, adstante & impudente gentium multitudine, de nomine & professione interrogauit. Illi verò & voce, & popularis conclamatio attollitur, & in innocentes simul omnium infamia incurrit. Potestas eos increpat, & furor suum huiusmodi clamore testatur: Etiam nunc incursus deos immortales humana temeritas perseuerat? Etiam nunc conuelluntur principum sanctiones, & vno eodemque maiestatis crimine Imperator impugnatur & numina? Vbi sunt tormenta, quae intulimus? vbi cruces? vbi gladij? vbi bestiae? vbi venia laminae? vbi districtio, etiam ultra mortis terminos procurata? Extincti sunt homines, sepulcra non extant, & tamen Christi memoria perseuerat. O puniendi, quod dabitis: ac ne se inuicem exhortentur, aut muniant sermone vel nutibus, cieclo Alexandro, qui est aetate firmior, Epipodius applicetur. Quem scilicet singulariter delectas est, ut in intentione prauis propositis perseueres, & pereas. Nos immortales deos amamus, quos vniuersitas populorum, quos etiam nominibus proprijs sacratissimi principis venerantur. Nos deos colimus laetitia, conuiuijs, cantionibus, laudibus, comestione & lasciuia: vos verò hominem crucifixum, cui placere non possunt, qui his omnibus perfruuntur: qui licentiam respuit, qui ieiunijs delectatur, qui, damnatis voluptatibus, tristem & infecundam diligit castitatem. Quid verò tribuere beneficij cuiquam potest, qui se tuere à vilissimorum insectatione non potuit? Quae quidem omnia idcirco ad hanc beatitudinem perfruamus.

Capitulum S. Epipodius in carcere mittitur.

Minus iudicis.

Blanditur iudex Epipodio.

Ad hanc beatitudinem perfruamus. Non iram me Christi ac fidei Catholicae armauit affectus, ut meum misericordiae tuae figmenta permoueant. Pietas enim ista, crudelitas vobis perire, gloriosum est. Semper enim Dominum nostrum Iesum Christum, quem crucifixum commemoras, resur-

Epipodij constantia virilis, & oratio sapientissima.

resurrexisse non nōsti: qui ineffabili mysterio homo pariter & Deus, famulis suis tramitem immortalitatis instituit, & ad caelestia regna perducit. Sed ut communiter tecum loquar, quia alta non recipis, nunquid ita cæcata mens tua est, ut nescias hominem ex animæ & corporis duplici constare substantia? Animæ imperio, corporis seruitio magis utimur. Turpitudines, quibus demones vestros colitis, oblectant membra corporis, mentes interimunt. Quæ autem illa vita est, ubi partis potioris detrimenta capiuntur? Nos pro anima aduersus corpus bella suscipimus: nos pro anima aduersus vitia dimicamus. Vobis venter deus est, & in morem pecudum, post ingluuiem prodigam, finem vite presentis, mortis iudicatis occasum. Caterum nos, quicumque vobis persequentibus interimimus, dum tempora amittimus, vitam ingredimur æternitatis.

Ceditur pugnissos martyris, & ille sit constantior.

Gladio S. Epipodius scilicet.

Iudex verò responsi huius liuore & admiratione defixus, iracundiaque simulante commotus, admirabile eloquentiæ domicilium, id est, os martyris elidi pugnorum ichibus iubet. Ac deinceps S. Epipodius illato dolore constantior, mixtis cruore dentibus, hæc verba profudit: Christum cum patre ac spiritu sancto Deum esse confiteor, dignumque est, ut illi animam meam refundam, qui mihi & creator est & redemptor. Itaque mihi vita non tollitur, sed mutatur in melius. Nec interest, infirmitas corporis quo sine soluiatur, dummodò anima calis inuecta, ad suum reuertatur authorem. Cum hæc beatus Epipodius constanti assertionem loqueretur, imperio truculenti iudicis eculeo suspenditur, circumstantibus hinc inde lictoribus, ut latera eius impressis vngulis tulerentur. Tunc subito populi terribilis clamor factus est, petentis, ut vel obrueretur imbre saxorum, aut membratim diuisus, saeuientium insania carperetur. Sed de furore omnium tarda erat crudelitas iudicantis. Metuens autem Præses, ne magis vim perferret, & per seditionem, potestatis ac iudicij reuerentia turbaretur, ad sedandum circumfusa multitudinis præcipitem & insanum furorem, causamque commotionis extinguendam, eductum extra tribunal, gladio raptim feriri iubet. Itaque quanto infestior fuit inimicorum tumultus, tanto citius, dispositione diuina, consummatio accelerata est martyrij: ut puerum suum, de passione ac persecutoribus triumphantem, velocitatis Christus remuneraret, qui est benedictus in secula, Amen.

Quæ hoc loco sequuntur de Alexandro, socio Epipodij, Lector infra offendet die 24. Aprilis.

Ex Gregorio Turonen. De Gloria Martyrum Cap. 50.

Photinus Episcopus.

Irenæus.

Nota mira, cula.

Igitur martyrio consummatus gloriosus Photinus Episcopus, qui Lugdunensi pre fuit urbi sacerdos, per certaminis nobilis meritum inuectus est celo. Cui & merito & sanctitate condignus Irenæus successit Episcopus, per martyrium & ipse finit. Hic in crypta basilicæ beati Ioannis sub altari est sepultus: & ab vno quidem latere Epipodius, ab altero verò Alexander martyr est tumularus. De quorum monumentis si pulvis cum fide colligatur, extemplo medetur infirmis. Magna enim claritas in crypta illa continetur, quæ, ut credo, meritum martyrum signat.

CERTAMEN SANCTORVM ET GLORIOSO RVM MARTYRV, ACEPSIMAE, IOSEPH, ET AEITHA le, ex Simeone Metaphraste.

22. Aprilis, quo die latina eos habuit Martyrologia.

Acepsimæ virtutes.

Erebat in Christianos Saporius rex Persarum, & Magis, qui erant pars Persarum, iussit ut eos persequeretur. Qui etiam acriter inuadentes, eos, quos persequerentur, coegit colere ignem & solem. Qua de causa beatus quoque Acepsimas ab eis comprehenditur: qui ortus quidem erat ex patria Naësson, (quæ est quidem sita in finibus Persarum: est autem episcopali ornata dignitate) ætate senex, ut qui esset octoginta annos natus: senex prudentia, mitis & moderatus, ab ira alienus, abstinenter vitam agens, egenos impertiens suis facultatibus, intentus, orationibus, forma elegans, anima elegantior: & externis moribus ijs, qui illos cernebant, significans internam constitutionem, & factis & verbis pietatem enuncians, & vitæ & rectorum dogmatum magister effectus Christianis. Quo factum est, ut totam aduersariorum aciem tanquam aduersus fortissimum antagonistam in se euocaret.

Circa

Circa quem quidem, etiam antequam comprehenderetur, sit tale quid propheticè: Puer quidam demulcebat eius caput, purgans à pediculis, qui ei afferebant molestiam. Id ergo amplexus: Beatum est, inquit, hoc caluum caput, (erat enim glabrum) quod quidem propter Christum suscipiet martyrium. Ille autem verbo fuit lætatus: & puerum statim vicissim complexus: Fiat mihi, o fili, inquit, secundum verbum tuum. Cum autem quidam familiaris & amicus Acepsimæ adesset, cum hæc dicerentur, (erat verò is quoque vicinæ ciuitatis Episcopus) subridens rogauit puerum, dicens: Dic mihi, o fili, scis ne de nobis aliquid? Puer autem à Deo inspiratus: Tibi quoque, inquit, ad tuam redeunti ciuitatem, non licebit eam videre: sed è vira excedes in pago, qui dicitur Aethradaran. Quæ quidem ambobus euenerunt, sicut puer prædixerat. Sed hæc quidem, antequam martyr esset comprehensus.

Pueri cuiusdam varietia.

Cum autem esset captus, & duceretur per domum suam, propè accedens quidam familiaribus: Dispone aliquid de domo tua, ei dixit in aurem. Ille verò: Hæc, inquit, (illam manu ostendens) non est amplius domus mea. Ego enim mox migro in domum supernam. Cum autem fuisset in ciuitate Arbel, & productus esset ante principem Magorum, (erat verò ei nomen Adrachus) rogauit eum, an esset Christianus. Postquam autem magna voce hoc fuisset confessus: Sunt ne ergo, inquit, vera quæ fama celebrantur, quod contemnas iussa regia: & quod vnum prædicas Deum contra edictum nobis audiuiti, sunt vera. Vnum enim Deum prædico conuenienter ijs, quæ sunt apud nos, scripturis: & eis, qui ad me ventitant, consulo ut hoc dogma teneant & tueantur. Magus autem: Audiuimus, inquit, te alijs præstare prudentia, quæ longo tempore & experientia comprobatur. Nunc verò non, sicut audiuius, licet nobis in te aut sanæ mentis, decreta regia despicere, & solem splendidissimum & ignem nolle adorare, quæ quidem ipse quoque Rex adorat? Respondit Christi Pontifex: Valdè mihi videtur desipere imperium Persarum, quod dimisso creatore, statuerit colere res creatas. Quis enim sanæ mentis in animum induxerit, Dei honorem tribuere ei, quæ facta sunt à Deo, sicut vos facitis, vos impiè gerentes, & hic ipse Rex venerat: Ille autem: Nos impia, inquit, facere audes dicere, qui tale elementum adorationis & solem vinificum colimus, o tu verè impie & nugator, & vanæ defensor: Sed nisi tu cesseris iussui Imperatoris, & adoraueris eos, quos ipse adorat: Deum crucifixum.

Constantia sancti senis.

Deinde diuinus senex: Tibi obstruatur os scelestum, o execrande, si putes te tuis minis mihi posse persuadere, ut deficiam à patrio dogmate, quod didici ab incunte ætate, & ad hanc conseruari canitiem. Si autem neque me, ut dicis, eripiet senectus, neque Deus, quem colo, à vestris manibus: non ideo id, quod est præstantius, mutabo deterius à me exigetur commune hoc naturæ debitum. Non adorabo solem, non colam ignem. Nemo meam irridebit senectutem: nemo mihi dabit vitio, quod sim vitæ cupiens, ut qui breui vita vendiderim tantorum bonorum beatitudinem. Propter hæc irragine quidem torum solum restagnaret, nullus autem relictus esset locus corporis illæ. Cum verò parum esset relaxatus à plagis, iubet eum rursus vinctum catenis sisti ante tribunal. Dicebat autem: Vbi est Deus tuus, quem colis o Acepsima? Veniat, & te è meis manibus eripiat. Deus meus, inquit ille, o sceleratissime, qui calum implet & terribilem, potest me è tuis manibus eripere. Tu autem cum sis terra & cinis, in quem audes superbiere? sub quo sternetur putrefactio, cui vita est morte grauior, qui viuente Deum non cognoueris: propterea tanquam flos agri exiccaberis, & vita miserabiliter euerfa, non esse igne Deum, sed ipsum quoque alium nōsse opificem, qui est etiam Deus omnium, quæ cadunt sub adspæctum.

Præclaræ voces sancti martyris.

His maiore ira incenso Mago, grauiore catenæ sanctum circumligarunt: & eum tunc interior accepit custodia. Die autem sequenti comprehensus etiam fuit maximè reuerendus presbyter Ioseph, ortus ex pago, qui vocatur Bethlabuca, quod exponitur, Recte scribentis: ipse quoque senex & iam intra terminos Dauidicos, ut qui esset septuaginta annos natus. Senectuti autem decori erat quædam gratia, & species venerandus.

Ioseph presbyter comprehensus.

randos canos reddebat latiores: cuius anima quidem zelum spirabat, & dogma Christianorum mirandum in modum defendebat. Summè verò is deditus erat temperantiae, & continebatur cor eius metu diuino. Præterea autem comprehenditur etiam inprimis colendus Diaconus Acithalas. Eum pagus aluit Bethnoadara, vir & spiritu feruens, & qui Christi charitate valde accendebatur. Erant autem ei mores propensi ad arguendum, & pleni dicendi libertate instar magni Eliae, ut qui vita, ut opinor, sequerentur libertatem & animæ puritatem. Florebat verò in eo quædam quoque grauitas, quæ ei conciliabat ab omnibus venerationem. Cum autem ambo producti fuissent ante iudicem, is toruo oculo eos intuebatur: O genus, inquit, perditissimum. Cur in simplices homines irreperentes, & vestris doctrinis eorum oculos præstrigentes, deducitis ad falsam Christianorum religionem? Beatus autem dixit Ioseph: Nos nec uti præstigijs, nec fallere didicimus. Verum autem & stabile dogma defendentes, eos, qui errant circa religionem, deducimus ad veritatem, docentes adorare vnum Deum, qui est cum alijs rebus Dominus solis & ignis. Dixit verò Magus: Quodnam autem dogma est veritati consentaneum? id ne, quod Rex totius terræ ipse & eius procures defendunt, an quod viles & abiecti homines, sicut vos, qui decepti estis, prædicant?

Responsam
Christi sacerdotis.

Fallacia &
vanitas diuitiarum.

S. Ioseph
virgis asper-
rimis caedi-
tur.

Acithala
constans re-
sponsum.

Viles quidem & abiecti homines sumus nos, respondit Christi sacerdos, hoc iubente Christi præcepto, quoniam non in diuitijs & superbia visum est Deo nostro vitam hominis dirigere. Et idèd nos sæpè nostra sponte nos humiles reddimus, facultates nostras prodigentes pauperibus, pro ijs nos accepturos æternas expectantes diuitias. Nam si in congregandis diuitijs studium poneremus, tantum ex nostris manibus commodi percepissemus, & tantas opes collegissemus, quantas nec tibi quidem licet, qui eas colligis ex pauperibus, & metis alienos labores. Nos enim proprijs manibus laborantes, iuste quasitis pauperes impertimus. Vos autem soli auaritia dediti & plura habendi cupiditati, non solum nihil ipsi operamini, sed præterea etiam auferitis aliena. Quoniam verò nos quoque dicis amare diuitias: quodnam in eis bonum inesse animaduertentes, nos ad eas parandas desigeremus? Non sunt ex fugitiuæ & valde infideles? Non hodiè quidem huic adsunt, cras verò migrant ad alium, priori domino quodammodo abnegato? Non magnam in eum, qui possidet, concitant inuidiam? Non ex labores & bella apertè architectantur? Non latronum & furum attrahunt oculos? Quod si dicis ex ijs aliquam oriri voluptatem, aut gloriam, magnum quid esse reputas? quid nam ea differt à somnijs & umbris? Parua affecit voluptate: deinde cum aduentaret vespere, extincta est & redacta in nihilum. Quod si etiam in præfenti vita parum manserit, mors tamen iam adueniens, eam quoque habet simul abeuntem. acerba autem supplicia eum, qui se hic dedit voluptatibus, tenebunt perpetuò.

Hæc cum sic dicerentur, interpellans Magus: Has, inquit, prolixas mittens nugas, maximo deo soli & igni cultum, ut par est, exhibe. Ad hæc dixit Christi adorator: Ne erres, neque putes te hoc vnquam tuis esse contemplaturum oculis: me, inquam, relictò effectore solis & ignis, illius opera adorare, & adeò repugnare meis verbis & doctrinæ. Crudelissimus autem Magus, postquam audiuit hæc verba, ira accensus, iubet statim eum extensum verberari virgis mali Punicæ, cuius rami erant spinosi. Cum verò sacras illas carnes lanieret filij interitus, Ago tibi gratias, dicebat athleta, in cæli extendens oculos, quod dignatus sis me meo sanguine tinctum, peccati sordes purè ablucere. Lictores autem propter ea, quæ dixerat, in ipsum magis ira repleti, tum plagis ita cōsiderunt, ut vox quoque ei interrumpereetur. Deinde duabus catenis circumdatum, includunt in carcere, ei pulchrum vel inuiti solatium dantes Acepsimam. illic enim fuerat prius inclusus.

Ad venerandum autem adspiciens Acithalam Iudex, qui erat animo implacabilis: Tu verò quid dicis, inquit? Implebis ne iussum Regis, & adorabis maximum solem, & gustabis sanguinem, & cum muliere habebis consuetudinem, & liberaberis ab ijs, quæ tibi impendent, malis: an eris etiam, sicut alij, contumax & inobediens? Christi autem Martyr Acithalas, verè semper florens & celestis planta pietatis: Tua, inquit, immunda & canina appetitionis est hoc munus, sanguinem gustare, & pro Deo, quæ Dei sunt, colere. Absit autem, ut ego adeò cæcutiam corporis & animæ oculis, ut hunc visum, ad eum vsque cōsistam, & Deum omnino putem id, quod apparet: & non ulterius progrediar synceriores oculo cogitationis: & Deum quidem id, quod mouet rem

rem verò creatam repurem id, quod mouetur. Si autem mihi sic iudicanti & plagas & mortem minitaris: non idèd mihi persuadebis, ut discam tuum dogma, & negem veterem religionem. Propter hæc iratus impius: Sed nullus, inquit, sana mentis mortem obrēm nec tibi credendum est dicenti te paratum esse mori pro tuo dogmate & religionem. Respondit sanctus: Vestri, qui à vana spe pendent, & nullam æternæ vitæ habent expectationem, postquam hinc excefferint, iure existimari poterint esse & vitæ cupidi, & amantes corporis. Quorum autem spe vera & firma alitur anima, quod & ea sit immortalis, & sit rursus cum suo corpore coitura post mortis dissolutionem, & æternæ vitæ futura particeps, ijs præfens vita res est parua & contemnenda, & mors minimè terribilis. Verax est enim Deus noster & magister, qui dicit: Nolite timere ab ijs, qui occidunt corpus: animam autem non possunt occidere.

Tunc iubet vir ille ferus eius quidem manus alligari poplitibus, & longum lignum in medio vtriusque transdigi: sex autem viros robustos ab vtriusque ligni extremis conscendentes, fortiter premere sacrosanctum illud corpus, de industria factis saltibus, & ossa eius confringere & dissoluere. Deinde etiam mali quoque Persicæ virgis cum verberari. Indomitus autem ille athleta, & cuius nulla re frangebantur spiritus, perinde ac si nullum dolorem sentiret à tam insigni cruciatu, magno & excelso animo adspiciens ad iudicem: Ut videtur, inquit, corpora hominū, quæ discerpuntur, tibi aliquā afferunt voluptatem, instar canum aut coruorū eis impleri cupienti. Scias ergo, me nullā ducere rationē horum tormentorū, quæ à te inferuntur. Aut ergo noua excogita supplicia, aut scito me ea nihili facere. Magus autem statim conuersus ad lictores: Cur, inquit, miserecorditer flagris ceditis impijs? Videte enim, quomodo dum ei parcitis, ad nos incescendos contumelijs maxima inuehitur libertate. Illi verò, veluti quodam stimulo eius sermone excitati, tam fortiter inuasērunt, ut ex grauitate eorum, qui ascenderant, & ex vehementia eorum, qui tendebant, & ex crudelitate eorum, qui flagellabant, compages quidem corporis ei fuerint dissolutæ, ossa autem sint contracta, & carnes sint discerptæ. Eum ergo portantes, quoniam pedibus minimè uti poterat, tanquam onus aliquod projiciunt vi in custodiam, in qua etiam inclusum erat illud par sanctorum.

Cum quinquedies præterissent, eos è carcere eduxerunt, & duxerunt in locum, qui vocabatur Paradisus, prope quod erat templum ignis, qui ab eis colebatur. In quo cum præfessisset ille sceleratus, Ocyus mihi dicite, inquit sanctis, an adhuc permanetis in eadem stulta cogitatione: an consiliū mutaueritis in aliquid melius & salutare. Sancti tantum cogitationē, in ea adhuc persistimus, & perpetuò persistemus, non minis, non tormentis, non donis, nullo denique alio omnino mutati: Sed vnum Deum adoramus, & serui Magus, aliud rursus nouum excogitat tormentū, & iubet eos cingi funibus per axillas & lumbos & tibias, in vnoquoque autem cingulo lignum iniici & circumagi, & fune vehementer torqueri. Quod cum factum esset, erat acerbum spectaculum, & mirabantur oculis lachrymabile. Nam ligna quidē circumagebantur: funes autem conuertebantur: & carnes inde premebantur, & ossa conterebantur. erat verò valde grauis conuersio: etenim ijs quoque, qui procū erant remoti, audiebatur fragor ossium. Erat autem id, quod eis dicebatur inter tormenta: Voluntati regis nolite repugnare. Deinde resistunt. Atque erat quidem hora tertia, quando cœpit tormentum, vsque ad sextam autem sic patientibus athletis est productum.

Defessus itaq; Iudex, iussit eos rursus abduci in carcerē. Quamobrēm fuerunt abducti, non suis pedibus, sed portati ab alijs, quod ij essent omnino morte affecti. Imperatū autem fuerat custodibus, ut si deprehensus fuisset aliquis, eos vel cibo vel potu vel indumento impertiens, is vltimo subiceretur supplicio. In hunc ergo carcerem coniecti Christi milites, omnem afflictionem, omnem vexationem propter ipsum sustinentes, triennio in custodia, inuenientes consolationē, nisi aliqui ex ijs, qui erant simul vincti, commiserant custodes, eorum quidem calamitatum miserebantur & lenectutis: sed cum non possent facere, quod ad eorum pertineret curationem propter metū iudicis, solum eorum malis dolorem accipiebant, & afferebant lachrymas commiserationis.

Ingens con-
stantia mar-
tyrum.

Acepsimas
horrendum
in modum
flagellatur.

Reddit spi-
ritum.

Sanctorum
reliquie, the
sacred inde-
ficients.

825

Itidē Iō-
seph cædi-
tur.

Creditur et-
iam Aethi-
las, iudicis
crucimen-
ta irridens.

Fortiter cō-
temnit ty-
rannū blan-
dientem.

Nota spē-
taculum
unē mife-
andum.

te dolores
narryrum.

permitteretur vlli ex Christianis ad eos accedere, & eorum vllam curam gerere. Quædam autem mulier pia & timens Dominum, quæ habitabat in finibus huius ciuitatis, in tempesta nocte venit ad carcerem: & multis pecunijs delinitis custodibus, effecit vt sanctos latenter acciperet, & domum suam, quæ non longè aberat, seruorum suorum manibus portatos duceret. Deinde ijs productis, qui nec loqui quidem poterant, eis abstergit faciem: lenibus autem quibusdam medicamentis sedat eorum dolores, mundis alligat linteis, vnguentis vngit preciosis, & in omnibus ostendit, quàm esset pia & Christi amans, osculans quidem membra martyrum, & eis illachrymans: sanie autem, quæ ex eis distillabat, seipsam inungens.

Cum vix tandem autem ad se redisset Ioseph: Tua quidem, inquit, in nos misericordia & munificentia, o sacrosancta mulier, Deo erit accepta & nobis, qui pro eo decertamus. Nos autem tam immodicè deslere, est multum remotum à vera & certa spe Christianorum & nostra fide. Cui honestissima mulier: Mihi quidem animus est gaudio repletus, consideranti, quod Christus vobis tantam dederit fortitudinem, vt magno animo ferretis tantam dolorum acerbiter: magis autem letata essem, si vos vidissem martyrio consummatos. Lachrymari verò est proprium humanæ naturæ, quæ mouetur misericordia eius, quod est sibi genere coniunctum. Sed non oportet te dolore affici, neque lachrymari propter nos, respondit diuinus Ioseph, cum omnino scias, quod quæ propter Christum suscipiuntur afflictiones, æternam concilient letitiam & regnum cælorum. Die autem illucescente, rursus latenter restituntur in carcerem.

Cum sex autem menses præterissent, deponitur quidem à magistratu is, qui sanctos acceperat, vt lapidibus obruerentur: alius autè eo sanior, ei succedit, nomine Zerothi: cui etiam Rex imperauerat, vt comprehensi Christiani, Christianorum manibus obti, interimerentur. Cum ergo venisset ad ciuitatem, & ignis templum esset ingressus, vt ignem adoraret, ei dixerunt ignis adoratores: Sunt quidam hic iam longo tempore Christiani in tuta inclusi custodia, qui prius, vt nobis fuit significatum, grauissimis subiecti supplicijs ac tormentis, non potuerunt induci, vt suam abnegarent religionem. Hæc cum ipse audiisset, eos statim iubet sisti pro tribunali, & eis dicit: Cum rex Sapores munitas quidem & validas euerterit ciuitates, & multas gentes oppugnatu difficiles degerit in seruitutem: quomodo vos, qui estis quidem in eius potestate, eius autem terrore habetis vsum fructum, perinde ac qui ab eo defeceritis, eius iussa tantopere despiciatis? Ad hæc Ioseph ille admirabilis: Si tyrannidem, inquit, & rebellionem aliquam mouissemus aduersus Regem vestrum, oporteret omnino ipsum illatis armis & coacto exercitu nos inuadere: aut alium certe aduersus nos mittere, qui esset & manu fortis, & rerum experientia præditus, & ad ducendum exercitum idoneus. Sed tantum abest, vt nos talia aggrediamur, vt non alium, sed te aduersus nos emiserit, qui cum sociis potius, quæ degunt in thalamis, quàm cum viris pugnare studuerit. Nos enim nos ipsos tanquam oues tradidimus ad occisionem, vt qui didicerimus esse subiecti omnibus potestatibus.

Dixit Præses: Me ad iram, vt videtur, prouocans, vt viram tibi citius adimam, nos hic insectaris contumelijs. Sed non assequeris id, quod desideras. longo enim tempore & mora te protraham, & multis tormentis te paulatim consumam. Iubet ergo eum summis vinctum à summis pedibus, suspendi capite: exiccatis autem boum nervis ei plagas infligi. Sic ergo venæ apertæ tormentorum violentia, tanquam ex fonte præbebant fluxum sanguinis. Qui verò circumstitebat populus, Iudicem accusans immanitatis, ad misericordiam mouebatur & ad lachrymas, stupens sacrosancti senis tolerantia. Quidam autem ex Magis, qui circumstitebant, secretò accedentes ad martyrem, dicebant: Clam nobiscum ingredi in nostri dei templum, si à multis adspici erubescis, & cum sacrificaris, liberare à supplicijs. Ille autem: Discedite à me, clara voce dixit: Discedite, qui operamini iniquitatem: quoniam Dominus exaudiuit deprecationem meam. Deinde cum tres horæ iam præterissent, iubet eum relaxatum à vinculis coram se sisti. Et quid, inquit, pares iussui Regis, & vitam morti præfers, an non? Respondit sanctus: Absit, vt ego vnquam eam vitam cupiam, in qua me Sol viderit sibi potius, quàm eius affectori, tribuentem adorationem. Quid autem, Est ne tibi, inquit, mors vitæ præponenda? Sanctus dixit: Certe. hæc enim mors mihi vitam æternam conciliat, nec mebis causa multorum bonorum, quæ nec possunt cerni oculis, nec audiri auribus, nec mentibus comprehendi. Ad hæc ille ironice loquens, & veluti irridens martyris responsionem: Magnas

SS. Ioseph & Acithalas sistuntur coram Iudice.

Iterum crudelissime caditur S. Ioseph.

O diaboli fallaciam.

Esa. 64. 1. Cor. 2.

Magnas ergo, inquit, nobis debes agere gratias, si tam multa bona tibi conciliauimus. Omnino autem efficies, vt eorum quoque simus tecum participes, vt qui tibi fuerimus adiutores ad acquirendam talem beatitudinem. Sanctus autem: Nè ironice, inquit, nobiscum agas, o Iudex. Nam nos quidem & inimicos diligere, & ijs, qui nos odio habent, benefacere, à diuino præcepto didicimus. Caterum quandiu sumus viui in vita presentis, quoque sit pars & fors in futuro in Dei bonis, quæ dici nequeunt. Non est autem nobis datum vel à supplicio eripere, vel bona dare. hoc est enim in solius Dei positum potestate, qui habet etiam potestatem iudicandi viuos & mortuos.

Dixit Præses: Eiusmodi contentionibus missis in præsentia, & ijs bonis, quæ à te solentur, pare Regis imperio. Te enim talibus & tantis subiiciam supplicijs, vt per te alij quoque persuadeantur Christiani, ea, quæ tenent manibus, nequaquam commutatum ijs, quæ spe apprehenderunt. Sanctus autem: Hoc, vt ipse quoque nosti, maxime cupio, quæ me citissime transmitti ad æternas mansiones. Quod si mihi alios innumerabiles toruleris cruciatus, aut etiam post te alius, consummatus inueniar in Christi gratia. Hæc enim Deum me confirmantem, propter quem hæc pati constitui. Non ero autem, vt tu dicis, Christianis adhortatio ad negandam pietatem propter tua tormenta, sed incitamentum potius ad verum Dei cultum. Ipsi enim me videntes in tali sententia tuos vilipendere cruciatus, habebunt pulchrum exemplar fortitudinis, nec de facili illis, quem imitentur. His auditis, Præses beati senis interrita constantia obloperetur, iubet portatum ab aliquibus, quoniam ingredi non poterat, rursus includi in carcerem.

Deinde adspiciens ad beatum Acithalam: Te ne quoque, inquit, inuasit idem flumen, & maximi luminaris recusas adorationem? Respondit præco veritatis: Viuit Dominus Iesus Christus, viui Dei filius, in quem speravi à iuuentute, quod immutabilem habeo cogitationem: nec mihi vllus persuaserit, vt Dei honorem tribuā rebus ab ipso creatis. Postquam hæc audiuit ille superbus & barbarus, iubet sanctum alligari talis, & ligno appendi. Ille autem magna voce predicabat se esse Christianum. Magis erat flagris cadendo impius, quàm sanctus aliquid loqueretur remissum & indignum: quæ pro Christo est ostendenda, fortitudine. Iubet ergo eum de ligno deponi, & iussu loci induci Manichæum, qui coram martyre apertè suam abiureret religionem. Iubens ergo torquere Manichæum, cogebar ad negandum. Ille autem primum quidem resistebat, & aduersus plagas videbatur decertare. Cum autem violentius verbera inuenirentur, qui flagellabant, & cum plagæ vehementer vrgerent, victus à doloribus, statim inficiabatur: &, Anathema Maneti & eius dogmatibus, exclamabat. Afferunt itaque ad eum formicam, iubentes interficere. Ille autem eam statim accepit & interfecit. Propter quod sanctus latitibus diffusus, & ob id, quod factum fuerat, ridens propemodum: Grauius passus, inquit, defecit adorator Manetis: & eadem fecisse est conuictus, qui deum suum interemerit. Ego autem me ipsum beatum existimo, vt Paulus, quod Christi virtute apertè corroboratus, qui dixit: Ego vici mundum: conseruo spiritum meum inuictum.

Propter hæc ira repletus insanus iudex, spinosis mali Persicæ virgis iubet sanctum verberari. Plage autem sic eum confecerunt, vt propè esset murus, & nec sentiret quidem verbera, quæ infligebantur. Quamobrè cum eum traxissent, tanquam iam mortuum, foras eiciunt. Quidam autem ex Magis, cum forrè illud corpus vidisset nudatum, & naturæ contemplatione motus esset misericordia, panno eum operit. Qui veniant eum apud Præsidem: qui cum acerbis statim cedit flagellis, & ab immiseratione tradunt in custodiam. Cum verò accepisset iudex, maximum quendam Præsidentem nomine Saborium, in eius vicum aduenisse, qui appellabatur Macellaria, ei mandatum examinationem. Ille autem non minus impius & sauius, quàm præcedentes, adspiciens ad sanctos: Vestram, inquit, reueritus canitiem, & vestra misertus verba liberati, omnibus iucundam vitam lucrificatis. Sancti autem tanquam vno ore respondunt: Carniuoris canibus mos est sanguinem gustare, non hominibus. Tibi verò defecit.

Marth. 5.

Nullis minus frangitur Christi martyr.

Acithalas denique flagellatur.

Manichæus hereticus defecit in tormentis à suo Manete.

Iohan. 16.

* mortuus

Post

Rursus ce-
duntur fan-
ci.

Vide S. Io-
seph in im-
piu iudicem
facinus.

S. Ildandul.

S. Ioseph
abit e vita.

Vltio diui-
na in im-
pios.

Item S. Aci-
thalas.

Nota rem-
miram.

Postquam autem iussit sanctos flagris cadi, eorum misericordia moti, qui circumsta-
bant: Decoctione, dicebant, gustata loco sanguinis, seruemini, & liberemini ab ijs, quæ
vobis imminet, supplicijs. Illi verò responderunt: Absit, vt vel gustu, vel vlllo alio mo-
do inquinemus puritatem nostræ fidei, & hanc longævam senectutem dedecore affici-
amus. Versutus autem ille Præses & admodum malus: At si ad vos, inquit, pura caro
fuerit allata, ne eam quidem gustabitis? Sancti dixerunt: Ex immundo quidnam mun-
dum, & ex pollutis tuis manibus quidnam fuerit impollutum? Omnibus ergo missis his
tuis machinationibus, in nos velis citò proferre sententiam. Frustrà enim laboras at-
rem verberans, & per inscitiam eum pulsans, qui non potest domari. Cum ergo com-
muniter cum ijs, qui confidebant, consultassent, & tulissent sententiam, vt sancti Chri-
stianorum manibus obruerentur lapidibus, congregant Christianorū multitudinem:
cum quibus comprehenderunt etiam admirabilem illam Ildandul: & cum beatorum Io-
seph rursus exportassent, sistunt eum in Prætorio. Sanctus autem annuit Præsidi, vt ad se
accedat propius, vt qui arcanum aliquid esset ab eo auditurus. Cum is verò statim ac-
cessisset propius, martyr os implens saluq, execrandum illum vultum conspuit: &
Non te pudet, inquit, o impudentissime, tam immaniter & tam hostiliter in hanc con-
munem insultare naturam, & corpus iam morte affectum, rursus producere ad exa-
minationem? Ille autem ab ijs quoque, qui confidebant, propter hanc nimiam eru-
delitatem probris affectus, & mirandum in modum irrisus, ad suam cathedram redit
pudore affectus.

Cum autem sanctum paulò longius dimouissent, & manus ponere vinxissent, fossam
ei fodiunt, & cum ad lumbos vsque demissum, infodiunt. Deinde comprehensos cir-
cumsistunt Christianos: & pulsantes, iubent eos virum inclytum appetere lapidibus.
Cum quibus sacrosanctam quoque Ildandul, vt similia faceret, vrgentibus, dixit illa: Ni-
hil vnquam à seculo tale fuit audirum, vt cogatur foemina extendere manum aduersus
viros sanctos, quomodò vos nunc facitis: qui aduersus inimicos quidem non decerta-
tis, in nos autem arma rollitis, & patriam, quæ degit in pace, sanguine & cæde impletis.
Illi verò obelisco longæ arundini alligato, eo sanctum pungere imperabant. Illa au-
tem: Absit, inquit, vt ego id faciā. Nam ego id prius lubenter cordi meo affixero, quam
per ipsum sanctum corpus vel minimum attingam. Sic illa quidem virilem ostendens
constantiam, conspecta est potentior, quam cogitarent paricidæ. Sanctum autem tam
crebris lapidum niuibis obruerunt, vt cerneretur solum caput, reliquo corpore obru-
to lapidum congerie. Quod quidem caput cum quidam ex impijs principibus vidisset
adhuc moueri, iubet vni ex lictoribus, vt accepto lapide, quantum poterat manus ca-
pere, in id desuper immitteret. Quod quidem cum factum esset, & pondere lapidis qui-
put esset contritum, beatus Christo tradit preciosam animam. Atque venerandū cum
dem illud corpus, adhibitis custodibus, cõseruabatur tanquam thesaurus aliquis. Cum
tres autem dies præterissent, & iam aduenisset quartus, extitit magnus & terribilis ter-
ramotus. Deinde cum sic apparerent fulgura, & maxima tonitrua cum eis erumperet,
ignis è caelo demissus, custodes quidem redigit in cinerem: lapidum verò congeriem
educit tanquam puluerem, Deo omnibus reddente manifestum honorem in martyre:
corpus autem non apparet, seu quòd Deus prouidisset, vt id transferretur ijs, quos ipse
nouit, modis: seu quòd hominum manus id sustulissent.

Venerandum autem Acithalam cum in vicum, qui dicitur Patrias, abduxissent, effi-
ciunt vt Christianorum manibus ipse quoque obruatur lapidibus. Cuius corpus mo-
nachis quidam ex ijs, qui illic habitabant, noctu aduenientes, inscientibus custodibus
id auferunt, re vera furtum laudabile facientes, & rem luce dignam, non tenebris. De-
inde cum ei iusta fecissent, deponunt in quodam loco insigni. Quo autem in loco san-
ctum contigit interim, facit Deus admirabiliter quiddam, dignum & sua potentia, &
gloria martyris. Planta quædam myrti illic enata, efficitur omne genus morborum li-
beratio. Cum quinque ergo annis per hanc plantam sic fierent miracula, qui gentium
falsam tenebant religionem, inuidia moti, & non ferentes intueri hæc miracula ad
confutandam falsam eorum religionem, plantam excidunt radicibus. Multi verò ex
ijs, qui erant animo purgati, longo tempore videbant lucem in eo loco, & diuinas
virtutes ascendentes, & gloriam emittentes ei, qui sanctos suos glorificat. Consum-
matus autem fuit Christi martyr Acithalas mense Iunio, eandem constantiam & for-
titudinem, quam ij, qui ante ipsum fuerunt consummati, ad mortem vsque ostendens,
auxilio & gratia Christi veri Dei nostri: Quem decet gloria & honor, cum principio ca-
rente

ante eius patre, & sanctissimo & viuifico spiritu, nunc & semper & in secula seculò.
Amen.

Hucusque omnia ex Metaphraste: cui subiungemus ea, quæ Sozomenus de Millee-
piscopo, quem hoc ipso die, id est, 22. Aprilis habent Latina Martyrologia, in historia
libro 2. cap. 13. annotauit, interprete Latino Ioanne Christophorono Anglo. Per
temporis, inquit, etiā Milles martyrio occubuit, qui primum apud Persas militauit.
postea autē, relicta militia, vitæ genus planè apostolicum excolere cepit. Fertur, il-
lum, cum esset episcopus vrbis cuiusdam in Perside creatus, multos sæpenumerò cru-
entius perpeßum esse, verbera etiam & distractiones membrorum pertulisse. At cum
non in ea ciuitate posset ad fidem Christianam traducere, agrè & iniquo animo
frenem, ciuitatem execratum esse, indeque decessisse. Non longo post tempore, cum
primarij viri illius vrbis in regem peccassent, exercitum cum trecentis elephantis eo
prosecutum, vrbem euertisse, & velut agrum colentes, in ea sementem fecisse.

Mille verò peram solum, in qua sacratum Euangeliorum librum habebat, secum
portantem, Hierosolymam precatum se contulisse: indeque in Aegyptum ad visendos
monachos, qui ibi artem debebant, concessisse. Quæ autem, quamque admirabilia, &
quæ diuina facinora ab isto Mille edita fuerint, testes sunt Syri, qui eius res gestas &
vitam literis prodiderunt. Mihi certe satis visum est, hæc de eo & de his, qui in Perside,
regante Sapore, martyrium obiērunt, hæcenus discernisse. Nam tormenta illius infli-
cta aut quoniam fuerint, ex quove loco, aut quo genere cruciamentorum martyrio de-
fundo sint, aut quibus supplicijs affecti, vix à quoquam percenseri potest: quippe cum tā
vari cruciandi modi à Persis tāto cum studio ad crudelitatem inuenti fuerint. Verum,
summarim dicam, fertur, viros ac mulieres, quorum nomina recensēbantur, mar-
tyrii id temporis pertulisse ad numerum sedecim millium: at multitudinem eorum, mar-
tyrum præter hos trucidati sunt, ne numero quidem comprehendī posse: & propterea
difficile visum esse Persis, Syris & incolis Edessæ, qui multum de hac re laborabant,
eorum nomina percensere.

De S. Mille
episcopo,
quem La-
tina Mar-
tyrologia
Melitum
vocat.

Innumeri
martyres
sub Sapore
rege Pers-
iarum.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI THEODO-
RI, SICEORVM ARCHIMANDRITAE, A GEOR-
gio presbytero, eius discipulo, eiusdemque mansionis præfecto conscripta.
Est apud Simeonem Metaphrastem.

Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui 22. Aprilis
ab antiquis temporibus seruos suos, tanquam stellas, ac-
cendit in terra, vt populum suū regerent, & quæ ad virtu-
tem pietatemque pertinent, edocerent: quos nunc etiam, tan-
quam lucidos solis iustitiae radios, ex dulcissima sancta-
tum scripturarum lectione veneramus: vt primum inno-
centiæ typum Abel, Enoch virtute præstantem, iustum
Abraham, Isaac fidelissimum, & Christi figuram expri-
mentem, Iacob simplicem, castum Ioseph, Iob patientis-
simum, Moysen legislatorem, supplicem Samuelem, Da-
uid mansuetissimum, zelantem Eliam, Eliseum rerum
mirabilium effectorem, Esaiam eloquentissimum, vene-
abilem Hieremiam, Ezechielem Cherubin descriptorem, Daniele ora leonum ob-
stantem, tres pueros ignem extinguentes, Zachariam sacerdotem, in omnibus Dei
mandatis iustificationibusque sine reprehensione incedentem, Simeonem senem, &
lumen in vltis suis gestantem, Iohannem Baptistam solitudinis incolam & pro-
phetis antecellentem, duodecim chorum Apostolorum, in omni regione ac ciuitate
ad Christum traditam disseminantium, martyrum cœtus, qui cum sanguine suo æ-
quarant, sanctorum patrum Concilia, à quibus Apostolica doctrina dogmata sunt
firmata, & alios complures, qui in veteri & nouo testamēto extiterunt, quorum in
vltis libris fit mentio, quosque ego propter multitudinem silentio præterui, magis in
vltis tantum vobis in medium proferens.

Sanctorū
catalogus.

Dan. 6.

& 14.

Dan. 3.

Luc. 1. & 2.

do largitus est, ut in singulis hominum aetatibus disseminari, tanquam stellæ quædam, virtutum & certaminum & miraculorum splendore fulgerent, ut eorum doctrina omnes eruditi, & certaminibus roborati, miraculisque confirmati, impiorum infirmitas torpescerent, & in Christi regnum & gloriam ingrederentur: ubi promissa ab ipso recondita sunt illa bona, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se. Sic & in hac ætate benignus ipse Deus noster, quasi splendidam quandam stellam, radios suos emittentem, beatum nobis Theodorum ostendit: qui fuit veluti firma quædam columna, & diaboli artes patientia superavit: qui fugavit demones, ægrotantibus reddidit sanitatem, pater exultantium pupillorum, nutritor pauperum, nudorum indumentum, tutus periclitantium portus, per fugium miserorum, peccatorum dux ad penitentiam, baculus inopum, consolator afflictorum, socius Apostolorum, sanctorum particeps, incola regni celorum, templum Spiritus sancti: qui multos in celum duxit, omnibus virtutibus excelluit, vberem habuit fontem, ex quo sanitates emanabant: qui ab ætatis initio ad Deum accessit, ei quoque ad finem usque vitæ gratus fuit, verèque Theodorus nomine & factis extitit. Quæ obrem oro vos, patres & fratres, ut dum vitam eius expono, benignas mihi artes vestras præbeatis. Præclara profecto sunt, & admodum utilia, quæ pro viribus accurate sum explicaturus. Incipiam enim ab ijs, quæ puer gessit: nam illa quoque etiam oblectamenta frugis plena. Vos igitur, qui ad audiendum accessistis, etiam atque etiam oblectamini, ut meam imbecillitatem adspicientes, me studiis & precibus vestris adiuvetis, ut munificus & pater luminum Deus, peccatorum meorum oblitus, mihi indigno tantæ gratiæ & benignitatis & sapientiæ suæ tribuat, ut divina & admirabilia huius sancti viri facta valeam enarrare.

In Galataram regione est oppidum, quod Siceon appellatur, subiectum Anastasiopoli primi Ancyrensis principatus. Distat autem Anastasiopoli duodecim passuum millibus. In huius oppidi medio est publica regij cursus via, in qua diversorium erat, ubi puella formosissima, nomine Maria, commemorabatur cum matre Elpidia, & sorore Despenia: quæ quidem ibi commemorantes, quæsum faciebant. Eo tempore imperante piæ memoriæ Iustiano, contigit, ut inter magistratus vir quidam, nomine Cosmas, in equestribus certaminibus clarus, ad partes illas iudex mitteretur. Qui cum in diversorium illud venisset, perspecta Maria, amore illius captus est, & cum ea concubuit. Conceptit mulier ex eo, & in quiete stellam vidit ingentem & claram, & eam in vterum suum descendere: expectataque ac timoris plena, ipsi Cosmæ vi sum narravit. Qui: Serva te, inquit, mulier, si forte te Deus adspiciat, & tibi dei factum, Episcopatus sorte dignum. Et egressus mane, laus discessit. At mulier cum ad sanctum quendam senem in loco, sex millibus passuum distante, habitantem venisset, narravit ei somnium, quod viderat. Qui: Magnus profecto vir, inquit, enader puer, qui ex te nascetur, & plurimum valebit non apud homines, sed apud DEVM. Lucida enim stella regiam significat gloriam, ut iudicant sapientes viri, qui somnia interpretantur. Verum hoc de te dicendum non est: sed splendida virtutum & gratiarum gloria, tibi per stellam abs te perspectam significatur, quam DEVS in tuum foetum insudit. Solum enim servos suos, antequam edantur in lucem, in vtero adhuc existentes sanctificare. Hoc cum adisset & Theodosius Anastasiopolis Episcopus, idem iudicavit.

Expleto igitur partus tempore, Dei servum peperit, & paucis post diebus, ut Christianorum mos est, tulerunt eum ad sanctam Orthodoxorum Ecclesiam: & a sacerdotibus baptizatus est in nomine sanctæ Trinitatis, & Theodorus appellatus est. Vixit nomine perspicuum fieret, eum Dei donum futurum. Cum autem sextum ægeret ætatis annum, cupiebat mater eius, ut in regia civitate ad militiam educaretur. Itaque cum zonam illi auream, & vestes preciosas, & res alias necessarias parasset, de itinere cogitabat. Verum qua nocte profectura erat, sanctus ei Dei martyr Georgius apparuit: & Quodnam, inquit, mulier de puero consilium cepisti? Ne frustra laborem suscipias, Rex enim, qui in celis est, ipsum sibi requirit puerum. Et somno mulier mane excitata, somnium suum cum lachrymis enarrauit: Appropinquat, inquit, mors filij mei: atque ita labore itineris superfeldit. Et cum octo esset annorum puer, cum magistro literis imbuendum tradidit. Is eum Dei gratia maxime omnium esset ad discendum aptus, multum profecit in literarum sapientia: & ab omnibus diligebatur. In ijs autem, quæ agebat probabatur. Nam & cum pueris ludens, eos vincebat.

sedbat. Iurare tamen, aut maledicere, aut aliud quicquam absurdum facere, nec sibi ipse, nec alij cuiquam permittebat. Quod si ex rebus ludicris lis aut pugna aliqua oriebatur, cum statim dirimebat.

Erat autem domi eius vir quidam pius, nomine Stephanus, qui cibos artificiose conficiebat. Nam mulieres illæ postea, relicta vita meretricia, ad bonam frugem redierant, & pie casteque vivebant, multosque Principes & in dignitate constitutos hospitio susceperant, & honorem hunc Stephano, qui in arte illa peritus erat, acceptum referebant. At ille quicquid præmij vel à sœminis ipsis, vel ab hospitibus accipiebat, in Ecclesijs impendebat: & manè ac vespere precationibus vacabat: & in sanctis Quadragesimæ diebus, cum omne cibarium genus mulieribus ministraret, ipse præter pauca panis frustula & aquam, eaque ad vespem, nihil gustabat. Amabant hunc virum mulieres, & propter ipsius modestiam & humanitatem colebant ut patrem. Puer autem videns eum ita continentem, diuino amore inflammatus, vitam eius cœpit imitari. Sic enim dei quorum intuentes exitum conversationis, imitami fidem. Optimum est enim gratia stabilire cor, non escis, quæ non profuerunt ambulanti in eis. Esca enim non commendat nos Deo.

Hunc animi eius zelum ignorantes mater & aliæ mulieres, cum è Indo literario domum hora prandij rediret, cogeant eum ut secum ederet. At ille amplius hora prandij non reuertebatur, sed ad vespem usque ieiunus in ludo literario manebat. At ille vespere, cum esset domi suæ, ad Ecclesiâ cum viro pio Stephano se conferebat: & precationibus incumbens, Christi corpus & sanguinem percipiebat. Atque ita domum reuertens, nihil aliud, nisi iam dicta panis frustula & aquam, sumebat. Cumque eum & a sœminis, & à Stephano moneretur, ut ederet, monitis eorum noluit acquiescere. Oravit autem mater magistrum ipsius, ut hora prandij puerum dimitteret: videret enim illi persuadere, ut exiguum saltem leguminum cibum sumeret, quoniam proper in ediam, & quia tardius vesperebatur, nimium gracilis euadebat. Magister igitur illud Davidis exaudiret: In Domino confido, quare dicitis animæ meæ: Transgrederis montem sicut passer: cum è scholis discederet, in asperum montem vicinum conferebat, ubi sancti martyris Georgij templum erat. Perspicue verò ab ipso sancto tanquam ab aliquo adolescente, eò ducebatur: & in oratorium ingressus, diuina scripturarum lectioni vacabat. Post meridiem autem ad scholas reuertebatur. Non venisset, ipse se excusans respondebat, coactum esse in scholis manere, quod non cupideret teneatur. Itaque mater rursus magistrum monuit, ut filium cum eadem pueris dimitteret. Ille verò respondit, se id semper fecisse, ex quo primum ab ea dimitteret monitus.

Cum autem accepisset, eum ad sancti martyris Georgij ecclesiam sese conferre, misit quosdam è servis suis, qui eum inde abstraherent. Illi puerum ad matrem adduxerunt, quæ comminata est illi atque præcepit, ut recta ad se è scholis rediret. At ipse non obsequens consuetudinem servavit, à qua mater eum nec admonitionibus, nec minis, nec verberibus potuit auocare, nec initam ab eo abstinentiæ rationem interrompere. Cum autem decimum ætatis annum impleveret, quodam morbi genere, quod reuocatur, tulerunt igitur eum in templum sancti Iohannis Baptiste, quod non longe à templo Domini nostri IESU CHRISTI, ex qua duæ super ipsum mortis laborantem roris stillæ deciderunt: statimque Dei gratia subleuatus conualuit, & rediit domum.

Cum autem inter matrem & reliquas mulieres dormiret, accedens Christi martyr Georgius, puerum, illis profundissimo interim somno oppressis, excitauit, priusquam quidem sub Stephani specie, deinde sub propria persona: Surge, inquit, puer, illuxit aurora: ad precandum in sancti Georgij oratorium ingrediamur. Puer autem cum lætitia & alacritate, cum esset adhuc tenebræ, domo deduxit illum in illud oratorium. Ac multis quidem in via demonum dolis terrebatur. Improbis illi, ac veritatis inimici sub luporum aliarumque fœræ forma puerum terrebant.

Eius ad
huc pueri
ieiunia.

Psalmi.

Prandij
tempore,
in orato-
rio vacat
lectioni sa-
cræ.

Mirum è
ius ieiunã-
di studiũ.

Imago
Christi.
Nota mi-
raculum.

Dæmones
terrent eũ-
tem puerũ
ad eccle-
siam.

Aaaa 2 tantes, & hant.

832
tantes, & vndique eum inuadentes, vt deuoraturi, a bono proposito abducere conabantur. Verum Christi martyr illum educto gladio defendebat, vt ab ipsis feris lædi non posset, alacriusq; deinceps reuerteretur. Hoc autem cum puer quotidie frequenter, mater & reliquæ foeminae, quæ cum illa erant, eum in lecto manere non cernerent, suspicatae sunt illum in templo pernoctare. Et mirabantur, quomodo in medio ipsarum dormiens, repente posset, nemine sentiente, surgere. Metuentes igitur, ne à teris deuoraretur, (Lupus enim tunc illac vagabatur, qui pueros deuorabat) ipsum terrabant, ne ad oratorium iret, præsertim ante Solis exortum, propterea quod locus ille desertus & periculosus esset. Quorum ipse consilij non acquiescens, præfinita hora à matre excitat, ad oraculum se contulit. Mulieres verò diluculo puerum non inuenientes, ira commotæ, capillis eum inde abstraxerunt. Mater autem verberatum filium ad lectuli spondam alligauit, nec cibum illi dedit. Verum nocte illa sanctus Dei martyr Georgius gladio accinctus foeminis apparuit, strictoque gladio, irruit aduersum illas minabundus, & : Abscindam, inquit, vobis capita, quia puerum cæditis, & ad me ire prohibetis. Iurantibus autem illis, se id amplius non effecturas, remisit minas, atque discessit.

Nota visi-
onem.

Eius soror
Blatta.

Visio S.
Theodori.

Vide pueri
solitudinem
& silentium

Tentatio
diaboli.

S. Georgi-
us eum
liberat.

E somno igitur excitatæ, soluerunt puerum, blandis eum verbis orantes, ne sibi succenseret, quod vapulasset : & ex ipso quasi erant, cuius fretus auxilio, sic ante lucem prodiret. Quibus ille: Primum, inquit, cum Stephano egrediebar : nunc autem formosissimo ac venustissimo iuvene comite egredior. Et ipsa agnouerunt eum esse martyrem Georgium, quem in quiete conspexerant, cuius præsidio munitum puerum amplius non prohibuerunt, dicentes: Dei voluntas fiat. Habebat & sororem paruulam, nomine Blattam, quæ magno ipsum amore complectebatur, & adiuuabat ad opus Dei, & cum ipso ad oratorium sæpe interdum ventitabat, studebatque laborem ipsius subleuare. Quodam die, cum iam multum in literis profecisset, in sancti martyris Gemelli templum, domui suæ propinquum, ingressus, in eo noctem transiegit, viditque se quodammodo apud Regem adstare, cum magna interesset militum copia, & mulier adesset purpura ornata. Audiuit autem ipsum Regem ita se alloquentem: Strenue pugna, Theodore, vt perfectam in cælesti militia mercedem accipias. Ego insuper in terra quoque te coram hominibus gloriosum & illustrem reddam. His auditis, somno solutus est, & cum duodecim esset annorum, propter Christi Regis, quem viderat, adhortationem incitatus, coepit ad præstantiora salutique conuictiora contendere, seque in vna domus suæ cellula continere ab Epiphania usque ad ramos oliuarum. Et duabus Quadragesimæ hebdomadibus, prima nimirum & media, neminem prorsus alloquebatur, sed soli Deo vacabat. Abstinencia autem pristina utebatur.

Cæterum cum veritatis hostis diabolus cerneret eum spiritalia & præclara contra se arma possidere, vt eum perderet, cogitabat. Quodam igitur die Geronij condiscipuli ipsius personam induit, & super asperam quandam rupem, quæ Tzidrama vocatur, eum adducit: & cum in locum excelsum conscendisset, Saluatoris illi tentationem obijciens: Si vis, inquit, optime Theodore, virtutis tuæ specimen dare, deorsum desili. At ille loci altitudinem intuitus, respondit: Loci me terret altitudo. Atqui, diabolus inquit, tu solus inter omnes pueros me fortior iam eras, vincebasque me: nunc autem hoc ego non metuo, sed me deorsum projiciam. Caue, respondit Theodorus, ne id facias, ne præceps labaris, & pereas. Illo autem confirmante, se id sine periculo facturum: Si tu, inquit Theodorus, id feceris, ego item faciam. Stans igitur, diabolus super petram, desiliit: & rectus ad Theodorum clamauit: Ecce, inquit, ego saltaui: si vales, & tu idem effice, vt videam, vtrum hac item in re, quemadmodum in cæteris, sis generosus. Puer autem saltus magnitudine territus, considerabat Geronium nunquam antea tam audacem fuisse. Præstò interim fuit Christi martyr Georgius, apprehensa pueri manu, illum eum abduxit, & considerabat Georgius, appropinquatque pueri manu, illum eum abduxit, & considerabat me, & ne audias tentatorem illum, qui animam tuam quaerit: neque enim Geronius est, sed nostri generis inimicus. Atque sanctus martyr in oratorio suo puerum constituit.

In quo ille dum moraretur, mater eius & auia quodam die multis eum blanditijs cohortabantur, vt domum suam reuerteretur, dicentes, se multos præclaros amicos expectare. Sed puer ea scripturæ verba non ignorans: Amicitia huius mundi inimica est apud Deum: Et, Qui vult huius mundi amicus esse, inimicus DEI constituitur.

833
Nimirum: Non enim potest quisquam Deo amicus esse, & Mammonæ: noluit illis obsequi, vt inde discederet: sed mundi diuitias spernens, easque abijcere cupiens, zonam sibi & torquem atque armillas adimens, ea proiecit in conspectu ipsarum: Scio, inquit, vos vereri, ne hæc amittam, & idcirco me obseruatis. Accipite igitur, ac discedite. Ego enim hinc non recedam. Quibus illa sumptis, cum eum flectere non possent, abiierunt. Totus enim animo defixus erat in Domino, cuius imitator, & eius vestigia sequens, parentes fugiebat: & ad Deum accurrens, diuitias & domos relinquebat, vt centuplum acciperet, & vitam æternam possideret: quemadmodum, qui hæc promissit, Dominus ait: Qui vult, inquit, venire post me, abneget semetipsum, & negauit, & animæ tanquam aduersarium affligens ac subigens, crucem in fronte gestabat. Atque vt Petrus, & Iacobus, & Iohannes, & reliqui Apostoli, relictis omnibus rebus, secuti sunt Iesum: sic & puer hic, scripturarum testimonijs fidem habens, eas imple studebat.

Iacob. 4.
Luc. 16.

Luc. 9.

Cōtemnit
diuitias.

Castigat
corpus su-
um.

Matt. 4.

Volens igitur Danidem in canticis imitari, coepit Psalterium ediscere. Magno autem cum labore usque ad sextumdecimum psalmum edidit: sed decimumseptimum nullo modo percipere poterat. Quamobrem cum in oratorio propinquo sancti Christophori meditando commoraretur, & non posset ediscere, humi prostratus, Dominum obsecrabat, vt se ad psalmos facili memorie commendandos idoneum redderet. Clemens autem Deus, qui dixit: Petite, & dabitur vobis: id illi concessit, quod flagitabat. Cum enim surrexisset, & Saluatoris imagini supplicaret, dulcedinem melle suauiore sensit in ore suo: & Dei munus agnoscens, dulcedinemque deiterni memoriae commendauit. Atque ita omnes Ecclesias frequentabat, psalmis & canticis spiritualibus canens, & laudans Dominum. Et ubicunque sancti memoriam celebrauit, eo se promptè conferebat. Vnde in peruigilio sancti martiris Euretii Iopolim, quod oppidum quindecim passuum millibus distabat, hora coepit profectus ieiunus, cum & precationibus incubuisset, & diuina Christi mysteria percipisset, cursu circa mediam noctem rediit, necessariaque comedit. Sic enim erat in cursu velocis, vt, facta sponcione, tribus passuum millibus cum equis currendo certaret, & vinceret.

Matt. 7.

Facile totum
Psalterium me-
morie com-
mendat.

Eccle. 6.
Psal. 17.

4. Reg. 4.
Eccle. 4.

Miraculū.

Dei puer
in orato-
rio.

Iam cum ex Proverbijs didicisset: Vbi audiēris esse virum prudentem, vigilia ad eum: Cum sancto enim sanctus eris, & cum electo electus eris: maximo Dei seruorum desiderio tenebatur. Et ubi audiebat esse virum iustum, cum inuisebat, vt institutam ipsius vitæ rationem disceret. Et apiculæ instar, virtutum eius flores legens, tanquam vaticum quoddam domum reportabat. Erat igitur sanctus quidam pater, nomine Theodorus, duplicem spiritus gratiam accepit: sic & ipse per eius benedictionem magnis virtutibus & gratijs dignus efficeretur. Nam patris benedictio domum & filiorum labores confirmat. Hunc vir sanctus cum adspexisset, & florentem in ipso virtutis diuinitus agnosceret, hilari eum vultu suscepit, & subridens: Amas, inquit, fili, magnus illo fieri. Et cum ibi magna esset siccitas, egressi ambo sub dio, constiterunt ante concham illic sitam prope templum sancti Iohannis Baptistæ. Et beatus ad puerum: Petram demittat: ex quo intelligemus, vtrum simus in numero iustorum. Precantibus autem Deus emisit in terram. Qua Domini benignitate latatus est senex: & puero respondens: Posthæc, inquit, quicquid proposceris Dominum, largietur tibi. Imple igitur id, quod cupis, & Dominus Deus erit tecum, vt corporis ætate simul & virtutibus iuueas. Cum igitur puer a sene benedictionem accepisset, & cum salutasset, domum suam reuersus est.

Sed quartumdecimum iam agens ætatis annum, decreuit omnino domui suæ renuciare, & in oratorio vivere. Qua quidem re cum mulieribus constituta, se conuocauit in oratorium, & in eo commorabatur. Verum mater eius, cæteraque mulieres, beatam eius institutam vitæ rationem ignorarent, à qua ille, quannus puer adhuc esset, nullo modo recedebat, ei panes puros, & varias voluctum carnes, tum elixas, tum

affas afferebant. Quæ ipse quidem omnia suscipiebat, nè pium ipsarum animum vide- retur aspernari, & quia ieiunium eius erat in abscondito, eis tamen non vesebatur: sed illis discedentibus, exibat ex oratorio, & omnia super petram collocabat: & rursus in- grediebatur. Veniebant autem aues & feræ, atque etiam homines iter facientes, & co- medebant. Cibus verò pueri ex ijs, quæ in oratorio offerebantur, constabat: Quod si ni- hil offerretur, panis illi solus erat satis.

Stat diu-
tissimè in
aqua geli-
da.

Cum autem audisset locum quendam, indè octo passuum millibus distantem, qui dicitur Area, sic à Diana & multis demonibus, qui illic habitabant, occupari, ut nemo illuc, præsertim in meridie, sine certo mortis periculo posset accedere: ipse Iulij Augu- stique diebus, posteaquam horæ tertiæ preces absoluerat, ad eum locum celeriter con- tendebat, & toto meridie illic morabatur, ubi Dianæ domicilium esse dicebant. Sed cū auxilio Dei nihil aduersi reperiret, ad oratorium redibat: ubi sub altaris gradu specum sibi fodit. Ea verò nocte, qua Christi ortus celebratur, cum ad eum clerici quidam & laici conuenissent, cum illis ab oratorio ad flumen transeundum descendit. Ipse autem solus in aquam ingressus, tandiū in ea stetit, quoad omnis Prophetica, & Apostolica, & Evangelica lectio cum toto sacrificio fuit absoluta. Post autem vix poterat pedes ex- trahere: sic erant cum luto, glacieque compacti. Atque ita psalmos concinens, ad ora- torium rediit: & cum dies aduenisset, celebritatem peregit, & in specum descendit, ibi- que ad Ramos vsque Palmarum conqueuit. Quamobrem omnes, qui hæc conspicie- bant & videbant, sublati in cælum manibus, dicebant: Confitemur tibi pater, Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & reuelasti ea huic paruulo: quoniam sic fuit placitum ante re.

Vide mirā
pueri absti-
nentia, &
asperam vi-
ctus ratio-
nem.

Iam auia eius Elpidia vehementer eum commiserabatur: magis enim illum, quam ambas filias suas diligebat. Itaque veniens ad oratorium, ei, dum quietem silentiumque seruaret, cibum ministrabat, fructus nimirum, aut olera, idque sabbato, & die Domini- ca. Nam reliquis diebus nihil omnino gustabat. Hæc autem Anastasiopolis episcopus Theodosius cum audiisset, valde gaudebat, eumque apud omnes laudabat, dicens il- lum Dei instinctu commotum ea facere. Quodam autem die honestatis inimicus dia- bolus fecit, ut ex frigore in morbum incideret, & moueri non posset. Verum ei dormi- enti sanctus Christi martyr Georgius adstitit: & dixit ei: Quis causa fuit tibi, ut in mor- bum incideres? At ille considerans immundum coram se stantem demonem: Iste, in- quit, impurus ac detestandus me in morbum coniecit. Martyr verò vehementer da- monem torquens, in fugam conuertit: & apprehensa Theodori manu: Surge, inquit, & conualece. Neque enim amplius execrandus iste demon apparebit in conspectu tuo. Statim igitur puer excitatus surrexit sanus.

Luc 9.

Sed Deus clemens, qui suis sanctis Apostolis potestatem dedit, ut demones eiecer- rent, & morbos curarent: dedit & illi gratiam aduersus demones, ut eos ab hominibus expelleret, & ægotantibus mederetur. Nam post sanctam Paschæ celebritatem: & cum homo tulit ad eum quodam die filium vnicum, à spiritu immundo vexatum: & fide ductus, orabat sanctum puerum Theodorum, ut filiolum suum curaret. Verum ipse nesciebat, quid ei faceret: sed excusabat se, quod esset iuuenis. Pater autem illius vexati lachrymans, dedit illi flagellum, & dixit: Hoc accipe, Domine mi serue Dei, & minans filio meo, percutere illum, dicens: Exi, exi, spiritus immunde, ab hoc puero in no- mine Domini mei. Fecit, ut erat edoctus, sanctus Theodorus: & turbatus demon co- pit eum irridere, & tanquam insanum prædicare: & si quid ab illo audiebat, idem ille re- sonabat: & bidui spatium nihil ille respondit. Tertio autem die idem puero fecit Chri- sti puer Theodorus. Tunc demon rursus commotus, coepit vociferari: Exeo, puer, exeo, nec amplius resisto, Da mihi horam. Illo autem ad altare ascendente, demon clamauit ad hunc modum: O magna vis Nazaræi, hæc aduersum nos excitantis. Ex quo enim in terram descendit, homines in nos armauit. Et nunc scorti filio concessit ei- iendi nos potestatem. Heu mihi misero, à quo puero expellor? Neque enim gratia illi è cælo demissam ferre possum. Magna naturæ nostræ ab hoc meretricis filio cala- mitas imminet. Multos enim è nostro grege ex hominibus extrudet. Doleo autem, quod hic in me exercet imperium: nec audeo redire ad patrem meum diabolum, cum à tali paruulo sim expulsus. Nam si id mihi à sene aliquo contigisset, haud ita magnum à tali paruulo sim expulsus. Nam si id mihi à sene aliquo contigisset, haud ita magnum dedecus arbitrarer. Execranda dies, in qua genitus es. Hæc illo dicente, sumens puer Dei Theodorus ex lucernæ oleo, vexati caput vnxit, & signo Crucis adhibito, increpuit eum, dicens: Exi iam, spiritus impurissime, & noli amplius nugari. Et vociferans demon pro-

proiecit puerum ante pedes eius, & exiuit ab eo. Iacebat autem tanquam mortuus. Ex quo turbatus puer, defunctum illum existimabat. Sed dixit ei pater illius: Manum illi porrige, atque iacentem excita. Quo facto, statim in se rediens puer ille surrexit. Itaque Deigratia sanum reddidit patri. Res autem vulgata fuit per totam illam regionem. Quamobrem omnes Deum collaudabant, qui intellectum dat paruulis & gratiam.

Expellit
demonem
oleo &
Crucis si-
gno.

Christi igitur præcursores & Baptistam Iohannem in hoc item imitatus est, ma- nens in solitudine, quoad populo demonstraretur: & illa Apostoli Pauli verba in se expressit: Sancti omnes per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt terrenis terræ. His salutaribus scripturis incumbens, non auditor earum tantum, sed effector extitit, adiuvante Christo, qui bonum eligentibus semper fauet. Superiorem igitur montis partem ascendit, & petram intuitus ad se tegendum idoneam, suffo- cidit, ut milites illac iter facerent. Quare cum à propinquis puer tum in oratorio, tum alibi perquisitus non inueniretur, suspicabantur, eum à militibus ablatum esse, com- moueruntque principem, ut milites comprehendendos curaret, quod puerum resti- tuent. Verum cum nec sic quidem inuentus esset, à feris deuoratum fuisse iudica- runt. Et luxit eum diu mater cum reliquis foeminis & propinquis, ut iam mortuum. Duos in ea spelunca Christi puer Theodorus annos transegit. Et clericus quidam reli- giosus Diaconus solus rem nouerat, qui & proprium illi vestimentum asperum dedit, nam antea lincis vestibus induebatur, & paululum cibi ex oleribus, & aquæ pusillum sic enim inter ipsos conuenerat) subministrabat. Promiserat autem eum se nemini indicaturum.

Luc. 1.
Heb. 11.

Latitabat
in spelunca
biennio.

Cibus eius.

Ceterum videns bonus Deus, qui seruorum suorum curam gerit, labores ipsius, ut verum esse ostenderet, quod dixerat: Non potest ciuitas abscondi supra montem po- sita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt: omnibus eum patefecit. Cum enim propinquæ i- pios mulieres animaduertissent pium Diaconum super montem frequentius ascen- dere, suspicæ id, quod erat, eum domi suæ iureiurando obtestatæ sunt, ut quicquid de puero sciret, sibi significaret. Ille verò tum iureiurando coactus, tum aspero pueri vi- tiis commotus, & metuens, nè moreretur, rem aperit: & locum, ubi moraba- tur, indicat. Tunc lætitia plenæ accedentes, reperiunt illum propè mortuum, & ad san- ctum Georgij oratorium deducunt. Qui aëre conspecto, sine voce diu mansit. Caput au- tem eius sordibus foetebat, & pediculis abundabat, & ossa illius erant nuda, & coma vincta, nec ad eum quisquam præ foetore vermibusque scatentibus poterat appropin- quare. Et ad spectus eius erat tanquam mortui. Quamobrem nouus quidam Iob esse heres. Et cum esset paulisper recreatus, volebant ut domum suam descenderet, & cor- pus curaret. Quibus ipse noluit assentiri.

Matth. 5.

Tandem
innoscit,
vbi nā sit.

Cum autem hæc religiosissimus Anastasiopolis Episcopus Theodosius accepis- set, statim ad eum in oratorium accessit, & conspecto capitis eius vlcerè, contremuit: & cum illum salutasset, Lectorem declarauit. Magno autem labore sordes eius ab- luit: & pannis lincis vlcerà eius abstergentes, capitis comam toronderunt. Po- stmodum verò Subdiaconum, Diaconum, & Presbyterum instituit: Ecce, inquit, Dei munere omnes cleri ordines consecutus es, ut diuina possis mysteria peragere, ad eorum, qui accedunt, ædificationem. Dominus Deus benignus munerum suo- rum elargitor dignum te faciat, qui & episcopi munere fungaris, & gregem ipsius recte gubernes & regas. Hæc enim quatuor gratiarum munera adeptus, & habi- tum etiam monasticum accepturus, huius tantum vnus expers videris esse: quod Dominus post virtutum tuarum augmentum elargietur. Cresce igitur fide, & virtutibus, & ora pro me. Et cum ei benedixisset, & eum salutasset, rediit in oratorium suum. Tunc Christi seruus Theodorus duodeviginti annos impleuerat. Quapropter multi episcopum incusabant, quod eum ante legitimam ætatem ad Pre- sbyterij dignitatem pronexisset. Sed religiosissimus episcopus Theodosius respon- debat, se non ignorare, Canones non permittere, ut quisquam ante legitimum æta- tem seribat: Non neophytum, nè superbia elatus, in iudicium incidat & laqueos dia- boli. Sed quemadmodum ipse Paulus Timotheum ætate iuuenem, episcopum consti- tuit:

Initiatur
saceris.

1. Tim. 3.

tuit: sic & ego (aiebat) in nomine Domini hunc, propter eius probitatem, Presbyterum institui. Significauit enim mihi Deus, eum esse dignum hoc munere. Et profecto hic iuuenis est a Deo. Quare ne teneram eius aetatem, sed animi nobilitatem, attendite. Quemadmodum & de Dauide Samueli dictum est Non enim sapientes sunt, aetate prouecti, nec senes iudicium norunt, ut Elius in Iob declarat: sed Dei spiritus est in mortalibus, & Omnipotentis spiritus adollescentes erudit atque adiuuat, & piam ac rectam viuendi rationem præcipit. His verbis episcopi omnes assenserunt. Nouus autem Christi miles Theodorus proficiebat sapientia & prudentia spirituali: & gratia Dei erat cum illo.

Hæc pueritiæ Theodori instituta ego indignus illius seruus & discipulus Georgius ab eis accepi, qui æquales ipsius, ac condiscipuli cum eo vixerant, & oculis suis ea perspexerant. Plurima etiam ab ipso pio & sancto viro audiui, cum ea ipse de se modeste narraret, ut nos ad æmulationem incenderet. Post obitum autem illius ea conscripsi, ut pueri & adollescentes Angelicam eius vitam, & ab omni crimine remotam imitarentur, & digni euaderent regno cælorum, per gratiam Christi Dei nostri, cum quo Patri gloria simul cum sancto spiritu in secula seculorum, Amen.

Dominus Iesus Christus verus Deus noster, qui est iustitiæ sol, lumen ineffabile, perennis fons immortalitatis, vita sempiterna, salus animarum nostrarum, & sapientiæ largitor, det etiam mihi peccatori Georgio seruo vestro tantum virum, & ad dicendum facultatis, ut onus susceptum perferre valeam: & vobis eum amantibus sic animos ad audiendum inflammet, ut præclaram & admirabilem sancti, magnique patris nostri Theodori vitam, ad finem vsque libenter audiat. Iam enim aggrediar ea, quæ per tinent ad eius adollescentiam, precationibus vestris confusus apud Dominum Deum, qui dux eius adiutorque fuit.

Raro exemplo, nec temere imitando fuit presbyter annos natus 19.

Sanctissimus igitur Dei seruus Theodorus, duodeviginti annorum cum esset, iam Salvatore nostro Deo volente: ad Presbyterii gradum prouectus, diuinæ philosophiæ vacabat, ut se viro prudenti similem declararet, & ex laudabili consilio Domini, relicta patria, domo super arena exedificata, & quæ in illa erant, terrenis rebus, decreuit in eam nullo amplius modo reuerti: seque totum Domino in cordis veritate & fidei plenitudine consecrauit: fundauitque sibi domum super firmam petram, siue animo, siue etiam sensu velis intelligere. Erat enim locus arduus & venerandus, in quo sancti & gloriosi martyris Georgii oratorium construxit, ut facile alienorum ventorum, & futurarum procellarum, instar aquarum insurgentium, impetus, tum fide in Christum confirmata, tum ipsius sancti Martyris auxilio sultus, euicaret atque propelleret. In omnibus diuinis scripturis, vitam nobis æternam propinantibus, versabatur: & sanctum Euangelium semper animo voluens, valde mouebatur, præsertim dum considerabat, quomodo Dominus & Saluator noster Iesus Christus ex cælis descendisset, quomodo induisset hominem, quomodo cum hominibus versatus esset, sibi que Hierusalem elegisset, in qua cruciatum ferret acerbiter, ageretur in crucem, sepeliretur & resurgeret. Hæc ille admirans, & terra sublimiora suspiciens, incensus est cupiditate visendi & adorandi loca illa sanctissima, ubi Christi pedes steterunt: cum & Zacharias propheta gentem & tribum omnem exeret, quæ non adeat & adoret ea.

Zach. 14.

It Hierosolymam.

Cum igitur ad eum venisset mater eius cum sorore, & ambarum parente, communicato cum illis consilio, & inuento ex prouidentia Dei itineris duce, iter suscepit: & præ animi desiderio laborem itineris non sentiebat. Peruenit tandem ad optatam sanctorum locorum ciuitatem Hierusalem, & Crucem salutiferam, sanctamque Resurrectionem, & alium Præsepe, atque gloriosam Ascensionem, & reliqua omnia salutis mortis & conuersationis magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi monumenta adorauit: inuistitque cuncta monasteria, & omnes passim in cellis inclusos patres, eos quoque, qui interiorum solitudinem incolebant: & ab illis benedictionem accipientes, præstantiorum vitæ rationem & instituta perdiscebat. Sed cum ad Iordanem, in quo Saluator & Deus noster baptizatus est, descendisset, ingressus est in propinquum Domini nostræ Dei genitricis templum, quod Chuzoba vocatur: cumque ibi precatus esset, & Archimandritam, & qui cum illo erant, patres consalutasset, habitum ab eis monasticum atque Euangelicum flagitauit. Archimandrita vero cum sciret diuinitus, quis esset, nulla interiecta mora, habitum illi concessit, & simul cum reliquis

Accipit habitum monasticum.

DE S. THEODORO ARCHIMANDRITA.

patribus Deum obsecrauit, ut coram ipso, & coram hominibus probaretur. Expleta celebritatis eius lætitia, omnibusque consalutatis, & accepta ab illis benedictione, in monasterio in Galatiam ad patriam suam reuersus est, repetijtque sancti Georgii martyris oratorium: ubi magna cum lætitia habitabat, Mosaicæ gloriæ gratia edificabat, maioraque a Deo munera tam in demonibus eiiciendis, tum in morbis curandis accipiebat. Mater autem eius, cum ea, quæ carnis, non autem Domini sunt, speret, nec amoris ardorem, quo matres accendi solent, erga filium suum sanctissimum retineret, eo relicto, & ea bonorum parte, quæ sibi conueniebat, assumpta, viro quidam, nomine Dauidi, in Ancyranorum metropoli claro nupsit. At soror eius Despenia, & mater ipsius Elpidia, & sancti soror Blattam ab eo seiungi se non sunt passæ: sed sanctam eius vitam contemplantes, omni que se modestia & castitate, eleemosynisque & precationibus expurgantes, cum pro viribus studebant imitari. Ac Despenia ipsam moriens, eum heredem instituit, & ab ipso sepulta est in templo sancti martyris Gemelli. Blattam autem sororem suam virginem, cum duodecimum ageret ætatis annum, duxit ipse sanctissimus in Ancyranorum Metropolim, & in grauium virginum monasterio, quod Petrin appellatur, collocauit: ubi monasticum habitum suscepit, Deo consecrata est, vixitque sanctissime. Theodorus autem ad proprium locum suum Christum, cui ipse eam dicarat, bonis operibus plenam migrasse accepisset, Deo gratias egit.

Eius exercitia.

Blattam sororem suam in monasterio collocat.

Beata vero auiæ eius Elpidia vehementer eum diligebat, & compatiiebatur ei, & sepe ad eum proficiscens, & vitæ ipsius instituta certaminaque considerans, collaudabat Deum, qui ex meretricis spinis ramum, rosas & fructus eiusmodi proferentem eduxisset, & ex inutilibus lapidibus Abraham filium suscitasset: sublatisque in cælum manibus, Deum obsecrabat, ut mentem eius ab omnibus perturbationibus & cupiditatibus remotissimam, in studio pietatis & fide ad finem vsque firmam & stabilem conseruaret. Relictoquoque hospitio, in quo vivebat, & collectis bonis suis omnibus, ut maiore lætitia fruere, semper cum ipso versari volebat, ei que ministrare. Quod ipse non permissit, sed monuit, ut in sancti martyris Christophori monasterio maneret: ad eamque puellas ab immundis spiritibus vexatas mittebat, ut earum curam haberet, & institueret: si post curationem manere vellent, eas in sanctis institutis exerceret. Ipse vero hominem quendam mercenarium ex oppido propinquo, nomine Marinum, qui sibi ministraret, accepit.

Elpidia eius auiam eum diligit.

Non sinit eam sibi ministrare.

Prouidentia autem Dei, qui dixit: Nè timeas: post hæc eris homines capiens: facit, ut enim te piscatorem hominum: factum est, ut quidam pio Dei incensus studio, ex oppido Paninorum ad eum accederet supplicans, ut se in contubernium suum recipe- ret. Quamobrè m gaudio plenus, quod se Deus solum non relinqueret, eum recepit, & monastico illum habitu induit, atque ita studiosum reddidit, ut quendam a demone liberatum is liberauerit. Mulier item ex oppidulo Conchate ad eum se contulit, quæ morbo laborabat: & precibus eius liberata, cum in vicum Enistratum ad filium suum Philumenum adollescentem, qui tunc literarum studiis incumberebat, venisset, illinc eum abduxit, & sancto obtulit Theodoro, ut eum secum in eisdem vitæ institutis erudiret.

Luc. 11.

Desunt hic nonnulla in Græco exemplari.

Eratautem in loco illo probatissimus quidam faber ærarius, cui sanctus Theodorus commisit, ut sibi cellulam angustissimam faceret, ut in eam ingressus, & stans ieiunaret. Incolæ autem illius loci, fide impulsæ, arma rustica ad opus illud faciendum contulerunt. Atque ita cellula illa perfecta, est sanctitati eius accommodata. Verum cum eam veller statim ad locum suum transferri, rogant homines sancti loci, ut eam illic tantisper esse permitteret, donec alteram ligneam illi similem haberent, & postea ipsam ferream cellulam ipsi traderent. Annuit illis sanctus Theodorus. Demum assumptis eum, supplicationibus perduxerunt in locum sanctum ieiunandi: & in magna salutiferæ passionis hebdomada, cum in ea ipsum collocassent, in locum suum reuersi sunt. Cum igitur alteram ligneam cellulam confecissent, insequentem hyeme

Magna hebdomada passionis.

hyeme ad eum cum supplicationibus accedentes, ipsam illuc tulerunt. Ingressus igitur in cellulam ligneam, in templo sancti Iohannis Baptistae abstinentiam suam obseruauit à Natali die Christi vsque ad Ramos palmarum. Vnde egressum eum, ac ferrea cellula inclusum, ante illam celebritatem in locum eius reduxerunt. Et accepta ab ipso benedictione, ad loca propria reuersi sunt. Strabat autem eiusmodi cellula sine recto supra speluncam ipsius sub dio. Er iussit, ut bini ex ferro sibi fierent ad pedum mensuram alcei, binæque manicæ pro manuum mensura, & crux decem & octo palmarum, zona circa lumbos suos.

Præterea cum grauissimam tunicam habere cuperet, providentia Dei quidam triplicem lorica[m] attulit decem & octo librarum. Hanc ipse sanctissimus accipiens, gratias egit Deo, qui tam celeriter cum fide perentium desiderio satisfacit. Verum cum seipsum metueret, propterea quod corpus eius nimis cresceret, ut cupiditatis resisteret, vinculum quoddam perpetuum sibi memoriæ causa reperit, sed ad tumultum vsque retinere. Cum autem aduenisset dies, in qua Dominus noster Iesus Christus ex sanctissima Dei genitricis Maria nasci dignatus est, vestimento solito lorica[m] induit, & zona ferrea se cinxit, & super collum suum crucem accepit, & manicas induit, deinde in ligneam cellulam ingressus, abstinentiam vsque ad tempus palmarum celebritatis seruabat. Egressus deinde, se in ferrea includebat, affligens corpus suum, & in feruitutem redigens tum angustia loci, tum etiam ieiunio & ferreis oneribus, atque ira confundens diabolum, & varios illius impetus frangens. A CHRISTI autem ortu vsque ad Ramos palmarum, nec panem, nec leguminibus omnino vescabatur, sed pomis tantum & oleribus, idque sabbato solum & die Dominica. Hanc in psalmis canendis regulam obseruabat, ut paulisper cessaret, deinde eandem repeteret.

Porro labor eius per hyemem erat incredibilis. Cum enim niues terram operirent, & venti regnarent, ventorum impetu niue contegebatur, & aqua per collum eius intra tunicam penetrans, ad pedes vsque descendebat, & calcei replebantur ac vestimenta: cumque glacie rigerent, non parum illi doloris afferebant. Pedes enim eius congelabant. Nam eam sibi legem prescripserat, ut à galli cantu ad vesperam vique pedes non moueret è gradu, in quo stabat, neque vilo modo se ad aliquam cellula[m] partem inclinareret. Quamobrem cum duobus annis prioribus magna vis frigoris fuisset, arboresque & dolia congelarent, ita pedes eius rigeabant, ut eos extrahere non posset. Quare minister eius aqua tepida pedes eius perfundebat, atque ita paulatim è glacie extractos, è gradu præfinito dimouebat. Cum autem anno quodam paschæ celebritas in Aprilis mensis finem incideret, & Quadragesimæ diebus sol esset vehemensior, accidit, ut tum abstinentia, tum solis ardore, tanquam exanimis, in cellula concideret. Quo animaduertens, pius Philumenus sacco cellulam contexit, ut umbram pararet. Verum cum Dei miles se collegisset, videretque umbram, rem agere tulit, prohibuitque, ne quid amplius eiusmodi fieret.

Deus autem, qui eos, à quibus honoratur, honorat, hæc ab ipso non ambitione gerit, sed animo simplicissimo Dei que studiosissimo, multis rationibus omnibus indicant. Nam & animalia fera mansuerunt cum ipso versabantur, & multa ab eo in homines fiebant miracula. Ex quo enim in ferrea cellula se incluserat, terribilis vrsa per triennium ad eum accedebat continuè, acceptaque de manu eius benedictione, neminem laudens discedebat. Lupus item ad ostium cauernæ, in qua Sanctus erat inclusus, cum accessisset, illic expectabat. Quamobrem egressus minister eius Marinus, visa repente fera, pertimuit, & intro rediens, rem Sancto significauit. At ille cum grauitate subridens: Ne verearis, inquit, homo timide: neque enim venit, ut iniuriam faceret, sed ut ipsi cibis subministraretur. Da igitur ei aliquid, frater, ut non solum in homines, verum etiam in feras Dei mandatum illud, Omni poscenti te tribue: expleatur. Accepit igitur minister panis frustum & poma, ex quibus solebat Sanctus cum benedictione aliquid accedentibus impertiri, exijtque, & poma tantum obiecit feræ, eam propellens. Quæ cum obiecta comedisset, rursus stabat, & non discedebat, tanquam aliquid aliud expectaret. Tunc ei panis etiam frustum obiecit: quo arrepto, lupus statim discessit. Ingressus autem minister, Sancto rem narrauit.

Rursus cum in cellula ferrea esset inclusus, accessit ad eum quidam lepram habens in toto corpore, ac obsecrans, ut pro se precaretur. Ipse autem precibus adhibitis,

illis, ut exueretur: & accepta aqua, precatus est ad hunc modum: Domine Iesu Christe Deus noster, qui per Elisæum prophetam mundasti Naaman Syrum à lepra, quique, cum ad nos benignitate tua descenderes, factus homo, antequam mortem subires, veroleprosum curasti: aspice aquam hanc, & benedicis ei concede, ut valeat ad emundationem præsentis serui tui, ut sanus recedat ad gloriam & laudem sancti nominis tui. Peractis precibus, & extensa manu, & signans eum figura Crucis, aquam illam in caput eius effudit: & statim ab eo lepra discessit, & totum ipsius corpus mundatum est: & abiit laudans Deum. Eodem morbo cum esset oppressus Presbyter quidam præclaro nomine Colluras, accessit ad eum, cum adhuc teneretur inclusus, & cum Sancti tunicam induisset, mundatus est.

Beata autem eius anima Elpidia cum omni læticia & tranquillitate optimis ipsius virtutibus & miraculis gaudebat, & puellas diligenter gubernabat, quæ vel liberatæ erant, vel vexabantur: iamque pulcherrimum monasterium edificarat cum ad optatum vitæ finem peruenit, quem ipsa præuiderat ex viso quodam, quod sancto Theodoro narrauit: Videbam, inquiens, fili mi dulcissime, & lumen oculorum meorum, admodum valde formosum, splendidis vestimentis ornatum, aurea fulgentem coram me appropinquasset, vitæ tuæ rationem & psallendi regulam cupiebat intelli. Quam ego illi cum exposuissem, dixit mihi: Cum psallitis, hæc dicite: Benedicite Dominum montes & colles. Deinde subiecit: Magnam profecto gratiam, mulier, consecuta es, quæ nepotem tuum tali in ordine conspexisti. Posthac viues sine sollicitudine: immo verò gratia omnis debetur communi Domino & procreatori Deo, qui nunquam eum fecit, ut esset in numero sanctorum seruorum ipsius. Iam igitur quiesce: adhuc laborasti. Hæc illa cum narraisset, in morbum incidit, & in pace requieuit: honorificeque ab ipso sepulta est. Iam de matris suæ Mariæ obitu, cum ad eum quidam Ancyræ quondam ciuitatis nūcium attulisset, ac diceret, ut ad dorem reparendam mitteret, quoniam sine filijs defuncta esset, ipse nullo modo assentiens, illi respondit: Fallax est mater mea defuncta non est. Cumque is proprijs se illam oculis mortuam conspexisset, rursus respondit: Falleris, ut dixi. Nam mater mea nec mortua est, nec morietur, sed mihi superest, ac viuunt, & manet in secula. Preces tamen pro concederet peccatorum.

Accessit ad eum in speluncam inuolutum & quiescentem quodam die sanctissimus Ecclesiæ Heliopolis procurator Theodorus, cognomento Tzurheus, & per mininum nuntiavit ei eum lacrymis: Miserere, inquit, mei, serue Dei, qui in magna te calamitate. Misi enim ministrum meum ad Ecclesiæ prouentus exigendos: ille meo prouentibus exactis, fugam arripuit. At ego huc illuc cursitans, & ubique conquirens, quod possim illum inuenire. Omnes enim facultates meæ non sunt satis ad id, quod ab illis, Ecclesiæ persoluum. Sanctissimus Theodorus huic respondit ad hunc modum: Si promittis, te illum sine verberibus dimissurum, & nihil ei amplius, quam quod eripuit, ablaturum, te Deus consolabitur, & trader eum tibi: sin id recusas, non inuenies eum. Ille inreuerendo se id facturum promisit, & ex bonis suis aliquid etiam inueniens, ut Ecclesiæ satisfacere. Tunc orauit Dominum sanctissimus Theodorus, ut minister ille fugitiuus, quocunque in loco esset, ita retineretur, ut inde non possit discedere. Deinde suppliciter respondit: Vade domum tuam, ibique mane sine sollicitudine. Confido enim Deum, si id, quod promissisti, perfeceris, celeriter eum reddidurum. Latus ille discessit, tanquam ex Sancti verbis magnum pignus accepisset. Fugitiuus autem precibus eius prope oppidum Nicaënsem coërebat, nec se poterat extricare: cumque putaret se magnum itineris spatium contempsisse, nihilominus promouerat. Itaque cum ibi essent homines quidam, qui & illum non se labore itineris defatigare, & cum ex eo quætereretur, unde, aut quo proficisceretur, inepte respondere: conprehenderunt eum, & rem procuratori detulerunt. Cum ab eo sublatum aurum recepisset, rediit ad sanctum Theodorum, Deo gratias agens.

4. Reg. 5.

Aqua benedicta, & signo Crucis leprosa mundat.

Visio Elpidiæ auis eius.

Itemque obitus.

Orat pro matre defuncta.

Vitæ vitæ sanctus suis precibus detinet.

Demonia
ca libera-
tur.

Locustas
interficiet
precibus.

Thendo.
rus malefi-
cus necem
ei machi-
natus per
demonem.

Venenū ni
hil ei no-
cet.

1. Tim. x.

Theodo-
rus malefi-
cus resipi-
scit.
Iacob. 5.

Multi sub
o vitam
monasticā
imple-
untur.

sunt desiderio, sanctam civitatem inuifendi, & sancta illius loca adorandi. Quod cum inter se contulissent, supplices virum sanctum obsecraverunt, ne desiderium suum impederet, sed precibus illud adiuuaret. Cum igitur ab eo dimissi, iter suum confecerunt, & voti iam compotes essent, Euagrio placuit illic commorari. Ingressus igitur in Lauram Abbaris Sabæ, sanctæ vitam instituebat, factis ipsis declarans, se diuini & sancti patris Theodori esse discipulum. Arsinus autem & Andreas in Galatiam ad virum sanctissimum redierunt, eumque rogauerunt, ut pro se Deum obsecraret, sibi que permitteret, ut alia in loca sese conferrent, ubi separatim in quiete vitam traducerent. Cum igitur pro illis Deum obsecrasset, & quod petebant, concessisset, abiierunt quò utriusque libuit. Andreas procul à monasterio passum millibus octo in Brianæ collem iuit: ubi in lignea cellula inclusus, sanctæ vivebat, & à CHRISTI die natali usque ad Ramos oliuarum eandem, quam in monasterio abstinentiam coluerat, exercebat. Arsinus verò, cum in partem superioris Potantiæ se contulisset, Galenium sibi, locum ab hominum celebritate remotum, in quo demones confidebant, elegit, & stans Deum orabat, dicens: Domine Deus patris mei Theodori, precibus eius placatus, serua me peccatorem, & adiuua me atque defende, ut tibi feruiam & placeam in hoc loco. Statimque se in lignea cellula inclusit, ibique hyemem illam transegit. Postea verò altiore sibi columnam fecit, in eamque conscendit: & solitam abstinentiam, & reliquarum virtutum studium coluit. Cumque quadraginta iam annos ita transegit, patientiæ corona redimitus, & discipulus Theodoro præceptore dignus, in pace requieuit.

Arfini obitu.

Reparatus monachus.

Elpidius.

Leontius.

Theodorus.

Stephanus.

Matt. 7.

1. Reg. 18.

Loca sacra Hierosolymis inuifendi.

Multi præterea à sancto & præclaro patre nostro Theodoro instituti, vel apud ipsum vitam traduxerunt, vel alijs in locis excelluerunt. Inter quos & Reparatus, claris ortus parentibus, cohortationibus eius & miraculis commotus, monasticum ordinem suscepit: & ab eo institutus, in parua se cellulam inclusit in Colonosii regione Lyconiæ, recteque vixit ad exemplum præceptoris. Et Elpidius, qui cum annos aliquot in monasterio recte vixisset, deinde ad Orientem profectus, prope montem Sina constitit, ibique se exercuit. Hunc, propter quietem & religionem, patres illis in locis commorantes, Elpidium quietum appellabant. Et Leontius, qui diu sub disciplina serui Christi institutus, prope locum Permatæ separatim vixit tam honestè ac pie, ut cum alia multa vaticinatus sit, tum iniquorum Persarum impetum prædixit, seque ab illis interfectum iri. Quod & factum est, cum à cellula ipse sua egredi, & quietem suam noller intermittere. Et Theodorus, qui in monte Draconis piam vitam rationem coluit, ab ipso institutus est, & habitum accepit, & postea mansionis ipsius sancti præfatus fuit. Et Stephanus, qui prope Psilim fluium sancti Theodori mansionem rexit, ab eo pariter fuit institutus, & habitum accepit. Et alij plurimi, quos propter multitudinem prætereo, ne dum in eorum historia moror, quæ ad magnum ipsorum & nostrum pastorem pertinent, imperfecta relinquam & prætermittam. Vita quidem ipsorum satis eos commendat, sed talis magistri disciplina multò magis: Non potest enim, ut ait Dominus, arbor bona fructus malos facere. Huius igitur arboris, omittis interraminis, altitudinem pro viribus consideremus.

Eum rursus desiderium incescit reuifendi sanctam civitatem Hierusalem. Quare cum duobus comitibus iter suscepit. Tunc autem Hierusalem magna siccitate laborabat. Cumque & lacus & cisternæ exaruiscent, magnis omnes in angustijs versabantur. Ciues enim & monasteria aquas pluias in lacus cisternasque colligunt, cum fontes non habeant. Homines igitur & iumenta aquæ penuria affligebantur. Nec supplicationibus quicquam proficiebant, quoniam eam gratiam Deus seruo suo referuabat. Erant porrò illie quidam ex Galatiæ regione, qui magnum Dei seruum & eius miracula cognoscebant, & de ipso in sancta civitate, & in monasterijs, quoties occasio id ferebat, loquebantur. Nouimus, inquit, sanctum patrem in nostra regione, qui vnica precatione queat aquis vniuersum orbem explere, quemadmodum Eliam prophetam tempore Achab regis Israel fecisse legimus. Cum igitur in sanctam civitatem Hierusalem ingressus esset, & salutiferam Crucem, & sanctam Christi sepulcrum adorasset: & omnia loca sacra atque monasteria inuifere: videntes eum monachi, qui de illo locuti fuerant, præsentiam eius tam in civitate, quam in monasterijs diuulgauerunt. Quamobrem Patriarchæ Hierosolymitani nomine, clerici & monachi ad eum accesserunt, rogaruntque ut precibus suis Deum sibi propitium redderet, & pluuiam impetraret. Tunc ille se excusare, quod indignus esset. Sed cum illi responderent,

herent, se confidere, si suas ipse preces cum aliorum patrum precibus coniunxisset, fore ut Deus pluuiam largiretur: Quando, inquit, dicis, vos fidem habere, sicut creditis, ita fiet vobis. Constituta igitur supplicatione, dixit militibus: Deponite, filij, stolas vestras, ne madescat, & vos defatigemini. Celer iter enim, mihi credite, pro fide vestra Deum in locum ex mandato eius precandi gratia constitissent, sublatis in cælum manibus, Occidente. Facto autem obsecrandi sine, præcepit, ut supplicantes progredierentur. Tunc nubibus totum obtectum est cælum: & ingens exiit pluuiæ descendere, adeo ut madescenti, cursu reuenterentur, & Deum collaudando, supplicationi finem imponerent. Omnes autem cisternæ & lacus pluuiæ, fluminis instar defluente, completi sunt ob serui Dei precationem. Qui ne propter miraculi amplitudinem turbaretur, statim ad monasterium rediit.

Impetrat Deo pluuiam.

Multis item alijs in locis monasterio propinquis eiusmodi miracula, siccitate premente, per ipsum effecta sunt. In loco autem, qui Reace nuncupatur, sæua quædam nubes statutis temporibus regionem occupabat, & maturos vitium fructus granæ deiiciebat. Quamobrem incolæ, cum ea calamitate multis iam annis assidue afficerentur, ad monasterium accesserunt, & multis precibus virum beatum secum adduxerunt. Qui, constituta supplicatione, regionem iustravit, & Cruces quatuor ad regionis fines constituit, & ad monasterium reuersus est. Ex quo factum est, ut illius incolæ, quorundam monasterio aliquot vini mensuras & varias vinas offerunt. In Caria fluuius, qui dicitur Copas, exundans domos deiiciebat, & omnia paulatim euertebat. Quare Christi seruus, incolarum precibus adductus, illuc se contulit: & adhibita precatione, ad fluuij ripam, intra quam cum paruus esset, solebat contineri, Crucem statuit. Et Dei gratia, sanctique viri precationibus factum est, ut quannis solis, neque incolarum loca suffoderit.

Nora hæc de 4. crucibus.

Et tempore piæ memoriæ Tiberij imperio potiebatur: qui cum Mauritium si. la seceretis Comitem fecisset, misit eum aduersus Persas. Cumque vicisset illos, in orbem ab Imperatore reuocatus est. Hic igitur cum per Galatiam iter faceret, audire de Christi seruo dicebantur, ad eum, qui tunc in spelunca quiescebat, cum fratre Petro & socijs accessit: & ad pedes eius prostratus orabat, ut pro se Deum precaretur, ut iter suum ad Imperatorem fortunaret. Beatus autem vir, cum ut surgeret præcepisset, & pro illo Deum obsecrauit, & Deo sibi patefaciente, dixit ei: Fili, si sancti martyris Georgij memor extiteris, haud ita multò post cognosces, qua in gloria imperij collocaberis. Quod cum euenerit, memento, ut pauperes alas atque sustentem. Cum Mauritius hæsitaret, qua in imperij gloria se collocatum iri diceret, seduxit eum cum socijs, accepta benedictione, lætus discessit, & Constantinopolim peruenit: memor, epistolam ad illum misit, rogans, ut Deum pro se precaretur, ut imperium in pace tueri posset, & ab hostibus defendere: addiditque, ut peteret, si quid à se vellet. Sanctus autem Theodorus beatum Philumenum misit, & rescripsit Imperatori, ut in usus pauperum aliquid frumenti monasterio tribueret. Addixit igitur Imperator monasterio singulis annis tritici modios sexcentos, & poculum illi pro munere remisit.

Tiberius mittit Mauritiū contra Persas.

Mauritio prædicat Imperator rem cum fore.

Cum autem maioribus in dies virtutibus atque miraculis floreret, & fama eius ubique magna cum laude celebraretur, impletum est monasterium viris bonis: inter quos ipse, ut David cecinit, erat tanquam oliua fructifera in domo Dei: ut de ipso id, Psal. 91. Psal. 91. Per multi ad eum veniunt, & sunt monachi. Iam cum cerneret vir beatus multas turbas congregari, & sancti Georgij oratorium angustius esse, quam ut omnes capere posset, templum sancti martyris amplum faciendum curauit, ut dextrum eius templi latus, sancti martyris oratorium teneret. Sinistrum autem, sanctorum martyrum Sergij & Bacchi. Vbi pro iaciendis fundamentis effoderent, & varias petras igne acetoque perfringerent, atque deuoluerent, (erat enim agrestis petrosusque locus ille) contigit ut saxum magnitudinis inuenirent: quod cum demolirentur, quendam in locum impulerunt.

lerunt, vnde nullo modo poterat dimoueri. Multis igitur operarijs frustra laborantibus, accessit vir sanctus, & saxum attingens: Benedictus Deus, inquit: hinc deorsum mouearis, vt hoc loco vti possimus, & dicto citius emotum est saxum, & facillime mouebatur. Eregione vero cum esset arbore mali, quæ à saxo euertenda videbatur, dolens vir beatus, exclamauit: Ita pertransi, vt nulla malum iniuria afficias: & statim, tanquam esset homo prudens & intelligens, sic extra arborem transiit, vt eam nihilominus læderet.

Cum ex loco, qui dicitur Euarzia, millibus passuum octo à monasterio distante, quidam pro templi ædificatione calcem in curribus veherent, præsentem viro sancto, contigit, vt magna nubes super ipsos incumberet, & ingentem imbrium vim inciperet demittere. Quamobrem homines illi perturbati, & metuentes, ne currus atque iumenta propter calcis incendium imbribus excitatum, comburerentur, magnis vocibus virum sanctum aduenientem compellabant, dicentes: Curre, domine, curre: perimus vnde es iumentis nostris. Et cœperunt celeriter iumenta dissoluere, & à plaustris remouere. Sed vir sanctus prohibuit, ne id facerent: qui stans, atque manus suas ex tollens, Deum precabatur, & ad præcedentem currum accedens, insedit & psallens eum dirigebat. Nam quæ nubes duas in partes dississa est, & imbribus magnis vtrinque defluentibus, ne gutta quidem super plaustra decidit. Sic igitur ad monasterium incolumes peruenerunt, Deum collaudantes, qui res admirabiles per seruum suum efficiebat. Alia item miracula, dum templum ædificaretur, ab ipso facta sunt.

Post templi autem ædificationem, quæsiuit ex eo discipulus eius Deo charissimus Iohannes, quis esset illud consecraturus. Cui respondit: Ecce dico tibi, templum hoc ab episcopo huiusce loci consecratum iri. Et vaticinatus est. Nam Deus seruos suos electos & illustres reddens, qui eum quinque talenta seruo suo dedisset, & ea ipse duplicasset, aliud ei munus largitus est: beatissimo item atque sanctissimo huic viro priores gratias & munera cumulauit, quoniam ea ipse recte factis duplicauerat. Pastoris enim cum honore decorauit. Namque defuncto Timotheo Anastasiopolis episcopo, & cines & clerici ad beatissimum Ancyra metropolis Archiepiscopum conuenerunt, & magnum Dei seruum Theodorum Siceorum mansionis Archimandrita, in sanctissimæ ecclesiæ suæ episcopum efflagitarunt. Quorum ille letatus studio & voluntate, præcepit, vt eum ad se adducerent. Erat autem tempus, quo sanctus Theodorus in spelunca inclusus, precationi vacabat & quieti. Accesserunt igitur Anastasiopolis clerici & ciues ad monasterium atque speluncam, & supplicauerunt, vt se pastorem ipsi concederet. Quod ille cum ne audire quidem vellent, necdum concedere, ipsi, vi quadam percellati, eum à monasterio extulerunt, & in lecticam coniectum abduxerunt. Cuius discessu cum & monachi, & ceteri qui illic commorabantur, mœsti essent, vir sanctissimus eos per fratrem consolatus est: Omittite, inquit, mœrorem, filij. Nam si mihi credideritis, non dimittam vos. Nihil enim est in terra, quod me à consuetudine vestra possit separare.

Ancyram igitur Metropolim ingressus, à beatissimo archiepiscopo Paulo cum lætitia susceptus est, & episcopus constitutus. Viderat autem quidam in quiete, stellam ingentem ex celo delapsam, super ecclesiam illius ciuitatis constitisse, quæ radijs suis tum ciuitatem ipsam, tum regiones finitimas illustrabat. Egressus igitur à metropoli Ancyra sanctus Theodorus, Anastasiopolim venit cum religiosissimo Cinaræ ciuitatis antistite: à quo in sede constitutus, instar stellæ, quæ visa fuerat, diuinis curationum gratiis præfulgebat: assiduisque ieiunijs, & precibus, & eleemosynis, & omnibus denique virtutibus & officijs ciuitatem sibi creditam exornabat, & reliquas ad eius æmulationem inflammat. Sic namque ad virtutem & pietatem excitata surrexerat, vt nomini suo planè responderet. Neque enim tam ciuium multitudine & diuitijs, & Imperatorum muneribus propugnaculisque munita præstabat, quam diuini episcopi sui virtutibus & recte factis. Nec ab hominibus solum, sed ab angelis habitabatur, à celestique Imperatore Christo semper inuisebatur, & custodiebatur, & muneribus omnibus abundabat. Excurrans autem ad monasterium suum, templum sancti Georgij martyris à se dedicatum, cum lætitia & gaudio consecrauit. Quamobrem omnes collaudabant Deum, cuius prouidentia factum esset, vt sancti viri laboribus non alijs, sed idem ipse in episcopali sede constitutus frueretur: quemadmodum scriptum est: Labores manuum tuarum manducabis.

Post templi consecrationem vir beatus Anastasiopolim reuersus est, Deique gratia multa fecit miracula curationum, adeo vt in lectulis & grabatis infirmi ad eum

gestarentur, vt eos rangeret: quos cum illis, qui ab immundis spiritibus vexabatur, precibus suis liberos dimittebat. Talem enim à Domino nostro Iesu Christo gratiam habuerat aduersus immundos spiritus, vt non solum, si eos ipse increpauisset, verum etiam si id per alios fecisset, statim ab obsessis corporibus fugerent. Sic enim accidit quodam die, cum in oratorio esset inclusus, vt quædam mulier vexaretur, & cereos, qui illic erant, confringeret, nec vir eius poterat eam cohibere. Quidam igitur è ministris eius in oratorium sancti Platonis ingrediens, vbi erat sanctus episcopus, rem illi significauit. Verum cum ipse nollet quieris terminum interrompere, (decreuerat enim in prælo nuncio, & considerare) nec mulierem volebat illuc ingredi: oleo benedixit, & dedit illi, vt ab illa exeat. Quod cum à ministro factum esset, conqueuit spiritus immundus atque discessit: & mulier liberata est, nec amplius à dæmone vexata fuit.

Cum autem multa quotidie miracula eiusmodi fierent à sancto episcopo per gratiam Dei in ipso inhabitante, erat quidam magnæ Ecclesiæ Diaconus nomine Domitianus, incredulus, qui animo erat alienus, & scandalizabatur. Quadam igitur die Dominica vir quidam accessit ex metropoli Ancyra cum filio muto. Qua quidem hora cum diuinorum mysteriorum communio in Ecclesia Catholica sanctæ Sophiæ distriberetur, & ipse puer os aperiret, dixit vir sanctus: Dic Amen: & puer statim clara voce pronunciauit, Amen. Quare pater eius cœpit Deum laudare, & miraculum patetescere. Omnibus igitur admirantibus, & Deum collaudantibus, Domitianus huiusmodi concidit. Quamobrem clerici quidam accurrentes, eum tremantem exciperent, Amen, & pater exclamaret, quod soluta esset lingua eius, ego non credebam id esse verum, sed fictum gloriæ causa existimabam: & vidi quasi flammam ignis ex ore pueri egredientem. His dictis, ad sanctum virum accessit, & procidens ad pedes eius, rogauit, vt pro se Deum obsecraret, ne vis diabolica à puero egressa, & diuina indignatio in se recideret. Vir sanctus audiens id, quod acciderat: Hoc, inquit, fili, contigit tibi propter incredulitatem animi tui, qua depulsa, fidelis esto: hæc enim miracula non facimus nos, sed Deus hoc etiam tempore, ne possimus dicere, Deum temporibus nostris nullum miraculum effecisse: sed quæ ante nos per sanctos viros effecta sunt, crederem esse vera: atque ita semper in fide crescentes, Deum adoremus. Hæc beato viro loquente, Diaconus incredulitatem suam confessus est, & accepta benedictione, ab horrore & metu liberatus est, sanctusque discessit, & fide deinceps animum suum cumulauit.

Porro cupiditate reuiscendi sanctam ciuitatem accensus beatus vir, ibique tertiam obsecrationem absoluendi, fratribus duobus assumptis, Iohanne Archidiacono monasterij sui, & Martino, ex loco, qui dicitur, Dugaria, à quo demonum legionem eiecerat, ad sancta loca profectus est, & Crucem salutarem Christi sepulcrum, & omnia, qui illic sancta sunt, adorauit. Inuisit & monasteria, & in patriam non redire decreuit amplius: sed illic in aliquo monasterio quiete viuere. Putabat enim se, suscepto onere episcopali, à moderatione monastica defecisse, & curis atque sollicitudinibus obrui. Profectus igitur in Lauram Sabæ Abbatis, viuebat ibi in cellula pij cuiusdam monachi, nomine Andrea. Et cum quieris & silentij sui tempus aduenisset, fecit illi sellam frater, apud quem morabatur, in qua vir beatus sedens, abstinentiam suam à die Christi natalis ad Ramos usque palmarum transiegit, ne pedem quidem inde mouens, adeo vt patientiam eius omnes illi patres admirarentur. Post Paschæ autem celebrationem, duo illi fratres, quos secum adduxerat, illum assidue cohortabantur, vt in patriam rediret: sed eos ipse noluit audire, dicens, se illic quietam & pauperem vitam agere. Veniente nocte quadam illi sanctus Dei martyr Georgius in somnis apparuit, tradens illi baculum, atque dicens: Exi celeriter, vt in patriam reuertamur: neque enim licet, te, illic relicta, hic commorari. Cumque vir sanctus responderet, se id facere non posse, quod amissionem paulopost liberaturum, modo ne patriam deferret. Surge igitur, inquit, & amicti tristesque discedunt. Quamobrem ego quoque tibi succenseo. Hæc locutus Christus martyr, e manu eius pignus accepit, quod id, nulla interposita mora, esset effecturus. Raperectus igitur vir beatus, somnium duobus fratribus narrauit, & ex patrum illius mansionis consilio cum duobus discipulis suis discessit.

Cum autem ad Galatiæ partes peruenissent apud Druinorum monasterium fratribus suis præcepit, ne cui se patefacerent: incolis enim erat ignotus. Ingressus igitur est in monasterium, ut ab itineris labore conquiesceret. Monachi verò illi famam eius audierant, & magno ipsius desiderio tenebantur, cupiebantque ab eo sibi benedici. Suscepit igitur eum hospitium custos Anicetus vir religiosus: & Præfectus sancti Theodori comites interrogauit, quis esset ille Pater. At illi à longinqua regione esse respondentes, veram eius notitiam celauerunt. Cum autem ad mensam accumberent, dixit vir sanctus: Profectò, filij, comedimus ut Galatæ. Cumque paulò post idem repereret, custos Anicetus cepit vehementer dubitare, quisnam esset, & suspicabatur, fratres haud verè de ipso respondisse. Cum igitur à mensa confurrexissent, & beatus Theodorus humi, ut erat solitus, tequiesceret: fratres, separatim in locum abducens eos, obtestabatur, ut sibi dicerent, quis & vnde pater ille esset. Tunc illi responderunt, eum esse clarum miraculis Theodorum, mansionis Siceorum Archimandritam Anastasiopolis Præfulem. Anicetus verò, quæ audierat, Præfecto & fratribus cum gaudio nunciavit. Quare cum ad officium nocturnum surrexissent, surrexit & vir sanctus. Sed cum in oratorium sancti Pauli apostoli ingrederetur, obuiam cum ceteris exeuntes monachi atque Præfectus, ad pedes eius prociderunt, & eum consalutantes, in proprium coenaculum adduxerunt, & magna cum lætitia rogauerunt, ut apud se diebus pluribus maneret, ut & ipse de via fessius quiesceret, & maiorem sibi benedictionem impetraret. Perijt autem econtra ille ab eis, ut sibi ministerium, quandiu ibi maneret, assignarent. Et illis recusantibus, illud sibi ipse onus imposuit, ut fratrum cubilia manè vespèrique curaret.

Nota humilitatem.

Mutum sanat.

Item claudum.

Eius benedictio à multis expectatur.

Sanat aliud mutum.

Item paralyticum.

Ceterum cum eius fama diuulgaretur, multi, ut ab eo benedictionem acciperent, ad monasterium ventitabant, & ægros suos afferebant. Inter hos mulier accessit, & filium mutum adduxit, ut pro eo vir sanctus precaretur. Qui os suum aperiens, in eum insufflauit: & puer confestim locutus est. Mater igitur assumpto filio, læta discessit, & laudans Deum. Alius puer, qui nullo modo poterat ambulare, à matre oblatum est sancto Theodoro: qui pro illo Deum obsecrans, parumper ab illa discessit, & aduocauit eum, dicens: Veni puer ad me in nomine Domini. Puer autem, relicta matre, propinquo ad virum sanctum accessit. Et reddidit eum matri sanum, laudanti Deum. Propinquo autem monasterij sancti Stephani Præfectus venit, rogauitque Præfectum monasterij Druinorum, ut per eum sibi liceret beatum Theodorum abducere, ut monasterio suo benediceret. Hoc audito, sanctissimus Cinnæ ciuitatis Amiantus venit ad sancti Stephani monasterium, ubi Dei seruus erat, & duxit eum in ciuitatem suam, ut illi benediceret. Processerunt ei obuiam ciues cum supplicatione, læti propter eius præsentiam. Atque ita ingressus beatus Dei seruus, cum eis benedixisset, & Episcopum salutasset, ad Druinorum monasterium redijt. Atque inde rursus, Præfecto & fratribus comitantibus, discessit, ut Anastasiopolim reuertetetur. Et omnes famam eius audientes, concurrabant, ut benedictionem acciperent.

Vnius autem oppidi, haud procul à via distantis, ciues illi supplices occurrerunt, obsecrantes, ut in oppidum suum ingrederetur. Erat illic adolescens oris titubantia propè mutus & elinguis. Ingressus autem vir beatus in oppidum, iussit, ut se in Ecclesiam sequeretur: & cum diuina mysteria distribuisset, præcepit, ut adolescens accederet: & pro illo precatus Deum os illi aperuit, & ter insufflauit: cumque illum signo crucis obsignasset, sanctum Christi corpus impertijt: In nomine, inquit, Domini Iesu Christi loquere: & Dei gratia statim locutus est, dicens, Amen. Quod homines conspicati, Deum collaudauerunt. Illinc igitur egressus Anastasiopolim venit: eiusque reditu omnes lætati sunt. Quidam ad eum mulierem paralyticam iumento impositam adduxerunt: qui iussit, ut illam in monasterio deponerent. Biduoque post ad monasterium profectus, & in Archangelitemplum ingressus, iussit, ut ad se mulier adduceretur, manusque suas ad gradus cancellum extenderet. Et diu pro ipsa precatus, accepit oleum lucernæ semper ardentis, & paralyticæ frontem vixit, & manus ac pedes: In nomine, inquit, Domini nostri Iesu Christi, morbos omnes expellens, laudans Deum. Suscipientes igitur illam viri, à quibus ducta fuerat, & gratias agentes Deo, discesserunt.

Fabris quibusdam mandauit beatus vir, ut ad usum monasterij, pro frumento & fructibus conseruandis, domum ex tabulis ædificarent, vetuitque, ne carne vescerentur, an-

te, antequam opus absoluerent: aut si vesci vellent, in oppidum irent. Neque enim debeatur caro in monasterio, nisi in tribus Sanctorum celebritatibus, ut turbæ satsificet. Verum cum abesset vir sanctus, fabrorum præfectus paucis post diebus carnem comedit, & statim in febrem incidit, iacebatque semimortuus: & de vita illius nulla iam erat spes. Quod cum ex fratre, qui ex monasterio aduenerat, vir sanctus accepisset: Verus profectò, inquit, est sermo scripturæ, dicentis. Ab obedientia vitant, ab inobedientia mortem proficisci. Ille enim à mandato recedens, meo carne vesci voluit in monasterio: & idcirco in morbum incidit. Et eò profectus, ubi ægrotus iacebat, dixit ei: Quod verum est, frater, ne me celaueris. Ille autem aperuit, quod erat. Ecce igitur, inquit, tam comparamus. Crede ergo, frater, me non auaritia tibi carnem non subministrasse, sed ut mundum & purum atque castum locum hunc conseruarem. Surge igitur in nomine Domini nostri Iesu Christi, & opus pèfice, & deinceps mandatis obtempera. Precante igitur sancto viro, & manus suas super ægrotum imponente, statim conualescebat: & eadem die surgens, cepit reliquum opus absolvere.

Pœna carnis in monasterio edentis.

Pellit febrem.

Cum autem sanctus episcopus Anastasiopolim rediisset, venit homo quidam ad monasterium, & à Præfecto impetrauit, ut maneret in templo sancti martyris Georgij: neque enim omnes in eo, sed & in templo Archangeli comorabantur. Hic autem homo habebat carnes suillas in pera. Nocte igitur illa Christi seruo martyr Georgius apparuit, atque illi rem indicauit. Quamobrem dolore affectus vir beatus, diluculo nunc cum misit ad Philumenum præfectum, qui eum coargueret. Cum igitur quæssissent in templo sancti martyris Georgij, carnem apud hominem illic manentem repererunt: & omnes gratias egerunt Deo, qui res occultas seruo suo patefecisset.

Diuinitus cognoscitur rem occultam.

Cum verò sanctissimus ciuitatis Germiorum episcopus Aemilianus cuperet beatum Theodorum videre, atque ab eo impetrare, ut pro se Deum precaretur, multis precibus eum in suam ciuitatem adduxit, honorificèque in venerabili templo Archangeli suscepit. Eo tempore instabat celebritas dominæ nostræ Dei genitricis Mariæ, quæ in illius oppido colitur, ad quam singulis annis cum supplicatione conueniebant duo milia ciuitatum, Germiorum & Eudoxiadis, episcopi. Aemilianus igitur episcopus, accessit beato Christi seruo Theodoro, venit ad celebritatē. Cum autem in oppidum ingressus, cum supplicatione in templum Dei genitricis introirent, mulier quædam eisdem oppidi, nomine Irene, ab occultis spiritibus, diu vexata, & idcirco multis morbis & calamitatibus obnoxia, nec causam agnosces, tunc extra templum stetit iuxta portam, & perspecta supplicatione & beatis episcopis, cepit à spiritibus vexari, reuolue quoque velo, & aperto capite, & turba disiecta, magnis vultatibus aduersus sanctum Theodorum latrabat, cum ei demones maledicerent, quoniam ipsius præsentia turbarent. Quod cum populus adspiceret, cepit clamare: Domine, miserere. Suspensa autem mulier à terra, & manibus vinctis, & per aëra ad cancellos vsque ferebatur, voluerantibus demonibus, quod beatus Theodorus contra se Deum precaretur. Post angelij autem lectionem, in terram delapsa iacebat ad altaris introitum, & lingua perhæsa, increpuit spiritus, qui in illa erant, marito & filiis defunctis, à sancto viro precipio vobis, ut ab illa exeatis. Quo dicto, demones statim vultantes ab ea discesserunt: & mansit incolumis. Paulò post autem, marito & filiis defunctis, à sancto viro salutata est: & in cellula, ædi Dei genitricis propinqua inclusa sanctè vixit. Episcopi quoque & populi miraculum adspicientes, dederunt gloriam Deo, & ad loca sua cum gaudio reuersi sunt. Beatus autem vir, Episcopo & ciuibus comitantibus, discessit, & Anastasiopolim profectus est.

Celebritas S. Mariæ in Mufigi.

Dæmones à femina expellit.

Venit ad eum oppidi Arauniæ Archipresbyter Andreas: qui cum apud eum dies quor maneret, contigit, ut filius eius Comitas in morbum grauissimum incideret. Quod cum desperata salute, vocem amisisset, & neminem agnosceret, parato iam seculo, misit mater eius Iohannem presbyterum Anastasiopolim, qui marito nuncium perregisset, cibum capiebat, & pueri patrem secum habebat. Nuncius igitur ad eum causam, quamobrem venerat, indicauit. Qua cognita, beatus Theodorus non misit, ut discederet: Et ego, inquit, tecum veniam. Volo enim monasterium & ciuitatem meos inuifere: sed prius muneribus nobis à Deo datis fruamur. Spero autem, nos puerum viuum inuenturos, nunc enim non moritur: sed adhuc viuet, &

Prædicta futura.

Preces ve-
spertine.

Matth. 3.
Puerum mo-
ribundum
reddidit in-
columem.

Antiochus
insignis
eremita.

Mira eius
abstinencia.

Eius de
Theodoro
testimo-
nium.

Eius obitu
prædicit
Theodo-
rus.

net, & gratulabitur tibi. Et hæc locutus, præcepit etiam nuncio, ut cum ipsis cibum ca-
peret. Cum autem surrexissent, profectus est vir beatus in oppidum, & omnes cum fa-
cibus & thure obuiam illi processerunt. Et cum esset vespere, in ecclesiam ingressus
est, & populo benedicens, vespertinas preces pronunciauit: atque ita domum Andreæ
Archipresbyteri se contulit. Videns autem puerum morientem, Christum Deum no-
strum, vitæ mortisque Dominum, obsecrauit, ut animam in ipso retineret, eumque pa-
rentibus viuam & incolumem largiretur. Et cum obsecrandi finem fecisset, ad-
spexit puerum, & allocutus est. At ille oculos aperuit, & intendit eos: sed respondere
non potuit, quoniam lingua eius erat impedita. Rursus igitur caput inclinans Dei ser-
uus, Dominum precabatur, ut integram puero sanitatem daret: & facto precandi sine,
allocutus est puerum: Comita, inquit, adspice, & dic, quomodo te habes, & patri tuo
responde, ne propter te dolore afficiatur. Aperiens igitur oculos iterum puer, & eos in-
tendens, respondit ad interrogata. Tunc signans illi frontem, & manus, & pedes, dex-
tera illum apprehendit: In nomine, inquit, Domini Iesu Christi, qui Centurionis
morientem puerum suscitauit, surge & sta sanus: idem enim tibi quoque vitam nunc
elargitur. Iussit autem, ut illi daretur cibus, & comedit. Vocatus autem irem ad cenam
pueri parentibus ad cenam, præcepit Iohanni presbytero, ut puerum irem ad cenam
adduceret: quem Iohannes cum adduxisset, eique ministraret ex ijs, quæ erant apposi-
ta, plus, quam alij, comedit. Quod omnes adspicientes magna lætitia, cum parentibus
gloriam dederunt Deo, qui mortuis etiam, per seruos suos exoratus, largitur vitam.
Postridie autem puer sanus ambulabat. Et vir beatus ab oppido profectus est ad mo-
nasterium.

Eo tempore suscepit hospitio diuinum & sanctum virum eremitam Antiochum,
qui Constantinopoli in Orientem reuertebatur. Venerat autem legatus ad Mauritium
Imperatorem, ut illi Synophrim oppidum à Barbaris direptum commendaret. Erant
huic supercilia densa atque coniuncta, cana barba, & capitis coma lanæ instar candida, &
ad illa usque protensa, similiter & barba, ungues prælongi: ad centesimum annum per-
uenerat: sexaginta annorum spatio, nec vinum, nec oleum, nec aliud eiusmodi gust-
rat: triginta iam annis panem non comederat: oleribus crudis cum sale & aceto vese-
batur, & aqua bibebat. Huius fama ad Theodori, & Theodori pariter fama ad ipsam,
Deo patefaciente, peruenerat. Et iussus ille quid diceret discipulis suis de sancto epi-
scopo Theodoro, se talem virum sanctum ad eum usque diem non inuenisse: sibi enim
vitæ ipsius instituta esse à Deo patefacta. Beatus Theodorus vicissim ita de ipso cu-
tribus loquebatur, ut in tota Orientis eremo tam dignum Dei seruum vidisse aut au-
diuisse se diceret neminem. Qui autem hæc audiebant, & simbria vestimentorum eius
aliquid religionis gratia capiebant. Cumque mansionis fratres ad eum venerandum ac-
cederent, eos reprehendebat, & per interpretem recusabat: Cur, inquit, cum talem
stellam, & sanctum Christi Apostolum habeatis, ad me agrestem & vilem, atque nullum
precij hominem venerandum acceditis? Ad ipsum vere laudabilem & admirandum
sanctumque virum colendum vos conuertite, qui diuinam in mundo vitam vesp-
piditates in se proterit, & doctrina sua multos ad Deum conuertit. Cum autem vesp-
ra aduenisset, facto diuino sacrificio, accubuerunt, ut paruo & solito cibo vescerentur.
Postea voluit S. Theodorus, ut erat solitus, hospiti pedes lauare. Sed ille non permisit.
Mutuo igitur manus lauarunt. Postridie vero mane festinabat Dei seruum exire, & iter
suum perficere. Quod cum beatus Theodorus animaduerneret, & obitum eius pro-
pinquum esse diuinitus sciret, idque apud se fieri cuperet, rogabat eum, ut itineris mihi-
re festus conuiesceret. Ille contra obsecrabat, ut se dimitteret: Instat, inquit, concedam.
Egressus
e corpore migratio, & idcirco festino, ut in cellula mea naturæ concedam. Egressus
igitur beatus Theodorus, comitatus est eum Anastasiopolim usque: & afflictiones ac
solicitudines, quas in episcopatu sustineret, patefecit, quibus instituta vitæ ratio, & mo-
nasteriorum suorum cura interromperetur, rogans eum, ut quid sibi agendum deberet
consulere, & utrum relicta episcopatus dignitate, monastico tantum ordini deberet
incumbere. Ille vero id quam celerim faciendum censuit, ne apud Deum damnatus
esse videretur. Sanctus autem Theodorus suum illi iumentum, fratremque de-
qui illum, quousque veller, comitaretur. Mutuo se igitur salutantes & complacentes
discesserunt. Et sanctus Theodorus in episcopium reuersus, dixit eum celerius vitæ
gratum, quam ut ad locum suum posset peruenire. Quod & factum est. Paucis enim
post diebus nunciatum est, eum in via mortuum esse.

Quoniam

Causæ cui
se episco-
patus abdi-
carit S.
Theodo-
rus.
Matt. 6.

Theodosi-
us procu-
rator ei
infestus
est.

Visione
improbis
deterre-
tur.

Venero
sanctus
vir appeti-
tur.
S. Maria
eius sanat.

Prouentus
ecclesiæ
sue.

Quoniam igitur plurima beati Theodori miracula, posteaquam episcopatum rece-
pit, visa fuerunt, hæc ego commemorans, omittam ea quæ in ipsa ciuitate gessit epi-
scopi, quia sunt omnibus nota, illa duntaxat attingens, quæ aliqua ex parte causas &
afflictiones indicant, quam obrem recusauit episcopatum. Cum enim necessario cog-
noscere iuuolui varijs Episcopatus negocijs & solitudinibus, magnis molestijs & angus-
tijs afflictebatur. Nolebat enim terrenis curis a rerum celestium distrahi contemplati-
one. Nam, ut inquit Dominus, nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum
odio habebit, & alterum diligit: aut vni adhærebit, & alterum contemnet. Cum igi-
tur necesse esset, prædia ad ecclesiam pertinentia, per procuratores administrare, & i-
psi procuratores iniurijs agricolas afficerent, non poterat vir pius non vehementer
angi & cruciari. Nam cum id munus cui cuidam, nomine Theodosio, dedisset, & ab
eo agricolæ iniuria essent affecti, ad Christi seruum lugentes confugerunt. Qui eos
commiserans, (neque enim sanctus & pius ipius animus poterat sine dolore quen-
quam afflictum & calamitosum adspicere) Theodosium accersendum curauit, mo-
nensque, ut ab agricolarum iniuria desisteret. Ille vero, inuenta occasione, ab iniu-
ria non desistit. Quare cum eos quodam in loco, qui Euchraës dicitur, pergeret læ-
tere, vno omnes animo congregati, & gladijs ac fundis instructi, contra ipsum consti-
tuerunt, eadem illi comminantes, nisi recederet. Qui eos ad pugnam paratos intuitus,
severitus, ne ab ipsis superaretur, discessit, & Anastasiopolim se contulit, ut maiore
monitus auxilio aduersus illos rediret. Id cum audisset vir sanctus, totum illum
diem cum lachrymis gemitibusque traduxit, considerans, si impetus ille ad exitum
perueniret, & cædes aliqua fieret, id sibi tanquam auctori, crimini datum iri, seque a-
liis periclitantium reum fore. Humi igitur prostratus, & Deum adorans, e-
ius rogabat, ut illius furoris motum compesceret, antequam ad finem perduceretur.
Et accersito Theodosio præcepit, ne ad ea loca se amplius conferret, ne mali quippi-
am accideret. Tunc ille, sancti viri hortatu dicens impetum illum agricolarum ad-
uersum se fuisse factum, multa in eum conuicia coniecit, & nefariæ contumeliæ vim
addens, sedem, in qua sedebat, pede commouit: ex quo beatus vir coram omnibus su-
p-
non moriturum, sed ad monasterium suum rediturum. Quibus verbis Theodosius
minime placatus, binas se illi anni libras expensas laturum dixit, propterea quod à præ-
dicatione ante diem constitutam repelleretur. Vxor autem marito ad-
uersabat: Nihil, inquit, sit tibi controuersia cum sancto Episcopo, ne probe bene-
dictione, quam ab illo accepimus, in maledictionem incidamus. Sed ille vxorem non
contenderet. Verum dum ostiarius aduentum eius sancto Episcopo nunciaret, re-
pente magnus eum timor inuasit, & apparuit ei iuuenis adpectu terribilis, & splen-
dide indutus, qui eum indignatione minatus est illi: Vir, inquit, pessime, sic ma-
gis episcopo aduersaris, nec desinis ei molestiam & dolorem afferre? Ecce, prædi-
cas tibi, nisi desistis, magna super te ira deueniet, & miserè vitam finies. Et hæc locu-
tus, discessit. Theodosius vero, cum diu fuisset exanimis, se tandem colligens, & à
viro sancto vocatus introiit, ac procidit ad pedes eius, cum lachrymis supplicans, ut
se repetituro.

Venero iterum nescio quomodo tentatus est, & in cella illa sua in episcopio mutus
que immobilis iacuit tribus diebus, adeo ut rumor de morte eius iam increbre-
ret. Post tertium autem diem apparuit ei Domina, sanctissima Dei genitrix Ma-
ria: quæ sceleratis hominibus exitum comminata, & morbi causam aperiens, & infi-
liti tibi erit mali. Somno solutus vir sanctus, Saluatori Christo gratias egit, & im-
mem reticuit, & pro illis Deum precatus est. Præterea in distribuendis eleemosynis,
in monasteriorum frequentatione & cura, quam de fratribus quos lucratus fue-
rat habebat, inculcabat, quasi ecclesiam negligeret, cum tamen ex trecentis sexagin-
equique aureis nummis, mensæ suæ adscriptis, quadraginta tantum singulis annis
consummeret, reliquos omnes ecclesiæ largiretur. Ad hæc à psalmorum cantu & pre-
dicatione negotijs distrahebatur. Quibus rebus afflictus, & videns ciues quidem nihil
proficere, sed in vitæ flagitijs miseria permanere, eos autem, qui in monaste-
rijs

Renunci-
arepisco-
patui.

Viso ciuis
cuiusdam.

Absoluitur
Epi-
scopatu,
sed eius
insigniare
linguan-
tur ei.

In Missa
sepe vi-
sum videt.

Rediit ad
monaste-
rium, &
multis cla-
ret mira-
culis.

rijs degebant, absentia sua negligentia desidiaque vacare, & de migratione monasterijs cogitare, de quibus sibi in die iudicii ratio reddenda esset: gloriosi Christi martyris Georgij opem implorauit, vt se proprium in locum restitueret: & multis precibus Deum orauit, ne sibi crimini verteret, quod episcopatu recusaret. Cum igitur ea venia se a Deo impetrasse certo sciret, clero & ciuibus conuocatis, hanc habuit orationem: Vos me, Fratres, inuitum, vt scitis, & abstractum, hoc iugum subire coegistis. Et quamuis me, vt ad illud ferendum minimè aptum, excusarem, vos tamen audire me nolulistis, sed vestra cupiditati malistis indulgere. Vnde cum igitur iam annus est, ex quo ego vos affligo, & affligor à vobis. Quamobrem obsecro vos, vt pastorem vobis pareatis, qui & vobis placere, & res vestras curare possit. Ego enim posthac Episcopus vester non ero: sed vt abiectus monachus, ad mansionem reuertar meam, vbi in omni mea vita Deo seruire constitui. Hæc locutus, & assumpto monasterij sui Archidiacono Iohanne, ad Ancyranorum metropolim se contulit. Nocte verò illa ciuis quidam in quiete vidit splendidam stellam e summa Ecclesia radijs suis totam ciuitatē illustrantem, tam longè illinc discessisse, vt vix perspicere posset. Quo quidē viso beati viri discessum significatum esse, non est dubium.

Cum igitur ad metropolitanum Ancyranorum Archiepiscopum Paulum peruenisset, rogabat, vt sibi successores daretur. At ille tam bono viro dari non posse respondebat. Cumque magna inter eos contentio esset exorta, conuenit inter illos, vt ea res ad beatissimum Constantinopolis Patriarcham Cyriacum reijceretur, & quod ille consilium, ratum foret. Beatus igitur Theodorus pia memoria Imperatori Mauritio, & beatissimo Patriarchæ Cyriaco supplicauit, vt decernerent, sibi dandum esse successorem. Metropolita verò recusationi eius rationes suas opponebat. Sed beatissimus Cyriacus Patriarcha, ita etiam iubente Imperatore, Metropolitanò respondit, vt beati Theodori preces admitteret, & insignia ei propter vitæ sanctitatem & innocentiam relinqueret Episcopatus. Mandato igitur parens Metropolitanus, ab Episcopatu suo, re beatum Theodorum liberauit, & Episcopatus reliquit insignia. Consilium igitur ne longius discederet, priusquam in eius locum alterum constitueret. Egressus igitur ex Ancyranorum metropoli, in Heliopolis regionem se contulit, prope oppidum Pindri in oratorium Archangeli, quod est in Ambrena, & seipsum abscondebat. Quodam die, cum in hoc Archangeli oratorio sacra mysteria celebraret, facta est facies eius hilaris & læta, & magna gloria gratiaque splendens. Erat vnus ex fratribus, nomine Iulianus, presbyter, vir admodum pius, cum faciem eius tam hilarem & lætam aspexisset, prostratus ante eum: Vnum, inquit, oro, pater, vt respondeas mihi. Cumque sanctus Theodorus ei benedixisset, & præcepisset vt surgeret, & exponeret id quod vellet: tunc ille dum sacrificas, inquit, pater, aliquando nulla sit in vultu tuo commutatio: sapius autem vultum videmus tuum magno splendore gratiaque fulgentem. Quamobrem nos item hilaritate perfundimur & gaudemus: quemadmodum & hodie contigit. Obsecro te per Dominum, vt mihi huius rei causam exponas. Tum Christi seruus se excusare, & narrationē subterfugere. Ille contra supplex & obsecrans instare. Tandem beatus vir: Pro-mitte, inquit, mihi, te nemini, quod dicam, patefacturum, & causam explicabo. Quod igitur iureiurando se obstrinxisset, quod dum ipse viueret, nemini re patefaceret. Quodam inquit beatus vir, me sacrificantem latiore cernis, scito me visionem videre. Video enim tanquam verum & splendidissimum velum super sancta munera descendens inter sacrificandum. Et quoties hoc cerno, lætor & exulto. Neque enim semper id video: & idcirco haud semper vultus est hilaris. Cum autem ad horam non aspicio, rem protraho, expectans dum videam id, quod & hodie mihi demonstratum est. Hæc cum audisset presbyter Iulianus, non prius patefecit, quam vir sanctus e vita decessisset.

Porro cum beatus vir accepisset, Episcopum esse Anastasiopolis, gaudens & laudans Deum, ad monasterium rediit, & Dei gratia multa fecit miracula in agrotos, qui accedebant. Presbyter quidam, nomine Paulus, iumento ad eum vectus est e Lycæa, nix monasterio. Erat enim sinistram eius latus in dexteram viscerum partem contractum: dextra autem ipsius coxa iandiu luxata: & caput eius in partem læuam ad pedem appropinquabat. Quamobrem nec stare, nec in lectulo extendi poterat. Sic enim erat distortus, vt miserabile spectaculum exhiberet. Hic multis lacrimis & medicinis adhibitis, nihil profecerat. Cum igitur beati Theodori mandato tribus diebus in monasterio mansisset, & miseriam suam exposuisset, hæc ab eo audiuit: Si vis conualescere, in patriam redi, & aduersario tuo reconciliare, & ante hunc mem ad me reuere, & da-

tibi Deus sanitatem. Negantri autem sibi cum illo esse inimicitias: Vide, inquit vir sanctus, ne mentiaris. Inimicitias enim exeres cum Præfecto tuo. Quo ille audito, cœpit beatum Theodorum lachrymans obsecrare, vt pro se Deum precaretur, vt dolore mitigato, posset expeditius incedere. Iussit igitur illum exui: & corpori eius manus imponens, infirma ipsius membra palpauit: & pro illo precibus suis, totum eius corpus medicamento perunxit. Statimque dolore liberatus est: sed adhuc distortus mansit. Iumento igitur impositum, in patriam redierunt, & cum Præfecto suo in gratiam rediit. Post autem ad monasterium reuersus est. Quo quidem tempore beatus Theodorus in angustissima templi sanctæ Dei genitricis cellula, quieti silentioque vacabat. Et sibi pro eo precibus, à morbi vinculo dissoluit, atque præcepit, vt prope se deambulare, & precationem quotidie perciperet. Dedit etiam baculum, quo se sustentaret. Et illo accepto, melius se habebat. Ad correctionem autem ipsius, longius baculum trahit. Et post Paschæ celebritatem aliud illi baculum dedit: Hoc, inquit, manu tua apprehende, & eò, vnde venisti, reuere: breui enim perfectam sanitatem assequeris. Cum autem baculum istud ceciderit, e manu tua, ne sustuleris illud amplius. Accepta igitur viri sancti benedictione, presbyter Paulus domum reuersus est. Et cum die quoddam faceret, baculum e manu eius elapsus est. Qui sancti Theodori sermonem recordatus, illud non sustulit: & planè conualuit, atque miraculum omnibus patefecit. Hic autem Paulus, sancti viri studio, Constantinopoli presbyter est constitutus: & deinde eius ciuitatis Ilauria factus Episcopus.

Eo tempore pius Imperator Mauritius, & beatus Patriarcha Cyriacus, & principes eius sanctum Christi seruum Constantinopolim accersierunt, vt eis benediceret. Quamobrem cum eò se contulisset, & beatissimum Patriarcham Cyriacum, & Imperatorem atque Senatum consuleret, eisque benedixisset, apud eos commoratus est. Magnam autem cum studio & honore Imperator & Augusta & omnes familiares complerent: & monasterijs eius immunitates tributa, illudque concessum, vt nulli alij Episcopatus subiecta essent: sed sanctissime tantum & magnæ Ecclesiæ Apostolicæ regiæ ipsius ciuitatis, ita prouidente Deo, & sancto martyre Georgio opitulante, propter beneuolentiam in eos, qui in illis degebant & sacrificabant. Parno autem illo tempore, quo mansit in ciuitate, magna per illum Deus fecit miracula.

Mulier enim, quæ apud illum habitabat, cum filium quadriennem cæcum haberet, in cuius eum suis ad virum sanctum gestauit, & multis lachrymis ante illum prostrata, puerum ad pedes eius deposuit, supplicans, vt lumen oculorum illi largiretur. Vir beatus, cum pueri oculos obfignasset, eique benedixisset, aquam benedictam matri dedit, præcipiens, vt aqua illa quotidie manè filij oculos lauaret. Quod cum ter egisset mater, quarto die filium sanum ad sanctum virum adduxit, laudans Deum. Eadem foemina cum septem menses paralytica iaculset, qua hora viri sancti benedictionem accepit, sanam conualuit.

Puella quedam, principis cuiusdam ancilla, annis iam octo & viginti demonium occultum habebat: quamobrem assidue iacebat agrotata, & morbi causam ignorabat. Audita igitur beati viri fama, dominus eius duxit ad eum puellam, rogans, vt pro ipsa Deum obsecraret, vt ei vel morrem, vel sanitatem elargiretur. Tum Christi seruus exmissa manu caput eius apprehendit, & precatus est Deum, vt sibi morbum eius patefaceret, & eam liberaret. Statimque demonium eam perturbare cœpit & vexare. Atque clamabat: Etiam in me, o ferriore, vim tibi à Deo datam exeres? Absine à me, malo, demonium insectator. Beatus autem Theodorus præcepit ei, vt taceret. Et cum esset dies hebdomadis quarta, dimisit eam: & mandauit eius domino, vt quarta item proximè sequentis hebdomadis die eam ad se reduceret. Quæ cum ad diem constitutā peruenisset, & virum sanctum aspiceret, rursus demonium in ea turbatū clamare cœpit, virum sanctum detestari: O vis, inquit, quæ nunc aduersum nos à spurio & e scorto, & sanctorum nemo patefecit me. Hic autem meretricis filius aduenit, vt me pateret, ac cruciatui supplicioque traderet. Execrabilis dies, in qua genitus es, & in qua tu huc contulisti. At Dei seruus Theodorus ipsum signo Crucis increpuit, & dixit: Signo Crucis damonem expellis. præcipio tibi in nomine eius, vt recedas ab hac muliere, nec amplius in illam ingrediaris. Demon autem magna voce dixit: Iussu tua equidem faciam, & egre-diar: attamen hæc tertio ab hinc die morietur. Tu, inquit beatus vir, exi, & Domini

Presbyterū
malè affe-
ctum sanat.

Ita Const-
antinopolim,
& magno lu-
precio ha-
betur.

Cæcus vi-
det.

Paralytica
reualuit.

Signo Cru-
cis damonē
expellit.

voluntas fiat. Neque enim licet homini Christiano vobis credere, cum verba vestra sint improba & falsa. Laceratam igitur mulierem demon ante sancti viri pedes proiecit, & magna voce edita, discessit. Illa vero cum se collegisset: Ego, inquit, sanctis precibus tuis, pater, assecuta sum sanitatem. Vidi enim improbum ex ore meo, tanquam serpentem, egredi. Dimisit igitur illam vir sanctus cum benedictione, iussitque, ut diebus septem apud Ecclesiam maneret. Quod autem demon de morte illius praedixerat, falsum fuit. Nam mulieris dominus simul cum illa paucis post diebus ad virum sanctum rediens, magna cum letitia gratias egit Deo, qui talem servis suis in spiritus immundos dedisset potestatem.

Alia mulier nobilis paralytica, ab ancillis suis ad virum sanctum gestata, multis cum lachrymis clamare coepit: Misere, inquit, mei, serue Dei altissimi. Deum, qui tibi sanitarum gratiam largitus est, deprecare pro me, ut incolumis discedam. Iussit vir sanctus, eam humi deponi, & manu sinistra caput eius apprehendens, dexteram ad Orientem extendit, & obsecrauit ad hunc modum: Deus sanitarum largitor, & agrotantium medice, qui paralyticum curasti, medere & huic ancillae tuae, & ab ea paralyticam expelle, ut sana discedat ad gloriam & laudem sancti nominis tui. Et signans illam excitauit, oleoque inunxit: statimque coepit deambulare, Deum laudans, & diuorum Christi mysteriorum particeps effecta, discessit incolumis, atque omnibus miraculum nuntiavit.

Sauit paralyticam.

Item demoniacum.

Quidam cauponis filius, nomine Petrus, a demone inuasus, corde conficiebatur, nec se a demone vexari cognoscebat. Pater eius duxit eum ad virum sanctum, ut pro illo Deum precaretur, quo cordis ipsius dolor desineret, & a morbo continuo liberaretur. Sed vir sanctus, cognita morbi causa, duxit eum in cellulam suam, & lateri eius inhaerens, Crucis signo faciem ipsius obfignauit, percussitque illum iuxta cor: Ne celes te, inquit, immunde spiritus: manifesta enim sunt opera tua. Dominus Iesus Christus scrutator cordium imperat tibi, ut ab eo exeas. Confestim commotus demon, clamare coepit: Exeo, ferrius, nec aduersor tibi: neque enim minas tuas perferre possum: nequeo ignem ex ore tuo egredientem meque exurentem pati. Hae & his placatus locutus, ad viri sancti pedes Petro proiecto, magna voce ululans, discessit. Puer autem in se rediens, & ante illum prostratus: Pater, inquit, precibus tuis, pater, a demone liberatus sum. Vidi enim illum, foeminae nigrae speciem gerentem, a me seungi, & per fenestram abs te ululantem excludi. Beatus autem Theodorus iussit, ut diem apud se maneret: & postmodum sanum patri reddidit.

Item alium.

Natura quidam a demone vexatus, doloribus & membrorum tremoribus, & multis calamitatibus cruciabatur, & in egestatem inciderat. Accessit ad virum sanctum, & lachrymans supplicauit, ut a tot miserijs per eius preces liberaretur. Cum igitur pro illo Deum obsecrasset, oleo benedixit, & dedit illi, ut eo se vngeret, & dimisit eum. Qui paucis post diebus ad virum sanctum redijt, seque conualuisse, & prosperè agere nuntiavit, atque animi grati ac memoris causa, nauigij velum obtulit, & multis tandem precibus vix impetrauit, ut illud acciperet.

Viso demoniaci, a sancto curati.

Luctator quidam ab immundo spiritu vexatus, & capite & membris omnibus dolerebat. Hic ad virum sanctum accessit, supplicans, ut pro se Deum precaretur. Quod ille cum fecisset, vinoque & oleo benedixisset, dedit ei: Abi, inquit, fili, domum tuam: & cum revesperi cubitum conseres, vnge te his: & quod in quiete videris, mihi nuntiabis. Abijt, & fecit id, quod vir sanctus praeeperat. Postmodum autem ad eum redijt, dicens: Vidi, domine mi sanctissime, secundum quietem, iuuenem quendam abs te profectum ad me, qui capitis mei comam apprehendit, & ad se traxit: & statim dolor omnis ab articulis & ossibus & membris meis discessit, & tanquam ventus quidam violentus per capillos capitis mei egressus est. His auditis, Dei seruus benedixit ei: Ecce, inquit, nunc Dei gratia sanus effectus es. Iuuenis autem, quem in somnis adspexisti, gloriosus est Christi martyr Georgius. Et dimisit eum, gratias agentem Deo.

Clarus quidam vir, nomine Mennas, occulto & graui quodam morbo ex diabolica vexatione laborabat. Hic ad virum sanctum accessit: sed ei morbum suum erubuit aperire. Quodam igitur die vir sanctus, cum ad se Mennas de more venisset, eum, remotis arbitris, in cellula suam vocauit, & humaniter sic est allocutus: Sape te huc, fili, contigisti, ut mihi arcanum aliquid nuntiasses, & pudore deterritus es. Cur id tibi contigit, fili? Cur non aperte significas id, quod celas? Tunc ille procidens ad pedes eius, omnia patefecit, orans, ut pro se Deum precaretur, & morbum a se depelleret, dignareturque do-

domum suam venire, eique benedicere, atque omnibus habitantibus in ea. Se id futurum promisit vir sanctus: & biduo post domum eius se contulit, & a viro pio benigne susceptus est. Nocte autem illa idem ei contigerat, quod solebat, & afflictus vehementer fuerat. Tum vir beatus precibus incubuit, & Deum obsecrauit, ut hominem ab illa miseria liberaret. Eadem igitur nocte, absolutis psalmorum precibus, vnus ex discipulis eius, nomine Iulianus, in somnis vidit virum beatum stantem ad maris litus, Mennaeque ad ipsum accedentem, & in vlnis gestantem suis monstrum quoddam triceps, immanè vociferans: quod cum vir sanctus apprehendisset, proiecit illud in mare. Postmodum igitur, cum post sacrificium accubissent, ut pranderent, Christi seruus Theodorus ad Mennam dixit: Confide, fili, & Deum lauda. Dei enim bonitate confusus, spero calamitatem tuam abs te discessisse, nec ea te amplius afflictum iri. Et cum haec dixisset, somnij sui discipulus recordatus, illud explicauit. Cum igitur vir sanctus Mennae & fidelissimae eius uxori, & omnibus ipsius domesticis benedixisset, discessit. Mennas autem nunquam amplius ab eo morbo vexatus est. Iam vxor eius foemina grauiissima Christiue amantissima Theodora, orauit sanctum virum, ut sciret, vtrum ipsa, an maritus eius ex hac vita prior esset discessurus. Vix igitur tandem exoratus, Deum precatus est, ut id sibi patefaceret: responditque, maritum eius prius è vita discessurum. At illa multis cum lachrymis cum quotidie rogabat, ut Deum precaretur, quo se ex hac vita celerius euocaret. Eius flagitationibus victus beatus vir, Deum obsecrauit, ut id ei, quod optabat, concederet. Et diuinitus monitus, dixit illi: Dedit tibi Deus, quod flagitasti. Res igitur tuas constitue, nam paucis post diebus morieris. Hoc responso mulier laeta discessit, & rebus suis constitutis, quadragesimo post die mortua est.

Alium quem dam morbum curat.

Prædicit forminam obitu eius.

Eurychius, beati Theodori ostiarius, cum in via dormiret, sic a demone vulneratus est, ut manus ipsius cum toto brachio obstupuerit. Quamobrem eam tumidam & oblitatam, atque collo suspensam gestabat. Hic de more venit ad sanctum Theodorum, ut benedictionem acciperet. Et interrogatus ab eo, cur ei doleret manus: Dormiebam, inquit, domine, quodam in loco, & cum somno solutus essem, mihi manus obstupuit, tumoremque contraxit. Cum igitur beatus vir manum eius nudatam, precibus adhibitis, contrectaret, demonium coepit per ipsius manum decurrere. Tunc vir sanctus numerum signauit, ne fursum curreret, & interimeret eum. Coepit igitur manus eius sustinere. Verum sancto viro tangente, & spiritum immundum increpante, statim cessauit. Et accepto ostiarius oleo, cui vir sanctus benedixerat, manum vnxit, triduoque conualuit.

Sanat hominem, a demone laesum.

Seruus quidam male a demonio vexabatur. Hunc eius domina ad virum beatum duxit. Et statim spiritus commotus eum lacerabat, nec volebat exire. Quem cum vir sanctus increpisset, vetuit ei, ne è gradu termino discederet, ut eo modo torqueretur: Benedictus, inquit, Deus, non discedet hic homo, ab ipso procreatus, è domo sua, & praefinitum à regula psalmorum numerum pronunciauit. Verum cum multis iam horis seruus ille vexatus maneret illic, & spiritus ibi religatus cruciaretur, misera- bili voce clamare coepit ad hunc modum: Exeo, serue Dei: neque enim supplicium hoc ferre possum. Veni, solue me: & egrediar. Noli me diutius torquere. Egressus autem vir sanctus è cellula sua, dixit ei: Nolo, immunde, ut nunc exeas. Demon vero clamabat: Huiusmodi miserum, oro te, ut me soluas: satis supplicij pertuli. Quando permittis, ut egrediar? pro termino. Quamobrem huic homini per te iam liceat mentis esse compoti. Proiecit igitur eum ad pedes eius. Media vero nocte, cum vir sanctus ad preces nocturnas exortat, clamabat: Venit hora. Exi, ferrius, permittite mihi, ut recedam. Egressus igitur una post hora Dei seruus, increpuit ipsum in nomine Domini Iesu Christi, atque imperans ille relictus est sanus. Quem domina eius cum suscepisset, magno cum gaudio domum suam se contulit, laudans Deum.

Vide quæ sit sanctorum hominum potestas.

Demoniaca liberatur.

Mulier quaedam serua, quæ demonium occultum habebat, beatum adiit Theodorum, ut ab eo benedictionem acciperet. Qui cum acerbè aduersus eam, ut aduersus mulierem vexatam, aspiciens, Deum pro illa rogasset, demon commotus statim exijt, & mulier effecta est sana.

Quodam die tres ad eum accesserunt. Qui in eius cellula grauissimè vexabantur, cum à Patriarcha Cyriaco eadem hora accersitus est. Quamobrem beatus vir ire festinans, duobus praecepit, ut liberi essent, & statim humi ad eius pedes, ut mortui, prostrati sunt. Tertium permisit pati. Daemon enim in illo existens, durus erat, & facile expelli non poterat. Quare vir sanctus fremens: Quoniam, inquit, sanctissimus Patriarcha noster accersuit me, & in praesentia non possum id agere, quod ad te pertinet, sta hoc in loco, & torquere: neque hinc discede, donec rediero. Et hoc dicto, ad sanctissimum Patriarcham se contulit.

Sergius autem, pius sanctissimae Ecclesiae magnae Diaconus & sanctissimi Patriarchae familiaris, sororem habebat, quae cum triennium cum marito vixisset, nunquam concipere poterat. Vtrumque coniugem Sergius in vestibulo collocavit: & cum sanctus Christi seruus Theodorus à Patriarcha discederet, Iohannem Hypodiaconum eius comitem rogauit, ut illam sanctum virum perduceret. Quod cum esset factum, Sergius diaconus eos ad virum sanctum adduxit, & simul cum illis ad viri pedes procidit, supplicans, ut eis liberos concederet. Quibus Sanctus: Non ad me, inquit, filij, sed ad Deum accedite. Verum, cum illi non desisterent obsecrare, vtriusque zonas accepit, atque inter illas vtriusque collocatas, genibus flexis, Deum precatus est. Post autem zonas illis restituit, ut se cingerent. Et Dei gratia factum est, ut post nouem menses mulier filium peperit. Cum autem discessisset, Iohannem praemisit, ut videret, an vexatus ille extra praescriptos terminos esset egressus. Inuenit igitur eum in loco praefinito, & à terra suspensum. Sic autem clamabat daemon: Opportunè aduersum me, serue Dei, venisti, maiorem contra me gratiam assecutus. Ferre te amplius non possum, quoniam exuris me. Exeo per altissimum. Tantum parec mihi. At Dei seruus pedes eius percussit: Saepe, inquit, mihi promissisti, & mentitus es: non paream tibi. Tunc demum interiurando promisit, se nocte illa, cum in sanctissima magna Ecclesia precandi signum daretur, discessurum. Cum igitur illi supplicium esset remissum, ad horam noctis praefinitam discessit.

Et post aliquot dies, Theodori, diaconi sanctissimae Dei genitricis, serua quaedam, nomine Theodora, repente à spiritu muto capta est. Cum autem dominus eius per Iohannem Dei seruo rem indicasset, iussit, ut eam ad se adducerent. Quae cum vexaretur, atque concideret, sublatam conserui eius ad viri sancti pedes gestarunt. Et sex dierum spatio liberata est, atque discessit incolumis.

Alia puella annorum octo, Deo dicata in magna Ecclesiae monasterio, triennio muta permansit. Magistra igitur ipsius duxit illam ad seruum Dei, acerbè clamans, & cum lacrymis supplicans, ut ei sanitatem impetraret. Cum igitur pro illa Deum obsecrasset, praecepit, ut quotidiè mane & vespere ad se veniret. Quod illa cum faceret, & ipse pro ea precaretur, quo die curanda erat, iussit, ut os aperiret: & apprehensa lingua eius, signo Crucis obsignauit, & ter insufflauit, praecipiens ei, ut degluriret. Deique gratia statim locuta est, magna inquam voce: Deglutiui, domine. Quare turba, quae adstabat, & rem videbat, diu clamauit: Domine miserere. Atque ira puella cum eius magistra dimissa est incolumis.

Alia porro mulier, quae decem annos sanguinis fluxu laborauerat, magno cum desiderio accessit, ut ab ipso benedictionem acciperet: allatoque vnguenti alabastro, cum multam turbam vidisset circa ipsum, clam accessit, ut vnguento pedes eius inungeret. Quo animaduerso, Dei seruus pedes ad se contraxit, & clamans, dixit ad eam: Desine mulier: quid facere conaris? Molestia mihi res est, quā moliris. Territa mulier, vnguentum illi tradidit, rogans, ut pro se Deum precaretur. Tunc vir sanctus ita precatus est: Dominus Iesus Christus, qui rerum occultarum cognitor est, precibus sancti Georgij martyris exoratus, secundum fidem tuam id tibi, quod petis, largiatur. Statimque gratia Dei, sanguinis eius fluxus stetit. Quo mulier miraculo animaduerso, Deum laudans, coepit rem omnibus indicare.

Contigit, ut vnus ex filiis Mauritij Imperatoris lepra morbo laboraret: cui cum medici nullam possent opem asserere, Imperator virum sanctum accersendum curauit. Qui in palatium, ubi puer iacebat, ingressus, & pro illo preces ad Deum fundens, aqua benedixit: eumque illum adpersisset, reliquum aquae dedit, ut rursum conspergeretur: & sancti viri precibus puer sanus effectus est. Imperatoris autem & Augustae precibus adductus, inter ipsos consistens, Deum pro illis obsecrauit: & cum benedixisset eis, discessit in patriam, ad monasteriumque peruenit.

Impetrat partum foeminae.

Superbissimus demon dire cruciatus, exit ab homine.

Demoniaci sanatus.

Muta loquitur.

Oratione & aqua benedicta filium Imperatoris mundat à lepra.

Quidam paterfamilias ex oppido Aleatoria, ferum bouem habuit, qui iugum detrectabat. Duxit igitur illum ad monasterium, & rogauit beatum virum, ut signo Crucis bouem obsignaret, quò feritatem deponeret. Et cum vir sanctus ad eum venisset, bos huc illuc caput mouens anhelabat: cuius ille cornua comprehendens, precatus est Deum, ut bos, feritate deposita, mansuesceret. Et signans eum, dixit: Praecipio tibi in Christi nomine, ut ab ira desistas tua, & subeas iugum in mansuetudine, quam tibi Deus tribuit, & domino tuo pareas. Cum hæc dixisset vir sanctus, bos statim iram feritatemque deposuit: & cum in dè esset abductus, collum iugo facile subiecit.

Mulier item quædam mulam habebat, quæ nec frenum, nec sellam admittebat, sed se pedibus sublati erigens, mansuescere nullo modo poterat. Hanc mulier duxit ad monasterium: cui vir sanctus, signo Crucis adhibito, dixit: Benedictus Deus, ne posthac amplius fera peruersaque sis: sed, freno suscepto, heram tuam insidentem admitte cum omni mansuetudine. Ad hoc enim te Deus ministerium creauit. Et statim illi mulier insedit. Neque enim parere amplius recusauit. Idem & in equis, & in alijs animalibus effectum est.

Cupiebat vir beatus aliquid ex gloriosi martyris Georgij reliquijs habere, & rogabat eum, ut se voti compotem faceret. Pius autem Aemilianus, Germiorum Episcopus, sancti capitis eius particulam, manusque digitum, & dentem vnum, aliamque particulam eius corporis habebat. Huic martyr apparuit, iussitque, ut eas seruo suo Theodoro reliquias in templum, quod sibi exedificarat, transferendas traderet. Misit igitur Episcopus nuncium ad beatum virum, qui eum nomine suo hortaretur, ut se ad precandum in templum sancti Archangeli conferret: cupere enim se illum salutare, optatasque illius sancti martyris reliquias dare. Hac latus pollicitatione, ex monasterio exiit, & in Germiorum ciuitatem ingressus, in Archangeli templo precabatur. Amanter suscepit eum sanctus episcopus Aemilianus, & in monasterium sanctae Dei genitricis, quod vocatur Aligetes, perduxit. Eo tempore magna erat in Pelinuntium metropoli siccitas, & fruges ac fructus omnes exaruerant. Quamobrem cum incolae intellexissent, Christi seruus Theodorum apud Aemilianum Episcopum diuertisse, celeriter ad eum omnes cum clericis in sanctae Dei genitricis templum conuenerunt: permittenteque Episcopo Aemiliano, in ciuitatem suam eum adduxerunt, ut, facta supplicatione, per eius preces & calidam pluiam impetrarent. Procul ab hac ciuitate sex passuum millibus erat hortus, quem magna locustarum occuparat multitudo, & rotum propè deuastarat. Huius hori dominus cum beatum Theodorum adesse intellexisset, processit illi obuiam, & ad pedes eius prostratus, calamitatem in hortum suum à locustis illatam indicauit. Cui vir sanctus: Abi, inquit, fili, & affer aquam in vase. Cucurrit ille, & è propinquo flumine aquam attulit. Quam Dei seruus, cum benedixisset, dedit ei, dicens: Hac aqua quatuor horti angulos consperge, & dabit tibi Dominus id quod exoptas. Ad hortum reuersus homo, studiosè fecit, quæ vir sanctus praeceperat. Cumque ad locum, quem primum adspexerat, reuertisset, ne vnam quidem locustam reperit. Paulo post item inuisens, omnes planè locustas deletas inuenit. Quamobrem cum manus suas oleribus impleret, eurrens ad beatum Theodorum miraculi effectorem contendit. Tunc autem obuiam illi trium millium passuum à ciuitate processerat supplicatio. Cum illa igitur in manibus sanctum virum olitor assecutus, procidit ad pedes eius, eique olera, quæ in Georgius ferebat, obtulit, nuncians miraculum, quod factum fuerat. Beatissimus verò Georgius Metropoli, cum lætitia sanctum Theodorum suscepit, qui in diem sequentis in supplicationem indicendam mandauit. Postridiè igitur manè, cum vniuersa ciuitas in catholica Ecclesia sanctae Sophiae esset congregata, beatus Theodorus & Metropoli Georgius cum vniuerso populo supplicantes, ad venerabile sanctorum Angelopolis templum extra muros conuenerunt: atque inde ad sanctam Sophiam reuersi sunt. Vbi cum sanctus Christi seruus Metropoli rogatu sacrificasset, omnesque sacra mysteria percipissent, nubibus contractum est celum, & tanta pluiæ copia in totam illam regionem descendit, ut aquarum fontes & flumina in tertium vsque diem exundarent. Omnes igitur lætitia pleni, Deum collaudabant, qui serui sui precibus motus, misericordiam suam ostendisset. Metropoli autem & populo comitante, sanctus Theodorus illinc discessit: & cum ad Episcopum Aemilianum venisset, ab eoque optatissimè sancti martyris Georgij reliquias accepisset, ad sanctum monasterium suum cum illis diebus Cadosi Episcopus ad eum in lectica vectus est, qui manus dolore, & articulo.

Signo Crucis, & imperio beati as feras mansuescit.

Vide miram aquam benedictam virtutem.

Impetrat à Deo pluiam.

culorum omnium solutione laborabat: nec manibus suis ori poterat cibū admonere. Hic in Archangeli templo ad beati Theodori pedes prostratus, magna voce, Misere, inquit, mei, serue Dei altissimi: & me quoque tuorum fac miraculorū participem. Scio enim Deum tibi, quaecunque poposceris, largitum. Cum autem Christi seruus illum esse Episcopum intellexisset, agere ruit eam adorationem, & cum fecit excitari: precationeque incumbens, orabat Deum, ut morbum eius expelleret. Absoluta autem precatione, iussit, ut in dextera parte templi sancti Georgij martyris collocaretur, ad sancti martyris Platonis oratorium, ubi & cellula eius sita est. Sic autem Episcopum est allocutus: Bono sis animo, magne domine. Dei enim benignitate confusus, te breui a morbo liberatum iri spero. Et cum oleo benedixisset, dedit ei, ut eo se vngeret. Duarum igitur hebdomadam spatio conualuit Episcopus, & monasterioque discessit, ambulans, & saliens, & laudans Deum.

Episcopi morbum articulare sanant.

Nota de picta tabella.

Demoniacus sic sanus.

Mira vis precum sancti viri.

Multi sunt monachi.

Matth. 5.

2. Cor. 12.

Vulnus habet perpetuum.

Laborat ex oculis.

Clericus quidam, nomine Salomon, ab immundo spiritu vexatus, ad sanctissimum virum accessit cum vxore sua, quæ ipsa quoque patiter vexabatur. Hi quotidiē benedictionem eius accipientes, a spiritibus immundis breui temporis spatio liberati sunt: ut ex depicta tabella, quam in vestibulo templi Archangeli, ubi dormiebant, testem miraculi reliquerunt, intelligi potest.

Quidam ē Salmania vico grauitur ab immundo spiritu vexatus, ad monasterium se contulit: quem vir sanctus, propter demonis importunitatem, in angustam cellulam conijci mandauit: & illuc se quotidiē ad precandum conferebat. Quamobrē duarum hebdomadam spatio liberatus, discessit. Accidit, ut eodem tempore regio illa vniuersa fame laboraret. Monachi igitur & pauperes agroti, consumptis omnibus cibarijs, magnis in angustijs versabantur. Erat autem Quadragesimæ tempus: quo quidem tempore beatus vir in Dei genitricis monasterio quietem & silentium obseruabat. Biduo igitur ante Ramos palmarum Dionysius horrei custos ad eum venit, eique se ne pro monasterijs quidem, nedum pro multitudine alenda, cibos habere nūciauit. Palmarum enim die cellula sua solitus erat exire, & biduo illo ingens multitudo conueniebat. Abi, inquit beatus Theodorus, in horreum, & farinae reliquias ex arcis in vasculum collige, & affer ad me. Quod cum ab illo factum esset, vir sanctus Deum precatus est, ut victui necessaria monasterijs suis suppeditaret. Absolutaque precatione: Accipe, inquit, frater farinae vasculum, & illud super altare sanctissimæ Dei genitricis impone: & Deus nobis cibaria subministrabit. Fecit ille, quod vir sanctus præceperat. Postridiē verò quidam viri pij ex longinquis regionibus triginta naues Cyprias onustas aduexerunt. His & alijs innumerabilibus rebus admirandis, quibus, tanquam floribus & margaritis, quotidiē sanctus coronabatur, magnæ ab omnibus gratiæ agebantur Deo, multique, relicto mundo, iugum monasticum non solum in eius monasterijs, sed etiam alijs in locis suscipiebant. Itaque verba illa Euangelica implebantur: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est.

Quoniam igitur & hic vir, quemadmodum & Apostolus Paulus, corporis afflictioni bus erat obnoxius, non alienum erit, ut ad vtilitatem nostram eas persequamur, ne, quotiē in eiusmodi morbos & calamitates incidimus, animis concidamus: præsertim cum Deus nobis ea ratione primum paret: & idcirco viris iustis orantibus, ut a miserijs liberentur, nonnunquam aduersetur, & dicat: Sufficit vobis gratia mea: nam virtus mea in infirmitate perficitur. Ut igitur in hoc sancto Christi imitatore, Dei virtus per infirmitatem perficeretur, corpus eius vulnere affectum erat: quod si quando per se cicatricem obduxerat, indumentis asperitate rursū exulcerabatur. Hoc ille vulnere ad obitum vsq; laborauit, sibiq; illud a Deo fuisse datum dicebat, ut ei assidue gratias ageret. Oculorum item morbo singulis annis æstatis tempore per sesquimensem laborabat, & maiorem in modum gratias agebat Deo. Impediebatur tamen, quō minus turbas posset suscipere. Quamobrē diuinitus incitatus, ad templum Dominae nostræ Dei genitricis, quod est Sozopoli, constituit proficisci. Diuinum enim munus, quod illic est, iam pridem videre cōcupierat. Cum igitur ad pontē, qui Tantaēdia dicitur, peruenisset, Phentinus quidam caupo obuiam illi misit, qui eum rogaret, ut in hospitium suum ingredi veller, sibiq; benedictionē suam relinquere. Iacebat enim semimortuus multo iam tempore, & facies eius post tergū erat distorta. Ad eum igitur sanctus Theodorus ingressus, causam quæsiuit, quāobrē id ei contigisset. Cui ille respondens: Cum essem, inquit, extra diuersorium, venit canis quidā niger, & corā me hiauit: quamobrē ego

ego quoque inuitus idem feci. Cumque ipse statim euauisset, ego in febrem incidi, faciemque distorti. Verū si tu, serue Dei, aliquid potes, adiuua me. Nam cum & greges ammentaue mea interirēt, posteaquā tu pro me preces sudisti, ne vnum quidem animal perijt. Hæc ille cum dixisset, pro ipso precatus Deum beatus vir, ter in eius faciem insufflauit: & aque benedicēs, dedit ei: Accipe, inquit, & hac te aqua cōsperge. Quod enim vidisti, demonium erat. Sed in Christi nomine, cum reuertemur a precatione, te sanum & incolumem inueniemus.

Aque benedicte vis.

Egressus igitur ē diuersorio, itinere suo progrediebatur: cumque ad Amorium ciuitatem appropinquasset, salutaris eius aduentus omnibus innotuit: & ciues vniuersi supplicantes obuiam illi extra muros processerunt. Et oblatus est illi puer a patre, puer, curatus est. Et ecce vir quidam illustris ex eadem ciuitate, nomine Iohannes, filium suum duodeuiginti annos natum, qui triennio paralyticus iacuerat, ad virum sanctum gestandum curauit, & multis cum lachrymis rogauit eum: Misere, inquit, istius infelicis & calamitosi, serue Dei, & Deum pro illo deprecare, ut a morbo cum cures, & incolumem mihi largiatur: aut certe celerem illi ex hac vita exitum tribuat, ne videam hanc incidit? Cui ille respondit: Cum ad venandum profecti essemus, in leporem hic laborat. His auditis, Christi seruus iussit eum Anastasij viri pij domum portari, & in oratorio sanctissimæ Dei genitricis, ubi erat ipse mansurus, constitui. Mox in urbem ingressus, totam supplicando lustrauit. Cum autem ad catholicam & primam ciuitatis Ecclesiam esset peruentum, obuiam illi factus est Episcopus: longius enim cum populo obuiam procedere propter valetudinem non potuerat. Quamobrē & ipsius Episcopi rogatu, sacrificium obrulit sanctus Theodorus, & populo benedixit: discedensque, Anastasij domum extra muros se contulit: & in oratorium Dei genitricis ingressus, adolecentem illum paralyticum iacentem inuenit: cumque benedixisset oleo, faciem eius, & manus, & pedes, & reliqua omnia corporis eius membra dissoluta inunxit, & sic eum allocutus est: Tibi dico, adolescens, in nomine Domini nostri Iesu Christi surge, & sta sanus, ne propter te pater tuus doleat. Cumque ille caput sustulisset, manum ei vir sanctissimus porrexit, & excitauit: precibusque super ipsum adhibitis, sanum patri reddidit.

Puer distortis pedibus curatur.

Curat paralyticum oleo benedicto.

Cum in Dei genitricis templum esset ingressus, ecce quidā alius paralyti laborans propter demonem, qui ipsum occulte multis iam annis vexabat, eadem hora surrexit, cepitque ab immundo spiritu vexari, & Dei genitricis seruo, cui ab ea miraculum hoc seruatum fuerat, occurrens atque vociferans: O vis, inquit. Cur venisti huc, feriuore, cum Georgio Cappadoce, ut me torqueres atque configeres? Tot annis larui, & per te nunc indicor. Tunc omnes spectatores obstupuerunt. Beatus autem vir spiritum immundum increpans, signo Crucis & precibus adhibitis, paralyticum curauit. Et in sanctissimæ Dei genitricis Mariæ venerabile templum ingressus, ubi diuino munere oleum manat, manibus in Crucis speciem extensis precans, oculos in admirabili imagine degebant, cum oleum diuino nutu efferuescens, in oculos eius insilijt, eosque conspersit. Quamobrē omnes, qui diuinum illud testimonium adspiciebant, dixerunt: Verē manat. Quamobrē hic Dei seruus. Cum autem de eius aduentu beatissimus Episcopus Zoilus intellexisset, statim honorificè duxit eum in Episcopium suum, amiceque tractauit.

Itē alium.

Nota de oleo ex imagine manante.

Postea verò, quā diebus quadraginta precibus incubuit, relicta Sozopoli, ad urbem Amorium appropinquabat: ubi saliens obuiam illi processit puer, qui distortis pedibus existens, ab eo benedictionem acceperat, & Dei gloriam, quæ in se extitit, nunciauit. Die verò ad vespem inclinante, urbem ingressus, apud virum illum Iohannem, cuius filium paralyticum precibus curauerat, diuertit. Et postridiē dimissus, in Germiorum ciuitatem ad Episcopum Aemilianum peruenit: a quo missus, ad monasterium suum proficiscebatur. Cumque ad prædictum pontem venisset, audito Phentinus eius aduentu, processit illi obuiam sanus & laudans Deum, qui se serui sui precibus a tali periculo liberasset: animique grati munus obrulit equum ex armento suo.

Cum igitur vir pius & sanctus ad monasterium peruenisset, duæ claræ mulieres de metropoli Epheso cum lecticis & magna suppellectili ad eum se contulerunt. Erat vni ex illis filius annorum viginti, Andreas nomine, murus: Alteri autem filiola annorum octo

octo paralytica. Hæ fœminæ cum filiis & domesticis suis ad sancti viri pedes procident
tes, magna voce multisque lachrymis supplicabant, vt filijs suis sanitatem largiretur.
Quibus Christi seruus Theodorus præcepit, vt surgerent. Et cum precatus esset Deum,
iussit, vt dies aliquot ibi manerent. Quadam autem die à psalmis canendis circiter ho-
ram nona de more egressus, vt populo benediceret, eumque dimitteret, puellulam ia-
centem inuenit: & accedens, signauit eam, & Deum obsecrauit: ab eaque recedens, ad
altaris introitum ascendit, & populo benedixit, & puellæ paralyticæ præcepit, vt ad se
veniret. Quæ repente, solutis diaboli vinculis, surrexit & ad eum venit. Turbæ verò ad-
stantes, cum matre puellæ pro tali miraculo cum lachrymis gratias agebant Deo. At-
que ita mater accedens, filiolum suum e manu eius sanam accepit. Quinetiam adole-
scens mutum beatus Theodorus cum signasset, dixit matri eius, vt cum alijs discede-
ret: fore enim, vt in ipso itinere loqueretur. Suscepta igitur viri sancti benedictione, in
ciuitatem suam omnes redierunt. Et paulò post quidam ab illa veniens ciuitate, adole-
scens locutum esse nunciauit.

Oppidi Sandi presbyter, nomine Florentius, habebat fratris filium, cui cancer os ex-
edebat. Eo igitur super iumentum suum imposuero, magno studio ad monasteriũ con-
tendit, & ad beati viri pedes procidens ac lachrymans, supplicabat, vt pueri morbum,
cui nulla medicorum remedia proderant, curaret. At ille, suis precibus, locum morbo
exesum contrectans, ter in os eius insufflauit, & aquam, cui benedixerat, dedit, vt ex ea
acciperet: & statim cœpit morbus esse leuior. Et cum egressi essent e monasterio, prius
quàm domum peruenirent, prorsus euauit.

Cum totius populi supplicatio, post Domini nostri Iesu Christi resurrectionem die
sabbati, vt quotannis fieri solet, ad monasterium cõuenisset, erat in loco demisso lebes
ebulliens iuxta viam. Peracto autem sacrificio, cum vniuersus populus ad epulas pro-
perans, e monasterio egredi festinaret, puer e templo sancti martyris Georgij exiens,
diabolo impellente, in lebetem feruentem incidit. Accurrentes autem parentes, pedi-
bus eum inde extractum, in templum sancti martyris, vbi vir sanctus populo benedice-
bat, intulerunt, & semimortuum ad eius pedes cum lachrymis deposuerunt. Tum Dei
seruus puerum iuxta sanctum altare collocauit, & inclinato capite, pro ipso precatus
est Deum. Et cum illum oleo semper ardentis lucernæ inunxisset, Dei gratia excitauit,
& sine vllò detrimento parentibus incolumem reddidit.

Fortè cum supplicatione monasterij sancti Theodori ex Briania præfectus Anicetus
venerat. Hic cum id, quod puero contigerat, audiuisset, eumque sanum & nulla in par-
te combustum adspiceret, lebetis aquam esse frigidam existimauit. Itaque cum eadem
hora supplicando illac iter faceret, manum in lebetem iniecit, vt cognosceret, vtrum
aqua calida esset, an frigida: & statim manus eius exarsit. Cum igitur beatus vir, peracta
supplicatione, populo benediceret, eumque dimitteret, accessit ad illum Anicetus, &
manu ostendit, obsecrans, vt eam signo Crucis obsignaret. Cui subridens sanctus The-
odorus: Crede, inquit, frater, & manum, quam in lebetem vltro coniecisti, Dominus
curabit. Signo autem Crucis adhibito, Anicetus dolore leuatus est, & sanus discessit,
laudans Deum ob ea, quæ audierat & viderat.

In oppido Sandi quidam paterfamilias, nomine Eutolmius, arcem suam cupiebat
ampliorem efficere. Angustior enim erat, quàm vt frugum posset copiam capere. Por-
rò collis quidam adiacebat, in quo multa inerant damonia. Cum igitur vndique are-
am amplificans foderet, etiam collis ipsius lapidem amouit: vnde immundi spiritus ex-
euntes, greges & armenta, atque etiam homines inuadebant & ex cruciabant. Ex ijs
autem clamabant nonnulli, se idè vexari, quoniam collis ille fuisset effossus. Incola
igitur, calamitate sua perspecta, & existimantes id propterea contigisse, quòd Eutolmi-
us inde pecuniam sustulisset, ex eoque fore, vt loci præfectus Euphrantas aduersum se
tanquàm eius criminis reos, veniret, contra Eutolmii impetum fecerunt, commi-
nantes ei, se illum, vt totius perturbationis authorem, cum vniuersa eius familia com-
busturos. Quo tamen tumultu per viros senes & graues sedato, ad sanctum Christi ser-
uum nuncios miserunt, qui supplicarent, vt ad oppidum proficisceretur, & tot molestijs
& calamitatibus incolas liberaret. Profectus est cum illis beatus vir, & cum ad locum
effossum peruenisset, dixit eis: Confidite filij: neque enim hoc in loco id, quod suspi-
camini, factum est. Quod vt facilius intelligatis, altius effodite. Paruerunt illi, & nihil
prorsus inuenerunt. Postridiè verò supplicationem indixit: & cum locum peruenit: vbi
illis etiam, qui vexabantur, comitantibus, iussisset, ad collem effossam peruenit: vbi
cum

Ita alias si-
gno Crucis
& oratione
curaciones
facit.

Sanat can-
cri morbu.

Semimor-
tuum viru
restituit.

Magna vis
sanctæ
Crucis.

dem preces, inclinato capite, sudisset, omnes spiritus immundi, qui in animantia & di-
uersa loca introierant, illuc redierunt. Obsecrans autem Deum & pro hominibus illis, *Dæmones expellit.*
qui vexabantur, spiritus immundos increpuit: & Domini Iesu Christi inuocatione de-
pulsos, adiuuante Spiritu sancto, ibi eos inclusit. Et cum lapidem emortum reposuisset,
illamque complisset, almæ Crucis signum imposuit, totamque nocte psallens & lau-
dans Deum illic transegit.

Postridiè autem, peracto sacrificio, cum ad monasterium redire vellet, accesserunt
ad eum principes oppidi Permetania, & ad pedes eius prostrati, cum lachrymis rogâ-
runt, vt etiam in oppidum suum ingrederetur, quoniam illic quoque, cum ex quodam
loco tabula esset sublata, multi dæmones egressi, sex viros & septem fœminas inuasif-
sent. Discedens igitur Christi seruus Theodorus, cum illis profectus est. Verum cum
ad Acantium oppidum appropinquaret, dæmonum, ad quos eijciendos proficiscēba-
tur, opera factum est, vt iumentum, quo vehēbatur, conccideret, & ipse e tergore ipsius
carni sic inhaerent, vt sanguinis multum efflueret. Panno igitur lineo in plagam
infecto, iumentum rursus conscendit, & ad comites subridens: Verè, inquit, filij, Dei
nos auxilium protegit aduersus dæmones, qui nos iniuria conantur afficere. Cum au-
tem in oppidum peruenissent, putabant comites eius, eum propter graue vulnus, quod
acceperat, agrotaturum. At ille Spiritus sancti gratia confirmatus, tanquàm ferrea sta-
tura, noctem illam Deum laudando in somnis transegit. Postridiè igitur oppidum sup-
plicatione accessit: inuocatoque sanctæ atque eiusdem essentia Trinitatis nomine,
spiritus, a quibus homines vexabantur, eiecit: & omnes, qui inde abierant, coegit, at-
que in eum locum, vt nemini amplius iniuriam facerent. Habebat enim & ma-
rtiri Christi martyrem Georgium sibi opitulantem, cuius auxilio iam inde ab ipsa pu-
erit fultus fuerat. Cum igitur sanctæ Crucis signo locum obsignasset, inde cum comi-
tibus discessit, & ad monasterium reuersus est. Misit etiam Epistolam ad Euphrantam
principem, cohibuitque impetum eius, docens, non inueniendam pecuniam gratia, sed
salutem salutem locum illi fuisse effossam: domumque dimisit eos, qui se ex oppido San-
di eiecerant comitati.

Alas item cum in eiusdem oppidi Sandi regione vites à locustis detastarentur, & in
oppido Permetania regione vites item à vermibus exederentur, vir sanctus eas præsen-
tia sua precibusque deleuit, ad gloriam Christi Dei nostri, eam ipsi gratiam elargientis.
In Eueracensium oppido cum agricola quidam, nomine Timotheus, collem quendam,
in pecuniæ reperiende gratia, seu aliam ob causam suffoderet, magna spirituum immun-
dorum multitudo sic incolas inuasit, vt complures ex illis tum viros, tum fœminas, tum
pueros vexarent. Quamobrem Euphrantas, qui tunc Ancyrarum metropoli præfe-
ctus erat, agricolam illi comprehendit iussit, & quosdam etiam ex illis, qui vexabantur,
cumque eadi. Verum ij magno clamore precabantur, nè se pluribus verberibus affi-
cerent: dimissi verò, maiores tumultus excitabant. Congregati enim, primùm Timo-
theus, qui mali author existerat, villam succenderunt: deinde conquirebant eum, vt occi-
derent: & aliorum item villas exurebant. Quicquid autè in suis inueniebant, denora-
bant ac dissipabant, & suppellectilem confringebant. Quod si quis eos vellet cohibere,
male ab illis muldebatur. Neque verò homines solum ab ipsis dæmonibus vexabatur,
sed etiam animalia rationis expertia partim interficiebantur, partim reddebantur fera-
tum afferebant. Quinetiam regionis fines obsidentes, magni iter faciebant detrimen-
tantes. Cum igitur tota illa regio in his calamitatibus versaretur, pauci patres-
familias, qui sani permanserant, cum clero ad monasteriũ confugerunt, supplicesque
ad viri sancti pedes abicientes, obtestabantur, vt infelix oppidum suum ex tot misere-
ntia eriperet. Horum precibus exoratus vir sanctus, cum ipsis profectus est. Obuiam
autem illi prodierunt omnes oppidani, tum animo valentes, tum à dæmonibus vexati,
quibus beatus vir contumelijs afficiebatur. Cum autem in sancti Archangeli Ecclesi-
am esset ingressus, totam noctem hymnis precibusque transegit, Deum elementem
obsecrans, vt ab hominibus & iumentis, totiusque regionis finibus dæmonum multi-
tudinem in locum, vnde exierant, compelleret. Mane verò populus vniuersus ad eum
concurrit: & eorum, qui vexabantur, spiritus clamabant, sibi ab eo vim afferri, vt
contra ipsos venisset, & Deum precaretur. At vir diuinus eos increpans, & diui-
na confusus gratia, tanquàm pueros castigans, & in seruitutem redigens, imperabat
eis,

Dæmones
expellit.

Vir sanctus
grauiter
lauciat.

Locu san-
ctæ Crucis
signo ob-
signat.

Totam no-
ctem hymnis
precibusque
transgens,
dæmones
compellit.

eis, ut in locum, unde exierant, reuerterentur, ibique sine cuiusquam iniuria permanerent. Et quoniam illuc ipse tum propter infirmam valetudinem, tum propter nimiam vigiliam proficisci non poterat, vni ex fratribus presbytero, nomine Iuliano, qui cum ipso erat, mandauit, ut nomine suo irer, & ad collem illum clerum duceret supplican-tem, Euangeliumque super homines vexatos legeret. Cumque Iulianus, sibi ut igno- sceret, precaretur: nihil enim profuturum aiebat, nisi ipse accederet: indignatus vir sanctus, eumque, ut contumacem & incredulum reprehendens: Celeriter, inquit, sup- plicatione educito, & esto obediens ac fidelis, & non incredulus. Deus enim illis omni- nò misericordiam suam & sanitatem, etiam me absente, largietur. Cum igitur omnes ad collem cum supplicatione profecti essent, & Euangelium recitarent, ipse mansit in Ecclesia, Deum obsecrans pro omnium curatione. Quamobrem spiritus, qui circa col- lem erant, vociferabantur se precationibus viri sancti conuinci & superari. Item illi, qui vel homines, vel iumenta vexabant, vel loca finitima obsidebant, illuc, tanquam ab angelicis virtutibus, coacti atque compulsi sunt. Et dum Euangelium pronunciaretur, omnes cum viulatu, proiec- tis hominibus, in tumultum illum reuersi sunt, Saluatoris no- stri Dei virtute per serui sui preces ita rem moderante. Obstrusa igitur tumuli fossa, omnes cum supplicatione ad Ecclesiam redierunt: peracto quoque sacrificio, cum vir san- ctus in eo loco, precibus fufis, Crucem collocasset, ab incolis ad monasteriū redactus est. Deique gratia factum est, ut illi demones, neque in homines, neque in animalia rationis expertia, quicquam amplius egerint.

Crucē con- tra dæmōnes collocat.

Rursum contigit, ut, cum in eiusdem oppidi regione esset arca quædam, & vas cum tabernaculis veterum Græcorum virorum, quæ a demonibus obseruabantur, quidam ipsius loci domini arcæ aperuerint, & fastigium sine operculum eius in oppidum ad ex- cipiendam aquam importarint. Quapropter demones, & homines, & animalia, & loca quædam finitima rursus occuparunt. Cives igitur interim Dei seruum adduxerunt, qui precibus suis & homines, & animalia, & loca finitima ab immundis spiritibus libe- rauit, & spiritus ipsos eodem, ubi erant, compulsi: nec permisit, ut arcæ fastigium ipsis, ut flagitabant, redderetur: sed voluit, ut aquæ vsui deserviret: quemadmodum nuncitem est pro monumento miraculorum ipsius.

Cantharos exstinguit.

Cum Bunam, & Peton, & Hyniam, loca quædam finitima, cantharorum multitudo sic opprimeret, ut omnes agrorum fruges interciperet, incolarum precibus exoratus, ad ea loca se contulit, & cum pro illis Deum obsecrasset, statim omnis illa cantharorum multitudo deleta est. Atque eiusmodi quidam miracula diuersis in locis ab ipso sepe facta sunt ad gloriam Saluatoris Christi Dei nostri, qui gratiam hanc viro sancto largi- ebatur.

Esā. 40.

Antequam Mauritius Imperator occideretur, cum in Dei genitricis monasterio vir sanctus præfinitum psalmorum numerum legeret, in sanctuario recens exa- dificato lu- cerna, quæ semper ardet, extincta est. Quapropter vni ex fratribus annuit, ut eam accenderet. Sed cum statim rursus extincta esset, frater rediit, & cum precibus eam iterum accendit. Repenteque rursus extincta, vir sanctus illum reprehendens, tan- quam ineptè id fecisset, accessit ipse, & manu sua illam accendit. Sed cum illic adhuc sta- rer, similiter rursus extincta est. Tunc fratribus omnibus congregatis, seuerè locutus est ad hunc modum: Signum hoc, fratres, non simpliciter, mihi credite, nec temerè contigit. Vos ergo diligenter explore, quid egeritis, & in conspectu Dei peccatum vestrum confitemini. Licet enim vos illud celare conemini, Deus ipse patefaciet. Cum autem fratres sibi nullius esse culpæ conscios respondissent, ad obsecrandum Deum accessit, ut sibi rem indicaret. Cumque, re diuinitus patefacta, tristis esset, & cum ge- mitu diceret: Verè tu, Esāia, naturam hominum expendisti, cum diceres: Omnis homo fœnum, & omnis gloria hominis, tanquam flos fœni. Aruit fœnum, & flos eius deci- dit. Et cum hæc ipse loqueretur, fratres rogabant eum, ut rem omnibus patefaceret. Quibus cum præcepisset, ut nemini rem indicarent, prædixit eis, quo mortis genere Mauritius Imperator esset interiturus. Fratribusque meritò id illi euenturum respon- dentibus, ob ea quæ improbè gessisset: Sic ipse quidem, filii, inquit sanctus Theodo- rus, morietur: sed post eum multò deteriora contingent, quæ hæc ætas non expectat. Paucis igitur post diebus interfectus est Mauritius Imperator: & imperio potius est Phocas. Qui cum in Orientem misisset Domitiū consobrinum, ut exercitū duceret ad- uersus Persas, qui regiones nostras vastabant & prædabantur: is autē Domitius de ho- stium impetu, qui Cappadociam vsque peruenerant, deque Sergij patricij Imperatoris

Mauritij Imperat. cadet.

propinqui interim intellexisset, magno in mœrore & metu versabatur, nec iter susce- pum audebat perficere.

Audita igitur serui Dei fama, ad eum se in monasterium contulit, seque ad eius pe- des abijciens, supplex rogabat, ut pro se Deum precaretur, ut scire posset, quid sibi agen- dum esset: in dubio enim se propter hostium incursum versari. Respondens illi Dei ser- uus: Abi, inquit, fili, in nomine Dei, & susceptum iter perfice: incolumis enim ad exer- citum peruenies. Verum cum in acie stabis aduersus Persas, & prælum inibis, in ma- gno discrimine versaberis. Sed commendo te Deo, & sancto eius martyri Georgio, ut te a periculo integram conseruet. Cum igitur te periculum premeret, memor eris huius- ce precationis, & Deus te a periculo eripiet. Hæc & alia multa tempore congruentia lo- cutus, benedixit ei, atque abire permisit. Peruenit igitur incolumis ad exercitum, ut vir sanctus prædixerat. Cumque, inito cum Persis certamine, insidijs pereretur, magno- rum Deo fuerat commendatus. Et pedes in cannetum ingressus, delituit, atque ita pe- ratorem peruenit. Quo quidem itinere virum sanctum inuifit, & magna cum fide- litate eius postratus, gratias egit Deo, qui se precibus ipsius è tanto periculo eripu- isset. Et confessus est, omnia, quæ beatus vir prædixerat, contigisse. Solenni igitur Do- minico die celebrato, & suscepta viri sancti benedictione, ad regiam urbem profectus est: & ex eo tempore magna in veneratione habuit beatum Theodorum, & sanctam eius mansionem: & semper cum ab Oriente ad regiam urbem iter faceret, ad sanctum illud diuertebat, multa quoque munera eius mansioni, & sancti Georgij templo & orato- ris relinquebat.

Prædicit futura Do- mitio.

Venit quidam vir ab urbe regia, nomine Phocas, qui intestino quodam morbo gra- uiter laborabat, assidueque multum sanguinis ex ore & ventre emittebat, neque stare, neque iacere valens. Hic virum sanctum nactus in monasterio sanctissimæ Dei genitri- cis, præcudit ad pedes eius, obsecrans, ut pro se Deum precaretur, ut à tanta se miseria li- beraret. Multa enim se medicorum remedia frustra expertum esse. Præcepit autem vir sanctus, ut in sanctissimo Dei genitricis oratorio maneret. Et manè dixit illi: Nunc, fili, in pace. Ipse verò cum clamore cœpit dicere: Itane, pater, me, qui tam longinquis locis ad te veni, dimittis incuratum? Aegroti omnes, qui ad te confugiunt, recedunt. Et ego solus miser negligor? Non discedam profectò ex hoc loco, nisi à morbo li- ber. Obtempera, inquit beatus vir, fili, & cum fide proficiscere. Preces enim tuæ acce- pit. Nec longè hinc abieris, cum integram morbi curationem senties. Quòd si ro- gaueris, ut indignum, qui hic maneam & curer. Ecce discedo, ut iubes. Tu saltem Deum, quem purè colis, pro me roga, ut sanus reuertar domum. Abi, inquit vir sanctus, spero enim, Deum breuiter misericordiâ tibi suam ostensurum. Cum igitur inde egres- sus ad Sibiris fluuij pontem appropinquasset, naturali necessitate coactus, è lectica de- scendit, & quemadmodum illi, qui, haustis medicamentis, purgantur, fœtidum corpo- ris sibi diuinitus datum indicaret, peteretque, ut sibi per eum liceret reuerti, quò Deo gratias ageret. Respondit beatus Theodorus, ut Deum animo laudaret. Quamobrem ad regiam urbem Deum laudans reuersus est.

Prædicit morbi curationem.

Alius quidam Sebastæ ciuitatis gubernator oculis captus, ad virum sanctum in mo- nasterio venit. Et cum intellexisset, eum esse in inferiori monasterio sanctissimæ Dei genitricis, ab vno è comitibus ductus, humi postravit se, & lachrymans Deum precabatur. Quem cum vir sanctus, qui tunc præfinitum psalmorum numerum in Dei genitricis oratorio persolvebat, ita precantem adspexisset, fratribus, qui secum erant: Vir, inquit, ille obtinuit id, cuius gratia profectus est: fidem enim secum attu- lit. Fides autem valet plurimum. Cum autem ingressus, se ad sancti viri pedes suppli- cibus abiecisset, petens videndi facultatem: Deus, inquit beatus Theodorus, tibi pro- pter flagras. Biduum hic mane cum tuis comitibus, teque itineris la- bor, ut abiret. At ipse supplex & lachrymans: Obtestor te, inquit, vir sanctissime, per- dona mihi, qui tibi largitus est munus curationum, nè me ita eacum dimittas, nè ciuibus labor & supplicatio mea inanis fuisse videatur. Hæc & alia multa magna voce cum

Item ex cœli ciuitatem.

Dæmonem
crucis signo
abigir.

Vide quan-
tum value-
rit sancti
viri bene-
dictio cibo
adhibita.

4. Reg. 4.
Marc. 16.

Gen. 4.
2. Par. 24.

865

Vincula ho-
minis capri-
ui dimittis
soluente.

Nota de
crucibus, in
supplicatio-
nibus ge-
standis.

manifestas
deus habet
simones.

pelluntur
qua bene-
dicta.

Inde autem discedens, in nauim ascendit, ut ad regiam urbem nauigaret. Ei vector quidam in naui proximè affidebat, multis iam annis ab immundo vexatus spiritu: qui cum in medio mari sanctitatis eius gratiam ferre non posset, concuti cœpit, & contumelias virum sanctum afficere. Quamobrèm qui in naui erant, cum nescirent, cuius impulsu malediceret, eum reprehendebant, nè in Dei seruum debaccharetur. At vir

Dddd sanctus

Demonem
ex obello
eijcit vir
Dei.

Phocas Im-
peratorem
curat.

Prædicit
clades fu-
turas.

Patriarcha
eum apud
se detinet
Constanti-
nopoli.

Philip. 1.

Impetrat à
Deo mortē
episcopi
Constanti-
nop.

sanctus præcepit eis, ut homini ignoscere: & apprehendens illum, & pectus eius percutiens, ac signum Crucis adhibens, demoni occulto & cōicia iactanti iussit, ut exiret. Qui tanquam mus illis, qui in naui erant, ex ore eius visus est egredi. Homo verò, qui vexabatur, tanquam mortuus humi iacuit: sed paulò post à viro sancto excitatus est, & sanus exiit, omnibus admirantibus & collaudantibus Deum.

Ingressus igitur in urbem regiam, à beatissimo Thoma Patriarcha honorificè & magno cum gaudio susceptus est. Et cum inter se consalutassent, obtulit ei discipulū suum Iohannem, & vitæ sanctitatem ac mores eius commendans petijt, ut eum monasteriorum Præfectum constitueret. Quod statim fecit sanctissimus Patriarcha, palliumque tribuit, & præmisit ad sancta monasteria. Phocas etiam Imperator eum accersendum curavit: manuum enim ac pedum doloribus excruciatu iacebat. Sancto igitur viro ingressu, & manus suas illi imponente atque precante, subleuatus Imperator rogauit eum, ut pro se, proque imperio precaretur. Quamobrē admonuit eum vir sanctus, ut ab hominum afflictione & sanguinis effusione temperaret, si preces suas à Deo vellet exaudiri. Cum autem ab Imperatore discessisset, rogauit eum beatissimus Thomas Patriarcha, ut pro sua in illum benenolētia apud se diuerteret, & Deum obsecraret, ut in celesti vita simul inuenerentur. Et quæsiuit ex eo, an verus fuisset admirabilis ille Crucium in supplicationibus motus. Quod cum verum fuisse intellexisset, coepit orare virum sanctum, ut indicaret, quid signum illud portenderet. Tum sanctus reculare, seque abiectum atque humilē dicere, nec scire, quid responderet ad interrogata. Prostratus ille ad pedes eius, se surrecturum negauit, nisi in ea re sibi morē gereret. Scio enim, inquit, tibi non signum hoc solum, sed alia multa esse nota. Neque enim illud ad hunc usque diem neglexisti. Quod si neglexisses, tamen pateret tibi, si petieris à Deo. Cum igitur se desiderio eius satisfacturum promississet Christi seruus, eum surgere coegit, & lachrymans: Nolebam, inquit, te affligi. Neque enim expedit, te hæc scire. Verum, quando ita vis, scito ea Crucium concussione multa nobis grauiam molestaque prænnunciari. Significat enim plurimos à religione nostra defecturos, & barbararum gentium incursionēs, & magnam sanguinis effusionem, & ingens exitium, & in vniuerso orbe seditiones, & sanctas ecclesias desertum iri, & diuini cultus atque imperij interitum, & aduersarij aduentum appropinquare. Reliquum est, ut tanquam gubernaror Ecclesiæ, & populi pastor, Deo totis viribus assidue supplices, ut ignoscat populo, & pro misericordia sua hæc omnia moderetur.

His auditis, beatissimus Patriarcha, magno timore mortis atque correptus, cum lachrymis coepit rogare sanctum virum, ut Deum obsecraret, quò animam suam tolleretur, antequam ab illis calamitatibus opprimeretur. Cumque vellet sanctus Theodorus in patriam redire, quoniam quietis & silentij sui tempus aduentabat, id illi non permisiit beatissimus Patriarcha. Increbuerat enim rumor, ciuitatem haud ita multò post absciptum iri. Quamobrē voluit ut apud se hyemem traderet. Nanque dicebat se precibus eius apud Deum pro populo indigere, ut saltem mala differat, quæ comminatur. Cum autem vir sanctus locum proprium ad habitandum postularer, iussit, ut in sancti Stephani mansione, quæ Romanorum dicitur, habitaret. Natali igitur die Saluatoris nostri Dei illuc sese inclusit, ut quietem & abstinentiam solitam observaret. Quo tempore contigit, ut sanctissimus Patriarcha in morbum incideret. Itaque nuncium misit ad beatum Theodorum, rogans eum, ut Deum precaretur, ut sibi daret vitæ finem. At Christi seruus respondit, quannus ipse, ut sanctus olim Apostolus Paulus, dissolui & esse cum Christo cuperet, tamen cum magis esset necessarium, ut pro populi salute in corpore maneret, oraturū potius, ut illi vitam & sanitatem elargiretur. Sed nuncium rursum ad Dei seruū misit sanctissimus Patriarcha: Per Dominum, inquit, obsecres, pater, si diligis me, ut pro mutua & fraterna inter nos beneuolentia, Deum obsecres, ut depositum pignus suum recipiat à corpore meo, meque ab imminenti periculo liberet: neque enim spectare possum, quæ tu prænnunciasti. Tunc Dei seruus, flexis genibus, & fufis pro ipso precibus, nunciavit ei per Epiphaniū ministrum, se quidem vitam eius pro salute omnium exoptasse, verum quoniam tantopere flagitasset, pro se preces fundi, ut dissolueretur & esset cum Christo, iussis ipsius obtemperasse, & Deum illi, quæ cuperet concessurum, & petitionem eius eodem die impletum iri. Quamobrē Iohannem, inquit, ut veniam ad te, statim id faciam: Sin minus, nos tamen vicissim apud Christum Dominum conspiciemus.

Hoc audito, beatissimus Patriarcha gauisus est gaudio magno, & Deum laudans,

monuit seruū eius, nē exiret, nēve à quietis & abstinentiæ suæ discederet instituto: contentum enim se esse promissio eius, quod se vicissim apud Christum essent conspecturi. Hoc & Imperator cum intellexisset, sanctissimum Patriarcham inuisit. Qui cum omnibus benedixisset, ante horā vespertinam cum prudentia atque constantia mirabiliter ad Dominum migravit. Huius obitu cum serui Dei familiares angerentur, quod tam amicū atque beneuolum Patriarcham amisissent: Nolite, inquit vir sanctus, modicæ fidei homines, & pusilli animi, dolere & cōqueri. Qui enim futurus est Patriarcha, non minus nos diligit. Quod & factum est. Sergius enim, qui creatus est Patriarcha, venit ipse ad Dei seruū, nec permisit, ut prius à quoquam certior fieret: sed de improviso eum psalmos canentem offendit, & ad pedes eius prostratus, rogauit illum, ut pro se Dominum precaretur, quò diuina ipsius gratia dignus effectus episcopatu & Apostolica sedē, ex voluntate eius populum in pace regeret & gubernaret: se enim iuniorem esse & imperitiorē, quàm ut sine præcipuo & singulari Dei presidio id præstare posset. At Dei seruus, precibus fufis, ipsumque complexus: Idcirco, inquit, tibi iuueni tantum Deus onus imposuit, ut maiore virtute viribusque sustineas calamitates & molestias impendentes: id quod præcessor tuus sibi præstare non posse videbatur. Confirma igitur te, & robustus sis, atque viriliter age. Deo enim confusus, spero administrationem tuam, & diuturnam, & præclaram fore. Ex eo tempore maiores vires suscipiens Patriarcha, in suo munere administrando se rectè gessit, & maiore, quàm præcessor ipsius, beneuolentia virum sanctum est profecutus.

Reprehendebat vir sanctus illum morem, quo multi, præsertim in dignitate constituti, post mysteriorum perceptionem ad lauacra se conferebant. Quamobrē clericorum cœtus sanctissimæ magnæ ecclesiæ ad eum se contulit, & sic eū est allocutus: Quoniam audiuius, pater sanctissime, te eos reprehendere, qui post mysteriorum perceptionem se lauant, ad te confugimus, ut intelligamus, vtrum id ex sacre scripture lectione, an aliunde didiceris. Vir diuinus ita respondit: Legimus in scripturis sanctis: Omne mendacium à malo est: Et, Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Scitote igitur, Psal. 5. Denique mihi indicasse, eos valde peccare, qui post sanctam cōmunionem ad balnea se conferunt, ut corpus lauent & curent. Quis enim vnguēto delibutus & aromatibus, eorum abstergit suauitatem? Quis simulacrum Imperatore pransus est, ad balneum currit? Cum autem adhuc in eadem mansione moraretur, multæ turbæ eò concurrebant, ut benedictionem susciperent. Et cum ad eum quidam vexatus accessisset, & multum vociferaretur, increpans eum, & pectus eius manu percutiēs, spiritui immundo, qui in illo erat, imperauit, ut exiret: & statim egressus est, cum alijs fratribus spectantibus, cum Zoilo Dei studiosissimo, qui eorum præfectus postea factus est. Alia item cōplura miracula fecit, dum illic esset, per gratiam Christi Dei nostri. Quare pietatis colentissimus Christophorus mansionis præfectus, & fratres omnes cupientes imaginem ipsius apud se manere, pictorem accersuerunt, qui, perspecta eius facie, effigiem illius exprimeret. Cum igitur eorum desiderio pictor satisfecisset, antequam virū sanctum dimitterent, duxerunt eum, ubi imago illa erat, ut ei benediceret. Qui cum grauitate subridens: Vos, inquit, fures estis. Cur enim hoc fecistis, nisi ut aliquid aliquando furemini? Et cum ei benedixisset, discessit.

Domitius verò patricius vir clarissimus domum suam, quæ in Arcadianis est, virum sanctum adduxit, ut familiæ suæ benediceret. Cumque Irenen coniugem suam, foemina pietatis amantissimam, adduxisset: Benedic, inquit, Domine huic conserua meam, ex qua ego, cum simul diu vixerimus, nullos adhuc liberos suscepi: quāobrē in morte versamur. At vir sanctus, cum ei, precibus fufis, benedixisset: Dei gratia, inquit, illas, ut tibi filios mares pariet. Adduxit denique familiam vniuersam, & famulos, & annosum damonium habebat, & magno cum dolore tunc è lectulo surrexerat. Hanc virum diuinus procul conspicatus, iussit, ut ad se adduceretur. Et cum illam sinistra manu comprehendisset, coepit dextera manu pectus eius percutere, & vexantem damonium increpare, nē occultus maneret, sed pateret. Statim igitur demon moueri cepit, & tanquam vim patiens vociferari. At vir sanctus, ea humi proiecta, & pede super collo eius imposito, ad Orientem conuersus, tacite precabatur, ut labia tantum moueret, nec vox eius exaudiretur. Cumque ad precationis finem peruenisset, clara voce, ut omnes possent intelligere, laudem & gloriam subiecit sanctissimæ Trinitatis. Mansit igitur puella diu muta: sed cum interim reliquis omnibus benedixisset, ab eo

Sergius Pa-
triarcha,
qui tamen
postea fuit
hæreticus.

Demonem
ex obello
cogit exire.

Eius effigies
pingitur.

Bene precat
ur foemina
sterili, & fa-
miliæ eius.

Mulier diu
sterilis pa-
sit.

excitata, surrexit incolumis, & in omni vita sua sana permansit. Porro Domitij con-
iunx Irene, ut vir diuinus prædixerat, tres filios peperit, cum statim post eius benedictio-
nem primum filium concepisset.

Dimissus ergo Christi seruus ab Imperatore, & à Patriarcha, ad monasterium suum
reuersus est. In oppido Scudris iuxta sancti Archangeli monasterium, statis temporibus
nubes ingruerat, & in subiectos agros ingentē grandinis copiā demittebat, & magnis
imbris torrens sic exercebat, ut in oppidum ingrediens, domos euerteret, & villas
atque agros absportaret. Certè cum saeva illa nubes quodam tempore, soliro etiam ve-
hementius irruisset, violento atque intolerabili impetu torrens intamuit, & oppidi do-
mos, & animalia rationis expertia, & viros & foeminas cum filiis, & paruos infantes in
cunis vagientes, & volucres miserabili spectaculo in Sagarim vicinum fluvium expor-
tauit, cum afferri nullum posset auxilium. Incolæ igitur, qui superfuerant, cum lachry-
mis ad virum sanctum supplices accedentes, eum ad oppidum adduxerunt. Qui in ea
parte, in quam solebat nubes defecire, cōstitutus, fufis ad Deum precibus, Crucem ibi
collocavit: & Dei gratia factum est, ut nunquam amplius saeva illa nubes ingruerit. Et
si quando aut niuium, aut aquarum copia torrens auctus est, nunquam tamen alucifui

Vide ma-
gnum effe-
ctū Crucis
collocatæ.

Prover. 28.

Ferocē pro-
consulē pre-
clare admo-
nen officij
sui.

Matth. 5.

Bunossius homo immitis, cum in Orientis partes Proconsul iret, & ad monasterium
appropinquaret, audita viri diuini fama, nunciū ad eum misit, rogans, ut ad oratorium
sancti Gemelli veniret, quoniam illic ipse Deum adoraturus, cuperet viri sancti benedi-
ctionem accipere, cum non posset ad monasterium accedere, quia festinaret proficisci.
Ad eum igitur venit sanctus Theodorus, cumque pro illo precaretur, & ipse staret, nec
cervicem inclinaret, vir sanctus, apprehensis frontis eius capillis, eum deorsum traxit.
Ita virtus fiduciam sumere consuevit, nec humanam metuere potestatem. Iustus enim,
ut scriptum est, confidit ut leo. Nos autem, qui cum viro sancto eramus, valde timeba-
mus, ne Proconsul, ut erat vir ferus & crudelis, contumelia se affectum existimans, indi-
gnaretur. At ipse humaniter & precationem, & reprehensionem suscipiens, virū san-
ctum veneratus est: & manum eius deosculans, pectori suo admouit, obsecrans eum, ut
pro se Deum oraret, ut à dolore quodam, quo pectus eius laborabat, liberaretur. Qua-
re vir sanctus digitis pectus eius leuiter percussit: Tibi prius, inquit, orandum est, ut
interior homo corrigatur & conualescat. Illo enim curato, facile exterior liberabitur.
Hoc ego quoque pro me Deum rogo. Quamobrem da te lenitati, & Deum time, ut
preces meæ exaudiatur. Nam si ego quidem pro te orem, tu autē pietate mē & virtutem
negligas, inanis erit mea precatio. Esto igitur clemens & misericors in homines Chri-
stianos. In magistratu tuo ne te crudelem, inhumanumque prebeas: sed peccata tua con-
siderans, in aliorū peccatis vindicandis sis mitis ac benignus. Caue, ne vnquam effun-
das sanguinem innocentem. Si enim is, qui fatum aliquem tantum appellat, reus fu-
tus est: quanto magis punietur à Deo, qui iniuste sanguinem effuderit? Hac pietatis
semina in eius animo, tanquam in terra fecunda, cum vir sanctus coniecisset, ille num-
mos aliquot protulit, quos viro sancto religionis gratia daret: recusantemque coegit
accipere, rogans, ut singulos singulis fratribus distribueret. Cui vir sanctus, antequam
eos consepisset: Quomodo, inquit, cum sint quinquaginta nummi, ita distribui po-
terunt, ut singuli fratres, qui sunt centum, singulos accipiant? Tunc ille viri diuini ver-
ba admiratus, respondit: Quinquaginta profecto sunt, ut ore tuo sancto, venerande
pater, pronunciasti. Mox igitur totidem alios mittam, ut omnibus satis esse queant.
Quod & fecit. Sic iustorum virtus solet homines etiam superbos, mites ac mansuetos
reddere.

Vide & hic
aquæ bene-
dictæ effe-
ctum.

Apocomensis vici incolæ bouem occiderunt, ut carnibus eius vescerentur. Conti-
git autem, ut omnes, qui ex illis carnibus comederant, in morbum inciderent, & iace-
rent ut mortui. Et quicquid carnis reliquum fuit, nigrum euasit ac foetidum. Qui igitur
ex carne illa non gustarunt, id, quod acciderat, viro sancto nunciauerunt. Qui re-
spondit, exitium illud à phalange demonum, qui per lebetes pertransierant, proue-
nisse. Et cum eo tempore non posset cum illis discedere, benedixit aquæ, quam per
vnum è fratribus misit, ut periclitantes conspergeret, eisque bibendam propinaret.
Quo facto, cuncti tanquam è somno surrexerunt, præter vnū, qui mortuus est. Iohānes
enim procurator, cuius fratri ea calamitas contigerat, non expectans viri sancti bene-
dictionem, accurrit ad mulierem veneficam: & dum eius incantationes adhereret
fratri, ille animam egit.

Eodem

Miraculum.

Eodem in loco nubes immanis vindemiæ tempore tantam grandinis copiam demit-
tebat, ut vites etiam multos in annos deuastaret. Sed cum vir sanctus eò profectus, pre-
cibus fufis, Crucem defixisset, nubes eodem quidem tempore deinceps venit, verum ita
beneficio, vinetum monasterio eius addixerunt.

Et alijs in locis talia miracula à sancto Theodoro facta sunt aduersus cantharos, & lo-
cistas, & vermes, & mures, à quibus segetes & vites deuorabantur. Vbi enim tale quip-
piam accidebat, statim ad virum sanctum confugientes, vel ipsum secum adducebant,
vel aquam, cui manu sua benedixerat, ferebant, ut deuastata loca conspergerent: &
statim quod optabant, assequebantur. Si nubes immanes, & saeva grandines regionem
aliquam obruebant, aut si torrentes & flumina cum populorum detrimento nimium
exercebant, incolæ statim ad eum concurrebant: & vel ipsum adducebant, vel Cru-
cem de manu eius sumebant, defigebantque in locis, quæ obruebantur: & nullam am-
pliùs eiusmodi calamitatem accipiebant. Si lues inuadebat boues, aut oues, aut alia
genera quadrupedum, aut volucrum, aut etiam homines, similiter assumebant ipsum,
aut eius benedictionem, & aquam, cui benedixisset: vel etiam capistra, aut tintinnabula
ad eum afferbant, ut illis benediceret: & optatam curationem consequerentur. Qui
erant ab immundis spiritibus vexati, precibus eius curabantur. Si inter coniuges odi-
um inciderat, viri sancti precatione pellebatur. Qui filios suscipere non poterant, ad
beatum Theodorum confugebant, vel zonas, quibus ipse benedixerat, assumebant:
& precibus ipsius fiebant voti compotes. Quoties aliquis agrotabat, propinqui, aut
amici oleum, aut aquam, cui vir sanctus benedixerat, adhibebant agrotis, & curaba-
tur. Qui medicorum remedijs, aut opera & manu, aut balneis indigebant, eis vir san-
ctus consulebat, quibus & medicis, & medicamentis, & balneis uti deberent: & omnes
medicos, vel ad alia remedia, aut balnea confugebant, grauius & periculosius agro-
tabant. Qui occultas animi aggritudines viro sancto patefaciebant, opportuna remedia
accipiebant. Tempus enim poenitentiae præstinebat, quo se vel ieiunijs, vel precationi-
bus, vel elemosynis expurgarent. Eos vero, qui animi vlcera obtegebant & occulta-
bant, admonebat, ut resipiscerent, & poenitentiam agerent. Eos autem, qui sese periurijs
& blasphemijs obstringebant, graui obrutu reprehendebat, ut ab impia consuetu-
dine desisterent, multisque lachrymis, & obsecrationibus, & bonis operibus diuinam
gratiam placarent. Si enim eos, aiebat, qui tantummodò loquuntur mendacium, ut David
ait, Dominus perdet: quanto magis illos æternis afficiet supplicijs, qui mendacia per-
iurijs cumulant? Reddes, diuina inquit scriptura, Domino iuramenta tua. Et de omni
verbo ocioso, quod homines dixerint, reddent rationem in die iudicij. Quod si verbi
ociosi rationem sumus reddituri, quomodo Dei minas aduersus periuros, & maledi-
cos, & flagitiosos sustinebimus? Eos porro, qui inter se gerebant inimicitias, reconci-
liabat. Qui in iudicio contendebant, eos, ut lites & controuersias transigerent & com-
ponerent, hortabatur, monens illos, ne se mutuis afficerent iniurijs, sed ut res istas ca-
lidas negligenter & aspernarentur, & diuitijs omnibus anteponerent præceptum il-
lus: Diliges proximum tuū sicut te ipsum. Dilectio enim, ut inquit Apostolus, malum
non operatur. Et, Qui diligit fratrem, diligit Deum. Omnes autem cohortabatur, ut
hospitales essent, & benigni erga pauperes, atque ita peccata sua redimerent, & sibi ci-
uium in futurum reponerent.

Nota hic ea
pistrorū, &
tintinnabu-
lorū bene-
dictionem.

Periuros &
blasphemos
ut cruciaret.

psal. 5.
Matth. 5.
Matth. 12.

Matth. 5.
Rom. 3.

psal. 81.
Iob 29.

Miraculum
circa huius
historiae au-
thorem.

Erat autem beatus Theodorus valde clemens & misericors erga omnes. Et si quis
apud Principem aut Magistratum opprimebatur, accedebat ad eos vir beatus, & diui-
na parebat scriptura, ita præcipienti: Eripite pauperem, & egenum de manu peccato-
ris liberate: In quo virtutem etiam Iob imitabatur, qui pauperem de manu potentis li-
berabat. Alijs autem in rebus cum sanctis versabatur, ad gloriam summæ eiusdemque
essentiae & almæ Trinitatis, quæ veros & sanctos sui adoratores ad finem vsque ruetur &
exornat. Hac ego Eleusius, qui & Georgius à sancto Theodoro vocatus sum, omnia,
Deo adiuuante, conscripsi. Neque verò miraculorum ipsius expertus fui: sed ea maximè
omnium expertus sum. Cum enim parentes mei ex oppido Adigermaro oriundi, diu
simul vixissent, nec vllos possent liberos suscipere, ad sanctum virum accesserunt: cum-
que zonas, quibus ille benedixerat, accepissent, ego conceptus sum, & in lucem edi-
tus, & infans ipsi oblatus, qui & in eius sancto monasterio enutritus, à religiosissimo
præfecto literas didici. Cumque parentes mei filium alterum sancti Theodori precibus
susce-

suscepissent, eius illi nomen imposuerunt. Duodecim igitur annorum spatium, quo apud illum vixi, multorum miraculorum, quæ ab ipso facta sunt, inspector fui. Quæ autem ab illo superioribus temporibus gesta fuerant, ea vel à ministris eius, qui spectatores extiterant, vel ab eisdem, qui curati sunt, accepi. Quamquam & multa me oblitum esse confiteor, & nonnulla propter imbecillitatem meam prætermisisse. Pauca igitur è plurimis attingi: nam si omnia persequi voluissem, me tempus & vires planè defecissent.

Decessit è vita sanctissimus, & beatissimus, ac fidelissimus Christi seruus Theodorus, tertio Imperij anno pietatis & Christi studiosissimi Imperatoris Heraclij, quo quidem anno filius eius Deo charissimus Constantinus creatus fuit Cæsar, indictione prima, die XXII. mensis Aprilis. Cuius precibus vnam ad Christi Dei nostri tribunal misericordiam consequamur, & simul cum ipso cælesti regno poriamur & cum illis omnibus, qui memoriam eius colunt & celebrant, ad gloriam saluatoris nostri Iesu Christi: Cum quo Patri gloria cum sancto Spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA S. OPPORTVNÆ VIRGINIS ET ABBATISSÆ, EDITA A S. ADELELINO SAGIENSI

Episcopo.

PROLOGVS AVTHORIS.

Loriosæ ac Deo dilectæ virginis Opportunæ hodiè festiuitatem celebrantes, redemptorem nostrum Iesum Christum collaudemus, qui in sanctis suis semper mirabilis esse dinoscitur: & non solum per viros viam iustitiæ nobis præfecit, verumetiam per scæminas & iuuenilis ætatis puellas exempla religionis & bonæ imitationis cunctis se amantibus ostendit. Deo enim nostro semper cura est de omnibus: & neminem horum vult perire, quos redemit proprio sanguine. Nam sanctos in sanctitate hortatur permanere, & peccatores à malis operibus discedere, & bonis actibus inherere, ut possint ad cælestem patriam peruenire. Quod virgo sacratissima intelligens Opportuna, diuina gratia inspirante, ab ipsa infantia Domino seruire constituit, ut mereretur cum electis & prudentibus virginibus in cælo regnare. Quæ posita in huius terræ peregrinatione, semper plus cælestia, quam terrena, studuit diligere. Eiusdem igitur dominæ nostræ Opportunæ intercessionem vnanimitè deprecari debemus, antequam de vita & cōuersatione morum eius aliquid tractemus, siue antequam quicquam de miraculis, quæ per merita eius Dominus operatus est, disputemus: ut Christi adiutorio & eius assiduus precibus, ab omnibus malis eruiamur, videlicet ab insidijs diaboli, & à laqueis ac varijs huius seculi impedimentis: & vita nostra, intercedente B. Opportuna, maneat secura inter prospera huius vitæ & aduersa, quæ affligitur grauium peccatorum conscientia. Concedat etiam nobis Domini nostri pietas, actus iam dictæ dominæ nostræ Opportunæ, & virtutum eius magnificentiam scribendi facultatem, ad præsentium & futurorum vtilitatem: qui aperit os murorum, & facit disertis infantium linguas: Quicquid temporibus Balaam ad loquendum, angelicis terroribus os aperuit tremefactæ asinæ, repleat paruitatem nostræ eloquio miserationis suæ, & donet mihi indigno suo famulo aliquid dignè narrare in laudè dilectæ sue, dominæ nostræ Opportunæ. Et si non pro meis meritis, tamen pro vtilitate diem festum B. Opportunæ celebrantium, distillet in nobis vel paruissimam suæ roris guttam, qui temporibus Moyli de petra iussit exire largissimam aquam: ut sicut tunc populus sitiens satiabatur aquis illius petreæ, ita & hæc plebs, quæ modò huc adducit pro amore dominæ nostræ Opportunæ, gaudens recedat cum sua iucunditate, audita virtutum eius reuelatione. Nunc vobis dilectissimi filij, prout Dominus ministraverit, narraturi sumus, quanta diuina gratia in famula sua, virgine Opportuna, operatæ dignata est mirabilia. Sed vos non pigeat audire, quod in ea Dominus perficere voluit: quia dum ancillam suam glorificat, nos ad eius inuitat exempla: ut operum illius imitatores effecti, ei mereamur in cælestibus sociari, & vestigia virginis imitâdo, atque præcepta Dominica obseruando, possimus cum illa cælestis regni perfrui gaudio. In paucis, quæ dicuntur, maiora intelligite: quia quibus pauca non sufficiunt, plura prodessè non possunt. Maiora enim de domina nostra Opportuna oportet credere, quam possit nostra locutio demonstrare.

VITAE

VITÆ HISTORIA.

Anctæ igitur Opportuna, meritis & nomine digna, vitam Aprilis 24. diligens seruare angelicam, Domino Deo vouit virginitatem suam. Atque ut liberiùs Domino deseruiret, & ab omnibus seculi curis vacare posset, pompas & diuitias mundi abiciens, quarundam sanctimonialium scæminarum collegio, eo, quo infra dicturi sumus, iuuantè Domino, sociata est modo. Nam parentes eius nobilitatis genere pollentes, & regalis prosapiæ apice florentes, in clyti Oximentis pagi super omnes, qui ibidem morabantur, homines, duo luminaria mundo genuerunt, beatum videlicet Godegrandum, Sagienlis ecclesiæ, cui ego, Dominus disponente, deserui, episcopum, & dominam nostram Opportunam, cuius hodiè patrocinia veneramur, sororem eius almisuam. Beata autem Opportuna, in annis puellaribus constituta, nobilis erat genere, sed nobilior fide: decora & pulchra facie, sed pulchrior mente & operatione: castissimum semper retinens vultum, habitu manebat pudica supra omnes coeuias, quæ tunc morabantur in terra. Cumque esset mentis & corporis elegantia adornata, & omnibus gratissima, multi præpotentes viri, diuitijs & varijs opibus referti, in matrimonium eam sibi coniungere saragebant. Propterea ei auri & argenti immensa pondera, demonstrabant delectabilia mulierum ornamenta, gemmis & margaritis radiantia. Offerebant seruos & ancillas, & diuersæ facultatis prædia, quæ illicere potuissent animum puellæ, nisi illustrata fuisset cælesti gratia. Has omnes promissiones ipsa ceu quisquilias quasdam & purgamenta contempnit mundi, ut munda & casta posset peruenire ad thalamum cælestis sponsi. Nam quanto maiora illi promittebant dona, tanto magis animus puellæ ab amore illorum recedebat: considerans in Deo preciosiora esse munera, quæ summo studio quantoque obtinere desiderabat. Enimvero intantum fixa in obsequio diuini amoris manebat, & paulatim adeo in bonorum operum crescebat exercitijs, ut si adfuisset gladius persecutoris, spontè pro Domino bibitura fieret calicem passionis. Quia verò duo martyrij genera, vnum in occulto, & alterum in publico: non deerat illi corona martyrij, quæ quotidie in corpore crucem perferens Christi, sapienter deuicit oblectamenta carnis, mundi & diaboli. Fortis enim bellatrix Christi, armis Dominicis muniens, videlicet scuto fidei, & lorica iustitiæ, & gladio spiritus sancti, noluit aliquid ea deponere, donec virtute diuini adiutorij omnes hostis antiqui insidias deuiceret, & cum triumpho victoriæ, laureata ferro iustitiæ, Deum deorum in cælesti throno videret. Noluit apparere inermis, ne sauciaretur diabolicis sagittis. Nunquam in corde seruauit, & quem totis viscèribus dilexit, ab omnibus inimici insidijs eam illæsam custodiuit: quia à mandatis eius nunquam recessit, frequenter cum Psalmista decantans: Iudica Domine nocentes me, expugna impugnantes me. Apprehende arma & exurge in adiutorium mihi. Psal. 34.

Quadam autem die ipsa dilecta Dei Opportuna cum multa fidelium turba, patre quoque & matre secum pergentibus, ecclesiam intrans, audiuit Dominum in euangelio dicentem: Vade, vende omnia quæ possides, & da pauperibus: & veni, sequere me, & habebis thesaurum in cælo. Quæ omnia diligenter auscultans, & secum velut mundum animal ruminando pertractans, ad gēua patris & matris pronoluta, in hæc verba prorupit: Eia mi dulcis pater & amabilis mater, per tremendum & amandū eius nomen, cuius verba modò sonuerūt in auribus nostris, attestor, ne mihi amplius quæratis sponsum in terris, quia iam sponsum habere cupio Dominum meum Iesum Christum in certam copulam, nisi illius, quem virgo concepit, virgo peperit, & virgo permansit. Huius ego matris deprecabor gratiam, ut me ancillam suam nuptijs filij sui faciat dignā, ut cum filio suo coniuncta fuero, matri & filio, sponso & Domino meo sine alicuius perturbationis obstaculo seruiam in æternum. Multum pater & mater beata Opportuna super his mirabantur, & tandem pro constantia filia suæ lati existentes, Deo gratias egerunt immensas, qui in filia ipsorum radicem huius bonæ voluntatis plantare dignatus esset, deprecantes vnanimitè, ut quod plantauit, ei etiam incrementū donaret.

Dddd 4

Cumque

Psal. 67.

Matth. 23.

Sap. 10.
Num. 22.

Num. 20.

Pecit a multis in coniugem.

Contemnit mundi caduca res.

Duo martyrij genera.

Psal. 23.

Psal. 34.

Matth. 19.

Cumque fideles, qui aderant, dixissent, Amen: beata Opportuna ab oratione erecta, lata patrem respiciens, dixit: Iam filia Christi facta, audiam vocem eius, & inclinabo aurem meam ad eum, & obliuiscar populum meum, & domum patris mei, quia concupuit rex speciem meam, & ipse est Dominus Deus meus, & adorabo eum. Interea appropinquat dies, quo B. Opportuna episcopali benedictione velamen consecratum capiti suo imponat, & abiectis iucunditatis & secularibus ornamentis, induatur vestibus sacrae religionis. Itaque deposita regia purpura, multum laratur, vili circumamicta tunica. Tunc stupata multitudine parentum, & frequentia sequentium hominum, peruenit ad quoddam coenobium, Sagienfi urbi vicinum, quod est in saltu Algiae situm, & vulgo vsitato nomine nuncupatum Monasteriolum. In eo itaque loco digna Deo puella Opportuna, omnibus seculi rebus valescens, & soli Deo vacare cupiens, accepto sanctae conuersationis habitu, coetui sanctarum coniuncta est foeminarum, Domino ibidem famulantium. Videbatur autem quibusdam sanctimonialibus, quod dum beata Opportuna idem coenobium ingrederetur, angelus Domini eam custodiens praecederet. Dignum quippe erat, ut quorum vitam imitari disposuerat, ab eis custodiretur. Et omnibus diebus vitae suae talis fuit conuersatio illius, ut a nemine posset reprehendi. Breui autem tempore repleta est scripturae sacrae doctrina: quia die ac nocte meditabatur in lege Domini. Humilitatis & obedientiae gratia super omnes eminebat: quia maioribus seruiebat, ut matribus: minores diligebat, ut sorores. Erga omnes erat obediens & misericors, secum reuoluens diuinum praeceptum: Discere a me, quia mitis sum & humilis corde. Quanto enim clarior erat nobilitate generis, tanto magis se cunctis subdebat humilitate, sciens scriptum: Quanto maior es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.

Cumque his & alijs abundaret virtutibus, accidit ut mater, quae ceteris praeraret honoribus, migraret ad Christum. Tunc sanctimoniales omnes vno consensu & parvulitate elegerunt dominam nostram Opportunam, ut inter eas culmen prelationis obtineret. At illa, cum multum contradicere vellet, sed pro veneratione obedientiae non valeret, petijt trium dierum inducias, ut pro hac re Dominum deprecaretur. Quod cum factum fuisset, reuelatum est illis, quod B. Opportuna digna esset honore prelationis. Deinde mater & Abbatissa super omnes constituta, maiori corpus suum cepit dominare abstinentia. Nam frequenter tota nocte in Dei laudibus vigilabat, & saepe in die a cibis omnino abstinerebat. Feria quarta & sexta nihil manducabat: alijs diebus ad vesperum panem hordeaceum cum aqua & aliquo cibo vilissimo sumebat. Die Dominico paruissimis pisciculis vescabatur, non propter ventris ingluuiem, sed tantum ad Dominici venerationem. Nec tamen ipsos sumebat usque ad satietatem, sed tantum ad corporis sustentationem. Si quando quapiam ex sororibus eam interrogaret, sic respondens: O dulcis mater, quare tam frequenter abstinendo corpus maceras, sic respondebat: Adam de paradiso eiectus est, quia pomum vetitum manducauit: & nos illuc redire debemus ieiunando. De potu vini & esu carnum non oportet nos quicquam dicere, quae ipsa nolebat attingere. Et tamen cum ab his ipsa abstinere, sanctimonialibus omnia sufficienter ministrabat. Ipsas enim & spiritualibus & corporalibus cibis decenter alebat.

Super omnia infirmos & pauperes diligebat, & eis tanquam Christo ministrabat, reminiscens verbi euangelici: Infirmus fui, & visitastis me: &, Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Balneis non utebatur, cilicium semper occulte ferebat. Ita erat vestita hyeme, sicut aestate: nec pro frigore adiciebat, nec pro calore detrahebat. In lecto quando iacebat, vnum sagum tantum habebat, & illud cilicium: sed in die, propter frequentiam hospitum superuenientium, precioso tegebatur opertorio lectulus eius. Fluxu madebat lachrymarum, dicens cum Psalmista: Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Nullus eam vidit iratam, sed semper tranquillam & blandam. Delinquentes sorores verborum castigatione & exempli sui proponenda imitatione emendabat. Quod si aliqua in duritia mentis permaneret, tandiu pro ipsa Dominum deprecabatur, donec ad emendationem adduceretur. Neminem cadebat, sed dulciter omnes regebat, & clementiam suam per res declarabat suauitate sermonis. Ipsa enim quae proferebat verba, sale sapientiae vide res esse condita. Non est equum, audientibus longa narratione adferre fastidium. Nam si bona omnia & virtutes, quas B. Opportuna diuina pietas conferre dignata est, dicere

DE S. OPPORTUNA ABBATISSA.

voluerimus, ante dies iste, quam oratio nostra, finem habebit. Inter cetera vero talem illa habebat consuetudinem, ut si quid impetrare voluisset, orando apud Dominum obtineret. Et si ab aliquo laedebatur, aut aliquis ei molestiam fecisset, orando cuncta mitigaret. Quod si latro de ditione vel rebus eius aliquid furtim abstulisset, tandiu eum oratione sua ligabat, donec ablata restitueret. Si autem lupus, aut vulpecula, siue aquila aliquam bestiarum raperet, sola iussione restitui faciebat. Et quod tunc manens in corpore operabatur, hoc nunc viuens cum Christo, eodem fauente, operatur. Quod multis modis experiens, modo cognoscit & narrat Gallicana & Neustria terra: quae gaudent, mirantes virtutum eius insignia, quae per famulam suam operatur diuina clementia.

Porro cum esset in iam dicto monasterio, & praesent ibi sanctimonialibus, factum est, ut venerabilis frater eius Godegrandus, Sagienfis ecclesiae episcopus, ob amorem celestium causa orationis vellet peragrandum circumire. Cumque secum isthuc deliberando & orando, posset delictorum veniam & gaudia aeterna obtinere, disposita ecclesia suae administratione, cepit misericordiam Dei inuocare, ut custos eius esse dignaretur in concepto itinere. Accersito itaque quodam viro, diaboli amico, pleno totius nequitiae dolo, qui pristinus amicus esse putabatur, & erat ei affinitate coniunctus, praefatus erat Oximensis pagi, & vocabatur Grodobertus: videntibus cunctis, qui aderant, commendauit ei defendendum omnem locum & episcopium suum, ita cum eo loquens: O dulcis amice Grodoberte, committo fidei & amicitiae tuae omne officium ecclesiae meae, & omnem facultatem & suppellectilem substantiae meae, donec, Domino volente, redire potero: ut Domini miseratione & mea oratione simulque tua defensione, grex dominus Godegrandus omni plebi, & exhortans, ut in mandatis diuinis persisteret, valedicens etiam simulatori Grodoberto, perfusus lachrymis, cepit iter agere longe per pereginationis.

Sed quia scriptum est, Simulatores & callidi prouocant iram Dei: &, Simulator ore decipit amicum suum: post recessum domini Godegrandi noluit praedictus Grodobertus esse defensor loci, sed magis inuasor & depradator populi. More namque luporum cepit commendatas sibi oues non defendere, sed dilaniare: cepit substantiam ecclesiae auferre, & neminem sinebat quiete viuere. Postponens itaque omnem amicitiam, & pro nihilo ducens affinitatem, postquam res ecclesiae cunctas crudeliter diripuit, conuocata antiquorum patrum & instituta omnium canonum, dum adhuc dominus Sagienfis fecit se episcopum ordinari. Tum vero, non accepta iusta benedictione, sed reuera diuina maledictione, non sicut pastor agebat, sed ut mercenarius iniquus, sola lucra terrena quaerens, animarum salutem paripendens. Ardentius enim Mammona, tantum Domino seruiebat. Cum hac agerentur, soror beati antistitis, miseris & calamitate Sagiensem familiam liberaret, & fratrem suum ei sanum videre concederet. Super itaque pietas, quae clamantes ad se exaudit, cito, quod sancta Opportuna precatur, ad effectum perduxit. Nam veniente anno septimo pereginationis domini Godegrandi, & incolumem sorori suae eum ostendit, & ab omni peccatorum contagio perit plebem suam liberauit.

Nempe cum rediret B. Godegrandus, multorum relatione didicit tyrannidem fecerat Grodoberti. Cognita igitur illius nimia cupiditate & crudelitate, memor Domini praecepti, dicentis: Diligite inimicos vestros, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos: obnixè Dominum precatus est, ut peccatis Grodoberti parendo veniam daret. Postea vero eundem per nuncios blandè admonuit, ut a nequissima inuasiōe & inaudito scelere animum reuocaret. Noluit enim primum ad Sagiensem Ecclesiam pergere, sed, ne locum daret diabolo, diuertit ad iam dictum Monasteriolum, ubi soror eius solerter Domino seruiebat. Cum venisset autem nuncius digni Deo praefatus ad iam dictum tyrannum, ille simulans se gaudere de reuersione amici, fraudulenter talia remisit ei mandata: Noueris dulcissime pater, quoniam viri de longinquis

Miracula eius.

Godegrandus episcopus longinquam suscepit pereginationem.

Iob 36.

Prouer. 11.

Grodoberti perfidia & inhumanitas.

Matth. 5.

Vide fraudem.

in vno

Iohan. 13.

S. Godegrā
dus à perdi-
to nebulo-
ne iugula-
tur.

March 25.

Ultio diuina in eius percussorē.

Corpus eius
loco moue-
ri nō potest.

in vno episcopio decet duos episcopos residere. Precamur itaque, vt simul loquentes
pristinis vtamur amicitijs, sicut expetit ordo charitatis & mutue dilectionis. Festinabat
nuncius dicta impij Grodoberti nunciare auribus domini Godegrandi. Sed vbi episco-
pus cum sorore sua verba audiuit fraudulenta, talem B. Opportuna, spiritu prophetia
repleta, responsionem dedit: Scias frater, quia molli sunt sermones eius super oleum,
& ipsi sunt iacula. Cognoscentibus autem illis, quia appropinquabat tempus vocatio-
nis B. Godegrandi, & quia Deus vellet cum numero sanctorum martyrum & episcopo-
rum per effusionem sanguinis coniungi, coepit tanquam pius pastor iter arripere, vt ani-
mam suam pro ouibus sibi a Domino commendatis posset ponere. Sed lupus rapax
Grodobertus secum pertractans, quia si pastorem interficeret, securè postea ouiculas
dilaniaret, coepit more Phariseorum & Iudæorum, qui Dominum crucifixerunt, intra
se querere, quomodo sanctum episcopum posset sic interficere, vt immunis populo vi-
deretur ab eius sanguine. Nec defuit ei consilium traditoris Iudæ: quia, vt Iudas, plenus
erat diabolice persuasionis suggestionem. Habebat siquidem secum virum malignum,
qui fuerat B. Godegrandi filius spiritualis, quem de vnda baptisinalis sacri leuauerat: &
loculos ipsius, sicut Iudas Domini, deferebat: & eundem scelestū virum diuitijs & ho-
noribus alliciebat, vt si beatum Godegrandum interficeret, maiorem gratiam præce-
teris sibi adstantibus obtineret. Acceptis itaque auri & argenti, terrarum equorumque
muneribus, iurādo promisit, se B. Godegrandum interfectorum. Hoc ergo Grodobe-
to magnum peperit gaudium.

Quadam igitur die, cum B. Godegrandus vellet Alemannicas cœnobium pergere, ut cum venerabili Lanthilde, sibi affinitate coniuncta, de diuinis sermonibus colloqueretur, dum transiret per Nouantium prædiū, vidit eum filius diaboli Grodobertus per fenestram cœnaculi. Tunc aduocato sancti Godegrandi filiolo, præcepit, ut ad necem sancti pontificis properaret, si dicta munera obtinere vellet. Qui sponte properans, ad sanctum Godegrandum accessit, & repletus diri draconis astutia, toruis & crudelibus oculis sanctum virum adspiciens, mortiferum venenum sub lingua aspicua & antro cordis retinebat. Quod videns B. Godegrandus, & calliditatem animaduertens, sereno vultu dixit: Quid est hoc fili? Ut quid pestiferæ cogitationes virulentum animum tuum conturbant? An ignoras, quia ego sum spiritualis pater tuus Godegrandus? Quid moraris? Fiat, quod permittit Domini voluntas. Ipse autem truculentus & audax, osculari se ab episcopo petijt. Tunc gloriosus Godegrandus eleuans oculos in cælum, & sciens iam imminere horam mortis, orauit ad Dominum, & dixit: Domine Iesu, pijsissime redemptor, suscipe spiritum meū, quem dedisti, & custodi gregem, quem commendasti mihi peccatori. Vtinam merear cum eis regnare in cælis, pro quibus non dubito sustinere passionem in terris. Cumque de cælis exauditam esse deprecationem suam audiret, mox percussori suo in simplicitate cordis osculum dabat libentissime. Ille autem euaginato gladio, sanctum Dei pontificem bis in sinapite percussit. Cuius venerandi capitis percussorum cicatrices, quasi à medicis sanata, modo nobiscum, Domino donante, manent & apparent. Sic dilectus Deo pontifex & pastor bonus, confiter Godegrandus, vitam in terris finiuit, & angelicis cœtibz spiritus eius in cælis coniunctus est tertio Nonas Septembris. Quia in modico fidelis fuit, nunc in gaudium Domini ingressus, supra multa est constitutus. Qui autem eum interfecit, in eodem loco à dæmone arreptus, nec data munera obtinuit, & ad inferna heu proli dolor coheriter descendit. Grodobertus quoque, author miseræ calamitatis, diuinæ percussio- nis ultione turpiter & quidem breui vitam finiuit: quia non potest benè mori, qui male vixerit.

Quidam autem hæc videntes religiosi viri & vicini, cum psalmis & cereis conati sunt corpus sancti Godegrandi proprii episcopi de terra erigere, vt iuxta consuetudinem Ecclesiasticam illud mandarent sepultura. Sed tanto pondere hæsit in terra, vt à nomine illorum posset moueri. Quo comperto, sancta Lanthildis cum sanctimonialium agmine acriter lugendo & flendo cœpit illuc pergere. Cui similiter contigit, nam nulla ratione corpus sanctum potuerunt de terra leuare. Relatio igitur tanti doloris ad B. Opportunam peruenit, quòd scilicet frater eius iniusta factione Grodoberti iugulatus iaceret in terra, & à nullo posset indè leuari. Quæ in ecclesia existens, cum omnibus sanctimonialibus sibi subditis Domino commendabat animam fratris: & à sacerdotibus Missarum officijs celebratis, Deo obtulit sacrificia sincerissimæ orationis. Didicerat enim, spiritu sancto sibi reuelante, iam fratrem suum ad calos migrasse cum

DE S. OPPORTVNA ABBATISSA. 875

cum palma martyrij. In ipsa quoque diuina reuelatione Dominum deprecata fuerat, vt corpus fratris sui tam diu immobile in terra iaceret, donec pro eius anima cōgruas Dominus preces sunderet, & dehinc proprijs vlnis in ecclesiam ad locum sepulcri deportaret. Orabat amita sancta Lanthildis, vt corpus sancti Godegrandi episcopi & martyris à terra eleuaretur: precabatur neptis B. Opportuna, nè corpus fratris moueretur. In amplexibus erat sanctitas, sed in domina nostra Opportuna seruebat charitas fraterna. Vicinæ S. Opportunæ orationis assiduitas, vt sciamus, quoniam omnia præcellit charitas. Dignum nanque erat, vt B. Opportuna, quæ fraterna mortis dolore torquebatur, gratia exaudita deprecationis à Domino consolaretur. Suscepto itaque nuncio tanti doloris, mortem fratris referentis, amarissimis B. Opportuna persusa lachrymis, dixit : Domine mi Iesu Christe, amator & dispensator fraternitatis, permitte me simul gaudere cum fratre meo in celestibus regnis. Bonum est enim & iucundum, habitare fratres in unum. Precor Domine, vt quos coniunxit in terris fraterna natiuitas, tua nos in ca-

S. Opportuna valde affectu nece eius. Psal. 134.

Deinde oratione completa, ad fraterna perrexit funera. Et respiciens exanimem fratrem, semiviva cecidit in terram: & sanctis manibus crebro percutiens pectus, infelicem clamabat & miseram, dilectione fraterna destitutam. Dirupensque capitis crines, quadebar vestimenta corporis, ostendens cunctis acerbiteram sui doloris. Cumque lingua taceret præ dolore nimio, volutabatur in humo: dehinc eiulando, has voces dabat in celum: Væ mihi miseræ: circumdant me ex omni parte angustia, quia destitutus sum fraterno solamine. Heu me, quid modò faciam? Heu me peccatricem, quò revertam, aut quid dicam? Subveni Christe. Vbi erit deinceps consolatio mea? Nihil mihi ipse mihi frater, ipse pater & mater & dominus meus existerat, & in omnibus adiutor meus erat. Inter acerbos dolores & luctus varios venerabilis Lanthildis & omnes, qui aderant, sanctam Opportunam incoerentè dulcibus verbis consolari studuerunt, dicentes: Cessa dilecta Deo Opportuna: desine iam martyrem Christi, fratrem tuum, flere, quem cinisimè, sicut desideras, videbis cum Christo feliciter regnare. Invenit modò pro illo lachrymas fundere, cuius sacra intercessio nobis poterit apud Deum prodesse. Nulli enim dubium, quia qui pro inimicis & interfectoribus suis oravit, nostri quoque memoriam habebit. Quanto enim Christo plus adhesit, tanto maiora nobis beneficia præstabit: quia licet sit nobis absens corpore, tamen suis amarolibus non deest sancta intercessione. Hæc B. Opportuna audiens, corpus fratris inter se suscepit, & quem multi & fortissimi viri nequiverunt à terra levare, ipsa coepit solvere, & in fine labore portare. Igitur B. Godegrandi corpus cum multitudine populi, diversis clericis, & lamentantibus virginibus, cum cereis & resonantibus psalmis perstridit ad iam dictum Monasteriolum, ibique debito honore, agente B. Opportuna, conditum sepelitur. Vbi etiam per multa annorum curricula per eius merita multa vitæ mîgna operata est diuina elementia, cui est laus & honor per infinita seculorum. Amen.

obitum igitur sancti martyris & pontificis Godegrandi, Dominus noster Iesus
 corpus famulam suam Opportunam insignibus virtutum miraculis glorifica-
 Quis enim dignè valeat explicare, qualis & quàm feruens demùm in Dei seruitio
 remanserit? Nam in lege Domini sine fatigatione quiescebat, & nulla turpi conuer-
 satione inquinabat corpus suum. Et quia à consuetudine peccandi omnimodis se re-
 stituebat, maximam à Domino in curandis infirmis est gratiam adeptus. Nam multi ad
 eum varijs modis oppressi venientes, per orationes eius à Domino sanitatem recipie-
 bant. Claudis per inuocationem gressus restituebat, cæcis visum reformabat, & ab ob-
 scuro corporibus dæmonia eiciebat. Cum sletibus flebat, & omnibus, quibuscum-
 que poterat, consolationem adhibebat. Omnes quippe, qui ad eam aliqua oppressi
 veniebant, aut grauati aduersa valetudine, vel furis aut raptoris damno afflictī venie-
 bant, gaudentes, desideriorum suorum vota consecuti, reuertebantur. In ipsa semper
 iugis oratio, & assiduus gemitus. Corpore integra persistens, mente & operatio-
 nem semper in calum tendens, beati Pauli doctoris gentium imitatrix effecta, dicen-
 tes. Nostra autem conuersatio in cælis est. Tota mentis virtute spernebat gaudia huius
 sæculi, & cuncta delectamenta secularium voluptatum, modis omnibus desiderans con-
 uersationem agminibus celestium virtutum. Orabat nanque, ut posset dissolui & esse cum
 Christo. Antequàm autem anniuersarius dies obitus fratris sui appropinquaret, nimis
 & ieiunij corpus affligens, suppliciter Dominum deprecabatur, dicens:

Re:

Impetrat
Dominus
posse abire
et vita.

Iohan. 17.
Act. 17.

Ecclesi. 7.

Matth. 6.

Eius extre-
ma ad so-
res oratio.

1. Iohan. 4.

1. Iohan. 5.

Prover. 10.

Tob. 12.
Ecclesi. 3.

Redemptor mundi, cui ab infantia deseruiui, quique me hucusque custodisti, fac me ancillam tuam cum martyre tuo fratre meo Godegrando velociter in celum suscipi, ut tecum gaudeamus in aeternum, cui seruiimus in hac mortali peregrinatione. Intel- ligens autem se à Domino exaudiri, & sciens imminere diem optatæ vocationis suæ, conuocauit sorores: quibus non tantum preerat, quantum proderat: & talibus eas al- locuta est verbis: Dulcissimæ sorores, & amantissimæ filiae, satis dignum & congruum videretur, ut pro concessis nobis à Domino beneficijs gratias illi pro virum nostrarum fa- cultate agamus, & pro negligentijs & multimodis peccatis nostris veniam ab eo im- plorare satagamus. Quicquid enim boni in nobis est, ab illo accepimus: quia sine illo nil boni facere aut cogitare possumus. In illo namq; viuimus, mouemur & lumus. Quid autem nos lumus, nisi corruptibiles creaturae? Et quid post mortem erimus, nisi pul- uis & cinis? Certè caro nostra, quam modò nimis diligimus, & cui quantum possumus, diuitias & delicias præbimus, cum in terra sepulta fuerit, à vermibus consumetur. Iam floremus & superbimus in mundo: post mortem erimus putredo & vermis. Et quod cum dolore nimio profiteor, impijs erit in inferno perpetua damnatio. Hæc, dilectissi- mæ filiae, conuenit omnibus Christi sanguine redemptis in memoria habere, quia ex- hortatur nos scriptura, dicens: In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in aeternum non peccabis. Deinde ante pedes filiarum prosternens se, ream se & pecca- tricem confessæ est, dicens: Noueritis sorores, quia appropinquat hora temporalis mor- tis meæ: & idè cum omni humilitate benignitatem vestram deprecor, ut mihi pro amore Dei dimittatis, si aliquam ex vobis læsi, aut si vobis molesta fui, & si aliquid inde- center contra regulam de rebus vestris, quas mihi commendastis, egi. In his enim & alijs multis me peccasse agnosco: & idcirco pro illius amore parcite mihi, qui dixit: Si di- miseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater celestis peccata vestra. Ta- lia beatæ Opportuna adstantes sorores audientes verba, diutissime præ repentino do- lore conticuerunt. Et deinde eam à terra leuantes, & sermoni singultus varios & la- chrymas intermiscientes, Mater, inquit, dulcis Opportuna, nobis multa bona prestis- tisti, & nos nunquam læsisti. Si autem in aliquo deliquisti, parcat tibi & indulgeat pietas Christi, quem semper amasti.

Postquam autem illa cunctis sororibus secundum petitionem earum indulserat, tali- ter, residens inter illas, cepit loqui: O sorores charissimæ, diligenter attendite verba exhortationis meæ nouissimæ. Sicut duplicia sunt opera, bonorum scilicet & malorum: ita duo sunt retributionum loca, iustorum & impiorum. Attendite ergò, ut bona ope- rantes, & à malis cauentes, in retributione iustorum inueniamini. Cuius bonæ opera- tionis radices tres sunt præclaræ & magis insignes, fides, spes & charitas. Eri ipsa cha- ritas fidei præcellit & spem, ut ipse Deus charitas sit, dicente B. Iohanne: Deus cha- ritas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Si ergò vultis ut chari- tas, id est, Deus maneat in vobis, omni tempore discordiam, id est, diabolum expellite à vobis. Obseruate, quod promissistis in baptismo: scilicet, renunciate hosti antiquo & omnibus pompis eius. Deum ex toto corde diligite, & mandata eius obseruate. Vnum- quenque Christianum, tanquam vosmetipsas, diligite: quia qui odit fratrem vel sororem suam, homicida est. Facite alijs, quod vobis fieri vultis. Si spiritus Dei habitat in vobis, templum Dei estis: & templum Dei sanctum est, quod vos estis. Nolite ergò polluere templum Dei: quia ad imaginem Dei creati estis. Qui autem templum Dei violauit, disperdet illum Deus. Sit in vobis vera & perfecta humilitas. Prælaris vestris obedi- te, omnes diligite, per charitatem inuicem seruite. Nolite esse verbosæ: quia in multo loquio peccatum non deerit. Omnia cum discretionem agite. Nè sitis bilingues, neque edaces, neque vinolentæ, neque somnolentæ. Sanctæ lectionis & boni operis studium habete: quia inimica est animæ ociositas. Peccata nolite perpetrare, sed perperrata, per- pœnitentiam delete. Laus Dei ab ore vestro non recedat. Memento, quia diabo- lus fideles Christi semper supplantare nititur. Infirmis necessaria ministrare, pauperi- bus eleemosynam dare: quia eleemosyna à morte liberat: & sicut aqua extinguit ignem, ita ipsa peccatum. Omnibus, quibus potestis, adiutorium impendere. Ab omnibus ma- litia declinate, & in bonis omnibus vos exercete, ut hæredes efficiamini patriæ celestis. Precor, ut cum ab hac luce post diem duodecimum migrauero, sepeliatis me iuxta se- pulcrum martyris Christi, domini Godegrandi episcopi.

His & alijs sanctis alloquijs confortans sorores, cepit B. Opportuna graui corporis infirmitate detineri, & febris molestia prægruari. Cumque membra corporis lechulo-

dedisset, & omnes artus eius vis morbi infestaret, tamè ab ore eius laus Dei nullatenus recedebat. Exacta autem quadam nocte, dum iam aurora diei sequentis inciperet, in domo, ubi quiescebat, maximi luminis splendor apparuit, & suauissimi odoris mira fra- grantia efferebat. Tunc dilecta virgo, vidit beatam Cæciliam & sanctam Luciam causa- tes Cæcilia & Lucia. Quid præcepit ancillæ suæ gloriosa virgo Maria, celestis regina, & omnium virginum domina? Respondentes sacræ virginis Cæcilia & Lucia, dixe- runt: O splendidissima sponsa Christi Opportuna, expectat aduentum tuum intacta virgo Maria, ut filio eius coniungaris in celo, quem totis visceribus dilexisti in mun- do. Ornata corona gloriæ tuæ & accensa lampade, debes ire obuiam sponso & spon- so. Post lætitiā autē tam præclaræ visionis & visitationis, ecce in sinistro angulo do- mūs adstitit terribilis dæmon & nimis ferox, in specie nigerrimi Aethiopis, cuius ca- pilli & barba distillabant quasi picem calidam & liquidam. Oculi eius erant quasi fer- rum ignitum, quod de fornace multis scintillis emicans producitur. De ore & naribus eius flamma exibat & vapor sulphureus. Quem videns B. Opportuna, imperterrita dixit: Præcipio tibi diabole, author totius malignitatis, nè ab hoc loco mouearis. Tunc omnes sanctimoniales aduocatis, & denunciatis eis, quā terribilis ibi adesset inimicus, dixit eis: Ecce spiritus immundus & totius malitiæ repertor, qui omnibus diebus nos impugnabat, Domino adiuuante, ab ancilla Christi victus confunditur. Precor itaque, amantissimæ sorores, ne eius suggestionibus & incentiuis cogitationibus acquiescatis. Tunc conuersa ad eum, dixit: In nomine Domini recede à me ferox & truculente ini- mice Christi, quia non me ancillam Christi superabis, sicut Euam primam feminam superasti. Ex hac ergò visione & S. Opportunæ admonitione decetero sanctimonia- les feruentiores in Dei seruitio extiterunt. Cumque iam prægrauante corporis infir- mitate duodecimo die, sicut ipsa domina nostra Opportuna prædixerat, sciret adesse horam vocationis suæ, præcepit sacerdotibus pro animæ suæ commendatione Missa- rum solennia celebrare, iussit etiam, ut omnes sanctimoniales à maiore usque ad mi- norē Domino offerrent libamina. Quod cum factum esset, iussit Dominicum cor- pus afferri & sibi dari. Quo accepto, dixit: Corpus tuum Domine proficiat mihi ad salua- tionem animæ meæ. Et dum clerus in exitu sanctæ illius animæ, & adstantes sanctimo- niales psalmos decantarent, & ipsa cum eis decantaret, respiciens ad ostium domus, di- xit his, qui psalmos decantabant: Ecce aduenit domina mea B. Virgo Maria, cui vos co- mendo, quos in hoc seculo amplius non videbo. Extendente autem ea brachia, quasi matrem Dei veller amplexari, sancta eius anima carne est soluta, & viuit cum Christo per æterna secula. Cumque omnes vnanimiter quasi propriam deslerent matrem, se- peliunt eam iuxta sepulcrum fratris sui, sicut ipsa viuens deprecata fuerat. Ibi que- rit tempore, quandiu corpora eorum ibidem quiescerent. Posteaquam verò corpus bea- tæ & admirandæ Opportunæ ab eo loco à fidelibus viris translatus est, quocumq; ac- cessit, & quocumque in loco, prædio, castello aut villa depositum fuit, permultæ virtu- tes per eius intercessionem effectæ sunt, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est laus, honor, virtus & potestas cum Patre & Spiritu sancto per infinita secula seculo- rum, Amen.

Ad calcem huius historiæ hæc erant adiecta: Ego humilis Adelelinus, Sagiensem su- pra plebem episcopus, adiuuante Domino, descripsi vitam beatæ Opportunæ. Sequun- tur nunc aliquot eiusdem sanctæ Virginis miracula, ab eodem anthore conscripta, sed in istius stylum mutatus est per F. Laurentium Surium, & causa prolixitatis vitandæ quæ- dam omiſsa sunt.

Domino miserante Adelelinus Sagiensis plebis humilis episcopus, & B. Carilephi monachus & seruus, omnibus Christi sanguine redemptis gaudium præsentis vitæ, & futuræ beatitudinis gloriam sempiternam. Deo nos benè iuuante, vitam, conuersatio- nem & obitum B. Opportunæ descripsimus: iam verò, summæ & ineffabilis Trinita- tis freri auxilio, etiam quædam eius miracula, quæ Christi clementia per eam operata est, annotare constituimus: & quidē fide digna, quippe quæ partim nos ipsi viderimus, partim ab alijs non contemnendæ fidei accepimus. Locus autem, ubi sanctæ virginis corpus hodie quiescit, vulgò Montiacus dicitur. Nouerit autem lector, priusquam ego Sagiensis ecclesiæ sedem obtinerē, illius quidem beatæ virginis miracula non defuisse qui narrantent, at defuisse, qui in scripta redigerent: cumq; ego quosdā paterer emulos, Ecce qui me

Apparet ei
SS. Cæcilia
& Lucia.

Vider re-
terribum
dæmonem
impeter-
rita.

Accipit
Euchari-
stiam, vi-
detq; ma-
trem Do-
mini, &
reddat spi-
ritum.

Miracula
multa.

Montiacus.

Adalei.
quo multa
patitur a
Nortman-
nis.
Ezech.

Miraculū.

Contracta
mulier fa-
natur.

Item para-
lyticus.

Dæmon
non fert
vires S.
Oppor-
tunæ.

Psal. 90.

qui me excluso, sibi niterentur eam sedem vindicare, votum nuptiarum B. Opportuna, si me ab illis importunis hominibus tueretur, bona fide me & vitam & miracula eius conscripturum. Et illius quidem intercessio voto ego poritus sum meo: sed quod gemens & dolens loquor, non dedi operam, ut stare promissis. Cum vero omnipotens Deus non sinat peccata abire inulta, non tui impune illam incuriam & negligentiam meam: sed eo ipso anno, quo consecratus sum episcopus, incidi in manus laicorum, morum Nortmannorum: qui me captum & vinculis constrictum, ceu vile mancipium, in transmarinas regiones vendiderunt. Passus ego hoc sum propter peccata mea, ut scirem non debere superbia intumescere terram & cinerem, satiusque esse non vovere quam vota non reddere. Tandem autem post multa Nortmannorum ludibria, post dira, eaque crebro illata verbera, post varia maris procellosi pericula, post multas immodici frigoris, nuditatis, famis prolixique itineris deuoratas molestias, cum visum iam esset piissimo Saluatori me ad natale solum reuocare, contendentes nobis ad oppidum S. Vualerici, violenta maris accessione adeo sumus obruti, ut socij mei ex eo quis in flumen deciderent, & cum illis pariter ego quoque deciderem: ubi cum iam mihi ablata esset spes omnis euadendi, ita cepi dicere: S. Opportuna & B. Carileph, seruate me pereuntem clientulum vestrum: Et ecce, cum nulla mihi esset natandi pericula, visus mihi sum duce sancta Opportuna, ad ripam fluminis peruenire: quo quidem nomine dignum arbitratus sum, ut hoc miraculum primo loco commemorarem.

Adalbodus quidam uxorem habuit adeo contractam, ut nulla posset ratione pedibus suis ingredi. Eam ducere cum vellet ad S. Opportunæ templum, multa pluuia densa luto itinera cōpleuit. Pulsantibus autem templi ministris campanas sub preces Verspertinas, miserabilis illa per lutum non absque multa difficultate reptando, ad ecclesiam properabat, nec admittere voluit, ut alij eam suis manibus gestarent. aiebat enim: Sinite me, ut S. Opportuna videat laborem meum. Vbi autem ad templum peruenit, eadem nocte curata est. Alderudis ea vocatur, & etiam nūm suis graditur pedibus, laudans Deum.

In pago Vituriaco Nolgrinus quidam fuit adeo membrorum omnium officio destitutus, ut neque manus ad os ducere, neque phlegmata ex ore reijcere posset. Orantibus, ut ad S. Opportunæ ecclesiam perduceretur. Ductus est eo, & seminiuus ibi depositus. Post paucos dies precibus S. Opportunæ sanus effectus est.

Non possum silentio prætereire rem admirandam, quam sub nostro conspectu Dominus efficere dignatus est. Malignus dæmon foeminam quandā occupans, eius membra momentis omnibus diuersis modis crudeliter excruciat. Amabat eam impense maritus eius, & ad multa sanctorum loca eam ducebat, spe liberationis obtinendæ. Tandem audita fama S. Opportunæ, quod eius precibus vis dæmonum comprimeretur, ad eius ecclesiam eam deuotus adduxit. Ibi terer spiritus sentiens suas nequitias protrahi, ita per os foeminæ clamauit: Væ væ mihi, Opportuna inueterata, quæ mihi semper inimica fuisti: quæ tuis precibus crebro contriuiisti machinas meas. Adstebam ego illic, inter ceteros dolens, & ecce in me multa cepit iactare conuicia: Noli sperare, inquit, rudis & neophyte episcope, tua me virtute hinc eiectionem iri. Nihil enim te reformido, sed virtutē aduersariæ meæ Opportunæ. Interim qui illic ex populo & Clero aderant, non cessabant cum lachrymis rogare Dominum, ut placatus precibus S. Opportunæ famulæ suæ, virtute potentæ suæ elideret vires omnes inimici. Adspargitur autem foemina aqua benedicta, & signo Crucis consignatur, & preces leguntur, illi negotio opportunæ: cumque ventum esset ad ea verba, Adiuro te draco nequissime in nomine agni, qui ambulat super aspidem & basiliscum, qui conculcat leonem & draconem: mox spiritus immundus crudeliter eam diuexans, ita ut vnguibus & dentibus seipsam laceraret, terribili voce clamauit: Scias Opportuna vetula, me quidem nunc egredi, sed breui reditum. Ijs dictis, foemina tranquilla resedit, oculisq; & manibus in cælum sublati, ad aræ latus accessit, seque B. Opportunæ deuotam fore promisit: acceptoque pane benedicto, iuit ad hospitium. Paucis inde elapsis diebus, cum maritus eius cerneret eam in colubum, impendio gaudens, voluit redire domum. Exeunte autem illo è pago, in itinere occurrit illi dæmon cum multis satellitibus, qui omnes sub lutorum & canum specie in foeminam illam irruunt. Tum illa clamare cepit: S. Opportuna, serua ancillam tuam: simulque fugæ se mandans, sub aram sese recepit. Ait autem postea, lupos & canes illos, ad fores vsque ecclesiæ ipsam fuisse persecutos. Diu verò illo in loco nobiscum precibus permansit, & sine læsione abscessit. Durauit ea sanitas dies quindecim, atque

interim quocunque vellet, sine dæmonis vlla infestatione ambulabat. Ea re perspecta, maritus eius clericis ecclesiæ obtulit pecuniam, ut liceret ipsi dormire cum illa. Quod cum ad me perlatum esset, ego neq; permittere id volui, neq; prohibere: ne si permitterem, viderer secus agere, quam vellet S. Opportuna: si verò negarem, ab ignorantibus arguerer cupiditatis, quod ea permotus, nollem hominem copulari coniugi suæ. Postquam aut ille cum ea concubere voluit, sensit eam atrocius, quam antea, à dæmone vexari. Nam manus & brachia foedè agitabat, & tota lingua ex ore prominente, inaudita in Deum blasphemiam iactabat: nec potuit vir solus eam ad B. Opportunæ templum adducere, sed ciues vtriusque calamitatem miserati, intra vlnas suas eam acceptam eo deportarunt, & seminiuum ante ecclesiæ fores deposuerunt. Et illic quidem diu illa humi iacente, neque vox eius vlla audiebatur, neque halitus sentiebatur, ita ut extincta crederetur. Primo igitur lectis precibus, quæ solent energumenis adhiberi, ac deinde psalmis, qui apud funera leguntur: post longa horarum spatia mulier, quæ mortua putabatur, & erat sanè mortua secundum animam, (moritur enim anima, dum peccat) magnis cepit clamare vocibus: Sancta Opportuna, adiuua me ancillam tuam: nam deinceps ero tibi deuotissima: excita me precibus tuis à morte corporis & animæ. Cum autem maritus eius blandis eam demulceret sermonibus, percunctare neque ex ea, quid vidisset, respondit: Domine mi Heberte, (sic enim ille dicebatur) iam sensissimè & immani lupo deuorata fui: cumque me vellent quidam nigerimi Aethiopes, homines pannosi, cum ignitis tridentibus in foueam sulphuream protrudere, S. Opportunæ intercessionem me sensi liberatam. Me igitur haudquaquam deinceps uxorem habebis. Osburgis vocabatur hæc mulier, & quoad superuixit, Domino in corporis & animi puritate & deuotione seruauit.

Multi hodieque supersunt, qui ea, quæ dicturi sumus, se vidisse testantur. Plebs Sagiensis ecclesiæ, propter peccata sua, à crudelissima Nortmannorum gente miserandum in modum affligebatur. Immanes illi barbari regionem omnem perpetuis incendijs, populationibus, & virorum, mulierum, pupillorum, viduarum, infantū, senum eruentis cadibus vastabant. Porro serenissimus rex Ludouicus, frater Caroli inuictis Imper. & regis nostri, cum didicisset insignes B. Opportunæ virtutes, supradictum prædium Montiacum causa refugij donauit S. Opportunæ, & illustrissimo viro Hildebrando, Sagiensis ecclesiæ episcopo sanctissimo. Is ergo Hildebrandus, timore huius Nortmannicæ persecutionis, partem Clericorum iussit se conferre in Montiacum cum sanctissimo B. Opportunæ corpore. Parer Clerici, & illis euntibus, è diuersis locis occurrit eis multa vtriusque sexus hominum frequentia, rogantium, ut suis vlnis liceret eis sacrum sanctæ virginis corpus gestare. Per id tempus needum erat ecclesia in Montiacum extructa: itaq; Goslini cuiusdam ædibus illud deposuerunt. Eodem die quidam cæcus ibidem curatus est, & multi ægri diuersis è locis eo aduentantes, sani inde recesserunt, cum eius ferentibus attigissent. Vt autem vicini eius loci id aduerterunt, eum venerari coeperunt, multæque à fidelibus dona offerebantur, è quibus templum S. Opportunæ extructum est, ubi et eius merita & intercessionem quicquid recta fide queritur, etiā obtinetur. Matro quidam Adeltrudis nomine ancillas habuit, quæ auditis B. Opportunæ miraculis, quodam die sabbati post horam diei nonam ad eius oratorium peruenire. Id ubi resciscit earum domina, furore percita dixisse fertur: Vacant ocio ancillæ meæ: itaque eunt perquisitum ossa, nescio cuius mortuæ foeminæ. Iussit autem eas reuocari domum, vbi utque flagellis cædere: & ecce dirus viscerum dolor eam corripit, flagellū ex eius manibus excidit, nec cessauit cruciatus, donec ad B. Opportunæ ædem deportata, se eam prosterneretur. Tum verò reddita sanitati, multum profuit eius loci Clero, res necessarias subministrans.

Anastasius quidam ut vidit in S. Opportunæ honorem ecclesiā exadificatam, dolens eam augeri ditionem, stimulante inuidia, cepit familiā eius affligere. Monebāt eum repositi viri, ut ab hac temeritate pro sanctissimæ Opportunæ amore se cohiberet. Tum cum iuramento asseuerauit, se prius, quam moreretur, eo in loco, ubi esset S. Opportunæ ecclesiā cōstructa, fabas & legumina saturū. Dixit ille, & eum diuina ultio mox percussa est. Nam è domo illa exiens, rixari cepit cum Helboldo iuvene, qui præter fircā nulla apud se arma habebat. Porro Anastasius suis armis confidens, nitebatur iuuenem interficere. Nec defuit sibi adolescens, sed furca cædens Anastasium, eodem die compulit spiritum reddere. Ille verò moriens, ferebatur se à B. Opportunā percussū, seq; eum proclamabat, quod sanctam virginem & eius familiam contempnisset.

Rursus foemina inuadit dæmonem, dum maritus vult eam concubere.

Ezech. 18.

Hildebrandus Sagiensis Episcopus.

Multa miracula huius.

Nota diuinam ultionem.

Item aliam.

Ea tempestate, qua exercitus fortissimi regis Bosonis passim prædas agebat, quidam eius miles Montiacum prædaturus inuasit. Erat illic Herchenteus quidam, & S. Opportunæ familia. Ad eius ædes primum accessit immanissimus prædo, quasiuitque ex eo, cuius esset. Ille respondit se clientulum esse S. Opportunæ virginis. Tum ille iussit suos scrutari omnem domum eius, & res omnes diripere. Dicente autem Herchenteo, Nolite mi domine familiam S. Opportunæ vexare: ille eum telo percussit, & sanguis manavit ex vulnere. Clamabat interim Herchenteus: Sancta Opportuna, nisi mihi opem tuleris precibus ruis, deinceps nolim esse seruus tuus. Illo hæc dicente, prædo sic exiit, & ex equo decidit: Suorum autem manibus in ecclesiam S. Opportunæ allatus, se peccasse humiliter confessus est: donauitque illius ecclesiæ clero equum. Porro paulo post, dum Missa cantaretur, sub altari iacens, recepit quidem videndi facultatem, sed vires corporis necdum recuperavit. Cum autem promississet se socios omnes prohibiturum, ne familiæ S. Opportunæ essent infesti, prædatoresque omnes ex adiacentibus pagis iussisset abscedere, vires pristinas sibi sensit restitutas: factusque est fortissimus ecclesiæ S. Opportunæ defensor, qui paulo antè fuerat prædo & vexator familiæ illius.

Item aliam.

Cæcus videtur.

Claudus restituitur.

Vltio diuina in contumeliosum.

Vir quidam genere nobilis, nomine Adalardus, triginta annis claudus permanens, ad inopiam reductus fuit. In ipsis autem S. Opportunæ feriis, populo Parisiensi ad eius ecclesiam deuotè concurrente, etiam Adalardus hic adfuit, & licet præ turba vix pararet ei aditus, tamen qua potuit virtute ad altare usque peruenit. Vbi post preces aliquandiu fufas, sanus effectus, diuinam in beata Opportuna virtutem prædicauit. Id cum vidisset Ludouicus rex, præter ea, quæ supra diximus, etiam prata iuxta montem martyrii & agellos apud portam Parisiensi vrbis sitos, illi ecclesiæ largitus est, suscipiente illor bonæ memoriæ Hildebrando Sagienti Episcopo, qui id temporis ecclesiæ S. Opportunæ apud Parisienses præfectus erat.

Cum per merita huius beatæ virginis innumerabiles ægroti in castro Syluaneensi, sub Hugbodo Comite sani efficerentur, Syluaneenses omnes locum illum, vbi eius sacrum corpus asseruabatur, venerari coeperunt. Ecce autem sacerdos quidam, Alimarus nomine, inuidiæ stimulis percitus, dixit hominibus eò aduentantibus: Non est hoc in loco vllum sanctæ alicuius virginis corpus, sed merum phantasma est, quod hic colitur. Peruenit hoc ad aures Roberti, Deo chari & religiosi viri, nunc verò etiam episcopi, aitque ad illum: Eia miser, qua fronte tu isthuc ausus es dicere? Certè propediem experieris, num reuerà hoc in loco sanctæ Opportunæ corpus habeatur. Eodem die blasphemus ille, in coenaculum ascendere volens, fractis ceruicibus, non diu post expirauit: iamque vltimum trahens spiritum, ante aram deportatus, propter blasphemiam suam se fassus est diuina animaduersione percussus.

VITA S. VVOLPHELMI ABBATIS BRUVVIL- RENSIS, AVTHORE CONRADO MONACHO BR- vuilerensi, & auditore S. Vuolphelmi.

PROLOGVS.

Dominici gregis pastoribus, rectoribusque vigilantissimis, Euerhardo videlicet cœnobij Bruvuilerensi, & Herimanno in Colonia beati Pantaleonis, Cōradus infimus omnium sub regulari proposito, coronam vigilantibus repositam à Domino. Hortamini, patres excellentissimi, nos vitam beati Vuolphelmi Abbatis scriptis depromere, secundum à Deo vobis collatam præscientiam, non modicam hinc fidelibus prouidentes ædificationis gratiam. Satagitis enim, ut virtutum eius exempla ad notitiam legentium literis deducta, bene viuendi pijs mentibus pariant instituta. Sed quid, patres illustrissimi, id placuit iniungere nobis, dum nec scientia suppetit, nec facundia sermonis suppeditat? Porro in iubendo vestra tanta est autoritas, ut licet quod exigitis paucamus, omnino tamen negare vobis nefas esse ducamus. Liceat autem sub exemplo rei visibilis, plenius vobis declarare quæ sumus hætenus suspensi dilatione. Nōstis, quod absque dubio acies oculorum, totis

accumbat reuerberata splendore. Quanto magis scintilla nostræ scientiæ, si altiora se præsumpserit attentare? Verum ne sanctitatis illius testimonium diutius differendo vitæ nostrarum facultate statuimus obedire. Dat ausum etiam vel fiduciam istud prædicandi, quod quisque pro suo modulo in Domini legitur obtulisse tabernaculo: Exod. 35, alius aurum & argentum, alius purpuram vel coccum bis tinctum, alius pelles rubricatas arietum. Bene autem agitur nobiscum, si pilos obtulerimus caprarum. Hæc autem omnia cum allegorica sint, ut catholici doctores tradunt, in diuersis donariis gratiarum genera distinguentes, in pilis caprarum, quibuldam locis verba exprimi voluerunt laudationum. Vnde quoniam per scientiæ donum, vel affluentiam meritorum, perfectionem illam attingere nequimus, auro figuratam & argento, purpura vel cocco bis tincto, ceterisque donariis: cupimus saltem pilos offerre caprarum, quod est, virtutis laborum nostrorum: quatenus in tabernaculo Domini utcumque nos contingat inueniri, ne vacui prorsus appareamus in conspectu Domini. Itaque virorum illorum actibus vel triumphis traditis literarum monumentis, triplex inesse commo- dum reperitur utilitatis, dum studio emulanda pietatis tot plerique modis illorum in- formantur exemplis. Sunt quippe instrumenta bonorum operum, errantium via, poenitentium venia, perseuerantium spes & corona. His tribus generibus differentiarum tum profectò patitur regnum cælorum, dum errans corrigi, poenitens iustificari, perse- uerans contendit saluari. Laudes etiam diuinæ attolluntur, dum ad exemplum fidelium, sanctorum merita ad memoriam reuocantur. Ne verò plura replicando fastidium le- gati faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio, ut doceam sanctorum merita, redi- mus fidelium votis semper accipere incrementa: dum superna gratia illorum fecun- datem mentibus præstat, & fructificandi gratiam subministrat. Igitur sancti ac beatif- simi Vuolphelmi Abbatis vitæ seriem explicaturi, nil aliud prorsus intendimus prosequi, quam quod ab idoneis testibus contigit audiri, seu quod aliquot annis ministran- tibus vel adstantibus sibi, diuina nobis gratia contulit intueri. De quibus si vilius ha- buerit fides, tot nobiscum extant idonei testes, quot ex illius temporis collegio fra- tres nuncique manent superstites.

Pili caprarum, mythi- cæ.

Vtilitas fa- ctarum li- storiarum.

Fides huius- historie.

VITÆ HISTORIA.

Igitur gloriosus Domini confessor Vuolphelmus in Ribuariensi pa- go ex illustri prosapia ortus, Dei omnem iustum gratuito illumi- nantis, præueniente gratia, lineam generosæ propaginis ornavit ti- tulo sanctitatis. Qui meritò iuxta etymologiam vel idioma linguae regionis illius, Vuolphelm dinoscitur appellatus, quoniam pro ca- stris Domini contra immanissimum lupum, id est, diabolum, ga- lea salutis munitus, erat congressurus. Quod quàm efficaciter, quàm strenuè pro re, pro tempore, nomini contendens gestis congruere, studuerit exer- cere, loco suo lector plenius poterit inuenire. Pater verò ipse, Frumoldus nomi- ne, ex nominis eius liquet expressione, probus modis omnibus floruit actione. Hic genere moribusque sibi competentem, Euezam nomine, sortitur uxorem: qui- bus, iuxta Apostolum, honorabile connubium & torus exiit immaculatus: quo- rum matrimonium non contraxere causa explenda libidinis, sed gratia procrean- da sobolis. Qui genere clari, & inter suos quodam innocentiae privilegio insigniti, sanctæ Christianæ religionis deuotissimi cultores, fidei dote pollentes, charitate fer- uentes, pietatis amatores, iuxta Apostolum, bonum operantes ad omnes. Verum do- cta Eueza, ut illustrem exponam familiam & alti sanguinis decus, ex cuiusdam il- lustrissimi comitis, Sicconis nomine, stirpe descenderat, quem & ampla prædiorum lucra, & vtriusque sexus numerosa familia, sed & militaris animi commendabat au- lica. Hic, quod opibus & nobilitate sit celsus, iustitiam æquitatemque sectatus, qua- rum nil inuenitur acceptius, totis elaborabat nitibus, ut sicut propaginem magni- ficentia generis, ita & illustraret operibus pietatis. Vnde proculdubio innuitur, quoniam iustum tamque præclari meriti virum, ex modestis & pijs parentibus ortum: nunquam plerosque legamus iustorum ex parentibus editos impijs, veluti rose gi- gnatum ex spinis. Genitricem verò eius, quam exemplo Rachelis, pro filio doloris dextera, in benedictione seminis Abraham hunc constat peperisse, dubium non est,

22. Aprilis. Patria S. Vuolphelmi.

Pater. Mater. Heb. 13.

Gal. 6.

Sicco Co- mes.

cum Anna Samuelis matre, vicem à Deo commodati fœnoris meruisse. Pari quippe voto hæc filium inuenitur obtulisse Domino. De qua etiam planè sentiendum, quòd non minùs placuerit in tabernaculo Domini propter commercium coniugij, quàm si toro minime fuisset sociata virili. Hinc etenim potius laudis eius videtur propagari titulus, quòd tam benè redolentis floris fructum ad totius Ecclesiæ edidit statum, quàm quòd clarissimum stemmaris ramum, ab anteritate dinoscitur traxisse priorum. Magis denique omnipotens vniuscuiusque approbat mentem, quàm conditionem: dum liber ac seruus, vnum profectò in Domino sumus. Ea verò solum, præter omnem mundi gloriam, Deo probatur grata libertas, eamque nobilitatem non eximer vlla veritas, si quid boni, si quid recti aut nos ipsi fecerimus, aut talium studiosos successores habere meruerimus.

Primam itaque humani incrementi beatus Vuolphelmus ascendens lineam, auspice Deo, de infantia ad bonè indolis transijt pueritiam. In qua ætate & liberalium artium disciplinam est professus, & suorum instantia, Colonia apud ædem beati Petri Apostolorum principis, corpori congregationis sociatus. Quo temporis articulo, post iuniorum Ottonem, sceptrum Imperij Henrico secundo feliciter administrante, rebus quidem bellicis viro potentissimo, circa Ecclesiasticas verò disciplinas solertissimo, sanctus Heribertus, toro iam orbi fama sanctitatis notissimus, sanctæ Colonienf. ecclesiæ præsidebat episcopus. Qui beatissimus pontifex, iam ultimæ ætatis senio fessus, famulum Dei Vuolphelmum, tam corpore adhuc, quàm & malitia paruulum, more sibi Christianæ religionis oblatum, vt euangelicum Dominus paruulum in medio statueret, benedixerat, & per sacri chrismatis vnctionem, sanctique spiritus inuocationem, in filiorum Dei transfulerat sortem. Porro nè inanis aut vacua vel certè formita in illo posset estimari tanti benedictio viri, sancti spiritus attractus calore, ad contemplatiuam vitam toto iam mentis desiderio cœperat anhelare, satisque fecisset votis, si immaturitas id non impedisset ætatis. Verum quanto naturali processu augmentum capiebat virum, tanto indies sancti feruoris illius crescebat desiderium. Fuit autem vt corpore castus, ita mente sobrius: tantam possidens gratiam vultus, vt quodammodò angelicus eius putaretur adpectus. Præter hæc diuinæ pietatis indicia, in eruditione scripturarum tantam promeruit efficaciam, vt quod semel legendo aduerteret, perpetuò retineret. Quod plerunque, vt credimus, occulto Dei agebatur iudicio, nè beatissimo viro in aliquo scientiæ deesset plenitudo. Igitur exceptis diuinorum voluminum paginis, quicquid poeta cecinit, orator facundus disseruit, philosophus excogitauit, quadam penna altioris sensus penetrant.

Quamquam verò tanta iuuenis scientia præditus elaruerit, nonquam tamen hinc iactantiæ virio elatus succubuit, memor dicentis Apostoli: Nolite seduci per inanem sapientiam huius mundi. Tanta autem grauitas, tanta morum illi inerat maturitas, vt palam cunctis daretur intelligi, vas illum electionis existere. Nullam verò pro carnali ingenuitate sibi patiebatur reuerentiam exhiberi, vtilius censens amore Christi se humilem exhibere personam, quàm animum habere degenerem. Ineptas etiam fabulas iuuenumque lasciniæ declinabat, venenatas adulantium linguas abhorrebat. Vaniloquium, leuitatem oculorum, totiusque motus corporis, ancora cohibebat grauitatis. Considerans itaque & perpendens magister scholarum hunc illius in omnium virtutum disciplinis profectum, gaudebat doctrinæ illi impendisse studium, quem perfectionis cernebat attigisse fastigium. Archius itaque sibi eum eligens annectendum, honorificentiusque seruandum, assumpsit illum consortem participemque laboris, onus cum illo parrens regendæ disciplinæ scholaris. Feruebat itaque in eo magnificè studium iugi exercitatione scripturarum: & quoniam scientiæ illius thesaurus non occultabatur absconditus, fiebat vbique, fama vulgante, celeberrimus. Hinc non minor de longinquo, quàm ex proximo, studiosorum illum clericorum expetebat frequentia, præfenti auditu cupientium experiri, quanta in illo veri Salomonis vigeret sapientia. Verum sicuti nulla cum argumentatione concludere, sic nulla tam arguta propositionis valebant documenta proponere, quæ concitè non soluerentur conuenienti historica vel allegorica expositione. Itaque nouorum iste ac veterum de bono thesauro sui cordis prolator, animaduertens quanta impossibilitatis sit duobus dominis seruire, vt vni Deo, cui seruire, regnare est, liberiori animo posset inharere, seculo penitus deliberat renunciare. Iuxta illud

ergo

ergo Gregorianum, pedem, quem quasi in ingressu mundi posuerat, retrahens, rūpis terrenarum voluptatum catenis, morarum impatiens, fugam inijt, latenter discessit, sanctumque Maximinum in Treuerica vrbe expetijt, vbi sub venerabilis patris Bernardi regimine amplius & perfectius tunc temporis monachicam vitam feruere cognouit. Ibi præoptati diu voti compos effectus, se monachum est professus, se nisque cum Seraphin alis amictus, Deum excelso gloriæ folio subnixum, tranquilla mentis acie contemplari lætatur. Quod nè abusiue videatur prolatum, nouerit lector, Romana autoritate decretum, illius ordinis habitu significatam exprimi sex alarum. Duas alas illo, quo totius corporis velatur altitudo: Duas, quo brachiorum regitur latitudo: Duas verò superiores, inuicem sibi iunctas, capitis operimento. Quod quia priorum sancta definiuit auctoritas, nulla argumentatione refellere habet posteritas, cum videatur & crucis per omnia speciem gerere eiusdem habitus inspecta qualitas. Quam crucem B. Vuolphelmus, vt alter Paulus vel Antonius, non tantum exterius assumens, sed & interiori homini indissolubiler adstringens, onere sæculi expeditus, sequebatur Christi vestigia, expansis in suæ exaltationis ligno manibus ad se trahentis omnia.

Colonienf. interea, quibus non leuiter ferendum videbatur, tantæ sanctitatis viro carere, vbiubi requisitum, tandem audientes Treueris angelicæ conuersationi studere, inuicem contulerunt, qualiter eum possent repetere. Hinc Herimannum illis diebus Colonia currum Dei aurigantem, adeunt, quid habeant voti, palam faciunt illi, & cur aliò translatum insigne vrbs suæ non repetat, piè seuera indignatione in eum conclamant. Erat tunc videre rogata vrbs primores iterum Gregorij sui discessum conquerentes: quia non maior illo discedente Romanorum confusio, quàm hoc absente Colonienf. agitabatur quæstio. Nec id iniuria. Sicut enim ille, suo nomini bonis operibus congruendo, suæ & proximorum salutem inuigilabat: ita & iste fidei opera exequendo, cunctorum dilectione & veneratione dignissimus erat. Archiepiscopus autem iuxta illud Sapientis, Qui à multis timetur, necesse est vt multos timeat: subiectorum importunitatibus obtemperare festinat: sed suspicatus Treuerenses difficile reddituros virum tam laudabilis vitæ, æstimauit eum repetendum facta in totius ecclesiæ auditu vocatione. Eminerat tunc temporis inter præsentis regni calorum maiores, Henricus Abbas monasterij S. Pantaleonis, qui memorati & sagacis memorandi viri auunculus erat. Ille charissimi sui reuocationem gratanter quidē suscipiens, sed illam æquanimiter ferre nequies, episcopi præsentiam expetijt: quid factò opus sentiret, exposuit. Pontifex sani consilij neglector fugiens apparere, literas sigilli sui impressione bullatas, Treuiros maturat dirigere, ad patrem videlicet Bernardum, sub cuius conuersabatur regimine. Ille perpendens nihil interesse, vtrum quem tantæ legationi præbuit assensum, quauis non sine graui mœrore tantum gregis amitteret ornamentum. Talem adolefcens, monastica vitæ desiderantissimus, Colonienf. passus violentiam, in sui pontificis deducitur præsentiam: à quo, vt filius, debito paternæ dilectionis affectu recipitur, & propter assumptum angelicæ dignitatis habitum, Henrici auunculi sui prouidentia commendatur. Qui videns eum assuetæ solitudinis inharerentem studio, frequentiam audiendi & videndi causâ vndique concurrentium habere fastidio, vrbe eductum, præposuit cuidam sui regiminis Abbatia, nomine Gladbaco. Cuius utilitatibus quàm strenuam suæ sagacitatis curam impenderit, nemo eorum, qui præcesserunt, credulus dubitare poterit.

Interea isdem vir Dei, cuius animus à terrenorum appetitu peregrè erat, & sine corpore velox ad supernorum ciuium societatem tendebat, dudum præconceptam aggressus est peregrinationem, Romamque petijt causâ soluendi vota precum apud Apostolorum cōfessionem. Quia verò in suis positus, vnicam salutis nostre hostiam singulis diebus assueuerat immolare, ab hoc etiam inter eundem noluit desuescere. Neque enim grauis videbatur itineris dilatio, quæ fiebat solo amore patrie cœlestis. Factum est autem, vt nonnulli peregrinationis illius comites, humano more ad dulcia soli natarem & viam & reditum habituri essent. Sed frustra renisi sunt sententiæ Apostoli, qui omnem, non volentis neque currentis, sed miserentis ait esse Dei. Ità enim occulta Dei voluntate profecit sancti viri dilatio, & ita illorum dilata est acceleratio, vt vnius horæ via omnium fuerit peruentio. Nondum enim illi expediti viatores Apostolorum sub-

Eccc 4

intrā

Fit Canonici summa
ædis Colo-
niensis.

Matth. 18.
Confirmatur
à S. Heriberto
Episcopo.

Memoria
tenax.

Profectus in
literis.

Odium vi-
tiorum.

Fit mona-
chus apud
S. Maximi-
num Tre-
uerens.
Esa. 6.

Iohan. 12.

Hermannus
Colonienf.
Episcopus

Henricus
Abbas S.
Pantaleonis.

S. Vuophel-
mus præfi-
ciunt mona-
sterio Gla-
debaceuli.

Rom. 9.

intrārant limina, cum vir Dei subsequenti gradu pressit eorum vestigia: non tam verbis ostendens quam rebus, non esse in quoquam hominum viam eius. Qui expertam in hoc rerum euentu Dei omnipotentiam admirati, transacto peregrinationis negotio, in sua sunt reuersi, ex illo tempore Dei hominem digno reuerentie loco habituri. Herimanno autem Pelegrini successore & pontificatus insulis exuto, pari Colonienfium assensu substitutus est diuinae memoriae Archiepiscopus Anno: Qui cum, ut sacerdos magnus in diebus suis, volens Deo placere, miro religionis ferueret amore, non minus expendebat in constructione cœnobiorum, vnde unde legis Dei amulatores aggregans in habitationi eorum. Cetera igitur pie sollicitudinis monimenta Sigebergenfis cœnobij constructione decorauit, virumque sepe dictum, accepta sanctitatis eius notitia, loco præponere curauit. Sed studiosum diuinæ contemplationis hominem, actiue vitæ, talibus inijs pernecessariæ, videns omnino experte, eduxit eum ad locum solitudinis eius comperentiorem. In proximo enim Abbatia Bruuilerensis erat, quæ quoniam viduata erat pastore, curam eius, sancti viri commendauit promittentia, quam sine proposito detrimento facile posset explere.

Istis diebus Francia turbabatur per Berengarium Turonensem, qui asserbat Eucharistiam, quam sumimus in altari, non esse reuerentia corpus & sanguinem Christi. Vnde contra eum, & pro eo, multum à multis & verbis & scriptis disputatum est. Aduersus quem etiam extat huius beatissimi viri epistola, ad quendam Meginhardum Abbatem Gladebacensem edita, firmiter vndique veritatis assertionem subnixæ: qui quasi filius patrem scriptis consuluit super huius questionis diffinitione. Quam licet atterere sit longum, utilitati tamen prospicientes legentium, non incongruum duximus præfati inferere opusculo, ut ad notitiam translata posteriorum, hinc eius cognita sinceritate fidei, caueant fideles aliquando huiusmodi erroribus implicari. Est autem hic modus vel textus epistolæ:

EPISTOLA S. VVOLPHELMI DE SACRAMENTO EVCHARISTIAE, CONTRA ERRORES BERENGARII.

DEI gratia Vvolphelmus Abbas, coabbati Meginhardo salutem. Lac doctrinae spiritualis, quod à me rogasti, de calo tibi fide & humilitate largius accumbasti: Fide, quoniam quod in me non est, credis in me posse Deum omnipotentem operari: Humilitate vero, quia deficientibus meritis & sapientia, cunctis & ordinis dignitatem non abhorres in in me venerari. O quam consequens est, ut dum nocet, quod inebriat, pro remedio desideres, quod debriat. Noceat autem quedam ebrietas heresis Berengarii, cuius ebrietatis periculum declinamus, & ad vera vino meliora appropriemus. Et mox, ut eam assertionem iuuante Christo possumus destruere, quæ clausis ianuis eum ad discipulos post resurrectionem non intrasse, videtur adstruere, ex matris Ecclesie manans mamma, lactet nos euangelium Iohannis. Cum esset, inquit, sero die illo una sabbatorum, & fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati, stetit Iesus in medio. Et paulo inferius: Post dies octo iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis, & venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio. Ecce inter Berengarium, quod non intrauerit Dominus ianuis clausis: & inter Iohannem, quod intrauerit, cum sit controuersia, superat ille, cuius scimus, inquit, quia verum est testimonium eius, omnis applaudit Ecclesia. Nam si gentilitas, dum libros claudit, his, quos recipi iudicat, applaudit: multo verius huic euangelio perhibet Ecclesia testimonium, pro quo, priusquam scriberetur, præmisit orationes & ieiunium. Nōrit igitur Berengarius hæc sibi sufficere, quibus, cum à Deo sint, non possit homo contradicere. Itaque deinceps ad id quoque, Domino iuuante, veniam, quod in Eucharistia sacramenta loquitur blasphemiam. Sed quia scriptura docet, stulto iuxta stultitiam suam non esse respondendum: repressis interim ipsius blasphemiae verbis, ad fontem eius præcurrentium, ut si Dominus dederit, nos eum obstruere, desinat inde fames huius blasphemiae ad nos destuere. Est autem vena huius scaturiginis, quod non recte sentit de sacramento Domini corporis & sanguinis: & dum ad aspiciendum in eo panem & vinum, oculos corporis habet, ad perspicendum in eisdem carnem & sanguinem, oculos mentis non adhibet. Nos autem ut visum acuiamus, & aciendo proficiamus, quo hæc inueniatur, ad obtinendam semel acceptam huius veritatis traditionem nosmet hoc modo cohortemur: Si qui dixit, & facta sunt: & mandauit, & creata sunt omnia: si is, inquam, dixit de hoc pane, Hoc est corpus meum: & de vino, Hic est sanguis meus: necesse est omnino sic esse. Nam

Nam hæc sola mysteria non ab alijs sunt separata, quæ dicente Deo facta sunt, vel mandante creata. Est autem vnus atque idem Deus, primo mundum formans, deinde hoc sacramento suam imaginem reformans. Si enim alius faceret hominem, & alius redimeret: redimens, plus honoris sibi assumeret: atque ita & Deus per se redempturus erat, & homo non nisi per se redimi poterat: quia videlicet nil homini iure redimendo proficeret, quicquid aliud quam hominem induendo Deus persiceret: ut ex hoc liquido constet, quod vnus atque idem, Deus & homo, redemptor hominis extitit. Igitur omnino sic esse necesse est, quod, dicente Deo vel mandante, non esse non potest. Ecce notum & veteris testamenti nos hæc auctoritate probamus: quibus Berengarius tertium addit, quod non minus, quam tertium de calo cecidisse Catonem, reprobamus. Eia ergo post duo testamenta, tertium hoc: & ideo tertium, quia ab eis alienatur: verbis ipsius auctoris ita loquitur: Si mures confecti erant corpus Christi comederint, non ideo Christus in eis, & ipsi in Christo manebunt, nec vitam eternam habebunt. O si nunc apud inferos tortor Horatij desideat, dum hostem Ecclesie hunc verbis his derideat:

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Horat. 2. de Arte.

Putamus hunc inter montes exaltatum, magnum quid parturire, dum ecce mures in adiutorium eius conspiciunt eum de cauernis accire. Iam autem mediam hanc ironiam abruptantes, contra Berengarium & pro nobis nosmet cohortemur, ita dicentes: Si corpus hoc, vnde agitur, ab Apostolis & ab omnibus electis comestum, qui soli sic illud comedunt, ut Christus in eis maneat, & ipsi in Christo: & non Iudas & omnes reprobi, ad quos post buccellam panis satanas intrat, & Iohan. 13. sit longe alia conglutinatio intrantis satanae & reproborum, quam ea, quæ est Christi & electorum: (Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahae apprehendit) si, inquam, hoc corpus ita ab electis comestum & eis conglutinatum, illis quoque conglutinati videm, se sanum & incolume, viuum & integrum recipit ad patrem: multo magis à Iuda & reprobis omnibus, plus etiam à muribus & ab alijs mundi spurcijs recolligitur in regnum suum sine sui diminutione vel contaminatione. Nam & sol hic inuisibilis creatus, & non omnipotens, radios suos in chaos & alias mundi sordes emissos, rursus retrahit ad se sine aliqua pollutione. Hoc autem corpus, post expletam more catholico communionem, sanum & incolume, viuum & integrum se recipit ad patrem. Sic enim testatur ecclesia Achaia B. Andreæ Apostolum dicere: Postquam in Passione S. Andreæ, quæ est Tomo 6. omnis populus credentium agni carnes comederit & sanguinem biberit, agnus, qui sacrificatus est, integer perseverat & viuus: & cum vere sacrificatus sit, & vere carnes eius comesta sint a populo, & vere sanguis eius sit bibitus: tamen, ut dixi, & integer permanet, & immaculatus, & viuus. Igitur corpus hoc ab his, quibus ille participibus particeps est, se viuum & integrum & incolume recipiens, multo magis ab his colligit in regnum suum. Hoc interim charitati tuo puto sufficere, dum videamus, si sit opus his aliquid adicere. Veruntamen & quod dixi, & si quid dicturus sum, tuis orationibus & omnium pie de me sententium commendo: quoniam etsi mortui sunt obrectatores Hieronymi, auctorem obrectationis huiusmodi viuere perpendo.

Taliter hic miles emeritus, armis iustitiæ, fide scilicet, spe & charitate munitus, perfidiam Berengarii, in acie Domini constitutus, suo loco expugnauit inuictissimus. Quod quanta fecerit deuotione, restantur, quas fundebat, orationes & lachrymæ, quatenus seducti resipiscerent, catholica fides intemerata confisteret, & à recto tramite nulla prauitate infecta deuiaret. His ita prælibatis, vertatur stylus ad describendum, quales pro bono ecclesie suæ, Cloteno videlicet nomine, pertulit labores, immo, si dici fas est, persecutiones. Quod qualiter ecclesie collatum fuerit & ablatum, paucis videtur intimandum: quoniam non pleniter aduertitur ratio, cuius ignoratur origo. Domina Richera, cuius genitores Bruuilerensē à fundamentis extruxerunt cœnobium, fidei ac deuotionis illorum æmulatrix existens, terrenarum possessionum suarum ecclesias Dei fecit hæredes, ut regni caelestis ipsa compos effici mereretur & hæres. Tradidit itaque B. Petro in Colonia Comburg & Salcuelt, cum vniuersis appendicijs suis: sancto vero Nicolao in Bruuilere villam, quæ dicitur Cloteno, cum omnibus redditibus suis. Quam traditionem, sub multarum probabilium personarum testimonio factam, præfens domnus episcopus Anno sua auctoritate corroborauit, autorizauit, & ut per secula inconuulsa confisteret, violatores, raptores perpetuo anathemate damnauit. Soluente vero domna Richera regina mortis debitum, dum deferretur tumulanda in Bruuilerensē cœnobio, vbi ipsa viuēs constituerat (nam & locum sibi sepulture ibidem designauerat) iussu prædicti archiepiscopi Annonis corpus eius vi retinetur, & in ecclesia, quam ipse in honore beatæ Dei genitricis semper virginis Mariæ à fundamento crexerat, sepelitur. Quo facto, memoratum alodium Cloteno

S. Anno cō-
struit eccle-
siā S. Mariæ
ad gradus
dictam.

teno

legendum
puto, cum
vita ponti-
ficatus &c.
S. Anno
Episcopos

Berengarij
hæresis spar-
gitur in Gal-
lij.

Berengarij
dogma, vo-
cat heresim.
Cant. 1.

Iohan. 20.

Iohan. 21.

Prouet. 26.

Origo erro-
ris Beren-
garij.

Pfal. 148.

Matth. 26.

Cœnobium
Bruuileren-
se à quibus
extructum.

teno eidem contulit ecclesiae, contradicentibus illis, quibus ardore iustitiae hac erat ad videndum violentia grauis. Adeo tunc vir prudens & solertissimus prauorum fuerat consilijs circunuentus, nec repente poterat animus ab incepto reuocari, quippe cuius nuntius etiam tunc disponebantur negotia regni. His ita patrat, imminente iam eius mortis articulo, graui cepit anxiam infirmitatis incommodo. Tunc vir beatus Vuolphelmus, visendi eum gratia adiens, inter consolationis verba huius rei mentionem ingerens, monuit eum pia sollicitudine hoc piaculum expiare, hanc iniustitiam eliminare, addens, nisi emendatione mutasset commissum, perniciosum eius animae imminere periculum. Cuius ille, ut erat vir mentis ingenue, benigne suscepta admonitione, sciens eum virum iustum & sanctum, humiliter eius se commendat orationi, spondens in proximo aut idem bonum redditurum, aut aliud reciproca vicissitudine pro eodem restitutum. His exhilaratus promissionibus, gaudens remeat ad propria Domini seruius. Sed pro dolor secus, quam promiserat, accidit. nam immatura morte preueniens obiit, & cum vita in medio, quod promiserat, imperfectum dereliquit. Igitur quae a maioribus nostris, coeui videlicet vel discipulis beatissimi viri, comperimus, fideliter stylo percurrente digessimus: nunc quae nostris sunt acta temporibus, & ipsi vidimus, in gestorum illius ordinem referamus.

Hildolphus
succedit S.
Annoni.

Post excessum itaque venerabilis archiepiscopi Annonis, dominus Hildolphus non absque Coloniensium iniuria praesulatus obtinuit insignia: qui super hac eadem re sapientius est conuentus a venerabili patre. Qui praemonitus a praedicti loci congregatione, respondit se nulla ratione id sanctae Dei genitrici adimere, quod tanti meriti vir pro sua contulerit deuotione. Tunc vir Domini apud archiepiscopum minimè se cernens proficere, per suos legatos regiam magnificentiam studuit adire, omnemque gestae rei ordinem proclamare. Tunc quartus Henricus rex, postmodum Romanorum Augustus, qui illo tempore regni monarchiam strenuè gubernabat, huius rei comperta proclamatione, spondet se omnimodis affuturum iuamine: factum quidem grauitè ferre, nunquam verò, quoad viueret, permissurum stabile. Animaduertens etiam famam bonitatis domini archiepiscopi Annonis hac praeruaricatione legum vel iustitiae non mediocriter posse obfuscare, memor veteris amicitiae viri, (ab illo quippe educatus vel nutritus fuerat) mandat domino Hildolpho, eius successori, Cloteno celerius restitui coenobio Bruuilerensi. At illo nil certi ad haec respondente, sed potius de die in diem differendo tempus redimente, non ex voto consulti, sed spe frustrati, redire legati. Tunc vir Domini, omni humano destitutus consilio, quid ageret, quò se verteret, dubius fluctuabat: sed ab eo sibi opem vel consilium flagitat, qui solus nouit in periculis & necessitatibus subuenire.

Gregorius
VII, scribit
Hildolpho
episcopo.

Esa. 61.

Tunc eius incidit animo, nil praestantius, nil consultius fore, quam pontificem sedis Apostolicae super hac re interpellare. Qua inspiratione animae quior factus, destinat velociter legatos ad Apostolicum, tunc fortè consistentem in confinibus Alpium. Qui ubi coram Senatus primoribus & Romanae Ecclesiae iudicibus ad liquidum verbis Papae exposuere singula, quae ab archiepiscopo Annone de Cloteno sapientius memorata gesta fuere, omnium mentes & corda stupor apprehendit cum admiratione beati Petri Apostoli per epistolas suas denunciatur domino Hildolpho, eius successori, ne sub specie pietatis, defensor existens impietatis, Cloteno, Bruuilerensi ecclesiae violentè ablatum, diutius patiarur irreuocatum. Non eget, inquiens, o fili, Deus offerri quicquam ex iniustitia sibi: quia, ut legimus, sic ei sunt victimae ex rapina, quomodo si mactet quis filium in patris praesentia. Patratorem quidem multorum bonorum agnouimus fratrem nostrum Annonem archiepiscopum: sed tamen in hac parte minimè defendendus est non errasse, dum quod beato Nicolao praecepit, sanctae genitrici Dei gratum holocaustum aestimauit, dicente Domino per prophetam: Quia ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocaustum. Nec fas est a fidelibus credi, matrem discrepare a voluntate filij: dum id prorsus constet vtriusque proprium atque commune, eadem velle & eadem nolle. At tu ne defendendo iniustitiam videaris offendere Deum, tolle de medio, quod, alias licet bonus, hic malè consultus commisit episcopus Anno, ne & illius detrimentum sit coronae, & tibi occasio culpae. Huiusmodi paternis admonitionibus a sedis Apostolicae autoritate susceptis, praedicti pontificis Hildolphi magis in furorem versus est animus, quam ad iustitiam vel

misericordiam prouocatus. Denique conuocat ecclesiae Coloniensis primores, se discipulatum, accusatum per virum Dei conquerens apud Apostolicum. Tunc vir mitissimus, his humiliter renitens obiectionibus: Proferatur, inquit, o domine in medium, si placeat, accusationis testimonium: si nequeo me excusare, de quibus criminor a te, tunc demum digne conuincar offensam meruisse. Episcopus itaque domini Apostolici epistolam tenens praemanibus, legendam tradit in publico, aestimans per eius relationem cunctos in serui Dei armari contradictionem. Qua recitata, plures assensere, nil dignum actum offensione. Quidam verò Bezelinus, domus B. Petri apostoli custos, cum alijs, quibus erat animus re potius perturbare, quam ex aequo determinare: cum aliud non inueniret quod ostenderet, non absque suo consilio Papam super hac re asseruit licuisse expetere. Dum facili responsione hac Domini famulus obiectionem quiuisset resellere, episcopi magis furentis odio, quam iusto iudicio, iniuriatur, calumniatur: conuicijs quoque & contumelijs, nobilibus sacramentis pastoralis curae baculum adempturum minatur. Tunc vir beatus conatibus respondit intrepidus. Nesciebat quippe mens iusti pauere, quae nulla torqueretur conscientia culpa. Diuina nos comitante clementia, non hic hodie praedictum veremur incurrere, puram gerens conscientiam, totius prorsus criminationis innocentiam. Hic sermo videtur completus, ubi dicitur, ut leo, confidere iustus.

Constantia
sancti viri,
Prou. 28.

Dum haec & his similia vir Deo plenus efficacissime loqueretur, oris gratiam mentisque constantiam omnes aemuli mirabantur, & veluti nox quaedam & tenebrae mentibus eorum infusa: quid agerent, quò se verterent, dubij nutabant, dolentes se casso consumptos labore, non inuenientes, qua parte eum caperent in opere & sermone. In his perturbationum angustiarumque pressuris ex primoribus praecipue fauebant beato viro Bertulphus, vir probus, ecclesiae beati Andreae Apostoli Praepositus, & qui iam VVigmannus de Heuersbach, vir militaris & nobilis, sed & eloquentia insignis. Hi duo medium habentes eum, ut olim calitis directi Machabaeum, pro defensione iustitiae non sunt reueriti iniustitiam oppugnare, adeo ut nec minis, nec terroribus concuti, nec a proposito aliquo possent munere frangi. Instabant igitur viriliter ex Apostolica autoritate, precantes iudicium ecclesiae Bruuilerensi fieri iuxta mandatum & legationem Apostolici. Quorum vocibus & instantia non mediocriter exacerbat episcopus, cum graui indignatione inquit: Habetote vobis Cloteno: meum est, tam & iniuriam meam vindicare, quam & utiliora pro Cloteno data recipere. Itaque raptum ex ore eius verbum, & cum velocitate diriguntur legati, idem bonum veniunt.

Prou. 21.

His ita patrat, iubet episcopus virum Domini apud Nussiam castrum sibi occurrentem omnimodis intentione, ut nullo eius obistente adiutore vel defensore, facilius eum valeret pro voto deponere. Sed non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Quandiù verò ista incubuit aduersitas, tandiù fratrum non fateri vortua charitas, septem psalmorum & litaniae supplicatione Dominum incessanter exorare, ut de moerore gaudium, de tribulatione letitiam concederet inuenire. Vir itaque Domini sciens tutam defensionem constare non posse per hominem, Psalmista dicente: Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus: de adiutorio Domini confisus, hilaris & gaudens iter aggreditur, quò fuerat imperatus. Perueniens igitur ad locum, non modica inopum collecta multitudine, per opera pietatis & misericordiae se Deo cupit attentius commendare. Cumque in solario cuiusdam domus solarium corrui, totaque illa multitudo cum viro Dei in cellarium subterraneum cadendo deuenit. Quos euestigio pars non minima domus subsequens oppressit: sed pars prouidentia, serui sui meritis, nulli laesionem intulit. Itaque excitati ciues tanti sonitus fragore, ocyus aduolant undique, & non sine grandi admiratione sospites extrahunt, quos iam iamque perisse crediderant. Quidam verò praeter lapsus oppressus, periculosiùs, dum iam acri mortuus desleretur ab omnibus, euctus nulla reperi, na vasa restea vino repleta praemanibus tenens, cum ruentibus pariter ruit: sed, mirum est, nec sui, vel vasorum, vel vini pertulit effusionem. Quod factum mirabile idcirco quia vir sanctus iste fuerit. At verò episcopus, qui eò illum aduenire compulerat, diuini,

Magnum
miraculum.

Mira.

uinitis, ut creditur, refrenatus, in nullo tunc ei valuit esse contrarius. Egit quippe hoc miro modo circa famulum suum diuina prouisio, ne mortalis hominis premeretur iudicio, quem tanto magnificare disposuit prodigio. Hinc non sopitum, sed acius accensum est praedicti episcopi furoris incendium. Nam quanuis tunc cum siuerit abire, rursus tamen Coloniam statuto die ad se iubet redire. Interea fratribus, ut supra meminimus, pro eo sollicitis in vigilijs & orationibus, adest vir Domini improvisus, Quis, quæ so, fluctus eloquentiae, quæ lingua potest euoluere gaudium tunc factum in communi. Gloriabatur quippe non immerito humilitas gregis ex praesentia sui pastoris, quem Dominus glorificauerat admirandæ protestatione virtutis.

Ylfo Hartmanni Abbatis Tuitensis.

Ea tempestate quidam Hartmannus, Abbas Tuitensis, dum nocte quadam somno indulisset, tale vidit somnium, praesagium utique futurorum. Vidit igitur per visum, virum quendam forma egregium, vultu reuerendum, episcopalibus infulis decentem ornatum, à Bruuilerensi ecclesia prodeuntem, & iter Coloniam dirigentem. Quem praecedentem, beatum Vuolphelmum Abbatem cum fratribus cernit cuestigio subsequenter, septem psalmos cum litanis saepius modularis vocibus iterantes. At ubi ad fores peruentum est cubiculi episcopi quiescentis, fores obseratæ, virga praecedens impulsæ, dictu velocius sunt aperta. Quibus taliter intromissis, dux prauius stratum adiens recubantis, cum graui requirit animaduersione, cur tanta contra se temerarius praesumpserit exercere. Expleto sermone, virga, quam manu gestabat, ad ultionem iniuriæ grauius illum percussit in vertice. Itaque somno excitus Abbas praepaore, viri Domini certum reddit ex diuina protectione & beati Nicolai consolatione. Nec fas sum prorsus somnium extitit vel inane, dum, quod fratres in psalmis & litanis cõstitit egisse, hoc illi Dominus per visum dignatus sit reuelare. Adhibet etiam certam fidem visioni exhibitio operis. Nam vno eodemque momento, ut hic illum vidit percussit, sensit episcopus morbo grauari. Tali ergo modo diuinitus relisâ, nisu frustrata illius aduersatrix intentio est. Morbo quippe inualescente, post dies paucos obiit, & cathedrâ praesulatus Segninus vir pius obtinuit. De his ita meminisse sufficiat: nunc se ad gestorum eius sequentia describenda articulus vertat.

Segninus, defuncto Hildolpho fit Coloniaensis episcopus.

Psal. 25.

Hic itaque Domini famulus, quæ retrò sunt oblitus, in anteriora se extendens totius viribus, exemplo David prophetae, dicentis: Domine, dilexi decorem domus tuae, & locum habitationis gloriae tuae: domum Dei aggressus est adornare omni decoris varietate. Quod quia deuotissima mente concepit, mirifico effectu consummauit. Denique, ut breuiter cuncta perstringam, eius instantia vel tempore, in varios ornatus picturæ vel fabricæ, seu etiâ mutui operis decore, intus & extra se status extulit Bruuilerensis ecclesiae. Textum praeterea cuiusque operis versibus expressit egregijs, ut liquido pateret inquirenti totius plentindo materiei. Opere precium est, illud etiam non reticere, quod singulis annis vir Domini, noui ac veteris testamenti paginas ex integro faciebat legendo reuolui: quatuor verò Euangeliorum libros, quoniam non eo loco vel ordine, quo reliquos, comperebat expleri, statuit quatuor temporibus recurrentibus anni in quatuor plagis claustrum singulos à singulis diaconibus recitari. Quod cuius fecerit utilitatis intuitu vel deuotionis affectu, ex subiectis eius, super vtrumque testamentum compositis, liquet versibus. In quibus singulis annis vtriusque explendis non paruipendendam annectit causam utilitatis, plurima etiam necessaria tangens, nunc personas subito decenter immutans, nunc electorum per verbera salutem denuncians, nunc scripturarum suam gustum commendans, postremo geminam in Christo naturam generis humani medicinam declarans. Hæc idcirco prælibauimus, ut cum ad talia ventum fuerit loca, intrepidus lector percurrere possit, quod se iam didicisse meminerit.

Carmina S. Vuolphelmi.

LAtè diffusus sic Ecclesiasticus vsus
Se testamentis exerceat in omnipotentis,
Ut legat hæc ambo, sed & omni compleat anno,
Sicut in hebdomada psalmorum claudittur oda.
At hinc psallendi cum stet status, inde legendi,
Lectio quò proferat, nunquam præfatio desit,
Qua clauis limen patet ad quodcunque volumen:
Pandat ut admissio quod clamat abyssus abyssis.
Admitti verò dedit eius gratia Clero,
Qui populis ipso parat hinc documenta ministro.

Sed

DE S. VVOLPHELMO ABBATE.

for. & lardis

Sed cunctis æquè non detegit intima quæque,
Quis tamen interea non abnuat interiora.
Angelus hinc enssem suspendit percutientem,
Altius inflatus non * dedit fulminis ictus,
Non ignis torrens, non vultus dæmonis horrens.
Captiuis diræ discedunt sensibus iræ.
Vasta lues morbi, quæ sæpè superuenit orbi,
Aut non accedit, citiusve precando recedit.
Exceptos natos quòd vult pater esse paratos,
Verberibus tangi, pœnisque fugacibus angi,
Quis absterrendi nocuo sunt foedere mundi.
Sed non donorum Deus vsus subtrahit horum,
Quis patrem sese per verbera comprobare esse.
Si sit eis ritus legaliter hic stabilitus,
Ut sic psallatur, ceu diximus, atque legatur,
Vtilitas extrâ patet hæc, latet altior intrâ.
Huc introductus gustabit munera fructus,
Cui donat mentem Dominus gustare scientem
Fructus maioris, quàm pandat lingua, saporis.
Sed nec erit, gustum qui scriptis exprimat istum:
Gustans ipse magis scit, quàm sit gratia suavis,
Quam scripturarum conseruat cella sacrarum,
Et quæ diffundi se vult per climata mundi:
Quò genus humanum sit in hoc medicamine sanum,
Quod naturarum peragit compago duarum:
Dum Deus indè pater parit, hinc parit innuba mater:
Nil cælis illinc, nil terris charius est hinc.
Qua specie bina componitur hæc medicina.
Christus patre satus, Deus: ast homo, virgine natus.
Qui cum patre Deus, sed & almo pneumate, verus,
Ad nos indultis pandat pia viscera culpis,
Secla per examen dum iustè discutit, Amen.

Hos versiculos beati viri ideò huic operi inserendos vtile duxi, ut quomodo simplici-
tiores planè currentis proferat delectantur pastu, ita perfectiores enucleatiùs spiritali-
ter dicta indagantes, eorum spiritali gustu pariter reficiantur & fructu. Sæpius autem
in conuentu fratrum de salute disputans & suadens animarum, inter multimodas vir-
tutum propositiones hoc modo plerumque eleemosynarum vel hospitalitatis com-
mendabat gratiam: Oportet, inquit, ut scriptum est, & testimonium habere bonum ab
his, qui foris sunt: & hospitalitatem non obliuisci, dum & quosdam placuisse legamus,
angelis etiam hospitio receptis. Vnde magnopere vos fratres pauperum vel hospitem
suceptioni curam impendere admoneo, quia profecto quicquid illis fideli deuotione
confertur, Christo nimirum, qui se in paupere suscipi, in hospite colligi vult, impendi-
tur. Ideoque maximè necessariam hospitalitatis vel eleemosynarum intuli gratiam,
quia nec locum propagari perpendo vel inhabitantes, nisi per eleemosynas & assiduas
preces. Verum, charissimi, dum alicuius in vobis boni scintillam videritis ignescere, nè
vestris, quæso, meritis velitis adscribere: quoniam, ut scriptum est, Neque volentis, neque
currentis, sed Dei est misericordis. Omnipotens quippe Deus adspirando nos præuenit,
ut bona velimus: & adiuuando subsequitur, ut possimus. Inanis enim aliter esset cona-
tus noster, nisi diuina cooperaretur & virtus. Taliter autem gratia præcurrente, & bona
voluntate subsequente, quod conditoris est doni, nostri fit meriti. His & huiusmodi
exhortationibus corda fratrum irrigans frequentius, ad sectandam prouocabat pietatem.
Lucrandis autem sedulus inuigilans animabus, satagebat nil promere verbis, quod
non roboraret exemplis, nè vitæ munditia prorsus discreparet à lingua. Hoc ordine ni-
mirum hypocritarum declinabat consortium, qui verba quidem sanctorum habent,
sed vitam non habent: & quos sermonibus generant, non fouent exemplis: et quos ver-
bis edificant, moribus & vita destruant. Nanq; vir beatus non solum lingua sua suavit,
sed & exemplis, moribus & vita subiectis ostendit, quæcunque fidelibus suis omnipo-
tens Deus obseruanda mandauit.

Præconiâ hospitalitatis & benignitatis in pauperibus. 1. Tim. 3. Heb. 13.

Matt. 25.

Rom. 9.

ffff

Pau.

Adioni &
cōtempla-
tioni, vt
fuerit de-
ditus.
Apoc. 4.

Erga cor-
rigendos
vt seges-
sit.
Gal. 6.

Catalogus
virtutum
sancti viri.
Iob 29.
Iob 31.

Luc. 16.

1. Cor. 9.

Pauperum verò illi semper fuerat maxima cura. Vnde dispensatione prouida xeno-
dochio superaddidit decimas atque vineta, vt absque pecunia victus eis præberentur
necessaria. Iugiter illi aduersus vitia pugna: quia mens ad virtutes crecta, non erat pro-
cliuis ad vitia. Radicem omnium malorum cupiditatem vel auaritiam adeo perhor-
rebat, vt præter communem simplicemque victum, nil sibi prorsus quod speciale fo-
ret, assumeret. Pietatis affectu potius amari, quam timeri, saragebat. Vnde iactantiam
& elationem proculdubio respuebat. Nulli verò detrahere, nullum volens odire, ex-
tinctis facibus iræ vel inuidiæ, elegit omnes fraterna dilectione diligere. Semper hilaris,
semper lætus, præferens hilaritatem vultus, quam syncerus & purus erga Deum & homi-
nes eius esset effectus. Quamquam verò iugi esset contemplatione suspensus, erat tamē
singulis compassionem proximus, mente minimè desectens à contemplatione, dum
pietas ferueret in opere. Sic nimirum in similitudine celestium animalium, ante & re-
trò oculatus, vtrarumque virtutum fuerat charitate deuinctus: vt dum cuilibet earum
videretur intentus, proprietate tamen non careret alterius.

Taliter se agebat, qui Deo nil charius possidens præferbat, ex omni cordis & animi
affectu diligens Deum, omnem verò Christianum tanquam seipsum: seruans in sim-
plicitate innocentiam, in charitate concordiam, in humilitate modestiam, in discipli-
næ severitate censuram. Erga bene agentes apparere prælatus noluit, sed vt corqualis
& socius: aduersus verò vitia delinquentium, promotionis suæ exercebat priuilegium.
Quis autem verbis valeat exprimere, quanta discretionem omnia iudicia sua studuerit
temperare, quantave iustitia moderari? Dum etenim pro quouis delicto alicui foret
inferenda correctio, primitus in se descendens, iuxta illud Apostoli, Si præoccupatus
fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu
lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris: tanquam proprii reatus delictum de-
flebat alterius. Ità nimirum mens Deo deuoti peccatoris, omni se excoluit genere piete-
tis, satagens gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, vir planè mitis & iustus, sic
omnibus omnia factus. Quo enim dolente non condoluit? Quis ad illius adspexit
mœrorem non mutauit in gaudium? Quis ira inflammat, illius sermone non est mi-
tigatus? Quis iniqua cogitatione pulsatus, non illo est medente curatus? Quis consola-
ri petijt, & consolationem non inuenit? Quis vim verborum, quis efficaciam expri-
mat sermonum? Quis pietatem enolere, quis charitatem valeat enarrare? In qua
adeo radicans fuerat & fundatus, vt licet nullius expers esset virtutis, huius tamen
cultor existeret specialis. Non sequitur etiam animo retinens, quod quanto subie-
ctis prælatus, tanto curis maioribus esset occupatus: studebat omnimodis Deo per con-
templationem placere, exteriorum curas per idoneas quasque personas solenniter
administrare.

Taliter ex voto liberius vacans Domino, vtrouique prouidus gregi prospexit: intus
propria vigilantia, exterius congrua prouidentia. At quoniam fuerat miræ manue-
tudinis & discretionis, sciens, quod districtio si modum excedit, sanctorum gignit: & ni-
mia pietas dissolutionem disciplinæ parturit: tanta inter vtrunq; vsus est discretionem,
vt nec indiscreta districtio subditis, recusandi laboris fieret occasio: nec nimia pietatis
exhibitio, disciplinæ foret immoderata remissio. Ità nempe exemplo sanctorum pa-
trum gressus suarum instituit actionum, vt nullatenus extra limitē iustitiæ propriam
fineret effluere actionem. Hinc profectò felicem ac iure beatū talem dixerim virum,
qui & Ecclesiasticæ disciplinæ vigorem fortiter tenuit, & tamē matrem virtutum dis-
cretionem nunquam deseruit.

Cuius vt mores vel actus summatim perstringam, fuit vita laudabilis, verbo discre-
tus & utilis, consilio prouidus, moribus ornatus, affabilitate mellifluus, misericors &
benignus, pronus ad veniam, tardus ad iram. Per pietatis affectū, omnium condescen-
dens necessitatibus miserorum: iuxta beatum Iob, pater erat pauperum, mœrentium
consolator, pupillorum adiutor: non despexit in opem, nec dimisit absque operimen-
to pauperem: alios refouens verbo consolationis, alios ope releuans pietatis. Ab in-
fancia Deum timere didicit. Ex vtero enim secum egressa miseratio, creuit. Arca cor-
dis iugiter referta bona voluntate, nunquam vacua manus extitit munere. Pauperum
sibi apud Deum hic conciliabat patrocinia, faciens sibi amicos de iniquo Mammona,
qui cum quandoque reciperent in aeterna tabernacula. Ne autem mundum plus iusto
videretur diligere, mundo solummodò vsus est ad necessitatem, non ad superfluum
delectationem. Noxias quippe ab animo excludens delectationes, Apostolicas annu-
labatur

labatur traditiones, corpus videlicet castigare & in seruitutem redigere, vt extenua-
tum celestibus disciplinis, vas aptum fieret sanctificationis. Nouerat enim animum non
posse legitimo imperio perfrui, nisi carnis motus penitus essent subiugati. Hoc deni-
que ritu sacrificij in sui cordis penetralibus hostiam viuam, sanctam, Deoque placetem
se exhibuit, dum singulis diebus, cum sacrosanctis corporis & sanguinis Christi myste-
ris, per compunctionis gratiam sese in holo caustum mactauit.

Extiterat huic beatissimo viro frater germanus, Frumoldus nomine, sorores sancti-
moniales duæ, quarum vna Osvuenda nomine, miræ simplicitatis & innocentie fuit
femina: altera verò Berta nuncupata, literarum plurimum emicuit scientia. Hæc vi-
ram beatæ Adelheidis, primæ Vilecensis Abbatissæ, elegantissimè admodum stylo con-
scripsit, & plurimum religionis vel scientiæ suæ fructum in eodem loco dereliquit. De
cuius prædicta sorore, domna videlicet Osvuenda, nostris temporibus factum libet re-
ferre miraculum, omni sanè laude, memoria, & veneratione dignissimum. Quidam
frater ex cœnobio Bruuilerensi, Vdo nomine, adeo pessima laborabat infirmitate, vt
omnes cogerentur de eius desperare salute. Denique toto miserabiliter intumescen-
te corpore, omnium membrorum amissa sanitate, trunco potius, quam humano cor-
pori, videbatur similis. Quodque maximè mortis indicium solet existere, nullum re-
medium illi adhibitum valuit proficere, volente, vt credimus, Domino demonstrare,
quod quanto grauior morbus, tanto potentior omnipotens credendus est medicus.
Cumque de solis eius ageretur exequijs, lento sopore corripitur, videturque per somni-
um dominam Osvuendam, iam immortalitatis luce potitam, sibi assistere, compati-
entis affectu manu totum corpus permulcendo, vim doloris lenire. Inde oratorium,
tunc lecto contiguum, ingressa, tertio flexis genibus adorauit, sicque super agro-
rum signum sanctæ Crucis exprimens, disparuit. Illico virtus diuina est subsecuta, nam
post paucos dies conualuit, integra sospitate recepta. Vnde nec dubium extitit, illo
mili pendente, ipsius suffragantibus meritis, erutum illum de confinio mortis. Fuerat
autem tam ianuanissimus languor, vrâ plantâ pedum vsque ad verticem in eo non el-
set sanitas: sed tota corporis eate subtracta, ac si vetere homine exutus, recenti corio
cum salute est superindutus.

At verò prædictus beati Vuolphelmi germanus, domnus videlicet Frumoldus, armis
terrenæ militiæ exutus, se illis implicari recusauit vterius, vt Deo seruire posset expedi-
tus. Stadium itaque peregrinationis arripiens, ne exul celestis fieret patriæ, omni re-
liquo vitæ suæ tempore longè lateque, ad promerenda sanctorum patrocinia, se stu-
diu exiliare, vno tantum contentus seruulo comite: cui tamen versâ vice, vt alter
Martinus, hic sapius consuevit ministrare. Quod genus diuinæ propitiationis illo pe-
dibus iugiter exequente nudis, adeo sepius vidimus cum liuentes plantas habere, vt
nulla ratione calceamenta valeret admittere. Erat etiam ei solennis consuetudo, quan-
diu ad diuinum in ecclesia assistebat officium, omnimodis alicuius vitare colloquium:
sed stans, vel humi prostratus orans, tanta lachrymarum potiebatur vberitate, vt vel-
ut imbre persusum, madidum reliquerit pavimentum. Hanc compunctionis gratiam
per diuinam possidens clementiam, custodem in se reliquarum deputauit esse virtu-
tum: quia nullum penitus ei dominari nouit delictum, cuius mens sedulo compun-
ctio ad lamentum. Quis hunc fidelissimum Domini dubitauerit seruum, cuius execu-
tio mandatorum, tam euidentis meritis illius præberet testimonium? Quauis etenim in
pace præsentis vitæ consummauerit cursum, expleuit tamen martyrium, satagens cru-
cifixum habere mundum, dum carnem suam cum vitijs & concupiscentijs crucifixit,
& Dominum fideliter sequens, mundo peregrinus extitit. Hic cœtibus iustorum, vt
confidimus, coniunctus, in ecclesia propriæ possessionis quiescit sepultus. Hæc pauca
prolata sufficiant ad sanctitatis testimonium beatissimi patris Vuolphelmi & Frumol-
di germanorum.

Erat tunc temporis vir quidam genere nobilis, sed moribus nobilior, Burchardus
nomine, præfectoriæ dignitatis, sed & præpotens armis, qui germanus extitit illustri-
ssimi viri Emehardi Vuirceburgensis episcopi. Hic euangelij non surdus auditor, Si vis
perfectus esse, vade: vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & veni, sequere me:
relictis omnibus, quæ temporaliter videbatur possidere, Kanerberch, castellum suæ
munitionis, Domino consecrari fecit locum orationis. Taliter cum diues esse pos-
set in mundo, pauper elegit esse cum Christo: plebeio habitu amictus, sanctorum perlu-
strabat loca, seruorum Dei solerter requirens alloquia. Vnde & ad notitiam famuli

Eius frater
Frumoldus:
Sorores,
Osvuenda
& Berta.

Miraculum
Osvuendæ.

Frumoldi
perpetuæ
peregrina-
tio es nudis
pedibus.

Burchardus
vir nobilis.
Matth. 19.

Dei Vuolphelmi deductus, maximæ ab eo loco venerationis est habitus: & ut quondam animæ David colligata est anima Ionathæ, sic amor Dei confederavit utroque. Ex hac itaque mutæ charitatis affectione, frequenter eum solitus inuicere, dulcissimos gaudebat verbi diuini fauos ex ore eius percipere. Mirabatur autem supra modum tantam illi caritatis concessam diuini affluentiam verbi, ut quomodo ex supercrecente fluuio riuus, ita ex illius mellito gurgure manaret sermo diuinus. Sed quid mirum, quod semper animus fixus in celestibus, de diuinis tractare valebat subtilius? Ut ergo rei ordinem prosequamur, volens Dominus pio reuelare discipulo, quanta perfectio lateret in magistro, talis ei nocturno silentio diuinitus declaratur visio. Vidit igitur illum, quem tremunt tartarus, colit abyssus, calorū adorant exercitus, in quem considerant prospicere ordines dignitatis angelicæ: hunc, inquam, vidit balneo impositum, manibus & officio beatissimi Vuolphelmi reuerenter foueri, ablui & detergi: ubi etiam circumstantes duodecim apostoli, adminiculum ferre videbantur ministranti. Ille igitur vir præclarissimus caritatis sibi ostensam visionem per quendam, Meginhardum nomine, monachum, fratrem sibi satis familiarem, ad viri Dei properauit transferre notitiam. Qui sagaci animo vim somnij discutiens, coepit diligenter inuestigare, quid visio hæc videretur portendere. Intellexit itaque patenter, se commoneri vigilanter boni seruare tenorem propositi, Christo in suis omnimodis membris ministrari, iuxta ipsius dicentis vocem: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Gaudebat autem vir Deo amabilis, summo electorum capiti se operibus placuisse pietatis: sed seriem actibus exequi cupiens visionis, vice Domini balneum preparatur egenti, in cuius singula peraguntur obsequio, quæ visionis proposcerat ordo. Quibus ritè completis, toto corpore mundus & sanus egressus, ex integro nouis est vestibus ornatus. A quo tempore tantam gratiam meruit obtinere, ut mirabilium quoque patrator operum mereretur existeret.

Matth. 25.

Pauperi balneum adhibet S. Vuolphelmus.

Visio cæcæ cuiusdam.

Sancti viri modestia.

Cæca lumen recepit.

Matth. 17.

Phil. 3. Heb. 12.

Preces assidue.

Ipsa nanque tempore fuit quædam mulier in territorio Bruuilerensi, Golda nomine, quæ utrorumque luminum cæcitatem se doluit incurrisse. Cumque omnium illuminatori placuisset per famuli sui merita illi subuenire, sub nocturno silentio tali perfruitur visione: Videbatur illi leniter dormienti, viro Dei Vuolphelmo, Missarum solennia celebranti, assistere, & post expletionem manuum eius ablutione oculos suos diluere, exterosque simbrijs vestimentorum eius, diu optatum lumen recepisse. Quam visionem ad nos perlatam, famulo Dei, ad diuina mysteria properanti, humiliter suggestimus, & ut pauperula mulieri compateretur, exorauimus. Qui non assensit, hoc sui non esse referens meriti, & somnijs, sæpè fallentibus, fidem non leniter adhibendam: sed si est, inquit, hæc visio ex se, secundo ac tertio Dominus eam dignetur reuelare.

Itaque corde contrito & humiliato in ieiunijs & orationibus eo constituto, eadem visio, quæ mulieri primò, apparuit secundo ac tertio. Quid plura? Tandem vir Domini nostra victus est instantia, & secretò admittitur illa, ante fores ecclesiæ iussu consistere: quia non ei visus fuerat facile, nisi certa ex causa, frequentiam mulierum admittere. Itaque ritè peractis Missarum solennijs, ut docuit visio, abluat, extersit, mox clarè videns remeant. Tunc vir sanctus, nolens virtute facti huius humanis fauoribus attolli, memor Dominicæ præceptionis, iubentis discipulis, ne quoadusque tempus compleretur resurrectionis, ordinem cuiuslibet panderent visionis: interdixit summopere nobis, id illo in vita superstiti nulla ratione prodere, nulla necessitate detegere.

Vir itaque Domini, de die in diem virtutum exuberans copia, indefinenter ad vitæ celestis suspirabat gaudia, quæ iam promernisse gaudet felix eius spiritus in Domini sui præsentia. Nam quandiu in corpore vixit, mundum corpore, non mente, inhabitauit: ibi magis habere fixum apperens animum, ubi gaudium nouerat sine fine manfurum. Vnde & merito dicere valebat cum Apostolo: Nostra conuersatio in celis est. Et illud: Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Celestis ergo patriæ incessabili flagranti amore, inter alia atque alia virtutum exercitia, tanta ei erat orationis instantia, ut quanquam omnibus floreret virtutibus, hanc tamè possidere videretur principalius. Ex cuius assiduitate hæc etiam ei inoleuit deuotio, ut singulis annis, dum more sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ ieiunium obseruaretur Quadragesimale, non solum circuniacentia, sed & Agrippinæ Coloniae ubique sanctorum orando inuiceret loca. At quoniam huius rei nunc incidit mentio, libet referre grande periculum,

lum, immò miraculum, quod nobis contigit redeuntibus Coloniam è Tuitio. Beati & gloriosi confessoris Heriberti sepulcrum oratum petiueramus: redituri, puppim ascendimus: soluta litore, admodum prosperè nauigabamus. Introrsum nos vnda iam longius rapuerat, dum ecce repente intolerabili exorta tempestas, supra quies Rheni ab imis sedibus perturbatur: vndæque in se redundantes, ad instar prominentium rupium, capitibus imminere videbantur in nauem resistentium. Sequæ nauis huc illucque vagis dilabatur vndis, & nunc summo in fluctu pendens, nunc vnda dehiscens terram inter fluctus aperit, turbatisque nautis præ pauore mortis, sonus hæsit in gutture vocis. Tanto nobis vallatis periculo, virum Domini, in posteriori natis partè resistentem, & suo more, nescio quid secreti, meditantem, & eorum, quæ nobis euenerant, prorsus ignarum, adij, & mortem omnimodis imminere nuntiavit. Qui protinus ad orationum conuolans nota præsidia, sanctorum deuotissime implorat suffragia, limina supplicatione imposita. Dehinc cum crebra sanctæ Crucis obiectione, Saluator mundi salua nos, coepit canere: qui per crucem, inquiens, & sanguinem redemisti nos, auxiliare. Hortatur dehinc, resumptis viribus constanter remigare viros, nullo metu mortis concuti, nullum ex eis asserens perituro prouidentia Dei. Hac exhortatione animati, & quoniam res pro anima fuerat illis, dum fortiter ad litus tendunt, viriliter æquora scindunt. Interea miserabilis clamor vtriusque sexus super litus consistentium atrolitur in calum, periculum nostrum eminens intuentium. Quid multis morer? Inter cœlia positi mortis & vitæ, tandem perlabimur ad locum, ubi multitudo nauum latius Rheni occupauerat sinum. Quas attingentes, & ex altera in alteram transinigrantes, iuxta viri Dei vocem, præter spem euasimus omnes. Veruntamen ne dubitaretur vlllo modo, illius nos saluatos merito, conceitè id rabies Rheni fluminis diuino declarauit indicio. Denique ut ille beatus pedem extra puppim extulit, paulò antè diuinitus suspensis fluctibus præda fuit: & quæ prius onusta mergi non potuit, subsistere tanto viduata patrono nequiuit, sed protinus, nobis cernentibus, submersa disparuit. Taliter per inimensi mœroris præcipitium, meritis serui sui, maximi nobis gaudij Dominus contulit beneficium, dum & virtutum eius gratiam extulit, & quod verebamur auerit.

Liberantur multi ex periculis mortis discrimine.

Per idem tempus quadam die cum secretorum suorum conscijs oratorium, ut nunc falsò credebatur, Bruuilerensis parochiæ in villa, Kyrchedoro nomine, oratorio intrauit: & ecce solo prostratus, carere locum sanctorum patrocinio, spiritus sancto reuelante, didicit. Qui surgens ab oratione, cum secum consistentibus accessit ad altare, & velamine subducto, cum omnia diligenti intuitu perlustrasset, nihil omnino vel sub sigillo, vel rimarum fissuris, præter nidificationes vespertilionum & telas reperit aranearum. Vnde nimirum, ut par erat, mente consternatus, absque mora non dilatione Colonienfis ecclesiæ præfulem adijt, illi, quæ gesta fuerant, ordine exposuit. Cuius mentis dolori ille condolens, datis etiam sanctorum reliquijs, euocatum ad se direxit cum eo quendam Hezelinum, Scarnensis sedis antistitem, ut suam prædictum locum, quia episcopi sui diocesis erat, Deo consecraret, & eius seruitus manciparet. Qui libenti animo eius obtemperans imperio, congregata multitudo fidelium, diuinæ religioni dedicauerunt idem oratorium: statuentes ibi duo altaria, superius quidem in honore archangeli Michaelis, inferius verò in veneratione beati Martini Christi confessoris. Hoc in facto illi nimirum cum beato Martino similis extitit proportio virtutis, qui pari modo similiter illustratus diuina reuelatione, populum absoluit à diabolica fraudis seductione, ara destructa latronis, qui in vice venerabatur martyr. His ita ritè celebratis, redierunt vterque ad propria, Deum colentes in iubilo.

Dolere valde alicui deest, si facias leuissimas.

Illud etiam non reticendum arbitror rei gestæ miraculum, quod vidimus fieri sub testimonio omnium fratrum, & est, fama vulgante, circunquaque notissimum. Muier quædam, Adelheidis nomine, varijs omnium membrorum languoribus oppressa, ad beati Nicolai in Bruuilerensi cœnobio limina, recuperandæ salutis gratia, perlata. Quæ cum detrimento omnium membrorum, occultis etiam viscerum doloribus ac non ferendis cruciatibus quatiebatur, ita ut omnis generis annonæ panem adeò fastidiret, ut non solum gustare, sed & vitare attingere. Hæc quidem beati Nicolai meritis celerem sospitatem recepit in membris: Veruntamen occulto Dei iudicio omnimodis, ut prius, panis abstinuit edulio. Dum verò post aliquot

Miraculum S. Nicolai.

Pane benedicto curat morbidam mulierem.

Psal. 41.
Psal. 16.

Visio sancti viri.

Galat. 4.

Phil. 3.

Amos 8.

annos diuinæ clementiæ ab hac illam placuisset infirmitate absoluere, intempeste noctis silentio tali perfruitur visu: Videbatur illi, beatissimum virum Vuolphelmum panem benedixisse, & illum susceptum ab eius venerabili manu se auidè comedere. Quæ fidem adhibens visioni, sciens per eum his maiora posse fieri, flebilibus vocibus panem sibi ab eo obsecrat benedici. Qui renitens totis viribus, indignum se proclamat minister operis huius. Tunc videres animum viri Dei anxie perturbari: velle quidem misereri, sed palam id propter iactantiam fauoremque nolle fieri. Attamen ne diutius videretur protrahere, quod diuinitas per eum disposuerat adimplere, allatum panem benedixit, mulieri porrexit, presentibus nobis illa comedit. Quæ viri Dei meritis ex integro sanitati restituta, omni, quoad vixit, tempore ibidem ecclesiæ vîbus tanto commodius ac deuotius studuit deseruire, quanto præ alijs multiplicius ac differentiis gratias sanitatum meruit obtinere. Vir autem Domini, quanquam tam præclaris & ceteris mijs polleret virtutibus, nunquam tamen illius elationi succubuit animus, non gloriam recolens ex virtute signorum, sed ex consortio collegij electorum. Quis verò singulatim queat referre sanitatum genera, in diuersis per illum languentibus exhibita miseratione diuina? Sapius enim, illo visitante, est indulta ægrotantibus salus, quod tamen ab aliquo sibi imputari prorsus non patiebatur. Sufficiant è pluribus ista fidelibus, ex illius memorata virtutibus. Nunc ad referendum, qualis ei fuerit de hac vita transitus, dirigatur articulus.

Post innumera diuinæ per illum operationis patrata beneficia, volens pius Dominus serui sui consolari gemitus & suspiria, crebrò dicentis cum Propheta: Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei mei? satiabor, dum manifestabitur gloria eius: placuit ei hoc ordine dissolutionis suæ tempus reuelare. Quodam die tempore meridiano pro consuetudine illo, non iacendo, sed sedendo dormiente, speciosissimus per visum iuuenis ei adstitit, & vt se quanto citius sequi festinaret, admonuit. Qui comitatus euntem, angelico ductu ad loca perducitur amœnissima, omni decoris varietate vernantia, incomparabili lucis splendore micantia, totius etiam suauitatis odore redolentia. Ibi ostensis illi diuersarum habitaculis mansionum, fidelibus nimirum à Domino promissarum, tandem in quoddam illum angelus magnæ venustatis & proceritatis introduxit ædificium, cuius intrus & extra contemplari iuberet diligenter ornatum: hunc sibi mansionis locum diuinitus esse prænunciatis delictis: quem, inquiens, quanto studiosius ac venustius exornaueris, tanto iucundius ac feliciter in perceptione illo frueris. Taliter angelico affatu de perennis gloriæ felicitate commonitus, euigilans, seorsum quibusdam visum indicat fratribus, annectens proculdubio se quanto citius dissoluendum. Vnde miro modo animo consternatus, utpote cuius semper fuerant beneficia pietatis experti, de illius merito amissione intolerabili torquebantur afflictione. Verum certius hinc colligere cupientes, diem signant, cum visione notantes: quem anni reuoluto circulo, ipsa die carnis solui contigit ergastulo, quo caritus ei fuerat visio oblata. Vnde paruit, non phantasticam illusionem, sed veram fuisse visionem, quæ tam euidenter & viri Dei dissolutionem, & celestem ei designauit mansionem. Per continuum itaque illius anni spatium, non segniter dormiendo, sed solerter bonis operibus inuigilando, Domini sui aduentum expectabat, atque conseruis suis talentum sibi creditum erogabat. Tanta autem vis diuini amoris cor eius penetrauerat, vt etiam si noller de Deo loqui, silere non posset. Cumque id solito instantius atque feruentius ageret, proinde nonnulli ceperunt fastidire, minusque libenter audire. Quod ille perpendens, non se à bona subtraxit intentione: sed volens eos respiscere, illud Apostoli crebra inculcabat repetitione: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Hæc quippe dicebat, quia quos iam prædicando pepererat, reformando gemens iterum parturiebat, illud subiungens: Mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium. Dum verò quadam die paterna se minus cerneret admonitione proficere, spiritum sanctum tota concipiens mente, in hæc verba prorupit Amos propheta, immò, vt potius posmodum rerum probauit euentus, ipse spiritu tactus prophetiæ: Venient, inquit, dies, dicit Dominus, & mittam famem in vos: non famem panis, neque sitim aquæ, sed audienti verbum Dei. Nouerat proculdubio, quod sicuti fames est carnis, subtractum subsidium corporis: ita fames est mentis, silentium vel amissio diuinæ colloquutionis. Vnde futura eis quasi iam præterita narrans: Noueritis, assererat, quod abique dubio in quibus

in quibus nunc vobis onerosus existo, vel fastidium genero, summo ea vobis quandoque, non tamen effectum habituris, futura desiderio. Ego enim iam delibor, & tempus resolutionis meæ instat. Hæc idcirco non prætereunda putavi, ne incassum prolata hæc verba credantur hominis Dei: dum omne, quod locutus est, verbum aut impletum, aut in futuro non ambigamus implendum.

Licet autem iam ultimam duceret ætatem, nullatenus tamen propositi sui passus est infirmare rigorem, indulgentius viuendo, labore remisso. Exiguum quippe reputabat præsentis temporis laborem, ad superuenturæ gloriæ recompensationem. Quapropter nec longæuitatem temporis, nec difficultatem causabatur laboris: sed potius omnimodis apponens labori laborem, angelicam exequi studebat exhortationem. At verò imminente iam eius migratione, ubi se sensit repente viribus destitui, infirmitate grauari, euocatum reuerendissimum Abbatem cœnobij beati Pantaleonis martyris, nomine Herimannum, totius honestatis & religionis virum, olei sacra- ti se fecit liquore perungi. Paucis dehinc euolutis diebus, primo lucis crepusculo, decimo Calendas Maij, viam vnuerse carnis ingressus obiit, & gaudium Domini sui felix feliciter introiuit. Floruit autem temporibus secundi Henrici Imperatoris, qui monarchiam regni obrinuit post decessum tertij Ottonis, tempore beati Heriberti, sanctæ Colonien- sis ecclesiæ archiepiscopi, & vixit vsque ad tricesimum tertium annum quarti Henrici Imperatoris, cuius pater extitit tertius Henricus, auus Imperatorum, anno millesimo nonagesimo primo Dominicæ incarnationis. Cuius obitu comperto Herimannus, tunc temporis archiepiscopus Colonien- sis, exequijs eius sum- moperè satagens deuotionis obsequium impendere, ad sepeliendum eum deuotus occurrit. Cuius exemplo religiosorum virorum etiam turba confluxit, inter quos præcipui & illustiores habebantur Abbates, Herimannus videlicet, supra memora- ti cœnobij sancti Pantaleonis, & Reginhardus bonæ memoriæ Sigebergensis: qui vtrique famulum Domini summo semper coluere studio pietatis. Expletis itaque ab archiepiscopo pro eius veneranda memoria Missarum solennijs, ubi sacrosanctum corpusculum deponi debuit in sepulcrum, accedens per se, amictum amouit, quo sa- cereius velabatur adpectus: & ecce mirum dictu, cum esset iam triduanus mortuus, apparuit non defuncti more pallidus, sed roseo colore perfusus, gratia plenus & veluti rosiculis guttis sudore respersus. Quo præclaro viso miraculo, plerique fleuere præ gaudio. Ad circumstantes verò conuersus episcopus, En, inquit, patres dilectissimi, quam deuotus hic fuerit Domini seruus, quem tanta ac talis commendat gratia vul- tus. His à præfule peroratis, cum debita veneratione secus beati Petri apostoli alta- re decenter traditur sepultura. Ibi suffragantibus meritis eius, fidelium exaudiuntur vota, infirmis impenduntur beneficia, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui vna cum patre & spiritu sancto est honor, potestas & gloria per infinita secula seculo- rum, Amen.

Itaque veluti magno mari, emenso præsentis historiæ pelago, iam quasi litus cer- nentes respiramus, dum quædam solum de miraculis eius referenda superesse videmus. Satagendum est ergo, vt portum teneamus, cursum consummemus: quoniam sicuti solent solem obducere nubes, sic pigri desidesque scriptores vtilium rerum sæpè sub- trahunt cognitiones. Aggrediamur itaque referre miracula, quæ post obitum eius diui- ni per eum sunt celebrata virtute. In territorio Bruuilerensi mulier quædam, Vuaze- la nomine, dum quadam die ad opus confedisset textile, tam crudeli eximproviso vtra- que manuum torqueri cepit vexatione, vt clamore diræ vocis eiues cogereretur ex- cre. Ex cuius immanitate doloris, paralytis obnoxia credebatur passioni. Subito nan- que adeo inutilis est reddita manibus, vt ad nullos eas valuerit vîus applicare. Quo magis magisque ingrauescente morbo, præ nimia doloris contritione inter manus te- nentium obdormiuit, & huiusmodi lenis vocis sonum dulciter audit: Quid sopore de- primeris? Si præsentis passionis carere volueris, surge velocius, & cum oblatione cerei Domini Vuolphelmi adito sepulcrum. Illius enim meritis es gaudio potitura salutis. Quæ alacri fide promptaque deuotione iubenti satagens obedire, ardente sepulcrum inuolat, nec beati patris diffidens meritis, nec dictis credere cunctata monentis. Quæ ubi ad orationem procubuit, post pusillum sana surrexit, & gratias agens Deo, so- pes ac læta recessit.

Hermannus Abbas S. Pantaleonis cum in- ungit. Abiit de vita.

Hermannus Colon. epi- scopus.

Facies tri- duo defun- cti.

Miracula post eius obitum.

Paralytica sanatur.

Frater quidam ex cœnobio Bruuilerensi, Heribertus nomine, post obitum beati Vuolphelmi in Daciam prouinciam fuerat transmissus, cum alijs quibusdam religionis monastica gratia fratribus. Vbi cum aliquantisper commoratus esset, & iam reditum ei persuaderet animus, comitantibus secum viris honestis ac religiosis, iter est aggressus. Cumque ad mare peruenissent, piratis insidiantibus, & die noctuque maris sinum occupantibus, ferme per dies nonem negabatur transitus. Vnde nimia cordis contritione omnes pariter afflicti, vt propitius adesse dignaretur Dominus se inuocantibus, intus precabantur visceribus. Nec distulit pius Dominus suorum vota fidelium, concitè largiendo subsidium. Adest namque prædicto fratri sub noctis silentio B. Vuolphelmus per visum, in crastinum iubens accelerare transitum, mare pacatum, hostium denuncians impetum refrenatum. In memoriam verò suæ liberationis ter ternis pijs cultor ille sanctæ Trinitatis, Domino vota persolui iussit iubilationis. Taliter hosti sub lata formidine, non modicum gaudium sumpsere ex diuina reuelatione: & marinis se lati ingerunt fluctibus, piratis minime nocere valentibus. Hoc ordine per serui sui merita ab imminetibus malorum procellis eruti, diuinæ gratias agunt liberationi. Quod vt ab ipso fratre, qui pertulit, agnouimus, fidei narratione retulimus.

Eodem tempore claudus quidam, Vuillemannus nomine, ex villa, loco Bruuilerensi contigua, Polheim videlicet nuncupata, obitu beati Vuolphelmi diu negata membrorum recepit officia. Tempore quippe Quadragesimali ad locum accedens sepulchri, quo salutis arderet desiderio, cordis promebat gemitu: quo salutis ducebatur gemitu, cordis illius declarabat afflictio. Denique ad Deum tota intentione conuersus, lachrymosis precabatur suspirijs, vt serui sui meritis sospitaret mereretur in membris. Nec spes fefellit, cui fides incitamentum præbuit. Citius enim dictu claruit, cuius sanctitatis vel meriti vir beatus extiterit. Repente enim diu contracti se coeperunt extendere nervi, & venarum meatus vitalis sanguinis infusione repleti, & membra prius præmorta, in pristinum vigorem restitui. Quid longius morer? Sentiens homo diuinam in se operari virtutem, lento conamine assurgere nitens, quanquam adhuc nutante gressu, in pedes constitit, & quæ circa se acta fuerant, præsentibus fideliter disseruit. Quorum manibus sustentatus, & huc illucque deductus, vt res innotuit fratribus, magnifice laudatur & glorificatur Deus, qui in sanctis suis mirabilis est & gloriosus, faciens mirabilia solus. Ad indicium verò tanti miraculi, sustentatorij illius baculi super sepulchrum beatissimi viri multo tempore mansere suspensi.

Alio ferme tempore huic miraculo accidit confimile, quod quando qualiterve sit factum, libet referre. De villa Geroldeshouen mulier omnimodis contracta, ad sæpe memoratum locum ab amicis est deducta. Hæc sedulo ibidem incumbens precibus, templi limina frequentabat attentius. Existente autem sacratissima beati Petri apostolorum principis solennitate, & hanc cum reliquo vulgo tantis contigit interesse solennijs. Quæ largiter flens, & longa suspiria trahens, ante sepulchrum beati viri prosternitur, miseram se ac infelicem nimium conqueritur, cuius nec preces mererentur admittere, nec corporis incommoda solui. Sed qui quondam mulieris Chananæ, & huius voluit preces differre: vt importunum illius desiderium, fidei esset experimentum. At verò quoniam beati viri meritis saluari posse non hæsitauit, sed in fide postulans perseverauit, effectum meruit. Erecta quippe diuinitus, exclamauit, omniumque silentium clamoribus rupit. Vbi enim ossibus ossa se coniungere disiuncta, & nervorum contractio iuncturarum fiebat connexio, non est mirandum, quod fragilioris mulieris sexus expauit animus. Exurgens itaque à pauimento, recepto vigore, incolumis præualuit ad propria remeare. Talibus miraculorum effectibus veraciter cum Christo se viuere mundo testatur vir iste beatus, Amen.

SANCTI

SANCTI GEORGII MAGNI MARTYRIS VITA ET MARTYRIVM, AVTHORE SIMÉONE Metaphrasæ.

Diocletianus Romanorum Imperator, sceptris indignè potitus, & primus eorum, qui sibi cum illo Romanum imperium vindicabant, (tres enim erant) cum Augustus declaratus esset Cæsar, omniaque sibi tum aduersus hostes, tum in subiectis populis è sententia cedere videret, magno studio, vt sibi quidem videbatur, in eam curam incubuit, vt diuinam beneuolentiam compararet. Summam enim pietatem, & bonorum omnium finem, in eorum, qui diu vocantur, cultu sitam existimabat. Quamobrem assidue illis & magnifica sacrificia faciebat: inprimisque Apollinem, vt rerum futurarum peritissimū, venerabatur: quem cum aliquando de quodam negotio consulisset, ita respondisse ferunt, vt eos, qui in terris iusti essent, sibi impedimento esse diceret, quo minus vera prænunciaret, eorumque causa fieri, vt tripodum varicinia falsā depræhenderentur. Opinionis igitur errore deceptus miser, scire vehementer cupiebat, quinam illi essent in terris homines iusti. Respondens autem è sacerdotibus quidam: Christiani sunt, inquit, Imperator. Hanc ille responsionem, tanquam escam, deuorans, bellum aduersus Christianos, quod iam quicuerat, rursū excitauit. Statim igitur arma, quæ aduersus scelerata comparata sunt, in homines innocentes exerceri, & in omnes prouincias edicta cædis plena mitti coeperunt. Videre licebat carceres adulteris, & sicarijs, & flagitiosis hominibus vacuos: eorum autem, qui Christum Deum ac Saluatorem fatebantur, plenos. Videre licebat, veteribus & vltatis cruciatuum generibus, tanquam leuioribus, repudiatis, grauiora quædam excogitari, quibus plurimi quotidie Christiani passim afficiebantur.

Cum autem ad Tyrannum variæ crinitum delationes aduersus Christianos vndique, inprimisque ab Orientis procuratoribus venissent, quod edicta ipsius contemnerent, qui se Christianos profitebantur, quorum numerus iniri non posset, adeo vt vel in propria religione viuere ipsis permittendum esset, aut bello repente nihil eiusmodi opinantes opprimi deberent: ille, his omnibus auditis, animi celans indignationem, & præ se ferens humanitatem, Præfectos omnes ad se, præcipueque totius Orientis procuratores accersiu. Qui cum celeriter omnes conuenissent, Senatu conuocato, suam aduersus Christianos seuitiam patefaciens, Imperator iussit, vt quid quisque de re proposita sentiret, in medium proferret. Cumque alij aliud dicerent, ad extremum ipse viros euomuit, deorum religione nihil esse præstantius asserens. Cuius sententiam cum alij comprobassent, rursū, Si meam, inquit, beneuolentiam magnificitis, quando ita sentitis, studiosè operam date, vt Christianorum religionem ex vniuerso imperio meo prorsus expellatis. Quod vt facilius perficere valeatis, ego vobis totis viribus fauebo. Omnibus autem approbantibus & collaudantibus, Senatui & ipsi Diocletiano visum est, ea de re iterum & tertio ad populum referre.

Tunc in exercitu aderat etiam admirabilis Christi miles Georgius, qui in Cappadocia non obscuro loco è Christianis parentibus natus, in vera pietate iam inde ab ipsa pueritia fuerat institutus. Hic cum ad pubertatē nondum peruenisset, patrem in certamine pietatis egregie pugnantem amisit, è Cappadociaque cum matre in Palestinam, inde erat oriunda, se contulit: vbi multæ illi possessiones & ingens erat hereditas. Ob generis igitur nobilitatem, cum iam & corporis pulchritudine, & ætate ad militiam aptus esset, Tribunus militum est constitutus. Quo quidem in munere cum virtutem suam in bellicis certaminibus, seque strenuum militem ostendisset, Comes à Diocletiano constitutus est, antequam Christianus esse cognosceretur. Cum autem eo tempore mater è vita discessisset, maioris cupidus dignitatis, maximam è diuitijs sibi relictis partem accepit, & ad Imperatorem profectus est. Tunc autem vigesimum ætatis annum impleuerat.

Cum igitur primo statim die tantam in Christianos crudelitatem animaduertisset, & Senatusconsultum mutari non posse, opportunum ad salutem tempus illud existimans, omnem pecuniam & vestem celeriter pauperibus distribuit, seruosque præsentis

23. Aprilis.

Diocletianus demonstrat cultor præcipuus.

Eius seuitia in Christianos.

Alij eius sententiam approbant.

S. Georgius sic tribunos militum. Itē Comes.

Omnia sua dat pauperibus.

Apparet fratri cuiusdam.

Psal. 67.

Matth. 15.

Contracta redditur salus.

res libertate donauit, deque absentibus, quod sibi videbatur, constituit: & tertio Concilij die, quo Senatus decretum confirmandum erat, & Principum crudelitatis auctoritate sententia comprobanda, aut refellenda: ipse, omni formidine humana reiecta, & solum Dei timorem in animo conseruans, hilari facie & mente tranquilla in medio consessu stetit, & ad hunc locutus est modum: Quousque tandem, o Imperator, & Patres conscripti, & Quirites, bonis uti legibus soliti, furorē vestrum in Christianos augebitis, legesque aduersum illos iniquas sancietis, & homines innocentes persequimini? & ad eam, quae vos, an vera sit, ignoratis, religionem eos, qui veram didicere, compelleris? Hæc idola non sunt dei, non sunt, inquam, dei. Nolite per errorem falli. Christus solus est Deus, idemque solus Dominus in gloria Dei patris. Per ipsum facta sunt omnia, & Spiritu sancto eius omnia reguntur & conseruantur. Aut igitur vos itē veram agnoscite religionem, aut certe illos, qui eam colunt, nolite dementia vestra perturbare.

Constans
responsum
eius.

His verbis attoniti, & inopinata dicendi libertate perculsi, oculos ad Imperatorem omnes conuerterunt, audituri, quid nam is ad ea responderet. Imperator autem, tanquam perstrictis tonitru auribus, iracundia impetum in se cohibens, Magnentio cuius ex confidentibus amico, qui tunc erat Consul, annuit, ut Georgio responderet. Hic propius ad se illum accersens: Ecquis, inquit, tibi istius audaciae & magnae in loquendo libertatis est auctor? Veritas, inquit, Georgius. Tum Consul subiecit: Quis est veritas? Respondit Georgius: Christus ipse, quem vos persequimini. Ergo tu quoque, Magnentius inquit, Christianus es? Ego seruus sum Christi mei, respondit Georgius: eoque confusus, in medio vestrum vltro constiti, ut veritati testimonium exhiberem. His verbis populo concitato, & alijs alia dicentibus, incertus quidam rumor exaudiebatur, ut fieri in tanta multitudine consuevit.

Diocletia-
nus ei blan-
ditur.

Tunc Diocletianus, silentio per præcones indicto, cum, defixis in sanctum iuuenem oculis, cum agnouisset, sic illum est allocutus: Et olim nobilitatem tuam admiratus, ætatemque honore dignā existimans, te ad maiores prouexi dignitatis gradus: & nunc, quauis ad perniciem abutaris dicendi facultate, tamen quia prudentiam & fortitudinem tuam diligo, tibi quæ vilia sunt, consulo tanquam pater, hortorque te, ne reuoluntatis commoda deferās, ne ætatis florem contumacia tua cruciatibus subicias: sed dijs sacrificans, maiora à nobis expectes præmia, qui pietatem tuam remunerabimus. Sanctus autem Georgius respondit: Utinam potius tu ipse, Imperator, per me verum Deum agnoscens, ei sacrificium laudis ab ipso quesitum offerres: præstantiori enim æque immortalis te regno donaret. Siquidem illud, quo nunc potiris, cum sit caducum & fragile, celeriter corrumpitur atque dilabitur. Quamobrē & ea, quæ ex ipso proveniunt, cum sint fugacia, nihil possidentibus profunt. Itaque nullum ex ijs meam in Deum meum pietatem labefactare, nullum cruciatuum genus timorem illius ab animo meo excutere poterit, aut mortis formidinem iniicere. Hæc vir sanctus dum loquitur, Imperator totus ira percitus, nec permittens, ut faceret dicendi finem, satellitibus iubet, ut eum à Concilio hastis expulsum, in carcerem conijciant. Celeriter illi faciunt imperata: sed cuspis, quæ viri sancti corpus attingit, instar plumbi reflectitur, & os martyris laudibus personat.

In carcerē
coniectus,
diu affligi-
tur.

In carcerem igitur deductum, humi prosternunt, compedibusque vinciunt, & eius pectori lapidem ingentem imponunt. Vtrunque enim Tyrannus imperauerat. At vir sanctus id patienter ferens, Deo non desistit usque ad sequentem diem gratias agere. Cum enim dies illuxisset, rursus eum Imperator ad questionem vocauit. Et cum videret illum lapidis pondere defatigatum: Respuisti, inquit, Georgi, an adhuc in errore permanes obstinatus? Cui grauitur vir sanctus respondens: Adeone, inquit, Imperator, ignauum me putas euasisse, ut tam paruo ac puerili supplicio à religione desicerem, & pietatem abnegarem? Prius ipse torquendo defatigaberis, quam ego torus. Ego te, inquit, Diocletianus, supplicijs ita puerilibus afficiam, ut tibi celeriter vitam eripiant. Iubet igitur rotam prægrandem afferi, mucronibus vndique præfixam, ad eamque virum sanctum alligari, paratisque in ea gladijs dilacerari. Pendebat in aere rota, inferius autem aderant tabulae, in quibus densissima erant spicula præfixa, gladijs similia, partim rectas habentia cuspides, partim aduncas ad hamorum similitudinem, partim cultros eorarios imitantia. Cum igitur rota per gyrum tabulis appropinquaret, & vir sanctus, tanquam agnus, tenuioribus loris & funiculis ita constrictis, ut intra carnem absconditi inharerent, vincus esset, & per gladios, volente rota, transire cogeretur, ac-

Vide sup-
plicij genus
immane.

acutissima eorum acie corpus exceptum dilaniabatur, & scorpionum more contortum discabatur. Hoc ille supplicij genus strenuè perferens: primum quidem magna voce precabatur, deinde secum ipse tacitè gratias agebat Deo, nec suspirium quidem vllum e-
debat. Mox bonum temporis spatium, tanquam dormiens, conquieuit.

Martyris
fortitudo.

Diocletianus igitur eum mortuum existimans, laus deosque collaudans: Vbi est, inquit, Deus tuus, Georgi? Cur te ex hoc ludicro supplicio non liberauit? Cum autem iussisset eum ab illa machina solui, ipse ad sacrificandum Apollini profectus est. Cæterum magna nube statim exorta, & maximo tonitru erumpente, vox desuper emissa est, quam multi exaudiērunt ita differentem: Nè timeas, Georgi: tecum enim sum. Paulò post autem, qualis nunquam antea, serenitas successit, & vir candidis vestimentis indutus, rotæ assistere, visus est, qui facie coruscanti manum martyri porrexit, & ipsum complexus saluare iussit. Nemo autem audebat ad eum propius accedere, neque ex illis, qui illum assiduebant, neque ex ijs, qui missi fuerant, ut ipsum à rota soluerent, quoad is, qui apparuerat, ex eorum conspectu discessit. Tunc à machina solutus visus est sanctus martyr, & præter omnium expectationē incolumis constitit, & Deo gratias agebat, ac Dominum inuocabat. His perspectis, milites ingenti stupore correpti, rem Imperatori adhuc in templo sacrificanti denunciant, sancto etiam Georgio coram constituto. Quem cum adspiceret Imperator, primum quidem ita se rem habere non credebat, & illum Georgium negabat esse, sed alium ei similem esse dicebat, aut eius certe simulacrum, quod spectatores deluderet. Verum cum accuratius illum contemplerent, qui assistebant, agnouissent, & martyr ipse se Georgium esse diceret, obmuerunt.

Diuinitus
sanatur.

Porro ex adstantibus duo, dignitate prætoria decorati, quorum vnus Anatolius, alter Prototeo vocabatur, cum antea in Christi religione essent initiati, re admirabili conspecta, plenam fidem conceperunt, & sublata voce dixerunt: Vnus est Deus magnus & verus Christianorum. Hos igitur confestim Imperator extra ciuitatem duci, atque indicta causa, iubet obruncari. Multi præterea ad Dominum se conuerterunt, in seipsis fidem continentibus, qui libere loqui non audebant. Sed & Imperatrix Alexandra veritatem agnouit: quem libere loqui incipientem Consul abduxit, ac priusquam de illa rem intelligeret Imperator, domum dimisit. Hæc Diocletianus indignè se-
rens, cum ratione nihil agere posset, iussit sanctum virum statim in foueam calcis re-
tens, extinctæ coniectum, in tertium usque diem asservari, nè qua ex parte excogitari
auxilium posset. Cum igitur vincus ad eiusmodi supplicium duceretur, magna voce
precabatur: O conseruator afflictorum, o præsidium eorum, qui persecutione vexan-
tur, o spes illorum, de quibus nulla est spes, Domine Deus meus, exaudi preces serui tui,
& adspice me, ac miserere mei. Libera me Domine ab insidijs aduersarij, & concede
mihi, ut ad finem usque nominis tui confessionem immutabilem conseruem. Nè de-
sinas me Domine, præter iniquitates meas, nè quando dicant inimici mei, Vbi est
Deus eius? Ostende potentiam tuam, & nomen tuum illustra in me inuili seruo tuo.
Mitte angelum tuum, indignitatis meæ custodem, qui Babylone fornacem in rorem
commutasti, & sanctos pueros tuos incolumes conseruasti, quoniam benedictus es in
secula, Amen. His dictis, ac toto corpore signo Crucis munito, in foueam, gaudens &
laudans Deum, ingressus est. Ministri autem, qui missi fuerant, omnibus, ut iussi fuerant,
peractis, reuertii sunt.

Duo Preto-
res palam
Christum
confiten-
tur.

Impera-
trix credit.

Martyris
precatio.

Dan. 3.

Nota de fi-
gna Cru-
cis.

Diocletianus verò, cum tertius adesset dies, accersitis quibusdam è militibus, dixit: Infelices illius Georgij, quem propter eius peruersitatem & contumaciam in calcis foueam coniecistis, ne monumentum quidem volo sectatoribus eius extare, nè, dum ab eis colitur, gloriosæ infanæ capti cupiditate, in perniciem ruant. Ite igitur, & si quid ex miseris illius ossibus adhuc reliquum est, defodite, atque in perpetuum abolete. Hæc magna mandata cum accepissent, quanta potuerunt celeritate, profecti sunt, sequente turæ calce, intus repertus est vir sanctus habitu splendido, tanquam è conuiuio veniret: manibus in cælum sublati, Deo pro vniuersis eius beneficijs gratias agebat. Egrediente autem illo, & nullum læsi corporis signum circumferente, tam admirabili spectaculo conuenerant obstupentes, vno omnes ore Georgij Deum collaudabant, & magnū dicebant.

In calce
manet in-
columis.

Interea dum morantur milites, ac tempus terunt, rumor ad Diocletianum peruenit. Qui cum sanctum Georgium statim accersisset, stupore attonitus, sic eum est allocutus:

locutus: Aperi nobis, Georgi, vnde tibi hæc adsint, & quibus abs te artibus fiant. Arbitror enim te, ad magicæ artis ostentationem, Crucifixi religionem simulare, vt præstigijs ad stuporem omnes adducas, & te magnum ostendas, ac Deum tuum, quisquis est, deorum omnium præstantissimum prædices. Ego quidem, respondit vir sanctus, ex illi mabam, Imperator, ne os quidem posse vos aperire in eius Dei contemptum, qui nulla in re non potens est, & ex huiusmodi angustijs in se sperantes liberat. Verum, quando in tam profundum erroris barathrum, urgente diabolo, decidistis, vt ne illa quidem, quæ vestris oculis cernitis, miracula credatis, sed præstigias appelletis, vestram equidem cæcitatem deploro, ac miseros censeo, sed indignos tamen, quibus respondeam, puto. Nunc, inquit Diocletianus, cognoscam, an nobis cernentibus, res facias admirabiles, & nos, quibus respondeas, indignos putes. Sed vel inuitus habebis, qui medeantur tibi. Tunc iubet ferreas crepidas asferri, oblongis clauis præfixas, easque in conspectu suo accensas, ardentibusque in vtrunque ipsius pedem induci, ipsumque vapulantem vsque ad carcerem trahi: Irridensque dicebat: Quam velox cursor es, Georgi. At martyr, cum tam acerbè traheretur & vapularet, secum ipse exultabat: Curre, inquit, inquit, apprehendas: Sic enim curris, vt non incasum. Deinde Deum suum inuocans, dicebat: Respice de cælo, Domine, & vide laborem meum, & audi gemitum compediti serui tui: quoniam multiplicati sunt inimici mei, & odio iniquo oderunt me propter nomen tuum. Sed tu ipse sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea: & da mihi patientiam vsque in finem, ne quando dicat inimicus meus, Præualui aduersus eum. Ità precabatur, dum ad custodiam, in quam coniectus fuit, perueniret, afflictus ex vulneribus, quæ ardentibus crepidarum clauis pedibus eius inuiderant.

Arduentes
ferreas cre-
pidas eius
pedibus ad-
hibentur.
1. Cor. 9.

Ortus ca-
ditur.
Vapular
neruis bu-
bulis.

It in custo-
diam.

Cum autem totum illum diem ac noctem, quæ subsecuta est, Deo gratias agens transisset, postridie accitus, in conspectu adstitit Imperatoris, qui iuxta publicum theatrum sedebat. Aderat & Senatus vniuersus. Sanctum igitur virum Imperator conspiciens ita rectè incedentem, vt si ex crepidarum molestia nihil acciperet impedimenti, magna cum admiratione: Quid est, inquit, Georgi? Num ad voluptatem & gratiam crepidæ tibi repertæ sunt? Sanè quidem, sanctus Georgius respondit, Imperator. Tunc ait Diocletianus: Audacia deposita, modestè obtempera, & magicis artibus affectus, hac dulci vita tandem spoliaberis. Quam stulti, Georgius inquit, videmini, qui Dei mei potentia præstigijs, quæ a vobis coluntur, fallacias tam impudenter iactetis. Acri voce, truciue ad spectu Diocletianus martyris orationem interpellans, adstantibus imperauit, vt os eius caderent: Sic, inquit, doceatur, Imperatores non esse contumeliosos afficiendos. Deinde iussit, vt neruis bubulis tandiù vapularet, dum caro eius cum sanguine terræ agglutineretur.

Cum autem sanctus martyr ita crudeliter excruciat, nihil hilaritatem vultus immutaret, Imperator admiratione plenus, ad eos, qui proximè aderant, conuersus: E quidem, inquit, hæc non virtutis & fortitudinis, sed magicæ artis opera dixerim. Magnentius autem ad eum ait: Est hoc in loco, imperator, vir quidam magicæ artis peritissimus, quem si iusseris accersiri, Georgius celeriter victus, oraculis tuis succumbet. Statim igitur accersitus magus, adstitit coram Imperatore. Ad quem Diocletianus: Quæ, inquit, homo iste nefarius egerit, præsentibus omnes sciunt: quomodo autem illa perferat, vestrum tantum est intelligere. Aut igitur præstigijs eius dissolutis, modestum & temperantem hunc nobis redde: aut magicis medicamentis ex hac vita celeriter extrude, vt proprijs tandem artibus captus, debitam mortem experiatur. Id enim cum statuissem, viuere tamen adhuc permisi. Athanasio autem (hoc enim illi mago nomen erat) omnia se facturum postridie promittente, Imperator virum sanctum in vinculis custodiri iubens, e tribunali descendit. Ipse verò custodiam rursus ingressus, Deum vocabat, dicens: Admirabilis sit misericordia tua, Domine, super me: & dirige gressus meos ad confessionem tuam, & perface cursum meum in fide tua, vt in omnibus laudet nomen tuum.

Postero autem die, cum Diocletianus in altiori loco pro tribunali sederet, magum adesse iussit. Ille autem præstod fuit, prudentium grauitatem præ se ferens: & medicamenta quædam in testaceis vasculis ostendens, ait Imperatori: Adducatur nunc resus, & sentiet omnino, dijs coadiuantibus, medicamentorum meorum vires. Si enim insanum hunc vis in omnibus, quæ iubet, dicto audientem efficere, hanc sorbe-

et potionem. Et pariter proferebat vnum medicamenti vasculum. Sin apud tribunal amaram huius mortem manibus videre, hoc bibat. Et paruulum alterum vasculum monstrabat. Euestigio sanctum Georgium adduci iubet Imperator, & adstanti ipsi: Iam inquit, Georgi, magicæ artes tuæ aut omnino dissoluentur, aut desinent. Ac iubet ipsum per vim sumere paratum pharmacum. Ille autem hauriens ipsum intrepidè, nihil ex illo sensit incommodi. Deniquè nulla rei nouitate secuta, gaudens adstibat, de monum fraude illusa. At Imperator insaniens, alteram quoque ipsi potionem iussit dare, atque vt biberet cogi. Diuus autem Georgius, vi non expectata, ac sorbens, eodem modo in eolumis auxilio diuino & gratia seruatus est. Obstupuit autem Imperator pater cum toto Senatu, sed & ipse Athanasius spectaculo rei. Ac non multo post dixit martyr: Quousque tandem nos factis tuis ad stuporem adducis? Quandiù nobis verum non fateris, quæ scilicet ratione, quæ tibi admota sunt tormenta, contempseris, & medicamentorum, quæ in manibus sunt, iniuriam effugeris? Agedum pande nobis omnia clementer audituris.

Potionem
magicam
bibit illu-
sus.

Item aliam.

Tunc beatus Georgius respondebat: Nè nos exstimes, Imperator, humanis seruatijs, sed Christi inuocatione, eiusque potentia: quibus etiam freti, cruciatus nihil facimus, iuxta arcanam illius disciplinam. Diocletianus autem: Quanam, est, inquit, isthæc Christi tui disciplina? Diuus Georgius respondit: Cum prouideret vestram penus diligentiam, suos ille domesticos confirmans instituit, nè timerent eos qui corpus occidunt, & superuacaneè nè curarent: Capillus, inquit, de capite vestro non peribit: & quanuis mortiferum quid biberitis, vobis non nocebit. Deniquè audet, o Imperator: hæc est vera eius promissio, vt breuiter declarem: Qui in me crediderit, opera, quæ ego facio, & ipse faciet. Diocletianus, Quæ autem, inquit, vos operis eius esse dicitis? Diuus Georgius respondit: Cæcos illuminare, leprosos curare, stultos dirigere, surdis aures aperire, spiritus eiecere, mortuos in vitam reuocare, atque his similia. Conuersus ad Athanasium Imperator: Tu, inquit, quid dicis ad hæc? Respondit Athanasius: Miror quomodo hic mansuetudinem tuam mendacis repellens, fallere imperium tuum sibi posse persuadeat. Nam multa quidem beneficia dijs immortalibus quotidie consequimur, & ipsorum bonitate multis bonis fruimur: sed mortuos ad vitam reuocari hoc tempore nequaquam vidimus. Hic autem mortali fidens homini, & Crucifixum Deum colens, maximorum signorum impugnat ipse testis est. Verum quando coram nobis omnibus fateretur Deum suum talia facere, & veram eius promissionem experiri sperantes in eum, ac quæcunque ipse fecerit, eos quoque facturos, mortuum ipse excitet coram te, & tunc nos quoque illius operam, vt magnipotentem, venerabimur. Ecce igitur mortuus in arca exaduerso portæ, quem ego noueram, paulò ante sepultus est. Hunc si Georgius excitauerit, reuerà

Matth. 10.
Luc. 24.
Mat. 16.
Iohan. 14.

Admiratus Imperator consilium Athanasij, id vt tentaret, annuit. Erat autem arca magna e regione stans tribunalis, dimidij stadij intervallo. Tunc Magnentius assistens Imperatori, petijt diuum Georgium, quibus adstringebatur, vinculis relaxari: & adstanti: Nunc, inquit, Dei tui mirabilia opera ostende, & nos cunctos ipsi per fidem conuincas. Sanctus Georgius: Consul mi, inquit, Deus, qui de nihilo creauit omnia, omnipotens est per me mortuum hunc suscitare. Sed mentibus vestris per errorem conceptis, quid verum sit, intelligere non potestis. Tamen propter adstantem populum quod tentandi gratia petitis, per me Deus efficiet, nè hoc quoque magicæ ascribam. Ecce enim in vestro omnium conspectu magus, quem adduxistis, nec incantatione nec cuiusquam deorum vestrorum potentia hoc fieri posse, verè confessus est. Subleuatus igitur & auribus omnium vestrum circumstantium, Deum meum inuoco. Cum dixisset, genibus flexis, propemodum lachrymans Deum rogabat: & surgens, præcatur sic: O aterne Deus, Deus misericordie, Deus omnium virtutum, exaudi me miserum seruum tuum in hora hac, qui sanctos apostolos tuos in omni re petiit, & suscita mortuum in vrna positum, in confusionem non colentium gloriam tuam, & Patris, & Spiritus sancti. Obsecro, Domine, demonstra ijs, qui constitunt, te esse Deum solum altissimum super vniuersam terram, & ipsi cognoscant esse Dominum potentem, & tuo nutui omnia subiaccere, & tuam esse gloriam in eternum, Amen. Et Amen ab eo prolato, sonus factus est magnus, adeo vt contremuerint.

Preca-
tur
Christum.

runt omnes. Tum relecto loculo, atque humi regumento lapso, resurgens mortuus, cunctis videntibus de vna exiliuit.

Statim igitur exorto populi tumultu, plerisque plaudentibus, & Christum summum Deum extollentibus, Imperator eiusque familiares obstupescerent, & incredulitati pleni, primum quidem adhuc magum esse Georgium dicebant, & spiritum introducere in fraudem spectantium. Ut verò eum, qui a mortuis resurrexerat, hominem verè agnouerunt Christum inuocantem, accurrentemque ad diuum Georgium, atque ipsi adharentem, prorsus consilij inopes obmutuere. Athanasius autem accurrens, ad sancti pedes procidit, Christum clara voce vocans Deum omnipotentem, ac martyrem obsecrans pro seipso, ut sibi eorum, quæ per ignorantiam commississet, veniam deprecaretur. At longo post temporis spatio Diocletianus silentium populo indicens, ita locutus est: Videtis fraudem, viri? Cernitis horum malitiam præstigatorum? Pessimus hic Athanasius sui similis, & eiusdem artis studiose occultè fauens, pharmaca, quæ nobis pollicitus est, non propinauit, sed potius incantamentorum vim habet, ad nos ipsos decipiendos. Quocirca Georgius illis offensus minime est: quin potius impudentior factus, mortuum se suscitaturum pollicitus est: quem ipsi fidei mortis specie defunctum, ad prauum consilij sui exitum excitare sinxerunt.

His dictis, Tyrannus ilico Athanasium iubet vna cum eo, qui reuixerat, indicta causa, securibus cædi, ut qui clara voce Christum Deum solum prædicassent: sanctum vero martyrem Georgium carceri inclusum, in vinculis esse, donec à muneribus publicis vacans, quid de illo faciendum sit, deliberet. Hisque constitutis, in regiam se recepit. Sanctus autem Georgius carcerem ingressus, spiritu exultabat, & gratiarum actione Deum prosequabatur: Gloria, inquit, tibi Domine, qui non confundis sperantes in te. Gratias tibi ago, quod mihi adiutor ubique extitisti, quod maioribus me quotidie beneficijs afficis, & indignitatem meam exornas. Dignum me fac Deus, Deus meus, qui celeriter videam gloriam tuam, diabolo tandem confuso.

Dum autem ipse esset in carcere, quicumque Christi fidem imbibebant, propter ea, quæ peracta erant, ad ipsum profecti, & tradita custodibus pecunia, ad eius procidendum & nomen ab eo curati sunt. Inter quos etiam vir quidam, Glycerius nomine, priuata fortuna, arans, altero ex bobus (ut sapè contingit) humi collapsus & abiectus, & tantum non expirante, posteaquam de sancti viri fama à quibusdam didicit, currens in carcerem, bouis iacturam deplorabat. Tandem arridens huic sanctus Georgius: Abi, inquit, latus: Christus enim meus bouem tuum ad vitam reuocauit. Ille autem verbis credens, & currens, inuenit, sicut dixerat ei vir sanctus. Mox verò ne paululum quidem moratus, reuersus est, & ad Martyrem accurrens, per ciuitatem voce magna clamabat: Magnus est certè Deus Christianorum. Comprahendentes igitur ipsum milites quidam, qui ipsi fortè occurrerant, per satellites rem Imperatori nunciauere. Is autem furore plenus, & ne ipsum quidem adspiciens, nec dignum, quem interrogaret, existimans, gladio obruncari extra urbem iussit. Hic ergo Glycerius gaudens, & tanquam ad conuiuium aliquod vocatus, currebat ante milites à quibus ducebatur, & magna voce Dominum inuocabat, orans, ut martyrium sibi baptismatis loco poneretur: atque vitam finiuisset. Tunc quidam e Senatoribus apud Imperatorem sanctum Georgium accufabant, quod in carcere sedens, fama populum commoueret, multosque à dijs adducens, ostentis magicis Deo adiungeret crucifixo. Itaque ad questionem rursus duccendum videri, & si resipisceret, absolendum: sin in eadem permaneret insania, & vita tollendum.

Imperator igitur, adhibito in consilium Magnentio, iussit in diem postero in extra Apollinis templum tribunal sibi parari, ut publice de sancto quæstionem haberet. Nocte autem illa orans martyr in carcere, ac paulum obdormit, vidit in somnis Dominum propria manu se subleuantem, & amplectentem, & corona capiti suo impositam dicentem: Nè time, sed bono animo esto. Ecce enim iam dignus factus es, qui mecum regnes. Nè igitur tardaueris, sed properè ad me veniens, paratus frui. Expectatus autem, & gratias Deo alacrius agens, carceris custodem ad se vocauit, ipsumque rogabat: haec, inquit, vnum abs te, frater, peto: concede, ut puer meus ad me ingrediatur: habeo enim, ipsi quod dicam. Annuente autem custode, ingressus est puer, qui extra carcerem expectabat, & dominum suum in vinculis veneratus, flens humi iacebat. Sed sanctus illum erigens lachrymantem, ut bono animo esset, hortatus est, visaque nunciauit:

uit: Celeriter, inquit, me, fili, Dominus meus vocabit. Postquam igitur ex hac vita migrasset, accepto hoc meo misero corpore, quemadmodum ante discessum meum statui, itineris tui duce Domino, domum, quam habitare soliti sumus, prope Palæstinam, contende: omnibusque peractis, quæ ibi præscripta sunt, Dei timorem habeto, à Christi fide non deficiens. Illo verò promittente non sine magna vilatione, se, Deo adiuvante, studiosè omnia curaturum, vir sanctus illum amplexatus dimisit.

Atque postero die sedens Diocletianus in tribunali sibi parato, in ipso Solis ortu martyrem ad se venire iussit, iramque compescens, cœpit omni cum mansuetudine cum sic alloqui: Nonne tibi videor, Georgi, maxima humanitate & amore plenus esse, qui erga te tam mitis sim? Nam mihi dii omnes testes sunt, ut me valde tua rederet adolescentia, tum propter florem pulchritudinis tuæ, tum propter prudentiæ grauitatem animique constantiam. Ac volebam quidem, si resipuisses, ut mecum pariter habitares, & secundas à nobis obtineres. Dic igitur nobis, ad hæc tu quoque quid sentias. Sanctus Georgius: Oportebat, inquit, Imperator, hoc tuo erga nos studio declarato, non tam multum nos per iracundiam mala facere. Hæc ille verba libenter audiens, subiecit: Si velles mihi, ut patri, amanter obsequi, omnes istos, quos pertulisti, cruciatus maximis honoribus compensarem. Sanctus Georgius: Si vis, inquit, posthæc in templum ingrediamur, deos, qui à vobis coluntur, aspecturi. Illico igitur Imperator exurgens magna cum lætitia, Senatui & omni populo per præconem edicit, ut in templum eant. Simul verò extollebat populus Imperatorem, & dijs suis victoriam, dum iter in templum faceret, ascribentibus. Vbi verò omnes ingressi sunt, indicto silentio, & sacrificio iam parato, inuebantur omnes martyrem, sperantes proculdubio ipsum sacrificaturum. Ipse autem ad Apollinis statuam accedens, extensa manu: Ecquid, inquit, à me sacrificium vis suscipere ut Deus? Atque eodem tempore signum Crucis expressit. Daemon verò statuam inhabitans, huiusmodi vocem emisit: Non sum Deus, non sum, sed neque mei similibus quisquam. Vnus est Deus solus, quem prædicas. Nos autem ex angelis ipsi ministrantibus apostata facti, ob inuidiam homines decipimus. Tum sanctus respondit: Quo pacto igitur hic manere audetis, me cultore veri Dei præsentem? Atque, hoc dicto, sonus quidam ac fremitus luctui similis ex statuæ emittebatur. Omnes autem simul ad terram lapsi, contritæ sunt. Tunc conuersi quidam de populo, tanquam furore concitati, sacerdotibus incitantibus, correptum sanctum virum vinculis constrinxerunt, atque inter verberandum clamabant, dicentes: Tolle magum hunc, Imperator, tolle, antequam nostra nobis ingrata sit vita.

Hoc igitur tumultu concitato, & fama per urbem breui discurrere, Imperatrix Alexandra, cum fidem Christi occultè apud se habere amplius non posset, celeriter prodijt: & cum populi tumultum, & S. Georgium procul victum cerneret, nec ad eum præ turba posset accedere, clamans dicebat: Deus Georgij, adiuua me, quoniam tu es Deus solus omnipotens. Sedato autem populi tumultu, Diocletianus sibi coram se vicinam sanctum iussit: & insanienti similis, ad ipsum: Tales, inquit, benignitati meæ gratias rependis, foedissimum caput? Sic dijs sacrificare solitus es? Cui sanctus Georgius: Itaque planè sacrificare didici, Imperator insane, & sic deos tuos colere nōui. Erubescere in futurum dijs talibus acceptam referre salutem tuam, qui ne sibi ipsi quidē afferre opem possunt, neque seruorum Christi præsentiam valent sustinere. Dum verò hæc diceret sanctus, ecce Imperatrix quoque in medium procedens, eundem, quem antea, coram Imperatore sermonem habebat: & ad pedes viri sancti procumbens, Tyranni dementia conspicuebat, maledictis deos lacerans, eorumque cultores detestans. Imperator autem ad eam: Quid tibi, inquit, accidit, Alexandra, quod huic mago & incantatori adhibens impudenter, à dijs recessisti? Illa verò acriter eum repellens, ne dignum quidem censuit responsione.

Impius igitur Diocletianus furore repletus, de sancto nihil amplius quæsiuit, sed ab eo irritatus, & dum sacrificium sperat, subuersos ab eo deos suos videns, ad hæc Imperatricis mutationem animaduertens, atque illius causa iracundior factus, huiusmodi sententiam contra martyrem & nobilissimam tulit Imperatricem: Pessimum Georgium, Galilæum sese dicentem, & qui tum deos, tum meipsum conuicijs multis affecit, denique qui contra illos arte sua magica usus est, cum Alexandra Imperatrice beneficijs eius corrupta, & pari dementia in deos ipsa quoque maledicta conijciente, gladio obruncari iubeo. Statim igitur ij, quibus hoc demandatum erat, sanctum corripientes, vincula extra ciuitatem ducebant. Tracta pariter cum eo nobilissima est Imperatrix: quæ,

G g g g 2 dum

Vide fallaciam diaboli.

Nota vim S. Crucis.

Egregie scriptum pude. Facit dæmon.

Alexandra Imperatrix patrem suum fidem testatur.

Sententia in SS. Georgium & Alexandrā.

Mortuum excitat.

Athanasius magnus conuertitur.

Athanasius cum alio necatur.

S. Georgius redit in carcerem.

Signo Crucis multos ægros curat.

Glycerius gladio cæditur.

Christus S. Georgium confirmat.

dum abduceretur, alacri animo orabat, labra mouens, & oculos in cælum frequentissimè intendens. At ubi ad locum quendam venit, ut consisteret petiuit. Ijsque, qui trahebant, concedentibus, super vestem sedens, & caput in genua reclinans, spiritum Deo reddidit. Huius rei causa martyr Christi Georgius Deum extollens, ipsiq; gratias agens, multa cum alacritate incedebat, orans, ut suus quoque cursus rectè perficeretur: & postquam ad præfinitum locum appropinquauit, clara sic voce precatus est:

Benedictus es, Domine Deus meus, quoniam dentibus querentium me lacerandum non permisisti, nec inimicos meos super me laesos esse passus es: & quoniā liberasti animam meam, ut passerem de laqueo venantium. Nunc item exaudi me, Domine, & mihi assiste seruo tuo in hac vltima hora mea: & libera animam meam ab iniquitate aërei hostis maximi, & spirituum eius; & ea, quæ isti in me per ignorantiam peccauerunt, nē vertas crimini, sed veniam tuam & amorem tuum illis concede, ut & ipsis contingat pars in regno tuo cum electis tuis. Suscipe etiam animam meam cum ijs, qui a seculo placiti sunt tibi, obliuiscens omnium, quæ tam scieris, quā inscieniter commisi. Recordare, Domine, inuocantium magnificum nomen tuum, quoniam benedictus es & gloriosus in secula, Amen. Hæc deprecatus, & cum gaudio collum proferens, beato capite derruncatus est vigesimotertio die Aprilis, egregiam confessionem perficiens, cursum consummans, fidem seruans impollutam. Vnde etiam coronam iustitiæ repositam habet.

Hæc sunt maximorum certaminum strenui victoris trophæa. Hæc sunt contra inimicos eius præclara facinora, & prælia gloriosa. Qui sic certauerit, incorrupta atque æterna corona donabitur. Cuius precibus vtinam nos quoque partem iustorum assequamur, collocemurque ad dexteram Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria, honor & adoratio in secula seculorum, Amen.

ALOYSIUS LIPOMANVS EPISCOPVS VERONENSIS PIO LECTORI.

NE mireris, amantissime Lector, si alteram tibi magni martyris Georgij vitam paulò post primam, legendam offerimus. Illam enim ex Venetâ à Metaphraste, hanc verò ex Cryptæ Ferratæ bibliotheca à Pasistrate, eiusdem beati martyris seruo, scriptam habuimus. Quæ licet in paucis quibusdam dissimiles videantur, ea tamen dissimilitudo non in re, sed in ordine potius consistere videtur. Ea verò, quæ vnus tacuit, alter suppleuit. Vtraque igitur cum sequente Encomio legenti iucunda erit, cum in sancti huius martyris gestis enarrandis plurimum conueniant. Fecimus hoc cō libentiùs, quòd apud Latinos nostros de gloriosissimo & celeberrimo martyre nihil, quod fide dignum esset, legebatur: cum constet inter apocryphas scripturas connumerari passionem sancti Georgij martyris, quæ olim à sanctissimo Gelasio Papa reprobata est. Nē quis autem putet hanc historiam, quam nos in lucem proferimus, à duobus iam dictis authoribus contextam, eandem esse, quam ipse beatissimus Gelasius reprobauit, sciat ipsam Orientalis Ecclesiæ testimonio confirmari, in qua singulis annis recitatur in compendium redacta. Itaque posthac habebis, quo in martyris inuicti solennijs animum tuum abundè oblectare possis. Vale, & sancti huius patrocinijs te summopere commenda. Mira enim sibi ex intimo corde additis beneficia præstitit, & in posterum præstabit.

MAR

MARTYRIUM SANCTI ET MAGNI MARTYRIS GEORGII, A PASICRATE EIUS seruo scriptum.

NOstri quidem Saluatoris Iesu Christi regnum cum æternum sit, neque aliquod temporis principium habuit, neque vllum vnquam finem habebit. Eius verò omni ex parte laudandus & celebrandus aduentus, quo tempore Dei filius ex Maria virgine carnem sumpsit, & homo factus præsens in terris fuit, per totum orbem terrarum effulgit, Apostolorum doctrina & prædicatione his nunciatus, qui meruerunt, ut in sanctorum hominum sorte numerarentur. Quares & mirabilis fuit, & naturam omnem ac sapientiam superauit. Multis autem incredibilis visa est propter admirabilem, & quæ hominum opinionem superabat, eius rei magnitudinem. Incredibile, inquam, id visum est illis, qui errori seruiebant. Quamobrem omnes, qui terrena & falsa huius mundi gloria detenti erant, diuinæ prouidentie mysterium, ignominiam & nugas quasdam existimabant: sanctaque illa Dei hominis facti, & salutaris eius regni prædicatione, à Iudæis quidem scandalum, à gentibus vero stultitia putabatur. Et tamen nihilominus Deo ipsi placuit, per multam & admirabilem seruatorum suorum tolerantiam, humanum genus ad veram ac salutarem religionem conuertere.

Accidit autem, ut tempore illo, quo satanæ ipsius superstitio & idolorum seruitus in hominibus dominabatur, Diocletianus Romanorum imperio potiretur, qui peius profectò quædam fuit, & contra Christi gregem fera valde agrestis, inanium idolorum errori nimium addictus. Erat illi amicus quidam, qui sentiebat idem, quod ille, & impietate mirum in modum exercebat. Huic nomen erat Magnentius, qui secundas in imperio tenebat, & aduersus Christianos insania quadam effervescebat, colendorumque idolorum impietate nimia efferebatur. Vnà igitur consultarunt, quidnam fieri oporteret ad Christianorum culturam omnino de medio tollendam, & ad omnes homines deorum suorum cultui subiiciendos. Erant enim idolorum errori, quo animæ ipse perdebantur, valde inhiantes, Apollini præsertim, perdendorum hominum duci.

Cum igitur simul consultassent, edicta scripserunt Diocletiani Imperatoris nomine ad omnium prouinciarum ac regionum Præsides, Tribunos, & qui magistratu aliquo fungebantur. Literarum autem forma hæc erat: Diocletianus maximus semper Augustus, æternus Imperator, omnibus per omnem prouinciam ac Romanorum ditionem Ducibus, Præsilibus ac magistratu aliquo fungentibus, salutem. Quoniam ad diuinas nostras aures fama quædam peruenit, quæ non mediocriter nos perturbauit, hæresim quandam valde impiam eorum, qui Christiani dicuntur, vigere cepisse, quippe qui Iesum, quem Maria quædam Iudaica femina peperit, ut Deum colunt: Apollinem verò magnum illum deum, Mercurium, Dionysium, Herculem ac Iouem ipsum, per quos nostræ Reipublicæ pax data est, contumeliosis maledictis insectantur, venerantes, ut Deum, Christum illum, quem Iudæi, tanquam maleficum, in cruce suffixerunt: hac de causa edicimus, ut omnes Christiani, tam viri, quam mulieres, per omnes vrbes ac regiones supplicijs acerbissimis subiiciantur, nisi dijs nostris immolare, & errorem illum suum abijcere voluerint. Et si quidem paruerint, veniam illis dari volumus: sin minus, gladio percuti, & morte pessima puniri. Illud autem scitote, si hæc diuina nostra edicta neglexeritis, easdem, quas & illi dabunt, pœnas vos daturos.

His literis per omnem urbem ac regionem propositis, & persecutione magna contra Christi gregem erumpente, ita ut multi ex ijs, qui valde insignes erant, post plurimos cruciatus animo remissione facti sint, Diocletianus ipse magis magisque insaniens, omnem Senatum ad se conuocauit, omnesque magistratus & militares tribunos. Qui cum eodem conuenissent, rursus consultabat, quomodo ex imperio suo Christianorum genus omnino delere posset. Cum verò tam ij, qui vnà sederent, quàm qui assisterent imperatori, metu detenti, se id prompto animo facturos dixissent, quod in mentem illi veniret, Diocletianus hanc habuit orationem:

Gggg 3

Mihi

Aduentus Christi in terras multis visus incredibilis.

1. Cor. 1.

Diocletianus scripsit contra Christianos.

Literæ Diocletiani contra Christianos.

Christianorum atroci persecutio.

Mihi quidem, charissimi auditores, nihil nostra in deos pietate videtur præstabilis. Nam & imperium ipsum nobis, & hominibus omnibus salus ab illis data est. Iustum igitur censemus, deos ipsos perpetuis sacrificijs compensandos: eos vero Christianos, qui adhuc extant, & deos nostros contemnunt, omnium generum cruciatibus tandiu subijciendos, quoad istorum impii superstitionis dissoluatur, & mortis genere turpissimo extinguatur. Itaque ad hæc ipsa omnes una voce responderunt: Nos, maxime inuidissimi meque Imperator, vestra diuinitatis in omnibus prouidentiam amplectimur, & immortales deos honorari volumus, quemadmodum & vestrum imperium iubet. Si quis verò posthæc extiterit, qui vel cogitatione ipsa Christum nominet, omnium generum mori subijciatur.

Cum impius ille Tyrannorum Senatus ad hunc nefarium & peruersum modum decreuisset, & eiusmodi edicta proposuisset, omniumque generum tormenta contra Christianos homines excogitasset, & multi Christianorum inimici diligenter inquirent, (quippe quod apertissimum tempus sibi oblatum viderent) si quem Christianum inuenire possent: eo tempore, ut in obscura nocte, stella quadam clara & splendida effulsit, preciosa illa Christi margarita, Georgius, qui fuit meus dominus & Christi miles. Ille multorum deorum errorem & idolorum superstitionem, velut nubem quandam, exterminauit: & perfecta celestique mente salutaris prædicationis diem proprio certamine omnibus ea re dignis illustrem ostendit. Qui foedissimi Imperatoris Diocletiani minas nihil metuens, non tam multorum Principum, qui cum illo erant, furor, non exercitum, non denique proposita tormenta aliquo modo cogitans, sed in ea omnia, quæ verè terribilia sunt, intentum animum habens, religio cordis sensu hæc secum dicebat: Quid cessas, Georgi, cum Deus ipse eos inuitet, qui ad eius nuptias ire volunt? Patefactus est thalamus nuptialis, cœna parata est, quid cessas intrare, priusquam ianua claudatur? Præstò est nunc Iesus, qui Crucem propter nos sustinuit. Clamat ille: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam verò non possunt occidere. Recordare, Georgi, Euangelica illa documenta, & verum illud Domini promissum: Qui confessus fuerit me coram hominibus, confitebor & ego illum coram Patre meo, qui in cælis est. Vitæ huius breuem umbram ac citò prætereuntem, æternæ illi vitæ præferas, neque vanam mundi gloriam celesti spei anteponas: quoniam omnis gloria hominis est tanquam flos agri. Paulisper sustine, & cum angelis perpetuo exultabis.

Hæc cum secum ipse voce non elata, sed tam clara, quæ audiri poterat, colloquutus esset, & consilio valde bono cogitationem suam confirmasset, non solum Tyrannorum minas non extimuit, sed etiam veritatem ipsam verbis ac factis prædicauit, & propositam tormentorum multitudinem irridens, suis certaminibus maximam sanctissimæ Christi Ecclesiæ doctrinam, & pulcherrima reliquit monumenta. Erat sanctus hic martyr Georgius genere Cappadox, nobilis, moribus ac facultatibus valde illustris, diuina quadam prudentia ornatus, atque tribunatibus plurimis functus. Aderat autem tunc ille una cum exercitu Imperatori.

Cum igitur tantam insaniam ab idolorum seruis aduersus Christum exerceri vidisset, celeriter pecunias & facultatem omnem suam pauperibus distribuit. Cumque se athletarum more ad stadium subeundum exuisset, & in medio regij tribunalis, Senatusque & omnium militum illic sedentium, eorumque, qui magistratu aliquo præditi assistebant, præsentis animo stetit, alta voce: Christianus, inquit, o Imperator, ego sum, qui fretus vero & celesti Deo ac rege Christo, in medio vestrum stare non sum veritus. Miror autem tanto in istis idolis colendis errore vos detineri, & æternum ac viuentem Deum ignorare, qui omnium opifex est, & tibi regnum istud dedit. Quamobrem, Imperator, & omnes, qui hic vnâ sedetis, nolite demonum errore ac fallacia decipi. Dii enim, qui cælum & terram non fecerunt, dispareant. Nos verò Christiani vnum Deum Patrem adoramus, & vnum Dominum Iesum Christum filium Dei, per quem facta sunt omnia, & vnum Spiritum sanctum Dei, Trinitatem perfectam in vna diuinitate & regno. Quapropter & hic pie viuimus, & post mortem vitam æternam expectamus. Vestra autem simulacra, quæ colitis, reuera nugæ sunt, & risu digna, cum & fabulæ sint, & nihil veri in se habeant: nam diaboli inuentum hoc fuit, quod perniciem atque interitum ijs affert, qui mentem illis adhibent.

Hæc cum ille dixisset, Magnentius, qui secundas post Imperatorem tenebat, & illi erat valde charus, intuens in Georgiū: Quod nam, inquit, est nomen tuū? & quis nam es tu,

es tu, qui tantum audacia præ te fers? Respondit Georgius: Ego primò & præcipuo nomine Christianus appellor: ut verò apud homines vocor, Georgius sum, cum irà Deo meo placuerit: oportet enim me copiosum & vberimum celesti Deo meo pietatis fructum offerre. Tunc in eum intuens Diocletianus, velut saeuus aliquis draco: Audio, inquit, Georgi, prudentia & fortitudine semper te probatum, & honoribus à regali nostra prouidentia dignum fuisse habitum. Agè igitur dijs nostris immola, ne pessimè moriaris: sed nostra humanitate magis frui possis, & honorem ac diuitias copiosiores, fiduciamque maiorem apud nos ipsos assequaris. Ista nunc vana fiducia tua nihil tibi proderit.

Ad hæc Georgius: Vtinam, o Imperator, me ferres, & verum atque vnicum Deum agnosceres, ut & celeste regnum mereri posses. Ista enim potestas tua ad breue tempus est, tuaque promissa atque illecebræ nunquam me in Deum pietatis stabilitatem commouere poterunt. Tui honores tecum sint, & promissa tua illi habeant, qui tibi obtemperant. Ego enim Christum habeo celestem Imperatorem, qui contra satanam & eius ministros victoriam & gloriam mihi præbet. His commotus Imperator, & furor accensus, iussit veste illum ita verberari, ut eius viscera in terram funderentur. Quo facto, eius corpus sanguine circumfusum erat: vestis verò, ut plumbum, in posteriorem partem reflectebatur. Tunc dixit sanctus Georgius: Gratias tibi ago, Domine Iesu Christe, quoniam gladium à ministro diaboli sustulisti, & eius contra nos fremitum deiecasti. His commotus Diocletianus, & ira multa repletus, iussit eum de ligno deponi, & in carcerem duci, eiusque pedes in ligno grauitè extendi, & in ipsius pectore lapidem magnum imponi. Lapidem autem imposito, qui vix baiulari potuit, alta voce sanctus Georgius dixit: Gratias ago tibi Deus, quod dignus sim factus, qui onus accipere, quod pectori & cordi meo imponeretur, quodque me in te confessionis stabilitatem firmare debeat.

Craftino autem die suggestit satanas Diocletiano, & ijs, qui cum ipso erant, ut iuberent rotam quandam valde magnā multo & vario artificio componi. Facta igitur fuit rota gladijs vndique armata, in quam iniquus ille Tyrannus iussit sanctum virum injici. At ille ut in eum locum ductus fuit, & tristem illam machinam diaboli arte compositā vidit, in eam intuens dixit: Domine Iesu Christe, gratias tibi ago, quod in hanc sortem me vocasti. Tu igitur, qui fuisti fixus in Cruce inter duos latrones, & ipse immortalis morte gustasti, ut à morte hominem eriperes, da mihi, quaeso, stabilem & immobilem tuam fidei confessionem in hac hora, & serua animam meam ab hac diaboli machina. Hæc cum dixisset, in eam machinam iniectus est, grauitèque depressum eius corpus, in multas partes discissum fuit. Quo facto, Diocletianus Imperator & eius amicus Magnentius, elata voce dixerunt: Vidistis omnes, qui hic presentes estis, quod non sit alius deus, nisi Apollo, & Neptunus, Hercules, Iupiter, & magna Diana? Vbi nunc est Georgij Deus? Quare non venit ille, & cum e manibus nostris liberauit?

Cum igitur in rotæ illius tormento eum manere iussisset, ad prandium se contulit. Hora autem decima sonitus magnus è cælo factus est, & vox hæc: Esto fortis, Georgi, & sententiam firmam tene: multi enim per te ad fidem meam conuertentur. Qui verò erant illic carnifices, & eum custodiebant, sonitu illo percussi, dicebant: Magnus est Deus Christianorum. Angelus autem Domini venit, & è tormento illo martyrem dissoluit: cuius corpus cum sanum restituisset, illum salutans: Gaude, inquit, Georgi, & crede in eum, qui te corroborat, Christum, & cursum tuum perfice. Ecce enim nos expectamus, perfectæ confessionis coronam tibi dari. Surrexit autem Georgius lætus, & proprio Domino gratias agens, inambulansque psalmos illos canebat: Exaltabo te Deus meus Rex, & benedicam nomini tuo in seculum, & in seculum seculi. Dirige gressus meos Domine, & non dominetur mei omnis iniustitia.

Cumque in eum locum venisset, ubi Apollinis statua erecta erat, inuenit illic Imperatorem ac Magnentium, & omnes Imperatoris amicos, sacrificia & debacchationes idolis suis offerentes. Cum igitur propius accessisset, alta voce: Agnosce, inquit, me, o Imperator, & cum Deum, qui à me tibi nunciatur, quique me de manibus tuis, & à letali machina, quam ipse opinabar mortem tradituram esse, omnino eripuit: Erratis igitur vos idolis sacrificia offerentes. Tunc Imperator in eum intuens: Tu, inquit, quis es? Tunc ille: Georgius ego sum, tuo iussu in rotā coniectus, quem & dereliquisti in multas partes à rota dissectum: me enim mortuum existimabas, qui & veni, ut tibi ostenderem Deum illum, quem tu ut imbecilem contemnebas, posse nos à mor-

Dirissime verberatur sanctus martyr.

In carcere crudeliter premittur.

Terribile supplicium.

Martyr diuinitus confirmatur, & eripitur.

Psalm. 144.
Psalm. 118.

re eripere. Tunc Imperator iussit eum detineri: secum tamen cogitabat, eumque valde inspiciebat, num non ipse reuera, sed eius imago esset, qui morte violenta sublatus fuerat, & eos illuderet. Magnentius autem dicebat similem illi esse. At sanctus Georgius: Ego inquit, Georgius sum Christi seruus. Ne erretis in istis idolis: sed scitote Christum posse illos etiam a mortuis excitare, qui spem suam in eo collocarunt, eosque a vestris manibus liberare.

Cum vero martyrem ipsum vidissent, & hæc ab illo audiissent Anatolius & Protoleo Tribuni militum, crediderunt in Deum cum familijs suis. Itaque alta voce dicebāt: Vnus Deus est, qui a Christianis colitur: ipse Deus solus. Hæc autem cum Imperator audiisset, iussit omnes illos extra urbem in locis desertis obtruncari. Cum igitur illi ad martyrium proficiscerentur, vna voce clamabant: Domine Iesu Christe, accipe animas nostras, & in regnum illud tuum, quod nulla successione mutatur, nos perducas, neque tarditatem nostram, quam in tui nominis confessione, & fide ostendimus, pro peccato nobis imputes: sed fac ut nihil nos impediatur, quo minus redemptionem peccatorum consequamur.

Imperatrix
Christum
confiteatur.

Hæc omnia cum Imperatrix Alexandra de sancto martyre Georgio audiisset, ipsa etiam Domino credidit, & ad Imperatorem accedens, liberè clamauit: Christiana ego sum, ego serua sum illius Dei, quem Georgius colit. Hæc cum illa diceret, Magnentius: Dic, inquit, Imperatrix Alexandra: Quare Christum laudans, deos ipsos contemnis? Illa vero: Quod melius est, ego appetens, id, quod ignobilius & peius est, contempni. Hæc cum dixisset, domum rediit, interea Christi timorem in corde seruās & fidem immobilē. Imperator autem furore percitus, iussit sanctū Georgium in lacum conijci, ardentem ex materia illa, quæ dicitur asbestos, quæque non nisi post tres dies extingui solet: iussitque custodes ipsos diligenter obseruare, ne insidiae aliqua fieret. Post tres autē dies Imperator præcepit militibus, ut illuc profecti, ossa illius, quem morte violenta interfectum existimabat, tollerent, & cautē in terra occultarent, ne aliquis ex ipsis inueniretur. Cum igitur milites ipsi ad lacum illum venissent, vna cum illis & multitudo magna ad spectaculum venit, & materia, quæ asbestos dicitur, sublata, sanctus martyr Georgius inuentus est nulla omnino corporis parte læsus. Angelus enim Domini vna cum illo erat, Christi curam in eum exercens.

S. Georgius
mirè confes-
satur à Deo

Cum igitur illum vidissent, omnes clamauerunt: Magnus est Deus Christianorum. Hæc cum audisset Imperatrix Alexandra, ipsa etiam venit ad eum locum, clamās: Vnus Deus est, quæ Christiani colunt, neque alius est præter ipsum, qui ex omnibus angustijs seruos suos eripit. Crediderunt autem & milites, qui missi fuerant, ut eum à lacu illo educerent. His auditis, Imperator iussit magnam militum manum illuc proficisci, & sanctum eum virū cōprehendere, & ad se ducere. Adducto igitur martyre, sedens Imperator in tribunali cum Senatu suo: Quis, inquit, est, qui te viuū reddidit? Tum sanctus Christi martyr Georgius ait: Si audiueritis rursus, minimè credetis. Illud tamen scito, Imperator, Christum Dei filium ab omnibus tormentis tuis me seruare, & omnes, qui eū inuocant, è laqueis diaboli eripere. Tunc Imperator iussit ferreos calceos componi, clauos rectos habentes & ignitos, quibus eius pedes induti, huc atque illuc agitantur. At sanctus martyr cum sic agitur ambulare non posset, secū dicebat: Propterea, Georgi, ad sortem illam, quæ te apprehendit. Et lachrymans, ita Deum precabatur: Domine Deus meus, saluator eorum, qui affliguntur, refugium illorum, qui persecutiones patiuntur: patientiā eorum, qui nominis tui causa ærumnas perferunt, ne me derelinquas: sed da mihi patientiam vsque ad finem, ne dicat inimicus meus, Præualui aduersus eum.

Calcei fer-
rei cum cla-
uis ignitis
ei adhiben-
tur.

Cum primum autem preces compleuit, venit vox è caelo, dicens: Esto bono animo, Georgi: tecum enim sum. Statim autem eius corpus sanatum fuit. Cumque martyr in carcerem coniectus fuisset, eo die, qui deinceps consecutus est, ante tribunal stetit. Imperator vero illi dixit: Quousque temeritatem tuam ostendens, tormenta feres, & magicis artibus in dies magis vtens, nos à te deceptū iri putas? Ausculta igitur mihi, & dijs immola. Tum Georgius Imperatori, & his, qui cum illo erant: Ego, inquit, Dei mei auxilia expectans, & omnia vestra tormenta sustinens, sanus ante vos confisso. Solius igitur Dei potentiam testimonio meo confirmo, qui & paratus sum omnes vestros cruciatus perferre propter spem, quam in Christo meo collocaui. Vos autem, quæso, quam spem habetis in istis idolis, quæ cum vitæ sint expertia, & nihil sint, à vobis tamen frustra coluntur? Ne igitur amplius vestra ruinae commune ludibrium alijs proponatis:

Fortiter re-
spōdet Im-
perator.

is: pudeatque vos tandem deos nominare illos ipsos, qui luxurijs, nugis, fabulis & cæcibus studentes, in hoc mundo paulum vixerunt: & nunc igne illo, qui nunquam exstinguitur, puniuntur: qui & vos omnes expectat, à quibus dii coluntur.

Hæc cum Imperator & Senatus audiissent, iusserunt neruis quibusdam ingentibus mirum in modum martyrem verberari. Cumque id diutius fieret, Imperator & Magnentius ei dixerunt: Quousque, miser, non nobis obtemperans, dijs ipsis immolabis, ut honoribus magnis doneris? Ego, inquit sanctus Georgius, viuenti Deo quotidie sacrificium laudis offero, qui me liberabit de manibus vestris, & celesti honore atque gloria donabit. Vtinam vos potius mihi obtemperaretis, & mecum vna verum Deum coleretis. Tunc Magnentius ab Imperatore petiuit, ut eum solui iuberet. Cum igitur ille stetit, Magnentius dixit: Si vis nos Deo tuo credere, ostende nobis signum aliquod, quod ab illo fiat, & vnum aliquem ex his mortuis, qui iacent, fac è tumulo coram nobis exurgere. Cui sanctus Georgius: Manifestum, inquit, ijs qui rectè sentiunt, hoc est, Deum ipsum, qui è nihilo omnia creauit, posse mortuos etiam homines in vitam restituere. Quauis autem vos diaboli errore detenti, neque hoc facto in Deum viuentem credituri sitis, tamen eius multitudinis causa, quæ hic præsens est, Dei mei benignitate confusus, ante omnium vestrum oculos Deum ipsum inuocabo, & orabo, ut signum hoc ostendat.

Neruis
atrociter
caeditur.

Cumque genua flexisset, & diutius Deum orasset, surgens, & manus in caelum extendens, dixit: Aeternæ Deus, qui vis omnes homines saluos fieri, qui per sanctos apostolos tuos, vnigeniti filij tui, omnium generū signa & prodigia effecisti, ut gentes conuerterentur, & te cognoscerent: tu ipse & nunc exaudi preces meas humilis serui tui, & exuscita vnum è mortuis iacentium in hoc tumulo, de quo Magnentius dixit, in gloriam & fidem nominis tui, & vnigeniti Iesu Christi. Repente vero terramotus magnus eo in loco factus est, & tumuli, vbi mortui iacebant, regumentum in terram cecidit, & vnus è mortuis iacentibus exiit. Qui cum venisset, ante pedes sancti Georgij decubuit, & cumque precatus, dixit: Serue Dei altissimi, quæso, dignum me facias Christi sigillo & salute. Cui sanctus Georgius: Si credis, inquit, in Deum, qui mortuos viuos reddit, saluus fies. Credo, inquit ille, in Deum viuentem, & vnigenitum eius filium Iesum Christum, qui nunc per orationem tuam me à mortuis suscitauit.

Excitat
mortuum.

Imperator vero stupore & perfidia repletus, cum interrogabat: Quando tu mortuus es? Er quisnam antea fuisti? Cui mortuus ille respondit: Ego, antequam Christus in terram veniret, vnus fui ex his, qui errore idolorum detinebantur: quamobrem in locis obscuris tam multis temporibus cum ijs, qui mecum vna senserunt, hucusque mansi. His igitur visis & auditis, plurimi ex eo populo, qui præsentibus erant, ac milites, in Deum crediderunt, & Christi gloriam collaudarunt. Id autem cum Imperator vidisset, amen- tia & furore magis repletus, dicebat Georgium magū esse, & à spiritu illuc adductum, ut eos in errorem impelleret. At beatus Georgius: Quousque, inquit, erratis, & viuenti Deo blasphemias dicitis? Scito, Imperator, neque demones ipsos tales esse, qui Christi nomen audire patiantur. Quomodo igitur, quæ vidisti & audisti, demonis nomine fieri potuissent? Tunc rursus iussit Imperator sanctum martyrem Georgium in carcerem duci, & ipse in palatium reuersus est. Cum vero ille esset in carcere, omnes, qui ad Christi fidem conuersi fuerant, nocte ad eum veniebant, à carceris custode muneribus aditum impetrantes. Er cum ad Georgium ingressi essent, ab illo in Christi fide catechumeni efficiebantur. Sed & quicunque homines diuersis morbis laborabant, ad eum ferebantur: & qui aliquos cæcos habebant, ad eum illos ducebant. Ille autem precibus eos curabat.

Multi ere-
dunt in Chri-
stum.

Martyr in
carcerem
reducitur.

Miracula.

Glycerius vero quidam, homo rusticus, cum araret, bos, quem vnum habebat, cecidit & mortuus est. Ille cum ad carcerem venisset, ad pedes sancti Georgij se abiecit, dicens: Domine, bouem vnum vtilem habebam, quo terram colebam, & ita nutrebar: nunc autem ille cum sub aratro ceciderit, mortuus est. Precor igitur te, ut Deum ores, & bos meus viuus restituatur: futurū enim scio, ut Deus tuus te audiat. Sanctus autem martyr Georgius respondit: Si credis in Deum meum, bos tuus viuus exurget. Credo, inquit Glycerius, non esse alium Deum, nisi eum solum, qui Christianorum est. Tum Georgius: Vade, inquit, nam bouem viuentem inuenies. His verbis ille credens, abiit: cumque bouem viuū inuenisset, rediit clamans: Magnus est Deus Christianorum. Illum autem hæc dicentem carnifices & milites comprehensum, ad Imperatorem duxerunt. Quare Imperator turbatus, neque appellationē ipsius audire passus, eum iussit minu-

Glycerius
dura pari-
tor pro fide.

minutatim secari. At ille, cum in Christi confessione cruciaretur, clamavit: Deus v-
rax, qui omnia effecisti, ne me reprobes vas inutile, quoniam credidi tibi, Patri, & Filio,
& Spiritui sancto. Memento autem, quoniam sine sancto baptismo tuo sum. Volebam
quidem baptismo lauari, sed id antea facere non potui. Verum si volueris tu, Domi-
ne, saluus fiam. Precor igitur te, Domine, ut sanguis meus pro baptismo mihi repu-
teretur, quoniam Deus es, qui corda hominum & propositum cognoscis, & animum in-
quiris. Venit autem vox ex alto, hac dicens: Veni, Glyceri, latus ad me: perfectus enim
eris apud me. Itaque Glycerius martyrio consummatus est.

Delatum autem fuit Imperatori Diocletiano, multos esse, qui venirent in carcerem,
& a sancto Georgio docerentur, quos omnes ille ad se traheret, plurimos agrotos cu-
rando. Tunc iussit Imperator sanctum Georgium ad se duci. Magnentius vero dixit
Imperatori, Christianorum genus morte non domari, cum valde sit contentiosum. Ita-
que virum istum, inquit, comitate potius & blanditijs aggredere, si vis ei persuadere,
ut dijs immolet. Sanctus autem Georgius, cum ad Imperatorem veniret, psalmum
hunc canebat: Deus in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me so-
cipe. Ductus igitur ad Imperatorem, praestitit illi fuit. Tunc Imperator hortari eum in-
cepit: Per solem illum & deos omnes, si me audieris, Georgi, & dijs nostris immolave-
ris, facultates multas tibi largiar, & in palatio apud me secundas habebis. Indulgeo
enim tibi, & malo te mihi obtemperantem vivere, quam repugnantem mori. Be-
ne, inquit sanctus martyr, nunc loqueris. Vtinam & antea iisdem verbis usus fuisset.
Nunc autem post tot cruciatus vbi nam iniuriam, qua me affecisti, compensatam
inueniam? Cui Imperator: Condona mihi, o Georgi, tanquam parenti crimen
istud, & dijs immola, ac mecum in palatio vine. Tunc sanctus Georgius: Quoniam,
inquit, omnino reipsum mihi purgasti, hac in re tibi ego inferuiam. Vbi nam sunt di-
tui? Eamus ad illos.

Hoc Georgij dicto Imperator exhilaratus, iussit omnem Senatam & exercitum vna
cum populo ad templum conuenire, praeconesque omnes per totam urbem clamare,
Georgium illum Galilaeorum mysterijs eruditum, ad magnum Apollinem adire. Hac
re audita, Graeci omnes epulantes clamabant: Apollo vicit: Imperator Diocletiano,
in aeternum regnes: magni sunt Imperatoris dii. Cum vero in templum omnes intro-
iissent, & silentium factum fuisset, stans sanctus Dei homo Georgius, & in statu Apol-
linis intuens, ait: Tunc Deus es? Num ab hominibus te coli oportet? Hae cum dixisset,
spiritus ille impurus, qui prope statuam illam permanebat, clamavit: Non sum ego De-
us, neque qui mecum sunt: sed vnus est Deus verus, qui fecit omnia, & eius filius Chri-
stus, per quem fecit omnia. Nos angeli ipsius eramus, cumque ab eo defecerimus, de-
mones nominamur, a quibus & homines ipsi decipiuntur. Cui Georgius: Si dii vos non
estis, quare homines ipsos decipitis? Quomodo autem & nunc audetis hic manere,
cum ego Dei seruus hic stem, super quem innocens fuit, & nunc inuocatur Christus
verus Deus? Statim autem tumultus magnus factus est, & clamores, tanquam lamen- -
tantium demonum, omniaque templa & idola vna ceciderunt, & cõminura sunt, cum
sanctus ille vir vna cum verbis, quae supra retulimus, Crucis quoque signum fecisset.

Id cum Graecorum sacerdotes vidissent, aduersus sanctum Georgium irruerunt.
Quo detento, clamauerunt: Tolle hunc, Imperator, tolle hunc veneficum, qui magicis
arribus omnes decepit, & deos ipsos euerit. Imperator autem tum demonum fallaci-
cia, tum plurimo illo sacerdotum clamore in iram concitatus, dixit sancto Georgio:
Homo pessime, atque omni errore & veneficio referte, nonne mecum conuenisti, te
Apollini sacra facturum? Cui martyr Christi Georgius: Insipiens, inquit, & impudens
Imperator, ego meum sacrificium Christo meo vero Deo obtuli: propterea omnes dii
vestri euersti sunt. Scito igitur saltem nunc, eos neque sibi opitulari posse: idola enim
sunt sensu carentia, & demones, qui stolidos homines decipiunt, sed a Christi seruis euer-
tuntur.

Tunc Imperatrix Alexandra, cum hac audiuisset, ad Imperatorem accurrit, & co-
ram ipso clamans, hac dicebat: Tu, Deus Georgij inuidi militis tui, propitius esto
mihi scelestae mulieri, neque recorderis, Domine, eorum, quae per inscitiam commi-
si: sed respice hanc meam extremam mutationem, & da mihi, ut partem habeam cum
Christianis, & cum seruo tuo Georgio. Hae cum illa summis clamoribus & lachry-
mis diceret, multitudo magna in Dominum Iesum credidit, praesertim propter mi-
raculum illud idolorum, quae comminuta sunt. Iratus igitur Imperator, aduersus Ale-
xan-

Psal. 69.

Blanditijs
vult marty-
rem enervum
re tyrannus.

Irridetur ab
illo.

Demon sua
prodit im-
becillitate.

Nota vittu-
tem signi
Crucis.

Imperatri-
cis mira cõ-
stantia.

andram & Georgium sententiam tulit, & sancto illi martyri dixit: En pessime Geor-
gi, etiam Imperatricem a te deceptam, morti subiecisti. Vade igitur & tu vna cum illa,
& dignam tuis in deos blasphemijs poenam sustine. Legit autem sententiam, quae sic
habebat: Georgium Galilaeorum discipulum, qui decretum nostri imperij violauit, ne-
que deos ipsos coluit, quinetiam Imperatricem ipsam corripit, iubemus gladio per-
cuti, eiusque & Alexandrae ab eo deceptae capita truncari. Statim igitur eos compræ-
hensos, extra urbem milites duxerunt.

Cum autem Alexandra prompto animo ad brauium sibi exoptatissimum vna cum
martyre illo adiret, & animo ac mente Deum precaretur, ut laborum motus & oculi
ad caelum erecti significabant, assedit in quodam loco, & animam suam Domino in pa-
ce reddidit. Cum vero sanctum Georgium ad martyrij locum milites duxissent, ad ipsos
conuersus: Expectate, inquit, paulisper, fratres, ut Deum precer. Quod cum illi con-
cessissent, in caelum oculos & manus erexit, ac, gemitu emissio, dixit: Deus meus, qui
es ante secula, ad quem ego a iuuentute mea confugi, tu, qui bona & vera es Christia-
norum expectatio, & certa seruorum tuorum promissio, ac perennis thesaurus, qui an-
tequam a te aliquid petatur, dona praebes his, qui te diligunt, exaudi me, Domine. Tu,
qui dedisti mihi martyrij confessionem, & ad finem usque patientiam, tu, inquam, & nunc
accipe animam meam, eamque ab aereis & inimicis spiritibus libera, ac me vna cum
ijs, qui tibi grati fuerunt, collocare digneris. Dimitte & gentibus quaecunque contra me
fecerunt, & contra seruos tuos, qui inuocant sanctum nomen tuum. Illumina ipsos, ut
veritatem tuam agnoscant, quoniam omnes vis saluos fieri. Emitte auxilium inuocan-
tibus nomen tuum, Christe. Da ipsis timorem tuum, & charitatis in sanctos tuos desi-
derium, ut eorum memoriam retinentes, ipsorum etiam fidem imitentur, ut digni effi-
ciantur vna cum ipsis vita caelesti & regno sempiterno: quoniam tuum est regnum &
gloria, Patris, & Filij, & Spiritus sancti in secula, Amen.

Has preces cum sanctus Christi martyr Georgius compleuisset, genua ipsa inclina-
uit, & collum suum extendit: & a carnifice percussus, dormiuit in Domino vigesimo-
tertio mensis Aprilis, diei, qui pasceue dicitur, hora septima. Ego vero sancti Georgij
seruus, nomine Paschrates, secutus dominum meum, omnia haec vera in commentarios
collegi. Beatus certe est, qui in Christum verum Deum nostrum & Saluatorem credi-
derit: Cui gloria est & imperium in secula seculorum, Amen.

ENCOMIUM IN SANCTVM MARTYREM CHRISTI GEORGIVM, QVOD HABITVM FVIT in die, quo eius martyrium celebratur: ex Simeone Metaphrasie.

Emper quidem splendida, & omnium ore laudata sunt san-
ctorum martyrum monumenta, cum primis vero laudabile
& gloriosum est, quod hodierno die celebratur. Praesens
enim memoria martyris non solum eorum, quae Dominus
passus est, imitationem continet athletico certamine de-
corata, & verni temporis splendore (hoc enim tempore
eius dies festus agitur) pulchrior facta, verum etiam hilari-
tatem, quae ex sublimioribus Domini Iesu Christi diebus fe-
stis proficiscitur, abunde participat. Hic enim inter hos dies,
tanquam inter duos soles, proprio motu se vertentes, velut
luna quaedam interiectus, vtriusque splendoribus illustratur,
& radijs Christum imitantibus orbem terrarum illustrat. Ante illum quidem effulsit, &
cum lucidissima splendentis aurorae hora exortus est, vel statim consequentem, qui con-
tinuam potius eam horam habuit dies ille festus a toto mundo celebratus, omniumque
splendidissimus ac praecipuus, Saluatoris, inquam, Christi veri Dei & nostri Domini, &
martyrum principis, Crucem passi ac resurgentis, qui propter nos homo factus est, &
propter nostram salutem martyrium sustinuit sub Pontio Pilato, ut est in sacris literis: surgentis,
quique ijs, quae ipse passus est, victoriam contra mortem nobis largitus fuit. Idem
quoque beati martyris Georgij dies festus merito consequentem habet eiusdem
Christi ad caelos assumptionem, quo die humanam nostram naturam in seipso vna
cum

Imperatrix
abit & vira.

Orat mar-
tyr pro ho-
stibus suis.

Capite ce-
ditur.

Dies festus
S. Georgij.

Toto mudo
celebratus
dies festus
& Christi re-
surgentis.

cum Patre collocavit. Quæ res non casu evenit, sed horum dierum concursu veræ charitatis æconomiam, & manifestam rerum diuinarum cognitionem significavit, ita Christo ipso, cuius causa martyrium susceptum fuit, summam in eum, qui illud suscepit, charitatem suam nobis ostendente, ut nō solum his, quæ passus est, eius similitudinem exprimeret, sed in ipso etiam die, quo passus est, se similem ostenderet.

Hæc eadem celebritas & alias omnes, quæ martyribus in toto anno dicata sunt, antecedit, cum sola hæc post sanctam Christi resurrectionem verno tempore ac splendore præsideat. Quoniam enim hæc athletica panegyris ac celebritas his finibus circumferibitur, operæ precium est deinceps & eiusdem decus per partem explicare. Celebritatis autem decus est tum salutaris oratio, tum diuinū aliquod opus. Græcis quidem & Barbaris, omnibusque alijs, in quibus idolorum error dominabatur, diei festi honestas & iucunditas erat, omni turpitudine & intemperantia demones colere. Nobis vero, quibus Crucis trophæum contra mortem datum est, diuersum proponitur, hoc est, omnibus certaminibus illos ipsos demones expugnare ac redarguere. Quamobrem voluptatum dissolutio, ut turpissima res, nobis inuisa est: labor autem, qui pro virtute, & mors, quæ pro pietate suscipitur, ut suauissima quædam res, à viris fidelibus præter cetera exoptatur. His rebus factum est, ut idolorum error deletus sit, & martyrum multitudines effulserint, atque terrestria loca celum sint effecta, sanctis viris, velut stellis quibusdam, exornata. Nam huiusmodi quotidianæ celebritates terrarum orbem continent, martyrum trophæa eorumque reliquias honorantem, & certamina illa, quæ martyres obierunt, pleno cœtu celebrantem, certamina, inquam, illa, quæ communis hostis malitiosè intulit, Dei cultum, & nomen illud, quod alijs commune non est, per idola ipsa sibi vendicare contendens. At Deus omnium, & Saluator, & stadij princeps, pro sua in homines charitate concessit, humanam naturam aduersus illum victicem euadere, ut, à quibus studebat, tanquam deus, adorari, ab iisdem, ut mortuus & pedibus conculcatus, irrideretur.

Quoniam igitur idolorum infania & caligo eo tempore per omnem terrarum orbem effusa, propemodum & eas partes, quæ non habitantur, repleuerat, omnibus ferè ad impietatem spontè se conferentibus, & eum, qui verè Deus est, summæ obliuioni tradentibus, tenebris & longæ noctis compedibus irretitis hominibus illis, qui demonum culturam plurimi faciebant, & vanis spectris, tanquam miraculis quibusdam, perterrefactis, in dies superstitiosiores efficiebatur impietatis duces & amatores studiosissimi, Diocletianus, inquam, & Magnentius: eorumque per omnem urbem satellites, instar suum, ad impietatem irruentes, studiosè in pessimis rebus versabantur, & non erat respectus morti eorum: ambulantes enim ambulabant in lumine ignis sui, neque firmamentum erat in plaga eorum, cum Dens ipse diuturna patientia illos prosequeretur, ut qui iussi essent, manifesti fierent: nè hominum natura imperfecta penitus perderetur, frumento vnà cum zizanij exciso.

Tunc, velut stella quædam in die apparens, latum pietatis fulgorem emittens, illustris hic & omnium voce decantatus Georgius apparuit, qui & nomine & re fructuosus extitit: Georgius, inquam, qui & nomine ipso diuinum factum, & facto gratiam nomini congruentem in seipso ostendit: qui Issachar imitatus est, & diuinæ agriculturæ bonitatem amore prosecutus fuit: qui laboriosam culturam amauit, & ut scriptum legitur, ipse ab altissimo Deo agricultura effectus est: qui, ut bonus agricola, à teneris vnguiculis laborauit, & fructum centuplo copiosorem suo tempore Domino reddidit: qui aratro virtutis suauè pietatis sulcum recta via duxit, ob idque apertus regno celorum probatus est: qui cum lachrymis sementem iecit, & cum exultatione messem collegit: qui cum luctu semina ipsa sparsit, & gaudens manipulos reportauit: qui fuit terra benè culta, quæ sæpè in se venientem spiritus sancti pluuiam ebibit, & salutarè herbam his peperit, qui eam decerpunt cum fide.

Hic fuit campus ille odoratissimus, in quo pietatis flores abundè floruerunt, ex quibus faui mellis spontè producantur, quorum, dulcedo curatio quædam est animæ. Hic fuit arbor illa fecundissima, iuxta fluuios Spiritus sancti fata, & perpetuò florens, semperque maturos virtutis fructus ferens ad illorum animos excolendos, qui talium fructuum cum fide participes sunt. Hic fuit feracissimus verè illius vitis palmes, cuius agricola est Pater celestis, qui spiritualem incunditatem per ipsum nobis excolit ad nostros affectus curandos, & animam, & corpus renouandum. Idem fuit & diuinarum aquarum fons, ex quo animæ steriles irrigatæ & exultat, fidem, spem, charitatem, virtutum

trinitatem, diuinæ Trinitati amabilem, produxit. Hic fuit diuinarum cogitationum cultor, & ipsius Dei ager, in quo pietatis gratia exculta fuit, & miraculorum copia, quæ omnibus vsui sit, excolitur. Solet enim appellatio ipsa Dei gratiam, & hominum virtutem indicare. Id quod in Abraham, in Sara, Isaac, Iacob, Moise, & in alijs multis factum didicimus. Talis fuit & nomine, & re Georgius.

Hic ut rosa quædam in medijs spinis tunc exortus, & tanquam lilium ex foetida herba suauem pietatis odorem emittens, in medio idololatriæ cœno extitit: ut cupressus in ea regione, in qua rubi sunt: tanquam oliua fructifera in solitudine, & ut palma dulces reddens fructus olim amarus: ut luna plenum lumen emittens in nocte valde tristi: denique ut fax quædam in obscura caligine, & ut matutina stella in medijs nubibus ac tenebris, ijs, qui errabant in pelago impietatis, lucem præferens, utque sol in densa aliqua caligine latum splendorem emittens. Quod si, vndenam bonam generis sui originem sortitus ille fuerit, scire cupis, res ipsæ, tanquam voce missa, testantur, Dei filium hunc esse, & Hierosolymæ illius ciuem, quæ superna ac libera est. Quorquor enim acceperunt eum, (ut ait ille, qui fuit & Christi discipulus, & virgo) dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius: cuiusmodi fuit Georgius, qui generis sui nobilitatem factis comprobauit.

Quoniam verò & terrenam eius nobilitatem scire cupis, patria ipsius fuit Cappadocia regio, alitrix verò Palæstina, Christianus inde vsque à proauis, ætate iuuenis, sapiens, canus, corde rectus, & vtrique re aduersus impietatem exultans. Qui in armorum certaminibus benè ab ipsa pueritia excelluerat, ac fortitudinem bellis gerendis conuenientem ita exercuerat, ut militaris ordinis Tribunatus eius fidei commissus fuerit. Cumque illud munus administrare ipsi opus fuisset, ac multis in rebus sæpè viriliter se gessisset, multamque rei bellicæ scientiam sibi comparasset, & maiorem gradum appetere, maiorem nimirum affectus fuit. Nam cum eas opes, quæ à patribus ad eum perueniant, accepisset, ad eum, qui tunc erat, Imperatorem cucurrit: idemque ferè illi inuenit, quod Sauli olim euenerat. Ille enim cum asinas inquireret, regnum terrestris: hic mundani honoris gradum exquirens, regnum celorum sortitus est: quodque præter opinionem accepit, maius eo fuit, cuius causa illuc venerat.

Cum enim illuc venisset, & Deum ipsum contemni, demones verò coli vidisset, non multum eam rem homo ille pietatis studio flagrantissimus: sed cum cogitaret illud David dictum: Vidi præuaricantes, & tabescebam: item illud: Tabescere me fecit zelus tuus, quoniam obliui sunt verba tua inimici mei: recordatus etiam id, quod Dominus ait: Quicumque confessus fuerit me coram hominibus, confitebor & ego cum coram Patre meo, qui in cælis est: diuino zelo inflammatus, suamque cogitationem, tanquam telum quoddam, exacuens, festinauit diuinam promissam præripere, ac Deum ipsum per suam in eum confessionem, vicissim sui confessorum acquirere.

At nè illi per angustam portam introire aggredienti terrenarum facultatum cumulus impedimento foret, sed martyrium ipsum validius ac nobilius illis sibi parare posset, necessariò faciendum iudicauit, ut diuino præcepto ritè vteretur: quod præceptum Dominus ille, qui eiusmodi certaminibus præsidet, dedit adolescenti, qui dines erat, cum sic ait: Si vis perfectus esse, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælis: & veni, & sequere me. Id quidem prior ille adolescens animo non promisit, sed segni accepit: at posterior hic iuuenis libenter executus est: nam pecuniarum onus deposuit, & in manus pauperum pecunijs traditis, preciosam regni celestis maritiam emit, thesaurumque illum, qui sic in eo regno conditus est, ut rapi non possit, sibi comparauit.

Cum igitur ex ea re suum animum perfectè confirmasset, eumque diuino amoris afflisset, auaritiæ, quæ animorum corruptela est, impulsorem diabolum euerit, & primam hanc coronam aduersus illum arripuit, eamque ad sublimioris victoriæ adiumentum ac signum mente & animo comprehendit: ipsorum denique pauperum precibus se ipsum communiuit, & ex ijs ipsius victoriæ spem bonam certa fide collegit. Ità fidèti animo, tanquam leo, cum suam crucem sustulisset, ad bellum contra impietatem gerendum prosiliit. Benè enim nôrat sapiens ille vir, eleemosynis & multa fide peccata expurgari, quæ sunt victoriæ impedimenta. Eleemosyna enim à morte præter cetera liberat. Super scutum potentis, & super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit: inquit filius Sirac. Hac igitur re prius communitus, & atletico more, ac fidentissimo animo ad pugnam egressus, non aliqua corporea, sed illa spiritus sancti armatura se induit,

Hhhh

induit,

In Parafecit
ue passus S.
Georgius.

Periculis
eorum.

Orbis ter-
rarum mar-
tyrum tro-
phæa & re-
liquias ho-
norat.

Diocletiani
& Magneti
superstitio.

Gen. 49.

Eccli. 7.

Iohan. 15.

Patria S.
Georgij.

1. Reg. 9.

Psal. 118.
Ibidem.

Matth. 10.

Matth. 19.

Nudar se
facultatib.
fuit.

Matth. 13.

Pauperum
se precibus
munit.

Tob. 12.

Eccli. 29.

induit, quam Paulus Apostolus docuit. Lumbos enim in veritate præcinxit, & iustitiam thorace se induit, pedesque calceavit in præparatione Euangelij pacis, assumitque galileam salutis, in omnibus suscipiens scutum fidei, quod extinguit omnia tela ignita diaboli, & gladium spiritus, quod est verbum Dei.

Hæc igitur armatura, quæ corporeis oculis non cernitur, sed spiritu & mēte comprehenditur, seipsum cōmuniuit, quoniam nō aduersus carnem & sanguinem bellum suscepit, sed aduersus principatus & potestates, aduersus rectorem mundi tenebrarum, contra spirituales res spiritali more armatus, ac ferē Apostolicum illud eulogium clara voce pronuncians: Arma nostra non sunt carnalia, sed potentia Deo ad euersionē nationum. Statim igitur cum ē calo adiutorem sibi euocasset illum ipsum, cuius causa certamen proponebatur, cumque animos in sua natura infensos concitasset, & Eliæ prophetæ zelum suscepisset, iustaque ira vltus fuisset, per arma iustitiæ dextra & sinistra iniustitiam adortus, inuenit quodam in loco Imperatores illos nomine imperantes, re autem vera impietati deditos: quippe qui imperio ipso aduersus eum, qui illis imperium largitus fuerat, abutebantur. Vidit & infinita tormentorum genera, non aduersus illos proposita, qui aliquid iniuste fecerant: sed contra eos, qui pietatem seruabāt, varijs tribubus, gentibus & linguis circa eos Imperatores armatis consistentibus.

Cum verò & illos Georgius audiisset nefaria quædam pronunciantes, ac futurum minantes, ut si quis Christum nominaret, ijs tormentis sine misericordia aliqua cōsumptus moriatur, diuino spiritu feruescens, Machabæorum exemplo, renes præcinxit, & furorem iudicio adhibito exercuit, & velut leo fremēs, validum & torum adspēctum præ se ferens, & minas ipsas non curans, in mediū aduolauit, clara voce se Christianum esse pronuncians, & manifestē, quanta esset pietatis nobilitas, ostendens. O animum verē diuinum, & Dei charitate comprehensum, totumque ipsi Deo inhiantem. O beatam vocem, quam edidit Christi nomen ferens Georgius, qui & a Deo ipso accepit pietatis semina, eaque multo post tempore benē in suo animo exulta, opportunē ipsi Deo perfecta reddidit. Eam, inquam, vocem cum aer ipse accepisset, sanctitatis cuiusdam particeps factus est, angeli verò ē calo inronuerunt, archangeli acclamauerunt, omnesque cælorum virtutes mirum in modum exultarunt: sed & omnium Domini & Deus iustum & consentaneum esse censuit, ut illius animi studio atque alacritati auxilium afferret, & incorruptam victoriæ coronam ei pararet. Impiorum autem caterva obstupuit, eorumque imperator diabolus, audita voce illa, letalem plagam accepit. Et ille quidem generosus Christi athleta pergebat clara voce Christum Deum confiteri: eos verò, qui ab ipsis colebantur, demones esse, eosque errare ac delirare affirmabat, qui fallacijs & calumnijs vtuntur, ut eos probent deos esse, qui non sunt: demonstrabatque turpia quædam esse, non deos aut diuinas res, quas loquerentur. Illis blasphemias proferentibus ora obstruens, admonēbat homines illos, ut ab errore, in quo erant, tandem resipiscerent, & vnum ac solum verumque Deum cognoscerent. Postremò illud diuinarum literarum eulogium crebrò repetebat: Qui non fecerunt cælum & terram, pereant.

At illi omni fraudum genere vtentes, omnibus modis athletam tentabant, nihil non dicentes, nihilque non facientes: ac modò sermones blandos, & oleo ipso leniores proferentes, modò nudis atque apertis minarum iaculis eum ferientes. Interdum autem simulabant, se illius prudentiam, & generis splendorem, atque in bellis gerendis fortitudinem admirari, & ipsius iuuentutem misericordia prosequi. Itaque illi adhortabantur, nē immaturam mortem suauis huius vitæ temerē præferre vellent: simul etiam honorum & pecuniarum munera non vulgaria illi proponebāt. Postea tormentorum genera, & plurimas mortis vias minabantur, mortemque non breuem, sed longam & tristem eum passurum, si eorum monitis acquiescere nolisset. At firmus ille & fortis Christi miles, qui Deo ipsi magis, quam hominibus parere, & obedientia illa, que Deo præstatur, nihil valentius esse didicerat, nullo pacto mutatus, aut illorum munis succumbens, sed subdolas eorum adulationes redarguens, responsorum austeritate eas a se repellebat: fraudulentæ verò promissæ, ut vilis quædam, pro nihilo faciens respuebat: impiaque consilia, tanquam pestifera quædam venena, propulsabat: & minas ipsas, animi, qui omnia perpeti paratus erat, alacritate irridebat: eosque vrgens admonēbat, nē, quod facturi essent, diutius morarentur, sed statim periculum facerent, ac certiores fierent, an verē irā esset paratus, ut aiebat: illud denique clara voce dicebat: Meus amor crucifixus est.

1. Mac. 1.
Eximia eius
virtus & fortitudo.

Jerem. 10.

Blasphemijs & terroribus
oppugnat
sanctus martyr.

Vox S. Ignacij in Epist. ad Rom.

Vndique igitur (ut summam dicam) inexpugnabilis erat vir ille, neque ab inimicis aliqua ex parte capi poterat. Quis me, inquiebat, separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Certus enim sum, quod neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque potestates, neque virtutes, neque præsentia, neque futura, neque creatura aliqua alia poterit me separare à charitate Christi: nam mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Atqui non sermone tantum cum aduersarijs congregiebat, sed re etiam ipsa prudenter & efficaciter se aduersus illos instruebat, tanquam fortis aliquis bellator, robur & fortitudinem suam non solum in feriendis aduersarijs exercens, sed in ijs etiam plagis, quæ ab ipsis illata sunt, fortiter perferendis, corpore & spiritu se validum præbens, illo tormenta patiens, hoc autem eos vicissim feriens. Illi enim eius corpus flagellis verberabant: hic verbera ipsa patienti & generoso animo irā superabat, ut ipsi magis cruciarentur, cum non possent id assequi, quod volebant, quam ipse, qui flagellis verberabatur.

Nimirum illi sanctum Georgium veste quodam verberari iusserunt. Cumque vestis ipse, instar plumbi, rerufus fuisset ad eorum propositum inane redarguendum, spe decepti, ad alia tormenta conuersi sunt, & tormentis grauioribus eum subijcere conabantur, lapide quodam ingentis magnitudinis, cum ille in carcere seruaretur, per totam noctem supra ventrem imposito, præterquam quod eius pedes lignea compede adstricti erant, alijs quamplurimis & grauioribus tormentis adhibitis. Quibus cum athleta ille nimium laborasset, & ferē defecisset, postremò vehementissimum quoddam tormentum intulerunt. In rotam enim eum efferentes, generosi hominis constantiam se fracturos arbitrabantur. Circa quam rotam cum, instar scorpionis alienius, ille magna mentis vir lumbos deflexos teneret, & protenderetur, & opposita reuolutione eius spiritus coarctaretur, omnia ipsius membra & artus ē suo loco dimoti sunt, carnesque confractæ ac languidæ effecte: simulque acutis accommodatorum instrumentorum cuspidibus in multas partes ipsius corpus dissectum, multo sanguine fluente tormenta illa cruentauit.

Itaque ab hominibus illis cæcis, irā ut erat, derelictus fuit tanquam mortuus, multisque hymnis ob eam rem deos ac demones illos suos ipsi celebrarunt. Sed ipse etiam magis erubuerunt, cum sanum eum vidissent, quem ut mortuum dereliquerant. Cum enim Christus ipse omnium vita, verus Deus ac Saluator, simul & à vulneribus, & à tormentis eum liberasset, custodesque ipsos perterrefactos illinc abegisset: iterum victor ille validiora certamina subire cupiens, concitato gradu ad impios illos homines prodire ac sterit, tam verbis, quam factis inuictam Christi potentiam ostendens. Erat enim reuera visu admirabile spectaculum illud, formidolosum atque horribile, quod pariter & fideles homines confirmabat, & infidelibus ora obstruebat. Illi autem re inopinata percussi, & perscrutando certiores facti, non inane, aut fallum aliquid, sed verum esse, quod viderant, pro eo, quod resipiscere debebant, deteriora quædam tormenta & magis violenta, generoso illi viro intulerunt. Materia enim eum obruerunt, quæ asbestos dicitur, hoc est, quæ non extinguitur: sed tunc certē fuit extincta. Quæ res, cum contra opinionem hominum acciderit, multis videtur incredibilis, querentibus, quoniam pacto corpusculum, quod natura tale est, ut facile corrumpi possit, vehementi, & ad comburendum idoneo materiæ illius feruori vel paulum resistere potuerit: (quod tamē ita restitit, ut etiam crines ipsi ab igne læsi non fuerint, sed omnino intacti permanserint) vel quomodo animal illud, quod ex renui aëre spiritum ducendo, naturalem vitam continet, ea materia, quæ ad obstruendum aliquid idonea est, obrutum, & respiratione priuatum, vita etiam ipsa priuatum non fuerit.

At si quis talibus ad contradicendum rationibus vltus fuerit, dicat is, quomodo Ionas in ventre ceti tribus diebus vixit, eumque intactum fera illa euomit: quomodo tres & Hieremias in cœni lacum demersus, intactus illinc eductus fuit: item quomodo tres illi pueri in fornacis flamma tenuem aërem respirabant, & combustis vinculis, eorum capillus combustus non est, neque ignis odor in illis vltus remansit. Qui hæc, & alia admirabilia facta & prodigia, quæ singulis ætatibus immensæ gloriæ Dominus Deus servorum suorum causa effecit, benē considerauerit, facilius adducetur, ut hoc etiam nobiscum vnā confiteatur, & credens dicat: Verē mirabilis est Deus in sanctis suis. Vnde in psalmo dictum fuit) mutatio est dexteræ excelsi.

Rom. 8.

Ceditur flagellis.

Multis affligitur modis.

Immane supplicium.

A Christo testificatur.

Magnus Dei miraculum.

Ionas 2.
Jerem. 38.
Dan. 3.

Psal. 67.
Psal. 76.

Sed deficiet me tempus, & multo magis oratio ipsa propter sermonum inopiam, quæ in me est, si velim singularem & per partem scribere omnium tormentorum, quæ publicæ & in carceribus aduersus Christi militem illata sunt, figuram & speciem, & dolorum intolerabilem magnitudinem, quæ orationem omnem exuperat, eorumque, qui illum cruciabant, scuritiam atque immanitatem, ipsius denique athletæ in omnibus tormentis perferendis tolerantiam & constantem animum, qui per singulos cruciatus, quantum in eo fuit, illud præstitit, quod est apud Paulum: Tanquam morientes sumus, & ecce viuimus. Quid dicam preces illas, quas per totam noctem & diem, subeundo certamina, ad Deum fundebat, partim ei supplicans, qui salutem afferre potest, partim gratias agens, quod illi opem tulerat? Ad hæc & eorum, qui dii habebantur, repentiam per Crucis signum euerfionem, ipsorumque demonum lamentabilem * confessionem, quippe qui manifestè confessi sunt, se deos non esse, ut eos puderet, qui temerè illos adorabant? Quid propositas interea quæstiones, atque oppositiones, quæ multam in se continent tragediam? Quid mores, & eorum, quæ ab utraque parte dicebantur, sententiam, velut in tabula, exponam? Quid diuinas visiones & colloquutiones nocte & die, ad eius patientiam remunerandam, sancto martyri à Deo concessas? Quid auxilia, consolationes & curationes, ex quibus recreationem percipiens, præteritorum laborum libenter obliuisceretur, & ijs, quæ denuò in illum inferebantur, forti & constanti animo resistebat, quasi & corpus ipsum vnà cum animo adamantinum haberet?

Sed si quis cupit omnia Georgij beatissimi viri facta cognoscere, historiam de ipsius martyrio conscriptam legat, & ex illa ediscat certaminum magnitudinem, & illius optimi bellatoris altum animum, & iustissimam victoriam, diuinorumque præmiorum dignam mercedem. Ex eadem historia manifestè cognoscere poterit, & admiratione affici, quomodo ij, qui summa impietatis voragine obscurati erant, dolos adhibentes, & amara duleioribus verbis commiscientes, beatum martyrem adorti sunt. Ille verò simplici veritatis sermone, graues & subdolas verborum machinas facillè dissoluens, ac demoliebatur, eorumque insidias & occultos laqueos, solidæ & altæ mentis suæ alis transuolabat. Dein tormenta illa varia & difficilia patientiæ suæ robore fortiter superans, cursum confecit per clauos crepidis affixos propositum. Idem securi percussus est, corporis morte animæ ipsius mortem extinguens. Demum sanguine suo victoriam adeptus fuit, & victoriæ corona cinctus, victorica carmina hilari animo ei cecinit, qui victoriæ author fuerat. Hymnus autem talis erat: Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.

Ad hæc qui studiosè ac diligenter eius historiam leget, discet quemadmodum non sibi soli martyr ille, verum & plurimis alijs suo labore salutem conciliavit. De his loquor, quibus persuasit, ut & ipsi parem cursum transigerent, proprium sanguinem Deo libantes. Anatolio enim & Protoleoni, ut hoc facerent, persuasit, duobus illis militibus Georgij fortitudinem æmulari sunt. Necnon & Glycerium, ex bouis illius rediitui prodigio celebrem, nouimus à stulta idolorum superstitione liberatum. Quos omnes ex ipsius (ut ita dicam) draconis faucibus extractos, sacrificia perfecta, & proprio Domino accepta obrulit. Quid quodd & miracula maxima & ingentia partim ijs, qui fideliter ea petebant, abundè per illius operam Deus largitus est: partim ab aduersarijs non fideliter petita, re ipsa per martyris preces ita ipse perfecit, ut & mortuū hominem è tumulo excitauerit, ad eorum, qui illud petierant, amentiam redarguendam, & veritatis cognitionem manifestius aperiendam? Quam assecuti fuissent, qui eam rem postularant, si æquiores oculos habere voluissent. Illi enim ipsi partim miraculorum euentis fidem non adhibentes, partim spectra quædam & inania visa illa esse credentes, rursus in eundem errorem reuoluti sunt. Cum enim ipsi omnes tormentorum machinas consumplissent, & martyris patientia victi fuissent, ad eorum signorum, quæ fieri nunquam posse illis videbantur, petitionem, Iudaico more, confugerunt. Postea verò & ex eadem illare conuicti, & in ruborem conuersi sunt. Multis enim miracula illa salutem conciliauerunt, ex illis ipsi Deum agnoscentibus. Cum autem non possent amplius immensis illis, quæ per martyrem facta erant, miraculis repugnare, neque tamen ab ea, in qua erant, superstitione se abduci paterentur, cumque excæcati essent, & obruti corde, auribus atque oculis, (ut est ab Esaia dictum) ad patrios errores necessariò reuoluebantur, & machinis quibusdam veritatem ipsam se euersuros putabant.

for. * confessionem,

Neque dolis, neque blanditijs, neque minis superari potest.

Tandè decollatur.

Psalm. 123.

Multos Christo lucratur.

Miracula eius ingētia

Esa. 6.

Athanasium enim quædam in medium produxerunt, qui in magicis artibus multum existimationis habebat: cuius fama longè magis celebrabatur, quam eorum, qui olim apud Aegyptum aduersus Moslem ipsum se aliquid effecturos opinabantur. Sed non diutius & hoc loco omnis illa magica artis fallacia vim habuit: mendaciū enim ipsum à veritate superatum fuit, & illius magi præsentia vtilior tunc apparuit, quam quo tempore Aegyptij magi Mosi resisterunt. Illi enim cum Dei digitum esse cognoscerent, qui eorum artem euertebat, verbis tantum id confitebantur: at hic fidem ipsam per Georgij opera sibi patefactam amplexatus, gladio percussus, pro veritate mortem sustinuit, utque nomini suo congruentis hæreditatem percepit.

Missos facio singulos, quos Christi miles ad eiusdem certaminis rationem adduxit, cum quibus & Reginam Alexandram eò adduxit, ut Mosi virtutem & ipsa in se ostenderet, cum melius ac præstantius regijs thesauris opprobrium Christi esse duxisset. Quæ prompro animo mortem gladio illatam, quantum ad eius propositum pertinuit, Christi causa suscepit, & cæleste ac sempiternum regnum cum terrestri & caduco permu-

tauit. O insatiabiles diaboli fauces. O inexhaustam Christi Dei gratiam. Vbinam sunt, qui impudenter nugantes aiunt, nostrum hostem diabolum res futuras prænosceret? En ut manuum suarum operibus cōprehensus est, & non cognouit, ex quibus rebus se victorem futurum opinabatur, illis ipsi imprudenter se captum iri. Nam à quibus adorari gestiebat, ab illis eum irrisum fuisse apparet: ac quarens alios interficere, ipse tanquam mortuus factus est: idque cum ipse in eos homines, qui nudi atque inermes erant, reges ipsos, & omnem exercitum, omnemque tormentorum violentiam hostili animo intulisset. Et regum quidem ipsorum, cum multa & magna trophæa quondam statuisset, & postea in imperio esse desuissent, victoriæ sunt extinctæ: at dexter Christi miles Georgius cum semel omnium hostem deuicerit, semper eam victoriam, quam de illo reportauit, recentem habet, omnes simul demonum turmas Crucis telo ab humano coetu expellens, & eos, qui sub illorum manu fuerant, ad libertatem reuocans. Quid victoriæ hac admirabilius? quid his triumphis sublimius? quid his coronis gloriosius?

Hæc fuit sapientis Ducis, se aduersus hostem struentis, ratio ac via. Tam magnum fuit elemosynæ illius, quam, venditis his, quæ possidebat, pauperibus distribuit, munimen atque præsidium. Hæc magni bellatoris victoriæ præmia, hæc nostri triumphantis militis trophæa, talia fuerunt & spolia. Hic in corpore ipso vitam degens, eum, qui corporis expers est, interfecit, illum, cum in corpore suo vexando occupatum haberet, spiritu ingulans: cumque circa suam ipsius prædam illum suspensum teneret, eos, quos in sinu suo ille antea captos derinebat, abripuit. Eius enim imitator erat, qui carnis specie obiecta, hostem diabolum allexit: & dum eius pugnam recusare videbatur, eum decepit, & ita captiuos homines è manu ipsius eripuit. Hæc, inquam, ille faciebat, Christum magistrum totum in se habens, vel (ut verius dicam) totus magistro suo inhians, neque amplius sibi viuens, sed ei, qui pro ipso mortem passus fuit, & resurrexit, & suo exemplo docuit, non eos timendos esse, qui corpus occidunt. Non enim erat amplius suo corpori, sed diuinæ voluntati, obnoxius. Quid dixi, corpori? Neque suæ animæ obnoxius erat. Cum enim Christi esset discipulus, animam etiam ipsam voluntariè abnegauit: & tollens crucem suam, ab omni cura liber, magistro suo adhæsit. Merito igitur præterita tormenta obliuisceretur, & ad ea, quæ ante illum proponebantur, virili animo se intendebat. Itaque non ea, quæ antecesserant, metiebat: sed quæ supererant, requirebat. Defecerunt tormenta, sed non defecerunt coronæ: non enim defecerat promptus martyris animus. Malorum inuentor semper aliquid amplius machinabatur, & Christi athleta Georgius maiores appetens coronas, maiorum certaminum occasiones à machinarore diabolo exigebat. Ità erat utrisque victoriæ certamen, illi quidem, (quanuis æquè superare Georgium non posset) ut secum vnà sanctum virum perderet: huic studium erat, ut non solus seruaretur, sed & omnibus validissimū suū certamen, salutare quoddam exemplum relinqueret. Itaque iustus ille certaminis præfectus Iesus Christus, viro iustè certanti auxilium attulit. Vicit igitur martyr, & perijt, qui perdere alios studebat.

Tunc cælestes mentes, & iustorum hominum chori hymnos cecinerunt, & victricibus certamen illud vocibus atque applausu laudantes, certaminis authorem Deum celebrarunt. At Christus solus omnium Rex, & certaminum spectator ac perfector,

H h h h 3

singu-

Exo. 7. & 8. Magus frustra ei opposuit.

Exod. 8.

Magus credit, & sic martyr.

Dæmones pudent.

S. Georgij de diabolo profligato triumphas.

Promptus eius ad patendum voluntas.

singulari gloria suum athletam coronauit, cum totum illi regnum aperuerit. Vidit hostis diabolus, magisque iratus est, inuidiae stimulis atque aestu effervescent, & (ut ait David) dentibus frendens, & perpetuo contabescens, dolensque, quod voti sui compos fieri non posset. Licebat igitur videre astutissimum draconem, aduersus carnem & sanguinem gloriari solitum, elatumque & se efferentem, ac magnifica illa verba incessanter: Robore meo hoc faciam, & manuum mearum potentia auferam terminos gentium, & orbem totum terrarum comprehendam, velut nidum quempiam, & tantum oua aliqua derelicta tollam: neque est qui resistat, aut contra me aliquid dicat: & ponam sedem meam supra nubes caeli, & ero similis altissimo. Talem, inquam, & tantum hostem licebat videre à iuvene illo vno illusum, & ita despectum atque confusum, ut quid ageret, non haberet. Erat enim admodum tristis, quod tanta res diuino illi viro per eum imprudentem atque inuitum conciliata fuisset. Nam martyr ipse eorum etiam, quos propriis laboribus seruauit, certas & immensas sibi mercedes adiunxit. Et quoniam sapiens ille bellator mercedem, quae retribuenda erat, maxime spectabat, idcirco non destitit hostem irritare & confundere, quoad perfectam de ipso victoriam adeptus est, eoque irretito, corporis sui nauigium ad tranquillum portum appulit. Non dedit somnum oculis, neque palpebris suis dormitationem, neque temporibus suis requiem, donec locum & Dei tabernaculum seipsum effecit. Noli presentis mortis liberatione donari, ut meliorem resurrectionem assequeretur. Non destitit fortiter se gerere, quoad magistrum & sponsum dicentem audiuit: Eugène serue bone & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui.

Aprè in martyrem Georgium cadunt, ut cum Christo sponso coniunctum, ea, quae in Cantico de Christi sponsa Ecclesia scripta sunt, cuius formosi corporis membrum quoddam preciosissimum martyr ipse est: Veni à Libano, sponsa: quoniam non per gratiam tantum, sed & priorum operum suauis odore, sui amator ac sponsum Deum effecit, morte ipsa eundem oblectans, factus perfecta victima, eique in odorem suauitatis accepta. Quod si quis dixerit Libanum dictum fuisse, propter vitulum illum Libanum, & idolorum superstitionem, ex qua sacram illam martyris animam aufugientem, & ad Dominum ipsum confugientem, Deus ipse, ut pater, apertis vlnis occurrens, benignissime his verbis affatus est: Veni à Libano sponsa: quoniam & ita dictum illud quidam interpretati sunt, à vero ipso non aberrauerit. Quamobrem digna quoque est martyris anima, quae ab eodem Domino & hoc audiat: En ut pulchra, propinqua mea, es: tota pulchra, & macula non est in te. Id quod significat & illud: Confitebor ipsum & ego coram angelis, & Patre meo, qui in caelis est. Quid his laudationibus sublimius, quando & iudex ipse eum laudat, qui iudicandus accedit? quando & is, qui exactor futurus est, seipsum & debitorem futurum confitetur, & in suum gaudium ingredi eum hortatur, qui inde usque à patribus suis reus erat? Hoc illud est, quod iureiurando affirmans, per Prophetam dixit: Vivo ego, dicit Dominus, quoniam glorificantes me glorificabo. Ità Dei haeres, & cohaeres Christi Dei, & filij Dei, valde laudatus & decantatus Georgius effectus est: qui cum legitime certauerit, mercedem etiam supra legem recepit. Non enim condignae sunt passionis huius temporis ea gloria, quae reuelanda est, his praetertim, qui sanguine purgati sunt, & Christi sacrificium sunt imitari.

Vtrum igitur celebrabo, & magis magisque admirabor? Eum ne, qui in hac corporea vita se tanta gratia dignum praestitit, ut & Deum ipsum in seipso collocaret, & iure proprium sanguinem pro ipso effunderet: an illum, qui eum ita corroborauit, & tali gratia omne humanum genus dignum effecit? Quis non ultra modum haec admiretur? Quis diuinæ in humanam naturam charitatis exuperantiam non obstupefcat? Nos peccata commisimus, quae venia digna non erant, qui certe eius voluptatis, quam in Paradiso gustauimus, debito tenebamur. At Christus acerbissimorum laborum patientia, omni ex parte hostes illos, qui nos in lucta deiecerant, expugnauit. Omitto enim dicere, quod ea, quae nos passuri eramus, ipse patiēdo, morte sua mortem nostram a quo animo compensauit. Nunc vero è contrario ipse non indignos solum accipit, & in ijs, qui certant, ipse habitat, & certamina ipsa subleuat: sed coronas etiam tribuit, & suprema largitur dona, quae oculis non vidit, nec auris audiuit, neque in cor hominis ascenderunt: in quae & Archangeli ipsi cupiunt prospicere.

Talia sunt ea, quae ijs, qui eius causa labores patiuntur, Deus retribuit: quinetiam cohaeredes suos illos nominat: quodque admirabilius est, mercedem praebet, & id, quod

quod retribuit, non ut gratiam, sed ut debitum exoluit: ut ex Dauide, & vase electionis Paulo probatur. Tanta enim est ipsius Domini in eius seruos bonitas, ut non solum debita non exigat, sed & insuper eos adiuuet, & magnifica dona gratificetur, modò fideliter derelinquam. Certe verax David est, cum dicit: Ego dixi in excessu meo, Omnis homo mendax. Quaecumque enim aliquis ad Dei gloriam celebrandam dixerit, nihil dicit, quod eius laudibus par sit, sed omnino infra earum dignitatem positum erit. Eius enim dignitatis non solum hominum natura, sed neque illa ipsa antiquissimorum, & ad Deum proximè accedentium angelorum conditio capax est. Quamobrem id, quod comprehendere non potest, silentio praeteriens, quantum illud sit, ita significabo: & Deum ipsum ita magis honorabo, quam aliquid de eo dicam, quod ab eius dignitate longissime distet.

Sed dicit aliquis, nos ad martyrem reuocans: Si Christus ipse in martyre illo certante habitabat, nihil mirum, si aduersus tot cruciatus generoso & forti animo ille resistit: hoc enim non Georgij opus fuit, sed habitantis Dei in eo gratia. cum enim Deus vult, naturae conditio superatur. Huic ego respondens: Verè, inquam, o amice, neque dubitanter eius, qui in martyre habitabat, gratia totum effecit: sed quidnam fuit, quod eius habitationem ei conciliauit? Consideres velim primam causam, cur in eo Christus habitauit: deinde ita expendas, quae ab ipsa gratia recte sunt effecta. Causam quidem Dominus ipse per tonitruum filium Iohannem nobis reuelauit, cum sic ait: Si quis diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo meipsum illi: Et, Ad eum veniemus, & apud eum mansionem faciemus. Declarans autem & charitatis effectum: Qui habet, inquit, mandata mea, & seruat illa, ipse est qui diligit me. Quoniam igitur Georgius mandata Dei habuit, ac seruauit, re ipsa Christum dilexit: idcirco & ipse dilectus eum in se habitantem possedit, quem dilexit. Cum verò Christus in illo habitaret, meritò, non gratis tantum, martyrij dono illum honorauit. Quod enim martyrium ipsum merces sit, & bonorum operum remuneratio, Dominum ipsum audi in Evangelio, quod à Marco scriptum est, affirmantem, mercedem multam his retribui, qui in persecutionibus se dignos praestiterint.

Primum igitur Georgij ac praclarum factum, quod & Christi charitatem ei conciliauit, in eo extitit, quoniam antea seipsum dignum preparauit, qui puro vitae suae candore Christum in se susceperet, quauis aetate iuuenili adhuc esset, & militari magistratu ac potestate vteretur: (Id quod non est facile in hominibus reperire) deinde, quod prompto animo certamen appetierit, ac seipsum per eorum, quae possidebat, largitionem ad id paratum ostenderit: quodque adiutorem sapienter eum inuocauerit, quem se subeunda erant, progressus fuit. Haec autem praecara facta, à Georgij proposito ac voluntate proficiscebatur, pura, inquam, illius vita, fides non vacillans, sed certa, promissum ad labores perpetuos animus ac studium, cordis humilitas: quibus rebus nihil sublimius, quaque nisi affuerint, fieri non potest, ut aliquis in Deum charitatem ostendat. Haec cum obtulisset, & in his summam charitatem ostendisset, vicissim & ipse valde à Christo dilectus est, & apertè in se eum suscepit, qui iure illum dilexerat. Quamobrem, nequam certamina subiisset, cum iam paratus esset, certaminibus non fuit perturbatus: sed victor coronatus est, paratum habens sibi adiutorem Iesum Christum. Ipse enim cum naturae nostrae debitum atque infirmitatem bene nossit, quinetiam & nos ipsos ad animi tumorem elationemque proclues esse sciret, neque totum nostrae fidei commissit, ne duorum alterum pateremur, vel infirmitate, ut Petrus Apostolus, cadentes: vel, si ex sententia nobis res succederent, ut Pharisaeus ille superbus, intumecentes: neque rursus totum ipse perfecit, ne omnino nos inutiles essemus, & debitis nostris ad hoc obnoxij remaneremus.

Itaque, ut antea dixi, nostram per haec omnia salutem procurans, secundum mensuram dei, quae inest in singulis, ac pro eorum ratione, à quibus rogatur, dona ipsa tribuit, & quaeritur, inuenitur: & pulsantibus diuinarum miserationum suarum viscera patitur, periclitantibusque adiumentum & subsidium affert. Denique eorum omnium propugnator est, qui pro eo aliquid pati sibi proposuerunt, non sinens nos tentari suadere, ob idque & perfecta patientiae corona donari. Quicumque verò propriae significatione, ob idque & perfecta patientiae corona donari. Quicumque verò propriae significatione, ob idque & perfecta patientiae corona donari. Quicumque verò propriae significatione, ob idque & perfecta patientiae corona donari.

ipsis habentes, superno ac caelesti auxilio destituimur. Itaque merito formidamus & de-
cidimus: neque, tentatione aliqua exoriente, consistere firmo loco possumus. Quam-
obrem necesse est, Dei praeceptum illud assidue a nobis seruari: Vigilate & orate, ne in-
trentis in tentationem. Quod enim dicit, Vigilate & orate: nihil aliud vult, nisi ut pro-
prium imbecillitatem agnoscamus, semperque diuinum auxilium imploremus. Nam
& Petrus Apostolus saepe pro Christo ipso se moriturum pollicebatur: sed quoniam
Christi subsidium non quaesuit, sui spiritus prompto seruire & alacritate confusus, re-
darguta fuit carnis infirmitas, quae spiritus seruiorem superauit. Quamobrem ad illum
spectans Dominus, dicebat: Vigilate & orate, ne intrentis in tentationem: spiritus qui-
dem promptus, caro autem infirma: ob idque meo subsidio vobis opus est.

Ipsium igitur & nos in omnibus Saluatorem ac liberatorem Christum imploramus
per gloriosum hunc semperque celebrem, qui trophaum & pulcherrimam victoriam
verè assecutus est: per martyrem, inquam, Georgium, precamur Deum, ut eius volun-
tas in nobis fiat, sicut & in caelis: ut una & concors nostra cum illo & cum caelestibus
mentibus sit sententia ac voluntas, ut videlicet in nobis cōpleatur diuina illa vox, quam
de nobis Filius ad Patrem misit, cum nos ad seipsum congregaret: Ut sicut ego & tu,
Pater, vnum sumus, & ipsi in nobis vnum sint: ego in ipsis, & tu in me: ut sint perfecti in
vno eodemque sensu, eo scilicet, qui diuinus est: ut ita & ipso in nobis habitante, & in-
tenso amoris vinculo secum vnā colligatos nos tenente, efficere possimus, quod in
Cantico dicitur: Tenui ipsum, & non dimisi eum: ipse verò in nobis illud perficiat,
Non te dimittam: haudquaquam in tentatione nos relinquens, sed liberans nos a ma-
lo, & ab omni studio atque impetu hostis diaboli, corruptioni animae inhians: sicut
tunc diuinum hunc, multis certaminibus exercitatum & sanctum martyrem Georgium
liberauit: ut & nos vnā cum illo choreas ducentes, dicere possimus: Anima nostra, sic-
ut passer, erepta est de laqueo venantium. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus.
Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit celum & terram. Quoniam regnum
& potestas seruandi nos in tempore angustiarum, à nullo alio, nisi ab ipso solo, profici-
scitur Domino nostro Iesu Christo, vero Deo ac Salvatore nostro, per quem, & cum
quo conuenit & iure debetur eiusdem Imperij consorti Patri, & eiusdem essentiae Spiri-
tui sancto vitae auctori, omnis gloria, honor & adoratio, magnitudo ac magnificentia,
nunc & in secula seculorum, Amen.

ACTA QVÆDAM ET MARTYRIVM SANCTO-
RVM FELICIS PRESBYTERI, FORTVNATI ET ACHIL-
lei diaconorum, eruditè conscripta à quodam, qui res non auditas, sed visas
se narrare subindicit. Consentient autem antiquis-
sima Martyrologia.

23. Aprilis.

Felix cum
socijs mit-
titur Valen-
tiam ab Ire-
neo.

Clarent mi-
raculis.

Gitur beatissimus Irenæus, Lugdunensis vrbis episcopus,
consequenti tempore martyr, in quo, dispositione diuina,
instituendae fidei fundamenta mirabili locata firmitate
constabant, Felicem presbyterum tam conuersatione quam
nomine, Fortunatum, in quo consummationis diuitias
adfuturas rei iam vocabulum promittebat, & Achilleum
diaconum, Valentinae vrbis pro imbuendae praedicationis
feminario destinauit. Quos illic gentilium posita multitu-
do spiritualis gratiae suscepit studio, mirabili excoluit hono-
re, venerationis dilexit affectu. Vbi dum impositi tam one-
ris, quam honoris munia terreno labore, caelesti militia ex-
ercere iugiter desiderarent, tanta in eis breui tempore miraculorum emicuit fortitu-
do, ut quosque spiritualis nequitiae infestatione vexatos, morborum enormitate com-
pressos, variarum agitudinum debilitate praemortuos, opitulationis armati potentia,
pristino vigori mentis & corporis viribus restaurarent. Quae cuncta signorum virtuti-
bus, tam gratiarum quam praecursorum suffragijs dilatata nequeunt sufficienter nar-
rationis tramite referari: cum potius dignum sit, contemplata, euidentu fide praefere-
re, quam audita & ambigua, agnitione recipere.

Ergo memorati iam ex magnis ad meliora tendentes, haud procùl à Valentina ci-
uitate

nitare ad Orientem, scilicet hoc quoque diuinitis eligentes, exiguum tugurium, per
quod sunt caeleste habitaculum consecuturi, humili sedulitate, sed deuotione sublimis-
sima, locauerunt. Ibi iugiter continuata psalmorum modulatione instructi, vigilia-
rum laboribus muniti, ieiuniorum parsimonia pasti, maxime à Domino roborati, gen-
tilium multitudinem ad baptismatis gratiam, exhortationis ac fidei pia laudabilique
volentia rapiebant. Succedente itaque tempore, cum sanctus Felix artus excubiarum
assiduitate defessos, aliquantulum in sopore quiescere permisisset, visionem, caelestis in-
dicij assignatione monstratam, fratribus enarrauit, dicens: Vidi locum, siderei splendo-
ris coruscatione micantem, ineffabilem florum diuersitate vernantem, fragrantibus
quoque aromatibus redolentem, tabernacula etiam stellantibus gemmis insignia, ful-
gentis auri decore radiantia: in quibus quinque agni, niueo candore nirentes, alben-
tia flore depicta croceo, pastu delectabili inuicem, insigni amoenitate carpebant. Que
dum, magnitudinis immensitate perterritus, & virtutis admiratione gauisus, intendo:
audui hæc dicere, diuinæ vocis refectione prolata: Eugè serui, fidei deuotione proba-
ti, Irenæi famuli mei discipuli, qui talenta exigua, multiplici locupletatione ampliata,
parastis: introite in gaudium Domini vestri, quo vos faciet perpetuæ lætitiæ exultatio-
ne gaudere, fratrum vestrorum societati coniunctos. Dum ergo huius delectabili narra-
tione fruuntur, Fortunatus & Achilleus, spiritalis gratiæ ardore succensi, aiunt: Gloria ti-
bi celi fabricator, mundi conditor, ineffabilem munerum tuorum ostensa largitate
promissor, quia per famulum tuum Felicem, nobis indignis immerentibusque caelesti-
um thesaurorum arcana demonstras, ac nos pia vocis adhortatione sollicitas, tantæque
remunerationis inuitatione corroboras: annue, ut contra imminenti aduersarij in-
festationem protectionis tuæ auxiliatio muniti, eius sententis furoris iacula con-
temnere, & ad consummatam passionis coronam, te in nobis vincente, peruenire suffra-
gijs tui munimine mereamur: quia cum tuum sit, quod pro pietate mens humana
superare aggreditur, ipsius tamen facis esse pro retributione, in concertatione quod
gesserit.

Huiusmodi itaque oratione completa, quidam frater cum literis adfuit, à sancto Fer-
reolo & Ferrutione directus, quos memoratus beatissimus antistes destinauerat ad Ve-
luntinensis ciuitatis ecclesiam, instituendi fundaminis constructione locandam. Quæ
literæ huiusmodi scripti seriem continebant: Dominis pijsimis, in Christo fratribus, Fe-
lici, Fortunato & Achilleo, Ferreolo & Ferrutio in Domino salutem. Seculorum mo-
derator, animarumque redemptor, confessorumque suorum vberima largitate mune-
rator, quædam mihi famulo suo arcanorum suorum occulta dignatus est referantis visio-
nis declaratione monstrare, quæ etiam festino desiderio studui ad sanctæ fraternitatis
vestræ notitiam peruenire. Cum ego transactis vigiliarum excubijs quieturi corpusculi
membra, sopore paululum reparanda laxassem, vidi patefacta celi pagina, angelicis ma-
nibus, prærento Crucis vexillo, quinque coronas prolatas, auri splendore fulgentes, ac
gemmarum coruscatione micantes: audiens etiam vocem, tam mirabili stupore terri-
bilem, quam ambiendæ inuitationis pollicitatione iucundam, ita dicentem: Irenæi di-
scipuli, qui eius suscepistis prompta deuotione præceptum, percipite caelestis gloriæ re-
gnum, mea remuneratione promissum. Credo itaque sanctissimi fratres, quod huius
visionis miraculum nos martyrij sollicitet ad triumphum. Et quia fortior debet semper
parari animus, ubi alioris decertationis superatur euentus, diuinæ opitulationis suffra-
gio, nos mutua exhortationis munimine roboremus: quatenus cum ingruentis perse-
cutionis tentamenta aduenerint, paratam valeamus habere ad suppliciorum cruciatus
fidem, si volumus adeptæ exultationis obtinere victoriā. Hic rursū beatus Felix, quæ ei
suerant reuelata, quæque fratribus suis Fortunato & Achilleo fideli relatione patefecer-
at, Ferreolo & Ferrutioni scriptorum pagina declarauit. Tum verò viri, quos manifesta
præmia accenderant, ad tanti triumphi insignia capeßenda, iugiter psalmis hymnisque
continuata modulatione replicatis, animos preparabant.

Igitur eo tempore Aurelij principis persecutionis furore saeuiente, Dux Cornelius
Valentinam ingreditur ciuitatem. Vnde cum vestandi gratia, potentiae dilatatione sub-
limis, arrogantiae tumore terribilis, populi copia circumspectus procederet, audit san-
ctum Felicem, Fortunatum & Achilleum assuetæ deprecationis inuocatione psallentes.
Quorum voces audientes, pia tantæ dulcedinis oblectatione mulcebantur, ut angeli-
cis choris concinentibus, intonare modulatione canoris clarissima organa creden-
tur. Locus verò Psalmi hic erat: Omnis terra adoret te Deus, & psallat tibi, psalmum
dicat

Forum ex-
ercitia.
Multos co-
uertunt.

Visio S. Fe-
licis.

Martyres
laudent
Deum.

Irenæum
dicit.

Literæ SS.
Ferreoli &
Ferrutis.

Visio mar-
tyris.

Valentiam
Gallie dicit.

Psalm. 65.
dicat

dicat nomini tuo altissime, alleluia. Cornelius hac auditu denunciante cognoscens, tam stupore attonitus, quam dira mentis furore succensus, ait: Quisnam sonus aurium meorum secerera percussit? Nunquid post Seueri principis seueram laudabilemque Lugdunensium trucidationem, in his locis Christianitatis aliqua indicia remanserunt, quae & sacrilege numina despiciant, & audacter principum decreta contemnant? Cui praeventes milites dixerunt: Sunt hic tres viri, sublimissimi seductores, qui tertiam fere partem populi ad cultum Christi suae indefinente allocutionis persuasionem traxerunt, deorum quoque nostrorum fana, antiqua operositate sublimia, & caeremoniarum nostrarum religione sanctissima, prophanae authoritatis viribus subuerterunt. Tunc Cornelius diabolicae vesaniae astuatione inflammatus, precepit eos ardui claustris carceris mancipari. Qui etiam, cum redeunti fuissent custodum officijs presentati, dixit eis: Non reliquorum, qui se Christianae religionis superstitione iactabant, vos exempla deterrent, qui ut Deum colere praesumebant, quem constat Iudaeorum stirpe progenitum, atque eorum iusto urgente furore, verberibus flagellatum, patibulo affixum, mortis ultione damnatum, humana vel communi conditione sepultum? & adhuc reuerenda deorum numina, prophana abusione despiciatis, simul & inuictissimorum principum decreta contumaci proteruia contemnitis, ac populum, praeis templorum caeremonijs famulantem, noui erroris subuersione disperditis?

Constanter
respondent
Iudici.

Felix vero, authoritate suscepta confessionis armatus, constanti fide & mente respondit: Nefanda persuasionis sensus, dolenda perditione damnatos, ideo profunda ignorantiae error obtenebrat, quia caelestium mysteria non recipiunt arcanorum, nec eosdem vltius veritatis splendor illustrat. Referenda est ergo potius contemplatio animarum fidei claritate, quam corporum: & intelligendum, deos istos, quos tanto praconio & assertionis fallitatis extollis, omnino deos non posse dici, quippe qui fabricati manuum vestrarum effigiatione noscantur. Dic mihi, quodnam valebunt precantibus medela adhibere praesidium, a quibus sumpsisse probantur exordium? Et cum auctores eorum, mortis assidue fragilitati succumbant, ipsi cuius deitatis aternitate subsistunt? Est enim Deus omnipotens praeteritorum initiator, praesentium rector, futurorumque dispositor: qui humanum genus imaginis & similitudinis suae procreatione plasmatum, sibi praecipit famulari. Ideo indignum est, ut creatura creaturae seruientis proprium ignoret authorem. Quem si plena fidei mente receperis, numinum tuorum irridenda veneratione neglecta, facile poteris aeternae vitae premia promereri, atque ad caelestis habitationis ineffabilem munerum beatitudinem peruenire. Ad haec Cornelius pertinaci deliberatione persistens, ait: Salubrius namque deberetis habere consilium, ut auri argentiue talentis liberalitatis meae perceptis largitate, salutis vos securitas vendicaret, quam pro tanti sceleris facinore perpetrato, multiplicium suppliciorum poena consumeret, & nec corpora vestra ad solitam vel communem perueniant sepulturam. Felix, Fortunatus & Achilleus dixerunt: Qui Christi potentiam abnegare proditiōe damnata perseuerant, aeterni interitus mancipatione peribunt. Nos vero nec crudelitatis tuae pollicitatio oblata sollicitat, nec poenarum cruciatio interminata corripuit: quia Deus noster semper seruis suis praestat in congressione fidem, in decertatione virtutem, in consummatione victoriam. Gloriosius namque est, aeternae beatitudinis vitam perpetuam obtinere, quam diabolicae persuasionis errori mortifera credulitate succumbere: quia quisquis recti cursus gubernaculum derelinquit, merito in scopulos naufragij illisus collabitur.

Contemunt
terrentem
aeque atque
blandientem.

Ceduntur
neruis im-
maniter.
Psalm. 18.

Nihil ledunt
flagellorum
cruciatibus.

Tunc Cornelius virosa animi indignatione succensus, neruorum durissima flagellatione eos praecipit licitorum instantia verberari. Qui inter ipsa beata supplicia prophetice lectionis instructione psallebant: Confundantur superbi, quia iniuste iniquitatem fecerunt in nos: nos autem exercebimur in mandatis tuis. Cornelius vero ait: Ecce dii nostri, quos adorare prophana resultatione contempsistis, vlticis in vos ira sua supplicia intendunt. Vbi iam est Christus vester, qui vos non aut virtutis suae praesidio adiuvat laborantes, aut potentiae suae munimine eripit liberatos? Sanctus Felix ita respondit: Si mentem tuam non leuiferi erroris caecitas obtineret, cerneret quod nos, quos credis flagellorum tuorum dilaceratione vulgatos, nec impressi indicij vestigia delicta commaculant. Cornelius praesentis virtutis admiratione confusus, ait: Quia vos tot flagellorum cruciatibus afflicti, diis nostris inuictissimis non cessatis conuiciari, peritura corpora vestra terribili carceris claustra suscipient, postmodum tractatus mei deliberatione librante, seueriori ultione intentè trucidanda. Itaque beatis viris intra fero-

res carceris tenebras constitutis, & solita modulationis exultatione reboante concinentibus, medio fere noctis tempore angelus adfuit, exterritisque custodibus, munita obfectionis claustra perfringens, & multiplicium tenebrarum tetra obscuritate condensa ardentis luminis coruscatione dirumpens, ait eis: Ite nunc fideles confessores Dei, non terrenae protectionis defensati scuto aut galea, sed diuinæ virtutis armati fiducia, templum vel numinum simulacra, perditionis arte effigiantē composita, subuersa vel comminuta fide integra citò dispergite. Qui maturantes deuota mente caelestia complere praecepta, templorum obstacula referantes, Iouis statuam, electri preciositate fulgentem, in puluerem arrepto fabrilis malleo redegerunt: similiter Mercurij & Saturni.

Angelus eis
apparet in
carcere.

His omnibus ita peractis, milites Christi iterum comprehensi, & ante Cornelium adducti, illi dixerunt: Crede in Deum, qui probatur tanta potentia habuisse virtutem, ut Lazarum, quatrduanae sepulturae iam foetore torpentem, ad spiramen vitae reuocauit, in mari quoque siccis inambularet vestigijs, quinque etiam millia mortalium quinque tantum panibus geminisque piscibus immortalibus pastos opibus saturaret, saeuientium ventorum tempestates imperantis verbi tranquillitate firmaret. Hic namque merito tantorum signorum miraculis adoratur, qui aurium meatus, crassitudinis damnatione obstructos, praecepti tui medela praeis reformauit auditu, ex eorum oculis inflictae obductionis nube conclusos, reuerata nouae lucis fruendis vltibus restituit, pedes debilitatis contractione sublatis, diuinæ auxilationis misericordia reformauit, lepra etiam squallore perfusos, computrescentis squamae tabe deterfa, iussit rediuiua carnis reparatione resurgere. Hic namque Deus dignè & diuinitatis suae maiestatis solus creditur, & cunctis cordis viribus diligitur, & insignium miraculorum testimonijs formidatur. Tunc Cornelius veritatis serie superatus, atque ob hoc magis succensus, iussit eos renictis post tergum manibus, renibus cruribusque confractis, circa vertiginem rotarum adstrictos, sumi quoque amaritudine vel nube supposita, die ac nocte continuata eculei extensione suspendi. Quos etiam, vesana urgente crudelitate, lictores increpabant, dicentes: Qui deos comminuere procaci temeritate praesumunt, talibus debent supplicij nefandam amittere vitam. Si ramen Christus ille hac deitate pollet, qua vos nominis sui magnitudinem iactatis, virtute eripiat, tormenta submoueat, vincula dirumpat.

Iohan. 11.
March. 14.
Ibidem.
March. 8.

Gravissime
sancti viri
cruciantur.

Sequenti vero die Cornelius iussit eos a ligaminum nexibus, paululum impertita absolutione, laxari: quibus ait: Sacrificate dijs, quos confringendo audaciter temerastis: forsitan eorum indulgentiam obtinebitis, ut collato medicorum studio, ad incolumitatem pristinam peruenire possitis. At illi responderunt, dicentes: Si in dijs istis aliquid existere nosceretur, sibi metipsis protectionis necessariae iuuamina praebuissent, ut crederentur tunc posse subuenire aliorum supplicio, si ipsi sua potentia sese de proprio liberassent. Satiū itaque ducimus, aeternae vitae premia mercari, pro Dei nostri confessione succumbere, quam perditionis vestrae caeremonijs deseruire. Tunc imminente iam gloriosioris certaminis victoria vel triumpho, iussit eos Cornelius gladij obtuncatione percelli. Qui a ministris iuxta praecepta extra ciuitatem educti, & tamen circumfusa populorum multitudini praedicantes, in loco orationis, quem sibi condiderant, & persecutorum fuerat infestatione crematus, consummati martyrij sunt praemium consecuti: nocturnoque tempore Christianorum fide vel studio, digna sunt celebritate sepulti. Vbi diuinæ remunerationis testimonio assidue existere miracula comprobantur. Illi steruam nostrorum exoratione obtinente, dignentur nobis superno adminiculi suffragio, urbem propriam protegere, indignos misericordiae auxilio roborare, carceratis quoque multiplicium delictorum vincula adstricta laxare, annuente Domino nostro Iesu Christo, cui est honor, potentia & virtus cum patre & spiritu sancto in Trinitate perfecta, in secula seculorum, Amen.

Capite ple-
duntur.

Miracula
ad sepulchra
eorum.

VITA

VITA S. ADALBERTI, SECUNDI PRAGENSIS
EPISCOPI ET MARTYRIS, AVTHORE QUIDEM ANO-
nymo, sed monacho docto ac bonæ fidei, eiusque contemporaneo, & ut
videtur, etiam familiari amico. Stylum aliquot locis mo-
dicè correxit F. Laur. Surrius.

23. Aprilis.

Voicechus,
quæ nos di-
cimus Adal-
bertum.

Eius pater.

Mater.

Nascitur putpureus flos Boëmicis terris: maior filius ex pa-
rentibus magnis: aureum pomum processit è nobilibus
ramis: progreditur pulchra facie, sed pulchrior spiritu Voi-
cechus puerulus, quod nomen si interpreteris, sonat exer-
citus consolationem. Pater eius erat vir magnus & propo-
tens, substantia eius integra, possessio diffusa. Est ei morta-
lium felicitatum copia, sub ipso positorum hominum vi-
da, familia multa perstrepens, argento & auro plena do-
mus. Cum esset dominus terræ, fuit tamen mediocris ho-
mo: oratio rara, sed habitabat cum illo bona misericor-
dia, neglecta castitas, & larga pauperum cura. Mater ex ge-
nere Sclauorum erat nobilissima, digna coniunx digno iuncta marito: marito videli-
cet, qui contingit reges linea sanguinis: quem longè lateque iura dantem hodiè tremis
populus, adeoque Henrico regi accessit proximus nepos. Fœmina, aiunt, casta mori-
bus, plena eleemosynis, fidem loquens operibus, nobilitati suæ pulchrum responsum
dedit: sed discipula virtutis benè fit rea custos fratris. Nam dum feruet zelo castita-
tis, dum fit familiaris famula orationis, dat viro occasionem peccandi, non cum vna,
sed cum turba foeminarum. Bonus pater, sed melior mater, optimus, qui nascitur
ex ipsis.

Interea lacte plenus paruulus febricitans, mortem vicinam parentibus minatur, fle-
tum mouet videntibus eius sidereos vultus. Pater lento gradu adit suum præ filiis cha-
rum filium, testatur crebris lachrymis, quantus viuat amor pueri in visceribus patris.
Mors amara in foribus eccè occurrit, sed salus benè cogitantibus. Dixerunt ergo terri-
ti parentes prece tremula: Non nobis, Domine, non nobis viuat puer iste, sed electus
in Dei matris honorem portet iugum tuum pulchra cervice. Sic dicunt, ponuntque
sub altare Virginis, & recessit in ictu oculi vis doloris, infantulus ad se redit sospes in
omnibus membris. Bona angelorum Imperatrix augusta, virgo perpetua, sic sic se in-
uocantium ad Deum porrathominum vota, dum negare nescit ex corde petentibus,
dum de cælo fert opem agris mortalibus: splendida stella maris, signasti iam seruum
virgo Maria tuum. Qui cum intra plenilunium sensibilis pueritiæ venisset, rudesque lin-
guæ meatus ad loquelam extenderet, primis elementis imbuendus presbyterorum da-
tur in manus. Tunc minister eius, qui infantilibus tunc familiaris adhaerit, ut mos est
humani ingenij, laborem fugiens, comparandis literis se comitem subtrahit. Itaque
ille arduum iter desperat, & semel atque iterum concita fuga ad dulces sese parentes re-
cipit. Sed pater infrendens, diris ictibus & vitalibus plagis fugam correxit, & cum indi-
gnatione sequens, non ab re filiū tradidit amarè salubribus scholis. Nam aperuit Deus
puero aurem cordis, & interiecto mensis spatio, tanta gratia perfudit, ut exinde puer se-
niori, usque ad vnguem philosophiæ, eius pappas morum & magister sensuum foret.

Decursis itaque rudis infantia balbutientibus annis, Voicechus Davidico nequæ
potatus, paruoque melle dulce canentis Gregorij pastus, ut patrem suum comedit, ad
septem panes sapientiæ portatur: traditur, inquam, ingenuæ Parthenopoli, Teutonum
nouæ metropoli, liberalibus disciplinis instituendus. Quam urbem rex maximus, pri-
mus trium Othonum Imperator Augustus, in magnum Archipræsulum erexit, & ut
hodiè cernere est, suo Mauritio in fluminis Albis pulchro litore pulcherrimam do-
mum propè construxit. Urbis episcopus tunc Adalbertus, ipse & primus: qui quem suo
nomine Adalbertum vocauit, bonè indolis puerulum Voicechum sancto chrismate li-
nuir. Hæc cum facta essent, non norunt: sed posteaquàm finito scholæ duello domum
rediit, recordata est mater pueri, quia Brutius episcopus gentium positus, cum idem
Adalbertus per regnum patris iter ageret, deductum filium cum vngendis pueris, ut
eum tunc primò chrismate liniret.

Igitur ad frontem scholæ hospes processit, ianuas timoris intrat, ubi plures epulas
appo-

appositas cernere erat, quas prout cuique venæ in læuo pectore saliant, antecena turba
discipulorum auido ore carpebat. Scholis præerat tunc Athericus quidam facundis-
simus, ætate illa quasi quidam Cicero, cuius illustris memoria usque in præsens per
omnem Saxoniam habetur. Quem, quantus foret, discipulorum facies inspecta siue
lingua sonat, & per vicinas vrbes circunquaque diffusa sôphia ceu digito demonstrat.
Apponuntur ad vnum pædagogus & herus, legere, sicut consuetudo erat, domi disce-
re. & adest puero diuina gratia, currunt diuite venæ ingenium, sensus & ratio. Hoc au-
tem asserunt mirabile in eo: si fortè magister monisset pedem, ut proprium est vagis pu-
erorum animis, aliquandò pereunte ludo totum consumplerat diem: cumque de præ-
lectione nec verbum sciperet, & benè iratus magister flagellare inciperet: Dimitte me,
inquit: legam: & dimissus, ut rem notam optimè legit. Dicunt etiam tribus linguis pro-
vna locutum, cum scopæ tergum verrunt, & ferientia flagella dolentem carnem fran-
gunt. Auditoribus enim vsus erat Latine fari, nec ausus est quisquam eorum magistro
lingua barbara loqui. Vnde ad motus vrentibus virgis, primùm, Mi domine, garrit: iam
cum increscit dolor, qui legem non habet, eodem verbo nunc Saxo, nunc Sclauus mi-
sericordiam clamat.

Annos ter ternos in arena studij palæstram exercet ingenij: effodiens terra cordis
obtusos sensus, contra ignorantia densam noctem prendidit scientia diem. Postquam
capella gregis magistrum tulit, schola dixit: Sæt prata biberunt: discipulorum diuisa
manus certas sedes domosque reuifant. Repatriat nouo nomine Adalbertus, portans
secum dulces sapientiæ liquores, dat charis parentibus visus filius gaudium magnum.
Hoc toto tempore adeò lasciuus erat: ut homo, incubat terrenis delicijs, vacat pueri-
libus iocis, quærens cibum & potum, ut pecus, incuruat vultum, nescit rectus cernere
cælum. Moritur interea Boëmiæ prouinciæ episcopus, & si est, ut audiuius, coram
adstantibus desperata voce testatur, quod ab nigris spiritibus immundis ad tartareū
chaos deportatur. Præsens erat tunc Adalbertus, vnus extrema videntiū, & verba mo-
rientis aure audientium. Quem, ut ipse post Abbati in monasterio dixit, visionis illius
magnus horror inuasit, & ad primam salutem direxit. Exinde emendare mores, frena
ponere animis, desideria carnis igne diuini amoris excoquere cœpit. Conueniunt dux
terræ & maior populus, & pro eligendo pastore varias sententias dicunt: omnes tamē
ad vltimum manus leuant, aëra clamoribus implent, non haberi meliorem, nec alium
oportere esse suum episcopum, quàm indigenam Adalbertum, cuius nobilitas, diuitia,
alta scientia & placabiles mores cum tanto honore concordarent. Ergo in hæc verba
leuatur terræ episcopus, mutata mente, pius Adalbertus. Hac ipsa die, ubi erat episco-
pum, audientibus multis locutum est demonium, cum presbyteri imprecationibus
irgeretur, ut exiens de homine possessio, daret honorem Deo viuo: Quid molesti mi-
hi estis? inquit, Væ satis est mihi: amplius hic stare non possum, quia electus hodiè
est populo terræ episcopus, quem valde timeo, Christicola Adalbertus. Sic ait, & qua-
si citius dicto cessit demon impudens spiritui sancto, & ut flagello fugatus, exiuit ho-
mine sano. Cui rei homo, qui hora illa præsens erat, Vuillico quidam bonus & cleri-
cus sapiens, visibile testimonium assererat, & nos legimus, cum ad Abbatem nostrum
hoc scripto filius mandauerat. Ipsum episcopus Adalbertus suæ ecclesiæ Præpositum
habuit: post super cordis aridam flante spiritu sancto, nobilem monachum mons Cas-
sinus recepit.

Igitur electus episcopus, auricomam Italiam petit: quem obsessæ Clusæ arctas vias
egressum, prima ciuitas Verona suscepit, quæ in fauce regni pulchrè leuat caput. Ibi
eum pastoralis virga inuestiuit Otho secundus, qui tū loco patris rapidis cruribus mon-
tem imperij scandit, sed non dextro omine, nec viuo maturæ ve sapientiæ signo rem-
publicam rexit: & dum omne quod vult, regem oportere sequi, non benè putat, col-
lectum orbē amisit, & quam patris terror peperit, pacem interfecit. Sensit Teutonum
Dei cucurrerunt, multa bona Christianæ religioni acceuerunt. Migrans migrauit Otho
pius, Otho rigidus, fluxa gubernare doctus: cuius aurea tempora nunc graui gemitu
memorat, quando pressa malis sancta Ecclesia, absque vlla requie hostes insurgere do-
lus erat, Otho dum sceptragebat. Ergo Archimandrita Moguntinus, grauis homo
Vuilligis Adalberto, cui Deus interiori gratia benedixit, venerabile caput oleo vn-
xit, & in præsentia Imperatoris ad sacerdotij altitudinem prouexit. Ea tempestate ef-

Redir in
patriam.Episcopi
Pragensis
horrenda
mors.Creatur Pra-
ga episco-
pus.Otho 2.
Imperator.Vuilligis
Archiepisc.
Moguntinus
consecrat S.
Adalbertu.

frena gens, Luitici pagani iugum Christianitatis deponunt, & quo errore adhuc laborant, post deos alienos erecto collo cucurrerunt, & qui fugientes fugere nequiverunt, Christiani multi gladio ceciderunt. Tunc peccato Othonis multa mala surrexere, maxima ubique & miserrima naufragia emersere, res publica turpitudines passa, de solio descendit, Christiana religio lacera iram Dei sensit.

Actum est bellum cum * Polonis: Dux eorum Miesico arte vicit, humiliatus Teutonum magnus animus terram lambit, Otho pugnax Marchio laceris vexillis terga vertit. Alio tempore, quem rex congregat, optimus populus, & qualem postea videre non contigit, valde grandis exercitus, cum esset melius pugnare zelo cum paganis, sine reuerentia fraternae Christianitatis congregiuntur cum Carolinis Francis. Expectare non audent, qui in viribus regni iratum Imperatorem sciunt: non durantes, cedunt hostes ad virorum fortium impetum fortissimum. Sed dum vino ventrique collum flectunt, regnante Othonis infortunio, victores in turpem fugam desinunt. Vltimum & lachrymabile bellum confecit cum nudis Saracenis: quorum dum ultra incredibilem modum numerus excreuit, eade cadauerum lassâ dextera, defecit, & bellantium herouum virtus fracta succubuit. Stratus ferro occubuit flos patriae purpureus, decor flauae Germaniae plurimus, dilectus Augusto Caesari: qui tum stupentibus oculis nefas horret. tandem pudet, quia mulierem audiuit: tandem sero poenitet, quia infantilia consilia secutus, sententias maiorum proiecit. Quis putas color? quae ve facies talia cernenti erat? Quae tibi, quae magnanime iuuenis illa dies erat, quando in potestatem Saracenorum populum Dei traditum vidisti, & sub pedibus paganorum, Christianum decus laceratum adspexisti? Verè, ut quidam spiritu canens Domino ait, Cum sis iustus, iuste omnia disponis: cum quoque, qui non debet puniri, rectè condemnas. Quod si augenda Christianitatis gratia, non terrae causa, cecidissent tanti boni, cum aliter nequeat homo natus ad laborem, nisi mori debeat, adeo senum vulnus doloris mater Ecclesia pro nihilo putaret. Sed vae nostro miserabili auro: nemo rex studium adhibet, ut conuertat paganos: quasi Deus de caelo iubeat, diligunt honorem suum, ô Christe, non lucrum tuum. Post sanctum Imperatorem Constantinum, post optimum Carolum, exemplar religionis, ut conuerterent paganos ad Christum, nomen regale coram Deo & hominibus pauci acceperunt: & est cheu, pro peccatis qui persequatur Christianum, & nullus propè dominus rerum, qui Ecclesiam intrare compellat paganos. Ergo rex puer, cernens charos ablatis, optimates occisos, nescius quò se vertat, irato Deo, in maximam filiam criminum desperationem impegit, illud post miseriam sequens, quod Poëtarum quidam, iacens in marmoreis hortis, cantat:

Virgil. 1.
Aenid.

Vna salus victis, nullam sperare salutem:

emisso equo, dedit se in mare. Nat sonipes: ubi lassus cessat, ipse rex nandi peritus, super undas diu natat, donec obuia nauis Graecorum fessum leuat, & extra spem charae coniungi & superstiti populo incolumem reddit. Erat, ut accepimus, viuuda virtus in eo, feruida & effrena iuuentus, manus prompta bello, sed rara vnquam cum consilio. Multa bona fecit, sed aetas lubrica errare fecit, & plura praecipitatione peccauit. Propè semper perdidit dies suos: ubi praelium coepit, extra Teutonum consuetudinem pugnantibus eis, secutum est omne infortunium: cuius efficiens causa est, contra Dominum regis tacita offensa.

Ecclesiae
prouentus
ut S. Adalbertus
tribuerit.

Retrò sumit iter sanctus episcopus Adalbertus: venit episcopij in partes. partitus, quatuor diuisiones fecit, vnam clerus, alteram agmen pauperum vlibus suis sumptere: tertiam mater Ecclesia pro captiuorum redemptione & sua restauratione possedit: quartam ipse cum coharentibus sibi ad necessarios sumptus recepit. Cernere erat alium hominem: ô qualem, ô quantum mutatum ab illo, qui paulò antè post pulchra temporalia equorum cursu cucurrit, aut tota mente in terrenis actibus iacebat, vel in delicijs errare sine magistro doctus erat. Redijt ad se, recognouit quamobrem Deus hominem fecerit, mutauit honorem, correxerit pedem, diuina concupiscens & sola caelestia suspirans. Delicias agrè fert, diuitias non vult, aurum ducit pro nihilo, argentum pro luto, & quaecunque humana vanitas vsque ad mortem amplectitur & amat, alta mente despexit. Horum verò quicquid est, in pauperum vñs & ornamenta ecclesiae, ut dixi, & ad sola vtilia conuertere cura erat. Noluit regnum dare diuitijs: intelligit se illarum non seruum, sed dominum esse. Seculum & eius pompam, quam clericus tota mente quaerebat, episcopus tota mente fugere coepit: vna cogitatio, vnum studium erat nihil concupiscere, nihil querere praeter Christum. Inter hæc, ô Domine, quam bonus & suavis spiri-

Sap. 12.

spiritus tuus in omnibus. Vtique non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei, Rom. 9. cuius nunc spiritu compunctus, laborare coepit episcopus Voicechus: in digito Dei facere & docere episcopalia potuit. Quid non potest omnipotens, cum vult, cum meliora cogitat Deus? qui vult neminem perire, immò suorum neminem patitur perire, pura bonitas, sana eternitas, vna veritas, sola dulcedo, tota pulchritudo, secreta salus & beata praesentia, pulchra charitas & chara eternitas, & chara misericordia Deus. Quem loqui, quam suauè? sedulo meditari, ô quam delectabile, felix & insatiabile: cuius lucis absentes radios nos verè miseri, nos vna gloria exules, nos mortui & ceci patiēter sustinemus, vique, quia quam suauè & incomparabile bonum perdidimus, ad maiorem cumulum miseriae merito ignoramus. Auribus nostris audiimus, quam mirabilis sis in operibus tuis, ô maxime Domine, ô dulcedo, vira & panis angelorum: agnouimus te in misericordijs tuis, cuius risus & sacer ludus esse solet, vna hora vertere impium, & facere sanctum, sicut est: Respexit Dominus Petrum, ex publicano quoque dedit Apostolum, & ex lupo fecit optimum Paulum. Ità cuncta Dei valde bona, misericordia & redemptio salutaris Dei.

Luc. 22.
Matth. 9.
Apost. 9.

In cuius nunc virtute veteres pennas proiecit, & novos mores assumpsit caliccola Adalbertus: cui tum acerrimis ieiunijs longos soles ducere, macris vigilijs incentiuam carnis domare, continuis genuflexionibus veniam peccatorum impetrare, per diu & pernox cura erat. Quomodo sacra lectio in cordis palato sapiat, quantum Psalmorum nobile carmen in oculis Dei valeat, hoc aut ipse, aut nemo probauit. Sentiens sensit Dominum propitium, & cuius oratio dat spiritum sanctum, intimè gustat dulcem Salvationem. Quantum ad exteriorem hominem, districtiorem & austeriorem viuendi rationem nunc in episcopatu, quam prius in monasterio habuit. Refugit non solum quod suauè est, sed ipsa etiam naturae necessaria negauit, incurrens in illud beatae memoriae verbum:

O nimium felix, cui parcus sufficit vñs.

Contra noxias voluptates & labia insurgentium vitiorum, omni arte, omni studio virtutum occurrit, donec desideriorum spinas euelleret, terrenasque delectationes vincret: multa passus, proficuum ingentemque consumpsit sudorem. Mirantur feruorem eius omnes, qui cum antè nouerāt: & qui prope latus vadunt, amatores carnales rigidum viri genus odio habent: ita fame & siti non sine causa laborat, frigore nimio, vigilijs & hirsuta veste sine misericordia corpus affligit. Desiderium quippe eius in Deo erat, & postpositis cogitationibus malarum curarum, quas amor vanitatis habet, animam semper in manibus habuit, nullum volens habere inimicum, nisi inimicum. Debellat eius Diabolum apertas, & cauet eius occultas insidias: cui vique tot colaphos dedit, quot opera bona fecit. Calcat mundum sub pedibus, subijcit libero animo terrae felicitates, habens spem in caelo, nec sensit transitorios labores: semper deorsum fugiens, quò trahit caro: omni annisu festinans sursum, quò spiritus vocat. Benè vixit, benè docuit: ab eo, quod ore dixit, nunquam opere recessit. Populus autem durae ceruicis, seruus libidinum factus, miscebatur cum cognatis, & sine lege cum vxoribus multis. Mancipia Christiana perfidis Iudaeis vendebant, dies festos confusa religione observabant: dies verò ieiuniorum voluptatibus vacantes, omnino non curant. Ipsi Clerici palam vxores ducunt, contradicentem episcopum odio iniquo oderunt, & sub quorum tutela quique fuerunt, contra ipsum maiores terrae concitauerunt. Erat autem labor plurimus, contradictio crescens: & cum emergentia mala emendare non posset, ubi piscatio sua nihil cepit, sanctus episcopus locum dare necessarium duxit.

Diabolum
dicit inimicum.

Boëtorum
effrenis libi-
do, polyga-
mia & per-
diti mores.

Itaque ad sanctam ciuitatem, ubi memoriale sanctum, ubi sepulcrum Domini est, pe-dester venire affectans, matrem martyrum, Apostolorum domicilium, auream Romam intrauit. Ibi tum pulchrum lutum, Graeca Imperatrix Augusta, quae iam longos dies fleuit, sepulti coniugis memoriam reparat, dulcem Othonem elemosynis & orationibus caelo commendat. Non enim diu superuixit Otho Caesar, postquam reipublicae talem errorem genuit, & Christianorum tot mortibus, paganorum animos sariauit. Mira res. In tantis aduersis illum circumfluentibus non respicit: quid contrarium ministro eterni Imperatoris egerit, quid pio Laurentio peccauerit, non recognoscit. Episcopatum, quem pater in sacrum honorem preciosissimo martyri erexit, ambitione suorum in peccatum ductus, filius destruxit: non faciens ordinem, quasi qui aquam in mare fundit, episcopatum deiecit, ut plenum delicijs archiepiscopatum ditaret. Tulit episcopum optimo Laurentio, posuit Parthenopoli archipraesulem nostro Mauritio. Factum est

Othonis 2.
coniugem
dicit.

Othonis 2.
temeritas.

contraius in Ecclesia Dei, donec adueniens nouus rex & religiosissimus, veterem errorem corripit. Post tres Othones Henricus Christianissimus ecce venit. Propter hoc peccatum, velut patet, pugnante Laurentio, victoriam Otho perdidit, diebus suis omnem confusionem recepit. Auertente faciem Deo, quæ sit virtus tua, o homo, specta nunc in homine vno. Quid prodest bellicus ardor? Quid valet virtus sine suo loco? Agè, fac cuncta cum consilio. Quorsum venis sapiens inuito Deo? sicut scriptum est: Non est consilium, non est ratio contra Deum. Quapropter audiamus bonum consilium, quo dicitur: Omnes curas & cogitatum tuum iacta in Dominum, & ipse te enutriet: spera in Domino, & ipse faciet. Inspiciamus magnæ indolis virum, ex multo merito Imperatorem Augustum. Ecce dum peccat, flagellatur, & non emendat: plenus aduersis, media vita moritur, iacet nunc inglorius: o vtinam & non reprobis, pulchræ virtutis alumnus.

Prius verò, quam moreretur, vt ad poenitentiam hominem stimularer, sicut est solus semper clemens Deus, talem visionem cuidam sapienti ostendit: quam vt auditam recolimus, infra annotare non absurdum putamus. Nocte intempesta, quando altus sopor solet occupare homines, vidit ipsum, de quo agimus, regem Othonem aureo solio sedentem, sub pedibus eius argenteum scabellum, episcoporum & adstantium procum circa ipsum prospexit seriem longam. Intrauit autem decora facie instar ignis iuuenis, quem niuea vestis vestiuit, & purpurea stola in pectore cinxit. Nec stat: via vadit, argenteum scabellum de pedibus Cesaris cum indignatione subtrahit, & aucto vultu ianuam petit. Quod agere ferens, post illum cucurrit, tale somnium cernere qui meruit. Quæso, inquit, domine mi, dedecus ne facias, suppedaneum reddas: quisquis es, qui tanta audes, obsecro, regem coram populo ne confundas. Hæc magna potentis Laurentij aurea persona erat, sicut illi episcopo post agnoscere Deus concesserat. Inimò, inquit, si meum dedecus non emendat, maiora faciam: subtrahito scabello, ipso solio deponam. Huius visionis terrores minasque exitiales cum cognouisset rex puer, facinus non correxit, siue amor hominis suaserit, siue ira Dei ita iussit. Huic in paruo corpore melior virtus, magnus amor & fides suis: larga manus sine querela cunctis, sapientia maior annis: pia humanitas erga Dei seruos, confessio & oratio bona regnum tenuerunt: sed hæc pecunia de statuendis episcopis, vt est humanum peccare, in plurimis periculosè exercuit iocum iuuentutis, cum esset in pulchro vsu super doctrina librorum: sola infelicitas bellorum victoriam tulit. In medio cursu, cum dulcissima vita & gratissima lux iuuenibus hæc est, non adiuvat honor regis, sit victima mortis, pulvis in puluerem redit: videte, quantum gloriæ Cesar relinquit. Sed peccatum, quod viuens neglexit, mortuo marito emendare vxor superstes instabat: legatos mittit, elemosynas & orationes multorum, per quos propitium redemptorem appellaret, vt peccatorem regem ab incendio liberarer. Hæc tum, vbi sanctum virum adesse cognouit Adalbertum, nominatissimum episcopum, & Hierosolymam properare audiuit, clam ad se vocat, oransque, vt pro anima senioris rogarer, massam argenteam obtulit ingentem. Vbi accepit vir Dei onus argenti, suo itineri aut necessitati parum prouidens, omnia sequenti nocte pauperibus expendit.

Nec mora, magnam Romani egressus, ad sanctam ciuitatem Ierusalem præter spem imperfectum iter suscepit. Nam ea via ductus, ad montem Cassinum vsq; peruenit, vbi B. Benedictus charam sedem postremo posuit, & multos filios Christo generans, pulchram militiam pulcherrimè finiuit. Ibi Abbatis & fratrum pijs monitis castigatus, ne inuili vagatione vitam expenderet, sed loco staret: ita melius virtutum fructus congregaret: Deum verò propitiū, benè viuens, in omni loco inueniret, vt dicitur in Psalmo: In omni loco dominationis eius benedic anima mea Domino. & rursum S. Hieronymi sententia bona: Non Hierosolymis fuisse, sed Hierosolymis benè vixisse, laudandū est. Animaduertit diuinum animal, habens oculos antè & retrò, ita esse, vt dicunt: nec stetit in suis distinctionibus, dans locum salubribus consilijs. Legerat enim hoc periculosum esse homini, si non maiorum spiritalium acquiesceret consilijs. Nec mora, monte festinus descendit, & quem in philosophia Christi perfectiorem discipulum inuenit, patrem Nilum calida spe accensus petijt: sub quo paruulus factus, iugum Christi ferre, & obedientiæ aureas literas parare satagebat, amplexusque genua senis, in hoc firmus habebat. Non negat pater Nilus: Ast, inquit, homo ego sum Græcus: melius conueniunt, cum quibus hæc agas, monachi Latini. Reddeas Romam, nutricem sanctorum filiorum: quare nobilem Abbatem, amicum nostrum Leonem: dic me misisse te rudem

Visio cuiusdam de Othone 2.

Iussit, pro, permissit.

Legati nostri ad Deū, elemosynæ & preces.

Hæc nō dicunt in reprehensione nem sancti, rū peregrinationum, sed vt eū ad perfectiora prouocent. Epist. 13. ad Paulinum.

dem discipulum ad talem magistrum. hoc duce itineris, prælia Dei securus accede. Sub hoc patrono contra aduersantia cuncta animæ ad Deum progrediens, saluus enatabis: & maiori flamma, qui nunc in te ardet, accensus excresecet quotidie in te Deus tuus & Dei focus.

Fecit, vt homo Dei bonus dixit: ad S. Bonifacium monachalem vestem accepit, sub Abbate regula duce militauit, pedē iunxit obedientiæ imperio, & tanquam ad epulas, ita ad complenda iussa festinus: & si quis quid præcepit, adeo latus, quo plūs vile erat, seruitium omne libens facit, cuncta humilia diligenti studio in se format, vt ad Dei similitudinem promptus scandat. Obliviscitur seipsum, factus paruulus in medio fratrum. Coquinas purgat, hebdomadas nitidissime procurat, scutellas lauat, & ad cocorum necessaria cuncta cursu peruolat, manibus fratrum aquam de puteo ministrat, manè ad claustra, vespere & meridie ad mensam aquas humero apportat. Vt enim vespere, manè & meridie integræ congregationi seruiret, talem obedientiam de Abbate rogans accepit. Cogitationem tacitam in se regnare nunquam permisit: quicquid accedens ad animam diabolus dixit, statim senioribus palam fecit. Acutissime autem interrogauit de scripturis sanctis, sedulo percunctatus de vitiorum vel virtutum naturis. Sed ad hæc, quod antè nesciuit, quærenti illi rectè Abbas respondit, vt ipse non semel ad nos dixit. Vnde luce clariùs constat, quia inspiratio Dei erat, & gratia discipuli hæc erat: laicit in domo animæ suæ fundamenta profundæ humilitatis, quatuor virtutes instar crucis expressas, prudentiam, iustitiam, fortitudinem, temperantiam, angulares lapides crexit: ex quibus durabiles parietes viuo saxo construxit, quos cauo ferro obedientiæ explanauit, albo limo inuictæ patientiæ muniuit. Dehinc ijs, quæ duplo calamo textit, diuæ charitatis aurea tecta supraposuit. Templum Domini se fecit, regale cubile filio regis intra se præparauit. Orationum lectionumque studijs eo licentiùs incubuit, quo negocia præpeditantis seculi nulla ad aurem veniebant, nulla curæ vel pericula regendarum animarū vexabant. Ex eius ore nunquam contentio, nunquam amara prosecta est murmuratio: & cum Abbas vehementissimè eum increparet, occurrit benigna patientia, & semper flexa humiliatio. Erat latus ad omne iniunctum opus, non solum maioribus, sed etiam minoribus obedire paratus: quæ est prima via virtutis ad summam tendentibus caliculis viris. Quinquennio pleno miles Christi in monasterio erat, dulcedine morum cunctis placens, altitudine virtutum longè antecellens. Si cui forte venit inuidia suæ sanctitatis, hunc humilitate citò placabat. Proficiebat de die in diem, de virtute in virtutem processit: in hospitio suo hospes Christus, tanquam in gradibus eburneis rex coronatus, procedens processit, & vsque ad perfectum diem crescere fecit.

Postea populus terræ episcopum suum reuocat, sancti viri pappatem, radium sapientem, & qui fratre charior domino terræ fuit, Christianum monachum, virū eloquentem in hoc opus eligunt. Hi duo cum literis metropolitani Romam veniunt, de reditu pastoris Papam appellant, populo poenitenti matrem suam requirunt. Promittunt ex ore populi errata corrigere, quæ deliquerunt soluere, desinere à malis, studium dare bonis. Abscessus sancti viri contrarius erat domino Papæ, talem margaritam à suo corpore auellere durum erat magnæ Romæ: sed facta synodo, ratio obtinuit: quia gens sua plenam satisfactionem pollicens vocat, dimissum gregem contra voluntatem replet. Amborum, Papæ & Abbatis, imperio parens, fracto suo libitu, flens episcopus ad episcopatum redijt: pro cuius regimine virgam, pro pignore annulum, dante Apostolico, accepit. Dominica die veniens venit domum ad vnam ciuitatem, vbi ipsa die mercurus erat magnus. Quæ visio non parum adduxit tristitia sancto viro. Ad eos verò, qui se reduxerant, improperando sic ait: Ecce vestra promissio bona: poenitentes vestri nec feriantur hæc die sacra.

Stetit tamen in episcopio suo, pascens macrum populū diuino pabulo, & si vellent, potans salutare poculo. Primum nouo aduentu pastorem verentur: quasi vini fideles matrem ecclesiam petunt, & parum repressa mala consuetudine, quasi cum Christianis actibus Christum adorant. Verum noua religio citò deorsum venit, antiqua consuetudo superiorem manum tenuit: spreto Deo, carnalem populum caro traxit: delecta iniquitas, desideriorum vias currere præcepit. Voluptas pro lege erat: cui seruire, regnare est, vnum Dominum nolunt, ad ignominiam suam, vt multis dominis seruitia agant: nec tunc sibi fines peccatorum, quibus trahi valeant in æternum exitum: quia discere nolunt, vbi sit sapientia, vbi sit vita, lumen oculorum & pax.

Monasticū induit habitum, & vniuersi sanctissime,

Hic habes Authoris huius ætatem & fidem.

Repetitur à Boëmis.

Redit ad Episcopatum.

Boëmi citò redeunt ad ingenium.

Baruch 3.

Accidit, ut solet humanis erroribus, ut quædam matrona, ingentem nobilitatem oblita, scortum se faceret, & palam facto peccato, maritus vitam mulieris quæreret. Ipsa vero ad episcopum concita ala pedum confugit: quam ille in oratorio S. Georgij retro altare abscondit, ut satisfactionem suaderet, & vitam servaret. Ecce adest eximio armata manus, & si non redderet moecham, ambo & episcopo & femine minantur gladium. Auduit sonitum armorum, & minas verberum procaces auduit Episcopus lætus, & si forte martyrium semper optatum, nunc miserante Deo inueniat, tacita cogitatione ruminat, dubio gladio exultat. Ah mala mens & peior vox: index venit, secretum prodidit, ubi lateret mulier, digito monstravit. Quid prodest refugium ad sancta sanctorum? Quis curat, regnante barbarismo, fas Christianum? Frangunt templum, mulierem tremulam prensis eductam crinibus capite truncant. Crescunt culpe, vetera scelera non cadunt, noua quotidie crescunt. Quicquid boni promiserunt, mentitos esse voce operum dicunt. Unde cogitans Episcopus, quod nec illis, nec sibi cassus labor prodesset, animæ vero suæ talis statio obesset, pappati suo ait: Scias certum: aut ubi ego sum, venias, aut amplius me nunquam videbis. Interim tamen ipsi erat labor magnus non prætermittere, quo minus admoneret clerum & populum, secundum quod ætas, discretio gradus, & qualitas criminis postulauit. Nec dabat somnum oculis, qua arte, qua virtute compescere posset nascentes errores, inquirens. Non tacendum, quod iuxta positus Hungaris nunc nuncios suos misit, nunc seipsum obtulit: quibus & ab errore parum mutatis, umbram Christianitatis impressit.

Hungaros docet.

Redit Roma ad monasterium suum.

Otho insignes Abbas.

Eius miracula.

Testudinæ, pro vafere staceo.

Ergo diuinus heros ascendit equos, dulcem Romam reuifit, & quasi post pericula maris, quassa nauis occupat optatum portum. Sic secretos monasterij sinus, charam requiem intrat: amplexus pulchram Rachel, obliuiscitur laboriosam Liam: vitur sacris delicijs, esurientis animæ pulchros pandit rictus, orationum lectionumque perficitur felicibus ferculis. Vfus vero illi maximus erat, colloquia quærere spiritualium & seniorum, qui porro illic pro charitate Abbatis plures confluxerunt: Græci, inquam, optimi venerunt, Latini similes militarunt. Superioribus quatuor pius Basilus, inferioribus quatuor magnus Benedictus dux sine rex erat. Inter quos medius incedens, Deum sitiens Adalbertus, verba vitæ sumit & glutit, raptus in altum, cum fratribus dulcius contemplatur Deum. O quoties oborris lachrymis memini dicentem, cum causa ædificationis accessissem Iohannem Abbatem: Vbi sunt, inquit, margaritæ meæ? Vbi sunt dulces cibi animæ meæ? Cum conuenerunt sancti viri, pluebant ibi sermones Dei, accensa sententiæ mutuo cursant, arsit ignis super terram cordis, testatur præsentem Deum vnda compunctionis. Hoc Gregorius Abbas, hoc erat Nilus pater, hoc Iohannes bonus & infirmus, hoc simplex Stratus & super terram angelus vnus, hoc ex ratione maioribus Dei sapiens Iohannes, hoc similis Theodorus, hoc Iohannes innocens, hoc simplex Leo, psalmorum amicus & semper prædicare paratus. Ad hæc quauis soleant signa & prodigia ostendere, non facere, sanctum, animum pijs moribus coluit, ita quod, ex parte vti & nos cognouimus, Adalbertus signorum operator adhuc in vita claruit. E quibus est illud scilicet, dum fratribus seruiret, & offensus erure supra durum marmor satis valide cecidisset, quia vinum nescio an aquam portauit, testudinem cum eo, quod intus erat, illasam seruauit. Audierunt ex mensa fratres clarum sonum: quod nemo dubitauit fractum, mirantur omnes vas sanum. Solebat pijs obedientiam facienti multoties fragile vas frangi, & cum pro peccato negligentia veniam peteret, angelus superbiam, humilitatem eius ægrè ferens, ut pro nimia frequentia verecundiam ingereret, mala voluntate testudinem frangere adiunxit: sed quia non cessauit obedientia, nec generauit fastidium maior tristitia, seruo suo Deus solatium dedit in graui ruina, & tunc illas testudo apparuit, & postea, puro, nunquam aliam fregit.

Dicunt etiam laborantem oculis filiam, nescio cuius, cum manum imponderet, oratione sanasse. Alteri quoque, cum monasterium causa orandi pro medela infirmitatis intraret, quem tribus annis sumere non potuit, sanctus panem pro benedictione obtulit: & primum insueti hoc cibo hæsit, sed qui aderant, quod vir Dei benedixit, manducare cum suassent, sumpta fiducia parum gustauit, & ex illo die quem omnes poscunt, qui viuere volunt, sine inuidia panem manducare cepit. Hunc Episcopum, quo digni non fuit seculum nostrum, cum sine baculo iter agens Rauennam veniret, cur sine virga pastorali vir tantus incederet, optimè cautus Dei seruus Durans interrogauit. Respondens verbum memorabile ille homo, qui verè potuit loqui: Viuit Deus, inquit,

Eius dicta memorabilia.

quit, in cuius conspectu sto: facile est gestare pedum, sed difficile reddere rationem, cum venerit ad iudicium, qui non errat, districtus iudex viuorum & mortuorum, siue in vitam, siue in ignem æternum mittendorum. Hunc aliquando sanctimonialis femina, quæ tempore adolescentiæ sat cognouerat sanctum episcopum, credo Parthenopolim vidit, cuius schola ad gloriam Dei talem nutriuit alumnus: & admirans cur, quæ dar licentior ætas, à ioco & risu mouentibus verbis adeo episcopus iuuenis abstineret, ait sancto viro diuersæ mentis formina: Alium Adalbertum video. Cur qui quondam eras homo pulcherrimè lætus, nunc seuerus es & instar Catonis cuiusdam rigidus? Nonne cum magister scholarum sapientiam docturus venit ad nostrum cœnobium, nobiscum ludendo duxeras totum diem lætum? At ille grauiter suspirans, proiecit verbum cordis: Verè scias domina, quia quicquid eiusmodi feci vobiscum iocando, alto & acerbo vulnere nunc afficit animum meum.

Astericus eius clericus, contra sanctum virum arguendo, increpando, cum multa inutilia furibundo animo loqueretur, ultra limitem rationis proterua contentione progressus, quasi quem amplius videre nollet, magna cum amaritudine reliquit. Arrepto autem itinere, tota die ipse, cum socio homine suo equitans, errare cepit, ut cum viam, haud aliter atque manum suam sibi notam, inuenire non posset, ex pœna cognosceret, quam graue peccatum cum episcopo contendendo perpetrasset. Porro ad vesperam calido labore reuersus in urbem, quod ira dictante ex humana infirmitate deliquisset, pœnitere coram Deo toto corde cepit. Similiter vidua quædam occurrens equiranti, cum munda penuriam aliquam consolationem quæreret: Mecum hæc nihil habeo, inquit: eras veni ad ciuitatem, sumens à me, tuæ necessitati quæ dare valeo, cum charitate. Cumque dimissa muliere, cœpto itinere insisteret, meliore tactus cogitatione, Voca mulierem, episcopus dixit. Quis scit, si vsque manè viam? Hodie compleat acceptio datum, nè ego iudicium, illa sentiat damnum. Et data cappa, qua amictus erat, reliquit exemplum bonum: ut opus non tardet, nescientibus quid futura pariat dies.

Procer clericus castigatur à Deo

Interea in purpura natus Otho rex tertius, causa scandendi culmen imperij, ut mos est à Magno Carolo regum Francorum, multo comitatu Romam intrauit, optatum diu caput Latine terræ: ostendit se, quasi post Deum altera iustitia veniat, iniqui omnes tremunt, boni magno gaudio gaudent. Fecit, propter quod venit: quem ipse in sacellum suum tractum posuit Papa Gregorius Cæsarem, benedixitque, & populus Kyrie electon celsa voce cantauit. Ascendit ille vnctus cum corona imperij Imperator Augustus, gerens sidereos vultus, & bonæ voluntatis plena præcordia ferens. Post hæc facta est Synodus, & zelo iuris ductus Moguntinus Archiepiscopus, antiquam cantilenam cantat, & episcopum sanctum à quiete monasterij ad relictos greges reuocare instituit. Assentit Papa Gregorius, & semel susceptum gregem non posse impunè cum dimittere, scripturæ sententijs asseuerat: velit nolit vir Dei, eat, inquit, sedentes episcopi: aliter vinculis neclatur anathematis. At ille secretum petens, ad Papam ait: Hostis quieti meæ inuider, qui vos suo stimulo instigat, ut eò me redire compellatis, ubi animarum fructum non faciam, detrimenta animæ meæ immania capiam. Mitiga ærumnam meam, defectui meo remedium appone, tristi recessui meo da vel vnū solatium. Si audiunt oues meæ quàm elamo vocè, viuens morior cum eis: sin minus, pietas tua mihi succurrat, ut verba vitæ eis spernentibus, cum licentia tua vadam ad exterarum & incultas gentes, quæ nesciunt nomen Domini. Acquieuit libens voluntati hominis Dei Papa Gregorius, ut erat satis bonus, quantum permisit vaga inuentus. Relinquit S. Adalbertus monasterium non sine magno planctu suo & fratrum, molestè ferēs ruptam quietem, sed habens de illo martyrio spem viam, cuius in suo pectore ardebat longum desiderium. Homo Dei, nè timeas hominis causa: vade securus: stella maris tuum iter anteibit, & dux bonorum Petrus fidelissimus comes coharebit.

Otho 3, Imperator. Romæ vngitur à Pontifice Gregorio v.

Igitur cum puero Imperatore Alpium nubila tranans, causa orationis Turones persequitur, ubi corpore iacens beneficia præstat, qui nullo loco se rogantibus negat, baculus pauperum, dulcissima mater peccatorum benignus Martinus, & larga manu dare paratus. Parisios quoque pedes venit, ubi sanctus & preciosissimus martyr Arcopagita Dionysius, fuso sanguine, corpore requiescit: qui Athenis Philosophiæ studuit, ubi quem Paulus prædicabat, ignoto Deo ara posita erat: qui etiam Gallis euangelizandi responsa accepit, quando optimus Clemens Petri sedem tertius sedit, & dum paganis Christum ingereret, pulcherrimo martyrio vitam finiuit. Cuius hoc inter cetera est gloriosum & mirabile, quia post necem religiosus truncus proprium caput manibus

S. Adalbertus inuifit Turones, propter S. Martinum.

Ad. 17.

portauit, & sequens multitudo angelorum, laudes Deo cecinerunt. Populo celsi semper gaudium est de triumpho terræ. Vnde & nunc exultans iubilat de charissimo Dionysio, & Gloria tibi Domine in excelsis, resultat. Ad quem misericordia largum si quis peccator confugerit, nunquam sine misericordia recedit. Hinc caput inclinans, ad Floriacum, monachorum ingens cœnobium, audio cursu volat: ubi corpore iacet & miraculis fulget magister mundo morientium, & tota mente cœlestia quærentium, re scilicet ac nomine Benedictus, vino & oleo infirmorum medicus egregius, sub umbra alarum pullorum Dei toto orbe inclita mater. Nec dimisit, ubi corpus discipuli quieuit, ubi & primus monachorum gregem rexit Abbas Maurus, signo sanctitatis & miraculorum dulcedine magistro similimus. Horum sacra domicilia, & si qua occurrunt similia, quem desiderium æternorum afflauit, Adalbertus pede circunvolat, & adiutores ad sua prælia vocat. Hinc ad Imperatorem redit, qui hominem Dei adeo dilexit, cuius morem nobilem nouimus: quia omnes bonos eo plius amare studuit, quo vnumquēque sua virtus & bonitas maiorem fecit. Cum illo autem aliquot dies commoratus, nec nocte nisi sub conspectu Imperatoris iacere permixtus est. Horis congruis semper de cœlestibus docuit regis pueros, & assistentes proceres suauissimè admonuit, ne vel parum rebus infimis & terrenis animos affigerent, ne procul à Deo proiecti, pro paruo gaudio æterna tormenta subirent. Noctibus quoque caleos dormientium clam raptos aqua abluit discipulus humilitatis, manibus suis lutum detexit, lotos restituit.

Floriacense
cœnobium.

Sacra loca
inuit.

Vide humi-
litem.

Visio in
somnia S.
Adalberti.

Boleslaus
Dux Poloniæ.

Boleslaus
Boemiæ
Dux.

Apoc. 6.
Plal. 68.

Matth. 27.

Ibi nocte sopora parum molli lecto requiescens, vitæ suæ desiderabilem terminum adspexit, quauis ipse non nōset, quid sibi vellet somnium, donec tactus spiritu alienigena hoc reuelauit. Putabat se videre in domo maioris fratris duos lectos bene præparatos: vnus erat suus, alter erat fratribus destinatus: pulcher ille quidem & decorus, sed qui suus debuit esse, multo elegantior refulsit, purpureus & floridus, & incomparabili ornamento preciosè vestitus. Erat autem in superiori panno capitali aureis literis inscriptum: Munus hoc donat tibi filia regis. Quod somnium cum coram Imperatore quibusdam familiaribus exponeret, cui viuax ingenium natura dedit, & præclara facundia insignem fecit, Leo palatii episcopus pulchrè alludens, ait: Hoc tibi citò inuenies, quod quæris: dono virginis proculdubio martyr eris. Nec minùs, quod vidit de lecto fratrum, partim ante se vidit, partim hoc anno esse completum sic colligeme cum. Quinque fratres habuit: omnium animas gladius pertransiuit. Ex quibus maior frater in seruitium Imperatoris profectus, paganis expugnandis operam nauauit: ubi etiam cum Boleslao Polonorum Duce gratiam amicitiae promeruit: porro apud Imperatorem questus est, Ducem Boemorum Boleslaum sine misericordia se suosque fratres multis malis affecisse. Huius in aduentum & seros reditus, relictis domi quatuor fratres pacem impetrarunt, ex parte Ducis securitatem & sacramenta acceperunt. Pròh diuinam humanamque fidem: nunquid non est catholicus melior pagano? Væ homini, cui in cordis vena malus dolus salit. Eheu nostra infelicia tempora: sapientem vocamus, cui ad fallendum caler ingenium, cui in ore mel, in corde fel latet. Ecce iterum Iudas, qui per pacem didicit facere bellum: promittit vitam, ut inferat mortem: dat Boleslaus fidem, ut inopinatò occidat fratrem. Nec longè quæras exemplum: in eadem linea sanguinis occidit frater suus S. Venceslaus. Interea quis non deploret squalores miserie nostræ? Quis non exhorreat cæcum natum hominem nostrum? Dum nescit cauere minus, incurrit peccatum maius: dum quò cæca voluntas ducit, nascitur peccatum de peccato, non habet finem, donec cadat, vnde non resurgat, in delictum maximum: & sit misero modo, quia cum potest, non vult, dulce peccatum non valet dimittere post, etiam cum vult.

Ita nunc aliud cogitans, aliud loquens, peruenit ad homicidium, & Vindica Domine sanguinem, vox clamat de terra ad cælum. Homo, complèti propheticum, apponens iniquitatem super iniquitatem: expecta nunc illud Euangelicum: Sanguis, qui effusus est, super te & super filios tuos. Itaque sacramento fudit liber populus, per campum ambulat. non enim data fide bellum cogitat: stat proximo periculo ciuitas secura. Ecce hostes ex improviso veniunt, armatus exercitus apertum bellum indicit, & diffusa multitudo ciuitatem circuncingit. Sexta die in vigilia preciosi martyris Venceslai bella incipiunt, nihilò minus & sabbato certam infestunt. Honorare festum diem nesciunt, qui dulcia scelera tanquam epulas amant: nec iuuat, quòd vrbani diem sanctum obseruari petunt, contra quos forenses superbie verba iaculantur. Si, inqui-

quunt, vester sanctus est Venceslaus, noster vtrique est Boleslaus. Sed quauis possent ciuitatem, pœnas dedit asperum verbum. Ciuium nanque gladio die illa ceciderunt hostium multa capita, & omnes, qui in illo concilio fuerunt, aut moriebantur, aut cæci & dispersi malè viuunt. Cessit ciuilibus bellis saucia ciuitas, miserabili cecidio sunt familiae dispersæ, bona cuncta iacent in manu inimicorum, inundat planctus mulierum, stupet mortua facies puerorum comminantes dextræ virorum, stat silentium spectantium clericorum. Sancti viri quatuor, strenui bello, & nescij cedere loco, dum, de quo diximus, Radda clericus consilium dedit, parum valentia arma dimiserunt, & quam præliando pulchram mortem putarunt, confugiendo ad ecclesiam, est in humanis oculis, turpem acceperunt. Nam falsa data spes viuendi, & dum exentes ecclesiam, spontè in manus hostium vadunt, fefellit manus senioris, & in conspectu omnium speciosa corpora excepere sententiam capitalem. Hæc tunc ita gesta sunt: sed hoc tempore, quando digna indigni scribimus, gladio occubuit etiam frater natus maximus. Completa autem est pij Adalberti visio tota, dum ante se quatuor fratrum, postea hoc anno maximi fratris mors subsecuta est: quorum mortibus mors sua quanto foret præstantior, sicut & lectus eius illorum lectulo visus est elegantissimus, nemo non intelligit, qui ipsum causâ Dei, illos seculi & vitæ defendendæ causâ, cecidisse cognoscit.

Cadunt
fratres S.
Adalberti.

Vidit etiam in monasterio aliam visionem, quam non de se, sed quasi de aliquo alio reuerentissimis viris ita exposuit. Agnosco hominem, cui duos ordines in cælo Deus pendens digito demonstrauit, vnum purpurei splendoris, alterum vitæ quam dici possumus candoris. Inter hos & illos, blanda vox ait, manet te locus & certa sedes. Ergo tuum meo labori adiutor Deus præparauit, Ducem Polonorum Boleslaum rerum duces peti: cuius auxilio nuncios suos misit ad populum sibi commissum, & multoties contradicentem, interrogans, si ipsum recipere vellent. Interim cum Boleslao nunciatum reditum expectat. Qui cum aduenissent, plenam contumelijs legatione reportauerunt: Bene venias, inquiunt Boemi, ad non semel refutatam plebem. Mira res: ad populum spontè venis, quem semper inuitu vocare & retinere necesse fuit. Scimus quid cogites, o homo. Omnino nolumus, nec est tibi locus in populo tuo, qui vis vindicare necios fratres tuos vulnere magno. Accipiens ille libellum repudij & superborum contumelias, non minùs exhilaratur, quam solent homines, cum præter spem latum nunciatum & honores sibi delatos accipiunt. Dirupisti, inquit, Domine vincula mea. Hoc est, quod expectans expectaui, desiderio desideravi. Ablatum est periculum meum. Quam possim ratione illum pascere gregem, qui in faciem respondet, nolle se me habere patrem? Eugè, non est quòd timeam reuocantem ampliùs Papam, nec tristia ferentem Metropolitani immitis epistolam. Qui iam antè paganis operibus in fugam commulerunt, ecce palam dicunt: Nolumus te. Igitur soluto fene, liber Episcopus præcedit circumfluentibus animis prosequi desiderium, quod in corde ardebat, speciosi martyrij, Apostolica ad hoc vsus licentia: duosque socios, quos putabat sacro bello futuros aptiores, magisque idoneos portando euangelio, itineris comites delegit. Prius tamen, ut marer regula docet, & viuæ verba patrum lingua monent, oratione fratrum, quasi ferrea chlamyde munitus, ad agonem currere cœpit. Dux autem Boleslaus diligebat eum: quem rogat, ut se adiuuet, videns videat, quomodo in terram Prussorum nauigio se exponat ob quærendas animas, & vomere Dei proscindendas incultas gentes. Complectitur Dux iussu spiritualis patris, quauis ut apud ipsum permaneret, summo opere optaret: sed retardare sanctum propositum ausus non erat.

Alia sancti
viri visio.

Boemi illa
respondeat.

Gnesæ in
numeris co-
ruscant miras
culis.

Est in parte regni ciuitas magna Gnesæ, ubi sacro corpori placuit quiescere, ubi mille miraculis fulget, & si ex corde veniunt, recta petentibus salutes currunt. Ibi ergo, quia in via sua erat, cuius longo tempore silentium execuerat, Missam celebrat sacras hostias oblaturus, viuæ mox & ipse Christo futurus. Baptizat populum grandem nimis. Inde nullas mores nescit, nauium ascendit, quam ne prophanus quis tangere præsumat, Deum sollicitus multo milite armauerat. Non post multos dies carinâ secante terga manus deponunt, & nocturno auxilio remeantes, securam fugam capeunt. Rapit ergo homo Deo plenus, missurus retia sua super horridum mare, si fortè veniat, quod in mensa Dei edendum apponat: auris nullum piscem capiat, saltem in nomine filij Dei oblatum calicem bibat. Feruet in eo spes ardua pro Christo moriendi, & in viridi corde viuus ignis vim habet ardendi, tanquam in aureo altari accensa aromata flagrant, &

Venit in
Prussiam.Validissi-
mo ictu, p-
sternitur.Percussus
laudat Deū.Sermo eius
ad barbarosIrridentur
ab illis.Luitici, ut
quibusdam
placet, sunt
qui alias Vil-
fridicentur.

& fumantia scandit. Ergo miles Dei cum duobus socijs intravit in parvum quendam locum, qui circumbibente vnda fluminis, imitatur insulae vultum. Ibi aliquot haesere dies, & fama volans paganorum auribus inuexit, habere se hospites ignoto habitu & cultu inaudito. Primum eximprovisò homines non plures parva naue veniunt, dant saltum in terras, barbarum nescio quid frendent, magna ira fumant, & hospites quarunt. Res regis, ros mellis tum episcopi in ore fuit, codex Psalmorum ante illum in gremio iacebat, in quo omnia verba oris Dei, in quo summa salutis & vita hominis certa manet & clausa sedet. Ad quem vnus ex eis peiorum pessimus propius accessit, nil boni loquens, nodosa brachia alte extulit, & cum conto, quo naue impulerat, caelestia meditantem episcopum inter scapulas fortissimè percussit. Si non abitis, inquit, citius, capite plectemini, vexati duris poenis & mortibus ingratis. Euolat è manibus volumen excussum, alia ex parte ipse humi stratus, dat oscula virenti terrae, mente extensus & corpore toto. Exterior corrumpitur homo, ad vitam novatur interior, per penetralia cordis erupit vox laetitiae & salutis: Benedictus, inquit, Deus, benedicta misericordia Dei: si plus non accipiam pro crucifixo meo, vnum preciosum ictum habeo. Homo Dei, putasne simplex plaga splendeat in dorso tuo, aut precium habeat super terram talia libenter pati in memoriam filij Dei? Vtique non sic margarita in sterquilinio, non purpura regis in populo, nec facies rosae in terrae gremio, adhuc verò nec aureus sol relucet in caelo, ut in corde pio ictus vnus pro Christo hilariter exceptus.

Quid verò inde secutum est? Foras eiectioni, veniunt in mercatum, vbi confluerat vnda populorum: circumstant subito calicolum virum longo agmine capita canum, pandunt cruentos rictus, interrogant vnde esset, quid quereretur, quare venisset, quem nemo vocaret. Lupi sanguinem sitiunt, minantur mortem, quod ad eos apportaret vitam. Donec loquatur, vix expectant: horrent, & derident: melius enim non sciunt: loqui iubet, & capita mouent. Accinxit verò ille ut vir liberos suos, os aperuit: & quia multa audire nequeunt, breuiter eos alloquitur: De terra Polonorum, quam Boleslaus proximus Christo Domino procurat, ad vos pro vestra salute venio seruus illius, qui fecit calum & terram, mare & cuncta animantia: venio vos tollere è manu diaboli & faucibus immanis Auerni, ut cognoscatis creatorem vestrum, & deponatis sacrilegos ritus, abrenunciantes mortiferis vijs & cunctis immunditijs: ut abluti balneo salutis, efficiamini Christiani in Christo, habentes in ipso remissionem peccatorum, & regnū immortaliū calorum. Haec sanctus. Illi verò iam dudum dedignant, caelestia verba irrident, baculis terram percutiunt, aërem mugitibus implent, manus tamen non iniiciunt, sed furorē dictant, & verba districtae seueritatis ad aures hospitem mittunt: Propter tales, inquit, noua non nascuntur animalia, vetera moriuntur. Excuntes exite de sinibus nostris. Si citò non retrofertis pedem, crudelibus poenis afflicti, mala morte peribitis. Illi verò, qui in ingressu regni positus, bonos hospites eo loci esse permisit, mortem, domus inflammationem, bonorum direptionem, coniugis & liberorū distractionem, spumante ira minantur. Videns athleta Christi nullum fructum animarū sequi, & optate mortis spem auferri, deiecit animum: & tristitia magna affectus, varios curarū aestus casto in pectore versat, dicitque fratribus: Pressi magnis difficultatibus, quid cōsiliij capiemus? Equidem quò nos vertamus, non video. Habitus corporum & horror vestium nostrarum, ut sentio, paganis animis non parum offensionis affert. Vnde, si placet, vestimenta mutemus: clericam aequalem, pendentibus capillis, crescere sinamus: tonsae barbae comas prodire non prohibeamus: forsan non agniti, melius poterimus operari salutē, si similes illorum effecti, familiarius cohabitemus, alloquamur & conuiuiamus: laborantes quoque manibus proprijs, victum queramus instar apostolorum, absconsa mente reuoluamus sensum psalmorum. Interea prosperate misericordia Saluatoris, fiet aliquid salutis, ut dum arte hac & hac fraude eos opinio deludit, euangelizandi occasio certa veniat: ita aut inuentarum animarum thesaurum magnum lucrabimur, aut dulcem vitam pro dulcissimo Christo fundentes, desiderata morte occumbemus. Ergo viso consilio meliora sperans, conceptum mœrorē gaudij gladio confecit, egressurus è regione mala. Accessis animis, mouet gressus: ad ferociū quidē Luiticorum idola furda predicationis equos flectere placuit, quorū linguā callebat, & quos needū mutata veste & habitu fallere potuit. Hoc tū ingenio, hoc dolo bono cogitauit, ut Christo acquireret nouū populū, aut longis desiderijs imponeret finem. Sed o venerabile caput, quid te fatigas implexis cogitationibus? Propè est, quod quæris: non necesse habes longam

falsipere professionē: dabit tibi Deus breui itinere illud assequi, quod tam multo tempore quaesisti recto ore, mundo corde, animo toto. Ecce pulchritudo tua: ecce in foribus, cuius nescit homo precium, felix & incomparabile martyrium, ut nostro etiam tuo virginis ille filius insperatò faciat martyrem suum. O quam pulchrè risit caelum, quando cum corona martyrij intrantem vidit Sclauum.

Romae interea in monasterio, quo sanctus iste in philosophia Benedicti patris nutritus erat, diuina huiusmodi reuelatio facta est. Inter plures visiones, quas vidit rapta mente sepe ad superna leuatus, vidit & istam crucifixus mundo Iohannes monachus & Abbas. Venerunt à caelo vsque ad terram descensu delectabili, eleganti adpectu duo lineamina, instar niuis cādida, absque vlla vel ruga vel macula. Vnum ex eis accepit, quem querere venit: possedit charum pignus & dulce onus, fruens fruitur suo Adalbertus, intrat celum aureum tramite recto. Quis aliud linteū suo amplexu acceperit, & ad Deum portarit: ab eius ore, fateor, nunquam excutere potuimus: & ideo siue hic, siue alter sit, certa mente nescimus. Nec hoc nos fatigat, qui nostrum intercessorem in manibus habemus: Adalbertum Domine tuum sancta sanctorū intrasse cognouimus, & amantes veneramur: & licet nunquam sanguinem funderet, quae est vera beatitudo, & passi Christi quaedam similitudo, tamen morum humilitate & puro ac intimo Dei amore verè esset filius calorum, & qui nunquam peccauerit, frater angelorum. Hac hora pater Nilus ad monasterium eius per spirituales haec verba misit, dicens: Notum sit vestrae dulcissima fraternitati, quia amicus noster bonā viam habet Adalbertus, qui verè cum spiritu sancto ambulauit.

Interea ipse beatus Adalbertus in terra pagana cum socijs suis carpit iter secus litora maris, & fit repente collisio vndarum, quasi se moneat aliqua ingens bellua maris, & aures gradientium fragor ille validus penetrat. Comites securi audiunt, medius senior vehementissimè obstupuit, & velut panida mulier consternatus exhorruit. Cui Gaudentius, ex parte patris caro & frater suus, subridens ait: Pauet fortitudo tua audacissima miles? Si insiliret in nos armata & ad eadem prompta manus, quid tum faceres, qui nunc inaniter formidas? Respondit ille: Nos sumus fragiles, tu fortis: nos imbecilles, tu potens. Nos certè & minima timemus: sed eo melius Deus noster refugium & virtus, quo est maior inopia mentis, & virium parua supellex. Eo felicius, eo gloriosius diligam te Domine virtus mea, quo sentiens meam infirmitatem, cognosco te esse meam virtutem. Vidit & idem Gaudentius sequenti nocte somnium, quo ludentibus verbis irrigit pauescentem episcopum. Ingressus delectabile oratorium, aduertit paratum pontificem Adalbertum celebrasse Missam. Comesto autem sacrificio, cum vestimenta plicarent, propius accessit ad cornu altaris: in cuius medio stetit calix aureus, acclinat collum, os apponit, haurire de aureo calice conatur. Aduolat cursu rapido custos sacri altaris, vnde talia praesumat, insolentem Gaudentium seuerioribus dictis increpans: Non licet, ait, faucibus tuis de aureo calice sumere porum vite: solus totum bibere debet, qui pro Christo immolato missa oratione legauit: tibi sicco palato nec gutta remanebit. Manè factò Gaudentius inquit: Audi senior meus noctis somnium, quod vidi. Explera Missa, quam celebrasti in templo Dei, accessi ut potum sumerem de aureo calice, qui stetit in medio altari, & prohibuit me minister altaris, dicens: Alieno nequaquam licet: pontifex totum sumere debet. Respondit beatus Adalbertus, passioni propinquans: Mi frater, iubente Deo somnium tuum prosperos habeat progressus: peccans caro peccati, donum Dei non impedit: misericordia creatoris victoriam obtineat.

Igitur sexta feria Gaudentius, sancto viro duplex germanus, cum scandens sol tres horas propè complēset, Missarum solennia in lato gramine celebrat: postea parum opsonij recumbentes accipiunt, ut in fortitudine cibi positum vigorem fessa membra recuperarent, & viam longam sine labore reparati pedes citius conficerent. Pulsā fame, recreati surgunt, & pergere incipiunt: at non longè ab eo loco, vbi cibum sumpserant, inualecente lassitudine capita deponunt, somnoque ob vexata corpora indulgēt. Dum igitur dormitant & dormiunt omnes, adest sonitus armorum, hasta fulgurans, sonans clypeus & gladius acutus. Cuiusdam frater à Polonis occisus erat: is barbarus zelo incitatus venit, & cum illo alij, qui exultarent in rebus pessimis, conspirauerant: ductique poenitentia, quod eos à se dimississent, impetu magno accurrunt, defilientesque ab equis, cursu rapido in illos irruunt, requiem hospitem turbant, vincula haud secus atque latronibus iniiciunt, manus & brachia Christianorum stringunt.

Stupent

Visio Iohannis
Abbatis.Vide sancti
viri humilitatem.Somnium
Gaudentij.Homines
impij irruunt in sanctū virum,
& socios eius.

Stupent fratres, & non valde suauiter expergefacti, inopinantes vincula & hostes conspiciunt: nec minus, qui hoc spectaculum votis omnibus semper expetierat, nunc magnus Adalbertus timet, & velut homo amarae mortis gustum exhorruit, ultra, quam solet, consternata mens quadam ignauia laborat: moritura caro colorem mutat, panore vita tremula hebet. Sed nemo miretur nonnihil fractum defecisse sanctum, qui tot annis inter tentationū ventos & tempestates ceu arbor in cōuulsa stetit, maxime nunc, quando propinquante termino palmam accipere debet. Nōne maior Dominus, redemptionis nostra Christus, propinquante passione sanguinem sudat, & qui potestatem ponendi & sumendi animam habet, sequentibus discipulis tristem se asserit vsque ad mortem? Si Deus trepidat, turpe est, si homo pauet, cum carnis mors propē accedit. Purgantur electi timore mortis, sine quibus non sunt, à leuibus peccatis, & si qua vestigia remanent criminum raris maculis. Vir bone, quid times? Cur inertī pauore tabescis? Deum tuum secutus, sanguinem fundis: quo fuso, securum comineatum & liberum iter habes ad caelum, sine occurſu insulantium demonum, sine obiectione vel minima peccatorum. Martyribus certē non occurrit accusans satan, nec verbum procul fugiens, cō quod Saluatoris umbram imitantur. Et sicut Dominus sine peccato propter nos mortuus est, ita & martyres, quauis criminū rei, fuso sanguine propter Deum, omnino cunctis peccatis carebunt. Ceteri sancti, quauis candidam & odoriferam vitam ante Dei oculos habuerunt, de hoc seculo securi non recedunt, sed circa extrema infinita angustia laborant, nescientes vtrum eorū vita, munda ab eo iudicetur & digna, cuius comparatione sunt immunda omnia. Martyrio autem stat sua ratio, res tuta & singularis gloria: quam accipere pro dono Dei meruit rara auis terrarum, felix infeliciū nostrorum Adalbertus temporum. O quam beatum, o quam gloriæ plenum ita mori, vt non appareant vlla peccata: quoniam quæ secundum fidem lauantur in baptismo, extinguuntur in martyrio. Iam quanta dignitas, quanta securitas latitiat? O quales opes & diuitia, claudere in momento oculos, quibus homines videbantur & mundus: & aperire statim interiores, vt videantur angeli & Deus, cuius pulchrum est omne quod fecit, & pulcherrimus ipse. Nec erit iam vllum malum, quia eō peruenitur, vbi adest omne bonum. Vbi quid ignorat, qui omnia scientem nouit? quid non habet, qui omnia habentem habet? Vbi quem non potest adiuuare miserum, cui est primum Deus, ostendens illi seipsum? Harum sententiarum habemus te testem clarum, qui in hoc mundo positus, morum virtutibus viruisti, & in his seruata humilitate, mirabilis claruisti: nunc pro Christo mortuus, caelesti beneficio & miraculorum dulcedine clarior, immo clarissimus innorescis. Palam loquebaris, sub caelo nihil speciosius, nihil quicquam esse suauius, quam pro dulcissimo Iesu Christo dulcē ponere vitam. Et nunc monstras quam benē & feliciter viuas, quando ad tua ossa mortua tot salutes exeunt, tot signa sine tædio currunt.

Miracula
ad eius fa-
cta ossa.

7. Lanceis est
confossus in
parascue.

1. Cor. 1.

Author in-
uocat S.
Adalbertum.

Alunt, qui illi agoni interfuerunt, quod nec verbum vnum ediderit pallens episcopus, nisi quando ligatum ad montis supercilium duxerunt, vbi septem lanceis pulchra eius viscera forarunt, ad illum tunc, cuius lancea debuit ictum, & toruo adspēctū occidendum martyrem in loco statuit, hoc vnum verbum, Quid vis? pater exili voce interrogans fatur. Habes, quod semper volebas mori, passus pro desiderato Christo, hac die felix victima factus, qua die Saluator pro te & pro mundo est crucifixus, & ipse tunc lanans languidum magnum, totum hunc mundum, nūc verō te faciens martyrem suum. Nē timeas periculum, cō quod est mors amara, mors anxia. Nam si esset nulla mortis molestia, canente melliflūo Gregorio, non esset tanta martyrum gloria. Septem donis ditauit te Christus, virtute multa fluxit tibi gratia sancti spiritus: nunc in eius honorem septem lanceis confixus, amplectere desiderabilem Christum. Quicquid peccasti in hoc tempore, quod voluitur septem diebus, expians & expurgas septem vulneribus, calca abyssum & terram sub pedibus: ultra omnem creaturam scandens, apprahende dulcem creatorem. Beatus homo, quem possedit gloria paradisi, quem accepit confessio & pulchritudo ante oculos Dei, vt sapiat ex sententia, quæ solet dicere, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ pręparauit Deus diligētibz se. Vocat nunc te cor contritum, vocat nostrorum temporū infinitus error: clamat tibi felicissime martyr nostrarum miserationum magnus clamor. Tu cum purpureis proceribus in cōspectu Dei delectatus, tu cum suauifonis angelorum vocibus intra sancta sanctorum epularis, nē obliuiscaris veros captiuos, non sentientes, in quanta tribulatione versēmur. Tu qui multa potes ad regis chortem, fac nobis legem & iustitiam de

DE S. ADALBERTO EPISCOPO ET MART.

de iniquo odio tantorum hostium: quia & nunc cum Christo regnum tenens, necesse est illud Satyricum depromas:

O curas hominum, o quantum est in rebus inane.

Ad grandem miseriam necessarium est magnum adiutorium. Veniat tecum non vnus sanctus: salus hominum quorum est ars, stet tecum angelorum sana pars. O amor, qui regis omnia caelo, respice miseras terras animo benigno, in quibus hoc tuo magna grassatur iniquitas. Fac quod fecisti, terra factus propter pietatē, fuso sanguine propter nimiam charitatem. Dictu ante omnes, dic ex quibus nouus martyr enarasti, dic bone Adalberte: Deus optime, misereare nostra Lunę varios labores, compesce æstuantis auitiæ in immensum crescentes errores: qui meretricis pulchritudine amorem Dei, maxime hoc tuo, commutare volunt in amorem seculi, bonum dicentes, malum in fine ferentes. Promittunt delectare, & faciunt laborare: dicunt se adiuuare, & non nisi nocere nouerunt. Quibus conuenit illud poetæ:

Fistula dulce canit, volucrum dum decipit auceps.

Immo conuenit illud Euangelicum: Quid proficit homo, si vniuersum mundum lucratur, animæ verō suæ detrimentum patiat? Quod flet in sacro eloquio, qui securus suus, de nostro periculo timidus est: quia stantes inter mille globos nunquam dormietis diaboli, habentes & ingenitæ naturæ centum pericula, nutrimus adhuc auaritiæ fauam pestem, vt res extra nos, perdat intus nos. Eheu, inquit, in presentium rerum voluptatibus positi, quo amplius concupita acquirimus, eo amplius os patens auaritiæ in immensum aperimus. Nescio, miseri quid simile pariamur: post expletionem voluptatum amplius esurimus, & adeptis carnalium rerum oblectamentis, nunquam dicimus, Sufficit. Hoc est cōmune malum omnium, maxime hæc est miseria mea, & si qui sunt, mei similia: qui non nisi spiritualia debuimus, propē sola carnalia cogitamus. Si quid potes, immo quia potes, nostris medere vulneribus. Sed ad rem.

Primum dux & magister nefariæ cohortis, furore igneus, perforat penetralia cordis. Post saliente iualitia & corrente manu, ceteri scelus peragunt. Vt autē ostenderet clementis diuinitas, quam soluta essent seruo suo carcer seculi, compedes magnæ & peccatorum vincula cuncta: postquam sanctū corpus secarunt, nemine solvente, ligatæ manus per se solutæ sunt. Ipse verō amicam mortē amplexus, quam semper sequēs dilexit, in modum crucis manus extendit: cadens cadauer matrem terrā occupat, anima sancta ad vitam feliciter intrat, admirans risum Dei & gaudia canentis celi. Reliquisti sub pedibus pulchrum hoc, quod apparet: experire nunc quod intrinsecus latet: post fletus hominum transi in lætum numerū angelorum, vbi te vident lati omnes sancti, maxime martyres Christi. Adhuc ultra angelum martyr ad martyrum regē ascendit cum gloria, ad omnium Saluatorem, ad ipsum, à cuius conspectu fugit calum & terra: loquere facie ad faciem, quasi homo ad amicum suum. Effugisti quid non amaritudinis? quid non habes dulcedinis? Vbi sunt altæ contemplationes internæ refectionis: vbi est ciuius & portus, laus perpetua creatoris. Ipsa die, dicunt, dum quidam presbyter Missam faceret, & sacras hostias iuxta ritum religionis offerret, reuelans spiritus ad aures dixit, vt beati martyris Adalberti suffragia laboranti mūdo imploraret. Paret ille libens monitis diuinis, & intra memoriam sanctorum martyrum Adalbertum vocat, vt nostris erroribus apud diuinam misericordiam maectata hostia intercedat.

S. Adalbertus
crudeli-
ter necatur.

Illustre mi-
raculum.

Apoc. 20.

Igitur impij viri duos fratres immisericorditer ligatos secū ducunt, & sancti viri nobile caput à reliquo corpore separant, atq; sub fida custodia vtranque partē asseruat. Nē putet religionis causa id eos facere, qui non nisi prophana sapiunt: à Duce finitimo Boleslao grandem pecuniā accepturos se sperant, vt res erat, quando reuerendissimū corpus & caput, thesaurum desiderabilē vendunt. Vos quidem fecistis pro vestra infania: sed o qualem imprudentes peperistis beatitudinem. Volenti illi vos cōuertere ad Christum Saluatorem, vos nolentes conciliastis immortalē dignitatem. Passus est preciosissimus martyr Adalbertus, qua die pius Georgius est saxo tritus. Benē autē ambo vno die, quia se perentibus vterq; bonus affulget crebris miraculis, & prestō est egris morantibus. Ecce iterum boni, iterumq; & crebrō mihi estis appellādi. Loquimini ad cor celi, surgat stella maris, iungat se angelus bonus, & propitius Petrus sequatur & omnis sanctus. Propter Deum loquimini bonū de viuis miseriis, bonū in conspectu principis: Præstate Domino Deo propter dilectū filium in spiritu sancto, cuius est gloria, hominū salus, regnum & imperium, sana pars angelorum: cum quo fuere & sunt & veniunt aurea regna immortalium seculorum, Amen.

Duo eius
socij vin-
diti
abducunt.

Kkkk

VITA

VITA F. AEGIDII, VIRI SANCTISSIMI, QUI FUIT E PRIMIS SOCIIS BEATISSIMI FRANCISCI ASSISINATIS, è quodam Germanico codice per F. Laur. Surium Latine conuersa. Codicis autem Germanici auctor testatur se ex fide dignis Latinis codicibus illam collegisse. Nondum cognoui Aegidium hunc catalogo Sanctorum adscriptum. Quantum autem ei tribuerit S. Bonauentura, ex historia hac discere licebit.

Aprilis 23.

Duo primi socij S. Francisci.

F. Aegidius illis tertium se adiungit.

Induit habitum Franciscanorum.

Inuistit S. Iacobum, multam famem perferens.

Illudunt ei sepius homines mali.

Visit terram sanctam.

BEATISSIMI FRANCISCI ASSISINATIS tertius socius fuit frater Aegidius, ex eorum numero, qui conuersi aut laici fratres vocantur. Is patriam habuit Assisium: cumq; didicisset e ciuibus suis dominum Bernardum, virum eius urbis primum, & dominum Petrum, summam ad idem canonicum, rebus suis in pauperes erogatis, sancti Francisci complexos institutus, octiduo post, diuino instinctu permotus, venit ad S. Franciscum, modis omnibus ad eius viuendi rationem se accomodaturus. Cum autem ignoraret, ubi tum esset S. Franciscus, Deum rogauit, ut recta ipsum ad eum perduceret. Audiuit eum Dominus, venitque ad horreum, in quo vir sanctus cum duobus socijs morabatur. Cogitanti vero illi de ijs, quae animo proposuerat, obuius venit S. Franciscus: ad cuius pedes se prosternens Aegidius, petijt in ipsius contubernium admitti. Eius vero fidem & deuotionem animaduertens S. Franciscus, ait ad eum: Non mediocris haec Dei gratia est, charissime, quod te sibi militem & seruum asceiscit: confirmansque eum hortabatur perseuerare in eo instituto, ad quod diuinitus vocaretur. Deinde accitis ad se Bernardo & Petro, ait ad eos: Bonum fratrem adiunxit nobis Deus. Quod cum illi iucundis animis acciperent, simul sumpsere cibum.

Porro S. Franciscus cum Aegidio eunte Assisium, ut compararet pannum, quo Aegidius vestiretur, obuiam ei venit mulier paupercula, stipem ab ipso perens. Sed cum nihil suppeteret, quod ei daret, angelico vultu versus ad Aegidium, Demus, inquit, charissime, huic foeminae propter Deum pallium, quo indutus es. Ille mox hilariter pallium dedit mulieri: simul autem videbatur ei elemosyna illa celos penetrare, sensitque se ingenti quodam animi gaudio perfusus. Paulo post ipsis ferijs S. Georgij induit eum beatus Franciscus habitu Ordinis sui: duxitque eum secum in forum, ubi hortabatur homines ad agenda poenitentiam. Dicebat autem illis Aegidius, ut fidem adhiberent S. Francisco, recte ipsis consulenti. Inter eundem autem praedixit S. Franciscus propagationem Ordinis sui, dixitque Aegidio, institutum suum posse non absurde comparari piscatori, lagenam in aquam mittenti, & multos pisces capienti, paruos autem reijcienti in aquas, magnos vero colligenti in vasa sua. Postea autem dedit ei beatus Franciscus licentiam visendi S. Iacobum in Hispania: quo toto itinere nunquam fuit expertus famis propter paupertatem, quam ferebat causa Dei. Cum aliquando peteret elemosynam, nequequam usquam acciperet, in agrum se contulit, atque illic repertas fabas aliquot, praemulta fame comedit: dansque se quieti, post adeo surrexit robustus, ac si bene lautis esset dapibus abunde refectus.

Obuium quandoque habuit pauperem quendam: cuius miseratus nuditatem, abstulit caputium de cucullo suo, deditque ei: ac deinde viginti diebus iuit ipse nudo capite. Cum autem tam deformi habitu veniret in Galliae Cisalpinae castellum Sicarolum, quidam eum ad se accersuit. Ille vero magna pressus inopia, libens accessit ad hominem, sperans se aliquid ab eo elemosynam accepturum. At ille nequam taxillis in manus eius coniectis, rogabat num ludere vellet. putabat enim lusorem & improbum hominem esse. Aegidius vero eam contumeliam placate ferens, Deus, inquit, ignoscat tibi. Ita ille sepe per mundum ambulans, indignis modis illudebatur. Datus est ei postea socius a beato Francisco, & facta potestas inuisendi sepulcrum Domini. Venit ergo Brundisium: ubi cum dies multos harere cogeretur, firulam acquisiuit sibi, eaque per plateas ferens aquam, victum necessarium obtinebat sibi & socio. Deinde transmissa mari, cum multa animi pietate visisset sepulcrum Domini, & alia loca sancta. Veniensque inde ad oppidum quoddam, morabatur illic causa victus sibi parandi labore suo. Texebat enim sportellas ex viminibus, quarum illic magnus usus erat, extincta corpora deportabat in coemeterium, & per vicus

circumferebat aquam: ijs laboribus sese sustentans. Si autem nihil horum posset efficere, ad Domini mensam properabat, ostiarum panem mendicans.

Inde redijt ad S. Mariam de Portiuncula: sepe etiam suscipiebat peregrinationes ad S. Michaelem & S. Nicolaum Barensem. Iter autem faciens, solebat hortari viros & foeminas, ut Deum timerent & amarent, & ob sua malefacta agerent poenitentiam. Supra modum autem studiosus erat oculi vitandi. Cum enim a S. Francisco missus esset Romam, ut illic maneret, quotidie sacrificio audito, ad quatuor miliaria exibat extra Urbem in syluam quandam, atque illic putata ligna apportabat Romam, labore suo alimoniam sibi comparans. Cum aliquando foeminae cuidam vendidisset ligna, & illa tanquam homini pio & religioso plus dare vellet, quam initio pacta erat, ipse recipere noluit, sed medio precio illi remisit. Nolo, inquit, vinci ab auaritia. Nulla ille, quauis abiecta & vilia, modo ne inhonesta essent, recusabat opera, aut facere detrectabat. Vindemiarum tempore collegebat botros & calcabat atque exprimebat, nihil pro labore nisi necessaria recipiens. Cum aliquando decussisset nuces ab arbore, & rata ei nucum copia data esset, ut non posset omnes condere in sinum suum, exuens se cucullo, ligatis manicis & capiti, impleuit ea nucibus, sicque penum nudus ad Urbem rediens, nuces pauperibus distribuit. In monasterio quatuor Coronatorum, quod est apud aedem S. Iohannis Lateranensem, solebat expurgare farinam, dabantque ei de singulis quartarijs panes septem. Ibat etiam miliarium vno ad fontem S. Sixti, haustam inde aquam afferens, quam bibebant monachi, & qua panes pinsebantur. laboris precium erat panis: cuius reliquias dabat egenis. Afferere aliquando monachis aquam, & cum quidam ex ea bibere vellet, non permissit. Non possum, inquit, hanc aquam tibi praeberere, & reliquam ferre monachis. Quod cum ille molestissime ferret, & multis conuicijs Aegidium proscinderet, is alia vna allatam aquam importauit in aedes illius conuiciatoris sui: qui hoc officio adeo permotus fuit, ut veniam peteret iniuriae ei illatae, quam ille libens dedit.

Nec tamen sic fuit labori intentus Aegidius, ut vnam preces suas horarias omiserit: sed plegandi oculi causa vel operabatur manibus, vel vacabat precibus & contemplationi, vel boni quippiam loquebatur. Cum esset quandoque apud Cardinalem & Episcopum Tusculanum, colligeretque oliuas & alia officia exhiberet, panem ijs laboribus partum afferebat ad eius Cardinalis edes, dicentique Cardinali, ut cum alijs pauperibus vesceretur pane domus suae, ille propheticum illud respondebat: Labores manuum tuarum quia manduca- bis, beatus es, & bene tibi erit. Impeditus aliquando fuit vi imbrii, ne extra Cardinalis aedes posset ire ad labores suos. tum vero Cardinalis exhilaratus, iam, inquit, vesceris cibis meis. Sed Aegidius nihil illi respondit, aliud secum meditans. Contulit autem se ad culinam, dixitque coco: Quid ita pateris sordida esse culinam? Dicente illo, neminem se in praesens habere, qui eam purgaret, Aegidius ait: Da mihi pro labore meo quod edam, & ego sordes euerram. Quod cum vtrinq; factum esset, Aegidius ad Cardinalis mensam intravit, duos secum panes attulit, quos labore suo acquisierat. Itaque Cardinalis mirabatur tantum sui propositi tenacem esse. Sed perseuerante etiam postridie pluvia, cum nemo vellet vti Aegidij opera conductitia, Cardinalis gratulabundus ait ad eum: Profecto nunc meos edes panes. At Aegidius tacitus officinas perlustrabat, inueniensque duos rubiginosos cultros, illos accuratè repurgauit. Accepit autem pro labore panes duos, quos ad Cardinalis mensam intulit, qui se dolebat semper frustrari spe & expectatione sua.

Sed non adeo sua alijs vquam locabat operam Aegidius, quin certum sibi seruaret tempus, quo suas persolueret preces. Etsi autem in eiusmodi laboribus admirandus potius est, quam imitandus, at tamen egregie his confutatur & pudore afficitur oculi illorum, qui laborare nihil volunt. quos Aegidius acriter obiurgare solebat, Si faciatis, inquit, bona quae nostis, etiam ad ea bona pertingeris, quae non nouistis: plus enim inter se distat verba & opera, quam a caelo terra. Satius autem est quempiam docere seipsum, quam se neglecto mundum vniuersum. Si vis multa nosse, multa facito, & submitte caput tuum. Insignis cōcionator, est humilitas. Solebat quoque suspirans dicere: Ouis balans multum differt ab ea, quae in pascuis versatur. talis est concio eorum, qui virtutes consecantur. Huic beato viro, ut qui boni esset exempli, libenter permittebat S. Franciscus, ut ubicumque vellet commoraretur: sed hac ille libertate uti noluit. Misit ergo eum ad eremitorium Fabrianensem, quod est apud Perusiam, ubi ille conficiebat lagenas & arculas, in quibus vitrea pocula & aliae res imponerentur. Inferere autem eas in oppidum, nihil nisi victum & tum sibi tum socio necessarias res pro illis accipiens. Semper autem illic ingrediebatur nudis pedibus, & unica amictus tunica siue cucullo, etiam valde frigido caelo. Quidam autem obuiam ei factus,

Oculi sum-
mopere vi-
tar.

Multo la-
bore tenuē
sibi parat
victum.

Psal. 127.

Non vult
velci pani-
bus, nisi la-
bore suo ac-
quisitis.

Hae accipi-
enda sunt
de illis, qui
ex desidia
& torpore
nihil facere
volunt.

Degit soli-
tarius ad
Perusiam.

ait se sic nolle incedere, etiam si sciret se quamprimum iturum in celum. Quae verba, malo daemone agente, tantum frigus in corpore beati viri secutum est, ut putaret se praeter algore moriturum. Sed cum ad animum reuocaret, quemadmodum Christus nudis pedibus ambularet, & tenuiter vestitus fuerit, illico concaluit, egitque gratias Deo, qui ipsum diuino suo igne calefecisset. Postquam autem hoc in loco multos egisset annos, aliquando in memoriam rediit peccatorum suorum. Itaque in syluam abiens, accito fratre, nudauit corpus suum, funeque collu cingens, precepit ei, ut ipsum pertraheret ad eum vique locum, in quo fratres morabantur. Quod cum peruenisset, sublata voce, Queso, inquit, fratres miseremini mei peccatoris. Accurrentes autem fratres, ut viderunt eum sic nudum, praeter commiseratione & deuotione una cum illo fleuerunt, rogabantque ut se indueret. Quibus ille respondit: Non sum ego dignus vocari frater minor: sed si tamen vos mihi vultis reddere habitum meum, pro elemosyna tanquam indignus & miser eum recipiam. quod ita quoque factum est.

Vir sanctus dum sua peccata confiteretur, summe se ipsum deiicit.

Ita Tunc.

Insignis eius obedientia.

Inuicem Pontifex cum Cardinalibus.

Cerebros patitur mentis excessus.

Paupertati summe studio.

Vbi autem beatus Franciscus aduertit magni eius seruiorem, promptamque pro Christo martyrii obsequii voluntatem, cum quibusdam alijs fratribus misit eum ad Saracenos: sed postquam venit Tunetum, vetitus est a Christianis illic degentibus sermonem habere ad barbaros, veretibus ne eius causa omnes trucidarentur. atque ira compulsus ille fuit cum socijs suis, quannus inuitus, ad beatum Franciscum redire. Excellenti quoque fuit obedientia. Cum enim ageret in monasterio, quod paruū agrum vocant, & non nihil egressus esset foras, ministri generalis mandato euocatus est Assisium. Mox ergo recta contendit Assisium. Dicentibus autem fratribus, ut prius iret in monasterium, atque inde se conferret Assisium, respondit: Non ego sum ad monasterium ire iussus, sed Assisium. Ita ille semper exactissime coluit obedientiam. Frater quidam conquestus ei fuit, iussu se a Guardiano (sic enim vocant praefectos suos) ire mendicatum panem, cum tamē ipsi viderent longē prestabilius vacare precibus, quam petendis elemosynis. Respondit autē ei Aegidius: Necdum didicisti, quid sit orare Deum. Vera enim oratio est, si subditus pareat voluntati superioris sui. Est autē non obscurū superbiae argumentum, si quis nolit caput suum subdere obedientiae iugo, sed illud ei potius subducere conetur, ut alia gradiatur via, quae ei perfectior videatur. Et tamē videmus, dū bos iugū patitur imponi collo suo, horrea fumeto compleri. Certē si quis ea foret animi deuotione, & tam excellēti gratia, ut cū angelis loqueretur: si tamē acciretur a superiori suo, illico missō Angelorum colloquio, faciet quod iubere voluit praefatus suus: quod quidē Aegidius ipse tali suo declarauit exemplo: Passus aliquandō fuit ecstasim corā summo Pontifice & Cardinalibus, qui venerant illū visitatū in monte Perusino. Iussit autē Pontifex, ut quamprimum rediret ad se. Mox ille, qui prius insensibilis videbatur, accurrit ad pedes Pontificis, dixitque humiliter culpam suam. Inuitauit verō illū Pontifex ad prandium, ut posset cum eo colloqui, acceperatque cum valde hilariter. Aderant tū quidam, qui hortaretur Pontificem, ut eū iuberet cantare. Iussit id Pontifex, Aegidius verō sciscitatus est, quid sua sanctitas vellet cantari. Saepiusque id repetens, currebat ad alij palatij angulum, stetitque illic pede altero alteri imposito, usque ad preces Vespertinas. Tum verō sensit Pontifex eū planē extra se raptū, ut qui nullo sensu vti videretur. Cū autē ad cenam accubisset Pontifex, ait ad eos, qui illi aderant: Ecce nos hominē istū perdidimus. stat enim planē immotus. at tamen probemus iterum obedientiae vim, quid in eo possit efficere. versusque ad Aegidium, Praecipio, inquit, tibi frater Aegidi in virtute obedientiae, ut ad te reuertaris. idque factum est. cecidit autē ad pedes Pontificis, & humiliter ferebatur culpā suam, miscebaturque peramāter cum Pontifice sermones valde pios & bonos. Postquam autē rescivit fratrem Eliam se Pontifici immorigerū praeuissē (Elias is minister generalis fuit) atque ab eo anathemate plexum, totum se humi prosternēs, quantum maximē potuit ad terrā corpus apprimēbat. Rogatus cur id faceret, Volo, inquit, quoad fieri potest in ima me deprimere, quandoquidem Elias tam profundē corruit, dum vult nimium in sublime scandere.

Miro sanctā paupertatē studio & amore cōplectebatur vir sanctus. nam tametsi operabatur manibus suis, adduci tamē non potuit, ut pro labore suo pecuniam acciperet, contentus rebus vite degenda necessarijs: si quid autē superesset, impertiebatur egenis. Pro eo autē paupertatis amore p̄stitit illi Deus, ut res necessariae ei suppeterēt. Cū aliquandō fessus esset non medioeriter ex itinere, & ingens eū sumus affligeret, iuxta viā se reposuit, pro cibo somnū capturus. Indē expergefactus, reperit ad caput suum dimidiū panem: Deoque gratias agens, comedit illū, sensitque non parū indē se virū accepisse. Degēbat quandoquē in excellō monte apud castellū Dirurense cū socio, nullo id e populo

sciente,

sciente. Toto autē triduo tam multa ē celo nix decidit, ut nullo pacto neque panis acquirēdi, neque laboris sui exercendi causa posset egredi. Itaque rogauit Dominū, ut in tā praesenti necessitate op̄e ferret sibi & socio suo. Exaudiuit Deus preces eius, promouitque cor cuiusdā in castello cōmorantis, ut ad eadē S. Laurentij in monte sitam, vbi duo fratres essent, panem & vinū apportaret. Fecit ille sic, atque etiam alios admonēs eius loci habitatores, effecit ut necessaria quaeuis eis suppeditaret. Cernens id Aegidius, dixit socio suo: Haecenus rogauimus Deū, & exaudiuit nos: nūc porrō gratias ei agamus, & oremus pro illis, qui nobis p̄stant elemosynas. Multi autē eius castelli homines, optimis Aegidij & socij eius exemplis cōmoti, ad Deum conuersi sunt, & beati Francisci cōplexi institutū: qui autem matrimonij erant nexibus implicati, in suis domibus egerunt poenitentiam. Audiens quandoquē Aegidius dominū vineae, quae erat p̄pina habitationi eius, vinitores suos obiurgantē, ijsque dicentē, Fate, fate, & nō parlate, id est, Operamini, operamini, & verba facessant: cū ingenti seruire sua cella prorumpens, clamauit alta voce: Audite vos concionatores, quid iste vir dicat: Facessant verba, & manus operi admoventur. Loquens aliquandō cuidam scientiam & doctrinā suam mirē iactanti, Si, inquit, vniuersa frugifera humus vnius ditione teneretur, qui tamē eam non coleret, quis inde fructus ad eū rediret? Certē nullus: contra si alius paruū habeat agrum, eumque diligenter excolat, & pro se & pro alijs fructus percipit. Non est igitur, quod nimium fidas scientiae tuae. nam etiā si omnibus sis disciplinis & artibus instructus, nihil tibi contulerit, si sis bonis operibus destitutus. Collegerat quādoquē iuncos & arūdines, sportulas inde confecturus. Vbi autē ad quoddam rēplum accessit, sacerdos quidam obuiam ei factus, hypocritā eum appellauit. Valdē autē contristatus ille verbis sacerdotis, fleuit sine intermissione. Sciscitātī fratri, cur sic fieret, respondit se a sacerdote dictū hypocritam. Et putas tu, inquit frater, id ita esse, quod ille dixerit? Aegidius respondit, Non puto ego sacerdores dicere mendacium. Tum frater, Atqui, ait, hominū iudicia, cū falli possint, longē diuersa sunt a iudicijs Dei. quibus verbis Aegidij animus recreatus est.

Multi eius exemplis poenitentiam conuertuntur.

Cōcionatores debent non solis verbis, sed etiam factis docere.

Vide sancti viri cōdorem.

Carnē edomant.

Castitatem quantū fecerunt.

Summo operē vir beatus in id intentus erat, ut carnis appetitiones cōtereret, & portione sensitiuā in spiritūs seruitutē redigeret. vnde insignis ei accessit nitor puritatis. Non nisi semel in die cibū sumebat ad vespē, eūque sanē exigū dicebatque: Caro nostra instar porci est, cupidissimē ad lutū properantis & in eo cōmorantis. Est etiā similis icarabaeis, qui semper versant equorū simum. Caro nostra hostis nostri diaboli athleta est. Fratri cuiusdā percunctanti ex ipso, quid se posset ab omnibus peccatis carnalibus tueri, sic respondit: Qui saxa grandia aut ingētes trabes aliō transferre vult, plus vitur ingenio & industria sua, quam viribus. ita hīc quoque agēdum est. quaeuis enim vitia officiant puritati siue castitati, quae similis est speculo mūdo, quod tamē anhelitu obscuratur. Fieri autē non potest, ut ad Dei ptingat gratia, cui libet in carnalibus vitijs permanere. Caro nostra semper insidias tendit nobis, & qui eam edomat, omnes vincit hostes suos, & nihil non boni obtinet. Praeter cunctis virtutibus mihi charissima castitas est. Sed cū rogaret quidā, potior ne esset charitas, respondit: Equidnam est charitate castius & purius? Saepē etiā cantans dicebat, O sancta castitas quānam es tu? nimirum talis, ut stulti te ignorent. Quarenti autē fratri, quā diceret castitatem, Ego, inquit, castitatē dico, qua sensus omnes diuinae gratiae custodiuntur. Cumque multus esset in castitate p̄dicanda & laudāda, quidā maritus audiēs, ait illi: Equidē a foeminis omnibus abstineo, cōtentus vxore mea. satis ne hoc tibi videretur? Et ille: Putas tu non posse hominem fieri ē suo vino ebrium?

Cū esset apud Spoletū, audiuit vocē foeminae ipsum in clamātis. simulque tantā sensit carnis infestationē, quātam antea nunquā: repulit autē eam sedulis precibus, corporis castigationibus, & sanctis operibus: ac deinceps prorsus ab illa immunis fuit. Frater quidā valde tentatus, Vtinām, inquit, videre mihi liceat fratrem Aegidiū, & ei indicare tentationē meā. Sed cū longē ab eo abesset, nec posset impetrare facultatē ad illū accedēdū, vbi se cubitū recepit, Aegidius ei assistit. Quo viso, nō medio cri est consolatione affectus, exposuitque ei tentationē suā, petens remediū aduersus eā. Dixit ergo ei Aegidius: Ecquid faceres cani te mordere volētī? Respondit ille: Ego eū verberibus a me abigerē. Et Aegidius, Hoc ergo fac, inquit, etiā huic tentationi. Rogauit autē eum frater, ut pro ipso oraret: atque experrectus a somno, sensit se ab omni tentatione liberatū. Erāt quandoquē simul fratres Aegidius, Rufinus, Iuniperus & Simon. ait autem Aegidius: Quid facitis vos, cū tentationes carnis vos infestant? Frater Rufinus dixit: Humi prostratus, cōmendo me Deo & sanctissimae matri eius. Iuniperus verō, Simulatque sentio, inquit, eiusmodi tentationem, iubeo eam procū abscedere, quod hospitij meum iam occu-

Remedia aduersus tentationes carnis.

patum sit. Tum Aegidius, Ego, inquit, tecum sentio. nam cum id genus tentationibus nulla expeditor pugna est, quam ut fugias, nec cum ea contendas.

Fuit autem in Aegidio etiam prophetia spiritus, ut sequentia declarabunt. Venit aliquando ad eum quidam ordinis Prædicatorij valde eruditus sacre Theologie doctor, qui multis annis mirè vexatus fuerat hæsitacione quadam de perpetua matris Dei virginitate. Videbatur enim ei fieri non posse, ut simul mater esset & virgo. At tamē dolebat ei plurimum, ut potè viro benè catholico, isthæc hæsitacio, cupiebatq; ab homine diuinitus illustrato de hac questione doceri. Audierat verò fratrem Aegidium egregiè illuminatum, & sapius rari in Deum, itaq; statuit ire ad eum, confidens eius sermonibus hac ambiguitate se liberatum iri. Cum autem iam esset in via, Aegidius spiritu cognouit & tentatione & aduentum eius, procedensq; ei obuiam, priusquam quicquid diceret, baculo terram percussit, & ait: Frater Prædicator, S. MARIA virgo est ante partum, moxq; illic ortum est elegans lilium. Iterum humum cadens, Frater Prædicator, inquit, S. MARIA virgo est in partu. & confestim alterum erupit lilium. Tertiò solum feriens, F. Prædicator, ait, S. MARIA virgo est post partum. simulque tertium enatum est lilium. Mox autem Aegidius aufugit, & Doctor ille curatus est. Postquam autem didicit cum fuisse Aegidium, multo deinceps amore & illum & Ordinem eius complexus est.

Obserua
huc res ad-
miracione
dignas.

Habentur
hæc etiam
in Vita S.
Ludouici
regis, 27. Au-
gusti, To. 4.

Statuerat aliquando sanctus Ludouicus Francorum rex suscipere peregrinationem, & loca sacra visere. Audiens verò de eximia & admiranda F. Aegidij sanctitate, decreuit illum adire. Itaque Perusiam se contulit, ubi illum esse cognorat. Cumque ad monasterij portam venisset, eum ignotus quidam peregrinus cum paucis familiaribus, rogabat ubi F. Aegidius esset, nihil de se indicans ostiario. Is autem dixit Aegidio, peregrinum præ foribus cupere ipsi loqui. Actutum verò spiritu cognouit Aegidius eum regem Franciæ esse, celeriterque ad illum accurrit. dixisses hominem ebrium esse. Vbi in mutuos venere conspectus, sese inrer se complexi sunt perquam hilariter, ac si longa inter ipsos intercessisset familiaritas. Atque ita stabant simul ad portam cum multa eximij amoris significatione, tametsi nenter quicquam alteri loqueretur. Tandem à se reciti discesserunt. Aegidium autem ad cellulam suam redeuntem, quidam frater rogauit, quisnam ille fuisset peregrinus, qui tot erga ipsum beneuolentiæ signa ostendisset. Respondit ille, Ludouicum Christianissimum Galliarum fuisse regem. Valdè autem contristati & pudefacti fratres, quod Aegidius tanto principi nihil esset locutus, dixerunt ei: En venit ad te visendum Gallijs tam potens rex: & qua causa ei ne vnū quidem verbū funderet voluisti? Mox Aegidius, Nè miremini, inquit, fratres mei, nihil me cum illo rege locutum. Nam simul atque in mutuos amplexus & oscula ruimus, tanta diuinæ sapientiæ luce perfusi sumus, ut alteri alterius pateret cor, & taciti videremus, quicquid inuicem ore prompturi eramus, idque longè melius, quam vel dicere vel audire extrinsecus potuissemus. Quæ autem illic à Domino audiimus, ea nullo vocis sono exprimere possumus ob humanæ lingue defectum, quæ Dei arcana explicare non potest, nisi per figurarum inuolucra. Quod si inter nos ore locuti essemus, intus nobis ipsis impedimento fuisset. Noueritis igitur, fratres dilectissimi, regem illum Franciæ maiori intus consolatione affectum esse, quam vel ego dicere, vel vos capere queatis: nosque à nobis cum ingenti animorum gaudio discessisse.

Diuina sapientia mi-
re illustra-
tus F. Aegidius.

Hæc homi-
nis sunt ar-
dentissime
amantis.

Et si autem F. Aegidius literis instructus non erat, (fuit enim laicus vel conuersus, ut vocat) at tamen diuinæ sapientiæ splendoribus adeo illustratus fuit, ut etiam diuinis literis eruditus excelleret. Dixit aliquando ad S. Bonauenturam, tum ministrum generalem, virum insigniter doctum: Multis te, reuerende pater, gratiæ suæ donis auxit præpotens Deus. Nos verò simplices & idiotæ quidnam faciemus, ut salui esse queamus? Respondit S. Bonauentura: Etiam si nullā aliam homini gratiam conferret Deus, nisi ut ipsum diligeret, sufficeret ei ad obtinendam salutem. Et Aegidius: Potest ne, inquit, homo indoctus æquè atque doctus diligere Deum? S. Bonauentura respondente, posse etiam simplicem aniculam non minùs diligere Deum, quam sacre Theologiæ benè doctum doctorem: F. Aegidius exiliens feruenti spiritu, in hortum ingressus est, stansque ab ea parte, quæ ciuitatem respicit, alta voce clamauit: O vos pauperculæ, simplices & indoctæ anus, diligite Dominum Deum vestrum, poteritisque maiores effici, quam sit frater Bonauentura, qui est doctor celebris, & sacre Theologiæ magister. sicque mansit illic immotus, trium horarum spatio raptus in spiritu.

Duo fratres Dominicani venerunt ad inuiscendum F. Aegidium, cumq; inter se admodum diuina miscerent colloquia, & oblata occasione alter ex eis diceret, S. Ioannē Euangelistam

gelistam in sui Euangelij exordio sublimia & quæ cōprehendi nō possint, dixisse de Deo, Aegidius ait: Immo verò S. Ioannes nihil dixit de Deo. Dicenti autem Dominicano, Quid tu loqueris pater? cum testetur Augustinus, si sublimius esset locutus S. Ioannes, totū mundū eum capere nō potuisse. nè sic ergo dixeris, nihil eū dixisse de Deo: F. Aegidius respondit: Equidē permaneo in sententiā, rursusq; aio propè nihil eū dixisse de Deo. Cum autem id indignè ferret Dominicanus pater, mentē suā F. Aegidius tali declarauit similitudine: Vides altissimū hunc montē: Is si totus ex milij semine constaret, & exigua auis quotidiē inde comederet, quantā putas eius portionē etiam centū annis absumeret? Respondit Dominicanus: Etiam si mille annis inde ederet, nihil tamen id esset comparatione reliqui montis. Sic ergo, inquit F. Aegidius, etiam se habet immensa Deitas, tamq; ingens & infinitus est diuinæ perfectionis mons, ut S. Ioannes, instar paruæ auis, nihil dixerit de Deo, si respicias ad summam eius maiestatem. Ijs verbis Dominicani illi multam se senserunt percipisse consolationem, & à F. Aegidio læti recesserunt.

Vide hic cō-
suetudinem in
Mylicarthe
ologia Dio-
nyij Arēo-
pagite, alijs-
que locis.

Quidā alius quæsiuit ex eo, quāobrem S. Ioannes Baptista adhuc puer eremū petiisset, tamq; seueriter illic vixisset, cum intra matris viscera sanctificatus esset. Respondit autem ei Aegidius, hæc adhibita similitudine: Quanam causa sale aspergitur caro recens mactati bonis? Illo dicente, id eō fieri, ut caro cōseruetur, vir Dei ait: Itā & S. Ioannes pœnitentiæ sale conditus est, ut eius sanctitas diutius & melius seruetur. Cum esset Perusiæ F. Aegidius, Iacoba, Romanarum matronarū nobilissima, Franciscanisq; fratribus addisciplinima venit ad inuiscendum eum. Ea autem præsentē, quidam valde religiosus frater Minorita, Guardus nomine, quippiam boni ex eo auditurus aduenit. Fratribus autem adstantibus, ait Aegidius: Propter id quod potest homo, peruenit ad id, quod non vult. Vt autem frater Guardus posset eum prouocare ad loquendum, Frater Aegidius, inquit, demitor te dicere, per id quod possit homo, pertingere eum ad id, quod nolit: maximè cum nihil possit à seipso: quod ego quidē quatuor rationibus testatum efficiam. Primò, necesse esse ut prius sit esse, quam posse. talis enim est cuiusque rei actio, qualis & essentia. Sic ignis, cum sit natura calidus, calefacit. Homo autem à seipso nihil est, dicente Apostolo, Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Quod autem nihil est, nihil vtiq; potest. Itaque nihil homo potest à seipso. Deinde si quid posset homo, id vel corporis, vel animæ ratione posset, vel simul vtriusque. Animæ autem ratione nihil eum posse, certum est, cum anima sine corpore nihil mereri possit. Solo quoque corpore nihil potest, ut potè quod sine anima & vitæ & formæ expertus sit. Sed neq; ab utroque pariter coniuncto vlla eius facultas est. Si qua enim esset, ea vel ab anima esset, quæ corporis forma est. sed iam dictum est, sine corpore anima nihil potest: multo ergo minus poterit iuncta corpori, quando corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam. potest huius tale proponi exemplum: Si non potest asinus ingredi sine sarcina, multo id minus poterit onustus sarcina. atque hoc exemplo videtur anima multo posse minus eum corpore, quam si esset illo destituta. At tamen sine illo nihil potest. Redeo igitur ad id, quod initio dixeram, hominem à seipso nihil posse. Multa quoque alia pertexuit ille aduersus Aegidium argumenta, ut posset habere occasionem diu cum illo colloquendi. Alijs autem fratribus argumentorum eius acumen admirantibus, F. Aegidius ait: Valdè quidem malè locutus es, Guarde frater. itaq; dic culpam tuā: Tum ille similitudinem id fecit. Aegidius autem animaduertens eum non sincere id agere, dixit ei: Frater Guarde, debitorem quidem te fateris, sed non rectè. ubi autē irrita est debiti confessio, nihil potest ab homine repeti. Sed quæso te, es ne canedi peritus? Canas igitur mecum. si mulq; è manica sua extrahes cirrhā, qualē solent pueri effingere, primā percussit fidē, rhythmos pronuncians: atq; itā ordine alias omnes percutiens fides, cuncta Guardiarum cuncta dissoluit. Et prima quidē tacta fide, sic ait: Nō ego loquor de hominis essentia, priusq; ille creatus esset. itā enim verū est nihil eū esse, nec posse quicquā: sed de hominis iam creati essentia loquor: cui est à Deo tributa liberi arbitrij facultas, cuius assensu possit & bonū & malū promereri. Itaq; malè tu dixisti, fallaciāq; mihi struere, & verbis tuis me decipere voluisti. Nec enim Apostolus dicit de hominis essentia aut facultate, qd nihil sit, sed qd talis hominis merita nihil sint: sicut etiā alibi ait, Si charitatē non habeam, nihil sum. Porro etiā nō sum ego locutus de anima à corpore soluta, nec de corpore exanimi, sed de homine viuente: qui diuinæ obreperans gratiæ, potest, si vult, bona opera efficere: itēq; gratiæ renitēs, potest malè facere, quod nō est aliud, qd à bono aberrare. Quod autem dicis corpus corruptibile aggrauare animā, ijs verbis non detrahit scriptura homini liberā benè vel malè agendi voluntatem: sed id vult, voluntatē, intellectū & memoriā re-

Gal. 6.

Sap. 9.

Mitō modo
soluit cuius-
dam argu-
menta.

Liberū ar-
bitrium ho-
mini attri-
buitur.
1. Cor. 13.

Sap. 9.

bus corporalibus occupari. indē enim sequitur. Et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantē. Non enim sinunt tales animā suā liberē vacare cogitandis & inquirēdis rebus celestibus, vbi Christus est in dextera Dei sedens, quandoquidē virium animę acumen multiuaria occupationes, tum etiā molestię terreni corporis multis retundunt & impediūt modis. Cōstat ergō. Guarde frater, te nō rectē locutū. Atq; hoc pacto omnes Guardī quęstiones & rationes dissoluit, itā vt tandē ex animo culpā ille suam ediceret, fatereturq; posse aliquid creaturā. Tum verō F. Aegidius, iam, inquit, sincera est culpa tuā enūciatio. Vis ne autē etiā apertius doceri, quippiā posse creaturā? simulq; sursum ascendēs, exclamauit voce terribili: O vos apud inferos dānati. Respondit autē sibi ipsi voce valdē miserabili ex persona damnatorū, tremēs & gemēs, adeō vt terrore afficeretur omnes, clamauitq;: Eheu, vā nobis, vā nobis. Deinde in sua persona loquēs, Dicit nobis, inquit, quā causā ruiſtis in tartarū? atq; ipse sibi respōdit: Quod non abstinuimus a malo, quod vitare potuissēmus: bonūque, quod facere poteramus, negleximus. Rursus ex persona sua, O vos miseri, perditī & damnationi addicti, quidnā faciūti estis, si vlla vobis posset obtingere agenda pœnitētię facultas? & respondit: Libenter totius orbis terrarū humū sensim fodiendo egereremus, si liceret pœnas euadere, nullū vnquā eheu finem habituras. Eius enim laboris tamen esset aliquandō finis, supplicia nostra sunt sempiterna. Tum ad F. Guardū versūs Aegidius, Audis, inquit, Guardē, posse aliquid creaturā? subiiciensque, Dic mihi, ait, Guarde frater, guttula aquę incidens in mare asserit ne mari nomen suū, vel potius mutatur in illud? Guardō respondente, substantiam & nomen guttulę absorberi a mari, eiusque appellari nomine: F. Aegidius coram omnibus passus est ecstasim. dicebat enim de natura humana, quę diuinę essentię comparata, est instar guttulę ad vniuersum mare collarę.

Cur dānati
luant pœ-
nas sempi-
ternas.

Facile pari-
tur ecsta-
sim.

Gen. 29.

Anima eius
raptur ex-
tra corpus.

Forma da-
monū hor-
ridissima.

Christus ei
apparet.

Familiares
ei sunt me-
tis excelsus.

Postquā autē Dei seruus F. Aegidius strenuē excoluerat vitā actuosā, cuius typus fuit Lia, lippis oculis, portionis sensitiuę passionēs & perturbationes edomādo: ad Rachelis, id est, vitę contemplatiuę amplexus se contulit: quę quidē scribitur fuisse decora facie & venusto aspectu. Atque itā totum se accommodauit perfectę tranquillitati & serenitati pectoris sui, sustulitq; eū omnipotens Deus ad eam contemplationis sublimitatē, ad quā ea tēpestate vix aliū quenquā. Cū iā sex annis fuisset cōuersus ad Deū, agereturq; extra Perusiam in eremitorio Fabroniensi, quadā nocte pijs vacantem precibus, adeō cum Deus suauitate & cōsolatione repleuit, vt putaret animā ē corpore migraturā. Sensit enim mori corpus, primō pedes, ac deinde cetera membra, donec anima excessit ē corpore. A corpore autē egressā, mirē delectabatur contemplatione ingēris pulchritudinis suę. erat enim subtilis admodū & luculēta, sup̄rā quā vllus capiat humanus intellectus, vti ipse sub mortē suam retulit. Rapta indē est illa sancta anima ad arcana cęlestia contemplāda, quę tamē nulli vnquā voluit expressē reuelare, dicens beatū eum esse, qui secreta Dei benē conseruare nōrit. At paulō post, nē magnitudo reuelationum extolleret eum, cū in cella oraret, apparuit ei dāmon specie tam horrenda, vt prę terrore loquendi facultatem propē amitteret. Tum humi se prosternēs, corde implorauit auxiliū Dei (ore enim loqui non poterat) ac deinde liberatus est. Expertus tum fuit verissimē dixisse beatū Franciscū, satanę formā tam esse immanē & horridā, vt nemo ad spatium Dominicę precatōnis possit eū salua vita intueri, nisi diuinitūs confirmetur.

Triduo ante Christi natalē, cū esset in Tuscia eo loco, quē Serihonam vocant, incūbentī apparuit Dominus IESVS, viditq; eum oculis corporeis: sed pręter humanitatem eius, oculis internis quiddam vidit ineffabile, quod nec posset nec ausus esset explicare. Durauit autē hęc apparitio per interualla ad dies tredecim: sed cū humana imbecillitas incomprēhensā illā claritatem ferre nō posset, studiosē rogauit Dominū, nē tanto onere ipsum afficeret, ei ferendo inidoneum, quippe qui homo peccator, rusticus, plumbeus & rudis esset. At quanto ille se censebat indigniorē, tanto in illo magis cumulabat Deus gratiā suā. Post eam autē apparitionem & crebrō & facili ac subitō mentis patiebatur excessus, māsitq; deinceps admodū solitarius, parumq; exibat ē cellula sua, vt gratiā diuinitūs acceptā fideliter cōseruaret, prorsus vitās sermones omnes ociosos & murmura. Totiēs verō rapiebatur in Deum, quotiēs aliquid audiret vel de Deo, vel de gloria cęlesti, aut paradisi amœnitatē: manebatque eodē loco immotus. Itaque pueri & opiliones, ab alijs docti, cū eum viderent, clamabant, Paradisus, paradisus. Id verō ille audiens, mox sursum rapiebatur. Quam ob causā fratres cum illo collocuturi, cauebant nē paradisi mentionem facerent, veriti nē eius colloquio pri- uaren-

uarentur. Et ipse Aegidius ab omni se hominum conuersatione subducebat, non modō secularium, sed etiam fratrum, dicebatque eum qui benē ageret negocium animę suę, etiam accuratius aliorum salutē consulturum: parua autē negligentia & exigua culpa posse magnam amitti gratiā, quę postea recuperari vix queat.

F. Iacobus a Massa, laicus valdē deuotus & pius, qui solebat apud S. Claram degere, singulari quadam contemplationis gratiā a Deo donatus fuit: cumque crebros patere- tur mentis excessus, nec sibi ipsi fideret, fratrem Aegidium consuluit, quid agendū ipsi esset ea gratia arridente. Fratre autem Aegidio dicente, vt neque adderet quicquam, nec demeret, & quoad posset fugeret multitudinem: ille rursus petijt hęc sibi clariūs explicari. Tum Aegidius: Quandō, inquit, mens apta est in præclarā diuinę bonitatis lucem capi & introduci, nihil ea vel addere debet per temeritatē, vel demere per negligentiam: amare autem, quantum fieri potest, solitudinem, vt ad Dei gloriam eius gratia custodiat: hoc est: non tu tibi eiusmodi adscribes gratiā, nec pro tuo arbitratiū certum illi tempus accommodabis: sed cū te senties permoueri diuinitūs, præsto eris Domino tuo, ciq; te promptum exhibebis & offeres. Pro viribus autē declinabis hominum frequentiam, nocte ac die solus manens, exclusis ab animo ijs omnibus, quę bona non sint: atque itā in virtutibus progredieris.

In ea, quam diximus, apparitione Christi, & Aegidij raptu admiranda ei fuere diuinitūs reuelata. Vidit enim ipsam Dei essentiam, & propter certam Dei cognitionē, quę ei tunc collata fuit, fide adeō fuit destitutus, vt dicere soleret, si Missa cantanda ei esset, non se didicisse, Credo in Deum, sed, Cognosco Deum, factorem cęli & terrę: quippe quem ego ipse vidi. Fides autem de ijs rebus est, quę non cadunt sub aspectum, nec tamen dubitatur, quin sint. Sed hęc fides tum desinet, cū Deum in cęlū videbimus, sicuti est: Fuit verō Aegidius raptus extra corpus in tertium cęlum, vbi cum Apostolo, multa didicit arcana & occulta sapientię Dei. Solebat autem dicere, se quater esse natum. Primō ex matre: deinde in baptismo: tertio in monasticę vitę professione: quarto cū sic ei Christus se visendum præbuit. Semper admodū iucundus & hilis fuit: sed ei summopere dolebat, quod sustentandi corporis cura aliqua suscipienda ei esset: cupiebatque folijs arborum vesci, vt posset vitare hominum conuersationem. Diebus Dominicis & solennibus sacram percipiebat Eucharistiā cum multa deuotione, atque illos dies totos impendebat precibus & sanctis meditationibus. Porro prę eximia fide ac pietate, Ecclesiastica sacramenta & ius Pontificium non mediocri reuerentia proferebatur: cumque audiret quippiam referri ex decretis & constitutionibus Ecclesiasticis, valdē id commendabat, dicebatque: Nos indocti & miseri non agnoscimus bonitatem tuā o sancta Romana Ecclesia. Tu enim doces nos viam salutis: tu viam parās & munis, quā ad sempiternam gloriā proficiscamur. Venerunt quandoque ad eum duo Cardinales, vt audirent spirituales & vitales sermones eius. iam enim sanctitatis eius fama apud omnes peruulgata erat. Postquā autem familiariter cum eo fuere collo- cuti, rogabant eum, vt pro ipsis oraret. At ille, Ecquid opus est, inquit, reuerendissimi domini, orare me pro vobis, quandō multo maiori vos fide & spe præditi estis, atque ego? Illis sciscitantibus, quānam id fieri posset. Aegidius respondit: Vos in tantis opibus, honoribus & prosperis successibus putatis vos saluos fore, cū ego in miseria & rebus duris atque aduersis me damnatum iri formidem. Quibus verbis Cardinales non mediocriter edificati, ea in animos suos demiserunt.

Septem quædam huic beato viro inerant, quibus ad perfectionis culmen perductus est. Primum fuit fides firma & constans. Secundū, ingens animi pietas & deuotio. Tertium, erga alios reuerentia. Quartum, humanitas, benignitas & condolentia. Quintū, multa sollicitudo. Sextum, eximia obedientia. Septimum, nō mediocri erga Deum & homines pro acceptis beneficijs gratitudo. Sub finē vitę, cū iam in Ordine Minorū fuisset annis quinquagintaduobus, molestissimas sensit maligni dāmonis vexationes, Cū enim nocte quadā oraret, & post preces vellet quieti se dare, reterrimus dāmon in locum quendam adeō angustum eum deposuit, vt nec ipse mouere se posset, nec socius eum indē extrahere: sola Dei gratia indē emerit. Sæpē adeō moleſtum & infestū se ei præbuit satan, vt nonnunquā fratrum opem imploraret. Vesperī se ad cellulam suam se conferens, Nunc, inquit, imus ad cruceſ & certamina. Morte appropinquante, tantam ei debilitatem attulit febris, tussis, aliq; morbi, vt neque somnum neque cibum posset capere. A fratribus autem ad lectum quendam deportatus fuit, alius quietis & commoditatis captandę causā. Pridiē autē eius diei, quo S. Georgij ferię

F. Iacobus
a Massa.

Mira ei di-
uinitūs re-
uelantur.

2. Cor. 12.

Vide quan-
tum tribuit
Pontificum
decretis, &
Romanę
Ecclesię.

Septem eius
præclarę
virtutes.

Sub vitę fi-
nē infestus
leuit dæ-
mones.

seriæ celebrantur, cum nocte à fratribus esset in eo lecto depositus, & Perusini apud eum excubias agerent, ut sacrum eius corpus post obitum sibi retinerent, cuidam illi adstanti fratri ait: Dico Perusinis, eos vel propter miracula mea, vel ob mei in Sanctos relationem siue canonizationem nullam unquam pulsuros campanam: nec aliud eis datum iri signum, nisi Ionæ prophetæ. Deinde quietissimus & placidissimus in lectulo decumbens, clausis oculis & ore, absque vlla membrorum valida protractione aut commotione beatissimum reddidit spiritum eodem die, quo ante annos quinquagintaduos à S. Francisco habitum monasticum acceperat, putà ipsis S. Georgij martyris ferijs. Eius animam vidit sancta quædam persona cum multorum fratrum aliorumq; animabus, è purgatorio dimissis, ad cælos euolare, Christumque ei venire obuiam, & admodum honorificè eum amplexari, adhibito cantu suauissimo, omnes cælestis patriæ regiones efficaciter penetrante.

Quo autem tempore in lectulo decumbebat ægrotus, etiam quidam Dominicanus frater in suo decubuit monasterio, eademque hora obiit, qua Aegidius. Apparuit autè post mortem cuida fratri, summo eius amico, aitque valde benè secum agi. Cum enim, inquit, abirem è corpore, quidam frater Minorita Aegidius decessit: cui ob eius eximiam sanctitatem id prestitit Deus, ut multas è purgatorio animas secum in cælum posset abducere. Patiebar ego tum dira supplicia, sed eius meritis euasi. atque his dictis, disparuit. Frater autem, cui apparuerat, hæc alijs indicare nolens, subito grauissimo correptus morbo est: sed confitens ea causa id accidisse, quod nolisset sancti fratris Aegidij gloriam & virtutem euulgare, petensque acciri tum Franciscanos, tum Dominicanos fratres, postquam hæc eis enarrauit, confestim sanatus est. Obijt autem F. Aegidius anno salutis millesimo ducentesimo octogesimo tertio. Porro Perusini dum saxū inquirunt, vnde eius condant monumentum, sepulcrum marmoreum reperiunt, in quo historia Ionæ sculpta erat. In eo igitur reposuerunt corpus eius, sicut ille sub mortem prædixerat. Sepultus est extra Perusiam in monte, in monasterio Franciscanorum, & multis claruit miraculis. S. Bonauentura doctor eximius de eo dicere solebat, præstiti illi à Deo, ut posset efficaciter opitulari eis, qui ad animæ suæ salutem inuocant eum: idemque Bonauentura gratias agebat Deo, se in ea incidisse tempora, quibus sanctissimum hunc F. Aegidium & alloqui & videre potuisset.

Esti autem doctus humanitatis non fuit Aegidius, at tamen propter sublimem mentis excessum, quo fertur raptus in tertium cælum, multa dicere consuevit vtilia & salutaria. Frater quidam conquerabatur ei, quod adeo compelleretur externis vacare laboribus, ut vix posset persolvere preces suas: dicebatq; se propterea velle petere eremitorium, ut posset illic Domino in pace & tranquillitate seruire. Respondit ei Aegidius: Si eas ad Francorum regem, dicasq; ei ut numeret tibi mille argenti libras, putas ne iure illum dicturum tibi, te quibusdam agitari furijs talia ab ipso petentem, cum nullam sibi nauaueris operam? Si verò magnos quosdam & arduos eius causâ exantlâris labores, qui tali sint præmio digni, fidenter iam & meritò tantam pecuniæ vim ab eo possis exigere. Si vis igitur in precibus tuis audiri à Deo, primum illius causâ laborandum tibi erit. Longè autem plus meriti habet vnum opus bonum pro alterius factum voluntate, quàm duo pro propria. Si quis tibi restituat manus, oculos, aut alia, quibus orbatus sis, membra, cupidè sanè illi tota vita tua inseruias, nè eius beneficijs ingratus habearis. Et ecce præpotens Deus dedit nobis manus, pedes, oculos, cuncta & spiritalia, & temporaria & corporalia bona, nec tamen illi inseruire volumus.

Dixit ei frater quidam, se multum laborare pro deuotionis gratia promerenda, nec se illam tamen adipisci. Cui Aegidius: Culpam, inquit, confitere tuam. Ille enim, cuius ditione omnia continentur, quod hodiè non confert, cras foras sis largietur. Tu igitur hoc vñ duntaxat cures, ut Domino fideliter seruias. Nam etiamsi quis à primis mundi initijs vsque ad supremum eius diem viuat, faciatque quicquid potest boni, non tamen possit ex se minimam Dei promereri bonitatem. Esca quidè parata est, sed non est, qui velit accipere. Alteri cuida percunctati, quo pacto tērationes effugeret, respondit, Tentationes fugere volens, ipsum cælum fugit. Non enim coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Alius frater rogauit, quidnam posset Deo gratissimum facere: Aegidius autem manè respondit illi cantans: Vnam, vni. nec quicquam his addebat. Dicente fratre, se nescire quid ea sibi velint, Vnam, inquit Aegidius, animam sine intermissione & absque medio vni Deo commendabis.

F. Gra-

F. Gratianus ait ad eum: Ego, mi pater, noni concionari, dare consilia, & alia bona opera facere: sed nescio tamen, quid potissimum sequar. Quæso te dicas, quid tibi consilissimum videatur. Aegidius respondit: Nihil potes gratius facere Deo, quàm ut te ipsum à collo suspendas. Perterrito illo ob huiusmodi sermonem, Aegidius ait: Qui suspensus est, non est ille quidem in cælo, at tamen terra superior est, semperque deorsum respicit. Sic & tu facias. Quandoquidem necdum datur tibi esse in cælo, mentem sursum erigas ab his rebus caducis, exerceasque te in virtutum operibus, de teipso submisè sentiens, & Dei misericordiam constanter expectans.

Adolescens quidam dixit beato viro, velle se religiosum fieri, & monasteriū petere. Tum ille: Si vis, inquit, isthuc facere, abi & quamprimum iugula parentes tuos. Adolescens verò eiufans, Quonam, inquit, pacto tantum ego in me scelus possum admittere? Respondit Aegidius: Non ego te iubeo illos ferro necare, sed gladio spiritali. Qui enim non odit patrem suum & matrem, non potest effici Christi discipulus. Facetè quidè, sed sanctè dictum, si rectè intelligas.

Frater quidam tentationibus pressus, sæpè rogauerat Deum, ut ab ijs liberaretur, sed id frustra. Indicauit id igitur beato Aegidio, qui sic ei respondit: Non mireris, frater mi, si permittit Deus te configere cum hostibus, quando tot ab illo affectus es gratiæ donis. Quanto enim potioribus armis rex instruit milites suos, tãto eos vult virilius dimicare. Sciscitanti cuida, qua ratione posset feruenter orare Deum, cor suū senriens torpore & frigore affectū: ita ait Aegidius: Ponamus regem quendam habere duos fideles ministros, quorū alter armis munitus sit, alter inermis: mittere autè eum vtrunque, ut cū hostibus pugna incant. Armatus igitur ibit imperterritus ad certamen: inermis verò dicet regi suo: Vides, domine rex, me nullis tectū armis: at tamen amore tui proficiscar ad pugnandū aduersus inimicos tuos. Cernens autè rex tantam illius erga se fidē, dicet satellitibus suis: Ocyus paretis arma, quibus induatur fidissimus seruus meus, imprimatisq; ei signum armaturæ meæ. Ita etiam, qui ad certamen orandi absq; deuotionis gustu fidenter accedit, Deo prouidente, non frustrabitur rebus necessarijs. Item aliud. Luc. 14.

Quodam illum consulente, num monasterium ingredi deberet, sic respondit: Si quis valde inops sciret alicubi in agro reconditum thesaurum, putàsne quæsiturum illum ab aliquo, an eum thesaurum effodere deberet? Quanto ergo magis properare debet homines, ut reperiant vitam æternam thesaurum? Tum ille consilij eius parès, relictis omnibus, factus est monachus. Non cessandum à precibus, etiam cum nō sentitur deuotio.

Rogauit aliquandò Aegidius Iureconsultum quendam benè eruditū, crederet ne preclara esse & eximia Dei dona. Illo respondente, se sic sentire, Aegidius ait: Ego verò testatum efficiā, te id non credere. Dic mihi, quanti æstimes omnes facultates tuas. Ait ille: Valent fortassis mille pondo. Tum Aegidius, lam ergò ostendā, inquit, te nō nisi ore credere. Si tu his mille pondo possis tibi comparare centū millia, grande sanè lucrum feceris: attamen nolles hæc dare pro regno cælorum. cælestia enim tu pro nihilo ducis. Contrà Iureconsultus: Putas tu, ait, tantum quæque operari, quantum credit? Respondit Aegidius: Si benè & rectè tu crederes, etiam bonis operibus deditus esses: sic ut & sancti omnes, qui bonorum operum valde studiosi fuere. Quæ si re ipsa perficere non potuerunt, affectu & desiderio effecerunt, sanctumque desiderium defectum operis suppleuit. Si quis vera perfectaque esset fide præditus, is ad talem pertingeret statum, in quo ei plena securitas præstaretur. Qui verò summum illud atq; æternum expectat bonum, quid illi possit malum officere? & qui æternis se credit dedendum supplicijs, quid illi possit conferre bonum? nec tamen debet unquam peccator, dum est in viujs, diuinam desperare misericordiā. Ut enim nulla tam est spinosa aut nodosa arbor, quæ non possit fabrorum arte plana & elegans effici: ita nullus est tam flagitiosus peccator, quem non possit ornare Deus gratia & virtutibus suis. Viua & feruens fides hic accipienda est.

Interrogatus quandoquē frater Aegidius à quodā, quidnā facere deberet, quandoquidem & benè agēs, animo effert se sentiret, & malè agens, maiori afficeretur animi moerore, & propemodum desperaret: ita ei respondit: Optimè facis, si te peccasse doceas: sed tamē etiam huic dolori adhibendus est modus, cogitandumq; Dei potentiam longè propensiorē esse ad miserendū, quàm infirmitas tua fuerit ad peccandū. Quod si agricola cogitet, si quidem sementem fecero, volucres cæli & bestia terre & semen & fruges comedent: nunquam seminare ausus erit, nec habebit quod comedat: At sapiens agricola serit tempore suo, ac deinde colligit annonam. Non sunt igitur propter vanam gloriam bona omittenda opera. si enim ea displicet, semper & maxima & potissima operum portio permanet ea facienti. Nunquam desperandū.

Alio

Impletur
eius pro-
phetia.

S. Bonauentura
de illo
testimoniū.

Meritum
obediencie.

1. Tim. 2.

Mundi malicia.

Hæc vitæ sanctæ modestiæ causa dicitur, non contra invocationem Sanctorum.

Peccator non habet unde conqueratur, licet afflicti.

Gratia, Virtutes, Peccata.

Alio quodam ex ipso perquirente, possit ne diuinam sibi conciliare gratiam, qui in seculo permaneat: ita ait: Potest quidem, sed mallem ego gratiam vnam in monasterio, quam decem in seculo. Quæ enim in monasterio obtinetur gratia, ea & crescit facili, & bene custoditur: quod is, qui monasticum sectatur institutum, ab omni mundi strepitu & solitudine perturbante, quæ magnum adferunt gratiæ impedimentum, seiunctus sit: alijque fratres pijs adhortationibus & sanctis exemplis à malo eum retrahant, & ad bonum incitent. Porro gratia, quæ in seculo percipitur, & citò solet amitti, & ægrè conseruatur: quod mundanarum tentationum sollicitudo, quæ est perturbationum & inquietudinum parens, diuinæ gratiæ & impedit & perdat suauitatem: tum quoque alij seculo dediti homines pestiferis suasionibus & perniciosis exemplis eum, qui diuina gratia præditus est, à bono reuocent, fortiterque impellant ad perpetranda mala. Si quis enim velit rectè & inculpate se gerere, eum non modò non adiutant, sed irrident etiam: Dei autem inimicos tantum abest vt reprehendant, vt etiam effiant & extollant. Satiùs est igitur vna potiri gratia in libertate, quam decem in eiusmodi timoribus & periculis.

Frater quidam rogauit Aegidium, vt pro ipso Dominum deprecaretur. Cui Aegidius, Tu verò, inquit, ora pro teipso. Quid enim alium pro te mittis, & tu interim delides, cum possis ipse iter facere? Illo dicente, se peccatorem esse, Aegidium autem Dei amicum, atque ea causa posse fidenter & pro se & pro alijs deprecari, Aegidius respondit: Frater mi, si omnes vrbes huius plateæ auro & argento plenæ essent, proclamatumque foret, licere cuilibet illud auferre, alium ne pro te nuncium ablegaturus esses, qui tuo nomine id tolleret? Puto equidem te ipsum iturum, nec satis futurum alteri. Ità nimirum Deus totum implet mundum, & potest inueniri ab vnoquoque. Tu igitur ipsum eum adito, nec alium pro te mittas.

Nobilis quidam conuersus ad Deum, factus est Franciscanus. Cum hoc magna intercessit fratri Aegidio consuetudo & familiaritas, cum esset in seculo. Postquam autem religiosus factus est, nullam ei Aegidius voluit peculiarem exhibere familiaritatem, vt antè consueuerat, sed ait illi: Frater charissime, nos vnus eiusdemque familiar sumus, vnique Domino pariter famulamur. Mihi autem incompertum est, an gratum sit Deo, vt sic illi seruias, quemadmodum ego te hortari velim. Fortassis enim me hoc vel illud monente, illi visum erit aliud abs te exigere. Itaque non sum ego deinceps sollicitus de te, missamque facio omnem singularem erga te familiaritatem, qualis mihi solebat esse tecum, cum secularis esses.

AVREA F. AEGIDII DICTA: PRIMO, DE VIA SALUTIS & perfectionis, & de fide atque charitate.

Solebat dicere F. Aegidius: Si seruari vis, non repòscas à creaturis rationem eorum, quæ tibi eueniunt. Si saluus esse cupis, summo opere fugias honorem & consolationem omnem, quæ possit percipi ex creaturis. Satanæ quidem consolationes multò & subtiliores & deteriores sunt, quam eius tentationes, nec raro impellunt hominem in ruinam grauiorem, quam afflictiones. Omnis ruina ingens, quæuis grandia pericula eò ferè accidunt, quod vertex nimium erigitur: sicut è diuerso bona omnia conciliat capitis submissio. Væ autem illis, qui etiam ob sua maleficia honore affici volunt. Si meministi te creatorem offendisse tuum, debes aduersa omnia à quouis illata ferre patienter. nec enim iure potes de illo conqueri. Si quis tecum contendat, cedas illi, & victor abibis: alioqui vbi vicisse te arbitraberis, ad extremum victum te senties. Si vis bene & acutè cernere, erue tibi oculos: si vis audire perfecte, obtura aures, vt sis surdus. Si vis rectè & præclare loqui, præcide tibi linguam, vt obmutescas. Si vis probè efficere omnia opera tua, amputa manus tuas. Si cupis esse mēbris omnibus integer & perfectus, mutila eas. Si vis bene viuere, mortifica teipsum. Si vis bene edere, ieiunes. Si cupis dormire bene, vigiles. Si cupis lucrari bene, da operā vt perdas. Sapientissimus profectò est, qui sic facit: sed non omnibus id studio est. Sunt autē hæc accipienda spiritaliter. Gratia Dei & virtutes instar scalæ sunt & viæ, qua calum scendantur: vitia autem & peccata via sunt, qua deorsum eatur. Peccata virus sunt, virtutes & bona opera theriaca. Gratia alia aliam adducit, & vitium sibi adiungit vitium. Gratia laudem sui respuit, vitium non fert sui contemptum. Animus in humilitate acquiescit, & humilitatis filia est patientia. Cordis puritas cernit Deum, deuotio eum comedit. Si diligis, diligēris. Si times, timeberis. Si seruis, seruietur tibi. Si te rectè gesseris erga

erga alios, idem ab illis expectabis. Beatus autem ille est, qui sic diligit, vt tamen non cupiat redamari: beatus qui sic timet, vt timeri nolit: qui inseruit alijs, nec appetit sibi inserui: qui erga alios probè se gerit, nec oprat idem sibi præstari ab illis. Hæc autem cum sint sublimia & præclara, stulti & vecordes ad ea non pertingunt. Tria quædam sunt eximia & frugifera, quibus quisquis præditus est, is malè corrumpere non potest. Primum est, afflictionem omnem ferre animo libenti atque sedato. Alterum, ex bonis omnibus, quæ quis faciat aut percipiat, humiliorem atque submissiorem fieri. Tertium, feruenter amare bona illa, quæ sub aspectum corporeum non cadunt. Ea, quæ homines mundani magis fastidiunt & respuunt, apud Deum & sanctos eius maiori in precio sunt. Homines miseri quæ amare deberent, ea habent odio: & quæ odisse eos oportebat, ea diligunt. Sciscitabatur aliquandò F. Aegidius ex fratre quodam, num bona esset anima præditus. Illo dicente, se id nescire, Aegidius ait: Sancta contritio, sancta humilitas, sancta charitas, sancta lætitia, sancta deuotio animam faciunt sanctam & bonam.

De Fide.

Quicquid cogitari, dici, conspici & tangi potest, non est comparandum cum illis, quæ nec cogitari, nec dici, nec tactu percipi possunt. Sapientes & sancti omnes, quotquot fuere, sunt & erunt, qui vel locuti sunt, vel loquentur de Deo, nunquam explicare potuerunt aut poterūt, quid sit Deus, prout ille reuera est: immò dicta eorum omnia vel millies minora sunt Deo, quam acies acis vnus celo, terra, & omnibus, quæ ijs continentur, minor est. Atque adeò vniuersa scriptura sacra quasi balbutiens nobis loquitur, quemadmodum solent matres balbutire cum infantibus suis, ipsas alioqui non intellecturis.

De Dilectione Dei & proximi.

Charitas virtutes omnes antecellit. Beatus ille, qui non satiatur ijs rebus, quas perpetuò debet appetere. Dixit aliquandò F. Aegidius cuidam speciali amico suo: Putas ne te mihi charum esse? Illo dicente, se sic existimare, Aegidius ait: Non tibi persuadeas te à me diligere. Solus enim Deus conditor noster amat creaturas suas, nec conferendus est amor noster cum illius amore. Alius frater rogabat Aegidium, quid sibi velit, quod propheta ait, Omnis amicus fraudulentus incedet. Cui ille sic respondit: Fraudulentus ego sum in re, quod bonum tuum non efficio vt sit meum. Quanto enim magis id ego studeo, vt tuum bonum meum sit, tanto minus in te fraudulentus sum: & quo quisque plus laetatur alterius virtutibus, eo illarum erit magis particeps: sicut è diuerso quanto quis plus gaudet alterius malis, tanto quoque eorum fit amplius particeps. Itaque si vis mortalium omnium participare virtutes, eorum fac virtutibus laetaris. Ità enim fiet, vt aliorum virtutes tuæ sint, si tibi placeant: aliorum quoque vitia nos cautos reddant, si displiceant. Atque hæc est salutis via, aliorum virtutibus gratulari, vitijs moreri: de omnibus sentire bene, de seipso malè: honorem habere alijs, seipsum pro nihilo putare. Quis enim non vult honorare alios, nec ipse honorabitur: & qui ignorat, ignorabitur: qui fatigari non vult, nec requie potietur. Labor omnium fructuosissimus est, benignitati ac pietati siue cultui diuino deditum esse. Quicquid absque charitate sit, nec Deo, nec sanctis eius gratum est. Rebus suis sit homo inops, diuinis autem rebus locuples. Debet igitur res eligere diuinas, & contemnere suas. Nihil præstabilius est, quam gratum esse donis Dei, & sese ob suam malitiam scire reprehendere. Vellem equidem me in hac studuisse schola ab ipso mundi exordio, & permitti mihi in ea studere vsque ad extremum mundi diem: puta, in consideratione & prædicatione beneficiorum Dei, & obiurgatione peccatorum meorum. nec tamen velim esse in gratijs agendis negligens. Videmus mendicos miris efferre laudibus illos, à quibus etiam parum accipiunt. Quales ergò nos oportet esse erga Deum nostrum? Multum sanè ex animo ille nobis amandus est, qui nos ab omnibus vult seruare malis, & præstare nobis bona omnia.

De Humilitate.

Ad cognitionem Dei nemo potest perungere, nisi per humilitatem. In via sursum contendere, descendere est. Perditio omnis, magna prolapsiones & casus omnes, qui in mundo acciderunt, non aliundè acciderunt, quam ab erecta ceruice, vel elato capite. Patet hoc in illis, qui in ipso celo conditi sunt, itemque in Adamo, in Phariseo, & in permultis alijs: Contra verò multa facta sunt bona

Luc. 12. & 19

Obedire al-
teri, quam
salutare.

Humilitas
odit vitia.

Timoris
Dei magna
praecordia.

Quid maxi-
mè homini
formidan-
dum.

Gratia pre-
candi.

Patientia
magna vis.

na capitis summissione, vti potest animaduerti in sanctissima Dei matre, in publi-
cano, in latrone, alijsque plurimis. Si attendas Dei dona, iure pores semper de-
mittere caput: si tua peccata consideres, habes vnde merito cernicem inclines. Vt
autem illi, qui etiam ob sua malefacta honorari vult. Sublimis ille humilitatis gradus
est, si quis cognoscat seipsum semper esse contrarium bono suo. Est etiam ille quidam
humilitatis gradus, si nolis retinere quod tuum non est, nec illud ceu tuum tibi vendi-
ces: hoc est: si soli Deo tribuas bona quæ habes, cuius etiam re vera sunt: & tibi ipsi
imputes malitiam tuam. Beatus ille est, qui coram hominibus tam se vilem ducit, quam
coram Deo vilem se existimat. Beatus, qui nunc seipsum iudicat: is enim ab alio iudi-
cio immunis erit. Beatus, qui pro alterius iudicio & ex obedientia fideliter vitam ducit
suam: quod sanè Apostoli fecere etiam postquam repleti fuere spiritu sancto. Qui pa-
cem seruare vult, omnes debet sibi anteferre. Beatus, qui in verbis & moribus suis non
cupit haberi alius, quam qualis ex Dei gratia est vocatus. Beatus, qui nouit diuinas cæ-
le reuelationes. nihil enim tam arcanum est, quod nolit reuelare Deus, cum ei vult
fuerit. Si rotius orbis homo sanctissimus se censeat omnium pessimus, is planè humi-
lis est. Humilitas loqui nescit, & patientia non est ausa loqui. Humilitas mihi fulminis
instar esse videtur, quod ferit terribiliter, nec vlla eius post existunt vestigia. Ità enim &
humilitas dissipat omne malum, & odit peccata omnia, efficitque vt homo sese nihili-
pendat. Humilitate Dei conciliatur gratia, & pax cum proximis. Quemadmodum rex
præpotens missurus filiam suam ad locum aliquem, non illam imponit equo fero, in-
domito atque contumaci, sed benè mansuetæ, & commodè gradienti: ità quoque
Deus gratiam non confert suam elatis, sed mansuetis & humilibus.

De Timore Dei.

Sanctus Dei timor vitiosum pellit timorem, conseruatque ac tuetur ea bona, quæ
nulla potest effari lingua, nulla mens cogitatione assequi. Timor Dei, eximium
Dei donum est, quo non omnes præditi sunt. Qui non timet, is nihil habere vide-
tur, quod possit amittere. Timor Domini regit & protegit hominem, Deique
gratiam ei impetrat. Si quis Dei gratia præditus sit, timor Dei eam conseruat. Si ea car-
reat, timor eam illi obtinet. Creaturæ omnes rationales, quæ prolapsæ sunt, non essent
lapsæ, si hoc dono instructæ fuissent. Sanctum hoc donum non nisi sanctorum homi-
num est: quantoque maior homini inest gratia, tanto humilior & sedatior est: nec ea
virtus quam quis minimè exerceat, minor est alijs. Quisquis vltimè eò offendit Deum, vt
sit mortis reus, qua ille fronte ausus erit apparere coram illo? Beatus est, qui se sentit
versari in hoc mundo tanquam in carcere, qui que semper veretur se offendere Domi-
num suum. Nusquam licet homini in hoc mundo esse securo, vbi inter medios degit
hostes. A teipso & tui similibus semper serua teipsum. Hostis noster caro nostra est, quæ
cum hoste tartareo semper oppugnat animam nostram. Semper igitur plus formidan-
dum est homini, nè à propria vincatur malitia, quam quæcunque res alia huius mundi.
Impossibile est Dei promereri gratiam, & in ea perseverare, nisi adsit sollicitudo sancta
& timor sanctus: quo timore qui destitutus est, certum habet suæ perditionis argu-
mentum. Timor Dei facit hominem humiliter obedire, & cernicem ad terram vique
sub obedientia ingum deponere. Quanto est in homine auctior Dei timor, tanto ille
in precibus magis assiduus est. Qui verò sanctæ orationis gratiam adeptus est, non par-
uo Dei munere affectus est. Quantunvis magna videantur hominis opera, non homi-
nis aestimatione metienda atque prædicanda sunt, sed bona Dei voluntate, & quate-
nùs ille ea commendat. Quod cum nos lateat, vereri semper debemus omnia opera
nostra.

De Patientia.

Quisquis Dei causa æquo animo libens patitur aduersa, is citò magnam obti-
nebit gratiam, & mundi huius dominus fiet, pedemque alterum in alio deni-
get seculo. Quicquid homo vel boni vel mali facit, sibi ipsi id facit. Non de-
bes igitur ira permoueri, si qua tibi ab alio irrogetur iniuria, sed potius dole-
re culpa illius. Quanto quis promptiori animo propter Deum fert iniurias & afflictio-
nes, tanto apud illum maior est: quantoque imbecillior est & impatientior ad feren-
dum aliquid causa Dei, tanto apud illum minor est, nec cognoscit, quid sit Deus. Si
quis malè de te loquatur, tu illi fer suppetias: si quis benè de te loquatur, in Deum id
refundas. Aliorum dicta & facta laudibus efferas, tua vituperes. Cum aliquis tecum tur-
gatur,

gatur, si vis abire victor, cedas illi. Quid causa est, quòd agere ferimus afflictiones? Non
concupiscimus medullitis spirituales consolationes. Nullum tu iniuria afficias: si quis
verò tibi iniuriam faciat, feras id humiliter & comiter propter amorem Dei, & in re-
missionem peccatorum tuorum. Longè præstabilius est & conducibilis, magnam in-
diè pascere, & multo tempore ieiunare vsque in vesperam, donè stellæ emicent in cæ-
lo. Ecquid verò prodest contemnere seipsum, & enervare atque affligere corpus suum
ieiunando, vigilando, precando, atque alijs modis castigando, si interim ne vnam qui-
dem possimus ferre à proximo illatam iniuriam: cum tamen inde plus liceat obtinere
praemij, quam ex omnibus propria voluntate susceptis? Pati enim iniuriam absque
murmure multò plus peccata expiat, quam largi lachrymarum imbres. Beatus est, qui
sua peccata & Dei beneficia semper in oculis & in conspectu suo proponit. is enim pla-
cidè tolerat pressuras & angustias omnes, magnam inde consolationem habiturus. Be-
atus, qui nullam expetit consolationem ab vlla creatura, quæ sub cælo est. Qui sua sem-
per peccata versat ob oculos, is nulla afflictione frangitur. Quicquid habes boni,
id Deo acceptum referes: molestias verò & afflictiones omnes peccatis tuis imputa-
bis. Etiam si quispiam bona illa omnia & fecisset & faceret, quæ mortales vniuersi fecè-
re & facturi sunt, si tamen sese intus benè inspiceret, comperiret seipsum semper bono
suo contrarium. Frater quidam aliquandò percunctatus est ex Aegidio, quid facien-
dum esset, si multæ afflictiones ipsis acciderent: accepit autem eiusmodi ab eo respon-
sum. Etiam si Deus è cælo lapides & silices plueret, non possent tamen officere nobis, si
tales essemus, quales esse deberemus. Si quis enim is sit, qui esse debet, mala & molesta
omnia in bonum & in oblectationem ei verterentur. Sicut enim illi, qui peruersa est vo-
luntate, bonum mutatur in malum: ità illi, cuius est bona voluntas, malum abit in bo-
num. Omnia magna tum bona, tum mala intus in homine sunt, nec oculis cerni pos-
sunt. Mali demones ad nostram infirmitatem, ad nostros labores & famem, omnem-
que proximis irrogatam iniuriam aduolant. Si vis saluus fieri, nullam creaturam in ius
voces. Sancti homines bona agunt, & mala patiuntur. Si agnoscis te offendisse Deum
creatorem tuum, fatearis etiam dignum te esse, quem creaturæ omnes persequantur.
Nunciamurque iniurias abs te illatas Domino tuo. Quicquid ab vlla creatura molestia
tibi infertur, id bono feres animo. neque enim poteris iure de quauis creatura conque-
ri, quando benè commeruisti ab omnibus malè accipi & affligi. Præclara virtus est, vin-
cere seipsum. qui enim victor est sui, omnes suos vicit hostes, & bona omnia consequi-
tur. Eximia is virtute præditus foret, qui se sineret vinci ab omnibus. talis enim mundi
est dominus. Si seruari vis, diligenter in id incumbas, vt desperes consolatione omnem,
quam vlla possit mortalis adferre creatura. Multò enim grauioribus & periculosioribus ru-
inas pariunt consolationes, quam res aduersæ. Equus generosa est indole & habitudine.
nam quantunvis incitato feratur cursu, at tamen sessor eius in quamlibet partem flecte-
re eum potest, & quò vult cunque impellere. Ità sanè etiam homines alijs se in suo cur-
su gubernandos permittere deberent. Religiosus quidam aliquandò querebatur
grande quoddam obedientia onus sibi impositum, sed dictum est ei à F. Aegidio: Ami-
ce, quanto plus obmurmuras, tanto tibi ipsi grauiorem efficis sarcinam: quo autem
humilius obedientia præcepto te subdideris, eo & facilius & suauius feres. Non vis hu-
miliari in hoc seculo, & tamen in futuro honorari vis. Laborem respis, & quiete po-
turi vis. Perdere nihil vis, & lucrari te posse confidis: sed falleris planè. per ignominiam
enim pertingitur ad gloriam, labore paratur quies, iactura peruenitur ad lucrum. Iam
antiquitus vulgò dici solet: Qui non vult dare quod amat, is non obtinebit quod desi-
derat. Non mireris, si interdum proximus te perturbet. Nam & Martha, alioqui bona,
voluit Dominum aduersus sororem suam commouere, immeritò de illa conquerens. Luc. 10.
Accuratè semper des virtutibus & gratitudini operam, & pugna viriliter aduersus vitia
tua, sedatoque & forti animo feras pressuras, ignominiam, afflictiones & iniurias: quod
non est aliud, quam vt vincas teipsum. Parum enim est multas Domino lucrari animas,
nisi etiam teipsum vincas.

De sancta cordis solitudine & alacritate siue vigilantia.

Homo ociosus, & animi alacritate ac vigilantia destitutus, & presenti & futuro
se priuat seculo, & neque sibi, neque alijs utilis est. Fieri autem non potest, vt
absque solitudine & labore virtus obtineatur. Homo ætate iuuenis si labo-
rem refugiat, regnum cælorum refugit. Sicut malum ocium ad mala omnia
per-

Iniuriam
ferre placet
de quam
gratū Deo.

Nulla ad-
uersa nocet
benè animo
constitutus.

Nunquam
conqueren-
dū de alijs,
nos afflige-
tibis.

Luc. 10.

Virtus sine
cura nō ob-
tinetur.

Bona & ma-
la opera
quò perdu-
cant.

Multi suam
curant cuti-
culam, ani-
mas negli-
gunt.

De mundi contemptu.

De mundi contemptu.

VAE illi, qui animum, desiderium, vires & facultates suas in res terrenas atque caducas confert: eo ipso perdens sempiternum Dei regnum & bona semper mansura, quæ præ illis vilibus negligit & postponit. Si ad singulas aquilæ in sublime volantis alas singulæ ædis S. Petri, quæ Romæ est, trabes appenderentur, non posset illa tam volare sublimiter. Multos ego video sudare, ut sua curent corpora: paucos in id incumbere, ut animas suas curent. Equis tantum suscipit laboris pro anima sua, quantum pro suis corporibus suscipiunt lapidæ & qui metalla effodiunt? Hominem avarum iure comparaveris talpæ, qui hoc solum putat bonum, euertere humum & in ea demorari: cum sint multa alia longè potiora, quæ is ignorat. Volucres
celi,

celi, bestia terre & pisces maris rebus necessarijs contenti sunt: sed cum non possint hominem explere vilæ res terrenæ, quin plura semper concupiscant, satis inde apparet non eum ad hæc caduca & labentia conditum, sed ad alia præstantiora. Corpus propter animam factum est, & hic mundus inferior propter illum superiorem. Est autem eiusmodi ager hic mundus inferior, ut qui eius maiorem partem obtinet, idem obtineat deteriore. Solebat referre F. Aegidius, displicuisse S. Francisco in formicis curam illam ingentem, qua sibi viduum parant: plus verò delectatum eum fuisse volueribus, quod non congregent in horrea sua. Corpus nostrum instar porci est, avidè ad lutum properantis, & in eo se volutatis. Caro nostra similis est scarabæo, quæ delectat semper equinum versare sterces. Caro nostra tanquam quidam satana pugil est. Sciscitanti cuidam fratri, quo pacto vitari possint corporis vitia, sic respondit Aegidius: Qui vult aliò transferre saxa ingentia & trabes graves, non tam viribus, quam ingenio sibi utendum putat. Ità & hic faciendum est. Culpa omnis castitati officit. Est enim castitas ceu mundum speculum, quod tamen anhelitu obscuratur. Fieri non potest, ut Dei obtineat gratia is, qui vitijs carnalibus delectatur. Itaque in omnem licet partem te verses, non comperies aliud, nisi ut pugnes adversus carnem tuam, quæ te nocte ac die prodere vult. Eam qui vincit, omnes suos inimicos superat, & ad omne bonum pertingit. Dicebat etiam: Præ cunctis virtutibus ego castitatem eligerem. Quodam autem dicente, Est ne charitas castitate præstantior? respondit: Quid est castitate castius? crebroque canebat: O sancta castitas, qualis es? qualis es? Certè talis es & tanta, qualem & quantà te homines stolidi non intelligunt. Roganti verò fratri, quid ipse diceret castitatem, Ego, ait, castitatem voco, omnes sensus divinæ gratiæ conservare & custodire.

Castitatem
maximi se-
cur Aegidi-
us.

De tentationum infestationibus.

Magna gratia nec tranquille retineri, nec durare sine tentationibus potest. Quò enim auctiori quis gratia præditus est, eò infestiores sentit demonū tentationes: nec tamē idcirco debet deesse gratiæ & donis Dei. Quò enim est pugna acrior & difficilior, eò, si victor euaserit, corona erit illustrior. Quòd igitur non valde nos impugnatur, ea ratio est, quòd tales nō sumus, quales esse deberemus. Porro recto gradienti itinere, nihil molestia aut tædiū affert. Mundi autem iter ingredi-
entibus multa occurrunt molesta & plena tædiij, idq; ad supremū vsq; vitæ diem. Dice-
bat tum Aegidius frater quidā: Videris pugnancia dicere. Respondit ille: An non pro-
pensius hominem bona voluntate præditū tentant demones, quàm alium? Quæso te, si
quis vendat res suas, vel milliès cariori precio, quàm sint, quam inde molestiā aut tædi-
um putas ei accessurū? Ijs verbis questio illa dissoluta est. Aio igitur: Quanto quis virtu-
tibus locupletior est, tanto acrius oppugnatur, debetq; accuratius sibi à vitijis cauere. Optimus
Dixit quandoq; ei frater quidā: Valdē me infestat tentatio quædā haud vulgaris, sæpeq; accitind
rogauī Dominū, vt ea me liberet, nec facit tamē. Respondit F. Aegidius: Quò rex quispi-
am milites suos porioribus instruit armis, eò vult virilius illos dimicare. Si quis autē ad
orationis pugnā accedat quasi inermis, quòd mēte aridus sit, nec sentiat deuotionē, si
fidum se præbuerit, Deus eius respiciet fidelitatē, armaq; sua imprimet ei. Ex singulis vi-
tijis, quæ debellārit quispiā, singulas acquireret virtutes: & quæ vitia sibi infestiora senferit,
ex ijs amplius consequetur præmiū, si ea superārit. Quacunq; causā cessat quis pergere
viam Domini sui, ea causā amittit præmiū suum. Plerunq; sic se habent tentationes, vt
agricola, qui ex vasta sylua, sentibus & arboribus plena, molitur agrū efficere fertilem:
sed cum absq; multo labore id consequi non possit, plerunq; subrepat suscepti laboris
poenitentia, quòd plus operæ exigatur, quàm initio putārat: quodq; non percipiat sta-
tim fructus, quos sperārat. At quādo ramen non planē abiicit conatum omnem, efficit
tandē solum fecundū, & iam laboris nō tædet propter vbertatē frugū, quas inde col-
ligit. Dixit quādoq; frater quidā ad Aegidiū: Fertur D. Bernardus aliquādo legisse septē
psalmos absq; vlla animi distrāctione. Respondit Aegidius: Ego verò pluris id æstimo,
quàm si arx multa vi oppugnata, ab illis, qui intūs sunt, strenuē & fortiter propugnetur.

- Optimus
quisque
accerrimè
impugna-
tur.

De Pœnitentia.

QUæsiuit aliquandò Index quidam secularis ex Aegidio, qua ratione homines
seculares Dei gratiam & virtutes faciliùs adipisci possent. Respondit F. Aegi-
dius: Primò danda illis opera est, vt se vnquam peccasse doleant: & vt pecca-
ta sua purè & apertè confiteantur, faciantq; quod pro pœnitentia illis iniun-
ctum fuerit. Deindè vt sibi caueant à peccatis, & peccandi occasionibus quibuscunque.
Postremò, vt in bonis sese operibus exerceant, libenterq; ferant in hac vita ea quæ mo-
lesta sunt: cuius rei exempla in seipso nobis Christus proposuit.

Seculares
homines vi
Dei gratiā
obtineant:

Peccator
quid debeat
rogare De-
um.

Quid faci-
endum, cum
orans non
sentit deu-
otionem.
Cur oran-
tes plus ve-
ret demon.

Salus sua
quàm cui-
que debeat
curare esse.

Ioan. 4.

Matth. 19.

Cellula sua
quàm grata
bono mo-
nacho.

O Ratio & initium est & clausula totius boni. Oratio illustrat animum, præstatq; boni & mali cognitionē. Debet quilibet peccator precari Dominū, ut faciat ipsum suā misericordiam suāq; beneficia, & propria peccata cognoscere. Qui precari nō nouit, is Deū ignorat. Quotquot salui fieri volunt, modō sint ratio- nis cōpotes, necessariō debēt sub vitæ finē Dominū deprecari. Si pudibunda & simplex fœmina filiū haberet vnicū & inprimis charū, isq; iussū regis ob aliquā culpā captus, ad suspendium duceretur, sciretq; illa fœmina, se eū suis precibus posse à præsentī periculo liberare, an nō quantunius alioqui verecūda & simplex, nudo capite & passō capillo ad regem properaret, peteretq; sibi donari filiū suū? Itā sanē precari facili discet, quisquis peccatorū suorū pericula benē cognoscit. Dicente autē quodā fratre, molestissimū vi- deri posse, si is qui orat, nullā sentire queat deuotionē, F. Aegidius respondit: Equidem confuso tibi, ut simpliciter studeas vtilitati tuæ. Si parū vini haberes in vase, cui faeces ad- iunctæ essent, num tu propterea vas confringeres, vinumq; cū fecibus cōmiseres? Ab- surdum id fuerit. Si molaris lapis interdū nō benē fruges terat, nō ilicō eum confrin- git molitor, nec malleis dissipat: sed paulatim reparat eū, donēc rursus cōmodam effi- ciat farinā. Itā & tu facies. Cogitabis te indignū, qui vlla à Domino in tuis precibus cō- solatione afficiaris. Nam etiamsi quis à mundi exordio quotidie tor fudisset lachrymas, quot possit paroplis capere, nec sic tamen diuinā mereretur consolationem. Per eun- tēnti quādoq; fratri, cur infestæ magis sint tentationes orātibz, quā aliās, sic respon- dit: Si quis litē alicui intendat corā iudice, modis omnibus is, in quē lis infertur, in eam curam incūbit, nē contra ipsum sentētia feratur. Itā & demones faciūt. Si loquaris cum hominibus, nō valdē te sentis impugnari ab illis: si autē ad precandū te conseras, animæ tuæ salutē curaturus, multa illorū experiris tela ignita in te cōijci: neq; tamen ea causa debes preces intermittere, sed in ijs cōstanter & viriliter perseuerare. hæc enim ad erer- nā vitā via est. Quod si velis omittere preces, nō eris absimilis illi, qui fugit ē prelio. Cui- dā fratri dicēti, videre se multos, qui inter orandū magnā percipiāt deuotionis & lachry- marū gratiā, sibijsi verō vix quippiā tale cōtingere, F. Aegidius ait: Labora tu fideliter & humiliter: quā enim gratiā hodiē non cōfert Deus, eam poterit largiri cras, vel etiam differre, prout viderit expedire salutē tuæ. Fac tu, quod in te est, & Deus faciet, quod sibi visum fuerit. Multis iētibz faber cōtundit ferrū, anteq̃ cultrum efficiat. Ad eō verō vni- quēq; de sua salute oporteret esse sollicitū, ut etiāsi totus orbis ad nubes vsq; plenus es- set hominibus, atq; ex ijs non nisi vnus saluus esset futurus, singuli tamen pro data ipsis gratia conuiterētur, sperarentq; se vnum illū fore. Alio tēpore frater quidam rogabat Aegidiū, quid faceret. Ille respōdit se malē facere. Illo porrō dicēte, Et quidnam mali tu facis, cum sis Minorita? Aegidius alteri illic adstāti fratri ait: Vter paratior est, Deusne ad dandam, vel homo ad percipiendā gratiā? Illo asserente, propensius Deū largiri suā gra- tiā, quā nos recipere: Aegidius dixit: Rectēne igitur nos facimus? Immo verō, inquit ille, malē facimus. Tū Aegidius ad illū, qui ei quæstionē mouerat, Vides, inquit, verū me dixisse, cum respōdi, malē me facere, ut qui eius gratiā nō semper recipiam. Multa bona opera diuinæ nobis scripturæ commendant, puta, pascere esurientes, vestire nudos & id genus alia. At vbi Dominus de oratione sermonē habuit, Talēs, inquit, pater querit, qui cū adorent in spiritu & veritate. Bona quidē opera ornant animā, sed oratio insigne est animæ ornamentū. Sancti religiosi quādā ex parte lupis similes sunt, agrē ē sylua in pu- blicum progredientibus, nisi magna cōpellat fames, nec etiā tunc diū harentibus extra syluam. Cū aliquandō frater quidā Aegidio familiaris diceret ei, cur nō exiret ad ho- mines seculares, eius colloquiū experētes, ille respōdit: Ego sic volo proximis satisfacere, ut tamen non noceam animæ meæ. Putas ne libentijs me daturum proximo, si ha- berem, mille libras, immō quatuor librarum millia, quā me ipsum? An non in Euan- gelio Christus dicit, Qui reliquerit patrem & matrem, fratres & sorores propter no- men meum, centuplum accipiet? Romanus quidam nostrum fuit complexus institu- tum, cuius facultates æstimabantur sexaginta libris. Is igitur recipiet sexagies centē- na librarum millia. Apparet hinc magna esse, quæ Deus quibusdā dat in hac vita. At nos cæci & obnubilati sumus. Si quem videamus multa virtute & gratia præditum, fer- re non possumus eius perfectionem. Qui benē religiosus & spiritualis est, nihil audire vult, nec alicubi morari sustinet, nisi magna cogat necessitas, præterquā in cellula sua, semper secum manere cupiens. Solebat de se dicere F. Aegidius: Mallem equi- dem cæcus esse, quā mundi huius formosissimus, sapientissimus, opulentissimus

atque

atque nobilissimus. Sciscitantibus alijs eius rei rationem, ait: Vereor, nē isthæc mihi im- pedimento sint in via mea. Bearus planē, qui nihil cogitat, dicit, facit, quod reprehensi- oni obnoxium sit. Quasiuit aliquandō F. Aegidius ex alio fratre, quid de contemplati- one dicerent viri sapientes. Illo respondente, quod multa de eadicerent, Aegidius ait: Vis nē meam audire sententiam? Dicente eo, se maximē id velle, Aegidius dixit: Con- templationis progressus mihi eiusmodi esse videntur: Ignis, vñctio, ecclasiis, contempla- tio, gustus, quies, gloria. Si gratiam in precibus sentis, ora: si non sentis, nō cesses à pre- cibus. Gratos enim habuit Deus etiam caprarum pilos, qui ei offerebantur.

De spiritali cautione.

Si vis videre benē, erue tibi oculos: si vis audire benē, obsurdescas. Si vis rectē lo- qui, mutus sis. Si vis benē ingredi, præcide tibi pedes. Si vis amare benē, odi te ipsum. Si cupis benē viuere, morere tibi ipsi. Si benē lucrari appetis, iacturā faci- as. Ditescere si vis, pauper fias. Si vis viuere in delicijs, castiga corpus tuū. Si vis ef- se securus, semper in timore te cōtineas. Exaltari si iuuat, humilia te ipsum, & honorē ha- bero ijs, qui te cōtemnunt. Si vis adipisci bonū, ferto malū. Si placet potiri requie, prius labora. Sapiētia haud vulgaris est, talē te præbere nōsse. Sed cū magna & præclara sint hæc, nō in omnibus inueniuntur. Etiam si quis mille uiuat annis, nec quicquā extrinsecus agendū ei sit, habebit satis superque, quod intus agat in corde suo, nec tamen numeris omnibus absolutum se sentiet. Si quis ignorat, ignorabitur. Vā nobis, qui Dei dona ha- bemus, nec agnoscimus: & qui ea non habent, non dant operam ut obtineant. Fin- gunt sibi homines Deum qualem volunt, & tamen semper ipsi manent similes sui.

De Scientia vtili & inutili.

Quisquis multa satis nōsse cupit, caput suū valdē deprimat, & beuere multa agat opera, trahatq; per terrā ventrē suū, & Deus eum docebit satis. Præcipua ho- minū sapientia est, studere operibus bonis, seipsum accuratē custodire, & di- uina obseruare iudicia. Cuidam scholas adire volenti sic aliquandō dixit F. Aegidius: Quare te confers ad discendū, quandō ea summa est sapiētia, timere & ama- re Deū: quæ duo possint tibi sufficere. Tātum enim quisq; habet sapiētiae, quantū facit boni. Nē sis nimium sollicitus, ut possis prodesse alijs, sed confule tibi ipsi. Volumus ple- runquē multa scire propter alios, at parū propter nos ipsos. Verbū Dei non est dicentis vel audientis, sed opere illud exequentis. Multi natandi imperiti in aquas ingressi sunt, ut alios extraherēt, & ipsi pariter cum illis submersi sunt. Si animæ tuæ salutē probē cu- ras, obtinebis eam. Siretē facias opus tuū, omnibus illis benē consulis, qui tuū studiosi sunt. Præco verbi Dei, datus est diuinitus populo lux, speculū & vexillarius. Beatus est, qui sic alios recta ducit via, ut tamē ipse nunquā ab ea deflectat: sicq; alios docet cur- rere, ut ipse cursum suum non intermittat: atq; itā locupletat alios, ut ipse tamen inte- rim pauper non fiat. Roganti fratri, vtrum potius sit, concionari, vel facere, sic respon- dit: Cuius tu puras copiosius esse meritum, eius ne qui ad S. Iacobum peregrē profi- ciscitur, vel eius, qui alijs monstrat viam? Video ego multa, quæ tamen mea non sunt: audio multa, nec intelligo: dico multa, nec facio tamen. Colligitur hinc, solum visum, auditum & locutionem ad salutem non sufficere.

De bonis & malis verbis.

Qui bona loquitur, tanq̃ os Dei est: qui mala loquitur, ceu quoddā satanæ os. Loqui benē est. Cū serui Dei cōueniunt colloquendi causa, sermo illorū insitum debe- ret de pulchritudine & iucunditate virtutū, ut maiori virtutū amore inflam- marentur. Si enim ijs delectarentur, maiori eas studio colerent: quantoq; in- ijs essent exercitiores, tanto placerent eis magis. Porrō quod quis vitiosior est, eō plus indiget sermonem conferre de virtutibus. Quanto enim sapius de illis loquitur, tanto earum capacior fit. Meo iudicio, non minor est virtus benē nōsse silere, quā benē sci- re loqui. Expediret, opinor, homini collum habere instar gruis, ut sermo per longos ductus meatus, tardiū ab ore proficeretur.

De Perseuerantia.

Equid prodest homini orare, ieiunare, præstare eleemosynas, castigare corpus suum, sublimia de celestibus experiri, nisi etiam portū salutis attingat? Fit non- nunquā, ut ingens & insignis naus onusta preciosis mercibus in mari sit, sed ante submergatur, q̃ possit in portū inferri. Quid verō illi prodest magnitudo & elegancia sua? Contrā euenit interdū, nauem vilem & vetustam, paucis instructā mer- cibus, cum multo labore per omnia maris discrimina incolumem tādē ad portū ap- pelli.

pell. Itā etiā multis accidit hominibus, ut meritō semper timere debeamus. Cūm primum est plantata arbor, non ilicō grandescit: & quāvis producat flores, nō statim etiā fructus affert: neq; fructus ipsi, si quos ferat, cōfessim maturescunt: atq; etiā ij, qui iā maturi sunt, non oēs eduntur ab hominibus, sed partim eos porci deuorant, partim cōputrescunt. Eodē modo quis ad me fructus inde redire queat, si vel centū annis rogē pro celesti regno, si nō perseueret in precibus vsq; in finē? Duo quēdā sanē preclara & eximia sunt, amare Deū, & cauere sibi a peccato. His qui instructus est, nihil non boni habet.

De vita monastica.

Equidem paruam mallem Dei habere gratiā in vita monastica, quā longē maiorem in seculo. Multo enim plus periculi, & minus auxilij est in vita seculari, quā monastica. Multi perunt monasteria, sed non prestant ea, quae monasticū reposcit institutum: non absurdē comparandi agricolae, Goliath sese induenti armatura, sed ea uti nesciēti. Nec enim omnes possent in Bucephalo equitare, vitareq; nē ab illo deciderent. Equidem nō magnificatio venire in aulā regis, aut regij affici muneribus: sed id ego praclarum existimo, itā ut par est, seruire nōsse in aula regis. Mallem sanē in seculo permanere, & ex animo diligere vitā monasticā, quā esse in monasterio, atq; illic irreligiosē vel non monasticē viuere. Illustissima Dei parēs, virgoq; perpetua, nata quidem ex peccatoribus & peccatricibus, sed absq; culpa originis, non fuit vitam professā monasticā, & tamē id est quod est. Debet religiosus quisq; sibi persuadere se nō posse benē viuere, nisi in eo vitā monasticā instituto, quod professus est. Mihi quidem videtur Minoritarum Ordo diuinitus in mundo institutus in cūctorū hominum salutē atq; vtilitatē: sed vē nobis, si tales non sumus, quales nos esse oportebat. Hic Ordo totius orbis & egentissimus & opulentissimus est, nec vllus vsq; in praesens eo melior fuisse videtur: quippe quē Christus ipse seruauerit, & discipulis suis seruandū tradiderit. Diues is est, qui amat diuitē: sapiens est, qui diligit sapientē: pulcher, qui formosum: nobilis, qui amat nobilem: putā Dominum IESVM, qui benedictus est in secula, Amen.

De obedientia.

Qvanto religiosus homo arctiori obedientiae iugo se subdit, tanto plures affert fructus: quantoq; suis superioribus magis se morigerū praebet propter honorem Dei, tanto spiritu pauperior est, & purior a vitijis praeter ceteris mortalibus. Homo obedientiae studiosus comparatur armato equiti, in egregio sedenti equo, atq; strenuē & infracto animo cū hostibus configenti: neq; enim quisquā eum ledere potest. Qui verō in monasterio cum murmure degit sub obedientia, similis est militi nudo atq; inermi, cum equo languido ad hostes proficiscenti, a quibus plerūquē vulneratur, vel etiā capitur, in carcerē mittitur, aut trucidatur. Qui in monasterio vult suo arbitratu & pro sua voluntate viuere, rectā pergit ad inferos. Cūm boues sub iugo trahunt aratrum, horrea frumentis implent: cūm autē iugo soluti vagantur per capos, magni quidē sibi videntur, sed in horrea nihil important. Sapientes & magni capita sua humiliter subiiciunt obedientiae iugo: stulti autē & insipientes capita subducunt, nec obedire volunt. Pluris autē ego facio, propter Deū obtemperare superiori suo, qui homo est, quā ipsi Deo iubēti parere. Qui Dei vicario obedit, etiā Deo iubēti facillē obediēt. Meo quidē iudicio, etiamsi quis eō pertigisset, ut cum Angelis colloqui ei liceret, si tamen a suo superiori accersiretur, deberet, posthabito Angelico colloquio, obtemperare homini, cui propter Deū se morigerū fore promississet. Quisquis pollicitus est obedientiā, ac deinde a ceruicibus excutit obedientiae iugum, tanq; perfectius iter ingressus, ille se magna quadam, licet occulta, superbia laborare declarat. Bona consuetudo, via est ad virtutes omnes & omne bonum: praua consuetudo, ad mala omnia via est.

De commemoranda morte.

Etiam si quispiam a primo mundi die vsq; in praesens perpetuis fuisset affectus molestijs & afflictionibus, si illi iam liceret ad immensa peruenire gaudia, quid oro officerent illi mala omnia tot annis tolerata? Contrā, si quis ab initio creati orbis vsq; in hunc diē prosperis successibus omniq; voluptate perfruitus sensisset, at nunc in supplicia sempiterna abiturum se sciret, quid commodi ex omni illa voluptatum & gaudiorum affluentia caperet? Vir quidam secularis ait quandoquē F. Aegidius: Vellē licere mihi diū in hac durare vita, & abūdere bonis omnibus. Respondit ei F. Aegidius: Sed si vel mille viuas annos, & totius orbis dominio potiaris, qd praemij capies e carne tua, cui tam strenuam cupis nauare operā? Si verō ad breue tempus rectē te geras, tibiq; probē inuigiles, mercedem postea percipies prorsus ineffabilem.

Qvandoquidē nemini patet aditus ad contemplatiuā vitam, nisi qui sit prius probē & deuotē in actiua exercitatus, necessariū est vitā actiuā summa cura & studio operam nauare. Is autē bonus est actiua vitā cultor, qui etiamsi (modō id fieri posset) pauperes omnes mundi huius libens alere & vestire, resq; necessarias omnes eis praebere vellet, cunctas edes sacras & domos hospitales totius orbis extrueret, interim nihilo min⁹ pro malo haberetur ab hominibus mundi huius, idq; ipse sciret, nec aliud appeteret, neq; tamen propter eā cessaret benē agere, immo verō etiā studiosius multo, quā antē, in bona opera incuberet, tanquā nullā in hoc seculo neq; expectens neq; expectans mercedem: animo contemplans, quemadmodum Martha in sua actione valdē sollicita, cūm sororis adiutorium peteret, a Domino reprehensa est, nec tamen omisit coepta officia & opera sua. Atq; itā etiam quilibet homo bonus, actiua vitā deditus, ob nullas reprehensiones debet abijcere studiū bonorum operum, quippe pro quibus non temporariam sed aeternam mercedem expectet. Ad contemplandā diuinā maiestatis gloriam nemo pertingere potest, nisi feruente spiritu & precibus continuis. Feruore spiritus inflammatur homo, & ad cōtemplationem euehitur, quando corde & mēbris omnibus itā est constitutus, ut nihil neq; velit, neq; cogitet, praeter id quod habet & sentit. Is bonus cōtemplator dici potest, qui manus atq; pedes sibi amputauit, oculos euulsit, linguam, nasum & aures abscidit praestabili illa suauitate & iucunditate odoris spiritualis, nec quicquā sub calo aliud appetit: perindē ut beata Maria Magdalena, ad Christi pedes residens, tanta verborum eius suauitate affecta est, ut nullum ei inesset membrum, quod aliud aut vellet aut posset facere, quā quod ipsa faciebat. Cumque ea causa non audiret ipsa, quid soror eius diceret, Dominus eam tuendam suscepit.

De alijs virtutibus.

Ex rebus temporarijs pauper sit homo, diuinis rebus ditescit. Has igitur impensē diligit, illas odio habebit. Ut mundi via scater vitijis & flagitijs, itā celi via exultatione & virtutibus abundat. Gratia & virtutes creaturis preparatae sunt, clamantque & aiunt: Venite & complectimini nos: viam virtutū ostendemus vobis: sed miser homo eas amplecti non vult. Cuius igitur culpa sit, quod in miseria & paupertate degit, quandoquidem Dominus eum ad se vocat, nec ille tamen conatur ad eum accedere, dignus ea causa supplicij sempiterni? Non parum periculi habere videtur, rogare Deum ut suam nobis det gratiam & virtutes. Si enim non viuas illis cōuenienter, maiores Dei suscipis inimicitias. Inter instituta vel ordines omnes alij placent Deo, alij displicent. Qui Deo placent, eorum duplex est genus: Alterum est Deum amantium, alterum Deo placentium. Amantes sunt ij omnes, qui Deo seruiunt, amantque ea quae ei placent, seu eius beneplacitum, & inter se diligunt, ut inuicem sibi placeant propter Deum. Ij quatuor oculos habent. Primus semper obseruat, quid gratum sit Deo. Alter in proximum intentus est semper, ut ei bonis exemplis prae luceat. Tertius futura considerat. Quartus praeterita inspicit, exploratq; nūm placeant Deo opera sua, quae fecit. Deo verō placentes sunt ij, qui diligenter cauent, ne quid dicāt vel agant, quod alijs offendiculo sit: qui aliorum cruce & afflictiones suas purant, eisq; integra animi voluntate famulantur. Hoc duplex hominum genus religiosorum Deo benē placet: qui vero in monasterijs viuunt discordes, permanentq; in rixis & contētionibus propter res temporarias, nec suae salutis studiosi sunt, ij omnes Deo non placent: at possunt tamen per poenitentiam eō redire, ut ei placeant: sed interim non procrastinant, ne dum in malo perseuerant, misericordiae ianuam sibi sentiant praclusam, & a beatitudine excludantur. Praepositi, doctores Theologi, concionatores & sacerdotes a Deo constituti sunt, ut animas ad aeternam adducant beatitudinem. Quotquot Dei verbum irident, in sui damnationem illud audiunt. Quemadmodum orto sole non lucent nobis stellae, itā Sol & Luna ad animae beatae splendore obscurantur. Argumentū certum est diuinā gratiae in homine manentis, si a nemine exaltetur, sed deprimatur semper. Multiplex gratia & virtutes multē precibus obtinētur. Prima gratia est, quod homo intus illustratur. Secūda, quod in fide roboratur. Tertia, quod cognoscit vitia sua. Quarta, quod obtinēt timorē Dei, vnde id fit, ut sit humilis & sibi ipsi vilescat. Quinta, quod se peccasse dololet. Sexta, quod dulces ab eius oculis manant lachrymae. Septima, quod eius purgatur cōscientia. Octaua, quod ad meliorem se frugē recipit. Nona, quod in patientia cōfirmatur. Decima,

Preclara obedientiae laus.

Obedire homini quā eximium.

Bona & mala consuetudo.

Quis benē agat vitam actiuā.

Bonus cōtemplator quis sit.

Via mundi & celi.

Ordo Dei amantium.

Eorum quatuor oculi.

Ordo Deo placentium.

Precibus q̄ multiplex obtrineatur gratia.

cima quod se submittit obediētiā. Vndecima, quod sapientiā, intellectus, cōsiliū, fortitudinis, sciētiā, pietatis & timoris Dei dona acquirit. Duodecima, quod ad Dei pertinet cognitionem & scientiam. Illi enim se Deus reuelat & ostendit, qui adoratur & laudatur in spiritu & veritate. Deinde amore inflammatur, curritque in suauem odorem, gustans illic tranquillo pectore, quā suauis sit Dominus. Cumque os suum admouerit Dei verbo, quo satiatur anima, quis illū separare poterit à precibus, quibus ad contemplationem adducatur? Huc autē pertingere volenti quinque necessaria sunt: Primum est, ut superioris vitæ suæ peccata cum magna contritione & displicentia cōmemoret, & purè ea confiteatur, agatque poenitentiam. Alterum, ut præsentia mala accuratè deuoret. Tertium, ut mala omnia impendētia siue futura vereatur. Quartum, ut Dei attendat misericordiam, ipsum ad poenitentiam expectantis, nec vlciscētis apud inferos peccata eius secundum iustitiam suam & pro meritis ipsius. Quinto, ut consideret ineffabilia Dei beneficia, ut nostra causa factus sit homo, & tam immanes atque miserandos perpeffus sit cruciatus, tamque salutare nobis institutiones reliquerit. Cogitabit etiam gloriam sempiternam, quam ille nobis promittit. Longè potior virtus est, Dei gratiam custodire, quā res aduersas sedato animo tolerare. Rogatus aliquando fuit F. Aegidius, ecquidnam de beato Francisco patre suo sentiret. Ille verò totus eius beatissimi viri amore incensus & ardens, Sanctus Franciscus, inquit, nec nominari deberet, quin præ multo gaudio labia sua is, qui nominat, lamberet. Vñ tantum ei defuit, id est, corporis robustæ vires. Quod si tam valido ille fuisset corpore, atque ego sum, nemo posset eius sancta opera imitari. Fuit certè beatus hic frater Aegidius Deo plenus, planeque dignus est, cuius memoria celebretur: quippe qui in perfectarū exercitatione virtutum vique adeo excellens & eximius fuit: quemadmodum etiam de illo prædixerat seruus Dei Franciscus, quauis simplex & illiteratus esset, at tamen ad præcellentem diuinæ contemplationis gradum cum peruenturum. Videbatur sanè inter homines angelicam potius quā humanam ducere vitam: Præstante Domino nostro IESV Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

F. Aegidius
quid de S.
Francisco
sensit.

MARTYRIUM S. ALEXANDRI LVGDVNENSIS
MARTYRIS, CUI PRAETER ALIA, FIDEM CONCILIAN-
tiam etiam antiquissima Martyrologia. Habetur in MS. codicibus
egregijs. Fuit verò is Alexander socius S. Epipodij,
de quo supra dictum est.

Aprilis 24.

Pipodium & Alexandrum primum coniunxit infantia, deinde in timore diuino instituit adolefcētia, firmavit iuuentus, donè animis meritisque coniuncti, ad martyrium perueniunt, quod tribuente Dei munere pariter susceperunt. Sed Dominus noster Iesus Christus ita militum suorum vi-
trices dispensauit coronas, ut qui ei iungebantur confessione, temporario diuiderentur occasu. Merito verò nobis præstitutū iudicamus, ut duplicata in illis solennitate fruamur. Nam dum & alternis diebus festa illorum veniunt, & illos inseparabili veneramus affectu: non verò singulis diebus, sed geminatis obsequijs vtrunque bis colimus. Et sicut nudius tertiana solennitas cælo insertum sanctum Epipodium celebrauit: ita hodierna festiuitate Alexandrum sanctū peruenisse ad regna cælestia gaudemus. Idcirco autem nunc reuertemur ad historiam passionis.

Interempto ergo Epipodio martyre, persecutor recenti adhuc cruore adpersus, beati Alexandri sanguinem sitiēbat. Quem receptū ex carcere, comperendinato examine, die interposito, furori suo præcepit offerri, ut eius supplicij non solum rabiem suam, verum etiam insaniam commoti & sauiētis populi temperaret. Quem tamen etiam hac percussione tentauit: Adhuc in potestate tua est, ut euadas prædecessorum exempla, videasque quæ teneas. Itā enim persecuti Christicolæ sumus, ut poeniteat te solum arbitrum resedisse. Nam præter alias caforum catervas, etiam stulticia tua collega succubuit. Atque idè, si tibi consulis, immortales deos thuris accensione venerare. Beatus Alexander dixit: Gratias ago Domino, quod dum gloriosos marty-
rum

Sistitur co-
ram Iudice
S. Alexander.

tum reuoluis triumphos, & illata tormenta commemoras, ad deuotionem me quoque confirmas exemplis. Putas ne ergo extrinsecas animas, quas sudisti? Illæ quidem cælum possident: sed viceuersa persecutores potius in illo agone perierunt. Fallit enim te opinio tua: extinguere nomen non potest Christianum, quod ita Deo fundante firmatum est, ut & vita hominū custodiat, & mortibus propagetur. Deus non teremptas * deludis, regnum cælestē suscepit: vos verò cum dijs vestris inferna retinebunt. Et quia fratrem meum charissimum in summo gaudio collocatum scio, securior viam deuotionis ingredior. Ego nanque Christianus sum, & fui semper, & futurus sum in gloriam Dei. Tu verò exerce corpus, quod pro imbecillitate terrena fustibus mundi videtur additum: ceterum animas nostras custodiat & recipiat ille, qui cōtulit. Ad hæc præses mixto pudore & furore defauens, sanctum Alexandrum diuaticarum terrenis cadentibus præcepit verberari: qui nulla humili responsione inter tormenta de-
iectus, Dei semper præsidium flagitauit.

Eius con-
stantia.

* iudicas

Immani-
mē verbera-
tur.

Cumque longissimo spatio cadentium succidua vicissitudine non frangeretur, præses interrogat, vtrum etiamnum in hac confessione duraret. Cuius percussione in-
concussa auctoritate respondit, deos gentilium damonia esse, non numina: Deum vero omnipotentem, inuisibilem, sempiternum, sui propositi esse custodem. Tunc ergo iudex dixit: Christiani ad isthanc insaniam proruperunt, ut prolixitate poenarum gloriam sibi existiment comparari, & persecutores suos vicisse se iudicent, quos oportet celeri sine consumi. Quia ergo eos in pertinacia sua & audiri nefas est & videri, idcirco Alexander fixus cruci, animam, sicut meretur, effundat. Postquam sententiam ministri senique carnifices acceperunt beatum Alexandrum, salutarique signo eum, extendis in diuersa brachijs ac manibus, nexuerunt. nec tamen diu beati martyris tormenta porrecta sunt. Itā enim laniatus crudelitate fuerat verberantium, ut crate soluta costarum, patefactisque visceribus, secreta animæ panderentur. Nam dum totus in Christo est, eum, quem iam confessus est, supremis vocibus inuocans, beatum spiritum exanimatus emisit. Hos itaque semper concordēs & socios, quia mors diuiserat, sepultura coniunxit, dum à Christianis educta occultè extra urbem corpora absconsa conduntur. Erat enim in colle superposito ciuitati concretus densatis * vepribus locus, ibique in modum speluncæ conclusa frutetis ac sentibus vallis latebat, & ut fit, vbi humor decidens per naturale ministerium infunditur, inculta fecunditas. Quo in recessu venerabilia corpora religiosa prouisione demersa sunt: quia gentilium furor extremam denegans sepulturam, etiam in corpora exanimata sauebat. Postea verò venerabilem locum religiosorū cultus seruauit, & prodidit reuerentia deducta per posteros, & virtutes plurimæ, quæ sanctorum potentiam prodiderunt.

In cruce su-
spenditur, &
reddidit spiri-
tum.

* stirpibus

Nam cum tempore consequenti populus Lugdunēsis passim morbo sauiēte cormeret, adolefcens quidam natu nobilis, vi febrium valde succensus, per visionem commotus est, ut remedium à muliere, quæ calcamentum martyris habebat, expeteret. Illa vero se medicinæ nihil nosse respondit: sed Domino miserante, martyris per exultationem, hospitalis calicem salutis porrexit. Qui dum poculum & remedium sitis accepit, protinus ita extincto ardore conualuit, ut non ope humana, sed mirabili diuinitatis auxilio, vitæ ac sanitati redditus diceretur. Quæ virtus fidei atque sanctorum per vniuersam dispergitur ciuitatem, & innumera multitudo, dum sanitatem corporum recepit, fidei incrementa suscepit, factaque est membrorum atque animorum presens & æterna medicina. Sed & postea in locis illis mirabilia ista monstrantur, eiectione demonum, debilitatum curatio, restauratio sanctorum: quæ ita penè quotidiana & ijs maioræ proueniunt, ut credulitas, etiam si sit spontanea, existētibz miraculis extinguitur. Itaque fidem dictis atque factis conuenit applicari: quia amicorum Deipotentia, virtus & dignitas, ut fideles & credulos diligit, ita deserit dubitantes.

Nota de mi-
raculis per
sancti mar-
tyris reli-
quias.

Extingua-
tur, pro, su-
peretur, vel,
vincatur.

Idcirco non ambigamus vera esse, quæ & audita & visa semper diximus & manifestamus: regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est gloria in secula seculorum, Amen.

DE MELLITO ABBATE ET PRIMO APVD AN-
GLOS LONDONIENSI EPISCOPO, EX HISTORIA
Ecclesiast. Gentis Anglorum venerabilis Bede presbyteri.

Papa Gregorius (eius nominis primus) Augustino Episcopo (quia suggererat ei, multam quidem sibi esse messem, sed operarios paucos) misit cum legatarijs suis plures coop-
eratores ac verbi ministros: in quibus primi & precipui erant Mellitus, Iustus, Paulinus, Rufinianus: & per eos generali-
ter vniuersa, quæ ad cultum erant ac ministerium Ecclesiæ
necessaria, vasa videlicet sacra & vestimenta altarium, or-
namenta quoque ecclesiarum, & sacerdotalia vel clerica-
lia indumenta: sanctorum etiam Apostolorum ac marty-
rum reliquias, necnon & codices plurimos. Misit etiam li-
teras, in quibus significat, se ei pallium direxisse.

Lib. 2. cap. 3. Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo quarto, Augustinus Britanniarum ar-
chiepiscopus ordinauit duos episcopos, Mellitum videlicet & Iustum: Mellitum qui-
dem, ad prædicandum prouinciæ Orientalium Saxonum, qui Thamesi fluuio dirimun-
tur à Cantio, & ipsi Orientali mari cõtigui, quorum metropolis Londonia ciuitas est,
super ripam præfati fluminis posita, & ipsa multorum emporium populorum, terra ma-
rique venientium: in qua videlicet gente tunc temporis Saberethus, nepos Edelberthi
ex sorore Rícula, regnauit, quanuis sub potestate positus eiusdẽ Edelberthi, qui omni-
bus, vt supra dictum est, vsque ad terminum Humbri fluminis Anglorum gentibus im-
perabat. Vbi verò & hæc prouincia verbum veritatis, prædicante Mellito, accepit, fecit
rex Edelberthus in ciuitate Londonia ecclesiam S. Pauli Apostoli, in qua locum sedis
episcopalis & ipse & successores eius haberent. Iustum verò in ipso Cantio Augustinus
ordinauit episcopum in ciuitate Dorouerni, quam gens Anglorum à primario quodam
illius, qui dicebatur Rotschefer, cognominat. Distat autem à Dorouerni millibus pas-
suum ferme vigintiquatuor ad Occidentem, in qua rex Edelberthus ecclesiam beati
Andræ Apostoli fecit: qui etiam episcopis vtriusque huius ecclesiæ dona multa, sicut
& Dorouerniensis, obrulit: sed & territoria ac possessiones in vsum eorum, qui erant
cum episcopis, adiecit.

Lib. 2. cap. 4. Deinde cum iam obiisset Augustinus, Mellitus Londoniæ episcopus venit Romam,
de necessarijs ecclesiæ Anglorum causis cum Apostolico Papa Bonifacio tractaturus.
Et cum idem Papa reuerendissimus egeret Synodum episcoporum Italiæ, de vita mo-
nachorum & quiete ordinaturus, & ipse Mellitus inter eos assedit anno octauo Imperij
Phocatis Principis, indictione 13. tertia die Calendarum Maiarum: vt quæque regula-
riter erant decreta, sua quoque autoritate subscribens confirmaret, ac in Britanniam
rediens, secum Anglorum ecclesiæ mandata atque obseruanda deferret vnâ cum epi-
stolis, quas idem Pontifex Deo dilecto archiepiscopo Laurentio & clero vniuerso, si-
militer & Edelbertho regi atque genti Anglorum direxit.

Lib. 2. cap. 5. At verò post mortem Edelberthi, cum filius eius Eadbaldus regni gubernacula sus-
cepisset, magno tenellis adhuc ibi Ecclesiæ crementis detrimento fuit. Siquidem non
solum Christi fidem recipere noluerat, sed & fornicatione pollutus est tali, qualem nec
inter gentes auditâ Apostolus testatur, ita vt uxorem patris haberet. Quo vtroque sce-
lere occasionem dedit ad priorem vomitum reuertendi ijs, qui sub imperio sui paren-
tis, vel fauore vel timore regio, fidei & castimonie iura susceperant. Nec superne flagel-
la distractionis perfido regi castigando vel corrigendo desuere. Nam crebra mentis ve-
lania, & spiritus immundi inuasionem premebatur. Auxit autem procellam huiusmodi
perturbationis etiam mors Saberethi regis Orientalium Saxonum: qui vbi regna per-
ennia petens, tres filios suos, qui pagani perdurauerant, regni temporalis heredes reli-
quit, exeperunt illi mox idololatriæ, quam, viuentem eo, aliquantulum intermisisse vide-
bantur, palam seruire, subiectisque populis idola colendi liberâ dare licentiam. Cum-
que viderent pontificem (Mellitum) celebratis in ecclesia Missarum sollempnijs, Eucha-
ristiam populo dare, dicebant, vt vulgò fertur, ad eum, barbara inflati stultitia: Quare
non & nobis porrigis panem nitidum, quæ & patri nostro Saba (sic nanque cum appel-
lare consueuerant) dabas, & populo adhuc dare in ecclesia non desistis? Quibus ille re-
spondebat: Si vultis ablui fonte illo salutari, quo pater vester ablutus est, potestis etiam
panis

Eadbaldus
rex officit
Christiani-
smo.
1. Cor. 5.

Synodus
Romana.

panis sancti, cui ille participabat, esse participes: sin autem lauacrum vitæ contemni-
tis, nullatenus valeatis panem vitæ percipere. At illi: Nolumus, inquiunt, fontem illum
intrare: quia nec illo opus nos habere nouimus: sed ramen pane illo refici volumus.
Cumque diligenter ac sæpè ab illo essent admoniti, nequaquam fieri posse, vt absque
purgatione sacrosancta quis oblationi sacrosanctæ communicet, ad vltimum furore
commoti, aiebant: Si non vis assentire nobis in tam facili causa, quam petimus, nõ po-
teris iam in nostra prouincia demorari. Et expulerunt eum, ac de suo regno cum suis
abire iusserunt. Qui expulsus inde, venit Cantium, tractaturus cum Laurentio & Iusto
coepiscopis, quid in his esset agendũ: decretumque est cõmuni consilio, quia satius esset,
vt omnes in patriam redeuntes, libera ibi mente Domino deseruirent, quam inter re-
belles fidei barbaros sine fructu residerent. Discessere itaque primò Mellitus ac Iustus,
atque ad partes Galliarum secessere, ibi rerum finem expectare disponentes. Sed non mul-
to post tempore reges, qui præconem à se veritatis expulerant, dæmoniis cultibus im-
pune seruiebant. Nam egressi contra gentem Genissorum in prælium, omnes pariter
cum sua militia corruerunt: nec sic, licet authoribus perditis, excitatum ad scelera vul-
gus potuit corrigi, atque ad simplicitatẽ fidei & charitatis, quæ est in Christo, reuocari.

Postea autem Eadbaldus rex, anathematizato omni idololatriæ cultu, abdicato cõ-
nubio non legitimo, suscepit fidem Christi, & baptizatus, ecclesiæ rebus quantum va-
luit, in omnibus consulere ac fauere curauit. Misit etiam in Galliam, & reuocauit Mel-
litum & Iustum, eosque ad suas ecclesias liberẽ instituendas redire præcepit. Qui post
annum, ex quo abierant, reuersi sunt: & Iustus quidem ad ciuitatem Rosii, cui præue-
rat, rediit: Mellitum verò Londonienses episcopum recipere noluerunt, idololatriis
pontificibus magis seruire gaudentes. Non enim tanta erat ei, quanta patri ipsius, regni
potestas, vt etiam nolentibus ac contradicentibus paganis, antistitem suæ posset eccle-
siæ reddere. Veruntamen ipse cum sua gente, ex quo ad Dominum cõuersus est, diuinis
se studuit mancipare præceptis. Denique & in monasterio beatissimi Apostolorum prin-
cipis, ecclesiam sanctæ Dei genitricis fecit, quam consecrauit archiepiscopus Mellitus.

Hoc enim regnante rege, beatus archiepiscopus Laurentius regnum caeleste con-
scendit, atque in ecclesia & monasterio sancti Apostoli Petri iuxta prædecessorem suum
Augustinum sepultus est die quarto Nonarum Februariarum. Post quem Mellitus, qui
erat Londoniæ episcopus, sedem Dorouernensis ecclesiæ tertius ab Augustino susce-
pit. Iustus autem adhuc superstes, Rossensem regebat ecclesiã: qui cum magna eccle-
siæ Anglorum cura ac labore gubernarent, susceperunt scripta exhortatoria à Pon-
tificæ Romanæ & Apostolicæ sedis Bonifacio, qui post Deusedit ecclesiæ præfuit anno
incarnationis Dominicæ 618. Erat autem Mellitus quidem corporis infirmitate, id est,
podagra grauatus: sed mentis gressibus sanus, alacriter terrena quæque transiliens, at-
que ad caelestia regna semper amanda, petenda & quærenda peruolans. Erat carnis
origine nobilis, sed culmine mentis nobilior. Denique, vt vnum virtutis eius, vnde ca-
tera intelligi possint, testimonium referam: tempore quodam ciuitas Dorouernensis,
per culpam incuriæ igne correpta, crebrescentibus coepit flammis consumi. Quibus
cum nullo aquarum iniectu posset aliquis obistere, iamque ciuitatis esset pars vastata
non minima, atque ad episcopum furens se flamma dilataret, confidens episcopus in
ditinum, vbi humanum decrat, auxilium, iussit se obuiam feruentibus & huc illucque
volantibus ignium globis efferri. Erat autem eo loci, vbi flammarum impetus maximè
incumbebat, martyrium beatorum quatuor Coronatorum. Ibi ergò, perlatus obse-
quentum manibus episcopus, coepit orando periculum infirmus abigere, quod firma
fortium manus multum laborando nequiuerat. Nec mora, ventus, qui à meridie flans,
vbi incendia sparserat, contra meridiem reflexus, primò vim furoris sui à læsione lo-
corum, quæ contrà erant, abstraxit, ac mox funditis quiescendo, flammis pariter sopi-
tis atque extinctis, compescuit. Et quia vir Dei igne diuinæ charitatis fortiter ardebat,
qui tempestates potestatum aërearum à sua suorumque læsione crebris orationibus
vel exhortationibus repellere consueuerat, meritò ventis flammisque mundialibus
preualere, & nè sibi suisque nocerent, obtinere poterat. Et hic ergò, postquam annis
quinque rexit ecclesiam, Eadbaldus regnante migravit ad celos, sepultusque est cum
patribus suis in prædicto monasterio & ecclesia beatissimi principis Apo-
stolorum, anno ab incarnatione Domini sexcentesimo vi-
cesimo quarto, die octauo Calenda-
rum Maiarum.

Mellitus
expellitur
e sede sua.

Ita cū Iusto
in Gallias.

Lib. 2. cap. 6.

Redit in
Angliam.

Lib. 2. cap. 7.

Creatus Do-
rouernensis
archiepisco-
pus.

Precibus
ignem ex-
tinguit.

VITA B. ROBERTI, PRIMI ABBATIS CASE
DEI, AVTHORE QUIDEM MIHI NONDVM COMPERTO.
*sed fide digno, ut ex ipsa potest historia animadverti. Habetur autem in quo-
dam insigni MS. codice. In Prologo scribit Author, se data opera
nomen suppressisse suum: scripsisse autem hanc Vitam iussu
Odonis Abbatis Molismensis, & rogatu fra-
trum eiusdem loci.*

Aprilis 24.

Abhorret
infans à la-
cte impudi-
ca nutritis.

Eius pieras
in pueritia.

Iremque in
adolescētia.

Monachus
vult fieri,
sed non si-
nitur.

It Romam.

Miles se ci-
socum ad-
iungit.

Robertus genere Aruernus, natus est de parentibus Christi-
anis, matre Raingarde, patre Giraldo. Hunc à prima infan-
tia Dei servum futurū, signis quibusdam ostensum est. Ma-
ter enim eius ipso gravida, cum imminente partus tempo-
re ad quoddam castrum tenderet, nō sine Dei nutu, vrgen-
te necessitate, in solitudine partum effudit, utique futurum
solitudinis amatorem. Delatus est indē cum matre ad ca-
strum, & sicut fieri solet, cuidam mulieri traditur ad la-
ctandum. Quem cum illa mamma admoisset, gustare no-
luit, non tam lactis deestatus odorē, quā peccati lachry-
mis horrorem. Patuit continuo, cum & matris vbera libens
suxit, & priorem illam, tentandi causa adhibitus, rursū despexit. Mulier enim illa me-
retrix erat, & ob hoc infans, cum lac respiceret, damnavit peccatū. Deindē puer factus,
traditus est disciplinae studiis apud vicum Briuatum in ecclesia beati martyris Iuliani,
ubi & clericus factus est, & deputatus inter canonicos. Et procedente tempore usque ad
presbyteratum peruenit. Pueritiae tempora sic peregit, ut ab ijs malis, quibus illa aetas
vel proprio vitio, vel alieno plerūque inuoluitur, illatus euaderet: & temporalia cur-
sa despiciens, spem totam in Deo locauerat, eumque, licet paruus, non paruo dilige-
bat affectu. Nam in ecclesijs totis saepe noctibus cum lachrymis excubabat. Sic omni-
bus placere studuit, ut Dei offensam non incurreret. Pauperes & afflictos misericordie
prosequatur visceribus: quibus quidē poterat opem, omnibus verō exhibens com-
passionem. Vlcerebus plena corpora languidorum, abhorrentibus ceteris, ipse mani-
bus contrectauit, manibus lauit. Vnde creditum est, manuum eius pio tactu saepe su-
gatam inuoluntatem.

Talem pueritiam secuta est adolescētia melior, addebatque virtutibus virtutē, ma-
nifestiorque in dies diuina gratia fulgebat in illo. Ieiunabat propēsus & orabat, & quan-
tum poterat, larga manu pauperibus distribuebat. Nam & domum elemosynarum
construxit in vico. Interea sacerdotio strenuē fungebatur, offerens Deo frequēter ho-
stias pro salute populi Christiani. Inuitabat peccatores ad poenitentiam, omniumque
prouidebat salutē: & verbo & vita non paucos lucrabatur: & cum omnes vita merito
anteiret, omnibus tamen credi se inferiorem volebat. Præterea cōtemplationis amo-
re flagrans, destinauit mutare locum, & relictis omnibus, Christum sequi. Adhibito igitur
vno itineris socio, iter arripuit ad Cluniacū, religionis ac disciplinae loci fama com-
morus. Cumque clām se fugere putaret, fama proditus est, & omnes properē, velut pro
salute publica solliciti, profugum prosequuntur, tenent, reducunt. Erubuit vir sanctus,
& propositum suum non magis impeditum quā manifestatū dolens, ex mentis egri-
tudine morbum incurrit. Vnde cum coepisset conualescere, intelligens se à proposito
Dei voluntate impeditum, tentauit si vel inter suos adimplere posset optatū. Sed cum
domesticorum nemo salutaribus monitis præberet assensum, rationabiliter vrgēs pro-
positum, profectus est Romam, ut Apostolorū à Deo sibi, quod desiderabat, consilium
impetraret. Reuersus autem Roma, postulata, in fide nihil hāsītans, expectabat.

Interea miles quidam Deo inspirante compunctus, ad virum Dei, consilium peti-
tus, accessit, qualiter peccatorum suorum magnitudinem, quorum conscientia tor-
quebatur, digna posset satisfactione delere, ducens nihil esse tam arduum, quod pro-
pter Dei recuperandam gratiam non subiret. Accepit à sancto, ut relictis omnibus, ad
Christi militiam se transferret. Cui cum ille respondisset, id quidem se facturum, si fieri
posset cum ipso, libentissimē: intellexit vir Deo plenus, hunc sibi socium ac voluntatis
suae ministrum diuinitus destinatum. Gaudius ergo non parū, totum desiderij sui se-
cretum aperit, socium se pollicetur. Miles itaque fide iam plenus & constantia, ut coepit
suum

sum Dei clementia prosperaret, ad memoriam beatæ Virginis Anitium ire decreuit,
sciens nihil efficacius sibi ad impetrandum, quā si matris apud filium patrocinio vte-
retur. Quō dum properatur, ecce in via Dei nutu paratum inuenit, quod petebat, ec-
clesiam scilicet veterem, vasta cinctam solitudine, votis suis in omnibus respondētem.
Reuersus nunciat viro Dei, quid inuenisset: qui gratulatus valdē, gratias reddit Deo in-
gentes. Sed ut numerus Trinitatis secundum desiderium viri Dei adimpleretur, ad ser-
uiendū Deo vni trinoque, accessit & tertius æquē miles, offerens se non solum socium,
sed veriū ministrum. Gaudet vir Dei de prouentu spiritali, & fructum seminum, quæ
iecerat, precibus Deo commendans, diuinæ militiæ tyrones alloquitur, dicens: Con-
gratulator, o filij, vestrae promptæ deuotioni, & propriæ infirmitatis conscius, in via Dei,
quam ipse arctam & arduam asserit, socios vos habere desidero. Sed timendum nobis
valdē intelligo, nē temerē hanc viam arripiamus. Non enim incipere bonum, sed con-
summare, laudabile est: cadere autem à proposito, damnabile. Proponite ergo, mun-
do valedicentes, mundi incommoda sustinere, & quicquid homines fugiunt, vos sequi-
mini. Cumque talia multa vir Dei admoneret, illi se adhæsuros ac deuotē famulatu-
ros in omnibus promittunt. Ad hæc vir Dei: Potens est, inquit, Deus stabilire ac prote-
gere sibi famulantes, qui etiam sibi non seruientes ea causa protegere solet, ut sibi serui-
ant. Quapropter si adharere Deo firmiter decreuistis, habetis me comitem vel mini-
strum. Et ad hæc, nisi molestum est, adentes ecclesiam, interuentu martyris Iuliani
Deum, ut nobis meliora provideat, implorare.

Quo completo, omnibusque ad votum paratis, die constituta eremum petit cum
duobus discipulis, quorum prior Stephanus, sequens Dalmatius vocabatur. Veniunt
ad locum optatum, bonis omnibus indigentem, quia eis bonum erat bonis omnibus
indigere. Nam quanto plūs indigerent temporalibus, tanto plura se credebant reper-
turos æterna. Auxit loci difficultatem etiam vicinorū improbitas: qui morum imma-
nitate feris similes, seruos Dei, quos sustentare deberent, conuicijs vrgebant ac minis.
Quantas ibi molestias senserint ac perpessi sint, tacendo melius putamus exprimi,
quā dicendo. Verū in ijs aduersis omnibus duorum mentes corroborabat tertius,
velut in acie tyrones veteranus, docens eos, ut magis eligerent affligi cum populo Dei,
quā temporalis peccati habere iucunditatem, cum hanc partem sequatur æterna
damnatio, illam sempiterna felicitas. Quapropter respicerent in remuneratōrē, adpi-
cerent in authorem fidei & consummatōrē Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit
crucem, confusione contempta. His & alijs multis sermonibus discipulos tam con-
stantes reddidit & perfectos, ut non solum quascunque molestias gaudentes suffererēt,
sed etiam pro persequentibus exorarent.

Facta ergo iuxta ecclesiam cellula, credo de ramis & frondibus, partiuntur inter se
domesticam curam, ut illi operarentur manibus ad victum, ipse verō lectioni & orati-
oni incumberet. In oratorio, quod utcunque refecerāt, certis horis & nocte commu-
nes preces fundebant, cibum parcum & aridum cum gratiarū actione vnā sumebant:
cuius pars maxima peregrinis & pauperibus seruabatur, nec cogitabant de crastino.
Quadam die profectis ad laborem fratribus, cum solus in ecclesia substitisset, audit vo-
cem petentis elemosynam. Surgit festinus, ingreditur cellulam, dat totum quod re-
perit. Totum illud, pars erat panis, quæ superfuerat hesternæ cœnæ, suffectura tamen
iterum tribus ad mensam. Reuersus ab opere cibus defuit: quod cum molestē tulisset
Dalmatius, citō vir Dei querelam compefcuit verbis Christi: Nolite, inquit, solliciti esse
dicentes: Quid māducabimus, aut quid bibemus? Scit enim pater vester, quia his indi-
getis. Quam sententiam sequens euestigiō confirmat euentus. Abbas enim Arbertus,
qui eis hunc locum concesserat habendum, non ignorans affligi sterilitate solitudinis
sanctorum voluntariam paupertatē, tres eis pro benedictione misit clirellarios equos,
panibus oneratos ac vino. Duos verō ex ijs ille, qui missus fuit, præsentauit beato viro,
tertium autem in via more quodā insolito nunciauit defecisse. Ad hæc vir sanctus gra-
tias egit, & vultu hilari conuersus ad fratres: Discat, inquit, dilectus frater noster Dal-
matius in fide Christi nihil deinceps dubitare, quando & nobis fiducia nostra præsentem
mercedem respondit, & se videt pro murmure parua quidem, sed manifesta ad correpti-
onem, poena mulctatum. Nam partem suam illam nouerit, quæ in via remansit. Non
est ablata tamen, sed dilata, ut fidem sibi non dubiret, quæ deferat, restaurandam.

His & id genus alijs frequenter vtens sermonibus, non solum socios instruebat, sed
& incolarum mitigabat feritatem, paulatimque brutis moribus exuens, tanquā de
M m m m 2 feris

Perit vir fan-
ctus eremū
cum duobus
discipulis.

Heb. 11.

Eius & soci-
orum exer-
cicia.

Matth. 6.

Dalmatij
pusillanimi-
tatem casti-
gat.

Miraculo illi adiungunt.

Miraculorum gratiam non sibi, sed alijs adscribit.

Damoniaca curatur.

Item demoniacus.

En ut olli feruebant prius ad costruenda monasteria.

Leo IX. Patrius qualis se prebuerit erga virum Dei.

feris homines faciebat, maiori certe miraculo, quam si, ut apud fabulas inuenitur, humana corpora transmutaret in feras. Ita factum est, ut nonnulli cingulum militie deponentes, & sancto eius contubernio adherentes, Christi se seruitio in perpetuum ibidem manciparent. Sed & quidam ex ordine clericali apud illum vitam solitariam delegerunt. Crescente itaque numero discipulorum, creuit & religionis obseruantia. Nam preter illa, quae omnibus erant instituta communiter, aliquid singuli addebant de proprio: quos tamen in omnibus precedebat magnae deuotionis signifer, vir Dei. Cuius sanctae conuersationis opinio, in Dei laudem longè lateq; finitimos excitabat. Accessit ad vitae meritum tanta miraculorum potentia, ut iam illis in locis nullus ambigeret, virum sanctum meruisse à Deo gratiam curationum. Quam sic ille pro humilitatis ostodia fideliter petentibus ministrabat, ut diuina beneficia non sibi, sed sanctorum Agri- colae & Viralis, in quorum seruebar ecclesia, meritis imputaret. Sed eius merita demones non tacebant, cum ab obsessis corporibus pellerentur.

Mulierem damoniacam, rustici cuiusdam uxorem, amicorum fides ad eum curandam adduxerat: qua in ecclesiam, ubi sanctus orabat, vix introducta, renitente qui eam possidebat inimico, ore trisono cepit in eum minas & conuicia iaculari: Roberte, inquit, Roberte de Casa Dei, quid à nostris sedibus nos tentas extrudere? Nos te potius cum tuis breui perturbabimus, intolerabiles, quas hic patieris, molestias incendio cumulantes. Nec tibi proderunt collegae tui, Agricola Bononiensis, Symphorianus Heduesis, Marcellus Dienis, Priuatus Mimatenis, Iulianus Briuatenis, quos tibi paras ad nos impugnandos adiungere. Videbat diabolus hanc futura, videlicet locum ibi fundandum, qui Casa Dei nouo nomine vocaretur, sanctorum reliquias, quorum nomina recenscebat, illuc inferendas: & cum futura bona vaticinaretur inuitus, saltem non profutura, quod veller, mentiebatur. Hoc solum de futuris libens praedixit, quod locus esset conflagraturus incendio. Interea mulier saltu & discursibus per ecclesiam debacchata, repentino impetu conuertitur ad altare, tanquam manu sacris spolijs iniectura. Cuius vir sanctus miseratus infantiā, dilata interim oratione, obuius procedit, & virgula, quam tenebat, percussam leuiter, seuerius increpauit. Deinde conuersus ad demonem: In nomine, inquit, Domini tibi precipio, exi & da gloriam Deo, neque ultra reuertaris expul- sus. Concidit mulier ad hanc vocem, & inimico recedente, protinus obdormiuit. Post modicum experrecta, mente iam sana, sed corpore adhuc fatigato, panem sibi flagitauit afferri. Quem à viro Dei benedictum, auidè sumpsit, & sic facta incolumis, repedauit ad sua: multo quoque postea vixit tempore.

Item rusticus quidam nomine Constantius, prope sanctum Victorem habitans, cum tantum plenus esset demonio, ut nulli parens, seipsum dentibus infestaret, solam viri Dei praesentiam profitens formidabat. Quem sui toto corpore irriteritū vinculis, & tanquam mortuum in feretro portantes, eidem sancto pauidum nimis & reluctantē praesentant. Ille super eum facta oratione, adiurato per nomen Dei inimico, ut discederet imperauit. Ad primam iubentis vocem territus aduersarius, & vas captiuū compulsum dimittere, quod solum potuit, lassum reddidit & vexatum. Homo post paululum recreatus, sumptis, quas sanctus ei obtulit, eulogijs, sanus & gaudēs ad propria remeauit. Horum fama diuulgante, multi vulgo mixti nobiles, ad eum confluēbant vndique: quos gratanter suscipiens, verbo Dei recreatos, cum gaudio ad sua remisit. Sed cum plerique Christo seruire non nisi sub ipsius ducatu proponerent, quos loci vastitas minime recipere valeret, ortum est nouum ex necessitate consilium, ut scilicet ibi construeretur monasterium, in quo sub regulari disciplina, quos Deus colligeret, vnanimiter habitarent. Ad quod construendum pandebat viam fidelium non paucorum deuotio, qui certatim in hos vsus praedia & pecunias vtronei offerebant. Videns Dei famulus tanti boni preparatam diuinitus occasionem, sciensque veraciter ad suae periculum animae pertinere, si tam multorum saluti, propriae quietis respectu, decisset, habita super hoc cum fratribus suis deliberatione, assensu etiam & consilio Aruernensis episcopi bonae memoriae Reuonis, cepit monasteriū aedificare cum summa omnium gratulatione iuxta loculum, in quo prius habitauerat: & prosperè consummavit. Eo tempore Franciscus imperabat Henricus, sedem Apostolicam Leo nonus tenebat. Papam igitur supradictos episcopus adiit, vir sanctus regem Francorum, vtrique super noui loci stabilitate auctoritatis robur & congrua priuilegia petiit. Vtrique succedit ad votum, rege non solum petita annuente, sed & domum Dei & virum sanctū regis honorante muneribus: Papa verò decretis Apostolicis roborante consilium: insuper etiam hominem Dei, cuius famam

famam sanctitatis audierat, licet inuitū, fratribus praeficiendum mandante. Factum est ita, & dedicato monasterio, vir beatus monachicum habitum regimenq; suscepit tam fratrum precibus, quam Praefuli auctoritate. Quanta autē in eo post regiminis curam circa subditos industria vigilantiā, erga Deum simplicitas mentis illuxerit, illud signorum frequens ostensio, illud spiritalia laboris eius incrementa testatur. Nam praeter secularium non modicam multitudinem, quorum animas verbo praedicationis atque exemplo, orationum etiam suffragijs est lucratus, ex quibus ad trecentos ferme monachos acquisiuit: praeter ecclesias circiter quinquaginta post diuturnam desolationem ad Dei seruitium reparatas, illud constat esse praecipuum, quod vnicae simplicitatis ac charitatis suae formam, in discipulos & eidem loco, cuius fundator extitit, dotis instar egregiae, reliquisse cernitur haereditariam sanctitatem.

De miraculis pauca perstringimus, cum tota ipsius vita in terris miraculum fuerit. Si qui ramen exterioribus signis facilius capiuntur, haec pauca de multis attendant. Militem de monte Guasconis, cui nomen Bernardus erat, annis tribus continuis renū iniuria, quam phrenesim medici nominant, laborantem, cum aquae sanctae adspersione super eum deuotus orans, non solum corporis incommodo liberauit, verum etiā postea monachum factum, Christi militiae deputauit. Item alium per vitiatum sanguinis corruptionem aqua intercutie laborantem, & naturalis caloris fomite iam demersio, superflui humoris abundantia protinus obruendum, sacre manus impositione restituit. Puerum quoque damoniacum, gressus ac linguae priuatum officijs, rustici cuiusdam filium, sub loco, qui Calidus mons dicitur, habitantis, eadem potentia per manus impositionem cum orationis virtute curauit, triplicique miraculo in eadem persona, muto vocem, claudogressum, captiuo reddidit libertatem. Item praesentato sibi demoniaco cum panem sanctum in ecclesia ostio porrexisset, inimicus tantam virtutem non sustinens, non sine horribili soni strepitu & intolerabili fœtore discessit, hominemq; incolumem dimisit. Mulier mēbris omnibus dissoluta, quae ipso Missam celebrante, sacris mysterijs assistebat, allata non suis pedibus, sed manibus aliorum, etiam vocem, qua de perpetue Virginis laudibus in festo ipsius Annunciationis ad populum diserebat, fideliter audiens, restituta est sanitati. Nec latuit assistentes tantae virtutis effectus, cum de neruorum eius concussionem fragor emissus, terrorem subitum, tanquam de tecti ruina, praesentibus inculsisset.

Ceterum vir iste beatus, quod est miraculis dignius, habitum mentis in tanta rerum mundanarum varietate, in tanta cura & sollicitudine immobilem semper custodiuit, ut nec aetatum, nec temporum, nec locorum, nec fortunarū diuersitate à sancto proposito potuerit dimoueri. Ita factum est, ut per breuem laboris cursum (omne enim quod transiit, breue est) ad aeternae vitae brauium feliciter perueniret. Obitus quidem sui diem creditur praesciuisse: fratribusque ad se vocatis, post exhortationis verba, singulis oscularis valedixit: sicque conuersus ad Dominum, seque & illos Deo precibus commendans, plenus dierum, dormiuit in Christo: sepultusque est in Casa Dei noua, quam ipse aedificauerat, octauo Calendas Maii: Regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est cum patre & spiritu sancto honor & gloria in secula seculorum, Amen.

De Lirania maiori videat Lector supra in Vita S. Gregorij Papae lib. 1. cap. 41. &c. Item quae habentur in initio libri 2. Epistolarum eius &c.

DE S. MARCO EVANGELISTA, EX B. HIERONYMO DE SCRIPTORIBVS ECCLESIASTICIS.

Arcus discipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrus referētem audierat, rogatus Romae à fratribus, breue scripsit Euangelium. Quod cum Petrus audisset, probauit, & Ecclesiae legendum sua auctoritate dedit, sicut scribunt Clemens in sexto Hypotyposeon libro, & Papias Hierapolitanus Episcopus. Meminit huius Marci & Petrus in Epistola prima, sub nomine Babylonis figuraliter Romam significans: Salutatur vos Ecclesia, quae est in Babylone collecta, & Marcus filius meus. Assumpto itaq; Euangelio, quod ipse confecce- rat, perrexit Aegyptum, & primus Alexandriae Christū annuncians, constituit ecclesiam, tanta doctrina & vitae continentia, ut omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret. Deniq; Philo disertissimus

Aprilis 25.
S. Marci Eu-
angelium, à
S. Petro ap-
probatum.

1. Pet. 4.

nus Iudaeorum, videns Alexandriae primam ecclesiam adhuc Iudaizantem, quasi in laudem gentis suae librum super eorum conuersatione scripsit: & quomodo Lucas narrat Hierosolyma credentes omnia habuisse communia, sic & ille quod Alexandriae sub Marco fieri doctore cernebat, memoriae tradidit. Mortuus est autem octauo Neronis anno, & sepultus Alexandriae, succedente sibi Aniano.

Ex eodem libro B. Hieronymi.

Philo Iudaeus, natione Alexandrinus, de genere sacerdotum, idcirco a nobis inter scriptores Ecclesiasticos ponitur, quia librum de prima Marci Evangelistae apud Alexandriae scribens ecclesia, in nostrorum laude versatus est, non solum eos ibi, sed in multis quoque prouincijs esse memorans, & habitacula eorum dicens monasteria. Ex quo apparet, talem primum Christo credentium fuisse Ecclesiam, quales nunc monachi esse nituntur & cupiunt: ut nihil cuiuspiam proprium sit, nullus inter eos diues, nullus pauper: patrimonium egentibus diuidantur, orationi vacetur & psalmis, doctrinae quoque & continentiae, quales & Lucas refert primum Hierosolyma fuisse credentes. Aiunt hunc (Philonem) sub Caio Caligula Romae periclitatum, quod legatus gentis suae missus fuerat: cum secunda vice venisset ad Claudium, in eadem urbe locutum esse cum Apostolo Petro, eiusque habuisse amicitias: & ob hanc causam etiam Marci, discipuli Petri, apud Alexandriae sectatores ornasse laudibus.

SANCTI MARCI APOSTOLI ET EVANGELISTAE MARTYRIUM, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

Habetur etiam in vetustis MS. codicibus Latinis, penè ad verbum cum isto consentiens.

25. Aprilis.

S. Marcus ubi praedicauit.

Matth. 2.

Miracula eius apud Cyrenensium.

Impore illo, cum Apostoli per omnem orbem terrarum dispersi essent, diuina voluntate factum est, ut vir sanctissimus Marcus in Aegypti regionem adiret. Evangelistam hunc esse, sancti Apostolicae Ecclesiae Canones constituerunt, eo quod primus ipse in tota Aegypti regione, Libya, Marmarica, Aethiopia & Pentapoli, Christi Euangelium, quod scripserat, & eius ad nos aduentum praedicauit. Erat enim tota illa regio hominibus referta: qui cum essent corde incircunciso & durissimo, idolis seruiebant, pleni omni impunitate, & impiorum spirituum cultores. Per omnes enim vrbes ac prouincias, templa & lucos constituebant. Siderum etiam euenta, & magice artes, omnisque demonum facultas apud eos exercebatur, quae Dominus Iesus, cum in eam regionem uisisset, dissoluendam atque euertendam praemonstrauit.

Venit Alexandriae.

Sanat manum furoris.

Cum igitur diuinus Evangelista Marcus in Cyrenen urbem Pentapolis uenisset, & caeleste Christi regnum praedicasset, & apud eos miracula ingentia fecisset (agros enim curauit, leprosos mundos reddidit, ac diuina gratia verbo impuros & feroces spiritus eiecit) multi per eum crediderunt in Dominum Iesum Christum, & fecerunt, ut eorum simulacra in terram deicerentur: qui & baptismate illuminati sunt in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, Amen. Illic igitur per sanctum Spiritum ei reuelatum fuit, ut ad Pharitem Alexandriae abiret, & bonam Dei sementem illic spargeret. Itaque beatus Evangelista Marcus ad stadium, tanquam generosus & fortis athleta, prompto animo gradiebatur. Cumque fratres ipsos salutasset: Dominus, inquit, meus mihi dixit, ut ad urbem Alexandriae proficiscar. Fratres autem eumque, illum deduxerunt, quoad in nauigium ingressus est. Cumque panis buccellam degustassent, bene illi precantes, eumque deducetes, sic dicebant: Dominus Iesus Christus prosperum faciat iter tuum.

habituque virtutis exercitationi conuenientem animaduertisset: Precor, inquit, te, homo Dei, ut venias hodie & diuertas ad domum serui tui, ut simul pane vescamur, quoniam misericordia hodie me persecutus fuisti. Beatus apostolus Marcus ea re valde letatus: Dominus, inquit, dabit tibi panem vitae caelestis. Homo igitur ille valde hilaris, coegit Apostolum domum suam diuertere.

Quam cum beatus Marcus introiisset: Benedictio, inquit, Domini hic sit. Prece-mur Deum, fratres. Ac simul precati sunt, & post preces accubuerunt. Ut vero benig-nè se vicissim acceperunt, dixit homo ille: Pater, obsecro te, quis es? Et vndenam ora-tio ista tam potens in te profecta est? Cui sanctus Marcus dixit: Ego seruus sum Do-mini Iesu Christi, filij Dei. Vellem, inquit ille, Deum videre. Tum sanctus Marcus: Il-lum ipsum tibi ostendam. Coepitque sanctus Apostolus exponere initium illius Euange-lij: Liber generationis Iesu Christi filij David, filij Abraham: ei que ostendere, quae Matth. 1. Prophetæ ipsi de Christo praedixerunt. Vir autem ille: Istas, inquit, Domine, scriptu-ras, quas tu dicis, nunquam ego audiui, sed Iliadem, & Odysseam, & quaecunque Aegy-ptiorum filij doceri solent. Tunc coepit sanctus Evangelista Marcus Christum ipsi nun-ciare, atque ostendere huius mundi sapientiam stultitiam esse apud Deum. Credidit homo ille Deo, propter ea, quae a Marco dicta sunt, & propter signa & prodigia per eum facta: ipseque, & tota eius domus, & magna eius regionis multitudo, ab Euange-lis-ta ipso illuminata est. Erat autem hominis illius nomen Anianus.

Sutor cre-didit in Chri-stum cum multis alijs.

Cum verò creuisset numerus eorum, qui in Domino crediderunt, audiuerunt ciui-tatis illius optimates, Galilaeum quandam illuc venisse, qui deorum sacrificia euerte-ret, & ipsorum cultum impediret. Quamobrem eum interficere studebant, atque insi-dias multas ei faciebant. Quas cum sanctus Marcus cognouisset, ordinauit Episcopum Anianum, & tres presbyteros Malchum, Sabinum & Cerdonem, ac septem diaconos, & alios undecim, qui Ecclesiasticum ministerium obirent. Quo facto, aufugiens, rursus in Pentapolim venit. Ibi cum annos duos transgisset, & fratres, qui illic erant, confir-masset, Episcoposque & clericos per regionem illam ordinasset, rursum venit Alexan-driam, & eius loci fratres multo numero & gratia & scientia Dei auctos inuenit, qui & Ecclesiam sibi ipsi edificauerant in ijs locis, quae Bubulci nomen habent, maritimaque sunt infra praecipitia quaedam posita. Qua re iustus ille vir multum gauisus est: cumque genua in terram posuisset, diuinam gloriam celebrauit.

S. Marcus ordinauit Alexandriae Episcopum, presbyteros & diaconos

Cum verò multum temporis transisset, & Christiani aucti essent, idola ipsa irride-bant, & Graecos, qui ea colerent, subsannabant. At Graeci, posteaquam audiuerunt san-ctum Evangelistam Marcum illuc venisse, ardore quodam atque inuidia repleti sunt, eo quod audirent admirabilia quaedam per eum fieri. Aegrotos enim sanabat, lepro-sos mundabat, surdis auditum ita restituebat, ut Euangelij praedicationem ab eo perci-pere possent: multis denique caecis visum praestabat. Quamobrem illum insectaban-tur. Quem cum non inuenirent, stridebant dentibus suis, & in sacrificijs & idolorum suorum debacchationibus aduersus sanctissimum virum vociferantes, dicebant: Mul-ta sunt huius magi & venefici violentiae.

S. Marcus Missam ce-lebrans, co-prahendi-tur.

Factum autem fuit, ut beatus & festus dies noster, hoc est, sanctum Pascha die Do-minico celebraretur, octauo Calendas Maij, hoc est, vigesimoquarto die mensis Apri-lis, qui ab Aegyptijs Pharmutius vocatur. Illo autem tempore & Serapidis illorum dei debacchatio celebrabatur. Cum igitur eam temporis opportunitatem nacti es-sent, homines quosdam subornatos miserunt, qui Apostolum sanctas diuinae obla-tionis preces & ministerium facientem inuenerunt. Quem cum comprehendissent, sine in eius collum iniecto, trahebant, ita dicentes: Trahimus bubalum hunc ad bu-bulci stabulum. At sanctus Marcus cum traheretur, Saluatori Christo gratias agens: Gratias, inquit, ago tibi Domine Iesu Christe, quod dignus habitus sum, qui pro nomi-ne tuo hac paterer. Eius autem carnes decidebant, & sanguine ipso lapides inquinabatur.

Dire cruci-atur.

Erat eius diei vespera, cum in carcerem eum coniecerunt, donec intrer se decerne-rent, quali morte ipsum de medio tollerent. Media verò nocte, ianuis clausis, & custo-diis ante ianuam exebantibus, ecce terrae motus magnus factus est. Angelus autem Domini cum descendisset de caelo, tetigit ipsum, dicens: Serue Dei Marce, summe omnium illorum sanctorum, qui sunt in Aegypti regione, en scriptum est nomen tuum in libro vitae caelestis, & connumeratus es cum sanctis Apostolis, & memoria tua non delebitur in aeternum. Eiusdem chori confors eris, cuius caelestes & supernae potentiae consortes sunt. Archangeli spiritum tuum in caelos suscipient, & reliquiae tuae in terris

Angelus ei apparet.

non peribunt. Hanc visionem cum beatus Marcus vidisset, manus suas in celum extendit, ac dixit: Gratias ago tibi, Domine mi Iesu Christe, quod non dereliquisti me, sed cum sanctis tuis me connumerasti. Precor te, Domine Iesu Christe, ut accipias in pace animam meam, neque me reprobas, aut excludas a gratia tua. Cumque haec ille dixisset, Dominus Iesus Christus ad eum venit figura illa, quam habebat, quo tempore versabatur cum discipulis suis, & qua forma erat, antequam Crucem passus, & sepultus fuisset. Qui & ei dixit: Pax tibi, Marce Euangelista meus. Beatus vero Marcus dixit: Pax tibi, Domine Iesu Christe. (Antiquus MS. codex habet tantum: Domine meus Iesu Christe: & abiit.)

Migrat à
vita.

Codex MS.
* combure-
re volebat.

Cum vero dies illuxisset, venit illuc ciuitatis multitudo: quae cum illum eduxisset e carcere, rursus in eius collum funem iniecerunt, cumque pertrahentes, dicebant: Trahamus bubalum in bubulci stabulum. At beatus Marcus eo maiores gratias omnipotenti Domino Iesu Christo agebat, dicens: In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum. Cumque hoc dixisset, tradidit Deo spiritum. Impiorum vero Graecorum multitudo, cum ignem eo in loco, qui Angelorum nomine appellatur, accendisset, illius viri iusti reliquias * comburebat. Tunc Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi providentia factum est, ut turbo quidam erumperet, & tempestas magna fieret, & sol ipse radios suos contraheret, tonitruaque & eorum sonitus multus audiretur, plurima quoque pluvia cum grandine commissa usque ad vesperam duraret, ita ut aedificia multa corruerent, & homines non pauci mortui caderent. Eius igitur rei timore percussis, reliquias sancti Marci dereliquerunt ac fugerunt. Alij vero irridentes dicebant, beatissima illorum Serapidis providentia haec in illo viro fuisse facta propter natalem ipsius diem.

Forma S.
Marci.

Tunc venerunt homines religiosi, & viri iusti reliquias à cinere secreuerunt, atque in eum locum tulerunt, ubi preces & psalmos suos canebat: eiusque funus curarunt, ut ciuitatis mos erat. Reliquias autem deposuerunt in loco illustri è lapidibus exciso, ipsius memoriam sobrie & pie cum precibus celebrantes, quo nihil preciosius Alexandrina ciuitas possidebat. Illas autem reliquias Orientem versus collocarunt. Codex MS. etiam haec addit: Fuit autem forma beatissimi Marci huiusmodi: Longo naso, subducto supercilio, pulcher oculis, recaluaster, prolixa barba, velox, habitudinis optimae, aetatis mediae, canis aspersus, affectione continens, gratia Dei plenus.

Beatus igitur Marcus Euangelista, primus Christi martyr in Aegypti Alexandria, mente, qui apud Aegyptios Pharmutius, & apud Hebraeos Nisan dicitur, septimo Calendas Maij, ut Romani numerant, hoc est, Aprilis vigesimo quinto, obiit, Imperatore Claudio Nerone Caesare: nobis autem Christianis imperante Domino nostro Iesu Christo: Cui gloria est & Imperium cum Patre & Spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

PROCOPII DIACONI ET CHARTOPHYLA- CIS LAVDATIO IN SANCTVM APOSTOLVM ET Euangelistam Marcum. Habetur in Simeone Metaphrasie.

Rursus Apostolica panegyris ac celebritas effulget. Rursus ego una cum ijs, qui eiusdem chori participes sunt, exulto. Rursus eius, qui Christi discipulus fuit, memoria, instar facis cuiusdam, lumen nobis praefert, & ego linguam ipsam ad hymnorum choreas celebrandas confero. Quae quidem lingua obscura quadam pronunciat: nullius enim vibratilis orationis particeps est, neque pulchra & eleganti concinnitate verborum probatur: quantum neque si his rebus bene munita esset, ad beati Marci laudes explicandas satis esse posset. Ea tamen nunc praeclearis Euangelistae factis exultat, & earum rerum, quas ille bene gessit, facultatem, quam maxime potest, admiratur.

S. Marcus
primus Ae-
gypti epi-
scopus.

Marcus Petri filius, & eius, qui clauis caelorum accepit, socius, mysteriorum nunci, & arcanorum praeco, qui Aegyptum illustravit, & in illius regionis sacro throno primus sedit: (Neque enim hoc ad laudationis & gloriae materiam parum est, cum

difficilius sit, cellurem spinosiorum factam, quam illam, quae purgata est, laboris studio excolere) hic, inquam, nos hodie in conuiuium accipit: hic sua egregia & praecleara facta, tanquam opsonia quadam, proponit. Simul enim cum vere ipso, suauissimo & omnium iucundissimo anni tempore, huius viri sancti dies festus exorsus est, & instar splendoris solis humanas animas illustravit. Nuncque ut nunc terra ipsa floribus ornata est, ita & praesens dies praeclearis Euangelistae Marci factis decoratus, omnes ad se congregat. Fidelium hominum cateruae tanquam ex conuentione quadam, eodem in loco versantes, apostolum ipsum beatum praedicant. Gentium coetus atque conuentus mysteriorum authorem celebrant: & magnifice, ut Christi scribam, extollunt, eiusque diuini aduentus testem honorant. Vel dicam potius: Mundus ipse tanta huius viri recte facta ut diuina suspicit, & magno cum applausu veneratur. Cuncti enim eius doctrinam adiutricem senserunt. Sed neque oratio, neque lingua hunc pro dignitate laudare potest. Quid enim primum, aut quid postremum laudauerit? Nam & appellationes earum rerum, quae in illo effulserunt, multiplices sunt, & certamina ipsa horribilia.

Dies festus
S. Marci.

Hic enim & cum contemplatus est, quem humani oculi videre non potuerunt, in nostro hoc corporeo regimento apparentem. Hic & terram, quae ipsum produxit, dereliquit: diuinaque voce inuitatus, propinquorum hominum amoris illecebras propulsaui, proque nihilo fecit generis honores ac splendorem. Fluxae & caducae mundi facultates, somnium quoddam illi visae sunt. Itaque Deum ipsum rerum omnium Dominum tantum dilexit: unamque & solam felicitatem ea esse arbitratus est, quae Deus promissit. Idem & in Discipulorum societatem aggregatus fuit. Nam in Septuaginta duorum * Apostolorum coetu connumeratus est, tanquam splendidum quoddam lumen inter stellas apparens, ab illo, qui eum vocauit, delectus, cui nihil ex ijs, quae in inferiore hac mundi scena & voluptate habentur, conferri potest. Vere Petri filius fuit Marcus: ita illi mente & animo fuit similis. Natura enim ipsa, quae propria sunt alicui generi, ea sic distribuit, ut & his, qui sunt eiusdem generis, communia sint: & egregias vniuscuiusque vires omnibus communes proponit. Hoc ex eo declaratur, quod Marcus Deo ipsi obediuit, & cum, à quo formatus est, sequi studuit: cateraque bona his similia, diligentia & virtutis studio affectus fuit. Ut enim est apud prophetam Amos, ex persona diuitis ac principalis Spiritus praeuocantem: Ecce ego firmans tonitru, & creans spiritum, & nuncians in homines Christum ipsius: ab extremis terrae partibus usque ad extremas mundi partes perrexit, ut rerum omnium opificis Dei Euangelium praedicaret, variaque recte factorum semina spargeret. Nam orbem terrarum illustravit, erroris impietatem extinxit, & eos, qui idolorum victimis atque cruoribus contaminati erant, absterfit atque purgavit, Deoque ipsi per baptismum purgatos (ne multa dicens longior sum) obtulit. Pro scuto enim & hasta linguam habebat, qua praedicationem omnibus firmissimam annuntiabat, turbasque multas ad veram vitam traducebat. Unde enim scaturiebat miraculorum redundantia, illinc & turbae ipsae ad diuinam cognitionem percipiendam deriuabantur.

Rerum munda-
narum co-
tempnus.

Amos 4.
iuxta 70.

Qui pedibus antea mutilatus erat, integer postea factus, magister ijs proponebatur, qui ad currendum veloces erant. Qui oculorum lumine antea carebat, pupillarum deducebat. Tactus ijs, qui eo carebant, restitutus, illos, qui ad consueta libamina multo furore atque cupiditate ferebantur, ad veram religionis formam dirigebat. Itaque sacrificiorum, quae idolis offerebantur, ignis in caliginem conuersus est: & erroris authores daemones tanquam in cinerem redacti erant, veraque & diuina pietas efflorescebat. Ita erant splendida tua, diuine Marce, facta: ita illustria & admirabilia victoriarum trophaea. His enim captiuos duxisti aduersantis exercitus Imperatores tu idiora ille, & olim rudis. His gentium errorem expugnasti tu inermis & vnica vtens veste. His armis una cum Petro ipso tu Petri filius Italorum gentem subiecisti, ab oriente sole motus, & ad occidentem aduolans, praedicationis orationem late fundens, qua parte & sol ipse radios suos in extremos mundi fines spargit, non sophistica argumentorum via & ratione, non comptis & concinnis argumentationibus, sed simplici oratione & veritate sola vsus, quae omnium victoriam inexpugnabilem reportat.

Miracula
S. Marci
quid esse
cerint.

Veritas in-
uicta.

Quod enim omnis oratio expugnari facile possit, nisi ea, quae vera sunt, colat & praedicet, ex hoc ipso cognoscere poteris. Pythagoras ille, cum falsas opiniones fortiter defenderet, & multas fabulas disputaret, Italis persuadere non potuit, ut illas crederent. Illud idem & Democritus cum ageret, Abderitarum suis dictis auscultan-

Pythagoras
Demoeri-
tus.

Orpheus. tem habuit neminem. Orpheus etiam ille, qui sermone feras ipsas mulcere dicebatur, ciuibus suis Thracibus non persuasit. Atqui omnes isti multa orationis copia redundabant, & inani quadam sapientia elati, nimium sibi placebant, in qua & omnes perierunt, & alto ac sempiterno silentio obruti sunt. Talis enim est falsa & imbecilla gloria. Marcus vero ea proponens, quæ absunt ab omni iactatione, & à Spiritu sancto edocentur, illos etiam ipsos, quos aduersarios habebat, ad sibi obediendum faciles reddidit: superno enim & caelesti auxilio corroborabatur: puraque & sincera fides, quam prædicabat, portis inferorum robustior erat. Ille igitur vir celeberrimus, ac semper laudandus, ut veritatis præco, ad hanc usque diem à cunctis celebratur. Ut enim decebat diuinam erga nos prouidentiam ac dispensationem ad salutarem finem perducere, ita & huius beati viri memoriam in vita ipsa cum laudibus immortalem perpetuo seruari conueniens est. Per ipsum enim rebus creatis Deus prædicatus est. Per ipsum ijs, qui aberrauerant, conuersio ipsa conciliata est. Per eundem prouisum fuit, quomodo homines ipsi ad formatorem suum Deum ducerentur.

Multos conuertit ad Dominum. Postea vero quam misericordis Dei misericordem aduentum prædicauit, & lingua de diuinis rebus disserente plurimos, cumque his & Italos, ad veritatis cognitionem attraxit: his ipsis, tanquam sapiens architectus, & Euangelij librum construxit, in quo nouas illas leges insculpsit, quas Hieremias propheta prædictio antea innuit, hæc dicens: Perficiam in domum Israël, & in domum Iudæ testamentum nouum, dans leges meas in cordibus ipsorum. Hoc, inquam, Marcus fecit, ut non prædicatione solum, sed Euangelica etiam scriptura his, qui postea futuri erant, Verbi Dei hominis facti conditionem enuclearet, eiusque diuina signa ac miracula ante oculos nostros poneret, quæque pro nobis passus est, ac quemadmodum è monumeto resurrexit, & ad celos, unde descenderat, elatus est, cunctis seculis ostenderet.

Lumen Euangelij eius. Magnum certe hoc, Marce, tuum fuit, & planè diuinum opus. Mundo enim vniuerso utilitatem attulit, & idcirco ubique decantatur. Nam vox tua supra tonitruum sonitum fuit, & Euangelij tui lumen supra solis radios effulsit. Illi enim nube reguntur, vel nubecula aliqua opposita adumbrantur: at Euangelij tuum lumen ac splendor, tui etiam animi formosam speciem detegit. Neque enim hoc aggredi potuisses, nisi interior mentis tue virtus effulisset, quæ semper fulget, & ijs, quos prope se habet, instar facis lumen præfert: eos vero, qui longè sunt, ad se reuocat. Quæ cum pulchritudine non quasita, sed naturali & vera decoretur, compendiosaque & breui sapientia illustretur, admirabilia Dei facta in omnium aures infundit. Ità factum est, ut Christi fides effloresceret. Ità ipsa vicit veritas. Ità Trinitas in vna natura adoratur & nunciatur. Ità ab omni homine Pater sine principio, & Filius ipse quoque sine principio, cum eiusdem substantiæ & vitam dante Spiritu, diuinis sermonibus explicatur atque colitur, in tribus videlicet personis vnus Deus, singularis illa & diuina natura, vna illa rerum omnium effectrix potentia, quæ mente non comprehenditur: error vero ipse amoris expulsusque res deorum multitudo, inanis & vana cultura esse depræhensa est: quique vniuersas res creatas, ut est in fabulis, (ô amentiam) in tres partes, non suas, sibi diuiserunt, illi ipsi, ut in psalmo est, cum sonitu perierunt: & hominum eueriores demones, nunc euerfi sunt: non enim Deum hominem factum videre potuerunt. Quamobrem cum se ab humano corpore debeatatos, non à diuinitate aperta superatos vidissent, erubuerunt. Non enim se victos arbitrati fuissent, si à potente Deo victi essent. Et nunc Dei laus in omnes fines terræ, ut à Prophetis prædictum fuit, diffusa est. Occidentis regiones Apostolus ad Christum conuertit, & rebus mysticis gentes instruxit: quemadmodum videlicet Deus ipse propter suam in humanum genus beneuolentiam se ipse summisit: docuitque solum & vnum Deum colendum esse atque adorandum.

Marcus in Libya Christum prædicat. Sed non post multos illos sudores Apostolus cessauit, neque ad Apostolici muneris aratrum ducendum tardior factus fuit. Nam & Libyæ regionem celeriter peragravit, unde & ad Orientis terram profectus est, ubi Euangelij sementem spargens, illis gentibus persuasit, ut Deum, quem ipse prædicabat, agnoscerent. Ad hæc & alijs Aegypti urbibus multorum hominum copia refertis, cum caelestia retia tetendisset, omnes ciuitates illas prædicationibus ac miraculis in Christi sagemam comprehendit: demonum simulacra, quæ illic colebantur, exterminauit: & ut sanctus quidam lapis (quemadmodum prophetia dixit) illiusmodi erroris altaria euertit, quæque in illis inerat, inania & vana simulacra solo adæquauit, non tubarum clangoribus, non merula illa Hierici deiiciens, sed hominum intersectoris diaboli fallaciam reuellens, illis

illis suis moenibus ad expugnandum difficiliorem, templaque omnium Dominatori Deo iisdem in locis erigens, ubi & caliginosas eorum, qui illic erant, animas candidiores factas, Deo reconciliauit, & baptisinate illustratas, eidem familiares & amicas reddidit.

Hic enim Aegyptiorum regioni præcipue à diuino Spiritu magister assignatus: hic eiusdem terræ in primis Pontifex & Pastor à magno illo Petro propositus fuit: qui manus in manus sibi commissum Apostolicis laboribus exornauit, & varijs modis laborans, ministerium illud sacrum excoluit: non delicijs vtens, non segnitiei aut voluptati deditus, sed tentationibus tam à summis, quam ab infimis hominibus circumdatus, & infinitis malorum copijs vndique impugnatus, ut ea ratione, quemadmodum & Paulus, tumorem omnem comprimeret. O diuinum discipulum, qui terrarum orbem instrauit. O corpus, tot tantisque operibus non defatigatum. O salutaris prædicationis semper florentem & immortalem potentiam. Diuina enim opera, & quæ à Deo proficiuntur, corruptionem non patiuntur. Decet hoc loco & de diuinarum rerum spectatore Marco meritò illud dicere: In omnem terram exiit sonus eius, & in fines orbis terræ verborum ipsius utilitas: quod Dauid, diuinorum opificiorum magnificentiam admirans, pronunciauit. Hæc vox sola tibi, qui à Deo sapiens effectus es, iure, Marce, conuenit: Hæc sola, inquam, vox supra omnes alias Rhetoricæ facultatis voces tibi congruens est. Nam & cursum tuum, & certamina hæc ipsa exprimit: tum res asperas ac difficiles, necnon incorruptam coronam, quæ non auro ex regione Ophir confecta est, non lapidibus Indicis & margaritis varia, sed talis est, qualem immortalis Iudex ille, & certaminum præfectus Deus amanter componit, & proprijs cultoribus retribuit. Tui enim pedes speciosi sunt, ut prophetica prædicatione significatum est, quippe qui terræ ambitum peragrârunt. Lingua tua speciosa, quæ pacem illam omnium mentem exuperantem feliciter nunciauit. Manus item speciosæ, quæ Euangelium calamo ministrârunt.

Sed quidnam hæc sola sacratissima membra dico? Totus laboribus Apostolicis sanctus, totus martyrij stigmatibus ita ornatus fuit Marcus, ut & martyrij præmijs, & brauijs omnibus nunc fruatur. Qui enim antea sacrificium offerebat, is propter Christum etiam sacrificium factus est: & pastor ea, quæ ouium propria sunt, vna cum ouibus suscepit. Nam & ipse, tanquam ouis, vna cum alio Apostolico coetu in medium laporum missus, & hostia viuens Deo oblata est. Vinculis enim comprehensus fuit ab iniquis manibus ille, qui multos à demonum faucibus eripuit. Vinculis tamen, & huc atque illuc ductus, iniurijsque ac maledictis lacessitus, mansuetè & a quo animo omnia perfererebat, Dominum ipsum imitatus, Multo carnis propriæ sanguine perfusus est, qui terram illam demonum sordibus expurgauerat. Hæc enim sunt, quæ ingratorum hominum insipientia ijs retribuit, per quos beneficia conciliata eis sunt. Postremo omnium generum cruciatibus, velut aurum quoddam probatus, ad infinitam illam lucem euolauit, variorum certaminum & sortium factorum multiplices fructus percipiturus. Talis fuit Apostoli cursus: tales Euangelistæ Marci conatus, miraculo pleni, & supernis plaussibus digni.

An non magnus Marcus in omnibus summas laudes meretur? Quid enim Apostolo sublimius? Quid Christi scriba honoratius? Quid cum martyrij gloria conferendum? Cum vero & pontificius amictus eidem accesserit, athleticarum luctationum gloria decoratus, quidnam aliud ad gloriæ splendorem reliquum est? Non, inquam, aliud, nisi Angelorum cohortes, & diuina illa templa, in quibus, vna cum alijs lectissimis Dei ministris versatur & exultat, magistri sui vultum conspiciens, & diuina ac principalis illius monarchiæ pulchritudinem spectans, eiusque lumine decoratus. Cuius enim viri studio Dei gloria alijs hominibus prædicata est, eum caelestis & infinita gloria consecuta fuit.

Sed neque earum laudationum, quæ in hoc inferiore mundo sunt, expers est, licet his non indigeat. Nunc enim Alexandria, immò vero tota Aegyptus, Marcum ipsum in primo throno confidentem sortita, tanquam alterum quendam Nilum, non corporeum, sed mysticum habens, ita spirituales eorum agros irrigantem, quemadmodum frugiferos ille alter, qui oculis corporeis cernitur, irrigare solitus est: illum, inquam, ut Apostolum, ut Euangelistam, ut Martyrem, magno præconio extollit, & hymnos eius appellationibus congruentes concelebrat. Videt hunc in monumento positum, licet in supernis regionibus eius anima versetur & exulter. Eius pulueris thesau-

S. Marcus à S. Petro Aegyptio præfectus.

Paulus.

Esa. 52.

Marth. 10.

S. Marcus quæ perpeffus sit.

Vide quid
præter in-
uocatio fan-
ctorum.

Dies festus
S. Marci.

Author in-
uocat S.
Marcum.

thesauro locupletata, funebres cantus ipsi Apostolo pronunciat: & tanquam cum vinente aliquo, & in spiritu versante colloquitur: & gratijs per illum ipsum concessis oblectatur: & pro illis honoribus, quos Apostolo congruentes, velut dona quædam, offert, maiora beneficia vicissim recipit. Cum enim tentationum status aduersus ciuitatem spirant, Apostoli Marci sepulcrum vrbis incolæ circumeunt, & à malis ipsis liberantur. Barbarorum supercilium ac superbia, mala quædam acerbissima illis minatur: at ipsi ad pastorem supplices confluunt. Molestiarum & affectuum examen cum eos perturbat, ad Apostolum ipsum, tanquam ad medici officinam, è qua securiunt curationes, homines confugiunt. Immo verò vniuersa Aegyptus, Marcum ipsum magistrum & adiutorem sibi ascribens, eius in omnibus ijs, quæ tristitia contingunt, auxilium implorat: & die festo, quem singulis annis honorat, laudes ipsas, velut debitum quoddam, illi offert: & multa cum pompa atque applausu, exultationeque & panegyri laudationes ipsas celebrat, diuinumque ipsius Euangelium amplectitur, vt tabulas à Deo insculptas: vel, vt rectius dicam, tanquam ipsum Christi os veneratur, verbaque à Deo pronunciata, ab Apostoli ore se audire arbitratur.

Quem Deum & nobis, sacratissime doctor & Euangelista, propitium reddere nō graueris, & ijs ipsis, quæ molesta nobis accidunt, quibusque perturbamur, nos subleues: quæque in vita difficilia & graua nobis sunt, ea facilia reddas: rumpas & chirographum illud, in quo nostra crimina scripta sunt: erratorum des veniam. Talem enim ab ipsis Domini lingua potestatem accepisti. Si ligaueris, id, quod ligatur, solui non poterit. Si ad commiserationem ac veniam spectaueris, vinculum ipsum facile dissoluetur. Nē despicias nos priorum peccatorum catenis constrictos: sed impera vinculis ipsis, & illa effringentur. Denique Ecclesias ipsas pacatas & tranquillas reddas, quas tuis sermonibus in fundamento quodam firmo constituisti: pro illis quippe Domini nostri sanguis effusus est, à quo & liberatio profecta fuit: facque, vt & nos bonorum caelestium participes efficiamur, gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria est & imperium, nunc, & in secula seculorum, Amen.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO HISTORICVS DE S. MARCO EVANGELISTA.

Philipp.

S. Marcus
Romæ scri-
psit Evan-
gelium.

Alexandri-
na sedes cur
Apostolica.

Cecē video, dilectissimi, quoniam ad mensam Ecclesiæ decumbentes, dum spiritualium deliciarum alimenta percipitis, non vno sermone contenti, adhuc alterum auditis esuritis. Quamobrem & nos administrando refectionis nostræ ferculo non desistimus, vt sanctam vestræ deuotionis esuriem vel tenui quodam pabulo temperemus, dum scilicet cum Apostolo eadem vobis scribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem sit necessarium.

Inter omnes planè doctores Ecclesiæ, beatum hunc Marcum, cuius hodiè triumphalia gesta recolimus, satis insignem atque conspicuum iudicamus. Beati scilicet Apostolorum principis & in baptismo filius, & in doctrina discipulus, sicut eum referentem gesta Saluatoris audiuit, ita per inobliquam fidei relationis lineam Romæ rogatus à fratribus Euangelium scripsit, sicut & Clemens Alexandrinus, & Papias Hierapolitanus Episcopus tradunt. Assumptoque mox Euangelio, quod ipse confecerat, impiger adit Aegyptum, & Alexandria Christum primus annuncians, iacit nouæ legis fundamentum. Et dum ipse scriptor, qui & prædicator extitit Euangelij, idem quodammodo faber, qui & agricola, ipse sibi vomerem fabricauit, quo videlicet ad spargenda sacrae fidei semina, humani cordis arua proscidit.

Hoc itaque modo Alexandrinam fabricauit Ecclesiam, eamque non suo, sed magistri sui nomine titulauit, vt ad honorem beati Petri sedes Apostolica nuncupetur, ad quam tamen Petrus accessisse non legitur. Tanta igitur magister atque discipulus vnanimittate coniuncti, tam consona sancti Spiritus sunt inspiratione conflati, vt & Petrus Euangelium Marco, & Marcus construeret Ecclesiam Petro: quatenus dum, quod suum erat, alter transferret in alterum, quod cuique erat proprium, commune esset amborum, & vtriuslibet totū esset, quod vterque proprium possideret. Vnde beatus Petrus eum quasi spiritualem & vnanimem præ cæteris filium vocat, cum figuraliter Romani nomin-

nomine Babylonis appellans: Salutat vos, inquit, Ecclesia, quæ est in Babylone collecta, & Marcus filius meus.

Nec mirum, si beatus Marcus apud magistrum suum præcipuus extitit, & priuilegiū præ cæteris Apostolicæ dilectionis obtinuit, cui nimirum Deus omnipotens tantā verbi virtutem contulit, tantam prædicationis efficaciam prærogauit, vt omnes qui tunc ad fidei rudimenta confluerent, mox per continentiam ac totius sanctæ conuersationis instantiam, tanquam ad monasticæ perfectionis fastigium peruolarent. Vnde & Philo disertissimus Iudeorum, cum de primatu beati Marci apud Alexandrinā Ecclesiam scripit, in Christianorum laude versatus, eorum habitacula, monasteria nuncupat. Et non solum per Alexandria fines, sed & in multis alijs, Marco tum Ecclesiam illam administrante, prouincijs tales extitisse perhibet Christianos, quales & Lucas meminit Apostolorum fuisse discipulos, videlicet vt eorum esset cor vnum & anima vna, nullusque eorum aliquid proprium diceret, sed omnes omnia communiter possiderent: essetque inter eos inseparabilis vnitas animorum, inter quos nulla poterat inueniri diuersitas facultatum. Talis ergo sub Marco Alexandrina fuit Ecclesia, qualis & Hierosolyma fuisse sub Apostolica legitur disciplina, vt neminem paupertatis indigentia premeret, nullus eorum diuitijs abundaret: sed dum vnicuique, prout opus erat, necessitas administrata suppeteret, locum inter eos querela murmurque non haberet. Significat ergo prædictus Philo, inter nona tunc nascentis fidei cunabula, ac teneram (vt ita loquar) Ecclesiæ lactantis infantiam, quosque sub beati Marci regimine constitutos, sobrietati simul ac pudicitiae deditos, orationibusque & ieiunijs vehementer intentos: quos vtiq̃ beatus Euangelista, non modò miraculorum plerumque prodigijs, non modò sanctæ prædicationis erudiebat eloquijs, sed ad spiritualis vitæ rectitudinem eximijs etiam propriæ continentiae ac pietatis prouocabat exemplis, vt omnes penè vaporantis fidei ardore succensi, ita per nouæ conuersationis viderentur anhelare propositum, ac si monasticæ perfectionis arduum arripuissent institutum.

Cum itaque B. Marcus velut electa caelestis militiæ tuba, vehementissimis clangoribus intonat, & mandata Dei tanta prædicationis arte dispensat, vt auditores suos protinus ad summæ perfectionis alta sustollat: quid aliud, quam in etymologia sui nominis perseuerat? Marcus enim, excelsus mandato interpretatur. Et verè beatus hic vir, non erat excelsus animo, sed mandato: quia dum mentem gereret humilem, vitam satagebat habere sublimem: & qui cunctis sese in humilitate substrauebat, per viam mandatorum caelestium sublimiter incedebat.

Illud etiam, dilectissimi, vos ignorare non patiar, quoniam octauo Neroniani imperij anno triumphalem martyrij palmā B. Marcus obtinuit, cui mox & Anianus in Alexandria sedis dignitate successit, & B. Petrus Apostolus Romæ septennio superuixit. Vnde superna disponente clementia, factum est, vt cum Alexandriam prius & splendoribus Euangelicæ prædicationis, & effusione sacrosancti sanguinis illustrasset, ad Italiam deinde quodam postliminio sit reuersus: vt eadem potissimum terra, in qua sibi datum est Euangelium scribere, sacras mereretur eius reliquias possidere: & vbi sibi concessum est Euangelicæ descriptionis iubar effundere, illic per gloriosæ glebæ suæ præsentiam, plurimis virtutum atque signorum radijs coruscarer.

Porrò si diligenter omnium Euangelistarum, in quibus defuncti sunt, loca percurramus, neminem eorum in eo, quem sortitus est, perseuerasse tumulo reperimus. In Iohannis scilicet sepultura post obitum non corpus eius, sed manna repertum est. Beati verò Marthæ corpore non Aethiopia, vbi peremptus agnoscitur, sed Salernitana potius ciuitas decoratur. Sanctus etiam Lucas cum in Bithyniæ partibus, sicut historia testatur, obierit, vicesimo anno Constantij Cæsaris de Achaia Constantinopolim translatus est cum sacrosanctis beati Apostoli Andrea reliquijs. Hic verò, de quo nunc agitur, sanctus Euangelista Marcus de Alexandria transuectus est, Deo misericorditer disponente, Venetiam: vt qui tunc totum Orientem velut aureus lucifer illustrauerat, nunc per plagas occidenti climatis præsentiae suæ radijs enitescat. Per Aegyptum quippe sibi dedicat Ortum, per Venetiam tenet Occasum. Illic Alexandria sortitus est Ecclesiæ solum, hic renascentis Aquileiæ nouum statuit principatum. Est itaque velut sidus aureum toto orbe præclarum, ac celebri totius Ecclesiæ veneratione conspicuum.

Hoc itaque sidus, dulcissimi, præ oculis iugiter habeamus, huius imitemur exemplū, si inter spumosos mundanæ voraginis fluctus cupimus euitare naufragium. Hinc mare

Nnn

tumi-

Vide antiquissimam monasteriorum originem. Act. 4.

Anianus S. Marci successor.

Euangelistarum corpora vbi quiescant.

tumidum sequat, illinc venti furentes impugnent, si ab hoc fidere mentis acie non avertimus, procellarum inundantium impetus non timemus. Ad hoc itaque sidus fagenant mentis nostrae certi cursus linea dirigat, ad hoc omne laboris nostri remigium tendat, ut non (quod absit) vorago nos Scyllae profunditatis absorbeat, non errorum cautes, vel inuadose Syrtis improvidos obruant, sed in tutae quieris portum, & optatae tranquillitatis sinum supernus nos gubernator impellat Iesus Christus Dominus noster, qui cum Deo patre & Spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

**MARTYRIVM SANCTI BASILEI EPISCOPI
AMASEAE, PER IOHANNEM PRESBYTERVM NI-
comediae scriptum. Habetur autem in Simeone
Metaphrasae.**

26. Aprilis.

Maxentius
victus à Co-
stantino.
Exod. 14.Maximini
sevitia.Maximus
diuinitus
punitur gra-
uissime.Licinij si-
mulata re-
ligio.Aperta im-
pioritas.

Actum est, ut, postquam Deus percussit impium illum Romanorum Principem, suaeque magnae & verae confessionis hostem acerbissimum Maxentium Tyrannum, quem sub Constantino pio Imperatore, & Christianae religionis obseruantissimo, ut olim Pharaonem illum, in flumen demersit, & in Constantini manus Romam tradidit: factum, inquam, fuit, ut benignissimus Imperator omnia Christianis hominibus prouideret, & quamprimum suae sororis virum Licinium mitteret ad expugnandum Maximinum. Qui cum in partibus Orientis regnum sortitus esset, aduersus eum, qui verus ac solus Deus est, iniquitatem loquebatur, & ferua tyrannide eorum genus, qui Dei pietatem obseruabant, affligebat, ut nemo alius fecerat eorum, qui antea fuerunt.

Licinius igitur omnipotente Domini nostri Iesu Christi manu adiutus, quippe qui Christi fidem sincero animo tunc obseruabat, victoriam de Maximino reportauit, cum in eo regno esset, quod ille in Oriente obtinuerat. Nefarius enim Maximinus de bello ipso parum cogitans, Licinij quidem manum in fugam conuersus euasit, sed non omnino effugit illam Dei manum, quae omnia ita comprehendit, ut ab ea nihil abstrahi possit: quae manus tunc rationes & poenas, pessimis illius sceleribus dignas, exegit. Cum enim domi se occultasset, repentino quodam per totum corpus & insanabili morbo percussus est: doloribusque asperis ac vehementibus cum mirum in modum premeretur, pronus in terram cecidit, eius carnibus occulto quodam igne liquefcentibus, omnibusque ipsius membris diffluentibus, solis ossibus anima ipsa conclusa: quae ossa cum carne & sanguine carerent, e proprio loco, in quo posita erant, abrumpi ceperunt. At anima illa miserrima, neque sic a seculo & spoliato suo tabernaculo discedere potuit, priusquam Domino ipsi supplex confessam esset impietatem suam ac tyrannidem, quam aduersus Christum, eius seruos affligendo, exercuerat. Tali miser ille turpissimo sine vitam suam exegit.

Itaque post iustam Maximini poenam, & diuinitus inuectam iram, Licinius, cum totum Orientem sub se haberet, magno cum apparatu ad nostrae regionis urbem Nicomediam venit una cum coniuge sua, ut in regia domo habitaret, & Orientis Imperium gubernaret. Iam vero primum summa quaedam pax repente per totum nostrae regionis orbem, post vehementes illas insanientis idololatriae commotas fluctuationes ac pugnas, Licinij arbitrio atque opera inuecta est. At bonarum rerum inimicus diabolus, pie viuendum tranquillitatem ac laetitiam non diu ferre potuit. Licinio enim ipsi exemplo non fuit eorum Tyrannorum, qui antea fuerunt, euersio ac poena, ne & ipse talis esset, sed ea, quae iusta sunt, faceret, atque in illis perseveraret. Nam cum feliciter, quod cupiebat, ei processisset, quaeque sperabantur, in eius potestatem venissent, ostendit non longe postea, qualemnam animum haberet, & cuiusmodi re vera esset, quod videlicet per simulationem, & sub quadam simulata fidei specie atque integumento cum maximo illo Imperatore Constantino versatus fuerat, quo tempore Constantini res gestas considerans, animum suum occultabat. Tunc igitur, cum totus scelestus esset & nefarius, rotusque ad diaboli voluntatem se accommodasset, solius & veri, omniumque creatoris Dei confessionem reprobauit, idque post iurandum illud, quod Dei amantissimo Impe-

Imperatori Constantino saepius exposuit, nullo unquam tempore se a Christianorum fide defecturum, sed illius se fore propugnatorem. Quae sua promissa pro nihilo faciens, Graecorum cultui se ipse totum diligenter tradidit, ardenti zelo in rebus illis execrabilibus permanens, & ubique idolis ipsis sacrificia offerens. Qui & violenter senatorias mulieres abripiens, in conspectu hominum turpe atque intemperatum facinus committebat, non matribus, neque filiis parcens, quo minus intemperanter cum illis coiret. Ad haec per omnes gentes infinitas calamitates meditari non desistebat.

Haec cum magni Constantini germana soror videret atque audiret, eaque ferre non posset, literas ad piuum virum, & Dei amicum Constantinum clam misit, quibus significabat, quae Licinius facere ausus fuerat. Ille enim superstitiosae demonum culturae studiosus, & ipsi Deo inuisus Licinius, omnes Christianos homines e domo sua procul fugauit: quae re aperte se Christi diuino patrocinio nudum ac destitutum ostendit. Cum igitur sine impedimento aliquo talia diutius ab illo fierent, una quadam puella ex eorum numero, quae in Reginae ministerium ardenti studio affecta erant, e genere Christianorum exorta, moribusque & temperantia florens, cum haec cognosceret, & ad stuprum a Licinio prouocata, cum eo misceri exhorreret, simulque ne propter zelotypiam ac suspicionem a domina sua affligeretur, arcanum illud Reginae ipsi aperire ausa est. Haec, inquit, Imperator constituit mihi facere. Benignus enim, qui eius cubiculi praefectus est, cum tanquam magnum aliquod donum se mihi collaturum speraret, hoc significauit. Te igitur obtestor per Deum illum, qui caeli & terrae Dominus est, quem & ipsa times, & Imperator Constantinus colit, ne finas virginitate mea nefario coitu vitata me priuari.

Haec cum Regina didicisset, & puellae ipsius aequam mentem ac propositum libenter amplexata esset, illam primam occultauit eo nomine, quod delirio correpta, moritura videretur. Postea vero opportunum tempus nata, multum auri & argenti, regiumque ornatum ac omnem suppellectilem, ne non pueros illi dedit, eamque misit in Armeniae regionem, atque illis hominibus, qui eam deducebant, precepit, ut nullo modo, quae fierent, alicui patefacerent, quamnam scilicet, aut unde esset illa puella, quoad Dominus ipse prouidisset. Illi vero virili veste eam ornauerunt: cumque Regina de puellae custodia, & benignitate in eam seruanda fidem certam dedissent, in eum locum, in quem iussi fuerant, proficiscebantur: ac si qui ab illis quesiuisent, quisnam ille esset, Tribunum quendam esse respondebant. Dei autem prouidentia factum est, ut illi in urbem Amaseam venirent. Erat autem urbs illa Ponticae provinciae metropolis. Glaphyra igitur (hoc enim erat puellae nomen) cum urbem munitissimam vidisset, eius loci specie delectata est, & pueros suos admonuit, ut si Christianorum genus illic inuenissent, in ea urbe permanerent.

Cum vero adolescens quidam, qui ad Quintium urbis illius cumprimis illustrem pertinebat, audiisset viros illos Christianos esse, & querere, si qui eiusdem fidei essent in urbe illa, ad Quintium pertulit, quod audierat. Qui nihil moratus, eos conuenit, ac rogauit, ut in domo ipsius esse vellent, & si gratum eis esset, illic manerent, dicens, se quoque Christianum esse, & eo in loco Christianum Episcopum habere, virum egregium, & dignum, qui cum Apostolis ipsis conferri posset. Illi eius verbis obtemperantes, & in eius domo partem quandam capientes, apud clarissimum virum Quintium permanserunt: & Episcopum ipsum continere, qui Basileus appellabatur. Erat vir ille admodum eloquens, omniique virtute & spiritali prudentia refertus. Cum vero a Glaphyra ipsa quaesitum fuisset, quamnam, & unde esset, respondit, se Italiam genere, & Christianam esse, & ex parentibus Christianis, ancillamque Reginae illius, quae Constantini Augusti soror, & Licinij regis vxor erat. Adiunxit etiam deinceps, quanam fuerat causa, ut ad eum locum veniret. Illi cum haec audiissent, praeeperunt, ut neque ipsa, neque quisquam illorum, qui ad eam pertinebant, cum aliquibus versaretur, ne aliquo modo urbis Praefecto delati essent, & calamitatis alienius causa ea res ipsis foret. Beatus vero Episcopus Basileus dixit, ad Dei gloriam illam discessionis causam pertinere.

Illis ipsis diebus templum Ecclesiae causa Episcopus construebat: nam usque ad illud tempus non fuerat intra urbem Christianis ipsis locus aliquis sanctus. Casta igitur illa Virgo Glaphyra multum auri & argenti ad templi aedificationem contulit, & omnes se suas facultates ad omnia ea suppeditabat, quae beatus Basileus iussisset. Quae etiam ad dominam suam scripsit, vbinam esset, & apud quem manere sibi proposuisset, ac de sa-

Effrenisli-
bido.Exemplum
insignis pu-
dicitiae.Amasea,
Ponticae
provinciae
metropolis.Basileus,
Amaseae
Episcopus.Templum
Amaseae co-
struitur
sumptibus
Glaphyrae.

cro illo edificio certioram eam fecit, petens, ut plus pecunię ad eam mitteret, quatenus plurimum sanctum Christianis compleri posset. Id libentissimę fecit magni Constantini soror, quę & plurimas pecunias, & multa dona ad eam misit. Scripsit etiam & literas ad Episcopum, quibus puellam ei commendabat.

Temporis interuallo iniquioris demonis arte factum aiunt, ut Glaphyrę literas Benignus ille, de quo diximus, inuenerit. Quibus lectis, cum audisset puellā vivere, & apud quendam virum Amasę esse, regi Licinio hoc patefecit. Qui cum mirum in modum furore accensus fuisset, illa ipsa hora ad prouincię Præsidentem edictum misit, quo subebat Basileum ipsum, & famulā Glaphyrę ferreis vinculis ligatos ad eum mitti. Prius igitur quā regis literę ad Præsidentem venissent, Dei prouidentia factum est, ut Glaphyra ipsa ex humanis rebus discederet. Corruptor autem ille & inhumanus Præsides cum regis edictū accepisset, sanctissimū Episcopum Basileum comprehendit, & ferreis vinculis adstrictum ad Regem misit. De Glaphyra autem scripsit, quod mortua esset. Consequenter beatum Episcopum Basileum duo clerici diaconi, quorum alter Parthenius, alter Theotimus vocabatur. Omnes autem in via ipsa ab impijs militibus & carnificibus vexati sunt. Cum verō ad Nicomediam regiam venissent, Dei seruus Basileus in carcerem coniectus est. Parthenius verō & Theotimus apud quendam Elpidiphorum Christianum hominem atque hospitem, qui carceri proximus habitabat, benignę & multa cum misericordia hospitio accepti sunt.

Fidelissimus igitur Elpidiphorus, cum omnia de viro illo cognouisset, & carceris custodi notus esset, auro ab eo impetrauit, ut sine impedimento aliquo, & ipse, & diaconi, & quoscunque voluisset, ad magnum Dei Pontificem introirent, & unā cum illo diuinas preces atque psalmos, noctibus præsertim, canere possent. Instante igitur die, quā ante Tyrannum Basileus ipse sistendus erat, medię noctis tempore, carceris custode accersito, diaconos suos & admirabilem Elpidiphorum quæsiuit. Custos igitur ipse celerim eos omnes ad Basileum duxit. Ille verō psalmos, ut consueuerat, etiam tunc canebat, exorsus ab illa psalmorum decade, Memento Domine David, & omnis mansuetudinis eius. Deinde cum in psalmis dicendis ulterius progressus esset, tertio versum hunc, extensis in cælum manibus, & lachrymas fundens, dixit: Et habitauero in extremis maris, & manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua, Domine. Diaconi autem illi, cum Basileum in precibus, tanquā perplexum, vidissent, lapsum fuisse suspicati sunt. Ipse verō sciebat, quid diceret, ut earum rerum finis ostendit, quę de illo conclusę sunt.

Deinde cum hymnos & preces expleuisset, die ipso iam lucescente, Diaconos affectus: Tentationes, inquit, adsunt, fratres, à diabolo quidem ipso commotę, sed ab hominibus in nos illatę. Nę segnes sitis, neque ob eas ærumnas, quę futura sunt, animo concidatis, sed sustinete, stabiles manentes in fide: neque vos dimoueri patiamini, ut probati, non confusi, in aduentu Domini sitis, vigilanter ac firmiter animę oculos ad eum inrentos habentes, qui potest nos seruare à morte, & luctum vertere in gaudium, angustias ipsas in incunditatem, lachrymas in risum, labores in requiem. Omnes vitę huius voluptates, & sensuum illecebras, abiectissima quęque esse propter Dei filium Iesum Christum existimate, ut eius heredes unā cum omnibus sanctis viris efficiamini, eius regni delicijs fruantes. Scitote enim, filij mei, hæc nocte Dominum meum mihi verē apparuisse, & qualis dissolutionis meę, & in illum migrationis futurus sit finis, quęcunque denique magna & præclara in seruum suum faciet, mihi declarasse. Vos igitur tranquillo animo estote, & in Christo, reuertentes, fratres ipsos confirmate. Eutychium verō Callistrati filium episcopum vobis assumetis. Itā enim mihi Dominus reuelauit, qui sua gratia & benignitate motus faciet, ut vile hoc corpus meum vobis redatur.

Cum eius clerici amaro fletu emitterent, ille consuetā suam doctrinam adhibens, ipsos admonuit & hortatus est, ut reuerti vellent, manibus Elpidiphori eos commendans, cui & hoc dixit: Tu, frater, à Deo ipso electus es, ut charitatis mercedem recipias. Unā igitur cum illis ærumnas patere, neque ipsos dimittas, quocunque loco Dominus ad eorum ministerium te inuitauerit. Cum primum verō eos Basileus dimisisset, rex ipse iussit illum ad se duci, ac primum Glaphyrę puellę crimen obijciebat, quod eam acceperat, neque quicquam de ea re significauerat. Ille ad hæc omnia iustam defensionem opposuit. At rex iussit ab eius aspectu Episcopum amoueri. Cui & per vrbis Tribunum significans: Condonabo, inquit, tibi erratum hoc, & insuper honores maxi-

Basileus vincit mit-
tetur ad Li-
cinium.

Vide no-
cturnā psal-
modiam.

Psalm. 137.

Psalm. 98.

Christus Ba-
sileo appa-
ruit.

S. Basileus
intituit corā
Licinio.

maximos adijciam, si mihi obtemperaueris, & deis meis sacrificia obtuleris: quinetiam & eorum sacerdotum, qui hic sunt, Pontificem te constituam. Beatus verō ille Dei minister Basileus Tribuno respondit: Hęc dices Regi: Licet totum regnum tuū mihi dare volueris, nunquā tantum mihi dabis, quantum auferre vis, cum à Deo viuente me separare studeas, & demonibus animarū corruptoribus adiungere, atque ab infinita, sempiterna immortalique gloria abalienare, & ad caducos honores impellere, quorū honestas turpitudine est, & splendor abusio quædam inutilis. Sed si vis me bonum consiliarium audire, tu mihi obtemperes, & redeas illuc, unde discessisti: quemque reprobatum contempsisti, ad eum te supplicem abijcias. Bonus enim est Deus noster, neque quisquam alius est præter ipsum iustus, sanctus & saluator. Poenitentiam igitur agas, & à vanis istis rebus discedas, nē propter insipientiam tuam mala & calamitates in te veniant, illatę ab illo ipso iusto iudice, quem tu negans, dixisti Deum non esse.

Hęc Tribunus statim Regi nunciauit: quem Rex iterum ad Basileum mittens: Rursus, inquit, illum admone, nisi forte cogi velit. Quod si parere mihi noluerit, statim eius capite obrutū, in mare præcipitetur, ut videamus, an Galilæus ille ipsum seruare possit. Rursus igitur Tribunus ad eum venit, ac dixit: Inter vitam & mortē nunc es constitutus. Duorum alterū delige: vel mihi obtemperes, & Regem ipsum colas, dijs immortalis, quos ipse veneratur: vel te ipsum gladio feriendum esse scias, & in mare præcipitandum. Hęc cum sanctus ille vir audiisset, admodum lætus respondit: Ego immortalem Deum meū ac Regem colere, & eius præceptis obedire studeo. Isti enim, quos ipsi deos vocatis, demones sunt, cū quibus & qui eis credunt, à vero & solo Deo meo, in omnes imperium tenente, in illo ipso iudicij tempore, quod definiuit, in ignem gehennę, qui nunquā extinguitur, detrudentur in tenebras exteriores, ubi erit fletus & stridor dentium. Fac igitur contra me quicquid vis. Ego enim non solum capite priuari, & in mare, ut dixisti, proijci, sed etiā infinitos cruciatus pro Christo meo sustinere paratus sum. Quandiu enim spiritus ipse in naribus meis superfuerit, formatorem & Deum meū non negabo, neque ignis illius omnia vorantis reus efficiar.

Cum Tribunus ex ijs intellexisset hominis sententiam stabilem esse atque immobilem, iussit mediocriter flagellis verberatum capite priuari, & in mare eius corpus deiici. Hoc enim modo quamplurimos ex ijs, qui Christi fidem colebant, illos præsertim, qui Dei gregibus præsidebant, obrutatos piscibus escam proiecerat. At ille grauissimus & valde religiosus Christi martyr Basileus, verbera ipsa grato animo excipiens, dicebat: Non tribulatio, nō angustia, nō plurima pericula, nō gladius, nō ignis, aut mors separare me poterunt à charitate Christi: potest enim ille ab omnibus me liberare. Cumque duceretur, canebat psalmi versus illos: Qui pascis Israël, intende, qui deducis velut oues Ioseph: qui sedes super Cherubin, manifestare coram Ephraim, Benjamin & Manasse. Excita potentiam tuam, & veni, ut saluos facias nos. Hęc maximē illi optabilia erant, & spectabant ad ea innuenda, quę postea Elpidiphoro, & ijs, qui cum illo erant, euenerūt. Elpidiphorus autem simul cum diaconis & quibusdam hominibus Christianis Basileū sequebatur, quem carnifices ipsi vehementer urgebant. Venerunt igitur ad eum locū, in quo illi martyrium obeundum erat. Elpidiphorus autem carnifices adiit, quibus & nonnullos argenteos nummos dedit, eosque rogauit, ut Basileo liceret cum domesticis suis ea loqui, quę voluisset. Id cum carnifices libentissimē concessissent, ille diuinus Christi athleta & episcopus Basileus, cum in maris litore genua inclinasset, & manus ipsas in cælum extendisset, Deum orauit theologicis vocibus, & alijs attentionem afferentibus, in hanc sententiam prolatis.

Tu, qui cælestes & incorporeas mentes constituisti: qui cælum, tanquā pellem, extendisti, terramque ipsam super aquas fundasti: qui mare, & omnia creasti, quę in his precationibus continentur, Domine Deus meus, qui vnicuique, & quocunque, in loco, & in omni bus semper præsens es: quique facis voluntatem timentium te, & custodientium mandata tua, exaudi preces meas, & fidelem gregem tuum custodi, cui me inutilem seruū tuum præficere dignatus es: illum ab omni Græcorum vanitate ac violentia libera: & ab omni magniloquentia, & impia hereticorum lingua, blasphemias contra te loquentē, intactum serua. Tu, qui omnia potes, idolorum insaniam extermina, & satanę opera destrue, Ecclesię verō tuę cœtum amplifica. Omnem hanc ciuitatem, & ei finitimas vnum populum efficias, cuius eadem mens, idemque animus sit in tua, qui verus Deus es, recta confessione retinenda. Eundem populum & bonorum operum, tibi que placitum amulatorem constitue, ut ab omnibus gloriosē celebretur nomen Patris, & Filij,

Eius præla-
tum respon-
sum.

Matth. 8. 13.
22. 24. 25.
Egregia &
inuicta eius
fortitudo.

Rom. 8.

Psalm. 79.

S. Basilei

in his precatio.

Psalm. 103.

Psalm. 144.

Fillij, & Spiritus sancti nunc, & in secula seculorum. Dumque vocem hanc, Amen, addidisset, Elpidiphorum, & diaconos ipsos amplexatus cum osculo sancto, quemadmodum maximus ille Paulus Ephesiorum presbyteros olim amplexatus fuit: Benedictus, inquit, Deus, qui non dedit nos in captione dentibus eorum hostium, qui corporeis oculis non videntur: sed laqueos ipsorum contriuit, & nos liberauit, auxiliumque praeiit, ut ex angustijs eriperemur: neque supra, quam possumus, nos tentari permisit. Salutate fratres & filios meos, quos genui in Spiritu sancto. Gratia Saluatoris nostri Iesu Christi sit cum omnibus vobis, Amen. Tunc ad carnificem conuersus: Fac, inquit, tu amice, quod iussus es, & cuius causa hic ades. Cumque genua inclinasset, & collum protendisset, laetus atque exultans, plaga una percussus, bonum illud certamen fortissimè confecit.

Tunc Elpidiphorus carnificibus aurum offerens, eos rogabat, ne Basilei corpus in mare demergerent, sed illud sibi sepeliendum traderent. Verum hoc illi facere noluerunt, suspicati, ne, si fortè deprehensi essent, suis etiam capitibus à Rege condemnati obtruncarentur. Cumque ille preciosum martyris caput à carnificibus petisset, nec ipsum impetrare potuit. Itaque carnifices illi, cum piscatorum quorundam scapham arripissent, in eam martyris corpus cum capite coniecerunt, & longius à terra distantes, in altum mare aliò caput, aliò corpus demerserunt, nobis id videntibus, qui & gemitibus confundebamur. Elpidiphorus autem minister Christi fidelissimus, cum Diaconos in domum suam accepisset, eos consolatus recreauit. Nocte verò illa diuina quædam angeli visio Elpidiphoro ter oblata est, eodemque tempore angelus ipse sic affatus eum fuit: Episcopus Basileus Sinopem venit, & illic vos expectat. Surge igitur, & eius Diaconos tecum habens, nauigium conscende, & ad ipsum proficiscere.

Elpidiphorus cum ter eodem tempore surrexisset, & visionem secum cogitasset, electricis illam exposuit, ab eis quærens, an re vera locum aliquem, vel regionem Sinopem dictam alicubi esse audiuissent. Parthenius urbem Ponti esse dixit. Et ego, inquit ille, in somnis mihi videbar magno illi viro manum meam porrigere, & unà cum ipso in Domini templum introire, qui & hoc mihi dicebat: Ut vides, ita erit tibi. Cum igitur Elpidiphorus aurum & viaticum sumpsisset, & omnibus alijs rebus maiorem Christi fidem duceret, eamque secum haberet, ac ut viæ ducem quendam sequeretur, Amaseno nauigio inuento, unà cum Basilei Diaconis in illud conscendit. Nauigabant igitur in urbem maritimam Sinopem, Deumque precabantur, ut quæ initio facere iussi fuerant, ea manifestius eisdem iterum reuelarentur.

Illam igitur nocte, qui antea Elpidiphoro apparuerat, præstò fuit, ac dixit: Ad dextrum vrbis sinum rete ipsum demittite, & quam cupiris margaritam inuenietis: ac repente ostendit illi & locum, & signa quædam, ac domum pelluentem, sanctumque virum in ea sedentem cum multitudine militum, dixitque: En ipsum vides, manè igitur veniens, illum capias. Expectatus igitur, & valde lætatus, his, qui cum illo erant, se hæc vidisse significauit: qui cum diluculo surrexissent, iuerunt, prout visione illa docti fuerant, cum & signa, & locum inuenissent. Ecce autem & piscatorum nauigium, qui retia sua componebant, oblatum est. Eos cum admirabilis Elpidiphorus ad se vocasset: Quid vultis, inquit, vobis demus, ut rete nobis iaciatis? Illi autem libentissimè cum eis pacem fecerunt. Qui cum in nauigium conscendissent, sortiti sunt inter se de primo iactu, forsque ipsa Theotimo cecidit. In ipsius igitur nomine retia in mare demissa sunt, quæ extracta, nihil in se captum habebant. Deinde Parthenius pro Elpidiphoro sortitionem fecit, & secundus sagenæ iactus Parthenio cecidit. Sed neque sic aliquid ab eis captum fuit. Dixit autem Elpidiphorus: Ego non in meo, sed in Dei mei nomine vobis committito, ut sagenam in mare iaciatis. Fidem enim in Deo ipso habeo, fore, ut quod propositum mihi est, assequi possim.

Hoc igitur facto, gloriosi episcopi & martyris Basilei corpus admirabili quodam modo, & supra quam dici possit, in sagenam illam complicatum fuit. Cum igitur piscatores sagenam extrahentes, multum onus in illa esse præfensissent, arridentes: Felicissimus, inquit, istius hominis Deus est. Cum verò retia in terram extracta fuissent, & hominem in mari peremptum vidissent, sententiam mutantes, de fortuna illa conquerebantur. At Elpidiphorus cum eum vidisset, & sanctum virum Basileum cognouisset, se continere non poterat, quin multum lachrymaret atque ingemisceret. Parthenius verò in eius aurem incubens: Ne demus, inquit, istis suspicionem, sed tanquam communem humani generis naturam misericordia prosequentes, illos rogemus, ut nobis eum dent, quò terræ cadauer ipsum mandare possimus. Consultabant enim piscatores de illo iterum in mare

Authoris
huius fides.

Visio Elpidiphori.

Visio alia
Elpidiphori.

Corpus S.
Basilei e
mari extra-
hitur.

mare proijciendo. Quamobrè piscatoribus dixerunt: Vos quidem, fratres, laborastis, idque, quod à Deo ipso datum fuit, cepistis: date nobis eum, qui pro piscibus extractus est, ut quæ ad sepulturam pertinent, ritè illi adhibeamus, ut terræ id, quod ei cognatum est, adiungatur. Piscatores autem pro cadauere nihil sibi dari patiebantur. At Elpidiphorus: Vos, inquit, laborem passi estis, quod ducè vobis impositum fuit, exoluistis: iustum igitur est, vos mercedem recipere. Cum hoc diceret, non antea destitit, quam quod constitutum eis fuerat, acceperunt.

Cum igitur ad ripam quandam maris nauigassent, corpore illo accepto ac reposito, à piscatoribus relictis sunt, sole ad vespèrum iam vergente. Tum illi honoratum sancti martyris tabernaculum amplexari cœperunt cum lachrymis arque gemitibus, & ea re multum gauisi sunt. Cum enim martyris caput sine corpore, corpusque sine capite, vtrunque nobis ipsis spectantibus, in altum mare proiectum fuisset, admirabile fuit & insigne admodum diuinæ potentie opus, illud idem caput cum corpore coniunctum emergere, cum sectionis signum existeret, quam gladio allatam, vndique collum martyris præ se ferebat quidem, sed ita ramen, ut à sacro illo capite disiunctum non esset. Neque vllum omnino damnum, vel tumorem ex aquis ipsis, quibus diu agitatū fuerat, quin-
viri.
etiam odoris suauitatem quandam emittebat. Prorsus enim ab omni corruptione liberum erat. Non à capite, non à palpebris, non à canitie illa, quæ nupèr florere cœperat, pili effluerant, sed qualis erat, cum adhuc superstes dormiebat, talis & nunc ante illos positus cernebatur, multorumque vnguentorum suauitatem redolebat. Nondum autem septuagesimum annum excefferat. Sed nemo his fidem non habear, quasi diuinæ potentie ordine hæc non sint facta, cum sciat, quæ in Erythræo mari, & Iordane flu-
Exo. 14.
Iol. 3.
4. Reg. 2.
Ion. 1.
Dan. 3.
uio sub Mose, Iosue, Elia & Elisæo olim à Deo effecta sunt, quæque postea in Iona illo diuino homine, & tribus adolescentibus, qui in Babylonia illa fornace fortiter se gesserunt, quorum neque crines, neque indumenta ignis ardore aut incendio corrupta sunt. Hæc enim Dei potentia euenerunt omnia facientis, & suo nutu quocunque tempore voluerit, quæ contra omnium opinionem sunt, disponentis. Idem enim Deus est, qui & tunc, & nunc mirabilia omnia in eos, quos se dignos inuenit, vel post mortem eorum efficere solet.

Cum satis igitur collachrymasset, & iam aduersperasset, Elpidiphorus ad urbem cucurrit, & velut quoddam emit: cumque multa nox esset, corpus ipsum in velo illo inuoluit: quod in cuiusdam Christiani hominis domo, qui erat vnus Eupolitarum, & apud quem iam antea diuiterant, reponens, unà cum ijs, qui illic erant, deceteris sinus ipsum curauit. Quamprimùm autem & ex tabulis arcam quandam Elpidiphorus composuit, atque in vehiculum mercede conductum corpore imposito, unà cum Diaconis ad illius urbem Amasiam profectus est, ac totos quinque dies in itinere consumpsit. Ad multam verò noctem in templo, nupèr constructo, reliquias illas reposuerunt. Diluculo autem tota Christianorum multitudo in eum locum collecta, occultè quidem propter Præsidis metum, ne si hoc ille sciret, eis malefaceret, festinauit sancti viri corpus sepulcro dare. Sed quoniam verisimile erat aliquos vel non credere, vel eius corporis spectandi cupidos esse, cum velum illud reuoluissent, omnium virtutum & continentie specimen viderunt, eorumque sensus admirabili quadam odorum suauitate oblectatus est. Cumque totum illud sancti viri corpus, quod Spiritus sancti templum fuerat, inspexissent, ac re illa, omniumque opinionem superante miraculo percussi fuissent, & spiritualem patrem ac magistrum lachrymis profecuti essent, ipsi denique miraculorum effectori Deo gloriam reddidissent, cum psalmis & lampadibus & multis aromatibus ante illud templum, quod à Basileo martyre, Dei ope adiuvante, constructum fuerat, in ea parte, quæ ad Orientem spectat, ubi & reliquorum sanctorum martyrum corpora multa reposita esse dicuntur, eius etiam corpus condiderunt, hucusque episcopum, pastorem & sui gregis etiam post mortem custodem vigilantissimum habentes, eundemque grauissimum ac ferocium, cuiusmodi Arabici sunt, luporum, qui non corporeis oculis, sed mente comprehenduntur, aliarumque ferarum, Græcorum, inquam, & hæreticorum persecutorem diligentissimum.

Post insignem igitur hominis illius sancti eadem, Constantinus Imperator, cum hæc didicisset tum ex sororis suæ literis, tum ex alijs viris Senatorijs, qui à Licinio vexati fuerant, & ad Constantinum, tanquam ad seruatorem & malorum emendatorem confugerant, Roma discessit maxima ira percitus, vel diuino potius consilio,
Nnnn 4 cum

Nota ex-
mia mira-
cula in ex-
nisi corpo-
re sancti

Exo. 14.
Iol. 3.
4. Reg. 2.
Ion. 1.
Dan. 3.

Lupi Arabi-
ci, demones.
Fera, hære-
tici.

cum Crispo filio, qui & in omnibus Rex bonus erat, ei que similis, à quo genitus fuerat. Venit igitur Constantinus in Orientem, ut Licinium comprehenderet, qui se ad bellum contra Imperatorem gerendum intruxerat. Sed eius exercitus totus ad Imperatorem illum maxime gloriosum, & nobiles victorias reportantem se contulit, ei que adhuc. Licinium vero, cum fere ad mortem usque Imperator castigasset, regali & quacunque illa principatus potestate priuatum, in Galliam demādui, ut in illa regione habitaret: eo enim quod eius affinis erat, illū morte punire noluit, qui iure millies mori debebat. Ei autem, toto Senatu audiente, dixit: Luge, & poenitentiam age ob ea, quæ ausus es, bonisque operibus studens, ab illis nunquam desiste: fortasse Deus propitius ac beneuolus erit tibi, qui omnis beneuolentiae expers & insidiator fuisti: fortasse & sempiterna poenae sententiam aufugies. Nihilominus tamen diuina poena vehementer illum aggressa fuit: in ea enim regione, ad quam missus est, difficilia quadam vlcera, remedia eius malitiae congruentia, similem illi, quam Maximinus passus fuerat, plagā attulerunt. Cum igitur grauiter ingemisceret, & solum ac verum Deum à se reprobātū fuisse confessus esset, ex hac vita miser auulsus fuit.

Porro cum magnus & verè Christi electus Imperator Constantinus Imperium inuictum atque inexpugnabile adeptus esset, diuisiones illas, quas primus ex Romanis Imperatoribus Diocletianus excogitauerat, in veterem statum restitutas, diuinis legibus & statutis coniunxit: ac per omnes gentes Graecæ superstitionis ritum ac tyrannidem in nihilum redegit: Christianorum verò res augeri, extolli, & omni cum fiducia rectissimam & veram Christi confessionem prædicari fecit: omniaque illa, quæ ad idolorum templa pertinebant, siue pecunie, siue redditus fuissent, Domini Iesu Christi Ecclesijs distribui edicto iussit: Imperium denique ipsum eidem Domino acceptum referens, Byzantium urbem suo nomine appellandam construxit, quam omnium Rex atque Imperator Deus diligit. Obijt autem martyrio sanctus beatus, & inter sacerdotes atque illustres martyres cum primis egregius & fidelis Basileus, mense Martio, vigesimo octauo die: sepultus verò fuit in sacri sui gregis urbe mense Aprili vigesimo sexto, imperante Constantino, in Christo Iesu Domino nostro, cui gloria & imperium in secula, Amen.

Posteaquam tale in Christo ministerium amabilis Elpidiphorus compleuit, & in urbe Nicomedia apud me minimum inter Christi sacerdotes Iohannem fuit, omnes Basileus gestas, quæ supradictæ sunt, Deo teste, mihi exposuit. Quamobrem ad eorum, qui hæc legent, vel audire voluerint, edificationem atque vtilitatem literis mandare, & scripta relinquere studui, quæcunque vidi, audiui & didici: nam & ipse dignus habitus fui, qui per dilectum Elpidiphorum illius beati viri spiritali congressu fruerer, quo tempore in carcere custodiebatur, à quo & maximam vtilitatem percepi. Cum enim tempore illo inter Christi fideles homines contentio ac dissidium ortum esset, ego ab eo viro, qui omni affectione liber, & præceptor erat verè magnus, supplex petij, ut diceret, num rectè sentirent, qui filium ipsum simul cum Deo omnium supremo pariter æternū esse & sine principio tenerent, dicentes eum esse eiusdem essentiae, cuius & pater est, nec non duo hæc sine principio, & pari honore prædita esse affirmantes: an potius hæreticā disputationem sustinerent, cum quodam loco clara voce Filius ipse dicat: Pater maior me est: item illud: Vado ad Deum meum. Tunc ille: Si diuina, inquit, oracula diligenter & accuratè legere volueris, omni affectu & odio liber, inuenies rectissime illos sentire, qui confitentur, sic Deum ipsum à se coli, cum Iohannes apertè clamet: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, hoc erat in principio apud Deum: & Paulus testetur, Christum esse Dei potentiam, & Dei sapientiam, imaginem & characterem Dei inuisibilis, primogenitum omnis creaturæ, atque creatorem. In ipso enim creata sunt omnia, siue visibilia, siue inuisibilia, & omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factū est. Si verò in ipso, & per ipsum omnia creata sunt & constiterunt, manifestè tempus & secula creata esse intelligimus.

At si quis ad eam insaniam deuenierit, ut Patrem & Deum sine potentia, sapientia & verbo fuisse dicat, habeat ille & de Filio talem opinionem, quod patibilis fuerit, & paulatim creuerit, atque additamentum acceperit, eiusque ipsius diuini existentis totam naturam (ut opinatur) ad principium referat. Auctio enim & additamentū, quod paulatim fit, principium habet omnino id, quod fit in tempore. Verum non existimo aliquem ex ijs, qui rectè sentiunt, tale quippiam opinari, neque hoc à veritate puto dissentire, quod Pater sine principio, & Filius cum Deo etiam ipse sine principio sit. Non enim in tempore Pater est, sed supra tempus, supra quod & Filium esse manifestum est. Itaque cum Deus

Deus & Pater semper fuerit, æternus etiam est Filius ipse, supra quam cogitari possit, diuino modo à Patre genitus. Cum enim confiteamur semper eum fuisse sine principio, semper sapientem & potentem, fateamur igitur necesse est fuisse Verbum, & Verbi genitorem: quod Verbum non in aërem dissoluitur, quemadmodum nostra verba dissoluntur, sed consistit, & est verè indissolubile, semper ab eo, qui sine principio est, ab ipso, inquam, genitore secundum veram essentiam principium habens supra principium. Quod enim Verbum ipsum, hoc est, Filius, eiusdem substantiæ sit, cuius & Pater, Filius ipse homo factus clara voce affirmat, cum ait: Ego & pater vnum sumus: &, Qui videt me, videt & patrem meum. Hæc enim verba aliter intelligi non possunt, quàm quod eiusdem substantiæ cognitione ijs, qui verè sunt, aptè congruere ostendant. Eandem sententiam & in verbis illis contineri arbitror: Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Cum hoc dicit, vnum ostendit nomen Patris, & Filij, & sancti Spiritus. Curnam hoc fecit? Ut eiusdem substantiæ, voluntatis, regni, potestatis ac virtutis, eandem cognitionem esse doceret, diuersitatemque personarum, quæ in Trinitate considerantur, ostenderet.

Quod verò dixit, Pater meus maior me est: & Vado ad Deum meum: in eam partem accipiendum est, in quam accipimus, cum audiuius illum esuriuisse, sitiuisse, dormiuisse defessum, anxium & tristem fuisse, crucem denique & mortem pertulisse. Hæc enim omnia pij homines humanæ filij Dei, hoc est, vnigeniti Verbi, naturæ propter nos susceptæ tribuere debent: quoniam formam hominis suscepit, & sponte sua seipsum exinanit, & cum esset diues, (ut ait diuinus Paulus) propter nos factus est pauper, ut nos illius paupertate diuites efficeremur. Similis enim nobis fuit per omnia, excepto peccato. Tales igitur humiles voces, & patibili naturæ conuenientes, cogitandum est illi conuenire, qua parte homo fuit: Illas verò magnas, & Deo conuenientes voces, de eodem cogitabimus, qua parte Verbum erat Dei in principio, & Deus, vnum cum patre: id quod ex diuinis signis ostensum est. Itaque Genitori similem fuisse intelliget, qui animæ oculis non caliginosis eum contemplari voluerit.

Cum his sermonibus à beato illo martyre adiutus fuissim, & ad rectæ sinceræque fidei firmissimum lapidem conuersus, animum meum in eo confirmasse, & eorum, qui Filium à Patris substantia disungere atque alienare conati sunt, vel seipsum potius ab vnigeniti Filij prouidentia sciungunt, inanem & adulterinam doctrinam execratus fuissim, ad lectissimum eorum, qui Deo rectè credunt, numerum meipsum aggregaui, in Patre, Filio, & sancto Spiritu, eiusdem Trinitatis gloriā celebrans, & nunc, & in secula, Amen. Ità completum fuit martirium sancti Basilei, qui fuit Episcopus urbis Amasæ. Eius autem memoria celebratur vigesimo sexto die mensis Aprilis. Te verò, qui hæc aut legis, aut scribis, obtestor per illum ipsum Deum, qui omnia videt & potest, ut propter persecutorum hominum, & eorum, qui nobis inimicissimi sunt, hæreticorum malitiam, ab hac narratione nihil subtrahas, neque quicquam illi addas.

VITA BEATISSIMI RICHARII PRESBYTERI ET ALMI PATRIS, AVTHORE ALBINO FLACCO

Alcino Abbate.

PRAEFATIO AVTHORIS AD CAROLVM IMPERATOREM.

Domino semper venerabili, semperque desiderabili, pijsimo sanctæ Ecclesiæ tutori, gratia Dei semper Augusto Carolo, vestre salutis perperam amicus Albinus. Rememorāte vestre excellentiæ pietate, in loco sancto & merito venerabili Ceterula, cum & ego vestre gloriæ seruus, vestre pietatis vestigia ibidem profecurus, aliquantisper commorarer, orauerat meā paruitatē vir magnus in Christo, dominus & venerabilis Abbas Angilbertus, quō in laudem conditoris, qui mirabilis semper apparet in electis suis, quendam libellum, stylo simplici digestum, de vita sanctissimi ac verè magnifici confessoris Richarij cultius annorarem. Dumque exauditis continuo precibus eius, quæ ipsi diuinæ maiestati exaudibiles & charæ noscuntur, eundem mihi exhiberi libellum petiissim, non parum miratus sum, cur tanti nominis confessor, quem tantarum virtutum operatorem esse constabat, quemque prisca fama miraculorum patracione post ipsos apostolos nulli ferebat secundum, tam modico gestorum volumine potiretur. Idque mihi stupefcenti, innotuit iam dictus memorabilis vir Angilbertus.

Constantinus
nihilum
facit
nihilum
comprehendit.

Licinium
Deus punit.

Constantini
præclara
facinora.

Author lo-
cutus fuit
cum S. Basileo.

Iohan. 14.
& 20.

Iohan. 1.

1. Cor. 1.
Coloss. 1.

Verbum Dei
quale sit.

Iohan. 10.
& 14.

Matth. 22.

Iohan. 14.
& 20.

1. Cor. 8.

Hæretici
catholicis
inimicissimi.

Carolus Magnus
hic est.

Abbas Angilbertus.

S. Richarij
eximia virtus.

gilbertus, ac spirituales fratres eiusdem sancti loci, haberi apud se, quinetiam apud diversas ecclesias, codicem alium grandioris quātitatis, in quo scilicet illa miracula legēbantur, quibus non immerito sanctum Christi confessorē omnis Gallia attollebat. Cuius simplex & minū polita locutio quia fratribus ad recitandum in populo aptior videbatur, sufficere sibi eandem descriptionem consenserunt. Dumque in ijs, quæ rogabant, prænотандis iamiamque animos applicarem, repente vestra pietatis nuncius conuentus, ut ea, quæ tractabam, sic annotarem, sicut reuera vestra sapientia auri- bus inferenda. Hinc ego vocato notario, & fixo præ oculis iam dicto libello, ea, quæ referre videbatur de conversione, de moribus, de continentia & sanctitate verè incomparabili, necnon de glorioso transitu eius ad Christum, seu de relatione preciosi corporis in locum priorem, dictatu admodum compendioſo, titulo vitæ beatissimi Richarij almi patris aptauimus: & nisi propria decipior imperitia, veluti preciosum aurum vestra prudentissimæ sapientia ad ornandum diadema Christianæ philosophiæ, fidelium mili deuotissimè commendamus. Et quia in vestri pectoris cubili gloriam Christi & sanctorum eius honorem regnare cognoscimus, hanc nostri tam beati opusculi præfationem, vestra in Domino beatæ honorificentia dedicamus.

VITÆ HISTORIA.

*Gesta sacerdotis magni tenet iste libellus
Richarij, cuius Centula corpus habet.*

Aprilis 16.

Dagobert^{us}
rex.

S. Richarij
patria.

Temporibus gloriosissimi regis Francorum Dagoberti, qui & seculari potestate præclarus, & Christiana religione nobilis effulsit, & optimates suos dignitatibus exaltauit, & seruos Dei honoribus excoluit: in illis, inquam, diebus plurima ubique monasteria a sanctis patribus coeperunt edificari: necnon & multi ex laico habitu viri religiosi inuenti sunt: ex quibus Richarius quidam, natus in villa Centula promontoria Pontina, velut lucifer inter umbras oriens emicuit, non tam nobilibus iuxta seculum parentibus ortus, quam moribus honestus & omni probitate deuotissimus. Hic ut in rustica vita, quedam præſagia futura sanctitatis gerebat. Contigit autem illo tempore duos sacerdotes, sanctitate florentes & virtutum meritis fulgentes, quorum prior Caidocus vocabatur, de Hybernia partibus in Pontinas peruenisse regiones, sed à rusticis & popularibus illius loci propter insolentiam morum non sunt suscepti, nec digno eorum sanctitate honore tractati: sed magis iniurijs afflictos & opprobrijs castigatos, a sinibus suis coeperunt eos expellere. Quorum violentia & secleratis presumptionibus furor Dei famulus Richarius obuiavit, Christi que seruos de manibus impiorum eripuit, & cum omni benignitate eos deducens in domum suam, Deo providente, ut illi protegeretur, & ipse saluaretur obtinuit. Nec lucerna gratia Dei accensa diutius abscondi potuit, sed patefactum lumen sanctitatis & predicationis, longè lateque ad salutem multorum fulsit. Nam introductos hospites suos, cum magnæ charitatis honore curauit, eosque sibi verbum Dei prædicantes, cum tota humilitate & intentione audiuit. Nec frustra in terram bonam semen verbi Dei sparsum est: sed quod aure audiebat, hoc radicatus corde retinebat, & centenos in horrea Christi, ut postea lucè clariùs & sanctitate & miraculorum ostensione clariùs, fructus germinauit.

Eius cōuer-
ſio.

Philip. 3.

Psal. 83.

Mirabilis

abſtinentia.

Igitur ex predicatione famulorum Dei & adſpiratione gratia diuinæ compunctus, ad lachrymas conuersus, confessionem suorum fecit peccatorum, & in conspectu omnipotentis Dei ardentem veniam petens, lachrymis absoluit, quod ignoranter ab adolescentia illecebris peccauit: & qui Dominum suscepit in famulis suis hospitalitatis gratia, susceptus est à Domino in misericordia & pietate. Nam ex eo tempore initium sacrae religionis sumpsit, & ad altiora pietatis fastigia gradibus quotidie humilitatis scādere nitēbatur: & arreptum semel vitæ iter, fidei passibus peragere conatus est, atque postiora obliuiscens, se in anteriora cum Apostolo extendit, illius versiculi per singulos gradus memor, Ibunt sancti de virtute in virtutem: quatenus perueniant ad id, quod sequitur: Videbitur Deus Deorum in Sion. Itaque mox ab initio conversionis suæ tam dura se castigatione constrinxit, ut post longa & diuturna ieiunia, pane hordeaceo cinere commixto, & aqua lachrymis temperata, fessum ieiunij corpusculum resocillaret: &

& huius cibi sustentaculo, deuotus Christi athleta vigilijs & orationibus die noctuque Domino militabat, non aërem verberans, sed corpus suum castigans, nè futurus Christi predicator, in aliquo reprobis inueniretur. Sed his atque huiusmodi virtutum gradibus & sanctissimæ vitæ moribus Deo acceptabilis, dignis successibus ad sacerdotalem peruenit honorem: ut cui predicationis deuotio inerat, honoris dignitas non deesset. Quem honorem, ut famulus Dei, magna humilitate ornaui, & vera charitate excoluit, & verbi Dei predicatione ampliavit, atque velut bonus agricola, spinas peccatorum de agro Domini Evangelico vomere eradicauit, & arida corda superno perpetua salutis rore irrigauit. Sed & diuina clementia, post eius irrigationem, in isto populo plurima fidei dedit incrementa. Vnde & omnibus prædictus vir Dei Richarius honorabilis factus est & charus: quia quod ore prædicauit, exemplo ostendit, & viam vitæ, quam alijs sermone monstrauit, ipse prior actu præcucurrit.

Quicquid verò ei populus in stipendia predicationis spontè obtulit, omnia pauperibus diuidere festinauit: indignumque ei visum fuit de crastino præsentis vitæ cogitare, qui diuitias æternæ vitæ accipere anhelabat. Idè oblata ab hominibus distribuit, ut promissa à Deo acciperet. Felix commercium, ut qui parua ac transitoria hilariter distribuerat, magna & æterna feliciter esset accepturus. Nam studiosissimus fuit pauperum consolator, peregrinorum susceptor, viduarum defensor, pupillorum & orphanorum pater: ita ut verissimè de eo sanctissimi Iob testimonium dici potuerit: Oculus sui caeco, pes claudō, & pater orphanō: & causam, quam nesciebam, diligentissimè perſerutabar. Quapropter vndique ad eum infirmi conſuebant: quos læto suscipiens animo, medelam eis consolationis per sanctas orationes præbebat. Nec leproſos vel elephantiacos exhorruit, sed quasi fratres amplexabatur, balneis que eorum membra sanificauit: eademque post ipsos ingressus est, magis ea pietate illos emundans, quam se commaculans, prophetici sermonis non surdus auditor, dicentis: Egenos vagosque induc in domum tuam, & nudū vestimentis tuis cooperi, & carnē tuam nè despexeris. Nec solum carnali refectione ad se venientes fouebat, sed etiam spiritali sanctæ predicationis solatio reficere eos non cessauit. Et sicut miserorum idoneus ubique fuit consolator, ita superbiorum durus castigator esse non timuit. Illos pietatis clementia eleuabat, hos seueræ inuentionis censura deprimebat. Nec terrene potestatis iram furoris metuebat, quem timor interiùs diuinæ potentia totum corroborabat: paruipendens diuitum minas, ut præco veritatis existeret. Nec fuit arundo vento agitata, ut eum aura humana vel laudis vel detractationis commoueret: sed in arce solida veritatis conficiens, ab humano ore, secundum Apostolum, iudicari contemplit, viamque regiam incedens, nec à dextris propter terrores potētium, nec à sinistris propter blanditias adulantium declinabat. Quapropter magnam plebem Domino Deo suo in hac præſenti prouincia acquisiuit, & sibi honorem perpetuum promeruit.

Vnde populus eius cernens in Christo deuotionem religiosam, cepit eum attentius honorare, & multa ei pro elemosynarum largitione afferre: quæ ille (ut erat Dei & proximorum dilectione plenus) omnia in pauperum elargitus est solatia, maximeque in captiuorum expendit redemptionem. Nam alios occultis diabolica fraude peccatorum vinculis obligatos, per sedula predicationis hortamenta soluebat: alios seculari captiuitate oppressos, pecunia largitione redemit: ut illi spiritaliter absoluti, iucundarentur in Domino: & isti carnali seruitute liberati, conuerterentur ad Deum. Et non solum in his regionibus per pieratis opera, vel per predicationis lumina prædictus vir Domini clarus effulsit: sed ut lucifer æquoreos Oceani campos transiliens, præco diurni luminis nocturnas suo exortu discutit umbras: sic ille in vltimas Britannia: regiones, ad expellendas ignorantia tenebras, lumen veritatis suo sparsit aduentu: scilicet ut sicut in istis regionibus, sic & in illis alios à seruitute diabolica, alios à captiuitate carnali liberaret. Illis verbum Dei infudit, istis charitatis precium impendit, ut pro temporali redemptione æternam reciperent libertatem. Sic ergo bonus Dominica pecunie negociator, duo simplicis charitatis Dei & proximi talenta multiplicare studuit: quatenus cum multiplici laboris sui fructu Domino suo obuiare posset, & hanc vocē audire iucundissimam: Eugē serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Fertur verò, dum causa predicationis in Britannia diutius moraretur, subito illi venisse in mentem, aliquos sui iuris sub seruitute se reliquisse in Gallia. Itaque dolore percussus, dixit ad suos: Heu nostros sub seruitute dimisimus in patria, dum huc aliquos liberaturi venimus, maximeque scio

Vigiliae & preces.

Fit presbyter.

Præclarè cō-
cionatur.

Benignitas
in inopes.

Iob 19.

Humani-
tas erga le-
proſos.

Esa. 58.

1. Cor. 4.

In Britānia
quoque cō-
cionatur.

Marth. 25.

scio eos citò esse morituros. Sed ite festinanter, nauemque conscendite, & eos facite ingenuos, priusquam moriantur. Illi haud segniter præceptum secuti paternum, in patriam venerunt, prædictosque seruos viri Dei saluos & incolumes inuenerunt, eosque, veluti iussi erant, manumittentes, fecerunt ingenuos: qui non post multum temporis, sicuti sanctus vir Dei prædixerat, defuncti sunt. O quanta clementia est Dei Christi, qui famulo suo pietatis affectum inferuit, & seruorum eius mortem futuram ostendit: quatenus illi misericordiae merces de suis non periret, & illos morientes seruitutis iugum non grauaret: qui & ob alienos liberandos tanti itineris periculum subire non timuit: & ex eo tempore neminè sui iuris sub seruitutis iugo retinere voluit: sed vbiq; omnes ad se pertinentes libertate propria perdonauit, nè in proprios durior esse videretur, qui in alienos mitissimus apparere gestiebat, & mercedem, quam ex alijs congregauit, de suis accumularet.

Exercitia
sancti viri &
virtutes.

Ephes. 6.

Igitur prædicationis officio in Britannia peracto, cum multiplici verbi Dei fructu reuerfus est in patriam: nè dum in aliena messe quæreretur mercedem, in propria perderet: & tanto se ardentius seruituti Dei subegit, quanto viciniorem sibi diem remunerationis esse præsensit. Nam seipsum quotidianis ieiunijs maceravit, mortificatione carnis constrinxit, vigilijs afflixit, orationibus muniuit, charitate confirmavit, spe roborauit, fide armavit, nulli malum pro malo reddens, nullius adulator, neminem contemnens: ut viam veritatis prior ipse incederet, quam cæteris prædicando monstrauerat. Sic vir Dei galea salutis induitur, & gladio verbi Dei accinctus, & lorica iustitiae vndique circumdatus, atque scuto fidei armatus, calceatusque in præparationem euangelij pacis, processit in prælium publicum contra antiquum hostem, omnia tela eius ignea fortissimo fidei umbone repellens: quotidianisque triumphis spolia multa victo hoste reportauit, in Ecclesia Christi tam metuendus humani generis inimico, quam humano generi pernecessarius, utpotè qui non suam tantum, sed multorum quasiuit salutem. Ideò iustum est, ut multorum ore in Christo laudetur, multorum pro Christo redemptor: cuius non tanti est miracula narrare, quæ ab eo gesta sunt, quanti miraculorum cognoscere virtutem, qua caelesti regi in diebus suis multum acquisiuit populum. Nam officium prædicationis, omnium signorum ostensione maius esse, non dubium est, licet non defuerit pro temporum vel rerum conuenientia signorum perpetratio, quæ per eum diuina peregit clementia.

S. Richrudè
inuisit.

Matth. 14.
Pueri à p-
sentissimo
periculo
securat.

Matth. 21.

Quodam nanque tempore maligni spiritus tentatio ad verecundiam accidit viri Dei, quam Dei misericordia ad laudem ei cõcessit euenire. Visitauit enim equitando quandam Deo deuotam foeminam, Richrudem nomine, & cum iam post dulces vitæ epulas & post colloquia salubria, ipse vir Dei, ascenso equo, ad propria remeare disposuisset: foemina prædicta, iuxta morem, equitantis vestigia patris secuta est, habens in vlnis filium suum, ut paruulus quoque benedictione hominis Dei roboraretur, quem ipse antè sacro baptismo regenerauerat. Accipiente itaque infantem equite venerando seu ad benedicendum, seu ad osculandum, antiquus hostis, omnibus bonis inimicus, immisit equo ferocitatem: qui huc illucque dentibus frendens, pedibusque calcitrans, & toto corpore infans, inconsueti impetu per campum discurrere coepit. Quod pauida cernens mater, oculos auertit, nè morientem videret filium, quem seruos Dei, saeuente equo, manu tenebat. Familia verò pro morte pueri vel casu viri Dei strepere, plangere, eiulare non destitit. Sed dextera Christi, quæ Petrum trepidantem leuauit, nè mergeretur in vndis, puerum cadentem subleuabat, nè allideretur in terris. Nam oratione à famulo Dei facta, puer incolumis quasi auicula peruenit ad terram, & equus redditus est mansuetudini suæ. Et mater quidem filium suum super terram sanum & ridentem suscepit in vlnas suas: ipse tamen sacerdos Dei non equo iter agere, sed asello mansuetissimo ex eo tempore voluit. Sic ergò, miserante Deo, tentatio maligni hostis illi versa est in laudis honorem: & superbia equi, facta est humilitatis gratia & magistra. Nam non erat immemor, Dominum Christum, dum ad redemptionem properaret humani generis, asello iter egisse, non equo. Sic & ipse propter salutiferam prædicationem dum per multa quotidie festinaret loca, asellum sibi portitorem sufficere iudicauit. Quo cunque autem iter agebat, aut psalmi in ore eius resonabāt, aut salutis ex ore eius prædicatio audiebatur. Nec mirum, si Christum semper prædicaret lingua, quem semper gerebat in corde, per quem pius consolator miseris fuit, & durus inuectio potentibus: illorum inopiam clementi miseratione reuelans, istorum superbiam seuera castigatione reprimens.

Nam

Nam quodam tempore rex potentissimus Dagobertus, rogante viro illustri Gislemaro, easdem venire in partes, & virum Dei, ut se sacrosanctis eius orationibus commendaret, inuisere contigit: quem ipse famulus Dei & sanctitatis suæ benedictione roborauit, & sacerdotali autoritate libera voce castigauit, denunciando ei, nè in seculari superbiret potentia, nè in fugitijs speraret diuitijs, nè vanis adulantium extolleretur rumoribus, nè caducis gauderet honoribus: sed magis Dei timeret potentiam, illiusque immensam laudaret gloriam: humanam verò potentiam vel gloriam nullam pararet, quæ subito velut volatilis umbra recedat, & tanquam spuma super aquam, tentationis flante vento, euanescat: atque hoc potius timendo cogitaret, quia potentes potenter tormenta patientur: & cui plus datur, plus exigitur ab eo. Qui autem vix sufficit pro se solo rationem reddere Deo in die iudicii, quid faciet pro tot hominum milibus ipsi commissis? Idcirco quisque magis timere potest præesse, quam subesse: quia qui subest, pro se solo rationem reddet Deo: qui autem præest, pro omnibus reddituri sunt, qui sub eorum sunt potestate constituti. Quæ castigatione rex, ut fuit sapientissimus, benignè suscepta, gaudens eius libera veritatis fiducia, sacerdotem Christi secum ad conuiuium venire rogauit. Qui Christi confortatus exemplo, secularium non respiciens conuiuium, ut prædicationis iumeret occasionem, venit cum rege ad mensam eius, totaque die illa & nocte inter epulas lætitiæ, verbi Dei dapes salutiferas conuiuijs suis ministravit. Cuius constantia morum & instantia prædicationis præfatus rex delectatus, cepit eum ex animo amare & honore prosequi, instantum, ut eapla die aliquid de censu suo ad luminaria domus Dei condonaret, ratum æstimans, ut sicut ipse inuisibili prædicationis lumine ab eo illuminatus esset, sic visibili luce per eum domus Domini illustraretur: & quod intus ei fulgebat in fide, hoc foris fulgeret in ecclesia, memor præcepti Dominici, quo dicitur: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in celis est. itemque in Psalmo: In lumine tuo videbimus lumen: id est, in lumine fidei, quod fulget in mente, lumen foris scintillat, quod splendet in opere.

Exinde autem famulus Dei, quia ab hominibus honorabatur, homines fugere meditabatur, ut honores temporales declinando, honores acciperet perpetuos: eremumque concupiuit, quatenus liberius soli Deo vacaret, & contemplatiuos carperet fructus, qui ad id usque temporis in actuosus haud segniter defudarat: sciens à Domino dictum de Maria, sedente secus pedes eius, & verbum vitæ attentius audiente: Optimum partem elegit sibi Maria, quæ non auferetur ab ea. Huiusque memor sententiæ, monasticam vitam petiit, quò secretius sola caelestia mente rimaretur, ecclesia regimen alteri tradens, quam ipse in Centula vico Christo fundauerat. Porro Gislemarus, vir illustris & Christianæ religionis deuotus amator, simul & Maurontus, nobilis quidam vir, & terrarum vel sylvarum ad regem pertinentium seruator, præbuerunt ei locum manendi in sylua Tristiacensi: qui & ipse Maurontus postea seculari habitu deposito, monachus factus est in eodem loco. Cumque viro Dei mansionem solitariam præparasset, Christo monasterium construere inchoauit. Vir igitur Dei habitationem illam cum vno solo commilitone ingressus est, paruo tantum tuguriunculo, vilissimo opere facto, contentus, ut habitatio vitæ contineret, superfluum æstimans, seculi contemptorem aliquid seculi deliciarum habere & videre. At inibi tanta se mortificatione carnis castigauit, tanta ieiuniorum & vigiliarum assiduitate maceravit, ut vix ossa arenia dissipatis iuncturis sibi adhererent, & tremontia baculo regente vestigia difficile moueret. Iam mentè seculo maior, sola caelestia semper cogitabat, quantumq; mundo alienus, tantum Deo proximus erat, illum quotidie vincens in eremo, à quo Adam olim victus est in paradiso: super aspidem & basiliscum ambulans, caput quotidie antiqui conterens serpentis, temporalia contemnens, æterna sola suspirans, scalam somniantis Iacob omni hora ascendens, atque per angustam viam, quæ ducit ad vitam, incessans, iter suum assiduè muniuit orationibus. Nec clausa tamen eremi angustia, lucis columna latere potuit: quin potius sui fulgoris radijs longè lateque magis innotuit. Quapropter vndique ad hominem Dei diuersis fatigati infirmitatibus confluerunt, quos sanctarum medicinarum orationum sanauit, omnesque ad se quocunque morbo afflictos venientes, vel tristitiæ cuiuslibet rancore angustatos, sanos & hilares domum remeare fecit: nec in domo salutis diu morbus manere valuit, sed quanto propius accessit, tanto velocius recessit. Mihi verò non singulas virtutum eius species nominatim enarrare propositum est, sed vitæ sanctitatem paucis perstringere verbis, nè eloquij mei tardi-

O o o o

tardi.

tarditate multiplex signorum, per eum gestorum, fama magis obscuratur, quam laudetur. Doctioribus ergo illa relinquenti, quo sine præsens hoc seculum sancta illa anima deseruerit, solum mihi dicere sufficiat.

Itaque præcius diei euocationis suæ, qua felicitatē diū desideraram accepturus erat, ut esset semper coniunctus Christo, quem semper amauerat: vocauit ad se Sigobardum commilitonem suum, dixitque ei: Scio, fili mi, scio, quod finis meus nō tardat, & regem meum, quem diū concupiui, citius videbo: & vinam tam propitium mihi seruo videam, quam desiderabilem sanctis suis. Sed tu, fili mi, præpara vasculum corpusculo meo, quo condatur, non superfluo studio, sed necessario usu: ut illic serueretur in illum diem, quo corruptela hæc vertatur in incorruptionem, & mortale hoc induatur immortalitate: & para te cū omni diligentia, dulcissime fili, ut vbi dies illa, quæ mihi modò appropinquat, tibi aduenerit, te paratum inueniat. Ego verò ingredior viam vniuersæ carnis tantum mihi misericors iit Saluator mundi, & me modò defendat ab hoste, qui me olim redemit ab hoste: & quem præsentis vitæ habui consolatorem, æternæ vitæ mihi inueniam largitorem. Hæc discipulus à patre audiens, lachrymis perfusus, tamen præcepta secutus, lignum inueniens fudit, cauauit, & corpori patris coaptauit, pijsque fletibus rigauit quod fecit, penè prius lachrymis implens amaris, quam paternis membris: aptatumque, ut potuit, sarcophagum in loco præfinito à patre composuit. Interim dum cum tristitia patri filius pararet obsequium, validior patrem coquebat infirmitas, & in frigido corpusculo vix habitus remanet extremus: nec tamen ab orationis cessauit officio, vel diuinæ laudis obsequio: & dum salutifero corporis & sanguinis Christi viatico suum iter munivit, inter gratiarum actiones & verba orationis, 6. Calend. Maij spiritum emisit: positusque est in sepulcro à discipulo in loco, vbi ipse præceperat. Sed mirum dictu: inter exequias paternas subito discipulus sopore oppressus, vidit in visu, quasi raptus esset in aulam splendidissimam, omnique decore pulcherrimam, immo solis luce clariorem: in qua beatum Richarium præclaro & hilari vultu vidit habitantem, sibi loquentem: Ecce frater Sigobarde, qualem mansionem præparauit mihi Deus: pro vili, quam habui in terra, pulcherrimam in celo: pro contemptibili, gloriosam: pro obscura, lucidissimam: & pro fumotâ, omni suauitate renidentem. Euigilans autem Sigobardus, lætior opus exequiarum perfecit, Deo prouidente, ut filius consolaretur, & patris ei gloria ostenderetur. Conditus est ergo, ut prædixi, miles Christi, vbi suo regi maximè militauerat. Sed non multo post fratres à Centula monasterio cum suo Abbate Oeialdo, viro religioso & sancti successore, venerunt, & corpus S. Richarij tulerunt, posueruntque in loco, in quo etiamnum cum magna meritorum gloria requiescit. Ibi enim, præstante Deo, per serui sui reliquias noua sepius audiuntur miracula edi, ut fides precantium patefiat, merita sancti viri ostendantur, & in seruo suo Christi laus celebretur, sicut dictum est, Laudate Dominum in sanctis eius.

Quidam contractus, corpore debilis, sed fide robustus, frequentabat orando sancti Dei sepulcrum. Qui oprata sanitate subito recepta, dedit gloriam Deo, quod infirmus venisset, & sanus recederet. In cuius miraculi memoriam usque hodiè sustentacula infirmitatis illius pendunt in ecclesia S. Richarij. Sed & multoties demoniaci, ad corpus sancti Dei suorum obsequio deducti, diuina concedente clementia, à vexatione maligni spiritus liberantur.

Quodam tempore vinculis & catenis constricti quidam per publicam ducebantur plateam, quæ est iuxta B. Richarij ecclesiam. Qui cum eminens ad viri Dei propinquarent templum, voce magna clamare ceperunt: Sancte Richari, salua nos. & statim ruptis vinculis, absoluti sunt.

Item clades magna, quam venenosam lacertam vocant, longè lateque morte amara habitantes terræ interfecit, & vix, ab ea tactus, viuis euasit. Percussusque est ea peste quidam è fratribus S. Richarij: qui licet mortem timeret propter cladem, vitam tamen non desperauit propter patronum. Ergo quasi ad certa suffragia comitantibus fratribus, cucurrit ad sepulcrum viri Dei: ibique communiter oratione facta, & ipse liberatus est à morte, & omnes defensi sunt à plaga, nec aliquis ex illis fratribus mortifera cladis eius vastatione percussus est. Nec solum illi liberati sunt, sed & si quis alongè veniens, plaga tactus pestifera, ad S. Richarij cum fide fugiat solatium, etiam cum clade, mortis euadit periculum. Vnde intelligi datur, quantam habeat apud Deum potestatem pro nostris intercedendi peccatis, si cum fide clamemus ad illum, qui tanta est virtute præditus depellendi morbos ab illis, qui cum fide veniunt ad eum. Nam pater ex-

miraculis, qualis sit ex meritis, & antea cuncta vita fulgebat in opere subsequenti: ita ut non sit opus dubitare de sanctitate, dum tantus est in virtute. Intelligite hinc, fratres charissimi, qui pauper voluit esse pro Christo, quales modò habeat diuitias cum Christo: & qui appetijt esse contemptibilis inter homines, quam gloriosus regnet inter angelos, honorem, quem fugit in terris, nunc possidens felicissimè in calis. Quapropter dignum est, ut ab omnibus honorificetur, qui omnium Dominum semper amauit: propensius tamen à nobis, qui eius corpori quotidie assistimus: quatenus quos filios genuit in doctrinis, dignos possideat hæredes in meritis. Nec illi tantum prodest nostra laudatio, quantum nobis eius imitatio. Magis illi placet imitator deuotus, quam laudator ociosus. Vnde fratres charissimi, & sanctissimi patres, & filij iucundissimi, totiusq; sanctæ congregationis populus, qui ad tanti patroni festa cōuenistis, dignos vos facite, ut Deus omnipotens per eius intercessionem, vestras exaudiat orationes. Ornate vosmetipsos spiritali pulchritudine, supereminens charitatis gloria, victrici fidei fortitudine, & spe suauissima de Christi bonitate, sequentes semper sanctorum patrum vestigia, ut per eorum gradientes exempla, illorum societate digni efficiamini: & secundum Apostolum, abnegantes impietatem & secularia desideria, sobrie & iuste & pie viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi: qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum: Cui est gloria in secula seculorum, Amen.

MARTYRIUM S. MARTYRIS ANTHIMI EPISCOPI NICOMEDIAE, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE, qui quidem eum scribit 3. Septembris capite plexum: sed nos Latina hic sequimur Martyrologia.

Vis nescit, quam pulchrè quidē sita sit Nicomedia, & quantā sit eius magnitudo, quantusque sit eius splendor, & quantā pulchritudo, & quod ea sit arx omnium ciuitatum & Nicomediae? Sed quauis ea sic se habeat, & ad tantam processerit elegantiam, suo tamen germine magis gloriatur, quam his omnibus. Ex ea enim, tanquam generosus ramus, editus est Anthimus, floruitque & pulchros fructus produxit. Nam modò quidem excesserat ex infantia, & in eo bonorum morum florebat omnis gratia. Et iam euaserat adolescens, & erat intelligentiæ multis numeris absolutus. Postquam autem in virorum numerum est relatus, & eos fructus percepit, qui sunt inter viros, & ventri imperauit, iraque & carni est moderatus, & mundanū hunc fastum abhorruit: toto tempore vacabat orationi, & diuinarum rerum meditationi: Matrem autem virtutum charitatem studiosè exercuit. Se autem in hoc præclare gessit, quod semper esset grauitate præditus, & cogitabundus, & sollicitus. Tanta autem ornatus erat humilitate, ut satis esset, si vel solum videretur, ad compungendas animas eorum, qui erant studiosi virtutis, & ad augendam virtutem.

Quoniam ergo qui sic vitam agebat, & vel maximè vocalem præconem propriam habebat virtutem, nec celari, nec latere poterat, euehitur ad excelsum sedem sacerdotij, & in Presbyterorum cathedra laudat Dominum: cum tamen non repere ad id peruenisset, neque suæ vitæ procemium fecisset sacerdotium: sed cum se prius rectè gessisset in multis alijs gradibus, & eis cōuenientem exercuisset virtutē, & hæc omnia tulissent testimonium, quod dignus esset superioribus, sic ascendit ad magnam dignitatem sacerdotij, non honore persequens, nec arripiens: sed ab illo potius apprehensus, etiam si ipse se procū remonebat propter summam humilitatem. Deinde excedit quidem ex hominibus, qui Nicomedia tunc erat Episcopus. Erat autem pastore vidua ecclesia, & se esse desertam desolebat miserabiliter, & deplorabat calamitatem. Nicomediensium itaque præpositi, & maximè, qui erant alumni ecclesiæ, se esse desertos agerrimè ferentes, omnes inter se communi suffragio decernunt, Anthimo mandandum esse episcopatum. Cum ergo venissent ad ecclesiam, Deum vocabant testem suæ electionis: & vehementer rogabant, ut eis reuelaretur, an esset Deo accepta eorum sententia, & an haberent supernum suffragium eis suffragans & adstipulans. Ecce autem circum-

Sanctissimi
tandi.

Tit. 2.

27. Aprilis.
secundum
Lætitia Mar
tyrologia.
for. Bithy
nia.

S. Anthimi
patria,
ut se gesse
rit puer.

Adolescens,
Vir.

Iniciatur
sacerdotio
Anthimus.

Creatur Ni-
comedie
antistes.
1. Tim. 3.

fulsit lux magna & admirabilis: & vox quædam Anthimo tulit testimonium, & eorum confirmavit electionem, & hortata est, ut ad effectum deducerent. Atque sic præfatur clauo regendo ecclesiæ, & sedes virum dignum suscipit, & suum ornamentum accipit ecclesiæ: & deponit tristitiam, ut quæ adeo (ut cum Paulo dicam) irreprehensibilem, & adeo sapientem & magnum sit assecuta præfectum.

Grauiſſima
Christiano-
rum perse-
cutio.

Ille autem, quomodo boni gubernatores, hoc solum spectabat, & ad id se parabat, ut sedaret graues fluctus impietatis: & ut animas eorum, qui simul eum conuigabant, ad portum Dei duceret. Hoc nouit Indes & Domna. Indes ille vir admirabilis & laude dignus, qui relicto Imperatore, & Imperatoris rebus omnibus, cum Domna accessit ad pietatem, & communem Regem ambo sunt assecuti. Neque Glycerius & Theophilus fuerunt expertes studij huius viri pietatis, qui hoc sufficiens præbuit testimonium, nempe mortem pro Christo. Neque alia multitudo viginti millium, qui fuerunt per ignem consummati. Mardonius quoque, & Mygdonius, & Petrus, & fortissimus Zeno, qui ipsi quoque ostenderunt parem in Christum amorem, quoniam nec a pari quidem sustinuerunt abesse martyrio. Tantum quidem in pietate incrementum tunc multi acceperunt ab Anthimo admirabili. Repente autem excitatur tempestas vehementissima, & seuiſſima procella irruens in Christianos, omnes perculit. Nam imperium quidem obtinebat Maximianus: exorta est autem grauiſſima persecutio, & peruasit in omnem terram: & ex Christianis alij quidem quærebantur, alij vero interficiebantur. Atque florem quidem pietatis, Anthimum, virtus tunc facit manifestum: & indicatur quoque illis, qui quærebant Christianos, is qui tunc quidem erat magnus inter sacerdotes, paulo post autem etiam inter martyres.

Anthimus
ipse se pro-
dit hospiti-
bus.

Nam ille quidem versabatur in quodam pago, seminans verbum veritatis, & talentum fidei multiplicans. Mittit autem Maximianus circa viginti equites, ut eum comprehenderent, & ad eum adducerent. Illi autem cum Semanam venissent, (est enim hoc nomen pago) offendunt Anthimum: & non conijcientes hunc illum esse, quem quærebant, ipsum Anthimum rogabant de Anthimo, & quisnam is esset, & vbi nam in pago degret. Ille vero cum eos quidem interim hospitio accepisset, & eis panem & fabas in cœna apposuisset, & pro viribus conuiuium exhibuisset, deinde se esse Anthimum renunciat. Quod quidem cum illi audiuisent, propemodum obstupuerunt, & nec ad illius quidem canos poterant omnino intueri, reputantes quidem mensam, & cœnam, & hospitium: rursus autem cogitantes, quam de causa, & propter quid ducturi essent eum ad Maximianum, ad extrema scilicet mala, & certum supplicium. Quod quidem & eorum animis maiorem afferebat dolorem, & efficiebat, ut apud Anthimum erubescerent. Hac de causa cum os illius veridicum haberet eius indicem, & ex eius lingua intelligerent eum esse Anthimum, eum lubenter dimittebant, & ut recederet incedebant: sciebant enim nihil boni ei esse successurum ex suo adueptu ad Maximianum. Nobis autem ad nostram, aiebat, sufficit defensionem, Anthimum quidem multum quæsiuisse per vniuersam Nicomediam, non potuisse tamen eum inuenire. Sed qui Dei precepta semper meditabatur Anthimus, eos omnino adhortans & docens, ut veritatem lo-

Utrò pro-
ficiatur ad
tyrannum.

quantur in corde suo, & nec illos propter ipsum vel solis labris mentiri sustinens, & alioqui propter Christum mortem sitiens, vna cum eis illinc est profectus, & iter inijt. Cum eos autem multum esset exhortatus ad pietatem, & de futuris cum eis disseruisset, & si quid eis durum & asperum ex pietate inerat, id leuigasset & complanasset, & eis animæ agrum mundum, & ad pietatis semen suscipiendum aptum reddidisset, diuinas prius effudit preces: deinde cum flumiſſum offendisset in itinere, eos baptizat, & iter rursus coeptum persequitur, donec venit in ciuitatem, & ad tribunal Tyranni ingreditur, ponere quidem manus vincit. Sic enim propter pietatem oportebat, tanquam maleficum, sisti ante Imperatorem: Mentem autem ad cælos extendebat, vnde ad se sperabat vtrumque auxilium.

Sistitur eo-
ram Maxi-
miano.

Volens ergo Imperator vel ipso solo aspectu Anthimo ostendere, quam esset graue & acerbum aditurus periculum, ut eum statim in principio inueniret molliorem, instrumenta publica ad torquendum comparata, ei prius producit in conspectum: & cum eum intro vocasset: Tu es, inquit, qui post Christum, qui dicitur, erras, Anthimus: facilemque & simplicem turbam in eundem adducis errorem, & deos nostros innumera- bilibus contumelijs afficis? Ille autem ex æquo ridens & tormenta proposita, & ea quæ dixerat Tyrannus: Ne ad hæc quidem, inquit, tibi responderem, certo scias o Imperator, nisi mihi sacer & diuinus Doctor Paulus persuaderet, docens nos esse paratos cuilibet petenti reddere rationem. Pollicitus est enim nobis Deus os sapientiam, cui non

1. Pet. 3.
Luc. 21.

non poterunt resistere omnes nostri aduersarij. Nam ego quidem prius tui in simula- cra erroris, & in eos, quos dicis deos, damnabam crassitudinem: nunc autem video maio- rem tuam & apertam ignorantiam, quod me quoque ipsum sperasti abrepturum, & me ab omni- um creatore abducenturum, qui te quoque ingratum figmentum sua honorauit imagine. Cur enim me vinculum ad tuum tribunal produxisti, & tormentorum instrumenta meis oculis subiecisti? Num clarum est te id fecisse, ut me obstupescerem, & vel omnino persua- deres, vel vim afferres? Oportet hæc aliquibus alijs proponere, qui sunt nimis pusilli & abiecti animi, & quibus hæc præsens vita est voluptati, & qui maximum ducunt suppli- cium ea priuari. Nam me hoc est luto corpus continet quouis carcere grauius, quod mi- hi non sinat animam transire ad dilectum. Minus autem, supplicia & tormenta, quibus nam delicijs non sunt mihi iucundiora, quæ habent mortem euestigio consequentem, quæ cum me a carnis liberarint vinctulis, mittet ad ea, quæ desidero?

Vide mira-
bile animi
fortitudinem

Hæc cum sacerdotio magnus, & decertatione maior Anthimus disseruisset, dixit Im- perator: Sunt hæc quidem prolixæ nugæ: videbis autem. Cum vero apud se submurmura- sset, iubet eius ceruicem verberari lapidibus. Ille autem, tanquam iam suscipiens primi- tias certaminum propter Christum, & fundamentum accipiens coronarum, placide accepit præsentis plagas, & cupiebat accipere grauiores, desiderans consequi præmia præclariora. Et partim quidem irridens, & Tyrannum veluti ludificans, partim autem flamma insaniam animi eius accendens, & ad maiora & grauiora iritans supplicia: Dij, aiebat, qui cælum & terram non fecerunt, pereant. Quod quidem cum Maximiani cor- medium penetrasset, ferreis candentibus fibulis talos transfixit martyris. Illi autem tor- mentum erat magnæ voluptati, ut qui ea assequeretur, quæ desiderabat propter Chri- stum, & Maximiano propemodum agebat gratias propter supplicia: adeo desiderabat Anthimus Christo gratificari. Maximianus ergo, qui libere in tormentis suam exerce- bat potestatem, & martyris generosum animum contendebat superare acerbitate sup- pliciorum, iubet testis solum consterni: Deinde ei nudum athletam impositum, virgis cædi vehementius: ut duplex dolor ad eius permaneret animum, nempe & supernæ ex- virgarum verberibus, & infernæ ex testarum duritie. Ille autem ne tunc quidem desperans victoriam, cantabat hæc verba: Ago tibi gratias, Domine & Rex seculorum, quod me cinxisti virtute ex alto, & inimicos meos dedisti mihi dorsum: & eos, qui me oderant, exterminasti: & omnes, qui aduersus me insurgabant, subter me supplantasti.

Cervix eius
runditur la-
pidibus.

Jerem. 10.

Delectatur
supplicijs
horrendis.

Carditur
virgis, & ce-
dis crucia-
tur.

Sed Maximianus rursus processit ad alia, & aenea candētia tibialia iubet alligari mar- tyri. Quod quidem cum factum esset, sicut iusserat, & bearis illis pedibus, quod est vehe- mentissimum, & ad doloris rationem maxime intolerandum, ignita tibialia fuissent applicata, diuina quædam gratia ad generosum illum virum desuper aduolat: & illinc audit vocem eum magis roborantem, & spondentem victoriam, & præmia promitten- tem, & mox manum præbentem, quæ imponat coronam. Vox autem eius animum con- uertit ad tranquillitatem, & eius vultum reddidit alacriorem. Porro autem iucundus quoque quidam subrisus insidet eius labris, significans internam cordis tranquillitatem. Hæc ergo videns Maximianus, stupebat quidem, ut erat consentaneum: (quid ni enim superet?) rei tamen detrahebat, & eam vocabat præstigas, & incantationem, & roga- bat causam. Iustus autem, Sunt, inquit, mihi præsentia, O Imperator, bona procemia & certa promissio futurorum. Breui enim conuincam te frustra esse inflatum, & deos, quos nominas, ostendam esse humanis viribus longè imbecilliores, adeo ut te sit subitura pœ- nitentia, quod mei feceris periculum: & quod non a nobis citius recesseris, non leue sis damnum iudicaturus.

Ignita tibi-
alia et adhi-
bentur.

Diuinitus
confirmatur.

His vehementer commotus Maximianus, iubet martyrem rotæ alligatum, continen- ter quidem in rota versari, ignis autem lampadibus eius carnes consumi & eliquari. Atque Maximiano quidem ad effectum statim deductus fuit iussus: & lampades in ma- nu habentes lictores, accesserunt ad martyrem, qui erat extensus in rota, ignem spiran- tes, ignem videntes, ignem ferentes: animis in eum flammam spirantes feruētius, quam ignis, quem habebant in manibus, ac propemodum arbitantes, se athletam facturos esse totum flammeum. Postquam autem iam venerunt prope rotam, (O admirabilem tuam, O Christe, in eum virtutem) illa quidem continuo destitit moueri: illi vero ca- dunt in terram, & fluunt lampades e manibus, quæ nullam earum curam gerunt: & iam dimissæ sunt vacuæ, veluti quodam sopore eas torpesciente. Propter hæc ira percitus Imperator, tortores insectabatur maledictis, & criminabatur quod iussa exequi negli- gerent, & præsentium rerum curam omnem abijcerent. Et, Quomodo, dicebat, cō ve-

Alligatus
rotæ, igni
aduritur

Carnifices
prostrantur.

nistis audacia, ut vos tanta inuaserit socordia, & istum nostro imperio pretuleritis, adeo ut nostra quidem iussa reliqueritis imperfecta, humi autem accubueritis, ut & vobis ipsis gratificemini, & labore defessos recreetis. Vider, quemadmodum ne seipsos quidem possint restituere, neque manibus uti ad id, quod est opus: sed ignorabat stolidus, diuinam virtutem, non autem socordiam, vires eorum extinxisse. Illi autem: Non ita res se habent, O Imperator, responderunt, neque tardisumus in tuis iussis exequendis: ab sit, ut tantum insaniamus: neque cessimus socordia, neque manus nostrae magno defesse sunt labore: sed terribilis quaedam visio nos sic affecit, quae nos humi deiecit, & manus nostras dissoluit: & iam sumus membris dissoluti, & effecti omnino imbecilli. Tres enim viri, ad specum quidem candidi, & candidis induti vestibus, specie autem terribiles, nobis apparentes, toruere in nos & ferociter adspexerunt: & ignis, qui erat in manibus, ex lampadibus statim in nos spirauit. Deinde cum iussissent abscedere Anthimus, (cum autem vocabant Dei famulum) nos deieciunt: & sic statim, ut vides, afficiunt. Atque ij quidem hae inter se diserebant.

Martyr feruenter agit gratias Deo
Interim autem dum rota quiescebat ab ambitu, & nihil omnino mouebatur, martyr Deo feruentiorem offerebat gratiarum actionem, & illinc ampliorem consequebatur benignitatem. Maximianus itaque volens ostendere, ex licetorum simplicitate, non autem ex martyrica ad Deum fiducia, hanc rem esse profectam, eum deposuit e rota, & ei ense mortem minatur, nisi sacrificaret. Ille autem ex minis sumpsit argumentum maioris gratiarum actionis: & toto corde Deum rogauit, ut perueniret ad chorum viginti millium martyrum, ut etiam liceret ei dicere: Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus. Imperator vero postquam vidit finem ei maxime esse in votis: Scio, inquit, quam vos Christiani sitis gloriae cupidi, & honoris appetentes, & quod proiecta vestra audacia quaecunque nomen assequi cupientes, extremum omnium malorum, mortem violentam eligitis. Sed hac quidem de causa minime lataberis. Nam cum ego te prius multis affecero supplicijs, luce praesenti sic priuabo, ut qui sis indignus tanta rei voluptate. Martyr autem: Non alia, inquit, ratione efficies, ut praemia consequar praecleariora.

Esa. 8.

Quid postea consequitur? Ferreis catenis vincitur, & ad maleficorum carcerem deducitur. Sed ea, quae consueuerat, eius lingua ad Deum canebat: & catenas simul dissoluit & vincula, ne eos quidem, qui ipsum ducebant, licetores dimittens expertes miraculi. Nam ij quoque proni humi iacebant, obstupefacti admirabili spectaculo. Quaedam enim diuina gratia desuper martyrem circumuolans, & in eum lucem immisit clarissimam, & eos, qui ipsum acceperant, licetores, cum ferreis, quibus erat circumdatus, vinculis, humi repente deiecit, cum ne continere quidem sustinissent. Cum vero martyr eos fecisset surgere, iubet ut coeptum iter peragant. Cum autem peruenissent in carcerem, ingreditur ille laetus, tanquam ad conuiuium: & cum eis, qui illic erant, fidei panem proposuisset, & eos benigne & comiter esset amplexus, & eis propinasset pietate ac veram religionem, eos Christo totos coniungit & conciliat, & eius adoptiuos filios efficit per baptismum. Maximianus autem cum hoc accepisset ab ijs, qui erant ei subiecti, & timuisset, ne multorum aliorum faceret iacturam, iubet rursus ad se adduci martyrem, & rursus adhortatur, ut dijs illius sacrificet. Quo tempore huius quoque rei praemium ei pollicetur sacerdotium.

Catenis vincitur ducitur in carcerem.

Carcere de reos baptizat.

Magna dicendi libertas.

Ille autem libere: At ego, inquit, ante tua verba sum sacerdos, & sacerdos primi, & magni & praecleari Pastoris & Pontificis Christi, qui non solum meae carnis est participes, & ad me usque propter me descendit: idque cum sit Deus expers materiae, & qui non potest comprehendi: sed etiam sacrificauit seipsum pro omnibus: & in crucem actus, mortem suscepit: & die tertio resurrexit: & in caelum rursus ascendit, me quoque simul enehens, qui illinc cecideram propter inobedientiam. Huius sum ego sacerdos, & ei me ipsum statui offerre hostiam. Res autem vestrae, & vestrorum, ut dicitis, deorum, dignae sunt nocte & angulis, & quae luceantur potius propter interitum & calamitatem, quam appetantur maledictis.

Punitur capite.

His ira percitus Imperator, iubet generosum Anthimum duci ad mortem. Ducitur ergo athleta, spe futurorum habens vigentem laetitiam. Et cum peruenisset ad locum, in quo erat per mortem peruenturus ad vitam, ad precandum tempore petito & accepto, cum postremo esset precatus, & Deum allocutus, ei beatus illud caput amputatur tertio mensis Septembris. Vespere autem accedentes quidam fideles, cum preciosum corpus illius sustulissent, sanctaeque & honorifice composuissent, in ipso loco, in quo fuit consummatus, pulchre deponunt, laudantes patrem, & filium, & spiritum sanctum, vnam

vnam diuinitatem & regnum: Cui omnis gloria, honor & adoratio, in secula seculorum, Amen.

DE S. VITALI MARTYRE reperiet Lector quaedam scitu digna Tomo 3. die 19. Iunii in Epistola, quam S. Ambrosius scripsit fratribus per omnem Italiam: ex qua etiam Petrus Damianus quaedam ad verbum descripsit in Sermonem, qui iam sequitur.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO PARTIM HISTORICVS DE SS. VITALE ET Valeria eius coniuge.

Imensas Deo laudes & gratias referamus, dilectissimi fratres, quia dum per totum orbem Paschalis festiuitas rutilat, nostrae patriae fines etiam beati Vitalis triumphalis dies illustrat. Hodie namque miles Christi gloriosus, pro fide Imperatoris sui in aeternum victurus occubuit: hodie deuicto humani generis inimico, cum triumpho gloriae regna sidera penetravit: hodie peracto stadii sui cursu, de ergastulo carnis victor exiit: hodie alternantibus hinc inde hymnidicis Angelorum choris, palatium Regis aeterni purpuratus intravit. Vbi cum ignitis beatorum spirituum coetibus inenarrabiliter emicat, cum trabeatis lenatoribus curiae caelestis exultat, cum Patriarchis in aureo sublimiter folio inthronizatur, cum laureatis martyribus mirabiliter coronatur: Cum his omnibus stola indutus gloriae, ineffabili exultatione tripudiat, & in conspectu aeterni Regis melodum Alleluia iucundissima suauitate decantat. O quam beatè moritur, qui moriendo oritur: quam feliciter temporalem vitam finit, qui viuere perpetualiter incipit. Hinc est, quod sancta Ecclesia dies migrationis sanctorum, natales vocare consuevit, quia protinus in caelo nascuntur, cum in terra visibiliter moriuntur: & tunc verè incipiunt viuere, cum mortalè videntur vitam finire.

28. Aprilis. Paschalis festiuitas toto orbe celebris.

Sanctorum mors, vitae initium.

Perpendite, fratres mei, hic inuidissimus miles Christi quam sorte, quam robustum pectus habuerit, qui de sui periculo omnimodò securus, de alieno sollicitus, vno verbi telo, & inimicum percussit, & claudicantem iam inflicto vulnere socium, ad agendum fortiter excitauit. Docta manus ad praedium, vibrauit hastam: socium, ut surgeret, tetigit, & vincenti iam aduersario letale vulnus infixit. Ut enim in veracissima gestorum illius narratur historia, cum post nimia tormenta Vrscinus capitalem sententiam voluisset euadere, exclamauit beatus Vitalis, dicens: Noli, noli, Vrscine medice, qui alios curare consueuisti, teipsum aeternae mortis iaculo vulnerare. Sanctorum quippe virorum est consuetudo, fratres mei, ut in tribulationum bello depræhensi, dum illinc aduersarios insequentes, hinc suos fugientes adspiciunt, illis opponant scutum patientiae, istis intorqueant iacula doctrinae: atque ad utrumque pugnandi modum mira virtutis arte se erigunt, quatenus & infirmi intus fortiter se erigant, & foris viriliter aduersa contemnant: hos docentes corrigant, illos tolerantis premant. Insurgentes namque hostes patiundo despiciunt, infirmantes vero ciues compatiendo ad salutem reducunt. Illis resistunt, ne & alios subtrahant: istis metuunt, ne metuendo mortem, vitam funditus perdant. Illinc iaculis aduersantia pectora feriunt, hinc scuto opposito debiles tuerentur. Atque ita utrobique velocitate circumspectionis inuigilant, quatenus & ante se audaces confodiant, & post se trepidos a vulnere defendant. Sed quisquis vult in campo certaminis fortiter agere, curet necesse est in pace domestica se custodire, in ocioque se frequenter exerceat, ne ignatus pugnandi, incaute ad bella prorumpat: ne si rudis & imperitus cum doctiore congredditur, dum arma armis praeter solitum conferere nititur, antequam insigne aliquid faciat, improuiso vulnere prostratur, & victus intereat, vnde victor esse totis visibus anhelabat.

Veracissima S. Vitalis historia: quae est Tomo 3. die 18. Iunii

Ad cernamini ut animus praeparandus.

Neque etenim credendum est, quod beatus Vitalis religiosè viuere, & in primis Deo seruire tunc coeperit, cum ad agonem martyrij, persecutoris illum crudelitas prouocauit. Vir namque sanctus tunc etiam summis viribus fultus erat, cum sine ulla persecutio nis molestia, in pacis suae tranquillitate quieuerat. Qui sibi tantummodò notus &

Deo, nisi cogeretur in campū certaminis progredi, à nobis nullatenus potuisset agnosci. Virtus quippe se etiam tempore quietis exercuit, sed prauorum ictibus tūsa, in aduersitatis pila fragrauit. Et qui quietus in semetipso quod erat continuit, commotus ad notitiam omnium odorē suae fortitudinis adspersit. Sicut enim vnguenta redolere latius nesciunt, nisi commota, & sicut aromata fragrantia suam non nisi cum incenduntur, expandunt: ita sancti viri omne, quod virtutibus redolent, in tribulationibus profundunt. Vnde recte in Euangelio dicitur: Si habueritis fidem, sicut granū sinapis, dicetis huic monti, Transi hinc, & transibit. Granum quippe sinapis nisi conteratur, nequaquam vis virtutis eius noscitur: nam non contritum, lene est: si verò conteritur, inardescit, & quicquid in se acerrimum latebat, ostendit. Sic nimirum, sic unusquisque vir sanctus, cum non pulsatur, despicabilis ac lenis adspicitur: si qua verò illum tritura persecutionis opprimat, mox omne, quod calidum sapit, ostendit, atque in feruorem virtutis vertitur, quicquid in illo antè despicabile infirmumque videbatur: quodque in se per tranquillitatis tempora libens operuit, exagritus tribulationibus, coactè aperit. Vnde benè per Prophetam dicitur: In die mandauit Dominus misericordiam suam, & nocte declarauit. Misericordia enim Domini in die mandatur, quia in tranquillo tempore virtus diuinitus concessa percipitur: in nocte verò declaratur, quia donum, quod in tranquillitate sumitur, tribulationibus manifestatur.

Si enim quæritur, cuius virtutis beatus Vitalis ante certamen fuerit, quo disciplinae vigore domum suam bonus paterfamilias rexit, quam religioso, quam sancto viuendi ordine filios instituerit, beata Valeria uxor eius cum duobus filiis requisita dicat, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Illa enim audita morte Vitalis beatissimi coniugis, non auidos peruasores suis possessionibus timuit, non potèrioris cuiuslibet patrociniū quaesivit, non more viduarum dispersas vbicunque res suas in tuto loco colligere studuit: sed castissimi coniugij fidem seruans, ad impendendum funeris obsequium de Mediolanensi vrbe vsque Rauennam mirabili feruore peruenit. Non illam deterruit tam longi difficultas itineris, non retinere potuit metus amittendae possessionis, non eam propinquorum siue conciniū amor in Mediolanensi vrbe deuinxit, non eam cōsularis immanissimus furor à Rauennae finibus exturbauit. Illuc quippe erectus eius spiritus medullitus intendebat, quò beatissimum virum, calcata iam morte, praecessisse cognouerat: ubi enim erat thesaurus eius, ibi erat & cor eius. Latabatur illi in habitatione iam degere, dolebat se adhuc in exilio remanere. Ad hoc illa toto mentis desiderio anhelabat in via, quo ille iam delectabiliter fruebatur in patria. Gaudebat ab hominibus uxor martyris appellari, sed multo inenarrabilius aestuabat eadem martyrij gloria coronari. Vnde non dubitandum est, quòd ipsum beatissimū virum suū quotidie spiritali deuotionis familiaritate deposceret, quatenus eius sacratissimis precibus ad martyrij palmā pertingere mereretur: ut nimirum quos immaculatos hic mutuae charitatis deuinxerat thalamus, non dispar in supernae beatitudinis gloria iungeret & triumphus. Et quia duo fuerant in carne vna vniti, fierent etiam in corona. Quapropter cum à Christianis, qui tunc erant Rauennae, esset prohibita, nè sanctum corpus auferret, & hac intentione deposita, ad propria remearet, incurrat in homines idololatrias Syluano sacrificantes: qui deponentes eam de sagramto, hortabantur, ut cum ipsis epularetur de his, quae erant Syluano immolata.

Sed quid tu, beata Valeria? Nunquid poteris vestigia viri tui relinquere, & erectum iam in caelestibus animum diabolicis suggestionibus inclinare? Nunquid poteris educata in fide catholica, quod in tranquillitate didicisti, carnificum terrore postponere, & positum supra firmam petram fidei fundamentum, quolibet trepidationis turbine violare? Agè agè beata Valeria, eia nobilis matrona, nunc viri tui documenta viriliter recolè, & quid tibi tanti doctoris magisterium praestiterit, declara. Ait enim: Christiana sum, & non licet mihi de sacrificijs Syluani vestri manducare. At illi hac audientes, sic eam exade mactauerunt, ut vix illam seminecem sui homines ad Mediolanensem urbem perducerent, sicque intra triduum beata Valeria migraret ad Dominum. O quam ineffabiliter diuinae dispensationis ordo disponitur, quam misericorditer humanae conditionis series variatur. Mulier virum de paradiso eiecit: vir mulierem ad paradisi patriam reuocauit. Illa, ut homo deciperetur, diabolo facta est instrumentum: iste, ut mulier coronaretur, imitabile praebuit virtutis exemplum. Antiqua mulier pomum vetitum comedendo, miserabilis ieiunij se fame mulctauit: noua verò mulier ab idolothytis abstinendo, aeternae satietatis conuiuui preparauit. Illa fructu arboris delectata, beata

beatæ amoenitatis ostium seris concupiscentiae sibi exeundo damnauit: ista esum carniū aspernata, sempiternae viriditatis pascua clauibus sibi continentiae patefecit. Ecce liquidò patet, quam conspicua morum honestate vir sanctus in tranquillitate claruerit, qui & beatissimam coniugem ad tantæ perfectionis culmen eduxit. Si enim ab illo studere auaritiæ didicisset, nequaquam sua omnia pro sola sepultura venerandi cadaueris contempnisset. Si luxuriosis cum eo fuisset vsa conuiujs, nimirum itinere fatigata, procliuus acquiesceret refici, quam verberibus vsque ad mortis confinium lanari. Et ut breuiter cuncta concludam, nisi pacis tempore per omnia didicisset viuere Christo, in persecutionis articulo nequaquam potuisset mori pro Christo. Sed quoniam interrogata Valeria, cuius virtutis excellentissimus vir eius ante certamen exiit, assertionis suae testimonium breuiter reddidit, iam accedant & alij testes. Ut proberur, quam honestè vixere parentes, ad testimonium vocentur haeredes: verisimile quippe est, ut quicquid virtutis in sanctorum filijs cernitur, totum ab ipsis parentibus traditum fuisse credatur.

Igitur beatissimi Geruasius & Protasius, vtròque parente non dicam orbat, sed potius splendidissima eorum morte feliciter illustrati, sicut in sancta eorum refertur historia, nihil terrenum, nihilque carnale concupiscentes, sed vno se coenaculo concludentes, per decem annos lectioni & orationi vacauerunt. Considerate, fratres charissimi, inestimabilem paternae institutionis laudem. Perpendite mirabilem rigidae censurae traditionem. Notate relictum pupillis nouae conuersationis exemplum. Animaduertite euidentissimū paternae seueritatis indicium. Soler inter fratres communis substantia, diuisionis fieri & discordiae causa: inter istos autem diuidenda quidem haereditas aderat, duorum tamen corda vna charitas replebat. De populosa vrbe faciunt eremum, diuersorum habitandi vertunt in oratoriū. Solent etiam adolescentuli, amissis parentibus, per proprii arbitrij libertatem luxuriosè diffuere, & quasi iam sui iuris, libera voluptatum suarum licenter sibi frena laxare. Excedentes siquidem rectitudinis metam in eo quod licet, omne sibi existimant licere quod libet. Isti verò Euangelicae indolis pueri, non venturae adhuc vitae solliciti, terrenarū rerum optimè sibi prouident sumptū, non morte dissoluendae carnalis copula vllum pepigere coniugium, non equis frementibus delectantur: non deliciarum lasciujs resoluuntur, non preciosis vestibus adornari inaniter concupiscunt. Mundani strepitūs negocia fugiunt, terrenarū rerum diuitias aspernantur, transitoriae dignitatis culmina respuunt, carnalis illecebrae blandimenta contemnunt. Et non solum aliena non ambiunt, sed & sua omnia prodiga misericordiae largitate dispergunt. De tota mundi latitudine vnam sibi glebam angustissimi carceris eligunt, ubi collectis à vanitate mundi vndique sensibus, solam Creatoris sui speciem medullitus contemplantur. Ad illum iam claustra carnis excedentes, assidue meditationis studio spiritum dirigunt: ad illum amoris nimij facibus accensi, totis visceribus inardescunt. Erat quippe vtriusque mens in superno desiderio anxia, à concupiscentijs terrenis aliena: amor nanque verus, qui hanc repleuerat, in fletibus cruciabat. Sed dum in tali ardore cruciarentur, ipsis suis cruciatibus pascebantur, & tandiū in admirabili huius conuersationis feruore persistunt, donec gloriosa parentū secuti vestigia, pro fide Christi martyrio coronantur. Nimirum quorum imitati sunt exempla viuendo, & quibus in terra sunt carnaliter editi, eorū sunt collegio in caelesti beatitudine sociati: & quos carnalis propagatio iunxit, meritorum inaequalitas non diuisit. Et quo eos ordine mundū natura produxit, eo etiam ad caelestia diuina illos gratia sublimauit. Hi enim, qui genuerunt, praecedunt: qui verò geniti sunt, recto eos ordine subsequuntur.

O beata familia, quae Aegyptum deferens, tam strenuè rubrum mare petransiit, & facto agmine, ad repromissionis terram triumphando peruenit. O generosa progenies, quae nascendo quidem de terra traxit originem, sed viuificè moriendo, ad caelestem transire meruit dignitatem: quam nobilitas morum, ad nobilitatem transtulit angelorum. Quam ardua domus erat illa, quae tot clarissimos ciues ad supernam Hierusalem transmittere meruit? Quae enim ciuitas, quamlibet excelsa turritis moenibus, huius domunculae dignitatem excellere poterit, quae caeli digna vocabulo, copiosam martyrum turbam feliciter se habitatione continuit? Quos totus mundus tenere dignus non fuit, hos domus illa sublimis foribus clausit. Nam & Apostolus cum de sanctis martyribus loqueretur, protinus addidit, dicens: Quibus dignus non erat mundus.

Gaude igitur Rauenna vrbs clarissima, tantorum martyrum precioso sanguine purata: quae licet ex his quatuor solius beati Vitalis sacratissimum corpus corporaliter passi hi

De SS. Geruasio & Protasio.

Magnus mundi contemptus in vtroque.

Heb. ii.

Rauennae passi hi martyres.

Matth. 17.

Viri sancti in aduersis quales sunt declarant.

Psalm. 41.

S. Valeriae magna virtus.

Matth. 6.

S. Valeria caesa occumbit.

Gen. 2.
Marth. 19.

Gen. 2.

Martyres
quid confe-
rant locis,
in quibus
passi sunt.

Ephes. 2.
1. Pet. 2.

Sanctorum
patrocinia.

1. Cor. 7.

Gen. 47.

reueas, nequaquam tamen à reliquis tribus per occultæ virtutis mysterium vacas. Nam si beata Valeria cum viro suo, scriptura teste, fuit in carne vna, necessariò sequitur, ut vnius carnis vna sit sepultura. Et cum legamus, Quod Deus coniunxit, homo non separet: nos etiam gaudentes, dicamus: Quia quod Deus, qui est æterna vita, coniunxit, temporalis mors interueniens non diuinit. De filiis autem quid aliud dicendum est, nisi quia qui beatissimo genitori insolubilibus naturæ vinculis sunt connexi, nullatenus ab eo locali potuerunt interstitio separari? Legitur autem, quia Adam cum primum vxorem vidit, protinus dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Si ergo Eua, quia de viri latere est formata, os ex ossibus eius, & caro de carne eius dicitur: cur non & filij, qui de lumbis patris exierunt, eadem & ossa & carnem cum patre habere dicantur? Licet ergo seiuncti videantur per intervalla locorum, per occultum tamen mysticæ virtutis iuncti sunt sacramentum. Gaude igitur nobilis vrbs Rauenna, & totis in Domino visceribus delectare, quæ licet ardua sis muralis machinæ celsitudine, multo tamen excelsior es beatorum martyrum dignitate: lapideis quidem propugnaculis inexpugnabiliter cincta, sed valde inexpugnabilius fortium Christi militum protectione vallata: quæ quodammodò Romanis arcibus amicabiliter amula, sic per duos præcipuos martyres, Vitalem videlicet & Apollinarem, mater esse meruisti & domina circumpositarum quarumlibet urbium, sicut illa per duos summos Apostolos, Petrum scilicet & Paulum, totius orbis sibi vendicat principatum: & quasi caput reliquis ciuitatibus facta, ita coruscas duorum splendore sanctorum, velut humana facies geminorum luminibus oculorum.

Latare igitur & exulta, quia quæ demonum antea fueras delubrum, nunc per respectum diuinæ gratiæ celestium sanctorum facta es capitulum. Et quæ prius male fecunda, in filiis tuis innumeras stipulas germinabas inferno, iam per beatorum martyrum merita multos ciues parturis celo. Quæ præ confusione vitiorum antiqua fueras Babylonia, ipsa per nouitatem virtutum noua Hierusalem facta es, viuis nimirum lapidibus adornata: ut iam populo tuo non immerito per Paulum dicatur: Iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum & domestici Dei. & per Petrum: Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. Nec leue tibi datum est diuinæ dilectionis indicium in eo, quod beatus Vitalis etiam post felicem transitum suum in te voluit habere sepulcrum. Non est passus ex te suum corpus auferri, quia noluit te patrocinij sui protectione destitui. In qua re tibi utique magis, quam vxori beatissimæ, præstitit: qui dum tuæ utilitati consulit, sanctæ voluntati eius non acquieuit. Scriptum namque est, quia sancta Valeria, dum beati Vitalis veller corpus auferre, à Christianis prohibita est, & sæpe in visionibus ab ipso admonita, ne sanctum corpus à malo homine bene positum violaret.

Certè non possum dicere, fratres mei, quam iucundè, quam delectabiliter certamen huius pugnæ considero, quam audissimè totos interiorum luminum radios ad spectaculum sanctæ contentionis expando. Perpendo diuersam litigantium aciem: hunc videlicet ciuitatem, inde vnam adspicio mulierem: in medio verò positum corpus sancti Vitalis, materia est & causâ certaminis. Quæque pars suis allegationibus vititur, & causam suam diuersâ iuris ratione tuetur. Illa repetit ius antiquæ possessionis, ista opponit titulum diuinæ concessionis. Illa conqueritur sibi violenter ablatum, ista contrariò asserit ex diuina sibi benignitate donatum. Dicit illa, Rem proximi tui non concupiscas: respondet ista, Quod tuum est, ne repetas. Illa: Sed mihi est, inquit, dotalis matrimonij lege coniunctus: ista autem, Quia & mihi est precioso martyris sanguine foederatus: habuisti tu, dum licuit, coniugem tuam: liceat & mihi habere sine molestia martyrem meum. Tibi enim est carnalis copulæ glutino sociatus, in me est triumphalis martyris gloria coronatus. Audi Apostolum dicentem: Mulier alligata est legi, quandiu vir eius viuit: cum autem obierit vir eius, soluta est à lege viri. Si ergo tu soluta es à viri lege, quæ in carne adhuc viuis: quomodo illi, qui ad celestia regna iam transiit, innectere vinculum quæris? Sed ad dirimendum huiusmodi contentio- nis sanctæ litigium, accessit ipse beatus martyr in medium, & venerandæ vxoris querelæ imposuit modum: & qui eatenus fuerat materia contentionis, sequester & mediator factus est pacis.

Sed dum vobis, fratres charissimi, ista dicimus, illud etiam ad mentem reducit, quod Patriarcham Iacob fecisse scriptura sacra testatur. Legitur enim, quia cum appropinquare cerneret mortis diem, vocauit filium suum Ioseph, & dixit ad eum: Si inueni-

gra-

gratiam in conspectu tuo, pone manum sub femore tuo, & facies mihi misericordiam & veritatem, ut non sepelias me in Aegypto, sed dormiam cum patribus meis, & auferas me de hac terra, condasque in sepulcro Maiorum. Cui respondit Ioseph: Ego faciam, quod iussisti. Et ille: Iura ergo, inquit, mihi. Quo iurante, adorauit Israël Deum. Quid est hoc, fratres mei? Quid sibi vult à tanto viro tam anxia sepeliendi corporis sollicitudo? Si enim hoc ex humana consuetudine metiamur, profectò nihil dignum tanta prophetice mentis excellentia reperimus. Vbi quæ enim corpus humanum sepeliatur, non ideo vel minus perfecta, vel minus gloriosa eius resurrectio futura proculdubio creditur. Sed si mystici sacramenti profunditas in huius dubitatis caligine requiratur, perspicuum lumen intelligentiæ ipsi, qui inuenerit, orietur. Cadauera quippe mortuorum, peccata significant iniuste viuientium. Sicut enim post contractum corporum mortuorum lex præcepit homines purificari, ita etiam post perpetratorem delictorum iubemur per poenitentiam ablui. Hinc nimirum illa sententia dicta est: Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit lauatio eius? Baptizatur quippe à mortuo, qui mundatur fletibus à peccato: sed post baptismum mortuum tangit, qui culpam post lachrymas reperit. Sepultura verò mortuorum, remissionem significat peccatorum. Vnde per Prophetam dicitur: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Vbi ergo sepelienda erant cadauera Patriarcharum, nisi in ea terra, ubi ille erat crucifigendus, cuius sanguine facta est remissio peccatorum? Quæ ergo causa fuit, ut Patriarcha Iacob sepeliretur in Chananeorum terra: eadem fuit, ut beatus Vitalis sepulcrum sibi specialiter eligeret in vrbe Rauenna. Sicut enim ille per sepulturam sui corporis, remissionem peccatorum in illis mundi finibus, quia ibi Dominus erat crucifigendus, significauit esse futuram: ita iste hanc felicissimam urbem ad baptismi gratiam & ad fidem Christi cognouit diuinitus esse vocandam. Quapropter obsecro vos & ad moneo, dilectissimi fratres, tantam dignitatem, quam gratuito Dei munere suscepistis, assidua meditatione recolite, & dignas tantis beneficijs gratias non solum ore, vel corde, sed etiam dignis operibus referre curate. Caduca seculi huius blandimenta despici- te. Ad celestis patriæ gaudia medullitus anhelare. Carnis incentiua reprimite. Mandata Dei, quæ aure percipitis, operibus adimplere. Ab amore Dei nulla vos mundi prosperitas retrahat, nulla vos aduersitas frangat. Non corpus vestrum luxuria polluat, Non inuidiæ flamma consumat. Non vos elatio inflat. Non terrenarum rerum cupiditas grauet. Non vos ab amore proximi iracundia diuidat. Non prauorum vitij dilectio inordinata coniungat. Transacta mala dignæ poenitentia fletibus tergite: imminetia verò cauta prouisione vitate. Venturum terribilem iudicem ante mentis oculos ponite. Districti examinis sententiam trepidi formidate: quatenus qui nunc venturum credentes, humanitatis eius crucem baiulare satagitis, in maiestatis sue gloria postmodum venientem, securi & alacres videatis Iesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre & Spiritu sancto viuunt & regnat in secula seculorum, Amen.

MARTYRIUM S. THEODORÆ VIRGINIS, A S. AMBROSIO SCRIPTVM LIB. SECVNDO DE VIRGINIBVS:

quam hac die passam volunt Latina Martyrologia, & quidem Alexandria, cum

Ambrosius Antiochiæ habeat: sed aut mendum est in scriptura, aut

diuersa est hæc Theodora ab illa, quam supra V. Aprilis

ex Metaphrasæ annotauimus.

Antiochiæ nupèr virgo quædam fuit fugitans publici vi-
litis. Sed quo magis virorum euitabat adspæctum, eo am-
plius incendebat. Pulchritudo enim audita, nec visa, plus
desideratur, duobus stimulis cupiditatum, amoris & co-
gnitionis: dum & nihil occurrit, quod minus placeat, &
plus putatur esse quod placeat, quod non index oculus ex-
plorat, sed animus amator exoptat. Itaque sancta virgo, ne
diutius alerentur potiendæ spe cupiditatis, integritatem
pudoris professæ, sic restinxit improborum faces, ut non iam
amaretur, sed proderetur. Ecce persecutio. Puella fugere
nescia, certè pauida, ne incideret in insidiatores pudoris,
ani-

Iacob pa-
triarcha cur
sollicitus fu-
erit de se-
pultura sua.

Num. 19.

Ecclesi 34.

Psalm. 31.

28. Aprilis.

Professio
virginitatis
iam olim.

animum ad virtutem parauit tam religiosa, ut mortem non timeret: tam pudica, ut expectaret. Venit corona dies. Maxima omnium expectatio. Producitur puella, duplex professa certamen, & castitatis, & religionis. Sed ubi viderunt constantiam professionis, metum pudoris, paratam ad cruciatum, erubescerent ad aspectum: excogitare ceperunt, quemadmodum specie castitatis religionem tollerent, ut cum id abstulissent, quod erat amplius, etiam id eriperent, quod reliquerant. Aut sacrificare virginem, aut lupanari prostitui iubent. Quomodo deos suos colunt, qui sic vindicant? aut quemadmodum ipsi viuunt, qui ita iudicant? Hic puella, non quod de religione ambigeret, sed de pudore trepidaret, ipsa secum: Quid agimus? Hodie aut martyr, aut virgo. altera nobis inuideretur corona. Sed nec virginis nomen agnoscitur, ubi virginitatis author negatur. Nam quemadmodum virgo, si meretricem colas? quemadmodum virgo, si adulteros diligas? quemadmodum virgo, si amorem peras? Tolerabilius est enim, mentem virginem, quam carnem, habere. Vtrumque bonum, si liceat: si non liceat, saltem non homini casta, sed Deo simus. Et Rahab meretrix fuit: sed postquam Deo credidit, salutem inuenit. Et Iudith se, ut adultero placeret, ornavit: quæ tamen quia hoc religione, non amore, faciebat, nemo eam adulteram iudicauit. Bene successit exemplum. Nam si illa, quæ se commisit religioni, & pudorem seruauit, & patriam: fortassis & nos seruando religionem, seruabimus etiam castitatem. Quod si Iudith pudicitiam religioni præferre voluisset, perditam patriam, etiam pudicitiam perdidisset. Itaque talibus informata exemplis, simul animo tenens verba Domini, quibus ait: Quicumque perdidit animam suam propter me, inueniet eam: fleuit, tacuit, ne eam vel loquentem adulter audiret: nec pudoris elegit iniuriam, sed Christi recusauit. Existimare, vtrum adulterare potuerit corpus, quæ nec vocem adulterauit. Iamdudum verecundatur oratio mea, & quasi audire gestorum seriem criminolam atque explanare formidat.

Claudite aurem virginibus: ducitur puella Dei ad lupanar: sed aperite aurē virginibus Dei: Christi virgo prostitui potest, adulterari non potest. Vbiunque Dei virgo est, Dei templum est: nec lupanaria infamant castitatem, sed castitas etiam loci abolet infamiam. Ingens perulantium concursus ad fornicem. Disceite martyrum miracula sanctarum virginibus, dediscite locorum vocabula. Clauditur intus columba, strepunt accipitres foris: certant singuli, quis prædam primus inuadat. At illa manibus ad cælum leuatis, quasi ad domum venisset orationis, non ad libidinis diuersorium: Christe, inquit, qui domum istam virgini feros leones, potes etiam domare hominum feras mentes. Chaldaïs rorauit ignis, Iudæis se vnda suspendit, misericordia tua, non natura sua: Susanna ad supplicium genu fixit, & de adulterinis triumphauit: aruit dextera, quæ templi tui dona violabat. Nunc templum ipsum attrectatur tuum: ne patiaris incestum sacrilegij, qui non passus es furtum. Benedicatur & nunc nomen tuum, ut quæ ad adulterium veni, virgo discedam. Vix compleuerat precem, & ecce vir militis specie terribilis irruit. Quemadmodum cum virgo ut vidit, tremuit, cui populus tremens cessit? Sed non illa inmemor lectionis: Et Daniel, inquit, supplicium Susannæ spectaturus aduenerat, & quam populus damnauit, vnus absoluit. Potest & in hoc lupi habitu onis latere. Habet & Christus milites suos, qui etiam legiones habet. Aut fortasse percussor intrauit, ne vereare anima: talis solet martyres facere. O virgo, fides tua te saluam fecit. Cui miles: Ne, quæso, pueas soror. Frater huc veni, saluare animam, non perdere. Serua me, ut ipsa serueris. Quasi adulter ingressus, si vis, martyr egrediar. Vestimenta mutemus: conueniunt mihi tua, & mea tibi, sed vtraque Christo. Tua vestis me verè militem faciet, mea te virginem. Bene tu vestieris, ego melius exuar, ut me persecutor agnoscat. Sume habitum, qui abscondat foeminam: trade, qui consecret martyrem. Induere chlamydē, quæ occultet membra virginis, seruet pudorem. Sume pileum, quod regat crines, abscondat ora. Solent erubescere, qui lupanar intrauerint. Sanè cum egressa fueris, ne respicias retrò, memor vxoris Loth, quæ naturam suam, quia impudicos licet castis oculis respexit, amisit. Nec vereare, ne quid pereat sacrificio. Ego pro te hostiam Deo reddo, tu pro me militem Christo. Habes bonam militiam castitatis, quæ stipendijs militat sempiternis: lorica iustitiæ, quæ spiritali munimine corpus includat: scutum fidei, quo vulnus repellas: galeam salutis. Ibi enim est præsidium nostræ salutis, ubi Christus. Quoniam mulieris caput vir, virginis Christus.

Et inter hæc verba chlamydem exuit: suspectus tamen adhuc habitus & persecutoris & adulteri. Virgo ceruicem, chlamydem miles offerre. Quæ pompa illa, quæ gratia, cum in lupanari de martyrio certarent? Addantur personæ, miles & virgo, hoc est, diffi-

miles inter se natura, sed Dei miseratione consimiles, ut compleatur oraculum: Tunc lupi & agni pascuntur simul. Ecce agna & lupus non solum pascuntur simul, sed etiam immolantur. Quid plura? Mutato habitu, euolat puella de laqueo, iam non suis alis, ut potè quæ spiritalibus ferebatur: & (quod nulla vnquam viderunt secula) egreditur de lupanari virgo, sed Christi. At illi, qui videbant oculis & non videbant corde, ceu raptores ad agnam, lupi fremere ad prædam. Vnus, qui erat immodestior, introiit: sed ubi hausit oculis rei textum: Quid hoc, inquit, est? Puella ingressa est, vir videtur. Ecce non fabulosum illud, cerna pro virgine: sed quod verum est, miles ex virgine. At etiam audieram, & non credideram, quod aquam Christus in vinum conuertit. Iam mutare cepit & sexus. Recedamus hinc, dum adhuc qui fuimus, sumus. Nunquid & ipse mutatus sum, qui aliud cerno, quam credo? Ad lupanar veni, cerno, vadimonium: & tamen mutatus egrediar: pudicus exibo, qui adulter intraui. Indicio rei, quia debebatur tanto corona victori, damnatus est pro virgine, qui pro virgine comprehensus est. Ità de lupanari non solum virgo, sed etiam martyres exierunt. Fertur puella ad locum supplicij ecurrisse, certasse ambos de nece, cum ille diceret: Ego sum iussus occidi: te absoluit sententia, quando me tenuit. At illa clamare: Non ego te mortis vadem elegi, sed prædem pudoris optavi. Si pudor quæritur, manet nexus: si sanguis exposcitur, fideiussores non desidero: habeo vnde dissoluam. In me lata est ista sententia, quæ pro me lata est. Certè si pecuniæ te fideiussores dedissem, & absente me iudex tuum censum feneratori adiudicasset, eadem me sententia conuenires, meo patrimonio soluerem tuos nexus. Si recusarem, quis me indignam morte censeret? Quanto maior est capitis huius vsura? Moriar innocens, ne moriar nocens. Nihil hic medium est: hodie aut rea ero tui sanguinis, aut martyr mei. Si citò redij, quis me audet excludere? Si moram feci, quis audet absoluere? Plus legibus debeo, rea non solum fugæ meæ, sed etiam cædis alienæ. Sufficiunt membra morti, quæ non sufficiebant iniuriæ. Est in virgine vulneri locus, qui non erat contumeliæ. Ego opprobrium declinaui, non martyrium tibi cessi. Vestem, non professionem, mutavi. Quod si mihi præcipis mortem, non redemisti me, sed circumuenisti. Caue quæso contendas, caue contradicere audeas. Noli eripere beneficium, quod dedisti. Dum mihi hanc sententiam negas, illam restituis superiorem. Sententia enim, sententia posteriore mutatur. Si posterior me non tenet, tenet superior. Possumus vterque satisfacere sententiæ, si me prius patiaris occidi. In te non habent aliam, quam exerceant, poenam: in virgine obnoxius pudor est. Itaque gloriosior eris, si videaris de adultera martyrem fecisse, quam de martyre adulteram reddidisse.

Quid expectatis? Duo contenderunt, & ambo vicerunt: nec diuisa est corona, sed addita. Ità sancti martyres inuicem sibi beneficia conferentes, altera principum martyrio dedit, alter effectum. At etiam Philosophorum gymnasia Damonem & Pythiam Pythagoreos in cælum ferunt: quorum vnus cum esset morti adiudicatus, commendandorum suorum tempus poposcit. Tyrannus autem astutissimus, quod reperiri non posse existimaret, petiuit ut sponsorem daret, qui pro se feriretur, si ipse faceret moram. Quid de duobus præclarior, nescio. Vtrumque præclarum. Alter mortis vadem inuenit, alter se obtulit. Itaque dum reus moram supplicio faceret, fideiussores vultu sereno mortem non recusauit. Cum duceretur, amicus reuertitur: ceruicem substituit, colla subiecit. Tunc admiratus Tyrannus chariorem Philosophis amicitiam, quam vitam fuisse, petiuit, ut ipse ab his, quos damnauerat, in amicitiam reciperetur. Tanta virtutis est gratia, ut & tyrannum inclinet. Digna laude, sed minora nostris. Nam illic ambo viri: hic vna virgo, quæ primò etiam sexum vinceret. Illi amici, isti inco-

gniti. Illi tyranno vni se obtulerunt, isti pluribus, hoc etiam crudelioribus, quod ille pepercit, isti occiderunt. Inter illos in vno obnoxia necessitas, in his amborum voluntas libera. Hoc quoque isti prudentiores, quod illis studij sui finis, amicitia gratia: istis, corona martyrij. Illi enim certauerunt hominibus, isti Deo.

MARTYRIUM SANCTI PAPHNUTII ANACHORITAE, ET QVINGENTORVM QVADRAGINTA-
tafex, qui vna cum illo martyrium passi sunt: Authore
Simeone Metaphraſte.

Angelus ap-
paret S. Pa-
phnutio.

PVIT, Imperatore Diocletiano, Arianus quidam Præſes, qui per totā Aegyptum Chriſtianos homines inquirebat, vt cogeret illos dijs ſacrificare. Veniebat igitur in urbem Genteriam, quo in loco erat Anachorera quidā in ſolitudine, cognomento Abbas Paphnutius, vir iuſtus, & in tota illa regione inſignis. Is apud Præſidē ipſum ob eam cauſam delatus erat, quod deos ſperneret, & Imperatorū iuſſis aduerſaretur. Arianus igitur Præſes valde contra eum indignatus, duobus Centurionibus præcepit, vt beatum Paphnutium, antequā dies illuceſceret, ad ſe vinctū ducerent. Abbas verò Paphnutius nihil horum ſciens, per montem ingrediebatur, illic pernoctans, vt conſueuerat. Cui angelus Domini apparuit: Salue, inquit, Paphnuti Chriſti athleta. Cui Paphnutius reſpondit: Saluus ſis & tu, Domine. Sequere me, inquit angelus, vt coronem domum illam, quam a puero ædificāſti. Ingredere in cellulam tuam, & arma te lorica iuſtitie: & pallio ſacro indutus, cæleſtem oblationem offeras: quoniam veni hodiē, vt te vocarem ad thalamum Domini tui, vt ſine ſolitudine aliqua fruaris Deo tuo. Iam enim delatus es apud Arianum Præſidem, qui præcepit ducentis militibus, vt antequā dies craſſinus illuceſcat, te vinctum ad tribunal ducant. Sed eſto bono animo, neque timeas: ego enim ſum angelus ille, qui fui cum patribus tuis, & nunc tecum ſum. Dominus autem te fortem reddet, facietque vt talis ſis, qui Arianum Præſidem confundere valeas.

Alacritas
eius ad ob-
eundū mar-
tyrium.

Cum igitur angelus hæc illi dixiſſet, beatus Paphnutius in cellulam ſuam ingreſſus, pallio & linteo ſe induit, ac poſt oblationem exiit ita hilaris, vt aliquis faceret ad conuiuium pergens. Angelus verò, manu eius apprehenſa, cum illo de cæleſtibus myſterijs colloquens, ibat. Cumque ad Aegypti fluiuium, qui Nilus nominatur, perueniſſent, angelus ipſe, quæ euentura illi erant, enarrauit: eoque ſalutato, in cælū aſcendit. Arianus aut Præſes è proprio nauigio deſcendit, & in ſolio quodam ſedit apud portū ipſum, ubi omnes vicinarum urbium magiſtratus honoris cauſa eum expectabant. Sedit autem in ſolio illo nihil aliud curans, niſi vt beatus Paphnutius capi poſſet. Ob id enim ducentis militibus præceperat, vt illum compræhenſum ad ſe ducerent. At beatus Paphnutius cum eos anteuerſiſſet, ſtetit in conſpectu Ariani Præſidis, clamansque forti animo & voce libera, dixit: Chriſtianus ego ſum. Ego, inquam, ſum Paphnutius ille, qui à te quaeritur: Nè igitur militibus tuis mei quaerendi moleſtiam adhibeas. Tu quidem exercitum tuum habes ad Chriſtianos homines congregandos, & ad eorum ſanguinem effundendum: nos verò habemus angelos ipſos, à quibus ad cæleſte illud Dei regnum adiungamur.

Inges con-
ſtantia co-
rā Præſide.

Arianus Præſes intuens in illum, ait: Tūc es ille deſertor deorum atque impius Paphnutius, qui leges contemnis, & deos iuſtos aſpernaris? Non ſum, inquit Paphnutius, à Deo alienus, neque impius, ſed Deo viuo à pueritia mea ſeruo. Tu verò, qui multos deos obſeruas, alienus es à Deo ipſo. Hæc cum Præſes Arianus audiuiſſet, ſtridens dentibus ſuis, ita dixit: Per deos illos immortales Apollinem & Dianā, peſſimis ſupplicijs te aſſiligam. Aeſtatim iuſſit iuſti viri manus & pedes ferreis vinculis cōſtringi, & vnā cum alijs vinctis connumerari, inter ſures & maleficos collocatum. Et Præſes quidem ipſe in urbem abiit: beatus verò Paphnutius paulatim incedebat propter vincula, quibus pedes ligati erant. Itaque ſeipſum pedetentim promouens, ſecum loquebatur: Paphnuti, Paphnuti, agnoſce ſortem hanc, quæ tibi euenit: recordare, quemadmodum & Ieſus Dominus inter duos latrones poſitus fuit.

Vincula ei
inijciuntur.

Cum igitur Præſes in urbem introiiſſet, ſtatim beati Paphnutij cauſam inquirebat. Qui ab iniuſtis illis militibus exagitatus, ad tribunalis gradum aſcendit, Deiꝫ gloriam collaudabat. Statim autem ferrea vincula è manibus ipſius & pedibus, velut quædam aqua, effluxerunt. Itaque ſtetit ante Arianum Præſidem, qui ad eum ita locutus eſt: Quiſnam, Paphnuti, furor te corripuit? Quare non ſacrificas iſtis dijs, ſed peſſimè tibi mo-

Vincula de-
cidunt.

moriendum eſſe propoſuiſti? Cui Paphnutius: Chriſtianorum, inquit, mors non eſt mors, ſed vita ſempiterna. Quamobrem nulli ſacrifico, niſi omnipotenti Deo meo, Re-gi omnium ſeculorum. Arianus verò Præſes iuſſit illuc ferri clibanos, & ferrea iacula, ac ſartagineſ oleo feruenti plenas: quibus omnibus circundato beato illi viro Præſes dixit: Paphnuti, niſi mihi obedias, his omnibus cruciandus es. Ridens autē Paphnutius: Putaſne, inquit, Ariane, iſta tua tormenta mihi adeo terribilia videri, vt Deum meum negare velim? Auertat ſemper hoc Deus. Quinimmo illud tibi dico, noſtras monacho- rum viuendi conſtitutiones longè plura tormenta in ſe continere: in multis enim ex-ercitationibus nos tentamur. Sed noſter Saluator ita nos corroborat, vt occulta ſatane bella ſuperare poſſimus. Idem rursus & nos corroborabit ad iſtam tuam, quæ nihil contra nos poterit, perſecutionem ſuperandam.

Ridet pro-
poſita tor-
menta.

Tunc Arianus dixit: Multa, Paphnuti, verba facis, quæ meo tribunali ferenda non ſunt. Porro iuſſit beatum Paphnutium in armamentario ſuſpendi & lacerari. Sanctus igitur Paphnutius ſuſpenſus eſt, & conſequē laceratus, quoad ipſius inteſtina in humum deiecta ſunt, & totum corpus ſanguine conſperſum fuit. Ille verò cum oculos in cælum erexiſſet, Deum ſic inuocauit: Domine Ieſu Chriſte, non refugio diſpenſationē tuam, paratus enim ſum mori pro nomine tuo: ſed precor benignitatem tuam, nè permittas me prius mori, quā Arianum confundam, & eius manufacta ſimulacra. Tunc ange-lus Domini ſterit ad dexteram ſancti Paphnutij: cumque eius inteſtina ſuſcepſiſſet, in ven- trem ipſius ea coniecit, concluditque, & ita ſanum ipſius corpus reſtituit, vt ſi nunquā antea tormentis laceratum fuiſſet. Duo verò milites Dionyſius & Callimachus cum angeli manum, inteſtina beati Paphnutij ſic in ventrem ipſius conijcientem vidiffent, repente Domino Deo crediderunt: cumque ſuas militares zonas dirupiſſent, in con-ſpectu Ariani Præſidis ſteterunt, dicentes: Et nos Chriſtiani ſumus. Illis verò Arianus: Quidnam, inquit, vidiffis, vt in talem inſaniam conuerſi, tribunal noſtrum cōtemnatis, & audeatis iuſtos Imperatoris deos abnegare? Tunc milites vna voce reſponderunt: Quod vidimus, non poſſumus tibi enarrare. ſcriptum eſt enim in literis diuinis, quibus Chriſtiani homines viuuntur: Nolite dare ſanctum canibus, neque proijcere margaritas veſtras ante porcos. Ergo, inquit Arianus, me porcis ſimilem iudicatis? Ad hæc milites dixerunt: Iuſtiores ſunt porci & canes, quā tu es. animal enim omne, quantumvis ra-tionis expers ſit, Dei ipſius nutui ſubijcitur, & tacitis vocibus eum laudat: tu verò Do-minum ipſum aſpernaris, & negas. His verbis Arianus valde indignatus, iuſſit illos ſta-tim obtruncari. Quare extra urbem ducti ſunt: & ſecuri percuſſi, martyrium ſuū com-pleuerunt, & in cælos ipſos glorioſè aſcenderunt.

Laceratur
crudeliſſi-
mè.

Sanatur ab
angelo.

Matth. 7.

Duo mili-
tes obtrun-
cantur.

Arianus verò Præſes ſurrexit è tribunali, vt iret ad prandium, iuſſitque beatum Pa-phnutium in carcerem conijci. Milites igitur illum arreptum, in obſcura quadam car-ceris cellula concluderunt. Craſſino autē die beati Paphnutij cauſam Præſes non inqui-tebat, ſed publicis rebus operam dabat, cogens duces exercitus ac Præfectos res publi-cas expedire. Quas cum illi non expediuiſſent, iuſſit eos in carcerē conijci. Erant autem omnes quadraginta. Nocte verò illa, qua in eo loco concludi ſunt, viderunt inibi lucem magnam, inſtar Solis tempore eſtuo exorientis, ita vt totus locus illuſtratus fuerit. Quo viſo, Magiſtratus illi, qui concludi fuerant, carceris cuſtodē ad ſe vocarunt, & ab eo qua- rentes: Quænam, inquiunt, tanta veſtra fuit audacia, vt ignem in carcerem inferretis, & cum comburere conaremini, vt & qui vincti ſunt, fugam arripiant, & nos periclitemur? Reſpondit illis Præfectus carceris: Nunquā, o fratres, ignis huc allatus eſt: neque ego parum miror. iam enim duas noctes eodem modo hic locus effuſiſt, ex quo tempore Chriſtianus homo Paphnutius in obſcura cellula clauſus fuit: neque omnino tenebræ in carcere fuerunt, ſed lux per totam noctem apud nos effuſiſt, ſicut ſol ipſe, cum exori-tur. Magiſtratus illi cum hæc audiuiſſent, in eum locum acceſſerunt, ubi Paphnutius in-cluſus fuerat, & illic ſtates, ipſum pro ſuæ ciuitatis & totius orbis terrarum ſalute oran-tem audiuerunt. Cumque cellulam aperuiſſent, intrauerunt, eumque manus erectas velut faces quaſdam accenſas eſſulgentes habentem viderunt, circa quem multa odo-ris ſuauitas inerat.

Lux ingens
carcerem
illuſtrat.

Hoc cum quadraginta illi Magiſtratus vidiffent, eum adierunt atque adorarunt, cum quo & totam noctem tranſegerunt. Cum verò dies illuſiſſet, Magiſtratus illi Pa-phnutium ſalutarunt. Ipſe verò pacem eis optans: Pax, inquit, vobis ſit, filij. Sed quinā eſtis? Tunc illi: Præſes nobis iratus eſt, & iuſſit in carcerem nos conijci rerū publicarum cauſa. Quibus ait ſanctus Paphnutius: Eſt hodiē vobis pœna remiſſa fuerit, poſthac

quid opus est denuò vos negocijs ciuilibus implicari? Quamobrè audire me, & credite Deo meo: nam eius nomen confitentes, vestris iniquitatibus liberati fueritis, peccatorumque vestrorum chirographum delebitur: cumque caelestis Hierosolymè eius effecti fueritis, scribebuntur vestra nomina in libro sanctorum viuientium in secula. Tum illi quadraginta Magistratus vna eademque sententia responderunt: Nos toto animo Deum tuum confitemur: fortasse enim hæc, quæ accedit, carceris occasio ad aternam libertatem nos perducer. Agite, inquit beatus Paphnutius, surgite, eamus hinc, o filij, iam enim vestra nomina scripta sunt in libro viuientium.

Exijt igitur e carcere beatus Paphnutius, ab Ariano Præsede requisitus, quem & Magistratus illi sequebantur. Cumque ad tribunal venisset: O tribunal, inquit, tribunal, ego contra te veni. Tu cum Apolline tuo, & ego cum Domino meo Iesu Christo. Hæc illum dicentem milites Præsidis circumdederunt. Beatus autem Paphnutius statim ita ex oculis eorum euauit, ut non amplius videretur. Porro quadraginta illi Magistratus statim ad tribunal ascenderunt, clamantes, se Christianos esse. Arianus verò Præses cum illos inspexisset, indignatus: Quidnam, inquit, vobis accidit, aut quidnam habetis? Nunquid agrè tulistis, quod vos spreuerim, ob idque de vestra vita desperastis? Magistratus autem illi vna voce dixerunt: Nos tuis fabulis mentem non adhibemus, sed caelestem spem nobis proposuimus, & breuia & caduca hæc dereliquimus, ut sempiterna illa bona recipiamus. Idque scias, verè nos de omnibus nostris facultatibus consultò tibi concessisse. Itaque redituum & nostrarum omnium possessionum potestatem habes. Vxores verò & filij nostri, si placet, nos sequantur.

Quenam ista vestra insania est, inquit Arianus? Ut video, non aliundè, nisi à deorum desertore Paphnutio, & magicis eius veneficijs hoc proficiscitur. Illi autem: Obmutescat lingua ista tua, quoniam contra sanctum Dei virum maledicta protulisti. Hæc cum Præses Arianus audiuiisset, ita indignatus est, ut statim iusserit illos in supplicium agi: qui tormenta diuini amoris causa sustinuerunt. Eos enim nefarii ministri cum in desertum locum abduxissent, & foucas effodissent, easque igne impleuissent, beatos ipsos viros illic combusserunt. Stabat autem sanctus Paphnutius supra singulos rogos, sanctorum virorum animas quasi proprijs manibus excepturus. Combusti sunt autem quadraginta illi Magistratus, & vno eodemque die martyrium eorum perfectum fuit, qui sempiternum brauium receperunt.

Beatus verò Paphnutius cum per urbem ambularet, vidit ianiam cuiusdam diuissimi hominis patefactam. Erat autem viro illi nomen Nestorius. Accessit igitur, & mulier, quæ ianuam custodiebat: Da, inquit, mihi, filia paulum aquæ, ut bibam. Cui ancilla dixit: Ingredere Pater. Nouerat enim cum virum, quoniam propter multa egregia illius facta inter Anachoretas celebrabatur, & eius vita valde laudabatur. Cum igitur eius adspectum vidisset, libentissimè illum accepit: cumque ad heram suam accessisset: Egrede, inquit, celeriter, ut beatum Paphnutium videas, per quem multa signa facta sunt sub Ariano Præsede. Illa statim cucurrit, & ad domus suæ atrium venit, viditque beatum Paphnutium stantem, ut angelum Dei, cumque adorans, ait: Verè tota vita mea non tanti est, ut tua præsentia digna sit: magni certe fecit me Deus meus, quod hoc teclum tuo ingressu dignatus fuerit. Cumque illum manu apprehendisset, in propriam domum introduxit, & in sede argentea collocabat. Ridens autem beatus ille vir: Quorsum, inquit, multum istud aurum, quod video, tam impressum, quam rude? Vana & inbonorum conciliatricem institutionem.

Cum hæc audiuiisset eius mulieris filia, quæ intra cubiculum erat, statim exijt preciosam vestem ferens. Beatus igitur Paphnutius humi sedit, & dux ille mulieres ad pedes ipsius sederunt. Quibus dixit beatus Paphnutius: Derelinquite istas inanes diuitias, quoniam rubigo aurum corrumpet, & tinea vestes istas absument, pulchraque forma species in sepulcris ipsis vertetur in deformitatem: sola Dei gloria & regnum ipsius in aeternum permanet. Cum adhuc beatus Paphnutius hæc ad Dei seruas loqueretur, eius mulieris vir Nestorius domum venit. Præcurrens igitur mulier, occurrit viro, ut ei de sancto illo homine significaret. Nestorius verò vxorem anteuertens: Quare, inquit, tali bono dignus factus non fui, ut vnà cum collegis meis comburerer, qui ob hanc causam aeternam vitam sunt affecturi? Vtinam inuenissem iustum illum virum Paphnutium, & in domum nostram duxissem, qui pro nobis Deum oraret, ut ab eo vocaremur, & glorioso ipsius regno digni efficeremur.

Tum

Tum ei vxor: Celerrimè votis tuis satisfactum est. Ingredere domum, & vide sanctum Paphnutium omni virtute ornatum. Cum igitur introiisset, & sanctum virum inuenisset, cum adorauit. Cui beatus Paphnutius: Surge, inquit: Iesus enim Christus Dominus meus mihi præcepit, ut ad vos diuerterem: nanque habet vos pro vasis necessarijs paratos. Nunc autem nescitis negligentes. Surgite, eamus, & confiteamini Dominum nostrum Iesum Christum coram Ariano Præsede: non enim semper tale certamen proponitur, neque brauia vbique sunt. Eamus, inquam, eamus, o filij, ut celerrimè coronas accipiamus. Beatus igitur Paphnutius cum surrexisset, præibat: ipsi verò eum sequebantur. Cumque Nestorij vxor e domo exisset, sic orauit: Domine Iesu Christe, eni in ianuam ipsam patentem reliqui, neque illam clausi: & tu ergò, Domine, portas celi mihi patefacias. Beatus igitur Paphnutius illis præcurrens, & ante tribunal consistens: Tribunal, inquit, tribunal, contra te rursus veni. Tu cum Apolline tuo, & ego cum Domino meo Iesu Christo.

Arianus tunc quandam causam iudicabat: qui se conuertens, voluit sanctum Paphnutium proprijs manibus detinere: sed angelus Domini subito ipsum ab eo arripuit. Nestorius autem, & vxor illius, & filia, sublimi voce & libera oratione se Christianos esse professi sunt. Arianus cum Nestorium vidisset, intuens in eum: Itane, inquit, & tu, Nestori, ab eodem infania fonte potum sumpisti? An nescis, latrones & sacrilegos in hoc meo tribunali condemnari? Adora igitur iustos Imperatorum deos, & redi domum tuam honoratus cum vxore tua & filia. Tum Nestorius respondit: Nescis tu de his rebus sollicitus: non enim talis sum, ut ventre alliciar, vel patris tui diaboli illecebris decipiar, vel iniquitatis ipsius, quæ mater tua est, assentationibus circunueniar. Conuersus Arianus ad puellam: Quodnam, inquit, est nomen tuum? Illa dixit: Stephana ego vocor. Sacrifica, inquit Præses, dijs Stephana, & à me multos honores percipies. Tunc illa respondit: Nunquam prophanis dijs tuis & impuris demonibus sacrificabo: sed corpus meum hostiam viuentem, caelestique Deo meo gratam offero. Hæc cum audisset Arianus, iussit illam in armamentario in conspectu parentum suspendi.

Abrepta igitur à carnificibus puella, suspensa lacerabatur. Erat autem annos decem & octo nata, forma valde bona. Milites igitur eius latera discerpserunt. Itaque totum ipsius corpus sanguine comiscebatur. Ad cuius sinistram partem mater ipsa stans, & animum addens, dicebat: Sustine, filia, adhuc paululum, & brauium tuum recipies. Scis quemadmodum dorem tibi preparaueram, quantam nemo in ciuitate nostra adhuc dedit, cum vellem primo ciuitatis nostræ viro vxorē te collocare. Nunc verò, filia mea, sempiternam & veram hæreditatem percipias. tuus enim sponsus immortalis, est Iesus Christus, ad quem nunc abis in caelestem illum thalamum. Hæc cum mater diceret, etiam pater similiter illam his vocibus hortabatur: Esto fortis, o filia, hodie enim cognoui me Deo dignum factum: itaque gaudeo & exulto, quod te Deo ipsi donū pramitto. Cum adhuc parentes illius hæc dicerēt, milites, qui eam lacerabant, ad eius hepar lacerandum deuenerant: ac statim puella spiritum Deo tradidit: quam parentes proprijs manibus in monumento deposuerunt. Deinde ante Arianum stantes, deos ipsius contumeliose appellare coeperunt. Iratus igitur Præses, iussit illos statim obtruncari. Suum itaque martyrium in Christo & ipsi compleuerunt, & gloriose in cælum profecti sunt.

Beatus verò Paphnutius ibat per totam ciuitatem, quærens qui ad brauium ire vellet: noctes autem in diuinis precibus transigebat. Cumque exisset ab vrbe, inuenit sexdecim pueros ad gymnasium cuntes, illorum Senatorum filios, qui martyrium sustinuerunt. Beatus igitur Paphnutius, cum ante illos stetisset, eosque salutasset: Miror, inquit, filij, quod velitis à vestris parentibus abalienari, qui Christi regnum sibi delegerunt, & in cælis regnant, nuncque in illa sanctorum Dei metropoli cum angelis eius se oblectant. Obedite igitur mihi, o filij, & credite Deo meo, in quem & parentes vestri crediderunt, ac me sequentes, veniatis ad Arianum Præsidem, & confiteamini Iesum Regem seculorum, & vno animo eatis ad cælos ad illum veritatis magistrum, & vera disciplina erudiimini. Statim puerorum mens verbis beati Paphnutij confirmata est. Itaque simul Deo crediderunt, dicentes: Eamus, eamus, Pater Paphnuti: nihil impedimento sit nostræ alacritati. iam enim à mundo hoc alienati sumus, & corda nostra in cælis ipsis versantur, ubi est & domus parentum nostrorum. Beatus igitur Paphnutius ante illos currebat, velut aliquis pastor gregem suum ducens: cumque ad tribunal venisset, clamans voce magna: Tribunal, inquit, tribunal, contra te denuò veni. Ariane Tyrane, tu cum Apolline tuo, & ego cum Domino meo Iesu Christo. Arianus autem iussit

Pppp 3

mili-

Nestorium
& c. ducit ad
martyrium.

Stephana
dixit crucia-
tur.

Mater eam
egregie cõ-
firmat.

Item pater.

Nestorius
cum vxore
perimitur.

15. pueri cre-
dunt in Chri-
stum.

milites gladios educere, & beatum Paphnutium circundare: sed subito ille à Spiritu sancto ereptus fuit.

Id cum sexdecim pueri vidissent, ascenderunt ad tribunal, vociferantes: Christiani nos sumus: en ut liberè hoc dicimus. Quibus Arianus: Vbinam sunt parentes vestri? An, ut infantes, vos petulantes estis? Habemus, inquit pueri, ætatem ad respondendum tibi valde idoneam. Nos sumus illorum filij, qui martyres fuerunt, & nunc apud Deum sunt. Sacrificate, inquit Præses, ne corpora vestra sub tormentis dispercāt. Respondentes autē pueri, dixerunt: Crucia nos quibusvis tormentis: non enim sacrificamus. Arianus verò cum in illos intuens, quendam vidisset alijs natu minorem, annum serè decimumtertium agentem: Quidnam, inquit, o fili, tibi proderit, si morte pessima sublatus fueris? Quin potius audi me, fili mi, ut apud nos sis, & plurimas pecunias tibi largiar, scribamque ad Imperatores, qui honore te decorabunt, modò iustis dijs Apollini & Dianæ sacrifices, de quibus & diuina Imperatoris maiestas scripsit, quòd hi sunt dei viui. Tunc puer: Et vbinam est Imperatoris edictum, in quo de ipsis dijs ita scriptū fuit? Tunc Arianus iussit edictum proferri. Quod cum sacerdotes sumpsisissent, ipsum adorarunt. Similiter & Præses assurrexit, & edictum amplexatus est, pueroque dedit. Illud cum puer accepisset ac legisset, inuenit septuaginta deos in illo scriptos, de quibus Diocletianus scripserat, ut adoratio & libamen eis offerretur. Iussit autem Arianus ignem ad aram accendi: cumque thus accepisset tam ipse, quam reliqui homines, in ignem coniecerunt. At puer pro thure ipso Imperatoris edictum in ignem coniecit, dixitque: Vnus est Deus Pater Domini nostri Iesu Christi: qui verò in edicto Imperatoris tanquam dii scripti sunt, igne redarguentur.

70. dii Diocletiani.

Puer 13. annorum fit martyr.

15. pueri martyres.

Sacerdotes autem cum suorum idolorum libellum comburi vidissent, vellebāt crines à capitis suis: & in furorē conuersi, gladijs se lacerabant. Arianus ea re indignatus, iussit puerum in aram tolli, & viuētem comburi. Illum igitur abreptum milites in mediam ardentis ignis flammam iniecerunt. Aequales verò pueri alta voce sic eum rogabant: Frater & confors nostrorum certaminum, memento nostri apud altissimum Deum: nam propter tuam prudentiam primitiæ Deo ipsi & sacrificium tu ante nos oblatum es. Itaque & Præses animi tui fortitudinem, & ipsi Græci prudentiam tuam obstupuerunt. Hæc cum illi dicerent, puer spiritum suum in medio igne Deo reddidit. At Præses maximè indignabatur, quòd Imperatoris edictum combustum fuerat: quamobrem cum reliquorum puerorum nomina denotasset, iussit illos iaculis transfigi. Statim igitur milites extra urbem illos circundederunt, & quindecim pueros illo die iaculis transfixerunt: perfectumque fuit illorum martyrium, & immortale Dei regnum ipsi etiam possederunt.

At sanctus Paphnutius circumibat, ut pastor aliquis inquirens oves in deserto errantes. Cumque ab urbe exisset, & usque ad fluuij portum venisset, vidit homines apud portum octogintaquatuor numero, qui erant piscatores. Accessit igitur ad illos beatus Paphnutius. Homines verò illi inter se dicebant: Verè hic est Paphnutius, anachorita ille insignis: ac statim subligaculis se induentes, obuiam valde celeriter illi processerunt, quem & inclinatis capitis adorarunt. Beatus verò Paphnutius illis benedicens: Saluate, inquit, filij, nunc deligo vnumquenque vestrum, quoad sanctam ciuitatem habitauero, hoc est, domum Patris nostri, qui in cælis est, & tabernaculum eorum, qui sunt fratres mei in Christo. Quare autem ita ociosè per totum diem hinc cessatis? Quare & vos non iustis ad opus faciendum in vinea Domini mei? Quare ita segnes estis, certamine ipso & brauiio proposito? Obedite mihi, & credite Domino meo Iesu Christo Regi seculorum, & Christianorum Saluatori. Confiteamini eius nomen vnius horæ spatio, & ipse vobis æternam vitam largietur, facietque, ut ante vos veniant angeli lucis, & veros athletas effectos, in regionem viuorum cum gaudio perducant.

84. piscatores credunt.

Cum igitur illi hæc à beato Paphnutio audiuisent, repleti Spiritu sancto, statim Deo crediderunt, & ad urbem celeriter peruenerunt. Erant autem omnes, ut diximus, octogintaquatuor numero, Ariani Præsidis piscatores, qui cibos mensæ ipsius parabant. Beatus verò Paphnutius ante illos currens, ascendit ad tribunal, & clamans: Tribunal, inquit, tribunal, contra te rursus veni. O Ariane, tu cum Apolline tuo, & ego cum Domino meo Iesu Christo. Arianus autem Præses iussit militibus Paphnutium circundare. Quem cum illi comprehendissent, ligauerunt. Illi autem octogintaquatuor viri ascenderunt ad tribunal, velut leones in querceto exultantes, ac liberè clamabant: Christiani sumus & nos. Arianus Præses eis dixit: Quis vos decepit, ut pessimè moriamini? Tunc illi

illi vna voce responderunt: Concordi animo huc venimus, ut te confundere possimus. Arianus Præses: O scelestissimi, inquit, homines, honorificè vobiscum me gero, ob idque me contemnitis? Quod cum dixisset, iussit illos flagellis caedi. Ipsi verò octogintaquatuor homines eodem animo irruentes, euerterunt solium Præsidis. Itaque milites strictis ensibus illos percusserunt: & Præses eos iussit in supplicium agi. Statimque iussit illi milites in desertum locum ductos securi percusserunt: atque ita illorum martyrium completum fuit: qui & ipsi coronam immortalitatis receperunt in Christo Iesu Domino nostro, Amen.

Capite plectuntur.

Post hæc Arianus cum beatum Paphnutium ad se accersiri iussisset: Desertor, inquit, decorum & venefice, faciam ut omnes, qui hinc presentes sunt, cognoscant Iesum Christum, quem appellas, talem non esse, qui liberet te de manibus meis. Statimque iussit Paphnutium in rotam ferream extolli. Rota verò illa talis constructa erat, qualis ferræ fabri esse solet, à parte superiore gladij aciem, inferiore autem ferræ cuspidem habens. Qua rota cum valde beatus Paphnutius laceraretur, in quatuor partes discerptus est. Arianus autem cum hoc vidisset, vocem extulit ac dixit: Vbi nunc est Iesus ille Paphnutij Deus? Quare non venit, ut ipsum è manibus meis liberaret? Cognoscere saltè nunc, non esse alium Deum, nisi Apollinem, Iouem, Dianam & Palladem. Hi sunt dei viui, qui nostro Imperatori maiestatem imperandi contulerunt. Iussitque impius ille Præses beati Paphnutij corpus supra fastigium templi, quod est in illa urbe, poni, futurum sperans, ut volucres cæli venirent, & ipsius carnes deuorarent. Fecerunt igitur milites, quod iussi fuerant. Arianus verò surrexit è tribunali, & in prætorium suum abiit: erat enim hora prandij.

Immane S. Paphnutij supplicium.

At beati Paphnutij corpus iacebat in templi fastigio, neque auis aliqua illuc ad Paphnutium aduolabat. Angelus enim Domini corpus sancti viri contexerat. Et ecce Dominus ipse descendit cum Archangelis, habens à dextra Michaëlem, & à sinistra Gabrielelem, qui eius corpus conglutinavit atque instauravit, dicens: Manu mea primum illum hominem formavi, eadem illa manus instaurat te nunc electum meum. Cumque hæc Saluator dixisset, in eum insufflauit, & anima in eius corpus redijt: quem virum Saluator ipse spiritu fortitudinis repleuit, & postquam eum amplexatus fuisset: Vade, inquit, & impudentem Præsidem redargue, qui nomen meum conuiciatur. Cum hæc dixisset, in cælos ascendit, & iustum illum virum lucida quadam nube circumdatum, è templi fastigio in terram demisit. Abijt igitur beatus Paphnutius indutus nube, tantum vestimento, & Arianum quasiuit: quem inuenit in platea secleratos quosdam homines iudicantem: cumque ante illum repente steterisset, clamans: Ego, inquit, sum Paphnutius, à te discerptus. Quare conuiciaris nomen Dei mei, & contumeliosè appellas eum, qui cuncta creauit? En ut Dominus meus Iesus Christus me in priorem formam restituit, ac misit, ut arguam te insipientæ tuæ, & ijs, qui hinc sunt, persuadeam, ut te mortalem agnoscant, & mortuis simulacris seruientem.

Christus corpus eius instaurat.

Eusebius Præfectus, cum beatum Paphnutium à mortuis excitatum vidisset, credidit Domino Iesu cum militibus suis: quos cum recensuisset, inuenit quadringentos. Eis verò dixit: Fratres, mecum sentite, & mihi obedite: Christum confiteamini, ut sitis eius milites, qui Paphnutio denuò vitam dedit, cumque misit ad redarguendum Arianum, quòd circa idolorum superstitionem multum erraret: idque fecit, ut omnes ipsi credant, quòd non sit alius Deus, nisi vnus, qui in cælis est. Curemus igitur, ut sicut ego vos recensui, ita Dominus noster Iesus Christus Rex seculorum, nos recenseat in cælis cum omnibus sanctis suis. Cum hæc Eusebius Præfectus dixisset, stetit ante Arianum Præfidentem, ac liberè clamans: Christianus, inquit, ego sum. Similiter & eius milites quadringenti clamauerunt vna voce: Christiani sumus & nos: en liberè loquimur. Arianus Præfenti tunc Eusebio dixit: Minimè in mea potestate tu es: abi ad ducem tuum, ut ille te iudicet. Cui Eusebius: Omnium, inquit, potestas tibi data est. At Arianus: Non curo Christianos vlcisci. Tunc Eusebius dixit: Confitere igitur, non esse alium Deum, nisi vnum, qui in cælis est, & ista vestra manufacta opera nihili esse. Minimè, inquit Arianus, hoc dicam: nunquam hoc eueniat: viui enim sunt Apollo & Diana.

Eusebius p. 400. credit.

Tunc Eusebius Præfectus, cum manum suam puluere impleuisset, in eius faciem conijciens: Fac, inquit, opera patris tui diaboli. Arianus ea re indignatus, iussit flagellis illum verberari, & ait: Minimè, Eusebi, te celeriter interficiam, sed paulatim cruciabo, & tormētis te affligi sinam, quoad iudicium meum à te contemptum fuisse Imperator Diocletianus audierit. Respondit Eusebius: Per imperium regni Domini mei Iesu Christi

Eusebius flagellatur.

Christi non prateribit hodiernus dies, quin ego de mensa ipsius Domini mei comedam. tu enim non poteris comedere aut bibere, nisi prius sententiam de me tuleris. Tunc Arianus Praefes iussit proprium currum ad se duci: cumque in illum conscendisset, statim iumentorum pedes in terram defixi sunt. Cum autem vellet e curru descendere, similiter & ipse detentus est. Ita verò, ut erat corde duro & obstinato, iussit sibi patinam afferri edulij plenam, ut cibumsumeret. Properavit igitur eius coquus, & cibum illi paratum attulit. Sed cum ipse manum in patinam extendisset, ita detentus est, ut manum in os suum inferre non posset. Tunc unus quispiam, qui Praefidi assidebat: Non amplius, inquit, Domine, in hac vrbe maneamus: eni ut tota veneficijs Paphnutij corrupta est. Tunc Praefes surrexit, & indignatus, iussit abduci Eusebium cum quadringentis militibus, & omnes viuos comburi. Illos igitur nefarii milites extra urbem duxerunt, & cum quatuor foueas defodissent, & igne illas repleuissent, sanctos martyres illic combusserunt. Sicque illorum martyrium completum fuit. Quorum animas cum sancti angeli in caelos assumpsissent, ipsi diuini martyres aeternum brauium receperunt.

Arianus verò Praefes exiit ab vrbe illo ipso die, secum ducens beatum Paphnutium, ascenditque in nauigium supra fluuium, ac iussit afferri molam, eamque in collo beati Paphnutij ligari, & in medium fluuium deijci. Beatus autem Paphnutius in fluuium deiectus, enauigauit cum mola supra fluuium: nam supra lapidem ita sedebat, quasi supra nauigium aliquod ferretur. Flauit autem verus quidam vehemens in Ariani Praefidis nauigium: itaque circumferebatur. Ad quem beatus Paphnutius cum propius accessisset: Ariane, inquit, Ariane, nauigium istud tuum ventis, nautis & gubernatoribus indiget: mihi verò nullo istorum opus est: gubernator enim meus est Christus. Tu solitus es ante te metatores mittere, & vrbes construere: ego verò praere studeo ad parandas Domino meo Iesu Christo animas, quae regale ipsius palatium habitare possint. Tunc qui Ariano assidebat: Ne sinamus, inquit, Domine, hominem hunc apud nos esse: veneficijs enim suis nos diruet. Porro Arianus statim iussit, aliorum nauigiorum gubernatores cum omnibus nauigijs suis illud, in quo ipse vehebatur, ad terram appellere. Cumque beati Paphnutij acta scripsisset, quatuor militibus ipsum tradidit, ut ad Imperatorem Diocletianum ducerent, à quo Paphnutij causa decerneretur.

Post aliquot verò dies milites illi ad Diocletianum Imperatorem venerunt, & Praefidis Ariani literas ei reddiderunt. Qui cum beati Paphnutij acta legisset, quamprimum iussit ipsum in arbore, quae palma dicitur, crucifigi. Idque milites ipsi extra urbem fecerunt. Cum verò ille crucifigeretur, Deo benedicebat, qui per sanctos suos homines tot tantaque miracula efficiat. Sic beatus Paphnutius martyrium suum confecit: qui ab hora diei secunda crucifixus vsque ad horam nonam permansit: tuncque spiritum suum emisit, & in caelos gloriose ascendit, aeternaeque vitae brauium recepit. Eius verò corpus milites cum ab arbore palma detraxissent, sub terra condiderunt, vigesimo octauo die mensis Aprilis: qui & ipsi in Deum crediderunt: cumque beati Paphnutij corpus in tumulo composuissent, statim Diocletianum Imperatorem, priusquam alio iret, adierunt, & Dominum Iesum Christum confessi sunt, Diocletiani verò idola contempserunt. Quare Diocletianus indignatus, iussit illos eadem hora obruncari. Itaque & ipsi suum martyrium in Christi confessione compleuerunt.

Qui verò sub beato Paphnutio brauium receperunt, quingenti fuerunt & quadraginta sex tam viri, quam mulieres, incorruptum Dei regnum possidentes in Christo Iesu Domino nostro: quoniam ipsi conuenit gloria, imperium & adoratio cum Patre & sancto Spiritu in secula seculorum, Amen.

MAR

MARTYRIUM SANCTORVM MAXIMI, DADAE ET QVINTILIANI, EX SIMEONE METAPHRASTE:

qui quidem in annotandis hac in historia Imperatoribus & Consulibus, incertum est, quem authorem sequatur: nisi fortasse alicuius imperiti library vitio nomina sunt deprauatè scripta.

Vo tempore imperabant Maximus & Maximianus, homines valde impij, Consulibus Tarquinio & Gabinio, secundo eorum Imperij anno, diaboli furor aduersus Christianos homines erupit. Cum igitur Consules ipsi orbem terrarum pro Consulatus munere curarent, illo ipso anno edictum ediderunt in hanc sententiam: Licet omnes vos nobis subiectos, deorum cultui deuotos esse sciamus, nihilominus tamen cum huius magistratus, qui secundum Imperatorem primum locum obtinet, curam susceperimus, omnes eos, qui nostris temporibus regiones istas incolunt, rogamus, ut circa deorum cultum atque charitatem omni ratione ac studio paratos se praebeant. Si quis autem depræhensus fuerit Christi mentionem faciens, quacunque in parte fuerit, is nostram iram aduersus se concitabit. Hæc cum populus audiuiisset, magno concursu properabant omnes ea facere, quæ edicto illo continebantur. Idem ad diem constitutam suos Magistratus salutârunt, dominis suis gratiam & felicitatem exoptantes, quippe qui deorum cultui talem curam adhiberent. Tunc Consul Tarquinius: Quoniam, inquit, vos ita promptos inueni, faciendum iudico, vosque hortor, ut crastino die accedentes, dijs ipsis sacrificium offeratis: cumque è longinquis regionibus conueneritis, nobiscum vnâ vos oblectetis. Postea verò in suam quisque patriam reuerteretur.

Postero igitur die omnes venerunt, dijs suis sacrificia oblaturi. Quo facto, Tarquinius Consul, ut promiserat, illos dimisit. Post hæc autem homo quidam furiosus Tarquinium adiit, ei que dixit, tres viros esse, qui hesterno die ipsius edicto parere, & dijs immolare noluerunt, quippe qui dicerent solum Deum, qui in caelis est, à se coli. Hæc cum audiisset Tarquinius, misit ministros suos, qui eos comprehenderent. Ministri autem illi cum ad prædium venissent, quod appellatur Ozobia, illos inuenerunt Deum precantes: quos compræhensos & ferreis catenis ligatos, eclerirer à satellitibus custoditos duxerunt. Illi igitur cum vespere ingressi fuissent ad Tarquinium, ei nunciârunt, compræhensos esse homines illos, qui Christianos se esse dicerent. Tum illis Tarquinius: Hoc, inquit, tempore tam repente illos non accipiam, sed vestra fidei vsque ad maturitatem crastini diei horam seruandos committo. Milites igitur, ut iussi fuerant, ipsos custodiârunt. At illi per totam noctem Deum precantes, dicebant: Largire nobis, Domine Iesu Christe, tuam celestem potentiam, quæ nobis auxilium ferat, ut possimus aduersarios nostros vincere, & pro tua benignitate dignos nos facias, qui victoriæ coronam reportemus.

Cum igitur dies illuxisset, iussit Tarquinius sanctos illos viros coram se duci. Quos cum vidisset atque inspexisset: Istine, inquit, sunt, qui nostra iussa contempserunt, & pro suo arbitrio Dei cultum tenent? Mox autem ad illos conuersus, ait: Primum dicite vestra nomina. Cui sanctus Maximus respondit: Ego secundum fidem nostram in Domino Iesu Christo sum Christianus vnâ cum ijs fratribus meis: ut verò homines me appellant, Maximus vocor. Huic Tarquinius Consul: Itaque profecto respondisti, quasi clericus, non dijs nostris, sed alteri cuiquam inserviens. Ille verò alius, qui te sequitur, & nobis in eadem re aduersatur, quo nomine dicitur? Tum ille: Dadas, inquit, ego vocor, qui talis & ipse sum, qualem & frater noster se esse prius dixit. Dein Tarquinius: Tertius autem ille quo nomine vocatur? Quintilianus, inquit ille, ego appellor, qui & ipse Christianus sum.

Hæc omnia Magnilianus notarius excepit, quæ iubente Consule, recitauit. Tunc Tarquinius illis dixit: En ut in manibus nostris vita vestra nunc est. Si igitur vultis vivere, ite, & matri deorum immolate, eiusque sacerdotes estote: illius enim sacerdos mortuus est, & ad magnum Iouem ac celestem regem abiit, ut illi ministret. Tunc sanctus Maximus: Non te pudet, inquit, homo pessime & impudētissime, neque vereris Domini

Aprilis 18.

Edictum Consulum.

Compræhensunt sancti martyres.

Offeruntur Consuli.

Maximi in dicendo libertas.

ac

Cōburitur cum 400. militibus.

Illustre miraculum.

S. Paphnutius crucifigitur.

Milites aliquot obruncantur.

ac Dei nomen ita nominare, ut adulterum illum Iouem, caelestem regem esse dicas? Scitote, o stolidi homines, Christum esse Regem illum caelestem, qui omnibus prouidet, & omnia in manu sua continet. Haec dicimus, ut illud cognoscatis, quod nos perniciose ista iussa seruare non possumus: nos enim omnibus modis caelesti Deo seruimus, quippe qui eius manu formati sumus.

Gabinus Consul, cum Dadam & Quintilianum ad se vocasset, multis inanibus verbis illos adhortabatur, si forte posset eos capere, & cum illorum perniciem ad propriam voluntatem attrahere. Tunc sancti viri Dadas & Quintilianus ei responderunt: Nos assentimur ijs, quae a fratre nostro Maximo dicta sunt, eaque comprobamus: quoniam ipse est Catholice Ecclesiae lector, & diuinam scripturam bene nouit, scitque quid nobis facere expediat. Tu vero demonum insania deceptus, ignoras quid conducibile tibi sit. Nam si velles id facere, quod tibi expediret, vnu illud caeleste lumen contemplari potuisses. Tunc Gabinus Consul vna cum Tarquinio dixit: En quot modis vos adhortati sumus: sed imperio nostro parere non vultis, & pergitis insanire. Vos, inquit Maximus, insani estis, qui homines recte viuentes, & soli Deo seruientes, ad demonum superstitionem attrahere vultis. Facite igitur quicquid vobis placuerit: nos enim a proposito nostro ac voluntate nullo modo abduceris. Tum Gabinus & Tarquinus Consules inter se consultabant de ijs, quae a sanctis illis viris dicta fuerant: iusseruntque sanctos martyres in carcerem reduci: qui deinde ibant de propria salute loquentes.

Media vero nocte sanctus Maximus legens diuinas literas, Dadam & Quintilianum multum erudiebat. Cumque dormirent, diabolus ipsum armis praecinctum & secum pugnantem in somnis viderunt. Cum vero experrecti fuissent, apparuit illis angelus, dicens: Nolite timere. Deus enim ille, cui vos ipsos tradidistis, vos sustentat, neque a vobis longe abest. Hac oratione illi viri sancti corroborati, usque ad matutinum tempus Deum ipsum collaudabant. Consules vero tunc illos duci, & coram sibi iusserunt. Quod cum ministri fecissent, Gabinus Consul dixit: En in conspectu nostro statis: nunc igitur vos hortamur, ut euntes dijs immoletis: non enim tenues aut mediocres honores a nobis percipietis. At si nobis parere non vultis, mortem vobis ipsis adsciscetis: quoniam nostri dii hac nocte nobis dormientibus hoc dixerunt. Et nobis, inquit sancti martyres, Dominus Deus noster nobis dormientibus dignatus est hoc reuelare, ut pro nomine ipsius omnes cruciatus sustinere velimus. Tunc Tarquinius Gabinio dixit: Homines isti nisi tradantur supplicijs, nullo modo eis persuadere poterimus. Huic Gabinus respondit: Cum ipsi hoc velint & confirmant, eius rei culpam sibi adscribant.

Itaque iusserunt ministris, ut eos exuerent. Quibus exutis, Gabinus ministris praecipit, ut illos illigatos nudos in terram extenderent, & flagellis verberarent. Id cum ministri audiissent, celeriter fecerunt quod iussi sunt. Tarquinius vero ministris praecipit, ut eos interrogarent, an Consulibus parere vellent, & dijs immolare: quod si facere nolissent, alia supplicia paranda esse nunciarent, ita ut acerbissimis tormentis afflicti, de vita discederent. Cum igitur sancti martyres a ministris interrogati fuissent, tanquam vno ore loquentes dixerunt: Nos a Deo ipso roborati, vestra tormenta contemnimus, neque istis iniquis iussis assentimur, ut demonibus sacrificemus. Ministri vero cum hac ab illis audiissent, Consulibus ea retulerunt. Tarquinius autem dixit: Si nobis obtemperare isti nolunt, eos in carcerem conijcite, quoniam prandij hora nunc est. Cum vero septima hora transisset, iusserunt sanctos illos viros ante tribunal sibi. Qui cum praesto essent, Gabinus Consul, Num, inquit, Maxime, aliquid recte deliberasti, ut dijs sacrifices? Respondit S. Maximus: Minime nos tale consilium suscepimus. nam, sicut & antea tibi diximus, neminem alium nos adoramus, nisi Dominum nostrum Iesum Christum, cum Patre & sancto Spiritu. Tunc Gabinus iratus, sanctis martyribus dixit: Nisi recte sapere vultis, & dijs ipsis sacrificare, vos perdam, & in loca quaedam deserta mitti, & illic vestra capita statim abscindi iubebo. Haec cum sancti martyres audissent: Obtestamur, inquit, te, ut facias, quod de nobis constituisti. Tunc Consules ipsi iusserunt in propria loca eos abduci, & illic obtruncari. Itaque sancti martyres sententiam de se latam accipientes, Dei gloriam ita collaudabant: Domine Iesu Christe, qui liberaisti nos ab hoc praesenti & pessimo seculo, dignare nos, quae sumus, tua illa caelesti requie, ut & nos possimus incorruptum & caeleste regnum tuum possidere, qui benedictus es in secula, Amen.

Cum autem venissent sancti martyres in eum locum, cui nomen est Ozobia, & Christi signo corpora signauissent, & sancto spiritu firmati essent, a carnifice secuti percussi sunt.

sunt, quemadmodum a Consulibus decretum fuerat. Itaque Deo illi, cui crediderant, sancti martyres animas suas reddiderunt. Passi sunt autem, Maximus, Dadas & Quintilianus, 28. die mensis Aprilis, imperantibus Maximo & Maximiano, Tarquinio & Gabinio Consulibus: in nobis autem regnante Domino nostro Iesu Christo, cui gloria est & imperium in secula seculorum, Amen.

DE SS. Agapio & Secundino Episcopis quare 30. Aprilis.

VITA S. HVGONIS V. ABBATIS CLVNIACENSIS, AB HVGONE, MONACHO CLVNIACENSI eius aequali, conscripta: sed identidem nonnihil dictionem correximus.

PRAEFATIO AVTHORIS.

Ratrum Cluniacensium Conuentui sancto, seruus Hugo. Charitas, quae libera seruit, pijs me iussionibus parere compellit. Praecepto ergo, non praesumptione, suscepi de beato Hugone, licet indignus, aliquid dicere: nec eis praesudico, qui ante me de sancto eleganti scripsere calamo: sed nostris serui, dum quaedam ab eis omissa colligo, profusius edita contraho: ne occupatos onerem, multa praterco.

VITAE HISTORIA.

Hugo iste, quem deditus sermo proponit, ex illustri nobilium prosapia Burgundionum originem duxit. Pater eius fuit Dalmatius, princeps egregius, Samurensis dominus. Mater eius Erenburgis, genere insignis, vita laudabilis. Hic puer intemperantiam aulicorum sectari noluit, consuetudinem cum simplicitate retinuit, impudicos raptos abhorruit, pietati seruire deuotus elegit. Vnde factum est, ut inuitis parentibus ad monasterium fugeret, sanctique Odilonis Cluniacensis Abbatis magisterio se commendaret. Factus itaque monachus, ad tantum mox religionis apicem ascendit, ut quos imitari venerat, his imitandus extiterit. Pro meritis igitur Prior congregationis effectus, quam strenue sui debita peregerit officij, nostrae narrationis compendium non sinit explicare. Tandem pius Odilo, viues in Christo, carne solutus est, miraculis coruscus. Cui sanctus Hugo digne succedens, sua saepe praesentia demones effugabat. Nam Stephano Papa apud Florentiam decubente, dum visitaturus accederet, eumque sanctis consolationibus & oratione releuaret, demon, qui morituro manifestus aduenerat, territus exijt: sanctoque a Papa recedente iterum redijt. Qua de causa saepius ad se patrem Papa reuocauit, saepiusque demonem reuocatus abegit: sicut ipse Pontifex praesentibus reuelauit: qui postmodum sancti se precibus commendans, in eius manibus spiritum reddidit, sancta confessione praemunitus.

Mirandis plura miranda subiungo, quae referentibus viris authenticis probata cognosco. Haec sane referunt Gaufridus de Monte sancti Vincentij, & Rainaldus Heduoensis, qui adhuc praesentes sunt. Dux Burgundiae Robertus Haganonem Heduoensis episcopum nimia infestatione grauabat, varijsque praedonum incursumibus passim Burgundia laborabat. Eapropter Gaufridus Lugdunensis, Hugo Bisuntinensis, Acharius Cabilonensis, & Drogo Masticensis, Heduum conuenerunt, magnique patrem consilij, praedictum Hugonem Cluniacensem Abbatem, venire rogauerunt. Aderat illustrium multitudo virorum, populus consuebat infinitus, pro pace supplicans in defensis clamoribus. Adueniens ipse Dux, immo tyrannus, Heduum intrauit, sed fastu maligno interesse conuentui recusauit. At pater Hugo feruore charitatis permotus, tyrannum adiit, eumque vehementer increpans, cunctis mirantibus, tanquam ouem mitissimam secum adduxit. Episcopis autem supplicantibus, ut pater Hugo pro pace componenda loqueretur, turbis undique reticentibus, & ab eius ore pendentibus, sic ait: Qui pacem quaerunt, qui Deum diligunt, nos audiant, nobiscum agant. Qui vero filius pacis non est, qui non ex Deo, sed aduersarius est, huic ex parte omnipotentis praecipio, ut a nobis exeat, & operi diuino non noceat. Vix dicta compleuerat, cum ecce quidam statura procerus, facie truculentus, multis cum sequentibus egressus, disparuit. Non fuit in tanta multitudine hominum, qui aliquem nossent ex ijs, qui egrediebantur.

Mira-

Mirabantur singuli, stupebant vniuersi. His ita depulsis, tantam mox prædicationis sancti efficaciam habuit, ut eo iubente, Dux ipse sui necem filij eius interfectores condonaret, & Ecclesia pacem receperit. Res equidem mira, sed altiori miraculo cumulata. Quamdiu enim in conuentu illo vir sanctus sancta perdocuit, sicut columba candida super caput eius præfens apparuit. Quibus id videre datum est, Deum glorificauerunt. non enim omnes hanc videre gloriam meruerunt.

Dum hæc audiendo, vos mirari video, illud non minus refert. Hildebrandus Romanæ Ecclesiæ Diaconus, Apostolicæ sedis pontifex Gregorius VII. mox futurus, Galliarum legatione suscepta, Cluniacum venerat. Hic quadam die sedens in Capitulo cum beato Hugone, fratrum negligentias pietatis gladio corrigente, adspexit Dominum Iesum præsentem, prædicto patri assidentem, eique, de singulis quid agere deberet, suggerentem. Itaque Hildebrandus sancti viri merita prædicans, in famulo Dominum collaudabat. Sædum venerat Hugo pater, ut ibi Baptista Iohannis festum deuotus ageret: Ad quem mulier quædam cum turba pro ea supplicante peruenit. siquidem eius vterum virulenta serpentis irruptio tenebat. Tum verò sanctus misericordia permotus, aquam asseri præcepit, eamque allatam precibus & benedictionibus signauit. Accipiensque ter de illa aqua, in os mulieris orando infudit. Quo facto, mox serpens horrendus per os illius, cunctis qui aderant cernentibus, exiuit. Qui ergo cum mœrore venerant, cum gaudio reuerentes, Dominum collaudabant.

Illo tempore pacis conciliandæ prædictus pater cum Episcopis, Rocleno Cabilonensi & Drogonem Masticensi, in campo venatorio pariter adfuit. Turbis verò circumstantibus, quidam pessimo sceleratus crimine non timuit interesse. Quem sanctus, sancto edoctus spiritu, eminens intuens, ait præsentibus: Videtis miserum illum? Videtis dæmone plenum? Statimque eum designauit, & ad se venire mandauit. Cui præsentato, Quomodo, ait, huc intrasti, qui hoc crimine (crimen autem exposuit) te sordidare voluisti? Cur miser nobis in te dæmonem repræsentasti? Pacem nos quarimus, dæmonem nolumus. Confusus ille, negare non potuit. Quod ut viderunt permulti, qui illic aderant, inter se mutuo submissa voce colloquebantur: Diuertamus ab hoc homine, qui etiam occulta hominum nouit intueri, ne etiam in nostris nos peccatis, quemadmodum istum, valeat deprehendere. Tunc pater sanctus tradidit hominem illum in manus Rocleni Episcopi Cabilonensis, cuius parochia erat, eius peccatum illi exponens: quem quidem Episcopus ille pro officio correxit. Simili modo, eodem reuelante spiritu sancto, cum ad Charitatem veniens, fratres in sancto susceperet osculo, quendam inter alios sibi occurrentem subito abhorruit, & ab osculo suspendit. Fratribus autem factum mirantibus, illum, qui ut nouitius susceptus fuerat, vnde venisset, cui esset addictus sectæ, sollicitè coepit inquirere. Er quia spiritualis omnia iudicat, & ipse à nemine iudicatur, eum ex ipsius ore Manichæum esse conuicit, conuictumque cum infidelitatis macula lupum ab ouibus pastor abegit, & infidelem à consortio fidelium fidelis eiecit.

Turones venerat Hugo pater, ut pro Abbazia maioris monasterij, quam violenter Comitibus Andegauensibus Gaufridi, cognomento Barbatum, nimis oppresserat, intercessor adesset. Cum omni itaque humilitate Comitem exorans, quia duriores inuenit, eius se aduolueret pedibus vir sanctus non erubuit. Sed cum nulla ratione ab oppressione monasterij eum posset compescere, atque cum multa indignatione recedentem retinere vellet, fibula, qua eius chlamys stringebatur, dirupta est. Abeunti itaque prophetica voce illud Samuelis illico in clamauit: Scissum est à te regnum hodie. Qui mox, iuxta viri Dei vaticinium, perdidit dominium, à fratre suo Fulcone captus, & in carcerem coniectus: vnde etiam, sensu iam debilitatus, non nisi morte solutus exiuit.

Martiniaci erat aliquando vir sanctus, & cum eo gloriosus doctor Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis, sanctorumque comitum cœtus venerandus. Quadam itaque die pater Hugo, sancta satiatus meditatione, & diuina refectionis reuelatione, fratribus conuocatis ait: Annuncio dilectioni vestræ, in Vuilhelmum regem Anglorum transacta nocte sententiam proserptionis prolaram esse, eumque exiguo tempore regnaturum. Iuxta verbum eius consecutus est rei, quam prædixerat, euentus. Fuit autem hæc proserptionis eius sententia, ut dum venarum exiret, subito percussus sagitta, morte citissima interiret. Apparuit deinde prophetantis veritas, & Cantuariensi Archiepiscopo, regi eius persecutore perempto, reditum ad suam sedem Deus aperuit.

Ad Francigenas pius pater Hugo visitator descenderat. Quem vir illustris Albertus de Gornaco, in Beluacensi pago honorifice suscepit. Vxor quoque viri, nomine Ernegardis,

gardis, tanto hospiti reuerenter occurrit. Eam verò intuens sanctus, prophetico afflatus spiritu, dixit: Domina, grauida es: masculus erit, quem paries. Hic, sicut Deo placuerit, monachus erit. Audiens mulier, quæ de se ante non nouerat, mirabatur: qui præfentes aderant, letabantur. Denique grauida illa masculum peperit: Landricus dictus est, creuit, militari deputatus officio, gladium accepit, & ut id hominum genus male cõfuerit, flagitiosus euasit. Interim B. Hugo præfentis vite cursum cõpleuit in Christo, successitque ei pius eius filius dominus Pontius: qui & ipse Franciam visitaturus intrauit. Vbi pro sua præclara consuetudine errantes in viam reuocans, plurimos secum adduxit. Inter quos & me peccatorem Hugonem, & hunc, de quo loquimur, iuuenem inuenit, vocauit, & ut sanctus prædixerat, monachum fecit. Præfens est in Cluniacensis, sacerdotali fungitur officio. O prædicanda patris huius prophetandi gratia, qui non solum in præfentia occulta hominum verè reuelauit, sed etiam longè post futura certo prænunciavit.

Crispeium venturus, ut monasterium sibi susceperet, Robertum quendam, acri febri-um ardore laborantem, obuium habuit. Cui sanctus valde compatiens, ait: Si rapinas exercere cessaueris, crimenque prædonis abdicaueris, promitto ego tibi, quia in nomine Domini cito sanaberis. Dedit miles fidem, se à rapinis cessaturum: dedit sanctus, pulsis prece febribus, agro sanitatem. O quor eius oratione sanati sunt: o quot de reliquijs eius sumentes, tam se, quam alios, impensis inuicem particulis, à morbis citissime curauerunt. Aqua, qua sanctus sanctas manus abluit, sanitatem plurimis attulit. Dum ad alia festino, permulta (fateor) omitto.

Parisiis urbem vir sanctus intrauit, atque ad ecclesiam S. Genouefæ Missas celebraturus ascendit. Quibus expletis, accepta Apostoli planeta, quæ ab Antiochia olim delata, in ea, quam diximus, seruatur ecclesia: O vtinam, inquit, haberemus agrotum, in quo virtutis Apostolicæ caperemus experimentum. Quibus dictis, Robertus, sua probitate illis in partibus satis notus, sed diutino morbo membrorum officio destitutus, illuc se deferri præcepit, ubi sanctum adesse cognouit. Deponitur debilis ante sanctum, prece supplicis quatit ab eo suffragium. Pater Hugo miseretur, tenens Apostoli planetam, Dominum deprecatur, ipsamque planetam super agrum eleuans, cum dulci melodia ait: Petrus Apostolus dicit paralytico: Roberte, sanet te Dominus Iesus Christus: surge, & sterne tibi: qui continuo surrexit. In his verbis Robertus illico totus conualuit, sanusque egrediens, gratias agit. Res ista notissima est: ferè tota illa ciuitas testis est. Super hoc controuersia laudabilis orta est. Parisienses dicunt, quia Petri est miraculum, qui per Hugonem Robertum sanauerit. Cluniacenses contra asserunt, Hugoni suo factum imputari debere, qui meritis Petri in Christi nomine debilem erexit. Vtrorunque causam suscipio: pro captu meo vtrisque respondeo. Fides Domino præfentat affectum, Dominus fidei largitur impensum. Robertus orauit Hugonem, Hugo Saluatorem. Petrus asscitus est, Saluator operatus est. Sed hoc vobis pensandum proponens, ad maiora festino.

Per Gasconiam sanctus iter agebat. Secus viam in rugurio elephantiacus quidam foedus vulneribus decumbebat. Homo iste nobilis, famosus & diues, iacebat abiectus, leprosus & pauper. Audiens vir Dei, condoluit miseræ viri, assumptisque secum duobus monachis, Durano scilicet, qui fuit Tolosanensis episcopus, & Hunaldo, qui Abbas fuit Mosiacensis, intrauit ad pauperem, vlceroso prædicauit patientiæ cõsolationem. Missa consolatione, fudit orationem: oratione completa, dedit benedictionem. Agnamque exuens tunicam, vestiuit pauperem. Mira res: Pauper vestitus veste pellicea, lepram exiuit: incolumis factus, decorem induit: grarias agens, alacriter exiuit.

Quidam frater, nomine Guilhelmus, obedientiæ munus ipsi à sancto Hugone demandatum curabat: sed crure grauitè intumescente, muneri imposito par esse non potuit. Itaque dolore acrius grassante, mortem sibi sentiens imminere, totum se contulit ad Hugonem, quamuis absentem, ab eoque velut præfente postulat sanitatem. Ad morbum verò se conuertens, adiurauit eum, dicens: In nomine Iesu Christi ex parte patris, qui me huc venire iussit, præcipio tibi ut abscedas, nec me deinceps ab ijs, quæ ex obedientia mihi facienda incumbunt, impediās. Dixit, & ecce dormienti in somnis duo albis vestiti apparere monachi, dicentes se venisse ex parte Hugonis Abbatis. Alter eorum crus tumidum attraxerat, oleum infudit: aliter liniendo perunxit. Euigilans autem agrotus, dolorem non sensit, plenamque sibi latabatur redditam sospitatem.

Febre tantum
rem sanat.

Planeta, est
suprema ve-
stis sacri-
cis, quam
etiam Casula
vocant.

Act. 9.

Leprosus
restituere sa-
luti.

Curatur
quidam mi-
ro modo.

Cluniaci quidam Theodoricus erat, antea miles, tum vero monachus: prius magnus nobilitate, tum humilitate parvus. Huius articulum pedis letalis morbus, qui cancer dicitur, occuparat: cumque nullum inueniret remedium, fide plena ad patris Hugonis se conuertit implorandam opem. Abbate itaque Missam peragente, de aqua, qua digitos suos sumpta Eucharistia lauerat, Theodoricus clanculum accepit, & de magistri virtute confidens, infudit ex ea in articuli partes: statimque pes totus conuuluit, caroque depasta illico restituta est.

Apud veterem Chiricam locus est, non longè à basilica situs: vbi suscepit patrem Hugonem comes Ludouicus. Accessit ad famulandum sancto viro comitis vxor Sophia: parata est in viridario mensa sollicitudine promptissima. Sed subito turbatus aër, imbribus infestauit ministros: exorta tempestas, molestia afficiebat dominos. At pater sanctus turbatos illos videns, eorum misertus, contra tempestatem eleuauit manum, sancta Crucis signum opposuit: & ecce miro modo pluuia, quæ in circuitu largiter omnia infudit, mentas eorum & ipsis assidentes prorsus non attigit.

Romam proficiscens aliquando pater Hugo, arctissimam à prominentis rupis latere viam ingressus est. Erat inferius terribilis profunditas, ita vt metu præcipitij vix vquam viatores audeant intueri. Præcedentibus itaque alijs post alios præ timore socijs, sequebatur pater, mente & oculis dextra lauaque pariter ad cælum leuatis. Sinistra mula habenas tenebat, oratione suspensus Domino totus inhiabat. Propter transeuntes quædam paupercula mulier ibi in breuissimum arduæ rupis foramē sese receperat. Mula vero, cui sanctus infidebat, vbi latrantem illam subito adspexit, miserè pauca facta, illico resiliit: & resiliens, tota in immane profundum cum sancto viro cadit. Ibi sanctus, vt antea, sic etiam cadendo, mentem & oculos dexteramque ad cælum erectam tenebat.

Cadebat quidem corpore, sed immotus cum Domino stabat mente. Præualuit itaque stabilitas mentis, suaque sedens mula, inuisibiliter reportatus ab infimis, viæque redditus est totus incolumis. Videte charissimi, videte patrem de morte redeuntem, admiramini de funere resurgentem. Sed qui Ionam in mare præcipitatum, de profundo abyssi, de ventre ceti clamantem ad se, liberare voluit, etiam hunc orantem omnipotenti misericordia sanū à ruina leuauit. Vidit Vincentius, qui tū in laico habitu, fidei sedulus obsequio, sanctum sequebatur: adhuc superest, se vidisse testatur. O mirandam Hugonis orationum instantiam, quæ non solum ipsum seruauit, sed etiam Aldephonsum Hispaniæ regem liberauit. Eum nanque frater eius Sanctius regno priuauerat, captum & catenatum carceri mæcipauerat. Illi vero pius Hugo compatiens, pro eo apud Dominum precibus insistebat, & apostoli Petri confidens meritis, à Domino eum absolui poscebat. Nec mora: beatus Petrus apostolus cuidam fratri in Cluniaco apparuit, preces Hugonis pro Aldephonsi ereptione Deum admisisse reuelauit: fecit etiam Aldephonso illud in carcere nunciari. Porro Sanctio in somnis sub graui comminatione præcepit, vt citò Aldephonsum restitueret, nec differre ausus esset. Sanctius terrore correptus, Aldephonsum statim restituit: restitutus ille, Deo & liberatori suo Hugoni gratias egit, censumque, quem pater suus Ferdinandus rex quotannis Cluniacensi monasterio soluendum instituit, ipse duplicauit, ducentas & quadraginta auri uncias annuatim reddens. Sic etiam pater Hugo Berardum de Reorcherio, (qui Cauariacum, quod est iuris Cluniacensis, graui exactione oppresserat) cum nec admonitionibus suis, nec amicorum suorum consilijs eum refrenare posset, ad Deum suis precibus edomuit. Cum enim pius pater pro oppressis Domino preces offerret, oppressor subito membrorum est incolumitate destitutus. Suis itaque turbatis, cōcutitur homo vrgentibus malis, deponit contumaciam, assumit poenitentiam. Tandem requiritur, dat fidem se satisfacturum, Hugo flectitur misericordia, oppressi liberantur, oppressor emendatur.

Ad sanctum Iohannem de Angeliaco venit Abbas Hugo: qui licet absens esset corpore, præsens tamen spiritu, Cluniaco non deerat. Vidit itaque in somnis, quasi fulgur impetu quodam ruere, & Cluniacense auditorium scindendo irrumpere. Perpendens autem apud se, quæ viderat, intellexit tale quippiam Cluniaci emeris, unde, nisi citò recederet, grauissima esset eius loci iactura consecutura. Intermissis igitur illis, quæ cooperat, Cluniacum festinus redijt: vocat Priores & Ordinis custodes, de negligentijs fratrum inquit, sed nihil eiusmodi ex illis percipere potuit. Ijs itaq; dimissis, ad Deū more solito recurrit: soluit vota precum, intrat Capitulum, fratres circumspicit. Mira res. Spiritu reuelante, occultum inter alios reum illico deprehendit, arguit, cōuincit. Reus ille

ille, Petrus erat, qui de Taderniaco venerat. Confitentem iudex pius dignè flagellat, misericorditer sanat. His visis, semetipsos circumspeciebant singuli, nè quid in eis illicitum spiritualis oculus patris animaduerneret. Sic etiam per visionem cōmonitus, monasterium S. Marcelli Cabilonensis sanctus intrauit, & mala quædam inueterata, & iam penè insanabilia, spiritu sancto edocente cognouit, rescidit, sanauit.

Opere precium est, propter monachos vaniloquijs deditos, quiddam hoc loco commemorare. Tolosanum episcopum Durannum, in cuius præsentia leprosum sanauit. Rat, Dei seruus sæpè cōmonendo reprehendit, & reprehendendo cōmonuit, vt à ridiculis verbis, quibus malè assueuerat, sibi temperaret: aiebatque, nisi in præsentia vita ab ijs sese corrigeret, post mortem tumentibus labris & spumoso ore ipsum appariturum, Non correxit Episcopus: defunctus cuidam sacerdoti Signino apparuit, & vt sanctus prædixerat, vlcerosi tumida labijs ora præferebat. Petiit auxilium patris lachrymabiliter, quem audire noluerat, dum eum olim piè corripere. Signinus refert patri quod viderat, miseretur Abbas, & excessum oris septem fratrum silentio sanare festinat. Septem fratres delegit, quibus septem dierum silentium pro Episcopo indixit. Vnus ex ijs transgreditur, silentium soluit. Redit Episcopus ad Signinum, fractum accusat silentium, de transgressore conqueritur, dilatat oris sanitatem propter septimi inobedientiam causatur. Signino hæc iterum ad patrem referente, Abbas inquit de transgressionem. Transgressio inuenitur, & alter septenarius silentio dedicatur. Quo completo, tertio Præsul apparuit, gratias agens Abbati: pontificali indutus chlamyde, os sanatum ostendit.

Erat vir sanctus apud Nandocacum: venit nuncius, qui diceret obijisse Vuillencum. Vuillencus iste Prior fuit loci de Charitare. Pro defuncto dum pius pater Missam celebraret, more solito vinam seipsum hostiam Domino præsentauit, & sic tenens in manibus filium, patri obtulit, oblatum ore suscepit. A quo edoculus, ad fratres egreditur, reuelat socijs, quia apud Charitatem nō Vuillencus, sed Orius obierit. Erat ibi tum Odo, qui fuit Prior Cluniacensis, post Episcopus Ostiensis, deinde Apostolica sedis summus Pontifex Urbanus 2. Is missa legatione inuenit iuxta viri Dei verbum, non Vuillencum obijisse, sed Orium.

His alijsque signorum titulis celebris effectus Hugo Dei seruus, apud summos Pontifices magnus habebatur: illum Imperatores, illum reges venerabantur. Italis, Gallis, Hispanis, Anglis innotuit, atque passim apud illos noua fundabat monasteria, vetera reparabat: neque viris duntaxat, sed etiam foeminis cœnobita constituit: in quibus fragilis eorum conditio, sexum vincens & seculum, sancta inclusione religata, limites non egreditur præfixos, sed liberis animis cælum perambulat. Dixi iam fratres quædam sancti patris signa, omisi plurima: virtutes eius magis imitandæ sunt: quas quidem, cum sint admirabiles, partim referendas duxi. Habitus eius, forma religionis: vita eius, benè viuendi fuit institutio. Orationem Deo, lectionem sibi, consilium proximo sedulus exhibebat. A mendacio & simulatione abhorrebat penitus: torporem & ocium damnabat, pauperes opulenta manu pascebat, infirmos pia sollicitudine refouebat, afflictos consolabatur, pupillos & viduas tuebatur. In vitiōs seuerus, erga poenitentes mitissimus erat. Disciplina castigatione iudex, doctrina magister, charitate parens, obsequio minister. Ità vero pluribus erat intentus, vt minor ad singula vix haberetur. Qui eius res gestas nouerunt, parum me dixisse reuincunt. Est autem hoc loco illud minimè prætermittendum:

Bertinus de Varenis, in agro solus remanserat, nescio quid rei executurus. Visio illi talis oblata est: Vidit personas primariæ dignitatis. Eas præcedebat Domina quædam, splendoris & gloriæ inestimabilis: quam transeuntem adspexit quidem, sed faciem eius videre non meruit. Stabat homo attonitus, cum ecce quidam senior venerandus mirantem illum ita alloquitur: Cuius est, o homo, ager iste, quem colis? Respondit ille: Sancti Petri est & Hugonis Abbatis. At ille, Meus est, inquit, ager & agri possessor. Ego enim sum Petrus Apostolus, & hic, quem vides, sanctorum est conuentus. Domina, quæ præcedit, mater est Domini. Vade, & ex parte mea dic Hugoni Abbati, propediem illi esse migrandum à vita: sollicitè prospiciat in Domino & sibi & domui suæ. Bertinus mandata hæc conficere pertimuit: itaque secundo admonitus, & pro negligentia reprehensus, Cluniacum venit: rem totam ita, vt gesta erat, Abbati explicauit. Abbas reuerenter accepit, seque ad propinquam mortem accuratè præparauit.

Eo tempore Fulgentius Abbas Affliginienſis, vir venerabilis, angelos vidit, duos miſericordie ornatos lectulos in calum deferentes, altaque voce dicentes: In his requieſcent magni duo viri, Anſelmus Archiepiſcopus Cantuarienſis, & Hugo Abbas Cluniacenſis: qui per vitæ meritum à terris aſcendunt in calum.

Pauci interceſſere dies, & vterque in Domino quieuit. Sabina quoque ſanctimonialis virgo in Iorrenſi monaſterio, teſtimonii ſingularis, vidit matrem miſericordie cum gloſo agmine ſanctorum: vidit & ſubſellium candidum, decenter ornatum, agmini illi intereſſe: audivitque Hugonem Abbatem Cluniacenſem illò abiturum. Sabina viſionem retulit, nec multò poſt nunciuſ venit, dicens migràſſe ſanctum, quem ea viſio designauerat. Sic vir ſanctus & miraculis approbatus, & reuelationum ſacramentis pramonſtratus, in medio filiorum vita ſanctus, ſed ſanctitate perpetuus, è mundo deceſſit, viuit Deo: dignè humatus, in Cluniaco iacet: ſed inſtitutionum eius ſanctimonia permanet, ſed ordinis diſciplina, quã tradidit, vſquequaque viget, ſed in caeleſtibus meritorum eius corona refulget.

Ea nocte, qua ſanctus deceſſit, erat in Italia Godefridus Ambianenſis epiſcopus, ſanctitate præclarus. Is cùm membra ſopori dedideſſet, viſus ſibi eſt eſſe Cluniaci, rogarique ſe à fratribus, vt Abbatem Hugonem oleo ſancto inungeret, & epiſcopali redimitus infula, Miſſas celebrans, Dominici corporis & ſanguinis ei viaticum miniſtraret. Expendens verò ſecum viſionem Epiſcopus, eum obijſſe perſenſit, ſocioque itineris ſui Marthæo, venerabilis Rhemorum Archiepiſcopi Rodulphi tunc legato viſionem indicauit: pariterque diem annotantes, Romam peruenerunt, peractoque, pro quo venerant, negotio, ad ſua redeuntes, inuenerunt eo tempore Cluniaci migràſſe ſanctum, quo id fuerat Epiſcopo in Italia in ea, quam diximus, viſione monſtratum.

VITA S. ROBERTI, PRIMI ABBATIS MOLISMENSIS, ITEMQUE CISTERTIENSIS, BONA FIDE, ET,
nisi fallor, iuſſu Odonis Abbatis Molismenſis conſcripta: ſed ſuſpicio in
M.S. codicibus, quos ſecuti ſumus, quedam omiſſa eſſe.
Stylum aliquoties mutauimus.

29. Aprilis.

S. Roberti
parentes.

Prouer. 19.

Viſio ma-
tris eius.1. Reg. 3.
Diſcit li-
ras.

BEATVS Robertus Campaniæ partibus oriundus, qualiſdam ſlos campi ſpecioſus enituit. Cuius nimirum decor in honeſtate morum inuentibus gratus erat, & ſanctæ opinionis odor, longè lateque diſfuſus, ad imitationem ſui plurimos inuitabat. Pater eius Theodoricus, mater verò Ermgardis dicebatur: ambo ſecundum ſeculi dignitatem clari, ſed ante Deum morum integritate clarifſimi.

Rerum verò copia, quibus temporaliter abundabant, ſic utebantur, vt ſummi patrifamiliæ potiùs viderentur diſpenſatores, quàm terrenæ ſubſtantiæ poſſeſſores. Sciens autem, quòd ſceneretur Domino, qui miſereretur pauperi: puluerem terrenæ conuerſationis pijs eleemoſynis abſtergebant: immò, quia in carne poſiti, non ſecundum carnem uiuebant, cogitatione & deſiderio in caeleſtibus habitantes, coronas ſuas virtutum operibus, qualiſ gemmis quibuſdam & lapidibus precioſis decorabant. Verum quia parentum eius fecimus mentionem, quemadmodum hunc ſanctum virum ſpiritus ſanctus præuenerit in benedictionibus dulcedinis, cùm adhuc matris vtero clauderetur, breuiter abſoluemus.

Prægnati etenim matri glorioſa Dei genitrix virgo Maria in ſomnis apparuit, annulum habens aureum in manu ſua, dixitque ei: O Ermgardis, volo filium, quem geſtas in vtero, hoc annulo mihi deſponſari. His dictis, mulierem dormientem relinquens, virgo beata diſparuit. Illa verò expergefacta, animo coepit reuoluere viſionem. Adiecit autem beata Dei genitrix apparere iterum mulieri, ſicut olim Deus iterum atque iterum apparuit Samueli, ad confirmandam promiſſionem ſuam. Expletis igitur diebus, Ermgardis peperit filium, vocans eum Robertum. Quem ablactatum, tradidit literarum ſtudijs imbuendum: in quibus ſupra omnes coartaneos ſuos proficiens, de fontibus Saluatoris puro pectore hauriebat, vnde ſaluatis gratiam poſtea populis erat.

ſtaret. Cùm autem eſſet annorum quindecim, mundana vitans contagia, totum ſe de-creuit Domino conſecrare. Itaque ſtorem gratiſſimæ iuuentutis Domino offerens, apud ſanctum Petrum de Cella ſuſcepit habitum regularem. Vbi ieiunijs & orationibus vacans nocte ac die, gratum Deo exhibendo obſequium, carnem ſpiritus, ſpiritus verò ſubijciens creatori, proficiebat. Cùm verò tempus eſſet, vt in ſeruo ſuo glorificaretur Deus, & lucerna, quæ ſub modio latuerat, ſuper candelabrum ad illuminandam Eccleſiam poneretur, ille, in cuius manu ſunt corda hominum, eiſdem domus fratribus inſpirauit, vt virum Dei Robertum ſibi eligerent in Priorem. Dignum quippe erat, vt qui, duce gratia, longo vſu didicerat tenere moderamina vitæ ſuæ, iudex & moderator vitæ fieret alienæ.

Erat per id tempus in remotis nemorum latebris eremita quidam, Deo cupiens eo liberius, quo ſecretius, deſeruire. Qui cùm aſſiduitate ieiuniorum maceraret carnem, & orationum inſtantia ſpiritus roboraret, reſpexit Dominus humilitatem eius, nec ſine grandi miraculo per illum creuit ſeruiendum Domino multitudo. Duo enim milites, ſecundum carnem fratres, ad oſtentationem virum ſuarum execrabiles nundinas, quas vulgus torneamenta vocat, expetentes, cùm per nemus, in quo iam dictus eremita degebat, iter agerent, coeperunt intra ſe ſecreta cogitatione de nece mutua tractare. Inuidiæ quippe veneno miſerabiliter tabeſcentes, apud ſe cogitabant, quòd altero eorum extincto, is, qui ſuper eſſet, in deſuncti facultates poſſeſſor ſuccederet. Sed Deus omnipotens, qui ſciebat eos vaſa miſericordie mox futuros, ſecit cum tentatione prouentum, nè iniquitatem, quam conceperant, effectui manciparent. Cùm igitur expleto negotio, ad quod ierant, quodque ſatis ſtrenuè geſſerant, adeò vt humanæ laudis fructum ex hominibus reportarent, ad propria remeantes, in locum, vbi de nece mutua ſecreta cogitatione tractauerant, grefſu propero perueniſſent: ibi velut ab ipſo loco admoniti, vel potiùs diuina inſpiratione compuncti, cogitatum coeperunt exhortere nequitiam, & intra ſeipſos de concepto facinore conturbati. Ad memoriam verò reducentes, quòd in propinquo eſſet tugurium eremite memorati, pari voto iter ſuum ad ipſius manſiunculam direxerunt. Per confeſſionem verò virus peſtiferum, quod in eorum cordibus latuerat, euomentes, eliminata ſpurcitia, gratum in ſeipſis Deo habitaculum parauerunt. Denique à viro Dei pro nequitia illa cogitatione ſuſcepta caſtigati, ab illo receſſerunt, etiam ſalutaribus admonitionibus inſtructi. Cùm verò ad locum, in quo prius alter alteri erat necem meditatus, perueniſſent, alter ex altero percunctatus eſt: Ecquid, frater chariſſime, hæc nobis heſterno die euntibus animo verfabas? At illo cogitationem animi ſui expromente fratri ſuo, ille reſpondit: Et ego in ſimili cogitatione verſabar. Rurſus igitur corde compuncti, & ad virum Dei reuerſi, ſpreta ſeculi pompa, cum illo coeperunt ſpiritualiter viuere, & ad portandum ſuaue iugum Chriſti ceruicem cordis humiliter inclinare. Quis igitur dubitet eorum conuerſionem meritis beati Roberti adſcribendam, cuius magiſterio, ſicut ſequens oratio declarabit, diſciplinis erant regularibus imbuendi? Deus autem, qui conſolatur humiles, adiecit multiplicare ſeruos ſuos, ita vt intra breue ſpatium ad ſeptenarium numerum peruenerint. Quos ſeptem viros, qualiſ ſeptem columnas ſpiritualis ædificij, præparauit Dominus. Per illos nanque coepit ordo monaſticus reuiuſcere, & fructum ſpiritalem facere.

Interim verò beatus Robertus, ſanctitate & gratia apud Deum & homines clarus, à monachis ſancti Michaelis Tornodorenſis, electus eſt in Abbatem. Porro ij, quos à diximus, eremita, cùm non haberent, qui eos diſciplinis regularibus informaret, audientes famam beati Roberti, duos è fratribus ſuis ad illum mittere curauerunt. Qui cùm ad locum perueniſſent, in quo vir Dei ſedulum Domino exhibebat obſequium, Præpoſitum domus illius in auditorio repperunt. Qui cùm eorum propoſitum cauſamque itineris cognouiſſet, vix ab illo multis precibus obtinere potuerunt, vt ad viri Dei ſecretarium ducerentur. Inuidiæ quippe mucrone confoſſus Præpoſitus, ſibi arbitrabatur decedere, ſi quid laude dignum per ſeruum ſuum Robertum Dominus de aliorum proſpectibus ordinàſſet. Vnde etiam fratribus eiſdem domus & ſocijs Abbatibus perſuaſit, nè petitioni fratrum, qui ad requirendum virum Dei venerant, vt ipſis præſſet, aſſentirent. Veruntamen beatus Robertus eorum petitioni iuſtisque votis congratulans, illorum deſiderijs feciſſet ſatis, niſi fratres Tornodorenſes vnanimiter obſtiſſent. Interim ſalutaribus admonitionibus informatos, ſuis munitos precibus & benedictione firmatos, remiſit ad propria, ſingulariter in ſpe illos conſtituens,

stituens, quod simulatque facultas ei tribueretur à Domino, ipsos adimpleret lœtitia cum vultu suo. Postea verò cernens fratres suos ab æquitaris tramite defletere, ad monasterium Cellense, vnde euocatus fuerat, regressus est: vbi Lia, quæ laboriosa dicitur, ad tempus seposita, diu desiderata Rachelis fruebatur amplexibus, hauriens in gaudio de fontibus Saluatoris, quod postea propinaret in salutem fidelibus.

Sed quia latere non potest ciuitas supra montem posita, beatus Robertus supra montem Christum radicans firmiter & fundatus, defuncto Priore sancti Aigulphi, ad pascendum ibi humilem gregem Christi rursùm eligitur, in eadem domo vniuersi fratrum voto parique desiderio Prior effectus. Memorati autem cremitæ, amore vitæ celestis afflati, cum virum Dei conspicerent semper in melius proficere, & seipso effici meliorem, inuito consilio, duos ex fratribus suis ad sedem Apostolicam ablegarunt, vt à summo Pontifice precibus obtinerent, vt vir Dei beatus Robertus pusillo gregi Christi pater fieret atque pastor. Summus autem Pontifex audiens illorum propositum, gauisus est valde, petitionique eorum benignè annuens, Apostolica benedictione fretos, remisit gratulabundos ad sedes suas, Abbati de Cella per Apostolica scripta mandans, vt quem illi è fratribus elegerant, ipsis traderet Abbatem. Abbas autem Cellensis, vbi Pontificis accepit mandata, beatum Robertum postulanti dedit, tristis quidem ac mœrens, sed iussis Apostolicis non ausus obstrepere aut repugnare. Videbat enim illorum consolationem, sibi suisque afflictionem fore, quandoquidem è domo sua, firma quædam & instar cedrinæ impubilis columna tolleretur.

Porro beatus Robertus curam pastoralis officij in se deuotus recepit, videns quod labor suus sine fructu non esset, cum vniuersitas gregis, respuens terrena & appetens inquirensque celestia, ipsius salutaribus monitis obediret. Itaque secundum interiorem hominem in spiritu humilitatis Deo seruiens, secundum exteriorem verò strenuè ministerium suum implens, actiua vitæ tanquam Lia copulatus est ad filios spirituales procreandos in loco, qui nunc dicitur Colannus. Cum autem breui tempore fratrum numerus vsque ad tredecim excreuisset, considerans vir Dei loci importunitatem, relictis ibi custodibus, assumprisque secum fratribus, in quoddam nemus, cui Molisimus nomen est, secessit: vbi proprijs manibus laborantes, ramos de arboribus amputarunt, atque ex ijs domicilia, in quibus possent quiescere, construxerunt. Oratorium quoque simili schemate ædificarunt, in quo salutes hostias & sacrificium contriti spiritus Domino frequenter offerebant. Cumque panem non haberent, quo post diurnum laborem corpora possent reficere, solis leguminibus utebantur. Contigit autem Trecentem Episcopum per nemus illud, in quo Dei homines in summa paupertate & humilitate Deo seruebant, iter facere, & ad locum illum, refectionis hora, cum sociorum frequentia peruenire. Quos viri Dei deuotè suscipientes, quodammodò confundeantur, quod non haberent, quæ cibum sumpturis apponerent. In eorum autem humilitate & paupertate non mediocriter ædificatus Episcopus & compunctus, valsefecit eis & recessit.

Procedente verò tempore, cum non haberent fratres, vnde possent vel ad breue tempus sustentari, ad beati Roberti consilium confugerunt. Ille verò, qui nunquam putauit aurum robur suum, nec obrizo dixit, Fiducia mea: docuit illos in Domino collocare spem suam, sciens, quia non sineret Deus diutius fame affligi animam iusti. Cum igitur precium non haberent, nihilo minus Trecentem eos misit ad emendam annonam, etiam iuxta literam prophete consilij obtemperans, dicentis: Qui non habetis argentum, properate, emite & comedite. Cum autem Trecentem essent urbem nudis pedibus ingressi, statim de illis ad Episcopum rumor perlatus est: qui illos ad se iussit introduci, satisque deuotè eos suscipiens, suum erga Deum amorem in exhibenda seruis eius humanitate declarauit. Denique nouis vestibus regulariter eos induens, cum quadriga, pannis & panibus onusta, ad sua loca remisit. Qua quidem benedictione non mediocriter confirmati, didicerunt inter aduersa patientes esse. Quinetiam à die illa & deinceps non defuit, qui illis & ad victum, & ad vestes necessaria suppeditaret: cumque in Dei seruitio constantissime perdurarent, multi accedebant ad illos seculum fugientes, & reiecta mundi sarcina, ceruices suas iugo Domini supponentes. Quidam verò etiam ex remotis locis eis mittebant necessaria, vt mercedem iusti reciperent, dum ipsi iustis vi-

tæ præsentis res necessarias impartirent.

Sed quia plerunquè rerum copia morum inopiam & egestatem parit, cum coepissent abundare temporalibus, coeperunt spiritualibus vacuari, ita vt eorum iniquitas quasi ex adipè prodire videretur. Sanctus autem Robertus cor suum diuitijs affluentibus non apponens, magis ac magis in Deum proficere conabatur, & secundum instituta sancti Benedicti, sobrie & iuste & pie viuere. Quod videntes filij Belial, in virum Dei atroceiter insurgebant, illum ad amaritudinem prouocantes, & animam iusti iniquis operibus eruciantes. Nec te moueat Lector, quod in illa sancta congregatione sibi locum vendicauit iniquitas. Sanè etiam scriptura teste didicimus, quod cum quadam die venissent filij Dei, vt assisterent coram Domino, adfuit inter eos etiam satan. Sic sic ab initio non defuit in Ecclesia iustus, qui proficeret, & impius, qui probaret. Videns autem vir Dei, quod illos reprahendèdo non proficeret, & quod discipline regularis obseruatione postposita, vnusquisque post prauitatem cordis sui ambularet, statuit illos relinquere: nè, dum in eis frustra quæreretur spiritale lucrum, ipse animæ suæ faceret detrimentum. Orta igitur inter eos discordia, recessit ab eis, venitque ad locum, qui vocatur Aurum, in quo audierat habitare fratres, in spiritu humilitatis Domino seruientes. Ad quos cum venisset, deuotè susceptus est ab eis, vixitque aliquandiu inter eos, laborans proprijs manibus, vt haberet vnde tribueret necessitatem patienti. Vigilijs etiam & orationibus incessanter insistens, infatigabiliter Domino seruebat: & cum in sanctitate cunctos excelleret, omnibus seruiens, omnium se minimum reputabat. Vnde non multo post ab eis electus est in Abbatem, quibus præesse curauit multa cum modestia, infirmis curam impendens, & sanos fouens, nec quasi dominans in clero, sed forma regis factus ex animo.

Molisimenses interea pœnitentia ducti, quod virum Dei offendissent, & à se quodammodo sua proteruita & inobedientia expulissent, ruinam suam tam in moribus quam in possessionibus anxie deplorabant, suoque casu experti sunt, beati Roberti meritis, ipsis Dominum rerum temporalium abundantiam tribuisse. Itaque communicato inter se salubri consilio, summum Pontificem adierunt, eiusque autoritate freti, eum Molisimum reuocauere. Vbi ieiunijs & orationibus continenter insistens, æmulatione Dei æmulabatur sibi subiectos, ita vt breui obseruantiam disciplinæ regularis apud illos instaurarint. Erant autem inter illos quatuor viri fortiores, nempe Albericus & Stephanus, atque alij duo, qui post cœnobiticæ exercitationis rudimenta, ad singulare eremi certamen suspirabant. Egressi ergo de cœnobio Molisimensi, venerunt ad quendam locum cui Vinicus nomen est: quem cum aliquanto tempore incoluissent, ad instantiam Molisimensem à venerabili viro Ioceranno Lingonensi Episcopo, nisi reuerterentur, excommunicationis sententiam exceperunt. Compulsi ergo cum, quem diximus, locum relinquere, venerunt ad syluam quandam, ab incolis Cistercium nuncupatam: vbi in honorem beatæ Dei genitricis oratorium construentes, nec minus nec precibus à suo deinceps proposito potuerunt reuocari, spiritu feruentes, & infatigabiliter die ac nocte Domino seruientes. Audiens autem beatus Robertus sanctam illorum conuersationem, assumpris secum viginti & duobus fratribus, perrexit ad eos, vt sancti eorum propositi esset particeps & adiutor. A quibus summa cum deuotione susceptus, eis aliquandiu paterna sollicitudine præfuit, regulariter illorum vitam & mores instituens, atque seipsum religionis & honestatis formam & exemplum illis proponens. Sed Molisimenses agrè ferentes tanto se pastore destitui, summum Pontificem adierunt, vt vir Domini beatus Robertus ad ecclesiam Molisimensem, quam prius fundauerat, redire cogeretur. Porro summus Pontifex vt audiuit nouellam Cistercium plantationem in Christo firmiter radicatam, gauisus est valde, præsertim quod comperisset omni morum honestate eam pollere, fratresque beati Roberti exemplo formatos, sancti Benedicti regulam seruenter obseruare. At tamen animaduertens Molisimensibus imminere excidium, si viri Dei præsentia fraudarentur, scripsit Episcopo Cabilonensi, vt alio Cisterciensibus Abbate ordinato, beatum Robertum cogeret Molisimum reuerti. Quod vbi beatus Robertus comperit, sciens quia melior est obedientia, quam victima: & quasi scelus est idolatriæ, nolle acquiescere: dispositis apud Cistercium, quæ ad nouæ institutionis obseruantiam pertinebant, Abbatem eis præfecit, virum Deo dignum, Albericum, qui fuit vnus ex primis monachis ecclesiæ Molisimensis. Sicque omnibus salubriter ordinatis, ad monasterium Molisimense, quod ipse in honorem beatæ Mariæ fundauerat, reuersus est. Defuncto verò post bi-

Matth. 5.

Fit Prior S. Aigulphi.

Fit Abbas Molisimensis.

Molisimus extruuntur.

Nota abstinentiam.

Job 31.

Prover. 10.

Esa. 55.

Episcopi Trecentis humanitas.

Matth. 10.

Ex rerum 3 copia quidam infelicit.

Job 1.

Bonis mali semper admixti.

Religiosi Molisimenses, sic alibi Abbates.

Reuocatur Molisimum.

Cistercium à quibus primò habitatum.

S. Robertus præest Cisterciensibus.

1. Reg. 15. Eccles. 4.

ennium Alberico successit Stephanus, à beato Roberto Abbas Cisterciensis ordinatus.

Ita ergo nouella plantationis cum esset institutor, & ad eius arbitrium vtriusque monasterij, Molismensis & Cisterciensis, ordinatio pertineret, cum duobus monachis Molisimum redijt, Cisterciensibus quidem eius abitione morientibus, Molismensibus contra eius reuersione gratulantibus. Obuiam autem ei venit ex Barenfi oppido honoratorum hominum atque plebeiiorum multitudo maxima, qui cum cum granditripudio & diuinis laudibus exceperunt. At ille cum suo, immò cum Christi gregem pusillo, putà Molismensi collegio, paratum sibi à Deo locum ingressus, diuinam, quæ cuncta dispensat, prouidentiam tota mentis alacritate magnificans, commissum sibi gregem paterno fouebat affectu, disciplinis regularibus illos instituens: immò verò exemplum regulariter viuendi seipsum illis præbens. Quam autem modestè seueritatis in subditos, quam liberalis & benignus in pauperes fuerit, non est silentio prætereundum. Die quadam duo clerici virum Dei præ foribus ecclesiæ reppererunt, & ab illo instantè alimoniam petere coeperunt. Vir autem Domini, sicut totus misericordiarum visceribus affluebat, illorum cupiens leuare inopiam, statim quendam ex fratribus, cui ex officio incumbere ministrare mensis, accersiri præcepit, eique mandauit, ut aliquid largiretur egenis illis. Respondente eo, panes in monasterio prorsus nullos haberi: Vnde igitur, inquit vir sanctus, hodie reficiendi sunt fratres? Ille se nescire respondit. Mox peractis ex more Missarum solennijs, fratres ad mensam accedere coeperunt.

Cumque sonitum cymbali, sicut illa hora moris est, vir sanctus audisset, ab œconomio sciscitabatur, vnde panes haberet, quos fratribus corpora refecturis esset appositurus. Tum ille, Paucos, inquit, referuavi, in eam curam intentus, ne fratribus hora refectionis cibus deesset. At vir Dei zelo accensus, fremens & indignans, quòd in gregem sibi commissum repertum esset inobedientiæ solium & dissidentiarum zizania, ingressus refectorium, panes mensis appositos in sportam coniecit, eosque ex colliculo ecclesiæ vicino in subterfluentes aquas per præceptum abiecit, nolens in filijs Dei culpam inobedientiæ extare. Eius autem zelum Deus ex alto perspiciebat, iam quibusdam pijs foeminis de Castellione inspirauerat, ut fratribus comesturis panes deferrent. Porro vir Dei Robertus ad portam monasterij veniens, tres illic quadrigas offendit onustas panibus, quas memoratæ de Castellione foemina fratribus reficiendis adduxerant. Itaque conuocatis fratribus, dissidentem illum & inobedientem fratrem coram omnibus obiurgauit, cunctosque ad bene sperandum in necessitate de Dei misericordia salutaribus monitis animauit.

Cum autem vir beatus multa laborum certamina in Christi militia exegisset, vitæ præsentis iam planè pertæsus, dissolui & esse cum Christo ardenti desiderio cupiebat. Cuius votis Deus annuens, horam exitus eius ab hac vita, non paucis ante diebus, sicut ipse optauerat, ei reuelauit: quam imminente ille fratribus indicauit. Aliquando igitur corporis aduersa valitudine laborans, gratiæ merita virtute patientiæ cumulauit, glorians cum Apostolo in infirmitatibus suis, & virtuti Christi gratum intra se domicilium parans. Itaque anno ætatis suæ octogesimotertio, tertio Calendas Maij, corpus terræ reddidit: spiritum verò ad Deum, cui indefesso famulatu feruenter adhæserat, terra plorante, celo gaudente, transmisit. Filij autem eius, monachi Molismenses, quorum omne gaudium & solatium in illo fuerat, amarissime flentes, reuerendi patris exequijs deuotius insistebant: & licet de superna eius meritorum retributione minimè dubitarent, immò de suffragijs per eius merita sibi conferendis confiderent: at tamen tanti patris præsentia, ab hac luce ipsis subtracta, non mediocriter angebantur. Et quia dum viueret, lucis se esse filium iustis operibus declarauit, quanti apud ipsum esset meriti, Deus in eius obitu ostendit. Nam supra domicilium illud, in quo eius exanime corpus iacebat, primo noctis crepusculo duæ lucidissimæ, eaque diuersi coloris irides apparuerunt: quæ ad amplitudinem magnæ plateæ se dilatantes, in quatuor partes terræ extendi videbantur: & altera quidem ab Aquilone ad Austrum, altera verò à Septentrione ad Orientem sese protulit. In summitate autem, ubi pariter iungebantur, clara lux instar lunaris circuli refulgebat, eaque in altum sese protendens, tenebras noctis à loco illo penitus exclusit. Porro in hac luce crux rutilans visibatur, primò quidem exigua, sed paulatim crescens, magna euasit. Circum eam innumerabiles varij coloris erant circuli, in quibus singulis singulæ ortæ sunt parue cruces, eaque rutilantes & cum suis circulis crescentes. Cumque se

vsquequaque in firmamento intendissent, totum Molismensem locum mirabiliter illustrabant: ut signis euidentibus doceretur, beatum virum, quicquid in loco cum pietate dormitionem acceperat, filium lucis esse. Nec dubitandum, quin ad declaranda sanctitatis eius merita lumen illud cum crucibus caritatis extiterit: ut daretur intelligi, sanctum virum, respuentem opera tenebrarum, carnem suam crucifixisse cum virijs & concupiscentijs. Idcirco autem multæ visæ sunt cruces, ut certo essent argumento, quamplurimos eius sancti viri futuros imitatores, sicut & ipse fuerat Christi. Quid verò irides illæ aliud sibi voluisse putandæ sunt, nisi ut intelligerentur signum esse fœderis inter Deum & hominem, inter creatorem & creaturam?

Expletis autem pro more circa beati viri corpus exequijs, gleba illa sanctissima à vicinis Abbatibus, alijsque reuerendis personis, ea causa congregatis, venerabiliter est tradita sepultura, & in ecclesia beatissimæ Mariæ Virginis, quam ipse in eius honorem fundauerat, honorificè tumulata. Deus autem omnipotens, ut post carnis depositionem famulum suum Robertum viuere comprobaret, multorum eum miraculorum gloria decorauit. Et ipse vir sanctus ut se ostenderet curam gerere filiorum, etiam postquam subtracta est ab eorum oculis visio corporalis, si quandoque fuissent in Dei seruitio negligentes, aut ad nocturnas preces, quas Marutinas vocant, tardius surrexissent, crebro solitus est excitare custodem, arguens inertes ac negligentes, & hortans ad meliora deuotos. Beata quoque Dei genitrix, quæ sibi desponsauerat virum Dei, dum adhuc vteri materni clauderetur angustijs, gratiam, quam singularem accepit à Domino, communicare non destitit seruo suo. Nam ab obitu sancti viri coeperunt creberrima fieri miracula in ecclesia Molismensi, quam ille construxerat in honorem eiusdem sacratissimæ virginis, cui à primæna ætate totum se dediderat, & deuotione seruauerat speciali.

Diuinæ autem dispensationis gratia in omnem terram diuulgante miracula, quæ Deus omnipotens precibus suæ matris & beati Roberti meritis operari dignatus est in ecclesia Molismensi, coepit vndique gentium confluere multitudo. In ijs quædam paupercula mulier, morbo laborans caduco, ad ecclesiam Molismensem venire constituit, auxilium à matre Domini & beato Roberto eius famulo quaesitura. Assumptis igitur secum duobus puerulis, quorum alter pendeat ad eius vbera, alter verò gressu debili matris vestigia sequebatur, iter prosequitur destinatum. Inclinate autem iam die, venit ad monasterium Quinceij, hospitium mendicans à monachis. Sed quia illorum canon intra fines monasterij sexum muliebre non admittit, compulsa est misera mulier inde recedens in nemore pernoscere. Vbi sanè casu fortuito focum reperit, quem ex sopitis cineribus rursus excitans, cum duobus puerulis illic mansit. Media autem nocte lupo aduenit, & cum mulier ex vna parte ignis federet, crudelis bestia in altera recubauit. Quo viso, mulier fronti suæ signum crucis imprimens, se & pueros suos Deo & beatissimæ Virgini Mariæ, & beato Roberto deuotissime commendauit. Interea illam suus inuasit morbus, & dum corpus ceu exanime palpitaret, quasi de industria expectasset, minorem puerum abripiens aufugit. Morbo autem illo se remittente, foemina tanquam à morte resurgens, inter brachia suum quem rit infantulum, quem paulò ante tenuerat, nec alibi se reliquisse sciebat. Latrabatur se illo morbi dolore liberatam, sed ecce succedit dolor illo acerbior, quando maiorem filium interrogans de minori, casum planè miserabilem cognoscit. Quid faceret misera mulier aut quò se verteret, nesciebat, sed inter lachrymas & eiulatus hæc subinde repetebat: Redde, redde depositum beatissima Maria, redde depositum Pater Molismensis. Mira res. Dum isthac crebro repetit, & beatam Mariam sanctumque Robertum sapius inuocando vim doloris sui exprimit: ecce bellua, suæ ferocitatis oblita, cui proprium est non parcere, sed vorare, de sylua procedens, & innoxio ore puerum deferens, eum in columem reddit matri suæ. Tum illa conceptum mærorem subsequenti lætitia profligans, coepit peregrinationis iter prosequitur, & in multorum præsentia rei seriem enarrat. Porro in dorso pueri dentium relicta vestigia, eius verbis fidem conciliabant.

Item vir quidam in villa, quæ Nouallames dicitur, cum vxore sua negocijs externis occupatus, domo sua obserata, solum reliquit infantulum in cunis dormientem. Interea ignis correpta materia paulatim crescens, in flammam sese etiam foras diffundit: cumque iam in tecti superficie debaccharetur, accurrit populus, illi periculo remediū allaturus: sed frustra id fuit, flammis aditum in ædes prohibentibus. Accurrunt etiā parentes,

Etiā de sanctus curat gerit Molismensem.

Miracula multa sunt.

Insigni miraculo lupus reddit infantem.

Sub hoc Ste phano S. Bernardus monachus professus est.

S. Robertus redit Molisimum.

Vide sancti viri zelum.

1. Cor. 12. Obitus S. Roberti.

Et defuncto, mira quædam videntur.

res, pueri nomen crebro appellantes, tundunt pectora, lacerant capillos, præ amore chari pignoris non sentiunt conflagrantes edes, quarum dispendium eius saluti posthabebant. Mater hæc sæpius irerat: Esto elypeus à facie ignis deuorantis Domina Molisimensis. Demum aduolat ad puerum uterque parens: rogant Deum, ut vel cineres flammis absumpti pueri liceat inuenire. O rem planè stupendam. Attendant, qui audiunt, & tanti miraculi nouitatem miretur totus orbis. Inueniunt infantulum flammis ardentem, & cunabulis simul cum pannis in cineres redactis, in solum puerum sauire nescit incendium. Ità in laudem suæ matris & ad beati Roberti merita declaranda, filius Dei patris, antiquum Babylonicæ fornacis dignatus est miraculum renouare. Puero itaque à parentibus oblato & ecclesiæ præsentato, conuenerunt plurimi Dominum collaudantes: quorum etiam consilio, nè res obliuione deleteretur, literis mandata est.

At verò si vniuersa, quæ per seruum suum Dominus operatur, scribere velim, non poterò par esse labori, citiusque me tempus, quàm rerum copia deficiet. Nam quoridie in ecclesia Molisimensi beati Roberti auxiliū implorantibus, adest misericordia redemptoris nostri. Eius interuenientibus meritis, ad sepulcrum eius illuminantur cæci, debiles recipiunt gressum, ægri sanantur, maligni spiritus eius præsentiam non ferentes, ab obsessis corporibus expelluntur. Quod nè alicui incredibile videatur, pauca superioribus adiungemus. Duo ægri, fide feruentes, ad locum, in quo sancti corporis gleba, virali spiritu vacuata, iacebat, accedentes, postquam supponi feretro, eiusque sudarium contingere meruerunt, mox pristinam recepere sanitatem, planctumque fratrum morientium in solenne gaudium de patrato per seruum Dei miraculo conuerterunt. Sed & sicut quondam per puellam captiuam virtus Helisei prophete innotuit regi Syriæ, sic etiam per sexum muliebrem apud Francigenas innotescere voluit seruus Dei. Niuernensis enim Comitissa, cum in quodam oppido cum puellarum militumque frequentia moraretur, monile aureum ferebat ad collum suum, tam auri fulgore, quàm gemmarum scalptura eximium. Cuius cum splendorem & precium alijs indicatum cupe- ret, ablatum à collo suo manibus tenuit, alijsq; gestandū tradidit. Mirabantur omnes monilis decorem, sed dum alijs illud visendum offerunt, atque interim de rebus alijs miscent colloquia, monilis obliuiscuntur. Deindè Comitissa manum mittens ad collum suum, cum sentiret monile indè amotum, sollicitè perquirat, cuiam illud tradidisset. Negabant singuli se illud habere: itaque matrona nobilis cœpit magis ac magis animo conturbari. Erat autem in eo loco multum straminis, quod illa iussit ventilari, & accensa lucerna, totam domum euerti. Sed cum nulla posset ratione illud inuenire, puella quædam, quæ in eius erat obsequio, accessit ad illam, constantissimè asserens, si beatorum Robertum fideliter inuocaret, fore, ut is monile amissum sine dubio ipsi restitueret. Eius consilio Comitissa acquiescens, cereum in honorem beati Roberti iussit ad ecclesiam Molisimensem deportari, atque illic in honorem beatissimæ Virginis & sancti Roberti accendi. Quod cum factum fuisset, statim coram multa plebis frequentia monile in eius gremio est repertum. Itaque factus est vtriusque sexus hominum conuentus pro tanto miraculo laudantium Deum, & illum in beato Roberto famulo suo mirabilem prædicantium. Hoc autem miraculum in ea regione tam celebre euasit, ut quisquis aliquid amisit, ad viri Dei auxilium confugere non moretur: atque ita rem amissam sine dilatione recuperet.

VITA

DE S. PETRO MEDIOLAN. MARTYRE.
VITA SANCTI PETRI MARTYRIS EX ORDINE
PRAEDICATORVM: AVTHORE THOMA LENTINO Patriarcha Hierosolymitano, eius contemporaneo. Dictionem
in gratiam Lectoris eruditi passim nonnihil
elimauimus.

1019

PROLOGVS AVTHORIS

RES sunt, qui testimonium dant in celo: Pater, Verbum & Spiritus sanctus. & tre. sunt, qui testimonium dant in terra: spiritus, aqua & sanguis. Sanctorum gloriam multis & varijs testimonijs adstruendam, sapientia diuina præuidit, quibus corda fidelium ad laudes suæ bonitatis celebrandas attentius erigeret, & in sanctorum venerationem vehementius & copiosius excitaret. Felix autem ille sanctus, cui & caelestia & terrena testimonia suffragantur, cui nec virtus caelestis deest ad gloriam, nec laus terrestris ad famam, longè lateque diffusam, & fidelium testimonijs comprobata. Quæ quidè in beato Petro nouo martyre, strenuo fidei pugile, clariùs innotescunt, cuius sanctitati tota Trinitas præbet testimonium: Patris potentia in miraculis, Filij sapientia in doctrinis, Spiritus sancti gratia in donis & virtutibus, quibus eum vberius ornauit, & præ eius participibus suorum charismatum vñctione perfudit.

Vt autem fides in fidei pugile contra fidei oppugnatores, nempe hæreticos, illustrius refulgeret, & suis micantibus radijs inuidorū oculos efficacius perfringeret, non desuere illi etiam terrena testimonia, quando & aqua baptismalis innocentiae, quam à Aqua. matris vtero inuiolatam semper retinuit: & spiritus sapientiae, quam per Italiam late Spiritus. diffudit: & sanguis triumphalis passionis, quam pro fide Christi fortissimè suscepit, multiplicem eius gloriam cum multa laude testantur: ut sanctis virginibus, doctoribus & martyribus par existimetur in præmio, quorum in terris merita magno studio est amulatus. Sed hæc ut euidentius appareant, à primordijs vitæ eius usque ad passionis triumphum narrationem stylo rudi pertexemus: quædam etiam cælitus ostensa miracula adijciemus, quemadmodum ad nos homines fide digni verissimè retulerunt: idq; in gloriam & honorem illius, qui gloria & honore suum martyrem coronauit.

VITÆ HISTORIA.

Eatus Petrus martyr, Prædicatorum decus, Italiae speculum, Aprilis 29. & fidei pugil ac propugnator egregius, in Gallia Cisalpina, quam Longobardiā vocant, ciuitate * Veronensi, ex parentibus hæreli deprauatis traxit originem: ut tanquàm lux è tenebris, rosa de spinis, flos è sentibus ortus, tanto amplius reluceret in mundo, redoleret in cœnobio, rutilaret in celo, quod è parentibus errore occæcatis, mente sanciatas atque corpore corruptis, decus virginæ, atq; è spinis & sentibus, æterno incendio addictis, martyr inclitus esset profectus. Nam tametsi parentes habuit hæreticos, quorum ut institutione erudiretur, & filium vera ratio admonebat, & puerum necessitudo compellebat: at nihilo minùs ita se mundum ab illorum seruauit erroribus & immunem, ut neque blandis parentum dolis, neque multa verborum frequentia, ad hæreticorum siue colloquia, siue consortia vel induci puerit, vel compelli. Videbatur iam tum in tantilla ætate intelligere prouerbiū, quod nondum legerat: Qui Eccli. 11. tetigerit picem, inquinabitur ab ea. & illam Apostoli sententiam: Corrupti mores 1. Cor. 15. bonos colloquia mala. Quod enim à natura videmus homini & ceteris animantibus Menander. attributum, ut homo serpentis, agnus lupi conspectum horreat, & inditam hosti sauitiam sentiat: hoc puerum bonæ indolis vñctio cælestis edocuit: ut venenatorum serpentum consortia fugeret, & lupos rapaces, pellibus ouinis tectos, inimicos intelligeret, atque eorum commercia vitaret.

Itaque

Itaque cum necdum pueritiae annos exegisset, annos plus minus septē natus, a scholisque rediret, quibus erat traditus literis imbuendus, a patruo suo haeretico, magno diaboli laqueo, quidā in scholis didicisset, interrogatus, respondit se Christianae fidei symbolum didicisse, Credo in Deum patrem omnipotentē, creatorem celi & terrae, & reliqua, ordine illi recitans. A cuius fidei professione cum ille puerum, tāquā rudem quendam tyrunculum auertere niteretur, persuadereque ei vellet, ut non Deū, sed diabolum potius fateretur visibilium conditorem: quādam etiam scripturae sententias adhiberet ad suum confirmandū errorem, (erat enim perfidiae caudidus atque patronus) nihil a puero potuit obtinere, affirmante constanter, quod legisset, quodque scriptum esset, id se velle & credere & confiteri. Quod ille satanae venator & administer, magnusque animarum seductor ubi perpendit, totum, quod gestum fuerat, patri pueri retulit, & ut Petrum a scholis remoueret, modis omnibus est persuadere conatus. Tameo enim, ait, nē cum Petrus benē fuerit eruditus, ad meretricem illam se transferat, fidemque nostram destruat, magnus ecclesiae, hoc est, conuenticuli Manichaeorum futurus, si vixerit, persecutor. Quod quidem ille a seipso non dixit, sed tanquā alter Caiphas, beatum Petrum haeticorum perfidiam destructurum, futurorum nescius prophetauit. Sed quoniam non est consilium contra Dominum, quemadmodum apud filium, ita etiam apud patrem nihil obtinuit sermo eius. Non enim praeiuit ei assensum pater pueri, sperans illum ad sectam suam, posteaquā in Grammatica esset institutus, per haesiarcham aliquem pertrahendum.

Ut igitur Dei grata voluntas impleretur, qui malignorum hominum dissipat cogitationes, cum puer domi pueritiae annos egisset, & haeticos in ipsa propemodum infantia superasset, missus est studij causa Bononiam. Vbi licet esset ab haeticorum infestatione remotus, non tamen defuerunt ei noua impugnationū genera, florem illi pudicitiae eripere connitentium, quae adolescentiae solent esse permolesta. Equis verō inter carnis illecebras, mundi fallacias, hostis antiqui insidias, denique inter lasciuia & lubrica sodalium contubernia integritatem mentis & corporis possit cōseruare atque tueri? Non est hoc fragilitatis humanae, sed donum Dei est & paucorum priuilegium. Immo verō, teste S. Hieronymo, in carne praeter carnem viuere, non terrena vita est, sed caelestis. Itaque ingeniosus adolescens, cum sortitus esset animam bonam, etiam ad corpus incoinquinatum & cor immaculatum cōseruandum toto pectore anhelabat, bonitatem circa se diuinā dispensationis agnoscens & stupens, sicut longo post tempore coram quibusdam fratribus, eius puritatis conscijs, confessus est, quod inuolatus castitatis dispendia potuerit euitare. Aduertens verō puer sanctus, non tutum esse cum scorpionibus habitare, velut alter Ioseph, pallium reliquit in manu Aegyptiae, ipsius pudori insidiantis, & ad religionis portum confugere deliberans, mundum cum flore marcescente, parentes cum errore perimente reliquit, atque fratrum Praedicatorum institutum mundus complexus est, futurus etiam ipse praedicator eximius, oppuginator haesum, persecutor sordium, & vitiorum grauissimus castigatō. In eo autem instituto paupertatis & humilitatis vestigijs insistent, beatumque patrem Dominicum ducem virginem virgo sequens, magnum perfectionis apicem attingit, semper de virtute in virtutem progrediens, & quasi lux splendens, procedens usque ad perfectum diem.

In ipso nouitiatu contra carnem magno zelo incensus, nē seruis delicatē nutritus proteruieret in dominū, adeo se ieiunijs & mirabili abstinentia, vigilijs & precibus maceravit, ut mensuram propriae fragilitatis excedens, eum propemodum perdiderit, dum vult hostem opprimere. Nervis enim corporis nimia exinanitione cōtractis, tam fortiter eius dentes compressi sunt, ut vel ad forbēdum quippiam quolibet instrumento aegrē diduci potuerint. Miserrus est autem illius, vel potius populi sui Deus, nec passus est os illud beatum diutius obserari, quod in medio ecclesiae cum multo fructu creberrimē aperire constituerat. Restitutus verō pristinae sanitati, modum quidem abstinentiae mutauit, sed non abstinendi propositum vel consuetudinem. Porro illa humanae imbecillitatis experientia commiserationis siue compassionis virtuti adiuncta, ita in eo pietatis & parsimoniae affectum moderata est, ut licet erga se parcus & seuerus permaneret, erga aliorum tamen necessitates semper indulgentior fuerit. Cuius rei confirmandae causa, illud vnum commemorasse sufficiat, quod egit, cum iam multo tempore fuisset vitam monasticam professus. Cum propter vberiore gratia, in labijs eius diffusam, plurimorum corda Deus pia erga eum deuotione inflammasset, ita ut non mediocri-

mediocriter latarentur, si qua illi munuscula mittere possent: sicut fratres, qui tunc aderant, diligentius obseruauerunt, de omnibus ad victum pertinentibus, quae ob illius gratiam quotidie mittebantur abunde, per integram Quadragesimam aut parum, aut nihil sibi sumpsit, quemadmodum solitus erat saepius abstinere, illum, licet eminens, sequens, qui non ministrari venit, sed ministrare, qui propter nos, cum diues esset, factus est egenus, ut illius inopia nos ditaremur.

Ceterum integritatem mentis & corporis, uti a primis aetatis initijs coeperat, ita semper illibatam studuit cōseruare, atque in ea cōseruanda proficere: ut virgo & mente & corpore permanens, nullum vnquam mortiferi criminis contagium senserit, quemadmodum eius confessorum fidei est testimonio comprobatum. Nē verō per ocij desidiam & inertiam hostilibus pateret insidijs, in iustificationibus Dei exercebatur assidue, ut in ipso, rebus bonis & sanctis exercitijs perperim occupato, vitia nullum prorsus locum obtinerent, & a spiritalibus nequitijs tutus esset. Praeter haec autem, quā fuerit deuotione gratus, obedientia placidus, benignitate suavis, patientia constans, charitate praestabilis, denique in cunctis morum maturitate compositus, vbertim testantur & seculares & monachi, qui viderunt, qui eius meruere frui consortio, & qui ei familiarius adhaeserunt. Quantumcunque verō polleret moribus & meritis resfulgeret, nē quasi puluerem iactaret in ventum, si sine humilitate ceteras virtutes in pectoris sui armariolum congestisset, adeo se humilem & subiectum in fratrum conuentu & congregatione exhibuit, ut ad illorum obsequia & ministeria, quibus iuuenis solebat occupari, plerunque se etiam senex facilem & vitroneum offerret. Itaque crebro pia sollicitudine seruiebat infirmis, saepe hospites hilari excipiebat alloquio: interdum etiam, verborum & gestuum decoro ac honestate seruata, officio ianitoris prudenter ac discretē fungebatur, nec ad vlla quantunvis humilia & abiecta officia se difficilem exhibebat vel inuoluntarium.

Et si autem interdum cum Martha externis esset occupatus ministerijs, at tamen cum Maria sollicitē sedens ad pedes Domini, neque noctibus, neque diebus a diuinis cessabat colloquijs, Euangelium Christi aut aliquem sacrum codicem sub axilla, vel in sinu aut manibus gestans, & quoties licebat, vel lecta meditans, vel audita ruminans & memoriae commendans. Tribuerat enim ei Deus desiderium sapientiae, tantusque amator factus est legis diuinæ, ut cum illo Eunucho Aethiope etiam in ministerio quotidiano positus, quoties daretur opportunitas, sacras lectiones literas non cessaret. Ita enim in illo grata sibi inuicem vicissitudine succedebant & ardor discendi, & promerendi desiderium, ut mirum in modum etiam non minoratus actu, non minus sapientiam perciperet, nec minus sapientiae vacaret. Contulerat enim ei diuina prouidentia cor docile & tenacem memoriam, quae apud se deposita fideliter custodiret: & linguam eruditam, quae recondita efficaciter alijs dispensaret. Quamobrem sine mora dispendio factum est cor eius promptuarium legis diuinæ, & sacrarum scripturarum armarium. Per idem autem tyrocinij sui tempus non immemor opprobriorum, & quae haetici Ecclesiae Dei exprobrarent, neque obliuiosus zelator effectus, fidem Catholicam praecipue, & ea, quae ad fidei defensionem haesumque oppugnationē pertinent, adeo suo animo affigebat, ut quasi fidei propugnator ardentior, totum se illius obsequijs, eiusque hostium exterminijs mancipare videretur, cunctaque eius verba & studia virtutem fidei redolerent: adeoque circa illius, cuius asserendae desiderio totus ardebat, defensionem profecit & inualuit, ut postea contra diros illius hostes mente intrepida feruentique spiritu continuum certamen exercens, diuturnum agonem suum tandem victrice martyrio felicissimē consummaret. Pro hac enim ab ineunte ferē aetate mortem subire cupiens, hoc vel maximē a Domino attentis & crebris precibus postulauit, ut nē sineret ipsum ex hac luce migrare, nisi hausto pro illo passionis calice. Nec est fraudatus suo desiderio.

Itaque disponente Domino lucernam suam non occultare sub modio, sed breui temporis spatio exacto, super praedicationis candelabrum altius sublimare: credita est illi eloquiorum dispensatio diuinorum, & celerius studia sua virtute calitis comitante, factus est concionator siue predicator generalis. Vbi verō tanquā alter Gedeon tubam praedicationis assumpsit, quā praeclaro clangore insonuerit hostes fugans, fideles excitans, multis in locis compertum est. Exiuit enim sonus eius in omnem terram provinciae Longobardicae, & loca Vrbi vicina, nec partem exiguam Tusciae, itemque in totam Romandiolam siue Flaminiam & Marchiam Anconitanam. Quas enim ciuitates

Error Manichaeorum.

Sic more haeticorum Romanam vocat Ecclesiam. Iohan. 17.

In Serm. de Assumptione B. Mariae.

Genes. 39.

S. Petrus fuit monachus Dominicus.

Prouer. 4.

Eius exercitia.

Sibi durus, alijs humanus.

Matth. 20. 2. Cor. 8.

Mira animi & corporis integritas.

Magna humilitas.

Luc. 10.

Act. 8.

Actioni & contemplationi vicissim dat operam.

Eius studia.

Martyrij desiderium.

Iudic. 7. Est insignis concionator.

tes vel oppida earum regionum salutiferis aliquandò clamoribus non impleuit? Quorum hominum, ijs in locis degentium, non concussit corda vel pulsauit auditum? Vbi què in illis regionibus sanctæ opinionis eius diffusum est odor, sed alijs odor vitæ in vitam, alijs odor mortis in mortem: vbique magnum suum excitauit desiderium, vbique celebre factum est nomen eius. Auris audiens beatificauit eum, & oculus eum videns, de sanctis operibus, fidei exaltatione, & victrice errorum confutatione testimonium perhibebat. Quantos autem quales ve fructus attulerit in salutem animarum, & suorum cumulationem meritorum, solus ille nouit, qui numerat multitudinem stellarum, & cui nuda & aperta sunt omnia. Veruntamen ex diuturnitate temporis, ex labore multiplici, ex magnitudine gratiæ & virtutis, præclara sancti martyris merita præclarior innotescunt. Si enim beatus ille est, qui iugum Domini portauit ab adolescentia sua: quanto is beator, qui tanquam Benjamin adolescentulus, in excessu sanctitatis & virginis thalamo, triginta fere annorum spatio in Prædicatorum collegio commoratus, totum tempus & numerum dierum vitæ suæ in diuinis officijs & obsequijs usque ad triumphalem passionis titulum studiosè expendit? Quod si verò bonorum operum vel laborum gloriosus est fructus: quis labores, quos hic operarius Domini siue in recipiendarum confessionum studijs, siue in prædicationum clamoribus pertulit, dignè poterit enarrare? Vt enim dies pleni inuenirentur in eo, & noctes vacuas non haberet, nocturna silentia, humana deputata quieti, post dormitionem breuem exigebat in studijs lectionum, & somni tempus deuotis orationum suspirijs occupabat: dies autem impendebat commodis animarum, vel quotidianis aut sedulis incumbendo concionibus, vel auscultandis confessionibus, aut hæreticorum pestifera dogmata validis contundendo rationibus: in quibus quidem specialis gratiæ munere fertur claruisse.

Sic verò gratiam gratiæ exæquabat Dominus, vt multitudo populi, ad conciones eius vndique confluentis, gratiæ eius magnitudinem indicaret. De vrbibus enim & castris cum vexillis & tubis sonantibus erumpebant obuiam venienti: recedentem quoque interdum tam multi sequebantur, vt vix ab eis se posset auellere. Sæpe etiam, vbi concionari statuerat, innumera hominum multitudo accurrens, locaque præcipiens & tempus antevertens, illum intolerabiliter premebat. Quam ob causam Mediolanensis populus, insigni erga sanctum virum deuotionis argumento, in carruca, ex pietis assensibus fabricata, non tergis iumentorum, sed humeris gestata fidelium, illum repositum, & à compressione importunæ multitudinis seruabat illæsum, & habendæ concioni opportunius locum pro eo captabat cæteris eminentiorem. Ità verò deduci decebat agricolam Dei, qui semen veritatis contra hæreses, semen pacis inter odia, semen denique iustitiæ aduersus scelera seminabat. Et certè multi abiurabant hæreses, catholica veritate perspecta: plures, condonatis iniurijs, sinem discordijs & simultatibus imponebant: plurimi verò sua confitentes peccata, ad agendam poenitentiam se comparabant. Qui enim ministrabat eiusmodi semina seminanti, etiam fructus tales ex ijs seminibus abundantius producebat. Vnde etiam labores ei leues & dies pauci præ diuini amoris magnitudine videbantur. Sicut autem ad quoslibet tolerandos labores amor Dei, & gaudium, ex magno fructuum proventu conceptum, illum fortius confirmabant: sic ad aggredienda ardua quæque superna eum animabat fiducia, experimentis plurimis comprobata. Ad eum enim diuino confidebat auxilio, vt planè sibi persuaderet, vix esse vltos tam duræ ceruicis homines siue in vrbibus, siue in castris, quorum corda salubriter contere & concutere non posset, si non deesset tempus diutius apud illos concionandi. Quamobrem etiam si interdum accidisset, quod quidem accidit rarissimè, vt urbem ingressus vel pagum, in prima vel altera concione multos auditores non haberet, eam, quam diximus, fidutiam socijs pro illorum consolatione exponebat, illud propheticum adducens: Adhuc quadraginta dies, & Ninive subuertetur. Quod non semel duntaxat, sicut Ionæ, sed multoties & in multis ità constat ei euenisse.

Cum autem instar pluuie eius doctrina increfceret, inter ipsos sermonum quasi calitis effusos imbres, Domino illi cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis, multa ceperunt miracula coruscare. Cum enim quadam die Mediolani præforibus ecclesiæ B. Eustorgij concionaretur, cuidam muto adolescenti, ad eum populi deuotione adducto, in os immisit digitum, consiciendo Christi corpori consecratum, moxque soluto vinculo linguæ eius, beneficium loquelæ restituit. Interrogatus enim statim adolescens, qui decem annis mutus permanerat, quid habuisset in ore: Digitum,

tum, inquit, tuum: simulque coram omnibus in vberes gratiarum actiones prorumpens, recens apertorum Christo reddidit labiorum vitulos. Etsi autem hoc miraculo meritò obstrui debuerint ora hæreticorum iniqua loquentium: at nihilominus illi, tanquam canes impudentissimi, salutifera confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt. Itaque ad sancti sui gloriam plura signa innouauit Dominus, & mirabilia immutauit. Nam quodam die, cum apud Mediolanum quendam episcopum Manicheorum beatus Petrus examinaret, multis episcopis & religiosis, atque bona ciuitatis parte ad hoc spectaculum congregatis, & dies tum concione, tum hæreticorum examinatione in longum protracta fuisset, æstusque ingens cunctos affligeret: hæresiarcha illè opportunum, vt putabat, subsannandi tempus nactus, coram omnibus exclamauit: O Petre peruerse, si tu es tam sanctus, quam hic populus stultus affirmat: cur illum pareris tanto solis ardore cruciari, nec rogas Dominum, vt nubem aliquam interponat, nè stultus hic populus æstu nimio conficiatur? Cui cum athleta fidei fidenter respondisset, se ita, vt dixerat ipse, facturum, si promitteret, se abiurata hæresi fidem sanam complexurum: multi ex Catholicis propter eam sancti viri sponsonem contristari ceperunt, verentes nè fides Catholica hac occasione pateret ignominia: è diuerso autem permulti hæretici lætati sunt, sperantes fore, vt vir sanctus pudore afficeretur, maxime cum toto celo nulla vel exigua nubecula appareret: atque idcirco suum illum episcopum infestis clamoribus hortabantur, vt incunctanter promitteret. Sed cum hac ratione pertinacia hæretici, se obligare nolentis, frangi non posset, vel aliqua ex parte emolliri, beatus Petrus, qui neque propter hæreticorum gaudium, neque propter Catholicorum metum, benè sperans in Domino, animo conciderat: Vt appareat, inquit, quod bonus Deus omnium visibilium est creator & opifex, ego illum rogo, vt ad consolationem in se credentium, & incredulorum confutationem, aliquam nobis dignetur creare nubeculam, quæ inter solem & populum interposita, nos tueri possit ab hoc æstu. Quod vbi ab illo ex pulpito quodam eminenti, præmissò Crucis signo, dictum fuit, mox Dominus nubem instar tentorii effecit, quæ multo temporis spatio populum omnem sua vmbra protexit, causamque lætandi & hæreticis insultandi auxit Catholicis.

Alio etiam die, similiter disputationi cum hæreticis præstituto, cum moras facerent fratres, è vicinis monasterijs acciti, filij tenebrarum prudentiores filijs lucis, armis veritatis destituti, se multitudine armauerunt, vt quem ratione non poterant, saltem multiloquio superarent. Adfuit inter eos quidam, quem suæ perfidiæ patronum delegerant, vir loquax, clamorosus & malignus, sermonum versutius instructus. Is vbi pugilem fidei cum socio suo adstantem vidit, statim verborum tendiculas pedibus eius apposuit, & vt incautum impelleret in ruinam, coepit importunè multoque clamore insistere, vt ad ea, quæ proposuerat, responderet. Sapius illo vociferante, vir Dei attendens, non licere seruo Dei contendere & litigare, nec prodesse, si verba veritatis & sobrietatis promantur, vbi non est auditus: simul etiam non immemor misericordiae Dei, totum se ad orandum contulit, attentè rogans Deum, vt hostes vel inuiti erubescerent tanquam impij, & muta fierent labia dolosa, aut certè pro sua clementia iuberet solem veræ intelligentiæ illis oriri. Nec mora: alterum è duobus impetrauit. Cum enim fidei propugnator aduersus veritatis inimicum fidenter insisteret, vrgeretque, vt rursus suam ille quaestionem proponeret: ità Dominicæ virtuti satanica verba cesserunt, atque ille paulò antè tam loquax & garrulus repente sic obmutuit & elinguis effectus est, vt neque ad quarendum, neque ad respondendum os vel renuiter aperire potuerit. Itaque perfidi comites illius alij aliò dissipati sunt, nec compuncti, eorum duritia obistente.

Contigit quandoque, viro beato cum episcopo Placentino iter agente, vt ad ades viri nobilis, domini Gaufridi de Lomelo diuerterent, cuius filium Henricum ità gulæ tumor premebat, vt nec loqui posset, nec spirare. Itaque parentes eius, propinqua filij morte anxij, vitamque illius desperantes, vbi audierunt fratris Petri Veronensis aduentum, ambo illi obuiam occurrunt, moribundum puerum mœssi nunciant atque sollicitè commendant. Accessit ille ad puerum, sublatiisque ad Deum manibus, crucis ei impressit signum. Puer iam deuotus languenti collo, tanquam singulare remedium, sancti viri cucullum admouit, percepraque benedictione, simul etiam sanitatem recepit. Quod pater eius accuratè & libenter inspiciens, nouum cucullum ei donauit, tantaque virtutis veterem apud se retinuit: neque id sanè ad insipientiam sibi. Nam postea isipse

vit nobilis, diris viscerum torsionibus vexatus, cum sibi metueret mortis imminere delictum, cucullum illum, quem hactenus asseruauerat, reuerenter iussit adferri, coque pectori suo apposito, mox vermem quendam bicipitem & valde pilosum euomuit, post illum vomitum plenam ilico sanitatem adeptus.

Quauis autem apud magnates magnificaret Dominus sanctum suum, non minus ille tamen pauperibus monastica vite professoribus affabilem & amicabilem se exhibebat specialis deuotionis affectu. Quibus cum frequenter gratiam visitationis impenderet, flammam diuini amoris in eis accendens, vacillantes confirmans sermonibus suis, confortans manus remissas, & genua tremencia roborans: contigit, vt in quodam castello Mediolanensis diocesis, nomine Caracte, ad humiliatorum fratrum domum suo more se conferret. Perductus est autem a nonnullis, de ipsius suffragio confidentibus, ad sororem quandam, Carasiam nomine, quae adeo iacebat corporis viribus destituta, septemque annis iam iacuerat, vt etiam pro qualibet necessitate non posset surgere. Ad quam vt peruenit, sic precatus est: Domine, qui sancti paralyticum & Lazarum suscitasti, obsecro, vt huic etiam mulieri digneris restituere sanitatem. Protinus illa liberata, eadem vespere de suo grabato exurgens, altero mane redeunti occurrit, ac deinde quoad vixit, nempe annis septem, permansit incolumis, & officiis pristinis integre restituta. Eius generis aliud quiddam etiam Mediolani contigit, cum quidam, Acerbus nomine, qui quinquennio miserè fuerat contractus, in vehiculo ad sanctum virum adductus est: a quo cum esset consignatus, continuo surrexit incolumis.

Meritis etiam serui Dei veniam peccatorum & sperare potuit, & impetrare Mantuana quaedam mulier, cuius salutem multi desperauerant. In mortis enim discrimine constituta, longo temporis spatio iam linguae vsum perdidit. Ad eam vir sanctus rogatus accessit, & vt vita posset ad eam ingredi per auditum, & ex ore prodire per confessionem, capitis reuerenter detracto, cum dixisset, Dominus vobiscum, primam lectionem sancti Euangelij secundum Iohannem, vt primo audiret effecit, & mox vt confitendo peccata sua ipsi loqueretur, iniunxit. Illa incipiente vt obedientia, vel potius gratia saluari, stupefacti circumstantes & hilaritate perfusi, è domo egressi sunt, ne confitentis peccata audiret: sed ea tamen postea tam alta voce vt cepit, vt confessionem generalem, quam fecit, sub finem distinctè audire & intelligere possent etiam extra domum. Has ob causas fama illius & gratia non solum in ea, quam diximus, ciuitate, sed vbiq; per patriam in dies augmenta capiebat, & latius spargebatur. Neque id mirum, quando haec & plura alia, dum adhuc viueret, per eum Dominus operari dignatus est. Complures enim demoniacos, diuersisque vexatos morbis solo contraeum vel Crucis signo curauit, sicut multorum fidedignorum testimonijs est comprobatum.

Verum cum pestis haeretica in Longobardia pullularer, & multas iam ciuitates contagione pestifera infecisset, summus Pontifex Innocentius quartus, non ignorans quam perniciofa esset ouibus luporum admixtio, ad pestem illam satanicam abolendam, diuersos Inquisitores ex ordine Predicatorum, tanquam canes quosdam, qui lupos ab ouibus arcerent, ad diuersa Longobardiae loca prudenter ablegauit. Sed cum Mediolani haeretici non solum multi numero, sed etiam magni seculari potentia, versuti multa fraudulentia, garrulitate loquaces, satanicaque instructi scientia residerent, idem Pontifex sciens beatum Petrum esse virum magnanimum, qui ab hostium multitudine neutiquam formidaret: animaduertens quoque eius virtutis constantiam, qua aduersariorum potentia nec in minimo esset cessurus: atque compertam habens eius facundiam, qua posset haeticorum contundere fallaciam & vanitatem: denique certò sciens eum in diuina sapientia egregie eruditum, qua stiuola haeticorum argumenta facile esset confutaturus, quippe qui à puero inter haeticos vixisset, & quem admodum scripturas detorquerent ac prauè interpretarentur, quibus etiam verbis & suis cauteriatas conscientias suas obtegerent, crebris pugnis & diuturnis experimentis probè didicisset: tam strenuum fidei pugilem, tamq; indefessum Domini bellatorem, Mediolani & in Comitatu Mediolanensi instituit haeticae prauitatis Inquisitorem, plena ei autoritate concessa. Ille verò demandatum sibi munus diligenter obiens, Samsonis vulpeculas accuratè perquisiuit, easque dissipauit vbiq; nullam eis resistere sapientiae & spiritui, qui per eum loquebatur. Inerat ei sanè spiritualis in suscipiendis id genus certaminibus fiducia aduersus hostes, quam ex diuina reuelatione conceperat. Nam cum vice quadam ob futuros eosque incertos euentus nonnihil pau-

ret, atque ante altare sacratissimae Virginis agones suos Virgini commendaret, per beatissimam Virginem virgini dormienti responsum est, quod per filium Virginis iam olim, imminente eius passione, alteri Petro dictum fuit: Ego pro te rogavi Petre, vt non deficiat fides tua. Ita factum est, vt nec certa fiducia illum diffidere, nec feruor indeficiens tepere, nec multa experientia formidare permetteret: sed sicut leo fortissimus bestiarum, ad nullius paucet occursum: ita ipse non raro hostibus offerebat sub ea conditione congressum, vt illi quotquot posset secum adducerent de toto exercitu scripturarum: ipse verò vno solo contra eos contentus esset milite, beatum Paulum significans, quem sibi delegerat athletam inuictum aduersum omnes fidei peruersores. Sapiens etiam obtulit sese haeticis paratum ad flammam vltro subeundas pro assenda veritate fidei catholicae, si illi pariter ignis certamen experiri vellent. Denique pro ea fide vitam suam non modò periculis, sed morti etiam obijcere valde appetebat. Probabile autem est, ex diuina reuelatione eum habuisse, quod tam fideliter, tamque frequenter prophetico spiritu proferebat. Nam veluti de felici martyrio suo, atq; etiam de loco sepulturae suae certus, vt runque fratribus hac ratione eum praedixisse comperitum est: Scitote, inquit, me ex hac vita non nisi incredulorum peremptum manibus abiturum, nec dubitetis Mediolani me sepulcrum habiturum. nec de suo metuebat praemio, qui tam erat certus de merito. Sciens enim, cui credidisset, non arrogaret, sed fidenter ita sibi post bella victoriam promittebat, vt firmiter speraret & crederet, nomen eius in litanij commemoratum, & eius festum diem in Calendarijs adscriptum iri. O beatum virum, cui in praesenti vita iam futura inchoauerat, & cuius pedes iam in atrijs caelestis Ierusalem stabant, quique adhuc in carne degens corruptibili, gloriae immortalis & incorruptibilis laudisque sempiternae primitias degustabat.

Prauidens autem vir sanctus, è propinquo adesse diem suae passionis, summi Pontificis mandata tanto constantius atque instantius cepit exequi, quanto propius cernebat sibi repositam coronam iustitiae, in illo die à iusto iudice ipsi reddendam. Videntes verò haeretici atq; dolentes negocium fidei per illum tam prosperos habere successus, de eius nece cum suis fautoribus tractare coeperunt, existimantes tum demum tranquillè se posse viuere, si ipsorum tam validus persecutor è medio sublatus esset. Nec latere sanctum virum illorum machinationes, quippe quas certa plurimorum relatione didicisset: sed tanquam pugil inuictus & intrepidus, nec metuebat, quod iam pridem ardenti desiderio sitierat: nec in ijs, quae magna fiducia susceperat, tepescebat: sciens, occidi quidem se posse, sed neque sic tamen superatum iri. Itaque in Dominica, quae dicitur Palmarum, quatuordecim diebus ante suum obitum, iam praefatus beati martyrij sui, Mediolani coram multa populi frequentia è suggestu palam dixit, se non ignorare haeticos ipsi necem meditados esse, & iam pecuniam sicario numerandam, alicubi depositam esse. Sed agant illi, inquit, quicquid volent, plus me sentient facturum contra se etiam post obitum, quam fecerim viuens. Assignato autem quibusdam haeticorum fautoribus termino peremptorio ad octauum Paschatis diem, vt mandatis Ecclesiae omnino parerent, praedicens se ad illum terminum reuersurum, ad Cumanam ciuitatem profectus est, vbi Prioris inter fratres suos officioungebatur.

Porrò anno salutis millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo, die sabbati illius, quod est finis Septuagesimae, diciturque sabbatum in Albis, & Pascha annorum, athleta Christi de suo coenobio ad certamen fidei Mediolanum contendens, nitebatur praefixum terminum praeuire. Cumq; iter mediū carperet, quidā sineestus haeticus, & cruentus haeticorum satelles, eorū precibus adductus, & precio librarū quadraginta conductus, in beatū virum, iter salutaris propositi persequentem, in agnum vtrique lupo, in mitem ferus, in piū impius, furibundus in mansuetū, prophanus in sanctum ausu sacrilego incurrir, & de Christi sacerdote victimā faciens, sacrum illius caput ense cruento ferit, diraq; illi semel atq; iterum repetitis ictibus vulnera imprimir. Deinde nihil diuertentem ab hoste, sed protinus hostiam sese exhibentem, illiusq; truces ictus patienter excipientem, seminecem humi prostratum reliquit, & ad fratrem Dominicum, sancti viri comitem, aërem miserandis vocibus implentem, opemq; & auxilium implorantem, mox cruentus carnifex se conuertit, & quatuor illi letalia vulnera infligit. Interea B. Petrus in parte alia se Domino commendans: In manus tuas Domine, inquit, commēdo spiritum meum, à fidei catholica professione & praconio etiam in hoc articulo minimè deficiens, sed symbolū fidei, quod propter patris blandimenta puer abnegare noluit, in ipsis mortis angoribus, tanquam egregius fidei propugnator,

Matth. 9.
Iohan. 11.

Mulier de-
spectata, in
viroque ho-
mine sana-
tur.

Mulci cura-
tur demoni-
aci.

Fit Inquisi-
tor in dictio-
ne Medio-
lanensi.
Iudic. 15.

Luc. 22.

Prouer. 30.

Mortē suā
praedicat, &
sepulture lo-
cum.

Haeretici
de eius ne-
ce tractant.

Crudeliter
caeditur à si-
cario ad id
conducto.

Item F. Do-
minicus.

nequaquam oblitus recitare: quemadmodum etiam ille scelestus carnifex, fugæ præsidio destitutus, & à fidelibus, quos fratris Dominici clamores excitauerant, postea captus, atque idem quoque frater Dominicus, aliquot diebus superuiuens, testati sunt. Cum autem adhuc palpitaret vir sanctus, cultum homo ille sanguinarius per eius latera adiegit, eoque confosso, beatum illius martyrium absoluit. Atque ita expleta huius peregrinationis Septuagesima, felix viator caelestem peruenit ad patriam: ita stolam suam martyr & virgo dealbavit in Albis: ita denique ad æternum celebrandum sabbatum, ex sabbato temporario migravit. Pascha etiam annorum suo agno non caruit, quando B. Petrus in illo tanquam agnus innocens immolatus, ipso sui martyrij die simul & confessor, & martyr, & propheta, & doctor quodammodo esse promeruit. Confessor quidem, quando eodem die confessione more solito facta, Deo sacrificium laudis obtulit, & fidem Christi inter tormenta constanter confessus est: Doctor verò, clara voce veram docendo fidem, dum apostolicum symbolum disertè pronunciauit: Martyr autem, pro defensione fidei sanguinem fundendo suum: Propheta denique, dum prophetico spiritu id, quod euenturum erat, prædixit. Pariebatur enim per id tempus quartanam febrem, sociisque dicentibus, illa die se Mediolanum attingere non posse, respondit: Si ad domum fratrum peruenire non dabitur, apud S. Simplicianum licebit hospitio uti. Quod ita factum est. Nam cum eius sacrum corpus curru Mediolanum adueheretur, eius percussore iam capto & vel inuito sequente, fama tanti facinoris celeriter Mediolanum aduolans, urbem totam populo concurrente & tumultuante concussit & perturbauit, nec eum populi concursus Magistratus Mediolanensis inopinata perturbationis metu attonitus, etiam clausis urbis portis impedire potuit: quin tanta fieret plebis obuiam euntis impressio, ut ipse etiam Archiepiscopus, cum suo Clero & permultis religiosis sancto martyri instituta processione occurrens, vix ad sacrum corpus pertingere potuerit. Quæ res impedimento fuit, ut fratres ad suum conobium illud ea die perducere non possent, sed apud S. Simplicianum illa nocte depositum sit, fratribus apud illud pernoctantibus.

Moriens fuit, Confessor.

Doctor.

Martyr. Propheta.

Percussor eius captus.

Passio eius in quibus Christi passionem imitatur.

Luc. 23.

Multi heretici conuertuntur, visis eius defuncti miraculis.

Iudic. 16.

Est verò hoc loco illud nequaquam prætermittendum, quod eius martyrium reddit illustrius atque celebrius. Habet enim passio eius quandam cum Christi passione similitudinem. Christus pro veritate fidei, quam docebat, passus est: Petrus pro eiusdem fidei defensione. Christus ab infideli populo Iudeorum: Petrus à perfidiosa turba hæreticorum. Christus Paschali tempore cruci affixus est: Petrus eodem tempore cæsus est. Christus sub mortem, in manus tuas, inquit ad Patrem, commendo spiritum meum: Petrus ipsius usus est verbis mortis proximi. Christus pro triginta argenteis proditus est, ut crucifigeretur: Petrus quadraginta libris Ticinensibus venditus est, ut tolleretur à medio. Christus sua passione multos adduxit ad fidem: Petrus sua morte complures hæreticos conuertit. Nam licet, dum esset in viuis, pestifera hæreticorum dogmata egregie extirpauit: at tamen post obitum, meritis eius intercedentibus, & crebris coruscantibus miraculis, adeo ea profligata sunt, ut plurimi relictis erroribus, ad sanctæ matris Ecclesiæ gremium conuolârent, ipsaque urbs & Comitatus Mediolanensis, ubi tot prius hæreticorum conuenticula resederant, adeo sint repurgata, ut pulsus alijs, alijs resipiscantibus, nullus ibi apparere ausus fuerit. Multi etiam ex eis hæresiarum insignes & magni nominis, S. Dominici institutum complexi sunt, iidemque hæreticos & eorum fautores usque in præsens mirabili feruore persequuntur. Ità nimirum Samson plures occidit Philistæos moriens, quam occiderat uiuens. Sic granum frumenti cadens in terram, perfidorum manibus mortificatum, vberem surgit in spicam. Sic aromata pilo contusa, odoris fragrantiam latius fundunt. Ità granum sinapis attritum, vim suam efficacius exerit. Denique Petrus noster ita pressus acerbæ passionis torculari, gratissimi liquoris redundat in copiam.

Cæterum post viri sancti gloriosum triumphum, cæli rosario dudum clauso, sed per beati Petri martyrium, ut ita loquamur, reſerato, cælestia miracula crebrius declarata sunt, quibus Dominus suum martyrem illustrauit. Terra quoque eius roseo sanguine madidata, vberiores fructus protulit, eosque cælo intulit lætabunda, præconis fidei & martyris Christi suffulta suffragijs, quæ in multis orbis regionibus atque provincijs signorum euidencia declarantur. Quorum etsi nonnulla summus Pontifex suis literis strictim compræhenderit, & nos tamen, quoad possumus, miraculorum ordinem prosequentes, ad lectorum & auditorum adificationem latius ea distribuimus, alia quædam adiicientes, quæ postea fidelium hominum testimonijs ver-

rissi-

rimè sunt approbata: ubi tamen hoc præmissum volumus, plura esse edita miracula, quam sint in scripta redacta, multa etiam prolixitatis vitandæ causâ prætermittimus. Pauca autem, quæ tacere nolimus, iam commemoramus. Eodem die, quo cæsus est vir beatus, mulier quædam morbo laborans, (dicebatur autem Iacoba) ad sancti corpus aucta accessit: sed cum, premente turba, longo temporis spatio non posset ad illud peruenire, ut quandoque sui morbi inueniret remedium, quod à medicis frustra expectarat, tandem ægrè in ecclesiam sancti Simpliciani, ubi corpus martyris iacebat, introducta, super caput suum, ex quo fistula morbo iam aliquot ossa perdiderat, manu martyris signum Crucis expressit, & integræ sanitatis beneficium obtinuit.

Insigne miraculum.

Eodem die in monasterio dominarum de Ripolis prope Florentiam, cum quædam sanctimonialis precibus esset intenta, nonnihil correpta somno, vidit beatissimam Mariam virginem in sublimi throno gloriosam residere, atque hincinde duos fratres illi assidere. cumque admirans quæreretur, quisnam alter eorum esset, audiuit vocem ipsi respondentem: Hic est Petrus Veronensis, qui in cōspectu Domini tanquam fumus aromaticus gloriosus ascendit. Quod quidem mysterij significatione non vacat, quando frater Dominicus, qui cum eo visus est cælum ascendere, non tamen auditus est cum illo nominari. Cum enim pariter cum illo passus sit, creditur etiam cælum cum illo ascendisse: non tamen unâ cum illo sanctorum catalogo adscriptus est. Itaque ea soror fama vulgante postmodum cognoscens, in vnum eundemque diem & sancti viri martyrium, & suam visionem incidisse, mox concepta fiducia martyri votum nuntiavit, pijsque precibus meruit à morbo quodam confestim liberari. Atque ita eius visionis veritas, tum temporis concordia, tum miraculosa sanitatis recuperatione, tanquam duplici argumento, comprobata est.

Visio cuiusdam monialis

Ut autem catholicorum tristitia, tanti propugnatoris obitu nata, nouæ lucis ortu plenius verteretur in gaudium, lampades ad venerabile sepulcrum martyris in ecclesia beati Eustorgij pendentes, pleræque ex seipsis absque omni humano studio & opera sunt accensæ: quippe cum primis congruū id erat, ut qui fidei lumine & igne claruerat, singulari quodam lucis & ignis miraculo ornaretur. Super locum etiam passionis eius non raro luminaria quædam à cælo descendunt, & ad cælum redeuntia permulti religiosi alijsque visibiliter conspexere, atque inter illa duos fratres in habitu fratrum Prædicatorum se vidisse testati sunt.

Lampades diuinitus accenduntur.

Cum autem id genus rumores ad sedem Apostolicam afferrentur, & summus Pontifex ab hominibus fide dignis tam præclara miracula perciperet, catholicæ fidei exaltationi, noui martyris ornamentis, & Apostolicæ sedis, cuius Inquisitorem ac pugilem Dominus tam mirifice illustrare dignaretur, honori congratulans, virginem eius innocentiâ iussit accuratè discuti, & in multa eius merita sollicitè inquiri, miracula quoque diligenter examinari. Atque ubi perspicue cognouit famam vinci rerum veritate, maioraque comperisset, quam ad ipsum perlata fuerant: de cōmuni consilio Cardinalium & Prælatorum omnium, qui per id tempus apud sedem Apostolicam residebant VIII. Calend. Aprilis, nondum exacto post martyrii anno primo, illum Perusij in platea ecclesiæ fratrum Dominicanorum, adstante ipsi cleri plebisque, itemque religiosorum, nobilium ac procerum multa frequentia, alijs vberim flentibus præ gaudij, alijs Deum magna voce laudantibus, vniuersis denique mirifice tripudiantibus, & solenni ritu diem festum celebrantibus, cum mirabili cereorum ardentium multitudine & exitu sacrarum vestium apparatu, sanctorum martyrum catalogo statuit adscribendum. Sed quia dies passionis eius, qui fuit septimus Aprilis, in festa Paschalia crebro incidit, eius festum diem tertio Calendas Maij iussit ab omnibus fidelibus deuotè & solenniter celebrari. Vbi autem per orbem diffusus est Apostolicæ iussionis auditus, mox auditum deuotio, deuotionem noua miracula sunt consecuta.

Refertur in numerum sanctorum.

Postquam autem in sanctorum martyrum album relatus est, catholicorum pia deuotioni dignum planè visum est, ut sacrum eius corpus, quod ultra annum humili loco sub terra iacuerat, ad sublimiorem transferretur. Cuius rei causâ cum fratres Mediolani ad prouinciale, ut vocant, Capitulum conuenissent, ita sanum & integrum & ab omni putore alienum illud inuenerunt, ac si eodem fuisset die tumulatum. Itaque fratres magnum reuerentia exportarunt illud ad amplum quoddam pulpitu iuxta placeam, atque illic omni populo visendum & suppliciter venerandum exhibuerunt. De miraculis, quæ plurima post eius in sanctos relationem facta memorantur, nihil in præsentium scripturus sum.

Corpus eius post annum inuentum prorsus integrum.

VITA SANCTISSIMÆ VIRGINIS CATHARINÆ SENENSIS, IN QVA ET PER QVAM PRAEPOTENS DEUS mira operatus est. Scripsit autem eius Vitam copiosissimè reuerendus Pater Raimundus Capuanus, sacre Theologie Doctor, & Ordinis Prædicatorij Magister generalis atque sancte virginis Confessarius: sed ne ea prolixitate, tum etiam stylo simpliciore Lectores offenderentur, per F. Laurentium Surium redacta est in compendium, sed ita tamen, ut de historia parum aut nihil possit desiderari. Inserta sunt etiam quædam ex Epistola venerabilis Patris Stephani Senensis, Prioris Carthusiæ Ticinensis, qui ante monasticæ vitæ professionem diu cum sancta virgine vixit familiariter, & eius amantissimè fuit. Obsecramus autem Lectorem, ut posita omni hesitatione, certò sibi persuadeat, tantos viros non nisi vera & comperta scribere voluisse.

29. Aprilis.
Quo die ab hac vita migravit.

Patris virginis patientia.

Optima familia institutio.

Bonauentura filia eius ferre non sustineret lasciuos sermones.

Amabilitas S. Catharinæ infantis.

Pietas.

A pud Senas, præclaram Italiæ urbem, Iacobus quidam fuit, vir simplex, integer & timens Deum. Is uxorem duxit Lapa, ab omni huius seculi malitia alienam. Erant plebeijs ambo, satis laudabili orti familia, reque familiari pro sua conditione benè instructi. Iacobus in rebus molestis & aduersis erat multa patientia, nec murmuris voces sinebat vel ab ore suo, vel cuiusquam ex sua familia prodire. Si quem autem commoto animo asperius loquentem audisset, hilari vultu blandè illum consolabatur, & sui officij admonebat. Quidam ciuis eius per summam iniquitatem grande ab illo æs alienum reperebat, cum tamen nihil ei deberet: fretusque amicorum potentia, simplicem virum penè ad inopiam redegit. Molestè hoc ferebat Lapa vxor eius, & scelesto homini nescio quid mali imprecabatur. At Iacobus omnia sedatè ferens, obiurgabat eam: Sine, inquit, mea coniunx. De illi quandoque adspirabit sanam mentem, & agnito errore suo, patronus noster erit. Id quod postea ita euenit. Tanta erat huius viri probitas, ut tota eius familia, ab illo reuerentius instituta, improbos & inhonestos sermones nequaquam audire sustineret. Filia eius Bonauentura nupserat cuidam iuueni Nicolao. Ad eum veniebant alij iuuenes, & ut solent tales, plerumque non abstinebant à verbis inhonestis & lasciuis. Eares tantum illi Bonauenturæ animi dolorem attulit, ut etiam in morbum incideret, & in dies macie conficeretur. Nicolao ab illa causam morboris perquirenti, grauiter respondit: Ego in paterna domo tales sermones non audiui, quales hic quotidie iactantur. Itaque pro certo noueris, nisi ab his adibus fuerint exclusi, me breui moriturum. Mirabatur ille mulieris pietatem, & sese corrigens, prohibuit alijs, ne illa audiente verbis parum verecundis vterentur. Vtinam verò ad hoc exemplum suam familiam hodiè patresfamilias instituerent: melius profectò Christiana Resp. haberet.

Cum autem Lapa multas Iacobo proles peperisset, tandem geminas edidit filias, è quibus Iohanna altera, altera Catharina est dicta: sed Iohanna à baptismo non diu superuivente, Catharina remansit, quam mater eius multa cura educandam suscepit, ceterisque prolibus habuit chariorem: cuius partim ea ratio fuit, quòd cum ob crebris partibus alias proles nutricibus tradere compulsà esset, Catharinam suis ipsa vberibus chara & grata fuit, tantamque eius verba prudentiam redolebant, ut mater vix eam domi potuerit retinere, vicinis & cognatis illam ad se rapientibus, desiderio fruendæ iucunditatis & non planè infantilis sermonis eius. Quidam verò incredibili affectu letitia & consolatione ex eius suauissima præsentia, non Catharinam, sed Euphrosynam eam appellabant. Deinde annos nata plùs minùs quinque, salutationem edocta angelicam, illam crebrò reperebat, & calidus permota, cœpit per gradus tum ascendendo, tum descendendo, ad singulos singulas flexis geniculis Virgini matri salutationes promere, & in eiusmodi pijs studijs magis ac magis proficere.

Postquam

Postquam autem sextum ferè ætatis annum expleuerat, cum Stephano germano suo, illa paulò adultiore puero, ad ades fororis suæ Bonauenturæ, cuius antè meminimus, accessit: confectoque negotio, cuius causa à matre fuerant missi, in reditu sacra puella fursum erectis luminibus, supra verticem templi fratrum S. Dominici vidit in æthere thalamum elegantissimum, regio splendore compositum, & in illo Christum Salvatorem in throno Imperatorio sedentem, indutum Pontificio habitu, & in capite ferentem tiaram, qualis est Pontificum Romanorum. Aderant illi Petrus & Paulus atque Iohannes Apostoli. Ibi puella desigens oculos vtriusque hominis in Christum, illum amantissimè contemplabatur: vicissimque Christus suæ maiestatis oculis in eam intentis, blandissimè subridens, extenta super eam dextera, expressoque Crucis signo, illi benedixit. Mox ea rapta spiritu, & transformata in eum, quem suauissimè adspiciebat, & sui & itineris oblita est: immotaque permansisset haud dubiò, non tum solum, sed etiam aliàs sepius, in tantilla ætate in via publica neque homines neque iumenta transeuntia aduertens, nisi per alium tracta fuisset. Cum autem Stephanus puerulus iam processisset aliquousque, ac paulò post aduertisset illam non sequi, sed calum attentissimè intueri, iterum atque iterum nomine eam inclamauit: sed ea nihil respondente, immò nec sentiente quid clamaret, propius accessit clamitans. At nec sic quidem ea se mouente, manibus traxit eam. Tum illa quasi à graui somno expergeta, retractis parumper oculis, dixit: O si videres, quæ ego video, ab hac mellitissima visione me neutiquam reuocares. His dictis, referebat oculos ad caelum, sed iam visio illa disparuerat. Quod illa sine dolore ferre non valens, lachrymis in se vindicauit, quòd oculos inde auertisset.

Ab eo tempore tantilla puella canescebat morum maturitate ac sensu mirabili, ita Cana infantia. ut facta eius non pueritiæ vel adolescentiæ, sed venerandæ potius senectutis esse viderentur. Iam enim accensus in illa erat ignis diuini amoris, cuius virtute intellectus illustrabatur, voluntas feruebat, confirmabatur memoria, & actiones externæ ad diuinæ legis normam dirigebantur. Nam sicut ipsa reuerendo patri Raimundo confessa fuit, per id tempus vitas sanctorum Patrum Aegyptiorum, quorundam item aliorum sanctorum, potissimum autem beati Dominici, didicit non ab vilo homine, sed sola reuelatione diuina: tantusque eius mentem cepit ardor illas imitandi, ut nihil aliud cogitare posset. Indè in ea extitè tam multa rara & inusitata, quæ omnes in admirationem raperent. Quærebat latibula, & clam suum corpusculum quadam chordula cadebat, precibus ac meditationibus perpetuò vacabat, in dies magis dabat operam silentio contra morem puerorum: & cum ea ætas increscens multo egeat alimento, illa sibi aliquid potius de cibo detrahebat. Eius exemplo complures coætaneæ puellæ invitatae, ad eam cōfluebant, ut eius salutiferos sermones audirent, & pro modulo suo sancta eius studia imitarentur. Conueniebant autem omnes simul in quodam loco domus eius, idque occultè, & cum ea pariter se flagellabant, & quotiès ipsa iussisset, orationem Dominicam & salutationem angelicam recitabant. His autem rebus non desuere miracula. Nam vrplurimum ascendendo & descendendo per gradus paternæ domus, ita per aërem ducebatur, ut gradus pedibus non attingeret. Hoc autem præcipue tum fiebat, cum hominum fugeret consortia, præferim diuersi sexus.

In eapisa autem tenerrima ætate desiderio imitandi sanctos Patres Aegyptios, ardentissimè sitiebat solitudinem, nec tamen rationem aliquam excogitare potuit, qua ad illam perueniret. Pugnabat itaque desiderium cum fragilitate ætatis, & cessit quidem victoria desiderio, sed non planè absoluta. Nam quodam manè, incredibili flagrans Petri solitudinem. eremi cupiditate, abiit extra urbem, vnicum tantum panem secum ferens: paulumque progressa, ut nullas videt coniunctas illic ades, quemadmodum solent esse in vrbi- bus, putabat se iam propinquam desertis locis. Indè itaque aliquanto ulterius proficiens, tandem sub rupe quadam speluncam reperit, in quam cum multo gaudio ingrediens, optatam se eremum inuenisse arbitrabatur. Mox igitur cœpit orare feruenter, & ecce, Christo eius promptam voluntatem approbante, sensim à terra vsque ad Corp^o oran- speluncæ verticem eleuabatur, sicque ad horam vsque nonam permansit. Verita- tis lustrum. tem, insidijs inimici, eius desiderium impedire volentis, isthuc fieri, cœpit orare instantius. Tandem sub horam nonam rursus deposita est in terram, intellexitque ex instinctu diuino, nondum velle Dominum, ut relicta parentum domo, suum corpusculum asilgeret. Itaque indè recedens, domum reuertebatur: sed cum corpusculi eius imbecillitas itineri conficiendo non sufficeret, Deo se commendauit: cuius beneficio breui

Visio eius mirabilis.

Mentis exaltationis pariter.

Canis infantia.

Multa ei diuinitus reuelantur.

Exercitia tenerrime puellæ.

Miracula.

Petri solitudinem.

Corp^o orantis lustrum.

breui temporis spatio in ipsam ciuitatis portam per aëra deportata est, sicut ipsa postea cuidam cognate & confessarijs suis exposuit: à porta autē festina redijt domum. Diu autem res tota latuit, parentibus eius persuasum habentibus, quod ab aedibus sororis suae Bonauenturae reuertisset.

Eius autem visionis, cuius paulò supra fecimus mentionem, tanta fuit apud sacre infantulae animum vis & efficacia, ut mox omnis mundi huius amor prorsus in ea extinguitur sit, accensusque sanctus amor Christi Iesu vnici filij Dei, & amantissime marris eius semperque virginis Mariae. Itaque omnia arbitrabatur ut stercora, modò lucrificeret Christum Saluatorem. Valdè autem adspirabat ad tuendam in se virgineam integritatem: cognouitque, Deo reuelante, beatissimam Dei genitricem primam nuncupasse perpetue virginitatis votum. Itaque anno etatis septimo, non ut septennis puella, sed ut planè grandaeva, maturè ac diu de eiusmodi prestando voto secum deliberauit, assidue rogans matrem Domini, reginam virginum & angelorū, ut à Domino ipsi impetraret gratiam id faciendi, quod esset illi gratius & suae salutis conducibilis. Atque interim augescerebat quotidie feruor amoris diuini & desiderium puritatis angelicae. Vnde haud obscure intelligens, quid Domino placeret, quadam die secretū petijt locum, & flexis vtriusque hominis genibus, sic precata est beatissimam matrem Christi: O virgo sacratissima, quae prima inter foeminas perpetuam Domino virginitatem vouisti, qui te voluit esse matrem vnici filij sui: obsecro benignitatem tuam, ut non attentis meritis meis, digneris mihi sponsum dare filiū tuum, quem totis animae visceribus concupisco: & ego promitto & illi & tibi, quod nullum vnquam alium admittam sponsum, sed virginem me illi perpetuam conseruabo. Ità septem nata annos, Christo sponso immortalis suam dedicauit virginitatem, idque voto coram Deo solenni, ut ait Raimundus.

Ab hac die creuit in dies in vera sanctitate, coepitque Christi tyruncula iam tum bel-luni iudicare carni, etiam necdum rebellanti. Statuit, quoad fieri posset, carni carnum esum non permittere. Itaque si quae ei fuissent appositae carnes, ut plurimum porrigebat eas Stephano fratri, aut paulatim projiciebat eas felibus, ut nemo posset aduerrere. Flagella, de quibus antè diximus, non solum continuabat, sed augebat etiam & sola, & cum puellis: & quod mirum in tantilla aetate videri possit, in eius animo feruescebat zelus animarū, & peculiariter illos amabat sanctos, qui animabus lucrands operam nauassent: intellexitque, diuinitus, beatissimum Patrem Dominicū zelo fidei & salutis animarum Ordinem fratrum Praedicatorum instituisse. Quae res in eius animo tantam erga illum Ordinem reuerentiam excitauit, ut si quos vidisset fratres sancti Dominici suas aedes transeuntes, illorum obseruaret vestigia, eaque illis abscedentibus, humiliter ac deuotè exoscularetur. Porro creuit in eius pectore ingens desiderium illius instituti complectendi, ut posset cum fratribus studere salutis animarum: sed sexu id non permittente, cogitabat sanctam Euphrosynam, cuius nomen iam supra diximus ei à quibusdā impositum, hac in parte imitari, & instar illius fingere se masculum, atque procul in regionibus ignotis se adiungere fratribus Dominicanis. Verum licet diu in hac cogitatione fuerit, non tamen permisit Deus ut ita fieret. Accepere interim in ea quotidiana incrementa & corpus & animi virtutes, & quaedam veneranda morum honestas & maturitas apud omnes, qui eius actus contemplantur. Struiebant parētes, mirabantur germani eius, tota domus familia stabat attonita.

Ante decimum aetatis eius annū mater illam misit ad pastorem parociae suae rogandum, ut Missae sacrificium faceret in honorem sancti Antonij: deditque ei cereos & nummos, quos poneret in altari. Paruit Catharina, libenter exequens ea, quae cederent ad honorem Dei: sed ipso delectata sacrificio, mansit in templo, donè peractum esset. Indè domum se recepit. Mora autem illius matri displicuit: itaque ut ruborem ei afferret, Maledicta sint, inquit, linguae, quae te nunquam redituram asserebant. (Sic enim illis in locis vulgò solent dicere.) Puella sapiens, ut audiuit matrem ista dicentem, paulisper conticuit: deindè seorsum illam ducens, cum multa maturitate & modestia ita locuta est: Domina mater, si me quandoque videris tua iussa negligentē, cedas me virgis, quantum visum erit. id enim dignum & iustum est: sed quare, ne propter meas culpas cuiquam vnquam maledicas. nam neque tuam id decet grandaui-tatem, & me summo animi mœrore afficit. His auditis, mater incredibiliter admirans pusillae filiulae tam sapientem admonitionem, non tamen volens id eam intelligere, Cur, ait, tam diu illic haesisti? Respondente ea, se Missam auscultasse, quam ipsa celebrari mandasset, moxque indè reuertisse domum: mater amplius aedificata, totum marito

marito retulit. Ille verò gratias agens Deo, rem tacitus considerabat.

Postquam autem sacra virgo ad nobiles peruenit annos, pro illius regionis more parentes eam domi incluserunt. non enim patitur illic consuetudo, ut eius aetatis puellae innuptae è domo exeant. Coeperunt autem & parentes & germani eius, ignari propositi illius, de eius tractare coniugio: mater quoque ad studium excolendi corporis eam hortari, ut posset procorum oculis esse gratior & amabilior: sed illa memor voti sui, licet id parentes pro illorum reuerentia celaret, nihil tale facere voluit. Non enim hominibus, sed Deo modis omnibus placere contendebat. Ferebat id mater eius moleste, & cum per se illam mouere non posset, filiam Bonauenturam, quam Catharina impensè amabat, ut ei persuaderet, hortata est. Et illa quidem multis vijs eius tentans animum, tandem eò adduxit, ut daret operam aliquam ornando corpori, nihil tamen interim remittens de proposito seruandè integritatis. Hanc autem culpam postea non semel tantis cum singultibus & lachrymis confessa est, ut videri posset grauissimo se scelerè obstrinxisse. Sciscitante ex ea D. Raimundo, confessario, num illo ornatu voluerit contra votum virginitatis venire, aut vlli homini placere, illaque respondente se quidem nihil voluisse minùs, immò nihil tam sibi acerbum fuisse, quàm intueri homines, aut ab illis conspici, at nihilo minùs tamen se ream esse aeternae damnationis, Raimundus culpam illam extenuare conabatur: sed cum hoc illa ferret ægerrimè, sursumque erectis oculis diceret, O Deus, qualis est hic meus spiritualis pater, qui etiam peccata mea excusat? adderetque loquens Raimundo, Num debuit hæc creatura vilissima, tot à suo creatore præter meritum aucta beneficijs, bonas horas ornandae putri carni suae collocare? Ego ne ipsum quidem tartarum puto sufficere huic peccato puniendo: tum coactus est Pater Raimundus silere: qui tamen coram Deo & sancta eius Ecclesia hoc ei reddit testimonium, quod licet sæpissimè eius audierit confessiones, etiam interdum generales, nunquam illam inuenerit peccasse in Dei præceptum, id est, vllius leualis culpae ream: immò verò etiam à venialibus culpis adeo immunem, ut in confessionibus eius quotidianis ut plurimum vix deprehendere quiverit erratum vllum. Omne enim tempus suum aut orando, aut contemplando, aut proximos aedificando illam traduxisse confirmat. Quod est præclarum mirabilis innocentiae à tanto viro testimonium. Et cum tanta esset vitae puritate, nihilo minùs ait tam durè illā se accusasse, tamque ingeniosè sibi culpas imposuisse, ut facillè ab ignorante eius vitam rea putari potuerit, vbi rea non erat.

Sed ut ad institutam narrationem sese referat oratio, cum se ita dedisset nonnihil componendo corpori, à Bonauentura persuasa, nunquam tamen animum suum vlli homini applicuit, vel spontè se hominibus visendam praeiuit, tamen de orationis feruore & assiduitate meditando nonnihil tepescendo remisit. Verum soror eius Bonauentura, quae ei huius vanitatis author fuerat, non diu post in puerperio obiit, percuta à Domino. Et fuit illa quidem proba & honesta valdè & verbis & moribus, sed tamen quia illam, quae vni Christo placere desiderabat, ad ea, quae sunt mundi huius, inuitare ausa erat, dura morte obiit in florenti aetate: non tamen penitus periit, sed, ut sanctae virginis postea fuit reuelatum, post dira Purgatorij supplicia, peruenit ad vitam sempiternam. Aduertat autem lector, quanti sit periculi, homines Deo seruire cupientes impedire & aliò auocare. Defuncta autem sorore, virgo Catharina feruentius ad aeterni sponsi amplexus se recepit. Fleuit autem cum beata Magdalena valdè amare illam culpam suam, iacuitque ad pedes Domini, sine intermissione orans & veniam petens, ut posset etiam ipsa audire: Remittuntur tibi peccata: atque per id rem-pus totis viribus se beatae Mariae Magdalene conformare nitebatur, & erga illam singulari quadam coepit deuotione affici. At hostis malignus, dolens eam sibi ereptam spem ad mundi studia eam reuocandi, per domesticos illius sanctum propositum retardare ac impedire, per multa quoque aduersa & persecutiones eam ad mundana retrahere conabatur. Itaque urgebat valdè parentes & germanos eius, ut eam matri- monio collocarent: illique dabant operam, ut sponsum ei inuenirent. Id verò vbi sancta virgo animaduertit, & Domino inspirante, maligni damonis insidias persensit, accuratius & vehementius in preces assiduas, in sanctas meditationes & exercitia poenitentiae incubuit, hominum consortia deuittauit, apertisque indicijs perspicue declarauit, nolle se sponso mortali vlla ratione coniungi. At parentes alia tentant via eam in suam sententiam pertrahere: aduocant quendam Dominicanum institui fratrem, ipsis amicissimum: orant illum vehementissimè, ut Catharinam à sua sententia deducat.

Spondet

Amor mundi in ea prorsus extinguitur.

Exest etiam septennia S. Augustini &c.

Septennis vouet virginitatem.

Abstinet carnibus.

Reuerentia erga Dominicanos.

Vide puellae verba sapientissima.

Mirè dolere, nonnihil auduisse orando cor-pori.

Testimoniū graue eius innocentiae.

Bonauenturae obitus praenotatus.

Vide exemplum aliud terribile in S. Hieronymi Epistola 7. ad Letam.

Maleis modis distentatur de coniugio.

Multa pati-
tur à paren-
tibus.

Cogitur scri
uire culinæ.

Ephes. 3.

Luc. 17.
Apoc. 3.

Pijissima
imaginati-
one vincit
oēs diaboli
machinas,

Contigit interim quadā die, illam in iunioris fratris sui Stephani cubiculo feruentes
Domino

Columba
infidet ca-
pituloribus

— Visio eius.

Aperit suis
votum vir-
ginitatis.

Permittitur
liberè vaca-
re Deo &
fioi.

- Vita eius
durissima

Solis crudis
herbis ve-
fcitur.

9. Vide miraculum.

Præterea lectum sibi paravit ex tabulis lignicis, nihil quicquam alterius rei addens. In
eo vel sedens meditabatur, vel prostrata orabat: suoque tempore, nullis detractis vesti-
bus,

bus, somnum capiebat. Vestibus laneis utebatur. Cilicio quandoquē vsa fuit: sed quia sordes vitabat, cilicium catena ferrea commutauit. Ea catena stringebat tam fortiter nuda eius latera, ut propemodum carni conereta videretur. Sed sub finem vitæ coegit eam Raimundus catenam missam facere, quamvis agrè assentiret. Initio vigilare solebat vsque ad preces, quas matutinas vocant. Deinde ita domuit somnum, ut intra biduum vix dormiret dimidiam horam: sed neque tantillum admittebat somnum, nisi quando morbi cogebant. Dicebat autem Raimundo, nullum se tam durum sensisse certantem, ut in somno edomando. Idem autem Raimundus, vir grauis & fide dignissimus, hoc de ea asseuerat pro indubitato, quod si habuisset auditores, qui ipsam intelligerent, & cum quibus posset conferre, centum dies & noctes absque cibo & potu fuisset locuta de Deo, non solum absque vlla fatigatione, sed etiam meliori corporis valitudine. Et ipsa fatebatur, nihil sibi in hac vita maiori esse solatio & refrigerio, quam si posset cum intelligentibus sermones miscere de Deo: & quando eius rei dabatur oportunitas, etiam corpore hilarior & valentior apparebat: ea subtracta, debilis fiebat. Sic autem loquendo de Deo, tota absorbebatur in Deum. Volens verò imitari sancti patrem Dominicum, multo tempore quotidie ter se cadebat catena ferrea, singulis vicibus ad sesquihoram, sanguine ab humeris in pedes manabat, ut sanguine pro sanguine redderet suo redemptori. Id genus autem castigationibus & afflictionibus mire extenuauit corpus suum, quod antea magni fuit roboris, ita ut etiam grandia onera suis humeris ad ædium suarum solarium alacriter deportaret. Ferebat autem mater eius plus satis molestie has eius corporis macerationes. Itaque cum aduerteret eam se catena verberare, alta voce eiulans, dicebat: Filia, filia, ego te iam video tuis manibus tibi certam necem afferentem. His vocibus iungebat gemitus, vellebat canos capitis sui, & ita se comparabat, ut non raro vicini omnes accurrerent, visuri quid accidisset vetulæ Lapæ. Cernens quoque eam cubare in tabulis, vi eam secum pertrahebat ad lectum suum. Illa flexis genibus, ut matrem deliniret, offerebat se promptam ad cubandum in lecto ipsius.

Itaque reponebat se in extrema lecti eius parte: sed illa obdormiente, redibat ad sua exercitia. Rursus verò matre id percipiente, ut eius placaret animum, clam sub lintheamine postem vel duo ligna ponebat, ut in illis iacens, nihil de durtia strati sui mutaret. Tandem verò mater nihil se proficere intelligens, ait illi: Ego video me omnia frustra attentare: dormi posthac, ubi conueniisti. Inuidebat sanctis eius exercitijs diabolus, & illius instinctu multa ei impedimenta obieiebantur.

Rursus igitur restituta suæ libertati, tanto coepit esse seruentior, quanto acrius sibi obniti videbat satanam. Quotidie gemitus, quotidie lachrymæ, quotidie preces perpetuæ ad Dominum Iesum, ut habitum diu optatum consequi mereretur, quem à B. Dominico sibi promissum nouerat. Sciebat enim se nondum planè liberam fore ab domesticorum molestijs de ineundo matrimonio, donec illo habitu potiretur. Agebat enim cum sororibus de poenitentia S. Dominici, ut ipsam admitterent in suam sodalitatem. Sed mater virginis id necdum patiebatur: quo satis animo, & ut eam ab illa aspera sua vitendi ratione auocaret, ad thermas eam secum volebat proficisci. Parebat illa parenti, sed ut egregie eluderet satanam, qui matrem eius, mulierem simplicissimam, ad hæc instigare videbatur, in ipsis thermis, simulans se velle perfectiūs suum corpus abluere, adiit canalem, & aquas sulphureas atque feruentes sinens manare diu satis in suū corpusculū, atrocius illud affligebat, quam solebat cadendo catena ferrea. Fatebatur postea, cum D. Raimundus ex ea esset percunctatus, quomodo illos feruentis aquæ ardoribus sine vite periculo perferre potuisset, se rogasse Dominum, ut poenas tartareas & purgatorias, quas se credebat meruisse, in hos cruciatus, quos libenter ferret, commutare vellet: sicque se dolorem quidem sensisse, sed citra vllam læsionem, illum suauiter tolerasse. A thermis illis domum reuersa, mox ad solita poenitentia exercitia se recepit, tandemque matrem eò permouit, licet diu calcitrantem, ut cum sororibus de poenitentia S. Dominici, loqueretur de ipsa in suum consortium admittenda. Sorores autem illæ aliquandiu difficiles se ostenderunt. Interim virgo sancta in morbum incidit, & corpus omne scatebat pustulis, simulque febris se admiscuit non parum vehemens. Ibi mater eius, quæ eam præ liberis omnibus teneriis diligebat, decumbenti tristis assidens, fomenta quæ poterat, adhibebat. Sed virgo sancta in ipsa corporis ægritudine fortior spiritu, videns adesse opportunitatem matrem impellendi ad satisfaciendum voto suo, ita ei locuta est: Si vis, dulcissima mater, ut vires recuperem, effice ut mihi detur habitus S. Do-

S. Dominici: alioqui non dubito, quin Deus & sanctus Dominicus, qui me vocant ad seruitium suum, id effecturi sint, ut breui me sis caritura. Hoc responso mater accepto, nimio terrore ob mortem filia correpta, celeriter se contulit ad sorores, quas sæpè iam diximus, tamque serio cum illis egit de filia, ut in eius receptionem consenserint. Quod ubi ad virginem mater Lapæ retulit, illa præ gaudio flevit, rogauitque Dominum, ut morbus abscederet, ne ipsius voto & diuinæ expectationi remoram & impedimentum adferret. Et cito Dominus exaudiuit preces eius, atque intra paucos dies reualuit. Neque enim potuit pius Dominus negare illi quicquam, quæ se summo studio ad omnem eius voluntatem conformabat. Aduenit igitur diu optata dies, & habitus, quem petebat, datus est ei cum ingenti cordis eius exultatione.

Postquam autem nouæ militiæ vel professionis genus complexa est, dicebat sibi ipsi: Accepto habitu S. Dominici, maior se dat seueritati, Silentium, Solitudo, Preces. Ecce iam religiosum vitæ institutum suscepisti, ad eius præscriptū viuas oportet, & quidem multo aliter, quam feceris hæcenus. Habitus tuus ater & candidus te admonet, ut mundo sis mortua, & summe studeas puritati. Itaque ut posset viuere purius, statuit nulli prorsus loqui, nisi cum esset sua peccata confessura: idque toto triennio exactè obseruauit. Habibat etiam intra cellulam, nec inde exibat præterquam ad templū. Cibum nunquam sumpsit, nisi prius lachrymas Domino obtulisset. Quis verò eius vigilas, preces, meditationes, lachrymas dicendo consequi possit? Fratribus sancti Dominici, quos ipsa suos dicebat germanos, somnū capientibus, ipsa peruigil manebat. Illis ad diuinas laudes nocte secundo dato signo properantibus, ipsa se dabat quieti, corpori asserens, capiti lignum supponens. Simulatque autem ipsa se in cellulam abdidit, sponsus eius dulcissimus Christus Iesus ei apparuit, & eam de omnibus, quæ essent animæ eius conducibilia, perfecte instituit, ita ut ipsa postea affirmaret in confessione, se ea, quæ ad viam salutis pertineant, non nisi ab ipso Domino Iesu Christo, siue inspirante, siue perspicue apparente, didicisse. Cum autem initio formidaret, quam formidinem Christus quoque in ea probauit, dicens hominem, donec in corpore degit, non debere esse sine timore: cum formidaret, inquam, ne Saluatoris præsentiam diabolus mentiretur, transfigurans se in ipsum, Christus eam docuit, quo pacto ipsius apparitionem à diabolica inuolueret: Pro certo, inquit, noueris, quandoquidem ego sum Veritas, ex mea apparitione semper in anima maiorem exillere veritatis notionem. Ex veritatis autem cognitione id præstatum animæ, ut & me & se rectius cognoscat: unde porro consequitur ut se contemnat ex animo, meque honoret ac veneretur. Ità fit, ut ex meis visionibus anima seipsam suamque utilitatem penitus intelligat, eamque intelligendo, sese contemnat magis, humiliorque efficiatur. Cum diuersum accidit ex satanæ visionibus. Cum sit enim mendax, & mendacii pater, & rex super omnes filios superbiæ, in illis, quibus apparet, excitat superbiam & confidentiam, qua sibi multum tribuant, seque purent esse aliquid, animisque insensur ac intumescant.

Hæc saluberrima doctrina non oscitanter percepta, coeperunt multiplicari visiones celestes & reuelationes, tamque illi crebro apparuit Christus Deus ac Dominus noster, castarum mentium sponsus, ut vix possint duo reperiri homines, qui tam assidua fruantur inter se familiaritate, quam fuerit inter Christum & hanc sacram virginem. Sine enim oraret, siue legeret, siue meditaretur, siue vigilaret, siue dormiret, vltimum hoc vel illo modo eius visione recreabatur: immò etiam interdum loquenti cum alijs aderat hæc sacra visio, ita ut mente cum Christo, ore cum hominibus loqueretur. Hinc autem turnum esse non poterat propter ecstasim, quam paulò post patiebatur. Hinc autem proficiscebantur omnia illa admiranda, pura, inusitata ceteris abstinentia, doctrina mirabilis, & luculenta miracula, quæ per eam Deus effecit.

Nè quis autem hæsitaret de veritate earum rerum, quæ de illa scribuntur, reuerendus Pater Raimundus, ob confirmandum lectorem, quid ipsi acciderit, verecundè commemorat, malens coram hominibus pudescere, quam sanctæ virginis iniurias suo pudore posthabere. Ait enim se initio, cum venisset ad eius familiaritatem, multis modis de incredulitate fuisse tentatum, diuque quadam fluctuatione iactatum, cum modis omnibus, quibus id posset fieri, cuperet explorare, num res eius essent à bono vel malo spiritu. Rogabat autem, ut inquit, anxie Deum, qui nec fallere posset nec falli, ut ab ipso dirigeretur. Interim subito ei venit in mentem, si sanctæ virginis precibus obtineret à Domino insolitam quandam, & qualem nunquam esset expertus, ob admissa peccata contritionem, id ipsi fore signum euidentissimum, à spiritu sancto omnia illius facta proficisci. Nemo enim potest hunc habere dolorem siue contritionem, nisi à spiritu sancto.

Res sanæ
stipenda.

Catena se
diutissime
flagellat.

Valde ad-
spirat ad ha-
bitum reli-
giosum.

Se diu cru-
ciat in ther-
mis.

Accepto ha-
bitu S. Do-
minici, ma-
iori se dat
seueritati,
Silentium,
Solitudo,
Preces.

Vigilie.

Christus ei
apparet.

Ut possit in-
terosci
Christi ap-
paritio à
satanæ.

Iohan. 8.
Iob 41.

Mira Chri-
sti ad eam
familiaritas.

Dubitat ini-
tio de illa
Raimundus
confessari
us eius.

sancto. Itaque accessit ad virginem, & eam impensè rogauit, vt à Domino ipsi impetraret veniam peccatorum. Illa hilariter respondit, se id libentissimè facturam. Addente autem Raimundo, se non posse frui quiete, nisi eius veniæ ac remissionis certum obtineret signum, nempe magnam quandam & insolitam contritionem, mox sacra virgo annuit, se eam illi impetraturam. Videbatur autem tum Raimundo, eam omnes suas cogitationes habuisse perspectas. Abijt deinde domum, & altera die morbo laborans, decubuit. Eodem tempore etiam sancta virgo febribus & alijs agitudinibus afflicta decumbebat, atque ad sociam: Eamus visum fratrem Raimundum, quia malè habet. Illa respondente, non esse necesse, & si maximè foret, se peius illo valere: mox præter morem celeriter cum socia abijt ad Raimundum, atque illi: Quid habes pater? Ille verò præ debilitate agrè quippiam loqui poterat, sed tamen adhibita vi, ait: Cur domina huc venisti? Peius tibi est, quàm mihi. Illa incipientes suo more loqui de Deo & nostra ingratitudine, nonnihil confortatus Raimundus affedit, nihil iam memor hesternæ petitionis suæ, aut sponsonis virginis: cumque illa loqui pergeret, oblata est menti Raimundi quædam insolita consideratio peccatorum suorum, & quàm esset eorum causa sine dubio reus mortis: ediuerso autem cognitio benignitatis Diuinæ, quæ eum gratuita bonitate ab ea morte liberaret, ipsamque mortem in vitam, & ignominiam commutaret in gloriam. Sub hac contemplatione ille præ multo cordis dolore tantam vim lachrymarum effudit, in eumque rugitum prorupit, vt timeret cor & pectus disruptum iri. Id vt vidit sacra virgo, quæ ea sola causa venerat, conticuit, vt ille benè vberim fleret & singultiret. Interim Raimundus redijt in memoriam petitionis suæ & promissionis virginis, vertensque se ad eam, dixit: Est ne hæc bulla, quam heri petui? (Bullam enim vocauerat certum signum obtentæ veniæ) Illa respondit: Ipsa est. addensque, vt memor esset gratiæ Dei, abscessit, illo multum edificato & exhilarato.

Mirabilis
contritio
præstat
Raimundo.

Christus ap-
paret in vir-
gine.

Accidit deinde, vt virgo Christi, multis pressa morbis, Raimundum ad se inberet acciri, communicatura illi quædam, diuinitus ipsi reuelata. Venit pater Raimundus, & adstans illi decumbenti atque febricitanti, audiuit illam more solito loquentem de Deo, & quæ illo die ipsi Dominus reuelasset, exponentem. Ibi rursus referente illa grandia quædam & alijs inusitata, de quibusdam cogitabat apud se: Putas ne vera esse omnia, quæ dicit? simulque intendit in faciem loquentis, & subito vidit faciem eius in viri barbatam transformata, qui fixis oculis in eum respiciens, valde illum terrefecit. Erat autem facies oblonga, ætatis mediæ, barba non prolixa, colore triticeo, maiestatem quandam præ se ferens, vnde manifestè se Dominum ostenderet. Territus igitur pater Raimundus, exclamauit: O, quis est, qui me respicit? Respondit virgo: Ille, qui est. Ijs dictis, mox facies illa disparuit, & facies virginis redijt.

Testimo-
nium Ste-
phani Car-
thusiani de
virgine.

Hæc quidem ille venerabilis Pater se coram Deo securè loqui scribit: quia ipse Deus & pater Domini nostri Iesu Christi scit, inquit, quia non mentior. Vt autem hæc scriberet, dicit se compulsum ab incredulis, quos etiam hortatur, vt sibi diu incredulo & hæsitanti, sed tandem mirabiliter confirmato, fidem commodent, & desinant esse increduli, neque vacillent aut despiciant, sed reuerenter eius sanctæ exempla sacramque doctrinam attendant. Scribit verò de illa etiam venerabilis Pater Stephanus, Prior Tici-nensis Carthusiæ, qui ei valde familiaris fuit, antequàm esset monasticam complexus vitam, se annis sexaginta & eo amplius notitiam habuisse multorum insignium seruorum Dei, sed nunquàm se vel vidisse vel audiuisse à multis præteritis temporibus vllum Dei seruum, qui ad tam sublimem virtutum omnium perfectionem pertigerit. Atque hoc ille ei perhibet testimonium coram Deo & vniuersa Ecclesia militante: adijcitque se multo tempore apud illam degendo, nunquàm verbum ociosum ab eius ore percepisse: & in ipso initio quanto plùs attenderet vitam, exempla, mores & verba illius, tanto magis in se sensisse augmentum diuini amoris & contemptus seculi, ita vt cordi nouus quotidie feruor accederet ad appetenda celestia, & totum mundum cum omnibus quæ is habet, contemnendum. Quæ sanè omnia prudens & in rebus diuinis versatus le-ctor facile animaduertit, certa esse documenta non fictæ, sed veræ sanctitatis. Sed nunc ad narrationem reuertamur.

Christi præ-
clara insti-
tutio.

In ipso diuinarum visionum initio, Christus Dominus ei apparuit oranti, dixitque ei: Si nō sis filia quis ego sim, & quæ tu sis, beata eris. Ego sum qui sum: tu es quæ non est. Hæc cognitione freta, omnes facile conteres laqueos iniuncti, nunquàm venies contra præcepta mea, omnemque gratiam & veritatem nullo negotio obtinebis. Quæ quidē verb,

verbis breuia sunt, sed sensibus vberima & copiosissima: & exponuntur ea fusiùs à Patre Raimundo, sed nè ab historia recedamus, eò lectorem remittimus. Alia autem vice rursus Dominus apparens sanctæ virgini, dixit ei: Filia, cogita tu de me, & ego cogitabo continenter de te. Ex hac saluberrima institutione sacra virgo solebat inferre, quandoquidem Deo dicari sumus, tum per sacrum baptismum, tum per religionem siue monasticam, siue clericorum, nulla in re nos sollicitos esse debere de nobis, sed sollicitudinem & cogitationem omnem eò conferre, vt placeamus ei, cui nos dicauimus. Itaque si vidisset suos timere periculum aliquod, dicebat illis: Quid ita vos de vobis estis solliciti? Permittatis vos diuinæ prouidentie, quæ semper habet oculos in vos defixos, agitque curam perpetuam salutis vestræ. Et de hac quidem Dei prouidentia tantam sacra virgo fiducia conceperat, postquàm audiuit Dominum dicentem, Ego cogitabo continenter de te, vt nunquàm satiari posset de ea loquendo. Fuit quandoque sancta virgo in mari cum multis alijs vtriusque sexus, aderat etià pater Raimundus. Ipsi autem nauigantibus, ventus secundus flare desijt, nec res erat sine periculo, si à latere spirasset ventus. Raimundus pias querelas detulit ad virginem non sine lachrymis. Illa autem dixit: Quid ita de te anxius es pater? Quibus verbis eius timorem compressit. At paulò post reflante vento aduerso, nauclerus dicebat se compelli ad reducendū nauem eò, vnde essent profecti. Id vbi sacra virgini Raimundus exposuit, illa ait: Reducat in nomine Domini, & sequatur ventum, quem Dominus dabit. Nauclerus flexit nauē, iamque cœperunt reuerti: at sancta virgine caput submittente & Dominum deprecante, mox redijt ventus prosper, & breui ad portum optatum appulerunt, alta voce cantantes, Te Deum laudamus. Con- cordat autem hæc Christi doctrina, quam tradidit sacra virgini, putà vt cogitaret de ipso, sicque ipse rursus cogitaret de illa, cum ea Propheta sententia: Iacta cogitarum tuum in Dominum, & ipse te enutriet. nec tamen ita accipienda est, quasi debeat homo sedere ociosus: Immo verò committere non debet, quin faciat quod potest. Cum enim, vt ait Raimundus, fiducia hæc ex amore proficiscatur, amor aut rei amata desiderium excitet in animo, quod sine actione fieri non potest, sequitur inde, tantum operari hominē, quantum amet: at nihilominus non in suo, tanquàm suo, sed conditoris opere confidit.

Quid vni-
curandū ho-
mini Chri-
stiano.

Precib* suis
sancta vir-
go impetrat
secundum
ventum.
Psal. 124.

Inuider illi
satanas.

Heb. 12.

Sicut cruce
& afflictio-
nes.

Tentat eam
satanas ter-
turpi sug-
gestionē.

Porro autem cum aduerteret malignus demon sanctam virginem ad has Christi in-stitutiones sese penitus conformantem, & sublimes in virtutibus progressus facientem, veritus nè tandem etiam alijs multis efficeretur causa salutis, mille machinis eam sibi sumpsit acerrimè oppugnandam. Sed illa ad Christum confugit, & feruentissimis atque diuturnis precibus ab illo fortitudinem & robur animi obtinere contendit. Christus autem eam munivit & confirmavit egregie, docuitque eam, si veller vincere hostem, vt crucem pro refrigerio amplecteretur, quemadmodum ipse, proposito sibi gaudio, sustinisset crucem. Sunt autem cruce reuera refrigeria: quandoquidē, vt illi ait Christus, quanto plus patimur propter ipsum, tanto ei efficiamur magis conformes, huc quidem in gratia, postea verò in gloria. Iussit igitur Christus, vt dulcia pro amaris, & amara pro dulcibus susciperet: ita enim ipsam inuictam fore. Non surda aure eam Christi doctrinā accepit, sed vique adeo apud se statuit delectari afflictionibus, vt nihil in hac vita tantū ei refrigerij & solatij adferret, quantū afflictiones & cruce: sine quibus, vt ipsa aiebat, vita hæc ei fuisset molestissima: propter eas autem libenter ferret beatitudinis dilationem, non ignorans, illam afflictionibus non parum augeri. Sed vbi satis eam Christus communierat, permisit demonibus attentare, si quid possent obtinere ab illa. Nec illi desides sunt ad nocendum: & primò quidem à rebus Venereis illi suggerendis capiunt initium. Immittunt turpes cogitationes castissimo pectori, adhibent illusiones & phantasmata dormienti, immò etiam corpora ex aëre sumpta oculis & auribus vigilantis intaserunt, faciuntque multa, quæ sine horrore dici non queant. Illa ediuerso catena ferrea flagellat corpus suum, fundit sanguinem suum, adijcit permultum ad priores vigili-lias, ita vt somno penè omni renunciassè videretur. Non cessant autem hostes, cum ingenti multitudine apparent, primò quasi blandè adulantur, hortantur nè seipsam interficiat tanta vitæ asperitate. Iuuenis es, inquit, fac quod aliæ faciunt foemina: nuba viro, & augeas humanum genus. Proponunt exempla Saræ, Rebecæ, Liæ, Rachelis. nè facillè credamus hæreticis, quando ipsi nobis scripturas diuinas ad suam confirmandam impietatem proferunt. Faciunt enim hoc etiam demones. Quid, aiunt ipsi virgini, hæc sibi vult vita singularis, in qua tamen perseuerare non poteris? At quicquid illi blaterarent, sancta virgo nihil penitus respondens, orabat: cum autem Perseuerantiæ desperationem ei vellent injicere, hoc respondit precacibus illis: Ego

non meis, sed Domini nostri Iesu Christi, viribus nitor. nec vllum aliud ab ea verbum extorquere potuerunt: solebatque ea familiaribus suis inculcare, ne tentati in disputationem cum demonibus ingrederentur. Cum sint enim versuti, inquit, & longa fallendi exercitatione instructissimi, facile sibi victoriam promittunt, si possint cum homine miscere sermones. Itaque haud secus casta anima se ab illis debet mox auertere, & ad Christum sponsum suum confugere, quam solet ab adultero pudica matrona.

Vbi autem sensit demon hac via nihil se proficere, aliam aggressus est. Representabat ei formas virorum & mulierum, turpissime inter sese concumbentium, & nefandos sermones iactantium, ipsamque ad turpia petulantissime inuitantium. Cogebaturque hanc & oculis & auribus clausis videre & audire. Accedebat ad cumulum miseriarum piissimam sponsi absentia, ut ipsi videbatur, nec visibiliter, nec inuisibiliter opem ferentis aut consolantis. At illa nihilo minus sine intermissione & carnem affligebat, & precibus tota incumberebat. Atque in hoc praeclarum de se omnibus diuinæ gratiæ sensibili suauitate & consolatione destitutus, exemplum praebebat, ne solita sua exercitia propterea remittant, sed augeant potius. Dicebat autem sancta virgo sibi ipsi: Tunc vilissima villis te consolationibus dignam putas? Itane iam tuorum oblita es peccatorum? An non satis est tibi, si possis vel damnationem aeternam euadere, etiam si has tenebras & molestias ad supremum usque vite diem perferre oporteat? An vero Christo propter eius consilium remittas studiis, quin addas potius aliquid. His sanctæ humilitatis telis illum superbū Goliath prosternebat Christi virgo, suumque animum confirmabat. Durante autem hac tentatione, plus solito hærebat in ecclesia. Nam illic infestabatur quidem, sed non peritiam, turpissimos sermones & actus ipsi ingerentium, irā ut si licuisset, præ illorum horrore, libenter cum S. Hieronymo concaua vallium, aspera montium, rupium prærupta petisset, ut tam abominandas demonum species & actus flagitiosos non cernebat. Non cessabat autem clamare ad Dominum, donec non nihil sedaretur illa tempestas. Iam multos dies isthac durauerat infestatio, & ecce quodam die illustrata diuinitus, coepit hilariter seipsam offerre Domino paratā ad execrandas illas vexationes perferendas, quandiu ipsi visum esset. Tum vero demon quidam prociac & improbus ait ad eam: Nunquam ab hac tui infestatione cessabimus, donec consentias nobis. Mox illa securē ei respondit: Mihi non solum has, sed etiam alias molestias pro nomine Saluatoris perpeti, iucundum & delectabile est, quatenus quidem eius visum erit maiestatis. His dictis, totus ille demonum coetus instar fumi pudefactus evanuit, & ingens lux ex Catharina, vides quæ ego tua causa perpeffus sum: non igitur dubites tu quoque propter me aliquid perpeti.

Deinde sub alia specie magis propinquans, blandē ei gratulabatur de triumpho iam obrento. At illa: Vbi, inquit, fuisti mi Domine, cum esset cor meum tot spurcitijs diuexatum? Et ille, In corde tuo, inquit. Rursus virgo: Et qui fieri potuit, bone Iesu, ut tu in illo meo esses corde, quod tot obrutum erat impurissimis cogitationibus? Respondit Dominus: Cogitationes illæ quid in tuo efficiebant animo? gaudiūne, an mœrorem? Immo verò, inquit illa, non nisi summum dolorem. Hoc igitur, Christus ait, ego mea præsentia efficiebam: qua si tu destituta fuisses, illis spurcitijs delectata esses: iam verò cum eas profligare velles, nec posses, inde mœror oriebatur, sed me auctore & effugari, quantū videbatur expedire tibi. Sed quando illustrata radio lucis meæ, te ipsam spontē obtulisti ad tolerandas eas infestationes, mox eas abscedere iussi: neque enim poenis, sed voluntate poenas fortiter perferentis ego delector. Tu autē filia mea, quando non tua, sed mea virtute certasti viriliter, maiorem a me gratiam consequeris, & deinceps crebrius atque familiaris me ipsum tibi exhibebo. His dictis, visio disparuit, relicta in animo virginis suauitate incredibili, maxime quod eam Christus vocasset filiam suam. Unde etiam confessarium suum rogauit, ut sic ipsam appellaret, quod posset redire sapiens in eorum verborum dulcissimam memoriam.

Posthac autem coepit Christus cum ea tam familiariter conuersari, tamque frequenter apparere, ut propē fidem vincere videatur: sed illis, qui gustarunt quā suavis & humana sit Dominus Iesus, facile id persuaderi potest. Manebat etiam diutius solito cum illa,

Abcondit se sponfus, ut illustrior appareat virginis virtus.

In templo minus infestatur.

Christus ei apparet crucifixus.

Voluntas prompta ad perferendas crucis Deo gratissima.

illa, & interdum beatissimam matrem suam secum adducebat, itemque diuersos alios sanctos: sed ut plurimum solus ad eam veniebat, loquens cum ea amicissime, idque adeo, ut non raro cum illa pariter diceret Psalmos, ambulans cum ea sursum deorsum in cellula. Hæc fortassis quibusdā videbuntur incredibilia, sed meminerint, quā familiariter idem ipse Dominus olim in terris ultra triginta annos etiā cum impijs peccatoribus vixerit: meminerint, quæ ex eius psona dicantur in Prouerbijs Salomonis: Deliciae meae, esse cum filiis hominū: quanquam negari non potest, eximium & reuerā singulare fuisse, quod hac in parte præstitum est huic a Deo singulariter dilectæ & electæ virginis. Et quia diximus eam cum Domino Psalmos legisse, scire debet lector, eam Latine nesciuisse: sed cum aliquādo a socia quadam sibi curasset describi alphabetum, & aliquot illi addiscendo hebdomadas impendisset, nec tamen posset apprehendere, ad Dominum confugit, ab illoque obnixè precabatur, ut si ipsi gratum esset, ipse eam doceret, quod posset preces Horarias dicere. Audiuit autem illam celeriter Dominus, irā ut ab oratione surgens, legeret expeditissime. Stupebat ad eam rem Pater Raimundus, maxime cum non posset syllabam quicquam pronunciare, immo vix posset literas. Deinde sibi comparauit libros, & ex ijs lecebat preces, quas Canonicas vocant. Solebat autem vulgari idiomate crebro reperere illum verbum, Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina. Porro autem crescente in ea diuina contemplatione, paulatim preces vocales remisit, irā ut tandem ob frequentissimos mentis excessus, vix vnā posset dicere orationem Dominicā, quin ecclasiā pateretur.

Ut posset autem sponso caelesti, immutabili quodammodo & inuolabili fidelitate semper manere subiecta, valde adspirabat ad perfectum fidei gradum, dicēs cum Apostolis: Domine, adauge mihi fidem, eamque adeo in me perfice, ut nulla possit vi aduersantium concuti vel prosterni. Cumque sæpē illi id oranti, sæpē etiam responderet Dominus, Desponsabo te mihi in fide: tandem in Bacchanalibus, alijs ventri festa celebrantibus, ipsa se inclusit in suam cellulam, non respiciens in vanitates & insanias fallas, sed ardentissime petens a Domino eam, quam diximus, fidei perfectionem. Et quia verissime dixit Propheta, Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui: Christus ei apparuit cum sanctissima matre sua & aliquot sanctis, & eam mirabili modo sibi despondit, hortatusque est eam, ut deinceps ageret viriliter & incunctanter ea, quæ ex diuina prouidentia ipsi facienda incumberent. Post eam desponsationē coepit eam Dominus sensim trahere ad hominum conuictum & consuetudinem. Volebat enim eius opera uti ad multorum hominum promouendam salutem. Itaque cum ei appareret, & multa ei dixisset familiariter, ait ad eam: Hora prandij est, eas ad mensam, & inde ad me reuertaris. Sed hoc erat sanctæ virginis nimis intolerabile, a Christo reijci ad homines. Flebat igitur coram Domino: sed ille, Sine, inquit, dulcissima filia: sic enim decet te implere omnem iustitiam, ut non tibi duntaxat, sed etiam alijs per meam gratiam fructuosā efficiaris. Simul admonēbat eam zeli animarum, quem etiam in tenera ætate habuisset. Illa verò libenter se permittente ipsius Diuinæ voluntati, sed nihilo minus suam imbecillitatem, tum etiam sextus conditionem opponente, quem non deceret versari inter homines, præsertim diuersi sexus: Dominus ei abunde satisfacit, inter cætera dicens, usque adeo increuisse superbiam, eorum præsertim, qui se literatos & sapientes putarent, quod Diuina iustitia id amplius ferre non posset, quin eos pudefaceret, idque per foeminas, ipsius virtute & sapientia instructas. His auditis, sancta virgo, inclinato capite, Domino se offerens paratam ad omnem eius implendam voluntatem, celeriter egressa est, ut cum alijs ad mensam accederet. Et erat quidem corpore cum illis, sed animo tota erat apud Christum, extra quem cætera omnia radio erant illi: breueque tempus, quo cogebatur esse apud homines, nimis illi prolixum videbatur: dabatque operam, ut quā posset celerrimē ad cellulam reuerteretur, fruitura suauissima præsentia Saluatoris. Ab hoc autem tempore extitit in ea desiderium ingens sacrae communionis, ut posset non solum spiritu, sed etiam corpore coniungi Christo, quem certò nouerat in Eucharistia reuerā corporaliter præsentem adesse. Atque hoc desiderium, quoad vixit, semper in ea augebatur, irā ut, quā posset creberrimē, sacra Eucharistia perfrui conaretur.

Dominus autem in dies eam mittebat & incitabat ad conuersandum modestē cum hominibus, quorum saluti per illam consulere decreuerat. Ne igitur domus suæ hominibus ociosa videretur, solebat nonnunquam redire ad familiæ ministeria

Stipendia Christi charitas.

Prouer. 8.

Seit legere, cum vix nō esset characteres.

Luc. 17.

Plal. 36.

Christus ei sibi despondit.

Desideriū sacrae communionis.

exequenda, vnde multa notatu digna consecuta sunt. Studebat enim virgo sancta ita se comparare apud homines, vt posset omnibus de se virtutis exempla præbere. Occupabat se seruilibus actionibus, exercebat hilariter ancillæ officia, verrendo aedes, lauando coquina vrensilia, & id genus abiecta seruitia vsurpando, maximè cum ancilla malè valeret: quo tempore duplicabat sibi eiusmodi officia, seruans ancillæ agrotanti, & eius loco reliquæ familiæ. Interim nihil de perpetuo precandi studio & pœnitentia inpropemodum ei in naturam videbatur incredibilis quadam habilitas & promptitudo mentem suam cum Christo coniungendi etiam quouis loco & tempore, nec ab hac felicissima coniunctione vllò actu externo impediatur, semper & vbique sursum tendens ad cælestia. Vnde fiebat, vt propè innumeris vicibus extra sese raperetur: sub quibus raptibus manus & pedes contrahebantur, tamque fortiter adhaerebant locis, quibus se applicassent, vt frangi potuerint citius, quam inde amoueri: oculi prorsus claudiebantur, collumque obrescebat. Lapa mater eius, harum rerum rudis & ignara, sapius tentauit collum ita rigidum & nonnihil inflexum, ad suum statum reducere: sed socia virginis inelamante, cessauit. Vbi autem sancta virgo sibi restituta fuit, tantos sensit colli dolores, ac si crebris fuisset ictibus contusum: dixitque, si mater paulò plus conatus adhibuisset ad illud reducendum, penitus fracturam fuisse.

Accidit, illam quandoque sedere ad multas prunas, & veru cum carnibus assandis versare. Interim cogitabat illa de sponso Christo, cuius amore intus ardebat, & ecstasim passa, nihil amplius se mouit. Vidit hoc Lysa, vxor fratris eius, & intelligens quid pateretur, coepit ipsa versare veru, ac deinde omnia alia eius officia exequi. Durauit autem ea ecstasis valde diu, donec iam omnes iuissent cubitum. Lysa autem constituit vigilare, vt videret eius finem. Egressaque post longam moram, vt exploraret, num sibi esset reddita, vidit toto corpore eam in prunas corruisse. Exclamauit ergo eiulans, Heu Catharina planè est combusta: accurrensque velociter, & ab igne eam extrahens, inuenit neque corpus neque vestes vlla ex parte lasas ab igne, immò nec odorem ignis extare in illis, nec cineres vllòs ijs adhæsisse, cum tamen etiam aliquot horis in illo igne iacuisse crederetur.

Orabat quodam tempore sancta virgo Senis in templo Dominicanorum. Decidit autem cereus ardens in velum ipsius orantis, nec desijt ardere, donec cera omnis assumpta est, velo prorsus nullum ignis vestigium retinente. Solebat verò tartareus demon, nimis acerbè ferens lucra animarum, quæ per eam in diuersis regionibus crebro fiebant, sæpè eam multis adspectantibus, Deoque permittente, toto corpore iactare in ignem. Cunctis autem eiulantibus, illa subridens, prorsus illas exhibat ab igne, dicēs: Nolite timere: mala tascha hoc fecit. sic enim appellabat diabolium. Tascha autem illis in locis significat sacculum, vt ait Raimundus. Sed his extra ordinem obiter insertis, ad historiæ seriem reuertamur.

Pergebat interim sacra virgo quotidie perfectius & sponso Christo intus sese vnire, & foris operam dare animabus ad illum reducendis & adducendis: nec in altero aut desistere aut diminuere quicquā de altero: quod est sanè summæ perfectionis, & plus quam perfectæ charitatis in vita mortali. Cætera autem eius externa opera illa excedebant, quæ ex amore erga proximorum corpora & animas exercebat. Cum enim non ignoraret, se sponso Christo tanto gratiorem effici, quanto benignior & officiosior esset in proximos, patrem suum adiit, ab eoque petijt, vt eius pace & bona venia liceret ipsi de facultatibus eius pro sua conscientia egenis præstare eleemosynam. Annuit pater, idque eo propensius, quod cerneret eius vitæ mirabilem sanctitatem: simul etiam prohibuit familiæ, nè quis eam impediret, etiamsi omnia vellet pauperibus largiri. Dabat igitur, vel potius dispergebat larga manu res paternas: non tamen temerè, nec quibuscunque, sed quos nouerat indigere. Erant haud procul ab eius aedibus familiæ quædam valde inopes, nec tamen præ verecundia ausè petere eleemosynam. Id vbi sancta virgo resciauit, summo diluculo per seipsam ad earum aedes apportabat clàm frumentum, vinum, oleum & cætera, quæ habere poterat. Inuenit autem, Domino id efficien-

te, ostia aperta, sed rebus intra aedes illatis, ea claudens fugiebat. Quodam tempore ita toto corpore intumuit, vt nec pedibus consistere, nec è lectulo surgere posset: audiuit autem non longè degere viduam pauperulam, cum prolibus suis multa penuria laborantem. Rogauit igitur Dominum, vt tantas ipsi vires suppeditare dignaretur, quò posset illi miseræ opitulari. Moxque summo ma-

nè surgens, impleuit sacculum tritico, gråde vas vitreum vino, aliudque vasculum oleo, esculenta quoque quæ inuenire potuit, cum ijs omnibus deportauit in cellulam suam. Etsi autem singula hæc per se potuit inferre in cubiculum suum, tamen vt omnia simul ferret sola ad viduam, id ipsi impossibile videbatur. Attentat tamen, & alia dextra, alia sinistra, alia alijs corporis locis tollens, facit periculum, num possit portare omnia. Ecce autem Christi virtutè nihil sensit ponderis, cum tamen non minus centum libris aut leuè circiter ferret. It igitur alacriter, licet toto corpore inflata & valde onusta: sed vbi appropinquauit aedibus viduæ, sensit pondus intolerabile. Aduertens autem ludum esse sponi sui, ipsam probantis, cum omni fiducia clamauit ad eum, pondusque leuans non sine labore, deposuit intra domum viduæ, ostio mirabiliter patefacto. Sed excitata vidua sono ac strepitu, quem virgo sancta cauere nō poterat, tum etiam ob virium nimiam debilitatē non valente ea se de loco mouere, vidua eam ex habitu cognouit. Tandem precibus à Domino impetrauit vires, quibus domum reuertetur: vbi mox recidit in morbum, quo fuerat propter illam viduam paulisper releuata.

Orante illa quandoque in ecclesia Dominicanorum Senensium, quidam mendicus ab ea petijt opem. Illa, cum nihil haberet apud se, rogauit vt expectaret, donec esset reuersa domum. At illo dicente, se tam diu expectare non posse, sancta virgo eius non ferens afflictionem, anxie cogitare coepit, quidnam ei dare posset. Mox succurrit ei, habere se apud se crucem paruum argenteam. Eam igitur pauperi hilariter dedit, isque ea accepta latus abscessit. Nocte proxima Christus virgini oranti apparuit, eamque crucem ostendit, multis gemmis egregiè ornatam, promisitque ei, se in die iudicii eam coram tota angelorum & hominum frequentia ostensurum. Alio tempore sacra virgine ex eodem templo domum redire volenti, Christus occurrit in forma iuuenis pauperis ac peregrini, triginta plus minus annorum, petiuitque ab ea vestem. Illa rediens ad sacellum, vnde descenderat, tunicam non manicatam, quam sub extrema veste propter frigus habebat, sibi cautè detraxit, pauperique tribuit, ne sciesse Christum. At ille etiam lineum vestimentum petijt. Tum illa iubet eum se sequi ad aedes suas, vbi ei subuculam & subligaculum dedit. Verum non destitit ille plura mendicare, vt probaret eius animum. Quid, inquit, faciam hac tunica, quæ manicis caret? Quasò, etiam manicas mihi largiaris. Illa perlustrat domum, & ecce videt à pertica suspensam nouam ancillæ tunicam: ab eaque manicas auferens, dat pauperi. Rursus ille etiam socium in domo hospitali se habere dicit, valde indigentem vestibus. Tum verò sancta virgo nihil prorsus sibi superesse videns, quod daret, præter tunicam, qua erat induta, quam non sinebat virginis pudor & honestas vt sibi detraheret, nè nuda cogeretur cum multorum offendiculo incedere, dixit pauperi: Renera charissime, si possem vllò pacto, libenter aliquid præstarem socio tuo. Ille verò subridens: Video, inquit, promptum animum tuum: sed iam benè vale. Etsi autem sancta virgo, illo recedente, ex quibusdam signis coniecit Dominum lesum esse, tamen quia tanta gratia se indignissimam putabat, ad consueta se recepit exercitia sua. Sed nocte sequenti Dominus ei oranti manifestè se visendum præbuit in illius pauperis effigie, in manu ferens tunicam, quam ipsi virgo dederat, margaritis iam & coruscantibus gemmis conspiciam, atque se illi daturum vestem inuisibilem, quæ ab ea arceret omne noxium vtriusque hominis frigus. Quod certè etiam reipsa præstitit, adeò vt ex eo tempore ijsdem hyeme, quibus æstate, contenta fuerit vestibus, immò nec hyemis intemperiem vnquam senserit. Simul autem etiam Dominus, & cum crucè argenteam, & cum hanc tunicam illi ostenderet, talia ei promissa fecit, vnde certò illi constare posset, ipsam in cælis excellenti gloria sine fine perfruturam.

Pauper quidam, sed qui sua sponte bonis temporarijs se nudasset propter Deum, rerum ad victum pertinentium penuriam patiebatur. Percepit id sacra virgo, & aliquot oua coniecit in sacculum lineum, tunicæ ipsius intrinsecus assutum, vt in illo paupere Christum resciceret. In via autem ingressa in templum, orationi se dedit, & ecstasim passa, casu incubuit corpore in sacculum illum ouis plenum. Erat autem in eodem sacculo digitale æreum. Ecce tibi rem, omni admiratione dignissimam. Digitale illud pondere virginis corpusculi fractum est in tres partes, oua prorsus integra maserunt, cum tamen aliquot horis illud pondus sustinuisent.

In aedibus paternis vas erat vinarium, vnde familiæ potus dabatur. Sed eius vasis vinum casu nonnihil corruptum erat. At virgo sancta non vilia, sed optima potius, quantum licebat, pro Dei honore pauperibus præbere solita, ad aliud vas se contulit, vnde

Exemplum memorabi-

Vide hic miram virginis liberalitatem.

Mirè eius charitatem probat Christus sub pauperis specie

Charitas seruat oua integra,

unde necdum quisquam biberat: in quo tantum erat vini, unde possent homines viginti ad quindecim dies bibendo naturam satisfacere. Ex eo vase quotidie dabat pauperibus & quidem abunde & diebus non paucis, antequam inde familia hauriret. Tandem cellarii custos ex eo vase etiam familiae hausit: perrexit etiam virgo, & quidem largius, quod putaret a nemine iam animaduerti, inde porrigere egenis. Ita non quindecim dies, sed integer mensis transiit, & nihil videbatur de vino ablatum. Stupebant omnes, & gratulabantur tam diu sufficere vas illud, tum etiam vini esse gustum haud vulgarem: sed nesciebant miraculo id fieri. At sancta virgo, sciens Christum illud facere, iam palam omnibus, quos inuenire poterat, pauperibus inde largissima manu distribuebat. Transiit etiam mensis secundus, ventum est ad tertium, apparabatur noua vasa vindemijs, multo omnia implentur, sed adhuc torcularia habent vinum. Mittitur pro illo vase euacuando, ut possit vino nouo impleri: sed renunciatur illi, qui praeerat torcularibus, pridie inde haustam esse lagenam magnam, plenam puri vini, nec videri solito minus reliquum in vase. Illo vero vigente ut vas euacuaretur, vas apertum est, & nec vestigium vini in eo apparuit, sed repertum est siccissimum, cum pridie multum adhuc vini continuisset. Inde ergo stupentes collegerunt, magno Dei miraculo ex vase tam sicco haecenus multo tempore vinum haustum fuisse. Eius miraculi tot fuere testes, quot domus eius habitatores, plus minus viginti.

Haecenus de benignitate eius in pauperes: nunc de summa in morbos & agros humanitate dicendum est. Senis fuit mulier inops & agrotata, Tecca nomine. Ea, cogen- te penuria, domum hospitalem petiit, sed valde tenuem, ut vix suppetere ipsi necessaria. Ad cumulum miseriae accessit lepra, quae totum eius corpus occupauit, iamque vitabatur ab omnibus propter contagionem, cogitabaturque eam a se extra urbem dimittere. Id ubi sancta virgo persensit, mirabili seruire properauit ad eam, & non modo res necessarias, sed etiam suum ministerium usque ad obitum illi obtulit. Itaque quotidie mane & vespere illam visitabat, parabat necessaria, Christumque in ea contemplans, accuratè & reuerenter ei seruiebat. Ex ipsis autem sacre virginis beneficijs illa mulier superbiae & ingratitude pellem contraxit, & quod sancta virgo pro solo Christi amore faciebat, illa coepit pro debito exigere, addere etiam conuicia & contumelias, irasci & irridere, si non statim omnia fecisset ad ipsius votum, vel si aliquanto tardius venisset. Sed ijs nihil irritata sancta virgo, studebat iracundam blandis verbis & sedulis officijs delinire, haud aliter atque propriam parentem eam tractans, ita ut etiam improba mulier admiraretur. Durauit autem istud diu, nec quicquam solidae humanitatis propterea omisit sponsa Christi. Multi mirabantur, sed Lapa mater eius valde moleste ferebat, timens ne lepra inficeretur. Illa quoque virgo placabat, & pergebat in officio charitatis. Ecce autem, ut ex hoste gloriosius triumpharet, permittente Deo, & diabolo efficiente, manus sanctae virginis lepra inuasit. Quod illa nihil morata, malebat toto corpore leprosa effici, quam coeptum charitatis ministerium deferere. Non diu post excessit è viuis corpus horridum sancta virgo diligentissime abluuit, induit, & suis manibus sepeliuit. Post eius sepulturam ita omnis lepra à virginis manibus euaniuit, ut etiam elegantiores, quam antea, viderentur.

In eadem vrbe fuit quaedam soror de poenitentia S. Dominici, Palmerina nomine. Haec incredibili odio & inuidia stimulata, nec nomen sanctae virginis audire sustinuit. Obrectabat ei priuatim & publice, nec obrectationibus & maledictis poterat satiare. denique modis omnibus se eam acerbissime odire declarabat. Cernens id sancta virgo, humilitate & mansuetudine eius animum placare nitebatur, sed frustra. Confugit igitur ad Dominum, & pro illa misera singulares ei preces obtulit, petens misericordiam. Audiuit Dominus preces eius, sed prius exercuit iudicium, percussitque illam Palmerinam in corpore: at nihilo illa melior facta, immo exacerbata magis, insensibilem se virgini ostendit. Rursus ergo studuit humilitatis & mansuetudinis officijs eam emollire. Seruiebat illi modis omnibus, quibus poterat, blandisque verbis & obsequijs eam consolabatur. Sed saxo durior, nihil mouebatur tanta humanitate & beneuolentia, immo verò ex suis adibus eam iussit furibunda expelli. At iustus iudex tantum charitatis odium cernens, ita eam percussit, ut repente viribus omnibus destituta, ad inferos properare videretur. Quod ubi cognouit sancta virgo, mox in suum se cubiculum recepit, eoque clauso, crebro & instantissime rogabat Dominum, ne sui occasione illa anima periret. Ostendit autem illi Dominus miseriam & periculum in-

infelicitis illius Palmerinae, atque iustitiam suam ferre non posse, quin tam pertinax odium puniretur.

Tum virgo mente & corpore se humi prostravit, dixitque ad Dominum, se nullo pacto de eo loco surrecturam, donec Palmerinae miseretur. Iam tres dies & noctes illa misera iacuerat in agone, & supremum trahebat spiritum, nec tamen mori potuit. Nam toto hoc spatio perseuerabat sancta virgo in precibus, & tandem lachrymis vicit & expugnauit inuictum & insuperabilem, ita ut adspiraret illi adamantino pectori gratiam suam, qua agnosceret culpam suam, eamque se admisisse doleret. Id postquam Domino reuelante sancta virgo didicit, mox abiit ad illam: quae ut eam ad se venientem vidit, quibus poterat signis, gaudium & erga illam reuerentiam ostendit, cum prius eam videre non posset aequanimiter: sicque perceptis sacramentis, cum magna cordis contritione migravit à corpore. Cuius animam vidit sancta virgo in tanto decore & pulchritudine, ut nullis possit verbis exprimi, cum tamen nondum esset in gloria visionis Dei: aitque Dominus ad virginem: Quis non omnem meritò perferat laborem, ut possit lucrari tantae pulchritudinis creaturam? Si ego tanto animarum amore captus fui, ut pro illis redimendis homo fieri & sanguinem libens fundere voluerim: quanto magis vos debetis summopere in eam curam incumbere, ne pereant tam speciosae creaturae?

Orante autem sancta virgine, ut dignaretur ipsi Dominus hanc praestare gratiam, ut posset videre deinceps elegantiam animarum omnium, cum ipsa conuersantium & ad ipsam venientium, ut tanto magis accenderetur ad curandam animarum salutem, Dominus eam exaudiuit, atque ex eo tempore, quoties aliqui ad eam venissent, magis ad eorum animas quam corpora intenta erat, ita ut sapè non aduerteret corpora: nec quisquam ferè postea ad eam accessit, cuius animae statum non peruideret: dicebatque patri Raimundo: O pater mi, si vidisses animae pulchritudinem, non dubito, quin pro illius salute libens centies mortem oppeteres. Sapè postea vsuuenit, ut in diuersis regionibus homines prorsus ignoti, qui videretur esse probi & bonis moribus, ad illam venirent, vellentque cum ea loqui de Deo: sed illa crimina eorum cernens, loqui eis non posset, immò vix faciem ad illos conuertere. Quod si instarent, cum quodam altiori vocis sono diceret eis: Prius oportebat nos corrigere crimina nostra, & ita accedere ad loquendum de Deo: atque his dictis, citissime ab illis sese expediret. Postea coeptum fuit, illos foedis sceleribus contaminatos fuisse, idque sine poenitentia. Contigit, ut quandoque cuiusdam magni viri concubina ei loqueretur, & tam factis quam habitu corporis quadam prae se ferret probitatem: sed sancta virgo suum ab ea vultum semper auertebat. Admirabatur id Raimundus pater, diligenterque perquisiuit ex alijs, quanam esset, didicitque concubinam esse. Id ubi sancta virgini indicauit, illa dixit: Si tu sensisses, pater, foetorem, quem ego sensi, cum ea mihi loqueretur, planè vomuisses. Sed ad narrationis ordinem se nostra referat oratio.

Alia quaedam soror S. Dominici, quam Andream vocabant, cancri morbo laborabat in pectore, illud valde deuastante. Tantus autem ex eo vulnere exhalabat foetor, ut nemo nisi obstructis naribus, posset ad eam propius accedere. Inde fiebat, ut vix ullam posset obtinere, quae ei vellet ministrare. Audiens hoc virgo Christi, intelligensque eam sibi derelictam, mox eam adiit, & iucunda facie suum ei seruicium, donèc curaretur, obtulit. Valdè hoc misera illi gratum fuit, maxime cum se cerneret omnium penè ope destitutam. Seruiuit igitur iuuenula seni viduae: & licet incretceret foetor abominabilis, nihil omisit eorum, quae essent agrotae impendenda. Adstabat ei assidue nihil obstructis naribus, vulnus detegebat, abstergebat, abluebat, panniculis obligabat, nullum interim horrorem, nullum tadium prae se ferens, sed hilari animo & iucunda facie omnia efficiens, etiam ipsa agrotata stupefcente ad tantam iuuenulae constantiam & charitatem. Vidit autem haec & inuidit coluber tortuosus, & ut impediret, summam nauauit operam. Cum autem voluntatem sanctae virginis mouere non posset, quippe in Christo fundatam, quodam die, sancta virgine vulnus detegente, foetore intolerabili stomachum eius propè euertit, ita ut ad vomitum propenderet. At sancta virgo sibi ipsi irata, sic alloquebatur corpus suum: Itane abominaris tu sororem tuam, Christi sanguine redemptam, cum possis in eundem, vel etiam deteriore morbum incidere? Viuit Dominus, non seres istud impune: simulque faciem in pectus agrotae inclinans, os & nares horrendo illi vulnere applicuit, sicque permansit diu, donec sentiret spiritum iam sibi carnem calcitrantem sub-

Vide charitatem.

Animae pulchritudo.

Videt animarum statum.

Inferuit aliter, omnium ope destituta.

Eius charitatem inuideret diabolus.

Mira sunt haec Dei opera.

Seruit leprosa, ab omnibus derelicta.

Vide miraculum.

Seruit faminae ipsam odio Vari- niano prosequenti.

subdidisse, & illam nauseam extinxisse. Videns autem hoc agra femina, exclamauit: Cessa, cessa charissima filia, noli teipsam tam immani putore corrumpere.

Victus ergo daemon, abscessit: nec cessauit tamen tentare vias omnes: & quia virginem sacram vincere non poterat, ad agram se vertit, in eiusque pectore primo radium erga sanctae virginis ministeria, deinde verò etiam odium excitauit. Immisit verò in animum eius nefarias suspiciones, ut putaret castissimam virginem, quoties ipsi non adesset, obscœnis actibus alicubi occupari. At sancta virgo nihil absterrita, in illa infirma anu Christum sponsum suum cogitans, solita hilaritate ei seruire perrexit, irridens diabolum, cuius machinis videbat isthuc effici in animo infirmo laborantis vetula. Ille verò sanctis eius operibus magis prouocatus, eò perduxit agram, ut iam palam de turpitudine infamaret virginem innocentissimam. Peruenit is rumor ad sorores, & quaedam ex senioribus ad eam agram, sciscitantur ex ea, num vera sint, quae dixerit. Illa fallaciter asseuerat vera esse. Prouocata & nimium credulae sorores, exprobrant sanctae virgini tantum scelus. Illa verò patienter respondit: Verè domina & sorores meae, ego gratia Iesu Christi virgo sum: idque saepe repetens, nihil contra illam calumniatricem protulit. Quauis autem non posset non dolere tam turpi infamia, nihil tamen de pristinis officiis intermisit, seruiens illi miserae accuratissimè. Postea autem rem totam cum multis lachrymis retulit ad Christum sponsum suum, qui ei apparuit, habens in dextra manu coronam auream miri decoris, in sinistra spineam, dixitque ei, ut eligeret, utram mallet. At illa, quae iam pridem omnem voluntatem suam in Dei voluntatem transfuderat, Ego, inquit, Domine, cupio in hac vita semper tuae passioni conformari, & poenas amplecti pro refrigerio: simulque à sinistra Saluatoris spineam coronam feruenter arripens, illam vi multa impressit in caput suum, illud vndique spinis compungens, ita ut post eam visionem capitis dolores sentiret. Tum verò Dominus iussit eam permanere in ministerio illius aegrotae, promissitque se maligni demonis calumnias in ipsius caput retorsurum, plenamque ei de illo victoriam praebiturum. Fuit ea non parua sanctae virginis consolatio.

At mater eius Lapa, ubi percepit sinistros illos de sua filia rumores, licet de eius puritate esset certissima, tamen valde commota in illam Andream, multum asperè dixit ad filiam: An non saepius prohibui, ne illi vetulae seruires? En qualem tibi refundit mercedem. Fiebat hoc quoque artificio satanae, ut sanctum illud ministerium impediret. At sancta virgo, flexis coram matre genibus, eam optimis rationibus flexit & leniuit. Deinde se contulit ad agram, tantaque ei alacritate seruiuit, ut illa planè iam superata, in seipsam descenderet, videretque facinus suum, valdeque animo compungeretur. Interim visionem quandam vidit admirandam. Cum aliquando eius cubiculum virgo sancta intraret, circa lectum suum vidit diffundi lucem inestimabilis amoenitatis & dulcedinis, ita ut omnium miseriarum suarum penitus obliuisceretur. Nesciens autem eius lucis causam, vidit vultum sanctae virginis quandam angelicam maiestatem prae se ferentem, ipsamque eo lumine tanquam tegmine quodam vndique circumdatam. Inde creuit in animo eius dolor, quod tam excellentem virginem spurco ore contaminasset. Paulo post discessit ea lux, & agra multum eiulans, veniam petijt à sancta virgine. At illa eam amplexans, blandissimè consolabatur, culpam omnem conferens in tartareum daemonem. Porro sicut antè secleratè detraxerat sacrae virgini illa infirma anus, ita postea mirificè eam etiam cum multis lachrymis praedicauit, & praelara eius sanctitati testimonia dixit, referens etiam visionem, quam diximus, & inestimabilem suauitatem atque spiritalem consolationem, quam tunc sensisset.

Creuit inde fama sanctissimae virginis, & serpens inuidus omni conatu suo frustratus est. Sed iterum redijt ad faciendum periculum, si eam frangere posset stomachi euersione. Nam cum sacra virgo illud abominabile vulnus rursus aperuisset, ut ablueret, intolerabilis fetor, partim damone efficiente, immodicè eius stomacho nauseam attulit. Sed illa in suum corpus sancta quadam iracundia incitata: Viuit, inquit, altissimus, quia hoc ipsum quod vsque adeo perhorrescis, intra tua viscera condetur: statimque illius horrendi vulneris ablutionem & saniem, in scutellam collectam, seorsum abscedens, totam ebibit: moxque nauseae illius tentatio omnis sopita est. & ipsa postea fassa est patri Raimundo, nunquam tam suauem cibum vel potum hausisse se in omni vita sua. Haec sunt reuera admiranda, & apud cordatum lectorem indubitata signa rarè virtutis & eximiae sanctitatis. Apparuit autem ei Christus nocte sequenti, cum tam praelare diabolum naturamque propriam debellasset, & eam ad sacratissimum vulnus lateris sui ad-

admouens, ineffabili & inexplicabili potu diu satis admirabiliter refecit, vnde tanta gratiae abundantia in eius mente diffusa est, ut etiam in corpus redundaret, nec vnquam deinceps more solito cibum acceperit, sed neque potuerit accipere: quod certissimo fuit argumento, eam visionem minimè dubiam fuisse.

Non debet autem lectorem mouere, si de hac singulariter à Deo electa virgine quaedam inusitata referantur. Attendat vitae admirabile sanctitatem, multas veras, easque eximias virtutes, & libenter accommodabit fidem ijs, quae de ea viri grauissimi constanter asseuerarunt. Et quia propter singularem viuendi rationem multi ex ea scandali materiam sibi ipsis sumpturi erant, Dominus post eam, quam diximus, visionem quodam tempore oranti apparens, praedixit mira, quae in illa & per illam effecturus esset, simul etiam multos ijs esse contradicturos: sed animauit eam, iussitque ne formidaret. se enim illi adfuturum. Creuit autem deinde in ea gratia spiritus sancti admirabiliter, ita ut ipsa quoque stuperet. Languibat amore Christi sponsi sui, nec is languor capiebat remedium, nisi ex lachrymis mentis & corporis. Incitabatur ad crebro percipiendam sacrosanctam Eucharistiam: sed hoc quoque ut maioris amoris, ita etiam amplioris languoris fomentum fuit. Tanto autem sacrae communionis ardebat desiderio, ut nisi ea frueretur, corpus propè deficeret, dureque pateretur. Ex ipsa verò sacrosancta Eucharistia tanta caelestium consolationum copia in eius mentem dimanabat, ut alimento stomachus eius non modò non indigeret, sed neque sine corporis tormento illud posset percipere: quod si vim sibi facere vellet cibum ingerendo stomacho recusanti, patiebatur dirissimè, nec tamen sequebatur concoctio, sed rursus per eos violenter cibus omnis reiciebatur. Multa propter hoc propè incredibile Dei donum passa est sancta virgo, ab ipsis etiam domesticis, ut initio non nisi tentatio & impostura diaboli putaretur.

Erat per id tempus eius confessorius, frater Thomas Dominicanus: isque suspicatus eam illud ab angelo satanae, transfigurante se in angelum lucis, cogeat eam quotidie cibum capere. Dicente autem sancta virgine, se re ipsa experiri melius se valere, cum cibo omni abstinere: porro eo sumpto, se languere & debilitari, ille perseuerabat in sententia. Iraque ut se veram sanctae obedientiae filiam declararet, totis viribus conata est facere, quod ille iubeat: sed intantum corpus omne defecit, ut parum abesset à morte. Tum illi ad se accersito ait: Nonne pater ieiunio mihi interdiceres, si me illo confici & enecari videres? Illo respondente, se planè interdicturum, subintulit virgo: Cum ergo iam toties expertus sis, me sumendo cibo in praesens mortis discrimen adduci, cur non etiam prohibes, ne cibum accipiam? Hic ille victus, cernensque certa mortis indicia in virgine, respondit: Fac, sicut Christi spiritus te docebit. video enim illum in te grandia operari. Nemo neque dicendo, neque scribendo possit consequi, quantum perpessa sit etiam à familiaribus propter eiusmodi rara Dei dona: quae cum illi capere non possent, carpere malebant & lacerare, quam admirari & venerari. Murmurabant, obtreptabant, mordebant: ipsum etiam Thomam confessorium eò adigebant intuitum, ut eam reprehenderet. Hinc incredibiles in animo religiosae virginis angustiae nataecebantur. Non enim illa aut praeccepta sui confessorij negligere, aut proximis praebere offendiculum ausa erat. Solum ei solatium supererat in orationis refugio. Flebatque coram Domino, & rogabat, ut suam voluntatem dignaretur tum alijs, tum inprimis Thomae confessorio indicare. Et saepe audiebat eam Dominus, & effecit, ut confessorius sententiam mutaret. Vbi autem ad omnium notitiam peruenit, eam nullo cibo corporeo, nullo nisi aquae frigidae potu vi, omnes penè in eam commoti sunt, & religiosi & seculares, iactabanturque multa in illam temerè, impellente liuido satana. Et tamen illa ex sacrosancta Eucharistia & Diuini spiritus gratia vires accepit incredibiles, ita ut pater Raimundus palam testetur, saepe illam propè ad extrema deductam, cum non nisi mors eius expectaretur, oblata occasione aliqua promouendi Diuini honoris aut salutis animarum, ita repente sine vilo subsidio corporeo recuperasse non modò vitam & vires, sed etiam pro eius conditione vires robustas, ut surgeret, ambularet, laboraret sine difficultate, etiam praeter ceteris omnibus ipsam comitantibus, nullam sentiens lassitudinem. Non erat id autem naturae, sed gratiae, cuius efficacia non solum anima, sed etiam corpus vegetabatur, ita ut prorsus nulla ei iam inesset cibi corporei appetentia: quam quidem ab ea excluderat non solum sumpta Eucharistia, sed etiam coram conspecta, immò etiam sacerdotis adspectus, quem sciuisset illo die Eucharistiam contrectasse.

Christus eam
consolatur &
confutrat.

Mirabile
sacrae com-
munionis
desiderium,
& effectus
mirabilior.

Multa pati-
tur dum ab-
stinere omni
cibo.

Mirabiliter
ei saepe in-
staurantur
vires cor-
poris.

Mira Eu-
charistiae
vis

Porro sancta virgo, interrogata ab alijs, cur non instat aliorum cibo vesceretur, mirabili humilitate Dei eximiam gratiam quasi vltionem peccatorum suorum interpretari solebat, ita respondens: Deus propter peccata mea raro quodam morbo me percussit, ita vt quauis libentissime velim edere, non possim tamen. Quæso, precamini illum pro me, vt det veniam peccatis meis, quæ sunt causa malorum omnium, quæ passionem cepit de se vilius sentiendi. Verumenimvero vt omnem infirmis scandali ansam accedere, & modis omnibus periculum facere, num posset cibum corpori ingerere: sed reuerà ipse sumendi cibi conatus, nedum sumptio ipsa, tantum eius corpori tormentum & molestiam afferebat, vt etiam crudelissimus quisque non posset non ei ex animo condolere, si coram esset intuitus. Nam quicquid ingerebat corpore, aut per os reijci necesse erat, aut atrocissime eam discruciebat, & penè totius corporis inflammationes efficiebat. Et quauis nihil eorum, quæ dentibus terebat, præter succum solum in stomachum dilaberetur: nam crassam omnem substantiam expuebat, & caueri vix poterat, quin aliquid succi deglutiret, tum etiam ob refrigerandas fauces & guttur libenter aquam sorbillabat: at tamen quicquid hoc pasto sumpsisset, cogebatur quotidie violenter ex imo stomacho exhaurire, sceniculi aut alterius herbæ virgula per os ad stomachum vsque depressa: quæ res ei summos pariebat cruciatus. Atque hac viuendi ratione vsa est vsque ad mortem propter eos, qui eius ieiunio offendeantur. Cum autem reuerendus pater Raimundus cerneret quandoq; eiusmodi carnificinam, quam sancta virgo subibat, nè infirmis esset scandalo, miseratus eius vicem, hortabatur nè ita se crudeliter affligeret, sineret murmurare, quicunque vellent: illa subridens, læta respondit: Præstat ne pater, me hoc momentaneo tempore luere pœnas peccatorum meorum, quam dare pœnas sempiternas? Murmuratores isti valde mihi viles sunt: quia illorum causa ego pendo creatori meo supplicia temporaria, cum debeam æterna. An verò par est, diuinæ me iustitiæ subducere? Minimè sanè. Magni beneficii loco ego pono, cum iustitia exercetur in me in hac vita. Ad hæc nihil habebat pater Raimundus, quod responderet: sed lector, nisi planè in truncum mutatus sit, facile animaduertit, ad quam sublimem perfectionis gradum hæc virgo Christi peruenit. Er solebat illa itura ad mensam, dicere sociabus suis: Eamus ad sumenda iusta supplicia de hac miserrima peccatrice. Ità nimirum illa ex omnibus tum demonum infestationibus, tum hominum persecutionibus aliquid ad sua lucra & spirituales profectus adijciebat: estque hæc eius valde memorabilis sententia, Si quis rectè sciret vti gratia Dei, ex omnibus, quæ ipsi eneniunt, posset aliquid capere emolumenti.

Porro quemadmodum omnipotens Deus singulari quadam ratione sustentabat corpus virginis, ita mentem eius stupendis reuelationum consolationibus recreabat. Inde verò, putà ex abundantia interiorum charismatum, supernaturalis ille corporis vigor proficiscebatur. Itaque ab eo tempore, quo bibit de Christi latere, quod supra diximus, penè continuè mens eius fixa permanebat in diuina contemplatione, & pro maiori temporis parte, sensitina portio sua actione destituebatur, manusq; & brachia obrigescebant: aures nullos, quantunus magnos, sonos percipiebant, & ita de alijs sentiebatur, nec poterat vllis ipsa verbis exprimere, quæ intus sentiebat. Contigit interim, vt quadà die singulariter obsecraret Dominum, vt aufertet ab ipsa cor proprium & omnè propriam voluntatem. Visèbatur autem illi sic oranti in visione, venire Christum, & latus eius sinistrum aperire, ablatoque corde recedere. Et reuerà non potuit illa aliud sentire, quam se corde destitutam. Cum id autem diceret suo confessario, ille deridebat eam. Durauit hoc aliquot dies, & ecce è sacello ecclesiæ Dominicanorum Senensem illa quadam die exire volente, cum multa luce apparuit ei Dominus, ferens in manu cor quoddam rubicundum & illustre: propiusque accedens, illud in sinistrum virginis latus imposuit, dicens: En filia mea charissima, habes pro corde tuo cor meum: clauditque latus eius, sed nè putaretur inane phantasma, illo in loco cicatrix permansit, quam sociæ eius se vidisse sæpè testata sunt. Secuta sunt autem hanc visionem multa admiranda, præsertim cum sacrosanctam acciperet Eucharistiam. Videbat tum frequenter in manibus sacerdotis infantem, interdum puerum grandinseculum, quandoque fornacem ardentem: sæpè etiam inestimabilis suauitatis odores sentiebat. Quorès autem illud summum sacramentum vel vidisset, vel sumpsisset, nouum idemque ineffabile gau-

gaudium in eius animo existeret, ita vt non raro in eius pectore cor exiliret, idque cum tanto sono, vt sociæ circumstantes clarissime audirent: nec erat sonus ille vsitatus, sed valde singularis & præter naturam morem. Solebat autem sancta virgo dicere Thomæ confessario suo: Tantum gaudium obtiner mentem meam, vt valde admirer posse durare animam in corpore: addebatque: Tantum ardorem sentio in anima mea, vt ignis materialis mihi frigare potius, quam vrere, videatur. Ex hoc autem ardore existit quædam in anima mea renouatio puritatis & humilitatis, ita vt videar mihi rediisse ad ætatem quatuor vel quinque annorum: tantus quoque inde in me accenditur amor fraternus, vt non solum libenter, sed etiam hilariter pro quocunque proximo velim mortem oppetere. Et hæc quidem sancta virgo non nisi confessario suo clàm dicebat: ceteros, quantum poterat, celabat.

Apparuit etiam illi Dominus Iesus cum virginea matre sua & B. Maria Magdalena, & pro eius consolatione voluit eam ipsam beatissimam Magdalenam esse illi matrem. Fuit hoc sanctæ virginis gratissimum, & cum multa humilitate se illi cõmendabat, atque deinceps semper eam matrem dicebat suam: & cum in alijs multis, tum in mirabili & propè continua rerum diuinarum contemplatione valde illam imitabatur: & quemadmodum fertur beata Magdalena septies die quolibet etiam cum corpore sublata in æra, ita etià hæc sancta virgo sæpè vi spiritus etià corpore sursum rapiebatur, quemadmodum multi suis oculis conspexere. Ipse quoque Raimundus pater scribit se vidisse illam quandoque in ecstasi, audiuisseque submurmurantem quippiam, propiusque accessisse, & has Latinas voces dicentem percepisse: Audiui arcana Dei: quas quidem & in raptu & postquam ad se redijt, sapissime repetebat, nihil aliud addens. Sciscitanti autè Raimundo, quid ista sibi vellèr, ait se in præsens nec aliud nec aliter posse dicere: immò verò si ea, quæ vidisset, humanis verbis veller exprimere, se non aliter ferè in conscientia sua afflictum iri, quam si Deum blasphemaret: tantamque esse distantiam inter ea, quæ intellectus in Deum absorptus, illustratusque & corroboratus caperet: & illa, quæ verbis possint explicari, vt quasi pugnantia videantur. Nimirum prolixi erimus, si omnia cõmemorare velimus mira & stupèda, quæ huic sanctissime virgini præstitit Deus, præsertim ad sacram communionem accedenti: & certè homines animales, spiritum non habentes, ea deriderent potius quam admirarentur. Inter alia autem adeò eius mentem sua gratia confirmauit Deus, vt quicquid illi accideret, illa prorsus immota permaneret: quod experimento didicisse se scribit Raimundus, & omnes, qui cum illa versabantur. Præstitit autè hoc illi Deus anno salutis millesimo trecentesimo septuagesimo ipsis ferijs S. Alexij: quo die mirè feruebar desiderio sacre communionis. Sæpè autem ea illi negabatur fratrum & sororum, qui tum illi cõgregationi præerant, indifferetione: sed ea die promissit ei Christus sine dubio ipsam cõmunicaturam, cum tamen ita illa langueret, vt impossibile videretur vel passum vnum cõficere eam posse, & eius confessarius illo die decreuisset à sacro faciendo abstinere. Verum omnipotens Deus, & vires dedit virginis, quibus cum omnium admiratione in tẽplum vsque se conferret: & animi confessarij inflammatum deimprouisò desiderio sacrificandi. Cum autem sacram Eucharistiam ex eius manibus perciperet, facie erat rubicunda & micæ, tantaque cum deuotione eam percepit, vt maximè stuporem & deuotionem ipsi confessario adferret: ipsa verò adeò fuit in Deum absorpta, vt toto illo die, etiam postquam ad se redijt, nullum potuerit verbum eloqui. Dixit autè postea F. Thomæ confessario, cum ex eius manibus sumpsisset sacrosanctam Eucharistiam, tale aliquid se vidisse, quod mentem eius adeò ad se pertraxerit, vt alia omnia, quæ hîc habeantur, velut abominanda stercora ipsi visa sint, non solum opes & voluptates corporis, sed etià consolationes spirituales: tumque ipsi oranti præstitit id Deus, quod diximus, putà mentè inter omnia immoram, quod est reuerà munus excellens & eximium.

Eodem anno, die 18. Augusti post sacram communionem, mirabiliter fuit tracta in Deum, vt agrè posset redire ad cellulam suam, vbi diu in ligneo illo strato suo iacebat immobilis. Postea autem corpus eius subleuatum est in æra, mansitque absque vllò fuleimento, adspicientibus tribus sociabus eius: deinde redijt ad illud durum stratum, loquebaturque tacite verba vitæ, dulcia super mel & fauē, quæ socias omnes ad lachrymas commouerunt. Postrogauit Dominum pro multis, speciatim pro F. Thomæ confessario suo, qui per id tempus erat in templo, nulla sensibili deuotione affectus. Subito autem, illa orante, mutatus est mirabiliter, sensitque deuotionem hætenus ipsi incompartam. Valde igitur ipso admirante, vnde tanta præter spem esset gratia, casu venit ad

Cib⁹ omnis
noxius est
ei.

Nè sit alijs
scandalo, di
re se excru
ciat.

Eius diuina
memora
bile.

Mens eius
quæ defixa
in Deum.

Effectus
Eucharistiæ
mirabilis.

Amor pro
ximorum.

Ecstas
mirabiles.

Inter enen
tus omnes
semper im
mota per
manet.

Mira videt
sumendo
Eucharistia.

Efficacia
precū eius.

eum vna ex sociabus sanctæ virginis, dixitque ei, multum pro ipso orasse Catharinam illa hora. Intellexit itaque inde manasse tantum animi feruorem. Rogauerat autem pro illo & quibusdam alijs sancta virgo, vt Dominus promitteret ipsi, se illis daturum vitam æternam. Promisitque id ei Deus, impresso in dexteram manû eius cum ingenti dolore inuisibili vulnere, in argumentum veritatis, vt ipsa non dubitaret, se stigmata Saluatoris habere in illa manu. Rem autem certam esse, testabatur dolor qui eam iugiter illic cruciabat. Et hoc quidem, tempore F. Thomæ primi confessarij eius contigit: testatur autem pater Raimundus, se longo post tempore sacram ei cõmunione præbuisse Pilis in ecclesia vel sacello S. Christinæ, cumque more suo diu mansisset in ecstasi, ipsum cum alijs expectasse, donec ad se rediret: subitoque ipsis cernentibus corpusculum eius, quod iacebat prostratum, se crexisse paulisper in genua, sicque brachia extendisse facie rutilante, diuque ita permanisse, sed planè rigidum & oculis clausis: tandem autem perinde, ac si letali fuisset confectum vulnere, repente decidisse, & paulo post ipsam sibi fuisse restitutam. Deinde autem secretè indicasse eam ipsi fide dignissimo Patri Raimundo, Dominum Iesum Christum sub illo raptu modo admirabili ipsius corpori quinque vulnera impressisse. Tantum autem dolorem in illis vulnerum, præsertim cordis, locis ipsam sensisse, vt se non dubitaret breui morituram, nisi dolor ille leniretur. Quibus verbis valde se afflictum scribit Raimundus, hortatumque esse omnes sanctæ virginis domesticos, vt Dominum pro differenda eius morte precarentur, Dominumque preces illas exaudisse, & mirabiliter ipsam corroborasse. Erat enim eius vita & sanctissima conuersatio multis adhuc vtilis, immò & necessaria, licet ipsa de se tenuiter & viliter sentiret.

Quodam die festo Conuersionis sancti Pauli, quem virgo sancta singulariter amabat, tam subliniter raptus est spiritus eius in Deum, vt tres integros dies & noctes permaneret immota, nihil vtens sensibus corporeis. Tandem reddita sibi, videbatur quasi dormire continuè, nec tamen dormire penitus: adeo spiritus agere redibat ab illis celestibus visionibus ad hanc vitam temporariam. Cum autem ea sic haberet, venerunt duo patres Dominicani ad ipsam, sciscitabanturque, num vellent cum ipsis ire ad inuisendum quendam insignem virum, in eremo degentem. Illa quasi dormitans, respondit se velle. Sed simulatque id protulit, tanta ei iniecta religio est, tamque acerbis conscientie scrupulis, quod non esset ex animo locuta, sed quasi iocosum dixisset mendacium, vt præ dolore animi redierit ad se, & tres dies atque noctes sine intermissione luxerit tenuissimam culpam illam, in quam permisit Deus illam cadere, nè magnitudo reuelationum extolleret eam. Nam reuerà sub hac tridua ecstasi talia viderat spiritui, quæ nullis posset verbis explicare.

Alio tempore, pridè S. Dominici, multa ei reuelata fuere diuinitus de illo eximia sanctitatis patre, & alijs sanctis filiis eius: & quod mirum est, plerunque ex visiones tam erant illi præsentis, vt simul & illis intendere, & alijs eas posset referre. Interim venit in templum, vbi ipsa erat, F. Bartholomæus, socius cõfessarij eius: cumque assedissent pariter, coepit ei narrare sancta virgo, quæ tunc ei diuinitus ostendebantur. Sub ipsa autem narratione casu transeunte eius germano fratre, paulisper auertit oculos, vt videret quis esset: celerrimeque se referens ad celestes visiones, mox coepit flere acerbissime, & nihil ultra locuta est. Et si autem humano iudicio vix vllum ibi posset sentiri peccatum, cum vix momento vno se auertisset, tamen ad cautelam piarum mentium, vt ipsa fatebatur, durissimè propter hoc reprehensa fuit, tum à beatissima matre Domini, tum ab Apostolo Paulo. Et certè alia sunt Dei, alia hominum iudicia: possuntque homines dissoluti hinc colligere, qualem ipsi ab æquissimo iudice sint obiurgationem in supremo mundi die expectaturi, si tantilla labecula adeo fuit castigata, vt sancta virgo testata sit, se malle in tota hominû frequentia, qui tunc erant, ignominiosè pudescere in hoc mundo, quam denuò pati illam verecundiam, quam sensisset ex Apostoli reprehensione. Fuit autem inter alia multa de beatissimo Patre Dominico tunc ei reuelatum, quod omnes actiones suas ab infantia vsque ad obitum ad normam præceptorum Dei direxerit, nec vnquam vllû Dei præceptum transgressus sit, corporisque & mentis virginem integritatem & baptismi gratiam perpetuò conseruauit, omnemque conatum suum eo intenderit, vt animas tum de erroribus, tum de vitiis laqueis liberaret.

Per id tempus ex multa gratiarum affluentia ita cor virginis diuino est amore inflammatum, vt planè decumberet, nec posset surgere e lectulo. Omnis autem hic languor ab amore proficiscatur. Petebat illa tunc ardentissime à Domino, qui ei sapissime appa-

apparebat, vt dignaretur ipsam tollere ex hac vita: sed cum sentiret nolle id Dominum, rogauit eum, vt donec eam vellent esse in corpore, dignaretur ipsam facere participem dolorum, quos ipse in hac vita tulisset. Id verò præstitit ei Deus, eamque egregiè afflixit, vt solet charissimos filios suos. Porro cum incremento afflictionum cordis & corporis, multis modis etiam audus est amor Christi, cuius tanta demum vis fuit, vt cor virginis à summo vsque deorsum crepuerit, ruptisque vitalibus venis sola vi diuini amoris, spiritum reddiderit. Huius autem rei complures fuere testes, qui præsentis interfuerunt, & ipsa quoque testata fuit, animam fuisse à corpore separatam, vidisseque ipsam essentiam & secreta Dei, quæ nullis possint verbis enarrari, vidisse gloriam sanctorum & poenas peccatorum, tam apud inferos, quam in locis purgatorijs, prorsus inexplicabiles: quarum minima tanta sit, vt si eam viderent homines, decies potius mortem essent oppeturi, quam illam vellent perpeti vel vno die. Durauit autem hæc animæ à corpore separatio ad horas quatuor, tandemque voluit Dominus, vt rediret ad corpus, & indicaret hominibus, quæ vidisset, pro illorumque salute laboraret: sicque redita est vita non absque summo dolore, quod ab illa luce & immensa gloria ad has tenebras & vitam miseram redire oporteret: cui vbi se sensit restitutam, tribus diebus & noctibus fleuit continenter. Et nè putet lector res vanas hæc referri, nouerit eo tempore, quo sancta virgo expirauit, quatuor ei adfuisse fratres Dominicanos: defunctam autem penè omnes vicinas vidisse, & vtriusque sexus notos permultos. Ex fratribus autem quatuor vnus Iohannes dicebatur, qui cum vidisset eam spiritum reddidisse, incredibili dolore percitus in tantos prorupit eiulatus, vt rupta arteria multum sanguinem vomeret, idque crebro, vt eius vita desperaretur. Tum verò F. Thomas, sanctæ virginis confessarius, cum ingentifide dixit illi fratri Iohanni: Scio hanc virginem magni esse meriti apud Dominum. Admoue igitur sacras manus eius huic horrendo vulnere tuo, & haud dubiè curaberis. Fecit ille sic coram omnibus, qui illic aderant, & repente perfectè sanatus est.

Iacobus, huius sanctæ virginis pater, posteaquam vidit eam toto pectore incumbere in cultum Dei, semper eam & reuerenter & amanter tractauit, nec permisit quenquam è familia ei impedimento esse in ijs, quæ vellent facere. Itaque inter illum & filiam in dies augebat charitas: illa assidue pro patris salute precabatur, isque filia rectè factis & virtutibus gratulabatur. Appropinquabat autem tempus, quo decreuerat Deus illum euocare ex hac vita. Coepit igitur ex morbo decumbere, moxque filia pro salute patris Christum deprecari: sed vt audiuit adesse eius vitam præfixum terminum, valde rogauit Dominum, vt sine poenis Purgatorijs illum ad se reciperet. Sed hac in re diuina iustitia diu difficilem se præbuit, quod non esset Iacobus sine maculis, quas excoqui ad purum oporteret. At tandem vicit sancta virgo, sed ita vicit, vt poenas parentis ipsa in se reciperet. Obijt ergo vir pius, vt certò constaret eum rectè migrasse in caelum, eodem puncto temporis, quo ille abiit è corpore, virginem sanctam iliaci dolores inuaserunt, ijsque laborauit sine intermissione vsque ad supremum vitæ suæ diem. Verum illa non hos duntaxat, sed etiam quoscunque alios cruciatus & molestias non modò patienter, sed etiam hilariter ferebat, sciens se ijs perferendis ad perfectiorem Dei visionem præparari.

Anno Christi 1370. Senis erat ciuis quidam, Andreas Naddini, diues opum, sed omnis virtutis inops, cunctis propè flagitijs coopertus, tesserarum ludo rotas deditus, in Deum & sanctos eius perpetim blasphemus & detestabilis. Is anno ætatis suæ quadagesimo graui correptus morbo, tendebat ad extrema. Venerunt autem ad eum multi homines pij & vtriusque sexus cœnobitæ, atque ante omnes eius parochus: hortabanturque eum, vt sua peccata confiteretur. Sed ille miser, qui nec sacras ades inuifere, nec sacris initiatos vnquam honorare consueisset, admonitiones omnes respuit, seipsum planè desperans. Audiuit hoc F. Thomas sanctæ virginis confessarius, effecitque vt ea Dominum pro homine pereunte deprecaretur, & quidem feruentissime atque instantissime. Sed Dominus illi respondit: Illius blasphemi hominis flagitia ad celos vsque pertingunt: qui præter alia scelera, etiam rabulam, in qua erat picta imago mea, & matris meæ atque aliorum sanctorum, iactauit in ignem, dignus proinde, qui æternis gehennæ flammis exuratur. Verum sancta virgo, salutis animarum sitientissima, dolens vicem perditum hominis, non cessauit à lachrymis & precibus, donec flexus Dominus Iesus, decumbenti Andree appareret, hortareturque eum, vt sua peccata confiteretur, liberaliter ei, si id faceret, veniam pollicens. Et ecce ille saxo durior, repente mollescit, magna

Christus i
imprimis
V. vulnera.

Mentis ex-
cessus valde
diuturnus.

Leuissimam
culpam plan-
git acerbissi-
me.

Visiones ei
mirabiles.

S. Domini
ei præclara
encomia.

Moritur, &
anima vi-
det diuinam
essentiam
&c.

Restituitur
vitæ.

Insigne mi-
raculum.

Pater ei se-
liciter obijt.

Misa patri-
tia.

Nota.

Impetrat
homini de-

perato ve-
niam a Do-
mino.

magna voce postulat acciri confessarium, dicit Christum Iesum se videre, qui ipsum de facienda confessione admoneat. Latantur omnes, curritur ad sacerdotem: ille venit, Andreas cum magno cordis dolore integrè confitetur peccata sua: condit testamentum, & feliciter migrat à vita. Ex talibus fructibus licet citra ullam ambiguitatem bonam arborem cognoscere, licet perspicuè intelligere, in summa apud Deum gratia hanc sanctam virginem fuisse.

Alio tempore apud eandem urbem duo insignite flagitiosi latrones capti, & atrocissimis supplicijs addicti sunt propter facinorum immanitatem. Iam ducebantur ad mortem, & curribus impositi, ignitis fusciniis discerpebantur. Nemo illos vlla ratione permouere potuit, ut facerent suorum peccatorum confessionem, immò verò blasphemias voces in Deum & sanctos eius palàm iactabant. Eo autem tempore erat sancta virgo apud Alexiam sociam & discipulam suam, cuius aedes præteribant miserimi illi. Vbi autem id sensit Alexia, celeriter indicat sanctæ virgini: illa se totam confert ad deprecandam clementiam Saluatoris pro salute desperatorum, cum vidisset per fenestram ingentem demonum turbam, illos misère exagitantium. Impetrat à Domino, ut possit spiritu illis se adiungere, & cum eis ad portam vsque proficisci. Ut autem eam viderunt demones apud illos, palàm clamitabant: Si non cessaueris, te ad portam urbis ventum est, ecce clementissimus Saluator apparet illis obstinatis, rotas vulueribus confectus & sanguine madidus, inuitat ad poenitentiam, promittit veniam. Illi mox mutati, cum multa instantia petunt sacerdotem, peccata sua valde dolenter confitentur: facta confessione, blasphemias mutantur in laudes Dei, dignos se etiam maioribus tormentis fatentur, stupent omnes repentinam conuersionem, carnisfices quoque mitescunt, nec audent noua imprimere stigmata, dum vident tantam animarum deuotionem. Denique illi ad mortem haud secus atque ad epulas festina. Habes lector, quod miseris multo etiam amplius, quam si horum extincta corpora ad vitam essent reuocata.

In eadem vrbe fuit Franciscus quidam de Ptolomeis, cuius primogenitus filius Iacobus valde sceleratè vivebat, & iam duos suis manibus trucidarat, timebantque eum omnes propter eius crudelitatem & immanitatem. Erat verò illi soror Ginoccia, corpore quidem virgo, sed mundo huic prorsus dedita, & in corporis cultu ultra modum curiosa & vana. Horum mater diuino timore compuncta, timens illorum damnationem, adiit sanctam virginem Catharinam, orans, ut cum duabus filiabus suis, præsertim verò cum Ginoccia, loqueretur de ijs, quæ ad salutem animæ faciunt. Illa libentissimè annuit, tantumque precibus apud Deum & admonitionibus apud Ginocciam effecit, ut habitum acceperit sororum de Poenitentia S. Dominici, & omne reliquum vite tempus in preceationibus & meditationibus sanctis occuparet, tamque duram & asperam duxerit vitam, ut pater Raimundus, quod esset nimia, eam reprehendere debuerit. Secuta autè eam est Francisca soror eius in omnibus, & erat gratissimum spectaculum, illas duas sorores, paulò antè mundi vanitatibus deditissimas, iam videre mira constantia non mundum duntaxat, sed etiam sua corpora habere despectui, & summo bono ad urbem, modis omnibus Ginocciam à sancto proposito reuocaturus. Aderat autem illi frater eius, adhuc puer: qui ut audiuit eum multa in itinere minitantem, dixit ei: Reuerà frater, si Senas veneris, tu quoque conuerteris, & confiteberis peccata tua. Ille verò horredum in modum iactabat maledicta, seque multas potius cedes perpetraturus tentat minas, nisi soror abiiciat religiosum habitum. Interim veniunt ad urbem, atroces inquitur F. Thomas, sanctæ virginis confessarius, isque secum adducit F. Bartholomeum. Thomas cum Iacobo loquitur, sed nihil efficit. Vidit autem hæc omnia in spiritu sancta virgo Catharina, & pro Iacobi salute Dominum vogabat. Loquitur autem Iacobus etiam Bartholomeus, & hominis adamantinum pectus expugnat, adeo ut totum sui pectoris virus per confessionem euomuerit. Stupet eius mater ad tam insperatam filij mutationem, sorores gratulantur, tota familia laudat Deum. F. Thomas & Bartholomeus eunt, ut hæc nuntient sanctæ virgini, sed illa iam referebat omnia sociæ suæ. Videt hinc lector, quam apud Deum efficax fuerit sanctæ virginis deprecatio. Porro Ginoccia in Dei seruitio vsque ad obitum perseuerauit, & diuturnam morbum ferens

Duo latrones blasphemii & obstinati relapsi sunt.

Ginoccia conuersio.

Item Francisca.

Item Iacobi, hominis flagitiosi.

fens hilariter, cum ineffabili gaudio migravit ad Dominum. Francisca quoque soror eius breui eam secuta, inter dolores corporis semper ridens, cum iucundo risu exiit è corpore.

Alius quidam Senis fuit, Nannes vocabulo, mundo addictissimus. Is priuatas cum multis exercebat similitates, multasque illis infidias struebat, ita ut sibi diligenter ab eo cauerent, darentque operam, ut per sequestros pacem cum eo componerent. At ille homo fraudulentus, cum solus paci obstitisset, tamen se nihil magis atque pacem velle simulabat, ut posset suæ illi vleiscendi libidini indulgere. Tandem verò à quodam sancto viro insiluit Augustiniani persuasus, iuit ut loqueretur Catharinæ virgini, cuius alioqui colloquium semper magnoperè deuitarat. Vbi autem ad eius ades venit, in patrem Raimundum incidit, à quo agrè potuit ad breue spatium retineri. Interim sancta virgo domum redit, Nannes dolet, Raimundus latatur, virgo sancta cum comiter salutat, simulque allidens, de causa sui aduentus percunctatur. Ille omnia, quæ Raimundo dixerat, repetit: negat se vllius monitis obtemperaturum. Virgo sacra ostendit ei summum animæ periculum: pungit, vngit: sed ille nec asperis, nec blandis mouetur. Id illa sentiens, intra seipsam tacita Christum orat pro ferro homine, & orando patitur mentis excessum. Aduertit hoc Raimundus, & cum illo miscet colloquia, sperans diuinius adfuturam opem. Et ecce Nannes primò ait, se nolle ita rusticè & inciuiliter omnia ipsis negare, permittit eis vnus litis compositionem, surgensque vult recedere: mox exclamat: O Domine Deus, quæ me vis trahit & detinet? Nec recedere possum, nec quicquam negare. O quis me premit, quis me retinet? Hæc dicens, prorumpit in lachrymas, se victum faterur, flexis genibus offert se sanctæ virgini paratum ad omnia, non obscure aduertens iam, se diaboli vinculis ferreis fuisse impeditum hastenus. Virgo autem sancta ad se rediens, gratias agit Deo, dicitque ei: Locuta sum tibi frater, & contempsisti me: locuta sum Domino, & ille non desepit preces meas. Age igitur poenitentiam, nè repentina aliqua afflictio te premat. Ille verò peccata sua omnia confitetur patri Raimundo cum multa cordis contritione. Non diu post à Præfide capitur, & in angustam custodiam conijcitur, famaue spargebatur, capite plexum iri. Sed virgine sancta pro illo rogante Christum, breui liberatus est, sed non sine magna suarum facultatum iactura. Vnde sancta virgo letabatur, dicens euidens signum esse, Deum poenas aternas ei condonasse, quem temporariis malis castigaret.

Hoc loco testatur Pater Raimundus, si scribere voluisset hominum malorum conuersiones omnes, bonorum profectus, infirmorum confirmationes, afflictorum consolationes, spiritalium periculorum premonitiones, quas Dominus per sanctissimam virginem mirabiliter operatus est, permultos eosque grandes ipsi libros fuisse faciendos. Quis enim, inquit, narrare sufficiat, quot sceleratos homines ab ipsis inferorum faucibus extraxerit, quot obstinatos ad sui cognitionem adduxerit, quot mundo huic deditos ad eius contemptum induxerit, quot varijs diuexatos tentationibus è satana laqueis eduxerit, quot calidus vocatos per virtutum iter deduxerit? Si cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, non sufficerent ad explicandum fructum animarum, quem attulit virgo Christi. Vidi ego nonnunquam vel mille & eo amplius vtriusque sexus homines ad eam videndam & audiendam confluere, soloque eius adpectu ita ob sua malefacta animo compungi, ut lugentes properarent ad confessarios, quorum vnus ego eram, & cum ingenti contritione sua peccata confiterentur: & id crebro ita contigit. Quam ob causam Gregorius, eius nominis XI. Romanus Pontifex, mihi & duobus socijs meis eam dedit absoluedi omnes ad eam venientes & confiteri volentes facultatem, quam habent episcopi. Et certè multi venerunt ad nos, immanibus implicati facinoribus, qui vel nunquam fuerant confessi, vel nunquam poenitentia sacramentum ritè susceperant. Itaque non raro vsque ad vespertinas preces ieiuni permansimus, nec tamen audire potuimus omnes confiteri volentes: sed virgo sancta sine intermissione orabat, & ita victrix, capta præda, exultabat mirum in modum in Domino. Ità Raimundus Pater, etsi non planè iisdem verbis, tamen eadem sententia. Puto autem hinc luce meridiana clarius perspicui, quo spiritu hæc virgo sanctissima plena fuerit, quæ tot animas ad Christum adduxit: sed ad alia pergamus, quam Raimundus palàm testatur, plurimas sanctæ virginis res gestas se in scripta non retulisse.

Lapa eius genitrix, simplex quidem mulier fuit, sed quæ parum rebus inuisibilibus

Nannes, malig. homo redit ad bonam frugē.

Fructus & lucra animarum.

Multitudo sua peccata confitentiu.

afficeretur: vnde fiebat, vt nimum abhorreret ab emigratione e corpore. Nam post obitum mariti coepit aduersa laborare valetudine, & virgini Catharina, pro eius inco-
 sumitate oranti, Dominus respondit, expedire ei, vt e vita decedat. Retulit hoc ad ma-
 trem Catharina: sed illa amore vite presentis horrens & refugiens mori, rogabat filiam,
 vt a Christo viuendi spatia longiora impetraret. Dolet sancta virgo, sed tamen rogabat
 Christum, ne sinat mori matrem, nisi ipsius voluntati magis conformem. Audit Chri-
 stus precantem virginem, & licet incescere sinat morbum, non tamen patitur illo ex-
 tingui Lapam. Sed ecce dum inuictum Deum propemodum vincit sancta virgo pre-
 cum suarum instantia, matrem flectere non potest. Itaque Christus iussit eam dicere
 matri, iam quidem nolle ipsam mori, sed futurum quandoque, vt mortem summopere
 exoptet, nec tamen possit voto potiri suo. Et ita sane euenit. Nam vsque ad vltimam se-
 nectutem tot aduersa ei acciderunt ex ijs rebus quas amabat, vt dicere post soleret: Ita-
 ne transuersim posuit Deus animam meam in corpore, vt inde exire non possit? & tan-
 dem etiam sine confessione mortua est, eamque morientem tres femine viderunt. Sed
 virgo sanctissima cum lachrymis oculos ad celum leuans, dixit Domino, se ab eo loco
 nunquam discessuram, donec ei matrem restitueret viuam. Hec eius verba eadem fe-
 minae audierunt, nec ausa fuere corpus exanime mandare sepulture, donec viderent
 quem exitum essent habiturae preces sanctae virginis. Orabat igitur feruentissime cum
 multis lachrymis, & subito reuiuiscit Lapa, & mansit in hac vita vsque ad annum aetatis
 suae octogesimumnonum, sed ob multos aduersos casus vehementer afflicta, sicut ei fi-
 lia praedixerat.

Precib* ma-
 trem ad vi-
 tam reuo-
 cas.

Anno salutis 1374. plus minus, pestis inguinaria vastauit Senas. Eo tempore dege-
 bat illic pater Raimundus, & sedulum exhibebat ministerium, non sine presenti vite
 discrimine, ea peste laborantibus, ne sine confessione decederent. Solebat autem cre-
 bro diuertere pro vtriusque hominis aliqua captanda requie ad domum sanctae Marie
 de Misericordia, cui tum praeerat vir vite venerabilis & integerrima, Matthaeus nomi-
 ne. Accidit autem, vt illum quoque ea sana pestis corripere, & iam medicus insignis
 eius vitam propere desperaret. Perlatum est hoc ad sanctam virginem, quam ille Mat-
 theus ob eius sanctitatem impense amabat, & festina ad illum accessit, & priusquam
 ad eum propinquaret, eminens clamauit: Surge domine Matthae, surge: non est iam
 tempus in lecto molliter cubandi. Vix illa verba compleuerat, & momento tempo-
 ris pestis & apostema dolorque omnis ira euauere, vt ijs nunquam Matthaeus labo-
 rasse videretur, ridensque e lecto se subrigeret, & paulo post cum Patre Raimundo non
 aegrotorum, sed fortium hominum solidos cibos ederet. Eius preclari miraculi permul-
 ti testes fuere.

Vide rem
 miram.

In vicinia eius domus S. Mariae de Misericordia, quaedam Deo deuota femina mo-
 rabatur. Ea, cognitis sanctae virginis virtutibus, in eius se familiaritatem insinuauit, eam-
 que venerationi habuit. Accidit autem, vt quodam die esset in solario domus suae, & ru-
 ente solario, ipsa pariter caderet, non carnibus duntaxat, sed etiam ossibus grauiter con-
 quassatis, ita vt propediem omnibus moritura videretur. Audiuit id sacra virgo, & eam
 accedens, ad patientiam hortabatur. Cum autem videret eius dolores propere intolera-
 biles, virgineis manibus coepit attrectare leniter loca male affecta, & mox dolor omnis
 abcessit ab eo loco, quem primo tetigit. Rogante autem agra femina, vt pergeret et-
 iam reliqua loca contrectare, fecit libenter, & ecce repente sanitas integra redit: sed il-
 la, ne sanctae virginis modestiam & humilitatem offenderet, quam sciret humanas lau-
 des abominari, siluit donec ea recederet. Tum vero omnibus palam dixit: Catharina
 Lapae filia meo contactu sanauit. Grates & laudes a cunctis aguntur Deo, qui sanctae
 virgini eam gratiam contulisset.

Contactu
 suo sanat
 penè mor-
 tuam.

Sanctus ere-
 mita.

Sub ea peste, cuius paulo supra meminimus, Senis quidam fuit anachoreta, re &
 nomine Sanctus. Percussus est autem etiam ille peste, & sancta virgo eum e sua cel-
 lula, in qua extra urbem degebat, curauit transferendum ad domum Misericordiae,
 superius memoratam: eumque cum sociabus inuisens, de rebus necessarijs illi pro-
 uidit, propiusque accedens, clam ei dixit in aurem: Noli timere: quantumcunque
 se vis morbi intenderit, non morieris hac vice. Alijs autem nihil huius indicare vo-
 luit, sed rogantibus, vt pro eo Dominum precaretur, quia valde eum amabant pro-
 pter vite sanctitatem, ita se exhibuit, vt etiam ipsa de vita eius dubitare videretur.
 Crescebat quasi continue morbus, & iam nihil nisi mors expectabatur. Rursus au-
 tem accedit ad aures eius sancta virgo, dicitque submissa voce: Ne timeas: non
 morie-

mories. Luctabatur ille cum morte, & tamen plus credebat verbis sanctae virgi-
 nis, quam illius mortiferis aculeis. Interim parantur funeri necessaria, sed ille iam prae-
 terijt terminum, intra quem vltimum occumbere solebant eo morbo prelli. Sic
 aliquot dies transiit, & moriturus expectabatur. Tandem in eius aurem ira dixit
 sancta virgo: Ego tibi praecipio in nomine Domini nostri Iesu Christi, ne migres a
 vita. Euestigio autem Sanctus in lecto se subrigit, cibumque petit: breuique tempo-
 ris spatio adeo curatus est, vt postea multis annis superuixerit. Is postea narrauit alijs,
 quae ei sancta virgo clam dixisset, affirmavitque palam, nulla se virtute naturali, sed
 sola diuina potentia liberatum. Vixit is apud Senas annos plus minus triginta & sex
 solitariè instar Anachoretarum, & multum eum venerabantur, quicunque nouerant
 eius virtutes.

Pater Raimundus per id tempus, quo illa pestis grassabatur Senis, fidissimam naua-
 uit operam cunctis, quibus adesse poterat, nec vltos sibi vitados putabat, licet morbus
 ille & aërem & corpora aliorum sua contagione inficiat. Animabat verò etiam illum
 sancta virgo: sed quia solus propere erat in tam magna vrbe, vix vltum aur cibi, aut so-
 mni capiendi dabatur ei spatium: tota eum peste laborantium nuncij confluebant.
 Sed dum solus ferè, vt dixi, in tam sancto opere esset occupatus, ipse quoque sensit se
 apostemate pestifero affectum: accedebat etiam febris & dolor capitis, vt solet in eo
 morbo. Tum verò, vt potuit, cum socio iuit ad aedes sanctae virginis: quam cum non
 inuenisset, in quodam se reposuit lectulo, donec illa veniret. Venit illa, admo-
 uet manus suas Raimundi capiti, flexisque genibus orat Dominum, & inter orandum videt
 Raimundus, vt saepe alias, eam mentis excessum pati. Cum ergo sic ad dimidiam ferè
 horam permanisset, sentit Raimundus ex corporis sui extremis partibus tanquam vio-
 lenter quippiam extrahi, sensimque se melius habere, adeo vt ante, quam sacra virgo
 sibi esset restituta, planè curatum se experiretur, interim tamen debilitate quadam re-
 manente. Iussit autem sacra virgo ei cibum parari, eoque sumpto, voluit vt paulisper
 quiesceret. Quieuit ille, surrexit paulo post ita incolumis, ac si nihil mali passus esset, re-
 diitque ad pristinos labores.

Virgo san-
 cta precibus
 pellit pestem.

F. Bartholomaeus Dominici, socius Raimundi Patris, eadem peste & acrius & diu-
 tius oppressus, sanctae virginis precibus itidem restitutus est. Multos etiam alios diuer-
 sis vexatos morbis, in diuersis locis sancta virgo suis orationibus sanauit: sed id genus
 multa se breuitatis studio omisisse dicit Raimundus.

Postquam autem illa pestis extincta fuit, prater alios multos, quaedam Deo dica-
 tae virgines apud Pisas mirum in modum cupiebant sanctae virginis & conspectu & allo-
 quio frui. Nam eius doctrina, sicuti reuera erat, ita etiam dicebatur admirabilis. Et
 quia non licebat illis proficisci ad eam, per literas & nuncios inuitabant eam, vt veni-
 ret Pisas. Virgo sancta, licet semper vitasset discursus, tamen tam crebris pulsata pre-
 cibus, ad Christum confugit, ab eo petens sibi indicari, quid hac in re faciendum es-
 set, maxime cum ex domesticis eius alij hortarentur, vt iter suscipere, alij ab eo susci-
 piendo planè detererent. Post multos autem dies more solito apparuit ei Christus:
 iussit, vt sine mora iret Pisas. Indicauit illa hoc Raimundo confessario, & cum eius bo-
 na venia iuit Pisas. Secutus est autem eam Pater Raimundus cum aliquot fratribus Do-
 minicanis, vt eorum, quos illa ad Dominum conuerteret, confessiones reciperet. Mul-
 ti enim eius sermonibus ignitis corde compungebantur: quos illa statim iubeat ire
 ad faciendam confessionem, ne diabolus a bono proposito illos reuocaret. Vbi au-
 tem Pisas ventum est, hospitio vsa est sancta virgo apud Gerardum quendam, eius vr-
 bis ciuem. Is verò postea adduxit ad eam iuuenem quendam, annorum plus minus vi-
 ginti, quem quotidiana febres, per menses octodecim misere vexatum, ex robustissi-
 mo planè imbecillum reddiderant: orauitque, vt sancta virgo pro illo Dominum de-
 precaretur. Illa ex animo miserans iuuenem, sciscitabatur, quando postremo esset con-
 fessus peccata sua. Illo respondente, se multis annis non esse confessum, sacra virgo di-
 xit: Ea igitur causa est huius diuini flagelli, quod tanto temporis intervallo nolueris san-
 cta confessione expurgare animam tuam: sed vade celeriter ad confessarium, & eno-
 me hanc putredinem peccatorum tuorum, quae & animam & corpus infecit. Confes-
 sus est iuuenis F. Thoma, & vbi ad sanctam virginem redijt, illa manum humeris eius im-
 ponens, ait: Vade filii in pace Christi. nolo enim, vt has febres deinceps patiaris. Dixit
 illa, & vim verborum eius declarauit repentina salus iuuenis. Huius rei, prater alios,
 ipse pater Raimundus testis oculatus fuit.

Senis

Senis Gemella, soror de poenitentia sancti Dominici, anginam, quam vulgò squinariam vocant, periculosissime patiebatur. Iuit ergo ad sanctam virginem, dixit se non posse non mori, nisi ipsa precibus suis opituletur. Illa ut vidit morbi atrocitatem, & quod prę gusturis suffocatione vix spiritum traheret, cum multa fiducia apposuit manum suam gustum, signumque crucis illi imprimens, confestim morbum profligauit. Itaque quę moriens & tremens aduenerat, iucunda domum abiit.

Ea tempestate, qua Gregorius vndecimus Romanus Pontifex Aui nione Romanę se recepit, sancta virgo cum suis sodalibus illum antecessit, Genuamque venit, illic hesura, donec Pontifex eo veniret. Aderat tunc illi pater Raimundus, & duo piissimi adolefcentes, patria Senenses, ambo amanuenses eius, quorum alter Nerius Landoccij, alter Stephanus Corradi de Maconibus dicebatur. Ex ijs Nerius postea solitariam & propę anachoreticam duxit vitam: Stephanus, iubente sub mortem sancta virgine, cum nihil minus cogitaret, ut ipse de se scribit, quam de monastico suscipiendo habitu, Carthusianus factus est celebris & valde religiosus. Cum autem esset sancta virgo Genue, Nerius horribili correptus est agitudine, & prę nimio dolore viscerum, miserabiles edebat voces & ciulatus, reptabatque manibus & pedibus de lectulo in lectulum, tanquam aliquod lenamentum perpetuis illis cruciatibus reperturus. Inducantur hæc sanctę virgini: illa iuber acciri medicos. Veniunt duo medici, fiunt omnia, quę illi pręscribunt: sed miser ille non modò nihilo melius, sed peius etiam habere cępit, ita ut medici eius vitę spem omnem abijcerent. Quod cum Stephanus audiisset, ad virginem sanctam se confert, eius pedibus lacrymabundus aduoluit: orat, ne sinat socium suum in peregrino solo miserabiliter ex hac vita migrare. At illa, Cur sic, inquit, doles fili, si Deo visum est fratrem tuum ad suum regnum euocare? Stephanus perseuerat in precibus suis, dicit se nihil ambigere, quin, si velit, possit Nerio salutem obtinere. Tum illa, non ferens hominis summam afflictionem, Vbi eras, inquit, me ad sacram communionem abire conspexeris, reduc mihi isthuc in memoriam, & ego offeram Deo preces: tu verò rogabis Dominum, ut illas admittat. Abit Stephanus benę contentus, & altera luce virginem ad Missam cuncti inculeat preces suas. Percepit ea sacram Eucharistiam, & more solito, extra se rapta est: ubi autem ad se rediit, Stephanum illic expectantem subridens ita alloquitur: Dominus nobis restituit Nerium. Stephanus celeriter abit ad Nerium, eumque in Domino consolatur. Deinde paulatim remittitur morbi acerbitas, & Nerius totus reualefcit. Ecce autem Stephanus, qui ei ministrauerat ægrotanti, ex multis corporis & animi molestiis, quas eius causa pertulerat, febres acres cum vomitu & intolerabili capitis dolore patitur: & quia omnibus præcipue charus erat, omnes sanctę virginis socij ei decumbenti assistunt. Sed virgo sacra non ferens eius afflictionem, ad decumbentem accedens, Præcipio, inquit, tibi in virtute sanctę obedientię, ut has febres deinceps minimè patiaris. Abscessit febris, & Stephanus totus surrexit incolumis. Hoc ita ferè recitat Pater Raimundus, & ipse quoque Stephanus in Epistola ad F. Thomam Dominicani, quam scripsit, cum esset Prior Carthusiæ Ticinensis. Per multa alia fecit Christus miracula per sanctam virginem in depellendis morbis, sed quę etiam Raimundus fatetur se non annotasse. Nam & sororem quandam de Poenitentia sancti Dominici, ex pedibus & febre laborantem, celerrimè sanauit, & ab infantulo quodam horrendos corporis tumores depulit.

Apud Senas Michael Monaldi vir grandævus, vxore consentiente, Dei seruitio se mancipare statuit: duasque filias suas tradidit monasterio virginum, & ipse cum coniuge foris habitans, propter Christum curam gerebat rerum temporalium eius monasterij. Nam seipsum quoque & sua illi monasterio donarar. Postea verò altera filia, Laurentia nomine, annorum circiter octo, à demone arrepta est, adeoque molestā fuit illi monasterio, ut pater eius coactus sit eam e cœnobio educere. Multis autem modis dabant operam parentes eius, ut innocens puella à nequissimo spiritu posset liberari, sed nihil proficiebant, Christo eam curationis gratiam seruante Catharinę virgini: ad quam cum esset tandem à parentibus adducta, illa tectum ascendit, clamq; fugit, ita ut nulla posset ratione inueniri. Sed parentes puellę tanta eius humilitate magis ad benę sperandum permoti, F. Thomam confessarium eius rogauerunt, ut præcepto compelleret ipsam ad iuuandam filiam dæmoniācam. At ille sciens se nullam habere potestatem in ad ædes eius, secū ducens puellam miserā, dixitq; socię eius, ut illi reuertenti (nam tunc domo aberat) verbis suis præciperet, ut puellam ea nocte apud se retineret. Paulò post

redit sancta virgo, videt puellam in cubiculo suo, sentit mox plenam esse dæmone, suspicatur eam esse quam fugiebat, discit ex socia quid iussisset F. Thomas. Tum verò sentiens se effugere non posse, ad solitum precum refugium se confert, puellamque flexis genibus secum orare compellit. Itā tota nocte per uigil cum dæmone pugnans, ante lucem coęgit, licet inuitum, illum abscedere, nihil læsa puella. Inducatur hoc F. Thomas, & ille cum parentibus puellā venit ad virginem: qui ut viderunt filiam suam prorsus incolumem, cum lacrymis Deo & sanctę virgini gratias egerunt. Cum autem vellent eam secum abducere, non est passā Catharina, sed eam apud se retinuit illis gratulantibus. Optimis interim & verbis & exemplis puellam instruens, quodam die exijt cum Alexia, cuius erat illa domus, ad ædes suas, puella Laurentia cum famula in Alexiæ domo relicta. Iam verò nocte ingruente dicit sancta virgo Alexiæ: Eamus celeriter ad ædes tuas. Illa respondente, non decere fœminas tali hora per urbem ingredi, virgo sancta ait: Lupus tartareus rursus inuasit ouiculam nostram. Eunt igitur, & inueniunt puellam prorsus in vultu mutatam & propę furibundam. Duxit autem eam virgo sancta ad locum orationis, ibique non magno temporis spatio ita flagellauit dæmonem, ut ex puella exiens, deinceps nunquam in eam reuerti ausus fuerit. Reducta est autem puella ad monasterium, & multis annis in Christi seruitio illa læsa perseuerauit.

Fuit quandoque sancta virgo in castro quodam cum nobili domina Biancina vidua. Inuasit autem dæmon eius castri fœminam quandam, & horrendum in modum diuexauit. Volebat verò Biancina pro illa rogare sanctam virginem, sed aulā non erat, sciens eius modestiā & humilitati tales preces esse molestissimas. Curauit autem, ut dæmoniaca in virginis conspectum veniret. Et si autem illa hoc agrè tulit, tamen cum eo tempore esset occupata quadam pace consicienda, dæmoni præcepit, ut ex eo loco se non moueret, donec ipsa reuenteretur. Postquam autem illa abiit, dæmon per os miserę clamabat: Cur hinc me detinetis? Sinite ut abeam, nam atrociter nimis excrucior. Hos autem clamores illo subindē altius iterante, & sanctam virginem criminante, illa venit: mox autē ut cubiculum est ingressa, dæmon fortiter clamauit: Quare me detinetis? Cui virgo, Surge, inquit, miser, & quamprimum ex hac Dei creatura discede. His dictis, dæmon toto mulieris illius corpore relicto, in solo gutture horrendos excitauit tumores. Sed virgo sancta crucis signum illi imprimens, illum prorsus eiecit: fœminā vero, quod ex praterita vexatione esset debilis, aliquandiu suo pectori admoxit & vlnis deinde iussit cibum aliquem ei porrigi: quo sumpto, paulò post suis pedibus sana recessit, quę eò ab alijs pertracta fuerat.

Ut verò etiam aliquid de propheticijs reuelationibus dicamus, nouerit lector prophetiæ spiritu ita perfectē & continuē sacram hanc virginem præditam fuisse, ut nihil eam Dominus celare videretur de ijs, quę vel ad ipsam, vel ad domesticos eius, vel ad eam pro animę salute refugientes attinerent: nec poterant, qui cum ea versabantur familiariter, quicquam vel boni vel mali, quod alicuius esset momenti, ipsa absente agere, quin illa diuinitus id sciret: immò etiam secretas cordium cogitationes sæpē ita luculenter indicabat eis, ac si ipsa eas in suo corde versaret. Faterur ingenuē de seipso suspiciendus ille Pater Raimundus, cum sancta virgo sæpius in eo reprehenderet quadam, quę ille tacitus secum cogitabat, ipseque se excusare vellet, illam dixisse: Cur mihi negas pater, quod ego euidentius cerno, quam tu ipse, qui id cogitas?

Fuit verò Senis miles strenuus & nobilis, Nicolaus de Saracenis. Is post longam militiam domum reuersus, curabat rem familiarem, longosque sibi vitę dies pollicens, indulgebat conuiujs. Hortabatur autem eum coniunx & quidam cognati, ut sua confiteretur peccata, & ob admissa in multis bellis flagitia ageret poenitentiam. At ille pijs admonitiones irridebat, ut solent homines mundo penitus affixi. Clarebat per id tempus sancta virgo Catharina apud Senas multis virtutibus, præsertim verò peccatorum etiam obstinatorum conuersione mirabili: nec quisquam, quantumvis durus & ferreus, uertit ad Deum. Illi loquebatur, ut quotidiana docebat experientia, qui non vel totus resipisceret, quod ut plurimum contingebat: vel saltem à multis sese vitijs, quibus antea fuisset deditus, cohiberet. Quod cum non ignorarent illi, qui hunc Nicolaum ad confessionem inuitabant, precabantur illum, ut vel semel sanctę virgini Catharinę loqueretur. Respondens verò cum multa aspersione: Quid mihi cum illa muliercula negocij est? quid vel in centum annis illa mihi conferre posset? At vxor eius adiit sanctam virginem, rogauitque, ut pro eo Dominum deprecaretur. Deinde in somnis sancta virgo

Nico-

Gregorius
XI Pontifex,
relicta
Gallia, it
Romam.

Biblioteca

Nerius eius
precibus
curatur.

Item Stephanus
eius socius.

Obserua
quàm vite
omne offen
sationem
sancta vir
go.

Expellit dæ
monem.

Rursus illā
profligat.

Cruciatur
dæmon in
obsessa.

Signo crucis
eiecit
eum sancta
virgo

Mirabilis
cognitio
prophetica.

Multos con
uertit ad
Deum.

Nicolaus apparet, monet, ni damnari velit, vt obtemperet coniugis suae consilijs. Euigilans ille, dicit uxori, se vidisse Catharinam, velleque se ei loqui. Letatur pia coniunx, agit cum virgine de opportuna ad colloquendum hora: Nicolaus loquitur cum ea, & toto corde conuersus, peccata sua confitetur F. Thomae, sanctae virginis confessorio. Postea redit ad sanctam virginem in templo orantem, dicit se peccata omnia confessum: illa ei congratulatur, sed monet, vt videat, num dixerit omnia confessorio. Illo crebro affirmante, se nihil, quorum fuisset memor, subticuisse, sancta virgo traxit eum seorsum, & quoddam immane facinus, quod in Apulia occultissimè perpetrarat, ei in memorià reduxit. Tum verò ille obstupuit, seq. oblitum asserens, confessorium petijt, ei que explicauit etiam illud peccatum. Coepit autem palam edicere, quod virgo sancta id ei indicasset, eamque mirificè predicauit, atque deinceps haud aliter, atque discipulus magistro, illi obediuit, eodemque anno feliciter ex hac luce migravit.

F. Thomas, sanctae virginis confessorius, cum socio fratre Georgio Naddi, eques quandoque profectus est ad monasterium virginum, cui tum praeerat Pater Raimundus. In itinere autè quieuerunt parumper, sed parum cautè propter vicinos latrones, qui erant in taberna quadam: qui cum hos fratres conspexissent, decem ex illis à mensa surrexerunt, & illorum iter anteuerentes, in loco quodam obscuro eorum aduentum sustinuerunt, eosque venientes ex equis deturbarunt, & penè vestibus omnibus nudatos, ad loca valde nemorosa & opaca duxerunt, vt illic iugulatos clam humo obruerent. Rogabant fratres, vt sibi parcerent, sed illi nihil respondebant. Cernens igitur F. Thomas praesentissimum mortis discrimen ex signis minimè obscuris, mente sic est locutus: O dulcissima filia Catharina, virgo Deo deuota, succurre nobis in hoc tam crudeli periculo. Vix ea verba mente protulerat, & ecce latro ipsi propinquior in hanc prorumpit vocem: Cur necem molimur his bonis viris, qui nunquam nos laeserunt? Immane isthuc flagitium est. Sinamus eos abire, non enim prodent nos. Mox omnes assentiunt, vestes, equos & ablata omnia restitunt, dempra parua pecunia, eosque illaesos à se dimittunt. Eodem autem ferè temporis puncto, quo F. Thomas sanctam virginem mente appellauit, illa dixit socij suae: Pater meus vocat me, & scio cum esse in magnis angustijs: moxque se contulit ad rogandum Deum, nec prius cessauit, donec omnia essent illis restituta. Aberat autem à loco illo, vbi haec accidere F. Thomae, ad vigintiquatuor Italica miliaria. Cogitet hinc lector, quam faciliè & scire res nostras & nobis opitulari possint sancti, iam Deo in caelis perfectissimè coniuncti, si tantum potuit sancta virgo etiamnum degens in corpore mortali.

Anno salutis millesimo trecentesimo septuagesimo quinto, ditiones omnes Romanae Ecclesiae, Pontifici Gregorio XI. rebellarunt. Per id tempus sancta virgo Pisis erat in domo quadam hospitali. Superueniente autem rumore de ciuitatis Perusinae rebellionē, Pater Raimundus multo animi dolore incitatus, quod nullus esset in hominibus Dei timor, nullus horrendi anathematis metus, nulla erga Romanam Ecclesiam, ecclesiarum omnium matrem & magistrā, reuerentia: inextus iuit ad sacram virginem, & lachrymabundus ei narrauit, quid audiuisset de Perulinis. Illa videns multas eius lachrymas, dixit: Noli pater ante tempus flere: multa adhuc lachrymarum materia superest. Quod enim nunc cernis, lac & mel est eorum comparatione, quae sequentur. Et possunt ne, inquit Raimundus, pciora his accidere, quando videmus Christianos tam nulla erga matrem Ecclesiam esse deuotione & reuerentia? Quid superesse potest, nisi vt ipsius quoque Christi fidem negent? Respondit sancta virgo: Quod modo fit, laici faciunt: paulò post deteriora videbimus in Clero, cum Pontifex coeperit in eorum prauos mores animaduertere. Excitabant enim immane schisma, & totā scindē Ecclesiam. Præpara igitur te pater ad patientiam. Tu enim isthuc visurus es. Huius schismatis initia fuere sub Urbano VI. successore Gregorij XI. & durauit illud in annos plurimos.

Apud Senas iuuenis quidam nobilis, Franciscus de Malauoltis nomine, cum esset in iuuenili etate orbatu parentibus, ex immodica libertate in multa ruit vitia detestanda. Vidit id quidam eius sodalis, qui iam sacram virginem sequebatur, & dolens eius vicē, aliquoties eum adduxit ad audiendas sanctae virginis exhortationes: quae quidem permultum ei contulerunt, licet nondum perfectè vitij & deprauatis moribus suis valefaceret. Cernens autem sancta virgo ad horam illum compungi, sed postea rursus redire ad ingenium, & in pristina vitia recidere, quodam die in feruore spiritus dixit ei: Tu quidem crebro venis ad me, sed mox instar auis reuolas ad vitia tua. Ego verò quandoque talem

talem restim iniiciam collo tuo, quod deinceps auolare non poteris. Hoc sanctae virginis dictum Franciscus & quoque illic aderant, notandum putarunt. Sed antè, quam id fieret, sancta virgo diem suum obiit, & Franciscus iam etiam liberius repetebat facinora sua. Vt autem constaret non frustra haec eam dixisse Francisco, postquam illa obiit, mortua est Francisci vxor & socrus, & quidam alij, qui eius salutem retardabant, & ille perfectè reductus ad cor, seculo valefaciens, institutum fratrum montis Oliueti cum multa deuotione complexus est.

Dominus Bartholomaeus Rauennas, Prior Carthusiae iuxta portum Pisarum, vir totius religionis & exactae prudentiae, mirum in modum amabat sanctam Christi virginem propter eius eximiam sanctitatem & doctrinam mirabilem. Is igitur saepe rogauit, vt ad insulam, in qua Carthusia illa sita est, accederet, vt possent fratres sanctis sermonibus eius in Domino confirmari. Fecit illa, vt erat rogata, & cum Raimundo Patre alijsque sexus promiscui ferè viginti illuc profecta est. Nocte autem illa, qua eò peruenit, Prior ille sanctam virginem & socias eius hospitio recepit milliari vno Italico à Carthusia, reliquos secum duxit ad monasterium. Altera aurem luce fratres omnes adduxit ad eam, rogans obnixè, vt aliquid diceret, vnde possent meliores euadere. Aliquando illa recusauit modestiae causa, dicens se potius debere audire verba seruorum Dei: sed victa Prioris & fratrum multa instantia, coepit dicere de multiuarijs tentationibus hominum in solitudine degentium, & quibus rationibus sint superanda. Dixit autem omnia tam appositè, talique ordine, vt omnibus esset stupor. Absoluto sermone, Prior, qui fratrum suorum res omnes habebat benè perspectas ex confessione, dixit Patri Raimundo: Si sancta virgo horum omnium audiuisset confessiones, non potuisset ad vniuscuiusque salutem dixisse accommodatius & conuenientius, quam modo dixit. Vnde mihi certò constat, plenam esse spiritu prophetiae, & sanctum spiritum loqui per os eius.

Alexia, iuuenis vidua Senensis, feruenter amabat sanctam virginem, vt propemodum absque illa nollet viuere. Atque ea causa habitum sororum de poenitentia sancti Dominici libens accepit, & relicta propria domo, non longè ab aedibus Catharinae aliam conduxit, vt posset maiori eius familiaritate gaudere: & erat crebro sanè cum illa virgo sancta, & multis diebus apud illam non raro morabatur: interdum etiam septimanas atque menses integros in eius conductitijs aedibus exiebat. Accidit autem anno quodā, vt magna esset tritici apud Senenses inopia: vdebatur autem vile & malè olens triticum, & eius partem quandam etiam Alexia emit, nè pane omnino careret. Antequam autem illud putidum triticum absumeretur, nouum idque purum prostabat in foro. Itaque volebat Alexia abijcere id, quod reliquum erat corrupti tritici, & emere recens: prius tamen mentem suam sanctae virgini aperuit. Illa verò respondit: Itane tu abijcere vis, quod Dominus voluit esse hominum alimentum? Quod si tibi non libet illo vesci, da pauperibus, qui non habent quod edant. Alexia rursus dicente, non posse se tranquilla conscientia vel pauperibus tam putetem offerre panem: virgo sancta ait: Para aquam, & affer illam corruptam farinam: ego ipsa panes inde conficiam in vsus pauperum. Alexia facit, vt erat iussa, & sancta virgo ex modica farina celerrimè tam multos efficit panes, vt & Alexia & eius famula stuperent. Nam si multo etiam plus farinae fuisset, non potuissent tot inde panes fieri: nec in his vllus sentiebatur putor: imò qui illis volvebantur, dicebant se nunquam tam grati saporis panes gustasse. His alijsque accedebat magis admirandum. Nanque & pauperibus & alijs multis largissimè panes illi distribuebantur, & nihilo minus semper in cista panaria multi supererant, optimos panes facit. ita vt multis hebdomadibus consumi non possent à tam multis. Porro aliquot homines pij vtriusque sexus, insigni miraculo permoti, ex illis panibus quosdam pro reliquijs asseruarunt annis permultis. Postea autem sancta virgo secretè dixit Patri Raimundo, rem totam scire volenti, zelo quodam se permotam, tum nè donum Dei despiceretur, tum nè pauperes negligerentur, cum feruore accessisse ad illam farinam, mox verò beatissimam Mariam virginem ipsi apparuisse cum multis sanctis & angelis, suisque sacratissimis manibus cum ipsa panes composuisse, atque inde sic auctos fuisse.

Urbanus sextus Romanus Pontifex iussit quandoque, vt sancta virgo Romam veniret. Multi autem vtriusque sexus, quos ipsa in Christo genuerat, è Tuscia sequebantur eam euntem ad Urbem, sed ipsa propè inuita. Erant igitur apud illam viri sedecim & octo foeminae, ad quem numerum saepe magna fiebat accessio, & tamen illa ex meris elemosy-

Francisci cuiusdā miratio.

Sancta virgo egregiā habet orationem apud Carthusianos.

Ex parua etq. purida farina plurimos, eosque optimos panes facit.

Euocatur Romam ab Urbano VI.

eleemosynis quotidie emendicatis victitans, omnes hilariter in suum hospitium admittebat, nihil dubitans, quin Christus & posset & vellet illis victum suppeditare. Accidit interim, ut quodam die vix tantum panis superesset, quod vel quatuor hominibus sufficeret, & hora tardior non sinebat emendicare panes necessarios. Insuper autem sancta virgo apponit singulis exiguas panis eius particulas, donec Dominus prouideret: ac deinde se ad preces solitas recipit. Mira res. Sumunt tam multi auidè exiguas illas panis particulas, & semper superest quod edant, nec id possunt absumere. Non immerito stupent omnes, panem non solum non minui, sed augeri etiam. Sedecim viris abundè suffecerat, & reliquiae foeminis cunctis adeò fuere satis, ut etiam largae eleemosynae inde praestita sint egenis. Eiusdemmodi miraculum fecit per sanctam virginem Christus eodem anno etiam in Quadragesima. Scribit etiam Pater Raimundus, post obitum sanctae virginis, eius meritis quodam die paucissimos panes, qui quinque hominibus non suffecissent, adeò fuisse multiplicatos, ut amplius quinquaginta suffecerint, & reliquiae in penarium deportatae sint. Addit etiam, crebrò eam, cum adhuc viueret, eiusmodi miracula fecisse.

Apud Pisas sancta virgo ob nimium mentis excessum ita corpore debilitata fuit, ut moritura putaretur. Cum autem nihil alimentorum vellet admittere, immò nec ferre ea posset etiam sana, Gerardus hospes eius misit ad quendam amicum, orans ut parum vini cuiusdam ad ipsum mitteret. Volebat enim extrinsecus illo vino tempora & pulsus arteriarum sanctae virginis delinire. Sed iam vasculum eius vini ad tres menses vacuum fuerat, nec aliquid mitti posse videbatur. Voluit autem vir ille, ut Gerardi nuncius suis oculis vasculum inspiceret. Vidit ille, satisque comperit diu vacuum fuisse. Et tamen, ne qua posset superesse ambiguitas, epistoniū ē vasculo extrahit herus domus illius: sed ecce dum id facit, praeter omnē expectationem vinum valdè preclarum inde promanans, humi madefacit abundè. Stupet ille incredibiliter, clausoque epistonio, perquirat tota familia, num quispiam vinum in illo vasculo fuisse conscius sit. Iurant omnes, intra menses tres nihil in illo vini fuisse. Mox per omnem ciuitatem res propagatur, nec alio quam miraculi loco habetur. Postea virgine sancta eunte ad patriarcham quendam, nuncium Pontificis, omnes confluunt ē tota vrbe ad videndam illam. Hoc verò ipsa tulit molestissimè, nec cessauit pijs querimonijs pullare aures Saluatoris, donèc cum vino in facies repente murato, fama quoque illa abolita est. Erat autem certè insigne miraculum, vas vacuum optimo vino magna sui parte subito impleri diuinitus, multos ciues ex sola deuotione inde bibere, nec tamen quicquam illi decedere: rursus autem ad preces virginis, hominum laudes & fauores abominantis, in facies mutari.

Iam longè supra diximus, sacram virginem crebrò sacram sumpsisse Eucharistiam, & quaedam alia eò pertinentia. Solebat verò etiam huius rei causa suos pati obtrectatores: sed reuerendus Pater Raimundus, sciens eius feruens desiderium, pro viribus dabat operam, ut illa tanto bono, quoties vellet, frueretur. Quando autem mens eius eiusmodi inflammabatur ardore, dicere consueuerat Patri Raimundo: Pater, ego esurio: propter Deum porridge mihi cibum animae meae. Hac etiam ex causa Gregorius undecimus Romanus Pontifex pro eius consolatione Pontificio diplomate permisit ei, ut posset apud se habere aliquem quotidie, qui eam absolueret, & sacrosanctam Eucharistiam ei ministraret: immò etiam, ut liceret ei altare portatile habere, sicque posset ubique Missam audire, & illud eximium sacramentum accipere.

Narrat autem Pater Raimundus, quodam tempore iuisse illam cum ipso & alijs ad inuiscendos quosdam Dei seruos: deinde Senas reuertisse hora tertiarum propè exacta, dixisseque eam ipsi: O si scires pater, quantum ego nunc esurio. facile autem se intellexisse quid vellet, sed excusasse se à sacrificando tum temporis importunitate, tum sui ex itinere defatigatione. Ea verò iterum dicente, se vehementer esurire, accessisse ipsam ad sacrificandum illa praesente: cumque illi sub finem esset praebiturus Eucharistiam, faciem illius instar angelicae splenduisse: tum verò se mente ita dixisse: Veni Domine ad sponsam tuam: moxque sacram hostiam, priusquam eam contingeret, ad ipsum vitrò accessisse spatio latitudinis digitorum trium & eo amplius.

Alio quodam tempore sancta virgo magno tenebatur sacrae communionis desiderio, sed nimis afflicta illiac alijsque doloribus, misit ad Patrem Raimundum sociam suam, quae rogaret eum, ut differret nonnihil Missae celebrationem. Ille libens annuit, sed morbis se non remittentibus, iterum misit sociam, quae diceret se non posse pra-

pra doloribus sacram communionem percipere. Interim nihilo minus, Raimundo nesciente, ipsa venit ad templum, ubi ille sacrificiū offerebat, & se in extrema ferè partereponens, preces feruentes ad Christum fudit, ut sicut ipse sacrae communionis desiderio eam affecisset, ita etiam per seipsum illud perficere dignaretur. Pergit Raimundus longo ab ipsa interuallo offerre sacrificium: ubi autem ventum est ad frangendam sacram hostiam, quaedam pars magnitudine ferè vnus fabae, diligenter aduertente Raimundo, exiit ultra calicem in corporale, sed eam ille nulla ratione, cum diu multumque quaesuisset, postea inuenire potuit. Quam ob rem valdè anxius & perplexus, tandem ad sanctam virginem peruenit, & ab illa didicit, eam particulam ex ipsius Christi sacrosanctis manibus se percipisse.

Cum esset sancta virgo Auinione, Romanus Pontifex Gregorius XI. iussit eam manere in quadam eleganti domo, attribuitque ei ornatissimum sacellum. Soror autem Pontificis, domina valdè religiosa, postquam eam sancta virgine locuta fuit, multa eam beneuolentia coepit complecti. Inter cetera autem dixit eam patri Raimundo, se peroptare adesse, Catharina sacram Eucharistiam sumentem. Ille verò promisit ei, se die Dominico id ipsi indicaturum. Eo autem die sancta virgo hora tertiarum sacellum ingressa est, & more suo extra se rapta, expectabat sacram communionem. Misit itaque pater Raimundus Stephanum, qui postea factus est Carthusianus, & haec commemorat in quadam epistola sua, ut indicaret sorori Pontificis, Catharinam iam sacram communionem sumpturam. Illa tunc Missam audiebat, sed ut vidit Stephanum, agnoscens eum esse ē familia sanctae virginis, venit ad eum celeriter, & ait: Quid quaeris fili? Respondit Stephanus, se missum, ut diceret Catharinam communicaturam. Festinauit illa, & cum multis vtriusque sexus comitibus venit ad sacellum: venit cum ea pariter coniunx nepotis Pontificis, iuuenula indomita & mundi vanitatibus dedita. Et soror quidem Pontificis valdè religiosè se gessit: haec autem misera, fortassis existimans simulatè agere sanctam virginem, peracto sacrificio finxit se eius pedibus pra deuotione faciem suam velle supponere, & interim pedem alterum crebrò acerrimè acu compunxit. At sancta virgo in Deum absorpta, nihil penitus sensit, nec se quicquam commouit. At postquam omnes abcesserant, & illa ad se rediit, magnos sensit dolores pedis, ita ut aegrè posset ingredi. Sociae autem eius insipientes ea loca, quae dolere aiebat, viderunt emortuum sanguinem: atque inde deprehensa est perdita illius mulieris malignitas & incredulitas.

Scribit porrò Raimundus pater, permultos vtriusque sexus fide dignos homines ipsi retulisse, sancta virgine percipiente sacram communionem, perspicue se vidisse sacram hostiam ē sacerdotis manibus in os eius inuolare: & ipse Raimundus testatur semper se strepitum quendam sensisse, cum ei sacram Eucharistiam porrigeret, ab ipsa sacra hostia excitatum.

Fuit verò diuinitus sanctae virgini reuelatum, ipsam parem in caelesti gloria futuram sorori Agneti de monte Politiano. Eius ergo Agnetis reliquias sacra virgo summopere cupiebat inuiscere. Ne sit autem lector prorsus ignarus, quam haec Agnes fuerit, nouerit fuisse Deo dicatam virginem in monasterio Montis Politiani, cuius monasterij aliquot annis rector fuit pater Raimundus, & huius Agnetis historiam ex relatione quatuor discipularum eius & scriptis quibusdam contexuit. Tanta autem gratiae benedictione eam Dominus praeuenit, ut ipsa nascente, mira quaedam lumina visa sint eo in loco, ubi mater eius parturiebat, sed post eius partum euanuerunt. Procedente autem aetate semper aucta maioribus virtutum incrementis, duo virginum coenobia condidit, in quorum altero ipsa condita est, in quo & viuens & defuncta multis & magnis claruit miraculis. Post obitum autem virgineum corpus eius multis annis permansit incorruptum, & cum loci eius incolae vellent illud balsamo condire, ut diutius duraret integrum, ex eius extremis manibus & pedibus liquor preciosissimus distillauit, isque per sorores in vas vitreum collectus, asseruatus est, balsami colorem pra se ferens. Voluit ea re ostendere Deus, non indigere corpusculum illud balsamo, quod ex seipso supra naturam vim balsamum funderet. Ea autem hora, qua Christo spiritum reddidit, quae fuit intempesta noctis, vtriusque sexus infantes, apud parentes suos cubantes, clamitabant: Soror Agnes iam migrat à corpore, & est sancta in caelis: atque postero mane ingens multitudo virguncularum solo Deo instigante confluit, nullam admittens, quae virgo non esset, & cum candelis ardentibus, quadam instituta processione, ad eius monasterium accessit, virgineam oblationem virgini exhibens. Propter haec autem & admiranda.

Ex vase vacuo multum hauritur vini.

Habes hic multa miracula.

Romanus Pontifex quid ei concesserit.

Eximius splendor vultus eius, communicare volentis.

Eucharistia percipitur mirabiliter.

Soror Rom. Pontificis charam illam habet.

Non sentit acerrimos dolores.

Agnes virgo sanctissima de monte Politiano.

Mira res.

Nota res admiranda.

Alia multa signa & miracula, etsi nondum esset Raimundi ætate in sanctos relata, attamen annis singulis eius memoria à populo regionis illius honorificentissime celebrabatur. Ad huius igitur præclaræ virginis virginale corpusculum visendum atque venerandum, virgo Catharina cum bona venia confessoriorum suorum profecta est: cumque eo venisset, mox ad Agnetis virginis corpusculum religiosè se contulit, cunctis ferè eius cœnobij sororibus & sociabus suis præsentibus: moxque ad pedes eius flexit genua, illos exosculari volens. & ecce sacrum illud corpusculum alterum pedem, cunctis videntibus, eleuauit, eique osculandum obtulit. Id verò cernens Catharina, cepit caput inclinare profundius, sicque pes Agnetis sensim se retraxit in locum suum.

Alio tempore rursus ad illud monasterium veniens virgo Catharina, non iam ad pedes, sed ad caput Agnetis virginis accessit, diuque genas suas admouit pannis sericis & aureis, quibus eius virginis genæ tectæ erant: deinde ad socias se vertens, ait: Cur non estis gratæ Deo pro munere illius? Tum illæ fursim erectis oculis, vident candidissimam manna instar pluuiæ delabi, corpusque Agnetis & virginem Catharinam omnesq; adstantes sua copia operire, ita vt vna ex eis manus illis granis impleuerit. Fuerat autem Agneti virgini hoc visitarum, dum adhuc viueret, præcipue in preces incumbenti, vt manna super eam plueret. voluit itaque consodalem suam Catharinam etiam hoc miraculo cohonestare.

Iam supra diximus, virginem Catharinam prædixisse futurum schisma in Ecclesia Dei, cuius initia fuere sub Urbano VI. & in multos durauit annos. Cum igitur cerneret oculis suis iam euenire, quod antè prædixerat, horrendaque mala eius schismatis occasione in Dei Ecclesia, cuius zelo ardebat, existere, Christique Vicarium Romanum Pontificem undique infestari: nocte ac die plorans & lugens, sine intermissione rogabat Dominum, vt pacem redderet Ecclesiæ suæ. Et partim quidem exaudita est, Deo ex hostibus insignes aliquot victorias Pontifici largiente: sed citò eius dolores recruderunt, maligno dæmone inter Pontificem & Romanum populum discordias excitante: quæ eouique excreuere, vt populus Pontifici etiam necem intentaret. Cernens itaque id sancta virgo, rursus dat se precibus, rogans Christum, nè tantum sinat patrari scelus. Vidit autem in spiritu, totam Urbem plenam dæmonibus, plebem ad illud immane paricidium incitantibus, & ipsi quoque virgini crudelem mortem minitantibus. Virgine autem in precibus ad multos dies perseverante cum incredibili mentis feruore, tandem obtinuit à Domino, quod voluit: sed ita tamen, vt in se reciperet poenas, quas diuina iustitia à Romano populo erat repetitura, quæ etiam mortem ei attulerunt. Paulatim autem Romanæ plebis in Pontificem furor & rebellio se non nihil remisit, & tandem penitus sopita est: sed in sacram virginem, Deo permittente, tartareorum dæmonum furor omnis conuersus est, eiusque exhaustum corpusculum tot morbis illi maligni atrocissime excruciarunt, vt credi non possit nisi ab ijs, qui coram intuiti sint. Nam cutis ita adhærebat ossibus, vt non tam viui corporis, quam cadaueris in terra consumpti speciem eius caro præ se ferre videretur: & interim nihilo minus ambulabat, laborabat, in continuas incubebat preces, solito etiam feruentiores & prolixiores. Qui autem tunc illi aderant, perspicue cernebant vestigia verberum, quibus cadebatur à dæmonibus, nec tamen poterant adferre remedium. At virgo sanctissima animi inuicti robore & virili constantia ad poenas omnes sese promptissimam offerebat, omnia perferens hilariter, quæ illi procaces & damnati spiritus ei possent inferre, eorum & minas, & maledicta, & verbera contemnens. Etsi autem dolores illi quotidiana caperent incrementa, & ipsa tum propter illius tormenta, tum alias suas aggritudines, antea consueuisset ad horam tertiarum differre Missæ auscultationem: at nunc tota Quadragesima manè longissimo itinere se conferebat ad S. Petri ecclesiam, atque inde sub precibus Vespertinis reuertebatur domum, vbi non nisi in lectulo potuit inueniri: in quo sanè quisquis eam esset intuitus, facile iurasset non posse eam inde se mouere. Et tamen sequenti die surgebat, & ibat prope ad S. Petrum, quo itinere etiam sanus posset fatigari.

Interea verò quotidie in ea augebatur sanctum illud desiderium, quo cupiebat dissolui & esse cum Christo: cuius desiderij sumentum erat perfectior diuine lucis in eius animum diffusio. Porro biennio ante obitum suum librum dictauit modo sanè admirabili, quæ ex ore eius partim se scripsisse testatur Stephanus Prior Carthusiæ Ticinensis, idq; tum cum mens eius ecstasin pateretur. Extat ille liber & est typis excusus. Appropinquante tandem huius vitæ termino, vocauit ad se omnes vtriusque sexus, quos in Christo genuerat, atque id temporis secum habebat, egregiumq; ad illos sermonem habuit,

habuit, inter cætera hortando, vt totum amorem suum transferrent in Deum, nec sua corda paterentur vilius rei labentis vitioso amore affici, sed simpliciter ac purè tenderent in Deum, asserens etiam se à teneris annis magnam illi cordis simplicitati dedisse operam. Huc autem vt pertingerent, preces dicebat necessariò adhibendas, easque assiduas, & cum multa humilitate coniunctas. Valdè etiam cauendum, nè proximos iudicarent. Multa præterea alia adiunxit, cum primis salutaria, licet inhumanissime membris omnibus dæmonum crudelitate torqueretur, ita vt etiam facile aduerterent omnes, cruciatus illos nulla ratione potuisse ab illa tam æquanimiter tolerari, nisi magna Dei gratia eius animum confirmasset. Fatebatur etiam, se vitam suam pro Catholica Ecclesiæ salute profundere. Deinde ab omnibus veniam petijt: & cum salutiferis Ecclesiæ sacramentis se curasset communicari, & plenariam peccatorum omnium condonationem autoritate Gregorij XI. & Urbani VI. Romanorum Pontificum sibi impendi, mortis angoribus cepit corripere, & cum terribilibus dæmonibus in singulare certamen ingredi, vt posset etiam ex factis & dictis eius id animaduerti. Quandoque enim tacebat, nonnunquam respondebat, interdum ridebat, tanquam irridens ipsi obiecta: & cum semel parumper conticuisset, quasi auscultans quæ dicebantur, læto vultu respondit: Vanam gloriam nunquam, sed veram vtrique gloriam & laudem præpotentis Dei.

Atque hoc loco præclarum ei reddit testimonium Raimundus Parer, dicens se eius confessiones & generales & speciales sapissime audiuisse, & omnes actiones eius accuratè considerasse: secureq; proinde testari posse, facta eius omnia ex speciali Dei mandato vel instinctu esse profecta, & non modò nihil de hominum laudibus, sed ne de ipsis quidem hominibus eam cogitasse quouis modo, nisi cum pro illorum salute Dominum precaretur, vel eam salutem suo labore promoueret: additque, credi ab homine non posse, qui mores eius non habeat exploratos, quàm fuerit ab humanis affectionibus aliena, vt posset iurè dicere cum Apostolo: Nostra conuersatio in cælis est. Tandem post longum agonem, superatis tartareis dæmonibus, ad se reuersa, confessionem illam generalem dixit, quæ solet publicè fieri, iterum sibi absolutionem & peccatorum condonationem impendi rogans, vt optimo sanè ad omnem posteritatem exemplo, in seipsa declararet, quod, teste Possidio in eius vita, S. Augustinus dicere consueuerat, post perceptum baptismum, etiam laudatos Christianos & sacerdotes absque digna & competenti poenitentia exire de corpore non debere: tamen virgo sanctissima omnem ætatem ea puritate & seueritate exegit, vt merito dici de illa possit, tanta poenitentia eam opus non habuisse. Postquam autem absolutio rursus ei impensa est, repente cepit viribus destitui, nec tamen cessabat à sacris admonitionibus, donèc adesset supremum vitæ punctum: quò aduentante, ait: Domine, in manus tuas cõmendo spiritum meum: sicque felicissime, vt diu optarat, ad Christum profecta est, anno salutis 1380. die 29. Aprilis, ætatis suæ anno plus minus 33. Eadem hora, qua obiit, Raimundo Patri, qui tum Genuæ erat, spiritus sanctæ virginis quædam locutus est, sicut ipse grauissime asseruerat.

Sacrum autem corpus eius clam ad fratrum Dominicanorum ecclesiam deportatum est, sed res latere non potuit etiam nullo indicante. Nam ferè totius Romanæ urbis populus accurrit, & pedes ac manus eius reuerenter osculatus est, eiusque se precibus commendauit: sed cum nimius esset hominum concursus, sacrum corpus intra cancellos ferreos collocatum est: moxque edita sunt diuinitus multa insignia & valde præclara miracula, in signum euidentis eius eximie sanctitatis. Per triduum autem propter miraculorum frequentiam non potuit sanctum illud corpusculum tradi sepultura. Postquam verò humatum est, aucta sunt miracula, Christo sponsam suam mirabiliter clarificante: cui est cum Patre & spiritu sancto omnis honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Porro anno Christi 1461. anno pontificatus sui tertio Pius 2. Romanus Pontifex sanctorum catalogo virginem sanctissimam adscripsit, cum præter alios multos id etiam peteret Fridericus Romanorum Imperator, eius nominis tertius, & Paschalis Venetiarum Dux: nec ea in re vñs est leuitate aliqua Pontifex doctissimus, vti ipse in suis literis testatur, sed debitis habitis processibus, & accurata prius facta inquisitione in vitam & mores sanctæ virginis, itemque in eius miracula, tam in vita, quàm post obitum declarata.

Manna de
cidit in
Agnetem
&c.

Multa ei
verbera dæ-
mones infe-
runt.

Promptissi-
mā se offert
ad poenas.

Dictat li-
brum in
ecstasi.

Sub mortē
inuit se Ec-
clesiæ sacra-
mentis.

Raimundi
insigne de
eius testimo-
nium.

Philip. 4.

Migrat ad
Christum fe-
licissime.

Magnus po-
puli concur-
sus ad eius
funus, &
multa mi-
racula.

MARTYRIUM SS. MARIANI LECTORIS ET IACOBI DIACONI, PRAECLARE CONSCRI- ptum ab eo, qui interfuit. Quaedam hinc ad verbum in suo Martyrologio descripsit Vsuarius.

Habes hinc
historiam
huius certam
fidem.

Colonia
Cirthensis.

Persecutio
nis imma-
nitas.

Hos Marty-
rologia ha-
bet 29. Apr-
lis.

Agapius &
Secundinus
Episcopi.

for. salu-
tis

Animat ali-
os suis ser-
monibus.

Veniens aliquid beatissimi Dei martyres, festinantes ad pro-
missa regni caelorum, charissimis suis verecundius mandant,
memores sunt humilitatis, quae semper in fide sola facere
solent maiores: & quanto modestius petierunt, tanto effi-
caciùs impetraverunt, & nobis hoc praedicandae gloriae suae
munus testes Dei nobilissimi reliquerunt: Marianum dico,
vnum ex dilectissimis fratribus nostris, & Iacobum, quos sci-
tis praeter communem sacramenti religionem viteque soci-
etatem, domesticis affectibus inhaerisse: qui contra saeviores
seculi pressuras & gentiles imperus habituri tam sublime cer-
tamen, praelium suum, quod instinctu spiritus sancti inierunt,
in notitiam fraternitatis per nos venire iusserunt: non quod in terris vellent coronae suae
gloriam praedicari, sed ut praecedentibus experimentis, multitudo plebis & Dei popu-
lus ad exemplum fidei posset armari. Quis enim dubitet, quae nobis in pace vitae com-
munitas fuerit, quando nos individua dilectione viuentes vna, tempus persecutionis
inuenerit?

Nam pergebamus in Numidia simul, ut semper antea, socio parique comitatu viam
ingressi, quae nos ad exoptatum fidei & religionis obsequium, illos iam ducebat ad cae-
lum. Et venerunt in locum, qui appellatur Mugtas, cui est Cirthensis Coloniae subur-
bana vicinitas: in qua tunc maxime ciuitate, gentiliū caeco furore, ex officiis milita-
ribus persecutionis impetus, quasi fluctus seculi tumescebant, & audis faucibus ad-
rentandam fidem instorum, rabies diaboli infestantis inhiabat. Unde Marianus &
Iacobus beatissimi martyres, certissima & exoptata diuina in se dignationis signa te-
nuerunt, qui in ea regione, in qua persecutionis tempestas turbulentius furceret, ho-
ra iam maturante sua, Christo gubernante, ad ipsum coronae locum direxerunt velli-
gia. Namque omnes dilectos Christo, cruenti & caecati Praesidis furor per militares ma-
nus requirebat. Nec in hos solos crudelitatis exercebatur insania, qui in superioribus
persecutionibus inconcussi Deo viuerent: sed in illos quoque manum diabolus insati-
abilem porrigebat, quos iam dudum in exilia submotos, & si non sanguine, mente iam
martyres, ferox Praesidis amentia coronauit.

In his ab exilio perducebantur ad Praesidem Agapius & Secundinus Episcopi,
praedicandi ambo speciali dilectione, alter etiam carnalis continentiae sanctitate:
Perducebantur, inquam, non a poena, sicut Gentilibus videbatur, ad poenam, sed a
gloria potius ad gloriam, a certamine ad certamen aliud: ut qui captiuos a seculi
pompis in obtinendo Christi nomine subegissent, etiam mortis aculeos consum-
matae fidei virtute calcarent. Neque enim fas erat, ut tardius quarent in terrena
colluctatione victoriam, quos iam Dominus secum habere properabat. Et conti-
git, ut fratres Agapius & Secundinus, ex illustri sacerdotio martyres gloriosi, in eo
transitu, quo ad beatum passionis suae praelium, Praesidis quidem temporanea po-
testate, sed Christi electione pergebant, nostrum interim dignarentur hospitium.
Quibus tantus inerat spiritus viuificationis & gratiae, ut tam sanctis & praeclearis Dei te-
stibus iam parum esset, quod ipsi martyrio preciosum sanguinem destinassent, nisi et-
iam alios martyres fidei suae inspiratione fecissent. Horum tanta charitas fuit & tanta di-
lectio, ut licet taciti possent iam deuote & obstinate virtutis exemplis fidem fraternita-
tis extruere, tamen ad stabilitatem perseuerentiae latius consulentes, pectoribus no-
stris rorem tractatus & salutaris infunderent. Neque enim tacere poterant, qui Dei
sermonem videbant. Nec mirum, si paucis illis diebus tam largè nostrum omnium
mentes eorum tractatus salubris animauit, in quibus iam Christus, micante gratia,
de proxima passione fulgebat. Denique ita proficiscentes illi, Marianum & Iaco-
bum exemplo & magisterio suo dispositos reliquerunt, ut recentissima gloriae suae
vestigia

vestigia dimitterent secuturis illorum viam. Dum enim biduum fluxerat, ecce Maria-
num & Iacobum charissimos nostros sua palma quarebat, nec, ut alijs in locis, vnus
hoc aut alius stationarius miles agebat subcenturio. Nam violenta manus & improba
multitudo sic ad villam, quae nos habebat, quasi ad famosam sedem fidei conuol-
rat. O exoptanda nobis incurio. O felix & digna exultatione trepidatio. Sic quidem
ad nos ventum est propter hoc tantum, ut Dei dignationem, Mariani & Iacobi iustus
sanguis expleret.

Vix hoc in loco possumus, fratres dilectissimi, gaudia cumulata frenare: qui
alios ante biduum ad ipsum passionis exitum a nostris amplexibus miseramus, ali-
os adhuc nobiscum futuros martyres habebamus. Quos cum iam matura digna-
tione fortis Deus quareret, etiam nos aliqua fraternae gloriae pars perstrinxit, quia
pertrahebamur a Mugtis in Cirthensem Coloniam. Sequebantur autem charissi-
mi nobis, & ad palmam passionis electi, quos & nostri amor ducebat, & Christi
matura dignatio. Ita miro modo & immutato pergendi ordine, sequebantur il-
li, qui fuerant antecessuri. Denique illis non fuit longa dilatio. Namque dum nos
exultantius adhortantur, se quoque Christianos esse liberiori gaudio prodiderunt.
Mox interrogati, cum in fortissima nominis Christi confessione perstarent, dedu-
cuntur in carcerem. Tunc attentantur numerosis durisque cruciatibus per stati-
onarium militem, iustorum piorumque carnificem, adhibitis in auxilium crudeli-
tatis eius centurionum & Cirthensium magistratibus, hoc est, diaboli sacerdoti-
bus, tanquam membrorum laceratione frangeretur fides, cui cura corporis vilis
est. Et Iacobus quidem, sicut erat in virtute fidei semper austerior, qui & infestati-
ones iam semel variae persecutionis euicerat, affectauit se non Christianum tan-
tum, sed Diaconum confiteri: Marianum autem fecit tormentis obnoxium, quod
se Lectorem tantum, sicuti erat, fatebatur. Quenam illa tormenta, quam noua,
quam diaboli venenato sensu & deiiciendi artibus exquisita supplicia? Pependit
Marianus ad vulnera, & quae martyri etiam in ipsis lacerationibus affuit gratia, sic
tortus est, ut illum exaltaret & poena. Nexus autem, qui pendentem gerebat, non
manus, sed summos apices pollicum vinxerat, scilicet ut digitorum tenuis exilitas
plus in ferendis membris ceteris laboraret. Addita etiam pedibus iniusta ponde-
ra, ut discordantibus poenis vtrinque distracta, & viscerum conuulsione resoluta,
de neruis suis totius corporis compago penderet. Nihil egisti iuxta templum Dei, iuxta
Christi cohaerem nequitia gentilis. Suspendideris licet membra, concusseris latera,
diuulseris viscera: Marianus noster in Deum fidens, quantum corpore patiebatur, tan-
tum mente crescebat.

Victa denique feritate torquentium, rursus in carcere de triumpho suo mul-
tū latatus includitur, ibique cum Iacobo & reliquis fratribus gaudium victoriae
Dominicae frequenti oratione celebravit. Quid nunc gentiles creditis Christianos
sentire carceris poenas, & seculares horrere tenebras, quos manet gaudium lucis
aeternae? Spiritus cum fida spe venientis gratiae carlos mente complexus, suis iam
non interest poenis. Secretam licet supplicij quarentis & abditam sedem, grauesque
antri caligantis horrores, domumque tenebrarum, fidentibus in Deum nullus squa-
lidus locus, nullum tempus triste sentitur. Fouet illos Deo patri dicatos fraternitas
Christi diebus ac noctibus. Etenim Marianus post illam vexationem corporis altius in
soporis tranquilla resolutus, quid diuina dignatio ad fidutiam spei salutaris osten-
derit, expergefactus sic ipse nobis narrauit: Ostensum est, inquit, mihi fratres tri-
bunalis excelsi & candidi nimium sublime fastigium, in quo ad vicem vnus prae-
debat. Illic erat catasta, non humili pulpiro, nec vno tantum ascensus gradu, sed mul-
tis ordinata gradibus, & longè sublimis ascensus. Et admonebantur confessorum sin-
gulae classes, quas ille iudex ad gladium duci iubebat. Tum auditur mihi vox clara &
immensa, dicentis: Marianum applica. Et ascendebam in illam catastam: & ecce ex-
improvisò mihi sedens ad dexteram eius iudicis Cyprianus apparuit, & porrexit
manum, & me leuauit in altiore catastae locum, & arridens dixit: Veni, sede
mecum. Et factum est, ut audirentur aliae classes, me quoque assidente: & surre-
xit ille iudex, & nos ducebamus eum ad pratorium suum. Iter autem nobis erat,
per locum pratis amoenum, & viridantium nemorum lata fronde vestitum, opacum
cupressis surgentibus in excelsum, & pinnis pulsanibus caelum, ut putares eum
locum per omnem circuitus ambitum lucis virentibus coronatum. Sinus autem in

medio pellucidi fontis vberantibus venis & puris liquoribus redundabat. Et ecce subitò ab oculis nostris ille index recessit. Tunc Cyprianus phialam, quæ super marginem fontis iacebat, arripuit, & cum illam de fonte implèssèt, hausit, & iterum implens mihi porrexit, & libenter bibi. Et cum Deo gratias agerem, excitatus, inquit, mea voce surrexi.

Tunc Iacobo quoquè in recordationem rediit, quòd sibi hanc significasset coronam diuinæ dignationis ostensio. Nam superioribus diebus, cum eiusdem carruce vehiculo Marianus & Iacobus, & cum his ego, viam communiter caperemus, ad medium ferè diem inter illa itineris confragosa mirabili & alto sopore correptus, postquam a nobis interpellatus & excitatus est, euigilauit: Perturbatus sum, inquit, non sine gaudio meo fratres, sed & vos mecum gaudere debetis. Vidi, inquit, iuuenem inenarrabili & satis ampla magnitudine, cuius vestitus distinctus erat tantum candida luce, ut oculi in eum constanter videre non possent: cuius pedes terram non calcabant, & vultus oris super nubes erat. Is cum transcurreret, vnam tibi Mariane, & vnam mihi zonas purpureas in linus nostros iaculatus est, & ait: Sequimini me citò. O quierem, vigilijs omnibus fortiozem. O quietem, in qua feliciter dormit, quisquis in fide vigilat, quæ terrena tantum membra sopierat: quoniam videre Deum, nisi spiritus non valebit. Quantum exultantes, quantum sublimes animos martyrum esse credendum est, quibus in sui nominis confessione passuris, & audire Christum antè contrigit, & videre offerentem se suis quocunque tempore? Non fuit impedimentum veliculi promouentis inquieta iactatio, nec dies medius, qui sub calore tunc fulgebat solis. Nulla noctis expectata secreta sunt: nouo genere gratia martyri suo Dominus nouum opus visionis elegit: nec in vnum aut in alium fuit ista dignatio.

Namque Aemilianus, quanuis equestris ordinis haberetur, ad quinquagesimum prope ætatis annum carnis continentia peruenerat, continuatis in carcere gemina superpositione ieiunij, & orationibus sæpè repetitis, per quas deuota mens paita, in alium diem & sacramento Dei parabatur: in somnum media die reclinatus, quiete discussa, talia nobis suæ visionis patefecit argana: Perducto me, inquit, de carcere, homo gentilis, hoc est, frater meus carnalis occurrit. Is res nostras admodum curiosus insultabunda voce perquirat, sciscitans quatenus nos poenalibus tenebris in illis & inedia carceris haberemus. Cui respondi: Milites Christi & in tenebris clarissimam lucem, & in ieiunio cibum saturabilem, Dei habere sermonem. Et cum hæc audiret: Scitote, inquit, quòd vos, quicunque in carcere habemini, si obnixè perstabitis, maneat poena capitalis. At ego, qui verebar nè compositum luderet fraude mendacium, confirmare vorum meum volui: Verè, inquam, patiemur omnes? At ille rursùm asfirmans, dixit: Gladius vobis & sanguis in proximo est. Sed velim scire, an omnibus vobis, qui vitam contemnitis indiscretè, æqualia munerum caelestium præmia rependantur. Cui respondi: Non sum idoneus tam magnæ rei proferre sententiam. Attolle, inquam, ad calum oculos: iam videbis innumerabilem turbam micantium siderum. Nunquid stellæ omnes pari luminis honore præfulgent? Et tamen omnibus lumen est. Ad hæc ille iterum quid interrogaret inuenit. Ergò si qua discretio est, inquit, qui vestrum sunt in promerenda Dei voluntate potiores? Nimirum, inquam, præ cæteris duo, quorum nec tibi dicenda, & Deo nota sunt nomina. Illo acrius incumbente, atque perscrutante molestius: Hi sunt, inquam, qui quò difficilius & tardius vincunt, gloriosius coronantur. Et propter hoc scriptum est: Facilius est camelum per foramen acis transire &c.

Post has ostensiones in carcere diebus pauculis commorati, perducuntur in publicum, ut eos Cirthenis magistratus, eulogio confessionis suæ honoratos, transmitteret cum parte damnationis ad Præsidentem. Et ecce vnus è circumstantibus nostris omnium in se gentiliū conuertit oculos, quòd iam per gratiam proximæ confessionis Christus in ore eius & facie relucebat. Cumque ex eo turbulentis & feruentibus animis quæreretur, an eiusdè & ipse esset religionis & nominis, rapuit tam dulcem promptissima confessione comitatum. Sic eulogij suis beati martyres, plures Dei testes, dum ipsi ad martyrium parantur, acquirunt: & iam transmissi ad Præsidentem, negociosum ac difficile iter cum voluntate properauerunt. Tunc eos Præsidi admodos, iterum Lambesitanus carcer accepit. Hæc enim sola apud Gentiles hospitium iustorum. Interim per dies plurimos effusione sanguinis transmittabatur ad Dominum numerosa fraterni-

ternitas, nec peruenire ad Iacobum & Marianum Clericorumque victimam rabies infanientis Præsidis poterat, laicorum tam multis occupata vulneribus. Nam ita inter se nostræ religionis gradus artifex frauitia diuiserat, ut laicos à clericis separatos, tentationibus seculi & terroribus suis putaret esse cessuros.

Ergò charissimi nostri & fidelissimi milites Christi, ceterique de Clero contristari aliquantulum coeperunt, quòd laicis certaminis sui laude perfunctis, seruaretur sibi tam lenta & tam sera victoria. Tunc Agapius, qui iam dudum martyrio suo consummata fidei sacramenta perfecerat, qui & ipse, cum pro puellis duabus Tertulla & Antonia, quas sibi charissimas ad vicem pignorum diligebat, repetitis frequenter precibus oraret, ut secum & illæ Dei dignatione martyres fierent, retulerat meritum suorum tali reuelatione fiduriam: Quid assidue petis, quòd vna oratione meruisti? Is ergò Agapius agenti Iacobo in carcere per tempus quietis apparuit. Nam ipsa, inquit, nocte Agapium nostrum videbam inter omnes alios latiore, quos vnà nobiscum Cirthenis carcer incluferat, solenne quoddam & lætitiæ plenum celebrare conuiuium. Quò cum ego & Marianus quasi ad agapen spiritu dilectionis & charitatis rapcremur, adcurrit obuius nobis puer, quem constabat esse alterum ex geminis, ante tri-duum cum matre passis, corona rosea collo circundatus, & in manu dextra palmam viridissimam præferens. Et, Quò properatis, inquit? Gaudete & exultate: cras enim nobiscum & ipsi cœnabitis. O Dei magna in suos & præclara dignatio. O verè paterna pietas in Christo IESU Domino nostro, qui dilectis suis & indulget tam larga beneficia, & clementiæ suæ munera præstaturus antè declarat. Dies à visione primus illuxerat, & iam promissis Dei sententia Præsidis seruiebat: quæ Marianum & Iacobum & ceteros clericos, tandem patriarchis cum gloria redditos, è pressuris seculi sententia animaduersionis emisit. Et perducti sunt ad coronæ locum, qui riparum collibus hinc & inde sublimis, media fluminis conualle subsederat, sed & spectaculo erat celsa vtrin-què altitudo aggeris. Alueus ipse medio sinu fluorem beati sanguinis hauriebat. Nec deerat vtriusque sacramenti genus, cum & baptizarentur suo sanguine, & lanarentur in flumine.

Mira tunc ibi cernere posses & exquisita compendia fruendi. Nam cum manū carnificis gladiumque ipsum, tot ceruicibus debitum, numerosus iustorum populus vrgeret, artificis feritas dispositas agminum series in ordinem dirigebat, scilicet ut sacrilegi percussoris ictus, velut impetu quodam furoris pia colla percurreret. Deinde, ut nè expectabile fieret cruentum illud & barbarum ministerium, hanc sibi expeditionem feceris inuenit. Nam si vno in loco percussurus ipse confisteret, immensam struem corporum cumulus aceriaret, & ipsum denique spatium tanta strage completus alueus denegaret. Tunc oculis sub ictu ferri de more velatis, nullæ tamen aciem libera mentis clausere tenebræ, sed largus atque inæstimabilis splendor immensæ lucis affuit. Nam plerique cum proximis atque assistentibus sibi fratribus, quanuis in visum carnalis aciei pars non pateret, videre se tamen & mira quædam loquebantur, quòd sibi apparerent equi desuper, niueo colore candentes, quibus inueherentur iuuenes candidati. Nec defuere ex eodem martyrum numero collegarum quidam, qui reuelationem attestarentur auribus, & ex auditu equorum fremitus ac sonos recognoscerent. Ibi & Marianus, prophetico spiritu iam repletus, sidenter ac fortiter prædicabat proximam iusti sanguinis vitionem, variasque seculo plagas, vel de cæli iam culmine minabatur luem, captiuitatem, famem, terræque motus, cynomyiæ venena cruciantia. Qua prædicatione non tantum Gentilibus insultabat fides martyris, sed etiam fratribus vigorem emulandæ virtutis & quasi classicum præcinebat, ut inter tantas seculi plagas iustis Dei tam bonæ atque piæ mortis raperetur occasio. His peractis, Machabaico gaudio Mariani mater exultans, & passione perfecta iam secuta de filio, non illi tantum coeperat, sed & sibi, quæ tale pignus ediderat, gratulari. Complectebatur in filij corpore suorum viscerum gloriam, & in ipsa ceruicis vulnera frequens osculum pietas religiosa figebat. O te meritò Mariam, o te beatam & filio tuo matrem & nomine. Quis in ea tanti vocabuli felicitatem credat errasse, quam sic veri sui fortis ornauit? Inæstimabilis verò Dei omnipotentis & Christi eius in suos misericordia, qui fidentes in suum nomen, non solum gratiæ dignatione confortat, sed & sanguinis redemptione viuificat. Nam quis igna æstimatione possit eius beneficia metiri, qui in hoc paterna indulgentia semper operatur, ut in nos & hoc ipsum quo Dei nostri sanguine rependi credimus, conferatur: Cui est gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Mulca cedens Christi-anorum.

Tertulla & Antonia.

Agapius apparuit Iacobo.

Gemini cum matre passis.

Mira lux splendet, & vident martyres admiranda.

Matris Mariani vultus animus.

Proconsul dixit: Christianus es? Maximus respondit: Etsi peccator, tamen Christianus sum. Proconsul dixit: Cognovisti decreta inuictissimorum principum, quæ nunc huc allata sunt? Maximus respondit: Quænam illa? Proconsul dixit: Vt Christiani omnes relicta superstitione, cognoscant verum principem, cui omnia subiacent, & deos eius adorent. Maximus respondit: Iniquam huius principis cognoui sententiam, & ideo me palam ostendi. Proconsul dixit: Sacrifica ergo dijs. Maximus respondit: Ego non sacrifico, nisi soli Deo, cui me ab incunte ætate sacrificasse gratulor. Proconsul dixit: Sacrifica, nè re varijs faciam tormentis affici. Maximus respondit: Hoc est, quod semper optavi, vt carens hac temporali & misera vita, perueniam ad sempiternam. Tunc Proconsul iussit eum fustibus cædi: cumque caderetur, ait Proconsul: Sacrifica Maxime, vt ab his liber sis tormentis. Maximus respondit: Hæc non sunt tormenta, quæ pro nomine Domini nostri Iesu Christi inferuntur: à quo si recessero, vera & sempiterna me tormenta manebunt. Tunc Proconsul iussit eum in eculeo suspendi atque torqueri, & dicebat ei: Iam cerne stultitiam tuam, & sacrifica, vt vitam lucreris. Maximus respondit: Lucrabor planè vitam, si non sacrificauero. Nam si sacrificauero, perdo eam. Mihi verò nec fustes, nec ungulae, nec ignes tui vllum adferunt dolorem, quia in me manet Christi gratia. Tunc Proconsul tulit in eum sententiam, irà dicens: Eum, qui sacris legibus animum noluit accommodare, vt magnæ Dianæ sacrificaret, in terrorem reliquorum Christianorum, obrui lapidibus præcipio.

Deo, qui ipsum dignum iudicasset certando superare diabolum:
perductusque extra muros, lapidibus caesus, tradidit ani-
mam Christo, cui est honor & gloria,
in secula seculorum
Amen.

DEO LAVDES ET GRATES.

A, B, C, D, E. A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Z.
a, Bb, Cc, Dd, Ee, Ff, Gg, Hh, Ii, Kk, Ll, Mm, Nn, Oo, Pp, Qq, Rr, Ss, Tt, Vv,
Xx, Yy, Zz. Aaa, Bbb, Ccc, Ddd, Eee, Fff, Ggg, Hhh, Iii, Kkk, Lll, Mmm,
Nnn, Ooo, Ppp, Qqq, Rrr, Sff, Ttt, Vvv, Xxx, Yyy, Zzz. Aaaa, Bbbb,
Cccc, Dddd, Eeee, Ffff, Gggg, Hhhh, Iiii, Kkkk, Llll, Mmmm, Nnnn,
Oooo, Pppp, Qqqq, Rrrr, Sfff, Tttt, Vvvv. Omnes sunt terniones, vno du-
cuntur E, excepto.

ERRATA, ab ijs ferè, qui subsidariam in hoc Tomo recudendo operam presterunt, admissa, præter paucula quæ in ipso exemplari hæserunt, quo sequitur modo corrigantur.

PAGINA 42. *lin. 37. lege, multumquerententem* 44. *54. fuere* Ipirius 45. *24. militans* crexerit, 51. *37. Vini-*
ualoco 55. *31. osium* 80. *32. nodum.* Chrestiane 120. *14. Martyribus* Adriano & 171. *38. in* vilgare 176. *9. conui-*
uentum vide 16. *40. euitanda* 17. *patellatorem* 179. *22. canton* in 181. *31. eu* iudibet 184. *31. laico* religioso 58. *proprius*
renuit, 185. *31. reuerentissimū* 79. *quater* 186. *19. fragatia* 187. *31. rebus* ambiguis 191. *19. qui* Romanus 194. *14.*
eius manu 195. *4. qui* in hoc mundo 32. *ipsum* ignorat 196. *37. redacant.* 195. *18. throno* 200. *28. si* que fude
38. *confuetudine* vide 202. *19. hoc volumus* 39. *reuerentissimo* 203. *31. reuerentissimi* 204. *22. reuerentiss.* 17. *Callorio*
Notario 58. *vide* causas iniungi. 205. *4. ad* consolandum 206. *22. ad* edicta 22. *Quid* legitur 41. *ducebantur* venae-
les. 207. *52. Qua* Imperator 208. *38. Considerare* 209. *3. quis* animus 29. *reuerentissimi* 41. *coacti* Longobardorum
211. *31. in* criminato 58. *ipsum* interius, 212. *34. tremor* quia 214. *4. crimine* diuini 32. *ad* vindictam 55. *lepe* contin-
git 215. *27. valeant* 216. *8. serie* iudicati 266. *7. eff* Pilato 39. *confecum* 41. *mundana* & *peruena* 473. *19. cum*
& *mundum*, 273. *55. in* eillata 277. *38. meretricie* 278. *43. Nefarius* propter 279. *31. venulus* 34. *supplicis*,
49. *angariauerit* te 281. *8. erat*, e 283. *14. beato* viro 284. *41. sum*, quales 286. *1. autem* tunc 20. *piuam* 337. *16. la-*
tere 339. *2. oia* gerere. 340. *22. ab*ripiebat 34. *ardente* eadem 37. *lux* carnis 45. *nequū* adueniens 58. *cum* elec-
mofynis 55. *ascendit* vires 344. *41. quem* primum 345. *44. certis* necessitatibus 346. *6. quos* etiam 27. *canonizarum*
348. *39. epulantar* 350. *7. multam* amicum 355. *38. cantatus* 31. *energetum* 356. *30. Eadē* antistiti 559.
17. *eundem* Bedam 360. *14. poterat* 24. *lucere* 386. *59. manum* 411. *55. cum* ipso 420. *30. ex*tere, quæ pau-
tim 422. *55. cum* sancto 428. *38. qua* in commoditatibus 429. *11. quod* videbat, 46. *cellam* quibusdam 485. *57.*
torqueri: 484. *24. multa* largiri 496. *2. pro* Milla 36. *e* Cutenie 468. *11. Agogibensis* Ducilla, 25. *Agennensis*
556. *11. veldi* et vel noctis 558. *37. ponti* faceret, 559. *41. quidam* despesit, 43. *utiliora* & *fructuosiora* 561. *2. vno* fere
562. *16. pace* inter discordes 41. *quoties* offerrebat, 54. *actis* 563. *39. in* scripta redactos 42. *maxime* demonstrat,
574. *6. Vincētis* 476. *1. Ei* cum 578. *28. multe* flo- 579. *44. cor* afficiens 581. *11. ipso* tribu et profectura 582. *5.*
autem locus hic 21. *generauerat* 586. *39. hic* noue 40. *Domnus* Antiochie: 679. *14. vna* omnes 10. *alium* eoi 31.
cruciatum acerbitate 674. *10. Stulti* & *amentes* 18. & *cum* ipis 676. *47. ad* pastorum 677. *37. miraculum* non
paucis 678. *57. conflare* pecuniam 681. *16. itineris* contentus, 684. *12. virum* istum 31. *multo* ante 734. *50. simul*
etiam (*intermedij deitionibus deletis*) paruulum 732. *39. pemitibus*: 784. *9. detractio* nibus 787. *2. & factum* est 788.
37. *sitientem* tamen 793. *31. profectus* est. 799. *31. & ex* more 811. *41. more* molis 802. *34. quidam* maligni 803. *9.*
sibi verè suis 54. *Apostolica* 54. *penitus* 804. *13. fere* bus 25. *eundem*, & *confinium* 809. *19. tormenta* illis 830. *43.*
cum audisset 833. *31. vigila* ad 834. *36. qui* carnis fide 437. *31. curant*, 838. *8. & zona* 35. *celebratis* 845. *27. & li-*
berarent. 847. *38. omnia*, quæ 848. *5. hospitium* custos 849. *7. recedens* meo, 850. *34. tota* 35. *ex* tumbria 852. *51.*
dextera 877. *4. dilecta* Deo virgo 887. *3. domini* Apostolici 18. *puram* gerentes 890. *10. eliet* affectus. 899. *29.*
quam liberè *Reliqua* quæ occurrunt, cum leuiora videantur, quàm vt Lectori moram vel serupulum debeant iniicere, annotata hic
consulo prætermittimus.

IN MARGINE: 47.11. lege, ad sepulcra 38. Hemiterius 169.12. adscribat, Philip. 4. 125.17. quosque 389.13.
Lib. 4. ep. 18. 21. Lib. 1. ep. 35. 23. 11. Reg. 15. 265. 8. reliquias. 276. 11. Abramij. 493. 1. adscribat, Martyres. 793.1.
1. Cor. 13. *Marginata porro quedam non satis recte collocata sedulus Lector facile ad sua quæque loca referet.*

